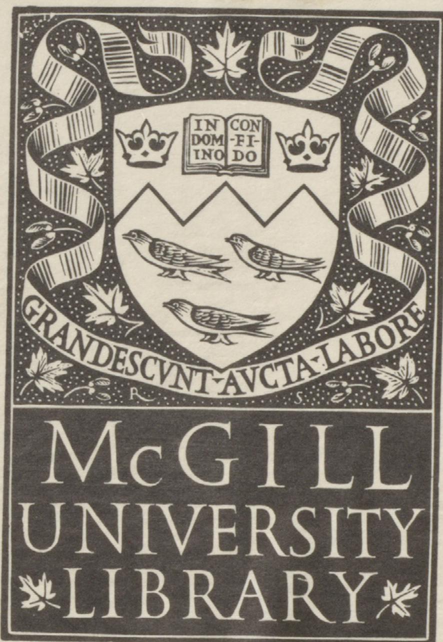
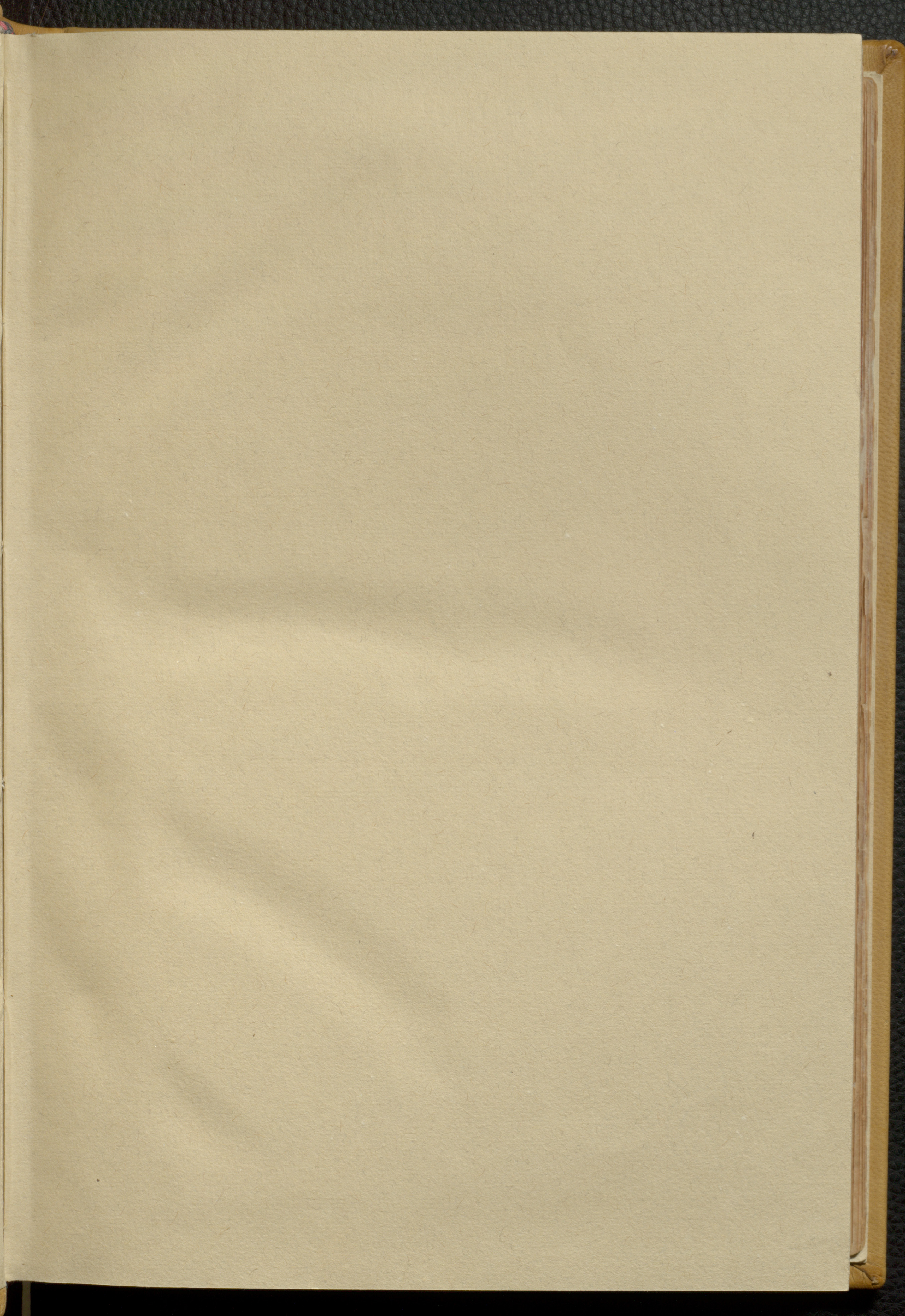
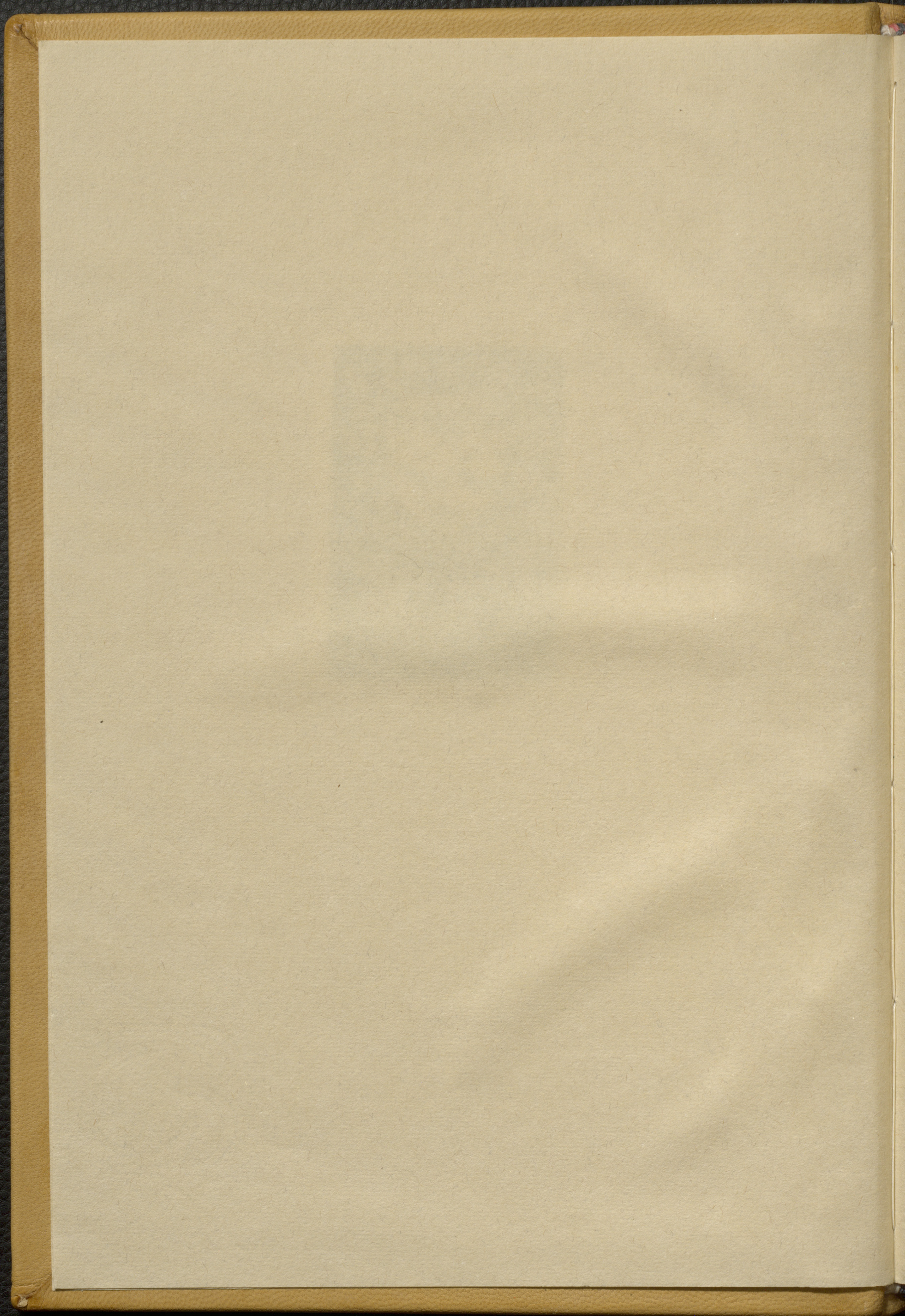
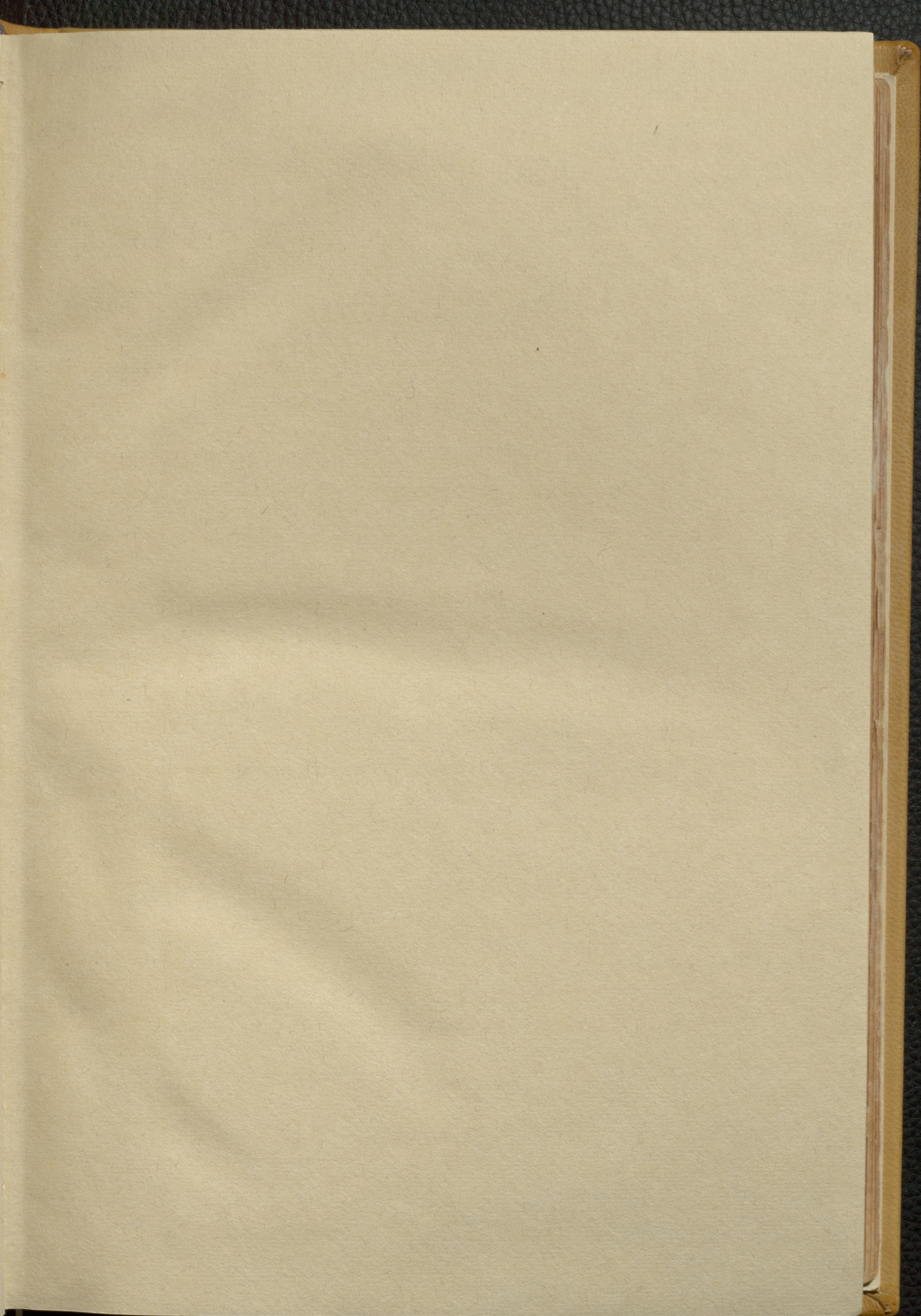
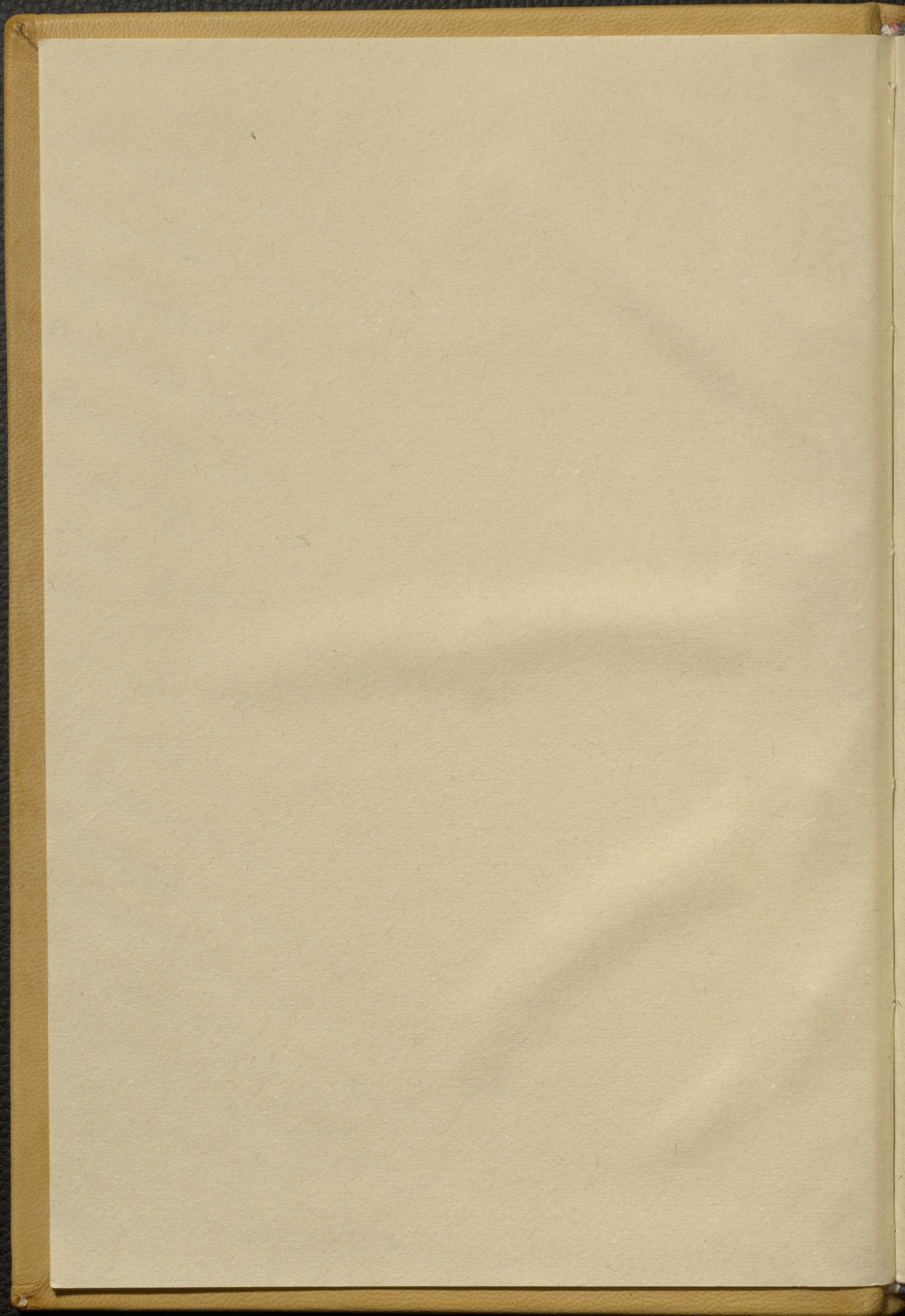

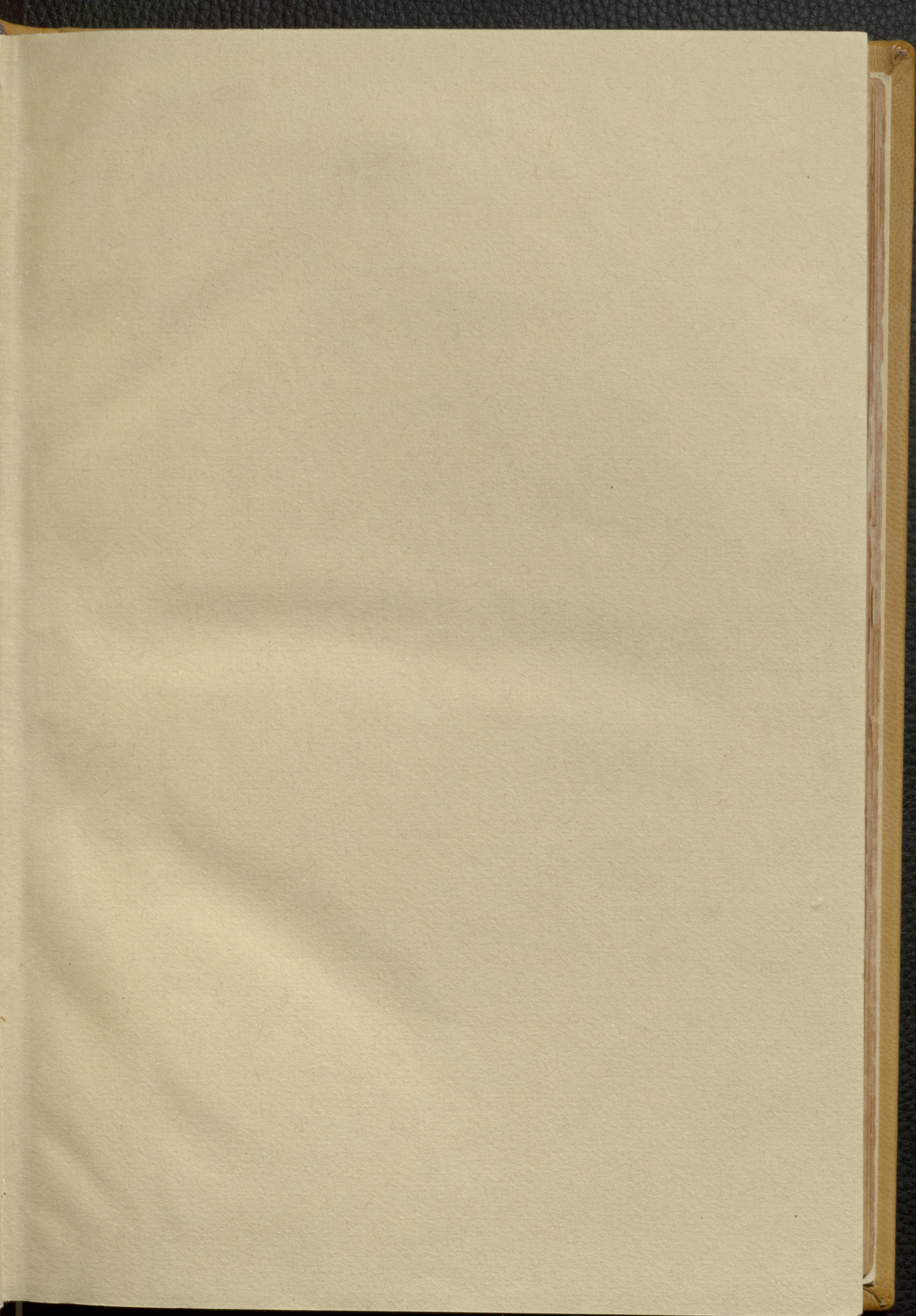

IN DOMINO CONFIDO
GRANDESCVNT·AVCTA·LABORE
McGILL
UNIVERSITY
LIBRARY

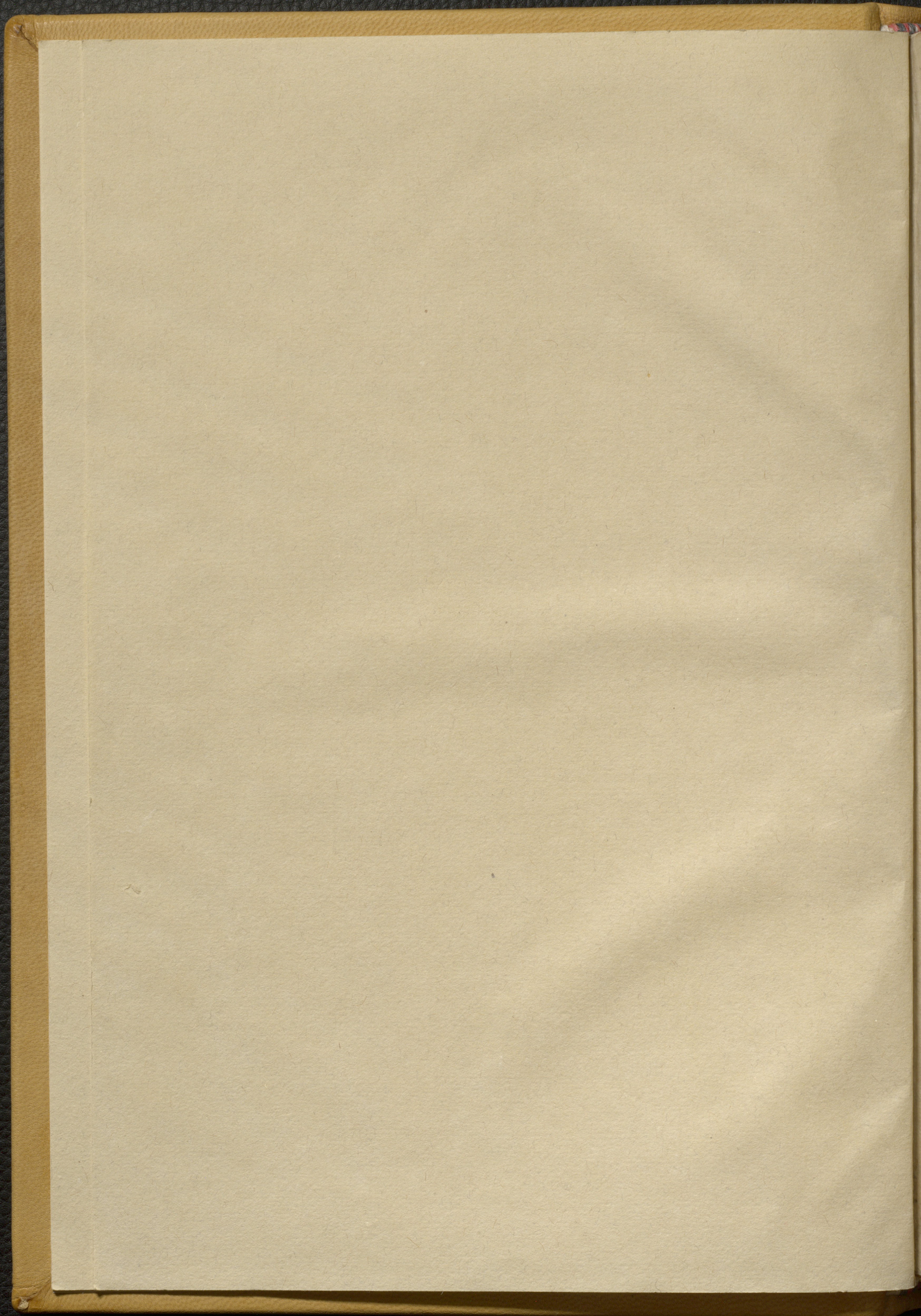

Prof. Rhan. 1770.

a1

Christophori Lãdini Florentini in.P.Virgi.ĩterpretatiões procemiũ ad Petꝝ medicũ magni Laurẽti filiũ.

Agnas Immortalesq; Petre medices priscis illis uiris grãs habendas censeo:qui bonis artibus
atq; disciplinis excogitatis atq; repertis uitam nostram ita excoluerunt:ut recte commodeq;
degere possemus:atq; intra naturæ humanæ terminos cõsistentes ĩ ferinos cultus moresq;
non laberemur.Maiores tamen ac potius maximas illis habendas haud dubitauerim : quia
ea inuenerunt:quibus animi nostri ueluti q̃busdã alis suffulti:& humanã cõditionem transcẽ
derent :& his quæ terrena caducaque sunt pro nihilo habitis ad diuinarum rerum cognitio
nem euolarent.Ex quibus quidem omnibus ego poeticam primas sibi uendicare modo æquos sortiatur iu
dices facile me conuictuꝝ existimo.Veꝝ nos huiuscemodi disputationi & cõueniẽtiorẽ & qui illam non so/
lum postulet:ueꝝ potius efflagitet.locũ addiximus.Interim autẽ cũ eum nobis poetam interpretandũ assũ/
ꝑserimus:q uel ex oĩbus terrarum regiõibus:q̃ꝝ habitatores historia cognoscãtur:uel ex oĩbus sæculis:quo
rũ memoria ad nr̃a usq; tẽpora scriptoꝝ beneficio ꝑuenerit:si nõ prius oĩno:prĩo mõ tamẽ par pene æqua/
lisq; sit ope nr̃æ ꝑciũ haud mediocre futuꝝ existimo:si paucis tamẽ nec pluribus q̃ necessitas exigat ostẽdero
ex oĩ q̃ ĩnumera pene ẽ scriptoꝝ copia illũ ꝑter cæteros & ad grauiter ornateq; loquẽdũ:& ad bene beateq; ui
uendũ plurimũ nobis cõferre.Nã cũ & ĩtelligẽtia q̃ oẽs disciplinas studio ĩdustria q̃ adhibita asseq possumus
& orõne q̃ q̃ didicerius alios doceamus:hõ a cæteris aĩalibus differat:nõne ĩ utraq; re ita prĩceps ẽ.P.Maro:
ut cũ ab eo discesseris:uix nisi lõgo ĩteruallo relicto secũdũ repereãt latini:Nãq; ĩmortalis deus:?splẽdorem q̃
dignitatẽ orationi affert:?Quid obsecr o aut in maximis rebus sublimius:? aut in mediocribus temperatius
aut in humilioribus ꝑssius excogitari hoc poeta potest:?Quis in singulis uerbis eius elegantiam:?Quis ĩ orõ
nis structura cõpositionẽ:?Quis in luminibus uerboꝝ ac sñiaꝝ dignitatẽ maronis adeq̃bit:?Quod uero iure
oẽs stupescãt ita dicẽdi genus uariat:ut rebus:tꝑibus:ꝑsonisq; ĩseruiẽs mõ abũdãs copiosiusq; fluat:mõ bre/
uis cõcisusq; cũcta ꝑstrigat.Decet illũ nõnũquã siccitas.Decet nescio q̃d pingue floridũq;: sæpe ãt suauissimo
quodã cõtẽperamẽto ita huiusmõi ĩ unũ oĩa cõfũdit atq; cõmiscet:ut mirabili uoluptate audientiũ aures de
mulceat atq; delectet.Nã q̃s dicẽdi ornatus excellẽtior esse põt:? q̃ is in quo nec ꝑcipitata breuitas:nec infinita
copia:nec ieiuna siccitas:nec postremo nimium luxurians lætitia appareat.Hoc quidem dicendi genus apud
quẽ aliũ ĩuenias nõ facile reꝑio.Ego certe apud neminẽ adhuc cognoscere potui:?Si igit̃ tanq̃ magnũ uirum
& oĩ laude dignũ eũ admiramur:qui hoꝝ uno utat̃ egregie:si ueluti eloquẽtiæ deũ illũ ueneramur qui hos
omnes sed ĩ diuersis locis adĩplet:q̃bus laudibus obsecro:q̃bus tãdem laudibus hũc ꝓ sequemur:?q unũ ĩ lo/
cũ unã in rẽ hæc simul oĩa ĩaudita suauitate cõiiciat.Adde ad hæc q cũ duo sint dicẽdi genera:quoꝝ alteꝝ
a q̃eto & nulla ꝑturbatione cõcitato aĩo mature grauiterq; proferat̃.Alteꝝ uero ĩ quo q̃a nihil rõne : sed oĩa
sũma ꝑturbatiõe agũt̃:ardẽs ĩsensũ torrẽsq; nominarũt:nõne utrunq; ita distribuit.P.Maro:ut seruato hõi
nũ ĩgenio ac natura unicuiq; suũ attribuat:?q̃d.n.grauius maturiusq; Aenea latinoq; & si duos hoꝝ similes ĩ
ducit:?q̃d cõtra ardentius erectius infensius Pyrrhoq;:Turno:drãcẽ:sed ĩ prĩs ipsa Iunone troianis semper in
fensa fingere potuit:?Sed ut ad ea mẽbra ĩ qua totũ dictionis corpus diuidimus:q̃doq; deueniã: ita proponũt
atq; ĩuocãt poetæ:ut his ea oĩa quibus ꝓœmiũ ꝑficitur summo artificio absoluãt:q̃ꝑꝑ quo artificio:quo di/
uini ĩgenii cõsilio tãtus uates & a magnitudine utilitatis ac nouitate reꝝ attẽtũ:& ab ẽrũnis ĩuicto aĩo ꝑlatis
& ab iniustis crudelissimæ Iunonis odiis fauorẽ cõciliat:?q̃ ꝑspicue docilẽ aperte absolutæq; re proposita red
dit.Iã uero narrationibus suis nec dilucidius q̃cq̃:nec uerisimilius ĩuenies.In ꝑtitionibus ãt quid quominus
clare atq; absolutæ sint deesse ꝑturbabimus.Nã similitudines:amplificationes:exẽpla:digressiones:signa reꝝ
argumẽtationes:cæteraq; huiusmõdi:q̃ quidẽ tũ ad probãdũ:tũ ad refutãdũ plurimũ ualẽt tã multa tã uaria
tã uehemẽtia sunt:neq; copiosiora:neq; efficatiora:aliũde exẽplã summi possint.Prætereo eius epilogos:ꝑte/
reo diuersis in generibus uariis refertã affectibus orationẽ.Neq; in eo ero occupatus:ut ostendam q̃ uehemẽs
ad indignationẽ ĩsurgat:q̃ mitis e cuiusuis pectore misericordiã eliciat.Hoc tamẽ silentio nõ pretermittã.nã
ĩ aliis imitãdis siue græci illi fuerit siue latini tã diligẽtẽ rõnẽ adhibuit tãto consilio ut illa suis quadrarẽt:cura
uit:ut nõ aliũde accepisse:sed ipse ꝑpisse: ac a se ꝑta aliis mutuasse uideat̃.Hesiodũ ĩ georgi. græco ẽt iudice
lõge superauit.Nã in Teocrito si inde doricã illã locutionis proprietatẽ:q̃d græci:ιδιωμα nũcupãt amoueas:
q̃d & moribus & uerbis pastoralibus uehemẽter q̃drat:q̃d ꝑterea inuenies in quo latinus poeta a siculo uin/
ci putet̃:?Hoc tamẽ ĩ Vir.admiror:quod in Theocrito & si absit nõ desidero. Nã pastoriæ illius ruditatis ita
naturã exprimit:ut ne Rosius q̃dem bucolicã personã expressius agat q̃ ille ĩgenia moresq; refert:quod quidẽ
cũ ꝑstiterit:ac per oẽs numeros ita absoluerit:ut ei quẽ sibi imitãdũ ꝓposuerat:nusq̃ cedat:tamen quod poe
taꝝ ẽ eodẽ figmẽto maiora quædã cõtegit:ut q̃uis a ꝑsona pastorali nõ discedat:tamen alium sensum lõge ex
cellẽtiorẽ sub illo uulgari abscondit:ut opus duplici argumento ornatũ:& illi q ĩ prõptu ẽ ĩseruiat & illũ q la
tet ꝑficiat.Quã rẽ si qui sũt q̃d uitio illi uertant ii q ꝓpriũ poetaꝝ sit ignorare cõuincẽt̃.Et profecto ad ma/
xima q̃q; ac diuina natus hic poeta:ita ĩ humilioribus a prĩa ætate se exercuit:ut iã tũ maiora illa & mẽte cõ/
cepit:& ut res ferebãt aliq̃ ex ꝑte ita edere ĩcepit:ut intra bucolicos tamẽ fines honorate cõstiterit. Veꝝ ma/
ius certamen cũ Home.restat:cui cũ græcoꝝ scriptoꝝ ĩgẽs numerus ĩ huiuscemõi pugna adhær eat:ac ꝑtina
cius instet uictoria difficillima redditur. Veꝝ cũ laboriosũ magis q̃ ꝑiculosũ sit collatis signis ĩ aciẽ ꝓdire:non
faciet tamẽ Honorati Seruii opinio:ut ĩ eã locũ deserã:q̃uis affirmet Maronẽ lõgo interuallo Homeꝝ secu/
tũ esse Magisq; me mouet & Afri Domitii & Quintiliani auctoritas:q illum ita secũdũ ponunt: ut pene illũ
primo æqualem reddãt.At dices ii latini sunt:& q auctoritate potius q̃ argumẽtis pugnẽt.Nã cũ quid sentiãt
explicauerint:nõ multũ laborãt q̃re ita senserint rõibus cõfirmare.Itaq; longe pluris facio Macrobii iudiciũ
q tũ eloquẽtia excellens ueꝝ facile deꝑhendere põt tũ quia a græcoꝝ factione ẽ seuerius q̃ forte par est iudi/
ciũ in eũ exercet.Sed tamẽ uide q̃d sẽtiat.Is.n.innumeris pene locis ex utroq; poeta in medium adductis de/

cernit Maronē nostꝝ uariis in locis mō uici ab Home. mō uictor est ex eo ꝑlio discedere. Itaq; qđ ab hoīe ad
uersæ factionis datˀ accipiendū puto: & cū nullā in ꝑtē inclinata uictoria receptui apud illū canāt egregie no/
biscū actū putauimus. Nā q mō uincitˀ mō uincit: hūc ego nō secūdū sed ꝑtē iudico. Veꝝ qđ plura ꝓferti cū đ
poetaꝝ ui nulli potius q̄ poetæ & ei qđē egregio credēdū oēs actioris ingenii uiros iudicaturos nō ambigā.
Quid ergo aqnas Iuue. iudicet eius e carmine facile ē cognoscere. Ait. n. cōditor iliados cātabitˀ atq; Maronis
Altisoni dubiā faciētia carmīa palmā: atq; hæc de Home. Nā Nicādꝝ Apolloniū: Pisandꝝ: Euphorionē: Eu/
ripidē: Pindaꝝ cæterosq; multos ita imitatus ē: ut nusq̄ illis cædat: multis āt in locis superet. Veꝝ ut paucis tā
tū rē ꝑficiā: ego Macrobii sentētiā uehemēter: quoniā uerissima ē: approbo. Nam tantus phūs: & Platonis ī
quo sūma eloquētia sūmæ sapīæ cōiūcta ē. optimus imittator. P. Vir. eloquētiā naturæ oīum reꝝ optīe parē
ti similē eē docet. Nā ut terra hic frugibus arboribusq; lætā dicemus ibi pratis floribusq; oīa riderˀ. Aliā regio
nē fōtibus irrigari. Aliam oīno arescere. Esse & loca q̄ ī cāpos porrigantˀ. Esse & alia q̄ ī mōtes rupesq; cōsur/
gāt: eosdēq; alibi horrēdis siluis uestiri: alibi nudo saxo īhorrescere. Sic. P. Vir. stilū suū ad oēs uitæ mores ite
gꝝ traducit: ut nūc breuis nūc copiosus sit: nūc siccū: nūc floridū sese ostēdat: Est ꝑterea ubi leui fluat agmīe.
Est & cū ueluti ꝑ cōfragosa torrēs rapidusq; ꝑcipiterˀ. Atq; hæc ī dicēdo. Quod āt ad bene beateq; uiuēdū ꝑti
net qs nō uideat oīa qbus uita hūana recte īstituatˀ ꝑcepta ab hoc poeta ueluti ex adorādis ꝑhīæ sacrariis pro/
mi facile ac ꝑcipi posse. Nam ut Cyri uitā Xenophō ita a ꝑmiis īcunabulis ꝓducit ut eius regis exēplo opti/
mus prīceps īformari possit. Sic Marōis poema oē hūanæ uitæ genus exprimit: ut nullus hoīum ordo nulla
ætas: nullus sexus sit: nulla deniq; cōditio: q̄ ab eo suæ officia nō ītegre adhiscat. Qua obsecro ille acrimonia
quo uerboꝝ fulmīe: mœtū: ignauiam: luxuriā: īcōtinētiā: impietatē: ꝑfidiā: ac oīa in iustitiæ genera reliquaq;
uitia insectatˀ: uexatq;? quibus cōtra laudibus: qbus ꝑmiis īuictā aī magnitudinē: & pro ꝑīa: pro parentibus:
ꝓ cognatis aīcisq; cōsideratā ꝑiculoꝝ susceptionē: religionē ī deum pietatē ī maiores: charitatē in omnes pro
seqˀ. Nā cū hoc ī pris sibi proposuisset. P. Vir. ut generi hūano q̄ plurimū ꝓdesset: eū potissimū cōsilio ī uno
ænea ābsolutū oīo: atq; ex oī ꝑte ꝑfectū uiꝝ finxit: atq; expssit ut oēs illū nobis tāq̄ unicū exēplar ad uitā de/
gēdā ꝓponeremus. Ac nescio an melius multo apud hūc q̄ apud phōs huiuscemōi oīa asseqris. Illi. n. q̄ uitam
beatā ꝓstēt subtiliter docēt potius q̄ ad illa trahāt. Hic ꝓstātiū uiroꝝ ꝑclarissima gesta recēsendo: nos quia oēs
exēplo facile mouemur ad illos imittandos uehementer inflāmat. Quapꝓ q̄ illic auribus percipimus hic tāq̄
nitidissimo ī speculo nescio quo pacto nobis ītueri: & dū geruntˀ adesse uidemur. Quāobrē tanto nos hæc q̄
illa magis mouebūt: q̄to oculoꝝ q̄ auriū sensus acriores eē cognoscimus. Nā quis unq̄ rēpu. melioribus legi/
bus tēperauit? In quo unq̄ duce aut audistis: aut legistis tātā īesse rei militaris disciplinā: q̄ta in uno ænea de/
scribitur? At dices nō oēs ī rep. principes eē: aut exercitibus ꝓponi possumus: lōgeq; plures priuati: q̄ cū pr̄ate
uiuimus. Quod qđē ut ueꝝ ē ita igenue fatebor: Sed nōne & priuatis hominibus quo pacto secū: quo cū suis
quo cū ciuibus: quo cū ꝑegrinis agendū sit: frequēter admonet. Sed uideo dū singulis īsistere cupio longius
multo q̄ ꝓœmii angustiæ patiuntˀ ꝓgredi: ac reꝝ copia: ita urgeri: ut dū nihil īdictū relinquere nitor: nihil sa
tis pro dignitate explicē. Veꝝ ut paucis īfinita expediā: ita locū cōcludā: ut uniuersā huius scriptoris poesim
laudē eē uirtutis: atq; oīa ad illā referri sine dubitatiōe ꝯfirmē. Quæ uero ad sūmū bonū qđ ī diuinis rebus
cōtēplādis cognoscēdisq; cōsistere scimus ꝑtinet: quā oīno diuinæ. xii. ænei. libris mirifico figmēto ītexuerit
satis pro nostri ingenii uiribus in eo libro expssimus: in quo parens tuus Laurentius hæc īuestigans īducitˀ.
Adde ad hæc q̄ multa q̄ natura ipsa penitus in obscuro cōdidit atq; abstrusit: ille singulis sæpe uersiculis: &
breuissimis qđ poetaꝝ ē: uerbis ꝑstringit: q̄ docte uētoꝝ ui ac naturā explicat: q̄ signate tū tēpestates: tū mul
toꝝ sydeꝝ ortus obitusq; exprimit q̄ eleganter errores lunæ solisq; labores refert. Quā uere unde pluuiæ: un
de serenitates: unde cæli aut clemētia aut īclemētia sit: ostendit. De aīoꝝ autē nostroꝝ ui naturaq; deq; rerū
prīcipiis nōne ita scrutatˀ: ut oēs oīum phōꝝ sectas ac familias nosse illū manifestū sit? Adde ad hæc cogniti/
onē historiaꝝ? Adde q̄ diligētissimus antiqtatis & nō mō nr̄aꝝ reꝝ: sed & græcaꝝ & oīum nationū īuestiga
tor extiterit. Prætereo ius ciuile. Omitto ius pōtificū priscoꝝ. Prætermitto id qđ auguꝝ ē q̄ qđē oīa si ab eo
ieiune: si aride: si īculte scripta eēnt: essent tamē ꝓꝑ eoꝝ uariū multiplicē ac maximū usū oī studio cognoscē
da. nūc āt tā īcredibili uerboꝝ copia atq; elegātia īsignita. Tā admirabili sn̄iaꝝ grauitate illustrata. Tot salibꝫ
resꝑsa. Tāta stili uarietate grauiter ac iucūde cōposita cū siut: quis nō uel noctes ītegras: si opus fuerit: ad di/
urnas huius poetæ lectiones addat: cū sūmæ utilitati sūma sit adiuncta uolptas? Hoc ego & si oībus diligen
ter faciundū censeam: nescio tamē an tibi optīe & mihi carissime Petre ꝑ̄ cæteris ꝓstandū sit: ac apprime de/
ceat: ueꝝ etiā necessariū existat. Neminē. n. latet q̄ta de te expectationē ob primos ad huiuscemōi studia īgres
sus: & īgeniū tuū ad omnia facillime assequenda singulare parēti tuo. Quāt ā agnatis atq; amicis. Quātā de/
niq; ciuibus omnibus excitaueris. Cui si tātū poetā recte tenueris: ita pro cōꝑto te respōsuꝝ habeo: ut uel hu
ius solius cognitio si ad reliq̄ q̄ ꝑclara in te sunt: integra accedat inter ꝑclaros uiros omnino enumerādus sis
ē iā diu Petre medices prīceps ī rep. ur̄a domus tua q̄ nō fortūæ solū munere: sed multo magis uirtute ipsa ita
primū locū sibi ī ciuitate uēdicauit: ut ex cæteris omnibus nulla ciuibus fuerit nisi lōgo interiecto interuallo
sibi secūda. Incredibilis fuit in Cosmo ꝓ auo tuo: sapientia: & ueluti in eo quē uariis fluxibus uariisq; refluxi/
bus fortūa diutius exercuerat: tā sagax in omni tēperandaꝝ reꝝ genere prudentia apparuit: tā prōptū & cū
res ita flagitaret: q̄si ex tēporaneū: neq; tamē ob id minus graue cōsiliū: ut q̄cūq; ille diceret ea nō ab hūano
ore ꝑfecta: sed a diuino oraculo decantata uiderētˀ. Erat. n. in eo uiro id ꝑ̄cipue qđ Vlyxi ueluti in rebus hūa/
nis oīum maximū Hom. attribuit. Nā mores hoīum multoꝝ uidit & urbes. Hoc igitˀ auctore & magnas res
ī rep. gestas & grauissima & ualidissimis hostibus illata bella ꝓpulsata uidimus. Sola deniq; huius uiri sapien
tia ī subꝝ ualidū īpiū: qđ uenetoꝝ potētia iā pene uorauerat e mediis: ut ita loq̄r faucibus ereptū: & Frācisco
Sphortiæ q diutius nr̄is exercitibus īmpitauerat porrectū ē: qđ qđē unicū eo tꝑe italiæ remedium fuerat ne

uniuersa uētoꝝ ditionē deueniret. Omitto plurima alia ac maxīe: qbus ille nō solū ꝑ uniuersā etruriā ac totā
Italiā celeber illustrisq; & hactenus fuit: & in futuꝝ erit: sed deinde īgēs eius nomē gallias: hispanias: omnēq;
germaniā: cūctasq; britanici oceāi insulas repleuit. Successi illi petrus filius: cuius tu nomē refers: q & anteq̄ ad
uersa ualitudine īpediret plurimis ac maximis de rebus legationibus fūctus populo florētio decus gloriāq;
īmortalē pepit. Ac deinde cū illi ꝑ ualitudinē ī senatū uenire nō liceret domi tamē sedēs: ac cū suis ciuibus sin
gulis de rebus disceptās rē nr̄am publicā ita administrauit: ut sūmā ī eo prudētiā sūmæ īnocētiæ cōiunctam
oēs cognoscerēt. Multe elucebāt ī eo uirtutes. Sed nō ē nostri īstituti: ut familiæ tuæ hoc tpe laudes ꝓsequar
Nouissime āt successit defuncto pr̄i laurētius parēs tuus nōdū plene adolescēs: sed quē natura acerrimo īge-
nio: studiū uero a teneris unguiculis assiduū multis iā litteris ornauerat. Veꝝ uix rē attigerat publicā: cū for-
tuna illū ex trāqlissimo portu ī turbulētissimā tēpestatē pepulit: sed utraq; fortuna illū illustꝝ reddidit. Nam
neq; ī secūdis īsolētior factus oīa maxīa ac grauissima tenera illa ætate sese ferre posse īdicauit. In diuersis aūt
quæ uel fortissimoꝝ uiroꝝ aīos sæpe defatigāt: ac postremo cōtūdūt minorē aīum nūq̄ gessit. Nā horrēdis
ꝑiculis īuicto robore obuiā eundo amota oī penitus temeritatis suspitione grauissimas difficultates supera-
uit. Exorta est subita & a nemīe expectata uolateranoꝝ defectio: eratq; apud oēs fere ciues penitus īsita men
tibus opinio: illos & situ urbis & muroꝝ propugnaculoꝝ robore expugnati: nisi diuturna obsidiōe nō pos-
se. Accersit̄ igitur senatus: rogāt̄ singuli sētētiā. Quo qdē tpe cēsebant pene oēs illoꝝ obstinatissime ꝑuicaci-
tati ac īsolētiæ cedēdū: illosq;: mō in finē redire uellēt: qbuscunq; cōditiōibus recipiendos potiusq̄ armis co-
gēdos esse. At Lauretius q hoīum ex ea re īsolētia cognosceret: qq; illoꝝ mētes oīo alienas a florētio noīe ītel
ligeret: iā. n. & a pricipibus nōnullis & rebus publicis auxilia ꝑ legatiōes īplorarēt & societatē polliciti fuerāt.
Qui deniq; aīaduerteret illos īpunitate: mō ea daret̄: ꝓ uictoria cōtra nos usuros: neq; unq̄ ad sanā mētē re-
dituros: duxit & ad reip. maiestatē tuendā: & ad manifestissima nouoꝝ ꝑ italiā tumultuū seīa anteaq̄ coale-
scerent q̄primū extīguēda uehemēter ꝑtinere: ut illi & uiolati fœderis & proditæ fidei pœnas penderēt: Itaq;
ut ē hō īgenio ꝑspicacissimo: & ad oīa uel ēt momētanea celeritate uersatili cūctasq; utrinq; sese ratiōes effer
rēt ī unū adduxit: ac postremo & rei difficultatē & ꝑiculoꝝ magnitudinē cū maiestatis publicæ iactura cō-
ponēs: & qđ nisi cōtra iret̄ dāni ignominiæq;: qđ rursus si iretur discriminis subeundū eē. diu pēsitas tandē
ī eam sententiā deuenit ut uinceret ni uiro magnanimo: & ad suæ reipu. decus nato id qđ ī oībus fortibus ī-
sitū semꝑ ac fixū ē uīceret īquā amor pr̄iæ: cuius caritatē oīs sapiens cæteris rebus sēp ꝑposuit. Quapp cum ī
sētētiā suā ciues hactenus repugnātes tādē traduxisset multa circūspectiōe rē aggressus. Inuicto aīo ꝓsecu-
tus: ac postrēo cōtra q̄ multi putarēt assecutus expugnata urbe populū q olī municipali iure fuerat ī deditio
nē uenire coegit: atq; uectigalē populo florētino eē iussit. Neq; apparebat unde turbulētior motus posthac
exoriri posset cū paulopost subita & ꝑter oīum opinionē ex īprouiso exorta procella te uniuersāq; simul ciui
tatē e trāqlissimo portu rursus ī medios fluctus: ac cecos scopulos retraxit: ut nō paulopost timēdū: sed ꝑsēs
īeuitabileq; naufragiū apparet. Dabis suauissime Petre ī hoc loco roganti mihi ueniā: si barbaricā illā & oīum
celeratissimā: ac sine exēplo cōiurationē silētio ꝑterierī: qua ī tēplo maxīo īter sacra solēnia & Iulianus fr̄ sæ-
uissime trucidatus: & ipse Laurētius īter strictos atq; undiq; eū petētes gladios iā iā casurus ita elapsus est: ut
nō hūano sed diuino auxilio: & sua aī ꝑstantia: q̄ audacissimū quēq; terrere poterat de manu inimicoꝝ ere-
ptus uideatur. Quaobrē cū sceleratissimi homines quod nefarie mēte cōceperāt dolis perficere nequirēt. Id
armis statim aggressi sunt. Quo quidē tpe quod hostiū genera: q̄ idē potētes: q̄ crudeles: q̄ ualidi exercitus q̄ ī
prouisi: q̄ īexpectati undiq; nos īuasere: q cū unius īnocētissimi iuuenis & a quo nemo offensū sene dicā læsū
iure q̄ri posset sanguinē appetere ꝑ se ferrēt: & illū simul & libertatē nostrā perdere properabant. Neq; solū
humanis armis quibus mortaliū ambitio nōnūq̄ sæuire cōsueuit: sed diuinis si ea tamē diuina appellāda sūt
q̄ īpie ac nefarie aduersus dei ꝑcepta adhibentur cōtra nos pugnatū ē. Nā eodē tēpore & fines nr̄i igni ferroq;
uastabant̄ pecora adigebant̄ uirgines e matꝝ amplexu ī hostilē libidinē rapiebantur: uiri miserrime cedebāt̄
eodē inq̄ tēpore hæc oīa īpie nefarie ac penitus barbarice tragiceq; fiebāt: & romæ proh scelus īauditū oīum
grauissimaꝝ nr̄æ religionis aīaduersione genere sæuiebat̄. Ac ī eum uiꝝ eūq; populū q uera religiōe nulli se
cūdus ē: eas execratiōes effūdebat: q̄ a bono pōtifice nō nisi extrema necessitate īpellēte ī ꝑfidos xp̄iani noīs
hostes raro effūdi cōsueuere. Interdictū est sacris ī ea urbe ī qua nusq̄ al ibi: neq; plura: neq; splēdidiora: neq;
cultiora tēpla errecta cernunt̄: nec maiori sacroꝝ pōpa: nec frequentiori populo res diuina celebratur. In ea ī
q̄ urbe in qua quocunq; te uertas: & magna & frequētia & reꝝ oīum copia ornata ad diuinos honores pagē
dos ædificia a medica familia suis uotis suisq; sūptibus dedicata sese offerāt. O īpiū facinus & multis ætatibꝫ
īauditū o durissima tpa & sæcula uere ferrea: in qbus a xp̄iana re is exul factus sit: q semꝑ se nō uerbis solum
ac moribus: sed oī reꝝ genere xp̄ianū exhibuit: multa prudēs sciēsq; ꝑtereo: ne tātaꝝ calamitatū accerbissi-
mū uulnus qđ iā pene coiuit nūc reficē. cupio. n. multaꝝ reꝝ: quaꝝ recordatione ēt nūc horret aīus obliuisci
Cupio crudelissimoꝝ tragicā: sæuitiē: & barbaricā rabiē e memoria delere. Cupio & id ī primis: intestinaꝝ
fraudulētoꝝ auctoꝝ īsidiaꝝ nō recordari. Quod. n. eē cēses Petre medices: q̄ nec sceleꝝ magnitudine cōcita
tus reticere: nec rursus multis causis coercitus recēsere ualeā. Nō tamē ī tā horrēdis periculis cōstitutus Lau-
rētius: cū neq; cui se satis tuto crederet: neq; a quo caueret satis certo sciret: excellentiæ suæ gradu neq; unq̄
cessit: neq; qcq̄ de aī īuicti magnitudīe īminuit. Itaq; cū sapientissime qua q̄q; uia agenda essent qua ratione:
aut hoc uitādū aut illi obuiā eundū ꝓuidisset: qua animi magnitudine immortalis deus maxima q̄q; ꝑicula
aggressus ē q̄ nunq̄ in gloriæ uitæ cupidū sese ostendit. Quā cōtra & publicæ libertatis maiestatisq; & suæ di
gnitatis oī tpe oī loco apud oē hoīum genus sese acerrimū propugnatorē exhibuit. Quod. n. unq̄ di scrimē
ī tā sibi inimica fortūa adeo tremēdū accidit: qđ eū a cōstāti in decoro seruādo: proposito alienaret? Quādo
illi aut cōfidētia: q̄ auctore in magnis ac honestis rebꝫ plurimū firmitatis ac roboris certa cū spe aīus sibi cō-

parat illi defuit? quādo a perseuerantia q̃ est in re bene sucepta stabilis perpetuaqꝫ māsio unq̃ deiectus ē. quā-
do deniqꝫ patientia: q̃ ꝑclarissima fortitudinis comite res arduas ac difficiles utilitatis honestatisqꝫ cā diutur
ne æq̃ miniterqꝫ ꝑferimus illū ꝺseruit. Quapꝑ ita uniuersū hūc locū cōcludā huius uiri huius īq̃ uiri sapia at
qꝫ aī excellentia nr̄æ reipu. libertatē ex sæuissimoꝝ hostiū faucibus ereptā nobisqꝫ restitutā eē. Hoc auctore
ac duce maiestatis publicæ dignitatis. q̃ pene iā extincta eēt: nō solū in pristinū gradū reuocata ē: sed amplior
multo atqꝫ illustrior reddita. Sed ut ad alia laboriosa illa qdē: sed minus iniq̃ tādē trāseat oro: cuius obsecro
uiri i ferrariensi impio a seruitute liberando maior promptiorqꝫ opa atqꝫ industria q̃ Laurētii appuit? Ta-
ceo multaqꝫ totius italiæ firmissimo testō cōuincere facile possim. Sed nolo dū unū laudo in nonnulloꝝ: q
ēt magna laude digni sūt odiū icurrere. Quo bello cōfecto fuit oīum opinio cum florētini populi opes uehe
mēter attritas: & multoꝝ ānoꝝ bellis ærariū exhaustū uiderēt ciues ipsos grauissimis assiduisqꝫ uectigalibus
diu defatigatos libēter qeturos. At Laurētius nihil ex usu publico esse putās: qđ notā aliquā inueret fessā ciui
tatē grauissimis argumētis i eā sniam attraxit: ut sergianā urbē de genuensibus pēso auro a nobis emptā: ac
deīde per ipsaꝝ iduciaꝝ tps ab iisdē p sūmā fraudē ereptā iustissimis armis repeteremus. Sūpta ē igit̄ expedi
tio: ac robusto ualidoqꝫ exercitu ihostilē agrū properatū. Veꝝ cū a Petro sanctensibus nr̄æ copiæ ne i ea q̃ nr̄a
eēnt uenirēt grauia ipedimēta iferrent: i eos oēs belli moles ꝯuersa est. Erat āt oppidū nō solū arce mœnibus
qꝫ munitissimū. Sed magna militum copia: magna armorum: magna tormētoꝝ ui refertissimū & oī missi
liū genere istructū. Oppugnabat̄ sūma ducū prudētia: sūmo militū rubore ac audacia. Nihil itētatū: nihil iau
sū relinqbat̄: nec tamē antea i deditionē r̄ceptū oppidū ē: q̃ ipse i castra profectus sit: cuius qdē aduētu tāta un
diqꝫ nr̄is: accessit auctoritas: tātus hostibus metus: ut statim se suaqꝫ oīa florētino populo dederēt: ac Laurētii
fidei cūcta cōmitterent: postulabat post hæc reipu. rō: ut sergianā obsideremus. Veꝝ coegit populū florenti
nū subita iuasio neapolitani regni: ut iustissimū bellū aduersus fidifragos hostes inter aliud tpus reiiceret: &
uictor exercitus ad defēsionē cōfœderati regis traduceret̄. Multa hic taceo. qbus solis uel imortalis gloria pa
rētis tui propagari possit. Erat āt maior ciuiū pars i ea snīa: ut nr̄oꝝ potiusq̃ alioꝝ rō haberet̄. Grādia erant
munera & honorificētissima: quæ publicæ priuatimqꝫ offerebant̄: si ociose rei euētū spectaremus: poterātqꝫ
oībus bonis id approbātibus suscipi. Veꝝ ille nihil antiqus reip. esse debere: nihilqꝫ magis ad eū uiꝝ q multa
uirtute excellēs & esse & haberi uellet ptinere arbitratus q̃ fidē publicæ datā seruare id: ne longior sim p̄stitit
qđ nisi pstitisset: sed nō possū oīa q̃ sentio. Veꝝ sine iactura silētio hæc p̄tereo: quoniā neminē latere possunt.
Sortitū est tandem bellū illud eū euentū i quē uires oēs suas Lau. itenderat nō solū fortuna: sed multo magis
sapientia i ea re sibi operā nauāte. Ex quibus oībus id inuidoꝝ ēt uiroꝝ iudicio assecutus ē: ut in rebus ma-
ximis agēdis ac domi forisqꝫ administrādis uniuersa italia prīas prudētiæ fortitudinisqꝫ partes illi sine cōtro
uersia cōcedat. Quod iccirco mirabilius multo ur̄: quoniā paulo ante i eū locū i fœlicissimis casibus deiectus
abiectusqꝫ fuerat: ut maior hoīum pars fortunæ temeritatē secuta illū penitus negligerēt. Nihil dicā de rece-
pta sergiana: q̃ expugnatio & obstinatione roboreqꝫ hostiū & loci natura: & numero ex oī genere tormētoꝝ
difficillima ac diuturna uideret̄: profectus ē ipse in castra: eiusqꝫ p̄sentia & nostris aditus & hostibus adēptus
aīus ē. ꝯsilio āt suo multa q̃ ad obsidionē expugnationēqꝫ facerēt: addita multa ēt imutata atqꝫ alio loco aliaqꝫ
forma istituta: Ad quas oēs res addita tāti uiri auctoritate breui effectū est: ut illius fide sese dedētes i potestā
tē nr̄am redirēt sergianenses. Sed ut ipsū tādē in urbē re ducā qd illo i sentētia dicēda sapientius. qd in dispu-
tādo acutius? quid i cōsultādo uelocius? qd i ciuitatis maiestate cōseruāda augēdaqꝫ attētius: uigilātius: tolerā
tius demū inuenies. Multæ ut in hoīe ciuili sūt in eo lr̄æ bonus ē musicus: bonus architectus bonus agricola.
Eloquētia uero siue extēporanea sit siue excogitata & a natura copiosā accepit: & artificio atqꝫ exercitatione il
lā grauitate iucūditateqꝫ illustrē reddidit. Veꝝ cū p̄ter illud ppetuū ac cōtinuatū genus dicēdi alteꝝ quoqꝫ sit
quo aut dicētē ita lacessimus: ut & pēitus cōfūdat̄ & qd cōtra respondeat: haud facile inueniat: aut lacessiti ita
acute respōdemus: ut eū lacecisse peniteat. Ergo utrunqꝫ hoc ita Laurētio cōcedo: ut cū ab eo discesserim quē
illi secūdū adhibeam nō reperiā. Nā q̃ta uehemētia & amaritudine si ita necessitas cogat aduersariū ueluti te
lis accerrimis cōfingit: aut quod magis ex ingenio suo ē q̃ urbanæ q̃ salse q̃ facere q̃ lepide illū eludit. Florētina
āt lingua ita eruditus ita excultus est: ut si eius aut elegos aut lyricos legas eū omnibus nostri sæculi poetis fa
cile anteponas: & ad priscos illos proxime omnino accedere iudices. Sed dices quorsū hæc in ꝓœmii angu-
stiis intrudis atqꝫ inculcas: q̃ uix lōgiori historia satis pro dignitate explicari possent? Nēpe ut intelligas uolu
isse me nō externis sed domesticis exēplis hortari te: ut eadē uia q̃ parens tuus pgens iisdē uirtutibus ad eādē
nominis gloriā puenires p̄sertim cū ille tā exacta cura ac diligētia opa sp dederit neq̃ ex iis rebus qbus bonas
oēs artes facilius acqrimus tibi adesset. Plurima sūt q̃ in illo admiret: sed illud p cæteris qꝫ in liberis educandis
indulgētioris qdē pentis nūq̃: optimi uero ac sapiētissimi sp sūma sedulitate officiū cōpleuerit in re uero i for
mādo instituēdo. atqꝫ erudiēdo qd unq̃ omissit. Nā q̃uis ipse ꝑse quottidie admoneret: ꝑciperet: ac iuberet: ta
mē cū sciret q̃ti eēt: ne a p̄ceptoris latere unq̃ discederes: ex omni hominū doctoꝝ copia Angelū politianū ele
git uiꝝ multa ac uaria doctrina eruditū: poetā uero egregiūqꝫ oratorē: ac deniqꝫ totius antiquitatis diligētem
ꝑscrutatorē: cui puerilem ætatem tuam: & optimis moribus fingendam: & optimis artibus ac disciplinis ex
colēdā traderet pro miraculo oīo ē q̃ breui: q̃ maxime moribus atqꝫ doctrina profeceris. Veꝝ ut alia omittā
uix tertiū supra decimū ætatis annū ipleueras: cū ita latine loqris: ut florētiæ ac ita pene græcæ ut latine. Sed
ne assentator potius q̃ adhortator uidear plurima ad p̄sens omittā. Id solū addā tui te parētis uerā eē imagi-
nē eē manifestissima i tua tenera ætate signa: quibus nobis spes certissima sit cū i adultos annos perueneris il-
lum te per omnes gradus acturum atqꝫ expressurum eē. Sed nos iā. P. V. iterpretationes ita prosequemur: ut
seorsum seruianæ a nostris in codice describātur: cū uero ad æneidos uolumen deuenerimus ea quoqꝫ quæ
Donati sunt i breuiarium redacta atqꝫ per epithoma descripta suo nomine interserenda curabimus.

Araris iii.
arbustum vi.
arbuti vii.
amomum viii.
arbusta viiii.
amomum viiii.
alcon xi.
ara xii.
atis xii.
adonis xii.
apium xiiii.
arion xviii.
augurium xix.
aones xxi.
aon xxi.
adonis xxi.
atis xxi.
acini xxi.
achelous xxiiii.
augustus xxv.
æstas xxv.
autumnus xxv.
arcturus xxvii.
area xxix.
anguis xxx.
athlátides xxxi.
antipodes xxxi.
agitator xxxii.
asinus xxxii.
athon xxxiii.
acini xxxiii.
aridꝰ fra. xxxiiii.
ardea xxxiiii.
asia xxxv.
abies xl.
animus xl.
anima xl.
alcinous xl.
achantus xli.
arusium xli.
auernus xliii.
aconitum xliii.
aconas xliii.
adriaticũ xliii.
argentũ xliii.
aes xliii.
aurum xliii.
acerræ xliiii.
aesculus xlvi.
antes xlviii.
auræ xlviii.
auiaria xlviii.
asirii xlviiii.
amphriso li.
amphriso li.
aerarius lii.
alpheus lii.
aulea lii.
armenta liii.
amiclæ lvii.
amicleum lviii.
aestiua lviiii.
amurca lviiii.
angina lviiii.
apiastrum lxiii.
apium lxiiii.
aristæus lxvii.
arma lxxii.
ægyptias lxxv.
achilles lxxv.
alcida lxxvi.
aeoliæ lxxvii.
aeolus lxxvii.
aræ lxxviiii.
aperire lxxx.
arma lxxx.
animus lxxxi.
abrupta lxxxi.
annus lxxxv.
alba lõga lxxxvii.
agenor lxxxix.
ales lxxxxi.
aetas lxxxxi.
ambrosia lxxxxi.
apes lxxxxi.
aes lxxxxiii.
ardere lxxxxiiii.
amazões lxxxx4.
aiax lxxxxix.
argẽtum c.
ars extrinsecus ci.
ars ĩtrinsecus ci.
amaracus ci.
aulæa ci.
acidalius cii.
atrium ciii.
arctuꝫ ciii.
atlas ciiii.
atlantides ciiii.
aluus cv.
asseueratio cvi.
aequora cvi.
aditum cviii.
acer cviii
angues cx.
actus cxvi.
alimẽtũ hõis cxx.
azanes cxxii.
auia cxxii.
auiaria cxxii.
asylum cxxii.
aruspicia cxxiii.
auspicia cxxiiii.
auguria cxxiiii.
aues cxxxiiii.
æthna cxxxviii.
anima cxl.
animus cxl.
agathyrsi cxliii.
aglaophe. cxlix.
atlas cxlix.
aulis cliii.
æthiopia cliiii.
atlãtides cliiii.
aes clv.
alcesta clviiii.
annus clx.
aurora clxi.
æmulus clxiiii.
amores clxvi.
audere clxxv.
apollinis clxxvii.
amor clxxviii.
armõiæ clxxviii.
ætates clxxxviiii.
ãtẽoris fi. clxxxx.
aiaꝫ trãscorpo-
ratio. clxxxxvi.
albunea ccv.
anchises ccviii.
ardea ccxii.
aruina ccxvi.
adeps ccxvi.
auentinus ccxvi.
anio ccxvii.
aborigenes 218.
aduocatꝰ ccxxv.
arma maxia 225.
ausones ccxxvi.
aegis ccxxviiii.
aethon cclxv.
agrippa cclxviii.
argosippũ 248.
Britania iii.
baccharis viiii.
brionia viiii.
bonus x.
Baccaris xv.
bitumen xviii.
baccæ xxi.
baccæ xxxiii.
baleares xxxiii.
baleares xxxiii.
balsamum xli.
balsamum xli.
bombices xli.
bactra xlii.
benacus xliii.
benacus xliii.
buxus xlviiii.
busiris li.
bucephali liii.
bisaltæ lviiii.
biremes lxxxii.
bellum lxxxxiii.
barrꝰ lxxxxviii.
baccha c.
baccha c.
bellus ciii.
busiris ciiii.
bomonicæ cviii.
bidẽtes cxxxxiiii.
bidẽtal cxxxxiiii.
bubo clii.
briareus clxxxv.
bellona ccx.
bactra ccxxxiiii.
calamus v.
conon vii.
columbæ vii.
cõuenio x.
cilium xvii.
cornix xviiii.
cyrneus xix
cometæ xx.
ceres xxiii.
cæa xxiiii.
castor xxvi.
ceres xxviii.
cylindrus xxix.
curculio xxix.
cælestis xxx.
catexochen xxx.
culmus xxxiii.
cẽraunia xxxiii.
cylenius xxxiii.
chorus xxxiii.
caystrus xxxv.
carpere xxxv.
corui xxxvi.
caccus xxxvii.
cometæ xxxvii.
cerasus xxxviii.
cerasiũ xxxviii.
cornocæ xxxviii.
codix xxxviiii.
caudix xxxviiii.
coryli xl.
crustumia xl.
castanea xl.
citrum xlii.
clitũmnus xliii.
clitũnus xliii.
comanus xliii.
carpio xliii.
calculus lxiiii.
capræ xliiii.
clanius xliiii.
chenelophagi 49
cunei li.
circẽses lii.
cicurem lvi.
castalia lvi.
colostrũ lvii.
crusta lvii.
crustum lvii.
calathis lviii.
chelydri lviii.
catuli lviiii.
carbunculus 61.
cerinthæ lxiii.
corruscare lxiii.
crocus lxiiii.
cicoriũ lxiiii.
creston lxiiii.
cucumis lxiiii.
carpathus lxviii.
cano lxxii.
causæ lxxiii.
coloni lxxiiii.
carthago lxxiiii.
clipei lxxviiii.
confidẽtia lxxx.
cõponere lxxxi.
corruscar̃ lxxxi.
comes lxxxiii.
cytheræ lxxxvi.
cæsar lxxxvii.
curis lxxxviii.
catenæ lxxxviii.
cõsinius lxxxviii.
coturnus 89
carthago lxxxix
ceruix lxxxxi.
cylicia lxxxii.
cyprogẽia 92
curiatas lxxxxiii.
cardo lxxxxiii.
comæ lxxxxiii.
comeræ lxxxx4.
cæsaries lxxxx4.
cries lxxxxiiii.
capilli lxxxxiiii.
cynthi lxxxxiiii.
clamare lxxxxv.
Ceres cii.
celarius cii.
carchesium ciii.
cythara ciii.
cynosura ciiii.
cæcus cv.
causa cviii.
calchas cviii.
corybãtes cxxii.
curetes cxxii.
cybelle cxxiii.
cumulus cxxv.
ceruleus cxxv.
Cortina cxxvii.
cortinare cxxvii.
creta cxxvii.
canicula cxxviii.
chaonia cxxxiii.
cumæa cxxxv.
cyclops cxxxix.
ceres cxliiii.
calamus cxlv.
chaos clv.
caput clix.
capillli clix.
circus clxii.
chimera clxiii.
carcer clxiii.
clamis clxiiii.
cauea clxvi.
cæstus clxvi.
cæstum clxvi.
cerebrũ clxvii.
consiliũ clxxii.
classis clxxiiii.
cecrops clxxv.
camenæ 178.
cocytus clxxx.
cẽtauri clxxxiii.
chimera clxxxv.
charõ clxxxviii.
cerberꝰ clxxxviii.
custodia cxcii.
cudo cci.
caieta cciii.
circei cciii.
circes cciii.
cedrus cciiii.
crustumi ccvi.
camilla ccix.
colores ccxxi.
cacus ccxxiii.
carmẽta ccxxvi.
canes ccxxvii.
circẽses ccxxxi.
cõsualia ccxxxii.
cybele ccxlvii.
capua ccli.
camilla cclxxiiii.
Carmeloparda-
lis cclxxxi.
delitiæ iii.
depono vi.
diana vii.
diluuium xiii.
doris xx.
dieꝫ spatiũ xxv.
deucaliõ xxvi.
dulce mu. xxxii.
decoquere xxxii.
defrutũ xxxii.
dies alcinoi xxxv
dyõisius xxxviii.
defructũ xl.
danubius lvii
donaria lx.
decutio lxii.
discutio lxii.
defatigari lxxi.
danaus lxxv.
deduco lxxxiii.
diduco lxxxiii.
dissimulamꝰ 95.
dducer̃ lxxxxvii.
dignitas xcviii.

dapes cii.
dolopes ciiii.
dolopes cv.
dolus cviiii.
dracones cx.
dieꝝ diuiſio cxii.
diuiatiōis ge. 124
daui cxxv.
delos cxxvi.
dia cxxviii.
dodoneū cxxxiii.
delubrū cxliiii.
dictamū cxlv.
delphies clxix.
dædalus clxxv.
decé uiri clxxvii.
deſcéſus ad inſe-
ros clxxviiii.
druidæ clxxxii.
dardanus ccviii.
dimas ccviii.
dii ſelecti ccviii.
diomedes ccxx.
diuortia ccxli.
diomedis & aues
ſuæ cclxix.
eruum viii.
ebulus xxi.
experiétia xxiii.
Erygone xxv.
elices xxvi.
epirus xxvi.
effœta xxvii.
erichthōius xxx.
euphrates 37.
eridanꝯ xxxvii.
exta xxxvii.
emathia xxxvii.
epidaurus liii.
erichthoius liiii.
excutio lxii.
endiuia lxiiii.
eurydice lxix.
epulæ lxxviiii.
excutere lxxx.
en xciii.
exaius xciiii.
exaiatus xciiii.
erotæ lxxxxiiii.
erix xcviii.
ebur xcviii.
epulæ cii.
ecce cvi.
euado cxvi.
eq achillis cxxix.
epirus cxxxii.
elephas cxxxii.
exta cxlv.
erix clx.
explodere clxvi.
euadere clxxix.
euātes cxci.
ergo cxcv.
excudo cci.
eæa cciiii.
enio ccx.
euáder ccxxi.
euāder ccxxvi.
eritræū maꝛ 234.
Fagus i.
frigus ii.
formoſum iii.
faſcina viii.
fraxinus xvi.
fama xix
ferula xxi.
ferꝝ xxvi.
funda xxviii.
ferrum xxviii.
faba xxxi.
fruges xxxvii.
fruméťū xxxi.
farra xxxi.
farina xxxi.
feſtinare xxxii.
feſti dies xxxii.
ferrugo xxxvii.
fibræ xxxvii.
fœcundus xl.
facuudus xl.
faba ſyriaca xl.
falernus xl.
files xliiii.
faſtigium xlvi.
flagella xlvi.
faſtigiū xlvi.
fœtus xlviii.
fur lviii.
fuſcus lxiii.
forma lxxv.
fulmen lxxvi.
fiducia lxxx.
fruges lxxxii.
fauilia lxxxii.
frōdeū lxxxii.
frōdoſū lxxxii.
fides lxxxviii.
fœlix lxxxix.
formicæ xciii.
fuci xciii.
fores xciii.
fretū xcviii.
facies xcviii.
feriæ ſtatiuæ 99.
feriæ cōce. xcix.
feriæ ípatiuæ 99.
frater ci.
funalia ciii.
funera ciii.
fœdū cvi.
furor cvi.
fateri cvii.
falſum cvii.
fictum clvii.
fatale cix.
fas cix.
feſti dies cxi.
focus cxxviii.
faſtus cxxxiii.
fuluus cl.
formica clii.
fremere clxvi.
furor clxxviii.
fraxinus clxxxi.
fabia gés cci.
feretrius ccii.
fremit ccxii.
fœdus ccxxxiii.
galathea ii.
germania iii.
garamátes xvii.
glandes xxi.
gaudiū xxiii.
grues xxviii.
genialis xxxiii.
glandes xxxiii.
grādo xxxvi.
germania xxxvii
gelonū xli.
ganges xlii.
genitalia xlvi.
gágaride lii.
greges liii.
giluus liii.
gutta lviii.
galbanū lviii.
geloni lviiii.
gemius lxxxviii.
gnauū xcii.
gemmæ c.
gratiæ cii.
gemitus cvi.
genii cxxix.
getuli cxliiii.
garamátes 148.
gloria cxlviiii.
grinæus cli.
grinæus cli.
grator clx.
gratificor clx.
genius clxii.
gemiui clxxix.
górgones clxxxv
geryon ccxvi.
galli ccxxxiii.
galatheæ 232.
ganges ccxxxvi.
Hoſtia ii.
hyla xiiii.
hyrundo xxxv.
hæmus xxxvii.
hebenus xli.
hermus xlii.
himera xliii.
humidus xliiii.
hederæ xlv.
hedera xlv.
humidū xlviii.
hiare xlviiii.
hylas li.
hitheron lii.
hiperborei lv.
hippomanes lvi.
hyppáis lxviii.
heros lxxxiii.
heſperus lxxxvi.
hoſtium xciii.
hector xciiii.
herbacátū c.
himeneus c.
uiadas ciii.
heſperiti ciiii.
heſperides ciiii.
heu cvi.
horrere cxxv.
hærere cxxvi.
harpyæ cxxix.
hammō cxlviii.
heſperides cliiii.
herebꝯ clxxxiii.
hidra clxxxv.
hērnici ccxvii.
hoium gene. 226
helicō cclii.
hirpini cclxxvii.
Ibiſcum iiii.
hyacinthos xiiii.
intubū xxviii.
inuétio ignis 28.
Irigare xxxii.
interciſi dies 32.
indulgere xxxiii.
ignauus xxxiii.
ícrebeſceꝛ xxxv.
imber xxxv.
irudo xxxv.
ídigetes xxxvii.
iſmara xxxviiii.
iſmara xxxix.
inſito xl.
ida xl.
iturei xlix
inhiare xlix.
iſter l.
idunæas li.
iſter lvii.
intiba lxiiii.
iactari lxxii.
italia lxxii.
íterrogatio lxxvi
inſule lxxvii.
iris lxviii.
ingemit lxxix
ignarus lxxxii.
immemor lxxxii
iliria lxxxv.
in lxxxviii.
ianus lxxxviii.
iunōius lxxxviii.
iuuencus xci.
impuberes xci.
ignauum xcii.
ius naturale cxiii
ius gentiū xciii.
ius ciuile xciii.
ius papi. xciii.
ius flauianū xciii
ius heliauū xciii.
ianua xciii.
ianua xciii.
inermis xciiii.
italus xcvi.
iuuétus xcviii.
iuuenta xcviii.
idalium c.
idalius ci.
inſtar cv.
inſania cvi.
inſenſus cvi.
ithaca cviii.
inclitus cxi.
inſula cxvi.
iter cxvi.
ilicet cxxii.
idome-
nea cxxviii.
iaſius cxxix.
infernæ cxxxiiii.
inhiare cxlv.
ironia cxlv.
inſtita cxlvii.
iaſpis cl.
impluuiū clv.
in clx.
inceſtus clxvi.
inferi clxxix.
ilice clxxxi.
ixion cxciii.
inſigna magiſtra-
tuum romano-
rum cc.
iuppiter ccii.
ideus ccviii.
íterlucaꝛ ccxliii.
ilua cclii.
iapix clxviii.
innatus cclxx.
Ludere i.
libertas i.
libertas ii.
límus ii.
leui ii.
leuigarum ii.
lac iiii.
laurus vii.
lana x.
labruſca xi.
liber xi.
lolium xi.
libertrides xv.
libum xv.
linx xvi.
lupus xviii.
lupus xx.
lætitia xxiii.
lira xxvi.
lupinus xxvii.
linum xxvii.
lirare xxvii.
lomentum xxx.
loba xxx.
legumen xxxi.
licium xxxii.
lactans xxxiii.
lactens xxxiii.
lepus xxxiii.
lœtum xxxiiii.
libraria xxxv.
luna xxxvi.
labrum xxxviii.
liber xl.
lotos xl.
leſbos xl.
loto xl.
lageos xl.
lucrinus xliii.
lycocto-
nos xliii.
larius xliii.
ligurum xliiii.
lapyta xlviiii.
lapyte xlix.
latonia li.
ludorum gene-
ra lii.
leæna lv.
linx lvi.
lac lvii.
lacerti lxii.
lycus lxviii.
lauinia lxxii.
littus lxxii.
lauiniū lxxii.
latium lxxiii.
lotophagi-
tus lxxx.
littora lxxxi.
lætitia lxxxiiii.
libido lxxxiiii.
lucifer lxxxvi.

Lupæ lxxxvii.
lupanaria lxxxvi
lustrum lxxxvii.
lyncis lxxxix.
lucus xcii.
lex xciii.
liæum c.
lychni ciii.
luna ciiii.
lignæ cxi.
lupus cxiiii.
lidius cxxii.
lycurgus cxxv.
lemures cxxix.
laruæ cxxix.
lares cxxix.
locri cxxxv.
lestrigõ cxxxix.
limbus cxlvii.
lactes clv.
ludi fune/
bres clvi.
lubricus clxvi.
librare clxviii.
labyrinthus clxix.
ludi clxxvii.
ludoꝝ genera 195
latinus ccv.
lardum ccvi.
lirnesus ccli.
liberalitas cclxx.
largitio cclxx.
ligures cclxxvi.
Mille iiii.
maiales vi.
munus vi.
malum vii.
myrica xii.
mũds xiii.
muscus xiiii.
myrtus xv.
migro xix.
minium xxi.
media xxx.
melium xxx.
maturare xxxii.
macedõia 38
maronea xxxix.
myrtus xxxix.
mareotis xl.
metimna xli.
myrtum xli.
myrtus xli.
massicus xliii.
metalla xliii.
mutillæ xliiii.
metor xlv.
metior xlv.
mare mirtoũ li.
mintius lii.
molorchus lii.
miletus lvii.
miletum lvii.
mæotis lvii.
molosa lviii.
maiales lx.
metys lxii.
meropes lxii.
mellisphylõ lxiii.
macedõicũ lxiiii.
miletum lxvii.
musæ lxxiii.
minerua lxxvi.
maturare lxxxi.
metus lxxxiiii.
myceas lxxxvii.
maia lxxxviii.
methres lxxxix.
metres lxxxx.
memnõ lxxxxv.
memnoniæ 95
margaritæ c.
mantilia cii.
musica ciiii.
mirmidonũ ciiii
minerua cvi.
mendax cvii.
mẽdacium cvii.
mors cix.
manicæ cix.
mactare cxi.
machaon cxii.
mane cxii.
manum cxii.
mõstrũ cxxiiii.
mars cxxiiii.
mactare cxxv.
myrthus ccxxv.
mala cxxxi.
molosia cxxxii.
meliboea cxxxv.
mẽdicus cxxxix.
mandere cxl.
mitra cxlviii.
mercurius cxlix.
magnitudo pla/
netarum cxlix.
murex cl.
molle cl.
massyli cliiii.
matura clxi.
mergus clxiii.
meta clxiii.
meander clxiiii.
moles clxxxiii.
medusa clxxxv.
minos clxxxix.
musæus clxxxxv
marica ccv.
mutiscæ ccxvii.
marrubia ccxviii.
marsi ccxviii.
mactus ccxlv.
mussare cclxxii.
myrcha cclxxxi.
nouerca vi.
nymphæ xii.
numerus xiii.
nux iuglãs xvii.
nuces xxi.
nitrum xxix.
nauum xxxiii.
nauare xxxiii.
nuces xxxiii.
noctua xxxv.
natura xxxix.
nux heracleo. lx.
nouerca xlii.
naricie xlviiii.
nymphates lii.
narcisus lxiiii.
noxa lxxvi.
noxia lxxvi.
nymphe lxxviii.
naiades lxxx.
nereides lxxx.
nare lxxxiii.
numæ lxxxxiii.
nundine xcix.
nõia in us cvi.
numerus cxi.
nox cxii.
naxos cxxviii.
numide cxliiii.
noe clxi.
nauis clxxi.
nauigiũ clxxii.
nereides clxxiii.
numa põpiliꝯ cc.
nothus ccx.
nebridas ccxii.
Oratiõis ptes i.
opacum ii.
oaxis iii.
ouis vi.
opus vii.
opera vii.
orpheus x.
ostreæ xxx.
operari xxxiiii.
obscæne aues 37
olea xxix.
oliua xxxix.
oleum xxxix.
olium xl.
olea xli.
opobalsamũ xli.
opus iulii xliii.
oscilla xlvii.
opꝯ topiariũ xlix
olimpiaci lii.
onagri lviii.
olixatrum lxiiii.
orpheus lxviiii.
orythia lxix.
orpheus lxviiii.
ocium lxx.
olli lxxxv.
oreades xciiii.
orare xcv.
oenotrus xcvi.
obtusum xcviii.
os xcviii.
o cxi.
ostentũ. cxxiiii.
omen cxxiiii.
othus cxxviii.
ouatio cxxviiii.
obscœnũ cxxxi.
oraculũ cxxxiii.
opuncii cxxxv.
ostẽdere cxlv.
ostentare clv.
orgia cl.
orestes cliiii.
o clxiii.
oliua clxxii.
orphæus clxxix.
ocrea ccxvi.
oricos ccli.
ocnus cclxiii.
obelisci cclxviii.
Peculium ii.
pecunia ii.
pecus iiii.
pan iiii.
priuigno vi.
palũbes vii.
pierides viii.
paliurus xi.
parnasus xiii.
prometheus xiii
philomella xiiii.
priapus xv.
poma xxi.
perior xxiiii.
proserpĩa xxvii.
pelusium xxx.
propare xxxii.
ꝓfestidies xxxiii.
plãgere xxxiiii.
plangere xxxiiii.
pensum xxxv.
panopea xxxvi.
ꝓpetes aues xxx7
padus xxxvii.
patridii xxxvii.
prosecta xxxvii.
pomũ xxxviii.
parnasia xxxviii.
planta xxxix.
plantaria xxxix.
paphi xl.
platanus xl.
passum xl.
præciæ xl.
plaustris xl.
phaneus xli.
pyracanthus xli.
pyramides xli.
pædagogus xliii.
pardaliphon/
tes xliii.
præla xlv.
picea xlv.
prosænia xlvii.
pagani xlvii.
pali xlviii.
pedamẽta xlviii.
pyxides xlix.
purpura l.
palestra l.
palearia liii.
pecuaria liii.
pelion liii.
pulli liii.
peletroniũ liiii.
peletronii liiii.
potina lvi.
parcus lviii.
petulci lxi.
pistoceros lxii.
propolis lxii.
pretorium lxiii.
priapus lxiiii.
pestum lxiiii.
phasis lxviii.
prĩcipia reꝝ 68
protheus lxviii.
phocæ lxviii.
protheus lxviii.
parcæ lxxiiii.
pallas lxxvi.
penates lxxviii.
procella lxxix.
presens lxxix.
prora lxxix.
pendere lxxx.
præsto lxxxi.
pietas lxxxi.
pinsores lxxxii.
pistores lxxxii.
patauiũ lxxxv.
penetrarẽ lxxxv.
phthia lxxxvii.
patultiꝯ lxxxviii.
plausius lxxxvii.
parthẽos lxxixi
pergere lxxxxi.
pubes lxxxxi.
Pili lxxxxi.
pubertas lxxxxi.
puberes lxxxxi.
paphiũ lxxxxii.
plebi/
scita lxxxxiii.
pugna lxxxxiii.
peplũ lxxxxiiii.
peltæ lxxxxiiii.
phorbas lxxxxv.
pietas lxxxxvi.
pauce/
tius lxxxxvi.
paros lxxxxix.
pelasgi lxxxxix.
palla c.
petere cii.
pœnus cii.
proceres ciii.
Patera ciii.
pindus cv.
portus cv.
pauere cviii.
pauitare cviii.
pauor cviii.
phalanx cxii.
periphrasis cxii.
perisologia cxii.
penates cxiii.
penitus cxiiii.
præcordia cxv.
prædia cxvi.
portẽtũ cxxiiii.
prodigiũ cxxiiii.
proceres cxxvi.
paros cxxviii.
phinei cxxix.
prepetes cxxxiiii.
petilia cxxxv.
pelorus lxxxv.
pachinus cxxxv.
paup̃ cxxxviii.
prosecta cxxxxv.
prãdiũ cxxxxv.
pro cli.
pantheræ clii.
per clviii.
peto cum com/
positis clx.
palma clxi.
ponderũ diuer/
sitas clxii.
pistris clxiii.
pauimẽtũ clxiii.
porritio clxiiii.
phorcus clxiiii.
plausus clxvi.
promere clxviii.
pthẽope clxxiiii.
poesis clxxviii.

pollux clxxviiii.
phlegetō clxxx3.
pilli clxxx.
proserpi
na clxxxiiii.
prosanū clxxxiiii
pasiphæ clxxxix.
piritho
us clxxxxii.
pæan clxxxxv.
perturbationes
aíoꝝ clxxxxvii.
prætextabula cc.
picus ccviii.
prætexta ccxv.
pá lycæↄ ccxxvi.
pendo ccxxviii.
pēsum ccxxviii.
penso ccxxviii.
pātheræ ccxxix.
proteruia ccxxxi.
palici ccxxxxiiii.
phalarica ccxlvi.
prochyta ccxlvi.
panaces cclxxxvi.
Quercus xv.
quatio lxii.
quirius lxxxviii.
quadrupe/
dis clvi.
quadra ccvi.
Raucus ii.
rautio ii.
radius vii.
rubus viii.
rumor xviiii.
riphæi xxxi.
rese xxxii.
rhodope xxxiii.
rimari xxxv
rasium xxxviii.
racemus xxxix.
radii xl.
ruscum xlviii.
rhenones lviii.
rana lviiii.
rana rubeta lix.
roma lxxiii.
rostrū lxxviiii.
rimari lxxx.
ripa lxxxi.
ricinus lxxxvii.
remus lxxvii.
remigar̄ lxxxxvii
remiges lxxxxvii
remigiū lxxxxvii
remul
cum lxxxxvii.
referre cvi.
rūpe silētiū cviii.
rūper uocē cviii.
rhea cxxiii.
rigare cxxxii.
robur und̄ clxvii
recutio clxxviii.
radaman/
thus clxxxxii.
romu/
lus clxxxxix.
religio ccxxiii.
Subtile i.
spes ii.
studium iii.
succus vi.
signum vii.
sensus vii.
sandix x.
saliunca xi.
salire xi.
salax xi.
silenus xii.
solstitium xvi.
supcilium xvii.
specula xviii.
siluanus xxi.
sol xxiiii.
syphius xxiiii.
siluanus xxiiii.
sulcus xxvi.
siliqua xxvii.
spiramēta xxvii.
spiraculū xxvii.
serpens xxx.
sepes xxxii.
spicus xxxiii.
stipula xxxiii.
saturnus xxxiiii.
stellæ xxxiiii.
scabies xxxvii.
spontæ xxxviii.
sappinū xl.
scrobem xl.
scobem xl.
scipiōes xliiii.
satuꝝ xliii.
scabies xliii.
semiaria xlvi.
semina xlvi.
scæne xlvii.
sarmēta xlviii.
superchius l.
sarra l.
sabini l.
substituo liii.
stella lviii.
sparta lviii.
sādaracū lxii.
samos lxxiii.
scæptrū lxxviiii.
scuta lxxviiii.
stagna lxxx.
scintilla lxxxii.
socius lxxxiii.
spes lxxxiiii.
securis lxxxviii.
sub lxxxviii.
subter lxxxviii.
super lxxxviii.
sicarbas lxxxix.
saba thuri/
fera lxxxxii.
senatus lxxxxiii.
sub lxxxxiii.
solion lxxxxv.
simula/
mus lxxxxv.
sidon lxxxxviiii.
series c.
sponda ci.
struere cii.
succulæ ciii.
statio cv.
statio cv.
suadere cvi.
sal cviiii.
serpentes cx.
statuæ cxi.
sthelenus cxi.
silēti luna cxii.
somniandi spe/
cies cxii.
squalor cxii.
syrus cxvii.
sortes cxxiiii.
strōgilæ cxxviii.
syrius cxxviii.
strophad̄ cxxix.
scylla cxxxv.
scilaceū cxxxviii.
somnus
unde cxl.
stellæ clx.
sepeliendi
mos clxi.
syrenes clxxiiii.
sybillæ clxxvi.
sibyllini clxxvii.
stimulꝰ clxxviii.
silua clxxx.
stux clxxx.
setas clxxxiii.
scipiones cci.
sabini ccvii.
sabinus ccvii.
samos ccviii.
strata equoꝝ ccx
sæuum ccxvi.
sagina ccxvi.
septum ccxvi.
sabini ccxvii.
sicarni ccxviiii.
sacrani ccxviiii.
supstitio ccxxiii.
saturnus ccxxvi.
siculus ccxxvi.
saga ccxxxiii.
seq̄ster cclxvi.
soracte cclxxvii.
Tityrus i.
tygris iii.
tugurum iii.
teges iii.
thymum xv.
tæda xvi.
torrens xvi.
thus mascu/
lum xviii.
tethys xxv.
tmolus xxvi.
talpa xxviiii.
taurus xxx.
terra xxxviii.
taburnus xxxix.
tasiæ uites xl.
thmolus xli.
tauri xlii.
tarētū xliiii.
tabulata xlvii.
tragœ/
dia xxxxvii.
tibiæ eē xxxxviii.
tēpe xxxxviiii.
tempe l.
taygeta l.
tyrios l.
trapetum l.
thitonus liii.
tanager liiii.
tæleuscæ lv.
tymbra lxiii.
tymbra lxvii.
triton lxxvi.
tritonia lxxvi.
turbo lxxvii.
triton lxxx.
topogra/
phia lxxxi.
tymauus lxxxv.
terra lxxxxi.
taurus lxxxxi.
thus lxxxxii.
tithōus lxxxxiiii.
triones ciii.
thersādrus cxi.
testudo cxvi.
thyrrhēos cxxii.
tumulus cxxv.
tumulo cxxv.
thracia cxxv.
teucer cxxvii.
tripodes cxxxiiii.
tarpeiū cxxxviii.
tēperātia cxliii.
theologica pri/
sca cxlviiii.
tygris clii.
talentum clxii.
tuba clxiii.
thena clxv.
tegea clxv.
triton clxxiii.
tartarus clxxx.
translatio ccviii.
tiaras ccix.
tenia ccxi.
trabea ccxv.
the ssera ccxvi.
tyburtes ccxvi.
tuba ccxxx.
tibia ccxlv.
therebīthus ccli.
Victima ii.
uultus iii.
ueruex vi.
uitula vi.
uitula vii.
uulpes viii.
uellus viii.
uexo xiiii.
uerbena xviii.
uerbenaria xviii.
umbraculū xx.
umbella xx.
uenus xxi.
upilio xxi.
uesta xxiiii.
uirgo xxv.
uer xxv.
uomer xxvi.
uitia xxvii.
ueternū xxviii.
uerriculū xxviii.
uallus xxxii.
uallum xxxii.
uolema xl.
uinum les/
bum xli.
uictrius xlii.
uligo xliiii.
uesuus xliiii.
uesuui/
us xliiii.
uua xlviii.
Vuidū xlviii.
Virgæ sangui/
neæ xlviii.
uolitans liiii.
Vesca lv.
ulna lvii.
uolutabra lviii.
urbs lxxiii.
uipera lviii.
uerres lx.
uix lxxiii.
uentus lxxvii.
uastus lxxviiii.
uastum lxxx.
uastare lxxx.
uulgus lxxxi.
uolatus lxxxiiii.
uenetia lxxxv.
ueneti lxxxv.
uenus lxxxvi.
uesta lxxxvii.
uitulus xci.
uacare xci.
ualuæ xciii.
uenustas ciiii.
uterus cv.
uulgus cv.
uiso cvi.
uanus cvii.
uanum cvii.
ulua cviiii.
ulyxes cxi.
Vesta cxiii.
uia cxvi.
uestibulū cxvii.
umbo cxviii.
uenus cxviiii.
uorare cxl.
uulnus cxlii.
uulcus cxlii.
uixerunt clviii.
uirtutes intelle/
ctiuæ clxxii.
uiscum clxxxii.
uiscus clxxxii.
uestibu/
lum clxxxiii.
uagire clxxxviiii.
uaticāus clxxxix.
uultur clxxxxiii.
uulcāus ccxxxi.

Xilobalsa/
mum xli.
xanthus xliii.
xāthus cxlvii.

Zephy/
ri xlvii.
Zodiaci
signa clx.

FINIS.

IR GILIVS Maro parentibus modicis fuit:& precipue patre Marone: quem quidam opificẽ
figulum:plures magi cuiuſdam uiatoris initio mercenarium:mox ob induſtria generum tra
diderunt:quem cum agriculationi reiq; ruſticæ & gregibus prefeciſſet ſocer ſiluis cœmũdis:
& apibus curandis regulam auxit. Natus ẽ.CN.Pompeio magno &.M.Licinio Craſſo primũ
conſ.Iduum octobrium die in pago qui andes dicitur:qui eſt a mantua non procul. Pregnans
eo mater Maia ſomniauit enixem ſe laureum ramum:quem contacta terra confeſtim cerne
ret coaluiſſe & excreuiſſe ilico in ſpeciẽ maturæ arboris refertæ uariis pomis & floribus ac ſequenti luce cũ
marito rus propinquum petens ex itinere diuertit:atque in ſubiecta foſſa partu leuata eſt. Ferunt infantem
ut fuit editus nec euagiſſe:& adeo mitti uultu fuiſſe:ut aut dubiam ſpem poſterioris geniture iam tum in/
dicaret. Et acceſſit aliud preſagium. Siquidem uirga populea more regionis in puerperiis eodem ſtatim lo/
co depacta ita breui coaluit:ut multo ante ſatas populos adæquaſſet. Quæ arbor Virgili.ex eo dicta atque cõ
ſecrata eſt ſumma grauidaꝝ & fetaꝝ religione ſuſcipiẽtiũ ibi & ſoluẽtiũ uota. Initia ætatis.i.uſq; ad ſeptimũ
annũ cremonæ egit:&.xvii anno uirilẽ togã cœpit:illis conſulibus iterum quibus natus erat. Euenitq; ut eo
ipſo die Lucretius poeta decederet:ſed Virgilius a cremona mediolanum:& inde paulo poſt Neapolim tran
ſiit:ubi cum litteris & græcis & latinis uehementiſſimam operã dediſſet:tãdem omni cura omniq; ſtudio in
dulſit medicinæ & mathematicis. Quibus rebus cum ante alios eruditior peritiorq; eſſet ſe in urbem contu
lit. Statimq; magiſtri ſtabuli equorũ Auguſti amicitiam nactus:multos uarioſq; morbos incidentes eqs cura
uit. At ille Auguſtus ĩ mercedem ſingulis diebus panes Virgilio ut uni ex ſtabulariis dari iuſſit. Interea a Cro
toniatis pullus equi mire pulchritudinis. Cæſari dono fuit miſſus qui omnium iudicio ſpem portendebat
uirtutis & celeritatis immenſæ. Hunc cum aſpexiſſet Maro magiſtro ſtabuli dixit natũ eſſe ex morboſa equa:
& nec uiribus ualiturum:nec celeritate:Idq; uerum fuiſſe inuentum eſt:quod cũ magiſter ſtabuli Auguſto re
citaſſet duplicari ipſi in mercedem panes iuſſit. Cum item ex hiſpania auguſto canes dono mitterentur & pa
rentes eorum:dixit. Virgilius & animum celeritatemq; futuram. Quo cognito mandat iterũ augmẽtari Vir
gilio panes. Dubitauit Auguſtus Octaui ne filius eſſet an alterius:idq; Maronem aperire poſſe arbitratus eſt
quia canum & equi naturam parenteſq; cognorat. Amotis igitur omnibus arbitris illum in penitiorẽ ꝑtem
domus uocat:& ſolũ rogat an ſciat quiſnam eſſet:& quam ad fœlicitãdos hoĩes facultatẽ haberet. Noui inqt
Maro te Cæſarem Auguſtũ:& ferme equã cum diis immortalibus poteſtatẽ habere: ut quẽuis fœlicẽ facias.
Eo animo ſum reſpõdit Cæſar ut ſi uerum ꝓ rogatu dixeris:beatũ te fœlicemq; reddã. Vtinã ait Maro inter
roganti tibi uera dicere queã. Tunc auguſtus:putant alii me natum Octauio qdam ſuſpicantur alio me geni/
tum uiro. Maro ſubridẽs facile inqt ſi impune licẽterq; quæ ſentio loq iubes id dicam. Affirmat Cæſar iureiu
rando nullũ eius dictũ ægere laturũ:immo non niſi donatũ ab eo diſceſſuꝝ. Ad hæc oculos oculis auguſti in
figens Maro facilius ait in cæteris animalibus qualitates parẽtum mathematicis & philoſophia cognoſci poſ
ſunt in homine nequaquã poſſibile eſt:ſed de te cõiecturã habeo ſimilem ueri:ut qd exercuerit pater tuus ſci
re poſſim Attẽte expectabat auguſtus qdnã diceret. At ille quantũ ego rem intelligere poſſum:piſtoris filius
es inqt. Obſtupuerat Cæſar:& ſtatim quo id pacto fieri potuerit: animo uoluebat. Interrũpens Virgi.audi in
quit quo pacto id coniicio. Cum quedam enunciari ꝑdixerimq; q̃ intelligi ſciriq; nõ niſi ab erudiſſimis ſum
miſq; uiris potuiſſent Tu princeps orbis Item & Item panes in mercedẽ dari iuſſiſti:quod quidem aut piſto
ris aut nati piſtore officiũ erat. At deinceps inqt Cæſar. Nõ a piſtorꝭ ſed a rege magnanimo dona feres. Placuit
Cæſari facetia illũq; plurimi fecit:& pollioni cõmendauit. Corpore & ſtatura fuit grandi aquilino colore fa/
cie ruſticana:ualitudine uaria. Nam plerumq; ab ſtomacho & faucibus ac dolore capitis laborabat: ſanguinẽ
etiam ſæpius eiecit:cibi uiniq; minimi. Fama eſt eũ libidinis pronioris in pueros fuiſſe:ſed boni ita: eum pue
ros amaſſe putauerunt:ut Socrates Alcibiadẽ:& Plato ſuos pueros Verum inter omnes maxime dilexit Ce/
betem & Alexandrum:quem ſecunda bucolicorum ægloga Alexim appellat Donatum ſibi ab Aſinio Pollio
ne utrumq; non ineruditum dimiſit. Nam Alexandrum grammaticum:Cebetem uero & poetam Vulgatũ
eſt conſueuiſſe eum cum Plotia Hieria:ſed Aſconius Pedianus affirmat ipſum poſtea maioribus natu narra
re ſolitum inuitatum qdem ſe a Varro ad cõionem mulieris:uerum ꝑtinaciſſime recuſaſſe:cætera ſane uita
& ore & animo tam probum fuiſſe cõſtat ut neapoli parthenias appellaretur uulgo. Ac ſi quando romæ quo
rariſſime commeabat uiſeretur:in publico ſectantes demõſtrãteſq; ſe ſubterfugeret in proximũ tectũ. Bona
autem cuiuſdam exulantis offerente Auguſto non ſuſtinuit accipere:Poſſedit prope centis ſextertium ex libe
ralitatibus amicorum:habuitque domum romæ in æſquiliis iuxta hortos Mecœnatis:q̃q̃ ſeceſſu campaniæ
ſiciliæq; plurimum uteretur. Quæcunq; ab Auguſto peteret repulſam nunq̃ habuit. Parentibus quot annis
aurum ad abundantem alitum mittebat:quos iam grandis amiſſit ex quibus patrem oculis captum & duos
fratres germanos Silonem impuberem. Flaccum iam adultum:cuius exitũ ſub nomine Daphnidis deflet:In
ter cætera ſtudia:ut ſupra diximus medicinæ quoq; ac maxime mathematicæ opam dedit. Aegit & cauſam
unã omnino nec amplius q̃ ſemel. Sermone tra[illegible]idiſſimũ ac pene idocto ſimilẽ fuiſſe Meliſius tradidit.

Poeticam puer adhuc auſpicatus in baliſtam ludi magiſtrũ ob inſaniã latrocinioꝝ cooptum lapidibus diſti
chon fecit. Mõte ſub hoc lapidum tegiꝭ baliſta ſepultus:nocte dieq; tutũ carpe uiator iter:deinde Catalecton
& Moretum:& Priapeiã:& epigrãmata:& Diras & Culicẽ cũ eſſet annoꝝ.xxv.cuius materia talis eſt. Paſtor
fatigatus æſtu cum ſub arbore obdormiſſet & ſerpens ad illum prorepet e palude culex prouolauit:atq; inter
duo tempora aculeum fixit paſtori. At ille continuo culicem contriuit: & uiſam ſerpentem interemit: ac ſe/
pulchrum culici ſtatuit: & diſtichon fecit. Parue culex pecudum cuſtos tibi tale merenti. Funeris officium

uite pro munere reddit.Scripſit etiam de qua ambigit̃ æthnam:& mox cum rex romanas inchoaſſet offẽſus
materia & nominum aſperitate ad bucolica tranſit maxime ut Aſinum Poll onem Alphenum Varrum : &
Cornelium gallum celebraret:quia in diſtributione agrorum qui poſt philippẽſem uictoriã ueteranis trium
uirorum iuſſu trans padũ diuidebant̃:indẽnem ſe præſtitiſſent:deinde georgica in honorem Mecœnatis edi
dit:cum ſibi uix dũ noto opem tuliſſent aduerſus Claudii ueterani milites:uel ut alii putant Arii centuriõis
uiolentiam a quo in altercatiõe litis ægrariæ parum abſuit quin occideretur.Nouiſſime autẽ æneidẽ aggreſ
ſus eſt.Argumentum uariũ & multiplex & quaſi amboꝝ Homeri carminũ inſtar.Præterea nominibus ac re
bus græcis latiniſq; cõmune:& in quo quod maxime ſtudebat romanæ ſimul urbis & Auguſti origo cõtine
retur.Cum Georgica ſcriberet:tradit̃ quotidie mediatos mane plurimos uerſus dictare ſolitũ: ac ꝑ totũ diẽ
retractando ad pauciſſimos redigere non abſurde tamẽ ſe urſæ more parere dicens:& lambendo demũ effin
gere.Aeneida ꝓſaica prius oratione formatã digeſtãq; in duodecim libros particulatim componere inſtituit:
ut quidam tradũt.Alii eius ſentẽtiæ ſũt: ut exiſtimẽt eum ſi diutius uixiſſet quattuor &.xx.libros uſq; Augu
ſti tẽpora ſcripturum:atq; alia quidẽ ꝑcurſurum.Auguſti uero geſta diligentiſſime executuꝝ:quippe qui dũ
ſcriberet:ne quid impetũ moraret̃:quedã ꝑfecta reliquit.Alia leuiſſimis uerſibus ſcripſit: quos per iocum ꝓ
tigillis uel tibicinibus interponi a ſe dicebat ad ſuſtinendum opus:donec ſolidæ columnæ aduenirẽt.Bucoli
ca triennio Aſinii Pollionis ſuaſu perfecit.Hic trans padum prouinciam regebat : cuius fauore cum ueterãis
Auguſti militibus cremonenſium & mantuãorum agri diſtribuerent̃ : ſuos Virgilius nõ amiſit.Facta enim
diſtributiõe ſuos Claudio ſeu Arrio datos recuperauit.Hunc Pollionem maxime amauit Maro : & ab eo ma
gna munera tulit.Quippe qui imitatus ad cœnam captus pulchritudine & diligentia Alexãdri pollionis pu/
eri eum dono accepit.Huius pollionis filium . C.aſinium.Cornelium Gallum oratorem clarũ & poetam nõ
mediocrem miro amore dilexit Virgilius.Is tranſtulit Euphorionem ĩ latinum & libris quattuor amores ſu/
os de Cytheride ſcripſit.Hic primo in amicitia Cæſaris Auguſti fuit:poſtea in ſuſpitionem coniurationis cõ
tra illum ductus occiſus eſt.Verum uſq; adeo hunc Gallum Virgilius amarat:ut quartus georgicorum a me
dio uſq; ad finem eius laudem contineret:quem poſtea iubente Auguſto ĩ ariſtæi fabulam cõmutauit. Geor
gica ſeptennio Neapoli.Aeneida partim in ſicilia:partim in campania.xi.annis confecit . Bucolica eo ſucceſſu
edidit:ut in ſæna quoq; per cantores crebra pronunciatione recitarẽtur At cum Cicero quoſdam uerſus au/
diſſet & ſtatim acri iudicio intellexiſſet non communi uenam editos iuſſit ab initio totam æglogam recitari:
quam cum accurate pernotaſſet in fine ait.Magne ſpes altera romæ:quaſi ipſe linguæ latinæ ſpes prima fuiſ
ſet:& Maro futurus eſſet ſecunda:que uerba poſtea æneidi ĩpe inſeruit.Georgica reuerſa ab actiaca Auguſto
atq; reficiendarum uirium cauſa Attelle commoranti per continuum quadriduum legit ſuſcipiente Mecœ/
nate legendi uicem:quotiens interpellaret̃ ipſe uocis offenſione.Pronunciauit autem maxima cum ſuauitate
& lenociniis miris.Seneca tradidit Iulium Montanum ſolitum dicere inuolaturum ſe quædam Virgilio : ſi
& uocem poſſet & os & hypocriſim.Eoſdem enim uerſus eo pronunciante bene ſonare . Sine illo inareſcere
quaſi mutos.Aeneidos uix dum cœptæ tãta extitit fama ut ſextus Pompeius nõ dubitarit ſic prædicare.Cre/
dite romani ſcriptores cedite graii.Neſcio quid maius naſcitur iliade.Auguſtus uero cum iam forte expedi/
tione cantabria abeſſet:& ſupplicibus atq; minacibus per iocum litteris efflagitaret:ut ſibi de æneide ut ipſius
uerba ſunt:uel prima carminis hypographa uel quodlibet conlon mitteret negauit ſe facturũ Virgilius. Cui
tamen multo poſt perfecta demum materia tris omnino libros recitauit:ſecũdum uidelicet quartum:& ſex/
tum.Sed hunc præcipue ob Octauiam quæ cum recitationi intereſſet ad illos de filio ſuo uerſus.Tu marcel/
lus eris:defeciſſe fertur:atq; egre refocillata dena ſextertia pro ſingulo uerſu Virgilio dari iuſſit . Recitauit &
pluribus:ſed neque frequenter & ferme illa de quibus ambigebat quo magis iudicium hominum experire/
tur . Erotem librarium & libertum eius exacte iam ſenectutis tradunt referte ſolitum quondam in recitan
do eum duos dimidiatos uerſus compleſſe ex tempore . Miſenum Aeolidem adieciſſe : quo non præſtan/
tior alter . Item huic Aere ciere uiros ſimili calore iactatum ſubiunxiſſe : martemque accendere cantu . Sta/
timque ſibi imperaſſe:ut utrumque uolumini aſcriberet.

Bucolica Georgicaq; emendauit.Anno uero.lii.ut ultimam manum æneidi imponeret ſtatuit in græciam
& Aſiam ſecedere triennioq; continuo omnem operam limitationi dare:ut in reliqua uita tantum philoſo/
phiæ uacaret. Sed cum aggreſſus iter athẽis occurriſſet Auguſto ab oriente romam reuertenti:una cum Cæ
ſare redire deſtinauit.At cum Megara uicinum athenis opidum uiſendi gratia peteret:langorem nactus eſt:
quem non intermiſſa nauigatio auxit.Ita ut grauior in dies tandem Brunduſium aduẽtarit:ubi diebus pau
cis obiit.x.kalen.Octob.CN.Plantio.Q.Lucretio cõſulibus qui cum grauari morbo ſeſe ſentiret: ſcrinia ſæ
pe & magna inſtantia petiuit crematurus æneida:quibus negatis teſtamento cõburi iuſſit:ut rem inemẽda/
tam imperfectamq;.Verum Tuca & Varrus monuerunt id Auguſtũ nõ permiſſuꝝ. Tunc eidem Varro ac ſi
mul Tuccæ ſcripta ſub ea conditione legauit:ne quid ederẽt quod a ſe ẽditũ nõ eſſẽt: & uerſus etiam imperfe
ctos:ſi q erant reliquerent.Voluit etiã eius oſſa Neapolim trãſferri ubi diu & ſuauiſſime uixerat : ac extrema
ualitudine hoc ipſe ſibi epitaphium fecit diſtichon.Trãſlata igit̃ iuſſu Auguſti eius oſſa ꝓut ſtatuerat Neapo
lim fuere:ſepultaq; uia puteolana intra lapidem ſecundum:ſuoq; ſepulchro id diſtichon:quod fecerat inſcri
ptum eſt:Mantua me genuit:calabri rapuere:tenet nunc.Parthenope:cecini paſcua:rura duces.

Heredes fecit ex dimidia parte Valerium proculum fratrem ex alio patre:ex quarta Auguſtum ex.xii. Me/
cœnatẽ ex reliqua.L.Varrũ & plocium Tuccam: qui eius æneidem poſt obitum:prout petiuerat iuſſu Cæſa
ſaris emẽdarũt.Nã nullius omnino ſẽtẽtia crematu æneis digna uiſa fuit:de q̃ re Sulpitii carthaginẽſis extãt

huiuscemodi uersus.Iusserat hæc rapidis aboleri carmina flãmis Virgilius.Phrygium quæ cecinere ducẽ Tuc
ca uetat: uarrusque simul:tu maxime Cæsar non finis:& latiæ consulis hystoriæ:Infœlix gemino cecidit pro
pe pergamos igni Et pene est alio troia cremata rogo.Extant & Augusti de ipsa eadem re uersus plures & cla
rissimi:quorum initium Ita est.Ergo ne supremis potuit uox improba uerbis Tam dirum mandare nefas:er
go ibit in ignis Magnaq; doctiloqui morietur musa Maronis.Et paulopost:Sed legum seruanda fides:supre
ma uoluntas Quod mandat: fierique iubet: parere necesse est : Frangatur potius legum ueneranda potestas.
Quam tot congestos noctesque diesque labores Hauserit una dies : Et quæ sequuntur . Nihil igitur aucto-
re Augusto Varrus edidit : Quod & Maro præceperat : sed summatim emendauit : ut qui uersus etiam im
perfectos si qui erant reliquit . Hos multi mox supplere conati nõ perinde ualuerunt ob difficultatem : quod
omnia fere apud eum hemistichia præter illud Quem tibi iam troia peperit sensum uidentur habere per-
fectum . Nisius grammaticus audisse se a senioribus dicebat Varrum duorum librorum ordinem commu-
tasse : & qui tum secundus erat in tertium locum transtulisse : etiam primi libri correxisse principiũ his dem
ptis uersibus: Ille ego qui quondam gracili modulatus auena Carmen & egressus siluis uicina coegi:Vt quan
uis auido parerent arua colono Gratum opus agricolis at nunc horrentia martis Arma uirumque cano.
Nec Virgilius qui columen linguæ latinæ fuit caruit obtrectatoribus.In Bucolicis enim duas Aeglogas:sed
insulsissime Paro quidam deridet : & sic deridendo incipit.

Tityre si toga calda tibi est:quo tegmine fagi.Sequentis.Dic mihi Damœta cuium pecus:an ne latinum Non
uerum ægonis nostri sic rure loquuntur.Alius recitante eo ex Georgicis.Nudus ara sere nudus subiecit ha-
bebis frigora febrem.Est & aduersus æneida liber Carbilii pictoris titulo æneido mastix. M. Vipranius eum
a Mecœnate suppositum appellabat noue Cacozelliæ repertorem neque tumidum neq; exilem:sed commu
nibus uerbis opus illud confecisse.Herennius uita eius tantũ cõtraxit.Perilius Faustinus furta.Sunt & Quin
ti Octaui Auiti uolumina:Quibus annotantur quos & unde uersus trãstulerit.Asconius pedianus libro quẽ
contra obtrectatores Virgilii scripsit pauca admodum ei obiecta proponit:& potissimum quod nõ recte hy
storiam contexuit:& quod pleraq; ab Homero sumpsit:sed hoc crimen sic defendere assuetum ait . Cur non
illi quoque eadem furta tentarent.Verum intellecturos facilius esse Herculi clauã qua Homero uersum sur-
ripere:& tamen destinasse secedere ut omnia ad satietatem maliuorum decideret.Refert etiam Pedianus be-
nignum cultoremque omnium bonorum : atque eruditorum fuisse:& usque adeo inuidia expertem fuisse:
ut si quid erudite dictum inspiceret alterius:non minus gauderet:ac si suum fuisset:neminem uituperare:lau
dare bonos : ea humanitate esse : ut nisi per uersus maxime quisque illum non diligeret modo : sed amaret
Nil proprii habere uidebatur . Eius bibliotheca non minus aliis doctis patebat ac sibi . Illudque Euripidis an
tiquum usurpabat τατων φιλωνκοινα . Communia amicorum esse omnia . Quare coæuos omnes poetas
ita adiunctos habuit : ut cum inter se plurimum inuidia arderent:illum una omnes colerent Varrus Tuc-
ca : Horatius : Gallus : Propertius . Anser uero quoniam Antonii partes secutus est : illum non obseruasse
dicitur . Cornificius ob peruersam naturam illum non tulit Glorie uero adeo contemptor fuit: ut cum qui
dam uersus quosdam sibi adscriberent:eaque re docti haberentur non modo ægre non ferebat : immo uo-
luptuosum id erat . Cum enim distichon quod laudem fœlicitatemque Augusti continebat fecisset.Valuisq;
non nominato auctore infixisset : iderat huiusmodi.

Nocte pluit tota:redeunt spectacula mane.
Diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet . Diu quæritãs Augustus cuiusnam hi uersus essent: eorum au
ctorem non iueniebat.Bactillus uero poeta quidam mediocris tacentibus aliis sibi adscripsit. Quamobrem
Donatus honoratusq; a Cæsare fuit:quod æquo animo non ferens Virgilius iisdem ualuis affixit quater hoc
principium Sic uos nõ uobis Postulabat Augustus ut hi uersus compelerentur:quod cum frustra aliqui co
nati essent.Virgilius præposito disticho sic subiunxit.Hos ego uersiculos feci tulit alter honores.Sic uos non
uobis nidificatis aues.Sic uos non uobis uellera fertis oues : Sic uos non uobis mellificatis apes . Sic uos non
uobis fertis aratra boues.Quo cognito aliquandiu Bathylus romæ fabula fuit. Maro uero exaltatior. Cum
is aliquando Ennium in manu haberet:rogareturque quidnam faceret.Respondit se aurum colligere de ster
core Enii.Habet enim poeta ille ægregias sententias sub uerbis non multum ornatas . Interroganti Augusto
quo pacto ciuitas fœliciter gubernaretur . Si prudentiores inquit temonem tenuerint : & boni malis præ-
ponatur . Itaque optimi suos habeant honores:nulli tamen alio rum iniusti quicquam fiat. At Mecœnas qd
inquid Virgilii satietatem homini non affert . Omnium rerum respondit:aut similitudo: aut multitudo sto
machon facit præter intelligere . Item interrogauit quo pacto quis altam fœlicemque eius fortunam serua-
re potest . Cui Maro Si quantum honore ac diuitiis aliis præstantior sit:tanto liberalitate & iusticia alios su-
perare nitatur.Solitus erat dicere nullam uirtutem commodiorem homini esse patientia ac nullam asperam
adeo esse fortunam quam prudenter patiendo uir fortis non uincat.Quam sententiam i quinto æneidos in
seruit:Nate dea quo fata trahunt retrahuntq; sequamur. Quicquid erit superanda omnis fortuna ferendo
est.Cum quidam eius amicus Cornificii in eum maledicta:& inimicitias sibi anarraret. Quam putas inquit
esse huiuscerei maliuolẽtiæ causam.Nam neq; unq̃ Cornificiũ offendi & eum amo:an inqt Hesiodi sentẽtiæ
non meministi ubi ait.Architectum architecto inuidere:& poetã poetæ.De malis inqt græcus ille intellexit.
Nã boni eruditiores amãt.Sed magna cũ mea laude & gloria uindictã i mãu habeo.Maiore.n.cura uirtuti in
tendam atq; quo elegantior ego fiã:eo magis inuidia rumpet.Erat Augusto familiaris Filistus qdam orator
& poesim mediocriter doctus:cui multiplex uariumq; ingenium erat q omnium omnia dicta reprehẽdere

conabatur:non ut uerum dignosceret:quod Socrates facere consueuit: sed ut eruditior uideretur. Hic Vir-
gilium ubicunque conuenire dabatur maledictis salibusque uexabat. Quare ille sæpe aut tacibundus discede
bat: aut suffusus pudore tacebat. Verum cum Augusto audiente elinguem illum diceret: & causam etiam
suam si linguam haberet Defendere nequiret. Tace inquit tabula. Nam hæc mea taciturnitas defensor cau
sarum mearum Augustum fecit: & Mecœnatem:& ea tuba cum uolo loquor:que ubique & diutissime au-
dietur. Tu loquacitate nō modo aures hominū:sed muros rumpis. Augustus uero Filistum graui uultu in
crepauit. Tunc Maro si tempus Cæsar inquit tacendi hic sciret:raro loqueret. Tacendum enim semper est:ni
si cum taciturnitas tibi noceat:aut oratio aliis prosit. Nam qui contendit:& contentionis finis utilis sit nō no
uit stultis illum annumerandum sapientes putāt. Posteaq̄ Augustus summa rerum omnium potitus est:ue
nit in mentem an conduceret tyrannydem committere: & omnē potestatem annuis consulibus & senatui
rempu. reddere:in qua re diuersæ sententiæ consultos habuit Mecœnatem & Agrippam. Agrippa.n. utile si
bi fore etiam si honestum non esset relinquere tyrannidem longa oratione. Contendit:quod Mecœnas deor
tari magnopere conabatur:quare Augusti animus & hinc ferebatur & illinc. Erāt enim diuersæ sententiæ ua
riis rationibus firmatæ. Rogauit igitur Maronem an conferat priuato homini se in sua repu. tyrannum face
re. Tum ille omnibus ferme inquit rempu. occupantibus molesta ipsa tyrannis fuit & ciuibus: q necesse erat
propter odia subditorum:aut eorum i iusticiam magna suspitione. magnoq; timore uiuere:Sed si ciues iustū
aliquem scirent:quem amarent plurimum ciuitati id utile foret: si in eo uno omnis potestas esset. Quare si
iusticiam:quod modo facis omnibus:in futurum nulla hominum facta compositione distribues:dominari
te & tibi conducet & orbi. Beniuolentiam enim omnium habes:ut deum te & adorent & credant. Eius sen-
tentiam secutus Cæsar principatum tenuit. Audiuit a Silone præcepta Epicuri cuius doctrine socium habu-
it Varrum: quanuis diuersorum philosophorum opiniones libris suis inseruisse de animo maxime uideat:
ipse tamen fuit academicus. Nam platonis sententias omnibus aliis pretulit Nunc quoniam de auctore sum
matim diximus:de ipso iam carmine dicendum uidetur:quod bifariam tractari solet:hoc est & ante opus &
in ipso opere. Ante opus titulus causam intētio. Titulus in quo quæritur cuius sit:& quare hoc potissimū sibi
ad scribendum poeta præsumpserit. Intentio in qua cognoscit quid efficere conetur poeta. In ipso opere sane
tria spectantur. Numerus:ordo:explanatio. Quanuis igitur multa χευλογραφη.i. falsa inscriptiōe sub alieno
noīe sunt prolata:ut tyestes tragœdia huius poetæ quā Varrus edidit pro sua:& alia huiuscemodi: tamen bu
colica liquido. Virgilii esse minime dubitandum est præsertim cum ipse poeta tanquam hoc metuens princi
pium huius operis & in principio æneι:& in alio carmine suum esse testatus sit sic dicens. Ille ego qui quondā
gracili modulatus auena: & reliqua Et carmina qui lusi pastorum audaxq; iuuēta. Tityre te patulæ cecini sub
tegmine fagi. Bucolica autem & dici & recte appellari:uel hoc solū indicium suffecerat:quod hoc eodem no-
mine apud Theocritum censeatur. Verum ratio quoq; demonstranda est. Tria sunt pastorum genera:quæ di
gnitatem in bucolicis habēt:quorum qui minimi sunt αιπολοι dicūtur a græcis:iidem a nobis caprarii. Pau
lo honoratiores q ποιμενεσ.i. opiliōes dicunt honestissimi:& maximi βουκολοι: quos bubulcos dicimus.
Vnde igitur magis decuit pastorali carmini nomē imponi:quam ab eo gradu qui apud pastores excellentissi-
mus inuenitur. Causa dupliciter inspici solet ab origine carminis:& a uoluntate scribentis Originem autem
bucolici carminis alii ob aliam causam ferunt. Sunt enim qui a lacædemoniis pastoribus dianæ primum car-
men hoc redditum dicant:cum eidem deæ propter bellum quod toti græciæ illo tempore Persæ inferebant
exhiberi per uirgines de mora sacra non possent. Alii ab Oreste circa siciliam uago id genus carminis. Dia-
næ redditum loquunt p ipsum atq; pastores:quo tpe de sythia cum pylade fugerat surrepto numinis simu-
lachro & lato in fasce lignorum:unde fascelidem dianā peribent nuncupatam apud cuius aras Orestes per sa
cerdotē eiusdem numinis iphigeniā sororem suā a parricidio fuerat expiatus. Alii apollini Nomio pastorali
silicet deo qua tēpestate Admeti boues pauerat. Alii libero nympharum.s.& satyrorum:& id genus numinū
principii:quibus placet rusticum carmen. Alii mercurio Daphnidis patri pastorum omnium prīcipi:& apud
Theocritum:& apud hunc ipsum poetam. Alii in honorem Panos scribi putant peculiariter pastoralis dei.
Item Seleni:Siluani atq; Faunorum. Quæ cum omnia dicātur:illud erit probatissimum bucolicum carmen
originem ducere a priscis temporibus:quibus uita pastoralis exercita erat. Et ideo ueluti aurei sæculi speciē
in huiusmodi personarum simplicitate cognosci & merito. Virgilum processurum ad alia carmina non ali-
unde cœpisse:nisi ab ea uita:que prima in terris fuit:Nam postea rura culta: & ad postremum pro cultis & fe
racibusterris bella suscepta:quod uidetur Virgilius in ipso ordine operum suorum uoluisse monstrare cum
pastores primo:deinde agricolas:& ad ultimum bellatores. Restat ut quæ causa uoluntatem attulærit poetæ
bucolica potissimum scribendi consideremus. Aut enim dulcedine carminis Theocriti:& admiratiōe eius il
lectus est:aut ordinem temporum est secutus erga uitam humanam:ut supra diximus. Aut tris modos elo-
cutionum:quos χαρακτηρασ græci uocant ισχνον:qui tenuis αδρον:qui ualidus μεσον qui moderatus in
telligitur. Credibile erat Virgilium q in omni genere præualuerit Bucolica primum:Georgica secundum:
Aeneida tertium uoluisse cōscribere. Aut ideo potius primo Bucolica scripsit:ut i eiusmodi carmine:quod &
paulo liberius & magis ualidum q̄ cætera ē:facultatem habere captādæ Cæsaris īdulgentiæ:repetendiq; agri
quem amiserat. Ob hanc causam die tertio iduum martiarum. C. Cæsare īterfecto:cū Augustum Cæsarem
pene puerum ueterani milites nō abnuente senatu sibi ducem constituissent. Exorto ciuili bello cremonen-
ses cum cæteris eiusdem studii aduersarios augusti Cæsaris adiuuerunt. Vnde factū est:ut cum uictor Augu
stus in eorum agros ueteranos deduci iussisset non sufficiente agro cremonensiū:Mantuani quoq; in quibus

erat Virgilius maximam partem ſuorum finium perdiderunt:eo ꝙ uicini cremonenſibus fuerat:Sed Virgilius Auguſti familiaritate.ſuoqꝫ carmine fretus centurioni ario obſiſtere auſus eſt.Ille ſtatim ut miles ad gladium manum admouit. Cumqꝫ ſe in fugam proripuiſſet poeta.Non prius perſequēdi finis fuit : quam ſe in fluuium Virgilius conieciſſet:ſed poſtea a Mecœnate & pollione in ipſo auguſto fauentibus agros ſuos recepit Intentio libri:quam σκοπον græci uocant:imitatione Theocriti poetæ cōſtituitur: qui ſyculus & ſyracuſanus fuit.Eſt intentio etiam in laudem Cæſaris: & prīcipium cæterorum:per quos in ſedes ſuas reddiit. Vnde & delectationem & utilitatem finis contineret ſecundum præcepta cuncta confecit. Quæri ſolet cur non plures q̄ decem æglogas conſcripſerit:quod nequaquam mirandum uidebitur ei qui conſiderauerit ætatem ſænarum paſtoralium quæ ultra hunc numerum non poteſt proferri:preſertim cum ipſe poeta circūſpitior Theocrito ut ipſa res indicat:uideatur metuere:ne illa ægloga:quæ pollioni inſcribitur.minus ruſtica uideatur:cum ipſam ſic præſtruat ipſe dicens.Sicelides muſæ paulo maiora canamus:& item ſimiliter in aliis duabus facit:illud tenendum eſſe prædicimus in bucolicis Virgilii:neqꝫ nuſquā:neqꝫ ubiqꝫ aliq figurate dici:hoc eſt per allegoriam.Vix enim propter laudem Cæſaris & amiſſos agros hæc Virgilio concedentur:cum Theocritus quem hic noſter toto ſtudio imitari conatur ſimpliciter omnino conſcripſerit.Quod autē in ipſo carmine tractari ſolet:eſt numerus:ordo:explanatio.Numerus æglogarum manifeſtus eſt. Nam.x.ſunt ex quibus proprie bucolicæ.vii.eſſe credūtur.Nam tres ultimæ proprie bucolicæ dici non debent.Pollio.ſ. Silenus & gallus.Prima igitur continet quæſtionem publicam: & priuatam gratulationem de agro : & dicitur Tityrus.Secunda amorem pueri:& dicitur Alexis Tertia certamen paſtorum:& dicitur Palæmon. Quarta genethliacum.& dicitur Pollio.Quinta epytaphium:& dicitur Daphnis.Sexta methamorphoſim:& dicitur Varus:& Silenus.Septima pharmaceutria.Octaua amores diuerſorum ſexum:& dicitur Damon. Nona continet poetæ cōqueſtionem de amiſſo agro:& dicitur Mæris.Decima deſiderium galli:& dicitur gallus.Quod ad ordinem ſpectat illud ſcire debemus:in prima tamen & in ultima ægloga poetam uoluiſſe ordinem ſeruare quoniam in altera principium conſtituit:ut in georgi. Ait.Tityre te patulæ cecini ſub tegmine fagi.In altera oſtendit finem quippe qui dicat Extremum hunc arethuſa mihi concede laborem.Verum inter ipas æglogas paſtoralem conſcriptumqꝫ ordinem nullum eſſe certiſſimum eſt . Sed ſunt qui dicunt initium Bucolica carminis non Tityre eſſe: ſed Prima ſyracuſio dignata eſt.l.u.ſupereſt explanatio:ad quam antequam ueniamus illud dixerim tenue eſſe bucolicum carmen:& uſqꝫ adeo ab heroico charactere diſtare: ut uerſus quoqꝫ huius carminis ſuas quaſdam cæſuras habeant:& ſuis legibus diſtinguantur.Nam cum tribus probetur metrum:cæſura:ſcanſione:modificatione:non erit bucolicus uerſus:niſi in quo & pes primus partem oratiōis abſoluerit:& tertius trocheus fuerit:etiam cæſura:& quartus pes dactylus magis q̄ ſpondeus partem orationis terminauerit.Quintus & ſextus pes ex integris dictionis fuerit:quod Virgilius a Theocrito ſæpe ſeruatum uictus operis difficultate neglexit:in ſolo principio incertum induſtria an caſu has cæſuras ſeruauerit. Nam Tityre dactilus partem orationis abſoluit:tupatu: lærecu:tertium throcheum:quanuis decompoſita dictione concluſit:bans ſub:quartum ſpondeum pro dactylo cum ſubiunxit tegmine fagi. Terminatis partibus orationis integrum comma perfecit.Cuius rei diligentiam licet in Theocriti ferme omnibus uerſibus admirari.Qui uero ſupradicta acri iudicio diligenterque conſiderauit:facile intelliget quæ in Georgi.intentio quique finis fuerit:nec minus etiam in æneide.

Poematis ſtili genera tria ſunt : aut enim actiuum uel imitatiuum quod græci δραματικον appellant : in quo perſonæ loquentes introducuntur ſine poetæ interlocutione : ut ſunt tragœdiæ & commœdiæ. δραν enim græcæ agere dicitur:quo genere ſcripta eſt prima Tityre:& quo te mœri pe. Aut enarratium quod græci διηγηματικον appellant:in quo poeta ipſa loquitur ſine interpoſitione perſonæ:ut tres primi georgicon libri. Item Lucretii carmina:aut commune uel mixtum: quod græci μικτον appellant: ubi & poeta ipſe loquitur & introductæ perſonæ;ut Virgilii æneis.

SERVII MAVRI HONORATI Grammatici in Bucolica Maronis Commentariorum Liber.

BVCOLICA Vt ferunt ide dicta sunt a custodia boum idest απoτoσῶν βουκοῶλ. Præcipua enim sunt animalia apud rusticos boues. Huius autem carminis origo uaria est. Nam alii dicunt eo tempore quo xerxes persarum rex inuasit græciam cum omnes intra muros laterēt: nec possent more solito Dianæ sacra persolui: peruenisse ad mōtes Laconas rusticos: & in eius honorem hymnos dixisse: unde natum carmen Bucolicum ætas posterior elimauit. Alii dicūt Orestem cum Dianæ fascelidis simulacrum raptum ex scythia adueheret ad siciliam esse tempestate delatum completo anno Dianæ festū celebrasse hymnis collectis nautis suis: & aliquibus pastoribus conuocatis: & exinde permansisse apud rusticos consuetudinem. Alii non Dianæ sed Appollini Nomio consecratum carmen hoc uolunt: quo tempore Admeti regis pauit armenta. Alii rusticis numinibus a pastoribus dicatum hoc asserunt carmen: ut Pani Faunis: ac satyris: & hic est huius carminis titulus. Qualitas autem hæc est. s. humilis character. Tres enim sunt characteres humilis medius: grandiloquus: quos omnes in hoc inuenimus poeta. Nam in æneide grandiloquum habet: in Georgi. medium in Bucolicis humilem pro qualitate negociorum & personarum. Nam personæ hic rustice sunt simplicitate gaudentes. s. a quibus nil altum debet requiri. Adhibentur autem hæc ad carmen bucolicum. Debet quarto pede terminare partem orationis: qui pes si sit dactylus: meliorem efficit uersum: ut Nos patriæ fines & dulcia. Primus etiam pes secundum Donatum dactilus esse debet: & terminare partem orationis: ut Tytire quam legem theocritus uehementer obseruat: Virgilius non adeo. Ille enim in paucis uersibus ab ista ratione deuiauit: hic eā in paucis secutus est Terrentianus cum de hoc metro doceret. Plurimus hoc pollet sicule telluris alumnus. Noster rarus eo pastor Maro. Intentio poetæ hæc est ut immitemur Theocritum syracusanum meliorem Moscho & cæteris qui Bucolica scripserunt: unde est. Prima syracusio dignata est ludere uersu nostra: neqꝫ & aliquibus locis per allegoriam agit gratias Augusto: uel aliis nobilibus quorum fauore amissum agrum recepit: in qua re tantū dissentita Theocrito. Ille. n. ubiqꝫ simplex est. Hic necessitate compulsas aliquibus locis miscet figuras: quas perite plerumque etiam ex Theocriti uersibus facit: quos ab illo dictos constat simpliciter: hoc autem fit poetica urbaniate: sic Iuuena. Actoris aurunci spolium. Nam Virgilii de hasta dictum figurate ad speculum transtulit. Et causa scribendorum bucolicorū hæc est. Cum post occisum. iii. idus martias in senatu Cæsarē Augustus eius filius contra persecutores patris & Antonium ciuilia bella mouisset: uictoria potitus cremonēsium agros qui contra eum senserant militibus suis dedit: qui cum non sufficerent: etiam matuanorum iussit distribui: non propter culpam sed propter uicinitatem: unde est. Mantua ue miseræ nimium uicina cremonæ. Perdito ergo agro Virgilius romam uenit & potentium fauore meruit ut agrum suum solus reciperet. Ad quem recipiendum profectus: ab ario centurione qui eum tenebat pene est interemptus: nisi se præcipitasset in mintium: unde est. αλληγορηκοωσ. Ipse aries etiā nunc uellera siccat. Postea ab Austusto missis triumuiris & ipsi integer ager redditus est & mantuanis pro parte Hinc ē ꝙ in prima ægloga legimus recepisse agrū: postea eum querelantem inuenimus: ut audieras & fama fuit: sed carmina tantū nostra ualēt lycida tela inter martia quantum Chaonias dicunt aquila ueniente columbas Nec numerus hic dubius est: nec ordo librorum. Quippe cum unus sit liber. De æglogis tantum multi dubitant. Quæ licet. x. sint in certum tamen est quo ordine scriptæ sint. Pleriqꝫ duas certas uolunt ipsius testimonio ultimam. Vt extremum hunc: & primā: ut in georgi. Tytire te patule cecini sub tegmine fagi. Alii primam illam uolunt. Prima syracusio dignata ē ludere uersu: sed est sciendam. vii. æglogas esse meras rusticas quas Theocritus. x. habet. Hic in tribus a bucolico carmine: sed cum excusatione discessit: ut in genethlico Salonini: & in Sileni Theologia: uel ut ex insertis altioribus rebus posset placere: uel quia tot uarietates implere non poterat. Poetæ uitam in æneide diximus. Operis explanatio in sequentibus comprobabitur. Sane sciendum Vigili. xxviii. annorum scripsisse bucolica. Vnde etiam ipse in fine georgi. Audaxqꝫ inuenta. Tityre te patulæ cecini sub tegmine fagi: & dicit Donatus ꝙ etiam in poetæ memorauimus uita in scribendis carminibus naturalem ordinem secutum esse Virgilium. primo enim pastoralis fuit in montibus uita. Post agriculturæ amor. Inde bellorum cura successit. Notādum quoqꝫ bucolica uel georgica cum apud græcos in fine habeant accentum: apud nos in tertia a fine habere. Nā ut in ultima sit latinitas uetat: ut in penultima non sit breuitatis efficit ratio. Etiam hoc sciendum & personas huius operis ex maiori parte nomina de rebus rusticis habere conficta: ut in meliboeus οτι μελει αὐτῶν τῶν βοῶν idest qui curam gerit boum ꝙ Tityrus dicitur aris maior. Nam laconum lingua Tityrus dicit̃ aries maiori: qui gregem anteire consueuerit: sicut etiam in comediis inuenimus. Nā pamphilus est totus amās. Glicerium quasi dulcis mulier: phylomela amabilis: Personæ: sicut supra dixi rusticæ sunt & simplicitate gaudentes: Vnde in his nihil urbanum: nihil declamatorium inuēitur: sed ex re rustica sunt omnia negocia: comparationes: & siqua sunt alia. Hinc est ꝙ annos a fructibus computat: ut post aliquot mea regna uidens mirabor aristas: hinc etiam illæ comparationes sunt. Nam neqꝫ me tantum uenientis sibilus austri: nec percussa iuuant fluctu tam littora: nec quæ saxosas inter decurrunt flumina ualles.

ITYRE tu patulæ. PASTOR inducitur securus: & dare operam cantilenæ sub arbore recu-bans: Alter qui cum gregibus ex suis pellatur finibus Tityrum aspiciens sic alloquitur: Tity-rum autem pro Virgilio accipiamus non ubiq;: sed ubi rõ exigit. Dixit autem sub fago allego rice. i. sub arbore glandifera quæ fuit uictus cã. Antea. n. homines glandibus uescebãtur. Hinc fagus ἀπο του φαγειν. i. comedere. Ergo sub fago iaces. i. tuas retentas possessiones: qbus ale-ris ut olim fago alebãt. Patulæ: ꝓprie qđ semp patet dicimus patulũ: ut nares arbor. Patẽs qđ aperit & claudit ut hostiũ & oculi. Musã. i. rusticũ carmẽ. Tẽui. i. culmo auẽa stipula. Vnđ rustici cãtare cõsueuerũt: sic alibi: Stridẽti miserũ stipula dispdere carmen. Tenui. humilẽ stilũ ĩdicat quo hic utit. Meditaris. per antistichõ ab eo ẽ qđ græci μελετω dicũt. l. n. &. d. in uicẽ cedũt: ut sella ꝓ seda. Fugius. plus ẽ q̃ relinqui mus. sic Oratius: Teucer salamia patrẽq; cũ fugeret.

SER.

Publii Virgilii Maronis Bucolica. ægloga prima. Interlocutores Melibœus: & Tityrus amici.

ME. ITYRE TV PATVlæ recubans sub tegmine fagi
Siluestrẽ tenui musã meditaris auena.
Nos patriæ fines: & dulcia linquimus arua.
Nos patriã fugimus: tu Tityre lẽtus ĩ umbra
Formosã resõare doces amaryllida siluas TI
O melibœe deus nobis hæc ocia fecit
Namq; erit ille mihi semper deus: illius aram
Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus
Ille meas errare boues (ut cernis) & ipsum
Ludere quæ uellẽ calamo pmisit agresti. ME.
Non equidẽ inuideo: miror magis: ũdiq; totis
Vsque adeo turbatur agris: en ipse capellas
Protinus æger ago: hãc etiã uix Tityre duco
Hic iter densas corylos modo nãq; gemellos
Spem gregis ah silice in nuda cõnixa reliquit
Sæpe malũ hoc nobis si mens nõ leua fuisset

Lentus. ociosus: ut Qui nũc lenti cõsedimus aruis. Resonare. d. a. s. Carmẽ tuũ de amaryllide cõpositũ doces syluis resonare: ĩtelligimus aũt melius simpliciter & nõ allegorice: ut aiũt quidã: qui dicunt tu carmẽ de roma cõdis. Plus enĩ stupet melibœus si ita ille securus est: ut tãtum de suis amoribus cantet. Nãque. e. i. m. d. Iteratio excludit adulationis colorem. Semper. & dũ uiuit & post mortẽ. Alii enim imperatores post mortẽ ĩter deos referunt: Augustus aũt tẽpla uiuus meruit. Ora. Præsẽtiq; tibi maturos largimur honores: Iurandasq; tuũ per nomen ponimus aras. Sic Lucanus de Nerõe: Sed mihi iam numen es. Imbuet. imbuere ẽ ꝓprie ĩchoare: & initiare Cur ergo eandẽ rẽ sæpe ĩchoat. Quia sæpe pascua mutãt pastores: Vnde totiens aras imbuũt quotiẽs pascua mutãt. Sed etiã apud maiores ĩbuer ẽ pfunder: & madefacere. Ergo absolute possumus dicere sæpe perfũdet. Errare. pasci ut Mille meæ siculis errãt ĩ montibus agnæ. Ludere. scribere. ut Carmina q lusi pastorũ. Calamo. a rustico stilo: ut supra tẽui musa. Nõ ĩuideo. Ne frequẽs interrogatio fortasse ex ĩuidia potius q̃ ex admiratione eẽ uideat. Turbatur. Turbamur sine discritiõe culpæ uel meriti: & ĩuidiose tempora augusti latenter carpit. Turbatur autẽ est impersonale: quod ad oẽs ptinet. Nã mãtuãoꝝ fuerat cõis expulsio. Si turbamur legas ad paucos uidetur pertinere. Protinus. porro tenuus. i. lõge a finibus. hinc paulo post. At nos hĩc alii sitiẽtes ibimus afros. Aeger. & corpore & animo. Spẽ gregis. scilicet marẽ & fœminã. In utroq;. n. sexu reparatio gregis cõstat. Ah. s. in nuda. Ideo dolet quia solẽt herbas substernere. Connixa. pro enixa. Hiatus enim causa mutauit præpositionem: ut est secludite pro excludite. Leua. stulta contraria Sẽsus est pdituros nos quandoque agros res manifesta prædicebat. Sed nos intelligere nequiuimus.

CHRISTO. Tityre. Tityrus libyce hircum significat. Melibœus est græce cura boũ: Sunt aũt noĩa de Theocrito sumpta: p Tityꝝ se: p Melibœũ reliquos mãtuanos allegorice ĩtelligit: Et si oratiõis quique sint ptes: ultimæ tamẽ duæ memoria & ꝓnũciatio solius dicentis sunt: primæ aũt tres etiã ad scribentẽ pertinẽt. hæ sũt ĩuẽtio: dispositio: & elocutio. Veꝝ elocutio ea ẽ q̃ characterẽ siue figurã oratiõis: quæ triplex ẽ cõficit Elocutio aũt habet elegãtiã cõpositionẽ & dignitatẽ. Elegantia singula uerba eligit. Cõpositio illa iã electa construit atq; cõponit. Itaq; qualẽ figurã exprimere uolumus: talia uerba talisq; cõpositio ẽ adhibẽda. Figura aũt generi rerum quas scribimus accomodanda est. Ergo cũ hic res pastoralis agereť. Humilis oratio atq; depressa fuit eligẽda: ac humilis infimaq; figura. Quapropter cũ elegisset Tityre recubans sub tegmine patulæ fagi: q̃ uerba: nihil elatũ habẽt: nihilq; grande resonant. tamẽ ita illa cõstruxit atq; cõposuit: ut illud ĩfimũ elocutiõis genus nõ excederet. Itaq; si attẽte audias Tityre tu patulæ recubãs sub tegmine fagi. ĩtelliges oĩa suppressa atq; demissa. Nam iudiciũ hoc totũ auriũ mõ illæ eruditæ sint eẽ depræhẽdes. Tityre: Amice ac familiariter ĩcepit a noĩe proprio: qđ ĩ hoĩe æquali aut ĩferiori beniuolẽtiã cõciliat. Sin ãt supior sit psona a noĩe dignitatis suæ appellari postulat. Tu. q. d. solus ex oĩbus nobis. Recubãs. Quod ꝓpriũ ociosi securiq; ẽ. Nã cui aut negociũ aut periculũ ĩmiet: is minime recubare audet. Tegmine. i. ĩteguméto a tegẽdo: ut agmẽ ab agẽdo. Fagi. Glãs triangula cute ĩcludit. Hæc muribus gratissima ẽ & turdis: glires quoq; saginat: suẽ hilarẽ facit: carnẽ coctibilẽ & leuẽ & utilem stomacho. Et quãuis ex abietis quoq; & picis & tiliæ cortice uasa fiãt ut ex cortice fagi: tamẽ in quodam usu sacrorum religiosus est fagi cortex. ait Plinius. Tenui distat a subtili. Tenue. n. diminutio-

Tity. uis oratio Partes

Fagus

nē rei ut plurimum notat. Vnde est Tenuis ubi argilla:& tenue argentum uenæq; secundæ: hinc attenuo & extenuo. Nec habet laudē nisi illa diminutio sit ex usu. Vt si dicamus tenuia uellera. Subtile uero acuitatē habet. Ergo laudat̃ subtile igeniū tenue uituperat̃. ¶ Auena. pro omni culmo ex quo rustici fistulā faciūt. ¶ Nos patriæ fines. Cōtētio ē color rhethoricus. Est.n. cōtētio cū contraria cōtrariis opponunt̃. Itē expolitio quia eadē de re sæpius dicit sic ī hoc loco: nos anxii exulāus: tu occiosus manes. Præterea ē repetitio. Nā nos ī principio clausulæ repetit̃. Itē ē īterprætatio q̄ sæpe affert maguū augmētū rei. Nā interprætat̃ fines patriæ esse dulcia arua q̄ res mouet cōmiserationē. ¶ Nos p.f. Dixerat linquimus patriā uerū quia uolūtariū potuisset eē exiliū āddidit fugimus: quod sūmā ēt mouet cōmiserationē. Nā qd pōt eē miserius q̄ īcidere ī eā calamitatē: ut patriā qua nihil est dulcius ueluti rē perniciosam fugere cogaris. ¶ Lētus in umbra. Nos properamus in fuga: tu ociaris ī loco ameno: nos exercemur ī labore tu in iocundo & uoluptuoso cātu. ¶ Doces syluas resonare. i. doces syluas ut resonēt. i. p reboatū referāt tuū carmē. Sed de reboatu & qd sit & qūo fiat dicemus paulo post. Resonare āt amaryllida. poeticum ē & p figurā dictū. Nā sonare nō transit: sic dicimus currere cursum. ¶ Amaryllis. Sūt q dicat esse nomē mulieris quā Romæ adamauit. ¶ O melibœe. Et hic sermo familiaris ē & amicus. o. uero nō uocātis ē sed pene letātis ꝙ p̄ter spē amicū nihil tale expectās uiderit: & distinguit o Melibœe: ut sit salutātis: ac deinde adde: Deus hæc ocia fecit. uel si iungis & cōtinua sit oro: O melibœe deus nobis hæc ocia fecit. Erit. o. hominis admirātis magnitudinē beneficii ī se adeo collati. ¶ Hæc ocia. q̄si tam magna ocia: & fatet̃ quod ille dixerat: Tu tityre lētus in umbra. ¶ Ouilibus. ouiū stabulis. Sic ēt ab equis equile: a capra caprile: & a porco porcile. ¶ Ludere. Ita scribere significat: ut nō referat̃ nisi ad poetas. Non.n. dicimus aut Ciceronē ludere tusculanas q̄stiones: aut Liuiū ludere historiā romanā: neq; ēt poetā dicimus ī oībus ludere: sed ī leuioribus iocundioribusq;. Sic & Hora. de se poscimus si qd uacui sub umbra lusimus tecum Quapropter neq; ī Geor. neq; in æneī. ludere dixit: sed canere: sed hic & ī libello quem culicem appellat. Ait enim: Lusimus octaui gracili modulante thalia: Atq; ut araneoli tenuem formauimus orsum Lusimus hæc ꝓpter culicis sunt carmina dicta. Omnis ut historiæ per ludum consonet ordo. ¶ Capellasq; habēt. r. ī ultima syllaba ī diminutiuis mutant. r. in duplex. l. ergo a capra capella: a cultro cultellus: ab umbra umbella. ¶ Spem gregis. Vt maius sit detrimentū q̄ si uterq; eiusdē sexus fuisset.

subtile

Luder̃

De cœlo tactas memini prædicere quercus
Sed tamen iste deus qui sit da tityre nobis TI
Vrbem quam dicunt romā melibœe putaui
Stultus ego huic nr̄æ similē quo sæpe solemꝰ
Pastores ouium teneros depellere fœtus.
Sic canibꝰ catulos similes: sic matribꝰ hædos
Noram: sic paruis componere magna solebā.
Verū hæc tantū alias īter caput extulit urbes
Quantū lēta solēt īter uiburna cupressi. Me
Et quæ tanta fuit romam tibi causa uidendi.
Libertas: quæ sera tamen respexit inertem
Candidior postquam tōdenti barba cadebat.
Respexit tamē: & longo post tempore uenit.
Postq̄ nos amaryllis habet galathea reliquit:
Nanq; fatebor enim dū me galathea tenebat:
Nec spes libertatis erat: nec cura peculi.

¶ SERVI. De cœlo tactas. Recte compositum augurium. Nam quercus in tutela Iouis est sed prisci illius glande uescebantur. ¶ Tactas. leuiter fulminatas. Cice. Tactus etiā ille qui hanc urbem condidit Rōulus significabatur nutu impatoris posse agros parare in quibus fulminatæ sunt arbores: Nā agri cā uictus sunt ut olī quercus. Tactus tpale indicat fore dānū q̄liter paciunt̃ arbores leuiter fulminatæ. ¶ Prædicere. Præloqui quoniā manifestum erat auguriū. ¶ Da. Dic sic contra Accipe nūc da naū. i. audi. ¶ Vrbē. De cæsare īterrogatus urbē describit. Verū id aut rusticana simplicitate ē ut ordine narrationis ignorato per longas ambages ad interrogata descendit: aut quia sine continente nō pōt esse contentum nec psona sine loco. Ergo rogatus de Cæsare locum in quo eū uiderat describit Est autē lōgum hyperbaton urbē quam dicūt & Hic illum uidi. ¶ Stultus. rusticus. ¶ Nostræ. Mantuæ. ¶ Quo. ad quam aduerbium pro noīe. ¶ Ouiū teneros. i. agnos & ē piphrasis. ¶ Depellere. a lacte remouere. ¶ Sic canibus cat. Vult Romā nō solum magnitudine: sed etiam genere diferre: & esse uelut alterum mundū: aut quoddam cœlum ī quo Cæsarem uidit: Nā in comparatione catuli ad canē aut hædi ad capellā quātitatis & non generis ponit differentiā. Qui uero dicit leo maior est cane & quātitatis & generis facit differentiā cōcludit igit̃ romā nō solum reliquis urbibus maiorē esse: sed eē aliq̄ aliā rē. s. eē sedē deoꝝ hoc probat p uiburnū & cupressum. Nā uiburnum breuissimū ē: cupressus maxīa Hoc genus argumētatiōis Aristoteles & Cice. ponūt. ¶ Cōponere. Cōpare. ¶ Quæ tāta. Ad magnū.n. aliqd necessitas uenire compelit: Hic mirat̃ hoīem rusticū Romā uidere potuisse. ¶ Libertas. Amor libertatis. Aliter āt seruus cupit libertatē q uult carere seruitute: aliter īgenuus q uult habere liberā uitā. i. p suo arbitrio agere ut nūc uult Vir. sub psona Tityri. Latēter āt carpit ea tēpora ī qbus libertas nō erat nisi Romæ. Vel īteliigamus Tityrum simpliciter ut pastorē locutū: nā Thocritus eū ubiq; mercenariū īducit. Sic Virgi. Tityre dū r̄deo breuis est uia pasce tapellas. ¶ Respexit inertē. Arguit suā inertiā q non prius Romā ierit & nō sit usus puer libertāte q̄ usus ē ꝓuectiori ætate. ¶ Cādidior barba. Aut mutatio psonæ ut qdā rusticus senex loquat̃ nō Vir. p allegoriā. Nā Vir. xxviii. annoꝝ scripsit bucolica: uel nō barba sed libertas dicat̃ candidior. Antea libertas illi fuerat sed non talis. ¶ Longo post tpe. Aut Arcaismos ē. Antiqui.n. Ante post & circū utriq; casui seruiebant: aut lōgopost una pars ē: & ut dicat uenit longopost: sicut multomagis multominus postmō. Hora. postmō qđ mihi obsit. ¶ Et longopost, ut postposita uideat̃ præpositio & ī uni-

Libertas

tatẽ coacta.¶ Peculi. more antiquo: Nam illi omne patrimonium peculium dicebant a pecore: in quo erat omnis substantia. Vnde & pecunia dicta est a peculio uel ad morsum temporis ptinet: Nã nũc tãtũ serui peculiũ dicimus: ergo patrimoniũ suũ ueluti seruus peculiũ iuidiose dixit: peculi pro peculii: p synerẽsim dixit.
CHRI. De cœlo tactas. in æneide oĩa uaticinãdi genera breuiter cõplexi sumus. inter quæ est aruspicina q̃ fulgura in se continet: Nam quæ fulmine tacta sunt incommodum aut calamitatem iis portẽdunt ad quos pertinẽt. Qua propter cũ Romæ aut capitoliũ aut alia loca publica fulmine tacta erãt ad repu. malũ spectare putabãt statimq; aruspices uel ex ipsa ẽt Etruria accersebãt. ¶ Tamen tãdẽ post lõgũ hunc de fulmine sermonẽ. ¶ Vrbẽ. locus & ædificia dicimus urbẽ habitatores ãt ciuitatẽ. ¶ Viburnũ. spes ẽ fruticis. ¶ Libertas. aliter seruus aliter ciuis optat libertatẽ. Seruus. n. optat a domio manumitti: ciuis q̃rit ut æquo iure in ciuitate uiuat ut libera sint iudicia & nemini nisi q sit in magistratu sit seruiẽdũ. Est ãt libertas alia naturalis: alia de iure gentium. Natura enĩ ii liberi sunt q cũ minus ualeãt corporis uiribus sapiẽtia & uirtute reliq̃s pstãt: qb₃ uero prudẽtia nõ adest & sola corporis ui nitũt ii seruiũt prudẽtiori debẽt ut ẽt i politicis ostẽdit Aristo. De iuš uero gẽtiũ ii dicũt serui q i bello capti uẽdi possunt & seruire cogũt. Dicit pterea libertas excelẽtia & magnitudo aĩ cũ nullo metu coherceri possumus qn freti optima cõsciẽtia aptis uerbis honestati æq̃tatiq; & publice utilitati fauẽus. Ergo ut illa supior libertas aut a fortũa aut a natura ẽ: sic hæc a bona mẽte & uolũtaria pficiscit quẽ admodũ reliq̃ uirtutes. ¶ Galathea. cõueniẽs nomẽ rusticæ mulieri q̃si lactis dea. Sũt q credãt illã põi p lidia q̃ Mãtuæ amauit ut deĩde Rõæ amaryllida. ¶ Peculi. peculiũ diffinit labeo esse id qđ seruus domĩ pmissũ sepatĩ a dominicis rõnib₃ hẽt. Sed & domio peculiũ eẽ posse ostẽdit Cel. & castrẽse peculiũ eẽ qđ a pẽtibus & cognatis militiæ degẽtibus dono ẽ datũ uel qđ filius militiæ acq̃siuit. Rusticos ait audisse Celsus: q pecuniã sine peculio fragilẽ eẽ peculiũ appellãtes qđ psidii cã ĩpõit. Vnđ Vulpia. peculiũ ait dictũ q̃si pusilla pecũia sit siue patrimoniũ pusillũ. Puto peculiũ eẽ qcqđ nr̃a ĩdustria acqrit ĩ q̃cũq; fortuna simus liberi an serui & id sẽsisse senes pecuniã sine peculio. i. sine nr̃o lucro fragilẽ eẽ.

Quãuis multa meis exiret uictima septis
Pinguis: & ingratæ premeretur caseus urbi:
Nõ unq̃ grauis ære domũ mihi dextra r̃dibat
Mirabar qđ mœsta deos amarylli uocares.
Cui pendere sua patereris in arbore poma.
Tityrus hinc aberat: ipsæ te tityre pinus:
Ipsi te fontes: ipsa hæc arbusta uocabant.
Quid facerem neq; seruitio me exire licebat:
Nec tam præsentes alibi cognoscere diuos:
Hic illum uidi iuuenem melibœe quot annis
Bis senos cui nostra dies altaria fumant.
Hic mihi responsũ primus dedit ille petenti
Pascite ut ãte bões pueri summittite tauros. ME
Fortunate senex ergo tua rura manebunt
Et tibi magna satis quãuis lapis omnia nudus
Limosoq; palus obducat pascua iunco:
Non insueta graues tentabunt pabula fœtas.
Nec mala uicini pecoris contagia lædent.
Fortunate senex hic inter flumina nota:
Et fontes sacros frigus captabis opacum.
Hinc tibi que semper uicino ab limite sæpes
Hyblæis apibus florem depasta salicti
Sæpe leui somnum suadebit inire susurro.
Hinc alta sub rupe canet frondator ad auras.
Nec tamen interea rauce tua cura palumbes
Nec gemere aeria cessabit turtur ab ulmo. TI
Ante leues ergo pascentur ĩ æthere cerui:
Et freta destituent nudos in littore pisces:
Ante pererratis amborum finibus exul:

SERVI. Septis. Septa sunt loca in cãpo martio inclusa tabulatis: ĩ quibus populus roma. suffragia fert & q̃a sunt similia ouilibus duoq; hæc ĩuicẽ ponuntur ut hic septa pro ouilibus. Cõtra Lucanus: Et miseræ maculauit ouilia romæ. i. septa. Et Iuue. Antiquo q̃ pxima surgit ouili. ¶ Pinguis. Melius ad uictimam q̃ ad caseũ referes. ¶ Ingratæ. Ex laboribus rusticorũ alit ciuitas. Ciues autẽ deridẽt illos & ptia minuunt. ¶ Amarylli. uocatiuus a nt̃o ĩ is & semper breuiatur Hora. Dulcẽq; strepitum pieri tempas. ¶ Cui. in cuius honorẽ. ¶ Quid uocares. Virgilii personæ conuenit. ¶ Mœsta. s. tibi. ¶ Tityrus. Virgi. ¶ Seruitio. Seruitium ẽ cõdictionis inditium. ¶ Iuuenẽ. augustũ quem decreuerat senatus ne q̃s puerũ diceret: ne maiestas tanti impii minueret. ¶ Dies. Vel pricipia oĩum mẽsiũ uel idus. ¶ Fumãt. sacrificant. ¶ Primus. Ante quẽ nullus fit. ¶ Senex. Nõ ad ætatẽ Virgilii sed ad fortunã futurã præsagium refert. ¶ Lapis. mõs a monte. n. usque ad lacum & inde ad arborem quandam ẽ terra donata Virgilio. ¶ Grauis. p graues. ¶ flumina Padu scilicet & Minthiũ. ¶ Nota. cara. ¶ Sacros. Nam omnibus aq̃s nymphæ psident. ¶ Opacũ. quo æstate refrigeramur. ¶ A limite. Limes terminus agri est. ¶ Hybleis. Ab hybla qđ siciliæ opidum ẽ: nunc megara dr̃ & ẽ spẽs p gener. ¶ Depa. fl. dpastũ florem hẽs uel cõmesta. ¶ Salicti. uirgulti genus qđ salit & surgit cito. Salictum ubi sunt multi salices. ¶ Sæpe uocat rusticũ ad dulcia. ¶ Frondator. Rusticus frondes legens uel pecus frondibus uescẽns. Est tãtũ triplex frondator & qui arbores amputat & frondibus manipulos facit ut hyeme pascat pecus. Et qui manibus uitiũ frõdes auellit: ut sol ingrediens uuas concoquat. Aut auis quæ in frondibus habitat: & his uescitur uel palumbes q̃ in frondibus nidificant. ¶ Ad auras. in die. ¶ Raucæ. brongidæ. Cicero ĩ ea quæ talemastis ĩscribitur. Iam mare tyrrhenum longe penitusq; palumbes reliqt. Vulgus tetas appellat: & nõ dicũtur latine sed multorum auctoritas latinum facit. ¶ Gemere. Canere proprie tamen dicitur de turture. Hic fœ

Libertas
Galathea
Peculium

minino protulit Plautus. Vero Obustos turtures masculine dixit. ¶ Freta. maria a feruore dicta. ¶ Pererra/
tis. Lustratis: Vel errore confusis. ¶ Exul. scilicet Partus & Germanus.

Victi/ma

CHRI. Victima. i. multi fœtus ad uictimá idest sacrificiũ faciendum. Victima át & hostia dicit̃ oẽ aial qd̃
deo imolat̃. Sed qd iter utráq; itersit audi Ouidiũ. Ille. n. ait: Victima quæ dextra cecidit uictrice uocatur. Ho
stibus a domitis hostia nomẽ habet. Hinc christiani hostiá eucharistiá nominant quoniá illa superatus sit nr̃
aduersarius diabolus. ¶ Septis. Septa loca in quibus pecudes includũtur quoniá retibus septa. i. circũdata sint
Sepire eni circũdare ẽ: hic sepes qa illa sepiunt̃ agri: Itẽ loca inclusa tabulatis i cápo martio septa dicebantur.
Martialis i septis mamurra diu multũq; uagatus deniq; oĩa loca inclusa septa appellarũt. ¶ Grauis ære domũ
mihi dextra. Quia paruũ dabat pciũ. Et est modus accõmodatus rusticano. ¶ Aere. Pecunia. Nam primi num
mi ænei nõ át aurei & argentei fuerũt. Oui. de Fastis: Aera dabát olim: melius nũc nomẽ in auro ẽ: Victaq; cõ
cessit prisca moneta nouæ. Hinc pecuniá debitá æs alienũ dicimus. Aerariũ locũ ubi publica asseruatur. Pri/
mus át Seruius Tulius æs signauit. Ná antea rudi utebantur. Signatũ ẽ nota pecudũ unde pecunia dcá Ná ar
genteus nũmus primo signatus ẽ áno urbis qngẽtesimo octogessimo qnto. Inde sexagessimo secũdo anno si
gnatus ẽ nũmus aureus. ¶ Quid mesta. d. a. u. Significat q; roma inuocaret deos in auxiliũ qa nõ haberet q eá
suo carmine illustraret: quia aberat Virgilius. ¶ Pẽdere sua poma. Ná rusticoꝝ ẽ sinere sua poma in arboribus
cũ alicui seruare uolũt. Hic aũt seruat Roma poma Tityro seruat sua facta a uirgilio celebranda. ¶ Pinus. pro
magnis uiris qa pinus magnæ sunt. ¶ Fontes. pro eloquẽtibus. Nam recta cõparatione Arbusta p humiliori
populo dixit. ¶ Quidfacerẽ. modus loquẽdi eoꝝ quoꝝ cõsulatio dubia est. Ná neq; patiebat̃ relinquere ¶ Ga/
latheá. i. Mátuá. Ná cuiq; sua pria suauissimá ẽ. Nec rursus alibi q̃ Romæ tá psentẽ fauorẽ psiciebat. ¶ Submit
tite. Supmittite ut sit a subsum antiq̃ ppositiõe: sic alibi Quátũ uere nouo florẽs se subiecit Alnus. i. sursum
agit. Ergo supmittite tauros. i. date opá ut tauri saliát uaccas ad nouá fœturá cõpádá. uel submittite. i. sub iu
ga mittite ut domẽt̃ ad agriculturá: & tũc ponet tauros p ualidioribus iuuẽcis. ¶ Manebũt. p manebũt in tuo
iur̃: neq; mutabũt dominũ. ¶ Lapis nu. a terra exertus suũ q; adeo lapidiosus sit ager ut terra tecta illis uix emit
tat herbá. ¶ Limoso. qa in limo puenire gaudet. ¶ Frigus opacũ. Non hẽnt latini uerbũ quo exprimát uim hi/
emalẽ q̃ horremus: nõ sine multa molestia: sed illá uoluptuosá refrigerationẽ: q nobis calore æstuantibus p
umbrá & leuẽ aurá puenire solet. Nos át hẽmus: ná primũ illud appellamus freddo: hoc uero secũdũ fresco:
qd̃ nũc uoluit exprimere cũ dixit: Opacũ frigus. ¶ A limite. Limus latinæ obliquus ẽ siue trásuersus. Hic Ter.
Limis oculis. A limo uero dr̃ limes terminus i agris positus: qa ex obliquo põat̃: Hic ẽt i foribus limẽ. ¶ Rau
cæ. Raucá uocẽ dicimus eá q̃ nõ cádida solidaq; exit sed intus magna ex pte uersatur. Hæc aliquádo offendit
aures cũ dissona ẽ & quodámodo strepit. Aliquádo quádo intra fauces continue uersat̃ uehemẽter delectat
ut accidit in organis. Ná cum uoci denegatur liber exitus quoniá intra fistulas nõ sine suaui modulatiõe agi/
tat̃ ea uehemẽter demulcẽt̃ aures. Hoc i gutturis lõgiusculo spacio cõmode faciunt cygni cũ raucos illos ap/
pellamus. Hic raucio rausi. ¶ Tur. ad au. qa elata uoce canet. ¶ Leues. Leuis. i. sine põdere. Oui. Qui q̃to ẽ põde
re terræ põdere aquæ leuior táto ẽ onerosior igne. Et p tráslationẽ leuia dicũt̃ q nullũ rebus momẽtũ afferũt
Itẽ q̃ facilia sunt. Itẽ leues homines q instabiles i pposito & facile mouẽt̃. Leues igit̃ nõ q sint leues sed q essẽt
si æthera ascẽderent. Et in his omnibus profert̃ pria syllaba breuis. Quádo át producit̃ pria syllaba significat
politum & sine pilo. Vt sæpe in leui quæsissent cornua fronte. Et quia quæ leuia sic sunt lubrica esse solent.
dicimus leue idest lubricum. Hinc dicimus leuigare expolire. Vnde dicimus Tectorum leuigatum.

hostia

Sepes

Pecuía

Frigus

Opacũ

Limus

Rau/cus

raucio

Leui

leuiga tum

SERVI. Aut arari. Arar flumẽ galiæ in Rhodanũ
fluens. ¶ Tygrim. flumẽ fluẽs i psicũ sinũ. Per hæc át
flumina diuersa significat loca ut ponat ipossibilia.
¶ Sitiẽtes aphros. S[illegible] ab afris. n. lybia q̃ aq̃ indi
get itelligi uult. ¶ Scythiá: Hæc regio septẽtrionalis
ẽ. ¶ Oaxẽ cretæ. i. lutulẽtũ q; rapiat cretam Creta alba
terra dr̃. Ná Oaxes mesopotamiæ fluuius ẽ q ex ue/
locitate sua corripiẽs cretá lutulentus fit. ¶ Diuisos.
qa oli cõiuncta fuit cõtinẽti insula britaniæ. Est aũt
in oceano septentrionali & a poetis alter orbis appel
lat̃. ¶ En unq̃. Ecce aliquádo. Alias diuisit p interposi
tionẽ: ut En erit unq̃. i. unq̃ ne hoc ẽ aliquádo. ¶ Cul/
men. Tectũ quia ueteres edificia đ culmis tegebát. i.
e paleis e messibus. ¶ Tuguri. A tegẽdo dictũ ẽ. ¶ Ces/
pite. Herba cũ ppria terra euulsa. ¶ Aristas. Vt rusti/
cus p aristas numerat ános. ¶ Mea regna. Vbi domia
tus sum. ¶ Impius. uel ira motus: dicit ipiũ militẽ pa/
stor: uel qa ciuile gesserit bellũ. ¶ Noualia. noua rura
q̃ p singulos annos renouát̃ p semía. Vel noualia di/
cunt unde sylua tollitur. ¶ Habebit. in spe ponitur.
¶ Quo. ad quá miseriá. ¶ Insere. ad seipsum apostro/
phat uel dolendo uel inuidendo tityro. ¶ Ordine. qa
ponuntur q̃drato ordine. ¶ Fœlix. quõdá. Dum tene

Aut arari parthus bibet: aut germania tygri
Quã nostro illius labat̃ pectore uultus. ME
At nos hinc alii sitientes ibimus afros:
Pars scythiá & rapidũ cretæ ueniemus oaxẽ:
Et penitus toto diuisos orbe britanos:
En unq̃ patrios longo post tempore fines:
Pauperis & tuguri congestum cespite culmẽ:
Post aliq[illegible] mea regna uidẽs mirabor aristas
Impius hæc tam culta noualia miles habebit.
Barbarus has segetes. en quo discordia ciues
Perduxit miseros en quis conseuimus agros
Insere nunc melibœe pyros: pone ordie uites:
Ite meæ quondam fœlix pecus: ite capellæ.
Non ego uos post hac uiridi piectus i ãtro.
Dumosa de rupe procul pendere uidebo.
Carmia nulla canam: nec me pascẽte capellæ
Florẽtẽ cythisũ & salices carpetis amaras. TI

Hinc tamē hac mecū poteris reqeſcere nocte
Fronde ſuper uiridi:ſunt nobis mitia poma:
Caſtaneæ molles:& preſſi copia lactis:
Et iā ſumma procul uillarum culmina fumāt
Maioreſq; cadunt altis de montibus umbræ.

bam mea predia. Dolet ergo quia uidet ſe non habere quo tityrus utitur. ¶ Dumoſa. i. dumis plena. ¶ Pēdere. quia paſcētes pēdēt. ¶ Carmia. quia nō libet priuato agris canere. ¶ Cytiſū. herba q̄ naſcit̄ īter cāpos & ſyluas ī Cytiſi ciuitate. ¶ Amaras. Hōini nā capris dulces ſunt. ¶ Mitia. Matura quæ morſa non remordent. ¶ Moles. Mature:uel male antiquiores. ¶ Preſſi. mulcti uel in caſeum coacti. ¶ Fumant. ad præparandam cœnam ueſperi. ¶ Maiores. Cum ſol cadit maiores ſunt umbræ quemadmodum cum oritur: quia ex tranſuerſo nos feriens longius iacit umbras.

CHRI. Ararim. Araris & p ſyncopā arar ꝓfert̄ ait Priſi. hic a mōte Vogeſo effluit & p fines eduoꝝ ac ſequanoꝝ leuiter fluēs rhodano miſcet̄. ¶ Germania. Hæc trās rhenū īcipit hæc gēs mores hēt gallicis ſimiles. Vnde Stra. teſte germani dicti ſunt q̄ſi galloꝝ germani. i. fratres ſint. ¶ Tygris. Armeniæ maioris fluuius. Vnus ē ex illis q̄ttuor quos chriſtiani ex paradiſo deliciaꝝ fluere aiūt:dicit̄ a uelocitate currēdi Tygris. n. ſagittā lingua medoꝝ dr̄ ¶ Labat̄ no. pe. i. defluat e mēte. i. e memoria noſtra. ¶ Vultus. Nō īcōgrue. Nō ſolū memīerat faciei Auguſti ſed eius quoq; liberalis & clemētis letitiæ q̄ ſeſe oſtēdebat ī facie. Vultus. n. non ē facies ſed affectus ille uel doloris uel letitiæ:uel iræ: uel amoris:uel alioꝝ motuū q apparēt ī facie. Nunquā ergo mādabit obliuioni liberali:affabilis & clemēs lætitia quā eius uultu deprehēdit. ¶ Oaxē. Oaxis fluuius ē meſopotamiæ labēs p regionē q̄ ē īter caſpiū & irchanū mare. ¶ Creta. opidū ē ſcythiæ. Vale. n. li. i. Quotiens paucos ad littoris ictus. Deficiā ſcythicū metuēs pōtūq; cretāq;. ¶ Oaxē. oppidū cretæ īſulæ cōditū ab Oaxe filio Apollinis & Antilenes:ut meminit Pliſtenes. ¶ Toto diuiſo orbe. Hic Sene. Cæſar oībus terra mariq; captus reſpexit oceanū q̄ſi hic orbis rōanis nō ſufficeret aliū cogitauit. Claſſe igit̄ cōparata Britaniā petit: Eſt. n. britania inſula in oceano īter ſeptētrionē & oceanū iacēs magno circuitu ut alter orbis uideat̄. Eius forma teſte Stra. triāgula ē & ut refert Pli. Albiō prius uocabat̄ cū britaniæ appellarēt̄ oēs circū adiacētes inſulæ. ¶ Pauperis tuguri. īproprie dixit:nā cū duoꝝ generꝝ ſit pauper nō recte dr̄ paup tuguriū ſed poetaꝝ ē hæc licētia Sic alibi de paupe regno:& Prop. Sydera ſint teſtes. Tuguriū & teges a tegēdo dicūt̄. Nā illis p̄ter id qđ recti ſumus nullā aliā cōmoditatē aſſeqmur. ¶ Mea regna. Ex affectu q ē ex patrio ſolo rus ſuū regnū appellat. ¶ Mirabor. Nā carētia rei & diuturnū illius deſideriū adducet ī admirationē. Mirabor ergo. i. p̄clarā rē putabo id qđ dū poſſidebā non multi faciebā quoniā ipſa copia faſtidiū affert. ¶ Impius. Nā militū ē occidionē facere:p̄das abigere hoīnes ī captiuitatē ducere īpuberes ī parētū cōſpectu occidere:aut cōſtuprare:ferro & igni oīa populari:Luca. Nulla fides pietaſq; uiris q caſtra ſecūt̄. Venaleſq; manus ibi fax ubi maxia mer. Has. q. tā pulchras. Nihil āt iſta oro ne cōturbatius eſſe potuit. Nā cū a principio tāq̄ ex mœrore cōfectus & ex cōparatiōe Tityri ſuas īfœlicitates diligētius aduerteret cū ſuſpirio cœpit. ¶ Ac nos h. a. Deīde cū īabilis illū ex mœrore ad irā cōuocaret: concitatius addidit. ¶ En unq̄. poſtremo āt cū iā ſolo furore p̄ceps ferret̄ ī exclamationē ꝓrupit. ¶ Impius hæc. Hic q̄ demū cōcitata ac pathetica oratiōe utit̄ & adhibet īterrogationē:& diſſolutum:q̄ qdē aī ſūt ex ira æſtuātis & uocat milites īpios & barbaros qa barbarica utant̄ crudelitate. Poſt hæc uero labores ſuos irritos dolet & penæ ſe ſtultitiæ arguit:Neq; caret cōmiſeratiōe qđ ad muta ſermonē conuertat:ut Turnus equū alloquit̄ rhebe diu res ſi q̄ diu mortalibus ulla ē Viximus. ¶ Cythiſum. Frutex ē cythiſus ab Antinomacho miris laudibꝯ p̄dicatus pabulo omniū. Aridus uero etiā ſuū illo p q̄ modico pingueſcunt quadrupedia ita ut iumēta hordeum ſpernāt. Ex nullo alio pabulo lactis maior copia aut melior. Oībus pecoꝝ morbis medetur Nutricibus ī defectu lactis aridū & aqua decoctū potui cū uino datur & firmiores celſioreſq; infantes fiunt. Viridē etiam galinis dant:aut ſi aruerit madefactum dant. Plantæ cubitales proferuntur ſcrobæ pedali demetitur uerno æquinoctio cum florere deſinit uel pueri uel anus uiliſſima opera. ¶ Hic tamen. i. q̄uis tot urgeant incōmoda tamen poteris mecū requieſcere. ¶ Fronde ſu. ui. Accōmodatum dat ſtratū paſtori. Nā cū pernoctēt apđ greges:ſtratū ſibi ex frōdibus & ramis ita altū cōſtruūt ut ſi pluat aqua ſublabat̄ neq; cubantium corpora tāgāt. ¶ Preſſi. Vel emūcti. & p̄ſis uberibus uel p̄ſſi ī caſeū p̄mēdo cōſolidati. ¶ Caſtaneæ. de his ī ſequētibꝯ dicemus.

Araris
Germania
Tygris
uultus
Oaxis
Britania
Tugurium
Teges

Drammaticon:uel Miſticō. Aegloga Secūda.
Poeta Corydonem Amantē Alexim ſcribit.

Ormoſum paſtor corydon ardebat alexim
Delitias domini:nec qđ ſperaret habebat.
Tantum inter denſas umbroſa cacumina fagos
Aſſidue ueniebat:ibi hæc incondita ſolus
Montibus & ſiluis ſtudio iacabat inani.
O crudelis alexi nihil mea carmina curas.
Nil noſtri miſerere:mori me deniq; cogis.

Ormoſum paſtor. Virgi. in pſona corydonis ītelligit̄ & Cæſar p Alexim. ¶ Ardebat. Impatienter diligebat. Alexis ſeruus fuit Aſinii Polſionis quē ī prādio miniſtrātē cū mir̄ uidiſſet pulchritudinis amor̄ eius ē captus & dono a domio accepit. alii pueꝝ cæſaris fuiſſe dicūt formoſū in opibus & gloria quē ſi qs laudaſſet rē gratā Cæſari faciebat nā Virg. ī pueros dr̄ habuiſſe amorē nec eū turpiter diligebat. Nūcupauit Corydonem ficto noīe ... coridali:qa dulce canit alexi q̄ſi ſine reſpōſiōe. Alii a Virg. illū laudatū ut gratificaret̄ Pollioni:q illū amabat. Tenebat āt eo tpe trāſpadanā galliā Pollio & agris diuidūdis p̄erat. ¶ Quid ſperaret. đ eo petēdo. ¶ Tātū. tātūmō. ¶ Aſſidue. Sæpius. ¶ Incōdita. īcōpoſita agreſtia, uel īſāe mētis uerba uel īcōſcripta

SER.

Nunc etiã pecudes umbras & frigora captãt:
Nunc uirides etiam occultãt spineta lacertos.
Testilis & rapido fessis messoribus æstu
Allia serpillumq; herbas contundit olentes.
At mecum raucis tua dum uestigia lustro:
Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.
Nonne fuit satius tristis amaryllidis iras.
Atq; superba pati fastidia: nõne menalcam:
Quãuis ille niger: quãuis tu candidus esses.
O formose puer nimium ne crede colori.
Alba ligustra cadũt: uacinia nigra leguntur.
Despectus tibi sum: nec quis sim quæris alexi.

Salustius At illi q̃bus res incognita erat ruere cuncti ad portas incondita tenere. ¶ Iactabat. i cassũ fũdebat. ¶ Inani. p amorẽ nihil sibi pcurãs: sed i abscẽtẽ iuuenẽ loq̃bat. ¶ Crudelis. Qui nõ flecteris meo amore nec te potiũdũ p̃bes. Alegorice crudelis Cæsar quẽ mea scripta ad agros reddendos non flectũt. ¶ Mori. p cõtẽptu. ¶ Frigora. non aprica loca. ¶ Testilis. Rusticana mulier q̃ ex diuersis cõtusis herbis pulmẽtaria messoribus parat: & ẽ q̃si fictilis q̃d i fictilibus ponat cibũ rusticis. ¶ Fessis. labore uel æstu fatigatis. ¶ Alia s. ad pellẽdos calores. ut teste ẽt Pli. medicia a cõtrario uel ẽt a simili sumat. Vnde calor alio calore põt pelli hic cõtra amoris ardorẽ nõ solũ ad scythiæ frigora: sed ad ardẽtẽ æthiopiã dicit se itu℞. ¶ Serpillũ. ἑρπιλλον græce dr̃: sed nos aspirationẽ i. s uertimus & dicimus serpillũ ẽ sic & ἑπτα sex & . vii. ¶ At mecũ. lõgũ ẽ hypbaton ut sit dũ tua uestigia lustro mecũ arbusta r̃sonãt. Sed melius ẽ ut sit. At cõiũctio ut sit arbusta r̃sonãt mecũ raucis cicadis. ¶ Tristes. ut uerã irã ostẽderet & nõ illã irã q̃ ẽ amãtiũ: de q̃ Ter. Amãtiũ iræ amoris reitegratio de q̃ Hora. Vrit grata pteruitas. ¶ Supba fa. Ex fastidio pueit oĩs supbia. Amasse ãt tres dr̃ Vir. Alexãdrũ quẽ ei donauit pollio: & Cebetẽ pue℞ & puellã Leriã: quos a Mecœnate accepit: unde p amaryllida Leria p Menalcã Cebetẽ pôi uolũt. ¶ O formose p. Recte Dona. ait. Suspẽdẽdũ o & deide dicẽdũ formose puer: ut itelligamus aliud p irã dicere uoluisse: sed ne Alexim offẽderet i hæc uerba amorẽ fuisse cõpulsũ. ¶ Crede . . cõfide. ¶ Alba. l. & rustice & amatorie ex floribus facit cõparationẽ. Ligust℞ ãt flos ẽ cãdidissimus sed uilissimus. ¶ Vacinia. sũt uiolæ q̃s purpurei coloris eẽ cõstat.

CHRI. Mira suauitas i hoc poeta: ac sũma ex re℞ psona℞q; uarietate oblectatio. Ita. n. bucolicũ carmẽ prosequtur ut nõ nũq̃ quis a stilo naturaq; rei nõ discedat: maiora tamẽ q̃dã in illo abscõdat: nõnũq̃ simplex ferat. ¶ I prima ãt æglogã duos pastores iducit: ut alter suã calamitatẽ doleat: Alter eũ laudat cuius beneficio omnem difficultatẽ euaserit: ut gratũ sese ostẽdat. In secũda solũ amãtẽ iducit. Tertia hẽt amarã cõtẽtionẽ. Quarta immutata materia auditori fastidiũ excutit. Quĩta amice ponit execrationẽ. Sexta epicureã sectã exprimit & auditorẽ uoluptate uaria aspgit. Septĩa acrẽ hẽt cõtẽtionẽ sed nõ amarã. Octaua amo℞ pturbatiões exprimit ac deide suis pharmacis delectat/ix mutationẽ re℞ deplorat/x. deniq; amici miserias quas i amorẽ graues ostẽdit nõ sine cõmiseratiõe describit. Formosũ pastor. Et si p allegoriã Virgi. sub Corydonis psona q̃ri possit q; Augustus quẽ p alexĩ notet p̃ces suas cõtẽnat tamẽ quoniã nõ multũ dignitas psona℞ obseruat: nescio an rectius amota alegoria simpliciter iterpretãda sit.

Formosũ

Formosũ. Quãuis forma turpis esse possit & pulchra tamen cũ corpa oĩa ut nũc icorpora r̃liq̃mꝰ pp formã: talia ẽt dicãus nõ pp materiã. Neq;. n. hic equus ille leo dr̃ pp materiã. Vterq̃. n. ex q̃tuor cõstat elemẽtis sed pp formã iccirco pulchrũ formosũ dicius & turpẽ dformẽ n ã quis iutroq; forma sit tamẽ q̃a excelẽtior ẽ i pulchro eũ dicius formosũ q̃si plus i eo formæ sit.

Deliciæ

¶ Delitias. Delitiæ dicũt illa q̃ pp uoluptatẽ iocũditatẽq; q̃ ide nobis puenit p̃ponimus nõ ãt pp utilitatẽ aut dignitatẽ. Hic passer delitiæ meæ puellæ. dixit Catu. i singulari ãt delitia tigni spẽs ẽ q; a culminæ ad tegulas uersus fustigiatũ collocat. Vnde & tectũ delitia℞: & tegulæ delitiares. hic Titus Vespe. fili. pp clemẽtiã & humanã liberalitatem. delitiæ hũani generis dictus ẽ. ¶ Ne q̃d spe. q̃si affirmet illud Terrẽtianũ. ut q̃to minus spei adesset tanto magis amaret. ¶ Mõtibꝰ & s. q. d. cũ alibi cõq̃ri nõ liceret cõq̃rebat apd̃ mõtes & syluas. Qui. n. amãtes re amata potiri neq̃ũt a mœrorẽ facile i solitudinẽ adducũt.

Studium

¶ Studio. Est. n. studiũ uehemẽs aĩ applicatio ad aliq̃ rẽ p agẽdã. Ergo studio inani q̃a aĩum ad eã rẽ applicauerat sed frustra. Inde dicius studiũ amorẽ ac fauorẽ. q̃a in utraq; re ẽ uehemẽs applicatio aĩ. ¶ O crudelis a. pathetica oĩo & amãti accõmodata ut ad absentẽ uertat sermonẽ & crudelẽ dicat q̃d i amorẽ nõ corespõdet. ¶ Nil no. m. Repetitio & dissolutũ unde maior ẽ uehemẽtia sermoni. ¶ Mori. m. d. c. Magnã pbat eẽ crudelitatẽ cũ ad mortẽ deducat. ¶ Nũc ui. Quãto amorẽ afficiat pbat quoniã quo tpe & lacerti q sua natura frigidi sunt & messores q assueti sũt caloribus ferre æstũ nõ possũt ipe cogat i sole ãrdẽtissimo: & quẽ solæ cicadæ pferãt illius fugitiui uestigia iq̃rere. ¶ Vmbras & fr. i. umbrosa frigora. Ad q̃ i calore nos recipimus. ¶ Spineta. Loca spinis dẽsa. Vt dicimus a q̃rcubus q̃rceta: a pinu pineta: ab æsculis æsculeta: & sic i multis aliis. A salicibus uero & rosis & uiolis potius salicta rosaria & uiolaria dicimus. ¶ Cicadis. Cicada℞ duo sũt genera. Minores q̃ priæ pueiũt & nouissimæ peũt. Sunt q mutæ. Quæ canũt uocant achetæ. Et q̃ miores ex is dicũt tetrigometræ. Nullæ tamẽ canũt nisi mares. Gentes oriẽtales & ẽt pthi q̃uis opulẽti illis uescũt: unũ hoc ex iis q̃ uiuũt sine ore ẽ p eo q̃ddã aculeatũ liguis simile & hoc i pectore quo rorem labunt pectus ipsum fistulosũ. Hoc quoq; canũt. rore tantũ uiuũt in uẽtre nihil ẽ. Nullũ habẽt ad excrementa corporis foramẽ. i agro rhegino silẽt oẽs: Vltra flumẽ i locris canũt. Hæc Plini. Ait Stra. Cum fluuius Alex. Rheginũ agrum a locrensi diuidat q p uallẽ pfundã cursum habet cicadæ q̃ in locro℞ ripa uersant canore sunt q̃ i rhegino℞ mutæ. Nã a locrẽsi agro ripa est aprica q̃ illa℞ alas aridas & corneas reddit: unde aperte stridor emittit. In rhegino ãt multa umbra efficit cicadas ita roscidas ut alla℞ pelliculas minĩe pandãt. Est apd̃ locros Ennõi citharedi q̃ statua isidẽtẽ citharæ cicadã hẽt. Nã cũ hic cũ aristõe rhegio i pythio℞ certamĩe d̃ musica certaret & inter certãdũ corda una fracta defecisset cicada supuolãs astitit & supplementa uocis fecit

Aristo.i.li.de animalibus refert ĩ cephalenia ĩsula fulmẽ eẽ cuius altera ripa cicadaꝝ cõpia hẽt altera oĩo nullã Soli.aũt tradidit graniũ huius silẽtii cãm scripsisse ꝙ cũ ob murmurarẽt illi Herculi qescẽti iussit ds ne stre perẽt:Itaqꝫ ceptũ ex eo silẽtiũ ꝑmanet.¶Lustro.Oculis cũcta lustrãdo circũspicio.¶Tristis.ꝑ tristes ab effectu q̃ mihi tristitiã afferũt.¶Supba fastidia.qa ex supbia me fastidit.¶Colori.pulchritudini.Est.n.pulchritudo recta ꝓportio mẽbroꝝ decẽti colorẽ supĩfusa.Admonet igiť ne formæ cõfidat:quoniã res illa caduca & momẽtanea ẽ.Nã ut ait Salu.Dignitas formæ aut morbo aut ætate deflorescit.¶Ligustra.Pli.sic scri.Nõ nisi ĩ aquosis ꝓueniũt salices Alni:populi:Siler:ligustra tesseris utilissima.Itẽ uacinia italiæ ĩ aucupiis sata.Galliæ uero ẽt tigẽdi cã ad seruoꝝ uestes.Columella ĩ hortis sic ait de ligustro:Et nigro ꝑmixta licustro balsama.In quo loco uĩ ꝑ herba poni ligustꝝ:qđ ẽt tenẽt medici apđ quos ligustꝝ herba ẽ q̃ uoluiolus maior diciť q ꝑ sepes & macerias serpit.Vel ut aliis placet herba ẽ q̃ diciť caprifoliũ.Alio loco idem Pli.ait Ligustrũ eadẽ arbor ẽ cuius acini cõtra phthyriasim sũt efficacissimi.Ergo & herba & arbor erit ut de loto & de nõnullis aliis uidẽus.¶Despectus tibi sum.Iustissima q̃rela qđ antea đspiciat q̃ q sit q̃siuerit qđ recti ẽ sed animi iam perturbati.

Quã diues pecoris niuei quã lactis abũdãs.
Mille meæ siculis errant in montibus agnæ.
Lac mihi non æstate nouum nõ frigore desit.
Canto quæ solitus si quando armẽta uocabat
Amphion dyrceus in actheco aracyntho.
Nec sum adeo informis:nuꝑ me ĩ littore uidi
Cũ placidũ uẽtis staret ĩ mare.nõ ego daphni
Iudice te metuam:si nũquam fallit imago.
O tantum libeat mecum tibi sordida rura.
Atqꝫ humiles habitare casas:& figere ceruos:
Hædorũqꝫ gregem uiridi compellere hibisco
Vna mecum in siluis imitabere pana canẽdo
Pan primus calamos cæra coniugere plures

SER. Quã diues p.Tria sunt qbus possint amatores cõmẽdari pulchritudo:diuitiæ cãtilẽa.A quibus iste se cõmẽdat.¶Niuei.alii niuei casei legũt secũdũ Home.q dixit καιγαλα λευκον Sed melius ẽ niuei pecoris.Nã cãdidæ oues maioris ꝑcii sunt.Vnđ ĩ Ge.Munere sic niueo lanæ si credere dignum ẽ.¶Errãt.cũ securitate pascũť.¶Mille agnæ.A sexu ab ætate cõmẽdat.¶Lac.m.Rectius q̃ Theocritus q nõ lac sed caseũ dixit.Sed caseus qa seruari põt oĩ tꝑe haberi põt Laudat ergo ꝙ habeat lac nouũ.i.colustrũ in neutro generĩ nã fœminini eẽ nõ põt.Virgilio mastix sñiam puertẽs male dispõit Lac mihi nõ æstate no.n.f.d.i.semꝑ deest.¶Amphion:Hic fratrẽ zetũ habuit:& filii fuerũt Iouis ex anthiopia:sed zetus rusticus fuit:amphion uero musicæ deditus.¶Aracynthus mõs ẽ thebãus.Ergo Acteo.i.litorali ut alibi.At procul ĩ sola secrete troades actæ q̃uis ακτιο prĩo sint dictæ athenæ.uel dicamus ꝙ ipse ueluti pastor ignarus duxerit illũ atheniẽsem.q sit thebanus.Nã & Theocritus ad expriměda simplicitatẽ multa aliter dicit q̃ sint.Hac rõe potuit dixisse Oaxẽ crtæ fluuiũ cũ sit Mesopotamiæ ¶Nec s.a.ĩmodeste pulchritudinẽ suã ɔmemorat.¶Me i.l.Negať hoc ꝑ reꝝ naturã effici potuisse:sed seqť theocritũ q ait de Cyclope.Sed ille excusať uel qđ ĩ gẽtẽ hẽt oculũ Cyclops uel ꝙ sit filius Neptũi.Sũt tamẽ q putẽt dictũ ĩ littore.i.ĩ aq̈ ubi a fluctibus relicta.Sed hoc excludit illud cũ placidũ uẽtis staret mare.Nõ ãt reddit nobis imaginẽ mare qa nõ stat:atqꝫ ẽt si stet nõ põt reddere.¶Daphnis.puto fuit Mercurii formosissimus & primus pastor.¶Te.¶Qu... meã đspicias pulcritudinẽ.¶Habitare.melius humiles casas:q̃ ĩ humilibꝫ casis:qa frequẽtatiuũ ẽ ab habeo q accusatiuũ regit.¶Ceruos.Vel faucæ sunt ad casas substẽtãdas sic dictæ ad similitudinẽ cornuũ ceruoꝝ uel melius iaculari ceruos.i.uenari ut ad uoluptatẽ nõ ad laborẽ ĩuitet.¶Hibisco.s.a.lacte ad hibiscũ ut dicius:It clamor cœlo.i.ad cœlũ. Hibiscus genus est herbæ.¶Imitabere pa.c.Exẽplo numinis poteris mecũ ĩ syluis canere.Pan ãt deus rusticus ĩ naturæ similitudinẽ formatus.Vnde dĩ Pan.i.omẽ.hẽt enim cornua ad similitudinẽ solis radioꝝ & lunæ cornuũ.Rubet eius facies ad ætheris imitationẽ.in pectore nebridẽ habet stelatũ ut stellas imitteť.Pars inferior hispida ꝓpter arbores & feras.Caprinos habet pedes ut ostẽdat terræ soliditatẽ.Fistulã habet septẽ calamoꝝ propter harmoniã ex septẽ sonis pedum hẽt propter ãnũ quẽ in se recurrere fingũt poetæ cũ amore deũ luctatũ eẽ:& ab eo uictũ quia omnia uincit amor.Syringam adamauit Pan:& cũ deoꝝ cõmiseratione in cannã eẽt mutata ad solatiũ amoris ex illo:fistulã cõposuit.

CHRI. Diues & gtõ iũgiť ut hic:& abltõ Hora.Diues agris diues positis ĩ fœnere numis.¶Pecoris.Quicqd humana efigie caret dicimus pecus:pecudẽ uero de ĩsectis dicere nõ uidemur.Cum dicimus bestias crudelitatẽ uidemur exprimere:Cũ uero beluas magnitudinem & quasi mõstruositatem.Feras opponimus cyccuribus.¶Mille.s.n.fuit apud priscos.Varro in.xyiii.humanaꝝ:ad romuli initiũ plus mille & cẽtum annorum est item Cicero pro Milone in quo fũdo ꝓpter illius ĩsanas substructiões mille hominũ uersabaĩ.¶Lac n.i.recẽs & nuꝑ emũctũ & ꝙ nõ sit iã coagulatũ & sale cõditũ.Non ãt itellexit nouũ.i.primũ illud quod a fœtu ꝓuenit:quã colustram ĩ fœminino genere dixit Plau.Mea colustra meus melliculus caseus.Et columella ait de lacte scribẽs exiguũ emulgẽdũ est:qđ pastores colustrã uocãt.Ea nisi aliquatenus emittiť nocet agno.Ergo nõ lac nouũ ẽ colustrũ:sed ut Pli.ait:Spõgiosa dẽsitas lactis a partu.Lac igiť cõueniẽs cibus est ĩfãti:qa est simile menstruo sanguini quo ĩ utero nutritus ẽ lac habẽtiũ dentes ĩ utraqꝫ maxilla nõ coagulať nisi forte lixeť & durescat qa subtile nimiũ & tenue est.In alio coagulať pinguedo ex frigido.Subtile dulcius est.Camelæ tenuissimũ:deinde equæ postremo asinæ:& ideo cõsumptis dať ut eos humefaciat.Lac qđ est statim post partũ & colustrũ uocatur:nihil ualet qa est purgamentũ matricis.Quod ãt nimis remotũ ẽ a partu nimis est tenue:qa nobilius descendit ad matricem in libidinem quæ desiderat conceptus & sanguis menstruus descẽdit ad uias consuetas:unde lac frequentius coeuntiũ deterius est:quia pars illa nobilior quæ esset itura ad ma

Pecus

Mille

Lac

millas p coitū defluit.substātia lactis triplex ē:caseus:serū qđ aquosius ē & butirū qđ unctuosius.¶Amphiō
Linceus thebarꝶ rex uxoré habuit Antiopé:ex ea Iuppiter Amphioné ac zetū filios substulit:alii Calain terti/
um addūt.Verꝶ hac re offēsus cū illā pgnāté nouisset Linceus ea repudiata Dyrcé solis filiā nouā uxoré supin
duxit:q̄ a marito ipetrauit ut antiope i uincula cōiiceret.Sed Iuppiter calamitaté cōmiseratus eā soluit illa in
cytheroné mōté aufugit ubi filios quos dixi pepit:q expositi a pastor̄ nutriti sunt:Zetus āt cum adoleuisset:
Dyrcé tauro alligauit a quo tracta diserptaq̧ ē & tādé i fōté sui nominis imutata.Plu.in li.de musica refert he
raclide auctore Amphioné thebanū qué Antiope Ioui peperit primū a Ioue patre etharedicā poesim cleotū
fuisse.Idq̧ probat ex iis q̄ in syciōe de sacris argiuorꝶ & poetis & musicis scripta sūt.Plinius aūt ubi de rerum
inuētoribus scribit musice inuentioné & lydios modulos amphioni tribuit.¶Dyrceus.tebanus a dyrce fōte
q a Dyrce i eum conuersa nomé habuit.Hora.Multa dyrceū leuat aura cygnū.i.pyndarum uatem.¶Aracyn
tho.Hic mons ut scribit Pli.in quarto est in acarnania.¶Daphnis ut supra dixi filius fuit Mercurii ex nympha
pastorali uitæ deditus:quapropter quem excelentioré pastorem inducunt poetæ eū daphnin appellant.¶Sor
dida tibi.i.q̄ tibi sordent.Nam multis amena uoluptuosaq̧ sunt.Ergo repete bis tibi ut sit:libeat tibi & sordi
da tibi.Nō.n.uituperat rem ad quā puerum allicer̄ cupit:sed dixit sordida tibi quasi admirabundus ꝙ sorde
rent.¶Casas.Minores sunt quam domus & quæ facile male suffultæ cadere possint.¶Hibisco.In neutro gene
re posuit Pli.Eius uerba hæc sunt:Hibiscū a pastinaca gracilitate differt.Dānatū in cibo sed medicinæ utile.
¶Pana.Pan secūdum fabulas natus est ex Demogorgone atq̧ ex chao una cum tribus parcis:quem demo/
gorgō cum cæteris aptior uideret domui pfecit:illiq̧ parcas sorores dedisse quas dedit Demogorgoné æter
num intelligit deum qui chaon.i.elementorū cōfusioné distinxit & in ordinem in quo nunc sunt redegit.Ac
uim quandam naturam naturatam nostri uocant rebus omnibus indidit:qua cuncta fierent Crescerent
ꝙ hanc Pana appellarūt ab eo qđ ē πᾶν.i.omne quia dei iussu omnia inde sunt:propter quam rem naturæ de
um illum dixerunt.Assunt tibi tres parcæ quia cūcta quæ elemētis constant oriunt̄ crescunt:atque intereūt
Efigiem huius dei pulcherrime Seruius exprimit.Certauit cum amore & ab eo uictus quia natura naturata
quæ statim a prima causa producta cum suo opere delectaretur dictus est ab amore deuictus.Dictus est etiā
amasse syringa.i.harmoniā:quia nihil facit natura sine armonia & proportione.Hunc deum in summo ho/
nore apud ægyptios habitum Diodorus scribit.Cum & i omnibus suis templis statuas posuissent.Et secun
dum Theben urbem ædificassent quam chemmon.Id enim est urbs panos appellarūt.Et cum Priapo sacra
faciunt propter illud membrum:Vnde est ortus omnium animalium Pana propter eandem causam uelu/
ti naturæ deum colunt.Eusebius autem de præparatione euangelica ait:Pana uniuersi symbolum obti
nere.Nam quod alibi dicit de morte Panos.Alia ratio est.Neque huic loco quadrat.

Hibiscum

Pan.

¶SER. Nec te.p.Non tibi parum uideat̄ Teren.At
eni q̄tū hic opis fiet pœnitet.¶Triuisse.p terer̄ usur
patiue hoc fit nisi sint defectiua:ubi psens non est ut
Quāq̄ aīmus meminisse horret.¶Labellū.Inanis di/
stinctio.Vt uirorꝶ labra mulierꝶ labia sint.¶Quid.n.
f.a.quasi dicat omnia.Ex affectu autem alieno hunc
cogere tētat.¶Disparibus.Inequalibus:ut uoces ine/
quales faciant harmoniam.¶Cicutas.Cicuta est spa
tium quod est inter cannarum nodos.¶Dixit mori/
ens.Commendat ꝙ hereditarium sit datum & ꝙ in
uidiam meruit.Nam res optime difficulter donan/
tur a uiris:& acceptæ facile merentur iuidiam.¶Tu
ta.commendat a[illegible] difficultat[illegible] sic in primo Aenei.
Reliquias troia exardēte receptas.¶Sparsis.Habent
maculas a prima ætate uenientes q̄ a dolente sinunt
esse ille maculæ.¶Etiā nūc adhuc q̄uis roger ab the
stili.¶Sicāt.sugūt.¶Abducere.ut abducat.ē.n.figura
tū ut donat habere.i.hēat.¶Et faciet.Nō dixit & fa/
ciam ne ledat qué amat.¶Nymphæ tātū honoris ha
bet puero ut dicat etiā numia illi obsecutura.¶Cala/
thus.Græcū est latine quassillum dicitur.Cice.i phi
lippicis:At uero inter quassilla pēdat̄ aurū.¶Candi/
da.pulchra uel dea.Dii.n.umbris cōtrarii sunt:quæ
sunt nigræ.Vnde illud candidus insuetum miratur
limen olympi.¶Pallētes.Amantium tinctas colore
Hora.Et tinctus uiola Pallor amantium.Non igitur
pter amātis affectioné eos flores nymphas dicit of/
ferre:q sunt amantibus similes sane papauer:narcis/
sus:Anethus pueri pulcherrimi fuerunt i flores suo
rum noīum uersi:Vnde oculte admonet:caueat ne
talia nunquā ex amore patiatur.¶Cassia.[illegible]herba sua/

Instituit:pan curat oues:ouiumq̧ magistros
Nec te pœniteat calamo triuisse labellum.
Hæc eadé ut sciret:qd nō faciebat amyntas?
Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Phystula:damætas dono mihi quā dedit olí.
Et dixit moriens te nunc habet ista secūdum.
Dixit damœtas:inuidit stultus amyntas.
Præterea duo nec tuta mihi ualle reperti.
Capreoli sparsis etiam nunc pellibus albo.
Bina die siccant ouis ubera:quos tibi seruo.
Iam pridé a me illos abducere thestylis orat:
Et faciet:quoniā sordent tibi munera nostra.
Huc addes o formose puer:tibi lilia plenis
Ecce ferūt nymphæ calathis:tibi cādida nais
Pallentes uiolas:& summa papauera carpens
Narcissum:& florem iungit bene olētis āethi
Tum casia:atq̧ aliis intexens suauibus herbis
Mollia luteola pingit uacinia caltha.
Ipse ego cana legam tenera lanugine mala.
Castāeasq̧ nuces:mea q̄s amaryllis amabat.
Addā cær[illegible]ea prūa.& honos erit huic quoq̧
Et uos o lauri carpā:& te pxia myrte:/ pomo
Sic posite quoniam suaues miscetis odores.

uissimi odoris:qđ ostendit cū dicit. Aliis suauibus herbis. Mollia. Plumei tactus. Pīgit. componit Decaltha luteola in ablatiuo. Nam aliter non staret uersus. Querit autem ornatū ex coloris diuersitate. Lanugine mala. Dicit cydonia: quæ sunt tenera lanugine. Et ex obliquo tangit ꝙ apud cretenses infamiæ genus erat iuuenibus non amatos fuisse. Verecūde igitur rem inhonestā supprimit q̄ Theocritus apte cōmemorat. Castaneas nuces. Bene ponit spēm. Nam nuces sunt q̄cunq; habēt corticē duriorē. Cōtra dicunť poma oīa molliora. Amabat. Amare dignata est: ne uiles existimes. Nam apud illā ī īgēti fuerūt honore. Cerea. cerei coloris uel mollia. Hora. Cerea thelaphi laudat brachia. Huic quoq;. Si a te amabiť sicut fuerūt ī honore castaneæ: quia amabanť ab Amaryllide. Lauri. Melius ī secūda ponunť declinatiōe. licet Hora. dixerit: Sub lauru mea. Proxima my. Vel uicina: Vel ad odorem proxima. Sic positæ. Nam ex cōmixtione citantur suaues odores.

Calamus

CHRI. Calamo. Græcū ē: ꝓprie gracilis harūdo quāuis ꝓ segetis culmis capiať: qa ī illis īternodia caua sūt: ut ī calamis: Puto harūdinē ueluti genus esse cuius duæ sint species Calamus q gratilior: & cāna q̄ crassior. Ait eīm Pli. Nā ī India illis ē arborea āplitudo qualē uulgo ī tēplis uidemus. Nauigioꝝ etiā uicē ꝑstāt singula īternodia: principatū tenēt harundines belli pacisq; expimētis necessariæ atq; etiā ī delitiis gratæ. Tegulo enī eaꝝ domus suas septētrionales opiunt. In reliquo orbe & cameras leuissime īuspēdūt: cartisq; seruiūt calami ægiptii: maxīe cognatiōe quadā papyri. Probatiores tamē gnidii: & q ī Asia circa anaeticū lacū nascunť Ex coma illaꝝ caupones pro pluma strata replent: Oriētales populi pro missilibus utunť: his soles obūbrāt ꝓpter hoc dies serenos optāt uentos odere & imbres: q inter illos pacē esse cogunt. Vtuntur his spiculis: Aethiopes Aegyptii: indi: arabes: scythæ: bactræ: sarmatæ & oēs parthoꝝ populi. Precipuus hic usus in creta. Sed tamen nullus sagittis aptior calamus: q̄ his q in Rheno bononiensi amne gignitur cui plurima est mœdulla pondusque uolucre & cōtra flatus ꝑuicax. Creticus tamē longissimus est īternodiis: estq; illi obsequiū quo libeat flecti calefacto. Est itidē alius calamus totus cōcauus quē syringā uocāt utilissimus fistulis: quoniā nihil ē ei neq; cartilaginis neq; carnis. Est orchomenius cōtinuo foramīe ꝑuius quē eulecticō uocāt. Hæc tibiis utilior fistulis ille. Quapropter finxerūt pana syringē amasse: q in syriga harūdinē cōuersa sit: quonia ex ea harūdine primus fistulā īuenit: teste etiā Plinio. Est mihi disparibus. Cōmēdauerat se a diuitiis: a musica: a pulchritudine: inuitauerat ad amœnitatē ruris: in quo etiā sit Pan. Nunc offert donū: quod laudat ab auctore. Donauerat. i. Damœtas: & ita donauit ut nemo ante illū id habuerit. Quod aūt donū pulchrū fuerit ostendiť ex īuidia Amintæ. Præterea duo. Et hoc etiā munus cōmēdat. Primo a numero ꝙ duo sint: deīde a difficultate ꝙ capti sint ī ualle: ī q̄ a feris īmineāt ꝑicula. postremo ab ætate. Ac demū ꝙ sine sumptu alanť qđ ouis ubera exauriāt. Cōmēdat ꝙ huiusmodi sint ꝙ cupiātur: & cupianť etiā ab ea q̄ ipse amarit: & tamē quāuis bina ouis ubera ī illis assumat: quāuis ab amica muliere assiduis ꝑcibus petāť: tamē illos sibi seruat. Et si dabunť testili nō erit qa illā ꝑponat: sed qa ipse sua munera fastidiat: ut sic & illi amittēdi timorē īcutiat & sibi odiū nō piet. Castāeasq; nuces. i. eā spēm nucis: q̄ castāeæ dicūť. De his Pli. castāeas ēt nuces uocāus q̄uis gladiū generi accōmodatiores sint. Sardibus hæ prīo uenerāt unde græci sardiāos balanos appellabāt Macrobius ait: ex auctoritate Opii eas heracleoticas uocari. De nucū generibus dicius alibi.

Rusticus es corydō: nec munera curat alexis:
Nec si muneribus certes concedet iollas.
Eheu qd uolui misero mihi: floribus austrū:
Preditus: & liquidis immisi fontibus apros.
Quē fugis ah demēs. habitarūt dii quoq; sil.
Dardaniusq; paris pallas quas condidit arces
Ipsa colat nobis placeant ante omnia siluæ.
Torua leæna lupū seqtur: lupus ipse capellā:
Florentem cythisum sequitur lasciua capella.
Te corydon o alexi. trahit sua quēq; uoluptas
Aspice aratra iugo referunt suspensa iuuenci.
Et sol crescentes decedens duplicat umbras.
Me tamē urit amor qs eī modus adsit amori?
Ah corydon croydon quæ te demētia cepit?
Semiputata tibi frondosa uitis in ulmo est.
Qui tu aliqd saltē potius quorū īdiget usus
Viminibus: molliq; paras detexere iunco?
Inuenies alium: si te hic fastidit alexis.

SERVI. Rusticus es Corydō. Arguit se stultitiæ ꝙ cum si sperat placare muneribus qui pōt habere meliora. Nam supra ait: Delitias domini. Iolas. uel ditior amator uel eius dominus. Eheu quid uolui misero mihi? Quomodo eum discedere dicit quem supra cū eo diximus nō fuisse? Nā ait solus mōtibus & syluis: sed ratiōe nō caret. Epicurei. n. dicunt: qđ etiā Ci. tractat Geminam esse uoluptatem: unā quæ percipiť: & alteram imaginariā. s. eā q̄ nascitur ex cogitatione. Vnde ita dēmus accipe hunc usum ꝑ cogitationē illa imagīaria uoluptate: q̄ & cernere & alloq uidebať absentem: sed postq̄ obiurgatione sua ī naturalē prudentiā est reuersus. Caruit utiq; illa imagīaria uoluptate: ubi nunc sibi se obfuisse dicit per hāc ratiocinationem. Rusticus es Corydon nec munera curat Alexis. Nec si muneribus certis concedat Iolas. Floribus austrum. quo facilius arescunt. Fōtibus apros. Qui puros fontes cēosos efficiūt. Quem fugis ah demens? Iterum per fantasiam quasi ad præsentem loquitur: & quasi illa dixisset syluas. hic infert. Habitarunt dii quoque syluas. Dardaniosque Paris. Et paris habitauit sylluas qui de dearum pulchritudie iudicauit. Pallas q̄s cōdidit arces. Ipa colat. Iō dea artiū Mīerua diciť: qa đ capite Iouis nata ē. Sed qa dea ē artiū & īgēii. iō ista finguť. Nihil. n. ē excellētius īgenio: q̄ppe quo regūť uniuersa. Torua leæna lupū. Theocriti sūt isti uersus. Et bene se refert ad rusticas cōparationes. Pene. n. fuerat lapsus dicēdo: Pallas quas cōdidit arces. Leæna autē dictū ē sicut dracæna: & qđ ait Torua

leæna lupũ seqť:ueꝝ ẽ. Nã necesse ẽ ut ueniẽte lupo aduẽtus agnoscať leõis. ¶ Te coridõ o alexi. Donoa antibacchius ẽ:sed o breuis fit qa uocalis uocalẽ sequiť:sic Home. πλαγχθη επει τροιησ ιερον. ¶ Trahit sua quẽq3 uoluptas. Notať a criticis q hãc sñiam ddẽrit rustico supra bucolici carminis legẽ aut possibilitatẽ. ¶ Aratra iugo referũt suspẽsa iuuenci. Hora. Videre fessos uomerẽ uersũ boues collo trahẽtes lãguido. Et hoc uult dicere. Oĩa excepto amore finiunť. ¶ Sol crescẽtes decedẽs duplicat umbras. uariauit. Nã ait supra. Maioresq3 cadũt altis de mõtibus umbræ. ¶ Duplicat ãt. auget. Salu. Et Marius uictus:duplicauerat bellũ. ¶ Me tamẽ urit amor. cũ iã calor sit solis exaustus. ¶ Quæ te dmẽtia cepit. i. cur amoribꝫ uacas cũ multa sint q̃ debes ĩ agro pficere. ¶ Semiputata tibi frõdosa uitis ĩ ulmo ẽ. plus ẽ q̃ si ĩputata diceret. Tolerabilius. n. nõ ẽ ĩcipe aliqd q̃ ĩcepta dſereř: Hĩc ẽ illud ĩ prĩo. Me ne ĩcepto desistere uictã. Itẽ ĩ georgi. Atq3 ope ĩ medio defixa reliqt aratra. Sãe gem inã arguit negligẽtiã:& q semipu. uitis sit. & q frõdosa ulmus:nã utrũq3 obest:ũde ẽ ĩ georgi. His uitibus ĩgruit umbra. Et aut simpliciter ĩtelligimus hũc locũ ut suã arguat negligẽtiã:aut certe illud ẽ. Nõ miꝝ me esse dementẽ: q habeo uites semiputatas. Nã ĩ sacris dř qđ corripiať furoř q sacrificauerit đ uĩo:qđ ẽ de uitibus ĩputatis. Quitu:qnĩmo:hortãtis ẽ. ¶ Quoꝝ ĩdiget usus. i. q̃ usus rusticus reqrit. Sane & eget illa re dicius ut eget illo senatu: & eget illius rei. ide ẽ ĩdiget Nã & hoc utriq3 iũgiť casui. ¶ Dextere. Multũ texeř. ¶ Finiř. pficeř. Nã đ mõ ĩĩ miuentis ẽ:sed augẽtis. ¶ Inuẽies aliũ si te hic fastidit Alexis. Aliũ Alexim:aliũ puerũ formosissimũ:qui te minime spnat. Et uolũt quidã ĩ hoc loco esse allegoriã antiquã ĩ Augustum ut ĩtelligamus alium Imperatorẽ si te Augustus cõtemnit pro agris rogantẽ. Sed melius simpliciter accipimus hũc locũ. Nã nihil habet:quod possit ad Cæsarem trahi. Illud uero. paulopost pene aperte diceť ĩ Augustum cæsarem. Quoniam sors omnia uersat.

¶ CHRI. Rusticus arguit seipsum:& ait rusticus es. s. non solum quia sis natus uiri. Nam hoc omnes sciunt: sed quia iudicium. s. tibi rusticanum & insulsum est. Nam putas posse illum capi tuis muneribus:cum neque dõis moueať & si moueať habet aliũ ditiorẽ te:qui te facile ĩdãdis muneribus uĩcať. ¶ Austrũ. Quo flãte flores decutiuntur:& spes pomoꝝ perit. ¶ Quid uolui? Damnat stultitiam suam qui deterrimũ sumpserit cõsiliũ. ¶ Fõtibus apꝝ. Prouerbiũ rusticanũ quo exprimiť stultitia eoꝝ qui suis rebus pnitiẽ ĩmittũt. ¶ Torua leæna lupũ. De his feris diceť in sequẽtibus. Voluptas aũt leænæ in lupo ẽ ut eũ uoret. ¶ Cytisum. Frutex est. de quo suo loco diceť. ¶ Aspice. Ex hoc ostendit reliquos a labore quandoque cessare. Suo aũt amori nullã requiẽ dari. ¶ Semiputata tibi. Duplex sibi remedium aduersus amorẽ adhibet. Primũ ut uacando rebus utilibus ociũ fugiat. Nã & qď Terentiãus menedemus obiurgat ĩ filio. Et Oui. idem senticũ ait. Queriť ægyptus q̃re sit factus adulter. In pmptu cã ẽ desidiosus erat. Et florẽtinus Petrarcha. Amorẽ ex ocio & hũana lasciuia natũ refert Alteꝝ ut nouo amore hunc pellat. Nã clauo clauus trudiť. Et successore nouo tollitur oĩs amãs.

SRE.

Ic mihi. Aegloga plẽa ẽ cõtẽtiõis & litigii & pastoraliũ conuitioꝝ. Qui. n. bucolica scribũt curẽt ne similes sint æglogæ:qđ Virg. fecit. Nã prima hẽt uĩus ociũ & alterius q̃relas. Secũda rusticũ amantẽ exprimit. Hæc lites & altercatiões prĩo occursu hẽt inde q̃riť iudex : litis postremo seqtur sñia q̃ uniuersa cõponit. Sed cum tres characteres. Vnus exegẽaticus. ĩ quo tãtũ poeta loqť: ut ĩ tribus libris georgicoꝝ. Alius dramaticus ĩ quo nusq̃ poeta loqť:ut ĩ comediis ac tragediis. Tertius mixtus ẽ:ubi & poeta aliq̃do loqť & alios itẽ loquentes ĩducit ut Sicælids musæ paulo maiora canamus. ¶ Cuiũ pecus. Amaꝝ prĩcipiũ. ostẽdit. n. eũ eẽ mercẽariũ. Cuiũ. antiquũ est qđ dixit:ut uitaret omoteleutõ: Nã ut ẽ meus mea meũ sic erat cuius cuia cuium Teren. Quid uirgo cuia est. ¶ Verum ægonis. Et hic amare riualis pecus esse dicit ut duras illi partes cum tam diuite riuali esse demõstret cũ ille possit ociosæ amicæ uacař. ¶ Mihi meæ fidei credidit. ¶ Ne erã. amicã comunẽ ægõis & menalcæ. ¶ Fouent. Amplectiť. ¶ Præferat uereť. q. d. iõ non discedit ab ea:qa scit me pferri si ipse discesserit. ¶ Bis ĩ ho. qđ uix p totũ diem etiã ĩ fecundis ouibus põt fieri: Nã ĩ georgi. ad laudẽ dictum est:Quod surgente die mulsere horisq3 diurnis. Nocte præmunt. quod iã tenebris & sole cadẽt. Sub lucẽ reportãt calatis. ¶ Et succus. p. & l. s. a. quia bis ĩ hora mulget. ¶ Partius. Melius distinguiť ut si Noli ualde hæc obiicere. Et tamẽ scias in uiris fortibus obiiciendas esse rapinas. Nã ĩpe ĩ. viii. ait: Cõuectare iuuãt prædas & uiuere rapto. Possumus tamen dicere partius ista tamen. ¶ Et qui te. s. corruperunt quod uerecunde suppressit licet Theocritus aperte turpitudinem profatus sit. ¶ Sacello. in quodam sacro. Nam diminutiue protulit. ¶ Transuer. t. uestrã turpitudinem ĩdignãtibus. Alii hirquis legũt. hi sunt oculoꝝ anguli: ut ait Sueto in

INTERLOCVTORES Menalcas & Damœta Aemuli Cõcertãtes: Et Palemon iudex

Aegloga .III.

ME. Ic mihi damœta cuiũ pecus? an meliboei:

DA. Non uerum ægõis. nup mihi tradidit ægon.

ME. Infœlix o semper ouis pecus: ipse neæram
Dum fouet: ac ne me sibi præferat illa ueretur
Hic alienus ouis custos bis mulget in hora:
Et succus pecori: & lac subducitur agnis.

DA. Partius ista uiris tamen obiiciẽda memento.
Nouimus & qui te transuersa tuẽtibus hircis.
Et quo: sed faciles nymphæ risere sacello.

ME. Tum credo: cum me arbustũ uidere miconis:
Atq3 mala uites incidere falce nouellas.

DA. Aut hic ad ueteres fagos: cum daphnidis arcũ
Fregisti: & calamos: quæ tu peruerse mẽalca:
Et cum uidisti puero donata: dolebas.
Et si non aliqua nocuisses: mortuus esses.

ME

uitiis corporalibus ut sit sensus. Trāsuersa tuētibus hircis.i.oculis ī hirquos retortis: q̄ rē solet libido pficere. Vnde e Iuuenalis. Oculosq̧ ī fine tremētes. & Persius: Patrati fractus ocello. Faciles. lō risere quoniā faciles sūt. Sic i georgicis. Facile uenerare napæas.i.exorabiles. Tū credo & rustice & naturaliter. Nā nō ante purgat in obiecta: sed alia obicit ut irati solēt. Mala. qua male uteris dictū ex affectu utētis: ut cū dicit̄ iutile ferrū cigit̄. Nouellas. qđ sūmū ē nefas. nā uetule cū utilitate icidunt̄. Erat autē capitale alienas arbores cedere. Arbustū qđā locum ī quo arbores sunt accipiūt ut salictū. Calamos. sagittas Nā habēt arma pastores: ut armaq̧ amy cleūq̧ canem: cressasq̧ pharetras. Peruersa. uel cōuersa ad turpitudinē: aut fuit alius Menalcas nobilis: cuius comparatione hunc puerum dixerit. Sic Salust. Sæuus iste romulus. Aliqua. Aliquatenus aliqua ratione.

CHRI. Dic mihi. Statī ī iurgiū ꝓrūpit & ut ostēdat sūmū cōtēptū ueluti uilissimo iperat: & tāq̄ certus q̧ pecus suū nō sit cuius sit iterrogat. Ouis pecus. Ouis spēs ē: peccus gēus. Est autē a græco. illi.n. οισ dicūt nos dīgāma eolicū.i.u cōsonātē iterpōimus & dicius ouis sicut ab eo qđ ē ϣον dicius ouū. Oues ut refert Aristo. ī li. đ aialibus: Pascere sedule ac stabiles solēt: ex potu piguescūt: itaq̧ dāt salē qnto quoq̧ die.s. singulis cētēis singulos modios. Sicq̧ icolumes & pigues cōseruant̄ sale subide plus æq̄ hauriūt & hic plus lactis ꝓucit. opimat il las olea oleaster & palea q̄ oīa salsugie solent aspgere. Aq̄ ī autūno aqlōia q̄ austria utilior ē: & pascua ad occasum spectātia ꝓsunt: iudicāt pastores eā meliorē q̄ pruinā susceptā hibernis temporibus seruat. Nam ībecillæ oues pagꝫ cōstātes discutiunt suo motu Pelles uelleraq̧ ouiū qs lupus occiderit & uestes ex iis factæ aptiores sūt ad pediculos gignēdos. Mulget. Huius ꝑteritū đberet eē mulsi uelut idulgeo idulsi & urgeo ursi: sed Priscião teste ut differat ab eo qđ ē mulceo qđ facit mulsi scribit̄ p x & facit mulgeo mulxi. Succus. Proprie humor ē quo aialis corpus alit̄ ac substētat̄. Terē. Corpus solidū & succi plenum. Qui uero corruptus ē humor pus dr̄: si uero nimis mulgeat̄ fœmia macrescat oportet quoniā uniuersus succus quo erat alendū corpus ide fluit. Partius ista uiris. Nō uidet̄ qdrar̄ huic loco uersus q a Seruio iducit̄. Prīo.n. cōuectare iuuat ꝓdas & ui uer̄ rapto ad uēatiōes rc̄tius r̄ferri uidet̄ ut ī eo loco expoēmus. deīde ēt si laudaret ibi ꝓdas ex hostibꝫ raptas laudaret robur & audaciā. Hic āt qđ robur ē lac subripe ac furari. Qua pp hāc a Virg. hic iductā credo sniam quis tu igēii tui prauitate multa multis obiicias: tamē hæc q̄ obiicis đ furto quoniā ī eo uitio nulla ē excellētia ai noli obiicere uiris.i. fortibꝫ hoībus: quoniā nō uerisimilia sūt ī eoꝝ igēio neq̧ ipi æquo aīo ferrēt: ergo hæc tā uilia tāq̧ humilia. Viris. Qui si qdo peccāt elatiōe aī nō humilitate peccāt. Viris. q.d. mihi q uir sū & iiuriā ulcisci potero. Arbustū. Locū arboribus cōsitū. Columella de re agraria: Qui uineā uel arbustū cōstituer̄ uolet seīnaria ꝓus facer̄ đbebat. Itē alibi: Itaq̧ cui arbustū nouū istituere cordi ē seīnaria ulmoꝝ fraxiōꝝq̧ paret̄. Ergo seminaria sūt ubi semināt̄ arbores. Arbustū locus quo trāsferunt̄ iā grandiusculæ factæ. Semina etiā dicunt̄ nouellæ plātæ anteq̄ transferant̄. Alii putant arbustum continere arbores quibus uites adiugunt̄.

Ouis

succus

Arbustum

Quid domini faciēt: audent cum talia fures:
Non ego te uidi damonis pessime caprum
Excipere insidiis. multum latrante lycisca.
Et cum clamarem quo nunc se proripit ille.
Tityre coge pecus: tu post carecta latebas. DA
An mihi cantando uictus non redderet ille:
Quē mea carminibꝫ meruisset fistula caprū
Si nescis meus ille caper fuit: & mihi damon
Ipse fatebatur: sed reddere posse negabat. ME
Cantando tu illum. aut unq̄ tibi fistula cæra
Iuncta fuit. non tu in triuiis indocte solebas
Stridēti miserū stipula disperdere carmē. DA
Vis ergo inter nos quid possit uterq̧ uicissim
Experiamur. ego hāc uitulā: ne forte recuses:
Bis uenit ad mulctram: bios alit ubere fœtus:
Depono tu dic mecū quo pignore certes. ME
De grege non ausim quicquā deponere tecū
Est mihi nāq̧ domi pater: est iniusta nouerca
Bisq̧ die numerāt ambo pecus: alter & hædos
Verum id. qđ multo tute ipse fateber̄ maius:
Insanire libet quoniam tibi pocula ponā

SERTI. Fures. Pro seruis ponit qa furta specialiter seruoꝝ sunt. Sic plautus. đ seruo. Homo es triū lr̄aꝝ .i. fur. Vidi. Māifeste furti arguit. Excipe. Dolo capere: ut excipit incautum. Lycisca. Canis ex lupo & cane nata: ut etiam Pli. dicit. Carecta. Loca caricibus plena. Carix.n. herba est acuta & durissima: & aspara go similis. Rem aūt de Virg. nunq̄ lectam allegorice supfluo intelligunt. Aiūt adamasse Virgilium Vari poetæ uxorē: quæ doctissima fuit: & illi tragœdiam q̄ fecerat dono dedisse. Illam uero tanq̄ a se scriptam uiro donasse: & uirum pro sua edidisse. Caprum: ergo dixit quia tragediæ præmiū est caper. Sed sunt refutandæ allegoriæ in humili carmine: nisi ex aliqua perditorum agrorum necessitate proueniant. Meus. Debitus uictoriæ. Reddere. posse ne suo iudicio superatus esse uideatur. Tu illū iperitus pitū. In triuiis. Cōsuetudo.n. fuit ut p triuia & quadriuia ulularent & flebile cātarent in honorē Dianæ ad reddendam Cereris imitationē quæ raptā Proserpinā in triuiis clamore requirebat. Eadem.n. Diana est ac ꝓserpina. Vnde nocturnisque hecate triuiis ululata ꝑ urbes. Miserum. Flebile quale canunt fistulæ: & q̄le ꝑtinet ad imitationem Cæreris. Inter nos. Vel nostri cōparatione: uel nullo iudice ꝑsente. Nā palemon ex improuiso aduēit. Vicissim.i. amœbœo carmine Id autem ē quotiēs & æquali numero uersuū utunt̄: & qui respōdet aut maius aut cōtrariū dicat. Ego hāc uitulā. Sub itelligere quidā uolūt iuuencā. Ego hanc iuuencā pono uitulā: ne forte r̄cuses: sed minime ē Nā & uitula a uiridiori ætate dicta ē ut uirgo: ergo poterit parere. Mulctra. Hæc mulctra & hoc mulctar̄ dicit̄. Alii mulctrā tēpus mulgēdi. Mulctar̄ uero uas eē ī qđ

mulget. ¶Depono. In spōsiōe colloco: sequestro. ¶De grægе nō ausim. Supra.n.dixerat illū pascere aliēa. ¶Iniusta. Epithetū.n.nouercaꝝ ē. ¶Bis. Et dū uadit ī pascua & dū redit. ¶Alter. Male de priuigno qdā ītelligūt. Nā alter de duobus tātū dicit᷑. ergo ītelligit de nouerca. Nec nos moueat ꝙ illa sit fœmia. Nā ī subauditiōe ponūtur ea q̄ nō possumus dicer᷑: & scimus ꝙ quotiēs hæc duo genera iūgūt᷑ ꝑpōderat masculinū fœmio. ¶Insāir᷑. Quoniā tibi uel sub spōsiōe ɔtēder᷑ uel qđ melius ē carmia cōpoer᷑. Nā īsāi dicūt᷑ poetæ q sūt diuio ɔciti furor᷑.

¶CHRI. Fures.q.d. Quid facient domini gregū: cū fures hoc audēt. Nā furti coarguit eū cū dixit: Et succus pecori: & lac subducit᷑ agnis. Ac deīde illi furto addit ꝙ ipse suis oculis uidit. ¶Caprū. Pro hirco ut puto posuit. Nā ꝓprie capri castrati dicūt᷑ ī hoc genere: queādmodū capi ī genere galliaceo. Et uterque quia testibus capti & priuati sint: ī sue uero dicimus maiales: ī ouillo pecore ueruecē: ī equis cāteriū. De capro uero & hirco audi Martialē. Cum iugulas hircū factus es ipe caper. ¶Lycissa. Nomen ꝓpriū suæ cāis. Nā qđ ait Seruius nō memini legisse. Scribit tamē Pli. Indos ex tygribus canes cōcipere. Nā coitus tpe ī syluas alligāt fœmias. prio tamen & secūdo fœtu nimis feroces putāt gigni: tertio educāt. Hoc idē gallos e lupis facer᷑ ait. pōt tamē eē lycissa a lupo: q lycos græce dicit᷑. ¶Redderet. Reddere debuisset. ¶Ipe fatebat᷑ mihi.q.d. Ipe mihi hoc ē cū soli & sine testibus essemus. ¶Fatebat᷑. Quasi coactus pudor᷑ a quo negare ꝓhibeat᷑: Fatemur.n.coacti: cōfitemur spōte. ¶Sed reddere.p.n. Fatebat᷑ debitū cū nō adessent testes: sed dicebat nō eē soluēdo. ¶Cātādo tu illū. In singulis uerbis magna uis ē. Ctanādo.q.d. Ea re cuius tu nullā habes expiētiā. ¶Tu illū.i. īdoctus doctissimū. Insurgit autē ex īdignatiōe: qđ irati ē: & eclypsi utit᷑. detraxit.n.uerbū.s.uicisti. Adhibet ēt īterrogationē q̄ frequētissime ī ore ē iratoꝝ. Sic Terē. Ego ne illū? q̄ illā? q̄ me? q̄ nō? ¶Fistula cera iūcta Potuisti qdem singulas fistulas inflare ut oēs īdocti solēt ex q̄ nulla uidet᷑ erudita musica nasci posse. Plures aūt calamos qđ pāos iuētū ē cera cōiunctos ī qbus artificiū apparere pōt ne habuisti qdē. ¶Stipula. Placet autem qđ dicit Seruius đ sacris dianæ sed possumus tamē dicere ī triuiis.i.carmē triuiale. Nā mēdici q īdocti sunt: uel stipe ī triuiis paruo lucello ducti ita canunt ut carmē dispdāt. Dixit.n.dispdere cum ex ī expiētia ita effluat sonus fistulæ ut nō cōprimat᷑ đbitus refractus & cōueniētes distinctiōes. ¶Vitulā. Optimū ꝑmiū. Nā ī illa & ꝑꝑ ætatē & ꝑꝑ sexū spes ē ꝓpagāde sobolis. Vitulus autē ita dicitur ī: genere bubulo ut ī eqno asinino pullus. Sed etiā ī elephāte uitulū īuēimus posuit autē uitulā ꝓ adulta uacca. Res autē multi faciēda ꝙ & bis mulgeat᷑ & qđ rarissimum ē binos alat fœtus. ¶Depono. Deponimus rē cū illā alicuius fidei seruādā tradimus. Hic dicius bōi uiri eē reddere depositū. Sic ꝑmiū certamīs quoniā penes aliquē seruādū damus depōere dicimus. ¶Nouerca dicit᷑ q̄si νεαρχη.i. noua priceps: nam defūcta matre pueri illa q̄ sup īducit᷑ uxor priuigno noua prīceps īducit᷑ ei: priuignus autē dicit᷑ q prius q̄ illæ nouæ nuptiæ factæ fuerint genitus sit. ¶Insanire libet. Putat.n.īsaniam nimis ꝓciosum pignore certare.

Maialis. Veruex. Vitula. Depono. Nouerca. Priuigno.

¶SERVI. Alchimedōtis. Laus ab artifice Cicero Polycleti eē dicebat. Fagina. dixit quasi rē maximā. ¶Facilis. ut sic legi dōatus legit᷑ ēt facili torno ad excludēda duo epitheta q̄ in latinis sunt uitiosa. ¶Corymbis. Vue sunt hederaꝝ. ¶Conon. dux fuit cuius nomē dicit quia ī oīum ore uersat᷑ phi tacet quia nō potest facile ad rusticū ꝑuenire: dicunt tamē phi q̄ ad rusticū pertinēt. ¶Radio. uirga est qua gæometre lineas indicāt. Inuenta autem est gæometria quo tempore Nilus plus æquo crescēs terminos cōfundebat ad quos innouandos adhibiti sunt philosophi qui lineis diuiserunt agros inde dicta est gæometria quamuis non solum terræ sed maris aeris & cœli spacia metiantur Significat autem aut Aratum aut Ptolemæum aut Eudoxum. ¶Illis.a.l.ad.h. Hyppallage ut dare classibus austros.i.non admoui illa labris.q.d.propter uenerationem nondum sum usus. ¶Idem al. Irrisio facta ex iteratiōe & quæ laudauit mire in uituperationem trahit. ¶Et nobis quasi dicat Cui nō fecit Alchimedon. Tu non tangis propter reuerētiam: ego quia uilia existimo. ¶Molli achāto. Quia ille dixerat lenta uitis. ¶Sequentes & non secutus: sed quasi quæ adhuc sequantur. ¶Nunquam hodie.e.q.d. Queris excusatiōem ne certes quia pocula uilia existimes. ¶Veniā. descendam. ¶Audiat. Intelligit aliquis. ¶Tātum. quia suspicat᷑ eum uictū nō cessurū cum āte certamē tam sit contumax. ¶Vel qui quasi requirentis est cum subito uenit Palæmon Alii distinguunt uel qui uēnit. bene autē dubitat: ut cum ipse īmisisse uideat᷑ unde sit suspitio ne ad gratiam eius uid[illegible]. Hoc etiā Damæta sentiens dicit. ¶Nec quemq̄ effugio.i. cōsentio etiā ad iudicē æditītium. Is.n.æditītius ē quē una ꝑs

Fagina cælatum diuini opus alchimedontis:
Lenta quibus torno facili superaddita uitis:
Diffusos hedera uestit pallente corymbos.
In medio duo signa: conon: & quis fuit alter.
Descripsit radio totum qui gentibus orbem:
Tēpora quæ messor: quæ curuus arator hr̄et
Necdū illis labra admoui: sed ɔdita seruo. DA
Et nobis idem alchimedon duo pocula fecit:
Et molli circum est ansas amplexus acantho
Orpheaq; in medio posuit: siluasq; sequētes.
Necdū illis labra admoui: sed cōdita seruo.
Si ad uitulā spectes: nihil ē ꝙ pocula laudēs M
Nunq̄ hodie effugies: ueniā quocūq; uocaris.
Audiat hæc tantum: uel q uenit: ecce palæmō
Efficiā post hac ne quenq̄ uoce lacessas. DA
Quin age siqd habes: ī me mora nō erit ulla.
Nec quenq̄ fugio: tantum uicine palæmon.
Sēsibus hæc imis (res ē nō parua) repōas. PA
Dicite quādo quidē ī molli cōsedimus herba.
Et nunc omnis ager: nūc omīs parturit arbos:
Nunc frondēt syluæ: nūc formosissimus ānus
Incipe damœta: tu deinde sequere menalca.
Alternis dicetis: amant alterna camœnæ. DA

Ab Ioue principium musæ:iouis omnia plēa.
Ille colit terras:illi mea carmina curæ.

elegit. Vicine. Conciliat beniuolētiā a uicinitate. Sic Ter. uel uirtus me tua: uel uicinitas:quod ego in propinqua parte amicitiæ puto. Frondent syluæ. Retulit ad arbores steriles. Describit autē tempus quo & delitiæ sunt ī agris:& rustici minus laborāt:ut sit duplex ad cantilenā īuitatio. Alternis. Quia uidebat iratus:ꝙ dametæ prior locus dabat. Nā ī amœbœo carmīe difficilior ē pars respōdētis:quia nō ꝓ suo arbitrio dicit:sed aut maiorē: aut cōtrariā format respōsionē. Camenæ. musæ: A cantu dictæ. A Ioue ē principiū. Vel a Ioue ē pricipiū: Vel sumamus pricipiū a Ioue. Ex arato aūt ē. Ait eīm εκ Διοσ αρχωμέθα τον ουδε ποτ᾽ ανδρεσ εωμεν αρρηκτον μεσαι δε Διοσ πασαι μεν αγυιαι πασαι δ᾽ ανθρωπων αγοραι. Iouis omnia plena. Luc. Iuppiter est quocunque uides:quocunque moueris:ipse alibi Spiritus intus alit:totaque infusa perarctus mens agitat molem. Ipse enim est spiritus sine quo nihil mouetur. Colit amat. Cæterum superior colitur non colit inferiorem. Sic alibi unam Post habita coluisse samo. i. amasse. Nec mirum si rusticus a Ioue sumpsit principium:quem amare terras constat: & habere cātuū curā.

CHRISTO. Fagia. ex fago q̄ arbor ī ꝑcio erat apud priscos. Opus recte. Nā opus ē qđ factū remāet. Nā domus ē opus fabri. Vnde ī q̄rto pēdēt opa īterrupta minæque muroꝝ. Opatio ē ipa actio. Opa uero labor & īdustria:q̄ adhibet circa agēdū. Alchimedōtis. Torno græcū ē. Illi. n. Τορνοσ & idē τορνευω dicūt. Signa. Signū ē quo aliqd ī notitiā nostrā īducit:ut Signa tibi dabo tu cōdita mēte teneto. Per q̄dā deīđ similitudinē dicius signa militaria. i. uexilla:ut signa pares aqlas & pila minātia pilis. Itē quēadmodū simulachra picta tabulas appellamus:sic ea q̄ celata sculpta ficta fusaue sunt signa dicimus:ergo signa. i. simulachra hic sigilla ꝑua signa:hic sigillaria. Conō duo. excelētes uiros eodē noīe fuisse accepius Alteꝝ athēiensē īpatorē ægregiū: quē resp. sua oībꝫ īsulis ꝑfecit. ipe āt sua uirtute uictis lacedæmōibꝫ p̄riæ libertatē restituit. Alterū matematicū īsignē:quē ꝓbus grāmaticus sūmū fuisse scri. Hic ut refert Hygi. Ptolæmeo regi rettulit se uidisse crinē Berenices regiæ īter sydera collocatū. Vnđ Catullus: Idē me ille conō cælesti numīe uidit Ebereiceo uertice cæsariē. Et Proptius Nauta de se ipo ait: Me rotat architæ soboles babylōius orops. Oron & a ꝓauo ducta conōe domus. Itaq3 placet mihi qđ & ꝓbo placere uiđo: Maronē cū de altro tāq̄ de astrologo q̄rat sic Cononē nō exercitus ducē:sed astrorū ꝑitū ītelligit. Hic de astrologia. vii. reliqt libros. Radio. Virga ē q̄ mathematici līeas indicant. Radios ēt solares dicius. Itē q rotas curruū itersecāt. Oui. Aurea sūmæ curuatura rotæ radiorū argēteus ordo. Itē ēt quos textores ad telas adhibēt. Illis labra admoui. Cēseo nō hypallage usū eē: sed uoluisse uel uenerationē q̄ pocula coleret demōstrare. Nā huiuscemōi rebus solemus ob reuerentiā potius labra admouere q̄ illas labris:uel morē rusticāū:q adeo solēt pocula īpleī ut ueriti ne iter mouēdū aliqd īde excutiat os ad illa demittūt:nō illa ad os attollūt. Alchimedō. Nō puto aūt ut hæc dicat:qa uelit uilitatē afferre poculis. Sed ut ostēdat se nō mīus acceptū alchimedōti fuisse:& quāto pluris illa facit tanto pluris uitula faciēda sit: q̄ illis ꝑfert. Acātho. Acāthus frutex ī egypto ē sꝑ frōdēs sic dicta:qa spinis ē plēa. Orphea. de hoc dicēus ī sequētibꝫ. Sequētes Magna artificis laus cū syluas dicat nō secutas: sed sequētes. i. ita sculptas ut uideāt ēt nūc seq: & q̄si moueri. Ad uitulā spectes. i. si aīmū ad uitulæ q̄litatē cōuertas. Nihil ē q. p. l. Nō ꝙ nō sint digna lauđ ꝑ se sed obruūt illæ lauđs cōparatiōe uitulæ. Veluti si dicamus lucere qdē lunā: sed si solis lucē cōsideremus. euāuerit lux lūæ. Veniā quocunq3 uocaris. q. d. q̄uis difficillimā ꝓponas mihi de premio cōdictionē. tamen & ad eā descendā. Vicine. Vicinus dicit a uico Vie. n. urbanæ uicini dicūt:ergo uicius:q eundē īhabitat uicū.

Sensibus imis. i. ꝓfundis ꝓprie. n. sensus eas uires aīe dicimus:qbus corpores & quæ ꝑfinita sunt ꝑcipimus. Hæ autē utunt īstrumēto corporeo:ut uisus oculo:auditus aure. Et quoniā nō nisi ꝑ īstrumētū corporeū sētiūt. Oportet tales sensus finitos eē. Sunt ergo hi sēsus exteriores qnq3. Visus. Auditus. Olfatus. Gustus & Tactus. Sūt & alii quique īterni. Sēsus cōis. Imaginatio. Phantasia. Existimatio:& memoria. De quibus alio loco dicemus Et quoniā etiam isti corporeo organo utunt circa particularia tantū uersant Ratiōe uero ītellectu & ītelligētia uniuersalia assequimur Verū etiā ista tria philosophi aliquando sensus nomināt:sed ꝓfundos sēsus & de his nunc ītelligit pœta:ergo Imis sensibus. i. intimæ menti. Consedimus. Tanq̄. n. iudex sedere uoluit. Hoc pricipiū arati est unde Papinius. A Ioue pricipiū magno deducit aratus. A Ioue principium. Quare principium sit a Ioue cōmedius ī sexto æneidos lib. explicabimus. Quid musæ sint ī primo explicabimus. Aprouianus tamē uult per Iouē & Apollinē Augustum ītelligi:qui utriq3 tēplum fecit:& ꝑ Dametā Cornelium Gallum:ꝑ menalcā Virgilium At ego credo tantum pectā profundiorē quandā sciētiā arati secutū esse.

Et me phœbꝫ amat. phœbo sua sēꝑ apud me
Munera sūt lauri:& suaue rubēs hyacītus. Da
Malo me galatea petit lasciua puella:
Et fugit ad salices:& se cupit ante uideri. ME
At mihi se se offert ultro meus ignis amyntas
Notior ut iam sit canibꝫ nō delia nostris. DA
Parta meæ ueneri sunt munera:nanq3 notaui
Ipse locū:aeriæ quo congessere palūbes. ME
Quod potui:puero syluestri ex arbore lecta.

SER. Et me ph. a. Aut simile ē qa unicuiq3 đus quē colit sūmus uidet:ut sūmedū sci custos soractis apollo & ita apollīē Ioui æq̄t. Aut dicit Iuppiter amat me &. i. ēt phœ. amat me Sua sibi grata. Nā daph lado. figūt filiā ab ap. adamatā & ī lauꝝ cōuersā & hyacithū ab eodē & ab orea adamatū & cū illū ī ... magis ꝓpū uideret boreas dū puer disco ludit discū iactū ī eū retorsit quo uulnet extīctus ī florē sui noīs cōuersus ē. ... offert ul. Plus dicit:ex ... amœbœi carmīs. Delia uel amicā ꝑorē uel dianā q đa uēatiōis cāibus est nota. Veneri amice. Aeriæ aerei coloris congessere nidificauere. Misi plus est q̄ dicere se missurum. Aurea aurei coloris. Frustra autem uolunt esse

Opus
Opera
Signū
Conō
Radius
Sēsus

Aurea mala decē misi:cras altera mittam. DA
O quotiens:& quæ nobis galatea locuta est.
Partē aliquā uēti diuū referatis ad aures. ME
Quid ꝓdest qđ me ipse aio nō spnis amynta
Si dum tu sectaris apros:ego rætia seruo. DA
Phyllida mitte mihi:meus est natalis iolla:
Cum faciā uitula pro frugibꝫ ipse uēito: ME
Phyllida amo āte alias:nā me discedere fleuit
Et longum formose uale:uale īquit iolla. DA
Triste lupus stabulis maturis frugibus imber
Arboribus uenti:nobis amaryllidis iræ. ME
Dulce satis humor ē:depulsis arbutus hædis
Lēta salix fœto pecori:mihi solus amitas. DA
Pollio amat nostram:quis sit rustica musam.

allegorice de decē æglogis ad Augustū missis. Nam nō est necessitas hic allegoriæ. ¶ Ad aures diuū: quia adeo dulcia sūt:ut sint digna deoꝝ auditu ¶ Nō spernis. Liptote.i.multum amas: Referūt multi ꝙ allegorice querat̄ ꝙ cum Augustus cōtra Antoniū expeditionē sumeret ipsum non duxerit. ¶ Rætia seruo. In quo in uenatiōe minus ē uoluptatis. ¶ Amynta. græca nomina ī as uocatiuū faciunt ī a siue crescāt:ut pallas pallātis:siue nō crescāt ut æneas. ¶ Phyllida. amicā cōmunē. Nam in solis natalis diei sacris licebat uoluptati operā dare. In ceteris castitas obseruabat̄. ¶ Faciam uitula. figurate sic Horatius siue poscat agna siue malit hædo. Dicitur hoc sacrificium Ambaruale ꝙ arua ambiat uictima. Sic amburbium : sacrificium ī quo uictima ambit urbem. Antiqui autē natalē solū dicebāt. Hora. Natalis grate numeras. Iuniores natalē diē dixerūt. Iuuena. Natali coruine die mihi gratior hæc lux. ¶ Iolla. Vel duo habebat nomina ut uocaret̄ Iolla & Menalca : uel ut laudaret denominauit eū Iollā ab Iolla optimo pastore: ut uirū fortē Acchillē. Adulteꝝ Parim nomiamus. ¶ Lōgū. Lōge nomē pro aduerbio:ut toruū clamat. ¶ Vale inquit Le corripit sequēs uocalis:ut Te Corydon o alexi. ¶ Satis. Segetibus. ¶ Depulsis. A lacte Prohibitis. ¶ Pollio. Blandit̄ Polliōi patrono:quem Hora. historiaꝝ & tragœdiaꝝ scriptorē ponit. Nam in secundo carminum de historia dicit periculose plenum opus aleæ tractas. Item paulopost. Paulum seuera musa tragædiæ desit theatris.

¶ CHRISTO. Phœbus. De hoc dicet̄ suo loco. Est autem color rhetoricus q dicit̄ traductio. Fit autem cum

Mūus

idē uerbum mutatis casibus repetit̄:ut hic phœbus & phœbo. ¶ Mūera. Idē munus apud nos ē qđ apud græcos γερασ. Significat.n. donū & officium. Nam dicimus:præstitit munus amico.i. functus ē officio erga amicum:& obire munera in republica dicimus:cum præstamus debita officia:ut pendere uectigal : præstare custodiam:& huiusmodi. Munera etiam populo exhiberi dicunt̄:cum ludi ad illum oblectandum exhibētur.

laurus

¶ Lauri. Daphnes fabulam enarrat Oui. quam Penei flumīs filiā dicit:Serui. autē Ladōis. Hæc īmutata ē ī arborem sui nominis. Nam daphne græce latine laurum significat. Hac cā Phebo laurum sacrā uoluit fabulæ. Lauri autē duo genera a prīcipio ponit Plinius:deinde addit & plura alia. Arbor pascifera ē. Nam cum etiam inter armatos hostes pretenditur:quietis est indicium. Romanæque uictoriæ nuncia. Hinc Iuuenalis. Missa est a Cæsare laurus. Additur militum lanceis pilisꝗ:fasces Imperatoꝝ decorat. Ex iis ī gremio Iouis optimi maximi deponitur:quotiens uictoria lætitiam attulit. Non tamen quia perpetuo uiret:nec quia pacifera est præferenda myrto:& oleæ est:sed quia spectatissima in monte Parnaso: ideoque grata Apollini assuetis iam eo dona mittere regibus romanis teste Bruto:fortasse in argumētum:quoniam ibi libertatem publicam is meruisset lauriferam tellurem illam osculatus ex responso. Sola ex arboribus fulmine non icitur. Ob has res honorem habitum in triumphis potius crediderim q̄ ꝙ suffimentum sit cedi hostium & purgatio ut tradit Massurius: Adeo in prophanis usibus Pollui laurum:& oleam fas non est:ut ne propitiandis quidem nominibus accendi ex iis altaria aræ ue debeant. Laurus manifesto abdicat ignes crepitu. Eusebius ait Laurum dicari Apollini quoniam ignea arbor est. Vnde odio a demonibus maxime habetur:& qua usta resonat quod prædicendi uim notat. Tiberius Cæsar tonante cœlo ea coronabatur. Laurus triumphis ꝓprie dicatur grauissima domibus:ianitrix cæsaꝝ pōtificumꝗ. Sola domos exornat:& ante limina excubat. ¶ Hyacintus. Fabula

Malū

pueri nota ē:hyacinthi autē flos duplex ē:croceus & ceruleus. ¶ Malo. Hoc pomum græci μηλον dicunt &

Diana

etiam oues μηλα appellant. Hic ambiguitas nominis induxit fabulam de malis aureis. ¶ Delia. Diana quæ

Palū/bes

præest canibus ad uigiliam nocturnam adhibitis. Ideo nocturna Diana sanguine catuli placabatur. ¶ Palumbes. Syluatice sunt:& in arboribus nidificant:quas aristoteles in libro de animalibus bis in āno parere scribit:

Colū/bæ

ut turtures. Columbæ uero quæ a culminibus secundū Varronē dicunt̄ quoniā illa frequentant decies ī āno parere. Idē auctor est. Et in egypto duodecies:& plerūque marem & fœminam pariunt. Octenis annis uiuūt secundum Pliniū. Culumborum duo genera ponit. M. Varro: Vnum saxatile quod in turribus nidificet : uel uillæ culminibus maxime timidū. Alterum demētius quod cibo domestico contentum ītra limina ianue solet pasci. Ex duobus his fit tertium genus miscellum dictum. ¶ Vitulam. Quædā sacroꝝ uerba amœne ita in

Vitula

Vitu/lari

terpretatus est:ut mutato uerbi sono integer ītellectus maneret. Nam uitulari ut ē apud pictorem est uoce letari. Varro ī.xv. rerum diuinarum ait:pōtifex quibusdam sacris uitulari solet quod græci παιανιζειν dicunt. Hic Hyllus ī libro de diis uitulā ait uocari deam:quæ lætitiæ præest. Piso ait uitulā uictoriā nomiari qđ post uictoriā certis sacrificiis fiat uitulatio. Voluntꝗ nōnulli sic dictā:quod causa sit uitæ tollerandæ. Et ob huic deæ ꝓ frugibus quæ uitam substentant fiunt sacra. Vnde hic uitulam pro uitulatione dixit. Tamē alii legūt uitula in ablatiuo.i.sacra non alia hostia quam de uitula. ¶ Lupus. De hoc in sequentibus dicetur. ¶ Arbutus. Arbuti radices ualent contra pestem pomum similitudinem habet cum fragis hoc duobus nominibus ap-

Arbu/ti

pellant græci Cameron & Memeclion Iuba auctor est quinquagenium cubitorum in Arabia esse arbutos.

SERVIUS. Pierides uitulam. Pascite eius armẽta: qa legit nostra carmina: uel nutrite ei uitulã ꝓ premio. Pollio. Alii per duplex. l. scribunt: ut prima ꝓducatur. Alii aũt per simplex: ut polio. Noua. Mirãda. Tauꝝ. Auget. Gaudet. s. uenisse: peruẽerat aũt ad consulatum post dalmaticum triumphum deuictis Salonis urbe Dalmatiæ: ut scribit Horatius: Cui Laurus æternos honore dalmatio pepit triũpho. Amomũ. Flos ẽ Assyriæ. Luca. Vicinæ messis Amomũ. Bauiũ. Pro pẽa sic ut q nõ odit Bauiũ malum poetã amet Meuium peiorẽ illo: hi Virgilio Horatioque inimici fuerũt. Hinc Horat. Mala soluta nauis exit alite ferens olẽtem meuium.

Pierides uitulam lectori pascite uestro. ME
Pollio & ipse facit noua carmĩa: pascite taurũ
Iã cornu petat: & pedibꝰ q̃ spargat harenã. D
Qui te pollio amat: uẽiat quo te quoq; gau
Mella fluãt illi: ferat & urbꝰ asꝑ amomũ. ME
Qui bauium nõ odit: amet tua carmĩa meui.
Atq; idẽ iũgat uulpes & mulgeat hircos. DA
Qui legitis flores: & humi nascentia fraga.
Frigi. o pueri fugite hĩc: latet ãguis ĩ herba. M
Parcite oues nimiũ procedere: non bene ripæ
Creditur: ipse aries etiã nũc uellera siccat. DA
Tityre pascentes a flumine reiice capellas.
Ipse ubi tẽpus erit omnes ĩ fonte lauabo. ME
Cogite oues pueri: si lac præceperit æstus:
Vt nuꝑ frustra pressabimꝰ ubera palmis. DA
Eheu q̃ pingui macer est mihi taurus in eruo:
Idẽ amor exitiũ ẽ peccori peccorisq; magro. M
His certe neq; amor causa ẽ: uix ossibus hærẽt
Nescio qs tẽeros oculus mihi fascĩat agnos. D
Dic qbus ĩ terrts: & eris mihi magnus apello:
Tris pateat cæli spacium nõ ãplius ulnas. ME
Dic qbus in terris inscripti nomina regum.

Mulgeat hircos. Faciatq̃ cõtra naturã sunt. Fraga. mora quæ ĩ herbis nascunt̃. Latet ãguis. agllegorice ꝑꝑ mãtuanos: q uersabant̃ ĩter armatos milites q ut ãguis mortem ĩferre possunt. Nõ bene ripæ. & hoc allegorice: Nã post receptos agros pene ab Arrio centuriõe cesus ẽ: nisi se ꝓcipitasset in fluuium. Parcite. Prohibete seruate: ne ꝓcedãt. Tityre. Noli o mãtua nũc qcq̃ agere de repetẽdis agris: Nam ego cũ tẽpus aderit: lauabo omnes. i. purgabo apud Cæsarem cũ ex actiaco bello redierit. In fõte. Nam cũ suos agros ꝑ amicos ueluti ꝑ riuulos impetrasset: uult reliquos ab ipso Octauião ueluti a fonte petere. Reiice capellas. Proceleusmaticus pro dactilo: ut gẽua labat. Cogite. s. ad ouilia. Præceperit. Præoccupauerit. Nã frigore augetur lac: calore mĩuitur. Vix os. h. Vix ossa eorum coherẽt. Fascĩat. Dicit causam maciei: & per transitum ostendit suum pecus esse pulchrum quod meretur fascinari. Eris m. m. ap. Relicto certamine proponũt enygmata. Apollo. Quia ĩ rebus ĩcertis ẽ opus diuinatione. Vlnas. Vlna spatium est in q̃tum utraque extẽdat̃ manus αποτων ελιγων. i. brachiis. Hĩc λευκο λενοσηρη: dr̃ licet Sueto. unũ solum cubitũ eẽ uelit. Cœli. Alii dicũt sepulchrum ĩtelligi Celii luxuriosi homĩes: q ab lygurito patrimũio tãtũ solũ mõ agri sibi reseruauit: qđ ad sepulchꝝ sufficeret. Voluit aũt facer̃ errorẽ ex cœli celiiq; similitudĩe. Alii dicũt uoluisse puteũ significare: q ẽ ĩ Syene ægypti ꝑte: quẽ phi. altũ effoderũt: ut ꝓbarẽt locũ illũ eẽ solũ quẽ sol recto ĩtuitu irradiaret. Nam. viii. klẽdas Iulias die q̃do ĩ cẽtro suo ẽ sol tã imã q̃ summã putei ꝑtẽ irradiat: Sed neutꝝ cõuẽit rustico Ergo de quolibet puteo ĩtelligas ĩ cuius fũdo q ẽ tãtũ cœli spatiũ uidet quãta ẽ cœli latitudo. Dic. Cum obiectũ soluere nõ potuerit ipse aliud obiicit & captiose quibus ĩ terris dixit. Nam Hyacithus ubique nascit̃. Est aũt rubrũ quasi liliũ designãs primã Hyacinthi litterã. Regũ. Nõ quia regum sed filii regum. Alii dicũt regũ ꝓ regis. Sic Teren. Nã perpeti meretricũ cõtumelias cũ de una loqueret̃. Nam flos iste Hyacinthi & non aĩcis nomen retinet. Tamen hæc ut reliqua ænygmata carent aperta solutione.

CHRISTO. Pierides. Musæ a pieria mõte ĩ quo ex Ioue & Mnemosine natæ sunt. Vnde hesiodus μουσαι πιερηθεν αοιδησι κλειουσαι. i. Cõueĩẽs aũt ẽ ut musæ poetæ uitulã nutriãt. i. ꝓmiũ dẽt. Rubus. Hic frutex mora fert. Amomum. ut ait Dioscorides est genus herbæ odoratissimæ: cuius frutex similis est botruo in circuitu cuiuslibet arboris nascẽs: ramulos habens siccos & duros uirgulis assimiles: coloris subruffi: circa quos folia copiosa ex tyrso botruosum semẽ redolẽs & sibi cõnexum album ueluti uiolæ foliissimilis brioniæ. Triplex est armenicũ quod cæteris ꝓ̃stat aurosi coloris uel fului: odoris boni. Alteꝝ Medicũ. Tertium ponticum. Vulpes. Dicit̃ uulpes quasi uolipes: hoc aĩal in Creta ĩsula non est: sicut nec lupus nec serpens. Fraga. Herba q̃ illa fert fragaria dicitur. Latet. a. in. h. Eurydice dũ herbas ꝑambularet calcauit inscia latentẽ serpentẽ: cuius morsu ꝑiit: sed iam loco ꝓuerbii est ne qd inter res letas noxiũ nobis ĩcautis eueniat. Frigidus. Noxius. Nam uitæ aduersat̃ frigus: uel qa frigidæ sit naturæ uel frigidus. Aries. Mas ẽ non castratus qui oues salit. Qui uero castratus ẽ: & ꝓpterea ĩutilis Veneri ueruex dicit̃ quoniã in eo uersa sit natura. Vellera. A uellẽdo dicunt̃: Nã prisci ouiũ lanas nõ tondebãt sed uellebãt. Frustra præssabimus. i. q̃uis uehemẽter premamus: tamẽ frustra erit. Est ãt præsso frequẽtatiuum a premo. In eruo. Antiquus habet codex & non aruo. Dicimus. n. eruũ & eruiliã leguminũ genus: quo. M. Varo pecus pĩguescer̃ scribit. Fascĩat. A græco ẽ hoc uerbũ: Ille. n. βασκαινω dicũt: Est aũt fascĩatio morbus q ex spũ fascinãtis ꝑ oculos fascĩati ad cor ipsius ĩgresso ꝓuenit spiritus enĩ a cordis calore ex puriori sanguĩe generat̃. Tales aũt sunt ĩ nobis spiritus: qualis ẽ sanguinis humor. Spiritus autẽ similes sibi radios ꝑ oculos quasi ꝑ uitreas fenestras emittit. Cor. n. suo ꝑpetuo quodã motu ꝓximũ sibi sanguinẽ agitãs ex eo spũ: ĩ totũ corpus ꝑq; illos luminũ scintillas ꝑ mẽbra diffundit qdẽ singula ꝑ oculos aũt maxĩe. Ad altissimas ꝑtes cũ sit leuissimus maxĩe euolat spũs. Eiusq; lumẽ ꝑ oculos cũ ꝑspicui maxĩe: ac nitidi

Pierides
Rubꝰ
Amomum
Vulpes
Vellus
Eruũ
Fascĩa

sint maxie emicat. Ná q aliqd lumé i oculis sit: patet ex eo q quorúdam brutoꝝ oculi i tenebris micát. Quin &. A. octauiáus adeo lucidos oculos habuisse fert: ut cú acrius quemq̃ itueret cogeret eum q̃si ad solis fulgoré oculos submittere. Tiberiú quoq etiam & i tenebris. uidisse Tranqllus auctor est: sed ad breue: & cú primú a somno patuissent. Quod aút radius ab oculo emissus uaporé spiritalé secú trahat: & uapor sanguinem: ex eo iam pspicuum est: q lippi rubétesque oculi radii sui emissione eos q uident eodem morbo cogunt laborare. Hoc enim indicat radium usque ad obuiú illum protédi: & cú radio una uaporem corupti sanguinis emana re: cuius contagióe oculus spectantis inficiatur. Refert Aristoteles mulieres méstruo affectas ituitu suo specu lum sanguineis guttis sæpe fœdare. Est enim uapor sanguinis sanguis qdem tenuissimus qui aspectum fugit oculorum: sed i speculi supficie factus crassior iam apparet: Hoc i rariori aut minus tersa materia nó efficit: quia in ea penetrat aut dissipatur radius. Non ergo mirum si patefactus & in aliquem intentus oculus radio rum suoꝝ aculeos in aduersos oculos iaculatur: & una cum aculeis q spirituum uehicula sunt sanguineum il lum uaporem qué spiritum nominamus inuehit. Hic uiolentus aculeus diuerberat oculos: & cum a percutié tis corde incitatur percussi præcordia quasi regionem propriá repetit: & cor uulnerat: neque eius duriori dor so hebescit. Redit in sanguinem: peregrinus hic sanguis: & cum ab eius qui saucius est alienus: sit sanguinem eius pprium inficit: Infectus autem sanguis ægrotat. Hæc ægrotatio fascinatio est: quæ iccirco magis nocet teneriori ætati: quia illius corda cum molliora sint minus resistunt ferienti: & magis leduntur. Dixi ut potui hac uerborum breuitate: unde sit fascinum. Addá illud in illiriis & traballis homines esse qui interimát uidé do si quicq̃ diutius irati perspiciant eosque binas pupillas habere maximeque hoc malum sentire puberes ait Gellius atque Plinius qui etiam in Aphrica familias quasdam esse dicit teste Isogono & Memphodoro: quo rum laudatione interirét probata: Arescant arbores. Emoriantur infantes. Fœminas quidé omnes ubiq no cere: q̃ duplices pupillas habeant. Cice. quoque apud nos auctor é. Fascinú pro mébro uirili posuit i priapea Maro: ut Priape q sis fascio grauis tenero: & paulo isra. Placet priape q sub arboris comis Soles Sacrum reuin ctus pápino caput: Ruber sedere cú rubente fascino.

Nascant flores: & phyllida solus habeto. PA
Non nostrum inter uos tantas cóponere lites
Et uitula tu dignus: & hic & q̃sq̃s amores
Aut metuet dulces: aut experietur amaros.
Claudite iam riuos pueri: sat prata biberunt.

SERVI. Phyllida. Plus é habere solú amicá cóem. Ná esse apolliné ipossibile est. Non. s. é uestrú: sed iu dices cóponere lites. Cóponere: Finire: Ante dié clau sú cóponet uesp olympú. Et q̃sq̃s. Et tu & hic digni estis uitula: & q̃sq̃s similis uestri est. Ná supra aliter di xerit. Triste lupus stabulis alter. Dulce satis humor. ad cuius similitudinem pertinet aut metuet dulces. Ná Menalcas amabat & amabat: sed timebat ne ali quádo amor ille solueretur. Damœtas amaritudinem amoris expertus fuerat ex amaryllidis iracundia. Me tuet dulces. Timebit pro dulcibus: ne eos mittat. Riuos claudite. Exierat enim ut iuberet pueris ut prata ir rigarét: quod illis cantantibus factú est. Vel dixit allegorice claudite. i. desine cantare. Ná iam faciati sumus. CHRI. Componere. Finire ut hic. Item tranquillú reddere: ut Sed motos præstat componere fluctus. Item comparare. Salustius. Vbi metelli dicta cum factis composuit illud Sic paruis componere magna solebam. Item ornare: Dulcis compositis spirauit crinibus aura. Item coniungere: ut Componens manibusque manus atque oribus ora. Riuos. Nam e propinquo flumine deducuntur riui quibus irrigantur prata: unde dici mus deriuare flumina cum ex alueo per riuos ducuntur. Prata. Dicuntur quasi parata: quia sine cultura fru ctum reddunt. Solum expectatur dum herba crescere desiit & æstibus arescere tunc subsecatur: ut peraresc scat: furcillis uersatur. Remoto fœno sicilienda sunt prata ideſt falcibus cósectanda quæ fœni sic prætererút & qua herba tuberosum reliquerunt campum a qua sectione arbitratur Varo dictum esse sicilire prata.

Prata

LAVDEM Polionis & Salonini filii. Aegloga. IIII.

Icelides musæ paulo maiora ca namus.
Non omnes arbusta iuuát humi lesq myricæ.
Si canimus syluas: syluæ sint có sule dignæ
Vltima cumæi uenit iam carminis ætas.
Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo
Iam redit & uirgo: redeunt saturnia regna.
Iam noua progenies cœlo demittitur alto.
Tu modo nascenti puero: quo ferrea primú
Desinet: ac toto surget gens aurea mundo:
Casta faue lucina: tuus iam regnat apollo.

SERVI. Sicelides musæ. Asinius Pollio ductor ger máici exercitus captis Solóis urbe i Dalmatia meru it laureá: deinde cósulatú: & eodé anno suscepit filiú: qué a Solóis captis Solóinú uocauit. Huic Genethlia con dicit: q statí natus risit. qđ parétibus omé fuit fœ licitatis. Ipse aút iter primordia extictus é. Sicelides græcú. ná latie Sicilieses facit. i. Theocritiæ. Ná Theo critú q syracusanus fuit imitat. Paulo. m. Non mul to. Ná licet hæc æglога discedat a carmine bucolico: tamé aliqua opi apta iserunt. Miricæ. Virgulta hu milia sunt. Cumæi. sibyllæ: q cumana fuit. Hæc sæ cula p metalla diuisit: & dixit qs quoq sæculo impa uit & solé ultimú posuit. i. decimú unde ait. Tuus iá regnat Apollo. Dixit ét finitis sæculis oia renouari. Quod & philosophi ita colligút: q exacto magno an no oia sydera i ortus suos redeút: & rursus ferút eo dé motu. Si igit idem est syderú motus oia quæ fu erút habebunt reiterationé. Nam uniuersa ex astro

Teq; adeo decus hoc æui te consule inibit
Pollio & ĩcipient magni procedere menses.

rum motu pendent. Hinc Virgi. dicit reuerti aurea secula & oĩa iterari ab integro dñuo. ¶ Virgo. Iustitia q̃ Erigone fuit. permiscet ãt laudes tã pueri q̃ Pollionis q̃ Augusti. Nam fœlicitas temporũ ad imperatoris pertinet laudes. ¶ Cœlo. ut uideantur homines non e mortalibus nasci sed ex numinibus cœlo labi & hinc colligit fore aurea secula ꝙ Augustus ĩpat ꝙ talis natus é puer ꝙ cõsul é Pollio. ¶ Quo. s. nascẽte. Nã dicit Faue lucina cuius ortus secula ĩmutabit aureis. s. ferrea. ¶ Lucina diana. Hora. Siue lucina ꝑbas uocari Ter. Iunoné luciná dixit ut Iuno lucina fer opé: tamé ãbæ unũ sũt. ¶ Tuus ap. Vltimũ seculũ ostẽdit qđ sybilla solis esse mẽorauit & tãgit Augustũ cuius simulachrũ factũ é cum Apollinis oĩbus ĩsignis. ¶ Inibit. Exordiũ assuẽt. s. aureũ seculũ. ¶ Magni. m. hoc dicit ꝙ Iulius & augustus mẽses ĩ honoré cæsa. & augu. cœperũt uocari cũ ãtea qntilis & sextilis dicerẽt: & hoc ẽt ad argumẽtũ aurĩ seculi. ¶ CHRI. Sicelides. Deprecatur erroré si paulo sublimius q̃ pastoria res requirit canat. Dixit ãt sicelides & non sicilides. Nam cum usus sit patronimico noĩe qđ potius græcũ est q̃ latinũ deduxit ab eo qđ est sicelia ut dicunt græci & non sicilia ut dicũt latini. ¶ Arbusta. cũ proprie arbustũ sit locus cõsitus nouellis arboribus quæ ex semiario auulsa sunt seminaq; appellantur uoluit notare humiliores arbores. ¶ Myrice. Virgulta nõ multũ a ginestris distantes. ¶ Syluas. nã in precio fuit pastoria & agricultura. ¶ Vltima cumei. i. ultimũ seculũ ex q̃ttuor seculis q̃ ꝓdixerat Sybilla cumea. Verũ de sybillis dicemus in ænei. Quod aũt ad hunc locũ attĩet Sybilla cumea fuit e cuma q̃ urbs é ĩ locrẽsi agro q é Ionie Asiæ minoris quã aliqui uicinitate loci Erithreã appellarũt Hæc ut ponit Seruius profecta in Italiam. multa de romanorum fatis uaticinata est. Sed ut ostendit Augustinus multa etiã de Christo est uaticinata. Cuius uersum ut ostendit Phocianus capita ita se habent ut primæ littere conficiant ιнσοσ χριστοσ θεοιυοσ σοτнρ Iesus christus dei filius saluator. Hæc igitur illum de uirgine oriturũ ꝓdixit uerũ Maro istius theologiæ ignarus ad octauiani fœlicitaté referés uirginé iusticiã ĩtellexit a q̃ sit Octa. qué appellat solé. Nam nostri quoq; natũ eé solé iustitiæ christũ dicũt. Prisci uero pria sæcula aurea. i. ab oĩ uitio pura fuisse dicũt: & ĩ illis uirginé idest iusticiã cũ hõinibus habitasse teste quoq; ipso Virgilio asserunt hæc igit̃ sæcula iã sua ætate redisse nũc testatur Maro. Quod etiam mathematice dictũ esse põt demonstrari. Nã apud hebreos insignis astrologus Habrahã scripsit septé esse planetas & septem angelos esse illorũ ductores appositos. s. Caphphiel: Saturno: Sathiel: Ioui: Samael: Marti: Amael: Veneri: Michael: Mercurio: Raphael Soli gautici Lunæ: Quélibet ãt illorũ ducere mundũ ãnos trecentos quinquaginta q̃ttuor & mẽses quattuor. Fuisseq; ordiné ut primus Saturnus duceret quia hora Saturni creati sunt sol & luna post saturnũ duxit uenus: post uenere iuppiter. Ioui successit mercurius: & illi mars. Marti luna. Itaq; ducatus omniũ istorũ septé absumit annos circiter septuaginta octo supra duo milia & q̃dringentos. Quod si secũdo pagat̃ hoiuscemodi ducatus perueniet ultra annum sextum ac quinquagessimum supra quattuor milia ac noningentos annos. Sed Maro floruit anno a mõdo condito fere sexagessimo supra qnq; milia ac cẽtũ annos. Ex q bus oĩbus perspicit̃ ꝙ tũc tertio iam regnabat Saturnus. ¶ Noua progenies. ꝙ sybilla de christo ꝓdixit. Hic ad Octauianum refert noua ergo in christo quia nusquã alias uisa est in terris progenies quæ esset deus & hõ sed noua in Octauiano idest admiranda propter orbem illo regnãte omni ex parte redactũ. ¶ Vel noua quasi genus nouum hominũ renascatur. ¶ Apollo. Puto per apollinem Octauianum intelligendum esse qui sit ueluti alter salutaris sol orbi infusus uel propter iusticiã quæ ꝑ solem exprimit̃ appellat apolliné ut per hoc numen ostẽdat rediisse saturnia secula in qua iustitia habitauit inter mortales. Est etiã apollo qa suo splẽdor̃ orbis totus illustratus sit Quin & alibi inducit Apolliné Octauiano in bello acciaco fauenté: Vt accius hæc cernens arcum tenebat apollo. Nec placet ꝙ ad apolliné referatur ipse nõ regnauit. ¶ Tuus. s. frater nã lucina Diana est solis soror. ¶ Magni. m. Perplacet seruiana sententia: uel magni. i. admirabiles propter aurea secula.

Arbusta.

Te duce si qua manent sceleris uestigia nostri
Irrita perpetuo soluent formidine terras.
Ille deum uitam accipiet: diuisq; uidebit
Permixtos heroas: & ipse uidebitur illis:
Pacatumq; reget patriis uirtutibus orbem.
At tibi prima puer nullo munuscula cultu
Errantes hederas passim cum baccare tellus.
Mixtaq; ridenti colocasia fundent acantho.
Ipse lacte domum referent distenta capellæ
Vbera: nec magnos metuent armenta leones:
Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores.
Occidet serpens: & fallax herba ueneni
Occidet: assyrium uulgo nascetur amomum.
At simul heroum laudes. & facta parentis

¶ SER. Te duce. Vel augusto uel pollione uel Solonino. ¶ Vestigia. ut nullũ sit ꝑsentis tẽporis uitium sed ꝑteritorũ reliquiæ sic alibi Fertur equis auriga: neq; audit currus habenas: ut quæ tunc eẽnt ex reliquis ꝑteritorũ tẽporũ eẽ uideat̃. Vestigia uero scelerũ dicit bella ciuilia inter Augustum & Antonium apđ mutinã itẽ cõtra. L. Antoniũ frẽm huius Antonii apud Perusiũ cõtra brutũ & Cassiũ ĩ Thessalia contra. M. Antoniũ in Epiro. ¶ Irrita. ad nihilũ reducta. ¶ Perpetua. lõga. ¶ Ille deũ. Artificiose cõfũdit laudes Augusti & solonini. Ad utrũq; enĩ põt referre ille. ¶ Patriis. uel cæsaris: si augustus uel pollionis si soloninus. ¶ At tibi prima. p. Paulatĩ in laudibus ꝓcedit cum ætate. ¶ Munuscula. Bene utitur diminutiuo in rebus minoris ætatis. ¶ Errantes. passim. Vnde antiqui liryci dixerunt flexipedes hederas ꝙ hac & illac uagantur. Optime autem dat hederam: quæ indicit futurum poetã: ut hedera nascẽte ornate poetam. ¶ Baccare uero pellitur fascinũ ut baccare frontem cingite ne uati noceat mala lingua. Poetæ futuro per hoc pulchrũ

Iā legere:& quæ ſit poteris cognoſcere uirtus:
Molli paulatim flaueſcet campus ariſta.
Incultiſq; rubens pendebit ſentibus uua.
Et duræ quercus ſudabunt roſcida mella.
Pauca tamen ſuberũt priſcæ ueſtigia fraudis.
Quæ tētare tethym ratibꝰ:quæ cingere mu- ris
Oppida:quæ iubeāt telluri īfidere ſulcos:
Alter erit tũ typhis.& altera quæ uehat argo.
Delectos heroas.erunt etiam altera bella:
Atq; iterũ ad troiam magnus mittet achilles.
Hinc ubi iam firmata uirum te fecerit ætas.

īndicat puerꝝ. Ridēti ahcā.læto:Herba ē q̄ ī ægypto naſcit. Lacte.Hoc nihil eſt īfantibus aptius. Leões. Moderatione utit. nõ negat futuros leones:ſed non nocituros. Cunabula.lecti in qbus iacent pueri: uel loca ī qbus naſcunt κιειν.n.ē pgnātē eē uel eniti. Fallax.nõ cicuta q̄ oībus nota ē:ſed ſardonia q̄ a piaſtro ſimilis decepit uel acõita.ut Nec miſeros fallũt acõita legentes. Amomũ.herba ſuauiſſimi odoris q̄ tantũ in Aſyria naſcit. Heroũ.l.& facta.p. Epexegis: ſed melius ē uirtutes parētis q̄ erũt heroũ laudꝫ. Poteris cognoſcere. Acceſu eni.ætatis quanta ſit uirtus & cuius gloriæ cognoſcit. Suberũ t.Erũt:ſed latenter. Priſcæ.ut ſua tpa excuſet. Quæ tētare.t.r.quæ cingere.m.A ſequentibus oſtendit antecedētia q̄ uitauit quaſi laudi īcõgrua.Per nauigationē uero auaritiā per muros bella intelligimus: per agriculturā famis timorē. Typhis.p hũc oēs nautas p agros oēm nauē:p troiā oēm urbē & oēm uirũ fortē p acchillē:Vt tamē locus dictus p αποκατοσ τασιν.i.p oium reꝝ uolubilitatē ex ſydeꝝ ratiõe uenietē ut ſupra diximus. CHRI. Veſtigia ir.ſ.t.ideſt reliqe ſceleꝝ iccirco ſoluēt.i.liberabũt a ppetua formidine terras qa erũt irrita ideſt ad nihilũ rducta. Pacatũ.proprie pacare ē cũ ex bello aut tumultu aut alia turbulentia ad pacē trāglitatēq; rē reducius. Hederas.De hederis alibi dicet. Baccare.Baccaris ait Pli.Quia radicis odoratæ ē qdā nardũ ruſticũ appellauere.Vnguēta ex eius radice fieri ſolita apud antiquos Ariſtophanes comicus teſtis ē odor ei ē cinamomo pximus & paulo infra.Eoꝝ error corrigēdus q baccar nardũ ruſticũ appellauere. Eſt.n. alia herba ſic cognominata quā græci aſaron uocāt.Diaſcorides ait q alią pſā uocāt ī medicinæ uſu eſt.Veſtibus odoris gr̄a miſcet:& poſt ſtatī de aſaron ſubiũgit q alibi ab eo uocat baccaris. Colocaſia. Ait Pli.q̄ alią ciamon.i.fabā dicũt:in ægypto nobiliſſima.Hāc ex Nilo metuũt caulæ cũ coctus ē harenoſa ī madēdo.Tyrſo āt q iter folia emicat ſpectabili foliis latiſſimis.Diaſcorides Fabā ægyptiacā appellat:arabice culcas dr̄. Acātho. ē achātus arbor in ægypto ſp frõdēs ſic dicta q ſpinis abũdat.Nā ακανθοσ ſpīa ē Vnđ achātis luce dr̄ alba ſpina. Amomũ.Herba odoratiſſima:cuius frutex ſimilis ē butruo ramulos hēt ſiccos & duros uirgulis aſſimiles.Ex tyrſo botruoſo ſemē redolēs & ſibi cõnexũ florē albũ uelut uiolæ folia brioniæ ſimilia hēt. Briõia uero uitis alba ē.Triplex āt īuenit armenicũ qđ cæteris pſtat auroſi coloris uel fuluii odoris boni.Secũdũ medicũ.Tertiũ pũticũ.Pli.āt dicit.Amomi uua in uſu ē īdica uite labruſca ut alią exitimauere frutice uenēoſo palmi altitudīe.carpit q cũ radice manipulatī leuiter cõponit ptinus fragile lau dat q̄ maxīe punici mali foliis ſimile nec rugoſis colore ruffo Scđa bõitas ē pallido: herbaceũ peius peſſimũ cādidũ:qđ uetuſtate euenit pciũ uuæ ī libras ſicli.lxx.naſcit Mocene:q̄ pars armeniæ ē & ī Media & ī Ponto.Adulterat foliis punicis & gumi liqdo ut cohereat cõuoluatq; ſe ī uuæ modũ ſimile illi & noīe & frutice cardamomũ. Heroũ.Heros qđ ſit dicemus ī ænei. Flaueſcet capus ariſta.q.d.ſua ſpõte naſcet ariſta. Ariſta pro ſpica.Cæteꝝ ariſtæ ſũt tenues illæ uirgulæ & aſperæ q̄ ſurgũt ī ſpica ab ariditate dictæ. Incultis pēdebũt.ſ.uuæ.Eadē ſnĩa q̄ & ī ſupioribꝰ ut ubiq; oīa ſua ſpõte naſcāt. Rubens.ut oſtēdat q nõ ſolũ pducet uua ſed ēt matureſcet. Thetyn.Hæc uxor ē oceani.Thetis uero mater Achillis.Aquaꝝ eni effectiua uis oceanũ dixerũt priſci:cuius ſymbolũ thetis eſt Vis aquæ potabilis achelous.Marīe Neptunus quæ in quantum gignere põt amphitrites dicitur Typhis magiſter fuit eius nauis q̄ Iaſon & reliqui delecti ex græcia heroes in colchos ad uellus aureum nauigarũt appellata āt ē argo a uelocitate Δρυοσ.n.uelox ē.Vnđ Homerus.κυνασ αρθουσ.i.cāes ueloces dixit.hāc āt fuiſſe primā nauē lõgā & īuētā a Iaſone philoſtephāus auctor ē. Quāuis Aegeſias Parthalo creſias Samitæ Stephanus ſemirāidi arctimachꝰ aegoni hoc īuētũ aſcribat.

Bacharis

Amomum

Briõia

SERVI. Cædet mari.Nam ſi mercimonii cauſa nauigat ceſſabit oīo cũ õis tellus feret oīa. Mētiri. Nā ticta oſtēdit colorē nõ ſuũ. Muricæ.Coclea unde tigit purpura. Mutabit uellera.p naturā accipiet alios colores. Luteo colore.Rubicũdo & ē hypallage p croco luteo.Nā crocũ lutei coloris ē.Vnđ lutea pellis. Sādix.herba đ q̄ ē ſandicinus color. Cõcordes ſtabili.Nā q una dixerit duæ ſequũt:& fixa ſunt ſtatuta fatoꝝ.Hora. Quod ſemel dictũ ſtabiliſq; rerũ terminus ſeruet. Incremētũ.Nutrimētũ:& ē uulgari qđ carmini bucolico ſeruit. Nutātē.Nutat pſētibus malis:Letus ē bonis futuris. Cõuexo.Curuo:īclinato. O utinā.Optat frui lõgiſſima uita & hēre tātum ſpiritus q̄tum poſſit ſufficere ad tuæ uirtutis cõmemoratonē. Non me carmi.Nõ p arrogantiā dicit ſed demõſtrat tātam eſſe materiam ſuæ laudis:

Cedet & ipſe mari uector:nec nautica pinus
Mutabit merces:omnis feret omnia tellus.
Non raſtros patietur humus:non uinea falcē.
Robuſtus quoq; iā tauris iuga ſoluet arator.
Nec uarios diſcet mentiri lana colores
Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti
Murice:iam croceo mutabit uellera luto.
Sponte ſua ſandix paſcentes ueſtiet agnos.
Talia ſæcla ſuis dixerunt currite fuſis
Concordes ſtabili fatorum numine parcæ.
Aggredere o magnos:aderit iā tēpus hõores
Cara deum ſoboles magnum iouis īcremētũ.

Aſpice conuexo nutantem pondere mundū.
Terraſq; tractuſq; maris:cœlumq; ꝓfundū:
Aſpice uenturo letentur ut omnia ſæclo.
O mihi tam longe maneat pars ultima uitæ.
Spiritus & quantum ſat erit tua dicere facta:
Nō me carminibꝫ uicet nec thracius orpheus
Nec linus:huic mater quis:atq; huic pr̄ adſit
Orphi calliopea:lino formoſus apollo.
Pan etiam arcadia mecum ſi iudice certet:
Pan etiā arcadia dicat ſe iudice uictum.
Incipe parue puer riſū cognoſcere matrem.
Matri longa decem tulerint faſtidia menſes.
Incipe parue puer:cui non riſere parentes:
Nec deus hūc mēſa:dea nec dignata cubi li ē.

ut ēt humile īgeniū ī ea ſupra oēs poſſit excellere.¶ Lino.corripiť pria in nomine proprio:longatur cū eſt linum ex quo fit filū.¶ Pan.Redit ad numina ruſtica: Nā ſatis exceſſerat dicēdo linū poetā:Orpheum theologū.¶ Arcadia.quæ ei fauet:quia ibi colitur.¶ Riſu. Mindat ad id quod factum eſt & naturaliter oſtendit q; ſicut maiores ſermone cognoſcuntur ita infantes riſu ſe indicant agnoſcere: Ergo incipe parentibꝫ arridere & ſpe bōi ... oīs detrahe ſollicitudinē: ut & ipſi tibi arrideant.¶ Matri enim decem mēſes atulerūt longa faſtidia:alii abſtulerīt:legūt:ut ſit ſenſus: Si riſeris abſtulerint matri tuæ decem menſes longa faſtidia.¶ Nec deus hūc dea nec dignata cubili. Sicut Vulcano contigit qui cum propter deformitatem minime ſibi Iuno arriſiſſet a Ioue ꝑcipitatus eſt in Lemnum inſulam illic nutritus:& cum Ioui fulmina fabricaſſet:nō eſt admiſſus ad æpulas deorum poſtea cum rogaret:ut uel Minerue coniugium ſortiretur ſpretus ab ea eſt.Vnđ diuinos honores nō meruit ad quos per conuiuium numinum aut per coniunctionem uenitur dearum. Hinc Iunoni agit Aeolus gratias q; per eius beneficium diuinos honores meruit:Vt tu das epulis accumbere diuum.

¶ CHRI.¶ Tauris. robuſtis iuuencis: Nam tauri cū ſemꝑ ſint indomiti īutiles ſunt aratro.¶ Lana.a lenitate.i.a mollitudine ſua diciť: hic lanugo primi pili ī barba qa cæteris ſint molliores & ī nonnullis pomis: ut ſunt cydonia:lanuginē dicimus. Eſtq; ī ſola oue lana:Nā cæteræ q̃drupedes pilos aut ſetas hēnt.Inueniť ēt lanitiū.ſic ī geor.Si tibi lanitiū ſit curæ:ut epiſtola & epiſtoliū.Nā Catulus epiſtoliū dixit.¶ Suaue rubēti.Ideo dixit: qa ī libro Tarqtii ex oſtētario tuſco ita legiť:Purpureo aureoue colore ouis aries ue ſi aſpgiť principi ordinis & generis ſumma cū fœlicitate largitatē auget:genus progeniē ꝓpagat ī claritate:lætioreq; efficit.Hūc igiť Auguſto trāſitu ſtatū uaticinať.¶ Spōte ſua.Quia color ſādicinus cōnaturalis erit ut ī lana adhuc nō tōſa.¶ Sandix.Ait Diaſcorides:olus agreſte qđ facile comedi pōt.Virtus ē ei ſtiptica.Inueniť ēt pro auripigmento uſto Pli.āt inqt ī olere ſilueſtri ſandix a græcis poniť.¶ Iouis īcrementū.Spondaicus uerſus:incrementū Iouis dixit quoniā impiū magnū adminiſtrabat.Quod qdā ſecūdū mathematicos a Ioue ē.Vnde Home. διοτροφιασ βασυληασ dixit.¶ Orpheus. Theologus priſcæ theologiæ fuit.quā qdē rē hymni ſui īdicāt.Huius theologiæ princeps fuit. Mercurius trimegiſtrus.Mercurii uero ſectator fuit orpheus. Orphei ſacris initiatus eſt Aglaophenus.Aglaopheni Pythagoras.pitagoræ auditor fuit philolaus.Philolaū āt audiuit Pla.Sed redo ad orphea.Hic.n.orgya ab ægiptiis accepta ad græcos trāſtulit.q̃ ab eo Orphica dicta ſunt.& fretus obſcuritate antiqtatis oīa quæ de baccho thebano ex thebe ægyptiaca ferebanť quoniā Cadmeis amicus eſſet ad bacchū thebanū ex Boetia tranſtulit.Cuius cū tāta uis ī poetica fuiſſet:ut aut effrenatos:aut ſtolidos ſtupidoſq; hōines ad mitiorē cultū traduceret dictus ē tygres leoneſq; demulcere:potuiſſe:& ſyluas mouiſſe: Extant ergo ut diximus hymni eius ꝓfunda primæ theologiæ doctrina refecti :& mira ſuauitate grauitateq; inſignes. Dicūt fuiſſe unū ex argonautis & attrocē tēpeſtatē ī quā inciderāt ſuis ſacris auertiſſe.Voluit Cytheronē boetiæ mōtē quoniā ibi ī ſacris crebrius caneret:a ſua cythara nomen ſumpſiſſe.Scribit Pli.Auguria q̃ prius ex auibus tātū ſumerēť:ex reliquis quoq; aīantibus ſumi poſſe Orpheū demōſtraſſe.Veꝝ cū in Thracia īſtituiſſet ut in ſacris bacchi uiri a mulieribus abſtinerēt:ratæ illæ id ī eaꝝ cōtēptū eſſe īſtitutum facto agmine hōinē nil tale timētē inuaſere atq; lacerauere.Pleriq; tamē teſte Laertio Diogene illū fulmine ictū periſſe affirmarunt.Quod ēt epigrāma ī Dio macedōe ſculptū teſtať qđ ē huiuſmodi θρηικα χρυσ ολυρην τηδ ορφεα μουσαι εθαχαυον κτανεν υψιμεδον ζευσ χολι εντιβελει.q; ſic latine dicemus Orphea chryſolirā muſæ hic poſuere poetā fulmīe quē ſtrauit iuppiter alta regens.¶ Linus āt thebanus poeta fuit Apollinis ſecūdū eos quos nunc poeta ſeqť filius Diogenes uero refert illū a Mercurio ex Vrania nympha genitū fuiſſe & ab Apolline ſagitta tranſfixū ꝑiiſſe.Cū iā mūdi generationē & ſolis lunæq; curſū & aīantiū fructuūq; originē ſcripſiſſet. Hic in prīcipio poematis dixit oīa ſimul fuiſſe ſecutus Anaxagoras oīa ſimul nata eſſe dixit.Plutar.in lib.de muſica cū dixiſſet artē cytharedicā primū Amphionē a Ioue didiciſſe addit eodē tpe linū thebanū lugubres uerſus ceciniſſe Pli.ubi de īuētoribus ſcribit:pōit ēt alios q Cytharæ inuētionē Amphiōi: alios qui Orpheo: alios uero q lino tribuāt.¶ Orphi.datiuus græcus pro datiuo latino. Nā Orphei in dtō & ꝑ ſyneresim ορφει.

¶ Matri lōga decē.q.d.ſatis ſit mr̄i faſtidia.x.mēſiū tolleraſſe.tu āt deinceps illā riſu exhylarato.¶ Riſu aūt poterat ꝑbeř optimā ſpē de ſe futuraꝝ uirtutū.Nā cū pueri fuerit uita quoniā miſeriaꝝ plēa futura ſit a uagitu auſpicēť Neq; āte diē q̃drigeſimū de ortu ſuo rideant:optimū auſpiciū antiq eſſe putauerūt:ſi quis circa ortum ſubito riſiſſet .Quapp zoroaſtrē qa eadē die q̈ natus ē riſit:ꝑſagiū ſuaꝝ uirtutū dediſſe ferūt.Idē aiūt de Socrate.Erit ergo ſnīa īcipere cognoſcere matrē riſu:Nā cū loq nō poſſint īfātes riſu ipſo gratulari:& beniuolētiā oſtēdere uideť.Cognoſce riſu.Vt hoc bono ꝑſagio remoueas matri faſtidia decē mēſiū. Optime āt dixit. Nam ꝑgnantes redūdātia corruptoꝝ humoꝝ cū mēſtruis Purgationibus non purgareť faſtidiū reꝝ pene oīum incurrunt.Eſt āt huiuſcemodi progreſſus ut ipſa ſatietas:quæ ex nimia copia ꝓuenit:tediū quoddā affe

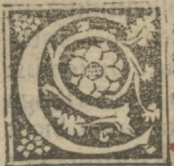
Lana

Sādix

orpheus

rat.Hoc si creuerit fastidiũ gignit ex quo si nimia sit nausea gignit abomiatio:q̃ postremo sũmũ rei odiũ idu
cit:Hæc oia ꝓprie i gustu sũt:sed ide a sensu ad animũ mẽteq; trãsferimus.Sũt tamẽ q itelligãt:Incipe cogno
scere matrẽ risu.s.suo.nã ipe tũc maternã idulgẽtiã ostẽdũt cũ infantibus risu blãdit.Mihi tamẽ uerisimilior
fit pria snia.¶Cui nõ.r.p.Difficile ẽ hic sniam elicere pp ãbiguitatẽ noium.Nam sine apta distinctiõe trãsit ad
Vulcani fabulã.Ergo itelligemus icipe soloninc cognoscere matrẽ risu:cũ placeas uua pulchritudie qđ nõ fe
cit Vulcanus.Cui parẽtes offensi turpitudine pueri nõ risere.Sed de uulcão dicemus i.iiii.Geor.Est ẽt similis
hic locus illi:Quid loquar an scyllã nisi quã fama secuta ẽ.Nã cũ de Nisi megarẽsiũ regis scylla loq icipiat sine
mãifesta distictiõe trãsit ad scyllã pho.si.hæc difficultas nescio quo pacto auctoritatẽ affert & grãm carmini.

SER.

Vr nõ mopse boni.duo amici pastoꝛs iducũt canere ad delectationẽ: Vnde iuicẽ se laudant:& iuicẽ cedũt.¶Bõi.docti ordo ẽ cur nõ cõsedimus inter ulmos mixtas corylis ut canamus.¶Inter.qa postposita mutat accẽtum.¶Siue sub icertas.ostẽdit se qdẽ obtẽpaturũ:& tamẽ demõstrat qd sibi placeat.Nã cũ cõparat umbrã stabilẽ antri cũ icertis umbris arboꝝ dicit suã sẽtẽtiã eẽ meliorẽ.¶Incertas.& pp mobilitatẽ uẽtoꝝ & ẽt pp solis circuitũ.¶Tibi.usurpatũ.Nã hodie dicit certo tecũ.¶Quid si idẽ.offensus cõparatiõe iferioris hoc dixit:nõ amore:sed qa aspe accepat ille mitigat cõpatiõe. Lẽta salix.¶Phylis:fuit regia thracũ q Demophoõtẽ Thesei atheniẽsis regis filiũ ex troiano bello redeũtẽ dilexit:& cũ nuptias eius peteret:uoluit ille domũ ꝓficisci res suas cõpositurus:ac ide ad nuptias reuersurus.Veꝝ cũ diutius tardaret illa & amoris ipatiẽs & doloris:qa se spretã putaret:uitã laqueo finiuit:& in amygdalũ sine foliis cõuersa ẽ.Sed cũ reuersus Demophoon:trũcũ arboris amplecteret uelut cõiugis aduẽtũ sentiret:folia emissit:quæ ab ipa Phylide:phyla sũt dicta:q̃ ante petala dicebãt.¶Alconis.cretensis sagitarius:& cũ drago eius pueꝝ cõplexus:adeo eẽt sua arte tẽpauit ictũ sagittæ:ut i dracõe trãsfixo consisteret:neq; ad puerũ ꝑueniret.¶Codrus autẽ atheniensium dux cũ bellum eẽt cũ laconibus.extaretq; oraculũ illos posse uincere:quoꝝ dux i bello caderet:sumpta humili ueste iuxta hostilia castra iurgio hostes ita lacessiuit.ut icognitus necaret.¶In cortice.ubi.n.magis scriberet rusticus.¶Modulãs:secũdũ rhythmũ cõponẽs.¶Alterna.uaria pp musicã quæ uarios habet modos ex pedũ dissimilitudine significat aũt se epicædiõ aut epithaphiõ cãtatuꝝ.Epicædion ẽ qđ dicit cadauere nondum sepulto.Epitaphion ãt post expletã sepulturã dicitur.¶Salix.hæc

Interlocutores Menalcas & Mopsus amici.
Cæsarẽ sub daphnis noie dflẽtes.æglo.v.ME

Vr nõ mopse boni quoniam con
uenimus ambo
Tu calamos inflare leues:ego di
cere uersus:
Hic corylis mixtas inter consedi
mus ulmos: MO.
Tu maior:tibi me est æquũ parere menalca.
Siue sub incertas zephyris motãtibus ũbras:
Siue antro potius succedimus:aspice u t antrũ
Syluestris raris ĩsꝑsit labrusca racemis. ME
Mõtibꝫ i nr̃is solus tibi certat amyntas. MO
Q uid si idẽ certet phœbũ supare canẽdo.M.
Incipe mopse prior:si quos aut phyllidis igẽs
Aut alconis habes laudes:aut iurgia codri.
Incipe.pascentes seruabit tityrus hædos.MO
Immo hæc in uiridi nuper quæ cortice fagi
Carmia descripsi & modulãs alterna notaui:
Experiar:tu deĩde iubeto certet amyntas.ME
Lenta salix quantum pallenti cedit oliuæ:
Puniceis humilis quantum saliũca rosetis:
Iudicio nostro tantum tibi cedit amyntas.
Sed tu desine plura puer:successimus ãtro.M
Extictum nymphæ crudeli funere daphnin
Flebãt:uos coryli testes:& flumina nymphis.

uilissima ẽ oliuæ cõparatione.¶Saliunca.Herba ẽ quã orcitumira uulgo uocant.¶Iudicio nostro.q.d.quod alii sentiũt uideris.¶Extinctũ.Multi dicũt pastorẽ quẽdã simpliciter defleri.Alii alegorice. Cæsarẽ.qui.xxiii.uulneribus a Bruto & Cassio i senatu cesus ẽ itelligi uolũt.Vnde dicit crudeli funere.Alii Quintiliũ cognatũ Virgilii đ quo Hora.Ergo quitiliũ ꝑpetuus sopor urget.¶Testes.Recte i rebus icredibilibus utit testimonio nã fletũ facile ꝑsona deaꝝ nõ recepit.Et bonis usus ẽ gradibus fleuerũt nymphæ:qbus naturaliter iest pietas.Hoies ad quos mortis ꝑuenit dolor.¶Pecudes.q̃ licet rõne carẽt:nõ carẽt sensu.¶Feræ.Quoniã sunt crudeles fuit iteꝝ testimonio res cõprobãda.¶Coryli & flumina.Testes usurpate dicimus:nõ.n.flumina testes recte dicũtur. Sed.nec hoc teste & hæc testia i eo qđ ẽ hic & hæc testis dicimus.Vnđ ꝑ diffinitiõnẽ dicemus coryli & flumina:q̃ res erũt mihi testes.Sic Hora.Testis metaurũ flumen.Proper.Testes sunt sydera nobis.

Bonus
Cõuenio

¶CHRI. Cur nõ mopse boni.Bona dicitur res q̃ cõuenit atq; secũdum naturã ẽ eius cui accidit.Hinc bonũ dicimus doctũ ut hic.Idẽ liberalis:ut Assit lœtitiæ baccus dator & bona iũno.Itẽ aptũ & idoneũ:ut Et bona bellocornus.¶Conuenimus.i eũdem locum uenimus.Hoc nõ trãsit:sed aliquãdo trãsit:ut Cõueni Pamphilũ in foro.Est ẽt cõuenire i ius uocare.Itẽ quadrare aptũ:ut cõuenit illa mihi cõuenit illa tibi.Item pacisci.¶Inflare.cũ instrumẽta musica:aut flatu;aut ꝑcussione resonẽt.Illa inflamus:hæc pulsamus.Ergo inflamus tibias tubas:& huiusmodi:pulsamus citharã.¶Corylis.Huius arboris nuces auellanæ dicunt siue ꝑnestinæ:ex ea faciebant faces ad nuptias celebrãdas.¶Vlmos.huius arboris quattuor sunt genera:factũ est prodigium i hac arbore in bello cimbrico.Nã nuceriæ i luco Iunonis ulmus postq̃ etiã cacumẽ amputatum est: quoniam

in aram ipsam procubebat restituta sponte ita ut protinus floreret: a quo dictũ tpe maiestas po.ro. resurexit q ante uastata cladibus fuerat. Tu maior. Ostēdit qualiter oporteat eē īferiorē erga superiorē. Nam si iusta cā dissentiēdi est modestissime dissentiet: neq; discedet a ueneratiōe: quā illi pstare debet ut hic q nunc Menalcæ oia concessurus polliceat: tamē oculte & umbrā arboris uituperat & antrũ laudat. Labrusca. dicit: quia i labris. i. i extremitatibus campo℞ posita sit. Montibus in nostris. s. t. c. a. Tanq̃ q ad magnā laudem pertineat dicit hoc q nullus pter Amyntā secū certat. Sed mopsus moleste fert: q ille sibi cōparet. Atq; ostendat si si bi certat non prouenire ex conscientia cātus sed ex quadā audacia stulta: qua nō dubitaret etiā Apollini certare. Alcōis. Vidisti quæ dixerit Seruius. Sed & apd eūdē maronē i libello culice: hæc dicunt de Alcōe. Lapidũ nec fulgor i ulla cognitus utilitate manet nec pocula gratũ Alconis referēt boetique torreuma nec idi cōchea bacca ptio est. Codri. eretheida℞ imperio destructo atticorum ad aliud genus translatum est: Nam cũ Thimoetēs ultimus in illo genere rex in singulare certamē a Xantho boetio prouocatus esset neque prodire auderet Melanthus piliensis Androxompi filius certamen singulare suscepit: unde rex creatus est cum regnasset erectheidæ a Cecrope primo rege ad Tymetē annis. cccc. xxix. Huius filius codrus in bello pelopōnesiaco iuxta mersum seipsum morti tradens interimitur. Ait Eusebius. Seruabit. t. a. ut anxietate omni subleuati cōmodius canere possimus. Cortice fagi. Cortex pars est exterior in arbore quo munitur contra frigora & calores. Liber uero ē pars interior atq; subtilis per quā sucus terestris a radicibus quæ pro stomacho arbori sunt decoctus in arboris alimentũ fœturāq; educitur. Ergo uena℞ munere fungitur. Estq; talis in quibusdā arboribus ut inde chartas prisci cōmode facerent. Vnde ipsa uolumina libros appellarunt. Reditq; iā ipsum attentũ tũ a nouitate rei. Nuper enī fabricata erāt carmina: tum ab artificio qd tamē modeste idicat cũ dicat diligenter notasse. Tu deīde iub. ut. c. a. Nōdũ e mēte abierat indignatio quā sumpserat ex cōparatiōe. Ergo dixit iubeto ut certe. q. d. Videbis ipsũ succũbere. Hanc ergo mitigat Menalcas hac comparatione. Saliunca genus est herbæ quæ radiculas & folia subrufa hēt & flores plurimos: nascit i lapidosis locis & i Norica regione. Illa uero est optima quæ ē odorifera plurimos ramulos & radices habens. Pli. uero ait: Saliunca folia qui dē ē sed breuis & q̃ necti non possit. radici neruose cohæret herba. Iudicio nr̄o. q. d. ne credas cũ dixi: Solus tibi certat Amyntas iccirco dixisse ut eũ parē tibi crederē. Nymphæ qua℞ genera alio loco explicauimus.

Labrusca

Alcon

Liber

Saliunca

Cum complexa sui corpus miserabile nati
Atq; deos: atq; astra uocat crudelia mater.
Non ulli pastos illis egere diebus
Frigida daphni boues ad fluia nulla neq; āně
Libauit quadrupes: nec gramĩis attigit herbā.
Daphni tuum pœnos etiam ingemuisse leōes
Interitum montesq; feri: siluæque loquũtur.
Daphnis & armenias curru subiũgere tygres
Instituit: daphnis thiasos inducere baccho:
Et foliis lentas intexere mollibus hastas.
Vitis ut arboribus decori est: ut uitibus uuæ:
Vt gregibus tauri: segetes ut pĩguibus aruis:
Tu decus omne tuus: postquā te fata tulerũt:
Ipsa pales agros: atq; ipse reliquit apollo.
Grādia sæpe qbus mandauimus ordea sulcis
Infœlix lolium: & steriles dominātur auenæ.
Pro molli uiola: pro purpureo narcisso:
Carduus & spinis surgit paliurus acutis
Spargite humũ foliis. inducite fōtibus ũbras
Pastores: mandat fieri sibi talia daphnis.
Et tumulũ facite. & tumulo superadite carmē
Daphnis ego i siluis hic usq; ad sydera notus:
Formosi pecoris custos formosior ipse. ME
Tale tuum carmen nobis diuine poeta:
Q uale sopor fessis in grauaīe. quale p æstũ.
Dulcis aquæ saliente sitim restinguere riuo.

SER. Astra crudelia. Quia accelerarũt Daphnidis mortem. Complexa. Nam lugentes corpori solent īhere. Nulla q. cōmunis generis est: Alibi: Sautius & quadrupes nota intra tecta refugit. Montes. f. hyperbolice. Cum aũt apotheosim canit dat omnibus licentiam. Armenias. Aperte de cæsare dicitur qui primus romæ sacra Liberi patris instituit. Vitis. Vt locus est Theocrito. Apollo. s. nomius. i. pastoralis. Pales. Dea pabulo℞. q. d. Nec pabula nascuntur nec pecora. Infœlix. Inutile & infecundum. Sterilis secũdum situm italiæ. Nam in Thracia fructuosæ sunt Hæc autē ostēdũt terram quoq; dolere Daphnidis morte. Paliurus. herba est aspa & spinosa. Spargite. Vt spargitur tellus lachrymis. Inducite. f. u. facite nemora circa fontes. Quia heroum animæ habitāt uel in fontibus uel i nemoribus: ut Lucis habitamus opacis riparumque toros &. p. t. r. Carmen. de duobus dixit. Nam & alibi de uno: ut Et rem carmine signo Aeneas hæc de danais Victoribus arma. In syluis autem dicit hic usque ad sydera. Formosi pecoris custos. Si ad Cæsarem referas ē boni populi optimus Imperator. Quale sopor. i. qualis res ē sopor: ut Dulce satis humor. Nec calamis. so. uidetur allegoria ad Theocritũ & Virgiliũ respicer. Hic est Tu nũc eris alter ab illo. Quocunq; modo. prout possumus. Tollemus. ad astra pollicet se dicturum apotheosim. Tali munere. si amicũ laudaueris. Puer. i tellige modo Daphnin. Nam Cæsar maioris ætatis cæsus ē. Iā pridē. q. d. frustra extenuas dicēdo quocunq; mō. Nā scio eē optima. Candidus. i. deus Vt contra mortuos nigros dicimus. Hor. Hic niger est hunc tu romane caueto. Sub pedibus Meritum eius ostēdit q summos circulos & cœli secreta cōscendit. CHRI. Atq; deos atq;. deos incusat q illum sub infœlici astro℞ configuratione produxerit. Itē astra. a quibus sibi infœlicitas influxerit. uel dixit deos &.

astra ipſos deos:qui aſtra ſunt ut Saturnus:Iuppiter: ſol. Non ulli.magnū argumentum meroris cum ꝓpter illum curam pecoris neglexerint. Vlla nec amnem.Mirum ꝙ homines tantum dilexerūt Verum hoc tamen multo maius mirū ꝙ bruta animantia ꝓpter illius deſideriū oblita ſint propriæ ſalutis. Libauit.Non enim ſolum ingurgitauit ſe aqua ſed ne leuiter quidem attigit.Eadem ratio eſt cum dicit attigit herbam quia non ſolum non uoluit ueſci : ſed ne tangere quidē. Herbā. Sic dicit̃ qa terræ hæreat nec ut arbor ab ea extollitur. Pœnos. Aphricanos ibi enī naſcūt̃ maxīe ĩgetulia. Intexere.h.ſ.Haſtæ.n. frōdibus ueſtitæ thyrſi appellātur.Sunt etiam thyrſi rami cū ſuis frondibus. Vt gregibus tauri. Greges quāuis ꝓprie de minoribus dicantur:quandoqꝫ tamē de maioribus.Armenta raro niſi đ maioribus. Pales.de hac in Geor. Lolium græce zizania dicit̃ ſi ſiccū tritico emolat̃ paniſqꝫ inde fiat : inducit ſomnum. Dominantur.Quia penitus ſuffocauerunt fruges. Paliurus.ſecundum Diaſcoridē: Ab aliis palearis acus ab aliis cicer domeſticum uocatur a nonnullis lanaria.Plinius āt ait Paliurus ſpinæ genus eſt ſemē eius afri zuram uocant contra ſcorpiones efficaciſſimum:Item calculoſis & tuſſi.Radix diſcutit panos & uomicas: pota urinas trahit.Radix decocta & illita:extrahit ĩfixa corpori.Vtiliſſima luxatis & tumoribus.Alibi ait: Fructicoſa ē Fructus rubeus iocūdus & ſuauis:cuius cibus uina ſuauiora reddit. In ſiluis .Optime paſtoris nomine exprimit imperatorem.Nam & Homerus reges appellat paſtores populorum : & urbes ſiluis comparantur. Nā ut ſiluæ feraꝝ habitacula ſunt ita in urbibus pleriqꝫ ſunt efferatis moribus deprauati. Sopor feſſis.Nā ex laſſitudine gignitur ſomnus.Nā & laſſitudo eſt ex ipſo motu.Motus autē effert uapores ad caput quia cerebro frigefacti craſſiores deſcendunt meatuſqꝫ ſpirituum obturāt unde fit ſomnus. Saliente.Salire emicar̃ eſt ut e fonte emicant riui.Dicimus eniꝫ bruta animalia ſalire fœminas cum c..oeunt quando ſaliunt ſupra dorſum.Hinc dicimus ſalaces libidinoſos & ueneris cupidos:& cibi qui ad uenerem excitant dicuntur ſalaces:& mēbroꝝ obſcenum caudam ſalacem appellamus. Alter.Secundus. Et puer ipſe. cæſarem intelligit. Nec refert ꝙ ĩ ætate matura extinctus eſt.Nam allegoricus ſermo huiuſcemodi mutationem nō aſpernat̃.

Loliū

Paliurus

Salire

Salax

Nec calamis ſolū æquipas ſed uoce magiſtrū.
Fortunate puer tu nunc eris alter ab illo.
Nos tamē hæc quocūqꝫ mō tibi nr̃a uiciſſim
Dicemus:daphninqꝫ tuum tollemus ad aſtra.
Daphnī ad aſtra ferēus.amauit nos quoqꝫ da.
An quicq̄ nobis tali ſit munere maius? MO.
Et puer ipſe fuit cantari dignus.& iſta
Iāpridē ſtimichō laudauit carmīa nobis.ME
Candidus inſuetum miratur limen olympi:
Sub pedibuſqꝫ uidꝫt nubes.& ſydera daphnis.

SER. Ergo alacris.Oīa tenet uoluptas quæ actenus occupauerat mœror. Tenet.Morat̃ amplectit̃. Nec retia.Adeo placet ſimplicitas daphnidi:ut etiā dolus unde eſt uoluptas conquieſcat. In tonſi. Siluoſi incædui. Tuis.Nam percuſſoribus nocentiſſimus fuit.Nā Auguſtus filius eius oēs ĩſectatus eſt. Fœlix. Propitius: ut ſis fœlix noſtrūqꝫ leues qcunqꝫ laborē. Itē cōtra:Quæ potui infœlix. En quattuor aras.ſ.duas tibi daphni:& phœbo duas:quæ ſint altaria.Nā aræ inferoꝝ:& ſuperoꝝ ſunt. Altaria tantū ſuperoꝝ:quæ ab altitudine dicuntur.Ergo Daphnidi aras dat:nā q̄uis deus ſit tamē ē ex mortali. Verū quare duas aras phœbo cū numero deus ſi ſupernuſ ſit ĩpare gaudet.Sed cōſtat Phœbo triplicem eē poteſtatē ſecūdū Porphirii libꝝ:Apud ſuperos ſol dicit̃ In terris Liber pater.Apud inferos Apollo.Vnde tria illius ſimulacro ſunt inſignia Lyra:q̄ celeſtē harmoniā exprimit.Gryphen qđ terrenū indicat nutū: Sagittas qbus cū noceat ĩfernus notat̃ deus Vnde apollo απο του απολλειν.Hinc illū Homerus tam peſtilentiæ q̄ ſalutis dicit auctorē:& Horati. Condito mitis placiduſqꝫ tello Supplices audi pueros apollo Ergo hic Virgi.per altaria ſupernum numen ꝑ parē numeꝝ infernum indicat. Hilarans.ab hilaro.i. letū facere.Eſt āt græca dictio ιλαροσ:unde ē hoc uerbū. Calathis.calicibus. Nouū nectar.quæ uina ſint Nouum nectar.ideſt noua dulcedo. Aruiſia.ab aruiſo chii promontorio. Lyctius.Cretenſis. Alpheſibœus.Nomen paſtoris. Ion autem in religionibus ſaltabant maiores quia nullam corporis partem eſſe uoluerunt quæ non ſentiret religionem. Nam cantus ad animum ſaltus ad mobilitatem pertinet cor-

Ergo alacris ſiluas:& cætera rura uoluptas:
Panaqꝫ paſtoreſqꝫ tenet:dryadaſqꝫ puellas.
Nec lupus inſidias pecori:nec retia ceruis
Vlla dolū meditāt̃:amat bōus ocia daphnis
Ipſi læticia uoces ad ſydera iactant
Intonſi montes:ipſe iam carmina rupes
Ipſa ſonant arbuſta:deus deus ille menalca.
Sis bonus o fœlixqꝫ tuis:en quattuor aras
Ecce duas tibi daphni:duoqꝫ altaria phœbo.
Pocula bina nouo ſpumātia lacte quot annis
Crateraſqꝫ duos ſtatuam tibi pinguis oliui.
Et multo in primis hilarans cōuiuia baccho:
Ante focum ſi frigus erit:ſi meſſis in umbra.
Vina nouum fundā calathis aruiſia nectar.
Cantabunt mihi damœtas:& lyctius ægon.
Saltantes ſatyros imitabitur alpheſibœus.
Hæc tibi ſemper erunt:& cum ſolennia uota
Reddꝫmus nymphis:& cū luſtrabimꝰ agros.
Dum iuga mōtis ap.fluuios dū piſcis amabit:
Dūqꝫ thymo paſcent̃ apes:dum rore cicadæ:
Sēper honos nomēqꝫ tuū laudeſqꝫ manebūt.
Vt baccho cererique:tibi ſic uota quot annis.
Agricolæ faciēt:damnabis tu quoqꝫ uotis. M

Quæ tibi quæ tali reddam pro carmíe dõa:
Nam neq; me tantũ uenientis sibilus austri:
Nec percussa iuuãt fluctu tã littora.nec quæ
Saxosas inter decurrunt flumina ualles. ME
Hac te nos fragili donabimus ante cicuta.
Hæc nos formosum corydon ardebat elexin.
Hæc eadẽ docuit cuiũ pecus:ã mœlibei. MO
At tu sume pedum:quod me cũ sæpe rogaret:
Non tulit antigenes:& erat tũ dignus amari
Formosus paribus nodis atque ære menalca.

poris. Lustrabimus agros. ut supra' Dũ faciã uitulã ꝓ frugibus. Baccho cereri.q̃ duo numía rustici maxime colunt:& cõia sunt mortalibus cũctis. Dãnabis uotis:cũ pstiteris q̃ hoíes te orauerit:reddes illos obnoxios ad uota soluẽda.nã sumus dãnati:& obnoxii anteq̃ reddamus. Reddã:ille supra solũmõ laudauerat:hic & laudat & de munere cogitat. Sibilus. dicitur res ipsa.Nã sibila ora ẽ ꝓ sibilãtia. Donabimus ante.anticipat & offert ꝙ ille se facturum ꝓmisserat. Pedũ.uirga ẽ ícurua unde retinet pecudũ pes. Antigenes:aut pastor pulcherrimus ẽ:aut coraulũ dicit quẽ legimus a Virgilio amatũ. Paribus nodis.pari & æquali tumore nodosum: Et honesta est locutio formosus nodis ac si dicas pulcher frænis.

CHRI. Siluas.dicimus loca consita dẽsis arboribus nobis nõ domesticis:nec afferẽtibus nobis fructus:quibus uescamur.Nam illa pomaria & uiridaria dicunt q̃uis poetæ ẽt illa siluas q̃doq; noíant: Siluaꝝ ãt aliæ glãdiferæ:aliæ cæduæ sunt.Glãdifere nõ cædunt:sed seruãt:ut glãdimus alamus pecus. Cæduæ seruant ad certũ q̃dã tp̃s:ut cũ arbores ꝑuenerít ad eã magnitudinẽ quã cupimus cedãt:uel í materiã ædificioꝝ:nauigioꝝq;:ac multaꝝ aliaꝝ reꝝ:uel í usũ pabuli ignisq;.Dicũt ẽt nemora : ꝙ í illis pascãt greges & armẽta. ΝΕΜΕΙΝ.n. pascere ẽ.Philosophi ẽt nr̄i siluã posuerũt ꝓ materia q̃a græci ὑλην q̃ silua est ꝓ materia ẽt posuerunt. Dryades.nymphaꝝ plura sunt genera Maris.n.nymphæ nerinæ siue nereides dicũt:Fontium naiadas:Oreades mõtiũ ΟΡΗ.n.mõtes sunt Driades siluaꝝ.Δρυεσ.n.q̃rcus dicũt.Hamadryades q̃ cũ arboribus nascunt & íte reũt.Napeæ herbaꝝ ac floꝝ ΝΑΠΗ.n.recessus ẽ ítra mõtes ubi flores optime nascũt. Ipsi lætitia. repetitio est color rethoricus. Deus deus.cõgeminatio facit uehemẽtẽ affirmationẽ. Ille.habet emphasim. Bonus.bene ficus. O.põt eẽ uocãtis:sed rectius optãtis. Ara.scd̃m aliquos dr̄ ἀποτης ἐρασ.i.a terra.Nã ut altar̄ í altũ porrigitur: sic contra ara ad terram deprimit.Var.ãt dicit ubi frumẽta facta ponũt:ut arescãt area dicit. Propter hãc similitudinẽ lóca pura í urbe areæ dicũt.a quo põt ẽt esse ara deũ:q̃a pura sit nisi potius ab ardore ad quẽ ut sit fit ara. Alii uolũt eẽ ab eo quod ẽ ἀρα idest precatio ꝙ in ea deos precamur.Ara etiam prima syllaba correpta stabulũ significat.Ouidi.í epistolis.Tertiũ ímũdæ cura fidelis aræ. Nectar.de hoc in ænidæ dicet. Lyctius:cretẽsis a lycto oppido.Ait.n.uir eiusdẽ ísulæ Stra.cum gnosii q̃d Home.cæteris q̃ í creta sunt oppidis ꝓfert gloria ꝓlapsa esset dignitatẽ ab Gortinã & Lyctũ fuisse trãslatã.Et nr̄ uates í tertio.Lyctius idomeneus. Satyri.de his í æneide cõmodius dicet. Cicada.dr̄ q̃a cito cadat.i.moriat.Hæ uoce carẽt.Nã q̃ sanguinẽ nõ habẽt:nõ habẽt pulmões:& q̃ carẽt pulmonibus nõ respirãt:sine spũ ãt nõ fit uox.Ergo nõ canũt:sed stridorẽ illũ ex alaꝝ & reliq corporis concussiõe excitãt:dicũt q; fringere ex onomatopia.Eadẽq; rõne fit bõbus in apibus. Cicuta. Hæc herba caulẽ fistulosum habet:Ergo hic pro fistula ponit Cæteꝝ hanc herbã Diascorides comõ uocat:arabice dr̄ succara.Eius frigiditas uí interimẽdi hẽt.Sed uino meraco atq; calefacto huic malo subuenit.Fallũt ãt q succarã iusq̃amon esse dicũt. Hæc nos formosũ:necesse ẽ ut ꝓ Virgi.positus sit Menalca quãdo æglogas a se factas memorat. Nõ tu.a.Laus dõi cũ illud puero amato & quo tẽpore dignus amari erat dari non sit passus.

Nymphæ

Ara

Poeta Sileni cantilenã recitat ad Verũ deuita Epicaurea:& mundi ortu:Aegloga Sexta.

PRia syracusio dignata est ludere uersu
Nostra:nec erubuit syluas hĩtare thalia
Cum canerem reges & prælia:cĩthius aurem
Vellit:& admouit pastorem tityre pingues
Pascere oportet oues:deductũ dicere carmẽ.
Nũc ego:nãq; sup tibi erunt:qui dicere lauds
Varre tuas cupiant:& tristia condere bella:
Agrestem tenui meditabor arũdine musam.
Non íniussa cano:siquis tamẽ hæc quoq;:siqs
Captus amore leget:te nostræ uarre myricæ:
Te nemus oẽ canet:nec phœbo gratior ulla ẽ:
Quã sibi:quæ uarri præscripsit pagía nomẽ.

SER.

PRima syracusio. Nostra idest romana musa non erubuit hĩtare siluas.i. bucolicã scribere uersu syracusio.i. imitando Theocritũ poetã syracusanũ.Nã græce a syracusis syracusios dr̄:ut a roma romæos:latine siracusanus: & rõanus dr̄. Nostra.i.romana. Dignata est.dixit q̃si ex loco supiori. Thalia græcæ θάλεια.Nã latíe thalea diceret Cũ canerẽ.canere uellẽ. Reges & p̃lia.æneida Et res gestas regũ albanoꝝ ítelligit:q̃ cœpta omissit nominũ asperitate ꝺterritus. Vellit.mouit ut postesq; a cardíe uellit. Aurẽ.q̃ memoriæ cõsecrata ẽ ut frõs genio:digiti mineruæ.Genua misericordiæ. Deductũ.Tenue trãslatio a lana q̃ deducit in tenuitatem. Nũc ego.ordo ẽ.nũc agrestẽ musã meditabor tenui arũdine.i.carmẽ rusticũ scribã. Superũt.superabundabunt qui ambiant tua describere. Hic Varus germanos uicerat:unde & gloriã & pecuniã fuerat grãdẽ cõsecutus:p quẽ Virgi. meruerat plurima. Non íuissa.uel Apolline uel Augusto uel mecœnate. Hæ quoque.q.d.iulia. Myricæ autem & nemora bucolicam intelligit.Scripsit autem hanc æglogam in lau

Pergite pierides:chromis & mnaſylus ĩ antro
Silenum pueri ſomno uidere iacentem
Inflatum heſterno uenas ut ſemper iaccoho:
Serta procul tantum capiti delapſa iacebant.
Et grauis attrita pendebat cantharus anſa.
Agreſſi:nam ſæpe ſenex ſpe carminis ambos
Luſerat:iniiciunt ipſis ex uincula ſertis.

dem Vari:q̃ magno fauore recitauit: & cum deinde cytharis cantaſſet in theatro.Quam in fine Lycori/ den uocat ſtupefactus Cicero cuius eſſet interroga/ uit:& cum eum aliquando uidiſſet ad ſuam & illius laudem dixit.Magnæ ſpes altera romæ:quod iſte po ſtea ad Aſcanium tranſtulit:ut commentatores lo/ quuntur. ¶Pergite.ſcilicet ad ea referenda quæ Si/ lenus cantauerat pueris.Vult autem referre epicurre am ſectam quam Virgilius Varuſque a Syrone didi cerant:quē ſub perſona Sileni ĩducit.¶Chromi autem & Mnaſylon:Varum ſeque ĩtelligit:quibus ideo cō/ iūgit puellā nō ut oſtēdat plenā ſectam epicuream:quæ nihil ſine uoluptate dicit eā pfectum. Chromis autē & mnaſylus ſatiri ſunt. ¶Inflatum uenas.figurare ideſt cuius uenæ eſſēt plenæ.¶Iaco.Baccho.¶Procul. mō prope:Nam ſequitur tantum capiti delapſa.¶Atrita.frequenti.ſ.potu.¶Ipſis.Ex ipſis ut tranſtra p & remos. CHRI.¶Noſtra.Romana quemadmodum cum dixit:Tu quoque littoribus noſtris.¶Dignata. Actiue nūc protulit:alibi paſſiue:Coniugio anchiſe ueneris dignata ſuperbo.Dignare eſt enim dignum putare:ptinetq; ad facilitatem humanitatemque.Quam obrem qui dignatur non modo perſepe & ſe de proprio gradu di/ mittit & alii plus q̃ meretur tribuit.Ergo ſenſus eſt.Quamuis muſa romana aliquid ſupra carmen bucco li cum efficere mereatur tamen ſua facilitate deſcendit in illum.Vnde ſequitur.¶Nec erubuit quaſi dicat nō pu tauit eſſe contra ſuum decorum.Nam cum facimus aut dicimus quod non deceat afficimur pudore.Eſt enī pudor aut obſtaculum quoddam ut faciamus id quod putamus eſſe contra decorum: aut ueluti penitentia quædam qua animus confunditur ſe iam id feciſſe.Primus ergo pudor in uirtute eſt.Secūdus pueris dat ue/ niam:quibus cum adhuc uitæ degendæ ignari ſint condonatur delictum . quod penitentia ſequatur. Nam uidentur non facturi fuiſſe ſi naturam rei rectius nouiſſēt:Is autem quos longo uſu atque multarum rerū experientia cuncta callere oportuit & quæ bona:quæue mala ſint cognoſcere non dat.Non enim reſtat ſpes poſt eum hæc emendatum iri cū longa ætate iam obdurauerit.¶Reges & prælia.ideſt regia prælia.¶Cynthi us.Apollo qui pēſt uatibus.¶Deductum.Extenuatum quale pro humilitate materiæ bucolicæ eſſe conuēit quæ humilis eſt & non grande quale requirunt prælia regum.Ergo non canam iniuſſa ideſt obtemperando Apollini ſine tua iactura.cū tibi ſuperſint q canāt tuas laudes.Et tamē ſi qs hæc nr̃a q̃ paſtoralia ſunt leget de p̃hēdet illa te canere.¶Captus amore.Ductus aliqua uoluptate.¶Myricæ.Species geniſtæ murica eſt cuius ra mi ſtipites & folia rugoſa & anguloſa ſūt fert grana rotūda & rubea cuius radix dr̃ ſimilis reubarbaro & ĩ uir tute.Quidā tamaricē putāt propter nominis ſimilitudinē.Nec gratilior ulla.Vt oſtendat prohibitum eſſe ab Apolline ne canat prælia quia paſtor eſt ideſt cuius ſtilus humilior exiſtat: non quia nolit Apollo Varii lauds cani.¶Pagina.Paginæ proprie a pāgendo dicuntur cum plures ĩ pugilaribus aut ĩ libro cōpactæ atq; ĩter ſe iū ctæ ſint charthæ.¶Chromis & mnaſylus.Satyroꝝ ſūt nomina.¶Silenū ait Diodorus ſiculus bacchū ex niſæis nobiliſſimos duxiſſe:quos ſilenos noīabāt dictos a Sileno q prius nyſæ ĩpauit:cuius origo pp antiqtatē igno ta fuit qq; caudā habuit ĩ latere qđ ſignū poſteris ſp adeſit.Alibi uero idē ſcriptor refert : Silenū bacchi alūnū fuiſſe & bonaꝝ artiū p̃ceptorē extitiſſe:ac multa q̃ ad uirtutē & ad gloriā collatura eſſēt illū docuiſſe:atq; ĩ bel lo armis & pardoꝝ pellibus ĩſtruxiſſe.In pace uero ſolēnitatibus floridis & delitioſis ueſtibus exornaſſe. Re/ fert Euſe.ꝙ priſci uoluerūt Atī adonē & Silenū ad fruges & ad fructus ptinere:ut atis eos flores ſi gnificat q antea q̃ ad fructū ueniāt decidāt:hic ei pudenda abſciſa dicūt quoniā flores delapſi ſemīa nō pduxerūt.Adōis uero pfectos fructus ſignificet.Silenus āt ĩ illis ſit ſpiritalis motus ſymbolū:cuius caput cādor fulgēs celeſtes motus.Cæſaries uero ĩferioribus imaginis appoſita craſſitudinē terreſtris aeris notat.¶Cantharus. Cantha/ rus teſte Macrobio Bacchi poculū ē Qua proper recte hic ſileno Bacchi alumno aſſignatur quēadmodum Herculis ē ſcyphus.Vtrūq; tamē dictū ē a ſimiliudīe nauigii.Nā calix unius litteræ mutatiōe ab eo eſt quod græce κυλιξ dicitur q̃uis ſint qui uellint calicem latinum eſſe a calido:quia calidam potionē illo ſumerēt: an/ tiq.Eſt cymbium ēt populi genus a nauigio quoque nominatū uel a cyſimbio p ſyncopā dr̃ cyſſimbiū āt po/ culū ut ait Home.Cyclopi ab Vlyxe datū ē ex cyſſo.i.hedera ut nicāder clephōius & calimachus tradider̃.Eſt & cartheſiū dictū a re nauali.Nā ſūma ue loꝝ carcheſiū dixerūt.Hoc datū ē a Ioue alchimenæ.ſ.aureū.Eſt p ceꝝ & circa mediā ptē cōpreſſum anſis a ſummo ad ĩſimū pertingentibus.Plautus āt nouitarē uerbi fugiēs pateram dixit: quæ a patendo dicitur.

Myri/ca · Silēus · Atis · Adōis

¶SER. Timidis.Timētibus timidus ſēp timet:timēs ad tēpus & ex cā:uel timidis:qa pueris naturaliter in eſt timiditas.¶Satis ē.p.u.quia ſemidei cū uolūt tātū uidēt ut fauni nymphæ.¶Silenus.uel dic¶ſoluite me: nā ſufficit ꝙ talis uobis uſus ſū ut & ligari poſſim. ¶Aliud mercedis.Minat nymphæ ſtupꝝ:qđ latēter propter pudorē dixit Virgi.¶In numeꝝ ludere.Saltar̃ admodū rithmi & cātilenæ.¶Motare cacumina.hoc genus ſaltationis uult eſſe in arboribus.¶Rodope & iſmarus.montes ſunt in quibus canebat orpheus.

Addit ſe ſociam:timidiſque ſupuenit ægle.
Aegle naiadum pulcherrima:iamq; uidenti
Sanguineis frontem moris:& tēpora pingit.
Ille dolum ridens quo uincula nectitis:ĩquit.
Soluite me pueri:ſatis eſt potuiſſe uideri.
Carmīa quæ uultis:cognoſcite carmīa uobis.
Huic aliud mercedis erit:ſimul incipit ipſe.

Tũ uero in numerum faunoſq; feraſq; uideres
Ludere:tũ rigidas motare 'cacumina quercus.
Nec tantum phœbo gaudet parnaſia rupes.
Nec tãtũ rhodope mirat̃:& iſmarus orphea:
Q uantũ omnis mũdus gaudet cãtãte ſileno.
Nanq; canebat uti magnum per iane coacta
Semina terrarumq;:animæq; mariſq; fuiſſẽt:
Et liquidi ſimul ignis:ut his exordia primis
Omnia:& ipſe tener mundi cõcreuerit orbis:
Tum durare ſolum:& diſcludere nerea põto
Cœperit:& rerum paulatim ſumere formas:
Iamque nouum terræ ſtupeãt luceſcere ſolẽ:
Altius:atq; cadãt ſũmotis nubibus hymbres.
Incipiant ſiluæ cum primum ſurgere.cunque
Rara per ignotos errent animalia montes.
Hinc lapides pirrhæ iactos ſaturnia regna.

Nam ita gaudebat mundus ut ĩde dicat & ĩuito proceſſit ueſper olympo. Magnum per inane coacta.ſ. uariæ ſunt opiniones de principiis rerum Anaxagoras eĩm omnia igne procreari dixit Thales ex humore ut Oceanũq; patrem rerum. Empedocles ex quatuor elementis unde Lucretius Ex imbri terra atq; anima naſcuntur & igne. Epicurei uero: quos nũc ſequitur ponũt duo principia:corpus & inane. Omne enim quod eſt aut continet aut continet̃. Corpus uolunt eſſe atomos.i.quaſdã minutiſſimas partes quæ τομην.i.ſectionem non recipiunt:unde atomi dictæ ſunt. Quas Lucretius iis corporibus minutiores dixit : quæ infuſis per feneſtram ſolaribus radiis uidemus. Dicit enim illic nec uiſum poſſe accidere. Inane uero dicunt ſpatium in quo ſunt atomi Ex his principiis quatuor.ſ.ignem aerem aquam terram: uolũt creari:& ex illis cætera. Vt illa duo elemẽta ſint. Hæc uero quatuor ſyntheta.i.compoſita ex aliis duobus. Comprobant autem omnia ex corporipus & inani conſtare ꝙ nihil ſit in rerum natura quod non corpus habeat:& quia non recipit ſectionem ĩdicat eſſe inanitatem. Canebat ergo principia.ſ.ꝙ atomi ꝑ inane coactæ fuiſſent origo ignis aeris aquæ & maris. Animæ:Aeris unde & uenti ſunt. Liquidi puri.i.æthereĩ omnia & ipſe tener.m.c.orbis. Ante orbis & ſic omnia quæ in orbe ſunt. Nam mutatio nomine ait primo omnia:& ſic orbis. Concreuerit. Collectus & informatus ſit. Altius. Et quemadmodum cadãt imbres nubibus in altum leuatis. Nubes. cum ſoli ſint uicinæ eius calore ſoluntur in pluuias. Vnde inſignis ſerenitatis ait: At nebulæ magis ima petũt. Bonus aũt ordo ut poſt ſolem & pluuias orte ſint ſiluæ & animalia. Hinc lap. Queſtio eſt hoc loco: Nam relictis rebus prudentiſſimis de mundi origine ſubito tranſit ad fabulas. Sed dicamus aut uoluiſſe exprimere ſectã epicuri:quæ rebus ſeriis admiſcet uoluptatem:aut fabulis puerorũ pectora quæ plẽa eſſent admiratiõibus uoluiſſe mulcere. Nam fabulæ delectationis cauſa inuente ſunt. Vnde ĩ georgicis: Cætera quæ uacuas tenuiſſent carmina mentes. Saturnia regna. Peruertit ordinẽ tempoꝝ & fabularum. Nam quo tempore Saturnus regnauit nõ fuit diluuium:ſed ſub Ogyge rege thebano. Secundum aũt ſub Deucalione & Pyrrha. Sciẽdum autem ẽ ꝑ diluuiũ & per emphyteoſin ſignificari tempoꝝ mutatiõem.

CHRI. Aeglæ.nomen conueniens pulchritudini puellæ. Nam αιγλη græce lucem & ſplẽdorem ſignificat Iteratio autem illa nominis efficaciam dictis affert ut illud Ad cælum tẽdẽs ardẽtia lumĩa fruſtra Lumina nã teneras arcebãt uicula palmas. Vidẽti:ergo iã a ſomno excitato. Carmina. uobis huic al.me.e.cum ad uoluptatẽ oĩa referant:uidebat pueris carmĩa uoluptuoſa futura:ſed puellæ nullã uoluptatẽ afferri poſſe præter uenerã. Huic.emphaſim hẽt.q.d.adeo ꝓcaci qđ ſignũ erat laſciuioꝝ morũ. Ludere:moueri. In numerum numerus eſt compoſitio quantitatis diſcretæ. Hic non fit ſine ordine. Vnde pro ordine capitur ut digerit in numeꝝ:& quia muſica ſuum numeꝝ ſuũq; ordinem habet:iccirco numerus ꝓ conſonantia & modulatiõe capit̃:ut Numeros memini ſi uerba tenerem. Faunos.in quibus ratio eſt. Feras.quæ & ſi ratione carent:appetitu mouentur. Quercus.quæ omni motu carent. Ergo & rõnali & irrõnalia & ſenſu carentia demulcebat:per quod intelligimus ꝙ muſica & ſapientes & efferatos atq; ĩmães:ac deniq; ſtupidos: ac pene a ſenſu deſtitutos delectat. Parnaſia.r.parnaſus phocidis mons biceps:quorũ uertex alter Bacchor alter. Phœbo ſacer eſt. Non tamen eſt Helicon aut Cytheron. Nam hi in Boetia ſunt. Et muſis natale ſolum præbuit helicõ. Delphi ſub parnaſo ſunt. Cyrrha uero & Nyſa nomina ſunt urbium. Et Nyſa in Helicõe ẽ. Habet tamẽ duos uertices parnaſus Ouidius: Mons ibi uerticibus petit arduus aſtra duobus nomĩe Parnaſus. Et Herodotus ĩ octauo libro:quem Vraniam appellat ſcribit E Parnaſo uero gemini uertices abſciſſi in illos irruẽtes multos mortales protriuere. Ac paulo infra: Vnum ex uerticibus Hyãpeum nominat: & in eo Caſtalium fontem ponit. Hæc iccirco Libentius ſcripſi:quoniam ego quoq; in eo errore diu fui:ꝙ Helicon & Cytheron eſſent parnaſi. Vertices. Rodope. Mons Thraciæ eſt quem Mygdones incolunt: ſacris Bacchi celeber. Iſmarus. Thraciæ mons. Mundus.triplex eſt inuiſibilis. Item uiſibilis quo quecunque creata ſunt continentur. Et Microcoſmus ideſt paruus mundus ideſt homo. Ergo mundus.i.omnia quæ in mundo uiſibili ſunt: & eſt ĩtellectio. Nam canebat ut.m.p.m.o.opinionẽ epicuri ſatis dilucide ponit Seruius. Reliquorum autem philoſophorum de principiis opiniones apud multos leges Verum diſtincte dilucideque rem uniuerſam apud Euſebium de præparatione euangelica ſcriptam reperies;præſertim quid priſci illi phyſici:quorum uolumina non extant ſenſerint. Quibns omnibus confutatis conſtat ueram eſſe chriſtianorum opinionem:mundum ex nihilo a deo creatum. Lapides ſpyrræ.a rebus phyſicis ad fabulas delabitur Maro ne poetam ſe eſſe obliuiſci uideatur. Idem principium rebus ſeriis ponit in Georgicis. Idem & Iuuenalis. Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor: Nauigio aſcendit montem ſorteſque popoſcit. Paulatim animas caluerunt mollia ſaxa. Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas. Deucalionis autem & Pyrrhæ diluuium narrat Ouidius quo tem-

Numeri.

Parnaſus

Mundus

pore cum qui ex inundatione superfuerunt: montana incolerent ferinam duramque uitam agentes: neq; in plana diluuium formidantes descendere uellent: uerbis Deucalionis mares. Pyrrhæ uero hortatu mulieres persuase sunt: ut in loca culta descenderent: & ad mitiorem uitam accederent: datus est fabulæ locus ut ex lapidibus ab illis iactis reparatum sit humanum genus: quia ex ferinis durisque moribus ad humanum cultũ rediere. Fuit autem hoc diluuium regnante Athenis: ut ait Varro Crimao cecropis successore: ut uero Eusebius & Hieronymus scribunt: nondum defuncto Cecrope. Dictum autem est Deucalionis diluuiũ: quoniam maxime eius regionem oppressit. Ad ægyptum autem & eius uicinia non peruenit. Fuit huiuscemodi diluuium anno mundi septimo supra tria millia sexcentos septuaginta annos Ad diluuium uero uniuersale quod fuit temporibus Noe ab Adam .i. a mũdi principio intercesserunt anni ducenti & quadraginta duo supra duo milia. Ait Seuerus. Atque idem affirmat Aphricanus: qui scripsit de temporibus & historiis hebreoꝝ & græcoꝝ: & persarum: & Macedonum: & Alexandrinorum: Item romanoꝝ quinq; libris: omnia complexus est. Fuit & aliud diluuium regnante Ogyge: qui in Atica Eleusinam condidit: Cuius etiam temporibus apud lacum Tritonidem uirgo apparuit: quam græci Athenen: nostri autem Mineruam dicunt. Verum ab hoc diluuio ad mundi primordia intercesserunt quadraginta & septem anni supra tria milia & quadringentos.

Diluuium

Caucaseasq; refert uolucres: furtũq; ꝓmethei.
His adiungit hylam nautæ quo fonte relictũ
Clamassent: ut littus hyla hyla omne sonaret.
Et fortunatam si nunquam armenta fuissent:
Pasiphaen niuei sol-atur amore iuuenci:
Ah uirgo infœlix quæ te dementia cœpit.
Proetides implerunt falsis mugitibus agros.
At non tam turpes pecudũ tamẽ ulla secuta ẽ
Concubitus: quamuis collo timuisset aratrũ:
Et sæpe in leui quæsisset cornua fronte.
Ah uirgo infœlix. tu nunc in montibus erras:
Ille latus niueum molli fultus hiacyntho
Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas.
Aut aliq̃ i magno seqt̃ grege claudite nĩphæ
Dictæ nympæ nemorum iã claudite saltus.
Si qua forte ferant oculis sese obuia nostris
Errabunda bouis uestigia: forsitan illum
Aut herba captum uiridi: aut armẽta secutũ
Perducent aliquæ stabula ad cortynia uaccæ.
Tum cãit hesperidũ miratam mala puellam.

SERVI. Caucaseas. q. Ordinẽ fabulæ puertit Nam Prometheus post factos a se homines auxilio Mineruæ ascẽdit cœlũ: & ignẽ ferula de rota solis subripuit: quẽ hoĩbus ĩdicauit. Quapropter irati dii duo mala ĩmiserunt terris: febres & morbos: teste Sapho & Hesiodo hic Horati. Post ignẽ etherea domo subductũ. Macies & noua febrium ĩcubuit cohors. Prometheũ autem p Mercuriũ ĩ Caucaso mõte religarũt ad saxũ adhibita aquila q̃ eius cor exederet Quod significat: q; Prometheus uir prudẽtissimus fuit. Vnde dicit̃ ꝓmetheus απο της προμηθιας .i. a ꝓuidẽtia. Hic primus Assiris astrologiam ĩdicauit: quã residens in Caucaso nimia cura ĩuestigauerat qui mons uicinus cælo maiora astra demonstrat: clariusque ortus eoꝝ & occasus indicat. De aquila dicitur quoniam αχος .i. solitudo illius cognitionis corrodebat. Per Mercurium in eum ductus dicit̃ quia prudentiæ & rationis deus est mercurius. Depræhendit ratiõem fulminum: & hominibus indicauit. Vnde ignem celestem furatus dicitur. Nam quadam arte ab eo præmõstrata suppremus ignis elicebatur Qui mortalibus dõec bene ille uteretur profuit. Nam postea malo usu in pernitiem conuersus est Vt ostendit Li. de Tulio Hostilio qui cũ suis oĩbus extinctus est. Numa uero ĩpune usus est tantum in sacris deorum. Hinc est q; igne rapto ab iratis numinibus morbi dicunt̃ immissi. Hylam. puer fuit comes Herculis quem amisit ĩ Ionia iuxta Mysiam. Et cum repertum fuerit q; extinctus fuisset in fonte ĩstituta sunt sacra in quibus suũ nomẽ clamabat̃ ĩ fontibus. Postremũ autẽ la breue ẽ q; uocalis uocalẽ sequit̃. Nã uocatiuus græcus a masculino ueniens ĩ a terminatus longus ẽ ut Aenea Hyla palla. Solat̃. Quia amat tauꝝ qđ fortunæ potius q̃ moꝝ uidet̃ esse. Virgo. a uiridiori ætate. Nã iã mater fuerat Phedræ Ariadne & Androgei. Preotides. Preoti filiæ & Sthenobeæ siue Antiopæ secundum Homeꝝ quæ cũ se Iunoni præposuissent illa irata hunc illis errorem ĩmisit ut se uaccas putarent. Has Melãpus purgauit. Ruminat. Euomit & iterum cõsumit: dicta est dictio a ruma eminẽte gutturis pte p quã admisus cibus certis reuocat̃ aĩalibus. Pallẽtes. arridas: uel qa uẽtris calore uiriditatẽ amiserãt. Sequit̃ aliquã. Vnde tibi sit aliq̃ spes: qa nouit amare. Gregẽ. De bobus dixit q̃ armẽta uocant̃: Sed greges dicunt̃ de quorũlibet aĩalium cõgregatione. Cicero ĩ philippicis: Fudit apothecas cecidit greges armentoꝝ. Claudite. Melius a ꝑsona Pasyphaes. Errabunda uestigia. Duobus uerbis expressit qđ Homerus ειλιποδας βους. dixit. i. flexis pedibus incedentes. Ad cortinia. Nam gnoson ubi erat maritus nolebat tauꝝ uenire. Sed cortynõ ubi fuerãt aliq̃do solis armẽta. Mala: q̃bus acceptis a uenere Hippomenes uicit Atlantã puellam Scyriã cursu potentẽ quæ multos sponsos superatos occiderat. De quo plenius ĩ tertio æneí.

Prome.

CHRI. Promethei. Ex Titano cœli & terræ filio natus est lapetus: & ex lapeto Prometheus: qui matrem habuit Asiam nympham Fingunt hũc auxilio palladis in cœlũ sublatũ ferulis ignẽ solarem accepisse: & ĩ statuã quã de limo finxerat ĩmisisse. Deos uero ꝓpter hoc iratos p Mercuriũ ĩ Caucaso religasse: aquilãq; quæ eius iecur corroderet apposuisse Hæc figmẽta exprimũt q; illo relicto fratri regno in caldeos ꝓfectus mathematicam omnẽ didicit. Deĩde in Caucasi uertice moratus: sydeꝝ ortus occasusq; fulminũ naturã obseruasse Inde ad assyrios reuersus: illos astrologiam docuisse: & ciuilibus moribus informasse. Sicque ex feris mansuetos

reddidisse: Eusebius refert nõnullos sentire prometheum & Epimetheum & Atlantem fratrem & Argum cuncta cernentem & Io filiã promethei fuisse temporibus Cecropis. Alios ante Cecropem ãnos. lx. uel. lxxx x. Lactãtius ait: Illum primum simulachrum hominis fecisse. Plinius scribit: primum e silice ignem excudisse: & ferula seruari docuisse. ¶ De pasiphe dicetur in æneide. ¶ Hyla omne sonaret hylas teste Solino: Lacus Bithiniæ est in quem hylam Herculis delitias cecidisse credunt: cuius ĩ memoriam solemni tripudatiõe populus lacum circuit: hylam uoce clamans. ¶ Proetides. Proetus abãtis argiuorum regis filius & Lini nepos: pronepos 𝔮 ægypti: ex Antia quatuor suscepit filias: Meram: Eurialem: Lysippen & Iphianassam: quæ cum se Iunoni ĩ forma preponerent ab ea in eum furorem quem ponit Seruius conuersæ sunt. Verum cum proetus regni partẽ & unam ex iis se daturũ illi pollicere͂t: qui eas liberasset. Melampus illas Helleboro liberauit: Iphianassam 𝔮 uxorem accepit: ex q̃ suscepit Mantum & Antiphatem: unde est oiclus. Vitruuius tamen in libro de Architectura ait illas esse a Melampo ductus apud Clitorium Archadiæ oppidum ut ab ebrietate liberarentur: cum illic ex spelunca limpida aqua fluat: quæ pota uini odium ĩducit. de quo Oui. Clitorio quicun 𝔮 sitim de fonte leuauit: Vina fugit: gaudetque meris abstemius undis. Diodorus tamen dicit: Melãpum uatem fuisse: & argiuas mulieres: quæ ob iram Bacchi furore uexatæ erant lustrasse: Ob quod duas regni partes ab Anaxagora megapenthei argiuorum rege accepisse: & ex uxore Iphianira megaphenthei filia Antiphaton & manto genuisse. ¶ In leui. in polita. q. d. Nullis bubulis setis obsita. ¶ Iacinto. secũdum Diascoridẽ herba est quæ florem purpureum habet & radicem similem bulbo hastam duorum palmo℞ & tenuem: comam uiridẽ & gibbosam. Dicitur etiã margabaret. Est etiã lapilli species iacitus. ¶ Ru minat. Rumẽ pars colli quo esca deuoratur: unde rumare: quod nunc ruminare ait Festus. ¶ Dicteæ. Sic appellantur a dicte qui secundum Strabonẽ eiusdem insulæ uirum: mons in Creta est ĩ quo a nymphis enutritus est Iuppiter alẽtibus illũ apibus: q̃uis Diodorus siculus dicat Iouem cũ ad uiridẽ ætatẽ peruenisset urbẽ nomine Dicten ædificasse. cuius etiã sua tempestate uestigia extitisse scribit. ¶ Gortinia. A Gortina urbe q̃ post Gnoson principatũ ĩ Creta obtĩuit: ea sita ẽ ĩ plano & olim muro teste Homero circundata: deinde illo funditus diruto sine mœnibus fuit usque ad Ptolæmei philopatris tempora. ille enim ad magnam partem restituit. Deinde incolæ opus absoluerunt.

Hyla

Iacinthos

Tum phaetontiades musco circundat amaræ
Corticis: atque solo proceras erigit alnos.
Tũ canit errantẽ parmissi ad flumina gallũ:
Aonas in montes ut duxerit una sororum.
Vt 𝔮 uiro phœbi chorus assurrexerit omnis:
Vt sinus hæc illi diuino carmine pastor
Floribus: atq 𝔮 apio crines ornatus amaro
Dixerit: hos tibi dãt calamos: en accipe musæ:
Ascræo quos ante seni: quibus ille solebat
Cantando rigidas deducere montibus ornos.
His tibi grinei nemoris dicatur origo:
Ne quis sit lucus: quo se plus iactet apollo.
Quid loq̃r: aut scyllã nisi: quã fama secuta ẽ
Candida succinctã latrãtibus inguia mõstris
Dulychias uexasse rates: & gurgite in alto
Ah timidos nautas cãibus lacerasse marinis:
Aut ut mutatos teri narrauerit artus:
Quas illi philomela dapes: quæ dõa pararit:
Quo cursu deserta petiuerit: & quibus ante
Infœlix sua tecta superuolitauerit alis:
Omnia quæ phœbo quõdã meditãte beatus
Audit eurotas: iussit 𝔮 edissere lauros.
Ille canit: pulsæ referunt ad sydera ualles.
Cogere donec oues stabulis: numerũ 𝔮 referr̃
Iussit: & inuito processit uesper olympo.

¶ SERVIVS. Phaetontiades. Climenes & Solis filiæ dum fratrem extinctum lugerent uel in alnos ut hic dicit uel in populos arbores: ut in. x. ponit conuersæ sunt: sed ibi latius diximus fabulam. ¶ Erigit. Mira canentis laus ut non rem factam narrare: sed eam facere uideatur. ¶ Amaræ. Alibi in masculino posuit: ut Raptus de subere cortex quod magis sequi d̃bemus. ¶ Parmisi. Elicon Boetiæ mons est quæ Aonia nuncupatur: unde plura cadunt flumina: inter quæ est parmisus hic gallum dicunt a musa captum ad reliquas ductum & factum poetam. ¶ Assurrexerit. Honoris causa surrexit: ut Assurgit quibus rex ipse phaneus idest cedit. ¶ Diuino carmine. idest uaticinans. ¶ Ascræo. Hesiodo qui ascreus fuit: quem musæ raptum de mõte Parnaso fecerunt poetam munere calamorum. ¶ Grineum. Nemus in ionia est phœbo sacrum. in quo de peritia diuinandi Calchas mopsusque certarunt: & cum de numero pomorum cuiusdam arboris contenderent stetit gloria mopso. Hæc ait Euphorion cuius carmina Gallus traduxit. Vnde in fine loquens Gallus dicit: Ibo & chalcidico quæ sunt mihi condita uersu. Nam Euphorion ex Chalcide Eubœæ insullæ fuit. ¶ Scyllam nisi: Duæ fuerũt scylle. Vua Phorci filia: quã cũ amaret Glaucus deus marin us Circe quidem quæ Glaucum amaret fontem in quo Scylla se lauabat uenenis infecit ĩ quem cum descẽdisset puella media sui parte in feram mutata est. Hanc postea Glaucus fecit deam marinam. Altera scylla fuit filia Nisi megarensium regis cõtra quos uictis atheniensibus tũc pugnabat minos propter Androgei filii interitum: quem Athenienses ac megarenses dolo interemerãt. Hic amatus est a Scylla Nisi filia quæ ut illi placeret purpuream comam parenti totondit. Nam illam ita habuerat nisus ut tã diu regno potiretur q̃ diu haberet intactam Illã autẽ Minoi tradidit. sed cũ deĩde ab eo cõtemnere͂t dolore ĩ auẽ ẽ cõuersa: Et Nisus etiã extĩctus ĩ auẽ sui nominis deo℞ cõmiseratiõe ẽ cõuersus: q̃ aues flagrãt ĩter se magna discordia. Nunc igitur Virgi. poeta℞ more miscet

fabulas ut ſit Scylla Niſi ꝓ phorci ut alibi:Domitus pollucis habẽs.i.caſtoris:q equoꝝ domitor fuerit.Itẽ & mãibꝯ Progne cũ philomelæ abſciſa ſit ligua.Aut ſit hyſterõ ꝓterõ ut utrãq; fabulã tãgat:Quid loq̃r ſcyllã.niſi.Aut ſcyllã quã fama ſecuta ẽ ca.ſ.l.ĩg.m.¶Dulichias uexaſſe rates.Dulichiũ ithacenſis ẽ ĩſula ĩ q̃ ẽ itacus mõs:ergo ulyxis.¶Vexaſſe.Tapioſis ẽ.Nã nõ euexauit ſed euertit.Probus ait uexaſſe uẽire a ueho uecto uexo:ut uexaſſe ſit portaſſe & ꝓ arbitrio ſuo euertiſſe.¶Teri.Pro terei ꝑ ſyneresim ut furtũq; ꝓmethi ꝓ ꝓmethei.Tereus thracũ rex Pãdiõis athenaꝝ regis Prognẽ uxorẽ duxit.Et cũ poſt aliqđ tp̃s ab ea rogaret ut Philomelã ſororẽ ad ſe ut illã uiſeret adduceret:eã uitiauit ĩ itinere:& ligũa abſcidit ne facinus ĩdicaret.Illa tamen rẽ ĩ ueſte ſuo cruore reſcriptã ad ſororẽ miſit.Progne ꝑꝑ hoc Iti filiũ ĩteremit & patri epulandũ dedit:poſtea oẽs ĩ aues mutati ſunt Tereus ĩ upupã:Itis ĩ phaſim.Progne ĩ hirũdinem:Philomela ĩ luſciniã.¶Philomela dapes.Atqui ꝓgne fecit ſed abutit̃ noĩe aut illi ĩputat ꝑꝑ q̃ factũ ẽ.¶Eurotas.Fluuius lacõiæ q a phœ.ductus ſuas docet lauros.¶Et ĩui.ex eo ꝙ dies ĩuituſ đceſſit:& ex eo ꝙ nimis auidus audiẽdi ueſꝑ ẽ exortuſ cãtileæ nobilitas oñdit.¶CHRI.¶Phaetõtiades.Patronimicũ ẽ a frẽ.Nã ſolis filiæ & ſorores phaetõtis fuer̃.¶Muſco cor.i.muſcoſo cortice.Muſcũ dicĩus lanuginẽ quãdã uiridẽ q̃ ĩ mucidis locis oriẽs aut ſaxis aut imis arboribus heret.Naſcit̃ & ĩ aqs hærtq; ſaxis.¶Alnos.Arbor eſt alnus:& dicit̃ ut placet Iſidoro qa amne alat̃ Naſcit̃.n.iuxta fluuios.¶Aonas.Mõtes ĩ bœtia:ĩ q̃ ẽt aones populi fuerũt.¶Chorus ph.Cœtus muſaꝝ de qbus ĩ prĩo æneĩ.¶Apio.De hoc macer.Eſt apiũ dictũ ꝙ apex hoc ferre ſolebat uictoris ueteꝝ fieret dũ more triumphus.Græce dicit̃ ſelinon.Duo eius genera domeſticũ & agreſte.Agreſtis qnq; ſunt ſpẽs:hydroſelinõ.i.aq̃ticũ apiũ: hippoſelinõ qđ macedõicũ appellat̃.Tertia oroſelinũ.i.apiũ mõtanũ.Quarta petroſelinõ:petroſũ.Quĩta ſmirmõ.ꝑter hæc ẽ apium rãinũ qđ batrachõ appellãt.Corõabant̃ apio uictores ĩ ludis nemeis.Itẽ ĩ cõuiuiis:qa ebrietatẽ ꝓhiber̃ dr̃.

Muſcus — Apiũ — Vexo

¶Ornos.Hæc arbor gaudet mõtibus.¶Vexaſſe.Cornutus Anneus.hũc locũ rephẽdit ꝙ uexare ĩ hoc mõſtro leue & ꝑui ĩcõmodi putet:nec tãtæ atrocitati cõgruũ.Sed Aul.ge.r̃ſpõdet g raue eẽ tractũq; a uerbo ĩ quo iã ĩ ẽ uis q̃dã alieni arbitrii.Nõ.n.ſui potens ẽ q uehit̃.Vexare ꝙ ab eo ĩcliat̃ ui atq; motu auget̃ ſit taxar̃ ꝑſſius crebriuſq; ẽ q̃ tãgere & iactare multo fuſiuſ q̃ iacere:& q̃ſſare uiolẽtius q̃ qrer̃.Eodẽ ãt mõ Cato ĩ orõne ꝓ acheis dixit:Cũ hãnibal terrã Italiã laceraret atq; uexaret. Et Ci.ĩ Verrẽ:Quæ ab iſto ſic ſpoliata atq; direpta ẽ nõ ut ab hoſte aliquo q tamẽ ĩ bello religionẽ & cõſuetudĩs iura retĩeret:ſed ut ad barbaris ꝑdõibus uexata eẽ uideatur.¶Ah.Hac ĩteriectiõe & ĩdignationẽ cõtra mõſtroꝝ & cõmiſerationẽ ĩ Vlyxẽ oſtẽdit.Erat ãt apđ priſcos ĩteriectio hæc hac ut ſcđa ſyllaba aſpiraret̃:ſed r̃mota ultĩa a aſpiratio hæſit priæ ut ſit ah ꝑter latinoꝝ cõſuetudinẽ:q aſpiratiõe nullã dictionẽ terminant.¶Philomela.græce dicit̃ ꝙ melos amet.latĩe luſcinia:quoniã de luce cãit.Eſt.n.luſciniis diebꝯ ac noctibꝯ cõtiuis.xv.q̃rulus cãtus dẽſãte ſe frõdiũ germĩe.Mira ꝑfecto res ẽ: ꝙ tãta uox ĩ tãtulo corpuſculo ſit:tã ꝑtinax ſpũs & muſicæ ꝑfecte modulatus ſõus.Certãt ĩter ſe:& uicta morte qeſcit prius uita q̃ cãtu deficiens.Audit diſcipulũ attente & corrigit:ꝑꝑ hæc paria illis ac ſeruis ꝑtia erãt In ore ſterſicori Poetæ adhuc ĩfãtis cecinit.Color huius auiculæ notiſſimus ẽ.Agrippiæ tamẽ Claudii uxori cãdida luſcinia dono data ẽ.Nõ ẽ eadẽ auis ficedula.ſed tamen forma ſimilis.Hæc Pli.q ẽt addit iuuenes cæſaris luſcinias hũiſſe græci latiniq; ſermonis dociles Docentur ſecreto ubi nulla alia uox admiſceatur.¶Pulſæ:quia uox aer ẽ uerberatus q ĩtẽ aliũ uerberat & ille rurſus aliũ donec aliquẽ locũ pulſet a quo fit reflexus indeq; gignit̃ heccho.Propter quod dixit ualles referunt:qa uerberatæ retro reddunt illam uocem.¶Cogere.Item colligere.

Philomela

SER.

Orte ſub arguta.Pene Theocriti æglogа ẽ.Nã & ĩpam trãſtulit & multa ex aliis ad eã cõgeſſit.¶Arguta.cãora ſtridula.Alibi breuis : ut argutũq; caput.Daphnis.diuinũ ĩducit qa mercurii filius ẽ.Nã ꝙ dicit: Cap tibi ſalus & hædi.q̃ſi diuĩat.¶Cõpulerat.Proprie ẽ diuerſa uel diuerſoꝝ generꝝ aĩalia eodẽ coger̃.¶Arcades.i.q̃ſi piti ut arcađs putares:nã mãtuãi erãt.¶Et cãtare.p.&.r.p.Qui poſſũt ẽt cõtinuũ carmẽ dicere.Hoc.n.ẽ cãtar̃ ut extĩctũ daphnĩ & amœbœũ r̃ferr̃:ut & me phœbꝯ amat.¶Defẽdo a f.Alii ſimpliciter accipiũt dũ myrtos tego ne frigus exurat.Alii qa tũc æſtas erat dicũt defẽdo a frigor̃ & tego ꝯtra frigus futuꝝ.Alii dũ đfẽdo dũ đfẽſaculũ paro ĩ myrtos a frigore.i.q̃ ſit ſie frigoribꝯ.Vẽdicãt.n.paſtores ſibi aliq̃ loca ꝑꝑ frigus futuꝝ.¶Vir.abuſiue:nã tãtum ĩ hoĩe dicĩus uiꝝ.Sic hor.Et olẽtis uxores mariti Acyrologia ẽ.¶Cap.t.ſ & hædi.Vel qa ĩ capro ſpes ẽ hædoꝝ:uel ĩtelligemus iſtũ etiã hædos ꝑdidiſſe qđ neſciret & illũ ut diuinũ ſciuiſſe potuit tamẽ ſcire ſed leuius dãnũ cõpatiõe maioris cõtẽpſiſſe.¶Cæſſar̃ potes.Si potes aliqd tibi ociũ ꝑſuader̃.Alloq̃t̃.n.amãtẽ amoris.¶Ipi.i.ſpõte ſua.Intelligĩus ãt iſtũ ꝑter gregẽ capellaꝝ iuuẽcos habuiſſe peculiares.uel minci prata dicamus:q Venetiæ fluuius ẽ.¶Alcyppem.phyllida.Amicas ĩtelligãus cãtãtiũ.i.nõ hẽbã alcyppẽ ut ille:nec phyllida ut alter.¶Certamẽ erat:Vt ille ẽ certamen cũ illo ut magna cõtentio ẽ cũ Cicerone Virgi.¶Mea ſeria.Neceſſitatem capri ĩgrẽdi.¶Ludo.Cãtilenæ:ut Ludere q̃ uellem calamo permiſit agreſti.¶Alternis igitur.

Interlocutores Melibœus Corydon Thyrſis.Aegloga .VII.

Orte ſub arguta conſederat ilice daphnis.
Compulerantq; greges corydon & thyrſis in unum
Thyrſis oues.corydõ diſtẽtas lacte capellas:
Ambo florentes ætatibus:archades ambo.
Et cantare pares.& reſpondere parati.
Hic mihi dũ teneras defẽdo a frigore myrtos:
Vir gregis ipſe cap đerrauerat atq; ego daphni
Aſpitio.ille ubi me contra uidet ocius iqt
Huc ades o melibeœ.cap tibi ſaluus & hædi.
Et ſiquid ceſſare potes:requieſce ſub umbra.

Huc ipsi potum uenient per prata iuuenci:
Hic uiridis tenera contexit arundine ripas.
Micius:eque sacra resonant examina quercu.
Quid facerē:neq; ego alcipē nec phyllida hē
Depulsos a lacte domi q̄ clauderet agnos. bā
Et certamē erat corydon cū thyrside magnū
Post habui tam illorum mea seria ludo.
Alternis igitur contendere uersibus ambo.
Cœpere:alternos musæ meminisse uolebant.

Quēadmodū supra Et respōdere parati. ¶ Volebant. Si uolebāt sensus est. Musæ utriusque meminerāt ut Amāt alterna camenæ. Alii legunt uolebam:& ē sensus: Optabam o musæ alternos idest omnia quæ dixerunt tenere. Nam in fine dicet: Hæc memini. ¶ CHRI. Forte. Nō propter hoc sed cum propter aliud consedisset: forte euenit ꝙ cum illic sederet illi compellerent greges. ¶ Distentas lacte. idest habētes ubera distētas idest plenas lacte. Distēdere enim poetæ pro implere ponunt. ut distendant nectare cellas. Inde tractum ꝙ aliqua sunt quæ dum implentur distendantur: ut sacculi: ubera: uenter & huiuscemodi. ¶ Ambo flor. ætatibus. Quod multum facit ad musicam. Nam in grandiori ætate nec firmor nec candida nec sonora est uox. ¶ Arcades ambo. quasi arcades: quia in arcadia optime canebant. Sunt enim in singulis regionibus quedam propria. Vnde dicimus singulas regiones habere suos cantus. ¶ Parati. Quod ut arca des essent habebant a natura uim musicæ. Ab exercitatione autem ut & pares cantarent: & responderent. Magna ergo laus ut dona natura artificio auxissent. ¶ Myrtos. Succorum natura præcipuam admirationem in myrto habet: quoniam ex una omnium Olei uinique bina genera fiunt. Generosum etiam obsonium inde faciebant myrtetum Prima in Italia ī Elpenoris tumulo uisa est: fuit & ubi nunc Roma est cum urbs conderetur. Nam traditur myrtea uerbena Romanos sabinosque depositis armis pacificatos in loco qui nunc signa ueneris cluacinæ habet. Cluere enim antiqui pugnare dicebant. Ideo tunc electa quia conuictioni est: & huic arbori præest uenus. Ante ædem Quirini duæ myrti sacræ fuere: altera patritia: altera plebeia: preualuit patritia flascēte plebeia florens uirēsq; donec floruit senatus auctoritas. Diede bello marsico cum senatus auctoritas languesceret: ualidior facta est plebeia flacescēte patritia. Cato tria myrti genera ponit: candidū. nigrum cōiugalem fortasse a cōiugis ex illo clucinæ genere. Nunc alia distictio satiuæ & syluestris: & ī utraq; latifoliæ. In syluestri ꝓpria oxii myrsine. Satiuaꝝ genera toparii faciunt. Tarentinam folio minuto. Nostratē patulo latiore: Exticā densissimo senis filioꝝ uersibus. Coniugalem puto nūc nostratē dici. Myrtus odoratissima ī ægypto est. Virgæ myrti gestatæ uiatori pediti ī longo itinere prosunt. Hæc & plura alia refert Pli. ¶ Ades. Veni: Nam si præsens sis significaret nō huc sed hic dixisset. ¶ Micius. Fluuius est qui ex benaco lacu exiens Mantuam usque labitur. Ibi autem in circuitu ciuitatis altero lacu facto breui cursu in Padum influit. ¶ Quercu. Nam siluestres apes in cauis arborum sæpe conduntur. hæc arbor sacrata Ioui est. Arbores q̄ ferunt eas quas proprie glandes dicimus: sunt quercus: robur: æsculus: cerrus: ilex: suber. Ciuica corona. Ex ilice primo mox ex æsculo: inde ex quercu. ¶ Seria. Ea seria dicimus quæ nō ad uoluptatē: sed ad ueritatē utilitatemq; spectant. Vnde ioco opponunt. hic comicus: Serio dicis an ioco.

Myrtus

Quercu

Hos corydō:illos referebat ī ordīe thyrsis. Co
Niphæ nr̄ amor libethrides: aut mihi carmē
Quale meo cordro concedite: ꝓxima phœb
Versibus ille facit: aut si non possumus oēs
Hic arguta sacra pēdbit phystula pinu. Thyr
Pastores hedera cresentem ornate poetam
Arcades: inuidia rumpantur ut ilia codro:
Aut si ultra placitum laudarit: baccare frotē
Cigite ne uati noceat mala lingua futuro. CO
Setosi caput hoc apri tibi delia paruus
Et ramosa micon uiuacis cornua cerui.
Si ꝓprium hoc fuerit: leui de marmore tota
Puniceo stabis suras euincta cothurno. Tyr

¶ SERVI. Referebat. Amœbei carminis lege. ¶ Libetrides. Libetros fons ubi coluntur musæ. Dixit autē Nymphas quia secundum Varronem eædem sunt Nymphæ quæ & musæ: nec immerito. Nam aquæ motus musicam efficit Varro tres tantum musas nominat: Vnam quæ ex aquæ nascitur motu: Alteram quam aeris ictu conficit sonus. Tertiam quæ mera tantum uoce consistit. Multi hic per daphnim Augustum: per Corydonem Virgilium allegorice intelligunt: per thyrsim qui uincitur obtrectatorem Virgilii siue Meuium siue Anserem poetas. ¶ Si non possimus omnes. Secundum illud nō omnia possumus omnes. Nam debuit dicere: Si ego non possum. ¶ Sacra. s. matri deorum. ¶ Crescētem. Non iam poetam sed nascentem ut modeste de se loquatur. Exprimitur autem carmē amœbœum. Nam cum Corydon petiisset: ut esset Codri similis. Hic se adeo Codrum superare dixit: ut in se eius inuidiam possit mouere. ¶ Hedera autem coronantur poetæ: quasi Libero consecrati: qui etiam ut baccus insaniunt. Horatius ut male sanos Adscripsit satyris faunisq; poetas. Vel ut Hedera semper uiret: sic carmina æternitatem merentur. ¶ Vltra placidum. idest nimie irrisorie ultra q̄ placeo & mereor. ¶ Mala lingua futuro. Fascinatoria nocendis silicet studio. ¶ Micon. uel eius filius uel patrous. ¶ Viuacis. Nam ut ait Plinius cum se cerui ætate grauatos cernunt. Serpentes requirunt: ut eos flatu ad se tractos cum comederint reuertantur rursus in ætatem priorem. ¶ Proprium. Vt talia faciat carmina qualia Codrus. ¶ Tota. Nā solent plerique caput tātū uel toraca facere. ¶ Cothurno. In singulari usus est: quia hoc genus calciamenti aptum est utrique pedi. Sic etiam in Aeneide. uincere Cothurno dixit. ¶ Sinum. Sinus genus uasis: cuius prima ꝓducitur. Cū uero gremiū significat corripitur. Est autē habenda ratio personaꝝ. Nā ille supra

cũ ueneratiõe locutus ẽ apđ numẽ seuerꝫ.hic uero io cat̃:qa alloqt̃ numẽ qđ iocis gaudet. Priapus ãt deus lãpsacẽus hellesponti q hortos tuet̃.¶Liba.Placenta. ¶Pro tpe.Pro necessitate.¶Si fœ.g.s.Si tot agnos ha/ buero ꝙ oues.Fœtura.n.est ꝓuẽtus.i.ĩpe fœtus.¶Gala thea q̃ mihi talis es q̃lis fuit galathea polyphẽo.¶Ne rĩe græcũ patronimicũ fœmininũ qđ desinit aut ĩ as ut pelias:aut ĩ eis ut atreis:aut ĩ ne ut nerine adrastĩe. ¶Thimo.h.Vel odore hiblei thymi: uel melle hibleo ut a materia rẽ dicat Tymus.n.apibus nõ hoĩbus dul cis ẽ.¶Alba.q ẽ ẽt nigra hedera:sed utraqꝫ ex ligno nõ ex frõdibus dignoscit̃ .¶Tu cory. Plẽus affectus ut il lud siqs amate tãgit honos.¶Sardõiis.In Sardinia sar doa herba nascit̃ Apiastri similis.Hæc ora hominũ ĩ rictus dolore cõtrahit:ut ueluti ridentes moriantur.

Sinum lactis & hæc te liba priape quot ãnis
Expectare sat est:custos es pauperis horti.
Nunc te marmoreũ ꝓ tempore fecimus:at tu
Si fœtura gregẽ suppleuerit:aureus esto.CO
Nerine galatea thymo mihi dulcior hyblæ:
Candidior cygnis:hedera formosior alba:
Cum primum pasti repetent præsepia tauri:
Si qua tui coridonis habet te cura:uenito. Th
Immo ego sardoiis uidear tibi amarior herbis
Horridior rusco:proiecta uilior alga:
Si mihi nõ hæc lux toto iam longior anno ẽ:

Liberthrids ¶CVRI. Liberthrides.Stra.sic põit: Helicõ igit̃ nõ ꝓcul a Parnaso distãs illi emulus ẽ & altitudĩe &:circuitu: Vterqꝫ.n.niuibus pulsant̃:Et rupes ãboꝝ saxea ẽ Hoc aũt ĩ loco ẽ cõsecrata musis ædes fonsqꝫ caballinus & li bethꝛꝫ spelũca nymphaꝝ.Qua ex re suspicari licet eos q & helicõa & pieriã & libethꝛꝫ & pipliã eisdẽ musis cõ sacrauerũt thraces extitisse.Pieres ãt uocabant̃ quibus extĩctus:loca hæc macedões nũc possĩdẽt.¶Pinu.In Eu ropa sex genera cognatoꝝ arboꝝ sunt pĩus:piaster:ea ẽ pĩus syluestris ẽ mira altitudĩe:& a medio rãosa.Inde pix:abies:larix:& teda.¶Vltra.p.Plusq̃ sibi placeat q̃si ĩuitus ũde possit oriri fascinũ.hĩc dixit mala lĩgua: sed đ *Baccaris* fascĩo dictũ ẽ.¶Bachare. bachara asaꝝ ẽ:ut qdã uolũt Pli.ãt Bachar eo ꝙ radicis tãtũ odoratæ ẽ a qbusdã nar dũ rusticũ appellatũ.Vnguenta ex ea radice Fecisse ãtiquos testat̃ Aristophães comicus:odor illi ẽ cĩamomo ꝓxĩus:gracili solo nec humido ꝓuenit.Et paulo inferius:Sed eoꝝ error corrigendus q bachar nardũ rusticũ appellãt.Est.n.alia herba sic cognominata:q̃ græci asarõ uocãt:cuius figurã dixius in nardi generibus. Quin uno assarõ iuenio uocitari Alio aũt ĩ loco bachar aliq ex nr̃is ꝑsam uocãt ĩ medicĩe usu & uestibus odoris gr̃a admiscet̃.Diascorides ãt herbã illã ait esse odoratã corõis aptã:& q̃ folia hẽat aspa & lata:cuiqꝫ uirga angulosa sit & cubitalis:rãulis plena.aspis.Florẽ ãt hẽat purpureũ & pĩguẽ & subalbidũ & odoratũ.radicem similẽ hele boro albo odorẽ cĩamomo similẽ:nascit̃ aspis & hũidis locis.¶Caput.optĩe.Nã ĩ uenatiõe cæteris dõis caput ꝑfert̃.Hĩc Oui.ĩ uenatiõe apri calidõii a Meleagro caput apri Atlãtæ datum magna uiroꝝ ĩuidia scribit.Hoc aĩal ĩ India cubitales dentiũ flexus gemĩa ex rostro totidẽ a frõte ceu uituli cornua habẽt.In Arabia nulli sunt sed neqꝫ sues etiã.In macedõia mutos esse dicunt.¶Aper a græco est remota prima littera.Illi.n. καπρον dicũt. ¶Ramosa.Quod ꝓprium ceruoꝝ est.unde ceruus.παρα των κερατων.i.a cornibus dicit̃.¶Sed de ceruis alibi. *Libũ* ¶Sinum.Vas ĩ quo exprimit̃ lac:& ꝑ diminutionẽ dictã uolunt sitellã.¶Liba.Libum ĩ sacris ut placet Serui.fit ex farre & melle & oleo.Marcus tamẽ cato ita ait:Libũ sic facito casei põdo.ii.ĩ mortario bene disterat ubi be/ ne distruerit farĩæ siligineæ librã:aut si uoles tenerius eẽ selibrã similaginis solũ eodũ ĩdito ꝑmiscetoqꝫ cũ ca/ seo bene:ouũ unũ addito:& una bene ꝑmisceto:ĩde panẽ facito:folia subdito:ĩ foco calido sub testa coqto le/ uiter.¶Priape.Diodo.de diis ægyptiis sic ait:Hyrcũ deificarũt ut græci priapũ ꝓpter eã copis ꝑtẽ a q̃ sit omni um ortus.Pudẽdis.n.nõ solũ ægyptii:sed alii sacra faciunt tãq̃ cãæ aĩantiũ generatiõis.Alio ãt loco refert Dio *Priapus* nysii & ueneris filiũ fuisse Priapũ physica rõne.Nã q uĩo calẽt ĩ uenerẽ ꝓni sunt.Alii dicunt uirile mẽbrũ pris cos fabulose priapũ appellasse:& ꝙ generãdoꝝ hominũ cã sit ĩ mortalitate donatũ.ægyptii asserũt titanas osi rĩ ex ĩsidiis lacerasse & singulos singula mẽbra clã exportasse.Virile solũ mẽbꝝ ꝙ nullus exportar̃ uoluerit ĩ flumẽ abiecisse.Itaqꝫ Isis cũ reliq̃ reppisset mẽbra:& ꝯsecrasset: & ipsũuirile ĩuenire nõ posset seorsũ ut deũ co lẽdũ ĩstituisse.Appellãt Ityphalũ & nõ solũ in tẽplis hẽbãt sed ĩ agris custodẽ uitibꝰ & hortis adhibebãt. Qui & fascinatiõis prohibere putat̃. Hæc Diodo.Dat̃ aũt deus hortis quoniã nullum gẽus agroꝝ fertilius:& qđ magis gignit iis est Eusebius aũt demõstrat priscos priapũ habuisse symbolũ quo significaret̃ uis illa semina *Thymum* lis:q̃ in terrã descendit:cuius qđ ad siccos ꝑtinet fructus bona dea:qđ ad plãtaria.dionysius dicitur.¶Thimo. Herba notissima ẽ:cuius uirtutes ĩfinitæ pene sunt.calefacit.n.& desiccat:ꝓuocat urinã & menstrua.pellit fœ tũ.Apit opillatiões uisceꝝ:cõfert excreatui pectoris & pulmõis:confert pectori & stomacho.epota cũ sale & aceto abstergit pituitã.Si cũ melle decoquat̃ cõfert asmaticis:expellit lũbricos:trita ĩ mortario & sparsa super cibos cõfert obscuritati uisus.Et quoniã apes pastæ thymo optĩa ꝓducũt mella:thymo ꝓ melle posuit.¶Hy. blæ.Mõs est Siciliæ:ĩ quo propter copiã thymi optima fiunt mella.¶Rusco Sunt q crdunt idem esse qđ sẽtes ¶SERVI. Ite domũ.Iuuenci auidissime pascũtur: & ideo increpat ꝙ tarde redeant.¶Muscosi. Lanugĩe uiridi cõspersi.¶Arbustus.arbor est frondibus raris. ¶Iam ue. Non est sed aduentat. nam adhuc turgent gẽmæ ĩ palmitibus uitis.¶Pingues.Desudantes picẽ. ¶Aut.n.l.Quia solum ꝑdas considerat.¶Stant.plenæ sunt.alias horrent ut Stant luĩa flãma.¶Hirsutæ. Ad huc intra suos echinos positæ.¶Ridẽt. Læta sunt ut mixtaqꝫ ridenti collocasia fundet achãtho. Hora.Ille

Ite domũ pasti:si quis pudor ite iuuẽci. CO.
Muscosi fontes:& somno mollior herba:
Et quæ uos rara uiridis tegit arbutus umbra
Solstitium peccori defẽdite:iam uenit æstas
Torida:iã læto turgẽt ĩ plamite gẽmæ. Thyr
Hic focꝰ:& tædæ pigues:hic plurimus ignis

Semper:& assidua postes fuligine nigri.
Hic tantum boreæ curamus frigora:quantũ
Aut numerũ lupoꝛ:aut torrẽtia flũia ripas. CO
Stant & iuniperi:& castaneæ hirsutæ.
Strata iacẽt passim sua quæq; sub arbore pōa
Omnia nunc rident.at si formosus alexis
Mõtibꝰ his abeat:uidas & flumia sica. Thyr.
Aret ager:uitio moriens sitit aeris herba.
Liber pampineas inuidit collibus umbras.
Phyllidis aduentu nostræ nemus oē uirebit.
Iuppiter& læto descẽdet pluribus imbri. CO
Populus alcide gratissima:uitis iaccho:
Formosæ myrtus ueneri:sua laurea phœbo.
Phyllis amat corylos:illas dũ phyllis amabit
Nec myrt. uicet coryllos:nẽ laurea phœbi T
Fraxinus in syluis pulcherima:pinus ĩ hortis:
Populus in fluuiis:abies in montibus altis.
Sæpius at si me lycida formose reuisas:
Fraxĩus ĩ syluis cædet tibi:pinus ĩ hortis. ME
Hæc memini & uictũ frustra cõtẽdere thirsi:
Ex illo corydon corydon est tempore nobis.

terraꝝ mihi pter oẽs Angulus ridet. ¶ Flumĩa sic. Hy pbolice q̃ cõtiuo fluẽtes aq̃ siccẽt. ¶ Vitio.a. Pestilẽtia corrupti aeris affligit. ¶ Inuidet.u. Inuideo tibi illã rẽ dicimus: ut Te ne iq̃t miserãde puer cũ lœta ueniret inuidit fortũa mihi. ¶ Virgi. nũq̃ pãpinos ĩ fe.ge. pferr: sed Varro frequenter. ¶ Iuppiter &.l.d.p.i. Sic alibi: Coniugis ingremium lætæ descendit. Aer.n.in pluuĩ as soluitur. ¶ Fraxinus. Ita erunt pulchræ hæ arbores in suis locis. natæ ut si tu ad me uenire sæpius curaue ris. ¶ Ex illo.c.c.est.t.n. Victor nobili supra omnes:quã rem quasi rusticus implere non potuit.

¶ CHRI. Ite do.p. Sẽsus ẽ pasti estis & tamẽ pp auidis simã uoraginẽ:nõ dsinitis. Sed si eẽt ullus ĩ uobis pu dor discederetis. Demõstrat aũt poeta q̃tũ ex nimio amoꝛ cupiat ut discedãt:ut possit frui re amata posti irrõnalia ueluti si rõnalia eẽnt alloq̃t. Nã cecus ex ni mio amoꝛ: nõ uidet q̃bus dicat. Mollior.h.i. Quæ re recũbẽtibus ite molliorẽ sõnũ facis. ¶ Solstitiũ pe. dẽ dite. Solstitia duo facit sol. Alteꝝ quãdo ingredit̃ ca pricornũ:q̃d hiemale dicit̃ alteꝝ quãdo pueñit at can crũ:q̃d appellat̃ æstiuũ. Illud maxima frigora hẽt & dies oĩum breuissimos Hoc maxios calores & dies longissimos:constant.n.ex.xv.horis: ex tertia paulo mĩus pte unius horæ. Noctes sũt ex octo horis:& ex duabus paulo mĩus ptibus de tribus horæ partibus. ¶ Defẽdite solstitiũ pecori.i. arcete ui caloris.q̃ ẽ in sol stitio a pecore. Dixit eodẽ mõ Stati. Hic uero ãbobus rabiẽ fortũa cruẽtã Attulit haud passi sociis defẽdere noctẽ culminibus. Hora.& toga q̃ defẽdere frigus:q̃

Solstitium

uis grassa q̃at. Sic Ho. ἀλυνω q̃d dfẽdo significat eodẽ mõ dicit: χρεὼ ἐποιο γενητοι σεικεα λοιγον αλυνω αι ¶ Gẽmæ. gẽmas dicius lapillos pciosos:sed dixit gẽmas ĩ palmite uitis oculi q̃ iã turgẽdo extãt:ut gẽmæ ex tãt: ĩ ãnulo. ¶ Focus. Locus ẽ ubi fit ignis. Dicit aũt ɔtraria supiori. Ille.n.q̃rebat remedia cõtra calores. Hic dicit iã iueisse cõtra frigora. ¶ Tedæ. Teda arbor ẽ. In Europa eni sex genera cognataꝝ arboꝝ sunt q̃ resinẽ ferũt: pi nus: piaster: pix abies: larix & teda. Sed teda abũdãtior ẽ succo q̃ reliq̃: flãmis ac lumini sacroꝝ etiã grata. Hæc Pli. Notũ aũt ẽ q̃ ĩ locis ĩ q̃bus abũdat teda illius ligno p cãdelis utunt̃. Hic faces tedas psæpe appellant poetæ. ¶ Torrẽtia flumia. Torrẽtes dicius fluuilos puos a montibus decurrẽtes dictos sic: q̃a ĩ caloribus & siccitatibꝰ torrẽt.i. arescũt. Sed quoniã quãdo augent̃ subitis ĩbribus cũ maxio ĩpetu pcipitia deferuntur. Propterea dici mus res torrẽtes q̃ cõcitate uehemẽtesq; sũt: ut gẽus dicẽdi torrẽs. Vnde Iuue. Sermo prõptus ẽ etisseo torren tior. Ergo torrẽtia flumia cõcitata & rapida. ¶ Castãeæ. Castaneas nuces uocamus q̃q̃ accõmodaciores gladiũ generi Sardibus hæ primũ puenere. Vnde græci sardianas balãos appellãt: octo illaꝝ genera sunt: Laudatissi me q̃s Tarẽtũ pducit ait Pli. Macrobius uero nuces heracleoticas uocat ex auctoritate Oppii ĩ li. de arboribus syluestribus ubi ait: Heracleotica nux quã castaneã q̃dã uocãt. ¶ Hirsutæ. Hirsutas dixit pter thecas spinosas pechidni dicũt̃ a similitudine echidnoꝝ: q̃ & ipsi spinosi sunt. Sed & erinacius spinosũ aĩmal echidnus dicit̃. ¶ Fraxinus. Hæc arbor celebratissima ẽ ab Home. ĩ hasta Achillis: q̃ ĩ ida troadis nascit̃ adeo similis ẽ cedro: ut dmpto cortice emptores fallat. Frõdes eius iumẽtis mortiferas ruminãtibus ĩnoxias græci tradidere. In italia nec iumẽtis nocẽt. Succus ad potũ expssus: cõtra serpẽtes ualet: Arborẽ ipsã ita refugiũt ut ne umbrã q̃dẽ unq̃ attigãt. exptũ hoc se ait Pli. si necessitas sit ĩ ignẽ potius q̃ ĩ fraxiũ effuget̃ serpẽtẽ. dereliq̃s arboribꝰ dicẽus alibi.

Tæda *Torrens* *Fraxi.*

Pharmaceutria poetæ Interlocutores Damõ & Alphesibœus ad Polliõnẽ. Aegloga. VIII.

Astorum musam damonis & alphesibœi
Immemor herbarũ quos est mirata iuuenca
Certantes quorum stupefactæ carmine lynces:

SER.

Astoꝝ musam. Theocritus æglogam φαρμακευτριαν scribit in qua mulier q̃busdã sacris mentẽ amatoris: a quo contemnebat̃ puertit Illã Virgi. ad ul timã huius æglogæ partẽ trãstulit Nã prima pars conquestionẽ amatoris de cepti cõtinet. ¶ Musã. Cãtilenã amorũ quos iter se ce cinerunt. ¶ Mirata iu. Quã iuuenca quod aĩal pascendi auidissimum est adeo admirata est ut obliuisceretur herbarum. ¶ Stupefactæ.c.ly. Procedit ad argumen ta: Iuuencæ oblite sunt pascui. ¶ Stupefactæ sunt fe ræ. Flumina sensu carent iam cursus retardarunt.

¶ CHRI. Lynces. Lyncũ humor ita redditus ubi glatiat̃ arescit ut in gemas Carbunculis similes: & igneo co lore fulgentes lyncurium uocatas. Nouere hoc lynces & iuidentes urinã terra operiũt: sed iõ celerius solidat̃. *Lyn.*

Hæc Plinius. Errant autẽ qui lyncas ceruariosque lupos eãdẽ uelint esse ferã. Nã seorsum de ceruario scribit Plinius: & speciem lupi esse uult. Aitque si quis in summa famæ mandat quicq̃: & forte respexerit ita obliuiſci illius cibi ut digrediens aliud quærat Ceruarios thoas græci appellant. Lyncis fabulam narrat Ouidius.

Et mutata suos requierunt flumina cursus:
Damonis musam dicemus & alphesibœi
Tu mihi: seu magni superas iam saxa timaui:
Siue oram illyrici legis æquoris: en erit unq̃
Ille dies: mihi cum liceat tua dicere facta:
En erit: ut liceat totum mihi ferre per orbem:
Sola sophocleo tua carmĩa digna cothurno:
A te principium: tibi desinet: accipe iussis
Carmĩa cœpta tuis: atq; hãc sine tẽpora circũ
Inter uictrices hederã tibi serpere lauros.
Frigida uix cælo noctis decesserat umbra:
Cum ros ĩ tenera pecori gratissimus herba est
Incũbens tereti damon sic cepit oliuæ. DA
Nascere: præq; diẽ ueniens age lucifer almũ.
Coniugis indigno nysæ deceptus amore
Dum queror: & diuos quanq̃ nil testibus illis
Profeci: extrema moriẽs tamẽ alloquar hora.
Incipe mænalios mecum mea tibia uersus.
Mænalus argutũq; nemus pinosq; loquẽtes
Semp habet: semp pastorũ ille audit amores:
Panaq;: qui primus calamos nõ passus ĩertes.
Incipe mænalios mecum mea tibia uersus.
Mopso nysa datur: quid nõ speremus amãtes
Iungentur iam gryphes æquis: æuoq; sequẽti
Cum canibus timidi ueniẽt ad pocula damæ.
Mopse nouas incide faces: tibi ducitur uxor.

¶ SERVI. Requierũt. Quietos esse fecerũt. Ergo est quiesco. i. quietem capio: & quiesco seruum. i. quiescere facere. ¶ Tu mihi. Sentẽtia est ubicunq; es Auguste. ¶ Timauus. Fluuius est Venetiæ. ¶ En erit. Primũ en optat: secũdũ cõfirmat. ¶ Sola sophocleo. t. c. Ac si diceret q̃q̃ ĩpar sit ĩgeniũ: qa tu dignus es stilo sophocleo: Sophocles. n. tragicus est alti sonus. ¶ A te. p. Sic Hor. prĩa dicte mihi sũma dicẽde camœ. iussis. Nã supra dixerat nõ iniussa ca. ¶ Atq;. h. s. tpa. c. in. u. h. t. s. l. Allegoricos dicit debere meũ carmẽ florere ĩter tuos triumphos. Nam triumphãtes lauros: poetæ hedra coronatur. ¶ Serpere. uerecũde dixit. i. humiliter procedere. ¶ Frigida uix totã uigilasse noctem ostendit amator siqdẽ ortũ luciferũ primũ aspexit & eũ ut Veneris stellã allocutus ẽ. ¶ Terenti. Teres est rotundum: & oblongũ ut columna. ¶ Præq;. d. præuẽiẽs. ¶ Nil testibus illis. Nihil pfeci q̃ illos sum sæpe testatus Epicurice ergo dixit qui ait: Nec bene p meritis capitur nec tangit ira. ¶ Coniugis. Nõ quæ esset sed q̃ speraret sic in q̃rto æneidos. Quos ego sum totiens iam dedignata maritos. ¶ Extrema ho. paulo post moriturus. Sic ĩ q̃rto: Incubuitque toro dixitque nouissima uerba. ¶ Mænalĩos. Arcadicos a Mænalo Arcadiæ mõte. Est hic uersus dictus intercalaris: quia sæpius interponitur ut dies & menses intercalares dicuntur quoniam interponuntur in anno. Fecit autem hunc uersum ad immitationem teocriti ĩ pharmaceutria ubi est interpositus sæpe uersus: O turbo maritum meum domum adducito ut in sequentibus est. Ducite ab urbe domum mea carmĩa ducite daphnĩ. ¶ Argutum. Garulum stridulũ. ¶ Pinosq;. q. Iccirco ausus est dicere: qa dicturus ẽ pastorũ audit amores. Sic in prĩa Aegloga: Formosam resonare doces Amaryllida sylvas. ¶ Mopso nysa dat. Honesta turpi: pulchra deformi. ¶ Gryphes. In hypboreis nascunt mõtibus omni ex pte leões alis & facie aqlæ similes: eqs ĩfesti: Apollini cõsecrati. Cum cãibus. t. Non solum pulchræ deformibus nubẽt sed etiã cõtrariæ naturæ aĩalia iũgent. ¶ Cũ cãibꝰ. t. u. a. p. d. Mopsus cãibꝰ. Nisã damis ad psonã alludẽs cõparat: damas masculini generis facit. sic alibi: Timidi damæ ceruiq; fugaces. Horati. ĩ fœminĩo posuit: superiecto pauide natarũt equor damæ. ¶ Faces. Quæ solent pire nubentes puellas. Varro iõ dicit faces pire nuptas q̃ antea nõ nisi noctu ducebant a spõsis q̃s ideo dicit limen nõ tangere nec sacrilegio inchoarent si deposituræ uirginitatem calcent rem Vestæ numini castissimo cõsecratum. ¶ Tibi. i. sub tuo nomine alii ducitur ut ostendat eam corruptoribus seruituram.

¶ CHRI. Mutata a sua natura ut q̃ mobilia solẽt eẽ stent. ¶ Damõis musã. Quotiẽs clausulã: ac deĩde ĩterponimus multa ãtea q̃ adiũgamus uerbũ repetĩus dictiões positas a prĩcipio. ¶ Timaui. De hoc dicet ĩ primo æneidos. ¶ En. e. Præterea nimia cupiditate: q̃si despat talẽ diẽ uenturã qd maxĩe ostẽdit repetitio istius dictionis ea q̃ dolẽtis ẽ simul & optãtis. Despat aũt uẽturã diẽ illã: qa despat posse acqrere stilũ cõueniẽtẽ rebus q̃ pp sniarũ magnitudinẽ mereãtur grãdiloquẽtiã tragicã q̃lis fuit ĩ sophocle. Sophocles eĩm tragicus fuit cuius grauitas & coturnus & sonus sublimior uidet q̃ euripides. Nã hos duos scri. Quiti. opus tragicũ lõge clarius illustrasse. Addit etiã qd dubitat. Vter ĩdispari uia poeta sit melior sed euripidẽ magis imitãdũ oratoribus dicit. ¶ Cothurno. Vt socci calciamẽta erãt comicorũ ita cothurni tragicorũ. unde & soccus p comico & cothurnus pro tragico ponit. Hora. Hũc socci cepe pedes grãdesq; cothurni. Sũt tamẽ q credãt uoluisse Maronẽ laudare carmĩa Augusti q ut ostẽdit. Trãq̃llus tragediis delectatus ẽ. Nã & Aiacẽ maxĩo ĩpetu aggressus est deĩde cũ displiceret ppterea q̃ aboleuisset & ĩterrogaret qd ageret Aiax suus r̃spõdit illũ ĩ spõgiã ĩcubuisse: ut ait Macrobius. Quod ãt dixit ĩter uictrices hederã tibi serpe lauros uolũt illũ ostẽder Augustũ laudibus ĩperatoris poeticã miscuisse. ¶ A te prĩcipiũ. Sic Home. εν σοι μεν ληʒ ωσοι δαρʒ ομαι. ¶ Incubẽs. Tanq̃ fessus & lãguescens ex amore. ¶ Nascere. Amãs apud stellã Veneris cõq̃ri capit. Et ĩpacientia more dixit nascere. q. d. Accelera ad ortũ. ¶ Almũ. Oĩa p q̃ sumus: aut p q̃ alimur alma dicimus: hinc almã Venerẽ: & almã Cererẽ. ¶ Indigno. Maxĩo uel nõ dignis iniuriis q̃s a Nysa accipit uel sit hyppallage. i. nysæ ĩdigno nr̃o amore. ¶ Testibus. i. Vel sit sẽsus q̃

nihil mihi profuerit testari ipsos:uel quod ipsi sunt testes ꝙ nihil querēdo ꝓfeceri. Minores:optime ī pſenti ꝑticipio & nō morituros ī futuro dixit:q̄si iā nūc nō se oīno uiuū dicat. Ergo moriēs.i.dū morior qđ iā cepi: nā amātes nō mō mori:sed iā se mortuos q̄runt. Menalios arc.i.q̄les solēt arcades soli cātare ꝑiti. Nō.n.se ia ctat ut archadiæ canat:sed ut canat tibiā rogat:Menalus āt mōs Archadiæ ē iuxta Stiphalū. Loquētes:ex ro/boatu referētes:ut nō canamus surdis respōdēt oīa syluæ. Mopso:q̄si uiro nauci & idigno tā pulchra puella. Nysa:tā pulchra tā uenusta. Sūt āt hæc ꝓferēda cū maxīo pōdeř ut idignatio pp acceptā iiuriā:& admiratio ꝓpter disparilitatē cōiunctoꝝ:& cōq̄stio:qa dolet tāq̄ amore ꝑditus amata re priuari. Quid nō spe.i.time/mus.tā.n.icredibilis uidebať illa cōiūctio ut nihil iā tā īpossibile sit qđ uideať timēdū ꝓpter qđ pōit duo hæc īpossibilia de eq̄s cū gryphibus:& de damis cū canibus. Gryphes:đ is sic ait Iulius solinus ī Asiatica Scythia terræ sūt locupletes īhabitabiles tamē. Nā cū auro & gēmis affluāt gryphes tenēt uniuersa alites uellocissimi uel potius fere uolātes:& ultra oēm rabiē sæuiētes. Sūt.n.q̄drupedes & corpore qdē leonibus alis aq̄læ simil/limæ:quoꝝ īmanitatibus obsistētes aduenis diuitibus rarus accessus ē qppe uisos discerpunt uelut geniti ad amplectēdā auaritiæ temeritatē. Arimaspi cū his dimicāt:q uno oculo ī fronte media ferūť īsignæ. Vt iterci/piāt hos lapides mira cupiditas ē:& feris rapiētibus & arima spis custodiētibus. Hæc Solinus: Alii dicūt has fe ras eē ī tutela Apollinis:& equos uehemēter odisse. Quod nūc & Maro testať. Ego hos eos eē crediderī quos Plautinus strobilus picos nūcupat. Ait.n.picos diuitiis q aureos mōtes colūt:ego solus supo. Faces:spina nu ptiaꝝ facibus auspicatissima ē quoniā ide fecerūt pastores q sabinas rapuerūt:ut auctor ē Masurius Nūc faci/bus carpinus & corylus familiarissimæ. Ait Plinius.

Sparge marite nuces:tibi d̄serit hesperus œtā.
Incipe mænalios mecum mea tibia uersus.
Odigno cōiuncta uiro dum despicis omnes:
Dūq; tibi ē odio mea phystula:dūq; capllæ:
Hirsutūque supercilium:prolyxaque barba:
Nec curare deum credis mortalia quenquā:
Incipe mænalios mecum mea tibia uersus.
Sepibus in nostris paruam te rosida mala:
Dux ego uester eram:uidi cum matre legētē.
Alter abundecimo tum me iam ceperat ānus.
Iam fragiles poterā a terra cōtingere ramos.
Vt uidi ut perii:ut me malus abstulit error:
Incipe mænalios mecum mea tibia uersus.
Nunc scio quid sit amor:duris in cotibus illū
Ismarus:aut rhodope:aut extremi garamātes
Nec nostri generis puerū nec sanguinis edūt
Incipe mænalios mecum mea tibia uersus.
Sæuus amor docuit natorum sanguīe matrē
Cōmaculare manus:crudelis tu quoq; mater.
Crudelis mater magis:an puer īprobus ille?
Improbus ille puer:crudelis tu quoq; mater.
Incipe mænalios mecum mea tibia uersus
Nunc & oues ultro fugiat lupus:aurea duræ
Mala ferunt quercus:narcisso floreat alnus.
Pinguia corticibus sudent helectra myricæ.
Certent & cygnis ululæ:sit tityrus orpheus.

SERVI. Sparge nuces: Var. spargēdaꝝ nucū cām dicit:ut Iouis oē matrimonium celebreť ut nupta matrona sit sicut Iuno. nā nuces ī tutela sunt Iouis & iuglādes q̄si Iouis glādes uocanť. Nā id iugulare ē iō ſꝑgi nuces ut a rapiētibus pueris fiat strepitus:ne pu ellæ uirginitatē amittētis uox audiať. Mō tamen iō ait ſꝑge marite nuces:ut eū culparet īfamiæ. Nā pue ri catamiti meritorii qbus licēter utebať ātiq̄tas rece dētes a turpi seruitio nuces ſꝑgebāt.i.ludū pueritiæ ut significarēt oīa peritia iā ſꝑnere. Vnđ illud dixit:ti bi duciť uxor.i.sub tuo noīe:aliis duciť.s.suis corru/ptoribꝫ:& nō sibi. Oetā:Thessaliæ mōs ab occidēte ī quo stellæ uideť occidere. O digno cōiūcta uiro:pu ellæ īsultat. Hirsutūq; supciliū:ꝑ incultū corpus ostēdit fortitudinē suā. Prolixa:demissa. Nec cura re.d.suꝑbia tua damnata es turpi marito. Rosida: Rore perfusa. Dux:qa ꝑibā:Aut capellas aloq̄ť. Al/ter ab undecimo.i.secūdus:qa alter de duobus dř.er go tertiusdecimus. Nā pubertati seuiciū ostēdit:qđ de duodecimo ītelligi nō pōt. Vix fra. Cū annis re/cte iungit habitū corporis. Nam pubertas de iure ex utroq; colligiť. Vt uidi ut perii. Snīa est: Mox uidi: quemadmodum perii. Vnū ergo tꝑis:aliud q̄litatis. Malus error:diffinitio amoris. Nunc:uel qa iā iuue nis:uel q̄si spretus. Grauior.n.amor fit ex desperatio ne. Hinc terrētius:Quāto minus spei ē tanto magis amo. Ismarus aūt rhodope:montes Thraciæ asper/rimi:recte āt uituperat amorē ab origine. Itē.a gestis rebus:ut Sæuus amor docuit. Garamantes: Gara/mantes populi aphrycæ. Extremi:quasi sæui qa a consortio humāo sit remoti. Nec sanguinis:nec ge neris.i.nihil habētē humanitatis. Nā nō negat mor/talē. Natoꝝ.s.m.quasi nouā artē insinuauit & infu dit Et quādo fabula oībus nota ē.ꝑ trāsitū tangit: ꝙ Medea a Iasone cōtēpta filios suos īteremerit:Mode ratione āt optīa utiť:ut nec totū amori īputet: ne de fendat paricidā:nec totū matri ne amorē culpa eximat:sed & illā q̄ paruit:& illū q coegit accusat. Improbus ille puer:nō ē supflua iteratio nā fit syllogismus ex propositiōe assūptiōe & cōclusione. Vlulæ:aues απο του ολολυζειν.i.a fletu denominatæ. Tytirus:Vilis fuit rusticus. Arion:Lesbius citharœdus optimus:q cū co/rynthū tarēto cū multis opibus peteret:& uideret sibi ī mari a nautis tēdi īsidias:petiit ut cythara paululum caneret:ad cuius sonū cum delphini peruenissent excussit se supra unum:& ita imminēs uitauit periculum. CHRI. Nuces:quāuis ꝑ nuces iuglādes ītelligamus:tamē nucē oēm fructū appellamus: cuius cortex durior sit ut ē amygdola:castanea:iuglās:auellana. Iuglādē secūdū. C. Bassum quoniam antiq eā nucē dulcioris sapo/

Nux iuglās

ris exiſtimauerũt:& Ioui ſacrarũt iugládẽ appellarũt.Cloatius uerius ait:Iuglans quaſi diu glans:Græci hanc baſilicá.i.regiá nominát.Non nulli tamẽ uoluerunt eſſe dictá iugládẽ a iuuando.Quæ át ex corylloẽ dicitur auellana:ſiue ꝑneſtina:græci põticá noíant.Caſtanea heracleotica dicitur Amygdola uero græca & thaſia.eſt etiá nux píea. O digno cõiuncta uiro:At qui cõtraria dixerat Mopſo nyſa datur.Sed hæc ẽ amátis icõſtátia: í quo amor odiũ ídignatio cõmiſeratioq; alternatí æſtuant.Ibi.n.ex q̃dá cõmiſeratiõe dolebat.Hic ídignabũ dus cũ q̃rat̃ ꝺ puellæ ſupbia affirmat ſuos faſtus eẽ ídignos hac pœna ut illa turpi nubat. Dũ deſpicis oẽs:dũ ꝑ faſtidiũ nemo placet:turpiſſimuũ ſortita es.Deíde narrat q̃ ſint q̃ í eo illa oderit q̃ potius amáda uidebãt:ut eſt muſica:quam ſignificat ꝑ fiſtulá:ut ſũt greges:ut ẽ qdá uirilis habitus Odit fiſtulá tanq̃ auſtera:& q̃ nulla muſicæ uoluptate demulceat̃.Odit capellas tanq̃ nimis delitioſa:& cui ſorderẽt greges:iter quos nata ẽ.Odit ſupciliũ & barbá táq̃ quá nihil uirile delectet qꝺ í homine laudi dat̃.Vnde Phedra apud Ouidiũ. Sint ꝓcul a nobis iuenes ut fœmina cõpti.Fine coli modico forma uirilis amat. Supciliũ:Ciliũ dicimus ſuperius oculi operimẽtũ qꝺ cilat̃.i.crebro moueat̃ dũ frequenter tegit retegitq; oculũ.Inde ſupciliũ íſima pars frõtis q̃ ꝑ/eminet oculo:qꝺ quoniá illo animũ multis modis ídicamus ponit̃ ꝓ grauitate ut hic poeta í priapeia: Cõueniens latio pone ſupciliũ.Ité pro ſuperbia.Iuuena.Si cũ magnis uirtutibus affers gráde ſupciliũ : numeraſq; í dote triũphos.Capit̃ ẽt ꝓ eminẽtiori mõtis colliſue parte editiore.Vnde í geor.Ecce ſupcilio cliuoſi tramitis undá elicit.Dicũt ſupcilia í tutela Iunõis eẽ.Ná illis oculos regimus ꝑ quos luce fruimur q̃ Iunõi tribuuũt Vnde dicta ẽ Lucina.Pompeius ait:Ergo hæc hirſutũ ſupciliũ ꝓ grauitate uidet̃ poſuiſſe. Nec curare deũ: Inſultáter protulit.q.d.ex hac pœna tibi illata uides deos humana curar̃.qꝺ nõ credebas. Vt uidi ut perii:Primũ ut tꝑs ſignificat:nõ tamẽ idẽ eſt ut & poſtq̃.Ná poſtq̃ oẽ tꝑs ſequẽs ſignificat ſiue ſtatí ſequat̃ ſiue ex iter/uallo.ut át ſignificat ſtatí qꝺ & q̃primũ.Ergo ut uidi.i.ſtatí qꝺ uidi.Secũdũ át ut ſignificat quátitatẽ ueluti cũ dicimus ut magnus eſt.i.q̃ magnus eſt.Ergo ut perii.i.ꝓpenitus perii.ſic & græci ωσ í utraq; notiõe ponunt: Vnde Theocritus ωσ ειδον ωσ εμανην. Garamátes:Garamáticæ regionis caput ẽ garama oppidũ Debri fonte nobili. Ná illius aquæ noctu feruẽt íterdiu frigeſcũt Sub prícipe Veſpaſiáo iter tutũ ẽ factũ ad garamátes cũ prius latrões illud redderẽt íuiũ.Cornelius balbus de garamátibus triũphauit hõ gadibus natus primuſq; ex externis ad gloriá triũphalẽ ꝓuectus Armẽta huius gentis obliqs ceruicibus pabulát̃.Ná ſi recta ad paſtum ora dirigát officiũt ꝓna ad humũ cornua Garamátes æthiopes matrimonia non nouerũt ſed fœminas cões hẽnt:unde filii pr̃es neſciũt.Hæc Soli.Stra.át refert ulteriorẽ ſyrtis ac repoſtá regionẽ & cyrenaicá libes hẽnt ſterilẽ ſane.Primi naſamões poſtea pſyllii & getulloꝝ pars & garamátes addit. Præterea garamátũ terra quæ ſilphiũ fert anguſta ẽ & lõga & arida. Nec generis.q.d.nõ hũani ſed efferati aí. Electra:Succina ſũt ferunt fabulæ ſorores Phætõtis:cũ ille apud padũ fulmíe ictus cecidiſſet:illi flẽtes aſtitiſſe & í arbores ꝯuerſas gumi qꝺ helectrũ facit ex ſe emittere diciq; helectrũ qꝺ ηλιοσ.i.ſol eaꝝ pr̃ fuerit.Lõgũ át eſſet referre diuerſoꝝ ſcriptorũ opiniones de helectro Ná neq; de regionibus í qbus naſcat̃:neq; ex qua re gignat̃ íter illos cõuenit.Sed certũ ẽ teſte Plinio gigni in íſulis ſeptẽtrionalis oceani.& a germanis appelari gleſſum.Itaq; noſtri uná illaꝝ íſu/laꝝ gleſſá nominát.naſcit̃ át de fluẽte medulla pinei generis arboribus.Vt gumi in ceraſis: reſina í pineis erũ/pit humoris habũdátia.quapropter latini ſuccinũ appellát.Dẽſat̃ deíde frigore:aut tẽpore uel mari.Cũ æſtus ítumeſcẽs ex íſulis rapuerit expellit í littora:Quod át pinea arbore ſuccus ſit indicat Pineus in illo ex attritu odor & qꝺ accenſum tedæ more ac nidore flagret.Liquidũ prío diſtillare argumẽto ſũt q̃dá ítus tráſlucẽtia ut formicæ & culices q̃ muſteo adheſerũt De q̃ qdẽ re & apud Martialẽ epigráma eſt. Naſci etiam in India certum eſt.Nam archelaus qui regnauit in Cappadocia illic rude aduehi adhuc íherẽte cortice polliriq; lacte incoctum dixit.Helectri uis eſt teſte caliſtrato:ut contra lymphationes proſit præterea Vrinæ difficultati potum alligatumque. Accepta ex attritu ui caloris paleas & frondes arentes ita rapit ut magnes ferrum. Sed & hæc & multa alia diſtinctius inuenies in ultimo Plinii libro.Etruria ſuccinnum ambaram uocat.

Supci/lium Ciliũ

Gara/mátes

¶SER. Orpheus delphinas:As breuis quia græcum ſic archades accenſos monitu.Græca.n.habentia nominatiuũ í es ut arccades:habent as correptũ í actõ. Viuite:Valete ut ſit non optátis ſed renũtiátis. Extremũ hoc.m.moriar í inuidiá tuam.Amare.n.dixit munus: Sic Mezentius Hæc tibi porto dona prius. Dicite pierides:Captat attẽtionẽ cum niſi a numi/nibus hoc dici poſſe negat cũ ſupiora dixerit.Intelli/gimus át hos paſtores referre quæ aliquádo audie/rũt in Arcadia unde dixit Incipe mænalios. Nõ oía p.o.Sic Cice.Vnꝺ ſubſtinere uix pauci poſſunt utrũ/que nemo. Adole incẽde.κατα το ευφημισμον.ná adole eſt auge. Sanos:Non amantes:ut íſanos amá/tes dicimus. Auertere:A ſanitate mutare: uel auer/tere pro conuertere: ut ſit mutata propoſitio. Vel Addit.i.etiá.Arguit át a maiori Ná ſi hoc faciũt car/mina:facilius minora facient Facile.n.eſt ut ex urbe rus redeat ruſticus. Cátádo:Dũ incantát̃.Gerundi/us.n.modus ab oí uerbo ſimiliter creát̃.Ergo hic paſ

Orpheus in ſilu is:inter delphinas arion.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Omnia uel medium fiant mare:uiuite ſyluæ:
Preceps aerii ſpecula de montis in undas
Deferat:extremũ hoc munus moriẽtis habe/
Deſine mænalios iam deſine tibia uerſus. to.
Hæc damõ:uos quæ reſpõderit alpheſibœus
Dicite pierides:nõ omnia poſſumus oẽs. AL
Effer aquam:& molli cinge hæc altaria uitta:
Verbenaſque adole pingues:& maſcula tura
Coniugis ut magicis ſanos auertere ſacris
Experiar ſenſus:nihil hic niſi carmina deſũt.
Ducite ab urbe domũ mea carmía ducite da/
Carmía uel cælo poſſũt deducere lunã. ꝑphni

Carminibus circe socios mutauit ulyxis.
Frigidus in partis cantãdo rumpitur anguis.
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite daph-
Terna tibi hæc primũ triplici diuersa colerẽ nĩ
Licia circundo:terq; hæc altaria circum
Effigiem duco:numero deus impare gaudet.
Ducite ab urbe domũ mea carmĩa ducite da.
Necte tribus nodis ternos amarylli colores.
Necte amarylli mõ:& ueñeris dic uincula necto
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite dap.
Limus ut hic durescit:& hæc ut cæra liquescit
Vno eodemq; igni:sic nostro daphnis amore:
Sparge molã:& fragiles ĩcẽde bitumĩe lauros
Daphnis me malus urit:ego hãc ĩ daphidẽ lau.
Ducite ab urbe domũ.m.carĩa ducite daphni
Talis amor daphni qualis cũ fessa iuuencum
Per nemora:atq; altos q̃rẽdo buccula lucos
Propter aquæ riuũ uiridi ꝓcũbit ĩ herba.
Perdita:nec seræ meminit decedere nocti:

siue protulit. Cũ aũt dixit cãtãdo tu illũ actiue Salu. Cũ ipse ad imperandum uocaretur.i.ut ei imperaretur. Frigidus:Nocẽs ut frigida Saturni quo sese stella receptet. Licia. Nã ut licia stamẽ ĩplicãt:ita adolescentes mẽtẽ ĩplicare cõtẽdit. Effigiẽ.s. amatoris: ut Dido effigiem toro locat. Impare:pro ĩpari.s.quicũque superoꝝ uel hecate:cuius ẽ triplex potestas. Vnde tria uirginis ora dianæ. Hæc ãt amaryllis est quã græci συμριστιν dicunt. Veneris dic uicula necto Anapestus ẽ trimeter hypcatalecticus.qđ metꝝ. Veneri ẽ dicatũ. Molas: Far & salẽ. Bitumine.l.i.lauros diuino igne cõsume. Nã bitumẽ ex fulmine dicitur ꝓcreari. Vnde iuxta Babyloniã q̃a frequentia cadũt fulmina.hac re lacus abundat adeo ut ex bitumine fabricasse muros semiramis dicat̃. In daphnide: Arcaismos pro ĩ daphnidẽ:uel ĩtelligamus supra daphnidis effigiẽ eã laurũ incendere pp noĩs similitudinẽ. Bucula:Bouis est diminutio. bos anomalũ ẽ Nã bos & bobus ꝓducit primã syllabã ĩ reliq̃s casibꝫ corripit̃ prĩa. Propter:iuxta. Perdita:ore cõsũpta.

¶ CHRI. Arion. Historiã ponit Seruius. Addit tamẽ Herodotus hunc uirũ Metymneum fuisse ac oẽs cytharedos superasse & a Periãdro corynthioꝝ tyranno abeũte ĩ Italiã uenisse ac multas adeptus opes ex suo artificio nauẽ quorũdã corynthioꝝ qua ad periandrũ rediret conscẽdisse:& animaduersis ĩsidiis ĩpetrauit a nautis ut aliquãtulũ canere cythera sinerent. Atq; νομον ορθιον cecinisse mox se ĩ mare p̃cipitasse ac delphino susceptũ in ĩsulã tenarõ ĩcolumẽ delatũ esse atq; ĩde ad piãdꝝ redisse & nautas q illũ ĩ italiã esse mẽtiti fuerãt ita arguisse:ut scelus fateri cogerẽt̃. Addit ẽt idẽ herodotus æneã statutã Ariõis a delphio uecti posita eẽ ĩ tenaro ĩsula. Oĩa uel mediũ sũma ostẽdit despatione. Viuite:nõ optãtis sed discedẽtis ẽ & ad mortẽ ꝓficiscẽtis. Specula mõ:locus editior dr̃ specula:unđ ad multũ spatiũ facilis speculatio prospectusq; sit eadẽ rõe specula fenestra appellat̃. Inuenit̃ ẽt specula p diminutionẽ a spe. Vos pierides:Sine quaꝝ auxilio rẽ ipsã pp suã magnitudinẽ nos dicere nõ possemus. Et sic attentiõẽ ĩstaurat auditoribus q iã audiẽdo fessi eẽ possẽt. Nõ oẽs possumus oĩa:ĩmo fortasse nullus ẽ q possit oĩa.

Verbenas:Quasi herbẽa ꝓprie spẽs herbæ ẽ q̃ alio uocabulo ut ẽ ĩ synonimis uerminatia dr̃. Græce dicit̃ hierobotanõ q̃si sacra herba:quoniã illã sacrificiis adhibebãt ãtiq. Capit̃ ãt uerbẽna ꝓ oĩbus frõdibus q̃ adhibẽt ĩ sacris. Mascula thura:Thus masculũ appellãt medici qđ subalbidũ & rotũdũ & pingue & naturaliter lene & frãgibile ẽ:& qđ ad ignẽ cito accẽdat̃:odorẽ suauẽ copiose emittit. Hoc oĩum optimũ ẽ:ut ait Diasco. Magicis. De his dicet̃ ĩ q̃rto æneidos. Sanos:nullo amore ĩplicatos. Insanos.n.dicimus furiosos:at furoris ut:Plato ait Quattuor spẽs sũt uaticinii q ẽ ab apollĩe poeticæ falcutatis q ẽ a musis Amoris:q ẽ a uenere Mysterioꝝ q ẽ a baccho: Ergo quĩ amãt furore p̃cti sũt:ergo furiosi:ergo ĩsani. Vnde seq̃t̃ ꝙ q sani sũt:nõ amẽt. Vult itaq; auertere.i. remouere sensus uiri sui sanos.i.ab amore liberos qđ faciet si ĩplicauit amore. Vnde erũt ĩsani quẽadmodũ dicimus ĩsanũ poetã:& ĩsanũ uatẽ. Ducite ab urbe domũ mea.c.d.d. Sic ẽt Theocritus ĩ pharmaceutria adhibet ĩtercalarẽ uersũ haud dissimilẽ ιυγξ ελκετον τυον εμων ποτι δομα τον ανδρα. Cælo possũt đducere lunã Magoꝝ ẽ polliceri suis carminibꝫ lunã e cœlo auocari. Vnde Thessalia cũ lunã laborare timerẽt q̃a carminibus ĩcãtaret̃ tinnitu uasoꝝ æneoꝝ ne illa carmĩa audiret obstrepebãt. Hĩc Iuue. lã nemo tubas nẽo æra fatiget Vna laborãti poterit succurrere lũæ. Terna:p̃ter aĩmos negãt pyctagorici & Platonici q̃cq̃ numeris eẽ p̃fectius q̃ppe q figuraꝝ numerũq; serie ac ꝓpositiõe a sũmo deo ɔstituta sint oĩa atq; ita digesta ut numeris & figuris cõtineri uideãtur. Ait.n. Pythagõras:ex monade oriri numeros ex numeris pũcta:ex punctis lineis ex iis figuras planas:ex planis solidas figuras:ex iis solida corpora. Et ex iis elemẽta esse ex q̃bus sit mundus. Trinitatẽ autẽ pythagorici rerum oĩum mẽsuram dicũt. Nã deus ternario numero res gubernat. Primo enim singula creat secundo ad se creata rapit. Tertio rapta perficit. Res itidẽ primo aperenni fonte effluũt dũ nascuntur:Secundo in eundem refluunt. Dum suã illam originẽ repetunt. Tertio perficiuntur in suum principiũ iã reuersa Orpheus igitur deum principiũ mediũ & finem dixit. Principium autẽ ut producit: Mediũ ut producta ad se rapit. Finis ut redeuntia perficit. Teneros colores. Manet ĩ eadẽ trinitate. Veneris dic uincula necto. Simile q̃dam & Theocritus πασαμεσκαι λεγε ταυτα δελφιδος οστεα πασο. Limis:ut hic quẽadmodũ unus ideq; ignis liquefacit cærã ac cõtra limũ cõsolidat:sic amor q ignis ẽ liquefaciẽdo te mihi reddet durũ aduersus alias uel cũ liquefecerit:& molẽ r̃ddiderit in nostrũ amorẽ consolidabit ut permaneas in eo. Nõ dissimile est illud Theocriti ως τουτον τον καρον εγω συν δαιμονι τακω ως τακοιτο υπ' ερωτος ο μινδιος αιτικα δελφις. Bitumine. Iudeæ lacus ẽ quẽ ahsphaltẽ nominant immenso ambitu. unde mar̃ mortuũ a non nullis nominantur sed sapore corruptior est q̃ mare. Grauitate odoris accolis ẽ pestifer. Et ut

Arion

Specula

Verbena

Verbenaria

Thus masculum

Bitumen

placet Solino animal nullum habet nihilq; in eo mergi poteſt. Vnde etiam teſte Cornelio tacito: Nandi impe ritos attollit. Certo.n.tpe bitumẽ egerit: quod a lacu etiam aſphaltũ nominant. Liquor eſt acer natu ra ſua: & ſparſo aceto concreſcit: primũ manu trahitur: inde nullo iuuante influit nõ ære nõ ferro: ſed ſanguine men/ ſtruo ſcindit. Iordanẽ omnẽ ꝑ hũc labi dicũt nec tamẽ ĩfici. Hoc Semyrami ꝓ calce ad ſtructurã babylonicoꝝ mœniũ uſam dicũt. Plinius ſcribit bituminis naturã proximam eſſe ſulphuri. Idque eſſe uelud limum qui a iudeæ lacuũ emergat. Prætereo multa: q̃ de bitumĩe ab eodẽ dicũtur. Diaſcorides ait: bitumẽ aliud aridũ ali/ ud liquidũ eẽ. Aridũ gigni ĩ Iudea: Phœnice & Sidonia: Liqdũ ĩ Babylonia: Apollonia: & Sicilia. Vocat a non nullis ſtercus dæmonis. Gallenus dicit illud uĩ habere calefaciẽdi & deſiccãdi. Serapiõ Scribit: ꝙ ꝓhibet apo/ ſtemationẽ uulneꝝ. Suo ſuffitu cõfert doloribus matricis: potũ cũ caſtoreo: & uino ciet mẽſes & confert tuſſi ueteri: & aſmaticis & morſibus uenenoſoꝝ. potũ cũ aceto ſoluit ſanguinem coagulatum. Impoſitum denti/ bus ſedat dolorẽ. Admixtũ farĩæ hordei & nitro & caræ ꝓdeſt podagræ. Perdita nec ſeræ meminit ꝯceder. no cti. Verſus ẽ ex uario ꝺ morte: dicit.n. Nõ amnes illi medii nõ ardua dãt flumĩa nec ſeræ mẽinit ꝯceder nocti.

Talis amor teneat: nec ſit mihi cura mederi.
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite daph/ ni
Has olim exuuias mihi ꝑfidus ille reliqt
Pignora cara ſui: quæ nunc ego limine ĩ ipſo
Terra tibi mãdo: debẽt hæc pignora daphni.
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite daph/ ni
Has herbas: atq; hæc põto mihi lecta uẽẽa
Ipſe dedit mœris: naſcuntur plurima ponto.
His ego ſæpe lupum fieri: & ſe condere ſyluis
Mœrin: ſæpe animas imis excire ſepulchris:
Atque ſatas alio uidi traducere meſſes.
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite daph/ ni
Fer cineres amarylli foras: riuoq; fluenti
Trãſq; caput iace: ne reſpexeris. his ego daph.
Aggrediar. nihil ille deos: nil carmina curat.
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite daph/ ni
Aſpice: coripuit termulis altaria flammis
Sponte ſua dũ ferre moror: cinis ipſe bonũ ſit.
Neſcio quid certe eſt: & hylas ĩ limine latrat:
Credimus: an q amãt ipſi ſibi ſomnia fingũt.
Parcite. ab urbe uenit: iã ꝑcite carĩa daphnis.

¶ SER. Nec ſit.m.c.m. Aut noli magicis artibus ſub/ uenire: aut nolim ſecũ cõcũbere. Perfidus: Nũc.ſ.ꝑ/ fidus. Limine: Ipſo loco Væſtæ ſacro. Alio traducer meſſes.ſ. magicis ſacris: unde ẽ 1.xii.tabu. Neue alie/ nam ſegetem pellexeris. Ne reſpe. Nolunt enim ſe ui deri lumina niſi ex nimia neceſſitate. Vnde pro mira culo dicitur: Alma parens confeſſa deam ſed facit in periculo filii. Nihil ille.d.n.c.c. Satis eſt ꝙ putat car mina magica nihil ualere. ſed de his in quarto ænei. plura. Corrupuit tremulis: Hoc uxori Ciceronis di cũt eueniſſe: cũ poſt peractũ ſacrificiũ cũ libare uel/ let: In cinere uiſa eſt flãma: qꝺ ſignificauit eius ma/ ritum eo anno futuꝝ conſulem: ut ipſe in ſuo teſtat poemate. Bonũ ſit: dubitat & optat quia ignis etiã malũ ſignũ eſſe poteſt. quia nocet. In limine: In lo/ co ubi amati ueſtes obruerat. Ipſi.ſ.f. Omnia de ma gicis dicta deſtruit dicens: Hæc tantũ deſiderãtibus uera uideri quod per prouerbium eſt locutus.

¶ CHRI. Nec.ſ.m.c.m. Optat enim illã amorem ĩplica ri: & ſe contra ita liberari ut eũ negligat Sic.n. ad ple nũ iniurias ulciſceretur. Exuuias: Quoniã pro ho/ ſte ille ſe geſſerit: exuuias appellat: quas ille pro amo ris pignore reliquit. Cara: Nã res amati uehemẽter diligit amans. Hæc duo ẽt in Didone expreſſit: ꝙ tũc haberet pro exuuiis: & olim pro pignore amoris ca/ ra. ſic Iuuena: Gratoq; indulget baſia plectro. Perfi dus: Iurgiũ eſt amãtis. Nam dolet fidẽ frangi. Her/ bas a.u. Herbas ex qbus facile fiant uenena.i. philtra amatoria: quæ iure uenena dicuntur: quoniã ꝑ uẽas ad præcordia diſcurrant: unde ueneficia appellãtur & ueneficæ quæ illa faciant. Probat autem efficaciã ueneficii ab auctore: ait ergo: Ipſe mœris. Nam emphaſim facit pronomen & mœris ea grauitate pronunciat tanq̃ ſi ſonet maximus in ea re artifex. Deinde a patria. Nam ĩ ponto fuit Medea omnium ueneficarum ma/ xima. Sed quo modo lecta ſunt ab eo uenena: ſi Mœris dedit ſed legamus. Ipſe Mœris dedit uenena lecta mihi ideſt lecta ut ego haberem quaſi dicat meo nomine legit. Nam cum legunt herbas nominant cui legãt.

Lupus

Lupum fi. Refert Auguſtinus in libro de ciuitate dei. M. Varonem ſcribere de archadibus: ꝙ illi ſorte ducti tranſnatant quoddam ſtagnum: ut ibi in lupos conuertantur: & cum ſimilibus feris uiuũt. Si uero carne hu mana non ueſcantur: rurſus poſt nouem annos remeato eodem ſtagno reformantur in homines Denique quẽdã lemenetum paraſium guſtaſſe de ſacrificio: quod arcades ĩmolato puero faciunt deo ſuo Lycæo & lu/ pũ cõuerſum: &.x. anno in humanã effigiẽ reuerſum ĩ olympia pugilẽ uictoriã meruiſſe: nec pp aliã cãm: & ly cæũ Iouẽ & lycæũ Pana in arcadia uocari exiſtimat Varro: niſi ꝙ ea nõ alia q̃ diuina fieri poſſe exiſtimat. Pli/ nius etiã ſcribit Euanthẽ inter auctores Græciæ non ſpretũ tradere quod arcades ſcribũt ex gente anthæi cu iuſdã ſorte ſimilia electũ ad ſtagnũ quoddã eius regionis duci: ueſtituq; in quercu ſuſpenſo tranare atq; abire in deſerta tranſfigurariq; in lupum: & ĩter lupos uerſari per annos.ix. quo in tpe ſi ab homine abſtinuerit re dire ad ſtagnũ: illudq; tranare: & effigiẽ humanã priſtinã recipere addito.x. annoꝝ ſenio. Addit idem Augu/ ſti. mulieres fuiſſe in Italia: q̃ dãtes aliquid in caſeo: homĩes in iumẽta mutabant: quæ neceſſaria quæq; porta bant: deinde perfuncti opera ad ſe redibant: nec tamẽ ſenſus rationalis in illis mutabatur. Et ſe cõ. ſil. Nam ut dixit Varro cũ ſimilibus feris habitabãt. Imis ſepul. Credidit antiquitas umbras defunctoꝝ in ſepulchris re qeſcere. Ac propterea magnæ illis curæ erãt ſepulchra. Hinc Iuue. Dii maioꝝ umbris tenuem & ſine ponder

terram:Spirantesq; crocos & in urna perpetuũ uer:Qui preceptorẽ sancti uoluere parẽtis. Esse loco. Et Propertius Terra tuũ spinis obducat lena sepulchrũ:Et tua qđ nõ uis sentiat umbra siti. Atq; sa.al.ui.tra.mes.Hoc i.xii.tabulis fieri phibebať.His ego da.His tã ualidis. Agrrediar.Veluti hostẽ. Nihil i.d.n.c.stupefacta hæc dicit. Admiratur enim ꝙ cũ ad id sacroꝝ iã puenerit:tamẽ ad huc illum moueri non sentiat. Aspice: Cũ ita admirabũda staret:secutũ est hoc monstrum. Vnde amaryllis:quæ latura erat cineres admonet eos flãmas cõcepisse. Nescio qđ.s.sit quasi dicat nescio audiã an non audiã. Certe est:Cum iterum & clarius audisset dixit:certe est.s.aliqđ.& secutus est poeta naturã.Nã aliquid ex longinquo apparet adeo dubia res est:ut incerti simus sit ne an non sit.Deinde cum magis appropinquat uidemus ẽt: sed tamẽ qđ sit nõdũ constat Paulo uero post cognoscimus quid sit:ut uerbi gratia ꝙ sit equus.Ac demũ cognosimus nõ mõ equũ esse:sed ẽt meũ uel tuum.Eadẽ rõ ẽ in auditu. Credimus:Dubitaret primum an audisset quippiã.Deinde cum constaret audisse dubitauit: qđ audisset.Postremo putauit audisse uiꝝ.Verum cum nimis uiꝝ cuperet:dubitauit rursus an nimia cupiditate deceptus:sẽsus id putaret esse quod nõ esset. Fingunt somnia:Prouerbium est.Nam qui nimia cupiditate decipitur: & credit id esse quod non est:dicitur sibi fingere somnia.

Interlocutores:Lycida & Mœris Amici. Aegloga nona.

Quo te mœri pedes? an quo Mœ. uia ducit in urbem?
Olycida uiui peruenimus aduena nostri
Quod nunq̃ ueriti sumus: ut possessor agelli
Diceret:hæc mea sũt: ueteres migrate coloni.
Nunc uicti tristes:quoniã sors omnia uersat:
Hos illi (qđ nec bẽe uertat) mittius hædos Ly
Certe equidẽ audierã:qua se subducer̃ colles
Incipiunt:mollique cliuum dimittere iugo
Vsq; ad aquã & ueteris iã fracta cacumia fagi

SER. Quo te mœ.p.Ex diuersis locis Theocriti alı quã ad hoc carmẽ transtulit Vir.postq̃ pene ab Arrio cẽturiõe occisus ẽ pcepit suis:ut tenerent agros: sed ad pses obsequeret̃ Arrio: Ergo Mœris modo hædo Mãtuã ad arriũ portat. Et interrogatus ab alio pastore quo pgat.Deflet suas miserias.Et hinc uariæ pstatur occasio cantilenæ. Ducit: zeugma ẽ a posterioribus. Viui:diu uiuẽdo:& ostendit diuturniorẽ uitã sæpe nocere: cũ sit interdũ causa miseriaꝝ. Quod nunq̃.u.s.Quia ĩopinata grauiora sunt mala.hinc Dido.Hunc ego si potui tantũ sperare dolorẽ:Et perferre soror potero. Victi:impotes uoti.ut uictores dicimus uoti cõpotes:qui qcqđ libet faciũt ergo uicti:qbus parendũ ẽ.Nã uicti nõ sũt mantuani qui ne bella quidẽ gesserunt. Versat:Nisi ad rusticanã personam referas aspere dicitur contra Augustũ:cuius felicitatẽ sors posset mutare. Illi:Arrio. Nec bene uertat:in pernitiẽ eius uertatur:& malo omine munus accipiat:tractum est ab Hectore & Aiace:Nam hector dedit ei gladium quo deinde Aiax se interfecit.Ab Aiace autem ipse baltheum accepit:quo postea circa muros patriæ tractus est.Inde natum est illud comicum:Dii bene uertant quod agas.Nam & bona in peius:& mala in melius plerumq; mutantur. Subducere:Ex alto in campos disolui. Aquam:scilicet.Mincii fluminis.

CHRI. Quo te mœ.pe. Rusticanus modus loquendi & pastori uehementer quadrans:quanuis utatur ex politione. O lycida:Non uocantis:sed dolentis est O.Viui quasi dicat hanc calamitatem præstitit diuturna uita.Quod nunquam ueriti sumus. Vitium enim hominum est ut omnes sibi felicitatem proponãt: nunquam ad tristia respiciant.Quamobrem impremeditati sæpe opprimuntur a calamitatibus: quæ quidem quanto magis improuisæ sunt:tanto magis offendunt.Quapropter Cicero in tusculanis ostendit perturbationes grauiores etiam fieri:cum calamitates impræmeditatos nos subito inuadent: Quapropter grauius urgebatur Mœris ꝙ hæc mala non præuidisset. Migrate:Quasi dicat non reuersuri discedite. aliud enim est si dico:discedo hinc:aliter si dico migro.Nam qui discedit redibit fortasse paulo post.Qui autem migrat eo consilio discedit:ut alibi sit domicilium positurus.Qui se describit Maronis prædii terminos.

Oĩa carmĩbus ur̃m seruasse menalcã. MOE.
Audieras:& fama fuit:sed carmina tantum
Nostra ualent lycida tela inter martia:quãtũ
Chaonias dicunt aquila ueniente columbas.
Quod nisi me quacũq; nouas incidere lites.
Ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix:
Nec tuus hic mœris:nẽ uiuer̃t ipse mẽalcas.L
Heu cadit in queq̃ tãtũ scelus:heu tua nobis
Pene simul tecum solatia rapta menalca:
Quis cãeret nymphas qs humũ florẽtbꝰ her
Spargeret:aut uiridi fõtes ĩduceret ũbra bis

SER. Superiorẽ circũscriptionẽ intelligimus aut Virgilii aut omnium mantuanoꝝ agroꝝ ẽẽ. Fama fuit: Beniuolentiã Augusti fama uulgauerat sed belli actiaci necessitas impediuit. Menalcã: pro Virgilio ponit. Columbas:Quia minora auguria maioribus cedunt:nec ullarum uirium sunt: licet priora. Chaonias:Epiroticas.In epiro enim nemus erat:in quo colũbas dare responsa dicebant quod iccirco fingunt: quoniã thessala lingua peliades & columbæ & uaticinatrices mulieres dicũtur. Quacũq;:scilicet rõne.Recte autẽ augurioꝝ peritiã dat ei de quo dixerat sæpe lupũ fieri. Nouas.l.magna millitaria iurgia:Sinistra:Augures.n.designant lituo spacia: & eis dãt noĩa:ut pria pars antiqua posterior postica item dextra & sinistra.Dicit ergo cornicẽ de nulla pte uenisse:sed ab antiqua ad sinistra uolasse.Illex uero q̃

SER.

migro

Vel quæ ſublegi tacitus tibi carmina nuper:
Cum te ad delitias ferres amaryllida noſtras
Tityre dū redeo: breuis eſt uia: paſce capellas.
Et potum paſtas age tityre: & interagendum
Occurſare capro: cornu ferit ille caueto. Mœ
Immo hæc quæ uario: nec dū ꝑfecta cāebat:
Varre tuum nomē ſuperet mō mātua nobis:
Mantua ue miſeræ nimium uicina cremonæ.
Cantātes ſublime ferent ad ſydera cygni. LY
Sic tua cyrnæas fugiant examina taxos.

glādifera arbor ē cū cana ideſt uitioſa ē uitiū agroꝝ ſignificat ꝑ milites clamore & litibus gaudētes: ſicut cornix q̄ clamore lætaṫ: & alias aues īuadit. Augurium ergo prohibuit: ut abſtineret a militibus: q reten turi erāt agros. Tecū ſolatia: Nā cū ſuis ſolatiis cadꝫ poeta: qui nondū editis carminibus moriṫ. Nondū enī aliquod opus ſcripſerat Virgilius. Solatia: Latē ter tempora Auguſti carpit: ī qbus carmia nō oble ctationi fuere: ſed ſolatio: quod īfeliciū eē cōſueuit. Quis humū florētibus herbis ſpargeret: ſic ē dictū: ut dū phaetōtiadas muſco circūdat amara Corticis: atq; ſolo proceras erigit alnos. Fontes īduceret umbra: tegeret: cooperiret. Vel quæ ſublegi tacitus tibi carmina nuper: Ruſtica affectione ſe reminiſci illoꝝ carminū fingit: q̄ aliquādo a Virgilio licet īuito Romam eunti abſtulerat. Nam ſublegi eſt furatus ſum. Vnđ & ſacrilegus dicitur: qui ſacra legit ideſt furaṫ. Delitias noſtras: ideſt cōmunem amicam. Tityre dū redeo: breuis eſt uia: paſce capellas: Theocriti ſunt uerſus: uerbum ad uerbum tranſlati: ſed tamen Virgilii negociū continentes. Nam allegorice imperat ſuis: ut rem tueanṫ: nec tamen audeant contra Arii præceptum uenire. Interagendum: dum agis & honeſta locutio eſt. ſi dicamus: intercœnandum hoc ſum locutus. Nec dum ꝑfecta: nimiæ familiaritatis eſt ſignū ꝙ ei recitabat carmen nondum ad limam reductum. Dicit autem carmen quod quaſi cœperat in honorem Varri compōere: & per tranſitum ponit diuerſa ſchedia. Superet modo mantua nobis: Superſit: reddatur. Et hoc dicit: Si nobis mantua fuerit reddita: faciam ut te celebrent omnes poetæ. Mantua ue miſere nimium uicina cremonæ: Bene ingemit mantuanorum infelicitatem: quibus ſola obfuit uicinitas cremonenſium. Nam Caſſii: Bruti: & Antonii copias cremonenſes ſuſceperunt: quos etiam ipſos mire excuſat dicens: Miſeræ cremonæ: quæ etiam ſi uellet: minime tantis copiis poſſet reſiſtere. Nimium uicina: ideſt uſque ad periculum. Varre tuum nomen: Ordo eſt: Varre tuum nomen ſublime ferant ad ſydera cantantes cygni: ideſt poetæ. Sic Hora. de pindaro: Multa dyrcæum leuat aura cygnum. Sic tua cyrnæas fugiant examina taxos: uenenata arbor eſt: quæ abundat in Corſica. Hæc autem inſula græce cyrneæ dicitur: Vnde fecit hāc deriuationem cyrneas taxos: quibus paſtæ apes mel amariſſimum faciunt.

Fama Rumor

¶ CHRI. Fama fuit: Eſt perinde ac ſi dicat: uerum ē. Nā hoc differt a rumore fama. Quia rumor eſt earum rerū: quaꝝ nullus eſt certus auctor: ergo falſa res eſſe poteſt. Fama uero certos habet auctores: ergo res uera ut plurimū. Chaonias colūbas: Speciē pro genere ponit. Cæteꝝ chaonia pars epiri eſt: ī qua ē ſilua dodona. hæc oraculū habet dodonæi Iouis: quod reſpōſa dat ꝑ colūbas. Ait autē Herodotus in Clio hoc oraculū omniū quæ in Græcia ſunt antiquiſſimum eſſe: & circa ſui principia unicū. Addit ꝓterea & hoc quod in Dodona: & illud quod ī Lybia ē cōſtituiſſe duas ſacerdotes thebani Iouis quæ a phœnicibus abactæ huc altera: illuc altera peruenerum. Et hæ quidem ſacerdotes Iouis dicere: Antꝝ in loco dodonæi oraculi notatū eſſe. Duas nigras colūbas ex ægyptiaca Thebe euolaſſe: & eaꝝ alterā ī Lybia tēplū Ammonis ædificari iuſſiſſe. Alterā in dodona ſilua ſup fagū conſediſſe: uoceq; humana locuta: Illic Iouis oraculū conſtituendū dixiſſe. Sacerdotū uero eaꝝ q̄ in Dodona fuerūt: uetuſtiſſimā Promeniā uocatā eſſe: ſecundā Timereā: nouiſſimā Nicādrē. Verum idē Herodotus priori opinioni aſſentitur neq; credit colūbas: ſed mulieres e thebano tēplo ueniſſe. Nec miꝝ quod peliades ideſt columbas fuiſſe dicāt græci. Nā antiq̄ pelaſgoꝝ lingua mulieres peliades dicebanṫ. Quod āt dicūt colūbas fuiſſe nigras: ē ut noteṫ mulieres ægyptias fuiſſe: Et profecto eūdē ritū qui ī tēplo thebāni Iouis ē in dodoneo oraculo obſeruari affirmat. Siniſtra: Eſt in libris augurum: Cornicē a ſiniſtra parte augurium ratū facere. Et Cice. de diuinatiōe ait: Aliis auibus a dextra. Aliis a ſiniſtra datū ē: ut ratū auguriū faciāt. Et alibi cur a dextra coruus a ſiniſtra cornix facit ratū: Et Plau. ī aſinaria: picus & cornix ē a leua: coruus a dextra. Ilice: glādiferæ arbores maxime ſunt hæ: Robur: Quercus: Aeſculus: Ilex. Cerrus Suber: Fagus. Solatia rapta: Nō puto poetā uoluiſſe taxare tempora Auguſti. Itaq; ſentētiā credo eſſe hāc. Maximus mœror proueniſſet ex morte menalcæ. Sed tamē ſi carmīa aliqua reliquiſſet: attulliſſent illa qdē ſolatiū ī dolore. Nunc āt quia extinctus fuiſſet nullo relicto carmine nō ſolū menalcas ereptus fuiſſet nobis. Ex qua re multis ſequebatur mœror ſed ēt carmina q̄ ſolatio eē poſſent. Heu cadit. Magna exageratio ſceleris cū tātū putatur ut in nullū cadere poſſe exiſtimetur. Auget deinde duplici repetitiōe: heu & quis. Itē īterrogatione. Tityre dū redeo: Miꝝ poetæ īgeniū: ut aliēa carmīa ita ī ſuū opus trāſferat: ut ſeruata æglogæ lege: tamē qđ ad negociū ſuum pertinet allegorice īcludat. Vario: ī honorē Varii. Nōdū perfecta: Nā ſi ꝑfecta fuiſſent: nō fuiſſet arrepta ſolatio. Et ut honoret Varū oſtēdit ꝙ nō adhibuerat eū auditorē ut uoluptatē caperet: ſed iudicē ut errata corrigeret. Superet: ſuperſit: non deficiat: quod eſſet niſi reſtituerētur agri. Cyrneas: cyrnū appellāt græci īſulam: quam latini & inſulam ipſi corſicā dicunt. De qua Diodorus & Strabo contraria ſcribunt: Sed đ hoc alibi. Dicit āt Diodorus illā abūdare terebētia cæra & melle: & īcolas paſci lacte & melle & carminibus: plurimas āt ibi oriri taxos ex qbus mella amara ſunt.

Augurium cornix

cyrneas

Sic cytiſo paſtæ diſtentent ubera uaccæ:
Incipe ſi quid habes: & me fecere poetam

¶ SER. Dicūt: uerecūde ſuū meritū extenuat. Non enī ait ꝓbāt ſed dicūt: nec docti: ſed paſtores: qbus tamē nō credo. Vario poeta ē: de quo Hora. ſcribens

Pierides.sunt & mihi carmĩa:me quoq; dicũt
Vatem pastores:sed non ego credulus illis:
Namq; adhuc uario uideor nec dicere cinna
Digna:sed argutos iter strepere ãser olores. M
Id qdẽ ago:& tacitus lycida mecũ ipse uoluto
Si ualeam meminisse:neq; ẽ ignobile carmẽ.
Huc ades o galathea:quis ẽ nã ludus ĩ undis:
Hic uer purpureum:uarios hic flumina circũ
Fũdit humus flores hic cãdida populus ãtro
Imminet:& lentæ texunt umbracula uites
Huc ades:insani feriãt sine littora fluctus.LY
Quid:quæ te pura solum sub nocte canentẽ
Audierã:nuẽros memini:si uerba tenerẽ. M
Daphni qd ãtiquos signorum suspicis ortus.
Ecce dionæi processit cæsaris astrum:
Astrum quo segetes gauderẽt frugib⁹:& quo
Duceret apricis in collibus uua calorem.
Insere daphni pyros:carpẽt tua põa nepotes
Omĩa fert ætas:animũ quoq; sæpe ego lõgos:
Cantando puerũ memini me condere soles
Nũc oblita mihi tot carmĩa:uox quoq; mœri
Iam fugit ipsa: lupi moerin uidere priores.
Sed tamẽ ista satis:referet tibi sæpe mẽalcas L
Causando nostros in longum ducis amores.
Et nũc omne tibi stratum silet æquor:& oẽs
Aspice uentosi ceciderunt murmuris auræ.
Hinc adeo media ẽ nobis uia:nãq; sepulchrũ
Incipit apparere bianoris:hic ubi densas
Agricolæ stringunt frõdes:hic mœri cãamus.

Vario forti:& hostiũ uictor. Cinnã:& hic poeta qui scripsit smyrnã:quã.x.ãnis elimauit. Argutos: canoros. Anser:ad anserem quẽdã alludit Antonii poetã q eius laudes scribebat de quo Cice.in philipicis. Ex agro phalerno anseres pellãt.Ipsũ eni agro donarat Antoĩus. Huc ades:Versus Theocriti in qbus polyphemus ĩ scopulo sedẽs Galatheã uocat de fluctibus ad terrã.Cyclops amauit Galatheã:q̃ acim spto Cyclope amabat.At Cyclops eũ ĩteremit:q deoꝝ miseratiõe ĩ fõtẽ cõuersus ẽ:q Acilus dr̃ latĩe. Quis nam lu.in un.Ad maiorẽ terraꝝ laudẽ dicit ĩ mari nullã eẽ uoluptatẽ.Nã plena laus cõtrariaꝝ reꝝ cõtinet uitupationẽ. Insani:Magni. Pura:Serẽa. Numeros: Metra rhythmos. Cæsaris a.Cũ augu.Iulio pr̃i ludos celebraret die medio stella apuit. Ille cõfirmauit eẽ parẽtis.Vnde hæc scribũt. Dionæi:lõge repetitũ epithetõ a mr̃e Veneris Dione. Astꝝ:græce dixit:nã stelã debuit dicere. Gauderẽt fru.ad mẽsẽ alludit Iuliũ:q dictus ẽ ĩ honore cæsaris : quo uuæ & fruges maturescũt. Carpẽt.t.p.n.Ac si diceret: nihil ẽ ꝙ possis timere.Nã respicit qđ supra ĩuidiose dixit Insere nũc meliboee pyros. Fert : Aufert.Nã subito tacuit:qa nõ totius carminis potuit recordari. Animũ:Memoriã. Lõgos so.æstiuos dies ut tris adeo ĩ certos cæca caligĩe soles. Cõdere:Finire & ad occasũ ducere. Lupi mœri.aiũt phisici uoce deseri eum quẽ prior lupus uiderit Vnđ ẽ ꝓuerbiũ:Lupus ẽ ĩ fabula.Quotiẽs uenit de quo loqmur:& nobis aufert loquẽdi facultatẽ. Causãdo:Causas nectẽdo differs nr̃a desideria. Tibi:ĩ tuã gratiã. Bianoris: Hic Ocnus dictus ẽ.De quo ĩ.x.Fatidice mãthus & tusci filius amnis cõditor fuit mãtuæ dictus ẽ Bianor q̃si oĩo & corpore fortissimus απο τησ βιασ και ανηρ. Strĩgunt:Amputant : decutiunt: ut in georgi.Sed tamẽ & quernas frondes tunc stringere tempus.

¶CHRI.Cytiso:Quã herbã diximus afferre copiam lactis. Et me:& pro ẽt:ergo me quoq; ut pierides. Tria dicit qđ fecerũt illũ poetã pierides:ut sit fides ab auctoribus.Nã solũ musæ faciũt poetã. Sũt &.m. ut ostendat ad efectũ se eẽ poetã. Dicũt.u.p. Arguit a iudicio eoꝝ q sunt poetæ.Nã pastores hic ĩtelligit:q nouerũt canere carmĩa:ut de Corydone & de Thyrsiđ dictũ ẽ.Nec placet qđ dicit Ser.Pastores.i.ĩdocti.Nã ĩ ope bucolico pastores ẽt doctos dicimus:ut Cur nõ mopse boni.i.docti:ergo poetas.Quã obrẽ q̃uis musas magistras haberim:q̃uis carmĩa cõdiderĩ:q̃uis pastoꝝ iudicio ꝓber poeta:tamen nolo labi nimia crudelitate:eũ uideã me nõ posse æq̃re Variũ & Cin. poetas.Nec temere dixit credulus.Nã crudelitas uidetur esse eoꝝ q ultra q̃ oportet credũt. Hic.u.pp colores floꝝ purpureũ ergo pulchrũ.Nã ut aurũ dicimus pulchꝝ:& quoniã cætera excedat metalla:sic purpureũ:quoniã purpura reliquos colores superat. Cãdida.p.quẽadmodũ illud:Et glauca canẽtia frõde salicta: sic nũc dr̃ populus cãdida:quoniã frõdes hẽt ex altera pte albas. Texũt.u.Se ĩ texẽdo faciunt umbracula.Sũt.n.umbracula tegumẽta:q̃ faciũt umbras.Vmbella uero ẽ q̃ manu gestantes opponimus soli ut facies nõ lædatur radiis solaribus.Hac teneriores mulierculæ utũt cũ in sole sunt.Iuue.n.Et cui uiridẽ umbellã:cui succina mittas. Nũeros:Cõcẽtũ & modulationẽ:& ut græci dicũt rhythmos. Dionæi:Qui originẽ ducit ab ænea filio Vene.cuius mater fuit Dione.Alibi referemus tres Veneres:sed hic tãtũ dicã tertiã Venerẽ tertii Iouis & Dionæ filiã fuisse. Astꝝ:Cometẽ ĩtelligit:qui Augusto faustus apparuit ĩ ludis funebribus Iulii Cæsaris quos celebrabat Veneri genitrici.De quo ipse in quadã epistola:Apparuit ipsis meoꝝ dieꝝ ludis sydus crinitũ per septẽ dies ĩ regione cœli:q̃ sub septentrionibus est.Id oriebatur circa undecimã horã:clarum ex omnibus terris conspicuũ fuit:eo sydere credidere animã Cæsaris inter deos relatã:propterea id insigne capiti statutæ ĩ foro positæ adiectum est.Animũ:memoriam.Nam memoriæ organum ad siccitatẽ tendere oportet.Veꝝ ĩ sene q̃uis humor naturalis defecerit:& calor defectu pabuli quod ẽ sibi in humore extinctus sit:abundat humor noxius qui memoriam humefaciens corrumpit.Lupus ãt si ante uideat hominẽ q̃ ab illo uideatᷣ:reddit eũ raucum Vnđ cũ aliqs loquẽtibus superuẽit:cuius preæsẽtia illi tacere coganᷣ ꝓuerbiũ ẽ:Lupus ẽ ĩ fabula.Pli.đ lupis ita scri.sed ĩ italia quoq; creditᷣ lupoꝝ uisus eẽ noxius uocẽ q̃ hoĩnis quem priores cõtẽplẽtur adimere ad p̃sens.

Vmbraculum
Vmbella
Cometæ
Lupus

SERVI. Tamen:Etiam ſi paululum quieſcentes canamus. Vſque:Iugiter. Hoc faſce:Ná ipſe ædos portabo.Faſcem enim onus appellat.Sic in Georgi/ cis Inuiſo ſub faſce uiam dum carpit. Deſine plura puer:Arguit nimii deſiderii.Quod inſtat.Vt place/ mus centurionem. Ipſe:Virgilius:cuius reditu ſpe rat libertatem agrorum:uel ipſe Auguſtus qui rede at a bello actiaco.

Hic hædos depone tamen ueniemus in urbē.
Aut ſi nos pluuiam ne coligat ante ueremur
Cantantes licet uſq; minus uia lædet eamus.
Cantãtes ut eamus:ego hoc te faſce leuabo. M
Deſine plura puer:& qd' nũc inſtat agamus:
Carmina tũ melius:cũ uenerit ipſe: canemus.

CHRI. Pluuiam:Honeſtior locutio eſt ueremur pluuiam ne nos colligat q̃ ſi dicas ueremur ne nos pluuia colligat. Minus uia ledet : Nam & cautus & face/ tus ſermo efficit iter ita iocundum ut laborem eundi non ſentiamus.Vnde publius qui minos ſcripſit ait:co mes facundus in uia pro uehiculo eſt. Deſine plu.Et leuitatem in cupiditate pueri & maturum in ſene conſi lium oſtẽdit.Lycidas enĩ nec ſuo nec congruo tẽpore cãtus q occioſo℞ ſũt quærebat Menalcas ĩ tanta re℞ ꝑ turbatiõe iis q̃ iſtabat.difficultatibus cõſulẽdũ:& cãtũ ad ociũ reſeruãdũ eẽ cẽſebat.atq; ita ſeruato decoro & puer q; ardẽtioris ætatis ẽ uoluptatẽ q̃rebat:& uir ĩ quo iã maturiꝰ eẽ ꝯſillũ oportet ſeria iocis ꝓferẽda cẽſebat.

SER.

Xtremũ hunc ar.Gallus poeta eximi/ us fuit q Euphorionẽ in latinũ trãſtu lit. Et de Cytheride q̃ fuerat uolũini liberta & a ſe amata ſcripſit li.iiii.Pri/ mum iter amicos Auguſti enũeratus primus ægyptii ꝑfectus fuit.ac mox ĩ ſuſpitionem tanquam qui ĩ auguſtum coniuraſſet ĩ cidens ĩterfectus eſt.Hunc adeo dilexit Maro ut q̃r/ ti Georgico.a medio ad finẽ poſuerit ſuas laudes:q̃s deinde iuſſu Auguſti in fabulã Ariſtei mutauit. hũc igit' nũc cõſolat' cũ cytheris illo cõtempto Antoniũ ĩ Galliam ſecuta ſit.Nõ autem iuſſit Auguſtus hanc æglogam mutari:quoniam potius ad uitupationẽ q̃ ad Galli laudem pertinet.Nam Galli in turpi amo re impacientia oſtẽditur:& aperte Antonius carpit' inimicus Auguſti quem contra romanum morem cytheris in caſtra ſit ſecuta. Laborem:Non mihi.nã ludus eſt poetarum ſcriber̃:ſed tibi arethuſa ut nym pha uirginitate gaudens præſtet cantilenas d̃ amo re. Vnde rogat dicens cõcede:& uerecũ de pauca ro/ gat & adiurat:ut ſic tibi cum fluctus.ſ.l.ſ.p Arethuſã autem muſam ſiculam bucolicum Theocriti ĩuocat carmẽ. Pauca:Nõ ad cæterarũ æglogar℞ cõpationẽ ſed quãtum ad Galli ſcripta pertinet.

Poeta de Galli inſano amore. æglogia decima & ultima.

Xtremum hunc arethuſa mihi concede laborem.
Pauca meo gallo:ſed quæ legat ipſa lycoris
Carmĩa ſunt dicenda.neget q̃s carmĩa gallo.
Sic tibi cum fluctus ſubterlabere ſicanos:
Doris amara ſuam non intermiſceat undam.
Incipe ſolicitos galli dicamus amores.
Dum tenera attõdent ſimæ uirgulta capellæ.
Non canimus ſurdis:reſpõdẽt omnia ſyluæ.
Q uæ nemora:aut q̃ uos ſaltus habuere puel
Naiades:ĩdigno cũ gallus amore periret. læ
Nam neq; parnaſi uobis iuga nam neq; pĩdi

Fluctus ſubter.l.ſ.Aliqui dicunt ad Aretuſã nymphã Siciliæ Alpheũ d̃ Elide ueire ꝑ maria ſecũdũ qđ alibi dixit:Alpheus fama ẽ huc elidis amnẽ.Aliq dicũt Arethuſam ĩ fõtẽ mu/ tatã Alpheũ fugere:& de elide in Siciliã uenire:qđ nunc ſequit'. Doris:mater nympharum quã ꝑ mari põit. Solicitos:Solicitudinis & cura℞ plenos.Lycorim aũt pro cytheride poſuit.Fuerunt ãt eodem tempore no/ biles meretrices tres:cytheris:origo:arbuſcula.Hora.Exploſa arbuſcula dixit.Et alibi ut quõdã marſeus ama tor Originis ille q patriũ mĩme donat fondũq; larẽq;. Simæ:Græcũ eſt.i.preſſis naribus.Hoc epitheton The ocritus dat ꝑcipue apibus. Reſpõdẽt:per echo. Quæ nemora: Ex æglogia Theocriti ſunt in qua Daphnis ſuum deflet amorẽ. Naiades.Nymphas ſimpliciter accipe.Nã proprie oreades dixiſſet.Naiades enim fõtiũ Oreades montium ſunt:ſed quia eaſdem diximus nymphas & muſas uidetur dicere ſi muſæ affuiſſent ideſt ſi dediſſet operã poeticæ:nõ ĩcidiſſet in has difficultates amoris. Indigno:uel meretricio uel magno.Nã En/ nius Indignas turres magnas dixit.Parnaſus & pindus mõtes ſunt Theſſaliæ Apollinis & muſis ſacri.

CHRI. Extremũ.a.l.Recte ſerui.laborẽ ad Areth.refert Ver℞ q; dicit poetas ludere:habet ꝑfecto huiuſce modi exercitatio mõ recte res procedat ſummã aĩmi uoluptatẽ:ſed ſũmo labori adiũctam. Nã teſte Hora. Qui ſtudet optatã curſu contingere mœtã:Multa tulit fecitq; puer ſudauit & alſit. Abſtinuit uenere & bac/ cho:Et Iuue.ẽt de poeta dixit:Vt dignus uenias hederis:& imagine macra:& Perſi.Pallidamq; pyrenem dixit Eſt igitur laborioſiſſima res in poeta egregiũ euadere. Meo:q.d.Cui tantũ gratificari cupio. Pauca: ſed ta/ men q̃ huiuſcemodi ſint & ipſa Lycoris legat.q.d.iis moueatur. Neget.q.c.gallo cum ille optimus poeta ſit & poſſit aliis carmina ſcribere :Vel dicit quis tam durus erit qui nolit cõſolari gallum amorem pitum. Are/ thuſã autẽ nymphã pro muſa poſuit.Eſt tamen una ex illis nymphis quas in georgi.enumerat.Et tãdẽ poſi/ tis uelox arethuſa ſagittis. Doris:oceani filia & Nerei eius fratris uxor.Hic uero pro ipſo mari capit'. Quæ nemora:dolet nõ affuiſſe nymphas in mœrore Galli.Nam ſolitudo oẽs dolores auget & q; ꝑ nymphas mu/ ſas intelligat apparet : quia põit Parnaſum quem muſæ ĩcolunt.& latenter ĩfert nõ ſupatũ fuiſſe ab amore ſi muſæ affuiſſẽt.i.ſi ſtudiis operã dediſſet:& nõ marcuiſſet ocio.Nã ait Naſo:Ocio ſi tol.peri.cupi.arcus.

Doris

SERVI. Aonie Aganippe:nomĩatiui ſunt ſingulares. Agãippe: fons ẽ Boetiæ:q̃ aonia dicit̃.Sola:deſerta. Circũ.i.circa gallũ eius amore ſtupẽtes.Sẽſus ẽ ut nõ pœnitet oues ſtare circa te ita: te nõ pœniteat illarũ.Nã & Adonis ouiũ fuit paſtor:& ꝙ ait noſtri miſcuit ſuã pſonam ut frequenter cõſueuit. Nec te pœniteat.p.al/legorice.i.nec erubeſcas bucolica ſcribere. Vpilio : pp metrũ dixit græce ut ουνομα ꝓ ονομα.ſic upilio pro opilio. Tradi:ſtulti:ſic Terẽtius.Tardus ẽ. Nam porci cito ambulãt. Vuidus:pinguis ẽ autẽ uuidum id qđ intrinſecũ habet humorem. Vnde uua:Humidum quod extrinſecus:ſed cõfunduntur plerũq;. Iſte: tã turpis tam ĩpatiens. Tu cura:Irriſorie.q.d.ea pro qua ita ſollicitus es te reliquit:& alium ẽ ſecuta. Recte autem cum alii interrogãt ipſe Apollo qui uaticinii eſt deus diuinat. Vidimus ipſi nam ſolent numina plerunq; ruſticis ſe offerre Dicit autem ea numina quæ frequenter amauerunt ad amatorem ueniſſe. Nam Apollo daphnem: Pan Syringa:Siluãus Cupreſſum amauit. Sãguineis:Facie enim rubẽti pingitur pan propter ætheris ſimilitudinem. Aether autẽ eſt Iuppiter:Vnde etiam triumphãtes qui oĩs habent Iouis inſigna:ſcæptrum & palmatam togam:qua utebant̃ illi qui palmam merebantur: Vnde ait Iuuenalis : in tunica Iouis faciem quoq; de rubrica illinunt: inſtar coloris ætherei. Amor non talia curat:Quaſi expertus loquitur. Triſtis at ille: alii tamen ſuperioribus iungunt:Sed melius eſt ut ſic legamus:Tamen cantabitis.Vt ſit ſenſus:licet ego duro amore conſumar:tamen erit ſolatium quia meus amor erit ueſtra cantilena quandoq;. Oſſa quieſcent:nam ſe dicit eſſe moriturum. Olim:futuri temporis eſt modo. Aut cuſtos gregis:ac ſi diceret. Quid mihi cũ urbibus : ubi ſunt meretrices tam pulchræ q̃ perfidæ. Quicunq; furor:omnis amor plẽus furoris eſt. Hic gelidi fontes:ac ſi diceret: Quid te iuuat inter frigora gallicana demorari. Hunc inſanus amor: Hinc uſq; ad finem amatoris oſtenditur inconſtantia : cui electa diſplicent ſtatim. Tela inter media atque.a.d.h.ex affectu amantis.Ibi enim ſe putat ubi amica eſt.

Vulla moram facere:neq; aonie aganippe.
Illum etiam lauri etiam fleuere myricæ.
Pinifer illum etiam ſola ſub rupe iacentem
Mænalus:& gelidi fleuerunt ſaxa lycæi.
Stant & oues circum:noſtri nec pœnitet illas.
Nec te pœniteat pecoris diuine poeta.
Et formoſus ouis ad flumina pauit adonis.
Venit & upilio:tardi uenere ſubulci:
Vuidus hiberna uenit de glãde menalcas:
Omnes unde amor iſte rogãt tibi uẽit apollo:
Galle quid inſanis inquit tua cura lycoris:
Perq; niues aliũ perq; horida caſtra ſecuta eſt
Venit & agreſti capitis ſiluanus honore:
Florentes ferulas & grandia lilia quaſſans.
Pan deus arcadiæ uenit:quem uidimus ipſi
Sanguineis ebuli baccis minioq; rubentem:
Et quis erit modus ĩquit:amor nõ talia curat.
Nec lachrimis crudelis amor:nec graĩa riuis:
Nec cytiſo ſaturãtur apes:nec frõde capellæ.
Triſtis at ille tamen cantabitis arcades inquit
Montibus hæc ueſtris: ſoli cantare periti
Arcades:o mihi tum q̃ moliter oſſa quieſcẽt:
Veſtra meos olim ſi fiſtula dicat amores:
Atq; utinam ex uobis unus ueſtriq; fuiſſem
Aut cuſtos gregis:aut maturæ uinitor uuæ
Certe ſiue mihi phyllis:ſiue eſſet amyntas:
Seu quicũq; furor.quid tũ ſi fuſcus amyntas
Et nigræ uiolæ ſunt & uacinia nigra:
Mecum inter ſalices lenta ſub uite iaceret.
Serta mihi phyllis legeret:cãtaret amyntas
Hic gelidi fontes:hic molia prata lycori:
Hic nemus hic ipſo tecum conſumerer æuo.
Hunc inſanus amor duri me martis in armis
Tela inter media atq; aduerſos detĩet hoſtes.

CHRI. Aonie:Aones populi antiqui Boetiæ fuerunt eſunio profugi:a quibus Aones montes dicuntur:in quibus fons eſt Aganippe ait Strabo Lactati. Vero ait Aon Neptuni filius.A quo Aonia pars Boetiæ dicam eſt.Theudontius ait hunc factione ex Apulia pulſum in boetiam ueniſſe:& ibi imperaſſe:& Neptuni filium habitum cum Oncheſti Apuli uir ditiſſimi eſſet filius:& ab hoc Aoniam dictam. Adoni: ex Papho Cypri rege natus ẽ.Cinara uero Myrrham filiam habuit: quæ ex patres inſcio tamen cum filia concumbere Adonem genuit: quia Venere amatus fuit: & demum ab apro in ſiluis cæſu : a Venere poſt multas lachrymas in florem purpureum immutatus eſt.Qui uero ad hiſtoriam fabulam referunt:Venerem Syriam fuiſſe tradunt ex matre Cypria : quæ Adoni nupſit:& ut Lactantio placet meretriciam artem inſtituit. Macro.autem rem ad Phyſicen refert: aitque Adonem pro ſole uenerem uero pro ſuperiori terræ hemiſperio quod nos ĩcolimus poni : ut Proſerpina ponit̃ pro inferiori.Ergo Venus.i.terra gaudet Adõe cum ſol per ſuperiorem zodiaci partem decurrens uer atq; æſtatem facit:tuncq; ridet floribus frõdibuſq; ornata.Cum uero per ſigna meridiana fert̃ quoniam ad aliud reſpicit hemiſperũ:& a noſtro recedit: eripit̃ ſibi a Proſerpina Adonis atq; ab apro interficitur ĩdeſt ab hyeme: quæ quidem frigore glacieque hiſpida eſt ut aper:lugetque tunc terra ideſt uẽus quia nubibus pluuiiſque triſtatur hyemis tempore. Mox tamen redeunte uere : iterum ridet herbis & floribus & frondibus . Ideoque Aprilis ueneri dicatus eſt.Eadem etiam ratione:Iſiſque ideſt terra Oſirim ideſt ſolem aduc Aegyptios luget. Hæc ait Macro.Euſebius autem Pamphilus ait apud Priſcos Adonim Atinque arborum frugumque flores intelligi . Sed uolunt Atim eos flores ſignificare qui ante maturitatem decidunt:

Aones

Aon

Adõis

Vẽus

Atis

Vpilio gládes Poma Nuces Baccæ Acini Silua/nus Ferula Ebu/lus Miniũ

neq; fructum gignunt.Proptereaq; illum emaſculatum poetæ fingunt. Adoné uero uolunt eos flores ſigni ficare qui fructus ꝓducunt: quapropter illo gaudet terra. Vpilio: cũ græci uolunt o micron.i.breue lõgum efficere adiũgunt illi.v.ut ορεα ουρεα.Ergo cũ ſit opilio quaſi ouilio cuſtos ouiũ.mutauit o í u:é ꝑ ου diphtõ go græco:quo diphtõgo nos latini caremus. Subulci:A ſuibus dictũ eſt. Hiberna:Quia hiberno tpe iá ma turæ legant. Glãdes:dixius.n.í ſupioribus Glãdes eé a Quercu: Robore Ilice:Aeſculo:Cerro:Subere:Fago: & Galla.Et diximus primũ mortaliũ cibũ glãdes fuiſſe.Aſſerit tamé ét Pli.ſua tépeſtate ꝑ Hiſpáias inſeri glan des ſecũdis méſes eaſq; tamé cinere toſtas eé dulciores.Erat aũt cautũ duodecí tabulis: Glãdé in alienũ fundũ ꝓcidété licere colligere.Oíum át arboꝝ fructus aut poma appellant:ut mala & pyra.Aut nuces : ut iuglãdes: glãdes:auellãæ:amigdolæ:caſtaneæ.Aut bacchæ:ut ſunt:oleæ:lauri:& corni:Aut ſunt acini ut uuæ: malipũi/ ci:ſãbuci:& ebuli. Siluãus:deũ ſiluaꝝ hunc putabã & fœtus mulieribuſq; nocere.Itaq; ne noctu ingrediés il las uexaret tres illis deos cuſtodes adhibebát.Sed eoꝝ deorũ ſignificandorũ cauſa tres mortales noctu circui re limina domus uidebát:ut primus limé ſecuri feriret:ſecũdus pilo tũderet:tertius ſcopis deuerreret : ut his datis culturæ ſignis ſiluanus ꝓhiberet intrare. Ná nec arbores cædunt putant:ue ſine ferro : nec far conficit ſine pilo:nec fruges coaceruant ſine ſcopis.Ab iis auté tribus tres nominant deos ait Varro.De Apolline auté qué hic ítelligit nomiũ.i.paſtoralé dicemus alio loco. Ferulas:ferula ut ait Diaſcorid's:enteriõ appellat. Hæc in calidis ut ait Pli.naſcit locis atq; trans maria géiculatis nodoſa ſcapis:Duo eius genera:quæ in altũ aſſurgit Narthex dicit.Marchetia uero ſemper humilis.Natura eadé quæ aneto & fructu ſimilis. Nulli fruti cum le/ uitaſq; maior:ob id facilé baculum ſenectuti præbet.Quæ ab uno capite diuidit í cacumíe fœmina putatur. Ferula reliquis animalibus peſtiferũ pabulũ præbet.Aſinis uero gratiſſima é quare id aímal baccho aſſignat cui & ferula:Semen eius in Italia cibus eſt:condit in urceis & durat ad annũ.Ignem ferula optime ſeruari cer/ tũ eſt.Et a ſole igné Prometheũ furatũ ferula ſeruaſſe fabulant. Baccis:pro acinis poſuit de quibus diximus in ſuperioribus. Ebuli:ebulus chameactis.i.humilis ſambucus.Nam actis græce ſambucus dicit.Ergo hu/ milis:qa nõ ſurgit í altitudiné arboris ut ſambucus:ſed paꝝ extolitur a terra uerũ frondes & flores & acinos ſimiles habet ſambuco.Si ex ebulo fiat emplaſtrũ cũ ſepo hircino confert podagræ.Si ſedeat in eius decoctio ne expellit ſecunda & confert hydropiſi.Succus ímiſſus in aures ſedat ſibilũ.Si ebibatur confert morſibus ue/ nenatorum. Minio:In argenteis metallis inuenitur:Romæ in ſumma religiõe fuit.Ná Ioui ſimulachri facié diebus feſtis illini ſolitum erat.Corpora etiam triumphantium minio illiniebantur.Quin & a cenſoribus in primis Iuppiter miniandus locabatur.Moliton uocant græci.Alii cinnabari: quamuis uidi cinnabare appella re ſemen draconis eliſi pondere elephantis in morte cadentis permixto utriuſq; animalis ſanguíe.Multa alia de minio reperies apud Plinium. Triſtis:oſtendit ꝙ perditus ſit ex amore qui nulla ratiõe ne adeo quidé in/ de remoueri poſſit:potiuſq; in illo mori ꝙ liberari uelit ſolatiumq; poſt mortem iá quærat ex arcadum canti bus.Dolet deide ſe nõ fuiſſe unũ ex illis cũ quocũq; alio amore:poſt hæc íuitat Lycorim ad uoluptates ruſti/ canæ uitæ.In quibus ſi cum illam fuiſſet:ſperabat ſe poſſe conſumare æuum.Id eſt peruenire ad ultimá æta/ tem:qua priuatus præſentem uideat mortem.

SER. Nec ſit mihi credere: per parentheſim : & hi uerſus đ galli uolumíe tráſlati ſũt. Dura:Quæ amo ré ſpnis:& gallicana potes frigora fer. Sola:ut illud Sola domo mœrens uacua. Ibo & chalcidico:In Eu boea íſula Chalcis é urbs de ꝙ fuit Euphoriõ:qué trá ſtulit gallus:ergo Ibo & Theocritio ſtilo caná carmía Euphoriõis. Spelæa:græce ꝓ ſpelũcis. Creſcét illæ Iterũ diſplicet ne cum arboribus eius creſcát amores. Parthéios.parthéius mõs é í Arcadia a uirginibus di ctus: ꝙ illic uéari cõſueuernnt.Hamarides nymphæ quæ cum arboribus oriunt & occidũt: qualis fuit il la quá Eriſithõ occidit.Qui cũ arboré ícideret uox í de & ſanguis erupit ut Oui.docet. Nec carmía:qa di xerat carmía paſtoris ſiculi. Cõcedite ſylue:ꝑꝑ illud Iá mihi ꝑ rupes uiđor lucoſq; ſonátes. Nec ſi frigori bus:Sñia é nec maxís í frigoribꝰ: nec maxís í caloribꝰ poſitus põt carere amore. Et phyſice : loqt:ꝙ cõtra ria cõtrariis curát aut ſimilibus. Sitõias:Sitõ mõs é Traciæ. Verſemus: paſcamus. Gracili.f.allegorice oſtédit ſe cõpoſuiſſe hũc librũ téui ſtilo. Quátũ ue. amo Gallũ:ſed latéter ſicut arbores creſcũt & hoc ꝑꝑ cæſaré. Frugibus quáto magis hoíbus. Capellæ ue recũde ſe capellaꝝ.i.uiliũ aíaliũ dicit paſtoré:ná buco lica ſcribés:boũ ſe paſtoré debuit dicer ſed uitás arro gátiá ultimũ ſe & íí pricipé í ſcribédis bucolicis facit. CHRI. Tu ꝓcul a patria:nec.ſ.m.c.tantũ.ſ.facimus uoluit eím exprimere ne illũ exprimeret: ne illá offen

Tu procul a patria:nec ſit mihi credere tãtũ:
Alpinas ah dura niues & frigora rheni
Me ſine ſola uides:ah te ne frigora lædant:
Ah tibi ne teneras glaties ſecet aſpera plantas.
Ibo & chalcidico quæ ſunt mihi cõdita uerſu
Carmina paſtoris ſiculi modulabor auena.
Certum eſt in ſiluis inter ſpelæa ferarum
Malle pati:teneriſq; meos incidere amores
Arboribus:creſcent illæ:creſcetis amores.
Interea mixtis luſtrabo mænala nymphis:
Aut acres uenabor apros:nõ me ulla uetabũt
Frigora parthenios canibus circũdare ſaltus.
Iam mihi per rupes uideor lucoſq; ſonantes
Ire:libet partho torquere cydonia cornu
Spicula:tanq; hæc ſit noſtri medicina furoris:
Aut deus ille malis hominũ mite ſcere dicat.
Iam neq; amadryades rurſus:nec caria nobis
Ipſa placent.ipſæ rurſus concedite ſiluæ.
Non illum noſtri poſſunt mutare labores:
Nec ſi frigoribus mediis hebrumq; bibamus

Sytoniasqꝫ niues hyemis subeamus aquosæ
Nec si cum moriens alta liberaret in ulmo:
Aethiopũ uersemus oues sub sydere cancri.
Omnia uincit amor:& nos cedamus amori.
Hæc sat erit diuæ uestrum cecinisse pœtam:
Dum sedet:& gracili fiscellam texit hibisco
Pierides:uos hæc facietis maxima gallo
Gallo:cuius amor tãtum mihi crescit ĩ horas:
Quantũ uere nouo uiridis se subiicit alnus.
Surgamus:solet esse grauis cãtantibus ũbra:
Iuniperi grauis ũbra:nocẽt:& frugibus ũbræ.
Ite domum saturæ uẽit hesperus ite capellæ.

P. Virgilii Maronis Bucolicorum finis.

deret.nã ex afectu amoris ita alloquebat̃ ut p̃senté eẽ putaret. Ah:repetitio ẽ ut ex uehemẽtia maioré do loré exprimat. Teneras:huic opponit aspera q̃ oppo sitio cõtrarioꝝ uehemẽter affectũ auget. Certũ est: penitus decreui.Ostẽdit aũt poeta ĩ amãtibus iniuria affectis alternatim ĩsurgere mõ indignationẽ ex ipsa accepta iniuria:quã rem amatã reliquere decernunt paulo aũt post affectũ amoris quo ĩdignatio illa non solũ mitigat̃:sed pẽitus tollit̃: Vnde est illud ꝓpertia nũ:Si dolor affuerit credꝫ redibit amor. Hĩc orit̃ sum ma leuitas ĩ amante summaqꝫ incõstãtia:ut q̃ tam se uere paulo ãte decreuerat mox pẽitus damnet. Quã rem Terẽtiãus Parmẽo mirifice exprimit. Malle pa ti:malle obdurare contra amorẽ:neqꝫ illã amplius cu rare. Tenerisqꝫ:qđ si solatiũ aliquod mei desiderii. Deĩde damnat hoc cõsiliũ ueluti nocituꝝ:qa ex ea re magis accẽderet̃.Post hæc quærit duplicẽ medicinã. Nã amor aut alio amor̃ tollit̃:Vnde Ouidius: Succes sore nouo tollit̃ oĩs amãs. Vt eĩm clauo clauus trudi tur:sic amor amore pellit̃.Hinc ẽ qđ ait:Interea mixtus lustrabo mænala nymphis.Aut qđ multo ualidius ẽ decernit se uitã ꝑiculosam & laboriosam exercere.Nã quod apud Terentiũ ait:Menedemus uerissimũ ẽ amo rẽ & gigni & facile nutriri ex ocio & delicata uita. Frigora:Na si amor inflãmat facile frigore extinguent̃ flã mæ. Saltus:oĩa loca sunt q̃ inculta ad syluas & ad pecudũ pastus reliquunt̃. Parthenios:Parthẽius flumen ẽ Arcadiæ dicatũ uirginibus.Nã παρτενοσ uirgo ẽ. Alii illũ ĩ Paphlagonia eẽ uolunt. Cydonia:Cydon urbs ẽ ĩ Creta:ubi sunt optimi calami ad sagittas cõficiẽdas. Et quoniã apud parthos populos erãt optimi sagittarii admiscuit Cydonia & parthica. Sub sydere cancri:ubi ĩgentissimi sunt calores.Nam ĩ prima parte cancri sol ſtitium æstiuũ est.Et cancer supra caput æthiopũ perpẽdiculariter radios iacit:adeo ut Syene quæ supra Ale xandriã quinqꝫ milia stadioꝝ est in meridie solstitii nulla umbra sit.Ibi puteus experimenti gratia factus to tus illuminatur intrat autem cancrum sol die tertiadecima Iulii.Sed ista est solstitium ut ab octaua die huius mensis usqꝫ ad quindecimã sit semper lux quindecim horarũ & tertiæ partis unius horæ. Hæbꝝqꝫ.b.Thra ciæ flumen est:quod ubi mari admiscetur Tentoris portum habet:& Polydori tumulum. Liber:qui interi or est nedum cortex qui est exterior. Et nos cedamus amori:quasi dicat si amor omnia uĩcit: temerarius ui dear si uelim illis obstare. Fiscellam:uas est uimineum.Est autem diminutiuũ sed eius primitiuum potius ĩ masculino profert̃ fiscus:in quo cũ olim pecunia quæ ænea erat ĩ ærario conderetur:pro ipo ærario ponitur. Ibisco:species maluæ est:latinum maluasicum uocãt.In arabice Cathyn.Eadem herba althea est:de qua Ma cer.Altheam maluæ speciẽ nullus negat esse.Altheãqꝫ dicunt illam quæ crescit in altum. In horas: per singu las horas. Alnus: arbor fluuiatilis est:quæ propter assiduum humorem celerrime crescit. Subiicit:sursum iacit se.i.erigitur:puto esse ex antiqua præpositione subsum quod est sursum. Cato de re agraria:Si male ara bit radices subsum adhibunt crassiores fient:& in radices uires oleæ abibunt. Finis.

CHRISTOPHORI Landini Florẽtini interpretationes Georgicoꝝ Maronis ad Petrũ medicem Procemiũ.

FOElices ꝓfecto petre Mediceas ac ꝑ beatos priscos illos mortales uixisse crediderĩ q inter gre ges armẽtaqꝫ ĩ agris ꝺgẽtes ꝓcul ab oĩ aĩoꝝ ꝑturbatiõe ita negocia sua ꝑagebãt:ut trãqllissimo ocio fruerẽt̃:Quippe q iis:q̃s sanctissima oĩum parẽs terra ꝓducit opibus cõtenti sũmas tũ de mũ se opes assecutos putarẽt:cũ ea q̃ natura ꝺsiderat:ẽ aũt paucis minimisqꝫ cõtẽta natura:abũ de sibi adeẽnt.Quo qdẽ tpe suis qsqꝫ p̃sentibus rebus delectatus neqꝫ auaritia neqꝫ ãbitione cru ciabat̃.Nulla erat ĩ eũ q aut plura:aut maiora possideret ĩuidia.Et cũ ꝑꝑ animi modestiã nullũ iurgiũ,nulla ĩ queq̃ cõferret̃ iniuria ne minimũ qdẽ odii uestigiũ appebat.In uictu uero sobrietas: & epulaꝝ poculoꝝqꝫ plebia simplicitas:ac dẽiqꝫ ĩ oĩ cultus genere ꝑsimõia cunctos mortales ĩtra tꝑantiæ fines contine bat:neqꝫ dictũ ullũ neqꝫ factũ nõ dicã libidinosũ:sed ne paulo qdẽ lasiuius usq̃ appebat. In huiuscemodi igr̃ ui tæ gener̃ tã qeto tãqꝫ trãqllo qs nõ iur̃ crediꝺrit mortale.Ipos neqꝫ ĩani ulla: leuiuscula uel lætitia exultãtes ne qꝫ ardẽtioribus cupiditatibꝫ æstuãtes nõ timore ĩminẽtiũ ꝑiculoꝝ exterriores:nõ ex edẽtibus ægritudinibus cruciatos passim felicissime uixisse.Ac si q ĩ tãta turba extiterũt ĩ qbus excellẽtius diuiniusqꝫ naturæ beneficio ĩgeniũ elucesceret:potuisse eos sese colligere atqꝫ mẽtes ita a sensu se uocare : cũctaqꝫ terrẽa ac momẽtanea ita cõtẽnere:ut cognitioni maxiaꝝ reꝝ q̃ humãus aĩus ueluti nectare ãbrosiaqꝫ aliter ardẽter ĩcũberent.Hos igr̃ magnaꝝ reꝝ:prios auctores:& q multis sæculis ãte eos quos nũc ꝓferimus atqꝫ p̃ferius floruerĩt facile fuisse crediderĩ.Nã queadmodũ qđ suapte natura fœlix ac pĩgue solũ ẽ tũ demũ uberrios fructus edit si sẽtes fructi cesqꝫ oẽs:atqꝫ oẽs q̃ noxiæ sũt herbe ĩde radicitꝫ uellãt̃:sic hoĩum ĩgẽia & si ad q̃qꝫ maxĩa p̃clarissimaqꝫ nata sit tamẽ nisi uariaꝝ ac ĩter se dissidẽtiũ ꝑturbationũ seĩa qbus exagitati nihil altũ excelsũue ĩspicimus pẽitus ĩ no bis extĩguãt̃:nũq̃ ĩ origĩs nr̃æ q̃ diuĩa cælestisqꝫ ẽ recordationẽ redire ualebimus.Quas ob res nemo aut tã re rũ oĩum ignarus:aut ĩ coẽm oĩum optimã pentẽ tã iniquus tãqꝫ ĩpius iudex ĩueĩet̃ q nõ optĩe ac liberalissime uel a natura uel ab eo potius a quo oĩs natura ẽ nobiscũ actũ eẽ neget.nã cũ nos ex aĩo corpeqꝫ constare uolue

rit: Alteri ĩ prĩs ĩgeniũ dedit quo illũ excolerẽ atq exultũ ad diuiaꝝ reꝝ unđ originẽ ducit cognitionẽ erigere
ualeamus. Alteri tãtã tãq uariã ac suauẽ multoꝝ fructuũ diuersaꝝq frugũ copiã ꝑbuit: ut sine cuiusꝙ̃ iiuria:
sine multo labore abũde ali possit: ut simul & dũ ĩ hoc ĩferiori mõ ꝑegrinamur hac ꝙ̃ uiuimus uita frui: & cũ
ĩde discesserimus ad sũpas cælestesq sedes euolare facile possimus. Veꝝ nos uix dũ ĩ lucẽ ꝓducti sumus cum
malis moribus: ac pessimis exẽplis deprauati: naturales uoluptates aspnamur: atq ĩ numeris iisdemq ĩ exple
bilibus cupiditatibus ĩcensi ita in ꝑceps ferimur ut arecta uia lõge aberrãtes naturã nostrã dediscamus: ac ho/
minẽ penitus exuamus. Qua qdẽ ex recirceis poculis ĩmutati ĩ ĩmãissimas bæluas cõuertimur. Quid. n. a sue
uoluptuosus differtꝰ aut quid cum uerso nõ habet iracundus cõeꝰ Nec expssus ꝑsonã ullã agit ĩ scena histrio ꝙ̃
aut crudelitate tygres: aut auaritia lupi a nobis agunẽ: ut nihil deniq ꝑter sitũ figuraꝝq mẽbroꝝ qđ quidẽ
hominis sit iã retineamus Atq ut paucis cõcludã usq adeo uita humana a priscis illis aureisq seculis degene
rauit: ut si uetustissimi illi uiri: nõ dicã Abrahã: nõ Isac: nõ Iacob: nõ r̃liquos eiusdẽ ætatis ꝗ ĩ pascuis atq agris
degentes artes uarias ac plurimas & humão generi salutare ĩuenerũt: ĩ uitã reuocenẽ. Sed si Alcinous ille phe
acũ rex ad nos reuertatẽ. Si primi romãoꝝ siue reges siue ciuitatis prĩcipes nunc reuiuiscãt. Si Romulus cuius
uita ĩter pastores uersata ẽ: Si Numa cuius leges agroꝝ culturã in primis tuenẽ atq honestẽt. Si serani: cincia
ti: curii reliquiq huiusmõi uiri ĩ lucẽ redeãt qui ĩ agꝝ opus rusticanũ curãtes sæpe ĩ urbem: atq in senatũ: ut
magistratus: quos sibi populus mãdauerat inirent ꝑ uiatorẽ accersebãtur si ii inꝙ̃ omniũ delitiaꝝ: molliorisq
cultus ignari rursus ĩ uitã reuocenẽ uix nos ita pœnitus ĩmutatos sui generis eẽ existimabũt. Quæ qdẽ tã ꝑni
tiosa pestis unde humanũ gẽus ĩuasit nisi ꝙ sciss imæ oĩum ꝑentis: ꝙ̃ nos ꝓduxit: quæq productos copiosissi
me: rectissimeq nutrit atq educat: culto neglecto ĩ oẽ flagitiũ ac scelus abiuimus: aliiq ueluti ꝓ sale tãtũ ani/
mũ ꝗ diuinus ĩmortalisq ẽ accepimus somno uẽtriq emãcipati ad normã Sardanapali oĩ uiuendi offic ia diri
gamus. Alii ĩ extĩgubili habẽdi siti uexati cõtra oẽ iusticiæ genus ꝑ oĩa ꝑicula ꝑsaꝝ opes æꝗ̃re cõtẽdimus. Alii
ut cæteris mortalibus quos natura ꝑes æꝗ̃les nobis ꝓduxit ĩperemus oĩa sanctissime societatis uĩcula arrũpa
mus nõ ferro nõ igni: nõ aliquo uenenoꝝ genere abstineamus: nulla deniq fraude nulla ui tẽꝑemus ut prĩci
patũ: ac potius tyrãnidẽ occupemus scelerati oĩo ꝗ qđ in reliquoꝝ usũ sumere oportebat eo uniuerso ĩ nr̃am
libidinẽ: ac ĩ alioꝝ ꝑnitiẽ abutamur. Neq aĩaduertimus qui prĩcipes eẽ cupiũt se pastores simillimos eẽ opor/
tet. nã ut illi ĩ pascuis nõ qd sibi sed qd armẽtis gregibusq cõducũt oĩo cõsulũt: sic ĩpi nisi tota uia aberrẽt oẽm
mentẽ omne: cõsiliũ: conatus deniq omnes suos ĩ comunẽ eoꝝ utilitatẽ ꝗ suæ se tutelæ cõmiserint sua ac pro
pria neglecta dirigere curabũt. Quapropter iure a principe grecoꝝ poetaꝝ Homero sæpissime ποι μενεσ λα
ων. i. pastores populoꝝ reges appelabanẽ. Quæ quidẽ oĩa si diligẽter ĩtueamur: ꝗs nõ iã uideat ꝙ̃to humão ge
neris detrimento a duro illo ac ꝑco agrestis uitæ cultu ĩ hũc ciuilẽ si mõ ciuilis ac nõ potius desidiosus apellã/
dus ẽ luxũ discessum sit. Ex ꝙ̃ta aĩoꝝ tranquillitate: ĩ quot ꝙ̃tasq ꝓcellas nr̃a stultitia simus detrusi. Quapp si
ꝗ̃tã si fœlicẽ uitã: a ꝙ̃ deprauata: falsaq opinio nos deiecit iure nr̃o recuꝑare nitimur: redeamus quæso ad illã
pryscoꝝ uiroꝝ simplicẽ fragilitatẽ: quã qdẽ & si iã nemo pp corruptos deprauatosq mores libenter sequatẽ.
Oẽs tamẽ ui naturæ ĩpulsi sũmis laudibus celebrãt: atq excollũt. Nec pudeat ĩ nos agros uersari: cũ tot reges
totq ĩuictissimos ĩpatores ipsis triũphalibus mãibus agꝝ colere nõ puderit. Referrẽ ꝓfecto hoc ĩ loco quot
bõis abũdet res rustica quot rursus ꝙ̃ntisq malis ĩmunis existat. Referrẽ ꝑterea agri colẽdi uoluptatẽ: ꝓxime
ad eã ꝗ nobis ex reꝝ cognitiõe euenit accedere: nisi paulo post ipse Maro maximis ualidissimisq argumẽtis
id demonstraturus sit Veꝝ Homeꝝ quoq legamus apud quem nõ solum Alcinous summa cũ uoluptate in
agro uersatẽ. Veꝝ etiã Laertes id quod de filio capiebat desideriũ agricultura leniebat Veꝝ qd populo romão:
aut maius: aut excelentius terraꝝ orbis usq uidit. At quoꝝ cõsilis: quoꝝ obsecro uiribus ex humilis asylo ad
tantum culmen imperiũ illud erectũ est nisi eoꝝ ꝗ in agresti opere exercebanẽ uirorũ quoꝝ tertia asꝑimaq
disciplina donec in republica uiguit aduersus omnes reges: aduersus omnes populos ac nationes romãus po
pulus cũ maxima sua gloria uictor semꝑ euasit. Adde ꝙ tãti huiuscemodi disciplĩa apud priscos habita est ut
Romulus rex alioquin in arma potius ꝙ̃ ĩ religionem ꝓpensus: tamen aruoꝝ sacerdotes in primis instituit:
atq se duodecimum fratrem appellari uoluit. Quin & honoris causa spiceã coronã ꝙ̃ uictis aureis colligarẽ
huiuscemodi sacerdotio ĩsigne eẽ instituit: Res qdẽ eo maior: quia ante hãc apud romãos corõa fuerat nulla.
Numa aũt cũ nihil agricultura excellentius putaret: ipsis frugibus deos colore instituit: & mole salsa: ꝙ̃ farre
horno: hornos hornosq sale cõficerẽ: illis sacrificãdũ cẽsuit. Idẽ rex & fortũæ caluæ torrẽdi farris ferias cele/
brãdas curauit. Inter ꝑcipuos autẽ deos & Seĩa a serendo: & segesta a segetibus colebãt. Nouas uero fruges: no
uaq uina nemo antea degustabat ꝙ̃ ex illis primitias sacerdotes diis ĩmortalibus offerent. Multis quoq ac ue
nerãdis nominibus terrenũ numẽ adorabãt. Dixerunt. n. tellurẽ a fœmina ui: ꝗa ĩpa in se semĩa ac uarios cõce
ptus recipit. Dixerunt Tellumonẽ uirili masculoq genere: quia semina ex se emittit. Dixerũt altorẽ: qđ ex ter
ra alenẽ oĩa. Dixerũt rursorẽ: qđ rursus eodẽ cũcta reuoluanẽ. Dixerũt magnã matrem quod cibũ oĩbus ꝑiat.
Dixerũt ꝓserpinã: qđ ide præserpãt fruges. Dixerunt Opem: quod ope melior fiat. Dixerunt deniq Vestam:
quod uariis herbis ac arboribus uestiatur. Quanti autem terram facerent antiqui: Vel ex hac maxime conie/
ctari possumus quod ĩuictissimorum imperatoꝝ id laborum periculorumq ac uulnerũ præmiũ amplissi/
mum putabatur si tantum soli accepisset ꝙ̃tum una die arari contingeret. Ab agricultura honorificẽtissima
cognomina proueniebant. Nam & Pilũnus is qui primus pilum pistrino adinuẽisset: cognominatus est. Piso/
nes autem a pinsendo uel a pisis quis nomẽ adinuẽisse ignorat. A fabis uel a fodendo dixerũt fabios: ut a lenti
bus lẽtulos: a ciceribus cicerones: Honorẽ aũt maximũ cõsecutũ is se putauit: ꝗ iccirco bubulcus dictus ẽ: quo
niã in arando bobus scienter uterenẽ. Nec fuit grauior censura ꝙ̃ qui agrũ male coleret censoria nota affici. Re/

fert autē.M.Cato illum ampliſſime laudatū fuiſſe quē bonū colonū ſui ciues nominarent.Seruius rex boum
ouiūqꝫ effigie primus æra ſignauit.Cur aūt gloriā adoream a farre dixerūt:niſi quia eā demū ueram laudem
iudicabāt:quā ex agrorū cultura reportarent.At ne in uno romano populo.quanuis ipſe:preclariſſimum exē
plum eſſe poſſit diutius conſiſtam uideamus:quanto quoqꝫ in honore rei a gratiæ diſciplia apud cæteras na
tiones ſemper habita ſit.Nam apud græcos ſupra quinqꝫ atqꝫ quadraginta de ea re ſcriptores enumerantur.
In quibus principes habent Hieronē ſyracuſanū & Epicarmū Diſcipulū Attalum preterea & Philomatrem.
A ſapientiæ uero fontibus ꝓfecti Democritus Abderites Xenophon ſocraticus Architas tarentius:Et peripa
tericorū prīceps Ariſtoteles cū Tirtamo ſiue Theophraſto eius diſcipulo.Nō tamē minorē laudē meruerunt
latini ſcriptores quorū primū ſeſe offert.M.Cato cēſorius:poſt hūc duo Saſernæ pater ac filius diligētius rem
agrariam erudierūt Tremillius deinde:Scroſa de eadē re eloquentius ſcripſit.Mox doctiſſimus omnium lati
norū.M.Varro illā optīe expoliuit.Secutus hos ē poeta noſter cuius carmīe tātā auctoritatē cōſecuta eſt agri
cultura:ut nulla ciuilis diſciplia magis cū ſapiētia cōiugi poſſe q̄ illa uideat̄:in qua re eū quē ſibi immitādum
ꝓpoſuerat Heſiodum longiſſimo ſibi interuallo a tergo reliquiſſe oēs intelligunt.Scripſit Iulius Iginius: Scri
pſit Cornelius celſus:Scripſit Iulius acticus:Scripſit & Iulius grecinus.Quid autem in agricultura explicatius
abſolutiuſqꝫ: Moderato Columella legere poterimus.Quid diſtinctius Rutilio palladio. Nam ī ſua illa natu
ralis hiſtoriæ numeroſa ſerie ſuum agroꝝ colēdoꝝ diſciplinæ locū ita tribuit.C.Plinius ut & plurima & præ
clariſſima ī eam præcepta dederit.Adde ſi placet ꝙ ex.S.C.Decretū fuit ut pœni māgonis octo & uiginti me-
morabilia uolumina in latinā linguā cōuerterent̄.Nec miꝝ cupiā uideri oportet ſi apud eos qui & prudentia
& modeſtia īſignes eſſent uiri tāta ī uenerati ōe habita ſit huiuſcemodi diſciplia: quādo quidem ex omnibus
quibus uita humana cōtinet̄ artificiis nullum nequæ uitæ degendæ nō dicā cōducibilius ſed ne magis quidē
neceſſariū:neqꝫ ad mores optimos:& purioris uitæ īnocentiā conſeruandā magis ex uſu īueniri poſſit: Nam
ut p̄terea multoꝝ artificioꝝ īhoneſtas ſordes:& mercenarios pleroſqꝫ q̄ſtus:quibus animus corpuſqꝫ effemi
nat̄:& iuuentus penitus corrūpit̄:nōne mercatura ipſa:q̄ tamen ſi nō ſordida ſit honores ſuos facile tueatur
maximis grauiſimiſqꝫ periculis ſingulis pene horis exponit̄ Abſportanda importādaqꝫ aſſiduo multa ſunt:
& ſæpe uel una tempeſtas:uel unus pyrataꝝ latronūqꝫ incurſus temporis momento ea oīa aufert:q̄ uix mul
tis ānis multiſqꝫ laboribus accumulata fuerant:neqꝫ nr̄a ſolū amittimus:ueꝝ etiā quia fidem fallere cogimur
multos in eādem calamitatem trahimus.Fœnerari uero qs non nouit oībus mortalibus uehementer ꝑnitio
ſum eſſe.Quæſtū uero ex re militari omnes ſcimus ſine rapina & ſanguine eſſe nō poſſe. Oratoria uero facul
tas:aut medicina:aut iuris ciuilis ſciētia paucis admodum dat̄:quibus & a natura īgeniū & aſſiduis uigiliis di
ſciplina ꝓuenit Neqꝫ ſine ſumma ꝑfidia is q abſoluta doctrina caret id pollicet̄ quod īſcitia ꝓhibitus deinde
p̄ſtare nō poteſt.Nam & medicus ægrotū ſuæ fidei cōmiſſum:ſæpiſſime ad īteritum īducit:& orator cauſidi
cuſqꝫ cliētis cauſam īſcitia deceptus ꝑdit. At agricultura benefica liberaliſqꝫ eſt:& ſine cuiuſq̄ ſcelere multipli
ci fœnere quæcūqꝫ accipit cū ſumma fide reddit:Nā q̄ ad uictū:quæqꝫ ad uariū corpis cultū ꝑtinent oīa a cul-
tura agroꝝ ſunt Hæc ſuis laboribus homines a uoluptatibus arcet:& ad oīa grauiora ferēda īſtituit.Inuidiæ:
auaritiæ iniqtatis deniqꝫ oīa ſemīa extīguit:Cum nos paruo uiuere aſſuefaciat.Cōſultores ī republica ītegros
ꝓducit:& eqtatis cupidos.Milites autē robuſtos & laborē tollerantes gignit:Longeqꝫ plures ab ruſticano ara
tro q̄ a ciuili delicataqꝫ umbra ꝓfectos īperatores aīaduertes:Et mirantur adhuc ſi oēs pene excellētiſſimi ui-
ri agricultura delectati ſunt:eamqꝫ ſolā oblectationē q̄ aīos urbāis curis affectos releuarent:cæteris oībus an-
tepoſuerunt:In qbus quis nō iure Laurentiū Medicē parentē tuū:uel p̄cipuū enumeret.Qui q̄uis florentinæ
reipu.habenas ſua ſapientia moderet̄:q̄uis cuncta prius p̄uideat:& p̄uiſa prius obuiā eat:q̄uis uniuerſæ ciui-
tatis ſalus:dignitas:maieſtas ex eius cōſilia pendeat:q̄uis nihil ī Italia uniuerſa gerat̄:cuius illū ignaꝝ eſſe opor
teat:q̄uis omnes pene Italiæ prīci pes:omnes populi Multi etiā extra Italiam tāti illum faciāt:ut nemo maiore
auctoritate apud omnes ſit:q̄uis ꝓpter ea oīa q̄ dixi nullius ex his qui uiuūt uiri nullius oīno uita occupatior
ſit tamen inter tot tāque uarias tanqꝫ difficiles occupatiōes ita agricultura delectatus ſit ut prediū ſuum am-
brenſe copia cultuqꝫ nulli ex iis quæ italia uidet:modo iudicium ipſum rectum aſſit poſtponendum uideat̄.
Nam & uillā ita ædificauit ut excluſo regio nimioqꝫ luxu & urbanos honorificentiſſime recipiat: & ruſticāos
cōmodiſſime tueat̄.Frugibus autem & pecori cuiuſcunqꝫ generis ſint:& horrea & caulæ cōgruis lociſ ſuiſqꝫ
ordinibus ita diſtīcta ſint eaqꝫ uēuſtate conſtructa:ut uſu ſimul & pulchritudine commendari iure poſſint.
Nihil deeſt:nihil uacat:nihil deniqꝫ non optime ei rei cui ædificatum eſt īſeruit.Ager autem ipſe ī omni gene
re abſolutus ē.Neqꝫ.n.deeſt qui fruges ferat:nec qui uites & reliquas arbores mirifice diſtinctas alat. Nec qui
pecus paſcat : nec denique qui hortos ſubminiſtret. Aſſunt uiuaria & piſcinæ. Aſſunt quæ a qualitati
bus auibus inſeruiant lacunæ. Aſſunt uariarum uo
lucrum Ornithones & columbaria Atque pullaria
ut cum eo uentum ſit antiquarum uillarum ue-
rum ſimulachrum facile ſeſe uiſentibus offerat. Hūc
igitur tu huiuſmodi parentum Cum non modo
patrimonii ſed uirtutum quoque omnium illius he
res futurus ſis: tibi in hac quoque re imitādum pro-
pone:& noſtras huiuſcemodi interpretationes tuo
nomini dedicatas:diligentius perlege.

Hæc ſunt carmina Ouidii.

Vuid faciat lætas ſegetes:quo ſy
dere ſeruet
Agricola ut facilem terram pro-
ſcindat aratris:
Semina quo iacienda modo:cultuſqꝫ locorū
E docuit meſſes magno cum fœnore reddi.

SER.

IRgilius i æneide secutus é Homerũ: licet longo iteruallo. In bucolicis Theochritũ: a quo nõ lõge abest. In georgi. Hesiodũ: qué lõge reliqt. hesiodus ex Ascrea ciuitate natus scripsit ad Persé fratrem librum qué appellauit εργα και ημερασ. i. opera & dies. Hic liber cõtinet quomõ & quo tépore agri sint colédi. Non tamen transtulit titulũ ut bucolicorũ transtulit. Sicut etiá æneiden appellauit ad imitationé Odisseæ & tamen illũ per periphrasin exprimit primo uersu dicés: quo ope & quibus téporibus ager colendus sit idicabo Ingenti ergo arte sui ingenii uim idicauit lata coartando & angustiora dilatãdo Ná Homeri & Theocriti ꝑlixitatem coarctauit. Breuitatem autem unius libri Hesiodi i quattuor distixit libros. Nec id temere Ná teste Varrõe: aut aruus é ager. i. satiõalis. Aut arboribus cõserédus. Aut pascuus pecoribus. Aut floribus iquo sunt horti apibus cõgruétes. Nam etsi georgicũ sit εργον γιο. i. terræ opus. q̃ res primis duobus cõtinet: tamé ad utilitaté agricolæ ptinét pecus & apes. Libri sũt didascali. Et quia præceptũ & doctoris & discipuli idiget scribit ad mœcenaté ut Hesiodus ad Persam: & Lucretius ad Memiũ. Lætas: Pingues ut est cinis. Intermissio arandi. Incésio stipularũ: & stercoratio. Ergo lætas: qa fimus qui p agros spargit: letamen uulgo dicit. Segetes terras: ut horrescit strictis seges ensibus. Sydere: tépore. Et syderibus. n. colligunt tépora. Quattuor primis uersibus q̃ttuor libris ostédit sequétes. Vlmisq; adiungere uites: Quæ res pertinet ad secũdũ librũ. Quæ cura boũ. q. c. h. s. p. Aut i sequéti epexegisis é: ut hoc sit qs cultus habédo sit pecori: qđ é q̃ cura boũ: aut p excellétiá ait boues: & postea itulit cætera pecora ut maius aíal superat a minoribus. Sicut de hominibus: Reliqas danaũ atq; imitis achilli. Habédo: Vt habeat. Expiétia: Vsu natura doctria. Parcis: Seruatricibus frugi q nulla mella custodiunt. Liber & alma ceres: Stoici dicũt unũ eé deũ & uná eé deá: & eandé eé potestaté quæ pro rõne nostrorũ officiorũ uariis noibus appellat ergo eundé solé liberũ & appolliné uocát. Eandé luná dianá cererẽ iunoné & ꝑserpiná dicunt. Vnde: ꝑ sole & luna liberũ & cereré iuocat. Quæ. d. a. Quorũ cursu tépora cõputát. Lũa. n. méses: sol ánũ facit. Alma. Ab alédo: & ceres a creando. Si: Siqd. é. n. cõsirmátis. Chaõiá: Epiroticá a loco ubi abundát: & posuit spém ꝑ genere Glãdibus. n. prisci uescebát. Acheloia: Aut eodé mõ spém ꝑ genere posuit: aut qa ut docet Orpheus generaliter aquá ueteres acheloũ uocarũt. Arista: ꝑ fruméto posuit: unđ affectat pigué dixit cũ arista ab ariditate dicat.

.P. Vir. Maronis Georgicorũ liber .I.

Vid faciat lætas segetes: quo sydere terrá

Vertere mecœnas: ulmisq; adiũgere uites

Cõueiat: q̃ cura boũ: quis cultus habendo

Sit pecori: atq; apibus quãta expiétia pcis.

Hic cãere icipiá. uos o clarissima mundi

Lumina: labentem cælo quæ ducitis annum

Liber & alma ceres uestro si munere tellus

Chaoniam pingui glandem mutauit arista:

Poculaq; inuentis acheloia miscuit uuis:

CHRI. Quid. f. lætas segetes: Quid q̃ res. Ná quáuis terra sua spõte ꝑducat fruges: tamé multo uberiores fient artificio humáo qđ nunc demonstrãdũ ꝑponit. Quapropter cũ pp iquisitioné huius doctrinæ: q̃ multiplex uariaq; é difficilior oĩno res occurrat q̃ fuerit buccolicũ carmé: i quo pastorũ ruditas sola fuit expriméda diuersa rõne utrũq; opus aggressus est. Ná i bucolicis: neq; ꝑponédũ fuit: neq; iuocádũ pp facilitaté. Ná ut ait Hora. Nec deus itersit nisi dignus indice nodus inciderit. Siq aũt æglogá fuit q̃ pastoralem formá excederet. tũc seorsum diuinũ iplorauerat auxiliũ. Vt sicelidés musæ paulo maiora canamus. Et i alio loco: Pergite pierides chromis & mnasylus i antro. Item i amore Galli q pene tragicus erat: Extremũ hũc arethusa mihi cõcedé laboré. Hic uero & distiĉte absoluteq; ꝑpõit: & ea qbus idigebat numia sapiéter iuocat. Quæ duo cũ ꝓœmii uice fũgant stati auditores & dociles cũ demõstret de qbus rebus sit dicturus reddit: & simul attétos cũ ꝓponat se q̃ apprime utilia sint dictorũ facit: nec mĩus attéti et reddimur ex iuocatiõe qa ex illa significat rerũ magnitudo: q̃ & ipa i primis eos q audiũt attétos facit. Ex ꝓpositiõe igit quoniá ostédit se laboraturũ ꝑ utilitate cõi & ex iuocatiõe: quoniá magna qdá uidet polliceri: beniuoleotiá a sua sibi psona. Segetes: Seges a satu dr. Et quoniá satio fieri nõ põt nisi assit terra q̃ ueluti mater semé recipiat atq; fruges cõcipiat: iccirco & terrá ipsá & fruges q fœtus illius sunt segeté appellát. Lætas: Differt lætitia a gaudio. Ná gaudiũ é cũ aĩus exilarat aliq re grata atq; iocũda: neq; tamé ita ad exteriora diffundit ultra modũ ut facile appareat. Lætitia uero est cũ ita mouet aĩus aliq̃ re iocũda: ut etiá ad exteriora egrediat ille motus: & maxie i uultu appareat i ipo homie. Hic dicũt stoici gaudiũ i sapienté cadere posse: lætitiá nõ posse. Deinde p quandá trãslationé: quoniá pinguis habitudo i brutis aĩalibus lætitiá quandá pferre uidet: dicimus lætũ pingue: ut Glãde sues læti redeũt. Eadé rõne & terrá quæ fertilis est: quoniá ex ipa exuberãtia frugũ uidet lætitiá ostendere. Vnde ipse i superioribus dixit: Oĩa nũc rident: dicimus lætas segetes. i. fertiles. Et læta ubera. i. fertilia: quia lacte pléa. Et quãdo læti notiões exprimere cœpimus dicimus lætũ. i. celeré: quoniá in iis in qbus aĩmus letat celeritate utimur. Ponimus etiá lætum pro bene uolente: ut Vobis lætus ego hunc cádenté in littore taurũ. Ná qui libéter rem facit cũ lætitia facit. Sic cõtra: Tristem ꝑ inuito ut Terentius: Inuitat tristis. Vertere: Optime. Ná terra siue aratro: siue ligonibus siue bipalio: siue quocunq; ferramento excolat illá uertimus. Ex eo quod dicit uertere ostendit absolutam. Ná ut ait Donatus. Vertere est in aliam partem penitus trãsferre. Epientia: Perior simplex uerbũ fuit: quod ab usu cecidit. Inde expior: & quemadmodũ ab experior fit experiétia: sic a perior fit periculum: quod

Lætitia gaudium

Expientia

idem est quod experientia: ut dicit Terentius: Fac periculum in musicis. Tamen etiam inuenitur periculū pro discrimine positū: Sed hoc nō uenit a pior: sed a pereo. Verꝫ cum expientia non possit esse ī brutis: quia nō est sine rōne dixit expientiā illum naturæ īpulsum: quoniā ad suum ædificiū īpellit apes. Parcis: Laus apiū Rara enim aīalia sunt quæ parcāt partis. Vos o clarissima mundi lumina. l. c. q. d. a. Maximū ingeniū maximaq; doctrina apparet poetæ. Nouerat enī omnes deos ad solē: omnesq; deas ad lunā referri. Nā ut ait: Plato ī Cratylo prisci uiri cum solē lunā ac stellas thein. i. currere p cœlum uiderent numina esse putarunt & φεουσ. i. deos appellarunt ꝙ per cœlum currāt. Sed quoniā sol ut ait Heraclitus: fons celestis luminis ē: & ut Cicero Dux & princeps & moderator reliquoꝝ luminū: & mens mundi & cor cœli a physicis appellat: quoniam calor frigus & tēperies: & cūcta alia quæ p cœlum fiunt a sole sunt ipsum solū deum putarunt: ut lunam solam deam. Sed diuersis nominibus appellātur: ut eorū diuersæ sūt potestates. Ergo quia omnes dii qui sunt sub cœlo ad solē referunt: cū ut dixi moderator reliquoꝝ luminū sit: & solus stellis lumē pstet. Stellaꝝ aūt cursus ordinē reꝝ humanaꝝ disponūt: sequit ꝙ sol qui tēperat nostra: tēperantes omniū reꝝ erit auctor. Iure igit īuocat solē tanq̄ naturæ deum. Verꝫ quoniā ipsum ad disciplinā agrariā īuocat appellat eum eo nomīe quo eius uis circa agri culturā exprimit. Dionysius enī q bacchus liberque ē ut refert Eusebius igneā uim solis q̄ fructus maturat exprimit. Aristoteles autē & Eurypides eundē solē & bacchū eē dicūt. Additque Macrobius ꝙ in arcāis sacroꝝ obseruat ꝙ soli in supo. i. diurno hemisperio cōstitutus appollo. In īferiori. i. nocturno Dionysius appelet. Vnde a romanis bacchus quoniā sol ē dicit liber: qa liber uagus ē ut ait Ennius Apertissime aūt uniuersam hāc rē demōstrat Orpheus. nā de sole ait ηλιοσ ον Διονυσον επικλησιν καλεουσιν. Virgi. igit liberum patrē solē īuocauit & cererē lunā: qa nocturno temperamēto & diurno calore cūcta moderāt. Ceres: Ait idē Eusebius: ꝙ terræ uis uesta dicit. Rheā uero quā opē dicimus lapidosæ montanæq; terræ uim uocāt. Cererē uero feracis & planæ. Sed de hac ī sequentibus. Vestro munere. Nā Bacchus fructuū humidoꝝ. i. uini & pomoꝝ: Ceres autē siccorum ut fruges sint symbolum habent. Acheloia. Achelous fluuius ē q ex Pindo Thessaliæ mōte pfluēs ætholiā ab archania diuidit: & in iliacū sinū effluit. Non tamē hic spēm pro genere posuit: sed legerat antiquos ita aquaꝝ uim distinxisse ut uis effectiua aquaꝝ oceanus uocaret. Symbolū uero eius tethys esset Vis aquæ potabilis achelous: Mariæ neptūnus quæ inquantum gignere potest Amphitrides dicit. aquarum dulcium particulares uires nymphæ. marinaꝝ nereides. Ergo cū uim aquæ potabilis acheloū appellarent antiqui: non sic rōne dixit acheloia pocula. Nam & antiquissimi græcoꝝ poetæ sic dixerunt ut apparet apud Aristophanē. Sūt qui dicunt acheloū primum e terræ erupisse: atq; ex eo aquam Acheloū nomīari.

Periot

Sol.

Ceres
Vesta

Achelous

Et uos agrestum præsentia numina fauni
Ferte simul fauniq; pedem dryadesq; puellæ
Munera uestra cāo. tuq; o cui prima fremētē
Fudit equum magno tullus percussa tridenti
Neptūne: & cultor nemorum cui piguia cææ
Tercentum niuei tondent dumeta iuuenci.
Ipse nemus liquens patrium saltusque licei
Pan ouium custos tua si tibi mænala curæ
Adsis o tegeæ fauens oleæque minerua
Inuentrix uncique puer monstrator aratri.
Et teneram ab radice ferens siluane cupressū
Diiq; deæq; omnes studium qbus arua tueri:
Quique nouas alitis non nullo semīe fruges
Quique satis largū cœlo demittitis imbrē.
Teq; adeo: quē mox quæ sint habitura deoꝝ
Concilia incertum est: urbes ne inuisere cæsar
Terrarūque uelis curam: & te maximus orbis
Auctorem frugum: tēpestatūque potentem
Accipiat: cingens materna tempora myrto
An deus immensi uenias maris: ac tua n autæ

SERVI. Presentia: Propria ut nec tam psentes alibi cognoscere diuos: quia psentia fauent. De rebus aūt uariis dicturus: uaria inuocat numina. Ferte si. pe. Aut simul uenite: aut date carmini meo facultatem. idest pstate pedē. i. metricū fauorē. Cui. p. Cū Neptūnus atque Minerua de Athenaꝝ nomīe cōtenderēt placuit diis ut eius nomine appellaret urbs: qui: munus melius mortalibus attulisset. Neptūnus pcusso littore: equum animal bello aptum pduxit. Minerua iacta hasta oleā creauit: quæ melior iudicata est qa est īsigne pacis. Inuocat ergo neptunū: quia de equis in tertio est dicturus. Equum a Neptūno productū: alii Scythium: alii Syronem: alii Arionem nomināt. Ideo uero fingūt a neptūo productum: quia hoc animal uelox & mobile est ut mare. Hinc etiam Pollux & Castor. quia eorum stellæ uelocissimæ sunt equos in tutela habere dicuntur. Et cultor Aristæum intelligit Apollinis & Cyrenes filium: quem Hesiodus dicit apollinem pastoralem. Hic ut ait Salustius: post laniatum a canibus actæōem filium matris instinctu thebis relictis cæam insulam hominibus uacuam tenuit primo: postea ex ea cum Dædalo in Sardiniam iuit. Menala Mons Arcadiæ απο των μηλων. i. ab ouibus dictus. Tegææ: Vocatiuus ē deriuatum a Tegeo opido: & Tegeum tribacchus ē: Tegææ peon tertius. Monstrator ar. Alii Triptolemum. Alii Osyrim: qd uerius est. Nam Triptolemus frumēta diuisit. Tacuit autem de nomine: quia non unus ī orbe aratri mōstrator fuit: sed diuersi in diuersis locis. Syluāe: Hic syluarum deus est qui Cyparisum amauit: Et cum cervā pueri mansuetā Syluanus inscius interemisset: puer dolore extinctus est. Syluanus autem in arborem sui nominis conuertit: & pro solatio secum fert. Diiq;. d. q. o. Transit ad generalitatē ne quem ptereat: In libris aūt pontificalibus inuēiunt hæc nomina: ubi & nomina deoꝝ & rōnes ipsorum numinū cōtinent. Constat. n. nomīa ex officiis: ut occator deus dicit ab occatiōe: &

Sator a satione. Nō nullo:aliquo.Sentētia est ꝙ a nobis iacta semīa uestris seminibus alitis. Semina aūt deorum dicit:cœli temperiem pluuias & rorem. Satis.i.segetibus ut sata lœta boumqꝫ labores. Teqꝫ adeo:Adulat Augusto quem inter deos inuocat:sed nō totum dandū est adulationi sed ueritati.Nam nō post mortem ut reliqui impatores:sed uiuens inter deos relatus est.Hinc Horati.Presenti tibi maturos largimur honores Iurandasque tuū per nome ponimus aras.Iniuria igit uituperāt Virgiliū ꝙ auiditate adulandi citum īteritū Augusto optauerit:cū respexerit ad id quod tunc fiebat:possumus etiā dicere mox pro postea: ut Horatius: Mox daturos ꝓgeniem uitiosiorem.Vel referatur mox ad uitæ humanæ breuitatē.Vt ipe in decimo.Rhebe diu res si qua diu mortalibus ulla est.Maxima autem laus ꝙ māifestum sit eum futuꝝ deum:sed etiam in sua potestate quis deus esse uelit. Tempestatum:Ita bonaꝝ ut malaꝝ:ut Vnde hæc tam clara repente tempestas uel tēpestatū tempoꝝ:ut ubiqꝫ Salustius. Materna:Quia dedicata est Veneri:a qua originē ducit Augustus. CHRI. Agrestū numina:Nam hoꝝ fauore eget in agricultura. Ferre pedem:Optime bifariā exponit Seruius:uel ferre pedē quasi prestate fœlicē nauigationē.Nā pedem dixerūt latini ꝗ uulgo pogiā nūc dicūt ut.Atqꝫ una facere pedem. Cui.Neptunnū intelligit cui attribuunt originē equoꝝ:quia in equis ut in mari summa uelocitas est.Aiunt aūt equū a Neptuno ꝑcussa terra editū Scyphiū esse appellatū.Hac de causa a græcis hippicos a latinis equestris dicebat.Et ludi cyrcēses ꝗ equestres erāt in honorē Neptuni exercebant. Frementem. Hinientē.Hinire enī equoꝝ est quasi ferocē.Nā ipo hinnitu uiuacitatē quādā & uehemētiā īdicat. Syluane: Sunt qui de hoc deo fabulent.Nam dicūt fuisse ī Calabria pastorē nomīe Cratim:qui ex capraꝝ grege sibi capellā ad libidinē delegerat.Hunc cum obdormisset in ripa fluminis capellæ maritus ut iniurias ulcisceret adacto cornu in fluuium deiecit ab eo flumē Cratis appellatus.Ex capra uero illa natus ē puer cuius infernæ partes caprine essent.Hūc ut deū coluerūt: Syluāumqꝫ appellauerūt qui Cyparissum pueꝝ ut refert Seruius adamauit. Tenerā.Aludit ad ætatē pueri:quæ tenera esset. Prima tellus.i.litus ut Primaqꝫ uetant consistere terra.Nā prima terra quæ sese e mari aduētantibus offert litus ē. Equū:De cuius aīalibus natura suo loco dicet. Frementē.Neptune.Et de hoc deo dante in ænei.Dicet. Cææ Cæa insula in mari ægeo:in qua pecoris & armētoꝝ grauis pestilentia fuisse dicit propter interitū Acteonis Aristeus aūt Apollinis & Cyrenes filius monstrante patre in hāc īsulā ꝓfectus facto sacrificio arā Ioui erexit:quo placato pestis sedata ē. Et quoniā agresti studio & cura pecoris non mediocriter mortalibus profuit ab insulanis pro deo habitus est:& nomine atque Egaros appellatus.Hæc ait Varro scribi ab Atacinio in argonautis.Hic primus ut ait Pli.mel uino admiscere .i.mulsum facere instituit. Tondēt:Pascunt.Nā ī corrodēdo dumeta tondēt. Pan:De hoc ē dictū ī bucolicis. Diximus.Et de siluano Quod aute tenerā.i.nouellā feret cupressum & ꝑꝑ similitudinē pueri a se amati. Dii deæqꝫ:Legerat poeta apud.M.Varronē duodecī illū in suo de re agraria libro īuocasse deos quos duces agricolarū appellet.Quapropter cū nōnullos ex illis īuocasset neqꝫ nūc ꝑteriret addidit.Dii deæqꝫ omnes.Sūt aūt sex mares totidē fœminæ:quoꝝ primi sunt Iuppiter & tellus ꝗ oēs fructus agriculturæ cœlo & terra cōtinēt. Quapp magni parentes dicunt:Iuppiter pater & tellus mater.Secūdo in loco posuit solē & lunā quoꝝ tēpora obseruant cū quædā ferant & cōdant in tpe.Tertio in loco īuocat Libeꝝ & Cererem:ꝙ hoꝝ fructus maxime necessarii sint ad uictū.Ab iis.n.cibus & potio uēit e fundo:Veꝝ hos quatuor ipse duobus noībus solis & lunæ īuocat.Quarto Robigū & Florā.quibus propitiis neqꝫ robigo frumēta aut arbores corrūpit neqꝫ nō tēpestiue florēt.Itaqꝫ robigo feriæ robigalia:& Flore ludi floralia īstituti. Quīto ī loco Venerē & mineruā cū altera Oliueta altera hortos ꝓcuret postrēo Lymphā & bonū euētū quoniā sine aq̄ oīs ē arida & misera agricultura.Sīe successu & bono euētu frustatio ē & nō agricultura ꝑterierat igit ex iis aliquos.Et ꝑter hos hēnt etiā priapū ī hortis hēnt ī agris plurima oīno numīa:hēnt ī pascuis palēi Nomiū.Ergo īuocat deos qbus ē studiū tueri arua.i.cōseruare & dispōeꝛ ut bene cōcipere possit:& emittere fruges & eos ꝗ iā natas alūt ut crescūt aliquo semine.i.ut dicit Seruius tēperie cœli pluuia & rore: & huiuscemodi rebus.Nā ꝗuis ager ita cultus ita etiā fimo aspersus:ita semine oppletus sit ut bene cuncta nascant. Tamē si aut robigo:aut uredo:aut supfluus humor:siccita sue nimia:nimiusqꝫ calor instaret:oīa nata ante maturitatē intereant necesse est. Tuent ergo arua:quia ita illi ꝑsunt:ut oīa salubria impēdeāt:oīa noxia propulsent. Mox.Paulo post etiā uiuēs.Incertū. Nō tibi ī cuius potestate est eligere quē deū esse uelis.Sed nobis ꝗ nescimus quē potissimū esse uelis deū. Iccirco aūt illū īuocat:quia poterit esse deus agricolaꝝ si uolet. Auctorē.Optime Nā auctoritas est sentētia īmitatione digna & æstimatio q̄ reprehēsioni obnoxia nō sit. Cingēs.m.t.m.Nā cū agrestē deū corona uti deceat: nō iniuria uteris illa ex materna arboꝛ. An deus im.u.m.Demōstrauit necessitatē inuocādi cū possit eē deus agricolaꝝ:Nunc ostendit quantus uir sit cum sit a diis immortalibus putatus dignus libera optione.

Scyphius

Siluanus

Cæa

SERVI. Numina.s.c.i.magna:quasi neptuno & cæteris diis marinis sit maior futurus. Tylæ:Insula oceani inter septentrionalem & occidentalem plagā ultra Britāniam & orcadas.Thethys emat.Ad antiquū morem retulit:quo se maritus & uxor inuicem emebant:ut habetur in iure. Tardis æstius. Qua locus e.Aegyptii duodecim ponūt signa:Chaldei.xi.Nam scorpium & libram pro uno accipiūt.Chele enī scorpii faciunt libram. Idem chaldei uolunt equales esse partes in omnibus signis:& aliud.xx.aliud.xxx. habere.Ergo secundum Caldeos dicit posse eum habere

Numina sola colant:tibi seruiat ultima thyle
Teqꝫ tibi generū tethys emat omnibus ūdis.
Anne nouum tradis sydus te mentibus addas
Qua locus erygonē īter chelasque sequētes
Panditur:ipse tibi iam brachia cōtrahit ardēs
Scorpius:& cœli iusta plus parte relinquit.
Quicqd eris:nā nec te spernent tartara regē:

Nec tibi regnandi ueniat tam dira cupido
Quanuis elysios miretur græcia campos:
Nec repetita sequi curet proserpina matré.
Da facilé cursũ:atq; audacibus ãnue cœptis
Ignarosq; uiæ mecum miseratus agrestes
Ingredere & uotis iam nunc assuesce uocari.
Vere nouo gelidus canis cũ mõtibus humor

locũ iter scorpiũ & uirginẽ quæ orygone est.In iis signis sunt deoꝝ domicilia.Ná solis leo é.lunæ cancer. Cæteri planetæ singuli bina habent suo ordine:unũ a sequentibus alteꝝ a supioribus.Ná mercurius qui post luná primus é a terra habet uirginé & gemios. Venus tauꝝ & librã.Mars arieté & scorpiũ.Iuppiter pises & sagitariũ.Saturnus capricornũ & aquariũ.ergo Augustũ & forté pp scorpiũ domiciliũ Martis & iustũ pp librã & prudẽté pp uiciná uirginé q̃ mercurii é. Tibi: in tuũ honoré & gratiá. Ardés:qua Martis é domiciliũ.Cæteꝝ eius tépus frigidũ é.Ná nouébris mẽsis.Iusta.p.p.Secũdũ chaldeos q dicũt illũ duoꝝ signoꝝ spaciũ cõtinere. Quicqd eris:Ordo é qcqd eris da facilé cursũ.Reliqua dicta sunt p parenthesin. Nec spectét.t.allegorice dicit illũ nõ posse mori. Dira cupido:Ostẽdit nõ debere illũ uelle. Proserpina matré.Ceres cũ raptá a Plutõe filiá diu q̃ fuisset:cognouit tádé eá eé apud inferos.Itaq; iplorauit auxiliũ Iouis:q ait posse illá ab iferis reuerti:si nihil ibi gustasset. At illa gustauerat iá i elysio mali punici grana.Quá ré Ascalaphus Stygis filius prodidit.Nõ potuit ergo redire.Sed Virgi.mõ necessitaté tribuit uolũtati.Meruit tamé a Ioue Ceres ut proserpia eé sex méses cũ mr̃e:& totidé cũ marito.Heclũa é q̃ toto ãno sex mẽsibus crescit:& totidé deficit:ut crescés apud supos deficiés apud iferos eé uideat̃. Da facilé cursũ:Meo poemati. Audacibus: Verecũde extenuat uires suas. Mecũ:Vel mecũ ignaros:uel tu mecũ miseratus:aut eis mecũ faue. Iá nũc: id est aduc uiuus:Ná uiuus meruit diuinos honores. Vere nouo:Quia ãnni initiũ mẽsis é martius.Decé ãt solum méses fuerũt apud antiquos:& martiũ uoluerũt anni pricipiũ pp Marté sui gétis auctoré.Aprilis dictus q̃si terras aperiés.Maius a maia.Iunius a Iunõe.q̃q̃ alii a maioribus maiũ:& a Iunioribus iuniũ dictũ uelit.Nam antea po.ro.i céturias junioꝝ & senioꝝ diuisus erat.Reliq a numero denominabãt̃:Quitilis:sextilis: septembér: october:nouéber:& decéber.Erãt igit̃ decẽ méses:Sed duo pp rationem signorum anni itercallabantur. pui postea a Iano & februo denominati sunt.Februus enim ditis est pater:cui eo mense sacrificabantur. Quintilis & sextilis postea mutati sunt in honorem Iulii Cæsaris & Augusti.Vnde Iulius & Augustus.Igitur uere nouo idest anni initio:& in prima parte ueris.Anni enim quattuor sunt tempora diuisa in ternos menses.Et fit eorum temporum talis discretio ut in primo mense ueris nouum dicitur uer.

CHRI. Tu sola:Tantum.n.numé habeare ut reliquos maris deos missos faciat. Vltima:Quia i Oceáo posita é. Thylæ: Videt̃ forsitã tulæ eé dicẽdũ:quia in Strabo.& Dyonisio é υολη in ultimo septẽtrione.Ego tamẽ ab usu nõ discederẽ.De hac Pli.ita ait.Vltima omniũ q̃ memorant̃ thylæ i qua solstitio nullas eé noctes i dicauimus cácri signũ sole trãseũte:nullosq; cõtra p brumá dies.Hæc qdá senis mẽsibus cõtinuis fieri arbitrãtur.Nostro tamẽ tẽpore cũ florẽtia hoíes uiderit q circa iitia Tanais habitẽt oía đ illa regiõe uera nouit.Ego autem iterfui cũ illos Paulus physicus diligenter quæq; iterrogaret.Hæc ergo isula tẽpore Marõis ultima fuit de qua haberet̃ cognitio neq; i ea sunt i solstitio dies cõtinui cũ sit i.lxiii.paralello:i quo lõgiores dies nõ excedũt horá decimánoná & mediá unius horæ.In sexagessimoquarto paralello dies é uigiti horaꝝ.In sexagessimoqnto solstiti i hét dié uigintiunus horaꝝ ubi é Gotia & suetia.In sexagessimosexto hét dié.xxii.horaꝝ: ubi é Vẽtellãt.i sexagessimoseptio é dies maior horis:xxiiii.In sexagessimooctauo dies unius mẽsis.In sexagessimonono dies é duoꝝ mẽsiũ.In septuagessimo habẽt dié triũ mẽsiũ.In septuagessimo prio é maior tribꝫ mẽsibus. Geneꝝ:Dicit̃ gener qa generãdi cá cõparat̃. Tethys:Nerei uxor é.Nam quãdo é mater Achillis dicit̃ Thetis. Omnibus undis:Ergo relinquet oceanum:ergo tua numina sola erũt. Mensibus:Mẽsis dicit̃ ab eo qd est μην idest mẽsis.Ná ut solis cursus annum sic lunæ mensẽ facit. Tardis mẽsibus:At q si propter longiores dixit tardos libra in quã uult illũ cõuerti dies icipit breuiores reddere quá noctes.Sed nõ é legẽdũ Addas te mensibus i datiuo:sed addas sydus aliis syderibus cũ tardis mẽsibus idest cũ hoc honore ut æstiui mensis denominet̃ alter a pr̃e alter a te:ut sit duplex honor:& ꝗ in sydus celeste conuertat̃.Et ꝗ nomẽ det mẽsi.Nõ dixit autem mensibus in plurali ut poneret numeꝝ pro numero.Sed ut nõ nihil etiá gloriæ ex paterno noíe a quo Quintilis Iulius est appellatus ad se redundare uideretur.Quintilis ãt a cæsare Iulio dictus est: quoniá ipse quarto idus illius mensis natus sit.At augustus sextili mense nõ est natus:sed quoniam primũ cõsulatũ i eo mense inierit:& triũphos tres i urbẽ retulerit Et ægyptũ in eo mẽse i potestaté populi romani redegerit & bellis ciuilibus finé posuerit:ex.S.C.Sextilis Augustus é appellatus:ut r̃fert Macrobius.Fuit ẽt aliquãdo september Germanicus a Germanico:& October a Domitiano Domitianus nominatus. Erygonem inter: Anastrophe i qua ꝑpositio postponit̃ ut trãstra per & remos.Virginis ãt signũ itelligit in quo fabulantur cõuersam fuisse.Hæc ex Icaro nata est:& Iusta uocata:& a baccho in formam uuæ conuerso complexa est.Et demũ cum in Marathonia silua patrem a pastoribus interemptum inuenisset:laqueo se suspendit ut alias ꝓlixius dicetur.Deorum autem miseratione in hoc signum mutata est:ut ait Hesiodus.Aratus scribit hanc aureo sæculo terrá habitasse & a uiris abstinenté cum uirginibus ludere solitam hominibus æquitaté præstasse. Verum cum inde homines a ueritate abirent se magis e conspectu eorum remouit:donec in omnibus in uitia conuersis cœlum petiit.Alii dicunt eam esse cererem:quæ spicam tenet.Virgo signum est terreum:frigidum:nocturnum.Domus est Mercurii prima.Et est exaltatio mercurii in quindecimo gradu prima facies eius est solis:secunda Veneris:tertia Mercurii.In membris humanis habet uentrem & intestina.producit homines pulchros decoram faciem & pulchros oculos:temperat appetitum:& significat iusticiam.Dicitur uir

Dieꝝ spaciũ tethys

Augustus

Erygone

Virgo

go quia ut uirgo sterilis est:sic sol hoc signum intrans suo calore humores consumit:& terrã a fructibus ste/rilem reddit. Hæc mathematici de uirgine Macrobius ãt ait. Virgo autem aristam manu tenens:quid aliud ẽ quãuis solaris q̃ fructus curat.& ideo iusticia creditur:quæ sola facit nascentes fructus ad usus hominũ pue/nire. Chellas:scilicet scorpionis. Cœli iusta plus parte.i.reliqt id spaciũ cœli quod ipse occupauerat plus iu sta pte. Nã cũ singula signa occupẽt tricenas partes cœli:q̃ sunt trecentæ sexaginta scorpius pter triginta ptes quas occupat suo corpore:triginta alias partes occupat chelis. Ergone Augustus nouum signum futurus effi ciat:contra rationem cœli tertiũdecimum signũ extinguet libra scorpiõe suas chellas contrahente: & Augu stus libræ signũ subibit. Da facilẽ cursũ:Translatio scriptoris a cursore Nã ut cursor a carcere ad calcẽ festi/nat:ita scriptor ad finem uoluminis properat.

Ver

Vere.n. Ver dicit quia tũc uirgulta uiuere incipiũt:& uertit se tempus anni:nisi sit a græco. Nã Iones ἔρ dicunt Alii a ueniendo dictũ putãt:quia eo tẽpore omnia e terra ue niant.i.nascant. Habet.n.annus qualitates nostrorum corporum humoribus similimas. Nã uer qđ principiũ anni ẽ. Calidũ ẽ & humidũ. In quo annus puer dici põt & excitat sanguis:q & ipse calidus ẽ. Tempus aptũ genera/tioni unde ĩ eo oĩa facile gignunt & nascunt. Dicit ãt uer eo q oĩa ĩ eo ueniãt idest nascantur & crescant. Id.n. significat uenio:ut hic segetes illic ueniũt fœlicius uuæ. Incipit autẽ uer sole primã partem arietis ĩgrediente quo ĩgressu æquat sol lucẽ tenebris:proptereaq ẽ equinoctiũ. Post qđ dies incipiũt superare noctẽ. Seũdum

Aestas

tẽpus ẽ æstas ab æstu.i.a calore nominata. Excitat q hoc tẽpore bilis q humor calidus est & siccus:ut est ipsa æstas. Est aũt iuuentus anni: Atq ĩcipit cũ sol ad primam partẽ cancri uenit:quæ pars.quoniã est altissima in nostro polo:facit diẽ oĩum longissimũ:& solsticiũ efficit æstiuũ.

Autũ/nus

Tertiũ.tẽpus autũnus nominat quoniã ĩ eo augeamur uaria copia fructuũ: Hæc ãt iure dici põt uirilis ætas anni ĩ quo omnia maturescant. Oriturq cũ sol ad primũ libræ gradũ puenit rursusq æquinoctium efficitur post qđ noctes incipiunt superare dies. Vl/timum tempus est hyems cana & uera senectus anni. Efficit ãt illã sol q̃primũ capricornũ tangit: facitq aliud solstitiũ quã brumã q̃si βραχυημεραν.i.breues dies latini nominarũt. Incipit ãt annus secũdũ astrologos cum sol intrat arietẽ. Arietẽ ãt iccirco principiũ zodiaci faciũt:quia quãuis ĩ sphæra nihil aut primũ postremũ sit tamẽ ĩcipiente die illo qui primũ fulsit:& natalis mundi uocat arietẽ ĩ medio cœlo fuisse dicũt:& mediũ uer tex mũdi ẽ:& q̃si caput. Tũc luna cãcer gestabat sol cũ leone oriebat. Mercurius uirginẽ:Mars scorpiũ: Iuppi/ter sagittariũ:Venus librã:Saturnus capricornũ: tenebat. Nouo:Quasi pría sui pte. Nã singula hæc q̃ttuor anni tempora in tres partes diuidunt:ut dicamus nouum ad ultum & præceps uer:& sic in aliis.

Liquitur:& zephyro putris se gleba resoluit.
Depresso incipiat iam tũ mihi taurus aratro
Ingemer:& sulco attritus splẽdescere uomer.
Illa seges demum uotis respondet auari
Agricolæ:bis quæ solem bis frigora sentit:
Illius immensæ ruperunt horrea messes:
Ac prius ignotum ferro q̃ scindimus æquor
Ventos & uarium cæli præ discere morem
Cura sit:ac patrios cultus:habitusq locorum:
Et qđ quæq ferat regio:& qđ quæque rcusẽt.
Hic segetes:illic ueniunt fœlicius uuæ.
Arborei fœtus alibi:atque iniussa uirescunt
Gramia.nõne uides croceos ut tmolus odores
India mittit ebur:molles sua tura sabæi.

SERVI. Poeta multa huc transtulit de ultima parte libri qui est œconomicos Xenophõtis : in qua tractat de agricultura. Sic de geor. Mãgõis aphri: Ca tonis:Varronis:Ciceronis quoq libro tertio œcono micon qui agriculturam continet. Nam primus dat præcepta matrifamilias q̃ domi agere debeat. Secũ/dus patrifamilias q̃foris. Nõ habet autem hoc opus difficultati in quæstionibus:ut æneis nisi ĩ paucis lo/cis:sed in hoc ut res positas intelligamus: ut hæc pri ma pcepta significant. Hoc.n.dicit agrum fertilẽ.i.pi guẽ & herbosum bis arandũ esse uerno tempore:ut herbe adhuc sine semine euellãtur:& humor æstatis calor exsiccent:uel glebarum putrescant durities & semel in autumno cum seminibus. Agrum uero te/nuem & sterilẽ semel tantũ arandum in autumno: ne si uere aretur exiguus eius humor siccet ĩ æstate.

Canis:albis niue. Liquitur:Liquor nomen li bre/uem habet:Verbũ uero lõgam:Sic humus breuiat: humanus qui inde est longatur. Itẽ itur producitur iturus breuiatur. Zephyro se.g.r. Laxãtur fauonio flante quæ gelu constricta erant. Ipse alibi. Rura ge/lu tum claudit hyemis. Putris:resolubilis. Depresso: Na ingemet si aratrum altius ĩprimet:quæ aratio pĩ gui conuenit terræ:Nã de infœcũda terra dicet:Tenui sat erit suspẽder sulco. Mihi aut uacat ut Cice. Qui mi hi accubãtes ĩ cõuiuio:uel mihi rustico amanti terra. Taurus:Robustus bos Nam tauri difficile iunguntur.

Splendescere:Terit aratione sed splẽdescit. Lucre. occulto decrescit uomer in aruo. Dicimus uomer & uo/mis:sed ab utroq huius uomeris facit. Seges:Terra. Demũ Nouissime. Votis:Magnã rẽ dixit. Nã sæpe ma iora optamus q̃ speramus posse contingere. Solẽ:Dierum calorẽ. Frigora.s.nocturnũ frigus in quo duplicẽ ostendit arationẽ uernalẽ & autumnalem. Nec ad tempora æstatis & hyemis referre possumus.quia non sũt ĩ Italia duæ ĩ ãno æstates & due hyemes ut giometræ dicũt esse in Taprobane insula Indiæ. Ruperunt: plus ẽ quã ĩpleuerũt. At prius.i.anteaq̃ faciamus uernactũ. Aequor:Modo terrã ab æqualitate dictam. Vẽtos: Debes scire cui uẽto subiaceat ager. Cœli: Aeris. Lucre. In hoc cœlo q dicit aer. Nosces ergo aeris qualitatem utrũ gaudeat pluuia:an siccitate:an frigore:an calore. Patrios cultus: Quẽadmodũ cultus sit a maioribus:

Habitusq lo.i.qd melius ferre consueuerit. Ergo habitus locorum possibilitates accipe. Veniũt crescunt. Vt pulchro ueniens in corpore uirtus. Fœtus:Poma. Iniussa:Nã frumẽta iussa nascũtur. Vnde est illud: Atq

imparat aruis Nonne uides.Si una prouĩcia nõ põt ferre omnia:quanto minus poterit unus ager. Tmolus: Mons Ciliciæ:ubi nascit̃ crocum præcipue.Nam cõmemorat ubi res meliores nascunt̃.Nam crocum & in Aphrica nascit̃:sed nõ tale ac tãtũ quale ĩ Cilicia. India:nã & si in aphrica quoq; sint elephãtes maiores tamẽ ĩ India.Hinc Teren.Elephãtis ĩdicis p̃fecerat.i.maximis. Sabæi:Populi iusta Syriã & Arabiã dicti ab eo q̃dẽ σαβεσθαι.Nã apud eos thus nascit̃ quo deos placamus. Moles:Quia sub aere clemẽtiore sint. Lucanus:qc q̃d ad eos tractus mundiq; tempore labit̃. Emollit gentes clemẽtia cœli.Aut q̃a Alexãder obscœniores suos milites ille cõdidit.Tus sine asptratione dicimus.Nã antiq dicebãt tus.απο των θεων quod displicuit.Tura.n. a tudendo dici uolũt idest a glebis tusis cum quibus dicitur fluens ex arboribus coalescere.

CHRI. Liq̃tur ĩ hoc pria ꝓducit̃:Cõtra ãt ĩ liquesco ut ĩ bucolicis:Limus ut hic durescit & hæc ut cæra liquescit. Zephyrus:Ventus ẽ occidẽtalis q suo tẽperato calore:quæ frigore hyemali constricta fuerat: relaxat atq; aperit.Nã cũ sol paꝝ moret̃ ĩ occidẽti nonmultũ inflamat huiuscemodi uentũ:neq; humiditatẽ eius penitus desiccat.Vnde tẽperatus oĩa tẽperata reddit:Quapp quãuis astrologi uer ab ingressu solis ĩ arietẽ initiũ sumere uelint.medici tamẽ q̃primũ ĩcipiũt flare zephyri uer ĩchoant:siue ante huiusmodi ingressum:siue post id eueniat. Putris.gl.r.i.resoluẽdo se putrescit. Depresso:Vt altius ĩfigat̃. Ingemere:De ui huius uerbi dicet̃ ĩ primo æneidos. Sulco:dicit̃ sulcus q̃a inde substulit terrã uomer ex qua quidẽ proiecta porcã facit:ergo porca dr̃ q̃d ex proiecta terra fiat.Vomer ãt dr̃ a uomẽdo.Euomit.n.e sulco terrã ad porcã faciendã. Demũ:post lõgã & diligẽtẽ culturã. Votis:Cupiditatibus:ut cõsequẽs pro antecedẽti.Quia.n.aliquid cupimus uota ut id asseq̃mur cõcipimus.Magna ergo res ẽ ut respõdeat cupiditatibus cũ p̃sæpe cupiamus maiora q̃ speremus.Sed maior ut respõdeat cupiditatibus auari ĩ quo explebiles oĩo sunt cupiditates. Bis solẽ: bis frigora.Nã & secũdo & tertio arat̃ p̃sæpe terra.Nã dicũt proscindere cũ primo arãt:deinde iterari cũ iteꝝ arat̃. Tertio.tertiarii.Pli.ãt ait quarto seri sulco:hoc ĩ loco existimat̃ uoluisse cũ de sole æstiuo & frigoribus hibernis loquat̃.Loquit̃ ergo ẽt auctoritate Probi grãmatici de nouallibus q̃ ĩ fine hyemis circa ueris initiũ ꝓscindunt̃ ut æstate ꝓxima siccẽt̃:deĩde ĩ introitu hyemis semẽta facta sequẽti æstate reddit fructũ.Ergo bis sẽtit frigus:semel ante æstatem.Iteꝝ post semẽtẽ:Bis solẽ semel æstate qua cessat:ĩ teꝝ qua fructum refert. Vnde Collumella dixit:Iugeꝝ talis agri quattuor operis expedit̃.Nã cõmode ꝓscindit̃ duabus una iterat̃: tertiat̃ dodrãte.In lirã statim redigitur quadrate opere. Liras aũt rustici uocant easdẽ & porcas cũ ita aratur:ut inter duos latius distantes sulcos medius cumulus siccã sedẽ frumẽtis p̃bet.Ab eo autẽ quod aratri uomer substulit sulcus dicit̃.Sulcos aũt illos q ex trãsuerso ducũtur ampliores:ut per eos aqua ex agro deducat̃.Elices uocãt quia aquas ex agro elitiãt. Horrea:Granaria sunt.i.loca ĩ quibus fruges cõdunt̃.Sunt qui putẽt dicta ab horrore aristaꝝ.Nã prisci fruges ĩ spicis seruabãt. Vẽtus:Nã multũ ĩterest cui uẽto exposita sit regio. Morẽ:Quid ferre cõsueuerit. Hic segetes:Repetit oẽm agriculturã. Gramina:herbas ut sit locus aptus pascuis.

Tmolus:mõs de quo Stra.Tmolus q̃dẽ satis coactus ẽ:& ambitũ mediocrẽ habẽs ĩ ipsis.Lydiæ p̃tibus terminat̃.Lydiæ quoq; mõtẽ eẽ Pli.& Soli.asserit.Et Ouidi. de Aragne:Riget arduus alto Tmolus ĩ ascẽsu cliuoq; extẽsus utroq; sardibus hĩc illinc ꝑuis habitat̃ hippepis.Sardes ãt lydiæ urbẽ põit Hero.Tmolũ igit̃ croco florẽtissimo Probus Soli.& Collumella eẽ dicũt.Nec puto odores ad unũ eẽ referẽdos ut multi ĩgẽiosi uolunt.

Sulcus

Vomer

Lira

Elices

Tmolus

At calybes nudi ferrum:uirosaque pontus
Castorea:eliadum palmas epiros equarum.
Continuo has leges æternaq; fœdera certis
Imposuit natura locis:quo tempore primum
Deucalion uacuum lapides iactauit in orbẽ:
Vnde homĩes nati durũ genus ergo age terræ
Pingue solum primis ex tẽplo a mensib9 anni
Fortes inuertant tauri:glebasq; iacentes
Puluerulenta coquat maturis solibus æstas.
At si non fuerit tellus fœcunda:sub ipsum
Arcturum tenui sat erit suspendere sulco.
Illis officiant lætis ne frugibus herbæ.
Hic sterilẽ exiguus ne deserat humor harẽa.
Alternis idem tonsas cessare nouales.
Et segnem patiere situ durescere campum.
Aut ibi flaua ceres mutato sydere farra:
Vnde prius siliqua lætum quassante legumẽ:
Aut tenues fœtus uiciæ:tristisq; lupini
Sustuleris:fragiles calamos syluãq; sonãtem.

SERVI. Chalibes:populi apud quos nascit̃ ferrũ: Vnde chalybs dicitur ipsa materies: ut uulnificusq; chalybs. Nudi:apud quos arbores nõ sunt:uel nudi ꝓpter cedẽdi ferri studiũ. Virosa: Fibri canes sunt pontici.Quoꝝ testes apti sunt medicamẽtis.pp q̃d ubi se q̃ri senserit:eos secant.De q̃bus Cicero: Redimũt se ea p̃te corporis pp quã maxime expetũt̃. Iuuenalis.Qui se eunuchũ ipse facit cupiẽs euadere dãno testiculi.Castores ãt a castrãdo dicti sũt. Virosa: Venenata.Nã q̃uis multis morbis sint remedio tamẽ pregnãtes illoꝝ odore ãbiiciũt partũ:dicta ab eo quod ẽ uirus.Alii fortia a uiribus. Eliadũ palmas.e.e.Hyppalage.Nã dicit Epirus creat equas optimas: quæ apud elidẽ palmas merent ĩ Iouis olympici curuli certamine.Profert̃ ãt græce epyros cũ accẽtu in prima:Nam si ẽet epyrus latine haberet accentum ĩ penultima:Dixit aũt equas:q̃a ueslociores sunt q̃ eq quia ut ait Plinius ĩter currẽdũ emittũt urinã. Cõtinuo:Iugiter ad p̃petuũ. Deucaliõ:Trãsit ad fabulas ut poetice ponat prĩcipiũ mũdi. Duꝝ genus:pp ipsos lapides a quibus sumus.Nã & græci populi λαοι dicuntur a lapidibus. Pingue solũ:redit ad causam primis a mensibus ãni q̃d dixi uere nouo. Puluerulenta.Quæ glebas soluit ĩ puluerẽ. Maturis: Vehemẽter calidis. Arcturũ:Autũnali tẽpore ĩ quo orit̃ arcturus. Sub : quãdo tempus significat acusatiuo

Vrit enim lini campum ſeges urit auenæ
Vrunt læthæo perfuſa papauera ſomno.
Sed tamen alternis facilis labor:arida tãtum
Ne ſaturare fimo pudeat pingui ſola:neue

gaudet ut hic ſub arcturum.i.circa arcturum.Et ſub
lucẽ exportãt calathis. Illic:ĩ pingui. Hic:In ſterili.
Tõſas no.Agros meſſos.Dicimus autẽ has nouales
& hæc noualia:proprie nouales ſunt tunc primũ ar/
ua proſciſſa. Si tu.d.Vt redeat ĩ uires priores.Cice.
aũt ĩ dialogis & cæteri philoſophi tractant nõ quid
debeat fieri:ſed quid potiſſimum.Sic Virgi.cũ põat
multa remedia agroꝝ p̃ oĩbus ponit intermiſſionem:unde hoc frequenter repetit. Aut ibi:Si anguſtia agro
rũ nõ patiᷣ ĩtermiſſionẽ ibi frumẽta ſere inde legumina ſubſtuliſti:aut ſi tibi eſt opus frumẽto ſtercora agꝛ
& ſparge cinerẽ & incẽde ſtipulas. Sydere:Anno. Letũ:fertile. Legumẽ:Ita diciᷣ ꝙ manu legaᷣ: nec ſectio
nem requirat.Frumenta uero ſunt omnia quæ ex ſe emittũt ariſtas.Nam farra pro frumento dixit:ſpeciem
ponens pro genere. Tenuis:Nã uitia uix ad triplicẽ puenit fructũ.Cũ alia legumina prouentũ fertilẽ habeãt.
Triſtis:Amari.Nã incoctus amarus eſt. Lini ſeges:Bene excerpſit linũ auenas & pauper nã ꝗuis legumina
ſint:quia manu legãtur:uiribus tamen frumẽti exæquantur. Lethæo:ſomno.Quia plena ſunt obliuionis.
Nam Ceres Ioue admonente dicitur papaueris cibo orbitatis oblita:& re uera pauper gignit ſoporem. Al/
ternis.f.l.Redit ad p̃ceptum ĩtermiſſionis quod dicit eſſe precipuum. Pingui:uel humido uel fertili.
CHRI. Chalybes:Populi ſũt ĩ põto apud quos uel nobile ferrũ eſt:uel primũ ibi repertũ. Nudi:Vel ĩcul
Ferꝝ ti:uel quia ĩ ferri fondinas nudi ferꝝ quærũt. Ferrũ:A feriẽdo dictũ nõnulli credũt.Sua enim ſæuitia ferien
do domat reliqua metalla attenuat & extendit.Ariſtoteles ait illud gigni ex argento uiuo & ſulphure groſſo
non puro.In cuius commixtione plus eſt de ſulphure ꝗ de argento.Quapropter quia dominatur illi fri/
gidum & ſiccum terreum ferrum frigidũ eſt & ſicccũ.& ualde durum & cõpactum.Et ideo difficile in igne
molliᷣ:q minus ĩ ſe habet aerei & aquei magis ꝗ reliqua metalla.Rubigine rodiᷣ quod illi accidit ꝓ ſuæ ſub
ſtãtiæ ĩ puritate.Nullius tamẽ rei rubigine quã ſanguinis exediᷣ:ut uideaᷣ ſanguis humanus illo pacto ſe ul
ciſci.Caret tamẽ rubigine ſi ceruſa aut medulla ceruina ungaᷣ. Viroſa:Ambiguũ an uiroſa caſtorea an uiro
ſa pontus.Nã pontus uiroſa quaſi uenenoſa dici põt:quoniam teſte hoc eodem poeta uenenis abundat ut in
bucolicis: Has herbas atqꝫ hæc ponto mihi læta uenena.Ipſe dedit meris:naſcuntur plurima ponto. Caſto/
Caſtor rea: Caſtor quem alii canem ponticum alii fibrum appellant.Eſt quadrupes fluuiatilis:parum differt a lu/
tra.Nã ariſtoteles in libro de aĩalibus ponit fibrũ: ſaterium : ſatyrum lutẽ & laticẽ pene in eodem genere:la/
tacemqꝫ dicit lutra latiorem & dentes habere adeo robuſtos ut uirgulta illis ut ferro prædat.Hunc ait Alber
tus poſteriores pedes habere anſerinos quibus facilius natet:anteriores autem caninos quoniam humi quo
que gradiantur Vulgo traditur ꝙ ſeipſos caſtrent id admonente natura cum propter teſtes plurimis medica
mentis apros uenatores illum inſectentur.Aiunt p̃terea fel ſuum euomere:cum id cognoſcat ad multa me/
dicamenta utile.Item coagulum ad comitiales morbos Albertus negat poſſe caſtrari ſine pernicie:quia teſtes
ſpinæ alligati ſint.Si quẽquam morſu deprehendit non antea dimittit quam crepitantis oſſis ſtrepitum ſen/
ſerit.Dentibus uirgulta cædit:domũqꝫ ſibi in fluminum ripis duabus aut tribus contignationibus extollit ut
pro incremento decrementoqꝫ aquaꝝ aſcendat deſcendatue.Peregrinos caſtores in ſeruitutẽ redigit illiſqꝫ ꝑ
iumentis ad conuectandam materiam & cibaria utiᷣ.Veſciᷣ piſce pomiſqꝫ & arboꝝ cortice.Eius pellis nota
eſt & in p̃tio habetur.Noſtri galeros inde conficiunt.Barbari autem illi apud quos hoc aĩal naſcitur beuer
appellant:ſimiles lutris ſunt:ſed paulo maiores.Sunt uentricoſi & breuioribus cruribus proptereaqꝫ currere
haud facile poſſunt.Caudã pluſꝗ pedalem habent ſine pilis:piſcium pelle tecta:appime pinguis & eſui ſuauis
ſale etiam conditas cõdunt.Cæteræ eius carnes abhominabiles:neqꝫ eſt qui illis ueſcantur. Medicamẽtũ qđ
inde caſtoreum uocant:declinant ad colorem nigri ſanguinis.Nã ſi uariũ eſt declinans ad nigredinẽ uenenũ
eſt:& uel ĩterficit eodẽ die uel ad malã ducit ægritudinẽ.Quando bonũ ẽ calidum & ſiccũ ſubtiliſſime excica
tionis confert neruis & paraliticis:ualet ad fœtum & ad ſecũdam eiiciẽdã. Elidũ:Elis urbs erat ſub olympo
epirus ubi ludi agebãtur poſt finẽ quarti cuiuſqꝫ anni a monte ipſo olympici dicti. Epiros:Laudat epiꝝ uehemen
ter Ariſto.in libro de animalibus dicitqꝫ omnes quadrupedes illã magnas ferre excepto aſino. Epiroticas aũt
uaccas ſingulas præ ſua p̃cipua magnitudine amphoras ſingulas implere Atqꝫ erectum q mulget ſtare: quo/
niã ſedẽdo non queat ubera attingere.Neqꝫ id mirãdum.Nam cum opus largiore paſtu grandioribus ſit ſcri
bit hanc terrã illud abunde ferre:& eſſe ibi excelentes oues quæ pyrrhicæ a Pyrro rege cognominenᷣ.De epi
ro dicemus in tertio libro æneidos.Epirus noſtro tempore.Albania dicitur. Equaꝝ:nam ut reliquas qua/
Deuca lion drupedes ſic equos p̃ſtantes gerit. Continuo:Stat in a primordio ſuo. Deucalion:Vt philoſophus dixit ſta/
tim a mũdi principio has leges ĩpoſitas eſſe a natura.Sed ut poeta fabuloſum ponit principium mundi.Deu
calionis autem diluuium non fuit uniuerſale ut diluuium Noe.Fuit autem ut ait Varro regnante Crimao
Cecropis ſucceſſore:ut Euſebius & Hieronymus nõdum defuncto Cecrope dictum autem deucaliõis:quo
niam maxime eius regionem oppreſſit.Ad ægyptum autem & eius uicinia non peruenit.Factum eſt anno
mundi ſeptimo ſupra tria milia & ſexcentos ac ſeptuaginta:cum uniuerſale diluuiũ quod fuit temp᷑ Noe
fuerit anno quadrageſſimo ſecundo ſupra duo milia ac ducentos.Dictus eſt autem Deucalion lapides:In ho
mines conuertiſſe:quia qui ex diluuio ſuperfuerant timentes iterum diluuium ſe in montibus continebãt aſ
pero & ferino modo uiuentes.At ille uerbis paulatim emolliuit:& in planum deducẽs admitiorem & huma
num cultum traduxit.Deucalionis autem filium fuiſſe dicũt Hellenem:a quo græci hellenes ſunt dicti.Theſ
ſaliæ autem imperaſſe Deucalionem referᷣ. Iacentes:Inertes.Nam qui iacent homines nertiam quandam ĩ

ſe eſſe oſtendunt. Arcturum: Arcturus qui & boetes dicitur cuſtos plauſtri eo quod plauſtrum ſequitur.i. ſeptentriones & quaſi ſuccinctus ſit ſeptentrionibus: Arcas fuit caliſtos & Iouis filius a quo Arcadia nominata. Hic a Lycaone pelaſgi filio epulandus Ioui poſitus eſt: Cum an deus eſſet tentare uellet. At Iuppiter Lycaonis domum ubi Trapetos deinde urbs fulmine ĩcendit: & huius membra reſtituit. Et caprario quidem nutriendum dedit. Verum cum factus adoleſcens inſcius matri uim inferre pararet: Incolæq; Lycæi utrunq; interficere pararent. Iuppiter ambos eodē geſtu quo erant aſtris intulit illa urſæ naturam ille impetum faciens quem Home. boetem appellat. Signum hoc conſtat ex. xiiii. ſtellis nā hēt in dextra quattuor quæ nō occidūt. in capite claram unam. In ſingulis humeris ſingulas. In ſingulis manibus claras ſingulas. In mámilla dextra obſcuram unam. In dextro cubito claram unam. Inter genua utraq; claram & magnam unam quæ eſt arcturus. In ſingulis pedibus ſingulas. Segnē: nihil producentem quia non ſeres. Tranſlatio ab homine nihil operante. Segnis dicitur ſine igne. Quoniam quorum ſanguis frigidior eſt illi & corpore & animo hebeſcūt. Situ: Videbis in ſexto. Siliqua: proprie eſt quæ arabice carnub dicitur. Vnde quidam latinoꝝ cornubiam dixerunt. Græce xilocerata.i. lignea cornua. Huius ſemen dicit̃. kirat. Vitiæ: Hac fruge pingueſcunt arua: nec ipſa operoſa eſt agricolis uno ſulco ſata non ſarritur non ſtercoratur. Siccitatem ex omnibus quæ ſeruntur maxime amat non aſpernatur umbroſa. Vitibus tamen præripit ſuccum: langueſcuntq; ſi in arbuſtis ſerat̃. Lupini: Hoc legumen & minimum ut ait Columella operarum aſſumit: & uiliſſime emitur: & maxime ex iis q̃ ſeruntur iuuat agrum. Repoſitum in granario patit̃ æuum. Boues in hyeme coctum maceratumq; probe alit. Famē ſi ſterilitas ĩceſſit ab hominibus ꝓpellit ĩtabulatū quo fumus ꝓuenit optime refert̃. Nā ſi humor ĩuaſerit uermes gignit: q ubi oſilla lupinoꝝ ediderūt: reliqua pars enaſci nō pōt. Iugeꝝ decē modios occupat. Silua nā altius extollit̃ & denſi propter ramos ſurgunt. Lini: De quo Collumella lini ſemen niſi magnus eſt ĩ ea regione quam colis prouentus & ꝑtium priorat ſerendum non eſt Agris enim præcipue noxium eſt.

Arctu rus — Siliq — Vitia — Lupinus — Linū

Effœtos cinerem immundum iactare ꝑ agros
Sic quoq; mutatis requieſcunt fœtibus arua:
Nec nulla interea eſt inaratæ gratia terræ.
Sæpe etiam ſteriles incendere profuit agros:
Atque leuē ſtipulā crepitātibus urere flāmis:
Siue inde occultas uires & pabula terræ
Pinguia concipiunt: ſiue illis omne per ignē
Exquoqtur uitium: atq; exudat iutilis humor
Seu plures calor ille uias & cæca relaxat
Spiramēta: nouas ueniat qua ſuccus ĩ herbas.
Seu durat magis & uenas aſtringit hiantes.
Ne tenues pluuiæ rapidiue potentia ſolis
Acrior: aut boreæ penetrabile frigus adurat
Multum adeo raſtris glebas quifrangit ĩertes
Vimineaſq; trahit crates iuuat arua: neq; illū
Flaua ceres alto nequicq̃ ſpectat olympo.
Et qui proſciſſo quæ ſuſcitat æquore terga
Rurſus in obliquū uerſo prorumpit aratro:
Exercetq; freqūes tellurē atq; imperat aruis.
Humida ſolſtitia atque hiemes orate ſerenas
Agricolæ: hiberno lætiſſima puluere farra:

SER. Effœtos: Cōtinua fertilitate laſſatos: ut mulier dicitur effœta frequenti partu laſſata. Immūdū: Ad differētiā illius quo utuntur puellæ. Reqeſcūt: Nō etiā roborant̃ ut ĩtermiſſiōe aratiōis: qđ repetit dicēs. Inaratæ gratia terræ. Nec minus liptote eſt.i. multomagis. Agros: Res ĩ agris.ſ. ſtipulas uel qſqlias.i. purgamenta terraꝝ. Nā ubi ſtipulæ deſunt alimēta ĩcendii aliunde important̃. Atq;.l.ſt.c.u.f. Ebaſis poetica. Inde: ex igne. Occultas: Arcana ratione celatas: Ex opinione. Heracliti: q pōit oīa ex igne creari. Exudat.h. Noue locutus. Nā nō ipſe: ſed terra exudat. ergo exudat ꝑ exudat̃. Cæca ſp. Breues cauernas q̃ ſui tēuitate nō poſſūt uideri. Tenues: Epithetū aquæ uel lētæ: & penetrabiles. Adurat & ad ſolem & ad frigus pertinet. Nā hæc duo eundē habent effectū. Nā & frigus eſt caloris initiū: & ſummus calor frigoris ē pricipiū. Raſtris: Et hos raſtros & hæc raſtra legimus. Dicta āt q; terrā radāt. Flaua: Propter ariſtaꝝ maturitatē. Ceres: nomē qđ in poliſyllabis ĩ nominatiuo ſingulari producit es cū in obliqs corripiat. Nec qcq̃: non ſine cā. Duæ.n. negationes affirmāt. Male ergo quidā legunt in Terētio: Pater adeſt: caue ne te triſtē ſentiat. Si.n. hoc ē dicit: uide ne te triſtem eſſe ſentiat. quod non pōt procedere. Sed ĩtellige cauere triſtē eſſe ſentiat. Nā & ne & caue prohibētis ē. Quæ ſuſcitat.i. terram quā arauerat. Rurſus: ſcilicet autūnali tēpore quo iam cum ſeminibus aratur. Nam nemo bis uno tempore arat. Imparat: Vt tantum ferat quantum ipſe uelit. iccirco ſupra dixit: Illa ſeges demum.u.r.a.a. Solſtitia duo ſunt. Alterū æſtiuum quod ex. viii. Cal. Iulii cum ſol remeare ad inferiores circulos incipit. Alterum hyemale. viii. Cal. ianuarii. Vnde contrarium uidetur cum dicit hyms ſerenas: quoniam ſolſtitium etiam hyemale eſt. Sed ſciēdum annum olim in duas partes diuiſum: modo uero in quattuor partes.

CHRI. Effœtos: Effœta dr̃ quaſi extra fœtū.i. ꝑtū: qđ q̄uis ad mulierē q̃ amplius nō emitat fœtum: tamē belle & ad terrā & ad arbores q̃ ſterileſcūt referre poſſumus. Gratia: inaratæ terræ. Nā ſi non parit illo anno pariet ſequenti multo plura. Incēdere: Nā ĩcēſa materia decoqt̃ ēt tellus. Crepitātibus: crepitū emittētibus. Inde: ex ipſo igne q admixtus humori facile multa gignit. Inutilis: Nā ſuccus naturalis terræ utilis eſt. Vt in corpoꝛ aīalis alius humor naturalis ē quo alit̃ corpus & gignit. Dicit̃q; ſuccus. alius noxius ē. & appellat̃ pus. Cæca: Nō uiſa. Nā aperiūt̃ pori ĩ terra q ꝑ tenuitate nō uidēt̃: ſed facile cognoſcunt̃ adeſſe q emittūt ſpiritū & fiūt illi perui. Vnde & ſpiramēta & ſpiracula dicūt̃ rimulæ tenuiores. Adiurat: ad calorem & frigus opti

effœta — Spiramenta — Spiraculum

me refertur. Ad pluuias aũt referri nõ põt. Sed cõsueuerũt poetæ q̃dã diuersa ita adiungere uni uerbo: ut tamen necesse sit alteꝝ subintelligere. Vt illud: Disce puer uirtutem ex me & tollerare labores: Fortunã ex aliis. Vbi subintelligẽdũ est opta. Sic in hoc loco Tenues pluuiæ penetrando noxiũ humorẽ reliquat. Glebas inertes: sine arte idest rudes nõ excultas: nã si maiores restãt glebæ terra pene ĩculta inarataqꝫ relinqꝶ. Has glebas ita integras ĩter duos sulcos relictas scena appellauerũt Vimineas crates quẽ græco uocabulo. Ceres: q̃si geres latine diciꝶ a gerẽdo q̃a oĩa gerat & producat terra: a græcis ãt diciꝶ Δημητηρ quasi γημητηρ idest terra mater. Eusebi. ãt de ꝑparatiõe euãgelica ait priscos telluris uĩ uestã eẽ: & terræ lapidosæ ac mõtaneæ uim eẽ rheã. Feracis ãt ac plane cererẽ. Huius imago spicis coronaꝶ. & papauera q̃ fertilitatis symbolũ sunt circa eam ponunꝶ. Eius filiã Proserpina quã a Plutone raptã ferunt uis ẽ seminis in terrã proiecti quã sol q ĩ hyemali tẽpore iam tenet: & ꝓpterea Pluto uocaꝶ sub terris fouet. Vnde illã sub terra latentẽ q̃ritat Ceres donec fruges enascẽtes supra terrã extẽt. Hinc ẽ locus fabulæ ꝙ illa uis idest Proserpina sex mẽses apud ĩferos sit & totidẽ apud superos: q̃a hyeme sub terra ẽ æstate supra terrã. Veꝝ has fabulas ẽt aliis modis ĩterpretãꝶ. De q̃bus fortasse alibi. Diciꝶ aũt filia cœli & uestæ: q̃a fertilitas frugũ a sole & a terra ẽ. Rursus ĩ obliquũ. Arant agricole quater cãpũ proscindũt. n. iterãt: tertiãꝶ qꝫ: & quarto lirant. Lirare. n. dicũt cũ iacto iã semine terrã in liras. i. in sulcos dirigũt Nã sulcis muniũt porcas: ac postremo sulcos aquarios: quos nominãt elices ex trãsuerso ducũt ꝑ quos aquæ ex agro ĩ fossas extra agrũ quas appellãt colliqas deriuẽꝶ. Humida solstitia: Multũ laborat in hoc loco Seruius ut ostẽdat ꝑ solstitia intelligi æstatẽ. Sed breuiter dicẽdũ uideꝶ ꝙ q̃uis sit duplex solstitiũ: aliud hyemale: aliud æstiuũ: tamẽ cũ simpliciter proferimus: solstitiũ ĩtelligimus æstiuũ. Nã hyemalẽ brumam a breuitate dieꝝ nũcupare cõsueuerũt. Hiberno lætissima puluere farra: Refert Macro. ꝙ in libro uetustissimorum carminum ante omnia quæ a latinis sunt composita: inueniꝶ hoc rusticũ carmen: Hiberno puluere uerno luto grandia farra Camille metes.

Proserpina

Lirare

Lætus ager: nullo tantum se mœsia cultu
Iactat: & ipsa suas mirantur gargara messes:
Quid dicam. iacto qui semine cõminus arua
Insequiꝶ: cumulosqꝫ ruit male pinguis harẽæ:
Deinde satis fluuiũ inducit: riuosqꝫ sequẽtes:
At cũ exustus ager moriẽtibus æstuat herbis:
Ecce supercilio cliuosi tramitis undam
Elicit: illa cadens raucum per læuia murmur
Saxa ciet: scatebrisqꝫ arentia temperat arua.
Quid: q ne grauidis ꝓcũbat culmus aristis
Luxuriem segetum tenera depascit in herba
Cum primũ sulcos æquant sata: quiqꝫ paludis
Collectum humorem bibula deducit harena.
Præsertim incertis si mensibus amnis abũdãs
Exit: & obducto late tenet omnia limo:
Vnde cauæ tepido sudant humore lacunæ.
Nec tamẽ hæc cũ sit hominũqꝫ boũqꝫ labores
Versando terrã experti: nihil ĩprobus anser
Strymoniæqꝫ grues: & amaris intyba fibris
Officiũt: aut umbra nocet pater ipse colendi
Haud facilem esse uiã uoluit: primusqꝫ ꝑ artẽ
Mouit agros curis acuens mortalia corda:
Nec torpere graui passus sua regna ueterno.
Ante iouem nulli subigebant arua coloni:
Nec signare quidem: aut partiri limite cãpũ
Fas erat in medium querebant: ipsaque tellus

SERVI. Lætus: hiberno sereno. Mysia: Prouincia e Mœsia uero ciuitas phrygiæ haud procul a Troia de qua hic uideꝶ loqui ꝑꝑ gargara mõtes phrygiæ. Sentẽtia ẽ ꝙ Mesia quãuis diligẽtissima sit circa cultũ: tamen plus ei prodest cultus q̃ hiberna serenitas. Miraꝶ gar. Dat sensũ rei ĩsensatæ. Cõminus: Stati. Male. p. Nõ pinguis. i. sterilis. Ruit. i. erũt & ẽ agẽtis. Aliter ãt dicimus: Ruit al. a c. t. Deid. s. fl. Post generales agriculturas trãsit ad spẽs & ad culturas uẽiẽtes ex tpe. nã & irrigare & siccare nõ ꝓuẽit nisi ex magna siccitate: aut nimio humoꝶ. Sequẽtes: iuges: aut epithetõ ẽ riuoꝝ. Moriẽtibus: Secũdum pythagoricos q uolũt q̃cq̃d crescit habere aĩam. Vnde interfice messes. Ecce. i. ex ĩprouiso. Sup̃cilio: Altitudine: sũmitate terraꝝ. Raucũ ꝑ leuia murmur: ut nõ solũ utilitatẽ ueꝝ etiã uoluptatẽ afferat. Læuia: Lubrica: detrita: nitida. Scatebris: Ebulitõibus: quas facit aq̃ incidẽs in rimas. Vnde & uasa æstuãtia scature dicũtur. Aristis: ꝓ spicis posuit. Dicimus ãt hic spicus & hoc spicũ. Cice. ĩ arato: Spicũ illustre gerẽs ĩsigni corpore uirgo. sed ĩ. m. g. hẽt utrũqꝫ numeꝝ: ĩ neu. sing. tantũ. Luxuriẽ: Recte dicit ut ostẽdat rẽ sup̃fluã & nociturã nisi amputeꝶ. Cũ Primũ. s. e. s. Cũ herbe adhuc tenere anteq̃ cogantur in culmos. Et ẽ hoc Vir. hemestichiũ unum de inuictis. Deducit: Detrahit: hoc ẽ siccat: ut Riuos deducere. n. r. u. i. siccare. Incertis: Inoppoturnis sunt ãt ii ueris & autũni nã & ĩ hyeme frigus & ĩ æstate calor certi sũt. Obducto: Sup̃lito: sup̃fuso. Tepido: Noxio: ĩutili. Lacũæ: sunt fossæ ĩ quibus aqua colecta manet. Nec tamẽ. h. ẽ ordo nec tamẽ nihil officiũt. Snĩa est ꝙ ẽt post tot labores nocumenta ĩueniunꝶ nisi prouideris. Improbus: Insatiabilis: nulli ꝓbãdus. Intyba: Male q̃dã accipiunt auem eẽ ĩtybã amari iecoris. Sunt. n. cicorea quoꝝ radices multe segetes ambiunt & necant. Fibris autẽ abusiue dixit ꝙ radices intiborum hac atque illac decurrunt ut fibræ per iecur idest uene quædam & nerui. Amaris: Nocentibus. Viam rationem & artem colendi. Primusque per. a. excusat quæ uidentur posse damnari in Iouem ꝙ uoluerit illis necessitatibus excitare ingenia hominum quæ ex abundantia & ocio torpescunt. Veterno: Pigritia. Nam ueternum est morbus intercus. idest hydropisis: quæ homines reddit pigros. In medium: In commune.

CHRI. Mesia cul.& gar.Hæc ut refert Macrob.sunt ĩ Mesia hellespõti ꝓuicia:sed significatio noĩnis & loci duplex ẽ nã & cacumẽ mõtis Idæ &ꝓopidũ sub ipso mõte gargara appellaẗ.atq; utrũq; hoc apet apđ Home. ergo Vir.nõ de sũmo mõte:Nã cõstat oẽm illã Mesiã feracẽ eẽ ab humoꝛ solis.Erat.n.gargara tãta ĩ fertilitate ut ꝓ ĩmẽsa multitudĩe gargara ponãẗ:ut aparet apđ Alceũ.Et Aristopha.cõposuit nomẽ ex area & multitudĩe.Ergo gargara opidũ positũ ĩ imis Idæ mõtibus unde defluẽtibus hũoribus irrigeẗ:ex quo solstitiales ĩbres nõ magnoꝑe desiderat.Aeschilus ãt nõ solũ gargara:sed oẽm Mesiã fertilẽ eẽ scri.hæc Macro.Vt ãt apđ Stra.apet ut phrygia duplex ẽ:ita ẽt & Mysia.Ex qbꝫ oĩbus apet mysia & nõ mœsia legẽdũ eẽ.Et sñia poetæ q; hæc ꝛgio nõ tãtũ cultura q̃tũ suo humore fertilis ẽ. Fluuiũ ĩ his.s.ꝛgiõibus q̃ non ita abũdãt hũore ut mysia. Tẽpat:Vt ariditatẽ submoueat:neq; Tamẽ nimiũ humorẽ ĩducat. Sulcos.eq.s.nã maiusculis factis frugibus nõ discernũẗ sulci a porcis. Strymõiæ:Tracẽses a strymõe anne hic ab emo mõte fluẽs macedõiã a thracia diuidit ĩ.vii.ãt lacus diffũdiẗ anteq̃ ripis coartatus ut fluuius fluat. Grues:ut refert Aristo.de aĩalibus:Ex cãpis scythicis ad paludes ægypto supiore deuolãt:Vnde Nilus ꝓfluit:quo ĩ loco pugnare cũ pigmæis dicũẗ nec id fabula.sed certe genus tũ hoĩum tũ equoꝝ pusillũ ẽ:degũtq; ĩ cauernis:unde nomẽ troglodytæ a subeundis cauernis hẽnt.Idẽ alibi scribit grues sui cõmodi cã lõgiqua petũt:uolãt alte ut procul ꝓspiciãt.ĩsurgẽte tẽpestate aut nubibus terrã petũt.Ducẽ hẽnt:& ii q clamẽt positi ĩ extremo agmĩe ut uox ꝑcipi possit.Cũ dormiũt cæteræ sub ala caput cõdũt alternis pedibus ĩsistẽtes.Dux đtecto capite ꝓspicit:& qđ uiderit uoce significat. Intuba:Græcũ e latĩe dꝛ endiuia:arabice hũdebe.Pli.ait Intubũ erraticã apđ nos qdã ambulã appellãt ĩ ægypto cicoriũ. Pater ipse.c.h.s.e.u.u.Recte ad sũmũ ipsum deũ referri põt q nõ ĩuidia q̃ abest a diuina mẽte sed amoꝛ ut humanũ genus excultius redderet:& a segnitie ad actionẽ traduceret:nõ nobis uictũ facilẽ ut reliquis aĩmãtibus ꝑbuit. Veternũ:grauẽ significat somnũ ut ꝛfert Prob.quẽ medici lætargũ nominãt poĩẗ ãt ꝓ desidia & squalido situ.Hĩc Ter.Veterno sũ eunuchũ.i.desidẽ.Alii ueternũ uolũt esse hydroposiam.

Grues

Intubum

Veternum

Omnia liberius nullo poscente ferebat.
Ille malum uirus serpentibus addidit atris:
Prædarique lupos iussit:pontũque moueri:
Mellaque decussit foliis:ignemque remouit:
Et passim riuis currentia uina repressit:
Vt uarias usus meditando extunderet artes
Paulatim:& sulcis frumenti quæreret herbã:
Vt silicis uenis abstrusum excuderet ignem.
Tunc alnos fluuii primum sensere cauatas:
Nauita dum stellis numeros & nomina fecit
Pleiadas hyadasque claram lycaonis arcton.
Tum laqueis captare feras:& fallere uisco
Inuentũ:& magnos canibus circũdare saltus
Atque alius latum funda iam uerberat amnẽ
Alta petẽs:pelagoq; alius trahit humida lina.
Tunc ferri rigor atque argutæ lamina serræ:
Nam primi cuneis scindebant fissile lignum:
Tum uariæ uenere artes.labor omnia uincit
Improbus:& duris urgens in rebus egestas.
Prima ceres ferro mortales uertere terram
Instituit.cum iam glãdes:atque arbuta sacræ
Deficerent silue:& uictum dodona negaret.
Mox & frumẽtis labor additus:ut mala culmos
Esset rubigo:senisque horreret in aruis

SER. Liberius:Supra.n.dixit.Atq; ĩpat ar. Malũ: Nã & bonũ uirus queadmodũ bonũ uenenũ. Diciẗ ãt a ui:neq; nũc repiẗ nisi ĩ ntõ actõ & utõ:apud priscos ẽt ĩ gtõ.Lucre.Tetri primordia uiri. Remouit: Occuluit:& nõ penitus sustulit. Excuderet:Studio se reperiret. Numeros : Currẽdi modos.i.ortus & occasus qđ si ẽ quasi rẽ phõꝝ ꝑtermissit. Nã tãtũ de nominibus dicit ut pleiades hyades. Nã Hipparcus scribẽs de signis cõmemorauit quot in quoq; signo clare quot secundæ lucis quot obscuræ stellæ sint.
Pleiades:Signũ ẽ ante genua tauri:qđ ortu suo primũ nauigatiõis tꝑus ostẽdat.Dictæ ab eo qđ ẽ πλεειν.i.nauigare latine uergiliæ dicunẗ a uerni tꝑis significatiõe.Hyades uero sunt in frõte tauri q; ortu suo cõcitãt pluuias latĩe succulæ ab eodẽ hũore. Arctõ:Elicẽ dicit ursã maiorẽ:nã mĩor dꝛ cynesura.Licaon rex Arcadiæ habuit filiã Calisto q̃ cũ uitiasset Iuppiter: Iuno ĩ ursã cõuertit.postea Iuppiter miseratus ĩ signũ celeste cõuertit. Fallere uisco:Nõ ad feras:sed ad aucupiũ referas. Et magnos can.Iteꝝ ad uenationẽ.Male ãt de aucupio respuẽtes totũ ꝛferũt ad uenationẽ cũ dicũt fallere uisco ꝓ uisceratiõe.cõstat.n.luparios canibus tinctis ueneno necare lupos quod non ꝓcedit quia aliud ẽ hoc uiscũ uisci: & aliud hoc uiscus ris.Ergo si de carne loquebaẗ uiscere erat dicẽdũ. Fũda: genus retis quod βoλoσ diciẗ.
Humida lĩa: Verriculũ ĩtelligit. Rigor:Durities. ĩde rigidus. Serræ:ꝑdix sororis Dædali filius cyrcinũ & serã inuenisse diciẗ. Improbus: Vel magnus: uel nulli probabilis. Duris.u.i.r.e.Persi. magister artis ĩgeniiq; largitor uenter negatas artifex seq uoces
Ceres pria:Omne genus agriculturæ hoĩbus ĩdicauit.Nã q̃uis uel osirim uel triptolemũ aratꝝ inueniſse dicãt:illa tamen omnem agriculturam docuit. nã ferrũ dicendum omnia acriculturæ ferramẽta expressit. Sacræ:Etiam sacræ:emphasis ẽ. Dodona:Est urbs Epiri iuxta quã nemus ẽ Ioui sacrum abundãs glandibus.unde ꝑ excellẽtiã illius meminit. Additus:Vel datus si nihil male ante habuerint.Vel additus quia ante erat:sed non huiusmodi. Esset:consumeret:ut ẽ mollis flamma medullas.Rubigo genus est uitii quo culmi pereunt: sed improprie dicitur.Nam proprie rubigo est ut ait Varro uitium obscœnæ libidinis quod ulcus uocatur. Segnis infœcundis.

CHRI. Virus:nõ solũ uenenũ significat sed:uehemẽtem grauemq; odorẽ & abominabilẽ:Quapp Pli.ĩ q

Virus

busdā herbis huiuſcemodi odorē uirus dixit.Hora.ēt Sic orridus ille defluxit numerus Saturnus. Et graue
uirus mūditiæ pepulere. Predari:Nā & ut īuadit & īſidiis excipit. Mella:de his dicemus ī.iiii. Vina:Fabulo
ſum ē tamē aq̄ tradit eē lynceſtis q̄ uocat̄ acidula q̄ uini mō temulētos facit.Itē ī Paphagonia & ī agro caléo
& ī andro īſula ī tēplo liberi patris fons ē q ut ait Mutiāus ter cōſul ſingulis annis kal.Ianua.uinū fluit.ait Plī.
Vt uarias.u.Nō odio aut liuore q ut ait Plato a diuīo choro abeſt ſed ut hoīes ī difficultatibus ita exerceret
ut meliores acutioreſq; redderet. Paulatī:nā nulla ars & īuēta ſimul & pfecta ē:ſed p uaria addimēta a tenui
prīcipio ad ſummū uſq; pducta ē. Herbā:nā prīo naſcit̄ herba a qua mox culmus erigit̄ q fert ſpicas primū
cū antea nō nauigaſſet nauē primā ī græciā īuexit Danaus ex ægypto. Ante ratibus nauigabat̄ ī uētis in mari
rubro a rege Erythra.Sūt q dicāt myſios & troianos priores excogitaſſe ī helleſpōto cū trāſirēt aduerſus thra
cas.Lōga naui Iaſonē primū enauigaſſe Philoſtephāus refert at Aegeſias pthalū:Creſias:Samyrā: Saphanus:
Semiramī:Archimachus:Aegonē:biremē erithreos feciſſe refert Damaſtenes Triremē Amoclē corinthius
īuenit:teſte Tucidide. Ignē:Nōnulli ex ægypti ſacerdotibus aiūt Vulcanū prīo ī ægypto regnaſſe: q cū ignis

Inuentio ignis

īuētor fuiſſet pp huiuſmodi beneficiū prīcipatū aſſumpſit.Nā cū ī mōtibus habitaret:uidit arborē fulmīe ta
ctā cremari & ſiluā īde accēdi:acceſſit & utilitatē ignis.Nā hyemale tps erat ſenſit:& igni deficiēti ligna addēs
ignē nutrire didicit.Hæc Diodo. Fūda:gēus retis a fūdēdo dcā qa e ſupiori loco a piſcatoribꝰ fūdit̄:ita ut in

Fūda

circuitū ſe extēdēs qcqd piſciū ītra ſe depndit capiat.Dr̄ & fūda īſtrumētū quo fūdut̄.i.cōtorquēt̄ lapide:q in
balearibus īſulis repta ē. Trahit.h.l.Deſcribit aliud genus retis qđ p aquas trahit̄.Lina āt p retibus poſuit.ſ.
materiā p eo qđ ex materia fit.Hoc uerriculū dr̄ ab eo qđ ē uerro.i.traho ut Quippe ferāt ſecū rapidi uerrāt

Verriculum

Ferrȝ

q; p auras. Lamīa:ī metallis dr̄ quotiēs ipſa materia cudēdo extenuat̄. Rigor: Duricies nā cæteris metallis
rigidus ē:de quo alibi.Sed ferrȝ Heſiodus ī creta eos q uocati ſunt dactili idæi īuēniſſe refert.Fabricā ferreā in
uenere cyclopes ut placet Plī.Duo igit̄ dicit īuētū fuiſſe ferrȝ:& deinde ex eo ferro īuētā fuiſſe ſerrā.Serrā aūt
aſciā:ppēdiculū:terebrā:& glutinū:& bithocolliā Dædalū īueniſſe auctor ē Plī.Diodo.uero ſicu.huiuſcemōi
īuētū Talo eius ex ſorore nepoti attribuit.Nā cū ſerpētis maxilā īueniſſet:illaq; paruū lignū ſecuiſſet eius dē
tiū imitatiōe ferreā ſerrā machinatus ē.Secūdū Euſebi.Glaucus chius primus ferri glutinū excogitauit. La
bor:īduſtria & exercitatio & expiētia dilligētiſſima q̄ nō fit ſine ſummo labore:unde dixit īprobus.i.ī exple
bilis ut ſupra.Improbus an.ut ſit ſnia nūq̄ tātū laboris adhiberi ab hoībus circa rerȝ īuētiones qn aliqd reſtet.

Ceres

Ceres:De hac dea ī ſupioribus dictū ē : Sūt q dicāt Cererē antiqſſimā fuiſſe Siciliæ reginā:& quoniā frumē
tū ī ea īſula prīo pp ſoli fertilitatē natū ē potuit rationē frumēti ſerēdi aliis oſtēdere.Nā & Diodo.ſiculus ſuo
tēpore frumentum agreſte & in agro leontino:& in multis aliis locis naſci ſcripſit.Idemq; plura alia de Ce
rere ſcripſit.Illud uero in primis q; ēt plurimas optimaſq; leges ad uitā humanā optīe īſtituendā tulit. Vnđ
Themoſphora nominata eſt.Quibus rebus nihil majus eſſe poteſt:cum & uiuere & bene uiuere in illis ſit.

SER. Aſpera ſilua:Notandū ēt de herbis ſiluā di
ctā. Infœlix loliū:Infœcūdū cōtra fœlicē q̄ trahit li
mū. Steriles auenæ:Ad diſcretionē earȝ quæ ſerūt̄.
Quod niſi & aſſiduus terrā:Iā cōcludit & hoc dicit
niſi ſæpe ſartieris pp illđ Et amaris ītyba fibris. Of
ficiūt :niſi aues fugaueris pp illđ.Strymoieq; grues:
niſi falce āputaueris ramos pp illđ:Aut ūbra nocet:
niſi uotis īuocaueris pluuias pp hūida ſolſtitia atq;
hyemes orate ſerenas:ſine cā īgētis frumēti aliēi acer
uos aſpicies.Per qđ oſtēdit ruſticū ſua inertia famē
nō anni uitio ſuſtinere. Premes um.Coartabis & ī
minues. Famē ſola.Ac ſi diceret ne glādibus qdē ſa
tiaberis qa dixerat:Et uictū dodōa negaret. Arma:
Inſtrumēta ut alibi Cerealiaq; arma. Vomis:Et ab
eo qđ ē uomis uomeris facit:ſed rōnis ē uomer . Nā
uomis uſurpatū ē.Rarȝ.n.ē ut ī his exeūtia ri.in obli
qs recipiāt:ut cinis puluis.Talis ē & ī græcis rō.Nam
actin & actis dicūt delphī & đlphis eleuſin & eleuſis
ſed uerius ī n deſinūt qđ ī obliqs hēnt ut actīos:eleu
ſinos :delphīos. Graue robur:Propter ſulcos altius
īprimēdos:Inflexi āt p flexi.Nā īabūdāt. Tardataq;
eleuſinæ mr̄is:Eleuſin ciuitas ē atticæ puīciæ nō lō
ge ab Athenis:in q̄ cū regnaret Celeus:& Cererem fi
liam q̄rētem liberaliſſime hoſpitio ſuſcepiſſet: illa p
munere oſtendit ei omne genus agriculturæ:filiū ēt
eius Triptolemū recens natum per noctem igne fo
uit:p diē diuino lacte nutriuit:& eū alatis ſerpētibus
ſuperpoſitum per totū orbē miſit ad uſum frumen
torum hominibus īdicādū.Ergo hoc dicit: Plauſtra
uolubilia mr̄is eleuſinæ.i.q̄lia oſtendit Ceres apud

Cradus:intereunt ſegetes: ſubit aſpera ſilua:
Lappæque:tribulique iterq; nitentia culta
Infœlix loliū:& ſteriles dominantur auenæ.
Q đ niſi & aſſiduis terrā inſectabere raſtris.
Et ſonitu terrebis aues:& ruris opaci
Falce premes ūbras:uotiſq; uocaueris imbrē
Heu magnū alterius fruſtra ſpectabis aceruū
Concuſſaq; famen in ſiluis ſolabere quercu.
Dicendū & quæ ſint duris agreſtibus arma:
Q uis ſine nec potuere ſeri nec ſurgere meſ ſes
Vomis & īflexi primū graue robur aratri.
Tardaq; eleuſinæ matris uoluentia plauſtra
Tribulaq; traheæq;:& iniquo pōdere raſtri:
Virgea preterea celei:uiliſque ſupellex:
Arbuteæ crates & myſtica uannus iacchi:
Omnia que multo ante memor puiſa repōes
Si te digua manet diuini gloria ruris:
Continuo in ſyluis magna ui flexa domatur
Inbutim:& curui formā accipit ulmus aratri:
Huic a ſtirpe pedes temo protentus in octo
Binæ aures duplici aptantur dentalia dorſo.
Cæditur & tilia ante iugo leuis:altaque fagus

Stiuaq; quæ currus a tergo torqueat imos.
Et suspensa focis exploret robora fumus.
Possum multa tibi ueterum præcepta referre
Ni refugis: tenuesq; piget cognoscere curas.

eleusin. Aut certe qualibus mater deũ colit̃. Nam ipa etiã est ceres. Tribula: Genus uehiculi: quo terunt̃ i area fruges maturæ. Traheæq;: Epẽtesim fecit cau/sa metri. sicut nauita. Traha aũt gẽus uehiculi dictũ a trahẽdo. Nã nõ hẽt rotas. Iniquo põdere rastri Pro iniq ponderis. i. magni. s. ut. Sine labore rustici glebas possint ifringere. Virgea ₚterea celei uilisq; supellex. i. uasa de uimine facta: qlia ceres aliquãdo mõstrauit: ut qualos corbes: & cætera. Sãe hæc corbis dicẽdũ est fœmineo genere secundũ Tulliũ q ait: Messoria se corbe cõtexit. Sãe supellex usurpatũ: nã aris ẽ supellectilis. Gẽitiuus eni aut par debet eẽ nominatiuo: aut maior: ut mu sa musæ: doctor doctoris. Si duabus maiorẽ iuenerimus: cõtra artẽ id eẽ mãifestũ ẽ: ut anceps: pceps: & pauca alia. Emystica uannus iacchi. i. cribrũ areale. Legimus aũt & uallus secundũ Varronẽ quod id nihiliminus si gnificat. Mystica aũt iacchi iõ ait: quod liberi pris sacra ad purgatiõem animæ ptinebãt: & sic homines eius mysteriis purgabant̃: sicut uãnis frumẽta purgant̃. Hic est quod dicit̃ Osyridis mẽbra a Thyphõe dilaniata. Isis cribro supposuisse. Nã idem est Liber pater: i cuius mysteriis uãnus est: qa ut diximus aĩmas purgat. Vnde & liber ab eo qd̃ liberet dictus ẽ: quẽ Orpheus a gygãtibus dicit eẽ discerptũ. In buri: In curuaturã. Nã buris ẽ curuamẽtũ aratri: dictũ qsi βοοσοὐρά qd̃ sit i similitudinẽ caudæ bouis. Biæ: Duæ qbus latior sulcus effi ciat̃. Duplici dẽtalia dorso: dẽtale ẽ lignũ ad qd iducit̃ uomer. Duplici ãt dorso dr̃: aut lato. Vt At duplex agit̃ ₚ lũbos spĩa. Aut re uera duplici: cuius utrũq; emiet latus & fer̃ huiusmõi sũt oẽs uomeres i italia. Iugo. i. ad iugũ. Leuis: Iõ leuis ne boues laborẽt. Stiua: Mãica aratri q̃ regit̃ Cice. i scauriana: Ab ipa stiua mecũ hoĩes loqbãt̃. Currus imos: Currus dixit pp morẽ puĩciæ suæ: i q̃ aratra habẽt rotas qbus iuuãt̃. Suspẽsa focis ex ploret. Probare. n. soliditatibus sũt ligna si fumo rimas minie effecerit. Totus ãt hic locus de aratro Hesiodi ẽ.

CHRI. Carduus: Herba spinosa: quæ dipsacos græce dicit̃ idest sitiens q; semp aquam habeat in foliis. Ara bice uocat̃ conca. Carduus siluester ut refert Pli. dicit̃ scolimõ & foliis & caule spinosa lanuginem fert florem purpureum mittit iter medios aculeos. Lappæ: Et maior & inuenit̃ & minor lappa. Maior uocat̃ bardana. Plinius Mirabile inquit i lapa q; adhæreseit: q; in ipa flos nascit̃ nõ euidens: sed intus occultus: & intra se semi nat uelut aĩmalia q̃ in se pariũt. Auenæ: Hæc herba græce dicit̃ egilops. Serpit iter segetes cũ foliis tritico. Si milibus simplicibus quidẽ sed hirsutis cũ tenui calamo habẽti i summitate semẽ tribus tegumẽtis opertũ: ex qbus aristæ similes capillis extãt. Arabice dicit̃ deuser. Steriles: Nã est etiã frugifera auena: cuius grãis iumen ta pascunt̃. Votis: Nã quæ nõ sunt i nostra potestate illa deos rogare debemus. At i hoc loco mõet eẽ religio sos. Vomis: Quod terrã uomat. Duris: Quoꝝ corpora laboribus durata sũt. Eleusinæ. m. Cereris q̃ apud Eleusinã urbẽ Attice regionis colit̃. Vide Seruium: Sed & Diodo. ait: Cererẽ quæritantẽ filiã ab atheniẽsibus benigno hospitio fuisse susceptã: ₚpterea q; illã serere frumẽtũ illos docuisse. Eleusinãq; ostẽdere illos: ubi pri mũ hoc munus dea dederit. Mystica: Quæ i sacris Bacchi ₚ misteriũ habet̃. Vãnus enim purgat fruges: & quoniã sacris bacchi putabãt animas purgari: iccirco i illis uãnum adhibeãt: ut huiusmodi purgationẽ signifi carent. Est eim mysteriũ cũ i sacris aliqd fit nõ ₚpter illud sed ut illo aliud significet̃. Tilia: Arbor ẽ cuius fru ctũ animal nullũ attingit: cũ folioꝝ & corticis dulcis sit succus. Explorat robora. i. nos ₚ fumũ exploramus dum siccant̃ ad fumum: an hiscant uel pandant.

Area tum primũ ingenti est æquãda cylidro:
Et uertenda manu: & creta solidanda tenaci:
Ne subeãt herbæ neu puluer̃ uicta fathiscat.
Tũ uariæ illudunt pestes: sæpe exiguus mus
Sub terris posuitq; domos: atq; horrea fecit:
Aut oculis capti fodere cubilia talpæ:
Inuẽtusque cauis buffo: & quæ plurima terræ
Mõstra ferũt: populatque igẽtẽ farris aceruũ
Curgulio: atq; iopi metuẽs formica senectæ.
Contemplator itẽ cũ se nux plurima syluis
Induet in florem: & ramos curuabit olentes
Si superant fœtus: pariter frumenta sequẽt̃:
Magnaque cũ magno ueniet tritura calore.
At si luxuria foliorum exuberat umbra
Neq̃ quicq̃ pinguis paleæ teret area culmos.
Semia uidi equidem multos medicare serẽtes
Et nitro prius & nigra perfũdere amurca:
Grandior ut fœtus siliqs fallacibus esset.

SERVIVS. Tum primum ingenti æquandam cylindro. Et uertenda manu & creta solidanda te/naci: hæc per hysterion propteron nam primum est ut terra uertatur: deinde solidetur glarea: postmo/dum æquetur Cylindro idest lapide tereti in modũ columnæ: qui a nobilitate nomen accepit. Neu pul uere uicta fatischat: Hypallage: est pro ne uicta fa/tischat in puluerem. Variæ illudunt pestes: Per lu/dum nocent. Exiguus mus: Nitalla: Cuius: Cice/ro meminit in sextiana: & quia hic Virgilius uilium animalium mentionem fecit: Ideo præmisit: Ni refu gis tenuesque piget cognoscere curas. Aut oculis ca/pti talpæ. Hoc est oculis debiles: Et mutauit genus. Nam hæc Talpa dicitur: sicut & de damis fecit: ut cum canibus timidi uenient ad pocula damæ. Buf fo: Rana terestris nimiæ magnitudinis. Monstra: idest & alia purgamenta terrarum. Curgulio: Var ro ait hoc nomen per Antistichon dictum quasi gur gulio eo quod nihil in eo pene aliud quam guttur uidetur. Inopi metuẽs formica senectæ: Quæ sem per alienum querit auxilium. Nam iopi non tãtum ad formicam pertinet: sed generale epitheton est se nectutis. Contemplator item: pronosticon est an ni fertilis uel infœcundi contemplator autem modi

Et quãuis igni exiguo properata maderent:
Vidi lecta diu & multo ſpectata labore
Degenerare tamen:ni uis humana quot annis
Maxima quæq; manu legeret ſic omnia fatis
In peius ruere ac retro ſublapſa referri:
Non aliter: q̃ qui aduerſo uix flumine lembũ
Remigiis ſubigit:ſi brachia forte remiſit.
Atque illũ ĩ preceps ꝓno rapit alueus amni.

imperatiui eſt futurum pro præſenti contemplare: ut contemplator aquas dulces: Terentius Loquitor paucula pro loquere. Nux plurima: ideſt longa ſignificat autem amygdalum ſed hoc græcum ẽ στα μυγδαλον καὶ αμυγδαλα. Induet in florem: Se effundet in florem: & bene eligit arborem: quæ foliis prima ueſtit̃. Si ſuperant fœtus ſuperant:abũdãt. Magnaq;: cum magno uenit tritura calore: aut æſtus nimios futuros ſignificat cũ abũdãtia frugum: aut certe per calorem feſtinationẽ.alibi Feruet opus.

Nequicq̃ pingues: Non pingues ideſt ſine frugibus ut alibi:Nequicq̃ ſeros exercet noctua cãtus ideſt nõ Et notandum paleam dictã ſingulari numero cõtra artem. Nã quæ ex pluribus cõſtat numeri ſunt tantũ pluralis ſecundũ artem:ut cauſa celli:bigæ:ſcopæ.licet abutant̃ poetæ. Semina uidi eqdem multos medicare:incipit dicere de medicãdis ſeminibus leguminũ: quẽadmodũ & maiora fiãt:& modico igni ſoluant̃.Bene aũt ait equidem:ut a præiudicio ĩchoaret.nã hoc dicit eqdem hæc uidi fieri.ſed ſic quoq; legumina degenerãt:niſi ſingulis quibuſq; ãnis hoc fiat.Inde enim ẽ ſic omnia fatis ĩ peius ruere.Medicare aũt antique dixit:Nã maiores medico:& medicor dicebãt:ut populo & populor: quæ uerba modo ab utraq; ſignificatiõe paſſiuæ ſũt declinationis.ſed ut medicare ꝓ medicari diceret:metri neceſſitas fecit. Sane medicor accuſatiuum regit: ut medicor illam rem.medeor uero illi rei dicimus:medeor illã rem friguratum eſt. Nigra.p.a. Olei ſordibus: Sed his quæ precedũt.Nam ſordes quæ oleum ſequunt̃ fæces uocant̃. & amurca ꝑ c ſcribit̃ & per g pronunciat̃:ut.C.gaius.Cn.gneus. Siliquis fallacibus:Quæ fallere plerunq; ſolent.Interdũ.enim leguminũ folliculi maiores uident̃ cum inanes ſint. Properata maderẽt:Feſtinãter coquerent̃:& cito. Spectata: Probata: ut & rebus ſpectata iuuẽtus. Ni uis hu.Aut poſſibilitas Saluſtius.Sed nr̃a omnis uis in aĩmo & corꝑe ſita eſt: aut certe multitudo.Tamen uerius eſt ut uis quaſi uiolentia ſit ĩ rebus que cõtra naturam uertunt̃ in melius.Sic enĩ & Donatus ſenſit dicens Niſi uiolentia fiat naturæ:omnia ĩ deterius cadunt. Manu.l.Hinc quidã uolũt dictum legumen. In peius ru.ac.r.ſubl.r. ταυτὸ.Nam bis idem dixit. Lembum:Nauiculã admodũ breuem. Subigit:ſurſum agit:ut & corpora ſaltu ſubiiciunt in equos. Aut certe ſubigit eſt urget & impellit.

Area

CHRI. Area:Ab ariditate dicit̃ locus coæquatus ſtratuſq; & uehemẽter cõſolidatus ĩ qua ruſtici triturã faciunt de qua nunc intelligit poeta.In urbibus autem dicimus areas quas græci plateas nominãt.Præterea loca illa coæquata quæ ædificio occupare uolumus areas appellauerunt.In hortis etiã ſpatia quædã ſulcis aut limitibus diſtĩcta in qbus olera ſerimus areolas nuncupãt.

Cylindrus

Cylindro:Lapis teres ẽ quẽ ꝑ areã deuoluũt ut locus coæquet̃ ac cõſolidet̃ ab eo quod ẽ κυλινδέω.i.deuoluo.Celydrus aũt ornatus ẽ muliebris.Iuuena.Donãt arcana celydros. Creta:Quod noſtri fimo bubulo aſſequũt̃. Buffo:Rubeta.

Talpa

Talpæ:Talpa ſub terrã degit.Nõ diſſimilis eſt a mure.niſi roſtꝝ anſerinũ hẽat.Refert Ariſtoteles ĩ orcumẽio boetiæ agro multas eẽ talpas: at ĩ lebadico illi uicio nullas.& ſi aliũde illuc ĩportant̃ nolle fodere.Pli.aũt cũ multa ĩuectus ſit ĩ magoꝝ uanitatẽ: tamẽ ex eoꝝ uerbis refert.Nullum religiõis capacius eſſe animal:ut ſiquis cor talpæ recens palpitanſq; deuorauerit diuinationis & reꝝ efficiendaꝝ euentus ꝓmittat.Dente talpæ uiuæ exẽpto ſanari dẽtium dolores alligato affirmãt:Nec quicq̃ ꝓbabilius ĩuenit q̃ muris aranei morſibus ad uerſari:quoniã terrã orbitis depreſſã auerſant̃.

Curgulio

Curgulio:Hoc ĩſertum ne frumẽto noceat ſic ait.M.Cato:caueri poſſe lutum de amurca facito paleaꝝ paꝝ addito Sinito marceſcent bene & ſubigito.Eo granariũ totũ oblinito.Craſſo luto poſtea conſꝑgito amurca bene oẽ qđ lutaueris.Vbi aruerit eo frumentũ refrigeratũ cõdito curgulio nõ nocebit.Mures nõ tangent. Fornica:de qua dicemus alio loco. Plurima.i.lõga quæ eſt amygdala ſed de nucibus iã dictum eſt.

Nitrũ

Nitrũ.Ait Diaſco.nitrum ẽ eligendum leue:rubeũ:ſpongioſum albũ uero acre ẽ dicit̃ baurach.Pli.ait:Nitrũ exiguũ fit apud medos caneſcẽtibus ſiccitate cõuallibus quod uocãt almiragora.Minus ẽt ĩ Tracia apud philippos terra & appellãt agꝝ.Optimũ aũt copioſumq; Macedõia quod uocãt caleſtricũ lacus ẽ nitroſus exiliẽte e medio dulci fonticulo ĩbi fit nitrũ circa canis ortũ nouenis diebus:totidemq; ceſſat:ac rurſus ĩnatat & deinde ceſſat.Miꝝ aũt ẽ ſcatebra fonticuli ſemꝑ emicãte lacũ ne augeri nec efluere.Sed hæc pauca de multis ſatis fuerit. Sic oĩa.f.m.p.r.Nã q conſtãt ex quattuor elementis ſemper in deterius ruunt. Atq;:Quãuis copulatiua ſit tamen bene ſtatim ĩ hoc loco ſignificat:ut ſit ſenſus eõdem tempore & brachia remittit & in præceps fert̃.

Præterea tam ſunt arcturi ſydera nobis:
Hædorũque dies ſeruandi:& lucidus anguis:
Quam qbus ĩ patriã uẽtoſa ꝑ æquora uectis
Pontus & oſtriferi fauces tentantur abydi.
Libra die ſomnique pares tibi fecerit horas:
Et medium luci atq; umbris iam diuidit orbẽ.
Exercete uiri tauros:ſerite ordea campis

SERVI. Præterea tam ſunt arcturi ſydera nobis: Iã dicit aſtrologiam ita ruſticum ut nauigãtem ſcire debere: Arcturus autem ſtella ẽ in ſigno bootæ poſt ſeptẽtrionẽ:cuius ortus & occaſus tẽpeſtates grauiſſimas facit:unde ſydera.i.tẽpeſtates:ut alibi dicit̃: Scit triſte Mineruæ ſydus Hædorũq; dies ſeruandi.Aurigæ ſignũ eſt haud longe a parte ſeptentrionali cuius ſcilicet pedem cum cornu tauri una ſtella coniungit. Hic in manu ſiniſtra fert hædos : ĩ humeris capram: quæ aluiſſe dicitur Iouem.hoc quoque ſignum tam ortu quã occaſu ſuo efficit tempeſtates. Bene autem

Vſq; ſub extremũ brumæ ĩtractabilis imbrẽ:
Necnon & lini ſegetem:& cereale papauer
Tẽpus humo tegere:& iã dudũ ĩcũbere ara-
Dũ ſicca tellure licet: dũ nubila pẽdent tris
Vere fabis ſatio:tunc te quoq; medica putres
Accipiunt ſulci:& milio uenit annua cura
Candidus auratis aperit cum cornibuis annũ
Taurus:& aduerſo cedens canis occidit aſtro

ait dies:quia & magnitudĩe ſui multis diebus orit̃ &
tempeſtas aut p̃cedit ſignum:aut ſequit̃:aut cum eo
eſt.Sane ſciẽdum oẽs aſtrologos ꝓ rõne climatũ diſ/
ſentire in ortu ſyderum ſed ipſa diſſenſio ultra ſeptẽ
dies non procedit:ſeptem.n.ſunt ipſa quoq; climata.
Hinc ẽ ꝙ ſolẽ ad unũquodq; ſignũ alii q̃ntodecimo
kal.die dicunt uenire.Alii.xiii.& infra uſq; ad.viii.nec
quiſquã ꝓcedit ulterius. Lucidus anguis: Tres ſunt
angues ĩ cœlo Vnus q̃ in ſeptẽtrione ẽ.alter ophiuci.
tertius auſtralis: in quo ſunt crater & coruus.de quo
nũc ꝓprie ait anguis nam υδρα dicit̃ græce. Et ſci/
mus angues aquaꝝ eſſe:ſerpẽtes terraꝝ.Hæc autẽ ſi/
gna generaliter poſuit:Nõ eĩm hæc tria tantũ:ſed oĩa p̃cipit obſeruãda. Vectis: His q̃ uehunt̃:cuius ſignifica
tiõis participiũ latinitas nõ hẽt.Pontus & oſtriferi fauces tentant̃ abydi.Seſtos & abidos ciuitates ſunt Helle/
ſponti:quæ anguſto & p̃iculoſo mari ſegregant̃.Vnde elegit locũ p̃icoloſiorẽ quẽ ꝓ oĩ poneret pelago.Sane
ſecundũ artẽ hæc oſtrea oſtreæ dicimus:nullũ.n.hẽt latinitas nomẽ aĩalis quod neutri ſit generis: ſicut græce
τοκητοσ καιτα κητη:licet & Hora.dixerit:Oſtrea circæis miſeno oriunt̃ echini:& Iuuenalis.Grãdia quæ me
diis iam noctibus oſtrea mordet:quos tamẽ poſſumus græce locutos accipe.ita.n.dicũt τοοσ ρεον καιτ αοσ
ρεα. Libra die: Nõ ẽ apocope ꝓ diei:ſed regularis genitiuus nã ut ſæpe diximus obliq̃ caſus ſingularis nume
ri nõ debent eẽ maiores nominatiuo plurali:q̃d ueꝝ eſſe Saluſtius ꝓbat q̃ in ꝓſa ait.Dubitauit acie ps. hinc ẽ
& illud Curruq; abſciſa duoꝝ Suſpendit capita. Somni.i.noctis.nam ab officio tẽpus demõſtrat.Dicit autẽ
æq̃noctiũ autũnale:quod fit.ſole in libra poſito:uernale æq̃noctiũ ſol in ariete efficit.Dicit aũt frumẽta ſeren/
da eẽ autũnali t̃pe.Legumĩa uero uſq; ad ueris initiũ. Ordea: Vſurpatiue. Et ſciẽdũ ĩ his tres tãtũ caſus uſur
pari.hæc ordea hæc ordea o ordea ſicut uina:uina:uina.& mella:mella:mella.Vſq; ſub extremũ brumæ.i. nõ
uſq; ad brumæ finẽ ſed circa.Nã bruma finit̃ octauo kal.Ianuarii die.& iſte nõ uſq; ad ipſum diẽ dicit eſſe ſe/
rendum. Cereale pa.Vel ꝙ ẽ eſui ſicut frumẽtum:Vel quo:Ceres uſa ẽ ad obliuiõnẽ doloris. Iã dudũ:Quã
primũ.& dicit ſerẽdũ eẽ eo t̃pe nõ quo iã ſunt pluuiæ:ſed quo ĩminet pluuiæ. Satio.Semẽtis. & decliat̃ ſicut
nauis. Tũc te quoq; medica putres accipiũt ſulci:ad ip̃am herbã apoſtrophã facit.Hæc aũt herba a medis trã
ſlata ẽ in græciã:quo t̃pe eã ĩuaſerũt.huius plẽa Venetia ẽ.Et ut dicit Dionyſius:Triũ folioꝝ ẽ ſemp̃q; uirens.
Quod aũt ait:putres ſulci:naturã ipſius hærbæ reſpicit.nã uno ãno frequẽter ſerit̃: & poſtea aliquot ãnis ſpõ
te ꝓcreat̃:q̃d etiã ſeq̃ẽs ĩdicat uerſus.nã dicendo.Et milio uenit ãnua cura:oſtẽdit medicæ curã nõ eẽ annuã.
Hæc aũt hærba uulgo dicit̃ ſylla. Cãdidus auratis ap̃it cũ cornibus ãnum taurus:quo t̃pe annũ ap̃it cãdidus
taurus:qui ẽ cũ auratis cornibus.nã aperit cornibus nõ procedit. nõ.n.a capite ſed a dorſo orit̃.i.a medio ſui:
unde ĩcipit apparere. nã ea parte qua latus eſt orit̃ nõ a frõte.Aperit autẽ ideo ait:aut quia aprili mẽſe ſol ĩ tau
ro ẽ:quo cuncta ap̃iunt̃.& aliud ẽ aperire annũ:& aliud ĩchoare.Nã nullus dubitat martio mẽſe ut ſupra dixi
mus annũ inchoari:& hoc ẽ melius:Aut certe aperit ãnũ dixit:quia & unũquodq; ſignũ põt ĩchoare annũ &
finire:ut aperit annũ dixerit.ſ.ſuũ.nã a tauro uſq; ad tauꝝ.& a geminis uſq; ad gemĩos annus ẽ. Auerſo autẽ
aſtro:Duplex lectio eſt.nam alii aduerſo legũt cũ cane enĩ naſcit̃ ſyrius qui ẽ terris aduerſus de quo legimus:
Ille ſitim morboſq; ferens mortalibus ægris naſcit̃.aut aduerſo ſit peſtifero & contrario mortalibus.Si autẽ
auerſo legerimus cũ ſubaudiamus neceſſe ẽ:ut atq; ixonii uẽto rota cõſtitit orbis.i.cũ uẽto.ut ſit ſenſus. Quo
t̃pe etiã cãis cedẽs occidit cũ auerſo aſtro.i.cũ argo:q̃ & ip̃a media ẽ ſicut taurus & a puppi orit̃:cui canẽ cõſtat
eſſe cõiunctũ:& cedẽs canis nõ recedẽs ſed ĩcedens accipimus & ſe mouens. T̃pe.n.quo taurus cũ ſole eſt etiã
canis ad ortum feſtinat.Quod autẽ ait occidit.ad aſpectũ noſtrũ rettulit. Nã ortus & occaſus duo ſunt.Vnus
ηλιακοσ.i.ſolis.Alter κοσ μικοσ.i.mũdanus.unde fit:ut ea ſigna quæ cũ ſole oriunt̃ a nobis nõ poſſint uide
ri:& ea quæ uidemus quantũ ad ſolis rationẽ pertĩet:uideant̃ occidere:Secũdũ ꝙ nunc ait occidit cãis.Nã cãis
paranatelon ẽ cãcri.i.cum eo orit̃.Cancer autẽ quo t̃pe ſol ĩ cãcro eſt:poſt horã quartã diei orit̃.nam taurus &
gemini binas horas tenẽt.ſic ergo fit ut canis nobis occidat.Quãtũ ad ſolis p̃tiet curſũ ĩ ortu eẽ uideat̃. Scd̃m
hãc rõnẽ etiã paulopoſt dicturus ẽ.Ante.t.e.a.a.Nã eoas in hortu heliaco poſitas.unde & tibi aſcõdant̃ ĩtulit.
CHRI. Arcturus: Hic & boetes dr̃: de quo dictũ ẽ.Hedoꝝq;.Ericthõius Vulcãi & mieruæ fi.quoniã pri
mus currui equos iũgere:primus panathenea ſacra ĩſtituit.primus arcẽ tẽplũq; ædificauit:a Ioue ĩter aſtra re
latus ẽ.Hic caprã ĩ humero portat q̃ Iouẽ nutriuit.Itẽ eius hædos ĩ brachio.Hanc caprã ſolis filiã dixit Muſæ/
us:cuius aſpectus ita atrox fuit:ut gygãtes terreret.Itaq; rogarunt terrã matrẽ ut eã abderet.terra ĩ ãtro clauſã
Amaltheæ tradidit cuſtodiẽdã.Hæc Iouẽ cura Amaltheæ nutiuit.Mox cum aduerſus tytanas ĩermis pugna
turus exiret:eius pellẽ accepit qua illos terruit. Vnde alia pelle caprã tectã uitæ reſtituit:& ĩmortalitate dona
tam cælo ĩpoſuit.Habet ergo ĩ capite Erictõius ſtellã unã ĩ ſingulis humeris ſingulas:clariorẽ tamẽ ĩ ſiniſtro
q̃ capra appellat̃: ĩ ſingulis genibus ſingulas:ĩ dextra mãu unã: ĩ ſiniſtra duas:& hi hædi uocant̃ Sũt oẽs octo.
Sũt q̃ dicãt hũc nõ Ericthõiũ ſed Myrtolũ eẽ a Mercurio p̃re aſtris illatũ.Huius caput nõ multũ diſtat ab eli
ce.Gẽua geminis opponũt̃:pedes uero cornibus tauri. Anguis:Tres ſũt ĩ cœlo ſerpẽtes.Prĩus ĩter urſas fuit.
Hũc ait Phærecides a Iunõe cuſtodẽ poſitũ.Nã cũ ĩ ſuis nuptiis oẽs dii munera obtuliſſent: ipſa aurea mala q̃
terra obtulerat in hortis ſuis qui apud athlantem ſunt inſeri iuſſit.& heſperides athlantides filias cuſtodes ap
poſuit.ſed cũ ille mala ſubriperent:peruigilem dracõem arbori applicuit.Hunc Herculeis ĩteremit: Iuno in/

Eri/ctho/nius

An/guis

ter astra rettulit.Habet stellas tres ĩ capite splendidas:ĩ reliquo corpore.xii.Secūdus serpēs ē quē utraq; manu Ophiochus q̄ sup scorpionē stat.Hic fuit æsculapius:quē interfectū Iouis fulmīe:tamē ipse Iuppiter precibus Apollinis pr̄is ĩ astra rettulit cuius imago cōstat ex.xvii.stellis Ipe aūt serpēs quē utraq; manu tenet hēt stellas xxx.Tertius serpēs ē hydra:sup cuius caudā coruus sedet:& ĩ medio urnā asserūt eē.Signū ē ĩ parte australi:caput ad cācrū deflexū habet corporis medietas cōnexa est cū leōe.caudā extēdit ad cētaurū. Ostriferi:Ostrearū uiuaria primus iuēit.Ser.orata ĩ baiāo tēpore Crassi oratoris.Primus optimū saporē lucrinis ostreis diiudicauit:postea brūdusiū ĩ ostris platū ē.Nup excogitatū ut illic raptas ĩ lucrio pascerēt.Ait Pli. Tegunt̄ aūt ostreæ silicū duricie. Abydi:Abydus ac sestus ex aduerso ædificate sunt ponto ĩteriacente:distāt iter se a portu ĩ portū ad stadia.xxx.Hic autē nominauit potius abydū:qa ut ait Strabo:Sestus ē iterius ꝓpontidē uersus a dextera pte:qa ab ea fert̄:quapp facilius fluxus enauigat̄ e sesto si qs paululū deflectat:atq; ide soluat cū fluctus ibi adminiculet̄.Ex abydo uero trāseūtibus ĩ cōtraria ꝑter nauigādū ē circiter octo stadia ad turrī sesto oppositā: postea ĩ obliquū eundē ē:& nequaq̄ aduersus fluxū enauigādū.Thraces abydū post res troianas:deinde Milesii habitauere. Fauces:Quia pōtus angustus ē. Libra:Sol cū ē ĩ libra cuius qdē primā ptē ĩgredit̄ nr̄o tpe idibus septēbribus. Die.i.lucis:Sed de hoc gēitiuo dicemus ĩ æneide. Somni.i.tenebrarū. Pars horas: Nō mō numero.Nā p uniuersū ānū singuli dies singulæq; noctes duodeas habent horas.sed ēt spacio ipo tēporis.Nā ꝑterquā ĩ æqnoctiis horæ ĩæquales sunt ĩ hyeme lōgiores sint ĩ nocte: ĩ æstate uero ĩ die. Segetē:Omnia q̄ serimus segetē appellare possumus. Fabæ:Faba iter legumina pcipua ē.Faria ex illa lomētū appellat̄.Vsus eius multiplex oībus q̄drupedibus pcipue homini.Heletare tamē sensus existimat̄.In somnia quoq; facere & ob hoc a Pythagora damnata.Vel ut alii tradidere:qa mortuorū animæ sunt ĩ ea.Vnde parētādo assumit̄. Varro ob hæc flaminē eā nō uesci tradit:quoniā ĩ flore eius littere lugubres repiant̄.Sola frugū etiā exesa replet̄ crescēte luna.Solū ĩ quo sata ē pingue facit.iō cū florere cœpit ĩuertūt arua. Nascit̄ sua spōte in plerisq; locis ut in septētrionalibus ĩsulis:quas ob id fabarias appellāt.Nascit̄ ĩ mauritania siluestris & pdura:& quæ pcoqui nō possit. Nascit̄ ĩ ægypto spinoso caule:ut acrocodillis fugiat̄:longitudo scapo quattuor cubitorū ĩ eo fabæ nō supra triginta.Fabæ & cetæra legumina in uasis olearis oblita cinere pdiu incolumia seruant̄ ait Varro. Medica:hāc herbā Auicenna uocat cot & alistiscor.& ait esse eā cibū omniū animaliū.Serapion uocat codab.Diascorides ait illā esse similē trifolio:quod inter fœnū nascit̄:folia habet angusta & uirgā similē trifolio.semē ut lenticulā:quod multi pani admiscēt ꝓ odore & sale.Isido.illā iter legumina scribit.Palladius ĩ libro de re agraria ait:Medica quæ serit̄ decē ānis perdurat:ita ut quater aut sexies possit ĩ āno recidi.agrū stercorat.aīalia macra pinguefacit.curat ægrota.Pli.ĩ naturali histo.ait.Medica pegrina ē:& ĩ græciā p bella pſarū:quæ a Dario iō gesta sunt aduecta a medis ē:tāta dos eius ut uno satu āplius tricēis annis duret.similis ē trifolio caule foliisq; gēiculata.Vnū de ea cythiso uolumē Amphidocus fecit.Opus ē cū serit̄ dēsitate seminis oīa occupare.Id præstāt ĩ iugera modia uicēna.Secat̄ incipiēs florere: & quotiēs refloruit id sexies euenit p annos: aut cū minimū quater.Ad trimatū liberat̄ herbis si marris a solo radat̄. Nā ipsa ita alte radices agit ut sine suo damno herbæ ĩtereāt. Milio:ex milio fit pāis.Sed suo tēpore ait Pli.ex Inda ĩ Italiā inuectū miliū nigrū colore amplū granū arūdineū culmo.adolescit ad pedes altitudie septē ꝑgradibus culmis lobas uocāt oīum frugū fertilissimū. Ex uno grāo terni sextarii ginunt̄. Taurus:Hunc dicūt ĩ astris positū pp eā formā q̄ Iuppiter europā rapuit. Nigidius ait Ioue a neptuno taurū p grām abduxisse:q sensum humanū hēret:cū sydonē ut europam ad se ducere misisse.Eratosthenes uero bouē Pasiphaes hūc eē scribit.hæc fabulose. Physice uero taurū ægiptii ad solē referūt:uel qa apud heliopolitanū quē Neuton dicūt soli labēt sacrū. Et ĩ Memphi bos apis solis istar accipit: & ĩ tēplo hermūti soli sacrū taurū colunt bacin nominātes ĩsignem miraculis nature solis cōuenientibus:nam singulis horis ĩmutat colores:& hirsutis setis ĩ aduersum nitētibus cōtra naturā aliorū aīaliū. Vnde habet̄ ueluti imago solis ĩ aduersā mundi partē nitētis.Taurus ē signū terreū frigidū fixū nocturnū:prima domus Veneris.Dominat̄ collo & gutturi.Dat faciē amplā & curtā:nasum grauē & lōgū:amplas nares : oculos graues: iocundum efficit hominē honeste ĩcedentem:& tamen unum. Aperit:Nam relaxat̄ terra & tota germinat.

Serpēs Cæle/stis — ostreæ — Faba — Lomētum — Medi/ca — Miliū — Loba — Tau/rus

At si triticeam in messem robustaque farra
Exercebis humum:solisque instabis aristis
Ante tibi eoæ atlantides abscondantur:
Gnosiaq; ardentis decedat stella coronæ.
Debita quam sulcis committas semina:quāq;
Inuitæ properes anni spem credere terræ.
Multi ante occasum maiæ cæpere:sed illos
Expectata seges uanis elusit auenis.
Siuero uiciamque seres uilemq; fasellum:
Nec pelusiacæ curam aspernabere lentis:
Haud obscura cadēs mittet tibi signa bootes.
Incipe:& ad medias sementē extēde pruinas.

SERVI. Robustaq; farra:Frumenta quæ plus habent uirium q̄ legumina:quo tēpore atlātides nobis occidūt sunt serēda. Atlātides:autē licet septē fuisse dicant̄:sex tamē uident̄ ĩ cælo:quæ nouēbri mēse nobis ĩcipiūt nō uideri.hæ aūt ut alii uolūt Iouis:ut alii liberi nutrices fuerūt:alii ipās fuisse asserūt hespidas: Gnosiaq; ardētis:Qum Liber pater Ariadnā Minois regis Cretæ filiā uxorē duceret.Vulcāus ei coronā obtulit:quam ille ad uxoris insigne inter sydera collocauit:& hic stellam poetica licētia dicit. Cæterū sex sūt qbus ĩ cælo corpora declarat̄. Cōmittas:Quasi custodibus fidis.Ante occasum maiæ.Antequā atlātides occidāt:nā Maia una ē earū. Vilē:abūdantē.Nā omne quod abūdat uile est: ut uilibus aut onerat pomis. Nec pelusiacæ curam aspernabere lentis.Pelusium unū est de septem ostiis Nili:ubi optima lens nascitur.Vnde catexochen locutus est. Cadens:Occi/

Atlan/tides — Pelusium — Cate/xochē

Iccirco certis dimenſum partibus orbem
Per duodena regit mundi ſol aureus aſtra:
Quinqꝫ tenent cælũ zõe:quarũ una coruſco
Semper ſole rubens:& torrida ſemp ab igni ẽ
Quã circũ extremæ dextra leuaqꝫ trahũtur
Cærulea glacie cõcretæ:atque ĩbribus artis.
Has inter mediamque duæ mortalibus ægris
Munere cõceſſæ diuũ:& uia ſecta per ambas
Obliquus qua ſe ſignorum uerteret ordo.
Mũdus ut ad ſcythiã riphæaſqꝫ arduus arces
Conſurgit:premit̃ libyæ deuexus in auſtros.

dens uerno.ſ.tẽpore:tunc enim bootes occidit. quod aũt ſubdidit:Incipe & ad medias ſemẽtẽ extẽde pruinas.Omnia cõplexus eſt tẽpora & uernũ.ſ.quo legumẽ ſerit̃: & autũnale quo frumẽtũ. Et multi uolunt ita hanc partẽ aſtrologiæ libraſſe Virgiliũ:ut ĩ omnibus utrũqꝫ ſignificaret:uernale & autũnale. Vnde & ſupra bina ſigna memorauit.tauꝝ cum cane: atlantides cũ corona. Tamẽ quantũ ad neceſſitatem loci huius pertinet:hæc dixiſſe ſufficiat.Nam maioris prudẽtiæ eſt ad ſubtilem harum reꝝ ſcientiam peruenire: adeo ut ſequẽtem rationem zonarum Metrodorus philoſophus uix qnqꝫ expſſerit libris ĩſertis tã aſtronomiæ q̃ geometriæ partibus: ſine cuius lineis haud facile zonarum deprehendit̃ ratio. Idem etiam Metrodorus aſſerit fruſtra culpari a pleriſqꝫ Virgilium q̃ſi ignaꝝ aſtrologiæ:cum eum cõſtet opis lege compulſum:ut quædã exceperet:quæ obſcura uidet̃. Ideo quia a naturali ordie remota ſunt ut autẽ oia non diceret.ruſticarum pſonarum habuit cõſiderationem:& ipſius eſt operis breuitate compulſus. Dimenſum ptibus orbẽ: Annũ diuiſum ĩ q̃tuor tẽpora.&.xii.ſigna.xii.mẽſes accipimus. Extremæ:bene extreme addidit: ne eas ĩtelligeremus: quæ circa igneã ſunt quas conſtat eſſe temperatas uicinitate ſolis & frigoris:quarũ unã nos habitamus:alteram antipodes:ad quos hinc torrente zona hinc frigidis ire ꝓhibemur. Antipodes autẽ dicunt̃ qui contra nos poſiti ſunt cõtrariis ueſtigiis.terram enim dicunt undiqꝫ cælo & aere cingi.Per has autem duas zonas in obliquum uertit̃ ſignifer circulus : qui ſolis continet curſum : unde etiam fit : ut duæ zonæ frigidiſſimæ ſint ad quas nunquam accedit:una ſeruẽs a qua pene nunquam recedit.duæ temperatæ: ad quas uiciſſimi uenit. Mundus ut ad ſcythiam:Nam hic diffinitio ẽ noſtri climatis.i.noſtræ habitatiõis:quæ a ſeptẽtrione incipiens in auſtrali plaga deſinit.Riphæas aũt arces ſcythiam dicit : cuius ſunt mõtes Riphæi.

Anti/podes

CHRI. Triticeã in meſſem.Fruges dicunt̃ omnia ex quibus grana legimus.Sed frugum duo ſunt genera: frumentum & legumen.Frumẽtum eſt ut triticum ordeum & ſimilia quæ falce metimus. Legumen aũt ut eſt faba cicer & ſimilia quæ non metimus:ſed manu legimus. Farra: Frumenti genera in Italia uulgatiſſima ait eſſe Plinius far quod ordeum ueteres dixere:ſiligo & triticum.Populum autẽ romanũ farre tãtum ex frumẽto trecentis annis uſum Verrius tradidit.Vnde a farre farina nominata eſt.Refert aũt Plinius populũ Romanũ lõgo tẽpore pulte & nõ pane uixiſſe.Qua propter Iuuenalis illam uetuſtã cõſuetudinẽ oſtẽdere uolẽs ait.Grandes fumabant pultibus olæ. Gnoſiæ:Coronæ.In fabulis aiunt Libeꝝ ad minoia uẽiſſe ut Adrianã ſiue Ariadnã uxorẽ duceret:& coronã puellæ dono dediſſe a Vulcão ex auro gẽmiſqꝫ cõfecta eo qdẽ fulgore ut Theſea ex labyrinto liberaret:quæ poſtea aſtris infixa eſt : cũ utriqꝫ in Naxũ inſulã ueniſſent. Habet ſtellas octo:quaꝝ tres ſplendidæ ad caput arcturi ſunt. Inuitæ:Dat ſenſum rei ſenſu carẽti ut ſupra:& ipſa ſuas mirat̃ gargara meſſes.Inuitæ ergo qa nollet alieno tẽpore recipe. Auenis:Non produxerunt grana:& ꝓ tritico ſurrexerũt auenæ. Quinqꝫ tenẽt cælũ: Et uera mathematicoꝝ doctrina: cælum in quinqꝫ regiones diſtigunt:quas græci quia cælum circuncingunt zonas nominant.Eademqꝫ ratione orbem terraꝝ qui cælo ſubiacet diuidunt.In qua re eſt animaduertendum quod cum cælum ĩ trecentos ac ſeſagĩta gradus diuidat̃: ſinguli cæli gradus ſena ac quinquagẽa milia paſſuũ terræ ac inſuper ex tribus partibus duas de mile paſſibus:Itaqꝫ cũ noſtra zona habitabilis:q̃ iacet ĩter torridã & zonã frigidã ſeptẽtrionalẽ quadraginta duobus gradibus & qnquaginta minutis tegat̃:occupat ĩ terra circiter duo milia quadragĩta ac octo milia paſſuũ Veꝝ quãuis ex priſcoꝝ mathematicoꝝ doctrina mediã propter ardẽtiſſimos calores ac extremos propter nimiã uim frigoris inhabitabilem dicat:tamẽ nõ ita abſolute intelligendũ eſt.Nã quãuis ægre ac difficulter torrida zona:quia ſol ab eo nũquã diſcedat atqꝫ duæ extremæ quoniã ad illas nunquã accedat ſol inhabitabiles uideant̃. Tamen in partibus nobis ꝓpinquioribus a multis magniſqꝫ populis habitant̃.Nã ut a torrida zona quæ æquinoctialis linea dicit̃ exordiũ ſummamus ſcribit Petrus de abano : quod ſi ſub tropicis habitabit̃ ſub æquinoctiali: quæ eſt in medio tropicoꝝ.ſ.cancri & capricorni quando quidẽ ut affirmat Ariſtoteles medium extremoꝝ naturã ſapit.Sed ſub cancro habitari demõſtrat Ptolæmeus.Et Virgilius in bucolicis ſcribit.Aethiopũ uerſemus oues ſub ſydere cancri.Igit̃ & ſub æquinoctiali habitatur. Præterea ratio quare ſub tropicis ſit difficilis habitatio duplex eſt.Primo propter longam ſolis moram ſupra caput æthiopum.Secunda propter directionẽ ſolis ſupra caput ipſorum.In æquinoctiali autem licet ſol directus ſupra capita habitãtium ſit:tamẽ nõ diutius morat̃:cum ibi æquinoctium pene ſemper ſit:raroqꝫ duodecim horas excedat dies:ut quod lux calefecit tenebræ refrigerent.Quapropter aerem ĩ ea plaga cõtemperatiſſimum q̃ in aliis zonis credidit idẽ Petrus & fruges reliquoſqꝫ terræ fructus bis in anno matureſcere: quoniã quattuor anni tempora bis ſingulis annis apud illos ſunt.Cõciliator in æquinoctiali Ararim urbem ponit.Et Ptolæmeus Taprobanem inſulã habitabilẽ ponit:quæ ex dimidia ſua parte ſit in æquinoctiali.Quod etiam zona frigida habitet̃:& Ptolæmeus & q poſt Ptolæmeum coſmographiam ſcripſerunt.Sic probant.primo enim zonã noſtrã in ſeptẽ diſtinguũt climata.Verum cum ultimum clima diem qui illi maximus eſt ex ſexdecim horis & dimidia parte unius horæ conficiat:quæcunqꝫ regiones longiorẽ diem q̃ ille ſit.habent iam extra noſtram zonam poſitæ in zona fri

fruges
frumẽtum
Legumen
Farra
Farina

gida consistent. Sed Shythæ & Sarmatæ & Britannia insula & nõnullæ aliæ ibi finitimæ. Eum diem habent qui plus q̃ decem & septem horarum sit constat iam non in zona nostra esse sed in frigida ut magis minus que septentrioni propinquæ sunt. Vt in bucolicis distinctius demonstrauimus. Mundus ut ad scythiam Riphæas. Riphæi montes Sythiæ in extrema parte Germaniæ a perpetuo uentorum iactu nominati ριπτειν enim iacere est. In his Thanais fluuius oritur. Vltra hos iacet hora assiduis demersa nebulis.

Riphæi

Hic uertex nobis semper sublimis: at illum
Sub pedibus stix atra uidet manesque ꝓfũdi
Maximus hic flexu sinuoso elabitur anguis
Circum: perq; duas in morẽ fluminis arctos:
Arctos oceani metuentes æquore tingi.
Illic ut perhibent aut intempesta silet nox
Semper: & optenta dẽsantur nocte tenebræ:
Aut redit a nobis aurora: diemque reducit:
Nosq; ubi primus eqs oriens afflauit anhelis:
Illic sera rubens accendit lumina uesper.
Hinc tempestates dubio prædiscere cælo
Possumus hinc messisq; diẽ tempusq; serendi
Et quando infidum remis impellere marmor
Conueniat: quãdo armatas deducere classes:
Aut tempestiuam in siluis euertere pinum.
Nec frustra signorũ obitus speculãur & ortus
Temporibusq; parem diuersis quattuor ãnũ
Frigidus agricolam: si quando cõtinet imber
Multa forent quæ mox cælo ꝓperãda sereno
Maturare datur. durum procudit arator
Vomeris obtusi dentem. cauat arbore lintres.
Aut pecori signũ: aut numeros ĩpressit aceruis
Exacuunt alii uallos: furcasq; bicornes:
Atq; amerina parant lentæ retinacula uiti.
Nunc facilis rubea texatur fiscina uirga:
Nunc torrete igni fruges: nunc frangite saxo:

SERVI. Vertex nobis semper sublimis: idest hæc pars mundi a nobis semper uidet̃. At illum sub pedibus styx atra uidet: idest axem notiõ idest australẽ: qui a nobis nũquam uidet̃: sicut boreas idest septentrionalis a nobis semp uidet̃. Et sicut uariæ sunt philosophorũ opiniões: ita & hic uarie loquit̃. Nam alii dicunt a nobis abscedentem solem ire ad antipodas. Alii negãt: & uolunt illic tenebras esse perpetuas. Mire autem ait: Quasi de ĩferis styx atra uidet manesq; profundi. Vt ostenderet illud quod dicũt philosophi recedẽtes hinc aĩas & illic corpora sortiri. Vnde & Lucanus ait: Regit idem spiritus artus orbe alio. Quod uerisimile est: quia dicitur anima aut igni: aut uento: aut aqua purgari. Quod ut fiat necesse ẽ dum aut per frigidas plagas: aut igneam trãseunt. Et licet hoc alii a Virgilio dictum per poeticam licentiam uelint. Tamen sciendum est eum poeticæ licentiæ inseruisse philosophiã. Maximus anguis: quia ipse cæteris est maior. Circum perque duas: Et circum eim est & per. nam per utranq; labit̃: maiorẽ cauda tangens: aluo complectẽs minorẽ. In morẽ: fluminis arctos. Hesiodus ποταμο ρεοντι εοικωσ. Occeani metuẽtes æquore tingi. hoc refertur ad fabulam. Nam hæ duæ pellices Iunonis fuisse dicuntur: quas postq̃ Iuppiter ĩ syderum numerum rettulit: Iuno rogauit Tethim suam nutricem: ne unq̃ eas pateretur occidere. Vnde nũc metuentes dixit. s. nutricem Iunonis. Vt perhibent: poetice: Nam in rebus dubiis suã denegat fidẽ. In tempesta: inactuosa: alta: densa: crassa: qualis est in tempesta: Posse autem hoc fieri in aliqua parte mundi ut pene totum sibi uendicet nox: probat Britannia quæ lucis diues uix quoddam spatium noctibus cedit. Hic. i. ex ratiõe astrologiæ. & est cõclusio. Nam hoc dicit non sine causa ĩtuemur syderũ ortus & occasus. Hinc enim uniuersa noscunt̃. Dubio: cælo idest etiã dubio cælo. Tẽpestiuã pinũ: opportunã. nã tẽpore ĩportũo cæsæ arbores cito termites faciũt: ita enĩ ligni uermes uocant̃. Tẽporibusq; parẽ: De rebus cõtrariis fecit declamationẽ dicẽdo parẽ ex diuersis. Reuera enim nihil ẽ tam cõtrariũ inter se quã æstas & hyems: & tamen de his ãnus efficit̃. Multa forẽt quæ mox cælo properanda sereno Maturare dat̃: Ordo est multa dat̃ maturare quæ forent ꝓperanda sereno cælo. i. ĩ serenitate Nam male quidam forẽt præsentis tẽporis eẽ uolũt. ut sit sensus: Multa sunt q̃ maturare dat̃ mox cælo sereno properanda. i. in usum sereni cæli: quod non est idoneũ: licet re uera fore tantũ semp futuri tẽporis sit. Nam foret & ꝑteritũ & præsens & futuꝝ cõplectit̃. Salustius: Ni uirtus fidesq; uestra spectata mihi foret. i. esset. Ordo ẽ Multa maturare dat̃: & celeriter facere: q̃ si uelis cælo serẽo ꝓperãter facere. Nõ diligẽter poteris facere: dũ festias. Procudit: cudẽdo extẽuat. Vomeris obtusi dẽtẽ: Antiq tamẽ n addebãt: qđ nos ꝓpter euphoniã ĩ aliqbus detraximus ut optusis. In aliqbus n remãsit ut tõsus. Lintres: Fluuiales nauiculas. Aut pecori signũ aut numeros ĩpressit aceruis. i. facit aut charecteres qbus pecora signant̃ aut thesseras: qbus frumẽtoꝝ numerus designat̃. Nã numeros ꝑ litteris posuit qbus numeri cõtinẽt̃. Ameria retiacula: Virgas de qbus uites religãt̃: q̃ uirgæ abũdãt circa amerinũ oppidũ Italiæ: cuius crebrã ĩ Rosciana facit Cicero mẽtionẽ. Rubea uirga: q̃ abũdãt circa Rubos Italiæ opidũ. Hora. Inde rubos fessi ꝑuẽimus. i. ea uirga: q̃ apđ rubos plurima nascit̃. Nũc torrete igni fru. Præparate panẽ quo utamini ĩ serẽitate: ne ea res ĩpedimẽto sit postea.

CHRI. Vertex a uertẽdo: qa circa illũ uertit̃ cælũ. Græce polus eadẽ ratiõe dicit̃. Nã πολεω uero ẽ. Semp: qa nunquã suo cursu discedit: ita quĩ nobis sit supra caput. Styx atra: loquit̃ de ãtipodibus tãquã de ĩferis. De stygie uero dicet̃ i. vi. æneidos libro. Intẽpesta. i. talis q̃lis apud nos ẽ q̃ intẽpesta hora noctis dicit̃. hæc ẽ circiter mediã noctẽ: quæ nõ habet idoneũ tẽpus aliqd agendi. Tẽpestiuã: Omne qđ suo tpe fit tẽpestiue fit. M. autem Cato sic scribit. Materies itẽ ridica ubi solsticiũ fuerit ad brumã semp tẽpestiua ẽ. Quæ materies semẽ

habet cū maturꝝ semē habet:tēpestiua est.Quæ uero nō habet cū glubit.i.corticē detrahit & geminat. Parē: Quāuis ex cōtrariis fiāt āni.f.ex frigore & calorē:& sicco & humido: tamē eā seruāt parilitatē ut hyems oēs frigidæ estates oēs calidæ. Quattuor.t.Incipit eī ānus a uere qđ facit ītroitus solis ī arietē:nō solū qa illa pars anni īfantiæ puritiæ q̄ similis sit.Verꝝ etiā qa ostēdūt mathematici Incipiēte die illo:q primus oium illuxit propterea ꝗ iure natalis mundi uocat̄.Aries ī medio cælo fuit:& qa mediū cælū:quasi mūdi uertex ē. Aries ꝓpterea primū signū īter oia habitū ē: q ut mūdi caput ī exordio lucis apparuit.Tūc aūt cācer lunā gestabat: Sol cū leōe oriebat̄. Mercurius ī uirgīe.Vēus ī libra.Mars ī scorpiōe.Iuppiter ī sagittario.Saturnus ī capricorno erat.

Frigidus:uel noxius humanis corporibus.Noxiū.n.ꝑseuerare sub pluuiis.Vel epithetū est aquaꝝ.sunt.n.frigidæ.Vel frigidus discretiuū sit epithetū.Operant̄.n.nōnulla aliquando in pluuia:quæ non afferat secum frigus.Ergo frigidus hymber.q.d.nō oīs hymber sed ille q est frigidus. Properanda : Aduertēda est uis notioꝗ uerboꝝ.Est enim festinare ꝓperare:& maturare. Festinatio igit̄ & properatio habet ī se utraꝗ tumultuariā celeritatē:quāuis q festinat multa quidē īchoata: sed nihil ꝑficit.Qui aūt properat īchoat quidē ad exitū ꝑducit.Sed tamē urgēte celeritate multa:necesse ē nō oīno absolute fieri.Maturare aūt secūdū nigidiū ē quod nec citius:nec serius est:sed mediū quoddā.Vnde poma matura sunt:quæ neꝗ acerba & īmitia neꝗ rursus caduca & nimiū cocta sed tēpore suo tēperare adulta.Hāc īterp̄tationē nigidinā sic Augu.explicabat σπευδε βραδεωσ ꝑ qđ monebat ut ad rē agēdā adhiberet̄:& īdustriæ celeritas:& diligētiæ tarditas. Ex qbus cōtrariis fit maturitas.Poeta ergo ī hoc loco properare & maturare tanq̄ cōtraria ponit. Nā ī pluuiis fiunt ea q̄ ꝑ ociū sub tecto fieri possunt.Ne mox sicco cælo cogamur eodē tēpore facere:& q̄ sub tecto fieri poterāt: & q̄ nūc sub diuo facere urgemur.Ergo ubi diuersis tēporibus utraꝗ maturari ꝑbelle poterāt. Nūc eodē tēpore ꝓperare urgemur.Vnde ait.Pli.Malū patrē familias esse qsqs interdiu faceret:quod noctu posset:nisi in tempestate cæli. Peiorē q ꝓfestis diebus ageret quod feriatis deberet. Pessimū q sereno die potius sub tecto operaret̄ q̄ī agro. Vides ergo qd sit maturar̄.Itaꝗ cū significamus qd festinātius factū rectius p̄mature q̄ mature factū dicimus afraius ī rogata.Appetis dominātiā petēs p̄conē atꝗ īmatur̄.Procudit:ꝓcudēdo acuit q iā a rōne hebes factus erat. Cauat:Si ex una solida arbor̄ facit litrē dicēus cauat litrē ī arbore.i.cauādo arborē facit litrē. Valos:ī masculio genere significat singulos palos.Vallū uero ī neutro significat seriē ex multis palis. Ameria:ab ameria q̄ urbs sabinorū ē:ut Rubi ī Cāpania oppidū fuerūt.

Festinare
Properare
Maturare
Vallus
Vallū

Quippe etiam festis quædā exercere diebus
Fas & iura sinunt.riuos deducere nulla
Religio uetuit:segeti prætendere sepem:
Insidias auibus moliri:incendere uepres:
Balantumꝗ gregem fluuio mersare salubri.
Sæpe oleo tardi costas agitator aselli
Vilibus aut onerat pomis.lapidemꝗ reuertēs
Incussū:aut atræ massam picis urbe reportat
Ipsa dies alios alio dedit ordine luna
Fœlices operum.quītā fuge pallidus orchus
Eumenidesꝗ satæ tum partu terra nefando
Cœumꝗ iapetumꝗ creat sæuumꝗ typhœa:
Et coniuratos cælum rescindere fratres.
Ter sunt conati imponere pelio ossam
Scilicet atꝗ ossæ frōdosum īuoluere olympū
Ter pater extructos disiecit fulmine montes.
Septima post decimam fœlix & ponerē uites:
Et prensos domitare boues:& licia telæ
Addere:nona fugæ melior:contraria furtis:
Multa adeo melius gelida se nocte dedere:
Aut cum sole nouo terras:irrorat eous.
Nocte leues stipulæ melius:nocte arida prata
Tondentur:noctis lentus nō deficit humor:
Et quidam seros hiberni ad luminis ignes
Peruigilat:ferroꝗ faces inspiciat acuto.
Interea longum cantu solata laborem

SERVI. Quippe etiam:Non mirum est rusticum aliquas res facere debere per pluuias:quom sint quædam quæ facere possit etiam festis diebus. Fas:& iura sinunt. Diuina humanaque iura permittūt.Nam fas ad religionem : iura pertinent ad homines. Riuos deducere nulla religio uetuit idest siccare. Nam irrigare inducere est : ut Deinde satis fluuium inducit. Sane Sciendum Varronem contra religionem esse uel si irrigentur agri uel lauentur animalia festis diebus.Nymphæ enim sine piaculo nō possunt moueri.Sed scimus necessitati religionem cedere. Vnde perite Virgilius ait . Balantumque gregem fluuio mersare salubri idest salutifero.Nam dicturus est in tertio:Scabie tentari animalia nisi lauentur.De irrogatione uero nihil ad hunc pertinent locum : quia deducere ut diximus significat siccare. Costas aselli : aut re uera Costas : aut Clitellas ut Horatius. Hi muli capuæ clitellas tempore ponunt Agitator: Verberator ab agendo dictus. Vilibus pomis : Abundantibus ut Vilemꝗ fasellum. Lapidem incusum. Manualem molam cudendo asperatam. Massam picis urbe reportat. Aut qui Oleum uel poma portauerat ad urbem. Aut certe ideo reportat: quia pix in agris nascitur : & in urbem distracta in agrum a plerisque reportatur . Ipsa dies alio : Plenissime de lunæ diebus omnibus expressit Hesiodus: quam rem breuiter iste prælibet . Fœlices Operum . Aptos fœlicibus operibus . Quintam fugæ:Dicitur enim hic numerus Mineruæ esse consecratus : quam sterilem esse constat. Vnde etiam omnia sterilia quinta luna nasci dicuntur : ut orchus furiæ : gygantes.

Pallidus:Quia Pallidos facit. Eumenides.Vt sæpe dixīus κατευφημισμον Eumēides uocātur. Nefādo sacrilegio:Percœū aūt & Iapetū Tiphœū oēs gygātes intelligunt̄. Fratres:Othū & Ephialtē dicit. Pe

Irrigare

Arguto coniunx percurrit pectine tælas.
Aut dulcis musti uulcano decoquit humoré
Et foliis undam tepidi despumat aheni:
Aut rubiconda ceres medio succiditur æstu:
Et medio tostas æstu terit area fruges.

lio ossam:O longa est sed fit breuis sequenti uocali o:
ut Sub illo altos. Septima post decimam ut fœlix.
Aut septimamdecimam dicit aut hoc dicit fœlix q/
dem est septima sed fœlicior decima:ut primum lo/
cum decimæ relinquat. Alii quartamdecimam acci/
piunt ut si fœlix est septima duplicata idest cuius nu
merus post decimam inuenitur: quo die reuera me
lius uites ponimus. Nona fugæ: melior contraria
furtis non ut quibusdam imperitis uidet. Virgilius aut fugam seruis suadet:aut eis indicat dies: qbus se a ra
pinis abstineát.Nam & fugá de profectione & cursu legimus:ut Simul arua fuga simul æquora uertit.Etiá ue
locé equum fugacé dicimus.Et fuga potest etiá honesta eé.Vt si quis hosté si quis íminétem tyránum si quis
sæuũ iudicem fugiat.Contraria auté furtis illuc spectat:ut domino sit spes íueniédi quod amisserit:& seruus
rapere aliquid aufugiens formidet.Adeo.Valde.Terentius Adolescentem adeo nobilem. Melius:se nocte de
derũt.Melius nostro obsequũtur labori:Nocte nomen é adeo ut ei Horatius iũxerit præpositiõem ut lugu/
lent homines surgũt:de nocte latrones Nam aduerbium noctu:facit sicut diu.Salustius: Diu noctuque labo
rare:festinare. Non deficit:Non deserit. Vnde & qui deserunt exercitum ad hostes transeuntes : defectores
uocantur. Faces inspiciat:Incidit ad speciem & aristam imaginem. Aut dulcis musti:Vulcano decoquit hu
morem:Hypemetrus uersus est:unde & sequens a uocali íchoat.Bene autem ait: Decoquit humorem : idest
rem superfluam: sicut supra posuit: Luxuriem segetum tenera depascit in herba.

Festi dies — Profesti dies — Intercisi dies

CHRI. Festis:Dierum diuisio est:ut alii festi:alii ꝓfesti:alii ítercisi dicátur.Festi dies dicti sunt í quibus sunt
sacrificia:æpulæ:ludi feriæ.Profesti ii sunt in quibus rempublicá & priuatam gerere licet.Hi cõtinent fastos
cõtionales cõpédiones & præliares.Intercisi uero deorum hominumqꝫ cõmunes sunt. In his cũ hostia cedit:
fari nefas est:Intercisa & porrecta fari licet.Rursus cum adolet non licet.De festis & ꝓfestis ita ait Plautus.Fe
sto die si quid prodegeris profecto egere liceat nisi peperceris.Longe plura notanda sunt in diuisiõe dierum:
Sed iis erit accommodatior locus.Consultus autem Sceuola quid feriis agi liceret íquit quod pretermissum
noceret.Ita neqꝫ qui bouem adhibitis operis ex specu quo delapsus esset eduxisset. Neqꝫ qui fractam tecti tra
bé fulcisset ferias polluebat.M.auté Varro ait negare põtifices sepes feriis sepiri debere.Vetát quoqꝫ oues lana
rum causa lauri:sed propter medicina.Vnde poeta fluuio Salubri dixit.Licet præterea íferiis far pinsere: faces
incidere:candelas seuare:piscinas:lacus:fossas ueteres tegere:& purgare:prata sicilire idest stercora æquare:fœ
num í tabulata cõponere:fructus olíueti cõductos cogere caseum facere.Arbores serédi causa collo uel mulo
clitellario afferre.Sed iuncto aduehere non permittitur.Neqꝫ apportata serere:neqꝫ terram aperire:neqꝫ arbo
rem collocare:neqꝫ sementé administrare nisi catulo feceris.Vuas & oliuas conditu legere licet.In horto quic
quid olerũ causa facias omne licet.M.Cato:Mulis equis asinis nullas ferias esse dixit.Ideqꝫ iũgere boues ꝑmit
tit lignorũ & frumentorum aduehédorum causa.

Sepes — Agitator asinus

Sepes:Qua agrũ circundamus.Hic sepire. Agitator: assi
duus ac frequés impulsor.Ná cũ asinus & sensu & corpore tardus sit.quia í eo atrabilis é:nisi assiduo uerbere
tur nõ mouet.Nam ut ait Albertus magnus:In qbus atribilis prædominat prædurioris corporis sunt: unde
minus sentiunt.Quinetiá si ex corio asini quo onus portat calcei fiunt:nullo quáuis assiduo & longo itinere
frági possunt:sed adeo durescũt ut peds illud ferre nequeát. Verũ adeo lubrici sunt huiusmodi calcei:ut gestá
tes sæpe ad casum impellát.Adeo frigidus est asinus ut í frigidis locis nõ nascat.Sũt asini siluestres quos ona/
gros græci appellát.Ex iis igit mansuefactus Aequa ueloces í cursu mallæ gignunt duritia eximia pedũ : sed
rugoso corpore: ídomito animo: sed generoso.Onagro & asina géitus omnes antecellit. Horũ in Phrygia &
Lycaonia greges multi sunt.Qui ad seminationes idonei sunt:qꝫ ex fero sit másuetus facile: ex másueto ferus
nũq̃.Mansueti in Italia sunt omnes sed í ea reatini reliquos.antecellunt:præstátissimi etiá in arcadia. Hinc per
sius.Findor ut arcadiæ pecuaria rudere credas:Pullos asinarum edulari Mœcenas ístituit.Post eum íteriit au
ctoritas saporis. Massam picis.Ná antiqui agricolæ & ad uina condenda & ad uaria quadrupedũ hominũqꝫ
remedia:& ad multos alios usus picem adhibebát.Ergo emebát picé in urbe q̃ í agrum refferent. Reportát:
Quia e locis ubi enata é in urbem uenalis importat:atqꝫ ex urbe a uariis empta rursus í agrum reportat.

Liciũ — Refe

Li
cia telæ:Etiam quo suimus uestes licium decimus.Florétini a suendo refe appellát ραπτω græcæ suo signifi/
cat:cuius præteritũ ꝑfectũ est ρεραφα.Hic dicimus refe.

Dulce mustũ — Decoquere

Dulcis musti:Optime dulce dixit mustũ.Ná ut osté
dit Macrobius:In musto sola dulcedo é suauitas nulla.Ná uinũ ipsum í sua infantia dulce est. Cũ uero pube/
scit magis suaue q̃ dulce é.Harũ duarũ rerum distátiæ Homerus testis est.Vocat.n.mel dulce uinũ suaue.Mu
stum auté latini nõ solum uinum sed quicquid nouellũ est nominauere.Hinc Neuius uxoré ducere si musta
é. Decoquit:Coquemdo minuit.Id.n.é decoquere.Vnde dequoquere dicunt mercatores:quando rationes
suas uehementer minuunt:ut fidem fallant. Humorem:qui í uino aqueus est.Nam qꝫ in musto sit aqua sic

Defrutum

probatur ut ait Macrobius:quia uetustate fit mensura minus: sed ui ac robore acrius. Ex decoctione fit de/
frutum:ac si magis decoquatur transit in sapam:Nam passum est id uinum dulce quod fit ex uuis passis. Pati
untur enim uuæ cum ad huc in uite pendentes tortis de ídustria periculis botrionis cum iam eas succus qui
a uite prouenit deficiunt languescunt atque in rugas contrahuntur.Faciebant præterea passum ex uua quam
græci sticam uocant nos apicinam.Vuæ.n.in uite diuitius sole aduruntur aut oleo feruente. Alii siccant in so
le uuas expansas:donec paulo amplius dimidium pondus supersit.Postea aridũ acinũ in doliũ coniiciunt: in
de mustum inferunt ut grana submersa sint:quod ubi combiberint seque impleuerint prælio præmuntur.

SER. Nudus ara.fere nudus: Adeo sereno ut cælo amictũ possis cõtenere. Sane quidam post hoc Hemistichium dicit subsecutus: Habebis frigore febres. Hyems ignaua: Quæ ignauũ reddit colonũ. Plerũq; quia dicturus ẽ aliqua quæ rusticus etiam hyeme possit efficere. Genialis hyems: Voluptuosa cõuiualis. Nã quotiens uoluptati operã damus ĩdulgere dicimus. Genio: unde & cõtrario habemus ĩ Teren. Suũ defraudans genium. Præssæ carinæ: Honustæ. Imposuere corõas: Aut re uera corõas aut spiras funiũ accipimus. Sed tamẽ & quernas glãdes: sunt aliquæ deriuatiões ex usu magis q̃ ex ratiõe uenientes ut quernus & ficulnus: iligus colurnus a corylo: ilice: ficu: quercu.

Indulgere

Nudus ara. sere nudus. hyẽs ignaua colono.
Frigoribus parto agricolæ plerumque fruũt:
Mutuaque inter se læti conuiuia curant
Inuitat genyalis hyems: curasque resoluit
Ceu pressæ quum iam portũ tetigere carinæ.
Puppibus & læti nautæ imposuere coronas:
Sed tamẽ & quernas glandes tũ stringeř tẽpus:
Et lauri baccas. oleãq; cruẽtaq; myrta.
Tunc gruibus pedicas: & retia ponere ceruis
Auritosque sequi lepores: tũ figere dammas.
Stupea torquentem balearis uerbera fundæ:
Quũ nix alta iacet glaciẽ quũ flumia trudũt
Quid tempestates autũnis & sydera dicam:
Atq; ubi iam breuiorque dies & molior æstas:
Quæ uigilãda uiris: uel quũ ruit ĩbriferũ uer
Spicea iam cãpis quũ messis ĩhorruit: & quũ
Frumenta in uiridi stipula lactentia turgent:
Sæpe ego quũ flauis messorẽ iduceret aruis
Agricola: & fragili iã strigeret hordea culmo
Omnia uentorum concurrere prœlia uidi:
Quæ grauidã late segetẽ ab radicibus imis
Sublime explusã eruerent: ita turbine nigro
Ferret hyems culmũq; leuẽ stipulasq; uolãtes
Sæpe etiã immẽsum cælo uenit agmen aq̃rũ
Et fœdam glomerant tẽpestatẽ imbrib9 artis
Collectæ ex alto nubes: ruit arduus æther:
Et pluuia ingẽti sata læta: boũque labores
Diluit: implẽtur fossæ: & caua flumia crescũt
Cum sonitu: feruetq; fretis spirãtibus æquor.
Ipse pater media nimborum in nocte corusca
Fulmina molitur dextra: quo maxima motu
Terra tremit fugere feræ: & mortalia corda
Per gentes humilis strauit pauor: ille flagrãti
Aut athõ aut rhodopen aut alta ceraunia telo

Cruenta: Matura. n. cruoris imitanř colorẽ. Pedicas: Laqueos q̃bus pedes illaqueanř. Auritos lepores: Maiores aures habentes. Hora. aliter ait: Doctũ & auritas fidibus canoris ducere quercus: sensũ audiẽdi habentes.

Balearis: fundæ hispanicæ a balearibus insulis Hispaniæ ubi iuẽta ẽ fũda. Quid tẽpestates autũni: uerno & autũnali tẽpore fiunt tẽpestates: quãdo nec plena æstas ẽ nec plẽa hyems Vnde mediũ & cõfine utriusq; tẽporis ex cõiũctiõe contrariaꝝ reꝝ tẽpestates efficit. Sane sciendũ ultimas ptes tã autũni q̃ ueris significare quibus sunt ,pcellæ: quod de autũno hic idicat uersus. Atq; ubi iam breuiorq; dies & molior æstas. De uere hic. Spicea iam cãpis cũ messis ĩhorruit. Deinde ait. Ruit. i. pcipitař in finẽ. Vigilãda uiris: Vigilãter prouidẽda. Spicea messis: Spicos de maturis frugibus abusiue dicimus. Nam proprie ẽ spicus quũ per culmi folliculũ. i. extremũ tumorem aristæ adhuc tenues ĩ modũ spiculæ eminẽt. Inhorruit: Intremiscit. Frumẽta lactẽtia: Adhuc tenuia & lactis plena. Sane sciendũ Varronẽ ĩ libris diuinaꝝ reꝝ dicere. Lactantẽ deũ esse qui se ĩsũdit segetibus: & eas facit lactescere. Et sciendũ ĩter lactãtẽ & lactenẽ hoc interesse: q; lactans ẽ q. lac pbet: lactẽs cui lac pbeř. Stringeret: Secaret: ut hic ubi dẽsas agricolæ strigũt frõdes.

Spicus

Lactãs Lactẽs

Omnia uẽtoꝝ cõcurrere inter se: ut Maturi transuersa fremũt. Sublimẽ expulsam eruerẽt. i. p sublimen portarent erutã segetẽ. Turbine nigro: Tẽpestate noxia Hora. Hic niger ẽ: hũc tu romãe caueto.

Culmũq; leuẽ: Culmus ẽ ipse calamus. Stipulæ uero folia q̃ ambiũt culmũ. Agmẽ aquaꝝ: Impetus: ut Leni fluit agmine thybris. est ãt hic ecbasis poetica ad scribẽdã tẽpestatẽ. Collectæ ex alto nubes: ab aquilõe q utiq; de alto flat. i. a septẽtriõe: & tẽpestates grauissimas facit. Nã auster humilis ẽ. Vt Mũdus ut ad scythiã riphæasq; arduus arces: pmittiř libiæ deuexus ĩ austros. Ruit arduus æther: Tonitribus pcrepat: ut Cæliq; ruina. Caua flumia: Profũda & alta. Luca. Rutubãq; cauũ. Spirantibus: In motu positis. alibi. Qua uada nõ spirãt: nec fracta remurmurat unda. Corusca fulmina: idest coruscantia. Vt sibila lambebant linguis uibrantibus ora. Hũilis pauor: Qui humiles reddit: ut pallidus morbus. Aut athõ aut rhodopẽ. Per trãsitum secũdum epicureos loqř q dicũt fulmia nõ iudicio deoꝝ: sed ex nubibus fieri. Nam montes quid necesse fuerit fulminari athõ ãt mõs ẽ græciæ: rodope mons Thraciæ. Aut alta ceraunia: mõtes sũt Epiri: a crebris fulminibus dicti.

Culmus Stipula

Athõ Rhodope

Ceraunia

CHRI. Ignaua: Ab effectu. i. q̃ colonos ignauos. i. pigros facit. Est. n. ignauus ab eo qd ẽ nauus & in priuatiua dictione: & mutař n in g euphoniæ cã. Nauum enim proprie dicimus celerem & uehementem in rebus agendis dictum a nauium uelocitate. Hinc dicimus nauare idest strenue perficere. Cicero in Verrem: Nauus & pudens & probus filius esset. Item in epistola ad Torquatum. Sed quia nemo ẽ adeo afflictus q̃ si nihil aliud studeat nisi id qd agit: Possint nauare aliquid & efficere. Item pro. M. Celio: Si me audiãt: nauem aliã operam aliam ineant gratiam in aliis se rebus ostentent. Genialis: Recte a Seruio exponitur uoluptuosus a Genio. Cui indulgere dicimus quotiens uoluptatem querimus. Ouidius Enodis abies curuatq; glandibus ilex:

Ignauus Nauũ Nauař Genialis

Et plantanus genialis acerq; coloribus impar Alii a gignẽdo dictum uolunt:& aparatũ omnem nuptiaꝝ genialẽ apellãt quia nuptiæ gignendi cã institutæ sint. Ouidi. de arte amãdi: Ducunt raptæ genialis turba puellæ. Et potuit multas ipse decere timor. Glandes: In quercu: ilice: aesculo cerro & robore. Nuces eorum sunt quoꝝ cortex durior & magis ligneus ẽ: ut in iuglãde: & mygdalo: in corilo. Bacæ sunt oleæ: lauri: corni: & huiusmodi: Acini uero uuæ: hebuli: sambuci: mali punici: & similium dicunt. Poma postremo mala: pira: & talia. Lepores: Hoꝝ plura sunt genera. Nã & quos cuniculos appellant: inter hos scriptores reponunt. In alpibus candidi gignuntur qbus hibernis mensibus pro cibatu niuem eẽ crediderũt. Certe liquescente ea rutilescunt annis oĩbus. Archela. leporibus utranq; uim singulis inesse scribit: ac sine mare equæ gignere. Lepus solus omnium testent Ari. præter hominem & dasipodem superfœtat alium educans: alium in utero pilis uestitum : alium implumen : alium inchoatum gerens. Dammæ mansuescunt raro cum feræ iure dici non possint complura sunt nec placida nec fera: sed mediæ ĩter utũq; naturæ: ut hirũdines: apes & delphini. Fũde baleares: Baleares duæ hispanici maris insulæ sũt quas ĩter Tarraconis & Sucrõis maritimã eẽ sitas cõtigit De his Philetas scribit: Hirta ĩqt uestis & sordida rarus limbus ĩuoluit & iũceũ ornamẽtũ: Fũdas uero habẽt aut iũceas aut setis cõtextas: aut neruis ĩ iis habenæ sunt: aut lõgiores: aut mediocres: aut breuiores ut uolunt ictus aut longiores eẽ aut ꝓpinqores. Pueri ita exercẽtur ut alioqn ne panis qdẽ illis exhiberet nisi fũda prius qcq̃ attigissent. Viris: Hõibus fortibus. i. a qbus abest oĩs segnitia: & laboꝝ patiẽtes sũt. Agmen: Magna uis cũ ĩpetu. Fœdã: Nõ solũ aspectu turpẽ: sed q̃ oĩa ꝓsternẽdo deturpat: uel fœdã crudelẽ ut sensũ det rei sensu carẽti. Grauidã: Cuius spicæ plenæ sint. Ruit arduus æther: Hæc descriptio & cõmiseratiõẽ cõmouet: & locũ ipsũ crebris ꝑceptis horridiorẽ factũ poetico nitore exhilerat. Et qđ ĩ re maximũ ẽ auditorẽ ad id qđ ꝑcepit magnitudĩe utilitatis ꝓposita uehemẽter accẽdit. Non enim tantum noscendæ astrologiæ laborẽ nisi ut uitetur summum incommodum subire par esset. De turbine ac fulmine dicemus in primo æneidos.

Glãds
Nuces
Baccæ
Acini
Lepus
Baleares

Deiicit: ingerminant austri & dẽsissimus iber
Nunc nemora ĩgẽti uẽto: nũc littora plãgũt
Hoc metuens cæli menses: & sydera serua.
Frigida saturni quo sese stella receptet
Quos ignis cælicyllenius erit in orbes
In primis uenerare deos: atq; annua magnæ
Sacra refer cereri: lætis operatus in herbis
Extremæ sub casu hyemis: iam uere sereno:
Tunc agni pingues: & tunc mollissima uina.
Tunc somni dulces: densæque ĩ mõtibꝫ ũbræ
Cuncta tibi cererem pubes agrestis adoret.
Cui tu lacte fauos & miti dilue baccho.
Terque nouas circum fœlix eat hostia fruges.
Omnis quã chorus: & socii comitent ouãtes:
Et cererem clamore uocent in tecta: nec ante
Falcem maturis quisquam supponat aristis:
Quam cereri torta redimitus tẽpora quercu
Det motus incompositos & carmina dicat.
Atque hæc ut certis possimus discere signis
Aestusq; pluuias: & agẽtes frigora uẽtos:
Ipse pr̃ statuit quid menstrua luna moneret:
Quo signo caderent austri: qđ sæpe ludẽtes
Agricolæ propius stabulis armenta tenerent:

Plãgeř

SER. Plãgit: resonare facit. Alii legũt plãgũt ut sit nemora & littora plãgũt. i. resonãt. Hoc metuentes cæli mẽses & sydera serua. i. xii. signa qbus mẽses cognoscimus. Sydera ãt uel tẽpestates uel planetaꝝ motus. Sciẽdũ ãt ut diximus de planetis. v. duos eẽ noxios Martẽ & Saturnũ: duos bonos. Iouẽ & Venerem Mercurius uero talis ẽ qualis ille cui iũgit Vnde etiã fingit minister eẽ deoꝝ: ꝙ eoꝝ obtẽperat ꝑtãti. Hic est ꝙ dicit: In quos cæli orbes erret cyllenius ignis. i. utꝝ ĩ septẽtrionalẽ aut ĩ australẽ ꝑtẽ ĩclinet: aut cui planetaꝝ cohæreat: ut q̃litatẽ Mercurii ex illo possis agnoscere: Cyllenius ãt ignis ꝑ stellã mercurialẽ dicit: quia ĩ cyllẽo mõte archadiæ dicit natus eẽ Mercurius. Frigida saturni quo sese stella r̃cep. i. nocẽs ut Frigidus o pueri fugite hic latet anguis ĩ herba. Lõ ãt hoc dicit: qa Saturnus deus pluuiaꝝ ẽ. Vnde ẽt primus senex fingit nã senex nouimus semꝑ eẽ gelidos hic aũt ĩ capricorno facit grauissimas pluuias & ꝑcipue ĩ Italia unde & Hora. ait. Seu tyrãnus hesperiæ capricornus unde: ut scorpiõe grãdines. Itẽ ĩ alio fulmina: in alio uẽtos. Vnde ꝑcipit nos scire debere : in qđ se signũ recipiat sydus Saturni. Sane pe rite ait receptet: ut ex frequẽtatiuo uerbo nobis ostẽderet: Saturnũ bis ad unũ qđq; signũ r̃uerti: qđ alii plãetæ minĩe faciũt solus. n. ẽ q & lõgiꝰ sole discedat : & bis ad unũ qđq; signũ recurrat: Quos ignis cyllenius erret ĩ orbes Ordo ẽ: ĩ quos orbes cæli erret cyllẽius ignis & bene erret. Nã planetæ uocãt αποτηπλανησ. i. ab errore nã ĩterdũ ad austꝝ. ĩterdũ ad septẽtrionẽ: plerũq; cõtra mũdũ nõnunq̃ cũ mũdo ferũt. In primis uenerare deos: Post hæc cognita da ꝑcipue operã sacrificiis: qbus tẽpestates & pluuiæ possint repelli. Et mire hoc stati subiunxit. qa occurrebat : qd ꝓdest tẽpestates futuras uidere & bene ait ĩ primis. Præcipue & ante oĩa. Nã alia neglecta possũt habere emẽdationẽ: Tẽpestas adueniẽs nisi ante ꝓuideris uniuersa subuertit. Annua sacra refer Cereri: Anniuersaria magna: sicut ĩ æneide. Annua q̃ differre nefas. Lætis opatus ĩ herbis: Aut dãs operã cõuiuiis: aut postq̃ opera cũcta cõpleueris. Molissima uina: Carẽtia asꝑitate & desæcata. Tibi: in honorẽ tuũ & ĩ tuã gratiã. Cui tu lacte fauos & miti dilue baccho. Cui tu liba de lacte: melle & uino Nã supfluũ ẽ qđ quidã dicũt cõtra religionẽ dixisse Virgiliũ licere Cereri de uino sacrificari põtificales nãq; hoc nõ uetãt libri qđ aũt ait Plautus ĩ aulularia cuius ipsi utũt exẽplo: Cereri nuptias facturi estis: qa temeti alatũ nihil uideo. Nõ ẽ huic loco cõtrariũ. Nã aliud

Cyllenius

est sacrificiū:aliud nuptias cereri celebrare ī quibus re uera uinum adhiberi nefas erat:q̄ Orci nūptiæ dicebā tur:quas plentia sui pōtifices īgēti solēnitate celebrabant. Alii hunc locū aliter accipiūt:ut miti baccho nō sit septimus casus sed datiuus:& duo nomina itelligimus Liberi & Cereris. Nā supra quoq; ait:In primis uenera re deos ut sit sensus cui cereri & mitti baccho fauos lacte dilue.i.eis sacrifica melle & uino pmixtis. Fœlix ho stia.i.fœcūda & dicit ambaruale sacrificium qd̄ sæpe de porca fœcūda & grauida fieri consueuerat. Omnis quam chorus:Chorus proprie est cœtus cātus atq; saltatio. Cererē clamore uocent: Inuocēt copiā frumen toꝝ. Torta redimitus tēpora q̄rcu.i.habēs ī memoria uictū priorē:a quo Cereris reuocatus ē bēignitate.nā olī hoīes glādibus uescebāt. Det motus icōpositos.i.saltationē aptā religiōi:nec ex ulla arte uenīētē:Salu.Sal tare elegātius q̄ necesse ē pbæ. Carmīa dicat: Hymnos. Menstrua luna:Vnde & mene dicit. Caderent au stri. Desinerent uenti:Ex hoc etiam loco pronostica sunt translata de Arato.& pauca demultis.

Chorus

CHRI. Densissimus:Quia ex cōdēsato aere fit pluuia. Mēses cæli Qui ex cursu cælesti fiūt. Plangunt:Pro prie plāgere ē cū ex mœrore mulieres corpus tūdunt. Illa autē uentoꝝ pcussio ī tēpestate illū mœrorē uidet imitari. Saturni:Saturnū:cæli & ueste quæ terra eē filiū dixerūt. Ideo āt cæli filiū:quia solemus eos quorum uirtutē miramur aut qui repēte ueniunt cælo cecidisse dicere. Terræ aūt q; ignotis parētibus natos filios ter ræ dicimus. Sed uerius alii putāt eē:Saturnus cū potētissimus rex esset ad memoriā parentū retinendam no mina eoꝝ cælo terræq; indidisse:ut etiā uidemus & montes & maria & flumina a uiris nomē sumpsisse. In hi storia ꝑterea sacra scribit:q; Saturnus Opē in uxorē duxit Titan autē cū regnare uellet erat.n.maior natu fra ter tamē aīaduertēs matrē sororesq; suas Saturno fauere:q; forma pstātior esset cōcessit:sed ea lege ne Satur nus plem masculinā tolleret:ut regnū ad sobolem suā esset redituꝝ:ille tamen q̄ttuor liberos clāculū substu lit Iouem Neptūnū Plutonem & Iunonem. Titā ubi hæc cognouit:cū filiis. Qui titāi dicūt aduersus Satur nū bellū parat. Illūq; atq; opem sororem bello captū muro icludit. Quod etiā affirmat Sibylla:Inde Iuppiter cretēsiū manu collecta parentes ī libertatem restituit. Sed saturnus ex oraculo noscens fore ut a filiis r̄gno pel leret:ob hocq; Ioui īsidias tenderet a Ioue regno pulsus in Italiam profugit:& ubi postea Roma fuit latuit:ex qua re latiū illā regionem quoniam ibi latuerit appellauit. Receptus est āt a Iāo illius regionis rege & cū agri culturā ab eo esset edoctus regni illū sociū assumpsit. Et cū primū aerea signasset in altera parte ut ait Macro. Saturni effigiem ī altera nauem q̄ uectus erat expressit. Veꝝ cū iter hæc Saturnus subito nō cōpuisset: Ianus ī eius honoris amplificationem omnem terram suæ ditionis parentem saturniā appellauit:& arā & saturna lia illi instituit:& simulachꝛ eius tā q̄ agriculturæ iuentoris falce insigniuit. Et quoniā hoc regnāte nemo ser uiuit: nullūq; furtū factū ē ī saturnalibus oīs licētia seruis pmittit:& in eius æde ærariū īstitutū ē ueluti ī illa tutius esse posset.atq; hæc ī historia. Referunt ꝑterea ad physicā rōnem & dicūt illū tempus esse. Vnde græce cronos appellat remota h ab eo qd̄ ē chronos:qd̄ græce tēpus significat. Vnde uolūt illū uorasse filios omnes præter Iouem:Iunonem:Neptūnum:& plutonē:q̄a tempus omnia consumit quæ corruptibilia sunt præter quattuor elementa. Iuppiter.n.ignis est Iuno aer Neptūnus aqua:& Pluto terra. Latine autē dicitur Saturnus a saturitate:quoniam oībus rebus corruptibilibus saturatur tēpus. Alii dicūt a satu:cuius cā de cælo est Cre diderunt enim Saturnū cælū esse:& opē terrā:cuius ope alimēta humane uitæ q̄runt. Vel ab opere quo fru ctus frugesq; nascūt. Huic deæ:& Saturno Cecropē in Actica primū ars īstituisse Philochorus refert & il los Iouēq; p terra coluisse. Instituisseq; patresfamilias frugibus ac fructibus iā perceptis passim cum seruis ue scerent.cū quibus in rure colendo labrem tolerauerāt. Alii Saturnū solē esse dicunt:quoniam ipse est auctor temporum In Saturni tēpli fastigio romani tritones cū tubis sculpsere caudis terræ infertis significantes q; a sua ætate p oīa deīceps tēpora historia quæ prius obscura erat clara fit. Pri suo cælio uirilia amputasse referūt & in mare deiecisse quoꝝ agitatione spuma effecta Venerem genuit:quia uis cælestis in terrā defluens causa est generationis. Sin ad stellam ipsam saturnum referimus ipse est supremus oīum planetaꝝ. Et quoniā hēt sphærā aplioris circūferētiæ oīum tardissimus ī cursu ē. In singulis.n.signis trigita moratur mēses:Est plāeta oīno maliuolus. Nā ut demonstrat Ptolæmeus ī libro de armonia. Vitā nostrā pcipue sol & luna moderatur. Deinde dicit Iouē & Venerē nobis proprios:Saturnū & Martē ea ratiōe aduersos quia certi sunt numeri per quos omnia quæ sibi conuenienter iungunt:& aptātur fit iugalis cōpetentia:nec quicq; pōt alteri nisi p hos numeros conuenire.post hæc longo ordine explicat huiusmōi numeros ac ostendit Iouē & Venerē interuen tu numerorum illoꝝ cū luminibus bene iūgi & cōsociari aliā nullius numeri nexu applicari.& iouis stellam soli per oēs numeros lunæ per plures. Venerē uero lunæ p oēs:Soli āt p plures iungi.ideq; fieri ut q̄uis utraq; propitia sit stella ppitior tamē sit Iuppiter. Saturnū āt & aliqua extrema linea ad solē martē ad lunā referri: Ideoq; minus cōmodos eē planetas d̄monstrat. Est ergo maliuolus Saturnus. Et siccus & frigidus:quæ duæ qualitates mortiferæ sunt est nocturnus pōderosus plus nocet retrogradus q̄ rectus:Vnde fabulæ illi falcem tribuūt:quæ tunc maxime seccat cū reducitur. Colore plūbeo est. Secūdum Ptolæmeum ui producit homi nem suscum turpē pigrū graue ac tristem corpore aspero & qui amet turpia & fœtida:domus Saturni capri cornus & aquarius. Dominiū hēt ī Libra significat edificiū doctrinā & locū frigidum. Pingebat āt apud pri scos homo senex canus:plixa barba:curuus tristis:pallidus:tecto capite:& q̄ dexrra falcē & in eadē serpentis imaginē caudā suā ore mordētis:sinistra infantē filiū ori deuoraturus admouebat:lusta quattuor aderāt filii & uxor in formā matronæ:quæ manu dextra se oībus opem laturā significaret: sinistra panē pauperibus porrigeret. Receptet:Vsus est frequentatiuo:quia uelos est planeta. Cyllenius. De Mercurio in.iiii.li.æneī. dicemus. Venerare deos:sapiēter admonet nō sufficere diligētiā atq; industriam humanam nisi diuinum ac cedat auxiliū. Et optimus poeta hortat ad religionē. Operatus:operari sacrificare significat. Proper. Cyntia

Plāger

Saturnus

Latiū

Opari

iam noctes ē operata decem.Nulla enim opera excellentior est q̄ sacrificiū:Hor.Vnico gaudens mulier marito:prodeat iustis operata sacris. Cui tu lacte fauos & miti dilue baccho.Optime hic Serui.adde ēt ꝙ poeta ut ait Macro.Ita ī rebus doctrinæ sectator ut ī uerbis eloquētiæ exq̄sitor legerat ꝙ ad.x.kal.ianuarias Herculi & Cereri faciebāt suæ prægnāte & panibus & mulso iccirco dixit & miti Baccho.i.mulso.Nā melle domitū uinū mulsū fit.Vnde ipse alibi:Et durū bacchi domitura saporē:Diluere āt est cū rē duriorē spissiorēq̄ admixto humore liquefacimus ut Diluis helleborꝫ ergo mella quæ crassiora sunt uino diluimus.Terq̄ ambarualē hostiā intelligit de qua diximus ī Buc.Quercu quoniā Cæsaris beneficio homines fruges adepti a quernis glandibus quibus antea uescebantur abstinere.

Continuo uentis surgentibus aut freta ponti,
Incipiunt agitata tumescere:& aridus altis
Montibus audiri fragor:aut resonantia lōge
Litora misceri:& nemorum īcrebescere mur/
Iā sibi tū curuis male tēpat ūda carinis: mur
Qum medio celeres reuolāt ex æquorē mergi.
Clamoremque ferūt ad litora cūque marinæ
In sicco ludunt fullicæ notasque paludes
Deserit:atque altam supra uolat ardea nubē.
Sæpe etiā stellas uento impendere uidebis
Præcipites cælo labi:noctisque per umbras
Flammarum longos a tergo albescere tractus
Sæpe leuē paleā:& frōdes uolitare caducas:
Aut summa nantes in aqua colludere plumas:
At boreæ de parte trucis cum fulminat:& cū
Euriq̄ zephyriq̄ tonat domus:omnia plenis.
Rura natant fossis:atq̄ omnis nauita ponto
Humida uela legit:nunq̄ imprudētibus īber
Offuit:aut illum surgentem uallibus imis
Aeriæ fugere grues:aut bucula cælum
Suspiciens patulis captauit naribus auras:
Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo:
Et ueterem in limo ranæ cecinere querelam.
Sæpius & tectis penetrabilis extulit oua
Angustū formica terens iter:& bibit īgens
Arcus:& e pastu decedens agmine magno
Coruorum increpuit densis exercitus alis.

SER. Vētis surgentibus:Flare īcipiētibus.Vnde ē ecōtrario cū uēti posuere.i.flare desierūt. Aut freta pōti:Litora pelagi:q̄ feriūtur a fluctibus.Duo aūt dicit naturalia.Futura.n.tempestate & ante aduētum fluctus mouet̄ & fragor audit̄ e siluis arcana quadā ratione naturæ. Aridus fragor:Sonitus qualis solet fieri ex aridis cū frangūtur arboribus:ergo aridus nimius.Omne.n.quod aridū est cū frāgi cœperit nimium efficit sonū.Fragor ēt a fractarꝫ rerꝫ nominatus ē.Aut reso.l.l.m.τοαυτο.i.bis idē dixit.Misceri āt ꝑturbari:ut Miscet agens telis. Iam sibi tum:scias inquit in pelago eē grauissimā tēpestatē: cū mergi ad littora cōfugiūt.Poetice āt ait: Sibi tum.c.m.t.u.c. carinis idest sibi nō ꝑcit:sed crescit īpernitiē suā nam ī carinam scidendā cōsurgit. Clamorēq̄ ferunt.i. si cū clamore reuertunt̄.Nā plerūq̄ plura dicit signa e quibus unū nō sufficit.Sed omnia sunt aīaduertēda ut cū cornix plena pluuia iu.i.u.Et sola i.s.s.s.a. Marinæ.s.Ad discretionē fluuialiū. Altā.s.a.n.ardea aūt dicta ē quasi ardua.q̄ cū altius uolauerat tēpestatem significat.Luca.Quod signū ausa.u.ar. Stellas ꝑcipites:Seqtur uulgi opinionē nō.n.oīno prudēter a poeta dicēda sunt.ꝙ aūt uidemus stelas quasi cælo labi πορροιαι sūt ignes æterei quæ fiūt ex igne æthereo cū uehemētior uētus altiora cōscēdit:& īde quasi q̄sdā ꝑticulas trahere cœpit:quæ simulāt casū stellarū nā stelle cadere nō possūnt quarꝫ natura ē ut stēt sēp unde & stellæ uocant̄.Et sciēdū est ab alia ꝑte uentū flaturꝫ ī qua aeris ignis ceciderit. Colludere:moueri.Terē.Cōgrū istū maximum sinito ludere.i.moueri.Virgi.Ludere pēdētes pueros.At boreæ:de ꝑte trucis cū fulminat.Hoc uult dicere ubiq̄ grauissimas & ingētes eiicit pluuias tēpestas ab his mota uentis. Legit.i.colligit. Nūq̄ īprudētibus imber offuit.alii inuocare uolūt alii augentis habere significationē:ut sit nunq̄ imber ualde prudētibus obfuit quæ res satis nō sunt idoneæ.Vnde melius ē ītelligere nūq̄ imber offuit nō ante prouisus tā clara sui signa dat ut īprudētibus ignauis accipiamus.nā hoc dicit nunq̄ nesciēti nocet imber:quia se designat ante uenturū.& scimus leuiora eē mala q̄ ex opinione cōtingūt.aut aeri coloris aut ī altū uolātes.Dicit āt grues de uallibus fugere nō pluuiā de uallibus surgere. Suspitiēs patulis: hic locus oīs de Varrone ē ille.n.sic Tū liceat pelagi uolucres tardæq̄ paludes Cernere ī expleto studio certare ludēdi.Et uelut insolitū pennis infundere rorē:Aut arguta lacus arcū uolitauit hirūdo.Et bos suspiciēs cælū mirabile uisu:Naribus aeriū patulis decerpsit odorē:Nec tenuis formica cauis nō euehit oua.Et ueterē ī limo ranæ.Fabula duplex ē nā & Oui.dicit:Ceres cū proserpinā q̄reret ad releuādā sitī accessit ad quēdā fōtē tūc eā lycii rustici a potu ꝓhibere cœperūt & cōturbātes pedibus fōtē cū cōtra eā mitterēt turpē naribus sonū:illa irata eos cōuertit ī ranas:q̄ nūc quoq̄ ad illius soni imitationē coaxāt:sed hoc nō ē ualde aptū.Nā illud magis īsultatio fuerat q̄ q̄rella:& penā sacrilegii iuste ꝑtulerāt.Vnde magis æsopus sequēdus ē q dicit Cū Iuppiter reges oībus aīalibus daret & ranis dedisset collēdū breuissimū lignum tunc illud aspernate sunt tunc Iuppiter iratus hydrꝫ eis dedit q uescit̄ ranis. Bibit igēs arcus:Seqt̄ rursus uulgi opinionem. Exercitus:Multitudo.

Arid9 fragor

Ardea

Stellæ

CHRI. Incipiūt agitata.t.Hic locus ꝑp ambiguitatē pōt aliquid obscurum mentibus nostris afferre Itaq̄ non sæpe sunt hæc a scriptore adhibēda. Inuenias qd: Quintilianus sentiat.Pronosticorꝫ uero huiusmodi rationem diligenter explicat Plinius in libro.xvi.Ait enim est aquarum significatio.Mare si in trāquillo portu a cursu stabit & murmurauerit intra se uentum prædicit.Si itidem & hyemem & hymbrē littoris ripæq̄

si resonabũt tranq̃lla asperã tẽpestatem:& paulopost sæpe & silẽtio intumescit:flatũq; altius solito iam intra se eẽ uẽtos fateť.Verũ & in hoc loco cætera oĩa ꝓseqtur pronostica q̃ a Marõe ponũť Pli.ibi ẽt hæc sunt uerba.Eqdẽ & mõtiũ sonitus nemorũq; mugitus ꝑdicũt tẽpestatẽ. Aut.r.l. Expositio ẽ. Eandẽ.n.sẽtẽtiã repetit.

Increbescere:Ab eo quod ẽ creber fit icrebresco. Tẽperat sibi.i.abstinet.Nã q abstinet ab aliqua re sibiipsi iponit tẽperãtiã. Labi ꝑcipites:Labẽtes ꝑcipites.i.ad inferiora tẽdere. Lõgos tractus:lõgos q̃si sulcos quos a tergo sibi relinquunt. At boreæ de ꝑte:cũ eodẽ tẽpore a diuersis locis flãt uẽti magnæ solẽt pluuiæ cõcitari nã boreas septẽtrionalis uẽtus ẽ:eurus oriẽtalis zephirus occidẽtalis. Rura natãt fossis:Alirer dicimus rurã natãt cũ diluuio exundãt.Aliter hõ natat.Nã hic sup aquas ferť:illa ĩtra aquas demersa latẽt. Imber:Qui cõcitatior maiorq; ẽ q̃ pluuia. Hirundo:Auis est.Irudo uero sanguisuga. Est ergo hirundo ex iis animantibus quæ neq; fera omnino neque mansueta sunt:nidum luto construunt:stramento corroborant.Si quando inopia ẽ luti pẽnis multa aqua madefactis.Puluerẽ spargunt.In ægypti heracleotico ostio molẽ cõtinuatiõe nidorũ uagãti nilo iexpugnabilẽ opponũt stadii unius spatõ q; hũano ope ꝑfici nõ posset.ut latius narrat Plini.

Incre/bescer. Imber. Hyrũ/do. Irudo.

Iam uarias pelagi uolucres:& quæ asia circũ
Dulcibus in stagnis rimantur prata caystri:
Certatim largos humeris infundere rores:
Nũc caput obiectaꝛ fretis:nũc currere ĩ ũdas:
Et studio incassum uideas gestire lauandi.
Tum cornix plena pluuiã uocat ĩproba uoce
Et sola in sicca secum spatiatur harena:
Et caput obiectat querulũ uenientibus ũdis.
Nec nocturna q̃dem carpentes pensa puellæ
Nesciuere hyemẽ:testa quũ ardente uiderẽt
Scyntillare oleũ:& putres concrescere fũgos
Nec minus ex imbri soles & aperta serena
Prospiceꝛ:& certis poteris cognoscere signis
Nam neq; tum stellis acies obtusa uidetur:
Nec fratris radiis obnoxia surgere luna
Tenuia nec lanæ per cœlum uellera ferri.
Non tepidum ad solẽ pẽnas in littore pãdũt
Dilectæ thetidi halcyones:non ore solutos
Immundi meminere sues iactare maniplos.
At nebulæ magis ima petũt:cãpoq; recũbũt:
Solis & occasum seruans de culmine summo
Nequicquã seros exercet noctua cantus:
Apparet liquido sublimis in aere nisus:
Et pro purpureo pœnas dat scylla capillo.
Quacũq; illa leuẽ fugiẽs secat æthera pẽnis:
Ecce inimicus atrox magno stridore ꝑ auras.
Insequitur nisus:qua se fert nisus ad auras
Illa leuem fugiens rapti secat æthera pennis.
Tum liquidis corui presso ter gutture uoces
Aut quater ingeminant.& sæpe cubilibꝰ altis
Nescio qua præter solitum dulcedine læti
Inter se foliis strepitant:iuuat imbribus actis
Progeniem paruam dulcesq; reuisere nidos.

SERVI. Iã.u.p.u.&.q.a.c Dulcibus.i.s.r.p. caystri: Hæc est uera lectio.& sensus talis est.Iam uarias uolucres pelagi & eas quæ circũ asia prata rimãť ĩ dulcibus stagnis caystri uideas certatim largos hũeris infũdere rores.Nã si iã uariæ legeris sensus nulla rõne ꝓcedit.Caystrus ãt fluuius ẽ.Asia uero palus.Vnde fecit asia prata.Et de palude asia a longa ẽ de ꝓuĩcia breuis ut europa atq; asia pulsus. Et est Homericus uersus ασιωενλεηιμωνι καισριου αμφη ρεετρα. Rimanť:pascunť ĩ pratis cibũ ꝑ terræ rimas reqrentes. Nã rimari tractũ ẽ a porcis:q glãdes rimãť de rimis terrarũ. Studio gestire lauãdi:Lætitiã suã habitu corporis significare.Nã ut hoĩes lætitiam suã uerbis ita aues corporis gesticulatiõe exprimũt. Incasũ:aũt iõ quia plurimarũ cõpositio aquã minime admittit ad corpus. Tunc cornix plena:Rauca cõtra naturã suam & uocat poetice.Nõ.n.uocat sed denũtiat pluuiãm.Et notãdũ cornicẽ rauca uoce & solã pluuiã prædicere.coruos uero & plures & uoce tenui & purissima cõtra naturã suã.ut Tum liqdas corui ꝑsso ter gutture uoces. Testa cũ ardẽte : ꝓp utilitatẽ noluit dicere lucerna sed nec lychnũ quẽadmodũ ĩ heroico carmine.Depẽdẽt lychni dixit.Medius.n.ĩ his stilus ẽ libris sicut diximus supra.Putres cõcrescere fũgos. Vt dicit Pli.Cũ aer humidus esse cœpit: fauilla q̃ cũ fumoso solet egredi ꝓhibita aeris crassitate in lucernis r̃sidet & quasdã uelut fungorũ ĩmitatur imagĩes. Ex ĩbri soles serenitates & uersa uice dat ꝓnostica qbus agnoscamus etiã tẽpestuoso cælo futurã serenitatẽ. Aperta serena: Aer.n.densať nubilo & rarescit sereno:ut Densa erãt q̃ rara mõ & quæ dẽsa relaxat.

Nec fratris radiis obnoxia surgere luna: Subaudi a superioribus obtusa luna.Nã hoc dicit:nec luna uidetur obtusa quæ est radiis solis obnoxia.nã ut dicunt physici ab eo accipit lumen. Tenuia:Proceleusmaticus ẽ pro dactylo quã rẽ quotiẽscũq; facit Virgi.seruat locum synæresi ut tenuia item ut genua labant.

Dilectæ thetidi halcyones:Cæix filius Luciferi habuit coniugem Halcyonem a qua cum prohibitus iuisset ad cõsulendũ apollinẽ sup statu regni sui naufragio perit:Cuius corpus cũ ad uxorẽ halcyonem d̃latum fuisset:illa se præcipitauit in pelago postea thetidis & luciferi miseratione conuersi sunt ambo in aues marinas quæ halcyões uocantur.Et sciendum quia cum de muliere dr̃ hæc halcyone facit cum de auibus hic & hæc halcyon:hi & hæc halcyones. Istæ autem aues nidos faciunt in mari media hyeme quibus diebus est tanta tranquilitas ut penitus nihil in mari possint moueri.Inde etiam dies halcyoni uocantur. Non ore solutos:scilicet manipulos quod sequitur alii soluto ore accipiunt idest nimium patenti Immundi sues:Luto gaudentes.Horatius Et amica lutosus. Ne/

Cay/strus. Asia. Rimari. Dies alcyõi.

bulæ ima pe.deprimuntur ad ualles.Nec qcq̄ exerceret idest nō.Persi.Nec quicq̄ fundo suspiret numus ī imo Itē Virgi.Et summo clipei nec quicq̄ umbōe pepēdit. Seros.n.c.Noctua aūt auis est lucifuga: quæ significat

Noctua

pluuiam si cecinerit post solis occasum De hac talis ē fabula:Nyctimene postq̄ cū patre cōcubuit : & agnouit facinus:in siluis se abdidit & lucē refugit Vbi deoꝝ uolūtate cōuersa ē ī auē q̄ tāto scelere oībus auibus est ad miratiōi. Liquido aere:Nisus rex megarēsiū ī auem mutatus:de quo plenius dictū ē ī bucolicis.Tū.l.c.p.t.g.u. Aut qter:Pli.ī naturali historia dicit coruos obliuiosos eē & plerūq; minime ad nidos suos reuerti sed quadam ratione naturæ cōgerunt ad suos nidos quæ uermes possint creare:ex qbus relicti eoꝝ pulli aluntur interdū:Hoꝝ obliuionē probat etiam ex rebus quas cū absconderit derelinquūt:qđ ēt mustellæ dicūt efficere.

CHRI. Cornix:Hæc auis cū noctua graues inimicitias exercet.ipsa.n.interdiu oua noctuæ uorat:Noctua cōtra illius noctu absorbet:ait Aristo.Nuces ab alto ī saxa remittūt ut testā frāgant.In tēplis & lucis Mineruæ raro uisunt:Athenis nūq̄:Solle uolātes pullos aliquādiu pascunt.Possidonius ait ī hispanias cornices nigras eē. Acies obtusa:Nō mutat ī se aut materia aut forma stellaꝝ.Veꝝ ex aeris q̄litate q īter nos & illas īteriacet mutari uidet:Nā cū dēsior ē aer hebetiores uidētur:cū rarior acutiores. Carpētes:Proprie dixit:nā carpet dicimus cū paulatī assumēdo minuimus hinc dicimus carpere herbas.Dicimus etiā carpere famā:cū famā alicuius minuimus. Pēsa:a pēdēdo dicūt.Nā certo quodā pōdere lanæ nēdæ dabāt.Vnde & famula illa q̄ certo pōdere aliis diuidebat lanas libraria a libra dicebat ut demōstrat Iuue.Nā librarii nō a libra dicūtur sed a libris qa libros ab aliis scriptos trāscribūt.Dicimus ēt pēsū circūspectio quædā & cautio ne ab utili honesto ue temere aliquid agendo discedamus:qa rē illam pēdimus idest diligentius existimamus. Obnoxia fr.r. Luna ex se lumē nō hēt sed a sole accipit.Vnde qcqd luminis habet id soli debet. Halcyones: De his auibus ita ait Aristo.in lib.de aīalibus.Halcyones ī hyeme tātū coeūt.Sūt āt isti dies q Alcyonei appellātur septē ante brumā toridē post brumā:Hic Simōides poeta ꝑ mensē hibernū Iuppiter bis septē molit dies tpis nutricē sacrā. Trāqllū uero tātisper tpis efficit si ita euenerit ut bruma austria uergiliis aqlōeis fiat.Septē primis diebus nidificāt:reliqs septē parere ac educare debētur.Halcyonios fieri circa brumā nō semꝑ ī nr̄is locis cōtigere constat:ī siculo uero mari pene semꝑ.Omniū aut rarissimū ē uidere halcyonē fere circa uirgiliaꝝ occasū brumā q; appet.Et ubi nō plusq̄ semel nauē circūuolauerit statī abit ut nusq̄ postea uideat.Vt ait Stesicho. Hæc ari. Pli.āt addit ipas aues paulo āpliores eē passeribus:colore cianæo ex ꝑte maiore tantū purpureis & cādidis admixtis pēnis collo gracili & ꝓcero.Alteꝝ genus eaꝝ magnitudīe distigui & cātu:Minores ī arūdinetis canet Nidi alcyonū ī pilæ formā ferro ītercidi nequeūt ualido ictu frangūt:Albertus uero magnus scribit cām esse q; tropico hyemali nidificēt raritatē corporis qđ uehemēter terreū ē:itaq; ī æstate uehemēter exiccat adeo ut semen habere nō possint.In maximo uero frigore clausis undiq; poris īducit humidū.scribit ꝑterea nō esse credibile ut possint uiuere ī regiōe q̄ excedat latitudinē quinti climatis ꝓpter nimiū frigus. Dilectæ thetidi: Diligit eas: qa trāqlitatē in illaꝝ nidificatiōe parat mari. Immūdi:Veꝝ epithetū suis quo nullū aīmal īmūdius est. Magis ima:Quia cū redeūt ad terrā uapores purgatior relinquitur aer. Noctua: Hoc genere auiū uehemēter abūdabat Aethnæ.Vnde extat prouerbiū:Noctuas athenas portas:cū rē aliquā eo portamus ubi maxime abūdat.Notua contra maiorē auium multitūdinē illā circūdātē collecta in arcū rostro & unguibus tota tegitur:auxiliatur accipiter sexaginta illam noctibus cubare & nouem uoces habere ait Nigidius. Nisus:accipiter minor quem sparueruium esse affirmat Albertus. Liquidas:Candidas non raucas.

Carpere

Libraria

Pensū

SER. Haud equidē.c.Proponit sibi q̄stionē accerimā:& de ītima philosophia quā tamē tota facilitate dissoluit.Nā querit cur homines.quos cōstat esse prudentiores animalibus per se nō sentiāt q̄litatem futuram aeris sed eā magis ex aliis animantibus colligant. Et hoc dicit hoīes prudentiam habere naturalē:& suo iuditio lætos eē uel tristes quæ res in hæc animalia cadere nō possit quæ nihil suū habētes naturā aeris sequūt & pro eius q̄litate aut læta uidētur aut tristia nec predicere aeris naturā uidentur:sed eā uel ꝓsperā uel aduersam sequunt.Nos uero & læti esse īter nubila possumus:& ī serenitate soliciti. Sit diui.il.in.Nō est illis diuinitus cōcessum īgeniū: nec prudētia:q̄ est maior rerum fato alibi.Metus omnis & īexorabile factū subiecit pedibus strepitūq; acherōtis auari. Iuppiter hu.i.aer. ut Hora. Manet sub ioue frigido uenator.i.aere. Auiū.c. Cōmixtus cantus.i.simphonia. Lætæ pe.Aeris serenitate gaudentes. Solē ad ra.Velocē Et notādū hæc signa magis fida & subtiliora esse quæ ex sole & luna colligimus Lunasq; se.O.r.Nō ordinē respicies sed ordine.i. rationabiliter ordinem sequentes.Luna.n.solis circulū sequitur:licet ipsa sit inferior. Dona: dicit lunas noctes accipiendas sed male nō.n.signa quæ dictu-

Haud equidem:credo:quia sit diuinitus illis
Ingenium:aut rerum fato prudentia maior.
Verum ubi tēpestas:& cæli mobilis humor
Mutauere uias:& iuppiter humidus austris
Dēsat:erāt quæ rara mō:& quæ dēsa relaxat
Vertūtur species animoꝝ:& pectora motus
Nunc alios:alios dum nubila uētus agebat
Concipiunt:hinc ille auium cōcentus ī agris.
Et lætæ pecudes:& ouantes gutture corui.
Si uero solem ad rapidū lunasque sequētes
Ordine respicies:nūquam te crastina fallet
Hora:neque insidiis noctis capiere serenæ.
Luna reuertens cū primū colligit ignes:
Si nigrū obscurū cōprehenderit aera cornu:
Maximus agricolis pelagoque parabit iber.
At si uirgineū suffuderit ore ruborem
Ventus erit:uēto semper rubet aurea phœbe

Sin ortu quarto:naque is certissimus auctor:
Pura neque obtusis per cælum cornibus ibit:
Totus & ille dies & qui nascentur ab illo
Exactū ad mensem pluuia uentisque carebūt
Votaque seruati soluent in littore nautæ
Glauco:& panopeæ & inoo melicertæ.
Sol quoq3 & exoriens:& quū se cōdet ī ūdas:
Signa dabit:solum certissima signa sequētur
Et quæ mane refert:& quæ surgētibus astris
Ille ubi nascentem maculis uariauerit ortum
Conditus in nubem:medioq3 refugerit orbe:
Suspecti tibi sint imbres:nanq3 urget ab alto
Arboribusque satisq3 notus pecoriq3 sinister.
Aut ubi sub lucem densa inter nubila sese
Diuersi rumpent radii:aut ubi palida surget
Tithoni croceum linquens aurora cubile.

rus ē ex nocte:sed ex luna colligimus. Nunq.r.c.s.H. Hiperbole est nec ora quidē te decipiet. Capiere: Decipieris:& ē aphæresis: & plerūq3 scimus nos decipi serenitate. Maximus.a.p.q3.p.iber.i.si nō habuerit pura cornua:& intra eā nigrū aerē uideris erit ubiq3 pluuia:sicut supra.Oia plenis.Rura natāt fossis atq3 oīs nauita ponto. Si uirgineū su.o.r.Si ruborē fori secus habuerit.nā de interiori pte īfunderit diceret.

Aurea.i.pulchra:ut ac nō uenus aurea cōtra. Phœbe āt uenit ab eo qd ē phœbus.Et sciēdū ,quædā propria noia fœmininū ex se facere tantū non etiā neutr̄:ut phœbus phœbe:iulius iulia:tulius lia.non ut appellatiuū doctus.cta.ctū.Sin ortu quarto. Aratus tertiā dicit aiaduertēda esse lunā hic quartā non illd̄ īprobās:sed hoc magis ,pbās nā ad hoc ptinet. Nāq3 is cer.au.Exactū ad mensem Vsq3 ad mensis ultimā ptē unde & exacti mēses dicūtur qui circa ptum sūt. Ipse īsequētibus:Exactis grauidæ cū mēsibus errant

Glauco &.p.&.i.m.Glaucus piscator fuit de Anthedone ciuitate qui cum captos pisces sup herbam posuisset ī littore:& illi recepto spiritu rursus mare petissent:sensit quandā herbaꝝ potentiā quibus esis cōuersus ē ī numeꝝ marinū.Panopea ē nympha maria. Inoo:āt ē patronimicū a mr̄e Ino.Sane Ino & Melicerta filius postq̄ sūt ī numīa cōmutati:græce Palæmō:& Leucothoe sunt appellati:latie portunus: & mater matuta. Cōditus i.n.i.si orbis eius q̄si cōcauus fuerit qd ipe exprimit dicēs. Medioq3 r.o. Sinister:noxius.

Pano pea

CHRI. Haud equidē:Homo solus ex oībus animalibus habet principium sui motus ī se.i.suaꝝ actionū pp diuinitatē animorum:unde plurima aduersante corpore sensibusq3 faciūt:quia sunt domini suaꝝ actionū.Et sæpe euenit ut in corpore ægrotanti animus lætus sit atq3 cōtra.Bruta āt quoniā īstictu naturæ mouētur:lætitiā aut tristitiam recipiūt ex affectu corporis.Corpus aūt ex īmutatione aeris summopere īmutat̄ unde redeunte serenitate læta illa esse:qa leuantur corpora.Aere āt ex assurgētibus uaporibus crassente grauantur corpora:unde illa tristitia efficiūtur.Non igit̄ prouident ista sed hoies sua prudētia ex illoꝝ uariis motibus ,puidere possūt:qd itidē ex propriis corporibus multi adnotāt. Corui:Isti pessimā significationē educūt cū glauciūt uocē ueluti stragulari.Nulla auis ē q̄ expssius sermonē humanū imitet̄.Huius rei exēpla pluria īuenies apud Pli.coruos parere & coire oræ uulgus credidit itaq3 grauidas si ederit coruinū ouū p os partū reddere:atq3 ī totū difficulter si tecto īferāt̄ parere.Sed Aristo.hæc oia negat. Lunas se. ordie.i. dies lunares. Lūa p syncopē dicta ē a lucina.Huius naturā primus.Endymiō adiuenit ut ait Pli.unde illius amore captū eū dicūt.Hæc.xxviiii.diebus & tertia īsup pte diei cursū pagēs ad eādē signi ptē a qua a sole discesserat fuerit. Morat̄ eni ī quocūq3 signo duobus diebus ac tribus horis & besse.Nā ī reliqs usq3 ad.xxx.conseq̄t solē ,q de loco ubi eum reliqt iā discesserat.Inuenit.n.solē aliud iā signū pene cōfecisse. Origo eius numerus septenarius ē.Nā si ab uno usq3 ad septē quātum singuli numeri exprimūt tatū antecedentibus addēdo ,pcedas inuenies. xxviii.nata de septē.Luna ēt septē pmutatiōibus toto mēse distiguit̄ Nō cū nascit̄ ē arcualis siue cornicularis drq3 monoides.Deide circa octauā diē ē dicotomos q̄si p mediū secta.Circa uero duodecimā diē fit āphicircos & dubia de sua plenitudie.circa aūt qntādecimā ē pāselies.i.tota lūa cū ē ī oppositiōe solis.Cū uero rursus appropiquare icipit soli fit āphicircos:deinde dicotomos.Postremo limie priuat̄.Facit āt eclypsim solis quādo illi ē cōiūcta nō tamē semp sed cū ipsa cōiunctio fit ī linea eclyptica.Vnde Albumasar ait:Si luna iter nos & solē sese iiicit defectū radioꝝ solis necessario facit ī capite uel ī cauda draconis.Nō āt sol cū deficit q̄cq̄ de ,pprio.lumine amittit: Sed luna quæ sese media interponit radios quos ad nos descendere oportebat intercipit.Cōtra uero luna:cuius corpus obscurū ē:cū patit̄ eclypsim lumē amittit.Patit̄ āt cū penitus soli opposita ē:& fit ī linea eclyptica pp īterpositionē tumoris terræ ītra se & solē.In cælesti armōia lunæ circulus hēt sonū grauissimū:sicut ī sphæra cælesti ē acutus.A luna ea ,pfecto uis ē ī gignēdis augēdisq3 corporibus: quam græci phyticē dicūt.Nā ut diuinis ultima ē:sic ī nr̄is corporibus.pria luna ēt aerē purū facit. Nā suo cōtinuo motu rarificat atq3 attenuat:Nā si essēt motus sphæræ lunaris aer ex nocturna uapoꝝ eleuatiōe ita crassus efficeret̄:ut nō modicā gigneret corruptionē:Hippocrates āt & Gallienus mādāt medicis:ut diligēter spectēt lunā.Nā cōiūctio illius cū stellis fortunatis fœlicē exitū ægrotis:cū īfortunatis uero īfœlicē demōstrat. Nā ut ait Ptolemeus luna cū maliuolis maliuolus ē planeta.Sēp luna dimidiā sui partē hēt illustratā a sole: sed q̄nto magis ē subiecta soli tāto magis illustrat̄ illa ps sua supior q̄ a nobis nō ur̄ q̄nto uero magis discedit tāto magis illustrat̄ ps iferior q̄ a nobis ur̄.Vnde ī opositiōe tota nobis appet.Vt āt lunæ a terris iteruallū itelligas est profecto si Alfragano credimus trigeties ac ter tātū q̄tū ē dimidiū diametri terræ ac īsuper uigessima eius ps dimidiū āt terræ diātru̅ aplectitur q̄drigēta ac duodeci miliaria supra cētū ac septē milia miliarioꝝ. Virgineum:Qui familiaris uirginibus ē.Nō īmutatur color lunæ:sed quādo pluuiæ futuræ sūt:aer crassior effectus nigrescit unde luna quæ per aeris mediū a nobis ur̄ nigra apparet quādo uero aer siccioribus uaporibus q̄bus

Corui

Luna

uenti gignunt̃ rubeſcit:& ipſa luna rubea apparet. Hoc faciũt ẽt alia ĩtermedia. Nã ſi trãs uitꝝ aliquã rẽ aſpi/
cimus talis ĩ ea color appet:q̃lis ẽ color uitri p̃ qd̃ aſpicius. Vapores ãt a terra eleuati ex qbus pluuiæ ſunt futu
ræ:quoniã ex multo hũore cõdẽſat̃:nigreſcũt. Hi ãt ex qbus ſũt uẽti quoniã ſicciores ſũt rubeſcũt. Votaq;.ſ.
Sẽſus moralis ẽ. Oſtẽdit.n. oportere pios hoĩes grãs diis ĩmortalibus ꝓ acceptis beneficiis agere. Certiſſima:
Quia certiora q̃ lũæ & q̃ reliq̃ ꝓnoſtica. Ille ubi.n. Expoſitio ẽ. Nã eadẽ ſñia ẽ quã dixit Et q̃ mare refert & q̃
ſurgentibus aſtris. Pallida: Et non roſea: ut ſolet.

SER. Male defendet: Non defendet. Nam decuſ/
ſis pampinis etiã uua uim grandinis patitur. Proſu
erit meminiſſe.m. Ideo magis addidit: quia a ſole ue
nientia ueſpertina ſigna meliora ſunt. Cæruleus.p.
d. Breuiter collecta cõcluſio. Me nocte: Gratiorem
ſenſum fecit interpoſita ſuæ perſonæ cõmemoratio
ne. Nã hoc dicit nulli ſe ſuadere illa nocte nauigare.
At ſi cũ ref.q;.d.condetq; relatum: Hoc ad futuræ
ſerenitatis pertinet ſignum. Nã ſi de ipſo die dicas: d̃
quo præmiſit ſtultiſſimum eſt. Claro aqlone: Sere
nifico: quia ẽ & nubilus: ſicut fere omnes uẽti: Hora.
Albus ut obſcuro deterret nubila cælo: Sæpe notus
neq; parturit imbres perpetuos. Denique quid.u.
ſ.u. Cõcluſio eſt quæ hoc cõtinet: Signa q̃ poſſumus
ex ſtellis uel ex uẽtis colligere: melius ex ſole colligi/
mus. Quid cogitet.h.a. Ideſt ĩ quam partem ſe fle/
ctat utꝝ ad ſerẽitatẽ: an ad pluuias ut diximus ſupra.
Quis dicere.f. Ideſt fallacẽ: Sallu. in catilinario Am
bitio multos mortales falſos fieri coegit. Tumultus:
Coniurationes & latẽtes ĩſidias. Ille etiam ex.m. c.ro
mam: Bonũ epilogi reperit locũ ut ĩ Auguſti grati/
am defleat Cæſaris mortem. Conſtat autem occiſo
Cæſare in ſenatu pridie idus martias Solis fuiſſe de/
fectum ab hora ſexta uſque ad noctem Quod quia
multis protractum horis: Dicit in ſequentibus: Ae/
ternam timuerunt ſæcula noctem. Ferrugie texit:
Ferrugo eſt purpura nigrior hiſpana alibi: Et ferru/
gine clarus hiberna. Impia.ſ. Quibus fuerat Cæſar
occiſus. Aequora ponti: Nõ ſine cauſa addidit pon/
ti: qa ſũt & campi æquora: ut Ac prius ignotum fer/
ro quam ſcindimus æquor: Importũæq; uolucres:
In alienum tempus ruentes: ut ſtryges aut bubones
nocte gaudentes p̃ diẽ poſſent uideri. Vidimus.un.
r.ſ.æ. Malum enim omen eſt quotiẽs ætna mons Si
ciliæ nõ fumum: ſed flammarum erigit globos. Et
ut dicit Liuius tanta flamma ante mortem cæſaris
ex ætna mõte defluit: ut nõ tãtũ uicinæ urbes: ſed ẽt
Rhegina ciuitas afflaretur. Vndãtẽ autem Vnde mõ
flãmas euomẽtem. Liqueſacta ſa. Igne ſoluta. Soni
tũ.t.g.c.a. Bene germania quam uicerat. Cæſar: ut eo
occiſo in rebellionem uideretur exurgere. Inſolitis.
t.m. Aut nouis.i. nũq̃antea in alpibus factis: aut ma/
gnis & maioribus ſolito. Sub obſ.n. Circa noctis
obſcurum. Pecudeſque.l.i. Aut infanda uerba pro/
tulerunt. aut hoc ipſum infandũ fuit: q; ſunt contra
naturam locutæ. Ebur.ſ.ſimulacroꝝ. Aereaq; ſu.

Heu male tũ mites defendet pãpinus uuas:
Tũ multa ĩ tectis crepitãs ſalit horrida grãdo
Hoc etiam emenſo cũ iam decedet olympo:
Profuerit meminiſſe magis: nã ſæpe uidẽus
Ipſius in uultu uarios errare colores.
Cæruleus pluuiam denunciat: igneus euros:
Sin maculæ incipient rutilo ĩmiſcerier igni
Omnia tum pariter uento nimbiſq; uidebis
Feruere non illa quiſq̃ me nocte per altum
Ire. neq; a terra moneat conuellere funem
At ſi cum refertque diem: condetque relatum
Lucidus orbis erit. fruſtra terebere nimbis
Et claro ſiluas cernes aquilone moueri.
Deniq; quid ueſper ſerus uehat unde ſerenas
Vẽtus agat nubes qd cogitet humidus auſter
Sol tibi ſigna dabit ſolem quis dicere falſum
Audeat ille etiam cæcos inſtare tumultus
Sæpe mõet: fraudẽq;:& opa tumeſcere bella:
Ille etiam extincto miſeratus cæſare romam:
Q uum caput obſcura nitidũ ferrugĩe texit:
Impiaq; æternam timuerunt ſæcula noctem
Tempore q̃q̃ illo tellus quoq; & æquora põti
Obſcœniq; canes importunæque uolucres
Signa dabãt: quotiẽs cyclopũ efferuer̃ ĩ agroſ
Vidimus undantem ruptis fornacibus ætnã
Flãmarũq; globos liquefactaq; uoluer̃ ſaxa.
Armorum ſonitũ toto germania cælo
Audiit. ĩſolitis tremuerunt motibus alpes
Vos quoq; per lucos uulgo exaudita ſilentes
Ingens: & ſimulacra modis pallentia miris
Viſa ſub obſcurum noctis pecudeſq; locutæ
Infandum: ſiſtunt amnes: terræque dehiſcũt.
Et mœſtũ illachrymat templis ebur: æraque
Proluit ĩſano cõtorquẽs uortice: ſiluas ſudãt

Signa ſunt laboris futuri. Inſano: Magno. ut Quid tantum inſano iuuat indulgere labori. Et ſciendum flu/
mina cum ſupra modum creſcunt: non tantum ad præſens inferre damnum: ſed etiã alia futura ſignificare.

Grando

CHRI. Grandie: Grãdo ſecũdũ Ariſto.ẽ ſtilla pluuiæ frigiditatis & uẽti rigore ĩ aere congelata. Fit.n. ex ua
pore frigido & humido ad ĩteriora nubis fricato p̃ dominiũ caloris cicũſtantis q̃ calor in nube recipit̃ & a fri
giditate aeris ꝯdẽſat̃. Nã frigus fugiẽs calorẽ aeris ĩ ĩteriora nubis ſe recepit: & ex ſua agregatiõe uirtus eius cõ
ualeſcit. Vnde uaporẽ quẽ ĩ nube ĩuenit ſua uirtute cõſtrigit. Hĩc ẽ q; mius ĩ hyeme fiũt grãdies: qa uirtus q̃ ĩ
æſtate unit̃ & ĩ una pte aeris cõgregat̃ ĩ hyeme p̃ aerẽ totũ diſpgit̃. Vnd̃ debilior ad uaporẽ ꝯgelãdũ ſeddit̃ fit
autem minor ĩ nubibus a terra longiq̃s & magis orbiculata: qa lõgiuſculo ſpatio p̃ aerẽ rotata atterit̃ atq; or
biculatur. Nã ſi cõtingat ĩ loco terræ ꝓpinquo gigni & maior deſcẽdit & minus orbiculat̃. Cæruleus: plu/

uia.i.e.Propter eã ratione quã in ,pnosticis lunæ diximus. Funé.i.anchorã funibus religatã. Lucidus orbis: p quã luciditaté aer purus ostédit & sine uaporibus:ergo neq̃ pluuiæ neq̃ uéti erũt q̃ fiũt a uaporibus. Vesp: de quo & de lucifero alibi iuenies. Falsum:médacé. Cæcos: Qui nũdũ uidebãt. Nã hoiem nõ uidété & ré q̃ nõ uidet & locus i quo nõ uidemus cæcũ dicimus. Ille ét extin.Occasioné natus dplorat morté Cæsaris Nã magnæ eclypses solares maxiorũ uirorũ iteritũ portédere uidet.In morte:ãt Cæsaris solis lumé caligie obtectũ scribũt.Toto.n.illo ãno pallés globus & sine splédore exoriés ibecilé ex se caloré emittebat.Quapp grauis & ob defectũ caloris disptinétis obscurius aer semicoctos edebat fructus imaturos & i pfecto flore collabétes tũ aeri frigus ierat. Ferrugie: Color é purpureus ad nigrũ tédés:credo nõ eé dissimilé illi qué florétini pagõa ciũ appellãt:& lugubré eé idé testat i.vi.Et ferrugiea subuectat corpa cymba. Aeterna:nã & duratio eclypsis multarũ horarũ fuit & totus isecutus ãnus nullũ dié clarũ habuit. Obscœni:Multi dbét i auspiciis aues obscœnas dici q̃ ore futura pdicãt ppetes uero q̃ uolatu alii obscœnas ,pprie q̃ ifœlicia portét. Afferũtq̃ illud obscœnas pelagi fœdare uolucres.Sed & hoc loco possumus itelligere obscœnas q̃ ore pdixerit & nõ uolatu. Quod ãt de cãibus dicit.Mirũ refert augustius i tertio li.d ciuitate di ãte bellũ sociale euéisse. Efferuere in.a.Itellige: Vidius ætnã undãté.i.undatiũ emittenté flãmas.Efferuere.i.cũ feruore & æstu emittere. Refert aũt Augustinus.Ex ætneo uertice ad litus ignibus maximis dfluétibus adeo mare deferbuisse.Vt rupes exureret.& pices nauiũ soluerét.Eodéq̃ æstu tãta ui fauillæ oppletã eé Siciliã:ut catiniésis urbis tecta obruta ruerét.Qua calamitate moti romãi tributũ eius ãni remiserũt. In agros:Recte & nõ i agris nõ.n.efferuebat i agris tãq̃ i loco i quo eét:sed i agros tãq̃ ad locũ ad qué flãmas iaceret. Ruptis fornacibus.i.a fornacibus q̃ ex locis subterrãeis erũpebãt. Flãmarũ globos:Interptatio é.nã qd aliud é q̃ ætna efferueat i agros ,ppiquos q̃p feruoré euoluere globos flãmarũ.i.flãmas cõglobatas & saxa liquefacta.i.ex igne ut uideus calcé.Hãc ré latius dscribit i tertio li. æneidos.Quo i loco respõdẽdũ erit Macrobio ad eã q̃ Marõi obiicit. Toto germãia cælo:Nã legimus i morte Cæsaris nocturnos strepitus p multos dferri lucos uisos eé:ut fulgorũs cæli.Ité solitarias i forũ aues dlapsas. Nã Stra.philosophus cõplures ignitos appuisse hoies testat.Siléntes Eo tpe quo i illis siletiũ eét. Ergo certius meliusq̃ potuit audiri uox i tãto silétio. Simulacra:Phãtasmata dicit & nocturna uisa. Locutæ ifadũ.i.res i fãdas.i.q̃ pessima portéderet poeta aũt ut i honoré Cæsaris ostédit oém naturã morte tãti uiri cõmotã fuisse plurima ,pdigia q̃ diuersis téporibus acciderũt i unũ cogit Nã.L.Quitio Flamieo.&.Cn.Domitio Enobarbo cõsulibus.Vt ait Liuius.Romæ boué locutũ eé cõstat:Caue tibi Roma.Et initio ultimi consulatus qué gessit Marcellus nũciatũ é boué hũanã uocé emisisse. Sistũt amnes.t.q.d.Quæ terremotibus euéire solét. Proluit: Nimia icreméta fluminũ calamitaté ,ptendũt: Hora. Vidimus fluuiũ tyberi retortis Littore etruso uiolẽter undis ire deiectũ monimenta regis:Templaq̃ uestæ.

Fluuiorũ rex eridanus:camposque p omnes
Cum stabulis armenta tulit:nec tépore eodé
Tristibus aut extis fibræ apparere minaces:
Aut puteis manare cruor cessauit:& altæ
Per noctem resonare lupis ululantibꝰ urbes:
Non alias cælo ceciderunt plura sereno
Fulgura:nec diri totiens arsere cometæ.
Ergo inter sese paribus concurrere telis
Romanas acies iterum uidere philipphi.
Nec fuit indignũ superis bis sanguine nostro
Aemathiã:& latos hæmi pinguscere cãpos:
Scilicet & tempus uenit:cum finibus illis
Agricola incuruo terram molitus aratro
Exesa inueniet:scabra rubigine pila:
Aut grauibus rastris galeas pulsabit inanes:
Grandiaque effossis mirabit ossa sepulchris:
Dii patrii idigetes:& romule:uestaq̃ mater:
Quæ tuscũ tyberi:& romana palatia seruas:
Hunc saltem euerso iuuené succurrere sæclo.
Ne prohibete:satis iampridé sanguie nostro
Laumedonteæ luimus periuria troiæ.
Iam pridem nobis cæli te regia cæsar
Inuidet:atque hoium querit curat triũphos

SERVI. Fluuiorũ rex eridanus:Padum dicti fluuiorum autem rex per Italiam:aut certe per totum orbem secundum q̃ dicit Lucãus:qui ait cũ de isto flumine loqueret:Non miror hic nilo si nõ per plana iacentis Aegypti lybycas nilus stagnaret areas.Nõ minor hic histro nisi q̃ dum permeat orbem Hister:ca suros in quælibet æquora fontes Accipit: & scyticas exit nõ solus i undas. Nõ alias cælo ceciderunt plura seréo Fulgura:omé est i eo:& quia sereno cælo missa sunt fulgura:& q̃ plura missa sũt. Diri cometæ:crinitæ stellæ & pessime:qa sũt bõe ut diximus i æneid facte ex Ioue uel Venere:quã rem plenissime Auiẽus exequit. Paribus cõcurere telis: Lucãus:Pares aqlas & pila minãtia pilis. Iterũ.u.phi.Ciuitas é Thessaliæ in qua primo Cæsar & Põpeius:postea Augustus & Brutus cũ Cassio dimicauerunt. Nec fuit idignũ superis:qsi exclamatio est ad deos. Aemathiã &.l.hæ.p.c.Aemathiam thessaliã dictã ab æmathio rege. Hæmus:auté mõs é thessaliæ. Incuruo:Vna ps oratiõis est.Scabra.r.Aspa und & scabies dr a corpis aspitate. Galeas ianes:cõcauas ut Galeã ãte peds ,piecit iané. Grãdia.o.aut multa aut igétia qsi ãtiquorũ herou. Dii patrii.i.&.r.u.m.Patrii dii sunt q̃psunt singulis ciuitatibus.Vt minerua Athenis:Iuno carthagini. Indigetes aũt ,pprie sũt dii ex hoibus facti:qsi i diis agẽtes.Abusiue aũt omnes dii possunt dici idigetes:tanquã nullius rei egétes. Vestaq̃.m.q.t.t.&.r.p.s.poetice. Nã uerũ nomen numinis:q̃ urbi romæ pesset sciri sacrorũ lege prohibet:q̃ ausus qdam tribunus plebis enũciare in crucem leuatus est.Laumedõteæ.Excusat Augusti tépora & eũ dicit suis uiribus non con

Cæcus

Ferru.

Obscœne aues

Prepes aues

Padus

Scabies

Patrii dii

Indigetes

Quippe ubi fas uẽsũ atq; nefas tot bella p orbem
Iã multæ sceleꝝ facies nõ ullus aratro
Dignus honos: squallẽt abductis arua colõis
Et curuæ rigidum falces conflãtur in ensem
Hic mouet euphrates: illinc germania bellũ:
Vicinæ ruptis inter se legibus urbes
Arma ferunt: sæuit toto mars impius orbe:
Vt cum carceribus sese effũdere quadrigæ:
Addunt se ĩ spatia: & frustra retinacula tẽdẽs
Fertur eqs auriga: neq; audit carrus habenas

pẽsare dãna reipu. q̃ ex maioꝝ uitiis descẽdisse cõfirmat. Hor. Negligis ĩmeritis nociturã post mõ te natis fraudẽ cõmitter̃. Atq; hoium. q. Cũ cælesto possis mereri. Vbi fas. u. a. n. apđ hoĩes: i. qui sp̃nunt licita appetẽtes illicita. Abductis. c. ad bella. s. ut & latos uastãt cultoribus agros Hinc mouet euphrates illinc germãia bellũ. Vndiq; mouet̃ bellũ. Euphrates nãq;

Eu/ prha tes

oriẽtes ẽ fluuius. Germãia aũt occidẽtis ꝓuĩcia. Ar. ma. f. u. urbes: Hoc ẽ & externa & ciuilia bella desæuiunt. Vt cũ carceribus: Hoc uult dicere: Res qdẽ pu/

Ger/ mania

blica habet optimũ Imp̃atorẽ: sed tãta uitia tempoꝝ p̃teritoꝝ q̃ indies singulos aucta sunt: quẽadmodũ ĩ ꝓcessu equoꝝ cursus augetur. Vt ea optimus rector refrenare non possit. Sicut & auriga a feruenti cursu equos non potest plerunq; reuocare. Addunt se in spatia: idest currẽdo plus eoꝝ cursus augetur. Currus. i. equi. Sane sciendum translationem hanc esse: non comparationem quæ si ponatur in fine uitiosum est.

CHRI. Fluuioꝝ. Sũt mulieres apud germãos q̃ fluuioꝝ cursũ uerticesq; ac strepitũ cõiectãtes futura p̃dicãt. Eridãus: Hũc regẽ appellat. Vel qa eius imago relata sit ĩter astra: uel qa nullus maior sit ĩ Italia: uel qa no

Erida nus

mẽ sumpsit ab Eridão rege ĩ eũ a Ioue fulmine deiectũ. Est. n. Eridãus & Phaetõ idẽ. Quare aũt ab ĩferis ad superos trãsire dicat̃: demõstrabimus ĩ sexto æneidos libro. Fibræ. m. sub corde atq; pulmõe ut ait Cornelius

Fibræ Exsta

trãsuersum ex ualida mẽbrana septũ ẽ. Hoc itaq; a parte sup̃iore habet cor atq; pulmonẽ. q̃ ꝓprie Exta ab extãdo dicũt̃. A parte ĩferiore iecur & liẽ. Sed & hæc exta etiã dicunt̃: qa sup̃ ĩferiora ĩtestĩa locant̃. Vnde atiq̃ religio caput extortũ iecur dixerũt. Aruspices igit̃ duas fibras: q̃ sunt duo capita ĩ iecore ita diuiđbãt: ut alterã

Pro/ secta

sacrificiãti: alterã aduersario assignarẽt. Hic uiscera ꝓsecabant q̃ ꝓsecta dicebãt. Lucãus: Lauit calido ꝓsecta cerebro: Si qd ergo ĩ extis apparebat futuroꝝ ĩdiciũ putabat̃. Hic pricipatũ portẽdi Syllæ respõsum ẽ q̧ sacrificãti sibi apud Laurentiũ ĩ capite uitulini iecoris similitudo corõæ apparuit. Puteis manare cruor: Hoc mõstrꝝ ĩ gallico bello euẽisse memoriæ ꝓditũ ẽ. Nã fluuius q p agrũ picenũ fluit sãguinẽ fluere uisus ẽ. Lupis ululãtibus: Quod ꝓ mõstro prisci habuere. Vnde & Liuius refert: Cõsule. L. Quito Flamieo Formias duos lupos

Co/ metæ

ĩgressos aliquot obuios laniasse. Cometæ: Stella crinita: quẽ græci comitẽ appellãt ĩ morte Cæsaris ad septẽ usq; noctes eximio fulgore apparuit: postea nũquã uisa. Vnde ẽ epistola Augusti. Is ipsis ludoꝝ meoꝝ diebus sydus crinitũ septẽ diebus ĩ cæli regiõe sub septẽtriõibus ẽ cõspectum: id oriebat̃ circa undecimã horã diei clarũq; & oibus terris conspicuũ fuit. Hoc signo putauit uulgus animã Cæsaris inter deos relatã. Cometes ut ait Pli. ĩ uno totius orbis loco colit̃ ĩ tẽplo Romæ. Sũt q hæc sydera p̃petua eẽ credãt: suoq; ambitu ire. sed nõ nisi relicta a sole cerni Alii putãt nasci humore fortuito & ignea ui: idoq; solui breuissimũ quo cernit̃ spatiũ septẽ dieꝝ ãnotatũ ẽ: lõgissimũ uero octogita. Mouent̃ aũt alii errãtiũ mõ alii ĩmobiles sunt: & oẽs ferme sub ipso septẽtriõe uidẽt̃. Ex qbuscũq; ãt stellis cometæ nascant̃ siue ex plãetis siue ex stellis fixis semp̃ ĩflãmatio appet uersus septẽtrionẽ. Quapropter stella q̃ apparuit ĩ ortu Christi nõ fuit cometa: qa mouebat̃ ab oriẽte ad me/ridiẽ uersus occasum: qđ nõ facit cometa: ut refert Chrisostomus. Paribus: nã utrinq; pila erãt. Emathiã:

Ema/ thia

Thessaliæ q̃ ab Emathiõe rege sic dicit̃. Nã græce ἠμάθια dicit̃. Hũc Memnõis filii Auroræ & Thitoni fratrẽ

Hæ/ mus

fuisse ait Probus. Hæmi. Mõs Thraciæ ab hæmo filio Boreæ & Orithyæ. Saltẽ: Quasi dicat: Si rapuistis Cæsarẽ matuꝝ uiꝝ: & q optimus eẽt ĩperii desẽsor. saltẽ placeat seruare hũc iuuenẽ: q euerso morte Cæsaris ĩpio succurere possit. Vestaq;: De uesta & palatio alio loco dicet̃. Ne ꝓhibete. Tacite ostẽdit suis uiribus posse mõ dii nõ ĩpediãt succurere. Maxima ergo laus q̧ solus & iuuẽis ualet. Nõ dico cõseruare bene ĩstitutũ sæculũ sed restaurare iã euersum. Laumedõteæ p̃iuria troiæ: Laumedõtis p̃fidia ĩ Apolinẽ ac Neptũnũ uulgatissima ẽ. Sed & aliã ĩ Herculẽ meminit Diodorus siculus: Ait. n. Herculẽ cũ argonautis ĩ colchos enauigantẽ ĩ Phrygiũ mare p̃uenisse: & Hesionẽ filiã Laumedõtis ĩ littore religatã: & mõstris marinis iussu oraculi deuorãdã expositã uidisse: eãq; liberasse: & mõstra ĩterfecisse. Proptereaq; p̃miũ sibi Laumedontẽ obtulisse equos ĩuictos. At Herculẽ eosdẽ equos apud ip̃um Laumedõtẽ donec ex colchis rediret deposuisse. Reuerso deĩde Herculi đnegasse depositũ Laumedõtẽ. Qua ex re ira p̃citũ Herculẽ & Laumedõtẽ & reliquos filios q secũ senserat ĩterfecisse. Soli aũt Priamo q fidẽ seruãdã & equos restituẽdos cẽsuisset troianũ regnũ reliqsse. Remouet autẽ culpã belli ciuilis a Cæsare Iulio: & reiicit ĩ peccata troianoꝝ: unde Roma originẽ ducit. Quæ aũt scelera nunc orbẽ præmũt dicit eẽ q dii hoĩbus Cæsarẽ ĩuiderũt. Patrii ĩdigetes: De Iãꝺo Fauno: Euãdro: Aenea: Carmẽte & cæteris q ex hoĩbus dii habiti sunt. Romule. s. urbis cõditor. Palatia: Pro tota urbe. Nã palatiũ fuit antiqssima sedes romanoꝝ: ut apparet ubi de Euãdro narat̃. Facies: Formæ. Et curuæ. r. Quid. n. scelestius eẽ põt q̃ ferramẽta ad usũ agriculturæ ĩstituta unde uita hũana & alit̃ & assiduo labore pia castaq; cõseruat̃ ad bella q̃ & homines p̃dũt: & oium sceleꝝ semĩa præbẽt: hic trãsferr̃. Magna ergo ĩdignatio q̧ nõ solũ ab usu rei sanctissimæ amoueat̃: sed etiã turpissime attribuat̃. Euphrates: Parthos ĩtelligit quoꝝ ĩperiũ euphratẽ p̃tĩgebat. Est aũt euphrates secũdũ christiãos unus ex quattuor fluminibus qui ex delitiaꝝ paradiso efluũt. Prisci uero illũ ex armẽia maiori nasci uolũt & armẽiã a Capadocia distĩguer̃. Vt cũ carceribus: Non uitio pricipis sũt bella sed ĩpetus belloꝝ ante ip̃um motus nũdũ reuocari põt: ut ip̃i aurigæ iã præcipiti cursu actos equos sistere nõ possunt. Addũt se ĩ spacia. i. p spacia currendi augent cursum. Fert̃ equis. i. equoꝝ arbitrio agit̃ & nõ suos.

Actenus aruorum cultus & sydera cæli Nunc te bacche canam: Mire iterauit illum uersum: Quid faciat lætas segetes quo sydere terram. In hoc autem libro exequitur culturam agri cõsiti: qui omnium arborum continet genera. Et sciendum est Virgilium uites quoque arbores dicere: ut nec secius omnis ĩ unguem Arboribus positis secto uia limite quadre. Et Hactenus: ut multi uolunt una pars orationis est & est aduerbium significans hucusque. Alii duas partes uolunt pronomen & aduerbium: ut sitenus hac. Sicut Crurũ tenus a mento palearia pendẽt. — SER.

Ouidii poetæ tetrasticon in Librum. II. Georgicon.

Actẽus aruoꝝ cultus & sydra cæli.
Pampineas canit ille comas: colsesque uirentes
Descriptasq; loci uites: & dõa lyæi.
Atq; oleæ ramos pomorum ex ordine letos.

P. Virgilii Marõis Georgicõ. Liber Secundus.

Actenus aruorũ cultus: & sydera cæli:
Nũc te bacche canã: necnõ siluestria tecũ
Virgulta: & ꝓlem tardæ crescentis oliuæ:
Huc pater o lenææ: tuis hic omnia plena
Muneribus: tibi pampineo grauidꝰ autũno
Floret ager: spumat plenis uindemia labris.
Huc pater o lenææ ueni: nudataque musto
Tinge nouo mecũ direptis crura cothurnis:
Principio arboribus uaria est natura creãdis
Nãq; aliæ nullus hominum cogentibus ipsæ
Sponte sua ueniunt: camposq; & flumia late
Curua tenent: ut molle siler lentæque gẽistæ
Populus & glauca canentia fronde salicta.
Pars autem posito surgunt de semine: ut altæ
Castanæ: nemorũq; ioui quæ maxima frõdet
Aesculus: atq; habitæ graiis oracula quærcus.
Pullulat ab radice aliis densissima silua
Vt cerasis ulmisque: etiam parnasia laurus

Sed melius est unã ꝑtem accipe oratiõis hactẽus Sydera cæli: Pleonasmos nec enĩ sunt alibi q̃ in cælo sydera. Bacche: Inuentorẽ pro uitibus posuit de qbus catesochen in hoc libro loquit᷑ Nam uites præcipuæ sunt licet & aliaꝝ arboꝝ faciat commemoratiõem. Nec nõ siluestria tecũ uirgulta: idest infecundas arbores: quibus præcipue in Italia uites cohærẽt. Tardæ crescentis oliuæ: Res enĩ diu duratura tardius crescit. Huc pater o lenææ: Pater licet generale sit omnium deoꝝ: tamẽ proprie Libero semꝑ cohæret. Nã liber pr̃ uocat᷑. Lenæus autem ἀπὸ τοῦ ληνοῦ idest a lacu Nã quod Donatus dicit ab eo quod mẽtem leniat: nõ procedit nec. n. potest græcum nomẽ latinã ætymologiã recipe. Tibi floret ager: In honorẽ tuũ exultat & lætus est. Nam autũnali tẽpore re uera florere nõ põt ager. Pãpineo autunno: Pãpinoso: ut nemus frõdeũ ꝓ frõdosũ. Vindemia: Cũ uĩdemiã numero singulari dicimus: unius ãni significamus: cũ plurali multoꝝ ut messem messes hyemẽ hyemes. Hæc. n. semel tãtũ annis singulis cõtingunt multi tamẽ uolũt uindemiã eẽ totius orbis generaliter. Vindemias singulaꝝ ꝑtium: ut plus significet singularis q̃ pluralis numerus Sicut plus ẽ cũ dicimus: ꝑ terram pluit q̃ per terras. Tunc enim omne elementum nõ terras aliquas significamus. Musto: Mustũ numero tãtum singulari dicimus: sicut & uinũ licet Ouidius abusiue dixerit musta. Sed hoc ille plus fecit quod & mustus dixit. Cũ ut diximus de his nominibus tres casus tãtũ usurpari cõsueuerit. Prĩcipio arboribus: Creãdaꝝ arboꝝ naturaliter sũt tria genera. Aut enĩ sua spõte nascũt᷑: aut ex seminibus fortuito iacẽtibus surgũt: aut ex radicibus pullulãt. Nã cætera usus ĩuenit fauẽte natura. Sponte sua: Spõte modo nomẽ ẽ: q̃a iunctũ est ei genus: quo caret semꝑ aduerbiũ. — Spõte — Veniũt: Crescũt. Alibi Illic ueniũt fœlicibus uuæ. Camposq; & flumina late curua tenent: Per transitũ ostendit in quibus locis arbores sponte nascunt᷑. s. ĩ humidis. Nã terra est mater omniũ reꝝ & seminum cunctoꝝ creatrix. — Terra — Vt mole siler: Arboris genus est. Et notãdũ genus neutrũ de arbore quod est admodum rarum. Glauca canentia fronde salicta: Locum salicum ꝓ ipsis arboribus posuit. Bene autem ait: & glauca & canentia. Nam salix ab una parte alba est: ab altera uiridis. Sane Cacephatõ est glauca canentia. Pars autem posito surgunt de semine: quacunq; ratiõe proiecto: uel ab auibus uel ab hominibus ĩcipiãt esse industriæ. Atq; habite grais oracula quercus: Nã ĩ dodonæo nemore arbores dantes responsa fuisse dicunt᷑. Habitæ autem grais: Vel quasi nõ credens dixit. Vel quasi italus: qui loca illa nesciret uel re uera quondã habitæ: quia illo tempore iã silebãt. Pullulat᷑ ab radice: Mira ĩ singulis est ꝓprietas. Nã ut spõte sua ueniũt. Surgunt de semine: Pullulãt ab radicibus. Vt cerassis ulmisq;: Hæc cerasus his cerasis facit. Sane Cerasus ciuitas est põti: quã cũ delesset Lucullus genus hoc pomi inde aduexit: & a ciuitate cerasum appellauit. Nã arbor cerasus pomum cerasium dicit᷑ hoc autem etiam ante Lucullum erat in Italia: sed duꝝ & cornum appellabatur: quod postea mixto nomine corno Cerasium dictum est. Parnasia laurus: a parnaso monte Apollini consecrato. — Cerasus Pomũ Cerasium Cornoce Rasiũ Parnasia

CHRI. Quoniam poetaꝝ est curare ut sequentes libri antecedentibus annectant᷑. Facit hoc Maro ut plurimũ ꝑ aliquã coniunctionem: ut Te quoq; magna pales. & alibi Postq̃ res asiæ. Itẽ At regia graui iã dudũ saucia cura: & Sic fat᷑ lachrymans. Hic uero ut idem præstet utitur colore rhetorico: quem Transitionẽ appellãt:

quo facile iis quæ dcā sunt ea q̄ dicēda restāt adnectunť.In p̄cedēti igiť libro & aruoꝝ cultum & ea q̄ ad ratio
nem sydeꝝ ptinēt descripserat:Nūc qđ:secundo loco sibi ꝓposuerat explicat.s.ulmisq; ad iungere uites. Te
bacche nō solū bacchum dicit propter uites quaꝝ inuentor perhibeť sed pp oēs arbores:Dyonisium enī po/
suerūt pro ignea ui solis quæ poma ac fructus omnes arboꝝ decoquit ac maturat.Nā uis seminalis quæ a so/
le in terrā descendit priapi nomine honorať:cuius quod ad siccos ptinet fructus bona dea:quod uero ad plan
taria Dyonisius diciť.Ergo quia ignea uis solis est Dyonisius:iccirco ægiptii Osirim quē solem interpretatur
Dyonisium teste Diodoro siculo appellauerūt.Vnde Eumolpus poeta:Ignoculū radiis Dyonisium dixit.Et
Orpheus eū splendoris auctorē scribit.Atq; hæc ad phisicen.Historia uero duplex ē.Aliter enim græci aliter
ægiptii sētiūt:Aægiptii.n.Dyonisiū Osirim nomināt:quē uolūt diuinis uirtutibus uiꝝ p̄ditū fuisse:ægiptiiq;
regno & Isidis quā lunā cererēq; nomināt cōiugio potitū uniuersum orbē pagrasse.Et ut Isis tritici ordeiq; re
pertrix fuit.Antea enim īter alias herbas incognita oriebanť sic osiris in Nysa q locus arabiæ fœlicis ægypto

dyoni sius

cōterminus est enutritus ppeaq; & a Ioue patre & a loco illo Dyonisius appellatus uitis reptior fuit:homīesq;
docuit & uitis cultū & uini usū atq; cōseruationē.Volūt p̄terea ægiptii Oleā quoq; nō autē Mineruā ut græci
dicūt īuenisse.Hic p Arabiā & rubrū mare ad īdos & orbis terræ termīos ꝓgressus ē.In Indis uero & alias ur
bes:& Nysam cōdidit monumētū eius ī qua nutritus fuerat:ī qua hederā etiā seuit ꝓfectus est & ī asiā & per
Helespōtū ī Europā & ī Thracia sibi aduersantē Lycurgū īteremit Maronēq; p̄fectū suū & uitis colēdæ peri/

Macæ donia

tū ī regiōe q̄ ab eo Marone dicta ē reliquit & Macedonē filiū ī regno quæ ab eo macædōia appellata est. Atq;
hæc de Dyonisio apđ ægyptios.Græci uero uaria refferūt.Alii.n.unū alii tres ponūt.Sunt etiā q huius dei for
mā humanā fuisse negent sed uini dationē Dyonisiū dicāt:Terrāq; sua sponte uites ꝓtulisse:Dimetora autē a
priscis nominatū qđ sit ex duplici mr̄e primāq; genesim numerāt quādo ī terra posita plāta īcremētū accipit.
Secūdā quando fructus maturescāt.Vnđ altera ex terra:altera exuite dei origo ē.Quod uero dicūt ex Ioue &
Cerere natū & a gygātibus discerptū ac exlixatū ac rursus a Cereř cōpositis mēbris ī iuuenē reductū:physicū
est.Nā ex terra & ībre īcrementū summit uitis ad uuas creādas:quæ ab agricolis calcādo lāianť:multiq; uinū
đcoquunt ut melius fiat uinum.Ceres autē rursus mēbra cōponit:qa terra singulis annis succū uitibus ad no
uas uuas subministrat.Est etiā physicū quod dicāt ui fulminis ex utero Semeles abductū:& donec tēpus ma
turo fœtui datū cōpleret Iouis fœmori assutū.Nā ignea ui ī uuis maturescit.Veꝝ cū iā ex uuiis expressū est ui/
nū qa nūdū satis cūcoctū est iteꝝ in lacubus ebulliat necesse est. Diodorus autē ait terrā antiquos thyonē a sa
cris q̄ sibi fiebāt cū sacra θυσιασ dicāt:& Semelem quasi castam ab eo quod est ϲεμνη.Bis autem eius genesim
a Ioue esse:quia cum in deucalionis diluuio p̄isset rursus post pluuias ī terra apparuit.Sed hæc physice.Fabu/
lose uero debēt tres fuisse Dyonisius primū indū:q ex uitibus sua spōte nascētibus calcādaꝝ uuaꝝ inuētor &
uini pomoꝝq; cōditor fuit.Quoniā aūt barbatus ē & barbā indi usq; ad mortē nutriūt.Hic orbem peragrās
calcationē uuaꝝ in torcularibus adinuenit a qbus lenæus appellatus est. Secundus ex Ioue & proserpina uel
ut alii dicūt ex Cerere fuit q primus boues aratro iūxit. Antea enī māibus fodiebāt terrā mortales:ꝓpter qđ
īmortales honores meruit:eiusq; simulacrū cornibus insigniť ut inuentor aratri demōstreť.Tertius Iouis &
Semeles filius fuit:qui post secundū ortū ex fœmore Iouis in Nysam īdiæ a Ioue delatus:& a nymphis educa/
tus est pulcherrimus:& mulierribus delitiis đditus exercitum ex mulieribus cōfecit:thyrsisq; illas armauit.i.
astis hedera īplicitis cū ferrea cuspide quo dolo reges nihil tale de mulieribus credētes īteremit.Inter quos
Pentheus apud græcos.Miranus apud īdos.Lycurgus apud thraces fuit.Quoniam uero ex īndia triēnio ele
phāte inuectus orbē peragrauit græci illi Trieterida.i.triennalia sacra instituerunt: orbem pagrans docuit sa
cra & mysteria.Certamina musica ꝓposuit:cuuctaq; ī pace cōponebat.Dicūt primū fuisse q multis cōgestis
spoliis ī Patriā triumphās redierit.Probus ait.Bacchari est furere:Vnde bacche dicunť sacerdotes quæ p furo
rē sacra Liberi celebrāt:ipse Bacchus diciť a furore quē suis īcurrit cultoribus.Et prolē.Nā a radice pullulat &
ueluti filios ꝓducit.Vnde illæ plātæ alio trāsferunt. Autunno pampineo:Pro uuis pāpinos posuit. Labris:

Labrū

uasis maioribus ī quibus uinū ebuliens spumas agit.Labꝝ enī uas capaceus ē. Cicero ī epistolis:Labrū si ī bal
neo nō ē fac ut sit. Huc pater o.l.ueni:Cōsueuerūt & poetæ & oratores cū clausulā formāt ut plurima īterpo
nāt anteq̄ eā claudāt repetere prīcipiū sic ī buc.Nā cū īcepisset:Pastoꝝ musā Damonis & Alphesibœi.& anteq̄
adderet uerbū.s.dicemus multa īterposuisset repetit Damōis musā dicemus & Alphesibœi.Sic & ī hoc loco:
cū dixisset:Huc pater o leneæ post lōgā hypbatō repetiit:Huc pr̄ o uēi. Prīcipio:breuiter ꝓposuerat se de ar
boribus dictuꝝ.Deīde inuocauerat.Huc pater o leneæ:qđ proemiū est.Nā ex propositiōe cōparat docilitatē
summā rei breuiter exponēs.Itē beniuolētiā a re:qa illā utilē ostēdit & a psona sua cū alioꝝ utilitate se labora
tuꝝ proponat ex inuocatione autem quia nō adhibeť nisi magna ꝓponanť attētionē sibi cōciliat. Principio
arboribus:Pli.ait:Arbores quas naturæ đbeamus tribus modis nascunť:sponte:semine:radice:Columella ue
ro scribit:Placet nobis sicut Virgilio duo genera surculoꝝ:quoꝝ alterū sua spōte gigniť.Alteꝝ humana cura
prouenit.Primū materiæ magis aptum:Secundo uero fructibus. Arboribus:Et frutices simul & uites intel
ligit.Verum ita plantas distinguunt ut arbores appellent quæ magnitudinē excellāt.Vt oleæ:mali:piri quer/
cus:& similes.Frutices uero qui ad eam magnitudinē nō p̄ueniūt & tamē herbas excedūt ut sunt rubi:sentes
uirgæ sanguineæ.Ouidius.& densi fructices & uīcto cortice uirgæ.Tertiū genus est uitis : quæ nec arbor nec
frutex appellať:ut Plinius Columellaq; ostendūt. Veniūt nascunť. Campos & flumīa:Quia in solo pīguio
ri ut cāpi sunt & humidiori q̄le ē iuxta flumē facilius plātæ ꝓueniūt. Siler:fusis faciēdis accōmodata ē arbor.
Populi aūt & salices nō nisi ī aquosis ꝓueniūt. Vt cerasis:Lucullus rediēs e mitridatica uictoria ex urbe ceraso
quæ ī pōto est aduexit in Italiā arborē quam ab urbis nomine cerasum appellauit pomū eius cerasium diciť.

SER. Hos natura modos primũ dedit:Bene primũ nã ut supra diximus fauor naturæ fuit etiã ad alios inueniẽdos usus.Cõtra naturã.u. nihil hõium iuentũ ualeret. Via:Rõne.Vt iueni germana uiã. Hic plãtas tenero:Inter plantas & plãtaria hoc interest ꝙ plãtæ raptæ sunt de arboribus. Plãtaria uero quæ ex seminibus nata cum radicibus & terra propria transferuntur:ut Et uiua sua plãtaria terra. Sulcis:Fossis:ut ausim uel tenui uite committere sulco. Hic stirpes obruit aruo:Altius deponit ualidiores cũ radicibus plãtas. Quadrifidasq; sudes.Ita robustas ut possit in quattuor ptes diuidi. Et acuto robore:Pro acuti roboris accipimus.Bis idẽ dixit.Nã & ualli & sudes idẽ sunt. Siluarũq; aliæ: Propago pcipue uitibus congruit. Vnde appet siluas cũ etiã de uitibus dicere. Et uiua sua plantaria terra: Et aliæ siluarũ expectãt plãtaria cũ sua terra uiua.i.naturali: Vt uiuoq; sedilia saxo.Ind est Mutata ignorẽt subito ne semina matrẽ. Quin & caudicibus sectis: Caudicibus posuit pro codicibus: sicut caulem p colem sauricem pro sorice dicimus.Fit autẽ qd' nũc dicit de oliua & myrto quarũ sicci stipites secantur usq; medullã & terra ĩfossi ex se arbores gignunt qd sine dubio mirum ẽ. Trudit':Vrgente natura pcreatur.

Parua sub ingenti matris se subiicit umbra: Hos natura modos primũ dedit:his genus oẽ Syluarũ fruticũque uiret: nemorũq; sacrorũ Sunt alii quos ipse uia sibi reperit usus. Hic plãtas tenero abscidẽs de corpore matrũ Deposuit sulcis:hic stirpes obruit aruo: Quadrigasq; sudes:& acuto robore ualos. Siluarumque aliæ præssos propaginis arcus Expectant:& uiua sua plantaria terra: Nil radicis egent aliæ:summũque putator Haud dubitat terræ referẽs mãdare cacumẽ. Quin & caudicibus sectis mirabile dictu: Truditur e sicco radix oleagina ligno: Et sæpe alterius ramos impune.uidemus Vertere in alterius mutataque insita mala Ferre primũ:prunis lapidosa rubescere corna Quare agite o pprios generati discite cultus Agricolæ:fructusque ferox molite collendo: Neu segnes iaceant terræ: iuuat ĩsmara bac- Cõserer':atq; olea magnũ uestir' taburnũ- cho Tuque ades:incœptumq; una decurre laborẽ O decus o famæ merito pars maxima nostræ Mœcenas:pelagoq; uolans da uela patenti Nõ ego cuncta meis amplecti uersibus opto. Non mihi si linguæ centum sint oraq; centũ Ferrea uox:ades:& primi lege littoris oram In manibus terræ non hic te carmine ficto Atq; per amabages & longa exorsa tenebo.	E sicco ligno:Ex arido radix oleagĩa. Deriuatũ ab olea ĩpune uidemus.Sine dãno sui & loquit' de ĩsitione.Sane insitas arbores dicimus:insertas uero causas aut fabulas. Lapidosa corna : Dura alibi:Lapidosaq; corna:Dant rami. Generati: Per singula genera Generaliter autem simul oĩa γενι κοσ καὶ κατα γενοσ. Segnes terræ:Pigræ infœcundæ: Et docet posse industria etiam loca asperrima ad fertilitatem pduci. Ismara:montes thraciæ. Taburnus:mõs cãpaniæ: Vestire:uero ĩplere significat. Tuq; ades : mœcẽas adesto & inceptũ fauorẽ oĩbus libris impendito. Nã ubiq; eũ inuocat. O decus o famæ.m.p.ma. nostræ: Hor.O & præsidiũ:& dulce decus meum. Pelagoq; uolãs.d.u.p.simplici generi:carminis psta fauorẽ : ut uela fauorem accipiamus:patẽs pelagus carminis facilitatem. Hoc autem carmen facile esse ipse significat dicens:an manibus terræ:hoc est in facili & ĩ pmptu res posita est. Non ego cuncta.m.am.u. opto.ĩ. nõ sum uniuersa dicturus:nec.n.possum quare & suam extẽuat possibilitatem:& Mœcenatis auribus ex sui carminis breuitate blãdit'. Alii aliter accipiũt.Cõstat mœcenaten fuisse litterarum peritum & plura composuisse carmina.Nam etiã Aug. Cæsaris gesta descrepsit:qd testat' Hor.dicẽs: Tuq; pedestribus dices historiis prælia Cæsaris mœcẽas melius ductaq; p uias.Regũ colla minacium:ut hoc nũc dicat. Incœptũq; una dcurre laborẽ.i.adsto:& simul scribamus. Licet enim quæ tu scribis eẽ constet ingentẽ meũ aũt

carmẽ & breue sit & totũ id explicare nõ possim.Debes tamẽ fauere minoribus ut Pelagoq; uolãs da uela petenti:sit ingentia scribe. Et primi lege littoris oram:Faue mĩora scribenti. Non ego cũcta meis:Lucretii uersus sed ille ænea uox ait nõ ferrea.Primi lege littoris ora:Lege nauticus sermo ẽ q nunc & ad nauigãdũ & lectione põt referri.Nã hoc dicit faueto prĩcipio uel hũilitati carminis mei. In mãibus terræ.i.ĩ facili & ĩprõptu ẽ terrarũ descriptio qd προχειρον græci dicũt. Nõ hic te[illegible].i.simpliciter uniuersa describã : neq; ut ĩ æneide aliqbus figmẽtis aut nullis utar ãbagibus. Lõga aũt exorsa dicit pemia lõge repetita: quæ constat eẽ uitiosa.

CHRI. Parua sub ingenti:Mirifice delectat oratio quæ a contrario declamat ut hic:paruum est ut ingens. Via:Ratio & artificium. Vsus:Experiẽtia. De tenero corpore:Quia uirgulta teneri ora excerpunt' ut uidmus in fico & in salice. Quadrifidas:Vt in olea. Et uiua: Quæ cum radicibus transferunt'. Nam uegetatiua quæ nutrit & auget a radicibus est:quæ oris stomachique officio fungit'.Humorem.n. de propinqua terra assumunt:atque decoquunt:unde decoctus per arborem spargit'.Ergo uita uegetatiua in his est.In iis autem quæ radicibus carẽt nõ ita omnino est. Sua terra:Nã uehemẽter proficiũt arbores: quarũ radicibus sua terra hæret.Nam radices quæ excussa sua terra trãsferunt' non ita fœliciter coalescunt. Radices egent aliæ: Arbor radices habet pro ore stomachoq; atq; epate.His.n. de proxima terra humor attrahit' : attratusque in succum quo arbor alatur decoquit'.Surgit a radice truncus:cuius ps interior medula pro osse est. Medulla ligno ambit':quod carnis uicem sustinet.Lignũ ipsum subtilis cartilago circundat quæ arbori pro uena est.Nã

Planta
Plantaria

Ismara
Taburnus

ꝑ eam humor a radice decoctus & in nutrimentũ cõuerſus trahit̃ ꝑ oẽs ꝑtes ueluti mẽbra arboris. Hic rami: frõdes: flores: fructuſq; repant̃. Hæc circũciſa ergo areſcat oportet arbor. A libro libros dicimus quoniã ĩ nõ nullaꝝ arboꝝ libris ante uſũ cartaꝝ ãtiq ſcribebãt: Cortex poſtréo: q̃ durior exteriorq; ẽ libꝝ ita ueſtit ut pelles piliq; aĩalia tegũt. Vt ſit tãq̃ ueſtis cõtra frigora & calores. Trũcũ deniq; unde ramixerunt codicẽ & caudicẽ dixerunt. Vertere ĩ alterius: De ĩſitiõe tractat. De q̃ paulopoſt. Et ſicco: Nõ ex ſicco ſed ꝙ ſiccũ uideat̃. Segnes: Quæ deſidioſæ nõ ferrãt fructus. Veſtire: Trãſlatio ab hũanis corꝑibus. Iſmara: Mõs ĩ thratia hic eſt cuius ꝑs aſꝑa ĩcultaq; eſt. Altera uero uinetis oliuetiſq; ĩſpectabilis. Eſt ĩ regiõe marõea: ĩ q̃ Diodorus: ait. Bacchum ĩterfecto Lycurgo reliqſſe marõem ꝓfectum: præmõſtratorẽq; uineaꝝ: & ab eo maroneã dictã. Hac regiõe expugnata ait Home. Vlixem uinũ exportaſſe. Plini. ãt antiqſſimã claritatem uino marõeo dat: Auditq; Ariſteum primum oium ĩ hac gente mel miſcuiſſe uino ſuauitate ꝑcipua utriuſq; nature ſpõte ꝓuenientis: Maroneũ uices tãtũ addito aquæ miſcendũ. Home. ꝓdidit: & mutiãus ter cõſul ſextarios ſingulos octogenis aquæ miſceri cõꝑuit ꝑſens ĩ eo tractu. Taburnũ: Mons ĩ ſamio oliuetis cõſpicuus. Ades: Faue: Nã tanq̃ deũ ĩuocat Dii aũt ſua ꝑſentia iuuãt. Decurrere laborẽ: Artificioſiſſime dixit: Nã decurrere oſtendit ſũmã facilitatẽ adiuuãdi ĩ mœcenate. Per laborẽ aũt difficultatẽ in ſe ꝑꝑ ĩgenii ĩopiã ſignificat. Petitio ergo hæc cõtinet honeſtatem. Honeſtũ.n.eſt amico ſubuenire ĩ re ꝑſertim ĩchoata ne turpiter ab ĩcœpto reſiſtat. Cõtinet facilitatẽ: cũ ipſe ſuo ſtilo ac doctrina facile præſtare poſſit. Continet utilitatem cum magna pars decoris famæque uirgilianæ in ipſum redundatura ſit. Non ego cuncta meis: & hoc rem facilem facit quia non in omnia ſed in pauciora auxilium imploret. Primi littoris: Quia non audeo profundum petere ideſt grandiorem materiam aggredi. In manibus terræ: Terræ ſunt in manibus meis: ac ſi dicat in præſenti opere: Vel ſunt in manibus omnium hoc eſt in promptu Nam materia non eſt recondita ſed omnibus euidens. Non hic te carmine ficto: non ſunt hic poetarum fabulæ quæ plus uoluptatis q̃ utilitatis continent. Per ambages: quod poetarum eſt qui & altius repetunt ut Ennius qui a materia argos nauis exorditur diſceſſum Medeæ. Altius enim repetunt ipſi poete & longius proſequuntur. Longa exorſa: exprimit qd intelligit ambages.

Codix
Caudix
Iſmara
Maronea

Sponte ſua quæ ſe tollunt in luminis auras
Infœcunda quidẽ ſed læta & fortia ſurgunt.
Quippe ſolo natura ſubeſt: tũ hæc quoq; ſi
Inſerat: aut ſcrobibꝰ mãdt mutata ſubactis ꝗs
Exuerint ſiluestrẽ animum: cultuq; frequenti
In quaſcunq; uoces artes haud tarda ſequent̃.
Necnon & ſterilis quæ ſtirpibus exit ab imis:
Hoc faciet: uacuos ſi ſit digeſta per agros.
Nunc altæ frondes: & rami matris opacant:
Creſcentiq; adimunt fœtus: uruntq; ferentẽ.
Nã quæ & ſeminibus iactis ſe ſuſtulit arbor:
Tarda uenit ſeris factura nepotibus umbrã:
Pomaq; degenerant ſuccos oblita priores.
Et turpes auibus prædam ferit uua racemos.
Scilicet omnibus ẽ lator impẽdendus: & oẽs
Cogendæ ĩ ſulcum multa mercedæ domãdæ
Sed truncis oleæ melius: propagine uites
Reſpõdent: ſolido paphiæ de robore myrtus
Plantis eduræ coryli naſcuntur: & ingens
Fraxinus: herculeæq; arbos umbroſa corõæ:
Chaoniiq; patris glandes: etiã ardua palma
Naſcitur: & caſus abies uiſura marinos.
Inſeritur uero ex fœtu nucis arbutus horrida.
Et ſteriles platani malos geſſere ualentes.

SER. Spõte ſua: Ad illud qđ omiſerat redit & exequit̃ q̃litatem triũ geneꝝ: q̃ ſupra memorauit arborũ.ſ. ſpõte nataꝝ ꝓcreataꝝ ex ſemĩe & eaꝝ q̃ de radicibus pullulãt. Infœcunda: fœtu carentia & ꝑ trãſitũ rem phyſicã tãgit. Nã ſemen eſum ſalicis dicit̃ ĩ fœcũditatẽ mulieribus gignere. Læta & fortia: q̃ſi in hoc ipis arboribus genus ſit fœcunditatis. Quippe ſolo natura ſubeſt: quia ut ſupra diximus naturaliter reꝝ oium mater etiam terra & uniuerſa ĩtra ſe cõtinet ſemina: Hinc eſt Quippe ſolo natura ſubeſt natura.n. dicta eſt ab eo ꝙ naſci aliquid facit: Mire autẽ ait ſubeſt.i. ineſt latenter nam nõ apparet. Vnde epicurei dicũt nihil eẽ qđ non habeat originem ſui nã hoc eſt gigni de nihilo nihil ĩ nihilum nil poſſe reuerti. Scrobibus mandet mutata ſubactis: nos ſcrobes genere dicimus maſculino licet Lucãus dixerit contra artẽ. Exigua poſuit ſcrobe. Silueſtrem animum: naturalem aſperitatem & infœcunditatẽ. Voces artes: Fœcunditates ex arte uenientes. Hoc faciet.i. erit fœcunda ſi fuerit inde tranſlata. Vruntq; ferentẽ: Quæ ferre põt ſi ei umbra non noceat. Pomaq; degenerant: Modo degenerant ĩ peius uertunt̃ alias ĩ melius. Poma autem arboꝝ ex ſemine ꝓcreataꝝ dicit quas cõſtat niſi inſitæ aut trãſlatæ fuerĩt nõ reſpondere qualitati ſeminis ſui. Fert uua racemos: Vuam pro uite poſuit ideſt fructum ꝓ arbore Sane racemus botryonis eſt pars & botryo græcum eſt. Et ſic uuam pro uite poſuit ſicut Hor. pro uino nam ait Cecubum & prælo domitam caleuo tu bibes uuam. Cogendæ ĩ ſulcum: In ordinem componendæ aut certe arandæ.

Natura

Racemus

Multa mercedæ: Multo labore a ſequẽte quod præcedit ĩtellige. Sed truncis oleæ: Quia ſupra ait: Truditur e ſicco radix. Etiam redit ad eos modos quos ĩuenit induſtria. Dicendo autem melius oſtendit etiã alias arbores poſſe ex truncis procreari: Sane olea eſt arbor ipſa unde deriuatum eſt oleum. Oliua uero fructus ipſe unde eſt oliuum. Legimus tamen & oliuam de arbore. Vt incumbens tereti damodo ſic cæpit oliuæ. Solido.p. ſicut & olea. Paphiæ autem uenere a papho inſula in qua uenus colitur. Veneri autem myrtus eſt conſecrata. Vel ꝙ hæc arbor gaudet littoribus & Venus de mari dicit̃ procreata uel ꝙ ut medicorum

Olea
Oleũ
Olyua
Myrtus

idicāt libri:hæc arbor apta ē mulieꝝ necessitatibus plurimis. Plātis edure coryli nascūt:Duras dixit nō ad li gnū sed ad fructū ipaꝝ referēs.Alii eduræ legūt q̄si nō duræ ut paulo post Enodes trūcis.i.sine nodis: ut mō eminentis nō augentis hēat significationē:Sāe Coryli ꝓpriedicunt.Nā auellanæ ab Auellāo Cāpāiæ oppido ubi abūdāt noiatæ sunt:Herculeæ.Ipse alibi:Herculea bicolor cū populus ūbra. Caniiq; pris:Iouis epirotici. Ardea palma:Aut alta aut ad quā facile puenit. Casus abies uisura marinos:Et.n.abietis species apta naui bus quā sapinū uulgo uocāt.Ex fœtu arbutus horrida.Versus dactylicus Nā male qdē horrēs legūt:Horrida āt hispida.Et iā trāsit ad isitionē quæ duplex ē Nā aut isitio dr̄ cū iciso trūco surculus fœcūdæ arboris sterili i serit aut oculoꝝ iꝑositio cū iciso cortice libro alienæ arboris germē inserimus. Et steriles platāi malos gesse re ualētes:Dicit qd i quā arborē debeamus iserere in arbuto nucē:in platano malū:in orno pyrū: sed castaneæ fagos eget expositiōe nō.n. in castanea fertili in fœcunda fagus iserit unde aut hypallage est ut sit castaneæ fa gos pro fagi castaneas gessere aut est mutanda distinctio:ut sit Et steriles platani malos gessere ualentes.

CHRI. Sponte sua:Suapte natura & nō humāo artificio.Est āt sentētia q̄ quis terra oium reꝝ semina i se cōtineat tamē i diuersis locis semina diuersis arboribus accōmodatiora habēt. Quapropter quæ i ipsa natu ra pueniunt:fortius ualidiusq; surgūt tanq̄ a solo ꝓpriū ipsius semē cōtinēte:ergo natura.s. ꝓpria illius arbo ris. Infœcūda:nō eni ꝓducit fructū sed ꝓ fructu ipsa abundātissima materia ē.Deffert aūt fœcūdū & facun dū.Fœcundus.i.fertilis a fœtu quasi plurimū effundens fœtū.Facūdus uero a fando eloquēs & copiosus i ora tiōe est. Inserat aut scrobibus.i.fossis.Duplici.n.uia mitescūt siluatice arbores inserēdo & i mitius solū trāsse rēdo:Scribit columella:Ante ānū q̄ poma dispōere uoles scrobes fodito.Ita sole pluuiæ macerabunt:& quod posueris cito cōpræhēdet.Sed si eodē āno semē pōere uoles:ante duos mēses fodito & stramētis eas cōplecto & icēdito quo latiores scrobes feceris:hoc erūt latiores sapidioresq; fructus Dicius aūt scrobē & scobē.Scrobē .n.appellamus fossā.Scobē uero minutia illa:q̄ aut limando aut terebrando aut aliquo modo terēdo cadunt: Sed ēt dum locū deuerrimus qcquid imundiciarium educit scobē dicimus.Iuuēalis.Et tamē unus semodio scobis hæc emūdat seruulus unus. Animū siluestrē: Atqui animus rōnalis est & quo sapimus:anima uero q̄ uiuimus.Ille proprius hominis:Hæc nobis & cū brutis & cū plātis comunis est.Quomodo ergo deponunt aium cū illo careāt.Sed usus est trāslatiōe ab homine nā ut homo si ex agresti incultaq; uita in ciuilē & bonis artibus excultā traducat ferina uita deposita mitescit: sic arbor ab iculta regione in cultū agꝝ trāslatū sumat mitiorē succum. Artes.i.succos quos p artificium induxeris. Nā quæ seminibus:Dicit qdem arbor ex suis seminibus ꝓgignere arbores.Sed in ea re deplex ē incōmodū:& q̄ tardius crescunt & q̄ degenerāt. Nā & ma li & pyri nō referunt maternos succos & uitis uuas rariores minutioresq; ꝓducit.Recte autē dixit poma nā nuces siue iuglādes sint siue amygdale siue castaneæ siue auelāæ nō ita degenerant. Labor: Laboriosus cultus. Respōdent:satisfaciūt uotis tuis. Paphiæ:Veneri dedicatæ:Nā Venus paphi colit q̄ urbs Cypri insulæ ē.Ci cero.Omnes tibi Cyprios cōmēdo paphios præsertim.Hora.Venus regina gnidi paphiiq;. Ardua:q̄ sua na tura ardua.i.alta adeo annixa petit ut nullo pondere sup iꝑosito inflectat sed crescens omnē molē cōstāter ef ferat recta semp aduersus difficultatē nitēs q̄ quoniā ꝓpriū fortitudinis est eā est ut palma uictori pmiū det. Fœtu:Pro surculo posuit. Platāi:Hæc arbor a frōdiū latitudine nomē accepit:Hæc ex alieō orbe umbræ cā expetita est & primo p mare ionium i Dyomedis insulā deuecta eiusdem tumuli gratia idē i Siciliā ac postre mo in Italiā delata & deinde i Galiā.Dyonisius tyrānus primus in regiā suā intra urbē transtulit.Consueuere uino irrigare quia compertū est id ꝓdesse radicibus.Celebrate primū sunt inde ambulatiōe academiæ.Cele brata & in Lycia iuxta fontē domicilii modo q̄ imaginem speluncæ facit.Intra quā Mutiāus ter cōsul cū decē & octo comitibus epulatū copiose scribit.Densitate frondum omnē imbrem excludens cum uoluptate crepi tus:Est i Creta Platāus nūq̄ folia dimittēs unde fabulant græci Iouē cū Europa sub ea cōcubuisse:ueluti i Cy pro alia eiusdē generis nō esset:Huius arboris usus nō ē alius q̄ solē æstate arcere hyeme admittere.Qu. Hor tensius in q̄dā causa a Tullio pcario postulauit:ut secū locū dicendi pmutaret cū sibi necesse esset i tusculanū abire ut Platanū quā posuerat uino suffunderet. Sunt & chamo Platani coactæ breuitatis. Nam de industria cogunt illas esse breues & ueluti inter proceras arbores pumiliones.Fit hoc & ferendo & tundendo. Coryli: Haꝝ nuces auelanæ seu pnestinæ dicuntur:græci ponticas uocant.Ex corylo prisci faces nuptiales faciebant.

coryli
Abies
Sappinum
Insito
Fœcūdus
Facundus
scrobē
Scobē
Animus
Aima
Paphi
Platanus

Castaneæ fagos:ornusque incanuit albo
Flore piri glandēque sues fregere sub ulmis:
Nec modus iserer atque oculos iꝑoere siplex:
Nā qua se medio trudūt de cortice gemmæ:
Et tenues rumpunt tunicas:angustus in ipso:
Fit nodo sinus:huc aliena ex arbore germen
Includunt udoque docent inolescere libro.
Aut rursum enodes trunci resecantur:& altæ
Finditur in solidum cuneis uia:deide feraces
Plantæ imituntur:nec longū tempus & igens

SERVI. Castaneæ:Hoc est infœcūdæ arbores pla tani fortes ramos castaneæ portauerunt. Fagos or nusque incanuit albo flore piri: Secundum quam di stinctionem fagos licet breuis sit gos finalitatis tamē ratione producitur.Fagos enim incipit esse nomina tiuus casus græcus singularis:nam pluralis noster est accusatiuus.Alii neutrum probant & ita accipiunt ca staneæ flore fagos incanuit piri flore ornus incanu it ut similiter fagos nominatiuus sit græcus. Nec modus inserere: Aut non est simplex & fortuita ra tio: sed ea quæ ingenti labore colligitur. Aut hoc dicit non est idem inserere quod & occulus impo nere quarum rerum discretionem hoc loco memo rat sicut nos diximus supra. Trudunt:propellunt eiciunt. Tunicas: idest libros arboris interiores.

Exiit ad cælum ramis fœlicibus arbos.
Miraturque nouas frondes & non sua poma:
Præterea.gẽus haud unũ:nec fortibus ulmis
Nec salici lothoque:nec idæis cyparissis:
Nec pingues unam in faciem nascũtur oliuæ
Orchades & radii:& amara pausia baccha
Pomaque:& alcynoi siluæ:nec surculus idem
Crustumiis:syriisque piris:grauibusque uole
Nõ eadẽ arboribus pẽdet uidemia nr̃is: mis
Q uã methymnæo carpit de palmite lesbos.
Sunt thasiæ uites:sunt & mareotides albæ.
Pinguibus hæ terris habiles leuioribus illæ.
Et passo psythia utilior:tenuisque lageos
Tentatura pedes olim:iuncturaque linguã.
Purpureæ:pretiæque.& quo te carmĩe dicã
Rhetica:nec cellis ideo contende falernis.

Hunc ex aliena: Quia ait ex aliena arbore: & est mutatio.Ideo nõ ait hic includunt. Sed huc:sic Cicero.Includunť in carcerẽ cõdẽnati utiq3 q̃a illuc fuerãt aliunde deducti. Inolescere:concrescere συμφυειν.

Aut rursũ enodȷs trũci resecanť:Rursũ hic nõ hẽt significationẽ iterãdi sed abũdat. Libro:liber dr̃ pars corticis interior. Mirataq3:ẽ nouas frõdes & nõ sua poma. Ingẽs phãtasia.Sane mirata estq3 legẽdũ ẽ:ut stet uersus. Præterea gẽus haud unũ:Docet nũc etiã in singulis arboꝝ speciebus eẽ aliq̃ uarietatẽ. Lothoque:Lothos nympha q̃dã fuit quã cũ amatã Priapus ꝑsequereť:illa deoꝝ miseratiõe in arborẽ cõuersa ẽ: quæ uulgo faba syriaca dr̃. Vnã in faciẽ:In eadẽ similitudinẽ. Orchades:Genus oliuæ a græca etymologia Sed obscæna.i.a testiculis: ορχεισ dicunť. Radii: Radii oliuæ sunt ita a lõgingtate nominati. Amara pausia baccha:oliua a pauiẽdo dcã.i.a tũdẽdo. Aliter eĩ ex se oleũ nõ faciet. Amara: ãt baccha uiridi ut alibi.Floribus atque apiocrinis ornatus amaro.i.uiridi. Nã de pausia uiride oleũ fit unde cõtra dr̃ dulce qđ nõ ẽ uiride. Pomaq3:Subaudi a sũpioribus.Nõ unã nascunť in faciẽ. Alcynoi siluæ.i.pomiferæ arbores. Nã Alcynous rex phæacũ fuit:diligens cultor ortoꝝ.Vnde ꝑ eius siluas arbores põiferas ĩtelligimus.De quo Home.ait qđ haberet μηλον επι μηλω. Crustumiis:Crustumia pira sunt ex parte rubẽtia:ab oppido Crustumio nominata. Syriisq3 piris grauibusq3 uolemis:Piriis.i.nigris. Grauibus uolemis.i.magnis. Nã & Volema ab eo qđ uolã impellãt dicta sunt.Vola aũt est medietas palmæ uel pedis:Vnde & iuolare dicimus. Nõ eadẽ arboribus pẽdet uidemia nr̃is.i.uites quoq3 diuersæ sunt.Nr̃is ãt italicis. Et bene pẽdet dixit. Nulla.n.uitis ĩ Italia ẽ quæ nõ pẽdeat. Methymnæo carpit de palmite. Lesbos:Lesbos ĩsula est ĩ ægeo mari:Cuius ciuitas methymna habẽs ꝑ̃ciosissimũ uinũ. Thasiæ uites:a Thaso ĩsula nomiatæ. Mareotides albæ:ægyptiæ: Mareotis.n.ꝑs est ægypti.Et dicẽdo albæ ostẽdit etiã purpureas uel alterius coloris. Pinguibus.h.t.h.pinguibus thasiæ leuioribus mareotides.Nã ordinẽ positũ seq̃mur cũ apte aliq̃d nõ cõmemorať. Passo psythia utilior:Bene utilior ut ostẽdat etiã de alia uua posse passũ fieri sed melius de psythica.Passũ autẽ dr̃ a patiẽdo.Nã mustũ decoquiť ĩde fit passum.Hinc defructũ dictũ ꝙ defraudeť & q̃si fraudẽ patiať. Tenuisq3 lageos:Lageos est quæ latĩe leporaria diciť.Tenuis aũt penetrabilis: quæ cito descendit ĩ uenas. Tentatura pedes: Tereti. Neq3 pes neq3 mẽs suũ satis officiũ facit. Olim:aduerbiũ ẽ cuiuslibet tp̃is. Purpureæ:Purpurei coloris. Præciæq3:Hæ cito maturescũt unde & ꝑ̃ciæ dictæ sunt:quasi ꝑ̃coquæ:ꝙ ãte alias coquanť. Quo te carmĩe dicã: Rhetica.Hãc uuã Cato ꝑ̃cipue laudat ĩ libris quos scripsit ad iliũ:cõtra Catullus eã uitupat & dicit nulli rei eẽ aptã miraťq3 cur eã laudauerat Cato.Sciẽs ergo utrũq3.Vir.mediũ tenuit: dicẽs quo te carmĩe dicã Rethica: Nec cellis iõ cõtende falernis.i.licet sis a Catone laudata.Tamẽ uĩo te Cãpão ꝑferræ nõ debes. Cellis: Autem apothecis dicit.Nam cellas uinarias dicimus.Et falernus mons est Campaniæ in quo optima uina nascunť.

CHRI. Castaneæ:Nux castanea heracleoticha uocať.Oppius in libro de arboribus siluestribus.Heracleoticha nux quã q̃dã castaneã uocãt:& ut a quercu dicimus querceta:sic a castãea dicimus castãeta subtracta ei syllaba.Sũt q̃ credũt dictã castãeã a castrãdo.Nã cũ flatuosa sit nisi castreť:crepat ĩ igne nõ sine astãtiũ piculo.Castal uocãt arabes nos imitãtes nã ipsi ea carent. Sub ulmis:Quia ĩsita fuerit ĩ ulmo quærcus. Nec modus inserere:Pro ĩserẽdi põit hic duos modos.At Columella refert tres postremo addit quartũ tãq̃ a se ĩuentũ.Oculos ĩponere:Hunc modũ emplastratiõem & inocultationem Columella teste antiqui dixerunt: Fœlicibus: fertilibus aut mitibus & suauibus. Mirať:Mira suauitate & poetica phãtasia dat sensũ rei sensu carenti. Fortibus ualidis:Huius duo genera sunt gallicũ uernaculũ.Galicũ atimã.Vernaculũ nr̃atem debet. Ex atia frondes pecori gratiores sunt semẽ ulmi amara siue smaria diciť. Lotho:arbor ĩ aphrica.Sed Italiæ familiaris uerum cũ terra mutata Magnitudo illi quæ piro:q̃q̃ Cornelius nepos breuem tradat.Frondes habet ilicis:nisi incisura crebriores sint.Differentiæ plures maxime ĩ fructibus.Magnitudo fabæ color croci:sed ante maturitatem alius atq3 alius sicut in uuis.Nasciť densus in ramis myrti modo tã dulcis ut nomen genti dederit nõ dicunt sentire uentris morbũ:q eum mandant.Vinũ hinc exprimunt simile mulso.Sed ultra denos dies nõ durat bacchas cum siliqua doliis ad cibum cõdiũt.E radice cultellis capulos faciunt.Est & plaustris herba ĩ egypto eodẽ nomine.Recedente nilo ꝓuenit similis fabæ:Fructus in capite papaueris similes ĩtus grana ceu milium ex iis panẽ faciunt.Sole occidente cõprimunť papauera oriẽte aperiunť. Idæis:Ab ida mõte cretæ.Nã patriam cretæ fuisse Plinius testať.Cato Tarẽtinam appellat.Sed credit Plinius q̃a illuc prius aduenerit.Aitq3 esse aduenam & ex difficilime nascẽtem.Idem Cato ait hiatu esse morosam fructus superuacuã bacchis toruam:foliis amaram odore uiolentã ac ne umbrã quidã gratiosam: Diti sacra est:& ideo funeri signo apposita.Aesculapides scribit Boreã regẽ celtaꝝ in tumulo filiæ suæ cyparissæ cupressum seuisse & ob id habitã esse luctuosam arborẽ. Faciã:Formã a faciendo.Nã nõ materia sed forea rẽ facit.Non.n.est Iouis statuta quod ex

Liber
Lothos
Faba syriaca
Radii
Alcynous
Crustumia
Volema
Lesbos
Tasiæ uites
Mareotis
Passũ
Defructum
lageos
Olim
Præciæ
Falernus
Nux heracleoti
Castanea
Lotho
Plaustris
Ida

marmore ære ue sit sed qđ eius formā habet Iouis statuta ē unā in faciē. Oleaꝝ genera sunt.x.pausia siue po sia:Sergia:Regia:Picena:Sidichia:Maiorina:transmarina:Radius a lōgitudine dictus: Orchis quoniā testicu loꝝ formā hēt.Orchis.n.græce testiculus ē.Hæc idonea ē cibo.Pausia optimū fūdit oleū. Alcynoi:Ex Neptū no ut est apud Home.Natus ē nausithous rex pheacū:ex Nausithoo Rexenor genitus ē q relicta arite filia ab appolline ꝑcussus periit.Hæc mulier ex alcinoo ꝑpit.Nausithū nausithoi filius fuit alcynous:q Vlyxē hono rifice suscepit:Nā nausica eius filia cū ad fluuiū cū pedisequis uestes lotura accessisset:ulyxē nudū & naufragū & frōdibus se tegētē & cibū orātē:ad p̄rem ꝑduxit.Hic rex corcyræ habitauit:& pulcherrima habuit poma/ ria:Pira āt nobiliora sunt crustumia:regia:signia tarētina q̄ Siria dicunť:fauoneana:laterana:dillobelliana:uo lema:crustumia:syria sunt purpurea.Volema Virg.a Catōe sumpsit q̄ dicūť semētina & mustea:qa sero ma/ turescūt. Volema qa uolā manus implēt.Vnde dixit grauibus. Methemneo:Methimna urbs lesbi patria ari onis musici:hinc uinū lesbiū. Thasiæ:a thaso īsula. Mareotides:a marotæ palude ægypti.Plinius aūt refert Virgiliū Thaseas mareotidas etilageas & cū plures alias externas retulit quæ nō reperiunť ī Italia. Passo:Pas sum ut fieri iubet Varro.Vuā p̄cocē bene maturā legito.Acīa maculata aut acina reiicito:palis suspēdito & si nas īsolare.& caueto ne irroreť.Sic īsolatā & passā p̄mito:& ī doliū ponito. Rhetia:De hac Pli.ī Veronēsi itē rhetia falernis tamē post habita a uirgilio nostro. Falernis:Ager falernus ī Cāpania est iuxta setinos & cecu/ bos:ibi sunt massici gaurani & surrētini.Quæ oīa loca olī uino nobilitata sunt nec frugibus ignobilitata.Vn de teste Pli. dixerūt ueteres summū fuisse Liberi patris cū Cerere certamē.Augustus setinū p̄tulit.Secūda no bilitas data ē falerno. Ac tertiā palmā uariæ uenere uinū ita distīguiť ab eodē Pli.ī austeꝝ dulce & tenue:qui etiā addit:quidam ita distinguunt:Summis collibus gauranum gigni:mediis faustianum imis falernum.

Olea

Methī na Vinū lesbiū

Suntque amineæ uites firmissima uina:
Tmolus assurgit quibus:& rex ipse phaneus:
Argitisque minor:cui non certauerit ulla:
Aut tatū fluere:aut totidem durare per ānos:
Non ego te mensis & dis accepta secundis
Trāsieri rhodia:& tumidis bumaste racemis
Sed neque quā multæ spēs:nec noīa quæ sint:
Est nūerus neque enī nūero cōpræhēdere re/
Quē q scire uelit:lybici uelit æquoris idē / fert
Discere:quā multæ zephiro turbenť harenæ
Aut ubi nauigiis uiolentior incidit eurus:
Nosse quod ionii ueniant ad littora fluctus:
Nec uero terræ ferre omnes omnia possunt:
Fluminibus salices:crassisque paludibus alnī
Nascuntur:steriles saxosis montibus orni.
Littora myrtetis lætissima denique apertos
Bacchus amat colles:aquilonē & frigora taxi.
Aspice & extremis domitū cultoribus orbē:
Eoasque domos arabum:pictosque gelonos.
Diuisæ arboribus patriæ.sola india nigrum
Fert hebenum solis est thurea uirga sabæis.
Quid tibi odorato referam sudantia ligno
Balsamaque:& bacchas semp frōdētis achāti:
Quid nemora æthiopū molli canētia lana:

SER. Sūt & Amineæ uites firmissima uina:Ame niū uinū dictū ē quasi sine minio idest rubore.Nam albū ē.Sane amineæ dici uersus ꝓbat q stare nō pōt si amineū dixerimus. Tmolus assurgit: Duplex est hoc loco expositio.Nā alii uolūt sine dubio ī subau/ ditiōe esse posita:quæ apte dicere non possumus:ut sit qbus uinis assurgit.i.cedit tmolus & Phaneus qđ si aperte dicať ē utrūq; uitiosū tamē uinis de græco traxit nā οινοσ dicūt plæraq; autē subaudiri q̄ apte dicere nō possumus & ip̄e alibi docet dicēs de alecto Nec dextræ errāti deus absuit.Quod penitus dicere nō possumus:cū alecto fœmininū sit:& Salusti. qui ait:Quia sertorio triplices īsidiæ p idoēos saltus po/ sitæ erāt.Prima & subaudiēdū reliqt īsidia quod pe/ nitus dicere nō possumus.Alii āt ad supiora referūt ut qbus nō ad uīa referať:sed ad uites ut sit Quibus uitibus cedit tmolus & phaneus mōtes uitibus con/ siti.& est figura qualis illa ī æneide:Me puer ascani/ us capitiq; iiuria cari:Quē regno hesperiæ fraudo.s. ascaniū nō quē caput.Tmolus āt mōs est Ciliciæ & phaneus mōs ē ī promōtorio Chii dictus a Phaneo rege. Assurgit:uero cedit significat qđ tractū ē a se/ dētibus q ī honorē alicuius surgere cōsueuerunt. Et rex ipse Phaneus de Lucillo tractū ē q sic ait χιοσ τε Δυνα.i.ιονοσΔα. Argitisq; minor:Quātū ad speci em solā pertinet. Et mēsis accepta secūdis:Pomorū scilicet. Bumaste:Vua ī māmæ bouis similitudinē. Quā multæ species.Scit.n. Virgilius apud diuersos lecta eē īnumera uitiū genera qbus offensus ait:Col/ ligere tāta uitiū genera nec utile ē.nec possibile. Qui enī conať uniuersa cognoscere:debet ēt impossibilia scire:ut arenaꝝ uel fluctuū numeꝝ. Nec uero ter/ ræ:aut generale ē sicut ait ī prio li.Et qd quæq; ferat regio.Et ad supiora pertinet:ut talis sit sensus. Non prodest nosce cūcta uitiū genera nec.n.omnia procreanť in omnibus terris. Crassis paludibus:Lutosis natu raliter. Littora myrtetis lætissima:Locū posuit pro ipsis arboribus sicut salictū pro salicibus:Nā myrtetum est locus.Ipsa arbor āt myrtus uocať. Aptos bacchus amat colles:Hic ē q uites amāt mōtium laxiora. As/ pice & extremis:Intuere & extremū orbe cū suis cultoribus domitū:nā subadiamus eum & p trāsitū maiesta tē Romani laudat īperii. Eoasq; domos:Arabū:Arabia pancaia & sabeoꝝ gens eadem ē:apud quā thus na/ scitur:ut solis est thurea uirga sabæis.Itē totaq; thuriferis pācaia pinguis harenis Plautus.Arabico thure. Pi ctosq; gelonos:Idest stigmata habentes & sunt populi Scythiæ:ut pictiq; agathyrsi. Diuisæ arboribus p̄riæ: Regiones. Vt Italiā quæro patriā. Sola india nigrum fert hebenum.At qui & ī ægypto nasciť sed indiā oēm

Myrte tum Myr/ tus

Plagā æthiopiæ accipimus. Sane hæc hebēus & hoc hebēum dicit᷑ hic neutro usus est. Luca. āt ait Hebēus ma
(Hebenus) reotica uastos Nō opit postes. Hebenus āt arbor ē quæ cæsa durescit in lapidē. Balsamaq;: Vacatq; ut alibi di
xitq; & prœlia uoce diremit: Sane balsamū est ipsa arbor Opobalsamū succus collectus ex arbore. Nā οπου
(Balsamum) dr̄ succus ξυλον lignū. Vnđ Xylobalsamū lignū ipsius arboris. Probatō āt opobalsami ē ut dicit Pli. si cōtra so
lē ferat᷑ & corruptū nō sit manū ferētis exurit. Et bacchas. s. f. a. Achātus arbor ē ī ægypto sēp frōdēs ut oli
(Opobalsamum) ua laurus & ē achātus dicta q̄si spinis plena nā ē spinosa arbor. Abūdat hæc etiam arbor ī cyrenatica insula.
CHRI. Amineæ uites firmissima uina: Ameneaꝝ uiciū genera sunt qnq; quoꝝ principatum hēt minor
(Xylobalsamum) Aminea quæ Austro ledit᷑. Cæteris uentis alit᷑. Pria ex amineis cito maturescit & cito putrescit. Tmolus mōs
lydiæ a mineis uitibus cōsitus ē sunt amineæ & optimæ in Chio sed de tmolo mōte sic ait Stra. Tmolus qdē
satis coactus ē & ābitū & mediocrē habēs ī ipsis lydiæ ꝑtibus terminat᷑ lydiæ quoq; mōtē eē Pli. & Soli. asserit
(Achātus) & ēt Oui. de aragne. Riget arduus alto. Tmolus ī ascēsu cliuoq; extēsus utroq;. Sardibus hic illinc paruis ha
bitat᷑ hippopis. Sardes āt lydiæ urbē ponit Herodo. Phaneus: in Chio insula phaneus portus ē Vnde intelli
(Tmolus) git Vinū chiū amineū esse quod & Arusium appellatur Argitis minor duplici enī laude effert & qnod multū
fluat. i. magnā uini copiam ex se emittat & etiā quod illud uinū ad multos duret annos. Mensis fœcundus:
(Phaneus) In quibus ponebantur poma dicebanturq; bellaria. Consueuerāt etiā prisci uina pretiosiora in fecundas mē
sas differre. Vnde uina pretiosiora bellaria. Bacchi nūcupabāt. Alni paludibus: Alnus dicit᷑ q̄si amne alat᷑ qa
(Arusium) gaudet locis aquosis. Hæc arbor ad aquaꝝ ductus in tubos cauatur obruta terra plurimos durat ānos. Si nō
integat᷑ cito senescit. Orni in saxosis: Hæc arbor mōtes amat. Apertos: Sed meridiē expositos. Ex ea. n. par
te propter assiduū solem omnia apertiora & umbris carentia sunt. Aquilonē & frigora: Idest loca ad aquilo
(Taxus) nem uergentia quæ frigida sunt. Taxi: Taxus arbor gracilis & tristis & minime uirens dura & nullū succū
habens. Mas autē sola fert bacchas noxio ac lectali fructu. In hispania precipue uenenum inest. Vasa etiā uina
toria & ex ea ninis in galia facta mortiferas fuisse cōpertū ē. Sextius hanc a græcis similiacem dici refert & eē
ī arcadia tam præsentis ueneni ut si quis dormiat sub ea cibum ue capiat moriat᷑ Sunt qui toxica uenena q̄
bus sagitte tinguntur hinc dicta putāt. Repertū est innoxiam fieri si in ipsa arbore clauus æneus abdicat᷑. hæc
Pli. Cæteꝝ nostris tēporibus naxū appellant ex ea quæ scorpiones balistrasq; fabricant. Aspice & extremis
orbem cultoribus domitū: A specie transit ad genus. Primo enim demonstrat ꝙ in singulis regionibus diuer
sitas ē Vnde Aliæ campestria ament. Aliæ fluuios: Aliæ palustria: Aliæ colles: Aliæ editiores montes. Dein
de ostendit nō oēs regiones omnia ferre. Pictosq; gelonos: In budinoꝝ: q Scythiæ sunt regiōe ampla lataq;
(Gelonum) unica urbs ē quā Gelonū appellāt cuius oīa ædificia publica ac priuata & ipsa mœnia lignea sunt. Fuerūt aūt
geloni a principio græci: q īter budinos q pastoriā uitā exercentes nullas certas sedes habent: hanc urbē cōdi
dere. Nec linguā moresque scyticos sed græcos seruant. In eorum regione palustri castores oriuntur. Vt ple
ne prosequitur Herodotus. Pictosq; gelonos. Sunt. n. q dicant gelonos dictos eē a Gelono filio Herculis &
eē ruffos & cesiis oculis & dites & pictos appellatos ꝑꝑ uestes uersicolores. Solinus āt refert gelonos de hosti
um cutibus sibi uestes: & equis tegmīa facere. Cærulo pingunt᷑ succatis īter cærulū crinibus: & quāto quisq;
nobilior tāto magis tingit᷑: ut sit īdicū humilitas minus pingi. Hebenū: Plinius de hebeno ait: Inter indiæ ar
borū magnitudinem unā quā peculiarius Virgi. celebrauit hebenū nusq̄ alibi nascit᷑ professus Herodo. eam
æthiopie ītelligere maluit & eā æthiopes ꝓ tributo persaꝝ regibus olim tradidisse asserit. Atq; infra duo ge
nera eius rarū id ꝙ melius arboreū trunco enodi materiæ nigri splēdoris ac sine arte ꝓtinus iocūdi. Alterum
fructicosū cythisi modo: & tota india dispsū. Alii tertiū genus ponūt simile therebīto fructu amygdalis: in ba
ctris abundat. ibiq; therebintus putat᷑ romæ eā Magnus pōpeius ī triūpho mithridatico ostendis. Accendi eā
Fabiāus negat. Vrit᷑ tamē odore iocūdo. Arabes abnū u ocāt. Balsamū in sola iudæa orit᷑: & in duobus tātum
hortis utroq; regio: ostendere arbusculā hanc urbi īperatores Vespasiani. uiti similior ē q̄ myrtho: Malleolis
seruitus: & ut uitis uineas īplet. Intra trienniū fructifera ē. Incidit᷑ uitro lapide osseisue cultellis: Ferro lædi ui
talia odit cauet᷑q; ne ultra corticē incidat᷑. Succus manat: Eximiæ suauitatis sed tenui gutta: oībus odoribus
præfertur. ꝓceritas ītra bina cubita cōsistit: pria gratia lachrymæ: secūda semini: tertia cortici minima ligno.
Lachrymæ ꝓbatio: ut sit tenuis pinguis ac modice ruffa & ī ffricādo odorata. Adulterat᷑ multis modis: quos
Plinius refert sed summa ꝓbatio ē ut lac coagulet. Et maculas ī ueste nō faciat. Sudātia: Incidit᷑ enī cortex: &
liquor ille tenuiter exsudat. Sed cauet᷑ ne plaga ultra corticē ꝓcedat. Ligno: Quod xylobalsamū appellāt. Nā
opobalsamū balsami succus est: qui adeo tenui gutta manat: ut referente Plinio Alexādro magno ibi res ge
rente toto die æstiuo unā cōcham impleri uisum esset. Diascori. uero belesen arabice dicit uocari: & tātū suc
ci dicit legi ꝑ annū: ut uix sex aut septē uercei colligātur Plutarchus in uita. M. Antonii scripsit ipsū antonium
eā partē Iudeæ in qua balsamū nascitur Cleopatræ emācipasse. Achanti: Plinius ait. Spinæ albæ similis ē. Spi
na illa quā græci achāthō dicūt minoribus multo foliis & aculeatis per extremitates & arenosa lanugine ob
ductis: ex qua collecta uestes bōbicinis similes faciūt ī oriēte. Idem Plini. pyracanti baccæ contra serpētū ictū
(Pyracanthus) bibuntur Pyracanthus appellat᷑ propter aculeū spinæ a flāma. Vnde arista pyra appellātur ide ēt pyramides.
Molli canētia lana Vellera: De his Plinius in libro sexto: Post Scythiæ orientalis plagā inter deserta sunt. Se
(Pyramides) res lanitio siluaꝝ nobiles persusam a qua depectūt frondiū canitiē. Vnde geminus fœminis nr̄is labor redor
dienti fila: rursūq; retexēdi tā mutiplici opere tā lōginquo orbe petitur: ut ī publico matrona trāsluceat. Ex
his uerbis multi putāt huiuscemodi uellera nō a uermibus ut apud nos fit confici: sed sua spōte in frondibus
illaꝝ arboꝝ nasci. Cui etiā opinioni suffragantur uerba Solini. ait enim seres a quaꝝ aspergine inūdatis frōdi
bus uellera arboꝝ adminiculo depectūt liquoris & lanuginis tenerā subtilitatē humore domant. Hoc illud

est sericū usum publicum dano seueritatis admissum. Ex quo ostēdere potius corpora q̄ uestire primo fœminis nūc etiam uiris luxuriæ persuasit libido. Sed fortasse huiuscemodi lanugo e uisceribus uermiū est qui illa frondes ita uestiūt ut ægre nec nisi sine aqua possint illa exui frōdes: Ego āt aut difficile crediderī inuecta illic esse ī nostꝝ orbē oua quæ illos nobis uermes parerēt: ex qbus fit hoc nostꝝ sericū. Vel fortasse sericum pp quādā lanuginis similitudinē appellamus uellera bōbicina. Nā Pli. in li. xi. ī quo insectoꝝ naturā prosequit̄ ostēdit ī assyria ex bōbili fieri necydalus: & ex illo ī sex mēsibus bombice. Telas araneoꝝ modo texūt ad uestē luxūq; fœminaꝝ: q̄ bōbicina appellat̄: prima eas retorqueri: rursusq; texere inuenit ī īsula co mulier nomine Pāphila Platis filia ut ēt Aristoteles refert in libro de aīalibus. Addidit idē Pli. & de bōbice coa refertq; nasci ī ea īsula cupressus: therebīthos: fraxinos quercus. Inde florē ībribus decussū terræ alitu animari fieri aūt prīo papiliones puos nudosq;: mox frigoris patiētia uillis inhorrescere: & aduersus hyems tunicas sibi instaurare densas pedū aspitate radēte filioꝝ lanuginē ī uellera. Hāc ab iis quoq; cogi subigiq; unguiū carminatiōe: mox trahi iter ramos tenuar: ceu pectine postea apprehēsam īuolui nido uolubili: Tūc ab hoīes toli fictilibusq; uasis tēpore & furfuꝝ esca nutriri. Atq; ita subnasci sui generis plumas qbus uestitos ad alia pensa d̄mitti. Quæ uero capta sunt lanificia humore lentescere: mox ī fila tenuari iūceo fuso. Nec puduit has uestes ēt uiros lenitate usurpare pp onera æstiua. Assyria āt bōbicē ad hūc fœminis cedimus. Est igitur aut id qđ nos sericū dicimus: aut res nō dissimilis. Nā quod florētini hexamithō uocāt ab ea textura ē quā sex filis ordiunt̄ εε. enī græce sex ē latine & μιτοσ filiū. Seres āt ut ait Stra. Tā lōge uitæ sunt ut ad ducentesimū annū pueniant. Habētq; senatū ex quinq; milibus hoīum: q singuli singulos elephātes reipublicæ nutriūt. Aut quo occeano propri/or gerit india lucos: sed & hoc dicit Virg. pp īsulas occeani laniferas. ait. n. Clitarchus teste Pli. Insula ē ī æthiopio mari. Vbi sacer mons est ī silua cū arboribus distillātibus odorē miræ suauitatis. & Plinius in Tilo insula maris persici sunt arbores quas egosampinas uocant: lanigeræ folia habēt infœcūda: ferūt cucurbitas amplitudine mali cotonei quæ maturiate aperte ostendunt lanuginis pillas ex quibus pretiosa lintea conficiant.

Velleraque ut foliis depectant tenuia seres
Aut quos occeano propior gerit india lucos
Extremi sinus orbis: ubi alta uicere summum
Arboris aut illæ iactu potuere sagittæ:
Et gens illa qdem sumptis nō tarda pharetris.
Media fert tristes succos tardumque saporem
Fœlicis mali. quo non præsentius ullum
Pocula si quando sæuæ infecere nouercæ:
Miscueruntque herbas: & non innoxia uerba
Auxilium uenit: ac membris agit atra uenēa.
Ipsa ingens arbos: faciēque simillima lauro:
Et si non alium latem iactaret odorem
Laurus erat folia haud ullis labentia uentis
Flos apprima tenax: animas: & olentia medi
Ora fouent illo: & senibus medicant̄ anhelis
Sed neque medorum siluæ ditissima terra:
Nec pulcher gāges: atq; auro turbidus hermꝰ
Laudibus italiæ certēt: non bactra: neq; indi
Totaq; thuriferis panhcaia pinguis harenis
Hæc loca non tauri spirantes naribus ignem
Inuertere: satis immanis dentibus hydri.
Nec galies densisque uirū seges horuit hastis.
Sed grauidæ furges: & bacchi massicus hu/
Impleuere: tenēt oleæq;: armētaq; læta. mor
Hinc bellator equus campo sese arduus īfert.

SER. Velleraq; ut foliis: Apud indos & seres sunt qdā in arboribus uermes: qui bōbices appellantur: q ī araneaꝝ morē fila tenuissima deducūt: unde ē sericū: nā lanā arboreā nō possumus accipere quæ ubiq; ꝑcreat̄. Occeano propior gerit īdia lucos: Hæc enī habet arbores magnas quæ ē iuxta occeanū. Hīc est extremi sinus orbis. Depectant: Decerpāt sed alii despectāt legūt: ꝙ si ē seres posuit ꝑ ser: sicut trabes pro trabs. sic Lucanus: Sub iuga iā seres iam barbarus isset araxes. Nō tarda: idest strenuissima: nā ē lipotes figura. Media fert tristes succos: Di sine sibilo ꝑferēda ē: græcū. n. est nomē & media prouincia est. Tristes: autē amaros: ut Tristesq; lupini. Tardūq; saporē felicis mali: apud medos nascit̄ quædā arbor ferens mala quæ medica uocantur: quā per ꝑiphrasim ostēdit eius supprimens nomē. Hāc pleriq; circūuolunt ꝙ negat Apuleius ī libris: quos de arboribus scripsit. Et docet longe aliud esse genus arboris. Tardū āt saporē dicit uix ītelligibilē ꝙ illi ad carnem mediā citri referūt. Nā prima & inferior facile suū ostēdit saporē. Felicis mali: Secūdū eos qui dicunt citrū fœcūdū. Nā hæc arbor citrū oī pene tēpore plena est pomis q̄ ī ea ꝑtim matura: ꝑtim acerba: parti ad huc ī flore sunt posita: aut certe felicis salubris. Nulla. n. efficatior res ē ad uenēa pellēda. Sæuæ nouercæ: aut illæ q̄ sæuæ sūt aut epithetō ē oīum nouercaꝝ. Nō innoxia uerba: Lipotes figura ē. i. nocētissima: & ē augmentū q̈si parū putet uenēa miscere: nisi etiā magicos cantus addiderint. Mēbris agit atra uenena: radices: nuces: lupini: citrū: apiū ꝑsunt cōtra futurū nō cōtra iā acceptū uenenū. Vnde etiam ante ullas alias epulas hæc solebāt mēsis apponere. Apparet ergo eū de citro loqui in p̄senti cū dicit. Mēbris agit atra uenena iam data. Faciēq; simillima lauro: Figura Ciceronis q ait ī Cæsarianis: Sed simulliū deo iudicio. Sane etiam hoc probat cittrum non esse. Nā citri arbor multū non potest crescere: & multo habet folia maiora q̄ laurus. Sin alium late: & infinitum emittit suum odorem: & longe alium q̄ laurus. Flos & animas tenax: Apprima. i. maxime & est nomen pro aduerbio Sicut & pede terram crebra ferit: ꝑ crebro. Aias: Δυσπνοιαν. i. pulmonis uitiosū anhelitū: quod exprimit subdens Senibus medicātur anhelis. Olētia ora: putentia. i.

Bōbices

Citrū

δυσώδιαν.oris notandum ſane huic uni tantum arbori incubuiſſe Virgilium & expreſiſſe ubi qualis ſit:cuius poteſtatis:ſicut in quarto de herba amello.Quod qui de arboribus aut herbis ſcripſerũt in omnibus exequuntur. Sed neqꝫ.m.ſ.Iá incipit laus italiæ:quá exequit̃ ſecũdũ ꝑcepta rhetorica.Ná dicit eá & habere bona oía & carere malis uniuerſis.

Gáges

Gáges:Indiæ fluuius:ꝑ qué ꝓuincia ſignificat̃.

Hermus

Hermus:Lydiæ fluuius aréas aureas trahés. Laudibus.i.c.Figurate ná certo tecũ dicimus. Nõ bactra:regio iuxta aſſyrios:unde & populi bactriani. Páchaia:Arabiæ ut ſupra diximus. Hæc loca nõ.t.ſ.n.i.Quales fuerũt ĩ Colchide ciuitate ſcythiæ Ná hoc hét fabula:Iaſon colchos ꝓfectus ad tollédũ uellus aureũ:quod dicarat Marti Phryxus:fretus medeæ auxilio: & ꝓuigilé draconé occidit & eius dentes ſeuit:iunctis tauris igné flátibus.Vnde nati armati ſunt: qui primum fecerunt impetum in Iaſonem fruſtra : poſtea mutuis uulneribus ſe conciderunt. Has autem & conditiones Oetes rex propoſuerat : cui Apollo reſponderat tam diu eum fuiſſe regnaturꝫ q̃ diu illud uellus fuiſſet in templo. Seges horruit:Non placuit.Seges autem quia de ſemine. Grauide fruges: Largæ abundantes. Maſſicus humor:Ideſt uinum campanum a maſſico monte campaniæ. Arduus: celſus.

CHRI. Media fert.Pli.ait malũ ſyriá quá alii uocant medicam uenenis medetur.Folium eius eſt unedõis ĩtercurrẽtibus ſpinis.Pomũ ipſũ alias nõ mandit̃ odore ꝑcellit:folioꝝ quoqꝫ qui tranſit ĩ ueſtes una conditus:arcetqꝫ aĩalium noxia.arbor ipſa oĩbus horis pomifera aliis cadẽtibus aliis matureſcẽtibus aliis ſubnaſcẽtibus Tẽtauere homines tráſferre:ſed niſi apud medos & in perſide naſci noluit.Itẽ alibi de ꝑtibus ſic loquitur Parthoꝝ populis grauæ aĩæ uirus ꝑꝑ ĩdiſcretos cibos.Náqꝫ & uino fetét ora nimio ſed ſibi proceres medent̃ grano aſſirii mali:cuius ſuauitas eſt ꝑcipua in eſculenta addito.Eandem pene refert Soli.ait at malũ inimicũ ueneno ſapore aſperum:& amaritudinis meræ odoris flagrantia pluſq̃ iocũdũ & lõge ſenſibile. Alii addunt pomũ utile eſſe cũ quis potioné auſerit ad nares admoueri ut nauſeam cõpmat. ꝑſentibus. magis ĩdubitatũ

nouerca

ná de his quæ ꝑſentia ſunt non é dubitatio.Sic alibi:Præſentéqꝫ uiris ĩtentát oía morté. Nouercæ: Nouerca ꝓprie é q̃ defuncta priore uxore noua accipitur uxor.quæ filio ex priore nato ꝑſit:quaſi νεαρχι.i.noua princeps.

Victricus

Victricus át eſt qué mulier defuncto marito nouũ accipit maritũ q præſit filio ex defuncto ſuperſtiti dictus quia metum illi prebeat. Membris:quia uenenum ꝑ omniũ mẽbroꝝ uenas diſcurrit. Et ſi non aliũ: Quaſi dicat ꝙ ſolo odore differt a lauro.

bactra

Bactra:Quæ & zariaſpa teſte ſtrabone dicitur regio eſt ſupra Perſidé bactra urbs é bactrianæ regionis caput a bactro amne dicta. Indi:Primus eſt romanis Traianus bellũ indis intulit. Panchaia:Ait Plinius.Thus nõ niſi in iſta parte arabiæ naſci:& in ſilua cuius lõgitudo.xx.chenos nõ excedat:cũ chenus.xl.ſtadia amplectat̃.i.quinqꝫ milia paſſuũ & latitudo ſit dimidio breuior. Collumella tamé dicit ſua tépeſtate plátá thuris romæ coaluiſſe. Laudibus italiæ:miro artificio ꝓſeqt̃ laudes italiæ.rex aũt poſita é in genere demõſtratiuo.Et quoniá una quæqꝫ res laudes ſumit a bonis aĩ corporis & fortũæ:appellabimus hic bona animi Italiæ egregios uiros eoꝝqꝫ ĩmortales uirtutes.Bona corporis continent̃ natura ſituqꝫ regionis.Bona fortunæ cõmode appellabimus urbes ædificiaqꝫ reliqua & alia egregia opera humano artificio confecta ſumit át laudes nõ ſolũ a bonis quæ aſſunt:ueꝝ etiá a peſtibus quæ abſunt.Ná ea res tũ demũ ꝑfecta abſolutaqꝫ é:quæ & omni uitio exita:& oĩ uirtute ornata exiſtit.Demonſtrat igit̃ honeſtaté ab excellẽtia frequentiaqꝫ uiroꝝ.Demõſtrat utilitatem facultatemqꝫ ad res oés cõſequẽdas ab eadem re & a copia multaꝝ maximaꝝqꝫ reꝝ.Demõſtrat deniqꝫ ab effectu:ꝙ tátũ imperiũ ſibi pepererit. Hæc loca.n.t. Fabula Iaſonis atqꝫ medeæ nota é apud Naſoné.Sed quæ de Medea ſcribat Diodo.ſiculus breuibus ꝑſtringá.Soli.duos fuiſſe filios r̃fert Aeeté & Perſeũ & illum colchoꝝ:hunc Taurice regionis regé:ſed utrunqꝫ crudelitate inſigné.Perſem auté hecaté filiá habuiſſe quæ patre crudelior extitit.Ná cũ uenatione delectaretur homines ꝑ feris arcu interimebat & uenenis peſtiferis operá dans:id ꝙ aconitum dicunt adinuenit Venena át experiebat̃ illa hoſpitũ cibis admiſcés.Patrem autem ueneno cum extinxiſſet regnũ ſibi uendicauit. Poſt hæc condidit templum Dianæ:cui hoſtiæ humanæ ſacrificarentur.Ex Aeetæ patruo Circé & Medá filias peperit & ægialeum filiũ Et Circe ĩ ueneficiis cũctos ſupauit omniũ herbaꝝ uiribus cognitis:& altera alteꝝ pharmacoꝝ genus quod ad beniuolentiá ualet inuenit.Inde ſarmataꝝ regi quod aliq ſcythen uocarunt data illum ueneno interemit:& cũ iam occupato regno multa crudelia feciſſet:pulſa inde inſulam deſertam apud occeanum occupauit:uel potius in Italiam fugiens promontorium ab ea deinceps Circeum dictũ tenuit.Medea eaſdé artes & a matre & a ſorore edocta longe diuerſa uita fuit.Ná hoſpites quoad potuit ſemper ſeruauit illos mõ præcibus parte liberás:modo ꝑ ſe e uinculis emittens.At pater & ſua crudelitate & uxoris ſuaſu ſuſpectá habens in liberá cuſtodiá tradidit.Medea autem effugiens in ſolis lucũ qui Iuxta mare eſt eo tempore quo argo nautæ ex taurica deuecti appulerũt peruenit.Noctu ergo ad lucum accedentes legé de hoſpitibus mactádis ab ea audiuerunt:Sed freti uirginis manſuetudine ſuum illi conſiliũ aperuerunt.At illa & quæ eſſent ꝑicula adeunda expoſuit:& ſe auxiliatricé futuram promiſſit.Et Iaſon iurerádo ſe illam uxorem ducturum ſpopõdit.Erat pellis arietis:quam ex quodam oraculo Phryxus nouercam fugiens arieté ſacrificans in tẽplo Martis ſuſpendit.Poſt hæc regnáti Aeetæ datũ é oraculũ:tunc illum morituꝝ cum aduenæ pellé auferent. Hac ergo de cauſa & propter ſimul inatá crudelitaté moré mactádoꝝ hoſpitum induxit quo illos ne in ſuum regnum uenirent abſterreret Luculũ auté ipſum circunducto muro muniuit:cuſtodeſqꝫ ex taurica regiõe multos reduxit.

Tauri

Hinc fabulæ a græcis fictæ a tauris igné ſpirantibus cuſtodiri lucũ.Ná tauri dicti ſunt.ſ.ꝑꝑ nominis ſimilitudiné:& propter crudelitatem humanaꝝ hoſtiaꝝ ignis adhibitus eſt:Per ſerpentem autem monſtruoſam crudelitatem intellexerunt.Dixerũt át arietem uectũ eſſe:quoniam eius nauis prora arietem pictũ habuit.Alii dicũt ſcythaꝝ regem q Aeetæs gener erat eo tempore in Colchos deueniſſe:quo contigit Phryxũ cũ pædagogo captum:eũqꝫ cũ adamaret a ſocero dono accepiſſe:quem cum pro filio habuiſſet regnũ ſibi

reliquit.Pædagogũ autem qui crios.i.aries nominabatur diis mactauit:pellemq; decoriati in templo ex quadã lege suspendit:& cũ oraculũ extitisset peritu℞ regẽ cum ipsa pellis ab aduenis diriperetur eam deaurauit: & diligẽter custodiendam tradidit.Medea autẽ argonautas ad lucum clam duxit:& ueniẽs ad portas urbis: quã Sybari dicũt ĩ qua erat colcho℞ regia:q nocturno tpe clausæ erãt uigiles tauricæ appellauit.At milites illi ut pote regis filiæ stati aperuerũt.illi ipetu facto ac custodibus pti cæsis pti fugatis pellẽ arripuere:ac euestigio ad naues rediere.Aeetes argonautas isectatus prio cõgressit Iphitũ Eurysthei filiũ Mox urgẽte Meleagro & ipse rex itereptus ẽ:& multi colchi reliqui in fugã uersi.Iasonẽ ãt & cleartẽ Atalantãq; & Thespiadas uulneratos paucis diebus Medeæ radicibus herba℞ sanauit.Hæc Diodo.Poeta autẽ nõ historiã sed fabulã q notissima est ꝓsequtur. Grauidæ:ut ostẽdat nõ mõ esse fruges sed optimas & copiosas. Massicus:mõs ẽ cãpaniæ olĩ Mineruæ sacer:cuius ĩ radicibus Surrentũ ẽ ubi fiunt optia uina.Nã Stra.cũ de cãpãia scribat a ddit:Hinc Romã optia uina aduehi:Falerna Setia & Calena:quibus surrẽtina cõtẽdũt.Facto.n.nup eo℞ pic u lo quoniã longã accipiũt uetustatẽ. Bellator:Quãuis hoc epithetũ homini prorie accõmodãdũ sit tamẽ eq uus nescio qua inata prudẽtia eqtẽ ueluti rõne utens mirifice ĩ ꝑlio iuuat. Sese.a.i.quasi dicat de industria & non naturali motu magnanimitatem in ingressu o stentat.

Pæda/gogus

Massicus

Hinc albi clitumne greges:& maxima taurus
Victima:sæpe tuo perfusi flumine sacro
Romanos ad templa deum duxere triũphos.
Hic uer assiduum:atque alienis mẽsibꝫ æstas
Bis grauidæ pecudes bis pomis utilis arbos:
At rabide tygres absũnt.& sæua leonum
Semina:nec miseros fallunt acoita legentes:
Nec rapit immensos orbes p humũ: neq; tãto
Squãmeus in spiram tractu se colligit ãguis.
Adde to t egregias urbes:operũque laborem:
Tot congesta manu præruptis oppida saxis:
Fluminaque antiquos subter labẽtia muros:
An mare qđ supra memorẽ: qđq; alluit ĩfra:
An ne lacus tantos:te lari maxime:teque
Fluctibus:& fremitu assurgens benace marino
An memorẽ portus:lucrinoq; addita claustra
Atq; indignatum magnis stridoribus æquor:
Iulia qua ponto longe sonat unda refuso:
Tyrrhenusq; fretis immittitur æstus auernis:
Hæc eadem argenti riuos:ærisque metalla
Ostendit uenis:atque auro plurima fluxit.
Hæc genus acre uirũ marsos:pubẽq; sabellã:
Assuetũque malo ligurẽ:uolscosque uerutos
Extulit:hæc decios:marios:magnosq; cãillso:

SER. Hic albi clitumne greges & maxima taurus uictima : clitumne uocatiuus ẽ. Clitumnus autem fluuius ẽ ĩ Mauania:q pars Vmbriæ partis Tusciæ ẽ quo fluuio dicit Pli.in historia naturali: ꝙ animalia quæ eũ potauerũt albos fœtus creant. Maxima uictima:quia triũphantes de albis tauris sacrificabant.

Sæpe tuo pfusi flumĩe sacro:flumine fluento.Perfusi aũt tauri qui ante triũphãtes usq; ad tẽpla ducebantur aut certe perfusi grææges intelligamus quod ad equos triũphales põt referri. Duxere triũphos: Si equi duxerũt:si boues deduxerunt. Hic uer assiduũ atq; alienis mẽsibus æstas Ver assiduũ uerna tẽperies.Nã uer assiduũ proprie eẽ nõ põt seu lõgum.

Bis grauidæ pecudes:ue℞ est.Inde.n.ẽ in buco.Lac mihi nõ æstate nouũ non frigore desit. Bis pomis utilis arbos.i.biferæ sunt arbores. At rabidæ tigres absunt:malũ armeniæ. Et sæua leonũ semina:malũ Libyæ. Semina genera:& est Lucretii sermo. Nã ꝙ ait sæua aut cruẽta accipimus:aut reuera sæua semĩa:ut.n.ait Pli.Animalia qua sunt cũ acutis unguibus frequẽter parere nõ possũt uitiat̃ .n.intrinsecus se mouẽtibus pullis. Nec miseroros fallũt aconita legentes:Mira arte usus ẽ ut excusaret rẽ quã negare nõ poterat.Nã acõita nascunt̃ ĩ italia sed ea nõ obesse dicit:qa sunt omnibus nota. Acõita ãt nata dicũt̃ eẽ de spumis cerberi:quo tpe Hercules eũ ab ĩferis traxit.Quod qa ĩ saxibus & cotibus nascit̃ aconitũ dicit̃ αποτηϲ ακονηϲ.i.a cote & dicimus τοακονητον και τα ακονιτα neq; tanto squammeus. Sunt qdã serpẽtes ĩ italia sed nõ tales q̃les ĩ ægypto aut ĩ aphrica.Inspirã ãt dicit ĩ collectionẽ uolubilitatis quod est a funibus tractũ. Adde tot egregi.urbes:Laudat itaiiã a ciuitatibus:quas & plures habet & maximas:& opportunissime collocatas. Fluminaq; antiquos su.la.mu.Quod laudat etiã Cice.ĩ repu. Mare quod supra idest mare adriaticũ. Quodq; alluit ĩfra:Idest tyrrhenũ. Te lari maxime:Larius ẽ lacus uicinus alpibus:qui iuxta Catonẽ in originibus p sexaginta tenditur milia.& larius lari uocatiuus facit sicut iulius iuli mercurius mercuri. Teq; fluctibus & fremitu assurgẽs benace marino:Benacus lacus ẽ Italiæ:q magnitudine sui tẽpestates imitat̃ marinas.Assurgẽs ãt uocatiuus casus:ut sit memor ẽ & te o bẽace assurgẽs.i.tumescens fremitu marino aut certe antiptosis ẽ.i.casus pro casu assurgẽs pro assurgentẽ. An memorẽ portus lucrinoq; addita claustra:In baiano sinu Campaniæ contra puteolonã ciuitatẽ duo lacus sunt:Auernus & Lucrinus:qui oli pp copiã pisciũ uectigalia magna præstabãt.Sed tum maris ĩpetus plerunq; irrũpens exide pisces excluderet:& redẽptores grauia damna paterent̃:supplicauerũt senatui:& ꝓfectus.C.Iulius Cæsar ductis brachiis exclusit partẽ maris.quæ ante infesta esse consueuerat.Relinqt breue spaciũ p auernũ qua & pisciũ copia posset intrare:& fluctus nõ essẽt molesti:quod opus Iulii dictũ ẽ.Sed hæc ambitiose undã iuliã appellauit fremẽtẽ contra moles a Iulio oppositas. Indignatũ magnis stridoribus æquor:Indignatũ a solita exclusum licẽtia: & indignationẽ suã stridoribus prodẽs. Auro plurima fluxit.i.copiosior fuit ĩ rẽ ꝓtiosiorẽ. Assuetũq; malo ligurẽ.i.labori. Volscosq; uerutos:Italiæ populi sunt. Extulit hæc decios:Creauit decii ãt duo fuerũt quo℞

Clitũ/nus

Bena/cus

Auer/nus
Lucri/nus

Opus iulii

unus bello latino alter gallico ſe ꝓ repub. deuouerũt. Marios:Marii multi fuerũt:quoꝝ unus fuit ſepties cõ
ſul. Camilos:abuſiue pluralẽ numeꝝ ꝓ ſingulari.Nã camillus unus fuit q de gallis ſublata ſigna reuocauit.

Clitũ/nus

CHRI. Hic albi clitũmne greges:Clitũnus umbriæ fluuius ẽ apud Menaniã defluens:ex quo ſi uacca ouiſ
ue poſt cõceptũ biberit albos parit.Idẽ ſcriptores probati de Cephiſo Boetiæ flumĩe aſſerũt:Cũ melas eiuſdẽ
regionis flu.nigros græges reddat unde melas dicit̃:quia μελασ græce nigrũ ſignificet.Xãthus græce flauũ

Xan/tus

ſignificat.Hinc Xanthũ Troiæ fluuiũ dictũ uolũt:quia lanas in gregibus flauas producat.Neqꝫ credat quiſq̃
hæc incredibilia.Nã Ariſto.ĩ libro de aĩalibus ait aquas etiã ad colorẽ facere.Videmus etiã ex oium reꝝ opti/

Hime/ra

ma parẽte terra uarios & qui ſapore & colore & uirtute differant humores emergere.In Sicilia Himera flu/
uius in duas partes diuidit̃ & ĩ altera dulcẽ ſaporẽ retinet:ĩ altera ſalſũ aſſumit.Sunt & fõtes q quoniã ꝑ uẽas
pingues fluxerũt oĩno uncti ſint Hinc q in Lipari ſiciliæ flumine natãt ueluti oleo unguñt.Apud Hierapoli
Phrygiæ urbẽ fõtes ebulliunt:ex qbus aquæ ꝑ foſſas deriuatæ poſt annũ lapideſcũt.In Paphlagonia fons eſt e
natura uini : ex quo q potãt temulẽti efficiũt̃.In Arcadia Clytoris urbs ſpelũcã habet:unde fluens aqua abſte
nios potãtes reddit.Ad eũ fontẽ Melãpum ſcribũt rabiẽ filiaꝝ preti ſacrificiis purgaſſe: reſtituiſſeqꝫ uirginũ
mẽtes in priſtinã ſanitatẽ.Hæc autẽ cur non fieri poſſe credamus cũ ex uno unius animalis corpuſculo:quod
eodem cibo potuqꝫ enutritũ ſit ſanguis pituita bilis atrabilis:ac poſtremo urina & ſudor colore ſapore ac na
turali ui multũ differentes humores appareant. Maxima uictima.Na triũphantes tauros auratis cornibus
inſignes ſacrificabãt:qua nulla maior ẽ uictima.Italia adeo genus bubulũ adamauit:ut ab italis.i.uitulis no/
mẽ acceperit.Capitale erat bouẽ ĩterimere.Reſeruabat̃ hæc uitima Ioui.Hinc Paul.æmilius ĩ triũpho mace
donico.cxxx.boues cũ auratis cornibus ſacrificauit. Hic:Iſta italia. Ver aſſiduũ: Sed quo pacto poterit eſſe
aſſidua ueris tẽpies: ſi etiam ſint rapidi calores æſtatis.Sed dicit aſſiduũ.qa nõ ĩtercedit frigus:ſed qđ hyemis
eſt occupat uer.Aeſtas autẽ occupat autũnũ.Vnde dixit alienis mẽſibus æſtas.Hoc aũt intelligit de ea ꝑte Ita

Aconi/tum

liæ quæ ad tyrrhenũ mare & ad meridiẽ uergit. Aconita:Aconitũ plãta ẽ q̃ ab Auicenna dicit̃ ſtrangulator

Lyco/cto/nos

Duæ ſunt ſpecies:altera dicitur lycoctonos.i.ſtrãgulator lupi:altera dicitur pardali ꝑhõtes.i.ſtrãgulator leo/
pardi.Prima ſpecies abundat Italia diuerſo colore ab altera:ſed folia ſimilia platano niſi eſſent minora & ni/
griora & magis inciſa:haſtã habet didomo ſimilẽ & leuem ad cubitũ altã ſemẽ in folliculis oblõgis Pardali/

Parda/liphõ/tes

phontes teſte Pli.folia habet ciclamis non plura quattuor aut cucumeris leuiter hirſuta ſed minora:& haſta
duaꝝ palmaꝝ:radix ſimilis ẽ gamaro marino:alii dicũt caudæ ſcorpionis ſed limpida ut alabaſtrix.Sunt qui
myocthonõ appellarit:quoniã procul ex lõginquo odore mures necat. Naſcit̃ ĩ locis nudis .ſ. petroſis quos

Acõas

aconas uocãt:ut ait Pli.Alii dictũ uolũt ab acone portu q ẽ ĩ põto.Hanc herbam natã fabulãtur ex ſpuma cer/
beri ad ſupos ab Hercule extracti. Hæc rapit:Sunt quidẽ ſerpentes:ſed nõ tãti quãti apud aſacheos æthio/
piæ populos q ſunt uiginti cubitoꝝ:aut quãti in India q ſecũdum Magaſthenẽ ceruos & tauros ſolidos auri
re poſſunt Regulus ãt ĩ punico bello ad flumẽ Bagradã tormentis & baliſtis ſerpentẽ confecit centum uigin/
ti pedũ.Nihilominus & in Italia Boiæ ita magnæ efficiunt̃ ut ſub Claudio imꝑatore q̃dã occiſa ſit: cuius ĩ al
uo ſolidus infans ſpectatus ſit.Ego autẽ eo anno qui ſeptuageſſimus ſupra mille ac quadrigentos a ſalute no
ſtra enumeratur in agro caſentinati & in ea apennini parte unde Arno fluuio origo eſt nõ procul ab eo caſtel
lo quod Caſtaneanũ uocant ſerpentem interfectũ uidi:cuius magnitudo odorinſeci canis magnitudĩe nõ uĩ
ceretur.Ille ãt qui occidit uel tetro ſerpẽtis odore:uel alia occultiore cã nullo uulnere ab eo ictus:nullis uerbe
ribus ꝑcuſſus:poſt paucas dies e uita exceſſit.Veꝝ hæc rariſſima ſunt. Inſpirã:Quid ſpira ſit dicemus in ſecũ
do æneĩ. Mare quod ſupra:Mare ſupeꝝ.quod uergit ad ſuperiorẽ ꝑtẽ mũdi.i.ad partem ſeptẽtrionalẽ quæ

Adria/ticum

nobis ſublimis eſt ut hic uertex nobis ſemꝑ ſublimis.Dicit̃ ãt Adriaticũ ab adria colonia etruſcoꝝ.Incipit ãt
a pyreneis montibus Epiri & ꝑ Italiam ſuꝑiorẽ extẽdit̃ uſqꝫ ad gallos. Quodqꝫ abluit infra:Mare tyrrhenũ
ẽ quod abluit Italiã a meridie quæ mũdi plaga infima ẽ ac depreſſa.Vnđ dixit ĩ ſuperioribus de polo meridio
nali: Aſt illũ ſub pedibus ſtix atra uidet:Incipit ãt ab hoſtio Vari quod flumẽ Italiã a Gallia diuidit:& diſcur/

Larius Coma/nus

rit ad fretũ uſqꝫ ad ſiculũ.Quare ãt dicat̃ tyrrhenũ.i.etruſcũ alio loco apparebit. Lari:Larius lacus ẽ piſcium
copia excellẽs in gallia ciſalpina propinquus Como urbi:a q̃ etiã comanus appellat̃.Ex hoc Abdua fluit.Bena

Bena/cus

cus aũt eiuſdẽ galliæ lacus in montiũ faucibus locatus:Vnde ui uentoꝝ inſurgentẽ ueluti mare uariis tẽpeſta
tibus æſtuet.Benacus Mintiũ flumẽ emittit.Idẽ lacus aureas harenas habere dicitur ſed profecto piſcem gi/

carpio

gnit nuſquã alio loco repertum quem incolæ carpionẽ uocant ſapore ſuauiſſimo. Aeris metalla:noĩe metal

Metal/la

li uenit qcqd ex terra effoditur ĩ terræqꝫ uiſceribus uenĩſqꝫ diligẽtius inquirit̃:Vnde & lapidicinæ metalla ap
pellãt̃ e græco uerbo.Nã μεταλλασ ĩqro ſignificat Argentũ etiam a græca appellatiõe ẽ.Illi.n.αργυριον.di
cunt.Fit autẽ ex argento uiuo & ſulfure albo:plus tamẽ eſt de aereo aqueoqꝫ argẽti uiui q̃ de ſulfure. Vnđ mi
nus ponderis in eo q̃ in auro.Duplex autem argentũ ẽ:ſimplex & compoſitum.Simplex liquidũ eſt:& argen
tũ uiuum appellatur:cuius ſubſtãtia aquea eſt ſubtili terreno mixta robuſta mixtione & indiſolubili:& hoc
ineſt ſibi ex magna ſiccitate terrea qua non liqueſcit in ſiccitate plana albedinem trahit ex ſubtili terræ albedi

Argẽ/tum

ne & ex admixtione aeris.Argentũ autẽ uiuum cum ſulfure ſunt materia omnium metalloꝝ. Aes uero qđ

Aes

cuprum etiã dicunt ex ſulfure & argento uiuo ut cætera metalla cũponitur:ſed plus eſt in eo ſulfuris q̃ argen
ti.Sed ſulfur eſt terreum non pure rubeum calorem habens adurentẽ. Argentum uero eſt mediocre nec ni/

Auꝝ

mis ſubtile:ut oſtendit Ariſtoteles.Aurum autem creatur ex ſulfure ſubtili & rubeo & ex uiuo argento ſub/
tili & albo:plus tamen confert ad illud formãdũ de ſoliditate ſulfuris q̃ de aereo aquoſo uiui argẽti.Qua ꝑꝑ
ſolidius ponderoſiusqꝫ eſt q̃ argentum. Aere uirum:de numeroſis populis Italiæ ſic loquitur Plinius : Hæc
eſt illa italia quæ æmilio Paulo &.C.Attilio conſulibus nunciato gallico tumultu ſola ſine externis auxiliis:

& sine transpadanis equitum.xxx. milia peditum.lxx.milia armauit Et Diodo.li.tertio scribit romanos q̄si Hānibalis aduentum præuidentes censum fecerunt & ciuium suoꝝ & sociorum decies centena milia hominum qui essent bello apti descripserunt Marsos ultra picenum uestini sunt:& marsi:& peligni:& marrhicini & ferentani samnites populi.Natio exigua est sed fortitudie conspicua.Nā & aduersus romanos fortiter pugnarunt.Idē pro illis socii fecerunt.Postremo libertatem & ciuitatis cōmunionem cōsequi uolentes repulsā passi bellum marsicum excitarunt.Ait Stra.de origine marsorum alio loco dicetur. Sabellā: Samniticā hæc a sabinis ē. Lygurē:Lyguꝝ genua metropolis est. Verutos:Quia telis q̄ uerubus similia eēnt utebāt̄ ī bello.

Lygurum

Sipiadas duros bello & te maxime cæsar:
Qui nunc extremis asiæ iam uictor in oris
Imbellem auertis romanis arcibus indum.
Salue magna parens frugum saturnia tellus:
Magna uirum tibi res antiquæ laudis:& aris
Igredior sanctos ausus recludere fontes
Ascræumque cano romana p oppida carmē.
Nūc locus aruorū igeniis:quæ robora cuiqꝫ
Quis color:aut quæ sit rebus natura ferēdis
Difficiles primū terræ collesque maligni:
Tenuis ubi argilla:& dumosis calculus aruis
Palladia gaudēt silua uiuacis oliuæ:
Indicio est tractu surgens oleaster eodem
Plurimus:& strati bacchis siluestribus agri.
At quæ piguis humus:dulcique uligie læta:
Quiqꝫ frequēs herbis:& fertilis uber cāpus.
Qualem sæpe caua monris cōualle solemus
Despicere huc summis liquūtur rupibus amnes
Fœlicēque trahunt limū:quiqꝫ editus austro:
Et filicem curuis inuisam pascit aratris:
Hic tibi præualidas olim multoque fluentes
Sufficiet baccho uites:hic fertilis uuæ:
Hic laticis:qualem pateris libamus & auro:
Inflauit cum pingui ebur tyrrhenus ad aras.
Lancibus & pandis fumātia reddimus exta:
Si armenta magis studiū:uitulosque tueri:
Aut fœtus ouium:aut urentes culta capellas:
Saltus:& saturi petito longinqua tarenti:
Et qualem infœlix amisit mantua campum:
Pascentem niueos herboso in flumie cygnos:
Non liquidi gregibus fōtes.nō gramia desūt:
Et quantum longis carpent armenta diebus.
Exigua tantum gelidus ros nocte reponet.

SER. Scipiadas duros.b. Scipiadas pro scipionibus dixit sicut amazonidum pro amazonum alibi posuit Scipiones autem duo fuerunt auus & nepos quorum unus leges uictæ carthagini imposuit alter eandem diruit.Hæc aūt omnia plenius in sexto diximus. Imbellem.a.r.ar.in.Auertendo reddis imbellē.Romanis autem arcibus:a romanis urbibus a romano imperio. Magna uirum: Virorum fortium & iam concludit laudans eam a uiris a fertilitate rerum a Saturni imperio. Tibi res & antiquæ laudis & aris:idest Tibi in tuam utilitatem scribo carmen georgicum. Antiqui autem laudis uel magnæ uel ꝙ apud antiquos ingenti honore fuit agricultura. Ascræumque carmen:Hesiodicum. Nam Hesiodus ascræus de ciuitate Ascra fuit. Nunc locus aruorum: Nunc inquit tempus est naturam agrorum describere. Ingeniis: Naturis.Multi culpant in hoc loco Virgili.ꝙ in unum coegit quattuor librorum propositiones.Nam de aruo & de consito & de pascuo: & de florido isto loco commemorat: quod ideo nō est reprehendendum quia non ea late exequitur sed captim & breuiter transit quæ latius explanat in singulis. Quæ robora cuique:Quæ sit uniuscuiusque possibilitas. Quis color:Quæ species.sicut dicimus quo color̄ ille recitauit idest specie.Licet breuiter etiam sit dicturus de colore terrarum. Difficiles:Pene steriles & parum creantes. Colles maligni:idest infœcundi. Tenuis ubi argilla.Sine humore quia est & pinguis. Dumosis : Spinosis & uepribus plenis.

Scipiones

Calculus:Lapis breuis terræ admixtus dictus calculus ꝙ sine molestia sui breuitate calcetur: Viuacis oliuæ:Diu uiuentis.Hinc supra Tardæ crescentis oliuæ.Res enim diu duratura tarde crescat necesse est.

Calculus

Tractu:Plaga regione. Dulcique uligine læta:Terræ uligo proprie est naturalis eius humor ex ea nunquam recedens.Bene autem dulci addit ad discretionem amaræ.Vliginosus ergo ager est semper humidus.Nam humidus dicitur q aliquādo siccatur. Fœlicem limum:Terrarum.s.idest fertilem. Nam fluminum limus est noxius. Huc:illuc. Filicem curuis inuisam:Filices radices sibi inuicem nexæ etiam cum auulsæ fuerint renascuntur. Olim:Quouis tēpore. Pateris auro:idest pateris aureis.endiaden facit:Vt Mollemquæ & montis. Pinguis tyrrhenus: Victimarum scilicet carnibus. Inflauit ebur:Tibiarum dicit qbus ī aurē sacerdotis cani solebat. Lancibus pandis:Aut patulis aut extorum pondere curuatis. Fumantia reddimus exta:Sacerdotū usus est uerbo.Reddi enim dicebantur exta cum probata & elixa aræ superponebant̄. Aut uerentes culta capellas:Omne enim quod momorderint urunt & exiccant.Vnde ē.Et admorso signata in stirpe cicatrix. Saturi: Aut fœcundi:aut ꝙ est iuxta oppidum Saturum. Tarentum enim & Saturum uicinæ sunt sibi calabriæ ciuitates.Horatius.Me satureiano uectari rura caballo. Liquidi fontes:Puri sine pestilentia. Et quantum longis carpent armenta diebus Exigua tātū gelidus ros.n.r. Vt in æneī.diximus.Hoc dicit Varro ubertatem fuisse in rosulano agro postq̄ uellinus siccatus est lacus ut ibi longā perticam magnitudo superaret herbarum.

Vligo

Humidus

Saturꝝ Tarentum

CHRI. Te maxime cæsar:Magno artificio iam Peuenit ad laudes Cæsaris quod maxime cupiebat & ita rē

deduxit ut neque a laudibus italicis quas sibi proposuerat aberrare. Neque qua quidem re omnis laus euane scit quiq̃ per adulationem inferre uideatur. Indum: Ad indos nunquam peruenit Cæsar. Sed blanditur sibi quia pacato orbe terrarum indorum legatio ad eum romam uenit. Intelligit autem de Arabia quam domu it per. C. Aquilium & per æthiopiam quam superauit per Petronium. Salue mira & breuissima conclusio nã hac dictione salue colligit ex superioribus eam esse dignam ueneratione. Deinde per fruges infert copiã omnium quæ ex terra gignuntur quæ diximus esse pro bonis corporis per uiros intelligit uirtutes illorũ & egregia facinora quæ posuimus pro bonis animi. Præterea opera humão artificio edita ut urbes oppida & quæ iis similia sunt q̃ regioni erũt loco bonorum fortunæ. Saturnia. q. d. digna quæ saturnia appelletur digna quæ Saturnum auctorem præceptoremque tum morum tum agriculturæ habuerit. Tunc enim præceptor dignus est discipulus cum illi sese parem addiscendo reddidit. Saturnia: Saturnum ueteres putabant largitorem oium fœlicitatũ. Hinc fertilia loca saturno dedicabãt. Ergo saturnia. i. fertilis. Dionysius autem alicarnaseus ait in primo libro. Nullam terram fertilitate Italiæ comparabo. In quo loco demonstrat quicquid est quo carere uita non debeat nusquam esse prestantius q̃ in Italia. Tibi enim. idest in honorem tuum describo artem ipsã agriculturæ ex qua tibi prouenerunt laudes quæ antiquæ fuerunt utpote a Saturno profectæ. Ausus: Tanq̃ rem arduam & pene supra meas uires. Ascræum: Sententia ẽ primus apud latinos de re agraria uersibus scribã imitatus Hesiodum. Nam oratione soluta scripserant ante eum latine. M. Cato Sasernæ duo pater & filius Tremelius Scrofa. M. Terentius Varro. Imitatus ergo Hesiodũ qui uersibus græce de re agraria scripsit: Quãuis idẽ Menecrates Ephesius fecerit. Ascræũ: Qui ex ascra fuit hæc ut ipse scribit penes Heliconem est Vituperat̃ ãt ab eo suis uersibus. Appellat. n. rus ĩfœlix & q̃ hyeme dirum sit æstu triste & nullo tẽpore optabile.

Hunc locus: Pene propositionem restaurat. Ingeniis: Translatio ẽ ab homine. Habet. n. animus humanus duplicẽ uim alteram qua percipiant alteram qua iam percepta retineant Et illam quidem docilitatem hanc memoriã appellant. Vtrunq; autem complectuntur cum ingeniũ dixerunt. Ergo in hoc loco ingenium dixit innatam connaturalemq; uim quæquidem uaria in uariis terrarum generibus reperitur. Quæ robora: Ad quid quæque ualeat & iterpretatus est quid dixerit ingenia. Filicem: Filicis teste Plinio duo sunt genera alterum: nec florẽ habet nec semen phterigia uocant græci quam masculum putant ultra bina cubita crescunt nec graui odore sunt ex una radice plures exeũt. Alterum genus philipteon dicunt uel pterin est non fructicosa breuior molliorq; ac densior ad radicem cauliculta Radices utrique longe in obliquum nigræ præcipue cum inarueret. Difficile illa agri purgantur tamen renascantur nuper ortæ & adhuc tenellæ bacculo decuciũtur. Capellas urentes culta: Caprarum morsus arboribus exitialis est. Oliuam etiam lambendo sterilem reddit hoc animal sunt qui credant hoc prouenire ex illarum febricitanti adurentiq; & iccirco pestilenti anhelitu. Aiunt enim capras nunquam febre carere. Ob idque in uenditionibus a priscis non esse solitum prestari d̃ sanitate satisq; fuisse si uenditor diceret. Aio has capras bene esse beneq; bibere. Refert autem Archelaus non naribus sed auribus spirare. Ferunt quinq; mensibus ut oues pariunt quæ etiam quaternos raro senos. In pascendo semper ad altiora progrediuntur pinguescunt pinguedine sterilescunt. Quibus cornua sunt annorum numerum per incrementa nodorum ostendunt quæ illis carent mutilæ dicuntur. Tondentur in Cilicia capræ ut alibi oues. In Syria auribus mensura palmari: & dodrantali ac nõnullæ demissis adeo ut spectẽt ad terram ait Aristoteles. Vita ad octauum annum.

Files | capræ | Mutilæ

Nigra ferre & presso pĩguis sub uomere terra
Et cui putre solum nãq; hoc imitamur arãdo
Optima frumẽtis: non ullo ex æquore cernes
Plura domũ tardis decedere plaustra iuuẽcis
Aut unde iratus siluam deuexit arator
Et nemora euertit multos ignaua per ãnos
Antiquasq; domos auium cũ stirpibus imis
Eruit illæ. altum nidis petiere relictis.
At rudis enituit impulso uomere campus:
Nam ieiuna q̃dem cliuosi glarea ruris
Vix humiles apibus casias: roreq; ministrat:
Et tophus scaber & nigris exesa chelydris
Creta: negant alios æque serpentibus agros
Dulcẽ ferre cibũ: & curuas præbere latebras:
Quæ tẽuẽ exhalat nebulã fumosq; uolucres
Et bibit humorẽ: & cũ uult ex se ipsa remittit.
Quæq; suo uiridi semper se gramine uestit:
Nec scabie & salsa lædit rubigine ferrum.

SERVI. Aut unde iratus: scilicet ĩfœcũditate diuturna. Antiquasq; domos: Aut reuera antiquas aut caras. Salustius Tantum antiquitatis curæque maioribus pro italica gente fuit. Est autem Ecbasis in ista descriptione. Ieiuna glarea: Sicca & sterilis terra. Cassia & rosmarinus apibus aptæ sunt herbæ. Tophus scaber: Lapis asperimus. Vnde & scabies dicta ab asperitate. Nigris chelydris: Nocẽtibus. Negant: scilicet nicander & Solinus qui d̃ his rebus scripserunt. Dulcem ferre cibum: Ordo ẽ æque dulcẽ hoc est tam dulcẽ. Quæ tenuẽ exhalat nebula: Nũc dicit agrum omnium rerum feracem. Quattuor q̃ppe imitat̃ genera agrorum: qui solus potest q̃d illi q̃ttuor: sicut sequẽtia indicat Fumosq; uolucres: Quasi fumo. s. ex humore. Quæq; suo semper: Naturali. s. non coacto. Nec scabie & salsa rubigine ferrum: Proprie ẽ. Nam rubigo quasi scabies ferri est. Talẽ diues arat capua: Ideo diues: quia talem arat. Et uicina uesæuo: Veseuus mons est Liguriæ sub alpibus positus. Nã cãpaniæ mõs quidã Vesuuius dicitur: pro quo multi uesæuum positũ uolunt. Et uacuis clanius nõ æquus acerris: Acerræ ciuitas ẽ cãpaniæ haud longe a Neapoli: quã Clanius preter fluit fluuius cuius frequens inundatio eam exaurit: und̃ ait uacu

Scabies | Vesuus | Acerræ | Clãius

Illa tibi lætis intexet uitibus ulmos:
Illa ferax oleæ est illã experiere colendo:
Et facilem pecori:& patientem uomeris unci.
Talem diues arat capua:& uicina ueseuo
Ora iugo:& uacuis clanius nõ æquus acerris:
Nũc quo quãq; modo possis cognoscere dicã
Rara sit an supra morem si densa requiras:
Altera frumentis quoniã fauet:altera baccho.
Densa magis cereri rarissima quæq; liæo
Ante locum capies oculis:alteque uidebis
In solido puteũ demitti omnemq; repones
Rursus humũ:& pedibꝰ sumas æqbis harẽas
Si deerit rarum pecorique & uitibus ulmis
Aptius uber erit si in sua posse negabunt
Ire loca:& scrobibus superabit terra repletis:
Spissus ager:glebas cũctantes crassaq; terga
Expecta:& ualidis terram proscinde iuuẽcis:
Salsa autem tellus:& quæ perhibetur amara:
Frigibus infœlix:ea nec mansuescit arando
Nec baccho gẽus aut pomis sua noĩa seruat.
Tale dabit specimen tu spisso uimĩe quallos:
Collaq; prælorum fumosis deripe tectis.
Huc ager ille malus:dulcesq; a fontibus ũdæ
Ad plenũ calcent̃:aqua eluctabitur omnis
Scilicet & grandes ibunt per uimina guttæ.
At sapor indicium faciet manifestus:& ora
Tristia tentantum sensu torquebit amaro
Pinguis item quæ sit tellus hoc deniq; pacto
Discimus aut unq̃ manibus iactata fathiscit:

is.i.in frequẽtibus. Supra morem : Abundãter plus æquo. Isti autem uersus incomparabiles sunt tãtam habent sine perisologia aliqua repetitionem. Densa magis cereri:Bene addidit magis. Nã hoc uult ostendere quid ubi melius nascitur. Potest etenim frumẽtum in rara : & uinum in densa sed non fœliciter nasci. Locum capies: Eliges: ut Aut capere aut captas iam despectare uidentur. In solido: Ne ager sit concauus. Aptius uber erit:Aptior ubertas & fertilitas. Glebãs cunctantes : Validas: graues : & magnas ut Auidusque refringit cunctantem. Expecta : proba. Nec mansuescit arando: Dum arat ut alibi de arboribus:Ita exuerint siluestrem animum. Sua nomina: Propriam generositatem.Vt Et nos aliquod nomenque decus gessimus. Tale speciem:Talem probationem.Spisso uimine pro spissi uiminis. Prælorum : idest quallos per quos uinum defluit: qui & ipsi a colando dicti sunt Præla autem Trabes sunt: quibus uua iam calcata præmitur . Eluctabitur: Cum mora egredietur. Amaror : Amaritudo: & est sermo Lucretii & uera lectio. Nam multi Amaro legunt ut sit sensu amaro.

Præla

CHRI. Putre solum : Nam hoc facile se radicibus frumenti peruium prebet a radicibus aut omne alimentum accipit planta. Tardis:quoniam ponderosiora grana insunt. Silua : Hoc nostra tempestate usu compertum est cum inculta & siluosa nostri appennini iam coli cœpta sint In quibus ex singulis sextariis supra . xxv . reddidisse manifestum sit. Antiquas domos : Vtitur Ecbasi ut asperitatem præceptorum huiuscemodi festiuitate exilaret. Rorem: Rosmarinis appellatur græce uero dicitur Libanothis. Veseuo : Et Vesuuius & Vesulus & Veseuus dicitur iste mons Vesuuius igitur mons Campaniæ est:cui ab oriente Pompei sunt:nec procul est Neapolis:& Nola & Nuceria.De hoc scribit Stra.Hisce locis ĩcũbit mõs uesuuius amœnissimus habitatus agris: excepto cacumine:fructũ nullum ferẽtem.Sed cineres in prospectu habẽte & cauernosa antra saxis ignibus arrosis.Ergo plagã istam prioribus annis ardere solitam cõiecturis assequimur.Restrinctam autem esse cessante materia Quæ forte fertilitatis illius loci causa Extitit.Ex coctas eĩm Glebas pingue aliquid habere quod uerberiores fructus afferat.Est antlocus iste nobilitatus morte Plinii Nouocomensis. Nam dum ignium ex hoc mõte seatentiũ miraculum uisere cupiens ĩncautius naui accedit fauilla Cinere ac fauilla opressus neque ad uersantibus uentis remeare ualens:periit.Idẽ Basso poetæ euenisse dicunt. Montem autem hunc Vesuuium uterque Plinius & Suetonius de uiris illustribus : & Pompeius Strabo : & Eusebius de temporibus appellant. Est præterea Veseuus alpium mons: e cuius radicibus effluit Padus : sed de huius fertilitate nemo extat auctor. Nec Baccho genus. Eum saporem illi naturalis est. Non seruat ergo genus:quia degenerat. Specimen:cognitionem ab eo quod est specio uerbum ab usu remotum: sed sunt in usu composita ut aspicio: despicio : respicio & alia.

Vesuuius

Sed picis in morẽ ad digytos lẽtescit habẽdo
Humida maiores hærbas alit ipsaq; iusto
Lætior:ah nimiũ ne sit mihi fertilis illa
Neu se præualidam primis ostendat aristis:
Quæ grauis ẽ ipso tacitam se pondere ꝑdit:
Quæq; leuis prõptũ est oculis prædiscer̃ ni-
Et q̃sq̃s color:at sceleratũ exq̃rere frigus grã
Difficile est piceæ tantum taxiq; nocentes

SERVI. Habendo:dum habetur. Lẽtescit : cohæret. Iusto lætior:Vltra modum plusq̃ oportet. Ah nimium ne sit mihi fertilis illa:idest ne herbæ plusq̃ oportet crescentes spem adimant frumẽtorum. Vnde ait in primo : Luxuriem segetum tenera depascit in herba. Primis aristis:idest herbis surgẽtibus: quarum luxuries. Futuris frugibus nocet:quas culmi tenues ferre nõ possunt. Et q̃squis color: Vera lectio ẽ quisquis color. Nã male quidam & quiscuiq; legũt excludentes at ut sit. Et quiscuique color sceleratum exquirere frigus difficile est. Alii colos legũt ut exclusos fiat synalipha : & scandamus & quiscuique colat

Interdum:aut hederæ pandũt ueſtigia nigræ
His animaduerſis terram multo ãte meméto
Excoquer: & magnos ſcrobibus cũcidre mon
Ante ſupinatas aqloni oſtendere glebas tes
Q uã lætũ infodias uitis genus.optima putri
Arua ſolo.id uenti curant gelidæque pruinæ.
Et labefacta mouens robuſtus iuge ra foſſor.
At ſi quos haud ulla uiros uigilantia fugit:
Ante locũ ſimilẽ exquirũt:ubi prima paret
Arboribus ſeges: & quo mox digeſta feratur:
Mutata ignorent ſubito ne ſemina matrem:
Q uin etiam cæli regionẽ in cortice ſignant.
Vt quo quæq; modo ſteterit:q̃ parte calores
Auſtrinos tulerit:quæ terga obuerterit axi:
Reſtituant:adeo in teneris cõſueſcer̃ multũ ẽ.
Collibus:an plano melius ſit ponere uites
Q uære prius:ſi pĩguis agros mactaber̃ cãpi
Denſa ſere:in dẽſo nõ ſegnior ubere bacchus.
Sin tumulis accliue ſolũ colleſq; ſupinos:
Indulge ordinibus:nec ſecius omnis in ũguẽ
Arboribus poſitis ſecto uia li mite quadret:
Vt ſæpe ingenti bello cũ longa cohortes
Explicuit legio:& cãpo ſtetit agmen aperto
Directæque acies:& late fluctuat omnis
Aere renitenti tellus:nec dũ horrida miſcẽt
Prælia:ſed dubius mediis mars erat in armis.
Omnia ſint paribꝰ numeris dimenſa uiarũ
Nõ animũ modo uiti paſcat ꝓſpectus inanẽ
Sed qa non aliter uires dabit omnibꝰ æqs
Terra:nec inuacuũ poterunt ſe extẽder̃ rami.

ſceleratum ut ſit quemadmodum: Inter ſe coiiſſe ui ros & decernere ferro:quo non procedit.Tũc enĩ r i s mutat̃ cũ longa opus ẽ ſyllaba ut labor labos: honor & honos.Hic autẽ non ſolũ longam facit ſyllabã: ſed etiã excludit̃ s cum ſuperiori uocali:unde legendum ẽ & qſquis color.Quod nec obſcuritatum affert: nec fidẽ derogat lectiõi. Sceleratum:Nocẽs oĩa exurẽs.

Hederæ Hederæ pãdũt ueſtigia nigræ: Hederæ indicant fri gus:nam ueſtigia ĩditia dicit Nigræ aũt dicit ad alba rũ diſcretiõem:ut Hedera formoſior alba. His aiad uerſis.i.agri qualitate depræhenſa. Terrã multo an te memento excoquere : Hoc dicit non eſſe eo anno ponendas uites:quo fodiunt̃ ſcrobes: ſed poſt ãnum ut calore & frigore: & labore ruſtici poſſit terra pu treſieri. Infodias:Obruas. Et labefacta moues: Hy pallage moues & labefacies. Ante locũ ſimilẽ exqui runt:Dicit in trãſlatione arboꝝ ſimilem terrã eſſe re quirẽdã. Arboribus ſeges:Quia de ſemiario loquit̃ arboꝝ:bene ſegetẽ appellauit. Digeſta:Ordinata:ut Digerit ĩ numerum. Matrem:Terrã:ut Antiquam exquirite matrem. Quæ terra obuerteret axi : Se ptẽtrioni.Nam græce αποξα dicit̃. Collibus in pla no:At qui ſupra ait Deniq; aptos bacchus amat col les:ſed etiã in uallibus poni poſſe uites ſupius indica uit:ut Hic tibi ꝑualidas olĩ multoq; fluentes Sufficiet baccho uites.Vnde modo utrũq; complectit̃:& dicit queãdmodũ ĩ colle uites ponere d̃beamus. Metabe

metor re:Eliges & lõge alia ſignificatio ẽ metor metaris:un de Lucanus:Heſpios audax ueniã metator ĩ agros:&

Metior alia metior metiris.Illud.n.metatus ſũ:hoc mẽſus ſũ facit. Denſa:Pro denſe:ut Et pede terrã crebra ferit: ꝑ crebro. Indulge ordinibus.i.da opam:& ordies ef fice largiores.Nã de plão ait denſa ſere. In unguem: Ad perfectionem & eſt trãſlatio a marmorariis : qui iuncturas unguibus ꝓbãt.Horatius. Ad unguem fa ctus homo. Arboribus poſitis : Vitibus ordinatis. Secto:Ducto.Vnde & ſectæ philoſophorum dicũ tur.i.ductus. Quadret:Cõſentiat:cõgruat.Tranſla tio a quadris lapidibus:qui ſibi bene conueniũt. Flu ctuat:ſplendet. Numeris : ordinationibus. Vti paſ cat:delectet.Vt atq; animum pictura paſcit inani.

CHRI. Ah nimiũ ne ſit:Oratio pathetica quæ ut plurimũ impfecta ꝓfert̃:aut ex indignatiõe:ut Quos ego. Aut ex dolore:ut Ah ne te frigora lædãt.Ah tibi.n.t.g.ſ.a.p.Ergo & ex dolore pathetica ẽ oratio.Itaq; ſubitelli

Picea gendũ ẽ uereor. Taxiq;.n.De hac arbore ĩ ſupioribus dictũ ẽ. Piceæ:arbor unde ẽ pix.Hæc ĩ frigidis monti bus orit̃:feralis arbor & funeri inditio ad fores poſita:gẽmã cãdidã gerit:& Thuri ita ſimilem ut admixta di

Hedera noſci nequeat.Aſia picem ĩdicam ꝓbat:Græcia piericam:Virgi.naritiã. Hederæ nigræ: Hedera iam dicit̃ in Aſia naſci:negauerat Theophraſtus:nec ĩ India niſi in mõte Mero Harpalus ut ĩ Medis ſereret fruſtra multis modis laborauit.Alexãder auctor ex India ob raritatẽ corõato exercitu rediit exemplo Bacchi. Inimica arbor ſatis omnibus frigori ſerpẽtũ gratiſſima.Vt miꝝ ſit ĩ ullo honore haberi.Mas iuenit̃ & fœmina.Mas maior corpore & filio duriore & pinguiore:flore ad purpurã accedẽte.Vtriuſq; aũt flos ſimilis ẽ roſæ ſilueſtri niſi q̃ caret odore herbaꝝ.Teſte Plinio ſpẽs tres ſunt:cãdida:nigra :& elix.Hæ ſpẽs ĩ alias diuidunt̃.Nã alia tãtũ fru ctu cãdida:alia & folio.Fructũ uero cãdidũ ferentiũ aliis dẽſus acius & grãdior racemus ĩ orbẽ circũacti q uo cant̃ corymbi.Aliis mĩor acius ſpſiorq; racemus.Simili mõ ĩ nigra:alii ſemẽ nigꝝ:alii croceũ:ex his mĩus ni gra folia habentẽ qdã nyſiã:alii bacchiã dicũt maximis exiſtẽtibus iter nigras corymbis.Apud græcos qdã hu ius duo genera faciũt a colore acioꝝ erythranũ.i.rubris acinis & chryſocarpũ.i.aureis Elicis tria genera herba cea:altera cãdido folio:tertia uerſicolos q̃ thracia dr̃.Adoleſcit ĩ lõgitudĩe herbacea.Arbores aũt necat cãdida: oẽmq; ſuccũ auſert.Tãta enĩ craſſitudĩe auget̃ ut ipa arbor fiat.Eſt & frigẽs hedera q̃ ſine adminiculo ſtat: ob idq; uocata ciſos:cõtraq; q̃ nũq̃ niſi humi ſerpit thameciſos dr̃.Arabice uocat Aſſã ſiue Thalibech :ſimilis hed ræ:Similax dẽſis gẽiculta caulibus.Spĩoſa fruticoſa ramis folio hederaceo ꝑuo nõ ãguloſo emittit pãpios flor cãdido olẽte liliũ.Fert racemos labruſcæ mõ colore rubro.Infauſta oĩbus ſacris & corõis quoniã ſit lugubris uirgine eiuſdẽ nominis ꝓpter amorẽ pueri croci mutata in hunc fruticẽ.Eſt ſimilace fiũt codicilli Huius mate

tia auribus admota leuē somnū reddit. Si uas ex hedera fiat & uinū infundat̄ transmittit uinū aq̄ siq̄ fuerit ad mixta remanēte. Si lau℞ hedra terras uel cōtra ignis elicit. Mōtes: Saxa. Cōtra saxū ꝓ mōte auilōi Cuius fri gore recoquant̄. Lætum: uel fertile: ut Quid faciat lætas segetes. Vel qđ lætū reddant hominē: ut dicit̄ mors pallida & frigus iers. Iugera: ab eo qđ ē iuger. Sed & hoc iuge℞ ēt dicit̄. Arboribus seges: Semiaria appellāt ātiq loca ī qbus bene subactis dēse serāt̄ arbores q̄ deīde adultiores factæ: sed ad huc nouellæ p agg℞ deide ī or dinem & debitis interuallis digerant̄. Hanc igit̄ segetem appellat: & semina ipsas arbores nuncupat. Duo au tem præcipit primum ut uellēs e seminario plantā eam trāsferas ī terram similē & nō dissimilem ne ignorēt matrē. i. terram unde nutrimētum accepturæ sunt: quam ignorarēt si essent dissimiles illi ī qua satæ natæq; eēnt Secūdum ut partes arboris restēt urgētes ad eas partes cæli ad quas uergebāt ī seminario. In teneris con suescere multū ē. Sētētia ē color rhetoricus: q̄ extēdit̄ ad oīa ī quibus ē aliqua aīa aut rōnalis aut sensitiua: aut uegetatiua. In his enim ipa a teneris annis consuetudo alteram pene naturam facit. Indulge ordinibus: Vt certo spatio inter se distent ut telus quæ minus suc/ cis habet non habeat densiora quam alere possit.

Semīaria

Forsitā & scrobibus quæ sint fastigia quæras.
Ausim uel tenui uitē committere sulco.
Altius ac penitus terræ defigitur arbor
Aesculus in primis quæ quātū uertice ad auras
Aetherias: tantū radice in tartara tendit
Ergo nō hyemes illā: nō flabra neq; hymbres
Conuellunt: immota manet multosq; p ānos
Multa uirum uoluens durando sæcula uicit.
Tum fortes late ramos & brachia tendens
Huc illuc media ipsa ingentem sustinet ūbrā
Neue tibi ad solem uergant uineta cadētem:
Neue inter uites coryllum sere: neue flagella
Sūma pete: aut sūma defrīge ex arbore plātas
Tantus amor terræ: neu ferro læde retuso
Semina neue oleæ sylustres insere truncos:
Nam sæpe incautis pastoribus excidit ignis:
Qui furtim pigui primū sub cortice tectus
Robora comprendit: frondesq; elapsus ī altas
Ingentem cælo sonitum dedit: inde secutus
Per ramos uictor: perq; alta cacumia regnat.
Et totum iuoluit flammis nemus: & ruit atrā
Ad cælum picea crassus caligine nubem.
Præsertim si tempestas a uertice syluis
Incubuit: glomeratque ferens icēdia uentus.
Hoc ubi: non astirpe ualent: cæsæque reuerti
Possunt: atque ima similes reuirescere terra.
Infœlix superat foliis oleaster amaris
Nec tibi tam prudens quisq̄ psuadeat auctor
Tellurem borea rigidam spirante mouere.
Rura gelu tūc claudit hyems nec semīe iacto
Concretam patitur radicem affigere terræ.
Optima uinetis satio: est cum uere rubenti
Candida uenit auis longis inuisa colubris:
Prima uel auctūni sub frigora cū rapidus sol
Nūdū hyemē contingit eqs iā præterit æstas:
Ver adeo frondi nemorum uer utile syluis:
Vere tument terræ: & genitalia semia poscūt:

SERVI. Forsitā & scrobibus quæ sint fastigia quæras: Vt etiam supra diximus: Scrobes masculini sunt generis. Nam & Cicero in Oeconomicis sic dicit. & Plautus ait: Sexagenos Scrobes. Minor autem est Lucani Gracchi auctoritas. Nam Lucanus ait: Exi/ gua posuit Scrobe. Gracchus: Abūde fossa Scrobis ē: quod exemplum in Terentiano est. Quæ sint fa/ stigia quæras: Fastigium & summæ & infimæ par/ tis possumus dicere Sicut altum & mare & cælum dicimus. Hinc est Cælumque profundum. cum & puteus sit profundus. Ausim: Ausus sim: uel au/ debo. Sulco: idest fossa. Aesculus in primis: Ar/ bor est glandifera: quæ licet ab esu habeat deriua/ tionem tamen per æ scribitur: sicut & cælatum qđ est participium licet a celo celas sit dictum. Flabra Hoc nomen tantum pluralem recipit numerum: ab eo uero quod Flamina flamen possumus accipere: licet sit uitandum propter aliam significationem Nā dicitur flamen dialis: flamen martialis. Neue inter uites corylum sere: Radices enim eius nocent uiti/ bus. Neue flagella summa pete: Flagella dicuntur summæ arborum partes: ab eo quod uentorum cre bros sustinent flatus. Tantus amor terræ idest sic di/ ligenter a rusticis ager est colendus. Ferro retuso: Obtuso quo uites quasantur potius q̄ putantur. Ne ue olæ siluestres: Non q; non prosit: sed ut etiam ipe dicit propter casum incendi. Incautis pastoribus: Negligentibus: & circa alia occupatis. Ruit atra nu/ bem. Egerit & emittit: & ruere facit Nam modo rui it actiuam habet significationem. Auertice: ab aqui lone: Vt Hic uertex nobis semper sublimis. Ferens: Flans: ut fieret uento mora nequa ferenti. Hoc ubi: Subaudi contigerit. Infœlix: infœcundus & sterilis. Superat: superest: ut Quid puer ascanius Superat ne. Nec tibi tam prudens: Dicit quo tempore ui tes sunt ponendæ. Et probat tolerabilius auctun/ no: melius uerno Nam dicturus: Ver adeo frondi nemorum: Ver utile siluis. Concretam radicem: Ante enim quasi gutta quædam ex terra & humo/ re procreatur: Quæ postea tenditur in radicem. Verre rubenti: Floribus splendido. Candida auis: Iuuena. Serpente Ciconia pullos pascit. Vere tu/ ment terræ: Asper simpliciter accipit: ut terræ no/ minatiuus pluralis numeri sit quæ dicuntur uerno tumere: & semina poscere. Donatus uero terræ ge/ nitiuum uult eē singularem: ut sit sensus mutata di/ stinctione Veræ tumēt siluæ. s. a superioribus terræ: & gēitalia semina requirunt terrarū. Sed melius As/

Fastigium

Aesculus

flagella

Genitalia — perum sequimur:ut genitalia semina:quæ nos iacimus itelligamus:non quæ siluæ ex terra suscipiunt.Genitalia autem dicimus semina:quibus aliquid procreatur: & gignitur. Tument: Suspenduntur.

Fastigium — CHRI Fastigia:Nomen mẽsuræ est fastigium medium & ad infera ut in hoc loco:& ad supera:ut Sũmi ad fastigia tecti.Sed & id quod erigitur supra ædificiorum culmen ornatus gratia:& a tota latitudine surgere incipiens paulatim tollitur in acumen:quod uulgus frontispicũ uocat.Hinc illam formam in quacunq; re fastigiũ dixer̃. Hic Pli.folia fastigiata dixit. Aesculus:In dſcribẽda hac arbore isistit ut huiuscemõi uarietate iocũdius reddat poema. Media ipa:Stipitẽ itelligit qđ i medio ramorũ positus ẽ. Cadẽtẽ: Occidentalẽ. Semia:

Semia — tenellas plãtas. Semie iacto:Imposito malleolo. Nã semẽ nõ solũ de granis segetũ siue pomorũ dicimus:sed etiã de uirgultis unde arbores serũt & ipas nouellas arbores q̃ e semiario trãserũt: semia appellãt. Vere tumẽt.q.d.facile cõcipiũt ex natura sua calida & hũida.

Tum pater oĩpotens fœcundis ĩbribus æther
Coniugis in gremiũ lætæ descendit:& omnes
Magnus alit magno cõmixtus corpore fœtus.
Auia tunc resonant auibus uirgulta cãoris:
Et uenerem certis repetunt armenta diebus.
Parturit almus ager:zephyriq; tepẽtibꝫ auris
Laxant arua sinus: supat tener oĩbus humor
Inque nouos soles audent se gramina tuto
Creder̃:nec metuit surgẽtes pãpinus austros:
Aut actum cælo magnis aquilonibus imbrẽ.
Sed trudit gẽmas:& frondes expli cat omnis.
Non alios prima crescentis origine mundi
Illuxisse dies:alium ue habuisse tenorem
Crediderĩ:uer illud erat:uer magnus agebat
Orbis:& hibernis parcebant fratribus euri.
Cum primũ lucẽ pecudes hausere:uirumq;
Ferrea progenies durum caput extulit aruis.
Immissæque feræ siluis:& sydera cælo:
Nec res hunc teneræ possent perferre laborẽ
Si non tanta quies iter frigusque caloreque
Iret & exciperet cæli indulgentia terras.
Q d̃ supest q̃cunq; premes uirgulta p agros
Spge fimo piugi.& multa mẽor occule terra
Aut lapidẽ bibulũ:aut squallẽtis isođ cõchas:
Inter enim labentur aquæ:tenuisque subibit
Halitus atque animos tollent sata:iãque repti
Q ui saxo super atque ingentis põdere testæ
Vrgerent:hoc effusos munimen ad imbres:
Hoc ubi hiulca siti findit canis æstifer arua
Seminibus positis superest deducere terram
Sæpius ad capita:& duros iactare bidentes
Aut presso exercere solum sub uomer̃.& ipsa
Flectere luctãtes inter uineta iuuencos.
Tum leues calamos:& rasæ hastilia uirgæ
Fraxineasq; aptare sudes:furcasque bicornes.
Viribus eniti quarum:& contẽnere uentos
Assuescant:summasq; seq tabulata p ulmos:
Ac dum prima nouis adolescit frondibꝫ ætas

SERVI. Tum pater omnipotens: Interdum pro aere Iuno: pro æthere Iuppiter accipitur.Aliquotiẽs & pro aere pro æthere Iuppiter: Iuno uero Pro terra & aqua ponitur:sicut hoc loco itelligimus Nã æther non habet pluuias. Vnde Iouem pro æthere accipimus cui attribuuntur aer & æther: quæ duo mixto terræ & humori uniuersa procreãt.Dicit autem uerno tempore esse pluuias: quibus cuncta nascuntur: unde & fœcundis imbribus dixit: quibus terra fœcundatur. Commixtus corpore: Pro corpori: ut Hæret pede pes. Item alibi & magno se corpore miscet.Licet possimus acciper̃ mixtus terræ magno suo corpore idest æthere. Certis diebus: Statutis legitimis a natura arcana quadam ratione dispositis ut tractat. Lucretius qui dicit rationem hanc æthereo calore descendere. Almus ager: Ab eo q; nos alat.

Zephyri:Fauoni: Alibi zephyro putris se gleba resoluit. Horatius:Soluitur aeris hyems grata uice ueris & fauoni. Nouos soles: Vernales dies. Nec metuit surgentes pãpinus austros: Varia dicit: nam supra ait: Audent se gramina committere. Trudit gemmas: Propellit: effudit in folia. Non alios prima: Hoc secundum licentiam poeticam dixit Nam falsum est Constat enim post factum mundum ex qualitate cursus solii tempora esse diuisa. Tenorẽ: Ductum. Ver illud erat: Absoluta locutio: quicqd illud fuit:uer fuit. Hibernis: Asperis: sæuis. Ferrea progenies: Procreata ex lapidibus ad laborem. Alibi Vnde homines nati durum genus. Immissæque feræ siluis:Hunc ordinem ꝑpter arcadas tenuit:qui se proselenos esse asserunt.i.ante lunam natos:quod & Cicero i fundaniana commemorat: & Statius q ait. Arcades astris lunaque priores. Laborem:Vel frigoris:uel caloris:Si non tanta quies iret. Tranquillitas: & est ueris diffinitio. Quod superest:Non quod deest. Sed quod sequitur. Premes: demerges: fodies.

Quacunque uirgulta:Siue de plantariis:siue de arboribus. Lapidem bibulum:qui arenarius uocatur.

Aut squallentes infode conchas:Cocleæ propter admittenda spiramina: nfodiunt̃.Lapis uero arenarius aut ꝑpter spiramia:aut propter hauriendum humorem.Si forte nimius fuerit. Squallentes: Sordidas. Animos tollent:Sument ex his rebus magnanimitatem. Iamque reperti: Scilicet sunt diligentiores. Effusos ad imbres: idest contra nimias pluuias.

Hiulca siti: Prænimiis caloribus scissa. Ad capita: silicet uitium positarum. Et duros iactare bidentes:Hoc ad cõminuendas pertinet glebas. Flectere luctãtes iuuẽcos.Cũ quedã moderatiõe ducere: ne tenera adhuc uirgulta cõcutiãt. Leuis calamos.i. nitidos. Et rasæ hastilia uirge:Præcipit & cãnas i uirgas

Parcendum teneris:& dum se lætus ad auras
Palmes agit laxis per purũ immissus habenis

radi oportere:ne uidelicet ex corticibus rubigo aduersa uitibus procreari possit. Tabulata sunt rami effusi ores: & in plana tendentes: non ad altiora crescentes. Per purum: idest per aerem.

Tabulata

CHRI. Tum pater: Iouẽ multis mõis ĩtelligi suo loco demõstrauimus. Modo. n. Iouẽ stellã illã salutarẽ: q̃ ĩ ordine secũda ẽ mõ ꝓ aĩa mũdi. Sæpissime aũt ꝓ ipo sũmo deo quo oĩa sunt ĩtelligimus. Nõ nunq̃ uim ipam duoꝝ supioꝝ elemẽtoꝝ quæ actiua est p Iouẽ exprimimus: q̃ dum agit ĩ hæc duo ĩferiora ad generationẽ & corruptionẽ eoꝝ q̃ assiduo mutanť omnino facit. Iunonẽ uero ipsa duo inferiora elemẽta aquã terramq; ĩtellexerũt physici: q̃ passiua nũcupat. Vnde quoniã piter ad gignẽdũ cõcurrũt fratrẽ ac sororẽ dixerũt: quoniã uero illa agũt: hæc patiunť: Iouẽ maritũ quoniã masculinã agẽtẽq; Iunonẽ uxorẽ quoniã fœmineã patientẽq; uĩ obtĩet: appellarũt. Verno igr̃ tpe pp maximã elemẽtoꝝ cõtempẽratiã cũ iã calor ĩ humidũ agere ĩcipiat: recta tẽperie dicimus Iouẽ actiuã uĩ fœcũdis ĩbribus. i. gẽitiuo humore descẽdere ĩ gremiũ Iunonis. i. terræ q̃ agentẽ uim tãq̃ fœmĩa uirile semẽ accipit. Late: passim. Auia: ex illa. n. contẽperie caloris ĩ humidũ excitať natura ita ducẽte desideriũ ad ꝓcreãdũ: ex quo dsiderio & aues suauiter queruntť: & aĩalia cũcta salire & inire cupiũt: & ĩ terra ipa plãte ĩ qbus nõ ẽ sensitiua sed uegetatiua uis pturiũt. Venerẽ: sic dictã uel q; ĩ oĩa uẽiat ut ĩferius. Omne adeo gẽus ĩ terris hoĩumq; feraꝝ. Et. g. æ. p. p. q. u. ĩ furias ignẽq; ruunt amor oĩbus idẽ. Certis. d. uernali tpe qđ singulis ãnis statuto tẽpore redit: uel qa certo quodã tpe & non omni fœmina marẽ expetit: exceptis ut ait Aristo. muliere & eq̃: q̃ omni tẽpore etiã fœtæ cõcubitũ expetũt. Itẽ iis q̃ supfœtãt. i. q̃ adhuc pgnantes aliũ fœtum cõcipiunt ut lepores. Almus: qa suis fructibus nos alat. Zephyri: uenti sunt occidẽtales: qui uere flantes sua cõtemperãtia caloris & humoris terrã ad uarios cõceptus aptam reddũt. Dicunť au tẽ ab eo qđ ẽ ζέω. i. ferueo: qa illis terræ cõcalescentes grauidæ reddunť. Laxãt: quod caloris ẽ ut frigoris cõdensare. Supat: abũde est qđ nõ ita ĩ reliqs ãni tẽporibus accidit. Tener: quasi nouellus ꝓpter ãni prĩcipiũ: & q facile ad qđ uis gingẽdũ uerti possit. Nouos: renouatos pp principiũ ãni. Sed trudit gẽmas &. f. ex. o. aliaꝝ ab altero ẽ. Primo. n. turgẽt oculi ĩ ramis: & hæ gẽmæ dicunť: ꝓdeũt frõdes. Nõ alios: uerisimile uideť principium mũdi a uere fuisse. Et secũdũ Macrobiũ ĩcipiẽte die illo q primũ omniũ illuxit: q ĩđo iure natalis mũdi uocať fuit aries ĩ medio cæli: & quia mediũ cælũ quasi mũdi uertex est: iccirco aries ut mundi caput ĩ exordio lucis apparuit. Sed de hoc dictum est in alio loco.

zephyri

Ipsa acie falcis nondum tentanda: sed uncis
Carpendæ manibus frondes ĩterque legẽdæ
Inde ubi iam ualidis amplexæ stirpibꝫ ulmos
Exierint: tum stringe comas: tũ brachia tõde
Ante reformidant ferrum: tum denique dura
Exerce imperia: & ramos compesce fluentes.
Texende sepes etiã: & pecus omne tenẽdũ est
Præcipue dũ frõs tenera: imprudẽsq; laboꝝ:
Cui super indignas hyemes: solẽque potẽtẽ
Siluestres uri assidue capreæque sequaces
Illudunt: pascuntur oues: auidæque iuuencæ
Frigora nec tantum cana concreta pruina:
Aut grauis incubens scopulis arẽtibus æstas
Quatum illi nocuer greges: duriq; uenenũ:
Dentis. & admorso signata in stirpe cicatrix.
Non aliã ob culpã baccho caper omnibꝫ aris
Cæditur: & ueteres ineunt proscænia ludi:
Præmiaque ingentes pagos: & compita circũ
Thesidæ posuere: atque inter pocula læti
Mollibus in pratis unctos saliere per utres:
Nec non ausonii: troia gens missa coloni
Versibus incomptis ludunt: risuq; soluto
Oraque corticibus sumunt horrẽda cauatis.
Et te bacche uocant per carmina læta. tibique
Oscilla ex alta suspendunt molia pinu:

SERVI. Ipsa acie facilis nondum tentanda: si acies legerimus: hic erit sensus: Teneris ad huc uitibus nõdum est falcis acies necessaria. Si acie subaudimus uirgulta: ut sit ipsa uirgulta nondum falcis acie tentãda sunt. Stirpibus: solidioribus palmitibus: idest trũcis. Texendæ sepes etiam: alii hic distinguunt: alii separant. Texendæ sepes: etiam & pecus omne tenendum. Dum frondis tenera: uera lectio est frondis. Lucretius: frondiferasq; domos auium. Hodie uero & a fronte & a fronde unus est nominatiuus frons: ut frons frontis & frons frondis: sicut & lens a lente: & a lende capitis breuiore pediculo. Indignas autem hyemes: sæuas. Solem potentem ĩtolerabilem: grauem. Siluestres uri: Boues agrestes qui in pirenæo nascunť monte posito inter gallias & hispanias Sunt autem exceptis elephantis maiores cæteris animalibꝫ dicti uiri ἀπὸ τῶν ὀρῶν. i. a mõtibus. Capreæq; sequaces: psecutrices: ut Maleæq; sequacibus undis. Incumbens scopulis. i. etiam saxa calore penetrans. Admorso: participium ẽ: ac si diceret abroso. Non aliam ob culpam: uictimæ numinibus aut per similitudinem: aut per contrarietatem imolanť: per similitudinem ut nigrum pecus Plutoni: per contrarietatem ut porca quæ obest frugibus Cereri: & cap qui obest uitibus Libero. Item capra Aesculapio qui est deus salutis cum capra nunq̃ sine febre sit. Aris autẽ omnibus: nõ sine causa dixit. Nam cum numinibus cæteris uariæ pro qualitate regionum sacrificeť: ut. Veneri Paphiæ tantum de thure: Vnde est Haud equidem tali me dignor honore. Genitrici: uero Veneri idest. Romanæ etiam de uictimis libero ubique caper imolatur. Veteres ineunt proscænia ludi. Primi ludi: Theatrales ex liberalibus nati sũt: iđo ueteres ait. Proscænia autem sunt pulpita ãte scænam:

Proscænia

in quibus ludicra exercent̃. Præmiaq; ingentis:ideſt per quadriuia:quæ compita appellant̃ ab eo quod mul
Pagãi tæ uiæ ĩ unam cõfluant: & uillas q̃ pagi ἀπὸ τῶν πηγῶν.i.a fontibus circa quos uillæ conſueuerãt condi.un-
de & pagani dicti ſunt quaſi ex uno fonte potãtes. Compita:unde ludi compitalitii. Theſidæ: athẽſenſes:q
primi ludos ĩſtituere liberales. Mollibus ĩpratis:unctos Vel oleo uel lixiuia.In pratis aũt ideo ne læderent̃ ca
dẽtes.Vtres uero fiebãt ad ĩſultationẽ etiã motuoꝝ corpoꝝ:ne qd ex eis eſſet qđ nõ ſentiret iniuriã. Salieṙ :ſe
cundũ artẽ dixit.Nã antiqui ſalio ſaliui dicebãt:nũc aũt & ſalui:Vnde dicit Cicero ĩ Miloniana. Cũ hic de rhe
da reiecta penula deſiluiſſet:ſic etiã ab eo quod ẽ cano nõ cecini:ſed canui dicebãt.Vnde Saluſti.Cornua occa-
nuerũt. Nec nõ auſonii troia gens.i.etiã romãi hos ludos celebrant & canũt.Nã hoc eſt uerſibus ĩcomptis lu-
dunt.i.carminibus ſaturnio metro cõpoſitis:quod ad rhythmũ Solũ uulgares cõponere conſueuerũt.Hora.
Libertaſq; recurrentes accepta per ãnos luſit amabiliter. Riſu'q; ſolito.i.cachĩno. Oraq; corticibus ſumunt:
quia neceſſe erat ꝓ rõne ſacroꝝ aliqua ludrica & turpia fieri: qbus poſſet populo riſus moueri q ea exercebãt
pp uerecũdiæ remediũ hoc adhibuerũt:ut pſonas factas de arboꝝ corticibus ſumerẽt:ne agnoſcerẽt̃. Et te-
bacche uocãt:Hymnos in tuũ honorẽ canũt. Tibiq; oſcilla mollia:pẽſilia:ut pilẽtius matres ĩ mollibus Oſcil
loꝝ aũt uariæ ſunt opiniones.Nã alii hanc aſſerũt fabulã.Icarus atheniẽſis pater Erigões cum acceptũ a Libe-
ro patre uinũ mortalibus ĩdicaret:occiſus eſt a ruſticis:q cũ plus æquo potaſſẽt & iebrietati uenenũ ſe accepiſ
ſe crediderãt:huius canis ẽ reuerſus ad Erigonẽ filiã:q̃ cũ eius comitata ueſtigia pueniſſet a pr̃is cadauer: laqo
uitã finiuit.Hæc deoꝝ uolũtate ĩter aſtra relata ẽ:quã uirginẽ uocãt.Cãis ẽ ĩter ille ſydera collocatus.Sed poſt
aliquãtũ tẽpus atheniẽſibus morbus ĩmiſſus ẽ talis:ut eoꝝ uirgíes quodã furore ad laqueũ cõpellerẽt. Reſpõ
ditq; oraculũ ſedari poſſe illã peſtilentiã:ſi Erigones & Icari cadauera requirerent̃:q̃ cũ diu quæſita nuſquam
ĩuenirent̃:ad oſtẽdendã deuotionẽ ſuã atheniẽſes:ut etiã ĩ alieno ea q̃rere uiderent̃ elemẽto:ſuſpẽderũt de ar-
boribus funẽ:ad quẽ ſe tenẽtes hoíes hac atq; illac agitabant̃:ut etiã q̃ſi in aere illoꝝ cadauera q̃rere uiderent̃.
Sed cũ íde pleriq; caderẽt:inuentũ eſt ut formas:uel pſonas ad oris ſui ſimilitudinẽ facerent:& eas ꝓ ſe ſuſpen
derent:& mouerẽt:unde & oſcilla dicta ſunt ab eo quod ĩ iis cillerent̃.i.mouerent̃ ora.Nam cillere eſt moue-
re.Vnde & furcillæ dictæ ſunt:quibus frumenta cillent̃.Alii dicunt oſcilla eſſe mẽbra uirilia de floribus facta
quæ ſuſpẽdebant̃ p ĩtercolũnia: ita ut in ea homines acceptis clauſis perſonis ĩpingerent̃:& ea ore cillerent.i.
mouerẽt ad riſum populo cõmouẽdũ.Et hoc ĩ Orpheo lectũ ẽ.Prudẽtioribus tamẽ aliud placet : q dicunt ſa
cra Liberi pr̃is ad purgationẽ aíæ ptinere.Oís autẽ purgatio aut p aq̃s:aut p ignẽ fit aut p aerẽ:ſicut ĩ ſexto:ait:
Aliæ pãdunt̃ ĩanes Suſpẽſæ ad uentos:alii ſubgurgite uaſto Infectum eluit̃ ſcelus:aut exurit̃ igni. Vt nũc per
oſcilla genus purgatiõis:quod maximum eſt intelligamus.Nam primum aquæ ſecũdum ignis.Tertiũ aeris.
CHRI. Interq; legẽdæ:Vt rariora oía ſint ĩ arbore quo ſol facilius per oía penetret quod ĩterlucare & ĩſola
re dicunt q de ruſtica ſcribunt. Vri:Soli.ait ubi poſt ſcythas Germãia incipit eſſe Veſontes qui boues feris ſi-
miles:eſſe idem uros quos imperitum uulgus uocat bubulos: cũ bubali pene ad cerui nam faciẽ ĩ Aphrica ge
nerent̃:ſed utis taurina cornua eſſe:quæ in tãtũ modũ protendunt̃:ut inter regias menſas potuũ gerula fiãt.
Tra-goedia Et ueteres ineunt.p.lu.initium tragœdiæ ſignificat quod a rebus diuinis eſt inchoatum: quibus pro fructi-
bus uota ſoluẽtibus opabant̃ antiq.Namq; ĩcenſis iã altaribus & admoto hyrco id carmẽ qđ ſacer chorus Li-
bero pr̃i reddẽbat tragœdia dicebat̃:hoc ẽ ab hyrco uineaꝝ hoſte & a cãtu ut refert Dõatus. Vel q uter ex eius
pelle uini plẽus ſolẽne pmiũ cãtoribus fuerat ut ĩ hoc loco oſtẽdit Vir.uel qđ hyrco dõabat̃ eius carminis poe-
ta Veteres ludos dixit qa uetuſtiſſimis tẽporibus ab atheniẽſibus repti fuerũt. Proſcẽia:dicius ut ꝓpilea: Eſt
Scæne ãt ꝓſcæniũ pulpitũ ante ſcænã.Scænaꝝ ãt genera tria ſunt.Tragicæ formãt̃ colũnis & faſtigiis & ſignis regali
bus:Comicæ ædificoꝝ priuatoꝝ habẽt ſpetiẽ.Satyricæ arboribus ſpelũcis & mõtibus ornãt̃.Ob aliã culpã q̃
q uitibus noceat. Pagos & cõpita.i.circa cõpita pagoꝝ.Nã uetuſto tpe atheniẽſes nõdũ ĩtra urbẽ coacti ſed p
pagos diſpſi cõſtructis aris hos ludos exercebãt̃. Cauatis: cõcauis:& ĩ formã pſonaꝝ r̃curuatis. Oſcilla:hæc
a Seruio exponunt̃:Cæteꝝ Herodo.ſcribit ægyptios ſimilia græcis ſacra:Baccho facere ĩ qbus mulieres cubi
tales ſtatuas q̃s phallos uocãt circũderũt.Hæ penẽ maiorẽ reliquo corpore habẽt : illũq; ſolũ mouẽt Aliæ aũt
mulieres phallos ſequunt̃ Dyoniſiũ canẽtes.Et Varro teſte Auguſtio Libeꝝ eſſe dictũ uult a liberamẽto qđ
mares ĩ coeũdo p eius beneficiũ emiſſis ſeminibus liberẽt̃.Hoc idẽ ĩ fœminis agere Liberã quã Venerẽ putãt.
Et ob hoc Libero mẽbri uirilis liberæ muliebris formã ĩ tẽplis ponebãt.Ob eandẽ rẽ mulieres aiũt attributas
Libero:& uinũ pp libibinẽ cõcitãdã.Sicq; bacchanalia cõcitant̃.Colebãt ergo auctore eodẽ Auguſtio ĩ eius ſa
cris uirilia.Et p dies feſtos hoc mẽbꝝ poſtellis poſitũ primũ ruṙ incõptis & uſq; ĩ urbẽ poſtea uectabãt.In op
pido uero Lauio uni Libero totus menſis tribuebat̃:cuius diebus flagitioſis uerbis utebat̃ donec illud mẽbꝝ
p foꝝ trãſuectũ ſuo ĩ loco qeſceret:cui honeſtiſſima materfamilias coronã ĩponebat.Hæc habui q̃ de huiuſce
oſcilla modi ſacris referrẽ.Oſcilla etiam ab ore diminutiuum eſſe uidet̃. Nam Columella oſcilla lupinorum dixit.

SERVI. Hinc.i.poſt hæc ſacra celebrata. Largo:
abũdãti & fertili. Ergo rite ſuũ baccho dice.ho.iu-
ſte igit̃ Liberi ſacra celebrabimus. Honeſtum:pul-
chꝝ. Carminibus patriis.i.romana lĩgua.Pleraq;.n.
ſacra ꝓ gentium qualitate:pleraq; ſecũdũ ſuũ ritum
coluntur. Nam hymni Libero apud græcos græca:
apud latinos latina uoce dicuntur.Hymni uero ma-
tris deum ubiq; propriam.i.græcam linguam requi
runt. Ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad aram : ſta-

Hinc omnis largo pubeſcit uinea fætu.
Complentur ualleſq; cauæ ſaltuſq; profundi:
Et quocũq; deus circum caput egit honeſtũ.
Ergo rite ſuum baccho dicemus honorem
Carminibus patriis:laceſq; & liba feremus.
Et ductus cornu ſta bit ſacer hyrcus ad aram:

Pinguiaque i uerubus torrebimus exta colurnis
Est etiam ille labor curandis uitibus alter
Cui nunq̃ exausti satis ẽ nãque oẽ quot ãnis:
Terq; quaterq; solũ scindẽdũ:glebaq; uersis
Aeternum frangenda bidentibus oẽ leuandũ
Frõd nemus:redit agricolis labor actus i orbẽ
Atque i se sua per uestigia uoluitur annus.
Ac iam olim seras posuit cum uinea frondes:
Frigidus & siluis aquilo decussit honorem:
Iam tum acer curas uenientem extẽdit i ãnũ
Rusticus & curuo saturni dente relictam
Persequtur uitem attondens.fingitq; putãdo.
Primus humũ fodito:prius deuecta cremato

bit:placebit tunc.n.est aptum sacrificium : cum animal dedicatum uictimæ patiens iuenit. Vnde Alibi sic ait. Et statuam ante aras aurata fronte iuuẽcum.i. placere faciam.Cõtra Lucãus:Discussa taurus ab ara. Nam improbãt aruspices hostiã quæ admota altaribus reluctatur.Sacer autem execrabilis.Vt Auri sacra fames. Verubus colubris.i.de corylo factis. Et hoc ꝓpterea qa sicut caper est inimicus uitibus: qui Libero imolatur:ita etiã eis nocent coryli. Vnde & supra ait:Neue inter uites corylũ sere. Est etiã ille labor: iã se paulatim tendit ad uitium uituperationem dicens & infinitum esse eaꝝ laborem: ut cui nunq̃ exhausti satis est:& incertũ fructum:ut Et iam maturis metuendus Iuppiter uuis.Et ipsum etiã fructũ pnitiosum: ut Bacchus & ad culpam causas dedit. Ex hausti:Ex austionis finitionis:quod quia asperum uisum est se ad figurã trãstulit dicens exhausti : ut Seruatissimus æqui pro æquitatis. Omne solum continẽs.s. uites

Aeternũ:semp & ꝑpetuo.Et absolute locutus est. Leuandũ:releuandũ:spoliandũ Omne autem nemus dicit & arboꝝ & uitiũ.Vnde paulo post dicturus est.Bis uitibus ingruit umbra. Redit agricolis labor actus in orbẽ.i.in anni circuitu labor se inuicẽ sequit̃ rusticoꝝ. Olim:Quandoq;:significat aũt finale tempus autumni. Seras frondes:sero cadentes.Tarde.n.spoliant̃ uites frondibus. Frigidus & siluis aquilo decussit honorem:Varronis hic uersus ẽ. Acer rusticus:nõ quilibet sed acer & diligens. Curas uenientem extendit: Quasi in tempore alieno premeditat̃ futurum laborẽ. Curuo saturni dente.i.falce quæ est in eius tutela.Nam Saturnus dicit̃ patri Cælo falce uirilia amputasse:quæ in mare cadentia Venerem creauerunt: quod ideo fingitur:quia nisi humor de cælo in terras descenderet:nihil crearet̃.Alii saturnum deum esse temporum dicunt: quæ sicut falx in se recurrunt.Alii uero dicunt Saturnum in progressu nihil nocere:cum retrogradus est esse periculosum ideoq; cum habere falcem in tutela:quod & ipsa proteñta nihil ualet.Retro uero acta:quicquid ei occurrit secat. Relictam.s.a se paulo ante desertam. Fingit:Compõit:ut Fingitq; premẽdo. Primus humum fodito:Idest ad laborem primũ te esse conuenit.Vltimũ ad fructus legendos.Vinũ enim factũ de uuis immaturis cito acescit Et in hoc loco est uitiũ uituparatio.quaꝝ fructus aut immaturi collecti depereũt:aut si eaꝝ fuit expectata maturitas:nihilominus pereunt.Nã dicturus est:Et iã maturis metuẽdus Iuppiter uuis.

CHRI. Hic:ab istis sacris.Et hortat̃ ad religionẽ quando tantũ ex sacris ꝓueniat cõmodum. Foetu:qcqd cõcipit̃ foetus appellat̃ siue ab animatis siue ab ianimatis ꝓueniat. Vnde & fœminas:& arbores quæ cõcepe rint fœtas dicimus.Hinc fœtura est.Hinc etiã fœnus quod pecuniæ fœtus sit. Et quocũq; deus circũ caput: ostẽdit qd nobis proueniat ex pſentia numinis.Cum qcquid circũspexerit fœtus uberes ꝓducat. Et tacite admonet nõ minorẽ circa sacra q̃ circa culturã agroꝝ habenda esse. Sacer:Execcrabilis. Pinguia:nam pingues decet esse hostias quæ sacrificant̃. Versis:nam capitibus bidentiũ & marraꝝ assiduo fiant glebas.i. in minutissima tritula terẽdo frangunt ex quo humescit soli supficies:& refrigescit:frigefactaq; uitẽ opaco frigore cõtra caloris ui munitã reddit. Nemus.i.opacitatẽ pãpiorũ quæ spẽm nemoris pbet.Est igit̃ iterlucãda uitis ut sol ad uuas maturãdas facilius penetet.Redit agricolis labor actus in orbem.Sententia est:Toto anno laborat̃ circa uites:quo quidem finito redit labor redeuntis anni. Per sua uestigia: Nam ita per duodecim zodiaci signa circumagit̃ sola quo annus est:ut nusquam ex suo trito cursu discedat. Dente curuo saturni: Falcem putatoriã intelligit:quam inuenisse Saturnũ ferunt.Vnde eius: simulachra illa insignit̃. Prosequit̃ uitem relictam.q.d.cõtinuat laborẽ ãni insequentis in uite:cuius pteriti anni culturã reliqrat. Fingit: Componit & in debitam formam reducit superuacanea amputãdo.

Foetus Fœnus

Sarmenta:& uallos primus sub tecta referto.
Postremus metito.bis uitibus ingruit ũbra.
Bis segetem densis obducunt sentibus herbæ
Durus uterque labor:laudato ingentia rura:
Exiguum colito:necnon & aspera rusci
Vimina per siluam & ripis fluuialis arundo
Cæditur:incultique exercet cura salicti.
Iam unctæ uites:iam falcẽ arbusta reponũt:
Iam canit extremos effœtus uinitor antes:
Sollicitanda tamẽ telus:puluisque mouẽdus.
Etiam maturis metuendus iuppiter uuis.

SERVI. Vallos primus sub tecta referto.i.uitiũ sustentacula:quæ nonnullis locis sub tecta portant̃:ne ibribus cito depereãt. Metito:Vindemiato. Bis uitibus ingruit umbra.s.& ipsius uitis & arboris q̃ amputãda est: ut dẽptis foliis sol admittat̃: quo possint uuæ maturescere. Bis segetẽ densis obducunt sentibus hærbæ Semel autũnali & semel uernali tẽpore.

Durus uterq; labor:& euellẽdaꝝ herbarum & secãdaꝝ frondium. Laudato: Ingentia rura exiguũ colito.Hoc etiam Cato i libris dicit ad filiũ de agricultura:quod idõ dictũ ẽ:uel qa maiores agros icultos rura dicebãt.i.siluas:& pascua.Agrũ uero dicebant eũ q̃ colit̃:ut itelligamus laudato igẽtes siluas: colito agꝝ miorẽ uel qd melius:qa ait i prio. Alternis idẽ tõsas cessare nouales. Et segnẽ patier̃ situ durescere cãpũ:

Contra non ulla est oleis cultura: neque illæ
Procuruam exspectãt falcem: rastrosq̃ tẽaces
Cum semel hæserunt aruis: aurasque tulerũt
Ipsa satis tellus cum dente recluditur unco:
Sufficit humorẽ: & grauidas cũ uomer̃ fruges
Hoc pinguem: & placidã paci nutritor oliuã
Poma quoque ut primũ trũcos sẽsere ualẽtes
Et uires habuere suas: ad sydera raptim
Vi ꝓpria nitũt: opisque haud ĩdigna nostræ.
Nec mĩus interea fœtu nemus oẽ grauescit
Sanguineisque inculta rubent auiaria baccis.

Ruscũ

quod fieri nõ potest nisi fuerint spatia maiora terarũ. Nam & Cato ut diximus & Cicero ĩ œconimicis ob hoc laudant p̃dia latifundia: uel q̃a: ut Donatus dicit: etiã nõ culta præstãt aliq̃d dominis. Rusci: ruscũ uirgultũ est unde uites ligantur: & cõmemorat labores q̃ licet circa alia: tamẽ ꝓ uitibus exercent̃. Incultiq̃ exercet cura salicti: q̃si cũ indignatiõe ait causa uitiũ cura nos etiã sponte nascentiũ rerũ fatigat. Iã falcẽ arbusta reponunt. i. iam putate sunt: nec falcẽ requirũt. Iam canit extremos effœtus uinitor ãtes: melius est effœtus legere q̃ effœtos ut quidã uolũt. Et antes alii extremos uinearũ ordĩes accipiũt. Alii maceries q̃bus uineta claudunt̃: q̃ maceriæ fiũt de assis. i. de siccis lapidibus unde & essæ tibiæ dicũt̃: q̃bus canit̃ sine chori uoce. Dicunt̃ aũt antes a lapidibus eminẽtioribus: qui ĩterponunt̃ ad maceriẽ sustẽtandã. Nã ꝓprie ãtes sunt eminẽtes lapides uel columnæ ultimæ: q̃bus fabrica sustinet̃: & antes appellãtur απο του αντισηκεην: ad quã etymologiã etiam extremos ordines uinearũ possumus trahere: qui ante stant. Hoc autem dicit: iã canit rusticus labore finito: tamẽ deesse nõ potest quod circa culturã uitium exercere adhuc debeat. Puluisq̃ mouẽdus: genus ipum culturæ pulueratio uocat̃: quo minutæ glebæ uitibus applicantur. Maturis metuendus Iuppiter uuis: Aer more suo: cuius uarietas laborẽ plerũq̃ decipit rusticorũ: & tacite uidet̃ admonere: q̃d in primo apte dixit: In primis uenerare deos: sacrificiis tẽpestates esse pellendas. Non ulla. i. nulla: Alii nõnulla legunt: idest aliq̃: nõ ut in uitibus nimia. Neq̃ ꝓcuruã expectãt falcẽ: Vt putent̃: q̃d tamẽ ad curuã ãniuersariã refert̃. Nam necesse ẽ licet tarde oliuã putari. Rastros: Ad fodiendũ scilicet. Negligẽtiã aũt ferunt oleæ cum iã cœperint esse ualẽtiores. Nã adhuc paruæ nimiam curã requirũt. Aurasq̃ tulerũt: ferre auras ꝓprie ẽ assuescere aeris uarietati: quæ obest rebus teneris. Ipsa satis tellus: hoc dicit aratũ oliuetũ & oleis ꝓdest: & exinde frumẽta gignunt̃. Sufficit homorẽ: scilicet cũ subministrat arboribus. Grauidas cum uomere fruges: cũ abundat. Nam hoc dicit subministrat fruges uomere. i. per uomerem. Ennius: Effundit uoces ꝓprio cum pectore sancto: idest ꝓprio pectore. Nam cum uacat. Vrbanus tamen sic accipit: Grauidas cum uomere: idest statim post aratiõem. Hoc: hac re Nutritor autem ꝓ nutriti posuit impatiui passiui futurũ pro p̃senti actiui. Et uires habuere su. quia tenera uirgulta solẽt religari ualidioribus fustibus: sicut supra ait de uitibus. Viribus eniti quarũ & cõtemnere uẽtos. Fœtũ nemus omne grauescit: fœtu utilitate. Nã oĩs utilitas fœtus ẽ. Illuc aũt tẽdit laus ista siluarũ. Vt & ꝓbet nõ mirũ esse si & poma & oliuæ sine cultura præbeantur: & crescat uituperatio uitium: in quas tantus impenditur labor.

Tibiæ esse

Antes

Auræ

Auiaria

Sarmẽta

Pali

Pedamenta

Vua

Vuidũ

Humidum

Virge sanguineæ

Auiaria: secreta nemora quæ aues frequentant. Baccas autem sanguineas accipimus poma siluestria.

CHRI. Sarmẽta: oĩa quæ supflua ex arboribus ãputamus sarmẽta dicũt̃. Vallos: ĩ masculĩo ge. palos dicimus. His. n. substẽtant̃ uites: & alio uocabulo dicunt̃ pedamẽta. Metito. i. uidemiato. Rusci: qui sentes alio nomine appellant̃. Nascunt̃ ubiq̃ ĩ agris & sepibus est aũt ad uitupatiõnẽ uitiũ q̃ nõ solum tẽpore maximo stodio colendæ sunt: Sed & multi fructices ꝓpter uites culunt̃. Pluuisq̃ mouẽdus: Quod dixerat paulo supra: Glebaq̃ uersis. Aeternũ frangẽda bidentibus. Vuis: Vua dicitur quasi uuida. Differt: aũt uuidũ ab humido. Vuidũ enim internũ habet humorem ut poma: Humidũ uero externum: ut dicimus tabulã humidam.

Auras tulerũt: Passe sunt aerẽ. s. & frigus & calorẽ ita ut iam assueuerint. Sanguineis bacchis: Nam fructices quidam sunt quas uirgas sanguineas nuncupant.

Tondentur cythisi: tædas silua alta ministrat.
Pascunturq̃ ignes nocturni: & lumina fũdũt
Et dubitãt homines serer̃ atque ĩpẽder̃ curas:
Quid maiora sequar? salices humilesq̃ geneſtæ
Aut illæ pecori frõdẽ: aut pastoribꝰ ũbrã
Sufficiunt: sepemque satis & pabula melli:
Et iuuat undantem buxo spectare cytorum
Naritiæque picis lucos: iuuat arua uidere
Nõ rastris hominũ nõnulli obnoxia curæ:
Ipsæ caucaseo steriles in uertice silue
Quas animosi euri assidue frãgãtq̃ ferũtq̃:
Dant alios aliæ fœtus: dant utile lignum
Nauigiis pinos. domibus cedrosq̃ cupresosq̃
Hic radios triuer̃ rotis hic tympana plaustris

Caucasus

SERVI. Tondentur cythisi: uirgulta a Cytho insula ubi abundant nominata. Aut illæ. s. salices & genestæ. Multi tamen & tiliæ legunt ut tria dixerit. s. salices: tilias & genestas. Vndantem buxo spectare cytorum: Montem Macedoniæ in quo abũdat buxus quæ mota uẽto æstus imitatur undarum. Nariciæ quæ picis: a loco in quo abundãt picæ. Nonnulli obnoxia curæ. Non debitricia: nihil labori nostro debẽtia. Ipsæ caucaseo: caucasus mons est Scythiæ positus hic pro quibuslibet asperimus montibus. Seriles autem dicit comparatione pomiferarum arborum.

Hinc: de siluis. s. Nam de cupresso aut de cedro nullus unq̃ efficit rotas aut radios. Triuer̃: tornauere cõposuere de torno. Tympana: tecta uehiculorum.

Pandas: curuas. Viminibus salices fœcundæ: legitur & fœcundæ frondibus ulmi. At myrtus ualidis hastilibus: alibi: Et pastoralem præfixa cuspide myrtum. Et bona bello cornus: apta est. n. etiam curnus hastilibus. Ityreos taxi torquentur in arcus: hoc ẽ in

Agricolæ:& pandas ratibus posuere carinas.
Viminibus salices fœcundæ:frõdibus ulmi.
At myrtus ualidis hastilibus:& bona bello
Cornus:& ityreos taxit torquentur in arcu.
Nec tiliæ leues:aut torno rasile buxum
Non formam accipiũt:ferroq; cauãtur acuto:
Nec nõ & torrentem undã leuis innatat alnus
Missa pado:nec nõ & apes examina condunt
Corticibusque cauis uitiosęque ilicis aluo.
Quid memorãdũ æq; baccheia dõa tulerũt
Bacchus & ad culpã causas dedit:ille furẽtes
Centauros lœto domuit:rhœtũq; pholumq;
Et magno hyleum lapytis cratere minantem.
O fortunatos nimiũ sua si bona norint.
Agricolas:qbus ipsa procul discordibꝰ armis
Fundit humo facilẽ uictum iustissima tellus.
Si nõ ingentem foribus domus alta superbis
Mane salutatum totis uomit ædibus undam.

similitudinẽ arcuũ ĩtyreoꝝ.Ityreos aũt dicit parthi/cos. Nec tiliæ leues:ordo ẽ nec nõ hoc est etiã. Missa pado:species ẽ pro genere. Vitiosæq; ilicis aluo: Cariose uult ãt probare ẽt putres arbores habere aliquã utilitatẽ.Sane hic pro alueo p synæresim aluo dicitur. Quid memorãdũ æquæ.i.qd similiter laudãdũ.Tulerũt dõa liberi.sicut siluæ multa spõte ꝓcreãtes.Alii & q̃ legũt ut sit sẽsus qd dicẽdũ q̃ tulerunt.i. attullerũt ipsa ẽt dona baccheia ut hoc dicat paꝝ ẽ q; uites tãtũ laborẽ reqrũt etiã mũera eaꝝ causas p̃stãt furoris. Ille furẽtis cẽtauros:At q ĩ æneide ait:Mars pdere gẽtẽ Immanẽ lapytum ualuit. Sed hoc soluit Horati.dicẽs.Nec se melius cum marte confũdꝫt p̃lia thyones.Nã re uera licet iraꝝ causas Mars habuerit Lapytæ tamen & centauri ĩ furorẽ sunt ebrietate cõpulsi.Deinde hoc loco cẽtauros ait in furorẽ actos a Libero nõ lapytas. Magno hyleũ lapitis cratere minãtẽ:bonũ schema.Ita enim pingunt̃:q̃si poculis bellã tractãtes. O fortunatos nimiũ sua si bona norĩt agri.Nõ est abruptus trãsitus ad laudẽ uitæ rusticanæ sed ad supiora ptinet post uituperationẽ qppe uini:Ista quasi cõsolatio est p quã ostendit̃ quãtas uo/luptates rusticis natura p̃stiterit.Quod aũt ait fortunatos nimiũ nõ ad fortunã sed ad fortunæ pertinet quãtitatẽ.Nã hoc dicit quãtum in se ẽ maximas eis natura p̃stitit uoluptates:quas si nõ noscẽt essent nõ fortunati sicut nũc sunt:sed nimiũ fortũati. Procul discordibus armis.i.lõge a ciuitatibus plenis iurgio & rapinis. Iustissima tellus : Proprie. Nã si iustus est q; qui accipit reddit:terra utiq; iustissima ẽ:qua maiore fenore accepta restituit. Si nõ ĩgẽtẽ foribus domus alta superbis Mane salutatum totis uomit ædibus undã:ut etiam in laudem fecit Italiæ:nõ solũ uitã laudat rusticã sed etiam contrariã.i.urbanam uituperat.Nam ista quæ de urbibus dicit opiabilia sunt bõa:nõ ẽt uera ut ru/stica sunt.Multũ.n.ĩterest ĩter ueꝝ & opinatũ malũ seu bonũ.Vnde Iuue.Pauci dignoscere possũt uerba bõa.

CHRI. Tõdẽt cythisi:Nã ut diximus sexies aut ad minus q̃tter ĩ anno metũt cythisũ. Pascunt̃: Aegyptii ignẽ aĩal putauere:& tã diu uiuere q̃diu illi alimẽtũ suppetit. Et dubitãt:optima ĩterrogatio:& q̃ magnã hẽt efficaciã cũ re iã ita exaggerata ĩfert̃ & alit̃ q̃ uolumus aduersarius respõdeꝛ nõ põt. Quid.m.f.snĩa si tãta utilitas ẽ ĩ mioribus rebus ut sũt salices & genistæ q̃ta erat ĩ maioribus. Cytoꝝ:refert Stra.ĩ Paphlagõia eẽ cytorum quod olim synopensum emporiũ fuerit:& ut ait ephorus dictũ ẽ a Cytoro phryxi filio.Ait idẽ Stra.in amastriana regiõe plurimã atq; optimã buxũ nasci p̃serti circa Cytoꝝ.Buxus ãt arbor ẽ ĩ opere topiario summopere cõmẽdata.Dicit̃ ãt Opus topiariũ.i.locale quotiẽs arbor suis radicibus adhærẽs ac uua ĩ suis sedibus manẽs humano artificio ĩ uarias formas flectit̃:ut aut hominis:aut draconis.tria eius sũt genera:Gallica amplitudĩe ꝓcerior.Oleastꝝ ĩ oĩ usu damnatũ:nã grauẽ p̃fert odorẽ.Tertiũ genus nostrate ẽ.Buxus pyrenæis ac cytoriis mõtibus plurima ẽ.In berecynthio tractu carissima.græce πυξοσ dicit̃.Vnde & Pyxides appellãt uasa q̃ ex buxo fiãt.Iuuena.Cõdita pyxide lyde.Nos ãt q boxõ etrusce appellemus:illa boxola dicimus. Vndã/tẽ:Nã mota uẽto silua cuius uirgulta flexibilia sunt equor unda faciẽs imitat̃. Nariciæ:Oppidũ ẽ ĩ Locride.

Animosi:uehemẽtes.Est ãt epitheton de nomine græco ανεμοσ.n.uentus. Siluæ:loca arboribus cõsita dicuntur.Sed quæ constãt ex arboribus pomiferis & pomaria & uiridaria dicũt̃.Siluaꝝ uero aliæ sunt glãdiferæ quoniã suibus ac reliqs q̃drupedibus glãdes subministrãt.Aliæ cæduæ q̃ certo quodã tpe cæsæ aut edifi/ciis uineaꝝq; pedamẽtis materiã p̃bẽt:aut ignẽ alũt. Cedros:de hac arbore dicemus in.vii.ænei. De cupresso uero dictũ ẽ. Viminibus salices:Salicis octo genera sunt.Pli.Nã quædã in eam proceritatem exeũt ut pticas & pedamẽta præbeant uitibus.Itẽ uimina corbibus & aliis uasis extendẽdis.Vnde tertium ruris salici ĩ extrematiõe dedit Cato. Ituræos:Ituræi populi sũt de qbus ita ait Stra.Eius initiũ est Laodicea.quæ apud Liba/num est.Montanam regionẽ ituræi & arabes habent.Idẽ auctor in cõfinibus picẽtinoꝝ:q Italiæ populi sunt Ituꝝ ponit oppidũ Ispello uicinũ. Quid memorandum æque:Artificiose concludit uituperationẽ uini cũ maiori cultura ĩdigeat & pp illud uirgulta colant̃:ac deniq; hoĩes furiosos redat.Lapyta secũdũ Isidoꝝ Apollinis filia fuit a q̃ Lapytæ populi nominati sunt:hi in thessalia sunt centauri teste Plinio ex equo pugnare inuenerunt. Vehi autem equo inuenit Bellerefontes . O fortunatos:cum iam multos in agricultura labores esse ostenderit ita librum concludunt:ut nihilominus sint proferendi labores quando inde summum bonũ cõseqmur pp aimoꝝ:quietem:quam ibi ĩuenimus:cũ ab ea ãbitio adq; auaritia quibus maxime p̃mitur uita ciuilis:& unde & ciuilia & externa excuduntur bella omnino remota sint. Procul discordibus armis:a q/bus extremæ proueniunt calamitates. Iustissima:urbani quæstus periculis laboribusq; plena sunt.Nã ĩpiger extrẽos currit mercator ad ĩdos p mire paupiẽ fugiẽs p saxa p ignes.Et sæpe aut naufragiis aut iacturis mer/ces peũt aut uilescũt q̃ cari emptæ fuerãt.Tellus ãt sine ullo piculo semẽ acceptũ cũ maximo fœnore reddit.

buxus
Opus topia/rium
Pyxi/des
Nari/ciæ
Ituræi
Lapy/ta
Lapy/tæ

Nec uarios inhiant pulchra testudine postes.
Illusasq́ꝫ auro uestes:ephiraea aera
Alba nec assyrio fucatur lana ueneno.
Nec casia liquidi corrumpitur usus oliui.
At secura quies:& nescia fallere uita
Diues opum uariarum:at latis ocia fundis
Spelucae:uiuique lacus:at frigida tempe
Mugitusque boum mollesq́ꝫ sub arbor̄ somni
Non absunt illic saltus:ac lustra ferarum.
Et patiens operum:paruoq́ꝫ assueta iuuentus.
Sacra deum:sanctique patres extrema p illos
Iusticia excedens terris uestigia fecit.
Me uero primum dulces ante omnia musae
Quarum sacra fero ingenti perculsus amore
Accipiant:caelique uias:sydera monstrēt:
Defectus solis uarios:lunaeque labores:
Vnde tremor terris:q̄ ui maria alta tumescāt.
Obicibus ruptis:rursusque in seipsa residant.
Quid tantum occeano ꝓperent se tiger̄ soles
Hiberni:uel quae tradis mora noctribꝫ obstet.
Si ī has ne possim naturae accedere partes

SER. Inhiant:habere desiderāt & dicimus inho illā rem. Pulchra testudine.i.indica unde postes ornant̄ uel lectuli.Lucanus:Foribus testudinis indae:Terga sedent fuluo maculas distincta smaragdo. Illulasq́ꝫ auro uestes idest in quibus artifex ludens auro aliqua depingit.Male autem quidam inclusas legūt. Ephyraeaq́ꝫ aera:corinthia quae laudat etiā Cicero.Nā ephyre est coritho. Alba nec assyrio fucatur lana uenēo:Assyrii populi sunt adiacentes Siriae apud quos primū usus inuentus est purpurae. Veneno:Colore. Nec casia liquidi corrumpitur usus oliui.Casia herba est qua fit unguentum.Mire autem ait usus oliui corrūpitur.Nam oleum generalē usum habet quod cum in unguentum fuerit corruptum uni rei tātum esse aptū īcipit. Nescia fallere uita:Aut q̄a innocentes sunt aut qua immobiles ē status uitae eoꝝ:Vrbanoꝝ enim fortuna aut insidiis aut praescriptiōe uariat̄. Latis ocia fundis:Fundus dicit̄ ab eo ꝙ reꝝ omniū sit fundamētū.

Assyrii

Speluncae uiuiq́ꝫ lacus:Idē bona naturalia nō sicut ī urbibus labore q̄sita.Vnde Iuuena.Et speluncas dissimiles ueris. Frigida tēpe:Tempe sunt proprie loca amoena thessaliae abusiue cuius uis loci amoenitas.

Tēpe

Mollesq́ꝫ sub arbore somni: μολακοι Δυπο Δενδρεσ ιυυπνοι. Illic saltus & lustra feraꝝ.i.uenationes quae penitus in urbibus nō sunt.Bene aūt lustra feraꝝ quia sunt in urbibus lustra meretricū. Paruoque assueta.i.non ut urbana q̄ est segnis & prodiga.

Sacra deū sanctiq́ꝫ patres:Duo dicit sacra deoꝝ sancta apud illos sunt sancti etiā parētes. Extrema per illos iustitia excedēs terris uestigia fecit.Hoc & Aratus dicit iustitiam primo in urbibus postea tantū in agris fuisse:ubi eā inducit loquentem cur abscedat e terris. Me uero primum dulces ante omnia musae accipiant:Diu quesitū ē:utrū philosophiae:an rusticitatis uita esset foelicior.Vnde nūc dicit primā esse philosophiā:post ipsam rusticā uitam.Suā autem ꝑsonā pro quocūq́ꝫ ponit sicut paulo post. Rura mihi placeāt:Mihi pro cuilibet posuit.Sic in prio.Non illā q̄sq̄ me nocte per altum ire.i.iii.Ne mihi tūc moles sub diuo carpere somnos.Et hoc ē ꝙ dicit Hora.ī arte poetica:Hoc amet hoc spernat promissi carminis auctor. Quarum sacra fero:Poeta enī quasi musaꝝ sacerdos ē. Caeliq́ꝫ uias:Aut artes ut alibi:inueni germana uiā.Aut certe circulos q̄bus sydera continent̄.

Defectus solis uarios:At qui uno mō tātū sol nobis deficere uī.f.cū pria luna e regiōe eius obstiterit radiis:& eos nobis fecerit nō uideri.Vnde uarios accipimus defectus:nō quia uariatiōe contingunt.Nā rō una ē ut diximus sed quia uel uariis tēporibus fiunt uel uariae.Nā īterdū duobus:īterdū quattuor : interdū pluribus deficit. Lunaeq́ꝫ labores:Vel errores q̄a nō recta īcedit:uel defectus q cōtingūt lunae quotiēs terrae altitudo īteruenies radiis solis eā illuminari nō patit̄ a q̄bus dr̄ lumē accipe. Vnde tremor terris:uarie sūt opiniōes.Nā alii dicūt uētū eē ī cōcauis terrae q motus ēt terrā mouet:Salu.Vēti ꝑ caua terrae citati.Luca.Querētē erūpere uentū credidit.Alii aquā dicūt genitalē sub terris moueri & eas simul concurrere:ut uasa aquae. Vt dicit Lucre.alii σφογγοειΔι terrā uolūt:cuius plerūq́ꝫ latētes ruiae suꝑ posita uniuersa cōcurrūt. Quae ui maria alta tumescāt obicibus ruptis:Alii sic accipiūt ꝙ ruptis obicibus.i.calpe & Atlāte mōtibus hispaniae & mauritaniae occeanus erupperit.Et ista fecerit maria ꝙ nō ꝓcedit Si.n.hoc eēt nō diceret tumescāt sed tumuerūt cū eruperūt occeani maria.Vnde aestuaria occeani accipimus q ꝑ hispanias & gallias īfinitū erūpit cōtēpta lege ripaꝝ ad quas rursus recurrit.Cuius rei opinionis:Luca.ī primo cōmemorat dicēs: Vētus ab extremo pelagus sic axe uolutet:Destituatq́ꝫ ferēs:an sydere mota secūdo Tethyos unda uagae lūaribus aestuat horis.Flammiger an titan ut alentes auriat undas:Erigat occeanū fluctusq́ꝫ ad sydera tollit. Quid:ob quā cām. Occeano properēt se tīgere soles hiberni:circuloꝝ hoc efficit ratio ut ēt ī aenei.diximus.Tardis autē noctibus.i.aestiuis noctibus tarde uenientibus.Sin has ne possim idest partes physicae philosophiae ex qua sunt illa q̄ dixit.

Inhiāt
Hiare

CHRI. Inhiant:Hiare est os aperire.Sed quia:q aliq̄d admirātur aut uehemēter cupiūt hiantes idest aperto ore id spectāt.Inhiare cōcupiscere dicimus. Testudine:Testudines tantae magnitudinis in indico mari sūt ut singulaꝝ suꝑficie habitabiles casas integāt.Atq́ꝫ inter insulas ꝑserti rubri maris his nauigāt cymbis: cū libertate spirādi in summo enatent ita desiccant̄ dorsa ut mergi nequeant.Vnde facile capiūt̄.Troglodita e cornigeras habēs ut in lyra adnexis cornibus latis sed mollibus quoꝝ ī natādo remigio se adiuuāt.Chenelophagi populi sunt q illis uescunt̄.Troglodita e autē ad quos adnatāt ut sacras adorant.Testudinum putamina ī laminas secare:lectosq́ꝫ & repositoria illis uestire Carbilius Polio instituit.Deinde lignari fabri ex uarietate coloꝝ qui in lignis sunt testudinē illud opus imitari coeperūt. Ephiraeia:Corinthia.Corithus a Coritho Sisi-

Chenelophagi

phi filio prius Ephyra nominata fuit: Aiunt nonnulli. Eusebius át ponit hæc uerba: Epyhraq; nũc Corĩthus uocat̃ a Sisypho condita est anno mũdi.3792.regnãte Pelope a quo est Peloponnesus uocata & regnãte Athenis Erichteo Pandionis filio. Ephyræia: soluitur diphtõgus ut stet uersus. Nam ẽ εφυρειοσ græce. Dicebãt autẽ uasa corinthia quoniã incensa Corintho fecit casus ut simul liquæfactis auro argẽto & ære ex adixtione illorũ colorũ pulchrius aparet metallum. Assyrio: Tyrio: Nam Tyros phœnicus est quæ ẽ in Assyria. Veneno: colore eo quod uestem ita percurrat ut uenenum corpus. Nã latini id uenenũ uocãt quod græci pharmacon. Carent ergo luxuriosis delitiis. Secura.q.&.o. Quibus rebus nihil ẽ in uita iocundius. Viui lac: Ad differentiã stagnorũ in quibus aquæ mortuæ dicuntur. Frigida: uoluptuosa propter æstiuã refrigidationẽ. Tẽpe: Sunt tẽpe amena loca in thessalia circa ripas Penei fluminis ut demonstrat Herodo. quibus reliqua loca ruris amœna tempe denominantur. Tempe autem neutri generis numeri pluralis & est græca declinatio: τα τεμπεα καιτεμπη: sic dicimus cete. Et patiẽs operum: duo sũmopere optãda & quod corpus facile labores toleret: & animus naturæ obediens paucas contẽtus sit. Sacra deũ sanctiq; pa. Et religionẽ colunt: & senectutẽ uenerant̃. Quæ duo maxima putãda sunt. Me uero primũ: Proponit uitam cõtemplatiuã ꝗ unica ẽ deinde e uita acctiua quæ multiplex uariaq; est & circa plurima uersat̃: eligit uitã rusticanã tanꝗ oĩum reliquiarũ quietissimã. Quarũ sacra fero: Nã poetæ musarũ sacerdotes. Cæli uias: Reuolutiões cælorũ q oẽs spacio uigintiquattuor horarũ ab oriente toti uertunt̃. Sydera: ꝑter planetas reliquæ stellæ sunt in octaua sphæra: ꝗ quanuis & ipse contra suũ cælũ ferãt̃ tamẽ pp summã motus tarditatem immobiles dicuntur. Planetæ aũt cum septẽ sint singuli singulis sphæris: & ipsi contra cælũ feruntur: disparili tamen motu. Saturnus.n. triginta ãnis spaciũ.xii.signorũ pagit. Iuppiter.xii. mars duobus. Venus ĩ singulis signis uigẽos ac nouẽos dies moratur. Mercurius ĩ quolibet signo cõsumit dies.xxviii.ac horas.xvi.Sol.xxx. Lũa duobus diebus & tribus horis & hosse morat̃ ĩ quolibet signo. Hic cursũ zodiaci pficit.xx.ac.viii.diebus. Stellæ uero ꝗ ĩ.viii.sphæra sũt pp illius ĩmẽsã ãplitudinẽ sigulos gradus cæli cẽtẽis ãnis trãseũt. Quapp cũ cælũ ĩ trcẽtos ac.lxviii.gradus diuidat̃ nõ ante trigita ac sex milia ãnorũ totũ ipsũ ãbiũt. Hæc ãt de qbus nũc quærit explicabũt̃ in primo libro æneì.

Frigidus obstiterit circum præcordia sãguis:
Rura mihi: & rigui placeãt ĩ uallibus amnes.
Flumina ammẽ syluasque ĩglorius: o ubi cãpi
Sperchiusque: & uirginibꝰ bacchata lacænis
Taygeta: o qui me gelidis in uallibus hæmi
Sistat: & ingenti ramorum protegat umbra
Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas.
Atque metus oĩs & inexorabile fatum
Subiecit pedibꝰ: strepitũque acherõtis auari:
Fortunatus & ille deos qui nouit agrestes:
Panaq; syluanũque sẽnẽ: nymphasq; sorores:
Illum non populi fasces non purpura regum
Flexit: & infidos agitans discordia fratres
Aut coniurato descedens dacus ab istro:
Non res romanæ pituraque regna: neque ille
Aut doluit miserans ĩopem. aut ĩuidit habẽti.
Quos rami fructus: quos ipsa uolentia rura
Sponte tulere sua carpsit: nec ferrea iura:
Insanũque forũ: aut populi tabularia uidit:
Sollicitant alii remis freta cæca: ruuntq;
In ferrũ: penetrant aulas: & limina regum.
Hic petit excidiis urbem: miserosq; penates
Vt gẽma bibat. & sarrano dormiat ostro
Cõdit opes alius: defossoque incubat auro.

SER. Frigidus obstiterit: secũdum physicos dicit qui dicũt stultos homines frigidioris esse sanguinis prudentes uero calidi. Vnde & senes ĩ qbus friget: & pueri quibus nec dum calet minus sapiũt. Inglorius: cõpatiõe.s.philosophiæ sic ĩ ænei. Et mutas agitare ĩglorius artes nõ ꝙ nulla gloria medicina esset sed ꝙ minor ꝗ diuinitatis & augurandi quæ ei obtulerat Apollo munera: ut auguriũ citharãq; dabat celeresq; sagittas. Supchius: fluuius Thessaliæ. Taygeta: mõs laconũ Libero & bacchis cõsecratus. Hæmi: mõtis thessaliæ ĩ quo ẽt sunt tẽpe. Fœlix q potuit: repetitio ẽ supioris coloris. Nã hoc dicit & rustici fœlices sunt & qui tribuũt opã philosophiæ. Inexorabile fatũ: Alibi Fortũa omnipotẽs & ĩeluctabile factum. Subiecit: Calcauit. Fatũ: idest ex fato ueniencia. Acherõtis auari: Omnẽ mũdũ ĩ morte trahentis. Deos q.n.a.q abstĩet a uiciis malis & aut rura habitat aut cũ suis numinibus rura descripsit. Nymphasq; so. Nõ panis sorores: aut Syluãi: sed inter se sorores: ut ætnæos fratres inter se. scilicet. Non populi fasces. i. honores qui a populo ꝑstantur. Proprie ãt locutus ẽ ut fasces populi regnũ purpurã diceret. Infidos agitãs discordia: Discordiã posuit pro auaritia: ab eo qđ ꝑcedit id qđ sequit̃. Infidos ãt fratres ideo ait ꝙ auaritiæ cã dissentiũt. Aut cõiurato descedens ab istro. Nõ enim solicitat cõiuratio barbarorũ. Ister aut fluuius ẽ Scythiæ. Nõ res romanæ perituraq; regna: Regna.s.barbarorũ Nã duo dicit rusticũ nec rõanũ impiũ mouet.i.ad ambitũ cogit nec barbarorũ regna peritura. Non.n. romano maledixit impio licet hoc alii dictum uelint ex generali sententia uenir̃ ꝙ omnis ĩperii magnitudo periculis subiacet. Vnde ẽt Iuue. ait Ad generum Cæsaris sine cæde & sanguine pauci descẽdũt reges & sicca morte tyrãni. Neq; ille

aut doluit miserans inopẽ aut inuidit habenti. Cice. in tusculanarum li.v. hoc tractat dicens: In quẽ cadit una mentis perturbato posse in eum omnes cadere sicut potest oĩ uirtute pollere: cui uirtus una congerit. Vnde nunc Vir. uoluit dare rustico misericordiã ne ei daret ẽt cæteras aĩmi passiões ꝗs nouimus a bonis & a malis uenire rebus. A bonis opinatis duas. Vnã ꝑsentis tẽporis ut gaudiũ. Vnã futuri ut spẽ. A malis similiter duas

Tẽpe

Super chius

Tayge ta

Ister

Vnam p̄sentis ut dolorē. Et unā futuri ut metū q̄s passiones esse aī non dubiū ē. Vnde & ipse ait in. vi. Hic metuunt cupiuntq; dolent gaudentq; Salu. ēt in Catelinæ bello ait Oēs homines q de rebus dubiis consulant ab odio amicitia ira atq; misericordia uacuos eē decet: Nā aīmus haud facile ue℞ prouidet ubi illa officiūt. Ergo aut secūduū tractatū Ciceronis hoc dicit: Aut q̄ absolutus ē ītelligamus ideo rusticū paupertatē non dolore q̄ eā malū eē nō credit: sed munus deo℞. Luca. de paupertate: Et munera nondū ītellecta deū. Est & aliud q̄d possumus accipere. Ideo rusticū nec bonis: nec malis alenis moueri: quia eius non interest: quippe q ab urbibus ē remotus. Nec ferrea iu. Dura inexorabilia: īmutabilia. Insanūq; fo℞: litigiosū. Populi tabu. ubi actus Publici continēt. Significat āt tēplū Saturni ī quo ærariū fuerat: & ubi reponebant acta: q̄ susceptis liberis faciebant parentes. Iuue. Tollis. n. & titulis acto℞ sp̄gere gaudes. Argumēta uiri. Cæca freta: subito ī tēpestatē surgētia. Penetrant aulas. i. profitētur satellitum. Limina āt dicit īteriorē familiaritatē. Sic Turnus Stirpe admisceri phrygiā se limine pelli. Hic petit excidii: Vrbem incertū alienā an suam. Vt gemma bibat. i. gēmeo poculo: nō gēmato. Sarrāo ostro. i. tyria purpura: q̄. n. nūc tyrios dicit: olī sarra uocabat a pisce quodā q illic abundat quem lingua sua sar appellant. Iuuena. Aut pictæ sarrana ferentem ex humeris aulea togæ.

Tyrios Sarra

CHRI. Frigidus san. Ex frigido sanguine crassiores hebetioresq; spiritus efficiuntur: Ex huiuscemōi autē spiritibus ingeniū hēs tardūq; reddit. Ergo frigidus sanguis tardum ingeniū denotat. Sperchius: Thessaliæ fluuius est cuius in faucibus termopyla℞ sunt angustiæ. Huic si rediisset suas comas deuorauerat Achilles p̄terfluit Anticyrrhā urbē. Taygeta: Mons est inter Lacædemonē & mare positus: Libero olī patri & Apollini sacer: Hinc poeta bacchata dixit. Hemi: Mons hic Thessaliam a Tracia diuidit: cuius in radicibus eā eē uolunt amenitatē quæ græci tēpe nomināt. Ex eius cacumine quoniā excelsissimū ē adriaticū simul & euxinū mare cerni crediderūt. Qua fama impulsus Philippus Demetri filius & Macedoniæ rex triduo nō sine summa difficultate illū ascēdit sed nebulis oīa occupata erāt. Vnde re īfecta discessit aris tamē duabus Ioui. & Apollini consecratis in huius radicibus ex parte thraciæ Tribali sunt apud quos Oui. poeta exulauit. Fœlix. q. Nimirū cū animus prima ac maxima pars sit hominis: animi āt p̄fecti sit ipsa scientia fœlix erit q sūmā sit philosophiam assecutus. Ex qua cū nouerit excellentiam aīmi sui & īmortalitatē: & metu mortis & oībus quæ insapiētē non cadūt perturbationibus liberabit: & cū causas re℞ nouerit nihil timebit. Post uitā autē contēplatiuā accedet proxima uita rusticana q̄ in oībus partibus actiuæ uitæ pius ocii & quietis assequit & minus a p̄turbationibus uexat. Illū nō populi fasces: reddit cām quare fœliciores rusticani q̄ urbani: quoniā neque ambitione laborant neq; ciuilibus dissensionibus uexantur: nō effœminantur delitiis non miserimi fiūt auaritia. Fasces: Consolatū denotat. Consules. n. xii. ministri p̄ibāt: & singuli singulos fasciculos uirga℞ gerebāt in quibus īclusæ essent secures: & cū de reo capitale sumēdū suppliciū erat minister illū ad pallū ligabat ex q̄re lictor nūcupabat. Deinde uirgis quæ in fasce erāt uerberabat. Postremo securi capite p̄cusso īterficiebat fasciculos ergo illos fasces nominabāt. Non purpura: semp romæ fuit usus purpuræ ut ait Pli. sed Romulo in trabea: Tu hostilio in toga p̄texta & latiore clauo. Tēpore Cornelii nepotis uiolacea purpura uiguit: deīde rubra tarētina īde cōsule Cicerone dibapha tyria. Dacus: Populi isti ī Thracia sunt bellicosi: q olī boirs & tauriscos suparunt. Vt ait Stra. Sunt qui credant hāc regionē eā eē q̄ hodie Volochia dicitur ultra citraq; Histrū: & deducitur Italia: quoniam italica utatur lingua.

Purpura

SER. Plausus hiātem per cuneos geminatus enī plebisq; patrūq; corripuit: Ordo est corripuit. n. hūc gemīatus per cuneos plausus & plebis & pat℞. Exilio: uolūtario. s. p̄p auaritiam. Sub alio sole: sub alio climate. Hic anni labor: idest ex agricultura hēt totius anni substantiā. Hinc patriā sust. Dona nullā intelligit nō re uera patriā. Meritos iuuēcos: Laboris sui consortes. Nec requies: idest nunq̄ pōt rusticus omni ex parte destiti. Cerealis mergite culmi: Manipulos spica℞ mergites dicimus. Sicyonabacca: Oliua ciuitate Laconiæ sicyōe ubi abūdat olea. Trapetis: molis oliuaribus & declinat trapetū sicut templū. Terentianus Quo super isidēs trapeto signa gyris tēperat quod metrū aptū ē oliua terentibus. Arbuta: Poma siluestria. Pēdent circū oscula nati: idest nō solū aliis rebus sed etiā filio℞ aspectu & frequentia gaudēt cōtra illud: Exilioq; domos & dulcia limina mutant. Casta pudiciciā domus: Nō ut in urbibus impudica. Ipse dies agitat: Hic est suspendēdū & sic inserendum festos. Nā hoc dicit oēs dies sic habet ut festos putes. Alii dicūt festos dies cū religione cōcelebrant. Agresti palæstra: rustica luctatione. Palæstra āt dicta uel αποτισιπαλισ idest a luctiōe. uel αποτου παλιν. hoc est a motu urnæ. Nā ducti sorte luctantur. Sic fortis hetruria ceruit: Iuxta historiā.

Trapetum

Palæstra

Hic stupet attōitus rostris: hūc plausus hiātē
Per cuneos geminatus. n. plebisque patrūq;
Corripuit: gaudent perfusi sanguine patrum.
Exilioque domos: & dulcia limina mutant.
Atq; alio patriam quærunt sub sole iacentem.
Agricola incuruo terram dimouit aratro.
Hinc āni labor: hinc patriā: p̄uosq; nepotes
Sustiet: hīc armēta bouū: meritosq; iuuēcos.
Nec requies: quin aut pomis exuberet annus.
Aut fœtu peco℞: aut cerealis mergite culmi
Prouentuq; oneret sulcos: atq; horrea uincat.
Venit hyems teritur siconia baccha trapetis
Glande sues læti redeunt: dant arbuta syluæ.
Et uarios ponit fœtus autūnus: & altæ
Mitis in apricis coquitur uindemia saxis.
Interea pendent dulces circum oscula nati
Casta pudicitiā seruat domus: ubera uaccæ.
Lactea dimittunt pinguesque ī gramine læto
Inter se aduersis luctantur cornibus hædi.

Ipſe dies agitat feſtos: fuſuſque per herbam
Ignis ubi in medio:& ſocii cratera coronant:
Te libans leneæ uocat:pecoriſq; magiſtris
Velocis iaculi certamina ponit in ulmo.
Corporaq; agreſti nudāt prædura paleſtra.
Hanc olim ueteres uitam coluere ſabini:
Hanc remus:& frater ſic fortis hetruria creuit
Scilicet:& rerum facta ē pulcherrima roma:
Septem quæ una ſibi muro circūdedit arces.
Ante etiam ſeptrum dictæi regis:& ante
Impia quā cæſis gens eſt epulata iuuencis:
Aureus hanc uitam in terris ſaturnus agebat
Necdū etiam audierant inflari claſica necdū
Impoſitos duris crepitare incudibus enſes:
Sed nos immenſum ſpatiis cōfecimus æquor
Et iam tempus equum fumātia ſoluere colla.

Nā cōſtat thuſcos uſq; ad fretum ſiculū oīa poſſediſſe. Ante ſcep.i.anteq̄ regnaret Iuppiter q ē ī dictæo cretæ mōte nutritus. Impia.p.cæ.g.eſt: Aratri hoc ē q dicit maiores boues comedere nefas putaſſe. Iuue. Neſciuerāt primi gladios extūdere fabri. Iā tēpus.e.fu.co.col. Allegorice hoc dicit. Debemus fatigato ingenio ꝑcere & finē facere carmini. Sane nō ē cōparatio ſed trāſlatio:ſicut & ī fine primi libri legimus. Et multi uolūt ideo dixiſſe eū hoc loco finē carmini georgico ſe eē factuꝝ:q duo ſequētes li. paſtorales ſūt nō geor.ut ēt ī pña huiꝰ carīnū ꝑte ꝯmemorauimꝰ. CHRI. Stupet: Nā ex admiratiōe ita pene ſuas uires amittūt ſēſus:ut corpore pariter ac aīo torpeſcat.

Plauſus: nā plauſus magnis uiris dabat̄ ī theatro & a populo & a ſenatu. Hīc Hora.đ mecœnate: Vile potabis modicis ſabinū Cātharis græca qđ ego ipſe teſta Cōditū leuidatus ī theatro cū tibi plauſus Chare mecœnas eq̄s. Cūei: ī theatro ī qbꝰ ſpectatores reſidēt ita diuidūt̄ ut āguli trigonoꝝ q currūt circū curuatura circinatiōes dirigāt aſſēſus ait. Vitru.& paulo infra idē. Hic āt q ſūt ī imo & dirigūt ſcalaria erūt numero.vii.reliq.v.ſcænæ deſignabūt cōpoſitionē. Et unus medius cōtra ſe ualuas r̄gias hr̄e debet & q erūt dextra & ſiniſtra hoſpitaloꝝ đſignabūt ꝯpoſitionē. Extremi duo ſpectabūt itiera uerſuraꝝ. Patriā: Nā cupiditate q̄ſtus loca a ſolo natali r̄motiſſima ſibi pr̄ia facit.

Cunei

Alio.ſ.ſ.unus idēq; ē ſol.ſed dicius ſolē cadētē cū occidētalē & naſcētē cū oriētalē plagā obtīet. Iacētē qa terræ imas ꝑtes tenēt ī elemētis ergo iacētes cōpatiōe alioꝝ elemētoꝝ. Cū āt dixit Cāpoſq; ia.dixit cōpatiōe mōtiū q attollūt̄ e cāpis. Caſta pu. Pudicitia ē ab īiuria turpiū libidinū libera.caſtitas uero & ab iis cōtinēs & r̄mota ꝑterea & religioſa mūditia & puritas. Hāc olī cōmēdat auctoritate ſabinoꝝ q populi ſāctiſſimi fuerūt:& antiq̄ſſimi. Nā ut ait Zenodo.trœzenius: Vmbricæ gētis īdigne habitauerūt circa agꝝ reatinū. Deīde pulſi a pelaſgis i eā terrā ubi nūc ſūt uenerūt & ꝓ umbris Sabini uocati ſūt. Cato āt ait uocatos eē Sabīos a Sabīo Sāgi diui genitalis filio. Quod ur̄ & Virgi.ſeq q ubi ait: Italus pr̄q; ſabinus. Var.āt ſcribit Virginē Rheatinā dū ī Eniali dei tēplo ſaltat furor̄ diuio correptā ī aditū dei irruiſſe. Exeoq; cōcepiſſe Modiū fabidiū uiꝝ bello egregiū:q Cures Sabīoꝝ urbē cōdidit. Fuerūt āt ſabini ut đmōſtrat Liuius auſterioris diſciplīæ amatores. Hāc remus & fra. Nā cōditores urbis Romæ agriculturā ī maximo hēri ꝑtio uoluerūt. Vnde & conſules & dictatores ex agros ad magiſtratus accipiēdos acreſcebāt̄. Sic fortis.h.c. Nā robur corporis ac laboꝝ difficultatūq; tolerātia uehemēter ex opere ruſtico aut acq̄rit̄:aut a natura acceptū auget̄. Hetruriā āt noīat qa hetruſci tot Italiæ īparūt cuius rei iđiciū manifeſtū ē qđ īfeꝝ mare ab illis Tyrrhenū ſupeꝝ a colonia illoꝝ Adria Adriaticū nominarūt. Magna ergo laus agriculturæ quod auctores habeat & ſanctimos ſabinos & fortiſſimos hetruſco & maximos omnium Romanos. Sed maior qđ a ſaturno tāto deo adinuenta ſunt.

Sabini

Ouidii in tertium Georgicon Tetraſticon.

TEque pales:& paſtorum memorāde per orbem
Et peccorum cultus:& gramine paſcua læta:
Quis habitēt armēta locis:ſtabulēt̄ & agni:
Omnia diuino monſtrauit carmine uates:

Georgicon ad Mecœnaten Liber Tertius.

TE quoque magna pales:& te memorande canemus
Paſtor ab amphryſo.
uos ſiluæ āneſq; licæi
Cætera q̄ uacuas tēuiſſēt carmia mentes
Omnia iā uulgata qs
aut euryſthea durū

SER.

TE quoque magna pales: Inuocat deam pabuli dicturus de animalibus ſicut de frumētis & de uitibus dicturus Cererē iuocauit & libeꝝ. Sāe nō eſt mirādum uſum eē eū ꝓemio ſicut ē uſus i primo. Nā nūc aliud quodāmō īchoaturus ē carmē paſtorale.ſ.poſt cōpletū georgicū. Deīde ēt ſi unū ſit ſcimus cōceſſū eē ſcribētibus ut iteratiōe ꝓemii legētū reficiant iterdū laborē. Nā & Liui.frequēter innouat pricipia: Vt īcenſa a gallis urbe & cōpletis cōſulibus & Cice.ī uerrinis q ī frumentaria cōciliauit auditoꝝ animos iteratiōe pricipii. Vt oēs q alteꝝ iudicāt & reliqua. Pales āt ut diximus dea ē pabuli quā alii Veſtā alii Matrē deū uolūt hāc āt Vir.genere fœminino appellat:alii īter quos Varro maſculino. Vt hic pales huic ſacra ſoluūt̄.xii.kal.maias die q̄ palilia uocāt̄. Ab amphryſo: Amphryſus fluuius ē Theſſaliæ:circa quē ſpoliatus apollo diuinitate ob occioſos cyclopas admeto r̄gis pauiſſe armenta dicitur: Vnde eum nunc inuocat qui Nomius uocatur:

Amphriſo

Aut illaudati nescit busiridis aras:
Cui non dictus hylas puer & latonia delos:
Hippodãeq;:hũeroq; pelops ĩsignis eburno
Acer eqs tentãda uia ẽ quã me quoq; possim
Tollere humo:uictorque uirũ uolitare ꝑ ora:
Primus ego in patriã mecũ modo uita supsit:
Aonio rediens deducam uertice musas.
Primus idumæas referã tibi mãtua palmas.
Et uiridi ĩ campo templũ de marmore ponã:
Propter aquã:tardis ingens ubi flexibus errat
Mincius:& tenera prætexit arundine ripas.
In medio mihi cæsar erit:templũq; tenebit.
Illi uictor ego:& tyrio conspectus in ostro

uel αποτησ νομησ:idest a pascuis uel αποτων νομων.i.a lege chordaꝝ. Siluæ amnesq; licæi: κατεξοχην mõtẽ archadiæ posuit uel qa pecorosa est uel qa Pan illic est rusticũ numẽ. Cætera q̃ uacuas.t.c.m. Oĩa iã uulgata.i.fabulæ q̃ delectatiõi eẽ poterãt& occupare mẽtes curi:solutas iã descriptæ a multis ĩ oĩum ore uersant̃. Quis aut Eurysthea durũ:Eurystheus fuit rex Græciæ Persei genus:q iunonis ĩstinctu impabat Herculi:ut uaria mõstra seperaret quibus posset perire:Vnde eũ durũ appellauit qui potuit ac cõplẽdũ odiũ nouercale sufficere. Aut illaudati nescit busiridus aras:

Busiris: Busiris rex fuit ægytii:qui cũ susceptos hospites imolaret ab Hercule iterẽptus est cũ ẽt eũ uoluisset occidere.Huius laudẽ scripsit Isocrates. Vnđ illaudati pticipiũ ẽ ꝓ nomĩe ut sit laudabilis nõ q laudatus nõ sit sed q laudari nõ meruit:ut est illu d ĩ.vii.Diues inaccessos ubi solis filia lucos.ꝑ inaccessibiles.nõ quos nullus accessit:sed ad quos accedere nullus debeat. Cui nõ dictus hylas puer:Cui ãt idest a quo.Hora.scriberis uario fortis & hostiũ.pro a Vario.

Hylas: Hylas aũt socius Herculis fuit q aquatũ profectus:raptus ẽ a nymphis ĩ Misia.

Latoĩa: Latonia delos: Insula ĩ qua Latona enixa est Apollinẽ & Dianã quã insulã ante uagã Apollo ut ĩ tertio legimus Mycõe celsa gyaroq; reuixit.Vbi fabulã eius plenius diximus stabilẽ fecit Hippodamæq; græcaq ĩ η exeunt:plerũq; ipsũ η ĩ ia soluũt:ut hippodame hippodamia Penelope penelopeia.Fabula talis ẽ.Hippodame filia fuit Oenomai regis ciuitatũ Elidis & Pisæ.Hic equos habuit uelocissimos: utpote uẽtoꝝ flatu creatos.Qui ꝓcos filiæ multos necauit.Sub hac cõditiõe ꝓuocatos ad currule certamẽ:ut aut uictus traderet filiã:aut uictos necarẽt.Cũ postea Pelopẽ amasset Hippodamia:corupit Myrthilũ aurigã patris primi coitus pactiõe q factis cæreis axibus cum uictore Pelope a puella promissũ posceret p̃miũ:ab eius marito ẽ p̃cipitatus in mare:cui nomẽ ĩposuit.Nam ab eius nomine myrtoũ dicitur pelagus.

Mare myrtoum: Humeroq; pelops insignis eburno:Tãtalus pater Pelopis uolens deoꝝ temptare diuinitatẽ:eis inuitatis filiũ suũ epulãdũ apposuit:a quo oẽs dii abstinuerũt excepta Cerere:q̃ brachiũ eius cõsumpsit.postea dii petente tantalo cũ uoluisset eius filiũ reuocare ab inferis Ceres ei eburneũ brachiũ restituit.Quod iõ fingit̃ qa Ceres ipsa ẽ terra:q̃ corpora uniuersa cõsumit ossa tantũ reseruãs. Acer equis. Victor etiam Oenomai. Via:Ratio. Mequoque:idest sicut se alii sustulerunt carminis merito. Victor:Effector ꝓpositi & uoti sicut paulopost:Illi uictor ego. Primus ego ĩ patria:Ideo primus q̄ ante illum nullus mãtuanoꝝ fuit poeta aut quia nullus inde talis emersit. Modo:tãtũmõ. Aonio uertice:Boetio: Aonia ipsa ẽ boetia in qua ẽ mons Helicõ musis dicatus.

Idũæas: Idumæasq; palmas: Abũdãtes quales sunt & quãtæ apđ idumẽ ciuitatẽ phœnicis Luca.Et arbusto palmaꝝ diues idume. In medio mihi Cæsar erit tẽplũq; tenebit idest tẽplũ ipsi dabo & uerbo usus est põtificali.Nã q tẽplũ dicabat postea tenẽs: dare se dicebat numini: qđ ab illo necesse fuerat iã teneri:& ab humano iure discedere:Quod ãt dicit ĩ medio eius templũ fore significat. Nam ei semper sacratus numini locus est cuius simulachrũ ĩ medio constituit̃.Alia.n.ad ornatũ tantũ pertinent. Tyrio conspectus in ostro:In habitu pontificis cuius se officium dicit in templi cõcreatione sumptuꝝ.

CHRI. Te quoq;:Vt ĩ frugibus ĩuocauit cererẽ:& ĩ arboribus Bacchũ sicut ĩ pabulis palẽ hæc de pabuli est puto eã esse quã Rheã nominãt q̃ mõtanæ lapidosæq; terræ ui continet q̃ pabulis abdicat̃ Huic sacra.xi.kal. maias faciebãt qua die positis ĩ igne fœni manipulis ludibũdi rustici saliebãt Hoc.n.se sacro lustrari putabant de qbus Cice.ait ĩ Philip.Palida q̃ nũc parilia mutatis lr̃is dicimus Hæc die cõdita ẽ romana urbs a Romulo duũdeuigiti nato annos hora post secũda ante tertiã ut scripsit.L.Tarũcius mathematicus ĩ signis Ioue ĩ piscibus:Saturno Marte Venere Mercurio ĩ Scorpiõe Solo ĩ tauro:Luna ĩ libra cõstitutis.Ait Soli. Et obseruatũ deinceps ne qua hostia crederet̃ parilibus ut dies ille a sãguine purus esset.Refert ãt Sueto.q̄ ex.S.C. decretũ est ut dies quo Calicula ĩperiũ sumpsit parilia appellaret̃ uelut argumẽtum rursus cõditæ urbis.M.ãt Varro ait parilia tã priuata sũt q̃ publica.Est.n.genus hilaritatis & iusus apud rusticos:ut cõgestis cũ fœno stipulis ignẽ magnũ trãseãt qđ pales expiari sic credat̃. Pastor:Apollinẽ Nomiũ ĩtelligit:De quo Serui.Cæteꝝ Cice. ĩ libro de natura deoꝝ quattuor scribit fuisse apollines:Primũ antiqssimũ Vulcani filiũ custodẽ athenaꝝ:alteꝝ Coribãtis filiũ natũ ĩ Creta:cuius de illa ĩsula cũ Ioue fuisse certamẽ tradit̃. Tertiũ ioue tertio natũ & ex Latona qui ex Hyperboreis Delphos uenerit:Quãuis Eusebi.illũ antiquiorẽ describat:Quaꝝ ĩ archadia quẽ arcades q̄ illis leges ĩposuit Nomionẽ appellarũt Deinde ꝓpter nimiã seueritatẽ regno pulsus ad Admetum Thessaliæ regẽ confugit:& iuxta Amphrisiũ fluuiũ qbusdã populis ĩperauit.Credũtq; multi pastoriã exercuisse.Ob idq; ꝑ pastoꝝ deo fuisse cultũ.

Amphriso: Amphriso:Flumẽ ẽ Thessaliæ apđ quẽ admeti armẽta pauit. Lycæi: Mons arcadiæ a lupis qbus abũdat dictus. Vacuas:Ociosas a curis cessantes.Hora.Possimus si qd uacui sub umbra lusimus tecũ.Captat ãt attẽtionẽ cũ demõstret nõ esse se de rebus tritis & uulgatis dictuꝝ sed de insolitis atq; inusitatis.Ex qua ẽt re beniuolẽtiã cõciliat cũ nõ fabulosã sed fructuosa se dictuꝝ policetur. Ipsa etiã ueluti occupatiõe qua fabulas nominat duo efficit.Nã & ipsis fabellis prĩcipiũ libri exornat & illaꝝ cõparatione rẽ suã extollit. Tẽdãda uia:Aliqua noua & nõ usitata tritaq; pergendũ. Tollere humo:Nã humi serpere

dicũt quoꝝ & fama obsura ẽ:& scriptura sũt ignobilia sicut cõtra erigi ad astra dicunt quoꝝ fama scriptaq; celeberrima sũt.Vnde in supioribus:Daphnin ad astra feremus.Et Hora.Multa dyrcæũ leuat aurea cygnũ.
Idumæas:Idumeæ extrema occidẽtalia Casio proxima idumæi tenent:ut lacus idumæi nabathæi sunt:q orta seditiõe inde egressi ac iudæis ĩhærẽtes eiusdẽ legibus cõmunicauerũt Ait Stra.Plini.ãt Mox idumæa incipit & palestina ab emersu surbonis lacus Hero.Casio mõti applicuit. Palmas:Iudæa palmis inclita ẽ. Sunt ĩ europa uulgoq; in Italia sed steriles.Ferunt ĩ maritimis Hispaniæ fructũ ueꝝ ĩmitem:dulcẽ ĩ Africa:sed cito euanescẽtẽ:in oriẽte uina ex iis & ĩ aliqbus panis. De marmore:Laus a materia. Mĩcius:ex Benaco lacu fluit. Mincius:qui mantuam usq; labitur ibi in circuitu urbis altero lacu facto breui cursu in padum deuenit.de se quidem tenuis se imbribus adeo augetur.Vt nullus tam exiguo cursu tantum accipiat incrementi.

Mincius

Centum quadriiugos agitabo ad fluía currus
Cũcta.mihi alpheũ liquẽs:lucosq; molorchi
Cursibus:& crudo decertet græcia cæstu
Ipse caput tonsæ foliis ornatus oliuæ
Dona feram:iam nunc solẽnes ducere põpas
Ad delubra iuuat:cæsosque uidere iuuencos:
Vel scæna ut uersis discedat frontibus:utque
Purpurea intexti tollant aulæa britanni.
In foribus pugnã ex auro:solidoq; elephãto
Gangaridum faciam: uictorisq; arma quirini.
Atq; hic undantem bello:magnũque fluẽtẽ
Nilum:ac nauali surgentes ære columnas.
Addã urbes asiæ domitas:pulsũ que nyphatẽ
Fidentemque fuga parthum:uersisq; sagittis.
Et duo rapta mãu diuersũ ex hoste trophæa:
Bisque triumphatas utroque a littore gentes.
Stabunt & parii lapides spirantia signa:

SER. Centum quadriiugos.i.unius diei exhibebo circenses ludos:qa ut Varro dicit ĩ libris de rebus populi romani olĩ.xxv.missi exhibebãtur:sed uigessimusquintus dicebat ærarius eo q de colatiõe populi exhibebat q desiit esse postq̃ cõferẽdæ pecuniæ ẽ cõsuetudo sublata unde hodie pmãsit.Vt ultimus missus appellaret ærarius.Ergo cẽtũ currus secũdũ antiqtatẽ dixit sicut etiã ad flumina.Olim.n.ĩ littore fluminis circẽses agitabãtur ĩ altero latere positis gladiis:ut ab utraq; pte eẽt ignauiæ præsens piculũ. Vnde & circenses dicti sunt q exhibebãt ĩ circuitu ensibus positis:licet alia circuẽdo dicãt cirsenses uocari.

Aerarius

Circẽses

Cuncta mi.al.li.Mihi idest ad honorẽ meũ. Et hoc dicit ex aliis agonibus ad me creatura græcoꝝ multitudo cõueni.Per alpheũ ãt Iouis olympici agonẽ significat.Nam alphæus fluuius ẽ Elidis:q ciuitas iuxta Pisã ẽ ĩ qua colit olympicus Iuppiter. Lucosq; molorchi.i.siluã nemæã:in qua celebrat ago ĩ honorẽ Archemori cuiusdã pastoris.Molorchus autẽ pastor fuit.q Herculẽ uenientẽ ad occidendũ nemæũ leonẽ suscepit hospitio.Eos ãt ludos accipimus per Alpheũ q oliympiaci dicũt Per lucos molorchi eos qui nemæa uocãt. Crudo:Duro.ut seu crudo fidit pugnã cõmittere cæstu. Tõsæ oliuæ:Minutis foliis cõpositæ:ut Tõsisq; ferũt mãtilia uilis. Habituꝝ ãt se coronã tonsilẽ dicit. Vel scæna ut uersis:Apud maiores theatri gradus tãtũ fuerũt.Nã scæna de lignis fiebat: Vnđ hodieq; cõsuetudo pmãsit ut cõponat pægmara a ludoꝝ theatraliũ editoribus.Scæna aũt q fiebat aut uersilis erat: aut ductilis.Versilis tunc erat cũ subito tota machinis qbusdã uertebat & aliã picturæ faciẽ ostẽdebat.Ductilis tũc cũ tractis tabulatis hac atq; illac species picturæ nudabat iterior.Vnđ perite utrũq; tetigit dicẽs Versis discedat frontibus:Singula singulis cõplectẽs sermonibus.Quod Varro & Sueto. cõmemorãt.

Alpheus

molorchus

Olympiaci

Purpura intexti tollãt:Hoc secũdũ historiã ẽ locutus.Nã Augustus postq̃ uicit Britãniã plurimos de captiuis quos aduexerat:donauit ad officia theatralia.Dicit ẽt aulæa.i.uela inimica ĩ qbus depinxerat uictorias suas.Et queadmodũ britãni ab eo donati eadẽ portarẽt uela:quæ re uera portare cõsueuerãt.Quã rẽ mira expssit ambiguitate dicẽs Intesti tollãt.Nã ĩ uelis ipsi erãt picti:q ea portabãt. Aulæa ãt dcã sunt ab Aula Atlãtis regis in qua primũ iuẽta sũt uela ĩgẽtia:postq̃ is populũ romanũ scripsit heredẽ. Solido elephãte:Ex ebore ĩtegro:nõ sectili. Gãgaridũ faciã:Gãgaridæ populi sũt ĩter ĩdos & assirios habitãtes circa Gãgẽ fluuium unđ etiã gãgaridæ dicti sunt.Hos uicit Augustus.Vnde etiã ĩbellem auertis romanis arcibus indũ.Gangaridum ãt pro gangaridaꝝ dixit qa hic Gãgarida facit.Quod ãt ait Victoris arma quirini. Nõ ẽ cõtrariũ. Nã ut ẽt in primo ænei.diximus:Sueto.Trãquillus hoc de Augusto cõmemorat quodã tẽpore tres partes populi cõsentiente senatu obtulisse ei tria nomina: Quirini:Augusti:Cæsaris.Illa ne unũ eligẽdo alias offẽderet partes. Primo Quirinus est dictus:inde Cæsar post in noĩe Augusti pmãsit.Vnde eũ Virgi.oĩbus his nominibus appellat.Nã hic Quirinũ Romulũ ne possumus accipere:quia Gangaridas penitus ignorauit. Vndãtẽ bello nilũ: Quasi nõ undas sed bella portantẽ propter Antonii & Cleopatræ grauissimũ pliũ. Magnumq; fluentẽ:Pro magne nomẽ p aduerbio:ut Toruũq; repẽte clamat. Ac nauali surgẽtes ære colũnas: Augustus uictor totius ægypti:Quã Cæsar pro patre superauit multa de nauali certamĩe sustulit rostra ærea:qbus conflatis quattuor efficit colũnas:quæ postea a Domitião ĩ capitolio sunt positæ quas hodieq; conspicimus.Vnde ait Naua li surgẽtes ære colũnas:Nã rostratas Iulius Cæsar posuit uictis pœnis nauali certamine. E qbus unã ĩ rostris alterã ante arcũ uidemus a pte ianuarũ. Nyphatem:Et fluuius est & mons:ut Eu cimini cũ mõte lacũ. Per eũ aũt populos iuxta habitãtes accepimus nã nec fluuius unquã nec mons potest pelli. Fidentemq; fuga parthũ:Bene fidentem tunc enim melius iaculant sagittas. Rapta ma. tro.Raptim & sine labore quæsita. Diuerso ex hoste:idest orientis & occidentis accipimus.Vnde & ab utroque littore oriẽtis propter grandinarũ occidentis propter britãnorum triumphũ. Stabunt & parii lapides spirantia signa:In tẽplo Cæsaris. Statu-

Aulea

Gãgaride

Nyphates

as maiorum eius dicit se esse positurum quas commendat & a prætioso marmore & arte dicens Spirantia signa. Sic alibi Viuos ducent de marmore uultus. Item paruisue lapis circundatur auro.

CHRI. Circenses: Ait Plinius in Plebeis circensibus excuso auriga equos ita ut si staret i capitolium cucurrisse: sedemque ter lustrasse. Sed de huiuscemodi ludis plura dicemus in æneide de raptu sabinarum. Molorchus Hic pastor fuit i silua Nemæa & Herculē ad Nemæū leonē occidēdum missus hospitio suscepit. Erāt āt quattuor pcipua apud græcos ludoꝝ genera quāuis essent & alia. Prima olympia in honorē Pelopis: quorū corona ex oleastro esset. Agebant in Arcadia iter Pisam Elideq; urbes: finito quarto quoq; anno & incipiente quinto. Hos ludos cōsecrauit Hercules Ioui i honorē: ut ait Lactā. Pelopis eius consanguine. Nā alcmena q̄ Herculē peperit fuit filia Lasidices q̄ ex Pelope & Hippodamia orta ē. Tanta autem i auctoritate fuerunt apd̄ græcos ut ēt i summis belloꝝ periculis huiuscemodi celebrationum deseret. Nā & cum uexaret Xerxes græciā tamē ut refert Hero. non sunt itermissi. Deniq; tēpora p olympiadas enumerabāt. Fuit āt prima olympias teste Africano: quod Eusebius quoq; affirmat regnāte i Hierusalem Iohathā Anno mūdi uigessimo quarto supra quattuor milia ac quadringentos. Solinus tamen ait: Olympicum certamē quod hercules i honorē Pelopis attaui matrē ediderat intermissum Iphitus filius eius instaurauit post excidiū Troiæ. 408. anno Ergo ab Iphito numerat olympias prima. Secundum genus ludoꝝ pithia erāt i honorē Apolinis: in qbus laurea corona uictores donabant. Erat honos Apollini pp interfectū Phytonē de quo plurima refert Macrobius. Post hæc isthmia i honorē Palemonis apud Corinthū celebrātur in Isthmo quoꝝ corona e pinu est. Palemon autē portuū deus ē: ac latine Portūnus nominat. Quartū genus nemæa dixerūt i honorē Ophelthæ Lycurgi filii: qui in bello thebano: ut ē in sexto Statii serpētis ictu dū ab Isiphyle i herba relictus ē periit. Proptereaq; puer Archemorus est dictus q̄si fati mortisq; principiū: qa primus ex græcis periit ab Adrasti partibus. Hæc ergo quattuor ludoꝝ genera apud græcos celebratissima erāt: quis essent & alia. Nā i attica celebrabant Panathenæa: Herculea: Eleusinea quoꝝ pmium erat æneus clipeus. Apud argos agebant Iunonia q̄ dicebantur Hecatombea. In arcadia celebrabāt Lycæa Ioui lycæo: ubi uictores uasis æneis honorabātur. Apud thebanos erāt herculea & Iolēsia: & uictori tribus erat ex ære. In boetia plures erāt ludi. Nā apud thespiēses erāt Cupidini dedicati ludi. apud platæenses liberati. Oropi: Amphiarao. i Aegina Eaco. Pallens uero q̄ in Achaia est agebāt Theoxenia & mercurialia: quibus premium erat uestis quam χλαινα dicunt.

Ludorū genera

Assaraci prole: demissæque ab ioue gentis
Nomia: trosq; parēs & troiæ cynthius auctor
Inuidia infœlix furias amnemque seuerum
Cocyti metuet: tortosque ixionis angues:
Immaneq; rotam: & non exuperabile saxū.
Interea dryadum siluas: saltusque sequamur
Intactos tua mecœnas haud molia iussa:
Te sine nil altum mens inchoat: en age segnis
Rumpe moras: uocat igenti clamore citherō
Taygetiq; cāes: domitrixq; epidaurus equoꝝ:
Et uox assensu nemorum igemiata remugit
Mox tamen ardentis accingar dicere pugnas
Cæsaris: & nomen fama tot ferre per annos
Tithoni prima quot abest ab origine cæsar.
Seu quos olympiace miratus præmia palmæ
Pascit equos: seu qs fortes ad aratra iuuēcos:
Corpora præcipue matrū legat optia toruæ
Forma bouis: cui turpe caput cui plurima cer
Et crurū tēus a mēto palearia pendēt. uix
Tū lōgo nullus lateri modus omnia magna:
Pes etiā: & cameris hirtæ sub cornibus aures.
Nec mihi displiceat maculis insignis & albo
Aut iuga d̄trectās: interdumq; aspera cornu.
Et faciem tauro propior: quæq; ardua totā:
Et gradiens ima uerrit uestigia cauda.
Aetas lucinam iustosque pati hymenæos

SER. Assaraci proles: Ponam inquit eoꝝ statuas: qui a Ioue usq; ad Assaracum: & ab Assaraco usq; ad Augustū originē ducūt. Assaracus āt auus Anchisæ pater Capis fuit. Trosq; parēs: Troianoꝝ rex Ganimedis pater: a quo & Troia nominata ē. Troiæ cynthius auctor: uel Apollinē dicit pp muros troiæ ab eo cōditos: uel Cinthiū regē troiæ: quē i troicis suis Nero cōmemorat. Inuidia i fœlix: Quæ inuidētes efficit i fœlices. Dicit āt se talia scriptuꝝ uel facturum quæ magnitudine sui mereant inuidiam: ipsam tamen inuidiā nihil esse nocitura timore pœnarum.

Amneq; seuerum: Tristem. Contra Terenti. Tristis seueritas iest i uultu atq; i uerbis fides. Tortos ixionis angues: Quibus uidelicet Ixion est religatus ad rotam. Postquam illicitos Iunonis petiuit amplexus. Non exuperabile saxum: Quod contra montem Sysiphus uoluit & inexpugnabile dixit non q; exuperari non potest: sed q; exuperare nō ualet summum mōtis cacumē. Interea dryadum siluas idest donec laudādi Cæsari tēpus adueniat iterim georgica scribamus. Te sine nil altū mens inchoat: Ac si diceret nō meo ingenio: sed tuo fretus impio ad hoc carmē accessi. Vocat igēti clamore citherō. i. hortātur ad scribēdū nos illi mōtes q animalibus sunt referti. Citherō autem pars ē Parnassi. Taygetiq; canes. i. lacones. Nā Taygeta ciuitas Laconiæ: & hoc iō quia dicturus est: Nec tibi cura canum fuerit postrema. Domitrix epidaurus equorum: Epiri ciuitas ē equis nobilissima. Ingeminata. i. duplicata perecho. Alibi Non canimus surdis: respondent oia siluæ.

Citheron

Mox tamē. i. postq̄ georgica scripsero. Ardētis dicere pugnas cæsaris: Ardentis pugnas legendum. nā male quidem ardentis Cæsaris accipiunt: ut is communis sit syllaba. Tithoni prima quot abest ab ori

Desinit aut decem:post quattuor icipit ãnos.
Cætera nec fœturæ habilis nec fortis aratris
Interea superat gregibus dum læta iuuentus:
Solue mares mitte ĩ uẽerẽ pecuaria primus.

gine Cæsar.i.facta Cæsaris tot annis celebrabuntur: quot anni sunt ab eo usq; ad mundi principium & modo Tithonum pro sole posuit pro titane. Nam Tithonus Laumedõtis frater fuit quem prœliã tem Aurora dilexit & rapuit quo usque ad Cæsarem nõ Valde multum tempus est. Seu quis olympiacæ:

Tithonus

Dicturus est de armẽtis & gregibus. Armenta autem sunt equorũ & boum q hæc aĩalia apta sunt armis ut scutis boũ coria equi prœlio. Greges capellarum & ouium sunt. Ipse paulo post. Hoc satis armẽtis superat pars altera curæ: Lanigeros agitare greges hirtasq; capellas. Hæc autem arméta.s.& greges sciendũ q plerumq; confundit auctoritas. Olympiace miratus p̃mia palmæ.i.studiosus circulus certaminis quod gerit ad Pisam in honoré Iouis olympiaci. Corpora p̃cipue matrũ legat:idest magis matrũ:per quod ostendit etiam patrũ corpora esse reqréda. Optima toruæ forma bouis: Paulo post. Et faciem tauri proprior.i.tauro similis. Toruæ aũt teribilis. Turpe caput.i.magnũ: ut turpes pascit subgurgite phocas. Plurima ceruix: Longa. Vt ibi Cum se nux plurima siluis induet in floré. Crurum tenus: Vsq; ad crura:& modo tenus est aduerbiũ. Nã si eẽt præpositio ablatiuo cohæret. Palearia aũt sũt pelles depédentes ex gutture. Cameris cornibus.i.cuius unde & Cameræ appellatæ sũt præcipit aut aures & magnas & hirsutas eẽ debere. Nec mihi displiceat: Liptotes figura ẽ.i. ualde placeat & Munera nec sperno. Facié: Imaginé & similitudiné totã. Lucinã iustosq; pati hymenæos. Hysterõ ꝓterõ ante eni ẽ hymenæos pati:post Lucia cõsequit. Itẽ hysterõ ꝓteron ẽ desinit ãte decé post q̃ttuor ĩcipit ãnos. Ante eni incipit sic desinit. Cætera ætas.s.quæ ẽ uel ante quartũ uel post decimũ annũ Bene ostendit p hæc quoq; tépora posse quidem armẽtis sed inutiliter ꝓuenire fœturã. Supat gregibus dũ læta iuuentus: Dum suppetit:& dicit iuuenili eas ætate debere cõcubere:quia cito meliora tempora depereunt. Pecuaria: Ab eo quod est pecuare ueniũt Nam pecua ut ait ĩ pompeiana Cicero ab eo qđ est pecu uẽit ut genu gena.

Armẽta Greges Palearia Pecuaria

CHRI. Assaraci: Optime Assaraci. Nam hic facta est diuisio familiarum. Tros enim genuit Ilionem & Assaracũ. Ab Ilione domus priameia ꝓuenit. Si q̃dem Ilionis filius fuit Laumedon:& Laumedontis Priamus Assaracus auté genuit. Capim: Capis Anchisem: Anchises Aeneã a quo est Iulus Iuliorum familiæ auctor demissæ a Ioue. Nã Assaracus: ex Troe natus ẽ Tros ex Erictonio:& ille ex Dardano filio Iouis ex Electra. Inuidia infœlix.i.quæ miseros reddat ĩuidentes: Nã ut est apud Hora. Inuidus ĩuidia cõburit intus & extra. Inuidia siculi nõ iuenere tyrãni Maius tormẽtũ Dicit ergo q carebit inuidia ꝓpter magnitudiné rerum q̃ ĩuidiã superabunt. Est eni ĩuidia ĩter pares aut paulo supiores. Quaꝓpter illi q egregiis suis uirtutibus lõgo ĩterualo reliquos a tergo reliquærũt omni carẽt ĩuidia & potius sunt ĩ admiratione: quia iam desperamus nos illos cõsequi posse. Hinc græci quæ præclarissima & maxima sunt αφθονα.i.ανευ φθονου.i.sine ĩuidia appellant. Quapropter recte Flaccus in carmine. Non uisitata nec tenui ferar penna biformi per liquidũ æthera Vates neque in terris morabor lõgius inuidiaq; maior Vrbes reliquam. Amné seuerũ: Quæ de ĩferis dicunt uidebimus ĩ.vi.ænei.

Epidaurus: Oppidũ Epiri ubi sũt optimi equi. Palearia: Hæc syriacis bobus non sunt:sed in dorso gibũ ut refert Plinius habent. Corpora matrũ: Nam semen paternum ꝓ artifice est:formãq; præbet & uitã inducit. Materiã auté mater subministrat. Vnde oportet eã esse bene materiosam & habere optimã corporaturã. Propior facié: Per synecdochen.i.habẽs facié ꝓpioré tauro. Vaca unius ãni nõ admiscet se mari si admiscet ꝓdigium est. Lucinã: Simpliciter ꝓ partu posuit. Nã bruta lucinæ opé nõ ĩuocãt. Vaccarum ætas Alberto magno teste est quindecim annorum: eadé est taurorum. Castrati uero ad uigesimum ꝓueniunt: Terminus iuuentutis tauri est quinq; an.inde ĩcipit exiçari. Bene ergo Homerus dixit: Taurus quinq; annorum in robore suo est. Magni sunt boues in Epyro ut scribit Arist. Pli. ait indicos sua proceritate camellos æquare & cornua quattuor pedes in latudinem habere. Boues soli animalium retro amulantes pascuntur. Interea superat: Optimum præceptum. Nam non solum uiuẽtium corpora curanda sunt:sed quia singula pereunt dãda ẽ opera sucessioni.

Epidaurus

Atq; aliam ex alia generando suffice prolem.
Optima quæq; dies miseris mortalibus æui
Prima fugit:subeũt morbi tristisq; senectus.
Et labor:& duræ rapit inclementia mortis.
Séper erũt:quarum mutaui corpora mauis
Semper enim refice:& ne post amissa reqras
Ante ueni: & sobolẽ armẽto sortire quot ãnis
Necnon & pecori est idem delectus equino:
Tu modo quos in spẽ statues submitteř gẽtis
Præcipuum iã inde a teneris impende laboré
Continuo pecoris generosi pullus in aruis
Altius ingreditur:& molia crura reponit.
Primus:& ire uiam:& fluuios tẽtare minaces

SER. Suffice ꝓlẽ: Subministra: unde & suffectos cõsules dicimus. Optima quæq; dies: Hæc sentẽtia nõ solũ ad aĩmalia ꝑtinet sed generaliter ad oĩa. Subeũt morbi tristisq; senectus: Naturalẽ ordinem tẽuit dicens aduenire morbos senectuté mortem. Inclementia mortis: Inexorabilitas & durities. Séper .n. refice Vacat.n. Sane dicit ante ueniendum esse: aut anteq̃ ꝑeant reparent armenta. Sobelem armento sortire: Substitue subministra & est uerbum iudiciorum. Nam substitui dicunt iudices qui occupatorũ fungunt officio. Est idem pecori delectus equino.i. ut habeat matres optimas. In spem statues submittere.i.quos uis admissarios fieri. Notãda sane exq̃sita uarietas. Nã ut in bobus matres ãte describit ĩ eqs admissarios ante cõmemorat. Altius ĩgredit:cũ exultatiõe quadam ĩcedit. Molia crura reponit: Ennius de gruibus Perq; fabã repũt:& molia crura reponũt. Primus ire uiã: Matris ꝓiere uestigia. Ignoto põti:

Substituo

Audet:& ignoto sese cōmittere ponto.
Nec uanos horret strepitus:illi ardua ceruix:
Argutumq; caput.breuis aluus:obesaq; terga
Luxuriatq; toris animosum pectus: honesti
Spadices:glaucique color deterrimus albis
Et giluo:tum si qua sonum ꝓcul arma dedere
Stare loco nescit:micat auribꝫ: & tremit artus:
Collectūq; premens uoluit sub naribus ignē
Dēsa iuba:& dextro iactata recūbit ī harmo
At duplex agitur per lumbos spina:cauatque
Tellurē:& solido grauiter sonat ūgula cornu
Talis amyclæi domitus pollucis habenis
Cyllarus:& quorum graii meminere poetæ
Martis equi biiuges.& magni:currus achillis.
Talis & ipse iubam ceruice.effudit equina
Coniugis aduentu pernix saturnus.& altum
Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto: ānus
Hūc quoq; ubi aut morbo grauis aut iā segnior
Deficit:abđ domo:nec turpi ignosce senectæ.
Frigidus in uenerem. senior:frustraq; laborē

Per quem nūq̄ transierat. Argutū:breue. Luxuriat que toris aīosum pectus:Nodosū:& eminens pulpis.
Spadices:Phēiceatos uocāt.i.ꝓ̄essos myrteos.Glauci aūt sunt felineis oculis.i.quodā splendore perfusis.
Deterrimus albis & giluo: At q alibi ait Qui candore niues ante irēt.Sed aliud ē cādidū eē.i. quadā nitēti luce ꝑfusū.Aliud albū quod pallori constat esse uicinū.

giluus

Giluus aūt ē melius color.Multi ita legūt albis & giluo & nō albū uel giluū sed albo giluū uitupet:qđ si singuli colores uituperādi sunt q̄to magis mixtus utroq;.i.albo giluus. Tremit artus : Figurate pro artubus tremit. Voluit sub naribus ignem:Flatu indicat magnanimitatem suā. At duplex agit̄ ꝑ lumbos spina:Aut re uera duplex aut lata:ut alibi. Duplicē gēmis auroq; coronā. Item Et duplici aptant̄ dentalia dorso. Talis amyclæi domitus pollucis habēis cyllarus: At qui castor domitor equoꝝ fuit sed frēm pro fratre posuit poetica licentia. Vt Quas illi Philomena dapes pro proge:Itē reuocato a sanguine teucri ꝓ Dardani.Aut certe ideo polucē ꝓ Castore posuit qa ambo licēter & Castores & Poluces uocant̄. Nā & ludi & tēplū eius & stellæ castoꝝ uocant̄. Martis eq: Δειμοσ & φοβοσ. Et magni currus achillis:Baliarchus Xāthus. Coniugis ad uētum pernix saturnus: Dum cum amica Phillyra Saturnus coiret: Ops eius uxor aduenit cuius præsentia ueritus:se in equū conuertit qualem potuit numē imitari:exinde natus est Chirō dimidia parte homo dimidia equus Sāe Ops cū de uxore Saturni dicimus o corripit̄ ut ops opis cū de Nympha dicimus opis lōga ē ut opis ad æthereū pēnis aufert̄ Olympū:Pernix āt ad equū refert̄.Nā saturni stella tardissima ē.

Pelion

Peliō:Mōtē Thessaliæ ī quo Chiron hītauit. Hūc quoq;:licet bonū & tot signis ꝓbatū.Vbi aut morbo grauis aut iā senior ānis defficit. Duo sūt qbus minuūt̄ corpis uires:senectus & morbus.Vnde mire utrūq; cōplexus ē. Abde domo : ī domo.Nā si aduerbialiter uellet loq domi diceret:Tale ē illud ī.iiii.Nō libyæ nō āte tyro. Nec turpi ignosce senectæ:Cice. ī Catōe maiore & laudat & uitupat senectutē unde dupliciter hunc locum intelligimus aut nec ignosce turpi senectæ aut nō turpi senectæ ignosce idest abde & ignosce senectæ quæ turpis nō est quia ꝑ naturam uēit.

CHRI. Tu modo quos in spē:Mira uarietas.Nam ī bubulo pecore a mr̄ibus ī equino a pr̄ibus incipit Sunt aūt hæc tria pecoꝝ genera hoībus p̄cipua.Bos.n.nobis terrā colit:sine cuius opa agricultura oīo difficilis eēt. Equus & cōmode nos uehit & ī bello auxiliat̄ egregie & in multis rebus comes ē hōi: Atq; ī uecturis & ueterīos hēmus equuos & iumēta Docilitas maxīa ē ī equuo. Amissos luget domīos:đsideriis lachrymas mittit. Interfecto nicōede rege eius equus ī edia uitā finiuit:Refert Philar. Cētaretriū e galatis occiso ī pugna Antiocho potitū equuo eius illo ascēdisse:At equū īdignatiōe accēsū p̄cipitē ī ab rupta isse ac se eqtēq; ꝑdidisse.

Bucephali

Bucephalus Alexādri equus neminē ornatu regio īsignitū p̄ter ipsum Alexādrū excipe uoluit.In expugnatiōe thebaꝝ uulneratus Alexādrū in aliū equū trāsire nō est passus.Equus Cæsaris nullū nisi ipsum Cæsarē dorso accipe uoluit.Hic āteriores pedes humāos habebat.Semiramis equū usq; īcoitū amauit ut ait Iuba.Arist.autem ī lib.de aīalibus:Equū equuāq; post hominē reliqs animalibus salatiorē eē dicit. Addit etiā ipsum quadragita dentes habere:primiores quattuor trigesimo mense mutare.Anno deide post binos utrinq; non superne & īferne.Itē alio anno quattuor.Itē alio quattuor . Complectis ānis quattuor & mensibus sex nō emittit & tūc idoneū tēpus ad ꝓcurandū habet.Refert p̄terea equum omnibus tēporibus & donec uiuit coire.Idem facere fœmina.Dicit p̄terea ætatē ad decimumoctauū annū ꝓtēdi in equo:Sed ad lōgū ad trigesimū usq; ꝓduci: in nōnullis etiā ad qnquagesimū:sed minus uiuere q domi alunt̄ q̄ gregarii. Albertus aūt cognomēto magnus ait equū biēnio inire incipe sed meliorē esse fœtū post triēniū usq; ad .xx.q est arcus secundū quē minori cōiūctiōe iungunt̄ Iuppiter & Saturnus.Inire aūt usq; adtrigesimū ānū & equuā cōcipe q̄uis debiliter usq; ad quadragesimū quod fere spacium est suæ uitæ:q̄uis olim inuentus sit equus.lxx.annoꝝ.Ipse autē Albertus refert uidisse se equū ex maioribus apud militē q ad huc robustus excesserit annū sexagesimū.

Pulli

Pullus:Vt pueros dicimus in humano genere.Ita in equuo:mulo:asino:atq; camelo dicimus pullos.Itē in omni auium genere.In boue uero & elephante uitulum.Qui etiam ex arborum radicibus gignunt̄: pulli appellant̄.Hinc pullulare.

Luxuriat toris:Abūdat modum excedit in toris.q.d.ultra modum torosus est.Nam membra torsa.i.maiores toros.i.musculos & lacertos habentia ualdiora sunt.Vnde in Hercule torosa brachia pingūt. Est.n.torus siue musculus siue lacertus. Spadices:Pallidus Aemilianus colores in equuo refert:badium: aureum. Abineum russeum:mureū:ceruinū:giluū:scutulatū:albū:gutatū:candidissimum: nigrū:pressum.Sequentis meriti enumerat uarium cum pulchritudine nigro uel albineo uel badio mixtum.Canum cum quouis colore: ipu

meum maculorum murinum obſcuriorem. Giluus color eſt cinericius. Aetatem quoq; ita ſignat: Nam bimo ſex menſiũ dentes medii ſuperiores cadunt. Quadrimo canini mutant̃ infra ſextum annum molares ſuperiores cadunt. Sexto anno quos primo mutauit exequeat. Septimo anno omnes dentes eius explent̃: latẽt ab huic ætatis notæ. Sed prouectioribus tempora cauari incipiunt ſupercilia caneſcere. Dẽtes plerũq; prominere. Formam uero equi ita deſcribit Columella ut ſit capite exiguo: nigris oculis: apertis & breuibus auriculis & arrectis ſemper ceruice moli lataque nec longa: denſa iuba: & in dexteram partem profuſa lato & muſculorum toris numeroſo pectore. Grãdibus armis: & rectis lateribus inflexis: ſpina duplici: uentre ſubacto: tetiſticulis paribus & exiguis: latis lumbis & ſubridẽtibus ideſt pulchris & pinguibus. Cauda longa & ſeta criſpaq; mollibus atque altis rectiſque cruribus: terete genu paruoque neq; introſum ſpectant: rotundis clunibus: femoribus torſis ac numeroſis: duris ungulis & altis & cõcauis rotundiſque: quibus coronæ mediocres ſuperpoſitæ ſunt: corpus ipſum ſit grande: ſublime: erectum: aſpectu quoque agile. Longitudo quantum naturam permittit. Cum uero natus eſt confeſtim licet indolem exiſtimare. Si Hilaris ſi intrepidus: ſi aſpectu nouæ rei auditu ut teretur. Si forſam ſine cunctatione tranſit: potem flumen tranſcendit.

Ingratum trahit: & ſi quãdo ad prœlia uẽtũ ẽ:
Vt quõdã ĩ ſtipulis magnus ſine uiribꝰ ignis
Incaſſum furit. ergo animos æuumq; notabis
Præcipue: hinc alias artes prolẽque parentũ
Et qs cuique dolor uicto: quæ gloria palmæ
Nonne uides cum præcipiti certamĩe cãpum
Corripuere: ruuntque effuſi e carcer̃ currus:
Cum ſpes arrectæ iuuenũ exultãtiaq; haurit
Corda pauor pulſans: illi ĩſtãt uerber̃ torto:
Et proni dant lora: uolat ui feruidus axis.
Iãque humiles: iãque elati ſublime uidentur
Aera per uacuũ ferri: atque aſſurgere ĩ auras.
Nec mora nec reqes: at fuluæ nĩbus harenæ
Tollitur: humeſcunt ſpumis flatuq; ſequẽtẽ.
Tantus amor laudũ: tantæq; uictoria curæ.
Primus erichthõius currus & quattuor auſus
Iungere equos: rapidiſq; rotis ĩſiſtere uictor.
Fræna pelethroni lapyteq;: gyroſque dedere
Impoſiti dorſo: atq; equitẽ docuer̃ ſub armis:
Inſultare ſolo. & greſſus glomerare ſuperbos.
Aequus uterq; labor: æq; iuuenẽq; magiſtri
Exquirũt: calidũque animis: & curſibus acrẽ
Quãuis ſæpe fuga uerſos ille egerit hoſtis
Et patriam epirum referat: fortiſq; micenas
Neptũnique ipſa deducat origine gentem.
His animaduerſis inſtãt ſub tempus & oẽs
Impediunt curas denſo diſtendere pingui:
Quem legere ducem: & pecori dixer̃ maritũ
Florenteſq; ſecant herbas: fluuioſq; miĩſtrãt.
Farraque nec blando nequeãt ſupeſſe labori:
Inualidiq; patrum refrenant ieiunia nati.
Ipſa autem macie tenuant armenta uolentes.
Atque ubi cõcubitus primos iã nota uoluptas
Solicitãt frondeſque negant. & fontibꝰ arcẽt.
Sæpe etiam curſu quatiunt. & ſole fatigant

SER. Si quando ad prœlia uentũ eſt: Alibi: nocturnaq; bella. Animos æuũq; notabis: p̃cipue ante omnia ætatẽ & magnaminitatẽ reqres: poſt cætera parẽtes & ſtudiũ. Et quiſcuiq; dolor uictoq; gloria palmæ: Vult ꝓbare moueri equos uel amiſſione uel acqſitiõe uictoriæ. Nã eo tẽdit ſequens iſte decurſus unde ẽ paulo poſt Tãtus amor laudũ tantæ uictoria curæ. Luca. Quãtũ clamore iuuat̃: Eleus ſonipes. Ruunt effuſi carcere currus: uſurpatiue ꝓ carceribus q ab arcẽdo dicti ſũt. Nã carcer ẽ cuſtodia noxioꝝ. Iuuenũ: aurigarũ uel ſpectantiũ. Haurit: ferit ut Latus aurita ꝑtũ. Verbere torto: frequenti. ſ. iteratiõe. Volat ui feruidus axis: Alibi Frẽaq; feruẽteſq; quæ rotas. Nã tã rotæ q̃ axis curſu caleſcũt. Primus: Erichthõius. Vulcãus impetrato a Ioue Mineruæ cõiugio. Illa r̃luctãte effectũ libidinis ꝓiecit ĩ terrã ĩde natus ẽ puer dracõteis pedibꝰ: q appellatus ẽ Erichthõius q̃ſi đ terra & lite ꝓcreatus. Nã ερισ eſt lis & Χθων terra. Sic ad tegẽdã pedũ fœtiditatem iũctis eqs uſus eſt curru quo tegeret ſui coporis turpitudĩem. Rapidus: Velox. Victor: Propoſiti ſui effector. Frẽa pelethrõi: Pelethroniũ oppidũ ẽ theſſaliæ ubi primũ domãdorũ equoꝝ uſus iuẽtus ẽ. Nam cũ qdã theſſalus rex bobus Oeſtro exagitatis ſatelites ſuos ad eas reuocãdos ire iuſſiſſet: illiq; curſu nõ ſufficerẽt: aſcẽderũt equos & eoꝝ uelocitate boues ſecuti eos ſtimulis ad tecta reuocarũt. Sed hi niſi aut cũ irent uelociter aut cũ eorũ eq circa flumẽ Peneõ potarẽt capitibus ĩclinatis locũ fabulæ dederũt ut centauri eſſe crederent̃ qui dicti ſunt centauri ἀποτου κετειντοσ ὑταυρουσ Alii dicũt cẽtauroꝝ fabulã eſſe cõfictã ad experimẽdã humanæ uite uelocitatẽ quia equũ conſtat eẽ uelociſſimum Bene autẽ ait Pelethronii: quia ſunt & alii lapythæ. Equitem docuere. i. equũ. Nam ꝓ equo rectorem poſuit. Greſſus glomerare ſuperbos: Vt cũ diſciplina incederet. Quãuis ſæpe fuga: Ordo eſt: Quãuis ſæpe uictor fuerit q̃uis nobili genere ꝓcreatus tamẽ a magiſtris ætas ẽ magnãimitaſq; reqrẽda: q̃ ſi nõ fuerit: Illa nihil ꝓſunt. Neptũniq; ipſa deducat origĩe dentẽ. i. ſi ſit ꝓcreatus ab equo Neptũni: q editus eſt tridentis percuſſione. His animaduerſis: Moribus & ætate deꝑhenſus. Inſtant ſub tempus: Coeundi. ſ. quo eis cura maior adhibetur. Denſo diſtendere pingui: Nõ laxo: quod qbuſdã poſitionibus agaſones per fraudẽ facere cõſueuerũt Vnde ait Denſo pingui. i. uiribus pleno. Sane pingue generis eſt neutri: & ita ĩ omnibus Idoneis inuenit̃. Nã nec pinguedo nec pĩguetudo latinũ ẽ. Florẽteſq; ſecat herbas

Erichthonius

Pelethronium

Cum grauiter tonſis gemit area frugibꝫ: & cũ
Surgentem ad zephyrũ paleæ. iactãt̃ ianes.

Adultas:maturiores:qbus robur acquirit̃. Ne blan
do nequeát ſupeſſe labori:phipra'is ẽ coitus. Ieiũia:
Infirmitaté ex ĩedia ueniẽté. Nota uoluptas:Dicẽdo
nota p tráſitũ ré ab aliis diligéter expſſá tetigit. Ná eq̃ puellæ cũ primũ coeũt:ſi macræ ſunt & debilitãt̃:& q̃bi
les gignũt. Poſt primũ át ptũ tẽues eé q̃bét. Frõdeſq; negát:cõtra illud floréteſq; ſeccát q; herbas fluuioſq; mi
niſtrát. Cũ grauiter tõſis:Hoc ẽ die medio. Hoc át ad exprimẽdũ diei tps ẽ poſitũ:nõ q; eq̃ tpe æſtatis coeát.
CHRI. Dolor:Ná & lachrymas uictos emitttere & uictores lœtitiá oſtẽdere dixerũt. Cũ ſpes arrectæ:Ec
baſis ornãdi loci cá. Inſtát:Nũq̃ ceſſát ab ope. Torto:Ná ex crebro motu cõtorquẽt̃ & iflectunt̃ lora. Ruũt
effuſi:Pixit illoꝝ celeritate. Iáq; hũiles:Tota hæc curſus deſcriptio picturæ q̃ ſcriptur̃ ſimilior ẽ Iſpe ẽt cõciſæ
breueſq; clauſulæ faciũt:ut celeritas narrãtis expſſius demõſtret celeritaté currẽtiũ. Iá hu. iá elati. Quia ſaltu
ré pagunt:ut pp eoꝝ leuitaté p aeré potuiſq̃ p terrá ferri uideant̃. Tátus. a. laudũ:Iccirco accerát qa uictoriæ.
cupidiſſimi ſũt. Peletrõi:fréos ac ſtrata equoꝝ primi ĩuenerũt. Erichthõius: Auguſtius ĩ Li. de ciui. dei ait:

Pele/
troni

hũc pueꝝ Athéis ĩ Vulcãi Mierueq; tẽplo ad ĩuẽtu ſerpẽte ĩplicatũ & qa ſibi regnũ ꝑtẽdebat̃ diligéter enutri
tũ Hoꝝq; deoꝝ filiũ cum parẽtes ignorarent̃ iudicatum. Idé Auguſti. refert:Hic ut placaret iratũ Apollinẽ q;
eius tẽplũ a Danao rege icẽſum fuerat:nec græci id ꝓhibuerát:& ꝓpterea ſterilitate regionẽ opp̃ſſerant ludos
muſicos eidẽ Apollini iſtituit:Itidemq; mineruæ ubi
uictores oleo donabant̃ Plinius auté ſcribit Erictho
nomũ quadrigas inueniſſe:Item argentum Athenis.
SER. Hoc faciunt nimio ne luxu: Nimio pingui
& bene ré turpé aperte a Lucre. tractatam uitauit trá
ſlatiõibus quas omnes ab agricultura traxit ut luxu
propter luxuriem ſegetum. Genitali aruo: pro mu
liebri felliculo. Quem uuluá uocant. Vt etiam Plini.
docet. Nam ante folliculus dicebat̃. Sulcos oblimet
inertes: Claudat meatus:& hoc ſimiliter per tranſla
tionem dixit. Nam legimus ſupra: Et obducto late
tenet omnia limo. Exactis. g. c. m. Vicinis ptui. Tũc
enim diligentis tractandæ ſunt ne abigant̃. Non ſal
tu ſuperare uiam ſit paſſus: Quod ſolet fieri cum pa
ſcunt pedibus impeditis. Saltibus ĩ uacuis:Magnis.
Et ple. ſ. ne inclinentur ad potum. Eſt lucos. ſ. c. i. u.
Ordo talis eſt. Circa lucos ſilari fluminis Lucaniæ
& alburnum eiuſdem montem plurimus uolitans.

Voli/
tans

Ac ſi diceret multa muſca. Volitans: autem modo
nomen eſt non participium. Oeſtrum. g. uo. Verte/
re ex ſomni ſimilitudine onomatopeiam fecere. non
enim poſſumus accipere ex latina lingua mutauere.
Cum conſtat græcam primam fuiſſe. Oeſtrum auté
græcum eſt latine aſilus uulgo tabanus uocatur Cui
nomen anſilo romanum eſt. Vt cui Remulo cogno/

Tana/
ger

men erat. Sicci tanagri:Non multum ualentis. Ta/
nager autem fluuius eſt Lucaniæ Et hoc dicit armé/
torum mugitu cũcta reſonare. Hoc quondá mõſt.
Argumentatur ab exemplo dicens Iunonem Oeſtꝝ
ſe contra pellicem deffendiſſe. Mota autem fabula. Io
inachi filiam ab ipſo quidem Ioue Iunonis aduentu
conuerſam eſſe in uaccam. Cui Iuno ĩmiſit œſtrum:
quo toto orbe fatigata tandem aliquando uenit ad
ægyptum:& illic in Iſim conuerſa eſt. Tranſit autem
p mare Anguſtũ quod Boſphoron ab ea appellatum
eſt:nunc Heleſpontus nominatur. Peſtem medii:
Iuue. uel quam peſtem ante excogitauerat. Vel me/
ditata inferens & exercens accipiamus. Horatius Ho
rendaque cultis Dilluuium meditatur agris ideſt in
fert: exercet: nam & in ipſa meditatione exercitum
eſt. Hũc quoque arcebis: ideſt etiam hoc malum re
moue. Nam mediis. f. a. iſtat:Tunc eſt acrior. Et dicé
do tempus oſtẽdit quéadmodum poſſit euitari. Ar
cebis grauido. p. i. grauido pecore. Nam arceo a te di
cimus. Sole recens: Orto ſtatim. Saluſtius. Coria
recens detracta ueluti glutino adoleſcebant. Poſt

Hoc faciunt:nimio ne luxu obtuſior uſus
Sit genitali aruo:& ſulcos oblimet inertes.
Sed rapiat ſitiens ueneré:interiuſq; recõdát.
Rurſus cura patrũ cadere:& ſucedet̃ matrũ
Incipit: exactis grauidæ cum menſibus errát:
Non illas grauibus qſq̃ iuga ducer̃ plauſtris:
Non ſaltu ſuperare uiam ſit paſſus: & acri
Carpere prata fuga:fluuioſq; innare rapaces:
Saltibus inuacuis paſcant:& plena ſecundũ
Fluia muſcus ubi:& uiridiſſima gramie ripa
Speluncæque tegãt:& ſaxea procũbet ũbra.
Eſt lucos ſilari circa ilicibuſque uirentem
Pluribus alburnum uolitãs:cui nomen aſilo
Romanum eſt œſtrum graii uertere uocãtes
Aſper acerba ſonans:quo tota exterrat ſiluis
Diffugiunt armenta:furit mugitibus æther
Concuſſus:ſiluæque & ſicci ripa tanagri:
Hoc quondã mõſtro horribiles exercuit iras
Inachiæ iuno peſtem meditata iuuencæ.
Hũc quoq; nã mediis feruoribus acrior iſtat
Arcebis grauido pecori:armentaq; paſces
Sole recens orto:aut noctẽ ducẽtibus aſtris.
Poſt partum cura in uitulos traducit̃ omnis
Continuoq; notas & nomina gentis inurunt.
Et quos aut pecori malit ſubmittere habendo
Aut aris ſeruare ſacris:aut. ſcindere terram.
Et campum horrentem fractis ĩuerter̃ glebis:
Cætera paſcuntur uirides armenta p herbas:
Tu quos ad ſtudiũ atq; uſũ formabis agreſtẽ.
Iam uitulos hortare. uiãque inſiſte domandi.
Dum faciles animi iuuenũ:dũ mobilis ætas.
Ac primum laxos tenui de uimine circlos
Ceruici ſubnecte. de hinc ubi libera colla
Seruitio aſſueuerint. ipſis ẽ torquibus aptos

Iunge pares.& coge gradum cōferrꝰ iuuēcos
Atque illis iam ſæpe rotæ ducantur inanes
Per terrā:& ſummo ueſtigia puluerꝰ ſignent
Poſt ualido nitens ſub pondere faginus axis
Inſtrepat:& iūctos temo trahat æreus orbis.

partum cura in uitu. Modo & de equis & de bobus accipimus generaliter. Notas: characteres. Pecori ſubmittere: Admiſſarios facere. Campū hor. Ecbaſis poetica. Sufficerat.n.dicere: Aut ſciderꝰ terrā. Cætera pa. Per hoc ītelligimus illa omnia q̄ dixit aīalia đmi eſſe ſeranda. Tu quos ad ſtu. Locus de bobus domandis. Viāq; inſiſte domādi: Inſtitue artē domandi. Circlos: Circus eſt principiale: unde fit circulus: & ꝑ ſyncopā cilclus ſicut piclū a piculo: ſeclū a ſeculo. Coge gradū cōferre: Simul icedere. Rotæ ducātꝰ ianes: Sine pōdere. Trahat æreus: Fortis. Sic ī q̄nto. Aerea quē obliquū rota trāſiit. Hora. In cauſā danaē terris ærea.
CHRI. Genitalia aluo: Trāſlatio ab agricultura. Fit aūt obſcenitatis uitandæ cauſa. Inachiæ: Ab eo quod ē Inachus. Fuit enim rex uigeſimus primus Syciniorum qui regnauit ānos.xlii. cui ſucceſſit Pheſtus: & ipſe Polybo ſucceſſerat. Sicyoniorum primus rex Aegyaleus fuit a quo Aegyalea dicta ē: quæ deīde Pelopōneſus eſt uocata. Incepit etiam regnum regnante Nino apud Aſſyrios āno mundi quinto ac octogeſimo ſupra mille ac centū: ac ꝓductū eſt uſq; ad mundi ānū ſeptuageſimū ſupra quattuor milia fuitq; ultimus rex Zeuſippus.
In uitulos: Vt pullos dicimus iuniores in equo aſino muloue: ac in omni uolatilium genere: ſic in boue & Elephanto uitulos dicimus. Sed & in humana ſpecie pullos dixerunt amatores pueros obſcœne amatos. Vnde Fabius qui ob candorem eburnus dicebatur ꝗ eius natis fulmine icta eſt: Iouis puellis eſt uocatus. Pullum denique nigrum dicimus. Hinc pullam ficum: & Iuue. pullatos proceres dixit. Vitulos quoque de maioribus piſcibus ut ſunt delphines & balenæ. Qui & uitulus marinus piſcis: hos phocas appellant.

Interea pubi indomitæ non gramina tantum
Nec ueſcas ſalicū frondes: ultimāq; paluſtrē:
Sed frumēta manu carpes ſata: nec tibi fœtæ
More patrū niuea īplebūt mulctraria uaccæ
Sed tota in dulces conſument ubera natos.
Sin ad bella magis ſtudiū turmaſq; feroces
Aut alphea: rotis prælabi flumina piſæ:
Et iouis ī luco currus agitare uolantes
Primus equi labor ē animos atq; arma uidere
Bellantum. lituoſq; pati. tractuque gementē
Ferre rotam. & ſtabulo frænos audire ſonātes
Tū magis atq; magis blādis gauderꝰ magiſtris
Laudibus: & plauſæ ſonitum ceruicis amaræ
Atq; hæc iā primo depulſus ab uberꝰ matris
Audiat inq; uicem det molibus ora capiſtris
Inualidus & iāque tremens & iam īſcius æui
At tribus exactis ubi quarta acceſſerit ætas
Carpere mox gyrū īcipiat gradibꝯque ſonarꝰ
Compoſitis: ſinuetq; alterna uolumīa crurū:
Sitque laboranti ſimilis: tūc cruribꝯ auras
Prouocet ac ꝑ aperta uolans ceu liber habēis
Aequora: uix ſumma ueſtigia ponat harena
Qualis hyperboreis aquilo cōdēſus ab oris
Incubuit: ſcythiæq; hyemes atq; arida differt
Nubila: tum ſegetes altæ campiq; natantes
Lenibus horreſcunt flabris: ſūmæq; ſonorem
Dant ſiluæ longiq; urgent ad littora fluctus:
Ille uolat ſimul arua fuga ſimul æquora uerrens.
Hic uel ad elei mœtas & maxima cāpi
Sudabit ſpatia: & ſpumas aget ore cruentas.
Belgica uel molli melius ferret eſſeda collo.

SER. Pubi indomitæ: Hoc ad iuuencos tantum pertinet. Nam de equis paulo poſt dicturus ē ut Nāque ante domandum Ingentes tollūt animos. Nec ueſcas ſalicum frondes: Siccas & teneras. Nam ueſcō hoc eſt proprie. Vnde & aranearum telæ ueſcæ uocātur. Vesca Telæ uescæ Frumenta manu: ideſt etiam farraginem eis dabis. Aut alphea rotis prælabi flumina piſæ: Quia ut ſupra diximus circa ea flumina maxime agitabatur currule certamē. Inque uicem: Frenorum ſilicet ne adhuc tenera ora lædantur. Et iam inſcius æui: Nō dum habens ab annis fiduciam. Vbi quarta acceſſerit ætas: ideſt quartus annus. Nam ætatem plerumque generaliter dicimus & pro anno: pro.xxx. pro cētum: pro quo uis tempore. Sitque laboranti ſimilis: Præparetur ad futurum laborem. Qualis hyperboreis: Hyperborei montes ſunt Scytiæ dicti ꝗ ſuper eos flet boreas. Hyp borei Dicit autem equus ſic currat ut uentus. Arida nubila: Sine pluuiis. Differt: Diſſipat. Orreſcunt: Cūtremeſcūt Perſius: Scis comitem Horridulum trita donare lacerna ideſt trementem.
Ille uolat: Scilicet uentus. Verrens: Trahens. Ad eli metas: ideſt circi. Eleis namque ciuitas eſt Arcadiæ in quā agebatur currule certamen: & ſpecies eſt pro genere. Spumas aget ore cruentas: Quod eſt ſignum equi fortiſſimi: ſi uelut rubras egerit ſpumas.
Belgica eſſeda: Gallicana uehicula. Nam Belgæ ciuitas eſt Galliæ: in qua huiuſcemodi uehiculi uſus repertus eſt. Molli: Domito. Vt Et mollia colla reflectit. Duris parere lupatis: Frenis aſperrimis Dicta autem ſup a a lupinis dentibus: qui inequales ſunt: Vnde & eorum morſus uehementer ob eſt. Cæci: Latentis. Amoris: Cupidinis. Relegant: Remouent. Trans flumina lata: Silicet ne natatus ſit facilis. Videndo. Dum uidetur: Gerundii motus a paſſiuo. In magna ſylua: Alii ſila legunt: ut ſi mons Lucaniæ: quod modo Nulla neceſſitas cogit ut in Aeneide: Ac ueluti ingenti ſila ſummoue taburno. Vbi utrunque ſpeciale eſt.

CHRI. Veſcas: Hoc nomen ut refert Gelius ex ue & eſca compoſitum eſt. Et cum ue patricula modo augmentum modo priuationem afferat. Nam dicimus uehementem a magnitudine mentis: & contra dicitur uecors quaſi ſine corde poterit ueſcum utrumque ſignificare. Ergo recte Gelius ait aliter Lucretium dicere ſalem ueſcum ab intentione edendi. ſ. Aliter Lucilium ueſcum appellare cum edendi faſtidio. Quapropter ueſcas frondes: ideſt quibus auide ueſcuntur iuuenci. Feſtus quoque ſcribit ueſcum faſtidioſum ſignificare: & Lucretium pro edace poſuiſſe ut Nec mare quæ impendit ueſco ſale ſalſa pereſo priſci ue particulam pro re parua ponebant. Varro Oues uegrandes fiunt atque imbecillæ. Frumenta: Vt ordeum: Spelta. Sin ad bella: Equinum genus tripartito põit Columella. Eſt eĩm generoſa materies quæ circo ſacriſque certaminibus equos præbet Eſt mularis quæ prætio fœtus ſui comparatur generoſo. Et uulgaris quæ mediocres fœmĩas: mareſq; progenerat. Frenos: In ſingulari frenum eſt: in plurali & freni. & frena. Blãdis uocibus: Mãſueſcat & uocibus & tactu magiſtri. Carpere gyrum: Vt facile in gyrum fleti aſſueſcat. Sinuet: Incuruet ut pedes altius a terra tollat.

SERVI Reboant ſyluæ: Reſultant: remigiũt. Reboo autem græcum uerbum eſt. Nam apud latinos nullum uerbum eſt: quod ãte o finalem o habeat excepto inchoo. Quod tamen maiores aliter ſcribebãt tunc aſpiratiõem interponentes duabus uocalibus: & dicebant incoho. Tria enim tantum habebant nomina: in quibus c litteram ſequeretur aſpiratio: ſepulchrum: orchus: pulcher: ex quibus pulcher tantum hodie recipit aſpirationem. Exultat: extra ſolum ſuum habitat. Aſpectãs: Cicero de Catilĩa: Retorquet oculos profecto ſæpe ad hãc urbem: quam e ſuis manibus ereptam luget. Vires exercet: Ab incnltu robur acquirit. Pernix: modo pſeuerãs: Horatius: Pernicis uxor apuli Et eſt tractum pernix a pernitendo.

Carice acuta: Herba duriſſima. Oblitum: Iam ſecurum ex ante acta uictoria. Fluctus ut in medio: Sic paulatim taurus mouet̃ ad prælia. Immane ſonat: Pro immaniter: & nomen pro aduerbio poſuit.

Amor omnibus idem: Ideſt in uno quoque genere unus ẽ amor. i. ſimilis: ut puta ĩ lupis unus eſt amor. ideſt ſimilis. Itẽ in equis unus eſt amor. i. ſimilis. Aliiſque omnibus pro qualitate generis ſui: ſicut alibi ait Sopor ſuus occupat artus. i. ipſis aptus. Nam in omnibus animalibus nõ eſt amor unus atque idem: ſed ĩ ſingulis generibus pro qualitate naturæ. Oblita catulorum leæna: Cauſa ſilicet nimii amoris. Leæna autem græcum eſt ſicut dracæna. Nam nos hic & hæc leo dicimus: leæna nãque uſurpatum eſt: qu in o exeuntia fœminina ex ſe non faciunt ut fullo: latro: leo:

leæna

Informes urſi: Vel magni: Vel quia tempore quo naſcuntur carent forma Dicitur enim quædam caro naſci: qua mater lambendo in membra componit. Solis: Deſertis. Libyæ autem in aruis ſerpentibus plenis. Vt tota tremor pertentet equorum corpora: Signatis ſermõibus utitur ad uim amoris exaggerandum: dicens & tota corpora & ptẽtet. i. penitus tentet: cum dicat leuem odorem equarum. Si tantũ notas odor attulit auras. Hyppallage eſt. Pro ſi au/

Tum demum craſſa magnũ farragie corpus
Creſcere iã domitis ſinito nanq; ãte domãdũ
Ingentes tollent animos prænſiq; negabunt
Verbera lenta pati & duris parere lupatis.
Sed non ulla magis uires induſtria firmat.
Quã uẽerẽ & cæci ſtimulos auertere amoris
Siue boum ſiue eſt cui gratior uſus equoꝝ:
Atq; ideo tauros procul atq; in ſola relegant
Paſcua poſt mõtẽ oppo ſitũ & traſſlumia lata
Aut intus clauſos ſatura ad præſepia ſeruant.
Carpit enim uires paulatim uritq; uidendo
Fœĩa nec nemoꝝ patit̃ meminiſſe nec herbæ
Dulcibus illa quidẽ illecebris & ſæpe ſupbos
Cornibus inter ſe ſubigit decernere amantes:
Paſcit̃ in magna ſilua formoſa iuuenca.
Illi alternantes multa ui prœlia miſcent:
Vulneribus crebris lauit ater corpora ſãguis:
Verſaq; in obnixos urgent̃ cornua uaſto
Cũ gemitu r̃boã ſiluæq; & magnus olympus
Nec mos bellantis una ſtabulare: ſed alter
Victus abit longeq; ignotis exulat oris.
Multa gemens ignominiã: plagaſq; ſuperbi
Victoris: tum quos amiſit inultus amores.
Et ſtabula aſpectans regnis exceſſit auitis.
Ergo omnis cura uires exercet: & inter
Dura iacet pernix in ſtrato ſaxa cubili
Frondibus hirſutis: & carice paſtus acuta.
Et tentat ſeſe: atq; iraſci in cornua dixit
Arboris obnixus trunco: uentoſque laceſſit
Ictibus: & ſparſa ad pugnam proludit harẽa.
Poſt ubi collectum robur: uireſque receptæ:
Signa mouet: precepſq; oblitũ fertur in hoſtẽ
Fluctus ut in medio cœpit cũ albeſcere põto
Longius: exaltoq; ſinũ trahit: utque uolutus
Ad terras immane ſonat per ſaxa: nec ipſo
Monte mior procũbit: at ima exæſtuat unda
Vorticibus: nigrãque alte ſubiectat harẽam
Omne adeo genus in terris hoĩumq; ferarũq;
Et gẽus equoreũ pecudes pictæque uolucres
In furias: ignẽque ruũt amor omnibus idem
Tempore non alio catulorum oblicta leæna
Sæuior errauit campis: nec funera uulgo
Tã multa informes urſu ſtragemque dedere
Per ſiluas: tũc ſæuus aper: tunc peſſima tigris

Heu male tunc libyæ solis erratur in agris.
Nonne uides ut tota tremor ꝑtentet equorũ
Corpora:si tantum notas odor attulit auras
At neq; eos iam frena uirũ:neq; uerbera sæua
Nõ scopuli.rupesq; cauæ.atq; obiecta retar/
Flumina.correptos ũda torquẽtia mõtes. dãt
Ipse ruit.dentesq; sabellicus exacuit sus.
Et pede prosubigit terrã.fricat arbore costas
Atq; hic atque illic hũerosq; ac uulnera durat
Q uid iuuenis.magnũ cui uersat ĩ ossibꝰ ignẽ
Durus amor nempe abruptis turbata ꝓcellis
Nocte natat cæca serus freta.quẽ super ĩgens
Porta tonat cæli.& scopulis illisa reclamant

ræ notum odorem apportauerint. Frenã.u. Virorũ fortium. Rupesque cauæ:Ad illud respicit quod su pra posuit.Post montem oppositum:& trans flumi/ na lata. Sabellicus sus:Sabinus.& est species pro ge/ nere Dicit autem suem domesticum:quem cicurem uocant.Nam de apris supra ait Tũc sæuus aper. Hoc enim uult probare non tantum feras sed etiam man sueta animalia amore in furorẽ moueri.Et prosubi/ git terram.i.fodit:& pedibus impellit alternis: quod pugnaturi sues facere consueuerunt ad acquirẽdum robur:unde etiam latera & costas terentes durant ea in futura certamina. Hinc atq; illinc: Et ad pedum motum & ad tritiõem costarum. Quid iuuẽis: Ne forte occurrat illa animalia carere ratiõe.Dicit etiam grauius homines in amorem commoueri.Fabula ta lis est.Leander Abydenus & Hero Sestias fuerunt in uicem se amantes Sed Leander ad Hero noctu ire cõ sueuerat per fretum Hellesponticum quod Seston & Abydon Ciuitates interfluit. Cum igitur Iuuenis oppressi tempestate cadauer Ad puellam delatum fu/ isset illa præcipitauit se e turri. Porta tonat cæli: Aer nubibus plenus:per quem iter est ad cælum.

Cicu/ rem

CHRI. Lauit:Præsentis temporis ẽ.Erat enim apud priscos lauo lauas & lauo lauis. Plautus ĩ pseu. Gestãs tabellas eas lachrymis lauis. Ater:Quia q̃ primum uenas egredit̃ contabescẽs nigrescit:uel quia in tauro san guis melancholicus est,Descriptio autem huius certaminis ac deinde fugæ:& postremo reuersionis ad ultio nem uerbis a militia humana trãslatis uehemẽter illustratur. Aspectans:Ex qua re exprimitur desiderium.
Ignomia.p. Magnum oportebat esse dolorem ĩ eo qui præter ignominiam ꝙ uictus esset etiã graue damnũ uulner℞ reportaret.Suꝑ omnia autem intollerabilis uidet̃ suꝑbia uictoris. Regnis auitis:Du℞ ẽ exulare du/ rius ex antiqua patria: durissimum inde pelli ubi maiores sui non uinci sed regnare cõsueuerant.Omnia autẽ quæ hic de certamine & fuga uicti & de corpore reficiendi ac de reditu & de uultione uera esse perhibẽt.Qui de re pastoria scribunt.Magno autẽ ingenio poeta naturam animantium exprimit ut in secũdis rebus obtur/ pescant.In aduersis aũt magis magisq; excitentur ut sæpissime uictores a uictis uincant̃. Cum alteri secordiæ ignauiæq; se dedant:& fortunæ successu elati a nullo sibi noceri posse putent. Alteri uergẽtibus rebus asperis nihil inausum nihil intentatum reliquat. Omne adeo:Ostendit q̃ uehemẽs sit amoris ꝑturbatio: Quæ qui/ dẽ omni amantium generi cõmũis sit. Vt tota tremor ꝑcurret equorum corpora. Ex ui.s.amoris.Aristote/ les.n.libro de animalibus Affirmat equum salatiorẽ eẽ reliquis aĩalibus homine excepto.Ipsumq; inire omni tẽpore & dũ uiuit.Quin & equæ sicut mulieres etiã fœtæ coitũ patiunt̃.Cætera marẽ fugiunt nisi quæ super fœtant ut lepores.Equæ societate cuniunctæ:si equa socia moriat̃ pullum suum nutriũt.Sunt adeo prolis cu pidæ ut sæpe steriles auferant pullos a matribus quos tueantur: sed lactæ carentes deprauant quos diligunt ait.Aristoteles.Equæ potissimum ex fœminis libidine acceduntur equiuntq;. Vnde & mulieres libidinosio res equire dicimus. Quid iuuenis:Leandrum abidenum intelligit.Hoc exemplo docet tãtam esse uimamo/ ris:ut etiam in quo ratio est illi repugnare non possit,Fabulam hanc describit Musæus græcus poeta.

Aequora:nec miseri possunt reuocar̃ parẽtes.
Nec moritura super crudeli funere uirgo:
Q uid lynces bacchi uariæ.& gẽus acre lupo
Atq; canũ:qd q̃ ĩbelles dãt prælia cerui rũ
Scilicet ante omnes furor est ĩsignis æquarũ:
Et mentẽ uenus ipsa dedit:quo tẽpore glauci
Potniades malis mẽbra assumpser̃ quadrigæ.
Illas ducit amor transgargara:trãsq; sonantẽ
Ascanium:superant mõtes:& flumia tranãt.
Cõtinuoq; auidis ubi subdita flãma medulis
Vere magis quia uere calor redit ossibus:illæ
Ore omnes ueris ĩ zephyrũ stant rupibꝰ altis
Exceptantq; leues auras:& sæpe sine ullis
Coniugis uento grauidæ:mirabile dictu
Saxa per & scopulos:& depressas conualles

SERVI. Miseri parẽtes.i.amor parẽtũ. Imbelles: Licet sint imbelles tamẽ mouent̃ ad præliũ. Furor ẽ ĩsignis equarũ: Notabilis & præcipuus. Potniades: potnia ciuitas est de qua fuit Glaucus qui cum sacra Veneris sperneret.Illa irata equabus eius ĩmisit furo rem:quibus utebat̃ ad currum: & eum morsibus di lacerauerunt.Ordo autẽ talis est Quo tẽpore Glauci mẽbra malis assumpserunt Potniades q̃drigæ. Hoc autẽ ideo fingit̃:q eis furorẽ Venus ĩmiserit: quia di laniatus est Glaucus effrenatis nimia cupidine equa/ bus cum eas cohiberet a coitu ut essent uelociores.
Trans gargara:trãs sonantẽ ascaniũ Gargara ꝓ qui buslibet montibus: sicut ascaniũ ꝓ q̃buslibet flumi/ nibus posuit: quod & sequentia indicãt. Superant montes & flumina tranant:ore oĩs uersæ ĩ zephyrũ. Hoc etiã Varro dicit in Hispania ulteriore uerno tẽ/ pore equas nimio ardore cõmotas cõtra frigidiores uentos ora patefacere ad sedãdum calorẽ:& eas exĩde concipere & edere pullos: licet ueloces diu tamẽ mi/ nime duraturos.Nam breuis admodum uitæ sunt:
Exceptant:Frequenter accipiũt. Caurum:Pro eo/

Potia

Diffugiunt:non eure tuos neq; ſolis ad ortus
In boreā caurūq; : aut unde nigerimus auſter
Naſcitur & pluuio contriſtat frigore cælum.
Hinc demū hippomanes uero qđ noīe dicūt
Paſtores lentum diſtillat ab inguine uirus.
Hippomanes qđ ſæpe malæ legere nouercæ:
Miſcueruntq; herbas:& non innoxia uerba
Sed fugit interea:fugit irreparabile tempus:
Singula dum capti circūuectamur amore:
Hoc ſatis armentis ſuperat pars altera curæ
Lanigeros agitare greges:hirtaſq; capellas.
Hinc labor.hinc laudē fortes ſperate coloni.
Nec ſū animi dubius uerbis ea uicere magnū
Q uā ſit:& āguſtis hūc adder̄ rebus honoré.
Sed me parnaſſi deſerta per ardua dulcis
Raptat amor:iuuat ire iugis qua nulla prioꝝ
Caſtaliam molli diuertitur orbita cliuo.
Nūc uenerāda pales magno nūc ore ſonādū
Incipiens ſtabulis edico in mollibus herbam
Carpere oues:dū mox frōdoſa reducit̄ æſtas:
Et multa duram ſtipula filicumq; maniplis
Sterner̄ ſubt̄ humū:glacies nec frigida lædat
Molle pecus ſcabiéq; ferat:turpeſq; podagraſ

rum ſicut ſaurex ꝑ ſorex: caulis pro colis. Hinc demū hippomāes:Scit lectū eé apud Heſiodū herbā eſſe quandā q̄ hippomāes uocat̄ quaſi ιππου μανια.ſi

Hippomanes

eīm eā comederint equi furoré patiunt̄. Vnde nunc adiecit Vero quod nomine dicunt. Nam uult illam herbam abuſiue Hippomanes dictam ab equorum furore & īſania cum poſſint eq furere & alia quacūq; ratione.Reuera aūt hippomanes dicit eé uirus efluēs ex equaꝝ inguinibus quo tp̄e ferūt̄ amoris furor̄,& īſania:ut ſit Hippomāes uirus natum αποτης μάνι ας της ιππου. Lētū uir us:uſcidū glutile. Miſcuerunt q;.h. Exprimit argumentum malitiæ nouercarū quæ uirus herbis & cātibus herbaꝝ augmētāt uenena. Sīgula dū capti:dum ſpeciati ſingula deſcribimus. Hirtaſq; capellas:ſetoſas:ut hirſutūq; ſupciliū.

Hic labor:Ad tuenda ībeciliora aīalia. Et anguſtis hunc addere rebus honoré.i.humilé materiā alto ſermōe decorare.Sic illud ī quarto é. In téui labor ad tenus nō gloria. Sed me parnaſſi deſerta ꝑ ardua : Per parnaſſi ardua Heliconé & citeroné mōtes muſis dicatos ſignificat:& hoc dicit ſeribendi amor rapit me ad opus arduū & ante a nullo deſcriptū qđ ꝑ ꝑiphraſim & allegoriā poeticā īdicat. Iugis:Per iuga. Qua nulla prioꝝ.i.diſpono ire ad fonté caſtaliā ꝑ eam uiā ꝑ quā nullus āte egit orbitā ſuā.Ordo aūt é.Qua nulla priorum orbita caſtaliā diuertit. Molli cliuo.i.facili itinere & deſcēſiōe.Hic autem locus totus de Lucre.tranſlatus eſt. Nunc ueneranda pales: ideſt dea pabuli inuocanda nunc maxime. Stabulis immollibus:Clementioribus & aeris temperati : uel propter plagam auſtralé uel ꝓpter ſuppoſitas herbas animalibus. Frōdoſa reducit̄ æſtas.i. donec uernum tēpus aduēiat.Nam ut etiam in primo diximus uer & æſtas ſicut hyems & autunnus unū fuerūt ſecundū ratiōem hemiſperii. Turpeſque podagras:Reſpexit ad curam quæ ſine pannis & medicaminibus ſordidis non fit.

Linx

CHRI. Quid lynces:Nō idé ſunt lynces & ceruarii lupi ut multi crediderūt.Nam Pli. cum de lupis tractet ait:Sunt in eo genere qui ceruarii dicantur qualé e Gallia ī Pompeii magni harenā ſpectatū diximus. Huic quāuis ī fame mādéti ſi reſpexerit obliuioné cibi ſurrepere aiūt digreſſūq; quærere alium.Lyncū aūt humor ita redditus ubi gignunt̄ glaciat̄ areſcitue in geminas carbunculis ſimiles & igneo colore fulgentes dureſcit. Norunt hoc lynces & inuidétes urinā terra tegunt:ſed eo celerius ſolidatur.Lyncas uulgo frequētes in æthiopia gigni ait Pli.& multa alia moſtruoſa animalia. Vento grauidæ:Conſtat in Luſitania circa Lixiponé urbē & Tagū amné equas fauonio flante obuerſas animal cōcipere ſpiritum: idq; partū fieri & gigni ꝑnicīſſimum ita:ſed triéniū uitæ nō excedere ait Pli. Hippomanes:ait Ariſtote. Equas cū equiunt relictis ſociis ex aduerſo aquilōis aut auſtri currere:nec quemq̄ appropinquare ſibi pati donec uel defatigatæ conſiſtāt:uel ad maré ꝑueniant:tuncq; aliquid emittere quod Hippomanes appellat̄ eodé quo illud quod naſcit̄ nomine.Tale aūt hoc eſt quale illud ſuis quod apriam uocant Sed hoc præcipue ad amoris beneficia petit̄.Equarum libido eodem Ariſtotele teſte tonſa iuba extīguitur.Plinius autem ſcribit:Et ſane equis amoris īnaſci ueneficium Hippomāes appellatum in fronte caricæ magnitudine colore nigro quod ſtatim edito partu deuorat fœta.Aut ſi præreptum ſit partum ad uerbera nō admittit. Caſtaliam:A Caſtalio filio Appolinis fons eſt muſis ſacer.

Caſtalia

Poſt hinc digreſſus iubeo frondentia capris
Arbuta ſufficere:& fluuios præbere recentes.
Et ſtabula a uentis hiberno opponere ſoli
Ad medium cōuerſa diem:cum frigidus olim
Iam cadit:extremoq; irrorat aquarius anno.
Hæc quoq; non cura nobis leuiore tuenda.
Nec minor uſus erit: quāuis mileſia magno
Vellera mutentur tyrios incocta rubores.
Denſor hinc ſoboles.hinc largi copia lactis:

SERVI. Poſt hinc:Cū hoc feceris:& hīc unum uacat:ſicut primus ibi ante oēs. Fluuios ꝓbere recētes: ideſt aquā ſtati hauſtā.Nā ſi pigrā potauerit: morbū ſtatim cōtrahūt. Stabula a uētis:Figurate ſilicet uento nō ꝓferētia. Hiberno ſoli.i. contra plagā meridianā ꝑ quā ſol currit ꝑ hyemé qđ explanat dicés ad mediū cōuerſa diē. Extremo a.i.mēſe Ianuario qui eſt penultimus.Nā ut etiā in primo diximus:Vt primus extemplo a mēſibus ānis.Martio mēſe inchoabat annus apud maiores Ergo extremo āno dicit extrema parte āni. Hæc quoq; nō cura:Cum de capellis loqtur figurate neu.Vſus é ge.Nam ītegrum erat. Hæ quoq; nō cura nobis leuiore tuenda:Sāæ ꝑite quoniā

Q uā magis exhausto spūaērit uber mulctra
Læta magis pressis manabūt ubera mamis.
Nec minus interea barbas incanaq; menta
Cyniphi tondent hirci.setasque comantis
Vsum in castrorū:& miseris uelamía nautis
Pascuntur uero siluas:& summa licæi.
Herrentisq; rubos:& amantes ardua dumos
Atq; ipse memores redeunt in tecta:suosque
Ducunt.& grauido superant uix ubere limen
Ergo omni studio glaciem uentosq; niuales.
Q uo minor est illis curæ mortalis ægestas.
Auertes uictumq; feres:& uirgea lætus
Pabula.nec tota claudes fœnilia bruma.
Aut uero zephyris cū læta uocantibus æstas
Insaltus utrūq; gregē:atque ī pascua mittes.
Luciferi primo cum sydere frigida rura
Carpamus dū mane nouū.dū gramia canēt:
Et ros in tenera pecori gratissimus herba est.
Inde ubi quarta sitim cæli collegerit hora:
Et cantu querulæ rumpent arbusta cicadæ:
Ad puteos:aut alta greges ad stagna iubeto
Currentem ilignis potare canalibus undam
Aestibus ad medus umbrosam exqrer ualle:
Sic ubi magna iouis antiquo robore quercus
Ingentes tendat ramos:aut sic ubi nigrum
Illicibus crebris sacra nemus accubet umbra.
Tū tenuis dare rursus aquas:& pascer rursus
Solis ad occasum cum frigidus aera uesper

scit planam esse ouium utilitatem eam præterit & exaggerat meritum capellarum ut dictis in lucem ꝓmat rem per se minus patentem. Milesia magno uellera mutentur:Lanæ p̄tiosissimæ. Nam miletus ciuitas est Asiæ ubi tinguntur lanæ optimæ: Ipse in quarto Milesia uellera nymphæ Carpebant. Cice. in Verrē. Quid a milesiis lanæ sustulerit. Magno autē mutentur. Ingenti p̄tio comparentur. Nam apđ maiores omne mercimonium in permutatione constabat: quod & Caius homerico confirmat exemplo.

Miletus

Tyrios incocta rubores: Figurate.i. quæ coquēdo tyrium traxit ruborem:idest migrauit in purpurā. Densior hinc soboles: Binos enim pariunt capellæ plerunq;. Barbas: Sic de quadrupedibus. Nam hominum barbam uocamus. Incana autem dicit nimium cana. Cyniphii hirci: libies a fluuio Cyniphæ. Miseris na. Quia frequenter patiuntur particula: ī usum autem castrorum ideo dixit quia de ciliciis & poliuntur loricæ & teguntur tabulata turrium ne iactis facibus ignis possit adhærer̄:& bene laudat capellas dicens ciliciorum usum & in mari & in terra prodesse mortalibus. Hoc est in duobus elementis concessis hominibus. Pascuntur siluas: Et pasco & pascor illam rem dicimus. Summa licæi: montis archadiæ & est species pro gener̄. Suosq; ducūt: Educunt fœtus proprios & nutriunt unde & educatos dicimus. Quo minus ē illis curæ mortalis egestas: Ordo est omni studio auertas ab eis uentos & glaciem: quo egestas mortalis idest necessitas mortalitatis minor est illis curæ: hoc est minus ad ipsarum ptinet curam. Nam hoc dicit quāto sibi adesse nō possunt: tāto eis a te maiorē īpendenda diligentia. Cū læta æstas: Subaudi aduenerit: Dicit āt uer: quo flare zephyrus incipit. ut Et zephyro putris se gle.re. Carpamus: carpere cogamus aialia. Et mane pasci.p.o. secundū morē suæ ꝓuīciæ. Nā ī aliqbus locis morbū cōtrahunt nisi iā siccato rore pascantur Dum gramina canēt: nocturni & matutinis lucētes roribus herbæ. Et cantu querulæ rumpent arbusta cicadæ: Querulæ: canore. Horatius. Sub cantu querulæ despice tibiæ. Aut certe querulæ propter illam fabulam dicit. q; Tithonus maritus auroræ post optatam longissimā uitam in cicadam dicitur esse conuersus. Rumpent nimio: scilicet clamore Iuuenalis Assiduo ruptæ lectore columnæ. Persius Findor ut archadiæ pecuaria rudere dicas. Ilignis canalibus: Ex ilice factis. Sane & canalis melius generis fœminini q̄ masculini proferimus. Sic ubi magna iouis antiquo robore quercus: Quæ ē Ioui consecrata. Nigrum quod dicit iouis quercus & illicibus crebris sacra umbra. Non re uera consecratos lucos dicit nos petere debere: sed ita densos ut sunt illi quos religio defendit. Vnde apparet quercum Iouis & sacram umbram generalia esse non specialia epitheta. Nam diximus & omnis quercus & Ioui est cōsecrata. & omnis lucus Dianæ. Tenues aquas: Epitheton aquarum Alibi: At in aquas tenuis dilapsus abibit.

CHRI. Extremo aquarius anno: Nam ut si principium anni est aries: aquarius qui undecimus in zodiaco ē pene ī fine anni. Hæc.s. stabula capraꝝ non sunt minori cura tuenda q̄ ouiū licet nō ferāt lanas & oues sed tamē in Cilicia ut refert Aristo. tōdentur ut oues. Milesia uellera: Miletū in Ionia cōdidit Neleus qui genere pilius fuit: Ephorus autem scribit cretenses prius eam supra mare cōdidisse ubi nūc antiqua miletus est atq; habitatores ex Mileto cretēsi a Sarpedone deductos & urbi nomē impositū a Mileto qui in Creta est cū prius leges locum tenerent: postea Neleum hāc nouā condidisse. Copia lactis: Mulieri ante septimum mensem profusum lac inutile. Ab eo mēse quo uitalis est partus salubre plerisq; totis mámis & in sinus aliaꝝ fluit. Cameli lac mulget̄ ne iteꝝ grauescat. Suauissimum hoc putat̄ ad unam mensurā tribus aquæ additis. Bos ante ꝑtū non hēt. Ex prīo semꝑ a partu colostra fiūt ne admisceat̄ aquæ in pumicis modū coeunt. Genus mali uocat̄ colostratio. Caseus non fit ex utriq; dētatis: quoniā eoꝝ lac non coit. Tenuissimum camelis: Mox eq̄bus Crassissimū asinis ut coaguli uice utant̄. Quæ plures quaternas mámas habēt caseo inutilia. Melioraq; binas. Coagulū īutile leporis. Hedi laudatū: melius dusipodis unius utrinq; dentatoꝝ. Sūma lycei: Allusit ad naturā capraꝝ q̄ ē ut pascendo ascēdant & nō descendant. Vnde in zodiaco signū in quo sol ab īferioribus ptibus meridianis incipit ad septētrionalis atq; superiores ꝑtes ascēdere: hac potissimū rōne capricornum di-

Miletum

Lac

Colostrum

xerunt:Eſt autem magna laus & ꝗ lacte proleꝗ uincant oues:& ꝗ loca inculta ſatis illi ſint ad paſcua:&ꝗ cu ſtode non multum indigeant:quoniam ſua ſponte paſte domum redeant.Ergo nam cum non egeat auxilio humano niſi in hyeme non ſunt eo tpe deſerendæ.

SER. Temperat:Refrigerat æſtatis caloré. Reficit:Recreat. Luna:Nox. Littora alcy.i.quo tpe reſonat p littora alciō auis:cuius fabulā i prio memorauimus p dumos uero achátis q̄ alii luſciniā eē uolūt:alii uero carduellū q̄ ſpinis & carduis paſcit̄:ut i de ēt apud græcos.Acanthis dicta ſit ab acāthis.i.ſpinis qbus paſcit̄. Quid tibi paſtores libiæ:dicit ꝓ q̄litate prouinciaꝝ diuerſa eſſe genera paſtoꝝ. Sine ullis hoſpitiis:ſine ullis ſtabulis. Armentarius afer agit:abuſiue armētariū poſuit.Nā nūc de gregibus loq̄t̄. Tectūꝗ larēꝗ:Tētoria militū more:ac ſi cā diceret. Amycleūꝗ cané:Lacōicū:& eſt ſpés ꝓ gener. Amiclæ āt ē ciuitas lacōiæ:unde eſt.Talis amiclei domitus pollucis habéis Cyllarus. Patriis armis: acer romanus.Generaliter ſibi cōceſſis.Ac ſi diceret martiis. Iniuſto ſub faſce:ſub magno onere ut Ego hoc te faſce leuabo.Magnū āt onus dicit pp arma:alimēta:ueſtitū. Ante expectatā.i.dicto citius.anteꝗ eius expectet̄ aduētus:& eſt una pars orationis:hoc ē aduerbiū. Stat:obſtat nā aphæreſis ē. At nō qua ſcythiæ gētes:Subaudi talis ē paſtio. Mæoticaꝗ unda: Mæotis palus ē ſcythiæ frigore congeleſcēs.Iſter fluuius ē Scythiæ q & Danubius nominat̄. Quaꝗ redit mediū rhodoꝑe porrecta ſub axé:Qua rhodope mōs Thraciæ portētus in oriētalé plagā i ſeptētrionalé reflectit̄.Nā ideo ait redit ſub axé:nā axis ē ſeptétrio:q græce αμαξα dicit̄. Informis niuis:Supſuſione carés uarietate formaꝝ:nulliſꝗ agnoſcēda limitibus. Septēꝗ aſſurgit i ulnas:Creſcit i ſeptem ulnas. Vlna āt ſecūdū alios utriuſꝗ manus extēſio ē ſecundū alios cubitus:qđ magis ueꝝ ē:qa græce ωλενι dicit̄ cubitus unde ē λευκωλενοσ ηρη. Pallētes haud unq̄:ideſt nūꝗ nubes diſſoluit.Nā pallentes umbras nō ex nocte ſed ex nubibus factas appellat. Concreſcunt ſubitæ currēti i flumine cruſtæ:Aquæ currentes repente congeleſcūt.Et notādū quia cū cruſtā dicimus fœminino genere lapidis:aut ligni aut gelu ꝑtē ſignificamus Cū uero cruſtū dicimus edulium aliqd ſignificamus ꝑtē panis uel placētæ.Ipſe i ſeptimo Orbē fatalis cruſti.Hora.Dant cruſtula blādi doctores luneāt.Nos colaphū icutimus labēti cruſtula ſeruo. Hoſpita:Facilis:Vnde & hoſpitalis hō dr̄ hoſpiti ſeruiēs apte. Aeraꝗ diſſiliūt:Crepāt. Vulgo:Paſſim.Nā tā nimio frigore q̄ calore æra rūpunt̄.Perſi. Findit ifātes ſtatuas. Veſteſꝗ rigeſcūt:Durāt̄ ut frāgi potius q̄ ſcīdi poſſe uideant̄. Cædūtꝗ ſecuribus humida uina:Et uina naturaliter calida illic gelāt̄ Intelligimus āt peregrinā nā illic nō naſcunt̄ uina propter nimiū frigus & cōtinuū:ſicut ipe paulo poſt docet dicēs:Fermēto atꝗ acidis imitāt̄ uitea ſorbis.Sāe uolūt phyſici uinū nō gelari.Vnde hoc loco aut hypbole ē aut qa dixit humida aquæ mixta itelligimus. Ita.n.gelare dicūtur. Et totæ ſolidā i glaciē uertere lacunæ:foſſæ ad ſiccādos agros paratæ: cū alibi tātū icruſtēt̄:illicuſꝗ imū gelant̄. Stiriaꝗ iplexis iduruit:Stiria.i.gutta:und ſit diminutiuū ut dicamus ſtilla unde fit diſtilat & ſtilicidiū.Senſus āt duplex ē.nā ut hoc dicit de ipexis barbis pecudū pēdēs gutta du

Amyclæ

Mœotis

Iſter

Danubius

Vlna

Cruſta

Cruſtum

Temperat:& ſaltus reficit iam roſida luna:
Littoraꝗ alcyn oem reſonāt:acāthida dumi.
Quid tibi paſtores libyæ:quid paſcua uerſu
Proſequar:& raris habitata mapalia tectis.
Sæpe diem:nocteꝗ:& totū ex ordine menſē
Paſcitur:itꝗ pecus longa in deſerta ſine ullis
Hopitiis:tātum cāpi iacet.omnia ſecum
Armentarius afer agit:tecumque:laremque:
Armaꝗ:amyclæūꝗ canē:creſſaꝗ pharetrā
Non ſecus ac patriis acer romanus in armis
Iniuſto ſub faſce uiam cum carpit:& hoſti
Ante expectatum poſitis ſtat i agmīe caſtris.
At non qua ſcythiæ gentes mæoticaꝗ unda
Turbidus & torquens flauentes iſter haréas:
Quaꝗ redit mediū rhodope porrecta ſub
Illic clauſa tenēt ſtabulis armēta:neꝗ ul. axé
Aut herbæ campo apparēt:aut arbor frōdes
Sed iacet aggeribus niueis informis & alto
Terra gelu late:ſeptemꝗ aſſurgit in ulnas.
Semꝑ hyems:ſēꝑer ſpirātes frigora chauri.
Tum ſol pallētes haud unquā diſcutit ūbras
Nec cū iuectus eqs altū petit æthera:nec cū
Præcipitē occeani rubro lauit æquore currū.
Cōcreſcunt ſubitæ currenti in flumīe cruſtæ.
Vndaꝗ iam tergo ferratos ſuſtinet orbes
Puppibꝫ illa prius patulis:nūc hoſpita plau
Aeraꝗ diſſiliūt uulgo :ueſteſꝗ rigeſcūt ſtris
Indutæ:cæduntꝗ ſecuribus humida uina.
Et totæ ſolidam in glaciem uertere lacunæ.
Stiriaꝗ impexis induruit horrida barbis
Interea toto non ſecius aere ningit.
Intereunt pecudes:ſtat circumfuſa pruinis
Corpora magna boū:cōferroꝗ agmīe cerui
Torpēt mole noua:& ſūmis uix cornibꝫ ex
Hos nō imiſſis canibus nō caſſibus ullis tāt.
Puniceæ ue agitāt pauidos formidīe pœnæ.
Sed fruſtra oppoſitū trudentes pector̄ mōtē
Cōmīus obtruncāt ferro:grauiterꝗ rudētes
Cædunt:& magno læti clamore reportant.
Ipſi in defoſſis ſpecubus ſecura ſub alta
Ocia agunt terra:congeſtaque robora totas
Aduoluere focis ulmos:ignique dedere:
Hic noctem ludo ducunt & pocula læti

Fermento atque acidis imitantur uitea sorbis.
Talis hyperboreo septem subiecta trioni
Gens effræna uirum riphæo tunditur euro:

ratur. Aut certe de tectis & arboribus gutta horrida induruit in modum barbarum. Non secius: Non se gnius q̃ inchoauerat. Pruinis: abusiue pro niuibus. Nam pruina est matutini temporis frigus. Confertoque agmine cerui: Coniuncto. Cerui eni congre/gatiõe gratulanť. Mole no. nimia magnitudíe. Cassibus: Retibus. Hic ē ꝙ icassum dŕ sine cā: quasi sine cassibus: sine qbus inutilis uenatio é. Grauiterq; rudẽtes Cædunt: Rumore suo corripuit. Vt in septimo. Et se/ras sub nocte rudentũ. Persius ꝓducit. Findor ut archadiæ pecuaria rudere dicas. Ipsi i defossis specubus se/cura sub alta: Artis fuerat specibus dicere: ut fluctibus: quia quarta declinatio i datiuo & ablatiuo pluralibus u i i uertit: ut mãu mãibus: sed qa pinguius sonat & melius specubus dicimus. Vnde tamen nomen est quod aliter non dicimus ut tribubus. Hic noctẽ ludo ducũt: quasi perpetuitatem noctis sub terris locari ludos cõ celebrãt. Fermẽto atq; acidis: Potionis genus est quod ceruisia nuncupatur: & consequens est ut uinum na/tura calidum in prouincia frigida non possit creari. Septem subiecta trioni: Temesis ꝓ septentrioni. Gẽs effrena: Sæua & rectorem recusans. Riphæo euro: Scythico uento. Riphæi autem montes sunt Scythiæ ut iã diximus a ꝑpetuo uentoꝝ flatu nominati. Nam ριφη græce impetus: & ορμι dicitur αποτου ριπτειν.

CHRI. Rosida luna: Humectãs luna. Nã ab astrologis dŕ mŕ roris: & humoris ministra: humidus. n. pla/neta é. Littoraq; alcyonẽ: De huiuscemõi aue dictũ é i supioribus. Pastores lybies: Hos nomadas appellant. Nã i Numidia q̃ pars libye é pastoriã exercẽt. Armẽtarius: speciẽ ꝓ genere posuit. Nã de armẽtis & de gregi bus loqť. Amycleũ: Amyclæ urbs ē laconiæ ꝓuinciæ: nã laconia optimos canes habuit. M. enĩ Varro duo ge nera canũ põit: alios uenaticos: alios ad custodiã pecoris Inter hos maxime laudat laconicos & epyroticos: & lõgo ordine describit. q̃li figura eos eẽ & quo colore deceat. Et quoniã emi cõsueuerũt dicit remediũ eẽ ut re licto uẽditoŕ emptorẽ sequať ranã coctã sibi obiici. Tertiũ genus addit Columella: eoꝝ q ad uillæ custodiã cõparãť: i qbus nõ multũ referre ait ꝙ ueloces nõ sint: sed opportere esse ãpli corporis: & uasti latratus & cão/ri & auditu & cõspectu terrorẽ furi iferat: sit colore niger: nã i luce terribilior apparet: i tenebris nõ aspiciť. Pa stor uero albũ ꝓbat: quoniã é feræ dissimilis: neq; pro fera i nocte pulsabiť. Peccuarius ãt uitalico celerior: ue natico tardior sit. Nã sat é ut lupũ ouẽ deportãtẽ assequať. Duo ad custodiã unius gregis sat sũt: sit ãt fœmina & mas quo maiori cõcordia iter se degãt. Acer ro. Nã refert Cice. in tuscula. q̃stionibus nr̃i exercitus primũ unde habeãt nomẽ uides. Deinde q labor & q̃ti uides ferre plusq̃ dimidiati mẽsis cibaria. Ferre si qd ad usum uelint ferre uallum. Nam scutum: gladium galeam pro onere nostri milites non plus numerant q̃ hume/ros lacertos manus. Positis stat i agmine castris. Nã castra munire cũ uallũ tullerit puo tpis momẽto possunt.

Amy/cleum

At nõ qua scythiæ: Sub Scythia olĩ magna ps germaniæ fuit & Boæmiæ: Germania attingit amnẽ Oderã ab oriẽte Dacos. ab occidẽ Gallos: a meridie Italiam. Sarmathia icipit ab Odera flumĩe usq; ad Boristhenẽ ꝓ prie sarmathæ: nũc sũt lituani poloni. Sarmathia septẽ liguas hẽt. Scythia icipit ab oristhene. Neotia: Hæc palus maxima é ꝑte eius supiori ifũdiť tanais. Aera. i. uasa ærea. Dissiliũt: frãgũť qa eoꝝ ꝑtes i diuersas ꝑtes saliũt. Insolidã: Nõ. n. crustæ supficiẽ tegũt: sed tota aq̃ ad fũdũ usq; cõgelascit. Stiria cuius diminutiuũ ē stil la. Diciť autem ut ait Palæmõ grammaticus stilla dum stat. Guta dum cadit. Montem: Cumulum niuis.

Stilla
Gutta
Rhe/nones

Et pecudum fuluis uelantur corpora setis:
Sit tibi lanicium curæ: primum aspera silua
Lappæque tribuliq; absint: fuge papula læta
Cõtinuoq; greges uillis lege mollibus albos:
Illum autem quãuis aries sit cãdidus ipse:
Nigra subest udo tantum cui lingua palato
Reiice: ne maculis infuscet uellera pullis
Nascentum plenoq; alium circũspice cãpo
Munere sit niueo lanæ: si credere dignũ est.
Pan deus arcadiæ captam te luna fefelit
Innemora alta uocãs: nec tu aspnata uocãtẽ.
At cui lactis amor cytisum lotosq; frequẽtes
Ille manu salsasq; ferat præsepibus herbas.
Hic amãt fluuios magis & magis ubera tẽdũt
Et salis occultum referunt in lacte saporem:
Multi iã excretos ꝓhibent a matribus hædos.
Primaq; ferratis præfigunt ora capistris
Quod surgente die mulsere horisq; diurnis

SER. Pecudũ ful. u. c. s. Rhenonibus. Nã ut dicit Salu. i historiis: Vestes de pellibus rhenones uocanť. Sit tibi la. cu. Et hæc lana dicimus & hoc laniciũ: si/cut fuga & effugiũ. Quod ãt dicit oues lanæ eã nõ de bere piguescere physicũ é. Oẽ. n. pingue aĩmal caret pilis: qđ hirsutũ efficit macies. Lappæq; absint: a q/bus rebus lanæ đcerpiť. Villis lege mollibus albos: Lana. n. alba p̃tiosior é. qppe susceptura aliũ quẽlibet colorẽ. Quod ãt colorẽ hic ꝑ trasitũ tãgit i aliis pleni us legiť maritũ pecoris & cornu & ungulis & pala/to albũ eẽ debere. Alioqn licet Aries sit cãdidus lanis cõstat ex eo pullos. i. nigros creati. Aries si cãdidus ipse: Bene adidit ipse q̃si aut dominus gregis é aut qa antea ꝓ dãno capitale dari consueuerat. Nã apđ ma/iores homicidi pœnã noxius arietis dãno luebat: qđ i regnũ legibus legiť. Pullis: nigris. Vdo palato: Sẽ per humido. Alibi Vdæ uocis itur. Reiice: rei aut q̃ si monosyllabũ ꝓduxit licẽter aut ut supra diximus qa cũ fecit ŕiecit i pro duplici habeť: & reii efficit lon gã: iđo & i aliis mõis p̃sumit sibi productionẽ. Mu nere sit niueo: mutat fabulã nã nõ Pan sed endimion amasse dŕ Lunã q spretus pauit pecora cãdidissima: & sic eã i suos illexit amplexus. Cuius rei mystici uo lũt q̃dã secretã eẽ rõnem. Si credere dignũ est: tãtũ đ luna sacrilegiũ. Salsasq; ferat p̃sepibus herbas. Vt &

Nocte præmũt:qđ iã tenebris:& sole cadẽte
Sub lucẽ exportãt calathis addit oppida pa-
Aut parco sale cõtigũt:hyemiqꝫ rponũt. stor
Nec tibi cura canũ fuerit postrema:sed una
Veloces spartæ catulos acremqꝫ molossum
Pasce sero pingui.nunquã custodibus illis
Nocturnum stabulis furem icursusqꝫ lupoꝝ
Aut impacatos a tergo horrebis hiberos.
Sæpe etiam cursu timidos agitabis onagros.
Et canibus leporem:canibus uenaber dãmas
Sæpe uolutabris pulsos siluestribus apros
Latratu turbabis agens:montesque per altos
Ingentem clamore premes ad rætia ceruum.
Disce & odoratum stabulis accendere cædrũ
Galbaneoqꝫ agitare graues nidor chelydros:
Sæpesub immotis præsepibus aut mala tactu
Vipera delituit:cælum exterita fugit.
Aut tecto assuetus coluber succedere:& ũbræ
Pestis acerba boum.pecoriqꝫ asperger uirus.
Fouit humũ:cape saxa manu cape robora pa
Tollẽteqꝫ minas:ei sibila colla tumentẽ stor
Deiice:iãqꝫ fuga tumidũ caput abdidit altæ
Cum medii nexus:extremæque agmia cauđ
Soluunt:tardosqꝫ trahit sinus ultimus orbes
Est etiam ille malus calabris in saltibus ãguis
Squammea cõuoluens sublato pector terga.

multũ potãtes reddãt plurimũ lactis & ip̃m lac non
sit factũ:sed hẽat salis ocultũ saporẽ.i.uix itelligibi-
lẽ:& nõ stati apparẽtẽ. Excretos:ualidiores. Ferra
Calathis — tis ca.i.duris. Nocte.p. Cogũt i caseos. Calathis:
Vasis æreis:i qbus lac uel recẽs caseus in urbẽ distra
hitur. Aut parco sale cõtigũt aut modico sale: aut re
uera parco.i.seruatorio.qa i qđ mittit seruat. Nã &
pcus — hõ frugi pcus uocat:aut certe pco dixit ꝓ pce ut sit
nomẽ ꝓ aduerbio. Nec tibi c.ca.fu.po.Lipotes figu
ra: ꝓ magna tibi cura sit canũ. Postrema: uilis. Ve
loces sptæ ca.acrẽqꝫ mo.Et i illis uelocitas i his autẽ
Spta — fortitudo laudat.Spta ãt laconiæ ẽ ciuitas. Mollosia
Mollosia — pars Epiri. Pasce se.p.aqua lactis:q pigues efficit ca-
nes. Nocturnũ fu.Noctis oportunitatẽ captãtẽ.Fur
Fur — ãt a furuo dictus ẽ.i.nigro:nã noctis utit tpe. Hora.
Quã pene uidimus furue regna proserpiæ.Aut cer-
te a græco uenit:nã fur φωρ uocat. Hiberos:abacto
res.Fere.n.hispani oẽs acerrimi abactores sũt. Ona
gros:Agrestes asinos:& ẽ laus canũ. Sæpe uolu.sil.
Volutabra — Volutabra loca sũt i qbus se apri uolutãt. Siluestribꝰ
ãt iõ qa circa casas eẽ & i ciuitatibus possũt. Disce &
odo.pro odoriferã.& loqt de serpẽtũ remediis q in-
gressi tecta aĩalibꝰ nocẽt. Agitare: pseq. Grauido:
serpẽtibus.s.noxio. Galbaneoqꝫ: Galbanũ ẽ multis
Chelydri — apta medicaminibꝰ. Chelydros:Chelydri dicti sũt
q̃si chersydri qa i aqs & i terris morãt,nã Χερσον di
cimus terrã υδωρ ãt aquã. Mala tactu uipa:q̃ ẽt ta-
cta nocet:ẽ pnitiosa dũ tãgit.Vipa ãt spẽs ẽ serpẽtis q̃
ui parit,Nã corosis eius lateribus exeũt pulli cũ mris
iteritu.Luca.Vipei coeũt abrupto corpor nodi. Cæ
lũ exterita fu.i.tectis gaudet: ut sunt αγαθοι δαιμο
νεσ: quos latie gemios uocãt. Fouit h.Amplexa ter
rã ẽ i q̃ posset latere. Timidũ caput:cui timet.Nam
ut Pli.dicit serpẽtis caput etiam si cum duobus eua-
serit digitis.nihilominus uiuit. Extremæ agmina
cau.Motus & hoc dicit cæde serpẽtem donec caudæ
uolubilitas cõquiescat. Conuoluẽs sublato pectore terga.i.erectus quod ad expressionẽ serpẽtis generis po-
suit. Alii eni repunt toto corpore.aliæ erigunt corporis parte.Lucanus.Et contentus it cauda sulcare parias.

CHRI. Munere sic niueo lanæ:Dicũt lunã adamatam a Pana petiuisse munus & pana obtulisse gregẽ ouil
lũ illã uero dilectatã candore:arietẽ album cepisse sed cũ non animaduertisset maculas linguæ fuisse deceptã.
Cythisum:De hoc frutice i superioribus dictũ ẽ. Salsas herbas:Oues ut ait Aristo.ex potu pinguescunt:ita
que dant salem qnto quoqꝫ die.s.singulis centenis singulos modios.Sale subinde plus aquæ auriũt:& hic eti-
am plus lactis prouenit. Fluuios:Aquã quã idem aristo.ait i autumno aqloniã q̃ austrinã utiliorẽ esse. Ex-
cretos:Qui iã p ætatẽ crescere desinũt. Sero:Nã ex ordeacea farina sero diluta panẽ i canũ cibũ faciundos iu
bent:q de re pecuaria scribũt.Iubẽt & cõtra rabiẽ fimũ galinaciũ admisceri. Hiberos: Abactores. Nã hiberi
Onagri — hoc uitio uehemẽter laborabãt:posuit ergo spẽm ꝓ genere. Onagros:Asinos siluestres đ qbus dictũ ẽ. Gal
Galbanum — baẽo:.i syria frutex ẽ ferulæ similis:ex quo resina destillat:hoc galbanũ appellãt.Vtile quod colorẽ thuris hẽt:
& grana ut faba limpidũ & sine ligno.Arabice kenech dicitur:uim hẽt cõtra uenena.Hinc dicit bezard:quo
Vipa — nomine omnia contra uenena dicuntur. Vipera:Genus serpentis quæ ui parit.Ait.n.Hero.ꝙ i coitu mas ca
put i os fœminæ imittit:at ipsa i emissione seminis illud præcidit:fœta uero uipera nõ parturit:sed catuli la
cerata matrice per ilia erũpunt:Echidna a græcis uocat.Et cũ reliquæ serpẽtes oua pariãt sola echidna & alia
serpẽs q̃ i arabia pẽnata ẽ catulos edunt.Herodo.ãt est qui ea q̃ diximus de ptu uiperæ i Melpomene ut rfert
Aristoteles autem scribit Viperam oua quidem intra se concipere:sed tamen non oua sed catulos parere qui
mẽbrãis obuoluti sit sed illos tertia die disrũpi.nõnunq̃ tamẽ abruptis i utero mẽbrãis ꝓdire singulis qdẽ die
bus singulis eẽqꝫ illos supra uigiti.Alber.ãt ait:Viperæ uenenũ non esse frigidum quãuis uulnerati extrema.
frigescãt.Id enim iccirco euenire affirmat ꝙ naturalis calor a uenenoso calore uictus concedat.Coluber quia
umbram colat.Vnde dixit tecto & umbræ. Cape saxa:Magna exhortatio:& quæ aliqua ex parte icrepatio-
nẽ sapiat.Extonatur ãt locus pluribus coloribus in q
bus insit efficatia.s.repetitiõe dissoluto apostrophe.
SER. Vdo uere madent terræ:Alibi Cum ruit im-
brifeꝝ uer. Improbus:Insatiabilis. In gluuiẽ: Ven

Atque notis longã masculosus grãdibꝰ aluũ:
Qui dũ amnes ulli rũpuntur fontibus & dũ

Vere madẽt udo terræ ac pluuialibus austris
Stagna colit:ripisq; habitãs hic piscibus atrã
Improbus igluuiẽ ranisq; loquacibus explẽt:
Postq̃ exusta palus: terræq; ardoꝛ dehiscunt
Exilit in siccũ:& flammantia lumina torquẽs
Sæuit agris aspque siti atque exteritus æstu:
Ne mihi tum molles sub diuo cape somnos:
Neu dorso nemoris libeat iacuisse p herbas.
Cum positis nouus exuuiis nitidusq; iuuenta
Voluitur:aut catulos tectis aut oua reliquẽs
Arduus ad solẽ:& liguis micat ore trisulcis.
Morborũ quoque te causas & signa docebo.
Turpis oues tẽtat scabies:ubi frigidus imber
Altius ad uiuum persedit:& horrida cano
Bruma gelu:uel cum tonsis illotus adhæsit
Sudor:& hirsuti secuerunt corpora uepres.
Dulcibꝰ icirco fluuiis pecus omnẽ magistri
Perfundunt:udisque aries in gurgite uillis
Mersatur:missusque secundo defluit amni:
Aut tonsum tristi contingũt corpus amurca:
Et spumas miscent argẽti hac sulphura uiua:
Idæasque pices & pingues ungui ne cæras.
Scyllãq; elleborosq; grauis nigrũq; bitumen
Nõ tamẽ ulla magis præsens fortũa laboꝶ ẽ
Quã si quis ferro potuit rescindere summũ
Vlceris os alitur uitium uiuitque tegendo:
Dũ medicas adhibeꝛ mãus ad uulnera pastor
Abnegat & meliora deos sedet omnia poscẽs
Quinetiã iam dolor balantũ lapsus ad ossa
Cũ fuerit:atque artus depascitur arida febris.
Profuit incẽsos æstus auertere:& inter
Iam ferire pedis salientem sanguine uenam:
Bisaltæ quo more solent:acerque gelonus.
Cũ fugit in rhodopen atque i deserta getarũ:
Et lac concertum cum sanguine potat equio:
Quã procul aut moli succedeꝛ sæpius ũbræ
Videris:aut sũmas carpentẽ ignauius herbas
Extremamq; sequi:aut medio procũbeꝛ cãpo
Pascentem:& seræ solam decedere nocti.
Continuo culpam ferro compesce:priusquã
Dira per incautum serpant contagia uulgus
Nõ tã creber agens hyemẽ ruit æquoꝛ turbo
Quã multæ pecudũ pestes:nec singula mor/
Corpora corripiũt:sed tota æstiua repẽte bi

tris capacitatẽ. Ranis loquacibus:Clamosis & lo/quacibus ideo:quia ex hominibus factæ sunt:ut di/cit Ouidi. Asperq; si.Salustius:quod genus siti ma gis q̃ alia re accendiꝛ. Mihi:pro cuicunq;:ut Nõ illa q̃squã me nocte per altũ Ire. Nitidusq; iuuẽta:pelle eni deposita redit ad priorẽ ætatẽ. Catulos:abusiue dixit.Nã catuli ꝓprie canũ sunt. Morboꝶ quoq; te causas & signa docebo.Tria dicit signa morborum: causas:remedia:sed nõ seruat ordinẽ legitimũ.Nam post remedia morboꝶ signa cõmemorat. Turpis scabies:quæ aspeꝶ & turpe efficit corpus. Altius ad uiuũ ꝑsedit:medullas & ossa penetrat. Illotus adhæsit sudor:Lotus uel lautus dicimus.Inde est lautũ eo. Nã illud ab Horatio satis licẽter dictũ ẽ:Ast ubi me/fœstũ sol acrior ire lauatũ admonuit. Dulcibus fluuiis:Salsa.n.aqua magis pruriginẽ generat. Vdisq; aries in gurgite uillis mersaꝛ:Dicit ducẽ gregis: quẽ ẽt Varro ita cõmemorat.Huic ãt aliquã ꝑtem lanæ pastores solẽt relinquere.Vnđ ait udis uillis nã oues semp tõsæ lauanꝛ .Secũdo defluit amni: cũ aqua.s.

Tristis amurca:amaris olei sordibus.Hoc ãt reme/diũ est contra scabiẽ & læsum uepribus corpus. Viuaq; sulfura:Dactylicus uersus. Ideasq; pices:Liquidas quæ i Ida Phrygia mõte nascunꝛ. Syllamq; elleboros graues:genera herbaꝶ sũt. Præsens fortũas: Efficax utilis profutura.Et dicit icidẽdũ esse uulnus si medicaminibus emoliri minime potuerit. Sum/mũ ulceris os:Ergo tũc seccãdũ ẽ cum os habuerit.

Viuitq; tegẽdo:Dũ tegiꝛ. Meliora đos oĩa poscẽs: maiores.n.expugnãtes religionẽ totũ i experiẽtia collocabant.Salu.Nõ uotis neq; suppliciis mulieribus deoꝶ auxilia cõparanꝛ uigilãdo & laborãdo ꝓspere oĩa cædũt:ubi secordiæ tete atq; ignauiæ tradideris nequicq̃ deos iplores:irati ifestiq; sũt. Artus depa. Et pasco& pascor illã rẽ dicimus. Arida fe.Quæ arida efficit corpora.Tamẽ sciendũ febrẽ licet a feruore dcã sit:eẽ ẽt frigida.Vnde mõ ad diastolẽ ait aridam.

Incẽsos æstus:Febre. Saliẽtẽ sanguie uenã.i.mobilẽ.Dicit ãt illã uenã feriẽ dã eẽ q̃ sup ungula aĩalis est tã lata q̃ mobilis. Bisaltæ:populi Scythaꝶ q fugientes equoꝶ sanguie alũꝛ lacte ꝑmixto. Cũ fugit:uel re uera fugit:uel ꝑgit celeriter. Carpẽtẽ.i.h.negligẽtius & sine auiditate. Culpã fer.cõ.atq; hr̃e morbũ culpæ nõ ẽ:sed hoc dicit occidẽdo eã tuã culpã cõpe/sce.i.uita crimẽ i qđ potes icidere:si dũ uni ꝑcis fue/rit totus grex eius cõtagiõe corruptus. Incautũ uul. qđ se morbosi pecoris cõtagiõe abstinere nõ nouit.

Tota æstiua:loca posuit pro aĩalibus. Aestiua ãt sũt loca umbrosa:in quibus per æstatẽ pecora uitant solis calorem.Statius.Vmbrosi patuere æstiua lycei. [Aesti/ua]

CHRI. Ranis:Garulũ ẽ animal. Nã coaxãt.Id.n. nomẽ ẽ eaꝶ uoci:q̃uis in Macedõia teste Pli.ranæ & apri muti sint:mutæ sũt & i Serippho sed aliũde alatæ canũt.Ranãꝶ plures species.Sed q̃ uenenosa ẽ diciꝛ rana rubeta.Elixatura ranaꝶ i aqua & acetosi dẽtes abluanꝛ sedãt dolorẽ. Aspiq; siti: Nã uis ueneni calore & siccitate augeꝛ:ostẽdũt physici mares q̃ fœ/minas senes q̃ iuniores:arida q̃ humida habitãtes ie/iunos q̃ saturos:iratos q̃ placatos:i calido & sicco tpe q̃ in aduerso magis nocere. Dorso:pro cliuo posuit & loco editiore. Sub aere:Sub diuo.Diuũ.n.Iouẽ itelligit q est aer.Hic Horati.manet sub ioue frigido tene/ [Rana] [Rana rubeta]

Catuli

ræ coniugis immemor uenator. Catulos & oua:quia aliæ serpētes catulos pariūt:aliæ oua. Vel dixit catulos qa ex ouis proueniūt catuli. Nā catulos dicimus & in serpētibus & quadrupedibus q̄ non ungulas sed ungues habēt ut canes ursi leones. Trisulcis in nostris libris de anima exp̄ssimus rōne q̄re uirga summa uelocitate mota nō simplex:sed triplex uideat̄. Idē igit̄ euenit i lingua serpētis:quæ q̄uis unica sit tamē sua crebra mobilitate triplex apparet. Scabies:sic dr̄ quia scabra.i.aspa ē. Ad uiuū:Quia penetrauit pellē:quæ nō multū sensus hēt. Tristi:amara.

Amurca

Amurca est humor i oliuis admixtus aquæ q dū teruntur ante oleū effluit:quæ coqui solet ad mellis spissitudinē:& sic uetustatē accipit. Nā fex ē illa quæ postrema residet. Amurca decocta i uase æneo & mixta aceto aut uino:aut ouo & melle confert doloribus dētiū & apostematibus:& miscet̄ i medicinis oculoꝝ. Clistere ex illo cōfert āno apostemato & callo matricis. Mixta cū cameleōta:& cū aqua i qua dulcorati sunt lupini sanat scabiē quadrupedū. Noua uero & sine decoctiōe sedat dolorē podagræ. Illinit̄ corio & extēdit̄ sup uētrē ad minuēdū tumorē hydropici. De scylla elleboro & bitumīe dictū ē. Tegēdo:Dū tegitur. Et meliora deos:Moralis locus quo ostēdit diuinū auxiliū nō pigris desidibusq;:sed ꝓuidis & idustriis prouenire. Nō.n. negat eē auxiliū a diis poscēdū:sed nō esse i secordia sperādū. Sedet:q̄si penitus cessat. Oīa poscēs:Nā q̄ nobis ipsi p̄stare nr̄a opera possumus:ea a diis nō sunt petēda:sed ea q̄ nostras uires excedūt.

Bisaltæ

Geloni

Bisaltæ:populi i Thracia sūt. Geloni:Tartari dicūt̄:quos corrupto uocabulo tartaros dicimus. Hi soluūt uenena equoꝝ & sanguinē admiscēt lacti & inde bibūt. Tota æstiua:Aestiua appellāt loca mōtana & frigidiora i qbus pecora a caloribus defēdūtur ut hyeme i locis maritimis & apricis defēdunt̄ a frigoribus:& hæc hiberna dicūt̄ Quæ uocabula etiā militibus tribuimus.

Spēq; gregēq; simul cunctāq; ab origīe gētē
Tum sciat aerias alpes.& norica si quis
Castella in tumulis & lapidis arua timaui.
Nūc quoq; post tāto uideat disertaque regna
Pastorum:& lōge saltus:lateque uacantes.
Hic quondā morbo cæli miseranda coorta ē
Tempestas:totoque auctunni īcanduit æstu:
Et gēus omne neci pecudū dedit:omne feraꝝ
Corrupitque lacus:infecit pabula tabo
Nec uia mortis erat sīplex:sed ubi ignea uēis
Oībus acta sitis miseros adduxerat artus:
Rursus abundabat fluuidus liquor:oīaq; i se
Ossa minutatim morbo collapsa trahebat.
Sæpe i honore deū medio stās hostia ad aras
Laurea dum niuea circundatur insula uitta
Inter cunctantes cecidit moribūda ministros
Aut si quā ferro mactauerat ante sacerdos:
Inde neque impositis ardent altaria fibris:
Nec responsa potest consultus reddere uates:
Aut uix suppositi tinguntur sanguine cultri:
Summaque ieiuna sanie infuscatur harena.
Hinc lætis uituli uulgo moriuntur in herbis:
Et dulces animas plena ad præsepia reddūt.
Hic cāib⁹ blādis rabies uenit:& quatit ægros
Tussis anhela sues:ac faucibus angit obesis

SER. Spēq; gregēq;.i.agnos pariter cū matribus. Aerias alpes:Sēsus hic ē. Si qs ē q sciat ista loca q̄lia tūc fuerūt cū pecoribus erāt referta:nūc quoq; ea uacātia uideat: licet plurimū a pestilētia fluxerit tpus. Hic quōdā morbū:Describit pestilētiam Venetiæ: Galliæ:Illirici. Nā quodā tēpore cū nillus plus æquo excreuisset:& diu pmāsisset i cāpis:& aq̄ fluminis & calore prouīciæ diuersa & plurima i limo aialia sūt creata:q̄ recedēte i alueos suos Nilo & integra & quæ semiplena fuerāt putrefacta sunt:exīde corrupto aere nata pestilētia ē. quā auster flans prīo ex ægypto ad Atticā prouinciā pepulit:mox inde in tractū Venetiæ & Illyrici usq; quaq; uersū uniuersa uastauit. Hācāt pestilētiā ordine quo diximus plenissime Lucretius excutus ē. Aerias alpes.i.galliā. Et dicēdo aerias uerbū expressit d̄ uerbo nā galloꝝ ligua alti mōtes alpes uocātur. Norica siqs: Noricū pars Illyrici. Et lapidis.i. Venetia. Nā lapidia pars ē Venetiæ ab lapido oppido dicta Salu. Primā modo lapidiā igressus. Huius ē fluuius Timauus und̄ male qdam iapygis legūt:cū iapygia sit apulia. Miseranda tēpestas: pessima iferēs rē dignā miseratiōe. Totoq; autūni icanduit æstas:Exarsit p̄ria pte autūni:q̄ semp graue efficit pestilētiam. Vt aūt autūnus abūdet morbis facit cōfine frigoris & caloris:qd̄ licet etiam uernū tēpus habeat:caret tamē morbo qa tūc corpora præcedenti durata sunt frigore:q̄ autūnus corrūpit̄ laxiora inueniens post æstatis calorē: Corrūpitq; lacus i fecit pabula thabo:ordinē secutus ē quē & Luca.tenuit & Salu. primo aerē:īde aquā post pabula eē corrupta. Nec uia mortis erat simplex:Nec moriebāt̄ ex usu.i.secūdum naturalē ordinē:nō tātū fuga animæ sed ēt corporis resolutiōe:Est āt Salu.q ait. Nec simplici qdē morte moriebant̄. oibus & acta sitis: Feruidus calor ab eo quod p̄cedit id quod sequit̄. Fluuidus liquor:humor sordidus. Ossa ēt ossa:& p hyperbolē totū hominē significat. In honore deū:In sacrificiis ut haud equidē tali me dignor honore. Lanea: idest uictima nā non stat uersus si lanea uitta dixeris. Mactauerat ante sacerdos:Eius scilicet mortē pueniēs.

Neq; ipositis ardēt altaria fibris:Quia ut dicit Pli. Morbosa caro nō coq̄t. Nec respōsa pōt cōsultus reddere uates:Colligi enim nisi ex sana uictima futura nō possunt. Suppositi:sic & i.vi. Supponūt alii cultros. Dicēdo āt suppositi feriēdi genus ostēdit Nā interdū ab iferiore pte:iterdū desuper feriebāt̄. Sūmaq; ie.s.i.h. Signatis usus ē uerbis nimiumq; libratis. Vulgo:Vbiq; passim & cateruatim. Lætus autē herbis ideo ne eos famæ perisse putaremus.

Angia

Canibus blandis:Etiam blādis cāibus ex pestilentia rabies nascit̄. Quatit ægros tussis ꝓprie nā tussis cōmouet corpora. Faucibus obessis:Tumētibus. Angit:bene agit angit. Nā āgina dr̄

porcorum morbus qui occupat fauces.Pla.Vellem me ĩ anginá uerti ut huic aniculæ fauces præocuparem.
CHRI. Regna pastorum:Ambitiose dixit optima pascua. Norica:tractus ille uniuersus qui a rheno usq͂ ad ea loca quæ Veronæ & Como iminent Rhetos continet.Huius nationis Lepuntii:Camuli: Vindelici: ac Norici sunt. Timaui de quo dicemus ĩ æneide. Aestu autumni:Quia humores contracti in æstate tunc rebulliunt & corrupti pestiferos lætalesq͂ morbos excitant.Pestis enim non nunq̃ æstate desinit:sæpius tamé in hyeme:in uere raro:in autumno pene nunq̃. Pecudũ:nunc posuit ꝓ cicuribus : quia sequitur ferarum. Cæterum etiam in feris pecudes dicimus. Abduxerat:Contraxerat.Sententia est ꝙ desiccato succo naturali in summam maciem iam arefacta contrahebantur.Mox putrescente toto corpore uniuersa membra quæ arida exsiccataq͂ restabant simul atque etiam ossa liquescebant & tabita fluebant. Sæpe in.h.de.Locus plenus commiseratione:cum ne religio quidem morbum arceret. Insula:de qua dicemus in æneide. Nec responsa potest:Quia corrupta erant exta ac fibræ. Rabies:Et pestilentia oritur.Rabies quam necanea uexet mandat Columella ut pani quo uescuntur gallinaceus fimus admisceatur. Tussis anhela sues:Ná hic morbus illis domesticus est. Sues antiquorum prouerbium fuit:Ignauum & sumptuosum eum esse qui succidiam in carnario suspenderit potius e lanario q̃ ex domestico fundo.Sues ut ait Varro : Aduertantur a faciæ & progeniæ & regione cæli.Si formosi sunt uerres & scrofa:si multos pariunt:si in eo loco ampli sunt an exiles.Parari enim sic solent.Illasce sues sanas eé habereq͂ recte licere:noxisq͂ præstare:neq͂ de pecore morboso esse.Spondes ne? Quattuor mẽses foetum fert.Volutabrũ illis requies ut lauatio homini. Sus græce dicitur υσ olim θυτησ ab eo quod é θυειν.i.imolare.A suillo.n.pecore imoládi initium sumptũ uide t̃.Vestigia sunt ꝙ initis Cereris porci imolantur.Initiis pacis foedus cum feritur porcus occiditur.Nuptiarum initio antiqui reges & sublimes uiri ĩ Etruria in coniunctione nuptiarum:noua nupta & maritus porcum imolabant.Idé Prisci latini & græci in Italia factitarunt.Nostræ mulieres & maxime nutrices naturam qua foeminæ sunt ĩ uirginibus appellant porcum & græci χοιρον significantes esse dignum insigne nuptiarum. Suillum pecus donatum a natura dicunt ad epulandum:& iis animam datam pro sale ut carnes conseruentur.Ex iis succidias magnas ac optimas galli facere consueuerunt.Signum est quod etiam nunc quot annis e gallia apportátur Romam pernæ:tomacinæ:tamacæ:& petasione.In arcadia teste Varrone Sus fuit adeo piguis ut consurgere non posset:ut mus in eius corpore exesa cute nidum fecisset & mures peperisset.Vna quæq͂ scrofa sua hara suos alat porculos.Nam inter se dentibus sauciantur In haris hostium ponatur & limen inferius altum palmipedale ne porci ex hara cum matrem sequuntur transilire possint .Porci a lacte depulsi a quibusdá dilicæ uocantur neq͂ iam lactentes dicuntur qui a partu decimo die habentur puri:& ab eo appellantur ab antiquis sacres:ꝙ tum ad sacrificium primum idonei dicuntur.Plautus in méchinis : eum insanum qui putat ut piet̃ ĩ oppido Epidáno ĩterrogat quáti hic porci sunt sacres.Si fundus ministrat dandi sunt uinacei ac scapi ex uuis.Amisso noĩe lactantis dicuntur nefrédes ꝙ nõdũ fabá frẽdere.i.frágere possint.Porcus græcũ nomen est antiquum:sed obscuratum:quem nunc Χοιρον dicunt .Tot parere oportet ꝙ mámas habet:si pauciores non est fructuaria:si plures portentum est.In quo illud est ꝙ sus æneæ lauini.xxx.peperit.Nam portendit factum trigessimum annum ut lauinenses condiderint Albá .Verres anniculi castrantur : nec minores q̃ semestres.Castrati non uerres sed maiales dicũtur. Angit:Hinc angina dicitur qui morbus est gulæ.

uerres
Maiales

Labitur ĩfoelix studioꝝ atq͂ ĩmemor hærbæ
Victor equus:fontesque auertit̃ :& peđ terrã
Crebra ferit:demissæq͂ aures incertus ibidem
Sudor: & ille q̃dem moriturus frigidis aret
Pellis:&ad tactum tractanti dura resistit.
Hæc ante exitium primis dant signa diebus.
Sin in processu coepit crudescere morbus:
Tũ uero ardẽtes oculi.atq͂ abtractus ab alto
Spiritus interdum gemitu grauis:imaq͂ lõgo
Ilia singultu tendunt:it naribus:ater
Sãguis & obsessas fauces præmit aspa lĩgua.
Profuit incerto latices infundere cornu
Læneos ea uisa salus morientibus una.
Mox erat hoc ipsum exitio furiisque refecti
Ardebant ipsiq͂ suos iam morte sub ægra
Dii meliora piis:erroréque hostilibus illum.
Discissos nudis laniabant dentibus artus:
Ecce autem duro fumans sub uomere taurus:

SER. Crebra fibris:Crebro nomẽ pro aduerbio. Incertus sudor:Irrationabilis:sine labore cuius causa non apparet. Morituris frigidis aret:frigidus sudor mortis futuræ signũ é.Et morituris frigidus pleonasmos est. Pellis dura resistit:Rigida é:nec cohæret digitis. Coeperit crudescere morbus:Validior fieri ut Deiecta crudescit pugna camilla.Et iam dat signa morbi ualidioris. Obsessas clausas:Aspa lingua scilicet ex nimia siccitate. Profuit ĩserto latices : Nõ semper profuit:sed aliquádo:nam hoc solum est.q̃đ aut morbo liberat:aut cõmouet ĩ furorẽ. Mox erat hoc ipsum:Quod saluti eé putabatur. Et hoc est q̃đ paulo post dicturus est.Quæsitæq͂ nocét artes. Furiisq͂ refe.Quia languentia corpora in uires quodámodo excitat furor:& facit ea in exercitiũ cõualescere. Dii meliora piis: Per parenthesim ĩ execrationé hostium hanc torquet insaniá. Fumás sub uomere taurus:Per hoc ostẽdit etiá fortes tauros repẽte morbo concidere:Nemo.n.pestilẽté ad aratra ducit iuuẽcum. Extremosq͂ ciet gemitus: Vltimum hoc gemit.Sane & ciet modo dat significat sicut in tertio đ Andromache.Lacrimasq͂ ciebat.Cum ciere proprie sit alteri aliquid commouere. It tristis arat: Morte iuuenci tristem dicit agricolam. Fraterna morte: Consortis interitu. Et ex affectu dictum est rustici

Cōcidit & mixtū ſpumis uomit ore cruorem
Extremoſque ciet gemitus.it triſtis arator:
Mœrētē abiunges fraterna morte iuuencum:
Atque opere in medio defixa reliquit aratra.
Non umbræ altorū nemoꝝ:nō mollia poſſūt
Prata mouere aīum:nō qui per ſaxa uolutus
Purior electro campū petit amnis at ima
Soluūt̃ latera:atq; oculos ſtupor urget īertes
At terramque fluit deuexo pondere ceruix.
Quid labor aut beneſcā iuuāt:qd uomer̃ ter
Inuertiſſe graues.atq nō maſſica bacchi ras
Munera:non illis æpulæ nocuere repoſtæ.
Frōdibus & uictu paſcunt̃ ſimplicis herbæ.
Pocula ſunt fontes liquidi:atq; exercita curſu
Flumina:nec ſomnos abrumpit cura ſalubres.
Tempore non alio dicunt regionibus illis
Quæſitas ad ſacra boues iunonis:& uris
Imparibus ductos alta ad donaria currus.
Ergo ægre raſtris terram rimantur:& ipſis
Vnguibus infondiūt fruges mōteſq; p altos
Contenta ceruice trahunt ſtridētia plauſtra.
Non lupus inſidias explorat ouilia circum

mouere animum.In ſui deſiderium illicere. Purior electro campum petit amnis: Nam ſicut electrum defæcatius eſt metallis omnibus:Ita & currens aqua cæteris purior. Ad terramq; flui deuexo pondere ceruix:Luca.Laſſumq; caput ſe ferre recuſat. Quid l.a.b.i.q.u.terras? Si neutrum mortem repellit: nec corporis exercitium: nec mētis religio.Nam ſi generalis eſt ſententia ſecūdum epicureos contra religionem eſt.Si autē ad bouē tantū refertur hoc dicit: qd ei ꝓdeſt labore ſuo aluiſſe mortales? At q nō maſ. bacchi munera:Vina præcioſa a maſſico mōte Campaniæ.Et per tranſitum tangit illa:quæ dicunt phyſici morbos uenir̃ ex cibi & potus nimietate uel mutatione:ex nimiis uigiliis:& multa ſolicitudine: Dicit etiam ſine his naſci ægritudinē:Nam in animalibus cum nihil horum ſit:tamē ægritudines pati cernimus. Epulæ repo.Aut abūdantes:aut uariæ. Simplicis.h.propter uarietatē epulaꝝ dixit ſimplicis herbæ. Nec ſomnos abrūpit cura:Ex cura enim nimia uigiliæ procreant̃. Viris in paribus:Bobus agreſtibus & ipſis inequalibus.Nā uiri agreſtes boues ſunt ut diximus ſupra.Et hoc poetice dixit.Cæterū ueritas hæc eſt cum mos eſſet ſacerdotem Argiuam iūctis bobus ire ad templa Iunonis:& ſolēni die boues non inuenirēt peſtilentia enim quæ per Atticam ut diximus tranſierat uniuerſa conſumpſerat duo ſacerdotis filii Cleopis & Biton matrem ſubeūtes iugo ad templa duxere.Tunc Iuno probās eoꝝ religionem obtulit matri id quod uellet poſcere filiis. Illa pia reſponſione ait ut quod ſciret utile dea mortalibus:ipſa p̄ſtaret.Altero itaq; die ſacerdotis filii iuuenes reperti ſunt mortui. Ex quo probatum eſt nihil eſſe morte præſtantius:quod Herodotus apud græcos pleniſſime commemorat in prima hiſtoria. Donaria āt proprie ſunt loca:in quibus dona reponuntur deoꝝ.Abuſiue autem tēpla.Nā ita & plurima ꝓ tēplis ponimus:cum ſint proprie lectuli: qui ſterni in quibuſdam templis conſueuerant. Aegre: Difficulter. Terram rimantur: In rimas agunt. Vnguibus infodiunt: Hyperbolice pro manibus.

Dona ria

CHRI. Studioꝝ.i.cupiditatum erga uictoriā.Studiū ē proprie ī hoīe uehemēs applicatio aī ad aliqd pagēdū Equos āt uehemēter uictoriā & ī bello & ī curſu appetere uidimus.Vnde uictos lachrymis mœrorē oſtēdere grauiſſimi auctores tradidere. Atractus ab al.difficultas ſpiritus triplicē pōit ſpēm Corne.celſus.Nā dū modica difficultas ē neq; ex toto ſtrāgulat dypſnoea dr̄:cū uehemētior ē ut ſpirare æger ſine ſōno & hanelatione nō poſſit aſma cū poſtremo acceſſit id quoq; ne niſi recta ceruice ſpiritus nō attrahet̃ ortohpnea uocat̃.
Inſerto cor.Immiſſo cornu.Nā ītra os īmittebāt cornu:ut p illđ tāq̄ p fiſtulā īfūderēt uinū ī gullam:qđ ſua ſpōte abſorbere nollēt. Furiſq; re.ardebāt.i.recreatis uiribus ex uino ī maiores furias cōcitabāt̃. Ecce aūt:rē ſubito exīprouiſāq; fieri ex hac dictiōe oſtēdūt.ergo ſubitaneā mortē đſcribit:ut maior morbi uis appareat: maiorq; cōmiſeratio cōcitet̃:quā abſoluit ab oībus ꝑtibus.Prīo a ſæuitia morbi.Deīde ab eo qđ ē p̄ter ſpem cū artes q̄ſitæ noceāt:& qđ ī eū furorē ruerēt ut ſui ſe dētibus laniarēt:qđ ex morte iuuēci opus īpſectū relinqueret̃.Quod oī oblectatiōe néoꝝ ac aquaꝝ ui morbi priuarēt̃.moriebāt̃ ergo ſubito:moriebāt̃ maxīo cruciatu:moriebāt̃ ſine ullo ſolatio moriebāt̃ nulla eoꝝ culpa & de agricultura benemeriti. Tpe nō.a.& hic creſcit commiſeratio cum oſtenduntur q̄ maxima incommoda ſecuta ſit. Non lupus:Magna uis morbi cum illa cogantur naturam ſuam dediſcere.

Nec gregibꝫ nocturnus obābulat:acrior illū
Cura domat.timidi dammæ ceruiq; fugaces
Nunc interque canes & circum tecta uagant̃
Iam maris immēſi prolē:& genus oē natādū
Littor̃ ī extrēo ceu naufraga corpora fluctus
Proluit:inſolitæ fugiunt in flumina phocæ.
Interit & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera:& attoniti ſquamis aſtātibus hydri.
Ipſis eſt aer auibus non æquus & illæ
Præcipites alta uitā ſub nube relinquunt:

SER. Nec gregi.no.Quod ait nocturnus figurate rē tpis ad pſonā:trāſtulit. Obābulat:īſidiat̃. Cura.ſ.peſtilētiæ. Timidi dā.mutauit gēus ut uitaret ομοιοτελευτον.Nā Hora.ī fœminino genere poſuit dicēdo:Et ſupiecto pauide natarūt æquore dāmæ dicēdo dāmas & ceruos errare cū canibus duo oſtendit:& hos timoris & illos ferocitatis oblitos. Fugiunt q̄ſi timētes marinā peſtilētiā.Ipſi s eſt aer auibus nō æquus Suis quodāmō q̄ alaꝝ uelocitate ſupgredi aerē poterāt peſtilētem. Phyllirides chiron: medicinæ inuentor:Saturni & phyllires filius. Amy

Præterea nec iam mutari pabula refert:
Quæsitæq; nocent artes: cessere magistri
Phylirides chirõ amithaoniusq; melãphus.
Sæuit & in lucem stygiis emissa tenebris
Pallida tisiphone morbos agit ãte metumq;:
Inq; dies auidum surgens caput altius effert.
Bala tu peccorũ & crebris mugitibus amnes
Arẽtesque sonant ripæ: collesque supini
Iãq; cateruatim dat stragẽ: atq; aggerat ipsis
In stabulis turpi dilapsa cadauera tabo
Donec humo teger̃. ac foueis abscõder̃ discũt
Nã neque erat coriis usus: nec uiscera quisq̃
Aut undis abolere potest: aut uincere flãma
Nec tondere quidẽ morbo illuuieque peresa
Vellera nec telas possunt attingere putris
Verum etiam inuisos si quis tẽtarat amictus
Ardẽtes papulæ atq; immundus olẽtia sudor
Membra sequebatur nec longo deĩde morãti
Tempor̃ contractos artus sacer ignis edebat.

thoniusque melampus Amythaonis filius καθάρ/τησ idest purgator. Nam proetides ipse purgauit lu strationibusquas inuenit: & hoc dicit conualescente morbo: nec medicina prodesse nec religionem pos/se. Arentesque sonant ripæ. Vult pestilentiam etiam elementa sentire. Sicut in tertio arebant herbæ & ui ctum seges ægra negabat. Nam segetem pro terra po suit. Namneq; erat coriis usus: Quippe morbo pu trefactis. Nec uiscera quisq̃: Nec lauari nec coq pote rãt. Caro. n. corrupta morbo quendã habet mucorẽ: qui non potest ablui: quoniam omne corpus possi/det. Item igni superposita: aut putrescit: aut durescit. Nam non coquitur. Pabulæ: Carbunculi. Immun dus sud. Morbus pedicularis φθειριασ. Sacer ignis: quem græci ιεραννοσοσ uocant.

CHRI. Nec iam maris imensi: Nullũ aĩaliũ genus ĩmune euasisse uult ab hac peste. Sed descriptio poti/us poetica est q̃ philosophica. Quæsitæ artes nocẽt: Maius ẽ q̃ si dicat nõ iuuãt. Phylirides: Ex phyllire filius Saturni fuit Chirõ. Melampus q Argiui ꝑeti fi lius a furore purgauit: Amithaõis filius fuit & fratrẽ habuit Biantẽ. Inq; dies: Aliud ẽ in dies aliud in diẽ. In dies. n. quottidie cũ incremẽto significat. Quapro pter aut cum cõparatiuo ponit̃ aut cu uerbo quod ĩ cremẽtũ significet Vt magis magisq; ĩdies homines admirabant̃. In diem: uero cum dicit̃ ita ꝑlentia tẽ/poris denotatur: ut nulla futuri ratio hbaeatur. Vnde est illud more ferarum indiem uiuentes. Nam neq; erat coriis usus: Peste corrupta corpora ouia & pelles & lanas corruptas habẽt. Quin etiã refert Aristo. ĩ eo libro quẽ de aĩalibus scripsit ait pelles & uellera ouiũ q̃s lu pus occid̃rit: & uestes ex iis factas aptiores eẽ ad pediculos gignẽdos. Sacer ignis: sacer quoq; ignis ut ait Cor neli. malis ulceribus ãnumerari debet: eiusq; duas spẽs põit: ut alter rubicũdus sit & mixtus rubore & pallor̃: expertusq; ꝑ pustulas cõtinuas ac ꝑ exiguas. Et ĩ iis sꝑ fere pus: & sæpe rubor cum calore. Serpitq; nõ nunq̃ ia nescẽte quod ĩcepit uitiari nõ nunq̃ etiam ex ulcerato: ubi ab ruptis pustulis ulcus continuat̃. Humorq; exiit q esse iter saniẽ & pus uideri potest. Fit maxime ĩ pectore aut lateribus ꝑcipue in plãtis Alter ẽ ĩ sũmæ cutis ul ceratione. Sed sine altitudĩe latus subliuidus. Mediũ sanescit extremis ꝓcedẽtibus ac sæpe qđ sanum uidebit̃ iterũ exulcerabit̃. Cutis quæ circa ꝓxima uitium receptura est tumidior duriorq; est: coloremq; habet ex ru bro subnigrũ. Hoc fere seniora corpora tẽtant̃: & quæ mali sunt habitus sed ĩ cruribus maxime. Non aũt idẽ morbus est ignis sacer & carbunculus ut idem Celsus ostendit. Nam multo grauior morbus est carbũculus. Carbũ culus SER.

PRotius aerei mellis redolẽtia regna
Hyblæas & apes aluorum & cæ/tera tecta
Quidque alibi flores examina quæ que legenda
Indicat: humentisque fauos cælestia dona

Publii Virgilii Maronis Georcicorum.
Liber Quartus.

PRotinus aerei mellis
cælestia dona
Exequar. hãc ẽt mæ/
cenas aspice partẽ.
Admiranda tibi leui
um spectacula rerũ.
Magnãimosq; duces
totiusq; ex ordĩe gẽt[

PRotius aerei mellis cælestia dõa: Exe q̃r. Rhetorice dicturus de rebus mini mis magna ꝓmittit: ut & leuẽ materi am subleuet: & attẽtũ faciat auditorẽ: Sãe ꝑite: quoniã scit breue eẽ opɔ hoc đ apibɔ: & ĩtra paucos uersus posse cõ sumi: usus ẽ trãslatiõibus ad dilatandã materiã dicẽs apes hr̃e reges ꝑ̃toria urbes & populos. Sãe sciẽdũ ut supra dixius ultimã partẽ huius libri eẽ mutatã. Nã Galli lauđs habuit locus ille: q nũc orphei cõtiet fabu lã: q̃ iserta ẽ postq̃ irato Augu. occisus ẽ. Gallus. Pro tius: Deiceps: exĩde ẽt floridũ agrũ exeq̃r: sicusum cæ teros executus. Et: Aerei mellis dicit: qa mel ex rore colligit̃: qui utiq; ex aere defluit: Vnde est & cælestia dona. i. munus deorũ Antea eĩm mel ĩueniebat̃ ĩ fo/liis. Vt Mellaq; decussit foliis Hãc etiã sicut superio/res. Admirãda tibi: Audies ex rebus leuibus digna stupore eẽ in apibus proceres & tãta certamĩa. Mo res: quia castæ sunt ut illũ adeo placuisse apibus mira bere morẽ. Et studia: Vt Tãtus amor florũ & ge/nerandi gloria mellis. Et populos. Vt Bigæ regũ faci es: ita corpora plebis. Et prœlia dicam: ut erumpũt portis: concurrit̃ æthere in alto. In tenui labor: at

Mores:& ſtudia & populos & prælia dicam.
In tenui labor:at tenuis non gloria:ſiquem
Numia leua ſinunt:auditque uocatus apollo.
Principio ſedes apibus ſtatioque petenda
Quo neq; ſit uentis additus:nã pabula uẽti
Ferre domũ ꝓhibẽt:neq; oues:hædiq; petulci
Floribus inſultent:aut errans bucula campo
Decutiat rorem & ſurgentes atterat herbas:
Abſint & picti ſquallentia terga lacerti
Pĩguibꝰ a ſtabulis meropeſq; aliæq; uolucres
Et manibus progne pectus ſignata cruentis.
Omnia nam late uaſtant:ipſaſque uolantes
Ore ferunt dulcem nidis immitibus eſcam.
At liquidi fontes:& ſtagna uirentia muſco
Adſint:& tenuis fugiens per gramina riuus:
Palmaq; ueſtibulũ aut ĩgẽs oleaſter obũbret
Vt cum prima noui ducent examina reges
Vere ſuo:ludetque fauis emiſſa iuuentus
Vicina inuitet decedere ripa calori:
Obuiaque hoſpitis teneat frondẽtibus arbor.
In medium ſeu ſtabit iers ſeu ꝓfluet humor.
Tranſuerſas ſalices:& grandia coniice ſaxa
Pontibus ut crebris poſſint conſiſtere.& alas.
Pandere ad æſtiuũ ſolẽ:ſi forte morãtes rus.
Sparſerit:aut præceps neptunno ĩmiſerit eu-

tenuis nõ gloria:Compenſatio eſt laboris quod magnã dat gloriã ſi fuerit materia exilis ornata. Numina leua: ꝓſpera:ut alibi ĩtonuit leuũ Auditq; uocatus Apollo. Aut q̃ſi poeta Apollinẽ inuocat:aut q̃ſi paſtoralẽ deũ. Nã apollo Nomius dr̃. Prĩcipio ſedes: dicit ubi aluearia ponẽda ſint:ĩ q̃ re ſatis ꝑite & ea q̃ abeſſe debeãt.ſ.ne noceãt apibus:& q̃ debeãt adeſſe Vir.optime cõmemorat Sãe ſciẽdũ quoniã ſupra ait:Magnanimoſq; duces:Iõ ĩtulit mõ ſedes ſtatioq;:quã traſlationẽ diligẽter reuerſat. Hædiq;:petulci. Laſciui:& exultãtes:& petulci dci ab appetẽdo:unde & meretrices petulcas uocãus. Picti terga lacer:picta terga habẽtes. Pinguibus a ſtabulis:plẽis:ſicut etiã ĩanes res tẽues nomiamus ecõtrario. Meropeſq; aliæq; uolucres:dicẽdo aliæ uolucr̃s oſtẽdit meropes eẽ aues:ſũt ãt uirid̃s & uocãt̃ apiaſtræ q̃a aues comedũt. Et manibꝰ.p.nomẽ poſuit ꝓ noĩe. Nã philomẽa ĩ hirũdinẽ uerſa ẽ:ꝑ q̃ ꝓgnẽ uel q̃ſi ſororẽ poſuit uel q̃ſi eã q̃ fuerat illius ſceleris cã. Nã ipa miſerat tereũ ad ducẽdã ſororẽ. Dulcẽ nidis ĩmitibus.e. i.crud̃libꝰ pullis:q apũ morte nutriunt̃. Et tẽuis fugiẽs: Suſpẽdẽdũ ẽ tẽuis: ne ĩcipiãt eẽ duo epitheta:qd̃ apud latios cõſtat eſſe uitioſum. Vere ſuo: Sibi grato & aptiſſimo. Vicia ĩuitet decedere ripa calori:ut æſtus poſſint aquaꝝ uicinitate. In mediũ:Ordo ẽ.In mediũ tranſuerſa.Salices & grãdia cõiice ſaxa. Pontibus ut cre.Velut põtibus.Nã nõ ſũt põtes. Si forte morãtes: tarde remeãtes ex paſcuis. Neptũno ĩmerſerit.Deũ ꝓ aq̃s poſuit.

Petulci

CHRI. Protĩus aerei mellis: Cũ de apibus atq; de eo quod ab iis ẽ melle narrãdũ ſit:ex eoꝝ q huiuſmodi ĩterpretationẽ quærũt re futuꝝ arbitror: ut ſemel ſed breuibꝰ cũcta ꝑcurrãus:de q̃bus & diligẽtiſſime ab Iginio ornatiſſime a Vir.& elegãtiſſime a Celſo dictũ affirmat Columella. Principio.n.q fabuloſe magiſq̃ uere rem ꝓſequũt̃. Alii mulierẽ pulcherrimã fuiſſe Meliſſã referũt:eã ĩ huiuſmõi inſectũ relicto tamẽ ſibi ſuo uetuſto noĩe Iuppiter conuertit. Apes.n.græce μελισσαι dicunt̃. Home.aũt apes ex crabronibus & ſole natas ſcri. quas nymphæ phryxonides educauere q̃ mox Dictæo ãtro Iouis nutrices aſtitere: & dei munere pabula ſortite ſunt:quibus ipſæ paruulũ aluerũt alũnũ. Quærunt præterea. De regiõe in qua primũ natæ ſint. Vtꝝ in Theſſalia ſub Ariſteo:an in ĩſula Cea:ut ſcribit Home. An Ericthõii tꝑibus in mõte hymeto: ut refert Euthrõius: An Crætæ Saturni tꝑibus quod placet Nicandro. Refert p̃terea Ariſtoteles:ꝙ alii putarent apes neq; coire neq; parere:ſed aliũde fœturas d̃portare exiſtimãt. Alii ex flore callĩthri. Alii ex flor̃ harũdinis Alii oleæ Alii dicũt fucoꝝ fœturã ita deportari. Ortũ aũt apũ p̃ſtari a rege q ſolus mas ſit. Eſſe ãt huius rei augmẽtũ ꝙ nulla ſine illo ſit fœtura alii putẽt apes fœmĩas fucos mares:atq; ĩde eẽ fœturã. Quærũt quoq; utrũ euomãt liquorẽ mellis:an alia parte redãt. Genera apũ plura idẽ Ariſtoteles tradidit Earumq; alias uaſtas:ſed glomeroſas eaſdemq; nigras & hirſutas. Alias minores quidẽ:ſed æq; rotundas & fuſci coloris horridiq; pili: Alias magis exiguas nec tã rotundas ſed obeſas:tamen & latas & coloris meliuſculi nõ nullas minimas gracileſq; & acuti alui & aureolo uarias atq; leues. Eiuſq; auctoritatẽ ſequẽs Maro maxime ꝓbat paruulas oblongas leues nitidas ardẽtis auro paribus lito corpora guttis. Moribus ẽt placidis. Nã quãto grãdior apis atq; rotõdior tãto peior. Si uero ſeuerior maxime peſſima. Sed tamẽ iracũdia notæ melioris facile delinit̃ aſſiduo interuẽtu eoꝝ:q curãt aluearia. Apes annũ d̃cimũ nõ excedũt:gaudẽt thymo origão:tymbra:ſatureia : rore marĩo:cytiſo. Tilia arbor ac taxus r̃pudat̃. Crocus colerat at odorat mella. Thymus ſupra oĩa p̃cipui ſaporis mella reddit deĩde ſerpillũ tymbrã & origanũ. Apes oderũt fradulentũ & ĩmundũ cultorẽ. Aluearia optĩa ſunt & ſuberis cortice:q̃a nec hyeme rigẽt:nec candent æſtate. Ex ferulis ẽt q̃bus cõmode uaſa texunt̃ ex fictilibus deterrima ſunt:q̃a accedunt̃ caloribus & rigeſcũt frigore. Emant̃ apes ex uicinia q̃a ſolẽt cæli nouitate laceſſiri. Si lõge uehant̃ curãdũ ne ſalebris ſolicitent̃ optime noctu collo portant̃. Diu reges dãda eſt:Reges ſine ſpiculo ſunt. Nã plẽior quaſi capillus quẽ ĩ uẽtre gerũt ſpiculũ nõ eſt. Qui errões ſunt illis alæ ſunt ãputãdæ:ne exire poſſint. Cũ ĩ examĩe nata ſit pullicies & apiũ ſequat̃ ĩ frequẽtia ĩterimat̃ rex nouus:ut nata ꝓles facile remaneat cũ matribus. In ipſo fere fine cæraꝝ uelut papilla uberis apparet eminẽtior & latioris fiſtulæ in hac ſemẽ regioꝝ pulloꝝ eſt Celſus afrimat ĩ extremis fauis tranſuerſas fiſtulas eſſe:quæ cõtineãt regios pullos. Iginius uero ſcribit ĩ circuitu fauorũ maiora eſſe & recta foramĩa repleta quaſi ſorde rubri coloris ex q̃ ꝓtinus alatus rex fugeret̃. Apes emortuæ ſi ꝑ hyemẽ ĩ ſicco loco ſeruent̃. & circa equinoctiũ uerũ cum clemẽtia cæli ꝑſua-

ſit poſt horam tertiã in ſolem proferant̃:ficulneoq; cinere obruant̃ infra duas horas reuiuiſcent. Atq; ĩ aluea re ĩtrabunt. Ex floribus cæras fieri:& ex matutino rore mella:quæ tãto meliorẽ qualitatem capiunt quanto iocondiore ſit materia cæra cõfecta:ait Celſus. Fuci nihil pabulorum conferunt: ſed quæ ab apibus congeſta ſunt conſumunt. Veꝝ tamen ad procreationem ſobolis conferunt aliquid inſidentes ſeminibus qbus apes fi gurant̃:Itaq; ad fouẽdã & ad educãdã nouã Prolẽ familiaribus ab apibus admittunt̃. Incubãt eĩm ueluti aues ſeminibus apes:& fuſci:& ex iis uermes excudũt cãdida mẽbrana ĩcluſos ſine alis: haſq; nymphas nominant deĩd diſrupta mẽbrana abſolutæ alatæq; euolãt apes etiã refert Ariſtotel. Excluſis ergo pullis extra tecta pro turbant̃. Ergo uidemia mellis tũc matura ĩtelligit̃ cũ fuci ab apibus pellunt̃. Dicũt̃ ãt caſtrari aluearia cũ fauĩ decidunt̃. Scribit ꝑterea idẽ Ariſtoteles eẽ in põto apes cãdidas:q̃ bis ĩ menſe mellificẽt:& circa Amyſum urbẽ apes ĩ arboris ſine fauo mellificare:melq; ipm cãdidũ eſſe:& miꝝ ĩmodũ craſſum. Pli. ãt ſcri. nõ ſolũ mel & cæras ĩ alueari bus repiri:ſed & ab illis congeri q̃ opi cõducãt Prima.n.opis fundamẽta metyn uocãt. Hæc pri ma cruſtra ẽ ſaporis amari. Secũda piſſoceros dicit̃:q̃ ſup metyn uẽit picantiũ mõ ceu dulcor cæræ initiũ po pulorũq; mitiore gũmi. Tertia ẽ propolis craſſioribus iã materiæ additis floribus nondũ tamẽ cæra:ſed fauo rũ ſtabilimentũ:quo omnes cæli iniuriaꝝ aditus ĩſtruũt̃ odore etiã nũc graui qua pleriq; pro galbão utunt̃: ꝑter hæc cõuehit̃ Rithacæ:quã alii ſandaracũ:alii cæryntũ uocant. Hic erit apũ dum operant̃ cibus qui ſæpe inuenit̃ in fauoꝝ ĩanitatibus ſepoſitus:& ipſe amari ſaporis:ſed plẽus humoris cibus. Gignit̃ aũt rore uerno & arboꝝ ſucco gũmi mõ africo flãte minor:auſtro nigrior:aqlo rubus melior & rubẽs plurimũ ĩ græcis nu cibus. Mel. igit̃ ex aere ẽ:ſiue ſit cæli ſudor:ſiue q̃dã ſydeꝝ ſaliua:ſiue purgãtis ſe aeris:ſuccus ſiue aquæ eſt & purus & liquidus & ſuæ naturæ qualis d̃fluit primo nunc uero eſt tanta cadit altitudie:multũq; dũ uẽit ſor deſcẽs:& obuio terræ hãelitu ĩfectus. Præterea a fronde ac pabulis potus & ĩ uterculos cõgeſtus apũ ore.n.uo munt. Ad hæc ſucco floꝝ corruptus & alueis maceratus:totiẽſq; mutatus magnã tamẽ cæleſtis naturæ uolu ptatẽ affert. Optimũ ẽ mel ĩ hymeto actico & ĩ hybla ſiciliæ. Eſt ãt initio mel ut aq̃ dilutũ:& primis diebus fer uet: ſeq; purgat:uigeſſimo die craſſeſcit. Sorbet̃ optimũ:e q̃rcus tiliæ & arũdinũ foliis.ait ꝑterea Iſido. repiri etiam nũc ĩ India & Arabia mel ramis adhærẽs ĩ formã ſalis qđ oſtẽdit ipm ex rore eẽ:Cæra uero ex oĩum her baꝝ ac arboꝝ floribus faciũt excepta rumice & chẽopede. Refert tamẽ Ariſt. ꝙ apes plura floꝝ genera nõ pe tũt:ſed ſingulis tꝑibus ſingula. Verbi gr̃a a uiola ad uiolã aduolãt:nec ad aliũ florẽ tranſeũt dõec ĩ alueũ ſuũ re deãt. Opant̃ ĩtra .lx. paſſuũ:ide cõſũptis floribꝰ ſpeculatores ad pabula ulteriora mittũt noctu ĩ expeditiõe de ꝓhenſæ cubãt ſupiæ ut a alas rore ꝓtegãt fures & mulieꝝ mẽſes refugiũt. Iliſchus thaſius d̃ſerta haꝝ amore ĩ coluit:ob idq; agrius cognomĩatus. Ariſtomachus ſolẽ ſis duo de .xl. ãnis ĩ ſolis apibus cõtẽplãdis uerſatus ẽ. Ambo de his ſcripſerũt. Protius: Ex ꝓ & tẽus eẽ puto. ꝓ ãt ĩ cõpoſitione ſignificat denotat rẽ ad ulteriora du ci:ut de loco ad locũ moueat̃. Vnde eſt ꝓcedo prodo. Hinc Teren. cũ reſponſum eẽ moueo addidit. Sed nihil ꝓmoues tenus aũt demonſtrat ꝑtingentiã quãdã. Vt cũ dicimus tenus cruꝝ oſtẽdit̃ ꝙ a collo cõtinuant̃ pale aria dum tangãt crura. Ex hoc manifeſtũ ẽ protinus ſignificar̃ iugiter. Eadẽ ratiõe deinceps Nã quod fit iugi ter fit ſine ĩtermiſſione:ut poſt unũ ſequat̃ alteꝝ erit etiã ſtatim. Nã illud ſtatim fit qđ nulla ĩterpoſita mora abſoluto priore aggredimur. Qui & cũ Maro dixit: Quo ꝓtinus oẽ ĩtonuit nemus. Duo ſimul oſtẽdit ſonũ celeriter oĩa ꝑtigiſſe:& gradati ꝑpetua ſucceſſiõe ꝓceſſiſſe. Sic ĩ bucolicis: En ipe capellas protius æger ago. Nã oſtẽdit fieri fugæ iugẽ ꝓceſſum: ex quo oportet illa ad lõgiqua iſſe. Aeri: Quia ab aer̃ cæloq; ut diximus ẽ ex eadẽ etiã materia refert Albertus cognomẽto magnus: Mãna eſt q̃ nõ apparet niſi ĩ calidis regionibus:qa ros in illis melius d̃coquit̃. Hãc etiã.m.m.a.p. Aſpice ueluti numẽ mecœnatẽ ĩuocat. Nã numĩa ſolo aſpectu pro deſſe poſſunt. Hinc illud ad iouẽ aſpice nos. Admirãda tibi.q.d.talia eſſe ut etiã maximi ĩgenii uiris: qualẽ te eẽ uolumus:admirationẽ ĩcutere poſſint. Leuiũ:qđ ergo maius eẽ põt q̃ ex rebus leuibꝰ. Maximũ ꝓuẽire q̃ ad mirationẽ afferãt Magnũ Ergo ꝙ exoriat̃ admiratio: Maius ꝙ ex rebus leuibus. Maximũ ꝙ ꝓuẽiat ſapiẽtibus uiris: Ergo qđ maius q̃drare potuit ad attentionẽ captandã. Maximũ ergo poetæ ĩgeniũ maximũq; conſiliũ. Nã ĩ re depreſſa & humili ſibi attẽtionẽ cõparat: & pollicet̃ ſe & dona cæleſtia & ſpectacula reꝝ quãuis leuiũ tamẽ admiranda relatuꝝ. Rhetoꝝ.n.præceptũ apprime utile ẽ:ut ĩ rebus humilioribus & q̃s audit̃ iure ſuo cõtemnere poſſe uideat̃:attẽtionẽ nobis cõparemus. Deĩde cũ ꝓpriis ac ſuis uerbis res ſuapte natura humilis expelli nõ poſſet:ipſe crebris trãſlatiõibus attollamus. Magnanimoſq;.d. Duoꝝ ĩſectoꝝ genera uidemus q̃ ſuo cœtu ꝓxime ad ciuilẽ humanãq; uitã accedere uideant̃ formica atq; apis. Veꝝ formicæ popularẽ ſtatum Apes aũt regiã poteſtatem imitant̃. Quapp cum apum ſit naturam deſcripturus a regibus tũ circa diſciplinã militarem. Tum circa reipublice adminiſtrationẽ trãſlationibus crebris utit̃. Oſtendit aũt re ipſa ĩ tenui labo rem eſſe at nõ tenuem gloriã:quandoquidẽ rem tã depreſſam trãſlatiõibus ſimilitudinibuſq; ac multis aliis uariiſq; tũ figuris:tum uerboꝝ ac ſentẽtiaꝝ coloribus ita rẽ exornat. Atq; erigit ut nõ apũ naturã aluearia ue: ſed præſtãtiſſimoꝝ ducum inuictorũq; exercituũ caſtra ac prœlia deſcripſiſſe putes: Nec uero ſolum attẽtio nem ut demonſtrauimus captat. Veꝝ & ab eodem loco beniuolẽtiam ſibi cõciliat utilitatem rei ſtatim a prin cipio ꝓponẽs:& ut exordii uim pẽitus adimpleat breuiter uerũ dilucid̃ atq; abſolute qbus de rebus dicturus ſit ꝓponit. Magnanimos: Tranſlatio eſt ab ipſis imꝑatoribus. Ex ordie: oſtẽdit ſe gradatim a primis illaꝝ ĩcunabulis ad extremã ſenectutẽ uina ꝓſecuturum. Mores & ſt. Solus ex omnibus animalibus hõ eſt: q quo niam ratione inſignit̃ ſuaꝝ actionum pricipiũ in ſe hẽat:itaq; & mores & ſtudia & cætera oĩa quæ a ratione ſunt uere in homine dicimus eẽ Reliqua aũt aĩalia nõ ratiõe:ſed naturæ ĩpulſu mouent̃. Et tamẽ teſte etiam Ariſto. ipſo. In brutis quoq; deꝑhendit̃ aliquo modo prudentia. Vnde & de apibus nõ ĩcõgrue mores & ſtu dia dixit. Ex moribus aũt.i.conſuetudĩe ĩ q̃ ſunt aſſidui actus:& ex ſtudiis q̃ habẽt uehemẽtẽ aĩmi applicatio

Piſſoceros
Metys
Propolis
Sandaracum

nem ad aliquid peragendū proueniūt uirtutes morales:quæ habitus sunt ab assiduis actiōibus profecti. Nec miꝝ huiuscemodi igeniū esse in apibus.Nam docet Albertus magnus:Astuta esse oia genera serpentum ꝓꝑ subtilioré humorem qui in illis est.Frigida enim cū sint carent eo calore qui illoꝝ actiōes cōmiscere cōfundereꝗ possit.Inest auté calor ille qué complexionalé nuncupant:quo cūcta & decoquanť & recte digeranť.Hic spiritus animales in illis lucidiores fiunt & lucidior extimationis īternus sensus quā in quadrupedibus ī quibus multū de terra supest. Hinc illud est ingenii acumen in serpentibus.Et eadé ratiōe insectis oibus præter ꝗ in muscis. Numina leua:Ser.Ait leua.i.prospera.Hoc dici in auguriis placet. De qua re alio loco dictum é. Sed in cæteris rebus nunꝗ legi leuū pro prospero.Placet quod refert:Gellius eum diceré numina leua non deos quos ut ꝓdessent celebrabát.Sed eos quos cū nocendi potestaté haberent ne essent obessent placebát. Pricipio:Iure a principio eligit locū & ꝑparát materiā:ostendit quibus in locis cōstituéda sint apiaria. Insultent: Verbum hostile posuit ut ostenderet nocumentū. Rorem:unde est mel futuꝝ. Petulci:Lasciui.Nam petulcus a petédo est.Petit.n.aut unde nō oportet aut plusꝗ oportet. Decutiant:Quatere cōmouere est.Inde quasso. Decutere autem est quatiendo rem id quod in ea est deicere excutere idem pene est.Hinc dicimus equum equité excussisse:quoniā dum se quatit illum deiicit.Cōcutere é undiqꝫ quatere.Hic dicimus concutere ciuitaté:cū aut pauore:aut grauiori quadā perturbatiōe ueheméter cōmoueť. Discutere postremo est cum rem ita undiqꝫ quatimus.Vt si qd in ea latebat ueniat in lucé.Vnde dicimus litem esse discussam. Lacerti:Stelliones inimicissimi cocleis sunt.Negant semestré uitā excedere.In arabia cubitales repiunť.In Nyso uero indiæ monte.xxiiii.pedū ī longitudine cōspiciunť colore fului:aut punicei:aut cerullei. Squallétia: Nitentia uariis maculis.De squallore aut diceť ī æneide. Et māibus progne:Pādionis Athenaꝝ regi filia fuit Progne: Hæc Tereo thracēsi regi nupsit.Veꝝ cū ille eius sorori Philomene uī intulisset: ac mox līguam proicidisset: ne illa scelus queri posset:Progne Itim cōmuné filium patri Tereo epulādū posuit.Parabat ī mulieres ultioné re intellecta Tereus.At dii misericordia moti ipsum ī upupā:Itim filiū ī fasianū.Progné in hirūdinem.Philomelā in lusciniam cōmutauere.Dicuntqꝫ prognem habere purpureum e sanguine interempti filii. Dulcem imittibus:Iucondiorem reddunt orationem contraria uerba ut sunt dulce & immite.Præterea concitať commiseratioqꝫ tam nobile īsectum.Esca sit iutilibus pene auibus. Meropes: Aues sunt quas Italia appellat barbaros a partitiōe causa tiléæ.Et ut ait.Pli.quia corporis grauitate ī sublime ferri prohibenť:ī terra nidificant. Génitores suos recōdi ios aliæ palido ītus colore pénaꝝ superne cianeo priori subritilo.Nidificat ī specu sex pedū defossa altitudie. Vere suo.i.sibi cōueniéti. Iners:tanquā lacuna ꝓfluat ut riuus. Sparserit:torquédo aquam in eas Merserit quia illas in aquam deiecerit.

Quatio
Decutio
Discutio
Excutio
lacerti

Meropes

SER. Grauiter spirātis copia tymbræ : Genus est herbæ abundantis in phrygia. Grauiter:autem modo bene & multum significat: alias male : ut aut ubi odor cœni grauis Item graue olentis auerni. Violaria:loca ubi nascuntur uiolæ. Vtraqꝫ uis apibus pariter metuéda: Tā caloris ꝗ frigoris.Quod licet utraqꝫ equali modo metuendum sit:tamen dissimiliter nocet.Nam calore liquefacta defluunt mella:quæ si fuerint frigore cōdurata: constrictas apes interimunt. Spiramenta:Exitus alibi: Sæui spiracula ditis. Fucoque:genus est herbæ: unde tinguuntur uestes Fucum autem & flos pro cæra posuit:quam ex his colligunt rebus. Hæc ipsa ad munera : ad officia coangustandarum cauernarum. Et uisco & phrygiæ. Ordo est seruant gluten:quod est lentius & uisco & phrygiæ idæ pice.Seruāt autem mire ait Nam apes pilas quasdam ī aluearibus faciunt: de quibus postea cærea tecta componunt Si uera est fama. Si credendum est apes posse terram effodere. Et leui rimosa cubicula limo: Alii & leui legunt. Vnus tamen sensus est: Nam hoc dicit ꝙ illæ nimio labore perficiunt: Tu leui iunge rimosa cubilia: circunfouens limo etiam raras frondes superiniice. Quod ideo fit ne uel limus crepet:uel cauernæ aut [illegible] sole penetréntur aut frigore. Taxum sine : uenenatam arborem. Ipse in bucolicis Sic tua cyrnæas fugiant examina taxos. Mel enim exinde pessimum gignitur. Rubentes cancros : Odore enim ipso pereunt.Rubentes autem cum uruntur : non qui per naturam sint huius coloris. Altæ neu crede paludi : Ne facile merganꝰtur. Vocisque offensa : Resonat echo re percussa: quam apes Vehementer horrere manifestum est.

Hæc circum casiæ uirides & olentia late
Serpillia:& grauiter spirātis copia thymbræ
Floreat:irrigumqꝫ bibant uiolaria fontem.
Ipsa autem seu corticibus tibi suta cauatis.
Seu lento fuerint aluearia limine texta
Angustos abeant additus:nam frigore mella
Cogit hyés:eadéqꝫ calor liquefacta remittit
Vtraqꝫ uis apibus pariter metuēda:neqꝫ illæ
Nec quicꝗ in tectis certatim tenuia cæra
Spiramenta linunt:fucoqꝫ & floribus oras
Explét:collectūqꝫ ipsa hæc ad munera gluté
Et uisco & phrygiæ seruant pice lentius idæ.
Sæpe etiam effossis (si uera est fama) latebris
Sub terra fodere larem: penitusqꝫ repertæ
Pumicibusqꝫ cauis exesæque arboris antro.
Tu tamen & leui rimosa cubilia limo
Vnge foues circum: & raras supniice frōdes.
Neu propius tectus taxum sine:neue rubétes
Vre foco cancros:altæ neu crede paludi.
Aut ubi odor ceni grauis:aut ubi cōcaua pulsa
Saxa sonāt:uociqꝫ offésa resultat imago.
Q d' supest ubi pulsā hyemē sol aureus egit
Sub terras:celūque æstiua luce reclusit.
Illæ continuo saltussyluasque peragrant:

Purpureosque metunt flores:& flumia libāt
Summa leues hinc nescio qua dulcedie lætæ
Progeniem nidosque fouent.hic arte recētes
Excludunt cæras:& mella tenacia fingunt
Hinc ubi iam emissum caueis ad sydera cæli
Nare per æstatem liquidā suspextris agmen.
Obscuramque trahi uento mirabere nubem
Contemplator aquas dulcis & frondea sēper
Tecta petunt:huc tu iussos asperge sapores
Trita melliphylla:& cærithe ignobile gramē
Tinitusq; cie:& matris quate cymbala circū:
Ipsæ consident medicatis sedibus:ipsæ
Intima more suo sese incunabula condēs

Pulsam hyemē:Secundū physicos qui dicunt tēpore quo hic hyems ē æstatē esse sub terris: & uersa uice:cū hic æstas illic hyemē.Quod etiā Lucretius exequit:& trahit ī argumentū putalē aquā quæ æstate frigidissima ē:hyeme uero calidissima. Metunt flores:secāt.Vnde & messores dicti sunt. Sane meto metis pteritū facit messui. Hic ex floribus.s.ex qbus primo mel:mox pullos efficiunt. Nescio: q̄ dulcedine. Quadā arcana ratiōe naturæ. Mella tenacia figunt: Quia cū īuersi sint faui:mel tamē īde nō fundit:Vnde ait tēacia:q̄ ī resupiatis fauis cohærent. Caueis aluearibus.Aestatē liqdā:p uer serenū. Contēplator: Pro in tuere:Nā tps futuꝝ p psenti posuit ab īperatiuo mō. Aquas dulcis:pp hoc ait supra:Et tēuis fugiens p gramina riuus. Trita mellisphylla: Varro hāc herbā apiastrū dicit ī tertio li.opis rustici. Cærithæ ignobile:Vile ubiq; nascēs. Matris cymbala:q̄ ī eius tutela sūt:iō qđ similia sūt hemicyclis cæli:qbus cīgitur terra q̄ ē mr̄ deoꝝ.More suo naturali rōe cuius causa nō reddit. Quis.n.nouit cur eris sono redeant ī aluearia licet ipe paulo post dicat.Crepitātiaq; æra secutæ Dicteo cæli regē pauer sub ātro.Sed & hoc poeticū ē.

CHRI. Serpilla:Latine pip erraticū hæc herba dicit Huius duæ sunt species:Vna hortularis siue usualis:q̄ ī campis sabulosis siue arenosis crescit.Alia agrestis q̄ etiā cor dicit:q̄ non serpit sed surgit cū ramis duoꝝ palmoꝝ altitudie. Tymbræ:hæc latine satureia dr̄ a satyris:qa utētes ī uenerē pronos redit:ut satyri sunt. Abūdat in agro troiano:ubi templū est Apollinis:qui inde tymbreus dicit. Spiramēta linunt:Vt paulo supra demonstratū est.Spiramēta tenues rimas p quas saltē spiritus ingredi possit. Fusco:species herbæ fucus est de qua lana inficitur.Fuscus etiā dicit quo mulieres colorant.Et per translationē omne figmentū fucum dicūt.

Tymbra
fuscus

Cancros:cancri hyeme aprica littora sectant:æstate in apoca gurgitū recedunt auctūno & uere pinguescūt. Plenilunio magis qa noctu sydus tepido fulgore mitificat:Vita iis longa:pedes octēi:fœminæ primus pes duplex:mari simplex.Sole cancri signo transeunte cancri cadauer in sicco positum ī scorpionē trāsfigurari ferūt ait Pli. Nare:Volare:quia mutua est trāslatio a nauibus ad naues.Vnde mare ueliuolū dixit & remigio alaꝝ.

Mellisphylla:Apiastrum ē.Varro ait De apiastro quod alii Mellisphollon.Alii mellinē appellāt.Sunt etiam qui credāt melliloton eadē esse herbam.Alii uolunt differre. Cærinthæ:herba est folio cādido incuruo capite concauo:& quæ mellis succum habeat.Eius magna est copia in Euboea:in q̄ eiusdem nominis etiā opidū fuisse dicūt. Ipæ:sua spōte:sine tua opa. Medicatis: idest aspersis odoribus de quibus dictum est supra.

Mellisphyllon
Apiastrum
Cærinthæ

Sin autē ad pugnā exierint:nā sæpe duobus
Regibus incessit magno discordia motu.
Cōtinuoque animos uulgi & trepidātia bello
Corda licet longe præciscere.nāque morātes
Martius ille æris rauci canor increpat:& uox
Auditur fractos sonitus imitata tubarum.
Tū trepidæ iter se coeūt:pēnisque coruscāt.
Spiculaq; exacuūt rostris:aptātque lacertos.
Et circa regem atque ipsa ad prætoria densæ
Miscent magnisque uocāt clamoribus hostē
Ergo ubi uernactæ sudū camposque patētes
Erumpunt portis:concurritur:æthere in alto
Fit sonitus;magnū mixtæ glomerant ī orbē
Præcipitesque cadunt:nō densior aere grādo
Nec de concussa tantum pluit ilice glandis
Ipsi per medias acies insignibus alis
Ingentes animos angusto in pectore uersant.
Vsq; adeo obnixi nō ceder:dū grauis aut hos
Aut hos uersa fuga uictor dare terga subegit
Hi motus animorū atque hæc certamina tāta

SER. Incessit:Ingruit:inuasit.Alibi:Incessi muros: ignes ad tecta uolare : & incessit regibus figuratum est.Nam incessit reges dicimus. Trepidantia bello: Alacritate pugnandi: non timore Alibi exultantiaq; haurit Corda pauor pulsans. Morantis : tarde incedentis. Fractos:collisos. Trepidæ coeunt:Festināt iter se in aluearibus. Pennisque coruscant : Quemadmodum scuta milites commouent. Vocant hostem : Prouocant. Ver nactæ sudum : Serenum post pluuias:ut per sudum rutilare uident. Camposque patentes : Aereum purum & liquidum: non nubibus clausum & ita aer campus est apum : ut mare nauium : hominum solum . Ipse in quinto dicit: Subtrahiturque solum. Glomerantur in orbem : More bellantum. Non densior aere grando: in aliis enim Bellis uicti tantum pereunt : in certamine Vero Apum etiam uictrices . Nam dicturus est Animasque in uulnere ponunt. Tantum glandis : Erit nominatiuus hæc Glans. Ingentes animos angusto in pectore uersant : Statius : Maior in exiguo regnabat corpore uirtus : Homerus μικροσ μενεηνΔευασ αλλαμαχητησ. Pulueris exigui iactu : Quia cum puluerem uiderint Sperant tempestatem futuram : quæ eis plurimum nocet. Deterior qui usus : Peior a malo dicitur deterior a meliore. Prodigus non mella conficiens : sed mella

conſūmens: ideo regem ſolū præcipit occidendum: quia eo amiſſo ſuus diſſipatur exercitus. Nam ut Binæ regum facies ita corpora plebis. Squallentibus: Splendentibus: quod a Squammis uenit: ut Squammis auroque trilicem. Nam a Squallore ſordidum ſignificat: ut Squallentem herbam. Terram ſicco ſpuit ore: Aut ī terrā. Aut ī re uera terram ꝑpter pulchritudinē. Paribus lita corpora guttis: ſimilibus. i. aureis habentes diſtīcta corpora. Nam lita in lita diſtincta. Potior ſoboles: Ad mella ſcilicet procreanda. Cæli tempore certo: Et cum oriūtur pleiades: & cum occidunt. i. uerno tempore: & auctunno. Dulcia mella: Non eſt ſuperfluum epitheton. Nam ideo dicit dulcia: qa etiam ſunt amara: ut corſicana. Sicut in bucolicis diximus. Liquida: Defæcata ſine ſordibus. Nam q̄ fluunt mala ſunt. Durum hac. d. ſ. Apta mulſo. Bene aūt ait ſaporem: qa maiores uía aſperrima mellis dulcedine temperabant. Frigida tecta: Melle uacua inoperoſa: contra. Feruet opus: Teren. Nimirum hi homíes frigēt. Inſtabiles animos: Suadens inanem uagandi licētiam. Quiſq̄: Subaudi militum: aut quiſquam de exercitu. Altum iter: Aut ludendo in altum uolare: aut in bella procedere.

CHRI. Animos: Audaciam & tumorem illum ex ira: ut Pone animos & pulſus abi. Trepidantia: Non timentia ſed feſtinātia ad pugnam. Auditur fractos ſonitus imitata tubarum: Dum uult exprimere: ꝙ uoce ſua clangorem tubarum imitantur ipe eūdem ſonitum ſuorum uerborum compoſitiōe exprimit quod mirum eſt. Fractos: Quia in nullo muſico inſtrumento magis fractus ſonitus gignitur nec minus continuatus. Trepidæ: Fiſtinæ: ut Ne trepidate meas teucri defendere naues. Corruſcant: Et crebrum motum ſimul & ſplendorem: qui ex penarum motu exoritur expreſſit. Eſt. n. corruſcare ſplendere. Sed quoniam ſplēdor crebram habet mobilitatem. Iccirco corruſcare crebro moueri ſæpe dicitur. Spicula: Hoc ex phantaſia ſua. Ceterum aculei quibus pungunt ex poſterioribus ſunt. Et circa regem: Præbent enim munus deuotorum ſatellitum ut paratæ ſint regis uitam ſua morte defendere. Pretoria: Prætorium in urbe dicimus ubi p̄tor ius dicit. Verum millitiæ pretorium appellamus: Vbi præfectus exercitus præſidet ſiue prætor ſiue conſul ſiue quicunque alius ſit. Nam & in claſſe prætoriam nauem dicimus: quæ exercitus imperatorem gerit: & in caſtris tabernaculum eiuſdem prætorium appellamus. Ergo hic prætorium dixit: quia regem ducem exercitum ponit. Clamoribus: Sub bombo.

Coru
ſcare

Præto
rium

Erumpunt: Vt feroces millites. Concurritur: Fit ſonitus & cætera huiuſmodi mirum poetæ ingenium demonſtrant ut in re leuiſſima fortiſſimorum exercituum pugnam exprimat. Ipſi: Quaſi dicat præter cæteros. Nam emphaſin habet pronomen. Squalentibus: Splendentibus. De quo uerbo dicetur in æneide: ubi melius cadit. In aula: Quia uocauerat regem. Liquentia: Pura & defecata. Bacchi domitura ſaporem: Nam uina durioris ſaporis melle concinnant. Fitque mulſum quod Ariſtei inuentum eſſe dicunt.

Pulueris exigui iactu compreſſa quieſcent.
Verum ubi ductores acie reuocaueris ābos
Deterior qui uiſus eum ne prodigus obſit:
Dede neci: melior uacua ſine regnet in aula.
Alter erit maculis auro ſqualentibus ardens:
Nā duo ſunt genera: hic melior iſignis & ore
Et rutilis clarus ſquāmis ille. horridus alter
Deſidia latamque trahens inglorius aluum
Vt binæ regum facies: ita corpora plebis.
Nāq; aliæ turpes horrent: ceu puluer̄ ab alto
Cum uenit: & terram ſicco ſpuit ore uiator
Aridus: elucent aliæ: & fulgore coruſcant
Ardentes auro. & paribus lita corpora guttis.
Hæc potior ſoboles. hinc cæli tempore certo
Dulcia mella præmes: nec tātū dulcia quātū
Et liquida: & durum bacchi domitura ſaporē
At cum īcerta uolāt cæloque examina ludūt
Cōtemnūtq; fauos: & frigida tecta relinquūt:
Inſtabiles animos ludo prohibebis inani:
Nec magnus prohibere labor: tu regibus alas
Eripe non illis quiſquam cunctantibus altū
Ire iter: aut caſtris audebit uellere ſigna.

SER. Inuitent croceis halantes floribus horti: Tā odoris optimi quam coloris. Non enim dicit debere: ſed præcipit tales eſſe illic ſolum crocum: eſſe debere. Helleſpontiaci ſeruet tutela priapi: Non dicit Priapum illic eſſe hortos: ut mereantur deum habere cuſtodem. Hic autem: Priapus fuit de Lampſaco ciuitate Helleſponti: de qua pulſus propter uirilis membri magnitudinem poſt in numerum deorum eſt receptus: meruit numen eſſe hortorum De hoc Horatius. Nam fures extra coercet: Obſcœnoque rubet porectus ab inguine palus: Aſt importunas uolucres in uertice arūdo Terret fixa: Dicitur autem præ eſſe hortis propter eorum fœcūditatem. Nam cum alia terra ſemel creet aliquid: horti nunq̄ ſine fructu ſunt. Ipſe Scilicet diligens ruſticus & cultor agrorum. Irriget: Infundat. Imbres: Aquas Iunenalis: In tenuis plantas facili Diffunditur hauſtu. Ve

Inuitent croceis halantes floribus horti:
Ft cuſtos furum atque auiū cū falce ſaligna.
Helleſpontiaci ſeruet tutela priapi:
Ipſe thymum pinoſq; ferens de mōtibus altis
Tecta ferat late circum cui talia curæ:
Ipſe labore manum duro terat: ipſe feraces
Figat humo plantas: & amicos irriget ībres.
Atq; equidem extremo ni iam ſub fine laboꝝ
Vella traham. & terris feſtinē aduertere ꝓrā
Forſitan & pinguis hortos quæ cura colendi
Ornaret canerem biferique roſaria peſti:
Quoque modo potis gauderent intiba riuis

Et uirides apio ripæ:tortuſque ꝑ herbam
Creſceret in uentrẽ cucumis:nec ſera comãtẽ
Narciſſum aut flexi tacuiſſem uimen acãthi:
Pallẽteſq; hederas:& amãtes littora myrtos
Nãq; ſub œbaliæ memini me turribus altis
Q ua niger humectat flauẽtia culta galeſus
Corycium uidiſſe ſenem cui pauca relicti
Iugera ruris erant:nec fertilis illa iuuencis
Nec pecori oportũa ſeges:nec ↄmoda baccho
Hic rarum tamen:in dumis olus albaq; circũ
Lilia uerbenaſq; præmens ueſcũq; papauer:
Regũ æquabat opes animis:ſeraq; reuertẽs
Nocte domũ dapibus mẽſas onerabat ĩeptis
Primus uere roſã:atq; autũno carpeꝛ poma:
Et cum triſtis hyems etiam nunc frigore ſaxa
Rũperet:& glacie curſus frænaret aquarum
Ille comam mollis iam tum tondebat acãthi
Aeſtatẽ ĩcrepitãs ſeram:zephiro ſq; morãtes

la trahem:Pro traherem. Et terris feſtinem aduer/tere ꝓram:Illã allegoriã reſpicit qua eſt uſus ĩ primo: addes Et primi lege littoris orã.Item Pelagoq; uolãs ad uela patẽti. Feſtinẽ:Pro feſtinarem. Pinguis hortos. Fœcũdos. Biferiq; roſaria peſti: Peſtũ opidũ ẽ Calabriæ:in quo uno ãno bis naſciꝛ roſa. Creſceret in uentrẽ cucumis.In curuaturã:Ideo aũt ſic quia per herbam:Nam rectus creſcit ſi pendeat.Sane hic cucumis huius cucumis declinaꝛ ſicut agilis ſecũdũ idõe/os.Nã neoterici:huius cucũeris dixerunt ſicut puluis pulueris. Nec ſero comãtẽ:narciſſũ ſero florẽ hñtẽ.

Oebaliæ turribus altis:Oebalia ipſa ẽ lacõia Vnđ de Caſtore & Polluce ait Statius:Oebalidæ fratres. Galeſus:fluuius calabriæ:q iuxta ciuitatẽ labiꝛ tarẽtinã: ĩ q̃ ſe ortos optimos uidiſſe cõmemorat. Oebaliæ ãt turres ait q̃s cũdiderãt hi qui de Oebalia uenerãt. Nã ut etiã in.iii.æneĩ.diximus Lacões diu bello attriti ab atheniẽſibus & ĩopiã timẽtes uiroꝝ ꝑceperũt ut uir/gines cũ q̃buſcũq; cõcũberẽt:quo facto cũ poſt uictoriã iuuenes de ĩ certis parẽtibus nati erubeſcerent originẽ ſuã:nã & partheniatæ.i.de uirginibus nati appellabanꝛ duce Palãto octauo ab Hercule nauigiis ꝓfe/cti uenerũt ad oppidũ calabriæ qđ Taras Neptũni filius condiderat:& id auctũ habitauerũt. Corycium uidiſſe ſenẽ:cilic.a Coricos.n. ciuitas ẽ cylitiæ in qua antrũ illud famoſum pene ab oĩbus celebratũ.Et hic per trãſitũ tãgit hiſtoriã memoratã a Sueto. Põpeius.n. uictis pyratis cylicibus partim ibidẽ partim ĩ græcia:partĩ ĩ Calabria agros dedit.Vnde Luca.An melius fiẽt piratæ magne coloni.Male autẽ quidã coryciũ propriũ eſſe aſſerũt cum ſit appellatiuũ eius qui more corycio hortos excoluit.Quod etiã Pli.teſtimonio cõprobaꝛ.Et hic ordo ẽ memini proprie uidiſſe coryciũ ſenẽ:Dicimus autẽ & memini uidere.Terẽ.Memini uidere quo æqor ſum Pãphilo ſi ſe illã in ſomniis. Relicti:deſerti atq; cõtẽpti.Quis eĩ agrũ nõ ſperneret nulli rei aptũ.Nõ uitibus:aut frumẽtis uel paſcuis. Raꝝ holus.i.plãtatile. Veſcũq; papauer:Quo ueſcimur.Nã ẽ aliud lethæũ quo nõ utimur.Nã ueſcas ſalicũ frõdes aliter dcũ ẽ. Regũ æq̃bat opes aĩmis nõ poteſtate:qa regũ more cibis nõ cõparatis utebaꝛ. Frigore ſaxa:Vnus.n.eſt ut diximus effectus caloris & frigoris. Glacie curſus frenaret aquarum:mira uarietas.Nã ſupra ait Cõcreſcunt ſubite currẽti ĩ flumine cruſtæ. Aeſtatem ĩcrepitans ſeram:Tarde uenientẽ:cum ille eius iam capet fructus.

CHRI. Croceis:Croci ut referũt q de herbis ſcribũt duplex genus ẽ.Alius cõmunis q oriẽtalis diciꝛ. Alius hortulãus & ĩfectiuus uocaꝛ:qa ĩde ſericũ ĩficiũt:Carramiq; flos ẽ.Dicũt eĩ carmũ hærbã q̃ hẽt folia lõga diuiſa & ſpĩoſa.Thyrſũ ãt longũ & ſpinoſũ ĩ quo ſunt capita rotũda cũ flore croceo ſemẽ albũ oblõgũ & ãguloſũ: quo pſytacus auis paſciꝛ.Hũc græce cincũ & gnincũ appellãt:ait Diaſcorides.Puto priorẽ illã ſpeciẽ apud priſcos nõ ita uulgo ſeri cõſueuiſſe:ut ſequẽtibus deĩde temporibus ſatã eſſe uidemus.Nã pauci qui de re agraria ſcripſerũt raro huius meminerũt:Coryciũ crocũ.Diaſcorides cetæris ꝓponit. Priapi: đ hoc ita ait Stra.cu de Phrygia ſcri.Priapus portus ẽ & urbs ad mare ſita ſiue a Mileſiis ſiue a cizicenis cõdita & nomẽ hẽt a Priapo q apđ eos colliꝛ ſiue ex horneis: q apđ Corithũ ſunt nomẽ accepĩt:ſiue Liberi pr̃is & nymphæ filius dicaꝛ.Homies ꝓfecti ad eũ colẽdũ moti ſũt.Nã hæc regio & finitima pariana & Lãpaſcea uĩeis habũdãt.Hic a iunioribꝯ deus hĩtus ẽ:Nã Heſio.Priapũ nõ nouit.Diodo.ãt ſiculus ſcri.Hircũ ægyptii đ ĩficarũt ut græci Priapũ pp eã corporis partẽ a q̃ ſit oĩum ortus.nã pudẽdis nõ ſolũ ægyptii ſed alii plures ſacra faciũt tãq̃ cauſẽ aĩantiũ generatõis.Alio ãt ĩ loco idẽ ait priapũ Dyõiſii & ueneris filiũ fuiſſe uolũt phyſica q̃dã rõne:nã q uĩo caleꝛ ĩ uenerẽ ꝓni efficiũꝛ.Alii dicunt uirile mẽbrũ priſcos fabuloſæ priapũ appellaſſe.Nõnulli uolũt hoc mẽbꝝ eo ꝙ generãdoꝝ hoĩum cã ſit eẽ ĩmortalitate dõatũ.Hæc Diodo.Euſebi.ãt pãphilus.Ait ui ſeminalẽ q̃ ĩ terrã đſcẽdit priapũ eẽ.Cuius qđ ad ſiccos ꝓtiet fluctus bõa dea:qđ ãt ad arbores Dyoniſius appellaꝛ.Ego uero ꝑuto iccirco hortoꝝ deũ putari:qa nulla agroꝝ ſpecies hortis feracior ẽ: Peſtũ:de hoc Strabo ita ſcri.ut põat poſt Cãpaniã & terrã ſamnitũ ĩ picẽtinis.Ait.n.ad mare Tyrenũ picẽtinoꝝ natio colit.Eoꝝ pars modica picẽtinoꝝ q Adriã hĩtãt:quos romãi poſſidõiatẽ ĩſinũ colonos traduxeꝛ.Hoc uero tꝑe ſinus ipſe peſtãus appellaꝛ. Vrbs uero ipa poſſidõia Peſtũ uocaꝛ.Quod ãt florida ſit regio plurimi poetæ teſtãꝛ:q peſtanas roſas: peſtãoſq; flores dicũt.Sic Proptius.Vidi ego odorati uictura roſaria peſti.Sub matutino cocta iacere noto.Intyba Græcũ nomẽ q̃dã putãt q̃ Endiuia latĩe dicaꝛ. Arabice hũdebe.Pli.ãt ait Intybã erraticã apud nos q̃dã ambulã appellãt ĩ ægypto Cicoriũ uocãt qđ ſilueſtre ſit.Satiuũ aut ſerĩ.Et ĩfra quidã pp ſingularẽ ſalubritatẽ chreſtõ appellãt. Alii pãeratio qđ ſilueſtre gẽus.Alii hedrimoda.Stephãus ãt cicoriõ endebãi ĩtubã appellat. Viriđs apio ripæ: qa ĩ locis hũidioribꝯ uiuacius ſurgit apiũ ut ait Macer.Eſt Apiũ dcũ ꝙ apex hãc ferꝛ ſolebat uictoris ueteꝝ fieret dũ more triũphus.Arabice dꝛ karphi græce ſelinõ.Huius duo ſũt ge.domeſticũ & agreſte. Agreſtis q̃q; ſũt ſpẽs:aq̃ticũ:hydroſelinõ qđ & macedonicũ dꝛ:& latĩe Olixatꝝ.Eſt & mõtanũ Oreſolinõ.Eſt & q̃rta ſpẽs

Crocus
Priapa
Peſtũ
Endiuia
Intyba
Cicorium
Chreſton
Apiũ
Macedõicũ
Olixatrum

dictũ a petra Petroselinõ. Quinta smirinõ. Est & apũ a ranis dictũ uatrachiõ. Coronabant apio i conuiuiis qa herba huiuscemodi ebrietaté arceri putabá. Huius herbæ uirtus prima calefacit secũda attenuat & icidit ter tia ꝓuocat uriná & menses muliebres. Valet Ad tussim & ad uenena.

Cucumis

Cucumis: Si cucumeres serant semine p biduũ ante i lacte mulso macerato: dulcioris sunt saporis. In Italia uirides & quá minimi: i prouinciis maxi mi & citrini & nigri. Oleũ oderũt: Ná curuuátur potius q̃ ad illũ crescant. Aquá diligunt itaq; modice distan tes etiá secti ad eas adrepunt. Columella docet quomõ toto áno nasci possũt si semé cucũeris herba q̃ culix di cit trita maceret cucumeres ide nati carent semine. Quos aũt florétini mellões appellát eos antiq a forma lõ ga atq; téui sinuata cucumeřs anguios dixerũt. Ver ut aliqd d fabula admisceamus aiũt cephisi fluuii q p Boe tiá labit & lyrropes nymphæ Narcissũ filiũ fuisse adolescétulũ oium pulcherrimũ. Hic cũ forte i fonte sui cor poris imaginé cõspicit illa captus é neq; unq̃ a fonte illá intuens discedere potuit: donec in floré sui nois cõuer sus é. Fabulæ aũt isti huiuscemõi sensũ ꝓfũdioré adhibet orpheus. Sed de hoc dicemus i. iiii. li. æneí. cũ d amo re aliq̃ describéda erũt.

narcissus

Narcissus: Pli. de liliis hoc ait: Liliũ ipositũ ét rosas decet medio illa ꝓuétu icipiens nec ullis flo excelsitas maior láguido sẽp collo & nõ sufficiéte capitis oneri cádore foliis foris striatis ab angu stiis i latitudiné paulati se laxátibus effigie calathi resupinis p ábitũ labris téuiq; filo & semie státibus i medio crocis. Et flos nõ dissimilis illi i herba q̃ conuoluolum uocát nascens p fruteta nullo odore nec croceis intus candoré tátũ referés & ueluti rudimétũ naturæ lilia facere cõdiscétis: nil facundius una radice qngenos sæpe emittéte bullos. Est & rubés liliũ qd græci crinõ uocát alii floré eius cynorodõ. Sũt & purpurea lilia aliquádo gemio caule carnosiore tátũ radice maiorisq; bulbi sed unius: narcissũ uocát. Huius alter genus flore cádido calice purpureo. Differétia liliis é: & hæc q narcisus folia i radice sũt. Floret át narcissus post arcturi ortũ i ipo autũno. Vnde dicit sera comáté narcissũ. Dixi igiť d lilio & de narcisso. Coryncíú: Cylicé i cylicia. n. é corycũ ꝓmõtoriũ ultra qd ad stadia. xx. é antr coryciũ i quo crocus optius nasciť. Id át é igés q̃dá cõcauitas i orbé du cta cui lab petrosũ ac satis altũ circũadiacet: cũ dscéderis solũ ex ineq̃le & magna ex pte petrosum materia sẽ p uiréti plenũ. Adiacés uero solũ croco satũ é: ait Stra. Relicti: Destituti ab aliis pp sterilitaté. Fecit ergo hor tũ q̃ é q̃rta spés agriculturæ cũ neq; aratorius eét ager ad fruges qd genus i. li. i. tractauit: Nec pascuis idõeus: neq; arboribus cõserédus: q̃ duo i. ii. & iii. li. tractat sũt. Aís: Ná opes tátæ nõ erát quátæ regibus sũt: sed ita il lis paruis cõtétus degebat ut reges suis magnis. Et p trásitũ ostédit: naturá paucis minimisq; cõtétá eé: & i illis uitá beatá inueniri: mõ cupiditates nimias coerceamus. Et laudat uitá pyctagoreá q ab omni aíante abstineat. Quod & Iuue. ꝓsequiť. Viue bidétis amás & custos pauperis horti: Vnd epulũ possis centũ dare pyctagoreis.

SER. Ergo apibus: Ne sine cá hortos dscripsisse ui dereť. Illi ti. atq;. u. p. Illi. s. uberría. Ná p naturá & ti liæ & pius steriles eé dicũť. Seras ul. Maiores qď ni miæ difficultatis eũ. In uersũ: i ordiné ut Triplici pu bes q̃ dardana uersu ipellũt. Distulit: Trástulit ná p mutauit p̃positioné. Edurá. p. edurá nimiũ durá ua lidá. Et sp. iá pr. se. Pruno arbor spinus uocať gene. masc. Ná sentes has spías dicimus. Spatiis. e. i. Angu stis: ut Spatioq; subit sergestus iiquo. & dicit se carmi nis breuitate cõstrictũ hortos pléius nõ posse descri bere. Aliis post cõmemoráda reli. Gargiliũ Martia lé significat. Naturas apib q̃s Iuppiter ipe. Addidit: naturas ꝓ moribus posuit. Aut ddit significat: aut re uera addidit. Necesse. n. é eas ét ante habuisse aliquos mores ꝓprios. Pro q̃ mercede Ordo é: Expediá natu ras apũ: q̃ canoros curetũ sonitus crepitátiaq;: æra se cutæ. Dictæo. c. r. p. s. a. Pro q̃ mercede. i. gr̃a: uel labo re. Solæ cõis na. Ná ut ét Donatus dicit tragicũ é: & ultra carmé georg. si accipiamus ꝓ q̃ mercede excla mationé eé: ut sit ꝓ quáta hoc merced fecerũt ut. s. Io ué alerét: qué Ops Saturni uxor curetib coribátib & idæis dactilys custodiédum dedit i mõte cretæ di ctæo ne eũ Saturnus cõsumeret ut filios oés solebat. Quod iõ fingiť: qa Saturnus ut dixius tépo dus é: q̃ i se reuoluũť i æternũ túc itaq; apes æris sonũ secu tæ Ioué melle aluisse dicunť: ꝓ q̃ re eis postea p̃stitit Iuppiter ut haberét liberos sine ullo cõcubitu. Solæ cõis natos Plato in libris quos περιπολιτασ. i. de re pu. scripsit dicit amori reipublicæ nihil eé p̃ponédũ. Oés p̃terea & uxores & liberos ita nos táq̃ cões habe re debere ut charitas sit nõ libido cõfusa. Quod p̃ce ptũ nullũ dr̃ p̃ter apes seruare potuisse. Magnis agi. suble. i. æternis nũq̃ mutabilius: Isdé. n. legibus semp.

Ergo apibus fœtis idem: atq; exanime multo
Primus abundare: & spumátia cogeř præssis
Mella fauis: illi tiliæ atq; uberrima pinus:
Quotque i floř nouo pomis se fertilis arbos
Indureat: totidem autumno matura tenebat.
Ille etiam seras inuersum distulit ulmos
Et duramq; pinũ: & spinos iá pruna ferétes.
Iamq; ministraté platanũ potátibus umbras
Verũ hæc ipse quidé spatiis exclusus iniqs
Prætereo atq; aliis post cõmemoráda reliquo
Nunc age naturas apibus: quas iuppiter ipse
Adidit expediam: pro qua mercede canoros
Curetum sonitus crepitantiaque æra secutæ
Dicteo cæli regem pauere sub antro
Solæ communis natos consortia tecta
Vrbis habét: magnisq; agitát sub legib æuũ
Et patriam solæ & certos nouere penates
Venturæq; hyemis memores æstate laboré
Experiuntur: & in medium quæsita reponũt:
Namque aliæ uictu iuigilát: & fœdeř pacto
Exercentur agris: pars intra septa domorum
Narcissi lachrymá: & lentũ de cortice gluté
Prima fauis ponũt fundamina: deide tenaces
Suspendunt cæras: aliæ spem gentis adultos

Educunt fœtus:aliæ purrissima mella
Stipant:& liquido distendunt nectare cellas
Sunt quibus ad portas cecidit custodia sorti
Inque uicem speculant̃ aquas:& nubila cæli
Aut onera accipiūt uenientū.aut agmie facto
Ignauum fucos pecus a præsepibus arcent:
Feruet opus:redolētq; thymo fragrātia mella
Ac ueluti lentis cyclopesq; fulmia massis
Cum properant:alii taurinis follibus auras
Accipiunt:reddūtq; alii stridentia tingunt

semper utuntur:nec eas ut homines sæpe cōmutāt. Nouere penates:Charissimos hēnt:ut hic inter flumina nota.i.chara. Et ī mediū q̄sita reponūt:Quæsita & parata ī cōmune conseruāt.Ipse alibi: In medium q̄rebāt. Vt uictu īuigilāt:pro uictui. Fœdere pacto.s.ut uicissim ī aluearibus uel ī agris laborent. Narcissi lachrymā: humorem Quod āt Narcisi lachrymā allusit ad fabulā:qa ut diximus de pueroq̄ cōuersus est ī florē. Prima fauis ponūt fundamina. Græce προβολην locāt duriore cæra quæ uix ferro pōt frangi.quā colligunt de gumi arbor̃.& de rasis lapidibus.Vnde paulo post dicet:Sæpe etiā duris errādo in cotibus alas At triuere. Tenaces cæras: Mella retinētes. Adultos educūt fœtus:quos e ducendo adultos faciunt. Cecidit custodia sorti: Ex sorte.Nā aduerbtum est: quod traxit a militia. Legimus enim Partibus equabat iustis aut sorte trahebat. Ac ueluti lentis:Camparatio ad festinationem ptinens solam.

CHRI. Platanum:Hac arbore nostro tēpore italia caret.Aliis quod deinde dixit Columella & Pli.& Palladius. Naturas:non mores sed natura.Nā naturali ui hoc īsitū est apibus.Ver̃ de apibus ac melle semel in huius libri principio diximus. Cōis natos:In qua re nō solū optīæ reipu.formā q̄les apud hoīes aliquando repta est:& Aristo.describit̃:Sed qualis etiā a Platone fingit̃ describit in qua filios cōes esse uult. Expiunt̃:Exercēt. Iuppiter ipse:q̄uis ad fabulā hoc iure referri pōt:tamē etiā ueritatē sub fabula occultat.Si.n.prolē ut diximus ꝓducūt nemini dubiū ē ꝙ hoc illis a natura quā Iuppiter oīum rer̃ cōditor īposuit īsitū ē. Adidit: īseruit hoc fabulæ magis q̄ ueritati.q.d.cū sua priori natura aliter rem pficerēt iuppiter ꝓ accepto beneficio hoc extra ordinē illis cōcessit:qđ tamē naturæ loco subiuit. Curetū:đ his a coribātibus ī æneī.dicet̃. Magnis:uel epithetū æturnū ē legū sunt.n.magnæ qa ex illar̃ obseruatiōe uita beata ꝓuenit.Vel magnis:qa ī magna auctoritate & obseruationes illas habent atq; unq̄ īmutāt. Prima fundamina:De q̄bus iā dictū ē. Educūt:Nā cū paterna aluearia nouā sobolē capere nō possint:educit̃ tāq̄ ī coloniam. Cecidit:Casu euenit.i. forte quasi hominū consilia imitentur. Ac ueluti lentis cyclopes:Mirū īgeniū quod humiles apū naturas & translationibus & comparationibus tam mirifice extollat.De cyclopibus autem dicetur in tertio æneidos.

Aera lacu:gemit impositis in cudibus ætna:
Illi inter sese magna ui brachia tollunt
Innumerum:uersantq; tenaci forcipe ferrum
Non aliter si parua licet componere magnis
Cecropias innatus apes amor urget habendi
Munere quamq; suo:grādeuis oppida curæ
Et munire fauos:& dædala fingere tecta:
At fessæ multa referunt se nocte minores
Crura thymo plenæ:pascunt̃ & arbuta passi
Et glaucas salices:cassiamq;:crocūq; rubētē:
Et pinguem taliam.& ferrugineos hyacitos.
Omnibus una quies.operū labor oībus unus
Mane ruūt portis:nusquā mora:rursus easdē
Vesper ubi e pastu tandem decedere campis
Admonuit:dū tecta petunt:tū corpora curāt
Fit sonitus mussantq; oras:& lumina circum.
Post ubi iam thalamis se composuere:siletur
In noctē:fessosque sopor suus occupat artus.
Nec uero a stabulis pluuia īpendēte recedūt
Longius:aut credunt cælo aduētātibus euris:
Sed circum tutæ sub mœnibus urbis aquāt̃.
Excursusq; breues tentant.& sæpe lapillos:
Vt cymbæ īstabiles fluctu iactante saburrā:

SER. Cecropias:Athenienses a rege Cecrope Atticæ regionis:ubi optima mella nascunt̃ Innatus:insitus. Vrget:p̄mit. Grādeuis oppida curæ: Sicut senes muros tuēt̃ nec ī bella prorūpunt. Dædala tec. Ingeniosa:ut Dædala circe. Crocūq; rubētē:Salu.in historiis ait In qua crocū gignit̃.genere neutro secūdū artē usus ē.hic poetice masculino referēs se ad puerū:q in hūc florē dicit̃ esse cōuersus. Ferrugineos hyacithos:Ferruginei.i.nigri coloris. Tūc corpora curāt.i.se reficiūt:ut Fessiq; equos & corpora curant Sane curare corpus si đ hominibus dicimus & cibo & lauacro intelligimus:aut alterutro. Si de apibus tātū cibo accipimus. Sopor suus:ipsis aptus. Haud: credūt cælo scilicet suos uolatus. Sub mœnibus urbis aquantur:aquā hauriūt ex uicino. Instabiles:Fluctuantes. Cōcubitū īdulgēt:Pro cōcubitui datiuus est.Nā indulgeo illi dicimus. Nec corpora segnes in uenerem soluūt.i.ī libidinē nō resoluunt̃.Persi. ille ī uenerē putris ē: Nixibus: ptubus.Vnđ & enixa dicimus. Regna refrigūt.i.figūt. Sub fasce:sub onere ut Iniusto sub fasce uiam.d.c. Tantus amor florū: Supra de equis Tātus amor laudū tātæ est uictoria curæ.At genus immortale manet scilicet per successionē. Domus:Familia:ut Da propriā tymbreæ domū. Nec populi par.aut me.hy.Fluuius mediæ. De his āt gētibus Salu.dicit Adeo illis īgentia ē sanctitas regii noīs quas gētes tamē apes dicit amore circa regē superare Virgi.Regē obseruāt.Venerant̃:alias obseruare ē callide aduertere.Terē.Obserues filiū quid agat:quid cum illo consilii captet.Cōstructaq; mella dirripuere ipsæ.Quæ ēt ipse aīmā colligēdo melli īpēdere cōsueuerūt:ut Vltroq; aīmā sub fasce dede-

Tollunt:his sæpe per ianua nubila librant.
Illum adeo ꝑ lacuisse apibus mirabere morē
Q dᷣ nec cõcubitu idulgēt:nec corꝑa segnes
In uenerem soluunt:aut fœtus nixibus edunt
Verum ipse natos foliis & suauibus herbis
Ora legunt:ipse regem paruosque quirites
Sufficiunt:aulasq; & cærea regna refigunt.
Sæpe etiam duris errando in cotibus alas
Attriuere:ultroq; animum sub fasce dedere
Tantus amor florū & generādi gloria mellis
Ergo ipsas quamuis angusti terminus æui
Excipiat(neq; enī plus septima ducit̃ æstas)
At genus immortale manet:multosq; ꝑ ānos
Stat fortuna domus:& aui numerant̃ auoꝝ.
Præterea regem:non sic ægyptus & ingens
Lydia:nec populi ꝑthoꝝ:aut medus hyda-
Obseruāt:rege icolumi mēs oibꝰ una ē:-spes
Amisso rupere fidem:constructaque mella
Diripuere ipse & crates soluere fauorum.
Ille operum custos.illum admirantur:& oēs
Circunstāt fremitu denso:stipātq; frequētes
Et sæpe attolunt humeris & corpora bello
Obiectant:pulchraq; petūt ꝑ uulnera mortē.

runt. Stipantq; frequētes:Quas quodā satellitio ambiunt. Attollūt humeris:ætate scilicet fessum Pulchram petunt per uulnera mortē:Gloriosam mortem, quippe quæ pro rege suscipitur. Traxit āt hoc de celtiberorum more: qui ūt i Salusti. Legimus se regibus deuouent:& post eos uitam refutant.

CHRI. Cecropias:Athenienses ꝑꝑ nobilitatē mellis himetii.Nā i Himeto monte attico optima ꝓducunt̃ mella ꝑꝑ thymi copiā.Nobilitat̃ etiā iste mōs specie quadā herbæ i qua uis amatoria inesse putat̃. Ergo illa brachiis alligatā gerūt mulieꝛs quo a uiris ardētius appetāt̃. Præterea regē.Duo genera isectorū sunt q̄ uitā ciuilē haud multū dissimilem uitæ humanæ degunt.Formicæ atq; apes. Sed formicæ statū popularē adamāt:& tāq̄ submagistratibus uiuentes in cõmune degunt & reipublice formā obseruant:Apes autem ueluti monarchiā secutæ regē habēt:illūq; humāo pene ingenio obseruāt. Grādeuis: imitant̃ mores ciuitatū:i qbus se muros custodiunt iuniores i ꝑlium aduersus hostes prodeūt. Ferrugineos hyacinthos:Nā in illis ita rubet color ad ferrugineū tēdat. Vesper magna illaꝝ uis ut uniuersum diē i opere cõterāt:qetē nõ nisi noctu accipiāt. Silet̃ ĩ noctē:Nā uno suo bõbo ueluti tuba alueare circuit quo ueluti signo dato oēs stati silēt & qetē capiunt. Nec uero a stabulis.Ostenderat illaꝝ tollerātiā i laboribus.Nūc uero describit cautellā i ꝑiculis uitādis.In qbus nõ tāmē oino ab opere cessant. Quod nec cõcubitu:In datiuo casu ē.ut curruq; uolās dat lora secūdo.Seqt̃ opinionē eoꝝ q negāt illas ex concubitu cõcipere. Aquāt̃:militare elegit uerbū ut maneat i trāslatiõe. Genus imortale manet:Hoc cõe ē cum cæteris aiantibus.Nā q̄uis singula ipsa & ꝑticularia q̄ i una quaq; specie indiuidua uocāt imortalia nõ sint:tamē successiõe natoꝝ & reliquoꝝ descēdētiū speties imortalis relinqt̃:Nā q̄uis nullus ex iis q in superioribus sæculis fuerūt:nunc iuuāt:tamē qa aliis alii assiduo succedūt.humana spēs imortalis est. Aegyptus & lydia: meminit eoꝝ populoꝝ apud quos ea tēpestate reges pene pro diis colebāt̃. Nec disputabo nūc id qđ oēs pene philosophi ualidissimis argumētatiõibus probāt ex oibus ciuitatū statibus monarchiam cæteris ꝑ̄stare. Quod si approbauerimus optime regi apes cõcedemus. Amisso rupere fidem. Omnis.n.turba dissoluitur & in discordias cadit pereunte principe.

His quidam signis atq; hæc exempla secuti
Esse apibus partem diuinæ mētis:& haustus
Aethereos dixere:deum namque ire ꝑ omnes
Terrasq; tractusq; maris cælumq; profūdū:
Hinc pecudes armenta uiros genus õe ferarū
Q uemq; sibi tenuis nascentē arcesscer̃ uitas.
Scilicet huc reddi deinde ac resoluta referri
Omnia:nec morti esse locum:sed uiua uolar̃
Syderis ĩ numerum:atq; alto succeder̃ cælo.
Si quando sedem augustam seruataq; mella
Thesauris r̄līes prius:haustus sparsus aquaꝝ
Ore foue:fumosq; manu prætende sequaces.
Bis grauidos cogunt fœtus duo tēpora messis
Taygete simulos terris ostendit honestum
Pleias:& occani spretos pede repulit amnes:
Aut eadem sydus fugiens ubi piscis aquosi

SER. His qdā signis atq; hæc exempla secuti Esse partē diuinæ mentis:Sane locū hūc plenius est executus i sexto:quē hoc loco breuiter colligit: ut ꝓbet ēt apes ꝑtē habere diuinitatis.Nāq; oia aialia e quattuor elemētis & diuino spiritu cõstare manifestū est Trahunt enī a terra carnē:ab aqua humorē: ab aere anhelitū:ab igne feruorē:a diuio spiritu ingeniū qđ qa ē i apibus sicut ēt i hoibus:nāq; metuūt: cupiūtq; dolētq; gaudētēq;.Quæ ꝓbant̃ ex his q̄ faciūt dimicāt.n.colligūt flores ꝓuidēt pluuias.Fateamur necesse ē ēt apes ꝑtē hr̄e diuinitatis.Vt āt hoc exēplis.idest rebus similibus cõprobaret.Lucre. secutus ē q dicit ea q̄ ꝑ se ꝓbare nõ possumus:a similibus cõprobanda.Vētūq; docet eē corporalē:nõ q eū tenere uel cernere possimus:sed qđ eius similis aquæ effectus ē: q̄ corporalē eē manifestū est. Haustus æthereos: diuinos spiritus. Deū nāq;.i.ꝑ.o.ter.tractusq; marisq;: Ipse i.vi.Cælū ac terras cāposq; liquētes Spiritus intus alit Luca.Iuppiter ē qđcūq; uides.quocūq; moueris. Hic.i.ex deo & diuino.n.spiritu summūt oia cū nasci cœperint uitā.Cæterū corpus ex q̄ttuor elemētis ē ut diximus supra. Scilicet huc re.sine dubio

Tristior hibernas cælo descendit in undas
Illis ira modum supra est læsæq; uenenum
Morsibus inspirant:& spicula cæra relinquũt
Affixæ uenis animasq; in uulnere ponunt.
Sin durã metues hyemem:parcesq; futuro:
Contusosq; animos:& res miserabeř fractas.
At suffire thymo: cærasq; recidere inanes

ẽt cũcta dissolui ĩcipiũt:& redire rursus ĩ originẽ suã necesse est:nec esse locũ morti.i.pditiõi.Nil.n.ẽ q̧ perire fũditus possit cũ sit τοπαν.i.oẽ id qđ redeunt uniuersa resoluta.Res aũt hæc q̃ mors uocaẗ nõ est mors:quippe q̃ nihil perire facit:sed resolutio: Vnđ mors a plerisq; ĩteritus dicta est quasi ĩteruenĩes & mixtarꝝ rerꝝ cõnexionẽ resolués.Lucre.Nã cõtinuo hoc mors est illius quod fuit ante cõnexio. Si quando sedẽ augustã idest aleuearia.Et proprie augustũ ẽ tectũ augurio cõsecratũ.Abusiue Augustũ nobile quasi maiestatis plenũ. Thesauris.i.repositionibus:ac si diceret apothecis.Haustus sparsus aquarꝝ pro spargens pticipiũ ẽ pro participio. Ore foue:Ipsos haustus scilicet & dicit spargendo aquã immitabere pluuiam.
Fumos prætẽde sequaces:Fumũ etiã profer scilicet ut cũ his rebus territæ illæ discesserĩt:impune possis mella colligere.Alii legũt: Ore faue.Vt sit tacent etiã ipse in qnto:Ore fauete oẽs.Horatius Fauete linguis. Sequaces fumos:Quippe apũ psecutores:ut Mallæq; sequacibus undis. Bis grauidos cogunt fœtus: idest gemina ẽ fœcũditas mellis. Duo tẽpora messis:Fructus Iuuene.Verã depræhendere messem Si libet. Taygete simul os:Taygete una est de pleiadibus septẽ.Vt ãt ẽt supra diximus.Bis mel præcipit colligendũ oriẽtibus pleiadibus:idest uerno tẽpore.& eũ occidũt autũnali.s.tẽpore Occeano spreto pede repulit amnes.Homeri ẽ παρωκεανησ ροαον Amnes ãt bene ait quia ĩ morẽ fluminis fluenta reditura prorumpũt. Aut eadẽ sydus: australẽ piscẽ significat qui aquarii undã ore suscepit.Vnde & aquosi addidit.tũc.n.piscis hic oriẗ quo tẽpoř pleiades occidũt.Nã iõ ait fugiens. Tristior:Vel pp occasũ uel pp propinqtatẽ iam hyemis asperitatẽ. Illis ira modũ supra est:Excedunt ĩ irascẽdo modũ nã cũ suo irascuntur ĩteritu. Spicula cæca:Breuia q̃ lateř possunt:Animasq; ĩ uulnere ponũt.Nõ in suo sed a se illato. Et amphibologicos dictũ ẽ.ut alibi.Cũ turni ĩiuria matrem admonuit quã ĩferebat.s.nõ quã patiebaẗ.Itẽ Salu.iniuria ualidiorꝝ.s.quam inferebant ualidiores.
Res miserabere fractas.i.afflictas. Suffire thymo:Sufumicare:ut exĩde inimica illis aĩalia fugãt. Cærasq; recidere manes:Sine melle.Et sane hoc dicit si nihil habuerĩt ĩ aluearibus:uel te tollẽte:uel ex edentibus prauis animalibus apibus minutatĩ ĩcisam cæram ministra.Steliones uero & cætera thymi fumo ab eis repelle.
CHRI. Esse apibus partẽ diuinæ mẽtis:Ex philosophia locus grauissimus ẽ de quo explicatius scribemus in.vi.æneidos li. Si quãdo sedẽ augustã:Nobilẽ:Nã & in superioribus & aulã & regiã nominauit. Relines: Ex lino linis leui & liui & lini:Quod significat obturare:quẽadmodũ cũ picaẗ aliqd liniri dicitur:Hinc relinire apire:qđ ita picatũ fuerat. Prætẽde:Profer. Sequaces:uel ĩsecutores ut Maleæq; sequacibus undis.Vel seq̃ces q uehementer & cõtinuata serire siue ĩterruptiõe sequũtur. Bis graui.f.bis in anno prolem producunt & bis mella colliguntẗ.Dixit ãt messis ut esset trãslatio a perceptione frugum nam messes colliguntur fruges.

Quis dubitet.ne sæpe fauos ignotus adedit
Stellio & lucifugis congesta cubilia blactis:
Immunisq; sedens aliena ad pabula fucus:
Aut asper crabro ĩparibus se ĩmiscuit armis:
Aut dirum tineæ genus aut inuisa mineruæ
Laxos in foribus suspendit aranea casses:
Quo magis exaustæ fuerint hoc acrius oẽs
Incumbent generis lapsi sarciere ruinas.
Complebũtq; foros:& floribus horrea texẽt.
Si uero (quoniã casus apibus quoq; nostros
Vita tulit) tristi languebunt corpora morbo:
Qđ iam nõ dubiis poteris cognosceř signis
Continuo est ægris alius color:horrida uultũ
Deformat maties tum corpora luce carentũ
Exportant tectis:& tristia funera ducunt:
Aut illæ pedibus connexæ ad lumina pendẽt
Aut intus clausis cunctanẗ in ædibus omnes
Ignauæq; fame & contracto frigore pigræ.
Tũ sonus auditẗ grauior tractimq; susurrãt
Frigidus ut quodã siluis immurmurat auster

SER. Ignotus stelio:Ignobilis uel ex ĩprouiso uẽiẽs Adedit:Cõsũpsit. Lucifugis bla.Per noctẽ uagãtibus. Immũis:A labore.s.uẽturi tãtũ ĩdulgẽs. Imparibus ar.Ineq̃li cõsilio.Nã apes laborãt:iste consumit.Alibi:Et q̃rere conscius arma.i.cõsiliũ. Inuisa mi.f.s.a.c.Araneã.Mineruæ ideo dicit:quod ab ea ĩ hoc aĩal puella Lyda cõmutata ẽ.cũ deã lanificio prouocasset ĩferior.Sane Vir.qdẽ cõfũdit. Tamẽ sciẽdũ maiores aĩal ipm mascu.gene.appellasse hic araneus Retia uero q̃ faciũt fœminino genere. Casus api.q.no.ui.tu.Vitæ lõgitudo morborꝝ creatrix:sicut ĩ bucoli.O lycida uiui puenimus. Cõtinuo ẽ.æ.a.c.i.pallidus.qa dixit supra Ardẽtes auro & paribus lita corpora guttis. Tristia f.d.cũ exeqli.s.põpa:& duceř p prie funerꝝ ẽ. Persi.Nerio iã tertia duciẗ uxor. Aut ille.p.c.a.l.p.Hic multi dictas apes eẽ uolũt:q̧ se pedibus ĩuicẽ tenẽt.licet crebrior sit illa opinio q̧ sine pedibus prio eẽ dicũẗ.ut Trũca pedũ prio. Tracti sine ĩtermissiõe:iugiter. Frigidus ut q.Vt.m.s.st.tres cõparatiões singulis ĩpletæ uersiculis de Home.trãslatæ sunt:quas ille binis uersibus posuit. Hic iã.g.s.i.odores.i.cũ iã hic processerit morbus galbanus ĩcendẽda ẽ:nõ ut supra thymus mel ẽt ĩ aluearia medicatũ tamẽ ẽ ĩferẽdũ nõ ut supra cæræ inanes. Tũsũ.g.scilicet multi pilas cyparisi accipit. Est ẽt f.i.p.c.n.a.plene hanc herbã ut it supra felicis mali exeqẗ nã diẽ ubi creeẗ:q̃lis sit:qd possit. Aureus.i.Flos.s. Violæ s.p.u.mire ait sublucet ut ostẽdat purpurei coloris so

lia quodã nitore eẽ ꝑfusa. Tõsis .i.u.nõ siluosis. Vnđ é cõtra ĩtõsi mõtes. Prope flu.m.Mella fluuius galliæ é iusta qué herba hæc pluria nascit̃ unde & a mella dicit̃ sicut populi habitãtes iusta lemãnũ lacũ alemãni dicũt̃.Vnde Luca.deseruere cauo tentoria fixa lemáno. Sed si qué: miro usus é ordíe: nã primo ait quéadmodũ aĩalia apibus inimica pelléda deĩde sint quibus medicaminibus morbo possint carere nunc dicit penitus amissæ q̃ possint ratione reparari.

CHRI. Ignotus: cũ ĩdignatiõe dictũ.q.d.ꝗ aĩal inertissimũ deuoret apes qbus nihil sit solertius. Blactis: & hoc ĩsecti genus é. Fucus: đ quo diximus: nã cũ ipse nõ mellificet aliena cõsumit.i.mel ab apibus ꝑtũ. Crabro: nã cũ grãdior ape sit ualidioré hét aculeũ quo apes cõficiat. Solét ãt crabrões apũ tergoribꝫ ĩsidere: atꝗ dũ misellæ hosté fugere nitũt̃: illũ fer̃ cogunt̃: ille ĩteri succũ oém ab eis hauriũt: & se pascentes illas cõficiũt: Armis: Viribus. Aranea: araneus ĩsecti genus é q ex ĩterioribus suis qbus pro filio utitur rætia texit: ĩ qbus herétes apes ĩuadit: irretitasꝗ necat: atꝗ depescit̃. Araneoꝝ genera plura sunt. In foribus: ut ĩgrediẽtes irretiréẽt. Foros: loca ꝓprie in nauibus uacua relicta ꝑ q̃ ferãt̃ ii q naui ministrãt. sed hic ꝑ similitudiné foros dixit. Galbaneos: Galbanũ teste diascoride lachryma é herbæ similis ferulæ: q̃ ĩ Nicomedi & ĩ Syria nascit̃. Multi metroponõ uocãt: utile coloré thuris hét grana ut faba. Arabice kenech dr̃. Veꝝ ꝑꝑ ꝓprietaté quá hét aduersus uenena Bezard dicũt. qđ nomé cõe é oibꝫ medicinis ꝯtra uenenũ Pli. uero ait: Dat & galbanũ Siria ĩ eodé Amano mõte. qđ maxime laudant cartilaginosũ. purũ ad similitudiné hãmõiaci minimeꝗ lignosũ. Sic quoꝗ adulterat̃ faba aut sagapéo sincerũ si urat̃ fugat nidor̃ serpétes. Defruta: qd đfrutũ q duæ passuũ diximꝫ ĩ li.ii.

Vt mare solicitum stridet refluẽtibus undis:
Aestuatur clausis rapidus fornacibus ignis
Hic iam galbaneos suadebo ĩcender̃ odores:
Mellaque arundineis inferre canalibus ultro
Hortãtem: & fessas ad pabula nota uocanté.
Proderit: & tunsum gallæ admiscere saporé:
Arentesque rosas. aut igni pinguia multo
Defruta uel psythia possos de uite racemos
Cecropiũꝗ thymũ & graue olẽtia centaurea
Est etiam flos in pratis: cui nomen amello
Fecere agricolæ: facilis quærentibꝫ herba
Namꝗ imo ingentem tollit de cespite siluã
Aureus ipse: sed in foliis quæ plurima circũ
Funduntur uiolæ sublucet purpura nigræ:
Sæpe deum nexis ornatæ torquibus aræ
Asper ĩ ore sapor: tonsis in uallibus illum
Pastores: & curua legũt prope flumia mellæ.
Huius odorato radices incoque baccho:
Pabulaꝗ in foribus plenis appone canistris
Sed si quem proles subito defecerit omnis:
Nec genus unde nouæ stirpis reuocet̃ hébit:

SER. Arcadii ma. Aristei. Cesis iu. occisis uerberibus. Bono ãt sermõe usus é. Nã cedi ĩterdũ occidi: ĩterdũ uerberari significat. Insincærus. c. uitiatus: corruptus nã iõ uerberãt̃ ut ex putrefacto cruore uermes creẽt̃: unđ apes sint. Altius o.e.p.r.a.o.f. Cõtra ĩ æneĩ. Sed sũma sequar uestigia reꝝ. Sãe sciédũ Pli. dicere de bobus apes: đ eqs crabrões: de mulis fucos đ asinis uespas ꝓcreari. Nã q.p.c. Cãopus ciuitas est iuxta alexãdriã quã alexáder a se dictã cõdidit instar chalamydis suæ q fuit de ciuitate Macadoniæ: q̃ pella noiat̃. Canopus ãt dicta é q̃si Canobus a Canobo Menelai gubernator̃ illic sepulto. Pictis p. Breuibꝫ nauiculis. qbus utũt̃ cũ stagnauerit Nilus. Nigra. f. h. Nouũ. n. ſp limũ trahit q efficit fœcũditaté: unđ & Nilus dictus é q̃si νεανειλην trahés. i. nouũ limũ. nã antea nilus latíe melo dicebat̃. In hac. c. i. s. Põit apũ reparãdaꝝ saluté. Cice. lacta sũt fũdaméta deféssiõis meæ. Ipsos cũtractus ad usus eligit̃ ad sustinédũ tantũ & coartãdũ bouis cadauer. Angustiꝗ. i. t. Licet & hic ĩbrex lectũ sit. melius tamé secũdũ Plau. hæc imbrex dicimus nãꝗ ait Fregisti ĩbrices meas dũ te dignã sectaris simiã. Obliqua. l. f. q̃ ex obliquo lumé ĩ fundũt: ut ĩ horreis cernimus. Multa r. ꝑ multum nomé ꝓ aduerbio. Ramea. f. đ ramis fracta. i. ramorũ fragmina. Dicius ãt hic ramus & hoc ramale Persi. ut ramale uetus. Cassiasꝗ. r. stati carptas. Teneris t. i. o. h. Vt pote bimi uituli: ĩ quo plurimũ feruétis é sanguinis. Modis. u. a. m. & qđ ex cadauer̃ nascũt̃ aĩalia: & ꝗ apes ex uermibus proceant̃. Trunca. p. pri.

Tẽpus & arcadii memorãda inuẽta magistri
Pandere: quoꝗ modo cesis iam sæpe iuuẽcis
Insincærus apes tulerit cruor: altius omnem
Expediam prima repetens ab origine famã:
Nam qua pellæi gens fortunata canopi
Accolit effuso stagantem flumine nilum:
Et circum pictis uehitur sua rura phasellis:
Quaꝗ pharetratæ uicina persidis urget
Et diuersa ruens septem discurit in ora
Et uiridem ægyptum nigra fœcundat harẽa
Vsꝗ coloratis amnis deuexus ab indis:
Omnis in hac certam regio iacit arte saluté.
Exiguus primũ atꝗ ipsos cõtractus ad usus
Eligitur locus: hunc angustiꝗ imbrice tecti
Parietibus præmũt arctis. & quattuor addũt
Quattuor a uentis obliqua luce fenestras.
Tum uitulus bima curuans iam cornua frõte
Queritur: huic gemine nares & spiritus oris
Multa reluctanti obstruit̃. pelagisꝗ pempto
Tunsa per integram soluuntur uiscera pellé.
Sic positum in clauso linquũt: & ramea costis
Subiciunt fragmenta: thymũ casiasꝗ recẽtes

Hoc gerit̃ zephyris primũ impellẽtibꝫ ũdas
Ante nouis rubeant quã parata coloribus:ãte
Garula quam tignis nidum suspẽdat hyrũdo
Interea teneris tepefactus in ossibus humor
Aestuat:& uisenda modis animalia miris
Trũca pedum primo.mox & stridẽtia pẽnis
Miscentur:tenuẽ magis ac magis aera carpũt
Donec ut æstiuis effusus nubibus imber
Erupere:aut ut neruo pulsante sagittæ
Prima leues ineunt siquando prælia parthi.
Quis deus hãc mẽsæ qs nobis excudit artẽ.
Vnde noua ingressus hominũ expiẽtia cœpit
Pastor aristæus fugiens peneia tempe
Amissis(ut fama ẽ)apibus morboq; famæq;
Tristis ad extremi sacrum caput astitit amnis
Multa quærens.atq; hac affatus uoce parẽtẽ.

idest sine pedibus Prĩo & bene addidit primo.Nam postea tã pennas q̃ pedes accipiũt. Pẽnis.m. inter se pẽnarũ leuitate cõueniũt. Excudit: Studiose repperit.Ingressus exordia nã ẽ actũs plr̃is. Noua e nullo docẽte ars p usũ repta. Pastor.a.Aristæus filius fuit Apollinis & cyrenes filiæ Penei fluminis Thessaliæ q cũ euridicẽ nymphã uxorẽ orphei uitiar̃ uoluisset & illa fugiẽs a serpẽte fuisset occisa:nympharũ iracũdia cunctis aĩalibus pditis fũditus & cũctis apibus: matris implorauit auxilium. Tempe sunt in thessalia loca amenissima. Extremi.a. Summi unde nascitur: Et sic dicimus Proh supræme pater.

CHRI. Arcadii: Optimũ pricipiũ ĩ quo sũmã captat attẽtionẽ.Dicit.n.se dictuꝝ nõ fabulas nec p̃cepta uulgaria:sed memorãda:nec ĩdocti hoĩs sed magistri & arcadii ut sit laus a natiõe.Nã arcades p̃ualuerũt in oĩ pecore colẽdo. Arcadi.s.Aristæi:q ut meminit Iustinus ĩ arcadia regnauit:primusq; latis coagulãdi auctor fuit.melq; reperit: & ut ait Pli.prius mel uino miscuit:mulsũq; ĩuenit Diodo.ãt ait Aristæũ primũ baccho cõtra Saturnũ pfecturo tãq̃ deo sacrificasse.Altius oẽm demõstrauerat se p̃cepta narratuꝝ.Nunc sic narratuꝝ pollicet̃ ut altius expõat.q.d.ita a prĩcipio repetã ut res facile ĩtelligi possit. Cãopi pellæi:Nõ a pelleo rege cõditi:sed canopi ægyptiati ĩ qua ægypto rex pelleus.i.Alexãder sibi regnũ cõstituit ædificata alexãdria rex cognominat̃ a pella urbe Macedõiæ suæ p̃riæ.Vnde & Iuue.Vnus peleo iuuẽi uix sufficit orbis:Canopũ ãt urbs ægypti q̃si canobũ a canobo auriga.Menelai illic sepulto. Viridẽ: pp abũdãtiã & copiã frugũ. Quis de.Captat attẽtionẽ ostẽdẽs magnitudinẽ rei cũ sine musaꝝ fauore exprimi non possit.

Aristestæus

Mater cyrene materq; gurgitis huius
Ima tenes:quid me præclara stirpe deorum
Si mõ quẽ perhibes p̃r est tymbræus appollo
Inuisum fatis genuisti at quo tibi nostri
Pulsus amor.quid ne cælum sperare iubebas.
En etiam ipsum hunc uitæ mortalis honorẽ:
Quẽ mihi uia frugũ & pecudũ custodia solers
Oia tentãti excuderat:te matre relinquo
Quin age & ipsa manu felices erue siluas
Fer stabulis inimicũ ignẽ:atq; iterfice messes:
Vre sata:& ualidam inuites molire bipennẽ
Tante meæ si te cœperunt tedia laudis.
At mater sonitum thalamo sub fluminis alti
Sensit:eam circum milesia uellera nymphæ
Carpebant hyali saturo fucata colore
Dyrmoq; xantoq; ligeaque phylodoceque
Cæsariem effusæ nitidam per candida colla
Nesæeq; spioque thaliaque cymodoceque
Cydippe & flaua lycorias:altera uirgo:
Altera tum primos lucinæ experta labores
Clyoq; & beroe soror oceanitides ambæ
Ambæ auro pictis incinctæ pellibus ambæ.
Atque ephyre atque opis & asia deiopeia:
Et tandem positis uelox aretusa sagittis
Inter quas curam clymene narabat inanem

SER. Mater.c.m.ĩuidiosũ ẽ noĩe parẽtes uocare undẽ paulopost.Et te crudelẽ noĩe dicit:sic ĩ.xii.ĩ desperatiõe ait.Ruitq; ĩplorãs noĩe turnũ. Gurgitis h. idest Penei fluminis Quid me.i.f.g.Natus ex diis ĩuisus ẽ fatis.Sic ĩ prĩo æne.Nos tua pgenies cæli qbꝫ ãnuis arcẽ.Itẽ Quis te nate dea p tãta picula casus Inseqt̃. Vitæ mo.h.Bene honorẽ ait:qa arar̃ bene.aĩalia pascere:apes ẽt hr̃e honor erat.Nã ĩgẽti honor̃ fuit rusticitas.alibi:Nõ ullus aratro dignꝰ honos. Custodia sp.Diligens & pita ĩdustria. Te.m.r.ac si diceret Sub ea pdo usũ laboris sub q̃ auger̃ debuerã. Felices.s.fertiles. Fer:ĩfer. Interfice.m.secũdũ pythagorã q aĩam hr̃e dicit cũcta crescẽtia.undẽ & alibi. Aret ager uitio moriẽs. Tãta.m.si.te.c.t.l. Tediũ est ãgor mẽtis & aĩ nõ corpis ualitudo. At ma.s.Cur nõ etiã uocẽ audiuit.s.qa ĩ ima fluminis pte erat lãificiis occupata. Milesia:p̃ciosa.Ci.Nã qd a milesiis lanæ publice abstulit. Hyali.s.f.c.p hyalĩo color̃. Vitreo:Viridis nymphis apto.Saturno aũt largo abũdãti: aut certe tarẽtĩo ab oppido Satureo.Iuxta Tarẽtũ.n. sũt baphia:ĩ qbꝫ tigit̃ lana. Drimoq; xã.hæ sũt ut multi uolũt:de qbꝫ ait Iuno:Sũt mihi bis septẽ p̃stãti corpor̃ nymphæ.sed magis poetice cõficta noĩa accipiamus.Sãe mira uarietate hic usus ẽ.nã ne cõtinuatio noĩum posset crear̃ fastidiũ ĩ aliis habitũ ĩ aliis ꝯmemorat uirginitatẽ ĩ aliis pulchritudinẽ. Auro.a.p.i. p.ãbæ.i.nebridas habentes.sed hic uenatricũ ẽ habitus quẽ iõ nymphis dat: qa multas ex eis legimus ex uenatricibꝫ factas ut Et tãdẽ uelox positis arethusa sagittis.Notãda ãt ẽ figura honestissima facta ex r̃petitiõe sermõis:ut Occeanides ambæ. Ambæ au.pi. ĩci.p.a. Curã:inanẽ.Diffinitio ẽ amoris. Vuulcani martisq;:secundum Donatũ.hic est distiguendum: & sic inferendũ:ut dolos ad uulcanũ: furta dulcia.i.

Vulcani martisque dolos & dulcia furta:
Atq; chao densos diuum numerabat amores:
Carmine quo captæ dum fusis mollia pensa
Deuoluunt:iterum maternas impulit aures
Luctus aristæi uitreisq; sedilibus omnes
Obstupuere:sed ante alias arethusa sorores
Prospiciens summa flauū caput extulit unda:
Et procul o gemitu non frustra exterrita tāto
Cyrene soror:ipse tibi tua maxima cura
Tristis aristeus penei genitoris ad undam
Stat lacrymās:& te crudelem nomine dicit:
Hinc percussa noua mētem formidīe mater
Duc age duc ad nos:fas illi limina diuum
Tangere ait:simul alta iubet discedere late
Flumina:qua iuuenis gressus inferret:at illū
Curuata in montis faciem circūstetit unda:
Accepitq; sinu uasto:misitque sub amnem.
Iamq; domū mirās gēitricis & humida regna
Speluncisque lacus clausos locosque sonantis
Ibat:& ingenti motu stupefactus aquarum
Omnia sub magna labentia flumina terra
Spectabat diuersa locis:phasinq; lycumque
Et caput unde altus primū se erupit enipeus
Vnde pater tyberinus:& unde amena flueta
Saxosumq; sonans hyppāis mysusq; caycus:
Et gemina auratus taurino cornua uultu
Eridanus:quo non alius per pinguia culta
In mare purpureum uiolentior īfluit amnis.
Postq̄ est in thalami pendentia pumice tecta
Peruentum:& nati fletus cognouit inanes
Cyrene:manibus liquidos dant ordine fōtes

adulteriū referamus ad martē.Simus.n.q; sole īdicā te Mars cū Venere p artē ulcāi est religatus cathenis Atq; chao:Et a chao narrabat crebros amores deo rū. Sūma.f.c.c.u.Mir p trāsitū ueritatē tetigit.Nāq; arethusæ fōs dulcia aquæ fluēta iter medios seruat fluctus. Cyrene so.pp similitudinē potestatis ait so ror.Nā Cyrenæ thessaliæ:Aretusa uero dea ē elydis. Tua.m.c.quē tu plurimū diligis. Penei.g. Aut tui genitoris.aut honoris est.ut Tybri pater. Noua.f. magna ut Pollio & ipse facit noua carmina.

Tymbra — CHRI. Tymbræus:Tymbra ut ait Diascori.herba ē q̄ nascit̄ locis saxosis & alpis folia hēt similia thymo:sed molliora & maiora & stiptica & uiridia: hēt spicā plenā floribꝫ:quoꝝ color tēdit ad citrinitatē & uiriditatē eadē herba dr̄ satureia a satyris q̄ luxuriosi salacesq; sūt quoniā eos q̄ illa utūt̄ i uenerē pronos red dat hic dr̄ apollo tybræus.Est āt oro phaetica & ab aīo pturbato ,pficiscēs und̄ hēt pricipiū uix ab iurgio absti nēs & q̄relis refertū. Quid me.c.s.i.nā iiuria sūma ē ut cui cælū ,pmitat̄:is idē hūanū honorē tueri nō possit & eū q̄dem honorem quem ipse sūma cū īdustria & labor̄ arādo pascēdoq; sibi acq̄sierit.Est.n.locus pter spē und̄ sūmum citat̄ pathos.q; q̄ iubente mr̄e cælum sparet is ab hūano honor̄ deciderit:q; eo etiam īselicius accidit qa d̄ceptus esse ur̄ a mr̄e: ī q̄ si spem omnem reposuerat iure reph̄endi nō poterat:& ita d̄ceptus: ut dū maiora ,pmitat ea q̄ suo sudor̄ peperat eripiant̄. Oia.t.ī quo & corpis extremis labor:& ut aiunt summa in īdustria apparet. Te.m.ex duobus uerbis duplex resultat argumentatio. Te.s.da: ex quo ostendit q̄d possit mater:& hic dolet q; officium mr̄num deserat. Qui a.cōcessio ē color rethoricus:q̄d fit cū id cōcedimus q̄d fieri nullo pacto uellemus quo tpe sp̄ aliq̄d addimus:quo a faciēdo d̄terreamus.ut I seq̄re italiā uētis petere regna p undas.Nā d̄terret ipsū ab agendo q̄d cōcedit̄ ,pposito metu tēpestatis:Sic hic ,pposita calamitate ei filiū quā nō ē uerisimile ut mr̄ ullo pacto euēire cupiat. Eruit.s.ut aius īpceps ex pturbatiōe ferebat̄:ita & ea q̄ aī mū exprimit oro p̄cipitet̄:necesse ē hic abrupta & ociosa & magna ex pte sine copulis fluctuat.

Miletum — Milesia:Miletū urbē Neleus cōdidit Stra.teste nobilitata oli ē pulchritudie lāæ ioniæ caput ē ,ppe quā meāder flu.ī mar̄ d̄ currit.Colu.ait oues generis eximii calabras epulasq; & milesias nr̄i existimabāt. Hiali:optimū nomē nymphæ fluuiatilis:υαλοσ.n.uitrū ē. Drymo a robore:xanto a flauo colore.lygea a somno:philodice ab amico hospitio:cydippe decus eq̄stre:lycorias dulcedo mōtis. Possetq;:& ī reliq̄s īterp̄tatio dari:sed nō est necesse: Mira āt narratio haꝝ nymphaꝝ pp mirā distictiōnē ac uarietatē q̄ mihi cā est.Mō.n.distiguit epithetis: mō cōiūcti enarrat alias forma:alias ab ætate:alias auita & moribꝫ:alias ab ābitu & laudat ut tot noīa q̄ sie fastidio ,pferri posse non uidbāt̄ sūma cū audiēt̄ uolu SER. Fas.i.l.d.t.utroq;.n.parēte ptate recēseat. deo natꝫ erat. Spelūcisq;.l.c.l.q;.s.mirās p oīa subau diemꝫ.Lacus āt dicit fōtiū & fluuioꝝ r̄ceptacula hæc nō sūt p poeticā licētiā dcā sed ægyptiis tracta sūt sacris.Nā certis diebꝫ nilides pueri d̄ sacris pētibꝫ nati: & sacerdotibꝫ nymphis dabāt̄:q̄ cū adoleuissēt redi ti narrabāt lucos eē sub terris:& imēsā aquā oīa ɔtinē tē.Ex q̄ cūcta ,pcreāt̄.und̄ & illd̄ secūdū Thaleta. Oceanūq;.p.r. Phasin:flu.colchidis. Lycū:fluu.asiæ Enipeus:thessa.flu. Pr̄ ty.tyberis & ānio italiæ sūt fluuii. Saxosū.s.& saxosū legēdū ē nō saxosus:ne sit duo epitheta:q̄d apd̄ latios uitiosū ē. Hyppāis:pōti flu. Missusq; ca.q̄ p myssiā labit̄. Eridāus:flu.italiæ q̄ & padꝰ uocat̄.Purpureū āt nigrū ex altitudie accipimꝰ.nā padꝰ nō ī rubꝝ mar̄:sed iuxta rauēnā ī adriaticū cadit & purpureū græcū est epithetō mare rubꝝ ēt dixit Home.εισ αλα πορφυροεσσαν:und̄ appar̄t Victorinū hoc loco errasse.q̄ purpureū mar̄ rubrū eē dixit:q̄d ē iuxta idiā. Nati.f.c.i.bene ianes fletus.His.n.mouebāt̄ rebus:q̄ꝝ erat facilis reparatio. Dāt.o.f.rite scd̄m ordinē epulaꝝ. Mātilia:q̄bꝰ manus tergūt̄. Plena.r.p.iterāt sæpe offerūt. Pāchæis ig.thure arabicis odoribus. Adolescūt a.,p īcēdunt̄ κατευφημειν pōit̄ & adolescūt hic ui hēt freq̄ntatiōis.& pāchæis adolescūt.i.pāchæis odoribꝫ īcen dūt are. Meonii.b.lidi uini. Carchesia : āt poculo

Germanæ:tonsisque ferunt mantilia uillis
Pars epulis onerant mensas:& plena reponũt
Pocula:panchæis adolescunt ignibus aræ.
Et mater cape meonii carchesia bacchi
Oceano libemus ait:simul ipsa præcatur
Oceanumq; patrẽ rerũ:nymphasq; sorores:
Centum quæ siluas:centũ quæ flumia seruãt
Ter liquido ardentem perfudit nectare uestã:
Ter flamma ad summũ tecti subiecta reluxit
Omine quo firmans animum sic incipit ipsa.
Est in carpathio neptuni gurgite uates
Cæruleus ꝓtheus magnũ q piscibus æquor
Et iuncto bipedum curru metitur equorum:
Hic nunc emathiæ portus patriamq; reuisit
Pallenẽ:hũc & nymphæ ueneramur & ipse
Grandæus nereus:nouit namq; omnia uates
Quæ sint:quæ fuerit:q mox uentura trahantur
Quippe ita neptũno uisũ ẽ immania cuius.

rum sũt genera. Oceano li.ait.Quasi nympha oce anosacrificat. Oceanumq; po.r.qd ex eo oia gignãt & originẽ ducũt scdm thaleta:ut supra diximꝰ. Cẽtũ.q.s.aut ducẽtas nymphas asserit:aut finitus ẽ nũerus ꝓ isinito. Ter.l.a.p.n.uestã.i.ignẽ uinũ purissimũ fudit post qd q̃a magis flãma cõualuit:bonum omẽ ostẽdit. Est i.c.n.g.u.c.p.carpathos isula est cõtra ægyptũ.a q uicinũ pellagꝰ Carpathiũ appellatũ ẽ hic aliquãdo regnauit ꝓtheus relicta pallene ciuitate thessaliæ:ad quã tamen postea reuersus est qd ostendit hoc loco dicẽs.Patriãq; fuisit Pallenẽ. Magnũ q.p.æ.&.i.c.metit eq.n.marini pria pte equi sũt:postrema rsoluũt i pisces. Quæ sit:q fu.q.m.u.t.ut Hõe. ὅσ(τ)᾽ἦδη τά τ᾽ἐόντα τά τ᾽ ἐσσόμενα πρό τ᾽ἐόντα. Ita n.u.e.ubi deest ratio sic loqt.nam ita & i tertio dixit. Sic uisum superis: cum præmisisset immeritam.

CHRI. Fas illi:q̃a ex oleo natus sit. Simul alta:ex phãthasia poetica ea figit q rẽ faciũt uerisimilẽ. Phasis.iẽgs fluuius colchiã regionẽ illabẽs:orit ex armenia claucũ & hyppũ rcipit:illi adiacet urbs eiusdẽ nominis:cũ p sarapãoꝝ ãgustias fluit ita flexuosus ẽ ut cxx.põtibus trãseat:Het ꝓpe se Leucothoæ teplũ a phryxo cõditũ i quo aureũ uellus dedicauit.nascit i eo uirga quã leusiphilõ dicũt cuius hæcẽ uis ut thalamis illata matrimõia pudica cõseruet. Lycũ:flu.ẽ ꝓpe Cizicũ alio noĩe Rhidacus noĩatus:ẽ & alius lycus q a sũmo mõte Celenæ urbis defluit:sed donec intra mœnia labit nõ lycus sed marsia dr. Hyppãis:flu.ẽ q ex leucos scitaꝝ palude orit.fluit dulcis donecadmisce at sõti q Exãpeus dr:cuius aquæ adõ amaræ sũt ut dinceps totꝰ fluuiꝰ amarus reddat.De hoc scribit Ari.i li.d aiali.& ipm apd cimeriũ bosphoꝝ.atq; deferre ueluti folliculos acinis maiores eqbus q̃drupedes uolucres erũpũt uiuũtq; post meridianũ tps & uolãt.sole discẽdẽte macrescũt & lãguẽt:occidẽte uero moriũt.hic ephemeri dicũt. Oceanũ.p.r.Secũdũ Thaletẽ milesiũ q aquã pricipiũ reꝝ posuit hic fuit prius q apd græcos hæc iqreret:Hesio.uero poeta terrã:Anaximãder Thalis auditor:& Anaximães Anaximãdri discipulus:aeris sub stãtiã isinitã ponũt .Dioge.apolloniata isinitũ aerẽ põit.Anaxago.q̃ttuor elemẽta cõsusa q̃litates quã materiẽ primã appellãt.Archelaus huius discipulus duas põit generatiõis cãs:calidũ qd agat & frigidũ qd tãq materia patiat.Parmenides Xenophãis & Anaximãdri discipulus ac pythagoreoꝝ studiosus duo ponit elemẽta ignẽ ut artificẽ & terrã ut materiẽ:Leucippꝰ Democritus & Epicurus materiã uolũt eẽ atomos isinitas q p isinitũ uolitẽt.Empe.ꝓtagoræ auditor q̃ttuor põit elemẽta:ex qbꝰ amicicia & discordia mouẽte cõsici oĩa & i hæc rsoluta refferri.Heracli.ephesius ignẽ eẽ uult cuius tũ ꝯpssiõe tũ eliq̃tiõe oĩa cõstẽt & fluminis istar cũcta diffluet.Trimegi.Pytha Pla.& Aristo.mundi materiã ponũt:nõ q̃ttuor elemẽta.sed aliud iuisibile & isẽsibile q; oĩbus q̃ uidet subiectũ sit:&oĩum formaꝝ rceptaculũ sui natura iformet:sed oẽs ab alio recipiẽs. Carpathio: Carpathiũ mare a carpatho isula:hæc excelsa ẽ & circuitũ.cc.stadioꝝ hẽt.Fuitq; urbibus q̃ttuor:pollẽs & nomẽ celebre cõsecuta ẽ.a qua pelago nomẽ ẽ iditũ Distat & ab Alexãdria stadia mile. Protheus:Deus marius oceani & Thetidis filius fuit & uates q ab agamenõe ui coactus scdm Home.futura pdixit.Sũt q dicãt ex pollene fuisse:& apd ægyptos regnasse & ad eũ post excidiũ troianũ tẽpestate cõpulsũ duenisse agamenona: sed Herodo.scri.Paris rapta helena tẽpestate i ægyptũ apd canopicũ Nili hostiũ delatũ:& ab Othõe ostii custod ad protheũ deductũ eẽ.At protheus cognita rapia Helenã:resq; suas illã menelao restituẽda retiuit:ac triduo Pari ãbire iussit menela.deĩd expugnata troia helẽaq; i ea urbe nõ iuẽta i ægyp.uẽit atq; illã a ꝓthe.rcepit.

Phasis

Lycus

Hyppanis

Principia rerum

Carpathus

Protheus

Arméta.& turpes pascit sub gurgite phocas.
Hæc tibi nate prius uinclis capiẽdus:ut oẽm
Expediat morbi causam:euentusq; secundet.
Nam sine ui nõ ulla dabit præcepta:neq; illũ
Orando flectes:uim duram & uincula capto
Tende.doli demũ circũ hæc frangẽtur ĩanes
Ipsa ego te:medios cum sol accenderit æstus:
Cum sitiũt herbæ:& pecori iã gratior ũbra ẽ:
In secreta senis ducam:quo fessus ab undis
Se recipit:facile ut somno aggrediare iacẽtẽ.

SER. Turpes ph.magnas ut cui turpe caput.phocæ ãt sũt marini boues. Expediat.m.c.e.q.s. duo.n. ista reqrũt i oraculis.cã mali & remediũ. Nã si.u.n.d.p.ne eũ sperarct posse pcibꝰ flecti. Doli.c.h.d.f.i. circa uicula nouissimæ eius desinent doli.i.formaꝝ uarietates cuius figmẽtũ physicã uolũt eẽ rationem Nãq; hõ hẽt i se libidinẽ:stultitiã:ferocitatẽ : dolũ q dũ iuicẽ i uno urgẽt pars illa q uicina ẽ diuinitati.i. prudẽtiæ nõ apparet:q tũc põt suas uires tenere Cũ fuerit illa religata.i.cũ qs caruerit oĩbus uitiis.Vnde sacerdotẽ hũc dicit tũc posse uaticinari: & suscipere diuinitatẽ:cũ religata in ea fuerit ignea cupiditas siluestris aspitas:lapsusq; animi:aqꝝ mobilitati simi

lis medios. Cũ.ſ.a.æ.Fere.n.numina tũc uidẽť Luc. Media cũ phœbus ĩ axe ẽ.Aut cælũ nox atrat ẽt: tũc ipe ſacerdos acceſſũq; dominumq; timet dephẽdere luci. Inſecreta ſe.d.Fere oẽs dii marini ſenes ſunt al bẽt eoꝝ capita ſpumis aq̈ꝝ. Atra ti.i.ſcæua. Tãto enĩ.m.Alii legũt Tãtũ.n.m. Lıqdũ.a.d.o.iõ ũxit eũ quo poſſit uidẽdi numinis capax eẽ. Habilis u. Vegetabilis. Specus.ı.Inſi.n.hoc ſpecus:ĩ plu.hi ſpecus dicimus. Dephẽſis:nautis. Tegit:Tegeř conſueuit nã tũc illic nõ erat. Obice:Obiectiõe:& melius hic obex q̃ hæc obex dicimꝰ. Auerſũ.l.Paululũ obliquũ a lumie:Et ſciẽdũ ꝓtheũ tpalẽ accipe diuinitatẽ:alio qn potuit ẽt ariſtæũ cognoſceř latitãtẽ. Iá.r.hic diſtĩ guẽdũ pp duo epitheta.Syrius ãt ẽ ſtella ĩ ore cãis: p quã minimos æſtus accipimus.Sitiẽtes ĩ populos ſ b ſolanos. Caua flu.alta.Luca.Deſerueř cauo tẽtoria ſixa lemãno. Vix de.ſ.p.c.m.auiditatẽ exprimit tene re cupiẽtis.Vnđ.n.cõtra mr̃is p̃ceptũ cito ĩ protheũ ĩpetũ feciſſe dıč p qđ ıɔtinẽtes hoinũ aıos docet poe.

Phocæ

CHRI. Turpes pho.Phocæ uituli marini dicunť ſpirãt ut balenæ & delphini.ac ĩ terra dormiũt: & ꝓ fũdũ accipiũt ſonũ p̃ſerti cũ multa eſca crapulẽť: nõ ſq̈ma ſed corio bubulo tegũť parit ĩ littoř & lac p̃bet teſte Ari.Quapp ãbiguũ hoc aĩal eẽ.i.aq̃ticũ & terreſtre idẽ phũs aſſerit.Vĩclis.c.nã ipa ueritas ĩter tot ueriſimilia niſi ui ipſius ĩgenii colligeť teneri non põt.

Doli ina.ı.quos ĩaniter adhibbit:& re uera oĩs frauſ & đceptio res uana ẽ.nã oẽ qđ ẽ bonũ ẽ fraus ãt nihil ẽ.qđ ãt ſe illũ ĩ ſecreta ſenis ꝑductură eo tpe polliceť quo ſol meridiẽ facit nõ ẽ ab re.nã ueꝝ in rebus niſi multa luce ſapiẽtiæ ac doctrĩæ diſcerni nõ. põt. In ſe.ſ.Veritas.n.a natura ocultãť. Senis:Nã nihil uetuſtius ueritate. Duciť ãt a mr̃e.i.a ratiõe. Hõinis.n. ueꝝ iq̃rẽtis mř rõ ẽ.Rõ.n.& nõ appetitus optĩa dux ẽ ad ueri iq̃ſitionẽ.Dormit ãt ſenes ĩ ãtꝝ: q̃ ipſa ueritas ĩ obſcuro latet.Sed cũ ĩgeniũ nr̃m ad acq̃rẽdũ illud accedit:tũc cõcutiť oĩs res:& ex ipſa inq̃ſitiõe uariæ formæ inſurgũt aio nr̃o:q̃ ſpẽm ueritatis p̃ ſe ferãt:ut multa putemus uera eẽ ac bõa.nã oẽ uerbũ bonũ q̃ falſa mala ſũt:& tũc ɔuertiť ĩferas Protheus:qa đludiť ĩgeniũ noſtꝝ falſis imaginibꝰ putamus.n. eẽ uoluptatẽ corporeã quã ĩ ſue figit eẽ ſũmũ bonũ aut ſaturař irã unđ naſciť crudlitas:quã exprimit ĩ tygride:aut fallimur pulchritudie reꝝ terraꝝ & credimꝰ illas eẽ ſũmũ bonũ:q̈s p draconẽ tereſtř aĩal ĩtelligit nõnũq̃ ř põimꝰ fœlicitatẽ ĩ ãbitione ac ſupbia qđ exprimit leo nã flãma ira ẽ Veꝝ q̃to magis ille mutabitur ĩ uarias formas.i.q̃to plures falſæ opiniones ſeſe offereť tanto acrius urget ut uerum deprehendat.

Protheus

SER. Hoĩs.o.hũana.ſ.uoce. Nã q̈s.t.ı.c.i. q̈ſnã hodie.n.nã pticula poſtpõiť.ãtea p̃põebať Ter.ĩ phor. nã q̃ ẽ anus a fr̃e egreſſa meo. Scis.p.uocatiuus græcus ut orpheu. Neq;.e.r.ſ.c.alii qcq̃ legũt.hoc ãt dicit cũ oĩa noueris:đſine aduẽtus mei cãm uelle cognoſcere. Demũ p̃.ſ.pp mr̃em. Grauiter.ſ.cũ ĩgẽti tumultu. Nõ te nu.i.nõ humili ſed magni. Magna. l.c.tibi.i.magnoꝝ ſceleꝝ ẽ iſta pſolutõ.Et alii ita diſtĩguũt ut ſi a te ɔmiſſa alii. Tibi has.m.o.nõ hũile ãt numẽ dicit Tiſiphõe.i.mortis ultricẽ:nã iõ tiſiphõe dcã ẽ q̃ſi cui cura ſit τησισφονου.i.mortis ultio:Haud q̈q̃ obmeritũ.i.nõ tales q̃les mereris nã eius uxo

Verũ ubi correptũ manibus uinculiſq; tenebis
Tum uariæ eludent ſpecies atque ora ferarꝝ.
Fiet enim ſubito ſus horridus atraque tigris:
Squamoſuſq; draco:& fulua ceruice leæna:
Aut acrem flãmæ ſonitũ dabit.atq; ita uinclis
Excidet:aut in aquas tenuis dilapſus abibit.
Sed quanto ille magis formas ſe uertet in oẽs
Tanto nate magis contende tenacia uincla:
Donec talis erit mutato corpore:qualem
Videris incepto tegeret cum lumina ſomno
Hæc ait.& liquidũ ãbroſiæ diffundit odorẽ
Quo totum nati corpus perduxit:at illi
Dulcis compoſitis ſpirauit crinibus aura
Atq; habilis mẽbris uẽit uigor:ẽ ſpecus ingẽs
Exeſi latere in montis:quo plurima uento
Cogitur:ique ſinus ſcĩdit ſeſe unda reductos
Deprehenſis olim ſtatio tutiſſima nautis:
Intus ſe uaſti protheus tegit obice ſaxi.
Hic iuuenẽ ĩ latebris auerſũ a lumĩe nympha
Colocat ipſa procul nebulis obſcura reſiſtit.
Iam rapidus torens ſitientes ſyrius indos
Ardebat cælo:& medium ſoligneus orbem
Hauſerat:arebant herbæ & caua flumĩa ſiccis
Faucibus ad limũ radii tepefacta coquebãt:
Cum protheus cõſueta petẽs e fluctibus ãtra
Ibat:cum uaſti circum gens humida ponti
Exultans rorem late diſpergit amarum.
Sternunt ſe ſomno diuerſo in littore phocæ:
Ipſe uelut ſtabuli cuſtos in montibus olim
Veſper:ubi e paſtu uitulos ad tecta reducit:
Auditiq; lupos acuunt ba latibus agni:
Conſedit ſcopulo medius:numerũq; recẽſet.
Cuius ariſtæo quoniam eſt oblata facultas
Vix dẽfeſſa ſenem paſſus componere mẽbra
Cum clamore ruit magno:manicíſq; iacentẽ
Occupat:ille ſuæ contra non immemor artis
Omnia transformat ſeſe in miracula rerum
Ignemq; horribilemq; ferã.fluuiũq; liquẽtẽ
Verũ ubi nulla fugam reperit falacia:uictus
In ſeſe redit:atq; hominis tãdem ore locutus:
Nam quis te iuuẽum cõfidentiſſime noſtras
Iuſſit adire domos:ꝗdẽ hĩc petis ĩquit:at ille
Scis protheu:ſcis ipſe:neq; eſt te fallere cuiq;
Sed tu deſine uelle:deum præcepta ſecuti
Venimus huc lapſis quæſitum oracula rebus
Tantũ effatus:ad hæc uates ui deniq; multa

Ardentes oculos intorsit lumine glauco:
Et grauiter frendens sic fatis ora resoluit.
Non te nullius exercent numinis iræ   pheɔ
Magna luces commissa tibi has miserabilis or-
Haut quaq̃ ob meritū pœnas:in fata resistāt
Suscitat:& rapta grauiter pro coniuge sæuit
Illa quidem dū te fugerꝫ per flumia præceps
Immanem āte pedes hydrū moritura puella
Seruantem ripas alta non uidit in herba.
At chorus æqualis dryadū clamorꝫ supræmos
Implerunt montes:flerunt rhodopeiæ arces.
Altaq; panchea:& rhœsi mauortia tellus:
Atque gethæ atque hebrus & actias orithia.
Ipse caua solans ægrum testudine amorem
Te dulcis coniux te solo in littore secum
Te ueniente die te decedente canebat.
Thænarias etiam fauces alta hostia ditis
Et caligantem nigra formidine lucum
Ingressus:manesq; adiit regēque tremendū:
Nesciaq; humāis præcibɔ mansuescerꝫ corda:
At cantu commotæ herebi de sedibus imis
Vmbræ ibant tēues:simulacraq; luce carētū:
Quam multa in siluis auium se milia cōdūt:
Vesp ubi:aut hybernus agit de mōtibus iber
Matres atque uiri defunctaque corpora uita
Magnanimū herouū:pueri inuptæq; puellæ
Impositiq; rogis iuuenes ante ora parentum:
Quos circū limus niger & dformis harūdo
Cocyti.tardaque palus inamabilis unda
Alligat:& nouies styx interfusa coercet.
Quin ipse stupuere domus:atq; intima læti
Tartara:ceruleosq; amplexæ crinibus āgues
Eumenides:tenuitq; ihiaas tria cerberus ora.
Atque ixionei uento rota constitit orbis.

ris cā mortis fuisti.Inferrēt āt digna supplicia: nisi fata ꝓhiberēt qbɔ fauētibɔ ira nūinū mīora īfert: licet maiora nō possit. Mori.p.Merito nō uidit qppe moritura. Seruātē.r.tenentē.ut tātas seruabat filia sedes.

At.c.æ.d.& eurydice ergo dryas:& bono cōpendio eius ꝑtermisit īteritū. Supmos.m.sūmos:ut ꝓli sup me sup. Flerūt.r.a.rhodope mōs ē thraciæ sicut Pāchæa. Rhesi.m.t.quā postea rhesus tēuit:& ē ꝓlepsis ex ꝑsōa poetæ. Quo.n.tpe orpheɔ fuit:Rhesɔ necdū rgnabat ī thracia.Hebrɔ.fluuiɔ Thraciæ gelidissimɔ.

Actias.o.athēiēsis nīpha:q̃ boreas ī suū mrīmōiū rapuit. Ipe.orpheɔ. Caua.t. Periphrasis citharæ:cuius usus reptɔ ē hoc mō.cū rgrediēs Nilɔ ī suos meatɔ uaria ī tris rliqsset aīalia.rlicta etiā testudo ē:q̃ cū putrefcā eēt:& nerui eiɔ rmāsissēt extēti ītra coriū:pcussa a Mer.sōitū ddit:ex cuius imitatiōe cithara ē cōposita.

Aegrꝝ.a.Mestū dceptū. Solū i.l.dserto:ī quo sie uxore morabatꝛ. Tænarias.c.f.Tēarɔ lacōiæ ꝓmōtoriu ē circa finē Maleæ.ubi īferoꝝ drꝛ eē dscēsus. Māesq;.a.r.q;.t.haec oīa ad laudē ptiēt citharæ:q̃ fretɔ ista supauit. Nescia.h.p.m.c.ad exitū futurꝛ rei respexit nō ad prīcipiū.nā prio meruit euridicē. Hærebi.d.s.i.d iterioribɔ tenebris īferoꝝ. Implexæ.īuolutæ:īplicitatæ ΕΝΠΕΥΠΛΕΜΕΝΑΙ. Ixiōei.u.r.Deest cū.& dicit cū uento suo rota constitit.i.cum causa uolubilitatis qeuit.

CHRI. Nulla.f.r f Postq̃ ita reptū est ueꝝ:ut nulla fallacia occultari q̃ at ꝓtheɔ rdit ī formā hūanā ī q̃ sola iest rō:q̃ ueꝝ discernitꝛ:& dimittit formas ferias: ī qbɔ solus sēsus ē:ī quo nō ē cognitio ueri Nā qs.i.qs nā:& ē anastrophe ī q̃ ꝑpositō postpōitꝛ:ut trāstra p& rēos. Cōfidētissime:Magna.n.ē ɔfidētia audre accedre ad ꝓtheū.i.ad difficultatē ueri īuēiūdi. Scis ꝓtheu sola.n.ueritas seipā nouit:nec a quoɔq; dcipitꝛ. Ardē.o.l.g.ardētes:splēdētes.īgēii.n.accumē īdicat splēdor ī oculis Idē notat color glaucus ī pupillis.hic ē q; pal. q̃ da sabīæ hētur γλυκοπισ cognomiētꝛ.ē āt glaucus color quē latini ueterꝰs cesiū dixerūt.ūde cesiā glaucopiā appellarūt.drꝛ āt cesia teste nigi.d colorꝛ cæli q̃si cælia. Orpheɔ.fa.nota ē Orphe.uxo hūisse Eu.q̃ dū ari. fugerꝛt p loca herbis floribusq; ornata latētē serpētē. calcauit:cuiɔ uenēato morsu extīcta ad ī feros dscendit.ē āt eury.hūana aīa q̃ drꝛ eury.i.latū iudiciū hahēs ppea q; rōnalis ē hæc nubit orpheo cū corpi cōiūgitꝛ & amatꝛ ab aristeo.i.ab optīo.Illa āt corpeis uoluptatibɔ irretia.id.n sūt florꝰs atq; herbæ q̃ terrꝛ sūt pulchritudo:optimū qd ē p illa fugit atq; a serpente.i.a pctō qd iter illas uoluptates latet īterimitꝛ: & ad īferos dmergitꝛ.sed cōceditꝛ orpheo ut illā sono cytharæ.i.actionū optīa cōpositiōe q̃ maxīa harmōia ē ūde uirtus exoritꝛ ab īferis ruocet.a.i.uitiis liberet:sed ea lege ne rspiciat.i. ne ī uitia rlabatꝛ:nā rlapsa hitū facit. Actias or.orithya erichthōii athēiēsiū regis filia a borea rapta ē:& ī thratiā trāslata:ex q̃ zetū & calaī alatos iuuenes sustulit. Te dul.cō.repetitio ē color rehthoricus:q multū ualet ad cōmiseratione captāda.Vnd ipe ī æneī.te nemus āgitiæ Vitrea te fuscius ūda.Te liqdi fluerꝛ lacus. Tænarias: In Laconia regione promōtoriū ē circa finem Malei mōtis ī quo quia hiatus ē & ex eo agēte spū murmura audiūt īferoꝝ dixerꝛ fauces. Cōstitit:restitit nō mota ē.

orpheus Eurydice

Orythia

Iāque pedem referens casus euaserat omnes.
Reditaq; eurydice superas ueniebat ad auras
Pone sequēs nāq; hāc dederat proserpīa legē
Cum subita incautū dementia cœpit amātē
Ignoscenda quidē:scirent si ignoscere manes
Restitit:eurydicenque suā iam luce sub ipsa
Immemor heu uictusq; animi respexit ibi oīs

SER. Incautū.a.epithetō amātis ē. Ignoscēda.q.s.si.i.m.pticipiū sie uerbi origīe.nō.n.facꝛ ignoscor : sicꝛ nec triūphor regnor. Euridicēq;.s.i.alii legūt:lā luce sub ipa. Victusq;.a.sic hoc loco dixit:ut o ꝑstās aī iuuēis. Respexit.i.cōmisit ī legē sibi datā. Terq;.f.a.a. quasi exultarēt ūbræ reditu. Euridicis.lu.di.ī orp. strepitū scū rdeūte Euri.ob hoc:qa gaudēt a luce rlictā euridicē:iteꝝ spātes orp. māes. Iteꝝ.c.r.f.r.u.Oui.bis rapitꝛ uixitq; semel. Natātia.l.ī mortē rducta. Inualidas.p.ī

umbræ tẽuitatẽ redactas. Heu.n.t.qa supra dixit:eu ridicẽq; suã. Iã.f.d.p diuersa. Preterea:postea:ut qsq̃ numẽ iunonis adorat.Preterea. Nec.p.o.a.misticu ẽ dr̃ ei bis eãdẽ ũbrã euocari nõ licere. Ex or.sine iter missiõe.deserti ẽ aspi iculti.Strymõ ãt ẽ flu.Thraciæ. circa quẽ ad extiguẽdũ amoris morabat̃ calorẽ.Hæc eu.talia q̃lia ipe cõmemorat. Philomela:p quis aue: nã speciẽ p genere posuit. Flet no.lugi nocte cõtiuo fletu. Tanaiq;.n.fluuiũ scythiæ Nũq̃.u.pru.sẽp niui bus plẽa. Spr̃tæ.c.q.m.m.nuptiali.s.cicões ãt sũt thra ces mulieres q̃ ab orpheo sp̃tæ discrepscer̃ eũ p liberi sacra simulata. Marmora.c.a.c.r.i.pulcra sãe alludit ad id qđ dicit.Oui.qa cũ caput eius đlatũ ad ripas ser pẽs morder̃ uoluisset.& ↄuersↄ i lapidẽ. Oeagriↄ.he. Oeagriↄ fluu.ẽ pr̃ Orphei đ quo herebↄ nascit̃ ũde eũ appellauit Oeagriũ. Hæc protheus: Subaudi dixit.

CHRI. Iãq;.p.maxĩa cõmiseratio q; ueluti nauis q̃ multas euaserit tẽpestates i portu pierit.& ẽ pathos ab eo qđ ẽ pter spẽ. Reddita:q̃si reddita:demẽtia nã uis amoris demẽtia ẽ. Incautũ: nihil tã ppriũ amãti unde pueris eqparãt̃.Et ppea Prop.ii.Quicũq; ille fu it puex q pixit amorẽ.Nõne putas miras hũc habuis se mãus.Is primũ uidit sine sẽsu uiuere amãtes.Et le uibus curis magna pire bõa. Ignoscẽda: nã si cogno scerẽus q̃ miseræ cupiãt amãtes uisere rem amtã:& q̃ uehemẽs sit hæc pturbatio i hac re iudicaremus illis huiusmõi erratũ cõdonãdũ. Sed mães pp illox cru dlitatẽ nullã nouerũt hũanitatẽ. Immittis:unđ nul la eẽt cõmiseratio spãda. Illa qs & me.i.m.& te p.ora tio uehemẽter pathetica:nã & iuũ uehemẽter expri mit dolorẽ.Demõstrat.n.eo đuẽisse amãtes:ut culpa illiↄ q nihil mĩus q̃ hoc uoluisset ifœlicissimo ac æter no dissidio sparent̃. Heu nõ.t.q.d.qđ utx q; miserri mũ accidit. Quid.f.dubitatõ ẽ quã græci aporesĩ di cũt.q uehementer mouet cũ dolẽtis uel irascentis sit dubitar̃.sic dido en qd agã rursus ne pcos oblita prio res ex. Septẽ il.A tpe ẽt uehemẽter citat̃ pathos sic đ Paliuro:Tris motↄ hibernas imẽsa p æquora noctes Vexit me uolentus aq̃ uix lumĩe q̃rto Aspexi italiã.& Achimẽides:Tercia iã lũæ se cornua lumĩe cõplẽt:Et septĩa post troiæ excidiũ iã uertit̃ æstas.Auget̃ ãt hic locus q; dixit tortos.i.itegros:& ex ordĩe.i.sine iterru ptiõe potuisset r̃s geri uerbi gr̃a ab idibus martiis ad nõas Augusti ut eẽnt sex mẽses:sed nõ itegri i mĩuto Marcio & Augu.& potuisset põi mẽses itermedii sĩe mœrore unđ illa egritudo hũisset aliqd iteruallũ & pausã q̃ faciliↄ ferri posset. Qualis.p.m.p.s.u.pabola ẽ ũde sæpissime mouet̃ pathos:aut in misericordia ẽ aut i idignatiõe.i misericordia ut hic. Itẽ q̃lis ↄmotis excita saxis thyas.& q̃lẽ uirgĩeo đmessũ pollice flore i idignatiõe ut illđ:Ac ueluti plẽo lupis i o.Cũ fremi. ad caulas.Et q̃lis mugitↄ fugit cũ sa.arã taurus. Durus:iexorabilis & q mr̃no affectu nõ mouet̃. Implũes cõ miseratio ab ætate & ab ibecilitate. Oeagriↄ:refert diod.sicul.Bacchũ isidias lycurgi thracẽsiũ r̃gis admõitu theropis uiri thracis uitasse:ac paulo post uictor lycurgũ r̃gno spoliasse.Illudq; beneficii memor theropi tra didisse.q moriẽs oeagx filiũ a quo & fluui.đnomiatus ẽ heredẽ reliqt.Ex oeagro ãt natus ẽ orpheↄ:Dicit oea gx fuisse pnepotẽ athlãtis ex alciađ ũa ex filiabↄ athlãtis.đ orpheo plura alio loco dixiↄ. addã hic fuisse & eius dẽ nois poetã i arcadia:& alius crotinias q cũ Pysistrato athẽiẽsiũ tyrãno uixit.sũt q ẽt sex orpheos noĩnẽt.hoc autem quem p̃cio habemus scribunt Lybiã & ægiptum pagrasse & Trimegisti Mercurii doctrinam ibibisse. Quamq̃ teste Cicero.Aristo.docet Orpheum poetam nunq̃ fuisse.& hoc orphicum carmen Pythagoræi fe runt cuiusdam fuisse cerconis. Se de.i.a. Nam ueritas cum aliqua ex parte sese ostendit refugit in profun dum idest i obscurum:& nunquã se totam ostendit.

orphe us

Effusus labor atq; immitis rupta tyranni
Fœdera:terq; fragor stagnis auditur auernis.
Illa quis & me iqt miserã & te pdidit orpheu?
Quis tantus furor? en iterum crudelia retro
Fata uocãt:conditq; natantia lumia somnus.
Iamq; uale:feror ingenti circundata nocte.
Inualidasq; tibi tendens heu non tua palmas
Dixit:& ex oculis subito ceu fumus in auras
Commixtus tenues fugit diuersa:neq; illum
Prẽsantem:nequicq̃ umbras & multa uolẽtẽ
Dicere preterea uidit.nec potitor orchi
Amplius obiectam passus transire paludem.
Quid faceret? quo se rapta bis cõiuge ferret.
Quo fletu mães? qua numĩa uoce moueret?
Illa quidem stygia nabat iam frigida cymba.
Septẽ illum totos perhibent ex ordine mẽses
Rupe sub aeria deserti ad stry monis undam
Fleuisse:& gelidis hæc euoluisse sub antris
Mulcẽtem tygres:& agentẽ carmĩe quercus:
Qualis populea mœrens philomela sub um
Amisso querit̃ fœtus:quos durus arator bra
Obseruans:nido implumes detraxit:at illa
Flet noctem:ramoq; sedẽs miserabile carmẽ
Integrat:& mœstis late loca questibus iplet.
Nulla uenus nulliq; animũ flexer̃ hymænei
Solus hyperboreas glacies:tanaimq; niualẽ
Aruaq; riphæis nunquã uiduata pruinis
Lustrabat:raptam eurydicen:atq; irita ditis
Dõa querẽs sp̃retæ ciconũ quo mũere matres
Inter sacra deum:nocturniq; orgia bacchi
Discerptum latos iuuenem sparsere p agros:
Tũ quoq; marmorea caput ceruice reuulsũ:
Gurgite cum medio portãs oeagrius hebrus
Volueret eurydicẽ uox ipsa & frigida lingua
Ah miserã eurydicẽ anima fugiẽte uocabat.
Eurydicen toto referebant flumina ripæ.
Hæc protheus:& se iactu dedit æquor i altũ.
Quaq; dedit spumãtẽ ũdã sub uertice torsis.

SER. At.n.c.đest tertia ẽ:qđ ex seq̃tibↄ dat̃ itelligit

At nõ cyrene:nãque ultro affata timentem:

Nate licet tristes animo deponere curas.
Hæc o ïs morbi cā:hīc miserabile nymphæ
Cum quibus illa choros lucis agitabat in altis
Exitium miseræ apibus:tu munera suplex
Tende petēs pacē.& faciles uenerar̄ napæas
Namq; dabunt ueniam uotis:irasq; remittēt.
Sed modus orandi quis sit prius ordine dicā.
Quattuor eximios præstanti corpor̄ tauros
Qui tibi nūc uiridis depascūt summa lycæi:
Delige:& intacta totidem ceruice iuuencas:
Quattuor his aras alta ad delubra dearum
Constitue:& sacrum iugulis demite cruorem
Corporaq; ipsa boum frondoso desere luco.
Post ubi nona suos aurora ostenderit ortus:
Inferias orphi læthea papauera mittes:
Et nigram mactabis ouem:lucumq; reuises.
Placatam eurydicen uitula uenerabere cæsas
Haud mora:cōtiuo matris præcepta facessit:
Ad delubra uenit:monstratas excitat aras.
Quattuor eximios præstanti corpore tauros
Ducit & intactas totidem ceruice iuuencas:
Post ubi nona suos aurora induxerit ortus:
Inferias orphi mittit:lucumque reuisit.
Hic uero subitum ac ductu mirabile mōstrū
Aspiciunt liquefacta boum per uiscera toto
Stridere apes utero:& ruptis efferuere costis
Immensasq; thrai nubes:iamq; arbor̄ summa
Confleuere:& lentis uuam demittere ramis.
Hæc sup aruorum cultu:pecorumq; canebā.
Et super arboribus cæsar dū magnus ad altū
Fulminat euphraten bello:uictorq; uolentis
Per populos dat iura.uiāq; affectat olympo:
Illo uirgilium me tempore dulcis alebat
Parthenope studiis florentem ignobilis oci
Carmina qui lusi pastorum:audaxq; iuuēta
Tityre te patulæ cecini sub tegmine fagi.

P.Vir.Maro.Geor.Li.IIII.ac Vltimi Finis.

Pacē.p.pacē beneficiū & bēiuolentiā. Faciles:enim exorabiles nymphas:& ad ignoscēdū ptes Sāe sciēdū easdem esse napæas q̄ & dryads sunt.Nā supra ait:At chorus æq̄lis dryadū. Intacta cer.i.idomita:& dicit ita aïaliū sacrificiū eē faciendū:ut nō tātū occidāt hostiæ sed cædāt. Orphi.datiuus græcus est. Læthea papa.i.agrestia. Placatā.e.u.u.c.Hyppalage p uenerata placabis. Præcepta fa.i.facit:& ē frequētatiuū p pricipali:aut certo iō facessit:qa plures hostias imolauit. Hic.s.a.d.m.m.r̄s.n.hæc ex i puiso uēit:ut apes ex bob erumpent.nā pcepta cyrenes tātū ad placāda numia ptiebāt.Notādū sane qa ex hoc euentu illa ars iuēta ē quā supra memorauit:& melior fcā p idustriā
Sridare.a.u.& ru.ef.c.Hæc uerba & secūdæ sūt cōiugatiōis & terciæ:nūc tātū terciæ. Lētis.u.d.r.In modū uuæ.i.botrionis defluere.qđ græci βοθρυΔον dicūt. Hæc sup.a.p aruoꝝ cultū primum libꝝ significat:p pecora āt tertiū & quartū qa & apes pecora sūt: p arbores secūdū & hoc dicit.Hæc ego.i.geor.scripsi: dū Cesar i oriente pugnaret. Fiumiat:fortiter facit.
Victorq;.u.p.p.d.i.Vnū uirtutis ē:alteꝝ iusticiæ.nā uicere uirtutis.Volentibus nō iuitus ipare iusticiæ ē.
Viāq;.af.o.Prepat sibi diuios honor̄s. Dulcis.a.p.i. neapolis:q̄ prio ex corpor̄ unio syrēis illic sepultæ parthenope ē appellata. Studiis.f.i.oci.i.artis poeticæ: quā ociū ignobile appellauit:ne qđ đ se uideret arroganter dicere. Carmia q.l.Qui etiā bucolicā scripsi. audaxq; iuuenta:Aetate iuuēili:nā ut diximus supra: xxviii.annoꝝ erat cum Bucolicā scripsit & bene breuiter a se scripturam rerum executus est titulum.
CHRI. At.n.c.Quia rō nūquā a nobis fugit. Placatā:Vel hyppalage ē:ut ait Ser.Vel ē ordo. Venerabere Eurydicē placatā āte a te cæsa uitula. Martis.p. s.Nā semp ē rōni obtēperādū si ueꝝ iuēire cupimus.
Vuā:qa cōsistūt ita iter se hærēt:ut formā pendētis racemi faciāt.Refert āt Pli.q; i totū amissas apes reparāt uētribus bubulis recētibus cū fimo obrutis. Vir. ut uides iuuenci corpore exāimato sicut equoꝝ uespas atq; cabrōes.Asinoꝝ scarabeos nasci putāt.Sūt q mortuas si itra tectū hyeme seruēt deide sole uerno terreāt ac ficulneo ciere toto die foueāt putēt reuiuiscere. Alebat:qa ide asseq̄bar doctrinā quo aï hūani ita alunt:ut corpora q̄ttuor elemētis. Aïmus.n.imortalis doctriæ ueritate q̄ immortalis ē pascit:corp ex elemētis ex qbus ē cōpositū. Oïa.ei ex iis alūt ex qb cōstāt. Ignobilis o.Ociū aliquādo cessatio ē oïum rerū:& hoc dānat.aliquādo dr̄ ociū cū aïus ab agēdo ad cōtēplādū reuocat:ita ut ocia studia significent:i illo prio ita cessam a negociis ut i pigritia cōtabescam. In altero ita a r̄liqs actiōib uocāur:ut mētē nr̄am ad eā ad quā nata est reꝝ hūanaꝝ & diuiaꝝ contēplationē adducam. Dixit āt ignobile ex maioris hoïum pr̄is opiniōe q auaritiæ aut ābitiōi dediti diuinū huiuscemōi ociū uitupent:& sua stultitia ignobile putēt cū nihil sit nobilius.Vel potius dixit ignobile.i.ualde nobile:uolens ābiguo uerbo & ueꝝ ostēdere:& stultoꝝ falsā opinionē luder̄ ut illi aliđ putarēt dici:cū ille aliđ diceret. Carmia.q.l.p.cū eēnt ea tēpestate q aliēa subripent:& p suis ppōerēt:uoluit ostēder̄ utrūq; opus Vir.fuisse:Quod ēt i initio qđ i ænei.scripsit māifestū fecit. Finis.

Ociū

CHRI. Lādini Florētini ad Petrū medicē Laurentii filiū in.P.Vir.iterpretatiōes Procemiū icipit Feliciciter

EX oïbus disciplinis Petre medices ex qbus hoïes & dū in hac infima mūdi regione pegrinant:mortalem uitā quiete ac tranqlle traducere possunt:& cū ide ad supas ac paternas sedes euolauerit:summū sempiternūq; bonum assequnt:nuullā omnino cuncta quæ i mentem uenire possunt circunspicies atq; collustras reperio:quæ.poeticæ facultati anteponenda ulla quidē ex parte uideatur.Nā cum animi nostri diuini atq; imortales diuinis imortalibusque doctrinis ueluti suauissima ambrosia alant:

PROOEMIVM

Atqꝫ illarum cognitione pro nectare fruantur:quæ nam alia est quæ non bis hoc accumulatius ꝗ poetica præ
stare possit.Nam hæc sola est:quæ omnia quæcunqꝫ hactenus humana īgenia excogitarunt ita cōplectat̃ : ut
cū illa suo artificio exornauerit:& noua quadā pulchritudīe:uel ut rectius loquar maiestate maiora angustio
raqꝫ reddiderit alia penitus reddat.Maxia omnino res est philosophia & ꝗ oīum bōaꝝ artium ꝓcreatrix iure
hr̃i possit:Sed si pleriqꝫ cui ab ea sūt loci ī se spectent̃:erūt illi qdē grauissimi ac ꝑclarissimi.Veꝝ illos ita admi
ramur:ut tamē ab hūano īgēio ꝑfectos iudicēus.quod si eosdē illos poeta illustrādos accepit:stati hūanā cōdi
tiōem excedntes ꝓxīe ad diuinitatē accessisse iudicabius.Est magna ꝑfecto uis oratoria facultas:& cui etiā cū
hac cōmūe sit ꝗcūqꝫ īditiōe cadūt ea posse illustriora ui dicēdi reddre.Nā & acute ac apte docet:Copiose āt &
ornate delectat:& ī quo pēitus tāq̄ ī suo regno īperat:auditoꝝ aīos ueluti qbusdā uerboꝝ ac sniaꝝ machinis
atqꝫ tormētis adhibitus ꝓ arbitrio suo abducit:trahit atqꝫ īpellit.Atqꝫ ita hæc oīa efficit:ut nihil tamen supra
humanitatē extolli sed oēm hoīs uī īplere uideat̃.Poeta uero eadē hæc oīa cū & ītegre suscepit & suscepta mi
ra ꝗdā & reꝝ & uerboꝝ maiestate ꝑstiterit ītra hos cancellos ītra quos qcqd uis ac facultas hūana pōt īcludit̃:
minime cōsistit:sed hūanitatis metis relictis nō olorinis ut ē apd Flaccū plumis:sed cælestibꝫ alis assūptis mū
dū uniuersū ꝑuolat.trascēdit aereos ætereosqꝫ īcolas:ac ꝑ oēs cælos sublatꝫ ad beatoꝝ usqꝫ cœtus spiritū ascē
dit.Nō.n.una aliq̄ ex his artibꝫ ē quā prisci illi ꝑꝑ excellentiā suā liberales appellarūt:neqꝫ hūana dicēda ē disci/
plīa:sed ꝗ relictis terris oīa ꝗ sūt circunuolās certis nūeris astricta uariis lūinibus illustrata ac crebris coloribꝫ
distīcta:oī dēiqꝫ ornatus gener̃ īsignita qcqd ī suū opus deducere placuit:id oē obscurioribus figuris: mirisqꝫ
figmētis exornat:atqꝫ ī alias spēs traducit.Neqꝫ.n.ut musici q quoniā auriū dūtaxat sēsū suauioribꝫ uoculis de
mulcēt:a Platōe tāq̄ uulgares leuioresqꝫ cōtēnūt̃:sed grauiori ac firmiori iudicio dinā harmōiā imitatus poe
ta:altos ītimosqꝫ mētis sēsus elegāti carīe exprimit & dīno illo furore d quo pluria maxiaqꝫ idē Plato scri.afla
tus:ac ꝑcitus:res sæpe nūero adeo admirādas ado supra hūanas uires cōstitutas grādiori quodā spū ꝓfert̃: ut
paulo post ubi furor ille iā r̃ferbuerit ac r̃sedrit:seipsū admiret̃:atqꝫ obstupescat ꝗꝑꝑ ꝑter id qd aur̃s quoqꝫ cu
iuscūqꝫ eruditioris uel magis ēt ꝗ supior̃s illi dmulcet:suauissimo ꝑterea nectar̃ ac diuīa ābrosia mētes nr̃as ꝑ
fūdit.his igr̃ solis diuītꝫ cōcessū ē:ut suis carmibꝫ īmemor herbaꝝ r̃ddat̃ iuuēca:id āt ē rudiora īgēia reꝝ ter
rēaꝝ & hūiliū obliuiscāt̃:& hæc diuīa ad ꝗ nata sūt admirēt̃.His lynces quoꝝ oculi ꝑspicacissimi sūt: ꝑꝑeaqꝫ
acrioris iudicii hoīes īdicāt oīo stupescunt.His dēiqꝫ suū reqerūt flumīa cursū.Nihil.n.īter mortales āt uehe
mēter cōmotū īcitaūqꝫ ē:qd dioꝝ poetaꝝ uersibꝫ dlinitū nō sedet̃ atqꝫ dmulceat̃.nā qd alid exprimere uolu
it ātiqtas cū amphiōis cythara excitata saxa ī thebāoꝝ mœnia structurā coisse fabulata ē:nisi durissima quoqꝫ
pectora molliri:& ī ꝗcūqꝫ uelis sniam traduci diuīo huiusmōi artificio posse.Eadē rōe auritas ꝗrcus ducit or
phœus:ānesqꝫ sistit.i.stupidos aliicit:& sūmo furor̃ cōcitos dmulcet.Huiuscemōi igit̃ ui q affectu sūt eos quo
niā & supra hoīes ascēderīt:& dos tamē attigere nō ualuerīt poetas græci appellarūt. Deus.n.ex nihilo ꝗ uult
ꝓducit:qd qdē creat̃ dicius.Hō uero cōtra nihil nisi ex sibi ꝓposita materia efficer̃ ualet.At poeta ꝗuis nō oīo
sīe materia poema texat:dlegit.n.sibi error̃s atqꝫ bella æneæ ꝗ cāeret Vir.& tamē ꝑter illd argumētū quo opꝫ
totū suo ordīe decurrit ꝓfūdissimos quosdā sēsus ex nihilo pene latēter dissimulāterqꝫ ī eo argumēto īcludit:
quo q eos attigūt:tādē ītelligāt ꝗ uia uir ad laudē natus paulatī stultitiā uariosqꝫ errores exuēs ad sūmū bonū
ualeat ꝑueīr̃.Quapp ex eo uerbo qd apd illos ē ποιειν ποιειτην græci dduxerūt ποιεο āt mō ex aliquo qcquā
facere significat.Mō ex nihilo creare ut ἐντηαρχι εποηοξ ο θεοσ τον οὐρανον και την γαιαν:nā cælū & terrā
ex nulla materia ꝓduxit dus.Vides igit̃ und poetæ nomen græci dduxerīt.Sed neqꝫ latini poetaꝝ diuinitatē
ignorasse uidēt̃ cū ab ea ꝗ ī hoībꝫ oīum maxia ē mētis ui uates appellauerīt.Hi igit̃ diuini uates sunt.Hi sacri
musaꝝ sacerdotes.hi iur̃ optio sci ab Ennio appellāt̃.oriri eī poeticū furororē a musis iāpridē docuit Plato.nā
hic ostēdit q sine musaꝝ scō furore ad fores poeticas accessit ratus fortasse hūano aliquo artificio ī poetā egre
giū se euadre pose:ipm sese decipe:ac tota uia aberātē ianē oīo cū sua poesi reddi.ueꝝ cælesti illo spiritu ꝑcitū
eos cāer̃ uersꝫ quos paulo post ab huiuscemōi furor̃ dsertꝫ uix ītelligat.Musas āt ipas nihil aliud ꝗ cælestes cā
tus ītelligūt.Quāobrē musis.i.cælestibꝫ nūinibꝫ ac cātibus diuini illi uiri cōcitati ad eoꝝ imitationē poeticos
nūeros meditāt̃:ac fingūt.Plato.n.ī li.d repu.cū cellerrimā illā spheraꝝ nobilitatē dscriber̃t:sigulas serēas sigu
lis orbibꝫ īsidre dixit motū spheraꝝ:ꝗ assiduo cātu do gloriā exibēt significas:cū συρειν do cāere sit. Idē sētiūt
theologi:qa Trimegi.fluxerūt. Nā iccirco nouē ponūt:ut cū singulæ ex singulis ꝑueniāt orbibꝫ:noua oīum si
mul cōcētū exprimat Poesis igit̃ a diuīo furore:furor a musis:musæ dēiqꝫ a Io.sūt Iouē āt mūdi aīmā ꝗ cūcta
mouent̃ eē uolūt.Hīc iur̃ Maro a Ioue pricipiū musæ dixit Iouis oīa plena.Qua rōne motus Alexāder ꝑipate
ticus Iuppiter īqt cælū ueluti cytharā tenens cælestē efficit harmōiā.Vides ergo huius facultatis pricipiū lōge
excelētius eē ꝗ illd sit:ex quo reliq̄ nr̃æ disciplīæ fluāt. Illæ.n.hūana diligētia acqrunt̃.Facultatē uero poeticā
nisi diuius furor nos rapiat:nūq̄ asseqmur.Quā qdē rē is quē totiēs noīo Plato ī eo q Ion.īscribit̃ li.ita edocet.
Vidmus.n.iqt singulas artes nō nisi post lōgū tp̄s neqꝫ sine sūma īdustria maxisqꝫ laboribus acqri.Veri. uero
poetæ ꝗlem affirmat Homeꝝ fuisse Hesiodū & Pindaꝝ ī suo carmīe multa ponunt:ꝗ īdicāt illos oēs doctri/
nas nosse.Addit ad hæc qꝫ & paulo supra diximus uates furore ꝑcitos multa cāere: ꝗ idē ipsi abeunte furore
uix ītelligāt:ueluti nō ipsi ediderīt:sed deus eoꝝ ore ꝓnunciauerit.Ostēdit ꝑterea neqꝫ prudentiores neqꝫ qa
primis ānis eruditiores q fuerīt ī maximos poetas euadere: sed eos solū quos diuinus afflauerit furor.Quod
Ioni ac Tymarcho chāclidensi ac postremo Hesiodo euenisse scri. qnetiā ostendit ꝑsæpe īeptioris īgenii uiros
ipso furore corripi q̄si id nos monere uelit diuina ꝓuidētia ꝑclaꝝ poema nō hoīum īuentum sed deoꝝ mu/
nus esse.Sed ut pluria maxiaqꝫ missa faciamus: qua nā obsecro rōe factū esse arbitramur:qd soli poetæ cōtra
alioꝝ scriptoꝝ cōsuetudinē diuinū sibi fauorē īplorent:nisi qa ītelligunt nō humana se:sed diuina temptare:

atq; eo pgere:quo nisi ducēte deo puenire nō possint.Quáobré neminé mirari oportet:si poetæ cæteris scri/
ptoribus átiqores existát:quádoqdé sūmus oíum re℞ opifex ab ípis orbis ícunabulis mysteria sua p poetas đ
scribéda mádasse uideať.Neq;.n.alius é magnus uerusq; poeta q̃ theologus qđ nō solū Arist.táti philosophi
auctoritas testioniūq; ostédit:sed ipo℞ quoq; scripta aptissime docét.Duplex.n.theologia é.Altera quá priscá
uocát:cuius diuius ille uir Merc.cognoíe trimegistus prius fōté apuit.Altera nr̄a é:quę nō mō uerior cōpro/
bať:sed ita uerissima:ut neq; addi qcq̄:neq; ímíui íde possit.In prisca igr̄ nō ne Orphe.Ita uersať : ut multa de
đo:multa de ágelis:multa de ícorpeis mētibꝰ:multa đ hūanis aís describat.Is.n.ostédit deū unū eé eūdéq; ubi
q; nullis locis aut tpibꝰ circūscriptū eé.Oía agere:oía seruar̄.In oíbus opari.ac qcqd agit p id qđ ípe é agere.Ac
seípm primū deide singula ítelligere.Intelligere itidé ífinita.Addit ad hæc deū uolūtatem hr̄e:pq; illá extra se
cūcta efficer̄ eáq; uolūtaté necessariá simul ac liberá eé: q̃ qdé ut libere oío agit:atq; ita agit:ut sūmus í eo amor
sit & sūma í rebus oíbus puidétia.Eadé pene Linū ac Musæū cecinisse ex iis q̃ de utroq; ab aliis scripta uidius
credédū iudico.Ná home℞ si eos q ab eo scripti sūt hymnos diligētius legáus.Si ét q̃ de Vlixe fabulať ita ítua
mur:ut q̃ sub figmentis latét í lucé eruáus:nōne í eadé tgeologia admirabimur:Ve℞ ut aliquádo ad Maroné
nr̄um uéiamus:qs mō acrioris ígéii sit & diuini illius poetæ dinitaté méte asseqť:nō pspicuo ítelliget illū dū
troianū excidiū nobis depígit:dū septé āno℞ Aeneæ errores miserať:dū sæuissimá illá ab Iunōe Eoloq; tépe/
staté ímissá lamétať: dū naufragii pene ducis í africá digressū & amores mortéq; Didōis deplorat: dū aduētū
tádé troiáo℞ í italiá narrat:dū adíferos descēsū describit:& bella í italia gesta decātat:qs inq̄ nō ítelligat admi
rabili ac pene diuío artificio illū nobis demōstrare sūmū hoīs bonū í diuia℞ re℞ speculatiōe cōsistere:ac diffi
cilimá q̃ illuc ferat uiá ostendere.Quæ qdé cū nos uix a paucis pauca a nullo át oía iterp̄tata uidereús: & ea ta
men q̃ iterp̄tata eēnt ita íter se dissidere ut nulla certa serie satis cōstáter cōpōi posse existiaré:dedi adnixe opá
p uiribꝰ ré uniuersá a carcer̄ ad calcé pseq.Itaq; í .iii.ac q̄rto nr̄a℞ camaldulésiū disputationū libro ré uniuer
sá ppetuo iterp̄tatiōis tcore psecuti sumus.Idq; í primis p̄stádū curauius:ut ita cūcta pcedrét ut nihil ex cōse
quétibꝰ iis q̃ prius dcá fuerát pugnar̄ uideať.Ve℞ q̄tū í iis meis lucubratiōibꝰ psecerí docto℞ uiro℞ iudicio
reliquo.Labo℞ tamé meo℞ quoniá parentis tui Laurētii uiri plurimis lr̄is ac uaria doctria excellētis:& ígéio
accerrío p̄diti:iudicio eos approbato sēsi:me nūq̄ pœnitebit:Sed hæc cū uoles:sæpe át uelle debebis: í eo qđ di
xi uolumíe facile cognosces.In nr̄a uero theologia:nō ne apđ hebræos géte ut ípi uolūt & nos facile cōcedius
oíum átiqssimá eo℞ rex dauid psalmos suos elegátissimis uersibꝰ diuío afflatu furore ita đscripsit:ut q̄cūq; đ
đo:đ ágelis:đ aía sētiūt xp̄iái í illis cōplexus sit.Extát eius filii Salomo.extát deutoronomii:extát Hysaiæ uolu
mía uersibꝰ edita.His át oíbus átiqoré Moysé qs cū eius uiri lib℞ herbraice scriptū uiderit.nō mō poetá ue℞
ét egregiū poetá negauerit.Qui & idumeneus Iob uolumé illđ qđ oés admiráť poeticis scriptū nūeris reliqt.
Hoc í loco cū plerosq; alios obmittá:florétinū Dáté nullo mō tacitus p̄terire possū:cū ipse uolumíe suo nihil
prsus ex rebꝰ oíbus silétio p̄terierit cū illo mar̄ terras cælos cōplexus sit.Descédit ad íferos e quo℞ fundo ad
aliđ hemispiū emergit.Inđ ad supos paulatí ascédés q̄cūq; í Lūæ:q̄cūq; í Mercu.q̄cū q; í Veneris sit orbibꝰ de
mōstrat.Ambitū đíde Solis ígressus illiusq; magnitudiné ac æterná ducé admirať:nō ardoré Martis:nō hūa
no generi saluté Iouis cōtéperié tacet.Frigidi post hæc Satur.& si eū multis í rebus noxiū eé mathematici do/
ceát quot q̄taq; bōa sint enūerat.Atq; í his singulis ita uersať:ut qbus íde nos igniculis ad beatá uitá accédáur
nō métibus solū nr̄is ue℞ oculis quoq; subiiciat.Penetrat tádé ad supmas cælestiū sedꝭ & ad dei thronū.Ve℞
hæc nec mea℞ uiriū nec huius loci é referr̄. Et sūt adhuc q uelamía solū poeta℞ cōspiciétes nihil át ítra illa la
ter̄ suspicátes nihil aliđ p̄ter oblectaméta q̄dá qbus ocioso℞ aures delectéť poetas afferr̄ putét:cū huiuscemōi
oía p illis q̃ sub ípo ítegumēto obstrusa abditaq; latét uix satis digna uideáť:q̃ í doctio℞ máus puéiát.Ve℞ ut
hæc í nr̄o Marōe cognoscáus quéadmodū duo sūt apđ hoíes uiuédi genera: quo℞ alte℞ í speculatōe alte℞ í
actiōe positū é:ita & í hoc poeta ut hoíem nob totū íformaret duplicé sēsū dep̄hédes.Ná si ea q̃ extrísecus ap
parét ex uerbo℞ notiōe iudicabis uitá oío ciuilé r̄ctasq; & ab iis q̃ đ uita & moribꝰ sūt uirtutibꝰ psectas actio
nes ita nō đscriptas solū ue℞ ét đpictas í uéies:ut nō solū pspicue sua illas doctria doceat:ue℞ tū mira orōnis
suauitate ad illas alliciat:tū ét cū opꝰ é dicédi uehemétia atq; ípetu pmoueat atq; ípellat.Si át í ítima eius pene
tralia ítrar̄ licebit q̃ multa ímortalis deus:q̃ magna q̃ admiráda:q̃ déiq; nobis salutaria íuéies.Ná cū hoíes ita a
sūmo đo pductos:tū ex se p sūmá sapiétiá cognosceret tū a diuío Pla.accepisset:ut nō nobis solū sed cæteris oí
bus quoad id fieri liceret usui eé studréus:id cōscribere statuit quo & qd sit ultimū illđ pp qđ reliq̄ expetūť:&
q̃ ét rōne ueluti certa & ídubita uia eo feráur nos doceret:Idq; nō uulgatiori multo℞ phō℞ ístituto: sed raro
poeticoq; mor̄ sibi tractádū pposuit:Atq; ita í utraq; re home℞ imitatus é:ut q̄lia ípe í Vlixe ac í bellis iliacis
talia hic í æneа ac í bellis italicis exp̄sserit:Atq; íterí ita histo.cōposuit:ut multa ítercidrét:qbꝰ & res rōanas &
iulio℞ domū mirificis laudibꝰ extolleret.Sed đ sēsu illo íterno qd ego iudicaré a nobis í duobꝰ ultimis libris
q sub titulo chamaldulésiū disputationū í lucé uenerūt p uiribꝰ ígéii:ut paulo sup̄ dixius:đmōstratū é.Quos
libros cū edidissé r̄garūt me amici tui ut dáthis quoq; florétini q Maro.í suo uolumíe ducé seqť easdé pseq̄rer
allegorias.Edidi quoq; í Flacci Oratii uoluía íterp̄tatiōes:sed cū eodé tpe & a me scriberéť:& scripta sed nōdū
emédata íprimēda amici curarét pauca í iis đp̄hédi q̃ emédari cupé: Sedređo ad Maro.ná quéadmodū í cha
maldulésibꝰ phi.íterp̄tis munꝰ obiuíus:sic í his cōmétariis grámatici rhetorisq; uices p̄stabius:Placuit át í ma
ioribꝰ illis rebus parété tuū disputáté íducer̄.Hec át qbus adolescétulo℞ ígéia mirifice ali possit cui potissimū
q̃ tibi optía ídole & excitatissimo ígéio adolescéti scriber̄ mali:nō tamé qa p̄cepta angeli politái uiri multa do
ctria nec míori eloquétia exculti tibi satis supq; eé ignoré.Sed dedicaui tibi hæc nr̄a q̄liacūq; sint:ut eént testi
mōiū sūmi amoris erga te mei.Tu uale:& duodecí æneidos libros quo ordíe í ꝯdicibꝰ cōscripti sūt perlegito.

SERVII Mauri Honorati grammatici i. P. Virgilii Maronis æneidem commentariorum Liber primus.

N exponēdis auctoribus hæc cōsiderāda sūt: Poetæ uita: Titulus opis: Qualitas carminis: Scribentis ītētio: Nūerus librorꝝ. Explanatio. Virgilii uita hæc ē. Ortus fuit p̄re Virgilio: Matre uero maia fuit ciuis mātuāus: q̄ ciuitas ē uenetiæ. Diuersis ī locis lr̄is operā đdit. Nā & cremōæ & Mediolāi & Neapoli studuit. Ađo āt uerecūdissimus fuit: ut ex moribus cognomē accipet. Nā dictus ē Parthēias oī uita ꝓbatus. Vno tamē morbo laborabat: Nā īpatiēs libidīs fuit. Primū a Virgi. hoc distichō factū ē ī balistā latronē. Monte sub hoc lapidū tegit̄ balista sepultus: Nocte dieqꝫ tutū carpe uiator iter. Scripsit ēt octo libros hos: Cirinā: Atenā: Culicē: Priapeiā: Catalectō: Epigrāmata: Copā: Diras. postea ortis ciuilibꝫ bellis īter Antoniū: & Augustū: Augu. uictor Cremonēsiū agros q ꝑ Antōio sēserāt: dedit militibꝫ suis. q cū nō sufficerēt: his addidit agros mātuāos sublatos nō ꝑꝑ ciuiū culpā sed ꝑꝑ uicinitatē cremonēsiū. Vn đ ipe ī bu. Mātua ue miseræ nimiū uicia cremōæ. Amissis ergo agris Romā uēit: & usus patrocinio Polliōis & mœcēatis solus agrꝝ quē amisserat meruit. Tūc ei ꝓposuit pollio: ut carmē bucoli. scriberet: Quod eū ꝯstat triēnio scripsisse: & emēdasse. Itē ꝓposuit geor. q̄ scripsit: emēdauit. vii. ānis. Postea ab Augusto ænidē ꝓpositā scripsit ānis. xi. sed nec emēdauit: nec edidit: unde eā moriēs p̄cepit īcēdi: Augu. uero ne tātū opus piret: Tuccā & Varꝝ hac lege iussit emēdare: ut supflua đmerēt nil adderēt tamē: ūde & semiplenos eius īuēimus uersiculos: ut Hic currus fuit: & aliquos detractos: ut ī pricipio. Nā ab armis nō cœpit: Sed sic. Ille ego q quōdā gracili modulatus auēa Carmē & egressus siluis uicia coegi: Vt quāuis auido parerēt arua colono Gratū opus agricolis: at nūc horrētia martis. Arma uirꝝqꝫ cāo. Et ī scđo cōstat hos uersus eē đtractos.

Aut ignibus ægra dedere
Iamqꝫ adeo super unus eram: cum limina uestæ
Seruantem: & tacitam secreta in sede latentem
Tyndarida aspicio: dant clara incendia lucem
Erranti: passimque oculos per cuncta ferenti.
Illa sibi infestos euersa pergama teucros
Et danaum pœnas: & deserti coniugis iras
Præmetuens troiæ & patriæ communis erynnis
Abdiderat sese atqꝫ aris inuisa sedebat.
Exarsere ignes animo. subit ira cadentem
Vlcisci patriam. & sceleratas sumere pœnas
Scilicet hæc spartam incolumis. patriasqꝫ mycenas
Aspiciet: partoque ibit regina triumpho.
Coniugiumqꝫ domumqꝫ patres natosqꝫ uidebit
Iliadum turba & phrygiis comittata magistris.
Occiderit ferro priamus: troia arserit igni.
Dardanium totiens: sudarit sanguine littus.
Non ita namqꝫ & si nullum memorabile nomen
Fœminea in pœna est: habet hæc uictoria laudem
Extinxisse nefas: tamen & sumpsisse merentis
Laudabor pœnas: animumqꝫ explesse iuuabit
Vltricis flammæ: & cineres satiasse meorum.
Talia iactabam & furiata mente ferebar
Cum mihi se non ante alias

Priit aūt Tarēti in apuliæ ciuitate. Nā dū Metapōtum cupit uidere: ualitudinē ex solis ardore contraxit. Sepultus ē autē Neapoli: ī cuius tumulo ab ipso cōpositū ē tale distichon: Mātua me gēuit: calabri rapuere: tenet nūc Parthenope: cecini pascua: rura duces. Titulus ē æneis deriuatū nomē ab Aenea: ut Theseo Theseis. Sic Iuuēalis. Vexatus totiēs rauci Theseidæ codri. Qualitas carminis patet: Nam est metrꝝ heroicū & actus mixtus ubi & poeta loqt̄: & alios īducit loquētes. Est āt heroicū qđ cōstat ex diuinis hūanisqꝫ ꝑsonis cōtinēs uera cū fictis: Nā æneā ad italiā uēisse māifestū ē Venerē uero locutā cū ioue missū ue Mercuriū cōstat eē cōpositū. Est āt stilus grādiloquus q cōstat alto sermōe: magnisqꝫ sentētiis. Scimus. n. tria eē genera dicēdi. hūile: mediū: grādiloquū. Intētio Virg. hæc ē homerꝝ imitari: & Augustū laudare a pētibus. Nāqꝫ ē filius Actiæ: q̄ nata ē đ Iulia sorore Cæsaris: Iuli. āt ab Iulo filio Aeneæ originē ducit: ut cōfirmat ipe Virg. dicēs: A magno de missū nomē iulo De numero librorꝝ nulla hic questio ē licet ī aliis īuēiat̄ auctoribus: Nam plautū alii dicūt scripsisse fabulas. xxi. alii. xl. alii cētum. Ordo quoqꝫ māifestus ē: licet quidā supflue dicāt secūdū primū eē: tertium secundū: & primū tertium. Ideo qa primū cōcidit: post errauit Aeneas ad Didonis regna ꝑuenit nesciētes hāc esse artē poeticā: ut a mediis incipiētes per narrationē prima reddamus: & nōunq̄ futura præoccupemus: ut per uaticinationē. Quod & Hora. sic præcipit ī arte poetica dicēs. Vt iam nūc dicat: iam nūc debētia dici: Plæraqꝫ differat: & præsens ī tēpus omittat Vnde cōstat perite fecisse Virgi. sola supest explanatio quæ ī sequēti expositione ꝓbabit̄: hæc quantū ad Aeneidē pertinet dixisse sufficiat. Nam in bucolicis & Georgicis alia ratio est: licet eadē sit obseruatio. Sciendū p̄terea est qꝫ sicut nunc dicturi thema proponimus: ita ueteres īcipiebant carmē a titulo carminis sui utpote. Arma uirumqꝫ cano. Lucāus: Bella per ema. Statius. Fraternas acie: alternasqꝫ re.

Quæ contineant duodecim æneidos libri.

Rimus habet libycam ueniant ut troes ī urbē
E docet excidium troiæ cladēmqꝫ secundus
Tertius a troia uectos canit æquore teucros.
Quartus item miseræ duo uulnera narrat elissæ.
Manibus ad tumulum quinto celebrant̄ honores
Aeneam memorat uisentem tartara sextus.
In phrygas italiam bello iam septimus armat.
Dat simul æneæ socios octauus: & arma.
Daunius expugnat nono noua mœnia troiæ.
Exponit decimus tuscorum in littore pugnas.
Vndecimo rutuli superantur morte camillæ.
Vltimus imponit bello turni nece finem.

Quæ primo æneidos libro contineantur:

Eneas primo libyes appellitur oris
Vir magnus bello nulli pietate secundus
Aeneas odiis iunonis præssus iniquæ
Italiam quærens siculis errauit in undis:
Iactatus tamen libye peruenit ad oras.
Ignarusqꝫ loci fido comitatus achate
Indicio matris deum regnum cognouit elissæ.
Quinetiam nebula septus peruenit ad urbem:
Arreptosqꝫ undis socios cum classe recepit
Hospicioqꝫ usus didonis cuncta benignæ
Excidium troiæ iussus narrare parabat.

ARma: Omnes fatent̃ aliud fuisse pricipiũ huius opis:ut in uita eius demonstratũ est.Arma.i. bellũ p Metonymian:quoniã illis in bello utimur:Vt toga ꝓ pace.Cic.Cedant arma togæ.i.cedãt bella paci. Arma uirũq;:Nõ respõdet ut ꝓpõit.Nã primo uirũ.i.errores Aeneæ Deide Arma.i.bella narrat.Hac figura etiã in ꝓsa utimur.Cic.in uerrinis:Nã sine ullo sumptu nr̃o coris tunicis frumentoq; supediato maximos exercitus nostros uestiuit:aluit:armauit Virũ nõ dicit quẽ sed circũstantiis ostendit eũ esse Aeneã. Cano:Sermo polysemus:Nã alias laudo:Alias diuino:Alias cãto:ut hic:Nã canunt̃ carmia. Troiæ: Hæc regio ĩ Asia est:& ĩ ea Iliũ ciuitas poetæ tamen plerunq; & regioné & ꝓuinciã ꝑ urbe ponunt:Iuue. Flãmis asiiã ferroq; cadentem. Primus:at qui paulo post Antenoré prius uéisse ostédit:sed cũ illi uenerũt Venetia:ubi antenor urbé cõdidit : Italiæ ꝑs nõ erat: sed galliæ:cũ Italia Rubiconé fluuiũ nundũ trãsiret. Quapp Lu . Gallica certus Limes ab Ausoniis disterminat arua colõis.Vel exclusit Antenoré:cũ addiderit lauia littora.Sed prima expositio melior. Italiã: Ars exigit:ut ciuitatũ noibus ꝑpositioné nõ põamus.Reliqs aũt ponamus.Sed plerũq; usurpãt scriptores contrariũ.Nã & Cic.Eo die Verres ad messanã uenturus erat:dixit:& hic Maro Italiã:& non ad Italiã.Italia europæ ꝑs ab Italo siciliæ rege q iuxta Tyberĩ sedes posuit:dcã est.Virg.Siculi gétesq; sicãæ.Et alibi.Et gentes uenere sicãæ. Fato:ad id qđ fugit:& ad id qđ ĩ Italiã uenit:Ne aut criminis causa pr̃iam deseruisse : aut ĩperãdi cupiditate ĩ italiã uéisse uideat̃. Profugos eos esse certũ est q procula a sedibus suis uagant̃:qũi porro fugatos.Falsum uero qđ multi dicũt: profugos ẽe qui necessitate exclusi:de suis sedibus uagant̃.Exules uero qiã sibi sedes inuenerũt.Nã & Luca.ꝓfugos appellat qui iã sibi sedes ĩuenerunt:ut Profugiq; a géte uetusta Galloꝝ celtæ miscétes nomé hiberis:& Salu.ad huc uagãtes exules nomĩat. Lauia: Tria hũit nomia hæc urbs. Prius.n.lauinũ dictũ ẽ a Lauio Latini fr̃e.Deĩde Laurétũ a lauro a Latio ĩuenta: dũ mortuo fr̃e urbẽ auget.Postréo Lauiniũ a Lauinia latini filia ergo lauia littora:& nõ lauinia. Littora: Atq lauinũ octo milibus distat a mari.sed littus terra ẽ q̃cũq; mari uicia.I pe.n.ĩ iiii.Cui littus arãdũ. Ille:uacat sed positũ ut stet uersꝰ. Nã q prius ad oĩa refert̃.Sic alibi:Nũc đxtra ĩgéinat ictus:nũc ille sinistra. Terris:ut ĩ thracia mõstruoso sãguie e tumulo polydori:ĩ creta pestilétia:apđ strophadas harpyis. Alto:mõ ꝑ mari ꝑꝑ uarias tépestates.cæteꝝ supioré & ĩferioré altitudiné signifi.nã mẽsur̃ nomé ẽ altitudo. Iactatus:iactari ĩ mari dr̃.defatigari uero ĩ terris.

SER.

Lauia

Littus

Iactari defatigari

P. Virgilii Maronis æneidos liber primus.

ILle ego qui quondam gracili modulatus auena
Carmen:& egressus syluis uicina coegi:
Vt quanuis auido parerent arua colono:
Gratum opus agricolis. at nunc horrentia matris
ARMA uirũq; cão troiæ q primus ab oris.
Italiam fato ꝓfugus lauinaq; uenit
Littora:multũ ille & terris iactatus & alto

DON. Propõit & diuidit:& sese cõmédat:q; neq; ludicra:nec turpia:sed spectata elegerit. Arma : Scutũ & reliq q̃ Aeneæ fabricauit Vulcãus. Virũ:nõ sexus sed excellétiæ. Ergo uirũ q talia arma & tã pulchra & habeȓ & gereȓ potuerit:qui Romãi ĩperii auctor eẽ meruerit:q iunõis inimicitias: & reliquoꝝ deoꝝ factiões supauerit:q tot aduersa mari ꝑpessus tollerando trãsmiserit: Nec errauit:si primo rem:deinde ꝑsonam posuit: Nã Sal.nulla metri necessitate coactus primo rem:deide Po.Ro.personã posuit Virgi.ĩ ꝓpositiõe liberam orãdi habuit licétiam:Exequendi uero alium ordĩem téuit. Cano arma & uirũ:Sed armorum descriptionem primo propositam sequéti disputatiõi reseruauit. Troiæ:altera cum prepositiõe diuiso:ut ostédat quid Aeneas fatali ratione compulsus:& qd extra fatum ꝑpessus sit.Fati.n.fuit ut relicta Troia italiam peteret. Ergo crimine desertæ patriæ absoluit̃.Nõ potuit eim defendi quæ fato ĩteritura erat:Sed neq; pẽa fuit q; sit Asia pulsus:sed gloria:Nam minori detriméto affectus maius ẽ emolumétum cõsecutus.s.ut Ro.imperiũ cõderet. Non ergo malo fatoꝝ patriam ꝑdidit:sed ne ab ea detineret̃.Aeneas:q imperio Ro.constituẽdo dignus auctor parabat̃. Lauina littora.Cũ alii ante Aeneam ĩ Italiã uenerint.Ille tamé primus uéit ad eam partem: ubi deide fuerunt littora lauina:& primus fato uéit:cum alii casu uéissent.Ergo fato ꝑdidit patriã.Fato exclusus: ꝑuenit ĩ littora lauina. Multũ ille.t.i.&.a.alia cũ ꝓpositione diuisio est.Scribit.n.q̃ mari: qua terra sit passus.

CHRI. Arma uirum:& si heroici poetæ tã græci q̃ latini proponant:inuocét & narrent:tamen græci eodé tempore proponunt & inuocant.Home.n.in iliade ait μηνιν αειδεθεα πηλιαδεω αχιληοσ ουλομενην.& ĩ odissea ανδρα μοι εννεπε μουσα πολυτροπον οσ μαλα πολλα επλαγχθη.sic Hesiodus μουσαι πιεριηθεν αοιδησι κλειουσαι.Latini uero proponunt:deinde inuocant:Hoc apud Nasonem:Lucanum:ac Statium inuenies.Proponit primo Virg.Verum in ipsa propositione in seruat ordinem.Nam cum primo arma deinde uirum:se dicturum polliceatur: primus uirum idest errores Aeneæ deinde arma idest bella prosequitur. Peruenit autem ordinem huius propositionis quæ uniuersalis est:& totum opus nõ autem operis parté diuidit Poetis quidé cõcedit̃. Nam & eruditioribus & ociosis & eadem sæpe legétibus scribũt quos peruersio ordinis neq; fallere neq; perturbare põt.Oratori uero nõ concedit̃. Orat.n.persæpe apud indoctos & occupatos:& qui rem semel audituri sint Quapropter monet Cic.ut in ea diuisione quæ tertia inter partes orationis totam causam continet quo ordine proponimus eodé narremus:in cæteris uero propositiõibus nõ totã

causam sed particulã aliquã continentibus nihil interest peruertat̃. An obseruet̃ ordo. Propositio autem & inuocatio ĩ poetis ꝓœmii officio fungunt̃ Huiuscemodi aũt exordiũ accomodatũ cãe turpi. Habet eĩm causam turpẽ nõ natura rei: sed opiniõe. Laudãdũ. n. sibi ꝓponit Aeneã: de quo erat inueterata opinio illũ pr̃iæ desertorẽ fuisse. Quapp a ualidissimo aduersarioꝝ argumẽto incipit: & qđ a pr̃ia discesserit: ĩ fatũ trãsfert. Captat aũt beniuolẽtiã a ꝑsona sua quoniã se nõ ĩ nugis: sed ĩ maximis rebus occupatũ ostẽdit. Captat a ꝑsona Iunonis cũ illã ĩ odiũ pp iniquã in uiꝝ piũ crudelitatẽ & ĩuidiã pp abusionẽ suæ potentiæ trahat. Captat p̃cipue ab Aenea: cũ ĩ tot erumnas illũ aliẽa iniuria ĩcidisse: & tamẽ ĩuicto aĩo illas ꝑtulisse ostẽdat. Attentũ aũt auditorẽ reddit: tũ qa nõ ĩ nugis sed ĩ maximis rebus se occupatũ ostẽdit: tũ qa aliter q̃ multoꝝ opinio ferat̃ se dictuꝝ polliceat̃. Ipsa p̃terea inuocatio quoniã nõ nisi ĩ maximis rebus adhibet̃ sũma sibi audientiũ attentionẽ conciliat. Reddit postremo eũ q lecturus sit docilẽ: qa & summã rei breuiter atqꝫ distĩcte ꝓponit: & dilucide explicat.

Arma Arma: sunt q putẽt arma dcã a græco uerbo αρμοζειν. i. cõuenire & quadrar̃. Inutila. n. sunt arma: nisi ita q̃drent corpori: ut neqꝫ angustiora arctiora ue: neqꝫ rursus ampliora laxiora ue sint: ut neqꝫ lædat̃: neqꝫ cõtra se in illis traducat & fluctuet: ut de Vlyxe ĩ armis Achillis scri. Iuue. Vnde cũ interogasset quendã Xenophon cur sua arma pluris q̃ cæteris uẽderet: qa inqt mea oĩbus corꝑibus melius q̃drant. Sunt qui uelint arma ab armis. i. humeris dici: qa & inferiora ĩde pendẽt & supiora iisdẽ substẽtant̃. Viꝝ. i. hoĩem plurimis maximisqꝫ uirtutibus p̃ditũ: Huiuscemõi enim hõ ꝓprie uir dr̃ ab ipsa. s. ui. i. ab excellẽtia aĩ: & a uiro dicit̃ uirtus: Vnde ĩ. iiii. dixit Multa uiri uirtus: aĩo: multusqꝫ recusat Gentis honos. Nõnunq̃ tamẽ ꝑ uiꝝ marẽ simpliciter exprimimus: Nõnunq̃ maritũ. Ter. o mi uir o mea uxor.

Cano Cano: nã canunt̃ uersus poetaꝝ: Sic Home μηνιν αειδε θεα. Vnde a canẽdo dictũ carmẽ uolũt: Sed qa Cic. teste claroꝝ uiroꝝ laudes ad tibiã canebant̃: Canere laudare significat: ut iba t æquati numero. Regemqꝫ canebãt. Quia etiam sybillæ priscæ oracula uersibus edebant: dicimus canere uaticinari: ut sola mihi tales casus cassandra canebat. Troiæ: græca noĩa nõnunq̃ ita mutãt latini ut diphthõgũ ubi sit i littera dissoluãt & i ĩ cõsonãtẽ uersum sequẽti syllabæ adiungũt ut αιασ aiax μαια maia: sic τρωιη troia. Littora: Terra quã mare tãgit: littus ẽ dictũ secundũ sceuola ꝙ ad id aqua alludat: uel ꝙ aqua alluat̃: uel ꝙ ibi aq̃ elidat̃. Sed & uicinæ mari terræ littora dicunt̃: ut hic. Ille nõ mõ non uacat: ueꝝ emphasin facit ut sit ille q̃si tantus uir & tã crudeliter uexatus.

Italia Italiã: Sũt qui dicãt a bobus denominatã: qđ græcoꝝ prisca lingua boues italiæ dicebant̃. Quod aũt bobus abundaret ex eo patet ꝙ multa q̃ supræma dicebatur instituta erat duaꝝ ouiũ: boũ uero triginta ꝓ copia boũ & ouium penuria: Ait Gellius Ser. aũt ab Italo rege siciliæ dicta putãt: qui ĩ eam regionẽ ueniens ĩ qua postea regnauit. Turnus: italiã de suo nomĩe illã appellauit. Festus ãt scripsit italiã dici ꝙ magnos italos. i. boues habeat: qa lituli ab italis sunt dicti itali. Fato: de fato quoniã plurima dicẽda sunt: ĩ aliũ locũ differemus. Lauina: Placẽt quæ dicunt̃ a Seruio. Tamẽ si Dionysium audiamus: cũ Aeneas ĩ Italiã uẽisset auspicato opidũ ĩ eo loco cõdere cœpit: ĩ quo sus pregnãs: & iã aræ ab Aenea destinata diffugiẽs reqeuerat: Veꝝ Latinus qui tũ aduersus rutilos bellũ gerebat ꝑegrinos regnũ suũ ĩtrasse & urbẽ ædificare cœpisse audiẽs: illuc cũ exercitu conuolauit ferro aduẽas expulsurus. Veꝝ cum deoꝝ monitu uterqꝫ ad amicitiã conuerteret̃: adiuuante latino: urbẽ absoluit Aeneas: nomiauitqꝫ lauiniũ: ut romani uolunt a Lauinia Latini regis filia: ut aũt quidã græci fabulose historiæ scriptores ponunt a Lauinia. Gelo-

Laui/nium ni regis deliorum filia Aeneæ roganti data a pr̃e: cũ fatidica esset & sapiens: Euẽit aũt: ut dũ lauiniũ conderet̃ igne per se ex saltu accenso lupus arida ligna ore ferens super ignẽ iecerit: Aduolansqꝫ aquila motu alaꝝ flammas excitarit: Vulpes aũt cõtra caudam e fluuio madefactam ferens ignẽ extinguere conaret̃: Sed tandem uicta discessit uulpes Quod monstrum hoc imperiũ tandem supperaturum: quãuis cum difficultate ostendit.

Vi superũ: sæuæ memorem iunonis ob irã:
Multa quoqꝫ & bello passus dũ cõderet urbẽ.
Inferretque deos latio: genus unde latinum
Albanique patres atque altæ mœnia romæ.
Musa mihi causas memora quo numine læso

SER. Vi supeꝝ. i. uiolẽtia: Nam & Home. deos in troiãos a Iunone cõcitatos scribit. Defendit ergo troianos ꝙ nõ suo merito: sed Iunonis impulsu ꝑsecuti eos sint dii. Sæuæ: putãt multi epithetũ esse tp̃alem: cũ a iuuando dicta sit: quia sæua esset ĩ troianos: Sed sæuus pro magno ponit̃. Ennius: ĩduta fuit sæua stola idest magna Et ip̃e de Aenea: quem pium semper ĩducit: Maternis sæuus ĩ armis. i. magnus. Memorẽ: Inuenies sæpe ꝓ actiuis passiua posita ut Pictis bellãtur Amazones armis: aut cõtra ut populat ingentẽ ferris aceruũ. Hæc uarietas uel potius contrarietas reperit̃ ĩ aliis partibus orõnis: ut sit nomẽ pro aduerbio: ut hoc tũc ignipotens cælo. d. ab. a. ꝓ huc Sic in participio: ut Et q̃ uectus abas. i. qua ueh ebat̃: & ĩ nomĩe ut hic memorẽ: nõ quæ memĩerit: Sed quæ ĩ memoria erat. Hæc nos imitamur: sed noua ad illoꝝ exẽpla nõ formamus. Quoqꝫ: & Duas cõiuctiões separatas naturaliter nõ cõiungimus: nisi metri necessitate: ergo una uacat: sic alibi. Dixitqꝫ & p̃lia uoce diremit. Bello: qđ cõtra Turnũ gessit. Dum cõderet urbẽ: Aut troiã ĩtelligit: quã ueniens ĩ littore cõdidit: de qua Liuius & Cato ĩ originibus meminit. Aut lauꝝ lauinũ: & tũc est: dũ. i. dõec. q. d. dõec Turnus occũberet: & tp̃s cõdendæ ciuitatis ueniret: Vel romã ĩtelligit: & ẽ dũ. i. dũmodo. Latiũ: duplex ẽ. Vnũ a Tyberi fundos usqꝫ. Alteꝝ usqꝫ ad uulturnũ fluuiũ: dictũ ꝙ ĩ eo Saturnus Iouẽ fugiẽs latuerit. Latio. i. in latiũ datiuus ẽ ꝓ accusatiuo cũ ꝓpositiõe. Sic alibi: It clamor cælo. Hoc frequẽter ipse facit. Gẽus un. la. At prius latiũ & latini fuerãt. Ergo a loco & nõ a ꝑsona erit. Vnde. i. a quo latio. Vel dicas secđm Catonẽ ĩ originibus: Venisse ante Aeneã populos ab origenes: & deĩde aduẽtu Aeneæ phryges aborigenesqꝫ uno nomĩe latinos eẽ dictos uel rectius: Victis latinis debebat nomẽ imponi eorũ qui uicerãt & appellari phryges: sed dono æneæ remansit nomẽ priscũ tam latinis q̃ phrygi-

bus.Ergo dat ęneę q̄d ĩ ipso fuit:ut p̄iret.Hic in ĩprecatiõe Iunonis dixit:nec cũ se sub leges pacis iniq̄.Nam
iniq̄ p̄pea fuit q̄d uictoribus nomẽ ẽ adẽptũ & uictis reseruatũ.Et ĩ li.xii.rogat iuno ne p̄eat nomẽ latini. Al
bani:Alba ab Ascanio cõdita siue Creusę ille fuerit:siue Lauiniæ filius.Nã de hoc ẽt Liui. dubitat.Hac a Tu
lio hostilio euersa oẽs nobiles familiæ romã migrarũt.Sẽp ãt seruat Virgi.ut primo latinoꝝ:deĩde albanoꝝ
postremo romanoꝝ meminerit.Sic ĩ.v.priscos docuit celebrare latios:Albãi docuere suos:nũc maxima por
ro accepit roma.Itẽ ĩ.vii.Mors erat hesperio ĩ latio:quẽ protinus urbes Albanæ coluere sacꝝ:Nũc maxĩa reꝝ
Roma colit. Altæ:uel propter gloriã:uel propter ædificia:uel quia in montibus ẽ collocata. Musa:propo
nunt inuocant.Ac tertio loco narrant poetæ.Lucanus tamẽ peruertit.Nã proponit deinde narrat:postremo
inuocat.Non est tamen inuocandum nisi q̄ppiã supra humanas uires requirimus.Hinc Hora.in arte poeti
ca.Nec deus ĩtersit nisi dignus uindice nodus inciderit Vt hic nã nõ poterat p̄ se iram iunonis nosse.Itẽ in.vii.
quomodo euasisset.Turnus nisi Iuno uires aĩumq̄ ministrat. Quo.n.le.i.Quo.i.ĩ qua re:uel quo numĩe.i.
qua potestate:Nã multa habet numina iuno.Est.n.curetis q̄ utitur curru & hasta.ut Hic illius arma Hic cur
rus fuit.præest parientibus: Hinc Terenti.Iuno lucina fer opẽ.Est regina deorũ : ergo dubiat quod numen
in ea læserit : Alii separant : ut non dubitet de odio iunonis : Sed q̄ aliud numen idest deum læserit.
DON Vi supeꝝ:Vis ẽ cũ fit aliq̄d cõtra leges.i cõtra fatũ.Vt ãt ostẽdat nihil tale de supis meruisse æneã ad
dit. Sæuæ.m.idest obi.Ergo nõ p̄p culpã æneæ fecerũt supi:sed ut obsequerẽt Iunoni tãq̄ oĩũ reginæ.Pur
gat igit æneas:& deformat Iuno aduersaria Sæuæ.i.crudelis q̄ prosequat ĩnocẽtẽ & q deoꝝ oĩum.atq̄ ipsi
us cultor sit.onerat etiã eã q̄ inimicitias nulla æneæ culpa susceptas diutissime tenaciterq̄ retineret : cum ne
id q̄dẽ etiã si iuste sint inimicitiæ facer p̄bis cõueniat.Hoc latius ĩ.v.Iunõis grauis ira:nec exaturabile pectus.
Quã nec lõga dies nec pietas mitigat ulla. Dũ.c.ur.Exagerat q̄ æneã bello appetisset :cum ɔderet urbẽ:& de
os ĩpio publico p̄futuros ĩferret.Quod si obtinuisset Iuno nec latinũ genus nec albãi pricipes:nec ro.ĩpiũ fu
isset futuꝝ:nec Cæsar ĩpii ro.culmẽ habiturus.Indoluit.n.cũ moliri iã tecta uid̄t iã fider terræ & bellũ p̄ furiã
excitauit p̄positionẽ ãt ista nõ solũ q̄ dcũrus sit:ostẽdit sed multiformi rõne diuisiõis utit. comẽdat carmẽ
æneã a culpa liberat.Iunonẽ multa uariaq̄ ĩuidia obruit.caput carminis ab ĩuocatiõe musæ agredit cui nisi le
ctoris ĩstruẽdi cã thema p̄misisset laboris grãm p̄didisset:cũ q̄d lecturɔ eẽt nesciret.q̄d si cũcta nõ ĩpleuit mor
ti imatur atribuẽdũ ẽ:nã Albãiq̄ p̄res atq̄ al.mœ.ro.nõ scripsit. Musa:ab ĩuocatiõe musæ q̄d erat scripturus
ĩcœpit:quã cũ đa sit nihil later oportet.ĩterrogat ergo ut cũ nulla ĩ ænea culpa ĩueĩat:ɔfirmet Iunonis sæuitiã.
CHRI. Vi.uis.ui & ui ĩ singulari hẽt.Est ãt a græco βια.n.apđ illos dr & significat robur ut fit uia ui:Item
uirtutẽ:ut Multa ui muniet albã.Itẽ uiolẽtiã:Vnde dicimus illatã uĩ uirgini.Significat copiã:Vis magna auri
homini illi fuit.Vi ergo supũ.i.nõ iustitia & æq̄tate sed uiolẽtia a qua nõ abest crudelitas.Conciliat ergo beni
uolẽtiã æneæ ab p̄sona aduersarioꝝ:q tã iniq̄ æneã ĩsectarẽt:& a p̄sona æneæ cõmiseratione excitat : q̄ non
sua culpa sed alioꝝ crudelitate ĩ tãtas tãq̄ graues erũnas ĩciderit & tamẽ oĩa animi magnitudĩe & sapiẽtia to
lerauerit & sup̄auerit.Et cũ nõ uerisimile uideret q̄ supi dii ita iniq̄ fuerit hõinẽ piũ ĩsectati ostẽdit illos stu
dia Iunonis eẽ secutos:quã Home.ẽt scribit deos ĩ troiãos cõcitasse. Sæuæ:Crudelis:q̄a iiusta ira cõtra troia
nos moueret.Ostẽdit ex hac re q̄ta fuerit troianoꝝ miseria:cũ dea q̄ a iuuãdo nomẽ sortit tã iniq̄ crudelita
tẽ exercuerit:Ergo & dea cũ munus propriũ dei sit iustitia uti:& ea dea q̄ a iuuãdo dr p̄ sũmã iniq̄tatẽ ĩuictos
crudelis fuit. Memorẽ:multa noĩa actiue passiueq̄ ponũt.Actiue dicius sis fœlix:nr̄mq̄ leues q̄cũq̄ laborẽ.i.
sis p̄pitia ac da fœlicitatẽ.Passiue ãt:Viuite fœlices.Nõ q̄ ĩferãt aliis:sed ipsi accipiãt.Sic formidolosus. & q in
fert:& cui ĩfert formido.Aliter ergo Terẽ.Nimis formidolosa es.Aliter Salu.Sẽp illis aliena uirtus formido
losa ẽ.Sic memor actiue põit:ut dũ memor ipse mei:dũ spũs hos reget artus.Passiue cũ ait Hora. Siue puer
furẽs Imp̄ssit memorẽ dẽtibus notã.i.đ q̄ illa meminerit.Sic nũc memorẽ irã.i.đ q̄ meminisset Iuno. Latio:
Pli.Latiũ antiquũ a tiberi circeos usq̄ p̄ducit deĩde ad liri usq̄ fluuiũ miturnẽsiũ p̄cesisse scribit.Idẽ sẽtit So
li.Vnde a quo ænea:Nã ipse auctor generis lati ẽ ait.n.Euse.de tẽpo.Latis q postea romani nũcupati sũt:post
terciũ ãnũ captiuitatis troiæ seu ut q̄dã uolũt:post octauũ regnauit æneas ãnis tribus.Ante æneã Iãus.Satur
nus:Picus:Faunus:Latinus:ĩ italia regnarũt circiter ãnis cẽtũ q̄nq̄ginta:Hæc Euse.Veꝝ ii populi q sub Ião Sa
turno:Pico:ac Fauno fuerũt nõ latini:sed aborigenes noĩati sũt.Ipse.n. Diony.alycarnasæus ãtiq̄tatis diligẽtis
simus scrutator latinoꝝ ante aduẽtũ Aeneæ nusq̄ meminit.Et Liui.ait Aeneas aduersus tãti belli terrorẽ ut
aĩos aboriginũ sibi cõciliaret ne sub eodẽ iure solũ sed ẽt noĩe oẽs essent latios utrãq̄ gẽtẽ appellauit.Et Stra.
idẽ pene sẽtit.Iusti.ãt ĩ li.xx.Quid latios populos q ab ænea cõditi uidet.Aeneas igit ut exẽplũ suæ clemẽtiæ
populis nuper uictis p̄beret:utq̄ ex duobus populis unũ efficeret:utrũq̄ nõ ab auctor se sed aut a latio aut a
latio đuicto latios dixit:remittẽtes multũ de iure suo cui licebat uel a patria troianos:uel a se æneadas illos de
nominare.Instituit ãt hoc ĩpiũ Aeneas anno post mũdũ cõditũ uigessimo supra q̄ttuor milia. Albani patres:
Nã Ascanius relicto lauinio suæ nouercæ albã lõgã cõdidit ĩ q̄ ipsi suiq̄ posteri sedes regiãq̄ habuerũt usq̄ ro
mulũ romæ cõd itorẽ de iure igit p̄res romanoꝝ albani dicet.Regnauerũt ãt isti reges ãnos circiter centũ ac
q̄nq̄ginta.Quo ãt tp̄e rõa cõdita sit:& q̄re Roma uocata:mira ĩter scriptores uarietas appet.Frequens tamẽ
opinio ẽ illã cõditã a Remo & Remulo ãno prĩo.vii.olympiadis.anno ãt post captũ iliũ sc̄đo atq̄ trigessimo
supra trecẽtesimũ regnãte athenis Charopo:Cephalõ ãt gergithius uetustissimus scriptor illã cõditã poit se
cũda ætate post troianũ bellũ ab iis q exilio cũ ænea seruati sunt a Romo æneæ filio.Idẽ pene Demagoras &
Agatillus ponũt.Alii asserũt æneã q ex molossis uẽit post Vlyxẽ romã cõdidisse:& eã ab una iliẽsiũ milieꝝ q̄
Rõa dicebat romã denominasse.Hæc.n.alias troianas mulieres:ut naues ĩcẽderẽt:hortata ẽ errores grauiter
ferẽs Aristote.phũs scribit achiuos quosdã a troia r̄uectos tẽpestate ĩ italiã cõpulsos eẽ:& q̄uis exacta hyeme

Vix

Latiũ

roma

inde enauigare decreuissent. Tamen cõbustis nauibus ab iis quas captiuas adduxerãt mulieribus consilium necessitate ĩpellente ĩmutasse:& romã condidisse:callias refert romã troianã mulierẽ:quæ cũ aliis troianis ue nerat:nupsisse latino aborigenũ regi:eiusq; deinde filios urbẽ cõdidisse: & a matre denominasse. Xenagoras historicus refert Vlyxi ex Cyrce tres filios fuisse Romũ:antiũ:& ardeã q tres urbes cõdidere:& cõditas a se de noiauer̃. Diony. calcidẽsis Romũ qdẽ cõditorẽ ait fuisse:siue ascanii:siue emathiõis filius fuerit. Alii uolũt ro mã cõditã fuisse:a Romo Itali filio. Hæc igit̃ græci scribũt Ex romanis ãt nullus scriptor uetustus est:Sed ex uetustis sermonibus seruatis ĩ sacris tabulis nõnulli sumũt æneæ filios fuisse Romũ & Remulũ Romæ con ditores: Alii ex Aeneæ filia illos natos dicunt:& Latio obsides datos:atq; ab eo sine filiis dcedente hæredes re gni relictos. Alii dicunt Ascaniũ successisse:& cũ fratribus regnũ diuidisse:Ipsumq; Albã & alia opida. Romũ uero capuã a proauo capy. Anchisen ab anchise & æneã q postea ianiculum est uocata a p̃re a se uero romã de nominasse. Hæc quodã tpe fuit deserta:Sed seq̃ntibus deĩde tpibus aduentantibus colonis:quos albani sub Romo & Remulo duce miserunt antiq cõstitutionem r̃sumpsit. Vt duplex fuerit cõstitutio. Alia paulo post res troianas alia qndecĩ ætatibus ĩferior antiochus syracusanus tertiã ponit multo antiquiorẽ regnãte in ita lia Morgete. Soli. ãt refert Euãdr̃ cũ ĩ italiã uenisset oppidũ ibi ĩ mõte euenisse. quã Vallẽtiã latini appellaue rãt. Ergo ipse hãc ne nomẽ ĩmutaret romã græco uocabulo dixit: Verius tamẽ putãt a Romulo cõditã romã eãq; q̃drata dcã ẽ:eo qđ eq libra foret posita. Incipit a silua q̃ ẽ ĩ ara Apollinis:& ad supciliũ scalar̃ Caci finit̃: ubi tuguriũ fuit Fastuli ĩ quo mãsit Romu. Ro. auspicato fũdamẽta iecit duũ de uigĩti natus ãnos. xi. kal. ma ias hora post scđam ante tertiã:ut ait. L. Taruncius matematicus nobilissimus Ioue ĩ piscibus:Saturno: Vene re:marte & mercurio ĩ scorpiõe:sole ĩ tauro:Luna ĩ libra cõstitutis. Dies illa pilia hẽt obseruatũq; ẽ dĩceps ne

musæ

q̃ hostia cederet̃ pilibus:ut dies ille a sãguine purus:eẽt. Musa. ab eo q; ẽ μυειν. i. docere dr̃ Vel παρατομαι. i. ĩnqro:nã oĩum bonar̃ artiũ illas ĩuẽtrices eẽ uolũt. Hesio. ĩ sua thegonia musas a ioue esse cretas ait ex Mne mosine. i. memoria. Nouẽ. n. noctes cũ illa ĩ pierio mõte cõcubuisse fert̃: Hic nouẽ genite sunt musæ q̃ a mon te ipso pierides appellant̃: Vnde idẽ Hesio. μουσαι πιεριηθεν. dixit noĩa ãt his uersibus r̃fert κλειω τευτερπητε θαλεατε μελπομενη τετερψιχορη τερατω τεπολυμνια τουρανιηντε καλλιοπη θηδεπροφερεστατηεστιν απασεων Anaximãder lãpascenus & xenophães heracleopolites dicũt poetas eẽ ĩ tutella Apollinis q lyra ca nit:& nouẽ musar̃ ĩ quar̃ medio ipse residet Et p apollinẽ humanã uocẽ ĩtelligũt q̃ nouẽ instrumẽtis pficit̃ Hæc ãt fulgẽtio teste:ĩtelligũt q̃ttuor anteriores dẽtes quor̃ si qs desit sibilus & nõ uox ex ore puenit:Item duo labia septima ẽ lingua octauũ palatũ quod græci uranion dicũt quoniã sit ad formã cæli q uranos appel lat̃:q̃ ex re octaua musa dr̃ urania. Nona ẽ gutturis pfũditas:p quã spiritus egredit̃. Ego ãt platoni libẽter ad hæreo:Ponit. n. tantus phũs diuini furoris genera q̃ttuor de qbus alio fortasse ĩ loco dicemus. Inter eos põit poeticũ eũq; a musis prouenire demõstrat. musas ãt appellat cælestiũ sphærar̃ cãtus nã ĩ li. de repu. singulis sphæris singulas sirenas appositas dicit motũ ipm sphærar̃:ac sonũ q inde fit significãs. Qua pp octo sphæ ras octo musas:ac p illar̃ cõcẽtũ nonam ponit quã:quoniã armonia una ẽ ex oĩbus suauissime cõposita excel lẽtissimã reliq̃r̃ dixit Hesiodus Ergo poesis a diuino furore:furor a musis:musæ a ioue eodẽ Pla. teste pue niũt:sed de his alio ĩ loco latius Alcmeon ac nõnulli alii eas cæli & terræ filias dicũt:Sed & de numero nõ oẽs idẽ sẽtiũt:cũ sint qui tres tãtũ ponãt musas sed nobiliores nouẽ dicũt. Ait. n. Home. μοισαι δεννεα πασαι οιβομεναι οπηκαλη Addit ẽt Diodo. q; clio dr̃ quia κλεοσ gloria ẽ & poetæ ex laudibus quas aliis tribuũt & sibi & illis maximã gloriã uẽdicant. Euterpe quoniã ex bonis q̃ ex illa doctrina pueniũt nõ mediocrẽ uo luptatẽ capiãt. Talia qđ ad multũ tps floreant poetæ θαλλειν. n. florere & germinare ẽ. Melpomene a cantus suauitate p quã auditores delectãt μελπω. n. cãto ẽ Terpsicore q; auditores uoluptate capiãt ex iis bonis q̃ ex ea doctrina proueniãt τερπομαι. n. lector significat. Erato ab amore nomẽ accepit qa amabiles suo carmine reddant̃ poetæ. Polymnia quia ĩ diuturna memoria sint. Vrania:qa fama ac aĩ magnitudine cælũ ascendunt ουρανοσ. n. cælũ est. Calliope q; pulchrã reddat uocẽ q̃ cæteris cantibus antecellat. Quo numine læso:quid ue dolẽs:quasi stupeat:cũ ignoret:aut quo numĩe læsa sit:aut pp quã rẽ doleat & cur dea cũ sit substinuerit tot calamitates iniicere uir̃ nõ mõ piũ sed pietate pstãtem:cũ nulla uirtus acceptior diis ĩmortalibus eẽ debe at ẽ. n. pietas q̃ quo oportet amore in patriã in parẽtes:ac ĩ reliquos sanguine coniũctos affecti sumus. Læso: Lædere & Offendere differũt. Lædit. n. q dãnum detrimẽtũ dolorẽ ue affert. Offẽdit uero q ex dicto facto ue

Causæ

stomachũ ĩdignationẽq; cõmouet:& si dãnũ nullũ inferat. Cãs. s. efficiẽtes tã grauẽ irã:tãq̃ sæuũ odiũ. Cæter̃ cãs Aristo. quattuor ponit efficiẽtem materialẽ:formalẽ:ac finalem. Quod ut expssius ĩtelligat̃:ponamus Io uis olympici simulachr̃ & in eo reqremus cãs:ĩueniemusq; efficientẽ cãm Phidiã eẽ atheniensem qui illud in sculpsit:materialẽ uero ebur ex quo factum est formalem ãt imaginẽ iouis q̃ in ebore sit expressa ac postre mo finalẽ:quia nihil sit quod finis alicuius gratia nõ fiat. ergo huius simulachri erit:ut appareat q; ioui sint cõsecrati ludi olympiaci. Plato uero pter has quattuor exẽplarẽ põit & ĩstrumẽtalẽ. Dicit ãt cã id qđ ex eo qđ sit seq̃t̃ ut aliud fiat. Ver̃ cã finalis dr̃ cã causar̃:nã pp finẽ reliquæ tres sũt. Neq; ẽ nũc qđ prosequar̃ quod in ter se cã elementum:& pricipiũ aut conueniãt:aut differant non enim adhuc locum attinet talis inquisitio.

SER. Tot uoluere casus:hypallage est. i. pmutaõ idest uolui a tot casibus. intelligunt̃. n. uerba per con trarium ut alibi:dare classibus austros. i. dar̃ austros classibus. Insignẽ. p. na patrẽ patriosq; deos ab ĩcen dio liberauit. Ostẽdit igit̃ merito ĩuocasse musã:Nã si pius cur odio deor̃ laborat. Tãtæ:nõ de qualita

Quid ue dolẽs regina deum tot uoluer̃ casus
Insignem pietate uirum:tot adire labores
Impulerit:tantæ ne animis cælestibus iræ?
Vrbs antiqua fuit:tyrii tenuere coloni:

Carthago:italiam contra:tyberinaque longe
Hostia:diues opum studiisq; asperrima belli:
Quá iuno fertur terris magis omnibus uná
Posthabita coluisse samo:hic illius arma:
Hic currus fuit:hoc regnum dea gétibus esse
Siqua fuita sinant:iam tum téditq; fouetque
Progeniem sed enim troiano a sanguine duci
Audierat:tyrias olim quæ uerteret arces:
Hinc populum late regem:belloq; superbũ
Venturum excidio libyæ:sic uoluere parcas

te sed de quãtitate q̃rimur Nimia.n.ira é:quæ nõ habet pietatis rationé Stoice ãt loqt̃ : ná epicurei dicũt deos humana nõ curare.Est exclamatio admirãtis.
Aís cæle.Qui oĩbus perturbationibus carere cõsueuerunt.Ná apud inferos é ira cum assint furiæ. Vrbs:ab orbe:qa antiquitus in orbé fiebant urbes : uel ab urbo parte aratri.Ná sulco aratri designabantur.
Antiqua.f.Ná ante septuaginta annos urbis romæ cõdita erat:quá Scipio deleuit:ná quæ núc a romáis condita fuit.Ergo antiqua cõparatiõe eius q̃ núc est & rõa antiquior. Tyrii te.deest quá sic alibi:Est locus Italiá grai cognomine dicũt.i.quá dicũt. Colõi: cultores aduenæ sunt. Italiá cõtra:Quoniá tria hét latera.s.maris supi:inferi:& alpiũ:ut discerneret addit tyberia littora Lõge:ualde.Salu.Longe alia mihi més é. Diues op. Absolute antiqui dicebát diuites núc iungũt cuius rei ut diues equũ diues pictai uestis & auri. Studiis belli:Quod miraculũ é cũ ociosa sit sp opuléntia. Studiis:& nõ studio.Ter.n.rebellauit cõtra romanos.Vult iuno istis regna sortiri. Fertur:dicit̃ & artificiosei rebus fabulosis denegat suá fidé poeta. Posthita:nõ neglecta sed hita ĩ secũdis ptibus amoris.amabat eni samũ genitale solũ.Sed magis carthaginé. Hic:pro illic & é figura crebro ĩ usu. Arma:ná armatá alibi inducit ut ferro accicta uacca. Currus:aut uere currus quo ipsa ĩ cælo utit̃:uel thésa q̃ dicit̃ a θειοσ.i.a re diuina.& é qua deoꝝ simulachra portãtur. Fuit:quotiés sunt diuersoꝝ numeroꝝ noía uerbũ respõdet uicinio ri.Ergo si esset hic illius currus.hic arma dixisset fuerũt & nõ fuit:Si sint noía diuersoꝝ geneꝝ adiectiuũ respondet uicino ut uir mulierq; magna & nõ magnus:nisi tráseat ad pluralé:ná tunc erit masculinũ:ut uir mulierq; magni. Qua:uacat metri cá ut gétiũ locoꝝ.& tádé. Iá tũ.i.ab ipso ædificatiõis prĩcipio. Tenditq; fouetq;.i.tẽdit & fouet ut regnũ eẽ possit. Duci.i.ductũ iri:ut sit p̃sens tps ꝓ futuro. Audierat:a ioue uel a fatis.Ná nõ oés dii futura sciũt.Qua pp & apollo q̃q̃ uates é a ioue accipit.ut Quæ phœbo pr̃ omnipotens mihi phœbus apollo p̃dixit & perite audierat.Ná apud Ennium Iuppiter romanis promittit excidium carthaginis. Tyrias:Carthaginenses a tyriis conditas. Olim:in futurum:sed & p̃sens & præteritum significat. Superbum:nobilé. Excidio:ad excidinm nota figura. Lybiæ:regioné pro urbe.Dicta ãt é libia quia íde flat libs uentus:ut ait Varro quasi λειπρα.i.egens pluuiis.Hinc Salustius. Cælo terra penuria aquarum. Voluere: a filo dixit.Vna enim loquitur:Altera scribit Tertia fila deducit.Dicuntur parcæ per antiphrasin idest contrarium sermonem : quia nemini parcant. Sic lucus cum non luceat : bellum ꝙ nulla res bella in eo sit.

DON. Insigné.p.idest deoꝝ cultoré & spectatæ uitæ.Quid ergo delinquéti fecisset cũ ita ĩsectet̃ innoxiũ. Ergo colige.ná cũ irasci cá nõ sit:& nõ satiari ĩnumeris torḿetis & grauissimis casibus probat illá eẽ sæuam his dictis ĩstruit homines ad bonũ uiuédũ rõem bonũ.n.uiꝝ iustus dolor mouerat & tamé nõ sit ĩ ultione ĩmoderatus:nec iustas iras diutius retineat:Vnde Salu.& iiuria accepta ignoscere q̃ ꝑseq malebát. Tantæne a.admirat̃ hoc poeta cũ dii lenes eẽ soleant & misericordes ꝙ rep̃hédat̃ in eis qđ ĩ hominibus displicet.Post ĩuocationé ãt in adiumétũ carmis sed ĩ fauoré suscepti sui opis positá cás enumerat:quibus lector ĩ initio aduertat & iunoné sæuá:& deos malo studio Iunonis motos:& æneá nõ sua culpa hæc eẽ passum. Vrbs an.primá iunõis odioꝝ cám dicit q̃ æneá ĩsectat̃.quoniá ab eo gés oritura erat:q̃ ĩpiũ qđ ĩpa carthagini seruari cupiebat p̃ruptura eẽt.Volebat ergo si possit illũ extigui.Igit̃ hæc sola cá satis erat ad odia excitáda.Veꝝ aliæ quoꝗ enumerãt̃:ut cũ sint procul a culpa æneæ & ipse purget̃ & iunonis factio iniq̃ssima cognoscat̃.Laudatur multipliciter carthago:ut ostédat̃ illa ro.ĩpiũ opp̃mere potuisse maxĩe annitété Iunone. Antiq̃:nõ magna ut multi dicũt.sed ꝓlapsi tp̃is ut ánositate corroborata ĩpiũ ro.nascens longe uis uiribus p̃meret. Coloni.ut p̃ter icolas ét aucta sit colonis. Italiá con.laus est a situ. Diues:a fortuna. Studiisq;:a natura & a moribus: ergo oĩs erat occasio iunonis fauor.locoꝝ proximitas substátia rei familiaris:bellatoꝝ numerus fiducia naturalis:& innatũ studiũ dimicádi. Posthĩta.c.s.Táta obstinatione cõtra ro.ĩpiũ nitebat̃ pro carthaginis opibus:ut oĩbus terris & ipsi solo genitali illá p̃posuerit:& insignia sui numinis:& q̃cq̃d potuit ĩ ea collocauerit.
Verteret:eá hét significationé:ut nihil post excidiũ sup̃sit.Vnde alibi.Quæ te genitor sententia uertit idest penitus ita ĩmutauerit : ut nihil in illo pietatis relictum sit.Item:& omnis imo uerti neptunnia Troia.

CHRI. Tot uo.c.fortasse nõ é hypallage:ná q̃uis a Iunone ĩpulsus sit ad multos casus:ille tamé sua sapientia & aĩ magnitudine potius uoluit casus q̃ ab illis uolueret̃.Præstãtissimi.n.uiri potius fortunam regũt q̃ ab alia regant̃. Vrbs an.Laudat carthaginé:ut ostédat̃ nõ oĩo stultá rei p̃ficiédæ spé fuisse Iunonis:& sumũt loci de ꝓbabili qđ ponit̃ ĩ cõstitutiõe cõiecturali.In hac é signũ:& signi ptes sunt locus:tps:spatiũ:occasio:spes: p̃ficiédi & spes celandi.locus ergo idoneus dabit spé:ꝙ esset propinq̃ italiæ:& opposita romæ.Erat spes perficiédi quoniá & antiq̃ & diues & populosa:& bellicosa:Ergo q̃uis ét accésa eẽt odio.Nõ tamé p̃ceps cõsiliũ cœpisset:nisi fuisset spes p̃ficiédi antiq̃ ergo corroborata uiribus opponebat̃ nascéti.Sic ĩferius dolet ꝙ urbs antiqua ruat multos domiata p annos.Vrbs hác designabat sulco q eo ducebat̃ q̃ mœnia futura eẽnt:& cũ illuc p̃ueniebat̃.ubi eẽt futura porta:id spaciũ nõ signabat̃ sulco:sed portabat̃ aratꝝ ne terrá tágeret:Vnde a portádo portá dici uolũt. Ipse alibi ĩterea æneas urbé designat aratro.Ná Cato ait cõditores ui biũ tauꝝ ĩ dextram uaccá ĩterius iũgebát ipsi incincti ritu sabino.i.togæ pte caput uelati tenebát stiuá ĩcuruá ut glæbæ oés intro

Vrbs

ruerēt. Vnde territoriū q̄si terribouiū dictum est a tritu boū & aratri. Erāt boues alibi: ut illo cādore ostende
ret ciues sine labe eā oportere. Glebæ īternæ reiiciebāt: quoniā oīs fertilitas ī urbē īportāda sit. Erāt ita boues
iūcti ut uacca īterior taurus exterior esset qa mulieris ē q̄ ītra domū sūt curare: Viri uero quæ extra de hac re
Oui. i lib. fastoꝝ īde p̄mēs stiuā designat mœnia sulco Alba iugū niueo cū boue uacca tulit. Sulcus āt ille qui
sic tūc īprimebat teste Pōpeio festo Primigenius dicebat. Vomis āt æneus adhibebat ut refert Macro. Co-
loni: noui & aliūde ꝓfecti hītatores urbiū: Sed & agꝝ alienū q ea cōditiōe erāt ut p̄tē fructuū capiāt colonos
appellāt q de rustica scribūt. Carthago cōdita ē: ut qdā uolūt: a Carchedōe tyrio: ut uero alii a didōe eius fi-
lia annis. cxliii. post troianū bellū. Alii uero dicunt cōditā a Didone anno mūdi. lxxxx. ac centesimo supra q̄t-
tuor milia Postremo uero sunt qui uellit regnāte Auētio ī latio post quattuor milia & trecētos & q̄nq̄ginta
mundi annos eā cōdita: sed poeta suo iure hac fingit ait Euse. Samo: quā insulā uehemēter amabat: quoniā
ī ea adoleuit: & ioui nupsit: & ut scribit Varro p̄thenia prius ē appellata. Itaq̄ antiq̄ssimū hēt ibi tēplum & si
mulachꝝ habitu nubentis figuratū: & sacra eius anniuersaria nuptiaꝝ ritu celebrāt. ait Hero. tēpla samū hr̄e
pulcherrima oīum q̄ ī græcia sunt. Hic il. a. h. c. f. Repetitio est color rhetoricus. Dea tēdit. q. d. iccirco audet
niti contra fata qa dea ē. Libyæ: p̄s tertia terraꝝ ē quā latini africā noīant græci dicūt lybiā denominatā a ly
bya ephasi filia q̄ Busiridis mater fuit. Parcas: quoniā uita humana initiū hēt progressū & finē: hæc tria per
tres p̄cas antiq nominauerūt. Noīa q̄ sunt apud græcos Cloto: Lachesis: & Atropos. Cloto q̄ initiū uitæ ty
pū hēt colū cū pēso gestat: ut sit ortus nr̄ q materiā uiuēdi p̄bet: Lachesis uero filiū expēso deducit. Id enī ē tē
pus uiuēdi qđ sortiti sumus. Vnde & ipsa λαγχανω qđ ē sortior dr̄. Tertia uero filiū a Lachesi iā deductum
abrūpit & denotat mortē unde dr̄ Atropos q̄si ανεύτροπυ. i. sine cōuersiōe: qa īplacabilis ē mors & nulli par
cit. Gelius āt refert tribus fatis tria noīa eē latina. Et primā dici parcā a pariēdo: scđam: nonā: tertiādecimā: qa
nono & decimo mēse p̄tus maturi sint. Cesellius uero uindex parcaꝝ ponit tria noīa latina: nonā: decimā: &
Mortā: producitq̄ Liuii uersū. Quādo dies adueniet. quā p̄fata ē morta. Has alii Demogorgonis ex Chao fi-
lia dicunt. Alii noctis. Alii quibus assentit Marcus Tullius in libro de natura deorum herebi & noctis. Has
ait Hesiodus bona & mala hominibus sortiri.

[Margin: Coloni — Carthago — samos — Parcæ]

Id metuens: ueterisque memor saturnia belli
Prima quod ad troiā pro caris gesserat argis:
Nec dum etiam causæ irarū: sæuique dolores
Exciderant animo: manet alta mente repostū
Iudicium paridis: spretæque iniuria formæ:
Et genus inuisum: & rapti ganymedis honor̄s.
His accensa super: iactatos æquore toto
Troas relliquias danaum: atq̄ immitis achilli
Arcebat longe latio: multosque per annos
Errabant acti fatis maria omnia circum.
Tantæ molis erat romanam condere gētem.
Vix e conspectu siculæ telluris in altum
Vela dabant læti: & spumas salis ære ruebāt

SER. Id metuēs: de futuro timor ē. Odiū de p̄sen
ti. Metuebat ergo Carthagini. Odiū āt hēbat pp cās
sequētes & ē de utroq̄ exēplū cōueniūt q̄bus aut odi
um crudele tyrāni: aut metus acer erat. Veteris bel.
Quātū ad Virgiliū p̄tinet ātiq. Si ad iunonē referas
diu gesti. Tūc āt ad p̄sonā referēdū ē: cū ipsa loq̄t: qđ
si nulla p̄sona sit: ad poetā refert. Nūc ergo ueteris ex
p̄sona poetæ ītelligēdū ē: sicut ipse alibi mirāt dona
æneæ: mirāt iulū flagrātisq̄ dei uultū. Partē ad se re
tulit: p̄tē ad tyrios: q deū eē nesciebāt. Saturnia: An
tonomasia ē: nō epithetō: q̄ sit quotiēs pro ꝓprio no
mine pōit: qđ pōt eē cū ꝓprio noīe & epithetō dici.
Prima: At q Hercules prior cōtra troianos pugna-
uit: unde mō p̄ria p̄riceps accipiēdū ē. Nā plærunq̄
poeta significationē noīum dat p̄ticipiis. Vel e cōrra
ut uoluētibus ānis: significat. n. uolubilibus. Hac licē
tia & ī noīe usus ē: ut p̄ria ꝓ p̄ricipe pōeret ad Troiā
& ad & apud acusatiue sunt p̄positiones: sed apud sp
ī loco significat: ad & ī loco & ad locū: ut Ad quē tū iuno supplex his uocibus usa ē. Cice. ī uerinis: Decē fiscos
ad senatorē quēdā relictos: Itē ad Marcū Leccā te hītare uelle dixisti. Caris argis: illic. n. eā coli oībus notū est
Argos āt in numero singulari neutri generis ē. ut Hora. Aptū dicet eq̄s argos in plurali uero masculini ut hi
argi. Cæteꝝ deriuatio nominis argiuos facit nō argos. Causæ iraꝝ: nūc de p̄teritis loq̄t. Manet alta mēte re
postū Iudiciū paridis: in quo ꝓ uenere Alexāder cōtra iunonē: Mineruāq̄ iudicauit. Alta mēte: secreta recō
dita. Repostū: āt syncopa ē. Vna. n. e medio litterā uel syllabā tulit: Sed cū oēs sermones aut īntegri sint aut pa
thos habeāt hi q pathos habēt: ita ut lecti sūt debēt poni: quod ēt maro facit. Nā repostus & porgitæ de En-
nio trāstulit. ītegris āt & ipsis utimur & eoꝝ exēplo aliis. Spretæq̄ īiuria formæ: epexegesis ē. hoc. n. fuit iudi
ciū Paridis utq̄ p̄ticula uacet: sicut alio loco: Dixitq̄ & p̄lia uoce diremit. Licet nōnulli separēt dicētes aliud
eē. Nusq̄. n. cōiunctio ponit nisi īter duas res. & sp̄tæ formæ referūt ad Antigonē Laumedōtis filiā: quā a iu-
none pp formæ arrogātiā ī ciconiā cōstat esse conuersā. Et genus īuisū: pp dardanū Electræ pellicis filium
Electra pellex fuit iouis: ex qua Dardanus natus ē. a quo Troiani ducūt originē. Rapti: stuprati: ut ē Rapta
garamāti de nympha. Itē & raptas sine more sabinas. Ganimedis honores: Trois regis troianoꝝ filii. Hono
res āt dixit uel pp ministeriū poculoꝝ ad qđ receptus ē remota Hebe iunonis filia: q̄ ioui bibere ministrabat
uel ob hoc q̄ īter sydera collocatus aquarii nomē accepit. His accēsa sup iac. æ. t. super his aut de his: aut sup
metū carthaginis his quoq̄ accēsa. Reliqas: ut stet uersus geminauit. I: Nā ī prosa reliquias dicimus. Atq̄
īmitis achil. Bene secūdū Home. segregauit ducē a populo. Sic æneas ī secūdo post oīum casū Priami sepauit
īteritū: ut Forsitā & priami fuerit q̄ fata reqras. Immitē āt dixit etiā circa extinctū Hectorē crudelē. Achilli:
propter αποιοτελευτον detraxit s. litterā: q̄ plerūq̄ pro sibilo habet nō solū necessitatis sed ēt euphoniæ cā.

ut Salu. A pricipio urbis ad bellū Persi macedonicū. Detrahit̄ āt s tertiæ declinatiōis genitiuo. Acti fatis si odio iunonis quomodo acti fatis? sed hoc ipsū iunonis odiū fatale ē. Laborat. n. Virgi. nil troianoꝝ meritis: sed oia fatis ascribere. Est & alter sensus: Nā fatum uolūtatē legimus: ut Fatis iunonis iniquæ: ut hic ītelliga/ mus agebāt fatis iunonis. i. uolūtate. Maria omnia circum: In fine accentum ponimus contra morem latinū sed corruptio hoc facit. Nāq; præpositio postposita corrupta ē sine dubio. Tātæ molis erat: difficultatis. Ro manā cōdere gentem: latenter ostendit hinc odiū Iunonis æneā ꝑtulisse ꝙ romāæ gētis auctor extabat. Vix: hoc loco mox significat. E cūspectu: ut aduc de sicilia possent uideri. Læti: uel alacres & ueloces: ut ē Lætus eois eurus equis. Itē & uirgea lætus pabula festinus: Et cum omni intentione. Vel re uera læti: q̄q̄ īcongruū sit post Anchisæ mortē Sed & īteritus senum minus dolet: & magis lætos ītelligēdū est: ut sit iunoni causa maioris iracūdiæ. Sic. n. & in septimo irascit̄ ubi lætum æneam siculo prospexit abusq; Pachynno. Salis: ma ris secundū Home. Sale autem quo utimur singulari numero tātū dicimus: cū iocos significamus plurale tantū ponimus numerum secundum Lucanum. qui ait: Nō soliti lusere sales. Aliquādo autē & urbanitatē per singularem numeꝝ significamus: ut Terrentius Qui habet sal qđ in te est. i. q̄ res ī te est. Masculini enim generis est non neutri: & neutra triptota sunt: nec ab hoc accusatiuo nominatiuus esse potest hoc sale.

DONA. Id metuēs: ut firmet primā fuisse principalē cām īcipit dicere alias. Timet ergo ne troiani ab exci dio liberati uel uires aduersus græcos reparēt: uel ī italia cousistentes carthagini officiāt. Artificiose deīde aliā causam addit iudiciū paridis: & unā iniuriā facit duplicē. s. qđ offēsa sit ī eo iudicio ꝙ minori sit postposita: & ꝙ sit spreta forma sua: qa ī pomo scriptū erat: Pulchriori detur. Hoc maxime uexat mulieres. Hāc igit̄ ꝑtē fa ciat: Virgiliū: cū dicit manet alta mēte repostū Iudiciū paridis: spretæq; īiuria formæ: Vt nō tantū irascat̄ qđ uicta ē: q̄tū qđ forma sua sit spreta. Manet: ergo ad oia ꝑtinet. Repostū: āt ad iudiciū paridis. Iudiciū. s. cor ruptū libidinis ꝑmio. Paridis: ut cōuitiū sit nō hōis nomē. s. quasi abiecti: uenalis: uulgaris: & īhonesti. Fal/ lūtur āt q referūt īiuria formæ ad Antigonē: Vnde addit Et gēus īuisū: ut ad prīcipalē cām gentis æstus redu ceret. Ganimedis: Qui turpiter amatus ē a ioue. Est autem fœdū hoc loco aliq̄d ītelligere de zodiaco: in quo Ganymedes dicit̄ collocatus: ne īfames īter sācta sydera sint collocati: & sētiamus id qđ poeta nō dixit. Osten dit oēs has cās eē alienas ab ænea. Atq; ut posterius dicta ostēderet īcidētes ait. His ac sup. i. sup illā q̄ fuit ob excidiū carthaginis. Vix e cōspectu: A septimo anno īcipit narrationē: ut priora reseruet ad cōuiuiū didōis.

Iactatos æquore: hæc oia ad exprimendā Iunonis iniquitatē ꝑtinent ut ostendat excidiū carthaginis solam causam fuisse: ne ipsa misereret̄: nec desereret intentionē suā quæ cognoscēs non posse expugnare fata: cupie/ bat saltē illos arcere quos ad plenū superare nō poterat. Nō miserabat̄ igit̄ ut iactatos toto æquore: & eos qui ex īfinito numero ad paucos redacti essēt: quos e manibus sæuissimoꝝ hostium fortuna seruauerat: insidiis assiduis obterreret. Reliquias danaum: Magna cudelitas quæ nullis cladibus satiari poterat. Laus autem Ae neæ magna quod de solis reliquiis troianornm īperium Romanum cōdere potuerit. Ergo ni fata obstassēt patriam integris opibus defendissēt: cum in aliena terra imperiū cōdiderit. Acti fatis: idest ipsi qui fatis age bantur in italia errabant Iunonis inimicitiis. Tantæ molis: Non fiunt sine magno labore magna. Laudatur autem æneas: qui nullo labore nulla diuturnitate erroris desistebat ab incepto. Vix læti: Vtrunq; temperat. Nam læti erant quod essent propinqui italiæ: Sed morte Anchisæ contristari uix erant læti.

CHRI. Id metuēs: Nā hæc ē prima cā: reliquæ sunt accessoriæ. Veteris: ac si diceret īꝑfecti operis. Hoc ali/ bi ipsa dolēs ait: Nō capti potuere capi. Et paulopost: Me ne īceptis desistere uictā. uel memor belli. i. īiuriaꝝ: ob quas bellū susceperat. Saturnia. q. d. crudelis: ut a Saturno esse se ostēdat. Dicit̄ aūt Iuno a iuuādo: sed quo niā in hoc loco troianos nō iuuare sed ledere cogat̄: optimus uates illam a Saturno stella noxia denominare maluit. Cæteꝝ poetæ cū eā physica q̄dā ratiōe describunt: terrā ītelligūt. Hæc pulchre ostendit Dionysius ac Euse. & Var. Quapp hac ratione ipsā deā regnoꝝ nominauit: quia hæc terrena sunt atq; oīs cōtētio īter mor tales de terraꝝ possessione ē. Capit̄ āt a Marrone allegorice ꝓ ambitione q̄ ē cupiditas regnādi & īperādi. Hu ius deæ simulachrū ligneū apud samios ubi apprime collebat̄: fuisse refer Calimachus. Iunonē prisci nolue/ rūt esse nuptialē uiri ac fœminæ coniunctionē. Qua propter illi sacrificātes bilē ab hostia se mouebant: ac iu/ xta arā īfodiebāt ut ostēderent sine ira & odio & amaritudīe matrimoniū eē oportere. Iunonis āt & latōæ po testatē sic iungūt ꝙ iuno terra sit: Latona nox. nā obliuio ex nocte per somnū fit. Nox autē ē terræ umbra ma trimonii uero finis ꝑcatio ē. i. a tenebris ad solis lumina progressio. Dicūt āt ioui Iunōe irata & ab eo dissidēte mœstū iouē ab Alabeomene īdigna doctū ut alterā ducere simularet: Quapp ille ex quercu muliebre simula chrū cōposuit nuptiasq; ꝑparauit: ad quas tritonides nymphæ & uniuersa boetia cōfluebat. Qua re cōmota Iuno a citherōe descēdit & plātesiū atheniensium mulieꝝ turba sequēte ad iouē ꝑuenit: simulatiōeq; patefcā illi sūma cū læ titia recōciliata ē. Simulachro āt qđ dedalē appellarunt: Iunonis gratia festa dedala instituta sunt. Iononi ꝑte/ rea oium mense calēdæ dicatæ sūt. Vnde illi duodeci aras īstituūt. Causæ iraꝝ: iniuriæ. Iniuria. n. irā gignit. q̄ ē accēsio sāguinis ad ulciscēdū. Dolores: Qui & ipsi ab īiuriis nascūt̄: Ait Dio. mulieres diopolitanas siue the banas q̄ ī ægypto sūt: Nā Diopolis thebe ē pharmachū aduersus irā & mœrorē īuenisse. Aio: Mēte. i. memo ria: ut manet alta mēte repostū īudiciū paridis. Iactaos æquore: arcebat. Oībus ex locis Iunonē īuidia one/ rat pathosq; cōmouet In hoc āt loco citat a mō: ut ipse alibi altaria ad ipsa tremētē. Traxit & ī multo lapsan tē sanguine nati. Sic demosthenes se pulsatū cothurno q̄rit̄: in quo erat cōtumelia Nā nō solū īiuria ex se spe ctat̄ sed etiā modus īferendæ īiuriæ. Iniuria ē ꝙ arceret italia. Modus āt qđ arceret crudelissime illos per oia maria iactando: & ut magis illius odiū īsatiabile ostendat: dixit troianos nō ītegros & florētes ī patria ī quos posset citari aliqua īuidia sed miseros atq; īfœlices: & qui ex græcoꝝ ꝑsertim Achillis crudelitate superfuerāt

qui non solũ uenia sed etiã cõmiseratione digni essent eoq; magis qđ iã tã diu in eos sæuierat:ut iã oĩs ira sa/tiata eẽ potuisset. Læti:capiebãt lætitiã pp propinquitatem italiæ quæ res magis Iunonẽ incendebat. Nã ex inimicoꝝ lætitia dolẽt inimici. Caris:Sic & apud Home.loqtur Ητοιεμοι τρεισ μεντπολυ φιλτατοι εισι/πολιεσ αργοστε σπαρτητεκαι ευρυαγυα μυκηρη. Iuditiũ paridis:De paride: Ganymede atq; aliis troia/nis dicemus suo loco. Hic ad ea q̃ dicit Dona. addã ingeniosissime poetã nostrum cũ causas q̃ iunonẽ excita/bãt poneret ita narrare uoluisse:ut ipsa si adesset narraret. Nã ut ait Cice. a natura & usu nõ est recedẽdũ. Nõ ergo rationẽ habuit tẽporum sed si irata iuno loq̃ret:semper ea prima proferret quibus magis premeretur. Et quia nihil grauius accidit reginæ q̃ postponi minoribus:nihilq; molestius fœminæ q̃ ĩ iudicio formæ suc/cũbere:iudiciũ in quo utrũq; incõmodum est prius dixit, deinde molestius in secũdo loco erat: Electrã uiro suo potitã:qua Ganymedẽ filiæ ĩ munere succedere. Forma a græco ẽ p trãspositionẽ litteraꝝ. Illi.n. μορφην nos formã dicimus. Est ãt forma pp quã aliq qđ nõ erat:esse ĩcipit. Nã ebur Phidiæ iouis simulachꝝ.nõ erat sed postq̃ addita ẽ ad materiã forma cœpit esse simulachrũ. Ergo qa dat essentiã & pulchritudinẽ:forma pro ipsa pulchritudine capit̃. His accensa sup: Aduerbiũ ẽ ĩ hoc loco super secũdũ Priscia. Danaũ:græcoꝝ a da/nao antiq̃ssimo rege fratre ægypti q relicti ægypto regno fratre ĩ grçciã nauigauit:argosq; uenit & nomẽ gẽ/ti dedit. Ait ãt Pli. hunc primũ naui nauigasse cũ antea hoies ratibus ab Erithra ĩ mari rubro ĩstitutis uterent̃. Eusebius ita scribit ægyptus q̃ prius æria dicebat̃:ab ægypti ibi regnãte nomẽ accepit cui datũ ẽ regnũ eiecto Danao q ĩ græcia argos occupauit ac aquis abundare fecit. Achilles dictus est quasi ανευχιλου.i. sine cocto: quoniã illũ Chyrõ ita educasset herbis baccisq; siluestribus:ut nullũ cibũ coctũ gustaret: Vnde Euphoriõ po/eta Εισ υθιην Χιλουκατηιε παμπανα γεσοσ τουνεκα μυρμιδονεσ μιναχιλλεα φηττιεαντο. Errabãt: Are/cto cursu uagabant̃. aliquãdo peccare. Itẽ pasci ut Mille meæ siculæ errãt ĩ mõtibus agnæ. Tãtæ molis: Tanti ponderis.i. difficultati. Lege alegorias nostras:& inuenies quid proprie uellit. Tãtæ molis. Epiphonema est q̃ ẽ rei enarratæ uel ꝓbatæ summa acclamatio. Sic Cice. Facere eni Probus adolescẽs piculose q̃ ppeti turpiter maluit. Vix e cõspectu siculæ telluris ĩ altũ. Vella dabãt læti:erat adeo intẽta his rebus iuno ut uix nauigare ĩ/ceperint:cum animaduertit. Et spumas salis ære ruebant:idest aquam ruendo spumosam reddebant.

SER. Cum iuno æternũ seruans sub pectore uul.

Cũ iuno æternũ seruans sub pectore uulnus
Hæc secum. me ne incepto desistere uictam
Nec posse italia teucrorum auertere regem
Quippe uetor fatis:pallas ne exurere classẽ
Argiuum:atq; ipsos potuit submergere põto
Vnius obnoxam:& furias aiacis oili.
Ipsa iouis rapidum iaculata e nubibus ignẽ.
Disiecitque rates:euertitque æquora uentis.
Illum expirantem transfixo pectore flãmas
Turbine corripuit:scopuloque infixit acuto
Ast ego quæ diuum incedo regina:iouisque
Et soror & coniunx una cum gente tot annos
Bella gero:& quisq̃ numen iunonis adorat
Preterea:aut supplex aris imponit honrem?
Talia flammato secum dea corda uolutans

De p̃terito dolorẽ dixit:de futuro metũ ad utrunq; uulnus retulit. Hæc secũ:subaudi locuta deest.n. Et hoc fictũ est:ut superius diximus: Vnde.n. hoc sciret poeta bene ãt ĩpacientiã doloris ostendit detrahẽdo ei solatia:ut in quarto solã inducit Didonẽ. en quid ago? rursus ne procos. irrisa priores. Me ne:nõ ua/cat significat.n. ergo:& ẽ coniunctio rationalis. In/cepto desistere:rationabilius est eni nõ ĩchoare q̃ ice/pta deserere. Nec posse italia teucroꝝ auertere regẽ: Sic & in.vii. Vincor ab ænea. Et detraxit more suo ꝓ uinciæ p̃positionẽ:nõ enim dixit de italia: sed italia.
Quippe uetor fa. Re uera ĩquit fata me prohibent ergo iuno ignorat uim fatoꝝ: Sed hoc nõ possumus dicere:qa supius lectũ ẽ. Si qua fata sinãt: Et progeni/em troiano a sanguine duci Audierat: hoc ergo est Omnes res hominũ aut ex nostra uoluntate descen/dunt. utputa sedere:surgere:aut ex fati necessitate ut puta nasci mori aut ex deoꝝ uoluntate:ut puta naui/gare:uel honoribus frui. Nũc de nauigatione agitur & bene inuidiose:quasi etiam huius rei potestatem ei possint fata detrahere. Est & alter latens sensus:ut speret reginã cõtra exulẽ fata posse aliquid:si minerua numẽ inferius ualuit cõtra fata uictoꝝ. Pallas ne:mi/nerua αποτου παλλειντο δουρι idest ab hastæ concussione:uel q; pallãtẽ gigantẽ occiderit. Classem:ad in/uidiam posuit:ut pro una naui classem dicat: Sic Venus nauibus infandũ amissis:cum Orontis sola periisset. Aut re uera unã nauẽ significat:ut Hora. Me uel extremos numidaꝝ in agros classe releget. Classis.n. dicta est αποτων δωλων:idest a lignis:unde & calones dicunt̃ q militibus ligna portãt:& καλοποδια. Ponit ad illđ refertur:qđ supra dixit: Nec posse. Vnius obnoxã: In istis sermonibus unius illius ipsius naturaliter media producit̃ syllaba sed cũ opus ẽ corripit̃ hac excusatiõe:qđ quotiẽs uocalẽ longã uocalis sequit̃:ei uires detra/hit:ut ẽ insulæ ionio in magno: Et sub ilio alto:& ob hoc mutat accentũ. in latino.n. sermone cũ penultima corripit̃:antepenultia habet accẽtũ:ut hoc loco. Vnius obnoxã:& contra Nauibus infandũ amissis unius ob iram prodimur. Noxã:pro noxiã: Et hoc interest ĩter noxã & noxiã q; noxia culpa ẽ.s. peccatũ. No xa autem pœna. Et furias aiacis oilei amorẽ:ut in buco. Seu quicunq; furor. Oilei:nõ uacat. nã & duo aiaces fuerunt & ambo fuerũt sed ira Telamonis:hic amore:& ẽ græca figura si dicamus æneas Anchisæ: & subaudiamus filius. Hac ãt figura utimur circa patres & circa maritos tantũ ut Virgi. Deiphæbe glauci.i. filia. Itẽ Hectoris andromache.i. uxor. Ipsa:bene dulcis:est.n. propria manu q̃sita uindicta. Vnde plus dolet iuno alienis uiri/bus se uti:ut Aeoli:ut inferioꝝ:sicut ipsa Flectere si nequeo superos acherõta mouebo. Rapidũ:ueloce ut ẽ

forma
Danaus
Aegyptias
Achilles

Cum rapidus ſol mundum hyemem contigit equis:Iam p̃terit æſtas.Item rapidi ue potẽtia ſolis. Iaculata: in libris etruſcorum lectum eſt:iactus fulminum manubias dici: & certa eſſe numina poſſidentia fulminũ iactus:ut Ioue͂ Vulcanum & Mineruam:Vnde cauendum eſt:ne aliis hæc numinibus demus. E nubibus: ſecundum phyſicos qui dicunt colliſione nubiũ fulmen creari. Rates:Abuſiue naues.Nã proprie rates ſũt connexe inuicem trabes. Illũ: auctorem.ſ.criminis. Expirante flãmas:Non animã dicit flammas: ſed cum anima fulminis flammã euomentem:ut ſuperius Plẽo nomini adiecit opũ ideſt diues opũ.Sic hic uerbo cũ plenũ ſit expirat:addit flãmas:ut alio loco Confixi expirãt animas. Turbine:uolubilitate͂ uentoꝝ. Scopu/lo ſaxo emine͂ti.ſcopulus aũt aut a ſpeculando dictus eſt:aut a tegmento nauiũ αποτουσ κεπαζειν. Cõtinge/runt autem iſta circa caphareum monte͂ euboeæ. Aſt ego:nunc cõparat ſingula:& ne leue eſſet quod dixe/rat ego addidit deoꝝ regina. Sic Salu.Nos aute͂:hoc eſt populus roma. Incedo:incedere proprie eſt nobiliũ pſonaꝝ. Iouiſq; & ſoror & coniunx:Phiſici Ioue͂ ætherem.i.ignem uolũt intelligi:Iunone͂ uero aere͂.Et quo/niam tenuitate hæc elementa paria ſunt:dixerunt eſſe germana. Sed quoniam iuno hoc eſt aer ſubiectus eſt igni ideſt ioui iure ſuperpoſito elemento mariti traditum nomen eſt.Iouem autem a iuuando dixerũt.Nul/la enim res ſic fouet oı̃a que͂admodum calor. Tot annos: Licenter in iſtis locutionibus & actio utimur & ablatiuo.Dicimus enim & tota nocte legi.& totam noctem legi Honeſtior autem locutio eſt per accuſatiuũ Et quiſq̃ nõ troianoꝝ:ſed oı̃um generaliter. Præterea:poſtea:ut præterea uidit nec portitor orci Amplius obiectam paſſus tranſire paludem. Talia flammato:Quod ſuperius intermiſerat:nunc reddit. Nam dixe/rat ſuperius hæc ſæcum:& modo ait Voluntas:ideſt cogitans. N mborum:Nimbi nunc uentos ſignificant plærunq; nubes & pluuias:Ergo prout locus fuerit intelligendum :eſt proprie tamen dicuntur nimbi re/pentinæ & præcipites pluuiæ. Nam pluuias uocamus lentas & iuges.

DONA.Cum iuno æternũ ſeruans ſub.p.u.Aduertens Iuno troiãos de proximitate italiæ laborare:recru/deſcebat uulnus:Et excluſa ab inuentione nocendi:& a loco & tp̃e ſic ſuos dolores intimis ſenſibus enume/rat.Me ne cõponit ſumma arte quales habere debuerit cogitationes care͂s ĩuentione ad nocendum: & indu/cto qualitatis ſtatu per exempla aliena inue͂ta conſilia enumerat.Et cõparat perſonam ſuam cũ pſona Miner/uæ & troianoꝝ & græcoꝝ & inimicitiaꝝ cauſas. Me ne:Emphaſim h̃et pronomen & magnum dicendi põ/dus:quod infra aperuit:cum dicit.Aſt ego quæ diuum incedo regina:iouiſq; Et ſoror & coniunx. Inceptis deſiſtere uictã:Incepta ſunt animoꝝ deſtinationes.Salu.Nã talia incepta nõ cõſultorem uertiſſent reꝝ peſte͂ factura.Dolet igitur intentionem ſuam ſine effectu defeciſſe:nec ſupereſſe nocendi conſilium uel tempus.& quia bonorum e͂ incepta deſerere ſi aut p̃ce flectantur:aut ſponte ignoſcãt:oſtendit utrãq; occaſione͂ perdidiſ/ſe:& incidiſſe in ludibriũ:ut.ſ.ſuperata diſcederet. Regem:ideſt ſi perdere non potui:debui ſuperare teucro/rum regem. Italiã.i.ab italia.Sic alibi Bellum ingens gerat italia:ergo ſi non poterat perdere ſalte͂ diſiungere ab italia:& ſi oe͂s nõ perirent:ſaltem id obtineret iuxta unũ æneã:cuius ſtirpi deberi ſciebat ĩperiũ Romanũ.

Quippe uetor fatis:Ergo magis debuit uetari Minerua fatis græcoꝝ. Pallas ne:Quæ nõ eſſet tanti meriti aut poteſtatis. Exurere claſſem:Comparatio pœnaꝝ minerua potuit naues græcorum & ipſos exuere.ego unum ab italia arcere non potui. Exurere:urere e͂ aliq̃d lædere ince͂dio.Exurere e͂ penitus abolere incendio Confirmat autem poeta ſoli æneæ deberi ĩperiũ:cũ de ipſo ſolo laboret iuno. Illum expirantem:illa pp unũ plurimos perdidit.ego a plurimis offenſa unum ab italia arcere non poſſunt.Et quod auget dolorem oſte͂dit Mineruam minorem deam iouis fulmine uti potuiſſe:Et in pena delicti defendit auctorem. Si ergo ille in/iuſte grauiſſimum pertulit ſupplicium:multo magis eius ſocii.Defendit ãt culpam in amorem reiiciens: & utitur ueniali ſtatu:Factum enim quod manifeſtum eſt non purgatur niſi dicatur non erat ſuæ mentis nec ſui conſilii Aiax:ſed furore amoris trahebatur.Nam quicquid fit per pathos:non aſcribitur homini. Diſie/citq; rates:Ne ſi alicui contigiſſet euadere.haberet nauigandi ſubſidium. Euertitq; æquora uentis: Alieno eſt uſa imperio.Nam iouis fulmen arripuit:& neptunni imperium.Habuit enim poteſtatem ĩ uentos aut ali/eno ſubiecti ſunt imperio. Illum:Emphaſim pronomen habet:quaſi temerarium.Inconſideratum ſacrile/gium:prophanum:qui in templo deæ uirginis ante aras ĩ conſpectu numinis regiam ſacerdotem intactam uiolauit. Pectore:quo uulnus omnino lœtale eſſet. Turbine corripuit:Nam aliter infigi nõ poterat & oſte͂/dit uim iræ ĩ tanto impulſu.Voluit infigi ſcopulo:ne ad litus deueniens ſaltem ſepulturam acquireret. Aſt ego quæ diuum incedo regina iouiſq;.Et ſoror & coniunx : Declarat quid illud ſit: Aſt ego ſcilicet quæ om/ni genere rerum Mineruam ſupero.Sum enim regina.Sum ſoror & coniux Iouis.Vnde deberem ab eo qui frater eſt & maritus omnia ĩpetrare. Vna cũ ge͂.t.a.Cũ Minerua uno ictu potuerit. Præterea:ĩ medio poſu/it:& bis eſt repete͂da. Flammato:ſupius dicit accenſa:ſed plus e͂ flãmato.p.Vt oſtendat q̃tũ accreuerit ira ex cõparatiõe Mineuæ.Nocendi ãt cõſiliũ de Mineruæ exemplo cœpit p̃ſertim cũ troianos uideret nauigantes.

CHRI. Cum iuno æternum:De hac dea deq; Ioue alio loco dicetur.Quare autem troianis inimica impla/cabilis fingatur:nos in noſtris diſputationibus chamaldulenſibus in quibus ſex primos libros ſecundum al/legoriam interpretati ſumus:diligenter expreſſimus.Nam cum iuno dea regnorum ſit iureq; poſſit pro cu/piditate imperandi & pro omni ambitione capi.Quid eſt quod ægregium uirum ab italia ideſt a contem/platione diuinarum rerum in qua eſt ſummum bonum magis amouere p̃oſſit: ſed hæc & reliqua omnia in eo loco intelliges. Me ne:Hoc iratorium eſt:ut principia orationis habeant abrupta & p̃cipitata : clauſulas breues & uerba ſubtrahant : & ab interrogatione incipiant:cui uix aliter q̃ quod uolunt reſponderi poſſit. Hæc omnia in illa terrentiana deprehenduntur.Ego ne illam:quæ illum:quæ me quæ non.Præterea nõ poſ/ſunt explicare a principio id quod poſtquam iram euomerunt facilis exprimunt.Itaque a principio dixit me:

Inter/rogatio

nec potuit explicare quid oneris habeat me: Explicauit autem poſtquam in oratione debaccata euomerat
Pallas
iram:& ſe non nihil collegerat: Aſt ego quæ diuum incedo regina iouiſq; Et ſoror & coniunx. Pallas exure
re claſſem: Hæc latine minerua dicitur quam non ſolum laniſicii ac multarum muliebrium artiũ deam eſſe
uolunt:ſed ipſius quoq; ſapientiæ. Aiuntq; nõ ex muliere conceptam eſſe:ſed ex capite Iouis ortã. Eſt ergo ſa
Miner ua
bula Iouem cũ Iunonem ſterilẽ uideret ut liberos haberet ſæpius cõcuſſo capite Mineruã edidiſſe: Per quod
oſtẽdunt nulla admixtiõe rex humanax aut corporearum ab ipſo deo nobis ſaptentiã prouenire. Et re ue
ra hebeti omnino ĩgenio ille erit q ſapientiam:quæ intelligentiã ſciẽtiãq; amplectitur: ex corporum cõmixti
one nobis prouenire opinet. Ipſa.n.ex intellectu ſiue potius intelligentia:quæ plura ſimplex incorporeaque
eſt prouenit: Cice.ĩ li.de natura deorum quinq; Mineruas ponit. Primam quæ Apollinis mater fuerit: Secũ
dam ortã nillo:quam ægyptii colunt. Tertiam quæ ſit ex iouis capite. Quartam iouis & Coryphes Occeãi ſi
liæ filã: quam arcades Coriam uocant:& qu... igarum inuentricem fuerunt. Quintam ex palante natam:
quæ patrem ſuum Pallantem dicitur interemiſſe:quia uirginitatem ſuam ſibi uiolare uellet. Huic penarum
talaria aſſignant græci Mineruam athenam dicunt:a qua dictæ ſint athenæ urbs de qua re in geor.dictum ẽ
Minerua laniſicium & texturam reperit:& numeros atq; illox figuras Hanc Vulcanus adamauit uxoremq;
petiit. Verum cum illa concubitum refugeret:ſemen in terram fluxit natuſque inde eſt Ericythonius.ſic di
ctus a terra in qua natus eſt:quæ χθων græce dicit & a contẽtione quæ ĩter Vulcanum & ipſam fuit quæ græ
ce εριϲ dicitur. Pallas præterea appellatur:uel a pallante eius parente interfecto:uel a concuſione haſtæ. Nam
Tritõ
παλλειν concutere eſt. Appellatur eriam Tritonia a Tritone africæ palude. Apud quam ut ſcribit Auguſti
Trito nia
nus regnante Ogygio apparuit. Fuit autem Cecrops.quo regnante ab Athena.i.Minerua athenæ denomina
tæ ſunt Anno mundi quinquageſſimo ſupra tria milia ac ſexcentos:quo tempore Moyſes ex ægypto popu
lum eduxit. Herodotus ãt ait in africa maclyes eẽ populos iuxta quos Triton ſit flu.ex quo ſit Tritonis palus
ex qua dicũt Nepnũnum Mineruã ſuſcepiſſe:ſed cum pater illi quãdoq; ſucceñſuiſſet:ſe ioui adoptãdã dedit
Huic uirgines ſingulis annis ſacra faciẽtes ĩ duas acies diuidũtur:ac lapidibus fuſtibuſq; inter ſe decertant:&
ſi qua in pugna occubuerit ea pſeudoparthenos.i.nõ uera uirgo appellat: Ante aũt q̃ pugnã ineant pulcher
rimã omnium ex iis Corinthia galea & tota armatura græca ornatã curru imponũt.illamq; paludem luſtrã
tem ſequuntur. Cretenſes tamen in creta Tritonem fluuium eſſe dicunt:& apud illius fontem ex ioue natã
affirmat.ibiq; illius templum oſtendunt Addit Diodo.ſiculus Minernuã in tritone flumine natam ab am
mone coniuge Rheæ aduerſus illam cuſtodem poſitam filio quem ex amalthea ſuſceperat:ipſamq; perpetu
Alcida
am uirginitatẽ ſeruaſſe:& propter animi ſolertiam multas artes ĩueniſſe:& ĩ bello plurimum ualuiſſe: Atq; al
cidam bælluam quæ ignem uomens omnia ĩflãmaret ingenio ac uiribus interemiſſe. Dicunt hanc bælluam
primum in phrygia apparuiſſe quæ ex hoc combuſta uocatur. Deinde in taurum mõtem conuerſam cũcta
nemora perpetuo tenore ad indos uſq; incendio conſumpſiſſe: Deinde per phœniciã conuerſam ac libani ſil
uis exuſtis per ægyptum in libyam tranſiſſe uſq; ad heſperum:ibiq; ĩ ceraunis ſiluis omnia cremantem om
nes mortales aut perdidiſſe aut in fugam uertiſſe:donec pallas eã perdiderit. Aegypti uero Mineruam æthe
rem eſſe interprætantur:& iouis filiam uolunt ac uirginem:quia æther naturam ſemper incorruptam habe
at. Sed ut ad rem redeam: Ex comparatione maxime creſcit ĩdignatio ac dolor.eſt autem duplex compara
tio & ad perſonam & ad rem. Dolet enim primum quod Pallas minor dea non prohibita ſit quin ſe d̃ hoſte
ulciſceretur. Ipſa uero maior dea prohibeatur. Ad rem autem pertinet quod multo mĩus flagitium fuit qđ
cõmiſſit Aiax in Palladem q̃ quod troiani ĩ ſe. Vnius obnoxam.neſcio an Seruii ſentẽtia uera ſit. Illud ſcio mi
Noxa
nime obſeruari. Nã noxa frequenter pro pena ponitur: Sed in iure ciuili de uerbox ſignificatione ſcriptum ẽ
noxe appellatione omne delictum contineri. Oui. Inuidiam noxæ continet ille meæ. Et alibi Nocte nocẽt po
Noxia
tæ ſine noxa luce bibuntur. Noxia adiectiuum potius eſt: Nam noxios & innoxios dicimus. Furias: Inua
lidat cauſam:quæ non fuerit per ratiocinationem:ſed per impulſionem.ſ.per uim amoris. Verum de furiis
amoris latius ĩ quarto diſputabitur. Aiacis oili: Pro oilei per ſyneresim: Et poſuit datiuum græcum pro ge
nitiuo latino. Alibi in datiuo dixit:ut Orphi calliopea lino formoſus Apollo:ubi ẽ orphi ꝓ orpheo. Oilus:
rex locrox fuit. Ignẽ iouis: Potuit ut ſe ulciſceret alienis uti armis. Cæterum fulmẽ ſecundũ phiſicos eſt ua
por ignitus compactus & ſolidus impetuoſe cadens. Gignitur ex uapore groſſo & ex cõtrariis & diuerſis cõ
poſito uehemẽti calore inflammato.& uentox nubiumq; concuſſione impulſo:& quaſi lapis ingneus ſit de
cõcauitate nubis deorſum per uiolentiã pulſo. Raro cadit ĩ frigidiſſima hyeme:quia propter frigus uapor ĩ
aere nõ gignit. Raro ẽt in uehementi æſtate:quia propter ſiccitatem & ſubtilitatem aeris uapores ĩ nubibus
non aggregant:ſed calore cõſumuntur. Eadem ratione ĩ partibus orbis aut calidiſſimis aut frigidiſſimis ra
riora cadunt: Et in ea parte italiæ quæ a ſeptentrione ad meridiem diſcedit:crebriora apparent. Ergo in uere
Fulmẽ
& autũno uapores multi eleuantur:& condenſant:& igneſcunt. Priſci fulmẽ quibuſdam ſacris eliciebant nõ
ſine periculo: Nam Hoſtilius rex cum eliceret eum omni regia crematus eſt. Etruſcorum litteræ teſte Plinio
nouem deos fulmina emittere:dicunt eaq; eſſe undecim generum:ſed iouem tria emittere. Romani duo tã
tum ſtatuerunt diurna quæ ioui & nocturna q̃ Sumano tribuunt. De ſumano meminit Plautus. Refert Ari
ſtoteles tria eſſe genera fulminum. Vnum quod adurit. Alterum quod quia humidum eſt: non urit:ſed
quæ tangit: nigra reddit. Tertium eſt clarum. Et miræ naturæ. Nam uinum effundit in tactis uaſis.
Aliquando fracto uaſe ita obſtupeſcit uinum: ut per tres dies non fluat. Aurum in ſaccis & uaſa argentea in
capſulis ita liquefacit:ut ſacci capſulæq; integre maneant:cõburunt corpora ĩtactis ueſtibus Martia romana
mulier grauida icta fulmĩe ꝑtu exaĩato illæſa ꝑmãſit:ꝑꝑ hanc triplicẽ naturã triſulcũ fingit a poetis fulmen.

Refert Acron cæterorum deorum manubias albas nigrasque esse: Iouis uero rubras. Huius rei haud ignarus Horatius de Ioue dixit. Et rubenti dextra sacras iaculatus arces Disiecitque rates euertitque æquora uentis. Exaggerat rem quod illa propter unius scelus multos ulta est. Exonerat autem locum colore rhetorico: q est similiter desinens: scilicet auertere: exurere: summergere. Turbine corripuit: ui uentorum in circuitum se notante: & quæque prosternente. Plinius autem ponit repentinos flatus: qui exhalante terra cooriuntur: & nubium cute obducta multiplices existũt: Inter hos enumerat tyhopnem & turbinem. Ac turbinem eum dicit. Qui maiore depressæ nubis specu erumpit: sed minus lato q̃ procella: nec sine fragore proxima quæque prosternit. Si idem ardentior fuerit: prester uocatur amburens cuncta pariter ac proterrens Ab hac circulari reuolutione turbinem dicunt latini ludum puerorum: quem græci trochon nũcupãt. Ipse alibi. Ceu quondã torto uolitãs sub uerbere turbo. Scopulo. s. saxo euboico. Quisquã adoret: Interrogatio q̃ simplex quãdoq; ẽ: ut Sed uos q tandẽ? Aliquãdo figurata: cũ nõ scitãdi sed ĩstandi gratia fit: Cic. Quid. n. tuus ille tubero districtus gladius ĩ acie pharsalica agebaẗ. Itẽ quousq; Catilĩa abuteris patiẽtia nr̃a? Nã magis ardet q̃ si dicãus diutius abuteris. Interrogamus etiã quod negari nõ possit. Cic. Dixit ne tadẽ. C. figulanus facula. Item ubi difficilis est responsio ista ut uulgo dicimus quomõ põt hoc fieri. Itẽ ĩuidiæ gr̃a: ut medea Quas peti terras urbes? Aut miserationis ut Virgi. Hẽ quæ me inquit tellus quæ me æquora possunt accipere? Conuenit itidem indignationi ut hic: Quisq̃ numen iu. a. Item admirationi. Vt Quid nõ mortalia pectora cogis improbe amor.

Tur/bo

Nimboꝝ ĩ patriã loca fœta furẽtibus austris
Aeoliam uenit. hic uasto rex æolus antro
Luctantes uentos tempestatesque sonoras
Imperio premit: ac uinclis & carcere frenat.
Illi indignantes magno cum murmure mõtis
Circũ claustra fremũt. celsa sedet æolus arce
Sceptra tenẽs: mollitq; ãimos: & tẽperat iras
Ni faciant: maria ac terras cælumq; profũdũ
Quippe ferant rapidi secum: uerrantq; p auras
Sed pater oĩpotẽs spelũcis abdidit atris
Hoc metuens: molemq; & montes ĩsup altos
Imposuit. regemque dedit qui fœdere certo
Et premere: & laxas sciret dare iussus habẽas.
Ad quem tum iuno suplex his uocibus usa ẽ.
Aeole nãque tibi diuũ pater atq; hominũ rex

SER. Loca fœta: Nunc plena: ut alio loco: Fœta armis. Sciendum est autem dici fœtam & grauidam & partu liberatam: ut Fecerat & uiridi fœtã mauortis ĩ antro. Enixam autem eã fuisse lac quod pueris præbebatur ostendit. Item fœtam in illo loco grauidam ostendit: Non ĩsueta grauis tentabunt pabula fœtas. Ergo qa fœta medius sermo ẽ. Bene hoc epitheto discernit dicens grauis fœtas ut bonum facius & malum facinus dicimus & bonum uenenum & malum uenẽum. Austris: Figura est celebrata apud Virg. ut est species ꝓ genere. Legerat apud Enni. furẽtibus uẽtis. Sed quasi aspeꝝ fugit: & posuit austris pro uẽtis.
Aeoliã uenit: nouẽ ĩsulæ quæ sunt post fretũ siciliæ appellãẗ æoliæ ab æolo rege hippotæ filio licet & habeãt ꝓpria nomina. Vnde Virg. ait: Aeoliam liparim: Poetæ quadã fingũt hũc esse regẽ uẽtoꝝ. Sed ut Varro dixit. Rex fuit ĩsularum ex quaꝝ nebulis & fumo uulcaniæ insulæ prædicens futura flabra uentorum ab imperitis uisus est uentos sua potestate retinere.
Hic: Illic: ut superius: Hic currus fuit. Vasto antro: Physica ratione hoc fingit poeta. Naturale. n. est ut loca concaua plena sint uentis. Luctantes: elaborantes egredi. Sonoras: graui sonans: & est tempestatis epitheton. Ordo autem talis est: Aeolus luctantes uentos & tempestates sonoras uasto antro præmit. Ac uinclis & carcere frenat: Translatio est per poeticam licentiam facta. Carcere: carcer ẽ undecunq; ꝓhibemur exire dictus quasi arcer ab arcẽdo. Locũ autẽ ĩ quo seruãtur noxii carcerẽ dicimus numero tantũ singulari: Vnde uero erũpunt q̃drigæ: carceres dicimus numero tantum plurali. Licet plerũq; usurpet poeta: ut ẽ Ruuntq; effusi carcere currus. Illi ĩdignantes: Hic aperte ostendit quid sit luctantes. Magno cũ mur. m. Non circũ mõtis claustra sed cũ magno mõtis murmure fremebãt sic fremebant: ut etiã antra possent sonare. Celsa arce: Secũdum qđ superius diximus. Venti. n. melius deprehenduntẽ ex alto. Sedet: nõ ociatur: sed curat. Apud antiquos. n. sedet considerat significabat: ut alio loco ait Turnus secreta ualle sedebat. Mollitq; animos: Idest uentos αοπλων ανετον: ut alibi. Quantum ignes animæq; ualent: Et Horatius. Impellũtq; animæ lintea thraciæ. Mollit aũt ideo dixit ut p trãsitũ ostẽdet uitia naturæ nulla ratiõe mutari. Sed mitigari aliquatẽus posse. Maria ac terras celũq; ꝓfundũ: At qui quattuor elemẽta sunt terra: mare: aer. æther. Sed hoc loco rite p̃termisit ætherem: qa uenti nõ turbãt superiora ut ait Lucanus. Pacẽ summa tenent: Sed aut terras: aut maria: aut aerẽ. Nam cælũ hoc loco ꝓ aere posuit: ut Lucretius: In hoc cælo q diciẗ aer. Ferant: idest auferant: & est aphæresis. Rapidi: ueloces ut supra. Vertantq;: Vertere est trahere a rete quod uerriculum dicitur. Est autem prĩcipalitas uerbi uerro uerris præteritum uersi unde fit participium uersus. Hinc alibi: Et uersa puluis inscribitur hasta idest tracta. Hoc metuens: Timens ergo Iuppiter timet non sibi sed elementis: ne turbentur eruptione uentorum: ut si dicas bellorum tempore uirũ fortem timere: non sibi sed liberis suis. Molemque & montis: Idest molem montis & est figura ut una res in duas diuidat metri causa interposita coniunctiũe ut alibi: pateris libamus & auro. Idest pateris aureis. Fœdere: Modo lege: modo pace quæ fit inter dimicantes. Fœdus autem dictum: uel a fecialibus idest sacerdotibus per quos fiunt fœdera: uel a porca fœde lacerata: idest lapidibus Cæsa: ut ipse alibi: Et cæsa iungebat Fœdera porca. Et præmere: & laxas sciret dare iussus habẽas: Permansit ĩ translatione. Iussus autem hoc posuit quia suo nihil facit imperio. Nam tolle hoc & maior est omnibus diis. Si ad eius uoluntatem possint elementa

confundi:ut ipsæ æolus Mihi iussa capescere fas est.Simul & uentoꝝ ostendit̃ uis.Quibus paꝝ fuerat montem superpōi:nisi & regē acciperēt.qui ipse quoq; alieno pareret impio. Ad quē:ꝓ apud quē:ut supra. Aeolæ:rhetoricū est ī omni petitiōe hoc obseruare:ut possit p̄stari quod petit̃.i.ut sit possibilitas & sit res iusta:ut habeat modū petitio:ut sequat̃ remuneratio.Et sciēdum secundum hunc ordinē oēs petitiōes formare.Virgili.ut ī hoc loco possibilitas est.Et mulcere dedit fluctus & tollere uento:Iusta petitio est.Gēs inimica mihi. Omne.n.quod cōtra inimicos petimus:iustum est.Modus ē petitiōis.Et disiice corpora pōto.Remuneratio. Sunt mihi bis septē.Ordo est.Aeolæ īcute uī uentis & ē figura parēthesis:Inter parēthesim & ecclypsim hoc īterest:quia parēthesis est quotiēs remota de medio sentētia īteger sermo ꝑdurat.Plenū nāq; est.Aeole īcute uī uentis.Itē æneas rapidū ad naues præmittit achatem.Ecclypsis autem est quotiens remotis interpositis deest aliquid:ut Quos ego.i.enim affligam. Diuum pater atq; hominum rex:Peryphrasis est idest circūlocutio.

DONA. Nimboꝝ ī patriā:Hēt rationē ꝑsonæ non reginæ:sed irate quæ occasionē nolit omittere loci & tēporis.Nam si rationē reginæ haberet:mitteret aliquem q Aeolo iuberet.Sed quia mādata:nisi ipsa adesset: poterāt aut negligentius agi aut differri: & sic p̄teriret nocēdi occasio:omisit personā reginæ: Et sic monet poeta ꝑ nos ip̄os agendū:quod rectius curari uolumus:& īferiori ꝑsonæ exibendum honorem:si illa īdigemus.Nā gratatur sibi a potiore eē delatum:Cætera significāt uentos cauis terræ oriri. Supplex: Non quia supplicātis uerba sit locuta:sed qa uēit. Aeole:omnia in hac oratiōe satiata sunt summo artificio.Incipit a nomīe: quod nec Iunonē humilē facit.& æolo gratū ē.Ostēdit.n.se illi beniuolā cū norit nomē.Et ip̄e lætat̃ se potiori notū: ꝑindeq; acceptū atq; eaꝝ.Ergo captat beniuolētiā Iuno:Facit itē attētū.Cū idē cōiiciat æolus officiū suū Iunōi eē necessariū.cū subtiliter ītellexisset hēret ī uētos plēissimā potestatē. Diuū pr̄:ne arrogantē faceret Iunonē: si dixisset maritus & frater:ut supra cū locuta ē secū:ergo hic satius fuit id ītelligi posse q̄ dici.Ne āt ꝓlixior eēt futura orō:ip̄a occulte sibi ꝓpōit q̄ excusatiōis causa potuisset æolus opponere:& illis respōdet ne ulterius accedi possit: & ne negaret æolus uētos eē ī potestate sua p̄uēit ostēdēs plenū illū a Ioue in eos habere potestatē.

Aeoliæ Insulæ

CHRI. Aeoliā: Aeoliæ inter siciliā & italiā īsulæ sunt. Hæ ī cōmētariis Seruii nouē esse dicūt̃. In quo numero librarioꝝ errorē eē putāt.Nā Pli.atq; Stra.optimi geographi septē ponūt:Has græci a Vulcāo q ab illis υφαιστυσ uocat̃ ephestiades dicūt.Latini ab eodē deo uulcāis nomināt.Noīa singulaꝝ etiā extāt. Nā prima dicta ē Lipara a Liparo Ausonii filio:q italia a fratribus pulsus illuc uēit eius filiā æolus uxorē duxit:& regno successit.Lipara olim lōgina nominata ē.Hiera secūda ē olim therasia dicta.Collē habet noturnas euomētē flāmas. Tercia.Strongyle apprime ignita si futurus est auster.caliginē euomit:si Zephirus:fumū mixtū igni.Quarta Dydime.Quinta Ericussa.Sexta Phenisćusa.Septima Euonymos. Ptolomeus circa:siciliam ponit has īsulas: Dydima:Icesie:Ericodes:Phænicodes:Vulcāi īsula:Lipara:euōymos:strōgyle:ustica:osteodš:phorbātia:ægusa & hierapaconia æoli īsula. Austris:uētis spēs ꝓ genere ponit̃.Est āt uētus ut placet Ari.in metoris: uapor siccus a terra resolutus cū aliqua uirtute cælesti cūpositus.Auerro.ait uentū uaporē esse frigidū & siccū exter

Vētus

ris & aqs per calorē resolutum:q aerē uehemēter īpellit.Dictus est aūt uētus a ueniendo: quia non stat sed uenit.Vel a uehementia q̄ in illo est q̄ terrā ac celū conturbat:maria cōcitat.Sūt etiā q̄ttuor uenti a quattuor mūdi partibus:Sed singuli ī ternos diuidunt̃.Ergo ab oriente eqnoctiali subsolanus ē:Sed ad septentrionē habet uulturnū a uoluendis nubibus dictū.Ad meridiē euꝝ sic dictū qa late flat.Hi sunt calidi & sicci. quia sub sole diu morant̃:& ut placet Auerroi ī ortu diei sunt salubres:quia uēiūt ab aere tēperato.Hinc flumina ad orientē labentia salubriora sunt:qa orientaliū uentoꝝ ocursu & solis oriētalis reuerberatu purgant̃ & tenuiores fiunt.Ab ocasu æquinoctiali fauōius est dictus:qđ foueat q̄ nascunt̃.Huic circius est ad septentrionē:zephirus ad austꝝ.Sūt isti tempate frigidi & humidi:qa sol paruā facit morā ī occidente ꝑpeaq; nec multū calefacit nec multū desiccat.In fine diei salubres sunt:qa a sole tunc subtiliores reddunt̃.A meridie auster est dictus: quod auriat aquas.Huic ad oriētem notus est:q græce sic dicit̃ ab humore. Africus ad occidētē.calidi humidiq; nubes pluuiasq; inducunt.Aerem dēsum.Fulmineūq; reddūt.Citāt tēpestates marinas.Impediūt uirtutes aīales & grauitatem corpori afferūt.Ait.n.Hippo.q; grauant auditū & caput:Humores dissoluunt: & ad exteriora trahūt:sensus grauitatē faciunt:bilē corrumpūt:& ī recidiuā morbos trahūt.Aperiūt tamē poros terræ & germina ꝓducūt:a septētriōe boreas ē.Huic ad oriētē aqlo surgit.Ad occasum chorus.Hi uēti frigidi suut & sicci Vnde corpora īdurāt:poros cōstrigūt:humores purificāt:Spiritus subtiliores reddūt. Vī decoquēdi & retinēdi corroborat.Masculos teste Ari.ꝓducūt quēadmodū austri fœminas.Nec me fugit priscos q̄ttuor dūtaxat uentos a quattuor mūdi partibus flātes noīasse.Vnđ plures nō meminit Home. Deīde additos fuisse singulis singulos ut essent octo.Postremo alios quattuor ut sint.xii.Præterea idē uēti diuersis noībus uocāt̃.Nā euꝝ uulturnū appellant:& subsolanū empheliotē.Africū Lybī nomināt.Poetice tamē ipsi uēti Astræi & Auroræ filii dicunt̃.q a Iunōe ꝑꝑ natū Epaphū:ut ait Lactā. concitati a Ioue rep̄ssi sunt.Teodontius ait illos a furiis cōmotos:sed a Ioue horatu Itigii cælo pulsos:& cum omnia ī diuersa traherēt a ioue æolo subiectos fuisse.Aeolus.Aeolo Helleneii deuocaliōis frater.Mimas filius fuit.Ex hoc & Menallipa natus est hippotes.Hic aliū Aeolum genuit:q arnē suscepit ex qua Neptūnus boetum genuit:Veꝝ pater illā ex Neptūno grauidā nō credens:hospiti metatōtio abducēda tradidit.At illa æolū & boetū peperit:quos metapūtius est oraculo:adoptauit.Ipsi aūt uiri facti metaponti tyrrānidē occuparunt:Metapontiiq; uxorē Autolide:quia arnæ matri eo

Aeolus

rum aduersabat̃ interemerunt:Quod cū ægreferet Metapontius:sumpta arna matre abierūt. Et æolus qdē ad eas insulas tyrrhēi maris:quas a se æolias nominauit emigrauit.Hæc Diod.Alii scribunt hūc æolum regē uentoꝝ fuisse fi.Iouis ex Sergesta hippote Troiāi filia.& habuit secūdū Home.vi.filios totidemq; filias quos matrimonio illis copulauit:Hoc īterpretant̃:qa.xii.uēti sunt quoꝝ septē terrā disponūt ut uires suas emittit

& fex illam ad fufcipiendã præparãt. Tẽperant:nõ penitus tollit q̃ naturalia funt. Cic.ad Qu.fratrem: Neq̃ ego hoc cõtendo qđ fortaffe tũ in oĩ natura.tum in nr̃a ætate difficile eft mutare aium:& fi qđ ẽ penitus infi/tum fubito euellere. Atris:obfcuris. Laxas:remiffas:per.x.fcribit.Laffus autem defeffus:Sed lapfus a labor laberis eft. Habenas:Lora funt frẽo alligata quæ manibus habemus ut equm regamus. Ergo ab habendo.

Et mulcere dedit fluctus:& tollere uento
Gens inimica mihi tyrrhenũ nauigat æquor
Ilium in italiam portans:uictofque penates.
Incute uim uentis:fumerfafq̃ obrue puppes:
Aut age diuerfas:& difiice corpora ponto.
Sũt mihi bis fẽptẽ præftãti corpoꝶ nymphæ
Quarum quæ forma pulcherrima deiopeiã
Connubio iungã ftabili:propriamq̃ dicabo.
Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat:& pulchra faciat te prole parentem.
Aeolus hæc contra:tuus o regina quid optes
Explorare labor:mihi iuffa capeffere fas eft.

SER. Et mulcere.d.Alteꝶ ex altero pẽdet:Nã qui mulcere ualet:ualet & erigere. Gens:potẽs ad natio nẽ Troianoꝶ & familiã æneæ referre.Nã utrunq̃ fi/gnificat. Tyrrhenũ:uel qa Tyrhẽiã.i. Tufciã abluit: uel a nautis Tyrrhẽis q̃ i hoc mare fe pcipites đderet: Hi.n.bacchũ ĩ littore dormiẽtẽ ĩ nauem fubftuleret: Mox illi expgefacto & quo nauigarẽt iterroganti re/fpõderet quo uellet.At ille naxũ tẽdite inqt. Veꝶ cũ alio uela tenderẽt iratus tygrides fibi facras eoꝶ uifi/bus obiecit:qbus pterrefacti fefe ĩ mare præcipitaret. Aequor.i.p æquor græca locutio:fic alibi. Terram mare fydera uiro.i.p fydera.Cum aũt tyrrhenũ dixit oftẽdit iã illos italiæ uicios eẽ. Iliũ:iuidiofe q̃fi ipam urbẽ afpexerit cũ Troiãos afpicit. Victos:ergo quos cõtẽnas. Incute:iiice: & uẽtis erit datiui cãus:uel icu te.i.fac uẽtis.i.cũ uẽtis. Submerfafq̃.o.p.ordo ẽ cõfu fus.Ante.n.ut obruant deide mergant. Corpa:non uiroꝶ folũ fed nauiũ:Alibi de nauibus:Et toto defcẽ dit corpore peftis.Eft ãt ex arte ut minora cupiẽs maiora pofcat.Ergo cũ fciat nõ poffe obftare fatis:uult arce re ab Italia. Bis fẽptẽ:Iure habet nymphas ĩ poteftate iuno.Aer.n.ẽ de quo nubes creant: Vnde Atq̃ ĩ nubes cogit aer: & ex nubibus aquæ quæ nymphæ funt.Pollicet auteẽ nymphas æolo.qa uẽtoꝶ rex eft:per motũ ae ris creant.Bene ergo illi iungit origo uentoꝶ.Notãt aũt critici Virgi.qui marito iũgit uxorem:Sed excufat re gum licẽtia:Nã ait Salu.Denas aliis alii plures habẽt.Sed reges eo amplius. Præftãti.c.Laudat cæteras ut ma ior appareat ĩ Deiopeia pulchritudo:cũ fupet laudatas:Sic alibi laudat Turnũ uictũ ad gloriã uictoris æneæ: Harum aũt nomina in geor.inueniunt. Connubio.i.ius legitimi matrimonii ergo connubio ut ab aliis fe/paret:quæ a regibus fine lege habent.ipfi.n.inter plures unidant pcipue nomen uxoris: In connubio nu fyl labã corripuit p fĩ ftolẽ:cum ĩ nubo unde ẽ pducat.Alibi uero legẽ fecutus dixit Pyrrhĩ cõnubia feruas. Item Cuiq̃ loci leges dedimus cõnubia nr̃a reppulit. Sciendum tamẽ q̃ ĩ cõpofitiõe uel deriuatiões pricipalitatis ĩ terdũ natura corripiunt. Ergo p cõnubiũ legitimã oftẽdit: Cũ ait ftabili diuturnã cõcordiã.& q̃ diuorton ca reat pmitit. Propriam:remouet adulterii fufpicionẽ. Dicabo:Obfequentẽ futurã demõftrat.Nam dicatus deo facerdos illi obfequens ẽ. Meritis:pftitis fic alibi.Nc te regina negabo promeritam.Alteꝶ.n.eft ex altero. Meritum.n.ex pftantis beneficio manat. Pulchra:pofitus ẽ per figuram feptimus cafus p genitiuo.i.pulchre plis.Nec dixit ppter Canacem & Macareũ turpiffimos iter fe fratres:nã illi alterius æoli filii fuerũt. Aeolus hæc.f.dixit. Regina:inferior maiorẽ non pprio fed dignitatis nomine appellat. Contra uero fuperior. Nifi iræ aut indignationis caufa ut in.xii.Ruitq̃ imploras nomine turnum.Et de Ariftæo:Et te crudelem nomi/ne dicit. Explorare:tuum eft deliberare quæ uelis mihi eft fas obfequi. Eft fas:liptotes eft.Nam minus di/cit q̃ intelligit:ergo fas eft capefcere.i.nefas effet non capefcere:fic alibi Munera nec fperno.i. libenter accipio. DONA. Gens ini.Hic nõ nomiauit æneã ne refpõderet æolus nõ audeo ĩ nepotẽ Iouis a quo iperiũ fũpfi. Speciale igit fubtraxit generale pofuit. Inimica:nõ dicit fe gẽti inimicã fed gẽtẽ fibi q̃fi iferiores potiores pro uocet:q̃ res ẽt æolo idignationẽ moueat ut iunõi auxiliaret. Mihi.q.d.regiæ & Iouis forori & cõiugi qđ ar/rogãs uidet fubtraxit. Thyrrenũ:qđ facilius cõcitat & italiæ uicinus ẽ. Illiũ.q.d.omnes opes fuas fi amififfet non eẽt facultas recupãdi.Nec ãt excufaret æolus deoꝶ cãm adidit. Victofq̃.p. Nã quis dii fint tamẽ:qa uicti cõtẽnẽdi. Incute.u u.expffit pathos pp qđ nõ explicat rẽ ordie.Dixit ergo q̃ cupiebat fed pp pturbationẽ fie ordie:q̃ erat. Incute.u.u.f.q̃.o.p.& difiice corpa põto:qđ neceffe erat fieri nauib̃ fubmerfis.Deiđ põere Aut age diuerfas:Vt fi nõ poffit puenire primũ pueniat fecũdũ:quoniã ĩpfi nec qcq̃ audre:nec ad italiã puẽire po terãt. Sũt.m.ad didit munus ut explicet ardor cupiditatis eius.Et ex obliquo pulfat ueneris munus ĩ paridẽ q̃ ddit mulierẽ q̃ nõ erat ĩ ptãte fua.Vnđ cõtra Iũo dicit.Sũt.m.nec poterat Heléa eẽ ppria uxor nec ĩde creari legitia foboles:Ergo acute dixit:fũt.m. Et cõnu.iũgã fta.p.q.d.o.ut.r.m.p.t.a.Ex.&.p.f.t.p.p.q̃ꝶ reꝶ nulla fu it ĩ Heléa.nõ.n.erat Veneris ergo nõ potuit dar ftabilẽ:nec legitie collocar.Faciat te ple.p.nã ex legitio & ftabili cõnubio hæc ples erat fpãda.Extollit ẽt munus primũ a nũero bis fẽptẽ:Deide a q̃litate pftãti corpe. Oẽs pul chræ funt:qđ difficile ẽ:Ipfa ãt oium pulcherrima.In paridẽ ãt nõ erãt talia:qa ex adulterio nõ põt dici pater: nec legitima ẽ ples:ergo nõ pulchra.Nã pulchritudinẽ hãc nõ ĩ corpore ponit fed ĩ honeftate natalĩũ:fic alibi. Nafcet pulchra Troianus origie Cæfar.Oftẽdit autẽ poeta debere nos dare ea q̃ magna funt apud nos:ut uo/to potiamur. Aeolus hæc.c.nõ contra uolũtatem Iunonis:fed cõtra uerba:nõ.n.ad pmia refpõdet:ne uidea/tur moueri libidine ut paris.Reddit beniuolã cũ dicit difcernẽdo officia Tuũ ẽ iubere:Meũ cõplere iuffa. Fas eft:licebit facere etiã fi illicita iufferis:Refpondet cõtra ueluti fi dicat.etiã fi uicti non fint penates licebit face/re:Nam cum qui ptãtẽ habet iubet illicita fiunt licita inferiori.Vel dixit contra quia Iuno dixit habere illum

imperiũ a Ioue hic respõdet habere ab ipsa Iunõe:& ut uideat̃ memor beneficioꝝ addit. Tu sceptra iouemq̃.
CHRI. Gens:ita ad natioñe refert̃:ut etiã ĩ brutis dicãus gentẽ. Vnde alibi de apibus. Cũ gẽtis adultos educũt fœtus. Imitatus Hme.q de muscis gentes dixit.ut illud μυάων ἔθνεα πολλά. Tyrrhenũ.n.æ. Figurata locutio.ut ostendit Qui.Dicimus.n.nauigo ĩ æquore.ẽ aũt hæc orõ æoli & superior Iunonis ĩ genere deliberatiuo. Cuius finis est utilitas. Quæ habet honestũ & tutũ.i.utile & ĩ eo q̃rit̃ qd facile fieri potest. Captat igit̃ beniuolentiam Iuno a nomĩe ꝓprio qa illo ostendit notã familiaritatem. Item ex eo q̃ extollit illius ĩperiũ: atq̃ ex eadẽ re captat attẽtionẽ:qa nõ nisi pp aliqd magnũ id memorat̃ unde. Præterea id facile fieri posse qđ petit. Esse utile sibi pp p̃mium qđ ꝓponit̃. Est honestũ:qa ulciscat̃ inimicitias tantæ deæ: Obseruat aũt hoc Maro ut ãteq̃ petitionẽ põat: id facile & honestũ ostendat. Erat igit̃ ordo. Aeole ĩcute uĩ uentis. Sed interposuit facilitatem dicẽs. Nãq̃.ti.d.p.h.r. Itẽ honestatẽ cũ addit. Gens.i.m.t.n.æ illũ.q.d. Sacra & ꝓfana ita in Italiam trãsfert. Vt integram ciuitatẽ restauraturus sit. Penates: De his diis uaria apud antiquos opinio fuit. Nam Nigidi. requirit an sint Troianoꝝ.s.apollo & Neptũnus qui mœnia illis edificarũt.& nõ in Italiam eos æneas uexerit. Idem affir. Corn. Labeo. Hãc opi.tangit poeta ibi: Tauꝝ neptunno: tauꝝ tibi pulcher apollo. Var.autem refert penates. Dardanũ ex samothracia in phrygiã: ex phrygia uero in Italiã æneã portasse. Secũdũ eos qui sint nõ dicat: sunt qui affirment penates eẽ ꝑ quos penitus spiramus: ꝑ quos hẽmus corpus : ꝑ quos rõnem aĩmi: Erit ergo medius æther.i.Iuppiter & sup̃mus.i.Minerua & imus aer cũ terra.i.Iuno. Huius ĩdiciũ est q̃ Tarqnus priscus samothracũ sacris imbutus hæc tria numina sub eodẽ tecto temploq̃ posuit: Cassius Emĩa dicit hos esse quos appellãt magnos: Vnde poeta alibi cũ sociis natoq̃ penatibus & magnis diis. Higi.addit eos esse deos p̃rios: hinc poeta: Patriiq̃ penates. Incute uim: ĩfer uĩ:& recte incute : Nã uis uentoꝝ est ipsa incussio & cõmotio. Bis septẽ: De his meminit ĩ geor.ut multi putant. Sed nos in nostris disputationibus in quibus allegoricũ sensum huius poete exp̃ssimus: hunc locũ physice interp̃tati sumus: Nã phœbi auroræq̃ filias.xiiii. fuisse dicũt: easq̃ Iunoni nymphas attributas. Iuno aer est. Aeri aũt septem attribuunt̃: septẽ itidẽ gignunt̃ q̃ oĩa solus opa dũ in nr̃o hemisp̃io est ꝓueniunt. Est igit̃ aeris ut leuis sit :ut mobilis: ut calidus ut hũidus: serenus quoq̃ taciturus: spirabilis. Ista ergo septẽ aeri attribuũt̃. In aere ãt gignunt̃ ĩ primis iris: cui tres adsũt ministræ pluuia: grãdo: nix: In hac cõtingit ut nubes soli opponunt̃ sed nubiũ corpus ita est ut alia sui parte densum: alia densius: alia dẽsissimum sit a prima subrubeus a secunda ceruleus a tercia niger est color. Contra uero partes quæ in eo puræ sunt croceum: quæ priores uiridem: quæ purissimæ albũ ꝓducũt: Hæc ergo prima ex aliis septẽ nympha est: post eã python cometa. Fulmen exhalatio tonitruũ ac terræmotus. Veꝝ hæc ut dixi in nostris charnaldulensibus disputationibus latius inuenies. Explorare: Vide in Georg. Explorat robora fumo. Capescere: proprie est suscipere: ut tuteris aut perficias. Salust Expergiscimini & capescite rẽpublicã.

Pẽates

Nymphæ Iris

Tu mihi qđcũq̃ hoc regni: tu scæptra: iouẽq̃
Concilia s:tu das epulis accumbere diuum:
Nimborumq̃ facis: tempestatumq̃ potẽtẽ.
Hæc ubi dicta: cauum cõuersa cuspide mõtẽ
Impulit in latus: ac uẽti uelut agmine facto
Q ua data porta ruũt:& terras turbine p̃flãt:
Incubuere mari: totumque a sedibus imis
Vna eurusq̃ notusq̃ ruũt: creberque procellis
Aphricus: & uastos uoluũt ad littora fluctus.
Insequitur clamorq̃ uirum: stridorq̃ rudẽtũ:
Eripiunt subito nubes: cælumque diemque
Teucrorũ ex oculis ponto nox incubat atra.
Intõuere poli:& crebris micat ignibus æther
Præsentemq̃ uiris intentant omnia mortem.
Ex templo æneæ soluuntur frigore membra:
Ingemit.& duplices tẽdẽs ad sydera palmas:
Talia uoce refert. o terque quaterque beati
Q uis ãte ora patrũ troiæ sub mœnibus altis
Contigit oppetere. o danaum fortissime gẽtis

SER. Tu mihi quodcũq̃: phisice exprimit motũ aeris.i.Iunonis uẽtos creare. Quodcunq̃: Vel ut uitet arrogãtiam sua extenuat. Vel latenter iocat̃ poeta Quis.n.posset uẽtos rẽ inanẽ tenere. Iouẽ concilias: Hysterõ ꝓterõ in ĩsensu. Nã nõ Iuppiter sibi: sed ip̃e Ioui qa sp̃ior ẽ cõciliat̃. Cõciliamur aũt nouis: Recõciliamur ãtiquis. Epulis: tu me deũ facis: nã & deaꝝ cõnubio & deoꝝ cõuiuio dii efficiunt̃. Vnde ĩ buco. Nec deus hũc mẽsa. Dea nec dignata cubili est. In latus.q.d.in rẽ quæ facili cedat ictui : Sic alibi : In latus inq̃ feri curuã cõpagibus aluum. Agmine: ĩpetu: ut illi agmĩe facto laocoõta petũt: uel multitudĩe: ut Vocat agmĩa scæua soroꝝ. quĩ & exercitũ ĩcedẽtẽ agmẽ uocamus. Porta: oĩs exitus est: dicta qua importari uel exportari aliquid põt. Eurus: quãttuor cardinales uentos ponit nũc tres: paulopost quartum qui aqlo est. Procella: hæc uis uẽtoꝝ ẽ cũ pluuia q̃ oĩa percellat. Insequit̃.s.p̃cedentẽ uentoꝝ sonũ: quẽ etiã clamorẽ possumus appellare. Stridor: q ꝓprie in funibus dicit̃. Teucroꝝ ex.o.qa nunq̃ totũ cælũ nubibus opplet̃: Sed qua uẽti flant. Diẽ: ad uidẽtiũ oculos retulit nõ ad naturã. Nox: dicit̃ qa oculis noceat. Incubat quia alienũ tẽpus inuasit. Incubare.n.est ꝑ uim aliena detĩere. Poli: extremæ partes cæli. Aether: pro aere posuit: in quo nubes & fulmina creant̃. Poeta autem sæpe ista duo confundit. Intentant: minantur. Extemplo: statim. Nam templum ẽ locus quẽ augures in aere signant. quo facto illico capiunt auguria. Aeneæ seruat præpositio ut ultimum æneam territum ponat. Frigore.i. timore:& est mutua translatio. Contra Teren. Vxorẽ tuam pauitare aiũt.i.frigescere. Vtrunq̃.n.in unum exitum cadit ut de calore & frigore urere dicimus. Vt aut boreæ penetrabile frigus adurat. Ingemit: Non propter mortem sed propter mortis genus. Nã secũdum Home.graue ẽ ꝑire naufragio.

Nam aĩa ignea extĩgui uideť.Vt igneus ẽ ollis uigor. Duplices duas: antiq.n.duplices & binos duos dicebãt.
Terqꝫ quaterqꝫ.i.sæpius Finitus.n.numerus est ꝓ ĩfinito. Quis:& qbus ĩ datiuo est. Nã ab eo qđ ẽ q in bus
mittit:& ab eo qđ est a quo ĩ is:Sed a tertia declinatiõe in usu sunt datiui & ablatiui plurales:licet antiq oĩbus
usi sint casibus.Cato ĩ originibus. Ques sũt po.ro.Dixit.n.ques qum:ut puppes puppiũ. Altis:ꝑꝑ ꝑgama q̃
altissima fuerũt.Ex qbus teste Aeschilo oĩa alta ædificia ꝑgama uocãť. Oppetere: ore terrã petere.i.mori: er
go dicius oppetit & mortẽ oppetit:ut expirat & aĩam expirat. Gẽtis: Atq suplatiuũ exigit pluralẽ:Sed gens
collectiuũ nomẽ pluralitatẽ contĩet.Sic Salust.romãi generis disertissimus:sed q̃re fortissimũ dixit cũ terci
us sit post Achilẽ & Aiacẽ.Ergo fortissimũ qa Venerẽ uulnerauit & Martẽ: Vel ad genus referas. Nã Achiles
thessalus fuit: Aiax grecus: Diomeđs danaus. Alii ad excusationẽ æneæ dictũ uolũt.nã ĩpe ab eo uulneratus ẽ.

DON. Tu.m.qđ uult eẽ Iunonis ꝓ Iuno illũ a ioue accepisse memorauit. Das ep.supius beneficiũ hũanita
tis accumulať.si cõuiuiũ cũ potiore misceať.Tercio si cũ potioribus plurimis q̃rto si ĩferior ꝑsona nõ sedat:
ut fieri solet:sed accũbat:Posuit ĩ fine hoc qđ desideras tuũ ẽ.Personaꝝ igiť ĩutraqꝫ orõne rõne habuit.s.iuno
nis:æoli:troiãoꝝ:penatiũ uictoꝝ:Veneris Helenæ Paridis & Deiopeieæ.Itẽ loci ꝑꝑ mobilitatẽ tyrrheni ma
ris & ꝓximitatẽ italiæ.Itẽ tpis:nã Iuno breuiter orauit:& æolus breuis respõdit ne lõgitudĩe tempus nocẽdi
subtraheret. Hæc ubi:Post utriusqꝫ orõnem: cœpit æolus iussa cõpleť.Emisit plurimos ac cõtrarios uẽtos:
ut cõfingẽtibus ĩter se fluctibus regẽdis nauibus cõsiliũ nõ suppeteret.& deficiẽte ĩdustria facilius mergerẽť:
& mersis nauibus corpora disiicerenť:& ut cõplerẽť iussa iunõis accessit ad uiolẽtiã maris alioꝝ quoqꝫ elemẽ
toꝝ ꝑturbatio nã nox eripuit cælũ ac lucẽ:ut eẽt eadẽ facies maris & terræ:ne cõtra mala cõsiliũ suscipi posset
ne ue scirẽt gubernatores ĩ q̃ ꝑtẽ niterenť.Mittebanť tõitrua & fulgura:ut multiplici metu Troiãi despantes
nihil aliud q̃ mortẽ expetarẽt. Extẽplo æneæ:exprimit q̃le & aĩmi & corꝑis senserit pathos. Frigore nõ ꝓ ti
more posuit:nã đrogareť eius uirtuti:ergo frigus dixit ꝓprie ꝓ oriebať nõ ex casu euidẽtissime mortis sed ex
tot aduersis q̃ coꝑis calorẽ extĩxerũt:qa cruciabať aĩus uiri fortis q maluisset gloriosius ĩ cãpo occũbeř q̃ igno
biliter ĩ fluctibus ĩterire. O terqꝫ.q.i.multifariã. Quis ante.o. de polyte ex iis q̃ ĩ.ii.dicũť ĩtelligemus:qui ce
de pyrhi cõspectu patris occubuit. Altis.q.d.integra ad huc ciuitate.Ipse enim æneas non Troiam altam:sed
campos ubi Troia fuit reliquit & in fluctibus periclitaturus est. O danaum fortissime gentis:Ex illo ad ali
ud raptus est : existimans se infelicem qui & hunc exitum uitæ fortiatur : & ignobili morte periturus.

CHRI. Scæptrũ:græcũ est baculus quo utebanť reges.Home.σκηπτρον βαλεγχιη.Inde σκηπτουκνι re
ges dicunť. Epulis:pro dapibus:si uera est differẽtia ꝓ epulæ priuatoꝝ sint:dapes regũ & deoꝝ.Illud aũt ue
rissimũ est epulũ in singulari.n.g.esse significare cõuiuium quod publice populo dať. Procellis: Plinii uerba
sunt esse uẽtos repentinos exhalante terra editos qui uagi ruẽtes torẽtium more tonitrua & fulgura edãt:ma
ioriqꝫ illatos põdere cursuqꝫ si siccã rapiunt nubẽ ꝓcellã gignunt:Hãc autẽ tẽpestatẽ:& querelã Veneris ad io
uem:& quæ iuppiter respõdet ex neuio de primo bello punico cœpit. Poli : extremitates spheræ sunt duo q
circa axẽ uertunť sic dicti.Quia πολεω uerto significat.Vnde alibi ipse.a uertendo uertices polos appellat:ut
hic uertex nobis semꝑ sublimis At illũ:Sub pedibus nox atra uidet.Statius:Atqꝫ oĩa mundi Claustra tonant
multusqꝫ polos inclinat oriõ. Vastos:ꝓprie uastũ est qđ adeo exercuit:ut forma qua est uelut ꝑierit aliud eẽ
uideať.Hic dicius uastũ hoĩem:cuius gestus nõ appeãt hoĩs: & uastã uocẽ q̃ formã humãæ uocis amisit:Hinc
uastare agros dicius.Ergo uastos fluctus adeo magnos ut mõtes aut aliqd huiusmõi potius q̃ fluctus uiderẽ
tur. Oculos:oculi ab oculẽdo dicti:nã ĩ cõcauis latẽt ut eminẽtia undiqꝫ eos defendãt.ꝑpea melius cernũt ex
obscuriori loco. Et cerberus.m.ig.recte qa eodẽ tpe sunt fulgetræ & tõitrua. Præsentẽ:Ineuitabilẽ:Nã q̃ pre
sentia sunt iã uenere:ergo uitari nõ possunt: Aliquãdo fauẽs:ut idẽ in buco.Nec tã p̃sentes alibi cognoscere di
uos:Nã sola præsentia sua fauẽt dii:Aliquãdo potẽs:Hora.O diua q̃ gratũ regis antiũ p̃sens uel immo tollere
de gradu mortale corpus. Frigore:cũ aliqd horrẽdũ uẽti ĩ mẽtẽ timet ĩterritũ natura:& cũ diffidat totũ cor
pus ueluti ĩpam urbẽ tueri posse saltẽ cõať cor.i.totius uitæ arcẽ tutari.Atqꝫ oẽm sãguinẽ & spiritus ubi calor
ẽ ut munimẽ sit illuc cogit.Hĩc mẽbra externa a calore đserta frigescũt:& absẽtia sanguinis ĩ quo color ẽ palle
scũt:Et nerui amisso calore debilitati dissoluũť:& tremiscũt. Viris: ita horrẽda erãt:ut etiã fortes hoĩes mor
tẽ timere cogerenť. Ingemit:recte:nã legerat apud Cice.in secũda tusculana.Ingemiscere nõnunq̃ uiro cõces
sum ẽ.Idqꝫ raro. Eiulatus:aũt ne mulieri qdẽ. O terqꝫ:quaterqꝫ.ait Macro.aĩam cõstare ex symphõiis mu
sicis & primũ hemioliũ ternariũ:& primũ epitritũ q̃ternariũ eẽ dicit & ex his duobus cõstař diatesserõ & dia
ꝑẽte:ex qbus diapason symphõia generať: Vnde Virg.nullius doctrĩæ exps plene & ꝑ oĩa beatos exprimeř uo
lẽs ait.O terqꝫ quaterqꝫ beati. Ante ora.p.nã pulchꝝ fuit & suaue pugnãtes pro pr̃ia spectãtibus ꝑtibus satis
facere. Oppetere:ore terrã petere:Nã q uiriliter occũbebant:ne quam uocem indignam uiro forti emitterẽt.
Mordicus terram petebant.Quod sic expressit Home. πρηνεσ ενκονι ησινοδου λαζοιατο γαιαν.

Scæptrũ
epulæ
Procella
uastus
Præsens
Ingemit

Tytide:me ne iliacis occumbere campis
Non potuisse:tuaqꝫ aĩam hãc effũdeř dextra.
Sæuus ubi aeacide telo iacet hector:ubi ĩgẽs
Sarpedon:ubi tot simois correpta sub undis
Scuta uirũ galeasqꝫ & fortia corpora uoluit.
Talia iactanti:stridens aquilone procella

SER. Tytide:uocatiuus grecus.Nã cũ patronymi
ca ma.primæ declinationis sint apud latinos esset O
tytida. Hanc:cũ doloř ꝓfert.q.d.quæ ad laborẽ nata
est. Effundere:Secũdum eos qui eã sanguinẽ dicũt
eẽ.Vt alibi ĩpe Purpureã uomit ille animã.Alibi seqť
eos q aĩmã spiritũ ponũt:ut Atqꝫ ĩuctos uita recessit.
Sæuus:magnus.Optime aũt delegit cũ qbus ꝑiret:
Ipe enĩ fortis & deoꝝ ꝓles. Sarpedõ:Si sarpedontis
facit:hẽbit circũ flexũ ĩ ultima. Si sarpedõis habebit

Velũ aduersa ferit:fluctusq̃ ad sydera tollit
Franguntur remi:tum prora auertit & undis
Dat latus:insequit̃ cumulo præruptus aq̃ mons
Hi sũmo ĩ fluctu pendent:his unda dehiscens
Terram iter fluctus aperit:furit æstus hareis.
Tris notus arreptas in saxa latentia torquet.
Saxa uocant itali mediis quæ ĩ fluctibus aras
Dorsum immãe mari sũmo tris eurus ab alto
In breuia & syrtes urget miserabile uisu:
Illiditque uadis:atq̃ aggere cingit harenæ.
Vnamq̃ lycios fidumqne uehebat orontem
Ipsius ante oculos:ĩgens a uertice pontus

accentum in penultima: sed sarpedontis usurpauit. Naturalis enim declinatio Sarpedonis ut memnonis syndonis. Genitiuus autem in dontis a nominatiuo circunflexo est:ut demophon demophontis. Sarpedõ filius fuit iouis & Laodamiæ cæsus a patroclo. Simois integrum ad nos transit Vnde suo accentu ẽ proferendũ:Nã si latinum esset in antepenultima haberet accentum:quia a secũda breuis ẽ. Sub undis.s. uoluit. Legit̃ & sub undas:& tũc erit correpta sub undas. Fortia.c.i.uirorũ fortiũ. Nã ĩ cadauere nulla est fortitudo. Iactanti: inaniter loquenti:Sic alibi:Voces dũ iactat inanes. Aqlone:ab aquilõe. Aduersã: contraria. Est.n.in italiã nauigãti cõtrarius aqlo. Remi:uel gubernacula:uel re uera rem:quia antiqui remis uelisque nauigabant. Auertit:pro auertit̃:ut & nox humida cælo præcipitat pro præcipitatur. Ea autem uerba inuicem ponuntur:quæ actiua & passiua esse possunt ut auerto & auertor: præcipito & præcipitor. Dat latus: inclinatur. Cumulo: altitudine.

Præruptus:in altum eleuatus. Dechiscens:ualde hiscens. De enim auget. Vt deamo te syre. Aperit ostendit:Salu. Caput aperire solitus.i.nudare & ostendere. Arenis.i.ab arenis.i.ab imo:uel cum arenis ut in tempestate solet. Tris:Quotiens genitiuus ĩ ium facit:accusatiuus in is exit:ut pupium pupis. Si uero in um:ĩ es: ut patrum patres. Latentia.propter tempestatem. Hæc saxa inter affricam & sardiniam sunt:& itali aras appellant:Quod ibi aphri & Romani fœdus inierunt. Quæ aræ a Sisenna ꝑpitiæ dicunt̃. Est aũt ordo quæ saxa in mediis fluctibus itali aras uocant. Dorsum:eminẽs altum secundum Homerum. Sũmo:uel ĩ summo. In breuia & syrtes:in breuia syrtium:ut Moleq̃ & mõtes insuper altos. Breuia:uadosa:ꝑ quæ possumus uadere. Syrtium autem sinus duo sunt pares natura:impares magnitudine:ut ait Sal. Lycios:hi sub Pandaro Troianis auxilio fuerunt:sed eo mortuo æneam secuti sunt. Vnde in secundo ait Comitum affluxisse nouorum.

Aræ

Fidum:idem & fidelem. Ante occulos: ad maiorem dolorem. Vnde alibi. Quæque ipse miserrima uidi.

Ingens.p.magna pars ponti:& est Synecdoche. Auertice:a puppi:quæ uertex nauis est Vel ab aquilone qui flat amundi uertice septentrione. Vnde in Georg. Hic uertex nobis semper sublimis.

DON. Me ne illacis:ex his se infelicem existimans qui hũc exitum uitæ non habuerit:sed uir fortis in pelago esset moriturus. Non potuit autem expellere rationem ĩteruueniente fluctu. Esset aũt uitiũ poetæ:si finitis quærelis fluctus interuenisset. Semp ergo impfectas reliquit quærelas:ut Hæc dum dardanio æneæ mirãda uident̃. Et alibi:Talia fundebat lachrymãs. Iactanti:adhuc loquenti interuẽit uis fluctus:Nec pmissit explicare. Felices:qui ĩ Troia perierunt:Se infelicẽ qui in fluctibus sit piturus. Hi summo i.f.fluctibus uario motu ueniẽtibus aliæ erigebant̃ tumore fluctuũ:Aliæ deprimebant̃. Ab alto:peritus locorũ:Eurum dixit ducere in syrtes ab alto.i.a Pelago. Alter enim.non potest cum flatus habebat ab orientis partibus in quibus sunt syrtes eo nauigia cogere unde potuit reuocare Sex igitur naues alienatæ sunt a cæteris. Vna turbata præmit̃ ubi erat æneas. Nunc casus octauæ describit̃. Apparent.r.n.ut compleatur.id submersasq̃ obruere. p. Perit ergo amicus & fidus & in eius conspetu excusat̃. Orontes:qui non imprudentiæ:sed ui tẽpestatis perierit.

CHRI. Tua.q.d.adeo forti. Hanc quasi infelicem:Pronomina.n.efficatiã summã habent. Ergo mirum ꝙ a tam forti tam miser nõ pierit:nisi ꝙ ad maiorẽ miseriã reseruabat̃. Non potuisse. Cum nunq̃ pugnare dstiterim & semp me piculis obiecerim. Hector:si piit Hector fortissimus Troianorũ ego quoq̃ piissem nisi fortuna ad maiorem miseriã me reseruasset. Vbi:ut ostendat se in eadem acie ubi ille pugnabit pugnasse. Vbi: repetitionem facit:ex qua orõ uehemẽtior ẽ. Simois.fluit ex ida sub ilio curẽs & prope mare Xãtho mixtus: facta palude:apud sigeũ ꝑmontoriũ in mare cadit. Vnus est ex fluminibus qui teste Hero.defecerunt potante Xersis exercitu. Apud hunc ex Anchise Venus Aeneam concepit. Scuta:equitum dicunt quia minora. Clipeos uero peditum & maiores a græco uocabulo quia totũ corpus furet̃ clipeus.i.abscondat. κλέπτειν enim furari est. Iactanti:inaniter loquenti. Iacto a iaceo frequẽtatiuũ.& q iacit amittit. ergo inaniter loquit̃ q uerba amittit:Itẽ iactat gloriat̃:quia multa frustra loquit̃ Iuue. Ipse lacernate cum se iactaret amicæ: Hinc iactura est detrimentum proprie quod acipimus cum in tempestate e naui res in mare proiicimus: ut exonerata nauis facilius fluctibus resistat. Sed per translationem pro omni damno capit̃. Aquilone:quia ab alto idest a septentrione ueniat. Fluctũq̃ ad sy.hyperbole est:quam latini superlationem nominãt. Hæc nõ fit ut id credat̃ quod dicimus:sed ut ex eo quod incredibile est credatur aliquid pene incredibile. Non postulat ergo ut credat̃ fluctum sydera tetigisse:sed ad incredibilem pene altitudinem se erexisse. In hac uirtus est augendi & minuendi. Fit autem cum aut plus facto dicimus ut hic & Cice. Vomens frustis esculentis gremium suũ & totum tribunal impleuit. Aut per similitudinem: ut credas innare reuulsas cycladas. Aut per comparationem: ut Et fulminis acior alis. Aut signis quibusdam: ut Illa uel intactæ segetis per summa uolaret gramina: nec teneras pedibus lesisset aristas. Prora:prior pars nauis: quia proruat aquas. Huius extrema acuta & ferro munita pars rostrum dicitur. Pendent:suspensi sunt. Pendere enim ponderare est:Et quia antiquitus pecunia quæ Aenea erat ponderabatur & non numerabatur. Pendere & expendere pecunias dicunt. Item

Scuta
Clipei

Prora
Rostrum

penderem pœnas quia omnes pœnæ pecuniariæ erant. Dicimus pendere corpora quæ supernæ alligata nullo ĩferiori fundamẽto hærent. Itẽ aĩo pendere dicimus: cũ ita ãbigui sumns. ut nulli certæ rei hæreamus. unđ ĩfra Suspensi erypilũ scitatũ oracula phœbi mittimus. Apit: ostendit: qa res prius clausæ si apiunt̃ ostẽdunt̃. Itẽ apire ulnerare. quia uulnus qđ latebat ostẽdit. Iuu. Fuste apire caput candelã apponere ualuis. Item detegere. Statius. sic fatus aperto Ense uocat socios. Syrtes: duo sunt sinus africani maris dispari magnitudĩe sed pari piculo. dcẽ sunt παρὰ τὸ σύρειν. i. traho. Vento. n. trahũt̃ harenæ. Vnde idem locus modo uadosus fit accedẽte cumulo harenaꝝ: modo profundior illis alio depulsis. Est ãt & minor syrtis & maior. Minor lotum cibum suauẽ ꝓducit. Inde lotophagitis appellat̃. De his Salu. Nam ꝓpe duo sunt sinus in extrema africa impares magnitudine: pari natura. quoꝝ loca ꝓxima terræ palta sunt. Cætera interiora ubi sors tulit alta alia: alia in tempestate uadosa. Nam in tempestate fluctus quasi limũ harenã & saxa trahunt. & hic facies locoꝝ mutatur. Ipsius ãte. o. Citat pathos. Grauiora. n. quæ udent̃ q̃ quæ audiunt̃. Cice. ad brutũ: Nam & si quocunqꝫ in loco quisqꝫ sit idẽ ẽ ei sensus: & eadẽ acerbitas interitu reꝝ suarum & publicaꝝ: oculi tamẽ augẽt dolorẽ. Mouet ergo pathos attestatio rei uisæ: ut ipe caput niuei fultũ pallãtis & ora & uidi leuiqꝫ patẽs ĩ pectore uulnus.

Pẽder̃ — Apire — Lotophagitis

In puppim ferit: excutitur pronusqꝫ magister
Voluitur in caput: ast illam ter fluctus ibidẽ
Torquet agens circũ: & rapidus uorat æquor̃
Apparẽt rari nãtes in gurgite uasto uortex
Arma uirum tabulæqꝫ: & troia gaza per ũdas
Iam ualidam ilioni nauem iã fortis achatæ:
Et qua uectus abas & qua grandeuus alethes
Vicit hyems: laxis laterum compagibus oẽs
Accipiunt inimicum imbrem remisqꝫ fatiscũt
Interea magno misceri murmure pontum
Emissamqꝫ hyemem sensit neptunus & imis
Stagna refusa uadis: grauiter cõmotus & alto
Prospiciens sũma placidũ caput extulit ũda:
Disiectam æneæ toto uidet æquore classem
Fluctibus oppressos troas: cælique ruina.
Nec latuere doli fratrem iunonis & iræ
Eurũ ad se zephirumqꝫ uocat: dehic talia fat̃
Tanta ne uos generis tenuit fiducia uestri:

SER. In pupim. s. magister. Hic leucaspis uocabat̃. Ipse in sexto: Leucaspi & lyciæ ductorẽ classis orõtẽ. Ter: sæpius. Crebros: Salusti. Crebritate fluctuum ut aquilo solet. Appent: uident̃: Appet liquido sublimis in aere nisus. Parere aũt obedire ut paret amor dictis. Rari: uel ꝓpter maris magnitudinẽ uel qa ũa pierat nauis. Nãtes: ab eo quod ẽ No nas: ut nare per æstatem liquidã: habetqꝫ primã lõgã. Inđ nato natas: & corripit primã. Arma: ĩstrumenta sunt cuiuscũqꝫ artis. Gurgite: omnẽ cõgeriã aquaꝝ significat ergo tapiosis est. i. humilitas ĩ sermõe sed auget epitheton cũ dicat uasto. Troia: possessiuũ est Troius troia troiũ. i. troiana: & hẽt primã lõgã. Troia primitiuũ duarũ syllabaꝝ ẽ. Gaza: psicus sermo est & significat diuitias. i. oẽ qđ possidemus. Frustra ergo quærit̃ quõ auꝝ natare potuerit. Illiõi: ꝓ illionei. Antiptosis est. Vt hæret pede pes ꝓ pedi. & posuit datiuũ græcũ ꝓ genitiuo latino. Sic orphi caliopea. Vectus. i. qua uehebatur: Nam nos a presenti passiuo participio caremus. Hyems: hibernũ tempus significat. Sed etiã ponit̃ pro ui uentoꝝ: ut hic. Imbrem: omnem humorem dicimus: Lucre. Ex igni terra atque aqua nascunt̃ & imbri. Fathiscunt: fatim abundanter. Vnde affatim: & hiscunt aperiuntur. Imis: propter eaqꝫ nõ cognouit nisi post factã tempestatem. Stagna: aquæ stantes sunt: sed hic pro ipso fundo: quod nisi magna tempestate non mouet̃. Ergo stagna & imis uadis refusa aliud pendet ex alio: quia immobilis aqua ĩ imo maris tantũmodo est. Alto ꝓspiciens: e mari caput tollens ꝓspicit. Vel alto. i. ipsi mari ꝓspicit. i. cõsuluit. Placitum. s. Troianis: quãuis uentis sit iratus. Vno aũt epitheto suo more habitum futuræ orõnis significat. Ruia. tonitribus: quoꝝ somnus similis est ruinæ. Iunonis: aut doli Iunonis: aut fratrem Iunonis. Eurũ ad se: per hos. reliquos intelligit. Generis: quia ex astreo uno ex titanibus qui aduersus deos arma sumpserũt & aurora nati sunt uenti. Fiducia: pro confidentia. Nam fiducia in bonis: Confidentia in malis dicitur.

Arma — Stagna — Fiducia Confidentia

DON. In puppim ferit: hos spãliter cum eoꝝ noibus põit: q ĩ iis potiores nauigabant: & uno casu ferebant̃. Oẽs accipiunt. i. una oĩum causa ac similis fortuna fuit. Sed neptunni dat̃ occasio: ne penitus Iunõis iussa implerent̃. Nec lature: Fratrem sororis studia nõ latebant. Ergo uocatis uentis. oratiõem huit patheticã utpote cõmoti animi. Abscisam. i. nec cõtinuã nec cõpositã. Fuit breuis: qa subuenientis in hoc casu nõ erat multa loqui. Tãta ne: Hoc genus mutatiõis nõ habet prĩcipiũ. & crimẽ exaggerãt: ostẽdẽs illos nõ tãtũ suã: sed hæreditariã sectari temeritatem: qđ uitiũ: qa naturale est: nõ põt emendari. Sunt. n. uenti a gigãtibus q bellũ diis inferre ausi sunt: sed pœnas dedere. Ostendit igit̃ eorum esse crimen qđ admisserãt: esse etiã originale sanguinis.

CHRI. Ferit: hoc uerbum præterito caret: teste priscião: sed a ꝑcutio mutuat̃ & facit percussi. Sic in multis. Nam sisto statui habet a statuo. Fero tuli. Nam antiqui dicebãt tulo. Cerno creui a cresco. Excutit̃: eiicit̃. Dicimus. n. excutere cum dum aliquid quatit̃: id quod inest uel superest deiicit̃. Vnde equitem ab equo excuti dicimus. Voluitur in caput: nam caput quod stante illo superius erat. Cadendo quia uoluitur homo fit inferius. Torquet: in gyrum uertit: hinc torque ornamenta militaria quia circuli sunt. Item torquere idest iaculari: quia ut impetus sit: torquemus rem: prius q̃ emittamus. Inde tormenta machinæ quibus missilia iacimus. Item cruciari: Vnde tormenta cruciatus quoqꝫ dicimus. Vortex: fit cum aqua in gyrum acta absorbetur. Vasto immenso: Proprie. n. uastum dicimus id quod ita modum excedit: Vt destruat formã suam. Hic uastam uocem dicimus: quæ nimia sit: & non seruet decoꝝ. Inde uastare agros. i. populari: quia formam su-

Excutere — Vastũ — Vastar̃

am amittant. Inimicum:temporaneũ epithetum:& non ꝑpetuũ.Non.n.absolute ita dicit̃ inimicus iber:& palidi morbi:& turpis egestas:qa põt esse amicus. Fathiscũt:hio ẽ:& deberet eẽ hiasco:sed fit hisco.i.fathisco ualde hisco.Nã stati & affatim ualde ẽ. Rimis:rimæ hiatus sũt ãgustiores & fissuræ i re: q̃ rũpi incipit:Inde ri mari iquirere:tractũ a suibus qui pascentes intra rimas terræ sibi cibũ quærũt.Est ãt ab eo qđ est ρηγνυω.i. scindo. Põtũ:græcũ est põtus.Dionysius πὀντοκεανουτεροαι καιταρταρα γαιησ. Hyemẽ:& ꝓlixe & cõ stãti ordie ita exprimimus allegorias siue morales sensus huius poetæ:ut qđ semel in sua significatiõe positũ sit in eadẽ deiceps semp ponat̃. Tẽdit igit̃ æneas in italiã.i.laude dignus uir tẽdit ad sũmũ bonũ qđ ẽ positũ i cõtẽplatiõe reꝝ diuinaꝝ teste Platõe quẽ ipe sequit̃.Huic iplacabilis inimica est Iuno. Nã dea regnoꝝ fingit̃ ab antiquis:ergo erit cupiditas regẽdi administrãdiq; i uita ciuili rep̃.Hæc.n.uiꝝ excelentẽ ab italia carthagi/ nẽ.i.a uita cõtẽplatiua ad actiuã traducere conat̃.Sed cum ille a ꝓposita nõ flectat̃ ipa p æolũ tempestatem ci tat.i.p rationẽ inferiorẽ:quæ cũ circa ꝑticularia uersef:facile falit̃:quia ꝑturbationibus cõmouet̃.Sed neptun nus.i.rõ supior & intellectus nõ corũpit̃ a Iunone.Sed sedat tẽpestatẽ. Quæ oĩa quæso te lector ut diligẽter i illis libris nr̃is chamalduleñsibus legas.Puto.n.fore ut te minime pœniteat.Cõmotus:cõtra uentos. Placidũ: erga troiãos. Fratrẽ Iunõis:Saturni filios fabulant̃ antiq Iouẽ:Iunonẽ:Neptũnũ & Plutonẽ.Addũt̃ ipsum cæteros oẽs q sibi nascebant̃ filios uorasse.Saturnũ.n.ꝓ tempore ponũt:Vnde græce subtracta aspiratiõe crõ nos dicit̃ a chrono qđ est tempus.Tempus aũt omnia creat:atq; creata adultaq; consumit:ꝑter quattuor ele mẽta.ea.n.sũt Iuppiter.i.ignis.Iuno:aer:Neptũnus aqua:& Pluto terra:ergo frater Iunõis est Neptũnus.Hic cũ aqua sit a nãdo Neptũnus dicit̃ græce ãt appellat̃ ποσιδαων.qui põtũ præbet.ποσισ.n.potus ẽ & διδωμι do.Ipse quandoq; Amphitrites dicit̃.Aquaꝝ dulcium particularis uis naiades sunt. Marinaꝝ uero nereides. Sed ut aliis uidet̃ Amphitritæ uxori suæ nomen est.Fũdamenta illi sacra sunt:quia eius opa terra mouet̃:ob idq; enosigæus.i.terrã q̃tiẽs dr̃.Physiciaqꝝ effectiuã ui oceanũ ponũt.Sibolũ ãt tethyn. Vis aq potabilis ache lous ẽ mariæ neptũnus.Quæ iquãtum gignere põt Amphitrites dr̃.Mouet terrã:qa aq̃ terremotus cã uidet̃. Cõsolidat terrã illã a se excludẽdo.Hic illũ ασφαλιωνα.i.terrã stabiliẽtem appellãt. Tanta ne.u. Optimum orõnis patheticæ genus:quia abruptum & cõcisum ẽ:& ab iterrogatiõe icipit.& cum ꝓprium gygãtum fue rit aduersus deos bellum gerere.Vnde uẽti i regnum neptunni irrumpe nisi a temeritate paterna ausi essent.

Rimæ Rimari

Naiades Nereides

Iam cælum terramque meo sine numine uẽti
Miscere:& tantas audetis tollere moles?
Quos ego.sed motos præstat componere flu/
Post mihi nõ simili pœna cõmissa luetis ctus
Maturate fugam:regique hæc dicite uestro
Non illi imperium pelagi:saeuumq; tridẽtem
Sed mihi sorte datum:tenet ille imania saxa
Vestras eure domos:illa se iactet in aula
Aeolus:& clauso uentorum carcere regnet:
Sic ait.& dicto citius tumida æquora placat:
Collectasque fugat nubes:solemque reducit:
Cymothœ simul.& triton annexus acuto
Detrudunt naues scopulo:leuat ipse tridenti
Et uastas aperit syrtes: & temperat æquor:
Atq; rotis summas leuibus perlabitur undas:
Ac ueluti magno in populo cũ semp coorta ẽ

SER. Iã cælũ:cur de cælo & terris q̃rit̃ & nõ de so la aq̃? quoniã hæc tria numia licet habeant impia di uisa tamen totius regni uident̃ habere potestatẽ: Nã & ipa tria elementa physica q̃dã rõne iungunt̃:ut & ipsoꝝ numinũ scæptra significãt.Iouis.n.fulmen tri cuspe est:Neptunnus tridente utitur:& Pluto tricipi ti cerbero. Quos ego:Mens turbata uerbum reliqt. ꝑ.puniã.Sic supra:Me ne icepto dẽsistere uictã? & Ter. Quem qdẽ ego si sensero. Sed motos: prudẽtis.n.ẽ potius inocẽtibus succurrer̃ q̃ nocẽtes pũir̃ Præstat: melius est.Est ãt plenũ:& tũ accusatiuo cũ septio iun git̃ ut ꝑstat illũ & ꝑstat illi. Nõ simili pœna:nõ ea q̃ troiãos affecistis: Vel mihi nõ simili.i.uehemẽter ira/ to. Luetis:soluetis.Nã apđ priscos oẽs pœnæ pecũia riæ erãt. Maturate: cum maturitate discedite.Perni tiosum.n.esset Troiãis si accelerarent.Dicius.n.matu ra iracundiã tuã. Sæuum:magnum. Vel sæuũ in uẽ tos. Sorte:ac si diceret potuisse etiã cælũ tenere. Aeo lũ autẽ beneficio carceris regũ tenere. Immãia:aspa. Manũ.n.bonũ ãtiq dicebãt.Hic mar.Quid.n.melius & per antiphrasin manes infert:qa nõ sint boni. Eu re:irascentis est proprio uti nomie. Sic Teren Ego i pistrinum te daue dedã.Vel cõtra euꝝ solum irascit̃: quia primus egressus est:Quod ãt dixit uestrã domũ de Plauti pseudo est.Nisi carcerẽ effregeritis uestrãdo/ mum. Aula:per irrisionẽ.Nã nihil tam cõtrarium aulæ q̃ carcer. Clauso:qa nõ ipsius: sed iubentis est emit tere uentos. Carcere regnet:ex affectu possidentis carcerẽ regnũ dixit.Sic alibi:de rure:Postq̃ aliquot mea re gna uidens mirabor aristis. Dicto citius.i.citius q̃ dici posset. Placat:physice:Nã Neptũnus mare est: hoc di/ xit cõmotum nunc inducit placatũ. Collectas:aut colligit & deide fugat:aut ante a uentris collectas fugat & dissoluit. Cymothæ:conueniens nomen nymphæ:κυμα.n.fluctus est & θειν currere q̃si fluctus currẽs. Ele menta.n.ãtiqui deos esse uoluere. Tritõ:deus marinus neptũni & salicæ a salsa aq̃ dicte nymphæ filius. An nixus:antiquũ est.Iuniores ãnisus & ninsus dicũt:Sed alia & usus cõtra antiqtatem iduxit.Illi.n. parsi nos pep ci:Illi suscepi nos suscepi.Vt. Suscepitq; ignem f. Leuat:leues & nauigabiles facit.Accõmodat ãt tpi orõnẽ. Nã hic qa piclitãtibus subueniendum erat:breui loquit̃.In.v.aũt ubi nullum est piculum latius placeat mare neptunnus. Per labitur.u.labit̃ p undas.Antiqui.n.ꝓpositiõem nomini subtractã uerbo addebant:ut pcur ro foꝝ. Ac ueluti: hic populum cõptum cõpat tempestati. Cic.ãt populo tẽpestatẽ.Vt ꝓ Milõe.Et quidem cæteras tẽpestates & ꝓcellas i illius dũtaxat fluctibus cõtionũ. Magno:qa ubi frequẽs est: ibi crebra seditio.

Tritõ

DONA. Generis:Non maculant filios paterna ſcelera:polluntur tamen ſi illa ſectantur. Iā cælum:obſcura breuiſq; oratio & quia iratus erat & ad ſucurrendum properabat. Deniq; tranſit ab aliorum elementorū iniuria a quibus erat alienum & uenit ad propriā. Meo.q.d.me cōtempto. Venti:abiecte pronunciandum ut cōuitium ſit non nomen. Tantas moles:mira probatio criminis:ut nō ſolum aſſerat uerbis:ſed & ipſis aſpectibus ſubdat. Quos e.duo pronomia cū pondere maximo.Quos.ſ.ſceleratos ex peximis ortos:& quæ ſimiliter ītelligi poſſunt. Ego.ſ.imperator loci & de potioribus diis.Nā ulciſcit:ſed non dimittit eos ſine metu futuræ pœnæ.ne ſe inualidum demonſtraret. Sed motos.p.addit cām dilatæ pœnæ. Poſt mihi: ſi quid deinceps auſi fueritis re nō uerbis puniā. Maturate:celerius remeate. Regi:mittit & regi cōuitia deformās regni ipſius poteſtatem & perſonam aſſerens non habere regnum ſed ſaxa nō aulam ſed eſſe cuſtodem carceris. Dicto citius:effectus ſtatim apparet obiurgationis & dilatæ pœnæ: ut dicto citius placidum fiat mare: & oīum elementoꝝ remouet īiuriā. Ac ueluti:hac cōparatiōe dat occaſio:ut oſtēdat cuius meriti & grauitatis debet eē q ī ciuitate ſua prīceps ē: Nā cū uentū ē ad furorē ſi uiꝝ ꝑſtātē meritis audiūt:eius dcīs aqeſcunt.

CHRI. Iam cælum terram:conqueritur prius de alienis elementis:ne ſi de ſuo tantum minus credibile & nimis ſibi īdulgere uideatur.Auxeſis eſt:Nam maius quiddam eſt moles q̄ fluctus & mira uariatio ut modo Fluctus ad ſydera tollūt:modo Præruptus aquæ mons:modo tantas moles dicat. Quos ego:mouet pathos Apoſiopoſis:quam Cice.reticentiam.Celſus obticentiam nonnulli:ut Quintiliano placet interruptionem nominant.Sic alibi:Quāq̄.o.ſed ſuperent quibus hoc neptunne dediſti. Et nouimus & q te tranſuerſa tuentibus hirquis.Sed motos obſeruat ꝑpon.Nam ſapientem deum ratiōe duci potius q̄ ira rapi oportebat Ergo prius periclitantibus ſubuenit q̄ noxios perueniat. Præſtat:ideſt ante ſtat:ergo melius ē:Nam cū plura ſe offerunt:illud ante ſtat quod prius eſt eligēdum.i.quod ē melius.Sic alibi:Præſtat trinacrii metas ſuperare pachini.Eadē ratiōe dicimus præſtare quaſi prōptos paratoſq; eſſe: ut quæ tenemur faciamus. Cicero Pueris albini omnia recipi & ꝑſtabo:Vnde eſt præſto nomen quaſi promptus & paratus:Hinc dicimus ſeruos ꝑſtolari dominos.i.promptos paratoſq; ſe ꝑbere ne in mora ſint: cum illi eorum opera uti uolunt. Ter. quem ꝑſtolare:Eſt etiā ꝑſtare ante ſtare.i.excellere.Cice.in rhet. contra Hermagoram:At mihi uidentur homines cum multis rebus humiliores & inferiores ſint hac re maxime beſtiis ꝑſtare q; loqui poſſint. Componere:ſimul ponere ne alius alium excedat:ergo placare & adæquare ſic dicimns componere lites.Nam quod Marcellus ait:recreare & reficere:ut Vix defeſſa ſenis paſſus componere membra ab eadē ratiōe eſt: Sic q; ſignificet cōparare & diſponere & ornare & colligere & reliqua eiuſcemodi hinc originem habēt. Poſt: deinceps cū uacauero a cōponēdis fluctibus. Non ſimili pœna:nā erit tunc re qua nunc eſt minis: uel non ſimili mihi quia tunc ero ocioſus ut poſſim ulciſci:nō autē impeditus negociis ut nunc commiſſa:peccata: ſic alibi Quid meus æneas in te committere tantū. Maturate fugam:Maturare ſecundū Nigidium eſt cū neq; citius neq; ſerius:ſed cōuenienti tempore fit.Vnde poma matura dicimus quæ neq; acerba & īmitia ſunt : neq; nimis caduca & decocta:ſed tempat e adulta.Hāc tēperationē Auguſtus ſic græce exprimebat σπεσ Δεβραδεωσ.Sic igitur monebat ut ad rē agendā & induſtriæ celeritas:& diligentiæ tarditas adhiberet:ex qbus cōtrariis fit maturitas.Vnde nr̄ poeta alibi maturare & properare:ut contraria ponit Frigidus agricola ſi quādo continet imber Multa forēt quæ mox cælo properanda ſereno Maturare datur. Veſtro:ignominioſe dixit:quaſi dicat uiliſſime rei regē. Non illi īpium pelagi:quæ res magna ac lata ē. Triton:de hoc dicetur in ſexto. Ac ueluti : comparat tempeſtatem populo.Contra Statius populum tempeſtati.ut Sic ubi diuerſis maria euertere procellis :Hinc boreas euruſq; illinc niger ībribus auſter pulſat dies regnantq; hyemes uenit æquoris alti Rex ſublimis equis.geminuſq; ad ſpumea triton Fræna natās late pellago dat ſigna cadenti.

Præſto

Cōponere

Maturare

Seditio: ſæuitque animis ignobile uulgus:
Iāq; faces & ſaxa uolāt furor arma miniſtrat
Tū pietate grauem:ac meritis ſi forte uiꝝ quē
Conſpexere ſilent:arectiſque auribus aſtāt:
Ille regit dictis animos & pectora mulcet.
Sic cūctus pelagi cecidit fragor æquora poſt
Proſpiciēs gēitor cæloq; īuectus apto quā
Flectit equos:curruq; uolans dat lora ſecūdo
Defeſſi æneadæ quæ proxima littora curſu
Contendunt petere:& libyæ uertūt ad oras.
Eſt in ſeceſſu longo locus:inſula portum
Efficit obiectu laterum:quibus omnis ab alto
Frangitur:īq; ſinus ſcidit ſeſe unda reductos:
Hic atq; hinc uaſtæ rupes:geminiq; minātur
In cælum ſcopuli:quorum ſub uertice late

SER. Ignobile:Stultum ut nobilem aīmum prudentem dicimus.Vnde paulo poſt.Arrectis auribus Sumpſit tranſlationem a brutis: Sic Terentius Arrige aures Pamphile. Vulgus:neutri generis eſt : Inuenitur etiam maſculini:ut ſpargere uoces in uulgū ambiguas.Regula eſt ut ſi maſculini: Nam nomen in us ſecundæ declinationis maſculini generis ē:Sed uſurpatum eſt ad formam nominis græci pelagus: quod in ſecunda declinatione neutrum eſt. Furor arma miniſtrat:Sic alibi Rimāti tælū ira facit. Grauem:uenerabilem:ut Contra leuem contemnendū. Dat autem ſibi iuſticiam:& peritiam dicendi. Genitor:uenerationis eſt ut Tybri pater. Eſt autē uectus per maria cælo iam exiſtente apto ideſt ſereno. Curru:non eſt pro currui per apocopen.Sed ars antiqua uolebat q; nominatiuus pluralis regat genitiuum ſingularem:ut hæ muſæ huius muſæ: hi docti huius docti Et datiuus ſingularis regitur a genitiuo ſingulari:ut huius docti huic docto.Ergo hi currus huius currus facit & huius huic curru:Hīc eſt Curuq; abſciſa duorum ſuſpendit capita. Secundo: Troia/

Vulgus

Aequora tuta silent:tum siluis scæna coruscis
Desuper horentiq; atrum nemus imiet ūbra
Fronte sub aduersa scopulis pēdentibus ātrū
Intus aquæ dulces:uiuoq; sedilia saxo
Nympharꝝ domus hic fessas nō uicula naues

nis obsequenti. Tractus sermo a sequentibus seruis
idest pedisequis. Hinc secunda fortuna quia secun/
dum nos idest prope nos sit. Aeneade: Nunc troia/
ni:aliquādo romani:ut Aeneade in ferrum pro liber
tate ruebāt. Cursu:uel datiui est pro cursui:ut sit ꝓ
xima cursui:uel contendunt cum cursu. Vertunt:
ab italia ē [illegible] topothesia idest ficta loci descriptio
Hic enim locus in africa nusquā est:sed apud aliam
carthaginem quæ est in hispania. Ergo similitudo nominis facit rem congruam. Topographia autem est ue
ra loci descriptio. Secessu:sinu secreto. Locus:subaudi quem. Cum autem pronomen est in medio duoꝝ
nominū quoꝝ unū proprium sit id pronomen sequitur genus proprii nominis. Sic Salustius. Est locus ī car
cere quod tullianum appellatur. Si autem utrunque nomen appellatiuum sit licenter cui uolumus respōde/
mus. Inq; sinus:diuidit se unda in sinus reductos idest replicabiles. Gemini pares:similes. Aliquando duo.

Topographia

Minantur:eminēt. Sub uertice:circa radices quæ ad rectam lineam suspiciunt uerticem. Siluis coruscis.i.
siluarum.c. Septimus enim est pro genitiuo. Coruscis:idest crispantibus Iuuena. Lōga corruscat sarraco ue
niente abies. Sæna: inūbratio dicta αποτησσκηνησ. Antiquis enim theatralis scæna parietes non habebat
sed de frōdibus umbracula q̄rebāt. Postea tabulata cōposuerunt in modū parietis. Horrenti:modo ad odi
um refert modo ad uenerationē:ut hic. Sic Lucanus Arboribus suus horror īest. Atrū:tropus ē Per atrum.
nigꝝ:p nigꝝ umbrosū:p umbrosum frōdibus dēsū. Viuo:naturali:ut Viuo p̄teruehor hostia saxo. Nīpha
rū.d.aut uerꝝ dicit sit historia. Aut ptinet ad laudē loci:ut talis sit ut nīphaꝝ domus credi possit. Hic:ꝓ illic.

DONA. Seditio:ut populus furens motus grauitate uiri quiescit:sic mare auctoritate rectoris qeuit. Cæ
lo aperto: quia dixerat eripiunt subito nubes cælum. Liberauit igitur a tempestate troiãos Neptunnus: sed
euentus aliud attulit. Nam illos in lybiem terram inimicæ iunonis detulit. Ergo in casum deteriorem deue/
cti sunt. Defessi:licet fessi nitebantur proximam terram attingere:ne interea aliquis casus emergeret. Con
tendunt: ostendit cursus difficultatem quem fessi complere nitebantur maxime quia in aqua difficilior gres
sus est properantibus cursum. Est in secessu: loci hæc descriptio negocium necessaria est. Placiditas enim
fuerat pelagi procuranda propter corruptas naues. Hanc prebebat obiectis laterum. Secretum uero proficie
bat quia cauendum erat propter regiones incognitas. Hoc dabat longitudo secessus. Nympharum: domus
aquarum copiam p̄stat. Sunt & defensacula aduersus solem antrum & nemus. Tantaque erat oportunitas lo
ci ut naues anchoris nō essent tenendæ. Ab alto:a mari mira igitur breuitas:quæ cōtineat omnia necessaria
Cum autem locus contineatur quattuor partibus ponit duo latera & ingressum. Quartam deinde partem
posuit. Fronte sub aduersa:Semp autem loca sic poeta describit:ut ingrediens. Sic facit Salu. Quæ oīa mu/
tabunt si ut recedens scribat: Addit āt descriptioni duos altos scopulos:ut sit Vnde latus profectus ī pelagus
apparet ad inquirendas naues ab Aenea separatas. Opacitas autem ut minus ab extremis conspiciatur facit.

CHRI. Seditio:Ciuilis discordia a seorsum eundo. Vulgus:Nam imperita multitudo perturbatione po
tius rapitur q̄ ratione ducitur. Animis:Animus est quo sapimus. Anima qua uiuimus. Ergo bruta animā
habent. Iuuenalis. Principio indulsit cōmunis conditor illius tantum animas nobis animum quoq;. Vuerū
animos in plurali etiam accipimus pro uehementia & pertubatione ipsius animi: Sic illud Pone animos &
pulsus abi. Et Iuuenalis Nos animorum impulsu & cæca:magnaq; cupidine ducti. Ergo animis furoribus &
perturbationibus. Item animos dicimus uehementi animo præditos. Itaq; fa.&.s.u. Ponit rem ante oculos.
ut pingere eam uideatur. Furor:Explicat quid sit sæuit animis. Tum pietate:Pietas iusticiæ pars est qua di
ligēs officium tribuimus patriæ & iis qui nobis propinquitate coniuncti sunt. Huius partes sunt amicicia &
liberalitas. Pietate. Ergo huius uiri coguntur reliq:ut eos pudeat furoris. Grauitate uero:ut pudeat leuitas.

Animus
Anima
Pietas

Virum:hominem his uirtutibus excellentem. Conspexere:Cum orator sit uir bonus dicendi peritus: ex
ipsa bonitate fidem sibi conciliat: & ex ea silentium: Ergo silent & attentionem præbent. Vnde arectis auri/
bus astant. Dictis.i.sua eloquentia. Regit animos:Qui sine rectore in omne facinus cadunt. Et profecto ut
ait Cicero Oratoris est posse dicendo:genus hominum tenere:mentes allicere:uoluntates impellere quo uel
lit:unde autem uelit deducere. Prospiciens genitor:Grauis est in hoc loco & digna quæ a bonis uiris audi/
antur allegoria:Sed hanc uide in disputationibus nostris calmadulensibus. Regit:Nec tunc ruāt. Mulcet:
ut discedant a proposito. Aeneadæ quasi dicat tales quia tanto hæroe cognominandi sint. Nam quanuis de/
fessi nō propterea obmiserunt q̄n strenue aliquem portum tenerant. Contendunt:omnibus uiribus incum
bunt. Est in secessu:Descriptio istius portus a poeta conficta est.i qua nonnulla sumit a portu hispanicæ car
thaginis. Imitatur autem Homerum qui itacensem portum describens eum alter quā si ponat. Syllius quo/
que sic describit. Carthago impenso tature adiuta fauore Excelsos tollit pelago circonflua muros arctatas po
nit fauces modica insula Claudit:Qua titan ortu terras aspexit eoo. Rupes abrupta montium sunt. Ripæ ue
ro margines fluuiorum:& littora sunt maris. Corrusis:Corruscare proprie splendere est. Et quoniam splē
dor crispatur & tremulo motu mouetur. Iccirco pro crispare capitur quemadmodum micare. Nemus: di/
citur ab eo q̄ νέμειν idest pascere:hoc etrusci appellant boscum ab eadem ratione. Nam βόσκω pasco est:ut
Teocritus βοσκεται σεγασ. In illo.n.armenta pascuntur. Nympharum:aquaꝝ dulcium particulares ui/
res nymphæ symbolum sunt:ut marinarum nereides. Verꝝ etiam montium nymphæ dicuntur oreades: qa
opoσ mons est: Siluarum dryades Δρυμοσ enim græce silua est. Hamadriades dicuntur quæ cum arbori/

Abrupta
Ripa
Littora
Corruscare

bus & naſcuntur & intereunt. Napeæ florum & uallium ſunt νάπη enim conualis eſt. Naiades poſtremo fō tium dicuntur: ut multi tradiderunt.

Vlla tenēt: unco non alligat anchora morſu.
Huc ſeptem æneas collectis nauibus omni
Ex numero ſubit: ac magno telluris amore
Egreſſi optata potiuntur troes harena.
Et ſale tabentes artus in littore ponunt.
Ac primū ſilicis ſcintillam excudit achates:
Succepitque ignem foliis: atq; arida circum
Nutrimenta dedit: rapuitque ī fomite flāmā.
Tūc cererē corruptam undis: cerealiaq; arma
Expediunt feſſi rurum: frugeſque receptas
Et torrere parant flammis: & frangere ſaxo:
Aeneas ſcopulum interea cōſcendit: & omne
Proſpectum late pelago petit antea: ſiquem
Iactatum uento uideat: phrigyaſq; biremes.

SER. Ancora: a græco eſt & cum ibi non aſpiret̄ nos aſpiramus. Tum in cæteris potius aſpirationem remoueamus ubi adeſt quā addamus ubi non eſt. Morſu: ſic alibi. Tum dente tenaci Anchora fundabat naues. Amore: nam omnes in tempeſtate amāt terram. Vnde paulopoſt Optata potiuntur troes harena. Poſuit autem tellurem quæ dea terræ eſt pro ipſa terra quæ eſt elementum: ut uulcanus pro igne. Arena: ſi ab ariditate non aſpiratur ſi ab hærendo aſpiratur: ait Varro: Melior tamen prima ſententia. Sale: aſpergie. Silicis: Bene ponit ſpeciem: quia in certis lapidibus inuenitur ignis. Excudit: feriendo elicit. Nam cudere eſt ferire. Inde incus quia illic aliquid cudamus. Achates: alluſit ad nomen. Lapidis enim ſpecies eſt achates. Facit illum æneæ comitem quia ut refert Pli. Hic lapis ſi annulo geratur gratioſior ille uideatur. Succepit: pro ſuſcepit. Rapuit in fomite. pœnæ Solecophanes ē: Nam uerbo commutationem ſignificanti dat ablatiuum. Sed fuit antiq̄ circa communes præpoſitiones licentia: Vt eſt conditus in nubem. Contra uero. Nota conduntur in aluo. Item ſæua ſedens ſuper arma. Cicero. Quod ille in capite ab hoſtium duce acceperat. Aut rapuit raptim fecit in fomite. Cærealia: ut uilia fugiat ad generalia tranſit. Rem ergo uilem auget honeſtate ſermonis: ſic alibi ne lucernam diceret ſcripſit Texta cum ardente uideret. ſ. o. Iudice autem euphonia dicimus cærealea & cærealia: cæſareus & cæſarius: typhœa & typhoia. Feſſi rerum: penuria fatigati. Dicitur feſſus omnia: ut ter feſſus in uale reſedit. Item corpore: Quid magis eſt ꝓprium. Item rebus fortunæ. Fruges: Erant qui frumenta a frugibus diſcernunt. Cice. Olei & frugum minutarum de leguminibus intelligens: ergo frumenta & fruges uocantur. Fruges autem ſunt a frumine: quæ pars eſt eminens gutturis ſub mento. Receptas: liberatas: ut Medioq; ex hoſte recepi. Et torrere. p. f. & fr. ſ. non eſt hyſteron ꝓteron: Nam hodie uidemus ante ſiccari fruges: deinde frangi ſaxo: Nam apud priſcos molaꝝ uſus non erat fruges ante torrebant: & eas in pilas miſſas pinſebant: & hoc erat genus molendi unde pinſores dicti ſunt: qui nunc piſtores uocātur Pinſere enim teſte Perſi. dicit̄: ut O iane a tergo quē nullla ciconia pinſi Aeneā autē & in hoc loco & ubiq; & maxīe in. vi. a uilioribus officiis ſegregat ubi ait. At pius æneas arces quibus altus apollo. Præſidet niſi pia ſit cauſa: ut ad humandum ſocium: Nam tunc pius æneas opera inter talie primus hortatur ſocios. Late petit: In quantum poteſt. Pelago: in pelagus. Antea: Ordo eſt. aſcendit ſcopulum requiſiturus antea: Capyn: Caycum: ſiquidem uideat. ſic Terrentius. Quod plerique omne faciunt adoleſcentuli: Ordo eſt quod omnes faciunt adoleſcentuli: ut animum ad aliquod ſtudium adiungant plærīq; equos alere. Vel quem uacat: ut alibi Rhebe diu res ſi qua diu mortalibus ulla eſt. Nemo enim dicit ſi qua ulla. Biremis: Naues quæ duplicem habent ordinem remorum.

Fruges
Pinſores
Piſtores
Biremes

DONA. Septem: Vna in qua ipſe erat: tres de ſaxis: tres de ſyrtibus ereptæ. Optata: qa cōtrariā ī ꝑturbatione pelagi uiderāt cū nauigia ad imum uſq; deprimerent̄. Tabētes ſale: a contrario. Sal. n. conſeruat: Sed in uentus eſt caſus ut tabeſcat ſale quod ſeruari cōuenit. Aqua enī maris q̄uis ſalſa admittit corruptionē. Achates ignem fieri curabat ut madidas fruges torreret: ut ſic ſiccatæ frangi poſſent. Nō ergo eſt ꝓpoſtera ordinatio. neque dixit coquere: ſed torreret. Nam meminerat dixiſſe. Oēs accipiūt inimicum ībrem. Reliqui igit̄ ſe ipſos curabāt. æneas aūt anxius de ſalute ſocioꝝ labori non pepercit. ſed altitudinē ſcopuli aſcendit non ergo tantū ꝑtinet ad proſpectū deſcripta altitudo ſcopuli q̄tū ad laudē æneæ. Qui āt non proſpexit ui pelagi aut d̄ refectione corporis nō curauit & ut ſalutē ſocioꝝ procuraret nullo uictus labore tātam altitudinem aſcēdit.

CHRI. Vnco morſu: Vnco dente quo terrā mordet. Ancora græce ἄγκυρα dicit̄. Telluris: deos terræ habuerunt antiq. Tellurē dictam a ui fœmina q̄ ſemina recipit. Item tellumonē a ui maſculina qua ſemina terra emittit. Apellāt ēt altorem ꝙ oīa ex terra alunt̄. Item rurſorē ꝙ rurſus eodē cuncta reuolluūt̄. ergo iſta ſūt nomina deoꝝ terræ. Terra āt eſt ipſum elementum. Sale tabeſcens: pathos mouet hæc declinatio a contrario nā miſeꝝ ē mēbra ea re tabeſcere q̄ carnes ſeruari ſolent. Ponūt ī li. ponūt artus tāq̄ effœti oībus uiribus. Silicis: Pli. de ſilice ſcribit. nigri ſilices optimi qbuſdā i locis & rubentes nonnuſq̄ & alibi ſicut in tarquinēſi & anitianis lapidicinis circa locū uolſinenſē & ī ſtrotonienſi ſunt qbus nec ignis nocet. Idē & in monumēta ſculpti contra uetuſtatē īcorrupti ꝑmanēt. ex iis formæ fiunt ī qbus æra fundūt̄. Achates: ſpēs lapidis ē. olī teſte Pli. ī magna auctoritate nunc nulla. repta primū ī ſicilia iuxta achatē fluuiū poſtea in pluribus locis excedēs amplitudine & uarietatibus diuerſis mutātibus cognomina eius: ſpēs q̄dā eſt in ipſis q̄ contra araneoꝝ & ſcorpionū ictus ualeat hæc ī creta reperit̄ ſed idē ſiculas poſſe crediderī quoniā prīo aflatu illius prouinciæ ſcorpionū peſtis extīguit̄: In india iuētæ q̄ idē faciūt & aliis miraculis pollēt. Reddunt enim ſpēs nemoꝝ fluminū & iumentoꝝ & hæderæ & equoꝝ ornamenta. Spectaſſe etiā ꝓdeſt oculi. Sitim ſedāt ī os aditæ ſunt & ī pſis q̄

rum ſuffitu tempeſtates auertant & fulmia ſiſtantur. Argumentū eſt ſi in feruens ahenum coniectæ non fri/
gerent. Eſt & quadā unius coloris quæ inuictos athletas illā geſtātes facit. Argumentum ꝙ in olla olei plena
cocta cū diuerſis pigmētis & ītra duas oras ſubferuefacta unū colorē ex oībus faciat minii. Hæc pauca e mul
tis quæ apud Pli. ſcripta ſunt excerpſi. Nuſquā tamen illic eſt ꝙ geſtata fauorē conciliet: Sed uel geſtabat ut eſ
ſet īuincibilis. Vel potius referamus achatē ad id qđ ē αχοσ. i. cura. nā cura & ſolicitudo ſp comitat̄ pricipes.

Scintil
la
fauilla

Scintillā: recte. Nā Scintilla ardēs eſt: Fauilla uero extincta unde in. vi. Reliqas uino & nigrā lauere fauillam.
Excudit: ſecūdū Diome. Carſi. & focam p̄ſentis tp̄is eſt. dicunt. n. cudo cuſi. Alii tamen uolūt eſſe præteriti.
quod melius uidetur quia ſequitur ſuſcepit.

Aut capyn: aut celſis in puppibus arma caici.
Nauem in conſpectu nullā: tris littore ceruos
Proſpicit errantes: hos tota armenta ſequunt̄
Atergo: & longum p ualles paſcitur agmen:
Conſtitit hic: arcūqꝫ manu: celereſqꝫ ſagittas
Corripuit: fiduſque tela gerebat achates.
Ductoreſqꝫ ipſos primū capita alta ferentes
Cornibus arboris ſternit: tū uulgus: & omnē
Miſcet agēs telis nemora īter frondea turbā:
Nec prius abſiſtit: quā ſeptē ingentia uictor
Corpa fūdat hūi: & numerū cū nauibꝫ æquat
Hinc portū petit: & ſocios partitur in omnes
Vina bonus que deide cadis onerat aceſtes
Littore trinacrio: dederatqꝫ abeuntibus heros:
Diuidit: & dictis mœrentia pectora mulcet.
O ſocii (neqꝫ eni ignari ſumus ante malorū)

SER. Puppibus arma: milites. n. nauigantes pup/
pibus arma religabāt: Sic alibi pacem orare manu p̄/
figere puppibus arma. Errantes: paſcentes Sic ī bu/
co. Mille meæ ſiculis errāt in montibus agnæ. Cer
uos: hi dicti ſunt παρατον κερατων. i. a cornibus. nā
& latina noīa aliquādo a græcis ſunt: ſed q̄uis in pro
uincia conſulari ī quā uenit cerui non ſint tamē aut
finxit more poetico. Vel quia heroicis tp̄ibus ubiqꝫ
oīa naſcebantur: ut ipſe Oīs feret oīa tellus. Tota ar
menta: differt ab omni. Totum ē unius corporis ple
nitudo: ut totū adiutoriū. i. integrum adiutoriū: oē
de uniuerſis dicimus: ut omne adiutorium. i. uniuer
ſa adiutoria. Ergo hic tota. i. omnia alibi contra: ut
Oēmqꝫ reuerti per troiam. Agmen: proprie eſt or/
dinata multitudo ut ē ambulantis exercitus. Nō er/
go ſtans dicitur niſi uſurpatiue. Vnde longū ut ince
dens illud oſtenderet. Corripuit: aut de pharetra
aut ab achate. intelligimus. n. eum eſſe ſubſecutum
ut ī illo loco. Ni iā p̄miſſus achates afforet. Gerebat:
aut tūc aut q̄ gerere conſueuerat. Cornibus: aut ſit
pro cornuū: aut ītellige cū ait Atqꝫ ixioni uento rota
conſtitit. i. cū uento: & hoc melius. Vulgus: Nā du/
ctores iā interempti erant. Miſcet: perturbat circūagit: inſequitur. Frondea: per frondoſa. Frondeum eni
totū ē de frondibus: ut torus frondeus: Frondoſū frondibus ornatū. Septem: finiuit numeꝝ. Nā neceſſita/
tis erat hæc uenatio nō noluptatis. Victor: propoſiti cōpos: ut atqꝫ rotis inſiſtere uictor. Humi: per humū
aduerbialiter: ut p̄ſſit humi nitēs. Cū nauibus: cacephatō ī ſermone. Nā poſt eū ſeqt̄ n. Hic: pro inde. Par/
tit̄: & partit īuenit̄ in eadem ſignificatiōe: Salu. Prouincias iter ſe ptiuerant: ut punio punior: fabrico fabricor
Sunt ergo uerba in actiua & paſſiua uoce actionē ſignificantia: Sunt itidē quæ in actiua uoce paſſionē ſignifi
cent: ut uapulo. Rurſus quæ in paſſiua actionē: ut loquor. Trinacrio: ſiculo. Trinacria. n. dicit̄ ſicilia propter
tria ακρια. i. promōtoria lilybeū pachynū & pelloꝝ: latine autē triquetra dicit̄. Heros: uir fortis. Semideus
plus ab hoīe habens: ait Heſio. O ſocii reuocate animos: dixit aūt ſocios: ut ſe illis æquare t Ignari: imme/
mores: Acyrologia eſt. Ingarus. n. eſt qui ignorat. Im memor qui oblitus eſt. Antemalorum: υφεν eſt: ut cæ
li ſubter labentia ſigna. Ante enim hic ad ſolam pertinet coniunctionem & plenitudinem uerſus.

Fron/
deum
Fron/
doſū

Igna/
rus
Imme
mor

DONA. Proſpicit: bis accipe: ut nauem nullam proſpicit: ſed tamen proſpicit ceruos. Gerebat: uel tunc p̄
ſens uel portabat æneas tela q̄ acates ītentus igni excitando relinquerat. Nō uidit naues: ſed euentus oſtendit
ceruos: quæ res nō ad uenandi uoluptatē: ſed ad uictus neceſſitatē recepta ē. Septem ergo maiores ſtatuit. In q
bus almoniæ maior eſſet copia. Multos deinde paruulos īteremit. Reprehendūt āt temetarii quod poeta di/
xit. A tergo ſequūt̄. Error eſt īterp̄tātiū: Nā tres ceruos errātes ī littore ſeq̄batur. alii p ualles a tergo paſcebāt̄.
Ita ergo legit̄ Proſpicit tris ceruos & hos ſequūtur tota armēta. A tergo uero totū agmē paſcit̄. Ergo illi erra
bant: hi paſcebātur. Neqꝫ. n. oēs errabāt: aut oēs paſcebant̄. Sed alii erāt ſubiecti oculis eius. Alii fuerāt poſt ip
ſum. Similis autem uerſus eſt. Theſtylis & rapido feſſis me. æ. hoc ē & teſtylis. Itē puppibus & læti im. c. ideſt
& puppibus. Ipſi quoqꝫ numeri gregū diuerſitatē ſignificant. De errātibus. n. pluraliter dixit. đ paſcentibus ue
ro ait. A tergo & lōgū per ualles paſcit̄ agmen. Ergo ī littore poſitos pluraliter dixit. In uallibus uero paſcit̄
agmē. Huc accedit ꝙ qui paſcitur non erat: & qui erat non paſcitur. Hinc. q. p. peracta ceruorū ſtrage quæ
troianis ſatis ſit: remeat ad naues. Bonus: bonus ciuis & bonus largitor. Cadis: p̄termiſſo cadorum nume/
ro. Oſtendit̄ uni copia. Onerarat: oſtenditur non quātū uoluerit largitor datum ſed quātū troiani ferre po/
tuerunt. Abeuntibus. q. d. p̄per id qđ manentibus dederat. Dictis non poterāt in maximo mœrore cibum ca
pere. Ergo adhibenda conſolatio erat. Verum a perſona aliena a mœrore: ſed hæc in ſolicitudine nō reperie/
bat̄. Hanc igitur ſubit æneas qui aī p̄ſtātia mœrorē uincere poterat. Hic ita ſe gerit ut neqꝫ ſe ſatis triſtē oſtē/
deret ne a conſolatiōe illos deiiceret neqꝫ oīno a doloribus īmunē: Ne ī ſua cā oīo alienus uideretur. Mulcet.
Nam grauiſſime īflictus mœror penitus remoueri non poterat: Sūpto āt cibo & uino more humani ingenii
ſperatur aīmoꝝ uētura relaxatio. Si āt hæc cōſolatio ab alieno ſit poſit reſpōderi terētianū illđ: Tu ſi hic ſis ali
ter ſentias. Cū aūt a ſocio maloꝝ poteſt attēte audiri. O ſocii. ſ. laboꝝ: Mira arte loqt̄. Norat. n. odioſum illđ

esse laborantibus: ut pote cuius cã uniuersi trahebant̃ ꝑ tot & tã diuturnas calamitates. Ponit ergo p̃mium: o
socii laboꝝ.q.d.q nil sine me passi estis: ergo debetis audire quæ dicã. Ignari: Mira consolatio: nam cũ odio/
sa sit ĩfortunioꝝ dura cõmemoratio exulcerãs eoꝝ corda.q passi sunt adiũgi poeta commemorationi cõpa/
rationem ut dicta ipsa potius medicinæ sint q̃ exulcerationi. Nam enumeratio præteritorum malorum ac
grauiorum ostendit ferenda esse præsentia. Addit & substinendi consuetudinem nutrice pacientiam.
CHRI. Ceruos: Animal timidum: sed longissimæ uitæ. Scribit Aristoteles ꝙ prudentia reliqua bruta an/
teit & iuxta uias parit hominum & feras ab inuadendis natis arceat. In uolucrum partus excedit: inde herbã
sesilim petit mox redit ad prolem: inulum ducens ad lustrũ assuefacit quo fugere discat: uno aditu est lustrũ
quem a feris tuetur. mas fructuum tempore pinguior factus secedit sentiens se facilius capi posse. Cornua in
locis ubi difficilius inueniri possint: deponit unde est prouerbiũ q̃ cerui cornua. Non uult enim inermis repi/
ri. Sinistrum cornu a nemine adhuc repertum est. Id enim medicamento p̃ditum est. bimis cornua oriuntur
simplicia & recta ad subularum similitudinẽ. Vnde & ipsi subulone dicuntur. Singulis annis mense aprili cor
nua amittunt: & donec renascantur noctu pascuntur. A uenenata fera morsi cancros edunt: quod & homini
prodesse creditur. Sibilo & cantu demulcentur a uenatoribus quo allecti facile capiuntur. Ita unus uenator
cantat aliter sibilat tertius a tergo ferit: sed si aures arectas habeat ita sentit ut ĩsidiæ illum non lateant. Hæc
Ari. Pli. autem ait. Ceruus herba cinaræ uenenatis pabulis resistit. ui canum urgente: ultro ad hominem con
fugit. Ceruæ fœtus cursu fugam meditari docet ad p̃cipitia duci & saltum ostendet semper ĩ fuga aquiescũt
stantesq; respiciunt cum proprie uentum est rursus fugam repetunt. Hoc fit intestini dolore adeo infirmi ut
ictu leui intus rumpatur. Simplex animal & omnium rerum miraculo stupet adeo ut equo uel boue accedẽ
te procul hominem iuxta uenantem non uideat. aut si uideat arcum ipsum sagittasq; miretur. Cornua ma/
res habent soliq; animalium singulis annis deponunt: sed ita inuident ut dextrum cornum negent inueniri
ceu medicamento aliquo p̃ditum. Hoc quoq; mirabilius est cum in uiuariis mutent omnibus annis. Singu/
lis annis adiiciunt rãos usq; ad sextum annum deinceps similia renascuntur. Singulare remedium ad uene/
na est odor adusto cornu ceruino. Nam his est cum serpentibus pugna nã illos e cauernis etiã renitentes na/
rium spiritu extrahunt. Vita longa. nam post centum annos capti sunt cum torquibus aureis quos Alex. ita
reliquerat. Febriũ morbũ non sentit hoc animal qui & medetur huic timori. Nos simus quasdam fœminas
principes omnibus diebus matutinis carnem eam degustare solitas: & longo æuo caruisse febribus. Tragela
phus in nulla re distat a ceruo nisi ꝙ barbatus est & armorum uillis armatus. Placet autem quod ait Serui.
quod non sint in prouincia africæ. Nam ut ait Herodotus ceruis & apris omnis libya caret cum habeat leões
elephantes ursos serpentes & asinos cornua habentes. Item capite canino. Item sine capite oculos in pectore
habentes. Agmen ab agendo dicitur & quia agere impellere est nonnunquam significat impetum ut ibi ag/
mie facto lacoõta petunt. Item ducere. Hinc exercitum ordine ductum agmen dixeret. Et quia ad impetum
faciendum omnes in unum coeunt: agmen pro multitudine capimus. Quæ honor ca. potius q̃ quibus one
rarat cados. Nam cum uinum sit ex illis nominibus quæ ĩ plurali carent tribus casibus: si dixisset quibus sub
intelligendum erat uinis cõtra usum. Heros: dicitur ab eo quod est αρετη.i. uirtus q̃ maxima in illis fuit. hic
Aristo. excellentissimam uirtutem heroicam uocat: uel ab eo quod est αηρ: ꝙ post mortem nubibus inuolu/
ti a ioue hominibus p̃positi dicãtur: uel ab ερασ.i. terra quia eorum bella d̃ imperiis fueret. Augusti. autẽ hoc
nomen a Iunone dicit tractum: q̃ græce hera dicitur: qui etiam refert filium illi fuisse Heroa nuncupatũ hoc
mysticum significante fabula ꝙ aer Iononi deputet̃: ubi uolũt cum dæmonibus heroas habitare: quo nomĩe
appellãt alicuius meriti animas defunctorum. Item ait alibi girum & nymborum ac uentoꝝ cacumina æres
esse animas q̃ animo non oculis cernatur & uocari heroas & genios & lares. Trimegi. auctor est heroas habi/
tare Inter æris potissimam partem supra nos: & terram ubi nullæ sunt nebulæ. Acestes: hic crinisii fluminis
filius fuit ex ægyptæ hippotæ troiani filiæ.

Heros

O passi grauiora. dabit deus his quoq; finem:
Vos & scylæam: penitusque sonantes
Accestis scopulos: uos & cyclopea saxa
Experti: reuocate animos mœstumq; timorẽ
Mittite: forsã & hæc olim meminisse iuuabit.
Per uarios casus: per tot discrimina rerum
Tendimus in latim: sedes ubi fata quietas
Ostendunt: illic fas regna resurgere troiæ.
Durate: & uos met rebus seruate secundis.
Talia uoce refert: curisque ingentibus æger
Spẽ uultu simulat: premit altũ corde dolorẽ.
Illi se prædæ accingunt: dapibusque futuris.
Tergora diripiunt costis: & uiscera nudant.

SER. O passi grauiora: artificiose demonstrat p̃te
rita grauiora ut præsentia facilius tollerent. His:
sicut & grauioribus. Scyllæam: exempla pro nego/
cii qualitate ponenda sunt. Ergo in maris periculis
põit tempestatis exempla. Penitus: ualde. Accestis:
pro accesistis: aut ualde sonantes. aut ualde accesistis
quia non passi sunt hæc: sed his fuerunt uicini. Cy/
clopea: aut q̃ cyclops ĩ ulixem iecit: aut siciliam ĩ qua
cyclopes fuere. Vel ætnam intelligit. Nam ipse in ter
tio ait noctem illam tecti siluis ĩmania monstra per
ferimus. Mæstum: qui mestus facit: ut mors palli/
da. Mittite: omittite: & ẽ apheresis: ut temnite pro
contemnite. Forsan: fortasse: fortassis: & fors idẽ si/
gnificant. Olim: in futurum. Meminisse: & accu/
satiuum & genitiuum regit: Nam obliuiscor quod
illius contrarium est idem facit. Iuuabit: anomalũ
uerbum est Nam cum prima coniugatio aut in aui
ut amaui: aut in ui ut sonui hoc facit in ui: ut iuui.

Pars ĩ fruſtra ſecãt:uerubuſq; tremẽtia figũt

Per uarios caſus: Argumentum a compoſitione. Quietas:Nam habuerunt ſedes in thracia & in creta ſed non quietas Fas illic.Ergo alibi nefas.Occurrunt autem cogitationibus ſociorum ne fatigati malis q̃ſ cunq; requirerent ſedes.Hoc idẽ facit in quinto incenſis nauibus. Durate:duri eſtote. Vos met:παρέλκον Hæ.n.particulæ met:piã:pte ut egomet quiſpiam ſuo pte:ornatus cã ponũtur:Aduerbia ãt ſunt:Nã q̃cquid ab illis ſeptẽ partibus receſſerit fit aduerbiũ. Voce:pleonaſmos ẽ.Fit ãt quotiens addũt ſuperfluã:ut alibi uocemq; his auribus auſi.Ter.His oculis ego met uidi. Curis:cura dicta q; cor urat. Aeger:& triſtis & male ualens ſignificat.Aegrotus aut ægrotãs male ualens tantũ. Spẽ:lætitiã.Significat̃ ãt ab eo qđ præcedit id quod ſequit̃.Hac figura crebro utitur poeta.Lætitia.n.ſpem ſequit̃:& in uultu uidetur.Spes uero non uidet̃. Contra aliquãdo ſignificat̃ id quod præcedit ab eo quod ſequit̃ ut Meritæq; expectẽt gloria palmæ.Palmã enim ꝓ uirtute poſuit:quæ præmiũ meretur:& palmã poſt accipit. Prædæ:ad p̃dam. Accingunt:Studioſe ſe parant.Sic alibi accingunt operi Accinctos enim induſtrios dicimus.Hora.Altius ac nos p̃cincti.Contra negligentes diſcinctos uocamus ut Diſcinctos mulciber afros. Dapibus:ambitioſe de ceruis dixit dapibus. Tergora:tergus tergoris corium.Tergum tergi dorſum. Viſcera:non inteſtina tantum ſed oĩs caro ſub tergore eſt.Vnde in albano latinis uiſceratio dabatur ideſt caro.Ntũs ẽ hoc uiſcus Lucre.uiſcus gigni ſanguineq; creari. Sanguen autem dixit:unde fit ſanguinis in genitiuo. Nam a nominatiuo ſanguis fit huius ſanguis. Verubus: Ex iis eſt quæ in ſingulari indeclinabilia ſunt ut cornu & genu. Trementia : palpitantia.

DONA. Grauiora:ut incõmodoꝝ nouitas grauius puertit.Sic ferendi cõſuetudo q̃cq̃d acciderit facilius tollerat. Dabit.d.f.ultro reſpõdit ſi q̃rerẽt:quãdo hæc mala inuenient finem: & poſt cõpationẽ grauat p̃terita:& leuat ꝑſentia:& a generali ad ſpecialẽ rationẽ uenit. Scylleã:In mari ſiculo ẽ locus horrẽdis ſaxis obſeſſus:Nõ ãt mulier uſq; ad pubẽ hũani corporis.Inferius uero canibus armata. Acceſtis:Oſtendit fortunæ ſuffragio ex intima ſaxoꝝ pte liberatos. Forſan & hæc:delectabit nos cũ ad ꝓſpera uenerimus ẽt hæc iter mala enumerare. Olĩ:tria tpa ſignificat.p̃teritũ p̃ſens & futuꝝ. Durate:quãdo p mala ad bõa trãſeũdũ ẽ ſpe bonoꝝ tollerãda ſũt aduerſa:p̃ſerti ubi ſpõdet̃ p breuiſſimũ tpus ociũ ſempiternũ. Fata:ergo parẽdũ ẽ:Nã illis obſiſti nõ põt. Illic fas:& euadẽdi & pueniẽdi ſpẽ pollicet̃ & aſſerit italiã ſolã eẽ q̃ digna ſit ĩ q̃ troiæ ĩperiũ reſurgat. Curiſq; ingentibus ae. Perſuaſoris erat ut metũ diſſimularet cũ ſpem pſuadere tentaret:& regis erat afferre cõſolationẽ utrunq; ergo p̃ſtitit.neq; oportebat illũ in ſua cauſa ſine cura eſſe. Illi:oſtendit̃ quid poterit conſolatio.Nam niſi mœror ſublatus fuiſſet refectionẽ aliquã nõ q̃ſiſſent. Tergora dirripiũt: diuiditur p officia ꝓcuratio epulaꝝ:neq; delitioſæ dapes aut irritamenta gulæ erant iis parãda:q naufragio & ĩ edia laborauerũt. Tergora:eodẽ tempore alii detrahebãt coria:Alii anteq̃ tota corpora apparerẽt reſecabãt ptes:& ut plenam properationem oſtendat addit. Verubus.t.f.hoc eſt in quibus adhuc aliquid ſpiritus teneretur.

CHRI. O ſocii.Oratio ẽ ĩ genere deliberatiuo.Suadet.n.eẽ deponendũ timorẽ & more ſuo antea q̃ ponat quod petit:interponit ea quibus illud utile honeſtũ & facile eſſe oſtẽdat̃.Eſt.n.ordo:o ſocii mittite mœſtum timorem oſtẽdit ãt facile fieri poſſe & debere quoniã aſſuetis accidat & q grauiora paſſi ſint & pollicet̃ deum ut aliis p̃teritis malis:ſic huic p̃ſenti finẽ datuꝝ.Ponit ãt honeſtũ & utile hoc ne ſuccũbant malis ſed magno aĩo patiãtur:quoniã ſic aſſecuturi ſint non modo ſedes:ſed tranquillas ſedes nec trãq̃llas ſolũ ueꝝ ẽt ĩ q̃bus cõſtituãt ĩperiũ.Deniq; addit id quod in deliberãdo plurimũ ualet.ſ.neceſſitatẽ:quãdo fata q̃bus obſiſti nõ põt ita uellint. O ſocii:exæquat ſe illis & ſic captat beniuolentiã.Nã ſocius par dignitate & reliquis rebus eſt.Comes uero ſequitur ut ſi ſeruus non ſit tamen priori par nõ extet.Ergo Cice.ꝓ marcello dixit illũ ſociũ & comitẽ:ſociũ quidẽ quia in rep.par ſibi erat comitẽ ãt quia cũ non eſſet ſibi collega ĩ conſulatu in eo nõ erat ſocius ſed ſuffragator. Ignari:proprie põt poni.Nã q iã conſcii ſunt maloꝝ & conſuetudine iam ſunt in ea ſpecie fortitudinis:de qua dicit Ariſto.ueteranos eſſe fortiores tyronibus. O paſſi.g.captat beniuolentiã uel a cõmiſeratione uel quia laudat eoꝝ aĩoꝝ robur & ſimul arguit a maiori.nã qui ſunt paſſi grauiora:multomagis patient̃ minora:& tacite ĩnuit turpe futuꝝ:ſi paſſi grauiora nunc deficiãt.Veꝝ quia potuiſſent obiicere grauia ad certũ tẽpus ferri poſſunt ſemper ãt nõ poſſunt.Addit. Dabit.d.h.q.f.hoc probat cõiũctura r̃liquorum calamitatũ q̃ tamen finem habuerunt.Animos:uehementiam animoꝝ quaſi fortitudinẽ quæ in calamitate occubuerat. Per uarios caſus:duo facit prĩo oſtendit non eſſe refugiẽda mala p q̃ uenit̃ ad tantũ bonũ deinde nõ eẽ dubitãdũ de eo bono qđ ꝓmittũt fata. Durate:non hoc dixit niſi poſtq̃ oſtenderat quare eſſent tollerãda. Rebus ſecundis:quaſi in dubitatiõe oſtendat euaſionẽ. Aeger:magna ſapientia:qua poterat uim afferre ꝑtubationibus & ita coercere ne appareret. Spẽ:quomõ ꝓ lætitia ponitur q̃ eſt de p̃ſenti bono:qđ nullũ hic ẽ ergo ĩ ꝓpria ſignificatiõe dixit ſpẽ q̃ ita uultu đemõſtrari poterat ut lætitia.Nã utraq; res hilaritatẽ hẽt.Veꝝ de ſpe ac reliq̃s animoꝝ motibus alio in loco diſtinctus dicet̃. Dapibus fu.ex affectũ illoꝝ loquitur qui ĩ tãta ægeſtate uilia p̃tioſiſſima putabãt ut illud Poſt aliquot mea regna uidens mirabor ariſtas.

Socius
comes

SER. Ahena:quibus lauabant carnes non elixabant.Nam heroicis temporibus nõ ueſcebantur elixis.Antiqui ahenam ſic aſpirabant. Victu : cibo.Inde conuictor.Horatius.Nõ quia ſim tibi mecœnas conuictor. Fuſi:diſcumbentes Alias autem fugati:& occiſi. Vlterius.q.huic uerbo & genitiuum damus. Cicero Squaloris plenus ac pulueris. Et Ter. Plenus rimarum ſum:& ablatiuo Iuue.Lectica ma

Littore ahæna locant alii:flãmaſq; miniſtãt.
Tum uictu reuocant uires:fuſiq; per hærbã
Implentur ueteris bacchi pinguiſque ferinæ.
Poſtq̃ exempta fames epulis:mẽſæq; remotæ
Amiſſos longo ſocios ſermone requirunt

Spemq; metũq; ĩter dubii: seu uiuere credãt:
Siue extrema pati: nec iã exaudire uocatos:
Præcipue pius æneas: nũc acris oronti
Nunc amyci casum gemit: & crudelia secum
Fata lyci: fortemq; gyan: fortemq; cloantum.
Et iam finis erat: cum iuppiter æthere summo
Despiciens mare ueliuolum: terrasq; iacentes
Littoraque & latos populos: sic uertice cæli
Constitit: & libyæ defixit lumina regnis.

tonis Plena ipso: Ferinæ. fere dicuntur uel ꝙ oĩ corpore ferant̃ uel ꝙ naturali utunt̃ libertate: & pro desiderio suo feruntur. Exempta. i. fugata ut sufficientia nõ ãt affluẽtia q̃sita sit. Mensæ duæ. n. apponebantur una carnis altera pomoꝝ. Amissos: nõ reuera. Sed quos putabãt amissos. Vocatos: uel subaudi deos: ut sit conq̃stio illos p̃cibus nõ flecti. Vel intelligit non solũ p̃isse: sed nec sepulturã hr̃e ad quã uocẽtur Vnde ẽ Manesq; uocabat hectoreũ ad tumulũ. Et ẽ figura ab eo qđ p̃cedit id quod seq̃t̃: quia post facta sepulchra manes uocant̃. Præcipue: q̃a pius. Oronti: pro orontis: ut ĩmitis acchilli. Secũ: q̃a aliter apđ socios simulabant. Finis: Vel fabulaꝝ: uel diei: Seq̃t̃ enim per noctẽ plurima uoluẽs. Nõ. n. semp ortũ uel occasũ ponit. Sed uel intellectui reliquit ut hic uel negociis tp̃us significat. Est ãt poetice pulchritudinis nõ oĩa exprimere. Home. autẽ ista contemnens tp̃a omnia describit. Cũ iuppiter: Oeconomia secũdũ mathesim ordinauit: nã ioue ĩ altitudine sua cũ Venere posito significat̃ fœlicitas p̃ mulierẽ uẽtura: Et æneas a didone ĩ p̃tẽ regni receptus ẽ: Per uenerẽ uero tristẽ exitũ uxoris ĩfœlicẽ futurũ notat Mercurius uero a ioue ad occasũ. i. ad ima terraꝝ defluens significat amicitiã futurã. sed nõ diuturnã. Addũt ẽt mathematici Venere ĩ uirgine posita misericordẽ nasci fœminã. Hic Maro ĩ habitu uirginis uenatricis Venerẽ illi occurrẽtẽ facit ꝙ & misericordẽ reginã ĩuenit & illi ĩ uenationẽ admixtus ẽ.

Aethere sũmo: Nã omnibus elementis superius est. Despiciens: Deorsum aspiciens. Despiciens autem diligenter ĩquirens: Sic deduco dorsum duco. Diduco uero diuido. Veliuolũ: quod uelis uolatur. Alias quod uelis uolet. Ennius naues ueliuolas. Est autem reciproca translatio nauium & auiũ: Vnde est & ueloꝝ pandimus alas: & de apibus Nare per æstatẽ liq̃dã: Nã nare nauiũ uolatus auiũ. Trãslatio ergo aut reciproca ẽ aut partis unius. Iacentes: uel ĩ lõgũ expositas: uel stabiles. Hoc. n. terræ ẽ: cũ reliqua elementa mobilia sint: unđ & bruta dicit̃. Vel ĩferius positas. Nã elementũ ĩfimũ ẽ terra. Sic: i. ut ista conspiceret. Et libye. p̃œconomia idest dispositio carminis Vituperabile. n. fuerat si ex abrupto transitum faceret ut in nono. Atq; ea diuersa penitus dum parte geruntur: Sed excusatur uero sermone. Atq; ea: idest eodem tempore. Nunc uero bene transit quia inducit iouem & de rebus humanis cogitantem & africam intuentem. Vnde honestus color est Vt uenus timẽs ne Iuppiter romana fata carthagini cõcedat eũ adeat: Nã fœlix euẽtus ẽ locis: quæ iuppiter conspicit. Vnde in secundo Aspice nos hoc tantum. Contra alibi. Atq; oculos rutilorum reiicit aruis.

Deduco
Diduco
Nare
Volatus

DONA. Ahena: Aquam imponebant igni ut elixã facerent carnem Hæc coquendis uisceribus celeritatẽ p̃stant. Deniq; epulis paratis uires labore & fame perditas reuocant. Fusiq; p̃: adeo aduersariorum obliti erãt ut fusi p̃ herbã plus sibi ĩgererẽt q̃ refectio postulabat. Hoc ãt p̃stitit p̃suasio consulti regis. Ferina: per se suauis caro est hæc: sed additur pinguedo ut suauior aĩo appetentiũ irriter. Vino aũt accesserat gratia a tempore qualitate & quantitate. Nam & uetus & optimum & abundans fuerat. Hinc dixit Implentur ueteris bacchi. Postq̃ exempta fa. Fame & lassitudine oppressos nullius cura tangebat. Refectis uero uenit in mentem recordatio sociorum quoꝝ cum de morte incerti essent erant inter spem uitæ & metum mortis. Aeneæ autem maior ponit̃ uirtus q̃ nec cibum sũpsit: nec dissimulare a p̃ditis potuit: nec eorum curam posuit: qui nec superesse poterant. Secum: Nam apud alios spem uultu simulat. Finis: epularum uel fabulaꝝ: uel lucis Despiciẽs. Iuppiter ex alto actus hominũ considerabat: Venus autem arrepta occasione eum alloq̃t̃. Tristior: q̃ antea. Lachrymis: ille est maximus dolor qui ante uocis exortum lachrymis præcedentibus nunciatur.

CHRI. Ahena: ab eo quod æs fit ærus atq; æneus: & substantiuum per dissolutionem diphthongi & interpositionem. h. ahenum uas ex ære quo aqua calefit. Si autem capacius sit ut id quo utuntur ĩfectores ad uestes tingendas & huiusmodi artifices cortina dicitur: ut inuenies apud Plinium. Flammas: quia flando excitãtur. Bacchi. i. uini: & est Denominatio color rhetoricus: quæ trahit orationem a rebus propinquis: ut intelligatur res quæ suo non sit appellata nomine. Vt ab inuentore ur si tarpeia capitolium dicamus ab inuento: ut si pro libero uinum ponatur: aut ab instrumento ut si sarissas pro macedonibus ponas: aut quod sit pro eo quod facit: ut cum dicimus Mars hoc fecit idest bellum: aut quod facit pro eo quod fit ut pigrum frigus quia pigros facit. Item cum ponitur continens pro contento aut contra. Spemq; metum inter: Anastrophe est quia præpositio postponitur ut transtra per & remos idest per transtra. Posuit autem hic duas perturbationes ambas de futuro. Nam metus est opinio impendentis mali: Spes est impendentis boni: Sed posuit spem pro libidine. Nam spes sedatus est motus in bono quod expectatur: & cadit in sapientem. Quattuor. n. sunt perturbationes: Hæ autem in sapientem non cadunt: quia expellunt tranquilitatem ex animo in qua sp̃ est sapiens. Excitantur. enim non sua natura: sed falsa nostra opinione: & habent motu aduersantem rationi. Nam cum de bono p̃senti supra modũ lætatur: dicitur lætitia gestiens: Si aũt ex futuro bono nimis pendet dicitur libido. Ergo lætitia gestiens est opinio recens boni præsentis in quo efferri rectum uideatur Libido aut est opinio futuri boni quod si ex usu iam p̃sens esse & adesse. Sin autem in malo p̃senti simus dicitur illa ægritudo Quæ est opinio recens mali præsentis in quo demitti contrahiq; animo rectum esse uideatur. Si ãt est impendens ac futuꝝ malum dicit̃ metus q̃ ẽ opinio ĩpendentis mali quod ĩtolerabile esse uideatur. Verum ut perturbatio omnis motus est aduersans rationi: Sic inuenitur apetitus qui rationi obtemperet & constan

Metus
Spes
Lætitia
libido

ter sedateq; insurgat: Ergo in bono futuro est uoluntas. Ea autem est quæ quid cum ratione desiderat. In p̄senti autem est gaudiū quod placide constanterq; mouetur. Sin autem sit de futuro malo appellatur cautio. Præsentis āt mali nulla bona affectio ē. Ergo posuit sp̄ē pro libidine & nimia cupiditate. Præcipue.p. Semper ī officiis iustitiæ pietatis ac fortitudinis hūc p̄cipuū facit. Gemit: optime dixit ut supra īgemit: Variat autem hunc locū ne similitudo fastidiū afferat. Nō enim dixit gemit casū orōtis lyci gye & cloanthi. Sed distinxit & insuper exornauit repetione. Vertice cæli: eum locum significat: quem mathematici appellāt decimam domum. Et ē in medio cæli. Quæ domus est decima in ordine duodecim domorum cæli quæ significat reges sublimitatem exaltationem dignitates & laudem.

Atque illum tales iactantem pectore curas
Tristior & lachrymis oculos suffusa nitentis
Alloquitur uenus: o qui rex hoīumq; deumq;
Aeternis regis imperiis: & fulmine terres:
Quid meus æneas in te cōmittere tantum?
Quid troes potuere? q̄bus tot funera passis?
Cunctus ob italiam terrarum claudit᷑ orbis?
Certe hinc romanos olim uoluentibus annis
Hinc fore ductores reuocato a sanguie teucri:
Qui mare: qui terras omni ditione tenerent
Pollicitus: quæ te genitor sententia uertit?
Hoc equidem occasum troiæ: tristisq; ruinas
Solabar fatis contraria fata rependens.
Nunc eadem fortuna uiros tot casibus actos
Insequitur: quē das finem rex magne laborū
Antenor potuit mediis elapsus achiuis

SER. Tales: De rebus humanis. Iactanté pec.cu. Loq̄tur stoice. Ii.n. dicūt deos humana curare. Alias secundū epicureos qui negant deos curare humana Vnde illud. Nec curare deū credis mortalia quenq̄. Tristior: cōparatiuū pro positiuo Quādo enim tristis ē uenus ut nūc tristior dicatur. Occulos suffusa: occulos suffusos habens dicendo autem nitentes expressit nimiā ī lachrymis pulchritudinē sicut in Eurialo Lachrymæq; decoræ. Impiis & fulmine: erāt q̄ primū ad deos. secundū ad homines refferunt. sed maioris potestatis ē. idē posse circa deos quod circa homines. Terret: Nā fulminū alia terrēt alia aflant ut Fulminis afflauit uentis: Alia puniūt: ut uel pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras Alia p̄sagiunt: ut de cælo tactas memini.p.q. Quid mēs: subaudi filius: ut aiacis oili. In te: contra te Alias ꝓut benignū accepit ī teucros aīum. Quid: argumentū ab īpossibili: & plus uales non posse q̄ nolle. Troes: Cuius nominatiuus est tros. Oīa āt græca monosyllaba in latinum transeuntia sunt tertiæ declinatiōis & græcæ latinæq; declinatur: ut tros trois & troos: pan panis & panos. Cunctus ob italiam: ne ad italiam perueniāt nusq̄ cōsistere ꝑmittunt᷑. Nā etiā in africa hospitio prohibentur harenæ. Certe hīc.r. & si hoc nusq̄ legimus: tamen ꝑ scilentiū ītelligimus uel a ioue superius audiuit. Uoluentibus.i. uolubilibus. Uolués enim uoluit: Volubili: uoluit᷑. Anni autē uoluunt᷑: ut Atq; sua ī se per uestigia uoluit᷑ annus. Dicendo autem reuocato: ostendit italiam unde dardanus fuit. Teucri: pro dardano posuit. Ille.n. uenit de italia: Teucer de crete. Mutant enim poetæ nomina propinqua: ut Domitus pollucis habenis idest Castoris. Item Et manibus progne.p.s.c. pro philomella. Ditione: potestate idest pace legibus bello. Policitus: policemur sponte promittimus rogati. Quæ sententia: Verecunde agit nec enim conueniebat ut aperte contra uxorem ageret apud maritū. Sic ēt respōdet iuppiter: Nec me sententia.u. Hoc: hac re. Repēdens: recompensans: Translatio a pecunia quæ antea pendebatur. Eadē q̄lis antea: ut longitudo temporis nihil troianis prodesse uideatur. Finē: nō regnū sed laboꝝ finē. Antenor: cur hūc solū noiant cū a troia capys cāpaniā: Helenus macedoniā alii sardiniā secūdū Salu. occuparint? qa si ꝓditionis argueret᷑ poneret᷑ similis ꝑsona. Antenor.n. & æneas teste Liuio patriā ꝓdidisse dicunt᷑ quod Virgi. tangit ibi. Se quoq; principibus ꝑmixrū.a.a. Hora. tamē excusans ait: Ardentē sine fraude.i. sine proditiōe. Nemo autem excusat nisi rem plenam suspicione. Sisenna tamē dicit solū Antenorē ꝓdidisse. Quod arguit᷑: qa legatos Helenā repetētes hospicio accepit & ulyxem sub mendici habitu cognitum non prodidit. Et si sic est: augemus exemplum. Si proditor regnat cur non pius.

DONA. Tales: res plena subtili arte: ubi nō ꝑsonaꝝ solū: sed reꝝ habet᷑ rō. Loq̄t᷑ Venus ad Iouē se priuata filia ad p̄rem: si publica īferior dea apud summū deoꝝ. Vicit āt q̄d publicū fuit. Cōcitat subtilē īuidiā: q̄d iuppiter: cuius sit iuste curare q̄d dii: q̄d hoīes agant: omisserit ueꝝ ī æneā iuditiū: & īnoxiū tot tormētis dissimulans uexari sinat. ꝑponit ergo publica ꝑsona & subnectit᷑ priuata. Apud.n. patrē nō potuit cōq̄ri de diis: sed apud deoꝝ regē. Diis āt applicauit æternis.r.im. Et hoībus fulmine.t. Aeternis. Ergo nō sūt cōtemnēda uelu ti ea q̄ ad tēpus sunt.q.d. nō ueniūt dii cōtra fata. Quid freta īnocētia troianoꝝ: q̄rit nomē delicti: quo nō inuēto: cōstet eos īmeritos pati. Aeneas: speciale ponit nomē atq; inde trāsit ad genus. In te: Regē.d.&.h. qui oīa habes ī potestate. Auū suū: promissorē noui īperii: quē oēs dii suspiciūt: & hoīes fulmīe territi uenerāt᷑. Meus.s. filius: tuus nepos. Tātū: Bis repete q̄d tātū æneas: & q̄d tātū troes. Tātū: tā magnū tā īmane. Cunctus: ad id redigit᷑: ut nec alibi stare: nec ī italiā uenire possit. Ergo restat ut ī fluctibus semꝑ exagitet᷑. Pollicitus: cōuenit ex ueteris promissi īmo pollicitatiōis fide Turpe.n.ē decedere de fide Turpissimū cuiuis mutare sententiam Quid ego tanto deo ꝑsertī ubi filiæ nepotisq; uertat᷑ incōmodū. Genitor: ponit post publicam personam patrem: ut appareat neutram illarum decere ꝑfidia traduci. Vertit: cū uas uertit᷑: oē quod habet effūdit᷑. Ergo ostēdit ꝙ iuppiter inimica ꝑsuasiōe ita sit uersus: ut nihil pietatis sit ī eo relictū: Quā ītegrā filiæ ꝑstar̄ debuit. Genitor: multū ualet hæc persona ī ꝓmissis: q̄ non liberis solū uerū & posteris sint profutura Quæ s̄nia.q.d. q̄s te potior ē q̄ te possit uertere. Hoc equidē: dissimulandum ē damnu: si quid amissum est

alterius cõmodi ratione pensatur. Vnde cõpensatio dicit̃ ueluti si ĩ alte. A lance damno posito in altera cõmo
dũ par aut maius ponat̃. Occasum troiæ: ostẽdit rẽ maximã piisse. Casus. n. puæ rei est uel personæ ĩferioris.
Occasus diuinæ rei uel psonæ supioris: Nam solẽ lunãq; occidere & uiros pclaros occidisse dicimus. Repen
dens: comparans & exæquens mala fata bonis. Nũc eadem: nõ solũ nõ inueniũt bona: sed manẽt mala. Quẽ
das. f. qa Iuppiter põt postulata cõplere: & potuit efficere ne aliquãdo occiderent. Põt & sic ĩtelligi. Quem das
finẽ. i. quãdo troiãi uenient ĩ Italiã aut quãdo carebũt his malis. Antenor. p. cõparatio a mĩore ad maius exag
gerat mœrorẽ Antenor ergo aliẽus necessitudĩe tua homo humilis & depssus manus hostiũ potuit effugere.
CHRI. Tristior: Subtristis: Significat. n. cõparatiuũ aliquãdo mĩus q̃ possitiuũ: ut crudior fuit hodie rosci
us. Lachrymis: Sunt q a lacerando lachrymas dici putant. sua. n. salsedĩe genas lacerant. Vt. n. e naribus pitui
ta & ex auribus bilis sic ex oculis atra bilis emittitur. Hic aũt humor qa terrã reffert salsus ẽ: proptereaq; corro
dit. Alii dicũt lachrymas dici a græco uerbo. Nã illi Δακρυα dicunt lachrymas ab eo qđ est Δακρυω mordeo:
qa oculos mordẽt. Antiq autem lachrymas: sepulchꝛ: & pulcher haspirauerũt. O q: O uocantis ẽ. Item admi
rantis: ut O qualis facies & quali digna tabella. Indignãtis ut O tẽpora o mores. Optãtis ut Quãquã o sede su
perẽt qbus hoc neptũne dedisti: Est autẽ oratio ĩ genere deliberatiuo: Suadet. n. Ioui ut liberet troianos a peri
culis: & deducat ĩ Italiã. Ponit rẽ facilẽ: cũ ille oĩa possit. Ponit honestã: cũ pollicitus fuerit. Ponit utilem qa det̃
filio & posteris. Captat beniuolẽtiã: cum appellet regẽ hominũ & deoꝝ. Est sermo patheticus: Nam statĩ a prĩ
cipio latenter conquerit̃ qđ cum oĩa possit: pmissa nõ obseuet. Prorumpit ĩ ĩterrogationẽ quæ tunc grauissĩ
ma ẽ: cum aliter q̃ uelit ĩterrogatur: responderi non possit: ut hic Nã cum dicat qd meus æneas cõmisit: nõ po
test responderi nisi Nihil. Agit aũt tanq̃ apud deoꝝ regẽ de iure: tanq̃ autẽ apud patrẽ de cõmiseratione. Qui
bus duobus cõiunctis oportet causam conuĩci. O q res. h. Hoc prĩcipio & beniuolentiã simul captat & facul
tatẽ ĩesse ĩ Ioue ostẽdit: ut det quod petit: cũ multo maiora possit. Aeternis: Ergo nec đfuit adhuc nec defutu
ra est sibi facultas. Regis: In qua re ĩcluditur iustitia quã ĩ eo laudat: cũ iusta ab eo ĩpetrare cõtendat. Terres:
Ergo & aduersarios nr̃os ne iniuste ĩ nos agant terrore contĩebis. Quid: æneas & qd tros. Vt cũ rex & popu
lus extra noxã sint nusq̃ crimẽ reliquatur. Magna aũt misericordiæ motio ẽ: ut post tot calamitates etiã regno
excludantur: ut nusq̃ cõsistere liceat: Et latenter Iunonẽ ĩgenti ĩuidia oneret. Certe hĩc. Assertio primi aduer
bii: & repetitio alterius maximũ affert põdus orõni. Maximũ aũt exaggeratio pollicitationis cũ alia repetitio
ne: cũ dicit Qui mare q. t. c. d. t. Quæ. t. g. Quis adeo potẽs apđ te ut deducat te & penitus deducat. Id. n. est Ver
tit de uia recta presertim contra filiam & nepotem. Id enim est gẽitor. Hoc equidem: A duplici loco mouet
pathos: & ꝙ ĩ calamitatibus maximis diutius fuerit. Nam diuturnitas hoc facit ut illud Septem illũ perhibẽt
totos ex ordine menses. Et quod pter spem consolationẽ amiserit ut illud Olycida uiui peruenimus aduena
nostri quod nunq̃ ueriti sumus. Antẽor: Admiror. dicere Seruiũ teste Liuio Antenorẽ & Aeneam prodito
res patriæ dictos fuisse. Quæ. n. scribit Liuius hæc ad uerbum sunt. Satis constat troia capta in cæteros seuitũ
esse troianos a duobus Aenea Antenoreq; & uetusti iure hospitii & quia pacis reddendæq; Helenæ semp au
ctores fuerant omne ius belii achiuos abstinuisse. Duo ergo dicit Liuius: & ãtiquos græcoꝝ hospites hos du
os fuisse: & pacis reddendæq; Helenæ sumper auctores extitisse. In hoꝝ utro proditionis accusantur? An qa
hospites fuerint ante bellum? Nam ĩ bello non potuerunt. Atq hoc non est patriam prodere: sed potius illius
maiestatẽ propagare. An quia pacis: ac reddendæ helenæ per summã iniuriã ereptæ auctores fuerĩt: cum id
fuerit patriã ab iis quæ secutæ sunt calamitatibus liberare: illamq; iustitia illustrare: cum ius fasq; postulẽt ut
rapta ac raptores repetentibus tradant̃. Neque uerisimile est uoluisse poetam eũ uiꝝ quem omni laudum ge
nere ad diuinitatẽ usq; extollere cõtendat: uel minima ĩfamiæ suspitione deturpare. Neq; cum dixit Se quoq;
prĩcipibus permixtũ agnouit achiuis: Ostendit illũ aduersus patriã pugnasse: quod neq; Homerus neq; alius
scriptor unq̃ ponit: sed amore ĩ patriam a deo flagrasse: ut dũ illã tuteat̃ uel ĩter confertissimos hostes ferri nõ
dubitauerit. Dixit ergo Antenor potuit ut a maiori argumentum faceret. Nominauit aũt potius Antẽorem
q̃ cæteros troianos: qa illi ĩ Italiã nõ puenerãt excepto capy: q unus: ut puto: e comitibus æneæ fuerat. Quãob
rem ego is sum q libenter illis assentio q ciuẽ optimum eũ fuisse dicunt: & de reconciliatiõe ĩter Priamum &
græcos ægisse: suasoremq; semp reddẽdæ Helenæ se pbuisse: Glaucũ filiũ qa sequebat̃ Paridem abdicauisse:
eundẽq; ab Agemẽnõe cæsum nõ fleuisse. Hic capto ilio cum nunciaret̃ ĩ eum cõspirari: mare cũ suis cõscen
dit: Henetis q sub Philomone fuerãt cum secutis. Itaq; supato ægeo ac Ionio adriaticũ peruẽit: hac hĩc dalma
tas: illyricos: liburnosq; linquẽs. Hinc apulos & picenos: ĩ euganiã uenit: pulsisq; inde euaganeis patauium cõ
didit. Prouĩcia ipsa ab Heneto q sub eo erat henetia primũ post uenetia est appellata. Nec uident̃ huic sentẽtiæ
cõtraria ea esse quæ ab Eusebio ponunt̃: quãuis scribat Hectoris filios adiuuãte Heleno iliũ recuperasse pul
sis inde Antenoris posteris: Nam potuerunt illi & fortunæ auxilio: & hospitalitate Antenoris ĩtercedẽte ita si
ne ulla fraude patriam recuperare. ut Helenus ĩter inimicos græcos regnare potuit. Quapropter nõ hæc scri
psit poeta ut duos huiuscemodi uiros proditiõis argueret: qua re nihil magis a suo cõsilio quo auctorẽ roma
ni generis illustrãdum sibi proposuerat: aliẽum esse potuit: sed ut ostẽderet si Antẽor tãta fœlicitate ĩ Italia se
des regnumq; occupauit nullo sanguĩe Ioui cõiunctus: nõ debere ab eadem Italia Aeneam nepotẽ suũ arceri.

Venetia

Illyricos penetrare sinus: atque intima tutus
Regna lyburnorũ & fontem supare tymaui
Vnde per ora nouẽ uasto cũ murmure mõtis

SER. Illyricos pe. s. Antenor nõ Illyricũ nec libur
niam uẽit sed Venetiã: Sed ĩde uẽit qdam Henetus a
quo denomiata ẽ henetia deĩde Venetia. Tutus: cũ
liburni sint rheti uindelici sæuissimi populi ab ama
zonibus originem teste Hora. ducentes. Hos supera

It mare praeruptu & pelago praemit arua sonā
Hic tamen ille urbē pataui:sedesq; locauit ti
Teucrorum:& gēti nomē dedit:armaq; fixit
Troia nunc placida compostus pace quiescit:
Nos tua progenies cæli quibus annuis arcem
Nauibus infandum amissis unius ob iram
Prodimur:atq; italis longe disiungimur oris.
Hic pietatis honos? sic nos i scæptra repōis?
Olli subridens hominum sator atq; deorum
Vultu quo cælum tempestatesque serenat,
Oscula libauit natæ dehinc talia fatur

uit Drusus.Dictum ergo est ad argumentum q; tutus etiam inter sæuos fuerit. Fontem ty.circuitione utūtur sæpe poetæ:ut dicant Arcem butroti pro butroto : sic hic Fontem ty. pro tymauo & paulopost. Vrbem pataui pro patauio. Nouem:multi septem dicunt.Quod si incerta fides est:erit numerus termi natus pro indeterminato. Cum mur.m.nam tanta ui exit i mare:ut uicinus mons resonet. Mare: historiā tāgit.Nā fluuius hic ab icolis mari uocari ait Varro. Proruptum.i.effusum fluens:& melius est q̄ præ ruptum.Bene auté diffiniunt quod largus fons sit solutum mare. Pelago:aquarum abundantia. Præmit: populatur. Hic:idificili loco. Pataui : Pataui

Pataui um

um uel a padi uicinitate quasi padauium uel a græco ΜΕΤΕΟΘΑΙ.i.uolare: quia capto augurio sit cōditū : uel q; urbé ibi cōdiderit ubi aué telo petiuerit. Sedesq: i.ex uotis suis mouet iuidiam quod id sit concessum Antenori:quod ipsa desiderat. Et géti.n.d.quod uictori Aeneæ nō conceditur ,phibente Iunone:contra quā obliq; loquit respectu mariti. Hic autem primus tépo ribus a duce antenoridæ dicti sunt. Arma:fixit Nam finita militia siue gladiatura téplis arma suspendebat: Hora.Veranius armis Herculis ad posté fixis. Compostus:cōpositus p syncopé. Nos:tanq̄ una de troiáis loquit. Tua ,pgenies:epexegesis est.Vt Ast ego q̄ diuū i.re. Annuis:qa nutu ,pmittit. Infandū: ,p infande: ut Miserū septena quot annis:& toruūq; repente clamat.Figura hæc in qua nomé ,p aduerbio ponit poetica est: oratores nō utunt.Infandū tamé hic potest ée iteriectio doléts. Prodimur:poro damur.Alias multa significat.Ergo ut qd prodimur hic significet explanaret:addit.Disiungimur italis oris. Hic.i.talis:ut hunc te euryale aspicio. Honos:secundū arté é honor:arbor:lepor:& est or breuis:poetæ auté mutāt i os longam. Sal: etiā pene ubiq; labos posuit.Melius est seruire regulæ. Sic:Hoc é per naufragia. In scæptra.r.ad iperia reseruas:Aut antiqua licentia é cōmūium præpositionū. Olli:modo tunc.Pronomen eni non ponitur cum no-

Olli

mie sed pro nomie.Alias olli pro illi est:ut Olli dura qes.o.&.f.u.somnus. Subridens:lætus erat & qualis solet esse cum facit serenū.Dant.n.poetæ elemétorū habitum numinibus:ut supra de Neptūno dictū est. Serenat:paret prima psona:ut fulmino pluo & similia:nisi loquat q pōt esse:ut si iuppiter dicat ego sereno. Libauit:leniter tetigit.Est autem osculum dare religionis suauium uoluptatis.Teren.O thais meum suauium.

Pene trare

DONA. Illyricos penetrare:uoluit domōstrare difficultatem pueniendi:& ad hostiles partes penetrandi q̄ omnia facit dictis posterius ānexis. Penetrare.n.est penitus intrare:& sinus sunt recessus terrarum penitus remotarum:quibus clausis nō potuisset euadere si picula extitisset.Et miro uerbo usa est transire quod est sine molestia uel ipedimento quo uis puenire.Et qa fontem supare difficultaté nō demōstrat addit Vnde per ora noué & cætera:ut cōmemoret tātæ illū fonté uirtutis esse:ut p noué illius ora tutus transideret. Vasto cū.m.m.i.m.pr.Vt fons solo uocabulo re uera sui abundantia in terris pelagi faciem ostéderet. Repete ergo potuit hostis euadere potuit penetrare:si illi potuit superare.f.t.Hic.s.in regionibus hostilibus & per omnes difficultates. Ergo unum aduerbium & ,pnomé graue pondus doloris adiecit.Ille minoris dignitatis cur tātum fœlicitatis adeptus est: ut tutus transierit:tutus peruenerit:tutus urbem suis condiderit: tutus nomine Troiano uocitari indigenas fecerit:tutus arma troiana.i.uicta i eorum ptibus fixerit:quos non constat uictores fuisse.

Nos:trāsit ad cōparatiōem. Tua ,pgéies:iterpretatio est. Tua:q deos homines i potestate habes.Apud qué priuilegium primi gradus habere debemus.Dum spe ,pmissorū ducimur naues amisimus:& ,pmissam: italiam tenere non possumus. Vnius ob.i.bptime ad finem oratiōis reseruauit ne si iter initia dixisset offensus Iuppiter sororis & coniugis iniuria alienaret:Nec etiā nomé Iunonis posuit ut sine offensa ad iniuriarū numerum pueniret. Olli sub:ut uenus lachrymis anteq̄ loqueret significauit doloré internum:& qd dictura esset Sic Iuppiter statim debuit hilaritate uultus & osculo & prima parte orōnis demere angoré filiæ nec oportuit eam circutione defferri. Subrisit:risu utit ut eam exhilararet: sed subrisit ut maiestaté seruaret ex modestia. Nam satori hominorū deorū turpis erat pléus risus. Subrisit ut parté daret troianorū casibus parté reseruaret illis quæ erat ,pmissurus. Vultu:quo cælū:tali qualē habet cū eleméta tranqllat. Oscula. signū optimū cum beniuolentiā suam osculo publicat. Dehīc:ostédit signa ista nō frustra fuisse pmisa : q̄ ueneris mœtū leuarét.

CHRI. Henetos:aūt de qbus meminit Seruius i paphaglōia asiatica regiōe fuisse a qbus italici oriūdi sunt

ueneti

Liuius & Pli.scribunt:Strabo tamen uenetos italicos a uenetis coloniæ populis coloniá esse censet.Alii dicunt henetos uenisse i italiá cum Antenore. Illyricos:illyrici tenét quæ Istro sunt alpibusq; cōtinua iterq; italiá & germaniá iacétia Inchoant aūt a lacu uédelicorū :& rhetorū & rœniorū:Ipsius oræ partem occuparūt daci qui boios & tauriscos deleuerūt.Est aūt dicta illyria ab Illyrio Polyphemi filio. Intima:suplatiuū ab eo q; é itus.

Illyria.

Lyburni:sinus ionicus adriatici pars est:huius a dextra latus facit Illiriam.Sinistrum uero Italia usq; aquileiæ recessus.Ad terram Illyricá isulæ sunt absytides:cerictica:lyburnicæ.Item issa.tragurium:mellina: corcyrapharus. Tymauus: fluuius est uenetorū concordiæ atq; trigestæ oppidis uicinus. ex monte grandi p noué

Tyma uus

ora effusus amplissimum ante alia fonte facit:ex quo tandé uno alueo fluens i adriaticum exit mare in sinum trigestinum : Ait florentinus Boccacius. Strabo uero non procul aquileia: quæ uenetias regionem terminat

Diomedis templum est & portus tymauus & lucus miro decore. Septem assunt fluuiatilis aquæ fontes mare irrumpentes lato & profundo sane fluuio: Reliquos: uno excepto: salsas habere aquas Polybius scribit: locūq; ipsum maris fonté & matré ab incolis uocari. Tymauus: ut ait Posidonius: e montibus delatus decidit in profundum deinde intra terrá absorptus stadiis circiter. cxxx decidit in mare. Nos tua. p. per cōtentionem q color rhetoricus summá uim oroni affert. Est. n. huiuscemodi Antenor uir nulla cognatiōe: aut affinitate tibi cōiunctus. In italiá incolumis uēit: & sine difficultate urbē cōdidit: ī qua cū suis ī summa trāquillitate degit. Nos aūt qui tua ꝓgenies sumus post diuturnos grauissimosq; errores & multa pericula in ea terra quá fata concesserunt consistere non possumus. Nos: admiscet personá suam: Nam cū filius ex matris uisceribus: nihil euenit nato: quin idem & matri non eueniat. Quinetiam dolentius in filio q̄ in se damna sentiunt matres: Maximopere igitur mouet iouem cum ostēdat se Iouis filiam iisdem calamitatibus quibus æneas premi. Cæli. q. a. a. Quid grauius accidere potest: q̄ illis qui iubente Ioue tanto deo cælum superabāt nūc terras denegari? Est auté maximū pathos cum aliquid præter spem euenit: ut alibi demonstrauimus. Vnius. q. d. etiam si plures irati nobis essent nedum una tamen contra tua iussa nullū efficacē cōatum habere deberent. Disiungimur: miserū non tenere Italiam sed miserius ab longe remoueri: ut omnis spes potiūdi eripiat. Hic pietatis. h. Cū ualidis iam argumentis occupauerit mētem Iouis: ad postremū grauissima interrogatione uehemēter urget ut nō solum ꝑsonam deæ ad deū agat: sed licentius filiæ ad patrem: & ea interrogat ad quæ aliter q̄ ipsa uelit Iuppiter respōdere non possit. Subridens: optimū tēperamentū nō solū qa tātæ maiestatis nō erat ꝓfusius ridere ue℞ quia ut hac modesta exhilaratiōe spem auxilii præstabat sic sautiori risu contemptū ostendisset.

Parce metu cytherea manent immota tuorū
Fata tibi: cernes urbem & promissa lauini
Mœnia: sublimemque feres ad sydera cæli
Magnanimū æneam: neq; me sentētia uertit
Hic tibi fabor eni: quādo hæc te cura rmordꝫt
Longius & uolués fatorum arcana mouebo
Bellum ingens geret italia: populosq; feroces
Contundet: moresq; uires: & mœnia ponet:
Tertia dum latio regnantem uiderit æstas
Ternaque trāsierint rutulis hiberna subactis:
At puer ascanius cui nunc cognomen iulo
Additur: ilus erat dum res stetit ilia regno
Triginta magnos uoluendis mensibus orbes
Imperio explebit. regnumque a sede lauini
Transferet: & longam multa ui muniet albā.

SER. Parce metu: Cum arguimur ī causis primo nos purgari oportet: & sic ad actioné descéder. Ergo ante obiecta purgat Iuppiter deinde ꝓmittit. Parce metu: dimitte metum: ut parce urbis. Cytherea: quæ græce ei diphthongum habent: latine in e ꝓductum conuertūtur Ergo κυθερεια citherea μηδηα medea. Quæ autem dicit Iuppiter ad solutionem antedictorum ꝑtinent. Ergo quoniam dixerat tristior nunc dicit parce metu. Immota: qa dixerat Quæ te sentētia uertit. Et stoice per transitū ponit nō mutari fata Nā fati immobilis ratio Est. Tuo℞: Troiano℞ uel Romano℞. Tibi non ꝓpter te. Sed uacat: uel tibi quasi quæ tua sunt. Vrbé: Aut mœnia lauini: aut Romá: quia cum proprietatem đtrahimus: quod magnum est intelligimus. Vt si dicam Lego oratiōem ītelligo Ciceronem. Et ne sit longa expectatio adiicit & per. l. m. Aut subtrahat & atq; p epexegesi erit urbé. i. ꝓmissa. l. m. Sublimé ad sy. c. Propter illud cæli. q. a. a. Aeneas. n. secundū quosdam in numicū flumen cecidit. Ouidius autem ī cælum raptū asserit. Estq; iuppiter īdiges dictus. Hic ordo est: Hic geret ingens b. in. i. Fabor. n. excusat quæstionem futurá: & quasi doléti Veneri uera dicit. Sed aliter loquetur cæteris diis præsentibus in decimo. Abnueram bello italiam concurre teucris. Remordet solicitat: Teren. Par pari referto quod illam remordeat. Arcana: secreta. Vnde arca & arx quasi res secrete. Italia: in italia. Sic non ante tyro despectus iarbas idest in tyro. Nam si aduerbialiter dixisset posuisset tyri. Contundet: īcongrue cōsolabaꝉ bella prædicēs nisi uictoriá poneret. Leges & mœnia: Hysteron Proteron. Primo enim ciuitas deinde mores ponuntur. Mores: leges. Tertia: rethorice ne breue esset si triennium diceret tempora diuisit in spetiem. At puer: prudenter exitum æneæ ostendit: & tacuit dicendo filium postea regnatu℞. Cui nunc co. ait Cato æneam cum patre ad italiá uenisse: & propter inuasos agros cōtra Latinum & Turnū pugnasse: & in eo bello perisse Latinū. Turnum aūt auxilio Mezentii bellū renouasse: in quo æneas turnusq; pariter rapti sunt. Migrasse in Ascaniū & Mezentiū: eosq; singulari certamine cōcurrisse: uictoq; Mezentio Ascaniū esse cæptū Iulium uocari a prima barbæ lanugine: quæ uictoriæ tꝑe illi nascebaꝉ: Nam Ascāius ab ascano Phrygiæ fluminæ dictus ē. Deíde Iulus ab Ilo rege: Ergo nūc dū gerit bellū. Ab hac historia ita discedit poeta: ut sæpe ostēdat poetice & nō p ignorantiá discedere: Sic & cū dicit de Anchise Quo magis italia mecū lætare repta. Ná amphibolice ostēdit Anchisem ad italiá uēisse Eodē pacto etiá fingit æneá cōdidisse carthaginem: cū septuaginta ánnos áte urbé romá cōdita sit: Et īter excidiū troiæ & ortū romæ. cccxl. āni intersint. Cognomé: magis ꝓpriæ dixisse agnomen: Sed ad familiá quæ íde iulia dicta est respexit. Dicimus āt nomē ē mihi Cice. Ter. Ecyra nomé est huic fabulæ & Cice. Salu. Cui nomé obliuionis cōdiderāt & Ciceroni ut cui Remulo cognomen erat. & Ciceroné. Aeneadasq; meo nomé de nomine fingo. Rectius tamen utimur datiuo. Magnos. o. tres sunt āni lunaris triginta die℞. Solaris duodecim mensiū: Et magnus qui secundū Ciceronem ī Hortensio. xii. milia anno℞ & quingentos quinquaginta quattuor continet. Sed hoc loco dicit magnū cōparatione lunaris: ut alibi. Interea magnum sol circūuoluitur annum. Annus dicitur quasi annus. i. annulus: quia in se redeat ut Atq; in se sua per uestigia uertitur ánus. Vel ab ανανεουσθαι

Annus

ideſt ab innouatione. Voluendis:uolubilibus. A ſede lauini:uitans enim nouercalem inuidiam deſerto la-
uino:albam longam condidit ab alba porca & ſitu longo dictam. Vi: Nunc uirtute alias multa ſignificat.
DONA. Parce:Si ſolũ hoc dixiſſet:abunde ſuffecerat ad demulcendũ animum.Reddit.n.ſecuram: & nihil
immutatum eſſe demonſtrat.Dat autem huic poeta perſonam regis non patris:De futuris.n.nõ niſi deus lo-
quitur. Ergo cytherea dixit & nõ filia:& tuoꝝ & non noſtroꝝ. Manent tibi fata:hoc ſat erat: ſed ut ſaciaret
quod aſſerebat addidit immota.Deĩde enumerat ſpecialiter quod generalitate clauſerat.Reſpondet etiã quæ
rimoniis ueneris.Nam cũ illa dixiſſet.Cuntus ob.i.t.c.o.Hic dicit Cernes urbem.Et ad id Cæli.q.a.a.põitur.
Magnanimum.a.e.f.ſ.ad ſydera cæli:Vt autem apertiorem faceret generalitatem addit fatorum diſpoſitio-
nem.Tangit aũt geſta ab ænea ad cæſarem tempora cæſaris:Quæ ſcribenda cũ ꝓpoſuiſſet:morte præuẽtus:
non impleuit breui igiẽ oratione ſecurã facit Venerem lõgo deĩde ordĩe futura explicat.Nõ.n.ocioſe audiſſet
Venus:quæ ꝑtinerent ad gaudiũ:niſi prius amotus eſſet metus.Sic Ter. Vbi inueniã pamphilum ut metum
in quo nunc eſt adimã:atq; expleã animum gaudio. Fabor.n.Arcana fatoꝝ quæ nulli fas ẽ noſſe: comendat
ſenſibus filiæ:& ſe illicite facere demõſtrat ut cognoſcat illa beniuolum ſtudiũ patris. Tibi: quia filia es quia
ſolicita:qa nolo te uexari angoribus Tu docta tuorum facta lætaberis. Bellum: ꝓponit curã belli ſed bõa uẽ
tura ꝓmittit.Mortem aũt æneæ quod erat triſte ſubticet. At puer:oſtendit quod optabile eſt Aeneæ non ex
ternum.Sed filios ſucceſſurum eo fœliciorem ut non triennio:ut ipſe:ſed triginta annos ſit regnaturus.

Cythere Venus

CHRI. Cytherea: Vẽus a cytheris iſula dicta.Sunt autem cythere inſula a regione lacædemonis locus con
tra ſpartẽ bellum gerentibus apprime aptus:De qua inſula dixit Chilon ſpartanus uir ſapiẽs præſtare lacedæ
monibus illam demergi q̃ extare.Vẽus prima cæli & diei filia fuit.Ex Ioue ſeu Libero amorem geminum &
gratias genuit.Filia cæli quia ſuo cælo affixa eſt.& diei qa lucidus eſt planeta.Geminum amorem.ſ.caſtum &
laſciuum.Gratias quæ ſine amore nõ ſunt.Venus ſecunda ex uirilibus cælii nata eſt.Saturnus.n.ut ait Heſio-
dus:accepta falce a matre:quæ illum ulciſci cupiebat:ex ĩſidiis uirilia amputauit cælio. Ex eorum: ſanguĩeis
guttis terra gygãtes Erynes & nymphas melias genuit.Virilia autem ĩ mare ꝓiecta:& fluctibus agitata ſpu-
mam fecerunt.ex qua Vẽus creata eſt:Vnde a uirilibus quæ μηδε dicitur philomedea.A ſpuma uero quæ αφ
ρος appellatur aphrodite dicitur:& quia e mari primo cytheris inſulæ adhæſit: ac mox in cyprum profecta
eſt cytherea ac cyprogenia diciẽ.Tertia aũt Venus iouis & dioneæ filia:ex qua eſt Aeneas. Antiqſſimũ aũt illi
templũ aſcaloniæ urbis ſyriæ fuit.Nam quod ĩ cypro eſt:hinc ueniſſe cyprii uolũt. Quod aũt ĩ cytheris phœ
nices:qui ex hac ſunt:ædificarũt:Hoc ſcythæ qui ſyriam inuaſerunt cũ rapuiſſent: Venus in eos fœmineum
morbum immiſit.Vocatur ab aſſyriis militia. Arabes alitam:Perſæ mitram nominant:ait Herodotus.Vẽus
latine dicitur uel ꝙ ad omnia animalia ueniat:uel ꝙ per eam omnia ueniãt.i.oriantur.Venerem gignedi uim
dicunt.Si autem ad hiſtoriam referas dicunt cretenſis iouis illã filiam fuiſſe: & qua ætate & quibus ſacris nu-
ptiæ ſint celebrandæ inueniſſe.Ac primũ in ſiciliam iuxta Ericã nauigaſſe.Inde in paphum cypri & in Inſulã
cytheram:& in aſiam & ſyriã:ut Diodorus.Eſt præterea ſtella uenus in tertio cælo amoris conciliatrix: & ap
prime ſalutaris propter optimum in ea contemperamentũ humoris & caloris. Solus planetaꝝ excedit zodia
cum duobus gradibus.Nunq̃ a ſole diſcedit ultra.xxxxvi.Gradus:quoniam illum ſubſequiẽ motu naturali:
Antecedit autem motu proprio planetarum: qui eſt ab occidente in orientem contra motum firmamenti:

Heſperus Lucifer

apparet in occidente poſt occaſum ſolis.& dicitur heſperus ſiue ueſper: quando autem contra apparet in ori-
ente ante ortum ſolis:& dicitur lucifer:& iubar. Prius autẽ apud græcos Pythagoras auctore Parmenide de
prehendit eundem eſſe luciferum & heſperum.Inducit amatores muſice & uerſuum Domicilia ſua ſunt li-
bra & taurus.Manet in uno quoque ſigno.xxix.dies:& perficit curſum trecentis ac quadraginta octo diebus.

SER. Hic iam tercentum: uſque ad ortum urbis
romæ:Nam ipſa quadringentos regnauit. Hinc di-
xit Donec regina ſacerdos: Ipſa autem ad regnum
Hoſtilii peruenit: a quo eſt diruta. Totos: Sine in-
termiſſione. Sacerdos: Amulius & Numitor fra-
tres fuerunt: ſed Amulius fratrem regno pepulit. Fi
lium interfecit.Filiam uero Iliam Veſtæ ſacerdotem
fecit Ex hac Mars geminos Romum ac Remum
ſuſcepit. Amulius eos cum matre in Tyberim deiici
iuſſit: & ilia fluminis uxor facta eſt. Hinc Horatius.
Vxorius amnis dixit Pueros Fauſtulus paſtor ſubſtu
lit & Accæ laurentiæ nutriẽdos dedit: Sed cum hæc

Lupæ Lupanaria

meretrix eſſet fingũtur a lupa nutriti:quia illæ lupæ
uocanẽ.& loca illarum lupanaria. Vel quia lupa mar
ti cõſecrata eſt.Vnđ Martius a ſtabulis rapuit lupus.
Hi cæſo amulio regnum auo reſtituerũt: ac romam
condiderunt a Romo qui deinde blandimenti cauſa
Romulus dictus eſt nominatam.Viderat prior Re-
mus ſex uultures. Romus autem poſterior ſed duo
decim. Quæ res bellum creauit: & Remus extin-
ctus eſt. Regina regis filia: Sic de Paſiphæ Ma-

Hic iam tercentum totos regnabitur annos
Gente ſub hectorea:donec regina ſacerdos
Marte grauis geminã partu dabit ilia prolẽ.
Inde lupæ fuluo nutricis tegmine lætus
Romulus excipiet gentem:& mauortia cõdet
Mœnia:romanoſq; ſuo de nomine dicet.
His ego nec metas rerum:nec tempora pono.
Imperium ſine fine dedi:quin aſpera iuno
Quæ mare nũc terraſq; metu cælũq; fatigat
Conſilia in melius referet.mecumq; fouebit
Romanos rerum dominos gentemq; togatã.
Sic placitum ueniet luſtris labentibus ætas
Cũ domus aſſarici phthiã:claraſq; mycenas
Seruitio premet:& uictis dominabitur argis.
Naſcetur pulchra troianus origine cæſar:

Imperium occeão:famam q̃ terminet aſtris. gnum reginæ.ſ.n.m.a. Grauis:Grauida:ut Non in ſueta graues.t.p.f. Fuluo.t.utebatur pelle lupæ moꝝ paſtoꝝ:cur autem nutricis pelle utebatur? Vel ad imitationẽ Iouis q amaltheæ capræ nutricis ſuæ pelle ute-batur.Vel excuſatur falſitate fabulæ. Excipiet.g.cæſo remo cuius cæde cum peſtilentia exorta eſſet fuit ora-culum placãdos eſſe ſuos manes:Ergo agenti aliquid Romulo ſemp ſella curulis uacua cum reliquis inſigni bus regis iuxta apponebatur:ut pariter imperare uideretur. Romanos:non romã.Vrbis.n.illius ueꝝ nomẽ nemo uel in ſacris enunciat:Vnde Trib.pleb.ut ait Varro:Id auſus nominare ĩ crucem ſublatus ẽ.Hoc nec Igi nus de ſitu urbis loquens exprimit. Metas:ad terras metas:Ad tẽpora autem annos retulit.Nam ſine lauino & albæ dato romanis æternitatẽ tribuit. Quin:minus eſt eſſet.Planũ autem quinetiã. Aſpera iu:tolerabili us maritus uxorem criminatur q̃ alius. Metu:nam ſupra Id metuens. Terras.c.q.f. Sic alibi Aſumptæ ĩ teu cros uires cæli.q.m. Conſilia:quia bello punico ſecundo romanis placata fauere cœpit. Gentem.q.t.bene qa omnis ſexus & conditio toga utebatur.Nam illam fœminas habuiſſe cycladum & ricini uſum oſtendit.Rici nus ex eo dicitur ꝙ poſt terga reiicitur uulgo mauorte appellaẗ. Placitũ uel fatis uel mihi. Luſtris:quĩquẽa riis.Nũmerat aũt ab olympiadibus.qa nondũ erat roma & conſules.Luſtrum autem dictum eſt ꝙ poſt quin queĩũ una quæq; urbs luſtrabaẗ. Domus:famalia troiana.Aſſaracus.n.capym: capis Anchiſem:& ille ænæã genuit.Vnde Romani ex quibus Mimius achaiam uicit. Phthiam:Achillis eſt patria. Claras:propter Aga-menonẽ cuius fuit patria. Naſcetur:Contra illud Certe hinc ro.Et omnis intẽtio poetæ ad Auguſti laudem tendit:ut in ſexti Catalogo & in Clypeo apparet.Iuppiter autem & obiecta purgat & aliquid pollicetur. Pul-chra:Alluſit ad Venerem. Cæſar.C.Iulius Cæſar.Et cæſar dicitur ꝙ cæſo matris uentre natus eſt.Vel quod auus eius manu ſua in aphrica elephantem:qui punica lingua Cæſar appellatur:cecidit. Imperium.o.ad lau dem dixit.Vel hiſtoria eſt: Nam & britannos qui in occeão ſunt uicit.Et cum poſt mortem ludi funebres ab Auguſto adoptiuo filio celebrarentur:ſtella medio die uiſa eſt.Vnde Ecce dionæi proceſſit Cæſaris aſtrum.

Riciuſ

Luſtꝝ

Cæſar

Alba longa

DONA. Hic iam tercentũ:poſt trienniũ æneæ.xxx.Aſcãio &.ccc.hæctoreæ gẽti danẗ. Regina: quæ q̃uis geminos pariat:ad unũ Romulũ impium ꝓuentuꝝ oſtendit & parricidũ occultat & romãos a Romo appel latũ iri:qui tãta ſint fœlicitate regnaturi ut nullis alteroꝝ regnũ tempoꝝ terminis claudanẗ. Aſpa iuno:aper te pōit quod Venus unius ob irã dixit.Ergo tantã fœlicitatẽ polliceẗ: ut acerrima inimica poſito odio futura. ſit. Ad domus aſca.exrremus cumulus lætitiæ:ut qui ad tẽpus uictores erãt iis quos uicerant ſeruituri eẽnt Quod ẽ plus q̃ antenorẽ ĩteruictores populos cõſediſſe:& per medios achiuos ꝓlapſos eẽ: Veꝝ qa hæc ĩ hono rẽ cæſaris ſcribebat:apuit qđ in poſterioribus fuiſſet ſcripturas:niſi mors perueniſſet.Nam poſt mortẽ Turni ſequebantur.xxx.ac.ccc.ãnorum geſta:ac deĩceps uſq; ad cæſaris tpa facta.Et cæſarẽ ita amplificaturũ roma num ĩpiũ ut nihil reliqueret qđ nõ ſe ſubactũ ſatereẗ. Pulchra:optĩa & hõeſta:ut nõ corporis ſit ſed originis.

CHRI. Regnabitur:refert Liuius albã longam nomẽ ſumpſiſſe & ab alba porca cuius nomĩe cõdita eſt: & a ſitu urbis:quoniã in mõtis iugo in lõgitudinẽ porrecta ſit & conditã eſſe ab Aſcanio æneæ filio.Sed utrum ab eo quẽ ex Creuſa ĩ phrygia:an ab alio quẽ ex lauina in Italia genuerat ambigit:Tamẽ ita ꝓſeqtur.Is Aſcani us quacũq; ſit matre natus:abundãte Lauini multitudine albã cõdidit:atq; inter lauinũ & albã triginta ĩterſu ere anni.Siluius deinde regnat Aſcãii filius caſu quodã in ſiluis natus.Is æneã ſiluium creat.Inde latinũ Siluiũ a quo aliquo coloniæ deductæ priſci latini ſunt appellati.Manſit deinceps ſiluius oĩbus cognomẽ.Alba ex la-tino ortus & ex Alba Atis ex Ate Capis ex capi Capetus ex Capeto Tyberinus q in traiectu albulæ ſubmerſus nomen ſuũ flumini reliquit.Ex Tyberino oriẗ Agrippa & ex Agrippa Romulus qui fulmine ictus periit ex quo ẽ Auentinus.A quo mõs auẽtinus qa in illo ſepultus ẽ nomẽ ſumpſit.Auẽtini filius Procas ẽ: qui Numi torẽ creat & Amuliũ.Amulis Numitorẽ cui regnũ legatũ erat quoniã grãdior eſſet natu pellit:filiũq; intermi tit:& filiam ueſtalẽ uirginẽ facit:quæ grauida facta Martẽ ſiue ꝙ ita crederet.Siue ut quia deus auctor culpæ honeſtior eſſet:partem nũcupat.Eius partu natus eſt Romulus & Remus.Hæc Liuius Dionyſius autem ha lycarnaſeus refert Aſcanium Creuſæ filiũ qui antea Euryleon uocabaẗ:albam cõdidiſſe.Erat æneæ & alter fi lius:ſed ex Lauinia:Hic Siluius uocabaẗ:quoniã mater ilia metuens priuignũ illũ clanculũ in ſiluis alendũ cu-rauerat tradens illũ Tirrheo paſtori:quem latino ſciebat fuiſſe acceptũ.Mortuo autẽ Aſcanio certabant de re gno hic Siluius:& Iulus aſcani filius Sed populus litem diremit:Siluiũq; regnare iuſſit.Iulo autem regni loco ſacram quandam poteſtatem attribuit honorem periculis imperij uacãtem. Quem idem Dionyſius ſcribit ĩ domo Iuliorum ad ſua uſq; ætatem duraſſe:in qua Cæſar mirifice floruit.Regnauit:autem Siluius unde tri-ginta annis.Aenea.filius.xxxi.Latius.li.Alba.xl.Capis.xxviii.calpetus.xxvi.Poſt hunc.ponit Dionyſius regnaſ ſe Caleptum ãnos.xiii.Tyberium.viii.Agrippã.xxxiii.Poſt hũc loco Romuli ponit Allandium ꝑtyrãnica uiolẽ tia uirum:q deos contemnens fulminum & tonitruum imitatiõibus ſed deũ credi cupiebat. Verum hymbri bus & fulminibus in eius domũ cadentibus:& lacu iuxta quem habitabat ĩ eius domũ exũdante cum tota do mo abſorptus eſt:Auentinus regnauit annos.xxxvii.Procas.xxiii.Amulius q fratri regnũ eripuit duos & qua draginta regnauit annos Euſebius ait Aſcaniũ albã cõdidiſſe ãno mũdi.xxvii.ſupra quattuor milia:& regnaſ ſe annos.xxxviii.Deinde Siluium poſthumum.xxix.Aeneã ſiluium.xxxi.Latinum.l.Albam.xxxix . Atim ſiue ægyptum.xxiiii.Capim.xxviii.Caleptum.xiii.Tyberiũ.viii.Agrippam.xl.Aremulũ quẽ alibi Remulũ uel Ro mulum.xxxix.Auentium.xxxvii.Procam.xxiii.Amulum.xliiii. Annos:anni certus modus apud ſolos ægy-ptios ſemper fuit.Aliæ gentes diſpari numero pari errore nutabant.Arcades.n.trium menſium habebant an nũ.Acarnanes ſex. Reliq græci.ccc.liiii.dieꝝ Romulus romãus ex decẽ mẽſibus ĩſtituit.annũ a marito initiũ ſummentẽ confectũ ex.cccliiii.diebus.Numa deinde pompilius addidit quinquagintas Mox etiam unum diẽ

ad honorem imparis numeri addidit. Verum cum sol .ccc. & sexagintaquinque diebus ac quadrante zodiacũ cõficiens annum faciat: sicque deessent .xi. dies anno ac quadrans græcorum quidam instituerunt ut octauo quoque anno nonaginta dies intercalarentur: diesque illos υπερβαινοντασ: & meses εμβολισμουσ: appellarunt. Romani autem alternis annis binos & uigenos alternis ternos & uigenos intercalabant Vnde octauo anno quattuor actis intercalationibus propter illum quem addiderat Numa octo dies supererant. Itaq; errore cognito instituerunt ut tertio quoq; octennio nõ nonaginta: sed sexagintasex intercalarentur remotis uigintiquattuor diebus qui totidem annis afluebant. Intercalatio autem fiebat post .xxiii. diem februarii ĩterminalibus sacris peractis: deinde reliqui qui erant qnq; religionis causa post intercalares ponebant: ne maritus a februario disiungeret. Fuit etiã tẽpus in quo intercalatio regionis causa sublata sit. Quin & sacerdotes in fauorem publicanorũ numerũ dierũ modo augebant: modo dimminuebant. Cæsar autem ad uerũ cursum solis annum redegit consumptis iis diebus qbus cõfusionẽ facerẽt. Itaq; fuit ille ãnus .cccc xliiii. dierũ. Voluitq; esse ex .ccclxv. diebus: & quarto quoq; anno propter quadrãtẽ supabundantẽ diem ĩtercalari iussit. Annũ romãi a bruma: hebræi ab æqnotio uerno: Græci a solstitio. Aegyptii ab auctunno incipiunt. Ait Isidorus. Atq; hæc de solari ãno. Est & annus lunaris triginta fere dierum. Est & annus magnus qui implet quotiẽscũq; omnes planetæ ac omnes octauæ sphære stellæ eodem redierint unde a prĩcipio mundi motum inceperunt. De hoc spatio uariæ apud priscos fuerunt opiniones: Tamen Andalo & Paulus florentinus eum ex triginta & sex mi-

Meta libus annorum constare dixerunt: quoniam gradus in cælo .ccc. ac .lx. sunt: & stellæ fixæ non nisi centẽis annis singulos gradus cõficiunt. Quapropter totum cæli spatium minori tempore pagrare minime possunt. Metas sic dicta est meta uel quia sit posita in dimenso spatio: uel qa illam metiantur quadrigæ. Est autem terminus ad quem currit & cum illuc puentum sit necesse est ut circa ipsam flectantur. Hinc Iuue. Per quem magnus equos aruncæ flexit alunnus Et Statius flectere si posset circum compendia metæ Et Vir. in .v. Hic uiridem æneas frondente ex ilice metam Constituit signum nautis pater unde reuerti Scirent & longos ubi circumflectere cursus. Ponit tamen ꝓ omni termino. Togatam: sic Laberius poeta licentiam & libidinem ut

Phthia tollam petis togatæ stirpis. Phthia: pars Thessaliæ australis est. In qua thetidis fanum ꝓpe pharsalum ueterem & nouum ẽ iuxta magnesium pelagus. Strabo.

Mycenas Mycenas: pelopõnesi ẽ urbs cõdita a Perseo Iouis & Danaæ fi. Cæsar: nõ hic primus cæsar coguomĩatus est. Nã & ĩ Iuliorũ familia pleriq; ante hũc cæsares fuerunt. Et Plinius li. vii. ait. Auspicatius enecta parẽte gignunt sicut Scipio africanus prior natus est primusq; Cæsar a Cæso matris utero dictus. Helius autem spartanus scribit primum qui Cæsar appellatus sit nomen accepisse ab elephanto: q maurica lingua Cæsar dicitur in prœlio a se Cæso: Vel quia mortua matre cæso uentre sit natus: uel quia magnis crinibus utero materno sit effusus: uel q oculos cesios habuerit. Habuit autem originẽ Iuliorũ domus a regibus albãis: quia Iulio ascãio sunt. Nam Ã remulus siue Remulus filiũ: hũit Iuliũ ut placet Eusebio. quia fuit ꝓauus Iuli proculi: qui cum Romulo romam commigrans iuliam gentem fundauit.

Iulius a magno demissum nomen iulo
Hunc tu olim cælo spoliis orientis honustum
Accipies secura: uocabit hic quoque uotis.
Aspera tum positis mitescent sæcula bellis
Cana fides: & uesta remo cũ fratre quirinus
Iura dabunt: diræ ferro: & cõpagibus arctis
Claudentur belli portæ: furor impius intus
Sæua sedens sup arma: & cẽtũ uictus ahenis
Post tergũ nodis: fremet horridus ore cruẽto:
Hæc ait. & maiæ genitũ demittit ab alto:

SER. Iulius a magno: Sicut Alexander & Pompeius. Cælo: in cælum. Spoliis or. uicto Pharnace Mithridatis fi. Hic in oriente est. Nam ægyptus ĩ qua inueit ptolæmeum meridiana est regio. Honustum: oneratus est quocunque pondere præssus ab onere. Honustus autẽ is est cui onus honori ẽ ab honore dictus. Accipies: nam post mortem cæsar meruit arã. Fastigium: flaminem. Hic quoque: uel sicut Romulus uel melius sicut æneas. Quoque. n. ad similitudinem ponitur: ut Tu quoque littoribus nostris. æ. n. Votis: ad uota: uel in uotis. Tunc: Cæsare consecrato regnante Augustos. Templum autem hoc ter est clausum. Primum regnante Numa post bellum punicum secundum: Tertium post bella actiaca ab Augusto gesta. Quo tamen tempore flagrauerunt bella ciuilia. Vnde ait furor impius intus. Aperiendi autem uel claudendi ratio fuit hæc. Romulo cõtra sabinos pugnante cum iam uincerent romani calidam aquam ex eo loco scaturisse dicunt. qua sabini fugati sunt. Hic ergo mos deductus ut pugnaturi templum apirent in eo loco cõstitum ad spẽ pristini auxilii. Alii dicũt Romulum & Tatium hoc tẽplo icto iam fœder̃ ædificasse: ꝓptereaq; Ianum duas habere facies: quasi ostẽdat duorũ regum coitionem: uel q ad bellũ ituri debẽt de pace cogitare: uel q melius est q ad p̃lium ituri optent reuersionem. Cana fides: uel q in canis hominibus iuenit: uel q manu albo pãno ĩuoluta illi sacrificat ut ostẽdat fidem debere esse secretã. Hora. & albo rara fides colit uelata panno.

Vesta Vestã: religionẽ qa nullũ sacrificium fit sine igne. Vnde ipsa & Ianus oĩbus sacrificiis inuocant. Vesta autem dicit uel αποτησεστιασ addito digãma ut enetus uenetus: uel q uariis sit uestita floribus. ẽ. n. terra quam ignẽ habere nõ dubiũ ẽ. Remo cum. f. multi ĩtelligunt it quod diximus Romulũ post cæsum fratrẽ omnibus geminis usum eẽ: unde ẽ Vidẽ ut geminę stẽt uertice cristæ. Sed eẽt aut iteratio supradictorũ aut ordo p̃posterus. s. post cæsarẽ Romulum repit. Cõstat p̃terea Iani tẽplũ patuisse sub Romulo. Alii uolũt p hos romãos ĩtelligi: sed si Quirius Augustus est ꝓ Remo erit Agrippa: q sororem Augusti duxit uxorem & cũ eo pariter bella tractauit: unde ẽ: Parte alia uentis: & diis agrippa secũdis: Nam p adulationẽ tria nomĩa Octauião obtulit populus Ro. Quirinũ Cæsarem Augustũ.

Ille autem ne uno accepto partem quæ aliud afferret læderet oĩbus diuerso tẽpore usus est ut ait Suet.& Vir.ĩ georgicis cum de gangaridis populis iuxta gangem ab Augusto uictis intelligeret : dixit Victorisque arma q rini.Nam Remum pro Agrippa ponens poetico usus est more:ut nomen ex uicino sumeret.Dicit ergo cum cœperit Iulius Cæsar cælum tenere patratis omĩbus bellis iura dabunt Augustus & Agrippa.Romulus autẽ Quirinus dictus est quod hasta utebatur : qua lĩgua sabina curis dicit᷑: & est telum longum : unde est securis quasi semicuris: uel quia græce κοιρανος rex dicitur.Constat autem græcos fuisse romanos.Vel propter generis nobilitatem . Mar s enim cum sæuit gradiuus: cum tranquillus Quirĩus dicitur.Vnde duo habet templa:alterum in urbe quod quirini est: Aliud extra urbem in appia uia prope portã quasi bellatoris &gradiui.

Diræ:cum apertæ sunt. Compagibus:Compages & Ambages antiquitus est in nominatiuo : Vnde genitiuus Ambagis & Compagis:Nam Cõpago & Ambago usurpatur.Vnde non est Ambaginis & Cõpaginis.

Furor impius:propter bella ciuilia contra Brutum &Cassium in philippicis & contra Sex.Pompeium ĩ Sicilia. Super arma: Secundum antiquam licentiam. Hodie tamen In & sub cõmunes sunt. Subter uero & Super accusatiuæ sunt.Sic clam & post prius communes naturam mutarunt. Nodis:non cẽtum nodis: sed cathenis:quas circunlocutiõe significauit.Nam cathenæ plures nodi sunt. Maiæ: Mercurium per circunlocutionẽ. Cice. in libro de natura deorum plures ponit Mercurios.Sed in deorum ratione fabulæ sequendæ sunt:Nam ueritas ignorat᷑.Simul etiam allusit poeta:qa per caductatores.i.iter nuncios pax fieri solet.

DONA. Iulius:Cæsar trahens nomen demisum ĩ tantũ autẽ domitoꝝ omnes gentes ut existentibus triũphis eius pax:dehĩc.& fides.Perpetua permaneret. Iura dabũt.i.leges Romuli perdurabunt. Et deniq; cessura omnia mala fœlicitate Cæsaris dixit furorẽ.s.& bellandi necessitatem. Hæc ait.&.m.Exposita futurorum promissione prouideri securitas debuit:ne naufragi ĩ terris alienis: & ĩ qbus inimica regnabat Iuno : aliquam uiolentiam paterentur.Procuratur autem troianis securitas per duos:quoꝝ alter auus alter affinis est.Nã Maia Mercurii mater Troianorum generi nectebatur.Debuit ergo ad effectus ĩplendos talis mitti persona : quæ præceptorum auctoritate duplici ratione ducta celerius maturaret alarum iuuante subsidio.

CHRI. Nomen:in Cæsare nomen fuit.In ascanio uero cognomen.Nam a lãugine qua primum eius genæ uestiri cœperant:dictus est Iulus.Et autem Iulus dissylabum nomen:sed metri ratiõe fit diæresis in prima syllaba & efficit᷑ trisyllabum. Cana:Quia q fidem seruat:non mutat᷑:sed constanter ĩ amicitia perseuerãs:ĩ easq; sine aliqua nouitate consenescunt. Vesta:de hac alio ĩ loco. Secura:pollicetur non solũ fugã periculoꝝ:uerũ etiã uocationẽ curaꝝ. Fides:hæc duplex est.Alia.n.dicitur a fidẽdo:qa per eam cõfidimus aliqd futurũ. Hæc autem una est ex tribus illis theologicis uirtutibus.Alia autem est quã Cicero fundamentum iustitiæ nuncupat:diciturq; fides quod fiat quod dictum ẽ.Iustitiæ.n.partes sunt Relligio:Innocẽtia:Pax: Cõcordia: Pietas: Integritas:& uendicatio.Integritas autem est iustitia quæ reꝝ constantiã dictorũq; ueritatem ĩuiolabiliter cõseruat.Fides est integritas qua dictorum conuentoꝝ communiter uel spetialiter constitutorum intemerata ueritas custoditur.Verum de iustitia latius paulo post. Compagibus:& compagem & cõpaginem dixerunt Ouidi.Atq; ita dispositis calamis compagine ceræ.Et Seneca ĩ epistolis cõpaginem dixit. Belli portæ:scribit Piso in ãnalibus ædificatũ templum a Numa Pompilio ĩter romãum boariumq; forum Iano gemino fuisse: & ab eo institutum ut eius porta clausa pacem:aperta bellum significaret. Clausa est ter primo suo tempore. Secundo in primo bello punico a Luctatio finito. Tertio sub Augusto finitis bellis ciuilibus.Ianus ut refert Macrobius:siue sol siue mundus putetur ab eundo dicitur qa mundus semper est ĩ motu.Appellaturq; Iãus. Item pater geminus.Item Iunonis:quia calendarum est princeps quæ Iunoni dicatæ sunt:unde illi ut ait Varro duodecim aræ dicatæ pro duodecim mensibus dicatæ erant.Dicitur consinius a conserẽdo.s.propaginem generis humani.Item qrinus:quia belli sit portus.Dicitur Patultius & Clausinius:quia bello ualuæ eius pateant:& pace claudantur.Volebant romani in bello sabino quod raptis uirginibus gestum est portam quæ erat in radicibus collis uiminalis deinde ab euentu ianuale uocatã claudere:Sed cũ ter clausissent:& totidẽ sua spõte pateret armati ĩgressum custodiebãt:mox cũ audirẽt ab alia parte suos a Tacio fugatos fuga arrepta custodiã deseruerũt Erãt irrupturi sabini cũ extẽplo p hãc portã magna uis torrẽtiũ scatẽtibus undis erupit & multas cateruas hostiũ aut feruẽtibus ustas:aut uasta uoragine deuoratas fuerũt.Hĩc mos mãsit Iani ianauam in bello ad auxilium patere.Maia filia fuit Athlantis:Sed de ipso eiusq; natis ĩ georgicis diximus. Ex Maia & Ioue natus est Mercurius:cũ ex eodem Ioue atq; Electra natus etiã Dardanus sit. Ergo utraq; ab origine cõiunctus erat troianis Mercurius:& qa ex Ioue natus esset:& Aeneas Ioue auum habebat:& quia ex Maia quæ electræ soror esset:ex qua erat Dardanus.Itaq; non solum qa nuncius est deoꝝ mittendus erat Mercurius.Verũ etiã qa cognatus troiãis ꝓ illoꝝ salute laboraturus esset.De Mercurio aũt dicemus ĩ.v.huius uoluminis libro.

Curis Securis In Sub Subter Super Cathenæ Fides Ianus Geminus Iunõius Consinius Quirinus Patultius Clausinus Maia

Vt terræ:utq; nouæ pateãt carthaginis arces
Hospitio teucris:ne fati nescia dido
Finibus arceret:uolat ille per aera magnum
Remigio alarum:ac libyæ citus astitit oris.
Etiam iussa facit:ponuntque ferocia pœni
Corda uolente deo:in primis regina quietum
Accipit in teucros animũ mẽtẽq; benignam.

SER. Vt terræ: pp illud Hospitio ꝓhibemur harenæ. Pateat:pp illud Cunctus ob italiã terraꝝ claudit᷑.Orbis. Hospitio:ad hospitiũ. Fati non sui:Si.n. exitũ suũ sciret magis uetaret:sed fati. idest uolũtatis Iouis ut Fati iunõis iniquæ.Vel fati troianorũ q non sponte:sed necessitate africã tenuerãt. Ergo ut discat Dido troiãos ad italiã tẽdere.Sed q̃re se æneæ iũxit? ueꝝ illđ fuit furoris non cõsilii:Nã nec sacerdotibus hæc dicẽtibus credidit.Vnđ ẽ qd uota furẽtẽ:Quid đ lubra iuuat. Citus:nã uelox ẽ ĩ cursu.Mercu. Pœni:

At pius æneas per noctem plurima uoluens:
Vt primum lux alma data est exire: locosque
Explorare nouos: quas uento accesserit oras:
Qui teneat: nã ĩculta uidet: hoĩes ne feræ ne
Quærere cõstituit: sociisque exacta referre.
Classem in conuexo nemorũ sub rupe cauata
Arboribꝰ clausã circũ: atq; horrẽtibꝰ umbris
Occulit: ipse uno graditur comittatus achate
Bina manu lato crispans hastilia ferro.
Cui mater media sese tulit obuia sylua
Virginis os: habitũq; gerẽs: & uirginis arma
Spartanæ: uel qualis equos: threissa fatigat
Harpalice: uolucrẽq; fuga preuertitur hebrũ
Nãq; humeris dẽ more habilẽ suspẽderat arcũ

Quasi phoeni per antistichon. Deo: Mercurio uel Ioue. Per noctem: decet.n. pro cũctis regem solicitum esse. Alma: quia alat. Sic & alma ceres. Nam dicunt physici omnia per diem crescere. Nam quod alibi dicit exigua tantum gelidus ros nocte reponit: ꝓ miraculo dixit: ut etiã Pli. sentit. Locos: ĩ plurali masculini & neutri generis est. In singulari masculini tãtum: Sic etiam iocus iocos & ioca facit. Accesserit: præpositio detracta nomini datur uerbo: & ẽ hysterologia: ut hic accesserit oras. Cum autem mutat̃ figura est: ut Cumarum allabitur oris pro oras. Qui teneant: iure dubitat: Nam cernit inculta. Exacta: exquisita.
In conuexo: procœconomia: ut non terreatur ueluti classis Ilionei. Conuexo: concauo: Vnde conuexum dicimus cælum & intellige loco: ut Castroꝝ ut campi medio. s. hospitio. Rupe cauata: Spelũca per periphrasim. Arboribus umbris: idest umbris arborũ.
Achate: multi multa dicunt quare comes sit Achates: melius tamẽ est ut sit a græca ætymologia: οχοσ enim cura est: quæ semper comes est regum. Bina: si ad utrunque referas bene dictum est bina. Si ad æneam bina: idest duo: sicuti duplices palmas. Lato ferro: idest lati ferri. Silua. ὕλην græci dicunt: idest elementorum congeriem Vnde omnia creantur. Multi uolunt æneam ĩ Horoscopo uirginem habuisse. Igitur ĩ media silua uirginis habitu uenerem facit occurere: quia uenerẽ ĩ uirgĩe constituta misericordes procreantur fœmĩæ: & uiri per illas fœlicitatem consequuntur. Os habitum: faciem & amictum. Spartãæ: nam sparta habet uenatrices uirgĩes. Thressia: Thracia: & ẽ solutio: Nã thressa facit sicut cressa: ut Cressa genus pholoe. Sũt aũt ab eo quod ẽ thres & cres. Sed threissa qa per ει diphthongon scribitur: habet dissolutionem. Cressa uero quia scribitur per η non habet dissolutionem. Harpalice: Hæc collecta multitudine patrem suum agetis captum celerius liberauit quam de fœmina possit credi. Vnde fluuium dicitur celeritate transisse. Præuertitur: transit & preuertit dicitur. Arcum: Vt credatur uenatrix. Habilem aptum sexui: Vnusquisque enim habet arcum pro uiribus suis.
DONA. Nouæ: quia nouitas regni cũcta habet suspecta: ut ipse Res dura & regni nouitas. m. t. c. m. Vel lege: ut Terræ carthaginis: & nouitas ædificioꝝ pateat teucris. solus autem Iuppiter ministro Mercurio potuit præstare: ut inimicos suos carthago susciperet: Sed omnia cũ celeritate erant agenda: quam breui sermone est amplexus. Terras autem dixit: ne in regionibus carthaginis aut in littoribus a gentibus uexarentur. Nouas ar. Etiã sic accipimus ne carthaginem incogniti uenientes aduersa paterentur. Remigio alarum: aliter enim uolare nõ potuisset. Et iam iussa: Fructũ executionis impletæ posuit. Ponunt ferocia. c. Natura ferox ĩ lenitatem mutatur. Volente deo: nam nisi dei. i. Iouis uel Mercurii iussus intercessisset: natura ferox immutari non potuit. Et quia reginæ partes ĩ secundo loco posuit: correxit dicendo in primis: Nam ipsa fuit lenienda: quæ uel incitare illos posset: uel uiolentiã comprimere. Et quoniam fieri nõ poterat ut eodem temporis puncto ferocitatem ponerent & amarent librauit uerba: & non dixit amant sed ponunt corda ferocia. At pius æneas: Interposita narrationi fuerant uerba Veneris & Iouis in luctu troianorum: nunc ad narrationem reddit eũ unde digressus fuerat. s. Et iam finis erat. Exacta: proposuerat plura in masculino & fœminino. Hæc autem ut complecteretur: posuit neutrum. Classem in conuexo: exiturus cum solo achate nec omnio ĩermis fuit: ut temerarius: nec omnino armatus ut timidus: cum solis igitur ĩquit hastilibus & uno socio. In solitudinem enim iturus debebat esse expeditus propter requisitionem celerem & maturum reditũ. Ad omnia circunspectus socios omni cautela occultat. Cui rei: inseruit descriptio portus Classem ĩ conuexo nemorum. Quãta ergo diligẽtia fuit ꝗ non antea ꝓfectus q̃ socioꝝ saluti cõsuluisset. Et cũ uno ad ĩcertum ꝑgit. Additur aliud ad laudẽ a loco tempore & ꝑsona: Nam cũ sese fœmĩa ad fallendũ composita sola ĩ silua obtulisset motus libidine non est: quamuis uirginitas pulchritudo & uestitus accenderet. Accedebat ad castitatem congeries calamitatum: quæ etiam libidiosos coercet: Vnde Terren. Nulla adeo ex re istud fit nisi ex nimio ocio.
CHRI. Pateant: Vt quasi urbe penoꝝ pro sua utantur teucri. Carthaginis cum stupore pronunciatur. q. d. urbis omnino inimicæ: & propter naturalem crudelitatẽ: & propter aduersariam Iunonẽ. At pius æneas: Describit prĩcipem omni uirtutum genere accumulatissimũ. Est. n. & summa diligẽtia & summa ĩ suos charitate præditus ꝗ ne noctu qdem salutis ĩuestigandæ curam omittat Est & summa prudẽtia: ꝗ & socios optime occulat: & cautissime ad exploratiorẽ reꝝ accedat. Nec defuit magnus animus & ĩ rebus periculosis tẽtandis exclusa temeritate fortitudo. Deniq; magna ĩ illo apparet castitas: qui aspectu pulcherrimæ uirginis minime motus sit. Per noctem: ut quietem mortalibus a natura datam sibi subtrahẽs publicæ curæ ĩuigilaret: Quod Iouis apud Homeꝝ præceptum est. ου χρη παννυχιον ευδειν βουληφορον ανδρα. Non eĩm decet totam noctem dormire populi cõsultorem uirum. Plurima: nam nunquam recte consulitur nisi prius omnes quæ ĩ causam cadere possunt rationes ĩ unum cõferamus: ac quibusq; uel falsis uel ĩeptioribus eiectis solidas uerasq; teneamus. Vt primum: optimus progressus. Nam & prius consulto: & ubi consulueris mature

facto opus eſt.Conſulit ergo prudenter per noctem:Deinde prima luce quod decreuit fortiter aggreditur. Mater:quare Venus in excidio troiano ſe ut deam filio oſtendit:& quare hic ut uenatricem:in noſtris chal/ madulẽſibus expræſſimus:q locus nõ te fugiat obſecro lector.Videbis q̃ altos q̃q; profundos ſenſus diuinus poeta ſub huiuſcemodi fabula℞ figmentis abſcondat. Spartanæ:ex legibus Lycurgi cogebat̃ ſpartanæ mu/ lieres uirilibus officiis exerceri.Vnde & mons in Lachonia parthenos eſt a uirginibus dictus ꝙ ĩ eo uirgines uenarent̃.Et Propertius ſic huius rei meminit:Multa tuæ ſpartæ miramur iura paleſtræ.Sed mage uirginei totbona gymnaſii.Et infra:Et modo taygeti crines aſperſa pruina Sectat̃ patrios per iuga longa canes.& Pla to in rep.ſua oſtendit quod ſi in cæteris animantibus fœmineus ſexus par uiribus eſt maſculino:ita & mulie res uirilia munera obire poſſunt.Harpalyce.fabulam narrat Seruius: Sed etiam legitur Boreæ filiam fuiſſe Harpalicẽ:in qua par eſt rapidiſſimi patris fuiſſe uelocitatẽ.Hæc Phineo regi nupſit priuignisq; infenſa fuit.

Par/
théos

Venatrix: dederatq; commas diffunder̃ uẽtis
Nuda genu:nodoque ſinus collecta fluentis.
Ac prior heus inquit iuuenes mõſtrate mea℞
Vidiſti ſi quam hic errantem forte ſororum
Succĩctã pharetra & maculoſæ tegmĩe lyncis
Aut ſpumantis apri curſum clamor̃ præmẽtẽ
Sic uenus:& ueneris contra ſic filius orſus:
Nulla tuarum audita mihi:neq; uiſa ſororũ.
O quã te memorẽ uirgo? nanq; haud tibi uul/
Mortalis:nec uox hoĩẽ ſõat:o dea certe: tus
An phœbi ſoror:an nympha℞ ſanguinis una
Sis fœlix:noſtrumq; leues quæcunq; laborẽ.
Et quo ſub cælo:tandem quibus orbis in oris
Iactemur doceas:ignari hominũq; locorũq;
Erramus:uento huc uaſtis & fluctibus acti.
Multa tibi ante aras nr̃a cadet hoſtia dextra.
Tum uẽus:haud eqdẽ tali me dignor honor̃
Virginibus tyriis mos eſt geſtare pharetrã:
Purpureoq; alte ſuras uincire cothurno.
Punica regna uides:tyrios & agenoris urbẽ.
Sed fines lybici:genus intractabile bello.
Imperium dido tyria regit urbe profecta
Germanum fugiens longa eſt iniuria:longæ
Ambages.ſed ſumma ſequar faſtigia rerum.

SER. Diffundere:ut diffunderetur:& eſt græca fi gura:ſic & magnum dat ferre talentum:Inde da bi/ bere uſus obtinuit:quod facere nõ debemus ut duo uerba iungantur niſi ĩ poemate. S inus collecta:ocu los diffuſa.n. Heus:uocantis eſt aduerbiũ.Alias in/ teriectio dolẽtis: ut heus etiã menſas cõſumimus ĩ/ qt iulus. Errãtem:inueſtigantem. Succintã: inſtru ctam:uel ſecundum alios in cingulo hahentẽ phare trã & pellem. Lyncis:fuit rex thraciæ Linx.Hic tri/ ptolemũ ut hominibus frumenta monſtraret a Ce rere miſſum ſuſcepit hoſpitio:ac mox: ut gloria ĩ ſe migraret occidere tẽtauit.At Ceres irata illum ĩ lyn cem ferã uariæ pellis conuertit:ut ipſe uariæ mentis fuerat. Curſum clamore p̃mentẽ:Plerunq; duo di uerſa in unum exitũ cadunt:ut hic uidiſti etiã ad uo cem refert̃:quod ex æneæ reſponſiõe patet. Orſus: nunc ĩcœpit.Alias finiuit:ut ſic Iuppiter orſus: & ꝓ/ prie poſuit.Hic uero uſurpatũ eſt.Præteritũ enĩ par ticipiũ ẽ. O quã te.non dubitat eſſe deam: ſed quæ dea ſit. Nec uox hominẽ ſonat:græca figura eſt O dea:concluſio ſyllogiſmi qui conſtat ex propoſitiõe aſſumptiõe : & concluſione.Nã ſi nec uox:nec uul/ tus mortalis eſt:reſtat:ut dea ſit. An phœbi ſoror:a loco & ab habitu putat eſſe Dianã:quæ in ſiluis ue/ natur. Sanguinis.i.generis. Fœlix:propitia Nã & q dat:& qui recipit fœlicitatem fœlix dicit̃.Sic ĩ buco. Sis bonus o fœlixq; tuis.Et in ſeptimo.Quæ potui ĩ fœlix.i.aduerſa troianis. Leues : Leuẽ facias. Quæ/ cunque.Seu diana ſeu nympha. Quo ſub cælo:ſub qua parte cæli.Vel ſecundũ Epicu℞ qui plures poſu it mũdos. Tandẽ:uacat ad ornatũ enim ponunt̃. tã dẽ:Quidẽ:puta:enim:dũ:gentiũ:loco℞:terra℞. Lo co℞q;:hypmetrus uerſus una.n.ſyllaba abũdat: qui quotiẽs fit:debet ſequẽs a uocali ĩcipere ut hic.Sic ẽt oĩa mercurio ſimilis uocẽq;:colorẽq; & crines:Niſi ĩ fine fiat ſyneresis:ut nec cura peculi: ꝓ peculii. Hoſtia:ſa crificiũ qđ fit cũ itur ĩ hoſtes.Victima ãt qđ fit poſt uictoriã.Tamẽ licẽter hæc cõfũdit auctoritas. Honore.i. ſacrificio.Et aut uult ꝓbare ſe nõ eẽ numẽ:ſed hominẽ.Aut qa paphiæ ueneri:quæ ĩ cypro colit̃:thure tantũ & floribus ſacrificat̃. Dignor:dignã iudico:ut cõiugio anchiſa ueneris dignate ſupbo.i.digne habitæ. Pur/ pureo : pulchro:aut roſei coloris. Cothurno:calcei ſpecies eſt uenatorii:quo ẽt ſura uincit̃:Et aptus utrique pedi unde ſingulari uſus ẽ. Punica regna uides:attẽtũ facit. Agenoris:quã fecerũt agenoridæ.Agenor Rex phœnicum fuit.Sic illud Euboicis.c.al.oris.i.cumis quas ædificarunt:ii q de chalcide euboiæ uenerunt. Ly/ bici:dubia dicta aperit:Nã & tyri alibi eſſe potuerũt. Intractabile:ĩſuperabile:aſperum:ſæuum. Germanũ fugiens:hoc ſtupuit Aeneas:Vnde ſuæ auiditati præſcribit Venus dicens: loga eſt iniuria:lon.am. Iniuria.i. canſa ab eo quod ſequitur id quod præcedit. Ambages: circuitus. Faſtigia:primordia.Scit enim hiſtoriam Carthaginis longam Sic Saluſtius de carthagine ſilere melius puto : q̃ parum dicere.

Lyn/
cis

Fœlix

Co/
thur/
nus

Agéor

DONA. Debuit Venus offerre loquendi fiduciã:ne ĩprobum uideretur:quod cũ uirgine cũ ſola tunc eẽ pu taret̃:miſceret colloqũ:Sed & ad fallendum quoq; ꝑtinebat:ut nõ ſolũ ſpecie: ſed etiã ſermõe imprudentes traduceret:ut ad ĩterrogandi neceſſitatem uenire potuiſſent. Monſtrate:ĩterrogatio ẽ breuiſſima quæ tamẽ neceſſaria ad fallendum cõtinet.Dixit& ſigna ueſtitus & habitu expreſſit.Breuius autem reſpondet Aeneas nec tamen a propoſitis aberrat. O quãte:Completo reſponſo explicat ſeriem.exiſtimationis:quã de ea habu it. O dea:cum hoc pronunciatum ſit:ſequat̃ certe an phœbi ſoror. Quæcunque:ſiue Diana ſiue nympha.

Hæc autem æneæ dat̃ scientia religionū non.n.posset aliquid diuinū intelligere in hominis forma nisi quia pollebat oĩ scientia sacroꝝ. Multa hostia:Cogebat nō ad interrogata respondere.quia & ipsa ignorãtes cupiebat instruere:sed primo nō primis:sed nouissimis occurrit.Nã si oblationem sacrificii in extremo positã tacendo acceptasset:confirmasset se deam: qđ confutare festinat. Tali:nã si honorificentiã mereor talis erit:q̄ hoĩni ꝑstãda nō deo exhibẽda sit. Virginibus tyriis:qa Venus suspicari poterat qbus signis illi dea se putabat Iccirco illa conat̃ auertere.Habitus.n.ĩquit quo medeã suspicamini nō meus ẽ inquit:sed oĩum tyriaꝝ uirginū:quæ ĩ his regionibus sunt.Ergo patrius mos pharetrã & cothurnos p̄bet.Hoc ãt facile poterat illa ꝑsuadere:qa æneas se regiones hac hoĩes ignorare dixerat. Punica.r.u.breuis & cōcinna narratio.Non.n.debuit Aeneas sub incerto diutius teneri.& ipsa idẽ uolebat.Respondet ãt eo ordine quo ĩterrogat̃.Ille.n.quo sub cælo & q.o.m.o.hæc punica regna uides & designato loco dicit ꝑsonas tyrios inquit & addit superioris conditoris nomen. Fines lybici:illic enim occurrente pelago africæ termini claudunt̃. Insuperabile: meminerat.n. ex ꝑsona sua dixisse Studiisq; asperrima belli.Nec est hic repetitio eiusdem rei:quoniã & dici necesse fuit & ex alterius persona dictum est. Imperium.d.Mira breuitas:sed quæ multa complectatur. Præteritum enim: & præsens ponit: & quæ uocaretur:& quid ageret quæ illic imperabat.Compendii uero causa fuit ne interrogando respondendoque longum fieret:quod mature debuit fieri. Germanum fugiens:potuit.n. quæri qua causa ĩpulsa fuerit:ut relicta patria mulier:qđ difficile ẽ:longinqua sectaretur. Longa ẽ in:Hoc addit:qa incredibile fuerat tantam ĩteruenisse cãm q̄ cogeret germanã dura sectari relinquẽtẽ eum quẽ amar̃ debebat.

Sed sũma.s.Artificiosa narratio:Nã multa ꝑtermissuram se simulat:ut spe breuitatis attentius audiretur.

CHRI. Succinctam pharetra & ma.teg.ly.Copulat diuersos casus cōtra cōsuetudinẽ.Sed melius ĩ aliqbus codicibus legit̃ pharetra ĩ ablatiuo.Eandẽ quæstionẽ habet. Quod scelus:aut lapithis aut calidona merentẽ:Sed & lapitas ĩuenit̃ & calidōe.Itẽ iustitia ne prior mirer belli ne laboꝝ:sed & iustitiæ legit̃.Ait Priscianus.

Apri:a græco ẽ remota pria littera.κаπρоσ.n.dicit̃.Apri semel ĩ anno gignũt. Plurima seritas eo tẽpore in maribus.Nã ĩter se dimicãt durantes costas atritu arboꝝ:in ĩdia cubitales dẽtiũ flexus gemini ex rostro totidẽ a frōte ceu uituli cornua In arabia nullũ ẽ suillũ genus hedera apri sibi ĩ morbis medent̃:& cancros uescẽdo maxĩe mari eiectos.Ait Pli. Nãq; haud.t.u.sic stat Diua potens nemorum.nã te uultusq; pudorq; mortali de stirpe negant. Phœbi.s.diana q̄ uenatrix ẽ:Vnde Qualis ĩ eurotæ ripis aut ꝑ iuga cynthi exercet Diana choros: Nymphaꝝ:secũdum Aristo.moriũt̃ tãdem nymphæ:Sed ad plurima sæcula durãt.De his uero & faunis & panibus idẽ inuenies apud Eusebiũ Pamphilũ. Hostia:quid a uictima differat sic ponit Oui.Victima quæ dextra cecidit uictrice uocat̃:Hostibus a domitis hostia nomẽ habet. Agenoris urbẽ:Poetæ auctorẽ generis pro ipsa gente ponũt:ut supra Reuocato a sanguine teucri.Genus istoꝝ sic se habet. Ex ioue prio natus ẽ epaphus:ex hoc Bellus priscus.ex bello Agenor.Hic phœnicẽ genuit:ex phœnice secundus Bellus natus ẽ:qui Methres ẽ appellatus.Huius filii sunt Pygmalion & dido & Anna:Eiusdẽ autem phœnicis filius fuit Plisthenes:ex quo natus Sicarbas q patri ĩ sacerdotio succedit:& Elissam q̄ Dido a Marone appellat̃ uxorẽ cepit.Est ab eodẽ Bello prisco alia successio.Fuerunt.n.sibi filii Danaus & ægyptus.Aegyptus Lynceũ genuit qui pulso siue cæso patruo suo Danao argis regnauit:Reliquitq; Abantem filiũ:quãuis sunt q hunc a prisco Bello genitũ scribant.Abas genuit Iasium:& hic Amphionẽ:q orcomeni & pili regnauit.Item Talaonem ex quo natus ẽ Adrastus:Ex eodẽ Bello Agenor ẽ.Huius filius fuit cylix:ex Cylice Pigmaleō orit̃:qui Cylicum manu cyprum occupauit & Paphum genuit:q oppidũ de suo nomine & in eo templũ Veneris condidit: Cinerãq; filiũ reliquit.Hic ex Myrrha filia ab ea tamẽ deceptus Adonẽ genuit. Hæc oĩa iccirco adiũxi quoniã multi incident loci in quibus hæc nosse ex usu erit. Germanũ fugiens:Nã nisi magna iniuria coactã patria pudicã mulierẽ relinquere nō decet.Iudicantur.n.turpioris uitæ quæ patriã mutãt.Hinc Parmeno terentianus se tacere posse dicit : cũ Thais narrat Samiã sibi matrẽ fuisse & hĩtasse Rhodi: quasi ex patriæ mutatiōe ĩpudicitiæ illa argueret̃.Hoc idem & Simo in Andria cũ exclamet:Adeo ẽ demẽs ex peregrina.Et Cicero ad Trebatiũ ex Medea uersus ꝓfert idẽ ostẽdẽs: Ait.n.Quibus illa ꝑsuasit ne sibi uitio uerterẽt qđ abesset a pr̃ia.

SER. Huic cōiunx:cũ nomina a uersibus abhorrẽtia ĩuenit poeta aut ea mutat:aut aliquid idẽ mutilat.Nam hic Sicarbas dictus ẽ.Bellus Didonis pater dictus ẽ Methres.Carthago a carthaga lectũ est ĩ historia pœnoꝝ.Sichæus primã natura corripit : sed hic ectasim facit licẽtia q̄ ĩ propriis nominibus est: ĩ quibus licet ĩ quauis parte syllabæ mutare naturam idem euenit in appellatiuis si a propriis sunt:ut Sicanio prætenta sinu qua a Sicano rege est. Miseræ:datiui est. Omnibus:Auguriis secundum Romanos qui nihil sine au guriis agebant.Lucanus Duce bruto & auspice bruto. Tyri:Aduerbium.Alios quos:ĩter.m.u.f.quasi dicat atreo & Thyeste:uel cũ eocle & Polynice. Sichæum:Si hic secundum naturam est.

Ante aras:probat cur impius:quia ante aras. Securus:Contemnẽs ut securi pelagi atq; mei idest contẽptores:ut securus erat de amore germanæ erga ma-

Sicarbas Methres Carthago

Huic coniunx sichæus erat ditissimus agri
Phænicũ:& magno miseræ dilectus amore:
Cui pater intactam dederat:primisq; iugarat
Omnibus:sed regna tyri germanus habebat
Pygmalicon scelere ãte alios ĩmanior omnes:
Quos intermedius uenit furor:ille sichæum
Impius ante aras atque auri cæcus amore
Clam ferro incautum superat securus amorũ
Germanæ:factumque diu celauit:& ægram
Multa malus simulans uana spe lusit amãtẽ.
Ipsa sed in somnis inhumati uenit imago
Coniugis ora modis attollens pallida miris.

Crudelis aras:traiectaque pectora ferro
Nudauit cecũq; domus ſcelus omne retexit:
Tum celerare fugã:patriaq; excedere ſuadet:
Auxiliumque uiæ ueteres tellure recludit
Theſauros ignotum argenti pondus & auri.
His commota fugam dido ſocioſque parabat
Conueniunt:quibus aut odiũ crudele tyrãni:
Aut metus acer erat:naues quæ forte paratæ
Corripiunt:onerantq; auro:portantur auari.
Pygmalionis opes pelago:dux fœmia facti.
Deuenere locos:ubi nunc ingentia cernes
Mœnia:ſurgentemq; nouæ cartaginis arcem.

ritum ob quem poſt mortem Sichæi interemptu/
ram ſe putabat.Nã niſi & ipſa periret auro ille potiri
non poterat.Amores in plurali numero ad uolupta
tem:in ſingulari ad religionem pertinẽt. Aegram:
mœſtam. Multa.m.ſ.ſed quomõ hoc:cum alibi ſit
qs fallere poſſit amantem.Sed oſtenditur nimia illi/
us malitia:q etiam amãtem fefellerit. Vna ſpe:dice/
bat.n.illum reuerſuꝝ. Inſomnis: ſi ab ĩſomnio eſt
erit ſynæreſis:ut peculi.Si a ſomno erit ĩ ſomnis id/
eſt dum ſomnos caperet. Crudeles:epitheton de cã
eſt.Nam aræ piæ ſunt. Retexit:Oſtendit qd ſit nũ/
dat:Suadet.ſecundũ naturã duæ ſunt ſyllabæ.Mul/
ti uero triſyllabum putãt:quod ſi inueniatur diſſo/
lutio eſt:ut dicimus ænea & hahena. Hoc autem ſo/
lum huiuſmodi uerbũ ĩ latino ĩuenit̃ Ignotum aut
quod ignorabat dido:Vel tantum quantum nullus
unquam nouit.Quibus aut.Oderãt læſi metuebant
lædendi nõ ergo uoluntate ſed odio & metu abibãt Propter hoc ĩ quarto dixit Quos ego ſidonia uix urbe re
uelli. Crudele:ideſt crudelis tyranni per hypallagen:Nã ĩ tyrãnũ iuſtum eſt odiũ. Pygmalionis.i.quas ſuas
putabat.Hic ĩ.iiii.ultra uirum.Nã quæ maior potuit eẽ pœna:q̃ auꝝ pp qđ pecauerat ꝑdere:aliter falſũ eſt ul
tra uiꝝ. Paratis:nã phœnices a rege pecuniã accipiebat ut de peregrinis frumẽta coemorẽt.Naues igit̃ ad hoc
paratas accepit Dido quã cum a fratre miſſi inſequerentur:illa aurum in mare deiecit: quod illi uidentes re/
uerſi ſunt. Surgentem:erigentem ſe. Nouæ:Carthago lingua pœnoꝝ noua eſt ciuitas:ut docet Liuius.
DONA. Huic coniunx:amoris inter coniuges honeſtas inſerit cauſas.Amabas inquit hominem ſecuta iu
ditium patris & diuitem & probum. Intactam:multum enim differt inter affectum uirginis:& eius quæ ſe
cundo nupſit primis nullis aliis ſed ſolis. Sed regna:tyri ex quo intelligitur habuiſſe ſpem faciendi: & factũ
defendendi quia rex. Immanior ſcelere:non eſt intelligendum quod furor medius inter Sichæum & Pyg/
malionem uenit:Nam ſic defendi poſſet Pygmalionis factum:ſi non uoluntate ſed furore peccauit: & furẽs
fuiſſet Sichæus.ergo pares.Quapropter ita pronunciandum:ut Sichæus fuerit innoxius.Pygmalion uero oĩ
bus aliis ſceleratior: quos in facinus ĩpulit furor.Ergo alii ſi ĩ crimĩa ĩciderũt furor cã fuit aut ĩſania:aut ani/
mi dolor:& poſſunt habere ueniam facti.Pigmalion uero aliorum comparatione ſceleratior oſtenditur:qa
uoluntate non caſu: aut neceſſitate ſcelus admiſit. Cæcus amore:unam cauſam ponit a uitio naturæ pro/
fectam:Sed cui alia crimina adnectuntur.Nam Saluſtius ait Auaritiam fidem probitatem cæteraſq; bonas
artes ſubuertit.Pro iis ſuperbiam crudelitatem:deos negligere omnia uenalia habere edocuit.Auaritiæ ergo
crudelitas comes perfidiaq; coniuncta.Non enim poteſt uoto potiri niſi ad id per ſcelus uenerit. Habemus
exempla apud poetam hic pygmalionis In tertio polyneſtoris.In ſexto qui auro patriam prodiderit. Nihil
autem in prima narrationis parte fruſtra poſitum eſt. Ditiſſimus.a.imitatur peſſima natura opulentia. Et
magno:m.d.a.hic grauatur factum ut cariſſimum ſorori uirum necarit. Cui pater: ut contra inditium pa/
tris fecerit. Clam:grauat factum.Nullus.n.clã facit:niſi illicitam eſſe ſciat.Vel clam:Ne ſi palam innocens de
fendi poſſet.Ergo clam ut lateret auctor.Quis enim crederet ſororis uirum innoxium amabilem nullis in/
teruenientibus ĩnimicitiis ab eo cæſum. Ante aras:occidit propter ſolam auaritiam.cum rex nulla ĩnopia ur
geretur occidit innoxiũ:ĩcautum ſororis uirum.Ergo uirtute oratoria unũ admiſſum q̃tis criminum gene
ribus aggrauat poeta & partes cõis loci ingreſſus:q̃ late diſcuſſit non omiſſa:breuitate quæ æneæ neceſſaria
erat:ꝑꝑ tot calamitates feſtinãti. Ille: de quo nihil tale ſperabat̃.Ille quẽ nulla urgebat ĩnopia:q germanã ui/
ro priuare nõ debebat:q affinẽ ſeruare debuit. Qui contra naturæ religionẽ faceret.Contra iudiciũ patris ru
pto humanitatis & affinitatis uĩculo.Ante aras:ut ſceleri ſacrilegiũ addẽret Ante aras.i. diis ſpectãtibus quos
humana cæde funeſtare non debuit. Auri cæcus:a cupiditate enim impeditus non conſiderauit ubi quid
cur & in quem faceret.Factum celauit.Duplici de cauſa.Prima ne manifeſta cæde ad auctorem aliqua uia ire
tur Secunda ne re pateſacta potiendi uiri occaſione priuaretur. Ipſa ſed in:quoniam neque ſuſpicio ĩ Pigma
lionem duci propter affinitatem poterat nec teſtis extabat:poſita eſt imago. Innumati:unde augetur credu
litas q; cæſum ſepultura priuauerit. Pallentia:ut iam illum cæſum intelligat auditor. Crudeles aras: hoc ꝑ
uerba Traiecta:hoc per uiſum nudatur. Cæcumq;.d.ſtricti ponit quæ ſupra diffuſius dicta fuerant.Suadet
autem fugam quoniam neque ulciſci ualet apud ſceleratum tuta non poteſt. Auxiliumq;.u. propoſita fuga
addit facilitatem in tanta theſaurorum copia. Odiũ:eorum qui nonnullis uiribus potuiſſent reſiſter̃. Mœ
tus:eorum qui aliquid crudelitatis expectarent:Ergo alii fauebant.Didoni:ne ille occupato auro fieret forti/
or.alii propter metum quibus ferebat occaſio ut carerent ſæuiſſimi hominis dominatione. Paratæ:Si enim
aliquid innouaſſent in nauigiis dabatur aperta ſuſpitio. Onerant auro: aurum omne & argentum iuſſerat
tolli Sichæus:Sed iſti quia maior nauium copia ad omne tollendum opus fuiſſet:id tulerunt quod naues ca/
pere poſſent.Ergo auro quidem prætioſius eſt.& non argentum.Onerat ut plus etiam q̃ naues ferre poſſent
impoſitum eſſe uideatur.Quanta ergo fuit theſaurorum copia cum relicto argento ne totum quidem auꝝ
naues ferre poſſent. Auari pigmalionis : omne illuc tendit : ut probetur quod dictum eſt:Sed quo modo

Pigmalionis:Quia illas:ſuas futuras animo conceperat:propter quod ſibi erepta inique ferret: Dux.ſ.Ad inſultationem pigmalionis dictum ut ea duce perdiderit:qua aſſecuturum ſe putabat.

CHRI. Primis ideſt optimis:Nam quæ bono omine fiunt maiorem habēt efficatiā:Vnde ī Didonis coniugio quoniā diuortiū futurū erat:mala pōit auguria. Primis:optimis:Statius aduenisſe ducis genero primis q; hymenæis Egregiā argiam:nec formæ laude ſecūdā Deiphilē. Ante aras:Pathos a loco:Sic de Orpheo īter ſacra deū nocturnaq; orgya bacchi. Securus:Cōtemptor.Perſi.Hic ego ſecurus pelagi & quid ꝑparet auſter.Nā q ſecurus ē non timet:qui non timet cōtemnit. Celauit:Nā facile fratri ſoror credere poterat. Amātem:Et propterea reditum uiri cupientē facile āt credunt qđ cupiunt miſceri. Ipſa ſed in ſomnis:Tragœdiā excitat.Mire aūt & tēpori & perſonis accommodatur narratio: quia cum nihil breuius ſit:tamen oīa uerisimilia & aperta ponūt: Recludit:Nā ſi in promptu fuiſſent iam rapuiſſent illos pygmalion:Nec etiā tuti fuiſſent.ſi ita latuiſſent:ut tamen noti Didoni fuiſſent.Facile.n.nihil de fratre ſuſpicans illos ſibi īdicaſſet:ignotū ergo Didoni. Portant auari: Exprobatio ī auaritiā q̄ ſæpe īpellit nos propter q̄ſtū ad ſcelus ex quo ab euentu decepti nullum commodum conſequimur.

Mercatique ſolū facti de nomine byrſam
Taurino quantum poſſent circundare tergo.
Sed uos qui tandē? qbus aut ueniſtis ab oris?
Quo ue tenetis iter? quærenti talibus ille
Suſpirans:imoque trahens a pectore uocem
Odea ſi prima repetens ab origine pergam
Et uacet annales noſtrorum audire laborum:
Ante diem clauſo componet ueſper olympo.
Nos troia antiqua:ſi ueſtras forte per aures
Troiæ nomen it diuerſa per æquora uectos
Forte ſua libycis tempeſtas apulit oris.
Sum pius æneas:rapto qui ex hoſte penates
Claſſe ueho mecum:fama ſuꝑ æthera notus
Italiam quero patriam:& genus a ioue ſūmo
Bis denis phrygiū conſcendi nauibus æquor
Matre dea monſtrante uiā data fata ſecutus.
Vix ſeptē cōuulſæ undis euroque ſuperſunt.
Ipſe ignotus: egens libyæ deſerta peragro

SER. Mercatiq;.ſ.pellebatur lybia ab iarba Dido Itaq; callide emit tantū ſoli quātū poſſet bubulo corio teneri.Veꝝ coriū in tenuiſſimas corigias ſectum tetēdit.occupauitq; ſtadia.xxii.hoc breuiter tāgit cū dicit nō tegere ſed circundare. Factide.n.De cāæ q̄litate. Tandē:uacat.Et ē naturalis interrogatio qn unde & quo.Sic ī.viii.licet mutato ordine. Quo tēditis:Et quod genus:Vnde domo. Trahens a.p.u. Subaudi dixit.Nā quotiēs longe reſpondet parēthesis ē quotiens nuſq̄ eclypſis. O dea:ita ꝑſeuerat ī opinione ſua:ut illi quādoq; cōcedat. Si ueſtras forte p. au.t.n.it.uel illud ē quod ſupius dixit an nymphaꝝ ſ.u.Quæ nō oīa ſciunt & moriunt ſecūdū Ariſtote. ut fauni & panes. Ab origine:a raptu helenæ. Pergā:ꝑſeuerē.i. uniuerſa dicā. Annales: hiſtoria ē eoꝝ tempoꝝ q̄ uidimus aut uidere potuimus dicta ab στορειν.i.uidere.Annales ſunt eoꝝ annoꝝ & tēporū q̄ noſtra ætas nō uidit.Sed confundūt ut hic ubi annales pro hiſtoria ponunt. Clauſo:ſecundū poetas qui dicūt nocte claudi:die aperiri cælū. Cōpōet: Finiet. Antiq̄:nobili ut terra antiqua.i.nobilis : nec enim poterat eē noua. Forte ſua:Caſu ſuo.i.quo ſolet.Eſt āt nomē a nominatiuo fors:Teren.Fors fiat. Libycis:hoc iā audierat. Oris:datiuus ē pro accuſatiuo ut ſupra. Pius:nō arrogāti:ſed inditiū ē Nō.n. ſcientibus ſed neſciētibus de re loqt:uel ut heroes loqtur qbus q̄ mētiri turpe erat: tā uera reticere. Denique Vlyxes quoq; ī Home.ait ſuā famam uſq; ad cælū ueniſſe. Hoſte:optima elocutio:pluſq; ſignificat de plurali ad ſingularē trāſire:Hora.Et hinc multa cane apros ī obſtantis plagas trudit. Patriā:diſtinguit ab italia.nā prouincia nō patria ē:ſed ciuitas:licet Salu.ſcribat hiſpaniā antiquā ſibi patriam eſſe:ſed illic ad laudem pertinet:non ad ueritatē.Tria ergo quærit prouinciam.ſ.italiā patriā corythū.Vnde Dardanus fuit. Genus.ſ.qa ex Ioue & Electra Dardanus natus troianæ gentis auctor. Phrygiū:Helleſpontū. Cōſcendi: bene dictū qa

Me/thres Car/thago

terra ut aiunt phyſici inferius ē elementum aqua:Nam continēs ſupra contentū eſt. Matre dea: tāgit hiſtoriam:quam poetice ſcribēs:nō poteſt apte ponere.propterea Luca.nō meruit eſſe in numero poetaꝝ:qa hiſtoriam & non poema uidetur componere.Nam Varro in ſecundo reꝝ diuinarum ait:Ex quo a troia eſt profectus æneas:Veneris per diem ſtellam ſemper uidiſſe:donec in laurentum agrum ueniret:ubi non eſt amplius uiſa:quare cognouit terras eſſe fatales.Ergo & alibi Nuſq̄ abero.Et Iamq; iugis ſummæ ſurgebat lucifer idæ. Data.ſ.A ioue. Conuulſæ:Aut ſuꝑſunt undis euroq; conuulſæ:aut cōuulſæ undis & euro:quia ſupra eſt Laxis laterum compagibus. Ignotus:Deeſt quaſi.Nam contrarium dicit Fama ſuper æthera notus. Subtrahit enim alias hanc dictionem ut medias inter exultat Amazon.Nam uolſca fuit.

DONA. Deuenere locos:ordina ſic Deuenere locos:mercatiq; ſolū.u.u.m.o.m.Nā ædificiū inſtitui nō potuit:niſi prius empto ſolo. Taurino quātū:alii dicunt pecuniam tunc ex corio bubulo fuiſſe:& pecuniā dictā q; ex pecore originem duceret:tātūq; fuiſſe ī ꝑcio loci:quātū bouis coriū conficere potuiſſet.alii fraudem emptoris ponūt qui tantum mercatus ſit q̄tū corio bouis poſſit circūdari:At uenditor nihil tale ſuſpicans arbitratus eſt tantū dediſſe:q̄tū integrū coriū poſſet occupare.Emptores uero ī tenuē corigiā illud ſecantes pluſq̄ deberent occupantes:ſed fabuloſa ſunt oīa.nā ſi attēdat magnitudo urbis:& q̄ta a Virgi.deſcribit:nō poterat niſi latioribus locis condi:licet poeta hoc credibile faciat dicendo facti de noīe byrſa:quod & lingua græca unde fuit Dido:& punica ideſt ipſius regionis ī qua res ē geſta:coriū ſignificat. Sed uos:mira breuitas interrogantis:nec fraude caret.Nā conat oſtēdere:ſe non eſſe deā:ſed non fallit æneam.Nā cū magna aī laceratiōe reſ

pondet. O dea:Duo dicit ĩpedire.Vnum quia non uacat.Alteꝝ quia breuitas temporis narrationem expleri nõ patiẽ properat redire ad ſuos a qbus ĩ locis deſertis noctu ſeparari nõ debuit.Beniuolá ãt facit & honorificá:cum deá appellat.Et attentá cũ multitudĩe calamitatum ſuaꝝ proponit:& nõ tamẽ oẽs ſe dictuꝝ.Reſpõdet ad oĩa ſed nõ ordĩe.Primo.n.reſpondet ſecundæ:Quibus aut ueniſtis ab oris.Et quáuis narratione totius diei nõ poſſe expleri calamitates dixerit:tamẽ breuitate mirãda labores oĩum concluſit annorum.Ná dicẽdo nos troia antiqua:primá tpis ptem poſuit:Dum ãt diuerſa p.e.u.tangit mediá:& forte ſua lybicis põit poſtremá:& ſimul oſtẽdit:ꝙ uiolentia fluctuũ illic appullerit:& quia cũ dea putabat ſe loqui:cõmendat perſoná ſuá dicẽdo Raptos.q.e.h.p.o.u.m.Fama.mediæ poſuit:nec dixit q̃ fama:ná & multi mala fama noti ſunt:ſed q̃ fama ĩtelligat: ponit cũ illũ religione in deos Fama ſup.æ.n.dicit.Cum enim laboribus meis eſſẽ notus toti orbi fama noĩnis mei ſine fine decurrens ad cælũ uenit. Italiá q̃ro:ad id Quoue tenetis iter?& ornatus genus addit:qđ nõ q̃ſitũ fuerat. Et genus a ioue ſũmo:Matre dea.libenter auditur quod gratias agat matri q̃ ſi abſenti. Data.f.ergo nõ uolũtario a patria diſceſſerat:Sic præteritá ſtrictim tangit: & in pſenti ĩmoratur: ut maiorẽ moueat miſericordiá. Bis.d.oſtendit magnũ numeꝝ.Sunt ãt ſi dolentis aĩmũ excutere uolumus ſeparatim ſingula cogitanda. Vix:oſtendit quanta difficultate euaſit. Ignotus:ſumma ĩ humanis miſeria. in alienis terris nullius habere notitiam.Augeẽ ãt ſi ſit egẽs:Ná ſi egeret:nõ eẽt cuiuſquá ei notitia neceſſaria. Ad hæc duo mala ignotus & egens addiẽ tertiũ ſolitudo ut nihil ad uictũ ſuppeteret nec ĩueniretẽ qui daret.

CHRI. Solũ:nõ ſolũ terra ẽ ſolũ:ueꝝ qcquic aliqd ſubſtinet aĩal.Vnde & de mari ſolũ dixit:ut ſubtrahiturꝗ ſolũ. Nomine:aliquãdo famá ſignificat:ut ĩfra Et nos aliquod nomẽqꝫ decuſqꝫ. Taurino:Taurus eſt bos nõ caſtratus & armẽti maritus.Iuuencus ãt q̃ ĩ iuniori ſit ætate.Vitulus q adhuc nõ ſit pfectus tanq̃ puer ĩ homine:Sed & ĩ elephãto uitulũ dicimus. Circundare dupliciter dicimus ut circundo ſolũ corio:ut hic & circũdo coriũ ſolo:Martia.Qui recitaturus circundat uellera collo Hic ſe poſſe loq:poſſe tacere negat. Tandẽ nõ uacat;ſed ſignificat affectũ loquẽtis:q q̃uis breuiſſime porauerit.tamẽ pluſq̃ uellet tẽporis conſumpſiſſe dolet dixit ergo tãdẽ:quia ſibi nimiũ tempus q̃uis breue fuerit cõſumpſiſſe uidetur. Ná animo properanti nihil ſatis feſtinatur. Pergá:pergere ẽ ſuo ordine procedere.Ergo ẽ ac ſi dicat Ita narẽ ut nihil omitá.Hinc dicimus pgere perſeuerare. Vacet:ocium ſit.Vacare enim eſt uacuũ eſſe.Vnde dicimus uacare impiũ quod ĩpatore caret & quoniá q curis uacui ſunt ociõſi ſunt dicimus uacare ocioſum eẽ.Et quoniá qđ ocioſũ ẽ nihilqꝫ agit ſupabũdat:dicimus uacarẽ ſupfluũ eẽ.Præterea qa qbus nullũ negociũ ẽ ii atẽtius aliud aduertũt dicimus uacare atente ĩcũbere:qa q diligẽtius ĩtẽdũt uacuos ſe ab oĩ alia cura pbent.Erit igiẽ ſentẽtia.Si ego ordĩe cũcta narrẽ & tu attẽte audias erit prius diei q̃ narratiõis finis. Olympo:Cælo quaſi ololãpos.i. totũ ſplẽdens. Forte:nominatiuum habet fors.Sponte autem ſolum habet ablatiuum. Tempeſtas:Qualitas eſt temporis & quáuis pro temporis ſæuitia ſæpius ponatur:tamẽ uerbũ mediũ ẽ:ut pro bono capiatur : ut unde hæc tá clara repente tempeſtas.Capiẽ aũt pro ipſo tempore abſolute.ut ſæpe apud Salu.ĩuenies: Annales:Pontificẽ facit æneá ſecũdũ Macrobiũ.Ná pontificibus pmiſſa ẽ poteſtas memoriá reꝝ geſtaꝝ ĩ tabulis conferendi:& hos annales maximos uocant:quaſi a pontificibus maximis factos.Differunt autem annales ab hyſtoria.Hyſtoria.n.nõ ſolũ res geſtas longo ordine explicat:Sed & cõſilia qbus geſtæ ſunt ponit:& conciones facit & acies inſtruit:& ſitus locoꝝ deſcribit.Annales ãt ſinguguloꝝ annoꝝ geſta inde ac breuiſſime notant unde annales Piſonis & pictoris dicimus.Liuii ãt & Salu.hiſtorias.Has chronicas græci nũcupant.pius ẽ.n.pietas gratũ & diligens officiũ quod tribuimus iis qui propinquitate nobis coniũcti ſunt:& patriæ etiá deuotis. Libyæ deſerta:pathos a loco:ut Cũ uitá in ſiluis inter deſerta feraꝝ.Item At nos hinc alii ſicientes ibimus afros. Vix ſeptem:unus eſt ex locis ad captandam miſericordiam: cum ex ampla fortuna in calamitatem incidiſſe oſtendimus:Sic infra Hic finis Priami.

Terra
Taurus
Iuuencus
Vitulus
Pergere
Vacarẽ

Europa:atqꝫ aſia pulſus.nec plura quærentẽ
Paſſa uenus medio ſic inter fata dolore eſt.
Quiſqs es haud credo:ĩuiſus cæleſtibꝰ auras
Vitales carpis:tyriam qui adueneris urbẽ.
Perge modo:atqꝫ hic te reginæ ad limina pfer
Nanqꝫ tibi reduces ſocios:claſſemqꝫ relatam
Nuntio:& in tutum uerſis aquilonibus actá
Si fruſtra augurium uani docuere parentes
Aſpice biſſenos lætantes agmine cygnos:
Aetherea quos lapſa plaga iouis ales aperto
Turbabat cælo:nunc terras ordine longo
Aut capere aut captas iam deſpectare uidẽẽ.
Vt reduces illi ludunt ſtridentibus alis:
Et cœtu cinxere pollum:cantuſque dedere:
Haud aliter puppeſqꝫ tuæ: pubeſque tuorũ

SER. Europa atqꝫ aſia:aut orbẽ in tres ptes diuiſit:& abſolutũ ẽ.Aut ſi Europá tantũ & Aſiá ĩtelligimus ĩuidioſe loqtur:ut Venus cũctus ob.i.t.c.o.q̃ſi dicat p troiá aſia careo p italiá europa. Paſſa uenus: uel pp ſuũ uel pp filii dolorẽ. Quiſqs es : audierat ſum.p.æ.ſed qſqs es.q.d.etiá ſi hæc in te non ſint ſic infra Quiſqs es amiſſos.n.o.g.Hoc eſt quacunqꝫ ratione contra nos pugnaueris. Haud inuiſus:liptote eſt ideſt carus. Cæleſtibus: ſecundum Pytagoras & Plato.qui affirmant uiuos ſuperis:mortuos uero inferis caros eſſe.Vnde de pallante Nil iam mortalibus ullis debentem.Contra uero uos o mihi manes eſte boni.q.ſ.a.u. Vitales quibus uiuimus.Ná reciprocus ſpirttus uita eſt.Hinc Iuppiter quo cõſtat oĩa dicitur.αευρτησ ȝωησ.ideſt a uita. Tyriam:a colonis. Adueneris.u. Hyſterologia. Perge modo.q.d. hæc tibi ſola ſit cura:Nam naues liberatæ ſunt. Reduces.hi ſunt qui pericula euadunt. Verſis: Nam q italiam tendentibus aduerſi erant : nauigantibus in Africẽ fiũt pſperi. Ni fruſtra: ut cõfirmaret æneæ

Aut portũ tenet:aut pleno subit hostia uelo.
Perge modo:& qua te ducit uia dirige gressũ.
Dixit & auertens rosea ceruice refulsit:
Ambrosiæq; comæ diuinum uertice odorem
Spirauere:pedes uestis defluxit ad imos.

errorem ne diuinãdo dea crederetur. Est autem ua/
ni parentes idest uanũ augurium p hypallagen : uel
uani parentes qui res falsas & uanas docét:& sic osté
dit multos decipere auguria. Alii dicunt ad nimium
affectum parentum pertinere quo etiam uana do/
cent filios. Cygnos:hos nauibus aquilam tempesta
ti cõparat. In auguriis auté nõ solum aues considerã
tur:sed uolatus in ppetibus & cantus in obscinibus
quia non oẽs nec omnibus dant auguria. Columbæ non nisi regibus quia nunq̃ singulæ uolant ut reges nun
quam soli sint:unde in.vi.posuit regis augurium. Cignis dant solum nautis ut apparet in ornithogonia. Cyg
nus ĩ auguriis nautis grauissimus ales. Hunc optant semper qa nunq̃ mergitur undis. Lætantes:post pericu
lum. Agmine:impetu scilicet uolandi. Iouis ales:aquila quæ dicitur dimicanti illi contra gigantes fulmina
ministrasse: hoc fingitur quia natura nimii est caloris: ut oua quibus incubat possit coquere: nisi admoneat
gagaton lapidem frigidissimum. Hinc Luca. Fœta tepefacta sub alite saxa. Capere:eligere. Stridétibus.a.
signum augurii est. Cœtu:aues colli longioris:teste Plinio aut recto ordine uolant:ut sequens pondus capi
tis cauda præcedentis substentent:unde sæpe prima laborans relicto loco efficitur postrema: Aut in cœtu se
oẽs inuicem substinét. Hoc uolatu litteras quasdam imitantur. Lucanus. Et turbata perit dipersis littera pe/
nis. Cantus:alusit ad nautas. Puppes:naues per synecdochen. Hostia:pro portu posuit:sed proprie exitus
fluuiorũ sunt. Auertentes:se idest cum auerteret ut Tum prora auertit. Rosea : pulchra. Ambrosiæ : aut
diuinæ aut ambrosia oblitæ. Spirauere: Exalauere. Defluxit: quia dixerat Sinus ellecta fluentis.

DONA. Europa atq; asia:tacuit de africa quia ĩ ipsa erat. Venus autem sermoné interrupit:uel quia norat
cuncta:uel quia nõ libenter audiebat:uel quia maturandum:quoniã ante noctem uia mõstrãda erat. Quis
q̃s es:aduc ueluti cũ ignoto loquitur. Haud equidem:oportet te diis carum esse:quoniam carthaginem ue/
neris. hæc uerba omniũ ĩpõdebát effectũ de qbus conquestũ erat. Nã & noticiam sui & celebritaté & humani
taté pollicetur. Perge:hortantur ne redeat ad suos ut proposuerat:sed eat carthaginé. Namq; tibi:demit so
licitudinem de sociis salté illorum augurio nũcians. Ni frustra.a.u.d.p.ordina sic : ni uani fuere parentes.i.
maiores nostri: & frustra nos docuerunt. Bissenos:numero nauium coæquant quas æneas putabat oppres
sas. Aethera:quos ut cygni post perturbationé illatã ab aquila liberati suo ordĩe læti uolátes terrã captã pe/
tunt:sic tui a tépestate erepti tuti sunt. Et q̃.t.u.ne ille diceret nõ noui iter. Et uera ĩcessu.p.d. cõplectis q̃
uoluit dimissit lœtũ & ĩstructũ:& plurimis signis se manifestauit & splédore & odore & d̃flexu uestis. Am
brosiæq;.o.sic eius comæ se effuderant:ut putarent ambrosia:qua mulieres ĩ unguentis admiscent perfusæ.

CHRI. Europa:ab europa Agenoris filiam quam Iuppiter sub forma tauri rapuit:& per mare transuexit
Hora. Vxor inuicti iouis esse nescis Mitte singultus bene ferre magnam Disce fortunam tua sectus orbis no
mina ducet. Qui adueneris: psæpe relatiuũ & uim suam retinet & qa significat:sed tunc subiunctiuo iun/
git:ut hic q adueneris idest quia adueneris. Sic Plautus Aut qui confidentior iuuẽtus mores qui sciat q hoc
noctis solus ambulé. Vani:nõ qui sint uani:sed q essent si frustra docuissent: Sic Hora. At tu nauta uagenæ
parce malignus harenæ O &.c.m.p.d.idest qui esses malignus si parcereris. Bissenos:poetice. Nam orato/
res non ponũt hæc nomina p numerabilibus:nisi cũ noibus carẽtibus singulari:ut senas litteras binas nupti
as. Cygnus:græcum est nomé. latine dicitur olor:de hoc in buco. Iouiales:iõ astra iouis armiger dicitur te/
ste Acrone;quia cũ titanibus pugnaturus bonũ auguriũ ab ea accepit Iuppiter. Alii dicũt eã aquilã in uexillo
habuisse q̃ consuctudo apud cretenses mãsit & inde ad troianos hoc signũ trastulisse teucrũ:inde in italiã in/
duxisse æneã. ppeaq; romanos aquilã in uexillis habuisse. Refert pterea Pli. aquilã solam ex auibus flumine:
quod a ioue mitti fingũt poetæ:non tangi:sicut ex piscibus solus uitulus marinus & ex arboribus sola laurus
fulmine nõ tãgit. Quapp & Tyberiũ imperatorem:quoniam fulmina uehementer timebat semper turbati
ore cælo lauream coronam ĩ capite gestabat. Alii dicũt aquilam ideo ĩ tutella Iouis eẽ q æther est quoniã nul/
la auis altitudine uolatus ppinquior ætheri accedit. Ales secũdũ Lactan. ĩ fœminino genere pro malo augu/
rio ponit. Hora. Mala soluta naue exit alite:In masculino uero pro bono. Virgi. Nãq; uolãs fidus iouis ales ab
æthra De auguriis ãt & cæteris diuinãdi generibus dicemus ĩ secũdo. Loquit ãt more romano:apud quos ĩ
maximo ptio erant auspicia. Cice. de oratore. Quod leges ueteres:moresq; maioꝝ quid auspicia qbus ego &
tu cum magna salute reipu. psumus. Pubes puppes:color rhetoricus traductio ut est illud in hac calamitosa
fama q̃ in aliqua pernitiosa flamma. Item ĩtellectio. Nã posuit puppes ptem nauis pro totis nauibus. Cæteꝝ
pubes pilli sunt:qui ĩ humano corpore nascunt. Hoc fit circiter quattuordecimũ annũ quæ ætas pubertas di
cit. Hinc impuberes qui nũdum pilis uestiuntur & puberes qui iam uestiti. Et quoniam pubes maxime cir/
cum pudibunda oritur:illã pro pudibundis capimus. Ouidi. Ipsa uenus pubes quotiens uelamina ponit Pro
tegitur leua semireducta manu. Ceruice:ceruix posterior pars colli est dicta q per eam parté cerebrum ad
medullam spinæ dirigitur quasi cerebri uia:Superbiã significat:Cice. in uerrinis:prætoré tuas frãgere cerui
ces. Hortésius primus hoc noie in singulari usus est. Ait Quintilia. Ambrosia:apud medicos herba ẽ : de q̃
Diasco. Ambrosia quã multi broti. aut artimisiã uocant frutex ẽ multas uirgas habẽs lõgas palmis tribus: &
folia initio simillima rutæ:uirgæ sunt plenæ semĩe:ut sint q̃si acini odoré uini habẽtes. Nascit ĩ cappadocia q̃
circa se habuerit amplectitur. Fingũt tamé poetæ ambrosiã esse cibũ deoꝝ suauissimum ut nectar est potio
ipsoꝝ Plato tamé põit ambrosiã pro cognitione rerum cælestium. Nectar uero pro gaudio qđ ĩde pcipimus.

Ales
Pubes
Pili
Aetas
Pubertas
Impuberes
Puberes
Ceruix
Ambrosia

SER. Vera:Optime de qua dubitabaᵗ. Fugienté:celeriter diſcedentem. Totiens:aut κατατο σιωποτπυε
von ítelligimus ſæpe eũ eſſe deluſum:Vel ſecundũ ipſum poetã:qui ait in ſecundo.Cũ mihi ſe non ante ocu/
lis tá clara uidendã: Multi tamen dicunt ſæpe in hoc loco ut in habitu:in integratione:in reſponſione: & í au/
guriis.Tu quoqꝫ ſicut iuno & cæteri dii nobis inimici. Cur dextrã:Maioꝝ fuit hæc ſalutatio: cuius cauſam
dicit Varro Callimachũ ſecutus aſſerens oém eoꝝ honoré dexteraꝝ cõſtitiſſe uirtute.Ob quá ré hac ſe uene/
rabantur corpis pte. Veras au.&.r.u.ſunt multæ reciprocæ locutiões:ut hic:Multæ unius ptis utriqꝫ ſuffici

Et uera inceſſu patuit dea.ille ubi matrem
Agnouit:tali fugientem eſt uoce ſecutus
Q uid natum totiens crudelis tu quoqꝫ falſis
Ludis imaginibus: cur dextre iungere dextrã
Non datur: ac ueras audire:& reddeŕ uoces:
Talibus incuſat:greſſumqꝫ ad mœnia tendit:
At uenus obſcuro gradientis aere ſepſit:
Et multo nebulæ circum dea fudit amictu:
Cernere ne quis eos:neu quis cõtigere poſſit:
Moliri ue morã:& ueniédi exquireŕ cauſas.
Ipſa paphum ſublimis abit:ſedeſque reuiſit
Læta ſuas:ubi templum illi: centumqꝫ ſabæo
Thure calent aræ:ſertiſqꝫ recentibus halant.
Corripuere uiam ĩterea:qua ſemita mõſtrat.
Iamqꝫ aſcendebãt collem:qui plurimus urbi
Imminet.aduerſaſqꝫ aſpectat deſuper arces:
Miratur molem æneas magalia quondam.
Miratur portas:ſtrepitumqꝫ:& ſtrata uiarũ.
Inſtant ardentes tyrii:pars ducere muros:
Moliriqꝫ arcem:& manibus ſubuoluere ſaxa:
Pars optare locum tecto:& concludere ſulco.

entes ut tenemur amiciciis:ſuperfluũqꝫ ẽ dicere mu
tuis:Nã amicitiis utrũqꝫ ſignificat:ut Frõto teſtatur.
Aliæ ſunt quaꝝ una pars plena é:at cõuerſæ habent
aliquid ſupfluũ Salu.In tugurio mulieris ancillæ:ná
ſi dicis ancillæ mulieris ſupfluũ eſt mulieris: qa an/
cilla ſexũ & conditioné ponit. Incuſſat.Supioris eſt
Teré.pater ad filiũ Quid me incuſas clitipho: Accu/
ſare é uel paré inferioré:ut in eodé loco uxor.Quam
ob cãm accuſer neſcio ppꝛietate ãt Ter. Oíbus ppõiᵗ
comicis licet í cæteris ſit íferior. Obſcuro ære:nebu/
la cuius diffinitio uitio é. Circũ.d.f.circũfudit. The
meſis eſt:cũ ſecto uerbo aliqd interponimus: ut Se/
pté ſubiecta trioni.ſed in cõpoſit o recte.In ſimplici/
bus nimis é aſpum.Antiqtas tamé fecit: ut Saxo ceŕ
cõminuit brum. Aut.u.p.c.ne ſæpe narrãdo crebro
patiaᵗ doloŕ. Paphũ:cypri é ciuitas. Sublimis:diui
no íceſſu. Læta:ueneris propriũ epithetõ. Sabæo:
arabico.Tres ſunt arabiæ:Inferior:Petrodes:& Eudꝯ
mõ:in qua ſunt ſabæi apud quos naſcitur thus dicti
αποτουσ εβεσθαι.i.uenerari ꝙ dii eoꝝ thuŕ uenere
tur. Thure.c.a.ſ.q.r.h.pp qꝺ dixit Aut equidé.t.m.
d.h. Recétibus:laus loci q ſemp flore ueſtitur. Ser
tis:ſertũ í neutro ſimpliciter poniᵗ:ſi ãt ſertam dici/
mus:ítelligimus coroná:ſi ſertos flores ut piſcinalis
locus & piſcinale. Viá.i.officium eundi:non .n. uia
corripiᵗ. Plurimus:ideſt longus:ut cũ ſe nux pluri/
ma ſiluis. Aſpectat:dat ſenſũ rei íſenſatæ. Molem:
ad ipſũ referᵗ. Magalia:ad poetá:ná hoc non norat
æneas.Eſt autem antiſtichon pro magaria : Magar
enim lingua punica uillam ſignificat. Ardétes:mul
tum feſtinantes:uel ingenioſi.Vnde contrariũ dicimus ſegné q̃ſi ſine igni.Vnde catus.i.ingenioſus eſt απο/
του και εσται. Ducere:ædificare. Moliri:molidus factis extollere. Optare:eligere:ut Tuus o regina qd op
tes. Sulco:foſſa.Ciuitas enim non domus circundatur ſulco ſic Auſim uel tenui uitem committere ſulco.

DONA. Voce:quando gradiendo uel currendo non potuit:Quid incuſatio nõ cõtumelioſa.ſed ex affectu
& religione procedés.Ergo mater nomen tuũ confiteri noluiſti & quaſi aliena locuta mecũ maternis uerbis
miſerias meas nõ leuaſti:nec ſemel hoc feciſti:ſed ſæpe.Cõſtabat.n.inter ipſos multa & uaria fuiſſe colloquia
in qbus ille uult:habitu & coloquio matris.Falſus é.Debuit auté ícuſatio ad abeuntem non eſſe longior:q̃ ut
ad celeriter fugiétis aures peruenire poſſet. Obſcuro aere:Nõ ſatis fuit urbis íſtruxiſſe filiũ licet ſciret oía ea
dé cõpoſuiſſe Mercuriũ:ſed q̃ttuor de cauſis texit:ne uiderétur:ne tágerenᵗ.ne íterrogationibus uariis detie
réᵗ:uel ueniendi cás q̃rétes eos q ante nocté uenire debebát detinerét. Miraᵗ:põit generaliter ꝙ oés uiæ &
portæ feruebát:& ſtrepitus agentium perſonabát. Inſtant:itur iá p ſpecies laudáᵗ át ꝙ nõ initi agebát. Pars
ducere:primo curabat quæ aduerſus hoſtes fuerant neceſſaria. Locum tecto:priuata ædificia curabantur.

CHRI. Inceſſu:deoꝝ & nobiliũ é:ſic ſupra:Aſt egoqꝫ diuum ícedo regina. Tu quoqꝫ.q.d. ſat eſt ꝙ ludar
ab hoſtibus. Dextrá:hoc mébrũ antiq fortitudini & fidei conſecrarunt:quéadmodũ frontem genio:Digitos
Mineruæ: Genua miſericordiæ:Aures memoriæ:Ergo í ígreſſione iunguntᵗ dextræ:quaſi ſit pignus fidei &
beniuolétiæ. At uenus: totus locus uſqꝫ ad moliri ue morá:ex Home.eſt. Paphũ:urbs in cypro.Cice.ad ſex/
tiliũ:Oés tibi comédo cyprios:ſed magis paphios:Paphus cylicis a quo cylicia denominata eſt:filius & ſucceſ
ſor fuit.& í cypro urbẽ condidit paphon a ſe denominatá & in ea téplũ Veneri cõſecratũ. Sedes ſuas: in Cy/
pro.n.coliᵗ:Illucqꝫ primũ ex mari appuliſſe nõnulli affirmát.Vnde κυπριβαρεια dixit Theocritus : & cypro
genia ét appellaᵗ.Libido át & laſciui mores eius gentis illá ſibi aſciuerũt:ná uirgines cypriæ nõ ante nubebát
q̃ apud portũ aduenas excipientes cõcubinitus dotes lucrarenᵗ.Scriptũ át é in ea hiſtoria quá priſci ſacrá ap/
pellát.Veneré arté meretriciá inueniſſe:auctoréqꝫ mulieribus in cypro fuiſſe:ut uulgato corpore quæſtũ face
rent:ne ſola ípudica & uiroꝝ appetétes uidereᵗ. Téplũ:antiqſſimũ oium q̃ ueneri ædificata ſunt templa fu/
it Aſcalone q̃ urbs é ſyriæ.Hic át aiũt cypri profectos eos eſſe q í cypro hoc téplũ condiderũt:Quod uero í cy
theris íſula é:condiderunt phœnices:q & ipſi ex eadé ſyria ſunt.Hæc Hero.Corne.aũt Tacitus ſcribit. Tépli:

Paphũ
cylicia
Cypro
genia/

Veneris quod paphi est conditorem uenerianum uetus memoria tradit. Fama recentior tradidit a Cynara sacratum templū: deamq; ipsam conceptā mari huic appulsam. Sed scientia aruspicū huc accitā: & paulo īfra cynarides sacerdos cōsulit. Certissima fides hædoꝝ fibris habet. Sanguinē aræ effundere uetitū. Præcibus & igne puro altaria adolentur: Nec ullis imbribus q̄q̄ ī aperto madescunt: simulachꝝ deæ non effigies humana sed continuus orbis latiore initio tenue in ambitu metæ modo exurgēs: Et rō ī obscuro. Thure: thura non nisi in parte una arabiæ nascunt in mōte excelso: Hæc regio thurifera saba appellatur: quod misteriū significat: nec arboris ipsius quæ sit facies constat: Cū alii folia piri minora & herbidi colotis habere dicāt. alii lentisco similē arborē dicūt rutilo folio. Quidā therebinthū esse: & sic putauit Antigonus allato frutice. prima uidemia circa ortum canis est: quæ maxime p̄gnās uidet. Incidit cortex: & exit spumā tegete palmea excipiēte Quod in arbore hæret: ferro deciditur: unde corticosum ē. Legitur autūno ex æstiuo partu. Hoc candidum est. Altera uidemia est in uere ex cortice in hyeme īciso. Rufum hoc nec priori cōpandum. Illud carphiatum hoc datiacū uocant q ex eo rotunditate guttæ pepēdit masculum uocatur religioni tributum. Ergo sabæū thus a saba dicitur. Strata. u. uias lapidibus strata. Manibus. s. nam sua magnitudine ferri non poterat.

Thus Saba thurifera

Iura magistratusq; legunt: sanctūque senatū
Hic portus alii effodiunt: hic alta theatri
Fundamenta locant alii immanesq; colūnas:
Rupibus excidūt: scænis decora alta futuris.
Qualis apes æstate noua per florea rura
Exercet sub sole labor: cum gentis adultos
Educunt fœtus: aut cum liquentia mella
Stipant: & dulci distendunt nectare cellas.
Aut onera accipiūt uenientū: aut agmīe facto
Ignauum fucos pecus a præsepibus arcent.
Feruet opus: rĕdoletq; thymo fragrātia mella.
O fortunati quorum iam mœnia surgunt
Aeneas ait: & fastigia suspicit urbis.
Infert se septus nebula: mirabile dictu
Per medios: miscetq; uiris: neq; cernitur ulli.
Lucus in urbe fuit media lætissimus umbra:
Quo primum iactati undis & turbine pœni
Effodere loco signum: quod regia iuno
Monstrarat: caput acris equi: sic nā fore bello
Egregiam: & facilem uictu per sæcula gentē.

SER. Iura magistratusq; legunt: Eligunt. Portus effodiunt: idest cotgona faciunt. Alta: hinc futura magnitudo ostenditur. Apes: tertiæ declinationis genitiuus pluralis in ium & um exit. Sed tum ꝓ nostro arbitrio cum nominatiuus singularis sit in n & s: ut amans amantium & amantum dicimus. si āt fuerit in er & ur: ut pater & murmur tamen in um. Cætera nomina auctoritate firmamus: ut apis apiū: uel apum. Noua: qa etiā adulta & præceps inuenit. Florea: pro florida. Rura: a græco per aphæresin Illi. n. ἄρουρα. Exercet: fatigat. Sub sole: in sole ut infra. sub ingenti templo. Gentis fœtus: ad laudem apium pertinet: ut latius patet in georgi. Liquentia: defæcata & pura: Nam dura mella meliora sunt. Stipāt: densant: translatio est a nauibus in quibus stupa interponitur uasis. quam stipam dicunt. Distendunt: implent: ut Denso. d. p. Nectare: melle ꝓpter suauitatis similitudiem abusio facta ē. Cellas pro fauorum cauernis: traxit a reponendi similitudine uel a celando: Vnde cellam appellarūt. Ignauum: sine industtia. Nam gnauum industrium appellamus. Fucos: secundum Plinium. apum multa sunt genera. Apes tamen oriuntur de bobus. Fuci de equis Crabrones de mulis: Vespæ de asinis: Fucus secundum Aemilium marcum maior est ape. Pecus: omne animal est quod humana lingua & effigiæ caret: Hor. omne cum proteus pecus egit. a. u. m. Præsepibus: aluearijs. Feruet: cum celebratur Contra friget cum cessat dicimus. Fragrantia: cum incendium significat p. l. scribitur: qđ est a flatu uel a flama: cum odorem quia fracta re maior est per. r. Pœnoꝝ ergo labor operi apū: custodia litoꝝ expulsioni fucoꝝ cōparantur. O fortunati: q iam faciunt qđ ipse desiderat. Suspicit: mirat ut despicit contemnit uel alta aspicit. Per me: figura ē: nā planū fuerat. Mediis se infert. Lucus: ubicunq; lucū ponit Virgi. sequit consecratio. In. vi. Nulli certa domus lu. h. o. dicitur lucus q nō luceat: & nō q ibi sint lumina cā religionis. Vmbra: uel septimus casus est: uel secūdū Probū gtūs. Sicut Salu. Frugū pabuli lætus ager. Quo primū: quo simul: Nā secūdo ad africam non uenerūt. Effodere: historiam per trāsitū tangit. Dido per insulam quandam iunonis transiens accepit oraculum: & sacerdotem secum abduxit parum illi credens carthaginem promittenti. Quo cum uenisset sacerdos effosso loco caput bouis īuenit. hoc displicuit quia bos semper subiugatus est. Alio loco effosso caput equi inuenit: Nam q̄uis subiugetur: tamen belicosum animal est ita ut quia concordes iugum subeunt sit spes pacis illic igitur templum iunonis factū ergo fertilis propter bouis oēm bellicosa ꝑꝑ equū futura erat. Mōstrarat: mōstro đderat. Facile. u. ꝑ bouē.

Ignauum Gnauum

Lucus

DONA. Iura: dispōit leges & honores curiales. Portus: & hoc ad salutis subsidiū. Alta theatri: post ea q̄ ad salutem & honorem pertinent prospicit uoluptatibus ꝑꝑ sænas quod non fit nisi in ociosa ciuitate: quod æneæ erat necessarium. Columnas: ut non solum theatri gesta uerum aspectus operis iuuaret. Ponit apum comparationem: quæ & industria & labore & equitate operis & concordia excellentes sunt: & quæ fucos animal non solum iners uerum etiam uorax a sedibus pellāt. O fortunati: non inuidet alienæ fœlicitati: sed pro sequitur laudem. q. d. quādo ego ad hāc fœlicitatē pueniā? an urbe an umbra nihil r̄fert. Quo primū: ut supra per cygnos demonstrata fuerat fœlicitas: sic nunc per pœnos q tēmpesta te uexati huc incolumes uenerūt & fundamenta fodientes caput equi īuenerat: signū habuerunt ut ī bellicis copiis essent futuri copiosi.

CHRI. Iura.m.q.optime nam primũ iura condenda ſunt:deinde magiſtratus creandi: q uiri præſint: Ius autem triplex eſt.i.ius naturale:ius gentium:& ius ciuile. Naturale duce natura prouenit. Nã ꝙ uim ui repellere liceat ꝙ filii alant̃ impulſu nature fit. Ius gentiũ dicit̃ ꝙ tacito quoddam hoium omnium cõſenſu approbat̃ quo parentes maioreſq; natu ueneramur & legatos icolumes eſſe uolumus:Ciuile uero ẽ quod ſibi unaquæque ciuitas ſanciuit:ut ius ciuile atheniẽſium:ſpartanorum romanoꝝ.Sed ut iuris ciuilis romanoꝝ originẽ proſequar.Romulus cum i.xxx.curias populum diuiſiſſet leges tulit quas curiatas appellauit.Tulerunt & ſequentes leges quas oẽ.quoniã a Sexto papirio ſuo ordĩe ĩ unum uolumẽ redactæ ſunt ius papiriãum appellarũt.Verum ut de multis pauca dicã:lex fuit a Romulo lata.q̃ omnẽ poteſtatẽ per omne tẽpus uitæ patri ĩ filiũ conceſſit:ſiue coercere:ſiue uerberare:ſiue uĩctum ruſtico opere detineri:ſiue mallet etiã occidere.Lex ãt Numæ ita fuit.Si pater filio permiſit uxorem ducere:ſacroꝝq; & pecuniaꝝ legibus futuram nõ amplius poteſtatẽ eſſe uendendi filium patri: quod non ſcripſiſſet niſi prioribus legibus filios uendere pr̃i licuiſſet.Inuenies & alias regum ro.leges apud Dionyſium alycarnaſeum.Exactis uero regibus lege a tribũis latas omnes leges exoluere:ac deinde ad multos annos conſuetudĩe potius qua lege uixit.Popu.ro.Inde creati ſunt decem uiri anno urbis altero & trecenteſimo: qui congrerent leges a græcis ciuitatibus:quas in.x. tabulas eburneas perſcriptas in roſtris poſuerunt:Fuitq; illis ius ſine prouocatiõe eo ãno ut leges corrigerẽt & ſi qd uideret̃ ad derẽt.Vnde ſequẽti anno alias duas addiderũt tabulas: ꝑptereaq; fuit duodecim tabulaꝝ liber:Haꝝ ferendarum auctorẽ dicunt fuiſſe Hermodoꝝ quendã epheſiũ in Italia exulantem. Hic aũt exorta eſt prudẽtium interpretatio & diſputatio fori.Hæc ĩterpretatio ſine ſcriptis proprium nomẽ nõ habens ius ciuile dicit̃. Inde ex iis legibus eodem fere tẽpore actiões cõpoſitæ ſunt:qbus inter ſe hoĩes diſceptarent:quas ne pro ſuo arbitrio hoies inſtituerent:certas & ſolemnes eſſe uoluuerũt.Hæc aũt pars iuris legis actiones appellant̃. Sciẽtia tamẽ ĩterpretandi:& actiões apud collegiũ pontificũ erat: ex qbus conſtituebat̃ quis quoq; anno p̃eſſet.Hæc cõſuetudo annis fere centũ durauit.Poſtea cũ Appius Claudius ꝓpoſuiſſet: & ad formas redegiſſet has actiões.C. flauius ſcriba eius & Libertini fi.ſubreptũ librũ populo tradidit.Vnde meruit tri.plœ. ædilis ac ſenator fieri. Hocq; ius flauianum dixerunt.Inde ſex.Helius ilias actiões cõpoſuit:& hoc ius helianum dictum eſt.Intercedente deĩde diſcordia ſeceſſit populus & ſibiiura conſtituit:quæ plebiſcita dicunt̃.Inde cũ tantum populum coire difficile eſſet:cura ad ſenatum reiecta.Senatuſcõſulta facta ſunt. Senatũ:ſecundæ declinationis antiquitus fuit.Plau.in caſſina ſede eccũ ſenati columẽ præſidium populi.Senatus ab eo quod eſt ſenex & natu: ut placet Ciceroni.Nam maiores natu in eum ordinem legebant̃. Theatri:de hoc dictum eſt ĩ geor. Scænis:q̃uis græcum nomen ſit:& apud illos per η ſcribat̃:tamen latini ꝑ æ diphthongum ſcribit̃. Qualis apes duæ ſunt comparationes apud Homerum. Altera apium:altera muſcarum. Elegantiſſimus autem poeta muſcarum comparationem tanquam ſordidiorem nuſquam ponit.Apium uero ueluti elegãtiorem elegit eamque exactius proſecutus eſt.Homerus enim uagas apes ponit.Maro uero ut rem penitus exprimat induſtrioſas laborioſaſque effingit.Neque potuit ex brutis eligere animal quod magis rem exprimeret. Duo enim ſunt genera inſectorum quæ ad humanam atque ad repu.proxime accedunt formicæ atque apes:ſed formicæ ſtatum popularem imitant̃.Apes autem regium & mõarchium.Nam regem habent cuius iuſſu oĩ agunt. Quapropter optime pœni ſub Didone regia ſe ſumma cum ĩduſtria exercentes apibus coparantur.De his abunde diximus in georgicis. Fucos: Fuci maiores ſunt apibus: ſed ab illis nouiſſime tanquam a feſſis imperfectæ ueluti apes ſine aculeo producuntur ſerotinus fœtus & quaſi ſeruitia uerarum apum. Adiuuant : tamen circa fœtum multum ad calorem Adiuuante turba. Verum cum mella matureſcere cœperunt Ambigunt eos apes: multæque ſingulos aggreſſe interimunt.

Ius naturale
Ius gẽtium
Ius ciuile
Curiatas
Ius papi.
Lex Nũæ
Ius flauianũ
Ius helianũ
Plebiſcita
Sẽatus
Formicæ
Apes
Fuci

Hic templum iunoni ingens ſidonia dido
Condebat donis opulentum:& numĩe diuæ:
Aerea cui gradibus ſurgebant limina:nexæq;
Aere trabes:foribus cardo ſtridebat ahenis.
Hoc primum in luco noua res oblata timorẽ
Leniit.hic primum æneas ſperare ſalutem
Auſus:& afflictis melius confidere rebus
Nanq; ſub ĩgenti luſtrat dum ſingula templo
Reginam opperiens:dũ quæ fortuna ſit urbi
Artificiumq; manus inter ſe operũq; labores
Miratur:uidet iliacas ex ordine pugnas.
Bellaq; iam fama totum uulgata per orbem:
Atridas priamumq;.& ſæuũ ãbobus achillẽ
Cõſtitit.& lachrymãs qs iã locus ĩquit achate
Quæ regio in terris noſtri nõ plena laboris?
En priamus:ſunt hic etiã ſua præmia laudi.

SER. Hic templum ſidonia: Tyria. Donis & numine diuæ.Aut numẽ ꝓ ſimulachro quod aureum uelit fuiſſe:uel oſtendit plenũ fuiſſe p̃ſentia numinis templũ. Aurea:uel ꝙ magis ĩ uſu haberẽt ueteres:uel ꝙ religioni magis eẽt aptum.Nam flamẽ dialis æreis cultris tõdebat̃: uel ſignificat ſæcula ærea:q̃ hoc tempore ut ait Heſi.fuerũt. Foribus: Fores ſunt quæ foras apiunt̃:ut erat olim.Valuæ ut ait Varro.quæ reuoluunt̃:& ſe uelant:Ianua eſt primus domus ingreſſus quoniã Iano omne prĩcipiũ conſecratũ eſt.Cætera ĩtra Ianuam hoſtia uocant̃ generaliter: ſiue ualuæ ſint ſiue fores.Vſus tamen corrumpit. Cardo:quaſi cor ianuæ quo mouet̃. Stridebat.a.ad ſua retulit tẽpora. Nam poſt ꝓditum a Tarpeia capitolium ærei cardines iſtituit ſunt:ut ſtridore aperta hoſtia ĩdicarent̃. Primum:nam & alia ſecuta ſunt q̃ detraxerũt formidinem. Timorem:cur poſt uiſam matrem timuit? Quia non penitus putarat mr̃em.Cuius nulla uerba ſecuta ſunt. Sed dic Verius ꝙ Venus nil de aio rum moribus.Vnde nunc formidat:dixerat.Tamen in Vir.aliquando ualidiora ſunt obiecta purgatis ut

Fores
Valuæ
Ianua
Hoſtium
Ianua
Cardo

Sũt lachrymæ rerum:& mẽtẽ mortalia tãgũt
Solue metus ferret hæc aliq̃ tibi fama saluta.
Sic ait:atque animum pictura pascit inani
Multa gemẽs:largoq; humectat fluiẽ uultũ.

hic. Ausus:q̃a inter incerta satis audacter salus sepa/ rat. Afflictis:de afflictis nõ.n.põt eẽ septimus casus. Sub tẽplo.i.i tẽplo:ut exercet sub sole labor. Expe/ ctãs:uel ex pperatiõe artificũ uẽturã concipiebat:uel uidendæ regiæ occasionẽ regrẽs. Fortuna:fœlicitas. Inter se.i.habebat artificũ cõpationẽ. Ex ordĩe:oĩs ergo pugna picta erat:sed ea tantũ dicit q̃ Achilles uel Diomedes gesserat:ut excuset æneas si est a fortibus ui ctus. Totũ:q̃a europa ĩtulit:Asia passa ẽ:Africa pixit. Atridas:usurpatũ est:Nã Philistẽis filii fuerũt Agamẽ nõ & Menelaus. Ambobus.s.atridis:quos p una parte capit & priamo. plena la.melius gẽitiuo iũgit. Terẽ. Plẽus rimaꝝ sum. En priamus:laus picturæ.p quã nõ imago sed ipse ostẽdit. Sua præmia:omnis æneæ so licitudo de moribus aforum fuerat:quã nũc depõit propter picturam Nam q̃ pĩgunt uirtutẽ diligunt:& mi serent. Sua:idest congrua:ut strueremq; suis al.d. Laudi:uirtuti:ut Primam merui q̃ laude coronam. Mor talia:aduersa:quibus mortales subiacẽt. Feret:afferet. Inani:Epitheton picturæ: uel q̃a caret corpore quod imittaui:uel quia nullius est utilitatis. Humectat:catinosis est:Nam largo flumine est fluere idest fluxu ipo. DONA. Hic:oportuit.n.deam ĩ eo loco habere honestissimam sedẽ : ĩ quo uirtutem suæ maiestatis ostẽde rat:Et cum nondum perfectũ esset:tanta reuerẽtia collebat:ut donis copiosum esset.& dea ipsa præsens esse crederet. Hoc primũ:propositionis genus est:Dicturus est.n.quid uiderit:Vnde aliq̃d separarit: Vnde sit le/ nitus metus:Nam totus eradi nõ potuit. Noua:uel contra spem:cũ paulo ante uidisset oĩa deserta:uel noua: quia uidebat troiana certamia depicta. Namq;:reddit rationẽ q̃d sit quod leniebat metũ & spem:inopiã pro mittebat. Reginã.o.nõ leuibus picturis tenebat:sed q̃d necessariũ erat reginam operiebat.Ergo ad sui excu sationẽ hoc dixit.Circũspectabat etiã ueluti & ipse nouã urbẽ cõditurus ut aduerteret q̃to id labore cõstaret. Artificũ.q.m.ita omnes pariter una gr̃a & una subtilitate certabant:ut ĩtuens nullam aliis præfere potuisset. Descripta aũt magnitudine & fortitudine transit ad ornatũ picture. Sæuumq;:comparationis species ut sit Sæuior fuit Achilles Agamemnone & Menelao. Constitit:mente.Dolebat de aduersis suis ĩperiiq; troiãica lamitatibus:& suoꝝ ĩteritu factas esse fabulas:quas loquerent:& oblectationis causa pingerent.Sic tamen ita dolenda protulit:ut partes etiam consolationis inferret.Feret hæc aliquam.t.f.s.Nam calamitas citat commi serationem. En:non tantum demostrantis est:uerum etiam dolentis.q.d.ecce ad quam ĩfœlicitatem perdu ctus est Priamus.Expõit iam suos dolores:quos ex persona potentissimi regis senis & soceri sumebat. Sunt. &.s.p.l.sunt.l.r.& hæc propositio.Dicturus est enim quæ laudanda & quæ dolenda. Mortalia: quæcunque aduersa mortalibus acciderint. Multa gemens.a.a.p.p.i.Propositio:Monstrat quæ res in pictura animum re ficiat:& quæ dolorem afferat Vtrunque tamen animum considerantis ducebat ad lachrymas.

CHRI. Templum:Quasi tectum amplum.Varro autem dixit a tuẽdo. Hinc contemplor a addit triplex esse templum. A natura ut in cælo:ut Contremuit templum magnum Iouis altitonantis.Ab auspiciis in ter/ ra: A similitudine sub terra:ut in Andromacha:Acherusia templa alta ora salute infra. Templum illud quod in aere ab auguribus designatur quattuor habet partes:Sinistram ab oriente:Dextram ab ocasũ: Antiacam a meridie:Posticam a septentriõe:& quia q̃primum aues templum ingrediebãt augurium captabant:dictum est ex templo idest statim.Hoc igit secundum est templum.Tertio quod homines deo cõstruunt. Aera:æs primum metalorum in usum uenisse multis coniecturis facile crediderim. Naturam habet stipticam ; unde squamas eius adhibent remedio contra putredinem.Qui uero in metallo æris morant:semper sanitate ocu/ lorum pollent:ut ait Macrobius.Aura enim quæ ex ære procedit in os incidens haurit & exsiccat quod male influit.Aristoteles autem ait uulnera ex ære mius esse noxia q̃ quæ ex ferro Poeta uero ærea hic dixit:quia ad rem diuinam pleraq; ærea adhibent præcipue in sacris lunæ:q̃bus aut deuouere:aut pellere aliquos morbos uolebant.Vnde Plautus Mecum habet pagus morbum æs.Et Sophocles Medeam iducit herbas nocuas auer sa seccat: & succum in cados æneos fundit.Et Virgi. Curetum sonitum crepitantiaque æra.& Carminius ait Tuscos æreis aratris ad condendas urbes ut in sacris tagecitis apparet esse usos.Sabinosque æneos cultros ad tundendos sacerdotes facere.Aes dicit etiam cuprum:& secũdum Aristotelẽ cõponit ex sulphure & argento uiuo:ut alia metalla:Sed tunc fit æs cum plus est ibi de sulphure q̃ de argento uiuo:& sulphur est terreum nõ pure rubeũ habens colorem adurentem.Argẽtum autem uiuum est mediocre nec nimis subtile. Est autem hic traductio color rhe.aerea aere aheni. Connexe aere:architecti.n.antiqui ĩ magnis ædificiis nõ ferreis sed æreis clauis utebant:quia æs non ita erugĩe consumit ut ferrum. Noua:idest insolita fortunæ troiaorum. Et auget letitiã spes improuisa.Ex eisdẽ.n.locis diuersa argumenta reducunt.Vt.n.ille magis est doliturus ex eo quod ponit:Et nunc ille q̃dem spe multũ captus Iani.Ita magis gauisurus quod ait uia prima salutis quod minime reris:graia pandet ad urbe. Sub ingenti.i.in.Stat.Primæq; occiduæq; domus effusa sub omni terra die.Sic græci ὑπο p ευ.Hesiodus ĩ theogonia αρηαστ πολιχινον θελικωνοσ ὑποζαθεοιο. Sub quando ad lo/ cum significat accusatiuo iungit & ponit pro ante aut per:ut Postesq; sub ipsos.Item At si nõ fuerit tellus fœ cunda sub ipsum arcturum.Itẽ sub lucẽ exportãt calatis.i.antelucẽ.Item & sub noctem cura recursat.i.per no ctem.Quando uero in loco significat ablatiuo iungit:ut Arma sub aduersa posuit radiantia quercu.In com positione modo iocalis est:ut subduco. Aliquando minuit:ut subtristis. Ait Priscianus.Est color rhe. repeti tio Dũ singula tẽplo & Dum q̃.s.f.u.Ex ordĩe:ergo & omnes pugnæ & suo quæq; loco erãt. Quæ res ostẽdit accuratã inq̃sitionẽ afroꝝ eius belli.Pugna ãt a bello differt.Bellũ.n. cõtinet uniuersũ illd̃ spatiũ discordiaꝝ & q̃cquid ĩ eo gestũ dictũ ue ẽ.Pugna ãt est cũ mãus hostiliter cõserunt.ergo unũ bellũ plurimas habet pugnas.

En

Aes

Sub

Bellũ

Pugna

SERVI. Pergama: Abusiue:Non enī circa pergama sed circa troiam pugnabant. Troiana iuuentus:Diffinitio Hectoris:ut Catillus acerq́ꝫ corax argiua iuuētus.Nam Home.pene ubiq́ꝫ exercitū Achilli & Hectori cetem scribit. Phryges:dat troiāis nomē pro q̄litate rei.Cū.n.timidos īducit phryges appellat ut hic & alibi O uere phrygiæ neq́ꝫ.n.phryges.Cū generosos dardanidas dicūt:ut Dardenidæ magni genus.a.a.s.d. Laomedōtiades pfidos:ut Laomedonteæ sentis piuria gētis.Troas:hectoreosq́ꝫ fortes. Cristatus:nam Home.i eius cristis qddam terribile scribit fuisse.Rhesus rex thraciæ ī auxiliū uenit troiāis & clausis iam portis ī littore tētēdit:pdenteq́ꝫ Dolone troiano speculatore misso ab Vlyxe & Diomede interfectus ē:Nā & ipsi speculatū uenerat.Abductiq́ꝫ sunt eius eq qbus pendebant fata troiana. Primo som. Prima pte noctis ut Libra die somni.q.p.u.s.h. Tytides: Diomedes.celat autē Vlyxē pp æneā:ut iā dixi.aut qa secundū Homeꝝ occidēte Diomede cadauera Vlyxes trahebat. Ardētes:candidos & ueloces:ut pnicibus ignea plātis.i.uelox.Troilus. Achilles Troili amore captus palūbes qbus ille delectabať ei obiecit:quas cū uellet tenere captus ab Achille ī eius amplexibus piit.Sed ueluti īdignū mutauit poeta. Fugiēs:fugere uolēs. Ac īpar.q.d.etiā si puer nō eēt. Achilli:cōgredior tibi & pugno tibi antiq dixerūt hodie tecū dicimus. Curru: curribus falcatis usos antiquos Liuius & Salu.docēt.Inani sine rectore. Tamē:q̄ q̄ mortuus. Versa: tracta ab eo qđ ē uerro. Inscribiť:dilacerať:Plau.Corpus tuum uirginis īscribā. Hasta:quā ab ea trāsfixus trahebat. Nō æq́ꝫ:iniq̄ Liptote est: ut & uacuis clanius non æquus acerris.Passis ab eo qđ ē pando:Nō aūt facit pāsus:qa pleꝝq́ꝫ.n.qđ ī p̄senti fuit:nō ē ī participio p̄teriti.De q̄ re iūdicat euphōia.A tūdo tūsus ē & tusus.Quāuis aūt reliq̄ mutēt:Nactus tamē & passus nūq̄.n.accipiunt. Peplū.palla picta fœmiea Mineruæ consecrata: Plau.Nūquā ad ciuitatē uenio nisi cū īferť peplū.Hodie tamē abutunť hoc nomine. Suppliciter:bene additū qa & p iracūdiā & p grauitatē etiā tristes sumus.

Nāq́ꝫ uidebat uti bellantes pergama circum
Hac fugerēt graii:premeret troiana iuuētus.
Hac phryges:īstaret curru cristatus achilles:
Nec procul hinc rhœsi niueis tentoria uelis
Agnoscit lachrymās:prio quæ pdita somno
Tytides multa uastabat cæde cruentus:
Ardentesq́ꝫ auertit equos in castra:priusq̄uā
Pabula gustassent troiæ:xanthūq́ꝫ bibissent
Parte alia fugiens amissis troilus armis
Infœlix puer atque impar cōgressus achilli
Fertur equis curruq́ꝫ hæret resupinus inani:
Lora tenēs tamē huic ceruixq́ꝫ comæq́ꝫ trahū-
Per terrā:& uersa puluis inscribiť hasta. tur
Interea ad templum non æquæ palladis ibāt
Crinibus iliades passis:peplumq́ꝫ ferebant
Suppliciter tristes:& tunsæ pectora palmis.
Diua solo fixos oculos auersa tenebat.
Ter circū iliacos raptauerat hectora muros:
Exanimumq́ꝫ auro corpus uēdebat achilles.

Auersa:irata:Nec enim poterat cōnuertere se simulachrū sic Talia dicentem iamdudū auersa tueť quomodo auersa nisi iratam ītelligas.Teren.ad sensum referas:Nam ī pictura tertium tractum īspicere non possumus.Sic illud Mulcere alterno &.c.f.l. Raptauerat:frequentatio ostēdit quod numero dixerat. Exāimum: exanimis & exanimus diciť:& significat mortuum.Exanimatus uero timidum.Vendebat. Summo artificio utiť.Nam quod pingi potuit uendebat dixit:quod non potuit in præterito dixit raptauerat & non raptabat.

Exanimis
Exanimatus

DONA. Namq́ꝫ.u.ostēdit unde lætitiā capet.s.hac fugerēt graii & unde dolorē.s.hac phryges. Prius q̄.p.g.t.A.x.q.b.Voluit ostēdere celerē exitum & finē eius. Tentoria:ut ostendat plures fuisse mactatos:Non enim solus ī tentoris fuisset. Infœlix:qa puer & impar ei congressus est: quem iuuenis superare non potuisset.Est autem descriptio eius q supius ferebať. Peplum: genus uestis pertientis ad ritum secretorum Mineruæ.Alii scutū modicū dicunt. Oculos auersa.t.quod faciūt irati ne uideāt quod oderūt:Achillis aūt actio non solum dolorem cōsiderātis:sed etiā crudelitatem agētis exprimit & auaritiā:Non enī odiū ultra mortem procedere debet. Ter.augeť crudelitas ꝙ nō semel & ꝙ circa eos muros quos defenderat.Gemuit ergo primo fortunā tāti uiri:Deīde ꝙ de eo triumphus actus est:& quod peius erat sub ipsis mœnibus ut ciuitas defensorem suū ī ea calamitate cerneret.Trahebať ergo extīctus ante eos muros quos tanta fortitudīe defenderat: & totiens circundūcebať ne qs ab ea cognitione subtraheret:tantaq́ꝫ fuit īmanitas:ut patri orbitatem suam uēderet.Est autem pro dolore ī pronunciando extollēdum Hectoris nomē & Achillis deprimēdum.Quis.n.mortuum uēdidit nisi īpius? Quis ī regno positus ideoq́ꝫ diues auꝝ đsiderat nisi auarus? ergo īpius & auraus Achilles.

Peplū

CHRI. Troilus:alii dicunt Troilū cū captus esset ab Achille iugulari iussum fuisse. Eius pueri casum miserandum troia fleuit:& qa īmatura ætate perierat & qa pulcherrimus erat.Alii dicūt quæ refert Seruius. Curru:antiq eīm ī curru pugnabant.Duo eīm erāt:Alter q̄ equos auriga regeret:unde illud Martis eq biiuges & magni currus Achillis:Alter q soli pugnæ intentus esset.Proptereaq́ꝫ huiusmodi currum διφρον quod duos ferret nomīabant. Lora tenens tamen:Amphibologia.i.dubius sermo est: Nam dubitať utrum ꝙ teneat tamen lora:an quanuis teneat tamen trahatur.Amphibologiæ aut in singulis uerbis sunt ut gallus ī quo quæritur sit ne gentile nomen an proprium.Aut in coniunctis:ut cum id quod medium est utrinque possit trahi ut hic.Aut cum id quod ultimum est dubium sit utri referať: ut hæres uxori dato quodcunque uolet Nam quæritur quod uolet uxor an hæres. Quintilianus. Ardentes.q.d.uehementes:Nam quibus calidor est sanguis ii uehementiores sunt: Sic etiam Homerus ονχρισβι θεν φερον ιπτπι αιθωνεσ μεγαλοιποταμου αποσελήεντοσ. Ardere etiam cupere significat: ut Ardet abire fuga.d.q.r.t. Item uehementer amare: ut

Ardeř

Ardet amans dido.Item splendere ut Tyrioque ardebat murice lena. Item irasci.Iuuena.Quid referam quanta siccum iecur ardeat ira. Puer:pathos ab ætate:ut Paruumque patri tendebat Iulum:ut non minus miserabile sit piculum in paruo q̃ in filio:Et supet cõiunx ne Creusa Ascanius ne puer. Comæ:græcũ uerbũ ẽ.Sunt eni ꝓprie ornati & nõ cæsi capilli.Vnde est comere.i.ornare:Quapp ꝓprie mulierum dici possunt:Ouidi.Sit ꝓcul a nobis iuuenes ut fœmia cõpti:Cæsaries aũt qa cedendo dicit. Videt esse uirorũ.Cries uero dicuntur a cernendo.i.diuidendo:qa ducta p medium caput diuisione utrinq; p sua portione pendent:Capilli aũt dicuntur quasi capitis pili. Passis:a tribus uerbis est hoc participiũ a Pãdo:Patior:& Pateo. Peplum:Secũdũ Lactãtiũ ĩ Statiũ Peplũ ẽ uestis cãdida aureis clauis picta sine manicis qđ simulachris fiebat:Sed hoc peplum primũ ab atheniensibus ĩstitutũ est:qđ matrone suis manibus faciebant:& ĩtra triẽnium numinibus offerebant.Recte ergo peplum quoniam atheniẽses maxime Mĩeruæ quã præcipue colebant offerre cõsueuere. Homerus refert Hecubam ex consilio Heleni uatis ex uestibus suis præciosissimũ peplum comitãte cœtu matrõarum ad templum Palladis tulisse.Vxorem autem Antenoris cui esset nomen Theano obtulisse: Verum huiuscemodi:dono minime placatam fuisse Mineruam. Hectora:ab eo quod est εχω.Idest habeo & defendo:quoniam ipse defensor urbis fuit:Sed utrum ab Achille cæsus fuerit:an Achilles ab ipso : ĩ sequẽtibus disputabit.

Comæ · Comere · Cæsaries · Cries · Capilli · Hector

Tum uero ingẽtẽ gemitũ dat pectore ab imo
Vt spolia:ut currũ:ipsumq; ut corpus amici
Tendenteq; mãus priamum cõspexit iermes
Sequoq; pricipibus pmixtũ agnouit achiuis.
Aeoasque acies:& nigri memnonis arma:
Ducit amazonidum lunatis agmina peltis
Penthesilea furens mediisq; in milibus ardet
Aurea subnectens exertæ cingula mammæ
Bellatrix:audetque uiris concurrere uirgo.
Hæc dum dardanio æneæ miranda ui dẽtur:
Dum stupet:obtutuq; hæret defixus in uno:
Regia ad templum forma pulcherrima dido
Incessit magna iuuenum stipante caterua.
Qualis in eurotæ ripis:aut per iuga cynthi
Exercet diana choros.quam mille secutæ
Hinc atq; hic glomerãt oreades:illa pharetrã
Fert humero:gradiensq; deas sup eminet oẽs:
Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.
Talis erat dido: talem se læta ferebat
Per medios instans operi:regnisq; futuris:
Tum foribus diuæ: media testudine templi

SER .Tũ uero:Lachrymauerat supius.Nunc uiso Hectore grauiter gemuit. Currum : quo tractus ẽ. Amici:plus est quã Hectoris. Inermos:aut sine sceptro:aut duplices:ut dextras tendamus inermes. Nã cum uicti se dedunt inermes supplicant:aut tũc inermis:qa cõtra Pyrrhum ꝓcessit armatus. Constat aũt Priamũ tentorium Achillis ĩgressum quoniã dormientẽ ĩuenerat excitasse:Vt pro filii corpore præcaret: cum eũ posse occidere:Homerus hoc ꝓpter Achillis turpitudĩem supprimit. Se quoq;: Aut latenter ꝓditionem tangit:aut fortitudĩem qua ĩter hostium tela uersabat. Sic:Salu.Catilĩa lõge a suis ĩter hostiliũ cadauera reptus ẽ. Aeoas:prima naturaliter longa est. Põt tamen corripi:qa seqtur uocalis ut Primo surgebat æoo. Memnõis:Tithonus Priami frater raptus ab Aurora Memnonẽ quem ex illa genuit troiãis misit auxiliũ. Nigri:qa ex ætiopia. Arma:q̃ sibi Vulcanus fabricauit:ut ipse Te potuit lachrymis tithõia flectere cõiunx. Amazõidũ:ꝓ amazonũ: ut Scipiadas duros bello.i.scipiones Home.hæc oĩa tacuit: q̃ sunt facta post mortẽ Hectoris. Amazões dictæ sunt uel qa simul uiuãt sine uiris q̃si αμαζοειν:uel qa unã mãmã exustãt habẽt q̃si ανευ μαζου Has ãt iã nõ esse cõstat.Sed extĩctas partim ab Hercule:partim ab Ahille. Peltis: scutis breuissimis ĩ modũ lunæ iã mediæ. Furẽs:per transitum tangit q; sororem ĩ uenatione confixit simulans se ceruam uidere:Cum furor bellicus ĩtelligat. Aurea:amphibologia uel ipsa uel cĩgula. Exertæ:nudatæ:qa adusta erat. Virgo: ætatem & sexum ostendit. Obtutu.i.aspectu. In uno: ĩ uno quoq;.i.singula admirabat. Stipante cat.ad hoc.n.sequens pertĩet comparatio . Nã cõparatiões parabolæ & exempla nõ semp usquequaq; cõgruunt:sed modo p oĩa modo p aliquã ptem. Eurotæ : ĩ laconia fluuius ẽ. Cynthi:mõs ĩ delo ĩ quo nata ẽ diana. Exercet.d.c.Euagatio ẽ poetica:Nã ad cõparationẽ nõ pertĩet. Mille:finitus numerus ꝓ ĩfinito.Nã de nympharũ numero nõ cõstat. Oreades:nymphæ montiũ sunt:ut Dryades siluarũ:Quæ uero cũ siluis nascunt hamadryades.Naĩades fontium uel napeæ:Nereides maris. Tacitũ: maior taciturnitatis est affectus:Teren.Vt mecum tacita gaudeam. Pertentãt:ueheméter tentant.Alibi leuiter:ut Blanda uicissim gaudia pertentãt mẽtem.Multa.n.pro locis ĩtelligunt:ut Impotens:Satis:Minus. Regnis.q.f.Regnaturæ carthagini. Tum.q.d.præcipue.Magno.n.studio & labore fores tẽpli fiebãt:quas qbusdã historiis ĩsignibant:ut ĩfra In foribus lætũ ãdrogeo.Et ĩ georgi.In foribus pugnam ex auro. Aliq legũt foribus diuæ media testudĩe tẽpli ut unũ ĩtelligas tectũ tẽpli & fores.Et sic sub medio tecto sunt fores:sed primũ melius Testudĩe.Camera ĩcurua:Hoc scđm eos q đ rõne tẽplorũ scribũt fit ut cæli imago rddat:qđ cõuexũ ẽ.

DONA. Tum uero:Ex hoc ostẽdit aliquot aĩ doloribus ꝓgressis hũc maiorẽ eẽ.Nã dixerat Constitit & lachrymans.Item multa gemẽs.Itẽ agnoscit lachrymãs.Hic aũt addit Ingẽtem.g.d.p.ab imo multiplici acerbitate percussus.Vidit.n.spolia erepta uiro forti:& ciui optimo. Amici etiam corpus:En priamus.In eius nomine latissimum dedit ĩtelligendi tractum.s.q fuerit grauioris ætatis potestatis regiæ & diu fœlix: Dolebat ĩ eo socerum suũ:& tot perditorũ patrẽ atq; auum eo redactũ:ut ĩ summa orbitate hostem rogare cogeretur sine regiis ĩsignibus:Nam qui rogatum uenerat omnibus ĩferiorem se monstrare debebat. Se quoq;:honorificũ

Inermis · Tithonus · Amazones · Peltæ · Eurotæ · Cynthi · Oreades

fuerat confertos hostes non timuisse. Hæc dum:non sola hæc fuerat picta Sed aduentus reginæ ĩterrupit ne
reliqua cõsiderare posset. Est át una res quadrupartito posita breuissime dicta. Ná ut est summi oratores res
breues late differere ita & latitudiné coercere. Regia ad templũ:& qa regia.i.ꝓcuratrix negocii publici:& qa
ad templũ accedebat meret̃ excusationé:qđ publice mulier iuuenis se uiris admisceret. Religio ergo & neces
sitas ĩpulit. Vt tépli opa inspiceret & ad maturádũ artifices cogeret. Latonæ tacitũ. Occasiõe cõparatiõis expres
sit poeta ꝙ læti sint parentes successibus filioꝝ. Instans:Vna cura testabat̃ religioné ꝑficiédi tépli. Altera im/
perantis iustitiá ostendebat. Lætá:ex successu reꝝ Tum foribus.d.m.t.t. Septa ar. Nisi ordinato sensu quæra
tur ĩtellectus:nõ poterit cõprehédi. Erit satis incertũ qđ poeta descripserit. Nesciret qppe ubi sederit Dido: &
ubi armis septa sit. Ordiamus ergo sic. Tum forribus diuæ septa armis media testudie templi solioqꝫ alte sub
nixa resedit. Quomodo est iudicioꝝ oium cõsuetudo? Ducunt̃ iudices usqꝫ ad fores secretarii:ibidéqꝫ officiũ
remáet. Illi uero ĩgressi solium accendunt.& sedent. Oés igit̃ q ꝓgredienté comitabant̃ reginam:erát ut arma
ti ante fores remáserunt. Illa ingressa ubi ad mediá testudiné.i.ad mediá aram ꝑueit ascédit soliũ : & alte sedit.

CHRI. Tum uero:cõiũguntur istæ duæ ꝑticulæ cũ rem reliqs maiorem ostendere uolumus. Ergo osten
dit hic ꝙ ꝗuis ĩ aliis doluissent:nõ tamé tantum doluisset. Sic ĩfra:Tum uero ingenté pugná ceu cætera nusꝗ
bella forent. Vt spolia:auxesis est. Doluit spoliis Hectoris:magis aũt curru:maxime tandem corpore. Turpis/
simum.n.erat cadauere hostem potiri:Cum uero in dignitaté táti regis cerneret : accumulati sunt omnes do
lores. Memnon:fabula est Titonũ Laomedõtis filium ab Aurora ob pulchritudinem ĩ æthiopiam raptu:&
inde natũ esse Memnonem:qui cum maximo exercitu in auxiliũ Priami uenit:& tádem ab Achille cæsus: cũ
corpus eius cremaretur:præcibus Auroræ ĩ aué mutatus é. Ex eademqꝫ pyra multæ aliæ aues euolarũt:quas
Memnonias uocát. In Solini aũt gæographia scriptũ ita est:Iuxta iliũ memnonis stat sepulchꝝ:ad quod sem/
piterno ex æthiopia aues uolant:quas memnonias dicunt. Crenuntius auctor est has easdem anno quito in
æthiopia cateruatim coire:ĩde ad regiá memnõis cõuenire. Diodorus át ex testimõio. Ctesiæ historici refert
Teutamũ syrioꝝ regem:cũ sibi societas esset cũ troiáis Memnoné Titoni filiũ cũ.x.milibus æthiopũ totidéqꝫ
sosianoꝝ & cũ.cc.curribus ĩ auxilium priami misisse:q cum ægregia faciora edidisset : tandé ĩsidiis thessaloꝝ
circũuentus periit. Cadauer aũt a suis crematũ é:& ad Titonũ ossa đlata. Hĩc susis regiá ædificauit:q usqꝫ ad té
pora persaꝝ durauit. Nigri:qa æthiops. Amazones: Hoc gẽus mulieꝝ apud thermodõté fluuiũ fuisse testa
tur Diodorus:ꝙ simul cũ uiris bellicas artes tractabát. Itaqꝫ quædá ex iis regia potestate potita robore auté ĩsi
gnis exercitũ mulieꝝ ĩstruxit & multas gẽtes đbellauit:Qua fortũa elata:se e Marte genitá dixit: legéqꝫ tulit:
ut uiri muliebria:mulieres uirilia exercerét. Ipsosqꝫ uiros ut ĩbelles redderet cruribus brachiisqꝫ ĩutiles reddi/
dit Mulieribus át dextrá mamiliá ut ĩ pugna expeditiores eént ĩuri iussit. A ꝗ re amazões appellatæ sunt. Vrbẽ
quoqꝫ themiscyrá iuxta thermodontis hostia cõdiderunt. Fuitqꝫ florétissimũ illaꝝ impium donec tadé Her
cules ab Euristeo missus est & ut baltheũ illaꝝ regiæ referret iussus illas collatis signis superauit:Hippolitéqꝫ
reginá captiuam obduxit. Quo cõflictu ita exteuatæ eaꝝ uires sunt ut a uicinis deide populis uexatæ pene ad
nihilũ redierit. Paucis tamé annis post uictoriá Herculis Pátasilea earumqꝫ reliqæ erát regia cõsanguie cæde
poluta exulás pro troiáis pugnás ab Achille ĩterfecta est. Hæc Diodorus:Herodotus aũt scribit uictas amazo
nas nauibus a græcis ĩpositas:Verũ illas cũ altũ tenuissent uiros a qbus ducebant̃ ĩterfecisse & ĩscita nauigádi
ad fontes usqꝫ meotidis delatas primũ ad scythias liberos:deĩde ad mangones peruenisse. cũ qbus post prœlia
coier̃:& cum maritis tanaim tráſiere:atqꝫ ĩde natos fuisse sauromatas:quoꝝ mulieres ex ĩstituto parentũ bel/
lica exercét Amozones auté a scythis dictæ sunt corpatæ.i.uiricidæ. Ná eorum ligua æor uirum & pata ĩter/
ficere significat. Longũ aũt esset scribere quæ a Strabone dicũtur. Qui auté gesta Alexádri scribunt illũ cũ Ta/
lestria amazonũ regia cõcubuisse uolũt. Cĩgula. Baltheũ ĩtelligit quo pendebát arma quæ uentrem & propi/
quas illi partes tegerent. Dardanio:Quasi magnanimo: & q uera posteritas dardái esset. Obtutu:cõspectu
a tuor tueris. Est.n.tueor:& tuor:Lucre. Nec calidos æstus tuimur nec frigora qmus usurpare oculis. Cyn/
thus:Deli mõs adeo excelsus ut umbra sua oém ægei maris ábitũ tegat. Latonæ.t.tá grata mulieri é pulchri/
tudo ut illá reliqs bonis ꝑferát. Voluit ergo exprimere poeta ꝙ lætentur mulieres pulchritudie filiaꝝ gaudeát.
Hĩc Iuue. Formá optat modico pueris maiore puellis Murmur̃ cũ ueneris fanũ uidet anxia mater Vsqꝫ ad de
licias uotoꝝ. Læta:Ostendit ꝙ bene uolés & cum summa diligétia cuncta procurabat. Lætus enim bene uo/
lens est:ut Vobis Lætus ego hunc cadétem ĩ littore taurum:Contra tristis inuitus est:Terétius. Inuitat tristis.

Mem/
non

Mem/
noniæ

Septa armis solioque altæ subnixa resedit.
Iura dabat:legesqꝫ uiris:operumqꝫ laborem
Partibus æquabat iustis:aut forte trahebat:
Cum subito æneas cursu accedere magno
Antea:sergestumqꝫ uidet:fortemqꝫ cloanthũ
Teucrorumqꝫ alios:ater quos æquore turbo
Dispulerat.penitusque alias abduxerat oras
Obstupuit simul ipse:simul ꝑculsus achates:
Lætitiaqꝫ metuque auidi coniungere dextras

SER. Armis.s.satelitũ. Solio:Soliũ est armarium
uno ligno factũ:ĩ quo reges tutelæ causa sedebant:di
ctum ꝗsi solidũ abusiue sella regia dicit̃. Alte.q.d.ĩ
tribunali. Iura:generale est. Leges:species est.ad Di
donis autem pertinet laudem. Trahebat: educebat.
Concursu.s.afrorum.quod formidat æneas incer/
tus qua mente ueniant. Pœnitus: longe a regina re/
motos quæ res etiam ĩsolentes custodes littorum fa/
cit. Lætitia:propter socios liberatos. Metu : ꝓpter
cõcursum. Ardebant:cupiebant:& regit accusatiuũ
& ablatiuum. Res:ĩ qua affectione essent pœni. Dis/
simulamus át nota. Simulamus ignota. Salu. Cuiusli
bet rei simulator & dissimulator. Lecti:ne pœnitus

Soliõ

Dissi/
mula/
mus
Simu/
lamus

Ardebant:ſed res animos incognita turbat.
Diſſimulant:& nube caua ſpeculant̃ amicti
Quæ fortuna uiris claſſẽ quo littore linquãt
Quid ueniant cũcti nam lecti nauibus ibãt
Orantes ueniam:& templũ clamore petebãt
Poſtq̃ introgreſſi & coram data copia fandi:
Maximus ilioneus placido ſic pectore.cœpit.
Oregina nouam cui condere iuppiter urbẽ:
Iuſticiaque dedit gentes frenare ſuperbas:
Troes te miſeri uentis maria omnia uecti
Oramus:prohibe infandos a nauibus ignes
Parce pio generi: & ꝓprius res aſpice noſtras
Non nos aut ferro libycos populare pœnates
Vẽimus:aut raptas ad littora uerterẽ prædas.
Non ea uis animo:nec tanta ſuperbia uictis

omnes intelligeremus.Si autem lectis nauibus lega/
tur:Hypallage erit. Veniam : Pacem propter ĩcendi
um nauium:& proprie eſt uerbum põtificale : Vnde
Tu modo poſce deos ueniam. Et paulo poſt:Pacem/
que per aras exquirunt.Dicta autem uenia ad elicien
dam miſericordiam.Nam ſi licet ĩnocens ueniam pe
tat.Meretẽ beniuolentiam numinum. Maximus:re
bus omnibus:Nã nihil addit.Dat aũt ei eloquẽtiã qa
Homerus Mercuriũ fauentẽ ĩ pugna phorbãti patri
ĩducit. Placido.p.more ſuo uno ſermone habitũ fu
turæ orationis exprimit. O regia:oratorie id ei dat
quod ĩpetrare deſiderat.Nam eã per laudẽ beniuolã
reddit. Iuſtitia:conſiderauit ſexũ nec.n.uirtutem di
cere poterat. Frenare:Sic contra: Et numidæ ĩ freni
cingunt. Miſeri:ne ad populationem ueniſſe crede/
ret more latrocinandi qui tunc uigebat. Maria: per
maria. Vecti : ut oſtendat non ſponte ueniſſe. Pio
generi: Rehtoricum eſt ut quotiens præſentes perſo
næ ſint ad alias cõfugatur. Propius: Vicinus:ut tan
q̃ uicti conſideremur:non ut ueluti Paris qui iuit ra/
ptũ Helenã.ſic.n.ueritas hiſtoriæ ẽ:ꝑpaqꝫ a marito re
cepi meruit:Vnđ Vir.alibi Me duce dardãius ſpartã expugnauit adulter. Popularẽ:populo & populor ãtiq̃ di
xerũt:ut populatqꝫ ĩgẽgẽ farris acceruũ nũc đponẽti utimur. Nõ ea uis.i.poſſibilitas.argumentũ ab ĩpoſibili.

DONA. Iura.d.meritũ reginæ.Non enim tot uiri fœmĩæ paruiſſent niſi quia egregiæ in ea uirtutes eſſent
Sed ſpecialiter ponit. Iura.d.l.qꝫ.u.Quod non eſt exponendum imperat : ſed conſtituebat iura.Præcipua er/
go laus cum ſcriberet leges & iura:qa acquieſcebãt uiri iuſſis fœmĩæ.Cum autem a publicis conſultis ad ope
ram ueniebat oſtendebat eqtatem ſuam & in conſulẽdo prudẽtiam. Partibus.æ.iu.aut ſor.t.quæ æſtimatio
ne iuſtitiæ æquari poterant diſtribuebat.Quæ autem natura ſua ad plenum æquari nõ poterant ſortis iudi/
cio dabat ut qui grauius onus ſubiret:fortunam ſuam nõ reginam accuſaret. Antea ſer.eſt adimpletum ꝙ
mater de ſaluis ſociis dixerat. Diſſimulant:conſilium prudentiæ ut euẽtum rei ſpectarẽt. Quæ for.Quam
euaſerat & quam eſſet accepturi. Cuncti:non abſolute:Nam cum uẽiſſent lecti nõ omnes uenerant:ſed cun
cti qui uenerant. Orantes ueniam:Et tem.cl.p.non cõueniunt.Nam orare eſt præcibus petere.Clamare eſt ĩ
uerecundo ſtrepitu uocem maiorem emittere. Cõiiciebant igitur clamoribus magna illos urgeri neceſſitate.
Hos effundebant antea q̃ Didonem orare poſſent.Ergo iuxta cauſa & non ſe Didone clamabant. Nam cũ nul
lus nunciaret Didoni:quæ ĩtus erat non poterat niſi clamore rem percipere Dido:Sed poſtq̃ ĩtus fuere : ſerua
tum eſt decorum ĩ uerbis cum facta ſit copia Didõis. O regina:magna omnino arte ſcribit . Primo prĩcipia
ſumma breuitate ſubiũgit quæ tamen plurima neceſſaria continẽt.Primo perſonam Didonis laudat. Subti/
lem obiurgationem nõ omittit:& in ĩpa obiurgatione beniuolẽtiam reddit.Inhumanitatem & ſupbiam reiĩ
cit ĩ alios.Ipſam iuſtam dicit:ne eam lædat a qua auxilium poſtulat.Vẽiebat igitur ĩcognitus ad incognita:un
de ignarus omnium coniectura rimatur quomodo aliqua laude illam ſibi beniuolam faciat . Suſpitiõe autẽ
debuit duci:cum homines impii eſſent ĩpam quoqꝫ quæ imperaret iiſdem moribus eſſe:Sed de illis aperte di
xit . Partem uero huius meliore ratiõe argumentãdi correxit:tamẽ illam obliqꝫ tangit ex aliena ideſt ſuorum
reprehenſiõe confuſam.Collectis igitur cõtrariis omnibus compõitur duobus uerſibus plẽa laudatio. O re
gina:a difficultate laus.Difficile eſt.n.fœminam regnarẽ. Nouã.c.c.Alia magna laus quod fœmĩa faciat. quod
difficulter uiris euenire ſolet.Duo ergo miracula.Primum regnat mulier:Secũdum condit urbem . Additur
tertium ut regnat hoĩes:quibus natura parẽdi ſtudium denegauit.Et ſic oſtẽdit plenam afroꝝ feritatem.Ma
li autem homĩes non ꝑibus ſed cõtrariis ſuperantẽ humanitate.ſ.regẽtis & uolũtate:quas ĩ Didone fuiſſe col/
ligit Ilioneus q uituperãdo ĩcolas ĩmanitatis laudat eam:quã oſtẽdit humanitate cõpellere id ad quod alii ĩpo
ſitis frenis impelluntẽ. Troes te.m.collecta ratione prĩcipioꝝ qbus mores incolaꝝ uituperat:& reginam lau
dat: purgat troiãos ne uiolẽtiã iuſte paſſi eſſe uideantẽ.Ergo q̃ cito & q̃ euidẽter expreſſit ꝑſonam & fortunã:
Miſeri:per hoc oſtẽdit miſeros nihil audere poſſe uel potuiſſe contra Didonẽ. Ventis uecti:ergo non ſpon/
te uenerant. Prohibe:Simili breuitate ſummam petitionis ponit iuſtam & ſine præſtantis detrimento:qui/
bus uel duriſſimis flectatur.Poſita autem ſunt tria ne incenderentur naues:uoluntatem & neceſſi tatem abe/
undi:& caſu ueniſſe. Pio generi:reus erit qui pio nocebit:& maior noſtra eſt pietas:ꝙ illam natura ſanguinis
ducti non conſtricti lege ſeruamus. Propius res.a.enim tertia petitio generalis : ut quicquid ad cõmodum
noſtrum ſpectat præſtes.Quam rem honeſtius non ponendo per ſpecies amplexus eſt.

CHRI. Iura dabat legeſque:Interpretatio:Nam cum ius genus ſit:addit leges quæ pars ſunt iuris.Ius.n.tri
plex.Naturale:Gentiũ:& Ciuile.Et rurſus ciuile aliud ſcriptum eſt:aliud non ſcriptum : Scriptum uero leges
continet. Ilioneus:Phorbas Priami fi.fuit ex Epitheſia:quæ mygdonii Staſappi filia fuit.Hic in bello Troia/
no aduerſante priamo in prœlium deſcendit:& cum multa egregia facinora ediſſet: tandem a Menelao gla
dio ſaucius periit.Erat autẽ belli tẽpore ita grandis natu:ut priamo frater potius q̃ filius uideretẽ.Dicit ꝑterea

Orare Cla/mare

Phor/bas

Home.illum i prælio semper a Mercurio aditum i quo eloquentia eius iudicat: Hic igit Maro eius filiū Ilio neū tāq eloquentiæ paternæ heredē:& regio genere illustrē pricipē legationis facit & maximū appellat. Nam qd maius est i hoie q eloquētia cui sapiētia cōiuncta sit. O regia:Oro i genere deliberatiuo:In qua petit ut re cipiant hospitio harenæ:dū naues reficiāt:ac abeāt.Captat beniuolentiā cū appellet nomie dignitatis.Magna aūt laus ut urbē condere potuerit.Maior ut cōdiderit nouā.i.magnā.Nā nisi magnā significet:supuacaneæ:di ceret nouā:cū oia quæ condunt noua sint.Ergo nouā magnā:ut Pollio & ipse facit noua carmia.Magnū ergo ut cōderet urbē:ut cōderet magna.Maximū ut urbe condita possit iustitia gentes superbas frenare. Iustitia: maxia laus i fœmia ut iustitia qd i se ipsa est & nō ui armorū quæ nō pōt sine multis exerceri phibeat effrena tes gētes:quæ nō sua sponte obtēperēt sed ui sint cogēdæ. Est aūt iustitia ppetua quædā cōstansq uolūtas ius suū unicuiq tribuens.Sed illā triplici rōe colimus.Est.n.quā erga deos quā erga alios hoies quā postremo er ga nos ipsos gerimus erga deū ē religio:q diligētissimū cultū deo exhibemus.Erga nos est q ratiōi apetituiq qd utriq ppriū est cōcedimus.s.ut rō psit appetitus obtēperet.Est.n.iustus ordo naturæ:ut aia subdat dō:aiæ caro:ac p hoc aia & caro deo:Eius iustitiæ:quā i alios utimur ptes sunt Innocētia:Pax:Concordia:Pietas:Inte gritas & Vidicatio:Innocētia iustitia ē nullā alcui læsionē uiolētiā uel cōtumeliā iferēs sine rōnabili causa:Hu ius partes sunt:humilitas quæ est inocētia a suo se iure submittēs: & a ppria gloria excellētiaq rationabili uo lūtate refrēans:& māsuetudo quæ ita dulcedie qdam gratificat aīum:& benignitatē cōformat ut semp acce ptabilis uideat.Pacis species est trāqlitas:quæ sincera placabilitate aīmum perfundēs funditus remouet ptur bationē.Cōcordia uolūtates racionabiliter copulat:uel aliqd honestū fortiter iungit:Pietas est gratia quæ di ligēs officium tribuit propinqtate nobis cōiūctis & patriæ deuotis: Sub pietate amicitia est & libralitas.Inte gritas habet fidem quæ itemerata custos est conuentorum promissorūq omnium publice priuatimq facto rum:Habet ueriloquū quod sine aīmi fallacia ut sese res habet ita illam pronūciat:Habet simplicitatem quæ nihil aliter q i corde cōceperit simulat itentione fallendi.Sed ui rem latius amplectar quemadmodū lex & re gula ordinis i diuio itellectu.Ita iustitia est regula ordinis i diuia uoluntate: & qa itellectus præcedit uolunta tem prior erit lex q iustitia.Et qa deus est regula totius ordinis.necesse est legem & iustitiā esse i deo.Hic Or pheus iustitiam occulū amoremq Iouis dicit. Pythagoras arithmeticam:musicā:& geometriam dei dixit iu stitiam.Pla.i Cratillo iustitiā dixit deū penetrātē:& disponentē cūcta deniq cōcludemus iustitiā qdruplicem esse Diuinā Naturalē:Domesticā & Ciuilē.Domesticā respicit cælos:spiritus & elementa.Naturalis continet proportionem i rebus naturalibus:sine qua illa nō durarent.Nullū.n.corpus duraret:nisi calori & frigori hu mori & sicco quantū illa singula mœrent:distribueret.Domestica seipsum ac familiā tutat. Ciuilis uniuersā rationē politicā respicit. Troes:Captat beniuolētiam per cōmiserationem q locus efficacissimus est. Quis.n. dignior misericordia est:q is q tam diuturna iactatus tempestate a littore prohibeat.Verū quoniam eo maxi me ungebant:qa putabant ex cōsuetudie pyratarū uenisse ad ambigēdas pdas in primis hoc erat confutādū. Quo nō confutato nihil omnino quod spare possent reliquebat.Ergo post hoc exordiū adhibet hanc partē confutationis sine qua uniuersa causa ruat necesse:ē quemadmodum & Cice.pro Milone post exordium cō futat:quæ nisi confutasset æquis auribus a iudice audiri non poterat. Non ea uis animo:probat a necessitate.

Est locus:hesperiam graii cognomine dicunt
Terra antiqua potens armis:atq uber glebæ.
Oenotri coluere uiri:nunc fama minores
Italiam dixisse ducis de nomine gentem.
Hic cursus fuit.
Cum subito assurgens fluctu.nimbosus oriō
In uada cæca tulit.pēitusq pcacibus austris
Perq undas superante salo:perq inuia saxa
Dispulit:huc pauci uestris adnauimus oris.
Qd genus hoc hoium: q ue tā barbara morē
Permittit patria:hospitio phibemur harenæ
Bella cient:primaque uetant consistere terra.
Si genus humanū & mortalia temnitis arma.
At sperate deos memores fandi atq nefandi:

SER. Est locus.h.cōparatiōe orbis totius Italia lo cus ē.Hespiæ duæ sunt Vna hispāia Altera Italia:Cū aūt simpliciter dicit hesperia Italia est:si additur ulti ma ē hispāia q in occidētis fine ē.Hora.Qui nūc hes peria sospes ab ultima: Et est dicta hæc ab hespo stel la ocidentali.Italia uero dicit hespida ab hespo fratre Atlātis:q pulsus a germāo Italiā tenuit eiq nomē pri stinæ regionis iposuit.ait Hygius. Antiqua:nobilis. Vbere: Vbertate.Laudat fertilitatē & potētiā Italiæ ne africā petisse uideant. Oenotri.c.deest quā.Oeno tria aūt uel a uio optimo:qd i Italia nascit dicta ē uel ut placet Varroni ab Oenotro rege sabinorū. Fama: subitellige est. Miores:maiores & minores cū de ge nere dicimus singulari carēt. Italiā: Italus rex siciliæ ubi regnauit Turnus uēit:& a suo nomie appellauit: Vnde ē fines sup usq siccāos. Orion:Oenopius filiis carēs a Ioue Neptūno & Mercurio: quos hospitio ac cepat:peti ut sibi filios cōcederēt. Illi uria intra coriū bouis sibi imolati iusserunt ut obrutū terra cōpletis maternis mēsibus solueret: Inuētusq puer q ab uria ουριων ē appellatus:& dorica ligua factū est ut ου di phtōgon i o uerteret:Et quis o naturaliter sit lōga:iuenit aliquādo breuis ut hic qa trahit v.& o breuis rema net.Orion igit uenator factus dū uellet cū Diana cōcubere eius sagittis secūdū.Hora. secūdū uero Lucanum imisso scorpione periit.Verisimilius est a scorpiōe interemptum:quo oriēte occidit. Et quia sua magnitudie pluribus diebus orit proptereaq etiā apud pitos icerta eius tēpestas ē.Dictus ē cū subito assurgēs:ut excuset: non præuisa tempestas.Frustra autē quæritur cur cōmemoretur Orion,cum a Iunone sit mota tempestas:

Pietas

Italus

Nam Illioneus ista non nouit quæ poeta per musam cognouit:& constat numine nisi mutata occasione nocere non posse:quod Vir.ubiq; obseruat. Cæca:incognita:latentia. Procacibus:perseuerantibus:procax petax est.Procare enim petere:unde proci. Superante.f.eleuato & in undas diuiso. Salo:est eim salum sali. Inuia: Aspera & ĩmania.Bene & Dido Quæuis ĩ manibus.a.o.Nam non suos sed naturam littoris culpat. Quod.g.Rhetorice mores uituperaturus non ad Didonem loquitur sed ad terram se confert personam. Hospitio.p.a.Vt alibi Litusque rogamus.Occupantis est eim possessio littoris unde ostenduntur crudeles qui etiam a communibus prohibent. Prima.t.ideſt in littore:ut Tuque o cui prima.f.f.e.t. Mortalia.a.mortalem possibilitatem. Arma:etiam consilia significant. Sperate:abusiue timete. Memores:nam si non statim puniunt sunt tamen memores Horatius raro antecedentem scelestum deseruit pede pœna claudo.

DONA. Est locus:& locoꝝ & hominum carthaginis plẽa deformatio:sed nõ apta.Dicit ergo tẽdebãus in Italiã fertilem terrã:& potentẽ fortibus uiris:& bonis:Itaq; nõ uenissemus ad solitudies has:& ad feros hoĩes nisi tẽpestate coacti.Ergo nõ est studium ĩ nobis uiolentiæ inferendæ Descriptio aũt naufragii mouet misericordiam Et cũ oĩa uiolentiæ quæ obici possent:purgari:retorquet ĩ inuidiam ĩ calumniantes usus antica tegoria.Dicit.n.nõ nos fecimus:sed tui ĩoxios uiolenti fuerunt. Pauci:& misericordiã captat: & suspitionem uiolentiæ remouet. Quod genus:sub quærelis & accusatione tyrioꝝ suam tenent laudẽ:nam qui aliẽos mores grauiter reprehendit:ab iis se alienum demonstrat.Adeo autẽ displicẽt mores ut nomen nõ inueniat. Omnes enim feros ĩmanitate uincerunt tyrii. Quæ ue.h.cuius regionis est tã sæua barbaries quã est tuæ.Nomẽ ergo quo eos appellaret nõ inuenit:Exemplũ nõ repit:qđ erat grauius:Potuissent.n.defendi similitudine alterius gentis. Hospitio harenæ:quid ergo facerent si humano more tectoꝝ peteremus hospitiũ. Bella.c.nõ patiunẗ sed ĩferunt:Nec leuiter prohibent:sed bellãtium more utuẗ armis. Prima terra:uel quæ prima naufragos cœperat post naufragiũ:& captat misericordiã. Vel prima.i.littus quæ terra prima est e mari egressis ut faciet.Illud hospitio prohibemur harenæ.Cum autem de tyriis cõqueriẗ etiam de Didone quæ illos regit Deinde relicta hac subtilitate:aperte Didonem taxat cum dicit Tẽnitis & spernate:Et non temnunt & spnãt.

Oenotrus

CHRI. Oenotri.c.u.Ex arcadia decẽ & septẽ ætatibus ante troiã obsessã nauigauit Oenotrus Licaonis fi.q Quintus erat ab ægeo & Phoroneo q primi ĩ Pelopõneso regnarunt:& uenit cũ suis ĩ Italiã non satisfaciente sibi in græcia portione sua. Nam cũ essent Lycaoni uigitiduo filii in totidem partes diuisa erat arcadia.Venit & cum eo Peucetius unus ex fratribus.Sed Peucetius sedes supra montes iapigios constituit.Ab eoq; Peucetii sunt nominati.Oenotrius maiori exercitu in sinum q ex accolis ausoniis Auson.dicebatur enauigãs orã multam occupauit:eamq; œnotriã uocauit:& populos œnotrios:ut appet in Saphoclis trag.Triptolemo.Si autẽ aboriginibus populis græca origo fuit:sicuti Catoni & Sẽpronio placet:œnotrorum progeniẽ fuisse arbitrator.Hæc ait Dy.Alicarnaseus.Qui œnotri progeniẽ sic ponit Aegeus & Phoroneus primi ĩ peloponneso regnarũt:Phoroneo fi.fuit Niobe:hæc ex Ioue Pelasgũ peperit:Aegeo aũt fi.fuit Lycõ:& Lycaõis filia Deianira. Ex ea uero & pelasgo alter Lycaon qui œnotrũ genuit.Sola aũt œnotri ut ait Strabo:italia olim appellata est.

Peucetius

Orion:De hoc audisti Ser.Alii tamen dicũt cum Dianæ se comitẽ in uenatione dedisset & cũ oẽm ferã superare auderet:terra eum scorpiõe misso ĩtremit.Dyana in sydus cæleste transtulit & canẽ suũ syrum:Ser.alibi ait hunc œnopionis filiũ habitũ uiꝝ ĩmensæ staturæ & uenatorẽ.Verum cũ Oenopiõis filiam uiolare uellet ab eo lũinibus priuatũ qui inde ab oraculo accepit si lumina recupare uellet p mare ita ad orientẽ tenderet ut ſiꝰ nus oculoꝝ soli semp opponeret.Sic ergo duce sene ad cyclopas accessit & ab uno eorum humeris impositus iussa oraculi pergit & lumina recupauit.Thedõtius ait eũ Oenopiõis siciliæ regis fuisse filiũ & a Venere p quietem admonitũ ut ei quæ sibi prius obuiã fieret mulieris cõcubitũ peteret:Surrexisseq; ex antro ac sororẽ Cãdiopeiam q̃ & ipa uenatris esset obuiã factã compræsisse:ex ipsaq; Hypologum genuisse. Hic idem mox ob hoc exul factus iubẽte oraculo ut ĩ oriẽtem tẽderet cũ candiope & filio ĩ thraciã enauigauit Ibiq; subactis icolis neptũni filius habitus est.Hygi.autem de cõfiguratiõe sydeꝝ ait illũ ab inundatione aquaꝝ græce Orionẽ dii q̃ eius tẽpore hyẽs habeat ortũ & mare ac terras tẽpestatibus turbet.Latini eũ iugulã dicunt q̃ sit ut gladius armatoꝝ fulgore stellarum terribus q̃si fulget serẽitatem.Si obscuraẗ tẽpestatẽ portẽdit.Hesiodus illum Neptunni filiũ ait:a quo accepit ut mare ita ut terrã pambulare posset.Hunc Oenopius ob uitiatã filiam Mœropẽ excæcauit.Ille lenũ pfectus & a Vulcano caballo accepto ad ortus solis perexit:ac ab eo lumen recepit.uoluit ulcisci œnopionẽ.Sed cum ille a ciuibus suis occultareẗ:ĩ cretam profectus est uerum cum nullam se ferã relicturum minaretur:tellus ĩdignata scorpionẽ extulit:q eum ĩteremit:Sed a Ioue ob uirtutem suam ĩ astra relatus est.Habet autẽ has stellas:ĩ capite tres sed media est splendior:ĩ singulis humeris singulas claras:ĩ dextro cubito obscurã unam.In eadem manu unã. In zona tres.In gladio quã manu tenet tres.In singulis gẽibus singulas. Quod genus hoc.h.corroborata causa sua tum deniq; audet prorũpere ĩ grauissimam quærelam. Habet aũt tantã uim hæc ĩterrogatio:ut aliter q̃ ille postulet responderi non possit. Hospitio harenæ:cũ stupore cumque dolore est pronunciandum:quare maĩfeste demonstrat barbaros mores:cum paucos egenos ĩ ermes ac naufragos quos alii ĩtra tecta misericordia moti susciperent: ipsi a terra sterili & inutili arceant.

Rex erat æneas nobis:quo iustior alter
Nec pietate fuit:nec bello maior & armis:
Quem si fata uirum seruant:si uescitur aura
Aethera:nec adhuc crudelibus occubat ũbris

SER. Rex erat æneas:pietas ps iusticiæ:sed naturalis.Nũc ergo dicit qua parte sit iustus.i.pietate. Bene ãt laudat & pietatẽ quã a Didõe ĩpetrare ĩtẽdit & uirtutẽ qua uult timeri. Bello & ar.Nõ ẽ iteratio:Nam bellũ & cõsiliũ hẽt:Arma tantũ ĩ actu sunt. Nõ metus:uult eã nõ timer ne hæc ĩnãiter pster. Pœniteat:

Non metus:officio nec te certasse priorem
Pœniteat.sunt & siculis regionibus urbes:
Armaq;:troianoq; a sanguine clarus acestes:
Quassatam uentis liceat subducere classem
Et siluis aptare trabes:& stringere remos.
Si datur italiam sociis & rege recepto
Tendere:ut italiam læti latiumque petamus.
Sin assumpta salus:& te pater optime teucrũ
Pontus habet libyæ nec spes iam restat iuli:
At freta sicaniæ saltem sedesque paratas:
Vnde huc aduecti regemq; petamus acestẽ.
Talibus ilioneus.cuncti simul ore fremebant
Dardanidæ.
Tum breuiter dido uultum demissa profat:
Soluite corde metum teucri secludite curas
Res dura:& regni nouitas me talia cogunt
Moliri:& late fines custode tueri.
Quis genus æneadũ:q̃s troiæ nesciat urbẽ:
Virtutesq; uirosque:aut tanti incendia belli:

non parum uideat prima beneficia p̃stitisse cũ pos/sis maiora recipere. Troiano a san.cum Laumedõ promissam muroꝝ mercedẽ Neptunno & Apolli/ni denegasset Neptunnus iratus cætos troiã ĩmissit quo cã uastaret.Apollo ãt consultus & ipse iratus ꝑ/peram respondit obiciendas bestiæ nobiles puellas Quod cũ fieret timẽs Hippotes qdã nobiles filiæ Segestæ cũ Laumedõtis regis Hesiona iam orta seditione esset mõstro exposita ĩposuit eã naui ac amisit quo sors ferret:Hæc ad siciliã d̃lata a crinisio fluuio quẽ crinisiũ Virgi.licentia poetica uocat conuerso ĩ ursũ uel in canem cõpræssa edidit acestẽ:q ex matris nomĩe Segestã urbẽ condidit. Subducere.i.In terrã trahere.Deducere autẽ in mare mittere: ut deducũt naues socii. Aptare:aptas legere. Stringere:aut de/frondare:ut agricolæ stringunt frondes:aut fractos colligare. Sociis.&.r.r.Sylepsis p numeros:ut hic il lius arma.h.c.s. Salus:aeneas q salus nostra ẽ. Spes: Recte propter ætatẽ: Sedesq;.q.p.pp Acestis cognatione. Rege:q nobis ẽ futurus rex:aut q rex ẽ. Ore: nã & armis fit fremitus.Ore ergo cognoscebãt. Breuiter:at qui nõ breuiter:sed longũ & breue. Magnũ & paruũ perfectũ nihil habẽt sed per comparationẽ intelliguntur. Ergo breuiter minus q̃ Illioneus.Notandũ autẽ regum esse breuiloquentiam fœminarũ uerecundiã.Quapropter utrunq; dat Didoni. Soluite:sicut supra iouis oro obiecta purgat & petita pmittit.Cũ petunt aut ꝓmittunt a ualidissimis ẽ ĩchoandũ:ut hic:& arguit a necessario. Secludite:iteratio ad augumẽtũ bẽiuolẽtiæ.Secludite ꝓ recludite: qd̃ fit pp hiatũ aut p suauitatẽ ut Ah silicet ĩ unda cõnixa reliqt ꝓ enixa. Res du.uicinos barbaros & fratrẽ formidat. Regni:q semper hẽt timorẽ. Moliri:& nõ facere ut terroris sit & nõ crudelitatis. Aeneadũ:satis ꝓpere sed ĩ operĩ inemẽdato nõ mirãdũ. Troiæ ur:aut Iliũ qd̃ ĩ troia ꝓuicia ẽ:aut troiæ urbẽ ut urbẽ pataui. Incendia b.i.ui.Semp enim diluuio & ĩcẽdio cõparat bellũ:ut In segetẽ ueluti cũ flãma furẽtibus au.Incidit.a.r.m.s.t.

DONA. Rex:In hoc uirtutes animi laudat.s.iustitiã & pietatẽ:& corporis.s.fortitudinẽ:quæ ẽ in exercitationem bellãdi.Vult.n.pro benefactis cõsimilẽ uicẽ promittere:quæ est a iustitia & pietate & pro ĩiuria ultionẽ quæ ẽ a fortitudine. Quẽ si fa.u.quã pulchre uariando.Idẽ idest si uiuit tripliciter ꝓfert. Magna aũt arte parua petit:& magnã remunerationẽ promittit & audientẽ terret:Nã cũ demõstramus posse multũ prodesse intelligit asserere posse & multũ nocere:si res exigat:hoc modo si æneas uiuit:nihil nobis est metuedũ:sin contra habemus Acestem regem magnum & opulentum uiris armis diuitiis.His ergo proponit spem & ingerit metum. Quassatam uẽtis: ingerit summã petitionis non onerosam danti.s.ut liceat in siluis resarcire conuulsas naues:ut possit si uiuit Aeneas in italiã tendere Sinautẽ non uiuit in siciliam. Si te pater:ex apostrophe captat cõmiserationẽ didonis. Breuiter:põt ĩtelligi propter personã locuturæ mulieris & sermonẽ facturæ ad uiros ĩcognitos. Vultũ.d.nõ solũ pp uerecundiam muliebrem uerum etiam propter obiecta:& eo magis erubescat q; nec barbara fuit Artificiose ãt nõ negat quæ manifesta sũt:sed purgat. Soluite:paucis securos reddit:ut cætera libentius audiant. Regni no.erant qui rem duram & nouitatem regni unũ putant: Nam rem duram interritum mariti & metum fratris intelligit:ne regnum adhuc infirmum inuaderet : sed nec expressit : ne narrando quod teucros latebat : uulnus antiquum refricaret :& scelus domus detegeret. Consuluit etiam poeta negocio suo : ne quod per Venerem narrauerat:iterum ponat. Cogunt : exprimit quæ fecisset esse a sua natura aliena : ut custodia littorum non ad inferendam iniuriam : quod conqueritur Ilioneus:sed ad propulsandam posita uideatur. Quid genus:ostendit beniuoletiam:ut credatur uera dixisse:ut turbatos congrue honorificẽtiæ rõe componeret.Nouimus inquit uirtutes uestras & aduersam troiæ fortunam quæ cum dicit humanitatis spem p̃bet.Facile enim his succuritur quorum aduersa nota sint.

CHRI. Rex erat:cũ pondere uerboꝝ legẽda sunt & suspirio:ut q̃tus fuerit & quãto dãno inde affecti sint appareat.Laudat ãt a iustitia & a fortitudine.Nã & si omnes maximas uirtutes ĩ rege esse oporteat:tamen qa regiũ est & populũ suũ ĩ tranqlitate per sũmã cõcordiã regere:& ab omni externa uirtutũ p̃stare. Neq; illud primũ sine iustitia:ne q; hoc secũdũ sine fortitudine unq̃ põt fieri Iccirco has p̃ter cæteras optimus rex habere curabit.Quẽ uirũ:& hoc cũ eleuatiõe proferendũ.Seruant & uescit:nec occubat.Expolitio ẽ color rhetoricus q̃ tunc fit cũ eodẽ in loco manemus:& aliud atq; aliud dicere uidemur.Ea fit dupliciter si aut eadẽ rem plane dicemus:aut de eadẽ re.Eandẽ dicemus nõ eodẽ mõ sed cõmutabimus tripliciter uerbis pronũtiãdo & tractando.De eadẽ re cũ dicemus pluribus utemur cõmutationibus:Nã rei rationẽ afferre poterimus cum illã simpliciter ꝓnũciauerimus deĩde dupliciter efferremus uel cũ ratiõe uel sine.deinde contrariũ afferemus.hic simile & exẽplũ & post hæc conclusionem. Vescitur:cur de aere dixit uesci cũ uesci & comedere idem sit re/

Dedu/cere

feraturq; ad alimentum? Quia secundum albertum magnum in libro de animalibus. Aer quem pulmones ueluti folles attribuunt: non solũ cor refrigerat: ue℞ etiã ut nutriat & restauret spiritum uitalem in corde gignit ex substantia aerea decocta atq; digesta: Nã talis substantia exuberat in substantia spiritus uitalis: licet sit mixtus ex pluriũ elemẽto℞ substantiis. Nõ enim solus aer conuersus fit spiritus nec solus nutrit ipsum sicut nec sola aqua nutrit memb℞ sed aerea est maior pars substantiæ. Crudelibus: in exorabilibus: & quæ nullis pcibus placantur. Vnde ipse alibi Ignoscẽda qdẽ scirẽt se ignoscere manes. Officio: Est ãt officiũ actus congruus unicuiq;. Vnde id ad quod natura ipsa impellit officiũ dicit. Itaq; est officiũ hominis pstare beneficiũ aliis cum põt: qa hõ nõ sibi soli: ut inqt Plato natus ẽ. sed oĩbus. Rhemos: dicitur fortasse remus a græco uerbo ρεω q; facile p aquã fluat: inde Remigare. i. remi nauigiũ agere: Inde remiges q remos agũt. Inde remigiũ non solũ remigũ actus ue℞ etiã ipsa remigiũ turba: ut seruitium dicitur & officiũ ipsum & turba seruo℞. Inde remulcum quod est cum aliud dũ nostro℞ remis impellimus alligatum trahimus: Cæsar in cõmen. Postq̃ relictam in littore nauẽ conspexit hanc remulco abstraxit: quod Etrusci dicunt rimorchiare. Læti: pp receptũ regẽ: uel ueloces pp auiditatem ueniendi. Pater optimæ: cũ eadẽ cura sit in ciuitate administranda regis: q ẽ pris in sua domo a similitudine rex pater appellat. & est maxima laus regis quod pater habeatur. i. omnes ciues ueluti filios amore paterno curet. Sedes pa. facit discessum uerisimilem: ut malint illuc ire ubi sedes sũt paratæ: q̃ i lybia ubi essent parande ĩmorari. Vultum demissa: pp pudorẽ quæ laus ĩ muliere maxĩa ẽ: Nam ut ait Cice. Custos uero uirtutũ oĩum dedecus fugiens laudisq; maxime consequẽs uerecundia ẽ: Hæc igitur efficit ut apud alienos neq; diutius loqueretur. neq; lasciuus intueret. Quo utroq; uitio maxime onerat eas quas uituperat mulieres: Iuue. Audax. n. inquit & cætus q̃ possit ferre uiro℞: Cunq; paludatis ducibus psente marito ipsa loq recta faciæ strictisq; mãmillis. utit autẽ ipsa statu assumptiuo ĩ cõcessiõe criminis p purgationẽ: Nã afferet necessitatẽ. Soluite: beniuolentiã & attentionẽ mirifice captat: Stati. n. eos a timore liberet neq; solũ id iubet uerbis. Ve℞ etiã afferet rationẽ & quare coacta sit talia facere & quare debeat in illos esse mitis.

Remus
Remigare
Remiges
Remigium
Remulcũ

SER. Nõ obtusa adeo: Aut adeo idest multũ. Teren. Adolescentẽ adeo nobilẽ: uel ĩ tãtũ ut dicis. Obtusa: nõ stulta: sed crudelia. Nec tã aduersus equos ty. s. iũ. ab. ur. Fabula ẽ Atreũ & tyestẽ germanos cũ ĩ dissensione sibi nocere nõ possent ĩ simulatã gratiã redisse. Hac occasiõe Thyestes cũ fratris uxore cõcubuit Atreus uero sibi filios epulandos aposuit q̃ sol ne pollueret: effugit. Sed ueritas ẽ. Atreũ apud myncenenses primũ ecclipsim solis inuenisse cui ĩuidens frater ex urbe discessit tpe quo eius pbata sunt dicta.

Hesperiã. m. μεγαλη. η. ελλασ appellata ẽ. in q̃ tarento usq; cumas oẽs urbes condiderũt græci. Erix: Veneris: & Butæ filius fuit: q occisus ab Hercule mõti ex sepultura nomẽ dedit: in quo matri fecerat tẽplũ qđ æneæ ascribit poeta ĩ hoc monte dicit ẽt Anchises sepultus licet Cato ĩ italiã uenisse scribat. Vrbẽ pro urbs p antiptosin: ut multi uolũt: Melius tamẽ uultis bis repetẽdũ: ut uultis cõsidere mecum & uultis urbẽ quam statuo: ut Eruet ille agros. a. q. my.

Ipsumq; æaci. subaudis ille. Nã alter Mycenas expugnauit: Alter uicit Pyrrhũ. Aget: Reget. Noto: Aut simpliciter p uẽto aut uere noto: q de syrtibus carthaginẽ impellit. Afforet: adueniat tpis futuræ.

Equidẽ: semp apud Virg. ego qdẽ. Alibi etiã quidẽ tantũ Persi. Nõ eqdẽ hoc dubites ambo℞ fœdere. c. c. a. Certos: uel ueloces uel fideles. Vtrũq;. n. hoc loco significat. Itẽ firmos Sal. Apud latera certos locauerat. Itẽ deliberatiui iudicii. Eiectus: Naufragus: ut eiectum & littore egẽtẽ. Iãdudũ: olim. aliquãdo cito: ut Iãdudũ sumite pœnas. Surgit: orit: & ẽ trãslatio corporis ad animũ: ut alibi Stat cõferre manũ.

Vidimus: Ante doloris fuerat: Nũc ẽ cõsolationis: qa cæteri erepti sũt. Respõdet: cõsẽtiũt: Nã illa dixerat: Nãq; tibi reduces socios. Nubes: nec ẽt dr nubs q̃uis trabs dicat & trabes stirpes & stirps: pcepes & præceps plebs & plebes. Sũt. n. ponẽdæ q̃ legimus: Nã nõ sũt artis sed usurpatiõis q̃ poetæ metri cã utũt agẽdo uel minuẽdo noĩatiuũ Inde est suplex & suppellectilis.

Claraq; ĩ l. r. Laus pulchritudinis cui ne lucis qdẽ claritas đrogauit. Ipsa: aut gẽitrix aut pulchritudinis dea.

Decorã: Vt ostẽdat ẽtnaturalẽ pulchritudinẽ fuisse ĩ ænea. Ergo pars æneæ relinquũt Pars fauoris mřis tribuit. hoc seq̃ns ĩdicat cõpatio: ut Hora. Fortes creant fortibus. Nã artificiose: nec erudictiõi nec natalibus de

Non obtusa adeo gestamus pectora pœni:
Nec tã aduersus equos tyria sol iũgit ab urbe
Seu uos hesperiam magnam saturniaq; arua.
Siue erycis fines: regemq; optatis acestem:
Auxilio tutos dimittam: opibusq; iuuabo:
Vultis & his mecum pariter consister regnis?
Vrbem quã statuo uestra ẽ: subducite naues
Tros tyriusq; mihi nullo discrimine agetur.
Atq; utinam rex ipse noto compulsus eodem
Afforet æneas: equidem per littora certos
Dimittam: & libyæ lustrare extrema iubebo
Si quibus eiectus siluis aut urbibus errat.
His animum arrecti ditis & fortis achates
Et pater æneas iandudum erumpere nubem
Ardebant: prior æneam compellat achates:
Nate dea quæ nunc animo sententia surgit?
Omnia tuta uides: classem sociosq; rceptos:
Vnus abest medio ĩ fluctu quẽ uidimus ipsi
Summersum: dictis respõdent cætera matris
Vix ea fatus erat: cum circunfusa repente
Scindit se nubes: & in æthera purgat apertũ
Restitit æneas: claraque in luce refulsit
Os humerosq; deo similis nanq; ipsa decorã
Cæsariem nato genitrix lumenq; iuuentæ

rogat. Iuuentus: multitudo iuuenum.Iuuentas dea ut libertas.Iuuenta ætas.Sed hæc cõfundunť a poetis.

Iuuentus Iuuenta

DONA. Non obtuſa adeo:nõ ſunt corda noſtra ab humanitate aliena nec ſic uiuimus ut ſolis equitas a nobis auertat curſus ſuos propter facinus qđ uideat. Seu uos.h.Proſequiť ſummá beneficioꝝ ſuoꝝ & propoſitis reſpondet ut quocunq; ire uoluerit auxilio proſequať. Vultis:ecce plena beniuolentia:ut in ſocietaté regni eos uocet.qui oĩa deſperarint. Veſtra eſt:Auget ſtudium beniuolentiæ offerent plená facultaté poſſidendæ urbis:Lege auté ne ſit error.Quá ſtatuo urbé ueſtra eſt. Tros ty.Mire téperauit dicés troianos cũ incolis uno futuros affectu ut honorifica iuxta hoſpites nõ illos poſtponeret:Nec ue rurſus deiiciés ſuos qui ex tyro illá ſecuti erant inter populos inimicitias excitaret. Atq; utiná:quia uiderat troianos anxios de rege optat aduentũ & refert inqſitiõis auxiliũ & ut ſaciaret oblati beneficii gratiá addit. Libyæ.l.ex iu.& ĩ hoc loco oſtédit Virgi.non ſolum carthaginem ſed multas alias ciuitates eſſe ſub Didone. Hic animũ:Cum iam oĩa tuta eſſe exploraſſent ſtatuunt ſe offerre ne illa inquirendi negociũ aſſumat. Nate dea:Quia inferior non a proprio nomine appellat ſed honorifico.Et q̃uis prior loquať nihil iubet aut conſulit.Sic enim æneæ prudentia inferior fuiſſet & ille arrogans:ſed ĩterrogat tanq̃ prudétioré. Omnia tuta uides: ne prolixitate mora afferret:quá breuiter omnia tranſit. Scindit ſe nubes:non ipſi ex nube progreſſi ſunt.ſed nubes diſceſſit:ut oſtendatur rerum natura commodis Aeneæ inſeruire.Ergo tandiu fuit tectus.quádiu opus fuit.Deinde diſceſſit nubes. Claraque:dicit Aeneam ſplendore ſuo lucem diei feciſſe meliorem.

Obtuſum

CHRI. Non obtuſa:ideſt crudelia & cauſam pro effectu poſuit.Obtuſum.n.dicimus ĩgeniũ cũ tardũ eſt & é tranſlatio a ferro ꝙ amittédo acié efficiť obtuſũ:ex tarditate autem ingenii atq; ĩſcitia amittimus humanitaté. Nec tá a.Sta.Quid nota recondis.Scimus ait.nec ſic aduerſũ ſol fama micenis uerti iret Sol aduerſus Placet fabula Atrei:ſed phyſici oſtendunt regiones frigidiores efferatiores homines producere conſueuiſſe. Magná:hoc epitheto diſcernit italiá ab hiſpania. Saturniaq; ar.non ſolum oponit italiá ſed eam partem italiæ quá petunt.ſ.latium quo a filiis fugatus Saturnus confugit:idq; latium uocari uoluit.quoniá tutus in eo latuiſſet. Erycis:hic mõs drepano uicinus eſt:denominatus ab Eryce cuius genus ita diciť.Neptũnus Amycũ genuit ex muliere nympha.Hic a poluce arte pugili ſuperatus:cæſuſq; eſt relicto filio:qui butes uocatus é Fuit autem re x bebriace qnæ poſt Bithyniam é.Butes át poſt morté patris ab argonautis domo pulſus drepanũ i ſiciliá uenit.Vbi a Lycaſte nobili meretrice quia formoſus corpore eſſet adamatus:ex ea Erycem genuit:Veꝝ cum Lycaſte propter pulchritudiné Venus appellaretur:Veneris filium Erycé dixerunt.Hic & diuitiis matris & uiribus p̃ris inſolentior factus.ab Hercule ex Hiſpania reuertéte occiſus: & in monte propinquo qui ab eo Eryx diciť ſepultus eſt.Dio.auté ſicu.ait Buté regem ſiciliæ fuiſſe:& ex uenere Erycé ſuſtuliſſe.qui ob genus maternũ ĩ maxima gloria habitus eſt.Vrbéq; in alto loco a ſe denominatá condidit.atq; in arce téplũ matri poſuit:Cuius famá non ut alia pleraq; uetuſtas minuit:ſed in dies auxit.Vnde & æneas in italiam ueniens ueheméter honorauit:Idé fecerunt carthaginenſes magna parte inſulæ potiti.Multo autem magis Romani.Ná.xvii.ex fideliſſimis urbibus huic téplo auꝝ pendere iuſſerunt:& milites q illud cuſtodirent poſuerunt. Auxilio.t.p.opibus.i.Duo magna polliceť:& quod tantũ militũ dabit: ut quáuis pauci relicti ſit tamé tuti ſuo exercitu ad ſuos peruenire poſſint. Et quod inſuper his muneribus ab ea donabanť:ut ubicunque cõſiderit.ibi cõmode & ſine inopia eſſe poſſint. Pariter:Vno aduerbio adĩpleuit quod tamen in ſequentibus apertius interp̃tať.Ná pollicetur illis & poſſeſſioné urbis cõmuné cũ ſuis & eodé iuř quo ſui ſunt illos apud ſe futuros. Vrbé quá ſtatuo:& quæ dicta ſunt placet & fortaſſe moré imitatus é græcoꝝ qui antecedens in caſu in quo ſit relatiuũ ſæpius q̃ in eo qué requirit uerbũ reponere malũt.Sic Ter.Fabulas quas feciſſet placerét populo. Certos:id certũ eſt de quo ita exploratũ ſit.ut nulla penitus reſtet dubitatio.Vnde & forté & fidum dicimus certum quoniá nulla aut de fide aut de fortitudĩe eius dubitatio ſit. Prior : quia animi cupiditaté nõ potuit ita cõprimere ut æneas cõprimebat:& pariter ſapientiorem cõſulere placebat. Vix ea ſ.e.ex ſapientia erat æneæ cũ ſe diuino maternoq; fauore occultatũ cerneret.oĩa deæ matri ĩtegra reliquere: nec quicquam illius in iuſſu decernere.Ergo nõ erupit de nube:ſed illa ita iubéte dea ſcindit ſe. Extrema libyæ:ut non ſolum per ſuum imperium uerum etiam per omnes longinquiores libyæ partes conquireretur.

Erix

Purpureum:& lætos oculis afflarat honores:
Quale manus addunt ebori decus:aut ubi
Argẽtũ:pariu ſue lapis circũdať auro. flauo
Tunc ſic reginam alloquitur:cũctiſq; repéte
Improuiſus ait:coram quem quæritis adſum
Troius æneas: libycis ereptus ab undis.
O ſola infandos troiæ miſerata labores:
Quæ nos reliquias danaum terræq; mariſq;
Omnibus exhauſtos iá caſibus omniũ egéos
Vrbe domo ſocias:grates perſoluere dignas
Non opis eſt noſtræ dido:nec quicq̃d ubiq; é

SER. Purpureũ:Pulchrũ & floridum:Hor. Purpureus ales oloribus. Lætos:non terribiles:ut ſolét eſſe in uiribus fortibus. Manus:uel artificis:uel ars ipſa. Ebur:a barro.i.elepháto. Hor. Quid tibi uis mulier nigris digniſſima barris.nõ ſeruat át naturá nominis nec obliqui caſus nec deriuatio:eboris enĩ & eburnus facit nõ eburis ſicut murmuris. Parius: ideſt candidiſſimus é lapis lygdius noĩe: & naſciť in paro inſula. Sic:ſua gratia & matris auxilio p̃potés.
Coram.q.q.a.diſtinguendũ:Ná ſi unũ eſſet diceret adeſt. O ſola:pp polymneſtoré q fidé uiolauit. Miſerata:idé é miſeror & miſereor: ſed alteꝝ genitiuũ regit alteꝝ accuſatiuũ. Reliquias.d.uel troianos dicit ſimpliciter uel ſe qa auxilio Neptũni euaſit achillé. Terræ:propter cretenſem peſtem. Maris: propter Orontis caſum. Egenus:honeſtius genitiuo q̃

Gentis dardāiæ:magnumq; ſparſa per orbē:
Dii ſi qua pios reſpectant numina:ſi quid
Vſquam iuſtitiæ eſt:& mens ſibi cōſcia recti:
Præmia digna ferant quæ te tāta læta tulerūt
Sæcula: qui tanti talem genuere parentes?
Infreta dū fluuii current:dū mōtibus umbræ
Luſtrabunt:conuexa polus dū ſydera paſcet:
Semper honos:nomēq; tuū:laudeſq; māebūt
Quæ me cunq; uocant terræ:ſic fatus amicū
Ilionea petit dextra: leuaque ſereſtum:
Poſt alios:fortemq; gyam:fortemq; cloantū.
Obſtupuit primo aſpectu ſidionia dido.
Caſu deinde uiri tanto:& ſic ore locuta eſt.

ablatiuo iūgitur egeo. Vrbe domo.i.publico & priuato hoſpitio recipis. Operis:poſſibilitatis. Vbiq; eſt:multi.n.poſt excidiū troiæ orbis diuerſa tenuerunt.Helenus epyrū:antenor uenetiā: Alii ſardiniā ſecūdū Salu.Alii ſyrtibus uicina loca ſecundū Luca. Portuſq; getos Odendit libye phrygio placuiſſe magiſtro. Si qua:ſiqdē:Hora.Si tamē ipiæ nō tāgenda rates trāſiliunt uada.Nec.n.congruit optare dubitātē:aut ad ſe retulit qui pius tamen laborat. Si.u.iu. ſi ualet apud hoīes iuſtitia.& mēs.ſ.c.r.Stoice:hi enī dicūt uirtutē eſſe pro p̄mio:& ſi nulla ſint præmia.
Tā læta:Alibi nati melioribus annis. Fœlicitas.n. temporū ex naſcentiū meritis cōprobatur. Parentes:rhetorice.parētes quos ignorat laudat ex liberis. Seruata autē ſūt omnia laudis p̄cepta.Nā ab ipſa lau[Fretū]dauit & a parentibus. In freta:ī maria.Nā ꝓprie fretū mare ē naturaliter mobile ab undaꝝ feruoꝛ. Cōuexa:alii ītelligūt īclinata mōtis latera:ergo umbræ luſtrabūt.i.flexibus circuibūt cōuexa latera.ut Luſtrat auētini mōtē:Aut luſtrabūt inūbrabūt.Vnde luſtra feraꝝ & lupanaria p cōtrariū dicimus:qa paꝝ luſtrāt.Alii cūuexa ſydera.i.pēdētia planetaſq; ītelligūt: q nō ſūt fixi:paſci āt aqs marinis cæleſtes ignes phyſici dicūt.Luca.Atq; unde pluſq̄ quod digerat aer. Obſtupuit:qđ ſignum eſt futuri amoris. Aſpectu:pulchritudine. Caſu:miſeratione. Ore:pleonaſmos eſt.
DONA. Cōſtitit:ut dictum ē ſed pulchrior q̄ fuit.Nā hoc curauit mater propter iunonia auſpicia.Comparat auro & argento:quæ cū per ſe ſplēdeāt arte tamē meliora fiūt. Cōparat deo:qa nepos Iouis ē: & Veneris filius:& Cæſaris perinde affinis:quē oī occaſiōe poeta laudat. Virorum autem forma & ſplēdor corporis iūgiť fortitudini.Pulchritudo.n.ſola plurimoꝝ obfuit famæ. Nāq; ipſa.c.d.Ad pulchritudinē ꝑtinet. Humeros:ad fortitudinē. Tūc ſic:debuit loqui prior:ut & ex ſe īdicaret & ageret gratias: & ut oſtēderet ſe affuiſſe.
Coram:uno uerſu oībus reſpondet:ut ꝑperaret ad gratias agendas. O ſola inf.ſumma arte loqť & hēt rationē loci tpis & perſonæ loquebať carthagie urbe inimica pp iunonē & ī tēplo ipſius apud eā q̄ ſūmā teneret imperii:& eo tēpore quo poſt naufragiū terras cupiebat.Ergo nihil de Iunonis factione conq̄ſtus ē.Gratias agit nullū culpās. Sola:laudat factū quod ſit ſine exēplo & oculte mirať inuentā ibi requiem unde periculum fuiſſet timendū.cauſas aduentus quia ilioneus dixerat p̄terit. Quæ nos.ſ.reliquias danaū reliquias terræ:reliquias maris.Demū quia īfiniti perierāt & urbs ceciderat. Terræ:propter peſtē cretēſem qua multi perierant. Maris:Quia naufragio Orontes perierat. Vrbe domo:currit per amplificationem extollens p̄ſtitum ī maius.ut nō ſolū ī hoſpitiū ſuſcepti ſint ſed etiā ī ſocietatis fœdera uocati. Caſibus exauſtū:Oſtēdit inopiā nō eē originalē:q̄ſi abiecte perſonæ:ſed fortunæ uiolētia proueniſſe.Docet quæ ſit curāda in laudibus nā īpar ē ſe ī reciprocis beneficiis:ut debuit demōſtrare.Inuenit tamē ī hoc occaſionem a laudis officio nō alienā:quā multitudinē quoq; troianoꝝ laudaret:q p orbē ſparſi exigui ī numero carthagine erāt. Dii tibi:quoniā beneficiis tuis ſingularibus & ī æternū p̄ferendis humana uox reſpondere nō poteſt.Dii pro nobis q̄ me reris exoluāt. Quæ.t.t.l.t.S.qs dicat cur tu ſola talis & nō aliis ſimiles his ſæculis nati ſunt:ut ſupra O ſola ī fādos & oculte īnuit ſæculoꝝ eē ut aut boni aut mali naſcanť.Quærit igiť ſæcula quibus Dido talis potuit naſci:quia per totū orbem iactati troiani ſolam beniuolam & liberalem illam inuenerunt. Qui tanti:quia naſcendi ratio per parentes prouenit.Hoꝝ eſt fœlicitas:ſi p̄cipuos ſuſcipiant liberos.Quærunť ſæcula q̄runtur parentes.Dido ſola in toto orbe iuſtiſſima memoratur:ut quod ſummū eſt.etiam totum ſuum ſit nec hēat parē. Dii.t.Ne oēm reciprocā uicē referēdæ gratiæ omittat deos rogat:ut q, ipſe nō pōt illi p̄ſtēt.qđ āt ipſe poteſt non tacebit. In freta:Oſtendit omniū rerum finem futuꝝ:cum illius honos nō ſtabit.Simile illđ dum domos æneæ capitolii immobile ſaxum Accolet imperiumq; pater romanis habebit. Meq;: Subtiliter ſe nec ceſſaturum dixit nec eſt pollicitus habiturum.ne Didonem læderet urbis ſocietatem offerendo. Amicum quod probauit amici abſentis cauſam defēdendo. Obſtupuit:uiſa eius forma:& cum caſum eius uehementer.miraretur quomodo liberari potuerit:& ad ipſam nulli uiſus peruenire.
[Os] CHRI. Os humeroſq;.d.ſ.Habebat ſimile os deo:quia in ore ideſt in facie apparebat diuinus aſpectus. [Facies] Os.n.latini nō ſolū appellāt hiatū ipſū in quo dentes linguaq; latet:ſed totū illud a principio frōtis mētū.Facies āt oīs cuiuſcūq; rei forma ē:ut qbus aſpa quōdā uiſa maris facies.ſed qa ī hoīne ea pars aliū ab alio diſtiguit iccirco faciē dicimus qa ſit forma hominis:& dř a faciēdo:qa nō materia:ſed forma rē facit. [Venuſtas] Lumēq;:donū enī ē iuuentutis ut ī formoſo corpore appareat nitor ex cādido ſimul & ſub rubenti colore ſuauiſſimo quodā tēperamēto permixtus. Honores le.Grāmatici pulchritudinē interp̄tanť:ut apud Sta. [Dignitas] Quantus honos quātuſq; pudor ne credite patri. Et ſuper heſterna licuit cognoſcere bella: Ego credo honores eſſe aſpectū illū in facie quo honore digni putamur.Hoc ī muliere dicitur uenuſtas in uiro dignitas.Hanc igitur digni[Ebur]tatem ita fuiſſe oſtendit in ænea:ut grauitati quæ propria uiri eſt admixta tamen eſſet iocunditas.ergo erant [Barrus] honores propter dignitatem aſpectus:ſed erant læti propter admixtā iocunditatem. Nā ſummopere laudatur in uiro ſumma grauitas ſūmæ iocunditati cōiuncta. Ebori:Ebur a barro diciť:& elephantis dens eſt:ut

multis in locis inuenies. Barrhus at̃ ideſt elephas eſt per onomatopiam quia uox eius ſonũ huius nominis i-
mittatur. ait tamen Teophra. Ebur foſſile nigro & candido colore inueniri & oſſa e terra naſci. inueniriq; oſ-
ſeos lapides. Parius: Paros una ẽ e cycladibus iſulis a Paro Iaſonis nepote ſic dicta: cũ antea minoia diceretur. Paros
Gignit marmor cãdidiſſimũ: quo qdẽ primi ſculptores Dipeleus & ſcilus in ſculpendo uſi ſunt & deinde me-
las & Mictiades eius fili. & Butalis. Et quoniã huiuſcemodi lapis i cuniculis ad lucernã cedebat̃: Lichnix ap-
pellatus ẽ. Læta ſæcula: ideſt fœlicia ſydera: quo℞ curſu ſæcula cõſtãt: Nã & ſi animi humani ſuapte natura
pares ſint neq; aſtris ſubiecti: tamen cum incluſi ſint corporibus ſortiunt̃ inde multas inclinationes: & pro-
cliuitates: ut a ſtellis habeãt & acumen ingenii & hebetudinem: & proni ſint ad uirtutem & ad uitia: Hic Sta.
Dic age quando tuis alacres aſſiſtimus undis: Quæ domus: aut tellus animam: quibus hauſeris aſtris. Qui
tanti Sta. Dic quis & ille pater: nec enim tibi numina longe tranſierit fortuna licet. Laudatio enim in tria tpa
diuidit̃. ſ. quod ante eos: fuit ut patria parẽtes: & maiores. Qui ipſi uixerit. Et quid boni aut mali eo℞ cã poſt
mortẽ ſit ſecutũ. Si qua pios: Nã in tantis calamitatibus conſtitutus non dubitat numina pios deſpicere: ſed
hæc ueluti ſi dubitaret conqueritur. Sydera paſcet: Quod ſemp ẽ ſecundũ platonicos q dicunt ſydera ani-
mata eſſe: & humore qui a ſole attrahitur paſci.

Quis te nate dea per tot pericula caſus
Inſequitur? quæ uis immaĩbus applicat oris:
Tu ne ille æneas quem dardanio anchiſæ
Alma uẽus phrygii genuit ſimeõtis adundã?
Atq; equidem teucrum memini ſidona uenir̃
Finibus expluſum patriis noua regna petẽtẽ
Auxilio belli genitor tum belus opimam
Vaſtabat cyprum: & uictor dicione tenebat.
Tẽpore iam ex illo caſus mihi cognitus urbis
Troianæ: nomenque tuum: regeſq; pelaſgi
Ipſe hoſtis teucros inſigni laude ferebat.
Seq; ortum antiqua teucro℞ a ſtirpe uolebat
Quare agite o tectis iuuenes ſuccedite nr̃is:
Me quoq; per multos ſimilis fortuna labores
Iactatam: hac demũ uoluit conſiſtere terra.
Non ignara mali miſeris ſuccurrere diſco:
Sic memorat. ſimul ænean in regia duci
Tecta: ſimul diuum templis idicit honorem.
Nec minus interea ſociis ad littora mittit
Viginti tauros: magnorum horrentia centũ
Terga ſuũ: pigues cẽtũ cum matribus agnos:
Munera: lætitiamque dei.
At domus interior regali ſplendida luxu
Inſtruitur: mediiſque parant conuiuia tectis.
Artæ laboratæ ueſtes oſtroque ſuperbo:

SER. Quis: qualis: & eſt admirantis & nõ iterro-
gantis: ut Quis globus o ciues: Non enĩ interrogat q
nunciat. Norat ãt hæc Dido ex teucro: ut poſtea di-
cet. Quæ: q̃lis. Immanibus: Sic Salu. Mare ſæuũ
& iportuoſum. Adplicat: nunc p d. prima ſyllaba
ſcribit̃. Antiqtus aũt ppoſitio ultimã litterã i uicinã
mutabat. Secũdũ uero euphoniã p a tãtũ ppoſitio. n.
i cõpoſitiõe aut ſuã ui retiet ut iduco: aut mutat ulti-
mã ut ſufficio aut pdit ut coeo. Anchiſæ: bene addi-
dit anchiſæ: nã cũ multis cõcubuit uẽus. Fit ãt paſtor
Anchiſes: & cũ eo amato cõcubuit Venus. Vnđ æne-
as circa ſimoĩ fluuiũ natus ẽ. Deæ. n. uel nymphæ eni-
tũt̃ iuxta flumĩa uel nemora. qđ cũ iactaret anchiſes
afflatus fulmĩe oculiſq; priuatus ẽ. Sidõia: hercules
in colchos proficiſcens pdito Hylla poſt pagratã my-
ſiã nauibus troiã uenit: a cuius portu cũ ipſum Lao-
medon phiberet occiſus ẽ: & eius filia Heſiona Ta-
lamoni q primus aſcẽderat murũ tradita ẽ. Inde na-
tus Teucer nã Aiax ex alia fuit Hercules aũt Priamũ Aiax
redẽptũ a uicinis hoſtibus i regno collocauit. Vnde
Priamus dictus ẽ qa πριαμαι emo ſignificat. Quæ
autẽ deliberata Heſiona dicunt̃: fabuloſa ſunt. Teu-
cer ãt ſine fratre: q p furorẽ pp pdita achillis arma ſe
interemerat ſalamia reuerſus: a patre pulſus Sidona
uenit: ex quo hæc cũcta dido cognouit. Aiax ãt achil-
lis patruellis fuit qa Telamõ & Peleus fratres fuerũt.
Vaſtabat. c. quã ſubactã Teucro cõceſſit. Caſus: ru-
inæ & nõ fortunæ. Ipſe hoſtis: magna laus q̃ ab ho-
ſte uẽit. Teucro℞ aſt. pp genus maternũ. Volebat:
Plus ẽ q̃ ſi materno gaudẽs paternũ refutaret genus.
Tectis: Ad conuiuiũ uocat. Nõ ignara: quare non
diſco qa nõ ſum ignara. Bis. n. ĩtelligimus nõ. Indi-
cit. h. iuſſit fieri ſupplicationes. & bene indicit: qa tro-
iani inopinato uenerant. Feriæ autem aut legitimæ
ſunt aut indictæ. Indici uero dicunt̃: qa priſca paupertas ex collatiõe ſacrificabat de bonis damnato℞. Vnde
ſupplicia dicunt̃ ſupplicatiões: quia ſunt de bonis ſupplicia paſſorum. Salu. In ſuppliciis deo℞ magnifici. hic
ſacrum & uenerabile & execrãdũ dicimus: quia ſacræ res de bonis execrandorum fiebant. Dei. i. uinum: uel
legas die ideſt diei: ut ſupradicta ſufficiant multorum dierum uſui. Intelligamus & aliqua miſſa etiam ad uſũ
diei. Luxu: abundantia hic. Alibi luxuria. Dat autem ſemper poeta abundantiam exteris gentibus. Romãis
uero frugalitatem qui duobus tantum cibis utebantur & in atriis edebant ſedentes. Iuue. Quis fercula ſeptẽ
Secreto cenauit auus: Et Virgi. Perpetuis ſoliti dapibus conſidere menſis. Laboratæ: labore pfecte ut labora-
taſq; pmunt ad pectora cæras: & ẽ ſermo in cõpendium coactus ut Rapuitq; in fomite flãmã. i. raptim fecit.
DONA. Quis te nate dea: Ex his uerbis oſtẽdit aliquã ſui generis notitiam habere & q̃uis hoc apud æneã
poſſit eſſe mirabile: ait indigne illũ pati: ut dea genitus tempeſtate ad regiones ſæuas delatus ſit. Per tanta. p.
mirat̃ pericula in eo quem potentia numinis tueri debuit. Atq; equidẽ. Exponit quomodo hæc ſcierit. qua-
re. ſ. cum uideatis uos non eſſe incognitos: & morem eſſe familiæ meæ: ut uenientes excipiat: ut Teucer a pa-
tre ſuſceptus eſt. Me quoque: Quam nunc uidetis fœlicem: aliquando fortuna depræſſit: ut non pudeat ca-

lamitatum quæ ſunt æquo animo ferende. Et quoniá non p̃ſentibus ſolū conſulendū erat: mittit ad abſentes munera. Laudat a magnitudine ꝙ tauri: & a numero ꝙ uiginti. Si. n. boues dixiſſet iminuiſſet grām. Pingues: Et ergo pingues erāt: & ducenta oſtēdit capita. Munera lætitiaq́ʒ dei. Vinū quod ſufficeret oibus. Ad litora. ſ. ad illos quos reliquerat æneas: & ad illos quos Illioneus. At domus: oſtendit ꝙ cū hoſpites recepimus: domus pro eorum meritis eſt cōponēda. Ergo cū accipiendus eēt æneas tātus uir domū regali luxu per ſe ſplendidam. tamē additis multis repentinis ornauit. ergo legendū. Domus ſplēdida regali luxu: & interiecta mora dicamus inſtruitur. Interior: quia interim ĩ exteriorē ptē troianos induxerat: interior melius ſolito ornabať. Mediis tectis: nā cū multa turba eſſet accipienda: alibi tot triclinia ſterni nō poterāt. Oia conuiuia uehemēter ſplendebāt Sed fuit in apparatu diuerſitas pp dĩſtātiā perſonaꝝ. Nā hoſpites cū regina recepti ſunt in oſtro ſuperbo. Tyrii uero tanq̃ minoris dignitatis in ueſtibus pictis ut in textu uidebis.

CHRI. Tu ne ille: hēt emphaſim ille: quaſi dicat tantus uir. Dardanio: quaſi generoſo: & cū quo Venerē cōcubuiſſe nō puderet. Nā a Dardāo Iouis filio origīnē ducit. Ad undā: conſueuere poetæ ut diis genitos: uxta flumina genitos dicerēt: Sic Sta. Namq́ʒ ut paſſa deum nemei ad fluminis undam Bis quinos plena cū fronte reſumeret orbes cinthia. Sidona: Vrbs phœniciæ eſt Sidō. Auxilio belli: Patris mei de quo diximus De teucro. Hora. Teucer ſalamina patremq́ʒ cum fugeret: & reliqua. Cyprum: Quam ſubactam conceſſit teucro. Pelaſgi: populi ſunt qui prius ſamothraciam coluerunt: Deinde cum athenienſes totum ſuum agꝛ colere non poſſent hos ſuos uicinos receperunt & partem illis agri habitandam dederunt pacti ut ſibi muꝛ qui eſt circa arcem ædificarent. Hinc græci uocari pelaſgi cæpti ſunt Ait Herodotus. ſunt autē pelaſgi ſecundum Diony. halycarnaſe. dicti ſunt a pelaſgo eoꝝ rege quē ex Ioue & Niobe Phoronei filia: cui primæ mortaliū commixtus eſt natum dicunt. Ipſe hoſtis: ipſe quaſi tantus uir. Hoſtis: q̃uis eſſet hoſtis. Solebat: q̃ſi hoc ĩportat ut ſe troianum q̃ græcum eſſe malet. Similis for. ne credāt ſe contemni ab ea: quia deiecti ſint.

Sidon — *Pelaſgi*

Hac demum: Dat ſpem. & illos inuenturos ſedes. Non ignara: Poſſumus legere ſimpliciter. Ergo cum animaduerto calamitatem ueſtram diſco ſuccurrere: quia non ignara mali. i. quia experta ſum in me hæc mala.

Indicit honores: ideſt ſacrificia: & oſtendit ferias fuiſſe ĩperatiuas. Feriarum enim aliæ erāt ſtatiuæ: quæ oēs cōmunes & certis menſibus & diebus in faſtis annotatæ erant: ut Agonalia: Carmentalia: Compitalia. Aliæ conceptiuæ: quæ quot annis ſacerdotibus uel magiſtratibus concipiūť indies certos uel incertos: ut erāt latinæ: Semētinæ: Paganalia. Aliæ imperatiuæ: quas conſules uel p̃tores pro arbitrio indicebant. Aliæ nundinæ dicuntur paganorum & ruſticorum; quibus conueniunt negociis propriis & mercibus emendis uendēdiſue Polluunť feriæ ſi ĩ. iis opus fit. Regi autem ſacrorum & flamini in ipſis feriis opus fieri uidere non licet: & iō per præconem nunciabat: ne quid tale fieret: & inobtemperantē mulctabāt. Sed de feriis latius ē in georgicis Vbi ē Feſtis quædam exercere diebus Fas & iura ſinūt: Ergo in hoc loco notat ferias indictas. Lætitiaq́ʒ die. Apronianus dei legit ea ratione: quid nō tātū inter diu. ſed noctu bibatur. Ergo munera & lætitiā bacchi. ſed Gellius dii legēdū ait: quia antiqua declinatio erat dies huius dii pernities pnitii: Lucilius: Rugoſum atq́ʒ fami plenū: & Siſenna libro ſeptimo: Romanos inferendæ pernitii cauſa ueniſſe: & Cato pueri & mulieres extrudebantur famii cauſa. Cn. Magius in iliadæ Altera pars acii uitaſſet & fluminis undas. Item An maneāt ſpecii ſimulachra in morte ſilentum. Tullius pro Roſcio Pernicii ſcriptum reliquit. Dixerunt aliqui hic dies huius dies. Nam Aulus Gellius Ideo graphum Virgilii in georgicis dicit habuiſſe Libra dies ſomniq́ʒ pares ubi fecerit horas. Dixerunt & huius die & huius acie: ut oſtendit cæſar. Regali luxu: ideſt tāto q̃tū reginā decebat. Luxus āt nō uitupať ĩ ditiſſimis: quoniā id opes ferunt ſuæ. Vituperať in tenui cēſu Quapp recte Iuuena. Atticus eximie ſi cœnat lautus habeť. Si rutilus demēs: qd enim maiore cachīno Excipiť uulgi q̃ miſer.

Feriæ ſtatiuæ — *Feriæ conceptiuæ* — *Feriæ impatiuæ* — *Nūdinæ*

Ingens argentum menſis: cælataque in auro
Fortia facta patrum: ſeries longiſſima rerum
Per tot ducta uiros: antiquæ ab origine gētis.
Aeneas. neque enī patrius conſiſtere mentē
Paſſus amor. rapidū ad naues præmittit achatē
Aſcanio ferar hæc ipſūq́ʒ ad mœnia ducat.
Omnis in aſcanio cari ſtat cura parentis.
Munera præterea iliacis erepta ruinis
Ferre iubet pallam ſignis: auroq́ʒ rigentem.
Et circum textum croceo uelamen acantho.
Ornatus argiuæ helenæ: quos illa mycenis
Pergama cū peteret: ĩconceſſoſq́ʒ hymenæos
Extulerat: matris ledæ mirabile donum.
Præterea ſceptrum ilione quod geſſerat olim
Maxima natarum priami: colloque monile

SER. Ingens argētū: Vel ſubaudi exponunt: uel menſas argēteas ĩtellige. Cælata: ſculpta. Cælū enī ferꝝ ē quo operāť argētarii & produciť. In deriuatione āt mutať diphthōgus. Series: Ordo connexus.

Per. t. d. u. Abelo primo aſſyrioꝝ rege: ut ab ātiquo durantia cynnama bello uſq́ʒ ad Belū patrē Didonis nec caret ratione hoc nomē. Nā oēs ĩ illis partibus ſolē colūt qui ipſoꝝ lingua hel diciť: unde eſt helios ergo addita digāma & in fine facta detractiōe bellum dicūt. Rapidū p̃mittit: non p̃mittit nā ipſe ſequitur ſed p̃rapidum mittit. qđ ex affectu p̃ris potius q̃ ex achate uelocitate ĩtellige Dixit p̃rapidū: ut Terē. Perpolinā pol iurātis ē: cui p̄poſitio ſeparata nunq̃ coheret. Ferat: afferat. nūciet. Stat: ē alibi horret: ut ſtāt lumina flāma: & ſtabat acuta ſilex. Plenū eē: lā puluere cælū ſtare uidēt. Itē poſitū eē: Stant mānibus aræ. Item placet Stat conferre manus. Erepta. r. cōmendat a difficultate: ut nec tuta ĩ uale reperi. Item ex perſona Ornatus argiuæ helenæ: ſic hoc priāi geſtamē erat. Commendatur & a longitudine: ut Terē. ex Aethiopia ē uſq́ʒ hæc. Erepta: Conatur defendere non

Bacchatũ:& duplicẽ gẽmis:auroq; coronã esse ab ænea proditã patriam:quam cum Antenore prodidisse manifestum est. Si ornatus Helenæ ex incendio abstulit nõ præmium proditionis accepit. Signis auroq;:signis aureis. Rigentem:inflexibilẽ pp aurum significat tunicæ pallium:qđ secundũ Varro.palla dicta ẽ ab irrigatiõe & mobilitate quæ est circa finem huiusmodi uestitũ απὸ τοῦ πάλλειν. Velamẽ:cyclade. Achanto:Virgultũ flexuosum herbacanthũ uulgo dictum.Cuius imitatione uestis ornať. Argiue.a.Vicinitate:sic etiam mycenis:Nam spartana fuit. Est autẽ omen futuræ infœlicitatis:cum Dido adulteræ suscipit munera. Inconcessos:fato & legibus. Hymeneos: Est Hymenæus deus nuptiarum:uel quidam iuuenis fuit qui die nuptiarum oppressus est ruina:Vnde expiationis causa nominatur in nuptiis:sed falsum ẽ:Nam uitari debuit nomen extincti.Ergo Hymeneus uir fuit atheniensis:qui inter bella sæuissima uirgines liberauit:proptereaq; nomen eius in nuptiis inuocatur quasi liberatoris uirginitatis.Sic Talas apud romanos:Nam cũ Plebeius in raptu sabinarum uirginẽ pulchram duceret ne ei auferretur ab aliis Talassionis eã ducis esse simulauit:cuius nomine fuit puellæ tuta uirginitas.

Palla
Herba cãthũ
Himeneus

Ledæ:Vel qđ ipsa filiæ:uel qđ ei iuppiter dedit. Sceptrũ ilione:Munera offert apta personæ sicut latino in septimo. Maxima: antiquitus etiã fœminæ regnabãt.præsertim primogenitæ:unde ait maxima.Hæc uxor Polymnestoris fuit. Monile:quod & segmentum dicitur.Iuuenalis Segmenta & longos habitus licet segmentatas uestes dicamus:ut ipse & Segmentatis dormisset paruula cunis. Bacchatum:ornatum margaritis.Dicitur autem hoc margaritum:& hæc margarita & hæc margaris:ut hæc nais.Sunt qui separant gemmas & margaritas:Cicero.Nullam gemmam aut margaritam.Et gemmas dicunt diuersi coloris:Margaritas uero albas:uel gẽmas integras.Margaritas pertusas. Duplicẽ:uel latam:uel duplicem gemmis & auro.

Gemmæ
Margaritæ

DONA. Argentum.m.Adiecit mensis ut ostenderet escariũ argentum:ne putaretur in ea specie esse quæ longe esset ab usu mensarum .Est multiplex argenti laudatio.Nam fuit magnum insignitum auro : & miro artificio:ut ars cum ipsius pͣtio certaret.Sculptura autem gesta maiorum continebat. quoꝝ cõtemplatione meruit longissimum tempus cõseruari. Præmittit:non quia esset secuturus nec intelligiť prærapidum mittit Sed pmittit.i.ante prãdium mittit ut maturius uideret filiũ:& ut afferrentur munera:quæ Didõi dare uolens inter epulandum commodissime dabanť.Maior.n.erat futura conuiuii uoluptas & pſentia Ascanii & oblatione muneꝝ. Omnis in.a.Nã reliquæ curæ iam semotæ erant. Munera:Hæc conuiuium gratius factura erant:& poterant ostendere q̃ta urbis fuisset fœlicitas. Erepta:de magnis & plurimis credendũ ẽ meliora rapuisse. Argiuæ.h.Hãc adeo formosam fuisse dicũt:ut eius forma redacto maximo pitissimoꝝ pictorum in unum numero propositis etiam formosissimarum mulieꝝ nudis corporibus pingi neqerit:ergo q̃cunq; erat formosa ab ea appellabatur Helena.Sed Virgi.argiue dixit:ut de illa sola intelligereť. Extulerat: Nam cũ esset regis uxor & locupletissima:& iret ad troiam has ut pcipuas secum abstulit non redituram se sperans propter admissum adulterium ppea addidit inconcessos hymeneos. Ledæ mirabile: Vt tã pulchra nisi a matre donari non potuissent:& cum donarenť miratos esse qui uiderẽt.Adduxit autem ut his utereť quotiens adultero formosior uideri uolebat.Ergo superabant formam q̃ pingi nõ potuit:pulchrioreq; reddebant. Maxima:solent enim religiosi parentes:quæ habent optima filiis deferre maioribus. Bacchatum: Neq; hæc dissimilia esse debebãt:quæ optimus pater & ditissimus maximæ filiæ dederat.

CHRI. Ingens argentum:Hoc metallum post aurum pͣtiosissimum ẽ.Videť aũt a græca esse dictione.Illi enim ἀργύριον dicũt.Habet hoc q̃ cũ album sit linea:ducit nigras.Gigniť ex argento uiuo & sulphure albo Vnde albũ & lucidum sonoꝝ puꝝ:& excepto auro magis q̃ cætera metalla ductile:balsamũ potissime conseruat.Itẽ iaspidis lapidis uim uehemẽter conseruat ut pollentior in argento q̃ in auro sit.Valet argentum & ad plurima remedia.Nã eius spuma uulnera sanat:neq; sinit superfluas carnes excrescere.Sordes cordis mũdificat.Adustionẽ i corpore factam ne putrescat tutatur.Fluxibilia membra corroborat. Series:dicitur a serendo quasi ordo in quo res cõnexe sint cũ elatione pronunciandũ.q.d.per tot fortes principes. Amor.p.q. oium efficasissimus ẽ:Nã i se ipsũ diffundiť cũ i filiũ diffundiť:q uiscera patris ẽ. Achatẽ:Allegorice: Nã si curam significat:cura est quæ pertingit filium. Ois in.a.sublato noie proprio erit snĩa.Munera & dona significat:ut hic & officia:unde ĩmunes dicũť q a murmure.i.officio publico pſtando liberati sunt.Hæc eadẽ significat.γέρας apud græcos. Signis:Quicquid sculptura fictura ue aut arte fusili statuaꝝ ẽ signũ dicimus : ut pictura dicitur tabula.Item signa militaria uexilla appellamus:Lucanus.Signa pares aquilas & pila minantia pilis. Ornatus ar.h.Non laudat ab auctore ut est sceptrum ilione quod gesserat olim. Sed ostendit magnitudinem ornatus:cum tam pulchræ mulieri ornamẽto esse posset:pſerti cũ adultero placeř studeret quo tempore se solito uehementius comãt.Hinc Iuuena.Mœchis foliata parantur. Bacchatũ: baccha cum aspiratione bacchi sacerdos est:& est græcum nomen.latine autem Bacca sine aspiratione fructus est lauri myrthi:oleæ hederæ.& similia.Verum a similitudine rotundi corporis baccas appellant:& uniones quas græci margaritas nominant.Nascuntur in mari indico.Fertilissima est Taproabane insula & perimula promontorium indiæ.Præcipue laudantur circa arabiam persico sinu maris rubri.Sunt enim conchæ q̃ ubi genitalis anni stimulauit hora:prudentes sese quadã oscitatione impleui roscido conceptu traduntur:Grauidasq; postea eniti:partumq; esse margaritas pro qualitate roris accepti.Si purus influxerit candorem conspici.Si turbidus contra:Pallet si cælo minante concipitur.nam cæli maior est sibi societas q̃ maris.Inde ergo trahunt colorem aut nubilum aut serenum ut fuerit aer.Quapropter orientales margaritæ propter assiduam aeris serenitatem lucidæ sunt : sed minores propter paucitatem roris.Sed septentrionales contra quoniam magis abundat ros sed cælum turbulentum est:maiores sunt sed de colore turbido.

Argentum
Series
Baccha
Bacca

SER. Hæc celerans:Celeriter facere cupiens. Cytherea:Ab inſula quæ tantum in plurali declinatur:ut ſunt alta cythera. Artes:medium uocabulum eſt.Nam & bonas artes & malas dicimus. Faciem & no.Pe/ riſologia eſt. Furentem incendat:Incendat & furere faciat. Ambiguam:ideſt quam habitat mutabilis fœ/ mina:ut Suſpectás habuiſſe domos carthaginis altæ. Bilingues:Fallaces ad mentem & non ad linguam ret tulit. Sub.n.Circa.n.& cum tempus ſignificat accuſatiuo ſeruit:ut Aut ubi ſub lucemque denſa inter nubi/ la ſe ſe.d.r.r. Amoré:latini deum cupidinem appellant:eo quod facit amorem:Sed dic imitatur græcos.qui eodem nomine utrunque uocant.Diſtinxit tamen epitheto.Pingitur puer:quia turpitudinis eſt ſtulta cupiditas:ut iter quas curam Climene narrabat ina nem Item quia imperfectus eſt in amantibus ſer/ mo:ut Incipit affari mediaque in uoce reſiſtit.Item alatus quia nihil amantibus leuius uel mutabilius ut ipſa oſtendit Dido.Sagittæ dantur uel quia ipſe incertæ uelocesque ſint:Et hoc ratio in reliquis nu/ minibus pro poteſtatum qualitate format. Meæ.r. Quia uenerea uoluptas exerceri ſine amore non po teſt.uel ſecundum Simonidem qui dicit cupidinem ex ſola Venere natum.Alii tamen ex ipſa & Marte. Alii ex Vulcano.Alii Chai & primæ rerum naturæ filium dicunt. Patri ſummi:ideſt Iouis. Typhoea: multi Typhoia legunt:ut Cærealia & cærialia: Non autem dicit quibus typhœus uſus eſt ſed qbus iup/ piter in typhœũ a ſpoliis [illegible] uirtute:ut Scipio aphri/ canus.Hoc autem agit facile eum poſſe contemnere Iunonem qui contemnit Iouem.Numina poſſibili/ tatem.Vnus autem deus plura habet numina. Fra/ ter:conciliatio a qualitate perſonæ. Iacteturque:ua catque. Odiis:iuſta cauſa petitionis oſtenditur. odi um primam corripit.Odi uero uerbum ꝓducit.ſic liquor & liquitur. Noſtro doluiſti ſæpe dolore:aut eo quo & ego:aut doluiſti quia me dolere uidiſti.
Quo:ideſt in quam partem. Iunonia : Carthagi/ nenſia ubi colitur Iuno aut uereor ꝙ æneæ cartha/ go in hoſpitium patuit ut eſt Timeo danaos & do/ na ferentes. Tantum : aut ne in tantum quidem.i. breui occaſione ceſſabit:aut non poterit in tanta rerum opportunitate ceſſare:ut ſit notum prouerbium Res in cardine eſt ideſt in articulo. Quo:uel uacat:uel pronomen eſt.Supprimit autem recte nomen Iunonis:ne illius frequenti commemoratione cupidinem terreat : Vel ſit aduerbium quo ideſt in aliquá parté. Mecũ: ideſt cũ officio uenereo:nec põt intelligi quéadmodum ego:Ná aliter a matre:aliter a didone amaẽ æneas.

Hæc celerans iter ad naues tendebat achates.
At cytherea nouas artes:noua pectore uerſat
Conſilia:ut faciem mutatus:& ora cupido
Pro dulci aſcanio ueniat:doniſque furentem
Incendat reginam: atqꝫ oſſibus iplicet ignem.
Quippe domũ timet ãbiguã:tyrioſqꝫ biligu
Vrit atrox iuno:& ſub nocté cura recurſat/es
Ergo his aligerum dictis affatur amorem.
Nate meæ uires:mea magna potentia:ſolus
Nate patris ſummi qui tela typhoea temnis:
Ad te confugio:& ſupplex tua numia poſco.
Frater ut æneas pelago tuus omuia circum/
Littora iactetur odiis iunonis iniquæ
Nota tibi:& noſtro doluiſti ſæpe dolore
Hunc phœniſſa tenet dido:blandiſqꝫ moraẽ
Vocibus:& uereor quo ſe iunonia uertant
Hoſpitia:haud tanto ceſſabit cardine rerum.
Quo circa capere ante dolis:& cingeẽ flãma
Reginam meditor:ne quo ſe numine mutet:
Sed magno æneæ mecum teneatur amore.

DONA. Hæc cel.laudat hoĩs diligẽtiá. At cy.i.dũ hæc gereréẽ.Neceſſaria metuẽtis Veneris deliberatio: cuius æſtus augebat cõſideratio loci tpis & pſõæ.Erát ab Achate pficiẽda iuſſa. Et piculoſũ credere nepoté eidé piculo ĩ quo erat æneas:ne tota ſimul ꝓgenies iteriret.Ná q̃uis troiani eſſent humane ſuſcepti metuebá tur fallax natura tyrioꝝ & ſtimulus iunonis:ne ipa oportũitaté loci & occaſioné tpis nacta terra opprimeret quos mari extigueẽ nõ poterat. Artes:ergo nouæ.i. cõſilia elaborata exqrũẽ:ut Aſcáius nõ pgeret:& tamen acchates iuſſa faceret.Fallit ergo oẽs & ꝓfert æneæ amoré ſibi cõciliás didoné:ná neqꝫ æneas iratæ reſiſteẽ po tuiſſet exigua ſubſtátia.Neqꝫ cõuulſis nauibus:& ĩ hyeme effugeẽ. Nate:breuiter oĩa cõſilia ſua exprimit& quõ fieri poſſet oſtédit:& honeſtũ facile & neceſſariũ demõſtrat. Meæ ui.uédicat ſibi neceſſitudo parẽtũ qꝫ qd libi poſſũt.Et docet iter filios & parẽtes tale debeẽ eé uolédi & nolédi ſtudiũ:ut ĩ multis licet corpibus uo/ lũtas una & neceſſitudinis uiculũ idiſtĩctũ ĩtegrũqꝫ pduret. Tela ty.facile oſtédit eé qđ petit.q.n.potuit Iouis fulmé cõtẽnere:facilius poterit fœminæ méte poſſidere.ergo ita dixit.ne ille excuſaret pp iunoné.Fecit ergo béiuolũ filiũ dicẽdo nate.Ité ꝙ potior eſſet ioue:& eét potẽtia ſua. Ad te.q.d.nõ ẽ q tãtũ:aut đbeat aut poſſit. Sĩplex:admonuit pietatis ut filiũ rogauit ut deũ.qd igiẽ acceſſit oneris:cũ ẽ rogatus ab ea q̃ auctoritate pẽtis iubere poterat. Frater ut.æ.fecit béiuolũ & attẽtũ.Nũc facit docilé ſubiũcta narratiõe totius negocii.dixit fr̃ tuus ut appareat opá nõ ĩ extraneo ponẽdá:ſed ĩ fr̃e eé neceſſariá.Ergo honeſtũ piũ:& frater ꝓ fr̃e laboret:ꝓ/ ſerti ĩ cá ſalutis.Adiũgit labores ut moueat commiſerationé: & oſtédit iiuſte pati:& deformat pſonáaduerſa riæ:q̃ ꝓſeqẽ inoxiũ. Nta ti.hoc ad laudé cupidinis ptinet.Maximũ.n.crimé eſſet eius:ſi fr̃is piculũ neſciret. Doluiſti:Si pterita doluit:debet cauere ne rurſus dolẽda ſuccedát. Dido tenet:oſtédit facilitaté petitiõis:ná ſi iá æneæ affecta ẽ:nõ ẽ opus initio amoris ĩ quo magna ẽ difficultas:ſed auguméto.deſideraẽ ãt augumétũ: q timeẽ iuno:a q̃ amor talis poſſet abrũpi.Ergo opus erat tali amore:q nõ poſſet abrũpi a Iunõe. Cardie:hic fidé facit.cũ fores claudũẽ:& tribuit firmitaté.Ergo dixit:Táto ceſſabit.c.r.Erat.n.ĩ poteſtate abſoluere amo ré:qué uolũtate ſuſcepat:ſed diuinitus ĩpactus nõ poſſet hũano arbitrio ſũmoueri.aſſerit ergo neceſſariũ re/

mediũ quo omnis illa factio ſuccũbat. Mecũ:tanto amore amet:quãto mater amet filiũ cuius amor nullius uiolẽtia numis ualet abrũpi. Capere ãte:Oſtẽdit melius eẽ uentura ꝓpulſare:ꝙ iis ꝙ uenerũt remedia ꝗrere. CHRI. Faciẽ & ora:expſſit quã faciẽ dicere.Nã facies dicit̃ de cuiuſꝗ rei forma:ut Quibus aſpa quõdã uiſa maris facies.Os aũt hoĩs ẽ:ut Os humeroſꝗ deo ſimiles. Artes.Ars & prudẽtia in uita actiua uerſantur: quẽadmodũ intelligentia:ſciẽtia & ſapiẽtia in cõtẽplatiua eſt igit̃ ars recta ratio reꝝ faciẽdarum & artis remanet opus ut Phydiæ artis remanet ſtatua Iouis.Prudẽtiæ uero eſt actio quẽadmodũ uidemus ĩ adminiſtratore rei aut publicæ aut priuatæ.Tamẽ ars aliquãdo capit̃ pro ſcientia quæ eſt reꝝ uniuerſaliũ.Item pro aſtutia quadã:& tranſit ad prudentiã ſiue ĩ uirtute ſit:ut ĩ hoc loco:ſiue ĩ uitio:ut Inſtructus es arte pelaſga. Ergo nouas artes ĩauditã & miram aſtutiã ĩ conſultando.Ars aũt quæ ẽ pro diſciplĩa ſecundũ Varronẽ duplex ẽ.Extriſecus & itrinſec us.Ars extrĩſecus ſcientiã ſolã demõſtrat ut cum ſcio qd ſit eloquentia:& qd ſit finis & officiũ eius:& quid oratio:& in quod partes diuidat̃:quibus cognitis:nõ tamẽ ſcio loꝗ ex arte.Intrinſecus eſt cũ artẽ ipſam cõſequ or:ita ut ex arte loqui ſciã ut cũ doceor quomodo exordiũ faciã:quomodo narrationẽ:diuiſionem:ac confirmationẽ:& reli qua:Intrinſecus igitur ita dat ſcientiã:ut quibus ratiõibus id qđ ſcientiã dat aſſeꝗ poſſim.Augu. aũt ĩ quarto de ciuitate dei inqt.Ars bene recteꝗ uiuẽdi uirtus a ueteribus diffinita eſt. Vnđ ab eo quod græce dicit̃ αρετη nomẽ artis latios tradidiſſe putauerũt. Noua.c.exponit qd ſit nouas artes. Cõſilium aũt eſt ut placet Ariſtoteli eoꝝ quæ ad finem ſunt ĩquiſitio:cuius tria ſunt officia.Primum ſi quæ ſunt quæ ad finẽ ducãt uiæ perꝗrere.Secũdũ ſi ſint quot ſint.Tertiũ ſi una plures ue ſint:quoniam mõ illis uti ualeamus. Dulci:ſibi ꝗa nepos. Oſſibus:ĩ ipſis medullis quæ intra oſſa ſunt. Ignẽ:amorẽ. Domũ: Didonẽ & oẽs domeſticos:quoꝝ conſilio ipſa mutari poterat. Amorẽ.i.cupidinẽ.Cice.ĩ libro de natura deoꝝ tres põit Cupidines:hoꝝ primũ Mercurio dianaꝗ prima natũ tulit.Alteꝝ Mercurio & Venere ſecũda. Tertium ꝗ anteros nomiatur ex Venere.& profecto triplex eſt amor:Diuinaꝝ rerum & naturalium:ac poſtremo laſciuiæ. primũ cõcipit Diana ꝙ dea caſta puraꝗ ẽ ex Mercurio.Nã cũ mẽs nr̃a omni labe pura ad deũ cõuertit̃ ex Mercurio.i.ex ſapiẽtia atꝗ doctrina amorẽ diuiaꝝ reꝝ cõcipit.Secũdis ãt ex eodẽ Mercurio ſed ex uenere orit̃: ꝗa amor reꝝ naturaliũ a doctrĩa eaꝝ ẽ:ſed ex uenere ꝗa ea doctrĩa nõ ĩ corporeis ut ĩ diuinis ſed corporeis admiſcet̃.Tertius ãt ex ſecũda uenere:ꝗa laſciuia tota corporea ẽ:& nihil egregiũ ſuſpicit:Vnde recte Petrarcha noſter illũ ex ocio laſciuiaꝗ natũ aſſerit.Hic optime a Proptio đſcribit̃ ĩ ea elegia cuius ẽ initiũ. Quicũꝗ ille fuit pueꝝ ꝙ pixit amorem:Nõne putas miras hunc habuiſſe manus.Heſiodus aũt ĩ theogonia ait Chaos ante oĩa fuit.Terra poſt chaõ pauimẽtũ deoꝝ.Itẽ tartara.Itẽ amor.Alii dicũt primũ cupidinem ſecũdi Mercurii & primæ Dianæ filiũ fuiſſe:Secundũ ut placet Simõidi:ex ſola uenere.Tertiũ ex Venere & Marte.alii dicũt Venerẽ fuiſſe:unã ex cupidinibus reliꝗs antiꝗorẽ. Refert aũt Auſonius Cupidiem quãdoꝗ ĩ Myrteto herebi deuolaſſe:Atꝗ ibi ab heroidibus: quæ propter illum multos labores:ac demũ mortẽ paſſæ fuerũt captum fuiſſe: & ĩ alta myrto cruci affixum.Ipſe tamen mox ĩteruẽtu Veneris quæ illi cathenas a Vulcano fabricatas munitabatur non ſolũ liberauerũt:ueꝝ etiã a Venere ut illi ueniam daret ĩpetrarunt. Nate:oratio ĩ genere deliberatiuo uerſatur.Quãto aũt artificio conſcripta ſit Donatus demõſtrat.Captat.n.beniuolẽtiã:attẽtionẽ: & docilitatẽ & oſtẽdit quod petit facile utile.Honeſtũ & neceſſatium. Summi:ad omnipotẽtiam refert Sic Cice.pro domo ſua.Quo circa capitolinæ Iuppiter quem populus Romãus propter beneficia optimũ: propter uim maximũ nominauit. Typhœa:E ꝓ ei diphthõgo poſuit Sed alibi lõgã poſuit Stirpis achilleæ faſtus Iuuenemꝗ ſupbũ hic breuẽ.Ait Priſciãus.Typhœa ꝙſi dicat maxima:ꝗa maioribus ĩ corpus gygãtheum uſum fuiſſe Iouẽ credimus uel Typhœa.i.ætnenſia: ꝗa ibi ſit Typhœus:& ĩ illius antris fulmĩa fabricat Vulcãus.Fuit autem Typhœus Titanis & Terræ filius:Et in bello titanũ a Ioue fulmine percuſſus ſub ætnea ut placet Ouidio: ut uero Maroni:ſub iarime relegatus ẽ.Fuit & alius Typhõ:uir omniũ crudeliſſimus:& ꝙ fratrẽ Oſyrim de humano genere optime meritum ĩteremit:eiuſꝗ corpus ĩ uiginti & ſex partes diſcerpſit:ſinguliſꝗ cõiuratis ſingulas dedit.Mox ab Iſide ut Oſyrim maritũ ulciſceret̃ ĩteremptus ẽ. Frater:dicit̃ quaſi fere alter. Hoſpitia: Hoſpitialitas amicitia ẽ:quæ cõtrahit ĩter eos ꝙ nõ ſunt eiuſdẽ patriæ:Sed alter cũ ĩ alterius patriã uenit:illius domo ut ſua utitur:diciturꝗ illud hoſpitiũ:& illi hoſpites.Quæ aũt nõ beniuolẽtia: ſed pecũia nos recipiũt: nõ hoſpitia dicũtur:ſed diuerſoria & cauponæ. Flãma: amor̃ qđ uĩculũ oĩum tẽaciſſimũ ĩdiſſolubile ẽ.

Ars extrinſecus

Ars intrinſecus

Frater

Qua facer̃ id poſſis: nr̃am nũc accipe mẽtẽ.
Regius accitu cari genitoris ad urbem
Sidoniam puer ire parat mea maxima cura
Dona ferens pelago:& flãmis reſtantia troiæ.
Hũc ego ſopitum ſomno ſuper alta cythera:
Aut ſuper idalium ſacrata ſede recondam.
Ne qua ſcir̃ dolos:medius ue occurrer̃ poſſit.
Tu faciem illius noctem non amplius unam
Falle dolo:& notos pueri puer indue uultus.
Vt cum te græmio accipiet lætiſſima dido
Regales inter menſas:latycemque lyæum:

SER. Qua facere.i.Quo modo. Accipe:Audi:ut econtra.Da.i.dic:ut Da tityre nobis da non indebita poſco. Mentem:Diſpoſitionem:conſilium. Accitu:Euocatiõe:& eſt Quartæ declinationis. Vrbem ſido. quam tenent ſidonii. Mea.m.c.& æneas cura eſt:ſed Aſcanius maxima cui regnũ italiæ romanaꝗ tellus debentur & ubiꝗ aſcãius maxima cura Veneris ĩtroducitur ut ueneris iuſtiſſima cura. Item Hũc tegere & diræ ualeam ſubducere pugnæ. Sopitum ſomno: Vnum quidem eſt ſopor:& ſomnus ſed modo ſopitum irrigatum intelligimus. Idalium:cypri nemus eſt:in quo oppidum breue:ut paulo poſt: Idaliæ lucos: Item Idaliumque nemus. Sacrata ſede: Vel templi Vel oppidi. Ne qua: Qua uacat.

Idaliũ

Et dabit amplxus:atque oſcula dulcia figet:
Occultum inſpires ignem:fallaſque ueneno.
Paret amor dictis caræ genitricis: & alas
Exuit:& greſſu gaudens incedit iuli.
At uenus aſcanio placidam ꝑ membra qeté
Irrigat:& fotum gremio dea tollit in altos
Idaliæ lucos:ubi mollis amaracus illum
Floribus:& dulci aſpirãs cõplectitur umbra.
Iamque ibat dicto parens:& dona cupido
Regia portabat tyriis duce lætus achate:
Cum uenit:aulæis iam ſe regina ſuperbis
Aurea compoſuit ſponda:mediamq; locauit.

Medius:importunus icongruus. Et faciem illius: Faciem pro uultu poſuit.Nullus eni poteſt accipe faciem alterius:ſed uultum q pro mentis qualitate formatur. Nõ amplius.u.Artis ẽ nõ omnia dicere: nec eni dicturus eſt diſceſſum cupidinis : neq; acceſſum Aſcanii. Pueri puer: Arguit a facili. Regales:nã i illa itemperantia Facilis amori eſt aditus : Hinc Teré. Sine cerere & baccho friget uenus. Latex : aqua eſt proprie quæ itra uenas Lateat:ſed hic pro uio quod latet itra uuam:Aut lyæũ ꝓ lieiũ dixit. Occultũ: diffinitio amoris eſt:ignis occultus. Paret amor: ut ſupra ꝓ cupidĩe amoré poſuit. Et alas exuit:Laus magna aſcãii ꝑ trãſitum. Sic cupido alis tantũ depoſitis aſcanius fuit. Placidam: Epiterhon eius eſt uel ad diſcretioné eius qetis:quæ iſomniis perturbaẽ. Fotú: ſublatum a fouendo. Amaracus:hic puer regius unguẽtarius fuit qui caſu lapſus dũ ferret unguẽta maioré confuſiõe odoré creauit.Vnde optima unguẽta amaracina dicunẽ.Hic poſtea in herbã Sampſucũ cõuerſus eſt.quam nũc amaracũ dixit. Iamq; ibat:Cum uix Venus iſta dixiſſet. Sane:nec feſtinãtibus pſonis:neq; minoribus eſt reſpõdédi facultas ut hoc loco Cupidini:ut Mercurio ſupra:Idé in quarto: ut i ſeptimo furiæ.

Amaracus

Cum uenit: Aut ꝓ cũ ueniret:aut cũ ſit aduerbium téporis pro dum.Nec.n.poteſt cõiunctiui modi particula iũgi indicatiuo.Sane ſciendũ cũ & dũ malo errore a romãis eſſe cõfuſa. Aulæis: Vellis pictis quæ iõ aulæa dicta ſunt q primũ in aula Attali regis aſiæ:qui populũ Romanũ ſcripſit hæredé inuenta ſunt.Ideo etiã i domibus tendebant ut aulæa:ut imitatio tentorioꝝ fieret.Sub qbus bellantes ſemꝑ habitauere maiores : unde & in thalamis hoc fieri hodie conſpicimus.Varro tamé dicit uela ſolere ſuſpẽdi ad excipiédũ puluerem: quia uſus cameræ ignorabaẽ.Horatius Interea ſuſpenſa grauis aulæa ruinas In patinas fecere.t.p.a.Quantum nõ.a.c.ex.a.Cum uero a nomĩe græco deſinente in.η.fiat deriuatio cõuertiẽ in æ ut αυλη æthnea. Supbis:nobilibus. Aurea:ſi dido pulchra.Si ſponda eſt ſeptimus caſus.Fitq; ſynæreſis:& eſt ſpondeus. Sponda:Stipadia antiq nõ habebãt ſed ſtratis tribus lectis epulabanẽ:Vnđ tricliniũ ſterni diciẽ.Cicero Sterni triclinia: & i foro ſterni iubebat.Errãt ergo q tricliniũ dicũt ipſam baſylicã uel cœnationem. Mediã:Qui maioris locus ẽ:Salu. Igitur diſcubuere Sertorius iſerior in medio ſup eũ.T.Fabius hiſpanẽſis ſenator.Ex proſcriptis i ſummo Antonius:Et iſra ſcriba Sertorii Verſus & alter ſcriba Mœcenas i imo:Medius iter Tarqniũ & Deaciũ Perpẽna.

Aulæa

DONA. Pueri.p.Oſtẽdit i cõmutatiõe formæ ætatis cõmutationé nõ fore difficilem. Maxima.c. nolebat mittere Aſcaniũ:ne duoꝝ ſolicitudĩe frãgereẽ: uel is mittereẽ q ex oriẽte tumultus ſibi per pietaté cauere nõ poſſet. Hũc ego:ne diceret cupido qđ fiet de aſcanio ſi ibo. Sopitũ:nam illa ætas multũ ꝓfundeq; dormit. Ergo erit ſat tpis ad capiẽdos mulieris aíos.Deſignat etiã tps & locũ amoribus aptũ. Nocté.u.erat ſpatium breue:ſed erat ꝓperandũ:ne longi tpis opera eſſet neceſſaria:qa aſcãius longiori ſomno teneri nõ potuit. Paret:nõ reſpõdet:quid.n.perſonæ matris uel maxime i tali cã reſpõdeẽ:& tẽpus facta:non fabulas exigebat. Et go ſe officioſum matri præſtat. Gaudẽs:Vel ut filiũ exprimeret ad patré eunté:uel qa plẽa uolũtate iuſſa matris implebat. At uenus:natura pueꝝ tangiẽ:q ſecurius & diu dormiũt:ſi etiam accedãt alia oblectaméta: ut ſeceſſus:flores:& odores:& mollicies.Opacitaſq; umbraꝝ. Duce achate: ergo hunc fallebat: & lætus portabat dona:qa non frangebatur onere munerum nec tedio uiarum. Cum uenit:executus eſt iuſſa mature: qa præuenit conuiuium:& uenit cum iam diſcũberent in aptiſſimo tempore. Mediam : Nam is locus potior apud ueteres fuit.Nam Salu.Ita ſertorii conuiuium deſcribit:ut ipſum qa potior fuit collocaſſet i medio.

CHRI. Mentem:aimum & uoluntatem.Anima.n.teſte Augu.ſpiritus itellectualis:rõnalis ſemper uiuẽs ſemꝑ i motu bonæ malæq; uolũtatis capax ſecundũ benignitaté creatoris:ac ſecundũ ſui opis officium uariis noibus diciẽ.ſ.aia dũ uegetat.Spiritus dum contẽplaẽ.Senſus dũ ſentit.Animus dũ ſapit.Mens dum itelligit Ratio dum diſcernit.Memoria dũ recordaẽ.Voluntas dum uult. Differunt iſta nõ ſubſtãtia:ſed nominibus. Vna anima ẽ:proprietates diuerſæ.In ſpiritu tamen & aia põt eſſe differẽtia:Nã oĩs aia ſpiritus:nõ oĩs ſpiritus aia. Sidoniã:carthaginem:quã cõdiderunt q de ſidoniis partibus uenerant.Eſt.n.in phœnicia poſt orthoſiã & Eluetherum Tripolis:quæ nomen a re ipſa accepit.Tres.n.urbes habet:Tyrum:Sidonem:& aradum. Idalius:mons Veneri ſacer i Cypro eſt inſula i ſinu iſſico & pamphilio poſita.quæ pelago contigua eſt ægyptio. Lyæum unũ ẽ ex noibus Bacchi ab eo qđ eſt λυειν.i.ſoluere:qa hoies a curis liberet:De his nominibus ſcribit Ouidi.Thuraq; dant:bachũq; uocant bromiũq; lyæũ.Ignigenãq; ſatũq; iterum ſolũq; bimatrem Additurq; his niſeuſq; indomituſq; thioneus & cum leneo genialis conſitor uuæ:Nicteleuſq; Eleus parius & iachus & euan.Sed de Baccho alibi. Ocultum iſpires ignem.i.oculte & diſſimulantes immitas. Venenum : quia peſtifera res eſt amor:& cito tranſcurens occupat uenas. Fotum:ab eo quod eſt foueo.Dicuntur.n.aues pullos ſuos fouere:cum alarum amplexu icubant. Amaracus:recte exponitur a Seruio:Hanc herbam thuſci pſam appellãt.Sanſucus ut ait Diaſcorides a ſiculis amaracus diciẽ ramoſa herba multas uirgas ſup terram ſpargit foliis puis & rotundis non diſſimilibus nepitæ: tota herba odorata eſt.Simõ illã maioranam & pſam uocaẽ Amaracũ Cynare regis cypri filiũ i hãc herbã mutatũ fabulanẽ. Spõda:exterior pars lecti:ut pluteus iterior.

Idalius **Lyæũ** **Spõda**

SER. Pater:Religiosus quia pater omnium deorum epitheton ē:ut ostēdit Virgi.ubiq̄. Ostro: Vnde tin gitur purpura:& ꝓ purpura posuit. Dāt.s.Humilis character ιαχνοσ dicitur. Tonsis: minutis uel uillosis. Maiores.n.mappas habuere uillosas. Mantilia:a manibus ante lotis dicta ut Torale a tero Nā Hora.ꝑ apoco pen dixit:Ne turpe toral. Ordīe:dispositione:Nam Cice.ī œconomicis.Quid ubi ponēdum sit:Nec enim de bent uniuersa confundi. Pœnū:Differt a cellario.Cellariū paucorum dierum est: Vnde & ī cellam imperatū frumentū dicunt.Pœnū uero lōgi temporis.Pœnus ī masculino & fœmīnino inuenit̄ quartæ declinationis.

Iam pater æneas:& iam troiana iuuentus
Cōueniunt:strato sq̄ super discumbit̄ ostro.
Dāt māibꝰ famuli lymphas.cererēq̄ cāistris
Expediunt:tonsi sq̄ ferunt mantilia uillis.
Quīquaginta ītus famulæ:q̄bus ordīe lōgo
Cura pœnū strueṙ:& flāmis adoleṙ pœnates.
Cētum aliæ:totidemq̄ pares ætate ministri:
Qui dapibꝰ onerēt mēsas:& pocula ponāt.
Necnon & tyrri per limina læta frequentes
Conuenere:toris iussi discumbere pictis.
Mirantur dona æneæ:mirantur iulum:
Flagrantisque dei uultus:simulataq̄ uerba
Pallaq̄:& pictum croceo uelamen acantho.
Præcipue infœlix pesti deuota futuræ
Expleri mentem nequit:ardescitque tuendo
Phœnissa:& puero pariter donisq̄ mouetur.
Ille ubi complexu æneæ colloque pependit:
Et magnum falsi impleuit genitoris amorem
Reginam petit:hæc oculis:hæc pectore toto
Hæret:& interdum græmio fouet inscia dido
Insideat quantus miseræ deus:ac memor ille
Matris acidaliæ:paulatim abolere sichæum
Incipit:& uiuo tentat preuertere amore
Iampridem resides animos:desuetaq̄ corda

In numero tertiæ:ueluti pecus pecoris.Hora.Portet fruméta pœnusq̄.Et Plautus ī masculino dixit.Nisi mihi ánuus pœnus dat̄ Et Lucilius in fœminino:ut Et uxori legata pœnus Persius autem ostendit quar tæ esse declinationis.Vt In locuplete pœnu defensis pinguibus umbris. Struere:cōponere:unde structo res epularum dicunt̄. Adolere: colere: Sed adolere ꝓprie est augere.In sacris autem adolere per bonum omen dicitur nam ī aris nō adoletur q̄cq̄ sed cremat̄.

Pares:Non ī numero sed in ætatis parilitate ē admi ratio. Dapibus: hæ regū sunt:Epulæ priuatorum. Ponunt secundū antiquum loquitur morem. Iulū: Ad cōuiuas refert. Diei:ad poetā. Simulata: Com posita in Ascanii similitudinem. Infœlix:propter ca sum futurum. Tuendo:dum intuetur Omnis auté gerūdii modus siue ab actiuo:siue a passiuo sit simi liter profertur: ut Cantando tu illum.i.dum cantas. Et frigidus in pratis cantādo rumpitur anguis: idest dum īcantatur.Vbi postquā:Interdum quando:īter dum ī quo loco. Magnum: arduum:Difficile est.n. imitari filii affectū. Petit:petere est nō solum adire. Verū etiam insidiari:& sic nunc ītellige. Fouet:Sub stinet. Insidat:legitur etiam insideat. Matris: idest eius præceptoꝝ. Acidalia: Vēus iniicit curas αχοσ. enim cura:uel ab Acidalio fonte q̄ est ī orcomēo boe tiæ urbe.In quo se gratiæ lauant quæ Veneri sacræ sunt Ipius eni & liberi filiæ sunt & Iure.Nam gratiæ fere per horum numinum munera conciliant̄.Sunt autem nudæ:q̄a gratiæ sine fuco esse debēt:Ideo con nexæ q̄a īsolubiles esse oportet: Hora.Segnesque no dum resoluere gratiæ.Quod uero una auersa pigit̄: duæ autem nos respiciēte:est q̄a profecta a nobis gra tia duplex solet reuerti:Vnđ illđ Nec te certasse prio rem pœniteat. Abolere:ordo est naturalis ut primo

Dapes epulæ

Petere

Acidalius

Gratiæ

uellamus hérentia:deinde inferamus noua.Sic Teren.Vt metum in quo nunc est adimam:atq̄ expleam ani mum gaudio. Viuo:Aut uiui hominis:aut uehementi. Præuertere:præoccupare propter Iunonem. Resi des:pigros ad amandum.Iurauerat enim nulli esse nupturam.Contra uero instant industrios dici mus.

DONA. Iam pater æneas:Discernitur ipse & troiani sedibus purpureis. Dant:describit familiæ ordinem. Canistris:Mos apud ueteres fertur fuisse:ut panis non argēteis sed uimīeis uasculis īferret̄. Longo ordine: ubi fuerant q̄nquagīta ad quarum curam pertīebat procuratio cellarii & deorum pœnatum cultus illas sine dubio uicissitudo longo ordine tangebat. Centum aliæ:eleganter atq̄ breuiter diuitias expressit:laudauitq̄. Voluit enim demonstrare ducentos:& sexum & ætaté discernere.Numerus autem non est res magna ī rege sed parilitas ætatis quæ ostendit quanta sibi seruorum esset multitudo:ex qua docenti pari ætate eligi potue rint digni:q̄ curarent supradicta.Nec non supra ostrum troiani:q̄ magis essent honorandi sederunt. Tyrii ue ro ī uestibus pictis. Mirantur:Per hoc ostēditur regia q̄q̄ ditissima & ditissimi uiri uxor fuisset talia nunquá habuisse:cum hæc ipsa & sui tyrii mirentur.Alius ītellectus est Mirantur dona ænæ.Idest mirantur talia æne am uel habere uel donare potuisse.Mirantur ergo substantiam animi largientis. Ardescitque tuendo:con trarium posuit Nam considarationi intenta fastidium incurrere debuit. Falsi:magna res ut etiam pater dece ptus sit Insideat quātus.Tanto libentius imprudens complectebatur:quantum nesciebat qualé deum ample cteret̄. Infœlix:Quia benignum animum exhibebat:qué deberet inimicum exhibere : cū ex eo pararet̄ sibi mors. Abolere:Prius.n.debebat remouere amoré pristini uiri & paulatim:q̄a cū uehemēter hæreret: nō po terat uno impulsu dimoueri.Iccirco aūt Didoné castam diuité:pulchrā:deceptá inducit per cupidiné: ut non solum Didonis:ueꝝ etiam æneæ existimationé ostenderet:Ne illū ignobilis fœminæ proiecti pudoris spōte amasse:aut prouocata mulieribus uideat̄:Aut ille malis submersus inumeris de amoribus illicitis cogitasse.

CHRI. Lymphas:Aquas quæ dicuntur a nymphis.Vulgo aūt teste Pōpeio memoriæ proditū est quicūq̄

spetiem quandam e fonte.i.imaginem nymphæ uiderint furere cœperunt: quos græci lympholeptos latini lymphatos appellant. Cereremq;.i.panem:& denominatio quoniã capitur auctor ꝑ re cuius ẽ auctor. Teré. Sine cerere & libero friget uenus. Cererem deam frugũ fabulantur Cæli & Vestæ filiam. Alii Iouis dicunt. Ferunt præterea cum frater Saturnus cui fauebat pulsus esset metu Titani ĩ antro latuisse. Præsertim autem pudore ductã quia cresceret sibi uterus. Nam cõceperat iam: Acherontem: q & ipse cũ natus esset: eodem pudore affectus delituit & ad inferos defluxit. Concepit Acheronté ex captiuitate fratris.i. mœroré ex quo solitudie gaudebat. Ad id enim impellit mœror. Qui rem ad historiam referunt: aiunt illam Sicani antiqssimi siciliæ regis filiã fuisse: & ab ea siculos usum colendi fruméti cœpisse. Diodorus uero siculus q ex hac ĩsula oriundus rem diligentius proseqtur: siciliam Cereri & filiæ eius sacratam ĩcolas a maioribus suis per successiones semper accepisse affirmat. Addunt etiã poetæ ĩ nuptiis Plutonis & Proserpiæ hanc ĩsulã sponsæ a Ioue dono datã: ipsasq; deas primo hic apparuisse grauissimi scriptores tradidere: primoq; hic frumétum esse natũ propter loci fertilitatem: Vnde etiam nunc in agro leontio & aliis ĩ locis quod agreste frumétum nũcupant nascit̃: ergo hanc deam uolunt non modo serendi fruges præcepta dedisse: sed & leges ad iuste uiuendũ tulisse. Vnde themosphora dicit̃. Quapropter & uiuendi & bene uiuendi auctor fuit. Sunt quoq; qui dicãt Cererem Saturni & Rheæ filiam fuisse: & frugum culturam inuenisse: & quidé ante proserpinã natã & a Plutõe raptam. Nam in rapina ipsa oẽs segetes incendit: tum propter inimicitias quas cõtra Iouem suscepit: tũ propter filiæ mœroré. Inuéta autem filia & Ioui reconciliata est: & Triptolemum misit. q fruges serere doceret. Multi deniq; populi de hac dea contendũt. Aegyptii enim dicunt Cererem ac Isim eandẽ deã esse: & ĩ ægyptum semen intulisse: quo tépore Nilo stagnãte regio optime semen exciperet. Athenienses in athica eleusina ostendunt: ubi primum hoc minus dea dederit: Hæc omnia Diodorus: Eusebius auté Pamphilus ita rem partitur: ut Telluris uim Vestã appellet: cuius uirgíale simulachrũ ĩ foco ignis statuit: quæ uirtus quoniã ferax est muliebri specie fungit̃. Rhea q̃dam opem dicunt lapidosæ mõtaneæq; terræ uis est: Ceres feracis & plenæ. Hæc bonam quæ Proserpina ẽ Ioui peperit. Ac ideo hãc spicis coronamus: & papauera iuxta ponimus: quoniã fertilitatis symbolũ sunt. Proserpina uis ẽ ꝓiecti seminis ĩ terrã: quã Pluto.i. sol qui ĩ hyeme remotioré partem lustrat ad inferos rapit. Villis: generis masculini & secũdæ decliatiõis. Vellus aũt generis neutri & tertiæ declinatiõis. Mãtilia: a mãu & tegeo uolũt q; illis mãus lotæ abstergant̃: Vnđ mãtelta pleriq; dicũt. Famulæ: Ancillæ ab oscis origo ẽ huius nominis: apud quos seruus famel dicit̃. Canistris: a capiẽdo dicunt̃. Aliqui a græco eẽ credunt. Illi enim ταπονητα dicunt. Struere: Ordine & ĩ rectã figurã res diuulsas cõponere. Hic dicimus struere orationé. Hic strué lignoꝝ. Hinc destruo cũ cõposita disiiciunt̃. Hinc instruere acié: & métem ꝑ trãslationé istruere dicimus. Cura pœnũ: Et lõgũ & longã legit̃: ut sit longo ordine uel longum pœnũ. Pœnus ẽ omne quo uescunt̃ homines: ut ait Cice. in libro secũdo de natura deoꝝ. Et Festus scribit pœnora res eẽ necessarias ad uictum quottidianũ. Et Sceuola ait pœnus est quod esculétũ puculétũ ut est. Gellius uero refert quæ lõge usionis gratia contrahunt̃ & recõdunt̃: qa nõ in ꝓmptu sint: sed intus & pœnitus habeant̃ pœnus dicta sunt: Est ꝑterea apud iuriscõsultos titulus de pœnu legato ĩ quo pœnus appellatione uenire demõstrant. quæ esui potuiq; sunt: Neq; solũ qđ ut pãis caro caseus uinũ Sed & quo ut sũt cõdiméta sal piper: gaꝝ: cocrũ. Et in quo ut uasa ĩ qbus sculéta poculétaq; tenent̃ pœnariũ aũt ut etiã cellariũ nõ pœnũ eẽ dicemus sed cellã ipsam & repositoriũ: in quo pœnus seruat̃ ut granariũ ubi grana cõdunt̃. Cellarius ẽ q præest pœnori: qui ut notari potest apud Plautũ a promendo & cõdendo nomé etiam accipit. Sum pronus condus: procurator pœni. Adolere: Qui aurendo odor elicitur. Hic Homerus καλλεισεν θακαυω ευωδει κηωεντι.i. ardenti: hoc est doléti. Hæret: affixa mãet. est autem hic repetitio hæc.o. hæc.p.t. Abolere: remouere. Sũt autem exoleo & aboleo cõposita non cum soleo: sed cum oleo: ut placet Prisciano.

Ceres

Mantilia

Struere

Pœnus

Cellarius

SER. Postq̃ prima quies: Propter regalem affluentiam. Cõtra supra: Postq̃ exempta.f. Mensæ: sub externa persona morem ponit romãorum: apud quos duæ mẽsæ erant: altera epularum altera ꝓmorum.

Crateras: est hic crater græcum nomen. Latine hæc cratera dicitur: Persius Si tibi crateras. Vina pro poculis per synecdochen. Coronãt: Aut implent usque ad marginem: a ut quia antiqui pocula coronabant: unde est: & magnum cratera corõa induit. Tectis: idest ad tecta. Legitur etiam Fit strepitus tecti.

Atria: Romani duabus tantum epulis in atrio uescebantur: Vnde per contrarium Iuuenalis Quis fercula septem secreto cœnauit auus: & ibi pecunias habebant. Vnđ qui honoratiores serui erant liminum custodibus adhibebantur. Hinc qui Dardanio Anchise Armiger ante fuit. Fidusque ad limina custos. Ibi & culía: unde atrium. Quia esset atrum ex fumo.

Lychni: Græco uerbo utitur ne uile aliquid afferret Alychno autem lucerna dicta est: Vnde lu coripitur Horatius Non quo fraudatis immũdus nacta

Postq̃ prima quies epulis mensæq; remotæ:
Crateras magnos statuunt: & uina coronant.
Fit strepitus tectis: uocemq; ꝑ ampla uolutãt.
Atria: dependent lychni laquearibus aureis
Incensi: & noctem flãmis funalia uincunt.
Hic regía grauem gemmis: auroq; poposcit:
Impleuitq; mero pateram: quam belus & oẽs
Abelo soliti: tum facta scilentia tectis.
Iuppiter: hospitibus nã te dare iura loquẽtur:
Hunc lætum tyriisq; diem: troiaq; profectis
Esse uelis. nostrosq; huius mẽinisse minores.
Ad it lætitiæ bacchus dator: & bona iuno.
Et uos o cœtum tyrii celebrate fauentes.
Dixit: & in mensa laticum libauit honorem.
Primaque libato summo tenus attigit ore.

Tum bitiæ dedit increpitans ille ipiger hausit
Spumātem pateram:& pleno se ,pluit auro.
Post alii proceres:cythara crinitus iopas

lucernis:Si enim a luce non staret uersus. Laqueari
bus:lacus principale est:Lucilius Resultant ædesq́ȝ la
cusq́ȝ.Per diminutioné lacunar facit Hora. Nec mea
renidet in æde lacunar. Inde per aliam diminutioné
lacunarium:& per antisticon laquearium. Funalia:
a funibus qui intra cæram sunt. Hos ante usum papyri cæra circundatos habebant. Vnde funera dicta quia
funis incensi illa præcedebant. Belus:primus assyrioꝝ rex:quæ constat Saturnum:qué & solé dicunt Iuno/
nemq́ȝ coluisse:quæ numina postea apud aphros culta sunt unde lingua punica hel dicitur deus apud assyri/
os hel quadá sacrorum ratione & saturnus & sol. Hospitibus:Exemplo Iouis qa a Lycaone susceptus ipum:
quia hospité mactarat:in luppum conuertit. Profectis:Noluit profugis dicere. Velis: ex etrusca disciplina
qui dicunt uolens propitiusq́ȝ sis. Adsit: Alii adsis legūt unde bacchus aut p antiptosin é aut antiquus est uo
catiuus:ut Socer arma latius habeto bene auté addidit dator lætitiæ:quia est & dator furoris. Bona:uel pro/
pitia & nō irata troianis:uel bona.i.cælestis. Est enim & inferna & Iunonis infernæ dictus sacer. In mésa:tan
git moré romanorum qui paniceas sacratasq́ȝ mésas habebant in quibus libabant:ut Heus etiam mésas cōsu
mimus inquit Iulus. Sūmo tenus:& uerecundiá reginæ & moré romanū tangit.Ná apud antiquos nostros
fœmiæ nō utebantuꝛ uino nisi sacroꝝ causa certis diebus.Deniq́ȝ fœmina quæ sub Romulo uinū bibit occi
osa est a marito.Mecennius aūt maritus absolutus é.sic Gráius Luciáus cœnæ suæ.Bitiæ. p transitū pœnoꝝ
ducū nomina ītroducit.ná Bitias classis punicæ fuit p̄fectus:ait Liuius. Iopas:uero rex aphroꝝ unus de pro
cis Didonis: ut é in punica historia. Increpitás:inclamás ut Aestaté increpitás.Aut familiariter argués segniti
em tarde capientis paterá:cum esset auidus in bibendo. Hausit:Modo accepit:nec intelligas bibit.Cū sequatꝛ
Et pleno se ,pluit auro. Alias uidit:ut hausit cælū mentéq́ȝ recepit: Alibi audiuit:ut uocéq́ȝ his auribus hausi.
Alibi uulnerat:Et latus haurit aptum:& multa alia pro loco significat. Proceres:ergo & Bitias unus erat de
proceribus:hoc aūt nomé nomiatiuū ī usu nō habet: sic ut nec dictiōe quáuis ī cōpositiōe dicitꝛ cōditio.Pro
ceres a uté.teste Varrone:pricipes in circo dicunꝛ qa eminét in ea: sicut in ædificiis multi qdam hoc est capita
trabiū quæ proceres nominantur. Crinitus:uel qa imitabatꝛ Apollinis formá : cuius etiá artis erat imitator.
DONA. Postq̄.p.q.conuiuit prolixi mos describitur:Ná confectis epulis studiū bibédi prosequuntur. Fu
nalia:Faces ex funibus ,pcreatæ. Grauem:laudat a pondere & a materia.Deide q maiores Didionis nisi sint
& durante merito transierit ad Didonem. Fata.s.rem enim diuinam actura siletiū induxit. Iuppiter: rogat
Ioué:& eius uirtuté narrat:ut ostendat pleno uoto troianos excepisse:cum initam societaté testimonio hospi
talis Iouis confirmet:Cum aūt ipsa esset Sidōia quasi mortis suæ præsagio:tyrioꝝ solū & troianoꝝ meminit
& merito diei meminit quo cōfirmabat societaté p sacra & conuiuium. Triste:auté fuit tenebras nominare
uel noctem:uel maxime qa continuationé diei nocti cōiunxerat:& nundū tū erat ad requié. Nostrosq́ȝ: hu/
ius.Et sic factum:ut etiá nunc duret de actibus didonis fabula. Bacchus:uinum sine quo lætitia in cōuiuiis
esse nō potest.Nam si alibi é bacchus:& ad culpá causas dedit:id non uini uitium é:sed hominis uío uti nescié
tis. Bona iuno:nam norat illá inimicá troiáis:ergo ut sit bona & beniuola. Tyrii:ne esset aliqua incolarum
aduersus peregrinos æmulatio. In mensa:in conuiuiis enim cum huiusmodi honorificentia numinibus ex
hibetur.Pro ara mésa succedit. Prima:uel qa ipa libabat:uel quia potior omnibus fuit:utpote regina. Sum
mo tenus:summis labris ut religionis & non uini cupidam demōstraret. Increpitans:clara uoce exhortans.
Hunc autem elegit qa sciebat uini esse amatoré.Vnde seqtur Ille ipiger hausit. Et pleno.s.p.& pateram iquit
uacuam fecit:& cum auide biberet:& tantum īfunderet quantum fauces trásmittere nō possent:perfudit etiá
se. Post:ītellige ritum executi sunt post acta conuiuia : post consecrationem fœderum. Ludorum autem fit
descriptio:qbus reges per uoluptatem ad producédam potationé utunꝛ.Ludi aūt didonis nihil turpe factu:
nihil obscœnum dictu habuerūt.Nam cythareæ arté iter honestas numerari constat p hanc. Orpheus pluri
mum potuit.Hanc graues & prudétes amant.Hác diligūt musæ:qbus tradentibus ī usum hominum uenit.
Hæc i agonibus idest ī sacris certaminibus coronatur.Ars ergo honesta.Conuiuium quoque non dissimile.
CHRI. Vina co.sic Homerus πινοντεσ κρατηρασ επιστεφεασ ονοιο. Fit st.non.n.sine strepitu potuisse
lætū & numerosum cōuiuium. Volutát:undatim.n.effluit uox per camerata loca. Atrium:géus ædificii é:
quod mediam areá contiet.In quam collecta ex oí tecto pluuia descendit: dictū atriū:uel qa id genus ædificii
primū atriæ:quæ est urbs etruriæ īuentum é.Vel quod a terra oriatur quasi aterrium.Ait Pompeius Festus.
Lychni:λυχνο.i.omne quod lucet:Lucernam auté non hic esse puto:sed a luceo:nam q̄uis primá corripiat
quá luceo ,pducit.Non caret exéplo.Nam a dico dicacem:& a duco ducem:& a uito uitium.Quæ oía nomi/
na a uerbis primam.Producentibus deriuata corripiuntur. Laquearibus:Lucretius Nec cytherea reboant la
queata aurataq́ȝ tecta. Patera:autem poculum teste Macrobio latium é planū & patés a patédo dictum Car/
chesium auté procerum & circa mediá partem compræssum ansatum mediocriter.Ansis ad summū ad infi/
mum pertigétibus.Verum Plautus cum apud pherecidem legisset Alchmene a Ioue carchesiū dono datum
īsuetū nomé & græcis dūtaxat notū reliqués paterá cuius figura longe diuersa est dixit.Tunc facta.s.nam fa/
ctura sacrificiū scilentium induxit more ro.:Apud quos ne omen malum sequereꝛ aiebat sacerdos Fauere lin
guis.i.tacete Iuuenalis.Ite igitꝛ pueri linguis aimisq́ȝ fauentes. Iuppiter:Ioué aūt hospitibus iura dare dixerūt
nō solū pp fabulá Licaōis:sed magis qa ab eo pláeta maxima é iustitia & religio:atq́ȝ humáitas oís:Hic & apd
Homeꝝ Menelaus uiolati a Paride hospitii pœnas Ioué poscit:Et Sta.eadé de re ait: Non gentibus æquū fas
aut cura Iouis:melius legatus adissem Saurōatas auidos. Lætitiæ.b.d.ná uinum lætitiá īferre testis é Salomō.

Funalia
Funera
Belus
Proceres
Atriū
lychni
Patera
Carchesiū

Horatius aũt O fortes peioraq; passi sæpe uiri mecum nunc uino pellite curas. Et Home. ἄρνε Διὸς καὶ οἶνον εὔφρονα καρπὸν ἀρουρας. Bona:benigna ẽ.n.religio ĩ deos:pietas in patriã patres & sanguie cõiunctos: bonitas ĩ uulgus. Immẽsa:Nunq̃ amore ro.descẽdit poeta. Ergo q̃uis nõ nisi ĩ ara libet. tamẽ legerat ĩ papiria no iure uicẽ aræ pstare mensã dicatã. Vt ĩ tẽplo Iunõis populoniæ augusta mẽsa ẽ. Ergo ĩmensa libat Euãder: quoniã sacrata erat. Hic aũt quoniã conuiuiũ erat regiũ nõ sacrũ apud humanã mensam:ĩ triclinio nõ ĩ tẽplo: q̃a non erat religiosa:sed usurpata libatio:sola libat regina. In qua nõ obseruatiõis necessitas:est sed usurpatio nis licentia. Ait Macrobius. Bitiæ dedit:recte de Bitia Serui. Ve℞ legit̃ etiã Didonẽ fratrẽ fugientẽ primũ in Cyprũ nauigasse Ibiq; Bitiã ueneris sacerdotẽ cũ magna puella℞ mãu q̃ ad sacra uenerãt Didoni sese dedicas se. Ipsamq; inde in Africam nauigasse Ergo dedit Bitiæ ueneris sacerdoti:qui ut uerisimile ẽ cõuiuio ĩtererat.

Personat aurata:docuitque maximus atlas.
Hic canit errantem lunam:solisque labores:
Vnđ hoĩum gẽus:pecudes:ũde ĩber & ignes:
Arcturũ pluuiasq; hyadas:gemĩosq; trĩoes:
Quid tantũ occeano properẽt se tĩgerẽ soles.
Hyberni:uel q̃ tardis mora noctibus obstet.
Ingeminant plausum tyrii:troesq; sequuntur:
Nec non & uario noctem sermone trahebat
Infœlix dido:longumque bibebat amorem.
Multa sup priamo rogitãs sup hectore multa.
Nunc quibus auroræ uenisset filius armis.
Nũc quales diomedis equi:nũc q̃tus achilles
Immo age & a prima dic hospes origĩe nobis
Insidias inquit danaum:casusque tuorum:
Erroresque tuos:nam te iam septima portat
Omnibus errantem terris:& fluctibus æstas:
Funera dardaniæ narrat:fletusque secundo.

SER. Personat au. docuit quæ. Nõ quẽ docuit:nã non potuit docere hunc: qui tempore Didonis non fuit:sed quæ potuit Herculẽ:unde dicitur cælum ab Atlãte susceptũ substinuisse propter cæli sciẽtiam traditam. Cõstat enĩ Herculẽ fuisse philosophũ:& ẽ ratio cur mõstra illa uicisse dicat̃. Sane Atlas græcum est sicut & nilus quẽ nilũ Ennius melonẽ uocat. Atlãtem uero telamonem. Recte autẽ in cõuiuio reginæ adhuc castæ inducitur carmẽ philosophicum. Inter nymphas uero Vulcani martisq; dolos & dulcia furta. Errantem:Quia obliquo incedit cursu nõ recto ut sol:ne ĩcidat incẽtrũ terræ: & frequenter patiatur eclypsim. Solisq;.l. Plãetæ septem sunt ex q̃bus q̃nq; feruntur cõtra mũdum. Sed & cũ mũdo quãdo sunt retro gradi. Sol uero & luna semp cõtra mũdũ. Ideo dixit labores solis nitẽtis cõtra uolubilitatẽ sphæræ Nã q; Homerus eũ appellat ἀκάμαντα nõ dixit non laborantẽ sed labores nõ sentiẽtẽ. Hominũ genus: si fabulose a Prometeo uel Deucalione & Pyrrha. Si physice:uaria ẽ opinio. Alii enim de humore: alii de igne:alii de attomis:alii de q̃ttuor elemẽtis homines natos dicũt. Imber:De nubibus qua secundũ Lucretium nascunt̃ de terræ hanelitu: A quo sunt nebulæ quæ altius eleuatæ:& aut solis calore resolutæ:aut uentorum compressæ mittũt pluuias. Ignes.s.ex nubiũ collisione. Nã omniũ re℞ collisio ignẽ creat. Arctu℞:Stella ẽ post caudam maioris ursæ posita in signo bootæ & dicitur arcturos idest αρκτου ουρα idest ursæ cauda. Hyadas:Stellæ sunt in fronte tauri:qua℞ ortus pluuias inducit. Vnde hyades ἀπὸ τοῦ ὕειν quod pluere ẽ dici credunt̃. Latine Succulæ a succo. Alii dicũt dictas ab y littera:uel ab ὑός.i.a sue:in cuius formatæ sunt faciẽ. Fuerunt uel Atlantis filiæ uel liberi nutrices.

Arctu rum

Hyadas

Succulæ

Triones

Geminosq;.t. Septentriones:Triones sunt boues aratorii. Recte ergo dixit:quia a nõnullis appellantur plaustra. Quid:Ratio hoc facit hemisperii: quia hyeme breuiore sol utit̃ circulo. Tĩgere: demergere. Soles.i. dies:ut Tris adeo erramus cæca.c.soles. Tardis: æstiuis tarde uenientibus. Vel enim disiunctiua est nec patitur bis eãdem rem dici. Ergo dicit quæ causa est longorum die℞. Sed & hic ratio hemisperii est. Ingeminãt: non enim peregrini auderent nisi incœpissent ciues. Bibebat:alluxit ad conuiuium. Super:pro de Quibus quia Vulcani usus fuerat armis. Diomedis equi: quos rheso substulit. Quales: an sic feroces ut ii a quibus habuerunt originem Diomedes enim rex thracum habuit equos: qui humanis carnibus uescebantur. Hos Hercules occiso crudeli tyrãno abduxisse se phibetur: A quibus hi originẽ ducunt. Immo age:cum specialia cito finiri possent:contulit se ad generalitatem. A prima.s.a raptu helenæ:sed hoc æneas excusat: dicitq; ruinam Troiæ breuiter esse dicturum. Insidias:ne troiani uirtute superati uideantur. Casus:ut euentu non fati necessitate troia ruisse uideatur. Erroresq;.t.eodem ordĩe respondet æneas. Nam primo dicit ruinam troiæ postea suos errores. Septima ætas:septem annos ĩtellige. Septem autem annos dido cognouit ex Teucro.

DONA. Ingeminant:Troiani.n.nesciẽtes reginæ consuetudinem nihil đbuerunt priores efficere: ne in aliquo displicerent:sed sequi eos qui ex more faciebant:non fuit temerarium. Vniuersi interea occupati fuerant cantando:plaudendo:bibendo. Regina autem quæ æneæ conspectu satiari non poterat: maiorem temporis moram desiderabat:& aliis potantibus uinum ipsa bibebat amorem. Et superflue quærebat quæ uel a Teucro audierat. Vel picta uiđrat:sed moram ut dixi:quærebat. Immo age.breuis propositio: sed quæ non breuem narrationem esset habitura. Respondetur ergo primis duabus præpositionibus in secundo libro: quæ sunt Erroresq; tuos casusq; tuorum. In tertio erroribus suis:q̃q̃ & quædam de suis etiam ibi.

Cythara

CHRI. Cythara:inuẽtum:Apollinis dicitur. Alii uolũt reptam eẽ a Mercurio:qui cũ p ægyptũ iter ageret offendit cadauer testudinis cuius intexta cum neruos extẽsos pulsaret: ab eo sonitu admonitus cytharam repit:eamq; dono Apollini dedit. Hebræi Tubal ex stirp eCain ante diluuium eam repisse uolunt. Fecitq; a pricipio trichordẽ imitatus tria anni tẽpora. Nam ab æstate acutam:ab hyeme grauem a uere mediam sumpsit

Fuit autem eius forma initio similis pectori humão:quod ut uox ex pectore.Sic ex ea sonus exit:Vnde nomẽ sumpsit:Nam ligua dorica cythara pectus significat.Paulati deide plures eius fuerunt formæ ut psalteria lyræ:barbytæ:phœnices:pectides:idicæ quæ ferunť a duobus simul. Docuit.q.Musica.De hac Quintilianus. Quis ignorat musicẽ tum iam illis tẽporibus tantũ non studii solum ueꝵ etiã uenerationis habuisse: ut iidem musici & uates & sapientes iudicarentur Et paulo ifra:Timagenes auctor est oium i litteris studiorum antiqssimam musicem extitisse:& testim onio sunt clarissimi poetæ apud quos iter regalia conuiuia laudes heroum ac deorum ad cytharã canebanť:Multa nos colligimus de musica i proœmio iterpretationũ nostrarum i horatiũ:Est aũt musica adeo naturalis ut omnes sexus atq; ois ætas illa demulceať.Est adeo potẽs ut penitus hominẽ imutet.Pythagoras eni furorem tauro munitam ebrii iuuenis ædes i quibus amica cum riuali erat icendere uolẽtis demulsit.Eodem pacto alios q accẽsi cantu tybiaꝵ pudicæ mulieris fores effingere parabãt. Aristoteles in libro problematum ait & q dolẽt & q letantur fistulis: uti hi ut magis læteneť illi ut minus doleant.Veꝵ ut grauis musica optime istituit ita lasciua deprauat.Quapp Plato nõ oĩ musica istituendos pueros sed simplici & mascula quali lacedæmoni & Romãi usi sunt.Atꝵ Anasius ad uitãdã lasciuiã a nr̃is sacris amouit.Ambrosius ad iuitandã pietatẽ iduxit.Augustius i utrãq; partẽ disputat:ac tandẽ grauẽ adiũgendã putat lasciuiã abiiciendã. Atlas:paulo post annũ sexcẽtesimũ supra tria milia a mũdi pricipio Eriaso argis Satro assyriis & Ortopole sicyonis regnãtibus uiuente Moyse floruit Atlas astrologus Prometei physici frater:ac maternus auus maioris Mercurii ait Eusebius atq; Augustinus.Diodorus autẽ siculus scribit fuisse fratres duos gloria excellẽtes Hespeꝵ & atlantẽ:& hos gregẽ pecudũ possedisse pulchritudie insignem:colore uero fuluo & auro simili:qua de causa poetæ pecudes τωμηλα uocantes aurea mala illos habuisse dixerunt Hespeꝵ aũt filiã suã hesperidẽ uocatã fratri i uxorẽ dedisse:& ex ea regionẽ hesperitim nominatã.Ex hac uero atlãtem septẽ filias sustulisse:quæ a patre Atlãtides a matre uero hesperides appellatæ sunt Haꝵ pulchritudie captus Busiris rex ægypti misit latrones q illas ex orto quodã subripuere.Veꝵ cum iterim Hercules a Busiride quẽ iussu Euristhei iterfecerat rediret:latrões quos i quodã littore dprehėderat iteremit puellasq; liberatas ad parẽtes reduxit.Ob qđ meritũ astrologiã Herculẽ docuit.Atlas eo cælũ sustinuisse humeris creditus ẽ atlas qđ rationẽ sphæræ primus docuerit eodẽq; & Hercules ex sphæricã rationẽ in græciã importãs maximã gloriã cõsecutus est tãq qui atlãticũ mundũ suscepisset.Hæc Diodorus:ut dixi. Errantẽ lunã:luna.n.iter omnes planetas ẽ magis icerto & uago motu in cursu ꝓcessiuo:Nã pp breuitatẽ sui cursus:nunc sub sole:nũc ante nunc retro semp uagať.& cũ sol circuit p circulos australes inferiores & luna pagit circulos boreales supiores : tũc luna ẽ supia uelut nauicula sursum habẽs cornua cũ ipsa sit uersus terrã iclinata quãdo uero descrescit est erecta.Præterea ẽ aliquãdo r&c̃to diametro iter nos & solẽ iterposito:quo tẽpore facit solis eclypsim. Vnđ hominũ gẽus:De quo latius i sexto:Imber.Pluuiæ:ẽ aũt pluuia secũdũ Aristotelicos ipressio aeris q̃ fit ex plurimo uapoꝝ q frigidus humectusq; i aere sit aggregatus.Siue.n.ex terra & aq̃ resoluti hi uapores caloris cælestis ui ad isimã ptẽ medii iterstitio attracti regiois illius frigore cõdẽsati tãdẽq; calore ita dissoluti:ut nõ tamẽ pœnitus absũpti sint guttati i ibres r̃soluũť.Id pterea nõ ẽ silẽtio ptereũdũ:Nã quãto nubes unđ pluuia manat a terra lõgius abest:tãto terrã suauius tenuiusq; petit.Si ãt de ꝓpiquo cadat crassior ipetuosiorq; ruit.cũ ãt multum iest de pluuiali materia i nube:& nubes ipa dẽsa uehemẽti solariũ radioꝝ ui uerbereť: fit ut ex illoꝝ confractiõe uehemẽs augeať calor:atq; illius ui i uehementẽ pluuiã soluať nubes.Quapp post intensos æstus uehemẽtes imbres sæpe uidemus:Nõnũq̃ ex huiuscemodi additamẽto caloris uriť nubes:& rubeũ cõcipit calorẽ humorq; sic adustus a nube stillãs spẽm ignaris hoĩbus sanguinolentæ pluuiæ pbæt.Hic etiã ignes fulmĩa & fulgetra:de qbus alibi dictũ ẽ.Appellãt ãt fulmẽ:si põpeio credimus:a fluore flãmæ Alii itelligũt iber & ignes p aq̃ ætherisq; elemẽtis. Arctuꝵ ẽ minor ursa:nõnullus cynosura appellať:ad q̃ sidões nauigãt iõ i cælo a ioue trãslata ẽ.Vt duplex helice honor eẽt. Agathostenes uero ait cynosurã unã fuisse ex idæis nymphis : q̃ iouẽ nutrit:a q̃ i creta regio qdã cynosura ẽ appellata.Cretenses & Diodorus siculus & hãc & Helicẽ Iouis nutrices fuisse dicũt.Alii uolunt arcadẽ fuisse:a q̃ arcadia sit dicta Calistos & Iouis filius:đ quo fabula ẽ apđ Ouidiũ.hic secũdũ Iginiũ a Lycaone Pelasgi filio Ioui epulãdus appositus ẽ.At Iuppiter Domo Lycaonis fulmine icẽsa:ubi trapetos deide urbs fuit:huius mẽbra restituit:& cuidã caprario nutriẽdum dedit. Mox cum adolescẽs factus uim matri iscius iferre uellet icolæq; lycæi utrunq; iterficere pararẽt:Iuppiter ambos astris itulit. Hunc Home.bootẽ appellat. Triones:hæc helice.i.ursa maior ad quã græci latiniq; nauigant : ut phœnices ad cynosuram filia fuit Lycaonis arcadiæ regis:quæ a Diana siue ut aliis placet: a Iunõe qa ex Ioue prægnans eẽt i Vrsam conuersa ẽ & bestia facta arctum quẽ arcadẽ appellant pepit.Amphis comicus poeta addit illam ad Lycaonẽ cum filio producta m:Sed mox cum i tẽplo Lycæi Iouis quo sibi itrare nõ liceret sequẽte filio fugere uellet a pastoribus cum nato occiosa:& a Ioue in signum cæleste translata est. Geminos triones:& septẽ triones dicunt.Septem qdem a numero:Nam qttuor stellas hẽt plaustrũ:tres uero sunt ante plaustrũ & hos septẽtriones appellãt ea rõne qua dicit Ser.Gemios itidẽ triones.qa duplici liea cõficiunt plaustrũ ipæ qttuor stellæ.Nõ tamẽ solæ hæ septẽ stellæ faciũt ursam maiorẽ:ueꝵ septẽ caput faciũt.In singulis humeris singulæ obscuræ sunt:i armo duæ i sũma cauda una clara:i uẽtre itidẽ una clara.i spia una.i crure posteriore duæ.i extremo peđ duæ.sup caudã tres.Hyades:De his dictũ alibi.De dieꝵ ãt breuitate & lõgitudie facilis ẽ qstio.Nã cum sol p signa austrina ferť: quoꝵ potissimũ ẽ capricornus: quoniã breuissimũ illi ẽ iter p nostrũ hemispiũ cursum facit breuiorẽ.Contra uero eueit. Cum p signa septẽtriõalia i q̃ parte maxime ẽ cancer ferť.Sed his latius in bucoli.Trahebat Iccirco trahebat quia inuitus pene aliis nox in somnis peragebatur.Multa super prĩamo auidissima mulier fruendi æneæ colloquio cuncta circunspiciebat:quibus illum:diutius detineret.

Musica

Atlas

Hesperiti

Atlãtides

Hesperides

Luna

busiris

Cynosura

SER.

Onticuere:Pro cõticuerunt:Neqꝫ est dualis numeri:qa apud latinos nõ inuenit. Omnes:poterát.n.nõnulli:sed oĩo omnes tacuere. Intéti.q.o.t.Aut ítuebant ora loquẽtis:aut ímobiles uultus habebát:ut Tenuitqꝫ íhians tria cerberus ora.i.ímobilia habuit.Aut tenebát.i.habebát p figurá.i.ora ítenta habebát:Teren.Ná illi andriæ nomen erat teneo:Et hoc iccirco addidit:qa potest qs tacere & nõ aduertere. Ind:Deíde:Et é apheresis. Alto:Sũmus ení semp é põtificalis locus:& æneas ubiqꝫ quasi sacratus íducit. Torus:át a tortis herbis é dictus. Infandũ:Dolor.n. & pudor é uiro forti Victũ se dicere. Iubes:Vis aliter ení hoc uerbũ æneæ psoná non recipit. Troianas.o. Sic hora.Aut pinguis phrygiæ: aut migdonias opes.
Lamentabil e regnũ:q̃si dignũ multa lamẽtatiõe:ut Hi multũ fle ti ad supos. Danai:Argiui a Danao rege:Ná græci ꝓprie sunt Thesalia a græco rege. Pars magna:Propter amissam cõiugẽ:& hoc se cõmẽdat: infra aut qd in euersa uid.c.u. Fando: Dũ dico Alibi dũ dicit:ut Fando aliqd si forte.t.p ad a. Myrmidonũ:Isti achillis sunt socii. Dolopes Pyrrhi q eũ d scyro secuti sunt.Myrmidones aũt dicti sunt a formicis q̃ appellat μυρμικεσ.Nam Aeacus cũ ob pesté populũ emisisset:orauit:Iouẽ patré ut tot sibi socii adessẽt: quot í arbore fici formicas uidisset. Et stati formicæ sunt in hoíes uersæ.Hoc fabulæ. Erasthenes aũt ait Myrmidonas a Myrmidone rege dictos. Duri:Crudelis:Vir.n.ꝓ negocioꝝ q̃litate epitheta ponit:Cum Home.eadem esse í cõtrariis obseruet. Quod aũt asinus Pollio de Achiméide socio Vlyxis dictũ refert caret ratiõe. Myrmidones uero & dolopas p̃sentes esse acceptos ab Helenó:Sed ut tanq̃ de ipsis æneá ítelligamus dixisse ne eos qdé posse calamitates troiæ sine lachrymis referre.Sed si sic ítelligamus frangit dicti dignitas. Præcipitat:Pro p̃cipitat. Cadentia : Epitheto sydeꝝ é:quæ semp cadunt:& oriunt:Aut maioré noctis parté uult eé transactá. Casus co.Casũ cognoscendoꝝ:& est græca figura. Et breuiter:p̃scribit qa dido dixerat Prima dic hosp.or.n. Quáquá:Melius p̃senti tempori iũgit:ut quáquá scio. Horret meminisse: Propter dfectum uerboꝝ nõ potuit dicere meminere.Hæc át odi:noui:cepi:& memini ad oía tempora quæ íueniunt & suo & alioꝝ fungunt officio: Terenti.Memini uidere:quo æqor sum páphilo:Vbi p̃teritũ præsens significat Ité memini me turribus altis corythiũ uidisse sené. Hoc quádoqꝫ fit in integris uerbis:ut Iuuat euasisse tot urbes:Ergo magis in corruptis. Refugit:Propter metrũ: p̃teritũ ꝓ præsenti.

Myrmidonum Dolopes

DONA. Cõticuere: Quia dixerat Fit strepitus tectis:& cyth.c.t.psõat aurata:& Ingeminát plausꝰ tyrii:Cõticuere partim pp eius honorificentiá:parti qa més hoíum cupida é audiẽdi nouas res. Et regía ídixerat silentiũ. Intéti:Desiderio íducebát audiẽdi. Incipiá:In hoc prícipio narratiõis loci:téporis:& psonarũ memor é æneas. Ergo ꝓposita retíet sed ostẽdit eé prolixa:& multa nec tempori nec loco nec psonis congrua:Sed qa cupiebat id regía:cuius uoluntas pro ratione esset.recurrit ad breuitaté:ut neque ípe multa dura narrando dolores ícurreret:Nec Didoné multũ uigilare cogeret.Hoc loco docet ꝙ quáuis oís narratio breuis esse debeat:tamen illa breuissima:cum propria mala narrant nisi necessitas cogat.Ergo cõtra erit:cum narrant bona.Nam ꝓspera & referre iuuat:& exigũt audiétem. Infandũ:Quoniá grauissima erant í cõuiuio lætissimo narráda:& nõ aliena mala:sed sua narrabat. Troianas.q.d.magnas. Danai:Abiecte legendũ:q̃si íbelles. Pars magna:Quia pdidit regnũ.Vidit miserádá Priami & Polytæ mortem.Amisit uxoré:& déiqꝫ patré.Certe neqꝫ dido deberet audire:ꝙ mala sua fleret. Quis talia: queris me narrare:quæ etiá hostis:si audiret:non abstíeret a lachrymis.Ibi.n.fuit unus ex græcis Achemenides:quem fletuꝰ dicit. Nox.h.c.p ræcipitat somnos:Non p̃cipitat pro p̃cipitat:Sed lege Nox humida cælo præcipitat somnos:suadéteqꝫ candentia sydra.Nox.h.c.p.Hoc uoluit dicere.Iam media nox assumptaé: Siqdé aura humida Iam cepit:& sydera í occasum labunt.Hæc.n.nõ fiunt nisi maxima parte noctis trásacta.

Q uæ secundo æneidos libro contineantur.

Onticuere omnes:tunc sic fortissimus hæros
Fata recensebat troiæ:casusque suorum.
Fallaces graios simulataque dona mineruæ
Laocoontis pœná:& laxanté claustra sinoné:
Somnum quo monitus accepat hectoris atqꝫ:
Iam flãmas cæli:troum:patriæque ruinas:
Et regis priami fatum miserabile semper.
Impositumqꝫ patré collo:dextraqꝫ præhensũ
Ascanium frustra tergum comitáte creusa:
Ereptam hanc fato:socios in monte repertos.

P.Virgilii Maronis æneidos liber secũdus.

Onticuere oẽs: inté
tique ora tenebant.
Inde toro pater æne
as sic orsus ab alto
Infandũ regia iubes
renouare dolorem
Troianas ut opes:
& lamẽtabile r̃gnũ
Eruerit danai:quæ
qꝫ ipse miserria uidi
Et quorum pars magna fui.quis talia fando
Myrmidonũ:dolopũ ue:aut duri miles ulyxi
Tempert a lachrymis:& iã nox humida cælo
Præcipitat:suadẽtqꝫ cadentia sydera somnos.
Sed si tantus amor casus cognoscere nostros:
Et breuiter troiæ supremum audire laborem:
Q uãq̃ aíus meminisse horret:luctuqꝫ r̃fugit:

CHRI. Toro ab alto: Nã & ibi discubuerat: & ĩde ueluti ex loco sũpiori ab omnibus audiri poterat. Infan
dũ: Optimum exordiũ & huic loco accommodatissimũ: & uisceribus causæ eductũ. Non enim poterãt abi/
re troiani sæuiẽte hyeme & nauibus fractis. Neq3 oĩno fidẽdum uidebatᷣ mulieri: nã uarium & mutabile sem
per fœmina: & Oui. Fallẽtes: falentes nã magna ex pte ꝓfanũ est genus in laqueos quos posuere cadant. Oĩs
ergo oro ad misericordiã cõuertenda erat. Captat ergo beniuolẽtiã p misericordiã tũ a re ipsa: tum a persona
sua: maxime ãt a uirtute troianoꝝ: Nã maxime mouemur: cũ uidemus uirtutẽ a fortuna superari. unde dixit
ĩfandũ dolorẽ: Et quoniã tps alienũ huiusmodi narratiõi uidebatᷣ. reddit auditores attẽtos a magnitudĩe rei.
Iubes: captat beniuolẽtiam ex eo ꝙ se inferiorem ostẽdit Dixit. n. iubes quasi inferat ꝙ oĩs superioris postu/
latio pro iussis apud inferiorẽ haberi debet. Et simul excusat apud alios suã in tẽpore incõgruo narrationem.
Renouare: nã queãdmodũ refricãdo exarcebatur uulnus & si pene coierit: Sic & iã iueteratus dolor cum nar
rando redit ad memoriã exasperatur. Vidi: pathos a sensu uidendi: ut uidi egomet duo de numero cum cor/
pora nostro. nã ut ostendit Cice. ĩ epistolis: Eadẽ calamitas grauior fit si uideatur q̃ si eadem audiatᷣ. Et quo
rum ps magna fui: & hoc auget uehemẽter. q. d. Vidi ĩ me & ĩ meis. Quis. t. f. Maximus profecte dolor: quẽ
ne sæuissimi qdẽ hostes sine lachrymis audiãt meminit ãt achillis & ulyxis. quoniã uterq3 pter cæteros alter
ui alter dolis troianis nouerãt. Myrmidonũ: fabulã de formicis ponit Seruius. Stra. ãt ait dictos Myrmido/
nas æginẽses qa ut petrosam regionẽ ĩcolere possent formicaꝝ more terrã fodientes ad petras transportabãt
ut materiã agri colendi haberẽt. Fossas quoq3 habitarẽt. ne lateritiũ opus illis ad ædificia esset exercẽdũ. Era/
tostenes eos ait appellatos a rege Myrmidone: q ante Aecũ fuit. Militauerũt isti sub Achille: nam Homerus
inducit Pyrrhũ cum post mortem patris in troiam peruenisset illos morte achillis mœstos cõsolantẽ. Dolo
pũ: dolopes teste Strabo. ad extrema phthiæ pertingũt. Pindus. n. mons ad septentrionẽ macedonũ ptẽ hẽt
ad occasum perebos hoĩes nugatores. ad meridiẽ dolopas. Alii dicũt dolopas antiquos fuisse ætholorum po
pulos: & inde uenisse in magnesiã thessaliæ & lapitis auxilio fuisse contra centauros. Isti sub pyrrho militarũt.
Cadentia: uel sit epitheton syderum: uel ostendit multum noctis processisse: cũ ea sydera q̃ ĩ principio noctis
surgebãt a nr̃o orizõte nunc a medio cælo iã cadãt. Metuq3 refugit: sic Cice. ĩ tuscu. ægritudo quasi morsum
aliquẽ doloris affert. Metus recessũ quẽdã aĩ & fugam. lætitia profusam hylaritatẽ libido effrænatã appetẽtiã.

Dolo/pes
Pĩdus

Incipiam. fracti bello: fatisque repulsi
Ductores danaum tot iam labentibus annis
Instar montis equum diuina palladis arte
Aedificant: sectaque intexunt abiete costas.
Votum pro rediditu simulãt ea fama uagatᷣ.
Huc delecta uirum sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri: penitusq3 cauernas
Ingentes. uterumq3 armato milite complent.
Est in conspectu tenedos notissima fama
Insula: diues opũ: priami dũ regna manebãt
Nunc tantũ sinus: & statio male fida carinis.
Huc se prouecti deserto in littore condunt.
Nos habiisse rati: & uento petiisse mycenas.
Ergo omnis longo soluit se teucria luctu.
Panduntur portæ: iuuat ire & dorica castra:
Desertosque uidere locos: litusque relictum.

SER. Incipiã. f. b. duplex ĩ hoc libro ĩtentio est. Ne
uel troiæ qđ uicta est: uel æneæ turpe uideatᷣ | ꝙ con
fugit. Fatis: quæ tria fuerũt secũdũ Plau. Vita troili
Palladii conseruatio: Laomedontis sepulchꝝ ĩtegꝝ
qđ ĩ scæna porta fuit: ut ĩ bacchidibus lectũ ẽ: Secun
dũ alios plura: ut ꝙ de Aeaci gẽte aliqs ĩteresset. Vnđ
Pyrrhus adhuc puer uocatus ad bellũ ẽ. Vnde Neo
ptolemeus dictus: ut Rhœsi eq tollerentᷣ: ut hercu/
lis ĩteressent sagittæ quas missit philoctetes: cũ ipse
morte ꝑuentus non potuisset afferre. Ductores: So
nãtius ẽ q̃ dux: Sic alibi regnatorẽ asiæ pro rege. La
bẽtibus. i. celeribus nã cursu uelocior est lapsus. In/
star: indeclinabile: licet Probus ĩstaris dixerit: & caret
ꝑpositione ut pegre: q̃uis serenus lyricus ad ĩstar di/
xerit. Instar ad similitudinẽ: unde nõ restaurata: sed
ĩstaurata. dicũtᷣ ædificia ad antiquã similitudinẽ fa/
cta: ut Ergo instauramus Polydoro funus. Equũ:
secũdũ Higi. machinamentũ fuit bellicũ: Vnde Aut
hæc ĩ nostros fabricata ẽ machina muros. Alii portã
quã illis apuit antenor equum pictum habuisse. uel
antenoris domũ quo posset agnosci. Vel equestri p̃
lio uicta ẽ troia. Aut abscondiderũt se post montem
hippiũ: uel fuit quod Virgi. sequitᷣ. Pal. arte: aut in/
geniose: aut dolose. q. d. cõsilio iratæ deæ. Aedificãt: Translatio a nauibus: Cice. Nauẽ tibi ædificatã esse mes
sanæ. Intexũt: Vt bis denas italo texamus robore naues. Abiecte: ponit abietẽ: nã fulminata interitum do/
minæ significat: & troia per fœminam periit. Acer uero in tutela stuporis est. Et uiso equo stipuere troiani:
ut Pars stupet innuptæ. d. ex. Pinus in tutela est matris deum: sed & fraudis: quia eius poma cadentia per frau
dẽ interimunt: & hic equus plenus insidiarum est. Abiecte: solutio spondei. nunc in proceleusmaticũ: alias
in dactylo: ut Arma uiꝝ tabulæq3 & troiæ gaza per undas: Alias in anapestum: ut fluuiorum rex eridanus.
Virgi. tamen in hac solutione semp seruat sibi excusationem synaliphe: quod alii contemnũt. Fama: excusat
ne reus sit conscientiæ. Sortiri: Contraria sunt sortiri & eligere: sed elegerunt plures ac deinde de illis sortiti
sunt quos includerent. Cæco: obscuro. & in quo non uidetᷣ. Cæcum ãt hominẽ dicimus nõ uidẽtem. Ingẽ/
tis: Epitheto leuauit tapinosim. Vterum: uterus ẽ mulieꝝ: quẽ modo dixit quia dicturus erat fœta armis.
Aluus ẽ quo defluunt sordes. Salu. Simulãs aluum purgare. Venter uero qui uidetur. Iuuena. Montani quo/
que uenter adest ab dominæ tardus. Tenedos: tenes quidã infammatus ꝙ cum nouerca concubuisset: hãc
insulã uacuã cultoribus tenuit inde tenedos dicta. Hinc dixit notissima fama. Cicero in uerrinis Tenẽ ipsum

Instar
cæcus
Vte/rus
Aluus
Vẽter

Statio Portus

cuius ex nomine tenedos nominať. Statio:in qua ad tēpus stant naues.Portus āt ubi hyemant. Male fida: aut minus fida propter piculū nauium quā plagiam dicunt.Aut fida græcis male.i.in nostram pniciē : Luca. de syrtibus Sic male deseruit.Sed hæc significatio raro inueniť.Male fidus minus fidus.Male.n.minuit non negat. Omnis teucria:subaudi gens:& absoluta ē locutio. Dorica.c.mala ē compositio ab ea syllaba īcipere qua superior finitus est sermo.Nam plærunq; cacephaton facit ut hic Dori a doro sunt neptunni filio.

DONA. Subtilis narratio hominis uicti & eius q patriæ adesse nequierit.Cuius auxilium didōi oīa metu enti uideri debeat necessarium:Quod ī spē certā uenire nō potuit.nisi æneas prius psonā suā iusta defensiōe purgaret.Quod ab occasione tpis & psonæ sumit.Nō nos strenui sed ībeles uicerūt.Argumētū ergo a psona. Fracti bello:nullus bello frāgiť nisi ībellis:& nisi fortis sit q resistit.A tpe tot iā labentibus annis : nam tā diu resistimus:q̄ diu fata imperium stare consenserunt. Instar.m.e.Fracti bello se ad insidias conuerterunt.

Palladis:Quo possent ab insidiarum suspitione abduci equum.Maxime insidiæ.Nam quod abscondere nō potuerunt:spe religionis contexerunt. Electa:non ergo plebea:& est ad excusationem troianoꝝ Elegerunt ex ducibus plurimos:& quoniā piculosa nō possunt spōte appeti:sors dedit ex pluribus sortibus quos equus capet ostēdit āt poeta paucoꝝ piculo puidēdū oībus neq; debere hoīes refugere mortē p salute patriæ Cauernas Loca q̄ pter uteꝝ caua essēt:ut circa armos & collū & ilia. Est ī cōspectu:locus ē q hostiles īsidias faci le celaret cōspectu erat sed insula quo nō facilis esset trāsitus & mare īteriectū ocultabat insidias malefida: ergo credēdū illos enauigasse. Nos abisse:cū & littus reliqssēt & male fida eēt statō nō miꝝ si crediderūt abisse.

CHRI. Fatis:fatū ī reꝝ ordine.i.secūdū platonicos.i.qđ in mēte dei prouidētia:nā ut Apuleius ac Boetius uolūt rō & ordo reꝝ singulaꝝ in diuine mētis adunata prospectu prouidētia nūcupatur. eadē deinde rō ac ordo siue series in rebus mobilibus ac tēporibus explicata fatū dicunt.sed de hoc latius in sexto ubi ē Si te fata uocāt secūdū Aureliū Augusti. Instar:potius ad eqparationē q̄ ad similitudinē significare uideť. Cice. de finibus:Id q; si accidat mortis instar putemus Lucre.ī.vi.tū facit uī plagæ mactabilis instar.ergo īstar montis ad altitudinē mōtis nō āt ad figurā nō.n.de forma sed de quāto fit cōparatio. Abiete: in europa sex genera cognataꝝ arboꝝ sunt:ut placet Plinio:Pinus:pinaster:pix:abies:larix & tæda.Abies maxima arbor efficiť:sed nulla uisa maior q̄ quæ ī naui fit.quæ Cai pricipis iussu ex ægypto obeliscū in uaticano statutum uexit.c.xx. modios lentis pro semburra habuit. Votum:participium idest simulant equum eē uotū. Fama:a fando diciť:uel a græco φημη.Differt āt a rumore.Nā fama est eius rei cuius certi restant auctores.Rumores illius cuius nullus certus extat auctor:sed de fama in q̄rto libro explicatius. Sortiti:sortimur rem: cum illā quia forte euenit accipimus.Hinc dicimus Scipio consul sortitus ē aphricā. Armato milite:ītellectio est. Tenedos: a Strabo.poniť distare a cōtinēti ad stadia.xl.& habere ābitū stadioꝝ.lxxx.& urbē æolicam & portus duos:& Apollinis smithei delubꝝ:ut ēt Home.testať.Leucrophris olim hæc insula dicta est sed Tenus Cigni filius cū nouis colonis illā occupans a se denominauit.Tenedi uero dicunt Tenum calumnia nouercæ īclusū a patre ī arca & in mare proiectum huc apulisse:& pro deo habitum:quem aliqui Apollinem credidere. Templum tibicines non intrant:quia nouercæ fauerunt.Aristoles putat cum tenediis teneates qui in græcia sunt affinitatem habere:& certe apud utrosq; Apollo colitur.Tenedi portus paucas naues capit teste Quintiliano.

Statio

Statio:nō portus ē ubi naues in tuto stare possunt:sed quo ad tempus sese recipiunt quam plagiam appellant.Dicimus etiam stationem loca in menibus illorum custodibus destinata.Liuius in septimo de bello punico.Quod ubi animaduertit Scipio duabus simul partibus urbem est aggressus:q̄ res tantum terroris adiecit ut opidani mœnia reliquerent & primū psidium relictis stationibus in unum sese colligerent. Item quæ in castris aut pro castris eiusdem custodiæ causa sunt.Et in cælo planetarum stacione dicimus.

SER. T endebat:Tentoria habebat:ut & latis tendebat ī aruis. Sæuus:propter hectorē tractū. Classis:ad equites debemus magis referre ut Ordine classes:Vnde & classica dicuntur. Acies: legitur & acie.

Innuptæ:quæ nunquā nubit. Exitiale:Quātū ad troianos. Thymœtes:Ait Euphorion Priamus & Arisba filium uatem suscepit:q cū dixisset quadam die nasci pueꝝ per quē troia euerteretur: pepierunt simul Thymœtæ uxor & Hecuba.At Priamus filiū uxoremq; Thymœtæ iussit occidi. Ergo siue dolo qa iustā cām proditiōis habuisse uř.Alii dolo uolūt quo oēs decepti sūt. Fata.f.Vt ēt ciues contra patriam sentirēt. Capys:non pater Anchisæ.Bene āt nec se nec patrē huic consilio admiscet.quo patria euersa ē:qq̄ æneas tāq̄ obtrectator priami nō assit : ut ait Home.Anchises uero pp cæcitatē : ut ait Theocri.

Subiectisq;:q; p uel:ut Saxū ingēs uoluunt alii radiisq; rotaꝝq; pro uel posuit tāq̄ sonātius. Incertū: instabile.Vulgus melius masculini generis ē q̄ neutrum qa ī us exeuntia neutra in ris sunt:ut funus funeris.Excepto pelagus quod ī hoc creauit errorem.

Vulgus

Hic dolopū māus:hic sæuus tē debat achilles
Classibus hic locus:hic acies certare solebant.
Pars stupet īnuptæ donū exitiale mineruæ:
Et molem miranť equi:primusq; thymœtes
Duci intra muros hortatur & arce locari.
Siue dolo seu iam troiæ sic fata ferebant.
At capis:& quorum melior sententia menti:
Aut pelago danaū insidias suspectaque dona
Precipitare iubēt:subiectisque urere flāmis:
Aut terebrare cauas uteri & tentare latebras.
Sciditur incertum studia in cōtraria uulgus.
Primus ibi āte oīs magna comitāte caterua
Laocoon ardens summa decurrit ab arce
Et procul o miseri quæ tanta insania ciues?
Creditis auectos hostes? aut illa putatis

Dona carere dolis danaũꝝ sic notus ulyxes.
Aut hoc inclusi ligno occultantur achiui:
Aut hæc ĩ nr̃os fabricata est machina muros:
Inspectura domos uenturaq; desuper urbi.
Aut aliqs latet error:equo ne credite teucri.
Quicqd id ẽ:timeo danaos & dona ferẽtes.
Sic fatus ualidis ingentem uiribus hastam
In latus inq; feri curuã cõpagibus aluum
Contorsit:stetit illa tremẽs: uteroq; recusso
Insonuere cauæ:gemitũq; dedere cauernæ.
Et si fata deũ:si mens non læua fuisset:
Impulerat ferro argolicas fœdare latebras.
Troiaq; nũc stares:priamiq; a rx alta mãeres
Ecce manus iuuenẽ ĩterea post terga reuictũ

Ante.o.aut ꝑissologia ẽ primus & ante oĩs:aut ante oĩs uidentibus oĩbus. Laocoon: oĩa ĩ on exeũtia tertiæ sunt declinatiõis. Insania:insanoꝝ ẽ cõtra se sentire. Sic notus uly.qa ut ait Home.uolũtate uerberatus:& sub habitu mendici troiã ingressus explorauit uniuersa. In ligno:q̃si dissuasor & nõ in simulachro.In suadẽdo.n. & dissuadendo non sensus solũ sed uerba attẽdunt. Error:dolus: ut Inextricabilis error. Feri : q̃drupedis eo qđ toto corpore se ferat.

Suadere — *Quadrupedis*

Aluũ:Plau.ĩ masculino posuit quo nõ utimur.Percussus ãt ẽ inter uentrẽ & latus. Recusso: pro cõcusso. Cauæ.c.figura græca ẽ:ut uiuere uitã: Fata:participiũ ẽ idest q̃ dii loquunt. Stat:& uocẽ fata sequunt. Leua:contraria:nã de humanis rebus id significat:de diuinis uero prosperũ:ut Intonuit leuũ : qa sinistra numinũ ĩtuẽtibus dextra sunt. Fœdare:lacerare: nã fœdũtã apud hunc q̃ apud Salu. nõ turpe sed crudele significat:ut Sãguine fœdãtẽ.q.i.s.i.Salu. Fœdi oculi. Stares:apostropha ẽ nam si staret legeris:maneres sequitur propter ομοιοτελευτον.

Fœdũ

DONA. Ergo oĩs:mortalitas plena mõstratur.Vbi.n.creditũ ẽ bellũ amotũ:solutus est ei longi temporis luctus. At capys:snĩa Thimœtæ suspiciose tracta ẽ.capys ãt snĩa nõ nũc melior:sed post factũ cognita ẽ. Scidit:nã cũ totũ suspitiõibus ageret nihil potuit recte firmari. Primus:ibi nõ erat Laocoon inter ambigẽtes: sed descẽdit ab arce excitus cõtrarietate sentẽtiaꝝ:& cupiebat ꝑuenire ne qd ĩ pernitiẽ reipu.decerneret. Ardẽs:uel ĩgenio uigilãs:aut uehemẽter pro statu publico commotus. Et procul:nisi aderet:uerba donec aduẽtaret:distulisset. O miseri:ĩuectio ardẽtis aĩ nõ cõtumeliosa in ciues sed pro statu publico necessaria:Misceri qui ea q̃runt q̃bus efficiãtur miseri. Auectos:Qui per tot annos bellũ gesserũt. Aut ulla.q.d. Creditis id tutũ quod reliquerit hostes aut aliud quippiã:quod beniuolẽtiæ simulationẽ afferãt. Danaum:q̃si calidoꝝ & uersutorum: Vlyxes quasi si non esset dolosi ab hoc magistro addiscere poterunt.Hoc oportebat ostendere si in contraria iã raptos auertere a proposito uolebat.ergo notissima fraude unius uniuersam gentẽ uituperat. Equo:quia originẽ ducit a fraudolentis hostibus:q tunc maxime timendi sunt:cum beniuolẽtiã simulant.Sic fatus.n.uerbis solũ. Sed re uoluit affirmare sentẽtiã. Fata:Deoꝝ uoluntatem accipere debemus q̃si dicat nisi dii auertissent ĩtentionem nostrã:stati ĩsidias has cognouissemus. Nunc:sicuti stetisti ante has insidias. Ecce:semꝑ ponit ecce Virgi.ubi significat aliquod malũ repentinũ.Dũ igit illa disputãt aliud ĩteruẽit: qđ ab equi tentatu auerteret.Primus ãt aduẽtus effecit ut res ĩ ꝑsentia omitteret:simulata deinde oratio penitus religione nos astrinxit:ne Mineruæ dona fœdaremus.Accedente maxime uiolatoris morte. Ecce rem ĩprouisam exoriri ostendit:quæ magis mouet præsertim cum assit signa nocentis.

Ecce

CHRI. Hic:repetitio ẽ item dissolutũ:qa quattuor clausulæ sunt sine copula. Stupet.i.ita admirat ut stupeat.Mineruæ Minerua:quã Iouis filiã eẽ dicunt sine cõmixtione muliebri ex suo capite orta ostendit nulla admixtione reꝝ humanaꝝ & corporeaꝝ ab ipso deo nobis intellectũ prouenire.Cice.q̃nq; Mineruas ponit Primã quã Apollinis matrẽ dicit.Secundã ortã ex nilo.Tertiã ex Ioue.Quartã Ioue natã ex coryphe nympha Occeani filia:quã Arcades coryan uocãt & q̃drigaꝝ ĩuentricẽ dicũt.Quintã pallantis filiã q̃ patrẽ uirginitatẽ suã uiolare conãtẽ interemit.Cũ igit Iuppiter Iunonẽ sterilẽ uideret:ut liberos haberet: sæpe concusso capite Mineruã edidit.Hæc lanificiũ & texturã repperit:& numeros:atq; illoꝝ figuras:hanc Vulcanus adamauit. sed illa concubitum refugiente:semen ĩ terrã fluxit:natusq; ĩde Eryctonius sic ab illa contẽtiõe & terra noĩatus.Dicit Pallas a Pallante interfecto:uel potius a cõcussione hastæ.q̃ ĩ bello utitur:ẽ.n.belloꝝ pacisq; dea. nã sapiẽtia q̃ ab ĩtellectu ꝓuenit potiusq̃ a corporis uiribus bella ita administrant ut ad pacẽ deueniat.Appellat tritonia ab aphricæ palude tritonidæ:apud quã:ut Augusti.scribit regnãte Ogygio apparuit. Herodo. ãt refert ĩ aphrica maclyes esse populos iuxta quos tritõ sit fluuius:ex eoq; efficiat tritonis palus:ex q̃ dicunt Neptunũ Mineruã genuisse:Veꝝ cũ illi quãdoq; pater subcẽsuisset.illa se Ioui tradidit: & ab eo ꝑ adoptionẽ sibi filiã factã huic singulis annis uirgines sacra faciunt.Nã ĩ duas acies diuisæ lapidibus fustibusq; decertãt:& si q̃ ĩ pugnã occubuerit ea pseudo parthenos.i.nõ uera uirgo credit.Ante ãt q̃ pugnã ineãt:oĩum pulcherrimam uirginẽ corynthia galea:& tota armatura græca ornatã ĩ curru ponũt:illãq; paludẽ circũeuntem oẽs sequũt. hæc Erodo.Diodo.ãt siculus addit mineruã paulo ante ĩ tritonio flumine natã ab Hamone cõiuge Rheæ custodẽ positã esse cõtra ipsã rheã ꝓ tutella filii:quẽ ex amalthea susceꝑat:ipsãq; ꝑpetuã uirginitatẽ seruasse : & ꝑꝑ aĩ sollertiã multas artes ĩuenisse:& in bello plurimũ ualuisse:& alcidã bælluã q̃ ignẽ ore uomẽs oĩa ĩflãmaret ĩgenio & uiribus ĩteremisse.Cretẽses ĩ sua insula tritonẽ fiumẽ dicũt & apud illius fontẽ ex Ioue natã Mineruã affirmãt:ibiq; eius tẽplũ ostendũt:Dicunt q; Alcidã bælluã hanc primũ apparuisse in phrygia.quæ ꝑꝑ hoc cũbusta uocat:deinde ĩ taurũ cõuersa cũcta nemora ꝑpetuo tenore in indos usq; incendio consumpsisse Inde ꝑ phœniciã conuersã libani siluis exustis ꝑ ægyptũ ĩ libyam trãsisse:usq; ad hespeꝝ:ibiq; oĩa exurẽtẽ ipsos mortales:aut ꝑdidisse:aut ĩ fugã uertisse donec illã Pallas perdidit.Augustinus ãt cũ de Mercurio ac Her-

Minerua

cule dixiſſet: addidit Mineruā longe his antiquioré fuiſſe:eam temporibus Ogygis ad lacū tritonis uirginali facie apparuiſſe: Vnde tritonia ſit nūcupata multoꝝ opeꝝ íuentrix:& tanto magis dea credita q̄to minus eius origo ínotuit. Dicit̄. αθηνη ab eo quod é αθρω. i. uideo. quoniā dea ſapiētiæ eſt quæ omnia cernit uel ab α priuatiua & θω quod ſignificat lác ſuco. Nam cū ex capite iouis maiuſcula nata ſit: lacte non eguit. Ab ea ergo dictæ ſunt athenæ: Ná cū certaret cū Neptūno ab utro eoꝝ denominata eſſet urbs. Neptūnus terrā tridenté percuſſit: atq; inde natus eſt equus. Ipſa uero cū haſta terram percuſſiſſet: nata eſt oliua. Cumq; per equū bellum per oliuā pacé quæ bello anteponenda ſit ítelligamus: iuditiū fuit ut athenæ. i. minerua nomen urbi daret. Varro uero refert cū Cecrops uel cōderet uel reſtauraret urbem apparuiſſe repenete oliua arborem:& alibi eripuiſſe aquas: ac per delphicū oraculū accepiſſe regem per oleam Mineruam: per aquam Neptūnum intelligi & poſſe ciues ab utro illoꝝ deoꝝ uellent urbé nominare. Coegit ergo ciues utriuſq; ſexus : Ná etiam mulieres tunc ſuffragiis publicis intererant: Mares ego pro Neptūno: fœminæ pro Minerua ſententias tulere. Et quoniam una plus fœminæ fuere athenæ nomen urbi fuit. Iratus neptunnus porrectis fluctibus atheníenſium agros populatus eſt: ergo ad eū placandum triplici ſupplicio mulieres affectæ ſunt: ne deinceps ſuffragia ferrent: Ne quis naſcens nomen matris ferret : Ne quis eas athenas nuncuparet. Scinditur : Stacius a contrario imitatur: nec uarius fremor aut ſtudia in cōtraria rapti diſſenſus ut plebe ſolet furor omnibus idé.

Magna comitante caterua: Nam & hi ſibi aderant ſentētiæ fautores. Laocoon: frater Priami fuit & phœbi ſacerdos: dicitur etiam laocoon per ſynæreſim. Inſania: ſemper mala é & ſtulta: furor autem etiam diuinus eſt: ſed inſanum tamen aliquando dicimus qui diuino ſit percitus furore: ut inſanam uatem aſpicies. De diuino furore ſuo loco dicetur. Ciues: inuectiua plena tamen amore. Et huiuſmodi interrogatio multam affert uehemētiam:& maximum exprimit ardorem dicentis. Pronunciandum ergo eſt uno ſpiritu uelociſſime & ardentiſſime. Deinde cum ait Aut hoc incluſi & cætera: profertur cum mora & aſſeueratione. Ex quo n.c.t. elatiori uoce & cū eadé aſſeueratione. Eſt enim aſſeueratio quotiens nō ſolum uerbis ſed etiam ipſa actione & geſtu ré affirmamus:& inter argumētādū admiſcemus uim motūq; animoꝝ. Quintilia. Altera ex aſſeueratione ꝓbatio é: ut ego hoc feci? Tu mihi hoc dixiſti? O facinus ídignū:& Ci. í Bruto: Magni ítereſt corá uidere quemadmodum aduesarius de qualibet re aſſeueret. Maxime āt ut quæque res audiatur. Validis. u. ut nō eſſet minor uehemētia í actione q̄ in oratione. Gemitū: omnem ſonum qui præ anguſtia emittitur gemitū dicimus. í hoc āt loco dixit gemitū ut q̄ſi eſſet omé futuræ calamitatis. Et ſi fa. il. cū ſuſpirio pronūtianda:& ſic Troiaq; nunc ſtares priamiq; ars alta ma.

Inſania

Furor

aſſeueratio

Gemitus

Paſtores magno ad regem clamore trahebāt
Dardanidæ: qui ſe ignotum uēientibus ultro:
Hoc ipſum ut ſtrueret: troiāq; apiret achiuis:
Obtulerat fidēs animi: atq; í utrūq; paratus:
Seu uerſare dolos: ſeu certe occumber̄ morti.
Vndique uiſendi ſtudio troiana iuuentus
Circunfuſa ruit: certantque illudere capto:
Accipe nūc danaū íſidias:& crimine ab uno
Diſce omnes.
Nāq; ut ɔſpectu í medio turbatus íermis ɔxit
Cōſtitit: atq; oculis phrygia agmía circūſpe
Heu q̄ nūc tellus íquit: q̄ me æquora poſſunt
Accipe? aut qd iam miſero mihi déiq; reſtat?
Cuí neq; apud danaos uſq̄ locus: íſuper ipſi
Dardanidæ íféſi pœnas cū ſanguine poſcūt.
Quo gemitu cōuerſi āimi compreſſus & oīs
Impetus: hortamur fari quo ſanguine cretus.
Quid ue ferat: memoret q̄ ſit fiducia capto:
Ille hæc depoſita tandem formidine fatur.
Cūcta eqdé tibi rex fuerit quodcūq; fatebor
Vera íquit: neq; me argolica de gēte negabo.
Hoc primum: nec ſi miſerū fortuna ſinonem
Finxit: uanū etiā mendacēq; improba finget

SER. Trahebāt: cū feſtinatiōe adducebant. Et pertinet ad deſiderium ducētiū & ſinonis ſimulationé. Quis: pro quibus uel q í ntō. Strueret: confirmaret ꝑiuria & doloꝝ ſemina:& reſpexit ad ſuperiora. Fidés aími: ſic O ꝑſtās aí iuuenis. Et é nomé: & deſinit eſſe ꝑticipiū: quia gtō caſui cohæret: & pōt recipere cōparationé. Participiū aūt accuſatiuo cohæret & nō recipit cōpationé. In: ad. Verſare: ideſt euertere:& ſubaudi troianos: aut dolos uerſare. i. exercere. Viſendi: uiſo frequētatiuū uerbū eſt: ut uerſo:& faceſſo: licet raꝝ ſit. Ná í to exit frequētatiuū. Circū f. r. r. i. uit & circū ſuſa é ꝑ hyppallagé. Capto: ná illudo tibi ut hic:& te ut uerbis uirtutem illude ſuꝑbis. Crimine. i. cá: ut Crimé armor ueſtꝝ & eſt frequés ꝓ antecedenti. Si. n. ítelligas ſimpliciter de negocio: ad ꝑſoná uitioſam tranſitū facis. Alii legut danaū íſidias & crimen. Turbatus: q̄ſi turbatus: ut exultat amazon quaſi amazon. Heu: una ſyllaba é. Aliquādo fiūt duæ metri cá ut Heu q̄ pingui macer é mihi taurus í aruo ſicut ꝑhēdit:& ſecūdū Pli. multa ſunt alia. Tellus. æ. bene cōciliat miſerationé de coíbus duobus cxcluſus elementis. Tellus: nomina in us q̄ producūt penultimā genitiui habēt us longā ut ſenectus iuuētus : ſalus : uirtus: ſeruitus: incus: thus: rus: mus: pus: ſi in gtō tis uel ris é. Ná palus q̄ é in dis breuis nōnūq̄ íuenit̄: Hor. ſteriliſq; diu pallus aptaq; remis. Aequora: ab æqualitate & mō cápos mō maria: qa æq̄lia ſunt: ſignificāt: Deniq; uel uacat: uel nouiſſima ſignificat. Ipſi: qbus ſū ꝑſtiturus ſaluté. Inféſi: íſenſus é plus q̄ inimicus. Pœnas: cū. ſ. Tormēta: & morté. Sāguine: parētibus. ná græcū eſſe conſtabat. Memoret. q. ſ. f. c. aut dicat q̄ tāta ſit í captiuo fiducia. Aut audeat dicere íſup ipi aut méoret. i. meminerit í captiuo ueriloqū fiducia eé uitæ. Vnde reſpōdet

Viſo

Heu

Noía í us

Aequora

Infenſus

fatebor uera. Alii memorē legūt.i.hortabamur ad loquēdū memorem.i.q suæ fictiōnis meminerat. Quodcūque:qcūqȝ casus sequat̄ me. Primū:maximū apud me uerꝫ dicere. Sinon:auctolicus qdā fur fuit:q se uariaslormabat i spēs. Habuit āt filiū Sisiphū unde natus ē finon. Auctoliā unde Vlyxes. Cōsobrini ergo fuit: Nec imerito illi dat & fallaciā & proditionis officiū:ne multū discedat a fabula:nā secundū Euphorionem Vlyxes hocfecit. Finxit:cōposuit. Est autem oīs eius oratio diasytica. Nam & negocium exprimit: & troianorum isultat stultitiæ ut hic finxit. Vanum:fallacem: & uanū etiam qui sine utilitate mentitur. Mendax qui tantum ad decipiendum. Vanus apud idoneos stultus inuenitur. Iuuena. Sic libitum uano q nos distixit othōi.

DONA. Quisse: cōsiliū Sinonis fuit puenire:ne equi fraudes auerterent̄. Hoc ipsū paratus esset mortē subire:nā non fit facinus magnū sine magno periculo. Vndiqȝ.n.expressit hominū morē.qs.n.nō cupiat hostē suū captū uidere:& uiso illudere. Accipe:destruit græcoꝝ personam oī occasione:& defendit suam. Nam totā rē i deoꝝ aduersū studiū reuocat:ut ostēdat græcos tū insidiis tū deoꝝ iniusto fauore uictoriā obtinuisse. Quo gemitu:bonitatē troianoꝝ ostēdit qui pro supplicio ultimo qd sperabat solo gemitu eius pro pœna cōtenti sunt. Hortamur fari:Vim prop ositionis hēt & tria ꝓponit:ad q Sinonē respōdere couenirent. Cūcta: promittit oīa uera dicturum : qui nulla in parte fuerat ueritatem detracturus. Tibi rex:assumit fiduciam confitendi apud eum qui & cognoscendi & agnoscendi facultatē haberet. Cōmendat āt se q̄ uera pollicet̄ & q̄ regē appellat captat beniuolētiā. Fatebor:aliud ē q referā. Referimus cū dicimus aliqd simplex: & pōt proferri sine tormētoꝝ metu. Fatemur autē cum prodimus id qd sit cōtrariū confitēti . & possint tormētis exprimi. se pectore negātis:& repēte bis fatebor cuucta:& fatebor quodcunqȝ erit. Argolica.d.g.ad id quo sanguine cretus. Græcus sum. Ac si dicat hostis sum. Nec si.m.f.f.f.u.e.m.q..i.f. potuit eripere mihi fortuna priorem fœlicitatem: At non poterit me mendacem fingere. Hoc argumento persuasit:ut troiani crederent reliqua & ne uideatur incredibile q̄ ipse solus ex omnibus græcis remanserit : ad hanc partem ducit ex alto principium:& narrat rem omnibus noram & magna ex parte ueram:qua.exposita subiungit falsa.

CHRI. Pastores:Nā cum deuia colant:illū facile i deuiis iuenere. Magno cl.& cōuitus i eū & cōgratulatione turbæ cōcurrētis. Ignotū:ignoratū:Nā nō uidisset nisi se ultro obtulisset:uel ignotū:Nā si eū nouisset nō potuisset decipere. Vel ignobilem:& deest q̄ si : Nā se nobilem ostēdere sine maxima suspicione non poterat. Hoc ipsum:non addidisset tantū periculū nisi fuisset fidenti animo:& nisi proponeret̄ ingens ꝑmium periculo. aperte troiam suis:& nisi esset paratus etiā obire mortē. Hæc igitur oīa rem incredibilem uerisimilē faciunt. & ostēdit̄ qualē esse oeporteat ciuē pro salute patriæ. Accipe:cū indignatione i græcos protulit. Nāqȝ: mirifice describit hoīem simulātē metum:ut maior deinde fides sibi adhibeat̄. Turbatus:qui turbationem simulans. Atq.o.p.a.c. Quod fit ab his q uehemēter timent. Heu quæ.n.t.q.m.æ.p.a.qua qdē re qd pōt eē miserius. Diximus de iterrogatiōe alio i loco plura. Hic āt cōmiseratione auget. Quo.g.q̄tum uerbis & actione simulata potuerit:facile apparet:cum infensos ad misericordiam solo gemitu perduxerit. Deposita.f.& hoc etiā finxit. Fatebor:coactus proferam. Nam fingit se nisi coactum nolle dicere q̄ simulat timere ne noceant. Nec si mise.optima sentētia:nisi sit i ore frauduleti. Fortunæ uis nulla est cōtra uirtutē. Pōt auferre q̄ i temeritate sua posita sunt. Sed nō q̄ in nostro aīo sunt. Vanū:differt a falso & ficto: Falsū est quo tegit̄ id qd factū ē. Vanū quod fieri nō pōt Fictū qd non est factū & fieri potuit. Fictū ergo totum ē sine uero:sed uerisimile: Falsū loq mendacis ē. Fictū callidi. Vanū stulti. Falsum loqui culpæ ē. Fictum uirtus. Vanum uecordiæ. Falsis decipimur. Fictis delectamur. Vana contemnimus. Mendacē:mentiri differt ab eo quod est mendatium dicere:ut ait. P. Nigidius quem Cice. ingenii & doctrinarum noīe summe reueritus est. Nam qui mentitur non fallit̄:sed alterum fallere tentat. Qui mendacium dicit : ipse non fallt q̄tū in se ē. Itaquæ uir bonus nō mentit̄. Prudens āt nō dicit mendacium ait Au.ge.

Vanus
Mendax

Referre
Fateri

Vanū
Falsū
Fictū
Mēdatiū

Fando aliquid. si forte tuas peruenit ad aures
Belidæ nomen palamedis:& inclyta fama
Gloria:quem falsa sub proditione pelasgi
Insontem infando inditio quia bella uetabat
Demisere neci:nunc cassum lumine lugēt.
Illi me comitem & consanguinitate ꝓpiquū
Paup i arma pater primis huc misit ab annis
Dum stabat regno icolumis. regnūqȝ uigebat
Consiliis:& nos aliquod nomenqȝ decusque
Gessimus. inuidia postquam pellacis ulyxi
Haud ignota loquor superis concessit ab oris
Afflictus uitam in tenebris luctuqȝ trahebā.
Et casum insontis mecum indignabar amici:
Nec tacui demens & me fors siqua tulisset:
Si patrios unquā remeassē uictor ad argos:

SER. Fando aliquid:artificiose promittit uera ut subiungat falsa uerꝫ.n.de Palamede dicit: De se autē falsum. Ex hac historia parti dicit partim supprimit parti itelligentibus relinqt. Palamedes.n.ut ait Apolonius:septimus a Belo cum delectum militum ꝑ græciā ageret:simulātē insaniā ulyxem duxit inuitum. serebat ille salē iunctis diuersæ naturæ animalibus. at Pallamedes obiecit sibi filiū. Substulit aratrum Vlyxes ne eū læderet. hoc argumēto illum nō insanū ostendit:& ad bellū ductus habuit iustā cām doloris. missus deinde i thraciā Vlyxes nihil aduexit frumēti. Increpitantiqȝ Palamedi respondit non sua negligētia id euenisse:neqȝ illū si illuc proficiscat̄ qcq̄ aduectuꝝ. profectus Palamedes plurimum frumēti aduexit. Vlyxes iuidia motus adulterinā Priami nomine epistolam scripsit:i qua agebat Palamedi proditionis gratiam & commemorabat secretū auri pondus esse trāsmissū ddītqȝ captiuo ferendam eoqȝ cæso epistola ad regem est portata : coruptisqȝ seruis aurum in tentorium iuexit: Citatus ē Palame

Promiſi ultorem:& urbis odia aſpera moui:
Hinc mihi prima mali labes:hic ſemp ulyxes
Criminibus terrere nouis:hinc ſpargerẽ uoces
In uulgũ ambiguas:& quærere cõſcius arma.
Nec requieuit enim donec calchãte miniſtro.
Sed quid ego hæc aũt ne q̃cq̃ igrata r̃uoluo:
Q uid ue moror:ſi oẽs uno ordíe hẽtis achi,

des epiſtola ĩ conſpectu principum lecta. Simula/bat reo adeſſe Vlyxes ſuadebantq; aut aurum in tentorio ſi eſſet inquireretur.Reperto autem auro Palamedes lapidibus obrutus eſt.Hic prudens fuit:Nam & tabulam luſoriam ad comprimendas ocioſi exer/citus ſeditiones teſte Varro.inuenit ſecundum quoſdam inuenit litteras. Certũ ãt conſtat inueniſſe.xxi.c.cum.h. Gloria:ꝑpter delectum & frumenta. Falſam.p.falſo crimine proditionis & rem notam per tranſitum dicit.Sciendum ſane factum hoc & troianos ſciſſe:ſed Sinon callide quaſi ignorantibus quæ uera ſunt:dicit:ut fidem ſequẽtibus faciat. Infando:pp aurum clam ſuppoſitum. Vetabat:hoc falſum ſed a cõmendatiõe Sinonis. Caſum:priuatum uacuũ. Pauper:hæc fuerat cauſa militandi.Teren.Cum hinc egens profugiet aliquo militatum. Regnum : Nam unus de regibus fuit. Nos:pro ego ad euitandam iactantiam dixit. Nomen:gloriam. Inuidia:propter aduectũ frumentum. Pellacis:per blanditias decipientis.Pellicere enim blandiendo elicere. Mecum:ĩtellige a prin/cipio tacuiſſe.Poſtea in pacientia doloris eripuiſſe. Si qua:quia eſt bona & mala. Promiſſi:per contrarium.i.minatus ſum.Minamur mala:promittimus bona.Contra Hor.Atqui uultus erat multa & p̃clara minantis.

Prima:Nam ſecuta ſunt oracula.& Calchantis aſcita factio. Labes:ruina a lapſu. Criminibus: cãis:ut ſu/pra.Spargere.u.Cice.Spargere uenena didicerunt. Ambiguas:ne ſi aperte ageret:accuſatio uideretur. Conſcius:aut pacti ſceleris:aut doloꝝ:ut ĩ.iii.Oblitus ue ſui ẽ itachus. Arma:fraudes.Sũt.n.arma ĩſtrumẽta cuiſlibet rei.Ergo ĩſidiãtis arma fraudes ſunt. Enim:aut uacat:aut pẽdet ſenſus ex poſterioribus. Donec.c.m. arte utiť ſemiplena dicẽdo:ut cogat interrogare auidos audire troianos & ĩtelligiť:Deſtina aræ per apoſiopoſim. Ingrata:nec nobis placitura:nec mihi gratiam conciliatura. Omnes.q.d.etiam eos qui nobis prodeſſe diſponunt. Vno ordine:uno reatu ex antiqua tractum ſcientia:quia in ordine dicebanť cauſæ propter mul/titudinem uel tumultum cum erat annus litium:Iuuenalis.Expectandus erit qui lites inchoet annus.

DONA. Palamedis:eadem dicit quæ Seruius de Palamede. Et nos aliquod:De p̃terita eius florenti fortuna: & de p̃ſenti miſeria ſibi comparat beniuolentiam.Comẽdat ẽt Palamedis memoriam dicendo quia bella uetebat ut amico uiuenti p̃ſtarent ꝙ defuncto non poterant. Superis.c.a.o.non dixit mortuus eſt: ne eius memoria digna poſt hominum finem uiuere minorareť. Vitã in.t.ut illi qui cupiunt mori & non uiuere.

CHRI. Aures:quia uocem auriant:ut Vocem his auribus auſi.Vel a græco illi.n.ωτα dicunt. Inclita:no/bilis.Nam κλεοσ apud græcos.Gloria quæ diffinitur a Cice.ut gloria ſit conſentiens laus bonorum ĩcorru/pta uox bene iudicãtium de excellente uirtute:ut ait in tuſculanis. Quia bella ne. pathos a cauſa.Inde enim malum prouenit unde bonum prouenire debuit.Nam cauſa rem miſerabilem facit:ut de Aleſo dum ſeſe medium paci offert.Item Qui ſanguine nobis hanc patriam peperere ſuo.Item indignatio a cauſa : ut At tu dictis albane maneres. Lumíe:Nam uitam lumen uocamus ſicut mortem tenebras & noctem:ut In æthernam clauduntur lumina noctẽ. Comitem:is eſt qui principalem ſequitur. Decus:a græco eſt p antiſticõ.Illi.n.κυλοσ dicunt. Trahebam:quaſi inuitus uiuebam. Amici:mouet uehementer amiciciam ſed etiam ſi non eſſet amicus tamen quia inſons moueret. Promiſſi:q̃uis promittamus bona & minemur mala tamen quia promittere eſt ueluti ſe debitorem aſtringere:iccirco dixit promiſſi:ut non ex ira minitaretur : ſed etiã fidem aſtringeret ſe facturum.Minari autem præfert ſui quandam fiduciam ſe facturum.Vnde Hora.Multa ac p̃clara minantis.Quoniam ergo minari uidetur polliceri de ſe quandam inuitam ſupereminentiam dicimus minas murorum:& dicimus ædificia minari ruinam. Hinc:repetitio eſt quæ ſæpe commiſeratiõẽ mouet. Vno ordine:quaſi pari gradu:Nam ordines dicuntur in theatro illa aſcenſio graduum:& qui in eodem ordine ſunt partes.Nec alter altero ſuperior aut inferior. Habetis:iudicatis: exiſtimetis.

SER. Iamdudum:q̃primũ. Hoc ithacus:calide uitã ĩpetrat oſtendens mortẽ ſuam hoſtibus eorũ gratam. Mercentur:quia ſacrorum ẽ ut uictima fugi/ens ubicunq; inuenta fuerit occidať ne piaculum cõmittať. Ithacus:ꝑ ithacenſis prĩcipale pro deriuatiuo. Ardemus:feſtĩamus. Cauſas:ꝑpter quas eius ĩteritus a græcis expectať. Pelaſgæ:quia artis medium ẽ. Pauitãs:quaſi pauitans. Ficto.p.fictis uerbis Nã nũq̃ fingiť pectus. Sæpe.f.hoc ſecundũ Home. ueꝝ ẽ. Feſſi:fauorẽ conciliat : cum dicit illos feſſos uirtute troianoꝝ. Ponti:recte:nã hyẽs etiã tempo/ris ẽ. Euntes:ire cupientes ut Cum canerem reges. Hẽtur.n.ſtatuiſſe aliqd pro ĩchoatiõe. Præcipue:cõtra illud ne dicerẽt numia eſſe placata. Aethere:ꝑ aere. Suſpenſi:ſoliciti:ut Noſtroq; ĩ limíe pendens qa nec tẽpeſtas poſt dõa mutabať aut ad nimbos re/fertur diſtictione mutata. Scitãtẽ:pro ſciſcitatuꝝ:

Idq; audire ſat:ẽ:iamdudum ſumite pœnas.
Hoc ithacus uelit:& magno mercẽť atridæ.
Tum uero ardemus ſcitari:& quærer̃ cauſas
Ignari ſcelerum tantorum:artiſque pelaſgæ.
Proſequitur pauitans:& ficto pectore fatur.
Sæpe fugam danai troia cupiere relicta
Moliri:& longo feſſi diſcedere bello.
Feciſſentq; utinam ſæpe illos aſpera ponti
Interclusit hyems:& terruit auſter euntes.
Præcipue cũ iã hic trabibus cõtextus acernis
Staret æquus:toto ſonuerunt æthere nimbi.
Suſpenſi eurypilũ ſcitatum oracula phœbi

Mittimus:isq; adytis hæc tristia dcã reportat.
Sanguine placastis uentos:& uirgine cæsa
Cum primum iliacas danai uenistis ad oras:
Sanguine quærendi reditus:animaq; litandũ
Argolica.uulgi quæ uox ut uenit ad aures
Obstupuer animi:gelidisq; per ima cucurri
Ossa tremor:cui fata parēt:quē poscat apollo
Hic ithacus uatem magno calchāta tumultu
Protrahit in medios.quæ sint ea numīa diuũ
Flagitat:& mihi iam multi crudele canebant
Artificis scelus:& taciti uentura uidebant.

alii scitatum legunt. Oracula:templa de qbus danť oracula. Adytũ:ē locus tēpli secretior:ad quē nulli est aditus nisi sacerdoti. Sanguine.p.u.&.u. cæsa cũ primũ.Hic distinguēdũ qa & semel ad troiá uentũ est:& anteq̃ ad eá ueniret de iphigenia ē sacrificatũ. Cũ eni græci ad aulidē uenissent.Agamemnõ diãæ ceruũ ignarus occidit. Dea uero irata flatũ uentoꝝ remouit.Cũ igiť nec nauigare possent & pestilentiá substinerent oracula consulta deá agamēnonio sanguine placandá dixerunt ergo cũ ab Vlyxe ꝑ uuptiarum simulationē adducta Iphigenia ĩ eo esset:ut immolareť:numinis miseratione subrepta est & cerua ipsa ĩ tauricá regionē ad regē Thoantē tráslata:sacerdosq; dianæ dictynæ facta cũ deá secũdũ morē ságuine humáo placaret:agnouit Horestē fratrē:q carendi furoris cá cũ amico Pyladē cholchos perierat & cũ his occiso Thoante simulachꝝ substulit absconditũ facile lignoꝝ:Vnde & fascellis dř nõ tátũ a facie cũ q̃pingiť pp qđ & lucifera dř & aritiá detulit:sed cũ postea romanis crudelitas displiceret:q̃q̃ serui ĩmolarēť ad laconas ē Diana tráslata:ubi sacrificii cõsuetudo adolescentoꝝ uerberibus seruať:q appellanť Bomonice:qa aris super positi contēdebát q plura possent uerbera substinere.Horestis ossa ab Aricia romam translata sunt & conditam ante tēplũ Saturni:quod ē ante cliũ capitoliũ iuxta concordiæ tēplũ. Virgíe cæsa:non uere sed ut uidebatur:& sciendum in sacris simulata pro ueris accipi.Vnde cũ de animalibus quæ difficile inueniuntur est sacrificandum:de pane:uel de cæra fiunt & pro ueris accipiuntur.Hinc est etiam illud sparserat & latices simulatos fontis auerni:nam & in templo Isidis aqua sparsa de nilo esse dicebatur. Argolica:quia occurebat occidi potuisse captiuũ. Cui fata parēt:cũ ꝑparent mortē. Magno tumultu:ad factionē tegendá. Numía d.p oraculis posuit & q̃rit mõ non quod dicat:nam planum est sed quis debeat ĩmolari. Multi crudele canebant:Multi bis intelligendũ.i.multi uidebát taciti:multi etiá dicebant ne sit contrarium canebant taciti.

Adytum

Bomonice

DONA. Idq; au.sat ē ubi ad cardinē uenit ĩ quo mēdatioꝝ constitit affectus:negauit se dicturũ ne ultro oía referendo daret suspitionē falsitatis.Ait igiť cum sciat se perituꝝ melius esse ne secreta græcoꝝ prodat. Neq;.n.pp unũ hoíem debeo oēs meos ꝑdere. Quid ue moror:cur differo pœnas meas post relationis beneficiũ continuo moriturus:Vlyxes.n.oē malũ uidebitur intulisse qui me quolibet peccato q̃rebat occidere. Tũ uero:hoc cõsiliũ nostrá cupiditatē audiendi accendit. Ignari:Ná nostra simplici natura pendentes græcos illũ uera dicere ꝑputabamus:Sed illi oēs sunt dolosi:unde saciauit illud & crimine ab uno disce oēs. Pauitans:aut pauorē simulás:aut putas ne lingua titubante in cursu insidiaꝝ detectio nasceretur quam iam uidebant in tuto eē. Sæpe fugam:cũ hoc falsũ esset:parat causam q̃ sit credibile.s.bello fessi. Fecissentq; utinam: recte optare simulat:ná troiáos placebat & sibi cõmiseratione capiebat. Sæpe illos.a.non consiliũ facto sed euentus uoluntas defuit. Sanguine:uerum dicit de Iphigenia.Falsum adit de ꝑcepto Apollinis.Miscet ergo uera ut credantur falsa. Argolica:ne credatur potuisse litari alienigena:Nec quærenda erat uirgo cum exercitus fœminis careret. Vulgique uox:cum enim generalitatem proposuisset:quia res ĩcerta erat:unusquisq; timebat sibi.Excusat autem Calchátem qui falsa dixerit.Nam ostendit uim esse passum. Remouet a se odium:quia non græci assensere de eo quoniam odissent:sed ut ipsi interitu qui incertus erat liberarentur.

CHRI. Iádudum:Iádiu significat:& quia ueheméter ꝑperátibus etiam uelocissima uidentur longissima dicimus iádudũ cũ uolumus exprimere q̃primũ:ut ostēdamus q̃uis ocyus fiat nobis sero uideri. Pœnas:ꝑ œ scribiť:qa a græco ΠΟΙΝΗ per oi. Ithacus:Ithaca & ceplalenia & zacynthus ante sinũ corinthiacũ insulæ est Ithaca:in qua regnauit Vlyxes aspera montuosaq; est de qua Cice.At sinos id quod maxime debet nostra patria delectat:cuius rei tanta ē uis & tanta natura ut ithacá illá in asperimis saxulis táq̃ nidulũ affixá sapiētissimus uir ĩmortalitati anteponeret. Mercenť:nõ solũ cupiũt:sed ita cupiũt ut sint pro eo daturi ꝑtiũ:neq; solũ ꝑtiũ:sed magnũ ꝑtiũ. Tũ uero:Istæ duæ dictiões iũctæ hoc significát ut si alias tamē nunc maxime. Cás: cá ē ꝑ quá res fit.Sũt át q̃ttuor cáæ efficiens:materialis:finalis:& formalis:ui in hoc equo cá efficiens fuit is faber in materiá ĩduxit.Finalis ut.i.ꝑ eũ fallerenť troiani. Pauitás:pauere tũdere ē:unde pauimētũ quod pedibus tundať.Hinc dicimus pauere hoíem cũ ex magno timore tunduntť pectora crebro magnoq; motu pulmonũ:& tremitu q est a frigore totũ cõcutitur corpus.Ex timore refugit sanguis ad cor: & partes extrernæ abeo relictæ frigescũt.Vnde pauitare est frigescere & timescere.Ergo quod tremit timor:qđ pauet pauor dř Metus át a quoddá motu aí dř:cũ illud qđ casuꝝ putat:refugit mēs.Cũ át ita ueheméter se moueat ut abeat foras formido dř.Pauitás igiť q̃si pauitás:Nõ eni pauebat ex timore sed simulabat. Ficto.p.fingebat aliud hr̃e ĩ mēte.q̃ hēat. Moliri:táq̃ rē arduá. Acernis:ex acere:ē.n.acer opere elegátia ac subtilitate cedro secunda plura eius genera.Albũ qđ ꝑcipui candoris gallicũ uocať.Alteꝝ genus crispũ maculaꝝ discursu q cum excellentior fuit a similitudine caudæ pauonis nomē accepit ĩ histria uenetiaq; ꝑcipuũ.E uiliori genere crassiuenium uocať.Tertiũ genus zigiá rubet & fixili ligno.Sed hoc alii proprii generis uolunt:& Carpinũ latini appellant. Aethere.i.aere.Ná ꝑturbationes istæ ut sunt uēti:pluuiæ:grádines:nubes:& similia:quoꝝ motus Ari. in metoris.exequitur non solum non tráscendunt ad ætherem:sed ne in aere quidem supra octo stadia idest

Ithaca

Causa

Pauer

Pauitare

Pauor

Acer

quinq; millia Inueniuntur.Nam cacumina nonnullorum montium quia hanc latitudinem ſuperant ut eſt olympus immunia harum perturbationum eſſe multi ſcribunt. Eurypilum:hic Euemois filius orthomeni quæ urbs Boetiæ eſt regnauit:de quo nunc intelligit.Alter fuit Eurypilus filius.Tertius fuit filius Telephi ex Athocle. Adytis:Adytum neutri generis eſt:& græcum nomen & dicitur ab α priuatiua & Δυω ſubeo: quia illum locum nemini niſi ſacerdoti ſubire licet.Adytus autem ab adeo adis uerbale eſt: & ſignificat īgreſſum:ut Sola uiri moles adytus & tempora noras. Gelidus:qui a gelu eſt.Nerui enim & ligaměta:Vnde motus & firmamentum:calore roborantur.Frigore autem debilitantur:atq; inde uacillant: & inde fit tremor.

Calchanta:hic uates fuit Teſtoris filius ſic dictus ut græci grãmatici uolunt απο τησ καλκησ. Id autem eſt πορφυρα πορφυρειν autem eſt μεριμνειν ideſt acurate futura excogitaret.Hic apud troiam ex numero paſſerum a ſerpente uoratorum quot annoꝝ obſidio troiæ futura eſſet ꝑdixit.Poſt uero troianum bellum aiunt illum cum Amphilocho Amphiarai filio tereſtri itinere colophonem quæ urbs cariæ eſt perueniſſe: & cum apud fanum clarii Apollinis:quod ante eam urbem eſt in mopſum augurem præſtantiſſimum īcidiſſe:præ mœrore mortuum eſſe:Heſiodus ſcribit Calchantem Mopſo propoſuiſſe:ut diceret quot ficus ea quæ aderat caprificus ferret:ac Mopſum dixiſſe decies mille unaque amplius accũ uera de numero dixiſſet: Cõtinuo Calchantem e uita migraſſe.Pherecides autem ſcribit prægnante ſue oblata Calchantem interrogaſſe Mopſum quot illa porculos in utero gereret: Mopſum reſpondiſſe tres atque ex illis unam fœminam & cum uera dixiſſet: illum præ dolore mortuum.Sunt qui dicunt Calchantem ſuem propoſuiſſe:& Mopſum caprificum ac Mopſum uera dixiſſe:Calchantem uero minime:& præ mœrore mortuum:& Sophocles ī quodam loco ſcribit cum Helena repoſceretur:tunc Calchanti fata mortem decreuerunt:cum præſtantioré augurem offendiſſet.Sed hic Calchantis mortem tranſſert in ciliciam.Refet præterea Strabo ꝙ in agro ſaunio qui non procul ſiponte eſt.circa tumulum quem dryon uocant baſilicæ duæ demonſtrãtur.Vnam quidem Calchantis in ſummo uertice cui petentes oracula nigrantem ſacrificãt arietem & ſtrata in pelle dormiunt. Altera Podalyrii in infima montis radice poſita.

Cal/
chas

Bis quinos ſilet ille dies. tectuſque recuſat
Prodere uoce ſua quẽquã:aut oppõeř morti.
Vix tandem magnis ithaci clamoribus actus
Compoſito rumpit uocem:& me deſtĩat aræ.
Aſſenſere omnes.& quæ ſibi quiſq; timebat:
Vnius in miſeri exitium conuerſa tulere.
Iamq; dies infanda aderat.mihi ſacra parari:
Et ſalſæ fruges:& circum tempora uittæ.
Eripui fateor lœto me & uincula rupi.
Limoſoq; lacu per noctem obſcurus in ulua
Delitui:dum uela darent:ſi forte dediſſent.
Nec mihi iampatriã ãtiquã ſpes ulla uidẽdi:
Nec dulces natos:exoptatumq; parentem:
Quos illi fors ad pœnas ob noſtra repoſcent
Effugia:& culpã hãc miſeroꝝ morte piabũt
Quod te per ſuperos & conſcia numina ueri
Per ſi qua eſt quæ reſtat adhuc mortalibꝰ uſq̃
Intemerata fides:oro.miſerere laborum
Tantorum,miſerere animi non digna ferẽtis:
His lachrymis uitã damus.& miſeř ſcius ultro
Ipſe uiro primus manicas atq; arcta leuari
Vincla iubet priamus:dictiſq; ita fať amicis.
Quiſquis es amiſſos hĩc iã obliuiſceř graios
Noſter eris:mihiq; hæc ediſſere uera rogãti.

SER. Bis quinos dies:bis quinis diebus ſilet dicimus. Tectus:Aut multitudini ſe ſubtrahens: aut tegens conſilium ſuum. Vis:Tandem.Aut iũge & uacat tandem aut ſepara & eſt exaggeratio a ſinonymis:ut abiit exceſſit. Compoſito:ex pacto. Rumpit.u.Erupit in uocem dictum per contrarium. Nã rũpe ſilentiũ ẽ loq:ut Quid me alta ſilẽtia cogis Rũpere.Rũpe.n.uocé eſt tacere. Et q.ſ.q.t.Aſſenſeř:ergo non qa mihi eſſent inuiſi. Parari:Infinitus modus ꝑ indicatiuo:& ẽ figura propria hiſtoricoꝝ: ut Salu.Equitari iaculari:ut poetaꝝ eſt Nuda genu: & toruũ clamat.Nã qđ ait Cice. Bellicũ canit nõ eſt figura:Nam eſt ſoni nomen. Salſæ.f.Salu.Et far qđ dicit̃ mola ſalſa:qua & frons uictimæ & foci aſꝑgebantur & cultri.Fit autem ei̇̃ horna fruge & horno ſale Horatius Et horne fruge. Victæ: Quibus uictimæ coronãtur. Læto: Non ſacrificio: inuidioſe locutus eſt. Vincula rupi: At qui ſolutæ ſunt hoſtiæ:cum piaculum ſit aliquid in ſacrificio eſſe ligatum:Vnde unum exuta pedem uincliſq; in ueſte recinctis.Ergo uincla religionis intellige:ut Et uinclis innaret conclea ruptis ſcilicet fœderis.Sed dices: Vnde iſte ligatus fuerit: non enim troiani ligauerunt: cum ultro ſe obtulerit:Vnde intelligendum ẽ a græcis magis ligatum:quia & conſuetudo illa: quam ſupra diximus:erat in ipſo tempore ſacrificiorum.Antea enim ligabantur:Iuuenalis.Sed procul extẽſum petulans quattit hoſtia funem. Limoſoq; lacu:Vtitur circunſtantiis quibus fuga ueriſimilis fiat: Sæpe autem ſub aliorum perſonis poeta cauſas exequitur nobilium ut hic Marii.Infra autem Pompei: ut Iacet ingens ī littore truncus. Per no.o.Ré tpis ad ꝑſonã trãſſert:ut matutinus uẽit & ẽ honeſta locutio.

Rũpe
ſilẽtiũ
Rũpe
nocé

Si forte de.Nec negat nec affirmat eos nauigaſſe:Ne aut eis det ſecuritaté:aut ne falſũ ſit qđ dixerat nõ poſſe nauigare græcos niſi homine ĩmolato:ut illoꝝ ſit qcqd elegerint.Et artis ẽ ĩ anguſtiis argumẽtoꝝ uti ĩcertis ſermonibus. Antiquã:carã.Cõmemorat ãt liberos & parẽtes:ut oſtẽdat nõ ſe đſeruiſe:ut uilẽ ſed mortis fugiſſe terroř. Fors & pœ.forte & pœnas.Alii iũgũt fore &:ut ſit forſã.Elicit miſericordiã oſtẽdẽs nõ hře cãm redeũdi poſt morté ſuoꝝ. Effugia:nã fugã & effugiũ dicimus ſicut lana & lanitiũ:ut Sit tibi lan.cu. Piabũt:

expiabũt:& τῶν ἀθέων est:Nã plerũq; impiare significat. Per siq̃:dyasiritice irridet. Non digna: indigno lu
ctu affecta. Miserescimus ultro:aut ꝑ se plenũ ẽ:aut cohæret sequẽtibus:qa nõ põt primis.Dicimus.n.illã rẽ.
& illius rei misereor:non aũt illa. Vltro nõ sponte:nã iã rogauerat:Sed ĩsup ab ultra qa plusq̃ rogauerat ꝑstite
rũt. Mãicas.a.a.aut epexegis ẽ arctas manicas:aut utrũq; habuit. Quisqs es: licet hostis sis: & sunt:ut habe-
mus ĩ Liuio:uerba ĩperatoris trãsfugã recipiẽtis ĩ fidẽ:Quisqs es noster eris. Itẽ uigilas ne deũ gẽs uerba sunt
qbus põtifex maximus utiť ĩ puluinaribus:qa uariã sentẽtiã suo ĩserit carmini. Hic iã: Aut ex hoc tpe: aut ex
hac orõne aut ex eo qđ te dicis ulyxis factiõe laborasse. Edissere uera: Hic distĩguẽdũ:uera.n.audiř đsiderat.
DONA. Fugi:nõ culpã criminis:sed ĩnocens crudelissimã mortẽ:Ne ea gauderet inimicus:& ne qs quærat
quomodo potuerit fugere:addit uincula rupi. Limosoq; la. limus.n.& lacus suffragabanť ne possent ĩ sequẽ
tes ĩtrare.Posuit & noctẽ nã tenebre adiuuabãt. In ulua:timiditatẽ maximã simulat:ut cũ in loco eẽt ad quẽ
nulli esset aditus:tamẽ in eo q̃reret latebras.Vluã dicũt rẽ quã uulgus budam uocat:Sed nihil ĩterest q̃ species *Vlua*
sit herbæ modo illũ occultare posset. Vela darẽt:ut ostendat suos plusq̃ troianos timuisse. Nec mihi : ponit
consultationẽ quã in lacu habuit.Hinc enim nisi nauigarent erat periculum uitæ:si nauigassent priuabar anti
qua idest magna patria:Vel ãtiqua idest cuius affectum diuturnitas temporis accumulauerat & filiis: & parẽ
tem:& singula singulis dedit patriam dixit antiquam natos dulcis expectatũ patrẽ in qbus rebus occurunt pe
iora:quod græci illos eẽnt occisuri propter suam fugam piandam:quod erat necessarium.Hæc aũt omnia di
cta sunt:ut faceret uerisimilia quæ fingebat. Per superos: quos nõ latet ueritas. Per siqua est quæ.r.sciebat
apud se non esse fidem:unde arbitrabatur apud nullos esse. Et cũ persona sua esset odiosa quia hostis mouet
misericordiam a suis calamitatibus Priamus autem ut omnia uera eliceret:deposita regia auctoritate ut ami
cus cum hoste locutus est. Noster eris:aperta beniuolẽtia cum recipiat eum pro ciue. Mihi:scilicet regi qui
possem tormentis ĩquirere ueritatem & simpliciter quæro. Mihi:qui te seruaui: & ĩ eorum numeꝝ recepi.
CHRI. Bis qnos:poetice:Nam orator nõ ponit hoc nomen ꝓ numerali nisi sit bis ut singulis diebus terni
ueniebãt & nisi sit nomẽ quod careat singulari:Nã tunc semꝑ poniť pro numerali: ut binas litteras & ternas
nuptias. Prodere:simpliciter mãifestare significat & ẽ ex ꝓ & dare.Pro.n.ĩ cõpositiõe demõstrat rẽ ĩ ꝓmptu
& apto põi:ut promo ꝓmulgo.Sed quoniã q sibi cõmissa mãifestãt fidẽ frãgũt: dicimus ꝓdere fidẽ frangere.
Morti:mors ẽ oĩs sepatio aĩ a corpore.Cædẽ ãt & necẽ dicimus cũ ui aĩa pelliť. Aræ:de q̃ uide ĩ bu. Time- *Mors*
bat sibi:timeo te uel a te cũ formido ne damnũ uis ue a te:ĩferať.Timeo ãt tibi.i.timeo ne tibi noceať. Tuleř:
æquo aĩo passi sunt.Nõ.n.lætati sũt.In quo ostẽdereť ipm eẽ suis odiũ: Sed tulere tãq̃ rẽ molestã moti miseri-
cordia tulere tamẽ quoniã ipi se extra ꝑiculũ uidebãt. Infanda:nã nõ ex religiõe sed ex crudelitate parabãť sa
cra. Salsæ fruges:sine sale uita hũana elegãtior eẽ neqt. Et ĩ aĩo sales appellanť.Varro Pulmẽtarii uice usus sa *Sal*
le ãtiquos refert.Maxima tamẽ ĩ sacris appet auctoritas:quoniã nulla cõficiũť sine mole salsa. Ait Pli. Salsæ
ergo fruges.i.moles salsa:Faciebãt.n.molẽ.i.pultẽ ex sale & faria horna.i.huius ãni. Antiquã:carã. Quod te
ꝑ supos:callide loqť ut argui nõ possit.Ait.n.numia scire ueꝝ. Non autem scire illũ ea nõ esse mẽtitum. Neq;
dicit esse aliquem locum incoruptæ fidei. His.q.d.adeo callide ut quemuis decipere potuissent:& commen-
dat troianos a clementia. Nam artis est nos semper ab ea uirtute auditores commendare qua cupimus illos
in nos uti. Manicas:Vincula manuum. Alias ornamẽtum uestium circa manus:ut Et tunicæ manicas & ha *Mani-*
bent redimicula mitræ. Arcta uinc.Interpratatus est manicas in qua significatione poneret. *cæ*

Quo molẽ hãc ĩmãis eq statueř.q̃s auctor?
Quidue petunt? q̃ rlligio:aut q̃machia belli.
Dixerat.ille dolis instructus & arte pelasga
Substulit exutas uinclis ad sydera palmas.
Vos æterni ignes:& non uiolabile uestrum
Testor numen ait:uos aræ ensesq; nefandi:
Quos fugi:uittæq; deum quas hostia gessi:
Fas mihi graiorum sacrata resoluere iura.
Fas odisse uiros.atq; omnia ferre sub auras
Si qua tegunt.teneor patriæ nec legibus ullis.
Tu modo promissis maneas seruataq; serues
Troia fidem:si uera feram si magna rependã.
Omnis spes danaum & cœpti fiducia belli
Palladis auxiliis semper stetit.impius ex quo
Tydides sed enim scelerumq; ĩuẽtor ulyxes
Fatale aggressi sacrato auellere templo
Palladiu m cæsis summæ custodibus arcis

SER. Quo:qua causa quæ ĩ coniecturali statu sæ
pe quæriť cui respondet ne recipiatur portis. Quis
auctor : Respondet Calchas attollere iussit. Quid
ue.p.ut placeť minerua. Ignes:aut ararum quas fu-
git : ut sit execratio propter posteriora. Vos aræ : aut
solem & lunam significat.Execratio autem ẽ ad uer-
sarum depræcatio. Iusiurandum uero optare pro-
spera. Testor:modo iuro: alibi Testificor ut Testor
in occasu uestro. Vestrum:enim sydera enim secun
dum philosophos dicuntur elementa & habere pro
prias potestates. Enses:inuidiose ad pluralem tran
stulit.Teren.Non perpeti meretricum contumelias.
Vittæ:uel quæ habentur ĩ honorem deorum aut q̃
habent ipsa simulachra ut uirgĩeas ausi diræ contin
gere uittas. Gessi.pene gessi. Fas:petit uẽiam a diis
ne uideatur proditor Tacuit autem hæc anteq̃ audi-
ret noster eris.Si.n.uoluntate proditor esset: occurre
bat illud Cice.Nemo unq̃ sapiens proditori creden-
dum putauit. Sacrata.r.iu.ne incidat in sacramenti
pœnam : Sunt enim tria militiæ genera . Plerunque
enim euocati dicuntur : & non sunt milites sed pro
milite: Salu.Neu quis miles siue pro milite.Item ipe
ab iis omnes euocatos & centuriones plerunque tu-
multuarii:hoc est:qui ad unum militãt bellum:ple-

Corripuere sacrā effigiem: māibusq; cruentis
Virgineas ausi diuæ contingere uitas.

runq; sacramēto rogati: quia post electionem in rem pu. iurāt & hi sunt q habent plenā militiā: nam qnq; & uiginti annis tenent hæc tria genera tāgit Vir. sacramēti i hoc loco. Tumultuarii: ut simul omne tumultu coniurat trepido latium: euocatiōis Mittitur & magni uelus Diomedis ad urbem. Odisse uiros: & hoc Dyasirice: nam & ad græcos & ad troianos potest referri. Si q. t. propter ea q latent in equo. Legibus ullis: si græcoꝝ pp illud noster eris. Si troiāoꝝ qa græcus. Troia: nā qd rex pmittit uidet respu. pmittere. Ois. s. d. a ueris icipit more suo: nam fauit græcis Minerua. & ereptū erat palladiū. Sed. n. histerō proteron. Sed. n. ex quo impius tydides. Nā hysterologia unius est sermōis: ut trāstra p & remos. Impius: pp uulnerata numia. Inuentor sc. propter palamedē occisum sua actione. Auellere: iuitum ostēdit esse sublatū. Helēus apud arisbā captus a græcis īdicauit p ui fata troiana i qbus erat palladiū: Vnde dr a Pyrrho regna meruisse. Quāq præstiterit pyrrho ut redderet p terrā pdicēs græcorū naufragium. Tūc diomedes & Vlyxes seu cūiculis seu cloacis ascenderunt arcē: & occisis custodibus sustulerunt simulachꝝ. Dat aūt his hoc negotium qa fuerunt cultores Mineruæ. Hoc deide habens Diomedes: ut Vir. tangit: & Varro describit: credens sibi non esse aptū pp sua pericula trāseūti æneæ offerre cōatus est sed se ille uelato capite sacrificans cōuertisset nautes qdam simulachrum accipit: Vnde nō Iulioꝝ sed nauticorum familia sacra mineruæ habuit. Vnde i. v. unum troiana palas quem docuit. Alii dicūt hoc simulachrū a troiāis esse abscōditum itra extrutū parietē postq̄ troiam peritură agnouerunt & deide i bello mitridatico a Fibra quodā romano idicatum romā aduectum esse & cum respōsum esset ibi iperium futurū ubi & palladium adhibito mamurio fabro multa similia facta sunt. Sed uerum agnoscitur hastæ oculoꝝq; mobilitate. Vnde est arescere coruscæ luminibus flāmæ: sed ab uno tantū sacerdote agnoscit: Luc. Troianam soli cui fas uidisse Mineruam. Dicunt alii unum simulachrum cælo lapsum apud athenas: Alii duo uolunt hoc de quo diximus & illud atheniense. Sacram effi. quasi cælo lapsam.

DONA. Quo molem: Breuissima propositio sed pfecta. Quæsitum ē cur equus esset factus. Cur tātæ magnitudinis. Quo auctore. utrum religionis. An belli causa. Ille dolis. q. d. natura sua & arte pelasga mandatis suorum & ostendit nullum græcum carere dolis. Vos æter: Iurauit sed subtiliter: Nam troianos fallit: & nō prodit arcana suorum Adhibuit iusiurandum quia non uidebatur uerisimile illum suorum secreta sine tormētis pdere. Testatus est igit non pp narrationis ueritatē: sed pp licentiā q̄si proditiōis. Fas mihi graiorum: quali iam ipse græcus nō esset: uel illi eius & socii non fuissent. Et liceat eos odisse: q ciues mei esse uoluerunt. Teneor patriæ: plus est uolūtate q̄ legibus retineri. Alterum est ex studio puræ mētis: alterum ex necessitate. Tu modo: pro tu troia conseruatori tuo fidem serua. Rependam: quasi dicat tantum recipiet q̄tum dederat. i. ut salutem mœreretur salutis auctor. Omnis spes: respondet ultimæ parti: ut fallendi promptior pateret occasio. & primo unius criminis iuidiam plurimis criminibus maculat i Vlyxe: & ostendit Mineruā grauiter iratam sacrilegis. & Inuentor sce. q nunq̄ iuenit quod probari potuisset. Fatale ag. s. a templo. In sigulis singula sunt genera sacrilegii. Fatale: i quo staret fatum græcorum. Dixerat. n. palladis auxiliis. Auellere: ut cum sacrilegio esset crimen uiolentiæ. Palladium: cum pondere pronunciandum. In ipso. n. nomine magnitudo numinis exprimitur. Quod uero de Maumurio dicit Seruius nusq̄ in palladio legitur: sed in ancili cælitus de lapso de quo suo loco dicemus. Cæsis: ad sacrilegium accedit homicidium: cum illi humanitatis causa: & numinis ueneratione ne leui qdem iniuria contingit debebāt. Augetur homicidium ex merito persona rum quia custodes neq; essent electi custodes nisi probatæ uitæ. Vide autem exageratiōem criminis. Aggressi sunt templum sacratum: quod igredi quandoque sine ueneratione nefas esset. Custodes cæsi: & usque ad ipsum simulachrum gradatim uentum. Visum nefariorum oculis & pollutis humano sanguine manibus tactum: neque solum corpus: sed uultus & uirginales uittas: quas in capite gestabat: incestare sunt ausi.

CHRI. Quo molem: ex cursu & celeritate integrationis exprimit cupiditas rē itelligendi in Priamo Nā & breues clausulæ sunt & sine copula: & paucis uerbis multa cōplectit. Molē & imāis: Exprimit magnitudinē imensam. Hāc: quasi tātā & tā mirabilē. Statuere uero firmitatē ostēdit. Quis auctor: cū stupore profer. q. d. nō potuit nō esse magno ingenio. Auctor aūt cōmunis generis est. Dolis: Dolus est mētis caliditas ab eo q deludat. Teste autem Festo in malis solum nunc utimur: apud antiquos uero etiam i bonis: Vnde adhuc dicimus sine dolo malo. Testor: i testimonium: ut Testor utrūq; caput. Alias testificor: Alias testamentū condo. Vos æthemi ignes: Apostrophe ut uides utit i hoc loco. Apostrophe aūt maiorē habet uehemētiā q̄ si dixisset Testor ignes & aras. Quos fugi: cū horrore piculi pnūciat. Fas: repetitio & dissolutio. Et hæc tota testificatio attentos facit ex magnitudie iuocatiōis & beniuolos ex demōstratiōe sui periculi. qa citat cōmiseratiō. Habet & summā uim apostrophe: præserti si ad res mutas cōuertat sermo: ut Dulces exuuias dū fata deusq; sinebāt. Et Turnus Tuq; optima ferrū Terra tene. Fas odisse: Fas diuia lex est: ut ius humana. Auxelis ergo ē q non solū lege humana sed q plus est diuia liceat nō solū deserere sed odio habere. Troia: Troiane popule: ut iam nunc itelligatur quod sibi promissum est a rege q personam populi substiet: promissum esse a populo. Omnis spes: ergo hoc sublato nulla alia spes reliquæbatur. Stetit. q. d. ueluti fundamentum penitus hæsit.

SER. Ex illo: facto uel tempore. Fluere: mediū ē hic habere retro. Alibi cōtra Salust. Rebus supra uotū fluētibus. Auersa: pp illud Manibusq; cu. Tritonia: q̄si terribilis ἀποτρεῖν. i. timer uel scdm Lucanū: Et se dilecta tritōida dixit ab unda. Est āt ātonoma

Ex illo fluere: ac retro sublapsa referri
Spes danaum: fractæ uires: aduersa deæ mēs.
Nec dubiis ea signa dedit tritonia monstris

Fatale

Dolus

Fas

Vix poſitũ caſtris ſimulachrũ:arſeꝛ coruſcæ
Luminibus flammæ arectis:ſalſuſqꝫ ꝑ artus
Sudor iit:terqꝫ ipſa ſolo mirabile dictu
Emicuit:palmamqꝫ ferens haſtamqꝫ tremẽtẽ
Extemplo tẽtanda fuga canit æquora calchas
Nec poſſe argolicis excindi pergama telis:
Omnia ni repetant argis:numenqꝫ reducant
Quod pelago & curui:ſecũ aduexere carinis
Et nunc quod patrias uento petiere mycẽas:
Arma deoſqꝫ parant comites:pelagoqꝫ rẽmẽſo
Improuiſi aderunt ita digerit omnia calchas
Hanc pro palladio moniti pro numine læſo
Effigiem ſtatuere:nefas quæ triſte piaret.
Hanc tamen immenſã calchas attollere molẽ
Roboribus textis:cæloqꝫ educere iuſſit.
Ne recipi portis.aut duci in mœnia poſſit:
Neu populum antiqua ſub religione tueri.
Nam ſi ueſtra manus uiolaſſet dõa mineruæ:
Tum magnũ exitiũ (qđ dii prius omẽ ĩ ipſũ
Cõuertant) priami ĩmpio phrygibuſqꝫ futuꝝ
Sin mãibus ueſtris ueſtrã aſcẽdiſſet ĩ urbem
Vltro aſiã magnõ pelopeia ad mœnia bello
Vẽturã.& noſtros ea fata manere nepotes.
Talibus inſidiis periuriqꝫ arte ſinonis
Credita res.captiqꝫ dolis lachrymiſqꝫ coacti:
Quos neqꝫ tytides:nec lariſſæus achilles:
Non ãni domuere decem:non mille carinæ
Hic aliud maius miſeris multoqꝫ tremẽdum
Obiicitꝛ magis:atqꝫ ĩprouida pectora turbat
Laocoon ductus neptunno ſorte ſacerdos

ſia:qa propriũ eſt Minerua. Vix:mox. Salſus:ne forte aliter niſi in ſimulachro intelligeretꝛ & ſignificat ſudor laborem futurum. Emicuit: quaſi quæ inuita conſiſtebat. Argis:aduerbium ĩ loco. Repetant:ex more romano qui ſi male expugnaſſent redibant ut rurſus captarent auguria. Reducãt:recõcilient. Arma:artificioſe iniicit de futuro metum ut præſentẽ firmet ſecuritatem. Improuiſi.a.Sicut factũ eſt. Digerit.o.interprætatur numinis commotiõem. Antiqua re.fauore priſtino. Nam ſi ueſtra.m.occurrebat enim exurendum equum ſi intro inferi non poſſet. Aſiã:aſiaticos. Pelopeia:argiua:a Pelope. Noſtros ne:quaſi troianus loquitur & diaſyritice tamẽ.
Periurii: in uerbo.r.remouetur. Peiero enim dicimus. Credita.r.aut fiđ habita aut ei cõmiſſas res p.
Dolis:fuit ergo turpius græcis uiciſſe dolis q̃ Troianis uinci. Coactis: Sic Terentius Vna me Hercle falſa lachrymula quam oculos terendo miſere uix ui expreſſerit. Lariſſæus:Achilles:a uicinitate.Nam phtius fuit:utraque tamen ĩ theſſalia eſt. Hic:tunc:
Maius.m.m.Nam apud antiquos ab iiſdem incipere uitiſoum non erat ut & ſale ſalſa ſonabãt & caſus Caſandra canebat. Laocoon: ut ait Euphoriõ poſt aduentum græcornm ſacerdos Neptuni lapidibus occiſus eſt quia ſacrificiis non prædixit eorum aduẽtũ.Poſtea diſcedentibus græcis cum uellent ſacrificare Neptũno laoco õ Thymbræi Appollinis ſacerdos ſorte ductus ẽ:ut ſolet fieri cum certus deeſt.Hic piaculũ cõmiſit ãte ſimulachrũ numinis cũ uxore coeũdo & ob hoc ĩmiſſis draconibus cũ filliis ĩtereptus ẽ. Sed poeta hãc rẽ ĩterprætatꝛ ad troiãoꝝ excuſationẽ.
DONA. Ex illo flueꝛ:Nam ſupra dixerat Palladis auxiliis ſemper ſtetit.cũ ergo irata eſſet cœpit fluere.
Aduerſa:duoꝝ ſceleratoꝝ commiſſo oĩbus irata ẽ.
Vix poſitum:ſigna ſunt qbus oſtendit iram.Primũ flammæ ĩ oculis ĩanimatis. Sudor:Secũdũ ſignum. Non poteſt ex ſimulachro fluere:niſi portẽdit malũ. Idẽ dicas de motu ſimulachri. Paruã.f.h.q.t.manifeſtũ ſignum ſe hoſtẽ profiteri deam. Arma.d.q.Hoc contra Troianos ut reliqua faciat ueriſimilia. Capti d. Non poterat obiici Troianis cur ita creduli fuiſſent:Quia iurauit & qa lachrymas ueras credidimus eſſe.Ergo nõ uirtute.Nõ numero hominũ Non diuturnitate belli.Sed inſidiis uicti ſumus. Hic aliud.m.nam uehemẽter dolos poterat confirmare hoc mõnſtrũ.
CHRI. Sublapſa:retro & ſub & re interitũ ſignificat.Cum.n.res aut retrocedit aut deiicitꝛ ad introitũ tendit. Nec dubiis:nõ fuit difficile cognoſcere iratã deam: quia ſigna đdit mãifeſta.Quo tempore Ilus Trois filius Ilium cõdidit: qđ fuit ãno fere ſeptimo ſupra tria millia & octingẽtos poſt mũdi initium aiũt breue ſcutũ de cælo lapſum ĩ templum quod in arce condebat:idque palladium eſſe uocatum:& elegiſſe ſibi locum in media æde:cui adhuc ſuper indictæ tegulæ non erant.Id ſignũ ligneum fuiſſe multi tradiderunt.Hoc igitur allecto per illecebras theano cuſtode Antenorem accepiſſe uolunt:& græcis tradidiſſe.Calliſtratus autẽ de ſamothracia ſcribẽs & Satyrus:ut refert Dionyſius:dicũt Chryſantẽ Pallãtis filiã cũ nuberet Dardão attulliſſe Palladis mũera.Hæc ãt fuiſſe palladiũ & magnoꝝ deoꝝ ſimulachra.Deĩde dardaniũ diluuiũ fugientẽ arcadia ꝑſectũ tuliſſe ĩ ſamotrhaciã: ibiqꝫ illis tẽplum ſtruxiſſe.Mox cũ maiorẽ partẽ populi trãſuexiſſet ĩ aliam ſacrificia ac cerimõias ſamothracibus reliqſſe.Palladia uero & deoꝝ imagines ſecũ aduexiſſe & ex oraculo accepiſſe urbẽ illã duraturã in qua hæc permanerẽt:ac propterea urbẽ cõdidiſſe:& a ſe denomĩaſſe & ĩ ea colocaſſe. Cõdito deĩde ab eius poſteris ilio:eo eſſe tranſlata:Poſtea uero capta urbe ĩferiore Sicam dominũ arcis factum ſubſtuliſſe ex adytis ſacra & quod ſupererat palladium:Nam alterũ Vlyxes & Diomedes furtim urbẽ ĩgreſſi abſtulerant:Aretinus eodẽ Dionyſio teſte ſcribit palladiũ a Ioue Dardano datũ:& locatum in loco in acceſſibili: Sed fabricatũ aliud ad eius ſimilitudininẽ & poſitum & hoc eripuiſſe græcos.Illud accepiſſe æneam.Alii ſcribunt palladiũ abſcõſum ab ilionenſibus in cauernis:ne hoſtes erriperẽt & poſt multas ætates a Fimbra quæſtore:cum iliũ expugnaſſet:ablatum ac romam peruectum.Seruabatur aũt ĩ templo Veſtæ:quod erat ĩter capitolium & palatium quo ĩcenſo.L.Celius Metellus illud liberauit.Ipſe ignis ardore cæcus euaſit.Syluius aũt

ſcribit cum diomedes:in urbe quā in apulia condebat palladiū collocare uellet monitū eſſe a dea nocturna qe te.Vt ī latiū ubi uera erat numinis ſedes illud deportaret.Detulit Diomedes:& palladiū tradidit. Tritōia: de hac dea ī ſuperioribus dictū ē. Fractæ uires:nam ut ſpe erigiť animus & quodāmō augētur uires ſi cōtra de ſpatiōe deprimiť:& minuunť uires. Auerſa deæ mes:cauſa quare amiſſa ſic ſpes. Sudor:quod calamitates portēdere etiā ī georgicis oſtēdit:Et mœſtū illachrymat tēplis ebur æraqꝫ ſudāt. Tētāda.q.d.quāuis alias nō ſucceſſiſſet:ut ſupra Sæpe fugā danai troia cupiere relicta.Et ſæpe illos aſpera pōti īterclusit hyems. Numē: præſentiam & fauorem. Hic:aliud maius.Oſtenderat hactenus uirtute nō potuiſſe ſuperari troianos deinceps neqꝫ prudētia qdē uictos fuiſſe demonſtrat Nō.n.a Sinone decipi potuiſſent: Nam non temere illi credidiſſent aut decepti fuiſſent niſi deoꝝ ſtudiū contra illos nitereť dum obiiciť percuſſoris:Laocoontis iteritus.

SER. Solēnes aras:anniuerſatio ſacrificio religioſas: Dicimus ſacrificiū ſolēne & aras Solēnes:ut apricū & hoīem & locum. Per:Apricos meminiſſe ſenes Hora.Cur apricū oderit cāpū.Ingentē ut alio loco iā cornupetat. In ſacrificiis.n.certis nomibus certe ætatis aīalia mactāť. Gemini:duo:uel ſimiles. Angues: Angues aqꝫ ſunt:Serpētes terraꝝ:Dracōes tēploꝝ: ut in hoc loco aparet. Sed non obſeruatur ſemper.

Angues / Serpētes / Dracones

Iubæ:criſtæ aut barbæ. Sāguieæ: ſanguiei coloris. Legit:trāſit:ut Littora epiri legimus. Sinuat: īſinū curuat. Suffecti:ꝓ īfecti:ut cōnixa ꝓ enixa. Sibila: ſibilātia:& ꝑticipiū ē.Nā nomē Sibilus diciť. Vibrātibus:Mobilibus:Nullū.n.aīmal tāta celeritate līguā mouet ut triplicē habere uideať. Spiris:nodis:unde & baſes columnarū ſpiras dicūt.Spira ꝓprie uolubilitas funiū. Squamea:ꝓ ſquamoſa. Atro:ut Pallida mors:triſtiſqꝫ ſenectus. Qualis mugitus.i.tollit. Facta āt cōparatio ē ꝑꝑ ſacerdotis ꝑſonā. Incertā. dubie illiſam:q nō haberet mortis effectū. Lapſu:labi proprie ſerpētū ē. Delubra:đlubꝝ dr̄ qđ uno tecto plura āplectiť numia: qa uno tecto diluiť: ut capitoliū ī quo ē Iuppitet:Iūo & Minerua.Alii dicūt delubꝝ eē locū āte tēplū ubi aqua currit a diluēdo.Eſt aūt ſinecdoche.i.a parte totū. Sæuæ:fortis:aut nobilis. Sub pedibus:maioris ſimulacri qđ ab oībus uideť.Nā qđ coliť & breue ē & latet ſicut palladiū fuerat. Clypeique ſub.o.ut maxima ꝑs ī ſpirā collecta ſit āte pedes.

Colla uero cū capitibus erectis poſt clypeum.i. iter ſcutū & ſimulachꝝ habebāt ut ē ī tēplo urbis romæ

Nouus:magnus:ut Pollio.&.i.f.n.c. Inſinuat:ꝓ īſinuať. Scelus:ſuppliciū:Antecedēs ꝓ cōſequēti. Expēdiſſe:tractum a pecūia:Nā apud ātiquos oēs pœne pecūiariæ erāt. Sedes:ꝑ hoc oſtēdit domum Mineruæ. Orāda:placlanda. Muros:ſuperpoſitos portæ ſceæ. Mœnia.p.pateſacta porta uel diruta interiora urbis ſunt nudata. Accingūt opi:ꝑparāt ſe ad opus.

DONA. Sorte:ī q̄ fuerat arbitriū diuinū Ergo debuit niſi fuiſſet futuꝝ exitiū publicū ſeruare ſacerdotē diuia uolūtate ductū:& nō arbitrio humano mactātē tauꝝ ingētē.i.excellētē hoſtiā. Ecce aūt:ꝑ hoc ſignificabať hoſtes uēturos a tenendo.Ecce:ſemꝑ poniť ubi res horrēda & repētina ſignificať.Feſtiatio āt & occuli ardētes & līguæ mobilitas demōſtrabāt alicui illos laturos īteritū. Agmine:agmē dr̄ actus ſerpētū.Curſus.n.& iter pedū ē qbꝰ carēt ſerpētes. Laocoōta:exprimiť đoꝝ īpietas.Sacerdos.n.ī ipſo ſacrificio petiť:ſed primo ī eius cōſpectu filii crudeliſſime īterficiūť ꝑuuli & īſontes. Cætera ſerpētū deſcriptio crudlitatē deſignat. Qualis mugitus:alluſit ad tauꝝ qa ſacrificabať taurus. Tollit:bis accipe tollit Laocoon tollit taurus. At ge.nō īertia ſua decepti ſunt a Sinōe:ſed iniquo deoꝝ ſtudio præſertim Mineruæ:Petitus ē Laocoō q equū uulnerauerat:Et dracōes ad ſimulachrū deæ refugerāt. Tū uero:tū magis.Nā ſupra dixerat horreſco referēs. Et ſcelus:nam ex hac coniectura argumētum ducebant. Ducendū ad ſedes:eadem oīum

Solēnes taurum ingentē mactabat ad aras.
Ecce autem gemini a tenedo tranquilla ꝑ alta
Horreſco referens.immenſis orbibus angues
Incumbūt pelago:pariterqꝫ ad littora tendūt
Pectora quoꝝ inter fluctibus arrecta:iubæqꝫ
Sanguineæ ſuperant undas pars cætera pontū
Pone legit ſinuatqꝫ in menſa uolumine terga.
Fit ſonitus ſpumāte ſalo:iamqꝫ arua tenebāt.
Ardenteſque oculos ſuffecti ſanguine & igni.
Sibila lambebant linguis uibrantibus ora:
Diffugimus uiſu exangues.illi agmine certo
Laocoōta petunt:& primum parua duorum
Corpora natorum ſerpens amplexus uterque
Implicat:& miſeros morſu depaſcitur artus.
Poſt ipſum auxilio ſubeuntem.ac tela ferentē
Corripiunt.ſpiriſque ligant īgentibus:& iam
Bis medium āplexi:bis collo ſquamea circū
Terga dati ſuperāt capite:& ceruicibus altis.
Ille ſimul manibus tendit diuellere nodos.
Perfuſus ſanie uitas atroque ueneno
Clamores ſimul horrendos ad ſydera tollit.
Qualis mugitus fugit cum ſaucius aram
Taurus:& incerta excuſſit ceruice ſecurim.
At gemini lapſu delubra ad ſumma dracōes
Effugiunt:ſæuæqꝫ petunt tritonidis arcem
Subpedibuſqꝫ deæ clypeiqꝫ ſub orbe teguntꝰ.
Tū uero tremefacta nouus ꝑ pectora cūctis
Inſinuat pauor & ſcelus expendiſſe merentē
Laocoonta ferunt ſacrum qui cuſpide robur
Leſerit:& tergo ſceleratam intorſerit haſtam.
Ducēdum ad ſedes ſimulachꝝ:orādaqꝫ diuæ
Numina conclamant.
Diuidimus muros:& mœnia pādimus urbis.
Accingunt omnes operi:pedibuſqꝫ rotarum
Subiiciunt lapſus:& ſtupea uincula collo

ex corde Laocoontis fuit ſentẽtia:& concordi uoce clamabant. Diuidimus muros:plena deſcribitur troiãorum dementia: Nam quo tempore bellum nec poſitũ fuerat:nec ſopitum muros diuidebant. Omnes: Ne quis a nefario opere abeſſet. Pedibus.q.r. Quærebat celeritas:ut quam primum immitteretur interitus.
CHRI. Improuida.p.improuida dixit:qa omnia repentia maiorẽ perturbationem afferunt.Cice.i tuſcula. Sed diligẽter cũ nec opinatoꝝ naturã cõſideres:nihil aliud reperies niſi oĩa ſubdita uideri maiora:& quidẽ ob duas cauſas.Primũ ꝙ quãta ſint quæ accidunt cõſiderãdi ſpaciũ non daꝛ.Deĩde cum uideanꝛ ꝓcaueri potuiſſe ſi ꝓuiſum eẽt quaſi culpa contractũ malũ ægritudinẽ acriorẽ facit.Quod ita eẽ dies declarat. quæ ꝓcedẽs ita mitigat:ut iiſdẽ malis manẽtibus nõ modo leniaꝛ ægritudo.Sed ĩ pleriſq; tollaꝛ. Ars:de his dictũ ĩ buco.
Mactabat:mactare eſt magis augere:Vnde qa ſacra rem augẽt hoſtiæ nõ cædi ſed mactari dicũꝛ.Inde ĩ abuſu ẽ mactare ꝑ ĩterficere. Pone.a.tergo:ut Pone ſubit coniunx.Deſcribiꝛ aũt aduentus draconum:ut Horrorẽ icutere poſſit. Sanguine & igni:micãti & ardenti rubore.Vibrantibus:crebro molibus. Diffugimus:magnus effectus horroris.i.ĩ diuerſas partes fugimus.Nam ĩ ſumma trepidatione unuſqſq; ſibi conſulit:& eo fugit quo cõmodius putat poſſe fugere nõ habita reliquoꝝ ratione. Exangues:& hoc a metu eſt:nõ qa ſint ſine ſanguĩe:aut ĩportat uocabulum:ſed quoꝝ ſanguis relictus exterioribus partibus ad cor confugerit. Illi: hic maxima fides uelle.deos uulneratũ equũ ulciſci:cũ ex omni turba ſolũ uulneratorẽ peterẽt. Spiris: ſpira baſis columnæ eſt unius tori aut duorum.Item genus opis piſtorii.Item funis nauticus ĩ orbem conuolutus. Ennius uero hominum ſimilitudĩem ſpiram uocauit. Ait:Feſtus.Spirulã appellãt catelam ſiue aliqd huiuſmodi quod circa collũ ponunt mulieres:ut eſt apud diuum Hieronymum.Deniq; ſpira eſt cum longior res ita ĩ gyrum complicatur: ut inde plures fiãt circuli.Sed differt a circulis:qa circuli ĩ ſeipſos redũt.Spira cũ ipſe orbis ad principium.Suũ rediit non deſinit ĩ eo:ſed ſumit prĩcipium alterius orbis. Circũ terga dati.i.circundati. Nodos:Nexus. Qualis:Simile ẽ.Simile aũt habet exemplũ.Parabolã:& imaginẽ.Ab oĩbus his ĩdignatio eliciꝛ & miſericordia.In exemplo miſericordia.ſic Anthenor potuit mediis elapſus achiuis Illyricos penetrare ſinus.Item Si potuit manes arceſſere cõiugis orpheus.Indignatio ſic Pallas ne exurere claſſem argiuum. In parabola eſt miſericordia:Qualis populea mœrẽs philomena ſub umbra Amiſſos queritur fœtus. Et hic Qualis mugitus.Indignatio aũt ut Ac ueluti pleno lupus ĩſidiatus ouili Cũ fremit ad caulas. Imago aũt miſericordiam cũ aut forma corꝑis abſentis ſcribiꝛ:ut ẽ Sic oculos ſic ille mãus ſic ora gerebat. Aut illa quæ nulla ẽ fingiꝛ:ut Quã fama ſecuta eſt Cãdida ſuccinctã latrãtibus ĩguina mõſtris Dulichias uexaſſe rates. Et aſciſſa uadit diſcordia palla Et cõſanguĩeo gaudẽs bellona flagello. Delubra:delubrum Varro ĩ octauo diuinaꝝ rerũ alios ait exiſtimare locum ĩ quo ꝓter edẽ ſit area aſſumpta deoꝝ cauſa:ut eſt ĩ circo flamĩeo Iouis piſtoris. Alios locũ ĩ quo dei ſimulachrũ dedicatũ ſicuti ĩ quo candela poniꝛ candelabrũ dicimus:& hoc ille affirmare uideꝛ:& hoc hic tãgit poeta:Nam dicit Sub pedibuſq; deæ Illud ſuperius tangit ĩ quarto:ut Prĩcipio delubra adeũt pacẽq; per aras exqrunt:Et ut aram ibi deoꝝ cauſa aſſumpta eſſe oſtẽdat ait paulo ĩfra Aut ante ora deum pigues ſpatiaꝛ ad aras.Hæc ex Macrobio.Feſtus aũt ait delubrum fuſtem eſſe deliberatum.i. decorticatũ q̃ſi ſine libro.i.cortice quem uenerebantur pro deo Plinius ait miꝝ uideri:quod cũ ſtatuaꝝ origo ita uetuſta ſit ſimulachra tamen deorum lignea potius aut fictilia ĩ tẽplis uſq; ad deuictã aſiam dicatã fuiſſe.Euſebius ãt pamphilus ſcribit idẽ additq; ex ligno Apollini primam ĩ delo ſtatuã fuiſſe ex ligno palladi:quod deĩde apud athenienſes fuit. Itẽ Iunoni apud ſanios:ut refert callimachus:paras q prius Iunõis argolicæ templũ cõdidit: ex piri trunco ipſius deæ ſimulachrum finxit. Plato in legibus uetat ſimulachra deorum ex terra fieri:quoniam deorum ſit pauimentum. Vetat:ebur quia animam depoſuit:unde ad deorum ſimulachra ineptum ẽ. Aes & ferrum belli ſunt inſtrumenta.Aurum & argentum etiam ĩutile qa infecundæ terræ colores putabãt: Vel quia ĩuidioſa poſſeſſio eſt. Conclamant.non.n.ut ſupra diuiſæ ſunt ſententiæ:ſed omnium una eſt. Diuidimus:plena amentia troianorum:ſed quæ deorum ira proueniret:ut nec fatorum ſepulchri non frangendi meminerint: nec aduerterint non eſſe propter hoſtilem metum mœnia diuidenda. Vnde exprimit quod dixit.Et ſi fata deum ſi mens non leua fuiſſet.

Mactare

Lignæ ſtatuæ

Intendunt ſcandit fatalis machina muros
Fœta armis:pueri circum innuptæq; puellæ
Sacra canũt:funemq; manu cõtingere gaudẽt
Illa ſubit mediæque minans illabitur urbi
O patria o diuum domus ilion:& ĩclyta bello
Mœnia dardanidũ:quater ipſo ĩ limĩe portæ
Subſtitit:atq; utero ſonitũ quater arma dedĩ
Inſtamus tamen immemores cæcique furorĩ.
Et monſtrum infœlix ſacrata ſiſtimus arce.
Tunc etiam fatis aperit caſſandra futuris
Ora dei iuſſu non unquam credita teucris.
Nos delubra deum miſeri qbus ultimus eſſet
Ille dies:feſta uelamus fronde per urbem.

SER. Intendunt:Ligant.Intenduntque locum ſertis. Sacra.c.Hymnos dicunt. Minans Eminens uel minitans. O patria:exclamatio quod tãta fuerit uis conſecrationis:ut etiam poſt prophanatiõem hoſtes ab ingreſſu uetaret.Nam ſepulchro Laumedontis ſupra portam ſcæam collocato tuta erant fata troiana.
Inclita bello: Quia myſitam totam ſuperauerat.
Quater:Sæpius.Immemores. Improuidi: aut non memores oraculorum. Tunc etiam: Nam ſæpe alias & Helena uenĩete prædixerat. Dei: Apolinis qui ſub ſpe coitus diuinitatem dedit:deinde deceptus fidem uera dicenti ſubſtulit. Feſta:Quæ feſtos inducat dies ut laurus:oliua:hedera. Velamus: ut uictori uelatum auro uictiſque iuuencum. Vertitur: In aliam ſpeciem commutatur. Alias ſemper uertitur cælum. Ruit:naſcitur de oceano: ideo ruit:quia altius eſt mare ꝗ terra. Vmbra.ſ.terræ:& eſt diffinitio

Vertitur interea cælum:& ruit oceano nox
Inuoluens umbra magna terramq; polumq;
Myrmidonumq; dolos:fusi p mœnia teucri
Conticuere sopor fessos complectitur artus.
Et iam argiua phalanx istructis nauibus ibat
A tenedo tacitæ per amica silentia lunæ
Littora nota petens:flāmas cum regia puppis
Extulerat:fatisq; deum defensus iniquis
Inclusos utero danaos & pinea furtim
Laxat claustra sinō.illos patefactus ad auras
Reddit equus.lætiq; cauo se robore promūt.
Thersādrus sthelēusq; duces & dirus ulyxes
Demissum lapsi per funē athamasq; thoasq;
Pelidesque neoptolemus primusq; machaon
Et menelaus & ipse doli fabricator epeus
Inuadunt urbem somno uinoque sepultam.
Cæduntur uigiles:portisq; patentibus omnes

noctis. Myrmidonūq;:a generalibus ad spetialia uenire uitiosum ē:nisi redeat ad cām ut hic.p mœnia p domos:ut Et mœnia pādimus urbis. Phalāx:ligua macedonica legio ē:& ē a parte totum.i.synecdoche.

Ibat:ueniebat. Lūæ:septima luna capta ē troia:cuius simulacrū apud argos est constitutū. Hic est q; dicit oblati p lunā:& alibi p cæcā noctē. Tacitæ lunæ aut noctis:aut physice:qa cum septē sint circuli & supremis.s.saturni uehementer sonet:reliq secundū ordiem luna quæ ultima ē minus sonat. Hoc idem uidemus ī chordis cytharæ. Fatis iniqs:uoluntate numinū uobis iniqua. Reddit:quasi debitor:ut redditus his terris:Et Horati.Nauis quæ tibi creditū Virgiliū debes finibus atticis Reddas. Thersandrus:Polynicis & Argiæ fi. Sthenelus:Capāei & Euadnes filius. Vlyxes:Laertis & Anthicliæ. Neptolemus:sic uocatus:qa ad bellū ductus est puer:dictus prius Pyrrhus a qualitate capilorū:Achillis & deidamiæ filius: Pelei & Thedidis nepos ex patre:Ex matre uero Lycomedis regis sciriæ isulæ. Primusq; machaon:aut priceps aut numeri sui:Nā p numeros distinxit. Vrbem.i.ciues. Cædunt̄ uigiles:Nō actus sed officii nomē est.Vigiles.n.capitolii significat.Nam paulo post Vix primi prœlia tentant Portarum uigiles.

Ther/sandrus
Sthelenus
Vly/xes

DONA. Nos delubra.d.tāta amentia fuit: ut quo exitium iminebat lætus frondibus templa nō coronaremus solū:sed tegeremus deorū q una nobiscū perituri erāt. Vertit̄:uersa re aliqua fundit̄ qđ ī ea erat.Ergo uersato cælo qđ præbebat lucē tenebræ ex eo ceciderūt. Inuoluunt:nāq; iuoluta sunt nō uident̄. Fusi.p.m.t.c.& labore trahēdi eq & tēpore nocturno iciderūt ī somnū. Ibat:iproprie dixit de nauigatiōe sed adiūxit nauibus. Tacita p amicas.i.nullū est scriptoris uitiū q; nūc dicat silētia lūæ:& supra memierit tenebrarū.Nā elegerūt eā noctē quæ partim tenebrosa ocultaret isidias partī adueniente luua illustris esset.Vt sine errore ueniret.Ergo & notitia littoris & lūa suffragabat̄. Flāmas:quo signo aduētū græcorū cognoscēs. Si nō rem pageret. Reddit:usus ē bono uerbo:Nā quos occultādos tenebris accepat:r̄ddit aeri. Vlyxes:& ipe dux itelligit̄.

CHRI. Mediæq;.m.il.u.At q nondū igressa erat:Sed illabit̄ & nondū igressa mediæ urbi minari uidebat̄.

O patria:cū q̄ttuor sint genera dicēdi:Copiosum:Breue:Sicū:& Floridum noster Maro diuinitate igēii sui singula p loci tēporis rei ac psonarū rōe adhibet.Ergo hic breui utit̄ ut ibi Vēit summa dies:& alibi & cāpos ubi troia fuit. O patria:o aliquādo uocātis est:ut O socii neq;.n.ignari sumus āte malorū:Et semp iūgit̄ uocatiuo:nisi p ātiptosin ponat̄ p illo ntūs:ut Persius.Vos o pōpilius sanguis quādo āt nō uocat.sed affectū uel admiratiōis uel exclamatiōis exprimit:& accusatiuo & uocatiuo iūgit̄.Accusatiuo Ci.O uariā uolucrēq; fortunā.Idē O me miserū o te ifelicē.Vocatiuo ut o nōæ illæ decēbris q̄ me cōsule fuistis. Sic & ī hoc loco amirat̄ & idignat̄:& exclamat tā nobilē patriā ita ifœliciter pisse.O litterā aliquot populi Italiæ & maxie umbri & usi teste Plinio nō habebāt:sed eius loco.u.pōebāt:Ait Prisciāus. Inclyta:a græco est κλεοσ.n.famā & gloriā significat. Ergo.n.iclytū dicimus cuius fama pspicua illustrisq; ē. Quater:Ait lactātius ī Statiū numerū iparē pspera significar̄:& diis pspis ascribi:Vnđ illđ nūero deus ipare gaudet.Parē uero mortuis dari: & Statiū cū aduersum auguriū significaret dixisse.Quar̄ axe serēo itōuit:Sic & ī hoc loco Vir.Quater potuisse.Addit præterea idē.Lactā.Imparē numerū a pythagora repetitū eē masculīæ uirtutis:& đorū supum pp trinā regulā diuiæ ratiōis. Quater:repetitio ē q̄ semp orōnis pondus affert. Atq; utero so.q.ar.d.ex hac cōpositiōe uerborū citat sonū quē describit.Nā si recta pnunciet̄ sonitū q̄ter arma deder̄ Ipse uerborū cōtextus pnunciādo imitat̄ sonitū armorū. Cæciq;.f.excusat q̄re imemores fuerīt:Nā furor mēte euertit. Cassandra:De q̄ ī sequentibus.

O

Incly/tus
Nu/merus

Festa:diē festū dicimus:hoīem uero festiuū:Dicit̄ aūt festus a feria.In his.n.feriant̄.i. ociant̄ hoīes. Dies igit̄ aut festi.aut pfesti:aut itersci sunt.Festi ergo dicati sunt:In qbus isunt sacrificia:epulæ:ludi:feriæ.In profestis rēp.& priuatā gerere licet & fastos comitiales:cōperendīos & prœliares ī se cōtinēt.Vtrūq; sic exprimit Plautus. Festo die si qđ pdegris pfesto egere licet nisi pepceris.Intercisi hoīum deorūq; cōmunes sūt.In his cū hostia cedit̄ fari nefas ē.itercisa uero cū fuerit & porrecta fari licet.Rursus cū adolet̄:nō licet.Ergo festi sunt cū ē sacra celebritas:ī q̄ aut sacrificia fiūt:aut diuiæ epulatiōes:uel ludi ī honorē deorū:uel feriæ. Et de feriis dictū ē.Sūt p̄terea ī pfestis dies fasti:ī qbus p̄tori licet fari tria uerba do dico addico.Nefasti his cōtrarii sūt.Atri dies sunt ifœlices q erāt postridie oēs idus. Immemores:ignari.Memoria.n.p itelligētia pōit̄.Terē.ī ādria Misis nūc opus ē tua mihi ad hāc rē exprōpta memoria atq; astutia. Vertit̄ iterea:locus ex Homero.Ennius tamē Vertit̄ iterea cælū cū igentibus signis Legendū puto simpliciter Vertit̄ cælū.i.ex cōuersione cæli fit nox.cū signū illud ī quo erat sol ex uertigie cæli occideret:secūq; solē traheret.Nā ridiculū qđ dicūt lōgo itinere lassatū solē cū ad ultimū cæli spaciū uenerit:elāguescere ac tabefactū efflare suo ignes. Ruit oceāo nox: ut supra ostēdimus poetā cōtextu uerborū excitasse pnūciādo sonitū armorū quē đscribebat:Sic nūc monosyllaba dictiōe

Festi dies

uersum ruere facit:& uersu rem imitat̃:Sic alibi procõbit humi bos.Facit autẽ rem uerisimilem.Nam lassitu
do.Nox curaꝝ solutio:& uinum profundũ somnũ ĩducere poterant. Phalanx:acies est macedonica: quæ ut
ait Liuius:nisi prælongis hastis uelut uallũ ante clypeos obiiciat:ad quá rẽ libero cápo opus est ĩutilis est.Cur
tius aũt ait:Macedões phalágem uocát peditũ stabile agmen.Et Cæsar ĩ cõmẽtariis ait heluetios:fecisse phalã
gem:hoc ẽ clypeoꝝ cõnexionẽ:quæ etiam testudo nũcupat̃.Quapp & Iuuẽalis per translationẽ dixit Iũctoq;
umbone phaláges.Ait præterea Plinius phalágas significare fustes:qbus afri prœliũ cõtra ægyptios primi fe
cerunt.Nonius uero phalágas esse fustes teretes : q nauibus subiciiunt̃.Posuit aũt spẽm pro genere. Silentia
lunæ:cato de re rustica:Ficos:oleas:mala:pira:uites ĩseri oportet luna silenti post meridiem sine uẽto austro.
Item prata primo uere stercorabis luna silenti. Pinea:uerum est quod Seruius dicit esse perniciosam arborẽ:
Hic græce φθεὶρ dicit̃.qa φτεἱρω corrũpo ẽ Home.ĩ secũdo οι μιλητον εχον φθειρωντοροσ ακρτοφυλλον To
as.fi.Andrẽonis ex ætholia.Machaõ & padolirius æsculapii filii pp pitiá mediciæ ad bellũ troianũ sũt uocati.

Pha
lanx

Silenti
luna

Ma
chaon

Accipiunt socios:atque agmĩa cõscia iungũ t.
Tempus erat quo pria quies mortalibꝯ ægris
Incipit:& dono diuũ gratissima serpit.
Insonis ecce ante oculos mœstissimus hector
Visus adesse mihi:largosq; effundere fl... tus
Raptatus bigis ut quondá:aterque cruento
Puluere:perq; pedes traiectus lora tumẽtes:
Hei mihi qualis erat:quantũ mutatus ab illo
Hectore:qui rediit exuuias indutus achilli.
Vel danaũ phrygios iaculatus pupibꝯ ignes
Squalẽtẽ barbã:& cõcretos sanguine crines:
Vlneraq; illa gerens:quæ circũ pluria muros
Accepit patrios:ultro flens ipse uidebar
Cõpellar̃ uirum:& mœstas expromer̃ uoces.
O lux dardaniæ:spes o fidissima teucrum:
Q uæ tãtæ teuere moræ:̃ qbꝯ hector ab oris
Expectate uenis:ut te post multa tuorum
Funera post uarios hominũq; urbisq; labores
Defessi aspicimus:quæ causa indigna serenos
Fœdauit uultus:aut cur hæc uulnera cerno:
Ille nihil.nec me quærentem uana moratur.
Sed grauiter gemitus imo de pectore ducẽs.
Heu fuge nate dea:teq; his ait eripe flammis.
Hostis habet muros:ruit alto a culmĩe troia.
Sat patriæ priamoq; datũ:si pergama dextra
Defendi possent:etiam hac defensa fuissent.
Sacra suosq; tibi cõmendat troia penates.
Hos cape fatorum comites:his mœnia quær̃
Magna pererrato statues quæ deniq; ponto.

SER. Cõscia:cõiurata. Tp̃s erat:describít noctis
initiũ.Alibi totá noctẽ:ut ĩ q̃rto: Nox erat & placidá
carpebát cũcta qetẽ Corpora p terras.Descriptiões át
ꝓ reꝝ qualitate uel tendunt̃ uel corripiunt̃.Illo.n.lo
co ꝓtẽtio ad ĩuidiá Didõis ptinet ut uigiliaꝝ.Sũt aũt
noctis partes secũdũ Varronẽ Vespa cõticiniũ ĩtẽpe
sta:galliciniũ lucifer.Die mãe:ortus meridies ocasus:
de crepusculo uero qđ ẽ dubia lux.Ná creperũ.dubiũ
significat q̃ri t̃.& licet utriq; tẽpori possit ıũgi:usus ta
mẽ obtĩuit ut matutĩo iũgat̃ licet. Luca. dixerit lõga
repcusso nituere crepuscula phœbo.Mãe uero a ma
no ẽ:Ná manũ ueteres bonũ dixerũt. Serpit:Laten
ter mẽbris ĩfũdit̃. In somnis:p somnos:aut ꝓ ĩsom
niis p sinæresĩm. Ecce:Ponit̃ hæc dictio cũ aliqd re
pẽtinũ significat̃.Ecce mãus iuuenem.i.p.t.r. Visus:
Ná somnia uidẽt̃ & nõ sunt.Quod paulo post dicit.
Effert penetralibus ignẽ cõfirmátis ẽ.Ná illud fuisse
ueꝝ cõtẽdit. Raptatus: Frequẽtatiuo utit̃ ut supra
Ter circũ iliacos.r.h.m. Bigis:Secũdũ artẽ locutus:
Ná q̃ đ pluribꝯ cõstát pluraliter ꝓferũt̃.ut bigæ map
pæ:Hora.tamen dixit Ne sordida mappa.Itẽ Statius
Rorifera placidũ tenuauerat aera biga. Traiectus.l.
Traiecta lora habens:hei mi.Versus Ennii.Exuuias.
Celauit mortẽ Patrocli ad laudis argumentũ. Phry
gios ignes:Quibus ꝓtesilai nauis ĩcẽsa ẽ. Barba:ĩ sin
gulari numero hoĩum ẽ:ĩ plurali brutoꝝ. Vnđ dubi
tat̃ đ qbus dixerit Stiriaq; ĩpexis ĩduruit horrida bar
bis. Plurima:ait Home.ĩ extinctũ Hectorẽ oẽs tela
iacere mor̃ maioꝝ.Vnde ẽ. Et bis sex thoraca petitũ
pfossũq; locis: pp duođcĩ populos tusciæ.Duođcĩ.n.
lucumões q lĩgua etrusca reges sunt tusci hẽbát Vnđ
ẽ gẽs illi triplex:populi sub gẽte q̃terni. Vltro:Ná ra
tio postulabat ut loq̃ret̃ q uenerat. Spes fi.spes sem
per ĩfida:sed ĩ Hectore fidissima. Expectate:pro ex
pectatus antiptosis ẽ. Fœdauit:Cruẽtauit:ut Ságui
ne fœdátem:& mãsit ĩ translatione. Nam supra dixe
rat. O lux:Ideo & serenos:& Salusti.De nubibus fœ
dátem lumẽ. Ille nihil.s.ad ĩterrogata. Vana:falsa.
Gemitus nec enim paruus dolor est uiro forri fu
gam forti Suađre Sunt autem omnes hic partes sua

soriæ. Fugæ:propositio est. His tr.f.Vtile. Sat.p.honestum . Nam nemo potest contra fata. Hac.s.tua : ut
& participiem gloriæ faciat æneam:& ipse uitet superbiam. Sacra.s.q.t.c.t.p.Necessarium.Sacrilegium eni
est non liberare commendatos deos. Fatorum comites : possibile quia occurrebat Hostis habet muros &
ideo dat comites deos. Pererrato:hoc uerbo ostendit erroris longinquitatem.
DONA. Inuadunt:Ordo est Ceduntur uigiles po.q.p.o.accipiũt.s.a.a.c.iu.& deĩde ĩuadunt urbem.s.u.q.s.
Ne sit uitium:ut primum ĩuadát urbem:& postea recipiant socios p portá.Primo enim patefactus est equus.
deinde uigiles occisi:& postremo per urbem sparsi sunt:& potuerunt ciues latere qui duplici malo essent affe
cti uiuo & profundo somno. Prima quies:Excusat̃ æneas si somnum ea hora capiebat qua omnia animan
tia reficit somnus.cuius initia tantũ ponderis habent.& tanta ui mẽtes opprimũt: ut oĩ cura submota altius
soporent̃.Et cum munus deoꝝ sit somnus ad refectionẽ nobis datũ : crimẽ nõ est si cõcesso tẽpore dormiat̃

Viſus adeſſe:oſtendit poeta non uera ſed ueriſimiles imagines uidere cũ dormientibus afferunť. Ex merore
aũt & ſqualore imaginis etiá ſi nihil uerbis nunciaſſet:cõiectura colligereť funeſta portédere. Videbat:& hic
oſtédit imagines nõ eſſe ueras. O lux:erroré deſcribit dormiẽtis:ut qđ optime q̃ſi neſcius íterrogaret. Heu
fuge:uiro forti fugá ſuadet quá nõ ſuaderet ſi ſupereſſet aliqd cui poſſet ſubuéiri Mox ſubnectit cauſam quæ
oẽm uim deſperationis continet.Heu fuge:incipit recte a doloris ſigno. Dolebat.n.ꝙ qui debebat honorari
ad auxiliũ fugá ſuaderet uiro forti.Et ꝙ ſic íterierat tota res:ut nihil ſupeſſet quod auxilio fulciri poſſet. Ho
ſtis.h.m.ſecũda deſpatio. Muros:quibus ſe tutari potuiſſent. Ruit.a.a.t.tertia deſpatio.i.cõcidit iá cui ptás
ſubuenerat. Sat patriæ.p.q.d.ut primũ ueniſſe íteritũ denotaret. Si pgama.d.quaſi dicat cõtra tantá uim ni
hil ualere humaná uirtuté & ꝓbat q ſi poſſent defendi:defenſa fuiſſent hac.ſ.mea. Sacra.d.p.nõ eſt ergo flagi
tium ꝙ fugiat:cũ patria ſuos deos fuga liberandos uelit.Nimium etiam religioſum probare uoluit:cũ ípis re
ligionibus conſeruádis ſit aptiſſimus aut etiá diis potioré.Nullus.n.cõmendatur inferiori.De his diis memi
nit in themate íſerretqꝫ deos latio.Omni culpa uacat fugiturus:ſi fugam ſuadet imago uiri fortis:& patria cõ
cedit fugá.& deorũ ſacroꝝqꝫ ſocietas. Fatoꝝ co.adiuuabát tua fata:cũ tui comites fuerít.Quid.n.potuit æne
as:ſi dii ipſi non potuerũt. Magna:qa magni ſunt dii.Et proponit ſpem futuri temporis:ut ſit toleratio præ
ſentis calamitatis. Pererrato ponto:ut oſtéderet ſe uera íſinuare:prædixit ꝓſpera:& his laborioſa addidit.

Periphraſis

CHRI. Tempus erat:ꝑiphraſis eſt.Nam teſte Quítiliano qcqd ſingularibus breuius põt & cum ornatu la
tius oſtéditur ꝑiphraſis eſt:latíe circũlocutio diciť.Veꝝ ut decoꝝ habet ꝑiphraſis:ita cum í uitiũ ícidit ꝑiſſo
logia dř.Quítiliáus ait.Eſt præterea chronographia.i.téporis deſcriptio:Sed ut ſemel ré totá exponá:Reuolu
tio totius cæli.xxiiii.horis abſoluiť.Duodeci.n.ſigna ſunt í zodiaco:ac ſingula ſi ortũ ſimul & occaſum conſi
deremus:bías horas occupant.Hoc ſpaciũ dies nuncupať:q diuidiť í lucem & í tenebras: Sed tenebris nox no
men eſt.Lux aũt ꝓprie dies diciť.M.igiť Varro í ſecundo reꝝ humanarũ libro diem ait q ex media nocte ad
ꝓximá mediá nocté nati ſunt uno die nati dicũtur.Ité dicit ab occaſu ad occaſum ſolis athenienſis dié finire:
babyllonios ab ortu ad ortum:umbros a meridie a meridié Ergo tribũus pl. cui dié ítegrá ab urbe abeſſe nõ
licebat:ſi poſt mediá nocté egreſſus ante aliá mediam nocté reuertereť:dié íteg ꝝ nõ abfuerat. A media át no
cte ícipe oſtédit noſter poeta í.v.Torquet medios nox humida curſus Et ſæuus eqs oriés afflauit hanelis.Idé
í.vi.initiũ noctis oſtendit.Hac uice ſermonũ roſeis.a.q.lá mediũ æthereo curſu traiecerat axé:mox addit nox
ruit æneas. Diei igiť prima ꝑs eſt mediæ noctis íclíatio.Inde galliciniũ.Inde cõticiniũ cũ galli tacent & hoies
etiá tunc qeſcũt.Diluculum cũ dies agnoſci cepit:Máe dictũ ꝙ ab íferis locis.i.a máibus uéiat:aut uerius a no
míe boni ominis.Ná lanubini manũ bonũ dicũt cuius cõtrariũ é ímáis.Híc meridies a quo cæteꝝ tꝑs occidu
um diciť Mox ſuꝑma tépeſtas.Vnde eſt í.xii.tabulis Suꝑma tépeſtas ſolis occaſus eſto. Deíde ueſpera a ſtella
heſꝑo:Inde prima fax.Deíde cõcubiæ.Deíde í tépeſtas q̃ nõ hẽt idoneũ tꝑs aliqd agendi.Noctu nomé poſue
rũt priſca.Ennius í annalibus Hac noctu filo pédebit etruria tota:& Claudius Quadrigarius:Senatus de no
ctu cõuenire:Noctu multa domum demitti.Et nox pro noctu poſuerũt í.xii.tabulis:ut Si nox furtum factũ
ſit:Si im occiſit iure cæſus eſto:ubi eſt im ꝓ eum.Die qnti & die qnte dicebant antiq:& quia una ꝑs eſt ſecũda
ſyllaba naturaliter ꝓducta corripiť. Ná indifferenter e.& i.íponebát in fine ut here & heri.Die q̃rte de futuro
die quarto de preterito dicebát. Mortalibus:ſubſtátiue poſitum.i.hoíbus. Gratiſſima:ſuauis. n.é ſomnus:

Diei diuiſio

Nox

Mane

Manũ

Somniandi ſpecies

& mébra laboribus feſſa mire reſtaurat. Mœſtiſſimus he.ſomniádi ſpés quiqꝫ ſũt:Somniũ:uiſio: oraculũ: i
ſomnium:aut phátaſma:qđ Cicero uiſum appellat, Sed iſta duo ultima íterpretatione nõ egent:qa nihil diui
nationis apportát.Eſt.n.quotiens oppreſſi animi corporis ue aut fortũæ ícõmodis q̃lis uigilanté fatigauerat:
talem ſe ígerit dormienti aíus.Lætus ení aíus læta uidet: mœſtus mœſta:aut deceptus í ſomno contraria.Sic
corporis q̃litatibus.Ná cum cibo temeto ue grauati ſumus:aut ſuffocari aut exõerari uidemur: Si íanes cibo
potu ue ſimus:aut deſiderare aut inueniſſe uidemur.Fortunæ etiá potentia aut minui aut augeri putamus.
Diciť autem íſomnium nõ qa accidat ꝑ ſomnum: ſed qa í ipſo ſomno tátũ eſt. Cum auté corporis humorũ.
qes eſt:ut neqꝫ bilis í nobis:neqꝫ atra bilis:nõ pituita:nõ ſanguis exuꝑet:aut degrauet:Neqꝫ rurſus aut crapula
aut uío opprimamur:Neqꝫ rurſus cibo potu ue egeat natura:Aut poſtremo nulla ꝑturbatiõe ꝑ̃mať aíus: nul
la re angatur:nulla lætitiæ exultet:nihil timeat:nihil cõcupiſcat:Tunc més ípa noſtra:quæ diuina eſt:ab oí cõ
tagiõe corporis ſoluta.& ꝑ ſomnum libera í ſuam naturá reuerſa põt ex diuinitate ſua futura ꝓuidere:Et aut
aꝑte præuidet:ut cum aꝑte aliqd aliqs loqués nobis uera prædicit:& hoc oraculum appellať. Aut íſomnis ali
qd uidemus:& eodé modo quo apparuerat euenit.& hæc uiſio appellatur. Aut nõ nũq̃ uidemus qdé futura í
ſomno:ſed qbuſdá figuris íuoluta atqꝫ cõtecta quéadmodum filia Polycratis ſamii:q̃ per qtem uiderat patré
Polycraté a Ioue lauari:& a phebo ungi:Quod ita euenit.Ná cruci a ꝑ̃fecto Xerxis affixus & í patibulo relictus
é.ac mox eius cadauer plu[illegible]a lautũ:deíde a ſole pigui reſoluto punctum eſt. Prædíxit ergo uera ſomniũ : ſed
ea obſcura atqꝫ abdita fuerunt.Ergo.v.ſunt uiſionũ ſpés quaꝝ duæ íſomniũ & phátaſma falſæ ſunt: Oracula
auté uiſio & ſomniũ ueræ.In hoc auté loco & uiſio ſimul & oraculum fuit. Bigis:Bigæ ſunt duo eq ſimul iũ
cti:Itaqꝫ neqꝫ hoc neqꝫ ille hoc nomíe appellanť:ſed ambo ſimul:Sic & quadrigæ quattuor ſunt eq ſimul iun
cti. A b illo hectore:Vnus eſt hector:nec mutatur eſſentia:ſed dicimus aliũ hectoré cũ ita ímutato ſunt acci
détia & qualitates ut alius apꝑeat. Ignes:ná primũ appellétibus græcis obuiá armatus factus hector nauem
Protesilai:q̃ prima littus tetigerat:exuſſit.& uictoria lætus ad ſuos rediit. Sq̃lenté.b.ex Auli ge.ſnía ſq̃lere di
ctũ eſt a ſquamaꝝ crebritate aſperitateqꝫ:q̃ íſerpétũ & piſcium coriis uiſunť.Quicqd igitur nimis ícultatum
atqꝫ obſitum aliqua re eſt:& ícutere facie noua horroré uiſentibus põt id ſqualere dicebatur: ita í re lucida ut
ſurdida.In lucida poſuit poeta í ſequentibus per tunicam ſqualenté auro latus aurit aꝑtum.Sic & Accius í pe

Sq̃llor

lopedis Eius serpentis squamæ squalido auro & purpura cōtexte. In sordida hic ergo squalentē.b.idest sordi
bus nimis īculcatā ei obsitam. Sed teste eodē Gellio multo assiduoq; usu ita cūtaminatū ē hoc uerbū ut iā sq-
lor de iqnamētis dūtaxat dici cœpit. Cōcretos: concerni dr̄ res q̄ ante fluxilis: uel sua spōte condensant & co
hæret: ut sanguis postq̄ de uenis egressus ē: uel alia accedente materia. Nā crines natura fluxiles īpliciti sangui
ne cōdensant & cohærent. O lux ex Ennio ē ille.n. O lux: troiæ germane Hector Quid ita cū tuo lacerato
corpore miser. Lux ergo ad p̄teritū & p̄sens: Spes uero ad futuꝝ refert. Vt.n. lux luce rex restaurat sic egregiis
huius uiri facinoribus troianū īpiū illustre reddebat & ex his meritis oīs de futuro spes ī eo repōebat. Quæ
tātæ.t.m. ostēdit naturā somnioꝝ: Nā somniās nō meminerat æneas hectorē occubuisse: nec ab achille cōfos
sum. Nā q̄ supra ait Vulneraq; illa gerēs: & cætera huiusmodi ex uigilātis memoria ad p̄sens narrat. Vt: ad-
mirātis ē: ī Buco. exp̄ssimus. Indigna: nā digne nō poterāt fœdari optimi uiri uultus: Estq; uniuersa hæc in-
terrogatio pronūtiāda cū summo dolore ac stupore. Etiā: adhuc: ut placido ne etiā pugnabis amori. Hac.s.
mea.q.d. adhuc uiuerē si fata troiā defendi uoluissent. Vel dicamus Et hac quasi dicat hac quoq; tua dextra q̄
uis ego spes fiducissima occubuissem. Suos: Recte suos. Nam illos ex samothracia in phrygiam transporta
uit Dardanus. Et ut addā aliquid ad ea q̄ in supioribus dixi de penatibus Refert Dionysius penates q ī græci
am linguam transferunt: alios patrios: alios genethlios: alios ethesios: alios mychios: quasi arcanos: alios erci-
os fortasse q; ī oculto cōclusi eēnt appellasse. De figura āt & forma eoꝝ refert Timæus historicus lituos ferre
os & æneos & troianū uas quoddā fictile eē ea q̄ in ocultis & recōditis lauini iacent sacra. Dionysius aūt scri-
bit se romæ uidisse tēplū apprime tenebrosum. Neq; tamē magnū: in quo sitæ sunt deoꝝ troianoꝝ simula-
chra: qua īscriptiōe habēt.d. pēates. Sūt āt duo adolescētes q sedeāt pila tenētes militari habitu. Refert idē Dio
ny. cōstructa iā alba trāslatos fuisse lauinio albā dos ipos quos æneas ex troia aduectos illic collocarat. Veꝝ se
quēti nocte q̄uis clauso tēplo ad suas lauinas sedes redisse: atq; secundo albā reportatos sedūdo quoq; lauiniū
redisse. Quapp eos illic reliq placuit misis alba sexcētis cū duce Egesto q lauinii habitantes sacra curarent.

Penates

Sic ait: & manibus uittas uestamq; potentem
Aeternumq; adytis effert penetralibus ignē.
Diuerso inter ea miscemur mœnia luctu.
Et magis atq; magis: quāquā secreta parentis
Anchisæ domus arboribusque obtecta recessit
Clarescūt sonitus: armorumq; īgruit horror.
Excutior somno: & summi fastigia tecti
Ascensu supero: atque arrectis auribus asto.
In segetem ueluti cū flamma furētibus austris
Incidit, aut rapidus montano flumine torrēs
Sternit agros: sternit sata læta: boumq; labor̄s
Præcipitesq; trahit siluas stupet inscius alto
Accipiens sonitum saxi de uertice pastor.
Tum uero manifesta fides: danaūq; patescūt
Insidiæ. iam deiphobi dedit ampla ruinam
Vulcano superāte domus: iā proximus ard̄t
Vcalegon. sygæa igni freta lata relucent.
Exoritur clamorq; uirum clangorq; tubarū
Arma amens capio: nec sat rationis in armis:
Sed glomerare manū bello & cōcurrer̄ ī arcē
Cum sociis ardent animi: furor iraque mētē
Præcipitāt: pulchrūq; mori succurrit ī armis.
Ecce autem tælis panthus elapsus achiuum
Panthus othriades arcis phœbiq; sacerdos
Sacra manu uictosq; deos paruumq; nepotē
Ipse trahit: cursuq; amens ad limina tendit.
Quo res sūma loco pāthu? q̄ prēdimus ar-cē?
Vix ea fatus erā. gemitu cū talia reddit
Venit summa dies: & in eluctabile tempus

SER. Vestā: Deā ignis q̄ terra ē. Diuerso Prooeco-
nomia qua demonstret æneā proditorē non fuisse:
sed longinqtate domus & tardius bella cognouisse
& facilius euitasse discrimē. Magis.a.m. augumētū
quasi maxime sic minus atq; minus idest minime:
& ut.i. utcūq;. Anchisæ: nā ubicūq; dū uiuit Anchi
ses sibi uniuersa cōcedit: Religiose ergo. Arboris.q.
o. Laus domus. Recessit: a frequētia se r̄mouit ē aūt
pulchra trāslatio quotiēs rei mobilis ad īmobile uel
cōtra trāsfertur officiū. Ingruit: īuadit: ut īgruit Ae
neas italis. Excutior som. Vt appareat terroris eē &
nō societatis. Arrectis auri. Translatio a brutis: sic
Terē. Arrige aures Pāphile. Flumine: fluxu: ut Hūe
ctat flumīe uultū. Torrēs: fluuius q estate siccat a tor
rēdo dictus. Cōtra græci a tēpore quo crescit χειμάρ
ρον appellāt sicut equi nocti ισημεριον. Inscius: nō
ignarus: Nā uidet: sed qui non ualde sit causaꝝ peri-
tus q̄si simplex. Saxi: montis. Cōtra ī sexto: Prænsā
tēq; uncis manibus capita aspera montis.i. saxi. Ma
nifesta fides: nō somni sed fraudis græcoꝝ unde Da
naū.p.i. Deiphœbi: q post mortē Paridis Helenam
duxit uxorē. Vcalegon: rem domus ad hominem
trāstulit. Sygæa: duo sunt troiæ promōtoria Rhœ
tū & Sygeū qđ dictū ē quia Hercules hospitio p̄hi-
bitus simulauit discessum: & hinc contra troiā uenit
cū silētio qđ συγη dicit. Relucēt: magnitudinē in
cendii denotat. Lata: quia illic pōti angustiæ se dila
tāt. Clāgor: græcū est illi.n. κλαγγη. Tāgit āt morē
quia urbes plærunq; a sono tubaꝝ diruunt. Sicut al
bā Hostilius Tulli. iussit euerti. Āmēs: qa nec som-
nio nec rebus aspectis credidi. Furor ira.q.m.p. pōt
specialiter acipi qa furore atq; ira p̄ceps ferebat. Vel
generaliter. Nā furor & ira mētes humanas p̄cipitāt
unde nō miꝝ si arma cœpi. Arcis.p.q.s. Aut qa ab-
rogatus eēt: aut ex more romāo. In capitolio.n. om-
niū deoꝝ simulachra collebant. Sacra uictosq; de-
os: Hoc est pp qđ supra ait Sacra suosq;.t.c.t.p. Vi-
ctos: qui egebant sacerdotis auxilio. Et simul excusa
tur Aeneæ discessus. Ipse tra. septia sylepsis. nā q̄uis

ad nepotem solum spectet:tamen ad omnia supeririora refertur. Cursu: & cursum legitur. Ad limina: Aeneæ & religio laudatur & uirtus. Quo res summa loco:admirantis est non interrogantis. Panthu: uocatiuus est. Res summa:res publica. Quam ꝓndimus arcé:cum tu hanc relinquas non.n. plures erant arces. Vnde admirantis & notanda simul orationis breuitas quæ in periculis congruit.

DONA. Excutior:non dixit expgiscor quod esset aut ex sacietate somni aut ex animi tranquilitate. Quies ergo dormiétis abrupta é. Et sũmi fa.t.as.supo. Vt posset uel uidédo ꝑ flámas:uel audiendo cuncta ꝑcipe. Iá deiphœbi:Narratisqꝫ audierat:ponit q̃ uidebat. Exorit.c.q.u.eo ꝑtinet qa dixit. Tũ uero manifesta fides d.q.p.ins. Quantus át fuit affectus æneæ:q nec somnio Hectoris admonitus neqꝫ manifesta captiuitate urbis deterritus arma cœpit. Amés:oib us aduersis méte turbata nõ í fugá sed í arma cõuertit. Et q̃rit manũ sociorũ:qbus arcé amissis iá mœnibus desédat. Furor iraqꝫ:optime posuit. Quicqd.n.ꝓcipitáter urget non quo aíus uoluerit:sed í eá ꝑté cadit í qua ruinæ põdus adduxit. Pulchrũqꝫ.m.nõ erat spes uictoriæ:sed armatus q̃ inermis pulchrá morté ignominiosæ uitæ ꝓponebat. Ecce át:aduétu péthei spé conceptá arcis defendédæ amittit. At ille nõ mœtu hostili deterritus erat ut nõ ferret secũ qcqd deoꝝ in arce colebat. Portabat.n.sacra: & deos uictos ut ostéderet humanũ auxiliũ aduersus eá uim nõ fuisse necessariũ. cui ipsi quoqꝫ dii resistere ꝓ se nõ potuerát. Amés a tutis exclusus ad íuta fugiés ostédebat plená amétiá. Quo res sũma:íterrogatio breuis ꝓ rõe tpis sũpta. Quæsita ét ꝓ ꝑsona fugiétis & ꝓ eius q licet aduersa mature tamé scire cupiebat. Sũma reꝝ é bonoꝝ & maloꝝ Cõcinná diffinitio:qua celerius exprimi possit aduersa uel ꝓspera. Quá.p.ar. arxé secũda defensio ut euictus muris ipsa succedat. Recte ergo q̃situ quá ꝓndimus arcé. Intelligebat.n. ex fuga péthei arcem captá:neqꝫ aliá ꝓterea eé. Vix ea fa.ꝓdicanda artificiosa subtilitas poetæ í respõdédo. Hisdé.n. uerbis & eadem breuitate & instruxit inscium:& quæ summa eét reꝝ ꝑdocuit. Ille.n. Quo.r.s.p. Hic uenit summa dies ineluctabile. Quod luctádo superari nõ potest. Ingens gloria.t. Periit quicqd apud nos floruit.

CHRI. Aeternũ:in templo.n.ueste ignis perpetuus seru abat. Sed quot ánis calédis martiis renouabatur.

Vestá:percurrá semel ré totá:ne iteꝝ de ea narrádũ sit. Eam igit Saturni & Opis filiá fabulant. Ouidi. semine saturni tertia uesta fuit. Hoc numé troianũ fuit:& Vestá uná e penatibus putat:uel salté illoꝝ comité. Hic consules macrobio teste & dictatores cum magistratu inibát Vestæ & penatibus sacrificabant: proptereaqꝫ hic poeta cũ de penatibus meminisset addidit. uestá. Cice. in libro de natura deoꝝ ait uestá dici ab hestia græco uerbo:uiqꝫ eius ad aras focosqꝫ pertinet & quoniá custos sit reꝝ ítimaꝝ: omné illius ꝓcationé & sacrificationé extremá eé. Ouidius illá modo igné ponit ut nil aliud uestá q̃ merá ítellige flámá:Modo terrá ut Sic incesta perit quia quá uolauit in illam condit est tellus uestaqꝫ numé idé. Diodo. siculus scribit uestá domorũ cõstructricé fuisse ꝓpeaqꝫ institutũ ut in oíbus domibus colat. Plato át in phædro ꝑ enigma ita loquit. Magnus rex citás alatum currum ícedit exornans cuncta ac disponens: ac postremo demõstrat:ꝙ cæteri dii currũ sequunt:Sola át uesta domi manet ꝑ qđ intellige uestá terrá esse q̃ ímobilis é & igné inclusum terræ. Quapp uestæ simulachrũ nullũ erat. Sed í media tépli testudie pédebat terra. Putát multi dici uestá a græco uerbo hestia mutata aspiratiõe í digáma eolicũ:uel a uestiendo ꝙ terra herbis ac arboribus uestiat. Ferunt autem illá adamatá a priapo fuisse:qui uim seminalem significat:quia nihil productura sit terra sine ui seminali. Volunt ꝓterea uestá nutricem Iouis fuisse:eáqꝫ illũ suo gremio substentasse. Exprimebát át illá huiusmodi pictura téplum pingebát latũ ac spaciosum cũ ara í medio:& ea utrinqꝫ igné habebat:qui perpetuus seruabat cum eũ extingui nullo pacto fas esset. Cui ministerio uestales uirgines ꝓerant:sicqꝫ ibi depictæ igné fouere uidebátur. Supra uero pinnaculũ tépli depicta erat ipsa uesta in formá uirginis ífanté ipsum Ioué í suo sinu fouens. Sacra uestæ ex troia í italiá uexit Aeneas. Templũ illi albæ erexit Ascanius. Romæ uero an Romulus an Numa erexerit dubitat. Positũ át erat íter capitoliũ & palatiũ:ut est apud Diony. Illud ét scribit apud eundé Diony. Præter hæc coia sacra singulas etiá curias:quæ.xxxvi. erát uestá priuatá habuisse. Esseqꝫ plerosqꝫ qui q̃rétibus custoditus ignis quid sit & quare uirginibus seruádus mandetur respondeát:ꝙ ignis res é ímaculata & uirgines incorruptæ ꝓpeaqꝫ castissimo diuinoꝝ purissimũ mortaliũ amicũ esse. Vestæ át proponi igné:quia tellus cũ sit: mediũqꝫ mondi teneat locũ inflammationes excelsi facit ex se ipsa. Veꝝ etiam ꝓter igné arcana quedá esse in téplo deæ sacra multi crediderũt:quoꝝ neqꝫ uirgines neqꝫ ipsi pontifices cognitioné habeát:qđ nisi esset:nunq̃ tanto se periculo exposuisset flagráte téplo. L. Cecilius metellus. Refert ꝓterea Aulus Gel. priæ q̃ huiuscemodi sit adhibita ministerio. Amatæ nomé fuisse ac ꝓpea reliquas deinceps oés amatas appellatas fuisse. Diciqꝫ nõ electas:neqꝫ creatas uestales: sed captas. eo ꝙ capiebat a põtifice de manu patris uestalis uirgo & táq̃ bello capta de pr̃is potestate egrediebat. Nõ licebat át capi aut sex annis minoré aut decé maioré. neque capi poterat:q̃ lingua debilis esset:sensu ue auriũ diminuta:aut aliqua corporis labe ísignita neqꝫ rursus cuius parentes alter ambo ue seruitute seruissét:aut fuissent:in negociis sordidis uersati. Addũt nõnulli non esse fas eá capi q̃ í italia nõ hr̃et domiciliũ. Virgo uestalis simul capta:& í atriũ uestæ đducta: & pontificibus tradita pr̃ia ꝑotestate exibat:& testí cõdédi ius habebat. Erát pontificis uerba í capiédo ut sacerdoté uestalem quæ sacra faciat & quæ iussi & sacerdoté uestalé facer pro populo q̃ritibus ue q̃ optima lege fiunt ita te amata capio. Fuerát át a prícipio uestales quattuor a Numa constitutæ. postea uero pp sacrorum ministeriorum multitudinem sex factæ. Vbi sunt ígredi íterdiu nulli ex maribus íterdicebat: Noctu át nemini ímorari fas erat triginta uero annos necesse erat eas manere ínuptas & castas:Quo tépore primis decé annis sacra addicebant. Aliis decé ꝑficiebát. Vltimus uero decé alias docebát. Expleto trigessimo anno licebat illis impune nubere depositis uittis ac reliqs sacerdotii ísignibus. Plæraqꝫ tamen ad mortem manebant: deterritæ maxime earum quæ nupsissent infœlicibus exitibus in quos plerunque incidebant. Multi autem & pulchri uestali/

Vesta

bus a ciuitate honores reddebantur. Contra uero minoribus criminibus damnatæ uerberabantur. Corru ptas autem huiuscemodi morte mulctabantur. Viuæ enim freto ut mortui soluet efferebantur cum luctu eas amicis & cognatis prosequentibus: ferrebanturq; usq; ad portam collinã. Erat enim ut etiam Plutar. ostẽ dit: ibi intra muros tumultus & domus subterranea a Numa instituta: in qua lectus erat stratus: & lucerna ardens. Erat panis aqua & lac: ne uirgo sacrata fame ad mortem compelli uideretur. Pontifex igitur arcana q̃ dam præcatus in scalis in domum descendentibus illam ponebat statimq; sese auertebat ac p̃sto aderant qui humum inicerent: Hinc Iuuena. Cum quo nuper intacta iacebat Sanguine adhuc uiuo terram subitura sa cerdos. Penetralibus adiectiuum est in hoc loco quasi penitus remotis. Alias substantiuum: & significat se cretiores domi partes a penitus & intrãdo dictum. Penitus autem & si aduerbium sit: ut penitusq; repostas: Tamen & nomen inuenitur Plau. Excrea usq; penitus faucibus. Miscentur: conturbantur: confunduntur: & cõmixtione clamãtium & ululantium. Arboribus: uiridariis arboribus refertis. Recessit: in recessu ur bis posita. Clarescũt: nã iam urbe potiti aperte cuncta inuadebant. Ingruit: imminet. Horror: hostilia. n. arma horrorem incutiunt: & quia obstrepebat: & quia flammis micabant. Ingentem: uel pulcherrimæ cõ parationes quibus & diripientium cuncta græcorum impetus & urbis ruina ante oculos ponitur: & ipsius Aeneas animi corporisq; stupor exprimitur. Vulcano: igni etiam est intellectio. Clagor: Sonitus est refra ctus & crepitans: qualem in tubis asseribusq; depræhendimus & est onomatopheia. Tubæ ait teste Lacta. re ptor fuit Maletus etruscorum rex. Hic pyraticã exercuit: & p̃mõtoriũ liconiæ prouinciæ ĩsedit. & malea de suo nomine appellauit. Arma. a. c. ingẽs ĩ patriã caritas q̃ quis nullã salutẽ cerneret cũ patria occumbere cupie bat. Elapsus: tum noctis tum deorum quos ab ĩcẽdio liberabat auxilio. Ipse trahit: nõnunq̃ eidem uerbo quæ non conueniunt cum iunguntur ut ĩ georgi. ostendimus. Trahebatur. n. puer q̃ paternos passus æquare nõ poterat. Deos autem portabat potius q̃ trahebat. Vel dixit de oĩbus trahebat ut ostendat longe plura abstulis seq; ferre posset. Amens: propter subditum maximumq; timorem & manifestũ interitum. Ad limina: sci licet Aeneæ. & magna laus est ipsius: ut ad eum potius q̃ ad alios confugeret: ueluti in fortiori uiro spem ali quam reponeret. Quo res: auxilium solitumq; animum ostendit: q̃ non expectaret donec ille loqueretur.

Peni tus

Dardaniæ: fuimus troes: fuit ilium: & ingẽs
Gloria teucrorũ: ferus omnia iuppiter argos
Transtulit: incensa danai dominantur ĩ urbe
Arduus armatos mediis in mœnibus astans
Fundit equus: uictorq; si non ĩcendia miscet
Insultans: portis alii bipatentibus adsunt:
Millia quot magnis nunquã uenere mycẽis.
Obsidere alii telis angusta uiarum
Oppositis: stat ferri acies mucrone corusco
Stricta parata neci: uix primi prœlia tentant
Portarum uigiles: & cæco marte resistunt.
Talibus otriade dictis & numine diuum
In flãmas: & ĩ arma feror: quo tristis erynnis
Quo freĩto uocat: & sublato ad æthera clamor
Addunt se socios rhiphæus & maximus armis
Iphitus oblati per lunã hypanisq; dymasq;.
Et lateri adglomerãt nr̃o iuuẽisque chorebo
Mygdonides: illis qui ad troiam forte diebus
Venerat insano cassandræ incẽssus amore.
Et gener auxiliũ priamo: phrygibo que ferbat
Infœlix qui non sponsæ præcepta furentis
Audierat.
Quos ubi consertos audere in prœlia uidi
Incipio super his: iuuenes fortissima frustra
Pectora si uobis audẽtem extrema cupido ẽ
Certa sequi: quæ sit rebus fortuna uidetis.
Excessere omnes adytis: arisque relictis

SER. Dardaniæ: aut a Dardano Iouis & Electræ filio: aut secundum Salu. a Mida dardãorum rege qui phrygiã tenuit. Ferus: summæ necessitatis est: cũ ẽt sacerdos conuitia ĩ deos iacit Ferus ergo q̃ æquus oĩ bus eẽ solet: ut Rex Iuppiter oĩbus idẽ. Astans: pro stans p̃thesis est. Miscet. s. cædibus. Bipatẽtibus: duæ. n. sunt. Millia: subaudi tot. Est. n. ανακόλου-τον: Dixit. n. quot cũ p̃misserit tot. Angusta uiarum: Vicos. stricta. Nuda: cæco. Vel nocturno: uel epi theton ẽ martis cuius exitu. Incertus ẽ. Numie. s. ta li. q. d. iniciente mala desideria. Erynnis: ĩpacientia animi hic. Alibi significat furia. Adglomerant: Ad glomerant. Mygdonides: Patronymicũ ẽ. nã si gen tis esset Migdonius diceret. Hunc Euphoriõ stultũ ĩducit. Vnde Virgi. sibi dat Dolus an uirtus qs. in ho ste reqret: cũ sit turpissima dolo q̃sita uictoria. Ge ner: non qui esset sed cupiebat esse. Sic & alibi Quos ego sũ totiẽs iã dedignata maritos. Furentis: uatici nãtis. Incipio sup his. i. his incipio sup: quia iã aude bant. Est ãt ordo. O iuuenes fortissima pectora fru stra succurritis urbi ĩcẽsæ q̃a excesserũt dii: und si uo bis certa cupido ẽ me seq audẽtẽ extrẽa moriamur: & ĩ media arma ruamus. Obscuritatẽ ãt facit synthe sis. i. hypbati. lõga cõfusiõ & falsa lectio. Nã multi au dendi legũt: multi audẽti. Sed audẽtẽ legendũ ẽ. Ex cessere: Quia ante expugnatiõem euocabãt ab hosti bus pp euitãda sacrilegia. Vna. s. u. n. s. s. Plerunq;. n. desperatiõe augetr robur. Stat: Est ubi dat uires nimi us timor. Et captiuitatis remediũ ẽ mors. Ergo aut desperatiõe uincant aut uitetr morte captiuitas. Sa lus: Nũc remediũ. Lupi: ad ferocitatẽ p̃tinet nebula ad noctẽ: catuli ad liberos referantur. Exegit: exclu sit de latebris: Teren. Spectandæ an exigendæ nobis sint. Caua: nam omne concauum obscurum est.
DONA. Dardanidæ. s. periit qcqd apud nos erat. Ferus: nã ĩ aduersis ẽt deos male tractamus. Ferus quia oĩbus ad græcos traductis nihil nobis reliq se

cit. Argos:non ad argos.i.græcos:sed i eam urbem Dominant:nō pugnant sed ardēte urbe securi de uictoria domināt. Fundit:Nam q̄uis iā fudisset:ta mē ex pturbatiōe aī adhuc equū fūdere armatos pu tabat. Insultās:Refert grās:nā iteruentu eius troia ni certabāt illudere capto. Portis bip. ostendit unā portā q̄ igredientibus atq; regredientibus i muris præ parata fuerat Altera quæ dirutis muris fuerat pa tefacta:ut eq moles imēsa posset induci. Per has por tas dixerat poeta imissos hoste:ut Oēs accipiūt soc. a.a.c.m.Ve℞ Pētheus eadē ratiōe adhuc imiti dicit. Obsedere:Cā ponit cur æneas & pāthus fugere nō possent. Numine diuū:nā sic sū accēsus uerbis Pan thi:q̄si deo℞ numie sim aflatus. Clamor:ergo ibi maior erat cedes:unde mors facilior. Addūt se.s.Ne nar ratio multo℞ nominū ex similitudine fiat odiosa:mirifice distinguit interpositione uerborum:sed ordina Ad.s.&.& la.ag.n.oblati per lunam Riph.Ephi.h.pa.da.& corebus p lunā.Nā principium huius noctis luna caruit.Sequētia habuerunt. Iuuenes:ordo est iuuenes fortissima pectora.Quæ.s.r.s.Ex oēs ady.ar.q.r. Dii. q.im.hoc ste.fru.suc.u.in.Si uobis audendi ex.c.c. Moriamur & in.m.a.r. Vna sa.ui.nul.spe.sa.ergo iuuenes fortes estis:& prōpti:sed auxilium uestrum incensæ urbi qd proderit:sed una ē salus uictis:si salutē quā tue ri nō possent desperādo contemnant. Inde lupi.c.mira cōparatio.Lupus.n. iprobus & sæuus ē: & in prædā intentus:præsertim cum catulos habet: cui quidē aptissimæ tenebræ sint ad cōplēdas insidias:sic & nos au xilio unico noctis in hostes ferebamur. Oblati per.l.Nam luna iam exorta erat: sed quomodo paulo infra: Nox atra caua circūuolat umbra Intellige debere conuenire in luporum comparatione ēt noctis similitudi nem.Sed hic accipiamus perseuerare lunam:Sed fumo ex incendio proueniente obscuratū eius lumen esse.

Dii quibus impiū hoc steterat succurritis urbi
Incensæ:moriamur:& i media arma ruamus:
Vna salus uictis nullam sperare salutem.
Sic animis iuuenū furor additus ide lupi ceu
Raptores atra i nebula quos improba uētris
Exegit cæcos rabies:catulique relicti
Faucibus expectāt siccis:p tela p hostes mus
Vadimus haud dubiā i mortē:mediæq; tene
Vrbis iter:nox atra caua circūuolat umbra.

CHRI. Fuit iliū modus loquēdi.q.d.ad iteritum uenit:nec amplius est.Sic Cice.Cū suppliciū iā de coniu ratis sumptū esset:cōuersus ad populū dixit Vixerūt. Ferus iup.q.d.nō potuisset dirui tāta urbs nisi iouis potētia:nec religiosa ciuitas fuisset pdita nisi feritate deo℞. Incēdia.m.s.plus armo℞. Astās:ita stās:ut mul to supior sit. Bipatentibus:quasi i totū patētibus:nā duæ sūt ptes qbus portæ claudunt. Millia:plures pu tabāt esse q̄ oēs q a pricipio e græcia uenerāt.Nā timor & nocturnū tps oīa picula maiora pponit. Stricta: nudata:nō q̄ stringere nudare significet:sed qa nō nudāt gladii:neq; ē uagina eripiūt nisi manubria maibus strigamus. Acies:i q̄cunq; re eē pōt.Vnde dixit ferri. Audētē:legit Serui.Donatus uero audēdi. Excessere oēs.a.a.q.r.Cōsueuere prisci antea q̄ urbē expugnarēt oēs illos deos i quo℞ tutela ea urbs eēt euocar aliter.n. urbē capi posse despabāt.Carmē āt quo dii euocāt ē i libro Sāmonici Sereni i.v.re℞ recōdita℞:qd ipse ait in cuiusdā Furii uetustissimo libro repisse huiusmōi:Si deus si dea ē cui populus ciuitasq; carthaginēsis ē i tute la.Teq; maxie ille q urbis huius populiq; tutelā recepisti pcor:ueneror ueniāq; a uobis peto:ut uos populū ci uitatēq; carthaginēsē deseratis. Loca:tēpla:sacra:urbēq; eo℞ relinq̄tis:atq; ab iis abeatis:eiq; populo ciuitati q; metū:formidinē:obliuionē iniciatis:proditiq; romā ad me uosq; ueniatis:Nostraq; uobis loca tēpla sacra urbs acceptior pbatiorq; sit:Mihi popu.Ro.militibusq; meis ppositi sitis:ut sciamus itelligamusq;.Si ita fe ceritis uouero uobis templū ludosq; factu℞. Sic aius:Locus ex Homero. Lupi ceu.r.Similitudo est q̄ mō pcedit:ut hic mō subsequit:ut i geor.Vt cū carceribus sese effudere q̄drigæ: Adūt se i sp.& fr.r.tendēs.f.e.a.n. audit currus habenas.Quintilia.ait De lupis diximus i buco.Hoc addā ex Plinio.Lupi rost℞ ueteratū uene ficiis resistere aiūt:obidq; portis psigūt:Vestigia eius calcata equū torpescere faciunt.Lardū iis q argētū uiuū biberit remedio:ē In excremētis eius iueniūt ossa.Hæc oīa alligata dētiū sedāt dolores.Lupi nocturni rapto res sunt feroces:esuriētes ruūt i oīa:deniq; terram edunt:neq; creta insula neq; olympus mōs lupos habet.

Lupus

SER. Quis:ēt græco℞:ut Quis talia fando. La chrymis.æ.l.idest lachrymas laboribus p hyppalla gen. Antiqua:Vel nobilis:uel qa duobus milibus & octingētis ānis regnasse dr. Inertia:aut nō repugnā tia :ut inertia pecora:uel inertia dū occidunt:ut im bellē auertis romanis ar.indū.i.auertēdo reddis ibel lē. Religiosa: Gradati ascēdit religio āt metri cā ge miat.l. Redit i p.u.nō ob.qd Hora.cōtra dicat.nec uera uirtus cū semel excidit:curat reponi deteriori bus:Nā sniæ mutant p negocio℞ & tēpo℞ q̄litate. Victores:Generaliter dictū. Plurima:ima:uel dif finitio mortis ē uel uarietas mortis ostēdit. Andro geos & græca & attica declinatio:unde ē i foribus læ tū androgeo. Facit.n. ΟΑΝΔΡΟΓΕΩ ΤΟΥΑΝΔΡΟΓΕΩ. Viri:increpantis. Sera:q̄ seros facit. Pergama:ευ φατικοσ ut Iliū in italiā portās. Itis:Venitis: Cōtra Terē.nisi ego ad mercatū uenio.i.eo. Fida:Vt osten

Quis cladem illius noctis quis funera fando
Explicet?aut possit lachrymis æquar labors?
Vrbs ātiqua ruit multos dominata per ānos
Plurima perq; uias sternuntur inertia passim
Corpora:perq; domos:& religiosa deorum
Limina:nec soli pœnas dant sanguine teucri.
Qu ondā etiā uictis redit i præcordia uirtus
Victoresq; cadunt danai:crudelis ubique
Luctus.ubiq; pauor:& pluria mortis imago.
Primus se danaum magna comitante caterua
Androgeos offert nobis socia agmina credens
Inscius atque ultro uerbis compellat amicis.

Festinate uiri.nam quæ tam sera moratur
Segnities:alii rapiunt incensa feruntque
Pergama:uos celsis nunc primũ nauibus itis
Dixit:& extemplo:neq; enim respõsa dabãt
Fida satis:sensit medios delapsus in hostes.
Obstipuit:retroque pedem cũ uoce repressit.
Improuisum aspris ueluti qui sentibus anguẽ
Pressit humi nitẽs:trepidusque repẽte r̃fugit
Attolentem iras:& cærula colla tumentem.
Haut secus androgeos uisu tremescũs abibat
Irruimus:densis & circunfundimur armis:
Ignarosque loci passum & formidine captos
Sternimus:aspirat primo fortuna labori.
Atq; hic successu exultãs ãimisq; chorœbus.
O socii qua prima inquit fortuna salutis
Mõstrat iter:quaq; ostẽdit dextra sequamur.
Mutemus clypeos:danaũque insignia nobis
Aptemus:dolus an uirtus quis ĩ hoste r̃qrat:
Arma dabunt ipsi:sic fatus deinde comantẽ
Androgeo galeam:clypeiq; insigne decorum
Induitur:lateriq; argiuum acommodat ensẽ
Hoc ripheus: hoc ipse dymas:oĩsque iuuẽtus
Læta facit:spoliisq; se qsquis r̃cẽtibus armat
Vadimus ĩmixti danais haud numĩe nostro.
Multaque per cæcam congressi prœlia noctẽ
Conserimus multos danaũ demittimus orco.
Diffugiunt alii ad naues:& littora cursu

dat symbolũ quo utebant̃ in bello. Medios:manifestos:ut Medioq; ex hoste recepi. Aspiris:pro asperis p synæresim. Abibat:recte ĩpetfecto usus & non abiit. Ignaros:His circunstãtiis facit credibile plures a paucis cæsos. Aspirat:fauet:ut Aspirãt auræ ĩ noctẽ.Vnde aura fauor ẽ ut Gaudẽs popularibus auris successus fœlicitate:Quod ẽ stultitiæ. Humi:p humũ aduerbiũ ẽ. Nitẽs:ĩcedẽs. Clypeos: maiora scuta. Insignia:arma oĩa. Arma:Distingue ut sit ĩterrogãtis. Comãtẽ:aut cristatũ:qa de caudis aĩaliũ hẽbant cristas:ut Cristaq; hirsutus eqna Aut comas habẽtẽ Sta.Nõ ego ĩ terga comãtes abantiadas. Insigne:Ornamẽtũ & d̃cor̃ adiectiuũ ẽ:ne sint duo epitheta qđ apud latios uitiosũ ẽ.Fecit tamẽ Virgi. paucis uersibus:q tamẽ emẽdati sũt:ut Lẽta qbus torno facili supadita uitis.Nã prius erat facilis. Induitur: Multa sunt ĩ scuto lora:qbus manũ ĩserebat: ut Clypeoq; sinistrã insertabam aptans. Hoc pe. Multi distingũt ut sit hoc ipse æneas. Immiiit:ĩuacat. Numine.n.uel diis cõtrariis:uel qa ĩ scutis græcor̃ Neptunnus:in troianorum Minerua erat depicta.

DONA. Quis.c.i.l.no.Vt supra Quis talia.m.d.u. aut.d.m.u. Vrbs antiqua:dolet q; periit patria. Antiquã nobilẽ & maximi meriti ueteres posuerũt.Cõparat ergo tps:q; fœlicitas tot annor̃ unius noctis spacio assumpta ẽ Ergo cũ pdita gemeret:uehementer mouebat tã longũ spaciũ una nocte assũptũ. Adiecit miseranda:quor̃ alia significabãt ĩdignitatẽ rerum.Alia crudelitatẽ hostiũ. Alia sacrilegia in deos.

Indignitatẽ:q; cæsi opplerẽt uias:q; pprias domos: q; p tẽpla qđ ptinet ad sacrilegiũ. Ergo eo pcesserũt troianor̃ mala:ut q hostiar̃ sanguine deos placare cõsueuerãt:ii suo cruore eor̃ tẽpla fœdarẽt. Nec.s. excusant̃ troiani.hoc tamẽ ad uictoriã nõ poterat eẽ sed erat ad solatiũ. Alii rap.in.Obseruat militarem disciplinã quæ est ut primũ uictoria gloriaq; obtineat.Deinde in prædam eatur. Ait igit̃ androgeos nõ bellum confecimus nos qui p̃dam egimus de hostibus uictis. Recẽtibus:quia nuper erãt detracta mactatis.

CHRI. Quis:interrogatio & repetitio grauitatẽ affert & efficaciã. Vrbs an.Nobilis:nã nobilia diutius conseruant̃. Perq; do.Pathos a loco:nã ĩdignũ ẽ aliquẽ occidi ĩ uiis publicis.Indignius domi suæ Indignissimũ ĩ tẽplis deor̃ sic alibi Mœnibus ĩ pratis atq; ĩtra tuta domor̃ & alibi inter sacra deũ nocturnaq; orgya bacchi Multos.d.p.a. Nã nõ solũ diuturnitate tpis sed ẽt maiestate ĩpii nobilis erat. Præcordia:alibi comicit ĩq; lu um p̃cordia ad ĩtima subdit:Sunt.n.cordi uicina qbus sensus pcipit̃.Pli.ãt ait Extra hoĩum ab ĩferiori uiscer̃ pte separãtẽ mẽbrana quã p̃cordia appellat:q a cordi p̃tendit̃:q̃ græci φρενασ dicũt.Posita ãt ẽ pp uicinitatem alii ne cibis supprimeret̃ aĩus.Hinc certe refert̃ accepta subtilitas mẽtis.Ideo nulla est ei caro:sed neruosa exilitas ĩ eadẽ p̃cipua hilaritatis sedes:qđ titilatu alar̃ ĩtelligit̃.Ob hoc ĩ gladiator̃ spectaculis mortẽ cũ risu traiecta p̃cordia attulerũt.Home.ãt qa ĩest mentis subtilitas dixit αλλοδετοι ερεωσυδενι φρεσιβαλλεο σηισιν. Plato p̃terea uult eã animi ptẽ q̃ irascibilis ẽ ĩ p̃cordiis sedẽ hr̃e q̃ sibili ĩficiũt̃:maxia exorit̃ ira Hic Home.cũ Agamemnonẽ Achilli iratũ ostẽdere ait αχνυ πενοσ μενεοσ δε μεγο φρενεσ αμφιπελεναι.ergo secũdũ pipatheticos locutus ẽ poeta q dicũt irã tãq̃ cotẽ eẽ ad acuẽdã fortitudinẽ. Irruimus:põĩt multa q̃ uerisimile faciãt a paucis multos eẽ uictos. Metus:nã nõ poterat nocturno tpe aduerti paucitas:error uiar̃ & fortuna ac armor̃ Imutatio. Exultãs:s.qđ stulti ẽ nã sapiẽs sicut aduersis nõ frãgit̃:sic ẽt minime rebus secũdis effert̃. quoniã ãt a prĩcipio stultũ hũc ĩduxerat obseruat illđ horatianũ.Siqs ĩexptũ scæne ↄmittis & audes psonã formare nouã seruet̃ ad imũ. Quali ab ĩcepto p &.s.c.

Præcordia

Fida petunt:pars ingentem formidine turpi
Scandũt rursus equũ:& nota cõdunt̃ ĩ aluo.
Heu nihil inuitis fas quenquam fidere diuis.
Ecce trahebatur passis priamea uirgo
Crinibꝫ a tẽplo cassãdra adytisque mineruæ

SER. Fida.s.sibi. Turpi:epitheton ẽ timoris.Sal. Carbo turpi formidine italiã atq; exercitũ deseruit. In al.nũdũ eũt sed cũ uenerint iccirco ĩ aluo & non ĩ aluũ dixit:ut ẽ Cõditus ĩ nubẽ. Heu.n.i.f.q.f.d.Sequtur.n.Cassãdræ captiuitas sacerdotio fidẽtis & armor̃ patefactio. Priameia:patronymicũ sed speciẽs possessiui:priamis uero tãtũ patronymicũ sic pri

Ad cælum tendens ardentia lumina frustra
Lumina nã teneras arcebant uincula palmas
Nõ tulit hãc speciem furiata mẽte chorœbɔ:
Et sese medium iniecit periturus in agmen.
Conseqmur cuncti:& dẽsis icurrimus armis.
Hic primum ex alto delubri culmine tælis
Nostroꝝ obruimur oriturqꝫ miserrima cædꝭ
Armorum facie:& graiarum errore tubarũ.
Tum danai gemitu atque ereptæ uirginis ira
Vndique collecti inuadunt:acerrimus aiax:
Et gemini atridæ dolopum ue exerci tus oĩs
Aduersi rupto ceu quondam turbine uenti
Confligunt zephyrusqꝫ notusqꝫ & lætus æois
Eurus equis:stridunt siluæ: sæuitque tridenti
Spumeus:atqꝫ imo nereus ciet æquora fũdo
Illi etiam si quos obscura nocte per umbram
Fudimus insidiis:totaque agitauimus urbe
Apparent primi:clypeos mentitaque tæla
Agnoscunt:atqꝫ ora sono discordia signant.
Ilicet obruimur numero:primusqꝫ chorebus
Penelei dextra diuæ armipotentis ad arm[a]
Procumbit:cadit & ripheus iustissimus unus
Qui fuit in teucris: & seruantissimus æqui.
Diis aliter uisum pereũt hypanisque dimasqꝫ
Confixi a sociis:nec te tua plurima panthu
Labentem pietas nec apolinis infula texit:
Illiaci cineres & flãma extrema meorum
Testor in occasu uestro:nec tela nec ullas
Vitauisse uices danaum.& si fata fuissent

amides. Frustra:secũdum Epicuꝝ. Furiata: furiosus a quo furor nunq̃ recedit. Furiatus.q furit ex cã. Periturus:melius ut ad affectũ eius referat̃ sicut de Tarcõte Et medios fert̃ moriturus ĩ.h.q̃uis uicerit. Culmĩe:tecto qđ ante culmis tegebat̃. Miserria: qa ĩter ciues. Gemini:duo & excusat̃ qa fr̃es:nã proprie gẽini sunt eodẽ partu nati. Exercitus.o.Excusatio uicti. Aduersi:e cõtrario flãtes. Aeois:corripuit eã q̃ lõga ẽ qa seqt̃ uocalis Hoc raro fit:qa nec ꝓpriũ ut Diana nec cõpositum ut subditus ue ꝑustis. Stridũt.s.excursus poetæ q ultra tres uersus ꝓcedere nõ dẽt ne sit uitiosus. Spumeus:spumosus. Obscura.n.p.u.i.ꝑ umbrã obscuræ noctis. Fudimus: fugamus.alibi ĩterẽimus. Mẽtita:q̃ nos græcos esse mẽtiebãt̃ & sensũ rei inanimatæ dedit. Signãt: designant aut ꝑ uocẽ aut ꝑ symbolũ:quo utebat̃ exercitus Vnus:ꝑcipuus. Aeq:æquitatis. Diis al.u. magna ĩdignatio:sed nihil sacrilegũ æneæ dat̃. Testor: testificor:& đest uos. Vices:pugnas:qa ꝑ uicisitudines pugnabat̃:ut docet Salustius.Item pœnas Horatius.Vicesque superbæ te maneant ipsum.

DONA. Diffugiũt.a.nã q nõ penitus turbati erãt fugiebãt ad littora:q ãt erãt amẽtes timore scãdebãt rursus equũ. Heu nihil:Fauebat nobis nr̃ dolus sed ineficax reddit̃ qcq̃ humana industria aduersus dei uolũtatẽ molit̃ qđ ostẽdit̃ ĩ Cassãdra:sed singula notent̃ uerba. Ecce.i.dũ bene ac ꝓspere nr̃a certamia procederẽt repẽte appuit qđ multiplici ĩdignitate & sceler̃ nr̃os actus turbaret. Trahebat̃ ꝑ publicũ q̃ paterno merito ac suo ne cũ honestis qdẽ officiis multoꝝ decuit offerri. Crinibus.s.qđ fuit uirginalis uerecũdiæ factũ inimicũ:Trahebat̃ uirgo uiroꝝ plurimoꝝ mãibus.trahebat̃ sacerdos mãibus ĩpioꝝ trahebat̃ a tẽplo & ab ipsius deæ penetralibus rapta & manibus post terga constrictis: & q̃uis hæc ꝑferret tendebat ad cælũ oculos:cũ nõ posset manus qđ faciebat frustra q̃rebat.n.ĩ cælo ultores deos qbus aduersantibus ĩpiũ ceciderat: & eos quoꝝ cũ domus eẽt iliũ tẽꝑlis suis ꝓdesse noluerũt aut nõ potuerũt.Collige ergo ĩ Cassãdrã cr̃ia ꝙ regalis ꝙ uirgo: ꝙ passis quos habuit ad ornatũ:ꝙ ꝑ publicũ ꝙ uiacta:ꝙ a plurimis.In deos uero ꝙ a tẽplo ꝙ sacerdos: ꝙ a conspectibɔ deæ.Hoꝝ alteꝝ affinitatis cã:alteꝝ religiõis qa antistes eẽt deoꝝ mouere debebat æneã.Non tulit ẽt Chorebɔ & r̃liq illi morituro succurrũt.Hic error armoꝝ q ante iuuabat nocer̃ cepit.nã a suis putati græci telis.i. lapidibɔ & similibɔ cedebãt̃. Tũ.d.cõpẽdiũ adhibet:ut nõ tãtũ ereptã uirginẽ diceret:ueꝝ ẽt multos hostes ob eã rẽ occisos:& cõnexuit ꝑcipuoꝝ noĩa:& alioꝝ numeꝝ generaliter posuit.Illi ẽt alia calamitas ut ab hostibus cognosceremur q acrius ẽt q̃ hostes mouebãt̃ qa se deceptos uiderãt. Ilicet: ubicunqꝫ ponit̃ ilicet: extrẽa oĩa occidere uel occidisse significat̃.Chorebus deniqꝫ prius ĩsidiaꝝ auctor prius ĩterficit̃:Et ante ipsius Mineruæ arã occubuit ꝑꝑ cuius sacerdotẽ defẽdẽdã eramus collecti. Iustissimus:unus perierũt ĩnoxii: & sceleratis ius uĩcẽdi datũ ẽ. Visũ:Vbi ponit̃ hoc nõ iustũ iudiciũ sed prauæ uolũtatis studiũ & libido significat̃.

Cõfixa a.s.Auget̃ ɔmiseratio.Interfici.n.duꝝ ẽ:sed durius a suis ĩterfici.Et exaggerat̃ qđ dixerat Heu nihil ĩuitus.f.q.Nec te tua.p.p.Seruauit ĩ fine deos tãtũ fuisse a troianis alienus:ut ẽt pãthus occũberet uir pius grauis r̃ligiosus cũ ipsis ĩsignibɔ sacerdotis. Illiaci ci.qa uidebat uel crimini uel eẽ posse đdecori ꝙtot tãtisqꝫ cadẽtibɔ euaserit iurãdi r̃ligionẽ ultro ãte obiectũ qđ metuebat opposuit.hẽt.n.maiorẽ fidẽ ꝙ anteq̃ exigat̃ offert̃. Hẽt & bõæ cõstãtiæ firmũ testimoniũ nõ extorta sed oblata purgatio.Et si fata fuissẽt ut caderẽ.q.d.si fata ꝑmisissẽt ĩteritũ meũ. Meru.m.i.ita sine aliquo respectu meæ salutis pugnasse:ut mereri ab hostibɔ ĩterimi.

CHRI. Formidĩe:Est metus formido & pauor.Metus dr̃ a motu aĩ:cũ id qđ casuꝝ ẽ refugit mẽs: Cũ aũt uehemẽtior ẽ ĩ mouẽdo ut a se habeat foras formido dr̃.Sin ãt ex horror̃ uẽturæ rei tundat̃ pectus pauor dr̃ a pauẽdo.Pauere.n.tũdere ẽ.Inde pauimẽtũ ꝙ pedibus paueat̃.i.tũdat̃.Et qa hac ꝑturbatiõe frigescimus a frigẽdo dr̃ timor.Tremor ãt dictũ a similitudĩe uocis q̃ tũc maxime fit: Ait Var.Nã cũ uehemẽter cõtraria sit fortitudini:q̃ uirtute nihil pulchrius ẽ ĩ hoĩe iure turpis habet̃.Qui ẽt ipsũ corpus dedecorat formido:cũ illi & colorẽ & oẽm gratiã adimat. Heu nihil.i.f.q.f.d.grauissima sñia.Nullũ.n.hũanũ remediũ qcq̃ ualet aduer

fus dei uolũtatẽ.Sta.Quid numĩa cõtra tẽdere has hõi. Ecce trahe.Locus plenus ẽ commiseratiõe.Primo a mõ.Nõ.n.ducebaẽ sed trahebaẽ crinibus nõ collectis sed ſpſis:& manus ab ipſoꝝ deoꝝ ueneratiõe arcebãẽ: Simile illud de Orpheo:Et latos iuuenẽ ſpſere p agros.Deĩde a gnere priameia.Postremo a loco adytisq; Mi neruæ. Passis:ſpſis.Nona patior sed a pãdo. Lũina:Cõgeminatio ẽ:ut addidit se sociã timidisq; ſupuẽit Ae gle Aegle naiadũ pulcherrima. Vincula.t.& hæc duo uerba citãt cõmiserationẽ.Nã si teneræ magis lædebã tur. Palmas:a græco illi.n.παλαμη dicũt.At palmiseptũ magis ĩ brutis dicimus:ut sũt anseres. Hãc.ſ.hanc tã sæuã.Spẽm formã rei & spectaculũ. Furiatã:& erat furor ex amoꝛ puellæ:& ex crudlitate hostiũ. Moritu rus.Nulla spe salutis sed cupidine ulciſcẽdi ad qđ ĩpellebat furiata mẽs. Conseqmur:Simul seqmur : nihilo tardiores. Nroꝝ ob:hoc.n.solũ uidebaẽ ad miseriã restare:ut ĩde ueniret cædes unde ſupabat auxiliũ. Ne reus:pro neptũno:quoniã ẽ tridẽs. Discordia:uel diuersitate lĩguæ:uel qa nõ ꝛddebãt symbolũ troiani. Infu la:Fascia ẽ ĩmodũ diađmatis:aq̃ uittæ utriq; đpẽdẽt:q̃ plerũq; tortilis ẽ & đ albo & đ croceo fcã: ut ait Lactã.

Vt caderem:meruisse manu: diuellimur ĩde
Hyphitus & pelias mecũ quoꝝ hyphitus æuo
Iam grauior:pelias & uulnere tardus ulyxi.
Protinus ad sedes priami clamore uocati.
Hic uero ingentem pugnã ceu cætera nusquã
Bella forent:nulli tota morerentur in urbe:
Sic matrẽ indomitũ:danaosq; ad tecta ruẽtis
Cernimus:obsessumq; acta testudine limen.
Hærent parietibus scalæ:postesque sub ipsos
Nituntur gradibus:clypeosq; ac tela sinistris
Protecti obiiciunt:prensant fastigia dextris.
Dardanidæ contra turres ac tecta domorum
Culmia cõuellunt:his se quãdo ultĩa cernũt
Extrema iam in morte parant defendeꝛ tælis.
Aurataſq; trabes ueterum decora alta parẽtũ
Deuoluuut:alii strictis mucronibus imas
Obsedere fores:has seruant agmine denso.
Instaurati animi regis succurrere tectis
Auxilioq; leuare uiros:uimq; addere uictis:
Limen erat cæcæq; fores.&peruius usus
Tectorum inter se priami:postesq; relicti
A tergo:infœlix qua se dum regna manebant
Sæpius andromache ferre ĩcomitata solebat
Ad soceros:& auo puerũ astyanacta trahebat
Euado ad summi fastigia culminis:unde
Tæla manu miseri iactabant irrita teucri.
Turrim in præcipiti stãtẽ summisq; sub astra
Eductam tectis:unde omnis troia uideri:
Et danaum solitæ naues & achaica castra
Aggressi ferro circum:qua summa labantes
Iuncturas tabulata dabant conuellimus altis
Sedibus impulimusq;:ea lapsa repente ruinã
Cum sonitu trahit:& danaũ ſup agmina late
Incidit:ast alii subeunt:nec saxa nec ullum
Tælorum interea cessat genus.

SER. Meruisse.m.i.fortiter dimicasse.Hi.n.merẽ tur occidi.Bene ãt fatis ĩputat ꝙ euaserit cũ tã senex q̃ debilis occisis iuuenibus secũ euaserat. Ingentẽ.p. Quia ĩ domo regia maior spes ꝑdæ erat acta.applica ta postesq;.ſ.i.Si circa portam ĩ postibus:si circa fene stras sub postes. Ad tela: cõtra tela. Tecta:ꝑticipiũ ẽ:uel eãdẽ rẽ bis dixit. His:ꝑꝑ q̃ pugnabaẽ.Luc.In pugnã fregere rates. Decora:ab eo ꝙ ẽ decus. Ob sedere:modo ꝓ ꝑsidio tenebant. Leuaꝛ:iuuaꝛ. Vi: uirtutẽ. Victis: Qui uincebanẽ:ut Qua uectus ab.

Limẽ:ꝑ posticũ ĩgressus ẽ.Nã fores anteriores ob sessæ erãt.Est ãt posticũ neutri generis.Hora.Atria seruãtẽ postico fale clientẽ.Nã antica & postica ĩ fœ minino genere augurale ẽ. Cæcæ:nõ oĩbus notæ. Vsus ẽ uerbũ iuriscõsulticũ uia:actus:usus. Dũ: do nec. Trahebat:qa puer ut ꝑuũq; nepotẽ ipsa trahit.

Euado.i.uado & euacat:ut emortuus. Iactabant: q̃si ꝑgebãt nihil ꝓfutura. Præcipiti:alto:unđ qs ꝑ ceps dari põt. Castra:ubi exercitus sit:ibi castra di cũẽ.Vnde & nos castra mouemus. Sũma:extrema. ut supremũ sũmũ dicimus. Labãtes:faciles ad reso lutionẽ:& ẽ ordo Turrĩ conuellimus impulimusq;.

Teloꝝ.g.Telũ.n.dꝛ απο του τηλοθεν qcqd lõge ia ci põt:q̃q̃ legimus de gladio.At nõ hoc telũ mea qđ ui dextra uersat:& sequitur consurgit ĩ ensem.Dici tur autem a longitudine:unde & mustelã dicimus. DONA. Diuellimur:Inuiti necessitate adacti ĩpelli mur abire:ostẽdit ãt meruisse manu mori cũ prius cũ paucis:nũc nero solus pugnaret. Clamore : non ſpãliter ab aliquo:sed clãore pugnãtiũ quo ĩdicabiẽ eẽ opus auxilio ad defendẽdã regiã:apud quã acrius pugnabaẽ ꝑꝑ gloriã & ꝑdã. His se.ad excusationẽ,q̃ re pulchra destruerent. Scalæ: Non solum quia in plurali declinantur:sed quia plures essent.

CHRI. Hyphitus & Pelias:ẽ genus qđdã repetẽ di.quã regressionẽ uocãt:qđ semel posita iterat & di uidit:Ait Quintili. Protinus:deĩde. Testudo: aĩal ẽ a tegẽdo dictũ.Tegiẽ.n.osseo tegmĩe: cui a natura datũ ẽ teste Pli.ut pastu cuniculæ quã bubulã uocãt se cõtra serpẽtes refoueat.In indico mari ita magnæ sũt:ut singulaꝝ ſupficies hĩtabiles casas tegãt ĩter in sulas uero rubri maris his nauigãt cibis.capiũẽ meri dião tpe cũ ĩ trãqllo dorso extãtes enatãt ociose q̃ uo luptas libeꝛ spirãdi ĩ tãtũ:fallit ut uapoꝛ solis exsicca to cortice neq̃ãt mergi.Inuẽit ãt Mercuriꝰ ĩ ægypto cadauer testudinis::ĩ quo cõsumpta carne nerui ex siccati:atq; ꝓtensi forte pulsi sonitũ ꝛddidere.q̃re ad monitus in huius formã cytharã cõposuit.Vnde & poetæ illã testudinẽ appellãt:Hora.O decus phœbi & dapibus ſupmi grata testudo iouis.Milites ẽt mœnia hostilia diruturi.Ita accedũt ut ex ligno tegmẽtũ si

Infula

Testu do

bi pparēt:quo saxa & reliqua supnæ ad defensoribus deuoluta euitēt:idq; testudinē appellāt.Hanc primū ar temonē clazomeniū adinuēisse tradit Pli. Parietibus:Procel eusmaticus ē pes ex q̄ttuor syllabis breuibus.Si pieti p dactilo pōit:ut pectūt tenuia seres. Postesq; subi.Ante secūdū Priscia. His.t.Cū maxima cōmiserati one dictū:ut id eruere cogeret p cuius icolumitate pugnabāt:Sic Luca.Atq; i pugnā frāgeē naues. Auratas: Alia cōmiseratio a materia.Iuue.Fūdite q̄ mea sūt dicebat cūcta catullus Præcipitaē uolēs ēt pulcherrima ue ste purpureā teneris quoq; mœcenatibus aptā. Relicti.q.d.cōmunes ergo relicti qa nemo sibi pprios assum pserat.ego qdē iudico eē plures domos q̄ singulæ a singulis priami filiis hērent iure priuato:esseq; eas cōtigu as atq; a tergo fuisse angiportū:q̄ i nullius pprietatē ueniret:sed pberet cōmunē trāsitū oibus ipsaꝝ domoꝝ habitatoribus:possentq; illo oēs uti dū eūt redeūtq; i regiā Priami.q̄ omnibus eius filiis nuribus: atq; nepo tibus pateret.Veꝝ ut breuiter rē ex iuris disciplina itelligamus p̄dia ipsa siue rusticana sint siue urbana seuitu tē hr̄e possunt.s.ut nō possit domius p̄dii uetare uicinū trāsitū & rusticoꝝ p̄doꝝ iura sūt hæc iter:actus: uia: aquæductus:Iter ē ius eūdi ābulādi hois nō iumētū agēdi uehiculū.Actus ē ius eūdi ambulātis hois:agēdi iu mētū uel uehiculū.Itaq; q hēt iter actū nō hēt:sed q hēt actū iter hēt:eo q uti pōt ēt sine iumēto. Via ē ius eū di & agēdi & ambulandi hois.Nā iter & actū uia i se cōtinet. Aquædectus ē ius aquæ ducēdæ p fundum ali ennū. Prædiorum urbanoꝝ sunt seruitutes q̄ ædificiis ihærēt.Nā oia ædificia ēt si i uilla ædficata sint urba na p̄dia dicūt.Hæ sunt ut uicinus onera uicini substineat:ut i parietē eius liceat uicino tignū imittere:aut stil licidiū uel flumē recipiat qs i ædes suas:uel i aerā uel i cloacā:& ne alius qs tollat ædes suas : ne luminibus ui cini officiāt.Hæc ergo i iure.Nūc uideamus qd sibi uellit Virgi.Ait enim limen erat cæciq; fores idest erāt fo res postici.unđ addit.Postesq; relicti a tergo & istoꝝ hostiū qerāt singuloꝝ tectoꝝ:erat usus puius.i.erat uia per quā esset usus ambulandi idest qua poterant habitatores illorum tectoꝝ uti donec irent i ædes priami: & queadmodū in re rustica dicitur usus in p̄dio urbano in quo licet oleribus pomis:floribus:fœno:stramen tis:lignis:ad usum quottidianum uti:& in eo fundo actenus licet morari ut neq; domino fundi molestus sit neq; iis per quos opera fiunt impedimento:nec uili alii ius quod habet locare aut uendere aut gratis donare potest Sic hac uia poterant ad trāsitum uti sine alioꝝ molestia:nō tamē alii huiuscemodi transitum præbe re. Andromache:Filia Ethionis thebarum quæ i lycia sunt regis.Hanc urbē græci eruerūt.Hic achilles apđ Home.ait ωχομεθεσ θηβην ιερην πολιν ηετιωνοσ την δε διεπραθομεν και ηγομεν ενθα δε παντα. Tectis: Tabulatis:ut supra diximus.Astyanacta iterpretaē urbis regem.Nam ασυ urbs est & ασαε rex.Hic capta tro ia ex turri p̄cipitatus est:uel ut alii uolunt ad saxum ilisus ne quis ex priami genere superesset:Ait autem Ho merus q a parte hectore uocabatur scamander. Euado:cum difficultate puenio.Euadere enim ē cum p dif ficultatē aut labores aut pericula quo uolumus puenimus.Hic dicimus euadere mortē.euadere ad consula tū.Enanque præpositio extra significat qua ostēditur nō posse i huiuscemōi rebus puenire quo uolumus ni si p egressum periculoꝝ & laborum.ergo non uacat e p̄positio:Vnde ois troia uideri.Nā Home.Priamū cū senioribus & cū Helena e turri hac pugnā spectare solitos dicit. Sūma tabulata:Vltimæ & supiores cōtigna tiones. Dabāt iuncturas:Snia ē q euerterūt turim ab illo loco ubi paries erat inualidior pp crebra foramina q̄ admittebant capita tignorum & trabium ultimi tabulati.Ibi.enī erat iunctura trabium & parietis. Circū q.d.i circuitu:& est aduerbium & nō præpositio. Iuncturas: ergo labātes.i.q̄ parietē labantē reddebāt. Cō uellimus:Nā pars supior turris ab iferiori facilius cōuulsa ē i illis iūcturis:& postq̄ ē cōuulsa ipulerūt. Altis: qa i ultimo tabulato. Lapsa repēte ruina:Sonitus cōpositionis istoꝝ uerboꝝ pōit ante oculos illā ruinā. La te:Megna.n.res multos simul obruere potuit. Ast alii.s.Obstinatio ostēdit & opugnātiū & repugnātium.

Actus
Iter
Via
Prædia
Euado

SER. Vestibulū:Vestibulū dr̄ prima ianuæ pars. dictū āt uel q ianuā uestiat:ut ui demus camerā dua bus sustentatā colūnis: uel quoniā Vestæ cōsecratū ē Vnde nubētes puellæ limē nō tāgūt:ne numini dica tū locū calcātes sacrilegiū cōmittāt.Luca. Trāslataq; uetat cōtigere plāta.Sigula.n.domus sacrata sūt diis ut culmia diis p̄eatibus. Maceries:q̄ ābit domū her ceo ioui. Pyrrhus:Pyrrhus dcūs a coloē cōæ:q latie byrrus dr̄ a colore quo tingebaē. Graia pa.legimus & silua pastus arūdiea.nā aliud ē:pascūē uero siluas. sed sciēdū ē q licet hoc i usu sit:raꝝ tamē ē apud anti quos.Pastus āt p q pascebaē:qa ut supra dixius i hoc latinitas đfecit. Brūa.i.hyēs dcā q̄si βραχεια ημερα idest breuis dies.ē āt ut hic idicat locus ge.fœ.nume. sigularis. Lubrica ter.Lubricū dr̄:& qđ labiē dū te neē:ut piscis serpens:& locus i quo labimur:ut Sese opposuit salio p lubrica surgēs. Periphas:nec ultia accētū hēt:ne fœmininū sit:nec pria qa ultia longa est.Ergo media habebit accētū. Armiger autome don Pyrrhi.Nam Achillis auriga fuit. Sciria.p.Scy ros una est ex Cycladibus in qua Licomedes pa ter Deidamiæ regnauit. Succedunt tecto: Pro

Vestibulū ante ipsū primoq; i limie pyrrhus
Exultat telis & luce coruscus ahena:
Qualis ubi i lucē coluber mala graia pastus
Frigida sub terra tumidū quē bruma tegebat
Nunc positus nouus exuuiis nitidusq; iuuēta
Lubrica conuoluit sublato pectore terga
Arduus ad solem:& liguis micat ore trisulcis.
Vna ingēs periphas:equorū agitator achillis
Armiger automedō:una omnis scyria pubes
Succedūt tecto:& flammas ad culmia iactāt
Ipse inter primos corepta dura bipenni:
Limina perrumpit: postesq; a cardine uellit
Aeratos:iamq; excisa trabe firma cauauit
Robora:& ingentem lato dedit ore fenestrā:
Apparet domus intus:& atria longa patescūt.
Apparēt priami:& ueterum penetralia regū:

Armatosq; uident stantes in limine primo.
At domus interior gemitu miseroq; tumultu
Miscetur:penitusq; cauæ plangoribus ædes
Fœmineis ululant:ferit aurea sydera clamor.
Tum pauidæ tectis matres ingentibus errāt.
Amplexæq; tenent postes:atq; oscula figunt.
Instat ui patria pyrrhus:nec claustra:nec ipsi
Custodes sufferre ualent:labat ariete crebro
Ianua:& emoti procūbunt cardine postes
Fit uia ui rumpunt aditus:primosq; trucidāt
Immissi danai:& late loca millite complent.
Non sic aggeribus ruptis cū spumeus amnis
Exit oppositasq; euicit gurgite moles
Fertur in arua furens cumulo camposq; ꝑ oēs
Cum stabulis armenta trahit uidi ipse furētē
Cæde neoptolemū : gemiosq; ī limīe atridas.

sub tectum cedūt:& est figura: q̃a mutatus est casus. Bipenni:Hoc nomē seruauit antiqtatē : Nā ueteres pennas dicebāt & nō pīnas. Vellit:Nō deiecit:nā seq tur paulo post Labat ariete cre.sed mouet ut cithius aurē uellit & admouit. Ingētē lato dedit or̄ fenestrā: Epitetho auget tapiosim ut solet. Armatosq; uidēt astātes:Vt supra: Strictis mucrōibus imas obsedere foras. At domus īterior:De albāo excidio locus est. Tumultus:Quasi timor multus dr̄. Misero : bene additū:qa est etiā terribilis. Miscet̄:ꝑturbat̄. Cauæ æd̄s: tecta camerata.In singulari tēplū tātū significat. ī plurali tēplū & domū. Ferit: Secūdū phōs q dicūt uocem corpus eē. Aurea sy. Multi stulti ad laq̄aria referūt. Pauidæ:ꝓ pauentes.Pauidus.n.q semper ti/ met.Pauēs q ex causa. Amplexæ. q.t.p.Ex Apollōio q inducit Medeā patrem salutasse dū domū reliquit. Vi patria: Est testimoniū generis sui:ut de Hercule Salue uera Iouis ꝓles. Nō sic:Grauius uastata ē tro ia q̃ agri fluuioꝝ eruptiōe uastent̄. Cumulo:augu/ mēto. Vidi:ut Quæq; ipse miserrima uidi. Gemi/ nos.Duos:Nā eodē partu nati ꝓprie gemini sunt. DONA. Primoq; ī limine pyrrhus:Ferocē naturā huius ostēdit:& q̃ plene uictoriæ fiduciā cerneret. Qualis ubi:descripturus hostē natura ferꝝ ætate īsolentē successu supbū & ipe æneas hostilē animū ī aduersariū gerēs:huic aīali illū cōparādū putauit.Sæuiebat ut ser/ pens quomit uenena:q nescit aliquādo misereri:q captat tpa:qbus ꝓcedat aut lateat. Hac igit̄ cōparatiōe Pyr rhū deformat: Nā ut serpēs.Nō uirtute sed uenēo cōfidit:ita huic nō arma sed īsidiæ ad uictoriā ꝓfuerūt nec unq̄ ī pliis uisus ē nisi cū aliēis dolis ꝓcurata ē uictoria. Dura limina: q̃ facile supari nō possent.Pōt tamē uid ri dixisse durā bipēnē.i.idoneā q̃ frāgere potuerit firmitatē æratoꝝ postiū Allusit āt de hostio ad fenestrā: sed debuit dicere cauernā factā in hostio.ꝑ quā nō īgrederet̄ sed uid̄ret īteriora.Ergo uidebāt̄ intus armati.Inter cepta āt spe:clausa āte domus patuit.Plāgebāt fœminæ & summis ululatibus ꝓdebāt hostibus suā formidinē: q̃ augebat̄ illis spes.ergo Instat ui pr̄ia.p.Quis.n.nō ꝓuocaret̄ audiēdo talia:Descriptio āi r̄giæ auget nobilita tē & āplitudinē fœlicitatēq; Priāi. Veteꝝ regū:ut ostēderet regnū priamo a maioribus suis ꝑuēisse. Quātus āt dolor ut una nocte cōciderit qd̄ ꝑ infinitos reges:multis etiā seculis seruatū fuerat. Nec ipi custodes:Vigi les:de qbus dixerat imas obseder̄ fores.Possumus ēt custodes ipos postes ītelligere quoniā custodes a custodi endo appellāt̄. Cū igit̄ oīa deficerent Fit uia ui:Vis inq̄t ianuā patefecit:Vis aditū ad interiora tenēda reclusit.

Vestibulū

CHRI. Vestibulū:secūdū Gallū de significatiōibus uerboꝝ:q ꝑtinent ad ius ciuile nō ē ī ædibꝰ neq; ædiū ꝑs:se locus āte Ianuā uacuus:ꝑ quē a uia ad ædes aditus ē.Ipa.n.ianua ꝓcul a uia fiebat & a rea ītersecta q̃ uaca/ ret.Est āt uestibulū dictū a ue & stabulū.Ve āt dictio ē aliquādo intēsiua:Nā uetus ab ætatis magnitudine dr̄: sed elisū ē.Vehemēs āt ab aī īpetu.Aliquādo priuat:ut uecors & uersanus.Ergo q salutatū dominū ædiū uēie/ bāt:ibi expectabāt donec admitterēt̄. Quapp ab ea q̃si cōstabulatiōe uestibulū nōnulli dici uolūt.Alii referūt ad eos q ī domo manēt & quoniā isti illic nunq̃ cōsistūt:sed solius trāsitus cā ad hūc locū ꝑueniūt exeūdo siue redeūdo:uolūt uestibulū dictū eē a ue particula priuatiua. Exultat:Præ cōcepta uictoria. Luce ahēa: luce q̃ ex æneis armis ꝓuēiebat ex repcussiōe luminū.Dixit āt æs & nō ferꝝ:qa prius inuētū est æs q̃ ferꝝ: & ex eo ar ma fiebāt.Vnde & Home.χαλκεχ τευχη dixit. Bruma:Quasi βραχημερα.i.breuis dies: & ē initiū hyemis q̃ fit sole primā partē capricorni īgrediēte:quo tpe dies habet octo oras & q̃draginta unū:miuta:nox uero ha bet qndecim hora & miuta decē & nouē.Neq;.n.toto āno breuior ē dies.Hoc tamē ad sitū nostri clymatis re feras:Nā & lōgitudinē & breuitatē dieꝝ scimus ꝑ uarietate clymatū uariari:ut ī geor.ostēdimus. Trisulcis: Vnicā līguā habet serpēs sed tā uelociter mouet ut tres appeāt:ueluti uirga uelociter mota nō simplex: sed tri plex appet:Cuius rei rationē ī libris nr̄is de aīa ex opiniōe ātiquoꝝ reddimus. Agitator:Auriga Achillis Ar miger Pyrrhi. Scyria:Scyros īsula ē:De q̃ Strabo cōtra magnesios frequētes īcūbūt īsulæ:Nobiliores sūt sci athus:pepethus:icus alōesus:& scyrus cū eiusdē nois urbibꝰ.Clarissima uero scyrus pp lycōedis cū Achille af finitatē & Achillis filiū neoptolemū.Ergo scyra pubes q̃ Pyrrhū ī bellū troianū secuta erat. Cauauit:ī cauer nā pforauit:qd̄ d̄clarat dicēs Fenestrā dedit. Or̄:Hiatu:Idēq; ē os & fenestra ī hoc loco. Appet : aspiciētibꝰ ꝑ fenestrā.Est āt repetito q̃ auget̄ pathos:qd̄ mirifice.hac narratiōe citat poeta.Penetralia priami & ueteꝝ regū. Quæ aspicere hostes sūma erat ī miseria troiāis. Armatis:Distributio ē:Nā & uiris p̄liū & mulierculis ulula tū tribuit.ergo & illi ex sua fortitudīe: & illæ ex lachrymis sibi misericordiā cōcitāt. Stātes:Pugnātes nā nō d̄ serūt locū ī acie q uiriliter pugnāt. Gēitu:r̄feras ad aīos uiriles. Tumultu:ad effœmiatos.Plāgor̄s uero & ulu latus ad mulierculas.Est āt plāgere cū ex dolore pectora ꝑcutiūt.Vlulare ē clamorē mœstū extollere:ut faciūt mulieres q̃uis ꝓprie lupoꝝ sit. Aedes cauæ.i.cōcauæ. Vlulāt.i.ꝑ Reboatū q facile fit in locis cōcauis & came ratis Vlulatum mulieꝝ ingeminant. Ferit sydera:Hypperbole est:quā latini superlationē uocant.Ferio autē præterito carens percutio mutuat̄ ut sisto statui a statuo:fero tuli:Nam antiqui tulo dixerunt.Ait Priscianus

Scyrus

Aurea:Pulchra.ut ĩfra Aurea circe:uel aureo fulgore nitentia. Tũ pauidæ:põit qđ usu euenire solet ĩ tãta calamitate. Errãt:q̃si oẽs partes nouissimæ salutaturæ: cũ paulo post ĩ captiuitatẽ abductũ iri se uideãt. Oscula fi.Vehemẽter ĩprimũt. Vi pr̃ia:nulla ĩ pte mĩor pr̃e:nã nisi eẽt & claustra & custodes substiuissẽt. Ariete c.i.crebra ꝑcussiõe arietis. Arietis ãt nomẽ spẽs đdit:nã ĩpetu muꝝ ĩpigit pugnãtiũ arietũ forma.Validæ.n.ac nodosæ arboris caput uestit̃ ferro:eaq; suspẽsa funibus multoꝝ mãu ĩ muꝝ pellit̃:deĩde retrosũ ducta maiori ĩpetu đstiat̃.Cõtra hoc remediũ ẽ saccus pileis plẽus:& ĩ eũ locũ đmissus quo aries ĩpellit̃. Laxo.n.sacroꝝ sinu ictus arietis mollit̃. Dur̃.n.mollioribɔ facile cedũt ĩuẽtionẽ:ut refert Pli.Aepio ad troiã tribuerũt antiqui.

Vidi hecubã:cẽtũq; nurus:priamũq; p aras
Sanguie fœdãtem quos ipse sacrauerat ignes
Quinquaginta illi talami spes tãta nepotũ.
Barbarico postes auro spoliisque superbi
Procubuere:tenent danai qua deficit ignis
Forsitan & priami fuerint quæ fata requiras:
Vrbis ubi captæ casum conuulsasque uidit
Limina tectorũ.& mediũ ĩ penetralibɔ hostẽ:
Arma diu senior desueta trementibus æuo
Circũdat nequicquã humeris:& inutile ferrũ
Cingit̃:ac densos fertur moriturus in hostes.
Aedibus in mediis nudoque sub ætheris axe
Ingens ara fuit iuxtaque ueterrima laurus
Incumbens aræ:atq; umbra cõplexa penates
Hic hecuba:& natæ nequicquã altaria circũ
Præcipites:atra ceu tempestate columbæ
Cõdẽsæ:& diuũ ãplexæ simulachra tenebãt.
Ipsum autem sũptis priamũ iuuẽilibus armis
Vt uidit:q̃ mens tam dira miserrime coniunx
Impulit:his cingi tælis aut quo ruis inquit:
Non tali auxilio nec defensoribus istis
Tẽpus eget:nõ si ipse meus nũc affort hector
Huc tandem concede:hæc ara tuebit̃ omnes
Aut moriere simul.sic ore effata recepit
Ad sese:& sacra longæuum in sede locauit.
Ecce autem elapsus pyrrhi de cæde polytes
Vnus natorum priami per tæla per hostes
Porticibus longis fugit:& uacua atria lustrat
Saucius illum ardens infesto uulnerẽ pyrrhus
Insequitur:iã iãq; manu tenet:& premit asta
Vt tandem ante oculos euasit:& ora parentũ
Concidit ac uitam multo cum sanguie fudit.

SER. Vidi hecu.c.Aut numerus ꝑ numero ẽ: aut qa barbari non singulas sed plures habebant uxores. Aut nurus.i.fœmĩas.Luc.Cultus gestare đcoros uix nuribus rapuere mares. Quos.i.s.i. Latenter ostendit nil ꝓdesse religionẽ. Quinq̃ginta thalami:Illi celebrati ab Home.& bene de thalamis ueꝝ expr̃ssit numeꝝ. Põt.n.unus thalamus plures habere cõiuges.
Barbarico:aut multo:aut uer̃ barbarico. barbaroꝝ n.ẽ copia. Spoliisq;.s.Hic.n.erat antiquoꝝ mos: Vnde ait ĩ septimo:Captiui pẽdent currus curuæq; secures.Forsitã &.p.Bono usus ẽ ordĩe.ut prĩo reip.deĩde regis postrẽo priuati.i.sua narraret fata. De morte ãt Priami uaria tradũt̃.Alii.n.dicũt ꝙ a Pyrrho ĩ domo captus:sed ĩde ĩ sigæũ tractus ad tumulũ Achillis cæsus ẽ.Nã ĩ rheteo sepultus ẽ aiax. Tũc eius caput cõto affixũ Pyrrhus circuntulit. Alii iuxta arã hercæi Iouis extĩctũ tradũt: hinc Luca.Hercæas mõstrator ait nõ respicis aras.Hanc opinionẽ ꝓsequit̃ poeta:sed & illã ꝑlibat.ut suo loco dicet̃. Mediũ ho.Hyppallage.i.in mediis ædibus:Nã si mediis legeris nõ stat uersus nisi eliso.s.ut ĩter se coĩse uiros:& đcerner̃ ferro. Recte ãt nõ armat Priamũ nisi in extremis ꝑiculis. Aeuo: nõ timore. Circũdat:nõ.n.apte cohærent:sed oneri sunt. Inutile:ĩpe ĩutilis:Nã ferꝝ de iis ẽq̃ a cõiũctis summĩt epithera ut uenenũ. Sub axe:sub diuo: qđ impluuiũ dicit̃ Axis aũt ẽ palustꝝ septẽtrionale: aut pars septentriõis aut spiritus quo mũdus mouet̃ ut docet Luca. Veterrima:usurpatũ ẽ. Ergo hoc tantũ uti licet:si necesse sit. Ne q̃cq̃: aut secũdũ epicureos: aut pp uĩ bellicã. Altaria:Supoꝝ sunt. Aræ ĩferoꝝ. Ara.αποτησ αρασ dr̃.i.a precibus.Vnđ cõtra ĩprecatio καταρα dicit̃. Dira:modo ꝓprie.Dira.n.ẽ deoꝝ ira Ergo q̃ mens dira.i.infusa ex deoꝝ ira. Ruis Aut festinas:aut incedis seniliter. Orei:Abũdat. Vulnere bonũ schema:uulnus ꝑ telo. Cũ sanguine:Ex opiniõe eoꝝ q sanguinẽ sedẽ uitæ uolũt.Alibi eos q ipsũ sanguinẽ uitã uolũt: ut Purpurea uomit ille animã.
DONA. Vidi.h.& reliq̃:Respondet ad id Quæq; ipse miserima uidi fuit ergo cædis eoꝝ hoĩnũ spectator:quos uenerat defensurus. Qua deficit:ignis oĩa occupauerat: sed cũ cõsumptis rebus ignis extĩguat̃ danai occupabãt ea loca ĩ q̃bus nõ dixit nõ fuit ignis: sed iã đficiebat, Supbi:ornatu artis & materia. Forsitã & Priami Bono cõpendio utit̃:ut ultro suggerat qđ interogari poterat.Debebat.n.eo tempore:quod oĩbus quietẽ destinauerat:uti breuitate.Eponit igit̃ quo modo sanguine aras fœdauerat. Vrbis ubi captæ: Cũ iã nihil esset reliq de urbe regiaq; sua: nullaq; omnino spes restaret:statuit sapiens & forti aĩo rex q̃cunq; morte captiuitatẽ fugere. Arma capit:nõ ut peteret uictoriam:sed ut in armis positus uiriliter occũberet.Ponit aũt & hominẽ & arma ĩutilia:quoniã ĩpe senex iamdiu arma nõ sumpserat.Vnde illa rubigine cõtabuerãt:& ĩutilia:reddita erãt. His armis: Auctorẽ mortis quærit:nõ amẽtia sed sapientia ut morte captiuitatẽ fugiat. Ergo sapiẽtissimus.poeta decoꝝ in hoc rege seruauit Dedit & cõuẽiẽtẽ naturã mulieri & reginæ & uxori. Recepit:Quã ĩbecillis eẽt ex eo appet:qđ mulier auus. cũ ab ĩcepto se uocauit. Ecce:ãt elapsus:Voluit mori Priãus:Vetuit uxor.At casus attulit sibi quod cupiebat.
CHRI. Nõ sic aggeribus:Quadrans cõparatio.Nã & trãslatio etiã.A dilluuio ad bellũ fit:ut infra: Diluuio ex illo tot uasta per æquora uecti.Et parabola mouet misericordiam:ut ac ueluti pleno lupus insidiatus ouili

Cum fremit ad cau´as. Vidi:attestatio rei uisæ mouet pathos:ut dictũ ẽ. Quos:ipẽ sacrauerat ignes. Mo ue
tur sũma cõmiseratio.Quid.n.idignius ẽ q̃ eũ.q ignes ad sacrificiũ pauerit ita iterfici ut illos suo sanguie exti
guat. Thalá:græcũ uerbũ ẽ:Home.κειται λενεα λαμω. Nur9:a nubẽdo sũptũ ẽ uerbũ. Spes.t.ei & locus q ẽ
ab his q̃ pter spẽ sunt:& uehemẽter mouet pathos:ut Olycida uiui puẽimus aduẽa nr̃i Quod nunq̃ ueriti su
m9 possessor.a.d.h.m.s.u.m.c. Barbarico:multo:ut ẽ apd barbaros. Hũeris:optie:mẽin.. huius mẽbri:ná su
piora ut galea illis substinẽt:iferiora ut lorica & similia ab illis pẽdet. Moriturus:eo cõsilio ut morte seruitu
tẽ fugeret. Sub.n.a.i.sub diuo.Tũc.n.sub diuo sumus.i.sub ioue:hoc ẽ sub aere quãdo nulla re tegimur : i do
mib9 ãt sũt i pluuia.i.loca q̃dã dtecta:p q̃ & pluuiæ & r̃liq̃ huiuscemõi dscẽdũt.Ibi igit erat laurus.Axis pprie
i cælo ẽ liea imagiata q̃ ab ũo ad alte polũ p mediũ cælũ dirigit ad similitudiẽ axis q ẽ i curru:q p ipsũ medi
um a rota ad rotã ptigit.Diuidit ãt cælũ i coũ:axẽ:cardies:cõuexa:polos:climata:& hemispia. Pẽates:Ara i q̃
erãt pẽates. Hecu ba:Priãi uxor fuit & filia Eetiõis thebãi r̃gis:ut supra ostẽdim9. Colũbæ:optie cõpat huic
aiali qd timidissimũ ẽ.& uelociter cõgregatiq; uoluat fœmias i unũ ex timor̃ uelociter cõgregatas:q̃ cũ diu p
æds errasset huc tãdẽ cõuener̃. Iuuẽilib9: Atq; sua erãt & uetusta:sed iuuẽilib9.i.q̃ iuuẽibus & nõ sẽibus cõuẽi
unt Vnd paulo post ait his telis.q.d.q nõ tibi sed iuuẽib9 q̃drãt. Ruis:sine rõne ppas. Meus:nõ sine igẽti do
lor̃ hui9 mẽinit. Hæc.a.9plexio ẽ ná qcqd euẽerit meli9 ẽ q̃ sic ruer̃:arã hãc dicũt fuisse Iouis hercæi:q̃ erat i plu
uio dom9.qd ũdiq; septũ eẽt pietib9 a græca significatõie ná τοερκοσ septũ signi.uñ ara hercæa dcã sit siue io-
uis:fuerit:siue quoniã sub lauro erat poti9 Apollinis.

Hic priamus quãq̃ in media iã morte tenetur
Non tamẽ abstinuit:nec uoci iræque pepcit.
At tibi pro scelere exclamat pro talibus ausis
Dii si qua est cælo pietas:quæ talia curet
Persoluant grates dignas:& præmia reddant
Debita:qui nati coram me cernere lœtum
Fecisti:& patrios fœdasti funere uultus.
At non ille satum quo te mentiris achilles
Talis i hoste fuit priãõ:sed iura fideq; chro
Supplicis erubuit:corpusque exangue sepul-
Reddit hectoreũ:neq; in mea regna remisit:
Sic fatus senior:tæluque imbelle sine ictu
Coniecit:rauco quod protinus ære repulsum
E summo clypei neqcquã umbone pependit.
Cui pyrrhus.referes ergo hæc & nuncius ibis
Pellidæ genitori:illi mea tristia facta
Degenereque neoptolemũ narrare memẽto
Nũc morer̃:hoc dicẽs altaria ad ipsa tremẽtẽ
Traxit:& multo lapsantem sanguine nati
Impleuitque comã leua:dextraq; cortuscum
Extulit ac lateri capulo tenus abdidit ensem.
Hæc finis priami fatorum: hic exitus illum
Sorte tulit:troiam incẽsã & prolapsa uidentẽ
Pergama tot quõdã populis terrisque supbũ
Regnatorem asiæ:iacet igens littore trũcus.
Auulsũque humeris caput& sine noie corpus
At metum primũ sæuus circunstetit horror.
Obstupui.subiit chari genitoris imago.
Vt regem æquæuum crudeli uulnere uidi
Vitam exhalantem:subiit deserta creusa
Et direpta domus:& parui casus iuli
Respicio:& quæ sit me circum copia lustro
Deseruere omnes defessi:& corpora saltu

SER. Hic:nũc. Media: Mãifesta. Si q̃ ẽ:epicuree:
uel dspat qa apud arã respicit cædẽ. Curet:ulciscat.
Grates:mediũ est ut p̃miũ. Cernere:de spectaculo
non de morte q̃rit. Funere:cadauere.Futius.n.est iã
ardẽs cadauer:qd dũ portat exeqas dicimus: Crema
tũ reliqas & bustũ:Cõditũ iam sepulchrũ. In hoste:
aut archaismos p i hostem aut i hoste cũ hostem ge
reret cũ ipe hostis esset. Iura fideq;: qa quod Home.
mutat & celat pp turpitudinem Achillis dicit Pria-
mus duce Mercurio igressus Achillis tentoriũ eum
excitatũ rogasse quẽ dormientẽ posset occidere: Iura
uero qd a rege rogabat. Remissit:qa comitatus us-
que ad troiã ẽ. Neqcquã:nõ. Referes:sarcasmos lo
cus cũ amaritudie ut en agros & quã bello troiãe pe-
tisti hesperiã Astimos aũt ẽ urbanitas sine iracundia:
ut Atq; idẽ iungat uulpes& mulgeat hyrcos. Alta-
ria:unde spabat auxiliũ. Coruscum: si ornatũ gem-
mis caput regis accipis:sensus est.Sublato capite gla-
diũ i uagina recondit:q̃ lateri semp cohæret.Si corus
cũ gladiũ lateri Priami i fixũ accipe & p silẽtiũ caput
postea eẽ sublatũ. Finis:omnia noia in aia simplicia
a uerbo non uenientia i nis syllaba terminata mascu-
lina Sunt.In anima pp canis Simplicia ppter bipen
nis a uerbo nõ ueniẽtia ppter finis dictũ est: Ergo re
cte Iuue.Ad terrã tremulo descẽdũt clũe puellæ. Ho
ratius nõ recte Quod pulchræ clunes. Sorte:Fatali
necessitate.Troiã incẽsam:pp iliũ. Pergama: q̃ troia
næ arces sunt.Sed κατεξοχην oẽs arces pgama dicũ-
tur:ut cũ poetã dicimus itelligimus Virgiliũ. Asiæ:
qa iperauerat phrygiæ & mygdõiæ. Littore.t.Pom
pei tãgit historiã:qd dixit littore tãgit id qd i Pacuuii
tragœdia cõtinet.Nec recte sensit.Dõatus littus esse
locũ ãte arã a litãdo dictũ:Nã lito primã breuẽ habet
litus uero longã. Sie nomie:Sine agnitiõe. Sæuus:
quia est bõus ut latus p arctus horror iit. Exalantẽ:
secũdum eos qui uitã uẽtũ uolũt. Direpta:pro diri-
piẽda. Copia:Improprie dixit.Nã pro exercitu i plu
rali dicimus copias. Copia uero aliarum rerum est.
DONA. Hic priamus: uoluit fortuna ut mors po
lytæ eẽt i cõspectu suo:ut ide sua mors oriet. Dii.s.
p̃sentes ad quo se suffragiũ contulerat & si ẽ i cælo
aliq̃ pietas q̃ nesaria cõmissa uidicet. Qui nati:Non
culpat Pyrrhũ q occidrit:sed q cedẽ i cõspectu pater
nũ reseruauerit:nã stulte repræhenderet q iure belli

licebat. At non ille conatur:priuare eum omni gloria & nobili genere ꝙ non ſit filius Achillis:quod probat ꝙ in ſe non ſeruauerit iura quæ ſeruauerat Achilles. Reddidit corpus:Quod iniuſte retinuiſſet.Sola eni ani ma debetur hoſti.Corpus autem:quoniam in nullius eſt poteſtate:dimittit̃ ſepulturæ.Reddidit ergo.quoni am contra humanitatis iura id tenebat. Sic fatus:eſt deſiderium manifeſtum mortis ꝙ poſt contumeliam etiam armis Iuuenem ſenex prouocet. Telum imbelle: confirmat quod dixit inutile ferrum ſine ictu.Pro bat humeris trementibus æuo. Pependit:ſtulte dicunt non poſſe pendere quod repellitur.

CHRI. Nõ tamẽ ab.oſtẽdit quantũ poſſit amor natoꝝ:cũ tantũ poſſit mœror mortis illius:ut ſuæ ſalutis oĩo obliuiſcat̃. Nec uoci iræq;:declarat modũ futuræ oĩonis. At tibi:pro ſcelere.Oĩo pathetica initia ſem per habet abrupta.Et ut plurimũ multa aĩo uoluit ꝑturbatus & cũ tandẽ ad cõcluſionẽ ĩtra ſe ꝑuenerit:tum demũ in exclamationẽ ꝓrũpit:Sic terrentianus Phædria cũ multa tacitus de amica aĩo uoluiſſe: a cõcluſione ꝓrũpit:Quid nã igit̃ faciã.Sic Iuno Me ne incœpto deſiſtere uictã.Ergo & priamus abrupte At tibi. Neq;.n. ponit̃ at cõiũctio niſi p̃ceſſerit aliqua ſentẽtia. Pro ſceler̃:ꝓ talibus auſis.q̃ſi qui auſus ſit ſupra omnẽ humãi tatẽ. At nõ ille ſatũ:exẽplũ a cõtrario. Hectoreũ.q.d.quãuis hoſtis illi fuiſſet potẽtiſſimus: & mihi excellen tior filius q̃ Polytes. Vmbone:hæc pars media ĩ ſcuto ẽ.qua turgeſcit atq; emiet.Sic dicta ꝙ umbilicus.i. me diũ ſit ſcuti:Stat accellers uaſto metuẽda umbõe feraꝝ excutiẽs ſtabula. Cui pyrrhus:Duo ſũt genera dicẽdi a moribus potius q̃ ab arte ꝓueniẽtia:Matuꝝ unũ & graue ĩ quo oĩa cũ cõſilio & ſedate & nihil ex cõcitatiõe aĩ aut ut ꝑturbatõe efferimus.q̃le Cice.Craſſo tribuit.Alteꝝ ardẽs & erectũ & ĩſenſũ:cui ardor & ĩpetus aĩ po tius q̃ cõſiliũ ĩpat:q̃ſi Antoniũ uſũ dicũt.At Vir.cuius ĩgeniũ diuinũ & ad oĩa ita flectit̃ ut ꝓ q̃litate pſonaꝝ re rũ & tẽpoꝝ ſtilũ uariet mõ hoc mõ illo:ut naturã hoĩnũ exprimat:utit̃:æneæ ergo & latio & cæteris:quos ſa piẽtes ĩducit:graue attribuit:ut ibi o p̃ſtãs aĩ iuuẽis q̃tũ ĩpe feroci uirtute exuperãs tãto me ĩpenſius equũ ẽ cõ ſulere ĩpe tibi.Turno uero & Pyrrho & ſi q alii ſunt q furore potius q̃ rõe ducant̃:ĩſenſum attribuit ut hic: ſic alibi:Haut talia dudũ dicta dabas morere & fratrẽ ne deſere frater. Itẽ En agros & quã bello troiãe petiſti he ſpiã metire iacẽs:Traxit.Pathos a mõ nõ.n.duxit:Et mirã facit auxeſim.Crudele.n.fuit ſenẽ regẽ ꝑ comã tra here:Crudelius ĩ nati ſanguĩe ꝓuoluere.Crudeliſſimũ necar̃.Quid ergo ãte arã. Hæc fi.p.cũ ſũmo gemitu ꝓ nũtiãdũ. Videntẽ:Locus tractus e tuſculãis Tulli:& ex tragœdia uetuſti poetæ.Hæc oĩa uidi ĩflamari. Prião ut uitam euitari.Iouis aram ſanguine turpari. Iacet:ĩgẽs in littore.t.Ita narrat mortem Priami:ut modo tã gat opinionẽ illoꝝ q uolunt illũ cæſum ad hercæã arã mõ illoꝝ q aiunt ipſum a Pyrrho tractum ad ſygæum ubi erat ſepulchꝝ Achillis:& ibi in littore amputato capite interfectũ. Sæuus:Inuictũ æneæ aĩmi oſtẽdit:ſed & pium: q ſuo ꝑiculo nunquam motus: omnia extrema ꝓ patriæ defenſione adiit. Exalantem: Secundum Anaximenem:qui dicebat uitam ſpiritu contineri.

Vm/bo

SFR. Dextra:q̃ ictu Helenæ minabat̃.Sunt enĩ hic ſubtracti uerſus ĩ quibus uoluit Helenã occidere.Pri mo quia turpe erat uiro forti in fœmĩam rapi.Dein de cõtrarium eſt quod ſit ĩ domo Priami:cum ĩ ſex to dicat illã fuiſſe ĩ domo deiphobi. Non tibi tynda ridis:declarant hæc uerba uerſus illos eſſe ſublatos.

Inſup:ſup quod cõtinuerat. Indomitas : magnas. Quid fu.furor.n.ẽ uiꝝ fortẽ ruere in mulierẽ. No ſtri:gẽitiuus pluralis ẽ.Facit autem ſe unã de familia æneæ. Puer:filius.Horatius dicã & alcyde puerosq; ledæ. Hauſerit:ꝑcuſſerit ut Latus haurit apertum. Aut uorauerit. Tyndaridis:Ita de Helena dicitur ut de Hercule amphitronides nam de Læda & Ioue fu it Helẽa & Pollux.De Tyndaro & Clytẽneſtra & Ca ſtor qui ſolus mortalis fuit. Sed pollux ſecũ partitus eſt ĩmortalitatẽ. De Helenæ autem ĩmortalitate ap paret nam fratres cum argonautis ꝓfecti ſunt: quo rum filii cum thebanis dimicauerunt:deĩde nepotes cum troianis Ergo nõ duraſſet Helena ꝑ tot ſæcula niſi immortalis fuiſſet.Non ẽ error prius a theſeo ra pta in ægypto ꝓteo cõmẽdata ẽ. Lacæna:a lacõia ꝓ uincia: & eſt minor deriuatio principalitate: qđ rarũ eſt. Aſpice:de Homero tractũ qui ĩducit Mineruã præſtantẽ iſta Diomedi. Nubẽ:ordo ẽ omnẽ nubẽ eripiã:quæ humida circũ caligat & hebetat mortales uiſus dicitur nebula orta de terris obeſſe nr̃is uiſibus unde aquila q̃a ſupra nebulas eſt plus uidet.Vel quia ignorãtes uſum uenereũ dicunt̃ uidr̃e numĩa. Ergo merito ilia uidet æneas poſt ueneris diſceſſum. Ob ducta:ſupinducta. Ne: ꝓhibẽtis ẽ: & ĩpatiuo iũgit̃

CHRI. Ad terram miſere:nam q ualidiores erant

Ad terram miſere:aut ignibus ægra dedere
Iamq; adeo ſuper unus eram:cũ limina ueſtæ
Seruantem & taci am ſecreta in ſede latentẽ
Tyndarida aſpicio:dant clara incendia lucẽ
Erranti:paſſimq; oculos per cuncta ferenti.
Illa ſibi infeſtos euerſa ob pergama teucros
Et pœnas danaum & deſerti coniugis iras
Permetuens troiæ:& patriæ cõmunis erinys
Abdiderat ſeſe:atque aris inuiſſa ſedebat
Exarſere ignes animo:ſubit ira cadentem
Vlciſici patriam:& ſceleratas ſumere pœnas:
Scilicet hæc ſpartã ĩcolumis:patriaſq; myce nas
Aſpiciet? partoq; ibit regina triumpho?
Cõiugiumq; domũq; patres natoſq; uidebit:
Iliadũ turba & phrygiis comitata miniſtris?
Occiderit ferro priamus? troia arſerat igni?
Dardanium totiens ſudarit ſanguine littus?
Non ita namq; & ſi nullũ memorabile nomẽ
Fœminea ĩ pœna ẽ:nec habet uictoria laudẽ:
Extinxiſſe nefas tamen & ſumpſiſſe merentis
Laudabor pœnas:animũq; expleſſe iuuabit
Vltricis famæ:& cineres ſatiaſſe meorum.
Talia iactabam:& furiata mente ferebar

Cum mihi se non ãte oculis tam clara uidẽdã
Obtulit:& pura per noctem in luce refulsit
Alma parens confessa deam: qualisq; uideri
Cælicolis & quanta solet dextraq; prehẽsum
Continuit: roseoq; hæc insuper addidit ore:
Nate quis indomitas tãtus furor excitat iras?
Quid furis? aut quo nã nostri tibi cura rcessit
Nõ prius aspicies ubi fessũ ætate parẽtẽ sit?
Liqueris anchisen: superet cõiunx ne creusa:
Ascaniusq; puer: quos om nes undique graiæ
Circum errant acies: & ni mea cura resistat:
Iã flammæ tulerit: inimicus & hauserit ensis.
Non tibi tyndaridis facies inuisa lacænæ:
Culpatus ue paris: uerum inclementia diuũ
Has euertit opes: sternitq; a culmine troiam.
Aspice nãq; omnem quæ nũc obducta tuenti
Mortales hebetat uisus tibi & humida circũ
Caligat nubem eripiam: tu ne qua parentis
Iussa time: neu præceptis parere recusa.

saltu se demisere: qui uero uulneribus confecti igni se aduoluebãt. Omnia autem sunt ad laudem æneæ: qui nõ prius pugnare dstitit: q̃ se ab omnibus relictũ animaduertit. Cum mihi sese: in nostris allegoriis ostendimus quare in hoc loco se habitu diuino & qualis est apparet æneæ. Alibi uero sub habitu mortali: Estque huius rei sensus profundus. quem ibi reperies. Alma: epithetum conuenientissimum Veneri. Nam cuncta animantia gignando omnia genera alit: sic Lucretius Aeneadum genitrix hominum diuumque uoluptas alma uenus. Aspice: simile est in quarto Homeri ubi pallas ait Diomedi. αχλυν δα υτοι αποοφθαλμων ελον ηπριν ιτηεν οφρα ευγιγνωσ κησ ημεν θεον ηδε και ανδρα. Omnem nubem eripiam: est sententia Platonici porphiri qui inquit. Latet omne uenenum. Tamen anima cum ab officiis corporis paululum libera est: interdum aspicit. Non nunq̃ intendit aciem: nec tamen peruẽit: & cum aspicit: tamen non libero & directo lumine uidet: sed interiecto uelamine quod nexus naturæ caligantis obducit hoc in natura esse Virgi. teste Macrobio his uersibus asserit Hoc uelamen cum inquiete ad ueram usque aciem animæ ut introspiciat admittet de cornu creditur. Cuius natura est ut tenuatum uisui sit paruium. Cum autem a uero hebetat ac repellit ob tutum: tunc ebur putatur: cuius corpus ob densitatem ne tenuatum quidem uisum admittit: hoc Maro per geminas somni portas exprimit.

Hic ubi disiectas moles: auulsaque saxis
Saxa uides: mixtoq; undãtem puluere fumũ
Neptunnus muros magnoq; emota tridenti
Fundamenta quatit: totamq; a sedibus urbẽ
Eruit: hic iuno scæas sæuissima portas
Prima tenet: sociumq; furẽs a nauibus agmẽ
Ferro accincta uocat.
Iam summas arces tritonia respice pallas
Insedit nimbo effulgens & gorgone sæua.
Ipse pater danais animos uiresque secundas
Sufficit: ipse deos in dardana sucitat arma:
Eripe nate fugam: finemq; impone labori.
Nusquam abero: & tutũ patrio te limie sistã
Dixerat: & spissis noctis se condidit umbris
Apparent diræ facies: inimicaque troiæ
Numina magna deum.
Tũ uero omnes mihi uisum considere i ignes
Ilium: & ex imo uerti neptunnia troia.
Ac ueluti summis antiquam in mõtibus ornũ
Cum ferro accisam crebrisq; bipẽnibus istãt
Eruere agricolæ certatim: illa usq; minatur:
Et tremefacta comam cõcusso uertice nutat
Vulneribus donec paulatim euicta supremũ
Congemuit: traxitq; iugis auulsa ruinam.
Descendo: ac ducẽte deo flãmã iter & hostes:

SER. Neptũnus: aiũt Neptũnũ cũ Apollinẽ troiæ fabricatũ eẽ muros ue⁊ cõstat laumedõtem his diis certã uoluisse pecuniã ad sacra faciẽda quã deide trãstulit ad fabricã muro⁊: unde dii fecisse muros & offensi eẽ dicũt. Facit ãt eos opa sua euertere. Nã Iuno porta⁊ dea ẽ portã. n. lumĩnis nascẽtibus pbet Mineruã arces cõdidit: ut Pallas q̃s condidit arces ipa colat: neptũno ãt fundamẽta sunt cõsecrata cuius arbitrio mouet. Vnd ey σειχθων dr. i. terrã mouẽs aq̃ cõcussiõe: ut terræ motus cõtinet opiniões. Tridẽti: dictiones i ens si nomia sint i e faciũt ablatiuũ: Si pticipia i e & in i Quod si pticipiũ efficiant nomẽ: i e tantũ ut amante uirtutis Ergo affectauit nouitatẽ cũ deberet dicere tridẽte. Sic q̃ ex appellatiuis facientibus in i efficiunt ppria exeũt in e: ut liberalis. felix: Iuuenalis: Furens: Irascẽs. Tritõia pallas: duo antonomasia: sine nomine pprio. Nimbo: nube diuina. Alii limbo legũt: & est pars uestis exstrema q̃ istita dicit: Horati. Quarum subsita talos tegit instita uestæ. Pater: q omnibus idẽ eẽ cõsueuit ut Rex Iuppiter omnibus idem. Ergo honesta causa fugiendi est æneæ. Secũdas: Nã & in troianis fuerunt sed non prosperæ. Eripe: Raptim fac. Nusq̃ abero: necessariũ erat illi numinis auxilium si tenẽt danai q̃ deficit ignis. Limine: Idest in limĩe. Apparẽt. d. f. secũdum Mathesim post abscessum Veneris dira dicuntur apparuisse numina cuius præsentes radii ĩteruenĩetes anæreticos tẽperãt. Tũ uero: nã a tea & ab hectoṙ audierat: & p se uidrat euerti troiã sed nõ oẽm. Ferro & bi. Tautologia est. Minat: aut eminet: aut mouet. Ruinam: aliarum arborum. Deo: secundum eos qui dicunt utriusq; sexus participationẽ hẽre numina: Caluus: pollentẽq; deũ uenerẽ. Item Virgi. Nec dextræ errãti dus absuit cum aut Iuno aut alecto fuerit. Est etiam in Cypro

barbatæ Veneris simulachꝝ. Antiquas caras: aliud
pēdet ex alio. Nihil. n. ītereſt carum dicas an caritatis
cuaſā. Domus aūt ambitioſe Dixit. Primū: ꝑcipuū.
DONA. Neptūnus: cū deos inimicos troianis enu
meraſſet: ponit Iouē. Ipe pater: q̄ſi q nos cōtra alios:
cū maioris ſit ꝑtātis: defendere debuit ergo hoc deſti
tuti auxilio: cū ſimus cedēdū ē nobis. Eripe nate fu
gā: qa ſciebat non facile poſſe ſuaderi fugā æneæ iccir
co dixerat tu neq̄ parentis Iuſſa time neu ꝑceptis pere recuſa. Quapp cedendū erat: cū qui pōt oīa & fauet de
bebat cōtrarius eēt. Nuſq̄ abero: nā ſine ſuo auxilio cū eēt flāmis teliſqꝫ hoſtilibus circūdatus quomō fugere
potuiſſet? Flāmā iter & hoſtes expedior: debuit hoc ꝑſtare Vēus: & qa mater: & qa dixerat Nuſquam abero.
CHRI. Neptūnus: a nando dicit latine. qa uis aquea eſt: & quoniā ab aqua nobis potus prouēit. Apud græ
cos ποσιδαων qa potū det appellat. Venus eſt e filiis Saturni: Fingitur. n. Saturnus omnes filios uoraſſe exce
ptis his quattuor Ioue: Iunone: Neptūno. & Plutone. Hi q̄ttuor ſunt elemēta. Iuppiter æther. Iuno. aer. Neptū
nus. aqua: Pluto terra. Ergo ſaturnus. i. tp̄s q cætera oīa apud nos generata cōſumit: ip̄a elemēta ex q̄bus reliq̄
cōponūtur: nō cōſumit: Sed ip̄a aſſidua mutuaqꝫ tranſmutatiōe: ut nihil tamē inde pereat alia in aliud īmutā
tur. Hæc phyſice. Secūdū uero hiſtoriā Saturni regis filius fuit: & quoniā in diuiſione regni ſibi inſulæ obue
nerūt. Deus maris putat. Diodorus ait Neptūnū primū ea quæ ad nauigandum ꝑtinent inueniſſe a Saturno
huiuſcemodi rebus præfectum: Et primū equū domuiſſe: & præcepta: æqueſtris artis præbuiſſe: ex eoqꝫ hip
pum eſſe nominatū. Appellat præterea Ennoſigæus. & Ennoſichthō quoniā terrā quatiat mare: ἐννοσισ. n.
concuſſio ē: terra aūt χθων & γαια dicit. Credit. n. terræmotus aqs gigni quapropter theſſali: ut ait Herodo
tus dicūt olim flumia quæ ī theſſaliā cadūt exitu non habuiſſe: ꝑpeaqꝫ regionē omnē illā ſtagnū fuiſſe. Sed de
inde Neptunnū illis uiā aperuiſſe. Hoc iccirco fingūt quoniā terræmotu mōtes q hactenus ſibi īuicē coniun
cti exitū fluminis denegabāt diuulſi uiam aquis præbuerūt. Fundamēta autē quatere inducitur a poeta quia
Illi ſacra ſunt: nec: id temere. Nā architecti cū ſolidum ī iacendis fundamētis non repiāt: ad aquam uſqꝫ illa di
mittunt. Iuno: eſt hæc dea portis iccirco ꝓpoſita qa ip̄a lucina eſt: quæ īfantibus exitū in lucē ꝑbet. Quia aūt
portis per quas eſt ingreſſus præerat: calendæ quoqꝫ menſium illi erant ſacræ: quia ingreſſus ſunt menſium.
Pallas: quia nata ē e uertice Iouis arcibus præeſt. quæ urbis ſunt uertices: uel quia bellicoſa dea ē uel potius qa
ſapiētia potius q̄ corporis uires tutelā ꝑbet urbi. Ipe: Emphaſis: quaſi q oībus æquus eē d̄bet & tūc ē pater. ſ.
hominū & deoꝝ. Vel pater. ſ. mens quod oſtēdit ꝑter oīa eē dolēdū. Eripe fugā: nō. n. fugā uiro forti ꝑſuaſiſ
ſet: niſi prius oēm defendēdi ſpē excluſiſſet. Quis. n. audeat contra tales deos Verū ex his uerſibus grauiſſima
elicitur ꝑ allegoriā ſentētia. Siſtā: Plus ē q̄ ſi dicat ponam. Nā ſiſtere ē ita collocare: ut non facile īde deturbari
queat. Tū uero: nā & ſi ante ī ſummo ꝑiculo rē eſſe putarem. tamen cū tunc cōtra nos talia numia ſtare uide
rē: iudicaui ita eē ī igne troia: ut nulla ui eripi poſſet. Ex cōparatione āt circūciſæ arboris nitit oſtēdere niſi un
diqꝫ & a diis & ab hominibus oppugnata fuiſſet illam expugnari nō potuiſſe. Ducēte deo: recte Seruius. Ad
de etiā ex Macrobio quod ſimulachꝝ illud barbatum ueſtē tamē mulierē habebat: & ſceptrū uirile: qua ean
dē marē ac fœminam putarēt. Ariſtophanes quoqꝫ poeta Aphroditon illam ī maſculio genere appellat. & Le
uinus ait Venerē igitur almum adorans ſiue fœmina ſiue mas ē ita uti alma nocticula. Philochrus eandē pu
tat eſſe lunam: Illique ſacrificare uiros ueſte muliebri: & mulieres ueſte uirili. qꝫ & mas æſtimetur & fœmia.
Venus Varro autem affirmat ſub regibus apud romanos nullum Veneris neqꝫ græcum neqꝫ latinum nomen fuiſſe.

Expedior: dāt tela locum flammæqꝫ recedūt.
Aſt ubi iam patriæ peruentum ad līmia ſedis
Antiquaſqꝫ domos: genitor quē tollere ī altos
Optabam primum montes primūqꝫ potebā,
Abnegat exciſa uitam producere troia

SER. Vos o: obliqua oratio ē. Nam apte q̄dē ī hoc
agit: ut relinquatur: latēter uero aliud ꝑ quod nimia
æneæ oſtēdit pietas: q nec iuſtis cauſis mouet: ut pa
trem relīquat. Integer: æui ſanguinis: Plenam ætatē
ſignificat ex ſanguine. q non ē īteger niſi ī iuuēibus:
nam dicunt phyſici minui ſanguinē ꝑ ætatē: Vnde ī
ſenibus tremor ē. Suo robore: Ideſt proprio ſine al
terius auxilio quo ēget Anchiſes. Cælicolæ: ad
quos noſtra pertinet uita ut Haud credo in uiſus cæ
leſtibus auras Vitalis carpis. Et nos iuuenē exanimū
& nil iam cæleſtibus ullis Debētem. & igneus ē ollis
uigor & cæleſtibus origo. Anima enim cæli pars eſt
umbra īferorum. Ideo ergo non poſuit generale de
orum nomē: & addidit cæleſtibus: ne crederent īfer
ni dii: q datores uitæ non ſunt. Satis ſupqꝫ. ad augmē
tum ſuperqꝫ addidit. Eſt autē temeſis. Sane ſciendū
ē eſſe aliqua quæ augmentum non recipiunt: ne mi
nus ſignificēt: ut ſatis ꝑfectus. Nam quærit utrum ꝑ
fectior poſſit facere: ne incipiat ꝑfectus minus ſigni
ficare. Vna excidia: Sub Laomedonte unum excidi
um uiderat: ſed Emphaticos dixit excidia. Sic o

Exiliumqꝫ patri: uos o quibus integer æui
Sanguis ait ſolidæqꝫ ſuo ſtant robore uires:
Vos agitate fugam.
Me ſi cælicolæ uoluiſſent ducere uitam
Has mihi ſeruaſſent ſedes. ſatis una ſuperque
Vidimus excidia. & captæ ſuperauimus urbi
Sic o ſic poſitum affati diſcedite corpus.
Ipſe manu mortem īueniā: miſerabit hoſtis:
Exuuiaſqꝫ petet: facilis iactura ſepulchri eſt:
Iampridem inuiſus diuis & inutilis annos
Demoror ex quo me diuū pr̄ atqꝫ hominū rex
Fulminis afflauit uentis: & contigit igni.
Talia pr[illegible]ſtabat memorās fixuſqꝫ manebat.
Nos contra effuſi lachrymis cōiunxqꝫ creuſa
Aſcaniuſqꝫ: omniſqꝫ domus. ne uertere ſecū

Cuncta pater fatoq; urgenti incumberẽ uellet
Abnegat:inceptoq; & sedibus hæret in iisdẽ.
Rursus ĩ arma feror:mortẽq; miserrimus op/
Nã qđ cõsiliũ aut quæ iã fortuna dabatᷣ? to:
Me ne efferre pedem genitor te posse relicto
Sperastiᷣ? tantumq; nefas patrio excidit oreᷣ?
Si nihil ex tanta superis placet urbe relinqui:
Et sedet hoc animo:perituræq; addere troiæ
Tæq; tuosque iuuat:patet isti ianua læto.
Iãq; aderit multo priami de sanguĩe pyrrhus.
Natũ ãte ora patris:patrẽ q obtrũcat ad aras
Hoc erat alma parens:quod me p tela p ignes
Eripis:ut mediis hostem in penetralibus:utq;
Ascaniũque partẽque meũ iuxtaque creusã
Alterũ in alterius mactatos sanguĩe cernamᷣ?
Arma uiri ferte arma:uocat lux ultima uictos

sic positum affati.d.c.sensus talis est præstate uos mi
hi funebre solatium.i.affamini me: ut dici mortuis
solet Vale uale uale.unde Et magna supremũ uoce ci
emus.Mortẽ aũt ego manu hostis inueniã.Nã hic or
do est:Ego inueniã mortem manu hostis.Ille misere
bitur & petet exuuias:Miserebitur uero dixit affectu
eius q cupiebat ĩteremi:ut eũ hostis q̃si miseratus oc
cidere.Sic ĩ octauo mater Euryali:Aut tu summe pa
ter diuũ miserere tuoq; Inuisum hoc detrude caput
sub tartara tello. Exuuiasque petet:Quasi obiectio:
sed expolliatũ liquet cadauer:& responsio. Facilis ia
ctura sepulchri:aut secundũ epicureos:q dicũt nil su
pesse post mortẽ:aut facilis sepulturæ iactura ẽ: quã
põt ruina pstare. Annos demoror:q̃si festinãtes diu
uiuẽdo detineo. Fulminis afflauit uẽtis & contin.i.
Tria sunt fiuminũ genera:Est quod afflat:quod ĩcen
dit:quod scindit.De hoc ãt siluit.fulmĩatus ẽ Anchi/
ses.qa se cũ uenere cõcubuisse iactabat. Nos cõtra:
præpositiões uel aduerbia ĩ a exeũtia mõ pducũt ul/
timã litterã excepto puta & ita:qa apud Enniũ & pa/
cuuiũ breuia sunt hĩc ẽ q ẽt numerorũ noĩa ĩdeclĩabi
lia a pducũt:ut Trigĩta magnos uoluẽdis mensibus
orbes.Alia uero q̃ declinantᷣ breuia sunt secũdũ rõnẽ nominũ ĩ a exeuntiũ. Oĩsq; domus:mõ familia:uel do
miciliũ.Interdũ re uera domus. Mortẽ opto:cõtra fatorũ uim & matris auxiliũ. Me ne:pbatæ pietatis fili/
um.Nã pnomĩa hẽnt uim suã nõnunq̃ & emphasim:ut Cãtando tu illũ. Posse:plus ẽ q̃ uelle. Excidit:bene
excusat patrẽ dicẽdo excidit. nõ potest:qa nõ pcedit nomen. Natũ ante.a.o.p.his rebus teret eũ q nõ potest
mortẽ timere. Obtrũcat:Obtruncare cõsueuit. Arma uiri.f.a.notãt hoc critici:qa sæpius armari aliquos di
cit cũ exarmatos nusq̃ ostẽdat q nesciunt nõ oĩa a poeta:ut supra diximus:dici debere : nam & diem describit
nocte nõ præmissa.Supflue.n.dicuntᷣ ea quæ necesse est fieri. Quis.n.domum ingressus non arma deponat.

DONA. Me si cælicolæ:apta cõiectura me ĩuisum supis. Satis una:scelus ẽ patriã uidiste: & dolor ĩmẽsus
q adhuc post eius ĩteritum uiuimus:& adhuc de uiuendo cogitamus. Corpus:nõ dixit uiuũ hominem sed
corpus.s.eius qui nõ uiuẽdi sed moriẽdi cupidus esset. Ipse ma.m.respondet oĩbus q̃ possunt obiici. Fixus:
Immobilis sentẽtia. Nos cõtra:qa fuga esset salus petẽda.& sine ipso fuga non erat:orabamus: ne uniuersam
domũ dũ negat se fugiturũ:perderet: Ergo oĩa ex illius uolũtate pendebãt. Me ne:inuidiosa dictio:sed q̃ ple
na esset pietatis & ex affecto religioso pfecta.Habet aũt grauissimũ pondus in pronominibus me & te me.s.
filiũ tuũ:cuius pietatẽ officia religionẽq; optime cõprobasti. Te:qui sis pater meus:& pbe nr̃i quid patres li/
beris ac patribus liberi debeant. Te:qui senectute & morbo grauis sit:& quẽ ita relinquere sit scelus hoc tem
pore & hoc loco ubi hostes sint & flãma.Potuisti ergo loqui q me faceret paricidam. Si nihil:artificiosa ora/
tio:nam esset causa interitus omnium: & ex exemplo ostendit affuturũ qui filium nepotemq; ĩ suo cõspectu
interimat cũ iã ea crudelitate usus in Polyte sit:qui nunquã patrẽ interẽpturus sit nisi prius cæso filio. Hoc
erat alma.p.ostẽdit materna beneficia cõuerti ĩ pniciẽ. Cernã:ad oĩa ptinet.& ppea nõ semel accipiẽdum est.

CHRI. Exilium:qđ apud mortales ita durũ uidẽtur:ut mors illi uideatᷣ præferẽda.Præsertim seni q omnia
meliora desperat. Inter sanguinis alit:quoniã ĩanimatum corporibus calor semper agit ĩ humore : ipsumq;
ueluti suum pabulum absumit:pereat animal necesse est:nisi assiduo alimento restaurentur corpora.Hoc igi
tur quod sumimus alimentum:quarto intra nos decoquitur : Primo in stomacho. Secundo in epate. Tertia
autem decoctio fit cordis epatisq; opa:ac postremo pficitᷣ quarto ĩ uẽis.Appellãtq; huiuscemõi totũ decoctũ
tũ chilũ:tũ chimũ qđ per uẽas discurrẽs ĩ id membrũ cõuertitᷣ cui adhæret & restaurat:quod ĩde ex calore pie
rat.& quãuis uniuersa hæc res ex q̃ttuor cõstet humoribus sanguĩe:pituita:bili.& atra bili: tamen qa sanguis
in illa maior nobiliorq; pars existit:sanguis appellatᷣ.Hic quia pollẽtior calidiorq; in iuuenili ætate est:reddit
iuuenũ corpora robustiora.Nã uires sunt ex neruis:qui nisi calore iuuentᷣ debiliores redduntur.Est igitᷣ in ea
ætate integer nec dum p ætatẽ imminutus.In senibus uero cõtra.Solido nulla ex parte diminuto. Me si cæ
licolæ:quasi nõ uideantᷣ uelle eos uiuere quibus adimant ea quibus cõmode uiuere possint.Est aũt oratio q̃
non caret ĩdignatiõe:& ex obliquo ĩputat mortẽ suam diis:quod nõ ex ratione sed ex pturbatiõe facit. Vna
excidia:ex licẽtia poetica utitᷣ plurali ĩ ea significatiõe quã singularẽ eẽ uult:cũ & unũ dicat & ĩ singulari ĩuẽia
tur excidiũ:sed redditur nescio quomodo maior ipa oratio:Vẽtis flulminis:nam si ictus fuisset fulmĩe pisset
protĩus:Verum uẽto fuit pcussus:De qua re & de omni genere fulmĩum alio loco scripsimus. Nos cõtra: ni
hil ex his prætermissum a quibus ad fugam capiẽdam psuaderi potuit.Nam non debuit æneas ĩ eam despa
tionem deduci:ut reiecto fugæ proposito indubitatam mortem rueret:nisi prius omnia tẽtasset:quibus pa/
trem quem relinquere nefas putabar: in sententiam suam traducerẽ posset. Me ne efferre.p. obiurgatio in pa
rentem asperrima est:sed tamen ita circunspecta.Vt non sit impia. Efferre pedem:plus est q̃ si dicatur disce/
dere Nam possumus e domo pedem.Proferre: & tamẽ non alio migrare.Habet autẽ uim maximã me & te

Alimẽtum homi/nis

Me.ſ.filium parenti deditiſſimum & te.ſ. talem tantumque patrem:& cui omnia debeo.ergo neſas eſt quod dixiſti Vos agitate fugam.Conuincit igitur parentem:ſed non tamen omni excuſatione priuare illum debu it.Jtaque non dixit tãtum neſas extuliſti quod potuit fuiſſe præmeditati hominis ſed dixit excidit:quod non a ratione ſed a caſu eſt:nam dicimus excidere uerba:cum impræmeditata ex ore pr̃ofluunt: ut ſi ſentẽtia non hoc dixiſſes ſi rem diligẽtius conſideraſſes. Si nihil ex tanta:Cum non poſſit illum proprio ſuo periculo.Co natur mouere periculo totius familiæ.Nam ſenum eſt magis ſuorum poſteritati q̃ ſibi ipſis conſulere.

Reddite me danais:ſinite inſtaurata reuiſam
Prœlia.nunquam oẽs hodie moriemur ĩulti.
Hinc ferro accingor rurſus:clypeoq; ſiniſtrã
Inſertabam aptans:meq; extra tecta ferebã.
Ecce autẽ complexa pedes in limine coniunx
Hærebat:paruumq; patri tendebat iulum.
Si periturus abis:& nos rapte ĩ omnia tecum.
Si aliquã exptus ſumptis ſpem ponis ĩ armis.
Hãc primũ tutare domũ:cui paruus iulus:
Cui pater & cõiũx quõdã tua dicta relinquor:
Talia uociferãs gemitu tectũ omne replebat.
Cũ ſubitũ dictuq; oritur mirabile monſtrum
Nanq; manus inter mœſtorumq; ora parẽtũ
Ecce leuis ſummo de uertice uiſus iuli
Fundere lumen apex: tactuq; innoxia molli
Lambere flãma comas:& circũ tẽpora paſci.
Nos pauidi trepidare mœtu crinẽq; flagrãtẽ
Excutere:& ſãctos reſtinguere fõtibus ignes.
At pater anchiſes oculos ad ſydera lætus
Extulit:& cælo palmas cum uoce tetendit.
Iuppiter omnipotẽs præcibus ſi flecteris ullis
Aſpice nos:hoc tantũ & ſi pietate meremur:
Da deinde auxiliũ pater:atq; hæc oĩa firma
Vix ea fatus erat ſenior:ſubitoque fragore
Intonuit leuum:& de cælo lapſa per umbras:
Stella facem duces multa cum luce cucurrit.
Illam ſumma ſuper labentẽ culmina tecti:

SER. Reddite me.d. quibus me ſubſtulit mater.

Tẽdebat:offerebat.ſi piturus.Argumẽtũ dilegma.i. cõplexio q̃ aduerſarium ab utraq; pte cõcludit. Cui paruus:Et ĩterrogat:& epitheto cõmendat ætatem.

Quõdã:aut aliquãdo.& q̃ſi nũc nõ ſit q̃ relinqt̃:uel quõdã.i.ſemp. Sic:ĩ georgi.Vt quondã ĩ ſtipulis ma gnis ſine uiribus igni:& ſenſus:quã ſemp cõiugẽ nõ nomĩaſti Habet̃.n.q̃uis nomĩari nõ niſi nobilis. In ter:mutauit accẽtũ:cũ ſit poſtpoſita.Significat aũt ali quãdo p.Fuit ĩter mãus parẽtũ.i.ĩter cõplexus.Nõ.n. portatũ dicemus eo tẽpore q poſt ſeptẽ ãnos & uena tus ẽ:& pugnauit. Mõſtrũ:mediũ ẽ a moſtrando di ctũ:& refert̃ ad præſens eius ſignificatio.Prodigium autẽ eſt quod ĩ longũ tempus pdigit ſignificationẽ.

Apex:ppriedicit̃ ĩ ſummo fluminis pilleo uirga la nata.i.cuius extremitati modica lana ẽ: qđ primũ cõ ſtat apud albã Aſcaniũ cõſtituiſſe modo p ſummita te pillei ĩtelligimus.Tãgit aũt latenter hiſtoriã: hocq; de igne ad Seruiũ Tulliũ pertinet:nã cũ otriculauam urbẽ cepipiſſet Tarqnus priſcus ex ſerua domi natus ẽ Seruius Tullius:cui dormiẽti flãma caput corripu it:quã cũ uellet reſtiguere Tanaql regis uxor auguri orũ pita phibuit Flãma puerũ cum ſomno deſeruit unde ĩtellexit eũ clarꝝ forte. Lucẽ:pite dixit & nõ ut ĩ.vii.Tum fumida lumĩe fuluo. Nã & illic ſplẽdor cũ fumo eſt:q ſemp cauſa lachrymarꝝ eſt. In aſcanio aũt ſolus oſtẽdit̃ ſplẽdor. Paſci:creſcere:ut ſacrũ tibi pa ſcere crinẽ ponit aũt hiſtorice ĩfinita p ĩdicatiuis:ſan ctos.nõ quos tũc ſciebãt ſanctos : ſed poſtea pbarũt

Oculos:cõtra opinionẽ Theocriti q cæcatũ fuiſſe cõ memorat. Si flecteris:Aut ſecundũ ſtoicos q fati aſ ſerũt neceſſitatẽ:aut ſecundũ epicureos q dicũt deos nõ curare humana. Aſpice: Nam ĩtuẽtes dii iuuãt: Vnđ ẽ Atq; oculos rutilorꝝ.r.a.a. & diua ſole fixos.o. a.t. Oĩa fir.Nã nõ ſufficit romano more unũ uidiſſe auguriũ niſi firmet̃ ex ſimili: Nã ex diſſimilibus po ſterioribus diſſoluũt̃ priora:unde ẽ Quãtũ chaonias aqla ueniẽte columbas.Nã ea illis plus põt. Leuum: proſperꝝ eſt qa celeſte.Siniſtrꝝ ãt quantũ ad auguria aſinẽdo ẽ:qđ uos agere aliqd ſinat. Multa cum luce ſecũ dum theologicã rationẽ: q̃ aſſerit flãmarꝝ tractus nimbũ eſſe deſcẽdentis numinis.Alibi ſecũdum phyſicã ut Vento impẽdente uidebis Flãmarꝝ longos a tergo albeſcere tractus. Facem:lumẽ qđ utiq; ex facibus naſcit̃.

DONA. Arma uiri ferte:conabat̃ flectere patrẽ ĩ ſuã ſententiã.cũ filii piculũ cerneret. Vocat lux ulti.ut in telligat nõ ſumi arma ad ſalutẽ ſed ad mortẽ:nec ĩde aliud ſperari q̃ aliquã ultionẽ. Hĩc ferro accingor: quo niã ne his qdem dictis motus erat. Patri:nõ dixit mihi:ſed patri.ut ſi maritũ nõ flecteret : ſaltẽ patriũ affectũ moueret. Quõdã tua:nã ſi diſcedã nõ potero eẽ deĩceps tua. Vociferas:nõ ſolũ uerbis.uerꝝ etiã gemitu oſtẽ dẽs. Cũ ſubito:talis ẽ locus iſte qualis ẽ Talia iactãti ſtridens aqlone procella.Itẽ Hæc dum dardãio æneæ mi randa uidentur.&cætera.Item Talia fundebat lachrymãs longoq; ciebat Incaſſum fletus.Nã ĩcerta & ĩſperata ĩnectit:nõ expectãs uerboſum finẽ. Mirabile:nã fiebãt multa cõtra naturã:ut flãma q̃ tãgebat ea non ureret.

Pater anchiſes:apud quẽ cæleſtiũ rerꝝ ſciẽtia erat. Vix ea fatus erat:oſtẽdit̃ ex hoc magnũ Anchiſæ meritũ

CHRI. Inſtaurata: p reſtaurata:uel q graeci iã deficiẽtibus nobis reſtaurarũt.Vel ĩſtaurata.i.ĩſtaurabilia:q̃ ego meo aduẽtu reſtaurabo. Moriemur.m.oſtẽdit ſe proficiſci ad certã mortẽ:ut ĩcuteret terrorẽ pr̃i:ſed ta mẽ oſtẽdit fortitudinẽ aĩ:cũ nõ moriet̃ ĩultus. Hĩc ferro:nõ.n. depoſuerat arma qbus corpus tegebat:ut ẽ lo rica & ſimilia:ſed q̃ facile eẽt & depõere & reſumere. Inſertabã:Vehemẽter ĩſerebã:nã plura lora ſũt ĩ ſcuto: ĩ qbus mãus brachiũq; ĩſerit̃. Ferebã:ferre uolebã:Sed ipa cõiunx ſe mihi ĩ limĩe opponẽs pedes amplectẽs de tinebat:& hærebat mihi.i.nõ diſcedebat a me:& quoniã non potuiſſet uincere uiribus:uoluit flectere miſeri

cordia ostendendo filium:cuius salutem prodere uidebar. Captat aũt misericordiam ab ætate: Nam duci/ turpathosab infantia : ut Infantumq; animæ flẽtes in limĩe primo. A pueritia:ut infœlix puer atq; ĩpar con/ gressus achilli. A iuuẽtute:ut Impositiq; rogo iuuenes ante ora parentũ. A senecta : ut Danai misere senectæ & hic Cui pater. Item a sexu femineo. Dicta quõdã.q.d.priuabor hoc honore:ne dicar amplius tua cõiunx.
Vociferans: Vociferare ẽ elata uoce nõ modo indignationẽ:sed ẽt dolorem:ut hic:ostẽdere. Aliquando etiã uehemẽter clamare. Flãma:ex historia Seruii Tulii sexti regis romanoꝝ eduxit. De qua Pli.ĩ historia natura li sic ait: Tarquino prisco regnãte tradunt repẽte ĩ foco apparuisse genitale ex cinere masculini sexus:eãq; quæ ibi ĩsederat Tanaqlis reginæ ancillã Ocrestam captiuã cõsurrexisse grauidã:unde Seruius Tullius natus ẽ cui deinde ĩ regia accubãti caput ardere uisum ẽ:creditusq; laris familiaris filius. Ob id cõpitalia ludos laribus pri mus instituit. Pasci:uoluit naturã ignis exprimere: Solet.n.flãma ubi nutrimentũ deficit in aliã partẽ more pascẽtiũ pecudũ desilire:uel dixit ex opiniõe ægyptioꝝ & ꝑsaꝝ : q ignẽ aĩal existimãt:qđ q̃cũq; re pascat:atq; satuꝝ una cũ depasta re interire. Quapp cũ Cãbises persaꝝ rex cadauer amasis regis e monumentis eductũ uri iussisset:& persas offendit q ignẽ deũ cũ putent:inquinare cadaueribus lege uetẽtur:& ægyptios q cadaue ra ita nefas ab animali attingi putent:ut ea cõdiãt ne a uermibus corrodant. Sanctos:sanctũ secũdum Tre/ batiũ aliquãdo sacꝝ & religiosum ẽ aliquãdo castũ & puꝝ. Ergo hic sanctos qa cælitus sunt:sacros dicemus: sic ibi Tuq; o sanctissima uates Præsia uenturi. Nã & uates & deo plena & sacerdos. In secũda significatione est ibi sancta ad uos anima:atq; istius incia culpæ. Itẽ tuq; o sanctissima coniũx fœlix morte tua.i.incorrupta & casta. At pater an. Anchises uates habitus est hinc Ennius: Doctusq; anchisesq; uenus quẽ pulchra deaꝝ Fari donauit diuinum pectus habere & Neui.in li.iii.belli punici Sic postq̃ auẽ aspexit in tẽplo anchisa sacra immensa penatium ordine ponunt immolabat aureã uictimã pulchrã. Firma:petebãt.n.angures cum nõ eẽt satis unum uidisse ut alio augurio confirmarent. Aspiciebãt.n. orientem & q̃ uidebãt a septentriõe q̃ ꝑs mundi supior est: ꝓspera & fausta putabant. At illa ꝑs leua est ait Diony. Læuum ergo ꝓspeꝝ qa septẽtriona le. Si flecteris:addubitat an flectat:quoniã ꝑeuntium ciuiũ p̃cibus nõ sit hactenus flexus. Vel expõe ut Ser.
Intonuit le. Etrusci cælũ in. xvi. partes diuiserunt:ex qbus octo ab exortu sinistras totidẽ e cõtrario dextras nũcupauere: Hinc omnia fulmina leua apud latinos habent ꝓspa:quoniam leua mundi ꝑs est ortus:ut Plini. ostendit. Et Cice.in li.de diuinatione secundo Optimũ auspicium habebat apud rõanos sinistꝝ. Græcis ãt & barbaris dextra uidebantur auspicaciora ut Aiax apud Homerum ait prospera Iuppiter his dextris fulgo/ ribus edit. Stella.non stella.sed uapor ignitus.

Cernimus idæa claram se condere silua.
Signantemq; uias:tum longo limite sulcus
Dat lucem:& late circũ loca sulphure fumãt.
Hic uero uictus genitor se tollit in aras.
Affaturq; deos:& sanctum sydus adorat.
Iam iã nulla mora ẽ. sequor:& q̃ ducitis adsũ
Dii patrii seruate domum seruate nepotem.
Vestrũ hoc auguriũ. uestroq; in nuie troia ẽ
Cedo equidem:nec nate tibi comes ire r̃cuso.
Dixerat ille:& iam per mœnia clarior ignis
Auditur:propiusq; æstus incendia uoluunt.
Ergo age care pater ceruici imponer̃ nostræ:
Ipse subibo hũeris.nec me labor iste grauabit.
Quo res cũq; cadent:unũ & cõmune piclũ
Vna salus ambobus erit:mihi paruus iulus
Sit comes:& longe seruet uestigia coniunx.
Vos famuli quæ dicam aĩs aduertite uestris.
Est urbe egressis tumulus:templũq; uetustũ
Desertæ cereris:iuxtaq; antiqua cupressus:
Religione patrum multos seruata per annos.
Hanc ex diuerso sedem uenimus in unam.
Tu gẽitor cape sacra manu:patriosq; penates
Me bello ex tanto digressum & cæde recenti
Attrectare nefas:donec me flumine uiuo
Abluero.

SER. Idea.s.ꝑ qđ significat troianos apud æneam cõgregatos pituros idã. Cum lu.ostendit claros sci tillæ relictæ significãt ĩ uariis locis remãsuros lõgus limes:errorẽ ꝑ sulcũ lõgũ maris æquor arãdum p̃si gnificat. Sulphure.s.diuini ignis odor ẽ. Ex fumo mors anchisæ ostẽdit. Cedo eqdẽ.q.d.& si mortu us sim. Victus:a suo proposito discedẽs. Se tol. au guꝝ uerbũ q uiso augurio surgebãt extẽplo. Vroq; ĩ nu.ĩ uobis hẽo troiã. Comes:tãtũ ad solatiũ itine/ ris:nã moriturꝫ erat. Et iã.s.dũ negat dũ ostẽdũt au spicia. Ergo:qa assẽsisti & ĩcẽdia appropĩquãt. Age: aduerbiũ hortãtis ẽ adeo ut sæpe plr̃i iũgat ut age fa cite hoc:Ceruix ĩ singulari numero collũ ĩ plurali su ꝑbiã significat. Lõge:ualde:nã seqt pone subit con/ iunx. Vrbe:ablatiuũ dat:Sic Hora. Egressũ magna me excepit aritia r.Sal.actũ dat raro egressa suos fi/ nes. Tumulus:nũc terra tumẽs alias sepulchꝝ. Re cte ãt turbatis dat plura p̃cepta scit.n.esse timoris co mitẽ obliuionẽ. Cereris:optime ponit huius deæ tẽplũ ante urbẽ:nã ẽ dea rusticoꝝ. Librate ãt cereris tẽplu & uetustũ dixit Nã illuc ut putabãt hostes nõ erat uiris aditus & æneas sciebat esse ꝓfanatũ:nec p̃/ dæ spe duci hostes poterãt. Desertæ:an a sacerdote q ĩ.vi.ĩducit extĩctus : ut cereriq; sacrum poly.an ꝑꝑ decẽnalẽ obsidionẽ:an a filia desertæ ut nec repetita seq.c.p.m. Religiõe:timore:sic Terren. Nã mihi ni hil eẽ religio ẽ dicere.i.timor: Et ẽ reciprocum unde Vir. Multosq; metu seruata ꝑ an. Connexa.n.sunt ti mor & religio: Sta. Primus in orbe deos fecit timor.
Cape. Nõ dat sed hortat Nã ipse ait sibi nefas eẽ tã/ gere cũ sit cæde pollutus:scit.n.geæcos ex pollutiõe palladi piaculum commisisse. Viuo:semper fluent idest naturali ut Viuoq; sedilia saxo. Est aut augura

Hæc fatus latos humero:ſubiectaque colla.
Veſte ſuper fuluiq; inſternor pelle leonis.
Succedoq; oneri.dextræ ſe paruus iulus

le uerbum. Latos:aut more heroum ſe laudat: aut ſternendo latos facit. Succedo oneri:figura eſt.
DONA. Sequor & qua.d.ad primũ ẽ ducere:ſecũ dũ ſeq.ſed ordinato ſenſu corrigiť ut ſi ꝗ me ducitis ſequor. Veſtrũ hoc au.qa uřm ẽ auguriũ:uřm ẽ tu eri qđ agimus. Cedo.ſ.potioribus. Ergo.a. Nã cũ ĩpetraſſem pr̃nũ aſſenſum ꝙ difficillimum fuit.arripui ſubitã occaſionem: & oĩbus difficultatibus quas obicere potuiſſet anchiſes occurrit.Nã ſe illum ſenẽ & ĩpedi tũ laturum pollicetur.& oĩa comunia ipſis futura oſtendit:qa nuſꝗ illũ deſeret:& ne ꝗ̄rat qđ de filio & de uxo re faciat iuuabo inquit filium auxilio dextræ:& uxor ueſtigia mea ſectabitur quod uero ait ſolus iulus fit co. Et longe.ſ.u.c.Fuit conſilium ut tutior fieret fuga.nam ſi plures fuiſſent congregati non facile latuiſſent.
CHRI. Ida:mõs ĩ phrygia ẽ ſic appellata a teucro qui de creta uẽit:quoniã ĩ ea ĩſula mõs ida ẽ. Signãtẽ.u. ſignis.i.lumine faciẽtẽ uias. Limite:limites uiæ ſũt ꝗ ex trãſuerſo ꝑ agros ferũt:nã limis tranſuerſus ẽ:Hic Te rẽ. Limis oculis dixit:ꝙ ex obliquo aſpiceret.Hic limites agroꝶ termini dicũť.Hic ẽ limẽ ꝙ ex trãuerſo in ia nua ponať. Sulfure:ſulfuris ignẽ diuinũ putabant hinc græci ſulfur θειον uocant. Seruate ne.nam ueluti ua tes ad hũc ꝓuentuꝶ ĩpiũ p̃nouerat. Mihi ſo.iu.ita.n.legit Dona.& nõ ꝑuus.Nolebat.n.plures habere apud ſe ut melius hoſtes lateret. Comes:differ a ſocio.Socius.n.dr̃ a ſocco qui calceus ẽ utriq; pedi aptus.Socii aũt in aliꝗ re dicũť ꝗ ita pares ſunt:ut in eo in quo ſunt ſocii alter altero maior minor ue nõ ſit. Comes aũt in eo in quo ẽ comes minor ẽ etiam ſi dignitate aut fortuna in cæteris maior ſit. Quapp̄ Cice.in orõe ad Cæſarem ꝓ reſtituto Marcello Marcellũ ipſum ſociũ ſibi & comitẽ appellat:ſociũ qa multa pariť in rep.egerant.Comi tẽ qa cõſul cũ dignitate p̃iret multa ab illo, adiumenta aſſecutus ẽ itaq; cũ anchiſes ducatũ huius exercitus re linquat æneæ ꝓpeaq; ille in hoc maior ſit:non dat ſe ſociũ ſed comitẽ. Propius:a ꝓpe ꝓprior & ꝓpius eſt:ita ut in ſecũda ſyllaba nõ ſit r quando autem eſt non cõpatiuũ ſed poſitiuum ꝓprius a um.habet u: & in ſcđa.
Aeſtus:ꝓprie ẽ exũdatio aꝗ cũ feruet ĩ haeno:ꝓpeaq; capiť pro calore.hic æſtas quia calida ſit:Sed ẽt cũ uẽto ĩpulſa ĩ mari exultat aꝗ dr̃ ille fluctus æſtus:ꝗuis feruor abſit & quoniã ita ĩ aer̃ fluctuãt uoluunť q; flãmæ ut ĩ mari aꝗ:ꝓpea dixit æſtus.i.ille flãmaꝶ fluctuatiões uoluũt ꝑ aerẽ ĩcẽdia.i.ignes ab ipſis ĩcẽſis ædificiis. Cer uix:Poſterior ps colli anterior gulla.Incipit ab occipitio:eſtq; ex ſeptẽ oſſibus orbiculẽti uertebatis:ut caput ꝗcũq; uelit facile ſe uertat:unde ꝗ ĩflexibili aĩo ſunt duræ ceruicis dicũť.dicta ẽ ceruix ꝙ ꝑ eã cerebrũ ad me dulã ſpinæ dirigiť ꝗſi cerebri uia.Ceruicẽ ut ait Quinti.prius Hortẽ.ĩ ſingulari dixit.In utroq; tamẽ numero & ꝓ mẽbro & ꝓ ſupbia poniť.Cice.ĩ uatiniũ.Inflato collo tumidis ceruibus ĩtuliſti.Et cato:ſi caput aut cerui ces dolẽt lotio caldo lauatio.Et Corne.ſeptẽ uertebræ ĩ cerebro ſũt. Tugẽ:cũ eẽnt ſacrificaturi ſupis uiuo flu mine:abluebãť.Perſi.Hæc ſanctæ ut poſcas tyberio gur.m.Mane c.bis terq;& noc fl.p.Obſeruat ubiq; Virgi. ut hic.Itẽ poſt caitæ ſepulturam ad eã ptẽ appellit ꝑ quã fluuius tyberinus amœne Verticibus rapidis:&.m. f.harena ĩ mare ꝓrũpit.Euãdrũq; ꝑ tyberi petit:ut herculis ſacris ablutis ĩtereſſe poſſit.& Iuno nõ tantũ ĩ ita liã ueniſſe dolet ꝗ ꝙ optato potiunť tybridis aluo:quo flumine purificatus poſſet ẽt illã placare: qđ minime uolebat.Cũ ãt ſacrificarẽt ĩ feris aſpgi ſat erat.Ergo dido Dic corpus ꝓperet.f.ſp.l.Itẽ ſpſerat & latices.ſ.f.a.itẽ idẽ:ter.ſoc.p.c.un.ſpgẽs ror̃ leui.Itẽ Occupat æneas aditũ corpuſq; recẽti ſpgit aꝗ. Pelle:ĩ brutis pellis dr̃ ĩ ho mĩe cutis unđ Iuue.& durã ꝓcute pellẽ.& Hor.Incute curãda plus.o.i.p̃rioſq;.p.ex illoꝶ opiniõe ꝗ pẽates de os putabãt patrios.Hic paulo ſupra Dii patrii ſer.d.

Implicuit:ſequiturq; patrẽ nõ paſſibus æꝗs:
Pone ſubit cõiunx.ferimur per opaca locorũ:
Et me quem dudum nõ ulla iniecta mouebãt
Tela:neq; aduerſo glomerari ex agmĩe graii:
Nunc omnes terent auræ:ſonus excitat oĩs
Suſpẽſum & pariter comitiq; oneriq; timẽtẽ
Iamq; propinquabam portis:omnẽq; uidbar
Euaſiſſe uiam:ſubito cum creber ad aures
Viſus adeſſe pedũ ſonitus:genitorq; ꝑ umbrã
Proſpiciẽs nate exclamat:fuge nate: ꝓpiquãt
Ardentes clypeos:atq; æra micantia cerno.
Hic mihi neſcio qđ trepido male numẽ ami-
Confuſam eripuit mentẽ:nãq; auia curſu -cũ
Dum ſequor:& nota excedo regione uiarum:
Heu miſero coniunx fato ne erepta creuſa
Subſtitit:errauit ne uia ſeu laſſa reſedit:
Incertum:nec poſt oculis eſt reddita noſtris.

SER. Implicuit:puerilẽ expleſit timorẽ. Pone:ad uerbiũ & hẽt accẽtũ ĩ ultima. Opaca: Nã dixerat ar boribuſq; obtecta.r.& ẽ op.l.ueluti ſtrata uiaꝶ. Et me.naturalia plus timet uir fortis & nõ belica arma. Vnde ſeqť Comitiq; oneriq; timẽtẽ. Excitat:cõſter nat ſubito. Creber ad au.hyſterologia. Nate:ſingu la pronũtiãda ſũt:qa ꝑturbatis nõ dať iugis oratio.
Propinquãt:nõ dicit ꝗ ꝑꝑ ſequẽtẽ de corybãtibus œconomiã. Cerno:ꝗ altius ĩtuenť æneæ dãt. Ma le.a.Nã nõ cũ mea utilitate fauerũt uxori illã ĩ mini ſtrã đoꝶ matris adducẽtes. Mẽtẽ:memoriã ut pau lopoſt:Nec prius amiſſã reſpexi. Fato ne erep.ordo ẽ Fato erepta creuſa ſubſtitit ne errauit ne uia.Nõ.n. dubitat fato ne eſſet ſublata:cũ audierit Nõ hæc ſine numĩe diuũ eueniũt. Reddita:Nã poſtea umbrã ui dit nõ ipſã. Natũ:ꝗ maxime illã ꝑ ætatẽ debebat de ſiderare. Deoꝶq;:hypmeter uerſus. Vidi cr. bene ſe his uerſibus cõmẽdat futurus maritus. Valle re. oſtẽdiť iã nimia multitudo. Stat:placet. Obſcura: aut ꝑ obſcurã noctẽ:aut poſticũ ĩtellige. Retro:ob ſeruata.ſ.relego mea ueſtigia. Lumĩe.l.oculos circũ fero. Ipſa:ꝗ nõ debẽt p̃cipue iter hoſtes: ſed ut dixi naturabilibus tãtũ cedit. Si forte:iteratio auget du-

Nec prius amissam respexi:animũq; reflexi:
Q uã tumulum ãtiquæ cereris sedẽq; sacratã
Vẽimus:ut hic demũ collectis omnibus una
Defuit:& comites natumque uirũq; fefellit.
Q uem nõ icusaui amens homiumq; deorũ:
Aut quid in euersa uidi crudelius urbe:
Ascaniũ anchisenque patrẽ teucrosq; penates
Commendo sociis:& curua uella recondo.
Ipse urbẽ repeto:& cingor fulgẽtibus armis.
Stat casus renouare omnes:omnemq; reuerti
Per troiam:& rursus caput obiectare periclis.
Principio muros obscuraque limina portæ
Q ua gressũ extulerã repeto:& uestigia retro
Obscura sequor per noctem & lumie lustro.
Horror ubiq; animos simul ipsa silẽtia terrẽt:
Inde domum si forte pedem si forte tulisset:
Me refero:irruerãt danai:& tectũ oẽ tenebãt
Ilicet ignis edax summa ad fastigia uento
Voluit .exuperãt flãmæ:furit æstus ad auras
Procedo ad priami sedes:arcemque reuiso.
Et iam proticibus uacuis iunonis asylo
Custodes lecti phœnix & dirus ulyxes

bitationem. Irruerãt:quos uenus cõhibuerat. Ilicet:cõfesti & illico:sed metri necessitate uariat. Vento:Qui auget flãmas. Fastigia:Modo de sũmitate Alibi de imo:ut Forsitã & scrobibus q̃ sint fastigia q̃res. Priami:p̃ris eius. Arcẽ:ne uel illuc cõfugisset.
Vacuis:magnis:nã illic erãt oĩa. Asylo:tẽplo unde nullus posset extrahi : dictũ asylũ.q̃si asyꝝ Hoc nõ erat omnibus tẽplis nisi quibus cõsecrationis lege id esset cõcessum.Primo ãt apud athenienses statutum ẽ ab herculis filiis quos isequebant̃ ii q erant a patre oppressi sicut docet i.vii.Statius:Fama ẽ defẽsos acie post busta paterni numinis heculeos sedem fundasse nepotes Hos Romulus imitatus est unde est Quem Romuleos acer asylus Retulit & non statuit. Phœnix:Achillis magister. Huc:pro illuc.
DONA. Implicuit:exprimit cãm & factũ : Nã puer p̃ris fugiẽtis æq̃re passus nõ poterat. Exprimit ẽt laborẽ suũ q̃ i tãta celeritate patrẽ ferret filiũ traheret. Male amicũ:amicũ nõ p̃ot dici qa nõ seruauit uniuersos.Nec rursus inimicũ qa p̃stitit inimicum.
Ipse:urbem ostendit affectum puri matrimonii.
CHRI. Implicuit:nam pueri timẽtes nõ solũ manibus apprẽdũt:sed toti hærẽt. Ferimur:ex hoc celerior igressus ostendit̃. Opaca: uel pp umbras arboꝝ q̃ essent i uiridariis:uel pp umbram nocturnã. Facit autẽ rẽ uerisimilẽ. Nam quomõ hostes q̃bus plena urbs erat fefellisset:nisi iter faceret p loca nuda ædificiis ex quo cessabant ignes:& oĩa erant opaca.Nec hostes uersabantur ubi nõ eẽnt ædificia : qa ibi nulla esset spes p̃dæ. Dudũ:dũ sui ipsius solũ curam haberet. Suspensũ:anxiũ de salute alioꝝ. Comi.o.q.t.pathos a causa. Iamq;.p.ad excusationem suam hæc p̃tinent.nam non oportuit eum ita eẽ anxiũ de uxore cũ ad tutiora loca p̃uenisset.Diligẽtissime ãt apud mulierẽ mortẽ uxoris excusat:ne i illius odiũ ex hoc icurreret. Genitor:qa & minus occupatus & in editiori loco erat. Ardẽtes cl.ex hoc fallebat̃ Anchises:ut hostes crederet inseq:& nõ eẽ Corybãtes.Figmẽtũ poetæ ẽ: Matrẽ deoꝝ Cybelẽ miseratã exiliũ Cræusæ misisse corybãtes ministros suos:q mulierẽ ad se traducerẽt suã ministrã futurã.Sũt ãt nõnulli:iter quos Lactã.ẽ:q dicãt corybãtes eosdẽ esse & curetes:& latine lares familiares esse.Dicũt̃ ẽt azanes apud arcades a mõte azania.Serui.scribit corybãtas dæmones eẽ m̃ris deũ ministros Curetas ãt affirmat primos cultores cretæ fuisse Eusebius de p̃paratiõe euãgelica ponit hæc noĩa corybãtum Baubon:Diasaub:Triptolemũ:Eumolpũ:& Euboleũ:Diodo.ãt sicu.refert amazonas dixisse i samothracia corybãtes a Cybele habitatores cõstitutos esse:& eos esse eius filios.Ex quo ãt patre sint i arcanis tradi.Alii dicũt curetas terra genitos cretã post idæos dactylos habitasse:dictosq; a cure.i.tõsura:eosq; iouẽ nutrisse: & a saltatiõe corybãtas noiatos.alii ab heroe uel a mõte curo curetas appellatos dicũt:aut a lõga ueste:& oli ætholiæ habitatores fuisse.Nec dessunt q scribãt corybãtes Mineruæ & solis filios fuisse:Alii Saturni:Alii Iouis & alopes:Alii ex Cabera Prothei filia ortos dicunt: & caberos dictos:Alii postremo eosdẽ putãt fuisse dactylos idæos:& centũ a principio extitisse:ut Diodo.& Stra.scribit. Mẽtẽ.c.e.i.consuetudo eripuit. Auia: sine uia. Auiaria ãt loca referta auibus.Nec prius respexi amissam.i.respiciendo aiaduerti esse amissam.Eratq; dignus uenia si nõ prius hæc cogitauit q̃ ad locũ tutũ ueniret:qa in tanta properatiõe & in tãtis periculis ẽt sui ipsius obliuisci posse uidebat̃. Vna def.Hoc arguit de industria a dea iussam rapi fuisse. Comites:quos cũ tot essent difficile erat fallere. Natũ:nam filioli semp i matrem respicere solent. Viꝝ: qui unice diligebat. Ergo uis quedã superior contra quã ire homines nõ possunt:eripuit. Amens:ex desiderio amisse cõiugis:Excusat deoꝝ incusationẽ: quoniã amens. Ilicet:stati Tractũ ãt inde est.Nã sacerdos cũ iam pactis sacris populũ dimitteret:ad illũ cõuersus dicebat.Ilicet.i. abire licet stati populus abibat. Asylũ:placet q̃ dixit Ser.Diod.siculus tamen scribit theseum seditione athenis pulsum apud hospitẽ mortuũ esse Athenienses inde pœnitentia ducti eius ossa retulerũt:& semideorum honores ei decreuerũt:tẽplũq; asylũ constituerunt:atq; illud Theseum denominauerunt.Stra.ephesi quoq; tẽplũ asylũ fuisse scribit:cuius libertatis termini sæpe sunt mutati. Alexãder ad stadiũ extendit Mithridati dimissa ab angulo cerami sagitta uisum ẽ paululũ ipsum stadiũ transcendere Antonius huic p̃xime accessit:& cũ eo termino urbis p̃tẽ cõp̃hendit.Postea Cæsar Augu.cũ id damnosũ existimaret: & multis malefaciẽdi cãm eẽ putaret:id irritũ fecit.nũc tamẽ itelligit de asylo:q̃d Ilus troianus rex ædificauerat.Dicit̃ ãt asylũ q̃si asyꝝ συρο.n.græce significat traho:& a priuatiua ẽ:qa q adhũc locum cõfugerat eũ inde abstrahi nefas erat. Vlyxes:huic cõsilia potius q̃ uires sp tribuit Homeꝝ secutus: qui tanto plus cõsilio q̃ corporis robori tribuit:ut eũ & non achillem πτολυπορθον.i.euersorẽ urbis nominet.

Corybãtes
Azanes
Curetes.
Auia
Auiaria
Ilicet
Asylũ

SER. Gaza:Cęsus lingua pſica:& caret p.n. Captiua ue.i.captiuoꝝ. Lōgo or.lōga multitudie ſic i.vii.un de oẽs lōgo or.Nā ordinē liqt. Voces.i.nā i tenebris uiſus nō ualebat:ſed cōtrarie erāt latere cupiēti. Tectis: p tecta antiptoſis ē. Infœlix:mihi & nō ſibi.p ſimulachꝝ āt apotheoſin oſtēdit ſimulachra.n.doꝝ ſunt.Vm bræ iferoꝝ.Sic Vly.apd Home.umbrā Herculis cernit. Maior:qa umbra maiorē corpe. Quid tā.cōſolatio ē.ſeqt & diuinatio:q ais a corpe liberatis daī. Inſano:magno:ut inſani feriant ſine littora fluctus. Numie diuū:fati neceſſitate.Nā ut ait Sta.Fata ſunt quæ dii ſanī uel q̄ indubitanter eueniunt:Nec te hinc comitē aſ. cr.caret ſcanſione.Vnde multi demūt hinc multi aſ. Si āt uis fide ſeruata ſcādere ſit cōuerſio: ut eueniūt nec te hinc comitē:& ſcanditur per ſynalyphā.aliter nec eclypſim:nec ſynalyphā.nec hiatu recipit. Arā dū:hoc dixit qa legimus ſubtrahiī q; ſolū. Heſperi am:quia hic hiſpania heſperia dr̄.p ſequentia italiā oſtendit. Lydius:etruſcus Nā Lydius & tyrrheus. duo fr̄es fuerūt:q cū ambos ꝓuincia nō referret:ſor tibus cōmiſſerunt ut alter cū parte populi ad nouas ſedes q̄rendas exiret.Euenit ergo Tyrrhēo q de ſuo nomine thuſcos tyrrhenos uocauit.Lydia āt dicta ē in qua frater remanſit.Vnde nūc lydius dixit. Thu ſci autē dicti ſunt propter frequentiam ſacrificioꝝ ab eo qđ eſt θυειν.Ibi enim a Tage & auruſpicina re perta.Hinc Luca.Sed cōditor artis finxerit iſta tages lachrymas Quia captiua nō ſum nō āt quia habeas uxorem paratā. Seruitū:ut ſeruiā.Modus gerundi uus eſt. Dardani:laus a maioribus. Nurus : laus a cognitione. His:in q̄bus colit. Iāq; uale : recedētis ſignificatio ē.Vnde mortuis dicit ut ſalue maxime pala æternūq; uale. Serua:pp futurā nouercā. Effu git imago:teneri.n.nō pōt imago Nā qđ in.vi. dixit Da dextrā miſero:auxiliū ſignificat. Sōno:ſic & Ci ce.ſimillium deo iudico.Nam ſomni debuit dicere.

DONA. Dardanis:laus cōis a geneī. Veneris nu rus:Laus propria ipſius.Sū ergo liberata ab homi num infirmoꝝ ſeruitute:& ei deæ collocata: ex qua ſe ortos oēs dii gloriant:& hītatio i locis originali bus.Magna ergo cōſolatio.q uxorē nec captiuā nec occiſam iuenit:ſed detētā uolūtate eius deæ qua nul la eſt potior. Nati cōis:nā & illo poterit leuare uxo ris amiſſionē:& etiā admonet pp nouercæ ſuſpicio nē:ut magis idulgeat filio.Ac propterea hoc nouiſſi mū collocauit:ut magis pectori ifixū relinqueret. nō tamē aptius hoc dixit.ne ſi aliter ſētire uiderei:receſ ſuri aīum læderet. Hæc.ubi.d.ingratū facinus fuiſ ſet:niſi demōſtraſſet & plura ſe fuiſſe dictuꝝ: & ad illius dicta reſpōſuꝝ:ac diutius eā retētuꝝ : niſi ipſa decidiſſet. Ter conatus:demonſtrat proprie uolen tem amplecti quod corporale nō fuerat. Conatus: ibi enim ponitur conatus:ubi effectus ſequitur.

CHRI. Simulachꝝ:conſtat hō ex aīo & corpe & umbra.Aīus ſupnus cælū repetit.In terrā cadit cor pus.Vmbra āt q ut ait Lucre.ē ſupra ſpoliatus lumi nis aer:corpꝰ ſeqī qđ ergo iferos petet:ſed dephēderūt philōi eē ſimulachꝝ:qđ ad nr̄i corpis effigiē fcū iſeros petat.Id āt ſpēs ē corpea:q tāgi nō pōt ſicut uētus.Hāc rē & Home.req̄rit uiſo Herculis ſimulachro apđ infe ros. Maior:qa diuina potius q̄ humana eēt. Steterūt:correptiōe penultimæ ſyllabæ p ſyſtolē:q lōga eē de buit celeritatē horroris expreſſit. Hæſit:retēta ē:ſed de hoc uerbo alibi. Nō hæc.ſ.n.d.nihil ualidus ad con ſolationē obiicere potuit q̄ neceſſitatē:q cū oēm adimat ſpē.nos ꝗprimū obdurare ſuadet.Eſt.n.ipſa ſpes igēs tormētū mortalibus.Itaq; iure q̄riī a doctis mali ne an boni plus afferat hoīnibus ſpes. Lōga tibi ex.iure illi diuinationē tribuit:q oēm mortalitatē exuta īmortalis ſit effecta. Lydius:Tyrrhenos itelligit:q a lydis ſunt hoꝝ ita meminit Herodo.Cū quādoq; lydi fame opprimereī curauit eoꝝ rex Manus:ut altera die cibū ca perēt:altera ludis q̄bus oblectareī:itēti ſine cibo degerēt.Sed cū iā ad decimū octauū annū in hāc calamitate uerſarenī:cōſtaretq; tātā turbā a regiōe ali nō poſſe:bifariā diuiſit populos rex:& illā ptem cui ſorte ut exiret euenit cū Tyrrheno eius filio ad nouas ſedes occupādas emiſit.Venerūt ergo i italiā:& pulſis umbris:ubi nūc

Lydi us Tyr the nos

Prædam auectabāt:huc undique troia gaza:
Incenſis erepta adytis:mēnſeque deorum
Crateresque auro ſolidi:captiuaque ueſtis
Congeriī.pueri & pauidæ lōgo ordie matres
Stant circū:& tacitis implēt mugitibus aures
Auſus quinetiam uoces iactare per umbram
Impleui clamore uias : mœſtuſq; creuſam
Nē quicq̄ ingeminans iterūq; iterūq; uocaui.
Q uærēti & tectis urbis ſine fine furenti
Infœlix ſimulachꝝ atq; ipſius umbra creuſæ
Viſa mihi ante oculos:& nota maior imago.
Obſtupui:ſteterūtq; comæ & uox faucibus hęſit
Tūc ſic affari & curas his demeī dictis.
Quid tantum inſano iuuat indulgere labori
O dulcis coniunx:non hæc ſine numine diuū
Eueniunt:nec te hinc comitē aſportare creuſā
Fas aut ille ſinit ſuperi regnator olimpi.
Longa tibi exilia:& uaſtū maris æquor arādū
At terram heſperiam uenies:ubi lydius arua
Inter opima uirum leni fluit agmine tybris:
Illic res lætæ regnumque:& regia coniunx
Parta tibi:lachrymas dilectę pelle creuſæ
Nō ego myrmidonū ſedes: dolopū ue ſupbas
Aſpiciam:aut graiis ſeruitum matribus ibo
Dardanis:& diuæ ueneris nurus:
Sed me magna deum genitrix his detiet oris.
Iamq; uale:& nati ſerua communis amorem.
Hæc ubi dicta ddit:lachrymātē & multa uo lētē
Dicere:deſeruit.tenueſq; receſſit i auras.
Ter conatus ibi collo dare brachia circum.
Ter fruſtra comprenſa manus effugit imago
Par leuibꝰ uētis uolucrique ſimillima ſomno.

sunt regnauere:& se a noie ducis tyrrhenos appellauere.Lydia aut em ipsas glebas habet.Vnde au℞ ducitur fuerunt primi lydi q numismata aurea & argētea cuderēt:primiq₃ ludos talo℞ & pilæ i ea quā duxi difficul/tatē iuenerūt.Virgines lydo℞ uulgo ꝓstātes dotes lucrāt̃.Hæc Herodo.Diony.uero halycarna.plures de tyrrhenis refert opiniones:& ab aliis eos īdigenas putatos scribit.Ab aliis aduenas.Et q īdigenas putāt aiūt tyr/rhenos dictos fuisse a tyrsis Id.n.eo℞ līgua ædes cōstrictas atq₃ dēsas sic.n.habitāt significare uolūt.Qui aduenas uolūt:a tyrrheno duce denominatos asserūt.Hic ex ea lydia fuitq₃ meonia uocitata ē.Quitus a ioue.Nā hic deus ex Tellure genuit Mesuē primū lydiæ regē:q ex Calliroe oceani filia Cotym suscepit.ex coty Asia & Atys sunt.Atys āt Lydū genuit & Tyrrhenū.Tyrrheno uero duce a lydis i italiā uētū:& ipiū ptū:& illi a du/cis noie tyrrheni dicti sunt.Alii dixerūt Herculis filiū fuisse hunc ayrrhenū ex Omphale lyda q pulsis pelas/gis ex pte septētrionali italiæ circa tyberī sedes posuerūt.Alii Thelaphi filiū fuisse Tyrrhenū scribūt ꝓfectūq₃ i italiā post troiā captā.Xātus āt lydius ueteris historiæ scriptor neq₃ huius i taliā ꝓfectionis:neq₃ tyrrhēiæ tā q̄ lydo℞ coloniæ meminit cū humiliora multa cōmemoret.Sed dicit aty filios fuisse Lydū & corebū:& ab altero lydos:ab altero corebos populos eē nominatos.Hæc oīa apud Diony.sunt:q tyrrhenos minime putat fuisse lydo℞ colonos:cū neq₃ eodē sermōe:neq₃ iisdē diis aut sacris uterent̃:nec rursus iisdē studiis aut legibꝫ sed credit uocatos a græcis tyrrenos siue ex habitatiōe i tyrsibus:siue ab eo℞ duce.Stra.āt assentit̃ iis q dicūt Aty herculis & Omphales filio filios fuisse lydū & Tyrrhenū:& ipsū tyrrhenū pp eā cām quā scribit Herodotus cū pte populi i italiā uenisse. Leni agmie:sic Enni.Qui p amœnā urbē leni fluit agmie tybris. Parta: Nā cū a fatis destinata sint:parta iā dici possunt. Dilectæ.q.d.q̄uis me diligas:tamē pelēdæ sunt lachrymæ. Ma/gna:nā μεγαλη a græcis dicit̃.Appellat̃ āt ops Rhea:berecinthia:Cybele bona dea.Matrē Saturni eā fabulāt̃ Græci hāc gynæciā nomināt.Phryges illā Midæ regis parētē asserūt.Romani dryadē puellā Fauni uxorē.Nō nulli græco℞ illā ex matribus liberi esse uolunt: quā nec fari licet.Vnde mulieres eius sacra colētes:tabernacula uitigineis itexūt ramis. Sacris nefas ē uiris adesse.Itaq₃ cū istāt sacra ipse uir siue ꝑtor siue cōsul sit:cunctiq₃ mares una commigrāt. Vxor:magnifice domū istruit magna sacro℞ pars ibi noctu conficitur.Ait Plutar. i uita Cæsaris.Augustinus āt i li.secūdo de ciui.dei ait Oblectabamur cælesti uirgini berecinthi:ante cuius lecticā die solēni lauationis eius talia per publicū cātitabant̃ a nequissimis scænicis:qualia nec matrē ipso℞ scænico℞ deceret audire spectāte & audiēte utriusq₃ sexus multitudine.De hac etiā ita refert Diodo. Apud at/lantios cælū quē ουρανον græci appellāt olī regnasse hoiesq₃ hactenus soliuagos errātes in unū coegisse:Et moribus ac legibus iformasse frugūq₃ & alia℞ utiliū re℞ iuentorē fuisse:& quoniā syde℞ diligētissimus scrutator eēt multa futura hoibus ꝑdixisse:& annū ad solis & mēsem & lunæ reuolutionē instituisse:Quapro/pter cū e uita migrasset:illū & diuinis honoribus ꝓsecuti sunt & ꝑpetuū regē putarūt:cælūq₃ de suo noie ap/pellarūt.Hic ex Titea uxore qndecī filios creauit:quos a matre titanes appellāt.Habuit & filias:qua℞ excellē/tes fuerūt Basylea.i.regina:& Rhea.Sed Basylea maior natu quoniā fratres affectu materno educauit:magna mater est nominata:& Cybele & Dindimene uocat̃.Tradit̃ tamē huius deæ & alia i phrygia origo.Dicūt.n. uetustū & lydiæ & phrygiæ Meonē ex Dyndime uxore filiā suscepisse quā nutrire nolēs exponēdā i siluis cu/rauit:quæ diuinitus a pardis & huiuscemodi feris nutrita a muliere pastoris iuenta domūq₃ adducta. Cybe/le appellata ē.Mox iā adulta forma:modestia:ac prudētia excelluit.Nā ex pluribus calamis fistulā primā inuenit:& cymbala & tympana ad ludos & coreas & contra pecudum ac puero℞ morbos salutaria remedia.Hæc fratris Saturni uxor Iouē:Iunonē:Neptūnū:& Plutonē genuit.Dicta ē deo℞ mater:& datus currus & leones ad illum uincti:& corona turrita in capite. Ter conatus:locus ex Home.ē.In idæ mōtibus urbē scepsim fu/isse dicunt:in qua Aeneas regiam habuit.Huc ex Troia fugiens uenit cum familia: & ad eum breui conuenit ingens turba At græci misso caduceatore iusserunt:ut cum omnibus prouincia cederet.

Cybe/le

Rhea

Sic demum socios consumpta nocte reuiso.
Atq₃ hic ingentē comitum effluxisse nouorū
Inuēio admirans numerum:matresq₃ uirosq₃
Collectam exilio pubem miserabile uulgus.
Vndiq₃ conuenere animis opibusque parati
Inquascunq₃ uelim pelago deducere terras.
Iamq₃ iugis summæ surgebat lucifer idæ:
Ducebatq₃ diem:danaiq₃ obsessa tenebant
Limina portarum:nec spes opis ulla dabatur:
Cessi:& sublato montem genitore petiui.

SER. Demū:nouissime. Admirās.cū iuenissē admiratus sū. Exilio:ad exiliū.Nā Dona.cōtra metrū sensit dicēs exilio:Nā ilion hēt primā lōgā. Vulgus: magnū ē qđ addidit uulgus. Idæ:nā sic troianis uī. Sic alibi Tibi deserit hesꝑus oetā:Inde.n.uel oriri uel occidere sydera dicimus:unde uel uideri aut icipiūt: aut desinūt.Ducebatq₃ diē.qa lucis ē ꝑuius. Cæsi:de est igitur. Montem.s.idam:ut apparet in nono.

DONA. Ingētē nume℞:ꝑter eos quos dimisserat iuenit aduenisse multos alios.Hoc āt dictū:ne solus patriā deseruisse uideat̃. Lucifer idæ: noua descri/ptiōe usus ē diei nascētis.Nā ante ipsū exorit̃ lucifer. Hunc seqt̃ lux.q̄ diē plenū cōfirmat.ergo nō tā nuncius ueniētis diei ē:sed fidus certusq₃ ꝓductor. Da/naiq₃ obsesa.t.l.por.hoc signū erat illos potitos eē uictoria:& lux cōtraria saluti suæ & suo℞ erat.Ergo spoliatus oī spe:Cessi ueluti necessitate coactus p laocoontis exitiū p diligētiā martis q̄ mihi deos potius q̄ græcos inimicos ostēdit:p icēdiū ex filii mei uertice:p hortationē pris & religiosas uoces uxoris.Cesi potioribus.neq₃ debui niti:q totiēs repugnātibꝫ diis frustra certaui.

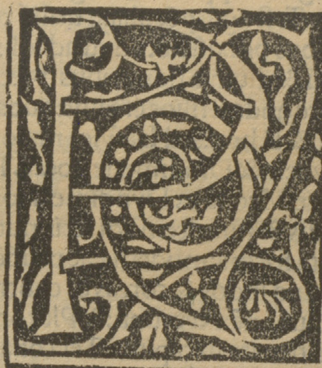
CHRI. Sic demū.s.sic.s.i multo mœrore i multa anxietate:ut & patri exiliū suaderet:& ꝑsuasū una cū fi/lio & uxore & reliqs comitibus itutū p tot pericula educeret:ut animaduersa cōiugis amissiōe tā diu tā diligē

ter cum tanto periculo eam ubiqꝫ ingreret. Demũ:ostẽdit cũ multa fecisset ꝑ eã noctẽ potuisse eã uideri lon/
gam. Vel demũ.q.d.post multos labores tandẽ oĩs res ĩ casum rediit. Cõsũpta: iccirco cõsumpta qa nihil ĩ
ea ꝑfecisset. Comitũ afflu. nã ad eũ tanq̃ ad fortissimũ sapiẽtissimũqꝫ ducẽ & patriæ amatorẽ confugerant
ueluti sperãtes si aliquod remediũ patriæ afferri posset:ab eo facile alatũ iri:Sin nõ posset illius sapiẽtia & for
titudine exilii miserias facile posse mitigari. Vndiqꝫ:ex oĩ ordine ciuitatis & ex oĩ loco ꝑꝑ qđ ostẽditur ma/
gnã fuisse æneæ auctoritatẽ cũ oẽs in eo omnẽ spẽ reposuissent. Parati:nõ ergo uenerãt cõsultaturi:sed illi/
us cõsiliũ ueluti potioris:accepturi:nec se solũ sed opes suas cõmittebãt.Quod nõ fecissent nisi probũ fortẽ
ac sapientẽ ciuẽ cognouissent.Quod aũt dicit Collectã exilio:ostendit oẽm ĩpẽ defendendæ urbis deposuisse.
Lucifer:stella ueneris lucidissima est omnium planetarum:ut diximus:cum de Venere uerba fecimus.

Q uæ tertio æneidos libro contineantur.

Ost euersa phrygum regna:fuga cœpta mo ueri
Vtque sit in thracem primo de/uectus:ibi que
Mœnia condiderit polydori.cæde piata
Regis & hospiciũ ut phœbi respõsa canebant
Cœptum iter in creten:rursus noua fata repta
Naufragus ut fuerit strophadas ꝯpulsus adũ/
Ind fugã atqꝫ iteꝝ enarrat præcepta celẽo./das
Liquerit utqꝫ helenũ ꝑcæptis ordĩe fatis. /pit:
Supplicẽ achimẽidẽ polyphemo urgẽte ĩ ce/

Amissũqꝫ patrẽ dre/pãi:atqꝫ hic đĩđ qeuit
Publii Virgilii Maroni s ænei. li. tertius

Ostq̃ res asiæ priami
que euertere gentem
Immeritã uisũ sup̃is:
ceciditqꝫ superbum
Ilium:& oĩs humo fu
mat neptunnia troia:

SER.

Postquã res asiæ: secundum interro
gationẽ Didonis post ĩsidias græco/
rum & casus suoꝝ proprios errores
narrarat quos pertulit anteq̃ ad Afri
cã ꝑueniret.Fuga sua hæc ẽ: linquẽs
ilium: idam tendit. Inde antandrũ
urbem:iuxta quã conditis nauigiis thraciã tẽuit:ubi
Aenũ cõdidit.Hic ĩ delũ ꝓdigiis territus uenit a de/
lo ãt errore patris circa auguria uenit ĩ cretã. Atqꝫ in
de peste fatigatus ex respõso penatum uenit ad ĩtro
phadas.Inde ꝑteruectus maritima græciæ ĩ epirum
ꝓfectus Heleihospicio suspicit̃. Ab epiro uẽit ĩ cala
briã.Illucqꝫ aduẽtu Diomedis territus nauigauit ad
scyllã:& carybdĩ:q̃ ætnæ uicinæ sũt:atqꝫ circuita ma
gna siciliæ ꝑte drepanũ uenit:ubi secũdũ poetã per/
didit patrẽ ĩde uenit ad Didonẽ. Postq̃:hac dictiõe
sequẽtia dictis cõnectũtur:ut postq̃ altos tetigit flu
ctus sic.n.dictis sequentia copulant̃. Res: ĩperia:ut
res agamemnonias. Asiæ.q.d.tertiæ ꝑtis orbis. Nã
phrygia ĩ asia ẽ:& iliũ ĩ phrygia minore. Priamiqꝫ:
nõ ẽ iteratio.Nã potuit alteꝝ eẽ sine altero:ut uel to
ta phrygia euerteret̃:uel solũ iliũ. Immeritã: nã lau
medontis paridisqꝫ culpa tota gẽs ꝑire non debuit.
Sup̃is:laus ilii quod nõ nisi dii subuerter̃ potuerit.
Quotiẽs ãt nõ apparet rõ sic uisũ ĩterponit̃:Horati.
Sic uisũ ueneri:cũ amorẽ ostẽderet nõ eẽ pulchritu/
dinis:Et actio ĩ deos hẽt aliquã uenerationẽ:aliter sa
crilegiũ eẽt. Supbũ:nobile.Vir.ĩ neutro põit. Hor.
ĩ fœminio:ut nõ semel ilios uexata.Est ãt ciuitas:tro
ia uero ꝓuicia ĩ qua ẽ iliõ:sed ponit̃ ꝓ urbe:ut Et cã/
pos ubi troia fuit. Humo:ab humo:& significat so
lũ quoqꝫ p̃riæ arsisse:Quomõ ãt dixit fumat & ceci/
dit Quia aut poetice tp̃s pro tp̃e posuit:ut Meminisse horret luctuqꝫ refugit:aut certe naturã rerum exp̃ssit
Nam ruina in breui fit:Fumus uero longo permanet tẽpore.Nã quod ait Probus circũflectãdam syllabam:
ut sit fumat pro fumauit:nõ ꝓcedit quia pone tantum uerbum in ultima habet accentũ:ut significet retro.

DONA. Narraturus errores suos optĩe ĩcepit recedẽdi de troia necessitate. Nõ tamẽ omittit excusationẽ
suã q̃ uult eẽ firmatũ nõ tã græcis:sed diis aduersãtibus ob nullã culpã ꝑiisse ĩpiũ troiæ. Postquã.r.a.Põit q̃t
tuor diuersa ꝑterita q̃bus affligebat̃:& totidẽ futura:ut spes acerba futuroꝝ augeret mala ꝑterita. Præterita
sunt iteꝝ iliensis ĩpii.Euersio familiæ priami:qđ maxĩe dolet ꝑꝑ uxorẽ q̃ filia priami fuit.Cũ uero dicit uisũ
sup̃is ostẽdit nõ meritis troianoꝝ: sed deoꝝ ĩtolerabili prauitate euenisse ut regnũ fũditus ĩteriret. Supbũ:
nobile:ut nõ leuis res uideret̃:cuius ĩteritũ dolebat. Oẽs:eẽ.n.solatiũ si aliq̃d semiiustũ & semidirutũ relinq̃
ret̃. Fumat:ostẽdit oĩa fuisse cõsũpta.Nã oĩbus ĩcẽdio assũptis:solũ fumũ respirat terra.Ergo repete sic Post
quã res asiæ.postq̃ uisũ sup̃is:postq̃ cecidit supbũ iliũ:postq̃ oĩs humo.f.n.t.Atqꝫ habes q̃ttuor ꝑterita.Futura
autem sunt alia quattuor:Et quod auelletur a patrio solo : qđ quærerent desertas terras:& qđ essent incerti
quo irent & ubi possent sistere.Nam hoc ipsum incertum pœna est:cum laborum finis nusquam appareat.

CHRI. Postq̃ res asiæ:optimo artificio constitutum est hoc principium.Nam cum in longo sermone de/
fessos esse oporteret auditores:ita incipit:ut oĩa magna proponat.Nã & regnũ asiæ & gẽtẽ Priami & superbũ
ilium ueluti q̃dam magna pronũtiat: Vnde captetur attentio.Ex eo autem ꝙ ostendit & præsentia misera eẽ
& spem futurorum multo miseriorem sibi summã ex cõmiseratione beniuolentiã conciliat . Nam in terra
aliena & inimicæ Iunoni ad dicta constitutus:& oĩum reꝝ egenus se oĩ misericordia dignũ exibere debebat.
Visum superis:magis placet.Seruius in hoc loco q̃ Donatus. Fumat:recte exponitur a Seruio. Priscianus
tamen Fumat:agimur:& molimur præsentia tempora ꝓ præteritis posita dicit. Fumat:pathos a modo.

Diuersa exilia:& desertas quærere terras
Auguriis agimur diuū:classemque sub ipsa
Antandro & phrygiæ molimur mōtibus idæ
Incerti quo fata ferant:ubi sistere detur.
Cōtrahimusq; uiros.uix prima īcepat æstas:
Et pater anchises dare fatis uela iubebat
Littora cū patriæ lachrymās:portusq; r̄linquo:
Et campos ubi troia fuit.feror exul in altum
Cum sociis natoq; penatibus:& magnis diis
Terra procul uastis colitur mauortia campis.
Thraces arant:acri quondā regnata lycurgo
Hospitium antiquū troiæ.sociique penates
Dum fortuna fuit.feror huc:& littore curuo
Mœnia prima loco:fatis ingressus iniquis:
Aeneadasq; meo nomen de nomine fingo.
Sacra dioneæ matri diuisque ferebam
Auspicibus cœptorū operū:superoq; nitente

SER. Diuersa exi.nō refert ad id qđ gēs troiana sit ipsa p diuersū orbē:sed ad diuersa loca q̄ actus auguriis adiit æneas. Desertas:a dardāo ītellige.Nā ubiq; fertiles demōstrāt. Auguriis:ut fuit flāma ī capite Ascanii stella currens:& Creusæ uerba:q̄ dixit hespiā uenies. Sub ipa antādro:iuxta antādꝝ ē āt ciuitas phrygiæ dcā antādros uel ꝙ de an dro ilusa eā cōdiderūt colōi q̄si αντιανδρου.Vel qa græci uenietes p thraciā cepere Polydoꝝ:p cuius ptio hāc a Priamo urbē acceperūt:q̄ ex facto nomē accepit:q̄uis huic opinioni nō assentiatur Vir.Fert tamē ꝙ post acceptū ptiū græci eū lapidibus occiderūt alii scribūt illū a Polymnestore occisū post dirutā troiā & ī mare pcipitatū cuius uiso cadauere mater dū captiua abducit flendo ī canē cōuersa est.Hoc fingit ꝙ nimio dolore græcis inaniter cōuitiabatur.
Phrygiæ idæ:ad discretioné cretēsis. Molimur:paramus & bene petit loca ī qbus & latteret & nauigia pparaet. Incerti quo fa.ferāt:qa nihil īcertius ē nauigatiōe:q̄uis locū certū nobis pponamus. Cōtrahimus:cōgregamus ex aduersis populis:q auxilio uenerāt. Vix:mox:ut Vix e cōspectu siculæ telluris in al.ue.da. Prima:aut uernū tps:aut qa ē ēt adulta: & pceps. Anchises:seruat ppon. Cū sociis:duo diuia posuit:& duo humana:Nō meminit pris:qa secūdū Vir.nō uenit i italiā. Penatibus &.m.d.Varro cosdē dicit penates & magnos deos.Nā ī basi scribebat magnis diis.Vel honoris cā dixit.Nā dii magni sūt Iuppiter:Minerua:& Mercurius:q romæ colebātur.Penates apud lauro lauinū:Vnde apparet nō eē unum.
Procul:porro ab oculis:& pōt satis longe significare:& nō ualde:ut ī qnto:Est procul ī pelago saxū:qđ nō erat lōge:Sed & hic eadē pōt eē significatio. Breuis ē.n.hellesponti trāsitus. Vastis:uastatis:uel magnis. Acri:sæuo:uel cruēto.Hic dū bacchū cōtēnēs uites amputare parat:sibi crura amputauit.Sed constat abstemiū fuisse: & hi sunt acrioris naturæ: ut đ Demosthene legit. Antiquū:uetustū:uel caꝝ. Iliōe eni Priami filia Polymnestori nupserat & illi Priamus Polydoꝝ puū filiū dederat alēdū. Dū fortuna.s.bona Nā si absolute ponit ītelligit fœlix:īde fortunatos.i.fœlices. Curuo:ppetuū ē littoꝝ epithetō.Nā qđ dixit in vi.Recto fere li.significat eū ita nauigasse:ut nō linqret littus. Prima:nā ī creta alia locauit:Intelligit āt aenū Salu.Aenū marmoreāq; & uiā militarē:q̄q Home.dicat īde auxilia ad troiā uenisse Euphoriō & Callimachꝯ socio ulyxis dictū uolūt illic sepulto:quo tpe missus fuerat ad frumenta portāda. Iniqs:qa scit futuꝝ poccupat. Aeneadas:nc Vir.aeneū dicit. Dioneæ:a mr̄e ueneris.bene āt dispēsat:ut si sequāt aduersa:dionæā uenerē dicat.Si prospa erit nauigatio:illā e mari ortā dicat.Nō tamē sp obseruat. Auspicibus:Ioui qđ aeris deus ē & Apollini pp auguria.Libero causa libertatis. Sin uero alii dii īuocēt:ad priuatā ptinēt cām.Vnde de Didone Iunōi ante alios cui uincla.i.c.Nā q̄uis cā publica simularet erat tamē ppria Didōis.Sic æneas sacrificat Veneri ut placeat matri.Liberum dixit ut sit signum liberæ ciuitati:Nam apud maiores aut stipendiariæ erant: aut confœderatæ : aut liberæ:Sed in liberis ciuitatis simulachrum erat Marsiæ:q ī tutela liberi patris est.

DONA. Vix:nā fugitiui matuꝝ tps expectare nō possunt:& qa definita loca nō habuimus: nauigauimus quo fata ducebāt. Littora:nā patria pierat:& cōmitto terrā locū stabilē & certū:& sequor incerta maris. Et cāpos:nō sine sūmo dolore uidet latitudinē cāpoꝝ:ī q̄ mœnia diruta iacebāt:& tria posuit:q̄ p naturā suā nō potuerūt pire littus:portū cāpū. Cū sociis.n.q.p.&.m.d.Tacuit patrē:qa iā eū nominauerat. Terra.p.optime ignorāti Didoni terrā expōit:ī q̄ situs loci & īcolaꝝ psona & oportunitas cū pp ppinqtatē laborē lōgioris itineris leuiaret:& pp fertilitatē īdigētibus posset opitulari.Quoniā āt thraces amiserāt Lycurgum regē uidebat qđ nullus aduersarius uenietes phibere posset.Firmabat āt spē religio fœderis diuturnitate tpis roborata. Feror:nā nō suo cōsilio uenit. Fatis iniqs:hoc exitus reꝝ nō initia docuerūt. Sacra:primo īuocabā auxilium maternum.Deinde aliorum deorum:qui auspicio nouorum fundamentorum essent necessarii.

CHRI. Diuersa exilia.s.chersonesū:macedoniā:arcadiā:cretā:epiꝝ:siciliā:africā.Si ergo durissimū ē unū exiliū qd erit q̄rere nō unū sed plura & ea diuersa. Diuersa exilia.iudicaui operæ ptiū esse ut pter ipsū poetæ figmētū ea quoq; breuibus adderē.q̄ ueteres scriptores de æneæ exilio tradider ī q̄ re Diony.halycar. maxie seq̄r.Capto igit ab achiuis ilio siue equi lignei dolo siue antenoridaꝝ pditiōe cætera qdē multitudo ī cubilibus dephensa cæsa ē æneas uero & q cū eo troiani erāt iliensibus auxiliares ex urbe dardano & ophrinio sup tuta pgami cōfugiētes arcē capiūt In q̄ & sacra pr̄ia erāt & thesauri magni:ad eūq; locū dilapsa quoq; multitudo angiportoꝝ pitia confluxit:ut maior fugiētiū q̄ captoꝝ numerus fuerit.Veꝝ cū neq; arcē ia n urbe capta seruari posse speraret æneas:statuit urbe cedere:& sequētibus cūctis sacra ac opes q̄s posset efferre.Itaq; ī belli turba cū aliquo psidio uis ī idā ferētibus egredi prius iussa ipse cū armatis subsecutus ē:cū diu circa oppugnationé hostibus tamē restitisset.Patré āt & sacra & uxoré & liberos curribus īpositos secum eduxit atq; tutissi

ma idæ occupat. Accesserũt etiã & ii qui dardanũ icollebant:& ophriniũ & alias troianas urbes. Itaq; his fretus copiis æneas in urbẽ reuerti posse spabat. Sed cũ oĩa diripuissent græci:tãdẽ ĩ pactionẽ descẽdũt:ut æneæ cũ suis abire liceat. Itaq; ipse natoꝝ maximũ Ascaniũ cũ parte socioꝝ ĩ dascylitẽ agꝝ mittit ubi ẽt lacus ẽ ascanius:Regnauit ibiq; Ascanius donec Scamandꝝ & alios Hectoris filios e græcia a Neoptolemo dimissos ad patriũ ipiũ reducẽs ĩ troiã rediit. Ipse ãt æneas ĩ thraciã enauigauit. Hæc ait Hellanicus. Sophocles ãt in tragedia laocoontẽ ait iussu Anchisæ cũ recordaret̃ eoꝝ qbus a Venere ĩ stuporẽ ductus ẽ: æneam ĩ idam uenisse: & humeris patrẽ portasse. Naucerathes ãt xanthius ait illũ urbẽ achiuis prodidisse:pp inimicitias qs cũ Alexandro gerebat:quoniã ab eo dignioribus sacris ꝓhibitus eẽt. Hoc igit̃ beneficio achiui domũ illi seruarunt Alii dicũt cõtigisse tũc eũ ĩ portu troiano fuisse. Alii a Priamo militaris rei cã ĩ phrygiã missum Cephalõ gergithius & Egesippus:q de pallena scripsit:æneã ĩ thracia pisse dicũt. Alii ĩ horcomenũ arcadiæ uenisse uolũt: ut ait Ariethas:q de arcadia scribit. Agatyllus poeta Arcas scribit illũ ex arcadia ĩ Italiã uenisse:& Romulũ genuisse:Sed de aduentu ipsius ĩ italiã alibi scriptũ a nobis ẽ. Auguriis agimur:Nã nr̃a spõte qeuissemus in patria. Auguriis:Placet semel totã diuinationẽ pscribere. Diuinãdi igit̃ teste Cice. duo sũt genera:Naturæ unũ Alteꝝ artis. Naturã ãt furorẽ hẽt & somniũ. Furor ẽ quo pciti aut sacerdotes aut alii futura pdicũt. Hic ãt diuinus ẽ ueluti is quo afflati pphetæ uera pdicũt. Hic ãt nũq fallit:qa a spiritu paraclito ẽ. Aut a demonibus ꝑuenit:qlia fuerũt oracula Apollinis aut Hãmonis aut reliquoꝝ:In qbus nõnũq ledũt̃ hoies. Somniandi spẽs quinq; sunt:ex qbus tres ueræ sunt. Sed de his dictũ ẽ. Ars autem apud priscos habuit aruspicinam:auguria: astrologiã:& sortes. Aruspicina iuenta est apud etruscos. Nã aranti cuidã ĩ agro tarqnensi & sulcum profundius imprimẽti subito e terra extitit quidã q Tages appellatus est:facie quidẽ puerili:sed senili prudentia. Ab hoc igitur uniuersa etruria aruspicinã edocta ẽ. Aruspicina autẽ ab ara & inspiciendo dicit̃. Continet autem hæc ĩ se exsta fulgura:& ostenta. Nã mactata hostia apud aram:e aq; aperta quomõ cor epar & reliqua exta se habent inspiciũt:ex eoꝝq; habitu dispositione & colore futura coniectabant: ut quo die primũ in sella aurea sedit Cæsar in boue quem imolauit cor nõ aparuit:ex quo futurã infœlicitatem pdixerũt aruspices. Ostẽta sunt quæ pter naturã euenientia futurum aliqd significant:nam cum ĩ exercitu Xersis equa animal bellicosum leporẽ timidissimã ferã peperisset portendebat̃ tantũ exercitũ & tantis opibus suffultũ turpem eẽ fugã molituꝝ. Vt autem inquit Cice. Hæc quia aliquid futuꝝ ostentant:portedũt:mõstrãt:& pdicunt: ostenta:portenta:prodigia:& monstra appellantur:quibus priscoꝝ historiæ refertissimæ sunt Tertia pars aurụspicinæ ĩ fulmine & fulgure & tonitru consistit. Vnde est illud De cælo tactas memini pdicere qrcus. Huc sub aruspicina reponi ostendit Cice. his uerbis Ait. n. Sed quoniã de extis & de fulgoribus satis ẽ disputatũ:ostẽta restãt:ut tota aruspicina sit ptractata. Hæc ẽ igit̃ aruspicina & q eã exercẽt tũ aruspices tũ extispices dicunt̃. In secũda ãt pte eius diuinationis:q artis ẽ auspicia ponunt̃ siue auguria. Auspicia ab auibus inspiciendis. Auguria ab auiũ gustu uel garritu dicunt̃. Erant ãt apud antiquos tria diuinãdi genera ĩ auibus. Nam aliæ uolatu: aliæ cantu:aliæ gustatu futura indicabant:Quæ uero uolatu ppetes q cantu oscinæ uocabãt̃. Gellius ãt refert iferas aues ab auguribus dici quæ iis contrariæ sunt q ppetes dicũt̃ Tertiũ genus ex tripudio solistimo uentura notabat: Vnde damnãt̃ Mãcinus q cũ e cauea producti pulli escã capere nolẽt siue iratus ea re siue artẽ irridẽs iussit ĩ aqs ꝓiici adẽs ut biberẽt postq̃ eẽ nollẽt. Cice. ait ĩ li. de diuinatiõe:Quid de auguriis loqr? tuæ ptes sũt Tũ ĩ quã auspicioꝝ procinctũ eẽ debet. Augures igit̃ & Auspices hæc cõsiderabãt:atq; ẽt oĩa dicũt̃ aũt oĩa q cũ ob aliã cãm ab aliis dicta sunt. Nos tamẽ ea ad nostꝝ negociũ transferimus:cuius exemplũ hoc sit. L. Paulus æmilius cõsul cõtra Persẽ macedonũ regẽ creatus domũ e senatu rediẽs offẽdit filiã noĩe tertiã lachrymãtẽ:& cũ iterrogasset cur tristis eẽt:Mi pr̃ iqt illa Persa periit:Erat ãt pſa nomẽ catellæ:quã illã in deliciis habebat sed. Paulus ex his uerbis Persis regis mortẽ futurã aĩo cõcepit. Hæc igit̃ iccirco oĩa dicunt̃ eo ꝙ hoium ore prolata sunt. Sortiũ ãt originẽ huiuscemodi referũt. Nũerius qdã fuscus apud pnestinos ꝑ sominium admonitus:certo ĩ loco silicẽ pforauit. Atq; forato saxo sortes ĩ robore sculptas priscaꝝ lr̃aꝝ notis iuenit. Quæ hitæ ĩ maxima ueneratiõe fortũæ mõitu manu pueri miscebant̃:atq; educebãt̃. Hẽs igit̃ hoium istoꝝ generũ noĩa. nã astrologia ita late patet ut ne uolumiẽ qdẽ nõ dicã explicari:sed notari possit:nõ tamẽ marcelli me differẽtiæ fugiũt. Ait. n. Monstra & ostẽta esse deoꝝ. Prodigia iras uel minas. Portẽta q aliqd iminere significãt. Seruius ãt mõstꝝ ad psens uult referri. Prodigiũ ad id qd ĩ lõgũ tps dirigit significationẽ:Sed mihi placet q̃ dixi ex snĩa Ciceronis. Incerti quo fa. fe. uide hoc ĩ allegoriis qd sibi uelit. Contrahimus:ĩ unũ cogimus. cõtrahere tamẽ exercitũ cũ dicũt historici potius paucitatẽ militũ q̃ copiã significare uidet̃:qd quadrat huic loco:Nã cũ ad nouas sedes pandas maiori esset opus exercitu:erant ita cõgregãdæ copiæ ut ne miles qdẽ unus relinqueret̃. Prima æstas ĩ quattuor tẽpora distinguit̃ annus. Nã igrediente sole in arietẽ icipit uer:cũ ãt tangit cancꝝ initiũ facit æstatis. A libra ãt exorit̃ auctũnus bruma demũ siue hyems tunc incipit cũ sol capricornũ ascẽdere icipit. Sũt ergo singula tẽpora ex ternis mẽsibus. Ergo ĩ primo mẽse dicit̃ primũ uer. In scdo adultũ uer. ĩ tertio pceps uer. Littora cũ pa. patos a loco:ut Nos patriæ fines & dul. lin. ar. Et cãpos ubi troia fu. q narratio hæc breuis esse potuit:Nã integrum totius urbis & ædificioꝝ quæ urbi adiacebant solum sic ostendit. Exul in altũ. Nã si miserum ẽ exulare a patria multo erit miserius exulare ꝑ loca icerta & piculosa ut est mare. Procul. q. d. ĩ cõspectu:hoc ẽ ꝑ oculis:ut Serta procul tãtũ capiti delapsa iacebat. Mauortia:marti cõsecrata:Hoc propter belli studia finxerunt. Statius in ea teplum Martis & siluam ponit:ut hic steriles delubra notant mauortia siluæ. Dicunt fabulæ Martem fuisse filium iunonis sine uiri admixtione:quod ideo fingunt quia bella a sola Iunone idest a terrenis rebus non autem a iunone. i. a cælestibus sunt. Eius auriga at soror bellona ẽ Lupus & picus illi sacrati sunt. Nã lupus animal est rapax & insidiosũ. Picus autem duritiæ ro-

Diuinationis genera

Aruspicia

Ostentum

Auspicia Auguria

Omẽ Sortes

Monstrum Portẽtum Prodigium

Mars

ſtri dura robora cauat. Lycurgo: Orion ut in eius fabula dictũ eſt in thraciam uectus domitis populis ibi regnauit: ac Hippolagũ filium ſucceſſoré reliquit. Ex hippolago natus é Dryas & ex dryáte Lycurgus: Hinc ait Home. a diis luminibus priuatũ eſſe ꝙ: Bacchi nutrices i nyſa latétes ꝑſecutus é: ob idq; timés bacchus í mare ꝑfugit. Seruius át dicit ꝙ cũ in contemptu Bacchi uites cæderet ſibi crura amputauit. Lactátius ait í mare illũ præcipitatũ fuiſſe: quia aquã uino tanquã ueneno íſecerit. Sacra: sacꝝ ſecundũ Trebatium eſt qcqd deoꝝ habet. Ergo Virgi. ubicũq; ſacrum dicit: deorum meminit: ut hic. Item ſacra Ioui ſtygio q̃. r. m. cepta paraui.

Lycurgus

Cælicolum regi mactabant in littore taurũ.
Forte fuit iuxta tumulus: quo cornea ſummo
Virgulta. & dẽſis haſtilibus horrida myrtus
Acceſſi: uiridemq; ab humo conuellere ſiluã
Conatus: armis tegerem ut frondẽtibus aras.
Horrendum & dictu uideo mirabile mõſtrũ:
Nam quæ prima ſolo ruptis radicibus arbor
Vellitur: huic atro liquuntur ſanguine guttæ:
Et terram tabo maculãt mihi frigidus horror
Mẽbra quatit: gelidusq; coit formidie ſãguis
Rurſus & alterius lentum conuellere uimen
Inſequor: & cauſas penitus tentare latentes.
Alter & alterius ſequitur de cortice ſanguis:
Multa moués aío nymphas uenerabar agreſtes
Gradiuũq; patré geticis q præſidet aruis:
Rite ſecundaret uiſus: omenque leuarent.
Tertia ſed poſtquam maiore haſtilia nixu
Aggredior: gẽibusq; aduerſæ obluctor harẽæ
Eloquar: an ſileã: gemitus lachrymabilis imo
Auditur tumulo: & uox reddita fert́ ad aures
Quid miſerũ ænea laceras? iã parce ſepulto:
Parce pias ſcelerare manus: non me tibi troia
Externũ tulit: aut cruor hic de ſtipite manat.
Heu fuge crudeles terras: fuge littus auarũ.
Nam polydorus ego: hic cõfixum ferrea texit

SER. Mactabã : cõtra rationé tauꝝ mactat Ioui: Vnde putãt hic ſubſecutũ prodigiũ. Ioui. n. iuuencus ubiq; mactat́: ut ſtatuã ãte aras aurata frõte iuuécũ. Ité cornupetat. &. p. q. ſ. har. & Iuuéa. Qui uexat naſcéti robora cornu. Nã í uictimis ætas é cõſiderãda. Tumulus: & collé & ſepulchꝝ fuiſſe ſignificat. Cornea & myrtea: nã hæ aptæ haſtilibus ſunt ut & bõa bello cornus. Ité & paſtoralé ꝑfixit cuſpidẽ myrtũ. Cornus aũt de arbore dicit́ ut ficus: Nã de animali ídeclíabile eſt cornu: Lucanus tamen uſurpauit genitiuum: ut Cornus tibi cura ſiniſtri. Et Cice. í Arato huius géus dixit: Ipſe aũt acceſſit ad myrtum quæ íter uerbenas eſt: & matri cui ſacrificabat ſacra. Siluã: bene uariat modo ſiluã: mõ uirgulta: modo uimía dicés. Monſtrũ: recte: Nã ſtatim apparuit qd id eſſet: & hoc proprie q̃uis alias abutãt́. Liquũt́: In uerbo prima ſyllaba longa é. Sic alibi. Canis cũ mõtibus humor liquit́: Liquor ãt nomé primã breué habet. Quatit: cauſa pédet ex cauſa. Timor enim ſanguiné gelat qui coactus gignit frigus lentũ: molle & flexuoſum: Vnde & uictos curuos dicimus ꝑ ſenectutem. Multa moués: Quæ illa ſint ídicat ex ſequétibus. Nã putabat eé hamadryadas: q̃ cũ arboribus naſcunt́: & ítereũt quod demõſtrat Ouidius: cũ ereſicthõ arborem incidit: unde ſanguis primo deíde ululatus exiit: & Statius: nec amplexæ dimittũt robora nymphæ. Gradiuum patré: θουρον αρηα. i. exilienté in prœlia. Geticis: Thraciis: Getæ. n. populi ſũt myſiæ: quæ cum lata ſit multas continet gentes. Rite: recte. Secũdarét: ꝓſperos facerent. Viſus: pro uiſa poſuit. Nam uiſus é quo uidemus. Viſa ſunt q̃ uidemus. Similia ſunt nũcius & nũciũ: auditus & auditũ. Leuarét: Bonũ ac leue facerét. Eloquar. a. ſ. ad miraculum poſita parentheſis. Gemitus: & lachrymabilis põt eé & irraſcétis. Reddita: ꝓ data. Reddit́ qcqd ad nos ꝑ alteꝝ tranſit: Sed & hic poſſumus intelligere ꝙ ad eum uox miſſa ꝑ tumulum eſt. Sepulto: iacenti: ut inuadũt urbem ſomno uinoq; ſepultam: quaſi ſine pulſu. Nam ſepultus nõ erat cum ſepultura nõ eſſet rite facta. Pias: etiam qui læditur excuſat æneam. Quod pietatis magnum teſtimoniũ eſt. Scelerare: polluere: plautius ſermo hodie nõ iuſu. Non externum: nam ciuis erat & cognatus. Nam polydorus ego: uel diſtingue: uel ſubintellige ſum.

DONA. Gemitus: mortaliter primo gemitus: deíde uoces auditæ ſunt. Quid miſerum ænea: artificioſa res. ſi enim æneas loqueret́: diceret feci: & abſoluta qualitate ſeſe defenderet qa neſcius fecerat: ſed poeta eum íducit defenſorem: q accuſator eſſe debuit. Ideoq; acerbitatem latius extendit: & ex uno crimine multa poſſe exoriri euidenter oſtendit: ſed íſtruit: & non arguit. Primum crimen eſt ſepulchrum uiolatum: & hoc ratiõe loci temporis & perſonarum. Addit miſeríam: quæ ſubleuatione & non oppreſſione digna eſt. Aenea: ex nomie proprie apparet notum cum noto loq. Pias manus: cur parce ſi iã patrata res fuerat. Quia ꝙ ignorãs fecerat merebat́ ueniam. Non autem mereret́: quod deíde eſſet facturus. Sic Si mihi parces te crimíe ſolues. Non me tibi. t. peccares. n. í hominem: í miſerum: í defunctum: in ciuem: in tuum. Ergo non uult me tibi troia externum. i. non ſolum ciué ſed affiné: frater. n. creuſæ erat. De ſtipite manat: perſonaꝝ & temporis poſuerat partes: nunc ponit loci. Crudeles terras: demonſtrat hoc eſſe uitiũ terræ parentis: ut ꝑ hoc omnes eodem uitio laborare ſignificaret. Ergo & ab aliis poterat eãdem iniuriam expectare: atq; etiam non decebat: etiam ſi tutus permanſiſſet: pium inter impios uerſari. Fuge fuge: ex duplicatiõe uerbi neceſſitatem oſtédit fugiédi.

CHRI. Mactare: ꝓprie magis augere eſt. Vnde macte puer. i. magis aucte: Et quoniam quæ deo ſacrificat́ nõ petunt: ſed magis creſcũt. Ideo fugiebãt uerba mali ominis: neq; decebant interficio aut iugulo: ſed potius macto: & tamé quoniã q̃ ſacrificabant́ íterficiebãt́ aliquãdo mactare põit́ ſimpliciter. i. íterficere. Myrtus: de hac arbore alio loco dixi. Hic addam: ꝙ in ſepulchris libenter naſci uidet́. Nam í italia primum uiſa fuit in

Mactare Myrtus

Tumulus Cumulus Tumulo Horrere Thracia Daui

Alpenoris tumulo:quod circeis eſt. Tumulus:terra tumẽs.Itaq; poteſt eſſe collis naturalis:ut Et tumulũ ca/
pit unde oĩs troia uideri:Et etiã terra opa humana coaceruata tumulus dr̃.Et qa ſepulchra ornabant̃ huiuſce
modi aceruis:tumulus ꝓ ſepultura põit̃:& ſic ĩ hoc loco:Cumulus ãt nõ natura ẽ.ſed mãu hoĩum factus.Hic
ãt locus appellatus ẽ polydori tumulus ẽt ſequẽtibus tꝑibus:ut appet in Plinii gæographia iuxta ænon urbẽ.
Frigidus horror:trẽitus.Horrere ꝓprie eſt cũ res cõtrahit̃:& ipſo cõtractu aſpeſcit: piloſq; & ſimilia erigit.
Et quoniã timore ſanguis ad eor refugit:& extremæ ptes relinquũt̃ frigide & ex frigore horreſcũt dicius hor
rere frigeſcere:Vnđ ẽ Scis comitẽ horridulũ tria dõare lacerna.Itẽ tiere:Vnde paulo ſupra hor rẽdũ:q̃uis Mar
cellus expõat nouũ & mirabile. Venerabar:ueniam petebã.In.n.ꝓprie ẽ uenerari. Geticis:Thracẽſibus:& ẽ
ps ꝓ toto.Thracia ãt ĩter ualidiſſimas europæ gentes late patet:qppe quæ ĩ qnquagĩta ſtratageas ſit diuiſa.In
plãis ãt thraciæ ſcythaꝝ gentes ſunt uariæ qdẽ:ſed littori oppoſita tenuerũt:getæ a Romãis daci noiati. Hæc
Pli.Strabo ãt diuidit & getas dicit eſſe q ad põtum in orientẽ uergunt.Dacos ãt qui in oppoſitã ĩ germaniam
ad hiſtri fontẽ.Hos putat dauos olim noĩatos ex quo apud athenienſes getaꝝ & dauꝝ noĩa ſeruilia ſunt. Pro
pter ãt gentis ferocitatẽ:& robur militare hæc terra marti ſacra dr̃:& ibi eũ ſuũ tẽplũ hr̃e.De quo Sta.Hic ſte/
riles delubra notat mauortia ſiluas Horreſcitq; tuens ubi mille furoribus illi Figit̃ aduerſo domus ĩn mãſue
ta ſub æmo.Ferrea compago lateꝝ ferro atra terunt̃ Limĩa ferratis incũbunt tecta colũnis.Lædit̃ aduerſum
phœbi iubar ipſaq; ſedem Lux timet:& durus contriſtat ſydera fulgor Digna loco ſtatio. Secundarent:pro/
ſpera facerent:Sic Luca.Dii uiſa ſecundent Atq; extis ſit nulla fides. Omen:pro mõſtro & prodigio poſuit.
Haſtilia uariat nomĩa:ne inducat faſtidiũ.Nã modo uirgulta modo haſtilia modo uimẽ dicit. Obluctor ha
renæ:Luctari.n.contra tẽdere & niti ſignificat:Vnde lucta ludus eſt:in quo alter contra alteꝝ nitit̃.Ergo ob/
luctabat̃ harenæ ueluti illa nitteret̃ ne dimitteret:ille autẽ ut ad ſe attraheret. Eloquar an ſileã:Nam magni/
tudo rei ut loqueret̃ impellebat:Incredibilitas aũt dehortabat̃.Recte aũt & attentum reddit auditorẽ:& ꝑ fi/
dem ſibi comparat:cum deprecat̃ incredulitatẽ. Pias:Magna laus æneæ:cũ etiam ab eo q lacerabat̃ ita appel/
laret̃.illud etiam magnum quod adortaret̃ ut fugeret piclum.Quod autem crudele & auarum dixit: demõ
ſtrat auaritiam parẽtem eſſe crudelitatis. Seges:quia ad ſimilitudinem ſegetis & hærebãt & creſcebãt haſtæ.

Tælorum ſeges:& iaculis increuit acutis.
Tũ uero ãcipiti mẽtẽ formidĩe preſſus ⸝hæſit
Obſtupui:ſteteruntq; comæ:& uox faucibus
Hunc polydorũ auri quõdã cũ põdeꝛ̃ magno
Infœlix priamus furtim mandarat alendum
Threicio regni:cum iam diffideret armis
Dardanidæ:cingiq; urbem obſidione uideꝛ̃t.
Ille ut opes fractæ teucrum:& fortuna r̃ceſſit
Rex agamemnõias: uictriciaq; arma ſecutus
Fas omne abrũpit:polydoꝝ obtrũcat:& auro
Vi potitur.quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames:̃ poſt quẽ pauor oſſa reliqt:
Delectos populi ad proceres primũq; parẽtẽ
Monſtra deũ refero:& quæ ſit ſentẽtia poſco.
Oĩbus idem animus ſcelerata excedeꝛ̃ terra:
Linq pollutũ hoſpitiũ:& daꝛ̃ claſſibꝰ auſtros
Ergo inſtaurmus polydoro funus:& ingens
Aggeritur tumulo telus:ſtant manibus aræ
Cæruleis mœſtæ uictis:atraq; cupreſſo:
Et circum iliades crinem de moræ ſolutæ
Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte:
Sãguinis & ſacri pateras:animãq; ſepulchro

SER. Increuit:reuiruit.Tractũ ex hiſtoria Nã Ro
mulus captato augurio haſtã ex auẽtino colle ĩ pala/
tiũ iecit: quæ fixa frõduit: & arborẽ fecit.Vitupabile
enĩ ẽ poetã aliqd fingeꝛ̃:qđ pẽitus diſcedat a ueritate.
Deniq; obiicit̃ Virgilio qđ in nymphas naues mutaſ
ſet:& qꝑ ꝑ aureũ ramum deſcẽſum ad ĩferos:& qꝑ iris
Didõi comã ſecuerit:Sed hoc purgat̃ exẽplo Euripi/
dis:q de Alceſte hoc dixit:cũ ſubiret fatũ mariti. In/
fœlix:uel qa iam eſſe cœperat:uel cui ẽt ꝓuiſa nocue/
runt. Mandarat:cõmẽdarat:uel emãdarat.Aphære
ſis eſt. Treicio:a loco auget crudelitatẽ.ex q̈ Diome
des Lycurgus & Tereus ſunt. Threicio pro thraicio:
ut ſupra Threiſſa.Nã ſolutio ẽ ionicæ linguæ.Cũ enĩ
ſit θρᾳξ iones dicũt θρειξ:& eius ſolutio facit Threici
us uel threiſſa. Cingi.u.uideret apparari obſidionẽ
Nã poſt obſeſſam urbẽ nõ potuiſſet. Fortuna.ſ.me
lior. Victricia:uerbalia ĩ trix fœminĩa ſunt:& tamẽ
ĩ plurali neutrũ habẽt. Fas oẽ:& affinitatis & hoſpi/
talitatis. Obtruncat:Cædit.Propriæ tamẽ ſignificat
caput ãputaꝛ̃. Potit̃:ex his uerbis eſt quæ miſcẽt cõ
iugationem.Nã tertiæ licet ſit:facit tamen potiri:Sic
& fio ꝓ firi facit fieri. Sacra:execrabilis: Tractum ex
more galloꝝ: Nã cũ maſiliẽſes peſte laborabãt unus
ſe ex paupibus offerebat alẽdũ ãno ĩtegro publicis &
purioribus cibis poſtea uerbẽis ueſtibuſq; ſacris orna
tus circũducebat̃ ꝑ urbẽ cũ execratiõibus:ut ĩ eũ ici/
derent oĩa mala ciuitatis:& ſic ꝓiiciebat̃ Hoc aũt ĩ Pe
tronio lectũ eſt.Latenter ãt tẽtat æneas ex ſimilitudi
ne calamitatis troiãos didõi cõmẽdaꝛ̃.Nã & eius ma
rito cauſa auri frater ĩtulit necẽ. Idẽ:pluſq̃ ſi diceret
ſimilis. Scelerata.t.i.ſceleratoꝝ:ut Captiuaq; ueſtis.
Ideſt captiuoꝝ. Claſſibus auſtros:hyppallage ẽ. Funus:mõ ſepulchꝝ.quod haſtas a uellẽdo diruerat.Nã fu
nus ꝓprie incẽſum ẽ cadauer. Stãt:poſitæ ſunt. Mães:aĩæ ſunt q̃ egreſſæ corporibus nõdũ alia intrãt corpo
ra.Sũt ãt maxime:& dicunt̃ ꝑ antiphraſim nã manũ bonũ:unde & mães dictũ:ut Eumenidas parcas:bellũ:lu
cũ.Alii manes dicũt a manẽdo:Nã animabus plẽa ſunt loca ĩter lunarẽ circulũ & terra unde defluũt:Alii ma/
nes deos ĩfernales putãt. Atra:nigra:funeſta:qa ĩferiis cõſecrata quæ cæſa nõ reuireſcit.Romæ autẽ ramum
cupreſſi ante domum funeſtam ponebãt:ne quiſq̃ pontifex ꝑ ignorantiã ingreſſus pollueret̃:Hora.Nec præ/

ter inuiſam cupreſſum Vlla breuē dominū ſequentur. Atra:quod atros hoīes ſignificet. De more.ſ.gentis: Vel de more plāgētiū. Tepido:ſtatim mun̄cto. Cymbia:pocula ī modū cymbe. Sacri:de uictimis ſumpti. Bene āt lacte & ſanguine aīa ad ſepulcꝝ elicit̄.Lacte.n.corpus nutrit̄ poſt aīæ cōiunctionē:& aīa ſine ſanguīe nunq̄ eſt.Nam illo effuſo recedit.Et q̄a inſepultoꝝ aīæ uagæ ſunt:& hic nō fuerat legitime ſepultus rite reddi ta legitīa ſepultura redit aīa ad quietē ſepulturi:quā ſtoici mediū ſequentes tā diu aīam durare dicūt:q̄ diu du rat & corpus.Vnde ægyptii cōdita cadauera diutius ſeruāt:ut multū duret aīa: & corpori ſit obnoxia ne cito ad alia trāſeat:Romāi cōtra cōburebāt corpa ut ſtatī ī ſuā naturā rediret aīa.Ergo hic obnoxiā facit aīam cor pori.qđ antea horrebat.q̄ſi ꝑ uim extorta.Plato ꝑpetuā dicit aīam:& ad diuerſa copa ſtatī trāſire ꝓ meritis q̄ uitæ prioris.Pythagoras uero non μετεμψυχωσιν.Sed παλιγγενεσιαν.i.redire ſed poſt tempus dicit.

DONA. Tū uero:q̄a ſupra dixerat: Mihi frigidus horror mēbra q̄tit:Nā ad illū horrorē q fuit ex ſanguine accedēs uos lamentabilis Polydori mentē ī hebetudinē cōuertit:& uox ī ſilētiū trāſit. Hūc:ea rōne miſit pri amus:ut cū ſe īſummis ꝑiculis cerneret:ſaltē poſteritas ſua ī hoc filio remāeret & auri ui magnā dedit:ut eēnt quo uiuerēt:& ex ſe naturā polymneſtoris cōiectās tutū filiū apud ueterē amicū credidit.Infœlix ergo q dū fi liū ī tuto collocare putat:eum ꝑdidit.Ergo plāus nec īcautus nec īprudēs nec ī filii cauſa īdiligēs fuiſſe demon ſtrat̄.Dederat.n.uicino affini amico ueteri:dederat cū diuitiis:dederat regi. Ille.ſ.q ſperaret̄ humāus cuius fi dei cōmiſſus fuerat q diues.q ex plurimis plectus:q ſucepat īnocētē amici filiū notat̄ hic pſona.ſ.auara.Itē lo cus.Nā mare īterpoſitū erat īter ſe & troiā.Itē tpūs.ſ.in quo pierat impiū:ut non timeret ultionē.Oſtēdit p̄te rea poeta ī rebus aduerſis:ne amicis q̄dē fidēdū.Damnat auaritiā tāq̄ quæ ad oīa ſcelera īpellat. Priamūq̄.p. Qui iudicare de mōſtris poſſet:& ad ꝓceres q̄a qđ facto opus eēt đbuit oīum diffiniri ſnīa. Idē:ſolet decerni qđ maiori parti placet:ſed hic tā māifeſtū ſcelus fuit:ut oēs fugiēdū cēſerēt ide:ubi ꝑ ſcelus fuerat ſoluta ami citia:q fœdere deuincta erat.Nō ergo utile illic morari:Nec religioſum cū ſanguinis pueri pollutus eēt locus.

CHRI. Preſſus mentē:Habens mentē preſſam ꝑ ſynecdochen. Formidine: Quæ plus eſt q̄ metus aut ti mor:ut iam ī ſupioribus demonſtratū eſt. Steterūt:ſiſtole eſt:nam corripuit mediā ſylabā:quæ ꝓduci debet ut breuitate dictiōis notaret ſubitaneā erectionē comaꝝ. Hæſit:conſtitit:nō egreſſa eſt q̄ euenit timētibus: Hærere āt eſt cū res cōſiſtit neq̄ mouet̄:& quoniā qui cogitātes in dubiū īcidūt:cōſiſtūt ī cogitatiōe:neq̄ ul terius ꝓcedunt:dicit̄ hærere dubitare.Dicimus eadem ratione feras aueſq̄ captæ retibus hærere illis: quoniā nequeūt diſcedere.Itē id qđ alii rei nitit̄ quia nō dimouet̄ illic hærere dicit̄.Vnde herēt parietibus ſcalæ. Hic hæredes:q̄a hærēt bōis teſtatoris. Polydoꝝ:nomē cōueniens homini:q multa ſecū attulerit.Nā multoꝝ do norum ſignificat. Quid:Ecphoneſis eſt:latine dicit̄ exclamatio:quæ ſit a ſcriptore cum aliquid aut ſummo pere deteſtat̄:aut uehemēter admirat̄: Hæc figura ſummā affert rei grauitatē:ut Dii talē terris auertite peſtē. Eſt āt grauis poetæ ita auctoritatē ſuā admiſcere:ut & bonos amare:& malos odiſſe:īdignis īuider̄: errātes re prehēdere:& miſeros miſerari uideat̄.Hic Hora.ille bōis faueat & cōſiliet̄ amice:Et regat iratos:& amet pec care timētes.Ille dapes laudet mēſæ breuis ille ſalubrē Iuſticiā legeſq̄ & apertis ocia portis. Infœlix priamus: Nō.n.īprudēter ſibi cōſuluerat:ſed īfœliciter ſucceſſit:ut crimē nō hominis ſed fortunæ ſit.Ex q̄ re maiorē ſi bi cōmiſerationē cōparat. Victricia ar.Vt nō hominē ſed fortunā ſecutus eē demōſtret̄.Eſt aūt ex locis qui bus probet̄ auaritiā omniū ſceleꝝ parentē eſſe. Refero:Recte ex more romāo.Nā cōſules res magnas ac du bias ad ſenatū referebāt. Proceres:ꝓprie ī contignatiōibus multi ſunt e parietibus ꝓminētes:q capita trabiū ſubſtētant.Hic primores urbis ꝓceres dicunt̄.q̄a rēpu.fulciūt. Primūq̄.p.Videt̄.n.facere eū prīcipē ſenatus. Cōſul.n.quē uellet ſentētiā rogabat.Cōſuetudo erat ut primo cōſules deſignati.ſi ii aderāt rogarent̄: deīde is q̄a cēſoribus prīcipes ſenatus electus eēt.fuerūt tamē qui ꝓ ſuo arbitrio quē uellēt rogabāt:ī quo tamen obſer uatum eſt:ut is qui rogabat̄:eſſet ex conſularibus. Cæruleis:Varro & Cato dicit conſueſſe antiquos in fune ribus nigro & cæruleo colore uti.Nam in adoleſcentis morte non nigrum ſed cæruleum adhibebant. Eſt au tem cæruleus uiridis cum nigro mixtus:ut eſt illud Cœperat humēti phœbum ſubtexere palla Nox & cæru leam terris īfuderat umbram. Cymbia:ſpecies poculi eſt:Sed & de cymbiis & cæteris poculis dictū ē in buc.

Hærere

Proceres

Cæruleus

Cōdimus:& magna ſupremum uoce ciemus.
Inde ubi prima fides pelago:placataq̄ uenti
Dāt maria: & lenis crepitās uocat auſter ī al- tū:
Deducūt ſocii naues:& littora complēt.
Prouehimur portu:terræq̄ urbeſq̄ recedunt.
Sacra mari colitur medio gratiſſima tellus
Nereidum matri & neptunnio ægeo:
Quam prius arcitenens oras:& littora circū
Errantem mycone celſa gyaroq̄ reuinxit.
Immotāq̄ coli dedit:& comtēnere uentos.
Huc feror:hæc feſſos tuto placidiſſima portu
Accipit:egreſſi ueneramur apollinis urbem.

SER. Supremū:aduerbiū:ut Toruū clamat. Cie mus:dicebant.n.Vale nos te omnes ordine quo natu ra ꝑmiſerit cuncti ſequemur. Lenis crepitans : duo epitheta poſuit uitioſe.Fecit āt hoc ꝓpe ī decem uer ſibus. Auſter:pro omni uento. Recedunt:nam ui det̄ nauigātibus q̄.nō īpe a terris:ſed ab ipſis terræ re cedant. Mari:ordina ī medio mari ægeo. Nereidū matri.i.doridi.Fabula eſt.Iuppiter uitiata Latōa etiā aſteriē ſororem uitiare uoluit.Illa autem rogās a diis ut in auem uerteret̄:cothurnix effecta eſt.Sed cū ma re trāſfretaret:afflata a Ioue ī ſaxum cōuerſa : ſub aq̄s uerſa eſt.Inde ſupplicante Ioui Latona ſupernatauit: ac primo Neptunno & doridi conſecrata eſt.Deinde cum Iuno Latonam īmiſſo Phytone īſectaret̄ littori adhæſit ſororemq̄ excluſo ſerpente intra mare rece pit.In hac inſula ipſa Dianam ac Apollinem peperit: Sed Diana iam nata pro obſtetrice ſe mr̄i Phœbum

Rex anius rex idē hoīnū phœbiq; sacerdos:
Vittis & sacra redimittus tempora lauro
Occurrit:ueterem anchisen agnosit amicum.
Iungimus hospitio dextras:& tecta subimus.
Templa dei saxo uenerabar structa uetusto.
Da propriā tymbreæ domū:da mœnia fessis.
Et genus & mansurā urbē:serua altera troiæ
Pergama.reliquias danaū atq; īmitis achilli
Quē seqmur:quo ue ire iubes:ubi pōer sedes
Da pater auguriū: atq; aīmis illabere nostris.

parienti pbuit.Vnde q̄uis uirgo a parietibus inuocat
Apollo ut primū natus est phytone sagittis īterēpto
matrem est ultus.Et terrā ī qua duo numīa sint nata
errare nō sunt passi isti dii sed duabus īsulis religaue
rūt.Vetitas est q cū īsula terræmotu laboraret: cōsu
luerūt oraculū apollinis:cuius responsū fuit: ne mor
tuos ibi sepelirēt:& sacra quædā facerēt postea e gya/
ro miconeq; uicinis īsulis uenerūt q eā habitarēt. Di
cūt dianā primo natā: qa nox primū fuit:Dicta ē īsu
la primo ortygia:qa græce ορθυξ dicit cothurnix: &
qa postea emergēs aparuit delos.Nam Δηλον māife
stū dicūt.Vel qa apollinis oracula:q̄ alibi obscura sūt:
illic māifesta dant Delos & ciuitas & insula: Vnde in
terdū recipit præpositionē. Pius:quia ultus est ma/
trem. Coli:a uicinis. Ventos:propter terræmotū. Sacerdos:nā apud maiores rex erat sacerdos & pontifex.
Sic hodie imperatores pontifices dicimus. Amicum p silentiū intelligimus. Hospicio.i.iure hospitalitatis.
Nam ad hospicium nō potest intelligi:cū iam esset amicus. Propriam:ppetuam.Sic ppriamq; dicabo:Nam
quæ condiderat non fuerat propria. Timbreæ:ab agro troiæ uicino:qui tymbra plenus fuit in quo eius est
& nemus & templū:In quo Achilles a Paride fuit īterfectus θυμβρη græce unde η in ae diphthōgon ut Δυρ
κη dyrcæus. Domum:familiam. Māsuram:duo petit urbem & ppetuitatē ad hoc uel ppter troiā uel ppter
eam quam in thracia condidit. Pater:uenerationis est:Vnde & diis datur Quid ue pater Neptunne paras:&
montibus ut Pater apēninus:& fluuiis ut tybri pater. Augurium:pro oraculo posuit. Ilabere:nam q̄uis ob
scura sint:tamen semper uera sunt Apollinis oracula.Ergo postulat illud oraculum intelligere.
DONA. Condimus:erāt placandi manes læsi:psertim illius q ciuis & affanis & regis filius erat:& qui recte
mōuerat troiāus:ut sceleratā terrā relinquerēt:Docet aūt poeta quæ possint curare q male sint gesta eē curan
da.Deducūt.quā miseri subduxerāt.Occurrit magna beniuolētia: ut rex & sacerdos nō expectauerit pegrios
ad se uēire:sed ultro occurrerit. Veterē amicū.q.d.illū talē tūc habuit amicū q̄lē habebat stāte troiāoꝝ fœli/
citate:neq; secutus est fortunā ut polymnestor & tantū habuit amicū q̄tus fuit.nō quantus uēiebat. Sacra:ut
ostēderet uictas & lauꝝ nō eē signa lætitiæ: q̄ tristitiæ troianoꝝ nō conueniebat:sed sacerdotii.Magna āt exē
pla posuit malæ bōæq; amicitiæ polymnestorē & Aniū quæ nos ad bonū hortent:& a malo reuocent. Pro/
priā:nā icerti hactenus uagabāt:ut Incerti quo feta farant.Vbi sistere det.Est āt precatio breuis:& quæ oīa cō
tieat.Nā petit & mouet cōmiserationē. Da.i.ostēde. Da pater auguriū:Paterno aīo infunde aīs nostris apta
& pspicua oracula.Vsus ē āt impatiuo da & illabere:qđ est deprecātis ex fidutia ī Apollinē.q troiāis fauebat.
CHRI. Ciemus:a cieo es secundæ cōiugationis:ut Bella cient primaq; uetant consistere terra. Inuenit etiā
in quarta:unde Regius accitu cari genitoris ad urbē Sidoniā puer ire parat. Inde ubi prima.f.Pulchra narra/
tio:& quæ facilitatem & celeritatem nauigandi ostendat. Tellus:Delon insulam intelligit.De qua Plini.Ipsa
quoq; clarissima cycladū media & templo Apollinis & mercatu celebrata:quæ diu fluctuata.Vt prodit: sola
motum terræ non sensit.Ad.M.Varronis ætatem Mutianus prodidit bis concussam Hanc Aristoteles ita ap
pellatam putat.quoniam repēte apparuerit enata.Eglatosthenes cynthiā. Alii orthygiā:asteriam lagiam:my
diam:cynetū pyrpilē igne ibi primum reperto.Herodo.āt ita scribit.Ferūt autem delii post discessum Dectis
Xerxis pfecti delon se mouisse primo:atq; postremo usq; in mea tempora.Strabo ait:In ægeo mari magis de
Delos
los eminet:& circūstantes illi cyclades & ipsi incumbentes sporades.i.sparsæ.Delos urbem habet & Apollinis
latonæq; templū & cynthus mōs sublimis ei asper icūbit uirbi.Pyndarus quoq; illam olim errabundā fuisse:
sed aduentante partu Latonæ quattuor terrestribus e trūcis columnæ dura in petra solido ex adamante con/
tinuerūt. Saxo uetusto:Credunt aliqui dictum quia insula saxum sit in quod asteria iam cothurnix uersa ē.
Cloatius autem:Verius referente Macrobio scribit in delo aram esse Apollinis genitoris.In qua nullum aīal
sacrificat.quam Pythagoram ueluti ī uiolatam adorauisse ferunt.Hanc igit Virgi.esse ab ænea adoratam:de
monstrat:siqdem nullo acto sacrificio preces īchoat:& ut genitoris aram demonstret dixit.Da pater.At mox
cum taurum mactat apud aliam aram ītelligimus.Vnde hic patrem quod sibi pprium est:ibi Apolliem no/
mīat.Cato de liberis educādis ita ait.Nutrix hæc oīa faciebat ī uerbēis:& tubis sine hostia:ut deli est ara Apol
linis genitoris.Quod ait saxo uetusto:dicit epaphus delphis quondā euenisse:ut templum antea religiosum
& ītactum : spoliatum:īcensumq; sit & addit multas circa corynthum urbes insulasq; proximis terræmutu
haustas.Delon neq; antea nec postea hoc incommoda uexatam:sed semper eodem māere saxo. Thucydides
autem ī tertio historiarum scribit.Non mirum ergo si præsidio religiōis tutam īsulā semp ostēderit: & reue
rentiā locoꝝ sibi accessisse dicit cōtinua saxi eiusdē.i.īsulæ firmitate.Anius Apollinis filius fuit:qui habuit an
drum filium. Arcitenens:ex Neuio q in secundo libro belli punici ait:Deinde polens sagittis indutus arcihte
nens.& ab Homero ē a quo Apollo dicit αργυροτοξοσ. Pius:qa iniurias maternas ī Phytōe necādo ultus ē.
SER. Visa:stoice & accademice:q dicūt q̄ sūt cōtra
naturā nō fieri:sed fieri uidri. unde magica oīs exclu
sa ē.Vt ait Pli. Limiaq;: breuis p lōga posita ē. Defē
dit āt uel qa monosyllaba ad artē nō ptinent:uel pti/

Vix ea fatus eram.tremere omnia uisa repēte
Liminaque:laurusque dei:totusque moueri

Mons circu:& mugire adytis cortina reclusis:
Summissi petimus terrã:& uox fert̃ ad aures:
Dardanidæ duri quæ uos a stirpe parentum
Prima tulit tellus:eadem uos urbe læto
Accipiet reduces:antiquam exquirite matrẽ.
Hic domus æneæ cunctis dominabitur oris:
Et nati natorum & qui nascentur ab illis.
Hæc phœbus:mixtoq; ĩgens exorta tumultu
Lætitia:& cuncti quæ sint ea mœnia quærũt:
Quo phœbus uocet errãtes iubar ue reuerti.
Tum genitor uetere͠ uoluẽs monumẽta uiro͠:
Audite o proceres ait:& spes discite uestras.
Creta iouis magni medio iacet insula ponto.
Mons idæus ubi:& gentis cunabula nostræ.

cula quæ sui substantiã non habet: membro͠ putatur supioris oratiõis:Vnde liminaq; una erit dictio:& q; finalitatis gr̃a ꝓduci & corripi põt. Mons:cynthius.

Cortia:locus unde oraculũ exit.Vel qa Apollinis tripos corio pythõis tectus ẽ.Vel qa ibi sint certa respõsa q̃si certina.uel qđ est uerius qa illic cor uatis tenet̃. Nã cauerna in tẽplo fuit ad quã phœbus rapta uaticinabat̃. Sũmissi: ĩcliati.ꝑ q̃litate.n.nimiũ orãtes iterdũ summa ĩterdũ ima respiciebãt.Cũ potestates aliæ cælestes sint aliæ terrẽæ:aliæ ꝑmixtæ Terram nũc petũt:qa Apollo & sol & liber pater ẽ q ĩferos petit:Hora.Te uidit ĩsons cerberus.Petũt terrã unde ad eos respõsa ꝑueniũt: & quia Apollo ẽ ĩferis notus. Dardãidæ: obscura sunt:sed tamẽ uera.Nã dardãus ab italia uenit.Nã si certã significaret Teucriadæ diceret. Duri:Vel ꝑꝑ futuro͠ laborẽ. Vel eo͠ arguit ĩsipientiam.

A stirpe: In gener̃.f.gẽus significat:ut Heu stirpẽ ĩuisam:in masculĩo arborẽ:Sed stirpẽ teucri nullo discrimĩe sacrũ:Hora.cõtra regulã dixit stirpesq; raptas & pecus & domos. Prima:Italia unđ dardãus uẽit. Nã teucer postea de creta. Matrẽ:Terrã Tractũ de historia Bruti:Nã cum filii Tarquinii ab Apollĩe accepissent q primus terram oscularet̃ eũ impio potituro͠:Brutus e naui egressus fingẽs casum terrã osculatus ẽ. Domus: Ad illud Da ꝓpriã thymbreæ domũ. Et nati.n.ad illud & mansurã urbẽ.Hic uersus ex Home.ẽ:quẽ illæ ex Orpheo sustulit:& Orpheus ex oraculo Apollinis hyperborei.Mire hoc ostẽdit poeta dicẽdo Hæc phœbus.

Tumultu:Quia dixit exquirite. Vestras:ut senex loquit̃:aut qa scit se esse morituro͠. Creta:Dardãus Iouis filius & Electre ꝑfectus de corito urbe thusciе primus uẽit ad troiã:& illic parua ædificia collocauit. Post cuius obitũ Teucer uẽit: & arces & mœnia cõstituit: Errat ergo anchises arguẽs ab ida q mõs ẽt ĩ creta ẽ. Creta iouis:ibi natus fingit̃ q cretẽses teste Salustio primo religionẽ ĩuenerunt.Dicũt ãt Saturnũ cũ a Themide accepisset se a filio pulsum iri regno uorabat oẽs filios quos de Rhea uxore timeret: Sed nati Iouis pulchritudine delectata clã illũ sustulit:& nymphis in mõte dictæo cõmẽdauit:q ab apibus nutritus ẽ & adhibiti curetes & corybantes:qui tinnitu æris ꝓhiberẽt audituri pueri uagitũ.Vnde ipsi sunt matris deũ ministri. Fingit̃ hoc. qui Saturnus æternitatis & seculo͠ deus est.Sæcula annos ĩ se reuoluunt.Vnde græce κρονοσ quasi χρονοσ idest tẽpus dicit̃. Medio põto:Vel secundũ Salu.procul a cõtinenti:Vel si pateret̃ latinitas in medio ponto͠. Cosmographi.n.dubitãt ĩ quo mari creta sit:Nam partim lybicũ:partim ionium:partim ægyptium: partim acaicum respicit. Cunabula:origines:Nam incunabulis iacent infantes. Latenter dat gloriam troianis dicẽs se a diis originem ducere:Vnde est A ioue principium generis:ubi & de Dardano & de Teucro intelligit.

DONA. Vix ea fatus erat:motio ea͠ re͠ præsentiã dei ostẽdit. Sũmissi: pauor nimio uestigiis firmis starenõ potuimus:sed ad terrã demissi sumus. Quæ nos.a.st.p.nihil breuius aut eminẽtius hoc respõso.Nam & in fine uerbo͠ cõsulentis ꝓlatũ est:& incertos securos reddidit.Ostendit enim troianos apud ilium ꝑegrinos fuisse:Nũc originalibus terris a suis ꝑentibus reddi:quod beneficiũ & non iniuria est: p̃sertim cum urbẽ ꝑpetuã ꝓmittat:& troianos maxima ĩcremẽta sumpturos. Mixtoq;.m.e.t.b.læti oẽs erant:sed quærebãt nomẽ loci:Nã antiqua memoria ignorabat̃.Sed anchises oĩum uetustissimus rẽ aggressus est.Fuit ãt pulchro͠ ac religiosum his terris reddi:q̃ parentes ab origine rettulerunt:& ne timerent ne a melioribus ad deteriora ꝑgerent:addit ubere læto. Vbere:allusit ad id quod terram lætã appellauit. Reduces:ne timeant se futuros oneriis terris quæ nõ aduenas:sed suos reciperẽt. Creta.i.o.m.dixit & nomen & ad quem deum ipsa maxime pertineret:qui cum magnus sit magnum possit incolis p̃stare fauorem. Medio.p.ut undiq; fluctibus clausa aduersus hostes esset tuta. Iacet: ꝑ hoc eius ĩmẽsam magnitudĩem ostẽdit. Mõs:idæus põit signa specialia.

CHRI. Cortina:tripos supra quã phœbus uaticinabat̃: uide Seruiũ Cortinare apud antiquos erat meditari:Hinc cortinionẽ meditationẽ dixerũt. Dardãide:respõsum uero͠ ẽ sed nõ intellectũ ab Anchise.Quia ut in allegoriis nr̃is demõstrauimus appetitus illius q sensum nõ aũt rationem seqt̃ tipũ tenet Anchises. Inde igit̃ ꝑmes quæ hũc locũ apte interp̃tent̃. Dardãidæ:indicat quod italiam intelligat:de qua Dardanus uenerat ex deo natus:Nã de creta nõ oportuit ĩtelligi:unde uenerat Teucer nõ Iouis sed Scamandri mortalis uiri filius.

Duri:nõ ergo reformidãdæ difficultates lõgioris itineris cũ durar̃ ĩ laboribus possitis:q ĩ decẽnali bello:summa patiẽtia durastis.Ostẽdit igit̃ rẽ facilẽ:Nã facile ẽ durioribus aduersa pati. Prima tellus & læto ubere:hæc duo italiã ostẽdit:Nã prior Dardãus de italia q̃ Teucer de creta uẽit:& de italiæ ubertate multi scribũt. Et nati nato͠:ab Homero sunt hi uersus Ait.n.Aeneã tẽuisse imperiũ cum eius successoribus ĩ ilio.Iã priami gẽus ẽ miseratus Iuppiter:unde impiũ troiæ æneas mãifestus habebit.Et nati nato͠ & q nascent̃ ab il is.Et rursus At gẽus æneæ cũctis dominabit̃ oris:Nã hoc carmẽ Home.ab orpheo sumpsit:& Orpheus ab oraculo Apollinis. Tumultu:Dicit̃ tumulus timor multus uel timor multo͠. Nã lætitia illa q̃ erat ex ꝓmissiõe æternitatis imperii corrumpebat̃:cum diffiderent posse ĩtelligere quas terras phœbus significaret.Erat igitur & lætitia & tumultus pariter ĩ oibus:quia populariter oẽs eas res tãgebat. Voluẽs:uoluit.Sed nõ ualuit distiguere.

Cortina

Cortinare

SER. Habitant:subitellige cretẽses:Vel habitant ꝓ habitanť:ut isinuat pauor ꝓ isinuať.Creta primo habuit cẽtũ ciuitates.Inde uigintiq̃ttuor.Inde duas.s.gnoson & hierapidnã. Vberrima.r.decipiť q audiuit ubere glebæ. Maximus:falliť:Nã prior dardanus uenit. Si rite:dubitatiõe excusať error. Rhœteas:ei i e lõgã mutauit.Nã ροιτει ον est græce.Sic μήδει α & αινειασ.Medea & Aeneas. Optauit:elegit. Habitabãt:hic sunt q cũ Dardano uenerãt. Mater cultrix cybelæ:mõtis phrygiæ:a quo dicta ẽ. Alii dicũt cybelũ fuisse primũ eius sacerdotẽ:unde nomẽ ipa sũpsit.Alii cultrix cybele legũt:ut sit q̃si cybeleia.Alii cybelẽ αποτου κυβεσ θαιτιν κεφαλην.i.a capitis rotatiõe.qđ ꝓprium ẽ eius sacerdotum. Corybãtia:corybantes ministri cybeles dæmões.i.δαημονεσ.i.totũ scientes. Fida.s.Hinc inqt inuentũ est seruare sacris fidele silẽtium. Dominæ: domias deas dicũt:ut Hi domiam ditis thalamo deducere adorti.fabula ẽ ex schoeno urbe Atlanta fuit adeo p̃potens cursu:ut spõsos ꝓuocaret uictosq; occideret:Hippomanes aũt Venerem ut sibi adesset rogauit:a q̃ ut accepisset de hortis hespidum tria mala aurea ꝓuocauit puellam & singula cœpit iacere. At illa cupiditate legendoꝝ maloꝝ retenta superata est. At Hippomenes cũ illa i luco mr̃is deum cõcubuit: Vnde irata dea eos i leões cõuertit & suo currui subiũgauit:præcipitq; ut nũq̃ iter se coirent. Nã Pli.ait leonẽ cũ pardali & pardũ cũ leena cõcubere.Ideo autẽ uehi mater deũ curru dr̃ quia terra est q̃ in aere pendet.Sustineť rotis:quia mundus rotať & uolubilis ẽ. Leões sibi subiiciunť:quia materna pietas oĩa põt superare. Corybantes sui ministri cũ gladiis finguntť:qa oẽs ꝓ terra sua debẽt pugnare.Turrita corona ostendit oppida superposita terris. Gnoso:a gnoso oppido cretæ. Iuppiter:aer.q.d.modo sit serenũ: Horatius Manet sub Ioue frigido uẽator.Vel Iuppiter qui præest insulæ quam petũt. Cretæis: Quia κριτη.Taurum enĩ Hostiæ imolantur aut pro qualitate numinis: ut Nigra pecus hyemi:& zephyris fœlicibus albam:aut p contrarium ut Porcus cereri quia nocet frugibus

Centũ urbes habitãt magnas:uberrima r̃gna
Maximus unde pater(si rite audita r̃cordor)
Teucrus rhœteas primum ẽ aduectus ĩ oras:
Optauitque locũ regno nondum iliũ & arces
Pergameæ steterant:habitabãt ualibus imis.
Hinc mater cultrix cybele corybantiaq; æra:
Idæumque nemus:hinc fida silentia sacris:
Et iuncti currum dominæ subiere leones.
Ergo agite:& diuũ ducũt qua iussa sequamur
Placemus uentos:& gnosia regna petamus:
Nec longo distãt cursu:modo iuppiter adsit:
Tertia lux classem creteis sistet in oris.
Sic fatus meritos aris mactauit honores.
Taurum neptũno:tauꝝ tibi pulcher apollo:
Nigrã hyẽi pecudẽ:zephyris fœlicib9 albã:
Fama uolat pulsũ regnis cessisse pa ernis
Idomenea ducem desertaque littora cretæ:
Hoste uocare domos:sedesq; astare relictas.
Liquimus ortygiæ portus pelagoq; uolamus

Caper bacco:qa nocet uitibus.Neptũno ꝓpter futuram nauigationẽ:Apollini pp oraculum. Nigrã hyemi: bono usus est ordine:ut prius auertat mala:deinde cõciliet bona. Idomenea:Idomeneus troia rediens uouit itẽpestate sacrificaturꝝ de re quæ prius occurrisset.Cũ ergo filius illi occurrisset:& illũ aut imolasset aut imolare uoluisset pulsus a ciuibus pelago salẽtinũ calabriæ ꝓmontorium tenuit:& ciuitatem cõdidit:ut Et salẽtinos obsedit milite campos Lyctius idomeneus. Hæc ratio troiãos ipulit.Nam aliter ad hostis regnũ ire nõ potuerũt. Idomenea:Quiq; sunt græcæ liguæ æolica:iõica:dorica:attica:cõis. Vnde fit i eodẽ noĩe uariatio.

DONA. Centũ ur.Exponit qđ dixit iacet:& ostẽdit magnitudĩe & ubertate p̃cipuũ regnũ:ut & itimet qđ dixit gẽtis i.n.ponit teucꝝ. Maximus:ubi deest nomẽ cõsanguinitatis dicimus maiores:& p̃res.Ergo maximus est pater ipoꝝ maioꝝ. Hinc mater cybele:ab obseruatiõe sacroꝝ arguit eos esse maiores suos. Diuũ q̃ iusa se.Nã nõ amplius sunt icerti quo fata ferant. Placemus.u.non qa tunc eẽnt aspi:sed ut deinceps illis ꝓspe ris utanť.Facit ãt rem facilẽ a breuitate nauigatiõis. Iuppiter:Temerariũ.n.est polliceri aliquid de futuro:cuius sumus icerti:nisi deus faueat. Meritos:cõuenientes Neptũno pp ingruentẽ nauigationẽ:appollini pp acceptũ oraculũ. Fama uo.oportunitatẽ conuenientẽ oblatã ostẽdit. Fauebat ergo troianis locus:qa secũdum anchisen fata cretã portendebant.Item tempus quia regnum uacabat: Erantq; domus paratæ ne essent cum magno labore ædificandæ. Volamus:ostẽdit ex ꝓspera nauigatiõe quantum ualuerit obsequia sacrificioꝝ:

CHRI. Cẽtũ ur.Strabo q de hac insula diligẽtissime scripsit troiãis tpibus cretã nõagita urbes habuisse tradidit:nititurq; Homeri testimõio:q i odyssea Vlyxẽ iducit.q cretã ait hr̃e nõagita urbes Sed post tp̃a troiana decẽ p̃terea cõditas eẽ ab Althemene argiuo illuc cõitãtibus doriẽsibus ꝓfecto.Quapp idẽ Home.ex ꝑsõa sua loquẽs hecatompoli eã dicit nõ troiana sed sua tp̃a ispiciens:uersus ẽ αλλοιθοι κρητην εκρατομ πολιναμ φιγεμοντο.Hæc a septẽtriõe ægeo & cretico mari alluiť.Ab austro africão ægyptũ attigẽte pelagus. Creta:secũdũ Pli.a Creta nympha hespidis filia:Anaximãder a rege curetũ noĩatã eẽ uult.Philistides ãt moletes & crates oli aeriã dictã eẽ uolũt.Deĩde posteros curetẽ appellauisse.Sunt q macharõ a tẽperie cæli dictã affirmẽt cretẽses primi r̃ligionẽ istituerũt:Iõ putati sũt nutrisse Ioueẽ:ut Salu.ait. Teucrus:noĩa græca i ros excũtia & i us & i r faciũt apđ latios:ut Euãder Euãdrus:Sic Teucer Teucrus.Teucer cretẽses mõiti ab oraculo Apollinis ut ibi sedꝭ ponerẽt:ubi a terrigẽis uexarẽť duce teucro uenerũt i mõtẽ phrygiæ:quã a noĩe mõtis p̃rii idã appellauerũt.Vbi cũ mures arma arrosissent itellexerũt eas sedes sibi ab oraculo p̃dictas.Sũt tamẽ q teucꝝ dicant nõ ex creta sed ex urbe attici soli too quam deĩde oxipetõ nomiuauerũt ꝓfectum esse. Idq; argumentũ eẽ uolũt q̃ & troiani & attici eundẽ sibi erichthonium auctorẽ esse ꝓponunt: & utriq; pallada uenerant. Illi peplum

Creta

Teucer

ferunt. Teucꝝ ait Scamādri fluuii & ideæ nymphæ filiū fuisse. Filiā habuit Batheā quā Dardāo uxorē dedit pp quā affinitatē meruit illi ī regno succedere. Rheteas: a rheteo ꝓmōtorio iuxta troiā. Optauit: elegit: unđ dicius dare adoptionē. i. dare eligēdi potestatē. Mixtoqꝫ ī: ostēdit q̄ta sit errātiū cupiditas firmā sedē acq̄rēdi. Vallibus imis: ꝓpea magis credidit de Teucro: qa q cū dardano uenerat: habitabāt ī imis uallibus. Ipē āt uideť fundasse impiū. Vallē dicimus angustā planiciē mōtibus utriqꝫ arctatā. Cōuallē uero pene undiqꝫ clausā. Et si tus locoꝝ sic se habet ut sic aut mōtanus: aut collius: aut cāpestris: aut uallis. Cybele: đ hac dictū ē. Fida silē. Nefas erat paucis tātū nota erat. Nā si iussit ipsa Cybele cū erudiret idæos dactylos: & doceret initiādi mores. Diodo. ait morē initiādi quē dardāus accepit a Ioue nefas erat apire nisi ītrāti. Ideo ergo fida dixit silētia. Nec lōgo. c. arguit a facilitate nauigatiōis. Tauꝝ: uictimā his diis cōuenientē. Nā ut cornupetit taurus Sic Neptū nus littora ferit. Et phœbus cornua habet. i. radios. Fama ē: Narratio q̄ īcurrit fidei faciēdæ causa. Nā & apđ oratores ꝑter narrationē q̄ continenť causa incidunt & aliæ aut crimiatiōis: aut laudatiōis: aut cōfirmatiōis: aut fidei faciendæ causa. Idomenea: Nā ex Minoe cretēsiū rege natus est Deucalion. Ex Deucaliōe aūt idome neus q cretēses cōtra troiāos duxit una cū reliqs græcis. De hoc Home. ī catalago κρητων δ' ιδομενευσ δουρι κλυτοσ ηγεμονευεν. Volāus: & qa celerrima fuit nauigatio: & qa mutua trāslatio ē a uolatu ad ńmigationē.

Ido-menea

Baccatamqꝫ iugis naxon: uiridemqꝫ donysā
Olearon: niueamqꝫ parō: sparsasqꝫ per æquor
Cycladas: & crebris legimus freta cōcita ter-
Nauticus exoriť uario certamie clamor. ris.
Hortantur socii cretam proauosqꝫ petamus.
Prosequitur surgens a puppi uentus euntes:
Et tandem antiquis curretum allabimur oris.
Ergo auidus muros optatæ molior urbis
Pergameāqꝫ uoco & lætam cognomie gentē
Hortor amore focos arcemqꝫ attollere tectis.
Iamqꝫ fere sicco subductæ littore puppes:
Connubiis aruisqꝫ nouisque operata iuuētus.
Iura domosqꝫ dabā: subito cū tabida mēbris
Corrupto cæli tractu miserandaque uenit
Arboribusque satisque lues: & lœtifer annus
Linquebāt dulces animas: aut ægra trahebāt
Corpora: tum sterilis exurere syrius agros.
Arebāt hærbæ: & uictū seges ægra negabat.
Rursus ad oraculū ortygæ phœbūqꝫ remēso
Hortatur pater ire mari: ueniamqꝫ precari.
Quem fessis finem rebus ferat: unde laboꝝ
Temptaŕ auxilium iubeat: quo uerteŕ cursus.
Nox erat: & terris animalia somnus habebat.
Effigies sacræ diuum phrygiique penates
Quos mecū a troia mediisque ex ignibꝫ ur-
Extulerant: nisi ante oculos astare iacētis bis

SER. Baccatāqꝫ iugis naxō: Aut uitibus cōsitā: aut celebratā bacchis: aut ubi bacchus ex diis egit trium-phū. nā ut supra dixius ipi cōsecrata ē: q̄ & dia dŕ. Viridēqꝫ dony. A colore marmoris lacedæmonii. Olearon: Nō adiicit epythetō causa uarietatis. Niueā: pp marmor candidū: ut parius ue lapis circundaŕ auro.

Sparsasqꝫ ꝑ æquora cycladas: Sed & hæ q̄s dixit cycla des sunt. Sparsas: qa nullo ordie cōtieť. Nō aūt dictæ sunt cyclades: qa ī circuitu sint: sed ꝙ lōgo ordine eas circuire necesse ē uel pp ꝓmōtoria: uel qa naturale ē ut cōcitatioria sint maria uicinitate terraꝝ q̄ ancheli tū ex se emittūt: Unđ ī q̄nto nauigaturus Eryci sacri ficat. Legius: præterimus: tractū a nautis: q fūes legē do. i. colligēdo aspa loca ꝑtereūt. Hortāť: Celeuma ē: Et bene utiť metro celeumatico. i. anapestico trime tro hypcatalectico celeuma ē q̄si ꝑceptū. Unde Salu. Impediebāt iussa nautaꝝ. Surgētes: flātes: Cōtra nō flās ponēs diciť: ut Cū uenti posuere oīsqꝫ repēte rese dit flatus. Curetū: curetes sūt primi cultores cretæ.

Pergama. u. zeuma a supioribus: hoc ē urbē. Gētē: Socioꝝ multitudinē. lætam aūt pp ꝑgama restituta

Amare fo. sacrificia celebrare. Arcēqꝫ: ꝑiphrasis. i. domos ædificare. Nā arx ē in ciuitate munitus locus.

Opata: ꝑfecit sacrificia pp connubia & nouas sedes. Quia neqꝫ coniunx dici: neqꝫ ager coli sine sacrificiis poterat. Opari: sacrificare: ut Lætis opatus ī herbis.

Corrupto. c. t. Ordo hic ē pestilētiæ: ut docet Lucre. primo aeris corrupto: post aq̄ꝝ: & terraꝝ: mox aīali um. Apollie āt offenso creaŕ pestilētia. Hoc ostendit Home. cum eū armatū sagittis describit. Unde Apol lo dŕ απο του απολλειν. Si contra cytharā tenet mi tis ē: Hora. Cōdito mitis placidusqꝫ telo supplices au di pueros Apollo. Liquebāt: Nā aīa secūdū eos q di-cūt illā īmortalē relinquiť & nō relinq̄t: & ad diuersa corpora trāsit: ut & cū frigida mors aīa seduxerit ar-tus. Sic. n. nos relinq̄t: quoꝝ nihil ꝑter corpus ē Unde Paliurus: Nūc me fluctus habēt: hoc ē corpus qđ solū meū ē. Syrius: stella ī ore cāis: q̄ oriť circa. viii. kal. Iulii: q̄ orta plæꝝqꝫ pestilentiā toto anno fecit: plæꝝqꝫ paucis diebus interdū innoxia nasciť. Creat pestilentiā: si in hāc rem etiam cæterorum consentiat astrorum cursus. Seges: terra. Visi astare: non abstant: sed uidebanť.

DONA. Sparsasqꝫ. p. post specialia transit ad generalitatē. Nā cum dixisset noīa aliquaꝝ īsulaꝝ addit crebris legimus. f. c. t. Quia nec cognitionē habeŕ Aeneas oīum uocabuloꝝ potuit: & odiosum fuit relationē ipam fa cere lōgiorē. Legere āt est nauticū uerbum: cum colligunt funes: cum pelagi ꝓlixa transmittunt. Et ꝑtinet ad oēs insulas: & ad freta ꝑtinent. Clamor: uel morē nautaꝝ exꝑssit uel eoꝝ gaudiū q suffragātibus uentis ꝓspe ra sꝑabāt. Vario. c. nam uaria officia sunt: & oīa cū certamine & labore. Tandē: nō ꝓlixe nauigatiōis fuit sed cupiditatis nauigantium. Nam cupienti omnia tarda sunt: & si summopere ꝓperenť. Auidus: nō auarus: sed quasi ocii cupidus. Focos: ut haberet cū laribus nouis affectus. Arcemqꝫ: quæ præcipue amauit in troia hæc reꝑare cupiebat. Sicco: nam udum etiā est littus. Cōnubiis aruisqꝫ: Quæ res ostendebat magnā fiduciā ma-

nendi. Iura domosq;:Leges uiuẽdi & domos:aut ipsarũ domorũ iura.i.domios a legibus deputát. Subito.c.
t.m.securis ac dispositis oĩbus subita pestilentia coorta ẽ ex aeris corruptiõe nõ hoibus solũ:sed arboribus &
satis uictus cá.Supra.n.dixerat Aruis opata iuuẽtus.Lágore át corporis lœtũ effugeř nõ poterat. Linqbát:ex
principali malo hæc ꝓueniebát:aut moriebanť hoies:aut corporibus tabe dissolutis trahebát miserabilẽ uitá.
Exurere sy.Ergo q spẽ euadendi habebát fame ꝑituri uidebáť:cũ syrius exurẽdo oĩa sterilia redderet. Rur
sus:pater q prudentia alios ꝑibat primus sensit aliquid factũ contra pcepta Apollinis. Nox erat:uirtutes ani
mi sui & meritũ gr̃a deorũ cõmẽdat.Et ostẽdit ꝙ cæteris dormiẽtibus ipse acriter rebus publicis inuigilabat.

Naxos

CHRI. Naxũ:inter cycladas ĩsulas enumerať orthygia:naxus:diõysa & paros.Naxos teste Plinio strõgyle
dicebať.Butes Boreæ filius a Lycurgo fratre pulsus in hác ĩsulá uẽit rapta ex thessalico littore.Corõid una ex

Othus Strongilæ Dia

baccátibus:quo furto a Baccho ĩ furorẽ uersus ẽ:ob quá rẽ se in puteũ iecit. Deinde Ephialtes & Othus raptá
matrẽ & sororẽ Pácratidẽ ingrẽtes in strõgylẽ uenere eáq; diá qa ut heroes in ea culti sunt noiauere. Hinc Ca
tullus.Náq; fluẽtisonæ ꝓspectás littora diæ Thesea cædẽtẽ celeri cũ classe tueť. Siue dicta ẽ dia a Ioue: qa ĩ hac
insula ĩpetũ aduersus titanas fecit.Cares etiá aliquádo hác insulá duce Naxo palemõis filio tẽuerũt & naxũ ap
pellauerũt.Dicũt Naxi Bacchũ apđ eos nutritũ:ac ꝓpea eá Dionysá appellarũt.Alii a fertilitate siciliá miorẽ di
xerunt. Eius ábitus ẽ.lxxv.mil.pas Distat a.Delo.xviii.mil.pas. Viridẽ: hẽt.n.uiride marmor.qđ Pli. Lacedæ

Paros

mõium uocat cunctisq; hilarius ẽ. Parõ:a paro nepote Iasonis hæc ĩsula dicta ẽ.Parus.n.ẽ philomeso Iasonis
filio natus:& oppidum in hac insula cõdidit & eá a se parõ noiauit:cum antea Minoia appellareť. Cycladas:
circa delõ teste Pli.i orbẽ sitæ sunt. Clamor:Celeuma dř clamor quo ĩter se nautæ hortáť:& quo q pest naui
ĩperat illis q̃ facienda sunt.κελευω.n.ĩpo & adhortor. Curetũ:hi priscis tpibus ĩ creta regnarũt:dicunťq; áte
luná fuisse.Diodo.át ex secũdo ioue olympio refert đcẽ filios natos q curetes dicti sũt. ergo átiqs oris dixit pp
átiquitatẽ curetũ. Auidus:Ná errantiũ desideriũ ẽ sedes sibi põere. Molior:recte:Ná ipsi duces sulcũ funda
mentorũ aratro faciebát:ut iterea Aeneas urbẽ designat aratro. Hortor amare.f.Optimũ ĩstitutũ sapientissi
mi uiri.Primo.n.illos religiõe ĩbuit.Deĩde qa nõ suppliciis solũ:ut inqt Salu.sed recte agẽdo auxilia deorũ cõ
parát:admõet ut arcẽ parẽt q̃ se tutari possint.Ergo quoniá hæc ꝑsentibꝫ cõsulũt:ꝓspicit & ĩ futurũ ut ex agri

Focus

cultura cõpareť uictus:& ex cõnubiis ꝓpageť soboles q̃ ciuitas duret. Focus: locus ubi ignis fit.Sedes aũt est
diis laribus sacra.Vnde florẽtini focolarẽ dicunt:q̃si focũ ipsorũ lariũ.Optimus igiť legũ lator q primo popu
lum religiõe ĩbuit Deinde remedia contra hostilẽ ĩpetum docet.Postremo unde alimenta sibi acqret & quo p
successionẽ populosa ꝑpetuaq; fiat ciuitas đmõstrat. Iá subductæ:Ostendit iá se esse ꝑsuasos ĩuenisse sedes ꝑ
petuas:& ꝓpterea ĩ siccum duxisse naues.Deceptio át Anchise ĩ oraculo ĩterp̃tádo & pestis in creta & mõita pe
natum pulcherrimũ sensum habẽt:& ex ĩtima philosophia deductum:ut nos ĩ nr̃is allegoriis ostẽdimus: Vi
debis.n.illic Anchisen sensus & nõ rõnis typum habere:Quapp cum dei p̃ceptũ eẽ ut redirẽt ĩ originẽ suam:
q̃ cælestis est.Et significať p Dardanum Iouis filium.Sẽsus q nihil supra corpus uidet.Intellexit de origie cor

Syrius Canicula

poris q̃ p teucrũ mortalis hominis fi.exprimiť. Lætifer ánus:pathos a tpe quod.s.nõ esset unius diei. Syrius
Syrium dictũ putát pp stellæ cádorẽ.Alii a lõgo tractu:Ná sua magnitudie trium signorũ spacium occupare
uideť.Latini cáiculá appellát.Est in medio centro cæli Ad quẽ cum sol ascendit corpora humana lágore affici
unť.Per se noxia est:& morbos creat.Canẽ esse dicunt:q̃ cum dracõe Europæ custos data est.Eandem postea
Procridi dono datá:quá Cephalus Procridis maritus thebas adduxit cõtra uulpẽ q̃ thebanos agros uastabat.
Sed cum & uulpi & cani fatũ esset ne possent ĩterfici:Iuppiter uulpẽ ĩ saxum uertit.Canẽ ĩ astra rettulit.Alii di
cunt Nereá canẽ esse:q̃ Icarũ a pastoribus cæsum Erygõæ filiæ suæ ĩsepultũ ostẽdit.Inde cũ Erygonæ post hu
matum patrẽ se ĩ hymeto laq̃o suspendisset:Liber Iouẽ orauit:ut Icarus ĩ arcturũ.Erygõe ĩ uirginẽ uerterenť.
Cáis át q̃ ad pedes pendẽtis dominæ mortuus ẽ κυων astrũ facta est.Home.át cáis Oriõis dicit esse hoc uersu.
Ον τεκυν ωρι ωνοσ επικλησιν καλέουσι λαμπροτατοσ μεν ο γεστι κακον δετεσημα τετυκται και τεφε
ρει πολλον πυρετον δειλοισι βροτοισι.Habet hæc imago ĩ capite stellá uná clará:q̃ isis dř:In ligua uná quá
syriũ & caniculá uocant magná & splendidam.In collo duas.In singulis humeris singulas.In pectore duas.In
anteriore pede sinistro tres:In dextro unam claram.In extremo dorso tres.In uentre duas.In sinistro fœmore
unam.In posteriore pede sinistro unam. In summitate cauđ uná. Nox erat:duo notanť p̃cipua.Primum esse
semp ĩcũbẽdũ řligiõi.Ná tutáť dii eos a qbus colũť.secũdũ oporteř administratorẽ reip.ẽt nocturno tpe ĩuigi
lař rebus sibi cõmissis.Ergo & pẽates culti ab ænea sibi uigiláti quo pacto pestẽ euitet:& sedẽ ĩuẽiat: ostẽdũt.

SER. Insomnis.i.uigilátis:ut una sit ps.Vel insom
nis ꝓ ĩsomniis p apocopen:ut peculi ꝓ peculii. Mul
to lumie:cum nimbo suo. Insertas:aut clatratas aut
non seratas:ut sit ꝓ inseratas:ut Asprosq; molares ꝓ
asperos. Orthygiam.i.ad orthygiam. En:đmõstrá
tis est:ut fidem faciat:ne somnium uideatur. Darda
nia:deriuatiuũ ab aucotre. Tua arma.q.d.tuas ptes.
Nepotes:significat.C.Cæsarem qui primus iter de
os relatus est: & cuius sydus apparuit: ut Ecce Dio
næi ꝓcessit Cæsaris astrum. Oenotrii:uel a rege uel
a uino. Nam uitem serere italis ostendit Saturnus.
Propriæ:perpetuæ.Dardanus & Iasius fratres fue
runt Electræ filii:sed Dardáus de Ioue:Iasius de Co

In somnis multo manifesto lumine:qua se
Plena per insertas fundebat luna fenestras.
Tum sic affari:& curas his demere dictis.
Q đ tibi delato orthygiá dicturus apollo ẽ:
Hic canit:& tua nos en ultro ad limina mittit.
Nos te dardania incensa:tuaque arma secuti:
Nos tumidum sub te pmẽsi classibus æquor:
Idem uenturos tollemus in astra nepotes:
Imperiũq; urbi dabimus:tu mœnia magnis

Magna para:longumq; fuge nc lique laborẽ.
Mutandæ ſedes:non hæc tibi littora ſuaſit
Delius aut cretæ iuſſit conſidere apollo.
Eſt locus:heſperiam graii cognomie dicunt:
Terra antiqua potens armis:atq; uberꝰ glebæ:
Oenotrii coluere uiri:nunc fama minores
Italiam dixiſſe ducis de nomine gentem.
Hæ nobis propriæ ſedes:hic dardanus ortus:
Iaſiuſq; pater:genus a quo principe noſtrum.
Surge age:& hæc lætus longæuo dicta parẽti
Haud dubitanda refer:coritum terraſq; reqꝛ
Auſonias:dictæa negat tibi iuppiter arua.
Talibus attonitus uiſis.ac uoce deorum:
Nec ſopor illud erat:ſed corã agnoſcerꝰ uultus
Velataſq; comas præſentiaq; ora uidebar.
Tum gelidus toto manabat corpore ſudor
Corripio e ſtratis corpus:tendoque ſupinas
Ad cælum cum uoce manus:& munera libo

rito:a quo mons & urbs nomẽ accepit.Poſtea Dardanus dicitur Iaſiũ occidiſſe. A quo:Dardano. Noſtrũ:ergo deos penates q̃ſi troianos intelligas.Põt & ad ritũ referri.Ná labeo i libro de diis animalibus ait eſſe q̃dã ſacra qbus humãæ animæ uertunt̃ i deos q dicũt̃ aiales q̃d de animalibus fiant:& ſunt dii penates & uitales. Haud dubitãda.Quia aut dubitaret de cõſilio anchiſæ:aut ne pp ſomniũ non crederet.
Dictææ:ẽ mõs cretæ dictus a Dicte nympha:i quo nutritus dr̃ iuppiter. Iupiter:qa ipſe cretẽſibus præeſt. Viſis:deoꝝ uultibus. Atonitus:ſtupefactus pprie is atonitus dicit̃ cui caſus uicini fulminis & ſõitus tonitruũ dãt ſtuporẽ. Velatas:uitatas:ut Victori uelatũ auro uictiſq; iuuẽcũ.Ná dii q erãt apud laurũ lauinũ nõ habebãt caput uelatũ. Corripio:ne ſatietate uideat̃ reliq̃ſſe ſomnũ.Quotiẽs autẽ ex arrupto ſomnus aufugerit:omen iſœlix ſignificat.ná hic tẽpeſtas ſeqt̃:& i ſecũdo Excutior ſomno & ſeqt̃ excidiũ urbis.Nec ſine ratiõe.Ná ſi ſomnus munus deoꝝ ẽ:ut dono diuũ gratiſſima ſerpit:Nõ ſine iſœlicitate munus deoꝝ diſcedit. Tendoq;.ſ.honeſta locutio:cum uno ſermone reſpondemus duobus:ut Interea feſſos uentus cum ſole reliquit.
DONA. Qua ſe ple.uoluit demonſtrare quomõ i nocte uidere potuit.ſ.p radios lunæ. Tũc ſic:ne ulterius recurrẽtibus curis frãgeret. Quod tibi dela.ne geminet̃ labor redeundo Apollo facit ut hæc referentibus nobis hic audias q̃ apud eũ eſſes auditurus. Magnus:ergo numinis fauor.nõ rogat & fauet̃.Non nauigas neq; domo egrederis:& dei iuſſa famulantibus diis ad tuas aures ueniũt. Nos te.ad hoĩẽ errore iá a patre ĩbutus d̃buit mitti pſõa cuius auctoritate ac meritis ẽt icredibilia credi poſſit.Dii ergo pẽates huiuſcemõi erãt q p̃terita memorãdo futura meliora pollicerent̃.Artis ẽ igit̃ excludere ante ſolicitudinẽ primã:& liberato angoribus aĩo alterius nauigatiõis labores ĩgerere. Ac mõſtrarit:nõ eas ſedes oſtẽdiſſe Apollinẽ deſcribit nec eũ mõſtraſſe locũ. Hinc dardanus ortus:Oſtẽdit cũ Apollo dixit Quæ nos a ſtirpe parentũ Prima tulit tellus:nõ de creta & teucro:ſed de italia & dardão eſſe intelligẽdũ. Lõgeuo:occulte corripit ipſũ ſenẽ de originе ſuoꝝ nõ debuiſſe falli. Iuppiter:qui cretæ peculiaris amator ẽ. Surge age:oſtẽdit̃ p ſomnũ hoc uidiſſe.quãuis aliqui exponant inſomnis ideſt uigilantis. Attonitus:duo erant miranda:& deos uidere:& optata loquentes audire. Nec ſopor:Non enim pleno ſomno uiderat:aut audiuerat. Nam nec plene uigilabat:nec plene dormiebat. Gelidus ſudor:& hoc confirmat deos uidiſſe æneam. Corripio e ſtratis:oſtẽdit prope uigilantẽ.Nam poſuiſſet expergefactus ſum ſi dormiſſet Exprimit autem feſtinantem.
CHRI. Inſomnis:uigilãtis.Hoc.n.decet populi adminiſtratorẽ. Manifeſto:Adeo claro ut cuncta faceret manifeſta. Plena:i plenilunio.n.maius lumẽ reddit:& pnox ẽ luna. Inſertas:ideſt luna iſerta. Hic canit:cũ nõ ſit penatũ diuinare cõparat ſibi fidẽ.dũ ſe ab apolline hæc accepiſſe referũt:Itẽ beninolẽtiã:dũ magna pollicet̃.Sed & hoc ad fidẽ faciẽdã ptinet. Hos:repetitio ẽ & diſſolutio:q duo colores grauitatẽ atq; ide fidẽ afferũt oratiõi. Sub te.magna æneæ laus.Oportuit.n.magnũ eẽ ducẽ quẽ dii non dedignarent̃. Idẽ uenturos:magna.n.pmittẽda erãt ſi feſſos nouos errores & noua picula ſubire pſuadere uolebat.Promittit.n.fœlicitatẽ poſteris:in qbus nos imortales quodãmodo futuros eſſe ſperamus:& tamẽ ſibi ipiũ nõ denegat. Magna:nã p magnis magna ẽt picula ſubeunda ſunt. Delius:uel ab iſula i qua natus ẽ uel qa eius oracula præ cæteris certa manifeſta ſint.Nã Δηλοσ manifeſtũ certũq; ſignificat.hic Hora.Certus.n.pmiſſit apollo. Negat ti.iup.a.Argueratab utili & ab honeſto eſſe nauigãdũ:quoniã & quietẽ & fertile:amplũ & duratuꝝ ipiũ eſſent acq̃ſituri.Validiſſimũ ãt argumẽtũ neceſſitatis i poſtremis reſeruauit.Eſt.n.neceſſariũ diſcedere ide ubi deus loci te eſſe nolit. Eſt locus:fertilitate & pulchritudie regionis eos iuitat.Hinc Iaſius poſui i alio loco troianorũ originẽ.Veꝝ qa nõ oẽs ſcriptores idẽ ſentiũt ponã & aliã q̃ de ea ẽ opinionẽ Iuppiter ex Electra filia exiões filiæ Danai genuit Dardanũ.Dardanus ex Bathea theucri filia erichthoniũ Eichthonius.Troẽ:a quo troiãi Tros iliũ:Aſſaracũ:& Ganimedẽ.Ilus iliũ cõdidit:& genuit Laumedõtẽ:Titonũ.& priamũ.Aſſaracus Capim Capis anchiſen.Anchiſes ex Venere Aeneã.Scilus tragicus ait erichthoniũ fuiſſe filium Iouis & Electræ Home.illũ fuiſſe hoĩum ditiſſimũ.Iuppiter igitur ex Electra i ſamothracia genuit Dardanũ & Iaſiũ.Dardanus quaſdã cerimonias a patre didicit:quas erat nefas aperire niſi iitiatis.Primus ãt initiandi mores inſtituit:& uxorem duxit Cybelẽ:ex qua genuit Corybatũ.Defuncto Iaſio Dardanus & Corybanthus petiere phrygiã:ſecũq; aſportarunt myſtica ſacra & penates.Corybanthus a ſe initiatos appellauit coribãtas.Is thebẽ Cilicis filiã duxit.Ex Iaſio & cerere uolũt natũ Plutonẽ.His ſacris initiati fortunati fiebãt:ut de argonautis dicũt iaſiũ patrẽ dixit pp cerimonias:quia Corybãtus eius filius princeps ſacroꝝ i phrygia fuit Hæc ſacra appellata fuere cybeleia:& myſtica cybeles.Fuit Iaſius antiquiſſimus argoꝝ rex pater Talaonis & auus regis Adraſti:&ab

Iaſius

eo argos Iasium nominatum. A quo.s.Dardano. Genus nostrorum:quod in hoc loco de diis animalibus refert Serui.possumus secundũ Platonicos dicere demonas esse ministros deorum:custodesq; hoium: & interptes si quid a diis uelint:Et qui melioris meriti i corpore nro sũt genii dicunt Corpori uero renuntiantes lemures. Tũ si domos:incursionibus infestant laruæ.Contra si boni fuerint:lares familiares dicũt. Lõgæuo parenti:facit fidẽ cũ non dubitẽt & parẽti quis cõtraria senserit:hæc placitura. Quid ãt senserit ex diuinitate sui ingenii & ex profũda Platonicorum doctrina nũc poeta:expressimus in chalmadulẽsibus disputationibus.

Genii Lemures laruæ Lares

SER. Intemerata:rite facta.Vt si leniter uinũ infundẽdũ sit:& mola iniicienda sic fiãt ut rõ sacrificii exigit:Aliter temerata sunt sacra.Vnde Helenus:neque iter sanctos ignes i honore deorum Hostilis facies occurrat & oĩa turbet Focis & nõ aris:quia penatibus sacrificabãt. Ambiguã:duplicẽ & nõ incertam.

Geminos:duos. Nouo:Aut p cõtrarietatẽ sermo nũ declamauit:aut nouũ.i.magnũ. Exercite: defatigate.Exercitatus ãt peritus. Casus cassandra ca.hæc cõpositio antiqs placuit:quæ iã uitiosa ẽ:ut anchisen agnouit amicũ. Portẽdere:deberi. Crederet:pp lõgitudinẽ spatii. Hãc quoq;:ut troiã & thraciã:Et cũ dolore dixit. Caua trabe:piphrasis.i.naue. Supra caput:pernitiosus. Noctẽ hye.pluuiã cũ obscuritate. Vasto:epitheto auxit tapinosim. Nox.h.nubes caliginosa. Cæcis:icertis.qa sydera nõ apparebant.

Ipse.i.nauigandi peritus.Emphasis hoc significat.

Incertos.s.bene incertos:quia q̃uis sit obscuritas:tamẽ noctis ẽ manifesta discretio.Frustra ergo q̃runt cur tres dies cognoscere potuerit. Cæca cal.cacephatõ ẽ. Attollere:nã cũ appropinquamus: surgere ur terra:& fumũ emittere. Seruatũ ex. Ac si diceret ex periculis igrauiora pericula icidisse. Strophadum: phineus rex arcadiæ liberis nouercã supinduxit eosq; illius instinctu excæcauit.Ob quã rẽ irati dii ei oculos sustulerũt:& imiserũt harpyias q̃ illi diu cibũ arriperẽt.Hic Iasonẽ cũ argonautis uellus aureũ petentẽ suscepit hospicio & ductorẽ dedit. Hoc beneficio argonautæ zetũ & calai boreæ filios & Orythiæ alatos iuuenes ad pellẽdas harpyias miserunt.Ille ex arcadia armatos iuuenes fugiẽtes ad isulas plotas puenerũt.Et cũ ultra tendere uellẽt ab Iride admoniti ut a Iouis canibus abstinerẽt conuertũt suos uolatus Hæc cõuersio idest strophe nomẽ isulis dedit.quod Apollonius late exeqr. Dicunt canes Iouis qa furiæ habẽt.Vnde epulas dicunt arripere:qd ẽ furiarum: ut & manibus prohibẽt cõtingere mẽsas. Vnde & auari fingunt furias pati.Itẽ furias eẽ idẽ paulo post testat dicẽs.Vobis furiarum ergo maxima pãdo. Furias ãt canes dici & Luca.testat:ut Stygiasq; canes in luce superna destituunt.Et in sexto Virgilius. Visæq; canes ululare per umbram Aduẽtãte dea:Sane apud inferos furiæ dicunt & canes: apud superos diræ & manes:ut ipse i duodecimo ostendit.In medio uero harpyiæ dicunt:Vnde duplex i his effigies iuenitur. Has Virgilius tres dicit Aello : Ocypete & Celeno. Apollonius duas quem Virgilius in duodecimo sequitur:Vt Sunt geminæ pestes.

DONA. Munera:q̃ sunt uinũ & thus. Certũ:quia primæ interptationis uitio redebat incertus Ostẽdit autẽ poeta diuinas admonitiones referendas nõ eẽ nisi primo patri sacrorum:& pcis obsequa sunt ut pseuerentur q̃ bona sunt:Quæ ãt mala uertantur in melius.Deceptus ãt fuerat Anchises:quia memoria Dardani antiquor erat quã Teucri:& propterea obscurior:Apollo ãt cum dixisset antiquã:ostendit fuisse recentiorẽ. Norat eni & primã esse & secundam. Fatis iliacis:nõ proprio fato laborabat.Excusat igit & laborẽ irritæ nauigationis ad certã fatis adnectit:ut iuidiã qua afficiebat qd illi frustra laborasset purget excusatiõe:cũ factũ negari non possit. Sola mihi:uni.n.Cassandræ credendũ nõ fuit.Deinde nõ uidebatur uerisimile tã longinquas sedes esse petendas: Dicto:uel Apollinis uel Anchisæ. Ouãtes:& propter ereptũ laborem iterum in delũ enauigandi:

Intemerata focis:perfecto lætus honore
Anchisen facio certum:remq; ordine pando.
Agnouit prolem ãbiguam gemiosq; parẽtes:
Seq; nouo ueterum deceptum errore locorũ:
Tum memorat:nate iliacis exercite fatis
Sola mihi tales casus cassandra canebat:
Nũc repeto hæc generi portẽder debita nro
Et sepe hesperiam:sæpe itala regna uocare:
Sed quis ad hesperiæ uenturos littora teucros
Crederet:aut tunc uates cassandra moueret:
Cedamus phœbo:& mõiti meliora seq̃mur.
Sic ait:& cuncti dictis paremus ouantes.
Hanc quoq; dserimus sedem:paucisq; rlictis
Vela damus:uastũq; caua trabe currius æquor
Postq̃ altũ tenuere rates:nec iã amplius ullæ
Apparent terræ:cælum ũdiq; & ũdiq; põtus.
Tum mihi cæruleus supra caput astitit hiber
Noctẽ hyemẽq; ferẽs:& ihorruit umbra tene
Cõtiuo uẽti uoluũt mar:magnaq; surgũt bris
Aequora:dispersi iactamur gurgite uasto.
Inuoluere diem nimbi:nox humida cælum
Abstulit:ingeminant abruptis nubibus ignes.
Excutimur cursu:& cæcis erramus in undis.
Ipse diem:noctemq; negat discernere cælo:
Nec meminisse uiæ media pallinurus i unda.
Tris adeo incertos cæca caligine soles
Erramus pelago:totidem sine sydere noctes.
Quarto terra die primum se attollere tãdẽ:
Visa aperire procul montes:ac uoluere fumũ
Vela cadũt:remis isurgimus.haud mora nau
Adnixi torquẽt spumas:& cærula uerrũt tæ
Seruatũ ex ũdis stræphadũ me littora primũ
Excipiunt strophades graio stãt nomie dictæ

& propter magnam ſpem propoſitam. Eſt autem hæc deſcriptio nauigationis: ĩ qua eadẽ res ſæpius dicit̃ di
uerſa & ſplẽdida cõpoſitiõe uerboꝝ. Tempeſtas ãt ægregie deſcripta ẽ: cũ uno pulſu oĩa ſimul elemẽta turbã
tur. In hoc & initiũ poſuit: ut Cæruleus ſupra caput. a. i. Et augumẽtũ: ut noctẽ hyemẽꝗ ferẽs. Et ꝗ ſolẽt con/
ſequi ex huiuſcemodi rebus: ut inhorruit umbra tenebris: & continuo uoluunt fluctus mare & reliqua quæ
maximã oſtendũt uiolẽtiã ut quãuis multũ laborarent tamen a curſu detorti quo uolebant non ꝑuenirent.
Ipſe: maximũ hẽt ĩtellectũ. i. qui ꝑitiſſimus eẽt gubernator ꝗ nauigãdi arte pollebat: ꝗ uiã in fluctibus obſer
uatiõe ſyderꝝ norat. Deſcriptis autem omnibus quæ orta tẽpeſtas & cuncta perfecerat: ut in finem oſten dat
addit. Vella cadunt: uerum contraria uidentur ꝙ cũ dixerit Ipſe diem noctemꝗ negat diſcernere cælo: dein
de addat Tris adeo incertos cæca calligine ſoles. Quomodo enĩ hæc ſcire potuit: ſi nulla erat diſtinctio no/
ctis & diei? Sed reſpõde uoluiſſe poetã obſcuritatẽ aeris nimis ſatiare. Nã ꝗ fieri potuit ſic accidere tenebras:
ut ĩter ipſas & uerã noctẽ nihil ĩtereſſet. Vel ĩtellige dieꝝ & noctiũ numeꝝ diſtinxiſſe crebris corruſcationi/
bus: quæ uel ſtellas uel ſole oſtendere potuerũt. Seruatũ ex undis: nõ perſeuerauit mala fortuna: Sed nec in
totũ ꝓſpera ꝓuenit. Nã in littus fertiles uenerunt quod fuiſſet fœliciſſimum: niſi harpyis eſſet occupatum.

CHRI. Agnouit: agnoſcendo approbauit. Ambiguã: duplicẽ. Hora. Certus. n. promiſſit Apollo ambigu
am tellure noua ſalamĩa futurã. Ouantes: Lætãtes Ouatio. n. minor ẽ triũpho. Dabat̃ ãt teſte põpeio ouatio
cũ bella nõ erãt indicta: aut ſine ſanguine confecta ĩperator igit̃ ouãs urbẽ ingreſſus ex myrto corõabat̃. Hãc.
M. Craſſus fugitiuoꝝ bello confecto aſpernatus. S. C. ꝑ gratiã fieri curauit: quo nõ ex myrto ſed ex lauro co
ronaret̃. Gellius ãt ait: Ouabat ĩperator cũ aut bella nõ rite ĩdicta neꝗ cũ iuſto hoſte geſta erãt aut hoſtiũ no/
mẽ humile ꝑuũꝗ erat ut ſeruoꝝ & pirataꝝ: aut cũ deditio repente fiebat: eratꝗ uictoria ĩcruenta: cui fœlici/
tati Venerẽ ꝗ martẽ aptiorẽ putãtes coronã ex myrto dabãt. Nonnulli dicũt ouãtes urbẽ equo uectos ĩgredi
cõſueſſe. Maſſurius ãt Sabinus pedibus ĩgreſſos ait comitãte nõ militibus ſed ſenatu uniuerſo. Putãt alii oua
tionẽ dictã qa nõ bos ut in triumpho ſed ouis mactabat̃. Alii uero a clamore quẽ faciũt milites ex uictoria re
deuntes geminantes o litterã. Vaſtũ æquor trabe: Abominatio nauigatiõis ꝙ tã ãplũ mare caua trabe. q. d.
tãtillo nauigio ſi ad maris magnitudinẽ cõparet̃ curramus. Vnde excellẽs phũs ĩ numero mortuoꝝ nauigã/
tes habẽdos cenſuit. & Anacharſis ſcyta cũ craſſitudinẽ nauis ꝗttuor eẽ digitoꝝ didiciſſet: tãtũ dixit a morte
diſtamus. Hinc Iuuena. Digitis a morte reuulſus quattuor aut ſeptẽ ſi ſit lõgiſſima tæda. Eſt enim pathos ac
ſi dicat iterum nos morti exponimus. Poſtꝗ altũ tenuere: imitatio huius tẽpeſtatis ex Homero eſt ĩ Vlyxe.
Ceruleus: ꝗſi denſus & multus. Ceruleus. n. color uiridis ẽ nigro admixtus: ꝗlẽ ſe oſtẽdit maris ꝓfunditas.
Himber: uiolẽtior ẽ ꝗ pluuia. Inhorruit unda. t. Erat. n. terribilis aſpectus uudaꝝ: ſed accedẽtibus tenebris
magis ĩhorrebat. Nã nox oĩa ꝑicula terribiliora facit. Cõtinuo uẽti: pulcherrima narratio. Singulis. n. clauſu
lis iiſdẽꝗ breuibus celeritatẽ uenientis tẽpeſtatis ita exprimit: ut pingere illã uideat̃. Voluũt mare magnaꝗ
ſur. æ. Qui fluctus cũ iſti cõparari poſſunt. Nã totũ pene mare uoluit̃ a uentis: & totũ ĩ fluctus ſurgit. Diſp/
ſi iactamur: magna miſeria ꝙ iactat̃. Maior ꝙ diſperſi cũ cõſilio auxilioꝗ alterius alter careat. Maxima ãt eẽ
ĩ uaſto gurgite. q. d. procul a littore: In qua naufragiũ cũ aliquoꝝ ſalute ꝑꝑ terræ propinꝗtatẽ futuꝝ eſſet. ꝗd
autem miſerius quod Palinurus: in quo erat omnis ſpes: oblitus eſſet uiæ non prope portum ſed in medio.
mari. Tris: Pathos a diuturnitate temporis: ut ſeptem illum totos perhibent ex ordine menſes.

Ouatio

Inſulæ ionio in magno: quas dira cæleno
Harpyiæ colunt aliæ: phineia poſtquam
Clauſa domus: mẽſaſꝗ metu liquere priores.
Triſtius haud illis monſtrum: nec ſæuior ulla
Peſtis & ira deum ſtygiis ſeſe extulit undis.
Virginei uolucrum uultus: fœdiſſima uentris
Proluuies uncæꝗ manus & pallida ſemper
Ora fame.
Huc ubi delati portus intrauimus: ecce
Læta boum paſſim campis armẽta uidemus.
Caprigenũꝗ pecus nullo cuſtode per herbã.
Irruimus ferro: & diuos ipſumque uocamus
In prædam partemꝗ iouẽ: tunc littore curuo
Extruimuſꝗ toros: dapibuſꝗ epulamur opi/
At ſubitæ horrifico lapſu ꝺ mõtibꝰ adſũt/ mis.
Harpyiæ: & magnis quatiũt clãgoribus alas.
Diripiuntꝗ dapes: cõtactuque omnia fœdãt
Immundo tum uox terrũ dira inter odorem.

SER. Ionio ĩ magno: Nam ſinus ionius magnus
ẽ a bionia ad ſiciliã. Huius partes ſũt adriaticũ: achai
cũ: & epiroticũ: In magno ergo in quo & alia maria
ſunt. Stygiis: nõ dicit has apud inferos natas: ſed pe
iores eẽ oĩbus ĩde procrearis. Proluuies: ſordiũ effu
ſio. Vncæꝗ. m. ꝓ unguibus poſuit. i. καμχονιχασ.
Famæ: ꝗ nõ ĩnopia: ſed auaritia ĩferebat. Delati: ne
ceſſitate. Nã uoluntate nõ deferimur: ſed uenimus.
Læta: pinguia. Caprigenũ: Satis noue & affectate
dixit. Per her. ꝑ capos ĩ herbis. Ipſũ: Deoꝝ regem:
aut ꝑ̃datorẽ. i. cui de ꝑ̃da debet̃ aliꝗd. Nã romani bel
la geſturi de ꝑte ꝑ̃dæ aliꝗd numinibus policebantur
Vnde romæ tẽplũ fuit Iouis ꝑ̃datoris nõ ꝗđ ꝑ̃ſit præ
dæ: ſed ꝗđ ex ꝑ̃da aliꝗd ei debet̃. In ꝑtẽ ꝑ̃dãꝗ: ideſt
ĩ ꝑtẽ ꝑ̃dæ. Dapibus: dapes deoꝝ: epulæ hoĩum ſũt
ergo rectũ utrũꝗ poſuit: Nã & ſacrificio & cõuiuio
ĩdulgebãt. Harpyiæ: ui græca diphthongus: Nã la
tine u nõ habemus. Clãgoribus. i. cũ clãgoribus: ut
Atꝗ ixionii uẽto rota cõſtitit orbis. i. cũ uento. Ali/
ter acyrologia ẽ. Si clãgorẽ dixit ſtrepitũ alaꝝ. Tũ: ꝑ
terea: & deeſt erat. Rurſum: ad id ſolum: ꝙ inſtitui
mus mẽſas. Nã ante ĩ ſpelũcis nõ fuerãt: Interdũ aut
ſic ponit̃ hæc ꝑticula: ut iteratum aliꝗd ſignificet: ut
Veni ad te mane. Rurſus uenio interdũ ſine iteratio
ne: ut fui rurſũ ueniã ẽt: Nõ ideo dicis rurſum: quia

Rursum in secessu longo sub rupe cauata
Arboribus clausi circū atq; horrētibus ūbris
Instruimus mensas arisq; reponimus ignem
Rursum ex diuerso cæli cecisque latebris
Turba sonās prædā predibus circū uolat ūcis.
Polluit ore dapes: sociis tunc arma capessant
Edico: & dira bellum cum gente gerendum.
Haud secus ac iussi faciunt: tectosq; p hærbā
Disponunt enses & scuta latentia condunt.
Ergo ubi delapsæ sonitum per curua dedere

etiā primo uenisti sed qa illic fuisti. Repōimus ignē: fit āt iteratio hæc secudū rōnē sacoꝝ. Nā displicuisse pria ex pdigiis iudicat. Sūt aūt hæ aīales hostiæ q̄ tātū īmolāt. alibi sanguinē tātū ī arā fundi significat: ut Sanguinis & sacri pateras. Alibi ptē corpis: ut Extaq; salsos porriciā ī fluctus. Alibi ītegrā uictimā: ut Et solida īponit tauroꝝ uiscera flāmis. Ex diuerso cæli: ex secreto montis & subaudi loco. Turba: at tres sunt: sed per emphasin rettulit ad sæuitiam earū: & turbam propterea dicit: & allusit ad furias: de quibus alibi. Vocat agmina sæua sororum. Prædā: aut circum prædam uolat uncis pedibus: aut intra uolam amplectitur prædam Vnde & inuolare dicimus intra uolam tenere: Vnde& pira quædam uolema dicūtur. Tectosque p herbam disponunt: Disponunt & tectos faciūt: sic & scuta condēdo latere faciunt.

DONA. Tristis haud: nō pōt ab inferis tristius qcq̄ excitari q̄ sint harpyiæ. Virginei. u. non esset hoc mōstruosū: si cætera essent similia. Proluuies: nihil in testinis morari patiuntur: sed stati effundunt. Ergo non solū non satiabātur: sed semp famescebant. Indeq; erat palor: ecce læta boū. Omnia conuenerat: quibus illa inuadere cuperemus. Diuersitas generis: abundantia: pinguedo ex copia herbaꝝ. Et diuos: ut qd fiebat illicitū: esset nobis cōmune cū diis. Tum li. c. tacuit de apparatu epulaꝝ quē descripsit in primo de ceruis. Ibi enim nulla necessitas exigebat breuitatem hic āt quia proposuerat Et breuiter troiæ. s. a. l. & propter noctis tēpus: ī quo auditores q̄rebāt qetē erat properandum. Extruimus: in primo dixit fusiq; per herbam: quia lassitudine & fame naufragi urgebant. Hinc dicit Extruimusq;. t. quia in magna copia herbarum nō fuit magnū congeries cespitū struere. quibus discūbi posset: & nō magna properādi ad epulas necessitas urgebat. At subito res oīno abominabilis īsultus improuisus. Sonitus alaꝝ: Vnde metus: contactus fœdus: odor teter fugiendas faciebat. Rursum: antꝝ & rami uolatū harpyiaꝝ īpedire poterant. Ibi igit securiores dapes & sacrificiū restaurarūt. Sed frustra nā per insperatas cæli partes ocultas latebras uenerūt: & cibum rapuerūt: & qc qd reliquerāt. ore polluerūt. Ergo deficiente industria: fuit necessitas ut ad uī recurremus. Cum dira gente: excusat crimē uiolētiæ: quā celæno faciēs pro causa sua plenissime exequitur. Iussi: uerbū est nō participium.

Disponūt enses: Breuissima fuit narratio in q̄ solū uidet & bellū cē gerendum: & propterea arma capiunt. At illi quāq̄ non iusserat: industria sua capta arma occultarunt. Sapientibus enim locutus fuerat.

Strophades. Harpyiæ. Equi Achillis. Phinei fabula.

CHRI. Insulæ: Strophades due insulæ sunt nō lōge ab Asteria. Ioniū: Hoc mare duplex. Nā aliud pars ē maris asiatici ab ionia: cui subiacet denominatū. Aliud a pmōtorio maleæ sumit initiū. Celæno: Harpyiæ græce dicūtur. παρατο αρπαζω. i. rapio. Nā quēadmodū pro auaritia hoc ī loco a poeta ponant: & qd sibi ex hac uniuersa re uelit: abunde ī nr̄is allegoriis exp̄ssimus. Hesiodus & Apollonius duas tātūmō ponūt Aello & Ocypitē. Aitq; Hesio. illas filias fuisse Tumātis ex electra Oceani filia. Alii tres ponūt: & filias Neptūni & terræ dicūt Aello. Ocypite: & Celæno. Home. āt ex harpyia & zephyro Achillis equos natos scribit quos nominat Xanthū & Baliū. Ait. n. ξανθου και βαλιον τω αμα πνοιησι πετεσθην τους ετεκε ζεφυρω ανεμω αρπυια ποδαρκησ. De Phieo āt archadie rege ita sentit Collucius florētinus uir multa doctrīa īsignis. Pōit. n. Phineum q̄si phileū. i. boni amatorē ex priori coniuge: quā rationē esse uult filios bene uidentes procreare idest bonos affectus. Extinguit deinde prima uxor idest extinguit lumē rationis in hoīe. At ille secūdam ducit: quæ sensualitas ē: cuius blāditiis illectus priores filios luminibus priuat: Nā hæc pro uero bono falsum psuadet: & qcunq; boni affectus a ratione iā extincta fuerāt eos penitus ab homīe excecandos curat. Irascit deus homini non apprehendenti disciplinam & perit de uia iusta. Efficit cæcus: quia amissit lumē rationis: Et harpyia sibi epulas eripuit. i. maxima auaritia infestat. Veꝝ ubi argonautas. i. uirtutes recepit: fugant harpyiæ p zetū. i. īq̄sitionē & calai. i. pbitatē. Læta boū: quomō hæc ptineāt ad auaritiā: uidebis in nr̄is alegoriis. Caprigenū nō a se fictum nomē est: ut dicit Serui. sed legerat apud Accium ī Philotete Caprigenum trita ungulis.

SER. Misenus: optime tybicē dr̄: Nā æoli filius ē: ut miscenū æolidē. Et sonus oīs ex uento ē. Noua: mira ut Pollio & ipse facit noua carmīa. Nouū enim nō ē cuius constat exemplū. Nā Hercules ī stiphalo monte uicit stiphalidas. Vel ideo noua: q uulnerari nō poterāt. Obscœnas: eas aues dicūt: q̄ cātu aduersa p̄dicūt. Pelagi: qa dicūt pōti & terræ filiæ. Vnde īsulas colūt ptē maris & ptē terræ tenētes. Alii dicūt Neptūni filias: q pater pdigioꝝ ē. Nā secūdū Thaletē milesiū oīa sunt ex humore. Inde Oceanūq; patrē rerum. Ergo quotiens parentes desunt: redimus ad illā tāq̄ ad genus alii dicunt harpyias filias taumātis & Electræ. Vim plumis naturale ē: ut eludat ictus plumaꝝ leuitas. Nā non probat Donati snīa qd fue

Littora. dat signum specula misenus ab alta
Aere cauo: inuadūt socii: & noua prœlia tētāt
Obscœnas pelagi ferro fœdare uolucres:
Sed neq; uim plumis ullā: neq; uulnera tergo
Accipiunt: celerique fuga sub sydera lapsæ
Semesam prædam: & uestigia fœda reliquūt.
Vna in præcelsa consedit rupe celæno
Infœlix uates: rupitque hāc pectore uocem.
Bellum etiā pro cæde boum: stratisq; iuuēcis
Laomedontiade bellum ne inferre paratis?

Et patrio harpyias insontes pellere regno?
Accipite ergo aīs atq; hæc mea figite dicta:
Quæ phœbo pr̄ oīpotēs: mihi phœbꝰ apollo
Prædixit. nobis furiarum ego maxima pādo.
Italiam cursu petitis: uentisque uocatis:
Ibitis italiam: portusque intrare licebit.
Sed non ante datam cingetis mœnibus urbē
Quā uos dira fames nostræq; iniuria cædis
Ambesas subigat malis absumere mensas:
Dixit: & in siluas pennis ablata refugit.
At sociis subita gelidus formidine sanguis
Diriguit: cecidere animi: nec iā āplius armis:
Sed uotis precibusq; iubent exposcere pacē.
Siue deæ: seu sint diræ obscœnæq; uolucres.
At pater anchises passis de littore palmis
Numia magna uocat. meritosq; idicit honorēs
Dii prohibete minas: dii talem auertite casū:
Et placidi seruate pios: tum littore funem
Diripere: excussosque iubet laxare rudentes.
Tēdunt uela noti: fugimus spumātibus ūdis

rint iuulnerabiles: qa sint natæ de stygæ. Infœlix. u. nūcia ifœlicitatis. Home. μαντικακων. Rupit uo. cū idignatiōe loqtur: ut Quid me alta silentia cogis rumpere. Laomedontiadæ: Nati ex rege q deos fefellit: Patrio. r. Neptūnio. Accipite: Vt futuram famē iā nūc timere possitis. Quæ phœbo. p. addit auctoritatē. Et simul ostēdit q̄ dicit Apollo a Ioue accipere. Phœbus: Purus & īpolutus: & solius apollinis epithetū est. Furiarum ma. ideo sunt furiæ & idem epithetō hēt. Nā & de Tisiphone ait furiarum maxima accubat & manibus. p. c. m. Quod & istæ faciunt īferentes troianis famē & p̄nūciātes. Italiā. p. ex his q̄ norūt fidē dicēdis accommodat. Quā uos. d. i. hoc oraculū teste Varrone i secūdo diuinaꝝ a dodoneo Ioue acceperūt. Quapp colorate tāgit historiā: cū dicit: Quæ phœbo pater omnipotēs. Nostræq; mentit: Fatalis enim ē troianis fames. Ambesas: undiq; esas. i. rotūdas. Maiores enī has habebāt i honoř deorū paniceas. Refugit: nō mœtu: Nā minātibus non congruit: sed ne possit placari. Armis. s. usi sunt nec pōt esse zeuma: sed plærunq; aliquid subintelligit: ut illud Disce puer uirtutē ex me: & tollerare labores: Fortunā ex aliis: Subaudi opta. nā fortuna nō discit. Votis p̄cibusq;: Nā duobus placātur numia: uotis & p̄cibus. Vnde est Iunonis magnæ primū precenumē adora. Itē Iunōi cane uota libēs. Iubēt: uolūt ut Infandū regina iubes renouare dolorē. Deæ: qa diuināt. Volucres: qa in illis uētris cernebāt p̄luuiē. Etiā si aues erāt placādæ pp pessima oīa. Passis: solutis. Magna: Iouē Mineruā: & Mercuriū secūdū Samothracas. Meritos: cōgruos. i. expiatorios: Vnde sequit dii prohibete minas. Casū: bene etiā si contingat casū esse credit non ultionē. Pios: pp facta ab eis sacrificia.

DONA. Præcelsa rupe: qa uiderat parari uehemētiā belli. Bellū: inuectio quā non oportuit habere principia: fuit. n. irascentis. Fuit breuis inuectio: sed oīa cōtinet: Nā asseruit personā suam īnoxiam. Deformauit aduersam appellādo laumedōtiadas. Dixit cām iuuencos stratos: & proposuit īuasionis crimen. Dixit criminis augumentum: ut post uiolētiam in armenta addit q; de expugnatiōe dominarum cogitauerint. Dixit insontes: *Dixit* factū non tamen factum fuit: sed pro facto tenet quod facere cogitarunt. Nā īuadere greges. Armare iuuentutem eo tendit: ut eriperent alienum īperium. Non male quæsitum sed relictum a parentibus. Vltio autem est quod diu expectant quod metuant. Figite. i. quæ infixa uos uulnerent. Dat autem orationi auctoritatem: cum ueluti ex præcepto iouis illa dicere demonstret: & Apollinis iussu: & sibi aliquam tribuit potestatem: cum dicit furiarum maxima. Nā propter hoc digna uidetur propter quam tristia nunciarentur. Italiam: hæc posuit: ut ex iis faceret fidem sequentibus. Sed non ante datam: Ostendit q; necessitati famis non licito remedio sed sacrilegio essent subuenturi: Nam mensas dicit quæ ex frumento confectæ diis penatibus consecrantur. Et ne hoc genus pœne ab ultione harpyarꝝ discretum uideatur: addit: Nostræq; iniuria cædis. Cecidere: Qui spe prosperorum fuerant in sublime producti. Siue deæ. q. d. non erat respiciendum an deæ essent: an monstruose uolucres: dummō fierent ea quibus imminētia mala remoueri possent. At pater anchises: Huic semper dat partes consiliorum & scientiam sacrorum: Sic in flama Ascanii: sic in piaculo Polydori ergo & hic omisso errore aliorum non rogat harpyiam: quam cōstat esse mōstruosam & quæ aliorum iussiones pertulisse profitetur: sed magna numina. Ipsa enim placanda fuerant: a quibus diri nuncii eēt origo. Obscœnas: Aliqui putant dici obscœnū ex ob & cœnū & cœnū dici a græco κοινω. i. sordidū reddo: unde nos dicimus in quinto. Ergo p œ diphthongon scribendum esset. Alii uolūt ex ob & cano: & tunc careret diphthongo Varro tamē ait ex obscœna: & sic haberet diphthongon æ. Alii dicūt obscœnos dici ab oscis qui essent populi malis moribus. Meritos: pro magnitudine petitiōis conuenientis: uel meritos secundum īteriorē sacroꝝ scientiā. Dii prohibete: poterant hæc esse uera & non uera: hocq; cognoscebat Anchises: q; ex uerbis suis appet Nā cū dicit Dii p̄hibete minas: ostēdit nihil fuisse dispositū: sed p̄hibete īqt minas ne oriret fauor diuinus. A uertice casū: Vt si uere esset casus eiusmōi q potuisset existere auerteret. Ergo singula singulis ddit: Supra dixit prohibete: hic auertite: ut p̄hiberet nasci qđ nō erat: Auerteret āt qđ credebat īgruer.

obscœnum

CHRI. Dat signū. q. d. canit classicū. Clasicum enim canere dicebant cū signū dabāt quo milites pugnam inirēt. Cū āt reuocabantur: tunc canere receptui dicebant. Specula: ex loco eminentiori unde latus sit p̄spectus: hinc fenestræ speculæ dicuntur. Rupit uocem: Quod irascentis signum erat. Bellum: Optimū principium patheticæ orationis: quoniam abruptum est: & a criminatione cum interrogatione incipit. Vituperatq; a nomine: uel a genere: quæ sunt de attributis personis. Laomedontiadæ ergo: idest impii īfidelesq; in deos: ut Laumedon fuit hic enim pater Priamo extitit: de quo fabula est ipsum ad mœnia urbis quæ ab

Hercule diruta fuerant reſtauranda Apollinem & Neptunnum conuocaſſe:& prætiū ingens pollicitū fuiſſe
ſed perfecto opere non ſoluiſſe.Hinc in georgi.Satis iam ſanguine noſtro Laomedonteæ luimus piuria tro/
iæ. Bellū:Cognominatio eſt: qua ſummopere exprimitur inuehentis:indignatio & ardor. Pro cæde bo/
um.q.d.petitis pœnas pro ea re ꝑ qua dare deberetis. Patrio inſontes:a loco:ut Nos patriā fugimus: Et a cā:
ut periit iuſtiſſimus unus:qui fuit in teucris. Quæ phœbo.p. Imitatus eſt Aeſchilū:qui refert omnia uatici/
nia eſſe a Ioue.Ait Macrobi. Ibitis italiā:amara omnino oratio.Pronoſticatur enim in eo quod cupiunt eos
inuenturos calamitatem.Naſcitur enim maximus mœror:cum in eo quod tantopere quæſiuimus:& concu
piuimus euēit præter ſpē.Prædicendo autem incipit a ueris:ut illis ſibi fidem comparans.quæ infert deinde
falſa ueriſimilia reddat. Ambeſas:Circum eas.Am.n.teſte Priſciano circum ſignificat.Sunt autem qui dicāt
conſueſſe priſcos orbiculatas paniceas menſas adhibere:in quibus carnes inciderent:ut quādoq; faciūt reges.
Subigat:cogat:ut Caſtigat auditq; dolos ſubigitq; fateri.Item excolere:ut Ante iouem nulli ſubigebant ar/
ua coloni.Hinc etiam bene ſubactū ingenium dicimus.i.bene excultum.Et per quandā tranſlationem dici/

Mala

mus acuere ferrum:ut Subigūtq; ī cote ſecurim. Malis:maxillis.Antiqui.n.maxillas axillas& uexillas dixe/
runt.Iuniores āt:ut uaſtioris litteræ ſonitū effugerent pro iis malas alas & uela dixerūt.Cum āt mala i hac ſi/
gnificatione eſt:aut arborē fructū ue.& quē in naui arborē quoq; dicimus.Notare uolumus.Prima prudu/
cta profertur.Tum littore funem:quo eſſent religate naues. Excuſſos laxare:Nā excutiendo uellebantur an
chora:atq; inde rudētes prius extēſi laxabātur.Oſtē/
dit autē ex his uerſibus q̄ properanter enauigauerit.

Qua curſum uētuſq; gubernatorq; uocabāt.
Iā medio appet fluctu nemoroſa zacynthos:
Dulychiumq;:ſameq;:& neritos ardua ſaxis:
Effugimus ſcopulos itacæ laertia regna:
Et terram altricem ſæui execramur ulyxis.
Mox & leucatæ nimboſa cacumina montis:
Et formidatus nautis aperitur apollo.
Hūc petimus feſſi:& paruæ ſuccedimus urbi.
Anchora de prora iacitur.ſtāt littore puppes.
Ergo inſperata tandem tellure potiti
Luſtramurq; ioui:uotiſq; incendimus aras
Actiaque iliacis celebramus littora ludis.
Exercent patrias oleo labente paleſtras
Nudati ſocii iuuat euaſſiſe tot urbes
Argolicas medioſq; fugā tenuiſſe per hoſtes:
Interea magnum ſol circunuoluitur annum:
Et glacialis hyems aqlonibus aſperat undas.
Aere cauo clypeum magnis geſtamen abātis
Poſtibuſ aduerſis figo:& rem carmine ſigno.
Aeneas hæc de danais uictoribus arma.
Liquere tum portus iubeo:& cōſidere trāſtris
Certatim ſocii feriūt mare:& æquora uerrūt.
Protius aerias phæacum abſcondimus arces.

SER. Vocabāt:poterat & in ſingulari pōi:ſed ho
neſtior ī plurali ē locutio. Zacynthos:inſulæ græ/
ciæ ſunt. Same:Cephaleniæ ē.Nā ſamos in aſia eſt.
Laertia regna:Irriſorie:cum p̄miſſerit ſcopulos:ut
Immāia ſaxa ueſtras eure domos.Leucas āt mons ē
altiſſimus in promontorio epyri iuxta ambrachiā:
quā Auguſtus Nicopolim appellauit uictis illic An
tonio & cleopatra:& tēplum apollini in promonto/
rio actiaco condidit:& ludos inſtituit actiacos.Poe/
ta autem ī honorē Auguſti ea quæ fecit dat eius ori
gini:Dicit.n.æneā ibi ludos celebraſſe:& alibi īducit
illum promittentē tēplū Apollini:quod fecit Augu
ſtus:ut Tū phœbo & triuiæ ſolido d̄ marmore tem
plum conſtituā. Formidatus.Vel qa ibi loca ſaxoſa
erant:uel ut qda putant:quia moris erat aliquem de
nautis ei īmolare. Feſſi:pp hoc ergo formidatū pe/
timus. Parue.u.ambracie. Potiti:ablatiuus ei dat̃:
Sed figurate etiā genitiuus.Terentius āt in accuſati
uo dixit Patria potit̃ cōmoda. Luſtramurq; ioui:
purgamur:ut ioui ſacrificemus uel expiamur.Piacu
lū enim cōmiſſum fuerat ī thracia immolato tauro
Nā q̄uis multa eſſent ſecuta ſacrificia tamen intelli/
gebat̃ iratū numē nō ceſſantibus malis.Piaculo aūt
cōmiſſo celebrabant̃ ludi.Nā cū iracūdia matris de/
um romani laborarent:& eā nec ſacris nec lupis pla/
care poſſit qdā ſenex ſtatutis ludis circēſibus ſaltauit
qua ſola fuit cauſa placationis:Vnde prouerbium ē
ad oīa ſecūda:ſaltat ſenex. Actia:propter Auguſtū
dicit:qui ut dixi illic ludos ſtatuit agonales. Patrias:
palæſtra maxime apud athenienſes celebatur.Sed
troiani præter Dardanū & teucꝶ etiā ab athenienſi/
bus originē trahūt:ꝑꝑeaq; Mineruā colūt.Hinc dixit Neu populū antiq̈.ſ.r.t. Antiqua:ideſt ab athenienſi/
bus tradita. Fugāt.t.fœliciter enauigaſſe.Tenere eſt īplere:ut Ni teneant curſus.i.impleant.Et poteſt intelli/
gi ſecūdū cōmunem ſenſum ob hoc eos luſtratos.i.expiatos ſacrificaſſe & ludos celebraſſe:quia hoſtiles ter/
ras ꝓſpera nauigatione tranſiſſent. Magnū ſol. Erat annus triginta dieꝶ.ſ.lunaris:Vnde iuenit̃ in aliqbus
uita nonigētoꝶ annoꝶ.ſ.lunariū.Poſtea reptus eſt ānus ſolaris:q ē.xii.mēſiū poſt annū eſſe magnū uoluerūt
oībus planetis ī eūdē recurrētibus locū:q ſecūdū Ciceronis Hortēſiū continet duodecī millia noningentos
quīquaginta quattuor annos. Sed de hoc uaria ē opinio & Mentoris & Eudoxii & ptolæmei: Quin eidē Ci
cero ī li.de natura deoꝶ eū putat eē triū milliū annoꝶ.Hic ergo dixit magnū ut excluderet lunarē & ſolis:ut
excluderet magnū. Abantis:hunc cū androgeo occiſum intelligamus. Victoribus:Irriſio eſt:ut Victoreſq;
cadunt danai. Arma.ſubaudi conſecrauit. Phæacū:Corcyrā dicit inſulam iter epirum & calabriam:ubi re/
gnanit Alcinous. Abſcundimus.Nauticus ſermo:& mira eſt uſus celeritate: ut ante abſconditam q̄ uiſam
dicat. Qua cur.nullum ſibi locum proponit:ſed ſequitur uentum & gubernatorem:qui uento obtēperat.

DONA. Formidatus:nõ fugerũt qa fessi ĩdigebãt refectiõe:& fuit occasio ut ludos celebrarẽt ĩ honorẽ eius dei cui tãtũ debebãt. Ergo nõ luxus fuit cã ludoꝝ egẽtibus & peregrinãtibus:sed gratulatio seruatæ salutis. Magnũ:deest p. Aeneas hæc:Breuis titulus uberẽ cõtinet latitudinẽ. Aeneas posuit:æneas scripsit. Nam fuit memorabile ad illa eum loca uenire potuisse: tutũq; fuisse ubi erat piculũ manifestũ habuisse:arma sublata uictoribus:& ĩ ipsoꝝ sedibus ostẽtatiõis cã posuisse.addidisse quoque epigrãma:qđ & suã gloriã testaret: & illoꝝ q uictorẽs ĩcesserãt ludibria:fecitq; fortũæ beneficio:ut apđ uictorẽs arma ipsis erepta publice locaret.

CHRI. Gubernator:græcũ ẽ illi.n.κυβερνήτην dicũt κ ĩ g:& υ i u mutamus:Nã g media ẽ iter c.& ch. Vnde fit crebra mutatio:ut κύβιοσ gobius αραχνη aragne:est autẽ gubernator proprie nauis rector sed p trãslatione referẽ ad multa & maxĩe ad rẽpu. Zacynthos:de hac ĩsula Home.οιτε ζακυντον εχον ηλοι σαμονα φινεμοντο.Sunt ãt istæ ĩsulæ e regiõe corynthiaci sinus ubi ẽt sunt echidnades e numero quaꝝ ẽ dulichiũ:đ qbus Home οιρι θακηνει χον και νηριτον εινοσιφυλλον.Ex oĩbus his ĩsulis milites ad bellum troianũ duxit Vlyxes. Ardua saxis:Mõtuosã ostẽdit:Quod ẽt demõstrat Home.cũ eã appellet εινοσιφυλλον.i.frõdes q̃tientẽ.Nã ĩ mõtuosis locis magis uigẽt uẽti:q frõdes arboresq; dimouẽt. Laertia:a Laerte pẽe.Vlyxis: Nã ex Ioue natus ẽ Archisius.ex Archiso laertes q Vlyxẽ genuit.Theodõtius ãt refert Anticliã Vlyxis matrẽ anteq̃ Laerti cõiũgeret:Sisipho Aeoli filio nupsisse:& Vlyxẽ cõcepisse.Leõtius uero addit illã cũ ad oraculũ cõsulturã accederet a Sisipho captã & grauidã factã discessisse. Altricẽ:Nutricẽ alo.n.ĩ supio altũ facit. Leucatæ:p̃mõtoriũ epiri ẽ:de quo scribũt:si qs nimio affectus amore ex eo ĩ mare subiectũ se deieceret liberari ab amore.Hic Sapho: Cur nũc nõ ignibus æqs Vreris ãbrachiæ terra petẽda tibi ẽ.Phœbus ab excelso quãtũ patet aspicit æquor Actẽũ populi leucatheũq; uocant:Hic se Deucalion pyrrhæ sucessus amore Misit & illeso corpore pressit aquas : Nec mora iusus amor tetigit lætissima pyrrhe pectora Deucalion igne leuatus erat Appellat aũt a colore petræ candidãtis:Nam λευκον albũ ẽ. Apollo:Sinus ãbracius ẽ:cuius hostiũ paulo maius ẽ q̃ stadia.iiii.Circuitus uero amplectitur stadia.ccc.Ingrediẽtibus hostiũ a dextra Apollinis actii tẽplũ quoddã ĩ tumulo ad hostiũ eminẽs.Ait Strabo.circũuoluit.hinc Homerus. de anno ημιν δεινατοσ εσ τιπεριτροπεωνενιατοσ. Phæacum : apud hos regnauit Alcinous : qui Vlyxem naufragum hospicio suscepit.

Littoraque epiri legimus: portuque subimus
Chaonio:& celsam buthroti ascẽdimus urbẽ.
Hic incredibilis rerum fama occupat aures.
Priamidem helenũ graias regnare per urbes:
Coniugio æacidæ pyrrhi sceptrisq; potitum.
Et patrio ãdromachen iterum cessisse marito.
Obstupui:miroq; incẽsum pectus amore:
Compellare uirum:& casus cognoscere tãtos.
Progredior portu classes:& littora linquens.
Solemnes tum forte dapes & tristia dona
Ante urbem in luco falsi simoentis ad undam
Libabat cineri andromache:mãesq; uocabat
Hectoreũ ad tumulũ:uiridi quẽ cespite ianẽ
Et gemias causam lachrymis sacrauerat aras.
Vt me conspexit uenientem:& troia circum
Arma amens uidit magnis exterrita mõstris
Diriguit uisu ĩ medio:calor ossa reliquit:
Labitur:& longo uix tandem tempore fatur.
Vera ne te facies:uerus mihi nuncius affers
Nate dea? uiuis ne? aut si lux alma recessit:
Hector ubi ẽ? dixit:lachrymasq; effudit:&
Impleuit clamorẽ locũ:uix pauca furẽti oẽm
Subiicio:& raris turbatus uocibus hisco.
Viuo eqdem:& uitã extremã p omnia duco:
Ne dubita: nam uera uides.
Heu quis te casus deiectam coniuge tanto
Excipit? aut quæ digna satis fortuna reuisit?

SER. Chaonio:Vt subeunt muro. Nã si chanios legeris: difficilis est scansio non elisos. Vrbem.b.Vt fontem timaui.Est hæc urbs in Epiro:cuius pars est chaonia ante molossa apellata. Incredibilis.f.idest rerũ ĩcredibiliũ. Patrio.m.At q theba fuit: Sed aut posuit prouinciã p patria:ut Italiã q̃ro patriã : & Salu. Hispaniã sibi patriã eẽ.Vel secũdũ ius loqẽ.Nã uxor domiciliũ uiri seqẽ.Nã & cesisse de iure uerbũ ẽ:Cædi.n.hæreditas dr̃.Fuit ãt mos regum legitimã uxorẽ non habentiũ:ut aliquã captiuã pro legitima haberent.Sic & pyrrhus hanc habuit : & ex ea molosũ substulit.Deinde cũ Herminionẽ Menelai & hælenæ filiã iã Horesti desponsatã ducere uxorẽ uellet in tẽplo delphici Apollinis occisus est.Sed moriens p̃cipit:ut Andromache Heleno daretur pp supradictũ beneficiũ. Molosa ãt hæc deinde ab Heleno chaoia dicta est a Chaone fratre suo: quẽ ipse imprudens ĩ ueneratione ĩteremit. Linquẽs:finitus est uersus p ticipio quod raro fit apud latinos.Apud græcos uero est uitiosissimum. Solẽnes:legitimas:anniuersarias. Tristia dona:tale est illud quẽ semp acerbũ sp honoratũ sic dii uoluistis habebo. In luco:nunq̃ ponit sine religiõe.Nã ĩ ipsis habitãt manes pioꝝ q lares uiales sunt sic ĩ sexto:Nulli certa domus lucis habitamus opacis. Falsi:simulati:Ad tumulum.ad cenotaphiũ. Viridi:Herboso. Geminas:unã marito alterã filio:aut geminas quia inferi pari gaudent numero. Mõstris:rebus ĩsperatis. Diriguit.u.ĩ.m.m. dum me cernit obstupuit. Calor.o.re.Extimuit:ut Soluuntur frigore mẽbra. Viuis ne:Ex affectu muliebri loquitur:& bene inferis sacrificans & in luco ubi manes habitant addubitare uideẽ. Hector ubi est:ad æneæ pertinet gloriam:qui ab Hectore nusq̃ discessisse uideatur.Si igitur ĩ sacris uidẽtur umbræ cur non magis eoꝝ quibus sacrificatur. Furenti: inconsolabiliter dolenti. Hisco:Hio nec loqui possũ. Viuo:ac si dicat si uita ẽ infœliciter uiuere. Exci

Hectoris andromache pyrrhim ɔnubia ser-
uas?
Deiecit uultũ.& dmissa uoce locuta ẽ.

pit:signate sequitur:quia deiectam dixerat: excipiuntur.n.quæ cadunt. Digna:Congrua:& priori cõueniens. Andromache: si andromache sequẽtibus iũge:Si Andromacha supioribꝫ. Seruas:tenes:ut & nũc seruat honos sedẽ tuus ossesq; nomẽ. Demissa:hũili.

DONA. Priamidem helenũ mira res a psona qꝫ frater Paridis uictus regnaret inter uictores. A loco ut troianis in græcia. A numero:a numero non per unã urbẽ sed per plures. A fortuna ut regnaret potius Pyrrhi coniugio ac sceptro. Ergo incredibile uxorẽ pyrrhi euersoris troiæ hominẽ ex Priami genere habere:& cum Pyrrhus uita cecisset Andromachen iterũ patrio marito cessisse. Ergo obstupuit Aeneas potiusq̃ maritus sit. Mõstris:mõstrũ fuit ut quo tẽpore manibus parẽtaret Aeneas appareret:ut & ipse mortuus putari posset. Calor ossa.r.Nã turbata mẽte recedit calor. Est autẽ sapiẽs cõsiliũ poetæ tractantis psonã mulieris soluẽtis i ferias mortuo & illius amorẽ retinẽtis:Ex confusione autem mentis quia perfecte uidere non potuit:incidit in errorem ne esset mortuus. Prior uidit mulier. Prior loqtur Aeneæ uerecundia itemerata reseruatᷣ. Vera ne te.f.& qa armatus & qa i die i qua nõ solẽt uideri mortui apparuit:existimauit uiuũ.& occasiõe aũt loci & parẽtationis cã putabat mortuũ. Lachrymasq; el.hæc oĩa proueniũt ex mariti recordatione. Nec debuit de alio q̃ de marito i tanto dolore q̃rere. Pauca:uel quia plura turbatus nõ posse:uel qa ipsa ex dolore nõ fuisset plura auditura. Heu:& ipse icipit a gemitu pp hectoris rcordatiõe. Hectoris an.cũ laude hæc duo noĩa ex tollẽda sunt. Pyrrhi:cũ depressiõe:quoniã hostis erat:& p̃ris achillis q Hectorẽ occiderat:memoria fuerat odiosa. Deiecit uul. Mota pudore:& quoniã factũ negare nõ poterat summissæ uocis purgatiõe defendit.

CHRI. Legimus:Trãsimus:Neq; solum i mari dicimus:sed ẽt i terris:Statius. Talis opaca legens nemorũ cadmeius heros. Epiri:erat hæc regio ea tẽpestate urbibus populisq; frequẽtissima:sed deinde sub romão iperio pp crebras defectiões ad solitudinẽ pene a rõanis redacta ẽ. Nã paulus æmili. subacta macedonia supato Persæ septuaginta epirotarũ urbes euertit:& cẽtũ atq; qnquaginta hoĩum millia i seruitutẽ redegit. Ait Polybius. Molosia dicta ẽ a Moloso filio pyrrhi & Hermiones filiæ Menelai & Helenæ. Alii filiũ Pyrrhi & Andromaches uolũt eẽ Molosũ Buthroti. Hæc urbs sequẽtibus tẽporibus romanorũ colonia facta ẽ. Incredibilis:qs.n.credat uictos iter uictores regnare. Priamidẽ.q.d.filiũ eius: i quo euertẽdo decẽ annos uniuersa græcia laborauit. Priamidẽ:ergo & paridis raptoris fratrẽ eius i quã Paridis q dolo:si Home.seqmur : pyrrhi patrẽ Achillẽ iteremit. Priamidẽ:p graias.uictũ p uictores. Cõiugio æacide pyr.auget qꝫ nõ mõ regnauerit:Sed & cõiugio pyrrhi uictoris supbissimi:& a quo in seruitutẽ abductus fuerat sit potitus:& andromachæ ex captiua se ad patrias nuptias & ad regiã familia reuocauerit. Nõ ergo mirũ si obstupuit æneas hæc audiẽs Obstupere aũt proprie ẽ cũ corpus aut aliqđ in corpore mẽbrũ aut sensũ aut motũ amittit:Sed ad aĩum transferimus: & eũ dicimus stupere cũ aliqua magna re aut horrenda aut summopere mirabili oẽm alium sensum amissit & i ea sola attonitus ẽ. Cõpellare:familiariter aloq. Interpellare uero ẽ molestũ sermonẽ iferre. Appellare uero ẽ cũ a iudicio quod iniquũ putamus ad aliũ iudicẽ confugimus:Quod & prouocare dicimus. Sed dicimus appello populũ & pduco ad populũ. Falsi:Nã cũ fuisset huic aliud nomẽ a simõte suæ patriæ flumie sic illud appellabat. Diriguit:ex subita ac maxia aĩ perturbatiõe timet sibi uita & oĩs sanguis ad tutãdũ cor:qđ arx uitæ ẽ recurrit:unde corpus destitutũ a sanguine:i quo uita calorq; est:frigescit & pallescit Hinc nerui qbus membra flectuntur ex frigore suum officium præstare nõ possunt:ac ppea corpus riget.i. inflexibile manet. Transfertur & ad animũ:& dicimus iudicẽ rigidũ idest iflexibilẽ. Labitᷣ:ex supioribus hoc sequitᷣ:ut & cadamus & nõ nisi cũ se animus cõsternatus rcepit:loq possimus. Hæc pturbatio maxime apparet in fœminis: quarũ animus imbecilior est. Vera:sunt hæ clausulæ submissa & difficiẽti uoce difficulter & lõgiusculis iteruallis pnũciãdæ. Lachrymas effudit: ordinẽ naturæ seruauit in muliere prima.n.consternatio cogit sanguinem ad cor:quo cõfugiũt & spũs:hic frigescit corpus & debilitatur:unde cadit & amittit uocẽ. Ergo nec flet:nec lachrymat:donec paulati ad se redeat aĩus & spũs ad sua officia:ac demũ & uociferate & clamare ualet. Vix pauca furẽti:tanto enim furore ex desiderio pristini mariti ferebatur:ut non relinqueret uices respondendi æneæ:uel quod melius est adeo perturbatus eram:ut uix pauca respondere possem. Hisco:est hio hias os aperio hinc debet esse hiasco : sed per syncopam fit hisco. Vera non enim sum phantasma aut umbra sed uerum corpus.

Epirus

Molosia

Rigare

O fœlix una ante alias priameia uirgo
Hostilem ad tumulũ troiæ sub mœnibus altis
Iussa mori:quæ sortitus non pertulit ullos:
Nec uictoris heri tetigit captiua cubile:
Nos patria icensa diuersa per æquora uectæ:
Stirpis achilleæ fastus iuuenemq; superbum
Seruitio enixæ tulimus:qui deinde secutus
Ledæã hermionẽ lacedmoniosq; hymenæos
Me famulo famulãq; heleno trãsmisit habẽdã
Ast illũ ereptæ magno inflãmatus amore

SER. O fœlix:recte uirginitatem laudat & mortem : ut se inuitam Pyrrhi coniugem fuisset ostendat. Priameia:Polyxena hanc Achilles circa troiana mœnia conspiciens adamauit:& conditione pacis in matrimonium postulauit. Subdole autem promisserunt troiani. Quapropter cum ad fœdus Achilles in templum Apollinis tymbræi uenisset: Paris post simulachrum dei latens sagitta uulnerauit Itaque moriens Achilles iussit ut Polyxena diruta troia ad suum sepulchrum immolaretur quod Pyrrhus pfecit. Hostilẽ ad tu.nã magnũ mortis solatiũ est p̃missus hostis iteritus. Heri: parum erat nisi uictoris aderet fastum. Tetigit:& non ascendit Nec genialẽ lectũ dixit : sed cubile. Fastus: quando

Coniugis:& ſcelerum furiis agitatus horeſtes
Excipit incautum:patriaſq; obtrūcat ad aras.
Morte neoptolemi regnorum reddita ceſſit
Pars eleno:qui chaonios cognomine campos
Chaoniāq; omnem troiano a chaone dixit.
Pergamaq; iliacāq; iugis hanc addidit arcē.
Sed tibi qui curſum uenti quæ fata dedere?
Aut quis te ignarū noſtris deus appulit oris?
Quid puer aſcanius? ſuperat ne? & ueſcitur
Quem tibi iam troia. aura?
Ecquæ nam puero eſt amiſſæ cura parentis?
Ecquid in antiquam uirtutē animoſq; uiriles
Et pater æneas.& auunculus excitat hector?
Talia fundebat lachrymans:longoſq; ciebat
In caſſum fletus:cum ſeſe a mœnibus hœros
Priamides multis heleus comitantibus affert.
Agnoſcitque ſuos:lætuſque ad limina ducit.
Et multū lachrymas uerba iter ſingula fundit
Procedo:& paruam troiā:ſimulataq; magnis
Pergama:& arentem xanthi cognomine riuū

ſuperbiam ſignificat quartæ declinationis eſt: q̃do uero librum in quo eſt computatio dierum eſt ſecū dæ.Ergo abuſus eſt Lucanus cum dixit Nec meus eu doxi uicetur faſtibus annis. Enixe tul. Pertulimus donec in ſeruitio eniteremur.Vtitur plurali ad excu ſādum pudorem. Ledæam:Ledæ neptem. Lacede monios:Cum ingenti felle:ac ſi diceret īfœlices Ma ritis:Vt paridi & deiphœbo.Tranſmiſit. Hæri:uo luntate & non coniugi: unde & habendā dixit. Sce leꝝ:Matricidii. Excipit:Dolo ītercipit. P̄rias:achil leas. Nam pyrrhus in patriam reuerſus quia pater in templo apollinis tymbrei cæſus erat in īſultationem dei in templo illius delphico aras patri inſtituit:& il li ſacrificare cœpit Alii patrias.Ideſt apolli̇eas a patris achaiæ ciuitate ubi apollo colitur. nec quæras cur di xerit delphicas:quia epitheta in alieno negocio ple rūq; alia ponuntur: ut in quarto Grygnæus apollo: & Licie ſortes:cum a delio acceperit oracula. Ceſſit: Per priuignū. Pergama: Et nō pergameā. Qui : Admiratiōe:quaſi tā proſperi. Quis deus: Qui p̄ſti tit nobis ut te uidere poſſemus. Tale eſt illud æneæ ad didonem adulatorium: Hinc me digreſſum ue ſtris deus appulit oris. Ignarum: Aliud diſponente.

Superat ne:Viuit.Sane noue dictum:& caret exem plo ut pauca in Virgilio.Alii dicunt Superat.i.ſuper ſtes eſt:Sed ſupſtes præſentem ſignificat.Cice.in Mu réiana:Suis utriuſq; ſuperſtitibus.i.p̄ſentibus. Quē tibi iam troia: Hemyſtichon nec ſenſu plenum:& ſunt duo talia ut hoc Et conceſſere deum:quem q̄dam ita compleuit:Conceſſere deum profugis noua mœ nia teucris. Amiſſæ paren. Sed unde ſciebat hoc andromache? Reſponde uel ab heleno diuinante:uel ænea q̄rente per troiā:ſed utrūq; inualidū.Ergo parentis.i.patriæ.Tullius Si tibi patria q̄ cōmunis oīum parens ē.

DONA. O fœlix:Ex cōparatione oſtēdit miſerrimam eſſe fœlicem coparatiōem ſui quæ pudoré amiſerit quādo mors ī illa excluſit uiolētiam pudoris.Et cū illam ſolā fœlicem dicit:non ſe ſolā oſtendit ī cauſa turpi. Virgo:ergo periit ſalua caſtitate. Ad tumulū:Et nō ad cubile:Vnde nulla uoluptas potuit ꝑuenire ad mor tuū. Captiua cubile:Nouiſſima poſuit qua maxime p̄mebatᷣ cauſa. Heri: Vt q inimicus fuerat:eſſet domi nus. Cubile:Nō ad honeſtatē:ſed ad ludibriū eſt ī uita perducta. Nos patria:Cōcluſa cōparatiōis parte qua ſe purgauit redit ad ſe:& opponit ſua his quæ euenerāt Caſandræ.Illa enim īcolumē patriā reliq̄t. Nos incen ſam:Illius funus ſolū patriam tenet.Nos per diuerſa maria ſumus tractæ:pertulimus natū ex Achille qui nul la miſeratione mouebatur. Superbus: ex uictoria: Seruitiū autē nimis ponderoſum fuiſſe ex eo oſtendit ꝙ dixit tulimus:& nixe.Qui deinde.Oſtendit neceſſitate Pyrrho neceſſitate etiam Heleno fuiſſe coniunctam.

CHRI. O fœlix:Ex hoc maxime patet q̄ maluiſſet nō corrumpi:cū fœlicē appellet Polixenā ex hoc ſolo ꝙ ī corrupta fuerit:q̄uis & in prima ætate & ī regia poteſtate conſtituta. q̄bus duobus priuari miſeꝝ uidetᷣ fœ lix dicēda ē.Mouetᷣ aūt hoc pathos a minori:cū ꝓponitᷣ q̄đ ꝑ ſe magnū ē:deinde minus oſtēdimus q̄ illud q̄đ uolumus augere.Ergo auget a loco ꝙ dixit hoſtilē ad tumulū.A modo. Iuſſa mori:Ergo q̄uis hoſtilē ad tu mulū:q̄uis iuſſa mori tamē ſortitus nō ꝑtulit ullos.Simile ē illlud O ter q̄terq; beati:Et illud Prœtiđs īplerūt falſis mug.agr. Virgo:Pathos ab ætate:Nam uirgo dr̄ a uiridiori ætate. Priameia:A fortuna. Hoſtilē ad.t. A loco.Duriſſimū.n.ē iuuēculā mulierē & in tā ampla fortūa collocatā mori p̄ſertim ad.t.h. Faſtus:Nō mul tū a uero aberrare puto Seruiū:q̄uis ſint q uelint ꝙ faſtus ī quarta decliatiōe etiā de libris ītelligatur afferuntq; auctoritatē nō ſolum Lucani ſed etiā Varonis:q ait Cæſar faſtus correxit:& Collumella Sequor nūc Eudoxi faſtus.Tamē Ouidi.nō de faſtibus ſed de faſtis dixit.Neq; ſupbiā faſtos ſed faſtus appellatā uſquam iueni. Ve rum ut notio faſtus appareat Faſtus eſt ea ſuperbia qua quēpiam non dignamur. Sortitus: Nā ſortibus ſibi diuidūt p̄das:& ſorte euenit pyrrho. Tetigit cubile:Tāquā cōſtrupāda & nō uxor ducēda. Secutus.l.h.Pur gat ſuſpitionē amoris:nā ſi amor ītercesſiſſet:nō eam reliq̄ſſet. Lædæā.q.d.eius mulieris partū:cuius nuptiæ ſolēt eſſe īfœlices:quod explanat cum dicit. Lac.hy.Fuit.n.Hermiōe Menelai & Helenæ filia:& Horreſti nu pſit:Verum deinde occiſo agamēnone & fugato horreſte illam rapuit.Pyrrhus.Mox interfecto pyrrho:prio ri marito reddita eſt. Patrias:Quia ut ſupra diximus in delo erat ara Apollinis genitoris. Reddita: Vt debi ta data.Nam id mandarat ex teſtamento pyrrhus. Ceſſit:Vt inferior & ſibi ſubiecta:nam cedit maior mino ri. Chaoniam:Hæc gens nobiliſſima ē reliquarum epiroticaꝝ.Eſt.n.ex genere æcidaꝝ: & quādoq; toti epi ro īperitauit.Maxime aūt nobilitatᷣ oraculo Iouis Dodoneo:quod antiq̄ſſimum oīum quæ ī græcia ſunt He rodotus aſſerit:Hancq; refert origīem.Duæ enim ſacerdotes Thebani Iouis ab ægypto a phœnicibus abactæ ita diſceſſerunt: ut altera in Libyam altera huc ueniret: & utraque in iis locis oraculum conſtituerunt:ut te

Faſtus

Chaonia

Dodonæum Oraculum

ſtant ſacerdotes Iouis. Veꝝ in loco oraculi dodonæi notandū ē duas colūbas nigras ex ægyptiaca thebe euo laſſe: & alterā in libya hamōis templū ædificari iuſſiſſe: Alterā in dodona ſilua ſup fagū conſediſſe: uoceq̨ humana locutā dixiſſe Iouis illic oraculū cōſtituēdū: ſacerdotū aūt eaꝝ q̃ in dodona fuerunt uetuſtiſſima ꝓmenia uocitata eſt. q̃ uero fuit poſt hāc Timarea. Nouiſſima Nicādris: Sed idē Hero. putat has non columbas ſed mulieres fuiſſe. Veꝝ cum apud græcos antiq̃ lingua pelaſgica peliades. i. columbæ mulieres dicerēt creditas fuiſſe colūbas: & iccirco nigras: quoniā fuſci ſūt hoīes ī thebaica regiōe. Qui uēti & q̃ fata: ſentētia ē ſi ueniſti certo quodā cōſilio ſecūdos ꝑfecto habuiſti uētos & ſecunda fata. Nā ꝓ miraculo ē poſuiſſe te ꝑ tot uictores hoſtes ī columē euadere. Ergo quenti cū admiratiōe. i. q̃ ꝓſperi: & q̃ fata q̃ fœlicita: fata: nā ſine ſummo illoꝝ auxilio tantū ꝑiculū non effugiſſes. Sin aūt tibi huc enauigare nō ꝓpoſueras: qs deus hanc fœlicitatē conceſſit: ut ad tuos nihil tale expectās uenires. Aſcanius: īterroga: de eo quē amare ꝑcipue oportuit: quoniam mariti ex ſorore fuiſſet nepos & in quo magna eſſet ſpes futuræ fortitudinis ac ꝓbitatis ponenda: & qa æneæ filius & Hectoris nepos eſſet. Prudens ergo poeta qui & affectum mulieris ſatiauerit: & æneæ Aſcaniiq̨ laudādi ſibi occaſionem cōparauerit. Antiquā. q. d. ſemꝑ aſſuetam illi familiæ. Ergo iam ꝓpriā. Paruam: & ſimulata magnis & arentē. Hæc oīa pathos habent quod citatˀ cum ꝓ maximis rebus nimia nobis compenſata uidētˀ.

Agnoſco: ſcææq̨ amplector limina portæ.
Nec non & teucri ſocia ſimul urbe fruuntur.
Illos porticibus rex accipiebat in amplis.
Aulai in medio libabant pocula bacchi
Impoſitis auro dapibus. paterasq̨ tenebant.
Iamque dies alterque dies proceſſit: & auræ
Vela uocāt: tumidoq̨ īflatur carbaſus auſtro.
His uatem aggredior dictis: ac talia queſo.
Troiugena īterpres diuū: qui numia phœbi:
Qui tripodas clarii lauros: qui ſydera ſentis:
Et uolucrum linguas: & præpetis oīa pennæ:
Fare age (nāq̨ oēm curſū mihi ꝓſpera dixit
Relligio: & cuncti ſuaſerunt numine diui
Italiam petere: & terras tentare repoſtas.
Sola nouum dictuque nefas harpyia celæno
Prodigium canit: & triſtis denuntiat iras.
Obſcēamq̨ famē) quæ prima pericula uito.
Quid ue ſequēs tātos paſſī ſupare labores
Hic helenus cæſis primum de more iuuencis
Exorat pacem diuum: uittaſque reſoluit
Sacrati capitis: meque ad tua lumina phœbæ

SER. Agnoſco: aut cognomine agnoſco: aut certe quia reparatā audierat troiā: ut hic īcredibilis rerum fama. Scææq̨: ſcæa porta nō eſt dicta pugnis ſcæis. ideſt malis ante ſe factis. nā & ātea ſic uocabatˀ: nec ab itīere īgreſſis ſcæuo. i. ſiniſtro: q̨ īgreſſi nō recto eūt itīere ſed ſiniſtro ſed a cadauere Laomedontis: hoc ē ſcenomate qdˀ in eius fuerat ſuperliminio. Teucri: ꝓ teucridæ. Accipiebat: paſcebat. Teren. accipit nemo melius nec ꝓlixius. Aulai: pro aulæ: eſt. n. diæreſis e græca ſcriptura reſoluta diphthōgo. Carbaſus: lini eſt genus: quod plerūq̨ abuſiue pro uelo pōitur. Et in ſingulari eſt hæc Carbaſus: ī plurali hæc Carbaſa. Troiugēa: ac ſi diceret generoſe: ut alibi dardāidæ magni genus alto a ſanguine diuū. Interpres: Vaticinator: q mortalibus deoꝝ mētē publicas: Sed quia interpres nomē generale ē currit ꝑ ſpēs. Oīs. n. diuinatio teſte Cicerone in duas partes diuiditˀ: nam aut furor ē ut ī uaticinātibus: aut ars ut ī auriſpicibꝫ: fulguratoribus: & auguribus. omnia aūt iſta ex ſe pēdēt: licet propriis finibus cōtineantˀ. Ergo Virgi. omnia ei dat quē uult ꝑfectū ītelligi ut hoc loco. heleno: & ī decimo Aſyle Cui pecudum fibræ: cæli cui ſydera parēt Et līguæ uolucꝝ & Præſagi fulminis ignes. Diuū q numīa: poteſt & īterpres diuū diſtīgui ſane ꝑ omnia zeuma ē ab īferioribus ſentis. Qui numīa ſentis. q ſuſcipis numē & futura ꝑdictis. Qui tripodas: tripodes mēſe fuerūt in tēplo Apollinis Delphici ī qbus poſitæ phœbades futura ꝑdicebāt. Clarii: Clariū oppidū in finibus colophōioꝝ. Eſt āt clarii duplici. i. ut clabreue ſit ſic. n. proferˀ: Statius Nec clarias hac luce fores Dydimeiaq̨ quiſq̃. Per lauꝝ autē oraculū ītelligimus. Sydera: q es ꝑitus aſtrologiæ. Volucꝝ. I. quia augur. Præpetis: aues oſcinæ ſunt aut præpetes. Oſcinæ ab os & cano dictæ ore futura ꝑdicunt. Præpetes uero uolatu: ſed præpetes aut ſupiora tenent: & Præpetes. dicuntˀ. Aut inferiora: & īferæ appellantˀ: Præpetes autem qa omnes aues ſupiora tenēt uolātes. Fare age: ordo ē troiugēa fare age q̃ prima ꝑicula uito cætera ſunt per parēthesim. Oēm curſum religio. i. oīs religio ꝑ hyppalagē. Cūcti diuī qa qcqd audiuit a diuerſis ad louem recurrit. Vnde ſupra: Quæ phœbo pater oīpotens mihi phœbus apollo ꝑdixit. Numīe: oraculo Repoſtas pathos. i. longe poſitas Prodigiū autem mōſtrū & portētū modico fine diſcernuntˀ. Sed confuſæ plerūq̨ ponuntur. Obſcœnam: aut quæ homīes ad obſcœna cōpellit. Vt Mala ſua[da] fames aut quam obſcœna auis prædixit. Quæ pri. p. u. duo petit: aut quomodo ꝑiculis careat aut qbus cō[n]ſiliis par eſſe poſſit laboribus. Tātos: quantos harpyia prædixit. De more. ſ. ſacrificantum: aut ut ē mos ſacrificantū reqrit an eſſet tēpus cōſulēdi. Vnde ī ſexto: Tū uirgo poſcere fata tempus ait aut certe quod ē melius de ſacrificantiū more āte nefas expiat ab harpyia ꝑdictū & ſic uenit ad uaticinatiōnē. Sequēs uero locus declarat famē hic eſſe expiatā. ſ. Aderit que uocatus apollo. Nam niſi īhoc loco ītellexeris: nuſq̃ īuocādū ē Apollinis numē famis cauſa. Dubitatiōnē aūt ī hoc loco exorat facit. Nā orare ē petere: Exortare īpetrare. Ergo īpetrat pacē aut ad īquirendū tempus aut ad mitigādū famis ꝑiculū. Reſoluit: ī ſacris par ē corpus & aīæ cauſa. nā q̃ nō poſſunt circa aīam fieri fiūt circa corpus ut ſoluere uel ligare quo poſſit aīa qđ ꝓ ſe non pōt ex cognatiōe ſentire. Vnde ē: unū exuta pedē uinclis in ueſte recincta. Ergo hic cuncta coporis reſoluit: ne qua parte animo religato ad numen accederunt.

DONA. paruam troiã:in oĩbus istis uersibus ne minuat magnitudinẽ troiæ patriæ ostẽdit hãc nõ tantam esse sed similẽ.nã dixit paruã troiam & simulata pgama arentemq́ riuũ xanthi.nec non & teucris Aeneã:Anchisẽ & Ascaniũ duxit in suã domũ:Reliquos hospitia per ciuitatẽ accepunt. Accipiebat: pascebat. Aliter.n. nõ i amplis porticibus sed ĩ amplas porticus dicendũ fuerat iãq́ dies:Argumentũ benignitatis:cũ non unius. sed pluriũ dieꝝ sit hospitiũ. Troiugena:plurimũ dat ei generi ex quo fuit etiam ipse q laudabat. Interpres: Quid fœlicius q̃ nosse qd uelint dii.& dignũ esse p quẽ loquaẽ in hoibus. Tripodas:triũ pedũ sunt. Alio nomine cortina appellaẽ.Est aũt laus plena:nã cũ sint diuersa uatũ genera:& uix singula uaticinationis in singulis reperianẽ:ipe erat in oĩbus uersatus.Est color rhetoricus repetitio. Fare age:non iubet sed hortaẽ. Prodigia autem dicuntur quibus nunciantur aduersa.Poscit ide remedium quo aduersa toleret.Aut possit fugere.

Tripodes

CHRI. Agnosco:hactẽus muliebrẽ orõnẽ muliebri cõcessit:nunc uiꝝ ut uiꝝ inducit. Sceæ amplector li. por.ex amplexu ostẽdit sibi carã eẽ:& eẽ carã pp noĩa quæ ferebat ex ueteri troia. Fruunẽ:nõ mõ.n.ide capiebãt sua cõmoda:sed ẽt uoluptuose tractabãẽ.nã fruimur re de qua summã capimus uoluptatẽ. Accipiebat: pascebat:Terẽ.accipit nemo lautius.Aliquãdo accipere est ĩtelligere uel audire.ut Accipe nũc danaũ ĩsidias: & crimẽ ab uno disce oẽs. Aulai.æ.diphthõgus apud nos est q̃ apud græcos ẽ αι.Sed nos ĩ dissolutione nõ dicimus aulæ ut ẽ diphthõgus latina:sed aulai ut ẽ αι græca:Sic Lucre.Nũc q̃ mobilitas sit reddita materiei. Clarii:Apollinis a claria urbe q̃ coliẽ In hac ãt Iuppiter Neptũnus & Pluto:ut ait Lactã.ĩ Statiũ:regnũ diuiserunt: Laudat ãt cõuiuiũ & a copia uini & ab aureis uasis:& a splẽdore epulaꝝ cũ dicat dapes. Numĩa phœbi: Id uaticinii gẽus ĩtelligit qđ ex diuĩo furore ꝓuẽit.Sed de tota diuinatiõe dictũ ẽ. Sydera:pp astrologũ. Volucꝝ: ppter auguria. Præpetis:præpetes aues dicunẽ ab agellio q̃ oportũe præuolãt: aut idõeas sedes capiũt: qbus ut ait Nigidus Figulus:cõtrariæ q̃ sunt iferæ appellãẽ: Apolliaris uero Sulpitius eas dicit ꝑpetes.quas Home. οιωνουσ appellat:quoniã iste maxĩe ab auguribus spectãẽ:q̃ ĩgẽtibus alis patulæ & porrecte ꝓuolãt. Enni.ẽt ꝑpes ꝓ ueloci posuit ĩ ãnalibus Brũdusiũ pulchro ꝑcictũ ꝑpete portu. Victasq́.r.Volebãt ãtiq ĩ sacris corpus solutiẽ eẽ:ut p id significareẽ aium ab omni cura solutũ debere ad sacra accedere.Sic Pythagoras symbolis corporeis ĩdicabat ea q̃ eẽnt aĩ. Nãq́ oẽm:ostẽdit necesse eẽ sibi accipe oraculũ quo certior ṙddaẽ quãdo iis q̃ hactẽus accepit qa ĩter se aliqd cõtrariũ hẽant ĩcertus relinquaẽ. Prĩa picula.i.maxĩa.nã ĩ nulla re magis ẽ elaborandũ administratori reip.q̃ ut a populo famẽ ꝓpulset.Illa.n.ad oẽm seditionẽ & ad oẽ iniustũ ac nefas ĩpelliẽ. nã nescit plebs ieiuna timere:ergo q̃ prĩa picula uito.i. q̃ ego ueluti maxĩa oĩum picula uitare cupio. Cæsis ĩuuẽcis:ut eo sacrificio placatus Apollo uera ĩ suum pectus ĩfundat.Sacrati capitis.i.ĩpius qui apollĩ sacer erat.

Præpetes

Infernæ Aues

Ipse manu multo suspensum numine ducit.
Atq́ hæc deinde canit diuino ex ore sacerdos.
Nate dea(nam te maioribus ire per altum
Auspiciis manifesta fides: sic fata deum rex
Sortitur:uoluitq́ uices.hic uertitur ordo)
Pauca tibi ex multis quo tutior hospita lustrẽs
Aequora: & ausonio possis considere portu:
Expediam dictis:prohibent nã cætera parcæ
Scire:elenum farique uetat saturnia iuno.
Principio italiam quã tu iam rere propiquã.
Vicinosq́ ignare paras inuadere portus:
Longa procul longis uia diuidit inuia terris.
Ante & trinacria lentandus remus in unda.
Et salis ausonii lustrandum nauibus æquor:
Infernique lacus:æææq́ insula circes
Quam tuta possis urbem componere terra.
Signa tibi dicam:tu condita mente teneto.
Cum tibi solicito secreti ad fluminis undam
Littoreis ingens inuenta sub ilicibus sus
Triginta capitum fœtus enixa iacebit
Alba solo recubans:albi circum ubera nati:
Is locus urbis erit:requies ea certa laborum.
Nec tu mensarum morsus horresce futuros.
Fata uiam inuenient:aderitq́ uocatus apollo.

SER. Suspensum:solicitũ & attentũ:Si suspensus ipse plenus numinis. Deinde:pactis sacris. Nate:ordo ẽ nate dea tibi expediã dictis:prohibent nã cætera pauca parcæ scire helenũ fariq́ uetat saturnia iuno. Omnia inqt uates nouit:sed non ꝑmitiẽ dicere fatis. Et etiã ex iis q̃ nouit:multa prohibet diceṙ iuno. Maioribus:Cælestibus pp syderis cursum cuius fuit explanatio p creusam. Per altũ:p limitẽ supioris fortunæ. Sortiẽ:dispõit:ordinat: Allusit aũt ad id qđ sortibus Apollo dat respõsa. Voluit:Diffinitio fati. Ait enĩ Tullius q́ ẽ cõnexio reꝝ p æternitatẽ se inuicẽ tenẽs:q̃ suo ordine & lege uariaẽ:ita tamẽ ut ĩpa uarietas hẽat eternitatẽ. Pauca: duo dicit & quomõ tute possit nauigare:& qbus signis Italiã cognoscat. Prohibent:lege Cætera te scire ꝓhibent fata.Helenũ uero ꝓhibet Iũo dicere ea etiã quæ audire poteras: & q̃ uacat.Male aũt legũt ꝓhibẽt scire Helenum:cũ sit in Lucano uenit etas omnis ĩ unã congeriẽ miserumq́ ꝑmunt tot secula pectus: & alibi Nec tãtum prodere nati quãtum scire licet.Ergo nõ prohibent scire Helenum.Quomodo.n.uetaret Iuno dicere quod nesciret.Sunt autẽ mors patris ad augendũ inopinatũ dolorẽ:Tempestas ab æolo ĩmissa amor Didonis ĩ quo gaudium esset:Sed quod ante ꝓuisum ẽ:uile crediẽ. & sciret de africa se exiturum non facile assentiret Didonis amoribus. At Iuno cupiebat illum remanere: quo regnum Italiæ libycas aduerteret oras.Et ipse rẽ inopinatam cõqueritur:Nec uates helẽus:cum multa horrenda caneret:hos mihi prædixit. Ignare:pro ignarus. Longa:non situ sed necessitate fatali & tardiore nauigatione. Via inuia: æneæ scilicet Lentandus.aut lente tibi nauigandũ est : nã totam circuiuit siciliam Aut lentandus.i.flectẽdus : Lentum.n.flexi

bile est.Lacus lucrius & auernus:iter quos spelunca est ad iferos tēdes unde eos isernos dixit. Circes: q nunc mons cyrceus est:oli ut ait Varro isula fuit nondū siccatis paludibus:qbus diuidebaṫ a cōtinēti. Aeææ: sic dicta ab asperātiū uoce pp commutatiōes corpoꝶ illic celebratas. Tutā:pp traciæ & cretæ discrimina. Signa: deest ergo:& puertit ordiem.Ante enim de urbe condenda q̄ de nauigatione dicit. Fulminis:tyberis. Littoreis:Littus est qcqd iuxta aquā est:hic igiṫ p ripa posuit.Sus naturaliter longa est:licet i genitiuo breuis sit:ut bos:pes:res:spes.Hanc suē alii dicunt ut Virgi.i Italia iuenta fuisse.Alii secū portasse troianos nauigantiū more & oraculo cognouisse ubi urbs eēt condenda.Diciṫ autem i cāpania fugisse & iuentæ i lauro lauineo:a qua ascanius deide nomen albæ imposuit. Trigita:prodigiale est hoc:& pp quod significaṫ.xxx.annos regnaturus ascanius. Viam:rationem:& nō dicit quā.qa etiam profutura ē fames:ut Hæc illa fames:hæc nos suprema manebat Exitiis positura modum. Vocatus:nunc:uocatus quia ut dixi:expiatorium fecit sacrificium.

DONA. Manū:quod est aptum signū beniuolentiæ. Suspēsum:aut numinis ueneratiōe turbatū:aut ide suspensum ne cōtraria q̄ optet:audiret. Diuio:qa diuina canit.Nam cū sit coniūctio rationalis non debet prima cōstitui:ergo lege Nate dea.m.t.ire p al.Auspiciis.m.f.Nā sic fata deum rex sortitur. Pauca: multa instructionis causa fuerant referenda:sed ne id fieret:dii prohibent me scire.& iuno aliqua referre non patiṫ:tamen dicā quæ possunt esse in mea potestate.Deide narrat ꝙ quāuis Italia proxima sit:tamen lōgo circuitu ambienda est sicilia.Signa tibi dicā. Commendat quod fuerat dicturus:ut ostenderet id magnū esse & ueꝶ deide dat signa fluminis:dat porcæ:dat numeꝶ foetus:dat colorē.quod si ē præter naturā porcā edere.xxx.multa p sæpe q̄ bonū aut malū portēderēt:euenerūt p̄ter naturā:ut ignis ex capite Ascāii mitis & inoxius ut i Polidori sepulchro sanguis ex uiminibus.ut uox ex pecudibus. Nec tu mēsaꝶ:ostēdit futurā famē:sed nō nocturnam.

CHRI. Manifesta fi.adeo uideo omnia manifesta:ut fides idubitata adhibenda sit. Prohibent:nam cætera ostendit Macrobius ex itima disciplīæ profunditate hoc positum a poeta:sed qa res breuibus explicari non potest:nō est uisum hic iserere. Voluit ui.Nā ipsum fatum reuolutione cæloꝶ fit. Ordo: syderum & cæli.

Hospita:quæ cingunt Italiam:cuius hospitio recipieris. Via iuia.d.non ergo longe distat:sed cum uia quæ breuis illuc est tibi inuia sit: quia non potes illa uti:iccirco ē ac si longe distet. Signa tibi.d.ex Homero: Ille.n. συλεενι φρεσι τιθεο σοισι. Certa: nam requiem & in thracia & in Creta spasti:sed illa incerta fuerunt.

SER. Has autem terras:quasi ostēdentis est. Non enim ab epiro longe abest calabria. Nostri.æ.epirotici:quo calabriæ littus alluiṫ. Nariti locri:socii aiacis oilei fuerunt Epizephyrii & Ozolei: sed post tempestatē mōtis capharei epizephirii tēuerūt brutios: & hos nūc dicit ozolei uero pētapolin:uel libyā.Vnđ ē Libyco ue habitātes littoꝛ locros.legiṫ & de ozoleis ꝙ delati Tineā ulterius accesserit:& ciuitatē condiderit:q̄ nūc ozalis dr̄.Maritii aūt sunt dicti a loco puinciæ suæ.Ozolei uero a putore paludis uiciæ. Salētinos obse.m.c.Salētinū pmontoriū Italiæ ē: nā ut ait Salu. Oīs italia coacta i āgustias scīdiṫ i duo pmōtoria:Brutiū & salētinū. Lictius ido.a lyctio cretæ urbe: de quo supra diximus. Meliboei: philoctetæ a meliboea ciuitate thessaliæ de q̄ fuit & ē pmelibēsis. Subnixa:cīcta muro modico:ut crinēq; madētē subnixus. Petilia: āt dicta uel q̄ πετεσθαι.i.uolare:quia augurio cōdita est:uel qa post relictū Iliū quo ducebaṫ a græcis eā petiuit ciuitatē.Philoctetes fuit Peantis filius Herculis comes:quē hercules:cū in oeta hominē exueret:petiuit ne alicui sui corporis reliqas indicaret:iurareq; coegit.& suas sagittas hydræ felle tīctas dedit Et cū responsum fuisset Herculis sagittis opus eē ad expugnādā troiā:iuētus ē Philoctetes:& đ Hercule iterrogatus:negauit se scire Deinde cū cogereṫ:cōfessus ē mortuū:Sepulchrumq; ne iusiurandū frangeret nō uoce sed pede ostēdit.Post hæc cū duceret ad bellū:casu i eū pedē quo sepulchꝶ ostendit sagitta cecidit:uulnereq; imedicabili affectus est. Ac demū cū uulneris fetor a græcis ferri nō posset: in lēno relictus & pudore ne i patriā rediret ipeditus:i calabriā uēit:& petiliā cōdidit. Purpureo uelare comas ado.a. subaudi cura:aut memēto:Aut certe qđ melius ē:uelare iperatiuus sit nō ifinituus. Oīa turbet:sacrificii ordiem rūpat:quod ē piaculū.Significat autem Diomedem qa cum multis casibus affligereṫ palladium ex oraculo troianis iussus est reddere.Inuenit autem æneā sacrificātem:q cum sacrificium nollet rumpere palladiū suscepit Nautes:unde nautiorū familia sacra Mieruæ seruabat. Sane sacrificantes oībus diis soliti sunt caput uelare:ne se iter religionē uagis aliqd offerret obtutibus excepto solū Saturno ne numinis imitatio eē uidere-

Has autem terras italiq; hanc littoris oram.
Proxima quæ nostri perfūditur æquoris æstu
Effuge:cuncta malis habitātur mœnia graiis.
Hic & nauritii posuerunt mœnia locri:
Et salentinos obsedit milite campos
Lyctius idomeneus.hic illa ducis meliboei
Parua philoctetæ subnixa petilia muro.
Qui ubi transmissæ steterit trās æquora clas-ses:
Et positis aris iam uota in littore solues:
Purpureo uelare comas adopertus amictu:
Ne qua inter sanctos ignes in honore deorū
Hostilis facies occurrat:& omnia turbet.
Huc socii morem sacrorum:hunc ipse teneto.
Has casti maneant in religione nepotes
Ast ubi digressum siculæ te admouerit horæ
Ventus:& angusti rarescent claustra pelori:
Leua tibi tellus:& longo leua petantur
Aequora circuitu.dextrū fuge littus:& undas.
Hæc loca ui quondam & uasta conuulsa ruina
Tantū æui longinqua ualet mutare uetustas:
Disiluisse ferunt:cum protinus utraque tellus

tur. Casti:Pii.ut Nulli fas casto sceleratū insistere limē. Angusti:qa a continēti.i.a colūna usq; ad pharon tri
bus millibus distāt. Rarescēt:qa ueniētibus de ionio ī calabriā pp curuaturā littoꝝ clausæ uidēt angustiæ q̄
paulatim ꝓpinquātibus apiri uident, Pelori:ꝓmontoriū siciliæ secūdū Salustiū dictū a gubernatore Hāni
balis illic sepulto:q fuerat occisus p ignorātiā regis cū se eius dolo crederet esse deceptū:quāquā legamus ante
peloꝝ dictū. Leua tibi:uēiētis psonā respexit.Nā si de Ionio nauigātes fretū petāt dextꝝ teneāt littus necesse
ē:sin alias sinistrū. Circuitu:Totā.n.pene sicilia circuiturus ē. Hæc loca:ēt Salu. siciliā italiæ fuisse cōiūctā di
cit sed mediū spatiū aut humilitate fuisse obrutū:aut pp āgustiā scissū.ut āt tā curuū sit facit natura mollioris
Italiæ in quā asperitas & altitudo siciliæ æstū relidit.Quondā.Tria hēt tpa:sicut olī. Dissiluisse: Hīc apparet
bene dictū Vnctos saliere p uteres.nā ut dissilui sic salui.Cice.ꝓ Milōe:cū hic de rheda reiecta penula dissiluis
set. Protinus:Cōtinue.& mō aduerbiū loci est.Alibi tēporis:ut Protius aereas phæacum abscōdimus arces.
DONA. Malis:Vt æneam absterreat q p multas urbes græcas transierit:& etiā ipse q captiuus fuisset hosti
um psonā deformare debebat. Hæc loca:huius loci descriptionē cū omni cautela ꝓseqtur.Dicit.n. ueterum
seq opinionē facitq; uerisimile:qa uetustate temporis multi situs locoꝝ mutati sunt. Leua tibi : aduertendū
est q tendentibus ad Italiā dicit leuum latus & dextrum:cæteꝝ redeuntibus sinistrū fit qđ fuerat dextrum.
CHRI. Locri:hi populi iuxta phocidē sunt. Locridis.n.regio teste Strabōe ī duas plagas diuidit Vna loco
rū est ī euboea uergentiū:q ad utꝝq; daphnūtis urbis latus discindūt Hoꝝ alteri opūtii ab urbe metropoli:al
teri epicnemedii a Cnemede mōte uocabāt.Qui āt ad occidētē spectāt oecidui locri & ozole dicūt:Diuidūt
āt hos ab opūtiis epicnemidus & parnasus mōtes.Ozoli āt dicūt:quoniā ī eoꝝ regiōe Taphosis ē collis ī quo
& nesi & alioꝝ cētauroꝝ tumulus locatus ē.Equoꝝ thabo teterrimus odor fundit:& humor crassiorbꝫ gut
tis manat:unde illi ozoli.i.odoris mali appellāt.Veꝝ ab epicnemediis dcā colōia:& ab his locri epizephiriiq;
deriuati ē.n.zephyꝝ ꝓmōtoriū ī Italia post herculeū ꝓmontoriū. Meliboei: qbus āt urbibus Philoctetes ipe
rauerit Home.sic expōit. Οἱ δ᾽ ἄρα μηθώνην καὶ θαυμακίην ἐνέμοντο καὶ μελίβοιαν ἔχον καὶ ὀλιζῶνα τρη
χεῖαν τῶν δὲ φιλοκτήτης ἦρχε τόξων εὖ εἰδώς. Petilia:de hac Stra.ait petilia lucāoꝝ metropolis putat hanc
Philoctetes e meliboea p seditionē ꝓfugus ædificauit egregiis mōumētis ualidā samnites.n. quādoq; castellis
ex ædificatis e corroborarūt. Solues:tāq̄ đbitor.nā q facto uoto accepit qđ petierat:đbitor uoti factus ē unđ
ī buco.Damnabis tu quoq; uotis. Sāctos:qa sacrificiis pati eēnt. Honer:sacrificio: ut supra aut supplex aris
īpōet honores. Turbet oīa.i.turbādo sacrificio īferat malū omē. Casti:pii. Pelorus:ait Stra.Est sicilia tribꝫ
formata āgulis:figurā uero eius tria terminātꝓmontoria:Ora qdem pelori ad faucē & collumellā & rhegios
agros āgustū facit eripū.Pachius siculo alluit pelago ī pelopōnesū cretēsemq; cursū ꝓspectās:Lilibeus ī libiā re
spicit.Hāc īsula teste Solio ac Diodoro Sicāus cū hiberoꝝ māu āte troiana bella coluit:deīde Siculus Neptun
nii filiis:unđ:& sicāia & sicilia ē denomīata.dr triqtra pp triāgularē formā:Dicit itidē triacria pp tria ꝓmōto
ria.Nā ἄκρον græce ꝓmontoriū ē.Est āt ambitus īsulæ stadioꝝ triū milliū:ut placet Solio. Dissiluisse ferūt:
Credit ātiqtas siciliā iūctā italiæ fuisse:& pōlloꝝ siciliæ partē eē apēnini: Sed cū ea parte uehemēter depssa eēt
italia terræmotu uel alia ui:cū locus scideret mare irrupisse & siciliā a cōtinēti diuisisse. Dissiluisse:diuisā eē.
Dissilire ē ī diuersas ptes salir:& q̄ ī diuersas ptes saliūt diuidūt.Vnđ Aeraq; dissiluūt uulgo uestesq; rigescūt.

Locri

Opuntii

Petilia
Meliboea

Pelorus
Pachinus

129

Vna foret:uenit medio ui pontus:& undis
Hesperiū siculo latus abscidit:aruaq; & urbes
Littore diductas angusto interluit æstu.
Dextrum scylla latus leuū īplicata charybdis
Obsidet:atq; imo barathri ter gurgite uastos
Sorbet in abruptū fluctus:rursusq; sub auras
Erigit alternos:& sydera uerberat unda.
At scyllam cæcis cohibet spelunca latebris
Ora exertantem:& naues in saxa trahentem.
Prima hoīnis facies:& pulchro pectore uirgo
Pube tēus:postrema immāi corpore pistrix
Delphinum caudas utero commissa luporū.
Prestat trinacrii metas lustrare pachynni
Cessantem:longos & circumflectere cursus:
Quam semel īformē uasto uidisse sub antro
Scyllam:& cæruleis canibus resonantia saxa.
Præterea si qua est heleno prudentia uati:
Siqua fides:animum si ueris implet apollo:
Vnū illud tibi nate dea præq; omnibus unū

SER. Foret:ab īfinito:sed modo præteritū signifi/
cat tēpus qđ rarum ē Sæpius enim futurū significat.
Medio:In mediū:ut:It clamor cælo. Hepserium.s.
hyppallage:nam minora a maioribus separant. Ab
scidit:metri causa ei syllabā corripuit. Interluit:īter/
labit. Dextꝝ: de ionio ueniētibus Scylla.n.ī Italia ē.
Charybdis in sicilia.Scylla Phorci & Creteidos nym
phæ filia fuit.Hāc amabat Glaucus: quē Circe dilige
bat:sed quoniā ī scyllā ꝓnior erat irata Circe frōtē in
quo illa lauabat uenenis īfecit : ī quē cum illa descen
disset pube tenus ī uarias mutata est formas.Horrēs
itaq; suā deformitatē se in mare p̄cipitauit.Home.di
cit hāc immortale mōstrum fuisse:Salustius dicit sa/
xum eē simile formæ celebratæ ꝓcul uisentibus.Ca/
nes uero & lupi ex ea nati iccirco finguntur:quia ipa
loca plena sunt mōstris marinis.& saxoꝝ asperitas il
lic imitat canū latratus:Legimus etiam Nunc nemo
ra ingenti uento nunc littora plangūt:ergo & latrare
nō incōgrue dicunt. Charybdis aūt fœmina fuit uo
racissima.q̄ qa boues Herculis rapuit:a Ioue fulmia/
ta ē & ī mare p̄cipitata:ubi seruat naturā.nam sorbet
uniuersa: & secūdū Salustiū ea circa tauromimtanū
egerit littus.Cice.ī philippicis Charybdis q̄ si fuit ani
mal fuit unū. Obsidet:ad transeuntiū insidias. Ba
rathri:est īmensæ altitudinis nomen græcū enim est
βάραθρον. Cohibet:hyppallage ī sensu: Nā ipa se in

Prædicam:& repetés iterũq;:iterũq; mõebo.
Iunonis magnæ primum parce numẽ adora:
Iunoni cane uota libens:dominãque potẽté
Supplicibus supera donis:sic denique uictor
Trinaria fines italos metiere relicta.
Huc ubi delatus cumæam accesseris urbem
Diuinosque lacus: & auerna sonantia syluis:

spelunca cohibet. Prima.i.primæ partes. Pube tenus:tenus præpositio gaudet postpositiõe:Et aliquã do seruit genitiuo:ut Crurumq; tenus a mento palea pẽdẽt Pistrix.Si bellua pistrix pistricis:si nauis pistris pistris dicat. Cõmissa:coniuncta & coagmẽtata ipa.s.& figurate locutus est ut Oculos suffussa. Est ãt hæc locutio postrema.i.τασσχατα Cõmissio erat utero lupoꝝ caudas dlfinũ.i.cõmissas habebat. Cessanté:Immoranté Præterea.Hic ostẽdit cuncta scire Helenũ & ĩfensam Iunoné sed ꝓhiberi dicere. Heleno pr.ĩ hoie.n.prudentia est:ĩ uati bus fides. Veris imp.Oraculis:ut Luc. Atq; hominẽ toto sibi cedere iussit pectore. Magnæ:supnæ.nã in.vi.est Iunõi ĩferne dictus sacer.Delectat ãt Iuno his duobus hymnis & prece.

Victor:ꝓpositi sui effector. Cumeã:Euboea ĩsula ẽ:& in illa chalcis urbis:unde ꝓfecti sunt ad nouas sedes quærẽdas q nõ ꝓcul bais q locus a baio Vlyxis socio illic sepulto nomẽ accepit:ĩuenerũt uacuũ littus: ubi uisa mulier grauida ab augurio fertilitatis urbẽ cõdiderũt:& eã cumas uocarũt:siue ab εγκυον.i.pgnãte.siue απο τωνκυματον.i.ab undis:q̃ κυματα appellãt:υ ãt latini ĩ u sepius uertũt. Diuĩos:cõsecratos auernũ & lucrinũ.Auernus ãtea siluaꝝ dẽsitate sic ãbiebat:ut exhalãs p ãgustias aq̃ sulphureæ odor grauissimus supuolãtes aues necart:unđ auernus dictus ẽ q̃si αορνυσ hoc Augu.ĩtelligẽs điectus siluis pestilẽtibꝫ amœna rddit loca.

DONA. Ter gurgite uasto sorbet:utrũq; pnitiosũ nauigantibus aut cũ sorbet nauigia:aut cũ eructat & excutit. Scyllã:Hãc ut mõstrꝝ more poetaꝝ describit.s.pube tẽus.i.usq; ad ĩguina facie humana ẽ:ꝓ pedibus ãt habere sæuoꝝ animaliũ genus lupoꝝ fœditate armatũ.Eligit ãt animaliũ natura q̃ ĩsatiabilia sint. Cæteꝝ locus ẽ ĩ mari saxa habẽs latẽtia cuius natura sit ut de lõgĩquis ptibus nauigia trahat: & cõtĩeat aspitate saxoꝝ: & retẽta cõmiuat. Præstat metas:ꝓpositis utriusq; lateris malis ĩdicat eũdũ q̃ charybdis ẽ malũ leuius & labores subir lõgioris cursus q̃ cõpẽdio nauigar p scyllã. Semel:qa iteꝝ uidri cũ pieris nõ potes. Præterea:dicturus rẽ magnã & ad æneæ salutẽ ĩ primis ptinẽtẽ cõmendat altis sensibus tenaciter retinẽdã. Prudẽtia:qđ ad eũ pertinet:cũ nondũ numine pcitus sit. Fides:hoc ptinet ad persoñã uatis. Præq; omnibus:ꝓ cõmodo oium desiderioꝝ. Iunonis.m.ostẽdit poeta maioris potẽtiæ inimicos obsequẽdo potius q̃ resisten do posse supari.Quapp precibus & donis placãdã admonet Iunonẽ:ut possit ĩ Italiã uenire. Insanã:plenam numinis.

Scylla

CHRI. Vi:nã ui terræmotus scissus ẽ locus:& mare ĩtrauit. Angusto:freto. Scylla: quid de iis mõstris ĩtelligãt poetæ ĩ nostris allegoriis diximus.Home.hãc latrãtẽ more canis nup geniti ĩducit:&.xii.pedes &.vi. capita haber affirmat:q̃ ex spelũca emittẽtes balẽas & huiuscemõi pisces rapit. Obsidet:trãslatio ab obsidiõe urbiũ:uel q̃ tãquã Insidias ueniẽtibus nauibus ponat.Terẽ.Numerus ternarius ut ẽt affirmat Aristoteles:cõplet oẽm dimẽsionẽ:& ideo a poetis ponit ꝓ omni numero. Naues:Allusit ad ueritatẽ rei.nã uident illis undatiõibus attrahi naues. Prima ho.fa.& hoc expssum ẽ ĩ allegoriis. Quã semel ĩnf.Si oẽm morã ne semel uideas ferre pstati:qđ patieris ne te absorbeat.Est igit optima adhortatio. Præterea si qua ẽ:reintegrat exordium & captat attẽtionẽ cũ interpõit.fidẽ quia uates & prudentiã qa homo.His enim rebus uidet hoc uehemẽter affirmare tanq̃ primũ maximũ q̃ & in quo sũma salutis æneæ cõsistat. Cumeã ur.de hac urbe ita ait Strabo.Post has cumeæ sunt uetustissimũ calcidensiũ & cumæoꝝ ædificiũ.ãtiq̃tate.n.cũctas & sicyliæ & Italiæ urbes ãtecellit:ipius ãt classis ductores Hippocles cumæus:& megasthenes chalcidẽsis ĩter se pepigerũt ut horũ qdẽ colõia fieret hoꝝ ãt appellatiõe noiaret.unđ cumæ nũcupãt:a chalcidẽsibus tamẽ cõditũ putat oppidũ.

Cumæa

Auerna:idẽ Strabo Cõtiguus bais lucrius adest sinus:ĩtra quẽ auernus ẽ.Sed de hoc ĩ sexto latius dicemus.

SER. Insanam:magnã.Sed melius ẽ deo plenam.

Insanam uatem aspicies:quæ rupe sub ima
Fata canit:foliisq; notas:& nomina mandat.
Quæcũq; in foliis descripsit carmina uirgo:
Digerit ĩ numerum:atq; antro seculsa reliqt.
Illa manent ĩmota locis:neq; ab ordine cedũt.
Verum eadem uerso tenuis cũ cardine uẽtus
Impulit:& teneras turbauit ianua frondes:
Nunquã deide:cauo uolitantia prẽdere saxo:
Nec reuocare situs:aut iungere carmĩa curat.
Inconsulti abeunt:sedemque odere sibyllæ.
Hic tibi nequa moræ fuerint dispendia tanti.
Quãuis increpitent socii: & ui cursus ĩ altũ
Vela uocent:possisq; sinus implere secundos.
Quin adeas uatẽ:precibusq; oracula poscas.

Sub.i.In ima:ut Exercet sub sole labor. Fata.c.tribus modis futura pdicit:aut uoce: aut scriptura: aut signis ĩ quibusdã notis ut ĩ obelisco romæ uidemus: uel notis litterarũ:ut p unã litterã significet aliquid. In foliis aũt palmaꝝ sibyllã scribere solitã scribit Varro. Carmina:qa eius responsa uersibus scribebant.

Virgo:uero phemonœ dicta est nam sibylla nomẽ est omnium uaticinantium Aeoli.n.συουσ deos dicunt:& βουλη consilium est.Vnde dixerunt συβηλλασ quasi συουβουλασ. Digerit:ordinat: disponit. Seclusa:pro inclusa. Cardine uerso:Aperta ianua.Ianua.idest uentus q per Ianuam uenit. Inconsulti:sine consilio. Consultus: est qui consulitur Incõsultus q nõ recipit consilium. Volens: quæ uelle habet:nam uolitura propter asperitatem noluit dicere. Hæc:sunt.bene cum circumscriptione:ne postea falsidicus aut minus peritus putaretur. Grauia: finalitatis ratione producitur. Sed satis aspere. Nam ĩ nullam desinit consonantẽ:ut Omnia uicit amor: &

Ipſa canat:uocẽq; uolens:atq; ora reſoluat.
Illa tibi italiæ populos uenturaque bella:
Et quo quẽq; modo fugiaſq; feraſq; laborem
Expediet:curſuſq; dabit uenerata ſacerdos:
Hæc ſunt.quæ noſtra liceat te uoce moneri.
Vade age:& ingentẽ fatis fer ad æthera troiã.
Q uæ poſtq̃ uates ſic ore effatus amico eſt:
Dona dehinc auro grauia:ſectoq; elephanto
Imperat ad naues ferri:ſtipatque carinis
Ingens argentum:dodoneoſque lebetes
Loricã conſertam hamis:auroq; trilicem.
Et conũ inſignis galeæ criſtaſq; comantes.
Arma neoptolemi ſunt & ſua dona parenti.
Addit equos:additque duces.
Remigiũ ſupplet.ſocios ſimul ĩgruit armis
Interea claſſem uelis aptare iubebat
Anchiſes:fieret uento mora ne qua ferenti:
Q uẽ phœbi ĩterpres multo cõpellat honorẽ
Coniugio anchiſa ueneris dignate ſuperbo:

nos cedamus amori:& At tibi thymbreæ caput euã/drius abſtulit enſis. Stipat:Dẽſat:hĩc ſtipatores qui aliquid ĩ nauibus cõponunt a ſtipa. Dodoneas:a dodona urbe epirotica: & laudauit a loco ut uaſa corinthia. Lebetes:ollas æreas. Hamis au.q̃. hamis au/reis p endiadyn. Conũ:curuatura eſt quæ promĩet: ſuper quã criſtæ ſunt. Sua:cõgrua ætati. Supplet: Bene ſupplemẽtũ dixit:qđ uerbũ ẽ militare.nã mul/tos in creta amiſerat. Ferenti:flanti. Anchiſa:græ/cus uocatiuus ẽ: nã ſi latinus breuis eſſet. Sed q̃ritur quemadmodũ is exeat:nã Tydides tydide facit: Atrides atrida:Hora.Ne quis humaſſe uelit aiacem Atrida uetas cur.Apud latinos horũ nominũ cauſa ẽ manifeſta:Nã nominatiuum ipſum in a mittunt: & latinam recipiũt decliatiõnẽ ut atrides atrida facit & ſcythes ſcytha. Dignate: Digne habitæ ĩ paſſiua ſignificatione.In prĩo aliter Haud eqdẽ tali me dignor ho.

DONA. Morem dixit ſybillæ:& ĩ quo loco ſit: & quo ordine ſingulorũ deſideriis reſpõdeat Scribit in foliis:ordĩat:& dimittit hoĩes ĩ illis futura legũt:Sed ſi uento pturbat̃ ordo foliorũ pereunt cõſulta: & dubii remanẽt q uenerãt conſulturi. Illa tibi:edicet illa quæ ego prohibeor apire:q̃ bella ſint uẽtura & quo/modo ſingulos labores uel tolerãdo tranſeas:uel ſu/perãdo cõpeſcas. Vade age & ĩgentem:Quædã pre/dicit ut uates quædã admõuit ut amicus ceſſantibus partibus uatis. Stipat:largitorẽ præcipuũ ĩdicat:q tãtũ donaſſet argẽti quãtũ naues niſi ſtipate capere nõ poſſent. Loricã:& dona quæ augeãt ſuas opes dat:& ea qbus ſe ab hoſte tutet̃ & omnia cũ decoro: & dicit arma fuiſſe illius q troiã uicerat:ut ſit ĩſultatio arma uictũ ferre uictoris. Sua:Aetati conuenientia. Socios : nullũ ĩdonatum reliquit dans q̃ cõpetebant uiris fortibus. Dignate:q̃ſi qui dignus ſit ĩuẽtus q filiæ iouis iũgeret̃.

Bis pgameis:oſtendit̃ q ſit cura deũ:q cũ debilis eẽt:liberatus tamẽ ſit periculis pñæ in q̃ pierũt uiri fortes.

CHRI. Inſanã:furore diuino plenã:Sed & de eo furore quo pcita mens humana futura præuidet: & de ſy/billis latius ĩ ſexto dicemus. Rupe:rupes præcipitia latera mõtis ſunt. Ripe uero fluuiorum extremitates.

Mãdat:Cõmittit.q.d.rei ĩſtabili credit. In numerũ:In ordĩe.Aliquãdo numeros riththmos & modulationes ĩ muſica dicimus:ut Numeros memini ſi uerba tenerẽ. Relinqt:Quaſi nõ curet maneãt an diſſipent̃. nã relinqmus ea q̃ pauci facimus. Ab ordĩe:exprimit qđ dixit Digerit ĩ numerũ. Tenuis:cũ uelit damnare hũc modũ reſpõdẽdi:oſtẽdit quantũ inſit piculi:cũ mãdet̃ reſpõſum foliis.i.rei leuiſſimæ : & cũ deſerat̃ extra ſuã cuſtodiã:& cũ tenui uento turbari res poſſit:& cũ ſybilla q̃ ſemel turbata ſint ĩ ordinẽ reuocare negligat:quo piculo ſuadere põt ut æneas omnẽ moram pferat:donec reſpõſum ſibi ore reddit ĩpetret. Illa:q̃ poterit quæ ego nõ poſſum. Elephãto:elephas ut apud Pliniũ ẽ:maximũ ẽ oium aĩaliũ pximũq; humanis ſenſibus ĩtelligit ſermonẽ pñũ habet obediẽtiã officiorũ:amoris & gloriæ uoluptatẽ:pbitatẽ: memoriã:prudẽtiã:r̃ligionẽ: nã ĩ maritãia niteſcẽte luna ad milon flumẽ ueniũt aquaq; luſtrant̃: atq; ſalutato ſydere ĩ ſiluas redeũt. Regẽ adorãt.genua ſubmittũt.Romæ primũ currũ Põpei ĩ africão triũpho comitati ſunt: ut prius de Baccho fert̃ deuicta ĩdia Sed ĩ triumpho iũcti portas ĩgredi ut refert Protilius:nõ potuerũt:Aliquis ductus litterarũ græcarũ didicit:ſcripſitq; illa ligua.Ipſe ego hæc ſcripſi & celtica ſpolia dicaui ut ait Mutianus:qui ter conſul fuit. Prædã uero quæ de iis petat̃ ſciunt eẽ ſua arma.quæ iuba cornua.Hero.uero tanto antiquior dentes appellat Hos uel caſu aliquo uel ſenecta deciduos defodiũt.Hocq; ſolũ ebur ẽ cuius cãdore intelligit̃ iuuẽta . Ipſi horũ dentium alterius mucroni parcunt ne ſit prœliis hebes:Alterius uero mucrone radices opario uſu fodiunt. Homini ſimpliciter errãti in ſolitudine mitis ẽ:uiãq; demõſtrat.Gregatĩ ĩcedunt. Ducit agmen ſenior.Cogit proximus ætate. Domitis nomĩa ĩponebãt.In exercitu Antiochi cũ Aiax ductor agminis fluuium trãſire de/negaret.Pronũciauit rex principatum fore eius qui tranſiret:alius Patroclus nomĩe tranſiuit.Quapropter faleris argenteis ab Aiace detractĩs donatus eſt.Ipſe autẽ Aiax ex ignominia mœrore cõfectus medea ſe ipſum extixit.Primũ ĩ Italia uiſi ſunt ĩ bello Pyrrhi ĩ Lucãis:unde illos boues lucas appellarũt:Anno urbis. cccclxxii. Item poſt.vii.annos romæ ĩ triumpho.Inde anno dii.In uictoria.L. Metelli pontificis capti ſunt ĩ ſicilia. cxlii. Verrius illos pugnaſſe ĩcirceo con/uictis pœnis & uecti ratibus:quas doliorum ſtructis ordinibus ĩpoſuere.Oriunt̃ ĩ africa ultra ſyrticas ſolitudines:& ĩ mauritania.Item apud æthiopas & traglodytas:ſed maximos oium fert ĩdia. Eos aphri pauent: nec ĩtueri audent.Decem annos utero geſtari credidit uulgus.Ariſto.ſcribit biennium : nec amplius q̃ ſingulos ſemel gignere.Plures.cc.annos uiuũt.Quidam.ccc.Latini a ſonitu uocis eos barros appellãt: eoſq; barrire dicunt ut boues mugire.Hĩc ebur eorum dentẽ dicunt q e barro ſit:Hora. Quid tibi uis mulier nigris di/gniſſima barris.Græci & animal & dentem elephantẽ appellant:q latine & ĩ ſecũda elephãtus elephãti:& ĩ ter

Ele/phas

tia elephas elephantis dicit᷑. Hic igit᷑ poeta elephanto ꝓ ebore græce dixit. Loricam : quidā dictam putant ꝙ sine loris ita conserat᷑ ut hamus hamū capiat. Trilicē.i.triplici hamoꝝ ordine cōsertam.ergo densior est : & ꝓpterea minus penetrabilis. Conū:figura orbiculata est:sed in altitudinem extenuata. Ab hac formæ simili tudine & trochum quo pueri ludūt:& curuaturā in galea ꝓminentē supra quam cristæ iponunt᷑ : & cupressi baccam conū dixerunt. Addit equos:nā ii in epiro optimi sunt:ut in geor. Eliadū palmas epiros equarum.

Cura deum bis pergameis erepte ruinis:
Ecce tibi ausonie tellus:hanc arripe uellis.
Et tamen hanc pelago præter labere necesse ē
Ausonie pars illa procul:quam pandit apollo:
Vade ait o fœlix nati pietate:quid ultra
Prouehor:᷑ & fando surgētis d̄moror austros:᷑
Nec mīus ādromache digressu mœsta suprēo
Fert picturatas auri sub tegmine uestes
Et phrygiā ascāio chlamydē:nec cedit hono/ri
Textilibusque onerat donis:ac talia fatur.
Accipe & hæc manuū tibi q̄ mōumēta meaꝝ
Sit puer:& longū ādromaches testent᷑ amorē
Cōiugis hectoreæ cape dona extrema tuoꝝ.
O mihi sola mei super astyanactis imago.
Sic oculos sic illa manus:sic ora ferebat.
Et nunc æquali tecum pubesceret æuo.
Hos ego digrediēs lachrymis affabar obor/tis.
Viuite fœlices:quibus est fortuna pacta
Iam sua:nos alia ex aliis in fata uocamur
Vobis parta qes:nullū maris æquor arādū ē:
Arua neque ausoniæ semper cedentia retro
Quærēda:effigiem xanthi troiamq; uidētis:
Quam uestræ fecere māus:melioribus opto
Auspiciis:& quæ fuerint minus obuia graiis.

SER. Cura:amor:ut Veneris iustissima cura. Bis p[..]er:oratoriū est ut qđ superius Anchises ifœlicitatis putauit:ut satis una superq;.u.ex & captæ.s.u.hoc nūc cōuertit ī laudem. Bis:nā prius Hercules: nunc græci expugnarūt. Tibi:Vel uacat:ut Ci.q mihi accubātes ī cōuiuio:Aut dixit qa ipse hāc solā italiæ par t[.] uisurus eēt:& non quā fata æneæ ꝓmittunt. Ausoniæ italiæ a rege Ausono. Arripe:iuade:illic.n. est sacrificaturus. Et tamē.ανακολουθον ē.Nō.n. p̄misit q̄q̄ uicina sit. Pandit apollo:lauro lauini agꝝ intelligit. Vade ait:bis hoc mō repetit Virgi. hic nā cū supra cōpellat dixerit:mō ītulit Ait. Itē ī qnto cū p̄miserit fidā sic fat᷑ ad aurē:subiicit rursus: & sese ostēdat ī armis dic ait. O fœlix nati pie.latēter ostēdit mortē futurā. Nō.n. dixit uitæ lōginqtate uel aduētu ī italiā: sed nati pietate:qui poterit exeqas celebrare. Prouehor.s.sermōe Digressu mœsta sup̄mo:ultimo:postq̄ eoꝝ desp̄abat aspectū. Picturatas:p̄ticipiū sine origīe uerbi. Sub tegmīe: Filū est qđ iter stamē currit: qđ Persius tramā dixit mihi trama figuræ sit reliq̄. Nō ergo ꝓ stamīe ponendū ē:cū stamē de auro eē nō possit. Phrygiā:acu pictā. Nā hos artifices phrygiones appellamus secūdū plautū. Phrygiā: ī q̄ sit p̄riæ memoria. Nec cedit hono. dat tāta munera quanta merebat᷑ Ascanius. Nā nō cedere honori ē eē parem meritis accipiētis. Textilibus:quod munus decebat mulierem. Et hæc:ītelligimus & alia prius data:uel iure hæreditario data æneæ & anchisæ ad se spectāt. Monumēta: memoria:& a mētis admōitiōe sūt dicta. Lōgum amorē:& de p̄terito & de futuro:ut cognoscas q̄tū te uel amaueri:uel amatura sim. Hectoreæ:habuit rōem p̄sone cū q̄ loquebat᷑.q.d.auunculi tui. Sup.i.ualde. Valde uehementer & exp̄sse mihi es imago:Quo sermōe ēt Home.utit᷑ in simili significatione. Viuite.f.modo bene optantis est non ut in Bucolicis male dicentis:ut Viuite siluæ.i. perite. Similiter est & ualete. Teren. Valeant qui īter nos dissidium quærūt. Videt᷑ autem melius dici p optatiuum q̄ per imperatiuum:qa possunt optari:nō imperari ꝓspera uel aduersa. Ergo usurpat᷑ imperatiuū. Sua.q.d.dura & propria troianoꝝ:ut Hac troiana tenus fuerit fortuna secuta. Peracta:parata. Cedentia retro:Vt iam tandem italiæ fugientis prendimus oras. Vestræ māus:quod ē dulcius. Minus obuia.i.quæ nullū patiant᷑ excidiū.

DONA. Nec cedit ho.duo notat ī chlamyđ. Et ꝙ eēt sibi solatio qa eēt de origīalibus terris: & ꝙ cōueniret honori Ascāii.nā digna fuit q̄ uteret᷑. Tali ēt dignus Ascāius q tantā rē applicaret usibus suis. Sūt.n.qdam abiecti:q utūt᷑ uestibus sibi nō cōueniētibus. Sūt rursus adeo excellētes:ut cū suis uestibus p̄i honore cōtēdāt. Laudauit āt solā chlamydē. Cætera generaliter dixit. Honerat:ut ī Heleno dixit stipatq; carinis. Ille uir fortis donat auꝝ.argētū:Arma uiro forti. Hæc mulier donat puero textilia. Ergo habuit rōem p̄sonaꝝ:Hæc etiā duo genera muneꝝ pōit:Chlamydē auri sub tegmīe uariatā:q̄ esset ex antiqs Itē alia munera q̄ nō essent tāti p̄cii: sed suis māibus. Vnde cū hæc offerret:dixit accipe:& hæc p̄ter Chlamydē & p̄dicta:ut alteꝝ haberet p̄ciū:alterū amoris religionē & dātis affinis affectū. Ergo si nō ualēt dona:ualeat p̄sona andromaches tui auūculi uxoris. Lachrymis affabar:Non poterat ab iis qui & ciues & in se liberales essent sine lachrymis discedere. Viuite.f.fœliciter uiuere dicit manere ociosum in eodem loco & aduersa fortunæ ulterius non timere. Sibi autē omnia contraria esse ostendit. Cedentia retro:Impossibilia dicit:sed per illa suum tedium exprimit: qui tot annos laboriose periculoseque nauigans nondum ueniebat quo peruenire cupiebat.

CHRI. Ecce ti. q̄si ī māu haberet. Chlamydē: puerili seruit ætati cū dat purpura distictas uestes ueluti si p̄textā d̄signet: & tamē natū ad fortitudinē ostēdit cū p̄beat chlamydē. Ea.n. uestis militaris ē:ut & Plautus & Terē.ostendūt. Est āt a græco uerbo chlæna:Vnde Home.de Vlyxe βηλεθεεινατποδεχλαιναν βαλε. Cōiugis.h.nō solū dixit pp affinitatē sed pp fortitudinē:cuius illū imitatorē eē cupiebat:Vnđ alibi & pater Aeneas & auūculus excitat hector. O mihi:locus ex Homero ē. Est āt exclamatio:cū stupeat tātā ī duobus pueris si/

militudinem:& ét dolorem indicat:quem capiebat pro defuncto filio. Super:pro supes secundum Priscia/
num.Ná & græci ꝑpositioné pro uerbo ponunt.Vel super.i.ualde.Oui.in fastis Extulit & uelox ausa super al
ta fenestra se iacit:audacé fecerat ipse timor. Sic oculos:imago est:de qua alibi diximus:& unde gignitur pa
thos.Ité repetitio & dissolutio qui colores apti sunt commiserationi:ut Te nemus angitiæ uitrea te iuscinus
unda:Te liquidi fluere lacus. Viuite.s.affectú & ex affectu desideriú suoꝝ exprimit:& ex fœlicitate illoꝝ au/
get suas calamitates:& tamen nulla mouetur iuidia.Nam & fœlices dixit & melioribus opto auspiciis. Nos
alia ex:pathos a desperatione perueniendi. Quam uestræ.f.m.multo iocúdiora sunt quæ p nos ipsos q̃ quæ
per alios conficimus.Vnde ad consolandam Venerem Sublimemq; feres ad sydera cæli Magnanimú æneá.

Si quando tybrim uicinaq; tybridis arua
Intraro:gentiq; meæ data mœnia cernam:
Cognatasq; urbes olim:populosq; propiquos
Epiro hesperia:quibus idé dardanus auctor:
Atque idem casus unam faciemus utranque
Troiá animis:maneat nostros ea cura nepotes.
Prouehimur pelago uicina ceraunia iuxta.
Vnde iter italiam cursusq; breuissimus undis.
Sol ruit interea:& montes umbrantur opaci.
Sternimur optatæ gremio telluris ad undam
Sortiti remos:passimque in littore sicco
Corpora curamus:fessos sopor irrigat artus.
Necdum urbé mediú nox horis acta subibat.
Haud segnis strato surgit palinurus:& omnes
Explorat uentos:atq; auribus aera captat.
Sydera cuncta notat tacito labentia cælo.
Arcturú pluuiasq; hyadas gemiosq; triones:
Armatumque auro circunspicit oriona.
Postquá cuncta uidet cælo constare sereno:
Dat clarú e puppi signú:nos castra mouemus
Tentamusq; uiam:& uelorum pádimus alas.
Iamque rubescebat stellis aurora fugatis:
Cú ꝓcul obscuros colles:humiléq; uidemus

SER. Tybrim: a rege q i eú cecidit.Ná ante albu/
la dicebaẽ.Alii tyberinú albanoꝝ regé i eú cecidisse
uolunt.Alii dicút quondá syracusani uictores cœ/
pisse magná uim atheniensiú:& eá cæsis mótibus fe
cerút addere muniméta ciuitati: túc auctis muris ét
fossa intrísecus facta é quæ flumine admisso repleta
munitioré reddidit urbé.Hanc fossam p iniuriá ho
stiú factá tybri αποτης υβρεοσ appellarút. Inde cú
siculi loca iuxta Romá occupassent: Vnde é fines us
que ad sicanos:Albulá ad imaginem fossæ patriæ ty
brí uocarút.De tybri uero siracusana fossa Theocri
tus meminit. Gentiq; meæ:& nó sibi.Ná scit Asca
nio regna deberi. Data mœnia cerná cognatasq; ur.
olí:quádoq; & per oía cerná subaudis.Sésus át talis é
Si potero ad italiá ꝑuenire:& regna cóstituere:& ui/
dere & urbes & populos tibi cognatos. Ná æneas &
Helenus a Dardano originé ducút. Ergo hoc dicit:
quoniam & ab uno originé ducimus:& iisdé casibus
subiacuimus. Troiá utranq;:& quá tu fecisti:& ego
facturus sú iúgamus & faciamus uná:sed aimis: hoc
est fœdere & affectióe:quoniá re uera eas natura iun
gi nó sinit.Sane quoniá occurebat humáne breuitas
uitæ.Bene subiúxit:Maneat nostros ea.c.nep.Distin
guédú át populosq; ꝓprinquos epiro:Et ex sequen/
tibus ostédit quomó. Hespia.i.qbꝫ populis auctor
é dardanus.Herpia hoc é εσπεροθεν:ná græce dixit:
& é de loco aduerbiú dardanus εσπεροπεν.figura.n.
nónúq̃ pulchra est si elocutio iperfecta sit:ut Cice.in
uerrinis:Qui Verré romulea nó addidit tribu. Pro
uehimur.p.Buthroto derelicto. Ceraunia: promó
toria epiri a crebris fulminibꝫ ꝑp altitudiné noiata.
Breuissimus: ná medio noctis spatio trásiẽ. Opta
tæ.t.sp.n.a nauigátibus optaẽ. Sortiti.r.p sorté diui
si ad officiú remigádi qs esset ꝓpreta:quis pede teneret. Littore.s.ná é & quo aqua alluiẽ. Horis.a.p horas de
currés. Auribus:qua.n.uéti ueniút ea ꝑte auris frigidior é. Cúcta:ná i pronosticis legiẽ nó sufficere unum
ad explorádá serenitaté. Tacito.c.aut nocturno:p qđ taceẽ aut ipe tacitus:aut ad hoíes retulit.Ná licet æter/
nus sit axiú sonus: tamé audiẽ a nobis. Armatúq; au.ci.o.sic Luc.Ensiferi nimiú fulget latus orióis. Intueẽ
hæc nó ut cernat.Ná oíbus patét:sed ut exploret stellaꝝ uigoré quo futura serenitas ídicaẽ:In geor. Ná neq;
tú stellis acies obtusa uideẽ.nó.n.quærit quasi nó orta:ná septétrio semper apparet. Constare:suppetere:lu/
uena.Quis ferat uxoré cui constet oía. Claꝝ.s.fatulá eleuauit:ut flámas cú regia pupis extulit. Castra.m.ca
stra oía loca sunt ubi milites steterít.Dicta át castra q̃si casta:uel q; illic castrareẽ libido: ná nunq̃ iis intererat
mulier. Tétatus uiá.i.naues ꝓducimus. Pandiamus alas:cótos ítendimus.Humilemq; uidemus italiá:aut
naturá ostédit ꝓ uíciæ ut Salu.italia plana ac mollis:Aut ré physicá exprimit:Ná oé qđ cótinet humilius é qđ
contineẽ.Aut qa procul uiscentibus terra humilis semꝑ uidetur:Luca.Et dubios cernit uanescere montes.

DONA. In his uersibus nihil refert Donatus dignum quod scribatur. Nisi q; ait nó esse italiam hu/
milem sed quia etiam alta nauigantibus cum longe apparent uidentur humilia.

CHRI. Sortiti re.i quos.n.sortes ceciderát ii remos seruabát.Ostédit.n.diligétiá ducis:ná q̃uis í terra descé
disset:tamé custodes ítra naues linquebáẽ:& q descéderát ad undá.i.iuxta mare:i sicco corpora curabát. Ipse
át Palinu.& cura & dilig´tia maxía usus é. Horis.a.lúæ solis equos horæ ut poetis placet:administrát: Oui.
Iúgeẽ equos titá uelo.ipe.h. Notat:diligétiꝫ ꝺsiđrat.

Italiam:italiam primus conclamat achates.
Italiam læto socii clamore salutant.

SER. Italiá:tátologia usus é ad exprimédú affectú
nauigátiú. Corona ind.usq; ad summú ipleuit.Aut
re uera coronauit. Maris:p qđ nauigo. Terræ:ad

Tum pater anchises magnum cratera corona
Induit:impleuitq; mero:diuosque uocauit
Stans celsa in puppi.
Dii maris & terræ tempestatumque potentes
Ferte uiam uento facilem:& spirate secundi.
Crebrescunt optatæ auræ:portusque patescit.
Iam ꝓprior:têpluq; apparet in arce mineruæ.
Vela legunt socii:& proras ad littora torquêt.
Portus ab eoo fluctu curuatus in arcum:
Obiectæ salsa spumant aspergine cautes.
Ipse latet:gemino dimittunt brachia muro
Turriti scopuli:refugitq; a littore templum.
Quattuor hic primū omen equos ī gramine
Tondentes campum late cādore niuali. uidi
Et pater anchises bellū o terra hospita portas.
Bello armātur equi:bellū hæc armēta minãt
Sed tamen iidem olim curru succedere sueti
Quadrupedes:& fræna iugo cōcordia ferre.
Spes est pacis ait:tū numina sancta precamur
Palladis armisonæ:quæ prima accepit ouātes
Et capita ante aras phrygio uelamus amictu.
Præceptisq; heleni dederat quæ maxima rite
Iunoni argiuæ iussos adolemus honores.
Haud mora: continuo perfectis ordine uotis
Cornua uelatarum obuertimus antennarum
Graiugenūq; domos:suspectaq; linqmus arua
Hinc sinus herculei:si uera est:fama tarenti
Cernitur:attollit se diua lacinia contra:

quam uado. Tempestatum:uentoꝝ:auraꝝ:temporum:serenitatis:ut Vnde hæc tam clara repente tempestas:Nā multa significat. Spirare:& ad uentū pertinet & ad fauorē. Crebrescūt:ostendit magnū Anchisæ meritū. Patescit:propinquātibus:ut Augusti rarescūt claustra pelori. In arcū:i arcus similitudinē ut Excisum euboicæ latus īgēs rupis ī antꝝ.i.in antri similitudinē. Latet.s.lōge ītuenti. Nā late patet secūdū Dona.nō stat uersus. Refugitq; a littore tē. Nā ꝓcul ītuentibus ī mari uidet:& appropinquātibus paulatī discedere. Vel qa situm ē in colle: qui sensum crescit a littore iō dixit refugit. Primū: aut q̃le nūq̃ uiderat ante:aut qa seqt Porcæ albæ omē:uel primū.i.primā ꝑtē cāpi. Candore:hoc ad uictoriæ omē. Hēt āt anchises diuinādi peritiā:unde diuiniq; ossa parētis. Hospita:usurpatū ē. Nā q̃ ī es exeūt cōmunia sunt & fœmininū ī a mittūt. Luc. Hospes in extremis audiuit curia tectis. Sed Plautus cū pauꝑ cōe sit ut pauꝑq; senatus:& pauperq; domus nec nota potētū munera paupa tamē dixit. Armēta:armēta dicūt q̃si armis apta. Nā eq ītersunt ꝓliis:boues armant ex coriis. Sed tamē anacolutō ē:nā q̃q̃ nō ꝓmissit. Spes.p.ait latēter posse uincere troianos dicēdo Curru succedere sueti. Palladis : post belli omē deā belli ꝓcatur:sed & hoc tēplū uisū ad omē ꝑtinet. Rite:secūdū ritū:unde seqt ꝑfectis ordine notis. Argiuæ.i.magnæ. Haud.m.co.unū uacat. Graiugenū: ut troiugenas. Sacroꝝ āt tātū cā hāc tetigit calabriā: ubi dicit Palladiū a Diomede accepisse uel ab Vlyxe nā ambo rapuerūt. Herculei:deficiēti populo laconibus ꝑꝑ assiduū cū atheniēsibus bellū iusserunt: ut uirgines uulgo ꝓstrarēt. Hic incerta nata soboles cū sibi & patriæ eēt opprobrio. Nā ꝑtheniatæ appellabant:accepto duce Phalātho octauo ab Hercule nauigātes ad breue calabriæ oppidū deuenerūt:qđ Taras Neptūni filius fabricauerat. Id auxerūt: Sed prisco noie Tarētō appellarūt. Bene ergo Herculei tarēti:si uera ē fama qđ taras cōdiderat:& auxerat phalāthus. Atollit:qa ꝓpiquātibus aut rcederet mōtes uidēt:aut surgere. Lacinia:tēplū Iunōis laciniæ a rege cōditore:ut qbusdā placet dr uel secūdū alios a latrōe Lacinio:quē illic Hercules īteremit:& ī hoc expiato loco tēplū iunoni cōdidit.

DONA. Crebrescūt.s.appet petitionis fructus. Ferre uiā.s.ꝓbete facilē uiā. In arce:ī altitudīe. Legunt:uerbū nautis familiare:nā funes & uela cū colligūt:uel aliqua loca cū transeūt:legere appellāt. Auræ:naturaliter dixit. Aura.n.nascit cū primū exoritur lux quā supra īduxit nascētē. Portus: ab oriēte qua fluctibus portus infestari poterat:magnas natura obiecit cautes. Ergo latet portus:quia fluctus illum reperire nequeunt. Cautes autē sunt in formam brachioꝝ. Refugit:cōstitutis ī portu non appet tēplū: quia obstāt scopuli. Hic primū:honesta locutio pascētes campū & nō pascētes herbā ī cāpo: & cū dicit qbus hærbis pascerent ostēdit sola gramia illic fuisse. Cādore ni.ostendit & equos & niueos & cōstitutos ī magna ubertate. Bello armant eq:nō qa equo troia ꝑierit:ut qdā ridicule dicūt. Sed doctria sua equos ostēdere bella dixit. Palladis armisonæ:ad alia signa belli accedit tēplū armatæ Palladis:quā merito orat ut ꝓsperū faceret si quid aduersi immineret:& ouantes dimitteret quos ouantes acceperant. Ante aras:ut ostendit ꝑter ꝑces ēt munera fuisse dicit aras fuisse in naui : q̃ nō erant ut demonstret aram dici posse ubicunq; sacrificatur.

CHRI. Stās celsa:nā altior pars nauis ē. Spumāt:spuma in aqua. Quattuor diximus numeꝝ parē infœlicē eē:unde fuit Quater ipso ī limine portæ substitit. Ergo portēdūt pericula cædes & labores circa bella futuros:uel quia exitus ipse fœlix fuit troianis dixit q̃ttuor respiciēs omē ī equis tantū & nō ī numero: Sed ꝑ numeꝝ expressit quadrigas. Quod āt quadrigæ fuissent īdicat:cū dicit sed tamē idē olim curru succedere sueti.

Concordia:qbus cōcordes eq reddūt ab effectu:& dicit mors pallida. Ouāntes:lætos. Cæteꝝ ouatio & ipa honor ē primūq; uirtutis:qđ uictoribns ducibus exhibebāt:Minor tamē q̃ triūphus. Sed de triumpho & de ouatione iā diximus. Herculei:sunt q dicāt ꝙ cū lacædemonii iā decē annos ī messenioꝝ obsidiōe occupati fuissent:& uiderēt domi ꝓlē deficere:remiserūt spartā eos iuuenes qui ad bellū non iurati uenerant: ut operam liberis cū spartanis uirginibus ꝓmiscue darent & reliqua ut narrat, Ser. Anthiochus autē de huius urbis origine sic scribit. Quod conflato inter lacædemonios ac missenios bello q lacædemonioꝝ in illud uoca

ti non sunt pro seruis habebant̃:quos elotes noiabant:& quicunq; ea durante militia nati sunt:ĩfames ignobilesq; putabant̃.Quapp oẽs ii duce Phalanto ĩ populares cõiurarũt:ut illos perderent: sed patefactis ĩsidiis cũ phalanthus oraculũ tale ab Apoline accepisset Satyreũ:& pingue populũ tibi trado taréti cũ suis ꝓfectus tarẽtum uenit.Incolebãt ea loca cretenses qui post lœtũ Minois ĩ camicis apud cocalũ huc nauigarant:Et regioné oẽm Iapygiã a Iapyge Minois & cretẽsis mulieris filio appellarũt:Tarẽtũ ãt a Tarento heroe quodã dixerũt.At Ephorus scribit Messenios regẽ lacædemonioꝝ Teleclũ illuc sacroꝝ cã ꝓfectũ interemisse.Lacædemonios ãt iuratos nũq̃ nisi urbe capta discessuros messeniã obsedisse:& cũ iã annus decimus esset admoniti ab uxoribus ꝓlẽ deficere:eos remiserũt q qa pueri uenerãt:ĩiurati erãt: iusserũtq; ut passim cũ uirginibus coirẽt:& q ĩde nati sunt:partheiæ nominabant̃.Decimonono anno expugnata messena sptani domũ reuersi ĩ nullo honore q iusto matrimonio nõ essent nati hẽbant.Ac mox ĩ cõiuratiõe cõtra se dephẽsos ad nouas sedes inquirendas emiserũt.At partheniæ achiuos cõtra barbaros bellãtes iuenere: & ĩ ptẽ piculoꝝ assũpti tarẽtũ cõdiderũt.Hæc apud Dionysiũ halicarna.ĩuenies.Fuerũt aliquãdo maxime tarẽtinoꝝ opes:nã & classe maxia ĩsignes fuerũt & peditũ.xxx.millia eqtũ tria millia:& ductores eqtũ mille ĩ expeditiõe miserũt.Pollebãt disciplia pytagorica:& Architã ciuẽ habuerũt.

Tarentum

Caulonisq; arces:& naufragum scyllaceum.
Tum procul e fluctu trinacria cernitur ætna:
Et gemitum ingentem pelagi:pulsataq; saxa
Audimus longe:fractasq; ad littora uoces:
Exultãtq; uada:atq; æstu miscentur harenæ:
Et pater ãchises nimirum hæc illa charybdis.
Hos helẽus scopulos:hæc saxa horrẽda canebat
Eripite o socii:pariterq; insurgite remis
Haud minus ac iussu faciũt:primusq; rudẽtẽ
Contorsit leuas proram palinurus ad undas
Leuam cuncta cohors remis uentisq; petiuit.
Tollimur in cælum curuato gurgite:& iidem
Subducta ad manes imos descẽdimus unda.
Ter scopuli clamorem iter caua saxa dedere.
Ter spumã elisam:& rorãtia uidimus astra.
Interea fessos uentus cum sole reliquit.
Ignarique uiæ cyclopum allabimur oris:
Portus ab accessu uentorũ immotus:& ingẽs
Ipse sed horrificis iuxta sonat ætna ruinis.
Interdũq; atram prorumpit ad æthera nubẽ:
Turbine fumantem piceo & candente fauilla.
Attollitq; globos flammarum:& sydera lãbit:
Interdum scopulos auulsaque uiscera montis
Erigit eructans:liquefactaq; saxa sub auras
Cũ gemitu glomerat:fundoq; exæstuat imo:
Fama est enceladi semustum fulmine corpus
Vrgeri mole hac:ingentemq; insuper ætnam

SER. Caulonis:caulõ ẽ mons calabriæ: ut Hora. & amicus caulon fertilis baccho: ĩ quo oppidũ fuit: qđ secũdũ Hyginũ: q scripsit de situ urbiũ italicarũ oli nõ ẽ. Naufragiũ scy. piculosũ nauibus. Dictum scyllaceũ uel a tractu uel a piculi similitudine: nã inde scylla longe ẽ. Et gemitũ.ĩ.p. uidet̃ delatus prio ad fretũ post ad ætnã reuersus. Fractasq; nimias:ut fractor sonitus imitata tubaꝝ. Aestu miscent̃ har. describit loca carybdi uicina quã esse credit ex piculi magnitudie. Saxa hor.c.retulit se ad historiã.Nam ꝓ scylla dicit horrẽda saxa. Eripite:de periculis:deest uos. Leuas undas:de ionio uenientibus: aliter nõ ꝓcedit. Cuncta cohors:qa supius dixit Nos castra mouemus. Ad manes imos:poetica hypbole. Scopuli clamorẽ:de historia:ut supra diximus:hoc traxit.Vnde.n.illisæ cõcauis saxis canũ imittant̃ latratus. Elisã:exclusã:ut Elisos oculos & siccũ sanguĩe guttur. Rorãtia astra: pro irrorata.ĩ.q̃ irrorabãtur a q̃ significatiõe nõ ẽ apud latios pticipiũ. Sãe hyperbole ẽ. Vẽtus cũ.s.uẽtoꝝ.n.mutationẽ necesse ẽ fieri uel oriẽte die:uel occidẽte. Ignariq; uiæ cyclo.al. o.ut Seruatũ ex undis strophadũ me littora primũ accipiũt.Similis.n.ẽ sonus. Cyclopũ:clo hẽt accẽtũ qa latia declinatio ẽ ĩ actõ:qa græce posuit cyclopas cy habet accẽtũ.sic cyclopes clo habebit. Tõat ætna ruinis:cã huius ĩcẽdii secũdũ Virgi.ætnæ ẽ hæc. Sũt terræ desudantes sulphur:ut pene totus tractus cãpaniæ:ubi ẽ Veseuus & Gaurus mõtes qđ ĩdicat aq̃rũ odor calẽtiũ.Itẽ nouimus ex aq̃ motu uẽtũ creari. Esse etiã cõcauas tetras ætnã cõstat & ab ea pte q̃ eurus uel africus flant habere speluncas:& plenas sulfuris:& usq; ad mare deductas hæ spelũcæ recipientes ĩ se fluctus uẽtũ creãt qagitatus ignẽ gignit ex sulphure.Vnde ẽ qđ uidet̃ incẽdiũ.Hoc ãt esse ueꝝ illa comprobat ratio qa & aliis flãtibus uẽtis nihil ex se emittit:& pro mõ flãtũ euri uel africi interdũ fumũ ĩterdũ fauillas:nõnũq̃ uomit incẽdia:qđ & hoc loco ostẽdit:Nã affectũ ĩdicãs supprimit cãs. Prorũpit nu.poetica descriptio:Nã nõ dicimus ꝓrũpo illã rẽ. Cadente.s.scintillis & ẽ bona periphrasis:nã fauilla ẽ scintilla ab igne deserta. Viscera.ĩ.ptes:sic dixit:ut ossa terræ dicimus. Eructãs:Cice.Eructans sermonibus suis cædẽ bonoꝝ.Hora.usurpauit Hic dũ sublimis uersus ructatur. Liquefacta:putrida decocta ĩmodũ calcis. Imo:ab imo:& reddit cãm latẽter.Inde enĩ uentus ex aq̃ natus erũpit. Fama ẽ:excusat fabulã dicturus:nã si ĩ phlægra loco thessaliæ pugnarũt gigãtes quomõ Enceladus ĩ sicilia:Othus ĩ creta secũdũ Salu.unde othii cãpi dicũt̃:Typhœus ĩ cãpania:ut inarme iouis ĩperiis imposta typhœo sed Varro dicit ĩ diluuio aliquos confugisse ĩ montes q bello postea lacessiti ab iis qui de aliis ueniebant mõtibus:facile ex locis supioribus uicerũt.Inde fictũ ẽ:ut dii supioribus dicerent̃.Inferiores uero terrigenæ.Et qa dẽ humillimis ad sũma reptabãt:dicti sunt pro pedibus habuisse serpẽtes. Semustũ:pro semiustũ.sic ãt ponit̃ ueluti semianimis sit Enceladus:unde ẽ Motat latus & ẽ quasi ex fulmine natũ sit ĩcẽdiũ.

DONA. Socios nam in commune ubi periculum eſt:omnibus laborandum eſt. Fama eſt: recte inducit æneam in iis quæ fabuloſa erant dicentem fama eſt:ne ſe auctorem rerum impoſſibilium faciat.

Scyllaceum
Aetna

CHRI. Caulonis:mons eſt:ut dicit Serui.ſed ut urbs eſt caulonia poſt ſagram fluuiū teſte Stra.q̃ prius aulonia dicta ē q̃ſi uallonia a uicina conualle denomīata.Hác achiui condidiſſe idē Strabo auctor ē. Addit etiā ſuo tpe uacuā fuiſſe.q.n.eā habitāt e ſicilia a barbaris eiecti illā ædificauerē coloniā. Scyllaceū: ſcribit idē poſt cauloniā ſcylletiū eē atheniēſiū coloniā:q Mneſtei comites fuere:ſed ſuo tpe ſcyllaceū uocari ſcribit. Aetna: mōs ī media ſicilia ē:& cū ſublimis plurimū ſit:e celſo culmīe globos olī ignis emittebat.Nr̃o uero tpe deficiēte fortaſſe ſubterraneo ſulphure fumos ſolū emittit.Loca ſupiora:ut ſcribit Stra.nuda cineroſaq; ſunt: & ꝑ hyemē niuibus opata.Inferiora uero aquis arboribuſq; amœna.Ipſa uero mōtis cacumia multas recipiunt mutationes ueſcētibus īcēdiis:nūc qdē unū ī craterē collabēte igne nūc diuiſio effluēte. Nūc igniti emittunť riui:nunc flāmæ fumoſæ ue fuligines:Nūc ardētes exalat lapides.Nā neceſſe ē meatus ſubterreneos cū his accidētibus ꝑiter uariari.Horrificis iuxta; tōat ætna ruinis.In hoc loco Macrobius mentē ſuā:quā multis ī locis diſſimulauerat:tādē apuit Vir.n.alioqn ægregius & multiplici ac uaria doctrina īſignis.Sed dū Homerꝫ Maroni lōge tētat ꝓponere nimis:ni fallor:īuide poetæ nr̃o detrahit.Sed de aliis alio fortaſſe ī loco dicemus iterim uideamus qd ī ætnæ deſcriptiōe Virgilio obiciat.Primo.n.a Pindaro hūc locū ſumpſiſſe demōſtrat: Nā ē ī hoc nimis curioſus:ut nihil unq̃ a ſcriptore ullo ſiue græcus is fuerit ſiue latinus ī ſuū opus trāſtulerit: qn ille ſtati ſecū furti agat:q̃q̃ hæc admirationē potius excitāt q̃ excuſationē reqrāt.Sed redeo ad ætnā: ubi pindarū extollit:q tāq̃ ueritati obſecutus dixerit īterdiu fumare ætnā noctu flāmigare:ueluti natura edicto ſuo ætnā ꝓhibuerit:aut ī luce ignē:aut ī tenebris fumū euomere.Rephēdis ergo pindarꝫ? Immo laudo:q cū utrūq; utroq; tpe euomi nō neget:tamē & fumū diei & ignē nocti dedit quoniā neq; flāmæ īterdiu multū apēt: & fumus difficile nocturno tpe dignoſciť.Cōſulit ergo uiſibus noſtris Pindarus:At Maro naturā exequēs: qđ ſæpe eodē tpe fit:ipſe quoq; ſimul pōit.Nā raro ſine fumo flāmæ exeūt:ſed ita alternatī ut mō exupet fumus mō uincāt flāmæ.Nō ergo cōfundit tpa:ſed q̃ ſimul fiūt ſimul enarrat.Neq; abſonū eſt appellare denſiſſimū fumū:& ī alta ſurgētē atrā nubē:ꝑſerti cū illā fumātē appellet:& ut fumi illā cōtorta & nigrā reuolutionē exprimat:addit turbīe piceo.Nec ē inerrabile q; nubē atram fumare dixit turbine piceo & fauilla cadēte.Quis enim non uidit uel ſæpiſſime ſpiſum atrumque fumum ita e fornace ab igne pelli ut illi nigredini admixtæ ſint plurimæ ſcītillæ ipſe enim hoc loco fauillam pro ſcītilla poſuit:protreaque candentem dixit a candore ignis.Ad id autem quod dicit omnium quæ mōſtra ſunt monſtruoſiſſimū eē quod Maro ait ſcopulos eructari & erigi:eoſdēq; ipos ſtati liquefieri:neq; uſq̃ a Pindaro ſcriptū.Primū ita reſpondeo non uidere q̃ rōne uteť Maro aliqd ſcribere qđ nō ſcripſerit Pidarus ꝑſerti cū poetarꝫ ſit de magnis maiora loq: & multa ſupra fidē ꝓferre:& ueris ficta ſæpe addere.Deīde obſecro qd hoc tā abſonū ē an qđ dicit ſcopulos auulſaq; uiſcera mōtis erigit.At hoc ab ipſa natura fit:ut ex humore & calore ī arcto cōcluſis is uētus gignať: ut maximas molles ui pellat:qđ uideri licet ī lapidibus:q eadē cā maxīo īpetu e boardis pellūť:ſed ſit aliqđ fictū:non ne licet poetæ fingere? cū ſi figmētū a poeta remoueris:iā ipſe poeta nō erit.Sed uideamus q̃ cōtra naturā hæc ſit. emittit nōnūquā fumū ī ſimilitudinē nubis:q ueluti turbo circunuoluať:& cui ſcintillæ admixtæ ſint:Nā fauilla cādēs hoc exprimit.Et īterdū accēdiť locus:ut globi flāmarꝫ ad cælū extollāť.Quis hic error ē? an qa fumus īterdiu flāmæ noctu ſolū emittāť.Ridiculū ē hoc credere:cū utraq; hæc utroq; tpe accidere poſſint q̃uis fumus īterdiu:flama uero noctu melius cōſpiciať.Nōnūquā uero ꝑter fumū flāmāq; ēt ingētia ſaxa aſſiduo igne liq̃facta eo uēto q in anguſtiis cauernarꝫ calore ī humorē agente cōficiť maxīo īpetu cōtorq̃ri.Quæ qdē oīa ſiqs extra naturæ uim poſita eē putauerit is fortaſſe naturā recte nō tenet. Glomerat:q̃ſi rota ꝑ aerē. Cū gemitu:cū ſōitu:illo maximo q ex anguſtiis cauernæ ita ꝓuēit:ut is q ex cauo boardarꝫ exoriť.Nā & Stra.nō poeta ſed hiſtoricus de ætna ait.Nūc igniti emittunť riui:Nūc flāmæ fumoſæ ue fuligines.Nūc ardētes exhalat lapides.Quid ergo mirꝫ ſi Virgi.hæc omnia exaggerat:& qđ poetarꝫ ꝓpriū eſt uerborꝫ ſtrepitu grādiora facit. Fūdoq; ex imo:q̃ſi ponit cām efficientem.Vnde hæc ad exteriora proueniāt.In qua qdem deſcriptiōe & doctrinā ſimul & ingeniū poetæ quis ſūma admiratione dignum non putabit. Fama eſt enceladi: fabula hæc a Cicerone optime interpretatur.Nihil enim aliud eſt contra deos gigantes pugnare quam homines naturæ repugnare.Nam cum noſtro ingenio uolumus ipſum deum & res altas ſpeculari cum paulo qudāmō altius erecti ſumus ab ipſo fulminamur.nā recte apud nr̃os monemur qđ ſcrutator maieſtatis ꝛ̃iiciet a deo.

SER. Caminis:græcū eſt latinæ fornax. Motat: frequēter mouet.Nā ſi mutuas dixeris das refectionē labori. Noctē:melius per accuſatiuū dixit. Videmus: Vel mente uel oculis. Aethra: ſplēdorem ætheris. ſane Home. ætherem & aerē cōis generis poſuit.Ergo pōt eſſe æthra ꝓ æthere. Intempeſta: media:hoc eſt nimiū obſcura.Intempeſta ē dcā nox media:inactuoſa carent actibus per quos tpa cognoſcimus.Ait.n.Lucre.tempus nō intelligi niſi ꝑ actus humanos.Mediū āt noctis tempus caret actu. Ergo ītempeſta īactuoſa q̃ſi ſine tempoꝛ̃ hoc eſt ſine actu: ꝑ quem dignoſcitur tempus. Vnde eſt ītempeſtiue ueniſti.i.ακρηρωσ.Ergo ītempeſta dr̃ qa caret tem-

Impoſitā ruptis flammam expirare caminis.
Et feſſum quotiens motat latus.ītremere oēm
Murmure triacriam: & cælū ſubtexere fumo
Noctem illam tecti in ſiluis immania mōſtra
Perferimus:nec quæ ſōitū det cauſa uidemus
Namq; erāt aſtrorū ignes:nec lucidus æthra
Syderea polus: obſcuro ſed nubila cælo:
Et lunam in nimbo mox intempeſta tenebat.
Poſtera iam dies primo ſurgebat eoo:

Humentẽq; aurora polo dimouerat umbrã:
Cum subito e siluis macie confecta suprema
Ignoti noua forma uiri miserandaque cultu
Procedit:supplexque manus ad littora tẽdit.
Respicimus:dira illuuies:immissaque barba.
Consertum tegmen spinis:ac cætera graius:
Et quondam patriis ad troiam missus ĩ armis.
Isque ubi dardanios habitus:& troia uidit
Arma procul:paulũ aspectu cõteritus hæsit.
Cõtinuitq; gradũ:mox sese ad littora præceps
Cum fletu præcibusq; tulit:per sydera testor:
Per superos:atque hoc cæli spirabile lumen:
Tollite me teucri:quascunq; abducite terras:
Hoc sat erit.scio me danais e classibus unum:
Et bello iliacos fateor petiisse penates:
Pro quo si sceleris tanta est iniuria nostri:
Spargite me ĩ fluctus:uastoq; immergite pon
Si pereo mãibus hominũ periisse iuuabit -to:
Dixerat:& genua ãplexus:genibusq; uolutãs
Hærebat.qui sit fari:quo sanguine cretus
Hortamur:quæ deinde agitet fortuna fateri:
Ipse pr̃ dextrã anchises haud multa moratus
Dat iuuẽi:atq; aĩum præsẽti pignore firmat.
Ille hæc deposita tãdem formidĩe fatur.
Sum patria ex ithaca comes infœlicis ulyxi
Nomĩe achemẽides: troiã genitore adamasco

pore. Aurora polo.d.u.Hysteron proteron in sen-su.Ante.n.aurora est q̃ dies. Forma:bene dixit formam & nõ hominẽ. Illuuies:sordes. Cõsertũ spi. ligatũ spinis.Hinc Teren.Video q̄ndã sentum. Graius:habet.n.unaquæq; gens incessum & uocẽ propriam. Ad troiã:aut ex cõfessiõe subsequenti hoc dicit Aut græcũ esse cognoscit ex trepidatiõe:ut Terẽ.Nescio qd pecati portet hæc purgatio. Præceps:sine respectu salutis. Testor:obtestor. Spirabile: uitale quo spiramus. Cice.uero ĩ li.de na.deo℞ spiritabile dixit.Quascũq; cõparatione eo℞ quæ fugit nõ cogitat quo eat. Hoc sat erit:uitasse cyclopas. E classibus:ex eqtibus:ut & ortinæ classes. Petiisse:cã metri addidit syllabã:ut Nos abisse rati & uẽto petiisse mycenas. Tanta:ut nõ possit fortũæ p̃sentis q̃litate moliri. Spgite:hoc ẽ dilacerate:& noua breuitate usus est. Hominũ.m.oblique loq̃t.Vult.n.ostẽdere hãc hois nõ esse crudelitatẽ. Genua:physici genua misericordiæ cõsecrata uolũt:ut aures Memoriæ: Frõtẽ Genio Dextrã fidei. Quis:cuius filius nã se græcũ iã dixerat:& ipse sic respondet. Agitet fortu.hortãtur fateri q̃ eũ fortũa uexit:ut agitata numina troiæ.Haut multa moratus nimiæ benignitatis ẽ non expectare plurimas p̃ces. Præsenti.p.manuũ cõiunctiõe:q. firmat̃ amicicia:ut iungimus hospitio dextras:ac tecta subimus. Sũ patria ex itacha: circũstantias oẽs exeq̃t̃ loci.p̃sõæ tẽpo℞. Infœlicis: q̃rit fauorẽ uituperatione eius quem scit odio esse troianis.

DONA. Ignoti noua fi.nõ idẽ ignoti & noua forma.Nã noua forma ptinet ad id q̄d infra de cultu & eius sordibus dicẽt̃.Ignoti ãt quẽ re uera nescissent.

Respicimus:qa nõ audiebat̃ uox rogãtis. Immissa:ultra modũ grãdis. Cõsertũ:cõcinatũ spinis.non enĩ textũ erat spinis:sed spinis frustra pãno℞ cõtinẽtibus cõsertũ illius fuerat tegmẽ. Ad troiam: gratũ troianis q̄ talẽ uiderent inimicum. Mox:ubi metum uicit necessitas. Per sydera testor:cum procul esset se gestu supplicem exhibuit mox propinquus factus p̃ceps adhibuit & lachrymas.Confitetur originem:ut misericordiam captet. Spargite:in partes.s. diuisim quod ne fieret crudelitas facti descripta est. Si pereo:ostendit male uiuere:Nam si pereo dixit & non cum periero. Et genua amplexus:ad p̃ces adhibet obsequium corporis. Fari: fari & fateri differunt: Nam fari est simpliciter aliquid referre.Fateri autem est ex necessitate quæ secreto contingunt publicare.

CHRI. Subtexere:recte nã fumus ex parte inferiori sese opponebat cælo. Noua forma:inaudita: incognita:& qualem nunq̃ uideramus.Non ergo uir esse apparebat:quia forma adeo degenerauerat a forma humana:ut uix tenue uestigium in ea relictum hominis esset. Ignoti:multi exponunt ignobilis:ut ea miseria confectus esset:ut non nisi ignobilis appareret sed uerius ignoti pro ignoscibilis:ut alibi Aut illaudati nescit busiridis aras pro illaudabilis.Discesserat enim adeo a forma humana:ut uix homo esset agnosceretur. Conterritus hæsit:primo aspectu exhorruit troianos deinde cũ consideraret quãta in miseria uersaretur:statuit p̃sta re sibi manifestissimis hostibus se credere q̃ apud monstra uiuere. Tollite me:ueluti non deprecetur seruitutẽ:nec quãuis durã sortẽ ppeti nõ recuset:ac deniq; mori apud hoĩes malit q̃ ita apud feras degere. Qualis ergo uita sibi erat:cũ ut illam fugiat ita auide mortem petat. Spargite:concessio est p quã etiã apud crudelissimos hoĩes misericordiam captare possit.Nam caute dicit eã mortẽ quæ cum ipsi eam sæpe timuerint: possit facile illos ad misericordiã flectere.Nam non temere eo supplicio alios afficimus:quod nobis diu horrori fuerit.Vtitur itaq; ĩsinuatione:ut nõ antea ad ueniæ petitionẽ descendat q̃ huiuscemodi permissione aĩmos hostium mitigauerit. Sum patria ex itacha:quæ iram moliat. Infœlicis:hoc dicto gratificat̃ iis qui illũ oderant. Paupere:non ergo uoluntaria aut troianorum odio:sed urgente necessitate suscepta eius militia fuit.

Paupere:mãsissetq; utinam fortuna p̄fectus.
Hic me dum trepidi crudelia limina linquũt
Immemores socii uasto cyclopis in antro
Deseruere.domus sanie dapibusq; cruentis

SER. Paupere:paupertas.n.apud antiquos militiæ cã fuit:ut de Sinone diximus.Vtit̃ uenali statu p excusationem. Trepidi:ergo propter timorẽ & nõ pp cõtemptũ & causam timoris ostendit fuisse Polyphemi descriptionẽ. Nec uisu fa.nã etiã aspectu ĩfert formidinẽ. Nec dictu affabi. ulli: sermõe nõ ex

Intus opaca ingens:ipse arduus:altaq; pulsat
Sydera:dii talem terris auertite pestem.
Nec uisu facilis:nec dictu affabillis ulli:
Visceribus miserorum:& sãguie uescit atro.
Vidi egomet duo de numero cũ corpora nrõ
Prensa manu magna medio resupinus i antro
Frangeret ad saxum:sanieq; aspersa natarent
Limina.uidi atro cum membra fluentia tabo
Mãderet:& tepidi tremerẽt sub dẽtibus artus.
Haud impune quidẽ.nec talia passus ulyxes
Oblitus ue sui est ithacus:discrimine tanto
Nã simul expletus dapibus:uinoq; sepultus:
Ceruicem inflexam posuit:iacuitq; per antrũ
Immẽsum saniem eructans:& frustra cruẽto
Per somnũ cõmixta mero:nos magna precati
Numina:sortitiq; uices una undique circum
Fundimur: & telo lumen terebramus acuto
Ingens quod torua solum sub fronte latebat
Argolici clypei:aut phœbeæ lampadis instar.
Et tandem læti sociorum ulciscimur umbras.
Sed fugite o miseri:fugite: atq; ad littore funẽ
Rumpite.
Nã qualis q̃tusq; cauo polyphemus in antro
Lanigeras claudi pecudes:atq; ubera pressat:
Centũ alii curua hæc habitãt ad littora uulgo
Infandi cyclopes:& altis montibus errant.
Tertia iam lunæ se cornua lumine complent:
Cum uitam in siluis inter deserta ferarum
Lustra domosq; traho:uastosq; ab rupe cyclo
Prospitio:sõitũq; pedũ:uocẽq; tremisco. ⸗pas
Victum infœlicem baccas:lapidosaq; corna
Dãt rami:& uulsis pascunt radicibus hærbæ.
Oĩa collustrans hanc primũ ad littora classẽ
Conspexi ueniẽtem.huic me quæcũq; fuissẽt

plicabilis: & mire exaggerauit post descriptionem. Visceribus:uiscera proprie carnes sunt. Atro: hoc est sanie. Duo:Home.dicit quattuor:qui ẽt scribit æneá prius q̃ Vlyxẽ ad siciliam uenisse. Ergo uel dissẽtit:uel dicit duos uidisse:sed quot occiderit nescio Resupinus:magnitudo uirtutis ostenditur. Expsa:madefacta.Si át aspersa dicaẽ:tapinosis & hypbole iungenẽ. Tepidi.q.d.adhuc uiui:& nõ trepidi:ne sit iteratio. Vlyxes:solo noie emphasim fecit: unde est Oblitus ue sui ẽ. Itachus:itacẽsis. Sepultus: stratus iacuit. Immẽsum:ad Polyphemi magnitudinẽ referẽ:quasi toto antro iacuerit. Circũfundimur: secũdũ Home.q dicit alios eũ tenuisse : alios cæcasse oculũ acuto fuste & obusto.Nã secundũ istũ sensum multi terebramus accipiũt alii tenebramus legunt. Illud primũ seqtur uerba Home.Telo autẽ acuto potest & simpliciter accipi. Solũ sub forte la.Multi Polyphemũ dicũt unũ habuisse oculũ:alii duos:alii tres sed totũ fabulosũ est.Ná hic uir prudẽtissimus fuit: & ob hoc oculũ ĩ capite habuisse dr.i.iuxta cerebꝝ:q prudẽtia plus uidebat.Veꝝ Vlyxes eũ prudentia superauit:& ob hoc eũ fingiẽ obcæcasse. Latebat: dormientis est:Ná male sentit Donatus dicẽs:Late patebat:qa cõtra metrũ est:aut latebat corporis cõparatione:sed prior sẽsus obsolutus ẽ. Argolici : clypei & phœbeæ láp.in.Vnum magnitudinis ẽ:aliud splẽdoris. Phœbeæ:& a luna & a sole esse põt. Fugite: ná & si hic cæcus sit plures alii assunt. Miseri: aut blandientis ẽ:ut ĩ Terẽ.O misera.Aut miseri: qa ad cyclopas sint delati. Qualis:ad mores.Quanuis.ad corpus. Curua hæc habitant ad littora uulgo: ne tantũ ĩ montibus esse putẽẽ. Vulgo:passim. Tertia iá lunæ:bene ĩ dsertis locis ex lũæ rõne colligit tẽpora. Se cõplẽt:qa nõ ex se lumẽ habẽt:sed a sole accipiũt. Lustra:cubilia:hinc lupanaria etiam lustra dicuntur:ubi habitant lupæ idest meretrices:dictæ ab obscœnitatis & odoris similitudine. Bacchas generale est nomen fructus arborum agrestiũ. Corna : hæc cornus ipsa arbor est:& hoc cornum fructus.

DONA. Oblitus ue sui:oẽs nos uehementer turbati sumus:Solus Vlyxes natura callidus & usu & ĩgenio ĩstructus tãtæ crudelitatis uisu deterritus nõ est:nec est oblitus sui idest non perdidit suá industriam. Nam simul expletus:omnia signa ponit belluæ o casionem ad cædem præbentis. Dederat autem consilium Vlyxes:ut unicum illi oculum excæcarent:sed hoc periculosum fuit:quanuis dormiret sepultus.Ergo præcati sunt numina. Et quoniam non idem periculum erat omnibus uarias corporis partes tenentibus eas inter se sortiti sunt.

Paup
Médicus
Cyclops
Lestrigon

CHRI. Paupere: paup a puo dr:Ergo hẽt sed paꝝ Mẽdicus át minus q̃ dicit hẽt:ergo nihil. Másisset:expsẽti miseria pauptatẽ q̃ calamitatẽ putabat:nũc putat fœlicitatẽ. Trepidi:nõ ergo ꝙ me neglexerit:aut oderit sed qa sibi timerẽt:me reliquerũt.Eadẽ excusationẽ utiẽ Sinõ:cũ dicit:Et q̃ sibi qsq; timebat Vnius in miseri exitiũ cõuersa tulere.Vlyxes ex lotophagis ĩ siciliá delatus ĩ eá ptẽ uẽit:ubi duo fratres erát Cyclops:& Lestrigõ q ĩhumáe eũ excepũt:& ni fuisset milioꝝ & benignitas cũ sociis pisset Vlyxes.Cyclopis filius erat Antiphates:Lestrigonis Polyphemus.Scopuli tres cyclopũ sũt:iuxta ẽ portus Vlyxis. Cyclopis:cyclopes unicũ oculũ ĩ frõte circularẽ habuisse ferũt:unde cyclopes a græco uerbo nomẽ habuerũt.Quapp & latini Oratiũ illũ q Romá abscisọ põte sublicio ab etruscis defẽdit:quoniá altero oculo caret:cũ cyclopẽ appellare uellẽt:ex linguæ ĩsitia ꝑ cyclope coclitẽ dixerũt.Ná eadẽ ĩscitia pyrrhũ & byrrhũ & burrhum dixerũt. Domus sa.color rhetoricus demõstratio ẽ.n.demõstratio cũ ita uerbis res exprimiẽ:ut geri negociũ & res ante oculos esse uidatur. Dii ta.t.a.p.exclamatio ẽ q̃ hẽt pathos:ut Quid nõ mortalia pectora cogis Auri sacra fames?& Dii talia grais ĩstaurate pio si pœnas ore reposco.Fit aliquãdo ex psona poetæ:ut Mãtua ue misere nimiũ uicia cremonæ:& Infœlis utcũq; ferát ea fata minores.Dr græce Ecphonesis. Nec uisu facilis: qd ergo ĩmanius sine

aspectus qdē eius sustineri poterat. Nec dictu affabilis ulli:admiratiōnē ī mentibus auditoꝝ reliquimus: cū ostēdimus rē ob magnitudinē dictis exæquari nō posse. Sic alibi Simulachra modis pallētia miris. Visceribus miseroꝝ:pathos a re ipsa. Frāgeret ad saxū:pathos a modo iterficiēdi & ab īstrumento. Māderet:pathos ē mō qd dētibus cōficeret antequā deglutiret. Mādere.n.ē cibū ītra os dētibus malisq; anteaquā ī stomachū trudat cōficere. Vorare āt ē ipm itegrū deglutire. Vnde & Cice.dixit parti uorāt:parti mādūt. Vlyxes apd Home.i li.nono cū i patriā ferret tēpestate nouē dies iactatū fuisse:decimo ad lotophagos uenisse. Emissi duos socios cū pcone exploraturos. Hi gustato loto:redire nō curabāt. ego ui redire coegi. Hinc uenimus ad cyclopas:ubi oīa sua spōte proueniūt ex eoꝝ grege aliquot oues mactatas sociis diuisi. Hoꝝ ī littus cū duodecī sociis descēdi utrenq; suauissimi uini:qd Maro ismari accola & Apollinis sacerdos dederat mecū aduexi. Antꝝ itrauimus caseo agnis hædisq; refertū Vollebāt socii illis onusti ad naues redire. At ego uetui expectās an iure hospitii aliqd donare uellet. Interi caseo uescimur. Venit custos:& saxū igens hostio apposuit. Dicimus hospites eē:& alqd ut det supplicamus:quoniā hospites ī tutela sunt Iouis. Tū illi dii nō sūt cyclopibus curæ: atq; duos e nobis eripuit:& more leonis itegros depastus ē postridie profectus ī pascua nos antro obiecto saxo iclusit. Vespe rediēs duas ī cœna capras uorauit. Ergo igit paterā sibi acutissimi uini porrexi. At ille cū sua ue uideret:Petiit secūdā:ac itidē tertiā. Inde āt illi ebrio scō & dormiēti oculū pusto cūcto trrebrauimus. Inde ego me ac socios sub uillosis arietibus alligaui ut tāgēti oues uiderēt:& q̄drupedes pcedētes inter eius crura elapsi fugimus. Interrogauerat prius quo noīe Vlyxes uocaret. At ille dixit utis. Vtis.n.nemo græce dr. Ergo acclamāte illo accurrerūt cæteri cyclopes:atq; iterrogauerūt qs illū ita male affecisset:& cū respōdret Vtis. at illi dicebāt si tibi nemo nocuit:ceruis iouis mala euitare neqs. Expletus dap.facit rē uerisimilē. Nā ex crapula ualidiores fumi a stomacho ad caput euaporāt ac cerebro refrigerati crassioresq; ppea facti meatus per quos spūs a corde ad caput ascēdūt:obturāt:ex q re sōnus orit:ut physici ostēdūt. Nos magna pca.n.ostēdit p trāsitū ante oīa adeo auxiliū petēdū:ut alibi ī primis Venerare deos. Precabāt ergo:sed quoniā nō desidibus ignauisq; opē dii ferūt:sed bene cōsulētibus & recte agētibus:icci rco illos & prudēter & fortiter oīa tētare inducit. Quod exprimit Salu. Nō uotis neq; suppliciis mulieribus auxilia deoꝝ parāt:sed agēdo & bene cōsulendo. Nō igit imitādæ sunt mulierculæ q ī pces effusæ nihil ex se tētāt: Neq; rursus adeo nobis fidēdū ē:ut sine diuia ope qcq cōseq posse putemus:sed utrūq; adhibēdū ē. Latebat:nā dormiēs illum claudebat. Sed fugite o miseri:Optia abruptio:& q dū horrorē suū exprimit:sibi beniuolētiā cōciliat:& eos ut se sublato aufugiāt suadet. Nā qlis:mira breuitas q uolēti:pcipitē fugā ostēdere necessaria erat:Nā cū esset dicturus illos esse magnos & crudeles & unioculos & pastores & reliq q de polyphemo dixerat:unico uersu p hāc cōparationē rē expediuit. Inter deser.nō ergo i iis siluis i qbus cyclopes pascebāt oues:nā fuisset ab illis dephēsus: sed i asspio ribus remotioribusq; q a solis feris habitabāt:qd ergo ifœlicius ulli eē potuit q nō posse nisi cū feris habitare. Quid āt crudelius cyclopibus qbus īmanissimæ feræ mitiores deprehenderent. Traho:difficultatē uiuendi ostēdit:Nō.n.duco dixit:sed traho. Baccas:baccha ē & baccha. Nā cū aspiratiōe sacerdos ē bacchi sine aspiratiōe fructus arboris ut plurimū siluestris. Sed de baccha:acino:nuce:& pomo:dictū ē i georgi. Lapidosa:Nā plus ossiculoꝝ hēnt q carniū. Cornū.n.bacca ē eius arboris q corno dr. Cornu āt i qrta declinatiōe qdrupedū ē neq; solū.i.nō multū dissimile ab osse qd ē i frōte qdrupedū extat. sed pedū quoq; ūgulas eodē noīe appellāt.

Máde re

Vorarē

Som nus unde

Addixit. satis est gentem effugisse nefandam.
Vos aīam hāc potius quocūq; absūmite lœto
Vix ea fatus erat:summo cum mōte uidemus
Ipsum inter pecudes uasta se mole mouentē
Pastorem Polyphemū:& littora nota petētē.
Mōstꝝ horrēdū īforme īgēs:cui lumē adēptū
Trunca manū pinus regit:& uestigia firmat.
Lanigeræ comitantur oues:ea sola uoluptas:
Solamenq; mali de collo fistula pendet.
Postq altos tetigit fluctus:& ad æquora uēit:
Luminis effossi fluidum lauit inde cruorem.
Dentibus infrēdēs gemitu:gradit q; p æquor
Iam mediū:necdū fluctus latera ardua tixit.
Nos procul īde fugū trepidi celerare recepto
Supplice sic merito:taciti q; incidere funem.
Verrimus & proni certātibus æquora remis.
Sensit:& ad sonitum uocis uestigia torsit.
Verū ubi nulla datur dextrā affectare ptās:

SER. Addixi:signato uerbo exprimit despatiōnē Nota ante oculi amissiōnē: Stati. seq̄t tamē īprobus hostē qua meminit. Postq:Histerō proteron i sen. sū:ut Progressi subeunt luco fluuiūq; relinqt. Fluidū:pro fluente:ut euitaret omiote leuton. Nō fluit ex defosso oculo sanies:sed supra demōstratū ē nō defossū:sed terebratū. Inde:aut de fluctibus:aut de spatio oculi. Gemitu:cū gemitu. Medium:sic altū ut mediū puta res:ut Mediū æneas iā classe tenebat. Fluctu:legit ēt & fluctus. Trepidi:festini: ut Ne trepidate meas teucri defendere naues. Sic merito: qa omnia eius probauerat dicta:ac si diceret nō fallacē ut Sinonē. Vocis:remoꝝ sonitū uocē dixit. Est eni uox oē quod sonat:ut fractasq; ad littora uoces. Affectare:itendere:ut āt tenere posset. Ter:ad dominā q affectāt uiā. Nā si legas dextra affectare.i. contigere caret exēplo. Potis:nomē īdeclinabile:Vnde potissimus & quāuis difficile inueniat i obliqs:iueniūtur cōposita ipotis pro cōpotis pro cōpositis & ipotē & cōpotē. Ex territa.t.poetita hypbole. Curuis ca.ibi.n.eccho ē. Nec qcq:qa nocere nō poterāt. Fratres:aut similes aut feritate germanos. Nā poliphemi nō sunt fratres.quē Home. Neptunni filiū dicit. Vnde eo cæcato Vlyxes tēpestatē ptulit:qui ad eum uenit relicta Calypso:cū q fuerat decem annis. Vnde

Virgilii dictis dissentit tempoꝝ ratio. Cōifere: conus dicit̃ fructus cupressi:Ipsa.n.κονοι ειΔησ é.Ná a rotūditate in acumé leuat̃:cyparissus Telephi filius fuit amatus ab Apolline:uel ut alii dicūt a Siluáo: q cum ceruū qué ī delitiis habebat ꝑ iguorátiá occidisset:flēdo numinū misericordiá meruit atq; ī cupressum arboré luctibus aptam conuersus é. Silua alta iouis:ꝑpter quercum. Dianæ: propter cupressum Ipsa enim est etiam Proserpina:cui dicatur cupressus propter luctus moriētiū. Alta āt q; manet ī celso uertice & luctus propter religionem diu permanet.

DONA. Addixi:hoc consilio ad uos ueni melius eē manibus hoīum ꝑire q̃ cyclopū. Nota:exponendū fuit:qūo cæcus uenire potuerit qa nouerat anteq̃ occæcaret̃. Trūca.m.p. tota arbor erat pro baculo.

Ea.s.u.uoluptaté ex aīalibus habuit:cū uidebat.Cecus āt solamē capiebat. Lauit cruoré:adhuc.n.inflicta cæcitas noua putabat̃:cū adhuc funderet sanguiné. Gradit̃q; ꝑ æquor:imensæ proceritatis exꝑssio gradiebat̃ ī medio mari ut ī terra:neq; profundi maris latus eius unda tāgebat. Taciti: cessātes remoꝝ strepitu:& cātilena nautarum:sine qua remi operari non possunt. Sensit:quod non uidebat auribus percepit.Nam quáuis silentium adhiberetur non potuit penitus uacua strepitu esse nauigatio. Ventis secundis.i. sequi quocunq; uenti ferrent.Nam omnes uenti secundi sunt:si quo impellant eamus. Est ergo sensus: Modo cyclopas fugeremus:nō curabamus quocūq; nauigaremus:qđ erat ɔtra iussa Helēi: q uetebat illos temer̄ nauigar̄ sed diligēter uitar̄ carybdī & scyllam:Sed istoꝝ maloꝝ metu turbati decreuimus ut uel trásiremus.

Anima

CHRI. Animá:uitá Iuue.Sūmū crede nefas aiam ꝑferre pudori.Ité uētū Hora.Impellūt aīæ litea thraciæ. Et ipse alibi.Quātū ignes aīæq; ualēt.Ité anhelitū.Idé ī geor.Animas & olētia mediora souēt illo:& senibus medicātur anhelis.Est igit̃ aīa proprie ī hoīe q̃ uiuimus & sentimus: ita ut cōtineat uī uegetādi:mouendi & sentiēdi:q̃ oīa coīa sunt nobis:cū cæteris aīantibus:Ná ipsa alūt̃:crescūt & gignūt.Mouēt̃ ꝑterea ac sentiunt.

Animus

Aīus āt é quo hoīes sumus quo sapimus & ītelligimus:q̃ uis nō é educta de potētia materiæ:sed adeo ímortalis de nihilo creat̃ eodé tpe & īfundit̃ ī corpus nostꝝ.Ergo aīa cōis é nobis cū brutis.Aīus proprius é hoīs: Iuuena.Principio īdulsit cōis cōditor illis Tātū aīas nobis aium quoq;.Ergo aīæ ꝑtes sūt uegetādi mouēdi & sētiēdi.Animi āt rō ītellectus & ītelligētia:més:spūs.Sed hæc oīa ī hoīe una esentia sūt. Leto:morte ab eo qđ é leo les unde deleo.Ná oīa delet mors. Vasta mole:ostēdit proceritaté:Ná nō uidebat̃ humanū corpus moueri:sed īmēsa q̃dá machina & moles humano artificio cōfecta & humano īgenio protracta. Informe:ado magnū ut superet oém cōsuetá forma. Trunca pinus:inaudita res:ut baculū nō ex ramis sed ex trūco arboris faciat:& ipsam arboré nō ferro īcidat:sed una manu obtrūncet.Quid ergo aut maius aut robustius fingi potuit:cui pro baculo integra arbor eēt:& ea quidé pinus:quæ aliis arboribus procerior est: & eam ipse una manu trūcare posset. Infrēdés:proprie īfrendūt sues quádo fabas dētibus frágūt.Vnde nefrendés ii sunt porcelli qui per ætaté adhuc frendere nō possunt:Ergo īfrendens.i.uocé īter dētes refrágés:quod irati est. Exterrita.t.it.nec ipse ita accidisset ex horrēdæ uocis magnitudine putauit. Fratres:inter se nō fratres Polyphemi ut Occeanūq; patré reꝝ nymphasq; sorores.Non enim sunt sorores oceani:sed sorores īter se. Coniferæ: ferentes conos.i.suas baccas.Conus.n.proprie é forma rotōda surgés in acutū:& qa bacca cupressi huiuscemōi formá hēt conus dicit̃.Ornatus ēt galeæ conus dicitur. Cyparissus:nomé pueri é ī arboré cōuersi. Arbor āt ipsa etiá cyparissus appellat̃: & per sincopen cypressus & mutatiōe y ī u cupressus. Secūdis:sententia est.Tantus erat terror:ut modo inde abirent oés uenti sibi essent secundi. Ergo & in scyllá & in carybdim nauigassent: si uenti illuc tulissent:Sed Helenus contra mouerat. Quapropter cupiebant uitare hoc periculum.

SER. Ni teneant:antiqui ni pro ne ponebát.Plautus Ni mala ni stulta sis.Sensus igitur est Timor cogebat ut quocunq; nauigaremus:& uentū sequeremur nō iudicium:Sed helenus iubebat uitari scylá: & carybdim.Quar̄ placuit:ne cursus teneāt.i.agant̃ & impleantur inter utranq;uiá modico mortis interstitio.i.scyllæ & carybdis retro dare lintea: qđ dū cogitamus prospior nobis flare cœpit borreas. Missus: Fauore numinū: qué Anchises optauerat.Adesse āt est ad fauoré uel patrociniū uenire. Pantagias: Fluuius est qui cū plenus incederet:sonitu implebat pœne totam siciliam.Hinc pātagias dictus q̃si ubiq; sonans:Sed a Cerere filiam quærenté tacere iussus

Nec potis ionios fluctus æquare sequendo:
Clamoré immensum tollit:quo pōtus:& oés
Intremuere undæ:penitusq; exterrita tellus
Italiæ:curuisque immugiit ætna cauernis.
At genus e siluis cyclopum & montibus altis
Exitum ruit ad portum:& littora complent.
Cernimus astantes nequicq̃ lumine toruo
Aetnæos fratres cælo capita alta ferentes.
Concilium horrēdum:quales cū uertice celso
Aeriæ quercus:aut coniferæ cyparissi
Constiterant silua alta iouis:lucus ue dianæ.
Præcipites metus acer agit quocunq; rudētes
Excutere:& uentis intendere uela secundis.
Cōtra iussa monēt heleni:scyllā atq; carybdi
Inter utranque uiam lœti discrimine paruo
Ni teneant cursus:certum est dare litea retro:
Ecce autem boreas angusta a sede pelori
Missus adest uiuo præteruehor hostia saxo
Pantagiæ:megarosq; sinus tapsumq; iacenté.
Talia monstrabat relegens errat retrorsum
Littora achæmenides comes infœlicis ulyxi.
Sicanio prætenta sinu iacet insula contra
Plemmirium undosum:nomē dixere priores
Orthygiam:alpheū fama é huc elidis amné

Occultas egisse uias subter mare:qui nunc
Ore arethusa tuo siculis confunditur undis.
Numina magna loci iussi ueneramur:& inde
Exupero præpingue solum stagnantis helori.
Hinc altas cautes:proiectaq; saxa pachynni
Radimus:& fatis nunquam concessa moueri
Apparet camerina procul:campique geloi.
Immanisque gela fluuii cognomine dicta.
Arduus inde agragas ostentat maxima longe
Mœnia magnanimũ quõdã generator æquoꝝ
Teque datis linquo uentis palmosa selinis:
Et uada dura lego saxis lilybeia cæcis.
Hinc drepani me portus & illetabilis ora
Accipit. hic pelagi tot tempestatibus actis
Heu genitorem omnis curæ casusq; leuamen

est.Megara aũt oppidũ ẽ non ꝓcul syracusis. Tapsũ: Insula ꝓpe syracusas pene fluctibus par. Errata: participiũ sine uerbo:nõ.n.ĩuẽit̃ error. Vndosũ:expssit græcũ:Nã idem est plẽmiriũ ꝙ undosũ. Orthygia: hæc alia est a delo q̃ & ip̃a orthygia appellat̃. Elidis: elis & ip̃a ĩ archadia urbes sũt ĩ qbus ẽ fons ĩgens q ex se duos alueos creat alpheũ & Arethusã Vnđ fit ut fi gat̃ cõiũgi ĩ exitu quos origo nõ cõiũxit.Arethusã ãt ĩ elide esse testat̃.Vir.Sic tibi cũ fluctus subter labere sicãos doris amara.s.n.m.u.Hæc uenatrix dr̃ fuisse:q̃ cũ fessa se in alpheo ablueret:ab ea adamata ẽ:& cũ fugeret:ĩ fõtẽ mutata ad siciliã p secretos uẽit meatus. alpheũ græce αλφιοσ ut αινειασ æneas μηλεια Medea. Stagnãtis:q ad similitudinẽ nili sup̃fũdit̃ cãpis.
Pachynni:ꝓmõtoriũ austꝝ spectãs dictus ab aeris crassitudĩe.παχυσ.n.pinguis est & crassus. Camerina:palus ẽ iuxta oppidũ q̃ cũ olim siccata pestilentiã creasset cõsuluerũt oraculũ an pẽitus eã đsicar̃ p̃star̃ t. Vetuit:at illi exsiccarũt:& cessauit qdẽ pestilẽtia:sed p eam ingressis hostibus pœnas dedere. Immanisque gela:urbs a fluuio dicta. Agragas: mons est muro cictus:cuius ĩ sũma pte oppidũ ẽ:unđ & Cice.ait ad mare ĩtra mœnia ãte oppidũ expectabat.Refert ãt hæc poeta secũdũ sua tpa. Nã tpibus æneæ palus hæc exsiccata nõ fuerat:nec gelas aut agrigẽtũ cõditæ.Hoc facit frequẽter: Sed nũc uitiosũ :qa ex p̃sõa facit æneæ. Generator.e.nã Pĩdaro teste hic eq ad agões græciæ mittebantur.Legimus ẽt cũ in capadocia equoꝝ greges pissent adductis oraculo Apollis ex agrigẽto gregibus meliores repararunt. Palmosa.s.urbs iuxta lilybeum abundans palmis & apio. Drepanon: ciuitas est non longe ab eryce:dicta uel propter curuaturam littoris in quo posita est:Vel quod Saturnus post amputata uirilia cælo patri illuc proiecit falcem:quæ repanos dicitur:Quod uerisimile putatur propter uicinitatem erycis Veneri consecrati:quæ dicitur nata ex cæli cruore & spuma maris. Illetabilis:propter parentis amissionem.
DONA. Lõge:qa excelsus ẽ mõs. Saxis cæ.q̃ nautæ subaq̃nea appellãt. Illetabilis:Exp̃ssit plenã mortalitatẽ.nã si q̃do aliq̃ ĩfortũia accidũt:nos ĩ dolore positi locis attribuimus q̃si nobis aliqd ĩflixerit.Ergo hic drepãitão loco applicat qđ fato acciderat. Amitto an.dolet pisse ĩ portu q tot maris picula euasisset:Nec dixit mortuũ:sed deseruisse filiũ.Veteres.n.ægregios uiros nõ mortuos:sed p cõmutationẽ locoꝝ translatos putabãt.
CHRI. Ecce:quasi nõ expectatus.Nã subito dei fauore uẽit. Pantagiæ:qđ ad fabulæ tegmentum attinet est ꝙ incolæ offenso tanto strepitu q erat ex multis saxis quibus unde fluminis illidebant̃ ea aut sustulerũt aut fregerũt. Tapsum:Insula ẽ decẽ stadia a sicilia distãs plana & penitus iacens:ut undis mersa uideat̃:dicta παρατο θαπτο.i.sepelio. Infœlicis:uoluit explere uersum ex uerbis Acchimenide.Vel infœlicis. ꝓpter errores: & captat misericordiam a similitudine fortunæ. Arethusa:de q̃ diximus in buco. Elorus:hoc flumẽ ex pachio mõte fluit. Proiecta:in mare extãtia. Camerina: q̃ deinde rõanoꝝ colonia fuit. Cãpi geloi: hic stagnũ geloũ ẽ:quod tetro odore abigit: ꝓximantes.Ibi fontes duo : Alteꝝ si sterilis bibat: cõcipit.Alteꝝ si fœcunda: sterilis fit. Agragas:sal agrigentinus ustione liq̃scit:humore admixtus crepitat:contra naturam reliqui salis.

Amitto anchisen:hic me pater optime fessum
Deseris heu tantis:nequicq̃ erepte periclis.
Nec uates helenus cũ multa horrẽda mõeret
Hos mihi prædixit luctus:non dira celæno:
Hic labor extremus:longarũ hæc meta uiaꝝ.
Hinc me digressũ uestris deus appulit horis.
Sic pater æneas intentis omnibus unus
Fata renarrabat diuum:cursusque docebat:
Conticuit tandem:factoq; hic fine quieuit.

SER. Fessũ: deseris.sic ipse.cato ãt ad italiã uenisse dicit.Vnde & ĩ.vi.illud amphibolõ ẽ.Quo magis italia mecũ lætere repta. Nec uates.h. qa dixerat ꝓhibẽt nã cætera parcæ. Celæo:q̃ uel irata debuit aduersa p̃dicere:& bõa pietate mortẽ p̃ris grauiorem dicit q̃ famẽ. Deus:cõmẽdat se didõi dicẽs ad eã deoꝝ uolũtate uẽisse. Fata di.q̃ dii hoĩbus tribuũt. Renarrabit:re uacat:ut cõfiteri possit.Sãe ĩ principio secũdi duo sũt uersus ex p̃sõa poetæ sicut hic tres: & similis est finis initio. Cõticuit tandẽ: & cõticuer̃ oẽs. Tandẽ:diuturnitate narrãdi expressit.Epilogus ãt sententiaꝝ more sex istis prioribꝫ libris dedit quos ẽt bioticos uoluit eẽ.Nã singulis res singulas dedit.Prĩo oĩa. Secũdo pathos. Tertio errores. q̃rto ethos.i.mores. q̃nto festiuitatẽ.Sexto sciẽtiã.Epilogos ãt sic uariauit:ut ĩ prĩcipio eẽt miseratio didõis.In secũdo mors Creusæ.In tertio anchisæ in quarto didonis.In quinto Palinuri.In.Sexto immaturum interitum deflet Marcelli.
DONA. Heu tãtis:tãtus fuit dolor:etiã ut apud didonem positus q̃si cũ eo p̃sente loqueret̃. Tãtis:ad generalitatẽ trãsit:ne si specialiter enũeraret:lõgior fieret.Dolebat ãt uehemẽter ꝙ ĩfinitis casibꝫ liberatus ad italiã puẽire nõ potuisset.diffinit ergo poeta quã ui hẽat apud filiũ ĩcolumitas p̃ris:cũ dicit oĩs curæ casusq; leuamẽ. Nec he.cũ multa horrẽda p̃dicer̃t.nec celẽo:cũ multa optaret maledicta.ergo nec amicus p̃dixit:nec inimicã.

Tacuit ãt de tẽpeſtate ſiciliẽſi:ne bis repeterat qđ dictũ fuerat ab Ilioẽo. Intẽtis oĩbus: adhuc ĩtẽtis : ut oſtẽderẽ æneã libenter auditũ.Intẽti fuerãt:cũ incepit:Intenti:cũ finiret. Oĩbus:oſtẽdit nullũ illic fuiſſe q nõ adhuc deſideraret audire. Tandẽ:ad ipſum pertinet:qui caſus ſuos narrabit inuitus.Nã auditores adhuc intẽti erãt.

CHRI. Nec uates hel.pathos ab eo ꝙ eſt ꝑter ſpem. Nã quæ præuidimus ſolent leuiora accidere. Sic alibi: Et nunc ille quidem ſpe multum captus inani Fors & uota facit. Hic labor:diſſolutio & admonitio. Deus: Conciliat ſibi fauorem regie cum deoꝵ eſſe munus putet ꝙ ad ſua littora uenerit.Sic & Anna: Diis equidem auſpicii.Reor & Iunone ſecunda Huc curſum iliacas uẽto tenuiſſe carias. Fata:quantũ ad euerſionem urbis Vnde ipſe Sic uiſum ſuperis:& hæc ĩ ſecundo libro. Curſus:ad errores ſuos referas: quos narrauit in tertio.

SER. T Regia graui iamdudũ ſaucia: Apollonius argõautica ſcripſit:ubi inducit amantem Medeã:inde totus hic liber trãſlatus eſt de tertio apollini.Et autẽ pene totus in affectione : licet ſine pathos habeat ubi abſceſſus Aeneæ gignit dolorẽ.Sane totus ĩ conſiliis & ſubtilitatibus : Nã pene comicus ſtilus ẽ nec mirꝵ ubi de amore tractat̃.

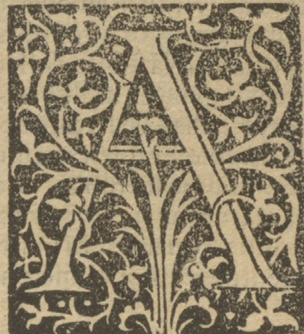
Iunctus quoqꝫ ſupioribus ẽ:qđ artis eẽ uideret̃ : ut frequẽter dixius. Nã ex abrupto uitioſus ẽ trãſitus licet ſtulte qdã dicãt hũc tertio nõ eẽ cõiũctũ In illo.n. nauigationẽ picula:In hoc amores exequit̃ nõ uidentes optimã cõiunctionẽ:cum.n.tertiũ ſic clauſerit:Factoqꝫ hic fine qeuit:ſubſecutus ẽ. At regia graui.i.ſ.c.Itẽ paulo poſt.Nec placidã mẽbris dat cura qetẽ. nã cũ æneã qeuiſſe dixerit ſatis cõgrue ſubiũxit:ut ſomno amans careret. Iamdudũ:aut nimiũ :ut Ter.Iam dudũ te amat.Iãdudũ illi facile ſit quod doleat:aut Iã dudũ a quo tẽpore uidit æneã.Legimus.n.Obſtupuit primo aſpectu ſidonia dido. Saucia : hic ſubiũgit Vulnus alit:& bene alludit ad cupidinis tela:ut paulopoſt ad faculã. Et cæco carpit̃ igni:nã ſagittaꝵ uulnus ẽ facis ĩcendiũ. Cura:amore : ab eo qđ cor urat: ut ueneris iuſtiſſima cura. Itẽ mea maxĩa cura. Venis:Quia ꝑ uenas amor currit:ſicut uenenum:ĩde dictũ Fallaſqꝫ ueneno.Item longũ bibat amorẽ. Cæco carpit̃ igni: agit Vir.ut ĩuentas frãgat declamatiões: ut hoc loco:rem dixit ſine declamatione. Oui.quoqꝫ magis tegit̃ tãto magis æſtuat ignis Cæco igit̃ igni. ideſt ualidiore:cuius hæc natura ẽ ut cõpreſſus magis cõualeſcãt. Multa uiri uirtus aĩo:bene mediã ſe facit ꝓbere Didonẽ ĩter regalẽ pudorẽ & amoris ĩpulſũ.Simulat.n.ſe uirtutẽ mirari: cuius pulchritudine mouebat̃.Multa ãt uirtus figurate dixit:nã ad numerũ trãſtulit:qđ ẽ q̃titatis. Recuſat:bene frequentatiuo uſus ẽ uerbo ĩ frequẽti amãtis cogitatiõe. Gentis:nõ æneæ:ut ſit uelut excuſatio:ſed dardãi a numinibus aut ueneris. Infixi.p.u.uerbaqꝫ.Tale & illđ eſt illũ abſcẽs abſcentẽ:auditqꝫ uidetqꝫ. Nec placidã.m.d.c.q.aut penitus qete caruit:ut placida epitheton qetis ſit:aut habuit qdẽ qetẽ: ſed nõ placidã.i.turbatam ſõnis: unde ipſa paulo poſt. Quæ me ſuſpẽſã ĩ ſomnia terrent? Poſtera phœbea lu.l.t.Circũlocutio oriẽtis diei : Secundũ.n.& tertiũ libꝵ æneas ꝑ noctem ĩ conuiuiis Didonis narrauerat:licet ut ſupra diximus.Vir.iſta quæ per naturam neceſſe eſt fieri plerunqꝫ contemnat. Luſtrabat:Aut illuſtrabat.Aut re uera luſtrabat.i.purgabat. Nam nox quodammodo poluit mũdum.

Humentem umbram.Quia nox omnis humida ẽ:ut noctis lentus nõ deficit humor.Et nihil intereſt utrꝵ umbram an noctem dicat.Nox.n.umbra terræ eſt:ut ſupra Inuoluens umbra magna terramqꝫ polumqꝫ.Eſt etiã hyſteron proteron in ſenſu. Aurora.n.præceſſit ſolẽ. Cum ſic.u.De re pudenda locuturã parum fuerat ſororem eligere:niſi etiã unanimẽ.Dicimus aũt unanimus ſicut inermus & inermis. Male ſana : non plene ſana.i.amore uitiata.Male.n.plerũqꝫ nõ.Plerũqꝫ mĩus ſignificat ſicut ue:ut uecoris ueſãus.q̃q̃ male & ꝑnitioſe ſignificat:Lu.Sic male deſeruit. Inſõnia terrẽt:& terret & terrẽt legimus.Nã ẽ hæc ĩſõnia ĩſomniæ uigilia: & hoc ĩſõniũ ĩ ſõnii id qđ ꝑ ſõnũ appet:ut Falſa ad cælũ mittũt ĩſõnia mães Nã ĩſomnia ĩ ſingulari Paccuuius & Ennius frequẽter dixerũt.Pli.tamẽ đ uſu remouet.Sed ãbiguitatẽ lectiõis hæc res facit ꝙ nõ ex apto uigilaſſe

Deſcriptio quarti libri.

Ritur in quarto dido:flammaſque fatetur.
At regina graui ueneris iam carpitur igne.
Cõſulit̃ ſoror ãna:placet ſuccumbere amori
Fiunt ſacra deis:onerantur numina donis.
Itur uenatur:ueneris clam fœdera iungunt.
Facti fama uolat.monitus tũc numĩe diuum
Aeneas claſſemque fugæ: ſocioſque parabat.
Senſit amans dido precibus conata morari
Poſt q̃ fata iubẽt:nec iam datur ulla facultas:
Conſcẽditqꝫ pyram. dixitqꝫ nouiſſima uerba.
Et uitam infœlix multo cum ſanguine fudit.

P.Virgilii Maronis æneidos liber quartus.

T regina graui iamdudum ſaucia cura
Vulnus alit uenis:& cæco carpitur igni
Multa uiri uirtus aĩo multuſque recurſat
Gentis honos: hæret infixi pector̃ uultus:
Verbaqꝫ: nec placidam mẽbris dat cura qetẽ.
Poſtera phœbea luſtrabat lampade terras:
Humentemqꝫ aurora polo dimouerat ũbrã:
Cum ſic unãĩmẽ alloquitur male ſana ſororẽ:
Anna ſoror quæ me ſuſpẽſam ĩſomnia terrẽt?

ſe dixit:ſed abuſiue q̄eté implacidā.i.ſomniis ĩterruptā.Ergo & ĩſomniis territā: & pp terroré uigilias paſſa ē.
DONA. Enarratis oı̄bus ad quieté ſeceſſit æneas.Dido aut intolerabili cura mota recordatiōe loquétis &
ſecreto ĩcédio torrebat̃. Multa uiri.u.erát.n.& corpis.qa multos labores ptulerat.Erát aı̄mi:q̄ erat deoꝝ cul
tor.Amator pr̄iæ:parentis:uxoris.Quapp etiā ſublato amore cōflato a cupidíe cur nō amaret uiꝝ domi fo/
riſq̄ pſtáté:bello ſtréuū i pace religioſū neceſſariū ſibi uiduæ deſtitute:cōdéti ciuitaté:neceſſariū cōtra pigma
leoné.Forma āt corpis cæteris aı̄mi uirtutibus afferebat decus.Accedebat nobilitas generis.Erat.n.Veneris fi
lius:Cupidini frater:nepos Iouis. Fixi:figi ea dicunt̃ q̄ facile auelli non poſſunt: & hæret qđ non poteſt repa
rari. Vultus:ad corporis laudem.Verba autem ad animum r̃feras. Quieté:Diuerſa res ē ſomnus & amor:
Ergo æneas quieſcebat: Dido inquieta erat. Anna ſoror: Elegit ſororem & unanimé:cui turpiorem amoré
confiteret̃:Neq̄ tamen aperte.Sed per ĩſinuationem longo circulo uerborum confeſſa eſt. Quæ me ſuſpen
ſam inſomnia terrent:Patior inſomnia dum conſidero nihil eē in hoſpite:quod præferri non debeat.

Vm mecū ſæpe multúq̄ aı̄o totaq̄ méte Marōis ingeniū repeto: nihil mihi oēm doctrinā ac oē dicédi genus poetaꝝ diligétius circūſpiciéti ſeſe offert qđ ſi cū huiuſcemōi uate cōpare uo/luero nō pene euáeſcat.Itaq̄ & ſi multa apud nōnullos ꝓbē: laudéq̄:húc tamé ſolū admiror. Atq̄ ſtupeſco.Veꝝ de cæteris q ĩ eo diuini loci dep̄hédūt̃ & diximus ſæpe:ac díceps dicemus. Præſenti autem tpe cū eius ſit q̄rtus liber ĩterp̄tandus:qs ſatis ꝓ magnitudíe ac diuinitate rei il lū admirabit̃? Nouerat.n.ex oı̄bus pturbatiōibus:q̄ aı̄os hūanos cruciát atq̄ excedūt:amoris

CHri.

uim amoris ĩ q̄ illius q in nr̄is pectoribus de prauatus adulteratuſq̄ pẽitus a uero degenerat eē oı̄no maximā: ac maximaꝝ calamitatū:qbus mortale gẽus p̄mit̃:ſemı̄a cámq̄ p̄bere húc igit̃ ſapientiſſimus poeta ita ꝓſecu tus ē:ut nihil maius nō dicā uerbis exprimi:ſed ne mente qdé atq̄ aı̄o ſupra hoc cōcipi poſſit. Et quoniā opti mi uatis id ꝓpriū ē:ut nō ſolū nr̄as aures dicédi ſuauitate demulceat:Verū multo magis: ut grauitate reꝝ ac optimis p̄ceptis humana pectora a uitiis purget:& uirtutibus ĩſormet:ita miſerias oēs q̄ maxīæ i amor̃ ſunt ꝓſeq̄t̃:ut nos q̄tū ĩ ſe ē ide pẽitus abſtrahat̃? Veꝝ ne qs ſibi pſuaſerit me adeo ĩpiū eē ut ſceleſtiſſime ĩ amore ĩ uehar:nō ab re eē iudicaui:ut de ipſo diſtictius nō ꝓ magnitudíe ac dignitate ſua:ſed ꝓ tpis anguſtiis diſſere/ ré:Nā cū ĩnumeræ pene res a nobis cōplectédæ ſint:ita ĩ ſingulis téperádū ē:ne dū unā alterā ue nimis lōge la teq̄ ꝓſeqmur:reliqs ĩ proſcripto ſpatio aut nullū aut oı̄o exiguū locū relinq̄mus.Dicā igr̃ nihil amore maius excellentiuſq̄ apud mortales eſſe:dicā rurſus nihil miſerius nihil ĩſœlicius excogitari poſſe.Quod ne cui ĩcre dibile putari poſſit & qd ſit amor uerus:& qd adulterinus.Breuibus pcurramus.Eſt igit̃ amor deſideriū pul chri. Pulchritudo āt ipſa ē gr̄a q̄dā uiuax & ſpiritalis dei radio illuſtrante ĩprimis angelo ĩfuſa:ide aı̄s hoı̄um corporúq̄ figuris & uocibus q̄ rōné uiſum & auditū mouet atq̄ delectat:delectádo rapit:rapiédo ardéti ĩflā/ mat amore:Pulchritudo triplex ē. In aı̄o q̄ orit̃ ex cōcinnitate uirtutū.In corpe q̄ ē ex pluriū coloꝝ lineaꝝq̄ cōcordia Gr̄a itidé maxima ĩ ſonis:q̄ ex uocū diuerſaꝝ cōſonātia naſcit̃.Pulchritudo ergo aı̄oꝝ méte corpo/ rum oculis uocū auribus pcipit̃.Cū igr̃ amor ſit fruédæ pulchritudinis đſideriū ſp méte:oculis: atq̄ auribus erit cōtentus quoniā iſtis ſolis pcipit̃ pulchritudo.Olfatū āt guſtū ac tactū negliget:qa iſtoꝝ ſenſuū appetitio non amor eſt:ſed furioſa libido rabieſq̄ uocatur.Adde ét ad hæc q̄ ſi amor erga hoı̄em pulchritudiné deſide rat:humāi āt corpis pulchritudo ĩ quadā cōcinitate cōſiſtit:Ipſaq̄ cōcinitas tempantia q̄dā eſt: ſola ea exiget amor q̄ tépata:q̄ modeſta:q̄ đcora ſunt. Quapp uoluptates q̄ a tactu guſtuq̄ ſūt:quoniā adeo uehemétes fu rioſæq̄ exiſtūt:ut menté ex ſuo ſtatu deiiciát:hoı̄emq̄ penitus pturbét:amor oı̄o refugiet:ueluti eas:q̄ pp ĩté pantiā pulchritudini ſint aduerſæ.Et.n.furor uenereus ad ĩtépantiā trahit.Ergo ad ĩcōcinnanté ergo ad deſor mitaté trahit.Amor uero ad pulchritudiné rapit̃.At deformitas & pulchritudo cōtrarie ſunt.nō ergo deſor mia appetet amor:cū ſolā pulchritudiné ſpectet.Quapp nō ſolū ueteres illi theologi & q áte xp̄m natū floru erūt.Veꝝ nr̄i quoq̄ amoré diuinitatis nomé eē uoluerūt.Nā & tertiā in trinitate pſonā amoré nūcuparūt: & ĩ angeloꝝ hierarchiis primū ordiné amoris noı̄e ĩſigné reddierūt.Seraphi.n.ardés uel ĩcédés ē:uel ardétes & ĩ cédétes.Hæc igit̃ & plæraq̄ alia his cōgruétia apud Plato.diſputat Phædrus:ac ueris argumétatiōibꝫ ꝓbat & nobiliſſimū & maximū:& utiliſſimū eē amoré. Et cū duo ſit apprie utilia generi humāo pudor:atq̄ ſtudiū: quoniā pudor̃ ab oı̄ turpidíe abſtinéus ſtudio āt ad maxı̄a q̄q̄ atq̄ hōeſtiſſima accédimur utꝛq̄ ab amor̃ ꝓfe ctū demōſtrat.Longior ꝓfecto ſim ſi illa quoq̄ q̄ eodé ĩ cōuiuio a Pauſania de amor̃ diſſerūt̃:refferā:& qbus rōibus bonū ſimul ac pulchꝝ illū demonſtret cōſcribā.Quapp nō ſolū huius de amore ſentétias præteribo: Sed ét q̄ Eriximachus q̄ Ariſtophanas:q̄ Agathon poſuerūt:omittā eſt.n.præ cæteris oı̄bus ipſe amor & be/ neficus & curator:& medicus eſt.Nā nō qa cognoſcimus:ſed qa amamus deū:ab illo amamur.Quapp nō co gnitio dei ſed amor ĩ deū nos cælo reſtituit.Itaq̄ & qa pulcherrimis amādus ē:qa optimus imitandus:qa bea tiſſimus uenerādus.Socratis aūt ratio multo ꝓfundior altiorq̄ ē.Veꝝ nos de multis pauca:& ea qdé quæ no bis ĩ hoc loco magis q̄drét.Cū igit̃ corpis alicuius figura tali eſt maximæ qualé in eius idea diuina mēs conti net eaq̄ oculis ſeſe obuiā offert:ac ꝑ oculos ĩ ſpūm penetrat aı̄o ſtati placet:nec ĩiuria.Nā illa iis cōſōat rōibus: quas ueluti rei ipſius exemplaria tū mens nr̄a:tum gignendi uis olim diuitus accepta conſeruat.Quapp huic triplex ſubrepit amor.Nam huiuſcemōi pulchritudo quæ ab oculis ꝑ ſpiritū ad aı̄um uſq̄ puenit ita nos affe ctos inuenit:ut uel ad reꝝ ſupnaꝝ ſpeculationem erigi:uel ĩ rebus agendis manere:uel poſtremo ad uolupta tem deprimi prompti paratiq̄ ſimus.Si igit̃ primū fuerit:ſtatim a forme illius corpalis aſpectu ad eam q̄ ſpi ritalis diuinaq̄ eſt formā contéplandā erigimur. Sin ſecundū erit ita nos illā aſpiciédo ablectabimus:ut nihil altius q̄ramus.Sin tertiū:ſtatim ex eo mediocri ſtatu ĩ turpiſſimā cupiditaté tágendi attrectádiq̄ ré amatā di labit̃.Primo igit̃ amore nihil ſublimis.Poſtremo nil humilis cogitari pōt.Inter hos āt ii q mediū ſunt:& ſi ad

diuina celæstiaq; nõ ascendunt de humão tamẽ gradu nõ deturbant. Est igit ois amor ab aspectu: Sed amor eius q magnoꝝ diuinaꝝq; reꝝ cognitiõi deditus ẽ: ab aspectu ad mentẽ ascendit. Voluptuosi in turpẽ tactũ descendit. Eius ãt q in uitæ ciuilis actiõibus uersat: ab aspectu nõ descendit. Hoꝝ igr q tres sunt amores is qui speculationẽ sequit diuinus: Qui i aspectu solo cõsistit humãus appellat. Qui demũ intactũ ꝓlabit: ita ab homine degenerat: ut ferinus noiet. Quapp cum in reꝝ oium ordie ita collocet hõ: ut i cõfinio positus sit imortaliũ mortaliũq; oium in mãu sua est ut prio illo amore supra suã se cõditionẽ erigat: ac se deo cõiũgat: Est itidẽ & in mãu sua: ut lasciuo & turpi amore qđ hois est exuat: ac in ferã circeis poculis. i. turpissimaꝝ uoluptatũ illecebris penitus cõuertat. Quapp cũ amorẽ pulchri desideriũ eẽ diffiniuerimus: cũq; hois forma rõ sit: q i aio ẽ: nec qcq̃ pter aium uere hõ dici possit: amor ipse uerus hominẽ a corpea pulchritudie ad aium reuocat: atq; deide ab aio in angelũ traducit: Et ab ãgelo postremo in deũ trãsfert. Qua qdẽ re nihil hõi excellẽtius accidere põt cõtra uero amor q corpis formã sectat: nos i oium pturbationũ erũnas cõiicit. Nõ. n. uerã pulchritudinẽ: q̃ sola ai est: & in ueritate & iustitia consistit: desiderat: Sed illius oblitus corpis formã q̃ animi pulchritudinis umbra est exquirit. Negligit igit uerã pulchritudinem sectat umbrã q̃ ad extremã pnitiẽ nos deducit. Quã quidẽ rem apud Orpheũ ex narcissi fabula pulcherrimis: ut poetã decet: itegumentis expssam uidmus. Narcisus. n. pulcherrimus adolescens sui uultũ nõ aspicit: sed eius umbrã in aq̃ ꝓsequit: & amplecti cõat: Suam igitur figurã deserit. Vmbrã ãt nunq̃ asseqt: Vnde i lachrymas resolutus cõsumit. Per Narcissũ. n. adolescẽtem temerarii ac ipiti aium itelligimus: q sui uultũ nõ aspicit. Id. n. ẽ uerã ac ꝓpriã sui essentiã nequaq̃ aiaduertit Sed suæ essẽciæ umbrã in aq̃ ꝓsequit: atq; eã amplecti conat. Hoc quidnã aliud est nisi q; pulchritudinem in corpe: qđ qdem & fragile est & caducũ: & ad similitudinẽ aq̃ sp fluit: q̃ ipsius ai umbra est admirat. Suã ergo figurã deserit: umbrã nunq̃ assequit: quoniã aius corpus sectando se negligit: & usu corpis nõ iplet neq; saciat. Nõ. n. ipm re uera appetit corpus: sed sui ipsius spẽm a corporea forma: q̃ speciei suæ imago ẽ illectus tãq̃ narcissus affectat: cũq; id minime aduertat: dũ aliud qdẽ cupit: atq; aliud sequit: desideriũ suũ explere nũq̃ potest. Qua de cã in lachrymas resolutus cõsumit: qđ iccirco ita euenit: qa extra se positus aius: & in corpus delapsus: pnitiosis pturbatiõibus cruciat: atq; corpis ifectus sordibus q̃si morit: cũ iã corpus potius q̃ aius esse uideat. Vides ergo tres esse amores: ex qbus diuinus nos supra hominẽ erigẽs đo cõiũgit: atq; ut illo ueluti nr̃o summo bono fruamur: efficit nosq; ex hoc beatos reddit Humãus ãt si nos ad diuinitatẽ nõ pducit: intra hominẽ ita tamẽ cõtinet: ut i deteriora nõ labamur. At is q ultimus est: quẽq; ego iã totiẽs ferinũ appello: nõ mõ beatos nõ reddit: ueꝝ ita nos in nr̃æ naturæ obliuionẽ inducit: ut ꝓ hoie bestiã faciat: Et quoniã nihil i nobis pter corpus cognoscimus: nihil ꝓfecto nos aliud q̃ corpus esse putamus: atq; ad solas corpis uoluptates nos natos esse censentes: illis penitus ut imunda sus luto demergi delectamur. Hinc inumeræ miseriæ ac grauissimæ calamitates nos uexãt: exceduntq; ut ueꝝ esse expiamur ꝓpertianũ illud. Durius in terris nihil est qđ uiuat amãte. Tantã igit pnitiem: tãq; grauem pestẽ humão generi cõsulere cupiens poeta: ita eã in Didõe exprimit: ut nos ꝓ uiribus ab huiuscemodi isania auocare conet. Dixi de amore. Nunc ut ad Maronẽ redeã: Imitatur apes noster poeta q̃ ex diuersis floribus id excerpũt qđ opi suo conducit: Nã ut in buc. Theocritũ: in geor. Hesiodũ. Sic i æneide Homeꝝ imitatus ẽ. Veꝝ ita tamẽ imitatus: ut ex aliis poetis tã græcis q̃ latinis multa i rẽ suã trãstulerit: ut supra ostẽdimus: nũc cũ maxime uarietati studuerit: i hoc q̃rto didõis amorẽ exprimẽs: græcũ apolloniũ imitat: qui de argõautis scribẽs amores Medeæ exprimit. quem poeta doctissimoꝝ uiroꝝ iudicio lõge supauit. Vulnus: nã amor fingit sagittis corda trãsfodere. Hic Proper. Et manus amatis nõ frustra armata sagittis: Et pharetra ex humeris gnoscia ueraq; iacet. Sed illaꝝ alias aurea alias plũbea cuspide eẽ dicit. Oui. Et aurea cum ferit cogit amare: cũ uero plumbea pcutit fugat amorẽ. Versus sunt. Atq; sagittifera prompsit duo tela pharetra Diuersoꝝ opeꝝ fugat hoc facit illud amorẽ. Quod facit auratũ est: & cuspide fulget acuta. Quod fugat obtusum est: & habet sub arundie plumbũ. Differũt autẽ uulnus & ulcus. Nã uulnus ẽ qcqd externa ui aut pulsu corpi ifigit. Vlcus ãt ẽ ex iterni hũoris corruptõe. Alit: nã amorẽ ipsũ diuturna cogitatiõe augemus. Quid ergo ifœlicius amãte: q ipse suas nutriat miserias. Igni: nã pter sagittas ẽt faces gerere dr̃ amor. Carpit: recte posuit. Proprie. n. carpe dicimus ea quæ paulati capiẽdo minuimus: Vnde carpere iter & carpe herbas Vtrũq;. n. capiendo minuit. Sic ẽt carpe famã: cum ueris uel falsis criminibus illatis illã minuimus. Prisci. ãt in hoc loco Alit & carpit ꝓ alebat & carpebat positũ dicit. Carpit ergo. i. minuit amãtis corpus: & macilentũ aridũq; reddit. Nã cũ uis ipsa naturæ duobus simul actionibus sufficere penitus non possit animi amantis itentio in assidua amati cognitiõe tota se uersat. Illic & naturalis cõplexionis uis ois intenta est Ideoq; neq; cibus in stomacho perfecte concoquit: quo fit ut maior pars insupflua excrementa abeat: Sed id etiam quod in nutrimentũ reseruatũ est: crudius ad epar trahitur: ab eoq; etiã secunda decoctiõe male decoquitur. Quo fit ut & paucus oio sanguis & is quidem crudior per uenas trahatur unde necesse ẽ ut membra omnia tũ inopia: tũ cruditate alimẽti extẽuerũt amplescãt. Præterea quo aius intẽdit: illuc & spiritus aduolãt At aius in amati imaginẽ phãtasiæ ifixã in ipmq; amatũ rapit. Ergo spiritus quoq; illuc ferũtur: ibiq; resoluũtur: & cũ spiritus ex subtilissima sanguinis pte i corde creentur: opus ẽ ad cõsũptos spũs restaurãdos puri sanguinis frequẽtissimo alimẽto. Quã ob rẽ cũ subtiliores q̃q; ac lucidiores sanguinis ptes i spiritus restauratione exhalẽt: maculosus crassusq; atq; ater restat sãguis. Hinc macilẽtus squalidusq; efficit amãs: & malẽcolicus redditur. Nã ex sicco atroq; atq; crasso sãguie atrabilis efficitur. Vides ergo q̃re cæco igi recto carpatur amãs.

Cæco: occulto: Nam q̃to occultior est tãto uehementior. Oui. quoq; magis tegit tectus magis estuat ignis. Vel qa amor cæcus pingit quoniã lumie rationis priuat eos quos afficit. Multa uiri uirtus: decorum seruat poeta. Nã cum castissimã & ex oibus ptibus tẽperatã finxisset Didonem: nõ fiebat uerisimile illam nisi grauis

Vulnus

Vlcus

ſimis cauſis in amoré ipelli potuiſſe. Neqꝫ in amoré penitus laſciuū & ferinū:ſed in hūmani q̨ aliquo mō di/uinū quoqꝫ ſaperet. Non ergo capta ē a principio forma ſpé ue corporis:Sed multa uirtute uiri quá admirata ē:& admirádo amare cepit. Incepit igit̃ irrepe uitium in eá ſub uirtutis ſpé. Aliter.n.capi mulier tépata nō poterat cū át patefacta iá eét amori uia ꝑ uirtuté incepit admiſcere aliqd deterius: ſed nō tamé malū. Ná obtulit hoīs nobilitaté generis:q̄ illá uehemētius coligaret:Ac demū illá iá iſtis rebus occupatá ipa corpis ſpem ac pulchritudie aggredit̃:ut eádem a pudico in impudicū trahat:Ná cū ueluti ī nr̃is allegoriis oſtédimus ꝑ Didoné uitá actiuá & ciuilé intelligamus eſt qdé ipſa uita ciuilis a principio ita inſtituta ut ad uirtutis finé dirigat̃. Verum cū in rebus corporeis & mortalibus uerſet̃ illaꝝ illecebris delinita a uirtute ad laſciuiá deflectit ac degenerat:Sed redeo ad Didonem:quá cū a principio tempatá induxiſſet nō uult illá ad intempantiá iá niſi ꝑ cōtinentiá ac incōtinentiá deduci. Nō enim ab extremo ad extremū niſi ꝑ medium itur. Quapp ut hæc oīa uideamus Virtus eſt q̄dá q̄ facit ne ī aliquá turpem libidiné deferamur. Hác aūt tempantiá appellát. Quá ita diffiniunt eſſe firmū modeſtūqꝫ ratiōis dominū libidinem.cæteroſqꝫ importūos aīmi motus quodá uigore coercens. Huius cōtrariū eſt intempantia. Vtraqꝫ át iſtaꝝ habitus eſt. Ergo illa uirtus:hæc uitiū. Cognoſcimus át habitū factū eſſe aut in uirtute aut in uitio:cū id agimus & libenter & cū uoluptate nulla ī ꝑte repugnáte aīo. Ergo q tempatus eſt ſine labore aliquo ſine aliq̄ moleſtia uolés libenſqꝫ & cū uoluptate ab omni libidie ita abſtinet:ut gaudeat cū id agit:Intempatus át & ipe libens & cū uoluptate ī omne géus libidinū fluit. Inter át tépe ratiam & intempantiá:cōtinentia eſt & incōtinétia:In qbus quoniá nō adhuc factus eſt habitus:pugna appet & difficultas. Ergo cōtinens abſtinet qdé a libidinoſa uoluptate:ſed pugnat ī eo ſenſu aduerſus rōné: īuituſqꝫ cogit̃. Incōtinens uero & ipſe pugnat. Sed tádem uincit̃ ratio & appetitus inobediens:& tanq̄ ꝑuicax ſupat. In hoc appetitus turpiter cupit:& trahit rōné. Ergo nec ſiſtit:nec ꝑet rōni:In eo uero q ē cōtinés appetitus ſiſtit. Ná a ratiōe ita cohibet̃ ut q̄uis afferri cupiat tamé firmet ueſtigia:nec ulterius dilabat̃:nō tamé paret:Si qdem pere eſt qđ iubet̃ libéter exeq. Appetitio hoīs cōtinétis nō oé qđ ratio iubet exeqt̃:Ná illa duo rō ꝓcipit: & ne appetat:& ne agat turpiter. Appetitus primū ꝓceptū negligit:ſecūdū ſeruat:ſed nō ꝑfecte. Ná q̄uis abſtíat a uoluptate quá cupit coactus abſtinet. Coacte át facere cogi potius eſt q̄ obtépare. Tépatus át utꝝqꝫ ꝓceptū libenter exeqt̃. Quapp cum Pla. de icōtinéte loqt̃:ait illū deniqꝫ cū errata ſua cognoſceret pœnitere. Et qa:ut ait Seneca:principiū ſalutis eſt penitétia:iccirco ait Pla. deīde illū frena īpōere cupiditati. Hés igit̃ qd ſit tempátia qd cōtinétia qd incōtinétia:qd deniqꝫ ītempátia. Quo át pacto didoné ex tépata cōtinété reddat:atqꝫ ex cōtinéte incōtinenté: poſtremaqꝫ ītépatá paulo inferius expriéus. Neqꝫ tamen q̄rat aliqs quomō poſſet mulier in hītu uirtutis cōſtituta inde dimoueri. Ná & ſi ſūma ſit difficultas tollere hītū:tamé nō é de rebus īpoſſibilibus ꝓſertim ī uirtutibus ciuilibus. Ná ī purgatoriis & ī his q̄ ſunt aī iá purgati lōge alia rō é. Quí & ipe poeta illá ab habitu dimotá oſtédit nō facile:Sed adhita ui cupidinis:qu[illegible] deū ī reliquos deos poſſe nō fabuloſe fabulat̃. Inſixi.p. ná q̄ ueheméter cupimus e méte nūq̄ amouét̃. Humété umbrá:nocté:q̄ umbra terræ ē & humeſcit. Ná hūore ꝑ dié a ſole attracto:neqꝫ ab eo abſūpto hūeſcit. Male ſana:nos ab amore dehortabat̃ cū īſáos reddat.

Terrét:ná uiſis nocturnis horreſcit aīus uel terret īſmōia.i.uigilia ꝑꝑ uarias cogitatiōes q̄ aīo aduéiūt. Anna ſoror:Optimū initiū patheticæ or̃onis. Ná a nomīe ꝓprio īcipit:ut oſtédat ꝙ amice & familiariter apud ſororé cōquerat̃:Sic Teren. O mea glyceriū quo is te perditū? Et crebris interrogatiōibus ac diſſoluto ré auget.

Quis nouus hic nr̃is ſucceſſit ſedibꝰ hoſpes
Qué ſeſe ore ferens: q̄ forti pectore & armis.
Credo equidé nec uana fides géus eſſe deoꝝ:
Degeneres animos timor arguit. heu qbus ille
Iactatus fatis:quæ bella exhauſta canebat?
Si mihi nō animo fixū immotumqꝫ ſederet:
Ne cui me uinclo uellem ſociare iugali:
Poſtq̄ primus amor deceptam morte feſellit:
Si non perteſum thalami tædæque fuiſſet:
Huic uni forſan potui ſuccumbere culpæ:
Anna fatebor enim miſeri poſt fata ſichæi
Coniugis:& ſparſos fraterna cæde penates
Solus hic inflexit ſenſus:animumqꝫ labanté
Impulit: agnoſco ueteris ueſtigia flammæ:
Sed mihi uel tellus optem prius ima dehiſcat
Vel pr̃ oīpotés adigat me fulmine ad umbras
Pallétes ūbras herebi noctemqꝫ profundam
Ante pudor q̄ te uiolé:aut tua iura reſoluam

SER. Nouus:magnus:ut Pollio & ipſe facit noua carmina. Succeſſit ſedibus: ut Succedoqꝫ oneri: & Succedūt tecto. Qué ſeſe.o.f. Vt Obſtupuit primo aſpectu ſidōia Dido. Forti.p. Hoc ab ilionea audie/rat. Et fortitudinis cōmemoratione excuſat pulchritudinis laudé. Credo eqdé.g.eé.d.nec.n. uana fides é.i.falſa.ná đgeneŕs aīos timor arguit.i. ꝓbat. Heu: īpulſum amoris ſignificat. Iactatus fa.ut Quis te nate dea ꝑ tot ꝑicula caſus iactauit. Exhauſta:termīata quod maxime uirtutis eſt. Ná inchoare bella cuiuſcunqꝫ eſt Vincere paucoꝝ. Fixum īmotūqꝫ:cogi ſe/ſe optat quæ ſic negat. Sederet:placeret: ut Et ſedet hoc animo. Iugali:ꝑꝑ iugū qđ īponebat̃ matrimo/nio cōiūgendis:unde & Iuno iugalis dicit̃. Primus amor.i. maritus. Deceptam.m.f. Decepit me mor/te ſua:& feſellit. Perteſum:participiū ſine origie uerbi:& géitiuū regit & accuſatiuū:Ná gtūs ſingularis é & accuſatiuū:ut ꝑteſus ignauiá ſuá. Huic uni.f.p.ſ.c. Singula ꝓnunciáda ſunt. Ingenti.n. dicta ſunt libra & moderatione:quibus cōfeſſionibus deſiderii ſui q̄dam iniicit refrenationem. Culpæ:Nam antiqui re/pellabát a ſacerdotio bis nuptos. Fatebor.n. uno ſermone culpam exprimit & neceſſitatem. Fateri eni & coactorum eſt & culpabilium. Miſeri poſt.f.ſ. Aut muliebriter dixit:aut mortui ſecūdum. Cic. q in tu/

Tépe/rantia

Ille meos primus qui me ſibi iunxit amores
Abſtulit:ille hẽat ſecum:ſeruetqꝫ ſepulchro
Sic effata:ſinus lachrymis ĩpleuit obortis.
Anna refert o dulce magis dilecta ſorori:
Sola ne ꝑpetua mœrens carpere iuuenta:
Nec dulces natos ueneris nec præmia noris
Id cinerem aut manes credis curare ſepultos:
Eſto ægram nulli quondam flexere mariti.

ſculanis miſeros mortuos uocat: aut cuius ſic obliui ſcit̃ aut ſic occioſi. Spſos:ſi ſichei ſpſos.i.pollutos.ſi didõis ſpſos.i.diſpſos pp fugã. Inflexit:a rigido pro poſito: qa ſupra dixit ĩfixũ ĩmotũqꝫ ſederet. Labãtẽ ĩpul.ĩpulit,& labare fecit. Nõ.n.labat q ante ĩmobilis fuerat.Nõ.n.labẽtẽ legẽdũ ẽ:nã hẽt labor primã lõgã ſyllabã ut labere nympha polo. Veteris.u.f.rẽ turpẽ ſub honeſta fatet̃:dicẽs ſe agnoſcere maritalis cõiugii ardorẽ. Sed mihi : Callide ac diceret poſſe ſe cõiũgi æneæ ſi mors ſecuta nõ fuerit. Herebo:i herebo.alii herebi legũt. Aut tua.i.r.pp uinculũ iugale. Abſtu lit.a.cũ illo cõſũpta ſunt deſideria & uoluptates. Si nus:Hos dicimus orbes oculoꝝ.i.palpebras:quæ a palpatiõe dictæ ſunt: qa ſp mouẽt̃. Bene ãt his lachrymis excuſationẽ cõmemorati prioris mariti p̃miſit. Anna refert:ſuaſoria ẽ oĩ parte plẽa.Nã & purgat obiecta:& oſtẽdit utilitatẽ:& a timore pſuadet. O luce.m.d.i.dilectior.Nã antiq frequenter ꝓ cõparatiuo iũgebãt pticu lã magis:tale & illud eſt Nata mihi uita quondã dũ uita manebat Care magis. Sola ne: Sola ne mœrẽs ĩ omni carpere iuuenta. Dulcis.n.pp liberos q ſunt cauſa ſecũdi m̃rimonii.Alii male iungũt natos Veneris cupidinem & æneam. Veneris p̃mia:uoluptates:Home.τατεΔωρα αφροΔιτησ. Id cinerem aut ma. pp illud nec ſeruata fides cineri ꝓmiſſa ſicheo.Bene aũt extenuat nõ aĩam dicẽs ſed cinerẽ & manes ſepultos. Et eſt ex ſen tentia Epicuri:q dicit animã cũ corpore ĩterire. Eſto:aduerbiũ cõcedentis:& eſt græcum. Mariti : Non qui eſſent:ſed qui eſſe cuperent.Alii legunt ægram mariti ut ſit numeri ſingularis.i.triſtem propter maritum.

DONA. Quis nouus:Noua ĩ illo ſunt oĩa tam in corpe q̃ in aĩo:neqꝫ unq̃ ĩ alio uiſa. & hæc dicũt̃ ꝓ amãtis aĩo. Quæ ſeſe.o.f.q̃ gratũ q̃ iocundũ ẽ q̃ uiro forti cõueniẽs ꝙ tacet ꝙ loqt̃ ꝙ mouet̃.Laudat̃ ẽt æneas hicꝙ nõ amauit ut uulgaris & turpis:ſed amatus ẽ:nõ tamẽ ab ea q̃ eẽt pudoris abiecti:ſed eẽt petita cõſilio ueneris & Cupidinis fraude. Heu:Incipit ſenſim cõfiteri ꝙ amet ꝙ dolet caſus eius. Si mihi non:Adeo illum ꝓbat: ut illum iudicet dignum matrimonio ſuo niſi priori coniugio ſit decepta. Sed mihi uel tel.cõfeſſa de amore melius ꝓ uenere ſibi mortẽ dicit. Ille primus:oſtẽdit ſorori uiã neceſſariæ pſuaſiõis:ut qđ erat amoris ĩpulſu factura.hortatu alio magis facer̃ uidret̃.Ait.n.ſemel nupſi.Habeat ille q̃uis mortuus pudoris mei pignus: q mihi florẽ uirginitatis eripuit:& ſecũ hẽat:ac ſuo ſepulchro cõſeruet.& ſic obliqꝫ dicit.Quid dubitẽ nuber̃: cũ alterius nuptias ſepultus ille nõ uideat:nec ſẽtire poſſit.Sufficiat illi qđ p̃cipuũ hũit uirginitatis meæ đcus tuliſſe.Reliquat uiduã neceſſitatibus ſuis ĩſeruir̃.& ſi ſentit fidẽ debitã illi ſubſtulit mors:q̃ nouitatẽ q̃dã ꝓcu rauit.Vis maior urget:& ĩtolerabilis cogit.Impune ſecũdi coniugii fortuna ſuſcipit̃. & ſi aliqd manes ſentire poſſunt ĩpune p̃cat̃. Lachrymas:quas effundebat uel recordatiõe ueteris mariti:uel ꝙ cogat̃ id facere qđ aĩo reſpuẽte damnauerat. Obortis:ſubito coortis.Sic.n.fit quãdo dolore aĩmi fundunt̃.Cõtra Sinone Lachrymiſqꝫ coactis. O luce.m.d.ſ.oſtẽdit cauſam merii cõſilii fuiſſe:cũ ex amore loquat̃.& deĩde aggredit̃ deſtruere cauſas pp quas ipſa negauerat ſecũdas nuptias. Nec dulces.n.Honeſtã cauſam ꝓponit:ne libidinis ſed liberoꝝ creandoꝝ cauſa illã hortari uideat̃. Id cinerẽ.i.hic cũ deferre cõtendis:neſcit honorificẽtiã tuã.Cũ aĩa.n. ſenſus moriẽtis extinguit̃ totũ interit ꝑditqꝫ obſequium qſqs illud nõ homini ſed cineri ꝓrogare contendit.

Eſto ægram:cũ adhuc eſſes ægra ex recenti dolore:nulli flexerunt te.Nunc nõ repugnabis placido pugnari.

CHRI. Quis nouus.q.d.cui nullus unq̃ ſimilis ĩuentus ſit:ergo nouus ſine exẽplo. Credo:equidem ex nimio amore ẽ ꝙ non ſolũ hæc credat ratiõe quoqꝫ cur credat afferat. Heu:uis amoris exprimitur:cum doleat præteritis:& quæ iã euaſerit eius malis:ex hac admiratione illius fortitudinis ĩnuit illũ ĩdignum tam iniqua fortuna fuiſſe. Si mihi nõ aĩo fixũ:Sapientiſſimus poeta cũ didonẽ in ipſa pudicicia tẽperantiæ habitu cõfirmatã oſtẽdiſſet recte nũc antea q̃ ĩtẽperatã ĩducat primo illã ex tẽperata cõtinentẽ:deĩde ex cõtinenti incontinentẽ fieri demõſtrat ac poſtremo in uitii habitũ deducit.Fuerat.n.a prĩcipio tẽperata:ubi ait. Tũ breuiter dido uultũ demiſſa ꝓfat̃.Nuuc uero Veneris cõſilio & cupidinis uiribus.Ac poſtremo uirtutibus ac pulchritudine Aeneæ ĩpulſa labaſcit:& de habitu tẽperantiæ ĩ quo bene uolẽs & ſine difficultate operabat̃ deiecta non a bono adhuc diſcedit:ſed pugnat ratio aduerſus appetitũ:q olim obtẽpans fuerat nũc ab ea deficit:uicit tamẽ adhuc ratio:& idẽ agit nũc dido:qđ agebat dũ erat tẽperata:ſed cũ difficultate.In ipſa.n. temperãtia nulla erat pugna.Nam appetitus ita obtẽperans erat ratiõi:ut pene illi cõiũctus cũcta ꝓ illius imperio exequeretur.Nũc uero in contrarium nititur.Inſurgit.n.appetitus.Cum uulnus alit uẽus : cum cæco carpitur igni.Cum hærẽt infixi pectore uultus. & cum huic uni poteſt ſuccumbere culpæ.Cum ſentit ueteris ueſtigia flãmæ Sed tamẽ in hoc accerrimo certamĩe tãdẽ ſuccũbit:cũ ita decernit̃ a ratiõe:Sed mihi uel tellus optẽ prius ima dehiſcat. Paulo uero poſtea cum ad tot accerrimos hoſtes blãdæ ſororis pſuaſiões accederent:ſupior euaſit appetitus: & rationem q̃uis inuitã traxit:factaqꝫ ẽ mulier ex cõtinenti incõtinẽs. Vnde ẽ illud His dictis ĩcenſum aĩum ĩflãmauit amore:Spẽqꝫ dedit dubiæ menti:ſoluitqꝫ pudorẽ.Ac demũ ꝑ ĩcontinẽtiã obduxit habitũ intempantiæ:qđ oſtẽdit̃ cũ ait:Nec iã furtiuũ Dido meditat̃ amorẽ:Spẽqꝫ dedit dubiæ mẽti ſoluitqꝫ pudorem. Pertesum:tedet.n.ĩ uoce actiua p̃teritũ hẽt:ptesum ẽ ĩ uoce paſſiua. Tæde:ꝓ face ponit̃. Cæteꝝ tæda arbor eſt de q̃ diximus in geor. Huic:tã graui tam uehementi. Vni.q.d.tali ut exẽplo careat. Inflexit ſenſus: Mouit appetitũ:& repugnãtẽ rationi fecit & deduxit a uia recta. Veteris.u.f.oſtendit q̃tus ſit amor cũ circa hæc principia notet eũ eſſe ſimilem illi q fuerat maximus. Ima tellus:imæ terræ ptes:ut eo hiatu deuoluar uſqꝫ ĩ cẽtꝝ.

Dehiscat:ualde hiscat:ut nulla sit retentio tuẽti. Viget autem hæc ratio:sed cũ appetitu certamẽ init. Vel pa ter.o.auget nã minor pœna est p hiatũ ad iferos deduci q̃ Iouis fulmĩe pcussam eodem trudi. Pallẽtes.u.h.n. q;.p.excludit elysioꝝ cãpoꝝ lucos ubi beate degunt:& ĩ mãifesta luce & a mœna uersant᷑. Vnde est solẽq; suũ sua sydera norũt. Et tartara exprimit ubi nocẽtes puniunt᷑. Sic effata.s. Quia repugnat appetitus rõni & coa ctus obtẽperat. O luce ĩ.d.s.oro ẽ ĩ genere deliberatiuo:& arguit a tuto & honesto. Captat:beniuolẽtiã & at tẽtionẽ:cũ ostẽdat tãtũ illã amare. In primis ãt demõstrat qbus bõis caritura:sit si uoluptate & liberis si amori illi repugnet.& cõfutat q̃ illa dixit de Sicheo. Merens:Est mœror secundũ stoicos ægritudo flebilis. Sepul tos.q.d.sensu carẽtes. Loq᷑ ex sentẽtia Aris.q ait mortuos paꝝ de supis curare. Mãis:p mães secũdũ Priscia.

Non libyæ:nõ ante tyro despectus hiarbas:
Ductoresq; alii:quos africa terra triumphis
Diues alit:placido ne etiam pugnabis amori
Nõ uenit in mẽtem quorũ consederis aruis?
Hic getulæ urbes genus insuperabile bello:
Et numidæ infreni cingũt:& ĩhospita syrtis
Hinc deserta siti regio:lateque furentes
Barchæi? quid bella tyro surgentia dicam
Germanique minas?
Diis equidẽ auspicibus reor & iunone secũda
Huc cursum iliacas uento tenuisse carinas
Quã tu urbẽ soror hanc cernes: q̃ surgere re/
Cõiugio tali teucrũ comitantibus armis gna
Punica se quantis attolet gloria rebus?
Tu modo posce deos ueniã sacrisque litatis
Indulge hospitio:cãsque innecte morandi:
Dum pelago desæuit hyẽs & aquosus orion
Quassatæq; rates:dũ non tractabile cælum
His dictis icensum aium inflãmauit amore:
Spẽq; dedit dubiæ menti:soluitq; pudorem
Principio delubra adeunt:pacemq; per aras.
Exquirunt:mactant lectas de more bidentis
Legiferæ cereri phœboque patrique lyeo:

SER. Nõ ante tyro:aut ĩ tyro ac si diceret tyri: aut ΤΥΡΟΘΕΝ.i.de tyro:ut Dardanus hespia. Iarbas:rex li byæ:q secũdũ historiã Didonẽ petiit:& cũ illa recusa ret carthagini intulit bellũ: cuius timore cũ cogeret᷑ a ciuibus:petiit:ut ante placaret mães mariti:& ædifi cata pyra se ĩ eã pcipitauit. Vnde dido.i.uirago ẽ apel lata. nã elissa pprie dicebat᷑. Ductoresq; alii:ergo Iar bas ductor. Africa:deriuatiões frequẽter sunt maio res pricipalitate. Interdũ pares ĩueĩũt᷑: Raro miores. Vnde supra de lacæna notãdũ diximus. Triũphus d.i.bellicosa. Pugnabis amori:græcũ ẽ. Nã nos dici mus pugno tecũ:& non pugno tibi. Vrbes:ad terro rẽ dixit. Nã ĩ mapalibus habitãt. Infrẽi:sæni:uel qui equo sine frẽo utunt᷑. Inhospita:barbara:aspa. De serta.s.r. Inhabitabilis: & ĩtelligit xerolibyen: q̃ ẽ ĩter tripoli & pẽtapoli. Terret ergo: cũ iuxta sint aut belli cosæ gẽtes aut deserta:unđ nõ spet auxiliũ. Barcæi: Hi lõge sunt a carthagĩe:unde dixit Lateq; furẽtes:& secũdũ Titianũ ĩ chirographia phœnices quondã na uali pugna supauere. Barce aũt ciuitas ẽ pẽtapoleos: q̃ hodie Ptolemais dicit᷑. Nã cyrene & barce reginæ fuerũt:a qubus cyrenæ & barce urbes dicũt᷑. Mĩas: pp aurũ quod dolet sibi ereptũ: ut ĩ primo diximus.
Auspicibus:nuptiæ.n.captatis auguriis fiebant: ut Luca. Cõtentiq; auspice bruto. Secunda.i. pspera:q̃ pest coniugiis. Tenuisse:pfecisse:ĩplesse. Tali:tã for tis uiri.hoc sciebat a didone dictũ. Veniã:beneficiũ: aut ueniã piurii:ut nõ cineri seruata fides pmissa Si cheo. Sacris litatis:noue dictũ:nã deos litamus non sacra. Indulge:Da operã:ut ĩdulgẽt uino & uertunt crateres alienos. Aquosus oriõ:corripuit rõnem su pradictã. Nõ tractabile aspeꝝ: ĩtractabile. Incẽsum ĩflãmauit. Hora. Oleũ adde camino. Soluitq;.p. pp uincula castitatis. Delubra:delubrũ dictum ut supra pp lacũ ĩ quo manus abluunt᷑. Vel pp tectũ coniuuctũ Aut ligneũ simulachrũ delubꝝ dicimus a libro.i.raso ligno factũ: qđ græce ξοάνον dicit᷑. Pacẽ:beniuolẽtiã. Exqrũt:sacrificãdo explorãt:an dii uelint huic rei assentiri. Per aras:auspicialẽ artẽ ostendit:hic ẽ & spirãtia cõsulit exta. Mactãt:uerbũ sacroꝝ p euphemismũ dictũ ut adolere. Nã mactare ppriũ ẽ magis augere. Lec tas:ad sacrificia.n.eligebant᷑ oues:qbus nil deesset:ut ĩ sexto Nunc grege de ĩtacto septẽ mactare iuuẽcos. Bi dentes:aut dictæ quasi biennes:qa neq; maiores neq; minores licebat hostias dare. Sunt.n.ĩ ouibus duo emi nentiores dentes ĩter octo:q non nisi circa bimatum apparent:nec ĩ omnibus:sed ĩ iis quæ aptæ sacrificio ĩue niuntur. Legiferæ:leges.n.dicitur ĩuenisse. Vnde sua sacra thesmophoria appellant᷑. Fingit᷑ autem hoc:quia ante ĩuentũ a Cerere frumentum passim homines uagabant᷑: quæ feritas rupta est inuento frumento ppter quod ex diuisione nata sunt iura. Phœbo:qui preest auspiciis qbus urbes regunt᷑. Patriq; ly. qui a urbibus aptæ libertatis est deus. Vnde Marsias eius minister in ciuitatibus libertatis est ĩdicium. Sacrificabat ergo pri mo diis:qui urbibus præsunt quasi nuptura pro utilitate reipu. Deinde Iunõi:cui curæ sunt nuptiæ. Est etiã sensus altior:Nam facturi aliquid ante aduersos placamus:& sic proprios ĩuocamus:ut Nigram hyemi pecu dem Zephyris fœlicibus albam. Ergo nuptura placat cererem:quæ ppter rapptum filiæ nuptias execratur. Apollinem: q exps uxoris est. Liberum:q nisi raptam coniugem habere non potuit & sic Iunonem cõciliat.
DONA. Hic getulæ ur. exprimit qđ obscure dixit quoꝝ cõs.ar. post aũt multa necessaria:q̃ supius posuit addit faciendi necessitatẽ singula cũ metu discurrẽs. Dicit ergo:Nõ cõsideras te pegrinã:& in locis peregrinis te ĩperiũ uelle fundare:& oĩa initia psertim ĩperii hẽre laborẽ duꝝ. Quod fœmina & sola ps urbẽ fundare:cũ ĩnumeræ gentes possint te magno numero urbiũ ĩfestare:q̃ uiribus & ferocitate ualẽt. Insuperabile & infre ni. Inuĩcibiles ostẽdit. Infreni q suis legibus uiuẽtes nollent aliẽo ĩperio subiugari. Inhospita:nõ quod nõ su

ſcipiat hoſpites.Sed quã ĩhumanitatis cauſa oĩs formidet aduenĩes:uel oderit peregrĩos. Hoc ipſum cingunt hẽt magnã uĩ:Nã cĩgere ẽ ambire.ut ĩfiniti monſtrent̃ inimici undiq̃:ne ꝑ illos neue etiã ꝑ deſerta fugere poſ ſis. Germãi minas:Hoc ut ualidiſſimũ poſuit.Quaſi iſtis addet̃ q mare obſidebit ne fugere poſſis. poſtremo illi hũc cogitandũ ꝓponit:cui ĩperiũ ſit relictura:ſi careat liberis. Diis eqdẽ: poterat timer̃ Dido Iunoni hoc nõ placer̃:ſed cõiecturaliter remouet Anna ait.n.ſi nollẽt dii nobis cõiũgi troiãos.Nunq̃ illi nr̃a littora tetigiſ ſent.Et credit Iunonẽ ꝓcuraſſe ut troiãi a patria pellerent̃:ut huic regno fauerẽt. Quã tu urbem:Si ſola tan/ tum regnũ paraſti:qd facies troianis adiuta? Ergo fauorem deoꝝ ſacrificiis cõcilia.Indulge hoſpiti.i.illoꝝ pe grinatione uberius foue:ne deficientibus rebus troiani recedere cogant̃. Cauſaſq̃ i.m.ꝓtende cauſas q̃ illos a nauigatione arceant. Incenſum inf.bis repete.ſ.Aĩum ĩcenſum amore ĩflãmauit amore.Nã data ſpe cõmo/ di ex his quæ ꝓfutura dicebat adeo dubitationem remouit:ut oĩs uerecũdia & pudor ceſſerit. Legiferæ: qa populoꝝ conſenſus niſi legibus retineri nõ poſſit. Phœbo:ut in futuꝝ proſperiora proficeret quæ optaban/ tur. Libero:ut præſtaret læticiam ſempiternam. Iunoni: Quia coniugioꝝ tenet pleniſſimam poteſtatem.

Delu/brum CHRI. Delubra:Dixius ea tẽpla eẽ ĩ qbus eẽnt ſimulachra deoꝝ delibrata decorticata.nã ut ẽ apud Pliniũ: q̃uis ſtatuaria ars apud italos uetuſta fuerit:ut apparet ĩ Hercule ab Euãdo ſacrato ĩ foro boario: q triũphalis dicit̃:& ꝑ triũphũ triũphali hitu ueſtit̃.Itẽ in iano gemino:q a Numa dicatus ẽ digitis:ita figuratis:ut.clxv.no tet:quo & anni & tpis ſed deũ ĩdicet:tamẽ uſq̃ ad deuictã aſiã ſimulachra deoꝝ potius lignea fuerũt: Vnde le git̃ ĩ urbe populonia ſimulachꝝ Iouis ex una uite fuiſſe.Nã ita magnæ ac craſſæ uites reptæ ſunt:ut ĩ metapõ to tẽplũ Iunõis colũnas ex uite hũerit.Quãq̃ apud priſcos nulla fuit dei imago.Clemẽs.n.ait numã regẽ mo/ ſayca uſũ diſciplina ĩſtituiſſe nullã imaginẽ deo tribuere.Vnde ãnis.clxx.nulla imago neq̃ ficta neq̃ picta ĩ tẽ plis deoꝝ uiſa fuit.Ita occulte ſignificauit nullo mõ niſi mẽte ad dei ſimilitudinẽ hoĩem uẽire poſſe. Ait Euſe bius de ꝑpar.e.Plutar.aũt ait.Ex ligno priſca deoꝝ ſimulachra fieri ſolita.Ex hoc.n.pria apollini ĩ delo ſtatua ẽ:ex hoc palladii q̃ ſuo ẽt.tpe apud atheniẽſes fuiſſe ſcribit:Itẽ Iunonis apud ſamios:ut Callimachus aſſerit.Pe ras ẽt q primus argolicæ iunõis templũ cõdidit:& ꝑ Calythiã filiã ſuã antiſtidẽ conſecrauit ex piri trũco illi ſi mulachꝝ finxit.Lapidẽ.n.rẽ durã & ĩanimẽ ĩ deoꝝ effigiẽ celare nolebãt.Auꝝ uero & argẽtũ ĩfœcũdæ terræ colores putabant.Hæc Plutarchus.Plato uero ĩ legibus ait terra & ueſta ꝺoꝝ ẽ habitatio.Nemo igit̃ ex ea cæ teris diis ſimulachra faciat.Auꝝ uero & argẽtum ĩuidioſã poſſeſſio ẽ.Ebur aĩam depoſuit.Ideoq̃ ad ſimula/ chra deoꝝ ineptũ ẽ.

Biden/tes Aes & ferꝝ belli ſunt ĩſtrumẽta. Pacẽ:ꝓpiationẽ ſecũdũ Marcellũ. Bidẽtis:ꝓ bidẽtes ſe cundũ Priſci.Refert aũt Marcellus:q exiſtimãt bidẽtes oues a Virgi.dictas:ꝙ duos hẽant dentes peſſime ĩtelli gunt.Nã hoc mõſtri genus ẽ.Sed melius ĩtelligi põt ſi biẽnes dixerĩt auctoritate Põponii.Mars tibi uoueo fa/ cturũ ſi unq̃ redierit bidentĩ uerre & Nigidius figulus ait bidental uocari ꝙ bimæ pecudes ĩmolent̃. Macro. autẽ refert ĩ libris pontificalibus legi bidẽtes primo dictas.d.lr̃a ad hiatũ duaꝝ uocaliũ ĩteriecta:ut ẽ redamar̃ & redir̃ ꝑ reamare & reire:& redarguere ꝑ rearguere.Higinius tamẽ.q ius põtificiũ ignorauit: dixit bidentes eẽ hoſtias:q̃ ꝑ ætatẽ duos dẽtes altiores habẽt:ꝑ quos & minore ĩ maiorẽ tranſcẽdiſſe cõſtat ætatẽ.Seruii autẽ

Bidẽ/tal ſentẽtiã ſcripſimus ĩ eo.Põpeius uero refert bidẽtal tẽplũ quoddã dici: ꝙ ĩ eo bidẽtibus hoſtiis ſacrificaret̃ bi dẽtes aũt eẽ oues duos dẽtes lõgiores cæteris habentes. Legiferæ:Oui.Prima Ceres unco glebã dimouit ara

Ceres tro.Prima dedit fruges alimẽtaq̃ mitia terris.pria dedit leges cereris ſunt oĩa munus.Sunt q dicãt eandẽ eẽq̃ iſis q̃ ægyptiis leges dedit.Fuit ãt Ceres Saturni & Opis filia.Oui.Ex ope Iunonẽ memorat cererẽq̃ creatã Se mie ſaturni:tertia ueſta fuit. Ops.n.terra ẽ.Saturnus uero tp̃s ĩterp̃tat̃.Cererẽ igit̃ q̃ fruges ſũt terra ac tẽꝑo/ rũ q̃litates ꝓducũt.Sed de hac ĩ geor.latius dictũ ẽ. Tyro:ait Stra.ĩ deſcriptiõe phœniciæ Poſt orthoſiã & ele uċteꝝ ẽ tripolis:q̃ nomẽ aræ accepit.Tres.n.urbes hẽt Tyꝝ Sidonẽ:& Aradũ.Nõ igit̃ miꝝ ſi didonẽ : q̃ tyria fuit:ſidoniã appellet a uicinitate. Nõ uenit ĩ mẽtẽ.q.d.Adeo paꝝ te circũſpicis:ut nõ recorderis iter q̃ ĩmães gẽtes uerſeris. Getulæ:De his Salu. ſcribit africã initio habuere getuli & libyes aſꝑi ĩcultiq̃:qbus cibus erat caro ferina:atq̃ humi pabulũ ueluti pecoribus.Neq̃ lege neq̃ ĩperio cuiuſq̃ regebant:uagi palantes: q̃ nox co

Numi/dæ gebat:ſedes hẽbãt. Numidæ:ait Herodotus hos ſuis pueris ĩ triẽnio tẽpoꝝ uenas ĩurere:ne phlegma.i.pitui ta ĩ perniciẽ corporis decidat.Veꝝ qa dolor Ille ĩtenſiſſimus & peſtifer:quẽ ſpaſmon græci uocãt:ex ipa iuſti/ one oriri poſſet hirci uria locũ inuſtũ ſpargũt.Et ꝑfecto ſiue hoc ſit ſiue alia res oĩbus gẽtibus ualentiores ui/ uũt.Numidæ ꝑſæ fuerũt:q defuncto ĩ hiſpania Hercule ab exercitu eius cũ medis ĩ africam enauigarũt:& ibi

Getuli deficiẽte materia ad domos ædificãdas alueos nauiũ ĩuerſos pro tuguriis habuere.Inde ꝑ cõnubia getulis ad/ mixti ſunt.Et quoniã uagãtes alia:deinde alia loca petebãt:ſe ĩpos numidas appellauerũt.Ait Saluſtius. Bar/ cei:battus ex therea ĩſula coloniã ĩ libyam ĩ regionẽ Axiriſton nomẽ eſt duxit.Atq̃ hinc ſeptimo anno ĩ cyre/ nen cõceſſit:populũq̃ cyrenenſiũ auxit. Batto ſucceſſit Argeſilaus:& huic alius battus:q cum ſolus regnaret eius fratres ĩ libyam migrãtes barcẽ cõdidere.Ait Hero.at Stra.ait barcẽ ptolomaidẽ appellatam. Eſt autem poſt ariſonem. Quã urbẽ:q̃ egregiã:q̃ nobilem q̃ potentẽ cũ duplicatæ erũt uires. Cũ troiãos tu is adiunxeris Erit ergo uoluptuoſa ex cõiugio tãti & tam pulchri uiri.Augebit̃ ĩperii maieſtas aucto populo:& pulſo eo in quo nunc es timore uiues nacta tãtas troianoꝝ uires. Punica ſe.q.d.augebit̃ ĩperiũ tuũ uiribus troianorum & tamẽ oĩs gloria ĩ tuos rẽdũdabit.Nã pũica & troiana regna dicent̃.Mira ergo auxeſis:ut non ſolũ tuta ueꝝ etiã ĩ ſumma utilitate uiuere poſſit. Recte ãt hoc collocat poſt approbationẽ. Tu mõ.p.oſtẽdit rẽ uoluptate: honeſtate & utilitate plenã.Nunc facilẽ facit.Si dii ĩuocabunt̃:ſi ĩdulgẽtiorẽ ſe ĩ hoſpitẽ ꝑbebit:ſi occaſionem hyemis q̃ illos nauigare ꝓhibet:nõ omittet. His aĩum:Terentiana ſentẽtia eſt.ait.n. Symõ q̃ demõſtrat̃ quã noxia ſit res aĩo ægroto ſi ĩprobũ aſſumet magiſtꝝ. Dubiæ mẽti:nam cũ aĩus ĩ dubio ẽ paulo momẽto huc uel illuc ĩpellit̃. Soluitq̃ pu.Atq contra platonis:quẽ ſꝑ obſeruat:ſententiam dici uidet̃:ꝙ illa ex amore pu/

dorem soluat:Ait.n.Plato pudorem & studiũ ab amore oriri. Hic ãt dicit̃ ab amore extĩgui. Sed Pla.ĩtelligit
de diuino amore:qui nos ab oĩ turpitudine remouet iniecto pudore:& ad oẽs egregias res ĩpellit addẽs stu/
diũ qđ ẽ uehemẽs applicatio aĩ ad aliqd pagendũ.Sed Plato de diuino amore loqt̃.Poeta ferinum describit.

Iunoni ante omnes:cui uincla iugalia curæ
Ipsa tenẽs dextra pateram pulcherrima dido
Candentis uaccæ media inter cornua fundit.
Aut ante ora deum pingues spatiatur ad aras.
Instauratq; diem donis:pecudumq; reclusis
Pectoribus inhians spirantia consulit extra:
Heu uatum ignaræ mẽtes:quid uota furẽtẽ:
Quid delubra iuuãt:ẽ molis flãma medul/
Interea:& tacitũ uiuit sub pector uulnus /las
Vritur infœlix dido:totaque uagatur
Vrbe furens:qualis coniecta cerua sagitta:
Quã procul icautã nemora ĩter cressia fixit
Pastor agens telis:liquitque uolatile ferrum
Nescius illa fuga siluas saltusque peragrat
Dictæos:hæret lateri lœtalis arundo.
Nunc media æneam secũ per mœnia ducit:
Sidoniasq; ostentat opes:urbemque paratã.
Incipit effari:mediaque in uoce resistit.
Nunc eadem labente die conuiuia quærit.
Iliacosque iterum demens audire labores
Exposcit:pendetq; iterum narrantis ab ore.
Post ubi digressi:lumenq; obscura uicissim
Luna premit:suadetq; cadẽtia sydera som/
Sola domo mœret uacua stratisq; relictis /nos
Incubat.illũ absens absentem auditq; uidetq;.

SER. Cui uincla:qa ẽ & curetis & matrona & re
gina. Cãdentis:cãdidæ:pticipiũ ẽ p noĩe. Media in
ter.c.Nõ sacrificiũ ẽ.Sed exploratio hostiæ utrũ apta
sit. Ora.d.ante simulachra. Spaciatur:Matrone.n.
sacrificaturæ circa aras facıulas tenentes ferebant̃ q̃si
cũ quodã gestu.Vnde Sallu.saltare elegãtius q̃ neces/
se ẽ probe. Instauratq; diẽ do.Muneribus q̃ aut diis
offerebat:aut donabat tyriis uel troianis.Instaurat ãt
iõ qa iã supra sacrificauerat:ut simul Aeneã in regia
ducit tecta:simul.d.t.ind.h. Inhiãs:ĩtẽta p solicitu/
dinẽ. Spirãtia:palpitãtia:q̃si adhuc uiua. Heu ua.
igna.mẽ.Nõ sacerdotes uitupat q̃si nescios futuro/
rũ:sed uĩ amãtis exprimit: & ĩde uitupat sacerdotes
q admonuerũt nõ crediturã.Nã oĩa futura a sacerdo
tibus p̃dicta eẽ sequẽs ĩdicat locus:ut multaq; p̃terea
uatũ p̃dicta priorũ. Est:uerbũ ĩdeclinabile ẽ. Nã fre
quẽter deficit.Est ãt huius positio edo es est Inueni/
mus sed qđ abolitũ ẽ edo edis edit undẽ ẽ eder & co
medere:qđ hodie dicimus.Nã ab eo qđ es ẽ eẽ & co/
messe facit:quo tpe ẽt p̃senti utimur:ut uolo esse.nã
ĩ defectiuis tpa pro tẽporibus ponimus ut odi noui
memini odisse nouisse meminisse ẽ pro p̃senti ponũ
tur nõ odire nouire meminire nec.n.possumus dice
re. Vrbe furẽs:Furor.n.ẽ amor:ĩ quo nil stabile:Vn
de & cupido puer inducit̃ q̃si instabilis & infãs:q nõ
põt fari:unde ẽ paulo post.Incipit effari mediaq; ĩ uo
ce resistit Qualis cõiecta cerua sagitta:Satis cõgrua
cõparatio. Cressia:cretẽsia:nã græce cres facit:Vnde
ẽ cres & cressa facit latine cretẽsis. Agẽs tellis:urgẽs
psequẽs. Nescius:ignoratus:latẽs nõ q ceruã nesci/
ret:& rara sũt uerba q̃ cõtrariũ significãt.Nã uector
cũ sit proprie q uehit:iuenimus ẽt eũ uectorẽ dici q
uehit̃:ut Luc.Vectoris patiẽs tũidũ supnatat amnẽ.
Et uẽia ẽ hæc sola pauoris Vectorẽ non nosse tuũ.ta
le ẽ formidolosus cũ sit timidus & timẽdũ significat

Cũ.n.exigit rõ ut noĩa uerbalia agẽtis habeãt significationẽ:pro passiua significatiõe plerũq; ponũt̃. Fuga:
cursu:ut simul arua fuga:simul æquora uertit.Nã ĩtelligere nõ possumus fuga cũ dicat pagrat. Peragrare.n.
ẽ circũ ire ĩquirẽdo. Dictæos:Cretẽses.Ceruæ uulneratæ dictamũ q̃runt:ut ĩ duodecimo legimus.Nõ illa fe
ris ĩcognita capris Gramia. Lœtalis arũdo:pp futurã omẽ Didonis. Sidonias:Pygmalionis:uel Sichei. Vr
bẽ paratã:paratã ad illud ptinet:qđ Aeneas pp ciuitatẽ nauigat.Sed alii mouẽt q̃stionẽ quõ paratã: cũ paulo
post ĩferat:pendẽt opa interrupta minæq; murorũ:sed paratũ põt dici cui paululũ ẽt supest: Vnde ẽ Minæq;
murorũ: ingẽtes. Incipit effari mediaq; ĩ uoce resistit:sic Hora.Cur facunda parũ decoro ĩter uerba cedit lin/
gua silentio. Labẽte die:qa in usu nõ erãt prãdia:ut Iuue.Exul ab octaua Marius bibit. Demens: Quæ ea q̃
nouerat cupiebat audire. Narrantis ab ore:ut eum intueret̃:& hoc loco p oĩa amantis affectus exprimitur.
Obscura luna.i.nox nã nil tã cõtrariũ ẽ lũæ q̃ obscuritas. Sola:sine eo quẽ amabat.Nã regia sola eẽ nõ pote/
rat:Est ãt Plauti:q ĩducit amatorẽ ĩter multos positũ dicẽtẽ q; solus sit. Mœret:p diphthõgũ ẽ tristis aliter si
gnificat militat:ut Aere merẽt puo.Sane mereor aliud est. Absẽs ab.Ter.p̃sens p̃sentẽ eripi abduci ab oculis.
DONA. Ipsa tenẽs:alii alia faciebãt:ipsa sacerdotis munere fungebat̃. Pingues:pecorũ corpibus oneratas.
Spatiat̃:eũdi & redeundi uices crebras procurabat. Instaurat:sæpius hoc faciebat: ut producere diẽ uolens
diutius hẽre p̃sentẽ quẽ amabat. Heu uatũ i.fiebãt ab ĩprudentibus sacra nullis amorũ necessitatibus pro fu
tura.Fiebãt ab iis q sibi ueluti uaticinãdi sñiam uendicabant:& cũ aliud augeretur nõ intelligebãt didonis ar
dorem.Profuturos se arbitrabantur iis quæ interueniente ignoratione nescirent:Qui enim quæ soluebant̃
diis uota prodesse poterant amãti cum ardor iam immoderata incendia dedisset. Tota.u.u.f. Cum omnia
frustra agerentur ex nimio amore nullo in loco consistere poterat:& uaganti totius ciuitatis spaciũ non suf
ficiebat. Qualis:Didonem ceruæ siluas ciuitati:mobilitatem ceruæ Didonis discursibus:sagittam pastoris
sagitte cupidinis comparat. Sidonias opes:Ne sua præsentia superflua uideretur.Et ostendebat urbem pa/
ratam:ut a nauigandi cupiditate auocaret. Incipit af.præcidebat contextum uerborum:ut loquendi spatia
proferret in longum. Illiacos:Consumptis omnibus inuentionibus redibat ad ea quæ prius erant narrata:

misere illum detinere cupiebat. Illum ab.tãtum fallebat amãtis aĩus: ut abſẽtẽ uidere & audire ſibi uideret.

CHRI. Paterá:poculũ ẽ dictũ qđ patẽs ſit:Eſt ergo latinũ nomẽ.Crater uero græcũ.Sed de poculis ĩ bucolicis dictũ ẽ. Cadẽtis uacæ:oſtẽdit ꝙ ex magno affectu parauit hoſtias maiores:ſed de his in georgi.Hic alibi clitũne greges.Elegit ãt uaccã maxĩe ꝑꝑ iunonẽ:cui uaccã ſacrificabãt.Refert ãt Pli.ꝙ apud antiquos deorũ honori ĩ ſacris nihil aliud excogitatũ erat q̃ ut auratis cornibus hoſtiæ dũ taxat maiores ĩmolaret̃.Hic Iuue.Et auratã iunoni cedit iuuencã. Spatiat̃:tãgit illoꝝ opinionẽ:q delubra ea tẽpla dicũt q̃ ante ſe areá hẽnt.

Inhiat̃

Inhiãs:cũ aliqd uæhemẽter cupius aĩus relictis cæteris actĩoĩbus illi uni hæret:unđ aptis oculis patẽtibuſq̧ auribus neq̧ uidẽus qcq̃ neq̧ audimus Quin etiã uis illa q̃ cõtiet̃ ab officio auertit̃ unde oĩa ſtupent. Hic os aptũ remanent:qđ hiare dicĩus.Qua ꝑꝑ poetæ potentes ſubſeq̃ns ꝓ antecedenti hiat̃ & ĩhiare.i.uehementer cupe dicũt ſic in geor.Hic ſtupet attõitus roſtris hũc plauſus hiãtẽ Per cũeos geminatus.n.populiq̧ patꝝq̧ corripuit. Spirãtia & hic ĩpatientia expectãdi ex nimio amore oſtendit̃:ut hoſtias adhuc ſemiuiuas aꝑiret. Sũt ãt duo hoſtiaꝝ genera alteꝝ In quo tãtũ aĩa đo dicat̃:ut Aiaq̧ litãdũ argolica.Alteꝝ ĩ quo auruſpices futura ꝑuident:ut hic.dicebat̃ ãt hæc auruſpicia ab ara & ĩſpiciẽdo:qa ĩ ipa ara aptã hoſtiã ĩſpiciebãt: auruſpices enĩ duas fibras.i.duas ĩ iecor̃ capita ita diuidebãt ut alteꝝ ſacrificãti alteꝝ ꝑti aduerſæ darẽt:ĩde uiſcera ꝓſectabãt.

Proſecta

Hic ꝓſecta dicũt̃:Luc.Et laui calido ꝓſecta cerebro.Pro re ãt maxĩa hẽbãt ſi qd ĩ extis nõ cõſuetũ aꝑꝑeret unđ cũ ſacrificãti apđ laurẽtũ Syllæi capite uitulini iecoris ſimilitudo coronæ aꝑꝑeret regnũ illi portẽdi auruſpices dixerũt:Sed & color futura oſtendebat.Luc.Terruit iꝑe color uatẽ.Circa mortẽ marcelli iecur in extis defuit.Triſtia exta piacularia erãt.Itẽ ſi hoſtia ab ara ꝓfugiſſet:aut ꝑcuſa mugitũ dediſſet:aut alia ꝑs q̃ peteret̃ crederet̃.

Exta

Exta:dcã ſũt ꝙ extẽt.i.emineãt:& ſũt ꝓprie cor & pulmo:qa ĩ ꝑte ſupior̃ locãt̃: Sed ẽt lien & iecur exta dicũt̃.qa ſuꝑ ĩferiora ĩteſtĩa locãt̃.hæc oĩa cõplexa ẽ ãtiquoꝝ religio:& caput extoꝝ iecur dixerũt. Heu ua.i.m.fortaſſe reꝑhẽdit uates q putẽt amorẽ aliqbus ſacris pelli poſſe.Hæc ãt exclamatio adiũcta repetiõi & ĩterrogationi uĩ ac grauitatẽ & pathos affert orõni. Medulas:ut oſtẽdat uæhemẽter ĩternũ amorẽ. Tacitũ: cæcũ & ocultũ.Mutuat̃ ãt ab auditu id qđ ẽ uiſus. Qualis cõiecta:cõpatio ex Hom̃e.ſed loco maxime quadrãs Cretẽſes.n.uenenatis ſagittis petũt ceruos:At illi ad dictamũ currentes illo guſtato uenenũ ferꝝq̧ e uulneribus pellũt.

Dictamũ

Dictamũ:ſiue diptamũ:nã utroq̧ mõ ſcriptũ ĩuenio apud medicos:ſecũdũ Diaſcori.dr̃ pulegiũ ſiluestre:& bathin:folia hẽt maiora & lanoſa ſuꝑ oẽm fructicẽ uelut lana ineſt illi:ſed nec florẽ nec hẽt ſemẽ.Eſt & aliud genus diptami folia habẽs ſimilia ſiſimbrio:ſed uirgã maiorẽ:ſupra quã florẽ ormio agreſti hẽt ſimilẽ & maiorẽ & nigꝝ & mollẽ:cuius folia odorẽ habẽt ſiſimbrii.Pli.ãt ait a uulneratis aĩalibus diptamũ comeſtũ ſtatĩ de uulnere tela deiicit:Eſt poſt multa dicit ꝙ ſpecies ſit pulegii.Antiq pulegiũ Martis dixerũt.Hẽt eãdẽ uirtutẽ:quã pulegiũ:ſed uehemẽtiorẽ.Ait ãt Serapio:Defert̃ ex ĩſula creta alia ſpẽs dictami:cuius folia foliis ſiſimbrii ſimilia ſint:ſed uirgas hẽt maiores:& ĩ ſũmitatibus ſũt folia ſimilia foliis origani agreſtis nigri coloris & pulchra.odor ãt ĩ eo tenet mediũ ĩter ſiſimbriũ & ſaluiã.diptamũ ẽt ſuffitu educit abortus & cõbuſtũ fugat uenenoſa. Neſcius:neſcitus.Sicut uector q uehit & q uehit̃:ſic fœlix & q dat & q accipit fœlicitatẽ.Vel dixit neſcius:ut oſtenderet licuiſſe feræ uulneratæ diutius euagari: quoniã non ĩſectabat̃ illã uenator:qppe q illã uulneraſſe neſciret.Nã ſi ſciuiſſet cito illã fuiſſet aſſecutus. Cerua:ceruus mulcet̃ fiſtula paſtorali:ſi ceruis arcũ & ſagittas mirat̃. Hæret:ſic & Didõis uulnus q̃uis tota urbe uaget̃ hærebat. Harũdo: calamus.

Calamus

Calami ſubtiliores cãnæ ſũt:& ut refert Pli.Calamis oriẽtis populi bella cõficiũt.Calamis ſpicula addũt q̃ ĩrreuocabili hamo noxia mortẽ accelerãt.His armis ſolẽ ipum obũbrãt:ꝑꝑ qđ ſerẽos dies optãt.Odere uẽtos & ĩbres:q ĩter illos pacẽ eẽ cogũt.Aegyptii igit̃ æthiopes:arabes:indi:ſcythæ:bactri:parthi his armis utũt̃:Nullus tamẽ ſagittis eodẽ Plinio teſte calamus aptior ẽ quã q ĩ rheno bononiẽſi amne orit̃:cui plurima eſt medulla põduſq̧ uolucre:& cõtra flatus ꝑuicax:ſed libio nõ eadẽ gr̃a. Paratã:a quo oꝑe turpius erat deſiſtere. Per mœnia ducit ſidoniaſq̧ oſtentat opes:Duo ponit quibus maxime gaudent amãtes. Nam & rem amatã libenter apud ſe habent:& ſiqua pulchriora habent nõ ſine uanitate oſtentãt.

Oſtendete
Oſtẽtare

Nã oſtender̃ eſt ſĩpliciter demonſtrare.Oſtẽtare uero eſt ad pompã gloriãq̧ oſtẽdere. Incipit affari:Signũ maximi amoris eſt:cũ oratione integra nõ põt uti amans:ſed ut puer interrupti. Hanc rem mire oſtendit florentinus Petrarcha in eo lyrico Bẽchio thabbia guardato da mẽzogna iuxta miapoſſa & honorato aſſai Ingrata lĩgua nõ ꝑo gia mhai Rẽduto honore:ma factomi uergogna Che q̃to piu il tuo aĩutomi biſogna ꝑ domandar mercede allor tiſtai ſemꝑ piu freda :& ſe parole fa ſono ĩꝑfecte & come dhuom che ſogna.Sed dicet aliqs cũ amor cautus calliduſq̧ ſit ẽt eloq̃ns erit. Vnde ẽ illud diſertũ faciebat amor.Eſt qdẽ diſertus amãs:ſed ſæpe uel ĩteruẽtu uel uehemẽti aliq̃ cogitatiõe ita cõſternat̃:ut oĩa e memoria excidãt:ſubitoq̧ muteſcãt. Labẽte.d.ex more romão q ſemel ĩ die & id poſt ſolis occaſũ cibũ capiebãt.hic Iuue.Exul ab octaua marius bibit:Eãq̧ cœnã appellabãt

Prãdium

Deĩde ceptũ ẽ ut bis ĩ die epularẽt̃ primãq̧ epulationẽ prãdiũ dixer̃t.Sed đ hoc raro meĩerũt ſcriptores niſi in uita laſciuiori ut ſæpe ĩ cõicis uidẽus. Pendet ab ore:Nã amãtes oĩa q̃ ab amato dicũt̃ q̃liacũq̧ ſũt admirant̃.

SER. Imagine.c.amãtis ſimilitudĩe. Minæ:eminẽtiæ muroꝝ quas pinnas đicunt. Famã.ſ.honeſtã Nã τωɴ μέσοɴ eſt. Furori:iã nõ amori. Aggredit̃: cũ caliditate loq̄t̃. Egregiam:ĩronia eſt inter quã & cõfeſſionem ſola pronũtiatio intereſt.Ironia eſt in q̃ aliud uerba aliud ſẽſus cõtinet. Puer:filius παισ.n. græce dixit. Adeo:multũ.Terẽ.Adoleſcentem ađo nobilem. Veritam te.m.n.legimus.n.Quo ſe iuno

Aut gremio aſcanium genitoris imagĩe capta
Detinet:infandum ſi fallere poſſit amorem.
Nõ cœptæ aſſurgunt turres:nõ arma iuuẽtus
Exercent:portus ue:aut propungacula bello
Tuta parant:pẽdent opera ĩterrupta:minæq̧

Murorum ingentes:æquataq; machīa cælo.
Quam simul ac tali persensit peste teneri
Cara iouis coniunx:nec famā obstare furori:
Talibus aggreditur uenerem saturnia dictis.
Egregiam uero laudē:& spolia āpla refertis
Tūq; puerq; tuus:magnū:& memorabile nu/ mē
Vna dolo diuū si fœmia uicta duoꝝ ē.
Nec me adeo fallit:ueritatē te mœnia nostra
Suspectas habuisse domos carthaginis altæ:
Sed qs erit modꝰ:aut quo nūc certamīe tāto?
Qui potius pacē æternā:pactosq; hymenæ/ os
Exercemus?habes qđ tota mēte petisti.
Ardet amans dido:traxitq; per ossa furorem.
Cōem hunc ergo populū:paribusq; regamus
Auspitiis:liceat phrygio seruire marito:
Dotalisq; tuæ tyrios permittere dextræ:
Olli(sensit enim simulata mente locutam
Quo regnum italiæ libycas auerteret oras)
Sic contra est īgressa uenus:quis talia demēs
Abnuat:aut tecum malit contendere bello?
Si modo qđ memores factū fortuna sequat̃
Sed fatis incerta feror:si iuppiter unam
Esse uelit tyriis urbem troiaque profectis:
Misceri ue probet populos:aut fœdera iungi:
Tu coniunx:tibi fas animum tētare precādo.
Perge:sequar:tum sic excepit regia iuno:
Mecū erit iste labor:nunc qua rōne:qđ instat
Confieri possit paucis(aduerte)docebo:
Venatum æneas unaque miserrima dido
In nemus ire parāt:ubi primos crastius ortus
Extulerit titan:radiisque retexerit orbem:
His ego nigrantem cōmixta grādine nimbū

nia uertāt hospitia pp illud Haut tanto cessabat cardine reꝝ. Mœnia nr̃a:iunonis hospitiū. Modus:finis.Iuue.Nullo quippe mō millesima pagina surgit.

Quo nūc certamīe tāto: quid opus est certamine?

Aeternā:non inducias temporales. Hēs qđ.t.m.p. propter illud Nostrā nūc accipe mētē. Paribus au. æquali potestate:& ab eo qđ p̄cedit id qđ seqtur: & dictū a comitiis in qbus iisdē auspiciis creati: licet simul nō crearēt̃:parē tamē habebāt honorē pp eandem auspicia.Vnde & consules pares sunt cū necesse esset ut unus prior crearet̃. Phrygio:emphaticos q̈si dicat exuli. Dotales ty. regalē spectauit p̄sonam.

Permittere dextræ:q̈si p manū coniunctionē secūdū ius locutus ē. Olli:illi:uel tūc.Cætera per parenthesim dicta sunt. Simulata mēte:Hoc ē talibus aggredit̃. Libycas aduerteret.o.Hæc absolutior ē elocutio:sed uerior & magis figurata Lybicas aduerteret oras.Nā plærunq; trahit̃ schema:ut aliquo ituri loco non ad locū:sed de loco significationē pōamus ut si dicas de cāpania abeo ī thusciā honestius est q̈ si dicas de cāpania eo ī tusciā.Hinc ē ripā ue iiussus abibis. Ingressa uenus:calliditatis ē:ut supra. Fortūa: ad casū p̄tinet. Fatis oīa tangit: quibus res humāæ regūt̃.Casū:fata & uolūtatē deoꝝ. Fœdera:absolutū ē:si fœdere ad populos p̄tinet. Tibi fax aīum tentare p̄cādo:sic æolus:Tuus o regina qd optes Explorare labor. Perge:seq.Aliud agens aliud ostēdit.Antea ē.n.iunonis officiū ī matrimonio:deīde usus uenereus:Vnde paulo post:Adero:& tua si mihi certa uoluntas. Excepit:subsecuta ē. Iste labor.s. explorationis a Ioue. Confieri: Con abūdat. Retexerit orbem:Quem nox tegebat. Nigrantem:nigrum participium pro nomine. Alæ:equites:ob hoc alæ dicti quia pedites teguntur alarum uice.

DONA. Non cœptæ:Mirifice moralitas exp̄ssa ē:Nā cū multa mala ī amore īsint illud p̄cipuū qđ negocioꝝ oīum obliuionē inducit.Eadē.n.dido q̄ īstabat operi regnisq; futuris.nūc oīa omittit:& cū omiserit tyrii quoq; q stabant ardētes:oīa nūc đserūt.unde ostendit̃ rectorē cōplere oīa cū īsistit.cū uero contra agit oīa frigescere.Quam simul aggredit̃: p hoc ostēdit aliqd īuidiose se eē dicturā.Tractatus ueneris magnus atq; astutus cernit̃. Tuæ:q̈si idignæ. Tyrii:iuidiose q̈si potētissimi. Quo regnū: Sensit non potuisse fieri ut tā graues tanq; diuturnas inimicitias sic subito deponeret. Nouerat.n.quid Aeneæ deberet̃ quo magis nitebatur id aduertere. Si contra:melius uisū ē dolos dolis excluder̃ ueluti approbatis p dissimulationē præsentibus: ne deteriorē uiā inquireret atrox inimica:si cōtrariā se ostēderet uenus. Quis.t.d.hæc uox quasi consentientis est. Sed fatis incerta feror:nam fuit incerta:sed ita posuit:ut neque reniti uideretur & tamen non posse fieri subdole demonstraret. Si iuppiter:sciebat non posse fieri:sed noluit ostēdere se noll e:sed ad Iouem eam dimisit:ut adeo sciret non posse fieri:Nam uiroꝝ secreta facile intelligunt uxores.

CHRI. Si fallere.p.a.q̈si dicat conabat̃ īpossibilia:Nā amor falli nō pōt. Nō cœptæ as.miserabilis cōq̄stio ex p̄sona poetæ:& q uelit ostēdere q̄tas uires habeat amor quāq; p̄nitiosus mortaliū generi:cū demōstret eā reginā:q paulo ante sapientissima fuerat & ī cōdēda urbe solertissima amoris ueneficiis ita īmutatā eē:ut etiā maximaꝝ reꝝ curā negligat.Auget p̄terea cōq̄stionis grauitatē repetitio. Nō corp.turpissimū.n.ē rē īceptā deserere. Turres: q̄ p̄tinēt ad salutē cōseruādā. Nō arma:unde ē corruptio moꝝ. Portus:q si negligat̃:nō sit fertilitas. Propugnacula:qbus tuti eē possint.Ergo magna facta ē oīum ī deterius īmutatio:cū supra scriptū sit.Stabāt ardētes tyrii. Tali.q.d.q̄ oīum maxīa p̄nitiosissimaq; oīum sit. Saturnia:ex syderis malignitate facile frauduléta mēs ostēdit̃. Egregiā:oratio ē ī genere deliberatiuo:quo suadere cupit ueneri ut omissis dolis aptā cōstituat pacē.Est eius initiū a ualidissima argumētatiōe:ut sit statī uehemētissima a turpi:cū nihil turpius eē possit q̄ duos diuos fraude mortalē supare.Vtit̃ āt ironia: quæ ē cū aliud uerba indicāt:alius āt sensus iest:ut egregia īterea cōiunx.Hāc nisi grauitas pronuntiationis & perspicuitas rei adiuuerit uidebitur fa/

Ironia

teri quod negat. Quid autem differat ironia quæ est schema ab illa quæ est tropos ostendit Quintilia. Tu & puer tuus: q ambo magna numia estis. Magnũ &.m.n. ironia nõ ad naturã ipsoꝝ deoꝝ. Nã ipsos poetæ maximos fingũt: sed ad p̃sens factũ: Nã sequẽti uersu ꝓbat ignominiosũ illis esse: si fœmina & una fœmina ubi numerus & natura ipar ẽ si sup̃ata nõ ab una neq; ab uno: sed a duobus nõ hominibus sed diis: & nõ aperto marte sed dolo. Ergo singula uerba huius uersus uehemẽter operanť. Vna fœmina uicto dolo duoꝝ diuoꝝ. Simile ẽ illud terẽtianũ Vna lachrymula: quã oculos uix ui expresserit. Nec me. noui te timere nostrã urbẽ p̃p eas q̃ itercedũt inimicitias. Sed quis erit modus. p.d. hic progressus i ĩfinitũ utriq; p̃nitiosus erit. Quin p. optia propõit. Quis. n. pacẽ æternã ꝓ bello nõ malit: Cũ bella nulla alia cã sint suscipiẽda nisi ut i pace ďgať

Pactos hymenæos: nã spes ẽ duraturæ pacis ipsũ coniugiũ. Pactos hymenæos: paciscamur & exerceamus.

Habes: cũ uictoria sis nacta: q̃re hãc pacẽ quã tuis honorificis ɔditiõibus ꝓpono: cũ regia i suo r̃gno florens æneæ exuli seruire sustineat. Olli: ostẽdit poeta prudẽtis eẽ q̃uis dolos itelligat: tamẽ dissimulare cũ id in rẽ tuã sit. Tecũ: q̃ diuũ icedis regina Iouisq; & soror & cõiunx. Miserrima: Nã oẽs q amãt miseri sũt: ut ait Teren. & Proper. Durius i terris nihil ẽ qđ iuuat amãte: nec mõ si sapias: qđ minus esse uelis. Retexerit: Nã si recte diciť nox operit terrã & inuoluens umbra magna cælũ polumq;: ita cõtra sol aperit rectissime dicetur.

Dum trepidant alæ: saltusq; indagine cigunt
Desuper ĩfundam: & tõitru cælũ omne ciebo.
Diffugient comites: & nocte tegentur opaca:
Speluncam dido dux & troianus eandem
Deuenient: adero: & tua si mihi certa uolũtas
Cõnubio iungam stabili: propriamq; dicabo:
Hic hymenæus erit: non aduersata petenti
Annuit atq; dolis risit cytherea repertis.
Occeanum interea surgens aurora reliquit.
It portis iubare exorto delecta iuuentus:
Retia rara plagæ: lato uenabula ferro
Massyliq; ruunt equites: & odora canum uis:
Reginã thalamo cũctantem ad limĩa primi
Pœnorum expectant: ostroq; insignis & auro
Stat sonipes: ac fræna ferox spumantia mãdit
Tandem progreditur magna stipãte caterua
Sydoniam pycto chlamydẽ circũdata libo:
Cui pharetra ex humero crĩes nodanť i aurũ
Aurea purpuream subnectit fibula uestem.
Necnon & phrygii comites: & lætus iulus
Incedunt: ipse ante alios pulcherrimus omnes
Infert se socium æneas: atque agmina iungit:
Qualis ubi hibernã lyciã: xanthique fluenta
Deserit: ac delon maternam inuisit apollo:
Instauratque: choros: mixtique altaria circum
Cretesq;: dryopesq; fremũt: pictiq; agathyrsi:

SER. Trepidãt: festinãt: ut hic me dũ trepidi crudelia limina linquũt. Indagĩe: feraꝝ iquisitiõe. Desup infundã: qa aer ẽ Iuno. bene hic se facturam dicit qđ hẽt i potestate. Nocte opaca: nubiũ caligine. Oẽ ciebo: pro totũ: oẽ. n. numeri ẽ: totũ q̃titatis. Tua si mihi certa uolũtas. Hoc ẽ: si tuũ ẽt subsequať officiũ.

Cõnubio: nu naturaliter lõga ẽ ab eo qđ ẽ nubere: ut Cõnubia nr̃a repulit: sed mõ metri cã corripuit.

Nõ aduersata: legiť & auersata. Iubare exorto: nato lucifero. Nã iubar ꝓprie lucifer ẽ: q lucis iubas effundat: sed trãslatiue ſpẽdor gẽmaꝝ & auri & simili um iubar diciť. lucifer iterdũ Iouis: iterdum ueneris stella dr̃. Est ãt hysterõ proteron in sensu. Ante enim oriť iubar: deinde aurora. Retia. r. pl. multi distigunt. ut sint retia rara maiora & plagæ minora. Alii plagas p diffinitionẽ: accipiũt ut plagæ sint rara retia Plagæ tamẽ proprie sunt funes qbus retia tẽdũť circa imã & summam partem. Venabula: qđ sint apta uenatui. Lato. f. pro lati ferri. Masilli: Gẽs ẽ non lõge a mauritania: & massyli p unũ. i. legẽdũ ẽ: Nã si lõga ẽ. Massylia icipit stati post mauritaniã: & ẽ pars getuliæ & numidiæ. Vis: plus est q̃ si dixerit multitudo. Salu. Qua tẽpestate ex ponto uis pisciũ erũpit.

Odora: odoꝝ ẽ qđ ex se odorẽ emittit: Sta. Et odoræ uulneř pinus: Sic ẽ iter odoratũ lauri nemus pro odoꝝ: nã odoratũ ẽ qđ aliũde recipit odorẽ: ut odoratũ tẽplũ ergo odoꝝ qđ p se olet. Odoratũ qđ aliũ de odorẽ recipit: Odorinsequũ qđ odorẽ sequať: ut mõ de canibus dicere debuit. Cũctãtẽ: atq amatrix debuit properare: sed pathos natura uicit. Teren. Dũ moliũť dũ comũť annus ẽ. Deinde hæc morabatur studio placendi. Ad: ante: uel apud. Stat. s. Adest p̃sens est. Nam si simpliciter uituperatio est. Legiť. n. stare loco nesit: sed sequentia hoc explanãt. Ac fre. f. sp. m. spumãtia spumam uomentia ut mare naufragũ qđ naufragos faciat. Limbus: fascia q̃ ambit extremitatẽ uestiũ secũdũ antiquũ ritũ: ut Victori chlamydem auratum quam plurima circum purpura. Crines. n. in a ueluti retiolum: quod colligit comas κρωβυλη. Ipse: Qua amatur dat ei pulchritudinem. Hibernam: Non asperam: sed aptam hyemare cupientibus sic. n. est regio illa. Et aliud agens: aliud ostendit: Nam Apollo sex mensibus hyemalibus apud pataram liceæ urbem: & sex æstiuis apud delum dat responsa. Comparat autem illi æneam uel propter sagittas quibus utebatur in uenatione: uel propter futurum infœlix matrimonium. Nam nuptiis hoc numen infensum ẽ. Cretes: ab eo q ẽ cres. Dryopes: populi iuxta parnasum: ut Dryopũq; trahẽs erasinus aristas. Agathyrsi. populi sunt schithiæ collentes Apollinẽ hyp̃boreũ dicti nõ stigmata hẽntes sed pulchri. i. cyanea coma placentes.

DONA. Limbo: limbus regibus deputatur & diis: q eoꝝ caput cãdido orbe circundat. Cui ph. Totũ qđ habuit aut auꝝ fuit: aut purpura: ut placeret. Qualis: aut æneæ pulchritudo p̃ferri cæteris posset deficientibus humanis ad diuinam comparationem accessit: & quia Didonẽ Dianæ cõparauerat hũc cõparat apollini.

CHRI. Alæ:turmæ sunt equitũ:quæ ut alæ auium ita istæ legionum in acie pugnãtiũ latera tegant. Nocte op.adeo obscura nube:ut opaca nox uideat. Ostro:purpura. Limbus:fascia quæ extremã ãbit uestẽ:& alio uocabulo ĩstita appellat. Qualis ubi:ad ĩferendã rebus lucẽ reptæ sunt similitudines:quaꝝ aliæ ꝓbationis gratia ĩter argumẽta ponũt:Aliæ ad exprimẽdã reꝝ imaginẽ:ut illud ĩde lupi ceu raptores atra ĩ nebula. Obseruãdũ tamẽ ẽ ne id qđ similitudinis gr̃a sumit aut obscuꝝ:aut ignotũ sit.Ergo q̃uis Apollinẽ nemo uiderit:tamẽ adeo iã ĩsedit ĩ opinionibus hominũ hæc fabula:ut oĩbus notissimus eẽ uideat. Xanthus:hũc fluuiũ ait Home:a diis xãthũ ab hõinibus uero Scamandꝝ uocari.Scribit.n.ΟΝ ξανθον καλεουσι θεοι ανδρεσ τεπαντεσ σκαμανδρον.Fluit ex ida mõte:& simoenti iungit.Vnus est ex fluuiis q exercitu xersis Potante đfecerũt.Ait Herodo. Driopes:Hi populi e prouincia quæ doris nũc dr̃ ab Hercule educti sũt. Agathyrsi:iuxta scythas sũt oĩum hominũ mollissimi:Auro ornãt:Vnde eos χρυσοφορουσ appellat Herodo.Coniuges cõmunes habẽt Et qa oẽs fratres existimãt:neq̃ inimicitias neq̃ ĩuidiã ĩter se exercẽt:ĩ reliqs rebus scyticas leges obseruãt.Ait Herodo.scithis petẽtibus negauerũt auxilia cõtra Dariũ q͞ nollẽt ĩ eũ bellũ gerere a quo nulla essẽt iiuria ꝓuocati.Marcellianus scribit hos cæruleo colore pictos eẽ Pli.ait ipsos cæruleis crinibus eẽ. At Põpõius agathyrsos refert ora artusq̃ pingere:adeo ut ablui nequeant:ac q̃to qsq̃ excellẽtior ẽ:tãto magis pigit.Aiũt bacchũ ab ĩdis uictorẽ redeũtem primum agathyrsos pinxisse Apollinem hi uehementer colunt.

Limbus
Instita
Xantus
Agathyrsi

Ipse iugis cynthi graditur:mollisq̃ fluentem
Frõde premit crinẽ fingẽs:atq̃ implicat auro:
Tæla sonant humeris.haud illo senior ibat
Aeneas:tantum egregio decus enitet ore.
Postquã altos uentũ ĩ montes:atq̃ ĩuia lustra
Ecce feræ saxi deiectæ uertice capræ
Decurrere iugis:alia de parte patentes
Transmittunt cursu campos:atq̃ agmĩa cerui
Puluerulẽta fuga glomerãt:mõtesq̃ reliquũt.
At puer ascanius mediis in uallibus acri
Gaudet equo:iãq̃ hos cursu iã præterit illos
Spumantemq̃ dari pecora inter inertia uotis
Optat aprũ:aut fuluũ descẽdere mõte leonẽ.
Interea magno misceri murmure cælum
Incipit:insequitur cõmixta grandĩe nimbus:
Et tyrii comites passim & troiana iuuentus:
Dardaniusq̃ nepos ueneris diuersa per agros
Tecta metu petiere:ruũt de mõtibus amnes:
Speluncam dido:dux & troianus eandem
Deueniunt:prima & tellus:pronuba iuno
Dant signum:fulsere ignes:& conscius æther
Cõnubii:summoq̃ ulularũt uertice nymphæ
Ille dies primus læti:primusq̃ malorum
Causa fuit:neq̃ enim spetie fama ue mouet.
Nec iam furtiuũ dido meditatur amorem:
Cõiugium uocat:hoc prætexit nomĩe culpã.
Extemplo libyæ magnas it fama per urbes.
Fama malum:quo non aliud uelocius ullum
Mobilitate uiget:uiresque acquirit eundo:
Parua metu primo:mox sese attollit ĩ auras.
Ingrediturq̃ solo.& caput ĩter nubila condit.
Illam terra parens ira irritata deorum

SER. Fluentẽ:unguentis. Fingẽs:cõponẽs. Tela s.sic ĩ octauo:Phareteraq̃ fuga sensere sonantẽ. Segnior:pulchior:Nã uirtus & pulchritudo inuicẽ ponũt.Sic Satus Hercule pulchro pulcher auẽtinus.sic Plau.ĩ pyrgo de muliere polynice:qd fortis est.i.pulchra. Feræ capræ.i.capreæ. Optime ãt ceruis cãpos capreis saxa ꝑmittit. Decurrere:p̃terito usus ẽ ad exprimẽdã celeritatẽ. Trãsmittũt:celerrime trãseunt.

Iã:mõ:ut iãq̃ eadẽ digitis iã pectine pulsat eburno. Et puerilẽ ostẽdit aĩum:q p mobilitatẽ frequẽtẽ optat timẽda. Leonẽ:tãgit historiã:nã Ascanius Iulius & Iaodamas & Dardanus ẽ dictus:& Aeneas ẽt Dardanus ẽ dictus unde Hauriat hũc oculis ignẽ crudelis ab alto Dardãus:Et Ilioneus occulte dixit hĩc Dardanus ortus huc repetit. Grandinẽ:nã nymbis simplex poterat cõtemni. Amnes:ne possent tyrii iuestigare reginã. Deueniũt:suprimit pudenda. Terẽ. Quid tũ fatue? Prima tel.nã secũdũ etruscã disciplinã nil tã ĩcõgruũ nubentibus q̃ motus terræ & cæli.

Iuno:hæc signa ꝑ tẽpestatẽ dedit & pluuias q̃ de aere fiũt. Ignes:Var.dicit Aqua & igni mariti uxores accipiebãt:Vnde hodie faces p̃lucẽt:& aqua de puro fonte interest nuptiis. Vlularũt:Medium elegit sermonẽ Lucani:Nã lætus ululare triũphis. In luctu ãt ululari nõ dubiũ ẽ. Speciæ:reꝝ p̃sentiũ ẽ q͞ q̃si aspicit.Fama ãt reꝝ absentiũ nõ ergo mouebat p̃senti đformitate q͞ ĩ spelũca conueniret:nec futura mox fama. Meditat:exercet:Nec ĩcõgrue Actus ĩest.n.ĩ ipsa meditatiõe.Nã exercitiũ ẽ ipsa meditatio.Hoc tamẽ ĩ usu hodie nõ ẽ. Fama malũ:diffinitio ẽ ut quo ex p̃cedẽti pẽdẽt noĩe.Alii tamẽ q̃ legũt.quo certe nisi diffinitio sit legi nõ potest.nec.n.ꝓcedit ut ordo sit Fama quo non aliud malũ uelocius. Mobilitate.u. Dat ei onomatopeiã:& laudat a cõtrario:Nã cũ oĩa labore minuant:hæc crescit. Ingredit q̃.s.nec hũili parcit fortũæ:Nec supiori. Parẽs:generaliter oĩum reꝝ. Irritata:Amphibolõ ẽ:utꝝ sua ira ꝑꝑ extictos gigantes:an ira deorum quæ extinxerat gigantes.

DO. In his uersibꝫ nihil dignũ mẽoratu põit a Do.

CHRI. Frõde.s.lauri. Tela so.h.Sic Home.εκλαγξαν δοισ θοιετωμωνχωομενοιο. Segnior:nõ puto referri ad formã mẽbroꝝ:sed ad corpis agilitatem leuitatẽq̃ ac dexteritatẽ. Tãtũ decus:cũ admonitione. Capræ.s.Ex licẽtia poetica uidet dictũ ut supra de ceruis Nã Aristo.ĩ li.de aĩma.capras siluestres & ceruos ĩ africa eẽ negat. Trãsmittũt:celeriter trãseũt:Lucre.ĩ.ii.Et circũuolitãt eqtes mediosq̃ repẽte Trãsmittũt.ualido q̃tiẽtes ĩpete cãpos. Acri:ueloci. Gaudet.e.

Naturā exprimit adolescētis:sic Hora.Imberbis iuuenis tādē custode remoto Gaudet equis canibusq; & apri ci gramie cāpi. Leonē:Seneca ex sētētia Plotini demōstrat eē q̄ttuor genera uirtutū:& affirmat uoluisse poetā demonstrare illud tertiū genus uirtutū q̄ dicūt aīa purgati:sed tātæ uitæ pfectio nō uidet adolescēti quadrare:& nos totā hāc rē latius i.vi.explicabimus. Miscerī:nā i serenitate unus ē color & una res. In tēpestate uero plura eodē tēpore cōmiscēt. Ruūt:cū ipetu i planū descēdūt.Exprimit āt torrētū naturā:q i serenitate torrēt.i.exsiccāt:i pluuiis subito crescūt:& qa p abrupta descēdūt: magno ferūt ipetu.Ergo latine dicunt ab eo qd illis euenit i siccitate:Græcæ āt ab ipsa tēpestuosa pluuia χειμαρροσ dicit. Fulsere ignes:qa:ut ait Var.i cōnubiis adhibebāt ignis & aqua.Nā secūdū Taletē ignis & aqua oīa gignūt.Hinc Ouidi.Quippe ubi tēperiē sumpsere humorq; calorq; Cōcipiūt:& ab iis generāt cūcta duobus. Nec spē fa.u.m.Iā ab icōtinētia trāsit ad itēperātiā.Nō.n.iā amplius luctat aduersus libidinē:nec pudet aut dolet facti:nec latebras q̄rit peccato. Quæ oīa sunt i icōtinēti:quis tādē succūbat. Speciæ.q.d.qualitate rei. Fama:uel a fando:uel a græco.Nā φημη dr. Differūt āt fama & rumor:ut dictū ē i Buco.Impudēs ergo cū iā nō moueat fama:cū i puerbiis philosophātiū præcipuū locū teneat curādū fama.Monet ergo cauēdā itēperātiā:i quā q labūt nihil famā faciant. Fama ma.imago ē.Est āt imago cū aut forma absētis corpis describit:ut Sic oculos sic ille manus sic ora gerebat. Aut illa q̄ nulla est fingit: ut sūt hæc oīa q̄ hic de fama describit:& alibi Quid loq̄r an scyllā nisi quā fama secuta ē.Cādida succīctis latrātibus iguina mōstris.d.u.r.& g.i alto Ah timidos nautas.c.l.m.Est āt locus ex Home.& qd hic de fama ille de cōtētiōe refert.optime āt describit fama ab Oui. Velocius:Nā dissipat fama pre ferti malorz. Viresq; acquirit eundo:Sic & Oui.Censuraq; facti Crescit & auditis aliquid nouus addidit auctor. Sese attolit ad.au.Ingrediturq; solo:Ostendit neque humilioribus neque maioribus illam parcere.

SER. Extremā:post oēs gigantes:nā ad illorz ultionē nata ē:Vel extremā pessimā.Nā q de medicia tractāt: dicūt iutiliores eē q nascūt ultimi. Vt phibēt: cum fabulosum aliquid refert: dicit ut fama ē:Nunc de fama loquēs mire dixit ut phibēt. Pedibus.c.Cōuertit epitheta:nā pedū ē pnix:ut pnicibus ignea plātis:celeritas pēnarz:ut Celeriq; fuga sub sydra lapsæ. Corpe pl.Nō ipius sed oium.Est.n. exaggeratio ac si diceret quot sūt arenæ. Oculis sub.aduerbiū ac si diceret nō sub plumis sed sub ipsa. Tot.lin.quot.n. sunt hoies i q̄bus fama ē:tot ora hēt quæ sūt hominū. Nocte.u.Nā q̄to magis celatū tāto magis cōquiritur.& certe icipiēs fama sp obscura est q̄ diuulgata cōquiescit:Vnde luce sedet. Custos:speculatrix. Sū mi.c.t.p domos nobiliū. Turibus:per domos regū. Magnas.u.magnos populos & dicit plebeios. Tenax:i oibus pseuerās. Facta atq; if.ut sequētia idicāt. Dignet:q̄si ipsa sit psona supior. Quā lō.i.q̄ lōga ē ipsa hyems.Sic alibi tybris ea fluuiū q̄ lōga est nocte tumētē Leniit. Regnorz im.hoc fingit:nā huic carthago:& illi italia curæ ē. Fœda:crudelis Iarbas.filius Iouis hāmonis liber p lybiā exercitū ducēs siti affectus auxiliū a pāre petiit:& stati uiso ariete fons secutus ē Vnde factū ē Iouis hāmonis ab arenis dicti simulachrz cū capite arietino.qd fingit qa satis iuoluta sunt eius respōsa. Rapta:stuprata.ut rapti ganimedis honores. Garamātide:uel nomē propriū est uel gentile.Nā garamātes iuxta lybiā sunt. Excubias.d.e.Diffinitio ē æterni ignis. Quid ē ignis puigil? excubiæ deorz:nec uacat rōne: ut i aliqbus tēplis fit ignis puigil.Nā potestates aut terrenæ sūt aut aereæ aut ætheræ in æhereis ignis est. quia ille ignes sunt. Est igit in tēplo Iouis q æther ē: & Mineruæ:qa sup ætherē est unde ex capite pāris procreata dr. Isq; am. a.& amator & barbarus.amens nomē ostēdit:cū habeat genitiuū. Amaro: aspero :ut Hostis amare qd increpitas. Media iter numīa diuum:ac si dicat diis testibus.Salustius Quā medius fidius uerā licet recognoscas.Medius fidius.i.Διοσ υιοσ. Suplex orasse: oratio hæc partim habet precationem quia supplex:partī cōq̄stionem qa orasse.Orasse aūt dixisse unde oratores dicti:Nam rogare non procedit:qa conqueritur magis. Maurusia:Mauritania:nam protensio est. CHRI. Surigit:nā bruta cū attēte audiūt: aures erigunt. Ficti prauiq;:Nam multa sunt ficta q̄ nō sūt par

Extremā: ut phibēt:cæo encheladosq; sororē
Progenuit:pedibus celerem:& pnicibus alis:
Mōstrz horrēdū igēs:cui quot sūt corpe plu
Tot uigiles oculi subter:mirabile dictu. mæ
Tot liguæ: totidē ora sonāt: tot surrigit aures:
Nocte uolat cæli medio:terræq; per umbrā
Stridens:nec dulci decliant lumina somno:
Luce sedet custos: aut summi culmie tecti
Turribus aut altis:& magnas territat urbes:
Tam facti prauiq; tenax quā nuncia ueri:
Hæc tūc multiplici populos sermone rplebat
Gaudens:& pariter facta atq; ifecta canebat
Venisse æneam troiano sanguine cretum:
Cui sepulchra uiro digentur iungere dido:
Nunc hyemem inter se luxu q̄ longa fouere
Regnorz immemores:turpiq; cupidie captos
Hæc passim dea fœda uirum diffundit i ora:
Protinus ad regem cursus detorquet hiarbā:
Incenditq; animum dictis:atq; aggerat iras:
Hic hāmone satus:rapta garamātidē nympha
Templa ioui centum latis immania regnis
Centum aras posuit:uigilēq; sacrauerat ignē
Excubias diuum æternas:pecudumq; cruore
Pingue solum:& uariis florentia limina sertis
Isq; amens animi:& rumore accensus amaro
Dicitur ante aras media inter numina diuum
Multa iouē manibus supplex orasse supinis
Iuppiter omnipotēs: cui nūc maurusia dictis

ua:ut poemata ficta sunt:& non sunt parua. Dignet̃.q.d.illa q̃ tot reges dedignata ẽ:exulẽ dignat̃. Hãmo/ne:Scribit Diodo.siculus Osyrim ægyptũ instituisse Ioui duo tẽpla aurea:alterꝝ maius cælesti Ioui:alterꝝ minus parẽti quẽ Hãmonẽ uocãt q̃uis alia sit fabula.Nã dicũt cũ liber pr̃ ꝑ aridã libyã exercitũ duceret:ac siti laboraret:opẽ a Ioue pr̃e petiisset:& ĩ mediis harenis arietẽ apparuisse cornibus terrã effodiẽtẽ fõtẽq; ĩde emanasse:institutũq; esse Iouis tẽplũ:quẽ Hãmonẽ uocarũt.i.arenarꝝ.nam hamos arena græcæ dr̃.De hoc multa Curtius habitãt ãt loca hæc hãmonii:qbus uicini sũt garamãtes.Iarbas huius hãmonis filius fuit. Garamã/tide:aut propriũ nomẽ ẽ:aut patronomicũ positũ ꝓ gẽtili:ut sit garamãtide ꝓ garamãte.De garamãtibus ita scri.Stra.A maioris syrtis recessu diebus q̃ttuor ad hyemales ortus dicũt̃ ꝑuenire ẽt q placide ociose q; ĩcedũt. Hic locus ẽ Hãmoni similis palmifer & aquosus:Immĩet ãt cyrenaice ad meridiẽ uergẽti usq; ad.c.stadia: & arbores fert usq; ad alia cẽtũ.Serit̃ solũmodo hæc terra ẽt orizã gignit:ultra hãc ẽ regio q̃ silphium fert & postea ĩhabitata & garamãtũ terra q̃ silphiũ fert angusta ẽ & lõga & arida lõgitudo ad oriẽtẽ solẽ circiter mille stadia:latitudo.cc.q̃ qdẽ cognita sit. Amaro:aspo.trãstulit id qđ torq̃t gustũ ad tormẽtũ aĩmi sic alibi Quid hostis amare ĩcrepitas:& Hora.Cõsides tumidus adeo sermonis amari. Maurusia:Græca đclinatio:Diony. ĩ cosmografia αγκου Δεστηλαον μαυρουσιδοσ εθνεα γαιησ.mauri.n.ĩ libya populi sũt.Et Stra.đ his ait a ꝑtibus occidẽtalibus hitãt q a græcis maurusii appellãt̃.Romãi uero & ĩdigenæ mauros uocãt. Lybicũ gẽus magnũ & opulẽtũ:hispaĩæ sũt oppositi:& iuxta ẽ colũnarꝝ fretũ:Extra colũnarꝝ fretũ ꝓcedẽti ad sinistra mõs ẽ ĩ lybia:quẽ græci Atlantẽ uocãt barbari uero dyrĩ.

Hammon

Garamãtes

Gens epulata toris:lenæum libat honorem
Aspicis hæc? an te genitor cũ fulmĩa torques
Ne quicq̃ horremus:cæciq; in nubibus ignes
Terrificãt animos:& ĩania murmura miscẽt?
Fœmina quæ nostris errans in finibus urbem
Exiguam pretio posuit:cui littus arandum:
Cuique loci leges dedimus:connubia nostra
Reppulit:ac dominum æneã ĩ regna recepit:
Et nunc ille paris cum semiuiro comitatu
Mœnia mentum mitra:crinemque madẽtem
Subnixus rapto potitur:nos munera templis
Quippe tuis ferimus:famãq; fouemus ĩanẽ.
Talibus orantem dictis:aramque tenentem
Audiit omnipotens:oculosq; ad mœnia torsit
Regia:& oblitos famæ melioris amantes
Tum sic mercuriũ alloquitur:ac talia mãdat.
Vade age nate:uoca zephyros:& labere pẽnis
Dardaniumq; ducem tyria cartagine qui nũc
Expectat:fatisque datas non respicit urbes
Alloquere:& celeres defer mea dicta ꝑ auras:
Non illum nobis genitrix pulcherrima talem
Promisit:graiumque ideo bis uindicat armis.

SER. Nũc epulata:dũ ĩ epulis & ẽ ꝓteritũ ꝓ ꝓsenti & bene nũc dixit:nã q̃uis officia ĩ deos habeãt æternã gratiã:& spectẽt tã ꝓteritũ q̃ futurꝝ:tamẽ ĩ ꝓsẽti plus ualẽt:Sꝑ ãt Ioui ꝑꝑ hospitalitatẽ libãt quẽ xeniõ dicimus:& bene dixit ꝙ humanas res ne tũc qdẽ curat: cũ ei tribuit̃ honos sacrificii. Leneũ:leneus bacchus dr̃:ꝙ ꝓest lacubus απο του ληνου. Nã cũ sit græcũ a mẽtis delinimẽto nõ põt accipi. Ne qcq̃:qa nõ iudicio hoc facis. Cæci:quorꝝ origo nõ aꝑꝑet:Alii.n. de uẽtis fieri dicũt:alii de nubibus: alii de aere. In nubibus.q.d.nõ ex te sũt. Fœmina:ĩuidia a sexu: & iã ĩcipit q̃stio spetialis. Precio:ergo nec ꝑ graciã meruit nec ꝑ uirtutẽ ĩuasit.Sed si uẽdidit qd cõq̃rit̃. Quod defraudatus sit ꝑ coriũ : uel ex nuptiarꝝ ꝓmissione.

Littus:ergo ĩfertilẽ terrã. Loci:uel ut tributaria esset:uel in nostrꝝ deueniret matrimoniũ. Dominũ: ut supius Phrygio seruire marito. Est ãt de iure q̃si ꝑ coemptionẽ q̃ certis solẽnitatibus apud priscos ꝑagebat̃ ĩ cõtrahẽdo matrimonio & sese coemẽdo ĩuicẽ uir & uxor itrreogabãt uir ita an mulier sibi mr̃familias eẽ uellet:illa respõdebat uelle:Itẽ mulier iterrogabat uirꝝ utrꝝ uir sibi pr̃familias eẽ uellet: ille respõdebat uelle:itaq; mulier ĩ uiri matrimoniũ cõueĩebat:& uocabãt̃ hæ nuptiæ ꝑ coẽptonẽ:& erat mulier mr̃familias uiro loco filiæ. Paris:similis paridis.

Iniuria:a ꝑsona:& bene Paris q̃si q subtulit pactũ. Sic Iuuena.Et caulo seruiret roma nerõi. Semiuiro co.ut o uere phrygiæ:neq;.n.phryges. Mœnia:lydia nã phryges & lydii utebãt̃. Mira.i.ĩcuruo pileo : de quo pẽdebat bucarꝝ tegmẽ. Crinẽq;.m.s.Crinẽ unguentatũ subnixũ habẽs. Rapto:stupro:nã raptus ẽ illicitus coitus:nec.n.hic rapuerat. Tẽplis qppe.t.ac si diceret:nõ mirꝝ si hæc patimur te colẽtes:sic supra ad ĩrisionẽ dictũ Iuppiter oĩpotẽs:ac si diceret tu es q oĩa potes. Inanẽ:aut qa frustra mũdi te credimus eẽ rectorẽ:aut qa me tuũ filiũ eẽ cõfido. Fouemus:q̃si rẽ ꝑ se ĩfirmã. Ad mœnia:ut ĩde pellat æneã:ne uideat̃ eẽ cõtrariũ:ꝙ oĩa cõturbẽt̃ Ioue aphricã respiciẽte.Nã utrũq; a turpi liberat fama. Vocat zephy.uel qbus æneas nauiget:uel q uehãt Mercuriũ:ut Vẽtosq; secabat. Carthagine: ꝓ carthagini: ꝓ aduerbio ĩ loco de loco posuit Sic Hora.Romæ tibur amẽ uẽtosus tybure romã. Expectat:terit tꝑus. Non illũ:per silentium ĩtellige. Pulcherrima:Epitheton ꝑpetuũ:nec ad ꝓsens negociũ pertinens. Bis semel:scilicet in singulari certamine cũ Diomede:in quo a Diomede saxo ꝑcussus est:Iuuena.Vel quo tidydes ꝑcussit põdere co[illegible]ã æneæ.Item ĩ excidio sicut legimus Descendo ac ducente deo. Alii dicũt ꝑꝑ Diomedis & Achillis singularia certamĩa.sed q̃do cũ achille dimicauit:a Neptũno liberatus ẽ põt tame qđ ꝓ Venere fit ab ea factũ uideri.Sic Iuno ĩputat Veneri qđ ꝓ ea factũ ẽ: ut Tu potes ĩ totidem classes conuertere niphas:uel ĩtelligimus æneã iã tũc natũ:cũ Hercules troiã diruit:nã cõstat prião tũc ab hercule ĩpiũ traditũ.

DONA. Media ĩter numĩa.q.d.diis testibus. Iuppiter oĩpotens:Si hæc uides:cur nõ punis.Si non uides: nõ es dignus ut colaris. Fœmina:q̃si abiecti sexus:unde magis dolendũ.Sic Teren.Tu ĩquã mulier q̃ me oĩo

lapidē nō hoīem putas. Errās:exul peregrina & sine urbe. Cōnubia nr̃a:a facto & psona facit cōpationem. Nostra.q.d.tanti uiri:& dolet q̄ suū cōnubiū repulit:idest se maritū: & accepit æneā exulem nō maritū:sed dominū:quē deīde ab habitu uitu pat. Semiuiro:duos ꝑferūt sexus:sed dimidiatos:ut neq̄ uiri neq̄ fœminæ sint:q̄.coniectura ꝓbet īfames eē. Nos.m.q.d.īcassū sacrificamus:cū nō tuis cultoribꝰ:sed alīeīgēis ꝑdes. CHRI. Aspicis.h.Oro plena īdignatiōis:& ī deū nimis aspa.Nō īmerito dixit amens ai:Nā qs amētior ē:q̄ ī deos sæuit. Ne q̄cq̄ hor.secūdū epicuꝝ q deos negat hūana curare.Vnde Iuuena.Sūt fortuæ q casibus oia ponāt:& nullo credāt mūdū rectore moueri:nā uoluēte uices & lucis & anni atq̄ iō ītrepidi quæcūq̄ altaria iurat. Fœmina:īdignatio a sexu. Errās.q.d.exul & ꝓfuga.Indignatio a fortuna:nā cū duꝝ sit iuria affici:durissimū tamē ē id a fœmīa & exule pati. Nr̃is ī fi.idignatio a loco:ut ī regnis hoc ausa tuis. Exiguā:nā supra Taurio q̄tū possit circūdare tergo. Præcio:& nō uirtute. Leges:ergo tributaria ē. Dominū:idignatōis exaggeratio q̄ nō solū ī maritū ubi æq̄lia pene iura sūt:sed ī dominū accepit.Hēt āt magnā ui nr̃a & æneā ac si diceret cōtēpsit regē accepit exulē.Collige igit̄ ut sit plenissima cōq̄stio:neglectus sū qd̄ duꝝ ē nā durū ē dspici ut suaue amari & neglectus a fœmīa & ab ea q̄ exul:& q̄ emit littus exiguū:ī quo urbē ápliorē:nisi decepisset me ædificare nō poterat:& q̄ mihi obnoxia eēt & neglectus ī meo regno: & ita neglectus ut postpositus sim deteriori.Nā cōpatiōe auget̄ īdignatio. Paris: uituperatio a noīe.q.d.similis paridi uiro effœminato & q alienas mulieres rapiat.Est āt ꝑmutatio ꝑ similitudinē. Mitra:Tegmē capitis īcuruū ponit̄ ēt apud græcos pro fascia ī loricæ modū cōtexta ad latera defēdēda. Subnixū:ꝑ enixo secūdū Marcellū:q̄si sursū crispatā & calamistratā comā. Fouēus:nutrimus & augemus. Aras:litare sola orōe nō posse átiq̄ credebát:nisi aras máibꝰ tenerēt.Vnde Varro ait aras prio ausas dictas q̄ eēt necesse illas manu tenere:ut uase ansis tenēt. Cōmutatione deīde litterarum aras dici cœptum ut Valerii & furii:qui olim Valesii & Fusii dicebant̄ ergo cum audiendus esset Iarbas dixit arasq̄ tenentē:ut alibi Tango aras medios ignes numina testor. Expectat:moratur.

Mitra

Sed fore q̄ grauidā īperiis:belloq̄ fremētem
Italiam regeret:genus alto a sanguine teucri
Proderet:ac totum sub leges mitteret orbem
Si nulla accendit tantarum gloria rerum:
Nec super ipse sua molitur laude laborem:
Ascanio ne pater romanas inuidet arces
Quid struit:aut q̄ spe inimica in gēte moratr̄
Nec ꝓlē ausoniam:& lauinia respicit arua:
Nauiget:hæc summa ē:hic nostri nuntius ē.
Dixerat.ille patris magni parere parabat
Imperio:& primum pedibus talaria nectit
Aurea:quæ sub limem alis siue æquora supra
Seu terram:rapido pariter cū flamīe portat.
Tū uirgā capit:hac animas ille euocat orco
Pallentes:alias sub tristia tartara mittit:
Dat sōnos:adimitq̄:& lumīa morte resignat.
Illa fretus agit uentos:& turbida tranat
Nubila:iāq̄ uolās:apicē & latera ardua cernit
Atlantis duri: cælum qui uertice fulcit:
Atlantis cinctum assidue cui nubibus atris
Piniferum caput:& uento pulsatur & imbri:
Nix humeros infusa tegit:tu m flumina mēto
Præcipitāt senis:& glaciæ riget horrida barba.
Hic primū paribus nitens cyllenius alis
Cōstitit:hinc toto præceps se corpore ad ūdas

SER. Grauidā imp.Vnde multi ī patores possent creari.Iungimus āt ablatiuo:qa & grauis unde ē ablatiuo iungit̄. Belloq̄.f.exceptis tēporibꝰ q̄bus a latio regebat̄. Proderet:ꝓtēderet.i.ꝓpagaret.Propago.i.gēus ꝓ breuis ē:ut sit romana potēs italia uirtute ꝓpago.ꝓ arbor̄ ꝓducit̄ ut Flexos ꝓpaginis arcus.Alias decipet:ut Vnius ob irā prodimur.Sup sua laude idest ꝓ sua & græcū est schema.Sic.n.Demosthenes. υπερτου στεφανου.i.ꝓ corona. Molit̄:ꝓparat:exercet. Ascanio:cui ipiū debet̄.Hoc āt asserit poeta: ut laudādo Iuliū cæsarē laudet:q ab eo originē ducit:ut Iulius a magno demissū nomē iulo. Romanas ar. honestior elocutio:si addamus quā rē īuidemus: ut Liber pápineas iuidit collibus umbras. Inimica:pocupat q̄si pscius. Nec ꝓlē.au.sic i.vi.Nūc age dardáiā ꝓlē:q deīde seq̄t̄ gloria. Sūma:mei pcepti collectio Iuue.Ad sūmā nō maurus erat. Parere:nō respōdet ut numē īferius sed obtēpat. Talaria:dant̄ Mercurio pēnæ:qa citius oībus planetis ī suū ortū recurrit unde & uelox & errās īducit̄:ut Quos ignes cæli cyllenius erret ī orbes. Tū uirgā capit.i.caduceū quod primo apollo habuit: & donauit Mercurio accepta ab eo lyra.Hora.Fraternāq̄ humero lyra. Mercurius fert uirgā qa deus orōnis ē:& deoꝝ īterpres.Vnd̄ uirga bellātes diuidit.i.bellū nā bellātes & īterptum orōne sedāt̄.Vnde secūdū Liui.legati pacis caduceatores dicūt̄:Sicut.n.p̄feciales bella īdicebāt̄:ita pax ꝑ caduceatores fiebat ερμιος āt græce dr̄ αποτησ ερμηνειας.i.īterpres. Aīas:umbras aīæ.n.in cælo sūt. Resignat:Claudit ꝑturbat:& ē qa dicūt physici morituros pupillas ī oculis ante triduū nō hr̄e: q̄bus nō uisus ē sūma desꝑatio.Resignat ergo.i.aufert signa luminibus. Tranat:trāsuolat: ut Nare ꝑ æstatē liq̄dā suspexeris agmē. Latera:dat q̄ sūt hominis: nā rex fuit q cū pseū hospicio nō suscipere.quoniā ab oraculo admōitꝰ fuerat:ut a Iouis fi.caueret a pseo ī mōtē uersus ē uiso gorgōis capite latīe telamō dr̄:sicut nilus melō. Fulcit:sustinet:nā altus ē nimis. Nix:niuis facit:sed uerbū nīguit nō hic uēit:sed ab eo qd̄ ē niguis Lucr.Albas effūder̄ nīgues.Nīguit āt pria & scd̄a psōa caret.nā nō ē ī nr̄o arbitrio.sed ad dū ptinēt. Præcipi. ꝓ pcipitāt̄. Seīs:pp ætatē:uel allusit ad niues:ut Gelidus cāis cū mō.hu.loq̄t̄. Paribꝰ.a.lēi uolatu:ut dixit:& ī cælū pibꝰ sustulerit alis.Cylleus.ab auia.und̄ paulopost Cyllēia ꝓles aut a cylleo mōte arcadiæ ubi nutritꝰ ē.

Toto.c.Vno ĩpetu excussus.Sic Lucanus Nec se tellure cadauer Paulatim ꝑ membra leuat terraq; repulsum.
CHRI. Teucri.i.dardãi.Nã Dardãus a ioue est. Regeret:Quod nõ solũ potentis: sed multo magis prudẽ
tis ẽ.nã rex is ẽ:q iuste prudẽterq; gubernat. Sub leges:Nã optimi reges nõ suæ libidini qđ tyrãnoꝝ ẽ:sed iuri
& legibus:quos subiectos habẽt:parere uolũt. Gloria:Nã quis hoĩs ipa uirtute sola moueri debeãt: tamẽ ho

Gloria

nos gloriaq; ægregie facta ut umbra corpus seqt̃:& oẽs accedũt ad studia gloria.Est ãt gloria cõsentiens laus
bonoꝝ incorrupta uox bene iudicantium de excellente uirtute:ut ẽ in tusculanis Cice. Ascãio nep. Nã multa
liberoꝝ causa facimus:q̃ nr̃a nõ faceremus.Arguit ergo ab utili & ab honesto:ꝙ negligit regnũ & opes: Vnđ
ẽt gloria magna sit ꝓuentura:Et arguit nõ solũ a se:sed etiã a filio.Romanas ar.Ac si dicat id ĩperiũ qđ oĩa su
peret ĩperia. Quid struit:Magna auxesis:& hæc sit sñia:amittit ĩperiũ:& id magnũ & gloria plenũ:nec solũ si
bi:sed & filio amittit:Sed qđ magis dolendũ ẽ:nihil ẽ qđ recõpensare huic detrimẽto possit:cũ nihil debeat in
gẽte inimica cõstitutus ſpare. Nauiget:Bene q̃drat & ꝑsonæ & rei hoc ĩpatiuũ.Nã & iuppiter & qa summus
deus & qa auus iure suo ĩperat:ꝑsertim cũ id agi mãdet qđ sit ex sũma obsequẽtis utilitate. Hæc sũma ẽ.q.d.
ẽt si nullũ argumẽtũ utilitatis & hõestatis ĩtulissem:tamẽ uolo obtẽꝑet mãdatis. Hic:Quasi ĩ hac re:ut ostẽ
dat hoc iã a se decretũ eẽ. Talaria:Exigit locus ut paulo altius de Mercurio repetamus. Ait ergo Cice.in li.de
na.deoꝝ Mercuriũ primũ cælo p̃re die mr̃e natũ fuisse:cuius obscẽius excitata natura tradit̃: ꝙ aspectu Pro

Mer-curius

serpinæ cõmotus sit.Alteꝝ Valẽtis & Phenoridis filiũ:q sub terris habet̃:idẽ Triphonius.Tertiũ ponit ex io
ue tertio & maia natũ:ex quo & Penelope pana natũ dicũt.Quartũ nilo patre quem ægyptii nefas habent no
minare.q Argũ ĩteremit:ob idq; ĩ ægyptũ fugiẽs:leges ac litteras illis traditur.Sũt q ex hoc q̃ntum natũ Mer
curiũ uelint.Eum q ex die & cælo natus est aiũt ex proserpina filia:quã nudã cernẽs turpiter amauit. Philonẽ
arcadẽ genuisse:ac ignominia territũ illũ exponere uoluisse:Sed cum esset oraculo admonitus illũ diuinũ ĩter
pretẽ futuꝝ:& nutriri iussit:& Hermen appellari uoluit.Hinc ob ignominiã patriã fugiens:ĩ ægyptum uenit
ibiq; ĩ omni mathematica claruit.Diodorus siculus ĩ suis mytholigis tres maxie noiant.Primũ ægyptiũ:quẽ
multa adiumẽta uitæ humãæ adinuẽisse scribit.Inuenit.n.palestrã & lyrã: quã tricordem fecit: imitatus tria
anni tp̃a.Nã ab æstate acutã:ab hyeme grauẽ:a uere mediã assumpsit uocẽ. Inuenit l̃ras & deoꝝ sacra.& quia
græcos ea q̃ ad interpretationẽ pertinent:edocuit:ab illis hermes.i.ĩterp̃s noiatus est.Secundũ in creta natum
scribit ex ioue:& caduceatoriã:ĩdutias:ac fœdera q̃ ĩ bello adhibẽt̃:inuenisse ꝑsertim ut ubiq; inuiolabiles es
sent caduceatores.Quod iccirco obseruabat:quoniã Mercurius medius utriq; hosti putabat̃.Sed nr̃is tp̃ibus
tubicies:caduceatoꝝ loco habent̃.Dicunt ĩuenisse etiã pondera & mensuras:& mercaturæ q̃stus:& in furtis
faciendis q̃strigiatorẽ fuisse maximũ.Tertiũ eũ ponit.quẽ atlantici suũ eẽ dicũt:Natumq; ex ioue & Maia:cui
q̃ de cretensi & ægyptio dicũt:fere oĩa tribuũt.Eusebius de prep.euang.Sanchu mathonis q ante troiana tem
pora ĩ phenitia floruit testimonio fretus ait mercuriũ apud phẽices Tantũ:apud ægyptios toyht:apud alexã
drenses thoth uocari.Et primũ litteras ĩuenisse:& ea q̃ de diis fabulose dici uideat̃:uel allegorice ad naturam:
uel tropologice ad mores reducere studuisse:& fabulas fabularũq; allegorias excogitasse q̃ tãtã mysteriis ob
scuritatẽ afferũt:ut difficile sit ueꝝ ĩuenire.Alio aũt loco orõnis & facultatis ĩtrepretãdi symbolũ Mercurium
priscos posuisse scribit:& filiũ cupidinis mercuriũ dici:qa amãdi uirtus orõni quoq; attribuat̃. Sed hæc fabu
lose ac mystice potius q̃ historice scribũt̃.Aurelius ãt Augustius refert quo tp̃e Moyses ẽ natus floruisse Atlã
tẽ astrologũ ꝓmethei physici fratrẽ: ac maternũ auũ maioris mercurii:cui nepos fuit is mercurius:q græcæ
ερμησ τρισμεγιστοσ.i.Mercurius trimegistus.i.ter maxius dr̃ Priorẽ ego illũ puto:quẽ Nil filiũ fabulãt̃.Hũc
tamẽ secũdũ afferũt occidisse Argũ:ægyptiisq; ꝑfuisse:& leges ac l̃ras tradidisse:Sed litteraꝝ characteres: aiali
um:arboꝝq; figuras habuisse.Hũc ĩ deoꝝ numeꝝ retulerũt:Nec erat fas eius nomẽ temere uulgo ꝓferre:pri
mũq; ãni mẽsẽ ab eo cognoiauerũt.Cõdidit urbẽ:quã a se hermopoli noiant. Nũcuparũt ãt illũ trimegistũ.i.
ter maximũ:ꝙ & phũs maxius:& sacerdos maximus:ac maxius deniq; rex fuisset.Cõsueuerãt.n.ægyptii. Vt
apđ Platonẽ legit̃:ex oĩ philosophoꝝ nũero sacerdotes:ac rursus ex sacerdotib9 regẽ eligere. hic ãt ut philoso
phos sapia:ita religiõe sacerdotes excelluit:ac mox in impio administrãdo supiores oẽs reges supauit.Hic pri
mus a physicis mathematicisq; ad diuinoꝝ speculationẽ se erexit:primusq; đ maiestate dei: de demonũ ordi
ne:aiaꝝq; mutatiõibus sapiẽtissime disputauit.Ex q̃ re primus theologiæ auctor habet̃.Hũc sectatus diuius
uates orpheus secũdas philosophiæ assecutus ẽ ptes:cuius sacris initiatus ẽ Aglaophenus:Aglaophẽo ĩ philo

Aglaophẽus Theologica prisca

sophia Pyctagoras:pyctagoræ successit Philolaus diuini Platõis p̃ceptor. Quæ oia indicãt priscã theologiã a
mercurio ĩuẽtã:& a Platõe absolutã fuisse.Veꝝ mercurius plurima uolumina scripsit:qbus diuinaꝝ reꝝ co
gnitionẽ traderet:qbus arcana mysteria:& stupẽda oracula pãdũt̃. Nõ.n.ut phũs solũ loqt̃:sed ut ꝓpheta fu
tura sæpe p̃dicit. Ruinã huic priscæ religiõis uidit.Ortũ nouæ fiđi.Aduẽtũ christi.Futuꝝ iudiciũ.Resurrecti
onẽ.Renouationẽ sæculi.Bonoꝝ gloriã.Tormẽta nocentũ p̃dixit Quapp dubitat Augstinus an obseruatiõe
sydeꝝ:an reuelatiõe demonum hæc ille ꝓuiderit.Lactãtius illũ sybillis ꝓphetisq; annumerat.Ex huius uiri li
bris duo p̃cipui ferũt̃.Alter de uolũtate diuina:Alter de uolũtate & sapientia dei:& ille qdẽ asclepius ĩscribit̃:
quẽ Apuleius platõicus supiorib9 tp̃ibus latinũ fecit. Hic Pimãder:sed & hũc p nostꝝ Marsiliũ ficinũ ex eadẽ
familia phũm nobilissimũ nup ad latinos migrasse uidemus. Atq; hæc siue de fabulosis diis ingramus. Siue
de tãto uiro ĩuestigamus nos hoc tp̃e nõ narranda:nam id rei lociq; ratio minime patiebat̃: sed ex plurimis
libris ĩ unũ locũ coarctãda duximus.Deinceps aũt qđ ad mercurii sydus ꝑtinet:eadẽ breuitate ꝑstringemus.
Mercurius:quẽ stilbon uocãt:plãeta est tempatus nocturnus modo masculinus:modo fœminius: & pp suũ
tẽperamentũ cito se uertit ad eius cui adheserit naturã.Itaq; cum fœlicibus fœlicitatẽ:cũ ĩfœlicibus ĩfœlicitatẽ
p̃bet. Auctore aũt Ptolomeo sapientiã simul & eloquẽtiam mortalibus p̃bet. Hinc eloquentiæ deus a poetis

dicitur.Inducit ad arithmeticam & ad mercaturam.Facit palestritas:ac præstigiatores:ac si i genesi malignus est fraudulentos ꝓducit & fures:Raro uidet̃:quoniam plerũq; temporis sub solaribus radiis occultat̃.Neq; enĩ ab illo ultra trigĩta gradus abest.Qua ex re ꝑꝑ phœbi ardoris uĩ fuscus pĩgit̃.Exustio tamẽ a sole q̃ oĩbus plãetis nocet illi quoniã ex frequẽtia fc̃i assuetus ẽ mĩus ĩcõmoda ẽ.Habet̃ nũcius deoꝝ.q̃a nihil ex sua:sed ex eoꝝ q̃bus adhœret natura agit.nã nũcius nõ ex sua:sed ex alioꝝ sẽtẽtia uerba refert.Eius domicilia gemini ac uirgo sũt.Morat̃ ĩ singulis signis uigẽis ac octẽis diebus ac sẽis horis Ergo trecẽtis ac trigĩta octo diebus totũ zodiacũ ꝑcurrit.Pĩgit̃ ãt ĩ huiuscemõi formã:ut ĩ capite ac talis alas gerat:q̃bus & plãetæ & eloquẽtiæ indicat̃ celeritas.ĩ leua uirgã serpẽtibus ĩuolutã.Hæc illius ad oĩa nõ tamẽ sine prudẽtia ĩpulsũ denotat.ĩ dextra harpẽ eẽ ĩcuruũ tenet:Syrĩga ãt sibi ad hos fistulã ex calamis factã admouet.Ille eã ĩflat. Ex harpe uim ac uehemẽtiã eloquẽtiæ:ex fistula uero eiusdẽ suauitatẽ significãt.Caput galero ornat̃ quo se a solaribꝰ radiis tutet̃:sed idẽ ex albo nigroq; cõfectus ẽ:q̃a eloq̃ntia & alba nigra & nigra alba redder̃ põt.Argus auulso a collo capite eoq; oculis plẽo e regiõe pĩgit̃:ut ostẽdat̃ eloquẽtia:cui sapiẽtia sit adiũcta:oẽm caliditatẽ supare.Corã ĩpo gallus pĩgit̃:ut mercatoꝝ quoꝝ deus ẽ astuta notet̃ garulitas.Atq; huiuscemõi ẽ forma:Tenet ãt cælũ secũdũ:q̃đ supra lũa ẽ q̃uis multi ex ægyptiis illud soli attribuerit.corpus eius minimũ ẽ oĩum exceptis corruptibilibus.nã maxĩus oĩum ẽ sol q̃ cẽties ac sexageties ac sexies tãtus ẽ quãta ẽ terra.Post solẽ maiores sũt q̃ndecĩ stellæ primi ordinis.nã q̃q; eaꝝ cõtiet corpus terræ cẽties septies.Tertius ĩ magnitudĩe ẽ Iuppiter.quartus Saturnus.post quẽ sũt stellæ secũdi ordinis:q̃rũ singulæ cõtinẽt terrã nõagies.Post has sunt stellæ tertii ordinis:q̃rũ singulæ cõtinẽt terrã septuagies ac bis post has sũt stellæ q̃rti ordinis:q̃rũ singulæ cõtinẽt terrã q̃nq̃gies q̃ter.Post has sũt stellæ q̃nti ordinis Haꝝ unaquæq; terrã cõtiet trigeties ac septies.Inđ sũt stellæ sexti ordinis:q̃rũ q̃ miorẽ decies atq; octies terrã cõtiet.Post has maius corpus ẽ mars.Post martẽ terra.Post terrã Vẽus.Post uenerẽ lũa.Post lunã Mercurius.Vidius quãta sint hæc corpa:nũc quãtũ distẽt aĩaduerte.Lũa.n.q̃uis oĩum ꝓxima sit terræ distat tantũ ab ea trigeties ter tãtũ q̃tũ ẽ dimidiũ diametri terræ & uigesima ꝑs eius :Eritq; hoc 1074.12 miliaria.nã dimidiũ diametri terræ:ut ostẽdit̃ ẽ 3245 miliarioꝝ & q̃nq; ĩsuꝑ ꝑtes ex undecĩ ꝑtibꝰ unius miliarii.Mercurius ãt a terra distat 542750 miliaria.Venus a terra distat 3640000 miliarioꝝ Sol ãt 3965000 Post quẽ mars seq̃t̃:& hic a terra 2884 7000.Iouis ãt ĩteruallũ appet eẽ 46816250.Lõgitudo saturni ẽ 65357500.Hoc ãt duplicatũ facit ĩteruallũ q̃đ ẽ a terra ad octauã sphærã.Hoc ãt erit 130715000:& cũ multiplicatũ fuerit hoc p.3.& septimã unius ꝓueĩet quãtitas circũferentiæ circuli signoꝝ:uel cuiuscũq; circuli maioris descripti ĩ octaua sphæra q̃ ẽ 410818570 miliarioꝝ:eritq; mẽsura uniuscuiusq; gradus circuli maioris 1141160 miliarioꝝ.Sigula ãt miliaria tria milia cubitoꝝ cõtinet. Atlãtidis:de hoc mõte Stra.sic scribit.extra colũnaꝝ fretũ ꝓcedenti ad sinistrã mõs ẽ ĩ lybia:quẽ atlãtẽ uocãt:Barbari uero dyrim.Mõs ẽ supra nubes excelsus:q̃ mar̃ a se domiatũ spectat sq̃llidus & ĩcultus q̃ uero africã respicit arboribus uestit̃:& fluminibus irrigat̃:omni genere fructuũ abũdãs.Interdiu ex miro silẽtio stuporẽ ĩducit.Noctu crebris lucet luminibus:resonareq; dicũt cãtibus:ac tinnitibꝰ cymbaloꝝ atq; tibiaꝝ ægypanoꝝ & satyroꝝ.

Magnitudo Planetaꝝ

Atlas

SER. Aui similis:incongruũ heroico carmini erat si mergũ diceret:Sic alibi per periphrasim ciconiã dixit Cãdida uenit auis longis ĩuisa colubris.Sic est Testa cum ardente uidebis scintillare oleũ:ne diceret lucernam nimis tenuiter. Harẽosum:Recte:Nã in lybia erat:sed nõ in harenosa. Mauritãia enim est aspa & siluosa. Materno:ꝑ Maiã Atlantis filiã. Magalia: Aphrorũ casas & mapalia idem significant sed magalia ma producit : Mapalia uero corripit : ut Et raris habitata mapalia tectis. Fulua:uiridi ut Fuluaq; caput ĩnectit oliua : Sed Plini.inter spẽs iaspidũ unam ponit fuluã.Et multi uolũt iaspidẽ ad gratiã ꝑtinere. Ensis:ꝓ uagina posuit. Leua : genus est uestis. Est aũt ꝓprie toga duplex amictus augularis. Inuadit: Habitũ futuræ oratiõis ostẽdit. Et notãdũ nõ tantũ eum nũcii:sed etiã caduceatoris idest oratoris officio fungi.Nã & persuadet & nũciat. Vxorius:uxori seruiẽs:sic Hora.Vxorius amnis. Ipse:dat dictis auctoritatem:ut Quæ phebo pater omnipotens. Olympo:olympus quasi ololãpos:idest totũ splẽdens : siue mõs sit macedõiæ : q̃ dicit̃ etiã diuersoriũ deoꝝ siue cælũ:Vnde addidit claro:ut plemyrium undosũ:Accentus sane græcus tunc põt esse si sit græca declinatio:ut ολυμπος ολυμπους. Nã latĩe olympi facit. Torquet:Agit:sustinet:ut Cũcta tuo qui bella pater sub nomine torques. Numine aũt est aut nutu : aut potestate.Hæc:q̃ dicturus ẽ:Nã supradicta ex se dixerat. Teris:ꝑ negligentiã cõsumis. Debent̃:honesti

Misit:aui similis.quæ circum littora:circum
Piscosos scopulos:humilis uolat æquora iuxta
Haud aliter terras inter cælumq; uolabat.
Littus harenosum libyæ:uentosque secabat.
Materno ueniens ab auo cyllenia proles.
Vt primũ alatis tetigit magalia plantis
Aeneam fundantem arces:& tecta nouantem
Conspicit:atque illi stellatus iaspide fulua
Ensis erat:tyrioque ardebat murice lena
Demissa ex humeris:diues quæ munera dido
Fecerat:& tenui telas discreuerat auro:
Continuo inuadit:tu nunc carthaginis altæ
Fundamenta locas:pulchramq; uxorius urbẽ
Extruis:heu regni rerumque oblitæ aurum
Ipse deum tibi me claro demittit olympo
Regnator:cælũ & terras qui numĩe torquet:
Ipse hæc ferre iubet celeres mãdata per auras:
Quid struis? aut qua spe libycis teris ocia terris?
Si te nulla mouet tantarũ gloria rerum:
Nec super ipse tua molliris laude laborum:
Ascanium surgentem:& spes hæredis iuli

Respice:cui regnum italiæ romanaq; tellus
Debentur:tali cyllenius ore locutus:
Mortales uisus medio sermone reliquit:
Et procul intenuem ex oculis euanuit aurā.
At uero æneas aspectu obmutuit amens.
Arrectæq; horrer comæ:& uox faucib9 hæsit:
Ardet abire fuga:dulcesq; relinquere terras
Attonitus tanto monitu imperioq; deorum.
Heu qd agat? quo nūc reginā ābire furētem
Audeat affatu:& quæ prima exordia sumat?
Atque aīum nūc huc celerē nūc diuidit illuc:
In partesque rapit uarias:pque omnia uersat:
Hæc alternanti potior sententia uisa est:
Mnesthea:sergestū que uocat: fortēq; cloāthū
Classem aptent taciti:sociosq; ad littora cogāt:
Arma parent:& quæ sit rebus causa nouandis

us plurali numero respōdit. Surgentē: crescentē ut Surgentē ī cornua ceruū:Itē surgentēq; nouæ carthaginis arcē. Cylleius:Antonomasium est pro ,pprio.
Ore:oratione. Mortales ui.aut oculis æneæ se substulit:aut humanā reliqt effigiē:quā sumpserat:ut ab ænea posset uideri. Medio ser.atq executus est oīa q̄ Iuppiter dixerat:sed sermo ē cōsertio oratiōis duoꝝ uel pluriū.Medius ergo ē:cū p̄sona cū q̄ qs loqt̄ non respōdet. Dulcis:minus ē:sed ne uideat̄ igratus: doꝝ excusat̄ iperio: Sic ī sexto:Sed me iussa deū. Ambire:Blāditiis circūueīr:ut nec cōnubiis ābire latinū.
Exordia:orōnē:sicut ī rethoricis legimus. Alternāti:uaria mēte tractāti:& p hoc ostēdit̄ cogitasse eū ēt amorē sed ptulisse uolūtate doꝝ. Taciti:sie strepitu celātes cōsilia. Arma:Forte cōtra iperiū iratæ regiæ.
DONA. Auo materno:ab atlāte mōte: i quē Atlātē patrē Maie cōuertit Perses. Inuadit:Inuectiuā futurā eē hoc uerbū ostēdit.Et ex hoc acri habitu Mercurii ostēdit q̄li habitu d̄buit eē Iuppiter. Tu nunc: obiurgatio ē potius q̄ īuectio.Nam cōe sibi facit hoc damnū & dolet decipi spē ipius & filii qd nō faceret si accusatoris aīum gereret. Pulchrā uxorius urbē: stulti ē aliena curare sua negligere. Ipse deū:Huius p̄sonæ auctoritate grauiorē:facit suā obiurgatiōem & ut maior sit metus:potestatē ipsius d̄scribit.Vtrūq; aūt damnat:& q; subleuet inimicoꝝ opes:& q; ī re agēda ocium sibi pponat:quoniā negligentis est & incauti.Addit ne p eum peat quod Ascanio debetur: quod nisi per ipsum præstari nō potest. Medio sermone:quia nō expectauit reponsum qd erat dimidium sermonis: qui erit iter duos. Atq; aīum nūc huc:ī tam ambigua cōsolatione pualuit in religioso uiro diuinū præceptum.
CHRI. Piscosos:piscibus abūdātes. Inter cælū.t.ita inter īfimā partē aeris ut pene terrā tāgeret. Materno auo:Alāte:q maiā genuit:ex q̄ cōceptus ipē ē. Fūdantē:ædificātē nā iā fundatæ erāt. Nouātē.i.faciētē q̄ noua eēnt. Stellatus:ornatus ut illa splēdida ut stella fulgeret. Murice:murices pisces sūt similes purpur̄ nā ut ait Pli.purpuræ latēt sicut murices circa cāis ortū Et paulo īfra Purpuræ cōgregāt̄ uerno tpe mutuoq; attritu lētore cuiusdā ceræ saliuāt simili modo & murices.sed ī hoc loco muricē ,p purpurea posuit. Diues q̄.m.d.pulcherrima pp diuitias q̄s hēbat:nā paup tantū sumptū nō fecisset. Iaspide:Iaspis græcæ latīe uiridis gēma.non ūe teste Plinio sunt eius species:ē āt uiridis ut smaragdus:sed crassi coloris.Iaspidē.c.talētis parauit Nero in q̄ fuit effigies eius thorcata.Spēs ē Iaspis ī oriēte smaragdo similis e petra ex trāuerso līea alba p̄cingit̄:quā magi orōnātib9 utilē dicūt. Fulua: fuluus colorita uidet̄ de rufo atq; uiridi mixtus:ut ī aliis plus uiridis ī aliis plus rufi hēat itaq; fulua aqla:fuluū auꝝ:fulua iaspis & fuluus leo. Ait Au.Ge. Carthaginis.q.d.terr̄ aliene:& q̄ tuas nocitura sint. Vehemens: ergo dissuasio ut nocitura faciat:& ,pfutura deserat. Ipē.d.dat auctoritatē orōnisuæ. Mortales.u.nā spiritus īcorporei aerē ex quo corpus sibi cōsiciūt:ita cōdēsant:ut ī uisum cadāt ut uidemus nubes q̄ aer dēsatus sūt. Obmutuit:nā tāto stupore affectus ē:ut uocē emittere nō potuerit.nā & maxima aī cōsternatio fari nos ,phibet & cōtra uerissimā accusatiōnē nullā excusatiōnē:quā ,pfert:īueīebat. Dulces.q.r.t.quomō reliqre si dulces? Ostēdit sibi uehemēter curā eē didonē:sed tamē male do obtēpare.In pugna ergo q̄ erat īter appetitū & rōnē supabat ipsa ratio. Quæ exordia:nā cām apud Didonē turpissimā habere uidebat̄:in qua diffidebat cōueniens exordiū reperire posse maxime cū esset habendum per insinuationem in qua maiori artificio opus erat. In partes.q.r.u.cum modo traheretur libidine modo duceretur ratione.

Dissimulent:sese interea quādo optima dido
Nesciat:& tantos rumpi non speret amores
Tentaturum aditus:& quæ mollissima fandi
Tempora:qs rebus dexter modus:ocyus oēs
Imperio læti parent:ac iussa facessunt.
At regina dolos (qui fallere possit amantem)
Præsensit:motusq; excepit prima futuros:
Omnia tuta timens eadē impia phama furēti
Detulit armari classem:cursumque parari.
Seuit inops animi:totamq; incensa per urbē
Bacchatur:qualis cōmotis excita sacris

SER. Quando:Non est hoc loco temporis. Sed significat siquidem & est coniunctio rationantis Sane: quādo do breuis est naturaliter sic Serenus Quando flagella ligas.Virgi.usurpat:Siquando tybri uicinaq; tybridis arua. Quis rebus dexter. m. quis sit rebus optimus euentus. Læti: Alacres festini. Facessunt: frequentatiuum est.Vt in geor.Matris precepta facessit.Aliquando discedere significat.Teren. Hæc hinc facessat. Presensit: Acsi diceret ante quam ille moliretur:& nimia in hoc uis amantis exprimitur Omnia tuta: Deest etiam & ē exaggeratio. Eadem:quæ Iarbæ. Cursum:nauigationem. Inops animi; sine animo sine consilio. Bacchatur: ut bacchantes furit Et uno sermone præoccupat futuram orationem.
Thyas:baccha:Nam ut a baccho Bacchas sic a Thyoneo thyades dicuntur. Commotis: qua in sacroꝝ

Murex

Iaspis

fuluus

Thyas:ubi audito stimulăt trieterica baccho
Orgia:nocturnusq; uocat clamore cithæron:
Tădem his æneam compellat uocibus ultro:
Dissimulare etiam sperasti perfide tantum
Posse nefas? tacitusq; mea decedere terra?
Nec te nr̃ amor:nec te data dextera quōdam:
Nec moritura tenet crudeli funere dido:
Quin etiam iberno moliris sydere classem
Et mediis properas aquilonibus ire per altũ
Crudelis:quid si non arua aliena domosque
Ignotas peteres:& troia antiqua maneret?
Troia p undosum peteretur classibus æquor:
Me ne fugis? p ego has lachrymas dxtrăq; tuă
Quădo alid mihi iă miseræ nihil ipsa rliq te
Per cōnubia nostra:per inceptos hymenæos:
Si bene quid de te merui:fuit aut tibi qcquă
Dulce meum:miserere domus labentis & istă
Oro siquis adhuc precibus locus exue mentě:
Te propter libycæ gĕtes:nomadumq; tyrăni
Odere:infensi tyrii:te propter eundem
Extinctus pudor:& qua sola sydera adibam
Phama prior cui me moribŭdă deseris hos
Hoc solũ nomĕ quoniă de cōiuge restat. pes
Quid moror? an mea pygmalion dũ mĕia fr
Destruat.aut captam ducat getulus iarbas

renouatione commouebantur simulachra. Horati. Non ego te cădidæ bassareu inuitũ quatiam. Trieterica:trienalia. Nam Liberi sacra tertio quoq; anno innouabant. Orgia autem apud græcos omnia sunt sacra:ut apud latinos cerimoniæ:sed iam abusiue sacra Liberi orgia uocant: uel απο της ορyης.i.a furore: Vel απο των ορον. Nocturnusq; uocat. Quia noctu celebrat:unde:eius sacra nyctelia appellant: q̃ populus Ro.exclusit causa turpitudinis. Citheron ăt mōs est ex quo clamor numinis ueluti Bacchas uocabat.

Dissimulare:artificiosa allocutio: Nam sibi cōsulit sub facie utilitatis æneæ. Dissimulare.q.d.ita pudĕdam rem aggrederis:ut eam fateri nolis. Data.d.fœdus amicitiaꝝ. Hiberno sydere:Nō hyeme:sed hyemali sydere:Aut ꝓprie qđ ait supra Dũ pelago desæuit hyems & aquosus oriō. Ergo aut tpe:ut quo sydĕre terră uertere mecœnas Aut re uera sydere pp orationĕ. Crudelis:etiă in te odio mei. Domosq; ignotas:ac si dicat Cartago iă tibi nota ĕ:licet ĕt hic aliena sint arua. Et troia.a.m. Deest si. Mene fu.adhuc nō uult apte exprobrar̃ beneficia sicut paulo post irata. Inceptos:q ipsa nouitate sunt dulces. Dulcĕ:tetigit rĕ ĭhonestă:Sic Ter. Seu tibi morigera fui ĭ omnibus rebus. Tyrăni: nil ĭtererat apud maiores ĭter regĕ & tyrănũ ut pars mihi pacis erit dĕxtră tetigisse tyrăni. Fama prior:q̃ melior fuit sine dubio. Hospes: & hospes fuerat & maritus:sed maritum se negat & hospitĕ cōfitet:ut nũc dido dicit Cui me deseris hospes quoniă hoc solũ nomĕ de cōiuge restat.i. supest. Alii restat.i.resistit.i.in contrarium tibi est. Alii dicũt hoc solũ nomen quoniam superest ut te coniugem dicam Dicitur autem ingenti affectu hos uersus Virgilium priuatim:cum pauci adessent Augusto recitasse. Nă recitauit uoce optima primũ tertiũ & q̃rtũ.

CHRI. Dissimulĕt:dissimulamus cũ ostĕdimus id nō esse quod est:simulamus cũ ostĕdimus id eĕ qđ nō est. Qui igit doctus nō uult hĕri doctus dissimulat doctrină. Qui cōtra ĭdoctus cupit doctus haberi simulat doctrină. Speret:timeat:nă spes de bonis ĕ. Mollissima:quæ tactus sunt rettulit ad occasionĕ. Ergo mollissima tpa ꝓ occasiōe posuit ut sit q̃si diffinitio occasionĕ esse tĕpus molissimũ.i. qđ præbet facilitatĕ rei agendæ.

Molle

Molle.n.in tactu dicimus:quod facile cedit:cui contrariũ est durum Ergo tĕpus fandi molle est:cũ is q auditurus est:facile nobis cōcedit. Quis fallere.p.a.adeo enim suspiciosi anxiiq; sunt:ut nihil ĭexploratũ reliquăt.

Motus.f.idest motus nōdum præsentes:sed quoniam nō fit uerisimile:ut ea quæ nōdum sunt sentiamus: reddit uerisimile ex amantiũ natura:nă amantes timent etiă tuta. Quapropter facile miserrimi sint necesse est Qui enim est in metu miser est:& qui etiam tuta timet semper ĕ in metu:ut ait Socrates. Sæuit ĭops animi Quoniam in mœrore erat. Nam ut rebus lætis animi extollunt:unde iure possumus dici diuites animi:sic in mœrore deprimuntur:unde sumus inopes animi. Vel animi idest mentis & cōsilii. Totamq; in.p.ur. quid ergo infœlicius est amăte:Nam dum illi assunt res fœlices:ita tamĕ anxius est:ut etiam tuta timeat. Cum aũt immutantur:adeo tota mente concutitur:ut in maxima perturbatione cōstitutus mentem cōsiliumq; amittat & furiis ita agitatur:ut obliuiscatur pudoris & modestiæ:& publice debacchetur. Thiades autem sacerdotes bacci dicunt ab eo quod est θυειν.i.furere. Sic etiam mænades τομαινομαι ĭsanio & bassarides & ipse bassareus appellatur a ueste uel a pelle lyncum:Sed de hoc in cōmentariis Horatii diximus. Trieterica:ab eo qđ

Orgia

est tris idest tres & ετοσ ănus:nam trienalia erăt sacra bacchi. Orgia:omnia sacra sunt apud græcos ut apud latinos cerimōiæ:nam apud Herodotũ origa de sacris dianæ ĭuenies. Cytherō:mons est thebis ĭminens:in quo nocturna sacra Bacchi colebăt:quæ nyctilea dicebant:& ipse bacchus nyctileus. Cōpellat ultro:Et quia amătes moræ impatiĕtes sunt:& qa quoad posset a principio rem præuenire cupiebat: & malo ante q̃ uĕiret: occurrere. Dissimulare:oratio oĭo pathetica:& ab animo extuanti quippe q amore ĭdignationeq; simul impulsus ꝓficiscatur. Et quonă ĭ deliberatiuo genere est:premit æneam a turpi:quoniam fidem frangat. Ingratusq; ĭ eam sit a qua tantum ametur:& cui sit futuræ mortis causa:si eam relinquat. Auget hanc rem q; relinquat eam petiturus loca sibi incognita:& cum magno suo periculo sit nauigaturus: cum ĭ tanto periculo neĭ patriam quidem nauigare deberet. Quæ omnia non modo neglectum illius:uerum etiam crudelitatem in eam ostendere uident. Quapropter & a turpi & a damnoso premit. Tătum nefas: nam amans nihil maius nefas putat q̃ deseri. Tacitus.q.d.furtim. Noster.q.d. tam magnus. Data dextera: perfidiæ arguit. Mo-

ritura: ostẽdit quantũ peccet si quidem suæ mortis causa futurus sit. Dido: emphasim facit ĩ nomine. q. d. ea a qua tot beneficia acceperis. Qui etiam: magnũ scelus prodere quẽquam: Maius eam quæ de te bene merita sit: Maximum prodere cum tuo piculo. Quid si nõ arua: Non deberes etiã si patriam peteres & sine piculo sic deserere: quãto mĩus cum aliena petas & cum piculo. Me ne: Multa complectit̃ illud me. Me q̃ ignotũ liberali suscepi hospitio. Me q̃ tãtum amo: quæ pudiciciam tua causa abieci. Per ego has. l. Postquã usa ẽ cõstitutiõe iuridiciali absoluta quod nefas sit deserere quæ tot causis mereat amari descendit ad concessiõem p deprecationem: ita tamen ut a priore non discedat. Nihil aliud: quam ergo meretur ab illo non deseri. Propter q̃ ipsa sibi nihil reliqt Nã & cæteros homines & pudorem & pudiciciam & famã pp illum cõtempsit. Per connubia nr̃a: arguit a uoluptuoso. Te pp li. ostẽdit quos cõtẽpserit pp illũ: & in q̃ picula cadat si ab eo deserat̃.

Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
Ante fugã soboles: si quis mihi paruulus aula
Luderet æneas: qui te tantum ore referret:
Non equidem oĩo capta aut deserta uiderer.
Dixerat: ille iouis monitus immota tenebat
Lumia: & obnixus curã sub corde premebat.
Tandẽ pauca refert: ego te quæ plurima fãdo
Enumerare uales nunquam regina negabo
Promeritam: nec me meminisse pigebit elisæ
Dũ memor ipse mei: dũ spũs hos reget artus.
Pro re pauca loquar: nec ego hãc abscõderẽ furto
Speraui: nec finge fugã nec: cõiugis unq̃
Prætendi tedas: aut hæc in fœdera ueni.
Me si fata meis paterentur ducere uitam
Auspiciis: & sponte meas componere curas
Vrbem troianam primũ: ducesq; meorum
Relliqas colerẽ: & priami tecta alta manerẽt:
Et recidiua manu posuissem pergama uictis:
Sed nunc italiam magnam grynæus apollo:
Italiam lyciæ iussere capessere sortes:
Hic amor: hæc patria ẽ: si te carthaginis arces
Phœnissam lybicæq; aspectus detinet urbis:
Quæ tandem ausonia teucros cõsidere terra
Inuidia est: & nos fas extera quærere regna:
Me patris anchisæ: quotiẽs humẽtibus ũbris
Nox operit terras: quotiẽs astra ignea surgũt

SER. Saltẽ: Vel hoc. Est ãt tractũ a captiuis. q cũ tenerent̃ ab hostibus: dicebant sublatis oibus: salutẽ cõcede. hĩc p syneresim natus ẽ sermo: ut ĩ cõtẽptu rerũ multarũ petituri aliqd saltẽ dicamus. Ante fu. so. Et amatorie & amare loqt̃: Nam hãc fugã dicit: quã ille pfectionẽ nominat. Amor ãt ex filii desiderio cõprobat̃. Si qs mihi: De iure loqt̃ Nã liberi ubi nõ ẽ iustũ mr̃imoniũ: matrẽ sequũt̃. Qui te tãtũ ore referret: Aut sic dixit q̃si amatrix: ut supra de Ascãio: Infãdũ si fallere posset amorẽ. Aut illud dicit Optarẽ filiũ similẽ uultui & nõ moribus tuis. Iouis monitis: Et hæc mõita dicimus ut Carmẽtis nymphæ mõita: & hos mõitus Persius: Hos pueri mõitus pr̃es ĩfundere lippos. Immota. l. Physicũ. n. est: ut q̃litatẽ aĩmi ex oculorũ: aut corporis mobilitate ostẽdamus: ergo modo uult ostendere æneã a pposito nõ eẽ deuiatuꝝ. Ego te q̃. p. f. cõtrouersia ẽ plẽa ĩ q̃ & purgat obiecta remouẽs a se crimẽ ĩgrati: & uenali utit̃ statu pfectionem suã retorquens ĩ uoluntatẽ deoꝝ. Habet etiã finem: nã purgat obiectã fugã noĩe pfectiõis. Promeritã: p̃stitisse beneficia: & ẽ sermo d̃ iis q̃ p cõtrariũ magis lucent. Terẽ. Ita me ueli ames pmerentẽ pater. i. bene agentẽ cõtra alibi: qd cõmerui: aut peccaui pr̃. i. male egi. Meminisse pigebit eli. mẽini & illius rei dicius ut hoc loco: & memini illã rẽ: ut Numeros memini si uerba tenerẽ. Memor ipse mei. De futuro dixit: Piget aũt ad futuꝝ spectat. Pudet ad p̃teritũ. Et licet pene una sit significatio. tamẽ dicimus piget me illd̃ facere: & pudet me fecisse. Vnde ĩterdum p̃cipue a Salustio simul ponũt̃. Pro re. p. l. remoto ĩgrati crimĩe: d̃scẽdit ad causã. Hãc: pfessionẽ. Prætẽdit: pbat nõ eẽ mr̃imoniũ. In fœdera: aut mr̃imoii: uel adiũge se quẽtibus: & dicet nõ uẽi ut hic moraret: sicut nũc pbat. Me si fata meis. pa. d. ui. auspiciis: & dixit ĩ prĩo Quo me cũq; uocãt terræ ubi significauit nolle apd̃ carthaginẽ ppetuo mãere: sed uelle q̃rere sedes fatis cõcessas. Ergo uẽi: cõsensi: hoc ẽ: nõ ad hæc consensi fœdera ut cũ uellẽ discedere nõ liceret. Auspiciis: Dispositiõibus: qa maiores oĩa auspicato gerebãt. Sponte mea: nomẽ ẽ: cũ ei casus & gẽus ĩpõit̃: Sic & mãe: ut Dũ mãe nouũ dũ gramĩa canẽt. Sic & forte. alias aduerbia sũt: Nõ ãt sua spõte. Nã supra dictũ ẽ nos cape fatoꝝ comites. Itẽ diuersas q̃rere terras auguriis agimur diuũ. Recidua: post casũ restituta. Gryneus: iuxta clazomẽas urbẽ asiæ nemus ẽ grygneũ: ubi Apollo collit̃. Inde igit̃ sumit epythetõ: licet nõ ĩde sũpserit oraculũ. Lyciæ sor. nec hĩc accepit respõsũ: sed sic dicit lyciæ: hoc est apollĩeæ. Hic amor: eo dicit desiderio p uoluntatẽ deoꝝ circa italiã teneor: quo si possẽ circa troiã: & ad illud respicit Troia p undosum peteret̃ classibus æquor. Et nos ẽ fas: dicit̃ mihi fas est & nõ me: sed lege Etiã nos fas est extera q̃rere regna. Nox opit: a uerisimili id tempus posuit. Quotiẽs astra. i. p unam quamq; noctẽ.
DONA. Ante fugã: nã non uult honestare rẽ si dicat discessum ille Iouis: Cõfundebat̃ pudor̃ utpote q ĩgrati: q fallacis: q fugitiui ĩfamiã subiret cõtra institutũ suũ: Sed solũ Iouẽ sibi ante oculos ponebat: qd̃ efficiebat ut uir alioqn mitis & humanus q̃uis moueret̃ officiis didõis: tamẽ a ppositiõi nõ discederet. recte ãt dixit monitis potius q̃ iussis qa nõ solũ imperiũ eum mouebat: sed ea q̃ ĩperabat q̃ ad regnũ italicũ acqrendũ ptinebat. & ne carthaginẽ suo impio inimicã futurã foueret. Nec te re. n. p. palã habet beneficia accepta: sed necessitate impulsum & nõ uoluntate ostẽdit se illi non obseq. Breuiter ãt purgauit quæ obiiciebant̃: ne multiloquio tempus tereret: & ĩgratitudinis uitium prĩo cõfutat: ut secũdũ artem ĩcipiat a ualidioribus aduersarioꝝ obiectis.

Neq; hanc ab.f.probat ꝙ non fugam sed nauigationem parauit:quia non uenerat ut matrimonium confice ret: quod probat quod nullis solitis cerimoniis coniugium celebratum sit. Sed nunc italiam:facit rem uerisi milem.Nam nullus ab ocio ad negotium nisi īuitus accedit. Hic amor hæc patria:est Si te cœpit amor nouæ patriæ : non ægre feras ꝙ ego quoque nouæ patriæ amore capiar. Et nos: quemadmodum & te.

CHRI. Refert te:esset tibi similis. Ore:forma corporis. Obnixus:afficiebať amore didōis:Sed cū mallet deo.i.ratiōi potius q̄ libidini obtemparare obnitebať.i.nitebať cōtra libidinis ardores. Premebat: reprimebat: qđ est continentis potius q̄ tempantis:ut freno ratiōis coerceret libidīes. Tandē:alternātibus ī eo libidīe & ratiōe & amore in didonē:& iussis eoꝝ dubius erat ī cōsultatiōe. Ego te q̄:oratio est ī genere deliberatiuo icō stitutiōe iuridiciali assūptiua & in cōcessione criminis p purgationē.Nā ostēdit se hoc non cōsulto facere:sed reiicit crimen in necessitatē.Necsse.n.est deo obtempare.In principio ergo conciliat sibi fauorem a persona didonis cū illā affirmet optime de se meritam esse:Item a persona sua.Ostēdit enim se memorem esse beneficiorum futuꝝq; diu dum uiuet:nec orationē sumere:ut contra hæc dicat:sed ut defendat factū. Pro re:ꝑ defensiōe rei,ꝑ enī aliquādo defensionē significat:ut stabat ꝑ templo.Aliquando ante:ut habuit oratiōnē ꝑ nr̄is aliquādo uicē & locū:ut nos:ut etiā ꝑ fratre respondeā uehemēter cupimus:& missus est ꝑ cōsule.ē etiā tēporalis:ut ꝑspicio ꝑuideo.Item ꝑsuper ut ꝑminet.Itē pro ad uel scđm ut nitar ꝑ uiribus.Est etiā īteriectio : sed tūc circūflectiť ut pro đum fidem. Me si fata.m.p.d.u.diximus in allegoriis italiā pro spiculatiōe: Carthaginem ꝑ actione & uita ciuili pōi.Ergo nisi fata me ad speculationem uocarent ī uita ciuili libentius degerem apud meos troiæ q̄ carthagīe.Sed hæc ibi latius. Grynæus: de hoc ita refert Stra.In freto qđ est īter asiam ac lesbū īsulæ sunt uel.xx.uel ut placet.Timosthēi q̄draginta q̄ cōposito uocabulo Ecatōnesi geminat.n. uacanť ab eo qđ est ecatos.i.Apollo & nesos insula:Nā p totā hanc orā Apollo coliť usq; in tenedū uocaťq; Smintheus: aut cylleus:aut gryneus:aut alio noīe.Alii dicunt clazomenē:quæ urbs ioniæ est:olim gryniā uocatā uicinā colophōi:& ī his locis fuisse oraculū Apollinis grynæi idq; idē esse & clariū. Si te:si cum phœnissa sis tamē detineris amore carthaginis aliēi soli nō sit īuidia nos q̄rere italiā. Me pr̄is an:argumēta sunt q̄ græci appellāt athena.i.īartificiosa:qa quāuis artificiose tractenť tamen nō sunt ab arte.Sed natura causæ secū illa affert & nō oratoris īdustria:& rē uerisimilē achronographia facit.

Pro

Gry/ næus

SER. In somnis:ꝑ insomniis more suo. Turbi/ da:terribilis:quod & umbræ conuenit & parētis au/ ctoritati. Interpres:hermes exp̄ssit Ab īpo.i.magno ut supra īpe deū tibi.m.c.d.o. Vtꝝq;:meū & tuum: aut Iouis & Mercurii: aut meū & ascāii. Māifesto.l. aut claro aut ī nimbo qđ lumen maius est.Luca.post quam se lumine uero. His auribus: pleonasmos est Hausi:accepi. Iādudum:ab initio or̄onis. Auersa: irata ut Diua solo fixos.o.a.t. Luminibus.t.ipsa tacita:ut Tacitumq; obobsedit limē amatæ.Sequiť āt inuectio:q̄ sꝑ statu caret. Nec tibi:non solum in æneam est uitupatio:sed etiam in se obiurgatio. Nam dixerat Credo genus esse deoꝝ:nūc nō credit esse Dar/ dani. Perfide:more amātium obiurgat. Caucasus: mōs scythiæ inhospitalis. Hyrcāæ:Arabicæ:ab hyrcania Arabiæ silua Relictis āt mediis compatiōibus augmenta fecit.Nam post deos nō homines sed saxa ītulit. Nam quid.d.quasi dicat nō est ſpandum pos se illum mitigari p̄cibus:& iccirco non esse ex aspan/ dum iurgiis. Miseratus:miseror accusatiuū r̄git mi sereor uero genitiuum:ut Miserere animi nō digna ferētis. Quæ.q.a.f.amphibologia est.i. quod prius qd posterius dicam. Maxima:aut conuitium in Iu/ nonē ꝙ eam dicat nō esse maximā:ut ī Iouē quē dicit Saturnū q̄si nocentē.Aut iungiť ut nec Iuno nec Iuppiter aspicit. Nusquam:nec apud rem nec apud hominē.Ter.Quid credas aut cui credas?aut đclamauit ꝑ cōtrarium:nam omnis fides tuta ē. Eiectum:naufragum. Littore egentē:ut Hospitio ꝓhibemur harenæ. Et regni.d.sic q̄riť Iarbas Et dominū æneā ī regna recepit. Amissam.c.subaudi renouaui. Heu.f. quia multa erat ī deos oblocuta : nā credere deos nō curare mortalia:& ab ipis nō sperare auxiliū furoris est.Præmittiť ergo excusatio Si qd pia numina pos/ sunt. Nūc ly:irrisio hōesta satis cū iis uerbis fit qbus laus p̄cessit:ut & nobis idē alchimedō duo pocula fe/

Admonet insomnis: & turbida teret imago
Me puer ascanius: capitisq; iniuria cari:
Quē regno hespiæ fraudo:& fatalibus aruis.
Nunc etiam īterpres diuū ioue missus ab ipso
Testor utrūq; caput celeres mādata per auras
Detulit:ipse deum manifesto in lumine uidi
Intrantem muros:uocemq; his auribus ausi.
Desine meque tuis incendere:teque querelis:
Italiam non sponte sequor.
Talia dicentem iamdndum auersa tuetur
Huc i lluc uoluens oculos:totumq; pererrat
Luminibus tacitis:& sic accensa profatur.
Nec tibi diua parēs : generis nec dardāus au/ ctor
Perfiđ:sed duris gēuit te cautibꝰ horrēs
Caucasus:hyrcanæq; admorūt ubera tygres.
Nā qd dissimulo:aut quæ me ad maiora r̄ser/ uo
Nū fletu īgemuit nr̄o? nū lumīa flexit?
Nū lachrymas uictꝰ đdit aut miseratus amā/ tē ē
Quæ qbꝰ āte ferā? iā iā nec maxīa iuno
Nec saturnius hæc oculis pater aspicit æquis.
Nusquam tuta fides eiectū & littore egētem
Excepi:& regni demens in parte locaui.
Amissam classem:sociosq; a morte reduxi:
Heu furiis incensa feror:nunc augur apollo:
Nunc licyæ sortes:nūc & ioue missus ab ipso
Interpres diuum fert horrida iussa per auras:
Scilicet his superis labor est:ea cura quietos

Sollicitat:neque te teneo.neque dicta refello.
Isequere italiam uentis:pete regna per undas

cit nec dũ illis labra admoui:sed cõdita seruo. Quietos solicitat. Cice.in li. de natura deorum triplicem ponit opinionem. Non esse deos: Cuius rei auctor apud athenas exustus est: esse & nihil curare ut epi/
curei.Esse & curare ut stoici.Ergo hic epicureæ:paulo post stoice.Si quid pia numina possunt. Isequere itali
m:Artificiosa prohibito:quæ fit per concessionem: & tamen ne intelligatur persuasio miscentur quædam
uæ nocent:ut uentis & per undas:Ter.Profundat:perdat:pereat:nihil ad me attinet. Refello:Redarguo.
DONA. Astra ignea:facit uerisimile ex ipso tp̃e: ĩ quo sõnus capiť. Mãifesto ĩ lumĩe:cõfirmatio rei:ne cre
at eẽ deceptũ:& interpõit iusiurãdũ utrunq̃.s.Iouis qui misit:& Mercurii q missus ẽ. Desine:qa cognouisti
astas discessus causas. Totũq; ꝑerrat:irascẽtis signũ:ut cum totũ nolit uisum totũ tamẽ oculis errãtibus cer
at. Iãdudũ:ex quo incepit loq̃ q̃ sibi nõ placerent:q̃ cõsideratione incensa fuerat. Nec tibi.d.p.ubi uidit illũ
on flecti p̃cibus uertit se ad cõuitia: ut saltẽ aĩo suo morẽ geret.Est ãt aĩoꝝ maxima cõmutatio. Nã cũ ama
t dixit gẽus credo eẽ deoꝝ. Duris cautibus caucasus:qa asꝑ es:& ab humãitate aliẽus. Vbera ty.ꝑꝑ qđ ho
inũ mãsuetudinẽ nescis ostẽdit ãt ꝑ alimõiã lactis mores pueris ĩfũdi:qđ & Cice.placet:q ĩ educatiõe orato/
s iubet p̃cipuas adhiberi mulieꝝ:cũ ꝑ obseqa ubeꝝ natura ex alia ĩ aliã muteť. Nũ fletu.i.n.u.l.f.ostẽdit nõ
ĩ ænea q̃ ĩ bono uiro eẽ solẽt.Tria ãt hæc sũt ꝑ q̃ homo miseratiõe motus eẽ uideť:gemitus:lachrymæ:ocu
oꝝ flexio. Iũo:Quæ uel qa deoꝝ sit regĩa uela se colať prĩa ulcisci debebat:uel qa inimica eẽt troiãis. Amis
m classẽ:q̃si cõtra me feci nã sine illa nauigare nõ posset. Reduxi:de classe dicãus solũ reduxi classem:de so/
iis uero reduxi socios a morte. Nunc:q̃si dicat nũc cum uult abire:sed cur nõ antea: cum opera mea egeret.
CHRI. Capitis.q.i.c.interpretatio:interp̃tať qũo ascãius admoneat.i.iniuria qua illũ afficit: dum fraudat
egno a fatis dato:eũ stimulat. Interp̃s:nã hermes græce interp̃tẽ significat. Celeres:respexit ad naturã plãe
e. Desine:nã & mihi & tibi molesta es sine utilitate.Ostendit ergo se cõmotũ:& necessitatẽ excusat.Nã fru/
ra cõaris ꝑsuadere eũ q nõ spõte agit. Huc illuc:hæc oĩa signa sunt aĩ ex ira æstuãtis. Nã ex crebro motu aĩ
t oculoꝝ motus. Nec tibi.d.p.prĩcipiũ abruptũ qđ cõuenit aĩo ex ira p̃cipit:& amãtis est:cũ ardet amore ni
iũ laudare:& rẽ amatã diuinã putare:unde dixit credo eqdẽ gẽus eẽ deoꝝ:Et rursus cũ irasciť palinodiã cãe
e:& cõtraria iis q̃ dixerat dicere:ut hic Nec ti.d.p.Præsertĩ ẽ hoc fœmĩæ cõueniẽs:q̃ aut amat aut odit:nihilq;
ĩet mediũ. Perfide:hoc primũ maximũq; iurgiũ est ab amãte:Nec ẽ q̃ magis doleat q̃ sibi fidẽ nõ seruari: &
ꝑdiẽt:cũ nõ ꝑdať:conq̃riť. Duris:uitupatio a natura.Est autẽ locus ex Homero. Caucasus:ait Stra.altissi
mæ ueri Caucasi ꝑtes albaniã & iberiam & colchos & heniochos uersus sunt australes. Sed de his Prolixius
scribit Boccatius florentinus. Hircanæ tygres:uituperatio ab educatiõe.Hircãi ut placet Solino:ostia oxi flu
minis habent gens siluis asꝑa ĩmãibusq; fœta feris fœta tygribus:qbus insignes maculis notæ & ꝑnicitas ĩest:
fuluo nitẽt.Hoc fuluũ nigrãtibus segmẽtis ĩterundatã uarietatẽ decẽtẽ facit.Nihil tã lõgũ quo nõ breui pene
trẽt.Nihil adeo ãtecedit qđ nõ illico asseq̃nť. Pantheræ quoq; sunt in hircãia minutis orbiculis suꝑuictæ:ita
ut oculatis ex fuluo circulis uel circula:uel alba distĩguať tergi supplex.ferũt odorẽ eaꝝ ad cõtẽplationẽ armẽ
ta miř affici:atq; ubi eas p̃sentiscãt ꝓperato cõuenire:nec terreri nisi sola oris toruitate.Ergo pãtheræ abscõdi
tis capitibus reliq̃ spectãda p̃bent:ut greges stupidos ĩ optutũ populenť.Hircãi carnes acconito illatas illis pas
sim obiiciũt.At pãtheræ aduersus hoc uirus excrementa hũana deuorãt.Lenta illis uiuacitas ẽ:adeo ut eiectis
intereaneis mortẽ diu differãt.In his locis & pardi sunt.Pli.uero ait Hircãi & indi ferũt tygrim aĩal uelocitatis
tremendæ & maxime cognitæ dum capitur totus eius fœtus:qui semper numerosus est ab insidiante rapi/
tur equo q̃ maxime ꝑnici atq; in recentẽ subinde trãsferť:at ubi uacuũ cubile ĩuenit fœta maribus.n.nõ est cu
ra sobolis. Ferť p̃ceps odore uestigans Raptor uero appropinquante fremitu abiicit unũ ex catulis.Tollit illa
morsu & deposito etiã ocior remeat:iteꝝq; cõseq̃ť:Iacit ille aliũ ĩde aliũ:donec nauẽ regresso irrata feritas sæ
uit ĩ littore. Nũ fletu:repetitio & dissolutõ coloꝝ sunt ĩdignatiõi & uehemẽtiæ oͦ̃nis accõmodati. Quæ
qbus ante ferã:dubitatio est color rhetoricus:q pathos mouet.Est.n.dolentis uel irascẽtis dubitare qd agas:ut
hic.Item illud En qd agã rursus ne ꝓcos irrisa priores expiar.Alii legunt q̃.i.q̃s res qbus.s.diis auferã narrem:
& in cõspectu ꝓferã. Iam iam nec.m.i.maxima animi cõmotio:cũ religiosa olĩ mulier ĩ deos inuehiť. Nusq̃
tuta.s.Neminem ĩuenias apud quem fidem tuã tuto colloces:& amãtis est ut doleat qđ non est.Sic Ter.Facit:
Sic Accius in antigona:Iam iã nec dii regunt.nec ꝑfecto deũ summus ex oĩbus curat.Et nimis amatorie queri
tur nusquã esse quod in uno nõ inuenit.Sic Ter.Nulla ne in re esse cuiq̃ hoĩum fidem. Queriť aũt de iunone:
quoniã ab ea uehementer culta hanc iniuriã ꝓpulsare debeat:& dea m̃rimonii:m̃rimonii desertorem ulcisci.
Saturnius:q hospites curat. Miseratus:nedũ misertus:Nam q misereť opem ex miserricordia affert q mise/
rať se misericordia motũ tãtũ ostẽdit.Deĩde quod ab uno ꝑpessa ẽ:id ubiq; patiũdũ lamẽtareť. Eiectũ: neq;
beneficioꝝ exprobatio apud modestã nisi ex ingenti ꝑturbatiõe. Nunc ly.ea quæ aliter cõfutari nõ põt:ꝑ ir/
risionem tanq̃ q̃ falso obiecta sint refert. Scilicet:ironia est:ut nõ sit credendũ deos qui in æterna tranquilita
te degunt:in hac re quæ si reꝝ naturã inspicias illis minima est tantũ laborare.Neq; loquiť epicureẽ:cũ paulo
post dicat.Si qd pia numĩa possunt.Sic Ter.Id populus curat scilicet. I sequere italiã.u. Artificiosa concessio:q̃
habet aliquã correctiõem.Nã si ꝑ undas nõ debet sequi:Statius Moue pharetras arcusq; intende sonoros Insi
gnẽq; aĩam lœto demittit.Nã si ĩsignis nõ mereť mori.Est ãt hæc Irõia teste Quintilião:quæ fit cum similes
præmittentibus uel imꝑantibus sumus & cũ ea quæ uolumus: aduersariis esse cõcedimus.Id acrius fit cum ĩ
nobis sunt:in illis nõ sunt:ut meq; timoris argue tu drãces quãdo tot cedis aceruos teucroꝝ tua dextra dedit.
Aut cũ ea q̃ a nobis absunt ĩ ad uersarios esse redarguimus:ut Me duce Dardãius spartã expugnauit adulter.

Ty/gris

Pãthe/ræ

SER. Mediis:manifestis:Vel illa saxa dicit:quæ inter aphricã:sardiniã:siciliamq; media sunt. Hausuꝝ:lui tuꝝ:daturum. Dido:& uocatiuus esse potest & accusatiuus. Atris ignibus:inuocatas tibi ĩmittã furias quæ faces habẽt Alii dicũt atris ignibus.s.socioꝝ:ut paulo post ite ferte citi flãmas.Melius est ut secũdũ Vrbanum dicamus atris.i.rogalibus:qui nisi tẽpestatẽ significant:ut æneæ in qnto euenit: Ergo est occidã me & rogalibus te persequar flammis. Absens:Quasi mortua. Atris:mali ominis.Horatius Nigrorũq; memor dum licet ignium. Anima arctus.i.animã arbutus. Vmbra ad de:biotanathorum animas dicunt physici non recipi ĩ sedes suas nisi uagãtes legitimũ tẽpus expleuerĩt. Quod poetæ ad sepulturã trãsferunt.Ergo extincta ante diẽ uagãs te ꝑseq̃r Si autem fuero recepta in origine pœnas tuas audiã.Ergo sensus totus est.Si uisis rogalibus flãmis euaseris tempestatem umbra mea te ꝑsequet:si hãc euaseris uel recepta audiã famã tuorũ suppliciorꝝ. Medio.s.ꝓpter id quod sequit Cunctãtem & multa.p.dice. Tũ uero:regis ꝓsentia. Remos:q esset futuri:ut Quos ego sum totiens iã dedignata maritos. Fugæ:cæleri ꝓfectiõi: ut ille uollans simul arua fuga simul æquora uerrit. Cernas: honesta locutio:ut rẽ tertiæ ꝑsonæ ad secũdã referas. Formicæ:ad studiũ fit cõparatio:& cautela exprimit per formicas.Hora.ꝑuula nã exẽplũ ẽ magni formica laboris.Iuue.Formica tãdẽ qdã expauere magistra.Formica dcã ẽ qđ ferat micas. Farris:nomẽ ẽ solũ qđ.r. geminat ĩ gẽitiuo. Monodicõ ergo ẽ sicut sol. Itẽ cor cordis solũ ĩ dis mittit gẽitiuũ.Itẽ.s.gemĩat as assis.& hæc carent exẽplis. Populãt:antiq dixit.Nã hoc uerbũ apud ueteres actiuũ fuit:nũc est deponens. Hyemis.m.Hora.q̃ simul ĩuersũ cõtristat aq̃rius ãnũ nõ usq̃ ꝓrepit. It nigrũ cãpis agmẽ:Hemistichiũ Ennii de elephãtis:Quod ãte ab Accio ẽ dictũ de ĩdis. Calle:callis ẽ semita tenuior callo pedũ pecudũ ꝑdurata.

Semita:ẽ semis uia unđ semita dcã ẽ.Via ẽ actus dimidius q̃ põt ire uehiculũ. nã actus duos capit ꝑꝑ euntiũ & euẽiẽtiũ uehiculoꝝ occursus. Trudũt:q̃ portare nõ possunt. Moras:tardas morãtes. Feruet late:ĩfinitus hic ẽ a tertia cõiugatiõe.i.feruo feruis: nã secũdæ cõiugatiõis uerba ꝑdito e qđ habẽt ante o ĩ tertiã migrãt:ut ferueo feruo:fulgeo fulgo:hinc est Feruet leucatẽ:auroq; effulgere fluctus.Sic Hora. Vade uale caue ne titubes mãdataq; frãgas.Nã caue ue lõga ẽ: nec uocalis sequitur:ut in buc.Vale uale inquit iola: sed dicimus a tertia coniugatioue esse imperatiui:ut cauo cauis:hinc etiam Catul. cauere dixit.

CHRI. Auras ægra fu. Nã q in mœrorẽ ĩcidũt ex atrabili q̃ ĩ eo reddũdat tenebras adamãt & lucẽ fugiunt. Auertit:qa dat sibi terga. Aufert:remouet se e cõspectu. Metu:nã cũ furentẽ uideret metuebat ne aut sibi æneæ:aut sibi ipsi didõi noceret:Nam furente ex amore fœmĩa nihil sæuius unđ Sæuus amor docuit natoꝝ sãguĩe matrẽ cõmaculare mãus. Cũctãtẽ & parãtẽ:nã multa qbus posset cãm defẽdere:quoniã illã irritasset omittebat multa rursus qbꝯ illa placaret dicere ꝑparabat. Suscipiũt.s.ostedit q̃ uehemẽs sit aĩ ꝑturbatio amor:cũ corpus ex ea ĩ tãtã cadat ĩbecilitatẽ. Quãq̃ leuire:nã semꝑ ita illũ poeta deo obseq̃ntẽ ĩducit:ut tamẽ gratũ quoq; ostẽdat ĩ didonẽ. Tũ uero.q.d.qđ ꝑsentia ducis oĩa diligẽtius & ardẽtius curãt. Migrãtes cer.ad maiorẽ didõis dolorẽ: Nã migrare est eo aĩo abire e loco:ut nõ sis reuersurus. Ruẽtes tota ur.q.d.sine ulla dissimulatiõe populariter ex oĩbꝯ urbis ꝑtibꝯ eodẽ tꝑe simul abeũtes.Ergo qa cognoscebat quo aĩo discederẽt:& qa apta & popularis discessio q̃dã ĩsultatio uidebat: maiorẽ cõcipiebat dolorẽ.

Formica

Formicæ:origãi & sulphuris iniecto cauernas suas reliquũt.Ait Arist. optia cõpatio:nã laboriosũ & ĩdustria plenũ ẽ aĩal:& ueluti ĩ populari rep.đgũt.Semĩa arrosa cõdũt:ne ĩ fruges exeãt.Madescã ĩbræ ꝓferũt:& exsiccãt.opant & noctu plẽa lũa.& quoniã ex diuersis coeũt altera alterius ignara certi dies ad cognitionẽ mutuã nũdinis dãt tũc ĩuicẽ ueluti q̃dã collocutio & ꝑcũctatio.solæ uiuẽtiũ ueluti hoĩes ĩter se sepeliũt:ĩ sicilia nõ sunt pẽnatæ:ut ait Pli.ĩ religiõe septẽtrionaliũ ĩdoꝝ e cauernis auꝝ egerũt.Ipis color fœdus.magnitudo ægyptii lupi.Erutũ tꝑe hiberno ĩdi furãt æstate cõditis ĩpis ĩ cuniculis ꝑꝑ calorẽ.Quæ tamẽ odore excitæ q̃uis in uelocibus camelis fugientes cõsequũt & lacerãt.Pli. hæc & Herodo. Quis tibi tũ.d.ex hac ĩterrogatiõe & apostrophe mouet pathos auditoribus.Adducit.n.pene ante oculos dolorẽ eius mulieris.

Spero eqdẽ mediis:siquid pia numĩa possũt:
Supplicia hausurum scopulis:& nomie dido
Sæpe uocaturum.sequar atris ignibus absẽs:
Et cum frigida mors anima seduxerit artus:
Oibus ũbra locis adero:dabis ĩprobe pœnas:
Audiã:& hæc mães uẽit mihi fama sub imos:
His mediũ dictis sermonẽ abrũpit:& auras
Aegra fugit: seq; ex oculis auertit:& aufert:
Liquẽs multa metu cũctantẽ:& multa pentẽ
Dicere:suscipiunt famulæ:collapsaq; mẽbra
Marmoreo referũt thalamo:stratisq; ĩponũt:
At pius æneas quamquam lenire dolentem
Solando cupit:& dictis auertere curas
Multa gemẽs:magnoq; aĩum labefactꝰ amore:
Iussa tamẽ diuũ exequit:classeq; reuisit
Tum uero teucri incumbunt:& littore celsas
Deducunt toto naues:natat uncta carina:
Frondentesq; ferunt remos:& robora siluis
Infabricata fugæ studio.
Migrantes cernas:totaque ex urbe ruentes.
Ac ueluti ingentem formicæ farris aceruum
Cũ populant:hyemis memores:tectoq; reponũt
It nigrũ cãpis agmẽ:prædãq; ꝑ herbas
Conuectant calle ãgusto: pars grãdia trudũt.
Obnixæ frumẽta humeris:pars agmĩa cogũt.
Castigãtq; moras:opere omnis semita feruet.
Quis tibi tunc dido cernenti talia sensus:
Quot ue dabas gẽitus:cũ littora feruere late

Cernenti:& eo magis dolenti:Nã multo magis mouent quæ uidemus q̃ quæ audimus:ut iam dictum est.

Prospiceres arce ex summa:totumq̃ uideres
Miseri ante oculos tantis clamoribus æquor?
Improbe amor qd nõ mortalia pectora cogis?
Ire iterum in lachrymas:iterũ tẽtare precãdo
Cogit:& supplex animos summittere amori:
Nequit inexpertũ frustra moritura relinquat.
Anna uides toto properari littore circum:
Vndiq̃ conuenere:uocat iam carbasus auras:
Puppibus & læti nautæ imposuere coronas.
Hunc ego si potui tantum sperare dolorem:
Et pferre soror potero:miseræ hoc tamẽ unũ
Exequere anna mihi:solam nam perfidus ille
Te colere:arcanos etiam tibi credere sensus.
Sola uiri molles aditus:& tempora noras.
I soror:atq̃ hostẽ supplex affare superbum.
Non ego cum danais troianã excidere gentẽ
Aulide iuraui:classem ue ad pergama misi:
Nec patris anchisæ cineres manes ue reuelli.
Cur mea dicta negat duras dimittere ĩ aures?
Quo ruit?extremũ hoc miseræ det munus
Expectet facileq̃ fugã:uẽtosq̃ ferẽtes amãti
Non iam coniugiũ antiquũ qd prodidit oro:
Nec pulchro ut latio careat:regnũq̃ relinquat
Tempus inane peto:requiẽ:spatiumq̃ furori.
Dum mea me uictam doceat fortuna dolere:
Extremam hanc oro ueniam:miserer̃ sororis:

SER. Arce:Nã in arcibus tutellæ cã habitarunt reges.deinde Vale.publicola cũ ĩ æsquiliis loco alto haberet ædes ĩuidiæ cã illas dirruit:& in plano ædificauit.Itẽ Augustus post actiacũ bellũ palatiũ ex suo pcepto ædificatũ cũ eẽt domus priuata reip.donauit. Improbe:exclamatio cõtra amorẽ: Et hoc ait Ho. Hoc amet hoc sp.promis.car.au.q̃q̃ de ordine artificiali & naturali ibi dictũ sit.Tale & illud.Auri sacra fa.nã illic amoris ẽ ĩcrepatio q secũdum phõs oium generalis ẽ reꝶ.Hinc Eriphile apud ĩferos iter amãtes numerat:q̃ monile cõcupierat. Ire ĩ lachry.amoris ĩprobitas quæ lachrymis cogit rogare dudũ supbã. Præcando:ut & cantãdo do breuiat naturaliter hoc mõ Terẽtianus:ut uide dubius uarios renouando dolores.Plerũq̃ tamẽ a Virgi.producit: ut Cãtãdo tu illũ.Itẽ cantãdo rũpit anguis. Amori.q.d. & nõ æneæ.Vel æneã amore uocauit. Ne qd inexp.nõ sperabat ĩpetrare:sed ne quid sibi ĩputaret si non rogasset:Et frustra ex psona poetæ dictũ est:sic Salusti. Falsi q̃rit de natura sui genus hũanum:ut supra hoc amet hoc spnat pro.c.au. Littore circũ.i.circũ littora:Sed p̃positio postposita mutauit accẽtũ & pdidit uires. Propari:ĩpersonale ẽ. Læti:minime timẽtes. Spare.i.timere:& est acyrologia. Dicit ãt si scirẽ abituꝶ æneã nõ tãtũ diligerẽ.Si nõ dilexissẽ:minus dolerẽ.potui pro potuissẽ:& sic ẽ dictum: ut oĩa p̃cepi atq̃ aio mecũ ante peregi.Ac si diceret nihil mihi nouũ cõtingeret. Mihi:p me exeq̃re. Colere:p colebat. Molles:faciles:ut Et q̃ mollissima fandi tẽpora. Hostẽ su.postq̃ d̃negauerat Carthagini se mansuꝶ. Aulide:aulis portus ĩ quo cõiurarũt græci nõ ante reuersuros q̃ troia caperet.Aulid ãt uel ĩ aulide:uel p aulidi. Cineres reuel:qd ex oraculo dr̃ fecisse Diomedes & secũ eius ossa portasse: q̃ postea rediditcũ multa aduersa pferret.hinc Saluere recepti ne q̃cq̃ cineres.Hoc ait Var.Cato ãt q̃ ĩ italiã uenit Anchises. Reuelli:nõ reuulsũ.Vulsus ãt & reuulsus usurpatũ ẽ tãtũ ĩ participiis cõtra naturã. Quo ruit:sine aspectu salutis.Nã qd peto sibi ẽt pdest. Ferẽtes:bene flantes:propitios. Prodidit:decepit & recte.Nã ad diruptionẽ cõiugii ĩmutata uolũtas sufficit. Pulchro : qd illi pulchꝶ uidet.Sic dictũ & illud o tãtũ libeat mecũ ubi sordida rura.i.q̃ tibi sic uidet. Inane:sine officio coeundi.Nã sine beneficio nõ pcedit cũ spaciũ petit & req̃ẽ. Mea.i.aduersa:ut Hac troiana tẽus.f.f.s.Ex eo statu in quo ẽ fortunã dixit Doceat dolere illud ẽ:qa nõ hẽt ĩ aduersis patientiã: nisi q dolere cõsueuit.Petit ergo sibi pstari tpus.p qd discat aduersa pferre. Veniã:beneficiũ: ut Orãtes ueniã. Miserere sororis: gtũm tãtũ regit.

DONA. In duobus codicibus qui ad meas manus peruenerunt.cc.uersuum interpretationes desunt.

CHRI. Totũq̃ uid.exaggerat dolorẽ:nã ĩ his singulis uidẽdis singulos:ut ita loq̃r:dolores sentiebat. Improbe:nulli probatæ uel nulli probãdæ.Seruat ãt p̃pon poeta:ut exclamatione hac detestet amorẽ:uel ĩsatiabilis:ut Nihil ĩprobus anser Strimõiæq̃ grues:& amaris ĩtyba fibris.Insatiabilẽ ãt alibi ostẽdit:ut nec lachrymis crudelis amor nec gramĩe ripæ nec cytiso saturãt apes. Inexptã:nõ qa q̃cq̃ speret:sed ne remordeat inde cõscientia:ut si ita fecissẽ hoc nõ euenisset. Cogit:nã indignatio alienabat eã a p̃cibus: & animi magnitudo: At amor cõtra cogebat. Submittere ani.ĩdignationẽ q̃ prouenit ex magnitudine aĩmi:ut Põe aĩmos & pulsus abi.Et ĩ ista significatione pluralis adhibet:& nõ singularis. Anna uides:oratio eius q̃ pperatio opus eẽ iudicet:& ppea breuis:sed q̃ etiã Annæ ostendat eẽ pperãdũ:cũ iã ita cõuenerit troiani:ut paulo post sint habituri.Cũ & oẽs cõuenerint ad portũ: & uẽti sint psperi. Vocat carba.au.i.auræ uocãt carbasũ.i.uela: nã carbasus lini spẽs ẽ:Carbasina ãt uela primus ĩ theatꝶ trãstulit Lẽtulus Spinter Apollinaribus ludis. Hostẽ: nimis ĩdignãter dictũ:nã nec satis aĩo suo fecit:sed addidit supbũ. Coronas:qa naues coronabãt.Vel ĩntellexit spiras funiũ. Si potui:sed qa nõ potui timere nõ potero pferre:nã q̃ p̃meditati fuerimus:ea minus offẽdunt

Sola:arguit a facili & optime:Nam si ipsa amãs non poterat:qũo potuisset alius. Molles:secũdũ Marcellũ recentes. Affare:p̃care secũdũ Marcellũ. Nõ ego cũ da.pathos ab eo qd ẽ p̃ter spẽ.Quinti.ãt ait illa quoq̃ uocat auersio q̃ a proposita questione abducit audientem:quale est illud:nõ ego cum danais troianam excindere gentem aulide iuraui.Aulis in sinu euboico portus ẽ q̃nquaginta nauiũ capax ora sana lapidosa.Huc con-

iurati in troianos græci conuenerunt. Cineres:hos Varro dixit Diomedem ex ſicilia ſubſtuliſſe:& ob hoc multa paſſum reſtituiſſe cum palladio Aeneæ. Tempus:quod etiam ſtultis mederi:ut ait Cicero ſolet.

Quā mihi cū dederis cumulatā morte reliq̄
Talibus orabat:taleſque miſerrima fletus
Fertque refertque ſoror:ſed nullus ille mouet̄
Fletibus:aut uoces ullas :tactabilis audit
Fata obſtāt:placidaſq; uiri deus obſtruit aurſ:
Ac ueluti ānoſam ualido cū robore quercum
Alpini boreæ:nunc hinc nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant:it ſtridor:& alte
Conſternunt terras concuſſo ſtipite frondes:
Ipſa hæret ſcopulis:& quātū uertice ad auras
Aethereas:tantum radicem in tartara tendit:
Haud ſecus aſſiduis hinc atq; hīc uocibus he/ros
Tundit̄:& magno pſentit pectore curas.
Mēs imota manet:lachrymæ uoluūtur ianes.
Tum uero infœlix fatis exeterrita dido
Mortem orat:tedet cæli conuexa tueri
Quo magis inceptū peragat: lucēq; reliquat
Vidit thuricremis cum dona imponeret aris
Horrendum dictu:latices nigreſcere ſacros:
Fuſaq; in obcœnū ſe uertere uina cruorem:
Hoc uiſum nulli:non ipſi effata ſorori:
Præterea fuit in tectis de marmore templum
Coniugis antiqui miro quod honore colebat
Velleribus niueis : & feſta fronde reuinctum.
Hinc exaudiri uoces:& uerba uocantis
Viſa uiri:nox cum terras obſcura teneret:
Solaq; culminibus ferali carmine bubo
Sæpe queri:& longas in fletum ducere uoces:
Multaq; præterea uatum prædicta priorum
Terribili monitu horrificant:agit ipſe furentē
Inſomnis ferus æneas:ſemperque relinqui

SER. Quā mihi cū.i.quod beneficiū cū mihi cu/mulatū dederis ſola morte relinquam.Et hic ītelle/ctus ē melior q̄ mihi cū dederis cumulatā.Quam le/ctionē Tucca & Varus probāt:Nā male quidā legūt Quā mihi cū dederit.i.æneas cumulata.m.r.& ītelli/gunt acceptū ab eo beneficiū morte cumulabo:& ſic relinquā ut amātes dicere ſolent:ut Aerei ſpecula de mōtis ī undas.Deferar:extremū hoc munus moriē/tis habeto.Nā ſi illā oderit:eius morte lætabitur.Sed non procedit.Nemo.n.dicit uenia cumulata:ſed cu/mulatā. Fert refert: nō ab ænea q nihil dicit:ſed a di/done fert & refert.i.iteꝝ portat. Deus:Iuppiter. Al/pini:lingua galloꝝ alpes alti mōtes uocāt̄. Hinc & illic:ut Aeneas ab Anna & Didone. It ſtri.ad Aeneæ dolorē ptiet:unde & magnos pſentit pectore curas.

Altæ:iugiter:diu. Cōſternūt: īplent. Strata iacent paſſim.ſ.q.ſub arbo.po. Frōds: ut lachrymæ æneæ.

Heret:ut ille ī cōſilio pſeueret. Tantū:dicūt phyſi/ci parē eē radicū & arboꝝ altitudinē. Tū:poſt deſpa/tionē. Exterrita:pcipitata turbata. Orat: deſiderat Vel qa cōſecrata nō poterat mori : niſi a cōſecratiōe ſolueret̄. Thuricremis:cremātibus thura. Viſum: Quod uiderat. Antiq:prioris: aut cari. Miro ho. exhibēdo ea q̄ circa uiuos exhiberi ſolēt.Nubētes.n. ſimul ueniſſēt ad limē mariti poſtes anteq̄ igrederēt̄ ornabat lāeis uittis:unđ ait Velleribus niueis & oleo ungebāt:unđ uxores q̄ſi unxores dicebant̄. Feſta:di/uina ueluti numē colerēt . Tāgit āt latenter hiſtoriā quā ſupra dixi.Nā ſi amaſſet æneā nō coleret extin/ctū maritū. Nox cū te.ueriſimilitudo. Sola:abutit̄ genere:nā maſculinū ē:Luc.Et lætæ iurātur aues bu/bone ſiniſtro:& Oui.Infandus:ſed Vir.mutauit refe/rens ad auē. Sæpe.n.mutamus genus referentes ad generalitatē:ut ſi dicamus bona turdus referēdo ad auē:aut pria ē a referēdo ad litterā:cū a ſit neu.g. Fe/rali.c.nā non ē mali ōinis ſp bubo:ſed cū cāit.Can/tus.n.gemitū imitat̄ & fletū.Tacēs oſtendit fœlicita/tē.Oēs.n.aues oſcines bonæ:ppetes malæ ſunt: & cō/tra. Pioꝝ:& prioꝝ legit̄ ſed illud ſpectat:Heu uatū ignaræ.m. Inſōnis:pro inſomniis ideſt uigiliis & de/cliat̄ hæc īſomnia niæ. Semperq;.o. omnes noctes nauigare uidebat̄ æneas:quaſi eam ſemp deſereret.

CHRI. Cumulatā:oibus ptibus abſolutā:& a qua nihil deſit:tranſlatio a cumulo.Cū.n.ex oibus undiq; congeſtis factus ē cumulus nihil abeſt. Fertq; refert:nā noīe Didonis orabat æneā & ab ænea referebat didoni nō poſſe illū deſiſtere ab īcepto. Tractabilis : quāuis tractabilis nō mouet̄:nō ergo īgenii duritiæ:ſic.n.eum excuſat:ſed dei.i.iouis uolūtate nō mouet̄. Ac uelu/ti:cōparatio.In qua cōſtātiā æneæ æqparat duriſſimæ q̄rcui.Nā ut illa nullis uentis a ſuis ſedibus mouet̄:ſic & æneas nullis animi pturbationibus nō amore nō miſericordia:qbus uehemēter ī didone afficiebat̄:nō cu/piditate illius regni:nō metu ne irata mulier aliqd ī eū moliret̄ ab recte ſuſcepto propoſito pellebat̄. Anno/ſā:uetuſtate.n.magiſq; dureſcit multa ſecula durat.Nā refert Pli.ſuo tpe fuiſſe q̄rcū iuxta iliū urbē in tumu/lo illi tunc ſatā cū cepit iliū uocari:& ī ponto duas iuxta heracleā ab Hercule ſatas. Inanes:quia nō proficiūt.

Tedet.c.c.t.ex ægritudine.n.ita exundabat atra bili:ut illā tenebras amare cogeret:& oderat lucē. Turricre/mis:ab Ennio ante deū uitulus thuricremas mactatus ad aras. Nigreſcere:qđ mortē portēdit. Cruorem: quoniā uulnere ſeipſā pditura erat. Nō īpſi:cui oia credere ſolita erat.Hoc āt uel qa pudebat ſe ita eſſe inuiſā diis:uel quia nolebat ab ea quā iā animo cōcepat morte prohiberi:& ī ea re dilligētius obſeruari. Bubo: Fu/nebris eſt & maxime abominatus publicis pcipue auſpiciis.Deſerta īcolit nec tantū deſolata:ſed dira ēt & in/acceſſa noctis mōſtꝝ:nec cātu aliquo uocali ſed gemitu.Itaq; in urbibus haud oio in luce uiſus.Diꝝ oſtentū ē:priuatoꝝ domibus inſidētē plurimū ſcio non fuiſſe feralē.Nunq̄ uolat quolibet:ſed trāſuerſus aufert̄.Capi/tolii cellā intrauit.S.papellio inſtro &.L.pedamo cōſulibus:pp qđ nonis martii urbs luſtrata eſt eo anno.Ait

Bubo

Pli. Gusus ē. Aristo. in li. de animali. ait nocturnas aues q̄ unguibus ad uncis sunt eē noctuā & ululā & bubo/nem qui specie similis noctuæ non minor ē aquila:& aluconē quem Plini. ab auribus quas plumeas hēt otū dicit appellari:& maior gallinaceo est:& asionē q minor q̄ noctua ē Oēs āt carniuore aues sunt. Scribit p̄terea Pli. si cor bubonis sinistræ māmæ dormientis mulieris imponatur efficere:ut illa omnia secreta promat:& eos qui illud in pugnam ferunt forciores effici.

Sola sibi:semper longam incomitata uidetur
Ire uiam:& tyrios deserta querere terra:
Eumēidū ueluti demēs uidet agmia pētheus
Et solē geminū:& duplicis se ostēdere thebas:
Aut agamemnonius scænis agitatus orestes
Armatam facibus matrem:& serpētibus atris
Cum fugit:ultricesq; sedent in limine diræ.
Ergo ubi concepit furias euicta dolore.
Decreuitq; mori tempus secum ipsa:modūq;
Exigit:& mœstam dictis aggressa sororem
Consilium uultu tegit:ac spem frōte serenat.
Inueni germana uiam:gratare sorori.
Quæ mihi reddat eū uel eo me soluat amā/tē
Oceani finem iuxta solemque cadentem
Vltimus æthiopū locus ē:ubi maximus atlas
Axē humero torquet:stellis ardētibus aptū.
Hinc mihi i massylæ gētis mōstrata sacerdos
Hesperidum templi custos:epulasq; draconi
Quæ dabat:& sacros seruabat i arbor ramos
Sparges humida mella:soporiferūq; papa/uer.
Hæc se carminibus p̄mittit soluer mētes
Quas uelit:ast aliis duras immittere curas:
Sistere aquam fluuiis:& uertere sydera retro:
Nocturnosque ciet manes:mugire uidebis
Sub pedibꝰ terrā:& descēder e mōtibus ornos:
Testor cara deos & te germana tuumque
Dulce caput:magicas inuitam accigier artes:
Tu secretam pyram tecto interiore sub auras:

SER. Incomitata:qđ ferale.i. mortiferꝝ omē ē & p̄cipue regi. Agmia:uel īpetꝰ uel agmia serpētū. Pētheus: scđm Pacuuii tragœdiā furuit ēt ipse. Agitatus:qa multæ đ eo scriptæ sunt tragœdiæ q̄si frequēter actus:& qa furiis p̄citus ē. Armatā ma. causā furoris ostēdit. Sedēt:a Pacuuio. Orestes īducit̄ Pyladis admonitu p̄p uitādas furias īgressus apollinis tēplū:& cū inde uellet exire īuadebat̄ a furiis. Hic ergo ē Sedēt ī limīe diræ. Gratare: gratulare:suscipe gladiū pro sorore. Dicimus. n. grator tibi honore. Eū: æneā quē ut notū noluit dicere:q̄si eius fastidio nomē abhorreat. Oceani finē:nemo nouit oceani finē:sed pro pricipio ponit aliūde sūpto initio. Aethiopū:duæ sūt æthiopæ. Vna circa ortū solis:altera circa occasū ī mauritania:quā nunc dicit. Dicta ē æthiopia a calor̄ populoꝝ quos solis uicinitas torret. Atlas:nullū nomē græcū ī ns. terminat̄. Torquet:sustinet. Aptū:cōiunctū:ab eo qđ ē απτεσθαι:nō āt insignitū stellis Axis. n. nō hēt stellas q ē medius iter scep̄tētriones:unde eos nō occidere axis uicinitas facit: nō qa ī axe sūt. Mōstrata:p̄dicta q̄ ē oriūda massyla a qua nō lōge absunt horti hesp̄idū: sacerdos nunc uēit de locis q̄ sūt circa atlātē:Nam aliter nō p̄cedit. Massyla. n. mediterrāea ē ciuitas heronycæ lybiæ unde haud longe horti hesp̄idū sūt. Atlas uero maxīus ī mauritania ē. Hesp̄ides atlātis filiæ nymphe hortū secūdū fabulas habuerūt:ī quo erāt aurea mala Veneri cōsecrata q̄ Hercules missus ab Euristheo argiuoꝝ rege occiso puigili dracōe substulit. Re uera fuerūt nobiles puellæ qꝝ greges abegit Hercules occiso eoꝝ custode. Vnde fingit̄ mala substulisse. i. oues. Nā græcæ μηλα & mala & oues significāt. Vnde μηλονομοσ ouiū pastor. Soporiferū: quomō soporiferꝝ ut uigilaret:sed dicimus uariā uī p̄bere uictū uariis aīalibus. Nā salices hōibus amaræ sunt dulces capellis:unde salices carpetis amaras. s. hōibus. Itē cicutæ secūdū Lucre. hōibus sunt uenenosæ: & pingues reddunt capellas. Sic forsan papauer qđ dat hōibus somnū:adimit serpētibus. Vel cōstrue:q; seruabat in arbore ramos plenū sit Deinde seq̄t̄ Hæc se p̄mittit carminibus curas soluere: spargēs humida mella soporiferꝝ q̄ papauer. i. miscēs:ut Cice. Spargere uenena didicerūt. Nec icōgrue ad amaritudinem amoris mel adhibet:& ad obliuionem papauer. Sistere aquam fluuiis si hæc poterit multo magis poterit æneā ab amore reuocare. Mugire uidebis:uidebit q̄s ut migrantes cernas. Testor. c. d. qa cū multa sacra romani suscipēt:magica: s̄p damnarūt. Accingier:addit̄ er metri cā:& i q̄ ī ultima longa erat breuiatur. Secreta:sine arbitris:& est bona elocutio rem loci uel tempus ad personam trasferre: ut nocturnus uenit:secretus fecit. Pyram: sub specie sacrificii præparabat mortis exequias.

CHRI. Incomitata:hoc in somniū regibus mortem prænūciare dicūt. Priuatis āt si se frumētū meter̄ somniā s̄p reliq. Oībꝰ noctibꝰ se ab ænea reliq sōniabat. Eumēidū:furias tres ponunt poetæ Alecto Tisiphōem & Megeram:easq; dicūt filias acherōtis & noctis:qa ex nocte. i. ex ignoratiōe r̄ꝝ orit̄ p̄turbatio mētis:q nō absq; cæcitate iudicii p̄seuerat:& p̄seuerātiōe fit maior dōec erūpat ī furorē. ergo acherō. i. priuatio gaudii:& nox. i. reꝝ ignorātia gignit furias Hesio. tamē ī theogōia scribit terrā sāguīe q ex āputatis cæli uirilibꝰ fluxerat: excepisse:& post ɔgruū t̄ps erinas. i. furias & gigātes & nymphas q̄s melius dicūt pepisse. Dicūt̄ ergo Eries a ɔtētio ne ερισ. n. ɔtētio ē. Apud supos dicūt̄ diræ:qa furor supioꝝ crudelitatē exercet ī īseriores. Apud īferos cāes:qa īferiores solo latratu. i. iurgiis ulciscūt̄ supioꝝ īiurias. Apud litorales harpiæ uocāt̄ quoniā magno furore ī p̄das uertūt̄. Sed ut ad textū redeā nō uerisimile uidebat̄ ut se ex amor̄ īteremisset dido:nisi grauissimo exagitata furor̄. Ergo ɔp̄ationē pōit:& ait Cōcepit furias euicta dolor̄. Pētheus:hic Echionis & agaues filius fuit:& quoniā Bacchū deū eē negabat. matrēq; & m̄teras illi sacra facere p̄hibebat:ab ipo ī furorē cōuersus est

Sūt q̄ ad historiā fabula referāt:& dicūt illā abstemiū fuisse:& q̄a mulieres illas a temulētia coherceret:ab illis ebriis fuisse laniatū. Apd̄ Pacu. furēs īducit̄: q̄ uidet duos soles & duas thebas.

Orestes

Orestes: q̄si mōtāus: Opoσ.n. mōs ē q̄a fuerit mōtanis.i.efferatis moribus ut ait Pla. Sic agamēnon a ualde manēdo q̄a cōstāter pseuerauit. Fuit Orestes Agamēnonis filius:& Clytēnestrā matrē quoniā illa una cū ægypto Agamēnonē īteremerat:interfecit & ægyptū simul:& cū ī furias īcidisset comite Pylade Astrophili filio ī tauricā regionē ad Dianā accessit & liberatus furiis īde cū sorore rediit & fraude Macharei sacerdotis Pyrrhū ī tēplo Apollinis īteremit:& eodē pacto Hermionē sibi olī puero despōsatā recupauit. Serui. ait huius ossa aricīā quo diāæ simulachrꝶ attulerat romā trāslata & sepulta ante tēplū Saturni. Soli. āt scribit a sptanis īuēta ī tegea urbe olympiade. lviiii. tāta magnitudīe ut ipleret lōgitudinē septē cubitoꝶ. Exigit: cōstituit. Serenat spē. f. hypallage est. i. serenat frōtē spe. Solēq̄ ca. ostēdit ī q̄ pte oceani sit: cū oceanus ī oibus terræ finibus īueniat̄.

Aethiopia

Aethiopū: duplex est æthiopia. Alia sub ægypto. Hæc a borea hēt ægyptū & marmaridē lybiā: ab ortu arabicū sinū: ab occasu lybiā desertā & ptē cyrenaicæ regionis. a meridie aliā æthiopiā q̄ īterior dr̄. hæc āt hēt ab ortu barbaricū sinū: ab occasu hesperiū: a meridie terrā īcognitā: a septētriōe æthiopiā sub ægypto ī libyā īteriorē. Ait Ptolæmeus.

Massyli

Massyllæ: hæc urbs post mauritaniā ē. Regio ista a molochath fluīe initiū sumit. Facit rē uerissimilē ex eo q̄ mulieres maiorē fidē pegrinis pstēt. Aptū: sic Enni. Qui cælū uersat stellis fulgētibus aptū. Oceani finē: ad rē uerisimilē faciēdā narratio ē. Hespides: exq̄sitio atlātico mari usq̄ ad occasū gordanū īsulaꝶ meminit Iuba sed de iis dicet̄ ī vi. Hespidū āt īsulæ: ut ait Sebosus: ultra gorgades dieꝶ. xl. nauigatiōe ī ultimos sinus recesserūt. Ait Soli. In haꝶ hortis aurea mala alii fuisse dicūt: eaq̄ a terribili serpēte obseruari solita. Alii dicūt pulcherrimos ouiū greges hespidas puellas habuisse. aureas āt pecudes ob pulchritudinē poetice dictas: ut Venus pp decus aurea appellat̄. Nōnulli affirmāt q̄ colorē aureū illæ pecudes haberēt. Draconē āt uocatū pastorē: q̄ corporis robore excellētissimus latrones abigebat: atq̄ īterimebat. Ait Diodo. Qui ēt addit hespidū gēus huiusmōi fuisse frēs gloria excellētes Hespū & atlātē: eosq̄ habuisse īsignes oīum greges colore fuluo & auro simili: hacq̄ de cā poetæ pecudes ταπηλα uocātes: q̄d nomē ēt mala significat aurea mala habuisse dixerūt.

Atlantides Hespides

Hespū āt filiā hespā frī ī matrimoīo copulasse: unde natæ sunt puelle. vii. & a prē atlātides & a mrē hespides noiatæ. Has ēt a Busiride adamatas & ab eo missos q̄ rapēt: ueꝶ Herculē illos ī littore offēdētē īteremisse:& puellas parentibꝫ restituisse scribit: Eoꝶ noīa ita ponūt̄ ab arato αλκυονη μεροπητε κελαινοτηλ εκτρητε καιστεροπη και ταυγετη και ποτνια μαια. Hæ ī cælo pleiades sunt: sed d̄ pleiadibus alibi. Noīa ēt ab Oui. ī fastis ponunt̄ ita. Pleiades īcipiēt hūeros releuare paternos: q̄ septē dici: sex tamē eē solēt. Seu q̄ ī āplexus sex hic uener̄ deoꝶ Nā steropē marti cōcubuisse ferūt Neptūno alcyōe & te formosa celæno. maiā & electrā taygetē ioui septia mortali meropē tibi sisiphe nupsit: Pœnitet & fcī sola pudor̄ latet. Carminibꝫ: īcātatiōibꝫ. Mugir̄. u. Solet. n. cōtiger̄ ī necromāttia ut terra mugiat: Ind̄ māes emergūt. Magicas: apuleius accusatꝫ q̄ magicā exercerēt pulcherrimā habuit orōnē d̄ hac arte & tamē dānatus ē.

Erige:& arma uiri thalamo quæ fixa reliquit
Impius: exuuiasq̄ omnes: lectumq̄ iugalem
Quo perii: super imponas: abolere nefandi
Cūcta uiri monumēta iubet: mōstratq̄ sacerdos
Hæc effata silet: pallor simul occupat ora
Non tamē āna nouis prætexere funera sacris
Germanam credit. nec tantos mente furores
Concipit: aut grauiora timet q̄ morte sichei.
Ergo iussa parat.
At regina pyra penetrali ī sede sub auras
Erecta ingenti tedis atque ilice secta
Intenditq̄ locum sertis:& fronte coronat
Funera: super exuuias ensemque relictum
Effigiemque toro locat haud ignara futuri
Stant aræ circum: & crines effusa sacerdos
Ter cētum tōat ore deos: herebumq̄ chaosq̄.
Tergeminamq̄ hecatē: tria uirginis ora diāæ:
Sparserat & latices simulatos fontis auerni:
Falcibus & messæ ad lunam quærunt̄ ahenis
Pubentes herbæ: nigri cum lacte ueneni:
Quæritur & nascentis equi de frōte reuulsus
Et matri præreptus amor:

SER. Arma: gladiū abusiue arma pprie sunt q̄ armos tegūt. Impius: q̄ gladiū furēti reliq̄t. ex Home. ē q̄ gladiū aiaci datū ab Hectore & hectori balteū ab aiace refert:& hic de baltheo tractus ē: ille gladio īcubuit. Exuuias: uestē æneæ quē hostē dixerat supra. quo pii. Propter extīctū pudorē. Prætexere: abscōdere: puertere. Tātos fu. q̄tos cogitabat dido. At regia pyra: notatus ē uersus. Vitiosa ē. n. elocutio: q̄ hēt exitus similes: licet sit casuū dissimilitudo. Intēditq̄ lo. ser. li. ut stupea uīcla collo ītēdunt:& ē hyppalage: Intēdit serta p locū. Funera: cupressū. Nā & supiora ligna ad funus ptinēt: ut pcūbūt picæ sonat icta securibꝫ ilex. Effigiē: exprimit affectū amātis: q̄ ēt ī morte amici imagini uult cōiūgi. Ignara. f. īmemor suæ dispositionis. Ter cētū deos. i. ter cētū numīa: unde Hecatæ dicta ē: q̄a cētū hēt potestates. Tōat: pite dixit: Nā ī aliq̄bus sacris imitabāt̄ tonitrua. Herebū. i. feroꝶ pfūditatē. Tria. u. o. d. iteratio ē lunæ dianæ proserpīæ. Simulatos: nā q̄ ī sacris hēri nō poterant simulabāt̄ & habebāt̄ p ueris. Per auernū āt descēsus ē ad īferos. Ad lunā: nā herbæ p lūæ rōe tollūt̄: Nec oēs eodē mō. Ahenis: pite dixit. Nā aliæ uellūt̄: aliæ īcidūt̄ & hæc ad lunā. i. ad lunæ obseruationē. Pubētes: q̄a aliæ siccæ: alie uiridiores legūt̄ & īter hoīes & herbas reciprocæ sunt trāslatiōes: sic. n. pubentes herbas dicimus: quēadmodū florē ætatis. Nigri: noxii uel q̄a nigri sunt hoīnes post uenenū: uel sūt herbæ nigri lactis. i. succi & p piphrasim dicūt significari agreste papauer. Matri. p. a. r̄fert Pli. pullos eq̄nos

Ipſa mola manibuſque piis altaria iuxta
Vnum exuta pedem uincliſq; in ueſte recīcta
Teſtatur moritura deos:& conſcia fati
Sydera:tum ſiquod nō æquo fœdere amātes
Curæ numē habet iuſtumq; memorq; precať
Non erat:& placidum carpebant feſſa ſoporē
Corpora per terras:ſyluæq; & ſæua quierant

habere in fronte quādam carnē : quā ſtatim iis natis adimit mater : quā ſiqs p̄cipuerit pullū odit: & lac ei denegat.Iuuena.Cui totā tremuli frōtē ceſonia pulli īſudit merito ergo credūt amorē creari ex carne:ſine qua mr̄ nō alit ex ſe creatū. Molla:farre & ſale.Ergo ipſa Dido mola & piis manibus deos teſtať. Vnū ex. p.ld.n.agiť ut iſta ſoluāť:& īnectať æneas. In ueſte re.qa ſupra diximus i ſacris nihil ſolere eē ligatū p̄cipue eius q̄ amore uult ſolui. Cōſcia fa.ſy.planetas q bus fatoꝝ rō cōtineť. Si qđ:cōpone Tū numē p̄catur ſi quod curæ hēt amātes nō æquo fœdere. Si qđ:bene dubitat utꝝ ſup res male poſitas habeat poteſtates Inuocat āt αντερωτα cōtrariū cupidini q amoré reſoluit:aut certæ cui curæ eſt iniquus amor ſcilicet ut iplicet non amātem. Iuſtum.m.q.p.ut expugnetur q eſt cā diſcordiæ. Nox erat : protendiť hæc deſcriptio ad exaggerationem uigiliarum didonis. Syluæ:ex opinione eoꝝ qui dicunt oīa quæ creſcunt animalia eſſe.

CHRI. Veriſimilē facit narrationē.Nā oīa monumēta remouēda ex oculis ſunt eius rei cuius obliuiſci cupimus. Exuuias:Quoniā æneā ꝓ hoſte iā hēt. Quo pii:Nā tū demū deuicta ē extremo amore.Amātes aūt perire dicūť:Nec īiuria.Se ipſū.n.ꝑdit hō i ipſa ꝑturbatiōe amoris:& ſi i ſuo mortuus ī amati corꝑe uiuit: ut ꝓbe oſtēdit Pla.i ſympoſio:& qdā poeta την ψυχην του ερωτοσ εναλλοτριωσ ομάτιζην : Vel quo perii qa tūc actū ē de pudicitia ſua:ſine q̄ iure mulier ꝑiſſe dici pōt:Hinc optie Petrarcha nr̄ Et chi ſe laſcia del ſu honor priuar Ne dona e piu ne uiua. Abolere:nā phōꝝ p̄ceptū ē:ut cū ab amore diſcedeř cupimus:oīa rei amatæ monumēta a nobis remoueamus. Iubet:p̄cipit neq; ſolū p̄cipit:ſed mōſtrat.i.rōnes quoq; oſtēdit cur ita faciēdū ſit. Pallor oc.o.ui maximā oſtēdit ꝑturbationis:Nā & ſi a principio diſſimulare potuit.i fine nō potuit.Vel oſtēdit ꝙ q̄uis mortē ſibi decreuiſſet tamē ipſa natura:q̄ ſui ipſius cōſeruationē q̄rit & īteritū exhorreſcit palleř coacta ē. Nō tamē:excuſat Annā:Nā ex īcredibilibus ē qđ aliqs ſe ꝑdere uelit:p̄ſerti cō ī morte Sichæi quē tātū amabat ſe occidere nō tētauerit. Penetrali ī ſe.ſ.au.Impluuium deſcribit.Dicūť.n.īpluuia loca q̄ itra domū ſub diuo ſūt:q̄ i uillis coortes dicūť:quoniā ītro pluat aq̄ circūſtātiū tectoꝝ. Tædis:de tæda & ilice dictū i geor. Ter cētū.i.ter tonat cētū ꝑtātes lunæ unde & ipſa ecate quoniā ecatō.i.cētū hēt dr̄.Ter dixit qa hic numerus ſacris aptiſſimus ē:unde i buco.Terna tibi hæc primū triplici diuerſa colore Licia circundo: terq; hæc altaria circū.Effigiē duco. Ter gemi.q̄ſi triformē.Triformis.n.ē eius uirtus.Nouilunii.n.eius ui cādidis & aureis ueſtibus & ardēte face exprimūt.Ciſta uero cū iā media ſit quoniā creſcēte lumine fruges maturat.Pleniluniū āt ferrugīeo colore notarūt.Ait Euſebi.de p̄pa.euā. Tria uirginis ora:idē dicit:uel exprimit tria noīa luna:diana:& proſerpina. Chaos.i.oīum elementoꝝ cōfuſio παρατοχεω:fundo:quā ſociā Demogorgonis poetæ fingūt:& ex eius tumultuāte utero eūdē Demogorgonē forti manu adiuuantē tres ꝑcas & pana eduxiſſe ferūt. Aenis:ab eo ꝙ ē aes fit æneus æreus:& ꝑ diſſolutionē diphthōgi ænus.Imitať āt Sophoclē:q īducit Medeā herbas noxias:ſed auerſā ne ſe lædāt ſecare:& ſuccos ī cados æneos īfundere. Oīo āt ad rē diuinā plæraq; ænea adhibebāť:p̄cipue ī ſacris lunæ:qbus aut deuouere:aut pellere aliquos morbos uolebāt hic Plau.Mecū habet pagus morbū aes:& Carminius ait Aeneis aratris ad cōdendas urbes eē uſos:ut ī ſacris taigeticis apparet:& ſabino æneos cultros ad tōdēdos ſacerdotes facere:Aes naturā hēt ſtipticā: unde medici ſquamas eius adhibēt remediis:quæ cōtra putredinē aduocāť Præterea q ī metalo æris moranť ſemꝑ ſanitate oculoꝝ pollēt:& qbus antea nudatæ palpebræ fuerāt:illic cōueſtiūť.Aura.n.q̄ ex aere ꝓcedit ī oculis īcidēs haurit & exſiccat quod male influit.Ariſto.ait uulnera ex aere minus eē noxia: & facilius curari q̄ q ex ferro.

Impluuium

Chaos

Aes

Lactes

Nigri cū lacte:pulchre uſurpauit ut ſæpe cū uerba ꝓ uerbis ponit:ut Oraq; corticibus ſumūt horrēda cauatis:pro ꝑſonis:Et diſcolor:unde auri per ramos aura refulxit:Quid.n.ē aura auri.Ergo ēt pulchrū fecit cum oponit nigꝝ lacti.Dicimus.n.lac lactis:ut Lac mihi nō æſtate nouū nec frigore deſit.Plautus tamē lacte ī nominatiuo poſuit:ut nec aqua aquæ nec lacte lacti.In plurali āt numero hæ lactes licet pro pigui ſumāť:tamē proprie ſunt craſſius & tenuē īteſtinū pp molitiē uel cādorē ſic dictæ.Priſcia.ait hæ lactes ꝑtes ſunt īteſtinoꝝ a græco γαλακηαδεσ.Perſius cū lactibus unctis. Et matri p̄reptus amor:Pli.ait equaſtans parit:p̄ter cæteras diligit fœtus.Et ſane equis amoris īnaſciť ueneficium hippomanes appellatum.Eſt enim carnicula in pulli frōte nigro colore carice magnitudine:quam ſtatim edito partu uorat:ſed ſi eripipiatur fœtum non amat.

Aequora:non medio uoluūtur ſydera lapſu:
Cū tacet oīs ager:pecudes pictæq; uolucres:
Quæq; lacus late liqdos:quæq; aſpa dumis
Rura:tenent ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti:
Lenibant curas:& corda oblita laborum.
At non infœlix animi phœniſſa:nec unquam
Soluiť i ſomnos oculis ue aut pectore noctē
Accipit:ingeminant curæ:rurſuſq; reſurgens

SER. Aequora:elemēta ēt aīalia eē uoluerūt:Vnđ in.vii.Aequora mulcebāt cātu. Tacet ag.ea q̄ i agris ſunt. Oculis aut pecto:nā pōt aliqs ſomnū ſenſibus capere:& mēte turbari. Reſurgēs:grauior eſt cū reſurgit. En qd ago:demonſtrātis ꝑicula : & ꝑ quam multa cogitaſſe demonſtrat:& ſic prorupiſſe:En qd actura ſū.Eſt āt comicū pricipiū & cōgrue amatrici datū.Sic Terē.Quid igiť faciā Nam hæc cōiunctio multa eā cogitaſſe ſignificat. Rurſus:duo ſignificat frequēter iteꝝ raro uiciſſim.i.mutuo.i.đnuo:ut hic.
Nomadū.p.inuidia a ꝑſonis:petā mulier & regina nomadas.i.uagos. Maritos.ſ.futuros. eſt āt elocutio

Sæuit amor:magnoqꝫ irarum fluctuat æſtu:
Sic adeo inſiſtit:ſecumque ita corde uolutat:
En quid ago? rurſus ne procos irriſa priores
Experiar? nomadűqꝫ petā cōnubia ſupplex?
Quos ego ſum totiēs iā dedignata maritos?
Iliacas igitur claſſes:atque ultima teucrum
Iuſſa ſequar? qa ne auxilio iuuat ante leuatos:
Et bene apđ memorꝭ ueteris ſtat gratia facti.
Quis me autē fac uelle ſinet:ratibuſqꝫ ſuꝑbis
Irriſam accipiet? neſcis heu perdita:nec dum
Laomedonteæ ſentis periuria gentis:
Quid tū? ſola fuga nautas cōitabor ouātes?
An tyriis omniqꝫ manu ſtipata meorum
Inferar? & quos ſydonia uix urbe reuelli:
Rurſus agā pelago? & uētis daꝛ uela iubebo?
Qui moreꝛ ut merita es:ferroqꝫ auerte dolo/
Tu lachrymis euicta meis:tu pria furētē /rē:
His germana malis oneras:atqꝫ obiicis hoſti:
Non licuit thalami expertem ſine crimīe uitā
Degere more feræ:tales nec tangere curas:
Non ſeruata fides cineri promiſſa ſichæo:
Tantos illa ſuo rumpebat pectore queſtus:
Aeneas celſa in puppi iam certus eundi
Carpebat ſomnos:rebus iam rite paratis:

dedignor illam rem & illa re. Vltima iuſſa:aut ītelligamus æneā obtuliſſe nauigādi facultatē: aut teucroꝝ iuſſa .i.q̄ ipſi iuſſi ſűt a ioue ut nauiget hæc ſűma ē. Quia ne:reuera & eſt una pars. Stat: manet.
Nautas:inuidioſe.q.d.aſſuetos laboribus. Ouātes: abuſiue lætantes:ſed proprie ouatio ē minor triumphus Qui ouaꝛ & uno equo utiꝛ:& a plebeis uel eq̄tibus ro.deduciꝛ ad capitoliű:& de ouibus ſacrificabaꝛ.Triűphans albis equis utiꝛ q̄ttuor:& ſenatu p̄eunte de tauro ſacrificat. Vix:aut mox.i.paulo ante aut uere uix.Nā nulla ratione dimiſiſſent patriā: niſi aut odio:aut metu regis urgēte:ut ī primo dictű eſt.
Quin morere:Quin īmo & bene oīs eius ītētio tēdit ad mortē.nā ſi procos rogare turpe ē: ſolā ſeq:īnhoneſtű:tyrios traheꝛ difficile ſola mors ſuꝑeſt. Tű lachry.totű ei īputat:ſed cű excuſatiōe. Tu pria.ſ.ſic diuidit Vrbāus:Tu ꝑſuaſiſti:ut nuberē uicta lachrymis meis:tu nűc his oneras malis.Nā me olī occidiſſem:niſi te deſerere formidarē. Obiicis:ob naturaliter corripiꝛ:ſed poſitiōe lōgatur:nā prima ē ī conſonās ex ob & iaceo fit obiicio. More fe.Plī.aſſerit lyncas poſt amiſſos cōiuges aliis nō cōiűgi. Alii fere aduerbiű uolűt:ut ſit ſenſus amore quo iā ad uiduitatē fere cōſueuerat. Crimine:ut ſupra potui ſuccűbere culpæ. Sichæo:pro ſicheio. Certus eű.īdubitabiliter profecturus. Carpebat ſom. hoc accuſat paulo poſt Mercurius:ſed excuſatur his rebus.Nam & certus eundi erat: & cuncta rite præparauerat: aut preœconomia eſt:ut poſſit uidere Mercurium.
CHRI. Cű tacet omnis ag.Sűma excitatur in Didonē cōmiſeratio ex hac chronographia & lōgiuſcula narratione.Cű oſtēdatur nullum eſſe animalium genus:quod nocturno tꝑe ſomnum non capiat:ſola autem didonem ex nimio amore non poſſe dormire. Noctem:ſomnű. Ingeminant:duplicanꝛ:Nā per trnebras ſpiritus obſcruriores reddunꝛ: Vnde oīa quæ nobis triſtia obueniűt tunc triſtiora officiunꝛ.Amor itē creſcit:Nā īdie multis negociis occupatus aīus amori ſe ſubtrahit: noctu uero:cű ab his ceſſemus:ſolus amor mētem occupat.Hīc inſomnē noctē ducűt amantes:& ante lucē ſurgűt:qđ ꝑ damonē ī buco.ſignificauit. Iraꝝ:& ad amorē referas & ad mortē:Nā & ſi amabat:tamē amori irata erat tāq̄ ab eo male affecta. Cōtra ēt q̄uis mori decreuiſſet:tamē repugnabat natura q̄ cōſeruationē ſui exoptat. Fluctuat æſtu: ſimillimus ē mari appetitus.Nā mare uētis nō agitatű trāqllű ē:Si rurſus ab illis uexeꝛ:ī maxias tēpeſtates erigiꝛ:Sic appetitus ſi nulla ꝑturbatiōe moueaꝛ:pacatus manet.Sin uero ī eo una plures ue ꝑturbationes citāꝛ: nihil illo turbulētius efficiꝛ.Recte ergo flutuat æſtu:ut ſit a mari trāſlatio. Inſiſtit:qa nō diſcedit a turbulētiſſima rōcinatiōe. Secű:qđ duꝝ ē:qa caret eo q cōſulat:& q cōſuleꝛ.Rurſus procos ne cōſolatio erat cű amore ꝑiret.qđ potiſſimű faceret:utꝝ amori ne medereꝛ qđ maxīe fit ſi nouű amorē ineamus.Nā amor amore uelut clauus clauo trudiꝛ:Et ut ait Naſo Succeſſore nouo tolliꝛ oīs amās:An priſtinű retinēs æneā ſeq̄reꝛ:an morte dolores exueret.Cōcludit āt cű nō poſſit mederi nouo ſucceſſore:qa ī aliis iā a ſe irriſis nulla eēt ſpes habēda: cűqꝫ rurſus æneā ſeq nō ualeat ꝑꝑ rationes quas affert ſolű hoc reſtare:ut moriaꝛ:cű æneæ deſideriű ferre nequeat. Quia ne auxilio.i.a.l.ironia ē:q̄ recte facta grauitatē ſűmā orōni affert ꝓſerti ī cōfutatiōe. Stat: collocata ē. Veteris:nā qui ueteꝝ beneficioꝝ īmemor ē:in eű noua nō ſűt cōferēda. Quis me:demōſtrauerat nec utile ſibi nec honeſtű eē ꝙ relicta urbe iā ædificata:& īpio cōſtituto exulē & ad īcerta ꝓficiſcētē ſequaꝛ: ꝓſertim cű iā ludibrio habita a nemine ſit recipiēda:Cű etiā gēs illa ꝑfida ſit & ab Laumedōte q nō ī hoīes ſolű ſed in deos quoqꝫ ꝑfidꝰ fuerit:originē ducat. Perdita.ſ.ex amoꝛ:& ſe ipſā īcrepat:q̄ niſi amoꝛ ꝑdita eēt ī cōſulatiōe de ſequēdo ænea nō ueniret. Nec dű ſentis.q.d.& exꝑta es ex qbus iādudű ſentire debebas. Nōdű ſentis:qa īd ueꝝ ē ꝙ q ꝑdite amat:nullű ī amato uitiű recognoſcit. Quid tű:nűc oſtēdit eē īpoſſibile. Ergo ait ſed fac illos me recepturos:fac non eē ꝑfidos nec ignaros erga me poſſű ne regia ire ſola? Aut tētabo abducere mecű tyrios? q cű me ex tyro uix ſecuti ſunt nullo pacto cōpoſitis iā ſedibus ſecűdű exiliű pati uolēt.Nā diſceſſerűt tyro:ut fugerēt tyrānű:Nűc uero ut tyrānű ſequāꝛ:patriā ſuā & ſuis māibus factā nō deſererēt.Ergo: cű neqꝫ Alii ſint mariti:neqꝫ æneā ſeq̄ poſſi:moriēdű ē.Quæ qdē cōſolatio nō ſolű ī cōtinētis:ſed oīo ītēpatæ ē: cű ſit adeo ꝑdita:ut ſine amore uiuere poſſit:deſꝑet:Ex qbus oībus oſtendit poeta eſſe a principio reſiſtendű:Nam cű ī tātű furorem prolapſi fuerimus:nullű īueniꝛ remediű Quod nō feciſſe illa ſibi ipſi exprobrat cum dicit morere ut merita es. More feræ:more feraꝝ:q̄ ſine certo cōiugio uiuűt.Hoc dixit coacta doloꝛ: quem tan/

tum sentiebat: ut potius impudice uiuere uoluisset: q̄ hæc sentire. q. d. si uixissem more feraꝝ explessem libidinem: neq; hunc potius q̄ aliū amassem. Cogitᷓ ego dolore īpulsa in tam turpē sententiā deuenire. Sed magis placet quæ de lynce proferunt. Non seruata fi. q. d. ad alia mala hoc quoq; additur: ut hoc promissam fidem fregerim: non ut uoluptatem consequerer: sed dolorem. Hæc igitur illi propter insaniam amoris eueniebant. At Aeneas tanta cura liber dormiebat.

Huic se forma dei uultu redeuntis eodem
Obtulit in somnis: rursusq; ita uisa monere ē.
Omnia mercurio similis: uocemq; colorēq;:
Et crines flauos: & membra decora iuuentæ:
Nate dea potes hoc sub casu ducere somnos?
Nec quæ circunstent te deide pericula cernis:
Demus ne zephyros audis spirare secundos.
Illa dolos: dirumq; nefas in pectore uersat
Certa mori: uarioque irarum fluctuat æstu:
Nō fugis hic præceps: dū præcipitarᷓ potestas
Iam mare turbari trabibus sæuasque uidebis
Collucere faces: iam feruere littora flammis:
Si te his attigerit terris aurora morantem:
Eia age: rumpe moras uariū & mutabile sēp
Fœmina: sic fatus nocti se immiscuit atræ.
Tum uero æneas subitus exterritus umbris
Corripit e somno corpus: sociosque fatigat:
Præcipites uigilate uiri: & cōscendite trāstris:
Soluite uela citi: deus æthere missus ab alto
Festinare fugam: tortosque incidere funes
Ecce iterum stimulat: sequmur te sancte deoꝝ
Quisqs es: imperioq; iterū paremus ouātes
Adsis o placidusque iuues: & sydera cælo
Dextra feras: dixit: uaginaque eripit ensem
Fulmineum: strictoque ferit retinacula ferro:
Idem oēs simul ardor habet: rapiūtq; ruuntq;
Littora deseruere: latet sub classibus æquor
Annixi torquent spumas: & cærula uerrunt.
Etiam prima nouo spargebant lumie terras
Tithoni croceum linquens aurora cubile:
Regina e speculis ut primum albescere lucē
Vidit: & æquatis classem procedere uelis:
Littoraq; & uacuos sensit sine remige portus
Terq; quaterq; manu pectus percussa decoꝝ·

SER. Forma dei: nō deus sed forma dei. Nā raro se uidēda p̄bent numīa. Eodem: o sp lōgū est qa eo dē ablatiuus est semp. Eadē āt & producit & corripit. Nā & ntūs ē: ut eadem mulier fecit: & ablatiuus ī eadē muliere faciente. Visa monere: bene uisa nō. n. re uera ē. Similis: aliud ē idē esse: aut similis esse. Ergo nūc certus ē æneas. Vocē: oratiōis ē deus: Hora. Mecuri facūde nepos atlātis. Flauos: & perustus & flauus mercurius fingitᷓ qa satis uicinus est soli p̄ter cæteras stellas. Et mēbra dcora iu. qa deus palestræ ē. Iuuētæ: Aetatis cū iuuētus sit psonaꝝ: ut & rebus spectata iuuētus. Figura uero ē uocē mēbra & colorē. Zephiros: uētos: nā zephyris de aphryca nauigare nō poterat. Diꝝ: ēt amatrix timēda ē: q̄ sit certa mori. Nephas in. p. u. ne nō timeret amatricē bene addidit Certa mori. Itē Variū & mutabile semp fœmina. Præceps: festinus. Collucere faces: pp illud ferte citi flammas. Vmbris: sicut supra. Forma dei.

Corripit: Omē futuræ tēpestatis. Sācte deoꝝ: aut distinguit sancte: aut secūdū Enni. Respōdit iuno saturnia sancta deoꝝ. Quisqs es: at dixerat oīa mercurio similis: Sed teste Cice. in li. de natura deo. tres sunt mercurii: supnus: terrenus: & īfernus. Ergo qsqs de tribus. Aut referas ad iouē. i. qsqs es q p̄cipis: ut in nono. Quisqs ī arma uocas: cū Irim uidisset. i. qcūq; irim misisti. Plane illud occurrit qđ ait Deus æthere missus ab alto: ubi & iouē & supnū cōplectitᷓ Mercuriū. Pōt ēt quasi phātasiā facerᷓ pp socios: & qsqs es iō dicere. Quia licet uiderit nō tamē re uera nouit esse mercuriū: unde ait supra: Et forma & uultū uisa monere. Iteꝝ paremus: nā iā parauerat p̄paratiōe nauigioꝝ. Et sydera. d. f. Hoc ē uentos: q ex ortu syderū aut prospi aut aduersi sunt: Sic ī geor. Præterea tam sunt arcturi sydera nobis. Nec. n. sydera dicit re uera. cū arcturus una sit stella. Ergo dextra dixit sydera uētos: uel tēpora. Pria aurora: designatio tpis ē nō diei descriptio unde īfert: ut prīo albescere lucē uidit: Sic ī. vii. Cū primū crastīa cælo puniceis īuecta rosis aurora rubebit. Et bene hāc primū īducit uidisse crepusculū: q q̄si amatrix totā uigilauerat noctē. Sic ī buc. de amatore: Nascere præq; diē ueniēs age lucifer almū. Nouo. l. epicureos imitatᷓ q aiūt solē de atomis cōstare & cū die nasci & cū illo pire. Tithoni cubile tithonus Laomedontis frater fuit: hunc ab aurora amatū ī cælū leuauit. quē lōgīqtas uitæ ī cicadā ɔuertit. Hora. Lōga tithonū minuit senectus. Albescere lu. hyppallage est: Luce. n. albescūt omnia non lux albescit. Aequatus. u. fœliciter plenis sine motu aliquo.

CHRI. Omnia mercu. u. q. c. nā & eloquētiæ fuit & palæstræ reptor: Hora. Mercuri facūde nepos atlātis. Qui feros cultus hominū recētū uoce formasti carus & decore more palæstræ Te canā magni iouis & deoꝝ nūciū curuæq; liræ parētē callidū qcqd placuit iocoso cōdere furto. Nate dea: optimū pricipiū arguētis. q. d. cū sis natus dea & ppea oporteat te esse magni & īuicti aī & mirificæ solertiæ pōt ne caderᷓ in te tāta segnities: ut in tāto piculo dormias: p̄serti cū sūma enauigādi nactus sis occasionē argumētatᷓ igitur: ab honesto utili: & facili. Iraꝝ æstu: admonet āt ne idē sibi euēiat de Ascanio qđ & Iasoni & tereo euenit. Cōfutat amorē: neq; illi credendū ostendit: cū & percita sit maxīo iraꝝ furor & mortē sibi decreuerit. Variū &. m. sic catulus Ah crudele genus nec fidū fœmina nomen & Oui. Fallite fallētes ex magna pte psanū Sūt genus ī laqueos quos posuere cadāt. Nocti. s. nā cū dissoluerit corpus: qđ ex cōdensato aere eos uisibiles fecerat relinquūt inuisibi-

les.Eſt ãt oratio & Mercurii & æneæ pceps & uelociſſima:ut imittetur agẽdi pcipitẽ celeritatem. Tortos:q̃ ex torta ſtupa:uel canabe fiũt. Ferit:nã more impatiẽs id ipſe facit qđ aliis faciũdũ iuſſerat. Fulmineũ:actũ ut fulmen. Rapiunt: ruunt ponit ante oculos miram illam celeritatem. Littora deſeruit: poſuit præteri-tum: ut melius celeritatem notet. Et iam prima:Lucretius:Cum primum aurora reſpergit lumine terras.

Flauenteſq; abſciſa comas:proh iuppiter ibit
Hic ait & noſtris illuſerit aduena regnis?
Non arma expediẽt? totaq; ex urbe ſequent?
Diripientque rates alii naualibus? ite:
Ferte citi flãmas:date tela:impellite remos:
Quid loquor? aut ubi ſũ? q̃ mẽtẽ iſania mutat?
Infœlix dido:nũc te fata impia tãgunt
Tũ decuit cũ ſcæptra dabas:en dextra fideſq;
Quem ſecum patrios aiunt portare penates:
Quẽ ſubiiſſe humeris cõfectũ ætate parentẽ.
Non potui abreptũ diuellere corpus:& ũdis
Spargere:nõ ſocios:nõ ipſum aſſumere ferro
Aſcanium:patriſq; epulandũ appõere mẽſis?
Verum anceps pugnæ fuerat fortuna:fuiſſet
Quem metui moritura? faces i caſtra tuliſſẽ:
Impleſſemq; foros flammis:natumq; patrẽq;
Sum genere extiſem:memet ſup ipſa dediſſẽ
Sol qui terrarũ flãmis opera omnia luſtras:
Tuque harũ iterpres curarum & conſcia iuno
Nocturniſq; hecate triuiis ululata per urbes:
Et diræ ultrices:& dii morientis eliſæ
Accipite hæc:meritũq; malis auertite numẽ:
Et noſtras audite preces:ſi tangere portus
Infandum caput:ac terris adnare neceſſe eſt:
Et ſi fata iouis poſcunt:hic terminus hæret:
At bello audacis populi:uexatus:& armis
Finibus ex torris:complexu auulſus iuli
Auxilium imploret:uideatq; indigna ſuorũ

SER. Proh:Iraſcentis exclãmatio:Teren. Proh ſu-preme iuppiter. Aut teſtat̃ iouẽ: quẽ i aduẽtu æneæ iuocauerat Iuppiter hoſpitibus nã te dare iura loquũ-tur. Ibit & illuſerit:Ibit & illudet:tps p tpe:ſic dixit ut Certãq; illudere capto. Nõ ar.ex. Furentis uerba ut ipſa paulo poſt. Quæ mentem inſania mutat: Nã ſana non impat abſcentibus:cũ ſola ſit. Naualibus: Loca ſunt in quibus ſtant naues. Vbi.q.d An in cœtu ſum. Cũ ſcæptra dabas:Vt Ac dominũ æneã in ſcæptra recepit. Fideſq;:ſubaudi en etiã in ſequentibus:aut certe hic eſt quem dicũt portare deos. Sane en nominatiuo melius iũgit̃: ut En priamus. Ipſũ aſcaniũ: Aut qa eſt cauſa nauigationis:ut Quem re-gno heſpiæ fraudo. Aut ad patris dolorem: ut Qui nati corã me lœtũ cernere feciſti. Epulãdũ ponere: qđ fecit Progne occiſo Ithi filio pp ſororis ſtuprum.
In caſtra:i claſſes:ut Nos caſtra mouemus. Foros: Tabulata nauiũ ab eo quod inceſſus ferãt: & eſt ge-neris maſculini:numeri tãtum pluralis ut hi fori fo-rorũ. Cum genere extinſem: p extinxiſſem morte æneæ & aſcanii:& eſt ſyncope. Sup ipſa:Satis ama-torie Sol:iam utit̃ iprecationibus & deuotiõibus: unde deuotor & deuotrix q imprecatur dicit̃ non ãt terrarũ flãmis:ſed opera terrarũ. Recte ãt inuocat ſo-lem:ut ſupra per nomen liberi ſacrificauit. Curarũ: Aut quas patior:aut generaliter curarũ cõiugalium interpres:hoc eſt media & conciliatrix. Cice. Qui in-terpretes corrumpendi iudicii eſſe ſolent. Conſcia iuno:Siluit rem turpem:ſic ſupra. Et pronuba iuno.
Nocturnis:Nõ triuiis ſed per nocturnũ tps. Vlu-lata p ur. proſerpinã raptam a Dite patre Ceres cũ p orbem incenſis faculis q̃reret p triuia & q̃driuia uo-cabat Hinc in eius ſacris a matronis per triuia exer-cetur ululatus:ſicuti in Iſidis ſacris ubi eſt imitatio i-uenti Oſyridis:quẽ dilaniatum a Tiphone frẽ uxor Iſis p totũ orbem queſiuit:Iuuena. Plangentis popu-li currit deriſor a nubis:Hecaten autem inuocat cau-ſa ultionis:unde & furias iuocat:Sed uſurpatiue di-xit diras:Nã diræ in cælo:furiæ i terris:eumẽides ad inferos:Vnde & tres eſſe dicuntur:ſed hæc nomina confundunt poetæ. Vltrix.i.tiſiphone. Græcæ.n. τισισ ultio eſt. Dii mori.eli. Aut manes dicit:Vnde ẽ uos o mihi manes eſte boni:quoniã ſupis auerſa uolũtas: aut anæreticos dicit.i.martẽ & Saturnũ q itercidũt uitæ rationẽ ſi radiis ſuis ortũ geniturae pulſauerint. Horati. Te iouis ipio tutela ſaturno refulgens eripuit:uolucreſq; fati tardauit alas:& bene tardauit:Nã neceſſitas fati tardari põt:nõ penitus tolli. Virgi. Nec fata uetabãt Stare decẽq; alios priamũ ſupeſſe p annos. Meritũq; ma-lis.a.n. Quod mali meret̃. Preces:ipcationes: ut paulo poſt Impcor arma armis pugnẽt. Adnare: Vt i prio Huc pauci urĩs adnauimus oris.i.p tẽpeſtatẽ uenimus:& bono colore futura pdicit. Fata io. pticipiũ ẽ nõ no-mẽ. Terminus.h. Si hoc ẽ imutabile. Audacis po. Rutilorũ quos ſemp iducit audaces. Finibs ex. Extra ſu-as terras remotus:& ſignificat quãdo Euãdri & Tarcõtis petiuit auxiliũ. Indigna ſu.f. palãtis dicit & cæterũ.
CHRI. Proh:Neceſſe ẽ ut oro pathetica.i.pturbationibus plena principiũ habeat uehemẽs & abruptum: quoniã indignãtibus leniter ex oratiõe icipe nõ datur:nõ.n.mẽte ducũt̃:ſed appetitu agunt̃ ac uehunt̃ Sic Iu-no Quid me alta ſilẽtia cogis Rumpe & obductũ uerbis uulgare dolorẽ:& Heu ſtirpẽ iuiſam. Et noſtris il-luſerit ad. Indignatio a fortuna. Nam & miſericordia a fortuna elicit̃:cũ demõſtramus quẽpiã ex ſublimi gra-du ſine ulla ſua culpa in calamitates maximas deiectum:ut Tot quondam populis regniſq; ſuperbum regna-torẽ aſiæ:Et indignatio cũ dolemus ab iis q aut aduerſa aut humili fortuna pmuntur ſupari:ut hic dolet q̃ tãta regina ab homine aduena:& a patria extorre illudat̃ & illud Exulibus redat̃ ducenda lauia cõiũx:Dolet eni ab exule ænea uici Turnũ:q floreti i regno cõſtitutus ſit. Illuxerit: recte dixit & nõ illudet:ut ſit ſẽſus iſte mihi illuſerit & deinde nulla data pœna tutus abire poterit. Ergo ponẽdo tps magis pteritũ oſtẽdit nõ ſolũ

illusu℞:sed post illusioné icolumé futu℞:cũ nemo ex suis illũ isectatus fuerit cũ đberét isectari ex tota urbe.i. oés ciues populariter ex ipsa urbe. Augeť auré res ab ipsa interrogatiõe. Diripiétq;.r.auget indignationé a fa cili. Illudor ab aduẽa:nec tamen mei ciues:ad quos hæc ultio ptinet:isectabũť:cũ facile sit illo℞ naues diripe. Ite:ostédit q̃ ueheméti furore correpta sit cũ abséntibus.nihilq; tale audientibus impet. Date tella ipellire.r. breues clausulæ & sine copula pnũciatæ irati aĩ festinationé exprimunt. Quid loquor:alternati mõ pturbatio:mõ ratio pualebat:Qui.n.pcepisset ultioné abséntibus:nisi furiis agereť:Nũc ãt se colligens stultitiá suá recognoscit. Ergo qđ loquor.q.d.Cur hæc pcipio nõ audiétibus. Aut ubi sum: nonne uideo abesse me ab iis qbus frustra cũ absint ipero. Quæ isania:Quá magna isania mutat & puertit mété. Tũc decuit cũ scæptra.d. tũc oportuit me hæc iperare cũ æneas adhuc é i mea ptáte. Vel referamus ad occultioré sensũ:ut ostédimus i allegoriis. Et sit snía:Nũc demũ cũ habitũ culpæ ita obduxerim:ut nõ sim áplius mei iuris:nec possim me ab huiuscemõi furioribꝫ explicare:ista uolo:sed đbebá uelle cũ scæptra dabá.i.cũ impabá.ná cũ i nobis rõ appetitusq; isint:& ratio natura ipsa psit:& ueluti regina cũcta ex eius impio agat: Appetitũ ãt ueluti seruũ illi obtéperare oporteat:tũc dicimur dare scæptra.i.impaŕ:cũ oia ex ipa rõne: q̃ sola hoies sumus:agimus:Ná si hõ ratio est:cũ rõ sit forma hõis:tũc hõ agere dŕ cũ ratio agit. Cũ ãt uitiis iuoluti sumus: & appetitus uicta rõne in nobis regnat seruire dicimur & nõ impare: Vnđ est illud paradoxon Oés sapiétes liberos eé: & oés stultos seruos. Ergo antea q̃ cõtrahamus hitũ uitio℞ cũ adhuc rõ uitæ nostræ habenas teneat damus scæptra: & possumus a uitiis abstinere:& appetitũ coercere. Vbi uero hitũ uitii ex assiduis actibus a qbus abstinere poteramus fecerimus:regnat appetitus:& pulsa a sua sede nobis impat:& nos serui effecti non áplius damus scæptra Sed hæc latius i allegoriis nr̃is diximus. En dextra:nõ tot fluctibus agitať mare cõtrariis uétis uexatũ: quot exagitať mulieris & amãtis & furore iraq; pcitæ aĩus. Ergo nũc dolet illũ ipune abire:Nunc ultioné suis mádat: nũc seipsam stultitiæ arguit:Nũc æneá illis uirtutibus priuat:quas a pricipio maximas in eo esse dixerat. En dextra:Ironica oratio. Dicit.n.ex hoc suo facto indicať & fides & pietas sua : & cõprobať esse ue℞ qđ dicũt & penates deos & patré ab icédio liberasse ut sit sentétia ex psenti crudelitate & pfidia oia quæ de illo recte facta dicunť falsa esse demonstranť. Nõ potui:ex ratiocinatiõe recádescit ita & dolet nõ potuisse id qđ si præuidisset:poterat:& ex hoc quod cupit muliebre ostédiť odiũ. Et pbat illud Senecæ ipsam mulieré a maximo amore in maximũ odiũ ferri. Cõcluditq; fuisse ineundá hanc pugná:qđ pbat cõplexione. Ná si superasset:explesset aĩum suum cæde:quá sitiebat:Si supata fuisset:iuéisset morté:quá ét nũc sibi decreuit. Est autem iratis aliqua uoluptas:cũ narrát ré quá cupiũt eo ordie eoq; mõ quo exeq uoluisset. Sol:factura iprecationé adnitiť a diis exaudiri. Si necesse est:quod minime uellem.

Funera:nec cum se sub leges pacis iniquæ
Tradiderit:regno aut optat luce fruatur.
Sed cadat ante dié:mediaq; ihumatus haréa:
Hæc precor:hãc uocé extremá cũ ságuie fun
Tũ uos o tyrii stirpé:& géus omne futu℞ do
Exercere odiis: cinerique hæc mittite nostro
Mũera:nullus amor populis nec fœdera sũto.
Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor:
Qui face dardanios ferroq; sequare colonos:
Nunc olim quocunq; dabunt se tépore uires:
Littora littoribus contraria:fluctibus undas
Imprecor arma armis pugnét:ipsiq; nepotes.
Hæc ait:& partes animum uersabat i omnes:
Inuisam quærens quá primũ obrumpe lucé
Tum breuiter barcen nutricem affata sichei.
Namq; suam patria ãtiqua cinis ater habebat
Anná cara mihi nutrĩs huc siste sororem:
Dic corpus pperet fluuiali spargere lympha
Et pecudes secum:& mõstrata piacula ducat:
Sic ueniat:tuque ipsa pia tege tempora uitta:
Sacra ioui stygio:quæ rite incœpta paraui
Perficere est animus:finemq; imponere curis:
Dardaniq; rogum capitis permittere flámæ.
Sic ait:illa gradum studio celebrat anili:

SER. Pacis iniquæ:pp perditá linguá habitum & nomen:quæ oia solet uictor impõere uictis sicut postulat iuno. Sed cadat: cato dicit iuxta lauro lauinũ cũ æneæ socii prædas agerent:bellũ esse cõmissum: i quo Latinus occisus est. Turnus fugit: & auxilio mezétii cõparato uictus quidé est. Sed in eo plio æneas non cõparuit. Ascanius postea Mezentiũ interemit. Alii dicũt q; uictor æneas cũ sacrificaret sup numicũ fluuiũ lapsus est:& eius cadauer nusq̃ apparuit. Vnde ipse dicit Mediaq; inhumatus haréa. Postea dixerũt inter diuos receptũ:& Iouem idigeté appellatũ. Ante dié: ante fati necessitaté: & bene qđ passura é optat æneæ. Cũ sanguine:q̃si iprecationes suo sanguie cõsæcret. O tyrii:nõ sunt mandata : sed imprecatiões: Ná si mandata sunt qũo genus futu℞. Sunto : urbanus ait uerbo eam iuris usam pp odia hæreditaria. Exoriare:exoriať:& ostendit Hánibalé. Ex ossibus. scđm Anaxagorá q hõ omeriá dicit.i.omni mébro℞ similitudiné eé i rebus creádis. Ergo sicut ex ossibus sic ex sanguie & medullis. Ná oia p parte sui tráseunt in pcreationé. Lucretius. Nunc ad Anaxagoræ ueniamus homo omeriá. Fluctibus un.pp illud qđ in fœdere sancitũ est:ut corsica media esset inter romanos & carthaginéses. Pugnent ipsiq;.n.põt ad ciuile bellũ referri. Tũ breuiter:festinatione mortis simul nectit causá mora℞ & sibi & sorori. Huc siste:huc adhuc:ut & gregé sistit ad ará Hinc & sistať.i. abducať: Nam stare aliud est:nec aliter possumus dicere q̃ sta hic:& siste huc. Fallit.n.plerũq; uerbi similitudo : qa dicimus sto & sisto. Cum diuersa significent p eodé. Spargere lym:Ná inferis sacrificantes aspergebanť: ut Spargens rore leui & ramo fœlicis oliuæ. Supe

ris abluebant̃:ut Donec me flumine uiuo Abluero: Mō īferis ſacrificabat:ut Sacra Ioui ſtygio. Piacula: purgatiōes:alias ſacrilegia. Sic ueniat: ne ꝑtermitte ret:aut ꝓcederet. Tege corōa:ut ipſa tardaret. Ioui ſtygio:hoc eſt Plutoni.Dicunt ſtoici unū eſſe deū:cui nomina uariant̃ ꝑ actibus & officiis:unde ēt duplicis ſexus numina eē dicunt:ut in agendo mares:ī patien do fœmīæ ſint natura:unde ē Cōiugis īgeniū late de ſcēdit.Ab actibus āt uocant̃:ut Iuppiter iuuās pater:Mercurius q̧ præeſt mercibus : Liber a libertate.Sic mō Iouē ſtygiū dicit īferis ſacrificatura:ut Iunōi īfernæ dictus ſacer.Hic ē Iouis oratio Cælicolæ mea mēbra dei quos nr̃a ptās Officiciis diuiſa facit. Quæ rite īcepta.p.Ordo ē īcepta q̄ paraui aīus ē rite ꝑficer̃. Dardāiiq; ro gū ca.i quo eius imago fuerat. Studio anili:aut ꝑ ætatis poſſibilitate:aut ꝑ īduſtria:q̄ utūt̃ āniculæ. Ad tre pida:nā feſtina moritura nil timebat. Cœptis efferata:furiata ſeuis cogniti ōibus. Pallida morte.ſ.uel pallī dior q̄ ſoleant eſſe homines poſt mortem:aut pallida omine morte futuræ. Furibunda:furenti ſimilis.

DONA. Exercere:odiis qđ factū ē tribꝫ bellis pūicis. Exoriare aliqs:aliq de Hānibale uolūt ītelligere: Sed melius ē ut ſit hoc ꝑturbatæ ꝑſōæ q̄ neſciat ſe īpoſſibilia poſtulare:qđ ſequētia īdicāt cū poſtulet : & littora & ūdas īter ſe diſcordar̃. Pugnēt ipiq; ne.hoc dixit poſſib.le:nā & furētes q̄doq; qđ rectū ē ſētiūt. Tū.b.nā hoc cōuēiebat q̄ q̄primū mori cupet. Huc ſi.huc īſtāter adhuc. Cara:blādit̃ ut īpet ꝑ blādimēta.qđ illa ꝑꝑ īgra uescētē ætatē poterat recuſar̃.Elegit ꝑſonā q̄ tarđ ꝑgeret:& cū mora remearet:ut ſibi lōgiuſculū ad mortē ꝑa trādā ſpatiū daret̃:& ꝑꝑ hoc dixit ſiſte & nō mitte. Dic.c.& hoc ad morā īnectēdā ꝑtiet. Et.p.& hoc ſimilit̃.

CHRI. Finibus extorris:morīēti nō īmerito:ut oſtēdit Cice.dat diuinatiōem. Optat luce.i.uita. Fruat̃: īfœliciſſimū ē multos labores tuliſſe:multaq; adiſſe ꝑicula ut aliqd aſeq̄mur quo acqſito morte īntercepti frui nō poſſimus:ut fruſtra oīa illa dura atq; aſꝑa ꝑpeſſi uideamur. Ante diem.q.d.Cū uita adhuc durare poſſet Lōgo āt ordīe narrat hæc tāq̄ ſi illa imꝑare poſſit.Nā hæc dicēs uidet̃ aliquo mō ſaturare irā:& explere aīum.

Mediaq; inhumatus.h.cæteꝝ hoc ex hiſtoria eſt.Nā æneas cū rutilis & cū Mezentio pugnās ſuꝑueniente no cte nuſquā appuit:Alii putāt ī deos relatū.Alii ſubmerſum in numico fluuio:& ideo templū illi dicatum eſt cū hoc titulo patris diui terreſtris:q fluuii numici aq̄s gubernat.Ait Dionyſius.Optat āt & uitā & mortē īho noratā. Otyrii:apoſtrophe ad habentes:ut ignes aī affectus demōſtret̃. Exercere.q.d.ꝑſeuerare in odiis.Nā exercere nō ē ſemel īfeſtare:ſed diuturno tꝑe in laboribus defatigare. Exoriare:ꝑ hos aliquot uerſus quanto odio ferat̃ oſtēdit. In omnes.p.eodē.n.tꝑe cūcta animo cōplectebat̃:Ex qbus in eandē ſentētiā trahebat̃:ut q̄ primū moreret̃.Nihil.n.re amata carituræ qđ dignū uita uideret̃ occurrebat. Nutricē ſichæi:hac utit̃ mini ſtra:ut ꝑ illā magis recordet̃ priſtini mariti:Atq; inde magis ex aīo pellat̃ æneas. Propet:nō qa illā cupet ꝑꝑe rare:ſed ut magis diſſimulet cōſiliū mortis.Ergo q̄uis impet feſtiationē:tamē multa adnectit qbus morari il lā cogat. Finēq; īpōere curis:ex his uerbis ſimulat cōſiliū uitæ. Effera: pōit āte oculos qūo affecti ſint q ſibi mortē iā decreuerit. Sāguineā:Nā furore accēſæ oculi ex furore ueluti ſanguiei rubebāt.Nā ex uehemēti fu roris impetu ſanguis ad exteriora pellitur:& ſpiritus ueluti ardētes in oculis apparent:& tamen genæ.i.palpe bræ & oculorum ſinus alternantibus furore ſimul & timore mortis maculis inficiunt̃ . Nam & ſi mortem ex impetu appetamus:tamen natura ab ea abhorret.

At trepida & cœptis immanibus effera dido
Sanguineam uoluēs aciē:maculiſq; tremētes
Interfuſa genas:& pallida morte futura
Interiora domus irrumpit limina:& altos
Cōſcendit furibunda rogos:enſemq; recludit

SER. Quæſitū.m.in uſus:quem æneas nō adhuc uſum reliq̄rat:ut ſupra diximus ſecūdum Homerū uertitur munus in ꝑniciem:tale eſt ī buc. Hos illi qđ nec bene uertat mittimus hædos. Et mente: cōſilio

Deuſq; ſinebāt: Aut iuppiter qui æneam diſcedere iubebat aut amor aut neceſſitas fati. Vixi:excuſat ui tæ abruptiōem:nam ait Plato magna pœna affici ani mas eoꝝ qui uitā ante tempus relinquūt. Et quem dederat curſum fortūa ꝑegi:nō natura nec fatū.Tri bus.n.uita humana cōtinet̃ natura cui ultra nō.cxx. ſolares annos cōcedit̃.Fato cui nonaginta anni.i.tres ſaturni curſus exitium creant niſi aliaꝝ ſtellaꝝ beni gnitas tertiū ſuꝑet curſum.Fortūa.i.caſu : qui ad oīa ꝑtinet q̄ extrīſecus ſunt ad ruinam:naufragia:& hu iuſcemodi.Bene ergo fortuna : ſic Cicero in philippi cis:Multa mihi īminere uidebant̃ ꝑter naturā ꝑterq; fatū.i.gladii Antonii ex caſu. Sub terras ibit imago: ualde querit̃ qđ illud ſit qđ inferos petat . Nā tribus conſtamus: aīa q̄ ſupernā originē ſuā petit. Corpore qđ in terram deficit.Vmbra:quam Lucre.ſic diffinit ſupra ſpoliatus luminis aer : quæ ſi ex corpore crea tur una ſecum perit : nec eſt quicq̄ reliquū ex homīe quod inferos petat.Sed deꝑhenderūt eſſe quoddam

Dardanium:nō hos quæſitum munus ī uſus.
Hic poſtquā iliacas ueſtes:notumq; cubile
Conſpexit:paulū lachrymis:& mēte morata
Incubuitque toro:dixique nouiſſima uerba.
Dulces exuuiæ dum fata deuſque ſinebant
Accipite hanc animā:neq; his exoluite curis:
Vixi:& quē dederat curſum fortuna peregi:
Et nunc magna mei ſub terras ibit imago:
Vrbem perclaram ſtatuit:mea mœnia uidi:
Vlta uirum pœnas inimico a fratre recepi:
Fœlix heu nimium fœlix ſi littora tantum
Nunquam dardaniæ tetigiſſent noſtra carīæ.
Dixit:& os impreſſa toro moriemur inultæ:
Sed moriamur ait:ſic: ſic iuuat ire ſub ūbras
Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
Dardāus.& noſtræ ſecū ferat omnia mortis.
Dixerat:atq; illam media inter talia ferro

Collapſam aſpiciunt comites:enſemq; cruore
Spumãtem: ſparſaſq; mãus: it clamor ad alta
Atria:concuſſam bacchatur fama per urbem:
Lamentis gemituque & fœmineo ululatu
Tecta fremũt:reſõat magnis plãgoribꝰ æther
Non aliter q̃ ſi immiſſis ruat hoſtibus omnis
Carthago:aut antiqua tyrus: flãmæq; furẽtes
Culmina perq; hominũ uoluãtur:perq; deoꝝ

ſimulachrũ :quod ad noſtri corporis effigiem factũ inferos petat & eſt ſpẽs corporea:quæ non põt tangi ſicut uẽtus.Hinc in ſexto.Corpora uiua nefas ſtygia uectare caria.Hoc & Home. reqrit ſimulachro Her culis apud ĩferos uiſo. Et ſciendũ ſimulachra eẽ hæc ẽt eoꝝ qui ꝑ apotheoſin dii facti ſunt:und aut niſi eẽ apud ĩferos:aut illuc deſcẽdiſſe dicunt: Hora.de libe ro Te uidit ĩſons cerberus aureo cornu decoꝝ. Sci endũ.tamẽ abuti poetas:& cõfuſe uel ſimulachꝝ uel umbrã dicere. Vrbẽ.p.nõ ẽ contrariũ illi Pẽdẽt opa ĩterrupta.Nã & ſi paulũ ſupeſſet tamẽ quantũ ad ip- ſam ptinet fecerat: & re uera qd ſupeſt ciuitati factis muris templo portu & theatro. Mea mœnia:a me facta & ptinet ad effectũ:ut Quã ueſtræ fecere mãus. Vi ta uiꝝ:Puniendo eius interfectorẽ:Nã ideo addidit Pœnas inimico a fratre recepit:Et re uera nulla auaro ma ior pœna eſt amittere pecuniã:pp quã amiſerat ſcelus. Recepi:tanquã debitas. Ergo hoc dicit feci iſtud & il- lud:fœlix fuiſſem ſi tãtũ æneas carthaginẽ nõ ueniſſet. Alii ꝑ interrogationẽ legi uolunt:ut nihil dicat eſſe pfe- ctũ:ut nũqd urbẽ ſtatui? nunqd ulta ſum uiꝝ? & tamẽ fœlix fuiſſem ſi tãtũ æneas nõ ueniſſet:& hanc uarieta tem gignit hoc uerbũ tantum:nã utrumq; admittit:Superior tamẽ ſenſus melior:quem nõnulli ſic exponũt pp illud pendent opa:ut ſit ordo Vrbem præclarã & mœnia uidi ſtatui.i.dum ſtatuerent. Os imp.t.Applici to ore ad lectulũ:quaſi amatrix:ut Stratiſq; relictis incubat Vel inſenſibili rei dans ſenſum lectulũ alloquit: ut Haſtã turnus & mezentius equũ:Rebe diu res ſi q̃ diu mortalibus ulla ẽ. Sic?ſic.Interrogatio & reſpõſio placet eã ſic mori:& ĩ hoc loco ſe pcuſſiſſe ĩtelligimus. Hauriat: uel capiat hæc oĩa tẽpeſtatis futuræ:Vel ſatiſ faciat ſuæ crudelitati. Inter.t.p talia ut Hũc ĩter fluuio tyberius amœno. Spſas:aut pfuſas ſanguĩe:aut mor te reſolutas. Fœmĩeo:nã pprie fœmiaꝝ ẽ:Hor.& illa nõ uirilis eiulatio. Antiq: uel nobilẽ dicit uel illd oſtẽ dit:qa Carthago ãte Byrſa poſt tyros dcã ẽ poſt Carthago a cartha oppido ĩter Tyrõ & Briſeõ unde fuit dido.

DONA. Moriemur:in plurali dixit:uel quia ſic ſæpe uſurpamus:ut de uno dicamus nos: uel quia & reli- quæ erant perituræ. Hauriat:pars ultionis erit:ſi hoſtis abiens rogi flammas aſpiciat: & triſtis omnibus na- uiget. Atq; illam:oſtendit celeritatem in Didone:ut nemo ictum uiderit: ſed illam cadentem aſpexerunt.

CHRI. Hic poſtquã:quoniã alternatim in ea æſtuabant modo odiũ modo amor:cũ reliquias uideret non potuit nõ detieri aliquãtulũ. Dulces ex.exuuias dicimus quas hoſtem exuuimus:ergo nec olim exuuias nec nũc dulces:ſed o reliqæ q̃ fuiſtis dulces:nunc eſtis exuuiæ.Sic in buc.Has olim exuuias mihi pfidus ille reliqt. Vel ſimpliciter dulces exuuias:qa hoc odiũ nõ excluſerat oĩo amorem.Nec põt auditor huiuſcemõi apoſtro phen ſine ſumma cõmiſeratiõe audire.Nã citat inde maxima pſerti ſi fit ad mutã rem. Dũ.ſ.d.q.ſ.ex amore ita uidet aliquo mõ excuſare æneã:& rẽ in fata & deũ reiicere. Accipite.h.a.q.d.Si morte tantis curis ſoluor: cupio mortua uobiſcũ eſſe. Vixi:honeſta locutio:ut quos piſſe ſignificare uolumus:dicamus:uixerunt. Sic Cice.de iis de qbus ſuppliciũ iã ſumpſerat dixit:uixerũt. Peregi:penitus abſolui atq; expleui.Per.n.ĩ compoſi tiõe aliquãdo uim retinet:unde dicimus totũ pcurrere cãpũ.i.currere p totũ cãpũ.Aliquando ſignificat actus pfectionẽ:hinc Cice.Quoniã hæc nos nõ ſolũ:ferre ſed ẽt pferre decreuimus. Magna imago:dixit magna q̃ ſi dolens tantã fœminã ſic pire.ſ.ſine ulla ultiõe:unde ẽ Moriemur ĩultæ:& oſtẽdit q ẽt in extremo tpis pun- cto alternati mõ huc mõ illuc fluctuans mouebat aĩus:Et ppea dixit ſic? q̃ſi nõ placeret: Deinde affirmauit cũ dixit ſic. Nunq̃ dardaniæ:Sic uarius poeta iuppiter omnipotens utinã non tempore primo Gnoſia cecro piæ tetigiſſent littora puppes. Moriemur inultæ:non potuit excellentius ſcribere poeta æſtuationem illam animi modo in amorem modo in odium inſurgentis.Nam quæ paulo ante dixerat ex nimio amore Accipi- te hãc animam nunc ex odio conquerit q moriat antequam illum ulta ſit. Media ĩter talia: Apronianus le- git mediã nam q ſe transfodit:medius uidet eſſe gladii.Sic Scyllius Cõcidit exacti medius p uiſcera telli. Col lapſam aſpiciũt:Ita callide rem pegit:ut aĩaduertere illæ potuerint eam collabentẽ:dũ enſi ĩcumberet:ſed uide runt iã plapſam. Cõcuſſam baccat fama p urbem:Fama ſtatim p urbem ſparſa tam ſubito dolore uniuerſa urbs concuſſa eſt furẽtibus omnibus præ dolore. It clamor:facit rẽ ueriſimilem ex eo quod ſolet fieri. Nõ aliter:pathos a maiori. Dicit enim non minorem fuiſſe luctum morte unius quam ſi tota urbs periſſet.

Vixe- runt Per

Audiit exanimis:trepidoque exterrita curſu
Vnguibꝰ ora ſoror fœdãs:& pectora pugnis
Per medios ruit:ac moriẽtem nomĩe clamat.
Hoc illud germana fuit:me fraude petebas:
Hoc rogus iſte mihi:hoc ignes:aræq; parabãt
Quid primũ dſerta querar? comitẽ ne ſororẽ
Spreuiſti moriẽs? eadem me ad fata uocaſſes:
Idẽ ambas ferro dolor:atq; eadẽ hora tuliſſet.

SER. Audiit exãimis:Tertia.Nã ſupra dixĩus exãi mus mortuus ſignificat. Ora ſoror.f.Cruẽtãs ſãgui ne. Nomĩe clamat:Didonẽ uocat:q̃ uiraginẽ ſignifi cat lĩgua punica.Nã eliſſa dicta eſt ſed uirago appella ta cũ ſe ĩ ignẽ præcipitauit:Vel nomĩe clamat.i.nomi nauit: ut Home.dixit ἐκτονομαζεν. Aut certe uero nomine ut ſolẽt dolẽtes:ut Hũc te auryale aſpicio:& Mater cyrenæ mater.Sed quomõ clamat nomĩe: cũ nunquã ſequat:ſed cũ plures non haberet ſorores:p nomine germana intelligitur. Sic de iure cum unicũ habeat qs filiũ nihil intereſt utꝝ dicat fili hæres eſto: an titi hæres eſto: & tanquam conturbata integrum

His etiam struxi manibus: patriosq; uocaui
Voce deos: sic te ut posita crudelis abessem.
Extinxi te: meq; soror: populumq; patresque
Sidonios urbemq; tuã: date uulnera lymphis
Abluã: & extremus si quis super halitus errat
Ore legam: sic fata gradus euaserat altos:
Semianimẽq; sinu germanã ãplexa fouebat
Cũ gemitu: atq; atros siccabat ueste cruores:
Illa graues oculos conata attollere rursus
Deficit: infixum stridet sub pectore uulnus:
Ter sese attollens cubitoq; innixa leuauit:
Ter reuoluta toto est: oculisq; errantibus alto
Quæsiuit cælo lucem: ingemuitq; reperta.
Tũ iuno omnipotens longũ miserata doloré
Difficilesq; obitus: irim demisit olympo:
Quæ lucrãtẽ aĩam: nexosq; resolueret artus.
Nam quia nec fato: merita nec morte peribat:
Sed misera ante diem subitoq; accensa furore
Nondum illi flauũ proserpina uertice criné
Abstulerat: stygioq; caput damnauerat orco.
Ergo iris croceis per cælum rosida pennis
Mille trahens uarios aduerso sole colores
Deuolat: & supra caput astitit. hunc ego diti

sermoné non edidit. Hos rogus: Refert ad historiá: Quid. p. q. d. Dolet nõ esse uocatá ad par suppliciũ. Comité ne sororé spre. i. illud ne qđ spreuisti comité sororé: & séiplene loqť: qđ afflictis cõuéit. Struxi ma. subaudi rogos. Pr̃ios: Saturnũ & Iunoné. Posita: examinata Sta. Positusq; beata morte pr̃. Date. s. aquá. Vel date. i. ꝑmittite Lauare aũt cadauera dabať ꝓximis: unde mr̃ Euryali Nec uulnera laui ueste tegés. Ore. l. Cice. ĩ uerrinis: Vt extremũ filioꝝ spiritũ ore excipere liceret. Gradus euase. a. ascẽderat rogu scilicet q̃ ꝓ q̃litate fortũaꝝ fiebat: unde in. vi. Cæloq; educere certát. Cruores: usurpauit: Ná nec sanguies nec cruores ĩ plurali dicimus. Siccabat: exprimebat.

Sub pe. Nunc ꝑ trásitũ dicit uulneris locũ. Ter: Vel numerus ꝓ numero: uel ꝓ mathesis. i. ꝑdiuinatio: qa tria fuerát bella pũica. Ingéuitq; re. atq dixerat ĩuisã q̃rés abrũpere lucé sed ostẽdit moriẽtes sua ĩprobare desideria: ut ĩ. vi. Quá uellét æthere ĩ alto. Nũc & paupié & duros ꝑferr̃ labores. Iuno: aut ꝓnuba: aut ĩferna. Difficiles: qa superat uita: qa nõ fato aut fortuna ꝑierat sed casu. Vt ná qa nec fato merita: nec morte ꝑibat. i. naturalis. Irim. d. o. Traxit de alceste Euripidis q ĩduxit Mercuriũ ei comá secãté: qa fato ꝑibat mariti Hoc iõ nũc fit qa certis cõsecratiõibꝫ solebát hoíes facere: ut muniti aduersus fortũæ ĩpetus nõ possent mori nisi exauctorata illa cõsecratiõe. Ergo dicit ista circa didoné: seruáda: qa misera áte diẽ ꝑibat: nec é cõtrariũ illi qđ ait ĩ. x. Stat sua cuiq; dies: Ná loqť mõ secũdũ hác: mõ scũdũ illá sectá. Quáq̃ grãmatice possit respõderi Omnia uincit amor & nos cedamus amori. Flauum: Matronæ nunq̃ datur flauus crinis: sed niger: unde Iuuena. Et nigros flauum crinem abscõdente galero. Huic ergo dat quasi turpi. Caput. d. nec etiam morti destinauerat. Rosida: Quia cum nubibus est: quæ non carent rore. Aduersos: Naturalem rem expressit. Iris enim nisi e regione solis non fit cui uarios colores illa dat res: quia aqua tenuis aer lucidus: & nubes calligantes irradiatæ uarios creant colores.

DONA. Nomine: At qui non dixit dido sed germana: Sed duplex est nobis nomen. Alteꝝ naturæ & sanguinis quo coniunctæ personæ appellant: ut mater: pater: frater: soror: & similia. Alterum quod imponitur ab extraneis. Ergo soror sororem nomine sanguinis appellare debuit. Vnde dixit germana.

CHRI. Hoc illud: hoc. s. qđ te ĩterficeres. Illud: qđ sacra simulares: ergo illud fuit hoc. i. ea iccirco simulasti ut morté tibi cõscires. Ergo petebas me fraude. i. frauduléter egisti mecu: ná peter̃ ex se hoc significat: ut Reginá petit: hæc oculis: hæc pectore toto hæret. Repetitio át uehemẽtiá oꝛoni ꝑbet: ac déiq; sibi cõmiserationé citat qđ ꝑ erroré dũ sacra se sorori pare credit: morté: illi parauit. Comité ne: Quá ĩfœlix sit ostẽdit: cũ ꝓ beneficio hitura fuisset: si comité se ad morté uocasset. Extixi: Duꝝ é ĩcidere ĩ calamitaté: sed durius ĩ eá q̃ oĩa sua ꝑdiderit: durissimũ át cũ id fit sua tristia cõtractũ. Quid át erit si illud ánixe cõficere tẽtauerit: tanq̃ si sũmope ꝓfutuꝝ fuerit. Díde uniuersa illa sedula executio officii ꝙ aquá ad abluendũ petiuerit. Quod extremũ spiritũ ore legere tẽtauerit: Quod celerrime ascẽdés germanã amplexa sit: & ꝙ dido eá aspicere cõata sit: & ꝙ pœnitẽtiæ signa tribuerit: qđ morté sibi cõscisset cõmiserationem summá excitát. Ore legá: Ná ꝓpinquoꝝ erat hoc officiũ: sic Cice. de ꝑ̃tura urbana: Ait. n. ut extremũ filioꝝ spiritũ ore excipe liceret. Irim demisit. o. q̃uis Cornutus dicat ꝙ more poetico sicut de ramo aureo hoc finxit poeta: tamen de Alceste euripidis tragœdia traxit.

Alcesta

Alcestæ. n. Pelei Iasonis patrui filia Admeti regi thessalo nupsit: & cũ admeto esset moriẽdũ adeo illa uiꝝ dilexit: ut ꝓ illo morté subire uoluerit. In hac tragœdia ĩducit Eurypides orcũ gladiũ gestãté: quo criné ĩcidat Alcestæ. ergo quéadmodũ cũ illi đ uita supesset: & tamé ꝓ uiro obir̃ eligeret finxit opus eé eurypides ut crinis secareť: sic cũ didõi supesset de uita: & tamé eligeret mori ut amoris uitaret dolores idé Vir. figere placuit. Croceis. ꝓ. alatá deá hanc fingũt: & filiá Thaumátis ex Põto & Terra gẽiti & ex uxore electra Oceái filia: qđ iccirco fingũt ꝙ illá hoíes admiráť: Ná θαυμαζω admiror significat. Est filia electræ Oceái: quoniá ex humore nascit. ueꝝ philosophos hac de re audiamus. Ii eni aiunt irim esse ĩpressionem generatá ex nube cõcaua simul & rosida ad pluuiá ꝑparatá stillicidiis ĩfinitis tãq̃ ĩ speculo relucẽté: habentéq; figurá arcualé & colores uarios a radiis solis siue lũæ generatá: sed Aristoteles ait nõ generari a lũa nisi bis ĩ qnq̃gi ta ánis. Erit ergo Iris nubes aquosa ꝑ oés sui ꝑtes a radiis penetrata. Forma é arcualis: & duobꝫ capitibus terræ affixis ĩ figurá circuli ad cælũ eleuatur. Colores trahit ut placet nõnullis: ex q̃ttuor elemẽtis. Ex igne. n. rubeus é ĩ summo: ex terra uiridis in infimo: ex aere lacteus: ex aq̃ ceruleus, Sed Aristoteles ĩ meteoris ait ꝙ color rubeus uel uinosus fit ex radio tãgéte

superficiē rotūditatis nubis:post quē sequit̄ color mixtus ex albo & ceruleo secūdū q̄litatē dominantē in medio nubis:tamē appet ī uno color uiridis ubi uapor magis ē terrestris:& hi colores sunt aliis pricipaliores: qa multos hēt colores:quos pictor nullus exprimeret. Est igr̄ eodē Aristotele auctores iris repcussio radii redūdātis ad uaporē sibi oppositæ nubis:sicut splēdor in aq̄ refulgēs ī pariete refulget rediēs ad ipsū. Sua iterpositione feruorē solis tēperat.Resolutiōe ī pluuias inferiora fœcūdat.Specie sua supiora pulchra reddit. Dominū humiditatis ī aere eē ostēdit:unde ītra q̄dragīta annos a mūdi fine nō apparebit:q̄d elemētorꝫ desicationē idicabit.Pacē iter deū & mūdū denūciat.Semp ex opposito solis ē.Ergo nūq̄ appet ī meridie:qa sol nūq̄ ē ī septētriōe.Pli.tamē ait q̄ post autūni æqnoctiū appeat q̄cunq̄ hora.nec unq̄ plures simul q̄ duo. Nōdū illi flauū: nō placet q̄d Serui.scribit mulieres pudicas nō eē usas flauo crine. Nā Oui.in li.de fastis sic ait de Lucretia: cui palma pudicitiæ tribuit:Forma placet niueusq̄ color flauiq̄ capilli:Quodq̄ aderat nulla factus ab arte color.

Sacrum iussa fero:teque isto corpore soluo:
Sic ait:& dextra crinem secat:omnis & una
Dilapsus calor:atque inuentos uita recessit.

SER. Corpor.s.nā supra dixit nexosq̄ r̄solueret artus. Ois &.u.uno ipetu effusa ē uita.i.aia. Calor:secūdū eos q̄ dicūt aiam calorē eē.q̄ discedēte friget corpus. Inuētos.u.r.aia: ut ī sexto quē sibi tēuis nascētē accesser̄ uitas.Et dicēdo iuētos:aut eos seq̄t̄ q̄ aiam aerē dicūt: hoc ē ī materiā suā r̄dit:aut certe eos q̄ dicūt aiam perire cū corpe:ut itelligamus euāuit in uentos recessit ut in nono:Sed auræ oia discerpūt.i.euanescunt.

DONA. Soluo: Oia q̄bus uita cōstat sibi inuicē nexa sunt:sed cū resoluta fuerit: atq̄ a sese recesserint:tunc mors seq̄t̄.Nec fato nec morte merita.Nō secūdū institutū naturæ:q̄d fatis attribuit̄.Difficilis.n.mors est: cū non cōsensu naturæ spiritus redditur:sed ui extorquetur. Ante diem:ante tempus q̄d natura potuit afferre.

CHRI. Soluo:Quia secundum platonicos homo anima est:quæ ī corpore ueluti molestissimo in carcere īcludit̄.Ergo soluo tāquā a corporeis uiculis:& ipe ī sexto:Nec auras respiciūt clausæ tenebris & carcer̄ cæco.

Descriptio quinti libri.

Quintus habet ludos: & classem corripit ignis
Nauigat æneas: siculas defertur ad oras.
Ludos ad tumulū faciunt:certamina ponunt
Prodigiosa: & cunctis ardens allapsa sagitta:
Iris nutricem habitu mentita senili
Incendit naues:subitus quas uindicat imber:
Insomnis pater anchises quæ bella gerenda
Quosq̄ duce ad naues possit dīscedēr̄ narrat.
Transcribit matres urbi populumq̄ uolentē:
Et placidum æneas palinurꝫ quærit ni undis.

P. Virgilii Maronis Aeneidos Li. Quitus.

Nterea mediū æneas iam classe tenebat
Certus iter:fluctusq̄ atros aqlone secabat
Mœnia respicēs: q̄ iam infelicis elisæ
Collucent flāmis:q̄ tantū accēderit ignē
Causa latet. duri magno sed amore dolo
Polluto notūq̄: furens quid fœmia possit res
Triste per auguriū teucrorū pectora ducunt.
Vt pelagus tenuere rates:nec iā amplius ulla.
Occurrit tellus maria undiq̄ & undiq̄ cælū:

SER.

Nterea mediū æneas iam.i. dum flet̄ aut sepelit̄ dido: Et hoc sermōe librū: ut solet: supioribus iūgit: Cuius pars maior ex Homero est de funere Patrocli sūpta:nisi q̄ hic certamē ē nauale:illic curule.Nō potuit āt una die ī siciliā nauigare. Ergo itellige q̄ enauigauit prima luce: sed lēiter spirātibus uētis: dū Dido se iterficit:& dū flet̄: tota die parꝫ pfecit: & flāmā rogi circa uespera uidit quo tpe p naturā ignē uidere potuit:& etiā ī cōsuetudine erat q̄ cadauera p diē nō urerent̄.Deīde tota nauigās noctæ & sequētis diei pte ad siciliā uenit. Certus:Indubitabiliter pergēs: Aut cretus æneas.i.sollers & strēuus:u t equidē p littora certos dimittā. Atros aqlōe: Quos aqlo nup flans atros fecerat. Tēpestatis eni hæc est natura:ut reliq̄s uēti teneat etiā ī alterius flatu. Atros: Ait Pli.nō esse maris certū colorē:sed p uentorꝫ qualitate mutari:& aut flauū esse:aut luculētum aut atrꝫ. Collucent:In honorē enim regis cū faculis procedebat̄ a populo Hic de Pallante Lucet uia lōgo ordine flāmarꝫ:Postea etiā funebres lectos pferre cœperūt:Vnde in sexto Vel quæ tyberine uidebis funera cū tumulum præter labere iacentem. Quæ tantum: Ait Varro æneā ab anna esse adamatū. Quā uis enim plurimū iterfit tēpus: tamē lectū est. Duri magno:nesciebant causas. Sed coniecturis illuc ferebant̄. Multi dicūt ducūt.i.lacerant: ut ad dictas duas causas tertia accedat.Percellebat inquit animos troianorū quo nascebant̄ duri dolores amore polluto q̄ notus erat fœminæ furor q̄ ignem rogi uidebant.i. omen nauigantibus triste: ut per triste ualde triste: Sed si sic intellexerimus tertio dicto congruit tantū. Non etiam superioribus: Nec enim troiani nauigantes poterāt aut de amore aut de furore Didōis eē solliciti. Rates:pro nauibus a busiue ponitur.

CHRI. Fluctus atros: Varii.n.uēti uarios mari colores afferūt:ut apparet apud Homerꝫ. Respiciens: Ex amore. Nam quāuis italiā: ut deo obsequeret̄:peteret.Tamē non poterat nō moueri amore: quē erga

Didonem gerebat.Diſcedere.n.æneã a didone nihil aliud eſt:ut in allegoriis oſtẽdimus:q̃ uiꝝ egregium a Ioue p Mercuriũ monitũ.i.adeo p doctrinã eruditum a uita actiua ad cõtemplatiuã trãſire Sed cum nõdum in eo uirtutũ genere q animi iã purgati dicũt cõſiſtat:ſed ĩ uirtutibus purgatoriis cõſtitutus ſit q̃uis diuina pce/pta qbus cæleſtia cõtemplari:& terrena deſpicere iubemur ſeq decreuerit:tamẽ nõ põt nõ cõmoueri cupidi/tate reꝝ terrenaꝝ præſertim eaꝝ in qbus uirtutes ciuiles uerſant.Nã bene regerã ſe domũq; ſuã ac etiã remp. nõ minima uirtus eſt:neq; damnatur uita actiua:quæ a iuſticia nõ diſcedat.Nã ſi legit Maria optimã partem elegit:ſequitur ꝙ & Martha bonã potuerit eligere. Sed de his plenius diſputauimus in primo libro chamal/dulenſium q̃ſtionũ. Cauſa latet:neſciebat quidẽ ſed uis polluti amoris & furor fœmineus cõiecturam facie/bant ignes eſſe rogales ꝙ dido ſe interfeciſſet:quod eos triſtitia afficiebat: quoniã eſſet illud malũ augurium.

Olli cæruleus ſupra caput aſtitit imber
Noctẽ hyemẽq; ferẽs:& ĩhorruit unda tene/bris
Ipſe gubernator puppi paliurus ab alta
Heu quia nam tanti cinxerunt æthera nimbi:
Quidue pr̃ neptũne paras:ſic deinde locutus
Colligere arma iubet:ualidiſq; icũbere remis:
Obliquatq; ſinus inuentum: ac talia fatur
Magnanime ænea nõ ſi mihi iuppiter auctor
Spondeat: hoc ſperem italiã contingere cælo:
Mutati tranſuerſa fremunt: & ueſper ab atro
Conſurgunt uenti:atq; in nubem cogitur aer:
Nec nos obniti contra: nec tendere tantum
Sufficimus:ſuperat quoniã fortũa ſequamur:
Quoq; uocat uertamus iter:nec littora longe
Fida reor fraterna erycis:portuſq; ſicanos:
Si modo rite memor ſeruata remetior aſtra.
Tum pius æneas equidem ſic poſcere uentos
Iamdudum:& fruſtra cerno te tendere cõtra.
Flecte uiam uelis:an ſit mihi gratior ulla
Quoue magis feſſas optem dimittere naues:
Quã quæ dardãiũ tellus mihi ſeruet aceſtẽ:
Et patris anchiſæ gremio complectitur oſſa.
Hæc ubi dicta:petunt portus:& uela ſecundi
Intendunt zephyri:fertur cita gurgite claſſis:
Et tandem læti notæ aduertuntur harenæ.
At procul excelſo miratus uertice montis
Aduentum:ſociaſque rates occurrit aceſtes
Horridus in iaculis.& pelle libyſtidis urſæ

SER. Olli:Tũc:aut illi. Supra caput: ineuitabilis: peſtifer:Nec ſimpliciter dictum eſt: cum omnis im/ber ſupra caput ſit. Tenebris: & noctis & nubium. Ipſe:Qui debuit eẽ ſolatio. Quia nã:cur:aduerbiũ eſt interrogantis: quo uſus eſt bis: Hic & in decimo Cælicolæ magni quoniam ſententia uobis Verſa re/tro. Colligere: contrahere: non penitus deponere: nam dicit Obliquatq; ſinus inuentum. Arma:uela. Auctor.ſ.noſtræ nauigationis:uel loquit ſecũdum uſum nec ſi huius rei auctorẽ ſe iuppiter faciat. Sed cur hoc dicit:cũ Apollini hoc det ſcribẽs Tot maria ĩ traui duce te:Sed legimus Quæ phœbo pater omni potens: & ſpecialiter nauigatiõis ex africa auctor eſt iuppiter. Trãſuerſa: Aduerbiũ factũ de nomine: ut Rauca ſonant.Nam nomen & aduerbium ſæpe trã/ſeunt in ſe:ut Toruumq; repente clamat.Item aduer bium in nomen:ut Dum mane nouum:& Perſ.Iám cras heſternum conſumpſimus ecce aliud cras. Sed nomen in aduerbium tranſiens fit indeclinabile. Ad uerbium autẽ in nomẽ fit declinabile:Plau.A mãi ad ueſpeꝝ.Mane aũt pp tetraptoton non dixit.Cũ.n.in alienũ ius trãſeunt hæ partes non ſuis :ſed earum ad quas tranſeunt utuntur poteſtatibus dũtaxat in de clinatiõe.Nã tẽpoꝝ rationẽ ſuã ſeruant:ut hic:Nã cũ aduerbia a in ultimis ꝑducant:ut fruſtra:Inde Et fru ſtra cerno te tẽdere cõtra:Tamẽ hic torua ſecũdũ rõ/nẽ nois corripuit. Et ueſpe.ſ.quo tẽdimus : nec ſine rõne poſt generalitatẽ addidit ſpeciẽ. In nubẽ cogi/tur aer:nã aeris denſitas facit nubẽ:ut Denſat erant q̃ rara mõ & q̃ dẽſa relaxat. Seq̃mur : fortunã.ſ. Nec littora longe.ſuadet a facili. Fida:pp Aceſtis affinita tem. Fraterna:pp erycẽ butæ & ueneris filiũ.Secun dũ alios Neptũni & ueneris. Sicãios:corripuit ſi:ali/bi ꝑducit:ut Sicãio prætẽta ſinu. Rite.i.ſi rite reme tior aſtra cælo ante ſeruata.ſ.ante tẽpeſtatẽ.colligit ãt uicinitatẽ ex rõe curſus qa pitus horis colligit. q̃s ĩdi cãt ſydera. Iãdudũ:nõ tãtũ heroicũ ẽ ꝙ dat æneæ pi tiã gubernãdi:ſed ẽt ad ꝑœconomiã ptiet. Dicturus eni eſt.Et ipe ratẽ nocturnis uexit ĩ horis. Flecte ui. ĩ terra nos flectimus de uia.ĩ mari ipam uiã flectimus. Feſſas na.i.nos feſſos. Dardãiũ.a.ut ſupra dixius Hip potes filiã ſuã ageſtã ne ad cetos r̃ligaret:nauiculæ ſuppoſuit:& miſit quo ſors tuliſſet.hãc ad ſiciliã đlatã crini ſius fluuis ãplexus ẽ:cõuerſus ĩ canẽ:unde aceſtes ẽ natus. Seruat:tenet:ut & tãtas ſeruabat filia ſeđs. Scđi:iã ſcđi poſt cõuerſationẽ. Tãdẽ: uacat:ut & quo ſub cælo tãdẽ.nã cur tãdẽ cũ dicat fert cita gurgite claſſis. Mi ratꝰ:is q mirabat:aut certe miratꝰ occurrit. Horridus:teribilis. Libiſtydis.u.aut re uera urſæ:aut fer̃ africæ.

DONA. Atro aquilone:At qui non eſt aptus aquilo ex africa in Italiam nauigantibus:Sed uel poſuit ſpeci/em pro genere:uel nauigabat aquilone:quia ex ſecundo Iouis præcepto ſtatuerat carthaginem reliquere quo cunque illo ferrent uenti:ut etiam aquilone flante enauigaret quo illi ferrent.

Caput Capil/li

CHRI. Imber:q maiori impetu fert.Nã pluuia lentior ẽ & magis iugis. Caput:a capiẽdo dicit: qa omnes ſenſus capiat:qđ alii membro nõ cõtigit.Inde capilli capitis pili. Validis remis.i.ipos ualidos incũbere remis. Ipſe.q.d.cui credendum erat pp rei ſcientiã. Ab alta.p.i.e loco quo cũcta recte ꝑſpicere poſſet. Hoc cæ:hac qualitate cæli.i.aeris.Optime autem iouem noiat: & qa diis oibus pẽſt:& qa aer interpretat. Oſtendit autem nõ uanũ fuiſſe triſte auguriũ:quoniã ſecuta ſit atra tẽpeſtas. In nubẽ:ex uaporibus.n.a terra aſcendẽtibus cõ/

densat aer:& ptes in illo densiores uertunt̃ i aquã.Hæc.n.mutua ẽ elementoꝶ cõuersio:ut ætheris crassiores ptes i aeré:& aeris in aquã:& aq̃ i terrã uertat̃:& rursus subtiliores terraꝶ i aquã & aquæ i aeré & aeris i æthe ré uertat̃:Nihilq̃ ex ipis depit:sed mutua fit cõuersio. Erycis:eryx quartus fuit a Neptũno.Neptũni.n. filius fuit Amicus Amici ãt Butes:Butes ãt ex Venere gẽuit erycẽ.q̃ teste Diodoro eiusdẽ isulæ uiro rex siciliæ fuit: q ob maternũ genus i maxia gloria fuit:& i eo mõte:quẽ a se denoiauit:urbẽ cõdidit & i arce tẽplũ matri po suit multis donariis ornatũ:qd uetustate ipa creuit:nã & æneas i italiã ueniẽs illud uehemẽter excoluit. deide multis sæculis illud siculi celebrarũt.Pie etiã carthagineses coluerũt postremo romãi i eo oẽs superarunt.Quis/ q̃s.n.cũ impio in insulã ueniebat:donis tẽplũ ornabat:& ludis & mulieꝶ cõsuetudine oi abiecta tristia hilare acra faciebãt.Sed qd maximũ fuit.xvii.ex siciliæ urbibus huic tẽplo auꝶ pẽdere iusserunt additis militibus tẽplum custodirẽt:Hæc Dio.Stra.ãt etiã scribit illud singulari ueneratiõe coli:& antiqtus mulieꝶ frequẽtia refertum illius ministeriũ dicataꝶ:q̃s & ex sicilia & ex externis regiõibus multi locarãt. Hac tẽpestate & i ipsa solõia & templũ pene desolatũ est.Sed & romæ est ante portã collinã templum:qd appellãt erycinæ Veneris: ui cũ æde sacra insignis adiacet porticus:Cæteꝶ mõs ipe drepão ꝑpinquus est. Supat:quoniã for.t.ostendit prudẽtis esse fortũæ cedere & iseruiendũ tpi.q̃re prius ãt esset parentãdũ anchisæ q̃ eundũ i italiã in allegoriis dictũ est. Petunt:petimus cũ rõne.Appettimus cũ affectu.Expetimus honesta. Fert̃.c.g.e.ipa cõpositio uer boꝶ celeritatẽ fugiẽtis nauis & sonitũ quẽ edit nobis ante oculos põit. Tãdem:potius ad desideriũ.Nã aio cu pieti nihil satis festiat̃:q̃ ad lõgitudinẽ tpis refert̃:nã nauigatio breuis & celerria fuit. Lybistidis:puto uoluisse significari fabulã.Ibista.n.Sisiphi filius cõdidit in sicilia urbem de suo noie appellatã:Sylu1us Sed decus haud ullum pulchrius oris q̃ q̃ formauit nomẽ Ibistæ.

Eryx

Peto cũ cõpositis

Troia criniso conceptum flumine mater
Quẽ gẽuit ueterum nõ imemor ille parentũ.
Gratatur reduces: & gaza lætus agresti
Excipit:ac fessos opibus solatur amicis.
Postera cum primo stellas oriente fugarat
Clara dies socios in cœtum littore ab omni
Aduocat æneas:tumuliq̃ ex aggere fatur
Dardanidæ magni genus alto a sanguie diuũ
Annuus exactis completur mensibus orbis:
Ex quo reliquias diuiniq̃ ossa parentis
Cõdidimus terræ:mœstasq̃ sacrauimus aras:
Iãq̃ dies(nisi fallor adest)quẽ semp acerbũ:
Semper honoratũ(sic dii uoluistis)habebo.
Hunc ego gætulis agerem: si syrtibus exul
Argolico ue mari deprensus & urbe mycene:
Annua uota tamen:soleñisq̃ ordine pompas
Exequerer:strueremq̃ suis altaria donis.
Nunc ultro ad cineres ipsius:& ossa pentis
Haud equidẽ sine mẽte reor:sine numie diuũ
Adsummus:& portus dlatis itramus amicos.
Ergo agite:& cũcti lætũ celebremus honorẽ.
Poscamus uẽtos:atq̃ hæc mea sacra quot ãnis
Vrbe uelit posita templis sibi ferre dicatis.
Bina boum uobis troia generatus acestes
Dat numero i capita:diuos adhibete penates.
Et patrios epulis & quos colit hospes acestes.

SER. Gaza:ois fructus est. Fugat: poetice dixit: Nã stellæ affixæ cælo sunt pter plãetas:& a stando dicunt̃. Dardanidæ magni:frequenter ut diximus ad opus suum Vir.aliq̃ ex historia deriuat.Nã sic oia inducit q̃si diuini honores soluant̃ Anchisæ:quos constat.C.Iulio. Cæsari fecisse Augustum: Et bene dicit Gẽus altũ a sanguie diuũ:nã p tacitã œconomiã ostẽdit debere Anchisẽ generis sui honorẽ mereri:Vnde ẽ Diis Gẽite & geniture deos. A sãguie.d.diuũ ãt & deoꝶ sæpe indifferenter põit q̃q̃ sit discretio ut deos ppetuos dicamus:diuos ãt ex hoie fcõs q̃si q diẽ obierint:und diuos & ipatores dicius.Sed Varro & atteius cõtra sentiũt dicẽtes diuos ppetuos:deos q pp sui cõsecrationẽ timent̃:ut sunt dii manes:qd tãgit i.xii. Turni sic ẽ affata sororẽ:Diua deã stagnis quæ fluminibusq̃ sonoris psidet. Annuus or.q a mẽses i se currunt:& ãnum faciunt und ãnulus q̃si: & ãnus.Sic alibi:Atq̃ in se sua p uestigia uoluit̃ annus. Diuini:aut laus est:ut diuini opus alchimedõtis: aut uaticinãtis: unde est Nunc repeto Anchisen fatoꝶ arcana reliqt. Aras:medium se pbet.Nã & hominem fuisse nouit & uult eum ex cõsecratiõe numen effectum.Nã mœstas aras& hominem ptinet.i.diis mãibus cõsecratas qd paulo post dicit Altaria liqt ptiet ad diuinitatem post apotheosin: unde est & adytis:q̃ sunt temploꝶ: & successit tumulo:qd est homium. Nisi fallor: nõ q̃si nescius dixit.Sed ꝑpter anni cõfusiõem. Nam ante Cæsarem cuius ratiõem de anno nunc sequimur intercalabant dies ut in uerrinis legimus.t.lunæ non cõgruente ratiõe. Annum autem primo Eudoxus: deĩde hipparcus:deĩde Ptolemeus:ad ultimũ Cæsar deprehendit. Acerbũ:ꝑpter pditum patrẽ. Honoratũ:qa deus sit effectus. Sic dii.u. De diis semp salua ueneratione loquitur:sicut in tertio Sic uisum superis. Agerem:essem:& bene aut desertos aut hostiles memorat locos. Argolico:iõico & adriatico Deprehẽsus.occupatus:& pprie nauigãtiũ est:ut Deprehensis olim statio grauissima nautis. Mycenæ:ut urbem pataui:& græcæ usus ẽ singulari:ut Iuuena.Atq̃ uetus thebæ cẽtũ iacet obrupta portis.Et ab eo q̃ est mycenæ mycenes dixit mycena mycenæ.Vel est mycene i ablatiuo. Annua uota & pomp.Hæc q̃si numini. Suis do.congruis:Sunt.n.tãtum superoꝶ: Munera sunt inferoꝶ:ut in buc.Phœbo sua semp apud me sunt munera lauri. Nũc ultro argumentũ a minori ad maius. Vltro.i.ultra.i.isup uel spõte sua nõ uolentibus nobis.Quasi uelit tẽpestatẽ ortã nõ ut ab italia arceret̃:sed ut sacra renouarent̃ anchisæ. Honorem:non dixit exeqas; Nam & uentos quasi a numine uult petere. Posita:

conſtituta:ut Et poſuerunt in montibus urbem. Dicit autem petamus etiam hoc ut uelit nos etiam in urbe conſtituta ſingulis annis ſacra perſoluere. In naues:per naues. Multa enim ſignificat: ut ſupra diximus.

DONA. Occurrit:impatientiã cupientis gratulari ſignificat. Et pelle:refert habitum paternũ. Erat.n.na tus ex fluuio:& fluui pene nudi ſine ambitione ueſtiũ pinguntˀ. Agreſtis:ſunt epulæ de quibus ait in bucoli. Sunt nobis mitia poma Caſtaneæ molles & preſſi copia lactis. His addere poſſumus oua & herbas.

Grator Gratulor Gratificor

CHRI. Gratatur:grator te & gratulor tibi dicimus.i.lætũ me pro tua re proſpa præbeo. Gratificari autem rem gratã facere:& habet neſcio quia cõiunctũ cum adulatiõe. Sal.in Iugurta. Niſi forte quẽ inhoneſta & pernicioſa libido tenet paucoꝝ potẽtiæ decus atq; libertatẽ ſuã gratificari. Lætus:liberalis. Nã liberales læti dãt. Sic cõtra Teren.dixit Inuitat triſtis:quaſi inuitus. Nã iſti nõ dant læti. Solatˀ:nã præteritas anguſtias rerum præſentiũ copia ſolari poterãt. Sſtellas:quæ oẽs dicuntˀ fixæ octauo cælo. Nõ quin ipſe quoq; cõtra ſuũ cælũ nõ eant:ſed adeo tardo ſunt motu:ut moueri nõ uideatˀ:Nã cẽteſimo fere anno gradũ unũ qui eſt trigeſima pars unius ſigni:quæ duodecĩ ſunt:conficiunt. Vnde totus zodiacus peragitur ſex & triginta milibus annoꝝ.

Stellæ

Stellaꝝ numerus incognitus eſt aſtronomis. Mille.n.& ſexcentæ ſunt ſolũ illæ:quaꝝ cognitionẽ habẽt: quæ quidẽ duo ac ſeptuagita ſigna conficiũt:ut ſi exẽpli cauſa dicamus cygnũ in cælo eſſe unũ ſignũ & arietẽ aliud ſignũ & cygnũ quidẽ habere ſtellas.xiii. Arietẽ.xviii. Ergo ſtellas dicimus illas ſingulas. Cõfigurationẽ aũt ex multis ſtellas appellamus ſigna:Quãuis iuniores aſtrologi ſigna ſolũ dicãt illa.xii. q̃ ſunt in zodiaco.ſ. Arietẽ

zodiaci ſigna

tauꝝ:gemĩos:cancrũ leonẽ:uirginẽ:librã:ſcorpiũ:ſagittariũ:capricornũ:aquariũ:piſces. Reliq̃s ãt cõfigurationes imagines & non ſigna nominant. Sed apud ſcriptores promiſcue & ſigna & imagĩes inuẽiemus. Præter ãt has oẽs ſtellas ſeptẽ aliæ ſunt nõ ĩ octauo cælo ut illæ:ſed ſingulæ in ſingulis ſeptẽ cælis inferioribus: ut in ſeptimo ſit ſaturnus:in ſexo iuppiter:in q̃nto mars:in q̃rto ſol:in tertio uẽus:in ſecũdo mercurius: in primo luna: & hæ ſtellæ plãetæ dicuntˀ.i.erratiles. Nã.πλανουμαι græcæ erro ſignificat:qa mãifeſto cernũtˀ cõtra ſuũ cælũ ferri niſi retrogradi ſint. Cœtũ:cõciliũ:ut Et cœtu cinxere polũ. Exaggere: Nã q uerba habẽt ad populũ:ex loco ſupiore fantˀ. Dardanidæ.m.Captat bẽiuolẽtiã a nobilitate:quã cũ cõmemorat.oſtẽdit eẽ cauſam ne deſerãt honores Anchiſæ:& facit rẽ ueriſimilem. Facile.n. põt credi ex genere diis ꝓfecto oriri aliquẽ deũ.

annus

Annus:apud antiquos annus qa ex reuolutiõe ſydeꝝ ẽ triplex notatˀ. Minor.n.ẽ ex reuolutiõe lunæ:q̃ cũ terræ ꝓxima ſit uehemẽter in corpa agit. Cõſtat ãt ex diebus uigĩti & octo:Celerrima pp breuitatẽ ſuæ ſperæ:& quoniã ẽ ꝓxima terræ uidetˀ maiori reliq̃s ſyderibus:excepto ſole:& tamẽ minima ẽ oĩum excepto Mercurio. Poſt hũc eſt annus ſolaris:q uere annus dici põt:quia curſu ſuo oĩa tpa diſtinguuntˀ. Efficit.n.lucẽ:effugit tenebras:mãe:meridiẽ:ueſpeꝝ:efficit uer:æſtatẽ:aut autumnũ:hyemẽ:totũ deniq; zodiacum trecẽtis ac ſexaginta q̃nq; diebus & beſſe ſemiſſe pagit:ac præterea centuſſe.i.cẽteſſima pte unius diei. Ergo ut omittã annũ priſcorũ romanoꝝ:de quo explicatiſſime dr̃ apud Macrobiũ:Iulius Cæſar dictator prius ad rationẽ mathematicorũ ut ẽt ægyptii faciebãt:Romæ annũ redegit:q cõſtaret ex.ccc.&.lxv.diebus & q̃drãte. Et quoniã ſingulis annis q̃drãtis ratio haberi nõ poterat ĩſtituit ut q̃rto quoq; ãno dies unus ĩtercalaretˀ poſt uigeſimũ quartũ diẽ februarii.i.Calẽdis martii:& quoniã is dies bis repetebatˀ:bis ſexto dictus ẽ. In capita: Per capita:ut Diggerit

In

ĩ numeꝝ.i.ꝑ ordinem. Aliquando ſignificat ſimilitudinem:ut curuatus in arcum.i.in ſimilitudibem arcus.

SER. Si nona diem:nõ de die q certus eſt dubitat: ſed de ſerenitate. Vnde paulo poſt. Serena iã luce. Et ẽ ſciendũ:quia apud maiores ubicũq; quis fuiſſet extinctus ad domũ ſuã referebatˀ:& illic ſeptem reſeruabatur diebus. Octauo die incendebatˀ:nono ſepeliebatˀ. Vnde & Hora. Nouẽdiales diſſipare pulueres. Nã & iudi q ĩ mortuoꝝ honorẽ celebrãtˀ. Nouẽdiales dicũtur Sciẽdũ qa ẽt domi ſuæ ſepeliebãtˀ:unde ẽ orta conſuetudo ut dii pẽates ĩ domibus colãtˀ. Prima: re uera prĩa. Nã cætera nõ ea quo dicit editurus ẽ ordine.

Et uiribus au.hoc ad oĩa ꝑtinet. Aut iaculo ĩce.m. Ideſt iactu ualociũ ſagittaꝝ:ut uacet u. Sic iſta iũxit ĩ nono ĩſidiis iaculo & lõge fallẽte ſagitta: hoc ẽ ĩ actu lõgæ fallẽtis ſagitte:Nã nõ exibuit iaculatores. Crudo cæ.crudeli:uel duro:& diphthõgatˀ cæſtus quando pugilũ arma ſignificat:& pluralẽ hẽt numeꝝ & ẽ q̃rte formæ. Ceſtus ãt ceſti ſine dihpthõgo tãtũ ſingularis numeri ẽ:& ſignificat cĩgulum Veneris. Palmæ.i.uirtutis:cõſequẽs ꝓ præcedẽti poſitũ. Ore fa. Apto ſermõe & ſacris ludis utitˀ. Nã ĩ ſacris taciturnitas:ĩ ludis neceſſarius ẽ fauor. Fauet qs ore etiã ꝑ taciturnitatẽ. Hora. Fauet lĩguis carmĩa nõ prius audita muſaꝝ ſacerdos. Cingite.t.r. Ex more romano ubi oĩs ætas corõata ludos ſpectabat:qđ oſtẽdit ꝑ Aeneam:Aceſtẽ:& Aſcãiũ: ꝑ quos oẽs oſtẽdit ætates. Materna:uel qa filius: uel qa Veneris ſacrificaturus mari

Præterea ſi nona diem mortalibus almum
Aurora extulerit:radiiſque retexerit orbem:
Prima citæ teucris ponam certamina claſſis.
Quiq; pedũ curſu ualet:& q uiribus audax:
Aut iaculo incedit melior leuibu ſue ſagittis:
Seu crudo fidit pugnam committere ceſtu
Cũcti adſint:meritæq; expectãt premia palmæ
Ore fauete oẽs:& cingite tẽpora ramis.
Sic fatus:uelat materna tempora myrto:
Hoc helymus facit:hoc æui maturus aceſtes:
Hoc puer aſcanius:ſequitˀ quos cætera pubes.
Ille e concilio multis cum milibus ibat
Ad tumulũ:magna madius comitãte caterua.
Hic duo rite mero libans carcheſia baccho
Fundit humi:duo lacte nouo:duo ſanguĩe ſacro
Purpureoſq; iacit flores:ac talia fatur.
Salue ſancte parens iterum:ſaluete recepti
Nequicq̃ cieres:animæq; umbræq; paternæ.
Non licuit fines italos fataliaque arua:

to. Helymus:princeps troianoꝝ:q dicit tres i ſicilia cōdidiſſe ciuitates. Aeui ma. Honeſtius q̄ ſi æuo matu
rus diceret. Ritu:ſecūdū ritū ſacrificii:qđ exigebat:ut libaret de mero baccho.i.puro uino. Carcheſia: gēus
poculoꝝ. Humi:terræ: Nouo:uel ſtati mūcto:uel poſt fœtū:qđ coluſtꝝ dicit neutro genere. Sanguie ſa.
ſcilicet uictimaꝝ.Sacrificat āt ꝑti q̄ſi mortuo nūero pi:ꝑti q̄ſi deo numero ipari:ut cædit qnas de more bidē
tes.Nā nūero deus ipare gaudet. Purpureos:ad ſanguinis imitationē i quo ē ſedes aīæ. Sic in.vi. Purpureos
ſpgā flores.Itē purpureaſq̧ ſup ueſtes uelamīa nota.ſ.ut ſedis ſuæ cognoſcat imitationē. Salue: ſalue & uale
ſcđm Var.in logiſtoricis ſynonima ſūt:Vnđ his & i ſalutatiōibus & i execratiōibus utimur Ter.Valeāt q iter
nos diſſidiū uolūt.Vnde hæc ēt mortuis dicimus:nō ꝙ eis optemus ſalutē:i qbꝰ nulla eē pōt:ſed ut ſignifice-
mus ita nos digredi: ut oſtendamus illos nūq̄ i nr̄am cōmunionē eē uēturos.Diſtingue ēt:Nā quo tpe ſepe
liit dixit ſalue & uale. Recepti ne qcq̄ ci.cieres ꝓ ipo pr̄e poſuit.ac ſi diceret Salue pr̄ de troia liberat̄e ſine cā
ꝑꝑ qđ ſeqt:Nō licuit fines italos fataliaq̧ arua.Recepti iteꝝ Alii ad hiſtoriam referunt ſupradicta diſtinctio-
ne mutata ut dicant. Recepti iterum cineres ſemel ex troia : ſemel a Diomede qui dicitur oſſa eius eruta cū
palladio rediidiſſe. Ne quicquam: autem ſecundū epicureos q dicūt oia ꝑire cū corpe. Aīæq̧ umbræq̧:Pla.
& Ariſto.& oēs ꝑiti dicūt i hoie q̄ttuor eē aīas.Aliā uitalē:ut i uermibus q tātū mouet.Aliā ſēſualē:ut i mutis
aīalibꝰ i qbus ē ſenſus timoris & gaudii.Tertiā itellectualē ut in oibus q & cogitar̄ & iudicare poſſūt.Eſt q̄rta
iſra oēs quæ phyſice dr̄ i herbis & arboribus:quæ motu carentes oriunt:creſcūt & occidunt.Homo horum
oium particeps eſt.Vnde Salu.Alteꝝ nobis cū diis alteꝝ cum belluis cōe eſt.Si āt quattuor ſunt animæ:toti-
dem erunt umbræ:ut ſi quis inter gemmas ſit lucernas geminā umbrā creat.Hoc de animis etiam Lucre.tra
dit:ſed nō tantum ueritati ſtudet q̄tū ſectæ epicureæ.Alii tamen dicūt umbræ eſſe genitiui ſingularis ut ſit
cineres animæ & umbræ paternæ qđ nō ualde probandum:quod nec umbra nec anima cineres habeat.

DONA. Nona di.ꝑſcripſit tps ludoꝝ ſi tātū aeris tēperies eēt & id ipſū nec nimis ꝓpinquū ut poſſet ꝑpara
ri celebritas:nec nimis lōgīquū ne hēret diutinæ expectatiōis tediū. Almū:trāqllū debemus accipere.Edixit
āt ludos nō ipudicos:ut mimi ſūt ſed fortes & qbus uirtutes i hoie accēdunt. Spectet:uel uideat:uel ſperet.
Meritæ:ꝑmōet ꝙ recto iudicio atribuet palma. Ore fa.i ſacris hoc ſignificat iducere ſilētiū.hic uero admo
net ut lætis clamoribꝰ fauorē accōmodēt. Hoc hely.aceſtes & aſcāius:qa oi ætati cōgruebat iteꝝ.Nā prio ſa
lutauerat:cū ſepeliit. Sācte:ut ſignificet īter deos receptū:nā i ſecūdo li.qa uiuus erat:& ab eo minime diuel-
li uolebat nō ſācte dixit:ſed care. Aīæq̧ umbræq̧:caſus genitiui ē i ſingulari. Rurſus:qa inimicoꝝ manibꝰ
fuerāt effoſi & iteꝝ ſua opa cōditi:qđ beneficiū cū ſenſerit mortuus dixit:neqcq̄:& bene dictū ē ex ꝑſōa filii q
uiuo q̄ mortuo beneficium ꝑſtare maluiſſet. Hō licu.ꝑꝑ qđ i tertio dixit Heu tantis neqcq̄ ereptæ periclis.

CHRI. Aurora:pria ꝑs lucis nōdū ſole apparēte dcā ab auri color̄:quo oriēs ueſtit cū appet. Appellatur &
matuta:hic dicimus matutinū tps. Certamia:mos fuit apud priſcos:ut i honorē maxioꝝ uiroꝝ:ꝑſerti eoꝝ
q i bello oppetiſſent fūebres ludi exhiberet.Fuerūtq̧ priæ iferiæ:ut ex captiuis nōnulli ad tumulū mactarēt
hic gladiatoꝝ māus originē ſūpſit.Primi āt ludi fūebres quoꝝ memoria extet iſtituti ſūt ab Hercule i hono-
rē Pelopis eius attaui & ioui cōſecrati:dictiq̧ ſūt olympici:qa apđ olympū arcadiæ mōtē celebrabāt in piſæis
finibꝰ Hos itermiſſos Iphitus eius filius iſtaurauit:hic initiū hūit pria olympias.Hi ludi iā expleto q̄rto āno
qnto icipiēte agebāt.Primns i illis ipſe Hercules conatus ē.Qui cum a bello ad ſacra cōuerſus eēt ēt a diis ſecū
dū Diodo.mūera accepit a Minerua peplū a Vulcāo clauā & thoracē.Dedit Neptūnus equū:Mercurius ēſē:
Apollo arcū:& illo uti docuit.Ceres ꝑua myſteria ad purgādā cētauroꝝ cædē illi oſtēdit.In his ludis uictor̄s
oleaſtro coronabāt.Secūdi fuere phocēſes poſt phytonē ſerpētē ab Apollie cæſū i Apollinis honorē cōſtituti.
Eratq̧ uictoribꝰ corona ex lauro:Tertii achæi i iſthmo ob idq̧ iſthmii dicti i honorē Polemonis : quē latini
Portunū noīant:q ex Melicerta hoīe deus marinus effectus.In his corona ex pinu uictoribus decernit.Quar
ti argolici:q nemæi a nemæi ſilua noīant:i archemori honorē iſtituti ſunt.Hic.n.puer Lycurgi filius fuit : &
Opheltes appellatus.Veꝝ a nutrice dū fōtē argiuis i thebanū bellū ꝓficiſcētibus temere humi relictus a dra-
cōe ictus ꝑiit.Argiui āt i pr̄is ſolatiū illi ludos iſtituerūt:& qa pricipiū fati ide cœptū ē ꝓ Ophelto Archemo-
rē appellarūt.Eſt illis corona ex apio uel ut ex herbæ humilitate ætas ifātilis exprimeret:uel qa i apio iacēs ex
tictus ſit.Hæc igit er.. ꝑcipua genera ludoꝝ i græcia:q̄uis & pleriq̧ alii extarēt:ut i actica ubi celebrabant lu-
dos Mineruæ i ægina Aeaco i arcadia lycæo ioui:Teſpiis amori:Oropi Amphiarao:Argis Iunoni:& alibi ali
is. Palma:ac arbore donāt uictores.Nō ſolū qa ſꝑ uireat:qđ ſibi cōe cū multis ē:ſed qđ adeo ꝑſeuerāti motu
erigit:ut ēt oia grauiſſima ſufferat.Sūt qdē palmæ i europa uulgoq̧ i italia ſed ſteriles. In maritimis hiſpāiæ
fructū ferūt:ſed imitē.Dulcē i aphrica:ſed cito euāeſcētē.In oriēte uero plurimi ex hoc fructu uīa faciūt. Alii
ēt panē.Alii ex eo pecudes ſagināt.Nulla ſpōte ſua naſcit niſi i callida terra:nulla frugifera niſi i feruida. Mas
eſt & fœmina:plurimæq̧ fœminæ uni mari circunſiſtunt::quo remoto ſterileſcunt.In cypro q̄uis non ma-
tureſcat dulcis tamē ē: Aſſyria & ꝑſis ſiluas palmaꝝ cæduas hēt:& ad lautiora utit.nouelli fructus itus lignū
nō hēnt:Vnde a ſpadōibus nomē ſūpſerūt.Differūt colore ut fici cādidi:tamē gratiores. Cineres : hic mox
apud rōanos fuit:ut cadauera cōcuberēt:quā cōſuetudinē oſtēdit i Miſeni funer.Fuit etiā & apđ alios. Nā cū
Pli.ꝑōat eē ſpetiē lini q nō urat addidit r̄gū funebres tunicas ex hoc lio corporis cieres r̄liquo ſeparar̄ cine.
Nō tamē apđ oēs cōburebant.Neq̧ ſemꝑ romæ cōbuſta ſūt.Aegyptii uero tāto artificio cadauera cōdiebāt:
ut ne pili qdē iđ defluerēt .Quapp multi ita ſuos domi habēt:ut multaꝝ ætatū ꝓgēitores ſuos cōſpicer̄ poſ-
ſint q̄titate & habitu corporis ac forma & laniamētis itegris ait Hero. & Diodo.Idē Diodo.refert quoſdā eē
i æthiopia populos:q cadauera i flumē iaciāt.id optimū ſepulchꝝ putātes aut uitro circūlitos domi ſeruant
Aliq fictilibus cōdūt : ac ifodiūt.Idē refert i balearibus iſulis cadauera i funere fuſtibus cōfrigi ſolere: ac mos

Aurora Matuta

Ludi funebres

Palma

Sepeliendi mos

fictilibus cõdita multo lapide obruere. Herodo. scribit æthiopas quos a longa uita macrobios appellãt cadauera desiccare: deinde pingendo ad pristinã figurã reducere: deinde columnis adnixos ad annũ domi retinent quo exacto magna põpa p urbẽ circũferũt Nasamones mortuos sedẽtes i sepulchro collocãt. Cauẽt ẽt ne qs aliter q̃ sedẽs aiam emittat: Massagetæ eos q morbo peũt: ut ipios & dignos q a feris laniẽt obiiciũt. Caspii eũ q septuagessimũ annũ excesserit i solitudine exponũt: q si ab auibus laniet fœlix credit: si a feris: aut canibus ne quaq̃ si a nullo isœlix. Quidã in idia uulturibus mortuos exponũt. Assyrii a melle cõdũt & cæra oblimũt. Sabæi p stercore cadauera hẽnt: & in sterq̃linis ẽt reges sepeliũt. Magi nõ humãt corpa: nisi antea a cãibus laniẽt. In hircãia plebs cões alit canes optimates domesticos ut ab eis laniẽt. Plutonẽ aiunt primũ funera istituisse.

Nec tecum ausoniũ: quicũq; ẽ quærere tybrim
Dixerat hæc: adytis cũ lubricus ãguis ab imis
Septem ingens gyros septẽa uolumina traxit
Amplexus placide tumulum: lapsusq; p aras
Cæruleæ cui terga notæ maculosus: & auro
Squamã icẽdebat fulgor: ceu nubibus arcus
Mille trahit uarios aduerso sole colores.
Obstupuit uisu æneas: ille agmine longo
Tandem inter pateras: & leuia pocula serpens
Libauitque dapes: rursusque inoxius imo
Successit tumulo: & depasta altaria liquit.
Hoc magis iceptos genitori istaurat honores
Incertus genium ne loci: famulum ne parẽtis
Esse putet: cædit quinas de more bidentes:
Totq; sues: totidem nigrantes terga iuuencos:
Vinaque fundabat pateris: aiamque uocabat
Anchisæ magni: manesq; acheronte remissos:
Nec non & socii: quæ cuique est copia læti
Dona ferũt: onerantq; aras: mactãtq; iuuẽcos
Ordine ahena locant alii: fusique per herbam
Subiiciunt uerubus prunas: & uiscera torrẽt.
Expectat dies aderat: nonamque serena
Auroram phœtõtis equi iam luce uehebant:
Famaque finitimos: & clari nomen acceste
Excierat: læto complerant littora cœtu
Visuri æneadas: & pars certare parati.
Munera principio ante oculos circoq; locãt:
In medio sacri tripodes: uiridesq; coronæ:
Et palmæ pretium uictoribꝫ: armaq; & ostro
Perfusæ uestes: argenti aurique talenta.
Et tuba cõmissos medio canit aggere ludos.

SER. Quicunq; ẽ: tedio lõgæ nauigatiõis hoc dicit. Lubricus an. Labilis. Alias locũ dicit: ut p lubrica surgẽs. Septẽ gy. p magnitudinẽ loci geniũ uult probare: Nullus. n. locus caret genio: q per anguẽ plerunq; ostẽdit. Persi. Pinge duos angues pueri sacer ẽ locus extra me ite discedo. Locus ex Home. q̃ iducit græcos apd aulidẽ omẽ decẽnalis belli ex serpẽte collegisse: q ẽt matrẽ cõsumpsit nouẽ pullis comesis. sic & nũc gyris finẽ erroꝝ Aeneæ ostẽdit: q septẽ annos durarũt: & ẽ optimũ figmẽtũ. Annus. n. ante iuẽtas litteras indicabat picto serpẽte ore caudã tenente: q annus i se recurrit. Gyros: nomẽ legimus: nomẽ ex ide nõ iuenimus. Incẽdebat: illustrabat. Agmie lõ. tãdẽ: post illos gyros tãdẽ lõgo repe cœpit. Agmie: ĩpetu. Serpẽs: repes: pticipiũ ẽ. Libauit: leuiter tetigit dapes suppositas: q̃ silicerniũ dicunt q̃si siliceniũ supra sillicẽ positũ. Depasta: nõ a se: nã ipse libauit: sed tãdiu mãsit: donec flãma oĩa aris iposita cõsumeret. Genio ne loci: qa ut supra diximus nullus locus ẽ sine gẽio. Famulũ ne: Cõsueuerant prisci: ut hodie apud idos ut quotiẽs reges moriebãt cũ iis dilecti eq uel serui & una ex uxoribus carior icedebãt: iter q̃s de hoc ipso magna erat cõtẽtio: Possumus igit itelligere seruũ sepultũ cũ Anchise: uel p apoteosim deũ uult eẽ effectũ unde dat famulũ q̃si ministꝝ. Singula eni numia hẽnt iferiores ptãtes ministras: ut Venus adoni: Diana uirbiũ. Aut ex snia Pythagoræ dicit: q primus deprehẽdit d medula hoĩs: q̃ ẽ i spina anguẽ creari ꝙ Oui. i. xv. metamor. dicit loquẽte Pythagoga. Acherõte. r. aut uenietes de Acherõte: aut Acherõta remissos: q iã i Acherõte nõ eẽnt post apotheosim factã. Phœtõtis: ΦΑΕΘΟΝΤΟΣ ΦΑΙΝΕΝ. Circo: spacio so ludoꝝ loco. Sacri tripodes: Sic pulchri: ut sacros putares: nec. n. sacrilegus erat ut sacra donaret: & sic dictũ ẽ: ut Dodõæosq; lebetes. i. q̃les sũt i dodona: & palmæ zeuma ex utroq; later. Nã uictoribus pcium & ad supradicta & ad dicẽda ptiet. Argẽti auriq; ta. Talẽtũ secũdũ uarias gẽtes uarii ẽ põderis. Apd Ro. talẽtũ ẽ septuaginta libræ: sicut Plau. ostẽdit i mustellaria q ait duo talẽta eẽ cẽtũ sexagita libras. Legius ẽt talẽtũ eẽ paululũ quiddã. Nam Home. in ludis funebribus Patrocli ultima pmia ponit esse duo talenta: quod nos cogit aliquid minimum intelligere. Nam si prior uictor bouem accepit: consequens non est ut dicamus ultimum tam magnum accepisse premium. Vnde apparet talentum ẽt minimũ qddã significare. Et tuba: romão more sicut hodieq; uidemus omnibus ludibus funebribus: ut sunt diuoꝝ. Nam si sacri sunt. i. uotiui illustrantur faculis. Ante ẽt hymnis icipiebant.

DONA. Agmie: dixit agmẽ quo naturaliter ipellit serpẽs. Pulchritudo & inocẽtia serpẽtis rẽ cælestẽ & nõ noxiũ aial significat pp qd magis honores rstaurauit. Expectata: q̃si tardius d̃sideratibꝫ uẽisset. Visuri æne. expssit plenissimã laudẽ troianoꝝ: cũ siculi nõ solũ cã ludoꝝ cõueĩrẽt. Circo: nõ qd eẽt circus: sed locus i formã circi. In medio: ut ab oibꝫ spectari posset. Armaq; & ostro. p. u. trãsit ad generalitatẽ ne speciati diceret.

CHRI. Septẽa: nõ solũ septẽ: sed q̃ dũ traheret sp eẽnt septẽ. Nã retinet nõ solũ numeralẽ significationem: sed ẽt ppriã. Volumia: plicas. Notæ: quis ut plurimũ notã id dicamus quo corpus aĩsue aliq labe polluitur tamẽ ẽt & ad honorẽ pulchritudinẽq; referẽ: ut Oui. in fastis. Quiq; numãtina duxit ab urbe notã. Sic in hoc

Nota

loco dixit notas illa interpuncta cærulea:q̄ fuluū aureum colorem uariabant. Maculoſus ful.i.ille color ful
uus unde ſplēdor tanq̄ ex auro micabat diſtictus maculis cæruleis. Squamā: de ſquama & ſqualore dictū ē
i ſecūdo. Geniū:ait Cēſorinus dictos eē:qa ut gignamur curēt:uel quia genitos curēt:Credebantq̧ unicuiq̧
duos eſſe.alterum bonū:|alteꝝ malū:|ut chriſtiāi quoq̧ duos angelos bonū malūq̧ in cuſtodiā ſingulorꝝ ho
minū eē uolūt. Apuleius āt i libro de dæmonio Socratis ſcribit Dæmonas quos genios & lares poſſumus ap
pellare:miniſtros deoꝝ arbitrāť: cuſtodeſq̧ hoīum: & iterpretes ſi qd a diis uelit. Ergo q melioris meriti in
corpore ſūt nr̄o genii dicūť. Corpori renūtiātes lemures. Tū ſi donos icurſionibus iſeſtarēt:larue appellanť.
Cōtra ſi boni fuerit:lares familiares dicūť. Prunas:a purēdo dictas uolūt. Phætontis.i.ſolis:q phætō quaſi
ſplēdēs dr̄:uel appellauit equos ſolis quos phætōtis:qa phætō ſolis ex Clymene filius eos male rexit. Figūt āt
poetæ ſolē hr̄e q̄drigas.i.curꝝ cui q̄ttuor ſunt iūcti equi. Eoꝝ noīa ſic ponit Oui. Interea uolucres pyrois eo/
us & æthon ſolis eq q̄rtus phlegō hinnitibus auras Flamiferis iplēt. Circo: locus ē ſpacioſus & capax turbæ
hominū ad ludos ſpectādos dictus:uel a circuitu:uel a Circe ſolis filia:q̄ prima ludos quos ſoli patri inſtitue/
rat edidit. Romæ erat circus maximus inter palatium & auētinum. Talenta:talentum græcum eſt apđ quos
acticū inuenitur & euboicū:ac rurſus acticū magnū ac pūū. Nec credo fuiſſe pecuniā pcuſſā pōderis certe no
mē ē. Nā magnū:ut notabis apud Liui.li.xxxiii.hēt libras.lxxxiii.& uncias q̄ttuor. Ergo. Priſci.teſte ſex millia
cōtinet denariorum romanoꝝ. Verum ut de ponderibus latius proſequamur minutiſſimum quod ē: latini
ſiliquā nominăt. Eſt enim ſiliqua quam græci κεραττων dicunt.i.granum ex ſiliqua: quā uulgo fabam græcā
nominăt. Hæc āt cēteſimā ac quadrageſſimā quartā ptē unciæ habet. Obolus deinde eſt:q tres continet ſiliq̄s.
ē.n.ps octauæ atq̧ q̄drageſſima unciæ. Inđ ſcrupulus ſiue dragma uigeſſima q̄rta ps unciæ duos cōtiet obo
los:ſiliquas ſex. Dragma.ps unciæ octaua Cōtiet ſcrupulos tres obolos ſex:ſiliq̄s duodeuigiti. Sextula unciæ
pars ſexta hēt ſcrupulos q̄ttuor:obolos octo ſiliquas uiginti q̄ttuor. Siliquus ſiue ſciliquū quarta unciæ pars
hēt ſcrupulos ſex:obolos duodecī ſiliquas triginta ſex:Duella tertio unciæ pars hēt ſextulas duas : ſcrupulos
octo:obolos ſexdecī:ſiliqua q̄draginta octo. Semiuncia hēt dragmas q̄ttuor: ſcrupulos duodecī:obulos ui/
ginti q̄ttuor ſiliquas ſeptuaginta duas. Vncia pars duodecima aſſis. As autem & libra & pondo idē eſt:& duo
deci continet uncias:eſt & mina ſemi uncia maior nr̄a lytia:q̄uis libra apud atticos mīor eēt noſtra libra una
& uiginti dragmis. Sextās pars ſexta aſſis duas hēt uncias. Deinde ex ordīe ē q̄drās ſiue terunciū. triēs:quin/
cūx:ſemis:ſeptūx:bes:dodrās ſiue nūciū:dextās:deunx. Dipūdiū duæ ſūt libræ. Sextertius ſiue ſextertiū q̄ ſe/
mis tertiū:i quo duæ itegræ ſunt:& tertia ē dimidia. Sunt igiť duo aſſes & dimidiū. Vnde ueteres his notis
IIS ſeſtertiū ſignificabāt:eſt trieſſis:q̄draſſis:nonuſſis:Decuſis ſiue denarius:ē ēt uigeſſis trigeſſis uſq̧ ad cantu
ſem quo maius æris propriū uocabulū nō ē. Talētū igiť duplex ē atticū & euboicū. Aticū āt ipſum duplex eſt
magnū & pūū. Eſt āt pō deris nomē. Magnū teſte Liuio li.xxxiii.hēt octogita tres libras: & quattuor uncias.
Hēt aūt ſecūdū Priſcia.ſex millia romanoꝝ denarioꝝ:Sed ut dixi mna uideť maior q̄ libra noſtra nā ait Pli.
de thure. Inueniunť guttæ q̄ tertiā ptē minæ.i.33 denariū pondus æquēt. Hinc romæ:ut ait Liuius: iſtitutū ē
ne talētū minus pondo.80 romanis pōderibus pēderet & alio loco decreuit ſenatus ut nō plus q̄ ternæ libræ
& quaternæ unciæ ſingulis deſinit talētis. Paruū talentū libras hēt.lx.ut ait Dardanus:& Seneca ad Nouaciū
24.ſeſtertia.i.talētū aticū:pūū:talētū. Talētū euboicū erat q̄ttuor milliū romanoꝝ denariū. Denarius āt teſte
Priſci.ex 24.ſiliq conſtabat:ſed Gellius Pli.& Pōpeius ex 18.i.ex dragma argētea ſiue aurea dicūt. Idē ait Re/
mus fauinus. Ergo cōtinebit 41 aſſes & beſſē. Ponit pterea Home.talētū p re parua:nā i Patrocli funebribus
ludis cū uictori pmiū bouē faciat:alteri duo talēta tāq̄ minoris ſint q̄ bos dat. Nō eſt āt uiſū abre ponere uer/
ſus Remi fauini de pōderibus ac mēſuris. Ea ſūt huiuſcemōi. Pōdera pœoniis ueteꝝ memorata libellis Noſ
ſe iuuat pōdus rebus natura locauit. Corporeis elementa ſuum regit oīa pōdus. Pōdere terra manet uacuus
quoq̧ ponderis æquor Inde feſſa rapit uoluentis ſydera mundi. Ordiar a minimis:poſt hæc maiora ſequenť
Nā maius nihil ē aliud q̄ multa mīuta. Semiobolo duplū ē obolus quē pondere duplo. Grāma uocāt: ſcrupu
lum noſtri dixere priores. Semina ſex alii ſiliquis latitantia curuis. Attribuunt ſcrupulo lentis uergantur ut
octo:Aut totidē ſpeltas numerant triſtes ue lupinos. Bis duo ſed ſi par generatim his pondus ineſſet Serua/
rent eadē diuerſæ pondera gentes. Nunc uariāt & enī cuncta nō fœdere certo Naturæ:ſed lege ualent homi
nūq̧ repertis. Scrupula nanq̧ tria dragmā qua pondere doctis Argēti facili ſignatur nūmus aenis Olce quæ
a dragma noſtræ:ſed noīe differt Dragmā:ſi gemines aderit:quē dicier audis Sicilicus dragmæ ſcrupulū ſi ad
iecero fiet Sextula quæ fertur:nā ſex his uncia conſtat. Sextula cū dupla ē ueteres dixere duellā. Vncia fit drag
mis bis quattuor unde putandū Grāmata dicta quia hæc uigintiquattuor in ſe uncia hēt:Tot.n.formis uox
noſtra notať Horis q đ mundus pagit noctē diemq̧. Vncia q̄ i libras ps ē q̄ mēſis i anno:Hæc magno latio li
bra ē gentiq̧ togatæ. Attica nā minor ē ter quinq̧ hanc deniq̧ dragmis. Et ter uigenis tradūt explerier unā.
Accipe pterea paruo quā nomine grai Mnā uocitāt noſtri minā dixere priores Cētū hæ ſunt dragmæ:q̧ ſi de
cerpſeris illis Quattuor:efficies hanc noſtrā deniq̧ librā:Attica quæ fiet ſi quartā dempſeris emnā. Cecropiū
ſupeſt poſt hæc docuiſſe talentū Sexaginta minas ſeu bis ſex millia dragmas. Quod ſūmū doctis pibeť pon/
dus aenis:nā nihil his obolo ue minus maius ue talētū:Nūc dicā ſolidæ q̄ fit diuiſio libræ ſeu aſſis:nā ſic legū
dixere piti:ex quo qui ſoli capimus pibemur habere:dicimus autē ptis domini p partibus huius. Vncia nā li
bræ ſi deeſt dixere deuncē:At ſi ſextātē retrahas erit ille deuncis:ſed nullū reliquo nomē ſemūcia certū Dem
pta dabiť neq̧ enim ē huius ſexcuncia triplex. Dodrātem reliquum uocitant quadrante retracto. Cunq̧ tri/
ens deſit beſen dixere priores idē ſeptuncē dempto quincunce uocarunt:poſt hæc ſemiſſis ſolidi pars maxia
fertur: nā quæ dimidiū ſuperat pars eſſe negatur:ut docuit tenui ſcribens in puluere muſa:Cætera dicta pri

Genius

circus

Talentum

Ponderum diuerſitas

us quibus est semuncia maior: Hæc de ponderibus superat pars altera nobis Humida seu frugũ fœmina ma ius pes lõgo spacio latoq; notat Angulus & sparsit quẽ claudat linea triplex: Quattuor & quadris mediũ cin gatur inane Amphora fit cui uis q ne uiolare liceret Sacrauere ioui tarpeio ĩ monte qrites. Huius dimidium fertur uelut ipsa medimni Amphora: terq; capit modiũ sextarius unũ. Sedecies haurit qd soluit in digitos pes At quottilas: quas si placet: dixisse licebit Eminas recipit gemias sextarius unus Qui qtter assumptus fit graio noie chenix. Adde duos chius fit uulgo qui est congius idem: A quo sextarii nomen fecisse priores Crediderim: quia eos capit sex congius unus. At quottila ciatos bis ternos una receptat Deciato nobis pon/ dus sed sæpe notatur Bisq; hunc faciunt dragmæ si appendere uelis. Oxibatum facient si quinque adnátur ad istas Armistrum ciati quarta est at tertia mistri. Quam uocitant ciamem capit hæc coclearia bina: Quod si mensure pondus componere fas est Sextarii ciatus pars est quæ est uncia libræ: Nec nõ oxibati similis sex cuncia fiet. Sicilicumq; tibi mistro similare licebit.

Prima pares ineunt grauibus certamia remis
Quattuor ex omni delectæ classe carinæ
Velocem mnestheus agit acri remige pistrim
Mox italɔ mnestheɔ: gẽus a quo noie mẽmi:
Ingẽtemq; gyas ingenti mole mole chimærã
Vrbis opus: triplici pubes quã dardana uersũ
Impellunt: terno consurgunt ordine remi
Sergestusq; domus tenet a quo sergia nomen
Cẽtauro inuehitur magna: scyllaq; cloãthus
Cærulea genus: unde tibi romane cloanthi.
Est procul in pelago saxum spumantia contra
Littora quod tumidis submersum tõditur oli
Fluctibus hiberni condunt ubi sydera chori:
Tranquillo silet: immotaque attollitur unda
Campus: & apricis statio gratissima mergis
Hic uiridem æneas frondenti ex ilice metam
Constituit signum nautis pater: unde reuerti
Scirent: & longos ubi circum flectere cursus.
Tum loca sorte legũt: ipsiq; ĩ puppibus auro:
Ductores longo effulgent: ostroque decoris.
Cæterea populea uestitur fronde iuuentus:
Nudatosque humeros oleo persusa nitescit·
Cõsidunt transtris: intentaque brachia remis
Intenti expectãt signum: exultantiaq; haurit
Corda: pauor pulsans laudũq; arrecta cupido

SER. Prima certamina: primo bello punico nau/ machiã ad executũ instituendũ romani ceperũt: post q̃ ꝓbarũt gentes etiã nauali certamine plurimũ pos/ se ad quã rẽ ĩ hoc certamĩe plurimum alludit poeta. Pares: diuersis cõparabiles rebus: ut sequẽtia idicãt. Melior: fortior. Grauibus remis: fortibus: ut ferit ense graue tymbræus osyrim Nã graues iferunt tar ditatẽ. Remige: erit noiatiuus remex: Serenius Se/ miremex hercules. Pistrim: uel a tutela depicta uel απο του πριξειν τα κυματα. i. a secandis fluctibus. Mox italus: subaudi futurus: Nã memioꝝ familiã constituit Bene ãt laudat familias nobiliũ: nã a Serge sto sergia familia fuit & a Cloante cluentia: & a Gya gigania. Nobiles ãt fuisse familias a troianis testat Iu uena. Iubet a ꝑcone uocari ipsos troiugenas. A quo noie. s. Mnesthei: & mnesteus sic ẽ: ut Tideus: Nam diphthongus græca ẽ. Ingẽti mol. motu ut magna se mole mouẽtẽ. Vrbis o tã magna: ut urbẽ putares. Triplici uersu: oẽs. n. triremes fuerũt. Versu ãt ordi dine ut ille ẽt seras ĩ uersũ distulit ulmos: aut uersu tracto a uerendo: ut Aequora uerebant caudis æstũ que secabãt: sane unus ẽ sensus. Pubes ipellũt. Figu/ ra ẽ: ut pars ĩ frustra secãt: sane sciendũ iter barbaris/ mũ & lexin: hoc est latinã elocutionẽ & ꝑfectũ meta plasmũ eẽ qui uno sermone fit ratione uitiosus. Itẽ ĩ ter solœcismũ & schema. i. ꝑfectã sermonũ connexio nẽ: figura ẽ: q̃ fit cõtextu sermonũ ratiõe uitiosa. Er/ go metaplasmus & figura media sunt: & discernunt pitia & iperitia. Fiũt ãt ad ornatũ. Domus sergia: fa/ milia: ut Da propriã tymbreæ domũ. Centauro ma gna: Feminini generis ẽ cũ de naui dicit. Terẽ. In eu/ nuchũ suã cũ comediã diceret. Iuue. contra sensit: ut Scriptus & ĩ tergo nec dũ finitus orestes. Sed cõfũdi tur genus aut metri aut hiatus cã: sic Hora. Nec cupi do sordidus aufert: cũ cupido pro cupiditate generis fœminini: & Virgi. ait timidi dãmæ: ceruiq; fugaces: cũ ipse secũdũ fidẽ dixerit. Cũ canibus timidi uenẽt ad pocula dãmæ. Cærulea: aut nigra aut alta carina: oẽ. n. altũ nigrũ ẽ: ut Scrupea tuta lacu nigro: nemoꝝq; tene. Cluẽti: ad ipsũ apostrophã ẽ. Procul: aut nõ nimis lõge: ut Serta procul tãtũ capiti delapsa iacebant. Interdũ satis lõge significat. Trãquillo: melius septimus ca sus ẽ q̃ datiuus. Cãpus: saxi latitudo. Apricis: apricũ locũ sole gaudentẽ dicimus cui contrarius ẽ opacus & abditus. Virgi. Duceret apricis ĩ collibus uua colorẽ. Itẽ apricũ hoiem q sole gaudet. Persi. nr̃a floralia possint Aprici meminisse senes. Apricũ q̃si ανευ ψυχους sine frigore. Mergis: Esacus filius Priami fuit: Hic sepci/ pitauit a muro: nec piit: & cũ sæpius hoc faceret: deoꝝ miseratiõe ĩ auẽ cõuersus ẽ q̃ ad imitationẽ hoc facit. Circũflectere: Vno sermõe & ꝑfectionẽ & reuersionẽ cõplexus est. Ductores: domini nauiũ: nõ guberna/ tores. Populea uestit fr. iu. hebe ẽ iuuẽtus uxor Herculis: Nũc ergo aut pp hoc iuuẽtus utit populeis corõis aut ad imitationem uirtutis. Populus enim arbor Herculi sacra ẽ: ut Populus alcide gratissima. Nudatos: Bene nudatos: qui tecti esse consueuerũt. Nam nundum est nunquam tectum: ut nuda facies. Transtris: & transtra dicuntur & iuga: ut in sexto. Inde alias animas quæ ꝑ iuga lõga sedebant. Intenti: eodem sermõe in diuersis rebus utit: Aliter. n. brachia aliter mẽtẽ tẽdimus. Exultãtiaq;. h. c. pa. pul. hypallage ẽ: oĩ pte pulsans pauor corda haurit. i. ferit: ut Latus haurit aptũ: & exultare facit. Laudũq;: Ne esset turpe ꝙ ait pauor. Sane hæ sunt belloꝝ prolusiões: Vnde ẽt ad tubã gerũtur: sed sciendũ maioris ætatis funera ad tubã solere ꝑferri:

Persi.Hinc tuba cãdelæ:Mĩoris uero ad tibias.Sta.de Archenoro Tibia cui teneros solitum deducere manes.

Pistris

CHRI. Pistrim:Cum aquatilia maiora pp copiã humoris cæteris animalibus sint:tamẽ ĩ idico mari maxie repiunť:& ĩter ipsa magnitudie excedũt balena & pistris:Itaq; balenæ q̃ternoꝝ iugeꝝ sunt: pistres ducẽto rũ cubitoꝝ.Vestiť pilo pistris: & animal nõ ouũ parit:sed hoc ẽ cõe oĩbus aquatilibus pilo uestitis ut aĩal:& nõ ouũ pariãt:ut balẽæ:pistres:hippotami & uituli marini. Chimæra:hoc mõstꝝ ex Typhaone & Echidna natũ fingunt poetæ.Idq; dicunt ignẽ expirare.Vnde ĩ sexto Et flãmis armata chimæra.Itẽ tria capita habere. Vnum leonis:alterum draconis:tertiũ chimæræ.i.capræ.Dicit.n. Hesiodus ĩ theogonia.προσθελεων οπισ τεδρακων μεσυδεχι πχιρα.Hãc Pegasus & Bellerophõ deuicit quæ tamẽ ex ortho cane Gerionis spingem & leonem nemæũ peperit. Centauro:hoꝝ fabula in sexto enarrabitur. Scylla:de hac dictum in tertio:Sin gulæ ergo hæ quattuor naues singula hæc monstra in se picta habebant:& ab illis nominabãtur. Cærulea: Nã marino mõstro marinũ colorẽ eẽ oportuit.Cõsueuerũt ãt latini si a noĩe appellatiuo nomẽ proprium ali cui rei faciant mutare genus masculinũ ĩ fœmininũ: ut hic Cẽtauro magna.Sin ãt deducať a nomie proprio uiri reseruat gẽus: ut Scriptus & ĩ tergo nec dũ finitus horestes. Chori:nomẽ uenti septẽtrionalis a pte occi dentis.Cõsueuerunt autẽ latini o lõgã in au aliquando conuertere:Vnde pro choro & cote cauꝝ & cautẽ di cunt Hic cũ Florus grãmaticus hoc doceret deinceps flaurus est appellatus. Mergis:Mergi fabulã narrat ser uius.Dicitur ãt mergus,qa frequẽter aquis ĩmergiť.Auis aquatilis & tamẽ ĩ arboribus teste Plinio nidificat.

Chimæra

Mergus

Meta

Metã:Meta terminus ẽ ipsius cursus:ad quẽ nõ satis est peruenisse:nisi etiã circueať:ĩ quo ĩdustria laborq; reqriť.Nã si lõgo spacio ipsã uitamus subit iter illã nosq; alius:& minori gyro currẽs pueniet:sin cõtra ut hoc fugiamus nimis adhæremus:periculũ ẽ ne in illam illudamur.Dicta ãt meta uel quod in dimenso spacio po sita sit uel quia illam metiantur quadrigæ circum currentes.Hinc Iuuena.Per quẽ magnus equos arũcæ fle xit alunnus:& Cice.ĩ li.de oratore Si infinitus reꝝ forensium labor & ambitionis occupatio deflexo honoꝝ & ætatis cursu constitisset:& Statius Flectere si posset circũ cõpendia metæ:& Persi.Ordo quis reꝝ aut me tæq̃ mollis flexus & unde. Sorte legunt: nã cũ difficultas rei cõmoda & ĩcõmoda æque partiri nõ permittit ad sortes recurrimus ne quis iure conqueri possit. Oleo perfusa:ut brachiis & totum reliquo corpore in re migatione agilius uterentur.Id enim præstat oleum.Nam ex illo robustiores magisq; flexibiles redduntur.

Pauimentũ

Pauor:non timor sed percussio:nã pauere pcutere ẽ:inde pausia oliua dicta qa antea q̃ trapetibus demoliať pauetur idest percutitur:inđ pauimentum quia pedibus percutiatur: inde ĩpularia aruspicina tripudium q̃ si terri pauium dicitur qꝛ pulli dum escam sumunt rostro terram pauent idest tondunt.

Inde ubi clara dedit sontium tuba finibus oẽs
Haud mora ꝓsiluere suis:ferit æthera clamor
Nauticus adductis spumãt freta uersa lacertis
Infundunt pariter sulcos:totumque dehiscit
Cõuulsum remis:rostrisq; stridentibus æquor
Non tam præcipites biiugo certamie campũ
Corripuere:ruuntque effusi carcere currus
Non sic immissus aurigæ undantia lora
Concussere iugis:pronĩq; in uerbera pendẽt:
Tũ plausu fremituq; uirũ studiisq; fauẽtum
Consonat omne nemus:uoceq; iclusa uolutãt
Littora:pulsati colles clamore resultant:
Effugit ante alios:primusque elabitur undis
Turbã ĩter fremituq; gyas:quẽ ẽide cloãthus
Consequitur melior remis:sed pondere pinus
Tarda tenet post hos æquo discrimine pistris
Centaurusq; locum tendunt superare priorẽ:
Et nunc pistris abit:nunc uictã præterit ĩgens
Centaurus: nũc una ambæ:iunctisq; ferũť
Frontibus:& longe sulcant uada salsa carinæ.
Iãq; propinquabant scopulo:metãq; tenebãt
Cũ princeps: medioq; gyas in gurgite uictor
Rectorem nauis compellat uoce menetem
Quo tãtũ mihi dexter abis:huc dirige cursũ:

SER. Finibus omnes:secundum naturam ante ge nerali usus descriptione uenturus ad specialitatem. Præcipites:ueloces:ut pcipites uigilate uiri. Biiu go:& hoc celeritatis est.plures.n.se ĩpediũt. Carce re:pro carceribus: nã in singulari significat custodiã noxiorum:in plurali autem repagulũ quo equi arcẽ tur.Vnde carceres quasi arceres secundũ Varro. Iu gis:iugalibus. Vndantia:ualde effusa. Cõsonat:pp ecchon quæ est nostræ uocis æmula:unđ & resultat a. Elabiť: celeriter pcurrit.ut Labeť nympha polo. Turbã inter:in ipso principio. Discrimine:intersti tio:Sane uariat & nunc naues nunc ductores cõme morans. Priorẽ:inter se: hoc est tertiũ. Metãq; te. nauticum uerbum. Prĩceps:modo ordinis. Mihi: uacat:ut solet frequẽter. Littus:littus ẽ oẽ quod aq̃ alluitur.Vnde saxũ littus uocauit. Strigat:radat.q. d.hoc nolo quod times. Palmula:extrema pars re mi in modum palmæ protẽta. Iterum:hoc uerbũ: & a poeta põt dici qđ iteꝝ uocabat & a Gya: ut quo abis iterum non iterum pete.Nauem queq; uacat. DONA. Intenti:expectantes signũ. Exultãtia.c. propter solicitudinem uictoriæ quæ erat incerta.

Tuba

CHRI. Sonitũ:erat signum quo erũpe debebant. Tuba:inuenta est a maleo siue maleto rege etruriæ unde ipse alibi Tyrrhenusq; tubæ mugire p æthera clangor. Clamor:quo se inuicẽ qui eiusdẽ nauis sũt hortanť. Freta uersa:ostendit maximũ studiũ ma ximasq; uires:cum nõ undas dicat uersas:sed totum fretũ:in qua sententia persistit cum dicit.Totumq; de hiscit.Cõuulsũ.r.r.q.s.æ. Nã tã:cõpatio a certamie curuli:q̃ uehem enter q̃drat:nã & inde translatio fie ri potuisset. Ruunt:magno impetu feruntur. Car cere.Non obseruatur:quod a Seruio dicitur nã & Ci cere.

Carcer

cero in oratione ſoluta uſus eſt ſingulari numero pro repagulo quo arcentur curſores: ne ante ſignum erumpant. Ait enim a calce ad carcerem reuocari.
Mihi: non uacat: ut ait Seruius ſed uehementer quadrat. Nam quicquid agebat gubernator ſiue recte ſiue cõtra non ſibi ſed Gyæ agebat Huc digito.n. oſtendebat nauigationem: quæ metæ propinquior eſſet. Altum alii teneāt: quaſi dicat id facis quod ego cupio facere aduerſarios. Saxa timens: tanta fuit timoris perturbatio: ut iuſſa ſuperaret imperantis gyæ. Ecce: quaſi dicat quod non præuiderat: quod non putauerat. Propiora: magis propinquā metæ q̃ nauis Gyæ: Eſt autem a prope propior: poteſtq; retinere uim præpoſitionis a qua eſt: ut dicamus tenentem propriora metam q̃ Gyas.

Littus ama: & leuas ſtrigat ſine palmula cautes:
Altum alii tencāt dixit: ſed cæca menetes
Saxa timēs prorā pelagi detorquet ad ūdas:
Quo diuerſis abis: iterum pete ſaxa menete
Cum clamore gyas reuocabat: & ecce cloāthū
Reſpicit inſtantem tergo: & propiora tenenté
Ille inter nauemq; gyæ: ſcopuloſque ſonantes
Radit iter leuum interior ſubitoque priorem
Præterit: & metis tenet æquora tuta relictis

SER. Exarſit iu. cauſa ex cā pédet: Hora. Nō ego ferré calidus iuuenta conſule Planco. Nec lachrymis: nimis iraſcentis é: Cice. de Verre cū iraſceretur lachrymas interdum uix tenere. Oblitus decoriſq; ſui: Inhoneſtū.n. eſt iraſci: duci p̄ſertim. Sociūq; ſa. poſſumus & ſociū ſalutis ſuæ oblitus ītelligere: & ſociū ſalutis pro ſocioꝝ p̄cipitato ſcilicet gubernatoř.
Ipſe gubernaculo: ut oſtéderet nihil eſſe: quod ipſe non poſſet efficere. Hortaťq; uiros: aut ipſe dicit celeuma: nā oratores dicunť: aut qa conſternati fuerát perdito gubernatore. Clauū: Fuſté gubernaculi. Iā ſenior mediaq;: cōtra illud quia occurrebat gubernatoré natādi peritum fuiſſe debere addidit ſeniorem.
Fluens in ue. cui ueſtes fluebát: honeſte locutus eſt ſic Iuue. Et multo ſtilaret penula nimbo. Riſere natanté: und in ludis uoluptas q̃riť. Reuomēté: ſæpius uomenté. Aemula piſtrix: eiuſdé rei ſtudioſa: ut Cice. pro. M. Marcello Illo æmulo atq; imitatore ſtudioꝝ meoꝝ. Alias inimicū ſignificat. Inſurgite: cōtra Luca. Atq; in trāſtra cadūt. Hectorei: aut fortiſſimi: aut reuera quōdā. Getulis: africanis: a parte totū: nā getulia mediteranea é. Syrtes uero iuxta lybiā ſunt ſic de ſyrtibus Horati. Vbi maura ſemp æſtuat unda. Fuiſſe āt troianos in ſyrtibus ille indicat locus In breuia & ſyrtes urget miſerabile uiſu. Ionio: quādo iuxta carybdí nauigarūt. Maleæq;: malea promōtoriū é lacōiæ ꝓuíciæ: ubi ūdæ ſūt ſeq̃ces. i. p̄ſecutrices: ut capræq; ſequaces illudūt. Prima. q. d. q̃ ſoleo.
Mneſtheus: ſp̄ ille uictor. Hoc uícite: loco uictoriæ ſit poſtremos nō redire. Nephas: modo opprobriū. Aerea: Fortis: ut & iunctoſtemo trahat æreus orbis: nā ærea non é puppis: ſedprora. Subtrahiťq; ſolū: unicuiq; rei quod ſubiacet ſolū: é ei: cui ſubiacet unde eſt nauis ſolū mare: & aer auiū: & eſt uerbū cuius p̄lucida ſignificatio p̄ naturá nō íueniť. Riuis: more riuoꝝ: ac ſi riuatí diceret. Furés aí: figurate dixit: ut p̄ſtās aí iuuéis. Interior: ſiniſtior: Cic. In qué ítus oía canere dicebāt: Salu. legiť ítorſus prima aſiæ bithynia é. Iniquo: anguſto: ut ſiluis íſedit iniquis.
Procurrentibus: prominentibus: & uelutí obuiam uenientibus. Murice: ſaxi acumé emínēs per tranq̄llitaté. Moranť: retro agunt. Legūt: Alii p̄tereūt: ſed melius legūt. i. colligunt: nā ſeqť Et fractis diſcétem currere remis. Prona: uicina littoribus: unde altum é lōge poſirū. Colūba: ubiq; de his domeſticis colūba Virgili. dicit Perſi. uero ait Teneroq; colūbo es ſimilis: nā agreſtes palūbes uocanť. Exterrita pé. pen

Tum uero exarſit iuueni dolor oſſibus ingēs:
Nec lachrymis caruer̄ genæ: ſegnéq; menetē
Oblitus decoriſque ſui: ſociumque ſalutis
In mare præcipitem puppi deturbat ab alta.
Ipſe gubernaculo rector ſubit: ipſe magiſter
Hortaturq; uiros: clauūq; ad littora torquet.
At grauis ut ſundo uix tādem redditus imo é
Iam ſenior: madidaque fluens ī ueſte menetes
Summa petit ſcopuli: ſiccaque in rupe reſedit:
Illum & labentem teucri: & riſere natantem:
Et ſalſos rident remouentem pectore fluctus
Hic læta extremis ſpes eſt accenſa duobus
Sergeſto mneſtheoq; gyan ſuperare morātē
Sergeſtus capit āte locū: ſcopuloq; ꝓpinquat
Nec tota tamen ille prior præeunte carina
Parte prior: parté roſtro premit æmula piſtris.
At media ſocios incedēs naue per ipſos
Hortatur mneſtheus: nūc nūc inſurgite remis
Hectorei ſocii: troiæ quos ſorte ſuprema
Delegi comites: nunc illas promitte uires
Nunc animos: quibus in gettulis ſyrtibus uſi:
Ionioque mari: maleæque ſequacibus undis:
Nō iā prima peto mneſtheus: neq; uicer̄ certo
Quanq̃ o ſed ſupent: qbꝫ hoc neptūne ḋdiſti
Extremos pudeat rediiſſe: hoc uincite ciues
Et prohibere nefas: olli certamine ſummo
Procumbūt uaſtis tremit ictibus æra puppis
Subtrahiťq; ſolum: tū creber anhelitus artus
Aridaque ora quatit: ſudor fluit ūdique riuis
Attulit ipſe uiris optatum caſus honorem:
Nāque furés animi dū ꝓrā ad ſaxa ſuburget
Interior ſpatioque ſubit ſergeſtus iniquo
Infœlix ſaxis in procurrentibus hæſit.
Concuſſæ cautes: & acuto in murice remi

Obnixi crepuere:illisaque prora pependit:
Consurgunt nautæ:& magno clamorẽ morãt
Ferratasque trudes:& acuta cuspide contos
Expediunt:fractosque legũt ĩ gurgite remos
At lætus mnestheus:successuque acrior ipso
Agmine remorum celeri:uentisque uocatis
Prona petit maria:& pelago decurrit aperto.

naꝝ concussione terrorẽ significãs:ut Timuitq; exterrita pẽnis. Ales:nõ.n.pẽnis timet sed timorẽ ĩducit.

DONA. Nihil habet Donatus in his uersibus:qđ uel mediocriter eruditus desiderare queat.

CHRI. Oblitus:& quia ut muliercula lachrymauit:& quia supra modũ sæuiuit. Aemula:est æmulus q alios aliq̃ re ægregia supar̃ nitit̃:hoc si facimus ĩ uirtute uincamur res laude digna ẽ. Nõ.n.hoc facimus ut cuiquã quicq̃ detrahamus:sed ut nos ipsos excellentes in ea re reddamus:Sin autẽ non qa uirtutẽ diligãus:sed qa aliũ florere doleãus uicer̃ sῡpiores euader̃ nitimur inuidia.i.& ꝓpea uitium ẽ.Menetæ ãt & Sergesti exẽplo mõet nos poeta:ne aut nimia q̃dã timiditate nõ audeãus ĩ iis ĩ qbꝫ audiẽdũ ẽ aut contra ita paꝝ cauti res aggrediamur: ut nimia audacia per temeritatẽ ĩ picula ĩcidamus. Vtrũq;.n.uitiũ uitãdum est.

Aemulus

Hæctorei socii:Orõ ĩ genere deliberatiuo.Hortat̃ a uictoria & arguit a facili.Est.n.facile supare iis q eius socii fuerũt q sꝑ supauit:& simul eos sibi bẽiuolos reddit cũ appellet socios hectoreos:& cũ ostẽdat se illos plurimi facere:cũ nõ casu sibi socios illos sũpserit:sed elegerit ẽt eo tpe ĩ quo ꝑter metũ hostilẽ & fugiẽdi cupiditatẽ tamẽ non quos sors daret accepit:sed ipe elegerit.Debet ergo eos puder̃ nõ uicere:q & hectorei socii fuerĩt & a se electi.Ergo eodẽ tpe illos sibi beniuolos facit & ne ĩ rẽ pudẽdã ĩcidãt clãculũ mõet:& a facili arguit. Deinde a maiori probat hoc illos optĩe posse:q difficiliora & ĩ syrtibus & ĩ ionio mari potuerĩt ꝑferti cũ nõ prías hr̃e ptes sed fugere externas cõtẽdat. Quãq̃ o:O aliquãdo uocãtis ẽ:ut Et ꝓcul o miseri q̃ tãta insa.ci. Aliq̃do exclamãtis:ut hic:& illud O mihi ꝑteritas rẽferat si iup.an. Aliquãdo optãtis ẽ ut hic:& uel solũ ponit̃ uel cõiũgit̃ huic dictioni si:ut Persi.O si ebulliat patrui ꝑclaꝝ funus. Aliquãdo illi q̃ ẽ utinã.Oui.O utinã tũc cũ lacædemõa clas.pe.Obrutus ĩsanis eẽt adul.a.O litterã populi italiæ ꝑserti umbri & thusci teste Prisci.nõ habebãt. Neptũne:apostrophẽ facit unde ẽ pathos:& simul ostẽdit nõ desꝑare uictoriã:qa diffidat illis:sed qa maris deus illã aliis decreuerit.Optĩa ergo orõ:q̃ cũ ĩ tpis articulo breuissima eẽt habẽda:tamẽ & brniuolẽtiã captat:& a facili multis mõis arguit:& pudorẽ ĩcutit:& sibi q; sua natura ꝑuũ uidebat̃ gratissimũ ostẽdit:& ita đ deo q̃rit̃ qđ ĩdicat ipa apostrophe ut oẽm ĩpietatẽ effugiat. Hoc.u.& prohibete.n.Res igit̃ facilis q; nõ sint extremi:& tamẽ ipa & duci desideriũ cõplebũt:& ign ominia euitabũt. Procũbũt:& breuiter & tamẽ absolutissime ita describit illoꝝ studiũ:ut rem nõ solum auribus exponat:sed ipsis etiam ocul is subiiciat. Trudes: Perticæ sunt: sic dictæ quia illis naues trudantur.

O

Qualis spelũca subito commota columba
Cui domus:& dulces latebroso in punice nidi
Fertur ĩ arua uolãs:plausumq; exterrita pẽnis
Dat tecto ingentem:mox aera lapsa quieto
Radit iter liquidũ:celeris neq; cõmouet alas.
Sic mnesthe⁹:sic ipsa fuga secat ultima pistris
Aequora:sic illam fert impetus ipse uolantẽ
Et primum in scopulo luctantem deserit alto.
Sergestũ:breuibusq; uadis:frustraq; uocantẽ
Auxilia:& fractis discentem currere remis:
Inde gyan:ipsamq; ingenti mole chimeram
Cõsequitur:cedit quoniã spoliata magistro ẽ
Solus iamque ipso superest in fine cloanthus
Quẽ petit:& summis annixus uiribus urget.
Tũ uero ĩgeminat clamor:cunctiq; frequẽtẽ
Instigant studiis resonat clamoribus æther:
Hi propriũ decus:& partũ ĩdignãtur honorẽ
Ni teneant:uitamq; uolunt pro laude pacisci.
Hos successus alit:possunt:quia posse uident̃:
Et fors æquatis cœpissent premia rostris
Ni palmas ponto tendens utrasque cloãthus
Fudissetque preces diuosque ĩ uota uocasset:
Dii qbus ĩperiũ pelagi:quorũ æquora curro

SER. Radit:Secat puꝝ aerẽ. Frustra:qs.n.ei relicta uictoria subueniret ip so supest ĩ fine: ut & spatia & si plura supersint:trãseat elapsus prior. Propriũ.d.quasi iã ptã uictoriã: & honorẽ ni teneãt ĩdignãt̃.

Successus:fœlicitas. Possunt:qa posse uident̃. Spabãt:uictoriã spectãtiũ opinionẽ:ut cũctiq; sequẽtẽ ĩstigãt studiis. Palmas:Vt diximus supra antiquum hoc esse.Caprius tamẽ dicit ꝑ naturã uitiosã hãc eẽ elocutionẽ:siue utrãq; palmã:siue utrasq; palmas dixerimus eẽ in aliquo usurpationẽ. Impiũ ẽ pelagi.i. ĩ pelago.ut Dii qbus ĩpiũ ẽ aĩaꝝ.i.ĩ aĩalibus. Lætus ui.A ꝑcedẽti q; seqt̃. Ante aras: De qbus paulopost ꝑs spoliãt aras. Voti re.debitor:unde & uota soluentes dicius absolutos. Porriciã:exta porriciũt̃.i.Porrigũt̃ : nisi forte dicamus:& fluctibus maris offerri q; si ẽ porriciã.i.porro iaciã legẽdũ ẽ. Phorci: Latĩe hic phorcus huius phorci dicimus:nã apud nos græca lĩgua huius noĩs nõ ẽ declinatio:est ãt deus marinus. Panopæaq; uir Vna de nereidibus: quã iõ sepatĩ dixit:ut illas nõ uirgines ĩtelligamus. Portũnus:deus marinus:q portubus ꝑest : & bene ĩpulit eũ ipse iã uicinũ portui Nota ãt ẽ fabula,Athamas post furorẽ a Iunone ĩmissũ cũ occiso Learco Melicertã alteꝝ filiũ cũ Ino uxore sua persequeret̃:cũ se illi ĩ mare ꝑcipitassent.uolũtate numinũ ĩ deos uersi sunt Melicertã ĩ portũnũ q græcæ palemõ dr̃:Ino ĩ matrẽ Matutã:q̃ græcæ dr̃ leuchotoa. Portu se cõdidit alto.i.usque ad ĩteriora ꝑuenit. Ex more: ludoꝝ.s.ꝑ ꝑconẽ.

Victorẽ:primũ subaudi.Nam illi duo uictores sũt Sergesti: hĩc paulopost:Quẽ modo nauali mnesthe us certamĩe uictor. Dat ferre:græcũ ẽ duo uerbacõ

Vobis lætus ego hoc candentẽ ĩ littore taurũ
Conſtituam ante aras uoti reus:æxtaqꝫ ſalſos
Porriciam in fluctus:& uina liquentia fundã:
Dixit:eumqꝫ imis ſub fluctibus audiit omnis
Nereidũ phorciqꝫ chorus panopæaqꝫ uirgo.
Et pater ipſe manu magna portunus euntem
Impulit:illa noto citius uolucrique ſagitta
Ad terram fugit:& portu ſe condidit alto.
Tum ſatus anchiſa cunctis ex more uocatis
Victorem magna præconis uoce cloanthũ
Declarat:uiridique aduelat tempora lauro:
Muneraque in naues ternos aptare iuuencos
Vinaqꝫ & argenti magnum dat ferre talentũ
Ipſis præcipuos ductoribus addit honores.
Victori chlamydẽ auratã quã plurima cirũ
Purpura mæãdro duplici melibœa cucurrit.
Intextuſque puer frondoſa regius ida
Veloces iaculo ceruos:curſuque fatigat:
Acer anhelãti ſimilis:quem præceps ab ida
Sublimem pedibus rapuit iouis armiger ũcis
Longæui palmas ne qcquã ad ſydera tẽdunt
Cuſtodes:ſæuitque canum latratus in auras.

iungere ut paulo poſt: Donat hr̃e uiro. Sed hoc dat̃ poetis. Magnũ.r. Vt diximus breue qddam:ſed magnũ alterius minoris cõparatione. Circum: In pte extrema: ut diximus. Duplici:Furioſo: & hoc dixit erat ĩ chlamyde flexuoſa & in ſe remeabilis purpura ĩmodũ meandri fluminis cariæ puiucia. Melibœa: pro mœliboenſis. Eſt aũt theſſaliæ ciuitas melibœa.
Regius: Trois regis phrygiæ filius. Fatigat: Laus picturæ: q̃ſi gerat & nõ gerere uideat̃. Præpes: mõ uolans. Sublimẽ:ĩ altũ. Palmas:ne qcq̃ ad ſydera tẽdunt:aut admirantes:aut increpantes deos.
DONA. Victori chlamydẽ: Laudat chlamydem pp honorẽ dãtis & meritũ uictoris. Laudat materiã auꝝ.ſ.& purpurã. Laudat artificium & ſpeciem rei.
CHRI. Celeris.n.c.a.nã ĩmobilibus alis aerẽ ſcĩdit q uolatus celerior ẽ:q̃ is ĩ quo alæ quatiũt̃. Sic.m.ſic imago & repetitio colores rhetorici. Diſcentem:tentãtẽ & experiẽtẽ:ut ait Marcellus: Nã id agebat quod nuſq̃ hactenus egerat:experiẽdo ergo id tentabat: & aliqd aſſeq̃batur:quod prius nõ norat egeſtas.n. igeniosum faciebat. Mirifice autem uariat hos ludos:ut ex uariatione piat auditoribus uoluptatem:& ſimul oſtendit q̃ uarii q̃qꝫ inexpectati ſint reꝝ euentus: & ſæpe euenire ut uictores uicti & uicti uictores fortunæ fauore reddãt̃: Eſt p̃terea color rhetoricus ſimiliter cadẽs. Quoniã ſpoli.ma.q.d.ſua ſtultitia qa magiſtꝝ p̃cipitauerit:accidere ut uincat̃. Hi proprium d. Nnllũ.n. laborẽ recuſant hoĩes:ſed oĩa perferũt:ne id quod iã ptũ eſt: amittãt. Cõtra uero ii quibus fortuna fauet ſæpe ſupra uires ſuas multa ſperãt:& poſſunt quia poſſe uidentur: Nam cũ ſpectantes ſuaderent eos poſſe uincere ideo poſſe credebant. Lætus: quia ero. Voti reus:ideſt quia aſſecutus a uobis id propter qđ uotũ conceperã:ero debitor ipſius uoti: quod mihi lætitiã affert: Vnde alibi Vt baccho cereriqꝫ:ſic tibi uota quot annis Agricolæ faciẽt:dãnabis tu quoqꝫ uotis nã ex pontificio iure uerba ĩ ſacris elegit. Reum.n. dicunt ſacerdotes qui ſuſcepto uoto ſe numinibus obligat. Dãnatus qui promiſſa uota iam ſoluit.

Porricio Porriciã:& non proiiciã:& hoc uerbũ ſacroꝝ ẽ: ut Veranius ex primo libro ſabii pictoris executus eſt. Exta porriciũto diis ĩ altaria arã ue focũ ue quo exta dari debebunt: Nũc pro ara & foco mare accipit:cuius diis ſacrificaturus ẽ. Ait Macro. Nereidũ:nymphæ ſunt Nerei marini dei filiæ:quas es Doride filia oceani uxore ſua genuit. Has Heſiodus in theogonia enumerat quinquaginta:ac earum nomina ponit.

Phorcus Phorciqꝫ:phorcus filius fuit Neptunni ex Thoſſa nympha:& imperauit corſicæ & ſardiniæ:& ſecundum Varronem. ab Atlante uictus bello nauali mari obrutus eſt:& a ſuperſtitibus ſociis diuinos honores meruit. Portunnus:Stat. Cur ſumpſerit arcus infœlix atamas Cur nõ expauerit ĩgens Ionium ſocio caſura palæmone mater. Fabula late explicata eſt apud Ouidi. Non procul athenis ſaxa ſcyronia ſunt: qa illic ſcyron ẽ Theſeus ĩterfecit. Hĩc ſe Ino p̃cipitauit cũ filio. ait Soli. Ternos: ĩ ſingulas naues tres: uel ſigulos ĩ tres naues. Ferre:hr̃e ſecũdũ Marce.

Chlamys Chlamydẽ:uiro ægregio ɔueniẽs donũ. nã chlamys ueſtis ẽ militaris & nomen græcum χλαμυσ ut Teren. de milite glorioſo & plautus oſtendit. Sunt qui dicant ueſtem quæ ſuper alias ueſtes induit̃. Laudat hanc a materia ꝙ ex auro & purpura. Laudat ab artificio ꝙ in textura illa res uiua uideretur: unde dicit Fatigat ceruos: Nam ita ĩtextus eſt:ut fatigare uideatur: & anhelanti ſimilis & præpes armiger rapuit:& tendunt palmas:& ſæuit canum latratus Nã hæc oĩa geri uidebant̃. Melibœa. ĩ theſſalia ẽ:unde eſt philoctetes iuxta magneſiam.

Mæãder Mæandro: mæander fluuius eſt qui ex alotrine lacu: qui eſt in alotrinæ monte minoris aſiæ:fluit:& adeo ſinuoſis cicum agitur flexibus:ut nonnunquam in ſuos ortus redire uideatur: Ouidius. Quiqꝫ recuruatis ludit mæandrus in undis:& apameæ primum irrigat r̃gionem:poſtea hirgaleticos cãpos & nouiſſime cariã omnes fertiliſſimo limo fœcundas effluit ĩ mare icareũ aiunt in eo naſci lapidẽ:quem p antiphraſim euphrona uocant:qui alicuius pectori alligatus tantam ſubito inſaniã cõcitet:ut aliquẽ ex propinquis ĩterficiat. Sol. ſcribit iuxta celenas quæ deinde apamea dicta ẽ: uallẽ aulocrenã & fõtẽ eiuſdẽ noĩs ẽẽ:& ex eo fluere mæandꝝ:q inter cariam & ioniam ĩ ſinũ exit:q miletũ & prienam diuidit.

SER. Virtute:quia ille fauore uicerat numinum unde & p̃mia dant̃ congrua illi chlamys deoꝝ cũtinẽs fabulã:illi lorica uirtutis inſigne. Hamis auro: hamis aureis. Simoneta: A ntõ ẽ græco nõ ĩ ισ ſed ĩ ειο exeũte. Ilio alto:o breuis fit ſeq̃nte uocali. Deɔ: qa aurã. Tutamẽ:qa triplex. Phegeɔ ſagaris:nõĩati

At qui deinde locum tenuit uirtute ſecundũ
Leuibus huic hamis conſertam auroqꝫ trilicẽ
Loricam:quam demoleo detraxerat ipſe
Victor apud rapidum ſimoenta ſub ilio alto

Donat habere uiro decus:& tutamen i armis.
Vix illam famuli phegeus sagarisq; ferebant
Multiplicem cōnixi humeris:indutus at olim
Demoleus cursu palantes troas agebat.
Tertia dona facit geminos ex ære lebetas.
Cymbiaq; argēto perfecta atq; aspera signis.
Iamque adeo donati omnes opibusq; superbi
Puniceis ibant euicti tempora tenis
Cum sæuo e scopulo multa uix arte reuulsus
Amissis remis atque ordine debilis uno
Irrisam sine honore ratem sergestus agebat:
Qualis sæpe uiæ deprensus in aggere serpēs
Aerea obliquum rota transiit:aut grauis ictu
Seminecem liquit saxo:lacerumque uiator
Nequicquā lōgos fugiens dat corpore tortus
Parte ferox:ardensque oculis:& sibilia coma
Arduus attollens pars uulnere clauda retētat
Nexātem nodis:seq; i sua membra plicantē:
Tali remigio nauis se tarda mouebat:
Vela facit tamen:& plenis subit ostia uelis
Sergestum æneas promisso munere donat
Seruatam ob nauem lætus sociosq; reductos.
Olli serua datur operū haud ignara mineruæ
Cressa gēus pholoæ:geminiq; sub ubere nati.
Hoc pius æneas misso certamine tendit
Gramineū in cāpū:quē collibus ūdiq; curuis
Cingebant siluæ mediaque in uale theatri
Circus erat:quo se multis cum milibus heros
Consessu medium tulit:extructoque resedit
Hic qui forte uelint:rapido contendere cursu
Inuitat preciis animos:& præmia ponit.
Vndique conueniunt teucri mixtique sicani:
Nisus & euryalus primi.
Eurialus forma insignis uiridique iuuenta.

dicēdo addidit laudem. Cursu palātes troas agebat: Ad æneæ qui eum uicit pertinet laudem. Cymbia que:pocula in formam cymbæ. Aspera signis:ανα/γλυφα.Omnes qui uicerant. Puniceis.t. Victis roseis & significat lēniscatas coronas: quæ sunt de frondibus & discoloribus fascis:& ut ait Varro magni honoris sunt. Tænis: autē modo uittis:alias extremitates uittarum dicit: ut Fit longe tænia uittæ. Atq; ordine debilis uno: Sergestus & bene ex mutatione sensuum quæsiuit ornatū. Nam irrideri & sine honore esse hominum est:Remis carere nauis. Viæ in ag.agger est media uiæ eminentia coaggeratis lapidibus strata: unde uiæ aggere dixit. Aerea: fortis ut aerea puppis. Grauis: fortis ut grauibus certamina remis. Tortus:hos tortus idest sine causa tentat incessus. Clauda:ab homine transtulit:Cice.Mancam ac debilem fore p̄turam suam. Membra: etiam hoc ab homine transtulit. Vela facit tamen:ανακολουθον:Nam non præmisit q̄q̄ remigare non posset. Subit ostia:portus ut supra diximus:ideo q̄a exitus fluminū frequenter portus efficiūt. Promissio:aut magno:aut ante ꝑmissio:ut itelligamus i oībus ludis illud esse seruatū. Nemo ex hoc numero mihi nō donatus abibit:qđ etiā i pyctali certamie:uictori uelatū auro uittisq; iuuencū:Ensem atq; isignē galeā solatio uicto. Aut certe ꝑmisisse eū intelligamus quando uidit nauē periclitātē. Operꝫ haud ign.m.perita lanificii. Cressa genus:Figura græca:ut q genus unđ domo. Pholoe:Nomē ꝓpriū Erat āt lactās. Nā ifantes lactētes dicimus. Gramineum:graminosum:Cice. de hastis.Bene ēt ne gramineas hastas. Collibus undiq;.c.mutauit:nō.n.silua colles hēt sed est i collibus silua debuit ergo dicere Quem colles cingebāt siluis.

Mediaq; in ualle the.media in ualle erat circus theatri.i.spatium spectaculi:& theatri græcæ dixit απο της θεωριας non.n.est speciale. Consessu medi.t.ordo ē quo se æneas mediū tulit cū multis milibus: & extructo cōsessu resedit. Animos: eorum subaudi.

Mixtiq; sicani:Quod ps ait.Et certare parati. Viridiq; iuuēta:ætates oēs Varro sic diuidit.Infantiā:pueritiā: adolescētiā:iuuētā: senectā. Hæc tamē sicut etiā de tpibus supra dixius singulæ trifariā diuidūt:ut sit pría uiridis adulta & p̄ceps:hinc ē Viridiq; iuuēta:& cruda đo uiridisq; senecta.Itē Sal.sed mithridates ex trēa pueritia regnū igressus mře sua uenēo iterfecta.

DONA. Leuibus:minutis & omni subtilitate pfectis.Ostendit illā fortē & pulchrā.Deinde accedit tertia laus ab auctore. Decus:pp aurum. Tutamē:pp texturā trilicem laudat demoleū.q̄a illa armatus agebat hostes.Laudat magis æneam:qui illum uicerit: ac spoliauerit:& portauerit.Laudat eū cui donatur:quia & ipse portare optime posset ppeaq; esset dignus dono. Puniceis tænis:Vitis roseis. Plāis uelis.facit cōtra nauticā consuetudinē nā subituri portū dimittunt uella sed necessitas coegerat:quia carebāt remis. Crassa genus:plena laus seruæ:q̄ est ab artificio:a genere:& a fecūditate.

Tæna

CHRI. Leuibus:politis.Hinc leuigare.i.expolire. Trilicē:ex triplici ordie hamorꝫ.s.in qua singuli hami.i. maculæ ternos capiebant:ut ualidior esse lorica.Ergo quia aurea:pulchra erat:q̄a trilix:robusta: & infrangibilis. Demoleo:uiro illi forti:& dū laudat loricā laudat Demoleū:sed magis æneā:q talē uirum supauit. Pheगeus & sagaris:Hæc noīa uim habēt.q.d.ualentes robustiq; serui.Ergo cōnixi humeris.i.quāuis ambo humeros simul nitendo supponerent:uix ferebant.Vt sit sentētia:duo ualentes etiā uehementer nitēdo uix ferebāt: At demoleus unus illā idutus troas fugabat: & fugatos cursu cōsequebat̃ ita ut & uires iauditæ & aīus maximus i eodem ostēderet̃.Qualis igitur quātusq; erat æneas:q̄a talia arma tali uiro detraxerat. Ergo ex hoc fortissimus:& q̄a & p̄ciosa & maxie tuta:& ppea q̄ hosti cū sūma gloria detraxerat sibi gratissima dōabat: liberalissimus appebat. Gemios:A numero laus ē. Argēto:A materia. Aspa:ab artificio. Cū sæuo:Cōtraria cōtrariis opponit:Vnde spectātibus ex uarietate orit̃ uoluptas & occultius humanæ conditionis sortem dolet.

Parte ferox:Nā in secta quæ nostroꝝ temporum philosophi anulosa appellāt etiā in mēbris abscisis uiuūt. Tali remigio:Nā ab eo latere cuius remi fracti erāt tarda oio ab eo cuius ītegri uelox apparebat. Donat:erat eni clemētis principis fortunæ uulneribus mederi:& simul nō decebat ī ludis quemquā mœstissimū sine ali/quo solatio dimittere. Quem collibus:elegit locum quem natura pene theatrum effecerat. Premia.p.Nam ut ait Cice.honos ali artes omnesq; accendunt ad studia gloria. Primi undiq;:uerisimile est ad cursum pede strem mu tos cōuenisse.Nam & extra periculum est cursus:Neq; sumptu opus erat huic certamini. Nam al/ter propter iuuentam ardens erat ad certamen:Alter amore pio impellebatur ne socium usquam desereret.

SER. Nisus amore pio pueri:aut gētiuus est & di cit eū ob hoc uenisse:ne amicū relinqueret:aut distin guendū ꝑ se:& erit nominatius pluralis: ut pueri nō referas ad ætatē:sed ad agonale studiū:in quo sunt ui roꝝ & pueroꝝ separata certamia: nā ανδρεσ και παιδεσ dicūt:licet cōfusio sit ætatū. Acarnan: epirota. Arcanania.n.est ps epiri. Tegeæ:si deriuatiuū fuerit de nō seqt.Si tegeæ legerimus:nō stat uersus:nisi ad/dita de syllaba. Deriuatiuū āt ille īdicat locus Tū late ri atq; humeris tegæū subligat ensem:& tegæū oppi dū est arcadiæ. Quos fama ob.r.p contrariū illos su periores oēs esse nobiles īdicauit. Gnosia: Cretēsia: Gnosos ciuitas cretæ:& bene sicut etiā in nauibus ge neralia dat spālia. Leuato:nitido:ut at leuē clypeum sublatis cornibus io. Primi : alioꝝ comparatiōe nō unus ē primus. Flaua: uiridi:ut supra laspide fulua.

Phaleris:equoꝝ ornamētis:sermo græcus ē. Habe to:habeat tertia ꝑsona ē a futuro īperatiui:quæ i hoc mō numeri singularis similis ē scdæ. Amazōiā: q̄si amazōiā:ut sacri tripodes. Baltheū : Baltheus dicit nō tātū quo cingit:sed ēt a quo arma depēdēt.Cōtē/tus abito.Quasi de puo munere. Corripiunt spatia: Rapti eūt:ut corripit æneas exēplo auidusq; refrigit.

Limēq; reli.aut regulā:aut signū de creta factū. Si/mul ultima signāt:ituent ultima spatia auiditate ui/cēdi:ut notāt & dsignat oculis aut signāt ultima.i.cu muloꝝ sūmitatē signāt uestigiis:ut alibi.uix sūma fa stigia signat harena. Primus abit : sicut de nauibus post generalitatē trāsit ad spēalitatē:& bene qa tribus statuta sūt præmia:qnq; cōmemorat duob; casuris.

Alis uelo. qa tam uentos q̄ flumia fingūt alata poe/tæ ut altis austri. Proximus.h.scdm hunc locū:.pxi mū dicimus ēt lōge positū nullo īteruenienteꝫ.Quo deīde sub ipso.i.post ipsū. Calcē calce terit:calcē dici mus unde terrā calcamus.Ergo nō ꝑprie dixit calcē calce terit Plāta.n.calcē potuit terere: unde a pře totū accipiendū.i.calcē pede tereat. Incumbens humero: aut Helymi hūero:aut currētis ē gestus. Elapsus pri or:Ideo labit.i.celeriter currit:ut prior fiat: & satis li/cēter ē dictū. Ambiguūq; relin.Minus firmū ad ce/leritatē. Sub ipsam finē:Bis subaudi finē : sub ipsam finē fessi aduentabant ad finē. Labit infœlix : Quia parata uictoria caruit. Cæsis ut.f.i.Bene rem notam trāsitū tetigit.Agonalis.n.moris fuerat post sacrificia ad certamen uenire. Fusus humum:Ordo est super fusus. Titubata:participium sine uerbi origine. In ipso concidit:ablatiuum posuit:quia nō est mutatio.

DONA. Quia ignobilior:fuisset hic ludus exor/nat illum descriptione: qa ponit uarios casus. Simul ultima signāt. Designabāt locū:q̄ finē cursib; daret.

CHRI. Regius:Non enumerat illos scdm ordinē dignitatum : sed cupiditatū. Acarnan: Arcanania ē ab acheloo fluuio ad euenū iuxta ætholiam. Tegæa:pēultima correpta urbs:ē quam argiui nouem populis ut ait Strabo:habitandā dederūt:a tegæa aūt fit tegætis tegæa tegæum deriuatiuum:& in penultima ꝑducit

Nisus amore pio pueri quos deinde secutus
Regius ægregia priami de stirpe diores:
Hūc salius simul & patron quorū alter acarnā
Alter ab arcadia tegeæ de sanguine gentis:
Tū duo trinacrii iuuenes helymus:panopesq;
Assueti siluis comites seniores acestæ.
Multi præterea quos fama obscura recondit:
Aeneas quibus in mediis sic deinde locutus.
Accipe hæc animis lætasq; aduertite mentes:
Nemo ex hoc numero mihi nō dōatus abibit
Gnosia bina dabo leuato lucida ferro
Spicula:cælatamque argento ferre bipennē.
Oibus hic erit unus honos:tres præmia primi
Accipient flauaque caput nectentur oliua.
Prmus equū phaleris insignē uictor habeto:
Alter amazōiam pharetam plenamq; sagittis
Threiciis:lato quam circumplectitur auro
Baltheus:& tereti subnectit fibula gemma.
Tertius argolica hac galea contentus abito.
Hæc ubi dicta locū capiunt:signoq; repente
Corripiunt spatia audito:limenque relinqunt
Effusi nimbo similes:simul ultima signant.
Primus abit longeq; āte omnia corpora nisus
Emicat:& uentis fulminis ocior alis.
Proximus huic longo sed proximus ītervallo
Insequitur salius:spatio post deinde relicto
Tertius euryalus.
Eurialū helymus seqtur:quo deinde sub ipso
Ecce uolat:calcemque terit iam calce diores
Incumbens humero:spatia & si plura supsint
Transeat elapsus prior: ambiguūq; reliquat.
Iamq; fere spatio extremo fessique sub ipsum
Finem aduentabant:leui cum sanguine nisus
Labitur infœlix:cæsis ut forte iuuencis
Fusus humū:uiridsq; supmadefecerat herbas
Hic iuuenis iam uictor ouans uestigia presso
Haud tenuit tituba solo:sed pronus in ipso
Concidit immundoque fimo:sacroq; cruore

Te/gæa

quia habet diphtongō ut Nemæa:a q̄ est nemæus nemæa nemæū. Siluis:Quasi uenatiōibus:in qbus cursus exerceret. Multi p̄terea:sic Ennius ī Alexādro:Multi alii aduc̄tāt pauptas quoꝝ obscurat noīa. Gemma: Vlpiāus iuriscōsultus ait iter se gēmas & lapillos & margaritas differre:& gēmas esse pellucidæ materiæ ut smaragdi & chrysoliti & huiusmōi.Lapillos āt eē cōtrariæ naturæ:ut Absiāi. Margaritas nec ī gēmis nec ī lapillis eē uult Sabi.sed hāc differētiā nec rō nec mos approbaṙ uideṫ Proximus huic sed lōgo p̄xius īteruallo.ex Cice. ībruto.Duobus igṙ sūmis Crassio & Antōio.L.Philippus p̄xius accedebat.sed lōgo īteruallo tamē p̄xius:Sta. a cōtrario imitaṫ Tiodamāta uolūt q cū ipe arcana deoꝝ ptiri & uisas uni sociare solebat amphiaraus aues tātæq; haud īuidus artis gaudebat similē iuxtaq; scđm. Ambiguū: Magis placet ut dicamus mente dubiū. Nā uix credebat se esse supatum q hac̄tenus superasset.

Non tamen euryali non ille oblitus amorū:
Nam sede opposuit salio per lubrica surgens.
Illa autem spissa iacuit reuolutus harena.
Emicat euryalus & munere uic̄tor amici
Prima tenet:plausuq; uolat fremituq; secūdo
Post helymus subit:nūc tertia palma diores.
Hic totum caueæ consessum ingentis:& ora
Prima partū magnis salius clamoribꝫ implet:
Ereptumque dolo reddi sibi poscit honorem:
Tutatur fauor euryalum lachrymæq; d̄coræ:
Gratior & pulchro ueniens in corpore uirtus
Adiuuat:& magna proclamat uoce diores.
Qui subiit palmæ:frustraq; ad premia uenit
Vltima si primi salio redduntur honores.
Tum pius æneas uestra inquit munera nobis
Certa manēt pueri:& palmā mouet ordie nemo
Me liceat casum miserari īsontis amici.
Sic fatus tergum getuli immane leonis
Dat salio uilis onerosū atq; unguibus aureis.
Hic nisus si tanta inquit sunt premia uic̄tis:
Et te lapsurum miseret quæ munera niso
Digna dabis? primam merui q laude coronā
Ni me quæ salium fortuna inimica tulisset:
Et simul his dic̄tis faciem ostentabat:& udo
Turpia membra fimo risit pater oīpotēs olli
Et clypeum efferri iussit dydimaonis artes.
Neptunno sacro danais de poste refixum
Hoc iuuenē egregium præstāti munere dōat
Post ubi confec̄ti cursus & dona peregit:
Nūc sicui uirtus animusque ī pec̄tore præsēs
Adsit:& cunc̄tis attollat brachia palmis.
Sic ait:& geminum pugnæ proponit honorē:
Vic̄tori uelatum auro uittisque iuuencum:
Ensem atque insignem galeam solatia uic̄to.
Nec mora continuo uastis cum uiribus effert
Ora dares:magnoque uirū se murmure tollit.
Solus qui paridem solitus contendere cōtra.
Ideq; ad tumulū quo maxīus occupat hec̄tor
Vic̄torem buten immani corpore:qui se

SER. Oblitus amoꝝ.i.amoris Nec supradic̄tis cōgruit:Ait.n.amore pio pueri: nunc amoꝝ q̄ pluraliter non nisi turpitudinem significat. Spissa harena: Tenui:Quāto.n.qđ minutius tanto est densius. Prima tenet:ταπρωτα. Fremituq; secūdo: Bene secundo addit:qa est & iratoꝝ.Per caueā autē plebē significat:Nam cauea consessus est populi. Oraq;.p̄.p.Hoc est quod Iuuena.dixit Oībus ad podiū spec̄tantibus.

Decoræ:nā ipse fletus habebat aliqd uenustatis ortus a gaudio.Terē.Lachrymo p̄ gaudio:qđ puero cōuenit p̄pter uic̄toriā inopinatam:Aut etiam pertinet ad cōmiserationem cōmouendā contra eū q se uic̄torem asserebat. Veniens:crescens: ut hic segetes illuc ueniūt fœlicius uuæ. Pueri:Quia ut supra diximus παιδεσ dicuntur. Me liceat.i.liceat me miserari.Nā non me licet sed mihi dicimus. Casum: allusit a cadendo. Tergum:p̄ tergus posuit. Onerosum:plus est q̄ oneratum:sicut scelerosum plus est q̄ sceleratū.

Laude:Virtute:consequens p̄ antecedente:ex uirtute.n.sequitur laus. Fortuna:excusat dolum. Olli:illi.s.arri[illegible]it uel iussit afferri. Rec̄te autem arma dat iuueni: & laudat illa ab artifice ut diuinum opus alchimedontis. Neptūni sacro intelligimus ad æneā trāsisse per Helenū:ne uideatur ex sacrilegio quæsitum.

Præsens:Fortis plenus animo. Auro:quia solent laminas quasdam habere:ut & Statuā ante aras aurata fronte iuueucum. Virum murmu. Suffragio uirorum. Solus qui.p.uerba sunt murmurātis populi. Paride:ab eo quod est paridis uel paridos. Quod autem legimus parin:uenit αποτου παριοσ τωπαριτον παριν.& uolunt si proprium sit in dos exire:si appellatiuum in os secundum uero troica Neronis adeo fuit fortis: ut ī agonali certamine superaret omnes etiā ipsum Hec̄torem:qui cum iratus in se stringeret gladiū:dixit se eē germanū:qđ allatis crepūdiis p̄bauit:Nā sub habitu rustici adhuc latebat.Hos aūt ludos trāsfert Vir.ad Hec̄toris tumulū:q sūt fac̄ti cū debuisset Hec̄tor occidi:cū ludi funebres celebrarentur cadaueri Hec̄toris ab Achille occisi. Amyci:Neptūni hic rex filius fuit ex Melie nympha:q a Polluce uic̄tus est ī pyc̄tali certamie. Bibrycia: Bithynia est Salu.igṙ ītrorsus asiæ pria bithynia ē multis ante noībus appellata.Ipa.n.est maior phrygia. Moribundū. Morienti.i.similē. Talis:qualē multitudo loquebaṫ.

DONA. Non ille oblitus:amoꝝ pp hanc causam posuit in suprioribus tātū īter illos amorē. Cauea: Iccico theatꝝ cauea dṙ q; īclusos cōtiet spec̄tatores.

CHRI. Amorum:Non puto amores in plurali dici solum impudicos:Nam Cice.ī libro de officiis Formam quidem ipsam & tanq̄ honesti faciem uides: q̄ si oculis decerneretur mirabiles amores:ut ait Plato: excitaret sapientiæ. Lubrica:Et quod non potest te

Amores

Lubricus

neri ut anguilla est:lubricum dicitur: & similiter lo/
cus in quo consistere non possumns appellatur lubri
cus:& p translatiōem referimus ad res incorporeas:
& dicimus lubricū id p q̄d facile labimur i errorem
aut uitiū. Iacuit:Ita lapsus ē:ut pēitus humi pstaret:

Bebrycia ueniens amyci de gente ferebat
Perculit:& fulua moribundū extendit harēa
Talis prima dares caput altum i prœlia tollit:

Plausus / Explodere / Fremere / Cauea

nec posset surgere. Plausu:strepitu & pulsatiōe cuiuscūq̃ rei fit plausus.i.sonitus quo alicuius factū dictū ue
pbamus.Id.n.ē plaudere.Cōtra explodere ē:cū eodē sonitu & pulsu iprobamus q̄d factū dictū ue sit.Inde di
cimus ēt explodere a pte & cū irrisiōe cōfutare.Cice.i primo officio℞:quoniā Aristōis pyronis & Erylli iā pri
dē explosa snīa est.Fremere āt est cōfusam ore uocē emittere:& qa hoc nō solū plaudētis sed irascētis quoq̃ in
dignātisq̃ ē iccirco dixit scđo q̄si fauente. Caueæ:Omnē locū:i quo feras icludimus ne effugiāt siue aues sint
siue q̄drupedes:ut sunt ursi & leōes:caueā appellamus.ē ēt caua in theatro locus:ubi populus spectat:q̄ diuidi
tur i suos cuneos.Caueā posuit alibi cōsexu caueæ magnis cirsensibus actis:& de cuneis i geor.dictum est.Hi
quo pacto sese i theatro hr̄e debeāt.optime describit Vtruuius. Primaq̃ ora.p.podiū intelligit:i quo nobilio
res ludos spectabāt.Hic Iuue.Oībus ad podiū spectātibus.De hoc Vitruuius podii altitudo ab librameto pul
piti cū corōa.Supra podiū colūnæ cū capitulis & spiris. Reddi:Veluti rē sibi debitā dari. Lachrymæq̃.d.sic
Sta.Ipe re gesta pthēopeus humo uultūq̃ oculosq̃ madētis obruit:accessitq̃ lachryma℞ grā formæ. Deco/
ræ: Quāta ergo erat pulchritudo:cū lætus eēt:sic & Venerē laudauit Tristior & lachrymis oculos suffusa nitē
tes. Veniēs:crescēs:ut hic segetes:illic uēiunt fœlicius uuæ. Gratior:Nā uulgo sic euēit: ut uirtutes i pulchri
tudie corpis sint maioris p̄cii:& Aristo.ait pulchritudinē plus oibus epistolis ad cōmēdationem ualere: & in
æthicis nō esse habilē ad fœlicitatē capessendā hoīem penitus deformē.Recte tamē Augustius asserit nō opor
tere eē gratiosiorē uirtutē in uno q̄ i alio cope.Sed poeta nō q̄rit q̄d sit scđm ue℞:sed q̄d appeat hoibus nō re/
ctā habētibus opinionē. Aius p̄sens:Fortis:Nā cōtra iis q metuūt aium refugere dicimus:Vnđ q̄bus aius nō
refugit:sed p̄sens est fortes sūt.Euinctis.erat du℞ certamen cæstuū:raroq̃ sine cæde cōmittebaƭ. Nā ex ferro
erāt:& ut habilius faciliusq̃ māibus generenƭ:pendebāt ab illis lora:q̄bus nō solum māus sed brachia hume/
rosq̃ alligabāƭ:ut ēt remissis digitis palmæ tamē hærerēt.Cæstus a cædendo dictus est.Cæstū āt sine diphtō/
go cigulū illud ueneris appellabāt:quo i legitimis solum nuptiis uterēƭ.Hic icestū appellamus oēm q iure nō
licet cōcubitū:q̄si sine cestu. Amici:Bebrycio℞ rex:Bebrycia.n.bithinia ē solius bithinia i pōti exordio thra
ciā ab oriēte tāgit:prius bebrycia:īde migdōia:postremo a rege Bthinio bithinia dcā.Hic aduēis i nemore be
brycio isidiabaƭ:& cæstibus iterficiebat.Ergo cū pollux q illuc cū argōautis accesserat ab eodē puocareƭ uicit
eū:& iterfecit.De hoc Pli.i eodē tractu portus Amyci ē bibryciæ rege iterfecto clarus.Eius tumulus lauro te
giƭ:q̄ isaniā uocāt:quoniā siq̄d ex ea decerptū māib℥ referaƭ iurgia fiūt:dōec abiiciaƭ hæc de amyco.Butes ue/
ro occiso pr̄e amyco drepanū cōfugit i siciliā:& a lycaste nobili meretrice ob pulchritudinē adamat℥ ē ex eaq̃
Erycē substulit.Hæc mulier ob admirabilē formā uēus dicta abicolis ē.Quapp eryx filius ueneris ē putatus.

Cæstus / Cestū / Incestus

Ostēditque humeros latos alternaque iactat
Brachia protendēs:& uerberat ictibus auras.
Quæritur huic alius:nec quisq̄ ex agmie tāto
Audet adire uirū:manibusq̃ inducere cæstus
Ergo alacris cūctosq̃ putans excedere pugna
Aeneæ stetit ante pedes:nec plura moratus
Tum leua taurum cornu tenet:atq̃ ita fatur.
Nate dea si nemo audet se credere pugnæ
Quæ finis standi:quo me decetusq̃ teneri:
Ducere dona iube:cuncti simul ore fremebāt
Dardanidæ:reddiq̃ uiro promissa iubebant.
Hic grauis entellum dictis castigat acestes
Proximus ut uiridante toro cōsederat herbæ.
Entelle heroum quondam fortissime frustra
Tanta ne tam patiens nullo certamine tolli
Dona sines:ubi nunc nobis deus ille magister
Neqcq̄ memoratus eryx:ubi phama p oēm
Trinacriam:& spolia illa tuis prudētia tectis:
Ille sub hæc:non laudis amor nec gloria cessit
Pulsa metu:sed enim gelidus tardāte senecta

SER. Ostendit:Melius dixisset ostentat. Alacris:
Quāuis acer dicat semper : tamē nusquā dicit alacer:
sed alacris:quāuis inde nascatur . Inde est ꝙ Papinius
supprimit genus: qa dubitatur. Grauis : Aetate uel
obiurgatiōe. Obiurgat:castigat. Toro herbæ: Ver
bū de uerbo.Nā ab herbis tortis dictus ē torus. Fru
stra:Ordo est Tāta ne dōa frustra tolli sines tā patiēs.
Secundū āt Iginiū q de familiis troiāis scripsit : unus
fuit ex troianis de quo poeta mutat historiā. Nobis
nō uocat ut ibi:q mihi accubātes i cōuiuiis:sed nobis
p noster positū ē cā uitādi omœoteleutō. Sub hæc:
stati:uel post hæc. Gelidus:aliud ex alio pēdet.Qua
re.n.hēt:qa Gelidus:& q̄re Gelidus qa senis ē. Effœ
tæ:ex hastæ:trāslatio a mulieribus q̄s partus debiles
reddit:q̄si post fœtū. Improbus:nimis auidus:q sine
certamie postulat p̄miū.Illa magna:aut q̄ quondam
fuerat. Moror:expecto.Nā supra dixerat:se nō mo/
ueri p̄miis:& paulo post uictor bouē iteremit. Qui
bus:quo℞ structu. Ferre.m.pugnare cōtendere.Nā
utraq̃ manus armatur. Intendere:Ligare:ut Inten/
ditq̃ locum sertis. Tanto℞: uiro℞. Iunge : Vel de.
Versat:considerat:Salu.Exercitū uertere. Tum se
nior:Iunior & senior p diminutiōem sunt hæc cōpa
ratiua: ut iā senior : sed cruda deo uiridisq̃ senectus.
Cæstus & arma:Per endiadin:arma.i.cæstus. Tri/
stemq̃:hoc ipso in littore pugnam.Aut in quo magi
ster occisus est: aut in tristi littore.i.infœcundo.Var/
ro.n.dicit sub eryce mōte eē ifœcundū cāpum fere in

Sanguis hebet:frigentq; effœtæ ĩ corpe uires:
Si mihi quæ quõdã fuerat:quaq; ĩprobus iste
Exultat fidens:si nunc foret illa iuuenta
Aut eqdẽ pretio inductus pulchroq; iuuẽco
Venissem:nec dona moror:sic deide locutus
Inmedium geminos immani pondere cæstus
Proiecit:quibus acer eryx in prœlia suetus
Ferre manum:duroq; ĩtẽdere brachia tergo.
Obstupuere animi tantorum ingentia septẽ
Terga boum plumbo insuto ferroq; rigebãt.
Ante omnes stupet ipse dares:lõgeq; recusat:
Maganimusq; anchisiades:& pondus:& ipsa
Huc illuc uinclorũ immensa uolumia uersat
Tum senior tales referebat pectore uoces:
Quid:siquis cæstus ipsius & herculis arma
Vidisset:tristemq; hoc ipso in littore pugnã

tribus iugeribus:ĩ quo Eryx & Hercules dimicarũt. DONA. Putás:iã ex hoc significat emersuꝝ aliũ q̃ uicar. Cũcti:ut ꝑ uictore ab oĩbus haberi ostẽdat & simul ẽ testimoĩum suoꝝ meritoꝝ. Entelle he. Ob iurgatio nõ iniuriosa:cui sit admixta laus. Frustra tã ta ne tã.ꝑ.Sigula uerba cũ põdeř ꝓnũciãda. Frustra.i. sine laboris merito. Tãta:tã ꝑciosa tã pulchra sie glo ria uincẽdi toli dõa patieris.ẽ ãt snia:quoniã ĩ supiori b9 ille dixerat:si nemo audet uidberis tu ẽt timuisse. CHRI. Ergo alacris: Admõet neminem oporteř tãtũ sibi arrogare:ut nullũ sibi parẽ esse cõfidat quis fortissimus sit:ut hic q̃ leua sola tauꝝ ualidissimũ te nere posset.ostẽdit ãt q̃ sine negocio illũ teneret.cũ ẽt qete eũ tenẽs loqreř. Quo me decet usq;: Quousq; ꝑ temesim.i.usq; ad qd tps:& recte hæc ĩpatientia ar rogãtiã exprimit. Cũcti dardãidæ:Nõ populi iudici ciũ sæpe labiř. Reddi:Tãq̃ rẽ debitã dari:ut & horrẽ ti tunicã nõ reddere seruo. Fortissime frustra: Nam oĩa ægregie gesta sua ĩ hoc extremo actu ↄturpabãř: ut uidereř illa frustra fecisse:& optime eũ incitat: & a ꝑceptore quẽ habuit & a rebus gestis qbus gloriabař & a phama:q̃ oĩa ostendit euãescere:si nunc sic cedat.

Ille ãt excusat senectutẽ:q̃ a natura ẽ. Versat: Ad laudẽ æneæ. Nã dũ reliq stupebãt: ipse mãibus sine negocio huc & illuc uertebat. Immensa uolumia: Nã cũ essent cæstus ĩmanis põderis oportebat ab illis esse lõgissima lora quæ totũ ambirent corpus:ut facilius mãibus tenereñt. Tales:Ostendit magnanimã oratiõem futurã. Pectore:Vt ea diceret q̃ sentiret:& nõ quæ fingeret.

Hæc germãus eryx quõdã tuus arma geřbat.
Sãguie cernis adhuc sparsoq; ĩfecta cerebro.
His magnũ alciden cõtra stetit:his ego suetus
Dũ melior uires sanguis dabat:æmula necdũ
Temporibus gemini cãebat sparsa senectus.
Sed si nostra dares:hæc troius arma recusat:
Idque pio sedet æneæ:probat auctor acestes
Aequemus pugnas:erycis tibi terga remitto.
Solue metus:& tu troianos exue cæstus.
Hæc fatus duplicẽ ex humeris reiecit amictũ
Et magnos mẽbrorũ artus magna ossa lacer/
Exuit:atq; ĩgens media cõsistit harena /tosq;
Tũ satus anchisa cæstus pater extulit æquos:
Et paribus palmas amborum inexuit armis.
Constitit in digitos ex templo arrectus uterq;
Brachiaq; ad superas interritus extulit auras.
Obduxere retro longe capita ardua ab ictu:
Immiscentq; mãus mãibus:pugnãq; lacessũt
Ille pedum melior motu:fretusque iuuenta.
Hic membris & mole ualẽs:sed tarda tremẽti
Gẽua labant: uastos quatit æger ãhelitus ar/
Multa uiri ne quicq̃ iter se uulnera iactãt./tus
Multa cauo lateri ĩgeminãt: & pectoř uastos
Dant sonitus:errantq; aues & tempora circũ
Crebra mãus:duro crepitãt sub uulneř malæ
Stat grauis entellus:nisuque immotus eodẽ:

SER. Hec germanus eryx: Germanus secundum Varronẽ ĩ libris de gradibus ex eadẽ genitrice natus est nõ ut multi dicũt de eodẽ germine quos ille tãtũ frẽs uocat:secundũ quẽ bene nũc Erycem ueneris & Butæ filium æneæ dicit fuisse germanũ. Sãguie:nõ Herculis q uictor euaserat sed ipsius Erycis quo inse cerat se tegendo. Geminis:duobus. Auctor:huius certaminis. Pugnas.i.arma:sequẽs ꝑ antecedẽti. Ti bi:pro te ut tibi deserit hesꝑus oetã. Duplicem.a.i. abollã:q̃ duplex est:sicut chlamys Hora.cõtra quem duplici pãno patientia uelat. Constitit: erectus in di gitos:& locus est trãslatus de Apollonio. Lacessunt: ꝓuocant potius q̃ gerunt. Membris & mole:Endia dis.i.mole membroꝝ. Genua la.ꝓceleusmaticus est quẽ iste ita põit ut possit reduci ad dactylũ. Ne qcq̃: non. Vulnera iactant:iactus. Tela ictus. Exit:uitat declinat:unde detarcõte. Vim uiribus exit:& bis hoc tantum usus est. Qui molibus urbem: amphibolõ est:aut celsa molibus aut q̃ molibus oppugnař. Se/ det circum castella: Temesis est.i.circunsidet. Osten dit dextrã:Aut fiducia fortitudinis est ostendere quo minatur aut certe ꝓuectus ætatis ostendiř:quæ.n.ex improuiso ferire nõ sinit. Velox:Velociter:Nomen pro aduerbio. Vltro:E cõtrario.Ille.n.cadere debue rat. Grauis : Grauiter a similitudine figura. Caua pinus:Bene respexit ad ætatem. Erymantho: Ery/ manthus mõs est arcadiæ. Ida in magna: Modo nõ cretæ:sed phrygiæ propter pinus. Consurgunt stu/ diis.In studiis. Præcipitemque darem:Celerem: ut Præcipites uigilare uiri. Nũc ille sinistra : Vacat ille: additum propter metrum.De ipso enim dicitur Cre ber utraq; manu pulsat uersat dareta. Quam multa grandine nymbi : Hypallage: Nam debuit dicere q̃ multo nymbo grando præcipitatur. CHRI. Cerebro:Hoc membrum frigidum est &

Cere/brum

humidum nam niſi ſic eſſet ex aſſiduis ſuis motibus & iis quæ ſenſibus in ſe recipiunt nimis ſinflammaretur. Præterea cum ſpiritus in illum duplici arteria calidus a corde proueniat: ex nimio calore nimis confuſas ſuas actiones redderet. Itaq; oportuit ut ſuo ſibi innato frigore ſpiritum temperaret humidũ autem illud efficit natura: ne motus ipſum deſiccẽt: ut facile in illum imprimãtur figuræ uirtutum animalium. Humor autem huiuſcemõi pingue hẽt ut ſua uiſcoſitate formas cõmodius retineat & ut nerui q ab ipõ ſũt ſua uiſcoſitate facilius p uarias corporis curuaturas flectãt: & extẽdãt. Triplex in eo ẽ ſubſtãtia. Cartilago: medu lla: & uẽtres. Oportuit. n. eſſe uelamẽ: qđ os cõtineret: ubi radices ſũt neruo℞: Poſt hoc lacuna eſt in quã uenæ ab epate ſanguinẽ fundũt ibiq; decoqtur: & de calore remittit: mox a uẽis nutriẽtibus cerebr℞ ſugit. Deinde ſunt duæ cartilagines: q̃ cereb℞ tãgũt. Supior durior reſiſtit crãeo: & noxia a cerebro arcet: unde pp duritiẽ & maternã coſtodiã dura mr̃ dr̃ iferior tẽuis cerebro adhærẽs q̃ extẽdit: & cõtrahitur pſertim ĩ clamore & cãtu & dicit pia mater: & eſt ligamentũ alteria℞ & uena℞ ad cereb℞ ueniẽtium. Stetit: pugnauit nõ ceſſit. Sãguis melior: Iunior: & ſi qttuor cõſtemus humoribꝫ: Sãguiẽ q calidus atq; humidis ẽ: pituita q̃ græcæ phlegma dr̃ frigida atq; humida: Bili quæ colere dicitur græcæ: & ẽ calida & ſicca: & atra bili: ea enĩ eſt melancholia: tamen quia ex iis omnibus melior maiorq; pars ſanguis eſt & eo maxime alimur. Capimus ſanguinem: pro tota illa

Corpore tella mõ atq; oculis uigilãtibus exit.
Ille uelut celſam oppugnat q molibus urbẽ.
Aut montana ſedet circum caſtella ſub armis
Nunc hos nunc illos aditus: omnemq; perrat
Arte locum: & uariis aſſultibus irritus urget:
Oſtendit dextram inſurgens entellus: & alte
Extulit: ille ictum uenientem a uertice uelox
Præuidit: cælerique elapſus corpore ceſſit:
Entellus uires iuuentum effudit: & ultro
Ipſe grauis grauiterq; ad terram põdere uaſto
Cõcidit: ut quõdã caua cõcidit aut erymãtho:
Aut ida in magna radicitus eruta pinus.
Conſurgunt ſtudiis teucri: & trinacria pubes:
It clamor cælo: primuſq; accurrit aceſtes:
Aequæuũq; ab humo miſerãs attollit amicũ:
At non tardatus caſu neque territus heros
Acrior ad pugnam redit: & uim ſuſcitat ira:
Tum pudor incendit uires: & conſcia uirtus:
Præcipitemq; daren ardẽs agit æquore toto.
Nunc dextra ĩgemĩans ictus: nũc illi ſiniſtra
Nec mora nec reqes: q̃ multa grãdine nimbi

humorum compoſitione. Nam eius calore atque humore inualeſcunt nerui: in quibus conſiſtit robur corporis: & quoniam ſanguis q uiuacior ualidiorq; fuerat ĩ iuuenta pp uehementẽ calorẽ & đpuratũ humorẽ: in ſenectute reddit: frigidior & amittit de ſucco naturali: uires minuũt. Canebat: Cãities eſt ex defectu naturalis hũoris. Oſſa q̃ magna ſunt melius põdus oẽ & oẽm ĩpetũ incõmodũq; pferũt. Lacerti ãt quos ẽt totos muſculoſq; appellamus: carnes ſũt uehemẽter neruoſæ: & neruo℞ cartilagine ĩuolutæ: qbus corpus ueluti qbuſdã machinis ĩtẽdit & remittit. His & aduerſus põdera cõtra nitimur: & oẽs ĩpetus mouemus: quapp q lacertos oſſaq; magna habẽt eos fortiores ualẽtioreſq; eẽ cõſtat. Obduxere. c. nã artis erat nõ ſolũ ĩ aduerſariũ iferre ictũ. Sed ẽt ſe pſerti caput cuſtodire ab ictu hoſtili. Pugnãq;. l. i. alter alte℞ ad pugnã irritat. Labãt: Vacillãt: qa nerui & ligamẽta illius iũcturæ ex defectu ſãguinis inualidiora ſũt. Aeget han. q̃ſi difficilis: nã pp multũ motũ uehemẽter accẽdit cor: & ĩ nimio calor opus ẽ maiore refrigeratiõe. ergo maiorẽ aeris haſtũ & attrahũt & emittũt pulmões: unde tãtus anhelitus difficultatẽ pbet anhelãti. Male: antiqtas fugiens uaſtioris litteræ ſonũ malas & alas p maxillis & axillis dixerũt. Exit: uitat ait Ser. ſed ut rẽ intelligas nõ recedit a ſua natione. Nã ille q ictũ uenientem uitare uult: exit eã lineã: p q̃ uentu℞ uidet telũ: & ſic exeũdo uitat. Oſtendit: Dextrã erigit: cõſequens p ãtecedenti. Nã qđ in altũ extollit: ab oĩbus uidet. Vel oſtendit. ſ. ne dolo ſed apto marte agat: uel denotat tarditatẽ ſenilẽ. Vel librat ictũ: ut deſtinatũ locũ aſſequat. Caua: Carie corroſa. Vim ſuſcitat ira: ſcđm pipateticos q aiũt uti fer℞ cote acuit ſic fortitudo ira. Tũ pudor: põit Ariſto: qnq; ſpẽs fortitudinis: q̃ pprie fortitudo nõ ſunt: ſed tamẽ idem opant: inter q̃s eſt cũ pudore ĩpellimur ut forti aĩo rẽ aggrediamur: & hæc ciuilis appellat. Affertq; auctoritatẽ ex Home. de hector: q pudore cogebat: ne hoſtibus cederet. Dicebat. n. polydamas Me primus redarguet pugnabat ergo potius pudore q̃ recta rõne motus. Quapp erit teſte ipſo Ariſtotele tertia ſpecies nõ uere fortitudinis. Et cõſcia uirtus: Nã cũ cõſcius ſit q̃ uirtute hactenus fueri: nõ uult ab ea degenerare. Nunc ille: Nõ uacat ille meo iudicio: ſed potius emphaſim facit. Idq; mi℞ in poeta q; ſtrepitu & tumultu: ut ita loquar: & uehementi uerbo℞ celeritate uehemẽtiam huius uiri exprimit.

Ro/
bur
unde

SER. Verſatq; dareta: Dares daris: Vnde daen. Et dares daretis: unde dareta. ſicut chremes chremis & chremetis: unđ chremẽ & chremeta. Infœlix: Cõſolatio ut fortunæ uideat qđ uictus ſit. Dixitq;. q;. uacat metri cã: & maluit pſſologiã facere q̃ uti cõi ſyllaba: q̃ frequẽs uitioſa ẽ. Hic Terẽtiãus Nec tãta ĩ meritis uẽia cõcedit uti. Aſt illũ fidi æq̃les: Home. φιλοι ἑταιροι. Vtroq;: Aduerbiũ: in utrãq; partẽ. Vocati: oſtẽdit eo℞ pudorẽ pterea circa amicũ erãt occupati. Teucri: & nõ ſiculi qa illi eius uirtutẽ norant. Effra/

Culminibus crepitant: ſic denſis ictibus heros
Creber utraq; manu pulſat: uerſatq; dareta.
Tum pater æneas procedere longius iras:
Et ſæuire animis entellũ haud paſſus acerbis
Sed finem impoſuit pugnæ: feſſumq; dareta
Eripuit mulcens dictis: ac talia fatur.
Infœlix quæ tanta animum dementia cœpit?

Non uires alias. conuersaq; numina sentis?
Cede deo: dixitque: & praelia uoce diremit.
At illum fidi aequales genua aegra trahentē
Iactantemq; utroq; caput: crassumq; cruorē
Ore reiectantem mixtosque i sanguie dētes
Ducunt ad naues: galeamq; ensemque uocati
Accipiunt: palmā entello taurumq; relinquūt
Hic uictor superans animis tauroq; superbus
Nate dea: uosq; haec inquit cognoscite teucri
Et mihi quae fuerint iuuenili i corpore uires:
Et qua seruetis reuocatum a morte dareta.
Dixit: & aduersi contra stetit ora iuuenci:
Qui donū astabat pugnae: durosq; reducta
Librauit dextra media inter cornua caestus
Arduus: effractoque illisit in ossa cerebro.
Sternit: exanimisq; tremēs ꝓcūbit humi bos:
Ille super tales effudit pectore uoces.
Hāc tibi eryx meliorē animā ꝑ morte daretis
Persoluo: hic uictor caestus artemq; repono.
Protinus aeneas celeri certare sagitta
Inuitat qui forte uelint: & praemia ponit:
Ingentique manu malum de naue seresti
Erigit: & uolucrē traiecto in fune columbam
Quo tendant telum malo suspendit ab alto.
Conuenere uiri: deiectamque aerea sortem
Accepit galea: & primus clamore secundo
Hyrtacidae ante oēs exit locus hippocoōtis:
Quē mō nauali mnestheus certamie uictor
Consequitur uiridi mnestheus euictus oliua.
Tertius eurytion tuus o clarissime frater
Pandare: qui quondā iussus cōfundere foedus
In medios telum torsisti primus achiuos:
Extremus galeaque ima subsedit acestes
Ausus & ipse manu iuuenum tentare laborē.
Tunc ualidis flexos incuruant uiribus arcus

ctoq;. Hypallage: nā fregit os: & illisit i cerebꝝ. Hūi bos: pessimus uersus i monosyllabis desinēs. Meliorem: Aptiorē: nā aialē hostiā dāt. Caestus artēq; repono: & arma dicit se repōere: & arti renunciare. Ingētiq; māu: ingēti multitudine. Malū: Malus arbor est nauis generis masculini Hor. Nec malus & celeri saucius aphrico: & dictus ē malus: uel qa hēt instar mali sūmitate: uel qa q̄si qbusdā cingit malis ligneis quorum uolubilitate facilius uela eleuant. Traiecto: extento: unđ trāsenna dicit extēsus funis Sal. Trāsenna dimissum uictoriae simulachꝝ cum machinato strepitu tōitruū coronā capiti impōebāt. Quo: in quā: nā ponit aduerbiū ꝑ nominibus ut Genus uude latinū. Clamore secundo: ut supra dixit Magnoq; uirꝝ se murmure tolit. Quē mō: Nup: nā ut supra diximus uictor fuit duoꝝ. Vrbanus uero dicit mō ꝓpemodum. Pene: nā secūdus deus fuit. Alii uictor. i. cōpos uoti: ut Rapidisq; rotis insistere uictor. Optauerat. n. ne rediret extremus. Clarissime: notissime. Qui fuit Lycaōis filius. Pandarus āt secundum Homeꝝ Mineruae iussu turbauit certamē singulare Paridis & Menelai. Subsedit: Remansit: neq;. n. ꝓferebatur sors: aut delituit: unde subsessores dicunt: q occisuri aliquē delitescunt. Sed hoc dilucidius ibi deuicta alia subsedit adulter. Flexos incur: Curuos inflectunt debuit dicere. Est ergo usus mutatione.

DONA. Infoelix: Qui audeas cōtra numina: est āt optima cōsolatio: cum ostēdat nō illum ab homine sed a numine uinci. Cede deo: errant q putāt entellū deum ab aenea uocari: sed deum dicit fauens illi numē. Aegre: Quibus paulo ante tātope uidebat. Caput: Quod paulo āte i caelū pp supbiā. Palmā tauꝝq; relinquūt exprimit quāto cum dolore haec facerent.

CHRI. Alias: Quā hoīs eē cōsueuerint. Mutata: i fauorē suū. Solaturus. n. cōat ostēdere nō ab illo sed a diis eē uictū ergo cede deo. Iactātē & reiectantē. Color ē similiter cadēs. Librauit. q. d. collineauit. ꝓprie dicimus librar rē cū illā igenio & artificio nr̄o ita collocamus ut uel sua spōte sine uiculis stet uel cū uolumus & quo uolumus suo pōdere nullo ipellente declinet. Quod florētini dicūt cōgegnare: ut maxime appet i istrumētis horologii. Dicimus etiā librare: cū id qđ pcussuri sumus ita collineamus ut nō nisi ꝓpo situ nobis locū feriat. Et dr̄ a libra: quoniā maxima rōne iogēii tota res ponderat. i. diligenter ꝓcogitat. Ergo librauit. i. collineauit: ut medium iter cornua ferirent. Dicimus etiā librare: cū aliqua moles ita cōstituat: ut uel pueri manu facile uel circūagat uel quouis iflectat. Nos āt id dicimus bilicare. Pli. Quaꝝ in officia turbines ita librati pependerunt. Vt puero circūagente tornarent. Humi bos: Male desinunt uersus in Monosyllabis: sed hic de industria posuit ut casu bouis casu carminis ante oculos poneret. Meliorem: Non excellentiorem: Nā melior est anima humana quae rationalis est q̄ ferina quae caret rōne: sed aptiorem: ut Et bona bello cornus. i. apta. Pandare: iure in uota uocauit: Nā Strabōe teste apud pinaram maximam ex lyciae ciuitatibus pādarus colitur. Hic Licaōis filius fuit: & emissa sagitta uulnerauit menelaum cōgressum paridi.

Libra-re

Pro se q̄squis uiri: & depromūt tela pharetris.
Primaque per caelum neruo stridente sagitta
Hyrtacidae iuueīs uolucres diuerberat auras:
Et uenit: aduersique infigitur arbore mali.
Intremuit malus: timuitque exterrita pennis

SER. Pro se quisq;: ꝑ sui roboris q̄litate. Arborema. Vt dixit lustrat auētini mōtē. Exterrita. p. timorem pēnis significans. Singula. n. aialia signa habēt q̄bus idicāt timorē: hinc de lupo Caudāq; remulcens subiecit pauitātē utero Oculi āt i hoīe primi idicāt timorē: Vnđ de Caco: turbatūq; oculis. Plausū: alii pēnaꝝ dicūt: sed melius ē spectantiū fauore. Adducto arcu. t. t. Hypallage est: nā telum adducitur: & arcus

tendit. Miserãdus: Qui difficiliore pfecta re caruit uictoria. Tũ: Deide: ordinis aduerbiũ. Arcu.c.pa. Cõtento arcu tela tenens pata. Inuota: nã pandarus ueluti hæros apđ licios Colit. Nigra: alta. In astris: Vnde assumpserat: ut Hinc hoium pecudũq; genus uitæq; uolantũ: & locus est ex Home. Vnde inanis ẽ uitupatio æneæ q; suspẽderit auẽ maternã. Nã & res trãslata est simpliciter: & q̃cũq; auẽ suspendisset: i ean dem icidisset uitupationem: cum q̃cunq; auis alicui deo sacra sit: Vrbãus ãt dicit matrẽ citius potuisse pla cari. Artẽ: culpat locũ Vir. mastyx: cum in uacuo ae re artẽ nõ posset ostẽdere: q̃q̃ dicãt piti ex ipso sagitta rioꝶ gestu artis pitiam indicari. Augurio: Dicit au guriũ q̃si auigeriũ: quod aues gerũt: & bene de sagit ta dixit q̃ hẽt pẽnas q̃q̃ oĩa ad unũ cõgesserit locum.

Mõstrũ: Auguriũ: auspiciũ: Oraculũ. Seꝶ: Graue: Sal. Seꝶ bellũ i angustiis cõmittit: & qđ iprobat ua tes æneas cõplectit: deceptus augurii similitudie qđ apud troiã pbauerat pater: ut Stella facẽ ducẽs. Liq dis: at nõ possunt esse liqdæ nubes: sed p aere posuit.

Refixa: ex uulgari opiniõe. Nã secundũ Lucretiũ uẽ tus altiora petens æthereum ignẽ secũ torq̃t: q imita tur stellã cadentẽ. Attonitis: stupefactis p tonitrua q̃ cælestibus ignibus sp cohærẽt. Omẽ non abnuit æneas: sed pbauit: non secundũ auguriũ disciplinã di xit ad se non ptinere. Nam nñi arbitri est uisa aĩa uel improbare: uel recipe. Sume pr: pcipe: nã est uerbũ quo utunt iuriscõsulti quotiẽs legatũ nõ ab hærede dat: sed excipiẽtis arbitrio. Exortẽ: ακληρον. Anc hisæ. m. qđ accepit a cisseo rege thraciæ pre hecubæ.

DONA. Nihl occurrit dignum quod scribatur.

Pro/mere

CHRI. Depromũt: Promer est rẽ reconditam ita educere: ut ad manũ parata sit: Vnde prõtũ patũ dici mus. Neruo: Chorda: q̃ ex neruis quãdoq; fit. Vo lucres: Quæ tactũ celerrime effugiũt. Arbore ma. in malo q arbor dicit. Intremuit. m. suo ordie põit pri mo mali tremorẽ. i. tremulã cõcussionẽ: & ex ea re ti morẽ auis atq; ex iis duobꝫ plausus spectãtiũ. Acer: Acuto igenio. Cõstitit: Nã dũ ita tendimus arcũ: ut nulla sit manuũ uacillatio: certissimus ictus ẽ. Ocu los & telum: sic. n. colliniamus sagittas: ut oculo p li neã illam q̃ ad signũ fert sagittã dirigamus.

Ales: & ingenti sonuerunt omnia plausu.
Post acer mnestheus adducto constitit arcu
Alta petẽs: pariterq; oculos telumque tetẽdit.
Ast ipsam miserandus auem contingere ferro
Non ualuit: nodos & uincula linea rupit:
Quis innexa pedem malo pendebat ab alto.
Illa notos atque atra uolans in nubila fugit.
Tum rapidus iãdudum arcu contenta parato
Tela tenens fratrem eurytion in uota uocauit
Iam uacuo lætam cælo speculatus: & alis
Plaudentem nigra figit sub nube columbam
Decidit exanimis: uitamq; reliquit in astris
Aeris: fixamque refert delapsa sagittam.
Amissa solus palma superabat acestes:
Qui tamen æthereas telum contorsit i auras
Ostentans artem pariterq; arcumq; sonantẽ.
Hic oculis subito obiicitur magnoq; futurum
Augurio mõstrum: docuit post exitus ingens
Seraque terifici cecinerunt omnia uates:
Nanque uolans liqdis i nubibus arsit arũdo.
Signauitque uiam flãmis: tenuesque recessit
Consumpta in uentos: cælo ceu sæpe refixa
Trãscurrunt: crinemq; uolãtia sydera ducũt.
Attonitis hæsere animis: superosque precati
Trinacrii teucriq; uiri: nec maximus omen
Abnuit æneas: sed lætum amplexus acestem
Muneribus cumulat magnis: ad talia fatur.
Sume pater: nã te uoluit rex magnus olympi
Talibus auspiciis exortem ducere honorem.
Ipsius anchisæ longeui hoc munus habebis

Supabat: supat & neutrũ i hac significatiõe est. Quãdo ãt transit uincere significat. Docuit post exitus: Nã ostẽdit illũ ifœlix fuisse qđ fœlix esse æneas putauit: & p transitum ostendit poeta q̃ difficile futura auguriis mõstrisue cõiectari possimus: cũ sæpe ẽt prudẽtissimi uiri fallantur: ut in hoc loco æneas q putauit fœlicia portendi cũ ifœlicia portẽderent. Sydera refixa: Nam cum affixa cælo sint sydera refixi putantur ab impitis secundũ quos nũc ut poeta loquit. Illi. n. credũt uapores ignitos q sæpe p aerem ferunt stellas esse e cælo cadentis: unde etiã Oui. Quæ si nõ cecidit potuit cecidisse uideri. Si ãt quod etiã puerile cogitatu est caderet: terrã uniuersam tegeret: cũ singulæ stellæ magnitudine terram supent. Cri nem idem est quod dixit signauitq; uiam flãmis. Exortem: qui tibi esset pprius neq; eũ cum aliis sortireris.

SER. Impressum. s. impressa signa habẽtem. i. em blemata. Primũ ante. o. Vnũ uacat. Donis: Ad dõa.

Extremũ: ostẽdit hos sua munera pcipisse: Accestẽ uero sumpsisse p̃cipua. Custodẽ: Scđm Tulliũ q di cit ad militiã eũtibus solitũ eẽ dari custodes: qbus pri mo ãno regãt: Vnde ait de pallãte sub te tolerare ma gistro. Militiã & graue martis opus. Impubis: Ab eo quod est hic pubis. Nã qđ ait Salu. Puberes oẽs inter fici iubet. uẽit ab eo qđ est puber: & sunt comunis ge neris si referantur ad singulos: si ãt ad multitudinem hæc pubes. Fat ad aurẽ: Sequit & dic ait: unde sicut & in tertio diximus unum uacet necesse est. Cãpos

Cratera impressum signis: quẽ thracius olim
Anchisæ genitori in magno munere cisseus
Ferr sui đderat monumẽtũ: & pignus amoris
Sic fatus: cingit uiridanti tempora lauro:
Et primum ante oẽs uictorẽ appellat acestẽ:
Nec bonus eurycion prælato inuidit honori
Quãuis solus auem cælo deiecit ab alto.
Proximus ingreditur donis: qui uicula rupit:

Extremus uolucri qui fixit arundie malum.
At pater æneas nundum certamine misso
Custodem ad se comitemque impubis iuli
Epitidem uocat:& fidam sic fatur ad aurem
Vade age:& ascanio si iam puer ille paratū
Agmen habet secum:cursusq; istruxit equoꝝ
Ducat auo turmas:& sese ostendat in armis:
Sic ait:ipse omnem longo decedere circo
Infusum populū:& cāpos iubet esse patētes.
Incedunt pueri:paritercq; ante ora parentum
Frenatis lucent in equis:quos omnis euntes
Trinacriæ mirata fremit troiæque iuuentus
Omnibus in morem tōsa coma pressa corona
Cornea bina ferunt præfixa hastilia ferro:
Pars leues humero pharetras & pectoꝛ sūmo
Flexilis obtorti per collum it circulus auri.
Tres equitū numero turmæ terniq; uagātur
Ductores:pueri bisseni quenque secuti.
Agmine partito fulgent paribusq; magistris:
Vna acies iuuenū ducit:quā paruus ouātem
Nomē aui referens priamus:tua clara polite
Progenies:auctura italos:quē thracius albis

iubet esse patentes.Discessu populi.s.iubet fieri cam/pos patentes. Incedunt pueri:Aut poetica licētia cō fundit ætates:ut modo pueros:modo iuuenes dicat nā ait una acies iuuenū.Aut certe secundū quosdā se quenti distictiōe mutata magistros pueros dicit.Se quētes uero maturioris ætatis. Quos oīs euntes: Quos eūtes oīs turba fremuit.i.cū fauore ꝓsequit̃.
Tōsa coma.i.cōposita. Presa corona:idest galea:& sermōe Home. usus ē: Nā galea στεφανον dixit.Nā proprie comæ nō tōsi capilli:& re uera corona non pōt eē cū seqt̃ Galeā ante pedes ꝓiecit ina. Alii dicūt potuisse eos habere galeas coronatas.Bebius tamen Macer dicit a Cæsare Augusto pueris q luxerūt tro/iā denotas eē galeas:& bina hastilia:ad quod Virgili us constat alludere. It pectore sūmo: Sic legēdū est ne sit solecismus & rei aīali dedit motū dicēdo It.Sū mū āt pectus ait pectoris & colli cōfiniū. Tres eqtū nūero turmæ:Rē romanæ militiæ suo īserit carmi/ni.Nā cōstat prio tres fuisse ptes populi romani:una tatiēsiū a Tito Tatio duce sabinoꝝ iā amico post fœ dera.Altera ramneꝝ a Romulo.Tertiā luceꝝ quoꝝ secūdū Liuiū & nomē & cā in oculto sunt Varro ta/mē dicit Romulū dimicātē contra Titū tatiū a lucu mōibus hoc ē thuscis auxilia postulasse:unde qdā ue nit cū exercitu:cui recepto iam Tatio ps urbis ē data unde in urbe Tuscus dictus ē uicus:Hora.Ac thusci turba īpia uici.Ergo a Lucumone luceres dicti sunt. Ergo ī tres ptes diuisus erat populus adeo:ut q etiā uni ꝑerat parti tribunus dicebat̃:Vnđ ēt sūptus dati populo tributa nomināt̃. Terni ductores:moꝛ suo hoc ē tres. Ductores pueri:hic qdā distinguūt:ut diximus supra. Paribusq; ma. & hoc alludit:Nā hodie eqtūq; magistri dicunt̃. Polite progenies:illū dicit quē supra a pyrrho ītroducit occisū: de quo Cato in origi/nibus dicit ꝙ ad italiam uenerit: & segregatus ab Aenea condiderit oppidum politoriū a suo nomine. Quē thracius albis:Cum tres dixerit duces:quorum equos cōmemorat:Sed aut ꝑtermissit: qui ut cōsequeretur necesse erat:nec enim unus pedes esse poterat:aut illo reddidit loco:ut Cætera pubes senioris acestæ fert̃ eqs Quamq̄ multi distinctione mutata tres equos commemorant:ut sit plane primus equus bicolor maculis & de alio dicat̃ Vestigia primi alba pedis:idest primorum pedū uestigia:& frōtem albam ostendebat alter.
CHRI. Et primū ante oēs:possunt eē duo:ut primū referat̃ ad tps primū.i.q̄ primū & stati ut res stati fa/cta sint & ante oēs ad ordinē. Infusū:cōfuse & nullo ordīe īgestū. Ante ora.p.q̄ res magnā illis uoluptatē ꝑbebat. Frenatis:Nā & infrenes aliq̄do ī bello adhibebāt. Lucēt:ꝑp arma & nihil memorat qđ horrorē ab ar mis afferat:ut ī bello solet:sed oīa ostēdit uoluptuosa:q̄lia ī ludis eē decebat. Mirata fremit:nā illoꝝ indoles spē futuræ fortitudinis afferebat. Priamus: filius fuit politæ quē ī cōspectu pr̄is a pyrrho cæsū scripsit poe ta quanuis Cato illum in italiam uenisse:& polytorium urbem condidisse dicat. Alii dicunt priamum ædi ficasse:& illam a patre denominasse.

Portat equus bicolor maculis:uestigia primi
Alba pedis:fortemq; ostentans arduus albā.
Alter atis genus unde atii dixere latini
Paruus atis pueroque puer dilectus iulo:
Extremus formaq; ante omnes pulcher iulus
Sidonio est inuectus equo:quē candida dido
Esse sui dederat monumētū & pignus amoris:
Cætera trinacriæ pubes senioris acestæ
Fertur equis.
Excipiunt plausu pauidos:gaudentq; tuētes
Dardanidæ:ueterūq; agnoscunt ora parentū
Postq̄ omnem læti cōsessum:oculosq; suorū
Lustrauere in equis:signum clamore paratus

SER. Actii dixere latini.ꝑp Actiā matrē Octauia ni dixit:De qua dixit Antonius Actia latini mr̄ uult eni eius ēt maternū genus eē antiquissimū. Cætera tri.Cætera pubes eqs Acestæ fert̃. Pauidos:gloriæ cupiditate solicitos. Flagello:Virga q̄ sonat ī modū flagelli. Choris:aciebus. Vocatis:ictu uirgæ. Et nunc terga.n.Tria cōmemorat q̄ ī bello gerunt̃ pu/gnā:fugā:& pacē. Labyrinthus:locus apud cretā fa/ctus a Dædalo ꝑplexis pietibus:ubi minotaurus in/clusus est.Parietibus ītextū cæcis.i.cæcū ītextis ꝑieti bus. Ancipitē dolū:Perplexū errorē eundi ac redeū di. Frāgeret:deciperet:falleret.Est.n.Catuli uersus: Errabūda regēs tenui uestigia filo Ne labyrintheis e flexibus egrediētē Tecti frustraret īexplicabis error.
Impediūt:Implicant:intexunt:ꝙ a uestibus tractū. Delphinū:aut uenit ab eo ꝙ est delphin delphinis a delphine:Aut delphinū pro delphinoꝝ posuit. Ma

Epitides longe dedit:insonuitque flagello.
Olli discurrere pares:atque agmina terni
Diductis soluere choris rursusque uocati
Conuertere uias:infestaque tella tulere:
Inde alios ineunt cursus:aliosque recursus:
Aduersis spatiis.alternoque orbibus orbes
Impediũt:pugnæq; ciẽt simulachra sub armis
Et nunc terga fugæ:nudãt nũc spicula uertũt
Infensi:facta pariter nunc pace feruntur.
Vt quondam creta fertur labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter:ancipitemque
Mille uiis habuisse dolum:qua signa sequẽdi
Falleret: indeprensus & irremeabilis error.
Haud aliter teucrum nati uestigia cursu
Impediunt:texuntque fugas:& prœlia ludo
Delphinũ similes:q per maria humida nãdo
Carpathiũ libycũq; secant:luduntq; per ũdas
Hunc morẽ cursus:atq; hæc certamia primus
Ascanius longam muris cum cingeret albam
Rettulit:& priscos docuit celebrare latinos:
Quo puer ipse modo secũ:quo troia pubes
Albani docuere suos:hinc maxima porro
Accepit roma:& patrium seruauit honorem.
Troiaq; nunc pueri troianum dicitur agmen
Hac celebrata tenus sancto certamina patri.
Hic primum fortuna fidem mutata nouauit:
Dum uariis tumulo referunt solemnia ludis:
Irim de cælo misit saturnia iuno

ria humi:Home.ὀ γρακελευθα. Carpatiũ:iter ægy ptũ & rhodũ a carpatho insula.Nec mirãdũ cũ duas posuisse cõparationes:cũ & in secũdo hoc fecerit ĩsegetẽ ueluti & cætera in geor.tres ponat. Frigidus ut quõdam siluis immurmurat auster:ut Mare sollicitũ stridet refluentibus undis Aestuat ut clausis rapidus fornacibus ignis.Prius Ascãius Generis ordinẽ docet:ut ĩ prio dixius. Retulit:ĩnouauit qđ iã fecerat. Priscos:q tenuerãt loca ubi alba ẽ condita. Porro:post longũ ĩterualũ:& ẽ aduerbiũ tpis. Troiaq; nũc.p.ut ait Sueto.Trãqllus ludus ĩpe quẽ uulgo pyricã appellãt:troia uocat̃ cuius originẽ exp̃ssit ĩ li.de puerorũ lusibus. Hac celebrata tenus: Temesis ẽ hactenus & hic sermo q̃tũ ad artẽ spectat duas cõtinet partes oratiõis:ut hac pnomen sit:tenus p̃positio: sicut pube tenus:& crurũ tenus:sed iã usus obtinuit ut p una pte habeat̃.Ergo aduerbiũ ẽ:Oĩs.n.ps oronis cũ desierit esse qđ ẽ:ĩ aduerbiũ migrat:& est tpis.Nã hucusq; significat. Hic primũ:Sequetur.n.palinuri uel Miseni mors iõ mutata fortuua ẽ. Irim de cælo mis.s.i. ex magna pte seruat̃ ut Mercurius ad cõcordiã:iris ad discordiã mittat̃ unde & iris dicta ẽ quasi ἐρισ.Falsũ est ãt qđ dicit ministra eẽ tãtũ dearũ: cũ & a Ioue plerunq; mittat̃:ut Aereã cælo cũ Iuppiter irĩ Dimittit germãæ haud mollia iussa ferentẽ.Et bene irim mittit:q̃ fit de nubibus:quarum dea est Iuno.

CHRI. Gaudent tuentes.d.fit.n.natura.ut puerili ætate ĩ qua aliq̃ sit ĩdoles:gaudeamus:& ipsa similitudine formæ paternæ illos a moribus ipsorũ nõ degeneraturos putemus. Choris:maluit q̃ acie dicere qa ludus & non hostile certamẽ erat. Labyrinthus: hoc ædificii genus portẽtosissimũ iure appellat Pli. Est.n.ĩgentissimi dispẽdii & nulli usui necessariũ.Ponit ãt q̃ttuor fuisse:primũ in heracleopolite:quẽ Herodo.xii.regũ q ægypto simul ĩparũt opus fuisse refert:& tria millia habitacula habuisse : mille qngẽta supra terrã & totidẽ subterranea.Demoteles regiam mocherudis fuisse dicit:lycias sepulchrũ meridis plures Soli sacrũ eẽ extructũ.Hic dædalus exẽplar ĩ eo quẽ ĩ creta ædificauit sumpsit.Sed illius cẽtesimã ptẽ imitatus ẽ:q̃ itinerũ ambages occursusq; ac recursus inexplicabiles cõtinet crebris foribus ĩditis:ad fallẽdũ occursus redeundũq; ĩ errores eosdẽ.Tertius fuit ĩ lemno similis illis colũnis tantũ cẽtũ qnquaginta memorabilior:Quarũ ĩ officia turbiẽs ita librati pepẽderũt:ut puero circũagẽte tornarẽt̃.Quartũ porsena clusii rex sibi facit sepulchri cã sub urbe clusio:De quo Var.sepultus ẽ sub urbe clusio:ĩ quo loco monumẽtũ reliqt lapide q̃drato.Singula latera pedũ lata tricenũ.Alta qnq̃genũ ĩ q̃ basi q̃drata ĩtus labyrinthũ ĩextricabilẽ:quo siquis properet sine globo lini exitũ ĩuenire nequeat.Supra ad q̃dratũ pyramides qnq; sunt:q̃ttuor ĩ angulis ĩ medio una ĩ imo latæ pedũ septuagenũ qnũ altæ cẽtũ qnq̃genũ ita fastigiatæ: ut ĩ sũmo orbis æneus & pegasus unus oĩbus sit ĩpositus ex quo pendeãt excepta catenis tintinabula:q̃ uẽto agitata lõge resonãt.Supra quẽ orbẽ aliæ q̃ttuor pyramides extãt altæ pedes cẽtũ:supra q̃s uno solo qnq; pyramides q̃rũ altitudinẽ Varronem puduit ponere.Fabulæ etruscæ eãdẽ dicũt quã totius opis.Diodo.sicu.scribit de labyrinto ægyptio esse q illũ a Mena rege ædificatũ uelit:Esse itidẽ alios q a Mẽdite:alios q a Barrone positũ referãt. Ancipitẽ dolũ:errorẽ ex ãbiguitate. Indep̃nsus : pro ĩdep̃hẽdibilis. Texũt fugas:ita fugiũt:ut ĩexplicabiles connectẽdo cursus reddãt. Delphinũ:delphinus delphini & delphin delphinis.Velocissimus oĩum aĩaliũ delphinus ẽ ocior uolucre:arior telo.Tardat̃ tamẽ ĩ feriendo:qa nõ nisi resupinus atq; ĩuersus ferire põt quoniã multũ ĩfra rostrũ os illi ẽ medio pene ĩ uẽtre.cũ diutius spũm cõtinuerit ueluti arcu emissus ad respirãdũ emicat.Parit cutulos decẽ:Nutrit uberibus.Fœtus ĩfãtia ĩfirmos gestat.Adultos diu comitat̃.Viuit.xxx.annis Lingua illi cõtra naturã aq̃tiliũ mobilis & suillæ similis.Pro uoce gemitus hũano similis.Dorsũ repãdũ.Rostrũ simũ.Qua de cã nõne symonis miro mõ agnoscũt malũq; ita appellari hõi amicissimi sũt:& musica delectãt̃.huius rei & Arionis & multorũ aliorũ exempla narrat Pli.Corio uestiunt̃:sed nõ cũ pilis:ut uituli marini & hippotami. Fortuna mutata.i.fotuna ĩnouata.i.alia facta mutauit fidẽ.In quo loco docet poeta nullã fidẽ habẽdã eã fortũæ: quia mobilis instabilisq; semper est:& sp ĩfida:ut recte monere uideatur Seneca nemo confidat nimiũ secundis nemo desperet meliora lapsis. Fortuna mutata nouauit fidem.i.mutauit fidẽ ĩnouata quasi alia effecta.

Labyrinthus

Delphíes

SER. Ventosq; aspirat eunti: Vt de mercurio Voca zephyros. Mille colloribus.s.factũ uel mille colorũ p antiptosin. Nulli uisa.s.ipsa dea. Nã arcus uidet: quem nõ irim sed uiã iridis dicit. Alii celeritatis esse uolunt nulli uisa. De iride arcũ in genere masculino dixit Virgi. Catullus & alii i fœminio: referẽtes ad originẽ. Desertos: a uiris. In solo: deserta Teren. Venit meditatus ex solo loco. Acta: ακτη græcũ ẽ. Flentes heu.i.misera biliter flẽtes: & a psona poetæ dicit. Vel sit ipsarũ mulierũ. Reponit: duobus diuersis adiunxit. Ismarii: thracis: Ismarus mõs thraciæ: & bene suadet ab auctoritate. Sic: aut mutato habitu: aut ista dictura. O miseræ:

Iliacam ad classem: uentosque aspirat eunti
Multa monẽs: nec dũ ãtiquũ saturata dolorẽ
Illa uiam celerans per mille coloribus arcum
Nulli uisa cito curcurrit tramite uirgo.
Conspicit igentẽ cõcursũ m: & littora lustrat:
Desertosq; uidet portus classemq; relictam.
At procul in sola secretæ troades acta
Amissum anchisen flebãt: cunctæq; pfundũ
Pontũ aspectabant flentes: heu tot uada fessis
Et tantum superesse maris: uox omnibus una
Vrbem orant: tedet pelagi perferre laborem
Ergo inter medias sese haud ignara nocendi
Conicit: & faciemq; deæ uestemq; reponit.
Fit beroe ismari coniunx longæua doricli:
Cui genus: & quondam nomẽ natiq; fuissent.
Ac sic dardanidum mediam se matribus ifert
Omissere quas nõ manus iquit achaica bello
Traxerit ad letũ patriæ sub mœnibus: o gens
Infœlix cui te exitio fortuna reseruat?
Septima post troiæ excidiũ iã uertitur æstas
Cum freta cũ terras omnes tot inhospita saxa
Syderaq; emẽsæ ferimur: dũ p mare magnũ
Italiam seqmur fugiẽtem: & uoluimur ũdis.
Hic erycis fines fraterni: atque hospes acestæ
Quis pibet muros iacere: & dare ciuibus urbẽ?
Optaria & rapti ne qcq; ex hoste pẽates.
Nulla ne iam troiæ dicentur mœnia? nusq
Hectoreos amnes xãthũ & simoenta uidebo?
Qui agite & mecũ infaustas exurite puppes
Nam mihi cassandræ per somnũ uatis imago
Ardentes dare uisa faces: hic quærite troiam:
Hic domus est inquit uobis nũc tẽpus agi res
Nec tantis mora prodigiis: en quattuor aræ

magna arte nõ ex abrupto quod uult psuadere dicit sed utit circunstãtiis. Exitio: dixit & nõ regno. Septima: At q & Dido etiã septima dixit: Vnde quidã dicũt æneã paucis diebus fuisse carthagine nã dixit Cũ subito assurgẽs fluctu nymbosus oriõ qui secũdũ Sallu. orit iuxta solis æstiui pulsũ. Itẽ ait Dũ pelago desæuit hyems & aquosus oriõ: ut hyemẽ p tempestate posuerit. Sed illud occurit Nũc hyemẽ iter se luxu q lõga fouere. Sed qdã ita purgãt ut itra ãni metas & ad aphricã uenerit & ide decesserit: Sed in pri mo ait Septima æstas. Vnde apparet hãc octauã fuisse: quod & ab Anchisæ morte indicat ipletus annus. Ergo isolubilis ẽ locus & quẽ Virgi. emẽdasset. Cũ terras oẽs: qa pagrauerat multa syderaq; emẽsæ ferimur: aut tẽpestates: aut prouincias: q syderibus subiacẽt: ut i buco. Aethiopũ uersemus oues sub sydere cancri. Per magnũ: pcellosũ Lucre. Suaue mari magno. Italiã seqmur fugiẽtẽ: ut iã tãdẽ italiæ fugiẽtis prẽdimus oras. Et re uera nullus seqtur nisi q fugit. Voluimur: nõ nauigamus. Hic ery.fi. argumẽtũ a facili. Nẽqcq;: qui nõ proderant. cũ eẽnt fatorũ comites. Infaustas: mali ominis. Nã mihi cassandræ: nõ cui credere nõ debeãt: sed cui cũ sua pnitiæ nõ crediderãt. Iã tps agi res.i. troiã fieri. Mora prodigiis: ecce prodigiũ de bono: & argumẽtãt ad icẽdiũ nauiũ. Aras arderẽ neptũni. qs iõ qttuor dicit qa siguli duces singulas posuerãt. nã cõtrariũ. Nũero dus ipare gau. Alii dicũt a Cloãtho positas qs pmisserat se daturũ.

CHRI. Aspirat: spirãdo imittit: Nã uenti spũs sũt & simul fauorẽ significat: ut aspirat primo fortuna labori. Pontũ aspectabãt: tãq exosæ nauigationẽ: & q dolerẽt & tantũ nauigasse & tãtũ ad huc esse nauigandũ. Vox oĩbus una: Optimã captauit occasionẽ classis incẽdẽdæ: cũ omnes a nauigatiõe abhorrerẽt. Haud ignara: arguit a possibili. Faciẽ uestemq; reponit: nõ enĩ poterat iduere formam Beroes: nisi suã prius reponeret.i. seorsũ poneret. In eã ãt mulierẽ se uertit: quæ & pp uiri actoritatẽ: & pp ætatẽ: & pp natos fidẽ haberẽt. O miseræ: idẽ locus ẽq fuit fœlix ante oẽs priameia uirgo hostilẽ ad tumulũ iussa mori. qta ergo ẽ psens ifœlicitas cũ fuissẽt futuræ fœlices si cæsæ i patria fuissent. Est ãt procemiũ p isinuationẽ. Hoc.n. id agere uelle uidet: ut eaq; miserias deploret Neq; antea demõstrat qd uellit: quã ni faciãt: illas infœlicissimas futuras demõstret. Cui exitio.q.d. nullũ esse tã sæuũ: qd illi satisfacere uideat. Septima: pa

tos a longitudine tpis: ut septem illũ phibẽt toto ex ordine menses. Itẽ a difficultatibus: & periculis q diutius ppessæ sũt. Fugiẽtẽ: pathos a desperatione futuri. Ex qbus recte concludit debere eas qrere sedes. Ergo & icẽdere naues. O patria: quã relinqmus: ut nouã restauraremus. Nequicq;: Si sedes nobis paramus. Hic ery.fi. non satiserat demonstrasse nõ esse nauigãdũ: nisi ẽt pbaret cõmode illic cõsistẽ licere. O patria & ra. concitat maximam commiserationem huiuscemodi interposita exclãmatio. Quin agite: quod hactenus occultauerat: nunc demum & confutatis quæ contra dici poterant: & confirmatis que in rem faciebant: audẽtius profert ais iam ex supiori oratione ad id sua sponte inclinatis. Nam mihi: cõfirmat ea q pponit uatis auctoritate: cuius uaticinia neglecta calamitatum cã fuerũt. Hic ubi summa adest facultas. Nũc tempus: nec abest occasio tẽporis. En qttuor.a. ut nõ solũ ex hoc facultas ostẽdat: sed ẽt deorũ idicet uolũtate fieri posse.

SER. Neptunno deus:cuius sunt naues. Infen/
sum.i.ipsa infensa. Tot:aut multorum aut supradicto
rum:ut Quinquaginta illi thalami. Nō beroe: hor
tatur numinis auctoritate. Diuina collegit signa qui
bus dii cognoscuntur:ut Nāq; haud tibi uisus mor/
talis aut uox hominem sonat. Spiritus:odor:ut co
mæ diuinum uertice odorē spirauere. Vel gres. Vt
Et uera īcesu patuit dea. Primo:anteq̄ numen agno
scerent. Miserum:aut magnum Teren. Eam mise/
re amabat:aut quo efficerētur miseriores. Abiete.i.
ī abiete. Pictas:uel q̄ essēt pictæ & de abiete. Magi
stri:custodes. Terē. Me filiis reliquit quasi magistrum.
Furor:quasi ad furentes loquitur: & ueluti ne nūc
quidem agnitus cum dicat En ego uester Ascanius:
galeam proiecit inanem. Nouus: autem ē magnus
aut inopinatus. Quo tenditis.i.quid habetis inten/
tionis. Vestras spes uritis:nauibus enim ad regna tē
debant. Inanem: concauam sine capite. Ludo p lu
dum. Excussaq; p.iu.est. Furoris causa non furor
iccirco quia furor desierat. Vdo sub robore:uicino:
aquis. Stuppa:secūdum antiquam orthographiam
nā Stuppa dicta ē a stipando. Abusiue etiam linū di/
cimus. Tardum:densum:crassū:nā ignem solet fu/
mus præire unde tardum addidit. Corpore:nauiū
ut Disiice corpora ponto. Descēdit pestis:incendi/
um more suo.& declamauit per contrarium. Nam
ignis superiora semper petit. Flumina prosunt: uis
aquæ. Humeris abscindere uestem:notant quidā q;
Aeneas damnum quattuor nauium impatienter do
let:sed magis illum considerandum est:quod ait su/
pra Ascanius Vestras spes uritis:damnum non dole
at:sed spem nauigationis ereptam.

CHRI. Prima:nō.n.oratiōe solum : sed exemplo
illas monere uoluit. Ardētes:non ex ira sed diuino
splendore. Qui spūs:quæ aī uehemētia. Qui uul.
Na in facie illi apparet nescio quid diuinum reliqui
ægram. Recte ergo eius formam sumpsit iris : quæ
morbo absutura illam simulationis arguere non po
terat. Primo ancipites:Nā a principio q̄uis suauæ es
sent:tamē magnitudo facinoris absterrebat: Atq; ēt
desideriū fatalis terræ extinguebat ardētē cupditatē
in sicilia quiescendi. Focis ignē:Recte. Nam focus ē
ubi ignis fit. Trāstra p: anastrophe.i.p trāstra. Eu
melus:accommodatum rei nomē:nam eumelus po
test interpretari qui recte curet. Lætus:uelox. Et re
cte prius ascāius:Nā & ī equo erat: & ad deū præter
cæteros ea res ptīebat. Nouus : magnus uel sine ex
emplo:q; in mulieres tanta uenerit amentia: ut suas
naues urant. Ast illæ:nō discedit ab ingenio mulie
bri: quasi per furorē in audaciā proruperint depre/
hensæ fuga sibi consulunt:& latibula nullo delectu
habito metu & pudore sibi omnino q̄ritant. Muta
tæ:nam relictæ a furore insanam mentem redierāt.

Sed nō iccirco:Admonet diligenter aīaduertendū
anteaq̄ quicq̄ agere incipiamus : Nam quæ facta sūt
pœnitentia infecta redere non possumus. Est consu
mit:ut est molis flamma medullas. Vires heroum
& infusa flumīa.i.tanta uis aquæ q̄ta heroica uirtu
te infundi posset:quæ instar fluminis erāt. Hume/
ris abscindere uestem. Ergo animi desperatione age
batur:Sed nō mirandum:Nam cum constitutus es/

Neptūno deus ipse faces:animūq; ministrat.
Hæc mēorās prima īfensum ui corripit ignē:
Sublataque procul dextra connixa coruscat
Et iacit:arrectæq; mentes stupefactaq; corda
Iliadum:hic una in multis quæ maxima natu
Virgo tot priami natorum regia nutrix.
Non beroe uobis non hæc rhœteia matres
Est dorícli coniunx:diuini signa decoris
Ardentesque notatæ oculos:qui spiritus illi:
Quib9 uultus uocis ue sonus:uel gressus eūti
Ipsa egomet dudum beroem digressa reliqui
Egram indignantem tali quod sola careret
Munere:nec meritos āchisæ ī ferret honores:
Hæc effata.
At matres primo ancipites oculisq; malignis
Ambiguæ spectare rates miserum iter amorē
Præsentis terræ:fatisque uocantia regna:
Cum dea se paribus per cælum substulit alis:
Ingentemq; fuga secuit sub nubibus arcum.
Tum uero attonitæ monstris:actæq; furore
Cōclamant:rapiūtq; focis penetralibus ignē:
Pars spoliant aras:frondē ac uirgulta facesq;
Coniiciunt:furit immissis uulcanus habenis.
Trāstra per & remos & pictas abiete puppes.
Nuncius āchisæ ad tumulū cuneosq; theatri
Incensas præfert naues eumelus:& ipsi
Respiciunt atram in nimbo uolitare fauillā:
Primus & ascāius cursusq; ut lætus æquestres
Ducebat:sic acer equo turbata petiuit
Castra:nec exāimes possunt retinere magistri
Qui furor iste nouus quo nūc quo tēditis iq;
Heu misere ciues? nō hostē inimicaq; castra
Argiuum:uestras spes uritis: en ego uester
Ascanins: galeā ante pedes proiecit inanem:
Quo ludo indutus belli simulachra ciebat.
Accelerat simul æneas:simul agmina teucrū:
Ast illæ diuersa metu per littora passim
Diffugiunt:siluasq; sicubi concaua furtim
Saxa petunt. piget incepti lucisq; suosque
Mutatæ agnoscunt:excussaq; pectore iuno ē:
Sed non iccirco flamme atq; incendia uires
Indomitas posuere:udo sub robore uiuit
Stuppa uomens tardū fumum:lētusq; carias
Est uapor:& toto descendit corpore pestis.
Nec uires heroum infusaq; flumina prosunt.
Tum pius æneas humeris abscindere uestē:

Auxilioque uocare deos:& tendere palmas:

ſet in eo genere uirtutum quæ purgatoriæ:ſunt nõdũ ad id robur ꝑuenerat:ut tã ſæuæ poſſet obſiſtere fortũæ:qđ eaꝝ eſt uirtutũ q̃ ſunt aĩ iã purgati:ut nos latius ĩ diſputatiõibus nr̃is chamaldulẽſibus diximus.

Iuppiter omnipotens ſi nondũ exoſus ad unũ
Troianos ſi quid pietas antiqua labores
Reſpicit humanos:da flãmam euadere claſſi
Nunc pater:& tẽues teucrum res eripe leto:
Vel tu quod ſupereſt infeſto fulmine morti
Si mereor dimitte:tuaque hic obrue dextra:
Vix hæc ediderat:cum effuſis imbribus atra
Tempeſtas ſine more furit:tõitruq; tremiſcũt
Ardua terrarum & campi:ruit æthere toto
Turbidus iber aq̃:dẽſiſq; nigerrimus auſtris:
Implẽturq; ſuper puppes:ſemuſta madeſcũt
Robora:reſtĩctus donec uapor omnis & oẽs
Quattuor amiſſis ſeruatæ a peſte carinæ.
At pater æneas caſu concuſſus acerbo
Nunc huc ingentes nunc illuc pectore curas
Mutabat:uerſãs ſiculis ne reſideret aruis
Oblitus fatorum:italas:ne capeſſeret oras:
Tum ſenior nautes:unum tritonia pallas
Quem docuit:multaq; iſignẽ reddidit arte.
Hæc reſponſa dabat:uel quæ portenderit ira
Magna deũ:uel quæ fatorum poſceret ordo.
Iſque his æneam ſolatus uocibus infit.
Nate dea quo fata trahũt rethraũtq; ſeq̃mur:
Quicq̃d erit:ſupanda oĩs fortuna ferẽdo eſt.
Eſt tibi dardanius diuinæ ſtirpis aceſtes:
Hũc cape conſiliis ſocium:& cõiuge uolẽtem
Huic trade amiſſis ſuperãt q̃ nauibus:& quos
Perteſum magni incepti:rerumq; tuarum ẽ.
Longeuoſque ſenes ac feſſas æquore matres:
Et quicquid tecũ inualidũ metuẽſq; pericli ẽ
Delige:& his habeant terris ſine mœnia feſſi.
Vrbem appellabunt pormiſſo nomĩe aceſtã.
Talibus incenſus dictis ſenioris amici:
Tum uero in curas animũ diducitur omnes:
Et nox atra polum bigis ſubuecta tenebat:

SER. Iuppiter omnipotens:figuratis hoc agit coloribus:nec ut ꝑeat:ſed ut reſtinguat̃ ĩcendiũ. Si:optimus ductus ẽ:qui agentis uoluntatẽ latenter oſtendit. Exoſus:antiqui dicebant odi & oſus ſum:hinc exoſus:nunc nomen ĩ uſu ẽ:uerbo nõ utimur. Ad unum:nullo excepto. Si q̃d tibi pietas:aut ſi tibi pietas p̃ſtat aliquid humanis laboribus:aut ſi q̃d mereamur propter pietatis cultũ:ut Parce pio generi:hoc ipſum remunera. Vel ſi reſpicit res humanas pietas q̃ de terris olim receſſit. Res eripe leto:Acyrologia eſt.i.proprietas ſermõis nõ.n.letũ dicit̃ niſi de uiuẽtibus aĩalibus. Quod ſupeſt.i.qđ cõgrue ſeq̃t. Sĩe more:ſine exẽplo. Tonitruq;:remiſcunt ablatiuus hic ĩcertus ẽ utꝝ a neutro ĩdeclinabili ueniat hoc tõitru:ut hoc cornu.Nã ĩde ẽ. Fractæq; tonitrua nu.ut cornua:an a maſculino ſecũdũ q̃rtã declinationẽ:hic eni ẽ tonitrus agis:& mea fulmina torques. Ardua ter.ꝑiphraſis mõtiũ. Aethere toto:pro aere poſuit.
Madeſcũt ro.aut humectãt:aut reſoluunt̃ in cinerẽ qđ naturale ẽ poſt incẽdiũ. Fatoꝝ:oraculoꝝ. Tũ ſenior nau.bene datuꝝ cõſiliũ & ab ætate & a prudẽtia & religiõe cõmendat.qđ ãt dixit pallas quẽ docuit.ꝑꝑ illđ qđ ſupra diximus fingit̃:q̃a ĩpe Romã palladiũ detulit:unde nautioꝝ familia Mineruæ ſacra retinebat:qđ ẽt Var.dicit ĩ libris quos đ familiis troianis ſcripſit. Vnũ:p̃cipuũ. Tritõia pal.ꝑ uno proprio duo antonomaſia poſuit. Redidit ar.uirtute απο της αρετης. Reſpõſa dabat:laus cõſilii.uel q̃ portẽderet ira magna deũ.i.Iuno:& alibi Cæleſtum uis magna iubet. Solatus uo.infit:ſolat̃ & infit.Nã ſolãs debuit dicere:ſicut ſequẽs eius indicat conſolatio. Quicq̃d erit:ut alibi.Fuerit q̃đcũq; fatebor. Ferẽdo ẽ:dũ fert̃:Modus gerũdii a paſſiuo. Eſt tibi:iã hoc cõſiliũ ẽ. Diuine ſtirpis:ꝑꝑ dardanũ. Volẽtẽ:uolituꝝ:nã uelle habebit:nõ iã uult. Supãt:ſuꝑſunt ſuꝑfluũt.dicit aũt nõ tãtũ debiles:ſed ẽt uolẽtes iuuenes unđ ſeq̃t. Lõgæuoſq; ſenes:nec.n.adderetq;:niſi ſupra iuuenes dixiſſet.Itẽ expreſſius. Et q̃cq̃d tecũ inualidũ eſt metuenſq; ꝑicli. Perteſũ ma.ince.ut ſit nõ ꝑteſũ thalami tædæq; fuiſſet. Promiſſo noĩe:ab aceſte.ſ.Dicta ãt aceſta deinde Segeſta. Tũ uero:Nã & ante cogitauerat:ut pectore curas Mutabat uerſans. Animum diducitur:græca figura:Vt Mentẽ læſus. Et nox atra polum:quaſi maior cauſa cogitationis ut Et ſub noctem cura recurſat. Bigis:proprie modo.Bigis enim melius plurali utimur quã ſingulari:Ideo Rorifera gelidum tentauerat aera biga:Abuſiue dixit Statius.
DONA. Iuppiter omnipotens:amplexus eſt omnia quæ promalorum neceſſitate fuerant poſtulanda. Iuppiter:hoc ſolum ſatis eſt ad auxiliandum. Omnipotens:Vt non ſolum præſtandi habeat potentiam:ſed etiam difficilia poſſit remouere:Sed quoniam nõ ſatis eſt poſſe niſi etiam uelit addit Si non omnes ad unum odiſti ideſt niſi me quoque odiſti:Addit etiam commiſerationem ponens egeſtatis anguſtias.Poſtremo ponit meritum poſtulantis:& plenum auxilium dantis. Senior:Et ætate & arte a pallade accepta meruerat audiri.Eſt autem ſuæ ſententiæ conſonailla terrentiana:Quando id fieri non poteſt quod uis:id uelis quod poſſis.
CHRI. Iuppiter omnipotens:oratio eſt in generere beliberatino:In qua cum petat primo oſtendit facilitatem rei.Nam omnipotenti Ioui nihil difficile ſit.Deinde oſtendit rem honeſtam.Pertinet enim ad diuinam clementiam cum res amplæ in anguſtias redactæ ſunt illarum miſereri:q locus non ſolũ honeſtatẽ oſtendit

sed summam quoq; concitat commiserationem. Si nondum.q.d.nisi das euadere flãmã:uideberis exosus oẽs troianos:& nõ uidebit̃ eẽ pietas humanis laboribus:qđ nõ ẽ diuinæ clemẽtiæ. Tenues:quasi dicat: ex q bus si aliquid demit̃:nihil iã superesse uidebit̃. Satis.n.iã punisti:si ex tã magnis ita tenues redditæ sunt.Ergo ne sæui:qa nõ meruimus puniri:uel si meruimus:satis amplas iã pœnas dedimus ad huiuscemõi tenuitatẽ redacti. Pr̃.q.d.oibus cõis:& ad quẽ oium cura ptinet. Vel tu.nã auctor pœnæ eã leuiorẽ faciet. Quod superest.q.d.illud exiguũ quod restat. Vix hæc.e.ostendit quam acceptus diis eẽt:cum tam subito eius sint exaudite preces. Effusis imb.imbres enim uehementiores sunt q̃ pluuiæ.Præterea erant effusi. Quo fata thahunt: nã quæ mutari nõ possunt:si illis cedendo æquo animo feramus:minus nos affligunt. Nam ut est apud Hor.Leuius fit patientia quicqd corrigere nefas. Et arguit est tibi: Arguit a facili & ab honesto a tuto. Facile est enim urbem condere in regione:ubi & cognatus & liberalis princeps regnet:onesteq; ac tuto illi iiq reliquũtur credunt̃.Fit ẽt sine suo damno: cũ illis exoneret̃:q aut senectute debiles sint: aut naturali ignauia oi uirilitate careãt. Inualidũ: ad corpus referas. Metuens:ad aium hoc spectat.Ergo reliquæ illos qbus neque corporis neq; ai uires sufficiũt. Tũ uero:nã q̃uis hæc ita eẽnt ut dicebat nautes tamẽ magnanimus uir nihil magis cupiebat q̃ omnes suos incolumes in italiam transuehere.Ergo hinc necessitas:illinc excellentia rei illum distrahebant. Fuit ergo opus ad consilium dandum eo in quo maior esset auctoritas.

Visa dehinc cælo facies delapsa parentis
Anchisæ subito tales effundere uoces:
Nate mihi uita quondam:dum uita manebat
Care magis nate: illiacis exercite fatis.
Imperio iouis huc uenio:qui classibus ignem
Depulit:& cælo tandem miseratus ab alto est.
Consiliis pare:quæ nunc pulcherrima nautes
Dat senior.lectos iuuenes fortissima corda
Defer in italiam:gens dura atq; aspera cultu
Debellanda tibi latio est:ditis tamen ante
Infernas accede domos:& auerna per alta
Cõgressus pete nate meos:nõ me impia nãq;
Tartara hẽt:tristes ue ũbræ:sed amœna piorũ
Concilia:elysiumque colo:huc castra sibylla
Nigrarum multo pecudum te sanguie ducet.
Tũ genus omne tuũ:& q̃ dẽtur mœnia disces:
Iãq; uale:torquet medios nox humida cursus:
Et me sæuus equis oriens afflauit anhelis.
Dixerat:& tenues fugit ceu fumus in auras.
Aeneas quo deinde ruis? quo proripis inquit
Quem fugis? aut qs te nr̃is cõplexibus arcet?
Hæc mẽorans cinerẽ:& sopitos suscitat ignes
Pergameũq; larem:& canæ penetralia uestæ
Fare pio:& plena supplex ueneratur acerra
Extemplo:socios primumq; acersit acestem.
Et iouis imperium:& cari præcepta parentis
Edocet:& quæ nunc animo sententia cõstet.
Haud mora cõsiliis:nec iussa recusat acestes:

SER. Cælo facies delapsa pa.aut secũdũ qđ supra diximus:qa aiæ cælũ tenẽt simulachra uero apud iferos sunt:aut ad errorẽ ptinet somnii.Nã & uisa ait aut certe a Ioue missã potestatẽ aliquã: q̃ se i Anchisæ cõuerteret uultũ.Nã & ipse dicit Impio iouis huc uenio:& ifert Elysiũq; collo. Care ma.,p carior:benẽ ãt addidit dũ uita manebat.Nulla.n. est uita post mortẽ. Impio iouis: ab auctoritate:ut ipse deũ tibi me claro demittit olympo Regnator. Nautes dat senior: ut solet iisdẽ usus ẽ sermonibus.Nã ait Tunc senior nautes. Atq; aspera cultu:qđ i nono altius exequit̃ Natos ad flumina primũ Deferimus. Debellanda tibi:bene uictoriã nõ bella sola p̃dicit:in qbus esse poterat terror. Auerna alta:ut gargarus gargara & tartarus tartara Nõ me ipia nãq; pp facilitatẽ.
Amœna:loca sunt solius uoluptatis plena:q̃si amunia: unde nullus fluctus exoluit̃:Vnde nil p̃stãtes immunes uocamus. Pioꝝ cõsilia elysiũq; colo: Elysiũ ẽ ubi pioꝝ aiæ habitãt post corporis aiæq; discretionẽ.Vnđ & iteritus dicit̃ res iter animã & corpus ueniẽs.Ergo elysiũ απoτhσ λισ εoσ: Quod secũdum poetas in medio iferoꝝ est suis fœlicitatibus plenũ. ut Soleq; suũ sua sydera norũt.Secũdũ philosophos elysiũ ẽ isulæ fortũatæ:qs ait Sallu.iclitas eẽ Home. carminibus quaꝝ descriptionẽ pius comẽtator dicit eẽ sublatã:secũdũ theologos circa lunarem circulũ: ubi aer purior ẽ:Vnde ait ipse Virgi.Aeris i cãpis:Itẽ Luca.Nõ illuc auro positi nec thure sepulti perueniunt. Tum genus oẽ tuũ & q̃ dent̃ mœnia disces:hæ sunt cãæ pp quas æeneas descendit ad inferos:Generis agnitio:& ciuitatis nomẽ:qđ ei nullus unq̃ p̃dixerat:sed solus indicat pater.Latet.n.ut supra diximus uerum urbis nomen: unde ei pater quasi pro mysterio & affectione ait illa inclyta roma. Torquet medios nox humida cursus Et me sæuus equis oriens afflauit anhelis:Dies est plenus quihabet horas uiginti quattuor Nam & nox pars diei ẽ. Dicimus autem diem a parte meliore:Vnde usus ẽ: ut sine cõmemoratione noctis numeꝝ dicamus dieꝝ.Hic ãt dies secundũ ægyptios ichoat ab occasu solis:secundũ persas ab ortu solis:secũdũ ethruscos & athenienses a sexta hora diei:secũdũ romanos a media nocte:& hoc nũc secutus ait:medios cursus nox humida torquet:Et me sæuus equis oriẽs afflauit anhelis.Hæc ãt plene exequitur:& Cicero in auguralibus:& Aulus geli.in libris noctiũ acticaꝝ.Hoc ẽt illa res iuris idicat:quod cũ tribunũ plebis abnoctare ab urbe nõ liceret:licebat tamen exire post noctẽ mediã:& ante mediã reuerti. Sæuus oriens:sol cuius lux ẽ umbris inimica:Vnde Luca.Et medio ferit axe diẽ.Est ãt physicũ: Nã pereunt umbræ solis aduẽtu. Aeneas quo deinde ruitis? ordo est.Aeneas deinde quo ruis? Quem fugis quasi ignorans ra/

tionem qua fugeret. Fare pio: uel quia ex inde ſacrificabant: uel quia mos fuit apud maiores:ut diuinum ignem farre ſeruarent:quaſi duraſſet in alterum diem : eum aptum agendis rebus ſacrificabant. Canæ: aut antiquæ:aut propter ignis fauillas.Primum:principem. Acerra:ideſt arca thuralis:id quod continet pro eo quod continetur. Haud mora:hoc eſt quod ait:Et coniunge uolentem. Nec iuſſa: uoluntatem:ut ſupra Infandum regina iubes renouare dolorem.Aut certe quæ Iuppiter iuſſerat.

CHRI. Facies:prima ex tribus Seruii expoſitionibus magis placet: Et elyſium intelligens í circulo lunari. Fortiſſima corda gens dura:propterea oſtendit eē relinquendos ibelles quoniam non ſine magnis bellis in italia conſiſtere liceat. Nigraꝝ: quia inferis nigra hoſtia conuenit:ut ſupis alba. Fumus in auras: nã fumus i aeré aſcẽdẽs euaneſcit. Quẽ fu.q.d.Nõ decet patrẽ filiũ fugere. Quis.q.d.tam crudelis. Canæ: antiquæ: uel alluſit ad extinctũ cinerẽ. Acerra:In ſingulari numero arcula thuraria ẽ.In plurali nomẽ urbis:ut Et uacuis non æquis acerris. Socios:ſecundum morem romanum:nã cõſules oĩa referebãt ad ſenatum. Et iouis in primis:præfert illud eſſe imperium Iouis:ut fidem ex auctoritate facias. Haud mora:quis enim recto conſilio:& a Ioue proficiſcenti aduerſaretur:ſed de conſilio altius repetam:Mens hominis triplex ẽ q̃ cõtemplamur:q̃ agimus:& qua efficimus.A prima ſi diuina perſcrutemur:nãſcimur ſapientiã:q̃ eſt diuinaꝝ rerum cognitio.Sin autem ea quæ ſunt ſecundum naturæ ordinẽ inquirimus:euentum ac principioꝝ naturaliũ cõſequimur cognitionem:& illam ſcientiã hanc intelligentiam nominãt.Ab altera uero.i.ab ea q̃ agit quoniã curam capit rerum agendarum:acquirimus prudentiã:quam & Pla.& Ariſto.habitũ diffiniunt reꝝ rationabiliter agendaꝝ.Huic Ariſto.in ſexto de moribus q̃ttuor adiungit uirtutes bonã conſultationem ſolertiam ſagacitatem:& ſententiam.Nam ut hic idem philoſophus í ſeptimo eius libri:quẽ de rep.ſcripſit duo ſunt quibus cõmendatio recte agendi conſiſtit.Nam & finem quo omnia referamus ꝓuidere nos oportet:& omnes quæ ad illum ferunt rationes recte íueniamus.Quapꝑ & iis quæ circa finem uerſantur & iis quæ ad finem ducunt indiget prudentia.Ergo in primis conſultationem:iudicium & electionem deſiderat:Conſilium ãt eſt eoꝝ quæ ad finem ferunt inquiſitio:Huius triplex eſt officinm.Primum enim perquirendum eſt an aliquæ uiæ ſint q̃ ad eũ quem nobis iam propoſuimus finẽ ducant.Deide ſi ſint quot illæ ſint.Poſtremo ſi una pluresue íuentæ fuerit quo pacto illis uti ualeamus. Atq; hoc totũ deliberationis eſſe uolunt.His ãt ita cõq̃ſitis diſceptãdũ erit:utra potius ſi duæ ſint:an ſi plures:quæ potiſſimũ ex illis aptior honeſtior ue aut ultior ſit:quod iudicii ẽ.Poſt hæc ãt iã aptiſſima íuẽta íſurgit electio:quæ eſt eorum quæ ad finem faciunt conſulta appetitio.Nec illud pretereundum. Nam quia huiuſcemodi & bona & mala eſſe poſſunt:oportet quoſdam eſſe habitus: qui omnia ad bonum honeſtumq; dirigant.Conſultatio itaq; dirigitur bona conſultatione & ſollertia: Bene conſulere eſt honeſta uia ad finem rectum commode perducere.Sollertia eſt earum uiarum promptiſſima adiuentio.Lucidum rectum abſolutumque redditur ſagacitate ac ſententia. Sagacitas eſt rectũ promptũq; iudicium.Sententia ãt eſt iudiciũ boni & æqui Et ſagacitas quidẽ in iis q̃ a legibus íſtituta ſũt uerſa͂t:& ſumma utit͂ celeritate & acumĩe in iudicãdo.Sagire.n.acute calideq; ſentire. Hic odoriſecos canes ſagaces appellamus. Sẽtentia ãt illa ẽ uirtus: qua & ſapimus & uolumus in iis q̃ ad æquitatẽ ꝑtĩent prudẽter clementer ac leniter iudicare : quod ad æquitatem & ſententiam pertinet. Hæc paulo explicatius poſui : ut cuius uirtutis pars ſit con ſilium intelligeres.

Cõſilium
Virtutes itellectiuæ

Tranſcribũt urbi matres:populũq; uolẽtem.
Deponunt animos:nil magnæ laudis egẽtes.
Ipſi tranſtra nouãt:flãmiſq; ambeſa reponũt
Robora nauigiis:aptant:remoſq; rudenteſq;
Exigui numero:ſed bello uiuida uirtus.
Interea æneas urbem deſignat aratro:
Sortiturq; domos:hoc iliũ:& hæc loca troiæ
Eſſe iubet:gaudet regno troianus aceſtes:
Indicitq; forum: & patribus dat iura uocatis
Tunc uicina aſtris:erycino in uertice ſedes
Fundatur ueneri idaliæ:tumuloq; ſacerdos:
Ac lucus late ſacer aditur anchiſæo.
Iamq; dies epulata nouem gens omnis:& ari
Factus honos:placidi ſtrauerũt æquora uẽti:
Creber & aſpirans rurſus uocat auſter in altũ.
Exoritur procurua ingens per littora fletus.
Complexi iter ſe noctemq; diemq; morãtur.
Ipſe iam matres: ipſi quibus aſpera quondam

SER. Tranſcribunt urbi matres : Romani moris uerbũ eſt.Tranſcripti enĩ i colõias deducebant͂. Vrbi:ad urbem. Deponunt:q̃ſi de manibus. Aĩos nil magnæ laudis egẽ. aut æneas depõit eos q nulla gloriæ cupiditate tanguntur. Aut ii q erãt tranſcripti.i. matres & uolentium multitudo deponũt animos.i. ſubmittunt inertiæ. Robora nauigiis:melius ſic diſtinguitur. Exigui numero.ſ.b.u.uirtus:Tranſit ad rẽ a nũero. Vrbẽ deſignat ara.quẽ Cato in originibus dicit mortem fuiſſe.Conditores enim ciuitatis taurumin dextram uaccã intrinſecus iungebant & incincti ritu ſabino.i.toge parte caput uelati:parte ſuccincti tenebant ſtiuã incuruam:ut glebæ oẽs intrinſecus cuaderent.Et ita ſulco ducto loca muroꝝ deſignabant & aratrum ſuſpẽdentes circa loca portarũ:unde territoriũ dictum eſt quaſi terribouium: tritum bobus & aratro. Regno troiãus aceſtes: ſuo nomĩe enim fuerat ciuitas appellata. Indicitq; forũ: ideſt tempus & locũ deſignat agendoꝝ negocioꝝ:q conuentus uocatur.Indicit ãt uerbũ iuris eſt : & per hoc potẽtẽ uult ſignificare ciuitatẽ. Et patribus dat iura uocan.Dat condendi iuris ꝑtãtem his quos appellauerat patres:aut certe uocatis patribus iura diſtribuit.Hi ãt:ut Salu.dicit:uel ætate:uel curæ ſimilitudine patres appellati ſunt Senatores ãt:ut alii a ſenecta ætate:alii a ſinẽdo dictos accipiunt.Ipſi.n.agen

Visa maris facies: & non tolerabile numen
Ire uolunt: omnemq; fugæ perferre laborem.
Quos bonus æneas dictis solatur amicis:
Et cōsanguineo lachrymans cōmēdat acestæ
Tres eryci uitulos: & tempestatibus agnam
Cædere deinde iubet: soluiq; ex ordine funes.
Ipse caput tonsæ foliis euinctus oliuæ
Stans celsa in puppi paterā tenet: extaq; salsas
Porricit in fluctus: ac uina liquentia fundit.
Prosequitur surgens a puppi uentus euntes.
Certatim socii feriūt mare: & æquora uerrūt.
At uenus interea neptūnum exercita curis
Alloquitur: talesq; effundit pectore questus.
Iunonis grauis ira: nec exaturabile pectus
Cogūt me nepunne preces descēdere in oēs:
Quam nec lōga dies: pietas nec mitigat ulla:
Nec iouis imperio: fatis ue in fracta quiescit.
Nō media de gēte phrygū exedisse nefandis

di facultatem dabant per senatu scōsultum. Idaliæ: cypriæ. Sacerdos: Alii ad tumulū: alii uerso ordie ad templū referūt: ut lucus tantum tumulo det anchisæ: ut īducite fōtibus umbras. Pastores: nemora. n. aptabāt sepulchris. Visa ma. fa. Vt Me ne salis placidi uultū. Vultāt istos aspectū quoq; maris horrere. Fugæ: pfectiō is. Eryci: & tēpestatibus Bene iunxit: Procellæ. n. aut de fluminibus: aut de montibus qsi περι πνοιασ dicunt. Soluiq; ex ordine fu. Ordo est Iubet cædere ex ordine. i. rite pagi sacrificiū & sic solui funē. Sic in. vii. Phrygiāq; ex ordine matrē Inuocat. i. rite. Tonsæ oliuæ: Cōptæ minutis foliis. Procul ī prora. i. ī parte extrema. Effudit p. Hoc ē cū dolore: ut Fūditq; pces rex pectore ab imo. Preces descēdere ī oēs: Si qd īuidiæ ē ī humillimis pcibus ipu tandū ē iunoni. Nā oēs dicēdo ēt humiles significat: undā ait ēt descēdere. Quā nec lōga dies. i. tps q̄ quo licet melius fœminino genere dicamus tamē ēt masculino dicius. Nā de certo die masculino tātū utēdū ē. Pietas nec mitigat ul. aut troianoꝝ q pii sunt: aut certe pp illud: Iunoni argiuæ iussos adolemus honores: qsi quæ nec sacrificiis placaret. In fracta: Valde fracta: ut Turnus ut ifractos aduerso marte latinos. Media de gen. i. totius gētis potētē. Exedisse: Muliebriter dictū: Nā inde ē qd seqt Cineres atque ossa pemptæ. Sane edo hēt & rectam sed antiquā declinationē: ut edo edis edit: & anomalā: ut edo es est q̄ꝝ secunda & tertia psonæ longæ sunt propter differentiā Sum es est. Edit autē in præterito producit e: ut legit. DONA. Patribus dat iura uo. Hoc ad æneam refertur: ad quem redit post expletam Acestæ beniuolentiā. CHRI. Transcribunt: triūuiri. n. creabant apud Ro. q ciues qui transcripti eēnt ī colonias deducerēt. Trāstra nouāt: Nā quis q̄ttuor dūtaxat exuste essēt naues: tamē pluriæ ex aliis restabāt uitiatæ. Reponūt. a. r. uel iteꝝ ponūt robora q sint ābesoꝝ loco: uel dolēt ābesa. & deīde rursus ponūta. Nauigiis: nauē cū dicimus. spē tiē ponimus. Nauigiū āt genus ē: nā oē quo nauigamus nauigiū ē. Sortit q;: nūc sorte distribuit: alias sortiri ē p sortē accipe: ut ē Scipio sortitus ē africā. Indicitq;. s. idicit dies qbus foro utāt. i. ius dicat. Placidi strauerūt. æ. u. Ita placidi flabāt: ut nō ī fluctus æquor erigerēt: sed stratum æquatū redderēt. Aspirās: Ita spirās: ut fauorē nō icōmodū afferret. Exorit: nā & si nauigationē exosi ī sicilia relinq paterent: tamē durissimū erat a suis disiūgi. Ergo & q ituri & q māsuri erāt diuortiū hoc grauiter ferebāt. Tres: nā nūero deus īpare gaudet. Oliua āt coronatus erat: quoniā Mineruæ sacra ē arbor: sine q̄ dea quonia sapiētia ē ī italia. i. ad uitā cōtēplatiuā accedere nō licet. Præterea pacis signū ē hæc arbor: & nisi animū pacatū extīctis pturbationibus geremus nunq̄ res altas speculabimur. Sacrificātē āt prosp uētus proseqbat. i. comitabat: qa propitiati dii auxiliū ferūt sine quo ad tātā uitæ sublimitatē nunq̄ erigemur. Certatī socii: Nā puenīete diuino furore oēs aī uires utūtur. Venus aūt. i. ipse amor reꝝ diuinaꝝ extat neptūnū. i. rationē superiorē q curet ne mare tēpestatibus īsurgat. i. ne appetitus pturbationibus supra modū cōcitet. Est āt uentus a puppi prosper. Nā ipellit nauē quo uolumus: quo significat appetitus rationi obtēperās: quo facile in Italiā. i. ī cōtemplationē ferimur. Inuehit aūt ī Iunonē. i. ī ābitionē qa nullū uitiū ē: qd tantū aduersēt uolētibus ad cōtēplationē proficisci: Sed hæc latius in nr̄is allegoriis īuenies. Iunonis grauis ira: Vehemēs pricipiū & qd pueīt ab īuectiua. Captat beniuolētiā ab aduersaria: quā onerat īuidia: cū abutat potētia sua: ferat q; aī pturbatione. s. grauissima ira. Et cū ēt crudelissimi soleāt ut tpis diuturnitate q̄ oibus pturbatiōibus solet mederi: aut aduersarioꝝ pietate molliri: ipa immota māet. Onerat & supbia: q̄ ostēdat illā aduersus fata & iouis ipiū audet. Postrēo q; diruta urbe & gēte troianorum magna ex parte delata adhuc in reliquis sæuiat. Reliquias. t. Cum odium ultra mortem procedere non debeat: Ipsa etiam cineres insectatur.

Nauis
Nauigium
Oliua

Vrbem odiis satis est: pœnā traxisse p omnē
Relliquias troiæ cineres: atq; ossa peremptæ
Insequitur: causas tanti sciat illa furoris.
Ipse mihi nuper libycis: tu testis: in undis
Quā molem subito excierit: maria oīa cælo
Miscuit æoliis ne quicquam freta procellis
In regnis hoc ausa tuis.
Proh scelus ecce: iam troianis matribus actis

SER. Causas tā. s. il. furoris. Bene supprimit. cōtra ipsā. n. sūt q̄ Iūo exeqt i. x. Me duce dardāius spētā ex. a. Quā mo: ut Tantas audetis tollere mol. Neqcq̄: aut sine cā & nulla extāte ratiōe: aut neqcq̄ ad eius p̄tiet mētē: Vnā. n. nauē ex oibus uertit. In re. h. a. t. ut Nō illi ipiū pelagi sæuūq; tri. Actis: furore cōpulsis ut Reginā alecto stimulis agit undiq; bacchi. Ignotæ: ignobili: ut Nā sæpe fauos ignotus adedit stel. Et dixit ignotæ ad italiæ comparationem. Nam ignota nō erat: ad quā troiani bis uenerāt. Tibi: p tuum regnū. Si cōcessa: Siquidem: nā si mō cōfirmātis est.

Exussit fœde puppes:& classe subegit
Amissa socios ignotæ linquere terræ
Quod superest:oro liceat dare tuta per ũdas
Vela tibi:liceat laurentem attingere thybrim
Si concessa peto:si dant ea mœnia parcæ.
Tũc saturnius:hæc domitor maris edidit alti.
Fas omne est cytherea meis te fidere regnis.
Vnde genus ducis:merui quoq;:sæpe furores
Compressi:& rab iem tantam cæliq; marisq;:
Nec minor in terris:xanthũ simoentaq; testor
Aeneæ mihi cura tui cum troia achilles
Exanimata sequens impigeret agmia muris.
Milia multa daret leto:gemerentque repleti
Amnes:nec reperire uiá:atq; euoluere posset
Inmare se xanthus:pelidæ tunc ego forti
Cõgressum æneam:nec diis:nec uiribus æqs.
Nube caua eripui:cuperé cũ uertere ab imo
Structa meis manibus periuræ mœnia troiæ
Nũc quoq; mẽs eadẽ mihi pstat:pelle timoꝝs
Tutus quos optas portus accedet auerni.
Vnus erit tãtũ amissum:quẽ gurgite quæres
Vnum pro multis dabitur caput.
His ubi læta deæ permulsit pectora dictis
Iungit equos curru genitor:spumãtiaq; addit
Frena feris: manibusq; oẽs effundit habéas:
Cæruleo p summa leuis uolat æquora curru.
Subsidunt undæ:tumidumq; sub axe tonãti
Sternit̃ æquor aqs:fugiũt uasto æthere nibi

Arguit autẽ: a possibili. Fas oẽ est:possibile est. Meis.r.f.nã fido datiuũ tantũ regit. Vnde.g.d.nã Saturnus Celio patri falce uirilia amputauit q̃ lapsa ĩ mare sunt:de quoꝝ cruore & maris spuma nata ẽ Venus: Vnde αφροδιτη dr̃.nã αφροσ spuma est. Ratio est q̃ oẽs uires usu uenereo đbilitant̃:q sine copis damno nõ gerit̃ ergo de damno orta ẽ uẽus & ex mari:qa sudor salsus ẽ.q semp elicit coitũ.Hĩc myrtus ei sacrat̃: q̃ littoribus orit̃. Merui:etiã pstiti: ut Nec te regina negabo p.Alii dicũt militaui:ut Aere merent paruo.

Rabiẽ tantã.c.q;.m. Vt ĩ primo legimus. In terris: etiã ĩ terris nã augmẽtũ ẽ. In mare sex: Oia hæc Homeri sũt. Nec dis.n.u.æ.i.aduersis : liptote ẽ figura aut nõ æq̃li fauore.Plures.n.dii græcis fauebant. De mr̃ibus ãt ĩtelligere nõ possumus qa Thetide melior ẽ Vẽus:& ei psenti derogar̃ nollet. Vertere ab imo: qđ ꝓpriũ eius ẽ:ut Magno emota tridẽti Fũdamẽta q̃tit. Hĩc:ut supra diximus:ενοσιχθων dictus ẽ & fecit augmentũ:cum se pstitisse dicit iratum. portus accedet:hic distinguẽdũ ne sit cõtrariũ ueneris petitioni q̃ ait Liceat laurẽtẽ attigere thybrim. Amissum quẽ gurgite q̃rens.Misenũ dicit de quo legimus: Inter saxa uiꝝ spumosa emerserat unda. Vnus erit: Misenum dicit. Vnũ p multis dabitur caput. Palinurũ ĩtelligit Nã falsũ erit si unũ uoluerius accipe.Duo enĩ pierũt:Paliurus & Misenus. Læta pmulsit:aut p mulsit & lætã fecit:ut aĩumq; libãtẽ ĩpulit.aut epithetũ æternũ est ueneris. Spumãtia:spumas uomenta.

Feris:Eqs:ut Inq; feri curuã cõpagibus almũ ĩpulit.

DONA. Iunonis gra.Magnũ artificiũ: nam ĩ ipso principio & suã psonã cõmẽdat: & aduersariæ detur pat:& incipit a noie:& addit grauis ira : & exaggerat quod pectus eius dicat insaturabile Quam autẽ crudelis ĩ troiãis sit ipsius Neptunni testimonio probat.

CHRI. Traxisse:quasi inuitam:nam pœna inuita sequi uidetur : cum excedit modũ cum ĩfert̃ quo nõ est inferenda. Cineres & ossa:nã ut damnat̃ illa crudelitas quæ sæuit ĩ mortuos:sic & illa quæ sæuit ĩ eos quorum iam patria diruta est. Sciat illa:quasi dicat:quas nemo scit:quia non sunt: Et est quasi occupatio: ut si diceret:Non dicam q̃ iniuste hæc fecerit. Ipse mihi:prosequitur in occupatione : ut sit & illa dicat causas q̃ nullæ sunt:neque narrabo qua tempestate illos affecerit:quia tu nosti. Quam mollem:Vnico uerbo multa menti auditorum subiicit.q.d.q̃ immensam q̃ ponderosam tempestatem q̃ exurgentem q̃tum cuncta obruẽtem. Subito:Ergo ex ĩprouiso:ergo magis ineuitabilem. Maria omnia cæli.m.ergo quod magis excogitari potest. In regnis hoc ausa tuis:Omnibus ex locis augetur res quia sine causa:quia inextinguibilis ira fuerit:qa in miseros excitata tempestas:quia ita magna ut non possit exprimi:quia deniq; ĩ regnis aliẽnis. Proh scelus:ab exclamatiõe auget. Ecce:ex ĩprouiso.q.d.quod nemo unquam credidisset. Troianis matribus actis:nam quid potuit esse crudelius q̃ troianis a troianis mulieribus tantam classem inferri. Quod supest: Non sine magnæ conditione misericordiæ petitur auxilium his paucis qui de multis supersunt. Neque petitur res magna.Sed quæ cuicunq; concedi soleat:ut liceat enauigare & ad ea loca quæ a fatis concedũtur. Fas omne est cytherea meis te fidere regnis.Compõe est omne fas te fidere:idest ita iustum esse te fidere:ut nihil sit in hac fiducia:quod nõ sit iustũ. Vnde:Ex q̃bus. Merui:Quod fideres:Nã ea feci:quæ te facile persuadere possint ut fidas.Nam si extra mea regna & ubi sine fraude id officiũ negligere potui : & cuperem troiã perire:ego tamẽ æneam a morte eripui:quãto magis quod ad meam fidem ptinere uidetur:ut nauigantes p mea regna tuti sint ipsum incolumen esse operam dabo.

Tunc uariæ comitum facies immania cete:
Et senior glauci chorus:inousque palæmon
Tritonesque citi:phorcique exercitus omnis
Leua tenent thetis:& melite pãopeaq; uirgo:
Nisæe spioque:thaliaque cymodoceque.

SER. Tunc uariæ comitum facies: Aut beluas dicit marinas secũdum naturas:aut poetice deos marinos. Immania ce. Græca declinatio. τοκητοσ κητη ut βελοσ βελη.nullum enim apud nos animal neutri generis ẽ:nisi forte hic cetus huius ceti dicamus: quod nusquã lectum ẽ. Nam dicũtur canes marini.

Et senior gla.c.Hic piscator fuit: & cũ exanimes pi-

Hic patris æneæ ſuſpenſam blanda uiciſſim
Gaudia pertentant mentem:iubet ocius oēs
Attolli malos:intendi brachia uelis:
Vna omnes fecere pedem:pariterq; ſiniſtros
Nūc dextros ſoluere ſinus:una ardua torquēt
Cornua:detorquentq; ferūt ſua flamia claſſe:
Priceps ante omnes dēſum palinurus agebat
Agmen:ad huc alii curſum contendere iuſſi.
Iamq; fere mediam cæli nox humida metam
Contigerat:placida laxabant membra qui[illegible]
Sub remis fuſi per dura ſedilia nautæ
Cū leuis æthereis delapſus ſomnus ab aſtris
Aera dimouit tenebroſum:& diſpulit ūbras
Te palinure petens:tibi triſtia ſomnia portās
Inſonti puppique deus conſedit in alta
Phorbanti ſimilis:funditq; has ore loquelas
Iaſidæ palinure ferunt ipſa æquora claſſem
Aequate ſpirant auræ:datur hora quieti
Pone caput:feſſoſque oculos furare labori.
Ipſe ego pauliſper pro te tua munera inibo:
Cui uix attollens palinurus lumina fatur.
Me ne ſalis placidi uultum fluctuſq; quietos
Ignorare iubes?me ne huic cōfidere mōſtro?
Aeneam credā:quid enim fallacibus auſtris:
Et cæli totiens deceptus fraude ſereni?
Talia dicta dabat:clauumq; affixus:& hærēs
Nuſq̄ amittabat:oculoſq; ſub aſtra tenebat:
Ecce deus ramum leteo rore madentem

ſces in herbam abieciſſet:& eo illos uitam recipere ui diſſet:ipſe eadem herba guſtata in deum marinum mutatus eſt. Et ſenior gl.c.quia Glaucus ſenex fue/rat:uel propter ſpumarum colorem. Iouiſq;.p.me licerta Inois filius.Et notandum patronymicū a ma tre in auctore idoneo. Phorcique:hic Neptunni ex Thooſe nympha fi.fuit.Varro ait quod fuit rex corſi cæ & ſardiniæ qui cum ab Atlante rege bello nauali cum magna parte exercitus uictus fuiſſet & demer/ſus:finxerunt ſocii eum in deum marinum eſſe con uerſum. Leua te.perite ſexum debiliorem leuæ ap/plicat parti.Niſeæ.Media diphtongus eſt. Viciſſim: quia reliquerat ſocios: ſed fœliciter petebat italiam.

Malos.i.uela per malorum uolubilitatem Nam cū nauigarent non eſt dubium ꝙ olim erexerant arbo/res. Pedem.i.podia.i.funem in quo tēditur uelum. Siniſtros.n.d.pro auræ mobilitate. Cornua: extre mitatem. Sua.ſ.proſpera:& a puppi uenientia. Pri/ceps.a.o.unum uacat. Meta:perite.Nam medium cæli meta eſt αναβιβαζοντοσ.i.aſcendentis circuli hic meridianus dicitur:& medius eſt inter ortum & occaſum.A medio enim cælo & finit̃ ortus & occa/ſus incipit ſyderum.Alter orizontis:qui ſeperat aſpe ctum huius cæli ab alio in alio inuiſibili nobis. Sub remiris:requierant paulum ſic remos tenentes. Le/uis:uel aduentu uel diſceſſū.In utroque eni leuis eſt

Diſpulit:nam ſemper deos ambit nimbus. Petēs: factioſe aggrediens:Et more poetico in manus cele brat funus palinuri:quem dormientem cecidiſſe cō. ſtat.Somnia.ſoporem.Bene hæc diſtinguit:ut ſom/num ipſum deum dicat.Somniū quod dormimus. In ſomnium quod dormientes uidemus ut Falſa ad cælum mittunt inſomnia manes. Ferunt ipſa.æ.cl. Aeſtu & aura noſtra utimur. Pone caput: particula tim ad id uenit quod aperte dictum confutaretur.

Labori:ex intuentis ſyderibus. Attolens.l.aut a ſy deribus remouens:aut preſentia numinis degraua/tus:quod eſt melius:Nam & ſequens eius oratio tur bata eſt:quod & ſemiplene indicant elocutiones. Vultum: mutabilitatem pro qualitate uentorum. Iubes: uis:Vt infandum regina iu.r.d. Me ne huic cōfidere modo:Subaudi uis Aeueam credam quid enim p con/trarium Cur æneam committam cælo & aſtris fallacibus:q ſum totiens ſerenitatis fraude deceptus. Quid enim : quid ni.cur non. Sereni : Serenitatis:ut Seruantiſſimus æqui pro æquitatis.

CHRI. Cete:q̄ adeo magna iueniunt̃ in īdico mari:ut q̄ttuor iugeꝝ ſint: ergo īmania.i.ultra modum ma gna Phorcus.Neptunni:& thooſæ nymphæ filius.Var.ait illum imperaſſe corſicæ & ſardiniæ alii īſulis occāi aphrici & uictum ab Atlante poſtea ꝑ numie mario hitū.Pater fuit mduſæ & cæteraꝝ gorgonū. Probus ait fuiſſe duos phorcos.Alteꝝ deum maris alteꝝ regem ī africa. Me lite:μελιτὰ.n.dr̃ ab Heſiodo:q̄bus has oēs nymphas enumerat ī theogonia filias Nerei ex Doride:q̄nquagita eſſe dicit. Tritones:Tiberio pricipi nūcia/uit oliſiponēſiū legatio ob id miſſa uiſum auditūq; ī quodā ſpecu concha canentē Tritonem: qua noſcit̃ for/ma.Et nereidū nymphaꝝ falſa opinio nō ē.Sunt eni humāo corpore:uerum ſquamis hiſpido : Nam & haꝝ una ī eodē littore ſpectata eſt:cuius moriētis gemitū triſtē etiam acolæ longæ audiuere.Et diuo Auguſto le/gatus galliæ complures ī littore apparere exanimes Nereidas ſcripſit. Pariter:ideſt ī eodem tempore omniū nauium nautæ hæc uiciſim faciebant.Sed ita ut ſemper palinuꝝ tanquam doctiorem imitarentur. Neq; mi nus eleganter ī hoc loco tranq̄litatem deſcribit q̄ alibi tempeſtatem. Mediam metā:meridianū circulū ītelli git quem mathematici æquatorē appellāt. Te palinure petens:quid per mortem paliuri ītelligat̃:expreſſius enarrauimus ī noſtris allegoriis. Iaſidæ palinure:cōciliat beniuolentiā quod deus hoiem proprio noīe allo quat̃.Neq; ſolū ſuo ſed & paterno. Ipſa æquora claſſē:arguit a facili. Dat̃ hora qeti:pōit occaſionē tēporis.

Tritō Nerei/des

SER. Viqueſoporatum ſtyg.morte plenū. Vtra que tempora:per utrunque tempus. Cunctāti:qua ſi reluctanti. Natātia: errātia ſomni uicinitate. Cū puppis parte: procœconomia:ut tritudo narrare po/tuerit. Curit iter:ut Cice.pro Murena:Ite uiam re/

Vique ſoporatū ſtygia ſuper utraq; quaſſat
Tempora:cunctancti natantia lumia ſoluit:
Vix primos inopia quies laxauerat artus

Et super incumbens: cū puppis parte repulsa
Cumq; gubernaculo liquidas proiecit ī ūdas
Præcipitem ac socios nequicq̄ sæpe uocantē
Ipse uolans tenues se sustulit ales in auras.
Currit inter tutum non secius æquore classis
Promissisq; patris neptunni interrita fertur.
Iamq; adeo scopulos syrenū aduecta subibat
Difficiles quondam: multorūq; ossibus albos.
Tunc rauca assiduo longe sale saxa sonabant:
Cum pater amisso fluitatem errare magistro
Sensit: & ipse ratem nocturnis rexit in undis
Multa gemens: casuq; animū cōcussus amici
O nimium cælo & pelago confise sereno
Nudus & ignota palinure iacebis harena.

dite uiam. Tutum: præsidio Neptunni. Syrenum: syrenes secundum fabulam tres ī parte uirgines fuerūt: in parte uolucres Acheloi fluminis & Calliopes musæ filiæ: Harū una uoce: altera tibiis: alia lyra canebat. Et primo iuxta pellorum post in capreis insula habitauerunt: quæ illectos suo cantu in naufragia deducebāt. Secundum ueritatem meretrices fuerūt: quæ transeuntes quoniam deducebāt ad egestatem his fictæ sunt inferre naufragia. Has Vlyxes cōtēnendo deduxit ad mortem. Syrenum autem genitiuus est ueniēs ab hac syrene. Tum rauca: ac si diceret ante hac delectabili uoce resonabant. Tunc fluctibus solis: & bene imitatus est maris stridorem. Sale saxa sonabāt: cum pater amisso fluitatem errar̄ magistro naturale enim est: ut fluctuet nauis sine gubernatore. Nocturnis rexit ī undis: Dat ei hoc & in decimo ut ipse sedens clauūq; regit: uelisque ministrat. Multa gemens: nomen pro aduerbio pro multum. Casu amici: propter ruinam allusit ad nomen. Pelago confise: hoc ē qđ supra paliurus excusat. Nudus insepultus: mortuus: ut Et freta destituent nudos in littore pisces. Ignota: peregrina: ante non uisa. Nam in sexto dicturus est Paulatim adnabam terræ: iamque arua tenebam. Sciendum sane Tuccam & Varum hunc finem quinti esse uoluisse. Nam a Virgilio duo uersus sequentes huic iuncti fuerunt. Vnde in nonnullis antiquis codicibus sexti initium est: Obuertunt pelago proras tum dente tenaci.

CHRI Vi: uirtute alicuius rei. Soporatum: Vim saporem inferendi habentem. Natantia: Expressit fluctuationem illam qua oculi somno grauati premuntur. Laxauerat: nam resoluuntur somno. Inopina: nam naturali uia non uenerat somnus. Ergo non antea illum præsensit. Syrenum: sunt qui dicant harum nomina esse Parthenopen: Leucosiam: & Lygiam. Dicuntur autem ab eo quod est ειρειν: quod significat connectere & retinere: & aspiratio conuertitur in s. ut cum dicimus εξ sex & επτα septem & ει in i longam. A parthenope una ex syrenibus dicta est parthenope urbs: quam deinde Augustus Neapolim nuncupari uoluit. Plato tamen in libro de republi. cum de sphærarum cælestium uolubilitate tractaret singulas dixit syrenas singulis orbibus insidere motum sphærarum significans. Nam syren græcæ deo canens recte exprimitur ut etiam Macrobius ostendit. Poetæ tamen capiunt syrenas pro sensuum uoluptatibus quæ uirilem etiam animum effœminare possunt nisi assit sapientia: quæ mentem nostram ab illarum illecebris auertat. Vnde fingūt Vlyxem aures sibi suisque cera obturasse: ne cantus syrenum audiret. Nam sapientum præcepta sunt ne illas audiamus. Non enim facile est deinde abstiere. Quod uero palinurus deceptus a somno periret: & æneas temoni regendo subierit non caret ratione. Sed hæc in allegoriis dilucide inuenies.

Syrenes Parthenope

Discriptio sexti libri.

Væruntur sexto manes: & tartara ditis:
Cumas deinde uenit: fert hinc responsa sibyllæ.
Misenū sepelit: mons seruat nomen humati:
Ramū etiam ante deū placato numīe portas.
At uates longæua una descendit auernum:
Agnoscit palinurum: & ibi solatatur elyssam.
Deiphobumq; uidet lacerum crudeliter ora.
Vmbrarum pœnas dixit narrante sibylla.
Conuenit anchisen: penitusq; in ualle uirenti
Agnoscitq; suam prolem monstrante parēte.
Hæc ubi percepit: graditur: sociosq; reuisit.

SER.

Ic fatur: Totus Vir. plenus ē sciētia in q̄ hic liber tenet pricipatū. Cuius ex Home. ꝑs maior sūpta ē: & dicunt̄ aliq̄ simpliciter: multa ꝑ historiā. Multa ꝑ altā sciam ægyptioꝝ: Adeo ut pleriq; d̄ his singulis huiꝰ libri itegras scripserīt pragmatis. licet āt ꝓbꝰ & alii prios duos uersus reliqrīt ī fine qnti: tamē prudēter sūt ad initiū sexti trāslati. nā & cōiunctio poematis melior ē: & Home. etiā icipit ωσ φατο δακρυχεων. Classi: nauibus: uel suæ naui. Et dicit̄ classis: qa fiat de fustibus. Calas. n. dixerūt prisci fustes quos portabāt serui sequētes dominum ad ꝑliū: Vnde & calones dicebāt. Nā cōsuetudo erat militis romani ut arma sibi portaret & uallū. Id dicebāt calā. Lucilius: Scide puer calā ut caleas. i. frange fustē & fac focum Hic classem dictā uolūt. Alii sic dictam credunt: quia olim ī terrestri ꝑlio stipendiū pedes dabat in nauali eques & qa ab eqtibus dabat̄ stipendiū dicta est classis. Proprie. n. classes equitum dicimus. Ergo classi aut suæ naui: ut dicat̄ απο των καλων. i. a lignis: Hinc Hora. Me uel extremos numidarum ī

agros classe releget: aut omniũ q̃ eius cursum sequit̃. Palinurus.n. ipler officiũ: de quo dictũ ẽ. Ad hũc alii cursum cõtendere iussi. Habenas: aut funes p̄ meta phorã dicit: aut secundũ Home. q̃ ait στρεπτοισι βοευσι.i. loris retortis. His.n. utebant̃ antiq. Tãdem: ad æneæ desideriũ ad italiã uenire cupiẽtis refert̃. Nam mora nõ congruit de capreis cumas usq; ad uicinitatem tã lõgã fuisse nauigatiõné p̄sertim accedente fauore Neptũni. Euboicis: a colõia cumas appellauit: Nã euboea insula ẽ: in q̃ chalcis ciuitas: de q̃ uenerũt q in cãpania cumas cõdiderũt: dictas uel ἀπο πων κυματων.i. a fluctibus erat.n. iuxta mare. Vel ab augurio grauidæ mulieris quæ εγκυοσ dr̃. Allabit̃: uẽit celeriter: ut Laber̃ nympha polo. Pellago: i pelagus: ut it clamor cœlo. Obuertunt: Recte: nã aliis dat ui liora officia: Aeneæ aũt artẽ gubernãdi. Dente.t. ut in primo Vllo nõ alligat anchora morsu. Græcæ nõ aspirat̃ ἄγκυρα. Vnde apud antiquos nõ aspirabat̃ anchora. Cõtra thus & orchus & lurcho.i. uorax dicebãt: qbus sequẽs ætas detrahit aspiratiõem. Iuuenũ: nã post urbẽ i sicilia conditã aut nulla: aut rara fit senum mentio. Ardẽs: festinãs. Hesperiũ: ostendit̃ oẽm Italiã maiorẽ hesperiã dictã uel a rege uel a stella. Semia fla. Sic Home. σπερματα πυροσ. Abstrusa: Sic in geor. Vt sylicis uenis abstrusum exc. ig. Ferarum.t. epexegesis siluæ. Mõstrauit autem flumia æneæ ad expiãdũ p̄p morte palinurũ: nõ q; eũ uiderit: sed q; funus agnouerat & doluerat. In eo.n. est pollutio qđ ait Casuq; animũ concussus amici. Nam ipsa icipiat q̃ cognoscimus. Vnde cũ Hora. puluillus apud Liui. capitoliũ dedicaret: & audiret ab inimico mortuũ filiũ: ne pollutus dedicaret: respõdit cadauer sit Hac ãt purgatione polluto æneæ ubiq; dat: ut hic & paulo post Corpusq; receti. sp. a. Arces: cum ubiq; ioui dent̃ arces. Cumis i arce apollinis tẽplũ ẽ. Altus: magnus: ut Iacet altus orodes: & alibi Sic p̃ ille deũ. f. sic al. ap. Vel ad summi Iachri altitudinẽ rettulit: qđ cõstat eẽ altissimũ. Præsidet: p̄est defendit. Horrẽdæ: uenerãdæ: ut Horrendũ siluis & rel. p. Procul: aut qđ præ oculis ẽ: aut porro.i. lõge. Significat ergo iuxta & lõge. Antr: epexegesis ẽ domus sibyllæ. Mentẽ aium: p̄issologia. Nã secũdũ Lucre. unũ ẽ mẽs & aius. Delius: Sic ait: ut Nũc lyciæ sortes.i. Apolliææ. Exp̄ssit ãt qđ sit sibylla. Magnũ: cui mentẽ aĩum Deliusq; i u. Nã ut diximus sibylla ẽ q̃si σιου βουλη.i. dei snia. Aeolici.n. σιουσ deos dicunt. Triuiæ.i. congrue apollini & diãæ iũcta sunt tẽpla: ut paulo post phœbi triuiæq; sacerdos: & bene fit lucoꝝ diãæ cõmemoratio: q̃a petiturus ẽ iferos Aurea te. Apolinis.

P. Virgilii Maronis æneidos Liber Sextus.

Ic fat̃ lachrymãs classique imittit habenas
Et tandẽ euboicis cumarũ allabitur oris.
Obuertunt pelago p̄ras: tũ dente tenaci
Anchora fũdabat naues: & littora curuæ
Prætexũt puppes: iuuenũ mãus emicat ardens
Littus i hesp̄iũ: querit p̄s semia flãmæ
Abstrusa in uenis silicis: pars densa ferarum
Tecta rapit siluas: inuentaq; flumia mõstrat.
At pius æneas: arces quibus altus apollo
Præsidet: horrendæq; procul secreta sibyllæ
Antrũ ĩmãe petit: magnã cui mentẽ animumq;
Delius inspirat uates: aperitque futura:
Iam subeunt triuiæ lucos atque aurea tecta.

DONA. Commentum non extat usque ad eum locum Cui fidus achates It comes.

CHRI. Sic fat̃.i. Cũ ea rõe ex troia discessisset æneas: ut i italiã.i. ad summũ bonũ p̄ueniret: oportuit eũ uariis erroribus uersatũ cognoscere id qđ q̃rebat summũ bonũ i nulla alia re nisi i diuiaꝝ reꝝ cognitiõe cõsistere discessit ergo ex troia.i. ex corporea uoluptate q̃ uẽus cõsessa deã & q̃lis cæliculos uideri solet.i. uerus amor reꝝ diuiaꝝ demõstrauit nulli deo placere. Dicessit ex thracia atq; ex strophadibus cũ cognosceret diuitias siue dolo siue ui partas nõ h̃re summũ bonũ. Discessit ex creta: q̃ uitæ ciuilis & q̃ magis corpus q̃ aĩum spectet: symbolũ het: cũ deprehẽderet originẽ nostrã nõ a corpe re caduca & momẽtanea sed ab aio eẽ. Quæ oia nos diligentius cũ huiuscemõi p̄fundiores sensus figmẽtis poeticis abstrusos eruere & i lucẽ p̄ferre cõaremur p̄ uiribus apuimus. Nec absonũ fuit q; petentẽs italiã iuno.i. abitio illũ carthaginẽ.i. ad uitã ciuilẽ retruderet. Nunc uero cũ tãdẽ e sicilia loco oĩo italiæ uicio enauigaret. nõ prius tamẽ portũ tãgere potuit q̃ Neptũnus: quẽ nos rõnẽ supiorẽ eẽ ostẽdimus maria.i. partẽ aĩ cõcupiscibilẽ pẽitus placauerit: Et Paliurus.i. appetitus ratiõi repugnãs temone.i. a uitæ administratiõe remotus sit & ipse æneas.i. ipse itellectus gubernaculo subiret. Nunquã.n. in trãquillũ portũ. In quo cognitioni iuigilemus: uenire poterimus: nisi prius mare a tempestatibus sedet̃.i. appetitus oĩbus perturbatiõibus uacet. Et nisi appetitus q̃ rõni aduersat̃ ab ipso temone.i. a uitæ administratione dimoueat̃. Hic palinurus iure appellat̃. Nã παλιν retro significat & ουροσ uentus quasi cõtrarius uẽtus. Et nisi æneas temonẽ suscipiat.i. uir laude dignus αινοσ.n. laudẽ: Laus.n. nõ est nisi in uirtute. Rebus itaq; sic dispositis portũ tãdẽ itrat. Hoc.n. nõ nisi post longũ tẽpus & multa cũ difficultate nobis euẽit. Sed huiuscemodi rebus p̄fundioris sensus omissis redeamus ad historiã. Sic fat̃ lachrymãs: prepõ.i. decoꝝ in ænea seruat poeta. Lachrymas ergo emittit tribuens hoc amicitiæ. Nec tamẽ ita ex mœrore torpet: quin ea q̃ agẽda sunt: strenue agat. Classis: preter eam significatiõem quã dat Serui. classes etiã dixerũt distinctiões ciuitatis & populi secundũ census diuisionem Itaq; prima erat classis eoꝝ qui centũ milliũ æris aut maiorẽ censum haberet: & habebat. lxxx: centurias quadragẽas iuniorum & totidem seniorem: & iuniores qdem ut foris bella gererent: seniores urbis custodiã haberent. Additæ duæ fabrum centuriæ: q̃ sine armis stipẽdia facerent. Munus datũ ut machinas in bello ferent. Secunda classis ifra cẽtum usq; ad. lxxv. millia ex his senioribus iunioribusq;. xx.

Classis

conſcriptæ centuriæ. Tertia claſſis qnīquagīta milliū cenſus fuit. Quarta claſſis. xxv. milliū. Quīta claſſis. xxx. centurias habuit: fundas lapideſq; miſſieles hi gerebāt. In iis cornices ac tibicines in. iii. cēturias diſtributi. Et tādem: nō refertur ad breuem hāc ex ſicilia nauigatiōem: ſed ad id tēpus ex quo ē troiana nauigauit ergo tandem poſt errores ſeptennales. Euboicis: de cuius diximus in tertio. Prætexūt: opiunt: abſcōdunt: ut hocq; ꝓtexit noie culpā: & eſt hypbole. Abſtruſum: ſic in geor. Mellaq; decuſſit foliis: ignemq; remouit: & paulo infra: Abſtruſum ī uenis ſilicis excu deret ignem. At pius æn. Obſeruat id ī ſuo libro poeta: qđ in uita humana omniū maximū ac ꝓſtātiſſimū dr̄: & qđ ab oībus philoſophis tātis laudibus decātat̄: qđ græci prepō nr̄i decorū appellāt. Reliq igit̄ hūilioribus rebus ītēti erāt: quoniā & humilius ī illis erat īgeniū & aīmus. Aeneas aūt q oīa hūana īferiorā ſe eē putaret: nihilq; nō altū mēte tracteret: iis omiſſis religiōi & diuinis rebꝰ opā dabat. Poſſumus & altiorē ſenſū afferre: Nā cū reliq quoꝝ rō ꝑturbatiōibus obſiſtere neqt ſemīa flāmæ. i. materiā & iracūdiæ & reliqs ardētioribus cupiditatibus q̄rāt: cū obſcuritatē nemoꝝ. i. oīum reꝝ īſcitiā: unde uitia ſunt: ſubeāt: cū tecta feraꝝ. i. uitioꝝ hītacula: q hītus appellat̄: petāt: Vir alti & magni īgenii terrēa oīa deſpiciēs tēplū Apollinis petit: ut fœlicitatē cōſeq poſſit: Quā qdē partim nr̄a ſapiētia: parti diuino furore acqrer̄ poſſumus. Addit ergo tēplū apollinis: Nā ut etiā nr̄i theologi teſtant̄ initiū ſapientiæ ē timor domini. Altus: nā nihil excelſius ipa diuinitate. Et mōtē ēt nr̄æ lr̄æ ꝓ ſpeculatiōe ponūt. Vnđ illud: Quis aſcēdet ī mōtē domini: aut qs ſtabit ī loc ſcō eius. Altus: cuius tēplū ī alto. i. ī mōte poſitus eēt. Vel altus pp ꝓprietatē ſimulachri. Nā apud ātiquos pleræq; ex maioribꝰ ſtatuis quos coleſeos appellāt: Apolini erāt đdicatæ. Nā ī capitolio una erat trāſlata a Lucullo ex apollōia pōti urbe. xxx. cubitoꝝ. Cares āt Lydius Lyſippi diſcipulus ſolus coloſſū rhodi fecit. lxx. cubitoꝝ q̄ ſtatua poſt. lvi. ānos terræmotu diruta ē: & ī plurias ꝑtes diſrupra: cuius pollicē: ut ait Pli. pauci āplecti ualebāt. Erat Apollo ī biblyotheca Auguſti. l. pedū. Xēodorus romæ ſtatutā. cxx. pedū. Nerōi erexit: q̄ poſt illius mortē dānatis ſuis moribꝰ ſoli ē đdicata. Mētē aīumq;: piſſologia. ſic. Ter. Mala mēs malus aīus. & Lucre. primū aīum dico mentē quē ſæpe uocamus: & alibi idē cōſiliū qđ nos aīum mentēq; uocamus. Aurea. i. aurata: uel pulchra. Vt picus equum domitor quē capta cupidine cōiunx Aurea ꝑcuſſum uirga: uerſūq; uenēis fecit auē cyrce. Itē dicimus aureā: quā multi facimus: & carā habemus: Tibul. Non ego te pp parco tibi
Sed tua mater me mouet: atq; iras aurea uincit anus.

Dædalus: ut fama eſt: fugiens minoia regna
Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo:
Inſuetum per iter gelidos enauit ad arctos:
Chalcidicaq; leuis tandem ſuperaſtitit arce.
Redditꝰ his primū terris tibi phœbe ſacrauit
Remigium alarum. poſuitq; immania tēpla.
Inforibus lætum androgeo: tū pēdere pœnas
Cecropidæ iuſſi: miſerum ſeptena quot annis
Corpora natorum: ſtat ductis ſortibus urna.
Contra elata mari reſpondet gnoſcia tellus.
Hic crudelis amor tauri: ſuppoſtaque furto
Paſyphæ: mixtumq; gēus: proleſq; biformis
Minotaurus īeſt: ueneris mōumēta nefandæ.
Hic labor ille domus: & inextricalibus error.
Magnum reginæ ſed enim miſeratus amorē
Dædalus ipſe dolos tecti: ambageſq; reſoluit:
Cæca regens fila ueſtigia: tu quoq; magnam
Partem ope ī tāto ſineret dolor icare haberes.
Bis conatus erat caſus effingere in auro:

SER. Dædalus: ut fama ē fugiens. m. r. idicato a ſole adulterio martis & Veneris: Vulca. miutiſſimis cathēis lectulū cīxit: qbꝰ Vēus & Mars ignorātes īplicati ſūt: & cū īgēti turpitudīe reſoluti ſub teſtimōio cūctoꝝ deoꝝ. Hoc dolēs Vēus oēm ſolis ſtirpē īfandis amoribꝰ ꝓſecuta ē. unđ paſyphæ ſolis filia mīo. is cretēſis regis uxor tauri amor̄ arſit & arte dædali īcluſa ī ligneā uaccā ſeptā corio iuuēcæ cū eo cōcubuit. Hic natus mīotaurus: q labyrītho īcluſus carnibꝰ hūanis ueſcebat̄: ſed mīos de paſyphæ plures ſuſcepit filios: Androgeū: Ariadnē: Phædrā ſed ādrogeus athlæta ī uictus cū cūctos ī agōibꝰ ſuparet: ab athēiēſibꝰ & uicinis megarēſibꝰ occiſus ē. At mīos bello atheniēſes uicit: coegit ut ſingulis ānis ſeptē filios: ſeptēq; filias edēdos mīotauro darēt. Tertio āno Theſeo ægei regis filio ſorte euēit. Nūc Ariadna Mīois filia adamauit: & cōſilio Dædali mīotauꝝ īterfecit: filiūq; ſequēs ex labyrītho egreſſus cū Ariadna aufugit. At mīos dædalū cū Icaro filio ī labirītho īclu ſit. dædalus corruptis cuſtodibꝰ ſub faciēdi muneris ſpecie quo ſimulabat poſſe regē placari: cæra & pēnis alas ſibi & filio fabricauit: & aufugit uolādo. Sed Icarus altiora petēs ſolutis ex calore ſolis pennis mari ī qđ cecidit nomen ipo fuit. Dædalus prio ī ſardiniā: ut ait Sal. deinde cumas đlatus ē: & tēplo Apollini cōdito hæc oīa ī foribꝰ pinxit. Dicēdo āt Vir. ut fama ē oſtēdit reqrēdā eē ueritatē: nā Taurus ſeu notarius: ſeu mgr̄ militū Mīois fuit: cū quo Paſyphæ ī domo Dedali cōcubuit: & quoniā gemīos pepit unū de Mīoe: alteꝝ đ tauro fingit̄ mīotauꝝ pepiſſe: qđ ipe paulo poſt exprimit dicēs Mixtūq; genus ꝓlēq; biformē. Dædalus āt nō ꝑ aerē uolās ſed ꝑ mare nauigās aufugit: Vnde ait Remigio alaꝝ. Alæ. n. & uolucrū ſūt: & nauiū: Vnde ē Veloꝝ pādimus alas. Præpetibus pēnis: Fœlicibus. ꝓpetes. n. ſūt aues bōi augurii: qđ huic dat: qa ꝓueīt. Auſus ſe creder̄ cœlo: Quaſi aliēis ſedibus: Hora. Exptū uacuū Dædalus aera pēnis Nō homini datis. Inſuetū. ſ. hominibus. Enauit ad arctos: Vtrunq; miſcet. Nā nō ſolū nauiū ē: ſed & auiū: ut Nare ꝑ æſtatē liqdū ſuſpexeris agmē. Ad arctos: Si ad fabulā reſpicias cōtra ſeptētrionē: ſi ad hiſtoriā ad ſeptētriōis obſeruationē. Chalcidica: Quā ciuitatē chalcidenſes cōdiderūt: ut ſupra ab inſula nūc a ciuitate epithetō dedit. Redditus his: Quaſi de alieno elemēto: Hora. Finibus atticis reddas incolumē ꝓcor. Remigiū alarum: Artem uolādi. Poſuit: ædificauit. Androgeo: Secūdū atticā linguam genitiuus ſingularis eſt. Ce-

cropidæ:atheniẽſes a Cecrope rege:ut romãi a romulo romulidæ. Pẽdere:ſoluere: quod eſt tractũ a pecũia ria damnatiõe. Miſeꝶ:dolentis ĩteriectio:ac ſi diceret nefas. Corpora:Quæ adẽpta uita cõſumebãt. Stat: Horret:ut Stãt lumĩa flãma: Aut ſtat re uera poſt ductas ſortes. Vel ad picturã reſpexit: Nã uolui ĩ pictura nõ poterat. Sed ſi ſtat.i.horret ĩtelligimus:dicemus ductis de q̃ ducebãt. Elata: ꝑ ite ſitũ expreſſit. Nã Sal.ait Creta altior eſt q̃ parte ſpectat orientẽ. Reſpõdet:aſpicit:nã cõtra athenas ẽ poſita. Furto:Adulterio:ut Vulcani martiſq; dolos & dulcia furta :Vel ad uacã refert. Mixtũq; genus:ſecũdũ ueritatẽ:nã duos pepit unũ ex tauro:alteꝶ ex minoe. Proleſq; bifor. Ad fabulã refert. Veneris monumẽta nefãdæ: Aut memoria turpiſſimi coitus:aut ultio Veneris ꝓditæ. Inextricabilis:ĩſolubilis:ĩdepreheſibilis:Hora.ſi purgat extricata dẽſis cerua plagis. Extricata ſoluta.ĩextricata ergo ĩſoluta. Regiæ:regis filiæ Ariadnes. Ope ĩ tãto:ĩ foribus fabrefactis.

Dædalus

CHRI. Dædalus:hic atheniẽſis fuit ab Erechtheo genus ducens:Nã erechthei filius fuit Athieneus: Athienei:Eupalmus:Eupalmi:Hymetion:Hymetionis Dædalus. Hic longe ſuperiores excellens ĩ architectura ac ſtatuaria floruit:primuſq; oculos aſpicientes & manus ꝓtentas fecit:cũ ĩ priſcis ſtatuis occuli clauſi & manus lateribus appoſitæ eẽnt. Abiit aũt ex patria tali cauſa:erat ei nepos ex ſorore quem Diodo. Talũ noiat. Alii aũt perdicã apud eũ ĩſtructus puer adhuc:ſed q̃ ĩgenio & ſollertia magiſtrum ſuparet: Hic rotã figuli & ſerrã ex ſerpẽtinoꝶ dentium imitatione adinuẽit. Itẽ Tornũ & alia multa. Ita que motus ĩuidia Dædalus eum ĩterfecit. Vnde ab ariopagitis damnatus ĩ cretam diſceſſit:& ob ĩduſtriam regi amicus factus ẽ: Sed cum ille ſingulis annis Neptũno pulcherrimũ taurorum ſacrificare ſolitus eẽt:tũc aũt pulcherrimo relicto ꝓximũ illi ſacrificaſſet:iratus deus Paſyphen in eius tauri amorem impulit. Itaq; Dædalus ligneam uaccã fabricauit:ĩ qua inclusa Paſyphæ cũ tauro concubuit. Mox re patefacta ĩ ſiciliã ad regẽ Cocalũ fugit Paſyphæ ſubminiſtrante nauigio. Ibi multa miranda ædificia regi ædificauit: Et ĩ eryce petrã circũcidẽdo ĩmẽſam altitudinẽ erexit: & in cacumine templum poſuit. Auſus:hoc uerbũ aut ꝑiculum notat:ut Auſus q̃n etiã uoces iactare ꝑ umbras:

Audere

Hora. Audax oĩa ꝑpeti gens humana ruit per uetitum nefas:aut ſcelus ut ĩ regnis hoc auſa tuis. Leuis:q̃a per aerem uolauit. Redditus:reſtitutus illi elemẽto cui debebat: Aer.n.elementum hoĩs nõ eſt:Sic Hora. Nauis quæ tibi creditum debes Virgiliũ finibus atticis reddas incolumẽ precor. Sacrauit:antiqui.n.cũ ab aliquo artificio diſcederent:artificia illius ei deo ſacrabant ĩ cuius tutela eſſet ars. Ergo cũ gladiatoria Herculi attribuatur. Dixit Hora. Veianius armis Herculis ad poſtes fixis Latet abditus agris Ne populũ extrema totiens exoret harẽa:& alibi uixi puellis nuꝑ idõeus:Et militaui nõ ſine gloria nũc arma defunctumq; bello barbitõ hic paries habebit leuũ mariæ q̃ ueneris latus cuſtodit. Et Saphpho:inde chelĩ phœbo coĩa munera ponã: Et ſub ea uerſus unus & alter erit Grata lyrã poſuit tibi phœbe poetica ſaphpho: Cõuẽit illa mihi:cõuẽit illa tibi. In foribus lætũ. Nõ ſine ꝓfũda ſciẽtia & myſtica theologia hæc figurãt. Tria.n.uitia oſtẽdit æneã fugiſſe:Supbiã ꝑꝑ Icaꝶ qui alta petẽs in mare decidit. Luxuriã ꝑꝑ Paſyphæn. Inuidiam ꝑꝑ ultiõem Androgei. Cecropidæ:

Cecrops

Athenienſes a Cecrope eoꝶ rege. Fuit.n. Cecrops primus q̃ diphyes.i.duabus naturis eſt dictus:ſiue ob longitudinem corporis:ſiue q̃ cũ eſſet ægyptius duas linguas ægyptiã.ſ.& græcam teneret:Incœpit regnare:ut placet Euſebio:ãno a mũdi origine q̃rto ſupra tria millia ac ſexcentos & q̃draginta ãnos. Regnauitq; annos quinquaginta:primuſq; bouẽ ĩmolans Iouem appellauit:& cecropia regio ab eo nuncupata eſt. Hic urbẽ uel condidit uel reſtaurauit:& athenas a minerua denominauit:ut alio ĩ loco demonſtratum eſt. Hoc regnãte Moyſes populũ ex ægypto eduxit. Ariopagũ hoc regnante cõſtitutum athenis ferũt. Fuit & alius Cecrops atheniẽſium rex ſeptimus ab hoc. Iuſſi:quoniã uicti cõditiones acceperãt. Septena:de hoc Plato ĩ phædõe:ait Hæc eſt illa nauis ut aiunt athenienſes:ĩ qua Theſeus olim bis ſeptẽ illos tulit ĩ cretã ſeruauitq; eos:& ipſe ſeruatus eſt. Crudelis:ex cupidinis ueneriſq; ſiue neptũni crudelitate ꝓueniens. Crudele.n.fuit ut uirgo culpa uacans ĩ tam monſtruoſum amorẽ ſiue a uenere ut iniuriã ſolis patris ulciſceret:ſiue a neptunno:q̃a Minos optimũ tauꝶ nõ ĩmolaſſet ĩpelleret. Labor ille do. Labyrinthũ ĩtelligit:de quo diximus in quarto. Mixtũ genus:nõ abhorrent a natura quæ refert Ser. Nam Ariſt.ĩ eo quẽ de aĩalibus ſcribit mulierem & equã ſolas ex aĩalibus fœtus coitũ pati aſſerit reliqua uero marẽ fugere:præter ea quæ ſupfœtãt ut lepores: Ac paulo poſt addit accidere nõ nũq̃ ſed raro ut mulier poſt cõceptũ fœtũ etiã aliũ cõcipiat:ſed poſteriorẽ partũ non perfecit. Veꝶ cũ maturo ĩmatuꝶ cadit niſi ꝓxime a primo factus ſic:tũc enim ĩcolumem ædi poſſe:ut de Hercule & Iphicle fabulãtur: Affirmatq; euẽiſſe adulteræ ut ſuperfœtata geminos pareret: Alteꝶ marito alteꝶ adultero ſimilẽ.

SER. Bis pr̃iæ cecidere manus:Quia pr̃iæ. Quin ꝓtinus oẽm:oſtẽdit plura fuiſſe q̃ dixerit. Perlegerẽt.ſ.picturã:nec ĩcõgrue legi picturã dixit:cũ græcæ γραφειν & pĩger̃ dicat & ſcriber̃. Hoc ẽ q̃d ait Hora. ĩ arte poetica:Et noua fictaq; nuꝑ habebũt Verba fidẽ ſi græco fõte cadãt ꝑte detorta. Præmiſſus acha. κατατο σιωπωμενον ĩtelligimus. Deiphœbe glauci:ſubaudi filia & ẽ ꝓpriũ nomẽ ſibyllæ. Hultæ.n.fuerunt:ut ſupra diximus in tertio:quas:oẽs Varro commemorat:& req̃rit a qua ſint fata romana cõſcripta: & multi: ſeq̃ntes Virgiliũ ab hac Cumana dicunt:q̃ licet lõgeua dicat:nõ tamen ualde cõgruit eã uſq; ad Tarq̃nii t̃pa duraſſe:cui libros ſibyllĩos conſtat oblatos. Dicit tamẽ Varro Erythræã credam ſcripſiſſe q̃a

Bis patriæ cecidere manus:quĩ ꝓtinus omnẽ
Perlegerent oculis: ni iam premiſſus achates
Afforet:atque una phœbique triuiæ ſacerdos
Deiphœbe glauci:fatur quæ talia regi.
Non hoc iſta ſibi tempus ſpectacula poſcit
Nunc grege de ĩtacto ſeptẽ mactare iuuẽcos
Preſtiterit:totidem lectas de more bidentes.
Talibus affata æneam:nec ſacra morantur
Iuſſa uiri:teucros uocat alta ĩ tẽpla ſacerdos.
Exciſum euboicæ latus ingens rupis in antrũ

Quo late ducunt aditus centum:ostia centũ:
Vnde ruunt totidem uoces responsa sibyllæ:
Ventum erat ad limen:cũ uirgo poscere fata
Tempus ait:deus ecce deus:cui talia fanti
Ante fores subito:non uultus non color unus:
Non cõptæ mãsere comæ:sed pectus anhelũ:
Et rabie fera corda tument:maiorque uideri.
Nec mortale sonans:afflata est numie quãdo
Iam propiore dei:cessas? in uota precesque
Tros ait ænea cessas? neq3 enim ante dehiscẽt
Attonitæ magna ora domus:& talia fata
Conticuit:gelidus teucris per dura cucurrit
Ossa tremor:fuditq3 preces rex pector abimo

post icensum Apollinis tẽplũ in quo fuerãt apud Erythræam insulã ipsa inuenta sunt carmina. Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit: Et supra diximus Apollinem sex mẽsibus apud Lycios:& sex apud delũ dedisse respõsa. Itẽ lectũ ẽ deos aliquotiẽs calendis aliquotiens tantũ idibus uaticinari. Nõnunquã diei uel prima:uel postrema parte. Vnde est i iure fissus dies idest non totus religiosus:quẽ nunc ostẽdit dicens nõ oportere æneam religiosam diei partem perdere idest oraculo cõgruã Sane sciendum poscit lectiõem esse meliorẽ. Tempus enim poscit spectacula:non a spectaculis poscitur. Nunc grege de ĩtacto: gregem pro armẽto posuit. Nam de iuuẽcis dicturus est:quæ per poeticam licentiam sæpe confundit illo loco proprie posuit Quinq3 greges illi balatum quina redibant Armenta. Intacto autem ĩdomito:ut intacta totidẽ ceruice iuuẽcas. Lectas de more bidẽtes:de more antiquo scilicet quem ptermisit: quasi tunc oibus notum.i.ne habeant caudã aculeatam. Nec linguã nigrã:nec aurem fissam.qđ docet aliud esse intactum:aliud lectum. Bidentes ãt ut diximus:oues sunt circa bimatum habentes duos dentes ementiores:quæ erant aptæ sacrificiis. Euboice rupis latus:hoc est mõtis Cumãi.quẽ Euboici habitauerũt.est ãt acyrologia. Colõiæ eni epythethõ rei dedit ĩmobili. Antrũ:ĩ antri similitudinẽ:ut portus ab eoo fluctu curuatus ĩ arcũ. Quo lati ducũt aditus centũ. Nõ sine cã aditus dixit & ostia. Nã Vitruuius q de architectõica scripsit ait cũ ab aliquo arcemur ĩgressu id ostiũ dici ab ostãdo cũ ingredimur aditũ ab adeundo. Ostia centũ:finitus numerus p ĩfinito:licet possit & rõabiliter dictũ eẽ. Respõsa.n.sibyllæ ĩ hoc loco plus minus cẽtũ sermonũ sunt. Inuẽiunt tamen Apollinis elogia & uigĩti:& qnq3 & triũ sermonũ:Vnde melius ẽ finitũ p ĩfinito accipi. Totidẽ uoces:ac si diceret tot sermões. Deus ecce deus:uicinitate tẽpli iã afflata ẽ numĩe. Nã furẽtis uerba sunt deũ uelle ostẽdere:q ipi tãtũ uidet. Sane cauti eẽ debemus quãdo plẽa sit numĩe & quãdo deũ depõat. Nõ.n.post uaticiationẽ dictura ẽ. Nõ color unus:Itẽ Lu. Stat nusq̃ facies. Cõpte comæ:ante hac.s. Nã p sacra resolutæ sũt:ut Vitasq3 resoluit Sacrati capitis. Maiorq3 uideri:uidebat sicut solebat ĩ uaticinationibus appere numinis psentia:qđ humãis illudebat aspectib:unđ ait Maiorq3 uideri:nõ.n.ẽ re uera. Nec mor.so.alia.n.uox numinũ ẽ:ut nec uox hoiem sõat. Itẽ Vocis ue sonus Afflata ẽ nõdũ deo plẽa:sed aflata uicinitate numinis. Quãdo:siqdẽ: Nã cõiũctio ẽ:nõ aduerbiũ. Cessas ĩ uota? Tardus es ad uota faciẽda.nã si dixeris:Cessas ĩ uotis:hoc significat:tardus es dũ uota facis. Aliud.n.ẽ cessas ĩ illã rẽ:& aliud cessas ĩ illa re:tardus es ad faciẽdã rẽ:& tardus es ĩ facienda re. figurate ãt dixit cessas circa uota pmitẽda numinib. Tros:prĩcipale p đriuatiuo.i.p troius. Neq3.n.ãte đhiscẽt:tractũ ẽ de mris deũ tẽplo.qđ nõ mãibus sed pcibus apiebat. Attõiæ:stupẽdæ:nõ stupẽtis. Ergo attõitæ faciẽtis attõitos:ut mors pallida:Tristis senectus. Ora domus:qa supra ait Vnde ruunt totidẽ uoces. Per dura cucurrit:Ossa tremor religiõis est diuiæ reuerentiæ:alibi Ipse manum multo suspensum numĩe ducit. Pectore ab imo:amentis ĩtimo:Nec ĩmerito:nam illa re diuinitas flectitur q̃ est nobis cũ diuinitate cõis.i.sensu.

CHRI. Præmissus achates:demõstrauimus achatẽ p cura põi:q̃ semp magnos uiros comitat. Recte ergo pmissus:nã sapiẽtes semp oĩa sua cura pueiũt: Quod nisi eẽt:ẽt ipi quãdoq3 uariis uoluptatũ illecebris allecti laberẽt nisi achates.i.cura & solicitudo & ipius:ut ita loqr:cõsciẽtiæ stimulus admõeret paululũ illud uitæ actpibus qđ hũanæ sorti cõcessũ ẽ:nõ nisi ĩ magnis excelsisq3 rebus eẽ ponẽdũ. Nã hoc ĩter stultos sapiẽtesq3 ĩter est. Stulti.n.si semel e uia recta labãt:nũq̃ ad eã reuertũt. Sapiẽtes ãt ẽt si quoniã hoies nati sũt:quãdoq3 paululũ e recta uia deflexerĩt:stati adest illorũ achates:q eos ad rectũ reducat. Atq3 una phœ.nã ipa cura excitat mẽtẽ:q excitata ad suã sapiẽtiã & scientiã reuertit. Hæc.n.sibylla ẽ:q nos ita alloqt. Nõ hoc ista sibi:nã tẽpus qđ breue ẽ:& semp labit nõ poscit ut ĩ reb futilibus & uãis cõterat. Vt.n.ait Cice. Horæ qdẽ cedũt & dies & mẽses & anni:nec tps pteritũ unq̃ reuertit:Verũ si illud nõ huiusmõi spectaculis cõteramus sed maioribus qbusdã rebus ĩpẽdamus:nõ erit breue.teste eodẽ Cicerõe:cuius snia ẽ:Oẽ breue tps satis ẽ lõgũ ad bene beateq3 uiuẽdũ. Nã:& Sal.sed dux atq3 ĩpator uitæ mortaliũ aĩus ẽ:q ubi ad gloriã uirtutis uia crassat:abũde pollẽs potẽsq3 & clarus est neq3 fortũæ eget:q̃ uirtutes neq3 dare neq3 eripe põt:Sin captus prauis cupidinibus ad inertiam & uoluptates pessundat pnitiosa libidĩe paulisp usus:ubi p secordiã uires ætas tps ingeniũ defluxerũt naturæ infirmitas accusat suam qq3 culpã auctores ad negocia trãsferunt. Tempus igit quod recte illo utẽtibus satis longũ. Abutentibus:ãt nimis etiã breue nõ poscit hæc spectacula. De intacto:Quoniã hostiæ ab antiquis adhibebãtur indomitæ:& iniuges appellabãtur. Septem:secũdũ pythagoricos hic numerus omniũ est psectissimus:& attribuit sapientiæ:Vnde & uirgo & pallas appellatur. Ergo septẽ qa sapientiam optat. Iuuẽcos:quantũ ad cõtemplatiuã uitã:in qua & maiora quærũtur:& maiores sunt tentatiões qbus animus impeditur. Oues aũt quo ad actiuã in qua utrunq3 minus. Antrũ ponit p fœlicitate: Nam ut ait Aristoteles ipa in centro est:& undiq3 ad ea sunt aditus. Centũ:multæ enim sunt res uiæq3:qbus fœlicitatibus consequi possumus:dũmõ recte uiuamus Vnde & ĩ euãgelio. In domo patris mei mãsiões multæ sunt. Sibyllæ: sibyllæ teste M. Varrõe ĩ libris rerũ diuinarũ ad Cæsarem pontificẽ maximũ appellatæ sunt omnes uates fœmiæ:uel ab

Sibyllæ

unius delphidis nomīe:uel a diuinis cōſiliis enunciatis.Veteres græci æolice deos σὺους dixeruut:& βουλη cōſiliu eſt.Ergo ſibylla ē:ac ſi dicať θεοβουλη. Ait āt idē Varro ſibyllas decē fuiſſe.Primā de pſis:cuius meminit Nicāor:q geſta Alexādri ſcripſit:Secūdā libycā ab Eurypide i lamiæ ꝓlogo nominatā.Tertiā delphicā:de q̄ Chryſippus ī li.de diuinatiōe meminit.Quartā cumæā ī Italia de q̄ & Neuius ī li.de bello punico:& Piſo ī annalibus ſcribit.Quintā erithræā quā Erithæus Apollodorus ſuā ciuē affirmat:eāqꝫ uaticinatā grais iliū petentibus & troiā periturā & Homeꝝ mendacia ſcriptuꝝ.Sextā ſamiā:de qua Eratoſthenes ī antiqs annalibus ſamioꝝ repire ſe ſcriptū ait.Septimā cumanā nomine Amaltheā:q̄ ab aliis Erophile nominať:q̄ libros ad Tarquiniū:ut Liuius narrat:detulit:quoꝝ numeꝝ auxerunt reſtituto capitolio q̄d ex oībus græciæ Italiæqꝫ præcipue erithræis coacti allatiqꝫ ſūt cuiuſcūqꝫ ſibylle noīe fuerit.Octauā helleſpōtiā ī agro troiāo Solōis & cyri:ut ait Heraclides pōticus:tꝑibus.Nonā phrygiam:q̄ ancyræ uaticiata ſit.Decimā tyburtē noīe Albuneā:q̄ tyburi coliť ut dea iuxta ripā anienis:cuius ī gurgite ſimulachrū eius inuētum diciť tenens māu librū:cuius ſortes ſenatus in capitoliū abſtulerit.Haꝝ omniū ſibyllaꝝ carmina habenť præterq̄ cumeæ:cuius libri a romanis occultātur.Nec niſi a quīdecim uiris īſpici fas eſt.Sūt autē ſingulaꝝ ſinguli libri:q quia ſibyllæ noīe ſcribūtur:ueluti unius eſſe creduntur:& ita cōfuſi ut ſuus cuiqꝫ aſſignari nō poſit.Niſi erithreæ:quæ nomē ſui carminis īſeruit:q̄ nobilior cæteris habeť.Siqdem Feneſtella de quīdcim uiris ait reſtituto capitolio retuliſſe ad ſenatū.C.Curionem conſulem ut legati erycteas mitterentur:q carmina ſibyllæ congſita romā deportarent itaqꝫ.P.Gabinius.M.Octalicius.L.Valerius legati miſſi deſcriptos a priuatis uerſus circa mille romam rettulerūt.Extāt illaꝝ uerſus θλλαθεοσ μορου. Nō uultus nō:color.Pathos ab habitu:Nā habitus pleroſqꝫ oſtēdit affectus:ut ē illud pauitantē & dura tegentē ſupplicia.Luctū ut Excuſſi māibus radii reuolutaqꝫ pēſa.Admirationē defixa obtutu tenet ora.Venus rogatura Triſtior & lachrymis.o.ſ.n.Sta.āt etiā de uate īſano ait Sertaqꝫ mixta comis ſparſa ceruice flagellat. Anhelū:Sic Sta.Qui & cornigeri uatis nemus atqꝫ moloſſi.q̄rcus anhela Iouis troianaqꝫ tymbra placebit. Ceſſas:Nō.n.ꝑ ociū ī quo oīa uitia ſedēt:unde ocia ſi tollas ꝑeire cupidinis:artus ſed ī uigilādo agēdo cūcta circūſpiciēdo & labores ſudoreſqꝫ tolerādo ſapiētia acqriť.Hic.Ho.q ſtudet optatā curſu cōtigeř metā Multa tulit fecitqꝫ puer ſudauit & alſit. Pector ab.i.oſtēdit q̄les ꝑces eē d̄beāt.

Phœbe graues troiæ ſemꝑ miſerate labores:
Dardana qui paridis direxit tela manuſque
Corpus in æacidæ:magnas obeuntia terras
Tot maria ītraui duce te:penituſqꝫ repoſtas
Maſſyllum gentes:prætentaqꝫ ſyrtibus arua.
Iam tandem italiæ fugientis prēdimus oras.
Hac troiana tenus fuerit fortuna ſecuta:
Vos quoqꝫ pergameæ iam fas ē parcere gēti
Dii deæqꝫ omnes:qbus obſtitit ilion & igens
Gloria dardaniæ tuque o ſanctiſſima uates
Preſcia uenturi da:non indebita poſco
Regna meis fatis:latio conſidere teucros:
Erranteſque deos:agitataque numina troiæ:
Tū phœbo & triuiæ ſolido de marmoř tēpla
Inſtituam:feſtoſque dies de nomine phœbi.
Te quoqꝫ magna māent regnis penetralia noſtris:
Hic ergo nāqꝫ tuas ſortes:arcanaqꝫ fata

SER. Phœbe gra. Secūdū Home.q eū dicit ſemꝑ ꝓpugnatorē fuiſſe troiæ:Et bene miſerate:qa troia defēdi nō potuit.Ideo nō dixit defendiſti:ſed miſeratus es. Dardana q pa.Achilles a mře tīctus īſtygē paludē toto corpoř īuulnerabilis fuit excepta parte q̄ tētus eſt māu mřs:unde Stati.Si te ſtygis amne ſeuero armaui:totūqꝫ utinā.Qui cū amatā Polyxenā ī tēplo accipe ſtatuiſſet:īſidiis paridis poſt ſimulachꝝ latentis occiſus ē.Vnde fingiť ꝙ tenēte arcū Apolliē:Paris dixerit tela:Et bene direxit q̄ſi ad ſolū uulnerabilē locū.Dardana āt ideo:ut nō adultero:ſed gēti ꝑſtitiſſe uideať. Tela māuſqꝫ:uel qa aliud ſine alio eē nō pōt.uel hoc dicit:& artē ꝑ tela:ut poſſet qd feriřt:& uirtutē ꝑ māus dediſti ut eius fata cōpleret. Magnas.o.t.cigētia terras tot maria.Oceāus.n.oēs ābit terras:& licet iſte ꝑ ea maria nauigauerit:q̄ terris cigūť:tamē nō dixit īproprie:cū d̄ oceāo iſta naſcāť:& tot dicēdo maria ꝑtē eū maris nauigaſſe ſignificat nō totū mař.Mare.n.elemētū ē totū:maria uero ꝑtes maris ſicut terř ꝑtes ſūt:terra uero totū elemētū. Pēituſqꝫ repo.Longe ſemotas auias. Maſſylū gē.Maſſyli ſūt mauri:unde ſpeciē ꝓ genere poſuit.Nā æneas ad africā uēit:cuius partē cōſtat eſſe maſſyliā. Prætenta:circūfuſa.Incerta.n.illic maria & terræ:unde ait Lu.Aequora fracta uadis:abruptaqꝫ terra ꝓfundo. Prēdimus:qppe fugiētē italiā. Hæc troiana tēus.i.hactēus:hucuſqꝫ.i.hic ſit finis.Nā tēus ꝓprie ē extrema pars arcus:ut Plau.oſtēdit.Vnde tractū ē ut hactēus hucuſqꝫ ſignificet. Troiana fortuna:ꝑiudicio.i.mala:Et dicit iniquū eſſe ut troianā fortunā patiāť ī Italia. Fas ē.p.g.qa ſe uictā fateť. Quibꝫ ob.il.Gāimedes.n.obfuit Hebæ:paris Mineruæ & Iunōi.Quod āt dixerit Dii deæqꝫ:& deaꝝ tātū repimus exēpla:nō ē miꝝ.cū ſupra dixerimus αρσενοθηλεασ oēs deos poſſumus ergo ꝑ unā rē utrūqꝫ ītelligere:licet dicať etiā Neptūno obfuiſſe troiā ī denegatione mercedū.Nouimus ꝑterea eē morē poeticū:ut duabus ꝑpoſitis rebus uni reſpōdeāt:ut nauita tū ſtellis numeros & noīa fecit plyadas hyadas:claráqꝫ lycaōis arctō.Nā ſupreſſo nūero dixit noīa. Præſcia uēturi:abſolutū ē reꝝ uēturaꝝ. Da:dic:ut q ſit da tytire nobis.unde ē cōtra.Accipe nūc danaū īſidias.Nō.n.ꝑſtare aliqd poterat:ſed īdicare futura. Nō īdebita.p.deeſt ſi. Eſt āt ειρμοσ.i.lōgiſſimū hyperbaton:Phœbe:& uos dii deæqꝫ:& tu o uates da.i.dic Latio teucros cōſideř.i.utrū poſſumns cōſidere.Verecūde āt dictū ē Si nō īdebita poſco:cū certū eēt:qa debebāť eis regna. Erranteſqꝫ.d.Vt diis ſedē exiguā pꝛis. Agitataqꝫ.n.t.Aut mecū uexata:aut certe ξοανα dicit.i.ſimulachra breuia:q̄ portabātur ī lecticis:& ab ipſis mota īſundebāt uaticinationē:qd fuit

apud ægyptios & carthaginéses. Tū phœbo & tri.ut solet miscet historiā.Nā hoc tēplū ī palatio ab Augusto factū ē:sed qa Augustus cohæret Iulo:q ab ænea originē ducit:uult Augustū patrū uota soluisse. Festosq; di.de.n.ph.Ludos apollinares:q secūdū quosdā bello punico secūdo īstituti sūt:secūdum alios tpe syllano ex responso Martiorū fratrū:qbus sibylla pphetauerat:quorū extabāt:ut sibyllia rñsa. Te quoq;.m.m.n.p.r.idest coleris:ut numē:Mãet āt:expectāt ī futurū. Penetralia:secreta tēplorū. Tuas sor.sibyllina respōsa:q ut supra diximus icertū ē:cuius sibyllæ fuerit:qq cumanæ Virgi.dicat:Varro erytreæ.Sed cōstat Seruio Tulio regnāte Tarqnio qdā mulierē nomine Amaltheā obtulisse ei nouē libros in quibus erāt fata & remedia romana: & pro his poposcisse tercentum philipeios:quæ aurei tunc præciosi erant quæ contēpta aliō die tribus incensis reuersa ē:& taurum poposcit.Itē tertio aliis tribus incēsis cū tribus reuersa est & accepit p tribus tercentū quartū postulauerat pro nouem.Hac ipsa rege cōmoto q preciū nō mutabat quia libri ī tēplo Apollinis seruabant:nec ipsi tātū:sed & Martiorū & begoes nymphæ:q artē scripserat fulguritarū apud thuscos:unde addidit Tuas sortes arcanaq; fata:&hoc idem trahit poeta æneā tamē iducit quasi de præsenti dicente oraculo. CHRI. Phœbe:captat beniuolētiā commemoratiōe beneficiorū:eadēq; illū ad alia iferēda pmptū reddit. Semp miserate:sic ēt Home.illū inducit. Duce te:Et certe maris fluctus.i.ai perturbationes duce Apolliē idest spia tolleramus. Fugiētis:ipsa.n.hūana fœlicitas semp fugere uidet aliq assiduo supuenientē molestia unde fuit illud Solonis:Sed.s.ultima semp expectāda dies hōi ē diciq; beatus Ante obitū nemo:postreāq; fūe ra debet. Tēplū:hoc tēplū Augustus in palatio condidit post pugnā actiacā:i qua se ab Apolline adiutū putauit Augustus :unde i.viii.Actius hæc cernēs arcū tēdebat Apollo.Desup ois eo terrore ægyptus & idus. Ois arabs:oēs uerterūt terga sabæi.Et pp Musa palatini referamus apollinis ædē.Rex ē calliope digna fauore tuo & paulo ifra. Festosq; dies:i Macrobii saturnalibus sic scriptū ē:Romæ cū ex uaticinio Martii uatis carieq; sibyllino ludi celebrarent Apollini repētino aduitu hostis plebs ro.ad arma excitata occurrit hosti quo tpe nubes sagittarū i aduersos ferri uisa hostes fugauit & uictores roāos ad spectacula dei sospitalis reduxit:& paulo ifra:sed iuētio ī lrīs hos ludos uictoriæ nō ualitudinis cā:ut qdā putāt īstitutos bello.n.pūico hi ludi ex libris sibyllinis prīo sunt īstituti suadēte Cornelio rufo decēuiro:q ppea sibylla cognominatus ē: & postea corruptiōe prius cœpit Sylla uocari.Fert ēt ī carminibus Martii uatis:cuius duo uolumia illata sunt ī senatū iuentū ē ita scriptū:Hostē romāi si ex agro expellere uultis.Vomicā q gētiū uēit lōge: Apollini cēseo uouēdos ludos:q quot ānis comiter Apollini fiāt:lis faciendis psit is ptor q ius populo plebiq; dabit sūmū.decē uiri græco ritu hostiis sacra faciāt.Hoc si recte fatietis gaudebitis sp:fietq; respu.melior.Nā iis diuus extiguet p duellos urōs:q uestros cāpos pascūt placide ex hoc carmine dies unus pcurādi cā rebus diuinis īpēsus ē: postea senatuscōsulsū factū ut decē uiri libros sibyllnos adirēt:i qbus cū eadē repta nūciatū eēt:cēsuerūt pres apollini ludos uouendos:faciendosq; Inq; eam rem.xii.millia aeris prætori:& duas hostias maiores dari: decēq;uiris præceptum:ut Apollini facerent aurato & tauro:& duabus capris albis auratis latonæ boue fœmina aurata. Ludos iccirco populus coronatus spectare iussus est.

Ludi Apollinis Decē uiri Sibyllini

Dicta meæ genti ponam lectosque sacrabo
Alma uiros:foliis tantum ne nomina manda.
Ne turbata uolent rapidis ludibria uentis:
Ipsa canas oro.finem dedit ore loquendi.
At phœbi nondum patiens īmanis in antro
Baccatur uates:magnum si pectore possit
Excusisse deum.tanto magis ille fatigat
Os rabidū fera corda domās:fingitq; premēs
Ostia iamq; domus patuere īgētia centū ⁄do
Sponte sua:uatisq; ferunt responsa per auras
O tandem magnis pelagi defunctæ periclis:
Sed terra grauiora manent:in regna lauini
Dardāidæ ueniēt:mitte hāc de pectore curā:
Sed non euenisse uolent:bella horrida bella.
Et tybrim multo spumantem sanguie cerno.
Non simois tibi:nec xāthus:nec dorica castra
Defuerint alius latio iam partu:achilles:
Natus & ipse dea:nec teucris addita iuno
Vsquam aberit:cū tu supplex in rebus egēis:
Quas gētes italū:aut quas nō oraueris urbes
Causa tanti mali cōiunx iterū sospita teucris:

SER. Lectosq; sacrabo uiros:quia nisi patritii nō fiebant sane sciendū primo duos librorū fuisse custodes:Inde decē:inde qndecī usq; ad tempora syllana. post creuit numerus:nā sexaginta fuerunt:sed remāsit quindecī uirorū uocabulū. Foliis ne tā.no.mā.ut Varro dicit ī foliis palmæ iterdū notis:iterdū scribebant sermonibus:ut ī tertio supra diximus. Ipsa p tu:& pronomē posuit eius psonæ de qua loquimur pro illius cū qua loquimur:ē āt græcū:nā dicunt αυ ΤΗΕΥΤΕ.i.tu dic. Finē de.o.l.hocē definiuit ei ut ore loquereẽ:nec in foliis scriberent. Nondū patiēs:aut quæ nōdū posset iplere oraculorū sermones : aut dū uccat:& est impaciens. Phœbi bacchaẽ uates : bene bacchaẽ.idē.n.est Apollo qui liber pater:q Sol: unde ait Luc.cui numine mixto Delphica thebāæ referūt trieterica bacchæ:unde i eorū sacris erat phœbadum baccharūq; cōuentus. Excusisse deū:excuti proprie de equis dicimus:qđ iō traxit:qa phœbus.i.sol equis utiẽ:& nūc sibyllā qsi equū:Apollinē quasi equitē in ducit ī ea permanēs traslatiōe excusisse ait:ut Excussus acōteus.Itē fera corda domās:qđ proprie equorū ē & frena & stimulos pati:ut Ea frena furenti Cōcutit:& stimulos sub pectore uertit.Quod āt dicit magnū deū:nō re uera ait:sed rettulit ad affectū colētis: ut Sūme deū sancti custos soractis Apollo:unicuiq; eni deus ipse quē colit magnus uideẽ. Excussisse deum:p excutere:tps pro tpe:est aūt attica figura: quā nos uti nō cōuenit.Hac liceter utuẽ poetæ. Figitq;

Externique iterum thalami.
Tu ne cede malis:sed contra audentior ito:
Quam tu fortuna sinet:uia prima salutis

premendo:componit:ut & corpora fingere lingua. Cōponit etiam ad moderationem certā dicēdi:ut.n. supra diximus oia qdē uidēt:sed nō oia idicāt sacerdotes ut supra Luca.Nec tātū prodere uati.Quantū scire licet.Ostia iamq.d.p.precibus.s.& q ante ostia erant patefacta aditus eē cœperūt. Ferūt respōsa:quia supra ait Ora domus. Pelagi defuncte piclis: nō liberate pelago:sed marinis piculis:nā adhuc nauigaturus est:sed sine ullo discrimine.Defūctæ āt liberate.Nā dicimus fūctos officio q officia dbita cōpleuerūt:unde & honoribus functi:& hic defūctos mortuos dicimus q cōpleuerūt uitæ officia:Vnde:ut nil iā cælestibus ullis Debētē. Sed terræ:legit & terra unū tamē ē. In regna lauī.alii latini legūt cuius tūc erāt.sed qa diuina loqt futura pocupat.Postea.n.Lauinū dicet:licet possit ad Lauinū Latini frēm referri q illic ante regnauit. Horrida bella:q cōtra hospitē cognatūq susceptа sunt.ut Latinus dicturus ē:arma ipia sūpsi:promissa eripui.Spumātē.s.c.quasi nō puideat:sed uideat q facturus ē. Turnus:ut redolēt tyberina fluēta sanguie adhuc. Nō simois tibi nec xanthus:Tyberinus & numicus i quē ccci dit. Nec dorica castra:græca & re uera.Nā turnus græcus fuit:ut Et turno si prima domus repetat origo: Inacus acrisiusq pares mediæq mycēæ. Partus achilles:turnū significat:& sic hoc dictū est i buc.Alter erit tūc typhis & altera q uehat argo Heroas.Et hoc ē qd dicit Obscuris uera iuoluēs:Nā licet uera sint latēt und Apollo λοξιασ dicit.i.oblicus. Natus & ipse dea:De Venilia sorore Amatæ:ut cui diua uenilia mr: nec debet mirū eē amatā fuisse mortalē cū & Turnus Iuturnæ fr mortalis fuerit.Nā hæc fuerāt diuina beneficia. Addita iuno: inimica ē āt uerbū Lucilii:& antiquoꝝ:ut Plau.Additus ioni argus. In rebus ege.p trāsitū ostēdit famē. Cōiūx iteꝝ hospita:nā & Paris ab Helena fuerat susceptus hospitio.Hospita āt more suo dixit & bene ne aliqd iputet æneæ qsi hoc fatoꝝ eē pdixit. Tu ne cede:ne cedas sed esto audētior q tua te fortūa pmittit & bene aduersā fortunam edocet uirtute aut uitari:aut minui aut patienter sustineri. Via:ratio:oportunitas.

CHRI. Lectosq.s.nā a pricipio duo lecti sunt ex patritio ordie custodes libroꝝ sybillinoꝝ:& dicti sunt duumuiri.Deinde cū plebs istius quoq magistratus participes reddi adnixe cōtēderet:pro duobus deceuiri creati sunt:qnq ex patriciis totidēq ex plebeis:& sunt appellati deceuiri:quod nomē etiā deinceps māsit quis numerus auctus esset. Foliis:Tantū:nā i tertio admonitus ab heleno fuerat: ut peteret sibi oracula sermone sibyllæ dari:nō autem mādari:nam Quæcunq in foliis descripsit carmina uirgo Degerit i numeꝝ atq antro seclusa reliquit Illa manēt imota locis neq ab ordie cedūt.Veꝝ eadē uerso tenuis cū cardine uentus Impulit & teneras turbauit ianua frondes:Nunq deinde cauo uolitātia phendere saxo Nec reuocare situs: aut iūgere carmina curat Inconsulti abeunt:sedemq odere sibyllæ.Hic tibi nequa moræ fuerint dispēdia tanti Quī adeas uatem pcibusq oracula poscas:Ipsa canat uocēq uolēs atq ora resoluat. Foliis:Folia frondes sunt.Sūt qui putent frondes solum arborum esse:folia uero arborum & herbaꝝ Item folia dicimus in quibus scribimus:& est genus cuius species sint membranæ & chartæ.Mēbranæ ex pellibus & chartæ ex papiro. Phœbi nondum patiens:Nō.n.ualet mens humana ea quæ adeo excellūt ut supra nostras uires sint suscipere:donec Apollo.i.sapientia nos cōponat:adeo ut oia nobis facilia eē uideant. Excussisse:sæpe.n.in mentē uenit aliqd magnū:qd nostꝝ ingeniolū superet unde conamur illud a nobis obiicere. Bacchat:qd sol liberq idē sit numē & ipse ostendit in geor.ut Vos o clarissima mundi Lumina labentē cælo q ducitis annū Liber & alma ceres:& Macro.multis argumētis ostēdit & Orpheus hoc uersu exprimit ηλιοσ ον διονυσον επικληουσιν sed non euenisse uoles.Iure dixit Aristo.eos qui in solitudine seorsum ab aliis uiuunt aut bestias eē aut plus q hoies.Adeo.n.supra hominē est relinquere ciuilē societarē:ut id nō fiat nisi aut ex sensuū perturbatione & ex ipsa atra bili:ut uidemus quosdam furiosos:quos mysanthropos græci appellāt:aut cū mens nostra ad originē suam redire cupiens oia humana quippe quæ caduca corruptibilia quæ sint cōtemnit:solaq diuina respicit.Verum ante q iis uirtutibus corroborata sit:q ai iā purgati appellant sæpe uacillat in consilio: quia multo maiora sese undiq offerūt ipedimēta i hoc uiuēdi genere q i ciuili.Iure ergo dixit grauiora bella nobis excitari terra.i.in hac solida uita contemplandi q i mari idest in uita ciuili:in qua appetitus perturbationibus excitatur:sed postq iis uirtutibus quæ ai iam purgati uocant corroborata est mens:hostes oēs cedunt: & ueluti in naturā suā reuersus aius etiā in corpore nulla corporis contagione impeditus sūma cum uoluptate diuinis perfruitur.Ergo in primis istis difficultatibus non est cedendum:sed audacius contra eundum.

Quod minime reris graia pandetur ab urbe.
Talibus ex adyto dictis cumæa sybilla
Horrendas canit ambages:antroq remugit
Obscuris uera inuoluens:ea frena furenti
Cōcutit:& stimulos sub pectore uertit apollo.
Vt primū cessit furor:& rabida ora quierūt:
Incipit æneas heros non ulla laborum
O uirgo noua mi facies inopinaue surgit
Omnia percepi:atq aio mecum ante peregi:

SER. Graia pandet ab urbe: propter Euandꝝ q eum in thusciā missurus ad Tarcōtē ē. Ex adyto:locū uaticinationis ostendit. Cumæa sibylla:Cumæa bene addidit propter discretionē. Antro.r.qa in antro:ut Pulsati colles clamore resultant. Obscuris.u.in.Vera & obscura confundēs.Est a ūt hypallage ueris obscuꝝ inserens. Cessit.s.Nō pēitus recessit: sed paulati cœpit iminui.Nā & paulo post est de Miseni morte dictura:quod nō procedit si nūc numen rcessit. Nō ulla laboꝝ o uirgo:O licet sit naturaliter breuis i sermonibus latinis:apud Virgi.tamen pro longa habet:uti hoc loco.O uirgo.Itē alibi:Quis te magne Cato itacitū exceptis ego: ut Ast ego q diuuū:

Vnum oro quando hic inferni ianua regis
Dicitur & tenebroſa palus acheronte refuſo:
Ire ad conſpectum chari genitoris:& ora
Contingat:doceas iter:& ſacra oſtia pandas.
Illum ego per flãmas:& mille ſequentia tela
Eripui his humeris:medioqꝫ ex hoſte recepi.

& duo:ut Si duo ꝑterea:& ſcio:ut Nunc ſcio quid ſit amor & neſci o: ut Neſcio quis teneros oculus mihi faſciat agnos apđ alios o niſi ĩ græcis noĩbus nõ ꝓducit:quod & nũc ſeq debemus.Dicũt tamẽ qdã o tũc produci ĩ ntõ quãdo & ĩ genitiuo fuerit ꝓducta qđ falſũ ẽ.Nã & Virgi.produxit uirgo cũ uirginis faciat & Luca.Cato corripuit:ut nos Cato da ueniã: cũ Catonis faciat.Itẽ Iuno:cũ producat Virg.Sta.tamẽ corripit ſane ſciẽdũ allocutionẽ hanc eẽ ſuaſoriã cũ partibus ſuis.Nã honeſtũ ẽ querere patrẽ.Vtile quod ab eo patriæ originẽ diſcat.Neceſſariũ qa iuſſerat pater.Poſſibile qa hic ĩferni ianua ditis.Itẽ potes nãqꝫ oĩa. Facies:ſpecies. Mi:nõ profertur per ſyneresin:ne ſit blandientis aduerbiũ:neqꝫ nitendũ eſt hoc exemplo:& quia unicũ eſt:& quia blandientis poteſt eſſe: nihil uero pro metri neceſſitate ponit̃ na ſi ſequẽs ſyllaba ĩcipit a uocali nihil dicius:ut Heu nihil ĩuitus fas queq̃ prode.di. Sin ãt a cõſonãte nil:ut Iu.Nil tale expectes emit ſibi. Inopia:nomẽ & nõ participiũ:nã inopinata diceret qđ nõ procederet.Nã nõ inuenitur inopinor ut opinor:ergo nocens a noceo ꝑticiũ ẽ.Innocens uero nomẽ:quia nõ inuenit̃ ĩnoceo:nullũ.n.participium quod a uerbo nõ trahit̃:licet a ſui uerbi forma nõ ueniat ut placita:licet placeor nõ inueniat̃:tamẽ placeo inuenitur:ſic cœnatus & pranſus & regnata & triũphata:unde galeatus & tunicatus nomina ſunt:quia nullũ extat uerbũ. Percepi:ab heléo uel a patre.dicit ãt futura parti audiſſe ꝑtim mente percepiſſe:ſed ſi nouit oĩa:cur conſulit numẽ noſſe ſe omnia q̃tũ ad labores ꝑtinet dicit & cõcedit totã petitionem:ut ad illud ueniat:ut poſſit patrem uidere.Nã cũ dicit unũ oro nõ ſolũ id dicit:ſed ꝓcipuũ:ut Vnã poſt habita coluiſſe ſamo. Palus:pro lacu:Nã auernũ ſignificat: quẽ uult naſci de acherontis æſtuariis. Palus:bene ꝓduxit lus:quia paludis facit.Hora.corripuit:ut Sterilisqꝫ diu palus aptaqꝫ remis. Tenebroſa: nigra & nigra pro alta:ut Nigra figit ſub nube colũba.i.alta.Acheron fluuius ĩferoꝝ quaſi ſine gaudio: Sed locus nõ procul ẽ bais mõtibus ita ſeptus:ut neqꝫ orientẽ neqꝫ occidentẽ ſolẽ aſpiciat ſed mediũ diẽ:dicit̃ ignibus plenus quia circũſtantia loca ſulphuratis & calidis aquis ſcaturiũt:dicit̃ ſine gaudio:qꝫ niſi ibi nœromantia nõ poteſt effici:ut aiunt.Hæc ſine cæſo hoĩe non fiebat:unđ æneas Miſenũ & Vlyxes Elpenorẽ pro ſacris faciendis occiderunt q̃q̃ fingatur in extrema parte oceani Vlyxes fuiſſe : quod & ipſe Homerus falſum eſſe oſtendit ex qualitate locoꝝ quæ cõmemorat & tpe nauigationis:dicit enim circa unam noctẽ nauigaſſe : & ad locũ ueniſſe ubi ſacra perfecit:quod de oceano non procedit.De cãpania manifeſtũ eſt præterea a baio eius ſocio illic mortuo bias dictas eſſe conſtat.Dicit̃ etiã uidiſſe Herculẽ quia illic ſunt bauliæ quaſi baulia ubi boues tenuit:quas Gerioni detractas ex hiſpania abduxerat. Sacra:aut uenerabilia:aut execranda:ut de tartaro ſacræ panduntur portæ. Illum ego:meritum probat patris ut iuſtum uideat̃ eſſe deſideriũ. Sequentia.t. ut Ardentis clipeos. Ex hoſte:plus eſt q̃ ſi ex hoſtibus dicat ex hoſte enim generaliter dicitur ex hoſtibus partem oſtendit:ut terram cum dicimus ſignificamus elementum terras uero ſingulas partes.

CHRI. Frena:in ſingulari tantũ neutri generis ẽ:In plurali uero maſculini & neutri. Furenti eo.ſ. furore quo parcita uaticinari poſſit.Furor.n.duplex ẽ.Alter malus:alter bonus.Nã qui ex humoꝝ perturbatiõe naſcit̃:is hoĩem a ratione deiicit:& ĩ ĩſaniã adducit.Qui uero diuinitus infundit̃ hominẽ:ſupra hominem erigit & deo proximum : dum illo afflatur: redit quapropter apud Platonem quattuor diuini furoris ſpẽs ponunt̃ ait.n.animos noſtros anteq̃ reꝝ terrenaꝝ deſiderio grauarent̃:æternis ſedes habitaſſe:& ĩ deo ſpeculo ĩ quo oẽs ideæ elucefcũt uidiſſe iuſtitiã:ſapiẽtiã:harmõiã:& diuinæ naturæ pulchritudinẽ quas ideas diuinas eſſentias primas naturas quas in æternitate dei ſint nominat: quaꝝ ꝑfecta cognitione animi illic nutriũt̃ ad corpora ĩde terrenoꝝ cognitiõe appetiõeqꝫ delati qui prius ambroſia & nectare.i.cognitiõe dei & gaudio fruebant̃:leteũ.i.obliuionẽ in deſcenſu hauriũt nec prius ad ſupa reuolãt:q̃ cognitionẽ illã recuperẽt. Hoc duabus uirtutibus.i.morali & contẽplatiua aſſequunt̃:moralẽqꝫ iuſtitiã : & ſapientiã nũcupãt.His ergo tanq̃ geminis alis nos ad ſuperos reuolare in phœdone demõſtrat:& ĩ phædro ſola phĩ mẽs ait recupat alas.In q̃ recupatiõe abſtrahitur a corpore.Deoqꝫ plenus ad cælũ trahit̃ aĩus q̃ abſtractio furor ẽ:q in q̃ttuor partes diuiditur:neqꝫ diuinoꝝ reminiſcimur niſi quibuſdã umbris ac imaginibus:q̃ corporeis ſenſibus ꝑcipiunt̃.His Paulus & qui Paulũ ſectat̃ Diony. inuiſibilia dei ꝑ ea q̃ hic fcã ſunt aiũt. Diuinæ igit̃ ſapiẽtiæ imago ẽ nr̃a ſapiẽtia.Harmoniæ ea q̃ inſtrumẽtis muſicis & uocibus hũanis orit̃ harmonia.pulchritudinis ãt ea q̃ ex ꝑtiũ mẽbroꝝqꝫ corporis q̃ aptiſſima cõpoſitione conficit̃:cõuenientia uenuſtaſqꝫ imago ẽ:ſed cũ ſapientia nullis aut paucis ꝑcipiat̃ neqꝫ corporeis ſenſibus cõꝑhendat̃:diuinæ ſapiẽtiæ paucæ apud nos extãt imagĩes:& hæc qdẽ ſẽſibus ĩcognitæ ſunt.Itaqꝫ ĩ phædro dicit ſimulachꝛꝝ ſapientiæ oculis cerni nõ pȏt:qđ ſi cernat̃:mirabiles amores diuinæ illius cuius eſt ſimulachꝝ nobis excitatuꝝ ſit pulchritudinis ãt imago oculis harmoniæ auribus ꝑcipit̃ q reliquoꝝ ſenſuũ teſte eodẽ Platõe ſunt acerrimi.quapꝑ iis ſimulachris q corporibus inſunt in aĩmũ per corporis ſenſus penetrantibus reminiſcimur eoꝝ q̃ extra corpus conſtituti uideramus q̃ recordatiõe alas recuperamus:& a contagione corporis paulatim purgati diuino furore afficimur. pulchritudinis autem ſpecie quã oculi porrigũt illius q̃ diuina ẽ pulchritudo recordati ardentiſſima cupiditate illã deſideramus:q furor diuinus ẽ & a Platone amor appellat̃:atqꝫ diffinit̃ amor ẽ corporeæ pulchritudinis deſiderium ad cõtemplandã rurſus diuinã pulchritudinẽ redeundi:atqꝫ iis q ſic afficitur nõ mõ diuinã pulchritudinem deſiderat ſed ea q̃ oculis patet.Delectatur:nã amãtes nõ ſolũ re amata:ueꝝ etiã illius ſimulachris delectantur ſed craſſioris ĩgenii ẽ huiuſcemodi ſolũ:ut ita loquar:umbras ſectari.Verã ãt illam pulchritudinem negliger̃.

Furor

Amor

Huius āt stulti amoris petulantia lasciuiaq; comes ē: Isq; diffinit irrationalis insolensq; eius q̄ sensu pcipitur circa corporis formā uoluptatis cupiditas:uel ē ardor aī i ꝓprio corpore mortui i alieno uiuentis:unde epicurei credūt amorē esse nixū atomoꝝ sese ei a quo simulachra pulchritudinis hausta sunt penitus infundendi. hūc Pla.ab humanis morbis natū solicitudine plenū esse uult:& in illos prouenire:quoꝝ mēs tenebris adeo circūfusa sit:ut nihil altū suspiciēs solā fragilis corpusculi imaginē admiret:q āt huiuscemodi tenebris liberi sunt:ii obiecta corpora forma illa primo ut diuinæ pulchritudinis simulachro delectat:ac stati ex hac i diuinoꝝ memoriā re diēs:eius ardētissimo desiderio ad supera ferunt:atq; furor q p oculos pcipit:huiuscemodi ē p aures uero musice numeros aius pcipit:qbus imaginibus admouet:ut diuinā harmoniā acrioris quondā aī intimo sensu cōderet.Diuina āt harmonia eodē Plato.auctore duplex ē.Altera.n.i æterna dei mēte pduratur. Altera in cæloꝝ ordine ac motibus:q mirabilē cæli cōcētū faciunt.Ergo aius q ante corporis ingressū illā audiebat:nūc per aures imagines illius percipiēs desiderio ueræ harmoniæ pcipiēdæ afficit:& ad supas sedes reuolare contendit:Interi in carcere corpis clausus illā nitit imitari:sed alii:ut illā imitet aut uocibus aut hūanis instrīs utunt:quos leues uulgaresq; musicos dicimus nōnulli grauiori iudicio itimæ rōnis sensū profundasq; notiones uersibus numerisq; illustrant:hiq; sunt q diuino furor pciti grauissima qdā ac plenissima carmia igēti ore effundūt.Hæc āt poesis appellat:q uocū ac motuū numeris grauissimos quosdā & delphicos sensus sūmo ardore exprimit.Vnde nō solū cōcentu uocū auribus blandit:ueꝝ ēt ambrosiæ cælesti simillimū mēti pabulū affert:lōq; proxie ad diuinitatē accedit:Oririq; poeticū hūc furorē a musis existimat.Qui āt sine musaꝝ īstinctu poeticas ad fores accedit sperās quasi arte qdā i poetā bonū euasuꝝ:inanis qdē ipe ac eius poesis efficit:q āt cælesti ui īspirant:adeo diuinos sæpe musis afflatos sensus exprimūt:ut ipsemet deinde a furore derelicti uix illos itelligāt.Musas āt Plato cælestes cātus intelligit:unde a cātu etiā camœnas illas latini appellāt.Quapp musis.i.cælestibus numinibus ac cātibus icitati ad eoꝝ imitationē poeticos modos ac numeros meditant.Itaq; i li.de rep.ubi de sphæraꝝ motu scribit Plato singulis orbibus singulas isidere syrenas refert motū sphæraꝝ significās.Nā syrē deo canere ē.Thcologi quoq; ueteres octo musas octo sphæraꝝ cātus & nonā maximā q̄ ex oibus cōficit harmoniā eē dixere:ergo poesis a diuino furore:furor a musis:musæ a ioue proficiscunt.Ioue.n.mūdi totius aium platonici itelligūt:ut in sequētibus apparebit & i buco.A ioue pricipiū musæ iouis oīa plena:animus ergo iste quoniā ubiq; uiget:& cælū q̄si cytharā quādā:ut Alexāder milesius pythagoricus iqt exagitā celestē pficit harmoniā:atq; Orpheus iuppiter iqt priogenitus.Iuppiter nouissimus.Iuppiter caput Iuppiter mediū.Iuppiter fundū terræ ac cæli stelliferi.Iuppiter ꝓdiit masculus.Iuppiter icorruptibilis spōsa:& plura alia dicit:ex qbus itelligit illū oibus infusū corporibus cōtinere atq; alere cūcta unde Luca.Iuppiter ē qdcunq; uides:qdcūq; moueris.Sūt ꝑterea duæ aliæ furoris spēs:altera circa mysteria: altera circa uaticinia.Primus furor ē uehemētior aī cōcitatio i iis q̄ ad eoꝝ cultū ac religionē pertinēt pficiendis.Affectus uero mētis qui talē furorē falso imitat supstitio dr.Vaticiniū āt ē diuino afflatu inspirata pdictio. Ergo i uaticinio furor ē:si aius acrius exarserit cū mēs a corpore abstracta diuino istictu cōcitat.Nā si futura quadā hūana sagacitate puidēt:nō uaticiniū sed prudētia:& cōiectatio appellat ergo amori diuino libidinosus amor poesi leuior musca.mysterio superstitio:Vaticinio prudentia opponit.Amori Venus:poesi musæ Mysterio Bacchus:Vaticinio Apollo præest.Habes ex platonica disciplina quattuor diuinos furores.Quapropter recte dixit poeta Et frena furenti:quia uaticinii furore parcita esset. Concutit:Ex eo quod est quatio fit excutio quod significat quatiendo eiicere:& icutio quatiendo imittere.Nā quæ nō sedate sed cū ipetu subeunt incuti dicunt.Discutere quatiendo i diuersas partes deiicere:& per similitudinē dicimus discutere rem quā diligenter rimamur:& eius omnes partes inquirimus.Hinc discussum dicimus negociū:cum per omnes suas ptes diligenter est cognitū.Nā ut ex discussa ueste omnia quæ intus latebant:prodeunt:& apparēt sic ex discussa re de qua ambigitur qd latebat:ueꝝ apparet pcutio uerbero.Recutite āt nō est a q̄tio:nec in pterito recussi est:sed recutiui recutitū.Est āt acute:unde recutitos dicimus iudæos q circūcisione cutē quæ pputiū ē deponūt quis sunt q uelint hoc pticipiū eē sine origine uerbi. Stimulus:est oē quo pungimus:& est a græco.Illi enim στιγω pungo & uerbero dicunt:hinc Στηγμα. Aeneas heros:quasi dicat:propterea fuit tāti animi:ut hæc petere non formidaret:quoniā esset heros.Heroicæ.n.uirtutes opus sunt si qs hanc speculādi difficultatē tolerare uult.De his loquitur Aristo.in æthicis. Noua mi facies:Ostēdit ex grauissimoꝝ philosophoꝝ sententia q̄cunq; ex improuiso accidant solere esse grauiora:pp quod ait se prius excogitasse q res maxie medet perturbationibus.Nā ut ait Cice.Nihil ē qd tā obtūdat: eleuetq; ægritudinē q perpetua i omni uira cogitatio:nihil eē qd non accidere possit q meditatio cōditionis hūanæ q uitæ lex cōmentatioq; parendi q non hoc affert ut semp mereamus:sed ut nunq.Neq;.n.qui reꝝ naturā:qui uitæ ueritatē: q ibecilitatē generis humani cogitat mœret:cū hoc cogitat:Sed tū maxie sapiētiæ fungit munere.Vtrunq;.n.consequet ut & considerandis rebus humanis proprio fungatur philosophiæ officio : & aduersis casibus triplici consolatione sanetur: Primum quod posse accidere diu cogitauerit : quæ cogitatio una maxime molestias omnes extenuat ac diluit:Deinde quod humana ferenda intelligit postremo q uidet malum nullum esse nisi culpam.

SER. Comitatus iter:nō spe salutis:sed mei cā:ut cedo nec tibi nate comes ire rcuso.und addidit tibi.i. tui cā:non mei. Cæliq; ferebat:ut ante morte puentus sit q̄ ferre desierit.Et mire ipsecto usus est tpe ac si diceret ēt si adhuc uiueret ferret. Vires ultra sortēq;.s.Quia senectæ sors est quies & ociū:sicut pue

Ille meū comitatus iter maria omnia mecum
Atque omnes pelagique minas cæliq; ferebat
Inualidus uires ultra sortemque senectæ:
Qui ut te supplex peterē:& tua limia adire.

Harmoniæ

camœnæ

Poesis

Recutio

Stimulus

Idem orans mandata dabat:natiq; patriſque
Alma precor miſerere:potes nãq; oĩa:nec te
Nequicquam lucis hecate præfecit auernis.
Si potuit manes arceſſere coniugis orpheus:
Threicia fretus cythara:fidibuſque canoris:
Si fratrem polux alterna morte redemit.
Itq; reditq; uiam totiens:quid theſea:magnũ
Quid memorẽ alcidẽ:&mi gẽus a ioue ſũmo
Talibus orabat dictis:araſque tenebat:
Tum ſic orſa loqui uates:ſate ſanguine diuũ
Tros anchiſiadæ:facilis deſcenſus auerni:
Noctes atque dies patet atri ianua ditis:
Sed reuocare gradũ:ſupaſq; euadeř ad auras

ritiæ ludus:amor adoleſcẽtiæ:ambitus iuuenilis æta tis.Ergo aliud ferebat pater q̃ ſors exigebat ſenectæ. Orans.m.d.ſic dictũ ẽ:ut Et ſupplex tua numia po ſco.Maior.n.ad imperãdũ ius ẽ eũ rogare: cui poſſis iubere. Mandata dabat:ut huc caſta ſibylla Nigra rũ multo pecudũ te ſanguine ducet. Lucis hecatæ. p.a.hecatæ triũ poteſtatũ numẽ ipſa ẽ.n.Diana:Lũa: Proſerpina.Sed ſolã proſerpinã dicere nõ potuit ꝑꝑ lucos:q diãæ ſunt Itẽ dianã:quia auernis ait.Bene ele git nomẽ in quo utrũq; cõſtabat:unde Luca.de Pro ſerpina ait:Nr̃æq; hecates pars ultima. Si potuit ma nes:utiť exemplis:q̃ inferiora ſunt ꝑ cõparationẽ:ut ipſe uideať iuſtius uelle deſcẽdere.Nã orpheus cona tus ẽ reuocare uxorẽ:hic uult tãtũ patrẽ uidere. Or pheus ãt uoluit quibuſdã caribus reducere aĩam cõ iugis:quod qa ĩplere non potuit à poetis fingiť rece ptã iã coniugẽ ꝑdidiſſe dura lege Plutonis: qđ etiam Virgi.oſtẽdit dicẽdo arceſſere.qđ ꝓuocãtis ẽ ꝓpriũ.

Fidibusq;.c.Bene ſonãtibus chordis fidibus aũt ẽ ãntõ hæc fidis:ut ſi pyrichius.Nã fides iãbus ẽ. Si fratrẽ polux al.m.r.ut ſupra dixius:Helléa & Pollux de ioue nati ĩmortales fuerũt.Nã Caſtor Tyndari filius fuit cu ius mortẽ ſuo ĩteritu frarerna pietas redemit qđ ideo fingiť qa hoꝝ ſtellæ ita ſe habẽt:ut occidẽte una oriať altera:& iteꝝ exẽplũ ꝑ cõparationẽ:q; qa piũ ẽ ſe ad frequẽtiã cõtulit dicẽdo:Itq; reditq; uiã totiẽs: ꝑꝑ ſtellas ĩ ter ſe oriẽtes & occidẽtes Caſtoris & pollucis. Quid theſea:durũ exẽplũ:unde nec ĩmoratus ẽ in eo dicit aũt ĩferos debere patere pietati:q patuerũt ĩfanda cupiẽti.Nã hĩc ad capiẽdũ proſerpinã ierat cũ Pyrithoo:& ibi re tentus luit pœnas ut Sedet æternũq; ſedebit ĩfœlix theſeus. Magnũ qd.m.al.Melius ſic diſtinguiť: licet qdã legãt Quid theſea magnũ:ut epithetõ ei dent:qui ꝑ ſe nõ ẽ magnus nã Herculẽ ſine epitheto ẽt magnũ intel ligimus:Sed melius ẽ magnũ dare herculi q̃ ſacrilego. Et mi genus.a.i.ſ.Occurrit tacite q̃ſtioni tanq̃ ſibylla dixerit:ii.n.q deſcenderũt a diis ducebãt originẽ. Araſq;.t.rogabãt.n.deos araꝝ anſas tenẽtes. Sate.ſ.d.unđ æneas deſiit.inde hæc ſumpſit exordiũ. Facilis.d.a.legiť & aueruo.i.ad auernũ:ſed ſi auerni inferoꝝ ſignifi cat:& lacũ pro inferis põit. Noctes atq; dies patet a.i.d.oĩ tꝑe hoĩes ĩ fata cõcidũt:& hoc poetice.nã & Lucre. ex maiori ꝑte & alii ĩtegre docẽt ĩferoꝝ regna nec eẽ qdẽ poſſe:nã locũ ipſoꝝ quẽ poſſumus dicere:cũ ſub ter ris dicanť eẽ antipodes: ĩ media uero terra eos eẽ nec ſoliditas patiť: nec cẽtrũ terræ:q̃ terra ſi ĩ medio mũdi ẽ tãta eius eẽ ꝓfũditas nõ põt:ut ĩ medio ſui habeat ĩferos ĩ qbus ẽ Tartarus:đ qbus legiť.Bis patet ĩ ꝑceps: tãtũ tẽditq; ſub umbras quãtus ad æthereũ cæli ſuſpectus olympũ:Ergo hãc terrã ĩ q̃ uiuimus ĩferos eẽ uoluerũt qaẽ oĩum circuloꝝ ĩfima planetaꝝ.ſ.ſeptẽ Saturni:Iouis:Martis:Solis:Veneris:Mercurii:Lunæ:& duoꝝ ma gnoꝝ.Hĩc ẽ q; habemus Et nouies ſtyx ĩterfuſa cohercet.nã nouẽ circulis cĩgiť terra:ergo oĩa q̃ đ ĩferis fĩgũť ſuis locis hic eẽ cõprobabimus.qđ ãt dicit Patet atri ianua ditis:Sed reuocare gradũ ſupaſq; euadere ad auras Hoc opus:hic labor ẽ:aut poetice dictũ ẽ:aut ſecundũ philoſophoꝝ altã ſciẽtiã:q deprehenderũt bene uiuen tiũ aĩas ad ſuperiores circulos.i.ad originẽ ſuã redire:qđ dat Luc.Põpeio:ut Vidit q̃ta ſub nocte iaceret Nr̃a dies.Male uiuẽtiũ uero diutius in his permorari corporibus ꝑmutaione diuerſa & apud ĩferos ſemper.

CHRI. Recepi: locus eſt ab honeſto. Orans:a neceſſitate:nõ.n.ſpernẽda ſunt parẽtũ iuſſa.Eſt ẽt a poſſibi li:nã cũ poſt mortẽ hæc impaſſet minime credibile ẽ illã ĩpoſſibilia ĩperaſſe. Potes.n.o.arguit a facili. Nec te:probat illã eſſe q; fruſtra ꝓpoſita eſſet illi loco a dea haꝝ reꝝ potentiſſima.niſi data ſimul facultas fuiſſet. Si potuit ma.probat exemplo illã poſſe Orphei ãt fabulã ſic interꝑtať Boetius.Eurydicẽ q̃ interꝑtať lata iu ſtitia.i.oẽm uirtutẽ amat uir excellens : quã ſi quis amittat cytharã.i. bonis artibus & actionibus recuperat. quod ſi iteꝝ ab eo labať difficile eſt reuocare:ſed de Orpheo ĩ geor.dictũ ẽ. Si fratrẽ pollux.Fabula ẽ Iouẽ ca ptũ amore Ledæ cũ ea ſub forma cygni concubuiſſe.Atq; ĩde duo oua nata:& ex altero pollucẽ & Helenã: & ex altero Caſtorẽ & clytemneſtrã ꝓuẽiſſe.Alii dicunt primũ ouũ ſolũmodo Iouis fuiſſe:ꝓpeaq; polucẽ & He lenã ĩmortales extitiſſe.ſecũdũ ex Pyndaro Caſtorẽ & Clytẽneſtrã produxiſſe mortales.Addit Hyginus hos fratres maxia concordia regnaſſe:& mare pyratis ĩfeſtatũ ſua opera pacauiſſe.Veꝝ cũ Caſtor ĩ pugna aduer ſus athenienſes cecidiſſet:pollus ſuã ĩmortalitatẽ cũ illo cõmunicauit:& ĩpetrauit a ioue:ut alternatĩ uiuerẽt: Suntq; a Ioue ĩ geminos cæleſte ſignũ cõuerſi:qđ adeo ãplũ ẽ ut cũ alter iã oriať:alter adhuc lateat: hinc alter natĩ uiuere dicãť.Iccircoq; a piclitãtibus nautis ĩ tẽpeſtate ĩuocanť:quoniã dũ ĩ terris eſſent:illos a pyratis ſer uarẽt:Diodo.ãt refert Orpheũ ĩ argonautaꝝ grauiſſima tẽpeſtate ſacra ꝑegiſſe:q̃ apud ægyptios didicerat:ac deinde ſamothracas docuerat:ac paulo poſt duos ĩgniculos ſupra capita Pollucis:& Caſtoris apparuiſſe:ſta tĩq; tẽpeſtatẽ ceſaſſe:q̃ ſacra deinde a nauigãtibus obſerua ta ſunt:& igniculi illi dioſcuroꝝ numẽ eẽ putãtur. Hæc Diodo.Pli.ãt uerba de hac reponã.Inqt ergo:Vidi ĩ nocturnis militũ uigiliis ĩhærere pilis pro uallo ful guꝝ effigies.Eæ & antẽnis nauigãtiũ aliiſq; nauiũ partibus ceu uocali quodã ſono ĩſiſtũt: ut uolucres ſedẽ ex ſede mutãtes graues cũ ſolitariæ uenere mergẽteſq; nauigia:& ſi ĩ carinæ ima deciderĩt exurẽtes.Gemĩe ãt ſa lutares & proſꝑi curſus ꝓnunciæ:q̃ꝝ aduẽtu fugari dirã illã ac minacẽ appellatã Helenã ferunt & ob id Pol luci & Caſtori nomẽ aſſignãt eoſq; ĩ mari deos ĩuocant.Hoꝝ cæleſte ſignũ Gemini uocãť Is q ꝓximus can

orpheus
pollux
Gemini

cro est tres claras stellas habet: Vnā in capite: & in singulis humeris singulas. Deinde in dextro cubito unā. In utroqꝫ genu singulas. In singulis pedibus singulas. Alter ī capite unā. In singulis humeris singulas. In singulis manibus singulas. In singulis genibus singulas. In singulis pedibus singulas. Infra sinistrū pedē unā. Sunt itaqꝫ stellæ q̄ hoc signum faciūt. xviii. Est āt domiciliū Mercurii. Dispōit hoīem ad litteraturā & scripturā. In corpore dominat̄ humeris brachiis: & manibus. Efficit mediocrē statutā & hoīem pulchrū. Facilis. d. a. infernū prisci illi mortales q anteq̄ studiū philosophiæ ad tantū uigoris adolesceret fuerūt nihil aliud eē uoluerūt q̄ ipsa corpora q̄bus inclusæ animæ carcerem fœdū ferunt. Et corpori infernos fluuios & supplicia quæ apud

Inferi

īferos sunt attribuerunt. Platonici autē de inferni finibus nō idem sentiūt. Alii enim ī duas partes mundū diuidūt: & alterā q̄ faciat: quā aplamē dicūt: usqꝫ ad globū lunæ ꝑtingere uoluerunt q̄ sit īmobilis. Alterā q̄ patiatur & mutabilis sit: a globo lunæ ad terrā usqꝫ producūt. Et uiuere aīam asserūt dum ē ī ꝑte īmutabili: Mori āt cū ad ꝑtē cecidit: quæ inter lunā & terras ē & eū mortis & inferoꝝ locū posuerunt: ut lunæ globus uitæ moitisqꝫ cōfiniū sit. a luna. n. deorsum natura īcipit caducoꝝ. Alii mūdū ī triplicē ordinē elemētoꝝ distinxerūt: ut Primus sit terra: aqua: aer: ignis. Secūdus sit luna pro terra: Mercurius pro aqua: Venus pro aere: Sol ꝓ igne. Tertius āt ordo uniuersus sit: ut Mars sit ignis: Iuppiter aer: Saturnus aqua: Aplanes terra & in ea sint cāpi elysii puris animis deputati. Ex his cāpis cū aīæ emittunt̄ per tres elemētoꝝ ordines trina morte ī corpus descendūt. Alii mūdū ut primi in duas ꝑtes diuidūt: sed solā aplamē unā ꝑtē ponūt: reliqua oīa. s. septē sphæræ & q̄ttuor elemēta alterā ꝑtē faciunt: & is locus inferoꝝ dicit̄. Christiani āt ī centro terræ. Nā ibi sunt tenebræ exteriores. i. a luce distātes fletus & stridor dentiū: & sic ait propheta Eripuit dominus animā meā de inferno īferiori. Nihil ē cētro īferius. Et domius dixit ꝙ filius hōis eēt futurus ī corde terræ tribus diebus & tribus noctibꝫ Cētrū. n. ita nouimus eē ī medio terræ: ut cor ē ī medio corꝑis. Nec obstat ꝙ terræ soliditas ꝯcauitas nō patiat̄. Nā sic spiritibus aut cælestibus aut malis: sic aīabus nr̄is oīa ꝑuia sunt: ut eant quo uolūt nisi deus uetet: q̄uis ēt profundæ speluncæ ī montibus testēt̄ ꝙ possint illic eē cōcaua. Iob ait ī profundissimū īfernū descēdent oīa mea. Si aūt cōsideremus ea q̄ dicūt̄ a diuino Grego. infernus erit ab aere hoc caliginoso & repleto illius spiritibus: q nec deo nec lucifero assenserunt usqꝫ ad cētꝝ terræ sed de inferno hactēus: nā noīa q̄

Descē sus ad īferos

bus uocāt̄ suis in locis explicabunt̄. Descēsus āt ad inferos quinqꝫ sunt. Primus cū scd̄m platonicos animus ī corpus descendit & hæc mors aī dr̄: nā cū a corpore inde dissoluit̄ dr̄ mors aīalis. De quo descēsu pluria ꝑclaraqꝫ apud Macro. philosophū platonicū repies. Secundus descēsus ē cū aī suis sceleribus dānati ad æterna supplicia descendūt. Tertius ē cū sacris q̄busdā & necromātia aīas inde euocamus: ut latius patet apd̄ Luca. Quartus cū ī uitia labimur. Quintus cū ī cōtēplationē uitioꝝ descendimus: ut illoꝝ ꝑnitie cognita ab eis abstineamus: qua rōne & Vir. nūc æneā descendisse fingit duce Sibylla: & noster diuinus poeta Dāthes Seipsum descēdere duce Virgilio cōminiscitur. Pōit. n. ille ex diuina christianoꝝ sapientia sūmū hōi bonū esse frui deo: ergo mēte cōtēplatiōeqꝫ cælū ascēdat oportet: sed quoniā nemo ascendit in mōtē domini. i. in istiusmōi cōtēplationē nisi innocens manibus & mūdo corde. i. nisi mentē actionesqꝫ a uitiis mundas gerat: iccirco oportet: ut prio in īfernū. i. ī cōtēplationē uitioꝝ descēdat: deind̄ illoꝝ ꝑnitie cognita ī purgatoriū assurgat. i. purgatoriis uirtutibus aīum ab oī labe mūdū reddat: atqꝫ inde in ipsos cælos penetret. i. eaꝝ uirtutū q̄ aī iā purgati dicūt̄ alis ad diuinas res cōtēplādas eleuet̄: eadē ergo rōne quoad licet hōi christiana ueritate non ībuto rē tractat. Vir. sed ita: ut mō descēsū sceleratoꝝ ī uitia: mō eoꝝ q ad illa cōtēplāda descēdūt ꝓseq̄tur ergo facilis d̄scēsus si descēsū aīæ ad corpus ītelligas nihil ē uelocius: si descēsū rōnis ī sēsualitatē: quoniā primi motus ī potestate nr̄a nō sūt q̄d ē celerius: q̄a labi ī uitia quoniā a stultitia id ꝓuenit facile ē stultoꝝ āt infinita ē copia. Quapp̄ ē snīa philosophi clausis ēt oculis posse ad īferos descēdere: hīc Hesio. ΤΗΝ ΜΕΝΤΟΙ ΚΑΚΟΤΙΤΑ ωσιλαδον εστειν ελεσθαι ante āt ipsā uirtutē sudorē & laborē eē dixit Της αρετης ιδρωτα θεοι προπαροιθεν εθηκαν αθανατοι.

Noctes atqꝫ dies: peccat̄ noctu. i. ꝑ ignorātiā ꝑcat̄ diu. i. per malitiā. Sed reuocare gra. nā cū ex habitu uitio-

Euadere

rū ī ipso infimo appetitus fūdo iaceat rō difficile ē illi redire ad suꝑos. i. ad uirtutē. Euadere: hoc uerbo utit̄ in rebus difficilimis & laboriosis. Videt̄ uerbū esse a uado aquarum e quo nō egredimur sine difficultate unde dicimus euasit ad consulatū Euasit in sūmū uiꝝ q̄ q̄dē non fiunt sine difficultatibus & laboribus magnis.

SER. Pauci quos. æquus. a. tria hominum genera possunt remeare ad superos: quos diligit Iuppiter id est hos quos ī ortu benignus sydeꝝ aspectus irradiat: Iuuena. Distat. n. q̄ sydera excipiant modo primos incipientē edere uagitus: Quos prudentia subleuat. Nā hoc ē. Quos ardēs euexit ad æthera uirtus. Itē religiosos: quos a diis genitos dixit. Consequēs. n. est ut deoꝝ soboles religionibus uacet. Diis autē geniti: quia: corporibus se infundebant potestates supnæ undæ heroes procreabantur. Siluæ. i. omnia poluta & inquinata sunt siluæ. n. tenebras & lustra habent: quibus feritas & libido dominatur. Cocytus: flumē inferni dictus ab eo quod ē κωκυζειν. i. lugere Est aūt locus uicinus acheronti. Fingit̄ luctuosus: q̄a ex sacra morte hōis fiebant. Bis: mō & post mortē nā q̄uis Oui. dicat inter deos relatum fuisse æneam

Hoc opus: hic labor ē: pauci quos æquus amauit
Iuppiter: aut ardēs euexit ad æthera uirtꝰ
Dii geniti potuere: tenēt media omnia syluæ:
Cocytusque sinu labens circunuenit atro.
Quo si tantus amor menti: si tanta cupido ē
Bis stygios innare lacus: bis nigra uidere
Tartara: & in sano iuuat indulgere labori
Accipe quæ pagēda prius: latet arbore opaca
Aureus: & foliis: & lento uimine ramus:
Iunoni infernæ dictus sacer: hunc tegit omnis
Lucus: & obscuris claudūt cōuallibus ūbræ:

Sed nõn ante datur telluris operta subire
Auricomos quã qs decerpserit arbore fœtus:
Hoc sibi pulchra suum ferri ꝓserpina munus
Instituit: primo auulso non deficit alter

tamen necesse est etiam istoꝝ apud inferos esse simu lachra: ut Herculis: Liberi patris: castoris & Pollucis alii ad sibyllã referũt ut dicat Vis me bis cernere mõ & cũ me lucis hecate p̃fecit auernis: Sed non bis erit sed ter: nã & ipsa moritura est. Ergo dicimus: ut supra ẽt post apotheosim apud iferos remanere simulachra. Stygios: stix palus apud iferos de q̃ dicit̃ Dii cuius iurare timẽt & fallere numẽ. Hoc ãt ẽ: qa Victoria stygis filia bello gygãtũ Ioui fauisse dicit̃: ꝓ cuius remuneratiõe iuppiter tribuit ut dii iurãtes ꝑ eius matrem nõ audeãt fallere. rõ ãt ẽ: styx mœrorẽ significat unde αποτουσ τυγεπου. i. a tristia adicit̃. Dii ãt sp̃ læti: und & imortales. Ergo iurãt ꝑ rẽ suæ naturæ æternæ cõtrariã. i. ꝑ tristitiã ergo ꝑ execrationẽ. Tartara: locus iferoꝝ profundus: Luc. ad iferos ait cuius uos estis supi. Insano: magno. Accipe: audi & sub fabulaꝝ p̃textu docet rectã uitã: ꝑ quã dat̃ aiabus ad supos regressus. Ramus: licet q de sacris proserpinæ scribũt dicãt aliqd inesse mysticũ publica tamẽ opinio hæc ẽ. Orestes postq̃ thoantẽ regẽ i taurica regione occiderat cũ Iphigeia sororẽ & simulachro diãæ aufugit: Idq̃ nõ procul ab aricia collocauit. In hoc tẽplo post mutatũ ritũ sacroꝝ fuit arbor de q̃ ramũ ifringi nõ licebat: Dabat̃ ãt fugitiuo: ut si ex ea arbore ramũ effringere potuisset cũ fugitiuo eius tẽpli sacerdote monomachia pugnaret. Nã fugitiuus ille erat sacerdos ad pristinæ fugæ imaginẽ. Dimicãdi uero dabat̃ facultas q̃si ad pristini sacrificii reꝑationẽ. Hũc ergo ide sũpsit colorẽ. Ramus. n. necesse erat: ut unius cã eẽt iteritus. Vnde stati subiũgit mortẽ Miseni: & ad sacra dianæ accedere: nisi sublato ramo nõ poterat. Inferos ãt subire ẽ sacra celebrare Proserpiæ. De reditu ãt aiæ hoc dicit. Pythagoras uitã hũanã diuisiti modũ y lr̃æ: q̃ pria ætas icerta sit: quoniã nõdũ se aut uirtuti aut uitio dederit biuiũ aut y lr̃æ a iuuẽtute incipere: quo tẽpore aut uitia in sinistrã aut uirtutẽ in dextrã partẽ sequimur. Hinc Persi. Traducit trepidas ramosa i cõpita mentes: ergo per ramos uirtutes dicit sectãdas: Latet i siluis: qa i huius uitæ cõfusione ex maiori parte uitioꝝ uirtutis itegritas latet. Alii dicũt aureo ramo iferos peti: qa mortales facile diuitiis itereunt: Tyberianus Auro quo p̃tio referant̃ limina ditis. Lẽto: flexibili: ut Lẽto qbus torno facili supadita uiris. Iunoni infert: proserpinæ: ut Sacra ioui stygio. i. plutoni. Dictus: dicatus. Obscurius um. Re uera. n. Venus aricinũ dẽsũ ẽ. Sed nõ ante dat̃: siue iustis siue iiustis: & sic itelligẽtes remouemus q̃stionẽ. Hinc. n. dicit Longo post tẽpore uisũ. ex eo. n. qđ dicit descẽdisse aliquos ramũ quoq̃ depositũ eẽ significat. Telluris operta: scđm eos q dicũt iferos eẽ i medio terraꝝ: quos Iu. dicit putari eẽ sub terris: ut eẽ aliquos mães & subterranea r̃gna. Pulchra: q̃ rapi meruit a Plutõe. Suũ: sibi caꝝ. Nõ. d. a. ne dicer̃t ab illis q prio đscẽđrũt eẽ sublatũ.

CHRI. Hoc opus: hæc ẽ difficultas hoc ẽ necesse. Pauci. q. e. a. Iup. ex ꝓfũda Platõis sciẽtia hæc sũt. Refert eni Plato aios nr̃os dũ i cælis degũt ãbrosia ac nectare pasci. i. deo frui: ac inde sũmũ gaudiũ ꝑcipe uerũ cũ hõ i cõfinio rõnalis creaturæ positus possit ꝑ uirtutẽ deo fauẽte supra se emergere: sic uitiis ifra se i infernũ ruit ista demersio quoniã de cõfinio nr̃æ cõditiõis labimur iure descẽsio ad iferos dr̃ quapꝑ cũ i iferno simus demersi: nõ possumus nisi duabus alis recuꝑatis ad supos redire. Hæ ãt sũt iusticia & religio. ꝑ iustitiã itelligit Pla. oẽs uirtutes mortales qbus a uitiis ita purgamus: ut facile ad cognitionẽ reꝝ cælestiũ ualeamus erigi. Nã q uitiis iqnati sũt diuia cõtẽplari nõ possũt q̃pꝑ & apđ Socra. ẽ q̃ i puro puꝝ attigere nefas ẽ: & sacroꝝ carinũ poeta ꝑphetaq̃ cũ iterrogarit Quis ascẽdet i mõtẽ dñi: aut qs stabit i loco sãcto eius. i. qs pueiread diuiaꝝ reꝝ speculationẽ ualebit: respõdet: Innocẽs maibꝯ & mũdo corꝑ. i. q nec faciat neq̃ cogitet uitia & ipa ueritas i euãgelio dicat: Beati mũdo corđ: quoniã ipsi deũ uidebũt. ergo pria ala iusticia ẽ. i. uirtutes mortales. scđa uero r̃ligio. i. uirtutes itellectiuæ q̃ sũt itelligẽtia scia sapia & prudẽtia: nam purgati a uitiis: & ꝑpea idonei ad cõtẽplãdũ effecti ꝑ has uirtutes p̃cipue ãt ꝑ spia in diuiarum reꝝ cognitionẽ deuẽimꝯ q̃pꝑ cũ Maro dixit pauci quos ardẽs uirtus ad æthera uexit: primã alã itellexit. cũ uero Diis geniti adiũxit: secũdã alã notauit: neq̃ frustra positũ ẽ Quos æquus amauit iuppiter. Nã q̃uis aioꝝ nostroꝝ solus deus creator extiterit. ꝑpeaq̃ nullis sint sydribus subiecti: tamẽ ex contagione corpoꝝ qbus icludunt̃ q̃ syderibus subiecta sunt: trahunt: concupiscibilẽ & irascibilẽ uim: & irrationalẽ apetitum: atq̃ inde uarias & ad uirtutẽ affectiones & ad uitiũ inclinationes. Quapꝑ ꝑmulti iterest quo q̃sq̃ sydere natus sit neq̃ solũ hæc res circa: morales uirtutes cognoscit̃: sed & ad ueri cognitionẽ ꝑtinent. Nã q̃uis oium aimoꝝ eadẽ natura sit: unde nisi a corpore erit: qđ alii igenio memoria mirifice excellãt: alii cõtra hebetissimi sint. Quapꝑ si benigno sideꝝ aspectu qs nascat̃ & ad bonũ simul & ad ueꝝ excitabit̃: sin cõtra & ad uitia procliuis erit: & igenio hebeti existet. Quare ãt iouẽ potius q̃ aliũ planetã nominauerit facile ẽ respõdere. Nã refert Ptolæmeus i li. de harmonia certos quosdã numeros eẽ quos nũc omittã: ꝑ quos i oibus q̃ sibi cõueniẽter iũgunt̃: & aptãt̃ fit iugalis cõpetẽtia: nec qcq̃ ẽ qđ alteri nisi ꝑ hos possit cõuenire: & cũ uitã nostrã p̃cipue sol & luna moderet̃ ostendit iouẽ oibus illis numeris soli pluribus ãt lunæ associari. Venerem uero omnibns lunæ pluribus soli adiungi ac ꝑpea cõcludit Iouẽ primũ deinde Venerẽ datores esse bonoꝝ & animi & corporis. Præterea ostendunt mathematici optimos mores atq̃ omnem iusticiam a Iouis ifluxu hominibus prouenire. Siluæ: pro inscitia & stultitia optime ponit̃ silua. Vnde oia initia sunt q̃ reditũ nobis ad supos itercludũt sed & silua pro materia ponũt platonici. A materia ãt. i. a corporeoia uitia hõibus ꝓueniũt Quapꝑ Pithago. & Pla. siluã malã & pestiferã nũcupãt: & ut deus fõs ẽ & cã bonorum oium siluã cãm oium maloꝝ ponũt. Prolixũ oio ẽt si siluæ nomina oia q̃ illi a philosophis dant̃ nũc recẽsea. Ex nouẽ ãt q̃ illi Trimegistus dat noibus tria spectãt ad esseñtiã propriã. s. natura: mr̃: silua Tria ad ichoationẽ. i. uim recipiẽdi fœcunditas: sinus: receptaculũ. Tria ad defectũ malignitas: inuidia fraus: Pla. uero deũ appellat patrẽ: quoniã oia gignit: Siluã matrem: qa materiã p̃bet: animã mũdi semẽ: Formas genitas prolem.

Silua

Et quia ut faber lignarius ex silua quæ habet deformia ligna & incurua & rudia materiam tamen illá rudé reducit in quácunq; uult formam: sic deus ex materia prima informi elicit oés formas iccirco siluá illá philosophi nũcupát. Cocytus: cũ multa alia de silua dixisset. Plato dedit postremo noué nomina: qbus illius prauitaté exprimit cõfusioné: erroré: malitiá: iuidiá: fraudé: lætheũ: acherõté: cocytũ: stygé: & profecto ut sapiétissime idé phũs ostédit huius lubricæ rei nullá spém formá ue propriá iueniemus: & tamé oés hre uidet: cũ itra gremiũ eius cõuersiõe ad aliud ex alio formæ tráſfiguréť: Sed de cæteris alias: ut át qd de fluminibus sétiat itelligamus: aíaduerte platonicos totá materiá i duas regiones distribuere. Primáq; faciũt cælũ ipm primũ: qs beatoꝝ isulas appellat: & cæleste terrá secũdá reliq oia q sub cælo cõtineť: quos dicũt inferos: & hác ré totam quoniá uarie fluitet: æstuetq;: & nũq eodé statu pmáet: flumé uocát: primá quoq; pté nectar nominant: potũ scilicet quo dii alanť. Hanc aũt secũdam potũ aíaꝝ. Ná ut musca potu mellis imegiť: ita aíus haꝝ reꝝ pnitiosa dulcedine delinitus in siluæ uisceribus demergiť. Atq; ita ebrius efficiť: ut neq; facile reuiuiscat: neq; expergiscať: nec ueri gaudii pabulũ qd ex contéplatiõe é ualeat degustare. Cũ.n. animus nr exactissima diuinitatis cõtéplatiõe frueret i cælo cõsistés: tádé terrenaꝝ reꝝ contagiõe ac desiderio ifectus ipsa cogitationis mole in corporis crassitudiné descendere cœpit ac nouam siluæ ebrietatem haurire: & i ea ueluti flumine mergi qd i qttuor distributũ est flumina: lætheũ.i. obliuioné. Acherontha.i. priuationé gaudii: Stygem.i. tristitiá: cocytũ luctũ. Acheron ex lætheo fluit: ná ut animus ex cognitione dei purus inuiolatusq; existens inefabile percipiebat gaudium ita ex obliuione gaudio illo priuatur: ex priuatione gaudii tristitia nascitur. Ex tristitia luctus oritur. Vnica igitur materia apud inferos flumen igitur unũ: sed quia quattuor malorum causa est & quattuor habet proprietates: quattuor fluminum nominibus appellať: sed hac in phædro diligentius: Hæc ergo sentiunt platonici euenire mala animis nostris: cum cælestibus sedibus delapsi: ac in hunc infimum mundum deuoluti corporeo sunt carcere inclusi. Adunt etiam alium fluuium phlegetonta dictum ab ardore. Nam demersa in corpus anima obliuiscitur maiestatis prioris uitæ: qui fluuius lætheus est. Deinde p phlegetontem ardores irarum: per Acherontem quicquid nos fecisse usque ad tristitiam pœnitet: per cocytum lachrymas: per stygem quicquid inter nos odium parit. Possumus etiam cocytũ & phlegetonté alio modo diuidere: Cum.n. ex obliuione rerum cælestium & ex contagione rerum terrenaꝝ in perturbationes incidamus: & ille aut ab opinione boni qualis de psenti lætitia gestiens: aut de futuro libido: Aut ab opiniõe mali: ut est mœror de psenti: & timor de futuro proueniũt. Ab opinione boni phlegethon.i. ardentes cupiditates ab opinione mali Cocytus.i. luctus prouenit. Ná ex altero lachrymæ emanát: ex altero ardétissimæ cupiditates accenduntur. Tartara: proprie loca sunt infima inferorum dicta ἀπὸ τοῦ ταρταρίζειν quod est a frigore tremere: est.n. locus adeo remotus a cælo: ut ibi sint tenebræ & stridor dentium. Ramus aureus: Sapientia est quæ é rerum omnium humanarum diuinarumq; scientia. Sine hac non est contemplatio: quæ est fugiédarum eligendaꝝ reꝝ iudex. Vnde sapiens: Auꝝ & multitudo gemmaꝝ & uas pciosum labia scientiæ: Aurũ.n. interpretatur ipse nitor sapientiæ. Multitudo uero gémaꝝ uarietas uirtutum: & Grego. in Iob per auꝝ sapientiam intelligit. Latet: Ná ut teste Cicerone dicit Democri. ueritatem natura in profundo abstruxit: p ramũ át essentia: per frondes accidentia itelligamus. Lucus & umbræ: per lucũ: quæ silua est: intellige contagionem corporis: qua oppressi nihil recte sentimus. Per umbras uero inanes appetitus cupiditates: Nam & ipse a ueritate dinoscenda arcét. Sed nõ datur nobis subire opta.i. deprehendere ipsam ueritatem q a nostra mole corporea oppressa latet: nisi hunc ramum.i. hác sapientiam assecuti fuerimus. primo auulso non deficit alter. Quia ueritatem ueritas aperit: nec uetamur idé illud intelligere quod alter intellexerat prius.

SER. Frondescit: in naturá rediit: & honeste locutus é dicés habés frondes sui metalli. Alte.u.o. requ/re oi intentione. Rite rep.car. rite carpe: & non rite reptũ. Si te.f.u.i. Iũc.n. qué fata uocant facile sequiť. Poteris: poterit qs: ná si de ænea dicat: careret deo: nec posset de misæno uaticinari. Duro.f. & genus esse põt & species. Præterea.q.d.é alia oportunitas descendendi ad iferos.i. proserpiæ sacra pagendi. Duo eni hoꝝ genera sacroꝝ fuisse dicũt: unũ necromantiæ: quod Luca. exequiť: Aliud scyomátiæ: qd in Homero qué Vir. seqť lectũ é. Sed secũdũ Luca. ad eleuádum cadauer sanguis é necessarius: ut Pectora Tum primo ferueti sanguine supplet. In scyomátia qa umbræ tantũ é euocatio sufficit tátũ solus iteritus: Vnđ induciť misenus é in fluctibus occisus. Tibi: iõ addidit: ne amici posset ét ad sibyllá referri. Incestat: polluit. Incestus é qcunq; pollucio. Pédes: Solicitus es: ut Ipse manu multo suspésum numíe ducit. Suis: Apud priscos: ut supra diximus oés in suis domibus sepeliebantur. Hinc ortũ ut lares i domibus colerentur: Vnde umbras laruas uocamus. Nam di penates alii sunt. Propter hoc Dido cœnotaphium

Aureus: & simili frondescit uirga metalo:
Ergo alte uestigia oculis: & rite repertum
Carpe manu: náq; ipse uolens facilisq; sequeť
Si te fata uocant: alter non uiribus ullis
Vincere: nec duro poteris conuellere ferro.
Preterea iacet exanimum tibi corpus amici
Heu nescis: totamque incesta funere classem
Dum consulta petis: nostroq; i limine pédes.
Sedibus hũc refert áte suis: & cõde sepulchro
Duc nigras pecudes: ea prima piacula sunto:
Sic demum lucos stygios & regna iuia uiuis
Aspicis: dixit: pressoque obmutuit ore.
Aeneas mœsto defixus lumina uultu
Ingreditur linquens antrum: cæcosq; uolutat
Euentus animo secum: cui fidus achates
It comes: & paribus curis uestigia figit.

Multa inter ſeſe uario ſermone ſerebant:
Q ué ſociū exāimé uates qđ corpus humādū
Diceret:atque illi miſcenum in littore ſicco
Vt uenere uident indigna morte peremptū:
Miſenum æoliden:quo non preſtantior alter

fecit marito : ſed qūo ſcđm hunc morem loquit̃ cū troiāi nōdū hērent domos ergo aut ſecūdū iſtū locutus ē moré:q̄uis troiāi adhuc domos nō hērent. Aut dicit reſer hūc naturalibus ſedibus terræ:nā in aq̄ pierat V erūtamē illud ē ut intelligamus eā dicere ſepeli eū:nā ſepulchꝛꝫ ſeđs uocat̃:Hora.nulla certior tamē rapacis orci fine deſtinata diuitē māet heꝛꝫ.Itē Vir.& nūc ſeruat honos ſedē tuus oſſaq; nomen:pſuadet āt ſepulturā:ut poſſit recētis cadaueris uti aīa:ut ait Luc.Nō ī tartareo latitātē poſcimus ātro:Aſſuetāq; diu tenebris mō luce fugata Deſcēdētē aīam prio pallētis hiatu Hæret adhuc orci. Pria pia.ſ.pp pollutionē ex morte Miſēi. Lucos ſty.Sene.đ ſacris ægyptioꝛꝫ ſcribēs r̄fert iuxta ſyenē ī extr̄mo ægypti locū eē q̄s philas.i.amicas uocāt:qa illic placata ē Iſis irata q; mēbra oſiridis mariti nō īuēiebat:q̄ īuēta cū ſepelir̄ uellet:elegit uiciāꝫ paludis tutiſſimū locū:quē ad trāſitū cōſtat eē difficilem.Limoſa.n.ē palus:& papyris referta. Vltra hāc breuis iſula iaccessa hoibus dcā ab hoc αβατοσ.Hic Luc. Hic abatos qđ nr̄a uocat uenerāda uetuſtas hæc palus ſtyx uocat̃:qđ triſtitiā trāſeūtibus affert:ſane ad illā iſulā ab iis q ſacris ībuti ſūt certis trāſit̃ diebus:Vicini āt populi cadauera ſuoꝛꝫ ad alterā regionē trāſferūt: ſed ſiqs in fluuio peat:nec eius iuēiat̃ cadauer:poſt centū ei ānos pſoluūt officia:hīc tractū eſt Centū errāt ānos:uolitātq; hæc littora circū. Inuia:Quæ cōtra naturā ſūt nō afferūt p̄iudiciū generalitati:unđ ait Inuia:licet Herules & alii trāſierīt:& ſit æneas trāſiturus Sic dcū & illđ Euaditq; celer ripa irremeabilis unđ. Meſto uul. pp mortē amici & rami iq̄ſitionē. Defixus.l.qđ mœſtitiā ſignificat. Ingredit̃:pgradit̃:uacat p̄poſitio:ut īgredit̃q; ſolo:& caput īter nubila ↄdit. Et pibↄ.c.u.f.aut ſimili ſolicitudie icedit:aut figit ueſtigia.i.ſtat ex īprouiſo:qđ cogitātes ſolēt. Serebāt:Hic pprie dictus ſermo q; iter duos ſerat̃. Indigna:Miſerabili nō cōgrua eius meritis:uel propter animæ extinctionem elementi contrarietate. CHRI. Veſtigia:Diligenter ingre.Tranſlatio a uenatoribus q ſeq̄ntes ueſtigia aīalia q̄rūt. Si te fata uocāt: Si datū eſt a ſupis. Aliter:Nā diua puidētia cōtraria diſpōente nihil pficere poſſumus: nec īgenii uis nec corporis robur qcq̄ ualet. Mortuū:āt Miſenū extinctā inanem gloriā ītellige:Nā q ſciētiā q̄rit:nuq̄ pficit ſi inani gloria intumeſcit.Sūt.n.q addiſcūt:ut ex ſua doctrina gloriā aucupent̃. Sunt itidē q ut īſtruāt̃. Sed quoꝛꝫ gloria finis ē ii nūq̄ meliores ex ſua doctria reddūt̃:ſed potius uanitate deteriores.Quapp q ſummū bonū ex diuinaꝛꝫ reꝛꝫ cognitiōe aſſecuturi ſunt:addiſcāt ut ſciāt:& ut ſe ad eoꝛꝫ q̄ didicerit normā dirigāt: & cū inde ſuā originē diuinā eē cognouerīt:ſe oī corporea cōtagiōe purgātes ueluti dii in terris degāt.Neq; iccirco diſcāt:ut deide ſuā ſapiētiā iactēt:& nihil recte agētes tumidi īflatiq; reddāt̃.A q̄ qdē re nos uehemēter Paulus nos đterret Eſt & tertiū quoq; genus eoꝛꝫ q diſcūt:ut inde q̄ſtū faciāt: & hi iprobāt̃ tāq̄ auari.Iure igit̃ æneas cū hāc uitā ſibi pposuiſſet dū pēdēt in limie ſibyllæ.i.dū ſibi qd agendū ſit cōſultat:ītererit miſenus.i.euāeſcit ab eo ois ināis gloria:nam q recta igreditur uia.nihil agat pp uanitatē & inanē gloriam:ſed cūcta eo referat:ut ſe ipum optimo inſtituat.Dicit̃.n.miſenus odioſa laus.Quid.n.apud mortales odioſius ē uanis īflatiſq; hoibus dat̃ āt comes Hectori:quoniā ille ab Home.nō uera uirtute pugnaſſe:ſed ne gloriā exiſtimationē ue amitteret apud ſuos.Quapp etiā ab Ariſto.exēplo ponit̃ ī.q̄dā ſpecie nō uere fœtitudinis.Quoniā ergo res tota uētoſa ē æoli regis uētoꝛꝫ filius dr̄.Eſt tubicen: quo artifice nihil īflatius repit̃:nihilq; præter uentū p̄ſtat.Hic ergo polluit totā claſſem.Nā oēm uirtutē deturpat huiuſcemōi uanitas Ergo non ſolū extinguat̃ i nobis:ſed penitus ſepeliat̃. Regna inuia.u.nā q uitiis nō ſunt extincti:ſed ſuis uirtutibus uiuūt:nō deſcēdūt ad īferos:ſic & Dauid dixit.Nō mortui laudabunt te domie:neq; oēs q deſcēdūt ad īfernū:ſed nos q uiuimus.Recte autem ignorat æneas quē ſociū humandū p̄dicat ſibylla:nā ante ſapientiā quā adhuc nō acq̄ſiuerat uitia nō recte cognoſcit. Laudes aūt Miſeni nō ad allegoriā ſed ad hiſtoriā referas: uel dicas in bellis nihil preſtantius eſſe inani gloria: ubi cupiditas gloriæ pluſq̄ uirtus ualet:nam ut ait Iuue. Quis.n.uirtutem amplectitur ipſam p̄mia ſi tollas?

Aere ciere uiros:martem q; accendere cantu.
Hectoris hic magni fuerat comes:hectora circum
Et lituo pugnas īſignis obibat & aſta.
Poſtquam illum uita uictor ſpoliauit achilles
Dardanio æneæ ſeſe fortiſſimus heros
Addiderat ſocium:non in feriora ſecutus.
Sed tum forte caua dū pſonat æquora cōcha
Demens:& cantu uocat in certamina diuos
Aemulus exceptū triton (ſi credere dignū ē)
Inter ſaxa uirum ſpumoſa inmerſerat unda.
Ergo omnes magno circū clamore fremebāt:
Precipue pius æneas:tum iuſſa ſibyllæ
Haud mora feſtināt fletus:aramq; ſepulchri

SER. Matrēq; accēdere.c.Hemiſtichiū.i.dimidiū uerſū hoc dr̄ addidiſſe: dū Auguſto hunc ſextū libꝛꝫ recitaret:nā ante fecerat emiſtichiū dicendo aere ciere uiros poſtea in præſentia Auguſti ex abundantia intellectus addidit ſubito martemq; accendere cātu. Vita ſpol.ad bellū retulit:in quo uictis tollunt̃ exuuiæ. Non inferiora.ſ.ubiq; Aeneam Hectori cōpat ut ambo animis:ambo inſ.p.ar. Caua dū pſo.æ.aut pſonare facit:aut hyſterologia eſt:dū p caua æquora ſonat. Demens:Improuidus:q nō cōſiderauit ēt deos in æmulatiōe poſſe defender̄. Aemulus:mō eiuſdem rei ſtudioſus:alias inimicus īuēit̃. Exceptum: Opp̄ſſum inſidiis:ut fuerit tantæ uirtutis:ut ue adeo qdē ſine inſidiis:opprimi poſſet. Tritō in penultima accentum habet.Nam ſi in ultima : tritontis faceret: ut demophoon demophoōtis. Ergo:uel qa talis interierat:uel ſic perierat. Præcipue:ſemper illum ſupra alios amicoꝛꝫ mortem inducit dolere : ut Nunc

Congerere arboribus cæloq; educere certant.
Itur in antiquam syluam stabula alta ferarũ.
Procumbunt piceæ: sonat icta securibus ilex:
Fraxineæque trabes: cuneis & fixile robur
Sciditur: abuoluũt ingentes mõtibus ornos:
Nec non æneas opera inter talia primus
Hortatur socios: paribusq; accingitur armis:
Atque hæc ipse suo tristi dum corde uolutat
Aspectãs syluã ĩmensam: & sic forte precatur.
Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus
Ostẽdat nemore ĩ tanto: quando omnia uere
Heu nimium de te uates misene locuta est.

amici casum gemit. Item casuq; animum concussus amici. Hinc ei dat circa sepulturã sordida officia: q̃ in aliis denegat locis: nã primũ locũ pietati in sepultura tribuunt: ergo cũ nefas eẽt pontificibus cadauer uidere: magis tamen nefas erat uisum insepultũ relinquere. Genus ãt sepulturæ fuerat iniectio pulueris: unde ẽ. Aut tu mihi terrã Iniice. Hora. nõ est mora lõga iniecto ter puluere curras. Arãq;. s. pyrã dicit: q̃ i modũ aræ lignis cõstruebãt: unde sequit᷑. Congegere arboribus certãt. Nã arã q̃ ante sepulchrum cõstituit᷑ itelligere nõ possumus: ut Stãt mãibus aræ: Cum nõdũ facta sit funeratio q̃ p̃cedit sepulchꝝ. Probus tamen & Donatus de hoc loco reqrendum ad huc ĩdixerũt.

Certãt. s. mẽte ptractãdo: nã adhuc siluas erãt ituri. Itur: eo e breuẽ habet: Itur i ꝓducit: qa igit᷑ uerbum hoc breue ẽ origine: & declinatiõe fit lõgum: iõ eius certa natura nec in temporibus nec in participiis apparet: nã itur lõga: iturus breuis est: ut Supumq; i lumen ituras. Multi tamen tentant dicentes itur pp eo q̃ prima uerbi ergo est p diphthõgum scribit debere: quod nõ ꝓcedit: qa diphthongus semp longa est. I autem & produci põt & corripi: hĩc est ꝙ fortuito & producit: & corripiti: Iuuenalis nõ quasi fortuitus nec uentoꝝ rabie: sed iratus cadat in terras & uindicet ignis: Cõtra Hora. Nec fortuitum spnere cespitem leges sinebãt. Fortuitus a fortuna & eundo componitur. Piceæ: quinta species cedri est: ut ait Pli. Nam cedria dicta est quasi καιομενησ δρυοσ υγρον. i. arboris humor ardentis. Nec nõ: Bona œconomia uenitur ad arborem. Accigitur ar. Instruitur officiis. Forte: Vacat: & est de uersibus qui tibicies appellantur: quibus additur aliquid ad solam metri substentationem: nec possumus intelligere eum forte rogasse. Si: Rogantis & optantis est per se plenum sicuto: licet neoterici hæc iungant: & pro una ponant: Pers. O si ebulliat patrui præclarum funus & os. Quando: Siquidem: nimium uere. Cum affectu dixit: quasi mors prædicta falsa esse debuerit.

DONA. Enumerat: q̃ i tali uiro eẽnt dolendũ. primo qa æolides. i. nobili genere. Quo nõ pstãtior aere ciere: scđo ꝙ sũmus artifex ĩ sono tubæ. Viros: hoĩes fortes qa imbelles nullis exortatiõibus citari possunt. Et lituo pugnas & hasta: non solũ tuba alios accendere poterat: sed & ipe pugnabat. Hectoris hic comes: Maxia laus ꝙ nũq̃ nisi p̃cipuis comes eẽt. Si credere. d. e. q̃si ĩcredibile sit ꝙ hõ deũ ꝓuocauerit. Exceptũ: Vt uenabulo ferã q̃ dũ sua feritate plurimũ posse credat incauta ruens in ferꝝ temeritatis pœnas dat. Indigna morte: q̃ nõ cõueit uiro forti: ergo nõ tãtus dolor fuisset si in bello cecidisset. Aramq; sepulchri: Meritũ defuncti pter lachrymas postulabat exeqas. Antiquã: In q̃ essent arbores multis sæculis auctæ. Stabula feraꝝ: ergo maiores feræ stare cõsueuerãt: qrũ metus arcebat hoies ne irẽt cæsũ lingua laus troiãoꝝ q nõ sunt đterriti stabulis feraꝝ: ubi multaꝝ eẽt cõgeries magnaꝝ: & nã đ mioribus cubilia diceret. Tristi: q̃uis de morte amici tristis eẽt: nõ omittebat curã rami inuestigãdi. Præcat᷑: nã auxilio diuĩo sciebat opus eẽ: ut i tãta silua ramus iuẽiret.

CHRI. Aere ciere. u. apud. n. mortales nullus est stimulus quo uehemẽtius homines agant᷑ quã ipsa nimia cupiditas gloriæ. Ipsa. n. tuba ænea est q̃ Mars accẽditur. i. ad omnia grauia ac difficilia excitamur. Recte ergo Cice. honos alit artes oẽsq; accendimur ad studia gloria. Martẽ: pro bello: posuit. n. auctorẽ rei pro Ipsa re & est Denominatio color rhetoricus. Spoliauit: Vitã. n. ueluti exuuias hostis ab hoste petit: & Home. ait ἐναρίζεν. Hectora circũ: Anastrophe ẽ: ubi ꝑpositio postponit᷑: ut Trãstra p & remos. Oẽs ãt: in qbus aĩus excellus est: neq; adhuc uere uirtutis habitũ obduxerũt: magis gloria q̃ uirtutis amore mouentur. Quod & æneæ cõtigit ante q̃ in Italia. i. in uirtutis habitu cõsisteret. Quæ qdẽ res magnis olim rebuspu. calamitatẽ extremũq; exitium attulerunt. Dũ. n. ingentes honores summaq; impia asseq uolunt: huiuscemõi uiri reip. suæ libertatẽ ademerunt: ut de Sylla: Mario: Cæsare ac Põpeio legimus. Hic Iuue. Populos tãtum obruit olim Gloria paucoꝝ laudũq; ĩmẽsa cupido. Aemus: Inuidus teste Nonio. Itur in ãtiquã siluã: quotiens uolumus demõstrare rẽ populariter ab oĩbus fieri in ꝑsonali utimur. Sic & Ter. Et quoniã nemini obtrudi põt ad me itur. Extrema ãt mortuoꝝ quosq; mouens. Sic Teren. Venimus ad sepulchꝝ: In ignem posita est: fletur interea. Antiquã: Ideo dixit quoniã inde ingentes arbores essent adducturi. Siluã aũt posuit: q̃ ramũ aureum occupare: ut ostẽderet ab hyle nobis omnia ꝓuenire uitia: quæ obsunt ne sapientiã assequi possimus. Vnde est. In animam maliuolã nõ ĩtroibit spiritus sapiẽtiæ. Propterea addidit. Stabula alta feraꝝ: Vitia. n. nos ex homine feras reddunt. Piceæ: sex sunt genera cognataꝝ arboꝝ Pĩus: Pinaster: Pix: Abies: Larix & Tæda. Pix montes & frigora amat feralis arbor & funebri indicio ad fores posita. Gemmam candidã gerit: & thuri ita similẽ: ut illi admixta nõ dinoscat᷑. Illex: species est q̃rcus. Hinc pontẽ subliciũ dicimus. i. ligneum: quoniã ex ilice sit. Ad multa

Ilice

sæcula durat. Nam sua tempestate refert Pli. ilicẽ i uaticano fuisse ante urbẽ cõditã. In qua titulus cereris litteris etruscis religiõe iã tum dignã arborem fuisse significat Pli. aut fuit anno ab urbe condita: Fraxinus celebra

Fraxinus

tissima ab Homero in hasta Achillis. Quæ in ida troadis nascitur adeo cedro similis est: ut dẽpto cortice emptores fallat. Folia eius iumentis mortifera: ruminantibus aũt innoxia græci scripserunt. In Italia nec iumentis quidem nocet. Succus ad potum expressus contra serpentes ualet. Arborẽ ipsam ita fugiũt: ut ne umbram qdem unquam attingãt: Expertũ se dicit Plini. si necessitas sit in ignẽ potius q̃ in fraxinũ effugere serpentem.

Robur:iter species quercus reponitur. Est arbor durissima: unde nomen sumpsit. Aspectans siluam imensam: ppea tristis ꝙ imensa silua praebebat difficultatem iueniendi. Vel etiam tristis propter amissum amicũ.

Vix ea fatus erat: geminae cũ forte columbae
Ipsa sub ora uiri: caelo uenere uolantes:
Et uiridi sedere solo: tum maximus heros
Maternas agnoscit aues: laetusque precatur
Este duces: o si qua uia est: cursumq; p auras
Dirigite in lucos: ubi pinguem diues opacat
Ramus humũ: tuq; o dubiis ne deffice rebus
Alma parens. sic effatus uestigia pressit:
Obseruans quae signa ferant: quo tẽdere pgãt
Pascentes: illae tantum prodire uolando
Quantũ acie possent oculi seruare sequentũ.
Inde ubi uenere ad fauces graue olẽtis auerni:
Tollunt se celeres: liquidumq; per aera lapsae
Sedibus optatis gemina super arbore sidunt
Discolor unde auri per ramos aura refulsit
Quale solet siluis brumali frigore uiscum
Frõde uirere noua: qđ nõ sua seminat arbos:
Et croceo foetu teretes circundare truncos:
Talis erat species auri fondentis opaca
Ilice: sic leni crepitabat bractea uento.
Corripit aeneas exemplo auidusque refringit
Cunctantem: & uatis portat sub tecta sibillae.
Nec minus interea misenum in littore teucri
Flebant: & cineri ingrato suprema ferebant.
Principio pinguem taedis & robore secto
Ingẽtem struxere pyram: cui frondibus atris
Intexunt latera: & ferales ante cupressos
Cõstituũt: decorantq; super fulgetibus armis

SER. Cũ forte colũbae: auguria aut oblatiua sunt: q̃ nõ poscunt: aut ĩpetratiua: q̃ optata ueniũt. Quia ergo hoc oblatiuũ ẽ dixit forte. Bene ãt dant auguria a columbis & ueneris filio & regi. Nam ptinẽt ad regem: q̃a colũbae nũquã solae sunt: sicut nec reges qdẽ. Ipsa sub ora: nã si lõgius uolarẽt ad ĩpum pertinere nõ uiderentur. Nã captantes auguria certa sibi spatia designabant: quibus uolabant uidenda ad se ptinere. Maternas: sunt enim ueneri sacrae propter foetum frequentẽ & coitum. Via. i. ratio: & ĩcipit esse ĩpetratiuũ: quod oblatiuũ fuerat. Cursum: ĩpetum: Nã & nauiũ cursum dicimus. Ne defice rebus: ne desere ĩ rebus ĩcertis. Et bene ĩ siluis ĩuocat matrẽ: quã iã scit sibi uisam eẽ habitu uenatricis: ut ĩ primo legimus. Effatus: ppriẽ effatae sunt augurũ preces. Unde ager post pomeria uocabat effatus: ubi captabãt auguria. Vestigia. p. q̃a ad captanda auguria post pces ĩmobiles uel stabãt uel sedebãt. Pascentes: optimũ auguriũ qđ pascerent. Nã romãi ĩ bellis agendis aut ĩ comitiis habẽdis pullaria captabãt auguria. Unde ẽ in Liuio ꝙ cũ qdã cupidus belli gerẽdi a tribũo phiberet ne iret pullos iussit afferri q̃ cũ missas fruges nõ ederent irridens cõsul auguriũ ait uel bibant: & eos piecit ĩ tyberim. Inde nauibus uictor ex aphrica reuertens ĩ mari cũ oĩbus quos ducebat extinctus ẽ. Pascẽtes: alii distiguũt: & absolutus ẽ sensus. Alii pascẽtes uolãdo: & referũt ad naturã colũbaꝝ: q̃ exilientes pascere cõsueuerũt: alii uolãdo ambulãdo dicũt. Vola. n. media ps pedis uel mãus dr. Graue olẽtis auerni: Male olẽtis alibi bene olẽtis: ut & grauiter spirantis copia thymbrae floreat. Liqdũq; p. a. mõ ẽ aeris ppetuũ epithetõ: sed puꝝ ait auerni cõparatione. Dicit aũt eas alte uolasse ad uitãdũ auerni odorẽ. Sup arbore. s. scđm antiquã licẽtiã supiũgit ablatiuo. Auri au. splẽdor auri. Hora. Tua ne retardet aura maritos. i. splendor. Hinc & auꝝ dicit a splẽdore: q̃ ẽ ĩ eo metallo: hic & aurarii dicti: quoꝝ fauor splẽdidos rddit. Brumali frigor. u. Bene brumali addidit: tũc. n. matuꝝ ẽ: & auri imitat colorẽ. Nã noua frõde uiret: qđ ut ait Pli. de fimo turdelaꝝ ĩ certis arboribus nascit: unđ Plau. ipa sibi auis mortẽ creat. Teretes: Teres ẽ rotũdũ aliqđ cũ pceritate: ut ĩcũbẽs tereti damõ sic coepit oliuae. Hora. brachia & uultũ teretesq; suras. Exẽplo: bene uerbo usus ẽ auguriũ: ut diximus supra Cũctãtẽ aliud pẽdet ex alio: q̃a auidus ut ostẽdat tãtã fuisse auellẽdi cupiditatẽ: ut nulla ei posset satisfacere celeritas. Nã tardãtẽ dicere nõ possumus eũ q̃ fataliter seqbat: alii cũctãtẽ ad auri naturã referũt. i. mollẽ: q̃ paulatim frãgit. i. lẽtescit: alii cũctãtẽ graue dicũt: ut glebas cũctãtes crassaq; terga expecta. Nec mi. Nihilominus ille deflebat. Interea dũ it ad siluas. Ingrato: Tristi ut gratũ aliqđ laetũ dicimus: alii ingrato dicũt gratiã nõ sentiẽti. Pinguẽ: aut đ graeco trãstulit λιπαρὸν: aut hypallage ẽ: hoc ẽ đ piguibus taedis. Frõtibus atris: aptis ad funera. Cupssus adhibet ad funera: uel ꝙ caesa nõ repullulat. uel ꝙ p eã funestata ostendit domus: sicut laetã frõdes ĩdicãt festã. Var. tamẽ dicit pyras iõ cupresso circũdari pp graue ustriae odorẽ: ne eo offendat populi circũstãtiũ corõa: q̃ tãdiu stabat respõdẽs fletibus pficae. i. plãctuũ principi: q̃diu cõsumpto cadauere & collecti. cieribus dicebat nouissimũ uerbũ ilicet: qđ ire licet significat: Unde ẽ dixit nouissima uerba.

DONA. O posuit: cũ loqret cũ columbis O cũ pces torsisset ad matrẽ. Illic. n. ponit: ubi simplex hortatio est & blãda. Vestigia pssit: Obseruabat diligẽtius: q̃a sciebat posse illas pter aduentũ suũ aliqđ propriis motibus nũciare. Prodire uolãdo: pdire pedũ ẽ: Volare alaꝝ: sed qũo ambulabãt & uolabãt sed intellige uolata eẽ media parte plãtae & mãus. Ergo uolabãt ãbulabãt p uolã. Unđ ĩuolare dicimus cũ aliqđ furti uolae mãus subtrahimus. Itẽ ĩuolare cũ uiolẽter mãus ĩaliquẽ dirigũt. Ter. ĩ faciẽ ĩuolẽ uenefico: ergo hic ãbulare intelligit. Nã cũ alaꝝ motũ exprimere uoluit: dixit Caelo uenere uolãtes: cũ ãt demõstrasset ambulationẽ ĩ eo qđ est pdire uolãdo: & deinde uolatũ exprimere uellet: dixit Tollũt se celeres liqdumq; p. a. al. Ergo usq; ad auernum ambulauerãt. Discolor: Nam per arborem uiridẽ fulsit color aureus. Corripit: ne plixior eẽt narratio nõ dixit quomõ ad ipsam arborẽ aeneas uenerit: sed p aliã uiã intellige peruenit. Cineri: nondum cinis erat: sed mox

combusto cadauere erat futurus. Principio pinguē: Ea adhibuerunt quæ nō solum pyram instruerent: sed eam facile incederēt. Armis: nā uiroꝝ fortium arma & cætera quæ carissima haberēt cum ipsis cōsumebāt.

CHRI. Cælo: Venerunt ex alto: & sederūt ī uirēti solo: qa erat auguriū ipsam sapiētiā q̄ cælestis est daturā sibi cognitionē uitioꝝ q̄ terrēa sunt. Estq; optimus ꝓgressus: ut primū uitiis exuamur: deide cælestibus uirtutibus oppleamur. nā uirtus ē uitiū fugere: & sapiētia prima stultitia caruisse: ut ait Hora. Heros: nā nisi heroicis uirtutibus: ut ostēdit Arist. sūmi bōi ꝑticipes eē nō possumus: dixit āt gemīas colūbas: qa scd̄m Eurypedē duæ sūt ueneres: cælestē & hūanā. i. amor reꝝ cælestiū ī qbus ē cōtēplatiua: & hūanaꝝ ī qbus ē actiua: unde recte sapiētiā dicūt reꝝ diuīaꝝ & hūanaꝝ sciētiā. nō āt temere Orpheus unā tātū argonautis tribuit: nā ipi solā hūanā sapiētiā secuti sunt. Est duces: nā frustra ducimur nisi ardētissimus amor nos ducat. Siq̄ uia: recte ad dubitat ī rebus difficillimis. Pinguē: quoniā sūmū bonū ꝓducit. Dubiis: Facile. n. ī ambiguis pp difficultatē torpesceremus: nisi adesset ardor amoris. Pressit: nā nō nisi pedetētim ꝓcedēdū ē: neq; prius ad subsequētia ꝓcedēdū q̄ antecedētia recte nouerimus: si ueritatē cōseq cupimus: nec qcq̄ ē īexplorabilē omittendū. Hoc & ciuis noster Dāthes expressit: cū ī mōtis ascensu diceret: Si chel pie fermo sempre era elpiu basso. Apprime. n. ardua ē uia & sudoris plena q̄ ducit ad uirtutē. Pascētes: Pabulū. n. aīoꝝ ē ipsa ueri īuestigatio. Prodire uolādo: Nō. n. debet amor īuestigādi lōgius ꝓcedere: q̄ īgenii acies cōseq possit. Auerni: de quo uidebis apud Seruiū. Vitāt āt odorē auerni. i. fugiūt reꝝ terrēaꝝ corruptelas: & ab iis eleuatæ ꝑ liqdū. i. puꝝ aere. i. ꝑ supnaꝝ reꝝ affectū deueniūt ad ipsā sapiētiā. Nā quotiēscūq; nos īcitāt res terrenæ: debemus illis oponere diuinaꝝ reꝝ excellentiā. Viscū: Neutri generis ē & secundæ declinatiōis. Nā uiscus uisceris carnē dicimus. Quicqd enim intra cutem pellē ue aīalis est uiscus appellatur. Viscū autem ī quercu robore. Illice: pruno siluestri terrebinto nascitur nullo semīe nisi ī aluo auiū maturo palumbi maxime & turdi. Humi nūq̄ nascit᷑. Druidæ q magi galloꝝ sunt nihil sacratius habēt uisco & arbore qua gignit᷑ mō robur sit. Nā roboꝝ eligūt lucos: nec ulla sacra sine roboris fronde faciūt. Vnde græca īterpretatiōe απο του δρυοσ druidæ appellari possunt: Certe qcqd illi adnascit᷑ e cælo missum putāt: & id electæ arboris signū putāt. Hoc repertū maxima religiōe petit᷑ & ante oīa sexta lūa quæ mensiū ānorūq; prīcipiū iis facit sacrificio epulisq; rite sub arbore ꝑtis duos admoueat cādidos tauros sacerdos cādida ueste cultus arborē scādit: Falce aurea demetit. Cādido id excipit᷑ sago. Tū demū uictimas īmolant: ꝑcantes ut suū donū d̄us ꝓsperꝝ faciat iis qbus dederit. Fœcunditatē eo dari cuicunq; sterili aīali arbitrant᷑ cōtraq; uenena oīa esse remedio: ait Pli. Bractea: subtilis lamīa. Ingrato: non qa esset īgratus: sed q nō sentiret officia funeris: qd̄ īgratitudinis esse uidet᷑. Robore: nulla arbor durior est robore: Robur uere cæsū teredīem sentit. Bruma āt neq; uitiat᷑: neq; fūdit᷑. Alias obnoxiū ut ēt torqat se findatq;. Lignū decorticatū cādidū ē & iocūdū aspectus. Corripit: nā uir alto īgēio aīaduersa sapīa illā stati capit. Cūctātē: uide seruiū: sed & ad mores refert᷑. Nā uirtus circa difficilia consistit Neq; de repente sapiētiā ī mētē nostrā ascīscere ualemus.

Viscū
Viscus
Druidæ

SER. Pars calidos latices: Plinius ī nat. hi. dicit hāc eē causam: ut mortui & calida aqua abluantur: & per interualla cōclamentur: qd̄ solet plerunq; uitalis spiritus exclusus putari: & homīes fallere. Deniq; refert quēdā suppositū pyræ adhibitis ignibus errectum eē: nec potuisse liberari. Vnde & seruabant᷑ cadauera septem diebus: & calida abluebantur aqua: & post ultimā conclamationē cōburebantur: unde traxit Terētius: Desine iā cōclamatū est. Ahena undantia. s. hoc ē per flāmas: alibi: Nec se iam capit unda uolat uapor ater ad auras. Lauant frigentes & un. uersus Ennii: qui ait. Tarquini corpus bona fœmina lauit & unxit.

Defleta: participiū ab eo quod est fleor. Si tamen inueniatur alias sine uerbi origine eē dicemus. Purpureas: ad imitationē sanguinis ī quo ē aīa: ut supra diximus purpureā uomit ille aīam. Velamina no. uel ipsi cara: uel animæ. Ex notitia. n. gignit᷑ charitas: ut Hic īter flumina nota. Pheretro: Græcæ dixit: nā capulus dr̄ a capiendo. Vnde ait Plau. Capularis senex idest capulo uicinus. Subiere pheretro: ut subeunt muro. More par. ꝓpinqorib᷒. n. uirilis sexus hoc dabatur officiū. Facem: de fune ut Varro dicit: unde: & funus dictū est. Per noctem autem urebat᷑: unde permāsit ut & mortuos faces antecedāt. Fuso crateres oliuo. Diis superis tātum libabant: īferis uero sacrificātes etiam uasa ī ignem mittebant: und̄ ait crateres: Quod ēt Sta. ī Archemori sepultura commemorat. Oliuum aūt ab oliua dixit: nam oleū ab olea dicitur.

Flamma qeuit: Quasi pyræ ingentis: qa ut in quarto diximus pro qualitate personæ pyræ fiebant: se-

Pars calidos latices: & ahēa undantia flāmis
Expediunt: corpusq; lauāt frigētis: & ungunt.
Fit gemitus: tū membra toro defleta reponūt:
Purpureasque super uestes uelamina nota
Coniiciunt: pars ingenti subiere pheretro
Triste ministeriū: & subiectā more parentū
Auersi tenuere facem: congesta cremantur
Thurea dona: dapes fuso crateres oliuo.
Postquā collapsi cineres: & flamma quieuit
Relliquias uino: & bibulam lauere fauillam
Ossaque lecta cado texit choryneus aheno:
Idem ter socios pura circuntulit unda
Spargens rore leui: & ramo fœlicis oliuæ
Lustrauitq; uiros: dixitque nouissima uerba
At pius æneas ingenti mole sepulchrum
Imposuit: suaq; arma uiro: remumq;: tubāq;
Monte sub aereo: qui nunc misenus ab illo
Dicitur: æternumq; tenet per sæcula nomen:
His actis propere exequit᷑ præcepta sibyllæ:
Spelunca alta fuit: uastoque immanis hiatu
Scrupea: tuta lacu nigro: nemorūq; tenebris:
Quā sup haud ullæ poterāt impune uolātes:

Tendere iter pennis:talis sese halitus atris
Faucibus effundẽs supera ad cõuexa ferebat:
Vnde locũ graii dixerũt nomine auernum.
Quattuor hic primũ nigrãtes terga iuuẽcos

pulchra etiam uel maiora uel minora fiebãt. Ossaq; lecta:aut collecta aut lecta ideo q̃a ut supra diximus nobiles nunq̃ soli cõburebant̃:sed cũ dilectis eqs:uel cãibus:uel famulo. Terso:aut sæpius:aut re uera ter Licet.n.a funere cõtraxerit pollutionẽ: tamẽ oĩs pur gatio ad supos ptinet. Vnde & ait impem numeꝝ: aut q̃a hoc ratio exigit lustratiõis. Circũtulit: Purgauit:antiquũ uerbũ:plautus ꝑ laruatore circũferã.i.pur/gabo:Nam lustratio a circulatione dicta est uel tædæ uel uictimæ in q̃busdã uel sulphuris:Iuue. Cuperent lu strari si qua darẽtur sulphura cũ tædis:aut si foret humida laurus. Spargẽs:Quia res agunt̃ infernæ:in secũ/do uero æneas deos portaturus ait:donec me flumĩe uiuo abluero:Hic.n.erat mos:ut diximus supra. Fœli/cis.o.Arboris festæ:sed moris fuerat:ut de lauro fieret:quod pp Augustũ mutauit:ut Dicit Donatus:nã nata erat laurus eo die quo natus ẽ Augustus in palatio:Vnđ triumphãtes coronari cõsueuerãt:pp q̃ rẽ uoluit lau rũ dicere ad officiũ lugubre ptinere. Nouissima uerba.i.iliceat:nam uale dicebat̃ post tumuli pacta solẽnia.
Suaq; arma uiro:Ipi cara sculpsit in saxo.Nã supra ea iam legimus cõcremata. Remũq; tubãq;: Quia & bel lator & remex fuerat:licet possumus ẽt solã tubã accipe.Remus.n.dr̃ loꝝ:qđ cõtinet tubã. Mõte sub aereo: In aereo.nã supra ẽ positus.Aereũ aũt alii altũ dicũt:alii nomẽ antiquũ montis itelligũt:unde ẽ Qui nũc mise nus ab illo dr̃. Præcepta sibyl.ut Duc nigras pecudes ea prima piacula sunto. Speluca alta fuit: Qua ad infe/ros descẽdebat̃ nõ ubi fuerat sibylla ũticinata. Scrupea:Lapillosa:nã scrupus ẽ ꝑprie lapillus breuis : q ꝑssus: sollicitudinẽ creat.Vnde etiã scrupulus dictus est:unde Ter.Inieci scrupulũ. Lacu nigro:aut alto:aut uere ni/gro inferoꝝ uicinitate.Tuta aũt.Quia hic lacu hic gignit̃ siluis.Dicit ãt locũ:quẽ nũc doliola uocant apud cu mas.Volãtes.Volucres:pticipiũ ꝑ noĩe posuit:ut Plurimus alburnũ uolitãs:cui nomẽ asyllo ẽ.Sane sciẽdũ Lu cre.& aliquos alios physicos dicere aerẽ corporeũ eẽ:unđ aues substiet:sed hũc cedere uapori sulphureo:Vnđ aues i illis locis desertæ aere quo portari solẽt:cõcidũt nõ odore:sed põdere:qđ põt esse uerisimile : q altius in eodem loco possunt uolare.Vt Tollũt se celeres liquidumq; per aera lapsæ. Ad cõuexa : ad cæli curuitatem.
DONA. Purpureas:ex ꝑcio uestiũ meritũ mortui uult ostẽder̃.Has uestes illũ amasse ex eo demõstrat. q̃a freq̃uẽter illis usus ẽ:&ꝑpea multis erãt notæ. Thurea dõa cõgesta:Meritũ uiri ostendit ex multitudine ſpe cieꝝ:& cũ non dicat:quãta etiã plura intelligunt̃. Congesta:copiose tradita. Fuso cratere: nõ paulatim: sed semel cecidit. Lecta:ex cineribus lignoꝝ. Reliq̃as:ossa quæ restabãt ex cadauere cõbusto. Lustrauit uiros: q̃a totius classis pollutionem posuerat.Iccirco omnes hic lustrat. At pius æneas:supiora cæteri cõpleuerãt:se pulchrũ uero iccirco curauit æneas:ut magna mole fieret:q̃a contemplabat̃ eius maximũ meritũ: Arma etiã posuit:ut quibus ĩ uita floruit:illis ĩ morte ornaretur. Aereo:hoc nomẽ monti illi apud priscos fuerat.Ergo mira breuitate & uetus & nouum ponit nomẽ. Aeternũ ꝑ secula:& propter meritũ defũcti & ꝑpter aucto ritatẽ æneæ qui hoc uoluit.Neq; placet q aereũ nõ sit nomen propriũ:sed significet altũ.Nã qđ uetustũ illud nomen fuerit.Ostendit Maro cũ de miseno dicat q nũc:q̃si iferat dicitur nũc misenus q olim dictus est aere us. Tuta lacu:Hoc facit natura loci & nõ humanũ artificiũq; tuta sit. Talis halitus:Refert causam non pos sent uolare.ꝑpp uim uaporis ĩde surgẽtis:quo statim necabant̃.Quattuor. ꝑcurabat sibylla remediũ ad tran situ:Nam si aues per altitudiem cæli citæ trãsi re nõ poterãt: qđ.Homo efficeret per teterrimum locũ & tene bras trãsituꝝ tardo gressu.Numerus autẽ & color & reliqua quæ adhibentur:pertient ad ratiõem sacrificii.
CHRI. Expediũt:In prõptu ponũt:ut sint pata uti uolẽtibus.Quod aũt refert Seruius de iis q mortui uidẽ tur nec sunt:pater:& Pliniũ iducit:ueꝝ uidet̃.nã Pli.ait Auiolã quẽdã consularẽ in rogo reuixisse: sed quouiã pualẽte flãma subueniri nõ potuit:uiuus crematus ẽ.Idẽ dicit euenisse.L.Lamiæ ꝑtorio uiri.Celius aũt Tubero & ipse ꝑtorius a rogo relatus ẽ:ut Messala Ruffus & alii testant̃.Nos aũt florẽtinæ uidimus mulierculã ifecto ris uxorẽ ꝑ mortua elatã cũ ad remigii tẽplũ iã portata eẽt ĩ feretro assurrexisse:& ad multos ãnos uixisse.Hoc malo laborãt fœmiæ:cũ uuluæ puersione ſpũs ꝑcludit̃:q̃ si corrigit̃ reddit̃ ſpũs.Hoc mõ ait Heraclitus ephe sius fœmina:q̃ septẽ diebus exanimis iacuerat:ad uitã reuocasse.Sed multa ĩ historia audent græci.Dicunt.n. Hermotini clazomenii aĩam relicto corpore errare solitam:& e lõginquo multa nũciare.Corpore iterim se/mianimi iacẽte:donec creato eo inimici eius:q cãtaride dicebat̃:remeãti aĩæ ueluti magnã ademerint. Auer si:nã de more erat.cũ rogum eẽnt icensuri.Faciẽ auertere:ne id uolentes sed officio astricti facere uiderentur.
Congesta:ostẽdit cum magna reꝝ copia omnia gesta fuisse. Collapsi:nã oĩbus cõcrematis cineres collabun tur & residẽt. Quieuit:cõsumpto.n.omni humore discedit flãma:cũ pabulũ quo alebat̃ amiserit. Bibulam: Quicquid humorẽ fugit:id bibulũ dicimus.Hoc & cineribus euenit.Fauillã dicimus rẽ extinctã:accẽsam aũt scintillã. Aheno:aes enim præter cætera metalla ad sacra adhibebant. Circuntulit: Lustrauit. Sic Plautus. Oportet hanc circunferri procerita. Rore leui:aqua.Minuta ut ros esse solet.Rore & ramo.i.rore prouẽien/te a ramo madefacto. Ingenti mole:nam aut cõgestis lapidibus:& terra:aut magno ædificio magnam mo/lem superimponebant sepulturæ.Vnde & moles dicebantur sepulchra.Hic moles Adriani.i.sepulchrum di/cta est:quæ nostris temporibus sancti Angeli arx nominatur:quam duplici peruioq; muro palatio pontifica li quod in uaticano est iunxit Nicolaus q̃ntus pontifex maximus. His actis:nam nõ solum extincta sed ma/gna etiã mole obruta inani gloriæ quia uirtutem pp se nõ propter gloriam amamus sibyllæ.i.diuino cõsilio obtemperauit. Spelunca:nam ingressus ad inferos obscurus est:ex rationis enim cæcitate in uitia labimur.

Moles

Constituit:frontique inuergit uina sacerdos:

SER. Cõstituit frõtiq; inuergit:in quarto ait Me/dia iter cornua fudit:& fundere ẽ supina mãu libare:

Et summas carpens media inter cornua setas
Ignibus imponunt sacris libamina prima
Voce uocãs hecatẽ cæloq; hereboq; potẽtem.
Supponnnt alii cultos: tepidumque cruorem
Succipiunt pateris: ipse atri uelleris agnam
Aeneas matri eumenidum: magnæque sorori
Ense ferit: sterilemq; tibi proserpina uoccam
Tum stygio regi nocturnas inchoat aras:
Et solida imponit taurorum uiscera flammis.
Pingue superq; oleũ fundẽs ardentibus extis.
Ecce autem primi sub limina solis & ortus
Sub pedibꝰ mugire solũ: & iuga cœpta moue
Siluarum: uisæq; canes ululare ꝑ umbrã ꝓri
Ad uentante dea: procul o procul este ꝓphani
Conclamat uates: totoque absistite luco:
Tuque inuade uiam: uaginaq; eripe ferrum:
Nũc animis opus ænea: nunc pectore firmo:
Tãtum effa ta furens antro se immisit aperto:
Ille ducẽ haud timidis uadentẽ passibꝰ æquat
Dii q̃bus imperium ẽ aĩarũ umbræq; silẽtes:
Et chaos & phegeton: loca nocte silentia late

quod fit ĩ sacris supernis. Vergere autem est cõuersa ĩ sinistrã manum ita fundere: ut patera conuertatur: quod ĩ ifernis fit Hæc ꝑtinent ad uictimaꝝ exploratione: ut si nõ stupuerint aptæ ꝓbent. Voce uo. Nõ uerbo sed certis misticis sonis. nã uarie numina iuocabant q̃d apte Luca. expressit: ut Latratus hẽt ille canũ genitusq; lupoꝝ. Quod stridũt ululãtq; feræ q; sibilat ãguis. Exprimit & plãctus fractæq; tõitrua nubis Tot reꝝ uox una fuit. Cæloq; hereboq; potẽtẽ: Hoc ẽ q; ait hecatem: ut plenũ numẽ ostẽderet. Supponũt. c. Victimas cedũt ẽ: autem sacroꝝ: in quibus mali ominis uerba uitamus. Hĩc mactare dicimus. i. magis augere. Dicitur aũt hic culter. Nam cultellus diminutiuũ est. Hoc cultellũ latinũ nõ ẽ. Succipiũt: antiquũ ẽ: Modo suscipiũt dicimus: ut supra suscepit que ignẽ foliis. Matri eumenidũ. i. nocti: ut Hũc mihi da ꝓpriũ uirgo sata nocte laborẽ. Eumenides: dicunt ꝑ cõtrariũ: cũ sint imittes. Sorori. i. terræ: Nox eni umbra terraꝝ ẽ. Ense fe. ut eũ cõtra umbras haberet cõsecratũ unde ĩfra Vaginaq; eripe ferꝝ. Itẽ strictãq; aciẽ ueniẽtibus offert. Sterilẽ: cõgruã deæ nũq̃ enitẽti. Nocturnas: tota nocte ardẽtes. Inchoat: ꝑficit: & ẽ uerbum sacroꝝ. Solida: nõ exta dicit sed carnes: Viscus. n. ẽ q̃cq̃d inter ossa & cutẽ ẽ. Hinc uisceratio cõuiuiũ q̃d fit de carne Solida ergo. i. holocaustũ q̃d detractis extis aræ suꝑimponebant. quæ nõnunquã ablata elixa ẽt reddebant: unđ ĩfert Fundẽs ardẽtibus extis: quãquã alii ꝑ ꝑte totũ uelint: ut ꝑ exta totum aĩal intelligat. Primi sub. l. s. at q̃ hæc sacra ꝑ noctem fiebant: sed locutus est secũdũ romanũ morẽ: quo dies a media nocte incipit. Nã ubi dicit nox rui: nõ uenit: sed finit significat. Quãq̃ alii dicãt hæc sacra ĩcipere a medio die: & ꝓduci ad mediã noctem. Canes ul. Ita numinis ostendebat aduẽtus. Canes ãt furias dicit: Luc. stygiæq; canes ĩ luce suꝑna Vlulare & canũ & furiarũ eẽ diximus. Dea. s. ꝓserpina. Profani: Nõ initiati sacris. Toto luco: nõ tãtũ a luco: sed ab omni uicinitate luci. Inuade uiã: ĩgredere. Furens: deo plena: uel similis furenti. Dii quibus: plenus locus alta sapiẽtia: de q̃ uarie dixerũt philosophi. Nã dicũt ꝑ alios aĩas ad inferos dici. ut Hac aĩas ille euocat orco. Pallẽtes alias sub tartara. t. m. Itẽ ꝑ alios transferri: ut nauita sed tristis: ꝑ alios purgari: ut Aliæ pãdunt ĩanes suspensæ ad uẽtos. Per alios ad suꝑa reuocari: ut Lethæũ ad flumen deus euocat agmine magno. Sciẽs eni de deoꝝ ĩperio uarias esse opiniones: prudentissime tenuit generalitatem. Ex maiore autem parte Sironem Epicuꝝ magistꝝ suũ imitatur. Quæ secta suꝑficiẽ tractat reꝝ. Altiora non disq̃rit. Vmbræq; silentes: secreta ĩferioꝝ semper silẽtia. Nã hoium umbræ loquũtur. Hĩc est Quem sacra silẽtia norũt. Inuocat autẽ summũ bonum: quod in silẽtio cõstare certũ est. Et chaos: elementorum cõfusio. Inuocat aũt reꝝ primordia: quæ in elementorum fuerãt cõfusione. ꝑ phlegetonta fluuium inferoꝝ ignẽ significat. Nam φλογ græcæ ignis est: a quo secundum Heraclitum cũcta sunt. Nam de frigore nihil nascit: ut de septẽtrione dicat sterili non q̃cquã frigore gigni. Loca nocte. s. l. aut hoc est quod dixit umbræ silẽtes. Aut ostẽdit esse partẽ mundi: in q̃ perpetuæ sunt tenebræ. Nam si uerum est Et minima cõtentos nocte britãnos. Sphæræ exigit ratio: ut e cõtrario sit regio noctibus uocãs.

DONA. Suscipiũt: ne iã sacratus in terram cadat. Ipse atri: Oĩa nigra inferis mactat & sterilẽ uaccam q̃a nihil ab inferis nascit: Demonstrat q̃ttuor colorẽ genus aĩalis cũ primo uellere intactũ: ergo nõ attonsum & ueneris ĩmune. Nocturnas: nã & tẽpus tenebrosum inferis conuenit. Oleũ: Vt ualidius urerent: oleum infundit. Ostẽdit igit quo more uel q̃bus & q̃libus & quãtis aĩalibus cæsis inferoꝝ numinũ fauor acq̃rit. Ecce ubicunq; põit ecce: necessario sequit aliq̃d q̃d metũ afferat uel admirationẽ. Ortus: ne ĩcertũ eẽt q̃d sit sub lumina solis addidit ortus. Per umbrã: ad oĩa ꝑtinet: q̃ deicripsit. Toto luco: ut penitus lucũ reliquatis. Apto. i. q̃d semꝑ patebat. Vadentẽ passibus æq̃t: Magnã fiduciã æneæ ostẽdit. Dii q̃bus im. Dicturus q̃les esse sedes inferni asserãtur: & q̃ illic gerãtur: quæ sunt ĩcognita uiuentibus. Ne temerarius uideat: ueniã a diis petit: asserens non se auctore: sed aliis proferẽtibus illa dicere: ne sibi ĩcognita & ĩ uulgus nõ proferẽda uideat retegere.

CHRI. Quattuor: Quoniam diis ĩferis numerũ parẽ damus: unde apud antiquos februario mẽse. xxviii. dies dederunt. Cui cum ĩferis sacer esset: diminutus & par numerus conueniebat. Inuergit: Vergere uerti & exponi dicimus. Hĩc aliquam regionem ad meridiem uel ad occasum uergere dicimus. i. uerti & exponi & inclinari. Hĩc ĩuergere est ita fundeř: ut uas ĩ quo res est conuertatur. Summas: Quæ ĩ summo capite sunt. Setas: Moliores lanã dicimus ut est ĩ ouibus: duriores setas ut est ĩ sue: mediocres pilos ut sũt ĩ homine. Media inter cor. idest in eo medio quod ẽ inter cornua. Libamina: De uino recte. De setis improprie. Nam libare de rebus liq̃dis est. Herebo: Inferno dicitur enim herebus. απο της ερας. i. terra: & βοαω. idest clamo. Quia

Setas
Pili

querelis damnatorum ibi terra roboet. scdm aūt Hesiodū Herebus & nox ex chao sunt. Matri eumenidū.i.ro cti.Furiæ.n.eumenides dicunt:& sunt filiæ noctis & Acherōtis. Proserpina: A græco ē mutatiōe litterarum. Il li.n.περσεφονην dicūt.ponūt aūt proserpinā,p ea ui q̄ est i semine i terrā ,piecto.Hāc rape Plutonē dixerūt.i. solē q hyemali tpe ī motiorē quādā mūdi partē plustrar.Hāc igit̄ raptā ab eo,pserpinā dicūt:quā sub terra latē tē Ceres quæritat.Ceres āt symbolū ē feracis & cāpestris terræ.Hæc,pserpinā sub terra latentē quærit. Est āt fertilis & nō sterilis hæc uis.sed i hoc loco allusit ad naturā iferni:ubi nihil ginit̄. Vaccā:de uacca: boue Vitu la iuueco & tauro diximus in bucolicis. Extis:& de his alibi. Primi solis & ortus.i.sub ortū:quē primū solē dicimus. Iuga:Magna uis ut nō solū cāpestria uerum etiā mōtes tremant. Profani:Duplicē hēt significationē: Nā simpliciter,pfanū habet̄:qd nō ē sacris addictū aut initiatū:& qd deniq nō ē iter sacra.Vnde est illa histo ricorum diuisio publica & priuata:sacra & ,pfana.Est itidē,pfanū:qd ex religiōe i usum humanū puēit:Vnde est Faune pcor miserere ingt tuq optima ferrū terra tene colui uestros si semp honores quos cōtra æneadæ bel lo fecere,pfanos.Itē ipiū & sceleratū:Nā isti,pcul sunt a fano.i.ab oī religiōe:Stat.Fraternas acies alternaq bel la pfanis decertata odiis. Inuad:Cū audacia & fortitudīe tanq̄ rē difficile igredere.Nā hostes inaudere dicius qd nō fit sine labore & piculo:& euadere cū labore:& difficultate puenire significat.Res.n.difficilis ē descēde re i isernū ea rōe ut a cognitis uitiis abstineas:Nā si i ea pcipitaris:facilis descēsus auerni.Vnd opus ē:ut ensem stridū teneat.i.adhibebat aī prestantiā:q̄ pturbatiōibus resistat:nā ui ea re opus ē. Aequat ducē passibus nō timidis:qa diuinū cōsiliū ita seq debemus:ut pstanti oia exequamur.Chaos.παρατοχεω.i.misceo:oium ele mentorum imixta & cōfusa materia dicit̄.Hāc una cū æternitate sociā Demogorgonis primi dei fuisse arcades uolūt:& ex ea natū eē litigium dicūt.Nā idē sunt quattuor elemēta:iter quæ assidua discordia cū humida sic cis & calida frigidis pugnet.Ex chao igit̄ q̄ ē materia prima:quā hylen.i.siluā appellāt:oia elemēta orta sunt.

Sit mihi fas audita loqui:sit numine uestro:
Pandere res alta terra:& caligine mersas.
Ibant obscuri sola sub nocte per umbras.
Perque domos ditis uacuas:& inania regna:
Quale per incertam lunā sub luce maligna
Est iter in siluis:ubi cælum condidit umbra
Iuppiter:& rebus nox abstulit atra colorem
Vestibulū ante ipsum primisq̄ ī faucibus orci
Luctus:& ultrices posuere cubilia curæ:
Pallentesq̄ habitant morbi:tristisq̄ senectus:
Et metus:& male suada fames:ac turpis ege
Terribiles uisu formæ:lætūq̄ laborq̄: stas
Tum cōsanguineus læti sopor:& mala mentis
Gaudia mortiferumq̄ aduerso in limīe bellū
Ferriq̄ eumenidū thalami:& discordia dmēs
Vipereum crinem uittis innxea cruentis.
In medio ramos annosaque brachia pandit
Vlmus opaca ingens:quā sedē somnia uulgo
Vana tenere ferunt:foliisq̄ sub oībus hærēt:
Multaq̄ præterea uariarum monstra ferarū
Centauri ī foribus stabulāt:scyllæq̄ biformes

SER. Sit mihi fas.a.l. De alta dicturus prudentia miscet poeticā licētiā. Sit numie.u. Cōcedat̄ a uro numie. Caligie:bene iūxit ex terra.n.gignit̄ caligo.i. umbra obscurior. Obscuri:aut hypallage sub nocte obscura soli ibāt:aut sub sola nocte.i.ubi nihil ē pter noctē. Domos uacuas:nr̄i mūdi cōparatiōe.simula chra.n.q̄ illic sunt iania sunt. Inania regna:Inaniū:p qd ostēdit̄ uacuū. Inceptā:alii icertā legūt: sed idē ē. Nā icertū icipiētē.i.minorē significat. Maligna:Ob scura.Malignū,pprie āgustū ē:ut Aditusq̄ maligni.i. minores & obscuri.Vult āt ostēdere fuisse aliqd lucis. nā aliter q̄ dicturus ē uideri nō poterat. Vbi: quādo: Nā nō ē loci sed tpis. Nox abstulit co.dicūt.n.epicu rei noctē auferre uarietatē colorum Cōtra hos acadēici repugnāt hoc q̄ sq̄mæ pisciū nocte lucent. Vestibu lū:ethimologiæ nō hēt,pprietatē:ut ait Varro sed fit ,p captu igenii:dr̄.n. q̄ uestiat ianuā. Alii a uesta dictū uolūt.Nā illi ianua cōsecrata ē.Alii q̄ nemo illic stet. In limie.n.solus ē trāsitus:ut.n.uesanū nō sanū:sic ue stibulū nō stabulū. Orci:deū posuit,p loco: ut Ioué ,p æthere:Hora.Manet sub Ioue frigido uenator. Or cū igit̄:Plutonē dici:Cice.i uerrinis.ut alter orcus uēis se ætna & nō,pserpinā:sed ipsā cererē rapuisse uidea tur. Luctus & cu.ea dicit eē i auditu iferorum:q̄ uiciæ sunt morti. Vltrices.c.cōsciētiæ q̄ puniūt semp no cētes. Tristis:seuera q̄ gignit seueritatē.Cic.Iudex tri stis iteger. Tū cōsanguieus le.so.scdm.Home. Ege stas.t.q turpes facit:& q̄si harum rerum imagines facit:qs dicit eē apud iferos:iō qa i quē ista cōcurrūt:sit mor talis necesse ē:und deos imortales dicūt q ista nō sen tiūt:qbus mors creat̄.Mala mētis gaudia generaliter oīum scelerum dicit:ac si diceret malæ mētis gaudia. Eu mēidū tha.furiæ nūquā nupserūt: Vnde thalamos accipimus:in qbus natæ sūt.Alii thalamos dicūt q facti sūt auctoribus furiis: sed non ,pcedit:quia ait Terribiles uisu formæ:& ut non uideat̄ esse cōtrarium : quia paulo post furias alibi dicit esse.Nā possunt hic natæ esse:& alibi māere:& alibi officiū exercere pœnarum. In medio: aut uestibulo:aut absolutū est:& intelligimus hāc esse eburneā portā:p quā exiturus ē:quæ res hæc omnia idi cat esse simulata:si & igressus & exitus fallsus ē. Vlmus opaca igens: Distinguēda sunt ista pp duo epithera. Vulgo tenere:passim:cateruatim. Foliisq̄ sub.o.Qui de somniis scripserunt dicūt quo tempore folia de ar boribus cadunt uana esse somnia:q̄ p transitum tetigit.Vana autem ideo qa inferis. Nam uana supi non mit tunt.Home.και γαρτοναρε κδιοσ εστιν. Centauri in foribus.s.Bene in foribus:qa ea quæ cōtra naturam possunt creari:statim pereunt. Stabulant aut habitant:& usurpatiue dixit:ut populat: luctat.Nam stabulor dicimus:Et bene allusit quia ex parte equi sunt.Centauri autem Ixionis & Nubis filii sunt. Ixion enim ama

Here bus Proser pina

Profa num

tam Iunonem de stupro interpellauit:Illa cõfessa Ioui est ex eius uolũtate nubẽ in suam formam conuersam ei obtulit:undꝫ ferũť nati eẽ cẽtauri. Scyllæqꝫ.b.Bene plurali usus ẽ nũero:Nã scylla filia Nisi scd̃m alios ĩ auẽ cõuersa ẽ.Scecũdũ alios ĩ piscẽ.Ergo etiã ipa biformi.Fuit sicut hæc ĩ siciliæ freto.Dictũ est ãt ꝑ poetæ scientiã.

DONA. Sola nox:ẽ cui lux nulla succedit. Incertã:ĩ ipsis initiis positã. In siluis:q̃ ẽt illud exiguũ lucis sua dẽsitate possint cripe. Vacua:ĩ qbus nihil uideri põt neqꝫ illi occurri. Vestibulũ.a.i.ĩ hoc erãt oĩa q̃ cruciãt ui uos:aut defũctos affligũt. Luctus:quoꝝ sordibus & miserabilis cultus ẽ. Curæ:q̃ q̃cunqꝫ possidẽt torquẽt. Tristisqꝫ se.& qa nr̃os cõtrahit uultus & morti uicios facit. Fames:nõ solũ q̃ agestatẽ affert uictus:sed q̃ cupiditatẽ rapiẽdi affert. Turpis ege.nã & macie ɖturpat faciẽ & necessitate sordidũ reliqt uictũ & uestitũ. Mala gaudia mẽtis:hæc sũt q̃ ĩ scelera ducũt.Adulter.n.& latro cũ luctu de sceleribꝰ uoluptatẽ capiũt.Mala ergo qa apud ĩferos puniũť. Discordia demẽs:ĩ quã ex demẽtia ĩcidimus. Neqꝫ iniuria dat sanguinẽ & serpentes. In medio ramos:post uestibulũ põit iteriorẽ partẽ:q̃ nõ eẽt sub tecto.Posuit ulmũ annosã:& qa nõ oẽs ãnosæ sũt mẽtes & opacæ frõdibꝰ iccirco hæc addit. Vana so.uult hæc eẽ errores:q ꝓ necessariis inãiter occurrũt.

CHRI. Sit mihi fas.a.i.dicturus de descẽsu aĩoꝝ ad infernũ.i.ad uitia:qa res hæc q̃stionẽ hẽt uariã & multiplicẽ:& ꝑpea iure dici põt eẽ mersam terra & caligĩe.i.summa obscuritate: iccirco excusat difficultatẽ & petit ueniã si referat audita. Ibãt obscuri:q ĩ uitia labunť:eunt ĩ obscuꝝ:quoniã oĩa uitia ex cecitate mẽtis & ex sola stultitia sũt. Vacuas:domos.Nõ solũ alludit ad aĩas q̃ ĩcorꝑeæ nullũ locũ occupãt:uerũ ostendit ipa uitia nihil eẽ:quoniã priuatiões sũt:Quapp optime Persius O curas hoĩnũ o quãtũ ẽ ĩ rebus ĩane. Nec mihi placet qꝫ multi putãt uoluisse poetã sectã epicureã tangere quod ic circo sint inania regna quoniã cũ aĩæ mortales sint: nihil sit apud inferos.Nã minime q̃drat tã humilis sen tẽtia tã ꝓfundæ doctrĩæ: quã huic libro ĩserit. Quale ꝑ incertã:exprimit ĩgressum ad uitia.Nã in prĩcipio & si mentis cecitate ĩ uitiũ descendimus:tamen adhuc rationis lumen quãuis exiguũ retinemus:nõdũ facto habitu. Maligna:q̃ se dimĩute & illiberaliter præbeat:ut cõtra liberalẽ & copiosum benignũ dicimus:ut Accipit in teucros animũ mentẽqꝫ benignã. In siluis:nã accedente opacitate siluaꝝ ad lucis dimĩutionẽ:uix luminis reliquiť uestigiũ:Nec temere meminit siluaꝝ qa ut iã diximus oĩa uitia nobis a silua.i.a materia & corꝑe sunt. Nox abstulit.c.etiã si nõ secũdũ epicureos loquať satis auferunť colores tenebris:cũ nulli ĩ illis appareãt.

Vesti/bulũ

Vestibulũ:cecilius Gallus ĩ libro de uerboꝝ significatione Vestibulũ dicit esse nõ ĩ ædibus neqꝫ ĩ ædiũ parte sed locũ ante ianuã domus:ꝑ quẽ de uia aditus accessusqꝫ ad fores ædiũ sit.Ianua enĩ ꝓcul uia fiebat aerea tum ĩtersita quæ uacaret.Putant dictũ a ue & stando.Ve ãt aliquãdo ĩtendit:ut uetus quasi magnæ ætatis & uehemens.i.magnæ mentis & ĩpetus.Aliquãdo minuit:ut uecors & uesanus. Ergo siue auget ĩ hoc uocabulo:dr̃ a magna statione:quã illic habebant q ueniebãt:& dominũ ædiũ expectabãt:ut illũ deducerẽt:reducerẽt.Si aũt priuat:dr̃ a domesticis q frequẽter ĩgredientes egrediẽtesqꝫ domũ ibi nunquã cõsistũt.Ergo uestibulũ constat areã dici:quæ a uia domũ diuidit.Fauces aũt iter angustũ ẽ:ꝑ quod ad uestibulũ de uia flectiť.Ergo: Aeneas cũ uidit fauces atqꝫ uestibulũ domus ĩpiorum non ẽ intra domũ:sed de uia uidet loca ĩter uiã & ædes locata.Hæc Macro.Sunt tamẽ q dicãt uestibulũ esse a uesta: cui primæ domns partes sacratæ sunt.Alii qa domũ uestiat. Luctus:sequiť.n.uitia luctus ex pœnitẽtia scelerũ. Vltrices:nã post cõmissum scelus exagitamur a cõsciẽtia:quæ nos assiduo torquet.Hinc Iuuena.Exẽplo quodcũqꝫ malo cõmittiť idẽ displicet auctori.Prima hæc est ultio:qđ si iudice nemo nocẽs absoluiť.Et alibi Nocte dieqꝫ suũ gestarei pectore teste Spartão cuidã respõdit pithia uates. Pallentes:ab effectu. Morbi: uel qa ex discẽsu aĩoꝝ ĩ corꝑa nascunť morbi & egestas.Nã a corpore hæc sunt nõ ab aĩo & uehemẽter illa exhorrere mortales.Vel morbos mor stoicoꝝ ꝓ uitiis:& egestatẽ ꝓ auaritia:a quo oĩa pene ĩsint mala:ponit. Soli: aũt sapientes ut ostẽdũt stoici:diuites sunt senectus:ad seniũ uergit ipse aĩus:cũ uergit ad uitia.Puto tamen ex platonicoꝝ sententia poetã ĩmersionẽ animi ĩ corpus appellare infernũ:atqꝫ ex ipo corpore oĩa sibi hæc mala ꝓuẽire ostẽdere.Nã & ꝑ quattuor flumina etiã q̃ttuor corpis humores platonẽ expressisse nõnulli uolũt.Sũt mala mentis gaudia:quãdo lætať stultus qꝫ male fecerit.Bellũ aũt & discordia & furiaꝝ Thalami ĩ hac mũdi ꝑte facile:deprehẽduntur. In limĩe aduerso:qa semꝑ aduersať & cõtrariũ est.Discordia demẽs ẽ:quia a stultitia hoium ꝓuẽit:cum natura nos ad societatẽ cõcordiãqꝫ creauerit. Vlmus:cũ somnia uana exprimat: & nullũ fructũ ꝓducẽtia optime ulmũ posuit:q̃ arbor sterilis est. Cẽtauri:Ixion cũ Iunone cõcubere credẽs cõ eius simulacro ex nube facto cõcubuit.Vnde nati sunt centauri:quoꝝ suꝑne partes humanæ:ĩfernæ equinæ erãt.

Cen/tauri

In quo exprimitur euentus nimiæ ambitionis:Nam q tyrannidi & nimiæ ĩperandi cupiditati ĩcumbunt putãt se Iunone idest maximis regnis potiri posse:& homines deæ nuptias petunt idest euentus sibi supra humanam facultatem proponunt.Vnde ꝓ rebus solidis nubem idest mães assequunť:unde nõ humana quædã sed monstruosa & efferata enascunť:qbus ex alto ab ima præcipitantur.Sed de centauris alibi atqꝫ de sibyllis.

SER. Centum geminus briareus:centies duplex: Secũdũ fabulas ipe ẽ Aegeon. Ac belua.l. Hydrã dicit:quæ fuit in lerna argiuorum palude:sed latine excetra dicitur quod uno cæso tria capita excrescebant. Sed constat hydram locum fuisse euomẽtem aquas uastantes uicinas ciuitates in quo uno meatu clauso multi erũpebant:qđ Hercules uidẽs:loca ipa exussit: & sic aq̃ clausit meatus.Nã hydra ab aqua dicta est.i. αποτουολατοσ.Potuisse ãt hoc fieri ille indicat locus. Excoquitur uirum atqꝫ exudat inutilis humor.

Et centum geminus briareus:ac belua lernæ
Horrendũ strindẽs:flãmisqꝫ armata chimera
Gorgões:harpiæqꝫ:& forma tricorpis ũbræ.
Corripit hic subita trepidus formidĩe ferrum
Aeneas strictamqꝫ aciem uenientibus offert:
Et ni docta comes tenuis sine corpore uitas
Admoneat uolitare cura sub imagine formæ

Irruat:& frustra ferro diuerberet umbras.
Hic uia tartarei quæ fert acherõtis ad undas:
Turbidus hic cœno uastaq; uoragine gurges
Aestuat:atq; omnem cocyto eructat harenã.
Potior has horrendus aquas:& flumia seruat
Terribili squallore charon:cui plurima mẽto
Canicies inculta iacet:stant lumina flamma
Surdidus ex humeris nodo dpẽdet amictus:
Ipse ratem conto subigit:uelisque ministrat:
Et ferruginea subuecta corpora cymba
Iam senior:sed cruda deo uiridisq; senectus.
Huc omnis turba ad ripas effusa ruebat:
Matres atque uiri.defunctaque corpora uita
Magnanimũ heroũ:pueri inuptæq; puellæ:
Impositiq; rogis iuuenes ante ora parentum
Quam multa i siluis auctũni frigore primo
Lapsa cadũt folia:aut ad terrã gurgite ab alto
Quã multæ glomerãt aues:ubi frigidus an-
Trãs pontũ fugat:& terris imittit apricis.-nus

Flammisq; armata chimæra:ore leo:postremis partibus draco:media capra:secundũ fabulas fuit.Re uera ãt est mõs lyciæ:cuius hodieq; ardet cachumẽ:iuxta quod sunt leones media ãt pascua sunt ima uero mõtis serpentibus plena:Hunc Bellerophon habitabilẽ fecit:unde chimærã dicit occidisse. Gorgones: tres fuerũt i extrema aphrica circa atlãtẽ montem:q oẽs unũ oculũ habebant:quo inuicẽ utebantur Sthenio:Euryale:Medusa.Serenus tamẽ dicit puellas fuisse unius pulchritudinis:quas cũ uidissent adolescẽtes stupore torpebant.Vnd fingit q si qs eas uidisset uertebat i lapidẽ. Harpiæq;:aut iã occisas intelligit aut secundũ Platonẽ & alios simulachra licet uiuarũ illic fuisse.Nã dicũt omniũ rerũ idæas quasdã.i.imagines:ad quarũ similitudinẽ procreant uniuersa.hic ẽ q i Statio Thyodamas Plutoni dicit. Oĩbus finitor esse uideris:mihi uero & sator.Harũ aũt simulachra bene apud inferos sunt q esse dicunt & furiæ. Tricorporis umbræ:Eryli & Gerionis. Offert:nõ ad feriẽdũ:sed ad repellẽdas umbras unde & offert dixit. Sacerdos ãt ferire prohibet. Tartarei q fert æheron tis ad un.seqtur illud pythagoricũ dicẽs eos tenuisse uiã post errorẽ siluarũ:q uel ad uitia uel ad uirtutes ducit Tartarei ach.acheronta uult qsi de imo nasci tartaro:huius æstuaria stygẽ creari de stygie ãt nasci cocytõ.& hæc ẽ ethymologia nã physiologia hoc habet.Qui caret gaudio sine dubio tristis ẽ:tristitia ãt sine dubio uicia luctui ẽ:q procreat ex morte.und hæc eẽ apd iferos dicit. Cocyto eructat harenã:i cocytũ.s.p stygẽ.Has horrẽdus aquas:pp tria flumĩa. Portitor:proprie q portat abusiue ẽt q portat portitor dr:sicut uector. Terribili squal.terribilis squalloris. Charõ: per antiphrasim:qsi acherõ. Mẽto cani.in.i.ueteres.n.nõ solũ comas ornabãt:sed ẽt barbã:ut nõnullas uidimus statuas. Stãt:horrẽt:& ẽ polysemus sermo:ut diximus supra:sicut & subigit pro ipellit:sursũ agit:regit & est polysemus sermo.Nã & acuit significat:ut Subigũtq; i cote secures. Velisq; ministrat:aut per uela & ẽ septimus:aut uelis obsequit:& ẽ datiuus. Ferruginea:nigra:tristi:Nã lugubrẽ eẽ hunc colorẽ ostẽdit dicẽs:Cũ caput obscura nitidũ ferrugie texit. Corpora cymba:oẽ quod põt uideri corpus dicit:nã paulo post discretionẽ fecit dicẽs:Corpora uiua nephas stygia uectare carina. Iã senior:aut cõpatiuũ p positiuo posuit:aut ut diximus:senior ẽ uirẽs senex:ut iunior itra iuuenẽ est.quã rẽ a Varro. tractã cõfirmat etiã Pli. Cruda deo uiridisq;.s.τοαιτιον qa in deo.Auctunni frigore primo:extremitatẽ uult ostendere:quod ait Iuuena.Iam letifero cedent pruinis auctunno.Nam eius prima pars feruet:ut Totoq; auctunni icanduit æstu. Sane sciendum secũdũ Pli.folia auctũnali tpe iõ cader:qa oĩs tũc i arboribus humor æstatis calor iuenit exhaustus.Ergo cadũt:nõ qa tũc siccari icipiat:sed qa tũc eis iã deest hũor. Glomerãt.a.bene rebus uolitãtibus cõpauit aĩas qa & ipse uolãt. Immitit apricis.i.sine frigore:ut diximus supra.Vnde nonnulli & aphricam dictam uolunt.

DONA. Turbidus hic cœno: pro qualitate inferno fuit natura aquæ turbida cœnosa odoris pessimi:ut pote q ructaret a cœno. Portitor:is proprie ẽ q potum obseruat:ut nullus eius iniussu in alienas regiões trãseat.His igit aquis tã male olentibus tã horridis aspectu erat par custos:nec dissimilis loco & regioni. Stare lumĩa fl.iflexibiles oculi qsi flãmã emittebãt. Sordidus ami.sordidum erat uelamen:neq; tantũ ut totũ tegeret corpus & non fibula:sed nodo nectabatur. Ipse ratẽ:non agendi potestatẽ sed pœnã habebat quia multa simul officia iplebat.Nã dabat uela.uectabat corpora subigebat idest nõ sine labore agebat. Viridis: non pp colorẽ sed quæ adhuc non parum de pristinis tpibus retinent.Cruda & uiridis quia nondũ tendebat ad maturitatẽ. Iuuenes:qui adhuc suis commodis iseruire patriæ potuisset. Pueri & uirgines:quos i spem posteritatis seruãdæ conuenerat in lõgum senium perduci Distinguit sexus & ætates:ut ostendat mortem oibus eẽ cõmunẽ:nec moriendi esse ordinem. Quam multa:ex hac comparatione quanta fuerit turba ostenditur.

CHRI.Briareus:Cottus briareus & Gyges fratres fuerũt secũdũ Hesio.cæli & terræ filii.& titanei dicti.Decennale bellum cum filiis saturni gesserunt.Et illi quidem ab othry hi ab olympo monte impetum faciebãt Tãdẽ a diis uicti i tartara ɗiecti sunt: Habebãt ãt singuli qnqginta capita & cẽtũ manus & oĩum fortissimi ac pulcherrimi fuerũt.Briareũ ãt dicit Home.ægõa ab hõibus appellatũ eẽ ονβριαρεον καλεουσιθεοι ανδρεσ δετε παντεσ αιγαιωνα.Addiditq; q cũ quãdoq; Iuno Neptũnus & Pallas Iouẽ in uicula cõiecisset:neq; eẽt q auxiliũ ferret:q Thetis Achillis mater cælũ ascẽdit:& secũ adduxit cẽtimanũ briareũ:eiusq; auxilio iouẽ soluit.Hesio.scribit Neptũnũ hũc sibi generũ asciuisse tradita sibi Opya filia:Vnde & Oui.Balenarũ pmẽtẽ Aegacona suis imania terga lacertis. Belua.l.Hydrã dicit:Hãc auctore Hesiodo peperit Echidna ex Thiphaone. Iuno ãt illã i lernæ palude nutriendã curauit cõtra Herculẽ:Sed illa Hercules cũ Iolao flãmis iteremit cõsiliis Mineruæ adiutus.Dicit excetra latine:qa uno cæso tria orientur capita.Hydrã Plato refert fuisse calidissimũ

Briareus

hydra

ſophiſtam:quē Hercules doctus philoſophus flāmis.i.feruore igenii ſuperauit.Eſt āt ſophiſtica ratiocauilloſa:ut uno ſublato capite plura naſcanť.Eſt.n.loices duplex diſputādi rō & ꝑ ueras & ꝑ ſophiſticas rationes.
Horridū.ſ.ſi ad fabulā referas expreſſit naturā ſerpētis:ſi ad ſophiſticā rōnē notauit huiuſcemōi diſputationis rabiē. Chimæram:hanc ēt ignē expirantē hiſdē parētibus qbus hydrā ortā ait Heſio.Habuit ſecūdū hūc poetā tria capita.Primū leonis:Vltimū draconis: Mediū capræ. Ait.n. προσθε λεωνοπισθε δρακων μεσσηδε χιμαιρα.Hāc pegaſus & bellerophontes deuicit:Quæ tamē ex ortho cane Gerionis prius peperit Spingē leonem nemæū & draconē:q mala aurea cuſtodiuit.Itē peperit Ceto ex phorco.De hac ēt Oui.Quæq; chimæra iugo mediis in partibus ignē Pectus & ora leæ caudā ſerpētis habebat.Re uera mōs i lycia ē cariæ cōterminus:de quo uide Seruiū. Gorgones:phorci & Ceto filiæ ſunt Stheno Euryale & Meduſa harꝝ primæ duæ īmortales fuerūt. Meduſa mortalis:q̄ qa ī tēplo Palladis cū Neptūno cōcubuit: irata dea crines ſuos quorū ſplēdore captus fuerat neptunnus in ſerpētes cōuertit.Quo pacto āt a Perſeo īterfecta ſit:deſcribit Ouidi.Ex eius moriētis utero emicuere duo fœtus Chryſaor ſic dictus qa cū aureo enſe natus ē:& hic ad deos aſcēdit ioui flumē & tonitruū ferēs & equus alatus:q pegaſus ē appellatus απο ταις πηγαις.i.a fontibus oceani:iuxta quos fit natus.De harpyis dictū ē in tertio.Oia hæc mōſtruoſa ſunt.Omnis āt mōſtuoſitas uitioſa: quoniā aut excedūt aut deficiunt.Ergo ī ueſtibulo īferni defectus & exceſſus ſunt. Quapp īde uia eſt ad tartara.i.ad habitus uitioꝝ unde ē charō.i.priuatio gaudii. Portitor caron:ſi nauis uolūtatis typū hēt pro libertatis arbitrio capit charō.Ergo charō agit nauē.i.uolūtatē cōto.i.electione q̄ arbitriū ſe dirigit.Diciť.n.cōtus q̄ſi cōuctus. Nā ex tereti ī acutū tēdit q̄ figura conus appellať.Miniſtramus igiť nauē.i.uolūtatē uelis.i.ꝓparamus uolūtati cæleſti:quoniā qđ influit cælū libēter uult.niſi ſeſe rō opponat:cuius ē ſyderibus dominari.Senex fingitur qa nihil antiquius aīa in q̄ libeꝝ arbitriū ſemꝑ fuit Sed uiridis ſenectus:qa nūq̄ deficit.Per amictū ſolidū intellige corpus.quod pūtre corruptibileq; ē. Duo lumina.ſ.qa libeꝝ arbitriū ad utrunq; tendere pōt:ad lumē rōnis:& ad ardorē cupiditatis.qđ āt hic de Charōe dicimus:idē & Sene.ī deſcēſu Herculis intelligereuř. It.n.ad eū hercules cedēte turba:quoniā erat ī tertio genere uirtutū aī iā purgati.ubi nō diuina ſolū ī electiōe ꝓferimus ſed tāq̄ nihil aliud ſit ītuemur hocq; pacto libeꝝ arbitriū abſolutū ē:& cedit ei turba ꝑturbationū exclamat charō quo ꝑgis audax qa libeꝝ arbitriū uellet diſcutere quid eſſet agendū: aut uirtus ipſa heroica quoniā iā electionē fecit:pellit moras:& nautā cōto domitat.i.cogit libeꝝ arbitriū ī ſuū abitū ſua electiōe.Cōſumata.n.uirtus non amplius deliberat:Charon ob receptū Herculē anno ī cōpedibus fuit: quia arbitriū in habitu uirtutis heroicæ non amplius liberum eſt in uitia fluere actu.ſ.nam potētia poteſt: Sed redeamus ad Maronē. Ferruginea:a ferro eſt ferrugo color ē purpureus ad nigꝝ tēdēs:ut lugubris ſit:Stati.Et ferrugineum nemo aſtupet ipaq; tellus Mirať patuiſſe retro.

Chimæra

Gorgones Meduſa

SER. Primi trāſmittere:Figura græca ē:ut primi trāſirēt. Triſtis:aſꝑ & miſerabilis. Aeneas:ordo eſt æneas ait dico uirgo:Cætera ꝑ parēthesim ſūt. Diſcrimīe:differētia. Linquūt:redeuntes nō trāſeūtes.
Liuida:nigra.Nā liuidū.i.iuidū nō niſi apud neotericos īuenies Luca.Liuor edax tibi cuncta negat licet Oui.dixerit liuor edax tibi cuncta negat:licet Ouidi. dixerit Liuor edax uitiū mores nō exit ī altos. Longeua:Apollo ſibyllā pie dilexit:& poſcendi qđ uellet arbitriū đdit Illa hauſit harenā mãibus:& tā lōgā uitā popoſcit.Id Apollo poſſe fieri reſpōdit ſi Erythræam īſulā relīqueret illā nunq̄ reuiſura.Venit ergo cumas:ubi corꝑis uiribus deſerta uitā in ſola uoce retinuit.Hoc ītelligentes eius ciues ſiue īuidia ſiue commiſeratiōe moti epiſtolā miſerūt creta antiquo more ſignatā.At illa uiſa terra patria ī mortē reſoluta ē. Vnde ſunt q dicāt hanc eē q̄ romana fata ſcripſit: qđ īcēſo Apollinis tēplo īde romā illati ſunt libri:Vnde. hæc fuerat. Certiſſima.p.eū ſubire īferos potuerit Multi.n.ad gloriā ſibi genus fingūt: ut Romulus ex Marte: Alexāder ex ioue hāmone.Sic de Hercule Salue uera iouis proles. Falleř numē:ſiue ꝑꝑ Victoriæ fauorē Stygis filiæ nā ſtatuit Iuppiter ſi qs fefelliſſet eius numē:uno āno & nouē diebus ābroſia & nectare priuareť.Sed rō ē ꝙ iō ꝑ ſtygē dii iurāt qa triſtitia cōtraria ē æternitati. Inops īhumata. Duo dicit ꝙ neq; legitimā habet nec imaginariā ſepulturā. Inopē.n.dicit ſine pulueris iactu.Nā ops terra ē. Inops ſine terra:ſine humatione.Vult aūt oſtendere tātū ualere inanem quantum plenam ſepulturam:Nam & Deiphœbi umbra tranſuecta eſt:cui æneas cœnota

Stabant orantes primi tranſmittere curſum.
Tendebantq; manus ripæ ulterioris amore:
Nauita ſed triſtis nunc hos nunc accipit illos.
Aſt alios longe ſummotos arcet arena.
Aeneas:miratus enim motuſque tumultu:
Dic ait o uirgo quid uult cōcurſus ad amnē:
Quidue petūt aīæ: uel quo diſcrimine ripas
Hæ linquunt:ille remis uada liuida uertunt:
Olli ſic breuiter fata eſt longæua ſacerdos.
Anchiſa generate deum certiſſima proles
Cocyti ſtagna alta uides:ſtygiamq; paludem
Dii cuius iurare timent & fallere numen.
Hæc oīs quā cernis īops īhumataq; turba eſt:
Portitor ille charō:hi quos uehit unda ſepulti
Nec ripas datur horrendas:nec rauca fluenta
Tranſportare prius quā ſedibus oſſa quierūt:
Cētum errāt ānos:uolitātq; hæc littora circū:
Tum demū admiſſi ſtagna exoptata reuiſūt
Conſtitit anchiſa ſatus: & ueſtigia preſſit
Multa putans:ſortēq; animo miſeratus iniq̄
Cernit ibi mœſtos:& mortis honore carentes:
Leucaſpim:& lyciæ ductorem claſſis orontē.
Quos ſimul a troia uētoſa ꝑ æquora uectos

Obruit auster:aqua ĩuoluens nauēq; uirosq;:
Ecce gubernator sese palinurus agebat
Qui libyco nuper cursu dum sydera seruat
Exciderat pupi mediis effusis in undis:

phium fecit:ut Nunc egomet tumulum rhetæo ĩ littore inanem Constitui. Bene autem sepultos idest fletos. Ná sine fletu sepultura non est. Vnde legimus Inhumata ĩfletaq; turba facit supradicta flumina trãsire. quibus luctus nomen imposuit. Centum auté annos ideo dicit quia illi sunt legitimi uitæ humãæ quibus completis potest anima transire ripas idest ad locum purgationis uenire:ut redeat rursus in corpora Sane sciẽdum quia cum terram dicimus hæc ops facit:si nympham dicimus:hæc opis:si diuitias:hæ opes numero tantum plurali. Rauca fl. aut reumata idest æstuaria dicit aut bene pluraliter:quia de tribus loquitur. Sedibus.o.q.i.prius q̃ corpus in naturam suam redeat idest in terram. Stagna exoptata reuisunt: lethæi.s. fluminis. Vestigia.p.cogitatione.s.tardatus. Putans:reputans:cum animo pertractans. Sortemq; ani.mi. ini. iniqua enim sors est puniri propter alterius negligentiam:nec.n.quis culpa sua caret sepulchro. Bene aũt animo quasi repræsago:ut alibi Præsaga mali mens. Ipse enim æneas insepultus iacebit ut Mediusq; ĩhumatus harena. Mortis honore:sepultura:ut Quisquis honor tumuli. Ductorem classis:apertum exemplum classem etiam dici unam nauem:Ná legimus Vnam quæ lycios fidumq; uehebat horontem. Auster:hic distinguendum. Sese agebat : sese agere ẽ sine negocio incedere. Qui lybico nuper cursu:Bene lybico : Nauigatio enim non ad diuerticulo: sed ab intentione accepit nomen. Effusus : in undis. Sarchaismos est. Quáquam Donatus esse ordinem uelit: dum seruat sydera in undis mediiis

DONA. Tristis:dirus: & nunq̃ affabilis. Nũc hos:nam oẽs simul non poterat. Breuiter: ne qua fieret rebus necessariis mora. Certissima pro.natus ex hoĩe non immerito paues:Sed nihil debes metuere : qa a diis principium ducis. Cocyti stagna:non auget morã:quia respõdet ad id qđ nõ interrogat:sed minuit. Ná curat ne postea ĩterroget:Stagnũ igiť ĩqt cocyti habet nomẽ. Palus uero q̃ ex supfusione aquæ efficiť styx appellať. Nec idiget probatione q ĩsepulti nõ trãsportenť. quoniá cernit ibi quos sepelire nõ potuit. Quos simul a troia:reuocat ĩ memoriá legẽti q isti eẽnt:& ubi:& q̃do:& q̃ ui pisset. Et simul ne qs daret uitio æneæ ne suo sepelisset quoniam sepelire nõ potuit. In undis:nõ effusus ĩ undis:ne sit uitiũ i casu:sed effusus cũ ĩ undis eẽt.

CHRI. Stabãt:astabant illi. Vel stabãt q̃si non discedebant sed perseuerabãt i orando : & ita ut unusquisq; primus esse contenderet. Transmittere cursum:mittere cursum trans fluuium:idest ueloci nauigatione trãsire. Tendebant : protensis palmis orabant. Tristis : seuerus:qui non ex cupiditate illo℞:sed ex iusto ordine eos admittebať. hoc auté significatur q ex ardore perturbationũ oẽs ĩ uitiũ ruere cupiũt. Id.n.ẽ ad inferos descendere ue℞ non transuehunť nisi quo℞ corpora sepulta sunt.i.qui ex habitu uitiis penitus sunt obruti: Insepulti ãt idest ii qui non iacent in habitu demesi : erant circũ littora:idest peccant frequentibus actibus. Et post centum annos.i.post diuturnum tps admittuntur:quia ex illis efficitur habitus. Nauita:pro nauta per epentesim. Concursus:ná ab omnibus pari studio curritur. Liuida:nam ut omnia cælestia candida sunt:sic inferna nigra:possumus & ad descensum illum quo speculationem uitiorum exprimimus ita rẽ referre concurrunt ad nautá:q omnes natura scire cupimus:sed liberum mentis arbitrium non omnes admittit ad speculationem. Quod autem non admitantur inhumatis qui corporibus sunt notat per corpora perturbationes animorum:quæ a cõtagione corporis sunt:quæ nisi penitus humentur.nos ad speculationẽ proficisci nõ sinũt. Ná qđ de cẽtũ annis refert:id ex ægyptio℞ consuetudie poetice admiscet. De qua & Serui.& Sene.referũt:Sed Hero.ex hac ægyptio℞ consuetudine ait orpheũ inferorum fabulá scripsisse. Leucaspim id enim nomen erat magistro nauis orontis:quod ille in primo libello omisserat. Dixit enim Excutiť pnusq; magister.

Hũc ubi uix multa mœstũ cognouit ĩ umbra:
Sic prior alloquitur:quis te palinure deorum
Erripuit nobis? medioq; sub æquore mersit:
Dic age? namq; mihi fallax haud ante reptus
Hoc uno responso animum delusit apollo:
Qui fore te põto ĩcolumem:funesq; canebat
Venturũ ausonios:en hæc promissa fides est?
Ille autem:neque te phœbi cortina fefellit
Dux anchisade:nec me deus æquore mersit:
Nãq; gubernaculũ multa ui forte reuulsum:
Cui datus hærebam custos:cursusq; regebã
Præcipitans taxi mecum:maria aspera iuro:
Non ullum pro me tantum cœpisse timorẽ:
Quã tua ne spoliata armis excussa magistro
Deficeret tantis nauis surgentibus undis.

SER. Multa mœstũ:cognouit in umbra. prudentiores dicunt animas recedentes a corporibus sordidiores esse donec purgentur:quæ purgatæ incipiũt esse clariores. Vnde paulo post Donec longa dies perfecto temporis orbe Concretam exemit labem pu℞ quæ reliquit Aethereũ sensum atq; aurai simplicis ignẽ:idest non urentis:ut est sol. Inde est qđ aliæ aĩæ lunarem circulũ:aliæ solsticialẽ retinere dicuntur p mõ purgationis. Recte ergo paliu℞ obscura umbra circũdatũ dicit & uix agnitũ:qa nec ad loca quidẽ uenerat purgatiõis. Sic & de Didone Agnouitq; p umbrá obscurá. Quis deo℞ græcæ τισθεων. Nobis: ná gubernator cõmuni perit piculo. Sub æquo.mer. Themesis submersit æquore. Ventu℞ : κατατοσισ πετενον intelligimus. Cortina:uel q cor teneat: Vel q tripos septus erat corio serpentis:uel quia κορηντεινει.i.extẽdit puellá:ut Maiorq; uideri. Nec me. hic distiguendum ne sit contrariũ. Ná eũ somnum deiecit:quanq̃ alii frustra dicãt q credebat Phorbantem cum extictis diuinandi sit concessa licentia: ut iam nunc sciat somnum fuisse. Gubernaculum : ut

Tris notus hibernas imẽsa p æquora noctes
Vexit me uiolentus aqua:uix lumine quarto
Prospexi italiam:summa sublimis ab unda:
Paulatim adnabam terræ:iam tuta tenebam:
Ni gens crudelis madida cum ueste grauatũ
Presentẽq; uncis manibus capita aspera mõtis
Ferro inuasisset:prædamque ignara putasset.
Nũc me fluctus habet:uersãtq; i littore uẽti:
Quod te per cæli iocundum lumẽ:& auras:
Per genitorem oro:per spes surgentis iuli
Eripe me his inuicte malis:aut tu mihi terrã
Iniice:nãq; potes:portusq; require uelinos:
Aut tu siqua uia est:siquam tibi diua creatrix
Ostendit:neq; enim credo sine numine diuũ
Flumina tanta paras stygiãq; innare paludẽ:

sit uerisimile quod uenerit ad italiam. Præcipitans: dum pcipitaret. Iuro:aut execratio:aut quasi nauta iurat per maria. Spoliata armis:pdito gubernaculo. Excusa magistro:noue dictũ de q̃ fuerat excussus magister. Surgẽtibus undis:significat fuisse pelagus tumẽs:Nam tempestas fauẽte Neptunno non erat:Nec de Aeneæ pitia dubitauit:propter perditũ gubernaculum. Hibernas:asperas:& rettulit ad affectum nauigantis. Adnabam:& hic distingui põt adnabam terræ. Gens crudelis:lucanorum & dicit eum a ueliensibus interẽptum:ut Portusq; require uelinos. Sed uelia:quo tẽpore æneas in italiam uenit nondũ erat:quæ anticipatio si a poetæ psona sit: est tolerabilis:si per alium : est uitiosa. Sed palinuro diuinãdi scientiã dant quasi ab umbra sit dictũ. Velia ãt dicta est a paludibus quibus cingitur:quas græci ελη dicũt.Fuit ergo helia:sed accipit digamon;:ut enetus uenetus. Mõtis:saxi Alibi cõtra Saxi de uertice pastor.i.mõtis Itẽ fertur i abruptũ magno mõs improbus actu pro saxo.Nã ista reciproca sunt. Me fluctus habet: qa secundum philosophos corpus solum nostrum est qđ nobiscũ orit̃ nobiscum morit̃. Anima enim generalitatis est & adeo non est nostra:ut ẽt in alia corpora plerunque transeat. Eripe me: corpus meũ quod est hõis proprium. Est ãt Home. αυτουσ δελωριατερχεκυνεσιν. Cæli iocundum lumen: bene iocundum addidit. Est enim etiam apud inferos:sed non iocundum. His inuicte malis:q inferos subire potuisti. His autem:Ac si diceret quæ cernis. Terrã iniice:bene autem maius petiit ut uel hoc ĩpetraret.Terræ aũt iniectio secundum põtificalẽ ritum poterat fieri: & circa cadauer & circa absentium corpora quibusdam solemnibus sacris. Nãq; potes:qa ubiq; eũ rex diuinax inducit peritũ. Si qua.u.e.si ẽ ulla rõ. Diua crea.rex omnium generaliter. Inare:nauigare more suo.

DONA. Multa um.hoc excusat q amicũ nõ statim agnouerit. Qui fore te ponto : nihil dixerat de palinuro Apollo:sed tacẽdo de suis aduersis boni aiquid promisisse udetur.Deus cognouit uim illam esse diuinam:sed quis deus fuerit ignorat:quia non uidit nisi probantem. Vi reuulsum:ostẽdit pro uiribus pugnasse ut excuset factum. Capita aspera:aspera saxorum quæ ex montis radicibus ueluti capita in mare extant. Versant in littore: ne in profundo esse uideretur. Periocundum: quia apud inferos non est iocũdum.quasi dicat per id ad quod cupis remeare. Per genitorem:cuius causa tot subis labores. Malis his:captat hinc cõmiserationem. Iniice terram:ostendit facilitatem. Portus require uelinos:remouet laborem quærẽdi. At tu si qua uia est:ostendit illũ posse & qa tanto uir est corpis robore:& animi ingenio:quia natus ex dis.Quia Venerem matrem habet quia sibi maiora dii concesserunt.quando uiuenti hunc descensum permisserunt.

CHRI. Prior:hoc pertinet ad clementiam ducis. Quis deorum:admiratur aliquem deum usum esse tãta crudelitate. Eripuit:ut ostẽdat & uim illatam & damnum:Nec putabat hoc euenisse nisi a deo:cum Apollo illum incolumen in italiam uenturum prædixisset.At ille respondet uenisse quidem in italiam:sed ibi cæsum fuisse.Compone autem nec cortina phœbi fefellit te nec me. Gubernaculum:temonem:Et facit narrationem uerisimilem. Nam sine temone non erat credendum illum tam diu natare potuisse. Aspera:ex affectu natantis:uel epithetum est æternum maris:Nam tempestas nulla fuerat fauente Neptunno. Non ullũ: exprimit quæ sit uera amicicia:& quales in amicos esse debeamus.Simul etiam palinurus beniuolentiam captat:ut facilius possit quod petit impetrare. Tantis.s.at qui tranquilla fuerat nauigatio:sed loquitur ex ea q̃ sibi erat solicitudine:& ex eo quod sæpe id sibi acciderat.Aut quia sic natanti uideri potuit.Nam & medio cres unde uideri ingentes natanti possunt. Vix lumine quarto:pathos a diuinitate temporis: ut Septem illũ perhibẽt totos ex ordine menses : & Septima post troiæ excidium iam uertitur æstas. A summa un.docent mathematici:ut reliquorum elementox ita aquæ corpus sphæricum esse:ac propterea mare non planum esse:sed turgescere:unde est q propter interpositum hunc tumorem maris aliquis positus in naui non uidebit montem e regione positum.Quem tamen uidebit qui est in summtate mali eiusdem nauis. Paulatim adnabam:ostendit difficultatem & fessitudinem. Et terræ iam tuta:pathos ab eo quod est pter spem.Nam ubi tutus esse credidit:ibi crudelissime occisus est. Crudelis:& quia i naufragum nulla iiuria prouocari sæuissent:& quia spoliati sepultura neglexissent. Madida tum ueste grauatũ:& quæ sequuntur huiuscemodi sunt:ut etiam in ĩmanissimis commiserationem commouere potuerint.Ergo crudelis gens. Prensantem: ponit rẽ ante oculos:na sæpe p̃hendebat:quia sæpe a fluctibus illinc remouebatur. Ferro inua. pathos a mõ a materia. Prædãq;.i.rem uerisimilẽ facit. Qui.n.inuasissent nisi ĩde q̃stum spectarent:Sed non pp hoc minuitur crudelitas. Iocundum:ex affectu inferorum.Vita enim nostra huiuscemodi est:ut si illam ĩferis cõpares iocundissima esse uideatur:sinautem superis calamitosa sit. Inuicte:ergo potes. Creatrix:sic Lucre.Aeneadum genitrix hominum diuumq; uoluptas.Quæ mare nauigerum quæ terras frugiferentes cõcelebras per te quoniã genus oẽ animãtũ cõcipit̃. Visitq; exortũ lumi.so. Vel potius creatrix tua ex quo facilius etiã

posse illum ostendit. Terram iniice:fac cœnothaphium.Sic alibi:Tunc egomet rheteo in littore inanem cõ/
stitui. Namq; potes:Sic Horati.Quanq̃ festinans non est mora longa licebit iniecto tertio puluere curras.

Da dextram misero:& tecũ me tolle p undas
Sedibus ut saltem placidis in morte quiescã.
Talia fatus erat cœpit cum talia uates
Vnde hæc o palinure tibi tam dira cupido?
Tu stygias inhumatus aquas? amneq; seuerũ
Eumenidũ aspicies? ripã ue iniussus abibis?
Desine fata deum flecti sperare precando:
Sed cape dicta memor duri solatia casus:
Nam tua finitimi longe lateque per urbes
Prodigiis acti cælestibus ossa piabant:
Et statuẽt tumulũ:& tumulo solemnia mittẽt
Aeternumq; locus palinuri nomen habebit.
His dictis curæ emotæ:pulsusq; parumper
Corde dolor tristi: gaudet cognomine terra.
Ergo iter inceptũ pagunt:fluuioq; ppiquãt:
Nauita quos iã ĩde ut stygia pspexit ab unda
Per tacitũ nemus ire:pedemq; auertere ripæ:
Sic prior aggreditur dictis:atq; ĩcrepat ultro.
Quisq̃s es armatus q nostra ad flumĩa tẽdis
Fare age qd uenias:iã isti nc cõprime gressus:
Vmbrarũ hic locus ẽ: somni noctisq; sopore.
Corpora uiua nefas stygia uectare carina.
Nec uero alcidem me sum lætatus euntem
Accepisse lacu:nec thesea pyrithoumque
Diis quãquã geniti:atq; inuicti uiribus essent:
Tartareũ ille manu custodẽ in uincla petiuit:
Ipsius a solio regis traxitque trementem:
Hi dominam ditis thalamo deducere adorti:

SER. Da dextrã:da auxiliũ.Vmbra.n.nunquã te/
net:ut Ter Frustra cõpressa manus effugit imago.qe
scã salrẽ ĩ morte.Nã na uræ semp uagant̃. Tam dira
cu.ex deoꝝ ira ueniens:aut magna:ut Sua cuiq; de/
us fit dira cupido. Seueꝝ:tristẽ : & sunt reciproca.
Eumenidũ:circa quẽ habitant heumenides. Ripã
abibis:ut abeo ĩ tuscos.Alii habẽt adibis. Fata: quæ
semel decreuerunt:& locutus ẽ secũdũ epicureos:q
dicunt nec bene pro meritis capitur nec tãgit̃ ira.Du
ri:ĩpossibilis ad mutationẽ. Lõge lateq;:de historia
ẽ:Luca.enim peste laborantibus respondit oraculũ
manes Palinuri esse placãdos quãobrẽ haud procul
a uelia & nemus ei dederũt & cœnotaphiũ. Prodi/
giis cælestibus:& pestilẽtiã & oraculũ cõpendiose tã
git. Piabunt:expiabunt placabunt. Aeternũ:ĩ æter
nũ:& est aduerbiũ. Palinuri:plus ẽ q̃ si tuũ dixisset.
Parũper:paulatĩ lætari cœpit Spes.n. sola nondum
beneficiũ accepat patris:alii parũp ualde paꝝ uolũt.
Gaudet cognomĩe terra:ẽ enim hic & hæc cogno/
minis.In Pla.n.una de bacchidibus dicit:Illa mea co/
gnominis est:Metri ãt necessitate a cõmuni genere ĩ
e missit ablatiuũ. Nauita:Epẽthesis:ut mauors pro
mars:Inde ut stygia prospexit ab unda.Vt siculo pro
spexit Abusq; pachynno:& sic intelligimus hæc tria
iuncta esse Acherontẽ stygen & cocytõ.De his.n.na/
scunt̃ alia.Hic est nouies styx interfusa cohercet. Ta
citũ:aut solũ aut ipsi taciti. Aggredit̃ : Hoc sermõe
ostendit eũ iratũ. Armatus:ac si diceret nihil pium
molitur armatus. Quis:cur. Istic:a loco in quo es.
Viua:nã sunt corpora mortuoꝝ q̃ tãtũ uidẽt̃.i.um
bræ. Me sum lætatus:lectũ.n.ẽ in orpheo q̃ quãdo
Hercules ad inferos descẽdit:Charõ territus eũ statĩ
suscepit:pp qd ãno ĩtergro ĩ cõpedibus fuit. Alcids:
αποτησ αλκησ qdã dictũ uolũt:qd nõ pcedit: qa a
pria ætate sic dictus ẽ.Ergo ab Alceo patre Amphi/
trionis. Quanq̃:ac si dicat hoc in te nõdũ probaui:
sed per simulationẽ:Nã norat. In uincla:Hercules a
prudẽtioribus mente magis q̃ corpe fortis dr̃. Ergo
cũ plura fecerit: duodecĩ ei labores dãtur pp duode/
cim agnita signa.Quod igitur ab iferis cerbeꝝ traxerit:notat̃ q̃ oẽs cupiditates & oĩa uillia terrena contẽpsit
nã cerberus ẽ terra q ẽ cõsũptrix corpoꝝ:Vnd cerberus q̃si κρεοβοροσ.i.carniuorus dr̃.Vnde ẽ Ossa sup recu
bãs.nã ossa nõ cito terra cõsumit. Ipsius a regis.s.atq cerberus stati post flumĩa :ẽ ubi ẽ quasi aditus inferoꝝ.
Soliũ ãt Plutonis ĩterius ẽ : Ergo uel ad naturã canũ referas q territi ad dominũ refugiũt:Aut soliũ p ĩpio ac/
cipias ut alibi arces p ĩpio ut Imbellẽ auertis romanis arcibus idũ:cũ ĩdi usq; ad prĩos uenerit fines.i.usq; ad ar
ces. Dominã:uel de græco ẽ:q uxorẽ Δεσποιναν:dicunt:aut ditis thalamo & dominã charon ad se rettulit.
DONA. Cœpit cũ talia ua.Respõdet sybilla cui leges ĩferoꝝ notiores essent. Fata:fatũ dixit iudicatũ cu/
ius firmitas moueri nõ possit. Nec ue.alci.dat exẽpla eoꝝ q apud iferos illicita cõmisisset sub occasiõe q̃ de/
oꝝ originẽ ducerẽt. Tartareũ:una iiuria priuare oẽs ĩferos suo custode. Ipsius a so.alia ipsius regis iniuria.
Tremẽtẽ:iniecit timorẽ Hercules illi qui neminẽ timuit. Hi dominã ditis:peius conati sunt.Quod hic lo/
ca sunt accusationes? Facere uim uxori alienæ.Vxori regis & p̃sentis.Ipsi quoq; reginæ:& hæc a psona. A lo/
co uero de ipso thalamo quẽ nosse p̃ter maritũ nemini licuit.A facto abstrahi quẽ honesto tãgere nõ licuit.
CHRI. Misero:si miseri sunt q ĩ ĩferno mergũt̃.qd miserius eo q ne hoc qdẽ asseq põt? Saltẽ:pathos q̃ nũ
quã ĩ uita qeuerit:& nũc ẽt ĩ morte nulla qetis spes dat̃. Talia fa.e.cœ.Orõ ĩdignatiõe plena q̃ nõ solũ uerbis
ostẽdit̃:ueꝝ ẽt festinatiõe respõsiõis.Cũ uix expectauerit:ut ille finiret. Vnde:Addubitatio auget ĩdignatio
nẽ:cũ uideat̃ q̃ ne suspicari qdẽ possit.unde hæc cupido illi ueniat. Tu stygias ĩhumatus: Grauissima ĩterro
gatio:cũ ita urgemus aduersariũ ut nõ possit nisi id qd nobis placet respõdere.Habẽt ãt hæc sigula uerba ma
gnũ põdus. Tu.q.d.cui nullũ tale meritũ ẽ:ut supra fata qcq̃ sit tribuendũ. Stygias: q̃s ĩ tãta dii ueneratiõe
habẽt. Inhumatus:cũ magno põdere.q.d.qd nunq̃ factitatũ ẽ. Seueꝝ.q.d.uis qcq̃ ĩ eo flumĩe aduersus ius
facere:ĩ quo sũma semp obseruata sit seueritas. Eumenidũ:q̃ oĩum sceleꝝ ultrices sunt. Aspicies:si tãtũ ad

miratur si aspiciat:qd erat si transeat.Repete ergo Tu q nihil extra sortem a diis mereris:nulloq; illis sangui/ne cōiunctus es inhumatus.Quod semp nefas fuit talem fluuiũ:& qui tales habẽt uitrices nõ dicã transibis sed aspicies. Aut abibis ripã:ut ostẽdat maximũ nefas esse ipsum transire ẽt si post transitũ a ripa non disce/dẽs ulterius nõ progrediat. Desine fa.d.f.s.ostẽdit q; trãsire fluuiũ aliquẽ ĩhumatũ sit uelle flectere fata:quæ secundũ stoicos ne a ioue qdẽ frangi possunt. Fatũ:de fato ita scribit Augusti.in.v.eius uoluminis:q ĩscribit de ciui.dei.Qui non astrorꝝ constitutionem sicuti ẽ cum quodq; concipit uel nascit uel ĩchoat:sed omnẽ cõnexionẽ seriẽq; causarꝝ:qua fit omne quod fit:fati noie appellãt:nõ multũ cũ iis de ui uerbi ẽ laborãdũ:quoniam hanc seriẽ dei uolũtati & potestati subiiciũt:q cuncta scit anteq̃ fiãt:& nihil inordinatũ relinqt:a quo sunt oium potestates:quãuis ab illo sunt oium uolũtates Hæc Augusti. Sene.ãt his uersibus ostendit dei uoluntatẽ:cuius potestas p cũcta porrigit fatũ illos dicere.Duc me sũme pater altiq; dominator poli quocunq; placuit.nulla parẽdi mora ẽ.Assum ĩpiger:Fac nolle comitabor gemẽs:malusq; patiar facer qđ licuit bono.Ducũt uolentẽ fata:trahunt nolentẽ.Postremo addit Augustinus ordinẽ cãrꝝ ubi dei uolũtas plurimũ ualet:nec ne/gamus nec fati uocabulo nũcupamus nisi forte a fundo fatũ dicamus.Nã scriptũ ẽ in libris sanctis.Semel lo/cutus est deus quoniã potestas dei ẽ & tibi domine misericordia:semel.i.icõmutabiliter oĩa quæ facturus est. Hac ergo ratione fatũ appellare possumus a fando.Sed quoniã ĩ alia re intelligi solet:corda hõinũ nolumus ĩclinare:Plato scribit fatũ esse diuinã legẽ p quã ĩeuitabiles cogitationes dei ac incepta cõplent. Hãc aũt legẽ in mundi animo ĩsitã ĩgenitãq; ab ipsa dei prouidẽtia putat:ut idẽ sit hic fatũ qđ ĩ mẽte dei ẽ ꝑuidentia. Aius.n. mundi minister ẽ dei q ea q̃ ꝑuidẽtia sancit:& nouit:diligenter exeqt:ac cõplet:ac ẽt exequẽda ministris suis: idest syderibus ac dæmonibus mãdat:Quo fit:ut lex administrandi mũdi sit & ĩ principe deo & ĩ mũdi spiritu ac syderibus.Hoc oẽ exprimit Pla.Ineuitabiles primo dixit cogitationes dei secundo legẽ per quã illæ complẽtur:& alibi dixit fatũ eẽ syderꝝ legẽ ut ostenderet prouidentiã in deo esse.Fatũ uero ĩ mũdi spiritu ac syde/ribus Sæpe ẽt uniuersi mentẽ fatũ nuncupant.Sæpe & ipsius legis executionẽ.Ergo apud platonicos q̃ttuor significat fatũ:Mentẽ ipsam cæli:Legẽ quæ illi ĩgenita ẽ.Legem q̃ cæteris diis attribuitur:Ac deniq; executionẽ quam sanxit deus primus:quas administrandas susceperint secundi.Hæc de Platone Trimegistus ãt prio dedit diffinicionẽ:quæ ad ipsius legis temporalẽ executionẽ pertinet dicens fatũ esse necessitatẽ oium q̃ gerũtur semp sibi catenatis nexibus iunctã.Secundo appellauit mundi animum fati noie:& simul aliã diffinitio/nẽ posuit:qua fatũ & in mundi mente & in cæteris diis posuit.Dicit.n.fatũ ẽ aut secundus deus.i.uniuersita/tis animus:aut oium celestium terrenorumq; firmata diuinis lebibus disciplina.i.ratio & ordo rerꝝ admini/strandarꝝ in diis in summi dei prouidentia.Ac idẽ Trimegistus tria putat in rebus administrandis principa/tum tenere his uerbis.Hæc tria fatũ:necessitas:ordo nutu dei effecta sunt.Prima igitur ẽ prouidentia diuina gubernãs mundũ.A qua gubernanda mũdi ratio similis mundi mẽti tradita ẽ:quã hic fatũ nominat.Ab hoc necessitatem uult oriri.i.rationis huius ineuitabilẽ executionẽ.A necessitate censet oridinẽ emanare.Hæc ãt sunt eius uerba.Fatũ & necessitas ambo sibi inuicem indiuiduo nexæ sunt glutino.Fatum rerum initia parit Necesitas cogit effectũ.quæ ex illius primordiis pendet.Has ordo consequitur:idest textus & dispositio tpis rerꝝ perficiendarꝝ Nihil est.n.sine ordinis dispositione & cõpositione.Est igit eodẽ Trimegistro teste prouidentia lex rerꝝ agendarꝝ in summo principe constituta.Ab hac fluit flatum:lex.s.prouidentiæ similis:sed in mũdi spiritu ĩsita.Hic necessitas deinde ordo. Cæteri philosophi non integram hãc Trimegisti sentẽtiã acceperunt ꝑter Platonem.Pythagoras.n.prouidentia mundũ administrari dixit.Fatum ãt diffiniens id quod ad legem & ad legis executionẽ ordinem explicuit scribens fatum esse eorum quæ sunt per partes administrandorum causam.Ad idem quoq; respiciens Aristoteles fatum ĩquit est decretum causarum attractu se inuicem continentium.Stoici idem pene exprimũt:cũ dicãt fatum esse connexam rerum seriẽ siue rationem per quã mũdus administrat.Democritus autẽ Heraclitus:Empedocles:Xenophanes:& Melissus solã necessitatẽ ĩ fati diffinitione posuerunt.Dicunt.n.fatũ esse euẽtũ ineuitabilem ac necessariũ.Boetius ãt solã excutionis cõnexionẽ posuit.Fatũ.n.ait est ĩhærens rebus mobilibus dispositio:p quã diuina prouidentia suis quæq; nectit ordinibus:Hæc fortasse:dũ breuitati studeo:obscurus q̃ par erat retuli. Sed ĩuenies apud Marsiliũ nr̃um uicinũ & hæc & plurima alia enodatius explicatiusq; scripta. Memor.q.d.quæ te nõ fallẽt: nã qui narrat:nõ iubet memoriæ mandari quæ non credat futura:ne aliquando mẽdacio argui possit. Cælestibus.q.d.q nõ sũt cõtemnẽda.Ergo nõ ẽ dubitãdũ qui exequat:Palinurus diximus de elia siue uelia.Palinurus ãt promõtoriũ est nõ procul ab hac urbe. Parump:stati secundũ Marcellum:sed magis Seruio assentior. His dictis:nõ potuit uenire ĩ italiam idest ad contemplationẽ æneas:nisi palinurus quẽ apetitum rationi repugnantẽ inter/pretati sumus:qn nimis uehemẽs nimis concitatus est a somno idest a summa aĩ & placida quiete de temõe idest de uitæ administratiõe deiiceret:Núc ãt cum ĩ ĩferno.i.ĩ uitiorꝝ speculatione iterꝝ sese offerat.iterꝝ repellitur:quia nõ possumus uitia cõtẽplari:ut ab eis liberemur:nisi prius relicto hoc appetitu. Nauita:de charõte abunde dictũ ẽ:& q; uim nolit pati:etiã demonstratũ ẽ. Somni noctisq;:ut ostẽdat omnia cũ iam sit amissa ratio q̃si dormire:aut in rerꝝ omniũ tenebris & cæcitate uersari. Petiuit:abduxit secundum Marcellum.

SER. Amphrysia uates:apollinea:& ẽ longe repetitũ epitheton.Nã Amphrysis est thessaliæ fluuius: iuxta quẽ Apollo priuatus diuinitate ab ioue irato Admeti regis pauit armẽta:quia occiderat cyclopas fabricatores fulminũ qbus Aesculapius Apollinis fi/lius extinctus ẽ:qa Hippolytũ ab ĩferis potentia her

Quẽ contra breuiter fata ẽ amphrisia uates:
Nullæ hic insidiæ tales:absiste moueri:
Nec uim tela ferunt:licet ingens ianitor ãtro
Aeternum latrans exangues terreat umbras:

Casta licet patrui seruet proserpina limen.
Troius æneas pietate insignis & armis:
At genitorẽ imas herebi descẽdit ad umbras:
Si te nulla mouet tantæ pietatis imago:
At ramũ hunc:aperit ramũ qui ueste latebat
Agnoscas:rabida ex ira tum corda residunt.
Nec plura his.ille admirãs uenerabile donũ
Fatalis uirgæ:longo post tempore uisum:
Cæruleã aduertit puppim:ripæq; ꝓpinquat:
Inde alias animas:quæ ꝑ iuga longa sedebãt
Deturbat:laxatque foros simul accipit alueo:
Ingentem æneam.gemuit sub põdere cymba
Sutilis:& multam accepit rimosa paludem
Tandem trans fluuiũ icolumes uateq; uirũq;
Informi limo:glaucaque exponit in ulua.
Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Personat aduerso recubans immanis in autro.
Cui uates horrere uidens iam colla colubris:
Melle soporatam & medicatis frugibus offã
Obiicit.ille fame rabida tria guttura pandens
Corripit obiectam:atq; ĩmania terga resoluit
Fusus humi:totoq; ingens extenditur antro.
Occupat æneas aditum:custode sepulto:
Euaditque celer ripam irremeabilis undæ.
Continuo auditæ uoces:uagitus & ingens:

baꝝ reuocauerat. Nec uĩ tela fe.ac si diceret tantum repellit. Licet:fas ẽ:& ẽ concedentis aduerbiũ sicut esto. Aeternũ:aduerbiũ ẽ:ut supra:& subaudit̃ bis æternũ:latrans æternũ tereat. Patrui:qa Iouis ẽ filia ex Cerere. Seruet:custodiat:ut Tãtas seruabat filia sedes. Troius.q.d.a diis originẽ ducens. Pietate in/si.& ar.ꝑꝑ illud Pauci quos æquus amauit Iup.aut ard.e.ad æ.u. Herebi:ꝓrie pars iferoꝝ:ĩ q̃ q bene ui xerũt morãt̃:Nã ad elysiũ nõ nisi purgati ueniũt: unde ẽ Et pauci læta arua tenemus.Hĩc dep̃nsũ ẽ aĩas d̃ elysio ad corpora nõ redire qa ꝑ purgationẽ carent cupiditate. Si te nulla.m. necessitate uult ꝑsuadere: qa scit manes nulla reflecti. Pietatis ima.i. pietas : ut uis herculea.i.Hercules & ẽ periphrasis. Aperit:nu/dat ut Aperire procul mõtes ac uoluere fumũ. Fata/lis uirgæ:nã ẽ Si te fata uocãt. Lõgo post:aut aduer/biũ ẽ:aut p̃positio antique posita. Iuga:græcæ dixit ζυγα.q̃ trãstra uocamus. Laxat: Vacuat:ut supra.

Foros:Tabulata.Multitudĩe.n.r̃mota q̃si laxantur spacia. Alueo:Fluminis:& ꝑ synæresin aluo. Ingentẽ æneã:ut ostẽdat ꝑ purgationẽ aĩ ẽt corpa fieri leuiora:qd̃ de sibylla uult accipi. Sutilis:ĩtexta ergo fragilis. Tãdẽ:ꝑꝑ paludis magnitudinẽ:aut qd̃ melius ẽ ꝑꝑ põdus æneæ:& ꝑꝑ cœni dẽsitatẽ. Informi:sine forma. Personat:aut ꝑsonare facit:aut ꝑ regna sõat Et qa de animis dicturus est:bene facit ante Cerberi mẽtionẽ cõsũptoris corpoꝝ Luca.Qui uiscera sæuo spgis nr̃a cani.Tũc.n.aĩæ locũ suũ recipiũt : cũ fuerit corpus cõsũptũ. Colubris:fingit̃ ꝓ pilis habere ser/pẽtes:& hypallage:qa ĩ collo eius horrebãt colubræ.

Offa:hĩc diminutiuũ ofella q̃ nõ geminat f. Quod ait melle:allusit ad corpora q̃ cũ melle obruũt̃. To/to antro:ꝑ hoc eius magnitudo ostendit̃: ut de Polyphemo iacuitq; ꝑ antrꝝ ĩmẽsũ. Occupat:raptim in/gredit̃. Sepulto:sine pulsu.i.sine motu dormiente. Irremeabilis:epithetũ æternũ:& ẽt ipsi æneæ irremea/bilis quia per aliã portã egressurus ẽ. Continuo au.uo.Nouẽ circulis iferi cincti dicunt̃: quos nũc exeqt̃.Primus animas ĩfantium tenet.Secundus eoꝝ q ꝑ simplicitatẽ adesse nequerũt.Tertius eoꝝ q euitãtes erũnas se interemerũt.Quartus eoꝝ q amauerũt.Quintus uiroꝝ fortiũ.Sextus nocẽtũ q puniunt̃ a iudicibus.In septimo aĩæ purgant̃.In octauo sũt aĩæ ita purgatæ:ut redeãt.In nono:ut iã nõ redeant ĩ campo elysio. Vagitus: poetice dixit.Ploratus tãtũ lachimaꝝ:planctus tantũ uocũ.Fletus ad utrunq; ꝑtinet.Sed cõfundũt̃ plerunq;.

DONA. Breuiter:Quia q̃ iuxta sunt lõgo sermõe no egẽt. Nullæ insidiæ:loqt̃ ergo cõtra ut dixit.Nã lo/quitur contra illa quæ suspicabatur. Nec.n.tel.f.confutat qd̃ ille uehemẽter timebat. Fertur.n.ferrũ plerũq; nõ ut inferat̃:sed ut repellat̃ ĩiuria. Pietate & armis:nã propter pietatẽ descendit ad patrẽ:propter uero for/titudinẽ nõ reformidauit ꝑicula:q̃ sunt apud inferos. Alias animas:quo facilius æneã ferret. Ingentem:aut q̃ re uera esset magnus:aut cõparatione exiguæ nauis:q̃ ad Incorporeas aĩas uehẽdas inuentã esset. Tandẽ: Autem.mora fuit : quia nauis præter solitum esse honusta.Vel ex affectu æneæ qui properabat ad patrem.

CHRI. Nullæ hic insi.Purgat q̃ ille timebat:& ostendit q̃ alienus sit a fraude & a rapina.Post hæc ostendit ramũ.Hæc oĩa huc tẽdũt:ut q ad speculationẽ tẽdũt: primo uacẽt & dolo:& ui:hoc est omni uitio.nã ille ascẽdet ĩ mõtẽ domini:& stabit in loco sancto eius:q ẽ innocẽs manibus & mõdo corde:& nõ accepit ĩ uanũ ani/mã suã.Sed neq; hoc satis ẽ:ut uitio careas:ut in speculationẽ recipiaris:Sed opus est ut ramũ apias.i. p̃feras ipsã sapientiã quã sine dei dispositione nemo assequitur:Vnde dixit Donum fatalis uirgæ. Mirabilem: Quia nil sapentia mirabilius ẽ.Lõgo post.t.u.Nihil.n.rarius uidere cõtingit.Mirat̃ ergo ramũ aureũ:Nã q̃uis nolit cogi libeꝝ arbitriũ:tamẽ concedit sapiẽtiæ. Cæruleã aduer.p.Aduertit uolũtatẽ q̃ uidenda discutiat. Hæc habet pro.i.ĩpetũ ĩ obiectũ.hẽt ĩ puppi clauũ.i.rõnẽ q̃ cuncta põderet & regat:nã & ĩ malo eligẽdo adhibet rationẽ licet falsã Charon igit̃.i.libeꝝ arbitriũ uiso ramo.i.sapĩa libẽter ad illũ se uertit Nauis çærulea ẽ:Cæ/ruleus ãt color ex albo cõstabat & nigro:qa aĩus ꝑ speculationẽ ad iferna tẽdẽs nigꝝ.i.uitiũ & albũ.i.uirtutẽ cogitat. Vel ꝑ nigrꝝ ĩscitiã ꝑ albũ cognitionẽ ĩtellige.Speculator.n.nisi uideret aliqd:nõ moueret̃ ad speculãdũ.Si uero oĩa uideret:cessaret ipsa speculatio.Remouet Charõ cæteras aĩmas.i.cæteros oẽs aĩ affectus & ꝑ/turbationes:& recipit æneã cũ sibylla.i.aĩum cũ solo ĩtellectu.Cymba subtilis ẽ:qa scitis sciẽda annectit.Est rimosa ꝑꝑ qd̃ ĩ eadẽ re scibiliũ scitoꝝ q̃ diuersitas nulla ẽ:distãtq; lõge iter se:ac differũt:& pugnare sæpe uidet̃ Gemit cymba ex angustia:q̃ p̃mit̃ ꝑꝑ speculationis difficultatẽ:& qa rimosa ẽ accipit multã paludẽ.Nã sæpe

Cha/ron

Cerberus

inter speculandũ corporeaꝝ rerum illecebræ subeunt. Cerberus:hic secundũ Hesio.natus est ex Echidna & Typhaone simul cũ Ortho cane Gerionis & Hydra & Chimera:& ut idẽ poeta scribit:hẽt centũ capita. ianitor ẽ Plutonis:& cuicunq; ueniẽti cauda atq; auribus blandit̃:sed exire neminẽ patit̃.Siquidẽ ĩ isidiis collocatus quẽcunq; extra ianuam offendit:deuorat.Alii non cẽtũ sibi capita:sed tria dãt. Verum qđ magis absonũ iudicari possit:cõtraria sentire Hesiodus ac Virgi.uidẽt̃.Siqdẽ Hesiodus ait illũ ĩtrãtibus blãdiri.Egredientibus uero aduersari.Contra Virgi.ipsũ uiuentibus obstare & ne ĩgrediant̃ eos impedire inducit.Quoꝝ controuersiã ut facilius tollamus:meminisse oportet descẽsum ad inferos esse : tum eoꝝ qui in uitia labunt̃:tũ eoꝝ q descendũt ĩ contemplationẽ uitioꝝ:ut cũ illorum ꝑnitiosam pestẽ cognouerint.ab illis se purgẽt.Cerbeꝝ autẽ pro eo poni quod ĩ nobis terrenũ ac propterea caducũ ẽ.Si igitur ĩtelligamus nos ad inferos descendere:cũ in uitia labimur:eris id quod scribit Hesio.Nã labẽtibus ita ad ĩferos blanditur cerberus.i.corporei sensus.Nam illi nos in uitia ꝓcipites agunt & ad oẽs uoluptates inuitant quæ aĩum effœminãt:contraq; ab oĩ reꝝ cælestiũ inuestigatione remouent:& qa nihil nisi corporeũ nobis sese offert:nos nihil nisi corpus eẽ putamus.Sin ãt hinc abire tentamus repugnauit oĩo eædẽ uoluptates.Itaq; hortant̃ ad ĩgressum:dehortantur ab ingressu.Sin autẽ eum descensũ ad inferos intelligamus:ꝑ quẽ contemplationẽ uitioꝝ ut ab illis discedamus significamus cõtra est de cerbero.Nã repugnat aduersat̃q; ingredi uolẽtibus.Impediũt.n. nos ea oĩa quæq̃uis caduca momẽtaneaq; sint:tamen sensus demulcent:Presertĩm ãt ĩpedit nos timor:ne ea quibus corpus indiget nos deficiãt.Itaq; sapiens q est considerat tria genera eẽ eaꝝ reꝝ q̃ ad corpus ꝑtinẽt uoluptatũ.Primæ illaꝝ reꝝ sunt q̃ nec necessariæ nec naturales sunt.Altera eaꝝ reꝝ:q̃ & si nõ sunt necessariæ:tamẽ sunt naturales.Tertia uero illaꝝ q̃ naturales necessariæq; sũt.Itaq; primã tãq̃ oĩno ꝑnitiosã refugiẽdã esse censet.Secunda uero speciẽ facile careremus.Tertiã postremo q̃uis ea continet sine q̃bus esse nõ possumus:facile tamẽ parari illa posse:quia natura paucis minimisq; contenta sit aĩaduertit.Ista ergo facile sine multa impẽsa & ꝑuo labore sibi cõparat : ac deĩceps reliquũ tps maximaꝝ reꝝ cõtẽplationi ĩpendit.Qua qdẽ laute abundeq; alit̃ aĩus eaq; uiget: ac beate degit:ut ipsa inuestigatio pabulũ sit:ac uera ãbrosia.Gaudiũ ãt qđ ex illaꝝ reꝝ cognitione ꝓuẽit suauissimũ nectar ꝓbet.dat igit̃ cerbero.i.necessitati corpis offã.i.uilẽ ac facile parabilẽ cibũ ĩ quo sit etiã potus:& ex quo gignat̃ somnus:ut ad plenũ satisfaciat necessitati corporeæ.Nã cibo potu:ac sũmo indiget uita animalis:unde trifauci latratu illũ ꝑsonare dicit. Soporatã:Nã ut diximus:somnus necessarius ẽ uitæ corporeæ. Ille fame rabida:ostẽdit ꝑ transitũ nullũ obsoniũ melius esse q̃ fames cũ tũc ẽt utilissima suauissima sint:& illđ simul docet fame ipsa oĩa latrar̃:& ĩ oẽm rabiẽ uerti.hĩc ipe alibi Et male suada fames. Occupat.e.a.custode sepulto.Nã cũ ita curatũ ẽ corpus:ut neq; nimio luxu ꝯtumax sit:neq; rursus rebus necessariis laboret iacet obtẽpãs:nec aĩo ꝯtẽplari uolẽti aduersat̃.ergo ualet æneas.i.uir sapiẽs occupar̃ ĩgressũ ad ꝯtẽplationẽ.

Infantumq; animæ flentes in limine primo:
Quos dulcis uitæ exortes:& ab ubere raptos
Abstulit atra dies:& funere mersit acerbo.
Hos iusta falso damnati crimine mortis:
Nec uero hæ sine sorte datæ:sine iudice sedes:
Quæsitor minos urnã mouet:ille silentum
Conciliumq; uocat:uitasq; & crimina discit.
Proxima deide tenent mœsti loca:qui sibiletũ
Insontes peperere manu:lucemque perosi
Proiecere animas:quã uellent æthere in alto
Nunc & pauperiem:& duros ꝑferre labores:
Fata obstant:tristiq; palus inamabilis unda
Alligat:& nouies styx interfusa coercet.
Nec ꝓcul hinc partem fusi monstrãtur ĩ oẽm
Lugentes campi:sic illos nomine dicunt.
Hic quos durus amor crudeli tabe peredit
Secreti cælant calles:& myrtea circum
Silua tegit:curæ non ipsa in morte relinquũt.
His phædrã ꝓcrinq; locis:mœstãq; eriphylẽ
Crudelis nati monstrantem uulnera cernit.

SER. In limĩe primo:Qui de prima ipsi subrepi sunt uita. Exortes:Expertes sine ꝑte ακληρυσ græcæ. Acerbo:Immaturo:translatio a pomis. Sĩe sorte:Sine iudicio.Nã antiq non audiebãt cãs nisi sorte ordinatas.Nam tempore quo agebantur causæ:conueniebãt oẽs:unde & cõciliũ ait:Et ex sorte dieꝝ ordinẽ capiebant:quo post diẽ trigessimũ suas cãs exequebant̃:unde ẽ Vrnã mouet:Iuuena.Gratia fallacis ꝑtoris uicerit urnam. Quesitor : proprie is est qui exercẽdis q̃stionibus ꝑest.Inducit autẽ Minoa tamq̃ crudelẽ: quod epitheton Plato & Homerus ei dant nã Aeacus & Rhadamãthus fr̃es minores sunt. Mœsti:Quia secũdũ Platonẽ grauiter puniuntur eorum aĩæ qui sibi inferũt mortẽ. Lucẽ:Figurate:nã perosum illius dicimus. Proiecere:Quasi rẽ uilem. Duros perferre:Homerus Achillis umbram ĩducit dicentẽ libentius se omnia aduersa apud superos tolerare q̃ apud inferos imperare. Aethere : Nostrum habitaculum ætherem uocauit inferorum comparatione. Fata:Iura naturæ. Nouies stix interfusa:q altius de mũdi rõne q̃sierunt dicũt intra mũdi hos nouẽ circulos ĩclusas eẽ uirtutes:in quibus & iracundiæ sunt & cupiditates:de quibus tristitia.i.styx:unde dicit nouem esse circulos stygis:quæ inferos cingit idest ut supra diximus terram.Nã dicũt alias esse purgatiores extra hos mũdi circulos potestates. Partẽ fusi mostrantur ĩ oẽm:Plures uult ostẽdere eos ĩ q bus libido dominat̃. Lugẽtes cã.Quasi lucis egẽtes qđ ẽt a moribus cõgruit. Durus.a.Immitis ĩexorabilis. Tabe.p.corpore paulatĩ defluente. Secreti:celãt.c. Amãtibus cõgruit. Myrtea syl.q̃ ẽ Veneri cõsecrata. Curæ:nõ ipsa ĩ morte.r.hoc ẽ:Etiã illic amãt: & habẽt pactoꝝ imaginẽ criminũ:sicut ẽt de piis dicturus ẽ:ut Quæ gratia currũ Armoꝝq; fuit uiuis quæ cura ni-

tentes.Pascere equos eadem sequit᷑ tellure repostos.Sane sciẽdũ ut supra diximus loq̃ eũ de amore generali: sicut ẽt Plato ĩ symposito tractat.Nihil.n.ĩterest q̃d q̃s amet:dũmodo amore teneat᷑.Notãdũ ẽt est:nã rax̄ est q̃a cum masculio genere supra usus fuerit:ut Hic quos durus amor:Nũc tãtũ fœmiax̄ ponit exẽpla: nõ ꝙ de finit uiri:sed elĩgit sexũ ĩpatientẽ ad amãdũ:tamẽ paulo post ẽt Sichæi facturus est cõmemoratiõe. His phædrã:Hæc fuit filia Minois & Pasiphæs & uxor Thesei:q̃ priuignũ Hyppolitũ amore capta de stupro ĩterpellauit:& despecta apud maritũ eũ falsi criminis detulit:q iratus ĩuocauit Aegeũ patrem:ut Hippolyto currx̄ agitanti ĩmitteret phocã:quo facto & Hippolyto ĩterempto:Phædra amoris ĩpatiẽtia laqueo uitã finiuit. Procrin:Hæc uxor Cephali fuit:q cum uenãdi studio teneret᷑: labore fessus locũ quendã adire cõsueuerat:& illic ad se recreãdũ aurã uocare:q̃d cũ sæpe faceret:amorẽ ĩ se mouit Auroræ:quæ ei canẽ uelocissimã Lælapa nomine donauit:& duo hastilia ĩeuitabilia:eumq̃ ĩ ãplexus rogauit.Ille ait iusiurãdũ se hr̄e cũ coniuge mutuæ castitatis:quo audito Aurora respõdit:ut ꝓbes igit᷑ cõiugis castitatẽ mutate ĩ mercatorẽ:quo facto ille iuit ad procrin:& oblatis muneribus ĩpetratoq̃ coitu:cõfessus est se esse maritũ:quod illa dolẽs cũ audisset a rustico amare eum aurorã:quã ĩuocare cõsueuerat:ad siluas profecta ẽ:& ĩ frutetis latuit ad dep̄hendendũ maritũ: q cũ amore solito aurorã uocaret:Procris egredi cupiens fruteta cõmouit:sperãs Cephalus ferã: hastã ĩeuitabilem iecit: & ignarus ĩteremit uxorem Mœstãq̃ eryphilẽ.Hæc Amphiarai auguriis argiui uxor fuit:quæ latẽtem bello thebano maritum polynici ꝓdidit:monili accepto quod ante uxori dederat:q ductus ad prœlium hiatu terræ periit:cuius filius Alcmæon postea matrem necauit:& est ut Horestes furore correptus.Vituperat᷑ sane Vir.ꝙ mœstam dixerit:quam stygerem legit apud Homex̄.i.nocentem. Nam mœsta est στυγερη.

DONA. Dulcis uitæ:ex quos dulcis uita cito deseruit: & fecit exortes.i.extra sortẽ uiuendi maiorem. Ab ubere:ad augumentũ miserationis ꝙ ĩsõtes a matris uberibus rapti ante extiguerẽt᷑ q̃ loq̃ cœpissent. Quæsitor.m.Et ĩquirendi & urnæ agitandæ habet ptãtẽ. Insontes:dr̄ causa facti.Nihil.n.fit nisi quod faciẽdi habet necessitatem. Fusi ĩ omnẽ partẽ quocunq̃ oculos tẽdere poterãt. Secretos:aut ĩ abdito constitutos aut separatos. Curæ non ipsa in mor.r.Tanta fuit uis amoris:ut post mortem ab iisdem curis non desererentur.

CHRI. Vagitus:Vagire ĩfantium est:quoniã pueri simul atq̃ parti sunt eam primũ uocem edunt:quæ prima syllaba ĩ dictione est:Vnde & uaticãus deus is est:penes quẽ uocis humãæ initia sunt a quo acer uaticãus ẽ dictus:ut ait Varro:quãuis alii hũc deum a uiticiniis nomĩatum uelit: & agrum uaticanum ꝙ a uaticiniis q̃ ui atq̃ ĩstinctu eius dei ĩ eo agro fieri solita essent. Flentes:Flere est tãtum lachrymis: Gemere pectore cum præ angustia ĩ sonum prorumpimus.Ideo & iumẽta sub nimio põdere gemũt:& ĩanimata ea rõne gemer̄ dicunt᷑:ut Gemuit sub põdere cymba plorare est uoce flebili dolorẽ ostẽdere:unde est ĩplorare.Plangere ẽ ꝑcussione mẽbrox̄ dolorẽ ostẽdere:& pro ꝑcutere capit᷑.Eiulare ẽ acutiori & magis sublata uoce flere:q̃d est mulierx̄:& pene idẽ q̃d ululare:q̃uis hoc lupox̄ canũq̃ sit.Nã uociferãt q non mõ dolorẽ:sed ĩdignationẽ uoce effrenata demõstrant:q̃d & uehemẽter clamare aliquãdo significat.Lamẽtare est uoce q̃rela & tristi orõne calamitatẽ testari.Infantia ãt secũdũ doctiores phõs septimo ãno finit᷑:quæ ẽ prima ætas.Scd̃a uero pueritia nuncupat᷑ usq̃ ad pubertatẽ scd̃o septẽnario.i.q̃todecimo ãno finit᷑.Tertia.i.adolescẽtia.ad.xxi.annũ extendit᷑. Deinde septẽnario geminato ad.xxxv.annũ ꝓducit᷑ iuuentus:q̃a ætate ꝑfecta uxorẽ ducere Aristo.iubet.Rursus septẽnario geminato usq̃ ad.xlix.uel.l.annũ est ætas uirilis:matura ac ꝑfecta.Senectus demũ triplicato septẽnario cõstituit᷑.Ait ãt Aristo.in li.de rep.q ebdomatibus diuidũt ætates:plurimum bene dicũt.Sequẽda.n.est naturæ dictio. Ab ubere rap.Pathos a breuitate uitæ & ab ætate. Acerbo: ab eo q̃d est acer. Nã quæ acerba sunt:acriorẽ habẽt saporẽ. Damnati falso.c.Iure post ĩfantilem ĩnocentiam ponunt᷑ q ĩnocẽtes mortẽ subiere. Sorte:Vide Seruiũ.Sed & Quiti.Ait Quod ĩ foro uel atrocitate formulax̄ uel modo petitionũ uel nouissime sorte iudicat᷑. Minos:Scripserũt multi plurimos deos ĩ creta fuisse: ac deĩde multis ætatibus post deos heroas eandẽ ĩsulã habuisse:quox̄ clariores teste Hero.Minos & Rhadamãthus fuere Europes & Iouis filii. Minoaq̃ maiorẽ natu regnũ accepisse:ac plures urbes condidisse.Sed ex iis tres nobiliores Gnosũ q̃d asiã spectat.Phesũ uero ad meridiẽ positũ:& Cydon ad occasũ uergẽs.Dedit leges cretensibus:quas a pr̄e accepit:q in speluñca sibi cõgrediẽs eas dabat.Ac bello nauali multas ĩsulas cœpit:primus græcox̄ mari ĩperauit.Magnoq̃ in honore pp iusticiã & fortitudinẽ fuit.Classe primus teste Plinio pugnauit Ephorus ãt scribit Minoa cuiusdam antiq̃ssimi Rhadamãthis imitatorẽ extitisse uiri iusticia & æq̃tate celeberrimi: qua appellatiõe Minois frater fuit.Hunc igit᷑ sectatus Minos ꝑ nouẽ annos Iouis antrum cõscendebat:ac postea ĩde descendens leges quæ mãdata Iouis dicebat hoĩbus ferebat. Vnde poeta dixit Hic quondam minos nonũ regnauerat annum: Excelsa mandata Iouis captãs Ait Stra. Mœsti:quoniam cõtra ĩperiũ deorum fecerunt.Erat.n.ĩ arcanis antiquox̄ nõ licere cuiusq̃ se ipsum ĩterimere:cuius rei hanc rõnem Socrates apud Pla.refert:hoĩes ĩ quadam custodia esse:nec oportere quenq̃ seipsum dissoluere:neq̃ fugere dicitq̃ deos nostri curam habere nos uero homines ĩ rebus esse deox̄.Ergo quemadmodũ si q̃s ex nostris seruis se occideret cum hoc nõ mãdaremus grauiter ferremus:atq̃ si possemus puniremus:Ita & deus facit si q̃s hanc custodiam effugiat prius q̃ sibi deus aliquam necessitatem ĩposuerit:ut tunc Socrati fecit. Nouies:Quia octo cælorum sphæris:& corpore ĩclusa ẽ anima:ĩ inferis esse dicit᷑.Alii dicunt nouem circuitiones stygis nouem esse cõplexiones ex qualitatibus quattuor humorum:q̃bus anima ad dininitate sequestrat᷑:quax̄ quattuor sunt simplices. Nam bili color: sanguini humor:pituitæ frigiditas atræ bili siccitas.Quattuor cõiunctæ.Nam siccitas mixta frigori terrestrem corporaturam facit calori igneam.Humiditas cũ frigore aquaticã cũ calore aereã facit. Nouam uolũt æqualem. in qua quia secundum iusticiã oẽs operent᷑ qualitates nulla superet. Lugentes:nã luctus maxime amantum: est.Vnde ĩ buc.Nec lachrymis crudelis amor nec gramine ripæ Nec cithiso saturant᷑ apes:nec fronde capellæ.

Vagir̄ Vaticanus

Aetates hominis

Mĩos

SER Euadnem:Hæc uxor Capanei fuit:quæ se in ardenté mariti rogū præcipitauit. Pasiphæn: Hæc aūt ut supra diximus:tauri amore flagrauit. Laodomia:Vxor Prothesilai fuit:q cū maritū i bello troiāo pisse cognouisset:optauit ut eius umbrā uideret:q̄re cōcessa nō deserēs eā i eius amplexibus piit. Nūc fœmia.c.Cæneus uirgo fuit:quæ a Neptūno ꝓ strupri pcio meruit sexus mutationē.Fuit etiā inuulnerabilis:q pugnādo ꝓ lapytis a cētauris crebris ictibus fustiū paulatim fixus i terra ē:post mortē tamē in sexum rediit.Hoc āt dictū ostēdit Platonicum illud aias per μετεμψυχωσιν sexū plerunq; mutare. Errabat: Vagabaꝛ: & bene allusit: quia & amauerat & se iteremerat:ut quasi incertum eēt quē circulum posset tenere. Obscuram:Recenti morte:ut supra diximus. Infœlix di.Veniali utiꝛ statu:& excusat se ꝑ necessitatē:ne mortis causa fuisse uideaꝛ. Verus mihi nuncius:κατατο σιωπωμενον intelligendū quod si nunciatus Didonis interitus. Alii ad ignē referunt uisum.Alii ad Mercurium q ait certa mori:sed i neutro etiam ei genus mortis significatū ē: & hic dicit Ferroq; extrema secutā. Sāe q nūciat genere tātū dr̄ masculio:quod aūt nunciaꝛ:licet neutro dicaꝛ inueniꝛ tamen etiam masculio. Funeris heu tibi causa.f.ac si diceret q fuerā āte causa uoluptatis. Siqua.f.t.sub ima ē: ubi ꝓmissa exitū nō habet. Respexit āt ad Orpheū: q receptam pdidit cōiugem.
Quæ nūc.h.i.ꝑ um.argumentaꝛ ex eo ꝙ est inferos subire cōpulsus inuitū se reliqsse carthaginem. Senta:squallida:& est trāslatio a terra iculta: Situs āt proprie est lanugo quædā ex humore procreata.Fit autē i locis carentibus sole. Nec credere q ui.argumentationem tēdit: ac si diceret si credidissem forte etiam deoꝝ iussa contemnerē. Siste gradū: discedere eam daꝛ itelligi. Extremū fato qđ te alloquor.h.e.aut qa deus futurus est:at qđ melius est: qa post mortē tenebit alteꝝ circulū uiris fortibus.s.nō amantibus datū.
Torua:ꝓ torue.i.terribiliter. Lenibat:ꝓ leniebat: & antiq; dixit:ut Squamis auroq; polibat pro poliebat.Maiores.n.i omnibus coniugationibus imperatiuo bam addebant:& faciebant imperfectum indicatiui: qđ adhuc i tribus obseruaꝛ. In q̄rta etiam e addiꝛ:ut nutri nutriebat. Lachrymasq; ciebat:Sibi aut certe illud dicit. Sermo qdem eius lachrymas exciebat:sed illa imobilis mansit. Nam ciere ꝓprie est alteri fletum mouere.Tractū est aūt hoc de Home.q inducit Aiacis umbrā Vlyxis colloqa fugiētem:q ei fuerat causa mortis. Incepto sermōe:a pricipio orationis. Dura silex: Saxi est spēs generalitas.n.eē nō pōt sequente spālitate.Nā cautem marpesiam pariū lapidē dicit.Marpesos.n.mons est parie isulæ habens durissimos lapides. Tandē:q̄si diu deliberauerit. Vmbriferum:frondosum. Pristinus:prior: quod difficile iueniꝛ.Nam de hoc sermone q̄rit & Probus & alii.
Respōdet cu.aut pari eam diligit affectione:quod i ænea non fuit: ut expressio rei supradictæ sit.

Euadnemque:& pasiphæn laodomia
It comes & iuuēis quōdā nūc fœmia cæneus:
Rursus & in ueterem fato reuoluta figuram.
Inter quas fœnisa recens a uulnere dido
Errabat silua in magna:quam troius heros
Vt primum iusta stetit:agnouitq; per umbrā
Obscuram:qualem primo quis surgere mēse
Aut uidet aut uidisse putat per nubila lunam:
Demisit lachrymas:dulciq; affatus amore ē:
Infœlix dido uerus mihi nuncius ergo
Venerat extinctam:ferroq; extrema secutam
Funeris heu tibi causa fui:per sydera iuro
Per superos:& siqua fides tellure sub ima est
Inuitus regina tuo de littore cessi:
Sed me iussa deum quæ nūc has ire ꝑ umbras
Per loca senta situ cogunt noctemq; ꝓfundā
Imperiis egere suis:nec credere quiui
Hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem:
Siste gradū:teq; aspectu ne subthrae nostro:
Quē fugis:extremū fato qđ te alloquor hoc est
Talibus æneas ardentē & torua tuentē
Lenibat dictis animum:lachrymasq; ciebat.
Illa solo fixos oculos auersa tenebat:
Nec magis incepto uultum sermone moueꝛ.
Quam si dura silex aut stet marpesia cautes.
Tandem corripuit sese:atq; inimica refugit
In nemus unbriferū:cōiunx ubi pristinus illi
Respondet curis:æquatq; sichæus amorem.
Nec minus æneas casu perculsus iniquo
Prosequtur lachrymās lōge & miseratus euntē.

Aequatq; sichæus amorē:Aut certe respōdet curis:par est mortis similitudine.Ferro.n.uterq; consumptus est. Prosequiꝛ.l.Longe oculis eam sequebatur humentibus.
DONA. Vmbrā ob.cū dicit uminis obscurā:habuit aliqd luminis.Id.n.ē obscuꝝ qđ ostēdat aliquā lucē:sed & maxias hēt mixtas tenebras. Demisit la.nō cogitauit flere:nā dolor uerus repentinos fletus nō coactus excludit. Infœlix dido:psonaꝝ & causaꝝ ratio habeꝛ.Dido fuit aspera pp recentis facti causā:cuius q̄tus dolor fuerit:ostēdit exitus.Acerbitas etiā uulneris & aspectus auctoris dolorē duplicabat.Aeneas āt se reū agnoscit: & iterposita purgatiōe factū fateꝛ. Infœlix dido:ostēdit dolorē ꝙ miserabiliter ferat:& augeꝛ ꝙ ferro pierit.
Per sydera:Firmamētū ponit purgatiōis:qa apud illā fide ca rebat:& qa hoīum testimoniū adhiberi nō poterat:adhibet deoꝝ. Et si qua fides:qa nesciebat qđ genus iurisiurādi apud iferos eēt:posuit generalē iurationē. Inuitus:nō te fugi:sed potioꝝ iussis cessi. De tuo littore.q.d.mutaui locū: sed te aīmo rettinui. Necꝛ credere.q.Mendacio uerisimili tutaꝛ causam.Ipsa primo silendo:& se auertēdo:& postremo fugiēdo ostēdit irā.
Pasi/phæ CHRI. Euadnē:Hæc Martis ex thebe Asopi fluminis uxore filia fuit:& Capāeo cōiūcta illi Stelenū genuit.Tāto āt amore i uiꝝ affecta est:ut i eundē rogum se pcipitās arserit. Pasiphæ:Solis filia fuit:& Minois regis

uxor:occupatoq marito i bello atheniensi tauri amore affecta e. Venere quoniã sol suũ cũ Marte adulterium oibus diis palã fecerat hoc pacto iniurias suas ulciscẽte. Alii dicũt Minoẽ quãdoq dignam quã sibi sacrificaret hostiã a Ioue patentẽ tauq ab illo pulcherrimũ accepisse:captũq auaritia tauro ad armẽta misso aliũ deteriorẽ sacrificasse:ob idq Iouẽ iratũ effecisse:ut uxor tã nefario cõcubitu se inqnaret. Recens.a.u. De recẽti ad ĩferos pp uulnus missa. Prio mẽse:pria pte mẽsis:hoc ẽ in nouilunio:nã cũ mẽsis qa ex cursu lunæ cõficit a mene.i.a luna dicat ab eadẽ luna initiũ accipiet:ut tũc icipiat mẽsis:cũ incipit noua lũa. Infœlix dido:Oratio causis & psonis accõmodata. Erat.n.dido reddita ĩfensa æneæ quoniã suo habitu mortẽ sibi cõsciuerat. Tãta ãt acerbitas augebat cõspectu ipsius.ergo erat ex re:ut statu ueiali uteret:ex quo maximope nobis misericordiã cõparamus. Infœlix:qa nõ sua sed aliena culpa sibi mortẽ cõsciuerat. Infœlix:Cũ tãtũ i eam sæuierit amor: ut ad mortẽ cõpulerit. Ergo illa culpa absoluit:se ãt damnat:sed mox artificiose rẽ uniuersam i necessitatẽ rei cit. Ergo:oratio pathetica sæpe a cõclusione erũpit:Sic Ter. Quid nã igit faciã? Et Propertius: Ergo solicitæ tu causa pecunia uitæ ex parte imatuq mortis adimus iter. Funeris heu tibi:Confitet peccasse: ut placet iratã:ueq crimẽ i necessitatẽ refert:ut sit constitutio iuridicialis absumptiua. Per sydera:affert iusiurandũ: cũ testes animi sui apud iferos habere nõ posset. Si qua fides:nam nesciebat qd iusiurandũ illic haberet. Sed me iussa:Augumentũ ex tpe & causa sumptum. Dicit ergo coactus sum:qa iusserunt dii:quoq imperio nefas repugnare ẽ. Ex quo ẽt adii loca hæc terebrosa. Nõ igit miq ẽ:si illis iubẽtibus a te mihi carissima discesserim: cũ eorundẽ ĩperio tãtũ laborẽ iferoq petendoq subierim:Quæ tamẽ oia & si iustam faciãt causam: nõ te reliquissem:nec diis obtemperassem:si tantum te inde dolorem susceptură putassem. Auersa: remota a conspectu Aeneæ. Fixos:ex quo illã i ppositio perseuerare ostendit. Stet marpesia cautes: Ita ostinate hæreat imobilisq maneat:ut saxa marpesi montis q in paro est.

Inde datum molitur iter:iamq arua tenebãt
Vltima:que bello clari secreta frequentant:
Hic illi occurrit tydeus:hic inclitus armis
Parthenopeus:& adrasti pallentis imago.
Hic multum fleti ad superos:belloq caduci
Dardanidæ:quos ille oẽs longo ordine cernẽs
Ingemuit:glaucũq:medõtaq:thersiloccũq:
Tris antẽoridas:cæreriq sacrum polybetem:
Idæumq etiam currus:etiam arma tenẽtem.
Circunstant animæ dæxtra leuaq frequẽtes.
Nec uidisse semel satis est:iuuat usq morari:
Et cõferre gradum:& uenienti discere causas.
Et danaũ proceres: agamẽnoniæq phalãges
Vt uidere uirum:fulgẽtiaq arma p umbras:
Ingenti trepidare mœtu:pars uertere terga
Ceu quondã petiẽre rates:pars tollere uocem
Exiguam:iceptus clamor frustratur hiantes.
Atque hic priamidem laniatum corpore toto
Deiphobum uidet lacerum crudeliter ora:
Ora manusq ambas:populata tẽpora raptis
Auribus:& truncas inhonesto uulnere nares.
Vix adeo agnouit pauitantẽ:& dira tegẽtem
Supplicia: & notis compellat uocibus ultro.
Deiphœbe armipotẽs gẽus alto a sanguie teu
Quis tã crudelis optauit sumer pœnas? cri
Cui tantum de te licuit? mihi fama suprema
Nocte tulit fessum uasta de cæde pelasgum
Procubuisse super confusæ stragis aceruum:
Tũc egomet tumulũ rœtheo in littore ianem
Constitui:& magna manes ter uoce uocaui.
Nomen:& arma locũ seruant:te amice nequi

SER. Inde datũ:aut rõne facti: aut oblatũ fortuito:qd τυχον dicunt. Vltima:atq multa supersunt: sed dixit qtũ ad y lram ptiet. In his.n. q dixit mixta sunt uirtutibus uitia. In iis aũt q sequunt pœnas nocẽtũ a meritis pioq segregat. Nã inferi aiam in corpe cõstitutã continẽt. Hic oia mixta:Licet.n. laudet in uiris uirtus tamen uituperat in illis alienũ ĩperium cædibus occupare. Item amare priuignũ crimen est: uirtus maritũ alii legũt tenebãt arua quæ ultima uiri fortes frequentant.i.q possident ultima. Hic illic: Tydeus. Oenei & altheæ filius a Menalippo in bello thebão extĩctus. Parthenopeus:Menalippe & Martis siue Menalionis filius rex arcadum:q puer admodum bella thebana petiit. Adrasti pallẽtis.i. rex sicionis deĩde argiuorum Tydei & polynicis socer. Pallẽtis:aut epithetum ẽ umbraq:aut qa extĩctis sex aliis solus aufugit. Fugæ autem comes ẽ pallor. Fleti: nobiles:quorum mortẽ magna sequit lamẽtatio. Ad: apud. Caduci:mortui a cadendo:hinc cadauer. Lõgo ordine:ingenti multitudine. Tris ante. multi supradictos accipiũt:sed falsum ẽ:nam Home. alios eẽ ostẽdit. Sacrũ:sacratum:nomẽ pro participio. Idæum:priami aurigam legimus fuisse. Etiam: adhuc. Vsq:diu. Ceu quondã.p.r. Ostẽdit uitia nec morte finiri. Hiantes: Clamare cupientes. Dat aliis umbris his silentium ut exprimat mœtum q uiuis quoque adimit uocem:ut Obstupui steteruntque comæ & uox faucibus hæsit. Deiphobum: Hic helẽam duxerat mortuo Paride ad cuius domum prius ire necesse erat. Lacerum ora:habẽtem ora lacerata. Populata:Vastata.i.deformia sublatis auribus. Truncas:Truncatas. Inhonesto:turpi. Ter: illum ne obsecro inhonestum senem. Pauitantem:timentem:ne agnosceret. Tegentem:Tegere uolentem:nam trũcatis mãibus q tegebat. Notis:amicabilibus. Optauit sumere:Elegit ut sumeret. De te:in te. Retheo: Vbi erat asylum Aiacis sicut i sygeo Achillis: & bene illic quasi ubi tutus esse potueram. Sane retheium dr & retheũ facit sicut cithareia. Arma de picta.s. Te: tuum corpus:ut Nunc me fluctus habet.
DONA. Multũ fleti:qa pp suas uirtutes magnum

reliquerant luctũ. Sacrum.p. ostendit numina suis i morte iuuare nõ posse. Proceres: nõ tantũ ordie: sed meritis. Phalanges:ac si tota græcia ad iferos migrasse uideref. Ostendit igif quanti æneam hostes fecissent i bello:ostendit etiam non sine multa sua cæde uicisse græcos. Tegentem:nõ qa posset manibus: sed qa toto se corpore subtrahere conabaf:aut totum auertere. Quis:non tam iterrogantis hæc sunt q̃ ad mirãtis & dolẽtis.Admiraf primo cogitare quempiam potuisse tot aduersa supplicia i uiro tam forti. Deide ꝙ ausus esset iplere:deide ꝙ totũ corpus supplicio isectatus esset. Fessũ:procubuisse sup aceruũ. Magna laude afficit:non.n.dixit occisum sed procubuisse lassatum. Egomet.q.d.Non aliis cõmisi. Inanem:qa iter hostes cõfusus iacens reperiri non potuisti. Te.a.n.Feci quod potui non quod uolui: quia te reperire non potui.

Conspicere:& patria decedens ponere terra.
Atq; hic priamides nihil o tibi amice r̃lictũ ẽ.

CHRI. Secreta:a supioribus. Tydeus:filius Oenei calidõis regis fuit:corpe fuit exiguo uiribus uero excellẽs:hic Sta. Maior i exiguo regnabat corpe uirtus.Hic cum alcatũ & Lycoteũ patrueles iteremisset Argos ad Adrastũ exulauit:ab eoq; filiã Deiphylẽ uxorẽ accepit:cũ Argiã aliã filiã Polynici tradidisset. Hic:repetitio ẽ: q̃ locũ honestat grauitatẽ addẽs. Parthẽopeus:sic dictus quoniã faciẽ uirgialẽ haberet:meleagri filius fuit ex Atlãta Iasii regis arcadiæ filia:q̃ diu aspnata maritũ tãdẽ uirtuti Meleagri cessit.Ter.tamẽ hũc melãipis & martis siue Menaliõis filiã fuisse scribit. Adrasti:hic rex argiuoꝝ fuit ad quẽ & Polynices a fratre eteocle r̃gno cõtra fœdus exclusus fugit septẽq; ducibus i auxiliũ polynicis generi bellũ thebanũ gessit. Reliqsq; extinctus solus aufugit:Talaõis & Eurynomes filius fuit:Cũq; Argiã & Diipylẽ filias h̃ret: p qetẽ uisus ẽ alterã leõi alterã apro uxorẽ dare:Cũq; Tydeus & Polynices eodẽ tpe forte q̃dã ad eius regiam appulissent:atq; de porticu sub q̃ ibres euitarẽt:cõtẽderẽt descẽdit senex ut eos placẽret & cũ polynicẽ leõina pelle tectũ iuẽisset:ꝙ thebãi Herculis isignæ cẽt:Tydeũ uero aprimó corio ornatũ:pp aprũ a p̃re itereptũ:eos sibi generos asciuit. Pallẽtis:hã & Sta.de eo scribit:Hic hosti iplicitus piter ruit hũc fuga retro uoluit agẽs socie liquẽtẽ fata cateruæ. Tris anthenoridas:Præter tres cõmemoratos.Hi.n.ãthẽoris nõ fuerũt filii:cũ Home.duoꝝ ipoꝝ i catalogo noia: sic αματωγε δυω αντηνοροσ ιεαρχελοχοσ ταχαμασ τε.Et i.iii.li.põit tertiũ ait.n. πηναντηνοριδησ ειχεκρεωνελικαων.Sũt ergo Archelocus:Acamas & Elicaõ filii Anthẽoris. Circũstãt:tãq̃ ciuẽ opti e đ sua p̃ria meritũ:& quẽ pp p̃claras uirtutes & amarẽt & colerẽt:& eius uiuẽtis adhuc aduẽtũ admirareẽ. Danaũ.p.ostẽdi uirtutẽ troiãoꝝ cũ plurimi ex græcis pceribus ceciderint:& simul timidos fugisse græcos & dolo nõ uirtute uicisse.Ergo & post mortẽ i eodẽ fuisse timore. Pars.u.t.Vt cũ uiuerent Et turpi formidie capti Scandũt rursus equũ & nota cũdunf i aluo. Frustraf.h.causa ꝙ uox đficit timẽtes ẽ fuga spirituũ a reliquo corpe ad cor.

Ante/noris filii

Atq;.h.p.q̃tus i detrimẽtis fuerit:ex hoc itelligif: ꝙ affinis amicus uix cognosceref. Deiphebe:optimũ initium ad mittigãdũ dolorẽ.Cupiebat.n.se occultar̃ q timebat ne ob accepta uulnera ibellis uideref i bello fuisse. remouet ergo huiuscemõi suspitionẽ:cũ eũ appellet & armipotẽtem: & cũ ita admirabũde loquaf. Quis.s. adeo po.te fortissimũ.Arguit deide a fama ꝙ relatũ sibi fuerit nõ nisi multi prius cæsis eũ occubuisse. Inanẽ: qa tuũ cadauer tot hostibꝫ admixtũ iuẽire nõ potui.

SER. Omnia: Quia cõstituto tumulo mães uocauit. Funeris:eẽ nõ potuit:ubi ne cadauer qdẽ fuerat. Fata: secũdum mathematicos q dicunt inimicitias etiã ex fato discedere: Vnđ cõiunxit fatũ & scelus Helenæ:p quæ sibi mors uẽit. Monumẽta: qđ mentes moneat: & mediũ ẽ:Vnde hic de malis:cõtra uero in tertio Manũ tibi q̃ monumenta mearum sint puer. Egerimus: metri cã corripuit. Meminisse nece.e. Sic Cice.Cui placet obliuiscitur:Cui dolet meminit. Sup ard.aut qa i arce collocatus ẽ aut qa fractis muris supra tractus ẽ. Grauis:grauidus : ut nec graues tẽtabũt pabula fœtas. Euãtis:Bacchãtes.s.phrygias: aliter non stat uersus.Euã.n.bacchus. Choꝝ: multitudinẽ ad sacra collectã. Circũ ducebat:In duos diuisit uersus cõpositã dictionẽ.Nã lyrici etiã simplicẽ diuidũt. Cõfectum cu.nã si gaudiis uacauerãt:tamen ostẽdit illud Statii Stãt ueteres ante ora metus:ut nõ discederẽt curæ p̃teriti belli Alii dicũt curas: qa haberet coniugem pnitiosam maritis: Vnde sequif irronia.Egregia cõiuux. Vocat & pandit.i.pandit & uocat. Aeolides:Vlyxes:quia ubiq; sic iducif:nam Anticlia mater ante Laertis nuptias clam cum Sisypho Aeoli filio cõcubuit.Alii Ilidẽ legũt de quo non legimus. Actus:non ad iferos sed ad locũ:i quo inferorum descẽsus est:Nam sub terra sunt iferi. Vel altius itellige secundum chorographos:qui uolunt terram sphæricam esse : & undique aqua & aere substentari

Oĩa deiphobo soluistis:& funeris umbris.
Sed me fata mea:& scelus exitiale lacænæ
His mersere malis:illa hæc monumẽta reliqt.
Nanque ut supremã falsa inter gaudia noctẽ
Egerimus nosti:at nimiũ mẽinisse necesse ẽ.
Cum fatalis equus saltu super ardua uenit
Pergama:& armatũ peditẽ grauis atulit aluo.
Illa chorum simulans euantis orgia circum
Ducebat phrygias:flãmã media ipsa tenebat
Ingentem:& summa danaos ex arce uocabat
Tum me confectum curis somnoq; grauatũ
Infœlix habuit thalamus:pressitq; iacentem
Dulcis:& alta qes placidæq; simillima morti:
Egregia interea coniunx arma omnia tectis
Emouet:& fidum capiti subduxerat ensem.
Intra tecta uocat menelaum:& limina pãdit:
Scilicet id magnũ sperans fore munus amãti.
Et famam exstigui ueterum sic posse malorũ:
Quid moror: irrũpũt thalamo:comes addit
Hortator scelerũ æolidẽs:dii talia graiis: /una

Instaurate:pio si pœnas ore reposco.
Sed te qui uiuum casus age fare uicissim
Attulerint pelagi ne uenis erroribus actus?
An monitu diuũ.an quæ te fortuna fatigat?
Vt tristes sine sole domos loca turbida adirs?
Hac uice sermonum roseis aurora quadrigis
Iam medium æthereo cursu traiecerat axem:
Et fors oẽ datũ traherent p talia tẽpus: -la ẽ:
Sed comes admouit:breuiterq; affata sybil-

Quod si ẽ ad antipodes potest nauigati õe pueniri: q nobis iferi sunt ut nos illis:hinc est q sub terra iferos dicimus. Tyberiãus etiã dicit epistolã eẽ ab antipodibus ad nos uẽto allatã: q̃ habet superi iferis salutem: qua occasione tractat hoc reciprocũ qđ diximus supra:& prudẽtiores dicũt aĩas p μετεμψυχωσιν ad alterius terræ ptis copa trãsitũ facere.i.nõ i eodẽ climitate uersari. Hinc Luc.Regit idẽ spũs artus orbe alio longe canicies si cognita uitæ. Est ãt honericũ:nã illic Vlyxẽ Elpẽor similiter iterrogauit. Sĩe sole:nã q dixit Soleq; suũ sua sydra norũt đ elysiis itelligit. Hac uice:hæc sacra pter unius diei spatiũ nõ tenebãt:unđ timeť sibylla ne datũ.i.cõstitutũ tẽpus inanibus fabulis terať.qđ ãt dicit aurora mediũ axẽ traiecerat ostẽdit q scđum thuscos diei ortus ẽ a.vi.diei hora.Ortus.n.diei hẽt aurorã.Dona.tamẽ dicit aurorã cũ q̃drigis solẽ significaŕ. Breuiter:Quod cõgruit morã obiurgãti.

DONA. Illa:propter odiũ nomẽ posuit:sic supra lacenæ dixit. Infœlix tha.uel quia ĩ eo talẽ humi uxorẽ: uel qa ibi tot suppliciis sum affectus. Coniunx:ex hoc nomine detestabilius scelus facit: qđ uiolatũ sit coniugium quod sacrum esse oportet. Cõiunx:Non dixit mea:sed quæ multorum fuisset:neq; se amaret. Dii talia gra.Pulchra apostrophe:& multa cõtinens.Ostẽdit aũt tãti sceleris solos deos ultores esse posse. Age fare: quærit optime Deiphobus:sed poeta optimo cosilio ascindit responsionem:ne dicta iterum dicenda sint.

CHRI. Soluisti:quoniã mortuis ea pstare tenemur. Fata mea:primo respõdet utilissimis:ne acceptoꝝ beneficioꝝ uideať igratus.Deide ostẽdit nec sua ignauia:neq; alioꝝ culpa in eas calamitates icidisse:sed suo malo fato:& scelere Helenæ:est hæc oratio absoluta.Pricipio.n.compat sibi beniuolentiã a psona æneæ:q officiũ pstiterit nõ solũ ut officiosus:sed ut amicus.Deide a sua:& q gratũ se beneficioꝝ ostẽdat:& q nõ sua culpa ĩ eã miseriã inciderit.Hinc.n.concitať misericordia:qua nihil uehemẽtius ẽ ad beniuolentiã cõciliandã.Deide ita narrat:ut ostendat quomõ hæc gesta sint q̃ æneas nosse non poterat eo tpe quo sunt gesta ea q̃ ipse nouerat obtrũcat.Nouerat.n.nãq; ut supma & reliq̃.Nõ nouerat aũt hæc illa choꝝ:& quæ sequunť. Nãq; ut:Cũ magno aĩ dolore hæc pnuncianda sunt. Et nimiũ.m.nã & si miseriaꝝ obliuisci cupiamus:tamen quoniã uehemẽter ifixa memoriæ sunt pp illaꝝ magnitudinẽ necesse est ẽt:si nolimus ut recordemur. Cũ fatalis equus: narratio hæc & breuis ẽ:qa neq; altius qcquã repetit:neq; lõgius q̃ oportet psequť: Neq; supuacaneum qcq̃ addit.Est dilucida qa & suo ordine narrat:& uerbis aptis & pspicuis:Est uerisimilis:qa neq; a natura reꝝ & psonaꝝ:neq; a cõsuetudĩe discedit.Et quoniã accusatoris est oro dispsa ẽ uariis accusationũ seminibns. Euãtis: peuãtes.Dicunť.n.euãtes bacchãtes:qa bacchus Euam dŕ.Fuit aũt duplex occasio:& q sub specie sacroꝝ danaos euocare:& q dormiẽte marito sine negocio itra domũ admitteŕ potuit. Tũc me.Eacusat suã sõnolẽtiã: ne iners fuisse uideať. Infœlix:Actiue posuit.Nã ex matrimõio hæc oĩa sibi mala euenerãt.Põt & absolute pferri ifœlix thalamus:Nã oĩbus infœlix fuit helenæ thalamus. Egregia:Grauissima irõia. Interea:Dũ pfunde dormiebã.Fuerat circũspectus q arma reliquerat:sed dolo uxoris illis expoliatus ẽ. Intra tecta uocat.m. Quomõ ergo se defẽdere potuit:si astutia & dolo mulieris & armis exutus & hostibus circũuẽtus ẽ. Menelaũ:Ad quẽ ultio ĩ primis ptinebat. Scilicet:Demõstrat.fuisse cãm cur ei expediret deiphobũ pdere:q̃ ẽ ĩ partibus pbabilis:Spabat.n.tãto beneficio & maritũ sibi recõciliare:ĩ cuius mãus oĩo uẽtura erat: & ĩfamiam sui egregia dicessus purgare:Nam si troianos nõn amaret:nõ uolens secuta uidebať Paridem sed ĩuita abducta.

Euantes

Nox ruit ænea:nos flendo dicimus horas:
Hic locus est:partes ubi se uia finditi ambas.
Dextera quæ ditis magni sub mœnia tendit:
Hac iter elysium nobis:at læua malorum
Exercet pœnas:& ad impia tartara mittit.
Deiphobus contra ne sæui magna sacerdos.
Discedã:explebo numerũ reddarq; tenebris.
I decus i nostrum:melioribus utere fatis.
Tantum effatus:& in uerbo uestigia torsit.
Respicit æneas subito:& sub rupe sinistra
Mœnia lata uidet triplici circundata muro:
Quæ rapidus flãmis ãbit torrẽtibus amnis
Tartareus flegethon:torquetq; sonantia saxa.
Porta aduersa igẽs:solidæq; adamãte colũnæ

SER. Nox ruit.i.iminet:si p diẽ sacra celebrabanť: si per noctẽ finiť. Flendo: pprie nã & lachrymæ & gemitus fuerant. In ambas:Cõpendiosius q̃ si duas diceret.Poteramus.n.ẽt sperare.Sic Sal.iter secundũ atq; ultimum bellũ carthaginense:& nõ tertiũ. Elysiũ:Ad elysiũ. Maloꝝ: Impio.Impia. Vbi impii puniuntur. Nec sæui:antiquius dictũ.i.ne sæuias Nec iperatiuũ iungimus aduerbio imperãtis. Explebo: Vt diximus explebo est minuã Ennius: Nauibus explebãt sese terrãq; replebant Quẽ caper secutus cum de ppositiõe extractaret hoc exẽplũ posuit. Ergo minuã uestꝝ numeꝝ:& reddar tenebris.Nã circa æneæ & sibyllam aliqđ lucis fuisse itelligimus.Alii explebo male putant complebo eẽ umbraꝝ.s.qbus excesserat numeꝝ.Alii explebo numeꝝ dicũt eẽ finitũ tps statutũ purgatiõi:& ĩ corpus reuertar: ut hoc sit reddarq; tenebris: ut illud Clausæ tenebris & car.c.ut sit sensus: Irasceris mihi q̃si hõ nõ ne & ego hõ futurus sũ. Alii legũt cur irasceris ĩ his locis sum q̃ diu uitæ p ui ereptæ expleã tps post tenebris.i.meis sedibꝫ reddar-

Vis ut nulla uirum:non ipsi excindere ferro
Cælicolæ ualeant:stat ferrea turris ad auras.
Tisiphoneque sedens palla succincta cruenta
Vestibulum in somnis seruat noctesq; diesq;.
Hinc exaudiri gemitus:& sæua sonare
Verbera:tum stridor ferri tractæq; cathenæ:
Cōstitit æneas:strepitumq; exterritus hausit:
Quæ scelerum faces o uirgo effare? q̄bus ue
Vrgent̄ pœnas? quis tātus plāgor ad auras?
Tum uates sic orsa loqui:dux inclyte teucrū
Nulli fas casto sceleratum insistere limen.
Sed me cum lucis hecate præfecit auernis
Ipsa deū pœnas docuit:ꝑ quæ omnia duxit.

Sed hæc nō congruūt.Non.n.intelligere possumus deiphobum respondisse ad alia q̄ sibylla uoluerit.s.il lum abscedere. I decus i nostrū.m.u.f.Vel i decus no strū & utere melioribus fatis iferorum comparatio/ ne:quia ait supra An quæ te fortūa fatigat: Vt tristes sine sole domos:Vel utere melioribus fatis nostrum idest quā aut ego aut tu habuerimus. Mœnia : Tar/ taꝝ exprimit quē uult eē carcerē nocētum. Lata:ut ostendat numeꝝ maloꝝ. Triplici:ualde munitū ex plicat locū. Torq̄t:trahit. Aduersa igens:distinctio ne tollit̄ uitium duoꝝ epithetoꝝ. Adamante : quo lapide nihil ē durius. Virum:Viroꝝ fortiū:Cice.Vi/ rū res illa quærebat. Per hoc ostēdit nullum de tarta ro posse ad supos egredi:ne deoꝝ q̄dē fauore. Stat: Eminet:Auras autem iferis cōgruas itelligamus Et Sta.de Mercurio ait pigræ auræ eius impediebāt uo latum.De illo enim loco multi quærunt.Quis tātus plāgor ad auras pollio dicit æneæ & Sibyllæ:quæ se/ cum traxerāt illi:cum constet esse illic auras. Strepitumq; exterritus hausit: Hausit & exterritus est ꝑ hypal/ lagen. Facies:Species. Casto:pio.Ostendit̄ æneam ingredi uoluisse:sed quasi piū esse prohibitum. Insiste/ re:Insisto illam rem dicimus:& insto illi rei. Sed me ne forte queratur:unde illa cognouerit. Pœnas deū do/ cuit:quas dii statuerunt:aut Titanū : quos deos legimus:uel uere pœnis deorum:q̄a ait Orpheus ꝙ dii peie/ rantes per stygem nouē millibus annoꝝ puniuntur ī tartaro Vnde ait Statius:Et styx periuria diuū Arguit.

DONA. Sed comes:q̄ illi ꝑpea iuncta fuit:ut oībus instrueret ignorātē. Breuiter:ne lōgitudīe sermōis tē pus terreret:cū ipsa breuitatis admōeret. In am.hōesta locutio in ambas potius q̄ ī duas.Intellige.n.q; ambas uias dixerit:q̄ essent natæ ex una. Melioribus utere fatis:placuit sibyllā & æneæ fœlicia ominatus ē. Mœnia lata uid̄t:locū d̄scribit idoneū coercēdis reis.Prīo triplici muro claudit̄:ne facile euādere possint.Portæ ita sūt robustæ:ut neq; diuīa neq; hūana possint frāgi.Postremo oīa fluuius claudit:q & saxis & flāmis trāsitū ꝓhibet.

Dux ícly.magna poetæ copia.quotiēs.n.sibyllā loquētē iducit cū ænea:totiēs prīcipia cū eius laude uariauit.

CHRI. Nox ru.æ.nos.f.d.h.Grauissima icrepatio.q.d.Nos tēpus ipsum q̄d nō nisi ī rebus seriis adhiberi cōuenit in uāis futilibusq;:& nihil profuturis terimus. Partis:ꝓ partes Ait Prisciāus. Ambas:cōpendiose lo quit̄ ne ī id incidat uitiū:cuius æneā damnabat. Posuerat aūt hactēus eos in q̄bus uitia ac uirtutes promiscue esse possent:nunc aliam dicit esse uiā:quæ ducit ad bonos aliā q̄ ad malos. Dextra:nam oīa dextera bona quē admodū oīa sinistra mala:Ergo recte ad beatos d̄ducit dextra uia.Quod etiam samius pythagoras expressit ī littera y Cuius ipe auctor extitit.Nā cū unica linea ad ali q̄d spatiū ferat̄ indicat eam uitæ partē:quæ nec uirtu ti nec uitio ꝑp tenerā ætatē emancipat̄.Cum uero peruentū ē ad biuiū:& alter ramus ī dexterā surgit:alter in sinistrā flectitur:tūc bonos a malis diuidit:ut ostēdat qua uia ꝑgant soli boni:& q̄ rursus soli mali. Vnde Per/ sius:Deducit trepidas ramosa icompita mentes. Explebo:recte Serui.Vel audiamus Macrobium:qui ait ani mam corpori quadā certa numeroꝝ ratiōe sociari q cum defecerit:illa arcana uis soluitur:q̄ societas uitæ con stabat.quo ī loco adducit auctoritātē huius carminis. Muro:Ambitus muroꝝ. Ostēdit ambitū contractus ī uitiis a q̄bus ita complexi sumus:ut īde abire non liceat. Triplici:Quia mente.uerbis & actione peccat̄. Vel notat̄ ꝙ initium peccati a mala mente est a qua secūdo loco surgūt actiōes ex q̄bus frequentatis tertio ī loco contrahitur habitus.Huiuscemodi ī peccatis progressum ita explicat sacrorum carminū poeta: Beatus uir q non habit ī consilio ípiorum.i.q non uertit aīmum ad deprauatas cogitationes.Et ī uia peccatorum nō stetit idest nō frequētauit actiōes secundū malas cogitatiōes.Et ī cathedra pestilentiæ nō sedit.i. nō obduxit in illis habitum. Porta īgens:nam late patet uia quæ ducit ad uitia. Solitudo:duro.Nihil.n.ē adamāte durius. Vel solido q̄a columnæ non sunt tabulis adamātinis īcrustate:sed sunt totæ ex adamāte. Adamas:autem græcæ dictus:q̄a nulla ui dometur ab α priuatiua & damao domo.Nam neq; ferro neq; igni uícitur.Nam ī cudibus positus ita ictus respuit:ut ferrū utrunq; dissultet.Ignium autem adeo uictrix est eius durities: ut igni īposita nunq̄ īcalescat.Veꝝ ut appareat cōcordia discordiaq; reꝝ naturæ:quā sypathiā antipathian græci uocāt.Hæc uis ferri ignisq; contemptrix sanguīe hircīo frangit̄:ac non aliter q̄ recenti calidoq; macerata.Dissidet cū ma/ gnate lapide ītantum.Vt iuxta positus ferrum non sinat trahi.Venena facit irrita.Timores pellit. ponit aūt lo cū & ædificiis & materia q̄ sunt ædificia & situ & custodibus íexpugnabilē:q̄a ex hītu uitioꝝ īpossibile pene ē ad uirtutē gradum reuocare nec tamē excusat̄:q̄a ī eo est.Nam quāuis nō uideatur uoluntario peccare: q̄a ab hītu cogitatur:tamen q̄a actus ex q̄bus ipse cognoscebat se ī habitū labi uoluntarii:& ī sua potestate erāt uolū tariū dr̄ peccatū.Quapropter quēadmodū q lapidem contorturus erat poterat nō torquere:quāuis deīde cu piat cum iecerit reuocare tamen dicit̄ uoluntario ferire:q̄a prīcipium contorquendi ī eius arbitrio fuerat. Sic & ille q habitu iam contracto peccat iure dr̄ uoluntario peccare:quoniā uiderat ex actis a q̄bus abstīere facile poterat se uenturum ī illam necessitatem. Cælicolæ:Nam ēt uis illa rationis quæ ī nobis cælestis diuīaq; est uix habitū tollere potest. Stat:erecta ē. Tisiphone:recte ꝓ cōsciētia nostra ponit̄.Nam illa semp cruciamur.

Quæ scelerum facies : Iure mirat̄ uir bonus:Vnde sint animi tormenta:īterrogauitq; sibyllam.i. rationem:

illa aut̄ docet quæ diuino fauore didicerat. Nulli casto:ĩpolluto a uitiis non licet eẽ inter uitia: ergo illa rõne nec uitia norit ratio:nec q̃ supplitia sint uitiis:Sed intelligimus noster is enim ẽ sibylla:cũ ab immortali deo p̱fectus sit inferno.i.appetui q̃ pars ĩferior ẽ & in q̃ uitia uersantur illa diuio adiutus fauore cognoscere ualet.

Gnosius hæc rhadamãthus hẽt durissime re-
Castigatq; auditq; dolos:subigitq; fateri gna
Quæ quis apud superos furto lætatus inani
Distulit in seram durissima piacula mortem.
Cõtinuo sontes ultrix accincta flagello
Tisiphone quatit insultans:toruosq; sinistra
Intentans angues uocat agmina sæua sororũ.
Tũ demum horrisono stridẽtes cardie sacræ
Panduntur portæ:cernis custodia qualis
Vestibulo sedeat? facies quæ limina seruet.
Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra
Sæuior intus habet sedem:tum tartarus ipse
Bis patet ĩ præceps tantũ:tẽditq; sub umbras
Quãtus ad æthereũ cæli suspectus olympũ:
Hic genus antiquum terræ titania pubes
Fulmine deiecti fundo uoluuntur in imo.
Hic & aloidas geminos immania uidi
Corpora:qui mãibus magnũ rescindere cælũ
Aggressi:superisq; iouem detrudere regnis:
Vidi & crudelis dantem salmonea pœnas:
Dũ flammas iouis:& sonitus imitat̃ olympi.
Quattuor hic iuectus eqs:& lãpada q̃ssans.
Per graium populos mediæq; p̱ elidis urbem
Ibat ouans:diuumque sibi poscebat honores
Demens:qui nimbos:& non imitabile fulmẽ
Aere:& cornipedum cursu simularat equorũ.
At pater omnipotens densa inter nubila tellũ
Contorsit: non ille faces:nec fumea tedis

SER. Rhadamanthus:hic & Minos & Aeacus filii Iouis & Europæ fuerunt. Qui postea facti sunt apud inferos iudices. Subigitq; fateri compellit ad cõfessionem. Furto lætatus inani:latebra non ualde p̱futura. Quippe quæ erat publicanda post mortem. Distulit inseram:in grauem: ut Serum bellũ in angustiis futurum. Piacula:cõmissa propter quæ expiatio adhibet̃. Accinta flag. aut hoc dixit quod uidemus:qa q longo flagello utit̃:ut is post ictũ ĩ se reuoluat necesse ẽ. Aut accĩta est ĩstructa ad uerbera.s.i. nocẽtes flagello q̃tĩt ipsa p̃parata. Agmĩa sæua sororũ: aut ĩpetus aut de harpyis dixit aut serpẽtum agmĩa quos p̱ comis habẽt. Tũ demũ Horrisono: mittũt̃ in qt post uerbera ad æternũ suppliciũ:& ẽ secutus ordinẽ iuris ãtiquũ.nã post habitã q̃stionẽ ad Tullianũ ad ultimũ suppliciũ mittebãt̃. Alii hoc a poeta dictũ uolũt:ut illa loquẽte ĩtelligamus portã eẽ patefactã. alii cõtinuãt narrationẽ. Sacræ:Execrabiles. Cernis custodia qualis. Custodia ẽ quæ custodit:nõ quæ custodit̃: usurpatum ãt est sicut hospita:sicut neptis:nã hic & hæc custos facit. Hæc.n.q̃ finiunt̃ ĩ o: ut fullo: ĩ os ut nepos:ĩ es ut hospes fœminĩa ex se nõ faciũt:q̃ ãt iuẽimus usurpata sunt. Vnđ & dissimilia ĩueniũt̃. nã custos custudia facit: & nepos neptis. Vestibulo se. Significat Megærã:hoc ãt dicit. Cernis hãc q̃ sæua sit:sunt & ĩtus aliæ. Atris ĩmanis hiatibus: Quæ sæuior q̃ hydra fuit. Multi ipsam hydrã fuisse dicũt:qđ nõ procedit:nã eã in auditu legimus ĩferoꝝ: ut ac belua lernæ: quam alii tria uolũt habuisse capita alii nouẽ:ut Simõides dicit qnquagĩta. Tartarus:Vel quia oĩa illic turbata sunt.αποτησ ταραχησ: aut quod ẽ melius αποτουτάρτα ριζειν.i.a tremore frigoris. Sole.n.caret. Bis patet in præ. Ideo in præceps addidit: qa põt quid etiam sursum patere. Videt̃ ãt hoc a prudẽtioribus: ideo dictũ qa secũdũ rõnẽ sphæræ sol cũ ĩ unã cõcesserit partẽ: duæ quasi tartaꝝ faciũt: una a qua discessit:& alterã ad quã nunq̃ accedit. quod melius sphæræ ĩdicat rõ:hoc ãt dicit Tartarus ip̃e bis tãtũ ĩ p̃ceps patet & tendit sub umbras: quãtus ẽ suspectus.i.altitudo ad olympũ æthereũ. Hic genus antiquũ terræ.i.primũ. Titanas.n.cõtra Saturnũ gẽuit:gigantes postea cõtra Iouẽ & ferũt fabulæ Titanas ab irata cõtra deos terra in eius ultionẽ creatos : unde & titanes dicti sunt αποτησ τισεωσ.i.ab ultione. De his autẽ sol abstinuisse narrat̃ ab iniuria numinũ:unde & cælum meruit. Aloidas geminos: Aloeus Iphimẽdiam uxorem habuit:quæ cõpræssa a Neptũno duos pepit: Othũ & Ephialtem:q digitis nouem per singulos menses crescebant. Freti Itaq; altitudĩe cælum uoluere subuertere:sed coufixi sunt Dianæ & Apollinis telis. Aloidas autem sic dixit:ut de Hercule amphytriõades diximus. Gemĩos:sui similes. Crudelis pœnas:Sæuas nimias. Nã non dicit ĩdignas ferentẽ q ĩacrilegus fuit. Salmonea:salmoneus Acoli filius fuit non regis uentorum:sed cuiusdã apud elidem ubi regnauit:q fabricato ponte ereo super eum agitabat currus ad imitanda tonitrua:& ĩ quem fuisset iaculatus facẽ: eũ iubebat occidi. Hic postea uerum expertus est fulmen. Mediæq; p̱ elidis urbem:hic ẽ ĩdignatio q̱ ĩ ea ciuitate Iouem imitebantur:ĩ qua specialiter Iuppiter colitur. Densa ĩter nubila: Ostendit fulminis causam & origĩem. Fumea lumina:idest terrena. Nam æthereus ignis caret fumo: solo enim splendore uiget. Contorsit:Proiecit cum ĩpetu.

DONA. Distulit:nam quiuis homines latuerint scelerati non pœnas euaserunt:sed in aliud tempus distulerunt. Custodia qualis:non expræssit quæ esset: ut quicquid tetrum horrendum: ac detestabile esset contuens colligeret æstimatio. Ergo suppressit specialitatem:ne sola putaretur q̃ forte potuisset. Sedeat:ut ostẽdat assiduitatem & continuationem facti. Bis patet in præceps:ut si cæli altitudo sit centum. profunditas inferni sit.cc. Ne aloidæ:qui manibus cælum tangerent:ex infimo inferno fastigium possent tangere & inde abire.

CHRI. Gnosius cretẽsis:a Gnoso urbe: nã q̃uis multas urbes hẽret creta:tres tamẽ oĩum reliq̃ꝝ teste Stra. ĩ eadẽ ĩsula nato excellentissime fuer̃t. Gnosos:Gortina:& Cydõia. Est Gnosos in ĩsula a parte aquilonari e re-

Radamanthus — gione pelopōnesi: q̄ sequentibus tēporibos romanoꝝ colonia facta ē. Rhadamāthus: uide Ser. Strabo tamē dicit auctore Ephoro Rhadamāthū ātiqssimū cretæ regē fuisse: & primū legibus cretēses istituisse: cuius imitator Minos deide extitit: fratrēq; habuit ex huius imitatiōe Rhadamāthū appellatū Diodo. tamē siculus ait Ioué e phœnicia i cretā Europā rapuisse: & ex ea Minōe: Rhadamāthū: & Sarpedoné gēuisse: ac deide Europé Asterio regi cretēsi uxoré dedisse: q cū filiis careret: illos successiōné regni adoptauit: & Minos regnū suscepit: Rhadamāthus leges cretēsibus tulit. Durissima: qa ibi iudices iexorabiles grauissima supplicia inferunt. Subigit: Cogit. Flagello: proprie flagra sunt uirgæ subtiliores in arboribus dictæ qa uentoꝝ flatu facile cōmoueāt. His aptissime uerba icutiunt. a flagro uero fit flagellū. Iuue. Mittent bracæ frēa flagellū: ē āt ex more rotractū: q prius uerberabāt: deide capite mulctabāt. Custodia: Custodia ēt: ꝑ eo q custodit ponit: ut i iure ciuili: Si custodia se iterfecerit: uel pcipitauerit: militis culpæ ascribit & Sueto. de Domitiāo Nec nisi secreto: & solus plærasq; custodias receptis i mau catēis audiebat. Hic āt ꝑ custode pōit. Qualis: Nihil āt diffiniuit: sed ita lucutus ē: ut qcqd terribile & horrendū iueniri possit: cogitatio auditoris colligere qat. Vocat ag. Sic Sta. Stridor ibi & gemitus pœnaꝝ atroq; tumultu Feruet ager sæpe eumēidū uocesq; mauisq; In mediū sonuert dié.

Hydra: de hac dcūm ē i supioribus. Bis patet ipreceps: Demōstrat eē eqles descēsum & ascēsū: qa iter uitia & uirtutes ē positus. Alii dicūt qd tāta ē ista imersio quāta eē pōt sensibilis affectus emersio si rectū dsideret: & tamē bis patet tartarus: qa cū uirtutū sit unica ratio: nā nūq descēdūt a mediocritate: sed circa illā semp uersant: uitioꝝ cōtra duplex ē pcipitiū: alteꝝ: qd i excessum: alteꝝ quod i defectū ꝑlabit. Genus antiquū terræ: Iure optimo tāquā maximū oīum uitioꝝ supbiā i imo fundo collocat. Nā omne uitiū tāta magis distat a cælo qto ipum maius ē: bene āt titanas & gigātes ꝑ supbia ponunt. Quid. n. supbius q̄ naturæ repugnare. Neq; aliud ē: si Cice. audiuimus: bellū more titanū & gigātū aduersus deos gerere: q̄ naturæ repugnare qre nihil aliēnius ē ab humāitatate. Voluunt: q̄si dicat humi ꝑstrant: q pœna cōuenientissima ē supbis: ut q supra cæteros sese extollere tētāt ii ifra cæteros iaceāt. Vnde illud Deposuit potētes de sede: & exaltauit humiles. Eadē rōne & aloidæ & salmōeus ꝑ supbis ponunt. Hic repetitio ē color rhetoricus. Elidis urbē: nā cū summū sit scelus Ioué cōtemnere: qd dicemus de eo q illū i ea cōtinebat urbe i q ipse perat: ut sit similis hæc qrela illi loco i regnis hoc ausa tuis Geneologia āt ē: qd ex Deucaliōe natus sit Aeolus: ex æolo Salmoneus. ex salmōeo Tyro pulla. Vlyxes apd Home. ait: iter qs Tyro nobili pre geita: fortis. n. Salmōei filia erat. Hæc Creteo æloi filio nupsit. Hæc Eripheū fluuioꝝ pulcherrimū adamauit. Igit Tyro filia fuit Salmōei & ālcides filiæ Elei ex Neptūno cōuerso Enipæū. Pelian & Neleū genuit: ex Creteo uero Amithaonem. Pheretum & Esōné patrē Iasonis.

SER. Adegit: Impegit. Necnō & tityō. Titius secūdū aliquos filius Terræ fuit: secūdum alios a terra nutritus. Vnde elegit sermoné: quo utrūq; significaret: nā alumnū dixit. hic amauit Latonā: pp qd Apollinis telis cōfixus ē. Dānatus ē āt hac lege apd iferos: ut eius iecur uult exedat. Quanquā Home. uicissim dicat duos uultures sibi i eius pœnā succedere: sane i usu ē uultur: licet Cice. uulturis dixerit: & Plau. i curculiōe: Iacit uulturios q̄ttuor: qd qdē potest esse ēt deriuatiuū Ennius Vulturis i siluis miseꝝ mādebat homoné. Decliat āt hic Tityos huius tity ut delos deli.

Per tota noue cui iugera corpus Porrigit: Quantū ad publicā faciē magnitudiné ostēdit corporis: sed illud significat: quod qa de amore loqtur. Libidiem late patere: ut ait supra: Nec ꝑcul hic parté fusi mōstratur in omné Lugētes campi. Sane de his oibus rebus mire reddidit rationé Lucre. & cōfirmat in nr̄a eē uita omnia ea q̄ fingunt de iferis. Dicit. n. Tityon amorem esse: hoc ē libidiem: q secundū physicos & medicos in iecore est: ut risus i splene: iracūdia in felle. Vnde etiā exesum a uultu redicit in pœnā renasci: & eni libidini nō satissit re semel pacta: sed recrudescit semper. Vnde ait Horatius incontinentis aut tity iecur. Ipse etiam Lucre. dicit per eos: su p quos casurus imminet lapsis superstitiosos significari: q inaniter semper uerentur: & de diis & cælo & locis superioribus male opinantur. Nam religiosi sunt: qui per reuerentiam timent. Per eos autem q saxum uoluūt ambitū uult & repulsam significari quia semel repulsi petitores ambire non desinunt. Per rotam aūt ostendit negociatores: quia semper tempestatibus turbinibusq; uoluunt. Fœcundaq; pœnis: fœcunda in pœnā. Rimat: pascit: ut Rimant prata caystri. Nec fibris fi-

Lumia: præcipitemq; immani turbie adegit.
Nec non: & tytion terræ oīparentis alumnū
Cernere erat: per tota noue cui iugera corpus
Porrigitur: rostroq; immanis uultur adunco
Immortale iecur tondens: fœcundaq; pœnis
Viscera: rimaturq; epulis: habitatque sub alto
Pectore: nec fibris requies datur ulla renatis
Quid memoré lapytas: ixiōa: pirithoumq;
Quos super astra silex iā iam lapsura cadētiq;
Imminet ad similis: lucent genialibus altis
Aurea fulcra toris: epulæque ante ora paratæ
Regifico luxu: furiarum maxima iuxta
Accubat: & māibus ꝑhibet cōtingere mēsas:
Exurgitque facem attolens: atq; intonat ore
Hic quibus inuisi fratres: dum uita manebat:
Pulsatus ue parens: & fraus innexa clienti.
Aut qui diuitiis soli incubuere repertis:
Nec parté posuere suis: quæ maxima turba ē.
Quiq; ob adulterium cæsi: quiq; arma secuti
Impia: nec ueriti dominorum fallere dextras:
Inclusi pœnas expectant. ne quære doceri
Quā pœnā: aut q̄ forma uiros: fortūa ue mersit.
Saxū ingens uoluunt alii: radiisq; rotarū
Districti pendent sedet: æternumq; sedebit

Infœlix theſeus:phlegyaſq; miſerrimus oẽs
Admonet:& magna teſtatur uoce ꝑ umbras.
Diſcite iuſticiã moniti:& non temnere diuos.
Vendidit hic auro patriã:dominũq; potentẽ

bræ ſunt eminẽtiæ iecoris. Quid memorẽ lapytas: Hi populi theſſaliæ:qbus ĩpabat Ixion amiciſſimus ut ſupra diximus.Ioui phlegyæ filius:qui poſt nubis coitũ fictæ ĩ formã Iunonis:cũ ſe de eius ſtupro iacta ret:ab irato Ioue ad ĩferos truſus ẽ:& illic r̃ligatus ad rotã circũfuſã ſerpẽtibus. Pirithouq;:hic unus de la pitis fuit:q deſcẽdit cũ Theſeo ad rapiendã Proſerpinã. Ad ſimilis:Ad uacat:& a maioribus ad ornatũ adhi bebat᷑. Hora.Qua populus adſit a certis limitibus uicina refugit iurgia. Lucẽt ge.al.Aliud ẽ:Tãtalus rex co rinthioꝝ amicus numinibus fuit q cũ frequẽter eos ſuſcipet: & quodã tpe defuiſſent epulæ filiũ ſuũ Pelopẽ occidit:& diis epulandũ apoſuit.Tũc abſtinẽtibus cunctis cæres humeꝝ eius exedit:& cũ eũ dii ꝑ Mercuriũ reuocar̃ ad ſupos uellẽt:eburneus ẽ ei humerus reſtitutus:ſicut ſupra Humeroq; pelops ĩſignis eburno.Iõ ãt ſola Ceres dr̃ comeſſe:qa ipſa ẽ terra:q̃ corpus ſoluit:ꝑ Mercuriũ ãt ob hoc fingit᷑ eẽ reuocatus:qđ ipſe ẽ deus prudẽtiæ:ꝑ quã philoſoph i depheẽderũt παλινγενεσιαν uel μετεμψυχωσιν.Tãtalus ãt hac lege apđ ĩferos dr̃ eẽ dãnatus:ut ĩ Eridão ĩferoꝝ ſtãs nec undis p̃ſentibus:nec uicinis eius pomariis pfruat᷑.ꝑ hoc aũt auaritia ſignificat᷑:ut ẽt Hora.Tãtalus a labris ſitiẽs fugiẽtia captat Flumina.Quid rides?mutato nomĩe de te fabula narrat᷑. Genialibus :Veluti genialibus.nã geniales proprie ſunt q ſternunt᷑ puellis nubẽtibus dicti a generã dis liberis. Aurea fulcra to.qbus fulcimur.i.ſuſtinemur. Regifico luxu: Regio ambitu. Furiaꝝ maxĩa iu. Vnde & famẽ p̃nũciat:ut hãc eſſe furiaꝝ maxĩam doceat. Et mãibus prohi.Eoꝝ.ſ.nõ ſuis. Facẽ attollens: Iniiciẽs ignẽ auaritiæ:ut abſtineãt. Quibus ĩuiſi fra.dũ uita manebat.Hæc qdẽ cõſtat eſſe dicta generaliter. Poſſunt tamẽ & ad ſpeciẽ trahi:ut Aegyſtũ & Danaũ.Atreũ ſimiliter & Thyeſtẽ:Etœclẽ & Polynicẽ ſignifica re uideãt᷑.Bene ãt dicẽdo ĩuiſi ꝑ id qđ leue ẽ:ẽt maiora ãplexus ẽ. Pulſatus ue parẽs:Itẽ qđ leuius ẽ dixit parri cidii cõparatiõe poſſumus ãt Oedipũ accipe Laii extĩctorẽ. Aut fraus ĩnexa cli.ex lege duodecĩ tabulaꝝ uẽit ĩ qbus ſcriptũ ẽ:Patronus ſi clienti fraudẽ fecerit:ſacer eſto ſi.n.cliẽtes q̃ſi colẽtes ſũt: patroni q̃ſi p̃res: tãtũdẽ ẽ cliẽtẽ q̃tũ filiũ fallere:& hoc poſſe fieri ex Hora.dictis ĩtelligimus:q cũ loq̃ret᷑ de auaris potẽtibus ait de uici no cliẽte.Pellit᷑ paternos ĩ ſinu ferẽs deos.Vrbão tamẽ hoc diſplicet:& dicit raꝝ eẽ hoc:magiſq; contrariũ:cũ magis patronos decipiãt frequẽter cliẽtes.Vult ãt ĩtelligi p̃uaricatores:q patroni ſunt cliẽtũ : quos nũc ſuſce ptos uocamus. Nec ptẽ po.ſu.q̃ maxima turba ẽ:bene addidit ſuis.i.cognatis affinibus.Hæc.n.fuerat apud maiores donãdi rõ.nõ profuſa paſſim.Nã hoc ẽ uelle inaniter perdere. Vnde Cice.ĩ libris legum:Stipẽ prohi beo:nã auget ſup̃ſtitionẽ:exaurit domos.Dignis igit᷑ largiẽdũ ẽ:unde ait Hora.Cur eget ĩdignus quiſq̃ te di uite?ideſt ĩdignus paup̃tate. Quiſq; ob adulteriũ cæ.ſi occiſi Aegiſtũ ſignificat Tyeſtæ filium:ſi re uera cæſi Saluſtiũ quẽ Milo dephenſũ ſub ſerui habitu uerberauit ĩ adulterio ſuæ uxoris filiæ Syllæ. Quiq; arma ſe. impia:nec ueriti dominoꝝ fallere dextras:hoc loco uidet᷑ blãdiri Auguſto qa cõtra Cæſarẽ patrẽ eius multi qbus ignouit: arma ſuſcepant:ẽ nãq; eius dictũ dare quidẽ ſe ueniã Põpeianis:ſed ab ipſis q̃doq; eſſe pitturũ ut arma ĩpia ciuilia dixerit bella.Vel ea q̃ mouerũt põpeiani contra acceptæ ueniæ fidẽ:ſed non procedit.na ſi arma ĩpia dixit bellũ ciuile tangit & Auguſtũ & Cæſarẽ qui & ipſi bella ciuilia tractarũt.Itẽ ſi culpat eos:q cõ tra fidẽ datæ ueniæ dimicauerũt:tangit Auguſtũ.Nã trãſierũt ad eũ ab Antonio duo millia equitũ per quos eſt uictoriã cõſecutus:Vnde Hora.Adhuc frementes uerterũt bis mille equos Galli canẽtes Cæſarẽ.fecit pte rea ĩiuriã Auguſto uel Cæſari:ſi eos dominos dixit:qđ apud maiores ĩuidioſũ fuerat:nã patres patriæ dicebã tur:Iuuena.Roma patrẽ patriæ Ciceronẽ libera dixit.Melius ergo ẽ:ut bellũ a Sexto Põpeio Põpei filio ĩ ſicu lo freto geſtũ accipiamus.Nã occiſo patre Siciliã tenuit:& collectis ide ſeruitiis uaſtauit ſex ãnis ultro citroq; Siciliã.Poſtea uictus ẽ ab Auguſto & Agrippa:unde Hora.Minatus urbi uincula q̃ detraxerat ſeruis amicus pfidis:& hoc ſenſu tã arma ĩpia q̃ dominoꝝ cõgruit cõmemoratio. Pœnã expectãt:qđ grauius ẽ:nã ĩ expe ctatiõe & p̃ſens metus ẽ:& dolor futurus.In ipſa ãt pœna ſolus eſt dolor. Forma uiros:regula ſingulis enim ſceleribus ſtatuta ſunt ſupplicia.Nã morẽ romanũ ſeq̃t᷑. Saxũ ĩgẽs uoluunt alii:ſiſyphũ dicit q deoꝝ cõſilia hominibus publicauit. Radiiſq; rotaꝝ:Ixionẽ dicit ut alibi oſtẽdit: atq; Ixioni uẽto rota conſtitit orbis:licet ſup dixerit. Quos ſupra atra ſilex iã iam lapſura cadenti:nã de his fabulis uariæ ſunt ĩ ipſis opiniones auctori bus.Athernũq; ſedebit Infœlix Theſeus.Cõtra opinionẽ:nã fert᷑ ab hercule eẽ liberatus:quo tpe eũ ita abſtra xit:ut illic corporis eius relinqueret ptẽ.Frequenter.n.uariãt fabulas poetæ.Hyppolitũ ab inferis liberatum Virgilius dicit.Hora.neq;.n.Diana pudicũ Liberat Hyppolitũ. Phlegyaſq; miſerrimus oẽs admonet:Si no minatiuus ẽ ſingularis:hoc dicit phlegias oẽs admonet apud ĩferos pœnas ferẽtes:ſi ãt accuſatiuus pluralis ẽ. Theſeum omnes phlegyas admonẽtẽ debemus accipere:Hi nãq; ſecundum Euphorionem populi inſulani fuerunt ſatis in deos impii & ſacrilegi:Vnde iratus Neptunnus percuſſit tridente eam partem inſulæ quam phlegiæ tenebant:phlegyas autem pater Ixionis habuit Coronidem filiam:quam Apollo uitiauit:Vnde ſu ſcepit Aeſculapium:quo pater dolens incendit Apollinis templũ:& eius ſagittis eſt ad inferos truſus. Statius phlegyam ſubter cauſa ſaxa iacentem Aetherno p̃mit accubitu. Diſcite iuſticiam moniti:& non temnere di uos.Vel nunc in pœnis locati.Vendidit hic auro patriã:& hæc licet generaliter dicat᷑:habent tamen ſpecialita tem:Nam Laſthenes Olynthum Philippo uendidit:Curio cæſari uiginti ſeptem millibus aureis Romam de quo Lucanus Gallorum captus ſpoliis & Cæſaris auro:& illud Emere omnes hic uendidit urbem.

DONA. Tityõ Monoptoton declinatur:Nam tityonem diceret:ſi per caſus uariari potuiſſet. Quid me morem lapythas:Genus eſt tranſitus per omiſſionem:& ponitur:ne continuatio narrationis horreſcat.

CHRI. Necnõ & tityon terræ omnipa.alũ.De his fabulis hæc ẽ Macro.ſnĩa.uulturẽ eẽ tormẽtũ cõſciẽtiæ

obnoxia flagitio intestina rimantis:& ipsa uitalia admonitionis sceleris lacerantis:& semp curas: si requiesce
re tentes excitatis:nec ulla sibi miseratione pcentis:nā se iudice nemo nocens obsoluitur. Illos āt qbus epulæ
ante ora paratæ sunt:auaros esse ītelligit:est.n.auaritiæ semp q̃rere:sed ab acquisitis abstinere.Qui radiis ro/
tarꝫ destricti pēdent:sunt q nihil ratione & consilio praui dentes nihil uirtutibus explicantes se fortunæ com
mittūt: cuius casibus semp rotant. Saxū ingens uoluunt:q inefficacibus laboriosisq; conatibus uitā terunt.
Quos super atra silex ii sunt qui nimias potestates: & īfaustas tyrannides ambiunt nunq̃ sine timore uicturi
Lucretius autem pro tityo intelligit eos:qui amorꝫ aut reliquarꝫ turpitudinum curis laniant. Vnde ait Sed
tytus nobis est ipse in amore iacentem.Quem uolucres lacerent atq; exest anxius angor:Aut alia quauis scin
dunt turpidine curæ. Vlyxex apud Homerum de Tityo sic ait:Inde tityon almæ terræ inclytum filium per
nouem iugera humi porrectum uidi Gryphes utrinq; eius epar exedunt.Neq; ipse eos abigit. Latonæ enim
pulchræ uim inferre tentauit. Nouem iugera:Sic idem Lucre.Quid non sola nouem dispersis iugera mem
bris obtineat.De iugere autem diximus in georgicis.Vulturis.Nidum uulturis teste Plinio nemo attigit.Ni

Vultur

dificat enim in excelsissimis rupibus.Fœtus quidem sæpe cernuntur fere bini.Refert idē Pli.Vmbritiū in suo
æuo aruspicum peritissimum tradere quod uultures pariunt oua tredecim:& uno ex iis reliqua oua & nidū
lustrant:mox illud abiiciunt.Triduo autem ante:aut biduo eo aduolant:ubi cadauera futura sunt. Rima/
turq; epulis:Rimari proprie est diligenter inquirere:translatio ab iis qui in rimis aliquid inuestigant:& dici/
mus rimari pasci:ut sunt aues:& sues qui in rimis escam quærunt. Habitatq; sub alto pectore:Ostendit fir
mam ibi auis esse sedem:tāquam nusquam alibi pascatur. Nec fibris requies datur ulla renatis:Nam iecoris
duo sunt capita:quas fibras appellant.Hæc aruspices ita diuidebant:ut alterum sacrificandi:alterum eius ad
uersario assignarent.Erat autem maximi momenti siquid in extis apparet.Vnde sacrificanti apud Laurentū
sylle in capite uitulini iecoris similitudo corōæ apparuit: quod sibi regnum portendit.Est autem iecur amo
ris sedes:quare rectæ fingitur iecur in homīe libidinoso depasci. Quid memorem lapythas:Lapythæ popu
li sunt thessaliæ:quorum sedes in otri monte fuit. Ixiona:Hic ex Phlegia Martis filio natus est Iouis secreta/

Ixion

rius factus Iunonem de stupro compellauit:At Iuppiter simulachrum Iunonis ex nube fabricatum sibi obie
cit:In quam cum semen emitteret centauros genuit.Hæc fabella denotantur tyranni:qui ad alta cogitatione
rapiuntur:Iunonemq; interpellant deam regnorum quia regna nullo iusto titulo inuadere audent.Ex nube
gignunt centauros:quia eorum monstruosa optata instabilia sunt.Fuit autem Ixion primus:qui apud græ/
cos tyrannidem occupare aggressus est:& cum ab aliqua humanitate inceperint:in feritatem postremo deue
niunt.Iure igitur Centauri geniti sunt:qui primas partes hominis postremas feræ habent. Pirithoumq;:

Piritous

Pirithous filius fuit Ixionis non ex nube:sed ex coniuge:qui cum esset Theseo amicitia iunctus: & Hippoda/
miæ nuptias celebraret:& in sacris Martem inhonoratum reliquisset:centauri Marte instimulāte rapere hip
podamiam conati sunt.Deinde mortua Hippodamia relicto Polypote filio coniurarunt ipse & Theseus nul
lam ducturos uxorem nisi Iouis filiam:& cum Helenam rapuissent:quæ omnium pulcherrima annum de/
cimū tunc agebat: euenit forte:ut ait Diodorus siculus:ut Theseo illa contingeret.Itaq; ad inferos:ut raperēt
Proserpinam descenderunt:ubi Piritous a Cerbero īteremptus:& Teseus retentus est.Historia ē hos molos/
sorum regi uxorem subripere tentasse: sed canem regis Pirithoum interemisse: Theseum uero captum in
uinculis fuisse retentum :donec ab Hercule liberatus fuit. Quos super atra silex:pœnam superstitiosorum
exprimi huiuscemodi uolunt qui deorum iram atq; pœnas sibi semper īm nere putant: nunq̃q; anxietate ca
rent:tanq̃ illa iā super eos lapsura sit. Lucent genialibus altis:Notat auaritiam:in qua tanto furore afficiunt:
ut cū in dies magis magisq; diuitias augeāt ; nihil tamen inde in usus etiam necessarios assumere audent.Hu
iuscemodi homines per tantalum exprimuntur:qui cum in aquis ad mentum usq; sit:& ad os pene descen/
dant arborum rami pulcherrimis optimisq; pomis honusti:tamen neque cum sitiat bibere:neq; cum exuri
at esse aliquid ualet aquis pomisq; : cum carpere cupiat recedētibus hoc Horatius exprimit. Tantalus a labris
sitiens fugientia captat flumina.quid rides mutato nomine de te Fabula narratur cogestis undique saccis In/
dormis īhians:& tanq̃ patere sacris cogeris.De tantalo Vlyxes Homericus ait:Vidi tantalum grauiter in pa/
lude laborantem:Aquaq; usque ad mentum erat:quotiens uero bibere uolebat usq; ad ima uada diffugiebat.
Altæ supra caput arbores piri punicæi mali:ficus dulces:quotiēs legere uolebat.sæuus uētus p nubes aufe/
rebat:Petronius etiam poeta dixit.Nec bibit inter aquas nec poma pēdentia carpit Tātalus infœlix:quem sua
uota promunt. Genialibus:Notionem huius dictionis expressimus ī georgicis in uersu illo inuitat genialis
hyems. Exurgitq; facem attollens atq; intonat ore:Nam cum homo uoluptate fruendi partis trahatur: ut
aliquid assumat subito contra insurgit furor ille habendi & parcendi partis:qui uetat assumere. Attollēs fa
cem:idest excitans in te ardentissimam cupiditatem habendi recte:Ergo facem.quia omnis uehementer cu/
piditas flagrans ardensq; est. Aut qui diuitiis soli incubuere repertis.Omnibus modis damnat auaritiā:quæ
caput est omnium malorum:& corruptrix tranquillitatis humanæ uitæ.Huius duæ species sunt.Altera
qua rapimus unde nōn oportet:Altera qua non damus:ubi dandum liberalitas docet.Hos ergo primo stix
me ait hic puniri. Vendidit hic auro patriam:redegit ī seruitutem. Quasi dicat:Eam a qua liber productus
est in seruam esse uoluit:idq; nulla alia causa ductus nisi auaritia. Patriam:cum indignatione proferendum.
Quasi dicat:Eam qua nihil carius habere debuit.Dominum non illi uendidit:qui eam pro filia gubernatu/
rus esset:sed qui seruitutis iugo presurus.Nam domino seruus respondet: Ergo tyrannus est. Nam antiqui
in publicis rebus nunquam aliter dominum sumpserunt : quam tyrannum. Potentem:Auget scelus.Qua
si dicat:Eum a quo non facile se liberare possit.

SER. Fixi leges precio atq; re. possumus Antoniũ secundũ Ciceronẽ in philippicis accipere. Fixit autem ideo quia inscisæ in æreis tabulis leges affigebantur parietibus. Hic thalamum inuasit natæ: Thyestes Pelopeæ filiæ: unde & Aegistus natus est. Item Cinaras filiæ Myrræ de qua natus est Adonis. Nam quod Donatus dicit: nefas est credi dictum esse de Tullio. Vetitosq; hymeneos: legibus scilicet. Nam dicendo uetitos ostendit fuisse non ueritos, uelut est apud persas hodie: Vnde Dona. male ait natura & legibus uetitos. Ausi omnes immane nefas ausoque po. Illic sunt & qui fecerunt & qui conati sunt. Dicit autem secundum ritũ romanũ: in quo non tantum exitus punitur: sed etiam uolũtas. Nõ mihi si lin. cen. sint oraq; cẽ. Ferrea uox: Lucretii uersus sublatus de Homero sed ille aera uox dicit. Sceleꝝ formas: Vt Quæ forma uiros fortuna ue mersit. Pefice munus: hoc est ramũ redde. Nã supra ait Hoc sibi pulchra suum ferri Proserpina munus instituit. Cyclopũ educta caminis: hoc est magna. Ita. n. cuiuslibet rei magnitudinem significat: adeo: ut Sta. argiuorum muros ab ipsis dicat esse ꝑfectos. Fornice: arcu. Cicero uidit ad ipsum fornicẽ fabianum. Corripiũt spaciũ mediũ: raptim spatiũ ꝑagũt. Occupat æneas aditũ: ĩgreditur: ut supra dixit. Recenti: semꝑ fluenti. Dixit ãt hoc ꝑꝑ paludem stygẽ. Spargit aqua: idest purgat se. Nã inquinatus fuerat aspectu tartari: & spargit: quia se inferis purgat. Nã superis ĩmolaturi corpus abluunt: ut supra Donec me flumĩe uiuo. Abluero. Amœna uire. uirẽtia & ẽ satis usurpatũ Amœna ãt quæ solũ amorẽ præstant: uel ut supra diximus: q̃si amunia hoc ẽ sine fructu: ut Var. & Carminius docẽt. Alludit aũt ad ĩsulas fortunatas. Nã & frequenti hoc indicat uersu. Largior hic campos æ. & lu. ue. Purpureo: non nostro largior: sed q̃ ẽ in cætera inferioꝝ ꝑte. Aut re uera largior: si lunarẽ ĩtelligamus circulũ. Nam ut supra diximus cãpi elysii: aut apud inferos sunt: aut in insulis fortunatis: Aut ĩ lunari circulo: Lucanus Illic postq̃ se lumine uero induit. Solẽq; suũ: sibi congruum. Græcæ dixit: ut Fessosq; sopor suus occupat artus. Palæstris: Luctationibus. græcæ dixit. Contẽdũt ludo: Inter se ludo: nõ odio. Choreas: Re corripuit ꝑꝑ metꝝ. Alibi ait secũdum naturã: ut Iuuat indulgere choreis. Ergo aut systolẽ fecit: aut antiptosin e pro ei ponẽs: Nã græcũ ẽ nomẽ. Nec nõ threicius lõga cũ ue. sa. Orpheus Caliopes musæ & Oeagri fluminis filius fuit: qui primus Orgia ĩstituit primus ẽt deꝑhendit Harmoniã. i. circuloꝝ mundanorũ sonũ: quos nouẽ ẽt nouimus e quibus sũmus quẽ ἀναστρον: idest sine astris dicũt sono caret: Item ultimus: qui terrenus ẽ: reliqui septẽ sũt: quoꝝ sonum deꝑhendit Orpheus Vnde septẽ fingit᷑ uti chordis. Lõgã ãt uestẽ aut cytharœdi habitũ dicũt: aut longã barbã: nã e cõtrario ĩberbes ĩuestes uocamus. Sacerdos ãt quia theologus fuit: & Origia primus instituit. Ipse ẽt homines de feris & duris mites cõposuit. Vnde dicit᷑ arbores & saxa mouisse: ut deus. Obloqtur nume. dicẽdo obloqt᷑: chordaꝝ expressit laudem quas dicit uerbis locutas. Obloqui. n. nõ est nisi contra loquẽtem loqui. Numeris: Rhythmis sonis: ut Numeros memini si uerba tenerẽ. Septẽ discrimina: quia omnes chordæ dissimiliter sonant. Iã: nũc. Hoc aũt pecten declinat᷑: ut hoc carmen. Hic genus antiquũ: quod nõ oẽs uiros fortes ĩ elysios uisos esse commemorat: hæc ẽ ratio: qa isti diuinos meruerãt honores quod Tydeo uel his quos supra memorauit: nõ cõtingit: iõ antiquum adidit: q̃si & illis elysii

Imposuit: fixi leges precio atque refixit:
Hic thalamũ inuasit natæ: uetitosq; hymenæos:
Ausi oẽs immane nefas: ausoq; potiti.
Non mihi si linguæ centum sint: oraq; centũ:
Ferrea uox: oẽs scelerũ cõprehẽdere formas
Omnia pœnarũ percurrere nomina possem.
Hæc ubi dicta dedit phœbi lõgæua sacerdos:
Sed iã age carpe uiã: & susceptũ ꝑfice munus.
Acceleremus ait: cyclopum educta caminis
Mœnia cõspicio: atq; aduerso fornice portas:
Hæc ubi nos præcepta iubent deponere dona
Dixerat: & pariter gressi per opaca uiarum
Corripiunt spatiũ mediũ: foribusq; ꝓpiquãt.
Occupat æneas aditum: corpusque recenti
Spargit aqua: ramumq; aduerso ĩ limĩe figit.
His demum exactis perfecto munere diuæ
Deuenere locos lætos: & amœna uireta
Fortunatorum nemorum sedesque beatas
Largior hic campos æther & lumine uestit
Purpureo: solemq; suum sua sydera norunt.
Par: ĩ gramineis exercent membra palæstris:
Contendunt ludo. & fulua luctãtur harena.
Pars pedibus plaudũt choreas: & carmĩa: dicũt
Nec nõ threicius lõga cũ ueste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimĩa uocũ.
Iamq; eadem digitis iã pectĩe pulsat eburno.
Hic genus antiquũ teucri pulcherrima ꝓles
Magnanimi heroes: nati melioribus annis:
Il[illegible]usq; assaracusq;: & troiæ dardanus auctor:
Arma procul: currusq; uirũ mirant᷑ inanes.
Stant terræ defixæ hastæ: passimque soluti
Per campos pascuntur eq: quæ gratia circum
Armorumq; fuit uiuis: quæ cura nitentis
Pascere equos: eadẽ sequitur tellure repostos.
Conspicit ecce alios dextra: leuaq; ꝑ herbam
Vescentes: lætumq; choro pæana canentes
Inter odoratum lauri nemus: unde superne
Plurimus eridani ꝑ syluam uoluitur amnis:
Hic mãus ob patriã pugnãdo uulnera passi:
Quiq; secerdotes casti dum uita manebat:
Quique pii uates: & phœbo digna locuti.

Inuentas aut qui uitam excoluere per artes.
Quiq; sui memores alios fecere merendo

contigerẽt cãpi: si eis annoꝝ nõ derogaret uetustas. Nati me.an.plerũq;.n.uirtus decoloratᷣ tpis ĩfœlici tate. Cicero Vt illa laus temporum non hominum fuisse uideatᷣ. Ilicusq; assaracusq;: Troiani reges fue rũt. Troiæ darda.au. Hũc i.vii.ĩter deos dicit eẽ relatũ: ut Et numeꝝ diuoꝝ altaribus addit. Sed ut supra di ximus. Homeꝝ seqᷣ: q inducit simulachꝝ Herculis apud ĩferos uisũ. Defixæ hastæ: Subaudi inanes: & qui dẽ equos inanes. Quæ gratia cur. Detraxit unũ u licẽtia qua latinitas græcos secuta genitiuo plurali syllabã aut addidit: aut detrahit: ut hoc loco detraxit: sicut Arma uiꝝ: Cõtra addidit Alii tuũ pecudũq; genus ꝓ ali tũ sicut græci μουσαωνελικωνιαδον. Nitẽtes: Pingues ab eo qđ seqᷣ id qđ ꝑcedit ĩtelligis. Per ea ãt q̃ dictu rus ẽ ĩtelligẽdũ hoc q̃ gr̃a fuit uiuis eadẽ seqᷣ tellu.repo. Pœna ꝓprie Apollinis laudes qđ nũc ĩtelligemus ꝓ lauri nemus: abusiue oĩum deoꝝ: sicut orgia ꝓprie liberi. Odoratũ: ꝓ odoꝝ: ut supra dixius. Vnđ supne plu rimus eridãi ꝑ siluã uoluitᷣ amnis. Eridanũ Aratus eẽ ĩ cælo dixit aut lõge a cælo. Hic & ĩ terris ẽ: q ĩ italia Pa dus uocatᷣ. quẽ alii ẽt adĩferos uolũt tẽdere. Alii nasci apud ĩferos: & exire ĩ terras. Iõ ãt ista finguntᷣ qa de apen nini ꝑte oritᷣ: q̃ spectat inferũ mare: & tẽdit usq; ad supũ: ergo hic sensus ẽ: Canebãt ĩ locis unde supne: idest ad superos plurimus Eridani amnis per siluã uoluitᷣ. Nãq; & uerisime est quoniã legimus đ Aristæo Oĩa sub magna labẽtia flumĩa terra spectabat diuersa locis: & cõgrue: Nã oĩs humor ex terræ nascitur uenis: alii Eri danũ pro quocunq; accipiũt: & dicũt κατεʒοχην dictũ: nã legimus fluuioꝝ rex eridanus: & amãt poetæ pro appellatiõe magnæ rei proprietatẽ ponere: ut alibi Poculaq; inuentis acheloia miscuit uuis. Melius tamẽ ẽ si distinguamus Vnde superne plurimus: unde ad superos plutimus.i. magnus amnis uoluitᷣ ꝑ siluã eridani.i. populos Fabula nãq; hæc ẽ Eridanus solis filius fuit: hic a patre ĩpetratũ currũ agitare nõ potuit & cũ ꝑ erro res mũdus arderet fiumĩatus ĩ italiæ fluuiũ cecidit: & tunc a luce ardoris sui Phaethõ appellatus ẽ: & pristinũ nomẽ fluuio dedit: unde mixta hæc duo nomĩa ĩter solis filiũ & fluuiũ ĩuenimus: postea eius sorores flendo uersæ sũt ĩ populos: ut ĩ.x. Populeas ĩter frõdes umbrãq; soroꝝ: & hoc Virgi. Nã alii alias arbores dicũt. Hic mãus ob patriã pugnãdo uul.pas. Manus.i. multitudo eoꝝ q ob patriã passi sũt uulnera: & ẽ figurate dictum. Sane aĩaduertẽdũ illud ꝙ ait Hora. in arte poetica: & simul & iocũda & idonea dicere uitæ: nullã.n. maiores nostri artẽ eẽ uoluerũt: q̃ nõ aliqd reipu.cõmodaret. Vnde Virgilius hoc per trãsitũ facit: nã dicẽdo puniri pa triæ uenditores: cõtra ꝑmia desẽsoribus solui. Nihil utiq; aliud nisi fugienda uitia & sectãdas docet esse uirtu tes. Sacerdotes casti dũ uita manebat: q̃si qs castus possit eẽ post mortẽ: Sed aliud dicit.i.q fuerũt casti: dũ in cõmuniõe uitæ uersarentᷣ: nã hi q maxĩa sacra accipiebãt: renũciabãt oĩbus rebus: nec ulla ĩ his nisi numinũ cura remanebat. Herbis ẽt qbusdã emasculabãtᷣ: unde ẽt coire nõ poterãt. Dicit ergo eos sacerdotes: q casti fue rũt ẽt ante suscepta sacra. Pii uates: uaticinantes. Phœbo digna locuti: ueri dici quia talia loquebãtur: qualia decebãt Apollinem. Multi enim mentiebãtur: sicut in Lucano phœbus ad quam Appius Claudius. Et nobis dabis improbe pœnas. Et superis quos fingis ait. Inuentas aut qui uitam excoluere per artes. Qui erudiue runt: idest ornauerunt uitam per inuenta artificia. Significat autem philosophos. Quiq; sui memores alios fecere merẽdo: Et q aliquos sui memores fecere ꝑstãdo: ut Nũq̃ regina negabo Promeritã.i. ꝑstitisse: Ter. Ego Carine neutriq; liberi esse hominis officium puto: cum nihil promereatur postulare id gratiæ apponi sibi.

DONA. Leges precio.f. Omnia hæc scelera posuit Maro: ut uiuentes ad bonos mores metu pœne reduce ret. Nõ mihi: necessario generalitas iniecta ẽ: ne cuncta descripsisse uideretᷣ: quoniã fuit ĩpossibile latitudinẽ tãtã plene cõplecti: uel ne cõtẽptui haberẽtᷣ pœne propositæ ex quottidiana meditatiõe. Plusq; etiã metus inii citᷣ: cũ ĩfinita fornido est. Formice: ea.n.ẽ camera in arcũ ducta. Deuenere locos lætos: ut metu pœnaꝝ ma los deterruit: ita spe fœlicitatis ad uirtutes hortatᷣ. Primo ergo regĩonũ bona ꝓsequitᷣ. Deinde q̃ ex iis locis ca piãt cõmoda: & qui sint ii qui huiuscemodi bonis perfruantur. Largior: hic ostẽdit nihil đesse ex iis quæ sũt apud supos: adeo ut fortunati & beati appellari meruerint. Pars ĩ gramineis ostendit quanta animi seuerita te ĩ uoluptatibus honestis uiuãt. Nec nõ threici. ostẽdit citherã ĩter honestas enumerari artes. Est.n. musica.

CHRI. Fixit.p. Nam cũ leges ad æquitatẽ & cõmunẽ utilitatem fieri debeãt: & ita latas: firmas: stabiles eẽ oporteat: iste qui oĩa uenalia haberet oblato ꝑmio & ponebat & remouebat. Est ãt ĩdignatio a cã. Fixit: uide Serui. hinc Ouidi. Nec uerba minãtia fixo Aere ligabãtᷣ nec supples turba timebat iudicis ora sunt. Sunt aũt uersus a uario poeta ait.n. Vẽdidit hic latiũ populis agrosq; quiritũ Eripuit. fixit leges precioq; refixit: uideo Serui. uehemẽter laborare: ut ostẽdat poetã uoluisse ĩ singulis sceleribus singulos carpere homines. Veꝝ ego puto uoluisse illũ species sceleꝝ prosequi nõ singulos sceleratos insectari. Inuasit: tanq̃ raptor: & hostis: est enim ĩuadere in aliena hostiliter irrũpere: cũ patris sit tutari filiaꝝ pudiciciã nõ expugnare. Ausi: bis pecarũt & quod ausi sint. Nã scelus intra se quicunq; cogitat: ullũ facti crimẽ habet: & qđ cxecuti sunt quod ausi fue rant. Potiti: Auget inuidiã.q.d. quod malis artibus pepereant: ẽt retinere potuerũt: ergo cogitarũt. Executi: sunt cogitata. ac postremo ĩ scelere perseuerarunt. Linguæ centũ: a Lucretio est: & Lucre. Homeꝝ imitatus ẽ. Ait.n. Home. Ου δειμοι δεκα μενγλωσσαιδεκα δεστομα τειεν. Ferrea uox: Homerus nõ ferreã sed in frangibilẽ dixit: Lucre. ãt aerea uox dixit. Perrcurrere: idest nõ solũ nõ possem abundãter narrare: sed ne etiã breuiter ꝑstringere. Nomina: nã breuius ꝑcurrimus nomia sceleꝝ q̃ demõstramus illoꝝ uariã multiplicẽq; malignitatẽ. Cyclopũ: oĩa enim quæ magna sunt a cyclopibus fabricata fingunt poetæ. Sic Statius ẽt ponit de Cyclopibus dicẽdũ erit ĩ sequẽtibus. Caminis Græcũ uerbũ ẽ. latine fornax dicitᷣ. Fornice: camera si ue testudine. Per opaca: nã ipsa sapiẽtia quæ paucis patet ĩtra multã ignorantiã latet. Solẽq; suũ sua sydera: enim ex media philosophia res inserit figmento poetico. Credidit.n. antiquitas eas animas q̃ eluuiæ corpo

rea polutæ in morem ferinũ immutanť resolu tioné corporis exhorrescere:& si quãdo mori necesse sit nõ nisi cũ gemitu fugit ĩdignata sub umbras:nec post morté facile corpus reliquit:quia nõdũ illis corporeæ excedũt pestes sed aut suũ oberrãt cadauer:aut noui corporis habitaculũ ambiunt:nec humanũ solũ sed ferinũ ét electo genere congruo moribus:quos in homine exercuerũt:uolũtq; oĩa perferre:ut cælum quod uel ignorando:uel dissimulãdo:uel postponẽdo neglexerunt fugiãt.Sapientũ uero & bonoꝝ animæ quæ semꝑ cælũ nulla corporis inquinatione pollutæ suspexerũt illud petũt. Quapꝑ & Pla.& Cice.in libro de repu. rectoribus ciuitatũ & cæteris sapientibus sedes in cælo paratas eẽ scripserũt.Et multos claros uiros in deos rettulit antiquitas:& Hesiodus priscos reges diis annumerat.Hoc igitur nõ ignorauit Virgilius qui licet argumẽto sui inseruiens heroes in inferis religauerit:nõ tamen illos separat a cælo:ut geminæ doctriæ obseruatiõe nec poetices figmentũ reliquerit:nec philosophiæ ueritaté omisserit.Recte ergo solé suũ:idest regiones cælestes q̃ bonis solæ debenť:unde ipsoꝝ & nõ alioꝝ sunt cælestia habitacula. Suum.i.ipsis bonis reseruatũ peccatoribus denegatũ. Norunt sua sidera:quæ inferis incognita sunt. Palæstris:ludi apud priscos repti fuerunt: ut corporis exercitatione ualitudiné conseruarẽt:& robur augerent:agilitatẽq; acquirerent:& animũ confirmarẽt:ut in periculis cũ ratiõe susceptis ꝑsentiores existerent.Fueruntq; quinq; ꝑcipui apud priscos πιγμη qua pugiles exercebanť Δισκοσ qui erat lapidũ iactus Διαυλοσ ĩ quo cursu & αλμα in quo saltu contẽderent.Erat postremo quã nos palæstrã & luctã nũcupamus.Hic ergo & legibus ꝓbabanť: & liberales habebãtur.Alea ãt & tali & quas chartas appellãt pernitiosissime sunt pestes:& res omnino & seruiles q̃ uitã deturpant:ĩfamẽq; reddũt.Mores deprauãt:& oẽ flagitiũ ĩpellũt. Obloquiť:obloqui cõtra significat loq:ut opponere contra ponere:ergo nõnunq̃ obloqui dicimus detrahere quia q cõtra quẽpiã loquiť ei detrahit:Hic aũt obloquiť:quia quæ uoce cecinerat illis citharæ sonũ oppõit. Septẽ dis.u.Orphũ citharam inuenisse.Bene ãt septẽ cordaꝝ meminit:nã octauã addidit Simonides.Nonam postremo Timotheus:ueꝝ de huiusmodi rebus nos multa diximus in ĩterpretationibus nostris in Horatiũ.de Orpheo ãt plurima diximus in georgicis.

Genus antiquũ.t.Diodo.ait Teucꝝ primũ ĩ troade regnasse filiũ Scamandri fluuii & Idæ nymphæ.Vẽit ãt ex creta:suscepit filiã bateã nomĩe:quæ Dardano nupsit.Dardanus secũdũ multos natus est in italia ex Ioue atq; Electra Atlantis filia & corithi regis uxore:ex Coritho natus est Iasius:sed mortuo Coritho exorta ẽ seditio inter Dardanũ & Iasiũ.Quapꝑ Dardanus cũ parte populi primo in samothraciã inde ĩ troada exulãs ꝑuenit:qđ Eusebio auctore fuit anno septingentessimo ac uigesimo primo supra tria millia:Iste dardanã urbẽ condidit:& Batea Teucri filia in uxoré accepta illi in regno successit:ex hoc natus ẽ Erichthonius qui diuitiis cunctos superauit:ut affirmat Home.Huius filius Tros a se troas nominauit:Sed troas ilum:Assaricũ & Ganimedẽ filios genuit.Ilus ãt urbem totius troadis pulcherremã condidit iliumq; nominauit & filios habuit Titonum & Laumedonté:qui Priamum genuit:ex Assaraco Capis:ex Capi Anchises:ex Anchise æneas filii sunt. Inanes:uel nõ honustos uiris:uel quia nõ currus esset:sed simulachra curriũ. Vescentes: quẽadmodũ discumbeꝛ quod iacere est pro uesci poniť:quia cibũ discumbẽtes capiebant sic contra uescentes pro discumbentes posuit. Pæana:hymnum appellabãt.proprie q in honoré Apollinis canebať: sed & cæteris diis dicit: Sta.Herculeũ Pæana canũt. Ob patriã:cum disciplia militaris ĩ precio semꝑ fuerit:non tamẽ ea laudať: quæ iniuriã infert:sed quæ ꝓpulsat.Nam cum homo uiribus & ratione præstet duo ut Cicerõi placeť sũt genera decertandi.unum per disceptationem alterum per uim cunqueillud ꝓpriũ sit hominis:alterum beluarũ cõfugiendum est ad posterius:si uti non licet superiore.Quare suscipiẽda sũt bella:ut sine iniuria in pace uiuať. Optĩe ergo dixit ob patriã ut ostẽdat eos laude dignos esse non qĩferãt sed qui ꝓpulsant ĩuriã. Ob patriã.cui omnia debemus:& pro cuius salute nullum mortis genus recusandum est.Ergo si in imis tartaris crucianť qui patriã prodiderũt : iure in hellysiis collocanť:qui illius libertaté uulnera subeundo tutati sunt.Optimus autẽ poeta huiuscemodi narrationibus homines & a uitiis absterret:& ad uirtutes allicit. Digna phœbo:q ĩ edendis oraculis non sunt mentiti:ut Hammonis Iouis sacerdos:ut Alexandro magno assentareť. Per artes inuentas:uitã cõtẽplatiuã intelligit:in qua excellẽtia ingenia multas doctrinas atq; artes excogitauerũt: quibus uita humana ita uitiis purgať & uirtutibus illustrať:ut ager cultura purgať sentibus ac uepribus:& redditur frugibus fertilis. Memores alios fecere merẽdo:Et hic actiuã ostendit:in qua & reipublicæ: & ciuibus nostris:& quibuscunque aliis possumus beneficia præstando optimam de nobis memoriam apud posteros relinquimus.Vt.n.contemplatio circa ueri:ita & actio circa iusti iuuentionem uersatur.

Ludorũ genera

Pæan

Omnibus his niuea cinguntur tempora uita:
Quos circunfusos sic est affata sybilla.
Musæum ante oẽs mediũ:nã plurima turba
Hũc habet:atq; humeris:extanté suspicit altis
Dicite fœlices animæ.tuque optime uates
Quæ ꝛ̃gio ãchisẽ:qs habet locus:illius ergo
Venimus:& magnos herebi trãnauimus ãnes
Atq; huic responsũ paucis ita reddidit heros
Nulli certa domus:lucis habitamus opacis:

SER. Omnibus his ni.cin.tẽ.ui.per qđ eos ostendit meruisse diuinos honores:ut dixius supra. Musæum an.om.Theologus fuit iste post Orpheũ:& sũt uariæ de hoc opiniones.Nã eũ alii Lini filiũ:alii Orphei uolũt cuius eũ cõstat fuisse disipulũ. Nã ad ipsũ primũ carmẽ scripsit:qđ cratera appellauit. Humeris ex.su.al.q̃si philosophicũ ac si diceret Platoné.Nã Pla.ab humeroꝝ dictus ẽ latitudine.Athlæta.n.fuit q post oĩum uictoriam se philosophiæ dedit. Tuq; opti.ua.quia theologus fuit.Et est sciẽdũ hoc loco sibyllã iã a numine derelictã:unde & interrogat qđ alias nõ faceret. Quæ regio an.quis habet locus:bene & generalitaté requirit:& specié:ut possit facilius in-

Riparumque toros:& prata recentia riuis
Incolimus: ſed ſi uos fert ita corde uoluntas
Hoc ſuperate iugũ:& facili iam tramite ſiſtã.
Dixit & ante tulit greſſum:campoſq; nitentes
Deſup oſtẽtat:dehinc ſũma cacumia linquũt.
At pater anchiſes penitus conualle uirenti
Incluſas animas ſuperumq; ad lumen ituras
Luſtrabat ſtudio recolens:omnemq; ſuorum
Forte recenſebat numerum:caroſq; nepotes:
Fataq; fortunaſq; uirum.moreſq; manuſque.
Iſq; ubi tendentẽ aduerſum p gramina uidit
Aeneam:alacris palmas utraſque tetendit.

ueniri.Nã locus in regione eſt. Illius ergo:pp illum ergo ãt cõiunctio fuit:ſed per accẽtus mutationẽ in aduerbiũ trãſit & ẽ ſola pticula q̃ hẽt ĩ finẽ circunflexũ.Multi male putãt nomẽ eſſe ĩdeclinabile:& dicũt poſitũ eẽ pro cã.Cauſa ãt nomen. Magnos am.aut magna fluenta aut qa noue ſunt q̃ odioſum fuerat:ſi ſingula cõmemoraret. Nulli certa do.ideſt habitatio:quã aĩæ tã diu certã habẽt: q̃diu ĩ corporibus ſũt poſt quoꝝ ad ſolutionẽ uagant̃ pro uitæ merito in circulis. Lucis habitamus opa.uaria dicit:q̃ pro uitæ uarietate cõtingũt.In his ãt locis heroũ aĩæ colũt̃. Recẽtia:uirẽtia riuoꝝ.ſ.cã.Iugũ ita.n.diuidũt̃ mõtes ĩ radices:latera:iuga:uertices pro qualitate locoꝝ. Dehinc ſũma cacu.lin.Nõ linqt.Hoc.n.dicit Aeneas & ſibylla pducti ad ſũmũ ĩ plana deſcẽdũt. Penitus cõualle uirẽ.ualde uirẽti:ut Penituſq; ſonãtis. Incluſas aĩas. Nõ re uera ĩcuſas ſed ſeparatas a multitudine:quo facilius agnoſcerẽt̃. Luſtrabat ſtudio recolẽs:circũibat ſtudioſe tractans.Incluſas ãt aut ſegregatas aut ſecũdũ ritũ antiquũ.Multitudine.n.ſi numerare nõ poterãt:eã ĩ certũ locũ p ptes ĩcludebãt:& ita q̃ta eẽt uidebãt qđ & Xerxes de ſuo fecit exercitũ. Caroſq; nepotes:poſteros:ſic p nurus fœminas dicũt. Fataq; fortunaſq; uiꝝ moreſq; manuſq;:Fœlicitas.n.aut fatalis ẽ:aut fortuna:aut ex uirtute deſcẽdit. Alacris ipſe alacris:Et ſciẽdũ ſecũdũ antiquos & alacris & alacer tã de maſculino q̃ de fœminio genere dixiſſe:nũc maſculio utrũq; damꝰ:đ fœminio alacer nũq̃ dicius:licet Enn.dixerit aeſtatẽ autũnꝰ poſt acer hyẽs ſit.nã idẽ alacer.

DONA. Omnibus iis:omnia commoda conſequuntur honeſtatis cultores locum: ſydera: lucem: prata: nemora:cibos:delitias:ſtudia artium:ut non priuati uita:ſed ad aliud uiuendi genus tranſiſſe uideant̃. Fœlices:Vt pote quæ poſt depoſitam uitam talia loca ac delitias ſint aſſecutæ. Luſtrabat:oculis. Recolens: Animi intentione. Fata fortunas mores manus:propoſitio eſt eorum quæ deinde proſequitur.

CHRI. Niuea:q̃ſi intelligat diuinos honores.Nã cui mores & uita cãdida fuit: eidẽ cãdida uicta debetur.

Muſæus

Muſæum:eumolpidis filius fuit primus q apud athenienſes philoſophatus ẽ ſecũdũ Laertiũ.A quo athenienſes ẽt eumolpidi appellati ſunt.primus deoꝝ generationẽ tradidit & ſphærã:& ex uno fieri oĩa: & in idẽ reuerti dixit.Scripſit uerſibus fabulã Heros & Leandri.Phalaris obit:ubi humatus eſt cũ hoc epithaphio Ευμολπου φιλον υον εχ3ι το φαλ ληρηκον ου δασ μουσαιον φθμενον σωμυ ποτε δε ταφω.Huic ſunt inſtituti diuini honores:& ipſe oracula reddidit.Vnde ſcribit Hero.Onomacritũ atheniẽſẽ exulẽ muſæi oraculoꝝ fatidicũ xerxi prædixiſſe helleſpõtũ a uiro perſa pon e coniũctum iri.Alii uolũt lini. Alii Orphei filiũ fuiſſe cuius cõſtat diſcipulũ extiſſe.Ponit aũt Muſæum poetã & theologũ pro oĩbus diſciplinis. Verum:ut precipue notet platonicã ſciẽtiã:cuius ſe profeſſorẽ eẽ multis locis indicat:dixit humeris altis:ut proceritate corporis platonẽ ſignificet:qui cũ prius Ariſtocles aui noĩe nuncuparetur ab Ariſtone argiuo palæſtrita: apud quẽ ſe exercuit: pp egregiũ corporis habitũ Plato ẽ cognominatus. Dicite fœlices:moralis ſenſus ẽ: ut qui uerũ ſcire cupiũt:interrogent doctiores:neq; indoctis ſe cõmittãt.Doctioꝝ ãt poſtulat humanitas:ut errãtes ĩ uiã reducãt:& ſua doctrĩa alios meliores reddãt.Nã cũ propriũ hominis ſit:& q̃ neſcis addiſcere:& quæ ſcis alios docere:utrunq; ĩ hoc loco deſcribit optimus poeta.Quod ãt fingit muſæũ collẽ aſcẽdẽtẽ:aperte docet nõ debere nos ut alios ĩſtruamus ullũ laborẽ recuſare poſtq̃ auctore ſuo Platone nõ nobis ſolũ nati ſumus: ſed cæteris etiã hominibus:quod in Catone optime exprimit Lucanns.Non ſibi ſed toti genitum ſe credere mũdo.

Ergo

Ergo: gatia & cauſa Hinc Liuius ait ludos appollinares uictoriæ nõ peſtilentiæ ergo fuiſſe.Et Marcus Cato de re ruſtica:Tibi ius eſt porco piaculo facere illiuſce ſacri coercẽdi ergo.Et alibi:Cuius rei ergo agrum terram fundumq; meum ſoli taurilia circũagi iuſſi. Nulli certa domus:notat celeritatem animorum qui uinculis corporeis ſoluti & in ſuam diuinitatem abſoluti nulli certæ rei adiecti ſunt.ſed per omnia facile diſcurrunt Hoc ſuperate iugum:Nam uolenti uirtutem acquirere plurimæ difficultates opponunt̃. Forte recenſebat: non forte hoc faciebat Anchiſes quod per ſummam induſtriam faciebat:ſed forte euenit:ut dum hæc ageret Aeneas ueniret. Fataq; fortunaq;:de fato diximus: de fortuna dicemus alio loco. Mores: uirtutes morales:quæ neq; a fato neq; a fortuna ſunt:ſed ex noſtra electione. Manus:ad robur corporis refertur.Iſq; ubi.Decorum pulcherrime ſeruat.Nam & parenti quod parentum eſt & filio quod filioꝝ optime tribuit.

Effuſæq; genis lachrymæ:& uox excidit ore:
Veniſti tandem:tuaque expectata parenti
Vicit iter durum pietas:datur ora tueri
Nate tua:& natos audire & reddere uoces.
Sic equidem ducebam animo: rebarq; futuꝝ
Tẽpora dinumerans:nec me mea cura fefellit.

SER. Genis:palpebris:Enni.de dormiẽte Imprimitq; gænæ genã. Excidit ore:q̃ſi ſeni:qđ circa Anchiſẽ reſeruat:ut tãtũq; nefas patrio excidit ore. Veniſti tãdẽ:hoc ad effectũ ptinet deſiderantis:alias oritur q̃ſtio q; dicit ſic equidẽ ducebã aio. Expectata: probata nũc ẽt:ut Et rebus ſpectata iuuẽtus. Hoc ãt dicit:Tua pietas mihi ſemp probata:nunc ẽt iter durũ uicit.ſ.iferoꝝ. Et notas audire & redere uoces:familiariter loqui. Rebarq; futuꝝ:arbitrabar:ratioci

Quas ego te terras:& quãta p æquora uectũ
Accipio? quantis iactatum nate periclis?
Quã metui ne qd lybiæ tibi regna nocerẽt.
Ille autem tua me genitor tua tristis imago
Sæpius occurrens hæc limina tẽdere adægit.
Stant sale tyrreheno classes: da iũgere dextras
Da genitor:teq; amplexu ne subtrahe nostro:
Sic memorans largo fletu simul ora rigabat
Ter conatus ibi collo dare brachia circum
Ter frustra cõprehensa manus effugit imago
Par leuibus uẽtis:uolucriq; simillima somno.
Interea uidet æneas in ualle reducta
Seclusum nemus:& uirgulta sonantia siluis:
Lethæũq; domos placidas q prænatat amnẽ
Hunc circũ inumeræ gẽtes:populiq; uolabãt
Ac ueluti in pratis ubi apes æstate serena
Floribus insidunt uariis:& candida circum
Lilia funduntur:strepit oĩs murmure cãpus
Horrescit uisu subito:causasque requirit
Inscius æneas:quæ sint ea flumina porro:
Qui ue uiri tanto complerint agmine ripas.
Tũc pater anchises:animæ quibus altera fato

nabar eẽ uẽtuꝝ & ꝑ hoc ĩtelligimus fataliter æneam ad ĩferos descẽdisse nõ.n.nisi fatalia deprehendunť.
Nec me mea cura fefel.nec decepit me dulcissimus filius:nã uocatiuus ẽ mea cura.i.tu:& dictũ ẽ sicut ueneris iustissima cura. Quas ego te ter.& quan.p æ. ue.pietatis magnitudo ostẽdiť:cũ pr̃ eius ĩgemit casibus. Lybiæ tibi re.no.aut qa de Iunõe ait Venus haud tãto cessabit cardine reꝝ:Aut qđ ẽ melius illđ dicit Timui ne dum apud regna carthaginis uoluptatibus uacabas:ĩpiũ fatale derelinq̃res:Vnđ p trãsitũ insinuat qđ intelligať æneã ĩ aphricã apud Didonẽ diuertisse:cũ utrunq; constet diuersis ætatibus fuisse.
Tristis ima:Seuera:terribilis:ut supra & turbida teret imago. Sæpius occur.κατατο σιωπω μενου: sæpius ei dictũ ĩtelligimus.aut certe agit me tua imago ad hæc tẽdere limĩa quã sæpe uider̃ cõsueui. Stãt sale tyr.clas.affectionis ẽ filii ẽt eã ĩdicare:de qbus nõ ĩterrogať. Largo fle.nato ex gaudio. Ter:sæpius finitus pro ĩfinito. Interea ui.æ.hirmos ẽ hoc loco.i. unus sẽsus protẽtus ꝑ multos uersus:ĩ quo tractat đ Pla.dogmate.qđ ĩ phædonæ positũ ẽ περιψυχησ: de quo ĩ geor.strictũ hic latius loqť de q̃ re ẽt Var.in li.diuinaꝝ plenissime tractauit.Hoc ãt cõtinet æneas dũ p ĩferos ꝑgeret respexit fluuiũ quẽda loci r̃motiori:ad quẽ ĩnumera multitudo tẽdebat aĩaꝝ: ĩterrogauit pr̃em q eẽt fluuius & q̃ ratiõe ad eũ ꝑgerent aĩæ pr̃ ait Letheus ẽ:Pergũt ãt ut potẽt:& obliuionẽ patianť:ut ĩcipiãt in corpora uelle remeare.Stupefactus æneas interrogat: Dic pr̃ aĩæ q̃ per p̃teritã uitã tot supplicia ꝑtulerũt possũt hr̃e uotũ r̃uertẽdi ĩ corpora? nõ ẽ uerisimile liberatas de corporis carcere ad eius nexũ reuerti.Suscepta narratiõe hoc anchises exeqtur prio debere fieri ut redeãt:deinde posse:deinde uelle:q̃ quoniã obscura sũt:aliis diuisiõibus ĩnotescũt: qđ ẽ debere? cũcta aĩalia a deo originẽ ducũt:q̃ qa nasci cernimus:reuertũť sine dubio:unde cũcta procreanť. Deinde posse sic probat qa ĩmortales sũt aĩæ:& sũt q̃ possũt reuerti.Tertiũ ẽ:ut uelit:qđ dicit fieri p lethæũ fluuium:& hoc ẽ qđ dicturus ẽ:sed ĩcidẽtes q̃stiões faciũt obscuritatẽ. Virgulta so.sil.q̃ est iuxta p̃ripia fluminis.
Domos placidas:Cãpos elysios. Prænatat:p̃terfluit:& cõtrariæ dictũ ẽ:nã nõ natãt aquæ sed ĩ ipsis nos natamus.Enniũ igiť secutus ẽ.qui ait Fluctuiq; natãtes.Sane de hoc fluuio q̃riť a prudẽtioribus utꝝ de illis nouẽ sit q ãbiũt ĩferos:an p̃ter nouẽ:& dať ĩtelligi q; ab illis sepatus ẽ.Nãq; eũ uolũt eẽ senectutis imaginẽ. Nam aĩæ nr̃æ uigẽt:& alacres sunt:pleneq; memoria a pueritia usq; ad uirẽtẽ senectã:postea in nimia senectute oĩs memoria labiť:q̃ lapsa mors ĩteruenit:& aĩæ ĩ aliud corpus recurrũt.Vnde fingũt poetæ aĩas læthæo hausto ĩ corpus redire.Ergo & lethæus ẽ obliuio mortis semp uicia. Gẽtes populiq;: ĩnumeraꝝ gẽtiũ & populoꝝ aĩæ. Floribus ĩsi.Insido illi rei:ut Insideat q̃tus miseræ deus:Insisto ãt illã rẽ:ut Nulli fas casto sceleratũ ĩsisteř limẽ. Lilia fundũť:Circa flores:speciẽ pro genere posuit. Flumina por.lõge remota:& ẽ græcũ aduerbium Bene ãt Aeneã lõge a lethæo facit qa adhuc iuuenis ẽ. Agmine:cursu:ĩpetu:p quod ostẽdit cito iri ad senectã qa tota celeritate usus labiť uitæ. Aĩæ qbus altera facto Corpora debẽtur:Sciẽdũ non oẽs aĩas ad corpora reuerti.Aliquæ.n.propter uitæ merita non redeunt:aliquæ redeũt ꝑꝑ malã uitam:aliquæ ꝑꝑ fati necessitatem.
CHRI. Quas ego.c.t.& ꝑfecto anteaq̃ e uita ciuili ĩ portũ cõtẽplatiõis sese recipiat hõ multis cõflictať perturbatiõibus:q̃ nos a sũmo bono ita abstrahũt:ut multi adeo illis opprimãť:ut nũq̃ sũmũ bonũ asseq possint unđ rectissime ait is q tota rectitudo ẽ Christus de Martha q̃ uita actiua ĩterp̃tať.Martha Martha solicita es: & uersaris circa plurima.Nã aius q circa plurima:ut fit ĩ uita ciuili:distrahiť ad reꝝ cælestiũ cõtẽplationẽ ineptus r̃ddiť. Regna ly.ea.n.sũt curæ ciuiles:nã nos ĩ supioribus carthaginẽ ꝑ uita ciuili posuimus. Tristis:seuera.nã maioꝝ nostroꝝ p̃cepta nobis grauissima sũt. Lethæũ am.ostẽdimus egregiũ poetã dũ figmẽto poetico ĩseruit de cãpis helysiis.Platonis tamẽ dogma sub illo tegere:ut cãpi helysii cælũ sint:a quo cũ cupiditate reꝝ terrenaꝝ degrauati aĩmi delabũť:reliquũt necta r deoꝝ poculũ:& ꝑ illo lethẽ potãt:a quo accipiũt obliuionẽ reꝝ cælestiũ:nã illo iã ebrii facti cupiũt terrena corpora subire.Sed hæc latius apđ Macro.ĩuẽies. Causasq;:nã appetitus r̃õi iã obtẽpãs nõ audet sese alicui opinioni:q̃ falsa eẽ põt:temere credere: sed iudiciũ r̃õnis expectat.qđ ẽ a licẽtia:q̃ nouit cãs. Viri:uiroꝝ aĩæ:& uir os ꝑ hõibus posuit.nã cõplectiť utrunq; sexũ. Tũ pr̃:respõdet ĩterrogatus Anchises.Nã nũq̃ deest ĩtellectus apetitui mõ is se illi obtẽperatẽ p̃beat. Altera corpora:Pythagoreũ ẽ.Ille.n.credebat aĩas hominũ ex corpore ĩ aliud corpus migrare.Refertq; Heraclitus põticus hũc de se dicere solitũ q̃doq; Aethalidẽ Mercurii filiũ putatũ:& a Mercurio accepisse ut qcqd uellet p̃ter ĩmortalitatẽ peteret:petisseq; ut & uiuus & defũctus oĩum cõtigẽtiũ meminisset:Itq; ei cõtigisse: lõgoq; post

Animaꝝ transcorporatio

tempore in Euphorbiū uenisse:& a Menelao fuisse uulneratū.Euphorbius āt dixit se aliquādo æthalidē fu/isse:& a Mercurio hoc pro munere accepisse:ut aīa eius iugi circuitiōe uagaret̄:& in q̄s uellet arbores aut animātes migraret:mortuo Euphorbio migrasse ī hermotinū eius animā:q ipse cū fidē uellet facere brāchidas petiit īgressusq; Apollinis fanū ostēdit clypeū iā putrefactū solāq; ꝑdurare eburneā fāciē mortuo Hermotio rursus ī phyrrhū deliū piscatorē migrasse illūq; mēorasse:ut æthalid̄s Euphor.& Hermoti.āte fuisset ac po/stremū factū fuisse pithagorā:atq; oium meminisse.

SER. Lethæi ad flu.un.Si aīa æterna ē sūmi spiritus pars:q̄ ratione ī corpore nō totū uidet:nec ē tātæ prudētiæ tātæq; uiuacitatis:ut oīa possit cognoscere qa cū cœpit ī corpus descēdere:portat stultitiā & ob/liuionē:unde nō pōt īplere uī numinis sui post naturæ suæ obliuionē.Obliuiscit̄ āt secūdū poetas p̄teritorū:secūdū philosophos futuri:unde mediū tenuit dicēdo obliuia.Docēt āt philosophi aīa ad ima descen/dēs q̄d ꝑ singulos circulos ꝑdat.Vnde ēt disputantes d̄ rōne mathematici fingūt q; singuloꝝ noium po/testatibus corpus & aīa nr̄a connexa sunt ea rōne qa cū descēdūt aīæ:trahūt secū torporē Saturni:Martis iracūdiā:libidinē Veneris:Mercurii lucri cupiditatē Iouis regni desideriū:q̄ res faciūt ꝑturbationē aīabus ꝓpriis. Securos la.q securos faciūt:ut pallida mors.

Corpora debentur:lethæi ad fluminis undā
Securos latices:& longa obliuia potant.
Has equidē memorare tibi:atq; ostēdere corā
Iāpridē hāc prolem cupio enumerare meoꝝ:
Quo magis italia mecum lætere reperta.
Opr̄:an ne aliquas ad cælū hinc ire putādū est
Sublimes animas?iterumq; ad tarda reuerti
Corpora?quæ lucis miseris tam dira cupido?
Dicam equidē:nec te suspensum nate tenebo.
Suspicit anchises:atq; ordine singula pandit.
Principio cælum ac terras camposq; liquētes

Iāpridē:Ex quo ait Tū genus oē tuū:& q̄ dent̄ mœnia disces. O pr̄:Nota breuitas.Nā dicēdo pr̄ q loq̄t̄ ostēdit. Ad cælū:hinc ire putādū ē.Miscet philosophiæ figmēta poetica:& ostēdit tā q̄d ē uulgare q̄ q̄d cōtinet ueritas & rō naturalis:nā secūdū poetas hoc dicit.Credendū ē animas corporis cōtagiōe pollutas ad cælū re/uerti. Sublimes aīas:Non omnes sed sublimiū ad tarda reuerti corpora:aīæ cōparatiōe qua uelocius nihil ē Vno enim momento cuncta discurrit. Quæ lucis miseris tā dira cupi.Vt id desiderēt:propter quod senti/unt se pœnas dedisse.s.uitā. Suspēsum.sollicitū:īcertū:ut Multo suspēsum numine ducit. Suscipit anchises atq; ordine singula pandit:Histeron proteron:post huncenim uersum sequi debuit:Deam equidem nec te suspensum nate tenebo. Principio cælum & terras camposq; liquentes: Interrogatus anchises quare animæ uelint reuerti ad corpora:quasi aliud dicit:tamē illuc recurrit quod græcæ τοπαν dicit̄ idest omne quod est quattuor sunt elemēta:terra:aqua:aer:æther:& deus:p̄ter hæc nihil ē aliud:& hoc mūdū nō possumus dice/re:nā mūdus nō est totū.ergo deus est q̄dā diuinus spiritus:q per quattuor īfusus elemēta gignit uniuersa:igitur si de elemētis & deo nascunt̄ oīa:unā originē habent:& par natura omniū si uideamus q̄d ī nobis a deo ē & quid a quattuor elementis quantum datur intelligi ab elemētis habemus corpus:a deo animū:quod ideo probat̄ qa ē in corpore terra:humor:anhelitus:calor:q̄ oīa uident̄ sicut ēt elemēta:animus īuisibilis ē sicut & deus:unde originē ducit:deinde elemēta mutāt̄:quoꝝ perire mutari ē:sicut ēt corpus q̄d inde originē ducit Cōtra deū nō ꝑire manifestū est.Ergo nec animus perit:qui inde originē ducit:nā pars semper genus sequit̄. huc igit̄ tetendit primū intentionē suam:ut aīas īmortales doceret: sed occurrit illud:si.n.īmortales sunt:& unū habēt prīcipiū:q̄ rōne nō oīa aīalia sentiūt:& dicit nō eē inanimis dissimilitudinē:sed in corporibus q̄ ꝑ ut fuerūt uel uiuatia uel torpētia ita & aīos faciūt:q̄d pōt ēt ī uno eodēq; corpore cōprobari. Insano.n.corpe alia uiuacitas ē mētis ī ægro pigrior:ī satis ualido & rōne carēs:ut ī phreneticis cernimus adeo ut cū ad corpꝰ uenerit nō natura sua utit̄:sed ex eius q̄litate mutat̄.Inde aphros uersipelles:Græcos:leues: Gallos pigrioris uidemus īgenii:q̄d natura climatū facit:sicut Ptolæmeus deꝑhendit:q dicit trāslatū ad aliud clima hoīnē naturā ex ꝑte mutare.De toto.n.nō pōt: qa ī prīcipio accepit sortē corporis sui:ergo aīa pro q̄litate ē corporis: & qua ratiōe res melior ē ī potāte deterioris?atq diuinus aīus debuit corpus ī potestate hr̄e:nō corpus natu/rā aī corrūpere:sed hoc ideo fit:q̄s plus ē q̄d cōtinet q̄ q̄d cōtinet̄:ut si leonē īcludas ī caueā:īpeditus uī suā nō ꝑdit:sed exercere nō pōt:ita animus nō trāsit ī uitia corporis:sed eius cōiūctiōe īpeditus nō exercet uī suā: & occurrit illud:Oē q̄d corrūpit̄ æternū nō ē:si aīus irascit̄:desiderat:timet:caret æternitate cui sunt ista cōtraria.Nā passio æternitatē resoluit:quod iō falsū eē dicimus:qa aīus ꝑ se nihil patit̄:sed laborat ex corporis cōiūctiōe:& aliud ē ꝑ naturā suā corrūpi: aliud ꝑ cōtactū rei alterius.Videmus.n.tale aliq̄d:ut ī lucerna q̄ ꝑ se clara ē:& locū ī quo ē sine dubio illuminat:sed si q̄ re tacta fuerit:& īclusa:nō ꝑdit splēdorē propriū q ī ea est.Remoto nāq; īpedimēto apparet:nec tamē qa īpeditus ē eius uigor:iō ēt corruptus.Ita ergo & animus q̄ diu est in corpore patit̄ eius cōtagionē. Postq̄ uero deposuerit corpus:recipit suū uigorē:& natura utitur ꝓpria si ergo ꝓpriā recipit naturā:q re pœnas apud inferos patit̄.Iō qa simul diu fuit: nō pōt deposita ipsa re statim ad suū nitorē reuerti:ut si speciem candidā missam in lutū polluas:& eā statim auferas:nō iccirco sordibus caret sed ablutionem requirit:ut ī pristínum nitorem possit redire.Sic anima ex eo quod dat̄ corpori inqnata ē:ut ēt si corpus deponat:necesse habet purgari:Si ergo purgant̄ & recipiūt naturā suā:cur uolūt reuerti:qa potāt īq̄t obliuia:etiam est ill̄d ambiguū.Nam ut p̄teritarum obliuiscantur pœnaꝝ: aut certe ut ignare futuri ha/beant desideriū redeundi in corpora:quod sine passiōe non fit:& animus in quo passio meret̄ reuerti. Cælū ꝓ aere & æther̄ posuit:ut duo significet elemēta:ut Iā cælū terrasq; meo sine numīe. Cāposq; li.idest maria.

DONA. Tū pater ante:interrogat æneas q̄s fluuiū & quare animæ illū petāt.ad utrūq; breuiter respōdet.

Esse animas quæ in alia corpora reuerti uolunt:& fluuium esse lætum. Quo magis it. Ex hoc ostẽdit se magna dicturum. O pater anne:Non poterat non mirari quod ad tanta incõmoda uiæ redire uellent.

CHRI. Securos lati.i.potãt latices lethæos:qbus deueniũt ĩ tãtã obliuionẽ eaꝝ calamitatũ q̃s passi fuerãt ĩ corpore:ut nullã curã.i.solicitudinẽ & timorẽ ob id capiant.Nã differt securus a tuto. Tutus.n.ẽ q extra omñ piculũ ẽ:ẽt si timeat.Securus uero q nihil timet & si extra piculũ nõ sit. Ad cælũ:Nõ ad cælũ qđ stellis ornatũ supra nos ẽ sed nostꝝ hũc orbẽ:q cõparatiõe ĩferioꝝ cælũ dici põt:ut supra ẽt dixit quã uell ẽt æthere ĩ alto nũc & pauperi ẽ & duros pferre labores.Nã apud nos nõ ẽ æther altus:nisi comparetᷣ ĩferis. Sublimes: Quæ qdem sublimes fiunt:dum ad supa uolãt. Ad tarda corpora:Quasi dicat ad eam molestiã ut subeãt corpus: cuius grauitate tardiores efficiantᷣ:& ꝙ illis ꝓ carcere sit & uinculis.Vnde δεσμα corpus dicunt græci:qa uinculũ sit animæ. Lucis uitæ:ut Et luce caretum.

Lucentemq́ꝫ globum lunæ:titaniaque astra
Spiritus intus alit:totamque infusa per artus
Mẽs agitat molẽ:& magno se corpore miscet.
Inde hominũ:pecudũq́ꝫ gẽus:uitæq́ꝫ uolantũ:
Et quæ marmoreo fert mõstra sub æquorᷣ põ-
Igneus est ollis uig or:& cælestis origo -tus
Seminibus:quantũ nõ noxia corpora tardãt.
Terrẽiq́ꝫ hebetãt artus:moribũdaq́ꝫ membra
Hic metuũt:cupiũtq́ꝫ:dolẽt:gaudẽtq́ꝫ:nec au-
Respiciũt clausæ tenebris: & carcerᷣ cæco.-ras
Quin & supremo cum lumine uita reliquit:
Nõ tamẽ oẽ malũ miseris.nec funditus oẽs
Corporeæ excedũt pestes:penitusq́ꝫ necesse ẽ
Multa diu concreta modis inolescere miris
Ergo exercetur pœnis:ueterumq́ꝫ malorum
Supplicia expẽdunt:aliæ panduntur inanes:
Suspensæ aduentos:aliis sub gurgite uasto
Infectum eluitur scelus:aut exuritur igni.

SER Lucentẽq́ꝫ glo.l.Ideo usus ẽ pticipio: ut ostendat eã suũ lumẽ nõ hr̃e.Nã lucens est qđ aliunde illumiatᷣ.Lucibile quod p se lucet:ut patulũ & patens Patulũ est qđ p se patet.Patens quod aperitᷣ & clauditᷣ. globũ aũt ideo qa dr̃ Lũa σφαιροειδησ eẽ Titaniaq́ꝫ astra.Aut stallas dicit:aut solẽ:quẽ supra unum fuisse de titanibus diximus. Spiritus:Diuius.s.& ẽ unũ: siue mentẽ dicat siue aĩum siue spiritum. Intus alit: Vegetat:& ĩ æternitate custodit:qa mixtus est & nulla pars elemẽti ẽ sine deo. Per ar.Per elemẽta:q̃ sunt membra mundi corporalia.Corpora nãq́ꝫ sunt quæ possunt uideri. Mens ag.molem.Magnitudinẽ mũdi mens agitat:& si:ut Cice.dicit ĩ tuscul. æternũ ẽ qđ qđ ĩ æterno motu est sine dubio ẽt aĩus æternus est. Semp.n.ĩ motu est:adeo ut ne nobis qdem qescentibus conqescat. Magno se corpore mis.Aut antiptosis ẽ ꝓ corpori : ut Hæret pede pes dẽsusq́ꝫ uiro uir: quod potius credendũ est: Aut certe secũdum eos locutus est:q dicũt deũ corporalẽ esse:& eũ ita diffiniũt πυσ νοερου.i.ignẽ sensualẽ:quod si ueꝝ ẽ:corpus est nec p antiptosin dixit:sed p diffinitõem: Magno corpore.i.nõ cõi. Inde hoium pecudũq́ꝫ.ge.De q̃ttuor elemẽtis & đo.Et cælestis origo.qđ supra diximus. Intantũ inq̃t ĩ oĩbus uiget pars diuinitatis:inq̃tum sinit corpoꝝ qualitas. Terniq́ꝫ habetant ar. Inq̃tũ nõ habetãt artus. Moribũdaq́ꝫ mem.Morienti similia:hoc est semp moriẽtia:Nunq̃.n.ĩ eodẽ statu sunt sed aut minuuntᷣ:aut crescũt.Ergo aĩus idem est:sed uti uiribus suis nõ põt pp corporis cõiunctionẽ Hic metuũt cupiũtq́ꝫ dolẽt gaudentq́ꝫ.Ex corpoꝝ cõiunctiõe:& aĩ hebetudine.Varro & omnes philosophi dicunt quattuor esse passiones:duas a bonis:duas a malis opinatis rebus.Nã dolere & timere due opiniones malæ sunt una p̃sentis:alia futuri.Item gaudere & cupe sunt opiniões bonæ:una p̃sentis:alia futuri. Hæc ergo nascũtᷣ ex ipsa cõiunctiõe.Na neq́ꝫ aĩ sunt:neq́ꝫ copis ꝓpria.Pereũt.n.facta segregatiõe. Nec auras respiciũt:Nã qa coherent corpori:obliuiscũtᷣ naturæ suæ:q̃s auras uocauit. Clausæ tene.& carc.cæco:Diffinitiões sunt corporis. Qui & sup.Quia ut diximus:occurrit debere eas stati post corpus depositũ ĩ suũ uigorẽ reuerti : & dicit nõ posse. Quæ.n.diu cõiuncta sunt:ĩuicem se tenẽt:& trahũt reliqas sordiũ antiquaꝝ. Nõ tamẽ omne malũ cedit:sed nõ omne.Nã remanet:qđ ut purgetᷣ necesse ẽ.Inde ẽ & qđ dicit:Eadẽ seq̃tur tellure repostos.Bene ãt miseris: qa ẽt post corpus habẽt copis sordes:unde ẽ. Nec fun.oẽs Corporeæ excedũt pestes. Diu cõcreta:Cõiuncta & cõglutinata. Inolescere:Crescere:ut Vdoq́ꝫ docent ĩolescere libro. Ergo exer.p.qa deposito corpe sordes supsunt.Pœnas ãt nõ perferũt aĩæ:sed illius cõiunctiõis reliqæ:q̃ fuit ĩter aĩam & corpus.Nã licet illa duo per se pœnas pferre nõ possint:homo tamẽ p̃fert:q de his duobus ẽ factus. Supplicia expen.nõ agunt supplicia: nõ ut aĩas puniãt:sed ut eas peccatis exuant pr stinis. Aliæ pãduntᷣ ĩanes:Suspensæ ad uentos. Loq̃tur qdem poetice de purgatiõe aĩaꝝ:tangit tamen quod & philosophi dicũt.Nã triplex est oĩs purgatio. Aut ĩ terra purgantur quæ nimis oppresse sordibus fuerunt deditæ.s.corporalibus blandimentis.i.transeunt in corpora terrena:& hæc igni dicuntur purgari.Ignis.n.ex terra oritur:quo exurũtur oĩa:nam celestis nihil perurit. Aut in aqua.i.transeunt ĩ corpora marina:si paulo melius uixerint. Aut certe ĩ aera transeundo.s.ĩ aeria corpora si satis bene uixerint:quod & in Statio legimus:ubi de auguriis tractat:Seu qa mutaræ nostraq́ꝫ ab origine uersis Corporibus subiere notos.Vnde etiam in sacris oĩbus tres sunt istæ purgatiões. Nã aut theda purgãtur & sulphuræ:aut aqua abluuntᷣ:aut aere uẽtillãtur:qđ erat in sacris Liberi.Hoc ẽ.n.qđ dicit ĩ.ii.georg.Tibiq́ꝫ oscylla ex alta suspẽdit mollia pinu.Nã genus erat purgatiõis.Id ãt qđ apud Iuue.tãgitur Quotiens hinc talis ad illos Vmbra uenit cuperent lustrari siq̃ darentur Sulphura cum thædis & si foret humida laurus. Et in ipsis purgatiõibus bonum meritorum secutus est ordinem:ut ante aeream:inde aquæ post ignis diceret purgatiõem.

CHRI. Prĩcipio:Prĩcipiũ simpliciter põitur ꝓ initio alicuius rei:Vnđ ẽ illud Debile prĩcipiũ melior fortũa

sequeť:Philosophi aűt pricipiű cām & elemētū esse ostēdūt:& ī quo differāt:& ī quo cōueniāt demōstrāt.Pricipiū ēt theologi nřī capiūt ꝑ deo q apud oēs habeť primū principiū necessariū oium rex:unde ē illud ī principio erat uerbū.i.ī deo erat uerbū.quapp ī phædro dixit Plato pricipiū nec gigni posse nec destrui:nec eē aliqd ex quo pricipiū oriať alioqn nō eēt pricipiū:nec a se gigni posse:nec ab alio destrui.Nihil.n.ualētius ē pricipio a quo ipm destrui possit.Itē dicunt pricipiū tēporis & ꝑductionis:ut ī principio creauit deus cælū & terrā:& in hac notiōe hic quadrare uideť:ergo ī pricipio in rex ꝑductiōe.Iudico aūt Platōici poetæ sentētiam ad Platōis dogma referēdū. Cælū ac terras cāposq; li.tribus nominibus qttuor cōplectiť elementa.Nā cælū ꝑ aere capiť:Lucre.ī hoc cælo q dř aer.Item ꝑ ipo æthere:cāpos āt liquētes maria itelligimus: Ostēdit āt Pla.ī timæo ꝙ diuini decori rō postulauit talē fieri mūdū q uisum patereť & tactū:sed nihil tangi sine terra q sola ē solida nihil uideri sine igni pōt.Vnđ de igne & terra mūdū icipiēs fabricare Deus uidit duo cōueire sine medio colligāte nō posse:Quare aūt nō uno nexu sed duobus.s.aqua & aere opus eēt:docet Macro.sunt tamē q uelīt titania astra ꝑ igni eē posita qdoqdē Anaxagoras clazomēius solē dicat eē lumē igni pmixtū & ipe alibi Axem humero torqt stellis ardētibus aptū & alibi.Quotiēs astra ignea surgūt.Sic ēt Ci.ī li.de natura deox Sūma pars cæli q ætheria dř & summū retiet ardorē.Ergo āt & lunā & titāia astra ꝑ oibus cælis posita puto:& multi credūt titāia eē epithetū oium astrox:qa ut refert Diodo.Hipion q fuit unus ex titāibus primus lūæ solisq; ac reliquox astrox cursum naturāq; demōstrauit:ꝑpeaq; sydex př creditus ē Spiritū uero ꝑ aīa mūdi ponit:q secūdū Platonē oīa administrat.Putauit.n.Plato cū deus pulcherrimū opus fieri decreuisset : atq; ī ordine materiæ partes cōmotiōesq; reduci excogitasse aīam quādā mētēq; rōnabile & sapiētē:cui ut uicario siluestris ꝑuiciæ curā mādaret:subiiceretq; eius malignitatē frēo & oīa ī ordie řducet & ī qēto collocaret. Intus.a.cōiūctas mūdo ut forma. Mēs:diuia ipius bōi filia segregata a mūdo. Agitat mol.Taq̄ motor separatus. Infusa par/&.m.s.c.m.mēs alia tāq motor cōiūctus a mēte diuia aīæ mūdāæ tributa. Hīc:ex aīa mūdana eiusq; mēte uitā corporeā sortiūť oīa. Igneus uigor:ī oībus aīantibus īest uita corporea a uita cælesti & calor naturalis huius uitæ pabulū sumit ex calore cælesti:atq; hactēus locutus ē de oībus animātibus ī qbs iā ostendit igneū īesse uigorē.Deide sepat aīos nřos a reliquox brutox aīa.Atq; ait ꝙ cū illis sit igneus uigor: at seminibus .i.animis nřis ē origo cælestis.Recte āt Platōis sectator uates nřos aīos semia uocat.Legerat.n.ī timæo rōnales aias cōcreatas a mēte diuia ī mūdo supioř ex seminibus oium rex musica rōne cōmixtis ī patera. Præterea ait deum opificē mūdi demisisse īfra lunā ratiōales aīas tanq̄ semia hominū:cælestes uero deos subiūxisse irratiōalem uitā oībus cōmunē:Quibus Plotius ēt addidit rōnales aīas eē hoīum semia qa ex ipis pullulāt uitæ qdā ꝑpriæ irratiōales ī corpora. Moribūda:quoniā sola hæc corpora īpediūt itelligentiā. nō āt corpora æthera qbus ab æuo īdutæ sunt. Hīc metuūt: qattuor ꝑturbationes ponit q ex qttuor humoribus ꝑueiūt.Sunt.n. duæ ex opiniōe bōi:quax altera uoluptas gestiēs ē.i.ꝑter modū elata lætitia q ꝑueit ex opiniōe pśentis magni alicuius bōi rōni nō obtēperans.Hāc ergo uolūt nobis e sanguie ꝑueire.Altera cupiditas dř q recte uel libido dici potest.ē.n.imoderata appetitio opiati magni boni rōni nō obtēperās. Hæc aūt e bili originē sumit Duæ itidē sūt ex opiniōe malox Metus & ægritudo:nā metus ē opinio magni mali īpēdētis:quē ex atrabili ꝑueni re uolūt: Aegritudo āt ē opinio magni mali pśentis & qdē recēs:hancq; dicūt a pituita originē ducere : q affert mollitiē quādā eneruatā:q facti cū superiores ī rebus duris eē nō possimus: facile subcūbimus. Clausæ tene: Mūdo corporeo. Carcere.c.Corpore caduco. Miris modis:Mix ē habitū ꝑcliuē ac corpora: q quasi corporea qdā qlitas ē iprimi ex corpore ī aīam icorporeā:Ergo nō sicut ex sigillo trāsit ī cærā.Vex aīa ita cōtrahit sibi huiuscemōi qlitatē ī corpore:sicut lumē ī nube pallorē.Hīc illud.Simulacra nobis pallētia miris. Aliæ pāduntť ianes.Quæ habitū ex bili cōcretū serūt patiūť ī igne:q ex sanguie ī aere:q ex pituita ī aq̄:q ex atrabili in terra patiunť aūt cū corpore aereo ī aere crasso:quod appellať umbra aīæ:uel imago magna diciť:qa crassior.

pertur batiōnes anīmox

SER. Quisq; suos pa.ma.suplicia uaria reliquit ītelligi quæ sunt apud manes:ut siqs dicat iudiciū patimur & significet ea quæ ī iudicio cotinētur. Est & aliud uerius.Nam cum nascimur duos genios sortimur:unus est q hortatur ad bōa: alter q deprauat ad mala:nec icongrue dicunť genii qa cū unusq; genitus fuerit ei stati obseruatores deputāť qbus assistētibus post mortē aut asserimur ī meliorē uitā aut condemnamur ī deteriorē:ꝑ quos aut uocatiōem meremur:aut řditū ī corpora ergo māes gēios dicit:quos cū uita sortimur. Exide:una pars orōnis ē:& ī tertia a fine accētū habet:licet pēultima lōga sit:qđ iō factū ē:ut ostendereť una ps eē orōnis:ne ꝑpositio iugereť aduerbio:qđ uitiosum esse non dubiū ē. Pauci læta arua tenemus.Nō oēs.Qui.n.mīus purganť statim redeūt ad corpora. Donec longa dies perfecto.t.or. ēt post purgationē opus ē tēpore:ut pseueret ī purgatione:& sic redeat:& quæriť utrū animæ ꝑ apotheosin de qbus ait : Et pauci læta arua tenemus: possint mereri perpetuā purgationem : quod nō potest fieri

Quisq; suos patimur manes:exide ꝑ amplū
Mittimur helisiū:& pauci læta arua tenemus:
Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem:purumq; reliquit
Aethereum sensum:atq; aurai simplicis ignē.
Has omnes ubi mille rotam uoluere per ānos
Lethæū ad fluuiū deus euocat agmie magno
Scilicet īmemores supera ut conuexa reuisant
Rursus & incipiant in corpora uelle reuerti.
Dixerat anchises:natumq; unaque sibyllam
Cōuentus trahit in medios:turbāq; sonātem.
Et tumulum capit:unde oēs lōgo ordie possit
Aduersos legere: & uenientū discere uultus.
Nunc age dardaniā prolē quæ deide sequať

Gloria:qui maneant italia de gente nepotes
Illustres animas nostrumq; in nomen ituras
Expediam dictis:& te tua fata docebo.

Merent̃.n.tẽporis multi nõ ppetuitatis:& q̃ male ui xerũt: stati redeũt:q̃ melius:tardius: q̃ optie:diutissi mo tpe sũt cũ numinib9.Paucæ tamẽ sũt q̃ & ip a exi gẽte rõe: licet tarde:cogũt̃ reuerti. Perfecto tẽporis orbe:Finito legitio tpe. Cõcretã:affixã:& i hærentẽ. Aethereũ sẽsũ.ſydeæ πυρνοεροu. Ignẽ:sensualẽ.i.deũ:p qd qd sit aia ostẽdit. Aurai simplicis iguẽ:nõ uirẽ tis: simplicis ãt nr̃i cõparatiõe:q cõstat de ligno & aere.Ille.n.semp p se plẽus ẽ:& æternus qa simplex. Oia.n. συνοετα.i.cõposita exitũ sortiũt̃.unde & atomos ppetuas dicũt:qa simplices sũt:nec recipiũt sectionẽ. Has oẽs:ac si diceret ẽt has oẽs:nã supra nõ oẽs dixit:sed aiæ qbus altera fato corpora debẽt̃. Rotã uoluere p an. pegerũt:exegerũt statutũ tps p annoꝝ uolubilitatẽ:ẽ ãt sermo Enn.Deus euocat.nõ dicit qs:sicut supra Dii qbus ipiũ ẽ aiaꝝ:sed alii Mercuriũ uolũt pp hoc hac aĩas ille euocat orco Pallẽtis:& ẽ rõ: nã νουσ dr̃.i.sensus quo philosophiã q̃ hæc idicat itelligimus:qa ipse ẽt inuenerit litteras. Agmie ma.Impetu:& dictũ ẽ ipatiue. nõ.n.blãditiis iductæ r̃deũt:sed necessitate qdã cogũt̃:ut potãtes uelit reuerti. Immemores:uel pteritoꝝ:uel futuroꝝ. Dixerat anchises:ãtedicta de reuersiõe aiaꝝ,pbatio hunc tẽdit:ut celebret Romãos:& pcipue Augustũ. Nanq; q bene cõsiderant iuenient omnẽ romanã historiã ab æneæ euẽtu usq; ad sua tempora summatim celebrasse.Virgilium.Quod ideo latet:qa cõfusus ẽ ordo:nã euersio Ilii & æneæ p errores:aduẽtusq; bellumq; mãifesta sunt. Albãos reges:Romãos etiã cõsules:Brutos Catonẽ Cæsarẽ & Augustum : & multi ad historiã romanã pertinẽtia hic idicat locus.Cætera q̃ hic itermissa sunt in αστιλοπολια cõmemorat: Vnde etiã i antiqs iuenimus opus hoc appellatum eẽ nõ æneidẽ : sed gesta populi romãi:Quod ideo mutatũ est: qa nomẽ nõ a parte sed a toto debet dari. Turbamq; sonãtẽ:Aut q̃ tunc pp festinationẽ sonabat:aut turbæ ppetuum est epithetũ. Longo ordie:Non quonati sunt:sed quo apud iferos stabãt:nõ.n.eo quo regnauerunt dicturus est ordie. Aduersos legere:Relegere:cõsiderare. Dardaniã prolem:Albãos reges:q tredecim fuerũt de æneade & Lauiniæ genere:Vnde ait Itala de gẽte. Illustres:Hoc nomẽ notitiæ fuit nõ meriti:unde ẽti meretricibus iueĩt̃:nã & nobiles & illustres uocãt̃. In nomẽ itu.i gẽtẽ:ut ipe nomẽ echioniũ mrĩsq; gẽus pideæ.

DONA. Quisq; suos patimur mães:nã si bonus ad iferos uẽit:bonos patit̃ mães:si malus:malos. Exĩde: Post examĩationẽ.Amplum.Vt ostẽdat nõ illis paucis paratã eẽ latitudiẽm:sed pluribus mõ ita uiuãt: ut illuc uẽire mereant̃:sed qa pauci merẽtur:pauci diffusam latitudinẽ merẽtur. Lõga dies:Lõgo tẽpore est opus:ut fiat talis purgatio qualis anteq̃ in corpus pueniret. Nunc age:Proponit se dictuꝝ prolem troianã:& nepotes inde ex Italo sanguine commixtos:& fata sua:ergo exequitur specialiter quos generaliter in primo tetigit.

CHRI. Per amplũ helisium:In regionẽ celestem alii ad alias sphæras stellasq; post purgationẽ. Pauci læta ar.t.Non quia pauci reuertãtur ad cælũ:sed uel quia pauci reuertãtur ad firmamẽtum uel quia pauci cũ egrediuntur e corpore statim proficiscũtur ad cælũ.Sed postquã lõgo tẽpore purgati fuerĩt:quoniã habitus dificile amouetur. Perfecto tẽ poris orbe.Quia circuitum agunt i purgatorio ab elemẽto ad elemẽtum uicissim: ut alterius uicissim purgẽtur habitus uarii cõcreti ex quattuor humoribus uicissim quasi quattuor elementis. Aetheꝝ sensum:atq;.a.s.i.Aether.ignis aura sunt tria corpora tenuia:qbus animus inuolutus in terrenũ corpus delabitur.Neq; solum animus ipe antea q̃ redeat i cælum purgãdus est a corpora labe:sed etiã hæc tria eius uelamĩa purgãda sũt a nebula cõtracta a corporibus crassioribus.Dicitur autẽ æthereus sensus:quia corpus æthereum totum est sensus totus. Mille nõ certus est hic numerus:Ergo multa sæcula : nam animæ lõge diuturniorem uitam agũt in cælo beatæ q̃ infœlices uel i terra peccãtes:uel in aereo corpore purgãdæ. Rotam uoluere:In cælis cõsenserunt cum anima mundi ad cælestiũ motiones:& cõtemplãdo a formis i formas uicissim discurrerũt:sed quoniam post uitã cælestem redituræ sunt ad terrenã deus neptũnus generatiõi reꝝ fauens allicit eas ad geniturã certis tẽporibus:quãdo ad idẽ officiũ uis genitalis in eis per se iam iã excitatur.nã uices agũt animæ ex intelligẽtia i genituram certis sæculis atq; uicissim. Lethæũ:Obliuiscuntur.n.diuinoꝝ occupatæ mortalibus. Reuisant supa cõuexa:Oculis caducis.Prius.n.uidebãt ea uelut inferiora oculis despicientes æthereis.Rursus incipiãt uel le.Non.n.compelluntur:sed p naturæ pcliuitate temporibus certis alliciunt̃.Huiuscemõi igit̃ rõne putaui hos uersus iterpretãdos:nõ quia hæc crederẽ:aut illis assentirer. Nã de animis nostris sine ulla hæsitatiõe eadẽ omnino sentio q̃ cristiana phibet religio:eas eẽ ex nihilo a deo creatas: & eodẽ tpe creatas:& corpib9 ifusas:& pleraq; alia q̃ nos i nr̃s d aia dialogis pl xius scripsimus:sed Platonẽ nr̃um quoniã nr̃æ religiõis ignar9 fuerit:& Platõicus oio extiterit:ad Platõicũ dogma eius sẽtẽtias traducẽdas cẽsui.

Ille uides pura iuuenis qui nititur hasta:
Proxia sorte tenet lucis loca.primus ad auras
Aeterias italo commixtus sanguine surget
Siluius albanũ nomen tua posthuma proles:
Quem tibi longæuo serum lauinia coniunx
Educet siluis regem: regumque parentem:
Vnde genus longa nostrũ dominabitur alba.
Proximus ille procas troianæ gloria gentis.

SER. Ille uides pura iuuenis.q.n.h.æneas ut dicit Cato simulac uẽit ad italiã:Lauiniã accepit uxorẽ:pp qd Turnus iratus tã i latinũ q̃ in æneam bella cõmouit a mezẽtio ipetratis auxiliis:qd etiã ipe ostendit dicẽs:se fatis ambobus teucrisq; uẽire latinisq;:sed ut supra diximus primo piit Latius:secundo pariter Turnus & æneas: Postea Mezẽtium iteremit Ascãius : & Laurolauiniũ tẽuit:Cuius Lauinia timẽs isidias : grauida cõfugit i siluas:& latuit i casa pastorali Tyrri:ad qd alludẽs ait:tyrrusq; pr̃ cui regia parẽt armẽta:& illic enixa ẽ filiũ:sed cũ ascãius flagraret iuidia: uocauit nouercã & ei cõcessit laurolauiniũ: sibi uero albã cõ

ſtituit:q quoniā ſine liberis piit:Siluio qui & ipſe Aſ canius dictus ē:ſuū reliqt īperiū.Vnde apud Liuiū er ror ē q Aſcāius albā cōdidit: Poſtea albani oēs reges dicti ſunt Siluii ab huius noīe:ſicut hodieq; romani īperatores Auguſti uocāt:ægyptii Ptolæmeiq;.Per/ ſæ arſacidæ.Latini Murrani:ut Murranū hic atauos: & auo℞ antiq̄ ſonātē Noia: p regeſq; actū gēus oē la tinū. Pura iuuēis q nitit̄ haſta.i.ſine ferro.Nā hoc ſu it pmiū apud maiores:q tūc primum uiciſſet i plio:ſi cut fert̄ i libris de gēte populi Romāi. Siluius alba/ nū nomen:Qua oēs Silui ab eo dicti ſunt. Tua poſt huma ples: Poſthumus ē poſthūationē parētis crea tus.Per hoc āt ænea cito oſtēdit eē piturū:& ſtatim i/ fert cōſolationē dicens.

Et capys:& numitor:& qui te nomine reddet
Siluius æneas:pariterque pietate uel armis
Egregius:ſi unq̄ regnādam acceperit albam.
Qui iuuenes quantas oſtentāt aſpice uires.
At qui umbrata gerunt ciuili tēpora quercu.
Hi tibi nomentū:& gabios:urbemq; fidenā:
Hi collatinas imponent montibus arces.
Pometios:caſtrumq; inui:bolamq;:coramq;.
Hæc tū nomia erūt:nūc ſunt ſine nomie terræ

Quē tibi lōgæuo.i.deo. Aeuū.n.proprie æternitatis ē.quæ nō niſi i deos uēit.Ennius Romulus i cælo cū diis genitalibus æuū degit.Male āt uidicauit uſus:p quē dixit Longæuoſq; ſenes. Vnde a quo:ut Gēus unde latinū.na poſteri eius fuerūt:q poſtea apud albā regnauerūt ciuitate. Proximus ille p.ſtan di nō aſcēdēdi ordīe.Nā duodecimus fuit. Et capyx:ſextus ē rex albano℞.Itē Numitor tertiuſdecimus fuit. Si nūq̄ regnādā accepat albā:æneas Siluius:& hic oſtēdit oēs albanos reges Siluios dictos:accepit:āt a tutor: q eius iuaſit īperiū.Quod ei uix anno.lii.reſtituit:& rē hiſtoriæ plenā p tranſitū tetigit. Ciuili tpa q̄rcu:Ciui ca debuit dicere:ſed mutauit:ut cōtra Hora.Motū ex metello cōſule ciuiū: p ciuile.Querceā aūt coronā acci/ piebāt q i bello ciuē ſeruaſſent.Ideo q̄a ante cauſa uitæ i hac arbore hoibus fuit: q glādibus ueſcebant̄.Aliæ.n. murales erāt:aliæ agonales.i. lamniſcatæ. Hi tibi nomētū & gabios:Hæ ciuitates ſunt priſco℞ latiorum ab albanis regibus conſtitutæ:quāq̄ Collatiam Tarqnius conſtituiſſe dicatur: q ut erat ſuperbus:eam ex collata pecunia conſtituit:Vnde collatia dicta ē.Poteſt tamē etiā fieri:ut ab albanis fundata ſit:aucta a Tarqnio:ſicut ſupra de tarento diximus:qd Taras fecit:auxit Phalātus:Romā etiam Romulus feciſſe dicitur:quā ante Euā der cōdidit:ut Tunc pater Euādrus Romanæ cōditor arcis. Vrbēq; fidenā:Fidenæ dicuntur ſicut thebæ:ſed dixit ut Iuue.atq; uetus thebæ centum iacet obruta portis:nam uarietati ſtudet:unde ēt pometios ait:cū dica tur numero ſingulari pometia. Caſtrūq; iui:Vna eſt Italiæ ciuitas caſtrūnouū dicit̄. De hac āt ait caſt℞ iui.i panos q illic ollit̄.Inuus aūt latie appellat̄:græcæ πΑΝ Item ΕΠΙΑΛΤΗΣ græcæ:latie icubus:idē faunus:hīc fatu. us fatuellus.Dicit̄ aūt ab ieundo paſſim cum oibus aialibus.Vnde & icubus dr̄.Caſtrum aūt ciuitas eſt.Nam caſtra numero plurali dicimus:licet legerimus i Plauto Caſt℞ pœna℞:quod etiā dimiutio oſtnedit: nā caſtel lū dicimus Nūc ſunt ſine noīe terræ:atq i catalago hīc eſt dicturus aliqs ciuitates:ſed ex pſona ſua poc upat. DO. Pura:ſine ferro:qd ſit ſignū pacis:& nō belli. Ciuili tpa.q.ciuilē dixit feſtā pacificā:ut ē laurus & oliua. CHRI. Cōmixtus ſanguīe.ſ.Optime dictū:nā pater materiam nō præbet:ex qua factus cōficiatur.Nam ſe men uiri ſpiritus ſunt: q ueluti artifices fœtum i materno utero formant ex ſanguie materno. Itaq; ſemenar tifex eſt ſanguis materna.Vnde & mater dicit̄ quaſi materiā tradēs: ergo q̄a ex uiro Troiano & ex matre Itala orituri erāt Italo:ſanguīe dixit. Siluius:Aſcāius ex ænea & Lauinia uxore natus ē:nā Lauia poſt obitū æneæ uerita Aſcaniū ex creuſa natū i ſiluis deliteſcēs Aſcaniū filium quem i illis peperit Siluium noīauit. Hic Aſca nio maiori:q albam cōdiderat:& ſine liberis deceſſerat:regno ſucceſſit:& ab eo reliq albāi reges ſiluii denoīati ſunt:ex hoc natus ē Aeneas ſiluius:q latium ſiluium genuit a quo nonnullæ coloniæ deductæ ſunt: & priſci latini appellati:ex latio Alba eſt ortus:ex alba Atis ex ati capys:ex capy Capetus:ex capeto Tyberius: a quo al/ bula flumē i quo ſubmerſus ē Tyberius eſt appellatus Tyberius genuit Agrippā:agrippa Romulū Siluium: q ictus fulmīe reliqt filium Auentinū:a quo auentius collis romāus eſt noīatus:cum i eo ſepultus eſſet. Huic ſucceſſit Proca:q numitorem & amulium genuit:ſed amulius Numitorē regno pepulit: & filiū iteremit: & Rheam ſiluiam uirginem ueſtalem inſtituit:ex qua Romus & Remus nati ſunt. Longeuo:ait Gelius Vir. apud antiquos rephendi q̄ nō conuēiat longæuum & tua poſthuma ples.Nā ſi poſt mortē patris natus ē:ut eſt i omnibus hiſtoriis:cur addidit lōgæuo?Sed Ceſellius ait ſentētiam eſſe ho℞ uerbo℞ q̄ uiuo patre natus ſit:aitq; eum eſſe poſthumū:q poſtremo loco patre iā ſene ſit natus:ſed huius hiſtoriæ nullū idoneū auctorē nominat.Sulpitius uero apollinaris ait lōgæuū p immortali poni:nā oſtēdit Anchiſes filiū hūc natū iri ænea iam īmortali effecto:ſed aliud eſt longæuū:aliud perpetuum:Nec dii longæui ſed immortales dicuntur. Hæ Gellius.Poſſumus tamē dicere q̄ poſthuma ples naſcitur lōgæuo:cum naſcit̄ poſt mortē q̄a longæuus fuit.

SER. Quin & auo comitē ſeſe mauortius addet Romulus:Amilius & Numitor fratres fueēt ſed nu/ mitorē regno Amulius pepulit:ēt Iliā eius filiā ſacer/ dotē ueſtæ fecit:de hac & Marte nati Remus & Ro/ mulus:q cū adoleuiſſent occiſo Amulio auū Numi/ torē i regnū reuocarūt:& cū eo uno āno regnauerūt. Poſtea pp āguſtias īperii romā captatis auguriis con diderunt:ergo auo ſe comitē aut auito ſe iunget im/ pio: aut ſecūdū Enniū refert̄ īter deos cū ænea.Dicit nāq; Iliā fuiſſe filiā æneæ : quod ſi ē:æneas auus ē ro/

Quin & auo comitem ſeſe mauortius addet
Romulus:aſſaraci quem ſanguinis ilia mater
Educet:uiden ut geminæ ſtent uertice criſtæ?
Et pater ipſe ſuo ſuperū iam ſignet honore?
En huius nate auſpiciis illa inclyta roma
Imperium terris animos æquabit olympo:
Septēque una ſibi muro circundabit arces:

Fœlix prole uirũ:qualis berecynthia mater
Inuehitur curru phrygias turrita per urbes
Læta deum partu:centum complexa nepotes
Omnis cælycolas:omnis super alta tenentes
Huc gemias nũc flecte acies:hãc aspice gẽtẽ.
Romanosque tuos:hic cæsar:& omnis iuli
Progenies:magnum cæli uentura sub axem.
Hic uir hic ẽ tibi quem promitti sæpius audis
Augustus cæsar diuum genus:aurea condet
Sæcula quæ rursus latio regnata per arua
Saturno quondã:sup & garamantas:& idos

muli:Vnde etiã adidit: assaraci quẽ sanguinis nã hoc epithetõ nõ sine cã itroductũ ẽ:qđ ẽ ꝓpriũ æneæ:Nã assaracus pr̃ ẽ Capys:capys anchyse: anchyses æneæ. Viden:Den naturaliter lõga ẽ.Breuẽ tamẽ posuit se cutus Enniũ:& adeo ẽ eius imutata natura:ut ea ubi que breuis iueiat. Gemiæ stãt uer.cri. Oĩno i oibus hoc ægit Romu.ut cũ fratre regnar̃ uidret̃ : ne se reũ patricidi iudicaret:Vnde oĩa noĩa duplici hũit q̃si cũ pr̃e cõmunia.Et.n.ad captanda auguria palatinũ Ro mulus tẽuit: auẽtinũ Remus:q prior sex uu ltures ui dit:post Romu.xii.& cũ ille tpe:ille numero de cõdẽ da urbe certarẽt: orta cõtentiõe de urbis noĩe iter ex ercitũ a Romuli militibus Remus occisus ẽ. Fabulo sũ ãt ẽ ꝙ a fratre pp muros dr̃ itereptus.Et pr̃ ipẽ suo supeꝝ iã.s.h. Merito uirtutis Mars Romulũ deũ eẽ signi ficat.Supeꝝ.n.accusatiuus ẽ singularis ab eo qđ ẽ supus supi. Illa:Quã tibi sæpe fata ꝓmiserũt. Inclyta:græcũ:nã κλυτου gloriosũ dicũt. Impiũ ter.In quã tum tẽdit terra. Aios æq̃bit olympo.i.magnanimitate æq̃bit̃ cælo.De hoc ãt loco & ꝓbus & Trogus q̃rũt.

Septẽq̃ una sibi muro:Bene dicit urbẽ romanã septẽ iclusisse mõtes:& mediũ tẽuit:nã grandis ẽ ĩde dubita tio:& alii dicũt breues septẽ colliculos a Romulo iclusos:q tamẽ aliis noibus appellabant̃:alii uolũt hos ipos q nũc sunt a Romulo iclusos.i.Palatinũ.Quirialem:Auentinũ:Cæliũ:Viminalẽ:Asqlinum:& Ianicularẽ.Alii uero uolunt hos quidem fuisse aliis tamen nominibus appellatos:quæ mutata sunt postea:ut de oibus rebus legimus fieri:sicut etiam de multis locis & fluminibus legitimus:ut sæpius & nomen posuit saturnia tellus.

Prole uiꝝ: ꝓ uiroꝝ fortiũ. Qualis be. Phrygia.Nã Berecynthos castellũ ẽ phrygiæ iuxta sangariũ fluuiũ ubi mater deũ colit̃.Per hãc ãt cõparationẽ nihil aliud ostẽdit nisi romãos duces iter deos eẽ referẽdos. Tur/ rita:Quia ipã ẽ terra:q̃ urbes sustiet.Ideo designat̃ ei corõa cũ turribus i capite. Huc gemias nũc fle.a. Totũ uisũ tuũ huc dirige:& huc specialiter ituere. Hic cæsar &.o.i. ꝓgẽies:ut Iulius a magno đmissũ.n.i. Cæli uẽ tura.s.a.nã cũ Augu.pr̃i Cæsari ludos funebres exhiberet:stella crinita ꝑ diẽ appuit:quã ꝑsuasiõe Augusti Cæ saris populus eẽ credidit:hic Ecce dioæi ꝓcessit.c.a.Sub axẽ ergo.i.ad diuios honor̃s. Hic uir.h.e.t.c littera ꝓ duplici nõ nisi i monosyllabis hẽtur:ut Hoc erat alma parẽs:ꝑ eoꝝ.s.priuilegiũ : unđ falsũ ẽ qđ Terẽtiaus di/ cit eã ꝑ metri rõe uel duplice haberi uel simplicẽ:nã si hoc esset ẽt i dissyllabis pro duabus haberi debuerat:qđ nusquam inuenimus.Litteræ.n.naturam seruari etiam i polisyllabis conuenit. Diuum.g.Cæsaris q factus ẽ deus.Dicit aũt nõ solũ iure adoptiõis:sed etiã cõsanguinitatis: nã actiæ fuit filia:q̃ erat soror Cæsaris. Hic ãt Augustus Cæsar hoc nomẽ accepit a patre adoptiuo:nã ante Octauius dictus ẽ a patre Octauio:post aug.Cæ sar. Sæcula.q.r.Sub Saturno dicit sæcula aurea fuisse in orbe terrarum:sub Augusto tantum. Garamantas: populi inter libyam & africam iuxta κεκαυμενην .i.zonam torridam. Indos:populi orientis extremi.

DONA. Nihil in his uersibus memoria dignum apud Donatum inuenies:nisi ꝙ ait uir hic ad similitudi/ nem Saturni regnabit:ex quo illud uidetur astruere ꝙ fœlicitas regnandi generis eius attributa uideatur.

CHRI. Auo:numitori pr̃i rheæ quẽ pulsum a fratre Amulio ipẽ idustria & uiribus suis in regnũ reduxit. Mauortius:& qa Martis filius:& qa uir bellicosus. Assaraci:æneadaꝝ:nã ex Assaraco natus ẽ Capys ex capy Anchises pr̃ æneæ. Illa emphasim:hẽt Laudat ãt a fortũa:a uirtute:a situ:a sobole.De roma ãt dictũ ẽ i prio li bro. Romulus:qs Romu.fuerit apud scriptores magna cõtrouersia ẽ:Nosq̃ multoꝝ opiniones i eodẽ loco rettulimus:sed ut ea seq̃mur q̃ de Rhea & Marte scribunt̃ quoniã uulgatoria sunt & a Liuio magis Illustran tur.Romu.ex Marte & Rhea gẽitus a rumie lupæ noĩatus ẽ: quoniã lacte lupæ nutritus sit & ãtiq mãmã ru/ mẽ appellarũt:Hic & rumalis ficus sub q̃ expositi sunt dicta ẽ quoniã sub ea lupæ rumẽ sũpserũt. Huc.g.ca ptat attẽtionẽ.q.d.sunt digni q aspiciat̃. Vidẽ:uides:ne:Comicũ ẽ:ut a ne dictiõe iterrogatiua remoueat̃:e & dictiõi ãtecedẽti adiũgat̃.n.hic ẽ Pyrrhi cõnubia.s.ꝓ pyrrhie. Cristæ:galloꝝ gallinaceoꝝ dicũt̃:& deĩde a si/ militudie ornatus q̃ iminet galeis crista dr̃:ut Cristaq̃ isignis ẽ. Suo honore:excellẽtia rei militaris: q honor proprius ẽ martis.Alii suo.i.diuio ꝙ referẽdus sit iter deos. Septẽ:Nõ qa urbs a Romulo edificata amplecte ret̃ tũc septẽ colles:sed q̃ deinde sua magnitudie esset cõplexura. Berecynthia:de hac dea alibi. Iuli:dieræsis ẽ:ut sint tres syllabæ.Augustus hic in domũ:Iulioꝝ nõ natura : sed adoptiõe uẽit.Fuit.n.nepos.C. Cæsaris ex Octauia sorore. Garamãtas:extremi sunt populi africæ supra psyllos ad austꝝ uergẽtes solicitudinibus a re liquoꝝ mortaliũ cõmertio discreti.Armis carẽt:aspectũ hoium refugiũt:Romãis nũq̃ subditi: neq̃ Belli tẽta ti usq̃ ad Vespasianũ.Mira ãt auxesis:Nã si Saturnus i maxĩa fama est:qa i latio regnauit:i quãta erit hic q om nẽ sibi terrã adiũxit:Nã legatio quoq̃ Indoꝝ ad Octauianũ uẽit:amicitiãq̃ petiit. Aurea sæcula: nã neq̃ tran q̃llior neq̃ ad lõgius tps durãs pax fuit q̃ illa q̃ sub augusto extitit. Saturno:đ cuiꝰ placẽtæ sæculo dixius i buc.

Romulus

Proferet imperium:iacet extra sydera tellus
Extra anni solisq̃ uias:ubi cælifer atlas
Axẽ humero torquet stellis ardentibus aptũ.

SER. Iacet ex.s.y.t.nulla ẽ tellus q̃ nõ subiaceat sydri bꝰ.unđ pıte addidit. Extra ãni solisq̃.u.ut ostẽderet xii.signa:i qbꝰ ẽ circulꝰ solis.significat ãt mauroꝝ Ae thiopiã:ubi ẽ athlas đ q̃ ait Luc.Aethiopũq̃ solũ qđ nõ ꝑmeret̃ ab ulla signiferi regi.ꝑ.n.ꝑ.l.Vltia.c.ꝑ.u.t.

Huius in aduentu iam nunc & caspia regna:
Responsis horrent diuum:& meotica tellus:
Et septem gemini turbant trepida ostia nili.
Nec uero alcides tantum telluris obiuit
Finxerit æripedem ceruã licet:aut erymãthi
Placarit nemora:& lernam tremefecerit arcu.
Nec qui pampineis uictor iuga flectit habẽis
Liber agens celso nyse de uertice tygres.
Et dubitamus adhuc uirtutẽ extẽdere factis:
Aut metus ausonia ꝓhibet consistere terra:
Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ
Sacra ferens:nosco crines incanaque menta
Regis romani:primam qui legibes urbem
Fundabit:curibus paruis & paupere terra
Missus i imperiũ magnum:cui deide subibit
Ocia qui rumpet patriæ:residesque mouebit
Tullus i arma uiros:& iã desuera triumphis
Agmia:quem iuxta sequitur iactantior ãcus.
Nũc quoqꝫ iã nimiũ gaudẽs popularibus au/
Vis & tarquios reges:animãqꝫ superbã / ris.
Vltoris bruti:facesque uidere receptos:

Torq̃t:sustiet. Aptũ:uicinũ: ut diximus supra. Iã nũc &.c.r.fines assyriorum: ĩ qbus sũt μιλαι caspiæ. qđ ãt dicit uerum ẽ.nã & Suet.ait ĩ uita Cæsaris respõsa eẽ data p totũ orbẽ nasci ĩuictũ ĩpatorẽ. Meotica.t.scythia tellus cuiꝰ palꝰ ẽ meotis. Turbãt:turbãt. Septẽ ge.ãt septẽ fluuii. Fixerit.æ,c.ꝓ aeripedẽ.Vicit ãt cerinitĩ ceruã dictã a loco.fixerit ãt strauerit:đlassauerit.
Erymãthi:mõs arcadiæ ĩ quo apr ferocissimus fuit. Lernã tre.a.ꝓ hydra paludẽ ipsã posuit: & ĩtelligamus eã ãte sagittis fuisse cõfixã.post exectã & adustã.
Nysæ de uer.mõs ẽ ĩdiæ de quo loqt:cæterum ẽ & nysæ ciuitas ĩ mõte pnasso:ĩ q̃ Liber colit:unđ Nysæus dictus ẽ. Et du.ꝓ dubitas: miscuit psonã suã. Est ãt sẽsus:Dũ sit tanta pparata posteritas:dubitas uirtutẽ factis extẽdere.i.gloriã. Aut me.aut ẽ aliqs timor : q te a rgnis Italiæ reuocet. Quis ꝓ.il.a.nũc redit ad romãos reges q septẽ fuerunt Romu.Numa põpilius: Tullus Hostilius:Ancus Martius:Tarq. Priscus:Serui.Tullus:Tarq.supbus:Mira ãt utit phãtasia: ut q̃si ostendat se nõ agnoscere eũ q de gẽte romana nõ fuerat.Romulo.n.mortuo cũ ãno sẽatus regnasset p decurias tediosũ uisũ ẽ:& q̃situs ẽ rex Sed cũ i urbe nullus idõeus eẽt iuẽtus:orta ẽ bona Põpilii fama : qꝛ eẽt apđ cures ciuitatẽ sabĩorum.Rogatus itaqꝫ p legatos accepit ĩperiũ:q ferociã populi a bellis ad sacra cõtulit. unđ ẽt Numa dictus ẽ αμοτων νομων. Hic ẽt cãus fuit a pria ætate:ad qđ alludẽs ait:Incanaqꝫ mẽta. Itẽ pp sacerdotiũ Ramis ĩsignis oliuæ. Ocia q rum.p.đ hoc Liui.Hic non solũ ꝓxĩo regi dissimilis:sed ferocior ẽt q̃ Romu.fuit. Resides:ociosos:nimiũ sedẽtes Desueta a cõsuetudĩe triũphãdi dissuescẽtia. Iactãtior an. amãs populi fauorẽ.Hic hostiã fecit. Ancus ãt dictus απο του αγρωνοσ.i.a cubito quẽ ĩcuruũ hũisse dr. Auris:fauoribꝫ.unđ ẽt auarii dicũt fautores. Vis & t.r.aĩamqꝫ.s.unus.n.de tarqniis fuit supbus. Vltoris br.uis uiđ re ẽt ultoris Bruti fasces receptos. Historia ãt hoc hẽt.Tarqni.ob multa qdẽ supbꝫ ẽ dictus:pcipue tamẽ ob hãc cãm:Mãdauit aliq̃do sexto filio q minimꝰ ex tribꝫ erat ut pr̃is ĩ se sæuitiã ĩtollerabilẽ cõquerẽs Gabios trãsfugeret:quo cũ uẽisset:& supbiã pr̃is ab aliẽis ĩ suos uersã diceret:nihil usq̃ sibi tutũ:nisi apđ hostẽ Tarqnii pr̃is cecidisse:multisqꝫ ĩ gabiorum fraudẽ simulatis:dux ad ultimũ belli cõtra pr̃em legit.Itaqꝫ pliis qbusdã fœliciter gestis:cũ tãtã charitatẽ ab oĩbus adeptus foret:ut nõ pr̃ Tarq.potẽtior Rome q̃ filius Gabiis eẽt. Satis iã uiriũ ad cõatus sibi collectũ existimans:ex suis unũ satellitẽ sciscitatũ ad pr̃em Romã mittit : qd iam se facere uellet:qđ cũ Tarq.satelles renũciasset:rex ĩpe qa dubiæ fidei nũcius uidebat:nihil uoce respõdit:sed deãbulãs cũ uirga ĩ hortis uelut đliberabũdus capita decussit papauerum:ut ea re p satellitẽ renũciata filius qd fieri uellet agnosceret.Et prĩos ciuitatis quoquo mõ ĩterimeret:qđ ab eo factũ ẽ.huius filius uitiauit nobilissimã matronã Lucre.qđ illa dolẽs se ĩteremit:tũc eius auũculus Bru.rapto ex eius corpe gladiũ ꝓcessit ad populũ:& đ hac re cõciõatus ẽ tũc oĩbꝫ placuit ne rcipet rex q tũc ardeã expugnabat.quo facto Tarq.se cũ illis ad Porsenã regẽ thusciæ cõtulit & bellũ gessit grauissimũ cõtra populũ ro.Tũc duo creati sũt cõsules Brutus & Tricipitius pr̃ Lucretiæ iste & Tarqni.dicebat:ob qđ solũ ẽ urbe pulsus:& ĩ eius loco subrogatus ẽ Valerius publicola : quo mortuo itẽ alter ẽ factus:& alter similiter:qđ cernẽs tediossũm eẽ Vir.solũ Brutũ posuit : q ãnũ solus ĩpleuit. Sed Bruti filii erãt amici filiis Tarqnii:cum qbus cum ĩnissent cõsiliũ:ut p noctem eos ĩtromitterent: proditi sunt a seruo Vinditio:& a patre ĩterempti sunt.Ideo ergo ultoris.s.& libertatis publicæ:& Lucretiæ pudoris.
DONA. Sup & gara.& in.Faciet id qđ Satur.ĩ Italia:atqꝫ ĩsup picabit ipsũ orbẽ. Anni & so.ãnũ ꝓ nocte solẽ ꝓ luce posuit.Vult ergo aliqd ulterius ẽt poeta qđ sol nesciat & mũdus excludat.Ergo melius Cæsar q ad tãtũ spatiũ ĩperiũ ꝓfert qꝛ Satur.q ĩ sola regnauit italia. Nec ue.al.nũc cõparat illũ Herculi deide libero pr̃i.Qui ambo plurima loca suparũt.Laudat ergo alios ut potiorẽ Cæsarẽ faciat.Sic assentator ille Terẽtiãus gnato cũ dictũ eẽt Magnas uero grãs thais mihi:respõdit ĩgẽtes:ut æstimationẽ audẽtius assentatiõe suparet.Nã si magnas respõdisset:nõ ꝓmerebat patronũ. Et dubit.fuit ornamẽti quo ĩpelleret filiũ ne frãgeret tarditate uẽiẽdi. Quis ꝓ.il.ui.multa dat signa ut cognoscat ĩ multitudĩe.Magna ãt laus ut p modicas uirs ad magnũ tẽdat ĩpiũ. Iactãtior:Iactat se qsqs plurimũ sibi arrogat. Popularibꝫ.a.hi sũt fauores populi: quos nõ q̃rũt sapiẽtes.
CHRI. Extra solis ãniqꝫ.i.extra zodiaci circulũ:p quẽ ẽ uia soli:a quo cõficit ãnus : Sed nulla pars terræ ẽ q extra zodiacũ sit.Ergo extra.i.pene extra:qđ euẽit æthiopiæ maurorum:ut docet Serui. Respõsis:nã & Quinti. ĩ tertio li.ĩ laudibus hominũ ẽt oracula põit. Meotica:Scythia a meoti palude. Nili septẽ gemini: q erũpit in mare p septem hostia.Nilus mediã ægyptum secãs usqꝫ cercasorum urbẽ unus fluit.Deinde in tres partes diuidit:quarum una uersus aurorã fert quod os pelusiũ uocat.Altera ad hesperium uergens os cãopicum dicit.

Media uero q̃ recto cursu fluit eã ægypti partẽ ĩtersecat:quã delatã uocãt.Dicit̃ aũt os sebenitꝝ: Hoc ãt nõ natura sed regnũ opa ĩ plura ora diuisũ ẽ.Nã hoc saiticicũ illud mendesiũ:aliud molbitinũ & bucolicũ dr̃. Alcides:Optĩe cõparatiõe illũ extollit.Nã ait Cice.ẽ & cũ cæteris ꝓstãtibus uiris cõparatio ĩ laudatiõe ꝑclara. Ceruã:hæc ĩ menalo mõte fuit æreis pedibus & aureis cornibus & oĩo uelocissima:quã tamẽ cursu supauit Hercules.Volũt Ceruã ꝓ metu positã:quã Hercules.i.uir fortis oĩo supat. Erimãthi:mõs est ĩ arcadia:ĩ quo Hercules apꝝ domuit:& uiuũ ad Euristheũ ꝯtulit. Liber:Nõ boeticus:sed ægyptius q auctore Eusebio regnãet danão floruit:& ĩ ĩdia urbẽ nysã cõdidit.ãno mũdi uigesimonono supra triamilli a & septigẽtos.Idẽ affirmat Stra.Curtius ãt ab ac Alexãdro obsessã:& tãdẽ sese nyseos illi dedisse:seꝗ a libero cõditos affirmasse refet. Est hæc urbs sita ĩ radicibus mõtis quẽ moronẽ appellãt:& qa merõ græcæ femur significat:fortasse fabulati sũt poetæ bacchũ ãte tp̃s e m̃ris utero eductũ femori Iouis assutũ fuisse:q̃uis ego hoc figmẽtũ ad rẽ physicã ut alibi dixi libẽtius rettuleri.Diodo.ꝑterea scri.Bacchũ a nymphis apđ nysã arabiæ urbẽ nutritũ fuisse & a nysa & Ioue p̃re quẽ græci dia appellãt uocatũ eẽ Diunysiũ.ẽ & tertia nysa ĩ helicõe boetiæ mõte:ut refert Stra. Incanaꝗ.m.numã Põpiliũ notat:q curibꝫ urbe sabioꝝ oriũdus oĩ religiõe & pietate prudẽtiaꝗ & iustitia singulis ađo ĩsignis fuit ut sequẽtia sæcula illũ Pythagoræ discipulũ:q Tullo regnãte fuit:crediderit:Sed fuit nõ tã artibus pegrinis ĩstructus quã disciplĩa tetrica ac tristi ueteꝝ sabioꝝ.Populũ ad studia pacis trãstulit:& ut illũ sub metu religiõis cõtieret:multa sacra ĩuẽit:q̃ fingebat a nympha ægeria accipe : annũ ad cursũ lũæ.xii.mẽsibꝫ finiuit.Ioui:Marti & Quirĩo flamĩes ĩstituit.Virgĩes:Vestæ legit:duodecĩ salios marti ĩstituit.q ãcilia ferrẽt.Lucũ ĩ quo cũ ægeria sine arbitris loq fingebat musis dicauit.In eodẽ loco soli fidei sacrariũ statuit ĩ quo mãu ad digitos ĩuoluta sacrificabat̃.regnauit ãnis.xliii.cũ uixisset supra octogita. dissolutusꝗ ẽ senectute ꝑmanẽte eo dẽ ĩgẽio:donec fuit ĩ uita:quo olĩ fuerat.Fuit lex Numæ ꝙ si p̃r filio uxorẽ ducer̃ ꝑmitteret nõ ãplius h̃ret potestatẽ filii uẽdẽdi.Cũ Romuli lex ꝑtãtẽ p̃ri ĩ filiũ ꝑ oẽ tp̃s cõcederet uerberãdi: uẽdẽdi:& occidẽdi:ut ait Dionysius halicarnasæus Tullus hostilius originẽ duxit ex medulla urbe olĩ cõdita ab albãis:sed Romulus illã fœdere suscipiẽs colõiã romãoꝝ fecit.In hac fuit nobilitate & diuitiis ĩsignis Tullus:q romã cõmigrãs uxorẽ duxit Seruili fi.sabinã mulierẽ:q̃ gẽtilibus fœmininis ꝑsuasit:ut ĩter uiros & p̃res de cõcordia ageret̃.Hic igr̃ sub Romulo fortiter dimicãs ĩ bello sabĩo extĩctus ẽ. Ex eo relictus filius Tullũ hũc regẽ gẽuit : q fuit uir ꝓmptꝫ & alacer.Rex ẽ factus scđo ãno septĩæ & uigesimæ olympiadis.Fuit ꝑter cæteros libalis.nã q qđ agri Romulus bello sabĩo susceꝑat & Numa eius fructus ĩ rẽ diuinã & domesticũ sumptũ cõuertebat.Tullus iis ciuibꝫ q nullã sortẽ hẽbũt diuidi iussit paterna hereditate ad id sibi sufficiẽte.extĩctus e cũ r̃gnasset ãnos duos ac trigita asũptus cũ uniuersa familia igne q̃ domus sua ĩuoluta cõflagrauit:siue id dolo Ancus Martius ꝑauerit dolẽs filios Tullii ĩ regno successuros:cũ ĩpe ex filia Numæ nepos priuatus degeret : siue qđ magis credidit Diony. halicar.flumẽ domũ ꝑcusserit.Marcus cognomĩe Ancus successit Tullo ãno scđo trigesimæ q̃rtæ olipiadis:q pleraꝗ sacrãꝗ a Numa auo materno ĩstituta:cũ illa neglecta uiđret:reuocauit: & cultures agroꝝ ꝑꝑ opulẽtiã negligẽtiores aiaduertẽs ad ãtiq̃ diligẽtiã cõpulit.Eadẽ pacis cupiditas fuit q̃ fuerat numæ:sed nõ eadẽ fortũa. Nã & latini & sabini sæpius eũ ĩuadentes ad bellũ cõpulerũt.Quaꝑꝑ sua sapiẽtia ac fortitudĩe multos debellauit:& mira q̃dã clemẽtia uictos seruauit:& nõnullos populos romã traduxit:illisꝗ locũ ĩ urbe hĩtandũ tradidit.Regnauit ãnos q̃ttuor ac.xx.urbẽ reliquẽs potẽtiorẽ q̃ ĩuẽit:Successitꝗ Tarq.Huic p̃r fuerat Demeratus corĩthius ex brachiadũ familia.Hic cũ naui oneraria ꝓpriis mercibus onusta in etruriã uẽit fœliciꝗ utẽs mercatura & etruscoꝝ ĩ græciã & græcoꝝ ĩ Italiã trãsferẽs merces ad sũmas diuitias ꝑuẽit:Et cum tyrãnis cypseli brachadũ factiõi ĩstaret:patriã ꝑꝑ metũ oĩo reliqt:Et tarqnius urbe etruriæ opulẽta domiciliũ constituit. Suscepit duos filios quos etruscis noĩbus appellãs alteꝝ aruntẽ:alteꝝ Lucumonẽ nũcupauit:& græca etruscaꝗ disciplĩa erudiuit:Sed mortuo Demarato: Atꝗ arũte solus Lucumo patrimõiũ accepit.Et cũ ĩ ea urbe qa pegrius eẽt maioribus honoribus nõ dignaret̃:audiretꝗ Rome ẽt externis honores dari illuc cõtẽdit maxime adhortãte Tanaqle eius uxore q̃ etrusca disciplĩa ĩbuta maxĩos illic honores illũ assecutuꝝ eẽ ꝑdixit.Romæꝗ ciuis factus sibi ꝓ Lucumõe Luciũ nomẽ posuit:& Tarqnũ ab urbe unde uenerat se cognomĩauit.Hic Anco successit:Multaꝗ egregia domi militiæꝗ facinora edidit.Octogẽarius ãt factus ab Anci filiis dolose occidit̃.

Numa Pompilius

Cõsulis imperiũ hic primus:sçæuasꝗ secures
Accipiet:natosꝗ pater noua bella mouentes
Ad pœnam pulchra pro libertate uocabit
Infœlix:utcunque ferent ea fata minores.
Vincet amor patriæ laudũꝗ imensa cupido.
Quin decios:drusosꝗ ꝓcul:sæuumꝗ securi
Aspice torquatũ:& referentem signa camillũ:
Ille autem paribus quas fulgere cernis ĩ armis
Cõcordes anime nũc:& dũ nocte premunt̃:
Heu quantum inter se bellum si lumina uitæ
Attigerint:quantas acies stragemꝗ ciebunt:

SER. Sæuasꝗ securet̃: Quæ sæuierũt etiã cõtra liberos. Pulchra pro libertate:ĩgẽti arte loquitur cõsideratiõe ꝑsonarum.Factum enim laudat dicẽs Pulchra pro libertate:ꝑsonã uituperat. Vtcunꝗ ferent ea fata mĩores:ẽt si lauderis a posteris nõ extorq̃re debet uim naturæ amor patriæ. Quin decios:qnimmo Decios respice.Hi duo fuerunt qui Mures dicti sunt:p̃r & filius.Hoꝝ alter se bello gallico:alter samnitico uouit ꝓ republica:cũ terra & mari uniuersum bello uellẽt exercitũ ꝑdere. Drusosꝗ: & hi duo fuerunt.Hoꝝ prior uicit Hasdrubalẽ. Alter filius Iuliæ sororis Augusti. Sæuũꝗ secuti as.tor.Hic Gallũ q̃ndã singulari certamĩe supauit & eius sibi torquẽ ĩposuit:unde & nomẽ accepit.Hic ad urbẽ ꝑgẽs ꝑcepit filio ut tãtũ castra tueret̃: Ille nacta occasione uictoriã consecutus est reuersus postea pater laudauit fortu-

Aggeribus ſocer alpinis atque arce monœci
Deſcendens:gener aduerſis inſtructus eois.
Ne pueri ne tanta animis aſſueſcite bella:
Neu patriæ ualidas inuiſcera uertite uires.
Tuq; prior tu parce:genus q ditis olympo.
Proiice tela manu ſanguis meus.
Ille triumphata capitolia ad alta corintho
Victor aget currũ cæſis inſignis achiuis.
Eruet ille argos:agamemnoniaſque mycenas

nam populi ro.ſed filiũ:ut dicit Liuius fuſtuario necauit.Sæuũ Ergo iure occidendi:nõ ferri genere: Nã ſecuri nõ aĩaduertit in filiũ. Referẽtẽ ſigna.c. brẽno duce Galli apud Aliã fluuiũ delectis legiõibus euerterũt urbẽ romanã abſq; capitolio:ꝓ quo ĩmẽſam pecuniã accepunt.Tũc Camillus abſens dictator eſt factus:cũ diu eſſet apud ardeã ĩ exilio pp ueiẽtanã ꝑdã nõ æquo iure diuiſã:& gallos iã abeũtes ſecutus eſt q bus ĩtereptis auꝝ omne recepit. Poſt hoc tamẽ factũ rediit ĩ exiliũ:unde rogatus reuerſus eſt. Fulgere:ab eo qđ ẽ fulgo fulgis accentũ ĩ prima. Et dum nocte ꝑmunt̃:bene alluſit:Nã dum paupes fuerunt:cõcordes manſerunt:& cõcordiã ĩ humilitate tenuerũt:cũ nobilitate uero ĩ bella uenerũt. Aggeribus.ſ.al.a munimẽtis alpiũ.Hæc.n.Italiæ muroꝝ exhibẽt uicẽ.Socer uero qa Pompeius habuit Iuliã filiã Cæſaris:q̃ in partu piit.Vnde iſti etiã facile in bella uenerunt:unde Luca. Morte tua diſcuſſa fides bellumq; mouere:Permiſſum eſt ducibus. Arce monœci:de liguria: ubi eſt portus Monœci Herculis.Dictus aũt μονοικοσ uel q; pulſis oĩbus illic ſolis habitauit:uel q; in eius tẽplo nunq̃ aliqs deoꝝ ſimul colit̃:ſicut in Iouis Minerua & Iuno:ĩ Veneris cupido. Aduerſis inſtructus eois:orientis.n.auxiliis uſus eſt. Aſſueſcite.b.mire dictũ eſt ab ipſis.n.q̃ſi cõſuetudini fecit populus ro.belloꝝ ciuiliũ.Octies.n.geſta ſunt:Tera Cæſare cõtra Põpeiũ in theſſalia.Itẽ cõtra eius filiũ magnũ in hiſpãia.Itẽ cõtra Iubã & Catonem in africa.Mortuo Cæſare ab Auguſto cõtra Caſſiũ & Brutũ in philippis ciuitate theſſaliæ.Cõtra Luciũ Antonium Peruſii contra Marcũ Antoniũ & Cleopatrã in epiro:& Sex.Põpeiũ in ſicilia. Tuq; prior.t.p. Cæſari dicit:quẽ clementẽ circa Põpeianos legimus:cui uult hoc tunc eſſe mãdatũ. Ille triũphata:mumium ſignificat.

DONA. Sæuaſq; ſecures: Infœlix q̃uis ob commodum pulbicum te laudent:tamen ĩfœlix eris propter natos cæſos. Pueri:Nã qſq; cũ naſcit̃:puer ẽ.Tãq̃ ãt optimus pater recte cõſulit poſteris: eoſq; ſapiẽter admõet.

CHRI. Secures:Faſces uirgaꝝ in qbus incluſæ eſſent ſecures.Fiebãt ãt faſces ex betula gallica arbore candidiſſima:ſed & in hoc loco qd de inſignibus magiſtratuũ ſentiat Dionyſius halicarnaſæus:breuiter apiam Victis a Tarqno etruſcis eo bello qđ nouẽ annis cum illis geſſit:quãuis illos liberos relinq̃rit tamen ipi tãq̃ uicti ĩſignia eoꝝ prĩcipatus regi attulerunt:qbus ipſi ſuos reges adornabãt coronã aureã:Sellã eburneã: Sceptꝝ habens ſupra caput aqlã:tunicã purpureã cũ ſignis aureis:Amictũ purpureũ uariũ:q̃les lydoꝝ pſaꝝq; reges ferebãt præter q̃ qđ nõ ſunt figura q̃drãgulari:ut ſunt illi.ſed ſemicirculari. Talia ãt ueſtimẽta romãi togas græci tebenũ uocãt.Tulerunt etiã:ut qbuſdã hiſtoricis placet.xii.ſecures: q̃ ex urbibus ſingulis ſingulas ſumebãt. Mos.n.erat etruſcis unicuiq; regi lictorẽ unũ anteir̃ faſcẽ uirgaꝝ ĩ quo ĩcluſa eſſet ſecuris ferentẽ.Si uero fieret cõis oĩum ciuitatũ exercitus.xii.illas ſecures uni illi tradebant:q dux factus eẽt oĩum copiaꝝ.Alii dicũt alios quoq; reges romãos ãtea.xii.lictoribus faſces ferentibus ornatos ĩceſſiſſe:morẽq; hunc Romulũ iſtituiſſe. Tamẽ nihil ꝓhibet ĩſignia fuiſſe etruſcoꝝ & ea ſimul cũ reliqs tũc fuiſſe ad Tarqnũ lata.ſed nũc quoq; ſceptro & diademate Romãi donãt reges.Cũ uolũt illos cõfirmare.Hæc ĩgit̃ accipiẽs Tarqnus cognitionẽ eius rei reiecit ad ſenatũ & ad populũ.At illi decreuerũt illa eẽ accipiẽda.Sicq; & ip̃e & reliq poſt eum reges coronã tulerũt aureã & ueſtẽ purpureã pictã & ſceptꝝ eburneũ aſtãtibus.xii.lictoribus:q etiã illos eũtes anteibãt:& ĩ ſella ſedebãt eburnea ius dicturi.Idẽ mos & cõſulibus mãſit:p̃ter coronã aureã & ueſtem purpureã pictã.Hæc.n. ut res ĩuidioſa ablata ſunt illis:niſi cũ uictores triũphabãt.Hæc Dionyſius At Macrobius refert Tulliũ Hoſtiliũ tertiũ romanoꝝ regem debellatis etruſcis ſellã curulem:lictores togã pictã & prætextã ĩſignia magiſtratuum etruſcoꝝ ad romãos trãſtuliſſe:ſed prætextã illo tp̃e puerilem ætatem non uſurpaſſe:Sed Tarqniũ priſcũ cũ ſabinos ſupaſſet filiũ q̃ttuordeci annos natũ quoniã hoſtẽ pcuſſiſſet:& ꝓ cõtõe laudaſſe: & bulla aurea qđ geſtamen prius triũphantiũ erat:& p̃texta q̃ ſola magiſtratus utebant̃ ĩſigniſſe.In bulla.n.triumphãtes geſtabãt ĩcluſa remedia cõtra ĩuidiã ualidiſſima.Hic mos fuit:ut prætexta & bulla pueri uterent̃.Alii dicunt Tarqnum iſtituiſſe ad ornatum ĩgenuoꝝ pueroꝝ:ut pueri prætexta & bulla uterent̃. Sed ii dũtaxat quoꝝ patres curulem magiſtꝝ geſſerãt:Cæteris aũt uſq; ad eos:quoꝝ p̃res equo iuſta ſtipẽdia meruiſſent ſola p̃texta conceſſa eſt.Libertinis & pegrinis uti p̃texta nõ licebat.Deĩde cũ ĩ ſcđo bello punico ĩſtitutũ eſſet: ut ĩ eo ſacrificio qđ ex collatis pecuniis faciundũ eſſet libertiæ quoq; ſed ille ſolæ q̃ lõga ueſte uterent̃ peccuniã conferrent cõceſſum ẽ ut libertinoꝝ filii:q ex iuſta mr̃e cõcepti eẽt:p̃texta uterent̃:& loꝝ ꝓ bulla ĩ collo ferrẽt.Natos.L.Iunius Brutus filios habuit Tintũ & Thyriũ:Hos Brutus ex uxore ſua ſorore uitellioꝝ ſubſtulerat:Sed cũ uitellii cõtra remp.de reducendis regibus cõiuraſſent:ſua auctoritate filios Bruti qbus auũculi erãt:ĩ eandẽ cõiurationẽ traxerũt:Mox cõiuratiõe p ſeruũ patefacta Brutus q tũc cõſul erat filios ac reliquos cõiuratos uerberibus cedi:& ſecuri pcuti iuſſit. Infœlix:fuit qdẽ dignus laude Brutus q p̃riæ libertatẽ filiis ꝓpoſuerit:Sed & ſi uir optimus:tamẽ ĩfœlix:q ĩ eã calamitatẽ ĩciderit:ut filios necare coactus ſit.Ergo hoĩs uirtutẽ laudat fortunã uitupat. Druſos:druſũ ĩtelligit q ſcordiſcos gẽtẽ thraciæ effrenatã rep̃ſſit potiuſq̃ eũ q ĩ ꝓmulgatiõe legis agrariæ magna ĩcendia belli ciuilis reliqt. Torquatũ:erat bellũ cũ latinis graue & piculoſũ qppe:cũ & mores & arma & uirtus cũ romãis par eſſet.Cõſules edixerãt ne qs extra ordĩem pugnaret. Titus ãt mallius cõſulis filius a metio eqte tuſculão ad ſingular̃ certamẽ ꝓuocatus ſiue podor̃ ſiue ira recuſar̃ ꝓhibitus acceſſit ac ſupauit.Mallius aũt cõſul in cõtõe quãdo ĩqt Malli ſpreto cõſulari ĩperio eo me impuliſti: ut aut meoꝝ aut rcipu.

Inſignia magiſtratuum romanorũ

Præ texta bulla

obliuiſcendum ſit nos potius delicto noſtro plectamur q reſp.ſuo damno noſtra peccata luat Triſte exẽplũ: ſed in poſteꝝ ſalubre iuuẽtuti erimus:Deinde ſecuri filiũ pcuti iuſſit. Ait Liui.in.viii. Triũphata.l.Memiũ intelligit.Hic cũ acheis & boetis & chalcidẽſibus pugnãs ad Iſthmõ uicit totamqꝫ achaiã ĩ poteſtatẽ popu.ro. redegit.Corinthũ ex.ſ.c.diruit qa ibi romanoꝝ legati uiolati fuerant.Thebas quoqꝫ & chalcidicen:quia auxi lio achæis fuerãt:diruit:Vir adeo abſtinens:ut ex tot opibus ornamentiſque quæ pdiues corinthus habuit ni hil ſibi ſumpſerit:In triumpho ſuo magnam uim ſignoꝝ æreoꝝ ac marmoreorum ac pictaꝝ tabulaꝝ tulit.

Ipſumqꝫ æacidem genus armipotẽtis achilli
Vltus auos troiæ:tẽpla & temerata mineruæ.
Quis te magnæ cato tacitũ:aut te coſſe r̃liq̃t
Quis gracchi gẽus:aut gemĩos duo fulmĩa
Scipidas cladẽ lybiæ: puoqꝫ potẽtem belli
Fabritium:uel te ſulco ſerane ſerentem.
Quo feſſum rapitis fabii:tu maximus ille es
Vnus qui nobis cunctando reſtituis rem.
Excudent alii ſpirantia mollius æra.
Credo eqdẽ uiuos ducẽt de marmore uultus.
Orabunt cauſas melius:cæliq; meatus
Deſcribent radio:& ſurgentia ſydera:dicent.
Tu regere imperio populos romãe memẽto.
Hæc tibi erunt artes:paciſqꝫ imponere morẽ:
Parcere ſubiectis:& debellare ſuperbos.
Sic pater anchiſes:atqꝫ hæc mirãtibus addit.
Aſpice ut in ſignis ſpoliis marcellus opĩmis
Ingredit̃:uictorqꝫ uiros ſupereminet omnis.
Hic rem romanam magno turbãte tumultu
Siſtet eques:ſternet pœnas:gallũqꝫ rebellẽ.
Tertiaqꝫ arma patri:ſuſpẽdet capta quirino.
Atque hic æneas:nanque una ire uidebat

SER. Ipſumqꝫ æacidẽ:Neceſſe eſt ut ille ſubaudia mus.Pyrrhũ.n.quẽ æacidẽ dicit Curius & fabritius uicerũt ferentem tarentinis auxiliũ.Hic poſtea fugit ĩ græciã:& illic occiſus eſt.Nã cum Argos obſideret: ictu tegulæ periit Argos uero & myceas alii uicerũt. Vltus.a.aut diſtinguẽdũ ẽ:ut ſit troiæ Mineruæ ꝓ troianæ: principale pro deriuatiuo. Aut certe auos troiæ non quos Troia habuit auos ſed qui de troa fuerunt ideſt auos troianorum Magnæ cato: cẽſo riũ dicit q ſcripſit hiſtorias multas & ẽt multa bella confecit.Nam uticenſem præſente Auguſto : contra quẽ pr̃ eius dimicauit:& anticatones ſcripſit laudare nõ poterat.Supra ãt Mineruæ templa temerata per ſtupꝝ Caſſandræ dicit. Coſſe.r.coſſus tribun.mili taris fuit. Hic Lartẽ Toloniũ a loco dictũ occidit:& opima ſpolia reuocauit.Erit ãt nomĩatiuus hic Lar huius lartis. Quis ge.g.gracchos ſeditioſos conſtat fuiſſe nobiles tamẽ genere.Nãqꝫ p Corneliã nepotes Scipionis africani:Vnde Iuue.ad eã:Tolle tuum pcor Hãnibalẽ uictũqꝫ ſyphacẽ.Ergo Scipiões dicit p grac chi genus.Duo ãt fuerũt maior africanus : æmiliãus minor q obſidiõe carthaginis ab Italia reuocauit Hã nibalẽ. Scipiadas:hi gemini fr̃es fuerũt q cũ fortiſſi me dimicarẽt ĩ hiſpania apd charthaginẽ nouã q̃ ſp taria dr̃:ĩterẽpti ſunt quoꝝ alter pr̃ alter patruus ſci piõis africãi maioris fuerunt. Cladẽ libyæ:ſcipionis aphricãos duos maiorẽ & minorẽ: quoꝝ alter uicit carthaginẽ alter deleuit. Fabritiũ pauptate glorio ſũ:Hic ẽ q reſpõdit legatis ſamnitũ auꝝ ſibi offerẽti bus Romanos non aurum habere uelle:ſed habenti bus auꝝ imperare. Serane ſerentẽ:Attilius qdã ſe nator fuit q cũ agꝝ ſuũ coleret:euocatus pp uirtutẽ meruit dictaturã.Seranus ãt a ſerendo dictus eſt. Quo feſſum ra.fabii cur me o Fabi feſſũ ad ueſtrã narrationẽ aut certe feſſũ triſtẽ : ut Ter feſſus ualde ſedebat.ſ.pp coꝝ mortẽ.Nã trecẽti ſex fuerũt de familia una:q cõiurati cũ ſeruis & cliẽtibus ſuis cõtra ue iẽtes dimicarũt & ĩſidiis apud Cremerã fluuiũ interẽpti ſunt.Vnus tãtũ ſupfuit.ſ.Fabius maximus:q pp tenerã adhuc pueri tiã ĩ ciuitate remãſerat:a quo p tpis ſucceſſionẽ longioris Fabius maximus creatus eſt:q poſtea cũ Hãnibalis impiũ ferre nõ poſſet:mora eũ eluxit:& ad cãpaniã traxit:ubi delitiis uirtus eius obtorpuit.Hic ẽ de quo En ni.Vnus hõ nobis cunctãdo reſtituit rẽ:nõ ponebat.n.rumores ante ſalutẽ.Ergo poſt Magiſqꝫ uiri nũc glo ria claret.Sciens.n.Virgi.q̃ſi ꝓ exẽplo hũc uerſũ poſuit. Excudent alii cudẽdo efficiẽt:& eſt rhetoricus locus. Spirãtia æra:aĩata.Hora. Et moles imittabit̃ ære capillos. Viuos uul.Hoc ẽ qđ dixit ſpirãtia.Per æra corin thios ĩdicat p marmor parios:p actionẽ cauſaꝝ athenienſes p aſtronomiã ægyptios & caldæos. Pacis mo. leges pacis. Spoliis marcellus op.hic gallos & pœnos equeſtri certamĩe ſupauit.Viridomaꝝ ẽt galloꝝ ducẽ manu ꝓpria ĩteremit : & opima rettulit ſpolia:q̃ dux detraxerat duci ſicut Coſſus Larti Tolumnio. Super eminet om.uirtutis.ſ.genere. Rẽ roma.ſtatũ reipu. Turbãte tu.ideo tumultu:qa res ĩ italia gerit̃. Siſtet: cõfirmabit:coroborabit. Tertiaqꝫ ar.p.captaqꝫ hæc tertia opima ſpolia ſuſpẽdet patri.i.Ioui. Capta qri.q̃ lia & Quirinus ceperat.i.Romulus de Acrõe rege ceninẽſiũ:& ea ioui ſuſpẽderat poſſumus & qđ ẽ melius ſe cũdũ legẽ Numæ nũc locũ accipere:q pcepit pria opima ſpolia ioui pheretrio debere ſuſpẽdi: qđ iã Romu lus fecerat:Secunda Marti:qđ Coſſus fecit:Tertia.Quirino:qđ fecit Marcellus Quirinus ãt ẽ Mars:q peſt pa ci:& ĩtra ciuitatẽ collit̃.Nã belli mars extra ciuitatẽ templũ habuit.Ergo aut ſuſpendet patri.i.Ioui aut ſuſpẽ det pr̃i Quirĩo.Varie de hoc loco tractãt cõmentatores Numæ legis ĩmemores:huius facit mẽtionẽ Liuius.
DO. Vltus.a.t.uehemẽter reficit aĩum:filii interitũ græciæ & ultionẽ troiæ ꝓmittẽs. Atqꝫ hæc.m.ad.trãſi tus qdã ne una & cõtinua narratio tedioſa ſit.hic.n.generib9 uarietas naſcit̃ & q̃ſi noua initia aliaꝝ narratio nũ fiunt.
CHRI. Aeacidẽ:Aeacus auctor huius familiæ fuit Iouis filius ex Aegina Aſopi filia.Iſti igit̃ Peleũ genuerũt:& ipſe Achillẽ ſũmis laudibus ab Home.celebratũ.Ex hoc natus eſt Pyrrhus:qui & Nepto lemeus eſt appellatus.Ex eadem familia lõga ſucceſſiõe natus eſt Pyrrhus epirotaꝝ rex.Iginius tamen in hoc

loco remouendũ censuit Eruet ille argos si sequitur ipsũq; æacidem. Nã & ĩ illo posset esse cã qđ. L. Mumius qui uicit achaiam uicisset argos & micenas eiusdem ditionis urbes. Sed hoc ipsumq; æacidem delẽdum est: Et si superuixisset Virgi. deleuisset: qa nullo pacto cõuenit. L. Mumii cũ ætate curii: Sed quæso cur nõ põt sic legi. Ille triũphata. s. Nã. L. Mumius deinde cum dicit ipsum æacidẽ: ĩtelligamus ille alius. s. Curius. Nã multo obscurior est in Buco. Quid loquar an scyllam nisi: quã fama secuta est Candida succintã latrantibus inguia nostris: Et tamen procedit sententia: Quid loquar an scyllam nisi: an aliã scyllã quam fama secuta est. Armipotentis: nã Home. illũ oĩum græcoꝝ fortissimum scribit. Magne cato: si de cẽsorio loqtur iure magnũ appellat nã sentẽtia oĩum tribus maximis rebus excelluit. Maximus. n. orator maximus ĩpator: maximus senator fuit. Inuidia inimicoꝝ quatter ac q̃dragies accusatus semꝑ absolutus ẽ. Hic Tusculi natus fuit: & in ciuitatẽ receptus prĩcipiũ portiæ familiæ p̄stitit. Duas habuit uxores. Ex prima habuit filiũ q p̄tor designatus uiuo patre mortuus est: & ægregios de iuris disciplina libros reliquit. Huius filius fuit. M. Cato cognominatus. M. nepos orator satis uehemẽs: & cũ Qu. Martio rege in aphrica defunctus est. Qui & filiũ habuit: q ædilis: & p̄tor factus ĩ gallia narbonensi ẽ defunctus. Ex secũda uxore: q̃ Solonii clientis sui filia fuit: duos substulit filios. L. &. M. Catonẽ. Ex. M. Catone natus ẽ. M. C. uticensis oĩum uirtutũ exẽplar. Cuius filius: M. Cato cũ Bruto in p̄lio philippensi occisus est. Portia familia ut apparet ĩ nono macedõici belli libro plebeia erat. Gracchi. T. Gracchus bis cõsul: bis triũphator: bis cẽsor: Corneliã africani maioris filiã uxorẽ habuit quã adeo dilexit: ut eius salutẽ suæ ꝓposuerit & ipsa eo mortuo nuptias Ptolæmei ægyptioꝝ regis cõtẽpsit. T. &. C. Gracchos filios oratores excellẽtissimos reddidit. In Tito aspectu & ĩgenio humanitatis appꝑuit. C. aspꝑ & cõcitatus fuit. Ambo q̃uis diuersis tꝑibus cũ agrariã legẽ aduersante senatu ferre tẽtarẽt cæsi sunt: Scipiadas: patronymicũ pro noĩe proprio posuit metri cã nã Scipiones nõ recepit exameter uersus: sic Lucre. Scipiades belli fulmẽ carthaginis horror. Fuerũt ii gemini fratres. s. Gn. Cornelius Scipio &. P. Cornelius Scipio: quoꝝ. P. Consul ad ticiniũ flumẽ cũ Hãnibale fortiter dimicãdo uulneratus ab adolescẽte filio: q africãus maior fuit a mortis ꝑiculo liberatus ẽ. Hi ambo ĩ Hispania Hasdrubale Hãnibalis frẽ ꝓfligato afroꝝ milia. xxv. occidere. Decẽ uero milia cepere. Postremo insidiis afroꝝ opp̄ssi eodẽ die ãbo ꝑire. Sed Gnei filius fuit Gn. Corne. Scipio nasica: q senatus totius iuditio optimus iudicatus ẽ. Et ĩ hispania qnq̃ginta: rebellãtes opida ĩperio restituit. Lusitãos acie uicit. cũ bois bellũ gessit quoꝝ. xxv. millia ꝓstrauit. Dalmaticos r̄pressit. Publii filii duo fuerũt. P. Scipio africanus &. L. Scipio asiaticus: Publius: ut dixi: patrẽ liberauit Hasdrubalẽ hispaniã pepulit. Inde carthaginẽ uicit. Hic filios duos habuit: Alteꝝ ita a patre degenerãtẽ: ut uecordia & amẽtia mõstro similis fuerit. Alterũ Publiũ. s. corpore ĩbecillẽ aĩo uero p̄stãtissimũ: q filiis cares Aemeliũ pauli æmilii filiũ adoptauit: q Scipio africanus minor ẽ cognomĩatus: q celtiberos: uacceos: & cãtabros uicit. Carthaginẽ ĩde euertit. Postremo in Hispaniã reuersus profectus numãtiã substulit. L. ãt Scipio supioris africãi fr̄ primus ui ultra helespõtũ ĩ asiã traiecit Anthiochũ uno & insigni p̄lio supauit: & qnq̃gita hoium milibus cæsis asiam romão impio adiecit.

Scipiones

Cosse: Aemilius Mamercus dictator ueiẽtes: fidenates: & faliscos iuxta fidenas p̄lio uicit: ubi Aulus Cornelius cossus uir nobilis & corporis aĩ fortitudine excellẽs aĩaduertẽs regẽ Tolũnũ cũ eqtibus omnẽ pugnã sustinere citato equo cũ ꝑcussit: & ad terrã deiecit: ac mox ipse desiliẽs uulneribus cõfecit caputq; eius abscissũ & pilo affixũ ꝑ agmẽ circunferẽs regiis spoliis ĩsignẽ terrorẽ hostibus suis uero aĩum auxit. Itaq; spolia opima ĩ tẽplũ Iouis feretrii iuxta spolia Romuli finxit: Erat tũc Cossus tribunus militũ: ut reliq auctores ante Liuiũ ponũt. Veꝝ cũ spolia opima nõ sint nisi q dux duci detraxit credit ipse illũ consulẽ fuisse. Refertq; Augustũ cũ tẽplũ uetustate prolapsũ restauraret affirmasse se ĩ thorace lintei ĩuenisse titulũ cõsulis: Serane sunt uero q ĩtelligãt de Attillio serano: quoniã serẽti dati sunt populi romani honores alii putãt de. L. Quinto Cincinato hæc dici: quẽ a serẽdo seranũ appellat. Rupant eq fœdus: & Gracchο cloelio duce lauiniũ & tusculanũ agrum ĩuaserãt: & ĩ algido minutiũ cõsulẽ obsidebãt. Erat. L. Quintius cĩcinatus: q trans tyberim ubi postea naualia fuerũt quattuor iugeꝝ agꝝ collebat: q̃ prata Quintia appellabantur: Colebat ergo agꝝ siue arãs siue fossam fodiẽs: cũ nũcius uenit eũ dictatorẽ eẽ creatũ. Quapp togã a Racilia uxore accipiẽs ĩ urbẽ accersitus uenit & indicto iustitio nihilq; priuatĩ agi ꝑmittẽs cũ maximo exercitu ĩ algidũ uenit. Equis p̄lio uicit: Gracchũq; ducẽ ĩ deditionẽ accepit. & hostibus sub iugũ missis. Prædrã oẽm suis militibus nõ ãt cõsularibus diuisit: cõsulẽq; magistratu abire iussit: quã ignominiã modeste tulit cõsul magis beneficii q̃ ignominiæ memor. Quintus a cõsulari exercitu corona aurea donatus triũphauit: & sextodecimo die dictatura quã ĩ sex mẽses accepat se abdicauit. Fabii: familia hæc multis uariisq; tꝑib9 optime đ rep. cũ sua ĩglõria merita ẽ: Prius ãt ĩ ea Fabius dictus ẽ a fabis: Nã ut refert Pli. cũ ĩ magno p̄cio agricultura eẽt q lẽtibus amplioribus reliquos anteiret Lentulus q ciceribus Cicero: & q Fabis Fabius nominatus. Eratq; ãplissima laus si qs probus uir & bonus colõus nominaret: dictos eẽ asserũt qđ probe foderẽt. Primus ãt ex fabioꝝ familia cõsul fuit. Qu. Fabius q equos & uolscos supauit: & tres annos cõsul fuit: Sed &. M. Fabius uolscos & uehientis uicit. Tu maxius: uide Seruiũ.

Fabia gens

Excudo Cudo

Excudẽt: Cudere ꝑcutere: excudere uero ẽ cudẽdo aliqd ꝑficere. Spirãtia: ita exacta arte ꝑfecta ut spirare. i. uiuere uideãt. Oẽ. n. aĩal qđ sanguinẽ hẽt pulmonẽ quoq; hẽt: quo ueluti follibus qbusdã aer haurit & remittit. quo cor multo sanguie calefactũ refrigerat. Ergo uitã sine hoc spiritu ducere nõ põt: ut diximus ibi uitales carpis auras. Quæ uero sãguie carẽt pulmõe quoq; carẽt: ut sũt cicadæ formicæ: apes: & cætera ĩsecta ĩ qb9 nulla ẽ uox: q̃ nascit ex spiritu illo a pulmonibus remisso: & ĩ ore reuerberato. Viuos uultus: idest mutationes illas in facie q ex affectibus diuersis aĩmoꝝ diuersæ gignũt: q̃ nisi ĩ uiuẽtib9 eẽ nõ possũt. Spirãtia aerea: ars ipsa aut sculptilis ẽ ut in marmore: aut plastice: ut in terra & gypso: aut fusilis: ut in ære cæterisq; metallis.
Meatus cæli: motus & fluxus: & cõuersiones cæloꝝ & stellaꝝ: quã scientiã ĩuenerũt uel ægyptii uel assyrii:

Vel ut aliis placet Atlas Libyæ filius. Radio:de hoc in buco. Tu romane:quasi dicat ĩ quo ꝑfecta absolutaq; ex disciplina reipu.administrãdæ.Hic Cice.in tusculanis.Rẽ uero publicã nostri maiores certe melioribus tẽperauerunt: ut institutis & legibus. Populos.q.d.cui tanta inerit prudentia:tanta aĩ magnitudo:tantaq; iustitia:& ĩ ipsa iustitia tãta ĩnocentia:ut nõ solũ seipsum sed reliquos quoq; populos recte administrare possis.
Hæ artes.q.d.tam admirabiles artes & reliquaꝝ oĩum ꝑclarissimæ:quæ salutẽ & dignitatẽ publicã cõtinẽt nã bonũ quanto magis uniuersale ẽ:tanto ꝑclarius.Administratio uero reipu.omnia complectitur.Ergo cæteris omnibus uirtutibus est præponenda. Tibi:quasi dicat & non aliis. Parcere sub.designat quid proprium sit eorum qui respu.præsunt.Cum enim quies & pax ciuitatis summũ bonũ sit:ea maxime ratione bella gerẽda esse uideantur:ut nihil nisi pax quæsitũ eẽ uideatur.Itaq; erit eoꝝ officiũ quietos & legibus obtemperantes tutos esse iubere:eosq; ab oĩ iniuria prohibere:suꝑbos uero & contumaces qui aduersus leges alienũ ocium sua immanitate conturbant bello insectari:& legibus obtemperent cogere:& illoꝝ ceruices frangere.
Marcellus spoliis opimis:postulat locus:ut de ioue feretrio quædã altius repetamus.Romulus ergo : ut ait Dionysius halicar.cenninensium exercitu in fines romanos irruẽte cæso urbem ipsam ĩgrediẽs cœninẽ Acronem illius regẽ cũ ualida manu sibi obuiã intra urbẽ factum sua manu interfecit.Superauit ẽt atemnates.Deinde Acrontis spoliis insignis uictor rediit domũ ꝑdã oẽm reducẽs.Diisq; comãq; lauro coronatus:& q̃drigis inuectis sequẽtibus eq̃stribus pedestribusq; copiis egregie ĩstructus diisq; primũ ꝑdæ primitias offerens multa sacrificia fecit:ultimusq; is post pompã ibat pururea uestæ amictus:q̃os laudantibus cũ uersibus patriis qui ẽt ducẽ ipsum ex temporaneis carminibus extollebant:cuncti ẽt illi obuiã ex urbe uenerũt cum uxoribus & liberis ex utraq; uiæ parte lætitiã ex uictoria ostendentes.Vrbẽ ãt ĩgressi crateribus uino plenis occurrũt potare uolẽtibus:& mẽsæ apud excellentiores familias in promptu erant omni genere epularum refertæ.Victorialis igit̃ & tropheophera põpa & ĩmolatio:quã romani triũphũ uocãt : a Romulo huiuscemodi pría ĩstituta fuit:q̃ nostra ætate sumptuosissima & ĩ solẽs & ad diuitiaꝝ potius ostẽtationẽ q̃ uirtutis decãtata priscæ ꝑcitatis formã prorsus exit.Post põpã uero & sacrificiũ Romulus extructo templo ĩ capitolio Ioui quẽ feretriũ romani uocãt nec magno:Nã adhuc uestigia extãt ubi maiora latera denũ pedũ hẽt minora quinũ pedũ:ceninẽsiũ regis spolia sua manu cæsi cõsecrauit.Hũc ãt feretriũ siqs uellit tropheũ uocare:siue ut aliis placet scylophorõ:siue qa oẽs excellit:omnẽq; reꝝ naturã ĩ circuitu cõꝑhẽdit reꝝ naturã hyppheretẽ non oberrabit.hæc Diony.Liui.ãt scribit Romulus igit̃ templũ cõditurus ita ait:Iuppiter feretri hæc tibi uictor Romulus rex regia arma ferẽs tẽplũ his regionibus:quas mõ animo metatus sum dedico sedem opimis spoliis:q̃ regibus ducibusq; hostiũ cæsis me auctorẽ sequẽtes posteri ferent. Feretrius:iuppiter appelat̃ q̃d fulmine Psyllius Tertia q tulerit sublimis opima tonãti.Numa Põpilius ĩ comẽtariis suis:ut Plutarchus meminit:spolia opima sic cõsecrari instituit.Prima ioui feretrio cũ.ccc.assibus.Secũda Marti cũ octoginta assibus. Tertia Quirino cũ centum assibus.post Romulum secutus ẽ Cossus:de quo dictũ est.Tertius fuit Marcellus M.Claudius Marcellus.M.Claudii fi.a marte nomen accepit propter præstantiam rei militaris:ut Possidõius scribit græcis litteris eruditus primo ædilis curulis:inde augur:postremo augur creatus:& missus contra gallos insubres Briomathum:Vel ut alii dicũt Vitromanũ ducem cecidit:cuius opima spolia Ioui feretrio tulit.Tertius a Romulo quinquies consul fuit.Quarto cõsulatu euertit syracusas secũdo bello punico : in quo sæpe nu mero exercitum pœnorum cecidit.Quinto consul apud brutos uaticinio monẽti nõ credidit insidiis ab Hãnibale circunuentus interfectus est.Corpus Hannibal dẽpto anulo magnifice cremauit: reliquiasq; ĩ argẽteo uase ad filiũ remissit:quas ut ait Cornelius nepos Numidæ obuii raptas dissiparũt.Liuius & Augustus illæsas delatas aiunt.Eius nepos Marcellus q ĩteriit cum ĩ africam naues triiceret monimẽtũ erexit:ut Pedianus Asconius cũ tali titulo.Hic siti sunt Marcelli tres nouies cõsules:Auus q̃nq̃es:Filius semel:Nepos ter.

Feretrius Iuppiter

Egregium iuuenẽ forma & fulgẽtibus armis.
Sed frons læta parum: & deicto lumía uultu.
Quis pater ille uirũ qui sic comitat̃ eũtem?
Filius an ne aliquis magna de stripe nepotũ?
Quis strepitus circa comitũ? q̃tũ istar ĩ ipso ẽ
Sed nox atra caput tristi circũuolat umbra.
Tum pater ãchises lachrymis ĩgressus obortis
O nate ingentem luctum ne quære tuorum.
Ostendent terris hunc tantum fata:nec ultra
Esse sinent:nimium uobis romana propago
Visa potẽs superi: ꝓpria hæc si dona fuissent.
Quãtos ille uirum magnã mauortis ad urbẽ
Cãpus aget gemitus:uel quæ tyberíe ui debis
Funera:cum tumulum præterlabere recentũ.

SER. Egregiũ iuuenẽ forma & ful.ar.Tria sũt secundũ Carminiũ:pulchritudo:ætas & uirtus:Significat ãt Marcellũ filiũ Octauiæ sororis augusti:Quẽ Augustus sibi adoptauit.hic.xvi.anno ĩcidit ĩ ualitudinẽ:& periit.xviii.anno in baiano cũ ædilitatẽ gereret.Huius mortẽ ciuitas uehemẽter doluit. Nã affabilis fuit:& Augusti filius:Ad funeris huius honorẽ Augustus sexcentos lectos intra ciuitatem ire iussit. Hoe ãt apud maiores gloriosũ fuerat:etiã dabat̃ pro q̃litate fortunæ.Nã Sylla sex millia habuit.Igit̃ cũ ingenti gloria & põpa elatus:& ĩ cãpo martio est sepultus.Ergo mõ ĩ Augusti adulationẽ q̃si epithaphion ei dicit.Etiã cõstat hũc libꝝ tãta pronũciatiõe Augusto & Octauiæ esse recitatũ:ut fletu nimio imparent silẽtiũ nisi Virgili.finẽ eẽ dixisset:q pro hoc ære graui donatus ẽ.i.massis.Nã sic & Liuius argentũ graue dixit.i.massas. Sed frons læta parũ:omẽ ẽ mortis cito futuræ.Cõtra alibi:Incipe ꝑue puer risu cognoscere matrẽ. Viꝝ q sic comitat̃ eũtẽ marcellũ cui similis est. Quis strepitus:ꝑ ædilitatẽ. Instar:similitu

Nec puer iliaca quisquam de gente latinos
Intãtum spe tollet auos: nec romula quondã
Vllo se tantum tellus iactabit alumno.
Heu pietas heu prisca fides inuictaque bello
Dextra non illi quisquam se impune tulisset
Obuius armato: seu cum pedes iret ĩ hostem:
Seu spumãtis equi foderet calcaribus armos.
Heu miserãde puer: si qua fata aspera rũpas:
Tu marcellus eris: manibus date lilia plenis
Purpureos spargam flores: animãq; nepotis
His saltem accumulem donis & fungar inani
Munere: sic tota passim regione uagantur
Aeris in campis latis: atque omnia lustrant.
Quæ postq̃ anchises uatum ꝑ singula duxit.
Inceditq; animum famæ uenientis amore:

do: & est nomen qđ nõ recipit p̃positionẽ. Ad istar enim nõ dicimus: quod Probus declinat. Ostẽdent terris hũc tãtũ fata: paꝝ illucescet: & mox ꝑibit. Vi/sa potẽs supis: cũ ĩdignatione dictũ inuidistis gloriæ romanæ: & uestris muneribus. Nã fœlicitas uestra sunt munera. Propria: ꝑpetua: ut Propriãq; dicabo.
Mauortis cãpus: ĩ quo ẽ sepultus. Funera: pp sexcẽtos lectulos. Intantũ spe tollet auos: E[illegible]iget generis antiquitatẽ: & rhetoricæ spẽ laudat ĩ puero: qa facta nõ iuẽit. Est ãt Ciceronis ĩ dialogo cã difficilis laudarĩ pueꝝ. Nõ. n. res laudãda: sed spes ẽ. Nec rom. quondã: pro remulea: ut Quos aphrica terra triũphis Di/ues alit. Quõdã ãt põt & p̃teriti esse & futuri. Foderet calcharibus ar. species ꝑ gener. Eq armos ꝓ equo posuit. Nõ. n. possũt armi calcaribus fodi. Fata aspa rũpas: posse aliqua rõne fata dirrũpi ꝑ trãsitũ docet.
Tu marcel. eris: talis q̃lis ẽ Marcellus. Purpureos flo. ut sæpe diximus pp sanguinis similitudinẽ: quia aut anima est aut sedes animæ. Nepotis posteri: Nõ enim re uera nepos fuit. Inani munere: secundum epicureos: non pro futuro. Sic: ista noscentes. Ae/ris: aeriis in campis collisionem fecit. Locutus est autem secundum eos qui putant helysium lunarem esse circulum. Inceditque animum: Nam supra ait: Et dubitamus adhuc uirtutem extendere factis.
DONA. Quis pater ille uirum: Interrogat æneas cũ admiretᷓ formam iuuenis & tristitiam in fronte quis sit: Manibus date lilia. p. affectum dolentis expressit dicendo date: cum non essent præsto qui darent. Ma/nibus plenis: plena officia significat. Sic tota passim regione uagantur: non compleuit omnia quæ apud inferos agebantur. Esset enim uitium si totum uellet suo carmine complecti: quia & longum & impossibile.
CHRI. Egregium forma iuuenẽ: Miro ĩgenio & artificio laudat iuuenẽ ab ĩdole: quoniam ꝑ ætatẽ nihil p̃stare potuit. qđ laude dignũ esset: p̃ter spẽ futuraꝝ uirtutũ. Itaq; cũ a principio summã captasset attẽtionem ostẽdens æneã tã cupidũ scĩdi laudat eũ a forma corporis & a spe futuræ fortitudinis. Captat & sũmã cõmiseratione ẽ ex eo quod sit frõs læta paꝝ. Demõstrat. n. tãtæ uirtuti fortunã ĩuisurã. Neq; passurã illã perfici posse.
Lachrymis obortis: nõ potuit cõmodius alia rõne extollere nomẽ adolescẽtis q̃ ostẽdere q̃ iniquo aĩo illius ĩmaturũ ĩteritũ ferat Anchises: cui totius generis cognitio data esset. Luctũ ne. q. dixit ne q̃re. q. d. q; & mihi narrãti & tibi audiẽti molestissimũ sit futuꝝ. Luctũ: quia nihil nisi luctũ allatuꝝ sit. Ingẽtẽ: q; ẽ plus q̃ magnũ. Tuoꝝ: ac si dicat populariter oĩũ ueluti q̃ actura sit oĩo publica. Ostẽdẽt ter. q. d. tã diu uiuet: dõec magnã de se spem aptissime p̃beat: nec ultra progrediᷓ: ne qd p̃stare possit. Nimiũ uobis: plenissima ĩdignatione exclamatio. Nec. n. nisi maximã romãi generis iacturã uideret tã pius uir deos ĩuidia accusaret: sed supauit affectus magnitudo ipsam rationẽ: quod nisi ex magno dolore accidere nõ potuit. Nimiũ potẽs: q̃si uelliti ferre q; humanã cõditionẽ tãto ciue trãscẽsura sit. Propria: ꝑpetua: ut Da ꝓpriã tymbreæ domũ. Domũ. n. dei oportuit eẽ tãtũ uiꝝ: sed nõ fuit diuturnũ. Quãtos ge. q ex uero dolore ꝓueniũt: nã nõ accidit gemitus nisi p̃ summa angustia animi: neq; illa ẽ nisi a sũmo dolore. Vides ergo quot locos: ut laudaret ibi ĩuenerit ubi pene nullos putares. Viꝝ. i. fortissimoꝝ hominũ: qbus nisi res maximi põderis sit: nihil graue esse solet. Pro/prie ẽt gemitus uiroꝝ dixit: qa plorare aut eiulare ut dixit Cice. uiro nõ datᷓ. Igiᷓ nõ solũ muliebres & plebe/ios citabit luctus: sed ẽt uiroꝝ fortiũ gemitus. Quæ. f. nã magna funera nõ paranᷓ nisi magnis. Nec puer: cũ plurima dixisset ĩ laudẽ: tãdẽ cõcludit q; q̃uis & troiani maximos habuerit uiros & romani: q̃uis a Romu/lo filio matris sit: de nemine maiora sperare poterũt. Heu pietas: dolet tãtas uirtutes ĩchoatas pituras: nã pie/tas & fides uniuersã iustitiã amplecti uideᷓ: Qua nihil ĩ hominũ societate ad qetẽ cõtinẽdã melius ẽ. Fortitu/do ãt re militari oĩa ꝑicula arcet: q̃ ĩ hoc & pedestris sũma erat & equestris. Heu: dolet qa pitura ẽ. Pietas aũt nõ solũ ĩ sanguine cũiunctos sed ĩ uniuersã patriã officiũ suũ p̃stat. Fides prisca: integerrima: q̃lis apđ priscos fuit. Tu marcellus eris: marcellus ille de quo supra dictũ ẽ pp mirificas ĩnumerasq; uirtutes reliquoꝝ oĩum marcelloꝝ famã gloriãq; ita occupauit: ut cũ huius nominis mẽtio facta eẽt ille solus per quãdã antonoma/siam intelligeretur. Veꝝ si fata sua hic frangere possit: illũ ita supauit: ut cũ Marcellus absolute nomineᷓ non amplius ille sed hic ĩtelligaᷓ Marcelloꝝ familia maximũ detrimentum accepit đ morte eius Marcelli pro cu/ius restitutione extat gratiaꝝ actio Ciceronis ad Cæsarẽ. Postremo ĩ huius Marcelli q Augusti ex sorore ne/pos fuit morte penitus uisa ẽ extigui. Fuit ĩ eo magua ĩdolis spes. Decẽ aũt & octo annos natus ĩgrauescẽte ꝑ bienniũ morbo ĩ baiano suo mortuus ẽ ædilis curulis. Corpus trãslatũ ẽ romã cõi luctu ĩ cãpo martio magni/ficẽtissime sepultũ prope tybrim. Octauia mr̃ sub fili Marcelli nomine theatrum & bibliotecham dedicauit.
SER. Exin: Deinde: confert ãt ĩ cõpẽdiũ narratio/nis ꝓlixitatẽ. Sic Ter. Propter lõgum actũ ait: Intus despõdebiᷓ. Intus trãsigeᷓ: siqd ẽ qđ restat. Sunt ge/minæ somni portæ. Pro somnioꝝ: Est ãt in hoc loco

Exin bella uiro memorat quæ deĩde gerẽda:
Laurentesque docet populos urbemq; latini:

Etquo quenq; modo fugiatq; feratq; laborē.
Sunt geminæ somni portæ:quarū altera fert'
Cornea:qua ueris facilis datur exitus umbris.
Altera candenti perfecta nitens elephanto.
Sed falsa ad cælum mittunt insomnia manes
His ubi tum natum anchises unaq; sibyllam.
Prosequitur dictis portaque emittit eburna.
Ille uiam secat ad naues:sociosque reuisit.
Tum se ad caietæ recto fert littore portum:
Ancora de prora iacitur:stant littore puppes.

Home.secutus:In hoc tamen differt q; ille p utranq; portam somnia exire dicit: hic umbras ueras: per quas somnia indicat uera:& poetice apertus est sen/sus.Vult āt itelligi falsa oia quæ dixit.Physiologia ue ro hoc habet.Per portam corneam oculi significat. qui & cornei sunt coloris:& duriores cæteris mem/bris:Nam frigus non sentiunt:sicut etiam Cice.dicit in libris de deorum natura:Per eburneam uero por tam os significat a dentibus.Et scimus qa quæ loq/tur falsa esse possunt.Ea quæ uidemus sine dubio ue ra sunt.Ideo æneas per eburneam mittitur portam. Est & alter sensus: Somnum cum cornu nouimus pingi:& qui scripserunt de somnis dicunt ea quæ se cundum fortunam & personæ possibilitatem uidē/tur habere effectum & hæc uicina suntcornu unde cornea uera fingitur porta:ea uero quæ supra fortunam sunt:& habent nimium ornatum:unamque iactantiam dicunt falsa esse:unde eburnea quasi ornatior por/ta fingitur. Falsa insomnia:Idest somnia. Secat: Tenet:Vnde sectas dicimus ab eo quod propositum tenēt. Ad caietæ portum: A persona poetæ prolepsis.Nam Caieta nondum dicebatur.

DONA. Exin bella: Narrauit primo læta: Tristia prætermissit: præter q̄ de Marcello deinde docuit quomodo quædam æquo animo ferre posset. Viam secat: Quid enim prius facere debuit q̄ suos reui/scere. Recto littore: at qui nullum littus rectum: sed dicimus rectam uitam agere quando nihil aliud agimus nisi iter continuum: & nullo alio actu illud rumpimus.Nam cupida suorum mens nihil aliud age/re debuit. Caietæ: Ex persona poetæ loquitur.Nam adhuc non erat Caieta.

CHRI. Exin bella uiro: Artificiosissimæ locutus est Anchises.Prius enim accendit illum amore futuræ gloriæ quam dura & aduersa quæ uentura erāt præcideret.Aequo enim animo ferimus aduersa:ex quibus iucunda & honorifica peruentura sint.Nihil enim difficile est uiro excelso animo prædito:Vnde tandem glo riam spectet.Deinde cum aduersa prædixisset:proponit spem euadendi:cum huiuscemodi illa esse ostendat ut partim perferri a fortissimo uiro partim uitari a sapientissimo possint. Sunt geminæ:placent quæ de por tis referuntur a Seruio:sed excellentissima Macrobii sententia est. Ait.n.cum geminas somni portas ponat Maro & quædam uera quædam falsa esse amplecti illum Porphyrii sententiam:qui inquit Latet omne ue/rum.Hoc tamen anima cum ab officiis corporis somno eius paululum libera est interdum aspicit:nonnunq̄ intendit aciem:nec tamen peruenit in cognitionem:& cum aspicit non tamen libero & dirrecto lumine ui/det:sed interiecto uelamine quod nexus naturæ caligantis obducit.Hoc autem in natura esse idem Virgili/us asserit in secundo libro:ubi ait Aspice enim nanq; omnem quæ nunc obducta tuēti:mortalis hebetat uul tus & humida circum caligat nubem eripiam.Hoc igitur uelamen cum inquiete ad uerum usq; aciem ani/mæ introspicientē admittat de cornu creditur: cuius natura est:ut tenuatum per uiam sit uisui.Cum au/tem a uero hebetem reddit obtutum atq; repellit ebur putatur:cuius corpus ob densitatem ne tenuatum q'/dem uisum admittit. Somni:non est apocope:ut sit somni pro insomnii:sed poetæ per quas somno umbræ idest obscura & adumbrata somnia proueniunt. Veris umbris: ueris sed obscuris somniis. Porta eburna: ut ostendat quæ scribit omnia ficta esse. Recto littore:omnia littora incurua sunt:ergo non recta:sed uolu/it ostendere eum q̄ breuissimo itinere usum fuisse: ut nusquā deflecteret:ut dicimus recta ad me ꝓfectus ē.

Descriptio Septimi Libri.

SEptimus æneam reddit fata/libus aruis.
Hic quoque caietam sepelit:tū deinde profectus
Laurentumque uenit:uerbis cognouit iuli
Fatalem terram:mensis en uescimur inquit.
Centum oratores ueniam pacemque petētes
Ad regem mittunt læti cum sorte latinum:
Qui cum pace etiam natæ cōnubia pactus:
Hoc forte a lecto iunonis dissipat ira:
Concurrunt dictis:quāuis pie fata repugnēt.
Belli causa fuit uiolatus uulnere ceruus: / tus
Tū gētes sociæ arma parāt fremit arma iuuē/

SER.

V quoq; littoribus no. Vt i pricipio diximus:i duas ptes hoc opus diuisū ē.Nā primi sex libri ad imaginē odis seæ sūt dicti:quos ꝑsonaꝝ & allocu/tionū uarietate cōstat eē grauiores. Hi āt sex ad imaginē iliadis dicti sūt q i negociis ualidiores sunt:Nā & ipse hoc dicit ma/ius opus moueo:& re uere tragicū opus ē: ubi tantū bella tractant. Tu quoq; lit. Sicut Misenus & Pali nurus. Nostris:italicis:ut Nō eadē arboribus pēdet uindemia nostris.Non ut Dona.ait nauigabilibus.

Aeneia nutrix:hāc alii æneæ:alii Creusæ: alii Asca/nii nutricē uolūt.Lectū tamē ē i philologiis i hoc lo/co casu incēsā classē eē troianā:Vnde Caieta dicta est ἀποτοῦ καίειν. Seruat.o.Tenet possidet:ut seruātē ripas alta nō uidit herba. Hespia in.ma. magna ad hispaniæ discretionē. Si q̄ ē ea glo.secūdū epicureos bene āt iterest funeri postq̄ ab iferis rediit:sicut iter/fuit anteq̄ dscēderet:ut med ū ostēderet. Quierūt: auctor Hebrus qerāt legit. Tēdit iter ue.qa ꝑut ue/

la extēsa fuerint: ita ē͞t cursus extendit͛: ī quo nauis ē iter: nā ait supra Flecte uiā uelis. Aspirāt auræ in.n. q̄a ut diximus tēpoꝝ mutatione uentus minuit͛ uel auget͛. In noctē āt circa noctē. Et quotiēs tēpus exprimit͛ accusatiuū regit ista p̄positio. Luna ne. Liptotes nā dicit large p̄stat: ut Munera nec sp̄no. Tremulo sub lu. Ita.n. mobilitas aquæ facit uideri. Circeæ radū.l. terræ ut diximus supra mōs iste ante hac insula fuit. Paludibus.n. a cōtinenti segregabat͛: q̄s exclusit limus de albanis mōtibus fluens & dicebat͛ ææus ab horrore trāseuntiū: quo hoīes mutabāt͛ ī feras. In hoc sūmo oppidū fuit: qđ & circeū dictū ē a Circe & Circæi: nā utrunq; Liuius dicit. Diues: non addidit cuius rei cū soleat: ut Diues equū diues pictai uestis: & auri Diues opū uariaꝝ. Inaccessos: inaccessibiles ī accedēdos: nā Vlyxes illuc uenit. Ergo inaccessos nō ad quos nullus accessit: sed ad quos nullus debeat accedere: ut Aut illaudati nescit busiridis aras hocē illaudabilis. Nā ab Isocrate laudatus ē. Resonat ca. Resonare facit. Sup̄bis noībus: p̄p antiquā oppidi magnitudinē. Odoratā: p̄ odoriferā: & hoc iō q̄a usus olei apud maiores nō fuit p̄cipue ī italia. Arguto. p. stridulo: sonāti: ut Forte sub arguta cōsederat ilice daphnis. Percurrēs te. aut māu p̄currēs tactu pectinis: ut uidemus: aut q̄a apud maiores stātes texebāt: ut hodie līteones uidemus. Est āt Home. q ait ιστονεποι Χομενην. Gemitus iræq;: gemitus irascentiū leonū endiadis. Sera sub.n.q. tēpore quo naturali libertate uti cōsueuerūt. Sub sera no. p̄p serā noctē. Rudētū: ru naturaliter lōga ē. Persi. Fidor ut archadiæ pecuaria rudere dicas: Systolē ergo fecit. Ruditus āt p̄prie est clamor asinorum: ut grunitus porcorum Ranarum autem coax: Quæ omnia a sono uocis constat esse composita. Præsepibus: caueis ubi aluntur. Non enim re uera præsepia habent.

P. Virgilii Maro. Aeneidos liber septimus.

V quoq; littoribus
nr̄is æneia nutrix,
Aeternam moriens
famā caieta dedisti
Et nūc seruat honos
dē tuus ossaq; nomē
Hesperia i magna si
qua ē ea gloria signat
At pius exequiis
æneas rite solutis
Aggere composito tumuli: post q̃ alta quierunt
Aequora: tendit iter uelis: portumq; relinquit
Aspirant auræ in noctē: nec candida cursum
Luna negat: splēdet tremulo sub lumīe pontus.
Proxima circeæ raduntur littora terræ
Diues inaccessos ubi solis filia lucos
Assiduo resonant cantu: tectisque superbis
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum
Arguto tenues percurrens pectine telas.
Hinc exaudiri gemitus: iræque leonum
Vīcla recusantum: & sera sub nocte rudentū.
Setigerique sues: atque in præsepibus ursi
Sæuire: ac formæ magnorum ululare lupoꝝ:

DO. Tu quoq;: uiderat apđ īferos q̄ necessariū eēt defūctis sepulchꝝ. Ergo ut pius nutrici illđ īstituit. Meruerat.n. ipsa quia tā piū religiosū romani ip̄ii principē prudētē fortēq; uirū nutrierit. Tu quoq;: Repete īde: & optime cōiunge: At pius æneas īgenti mole sepulchꝝ Imponit: suaq; arma uiro remūq; tubāq;. Dein de remotis iis q̄ de īferis narrātur: sequere. Tu quoq; littoribus nr̄is: & cætera. Tuq;: q̄ admirādæ memoriæ uideris sup̄mo officio cōiūgi meruisti. Nr̄is ita. ergo ibi es sepulta: ubi ipse cū suis eēt regnaturus. Honorat͛ ergo a luco. Aeternā mori. Argumētū a cōtrario: nā creuit fama cū deberet morte minui. Nūc ēt: his t̄pib quo hæc scribūt͛. Si q̄ ē glo. Sciebat nihil sētire mortuos: sed ut sacrificaret religiōi. Vrit odo. uigilās & uoce & odoratū lumīe ad se īcautos attrahere mittebat͛. Cedrus tāq̄ oleo madēs īcēdia sp̄ insidiis & uoce nutrit.

Caieta

CHRI. Caieta: seq̄tur opinionē illoꝝ: q hāc urbē a nutrice æneæ illic sepulta dictā uolūt. Stra. cū hoc idem non p̄tereat: addit laconas urbē formas posuisse & sinū ipsū ī medio positū caietā nominasse: Curua.n. oīa caietas appellasse laconas. Formas āt dicūt ante antea Latinū fuisse dicta a Latino lestrigonū rege. Addunt ēt ī portu quā caietā dicūt fuisse opidulū epice ab Epica nutrice æneæ denominatū. Home. caieta non nominat sed lamū cū lestrygonibus. Volūt alii caietā appellatā a nutrice Creusæ. Alii a nutrice Ascanii. Alii dicūt p̄p cōbustas ibi naues caietā fuisse appellatā: nā καιειν urere ē. Hersp̄ia ī ma. nō solū dixit magna: ut distigueret italiā ab hispania: ueꝝ: ut ostēderet gloriā suā: ut nō solū urbi nomē dederit: sed urb ī tā celebri natiōe constitutæ. Si qua ē ea gloria: nō temere dubitat an hæc gloria ad mortuū spectet. Nā & Socrates & Diogenes & anaxagoras Clazomenius uana oīa: q̄ circa mortuos p̄stant͛: & nihil ad ipsos mortuos pertinere ostedūt. Multi cōtra mortales de sepultura anxie curauerūt. Veꝝ Cice. ī suis tusculanis: ut est ī rebus oībus grauis & sapiens optime cōcludit. Ait.n. Totus igit͛ hic locus cōtemnēdus ē nobis nō negligēdus ī nr̄is. Ita tamē ut mortuoꝝ corpora nihil sentire uiui sentiamus. Quātū āt cōsuetudini famæq; dādū sit: id curēt uiui: sed ita ut ītelligant nihil ad mortuos p̄tinere. Cādida: micās & rutilās Afferri.n. cādore dr̄ cādidus. Tremulo sub.l. De imagīe rei exp̄ssū ē. Enni. Lumīe sic tremulo terra & cana cerula cādēti: & Lucre. Præterea solis radiis iactat͛ aq̄ hūor

Circei

In lucē tremulo rarescit ab æstu. Circæ: terræ: Circeos appellarūt locū: quē oli īsulā fuisse tradūt: deīde ut ait Ser. ex limo q ex p̄ximis mōtib lōgo t̄pe fluxit repletis angustiis aq̄ꝝ q̄ circæos ɔtinēti diuidebāt ipi cōtinēti iūcti sunt: Sin āt Homero credimus: īsula fuit oli īmēso mari circūdata. Ergo ut ait Pli. quicq̄d terraꝝ ē p̄ter. x.M.p. quā mēsurā Clytarchus posuerat ābitū annexū insulæ erat. Est āt hic locus antiq latii terminus: cuius

circes

lōgitudo a tyberi huc erat. L.M.p. Filia a solis Circē ītelligit: a qua īsula circei dicta ē. Hāc pleriq; ex antiq̄s filiā

solis fingunt:& sororé Aeetæ colchorum regis:q̃ qdé ipse sol ex pse Oceani filia: ut placet Ho mero:uel ut Cice. ex Asterie sorore Latonæ genuit:q̃ opinioné sequit̃ nũc poeta. Diodorus auté siculus sic ait Soli duos fuisse filios Aeeté & Perseũ:& Aeeté colchorum. Perseũ uero tauricæ regiõis regé extitisse:utrũq; crudelitate isigné. Perseá át Hecaté filia habuisse:q̃ paterná crudelitaté supauit:ná cũ uenatiõe delectaret̃:hoíes p feris arcu uulnerabat:& uenenis pestiferis opã dãs id iuenit. qđ ακοντιον nominát. In hospitibus át uenena expiebat. Demũ cũ patré ueneno extixisset regnũ occupauit: Et tẽplũ Dianæ cui hospites imolaret̃:cõdidit. Cõcubuit idẽ cũ Aeete patruo & ex eo cõcepit Circé & Medeá filias filiũq; Aegialé. Circe & arte materna & sua idustria oẽs mortales i uenenis cõpandis supauit:adeoq; oĩum herbarum ui cõspicata ẽ:ut nihil iueniẽdũ posteris reliquerit. Adiuenit ad pharmachũ:quod ad cõciliandá beniuolẽtiá ualeret. Nupsit scytæ sarmarum regi eoq; uenenis sublato regnũ occupauit:ex quo tãdé ob crudelitaté pulsa. Inde ad Oceanũ secũdũ aliquos puecta:i isula deserta sibi cõitibusq; fugæ sedes posuit. Alii dicũt i italiá deuectá, pmõtoriũ:qđ ide Circeũ dicũt tenuisse: Hæc Diodo. Quid uero poetæ de Cicre i italia cõstituta ferát:alibi expsitũ ẽ Hom. auté scribit Eæá oli i iulá fuisse:q̃ Circe habitabat i loco edito circũ errabát:& ursi & leões. quos illa ueneficiis cibo & potui imixtis ex hoĩbus feras fecerat tamẽ i homies nõ sæuiebát:sed ueluti cães bládiebant̃: Illa socios Vlyxis i cœna uertit i pcos: pter Eurylocũ:q fraudẽ i ædificio eẽ suspicatus nõ itrauit. Intus texebat Circe tales telas: qles deæ texũt:& suauissime canebat. Cedrum: hæc arbor nõ ea ẽ:quá uulgo cedrum appellamus illá. n. dicimus citrum:cuius poma maxia sunt sed lõge alia duo eius genera:ut Pli. placet: lyria & phœnicia. Differũt folio:náq; durũ acutũ & spinosũ hẽt oxycedros uocat̃ ramosa & nodis isesta. Altera odoré pstat. Fructũ ferũt myrti magnitudie:dulcé sapore: Itẽ maioris cedri duo genera. Quæ floret fructũ nõ fert. fructifera nõ floret:& i ea antecedẽte fructũ occupat nouus Semé eius cupresso simile qdá cedrelatá uocát. Ex hac resina laudatissima. Materiæ ipsi æternitas. Itaq; simulachra deorum ex ipsa factitarũt. Cedrinus erat Apollo romæ e seleucia aduectus. Hæc Pli. Diascorides auté ait Cedrus arbor est: unde fit pix cedrina: Quædam est parua ac spinosa fructu iunipero similis. Alia maior fructus eius cypresso simili:sed minor & cedrion uocatur. In materia maxime æternas putant hebenum cypressum & cedrum. In templo Dianæ ephesiæ: quod tota asia extruente quadringentis annis peractum est: tectũ est ex cedrinis trabibus. Habes de cedro. Quod autem inducat Circem cedrum urere: ab Homero est. Ille eni iodyssea libro quinto de calypso: ubi Mercurius a Ioue missus nuncius est. πυρ μεν επεσχαροφιν μεγα καιε το τηλοσε δ᾽ ὀδμὴ κέδρου τ᾽ εὐκεάτοιο θύου τ᾽ ἀνὰ νῆσον ὀδώδει. Succo ergo cedri illis temporibus ad nocturna lumina utebantur Ait enim Plinius' Cedri succus quo modo fieret diximus. Magni át ẽ ad lumia usus ni capitis doloré iferret. Recte át meminit de succo cedri nõdũ i italia nascente. Refert. n. Fenestella regnante Tarqno nõdu neq; i italia neq; i hispania neq; postremo i africa oleũ fuisse. Neq; illud pteribo: Ná apud eũdé Pli. ueníes iliacis tpibus nullũ adhuc unguẽtũ fuisse: Sed necẽt thure supplicabát: Cedri tãtũ & citri suorum fruticũ i sacris fumo cõuolutũ nidoré uerius q̃ odoré nouerát. Cãtũ át ad se hoíes allicere Circẽ: allectosq; i uarias feras cõuertere: qđ aliud hẽt: nisi q̃ q uoluptuosæ uitæ dedũt̃: hoíné exuũt. Amittũt. n. rõné: q̃ sola hoíes sumus. & ruũt i uarias aí pturbatiões: q̃ cũ ex rõnis priuatiõe pueniát. brutorum potiusq̃ hoium dicẽdæ sũt. ulyxes át nõ trásmutat̃ a Circe qa sapiés nõ mõ nõ uicit̃ a uoluptate. Verum cá ẽ q̃ socii sui iá mutati i pristiná formá redeát: ná & dũ recte agit exéplo malis ẽ quo redeát ad melioré uitá: & sua doctria aliis ut recte uiuát: psuadere põt. Formæ: apit figmẽtũ fabulæ nõ. n. põt hõ neq; alia aialis spẽs i aliá trásfigurari: sed cũ forma sit sola q tale aíal dicimus & hõ deditus uitiis: id solũ sit: qđ ẽ lupus, pfecto lupus dici põt. Hoc quoq; mõ multi Platonici itelligunt transitum illum animorum nostrum in uaria brutorum corpora a Platõe itelligi non ut transmigrẽt in corpora aliarum animaliũ: sed i mores ipsorum.

Eæa

Cedrus

Quos hominũ ex facie sæua petẽtibus her- bis
Induerat circe i uultus ac terga ferarum
Quæ ne mõstra pii paterentur talia troes
Delati in portus: neu littora dira subirent:
Neptunnus uentis impleuit uela secundis:
Atq; fugã dedit: & præter uada feruida uexit.
Iãq; rubescebat radiis mare: & æthere ab alto
Aurora in roseis fulgebat lutea bigis:
Cum uenti posuere: omnisq; repente resedit
Flatus: & in lento luctantur marmore tonsæ:
Atq; hic æneas ingentem ex æquore lucum
Prospicit: hunc inter fluuio tiberinus amœno
Vorticibus rapidis & multa flauus harena
In mare prorumpit: uariæ circumq; supraq;
Assuetæ ripis uolucres: & fluminis alueo
Aetera mulcebant cantu: lucoq; uolabant.

SER. Dea sæua: p se aut herbis potẽtibus sæua. circe át iõ solis figit̃ filia qa clarissima fuit meretrix: & nihil sole clarius. Hæc át libidie sua & bláditiis hoíes i feriná uitá ab hũana deducebat: ut libidini & uoluptatibus opá darẽt: und fabulæ datus ẽ locus: Hora. Sub domia meretrice fuisset turpis & excors. In uultus ac terga fe. Corũpebát. n. illis i sẽsus. aíus náq; manebat idẽ. Pii patere troes. ergo ipii q ptulerũt. s. occidẽdo solis armẽta. Neptũnus ue. iple. ue. se. Physice locutus ẽ. motu. n. aq; uẽtus creat̃: ut uidemus i bombis. Præter ua. fer. piculosa naugátibus & ẽ themesis. In roseis fulge. lu. bi. Lutea ẽ croceí coloris: ut Croceo mutauit uellera luto: unde multi iũgũt In roseis idest nõ rubicũdis ne sit ɔtrariũ: tamẽ secũdũ Hom. dictũ ẽ q; iterdũ ροδοδάκτυλον aurorá: iterdũ κροκόπεπλον dicit. Cũ uẽti po. cũ ortu diei qeuere. Posuere. n. ẽ qeuere: sicut cõtrastátes ferẽtes dicimus: ut Fieret uẽto mora neq; ferẽti. i. flanti. Oisq; re. re. fla. oís. i. & q ripæ ẽ: & q pelagi. q altáus uocat̃. Tõsæ remi dicti a decuiẽdis fluctibus. sicut tõsores a tõdẽdis & decutiẽdis capillis. Lucũ pspi. i quo erat fluminis

Flectere iter ſociis terræq; aduertere proras
Imperat.& lætus fluuio ſuccedit opaco.
Nunc age qui reges erato:quæ tempora rerũ:
Q uis latio ãtiquo fuerit ſtatus:aduẽa claſſẽ
Cum primum auſoniis exercitus appulit oris
Expediã:& primæ reuocabo exordia pugnæ.
Tu uatem tu diua mone:dicã horrida bella
Dicam acies:actoſque animis in funera reges
Tyrrenamq; manũ totamq; ſub arma coactã
Heſperiam:maior rerum mihi naſcitur ordo
Maius opus moueo:rex arua latinus & urbes
Iam ſenior longa placidas in pace regebat.
Hũc fauno & nympha genitũ laurẽte marica

numẽ.Nã ut ſupra diximus nunq̃ lacũ ſine religione
põit. Hũc iter:p hunc.Ter.Dũ rus eo cœpi egomet
mecũ iter uias.Eſt ãt crebra frõtõis elocutio. Amæ
no:umbroſo:ſiluis circũdato. Multa fla.ha.epithe/
tõ propriũ.Et ſciendũ exitũ tyberini fluuii naturalẽ
nõ eẽ niſi circa hoſtiã ubi pria æneas caſtra cõſtituit
Nã aliter nõ procedit qđ ait muroꝝ i pte ſiniſtra op
poſuere aciẽ.nã dextra cigit amni.Nã poſtea i lauro
lauinio caſtra fecit ĩgẽtia:quoꝝ ueſtigia adhuc uidẽ
tur. Aſſuetæ ri.uo.Bono cõpẽdio uſus ẽ. Aethera
mul.cã. Lenibãt. Corpa.n.ſũt elemẽta:ut dixius ſu/
pra.Nõ.n.mulcet niſi qđ corporale ẽ:Supra ait Totã
q; iſuſa p artus. Nũc age:hic ẽ ſeq̃ntis opis initiũ an
te dicta.n.pẽdẽt ex ſupibus.Sane erato ꝓ calliope po
ſuit. Quæ tẽ.re.qa ut ſupra diximus ſecũdũ Lucre.
Tẽpora niſi ex rbus colligãt:p ſe nulla ſũt. Latio an.
qa duo ſũt uetus & nouũ:ſicut & i iure lectũ ẽ. Ex/
ordia pu.cerui iteritũ. Actos:aut collectos:aut re ue
ra cõpulſos:qđ ẽ ueriſimile pp illud Lõga placidas i pte regebat, Totãq; ſub ar.c.Collectã:ut Tityre coge pe.
Totã ãt hypbolice dixit. Hũc fauno & nym.ge.lau.ma.Accipimus:Quidã deus ẽ fatuellus:huius uxor ẽ fa/
tua.Idẽ ſũt Faunus & Fauna:dicti ãt ſũt a uaticinãdo.i.fãdo:unde & fatuos dicimus icõſiderate loquẽtis:Er/
go Faunæ & Fatuæ nomẽ q̃ſi aſpũ fugit poeta:& Maricã dixit uxorẽ fuiſſe Fauni: q̃ ẽ dea littoris miturnẽſiũ
iuxta liri fluuiũ:Hora.Innãtẽ maricæ littoribus tenuiſſe liri qđ ſi uoluerimus accipe uxorẽ Fauni maricã nõ
procedit:Dii.n.topici.i.locales ad alias regiões nũq̃ trãſeũt:ſed põt dictũ eẽ p poeticã licẽtiã laurẽte marica:cũ
ſit miturnẽſis.Dicũt alii p maricã Venerẽ itelligi debere:cuius fuit ſacellũ iuxta maricã i quo erat ſcriptũ NH/
ΟΥ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ.Sane Heſio.Latinũ Circes & ulyxis filiũ dicit:qđ & Virgi.tãgit dicẽdo Solis aui ſpecimẽ.
Sed qa tẽpoꝝ rõ nõ ꝓcedit illđ accipiẽdũ ẽ Igini:q̃ ait latios plures fuiſſe:ut itelligamus poetã abuti noium ſi/
militudĩe.
DONA. Quæ ne mõſtra pii:propterea debuerũt liberari ab iis mõſtris:quoniã pii erãt:neq;
ſceleratis erãt comparandi. Iamq; rubeſcebat:Bonis auſpiciis recepti ſunt ſcilicet pura luce: & pura aurora
& lenitate uenti.Hilaritas autem auium populoꝝ læticiã ſignificabat. Eſt ergo ita igreſſus:ut elementa obſe
qui & aues uenienti illi gratulari uiderent. Circum ſupraq;:Sex deſcripſit partes:Nam circum ſignificat de/
xtram & leuã a tergo & ante.Itẽ duas ĩfra & ſupra.Infra oſtẽdit cũ dicit Fluminis alueo:ſupra cũ dicit. Aethe
ra:lætus.pp tot fœlicia auguria. Nũc age : Exq̃ſitis ĩuẽtionibus accumulat æneæ laudes.Facit enim aduen/
tus nouũ exordiũ ut alia pars uideat eẽ erroꝝ:alia geſtoꝝ in italia.Sub imagine inuocationis propoſitionem
fecit:ut lectorem ipſius ordinis quem habiturus eſſet:doctum reddat. Aduena:Magna laus quod peregrini
ſua uirtute in alienis locis ingenti fulto ſubſtantia ſuperauerit.Ergo potuiſſent & troiam defendere:niſi Iu/
nonẽ aduerſariam habuiſſent. Tu uatem:Vates dicuntur poetæ:quia muſarum ſacerdotium profitentur:
& ut ſunt uates qui deorum reſponſa ad homines perferunt:ita iſti uates erunt per quos ita muſæ loqui p
hibeantur:ut dii per ſuos ſacerdotes. Totam coactam:Alia propoſitionis pars & plena ſeminibus laudum
Aæneæ quoniam tantam cõiurationẽ regum parua manu ſuperauit. Horrida bel. Nã & plura & horrẽda.
CHRI. Neptũnus:Vt i primo oſtẽdimus neptũnũ poni ꝓ rõne ſupiori ſic & i hoc loco.Nã ſupior rõ.i.ipe
ĩtellectus q maxĩe põt i hoibus piis.i. uirtutibus ciuilibus purgatis facit ne pcipitet ĩ mõſtra.i.i maxias & ef/
feratas pturbatiões:Sed ut apertius ĩtelligat.Ponũt platonici duas alas:p q̃s aĩ humani ad cælũ euolẽt: Iuſtiti
am & religionẽ:& p iuſtitiã:cuius pars eſt pietas:ĩtelligunt morales uirtutes:per religionem : & intellectiuas
dicũtq; ſummũ bonũ cõſiſtere ĩ cõtẽplatiuis:qa illis fruimur deo:quod ſũmũ bonũ ponit Plato:ſicut ẽt chri/
ſtiani: ſed tamẽ ĩcipiẽdũ eſſe uoluit a moralibus: qa q̃bus aĩus purgat.Nã ĩ animũ ĩmũdũ negãt poſſe ĩgredi
ſapiẽtiã qa ut ipſi aiũt auctore.Socrate puꝝ ĩpuro attigi nefas ẽ.Hoc idẽ ſentiũt chriſtiani: unde ẽ illud In ani
mam maliuolã nõ ĩtrabit ſpũs ſapiẽtiæ.Ergo Neptũnus.i.ſapiẽtia q mare.i.pturbationes piis.i.mortali uirtu
te purgatis pacat eripit eos a talibus mõſtris.i.a talibus uitiis:qa ſapia ẽ q̃ bona a malis cognoſcimus:& ĩſpirat
optimos uẽtos.i.ĩſpirat optimã uolũtatẽ.Nã ut nauis uẽto ſic aĩus ſua uolũtate fert:& uolũtas q̃ ẽ a ſapia:fert
ad bonũ uitato malo.Quapp bona mẽs a ſapia ĩſpirata:unde ẽ cognitio ueri:eripit pios a talibus monſtris:q̃
ſunt:ut hõ ĩ ferinã naturã cõuertat. Præter ua.f.u.Cõpoſitiõe iſta uerboꝝ exprimit atq; pene depingit & ce
leritatẽ illã depulſæ claſſis & ſtrepitũ aquæ ea celeritate a naue percuſſæ & uadis illiſæ. Aurora lutea i roſeis
bigis.Atq nõ idẽ color ẽ roſeis q ad luborẽ tẽdit & luteus q croceus ẽ.Veꝝ uoluit poeta duplicẽ colorẽ qui in
aurora deprẽdit oſtẽdere.Primo.n.ea pars hemiſperii ad quã uẽturus ẽ ſol quoniã & plus tenebrarum ha/
bet pp noctẽ & minus ſplẽdoris quoniã lõgius adhuc abeſt ſol rubicũdior eſt.Cũ uero ſol iã propinquior fit
ille rubor iã plus illuceſcẽte die ĩ croceũ colorẽ redit.Ergo duo epitheta q̃ Home.auroræ dat:ut modo ΡΟΔΟ
ΔΑΚΤΙΛΟΝ mõ ΚΡΟΚΟ ΠΕΠΛΟΝ eã noiet poeta ĩ hoc loco cõiũxit.Ergo troiani pii.i.uirtutibus moralibus pur
gati a uitiis ueniũt ĩ italiã.i.ĩ cõtẽplationẽ in qua ſummũ bonũ eſſe dephenditur illuceſcente iã die.i.apparẽte
iam lumine rationis remota nebula erroris. Ingẽtem lucũ: Cum uenit in terrã carthaginenſiũ.i.uitã ciuilẽ
ĩgreſus ẽ ſiluã repletã feris: ut ſũt urſi & ſimilia: qa uita ciuilis circa corpa uerſat:ubi eſt ipſa materia:q̃ uitiis

habundat. Nunc ingredit̃ lucũ.i.siluam sacrã: quia uita cõtemplatiua dum adhuc in corpore sumus: & si a natura nõ omnino discedat: tamẽ habet illã defæcatã ab oĩbus uitiis. Neqꝫ erãt terrestria aĩalia: sed aerea: ut sunt aues: q̃ cantu oĩa mulcebãt. Cõtemplatio.n. nihil agit tumultuose: sed obseruat ĩ rebus oĩbus agẽdis uerã quãdam armoniã. Nunc age q reges: bipartita fuit a principio ꝓposito poetæ.s. ut primo narret errores æneæ ad imitationẽ odysseæ: dei de ad similitudinẽ iliados expõeret bella q̃ ĩ Italia gessit. Ergo explicatis erroribus cũ prĩcipiũ belloꝝ sit: renouat ĩuocationẽ: & more homerico eodẽ tempore & ĩuocat musaꝝ auxiliũ: & ꝓponit ꝙ explicabit: q ĩ Italiã regnauerĩt: cũ æneas illuc appulerit: & qs rerum status fuerit. Nã tẽpora ipsa a uarietate reꝝ distinguunt̃. Vnde & fœlicia & ĩfœlicia tẽpora dicimus: ut ipse status reꝝ fœlix ĩfœlix ue ĩ illis tẽporibus ẽ. Hic illud ẽ. O mores o tẽpora. Erato: unã musam ĩuocãs oẽs ĩuocat. Sic alibi: Vos o calliope ꝑcor: Vel locutus ex sentẽtia illoꝝ: q cũ singulis musis singulas attribuãt doctrĩas Erato historiã assignãt. Ipe ãt priscæ historiæ cognitionẽ cupit: iure ergo Erato ĩuocauit. In hac aũt ꝓpositiõe & ĩuocatiõe restaurat exordiũ. Captat.n. beniuolẽtiã a ꝑsona sua ex modestia: q̃ negat sine diuĩo auxilio ꝓstare ex se posse. Itẽ ab opera ĩdustriaqꝫ sua q̈ prisca ex obscuritate uetustatis ĩ lucẽ eruẽdo uoluptatẽ utilitatẽqꝫ auditoribus proferat. Captat & attẽtionẽ: Demõstrat.n. rẽ difficilẽ & cognitu dignã: & a memoria suoꝝ tẽpoꝝ remotã. Captat postremo docilitatẽ. Capita.n. reꝝ distĩctim ꝓponit. In eo aũt mirificũ eius apparet ĩgeniũ: Nã cũ deĩceps bella sibi canẽda ꝓpõat: stilũ quãuis sublimis fuerit: ita tamen extollit: ut bellicũ quoddã sonare uideat̃. In quo qdẽ stilo & si ꝑseueraturus sit: tamẽ cũ post propositionẽ narrationẽ a rebus q̈etioribus inchoet: illũ de industria ĩflectit: cum ea carmina ĩtonuerit. Maior reꝝ mihi nascitur ordo: Maius opus moueo: Mitius sic seq̃tur: Rex arua latĩus & urbes. Iã senior placida cõpostus pace re. Est.n. maximo ingenio & summa eloquẽtia præditi uiri: ut quãuis ĩgens aliquod argumentũ sibi proposuerit: proptereaqꝫ grandior: ut ita loquar: ore canendum sit tamẽ ut res nõnunquam uariat̃ ita uariet etiã dicẽdi figurã. Quod quidem apud alios poetas raro absolutũ ꝑfectumqꝫ ĩuenies.

Accipimus: fauno picus pater: isqꝫ parentem
Te saturne refert: tu sãguinis ultimus auctor.
Filius huic fato diuum: prolesque uirilis
Nulla fuit: primaqꝫ oriens erepta iuuenta est
Sola domum & tantas seruabat filia sedes:
Iam matura uiro: iam plenis nubilis annis
Multi illam magno e latio totaque petebant
Ausonia: petit ãte alios pulcherrimus omnes
Turnus auis at auisqꝫ potẽs: quẽ regia cõiunx
Adiungi generum miro properabat amore:
Sed uariis portenta deum terroribus obstant.
Laurus erat recti medio in penetralibus altis
Sacra comã multosqꝫ metu seruata per ãnos.
Quã pater ĩuẽtam primas cũ cõderet arces.
Ipse ferebatur phœbo sacrasse latinus.
Laurentisque ab ea nomen posuisse colonis:
Huius apes summum densæ mirabile dictu
Stridore ĩgenti liquidum trans æthera uectæ
Obsedere apicẽ: & pedibus per mutua nexis
Examen subitum ramo frondente pependit.
Continuo uates externum cernimus inquit
Aduẽtare uirum: & partes petere agmẽ easdẽ
Partibus ex iisdẽ: & summa dominarier arce.
Præterea castis adolet dum altaria tædis.
Et iuxta genitorem astat lauinia uirgo:
Visa nefas lõgis comprændere crinibus ignẽ
Atqꝫ omnẽ ornatũ flãma crepitante cremari:
Regalesqꝫ accensa comas: accensa coronam:
Insignem gemmis. tum fumida lumine fuluo

SER. Accipimus: Propter uarias opiniões. hoc adiecit: ut Salu. Vrbem romã sicuti ego accepi cẽdidere atqꝫ habuere initio troiãi. Vltimus au. Primus: ut supremũ summũ dicimus Proh suꝑme Iuppiter. Primaqꝫ oriẽs erepta iu. Per trãsitũ tãgit historiã Amata enĩ duos filios uolũtate pr̃is æneæ spõdẽte: sororẽ factiõe ĩteremit: unde & erepta dixit q̃si ꝑ uim Fato ãt dicit uolũtate. Nã dii id fant̃ quod sentiũt: nõ ut homĩes: de q̈bus lectũ ẽ: aliud clausum ĩ pectore: aliud in lĩgua promptũ habere. Iã matura uiro iã plenis nubilis ãnis: nõ est iteratio: sed secũdum ius locutus est: in quo & ex annoꝝ rõne: & ex habitu corporis ætas probat̃. Primũ ergo ad habitũ: secundũ ad annos ptinet. Latio: Latiũ pars ẽ ausoniæ: unde dixit prius q̈d est sic ĩtulit Totaqꝫ ausonia. Petit ante alios: aut ante alios petit: aut certe pulcherrimus ante alios. Miro amo. noua ĩtemperãtia: sed uariis ꝓpter apes & ĩcẽdium: & propter oraculum fauni. Portẽta: Signa sunt media: nam & bona & mala sunt portenta. Laurus erat: Latĩus post mortem Lauini fratris cum Lauinium amplificaret: ab inuẽta lauro laurolauinium appellauit. In penetralibus: Penetrale ẽ omnis interior pars domus: licet sic intecta: unde laurum fuisse ĩ penetralibus nõ ẽ mirum. Metu: Religiõe: quæ nata est per timorem. Primas cum cõderet arces: primas circa laurum.s. Nam iã ciuitas fuerat. Trãs æthera: ætherem pro aere posuit. Obsedere apicẽ: uerbũ oppugnationis est futuræ. Per mutua: inuicem: & ẽ absolutum. Melissus qui de apibus scripsit ait duobus pedibus se tenent: & duabus alis se sustinent. Vates diuinus: ꝑ quã aũt artem nõ dixit: nec nomẽ eius: sed dat̃ ĩtelligi cõiecturis eũ q̈busdã dixisse futura. Partes petere agmẽ easdem: Intelligimus ab infero mari apes uẽisse: unde troiãi. Partes aũt easdẽ: summitates reꝝ petere dicit: sicut apes apicẽ lauri. Quod aũt ĩ lauro sedere: ostẽdit̃ Aduenaꝝ futura uictoria. Castis piis: Et ĩtelligimus latinũ sacrificasse iuxta adstãte lauinia. Nefas: absoluta parẽtesis ẽ: & est hyppallage.
Cõprænder̃ crinibus ignẽ: Cũ ignis crinẽ cõprẽdat.
Fumida: ĩ quo fumus ẽ cã lachrymaꝝ. Vulcanum

Inuolui:ac totis uulcanum ſpargere tectis.
Id uero horrendum ac uiſu mirabile ferri.
Nanq; forem illuſtrem fama fatiſq; canebāt
Ipſam:ſed populo magnum portēdere bellū.
At rex ſollicitus monſtris oracula fauni
Fatidici genitoris adit:lucoſque ſub alta
Cōſulit albunea:nemorū quæ maxima ſacro.

ſpargere:Incendiū belli ſignificat.His.n.duobus hoc ab augurio diſtat. Aſcanii fumo & aſperſione flammarum. Fauni:faunus ἀπὸ τῆς φωνῆς dictus ē: q; uoce non ſignis futura oſtendit. Lucoſq;.i.in lucis. Sub albūea.i.i albūa. Alta:qa ē ī tiburtinis altiſſimis mōtibus.Et albunea dicta ē ab aquæ qualitate: quæ ī illo fonte eſt Vnde etiam nōnulli ipſam Leucotheā uolunt.Sciendum ſane unū eē nomē fontis & ſiluæ.

DONA. Vltimus.a.quia primus fuit Latinus : a quo factum eſt initium narrandi: Ergo iſte ultimus ut in ſcalis ſi deſcendas primus eſt ſummus ultimus:qui eſt imus.Si aſcendas contra fiet:Sic Cice.in rhetori. inquit ab ultimo principio huius præceptionis:hinc de latino ipſum dicere ſequentia indicant:quāuis poſſet credi de Saturno. Primaq;.o.non naſcendo:ſed moriendo extincta eſt:& quod magis dolendum in ea ætate extincta ē:unde ſpes cœperat. Multi:Et quia unica eſſet:& quia ſenis filia ex quo regnum pro dote ueniret. Ante omnes.ſ.pulcherrimus.nō āt ante oēs periit.Oia aūt ſupradicta ī laudē ſunt æneæ:ne ignobilē: aut ſibi īparē ducere uideat̃:quoniā illā uicini ſpreuiſſēt.Vterq; a ſaturno ē: Ab illo.n.Iuppiter:ab Ioue Vēus:a Venerē æneas:Sic a Saturno Picus:a Pico Faunus:a Faūo Latius:a Latio hæc. Ergo par ſanguis ſed uirtus ī ænea maior.Laurus pōit portēta:qbus cōnubiū Turni ꝓhibebant̃. Viꝝ:nō dixit cernimus uiꝝ ueluti p̃ſentē:ſed cernimus uirum externum aduētare. At rex:nō dixit uirginis pater.Nam publicus ſtatus quā filiæ potior fuit.

CHRI. Hūc fauno: Artificioſa oio narratio:Nā & dilucida ē ut plāe ītelligat̃ & breuis:ut memoria retieat̃: & ueriſimilis ut oia facile credāt̃.Qui.n.daret̃ externo uiro ea puella:ad quā ſolā regnū ſpectabat: q̄ oium eēt pulcherrima:& a multis petitia:niſi deoꝝ mōtis italis dari ꝓhiberet̃.Rurſus quō eā extorſiſſet Turnus:aut illi ceſſiſſet Latius:niſi ip̄e & nobilitate elatus:& regno p̄potēs & aī corpiſq; uiribꝫ audax:ac poſtremo regiæ fauor̃ ſuffultus fuiſſet:ac d̄mū q̄ nā tāta fuiſſet æneæ gloria:niſi aduerſus potētiſſimos reges ferociſſimos populos:florētiſſima regna ac demū niſi aduerſus & diræ furiæ alectos:& potētiſſime oium de Iunōis machias pugnādū eēt.Huiuſcemōi igr̃ narratiōe ea cūcta q̄ īferre uoluit poeta ueriſimilia reddūt. Hūc fa.Locū exornat adnoiatiōe & apoſtrophe. Marica:Ait Pōponius fuiſſe reginā Larinātiū:& ab ea forſan ē marica ſilua ī exitu liris fluminis:ubi ſūt miturnæ.Maro ait eē nymphā ex q̄ & Faūo ſit natus latius.Alii uolūt fuiſſe filiū Herculis:& ab ip̄o fuiſſe cōmēdatū Faūo aborigenū regi:ꝓpeaq; eius uolunt filiū putatū.Heſio.Latinū Circe & Vlyxis filiū ſcri. Volūt āt qdā ex Circe Vlyxē tres genuiſſe Thelegonū: Latinū: & Auſoniū.Sed oēm ambiguitatē Igi.ſoluit:q ſcribit ī latio plures fuiſſe reges latios appellatos.Dicūt p̃terea duos latinis filios fuiſſe cæſos ī p̃ia ætate fraude uxoris amatæ illoꝝ nouercæ. Te ſatur.Emphaſim hēt. Te.q.d.maximū deoꝝ. Nulla fu.ſ.eo tp̃e quo æneas ī Italiā uēit.Nā prius fuerat:und̄ addit Priaq; extīcta iuuēta. Matura uiro & an.n.Ex iure ſumptū. Præterea:Laus ē ab ætate:Nā nō trāſacta iā iuuēta nupſerat:ut multis euēit:ſed ī ip̄o ætatis flore ab oibꝫ expetita ē. Multi il.qd miꝝ ſi nobiliſſimā:ſi ī flor̃ ætatis cōſtitutā:ſi pulcherrimā:ſi tāti regni heredē multi peterēt. Multi:argumētū a nūeroſitate petētiū. E latio:laus a r̃giōe:nā multi īintereſt q̄ q̄q; natiōe ſit. Auſōia: De auſōibus ita ait Pli.A locris Italiæ frōs īcipit magna græcia appellata ī tres ſinus recedēs auſōii maris:quoniā auſōes tenuer̃ primi. Pulcherrius:nobilitatis meminit & pulcritudis:quoniā hæc duo p̄cipue mouēt matres ī aſciſcēdis ſibi generis:cū p̄res altiori cōſilio de generi uirtutibꝫ q̄rāt. Caſtis tæ.Idē ip̄a caſta : ut dicimus māibus piis. Albūea:albūea nemus ē iuxta anienē cū fōte eiuſdē nōis:ſiue a color̃ aq̄ ſulphureæ:ſiue q; albūea latine ſit quod græcæ leucothea:Sed ī hac ſilua fontes ſunt ſulphurei appellati albulæ:ut Stra.& Plini.ſcribūt.

Mari/ca

Latius

Albu/nea

Fonte ſonat:ſæuamq; exhalat opaca mephiti:
Hinc italæ gentes:omniſque oenotria tellus
In dubiis reſponſa ferunt:huc dona ſacerdos
Contulit:& cæſarum ouium ſub nocte ſilenti
Pellibus incubuit ſtratis:ſomnoſque petiuit
Multa modis ſimulacra uidet uolitātia miris:
Et uarias audit uoces:fruiturque deorum
Colloquio:atq; imis acherōta affatur auernis.
Hic & tum pater ipſe petens reſponſa latinus
Centum lanigeras mactabat rite bidentes.
Atque harum effultus tergo ſtratiſq; iacebat
Velleribus:ſubita ex alto uox reddita luco eſt
Nec pete connubiis natam ſociare latinis
Omea progenies:thalamis neu crede paratis.

SER. Fonte ſacro:nullus.n.fons nō ſacer pp attributos illis deos: q fōtibus p̄eſſe dicunt̃. Mephitim: mephitis ꝓprie ē terræ putor q de aqs naſcit̃ ſulphuratis:& ē ī nemoribus grauior ex dēſitate ſiluaꝝ. Alii mephitim deum uolunt Leucotheæ cōnexum: ſicut eſt Veneri adonis:Dianæ Virbius Alii mephitim Iunonem uolunt.q̄ aerem eſſe conſtat.nouimus.n.putorē nō niſi ex corruptiōe aeris naſci:ſicut ēt bonum odorē de aere incorrupto:ut ſit Mephitis dea odoris grauiſſimi.i.graue olētis. Hic ita.g.cōmēdatio oraculi. Oenotria tel.ꝓprie ſabioꝝ tractus. Incubuit:ī cubare ꝓprie dicunt̃ hi q dormiūt ad accipienda reſpōſa:und̄ ē ille īcubat Ioui.i.dormit ī capitolio:ut reſpōſa poſſit accipe. Sub no.ſ.p nocte ſilētē.i.p noctis ſilētiū: cū omnes tacēt. Varias au.uoces.ſ.pp multa ſimulachra. Fruit̃:Paſcit̃:qd̄ de rebus tātū bonis dicimus. Acherōta af.a.Poteſtates q̄ ſūt ī acherōte:ad quē p auernū uenit̃ hoc āt ideo:qa faunus dr̃ īfernus deus:& cōgrue:nam nihil eſt terra īferius ī qua habitat Faunus:Hic ē q; eū Hor.īducit nocētē dicēs:leuis

Externi ueniunt generi:qui sanguine nostrũ
Nomẽ ĩ astra ferãt:quorũq; a stirpe nepotes
Omnia sub pedibus qua sol utrũq; recurrẽs.
Aspicit oceanum:uertiq; regique uidebunt.
Hæc responsa patris fauni:monitusq; silenti
Nocte datos:non ipse suo premit ore latinus:
Sed circum latæ uolitans iam fama per urbes
Ausonias tulerat:cum laomeduntia pubes
Gramineo ripæ religauit ab agere classem.
Aeneas primique duces & pulcher iulus
Corpora sub ramis deponunt arboris altæ:
Instituuntq; dapes:& adorea liba per herbas
Subiiciunt epulis:sic iuppiter ipse monebat:
Et cereale solum pomis agrestibus augent.
Consumptis hic forte aliis:ut uertere morsus
Exiguam in cererem penuria adegit edendi:
Et uiolare manu malisque audacibus orbem
Fatalis crusti patulis nec parcere quadris
Heus etiam mensas cõsummimus inqt iulus:
Nec plura adludens:ea uox audita laborum

incedas abeasq; paruis æquus alũnis. Pater ipse:aut honoris ẽ:aut re uera ꝓpter lauiniam. Centũ:aut ꝓ qualitate fortũæ:unde & rite dixit : aut certe finitus sit ꝓ ĩfinito. Tergo:ꝓ tergoribus. Thalamus neu. c.p.pp turnũ. Veniẽt:melius uẽiũt: ut iã eos uẽire si gnificet. Generi:plurali ꝑ singulari usus ẽ. Ab stirpe:stirpẽ cũ de genere dicius tãtũ fœ. cũ de arbor̃ ma. g.& fœ. ĩuenit: ut.Sed & stirpẽ teucri nullo discrimi ne sacrũ: & fœ.ut Hora.Cũ stirpesq; raptas &.p.&.d.
Sub pedibus:sub ĩꝑio suo ac potestate. Mõitusq;: alibi mõita dixit:ut Carmẽtis nymphæ mõita & deus a ap. Non ipse suo.p.o.l.Quo a se repelleret gene ros. Sed circũ.l.u.Temesis ẽ circũuolitãs. Adorea.l. Ador ꝓprie gẽus farris.Liba ãt sũt placẽtæ de farre & melle & oleo sacris & aptæ. Subiiciũt:supponunt in epularꝝ locũ. Ipe:q ꝑ harpyiã uaticinatus ẽ: ut Quæ phœbo pr̃o. Et cereale so. dr̃ oẽ qđ aliqd sustĩet: un de de mari supra ait Subtrahiturq; solũ:sicut nũc pãi tias mẽsas.i.epularꝝ sustẽraculũ solũ uocauit. Forte aliis:habũdat forte. Fatalis.c.ad negocium respexit æneæ:cui hic erat finis laborꝝ:Crustũ ãt & crusta neu tro dicimus de his q̃ comedi possunt:Hora. Vt pueris olim dant crustula blãdi doctores.Iuue. Nos cola phũ icutimus lambẽti crustula seruo.Fœminino aũt genere fragmẽta dicius:q̃ nõ sunt esui: ut Cõcrescũt subitæ currẽti in fluĩe crustæ. Quadris:aut mensis: & ẽ antonomasia:nã supra orbẽ dixit:aut q̃dris fragmẽtis accipimus:ut Iuue.Vt bona summa putes alie na uiuere quadra. Adludẽs:aut uacat ad:& ludentẽ significat:aut certe alludens ad responsi fidem uerba cõponẽs. Laborum:finẽ.s.matrimoniũ:nam ĩ terra multa passurus ẽ:ut ait Sibylla: Sed terræ grauiora manẽt.

DONA. Italiæ gentes:Ergo omnes. In dubiis:ergo maioris meriti erat oraculum. Huc dona: ponit morem petendi oraculi. Ipse pater:Ergo non misit alterum:sed ipse perrexit:Vt & patris & regis diligens adhiberet officium:& pro mollibus plumis & ornatu regio non recusauit pellium stratum. Vox subito:Propter meritum petentis. Circum:cum eo quod est tulerat iungendum est:ut sit circumtulerat.

CHRI Oenotria:De oenotria iã diximus. Pellibus incu.apud priscos.n.factis sacris solebãt in deorꝝ tẽplis somnũ cape:ut ab eo deo cui sacrificassent ꝑ somniũ futura accipent.Quod & Plautus ĩ cappadoce lenõe ostẽdit:q in templo Aesculapii:ut ualitudini remediũ accipet ĩcubuit:Et Cice.de diuĩatiõe:Atq; etiã q ꝑerant lacedemõiis nõ contẽti uigilãtibus curis ĩ Pasiphaes domo:q̃ est ĩ agro pp urbẽ somniãdi causa excubabant:qa qetis oracula uera ducebãt.Stra.aũt refert ĩ agro saumo basylicã fuisse Chalcãtis:cui petẽtes oracula nigrũ sacrifi cabãt arietẽ:& strata in pelle dormiebãt. Miris modis: Nã quæ somniãdo nobis apparẽt uariis & horrẽdis figuris sese offerũt.Fuit aũt mirꝝ poetæ igenii: ut diceret miris:ut qđ uerbis exprimere nõ ualebat:auditoris iudicio explicandũ reliqueret. Subito:ut ostẽdat patrẽ filio præ cæteris respõdisse. Neq; diutius ĩcertũ tẽuisse.
O mea ꝓgenies:facit fidẽ.q.d.quã fallere non debeo. Thalamus.p. Erat.n.opus ut ante hæc prædicerent q̃ troiãi uenirẽt:ne cõmẽtares eẽ uideret. Verti:Quia suo ĩperio subigẽt. Regi:qa subactos clemẽter admini strabãt. Adoria:Ador qđ sit expssimus ĩ geor. Per herbã.s.apiũ.Dionysius.n.ĩ li.prio ait In agro laurẽte: ubi cõsederãt troiãi aq̃ fluebat usq; ad mare.Nũc ĩ cauo loco ẽ scatens fons sacer phœbo cũ duabus ædiculis:in q bus Aeneas primũ sacrificauit:& ibi troiãi cibũ sumpsere ĩ solo strato ex apio siue ex crustulis panis ad ciborꝝ mũdiciẽ patis.Ac cõsũptis cibis qdã ex illo appio siue & crustis comedere cœpunt.Tũc qdã ex filiis æneæ siue alius ex discũbẽtibus iqt.At.n.mẽsa iã comesa ẽ nobis. Quo auditu tumultuarũt oẽs tãq̃ si finita eẽnt pria oracula. Responsũ.n.accepant siue a dodõeo oraculo:siue ab erythris idæ tægurio ubi Sibylla hitabit nympha ĩdigna fatidica:q ipos mõuit:ut ĩ occasũ nauigarẽt:dõec eo puẽirẽt ubi mẽsas comederẽt.hoc ergo nũc aduẽisse dicebãt. Et ce.so.rẽ mĩorẽ q̃ ĩ heroico carmĩe cõuẽiret trãslatiõe & denoĩatiõe duobꝫ coloribus rhetoricis honestauit:ut noĩbus ꝑ noĩbꝫ positis uiliora q̃ eẽnt maiestatẽ q̃dã recipent. Quadris:sic Iuue. Aliẽa ui.qua. q̃drã ãt panẽ dixerũt:qđ apđ antiquos q̃dratas sectiões haberẽt pães.Martialis.Cũ mittis turdũ ue mihi q̃drã ue placẽtæ. Heus etiã mẽsas:miserã hominũ inscitã ostẽdit poeta:Nam ut ꝑ sæpe quæ timẽda sunt nõ timẽt: ita quæ nõ sunt timenda timent. Vt uerissimũ sit illud ĩ Cice.tusculanis.Ignaris hoĩes ĩ uita moribus errant.

Quadra

Prima tulit finem:primamq; loquẽtes ab ore
Eripuit pater ac:stupefactus numine pressit.
Continuo salue fatis mihi debita tellus:

SER. Primãq; loquẽtis ab.o.e.p.Hoc est adhuc loquente Ascanio ĩtellexit famẽ:quã fata prædixerant.
Numĩe.p.oraculi fide ab Helẽo & Anchisa ꝓdicti: Pressit autẽ uocẽ Ascãii:quo posset ipe numĩa deprecari. Fatis mihi deb.tel.bõa ꝑiphrasis ẽ:ne fatalis di-

ceret quod est mediū & ĩ precibus nihil ēe debet am-
biguum. O fidi: Aeneæ.s.& nō troiæ: quam neque-
re seruare. Hic domus: aut familia: ut Da propriam
thymbreæ domū: aut ordo ē. Hic pr̃ia hic domus:
ante.n.pr̃ia ē quá domus. Accisis co.undiq; cōsum-
ptis: & hoc ē apud nos ac: qđ apud græcos am. Hæc
erat illa fa.ac si diceret: hoc fuerat timédū piculū qđ
picula terminat. Habent: habitét: hoc.n. frequenta-
tiuum ē ab eo quod ē habeo. Vbi mœnia gen. lauro
lauinium significat. Nunc patres liba.i.ab eo qđ con
tinet id continetur. Anchisen genitoré: bene Ioue &
anchisen q causa oraculi fuerūt. Repōite mésis: aut
timore uerbo℞ Ascāii iterrupta renouate: aut repo-
nite frequéter pōite.i.crebro libate. Tempora ramo
ĩplicat: diebus.n.festis ita epulabant̃. Geniumq; lo-
ci Apolliné uult ĩtelligi in tutela.n.eius tota fuerat re
gio; ut Laurétisq; ab ea nomé posuisse colonis: aliter
iniquū ē si cū oĩs ĩuocet: Apolliné pmittat psertim cū
Helenus dixerit: Aderitq; uocatus apollo. Primáq;
deo℞ telluré: qa ipsa ē mater deo℞. Nymphasq; &
adhuc ignota pcat̃ flumĩa: bonū ordiné seqtur sic ali
bi Nymphasq; laurétes nymphæ genus amnibus un
de ē. Nocté noctisq; oriētia signa: q̃ nocté sequunt̃:
ut nymphas flumĩa ĩuocat.n.sibi cōiuncta. Phrygi
amq; ex ordĩe matré: aut cōtigue qa idæū dixerat Io
uem: aut certe ex ordĩe.i.more solenni. Et duplices:
duos: Cælo autem Veneré herebo Anchisen. Cælo
clarus ab alto: in serenitate quod est augurii. ná nubi
bus fluminis causa ē. Radiis & auro: radiis aureis.
Ardenté nubé: alii fulmé ardenté nubé dicūt: ut Lu
cāus: Atq; ardétes aere solo: quos hoc loco secutus ē.
alii dicūt fulmé esse aeris scissioné ardenté rimá quos
alibi sequit̃ dicēs Ignea rima micanas percurrit lumi
ne nimbos. Certatim ĩstaurát epulas: hoc ē Et uina
repōite mensis. Vina coronát: p pateris: ut alibi Ma
gnū cratera corona. Induit magno aūt omine cælesti
dicit alibi: ná te maioribus ire p altū auspiciis máife-
sta fides. Hæc fōtis stagna nu.ista iá ab ĩcolis discūt.
qđ át ait fōtis stagna ue℞ ē: ná numicus ĩgés áte fluui
us fuit: ĩ quo reptū ē cadauer æneæ & cōsecratū post
paulatĩ đcrescés ĩ fōté ṙdactus: q & ipe siccatꝯ ē sacris
ĩterceptis. uestæ.n.libari nō nisi đ hoc fluuio licebat.

Vosque ait o fidi troiæ saluete penates
Hic domus & patria ē: genitor mihi talia náq;
Nunc repeto: anchises: fatorum arcana reliqt.
Cum te nate fames ignota ad littora uectum:
Accisis coget dapibus consumere mensas.
Tum sperare domos defessus: ibiq; memento
Prima locare manu: molirique agere tecta:
Hæc erat illa fames: hæc nos supare manebat
Exitiis positura modum.
Quare agite & primo læti cum lumine solis
Quæ loca: q ue habēt hoĩes: ubi mœnia gen-
Vestigemus: & a portu diuersa petamus. -tis
Nunc pateras libate ioui: precibusq; uocate
Anchisen ge nitorem: & uina reponite mésis.
Sic deinde effatus: frondenti tempora ramo
Implicat: & genium lociq;: primaq; deorum
Telluré. nymphasq;: & ad huc ignota precat̃
Flumina: tum noctem: noctisq; oriétia signa:
Ideumq; ioué. phrygiamq; ex ordine matré
Inuocat: & dup lices cæloq; hereboq; parétes:
Hic pater omnipotens ter cælo clarus ab alto
Intonuit: radiisque ardentem lucis & auro
Ipse manu quatiens ostendit ab ætere nubé:
Deditur hic subito troiana per agmia rumor
Aduenisse diem: quo debita mœnia condant
Certati ĩstaurant epulas: atq; omnie magno
Crateras læti statuunt: & uina coronant.
Postera cum prima lustrabat lampade terras
Orta dies: urbem & fines & littora gentis
Diuersi explorant: hæc fontis stagna numici
Hūc tybrim fluuiū: hic fortes habitare latios

DONA. Nihil inuenies apud Donatum quod per te ipsum ignores.

CHRI. Eripuit: nondum.n.pfecerat orationé Ascanius: cum æneas oraculū ĩterpretatus est: in quo & acu-
men ĩgenii simul & lætitia demōstratur: ná neq; tam cito hebes ĩtellexisset: neq; qđ intellexerat tá celeriter ni
si lætus elocutus fuisset. Salutat aūt terram quoniá eam esse cognouit: quá fata portendebát: agit gratias pena
tibus: quoniá eo ĩcolumen illū perduxerant. Hæc talis.q.d.tam læta tá fœlix. Illa.s.quæ tantum terroré ĩcu
ciebat. Quare agite: optimus omnino dux: qui & diis ob acceptum beneficium nulla interposita mora sacri
ficia ĩstituit: & iis q suæ fidei cōmissi sunt hominibus q̃ primū occasio dabitur: illa.n. inuestigatio in tenebris
fieri nō potest cōsulendū decernit: Primam deorū: nam berecynthiam quæ terra ĩterpretatur omnium deo-
rum matré fabulati sunt poetæ: unde magná matrem appellát tellurem. Cæloq; hereboq; parétes: cōstat ex
ĩmortali dea & mortali homĩe.i.ex aĩo & corpore & utriusq; dū uiuimus ratio ē habéda: ergo utrūq; ĩuocat.

SER. Ordĩe ab om. Ex oĩ q̃litate dignitatis: quod
apđ Romáos ĩ legatiōe mittéda hodieq; seruat̃. Au
gusta ad mœ. augurio consecrata. Hic paulo post Te
ctū augustū ĩgés & nisi ĩ augusto loco senatus cōsiliū
habere nō poterat: unđ téplū Vestæ nō fuit augurio
cōsecratū ne illuc cōuéiret séatus ubi erát uirgíes: ná
hæc fuerat regio Numæ pōpilii. ad atriū át uestæ cō-
uéiebat̃ qđ a téplo remotū fuerat. Fossa: sulco & sūt
ista reciproca. ná sulcū ponit pro fossa: ut Aussim uel

Tum satus anchises delectos ordine ab omni
Centum oratores augusta ad mœnia regis
Ire iubet: ramos uelatos: pallidis omnes:
Donaq; ferre uiro pacemq; exposcere teucris.
Haud mora festinant iussi: rapidiq; feruntur
Passibus: ipse humili designat mœnia fossa

Moliturq; locum:primasque in littore sedes
Castrorum in morem pinnis atq; aggere cigit
Iamq; iter emensi turres ac tecta laborum
Ardua cernebant iuuenes:muroq; subibant
Ante urbem pueri & primæuo flore iuuentus
Exercētur equis:domitātq; i puluere currus:
Aut acris tendunt arcus:aut lenta lacertis
Spicula cōtorquēt:cursuq; ictuq; lacessunt:
Cum præuectus equo longæui regis ad aures
Nuncius ingentes ignota in ueste reportat
Aduenisse uiros:ille intra tecta uocari
Imperat & solio medius consedit auito
Tectū augustū ingens cētū sublime colūnis.
Vrbe fuit summa laurentis regia pici
Horrendum siluis:& religione parentum
Hinc sceptra accipe:& primos attollere fasces
Regibus omen erat: hoc illis curia templum:
Hæ sacris sedes epulis:hic ariete cæso
Perpetui soliti patres considere mensis.
Q uin etiam ueterū effigies ex ordīe auorꝝ
Antiqua ex cedro:italusque paterq; sabinus
Vitisator curuam seruans sub imagine falcē.

tenui uitē cōmittere sulco Moliturq; locum. Parat: alias fabricat:ut Et phrygiæ molimur mōtibus idæ. Primasq; i littore sedes:qa iperium lauiniū trāslaturus ē:& sciēdū ciuitatē quā primo fecit troiā dictā secūdū Catonē & Liuiū qđ ipe docet:nec te troia capit. Castrorꝝ i mo.hoc ē breuē. Pinis atq; ag.mu.i quo pinæ sunt:& est sinecdoche. Aggere: fossa. Iāq; iter emensi turres ac tecta laborum:Hypmetrus uersus. Muroq; subi.alibi p accusatiuū ut Aeneæ subit mucronē:& hoc secūdū naturā ē.Nā ait sub mucronē dicimus:nā p datiuū figuratū ē. Pueri & primæuo flo. iu.bene romāe militiæ exprimit morē.nā post pubertatē armis exercebāť: & sextodecimo āno militabāt: quo ēt solo sub custodibꝫ agebāt:nec ē cōtrariū lōga populos i pace regebat.Nā licet i pace essent exercitiū tamē uigebat armorꝝ. Domitātq; i puluere currus: equos sub curribus. Acris arcus:fortes : & est κατάχρησις.nā acrimōia mētis ē. Lenta:mollia. Ictu: iaculatiōe. In gētes:Ex stupoř nūcii laus ostēdiť troianorū:& bene nouitatis ostēdit opiniones. Ingētes.n. esse quos primū uidimus opinamur. Reportat:aut reuocat:aut apportat. Intra tecta uoca.dissentit hoc loco a romana cōsuetudīe:nā legati siquādo īcogniti uēire nunciarenť primo qd uellent ab exploratoribus reqrebať:postea ad eos egrediebanť magistratus miores & tūc demū senatus extra urbē postulata noscebat:& ita si uisum fuisset admittebanť:sed de hoc prudēter fecit.Latinū nāq; memorē uult eē responsi: & auidū satis ad uidēdos externos: p quos promittebať ei fœlicitas. Solio medius cōcesit: Vt supra diximus:soliū ē ueluti armariū de uno ligno ad regū tutellā factū:secūdū alios a soliditate dictū: secūdū Aspꝝ per antistichō:quasi sediū a sedēdo dictū:nam & sella quasi seda dicta est. Tectū augustū īgens:domū quā supra diximus i palatio ab augusto factā p transitum laudat:quā cōmemorat:& q̄si i laurolauinio uult fuisse. Horrēdum:uenerādū:nō quod horrori sit.Hic sceptra accipe.Hoc i palatio. Curia templū:qa ut diximus supra: curia nō nisi i augurato erat loco. Hic ariete cæso:Hoc sacrificiū i ianua palatii festis diebus fiebat. Perpetuis mēsis:longis ad ordinē exæquatis sedentiū.Maiores.n.nostri sedentes epulebanť quē morē habuerunt a laconibus & cretensibus ut Varro docet in libris de gente populi romāi in qbus dicit quid a quaq; traxerit gente. Ex ordīe auorum:prout successerāt sibi.Sane intelligendū est:ita ut nati fuerāt sic eorum imagines fuisse cōpositas. Antiq̄ ex cedro:quod lignū nō facile cōsumitur a uetustate.Hoc gēus ligni tineæ nescit corruptionē:qđ ex antiqtate nō sentit:ut cedria perūcta ligna custodia cōseruat.Vnđ & Persius & cedro digna locutus. Vitisator:nō iuentor uitis:sed qui genus uitis italis demonstrauit populis. Sub imagīe falcē : aut statuæ exprimit gestū:ut dicat:ita tenebat falcē ut eā sub uultu haberet:aut sub imagine subtheca diciť:q̄ falci similis ē.

DONA. Tum satus anchisa:q̄uis satis fideret: tamē humāitatis officiū putauit ad regē legatos mittere : ne ob sup̄biam alienos fines inuadere uidereť tamē non expectato de pace respōso urbē designat tantū spei i fatis reposuerat. Turres & tecta:primo.n.altiora ædificia:deide cum propinquius acceditur humiliora cernūtur. In puluere:qa ibi melius animalia domātur ubi difficilior tractus ē. Ictu:nō ut ferirent inuicē:sed ut destinata percuterent. Viros ingentes: Ignota ueste. Nam ex impræmeditata re perturbato animo putauit se uidisse illos ultra humanam formam.Extollit autem regiam Latini a pulchritudine ædificii & ab ornatu triumphali:non ut a pictura fabularum. Augustum:uel quia domus fuit regum uel quia reges ipsi sibi regnādi auspicia sortiebantur.Illic enim potestatem sumebant & fasces erigebant. Ex ordine : ita ut nati fuerant. Cedro:ex Cedro factæ:quia hoc lignum cariem non sentit:Vel cedria unctæ:quæ ligna conseruat.

CHRI. Delectos ordīe ab omni:misit centū:ut ex numerōsitate oratorꝝ ostēderet multos uenisse troiāos: ne forte ob paucitatē cōtemnerenť.Mirꝝ aūt fuit æneæ ingeniū:nā quāuis mitteret illos cū īsignibus pacis pacē petituros:demōstrat tamē iustitiā ꝓbitatēq; troianorꝝ:sed ne a timoř potiusq̄ ab īgēii bonitate ꝓuēire hoc crederet latius uoluit:ne illū laterēt troianorꝝ uires. Delectos:maxīa.n.diligētia ē adhibēda i mittēdis oratoribus:ut p̄stēt eloquētia & sapiētia:ut q̄ facto opus sint cognoscāt & cognita p̄suadere possint:& ex eorꝝ p̄stantia fides fiat apud externos populi a quo mittunť excellentissimis uiris abūdare. Ex omni ordīe:nā etiam q ignobiliore genere nati sunt ab optimis reipu.administratoribus nō cōtemnunť. Modo aliq̄ ægregia uirtus i illis eluceat Ramis uelatos:ut stati prīo aspectu pacata oīa afferrēt. Dona:nā hæc quoq; ad cōciliādos homināos multū ualēt. Haud mora:nā cū mora plerūq; noceat hāc uitare debuerūt legati. Ipse humili fossa.i. sulco ut contra in georgicis dixit Tenui sulco:idest fossa : & de forma ædificandarꝝ urbiū diximus in primo.

Ante urbē pu.ostēderat sapientissimū ducē æneā nunc uicissim latinū laudat:ne stultū æneas uicisse uideat. Quid āt illo duce prudētius eē potuit:q ciues suos a prima usq; ætate ī bōis disciplinis erudiēdos curet:& ita īstruendos ut se patriāq; suā tueri & oēs iniurias ꝓpulsare possint. Cū puectus equo:ut ostēdat uigilātes asti tisse custodes:q oīa puiderēt & puisa ad regē referrēt. Omē:potestas:ut Paribusq; regamus auspiciis. Epu lis:ꝓ dapibus posuit.i.sacrificiis. Italia:ab Italo dicta ē Italus ꝓ nepos fuit saturni:q inter duos sinus īperauit neptūniū & scyllaceū:uel ītelligas de italo Vlyxis & circes filio. Sabīus:de sabinoꝝ noīe nō idē oēs scriptores tradūt.Poeta āt assentire uidet portio Catōi:q teste Diony.halicar.ait Sabīos dictos eē a Sabīo rege:& illū qdē filiū fuisse Sangi cuiusdā gentilis diui:q a quibusda pistius sit uocatus.Ergo Sabinus pr̄ aut qa illius gentis au ctor extiterit:aut quia nō solū rex:sed deoꝝ sanguīe:nā omnes dii patres appellantur.Hūc Sillius Sabum ap pellat sic Pars sanctū uoce canebāt Auctorem gentis pars laudes ore ferebāt Sabe tuas qui de proprio cogno mine primus Dixisti populos magna dictiōe Sabinos.Alii tamē dicūt Sabinos dictos esse quasi seuinos.i.reli giosos:σέβειν.n.colore & sacrificare est.Strabo dicit Sabinos īdigenas esse:quos romani sabellos nuncupant.

Sabi/ni
Sabi/nus

SER. Saturnusq; senex iāiq; bifrō.ima.antiq reges noīa sibi plerūq; uēdicabāt deoꝝ ergo Saturnus rex fuit Italiæ:nā & supra ait:Veteꝝ effigies ex ordīe auo rū & īfert. Aliiq; ab origīe reges: hic est quod apud Cretā esse dr̄ Iouis sepulchꝝ.Gabalus etiā īpator Ro māus Solē se dici uoluit:Nā Heliogabalus dictus est. Aborigīe ꝓ aboriginū reges:sed est metro ꝓhibitus. Pugnādo uulnera pas.q̄si reges passi. Sacris ī posti. ubi īpolia cōsectabant. Captiui:ꝓ captiuoꝝ nota fi gura ē. Cristæ:galeæ a parte totū posuit. Ereptaq; nr̄a carinis:bene de oī gener̄ p̄lioꝝ spolia illic fuisse đ mōstrat. Quiriali li.lituus īcuruus auguꝝ baculus quo utebant ad designāda cæli spatia.nā māu nō lice bat.Quirinalē āt ex p̄sona sua dixit q̄lē postea Quiri nus habuit:nā tūc adhuc nō fuerat Romu.uel lituū: idest regiū baculū: ī quo patestas erat dirimendaꝝ li tiū Succintus tra.toga est auguꝝ de coco & purpu ra. Ancile gere.ancile scutū breue ē regnante Numa cælo Huiusmodi scutum lapsum est:& data respōsa sunt illic fore sūmā īperii ubi ēet:qđ nec aliquādo ho stis agnosceret:ꝑ Mamuriū fabrū multa similia fece rūt:cui & diē cōsecrauerūt:quo pellē uirgis feriūt ad artis similitudinē.Dicimus aūt hoc ancile & hæc an cila.Anciloꝝ uero usurpauit:Hora.anciloꝝ & nomi nis & toga oblitus. Aurea per.nā aliter nō stat uersus & aurea ꝑ ironiā dixit.Cōiūx uero nō q̄ erat:sed q̄ eē cupiebāt:ut Quos ego sū totiēs iā dedignata.m.Picū amauit Pomōa dea pomoꝝ:& eius uolētis ē sortitia cōiugiū:Postea Circe eū cū amauit:& spneret irata ī auē picū cōuertit.nā altera ē pica:hoc āt iō figit:qa au gur fuit:& domi habuit picū:ꝑ quē futura noscebat: qđ & pōtificales īdicāt libri.Bene āt ei supra lituū de dit qđ ē auguꝝ ꝓpriū:nā ancile & trabea cōmūia sūt cōdiali uel martiali sacerdote. Placido prior.e.o.Be ne placido.Legatoꝝ.n.fuerat ut ipsi ante loq̄rent:si cut ī scđo:Vltro flens īpe uidebar.Dicite dardanidæ. Aut ex ueste eos troiāos eē cognoscit:q̄ erat ꝓpria gē tiū singulaꝝ:aut ΚΑΤΑΤΟΡΝΥΠΟΜΕΝΟΝ ītelligimus fa mā:q̄ eos uēire nūciauerat eādē etiā troiāos eē dixisse:unde īfert Auditiq; aduertitis æquore.c.Dardāidæ āt ac si diceret cognati. Siue errore uiæ seu tempe.a.Duo q̄rit:si uolūtate uēistis:qd petitis? Si necessitate tēpestas uos an error aduexit? Vada cæ.Cæruleū ē uiride cū nigro:idest mare. Qualia.m.Ad duo respexit errore & necessitate. Portuq; se.Ante.n.ꝓ portu erat illic exitus fluminis. Ne fugite:Ne fugiatis. Ne ue igno. Igno retis. Saturni gentē:Laus generis. Spōte sua:ueterisq; dei se.m.t.Xenocratis ē:q cū primus scolā apuisset:qđ ātea ī porticibus de philosophia tractaret:& īterrogatus eēt qd p̄stare posset discipulis suis: respōdit:ut id ho mīes uolūtate faciāt:qđ alii iure cogūt. Veteris:Antiq.ac si diceret:aurei sæculi imagīe uiuimus. Fama ēob scurior ānis.Ac si diceret:nisi eēt iā uos sciretis. Aruncos ita ferre se.Apud ueteres historiæ hoc gēus fuit. Vt maiores natu antea acta posteris īdicarēt:qđ hic īdicat locus:Luca.aptius cū eēt de Antæo narraturus Cogni ta ꝑ multos docuit rudis īcola patres.Arūci uero Italiæ populi fuerūt.Ferre autē quasi cū ostētatione iactare. DONA. Alii ab origine.r.Refert se a spālitate ad generalitatem : ut & compendio uteretur: & numerum.

Saturnusque senex ianique bifrontis imago
Vestibulo astabant:alique ab origine reges:
Martia qui ob patriā pugnādo uulnera passi:
Multaque præterea sacris in postibus arma
Captiui pendent currus curuæque secures.
Et cristæ capitū.& portarū īgentia claustra.
Spiculaq; clypeique:ereptaq; rostra carinis.
Ipsa quirinali lituo paruaque sedebat
Succintus trabea:læuaque ancyle gerebat
Picus equū domitor:quē capta cupidīe cōiux
Aurea percussum uirga:uersumque uenenis
Fecit auem circe:sparsitque coloribus alas
Tali intus templo diuum patriaque latinus
Sede sedens:teucros ad sese intecta uocauit:
Atque hæc ingresis placido prior edidit ore:
Dicite dardanidæ:neq; enī nescimus & urbē
Et genus:auditiq; aduertitis æquore cursū:
Quid petitis? q̄ causa rates aut cuius egentes
Littus ad ausoniū per tot uada cærula uexit?
Siue errore uiæ:seu tempestatibus acti:
Qualia multa mari nautæ patiuntur in alto:
Fluminis instratis ripas:portuque sedetis:
Ne fugite hospitium.ne ue ignorate latinos
Saturni gētem:haud uīclo nec legibꝰ æquā:
Sponte sua:ueterisque dei se more tenentem.
Atq; equidē memini fama est obscurior ānis
Aruncos ita ferre senes:his ortus ut agris

augeret.In generalitate.n.infinita extimatio eſt: & plus intelligiť q̃ ueritas habet. Vulnera paſſi:Vt gloriá ex defenſiõe libertatis oſtéderet. In poſtibus ar. Indicia hæc ſunt uirtutis. Curuæq̧.ſ.Oia ſine numero poſuit: ut plus arbitraremur. Ingentia:ut oſtédat q̃to labore retracta ſint. Carinis:ut appeat ét nauali bello illos ui ciſſe. Lituũ.i.regiũ baculũ i quo poteſtas eſſet dirimandaꝝ litiũ. Parua:Vel qa tales extát aut nõ magni pre/ cii:quia ueteres nõ erát ambitioſi cultus. Aurea:Ironice quaſi ítelligat peſſima & ídignationé citat: qđ talem uiꝝ ita tractaſſet. Dicite.d.Primus uerba facit:ut facilitaté ſuá & beniuolentiam í eos demõſtret.Potuit auté ex ueſte latinus:qui multa expientia eſſet troiáos cognoſcere:quod nõ poterant p tenerá ætatem illi qui erant extra portas. Errore uiæ:Quia í obſcuro cælo í quo uia eſt nauigãtibus ab illa errare poſſunt:uel ui tempeſta tis inde abſtrahi. Ne fugite.h.Nõ modo cõcedit quod ſua auctoritate iá ſumpſerant q ripas intrarũt:ſed ul/ tra id hoſpitiũ offertur:Ex cognitione autem quæ troíanis cum italis eſt oſtẽdit eos poſſe cape omné fiduciá.
CHRI. Martia:de ſaturno alibi dixius.Laudat át oés hos reges:Ná oſtẽdit nõ tyrános fuiſſe:q oía ad ſuũ cõ modũ referétes p paſtoribus lupi ſuis ciuibus fiũt:Sed fuiſſe q p pŕia pugnantes morté ſubire nõ dubitarent.
Multaq̧.p.Quod argumétũ erat illos uiros fortes fuiſſe & hoſtes ſibi iniuriá íferétes ſemp ſupaſſe. Ná con/ ſueuerát exuuiis hoſtilibus tépla exornare antiq:ut & diis cõſecrarẽt q̃ deoꝝ auxilio acquiſiuerant:& ſuæ uir tutis monumétũ reliquerent ſempiternũ:hic Statius Hic ego maiorum pugnas uultuſq̧ tremétes Manani/ mũ effingá regnũ fingáq̧ ſupbis arma tolis:q̃ ipe meo q̃ſita reuexi ſanguíe.Enumerat oía pugnãdi genera.ná p currus & criſtas & galeas pugná q̃ collatis ſignis fit oſtẽdit.Per clauſtra portaꝝ expugnationé urbiũ & p ro ſtra erepta carinis certamé nauale indicat. Quiriali: Atq Romulus q qrinus diciť nõdũ erat. Ergo qrinali.i. q̃li uſus fuit deide qrinus uel qrinali marito:qa quirinus mars ſit. Ipſe: Vt oſtédat maieſtati regiæ auguralé quoq̧ dignitaté addidiſſe.Picus.n.ut refert Auguſtinus.Saturni filius fuit primus laurentũ rex fuit quo tem pore hebræis iudicauit Delbora fœmia:q̃ & pphetiſa fuit.Aſſyrioꝝ rex erat láperes Huius fabula notiſſima é:qđ a Circe í aué ſui nominis ſit mutatus.Sũt q dicát qđ illi pŕ Stercon fuit optius agroꝝ cultor.a quo fimus quo agri pigueſcũt ſtercus appellať.De lituo uero iá dictũ é. Ancile:Nõdũ fuerat ancile:qđ ſubſequẽtibus té poribus regnáte Numa de cælo delapſum é:& de quo dicemus í ſequẽtibus: Sed oſtẽdit illũ Numæ ſimilé in religiõe fuiſſe. Equũ domitor:Fortiſſimus í pugna eq̃ſtri:& q bene & p arbitrio ſuo eqs uteretur. Expreſſit ení id qđ ab Homero dŕ Ιπποδαμασ Capta cupidie cõiunx.Nõ q̃ eſſet:ſed q̃ eſſe cuperet.Sic.n.Corebũ Pria mi geneꝝ dixit. Fecit auẽ:Circe.ſ.picũ martiũ.Hæc auis arboris roſtri duritie cauat.Nidificat í cauis arboꝝ.
Eſt auctor:Trebius clauum uel cuneũ quáuis magna adactus ſit ui arbores í quibus nidũ habẽt pici ſtatim extrudere cũ crepitu arboris:Ipi prĩcipales ſunt í auguriis teſte Plinio a rege:qui nomé huic aui dedit.In capi te.L.Tuberõis ptoris urbái í foro iura reddétis ita placide ſedit ut máu apprehẽdereť. Reſpõdere uates exitiũ ipio portẽdi:ſi dimittereť:Si uero examíareť:ptori.Et ille ptíus cõſcripſit:nec multo poſt ípleuit pdigiũ. Pri us:pp affectũ quo urgebať: ut filiá pegrinis locaret Aruncos antiqſſima itaiiæ urbis fuit ædificata ab Auſone Vlyxis & Calypſus filio:a quo Auſonia nominata é.

Picus

Dardãus idæas phrygiæ penetrauit ab urbes:
Treiciamq̧ ſamũ: quæ nũc ſamothracia ferť:
Hinc illum corithi tyrrena a ſede profectum
Aurea nunc ſolio ſtellantis regia cæli
Accipit:& numerũ diuorum altaribus auget.
Dixerat:& ilioneus ſic uoce ſecutus.
Rex gẽus egregiũ fauni:nec fluctibus actos.
Atra ſubegit hyems ueſtris ſuccedere terris:
Nec ſidus regione uiæ littus ue fefellit.
Conſilio hanc oés animiſq̧ uolentibus urbé
Afferimur:pulſi regnis quæ maxima quondá
Extremo ueniens ſol aſpiciebat olympo.
Ab ioue pricipiũ generis:ioue dardana pubes
Gaudet auo:rex ipſe iouis de gente ſuprema
Troius æneas tua nos ad littora miſit.
Q̃anta per idæos ſæuis effuſa mycenis
Tempeſtas ierit campos: quibus actus uterq̧
Europæ atque aſiæ ſatis concurrerit orbis
Audiit:& ſi quem tellus extrema refuſo
Summouet oceano:& ſiquem extẽta plagaꝝ
Quattuor in medio dirimit plaga ſolis iniq.

SER. Dardãus:Iuppiter cum electra Atlantis filia Coriti regis Italiæ uxor cõcubuit: ſed ex Iouis ſemíe natus eſt Dardãus ex Coriti Iaſius Dardãus pfectus ad phrygiam Ilium cõdidit:Iaſius uero thraciam te/ nuit:ubi é ſamos quá & ſamothraciam nominauit: ná Iunonis alia é ſamos íſula:quáquá ciuitas thraciæ: quæ é í cæphaléia ſame dicať:unde cũ poſtea reſpon ſum eſſet Antiquá exquirere matré:& æneas italiam peteret: p fectus ad thraciá ſamothracas deos ſuſtu/ lit & ptulit ſecũ propter originé matris. Idæas phry giæ:quia erant & cretæ addidit phrigiæ. Coriti: op pidum & mons dictus a rege patre Dardani. Ad/ dit:auget adiectione ſcilicet nominis ſui. Voce ſecu/ tus:plerũq̧.n.conſentimus & taciti. Rex: cõciliatio ab honore:íde a genere. Succedere terris:ut Succe/ doq̧ honeri. Nec ſydus:aſpectus ſydeꝝ: ná tempe/ ſtaté ſupra dixit. Vrbé afferrimus:ad urbem referi/ mur. Extremo ueniés:primo ná alias rediés diceret nõ uéiés. Dardana pubes Gaudet auo rex ipe Iouis: Generis origíe.Ná auus nõ é troianoꝝ Iuppiter: ſed æneæ p Venerem. Quáta p idæos:ad illud reſpexit Auditiq̧ aduertitis æquore curſum. Ná nõ mirum te audiſſe:q̃ uniuerſus orbis agnouit. Tépeſtas: uis belloꝝ. Actus:colliſus. Fatis:p tráſitum:& excuſat troianos: & græcoꝝ laudé minuit. Tellus extre.ut eſt britanniæ & omniũ inſulaꝝ oceani. Refuſó auté refluo.Vt ídicat Luca.Quaq̧ iacet littus dubium qđ terra fretumq̧ uendicat alternis uicibus cũ fungitur

Diluuio ex illo tot uasta per æquora uecti
Diis sedẽ exiguam patriis: littusq; rogamus
Innocuũ: & cunctis undãque aurãq; patẽtem
Nõ erimus regno indecores: nec uestra feret̃
Phama leuis: tanti ue abolescet gratia facti.
Nec troiã ausonios gremio excepisse pigebit:
Fata per æneæ iuro: dextrãque potentem
Siue fidẽ: seu quis bello est expertus & armis
Multi nos populi: multæ: ne temne: qđ ultro
Præferimus mãibus uittas ac uerba precãtũ:
Et petiere sibi & uoluere adiungere gentes.
Sed nos fata deum uestras exquirere terras
Imperiis egere suis: hĩc dardanus ortus

ingens Oceanus uel cũ refugis se fluctibus aufert: & est Homeri. Et si quẽ extenta plagaꝝ: q̃ttuor audierunt etiã illi qui separãtur zona: ea quæ est in medio quattuor. i. feruẽs. Significat aũt antipodas. Iniqui: In tẽperati uel ardentis. Diluuio ex illo: ex illa uestitate: alii hic distiguunt: & mutãt sensum: ut sit quos dirimit plaga solis ardẽtis: ex quo mũdus est cõstitutus. hoc est quo choas esse desiit. Diis sedẽ exiguã patris: pia & uerecũda petitio. Littusq; rogamus ĩno: nõ qđ nulli noceat: sed cui uendicato nulli posset nocere aliter serpẽtes innocuos dicimus. Cunctis undãq; aurãq; parẽtẽ: Ista. n. cõmunia sunt. Indecores: decus decoris facit: Decor decoris: sed hic ĩdecor dicimus: hĩc ĩdecus nõ possumus dicere: unde ĩdecores cũ eo breuis sit: ut systole ẽ: aut certe dicimus nomiatiuũ nõ ĩuẽiri: ut ĩ multis noibus fit: nã ĩdecus lectus nõ ẽ: qđ & melius ẽ. Nã systole sine exẽplis fieri nõ đbet. Verecũde ãt hoc dicit sua cõiũctiõe ẽt ornari italos. Abolescet: abolebit̃ & usus ẽ ĩchoatiua forma: cũ opus nõ eẽt. Troiã. i. triãos. Fata p. æ. iu. q̃ iam nouit Latinus oraculo: scilicet Fauni p qđ audit externi ueniẽt generi. Siue fi. in his dextra cõprobatur fide & uirtute. Vittas: quæ religabantur ad ramũ. Huc repetit: Dardanus. i. æneas: & bene repetit nõ petit q̃si ad sua.

DONA. Dardãus: iam explicat quod ꝓposuerat cum dixit Dicite Dardãidæ. Rex genus. æ. Cũ se beniuolũ ostẽdisset Latĩus nõ multũ laborauit ĩ texẽdo exordio Iliõeus: nec tamẽ pẽitus omisit. Fauni: unđ hoc cognouit Iliõeus: nẽpe ex simulachris. q̃ erãt ĩ uestibulo: Breuissime ãt amplectit̃ qcũq; dixit latĩus: nec potuit ĩ tãta breuitate magis extollere gẽus troianũ. Ab Ioue prin. plus dixit q̃ latĩus. Ille. n. Dardanũ ex italia uẽisse. hic utriq; generi a Ioue principiũ eẽ demõstrat: & cõfirmãdæ rei causa rẽ sæpius repetit. Suprema: ut enumeratiõe maioꝝ ĩpe uiđat̃ finis. ꝓpinqor cã ostẽdit̃ æneas: q nepos erat Iouis. Quãta: Vt cõmiseratiõe cõcitaret narrãdæ erãt calamitates: sed r̃mouẽdæ erãt moræ: ut q̃primũ legationẽ expõeret. ergo breuiter illa tãgit. Diluuio: Nõ ex bello aliquid remanet: ex diluuio uero nihil: nã oĩa tollit. Tot uasta: post calamitatẽ belli durior casus nos excepit. Diis sedem ex. Facilẽ & honestã petitionẽ ostẽdit. Ex cõmemoratiõe aũt deoꝝ etiã hoibus petere uidet̃: Nã quæ numinibus præbebitur sedes cultore neglecto. Littus: Vt demonstret quod ad hoies pertinet: nec difficile nec onerosum. Nõ erimus indecores: noluit dicere ornabimus regnum: ne sit arrogãs.

Leuis: Nec pro leui ducimus quicquid præstiteris. Fide: Laudat fidem: quæ necessaria est in societate regni.

Dardanus deus dimas Samos Anchises

CHRI. Dardãus: De hoc dicta plurima sũt: pauca tamẽ hæc repetã. Dixit hic Chrysen Pallãtis filiã: unđ sũt nati Ideus & Dimas: q in arcadia regnarunt usq; ad diluuiũ. Hæc Diony. q ait atlãtẽ fuisse arcadiæ regẽ. Cũ uero p diluuiũ cãpi in arcadia in lacũas essent uersi: ꝓpeaq; habitatio mõtuosa difficilis esset: atq; sterilis Dimate ĩ arcadia cũ parte copiaꝝ relicto Dardãus in samothraciã uenit: Ibiq; Iasio a fulmine ꝑcusso: qa Cereris cõcubitũ appetiuerat: ꝑfectus ẽ ĩ phrygiã: & defuncta Chryse Batteã filiã Teucri duxit mortuoq; Teucro ĩ regno successit. Ex hac genuit Erichthoniũ: ex Erichthõio & Calliore Scamãdri filia Tros nascit̃ ex Troe Assaracus: ex hoc: capis: ex quo & ex naide nympha orit̃ Anchises Diodo. refert Iasiũ & Dareanũ natos in samo insula: q nomen a Samo Mercurii filio habebat. Inde aduentu thracum colonoꝝ samothracia ẽ appellata Mortuo Iasio Dardãus & Coribantus phrigiã petiere: ubi defuncta Chryse Dardãus Patteã filiã Teucri duxit: & Teucro regno successit. Latini ãt dicũt Dardanũ e coritho ĩ samotraciã & ĩde ĩ phrygiã ꝑfectũ. Rex: In genere deliberatiuo orõ ẽ: in q̃ pacẽ sedesq; sibi troiãi petũt. Captat ãt beniuolẽtiã a noĩe & a nobilitate. Cõmẽdat petitionẽ suã a necessitate: quoniã sic uolẽtibꝫ fatis: qbus repugnare latinũ nõ deceat illuc deuenerĩt: sicq; cõfutat qđ ille dixerat potuisse troiãos uẽir̃ aut đceptos errore uiæ aut ĩpulsos tẽpestatibꝫ. Et simul a se ipsis captat beniuolẽtiã qa ostẽdit suũ cõsiliũ troiãos fatis accõmodasse: & id uelle: qđ illa disponunt. cõcitat simul & misericordiã: cũ ostẽdit se ex florẽti fortũa ĩ magnã calamitatẽ incidisse. A ioue prĩci. cõmẽdat se a genere. Degente suprema: Non solũ a Ioue esse Aeneã ostendit: sed ita a Ioue ut nõ ꝑ uulgarẽ parentem illi nepos sit: sed ꝑ Venerẽ q nõ mõ dea ẽ: sed una est ex selectis. Ponit. n. Varro in sextodecimo uolumĩe deos selectos: Ianũ: Iouẽ: Saturnũ: Geniũ: Mercuriũ: Apollinẽ: Martẽ: Vulcanũ: Neptũnũ: Solẽ: Orcũ: Liberꝝ p̃rem: Tellurẽ: Cererẽ: Iũonẽ: Lunã: Dianã: Mineruã: Venerem & Vestã. Sũt itaq; duodecĩ mares octo fœmĩæ dii selecti. Ergo cũ ꝑ Venerem matrem unã ex selectis nepos Iouis sit: æneas iure de gente suꝑma Iouis esse dicet̃. Tua ad limĩa: Vt ostẽderet nihil illos arrogãter sibi assumpturos: sed p̃cibus exortaturos. Audiit & siquẽ: uniuersã hanc sphæricã rõnem explicauimus ĩ georg. ubi de qnq; zõis meminit. Diluuio ex illo: Trãslatio ẽ. Fit ãt trãslatio cũ uerbũ ex quadã re trãsfert̃ in aliã rem: qđ ꝑꝑ similitudiem recte trãsferri uidet̃. Et cũ fiat aut rei ante oculos ponendæ: aut augendæ: aut minuendæ: aut ornãdæ causa: aut obscœnitas uitet̃: aut ut breuiter narret̃ hic breuitatis causa posita est trãslatio. Cũ. n. dixit diluuio ex illo: denotat ꝙ quemadmodũ diluuio oĩa ruũt: trahũt̃: sternũt̃: euertũturq;: ĩ eo bello demõstrat ĩcendia: rapĩas: depopulatiões: cædes: euersiões: irruptiões: ĩuasiões: captiuitates. Quapꝑ ut ex nobilitate gentis & opulentia regni sese nobilitarat: & dignos demõstrauerat: qbus sedes dãdæ esset: sic huiusmõi calamitate misericordiã commouet: & metũ omnem ne suꝑbius qd agãt submoueat. Diis

Dii selecti

Translatio

ſedem. Commēdat petitionē ſuā a modeſtia. Innocum: In quo uobis nullum afferamus detrimētū. Nam cū dabūt littus ſterile: nihil ex eoꝝ ubertate imminuent. Nō erimus: non ſolum non erimus detrimento: ſed erimus decori: conat̃ āt ſūmū ſeuare tēpamētū: ne aut pp nobilitatē magnitudinēq; nōinis troiani illoꝝ ſocietas piculoſa uēiat: ne ue rurſus pp illoꝝ calamitates ſint ita afflicti ut ſint cōtēnēdi. Ac neq̄rat latinus curnō ſedes ſuas poſuerit apđ illos: q eos ſibi iūger̃ uoluerūt: r̃petit Ilioēus: qđ iā poſuerat fato huc eē adactos troiāos.

Huc repetit: iuſiſque ingentibus urget apollo
Tyrrenū ad tybri: & fōtis ad uada ſacra numi
Dat tibi præterea fortunæ parua prioris ⁄ ci
Munera: reliquias troia ex ardente receptas:
Hoc pater anchiſes auro libabat ad aras:
Hoc priami geſtamen erat: cum iura uocatis
More daret populis: ſceptrūq; ſacerq; tiaras
Iliadumque labor ueſtes.
Talibus ilionei dictis defixa latinus
Obtutu tenet ora: ſoloq; immobiliſq; hæret
Intentos uoluens oculos: nec purpura regem
Picta mouet: ne ſceptra mouēt priameia tātū:
Quantū i connubio natæ thalamoq; morat̃
Et ueteris fauni uoluit ſub pectore ſortem
Hunc illum fatis extrema a ſede profectum
Portendi generum: paribuſq; in regna uocari
Auſpiciis: hinc progeniem uirtute futuram
Egregiam: & totū quæ uiribus occupet orbē.
Tandē lætus ait: dii noſtra incepta ſecundēt:
Auguriumq; ſuum: dabitur troiane qđ optas.
Munera nec ſperno: non uobis rege latino
Diuitis urber agri: troiæ ue opulentia deerit.
Ipſe modo æneas noſtri ſi tanta cupido eſt:
Si iungi hoſpitio properat: ſociuſque uocari:
Adueniat, uultus ne ue exhorreſcat amicos:
Pars mihi pacis erit dextram tetigiſſe tyrāni.
Vos contra regi mea nunc mandata referte.
Et mihi nata uiro gentis quam iūgere noſtræ
Non patrio ex adyto ſortes: nō plurima cælo
Mōſtra ſinūt: generos externis affore ab oris:
Hoc latio reſtare canunt qui ſanguine noſtrū
Nomē i aſtra ferant: hunc illum poſcere fata
Et reor: & ſi quid ueri mens agurat: opto.
Hæc effatus equos numero pater eligit omni
Stabant tercentū nitidi in præſepibus altis

SER. Ingentibus: deliis quæ magna conſtat fuiſſe. Fortunæ pua prioris: Bene mediū tenuit. Nā ne laudare uideret̃: ait parua ne deformare: nā duꝝ eſt aliquid de infœlicibus accipere ait fortunæ prioris. Hoc pater anchi. au. li. ad. a. Paterā ſignificat. Hoc priami geſtamen erat. diadema dicit. Nā ſcepꝝ dictu rus ē. Sacerq; tiaras: Pileū phrygiū dicit. Et ſciendū hic tiaras p uſurpationē dictū: nā hæc tiara dicimus Melius ergo Iuue. Et phrygia ueſtit̃ bucca tiara. Obtutu tenet ora: ordo ē lauinus defixa tenet ora: & obtutu .i. ītuitu ſol hæret imobilis. Intentos uoluens oculos: cogitātis ē geſtus: ſic de Bocco Salu: Vultu & oculis pariter atq; animo uarius. Regem: dicta mouet. Quippe regē & hoc eſt labor iliadū. Portendi: porro tendi. Prædici: ſignificari. Paribus auſpiciis: pari poteſtate: & tractū ē ex comitiis: ut diximus ſupra. Dii noſtra īcepta ſecūdent. Antiquo more locutus de publicis rebus. i. de pace & nuptiis filiæ & đ regis nuptiis facit ante deoꝝ cōmemorationē: ſicut ēt in oibus Catonis traditionibus legimus hinc eſt i diuinatiōe. Si quid ex aliqua ueteri oratione eſt Iouē ego maximū optimū: ipſe etiā Virgi. præfatus diuos ſolio rex infit ab alto. Auguriū: propter quæ dicta ſunt ſupra. Quod op. i. pax. Nec ſupno: qa dixerat Fortunæ parua prioris. Et eſt liptotetes. i. libēter accipio. Vber agri: ubertas alibi Pecoriq; & uitibus almis Aptius uber erit & ē maior petitiōe promiſſio. Nā littus illi pierat. Pacis erit: fœderis ab eo qđ ſequitur: id quod pcedit. Tyrāni: græcæ dixit regis. Nam apud illos tyrāni & regis nulla diſcretio ē licet apud illos īcubator īperii tyrānus dicat̃: declinat̃ āt hic & hæc tyrannos. Eſt mihi nata: male multi arguunt: Virgi. qđ latinū ultro īduxit filiā pollicentē: nec oraculū conſiderātes: qa italo dari nō poterat: nec æneæ meritū: quē decebat rogari. Teren. Hac forma īpulſus Chremes ultro ad me uenit unicā natā ſuā. Heſi. ēt περιτον γυναικων īducit multas heroidas optaſſe nuptias uiroꝝ fortiū. Sorte: abuſiue pro oraculis poſuit. Plurima cælo: mōſtra ſinūt: aut p augmētū dixit: aut & alia uiſa ītelligamus: nā duo nō ſūt plurima. Hoc latio reſtare canūt hoc italiæ manere ſignificat: nā ſic dicimus hoc mihi reſtat: ideſt manet me illares. Mēs augurat: auguro dicimus ſecūdū Pliniū: cū pſagio mētis futura colligimus: auguror uero tū cū futura ueris captamus auguris. Numero oi. i. tercētū: & perite dixit: nā i legiōe nō niſi tercēti equites erant: quæ habebāt ſex millia uiroꝝ p qđ oſtēditur unā habuiſſe legionē latinū: unde & alibi Tercētū ſcutati oēs uolſcēte magiſtro. In præ. al. multa nō pp ſe ſed pp aliđ dicūt̃: nā & p pſepia alta equoꝝ magnitudo mōſtrat̃ Hom. τανυπεπλουσ ideſt p lōgas ueſtes.

DONA. Dat pterea: quomō pterea: cū nihil prius dederit ſed ſic coniuge: miſſit nos ad te æneas: & pterea ideſt ultra ad id quod miſſit dat munera pua reſpectu prioris fortunæ. Hoc pr̃: nā ſi p ſe nō ſit magna ſunt tamē qa taliū uiroꝝ fuerāt. Tiaras: pilleus ē quo phryges utūt̃ cū celebrāt ſacra: unde ſacꝝ dixit. Intētos oculos: qđ ē capiētis cōſiliū: nā oculi p diuerſa uagātes ſecū animū trahūt: & a fixa cogitatiōe abſtrahūt: Sed ſi ītētos quomō uoluēs? quia tacitaꝝ cogitationū ē mouere oculos cū animi æſtus p diuerſa rapiunt: ita quo ierit redieritq; aius oculorum ſignis oſtendit. Tādem poſt: diuturnam cogitationem. Lætus: quia repeterat fœ⁄

Tiaras

lices exitus. Vestra:icepta quod magnopere desideramus compleri optamus hoc optatũ pertinet ad nuptias filiæ de quibus diutius cogitauerat. Quod optas: breuis sed plenissima promissio. Troianæ:nam nomen Ilionei cogitabát. Tyranni:hoc nomẽ posterioribus sæculis ĩfamatus est.Nã reges quoq; tyranni dicebantur
Est mihi nata:uerecũda oblatio & aduersus:oẽm exprobationem minutã ne forte illud dici posset terrentia nũ Aliquid monstri alunt:& quoniam nemini obtrudi potest itur ad me. Opto:ad laudem æneæ.
CHRI. Fortunæ.p.p.dicit parua ne sua iactáter laudet:dicit fortunæ prioris:ne uideant̃ contemnẽda caret cõmiseratione hic locus:cũ ostẽdat ex q̃ excelso gradu in q̃ humili ciciderint. Receptis:cõmẽdat a labore:Sic alibi Præterea duos nec tuta mihi ualle reperti. Hoc auro:idest uase aureo:& est denominatio.Cõmendaue rat dona a prisca fortuna.Nũc cõmendat ab auctore. Cũ iura.u.ut nõ solũ ostenderet Priamũ illo usũ fuis se:sed usum ĩ maximis celebrationibus. Iliadũ:ab artificibus laus est.Nã pter cæteros mortales phrygii hãc ĩtexendi artẽ colebát:unde phrygiões dicebant̃ huiuscemõi artifices. Labor.q.d.industria:quæ nõ est sine la bore: Optime:aut post oratioẽ adhibuit munera:quia plurimũ ad psuadendum ualent. Sceptra tantum mouẽt:quasi dicat admirabat̃ quidẽ dona.Sed tamẽ nihil magis curabat q̃ coniugium filiæ. Cõmendat aũt regẽ a sũma prudentia q nihil temere cõstituerit : sed longa rõcinatiõe cõsiderãdo q eẽnt troiani:& repetẽdo oracula Fauni uere conclusit esse recipiendos troianos.Ergo tãdẽ dixit.i.post diuturnã disputatiõẽ. Vete ris:quasi dicat ueridici.Nam ea quæ falsa deprehenduntur oracula diu non durant. Diuitis uber agri:libe ralitas simul & benignitas ostendit̃ regis:qui sterile littus petẽtibus fertiles pollicetur agros. Est mihi nata: ingens affectus paternus iubet illum ultro offerre cõnubiũ:quod esset ab ænea petendũ:sed cũ propter mon stra iam decreuisset filiã externo cõiungere:aduentũ ãt externoꝝ rarũ eorundẽq; uirorum excellentium ra rissimũ eẽ cognosceret erat anxius ne tantam occasionem fortunæ iniquitate omitteret. Qui sanguine no. n.in.ast.se.Ostendit id matrimonium troianis quoq; gloriosum fore. Reor & optõ:Vt præterq̃ q̃d fatis ad hoc ducit̃ ẽt beniuolo aĩo & amico moueri uideat̃.

SER. Ordine:pro meritis singuloꝝ. Tapetis:Se cundo declinatur hoc nomẽ tapetũ tapeti:ut hoc tẽ plũ tẽpli:Vnde est Pictisq; tapeis hoc loco.Itẽ tapete: ut hoc sedile sedilis:unde ẽ Qui forte tapetibus altis extructus.Declinat̃ ãt græcæ οταπισ τουταπητοσ unde est Pulchrosq; tapetas. Demissa monilia pen. Suspẽdẽda pronũtio & ambitus maior ẽ.Nã moni le nõ nisi hominũ dicimus:q nũc ad laudẽ pro pha leris posuit. Patri quos dædala cir.Et hoc fingit eam fecisse.Tractũ ãt ẽ de Home.q tales equos habuisse ĩ ducit Anchisen.Et bene ẽ cõpositũ ad idq̃d supra ait Troiæ ue opulẽtia deerit.Gẽte ãt de eqs abusiue di xit:q̃d est hominũ propriũ. Nothos:materno igno biles genere.Est ãt nomẽ hoc græcũ:Nã latine quem admodũ dicas nõ ẽ. Donis dictisq; latini : Equis & pacis nuptiaꝝ promissiõe. Inachiis sese referebat ab argis.Et bene iachiis.Nõ.n.ẽ una argos fuit.n.& ĩ ita lia:quã Diomedes cõdidit:q prio argi:post argirippa post arpi dicta ẽ. Fuit & in thesalia Luca. Vbi nobile quõdã Nũc sup argos arat.Fuit & haud lõge ab athe nis:q̃d a siti dipsion dictũ est:apud quos erat magna societas iter eos q uno puteo utebátur nude & fratri as dixerũt αποτυφραετοσ.quas tribus uocamus.Et notãdũ quod ubicũq; bonus sequitur euẽtus troia nos Iuno remouet̃ & cõgrue quasi numen inimicũ quod psens nocere. Aurasq; iuecta tenebat. Per ele mẽtũ suum ibat. Abusq;:& adusq; usurpatiue dici mus.Præpositio.n.nec aduerbio iungitur nec ppositi oni usq; ãt aut ppositio ẽ aut aduerbiũ. Iam fide re terræ:Vt & fidere nocti. Stetit:quod esse cogitã tiũ. Fatis:uolũtatibus. Capti potuere capi : cũ felle dictũ ẽ.Nã si hoc remoueas erit oxi morõ. Dicit aũt oĩa quæ cõtingerũt nõ uideri cõtigisse:quia nõ offu erunt Captiãt capi sic dixit:ut & Cice.ut in urberri ma scicilíæ pte siciliã queremus. At credo mea nu mi.Hæc fatigata destitit:nec saciata squieuí. Patria excussos:satis signate locutus ẽ. Opponere ponto: plus ẽ q̃si diceret tẽpestates.Me ãt pissologiã imbres. tonitrua tẽpestates. Aut sylla mihi:bene mihi : ac si

Omnibus exemplo teucris iubet ordine duci.
Instratos ostro alipides:pictisque tapetis.
Aurea pectoribus demissa monilia pendent.
Tecti lauro fuluũ mandũt sub dentibus aurũ
Absenti æneæ currum:geminosque iugales.
Semine ab æthereo spirantes naribus ignem:
Illorum de gente patri quos dedala circe
Supposita de matre nothos furata creauit:
Talibus æneadæ donis dictisque latini
Sublimes in equis redeunt:pacemq; reportãt.
Ecce autem inachiis sese referebat ab agris
Sæua iouis coniunx:aurasq; inuecta tenebat:
Et lætum æneam:clasemq; ex æthere longe
Dardaniã:siculo pspexit abusque pachynno:
Moliri iam tecta uidet:iam fidere terræ:
Deseruisse rates:stetit acri fixa dolore.
Tũ quassans caput hæc effudit pectore dicta:
Heu stirpem inuisam:& fatis cõtraria nostris
Fata phrygum:num sygæis occumbere cãpis
Nũ capti potuere capi:num icẽsa cremauit.
Troia uiros?medias acies mediosq; per ignes
Inuenere uiam:at credo mea numina tandem
Fessa iacent:odiis haud exaturata quieui.
Quin etiam patria excussos ĩfesta per undas
Ausa seq:& profugis toto me oppnere põto.
Absuntæ in teucros uires cælique marisque.
Quid syrtes aut sylla mihi:q̃d uasta charybdis
Profuit?optato cõduntur tybridis aluco
Securi pelagi atque mei:mars perdere gẽtem

Immanem lapitum ualuit.conceſſit in iras
Ipſe deum antiquam genitor calxdōa dianæ:

diceret iam quæ per ſuam naturā ſolent nocere me rogante minime offerunt. Conduntur tybridis al/ueo:Condi proprie dicunť q ſibi ſtatuūt ciuitatem: condunť ergo ſedē ſtabilem locant & ſunt proprie uerba quæ nulla ratione mutanť:ut ſacerdotes creati uir/gines capi dicimus. Pelagi:pp illud Sed terræ grauiora manēt. Mars p.gē.bene belli & uaſtatiōes q̄rit exem pla ī rebus huiuſcemōi:ſicut in primo naufragii.Pirithous lapitaꝝ rex cū uxorē duceret uicinos populos cē tauros ēt ſibi cognatos:& deos oēs excepto Marte ad conuiuiū uocauit : unde iratū numen īmiſſit furorem quo centauri & lapitæ ī bella uenerūt. Antiquā geni.c.d.Oneus calydonis rex đ primitiis oibus numinibus ſacrificauit excepta diana q̄ irata apꝝ īmiſſit q cūcta uaſtabat:donec a Meleagro occidereť.Cōceſſit āt iō dixit ut oſtēderet minora numia niſi īpetrauerint nō poſſe nocere:Stati.de Venere Infandū iratæ cōceſſit honorē.

DONA. Inſtratos oſtro:Stratis purpureis ornatos. Monilia ornati.in formā mulieꝝ miꝝ āt beniuolētiæ in troianos ſignū.Nā qui pedibus uenerāt nō debeāt ad futuꝝ generū niſi equites redire.Aeneæ uero mittit bigas honoris uirtutiſq; cauſa.Honoris ut curru uectus ad ſoceꝝ cū dignitate ueniret.Virtutis qa currus & equi īſtrumēta belloꝝ ſunt & ne ad geneꝝ potentiſſimus rex leue donū mittere uidereť equos mirifice lau/dat. Dedala:Viuaciſſimo īgenio:ut D edalus fuit. Donis:propter equos. Dictis:Nam pacē reportāt. Fa/tis contraria: qui contrariis fatis naſcunť immortales īter ſe inimicitias exercēt:cōfirmat ēt deos fatis agi.Do let igitur quod debuiſſent timere fata iunonis troiani:& non timuerunt:dolet quod ſuperiores euaſerint:& quicquid cogitare potuerit uicerunt. Medias ac.per gladios & per ignes non extremos:ſed medios quibus nulla poſſunt eſſe grauiora pericula. At credo.m.n.nec feſſa ſum odiis nec quieui ſaturata. Mars perde.g. ab exemplis iras ſuas accendit & oſtendit minores deos ad plenū ſe defendiſſe. Cōparat cās delicta & pſonas.

CHRI. Exemplo : cupiebat uti occaſione de teucris q̄primū egro celerrime remiſit & quoniā uiros for/tes illos putauit muneribus quæ ad fortes uiros pertinent donauit.Eſt āt moralis ſenſus ut cum fortuna ſeſe nobis offert eā q̄ primum accipiamus:ne cum paulo poſt ea aduolauerit fruſtra illā iquiramus. Inſtratos.o. idest habentes ſtramēta purpurea. Dicuntur.n.ſtramenta ſellæ in quibus in equis inſidemus quoniā equos ſternāt.i.eoꝝ terga exæquent:quo mollius reſideamus. Dedala: Ingenioſa & quæ ſummo artificio ſit pdita nam λαιλαλειν ornare & uariare græcæ dicitur.Sumpſit autem a Lucretio apud quem eſt Dædala tellus.

Strata equo/rum

Furata creauit:multa ab antiquis mutuatus ē Virgilius Verum multa etiā ex ſe configurauit:ut cū dicit Te pydaq; recentē cede:locū cū locus tepidus cede recenti dicendum ſit:& alio loco.Ceſſerunt æquoř iuſſo.i.ipſi iuſſi.Sic igiť dixit hic. Suppoſita de matre nothos furata creauit.i.furtim ideſt clam patrem ſupponens ma trem.ſ.equā equos ſolis creauit.i.creari fecit hos equos nothos.i.quoꝝ mater mortalis pater uero diuinus eſ ſet.Nā proprie nothi dicuntur quos nobilior pater ex ignobili matre creauit. Ecce autem:Hæc dictio ſemp rem īprouiſam neq; ante animaduerſam ſignificat:ergo in maiorē perturbationem ex īprouiſa troianoꝝ fœ licitate incidit iuno:nā ut oſtendit Cice.in tuſculanis:& ut diſputant ſtoici oīa īprouiſa uidentur maiora:qa quanta ſint q̄ accidūt conſiderandi ſpaciū non dať. Sæua:In troianos.nā a iuuando dicitur iuno: uel ſæua .i. magna. Et lætū:Nam quid durius inimicæ deæ eē potuit q̄ uidere æneam lætū & moliētem mænia. Quaſ ſans:quod iraſcentis & minātis ē. Effudit:Nullo ordine aut ratione emiſſit:eo enī ferebatur quo ira dolorq; raperet. Pectore:quæ ex imis ſenſibus prouenirent. Heu ſtirpē:ois oratio pathetica pceps & abruptū initi/um habet quoniam iratus non ratione duciť:ſed uariis iraꝝ fluctibus pcipitať.Sic.n.illud pro iuppiter ibit: & quid me alta ſilentia cogis rumpere.Ite mene incepto deſiſtere uictā uerū pſens oratio nō ſolū principium habet abruptū:ſed uniuerſa breuibus ſententiis & crebris ſententiaꝝ mutationibus in pceps fertur uelut īter æſtus iracūdiæ fluctuet .Incipit igitur ab exclamatiōe quā græci ecphoneſin dicunt q̄ nō ſolū ſummū dolo/rem indicat:ſed extremam quoq; deſperationem qua etiam magis dolet:quia uidet fatis ſuis quæ regina deo rum ſit audere troianos homines exules fata ſua opponere.Deinde breues ſequūtur interrogatiunculæ. Nū ſygeis occūbere.dolet.n.cū ſupati fuiſſēt:cū eoꝝ urbs īcenſa:tamē habuiſſe facultatē euadēdi: neq; p tuta: ſed p medias hoſtiles acies. Medias acies:Hyperbole eſt. At credo:ironiā ponit. Per undas auſa ſequi auſus: ſu os in efficaces conqueritur. Abſumptæ in teucrum.u.alia hyperbole deinde adiungit diſperſas querelas : & cum interrogatione:quæ orationi maiorem affert grauitatem:eſt:item repetitio quid & quid eſt diſſolutū: Nam breues & conciſæ clauſulæ ſine copula proferuntur. Profuit:quaſi dicat : id quod cæteris rem omnē abſoluiſſet mihi ne minima quidem parte profuit. Optato.c.t.a.non pōt ſine extremo dolore recordari q; non mō pericula illis ab ea obiectis euaſerant ueꝝ etiam in terras fatales incolumes peruenerant:nec tantum dolet in italiam proueniſſe quātum q; tyberino flumine purificatus ſe etiam ſacris placare poſſet. Mars per dere gē.a minori argumētū ē:qua quidē re quid illi durius eē pōt:ut minoribus diis licuerit qđ ſibi nō licet.

Nothus

Qđ ſcelꝰ aut lapythꝭ tātū:aut calidōe merēte
Aſt ego magua iouis cōiunx nil linq̄re iauſū
Que potui infœlix:quæ memet in oīa uerti
Vincor ab ænea:quod ſi mea numina nō ſunt
Magna ſatꝭ dubitē: hađ eq̄dē īplorař q̄đ uſq̄ ē
Flectere ſi nequeo ſupos:acheronta mouebo

SER. Quod ſcelus:aut lapytis tantum:aut caly/done merente:hæc eſt uera lectio:ſic & caſus pcedit ut uterq; ablatiuus ſit:nā ſi calydone legas uitiū erit nec ſenſus procedit:ſcelus autem pro pena poſuit ab eo pcedit id quod ſequitur ut ſcelus expēdiſſe merē/tem. Quæ potui īfœ.ideſt nocens:ut contra Sis fœ lix.ideſt propitia:ut etiā diximus ſupra. Implorare qđ nuſq̄ eſt: ac ſi diceret etiā humilia. Quod āt iuno ubiq; alieno uti introduciť auxilio phyſicū ē.Natura

Non dabitur regnis:esto prohibere latinis
Atque immota manet fatis lauinia coniunx
At trahere atq; moras tantis licet addere rebus
At licet amborum populos excidere regum
Hac generatq; socer coeant mercede sororum
Sanguine troiano & rutylo dotabere uirgo
Et bellona manet te pronuba:nec face tātum
Cisseis prægnans ignes enixa iugales
Quin idem ueneri partus suus:& paris alter
Funestæque iterum recidiua ī pergama tædæ
Hæc ubi dicta dedit:terras horrenda petiuit
Luctificam alecto dirarum a sede sororum
Infernisque ciet tenebris cui tristia bella
Iræque insidiæque:& crimina noxia cordi
Odit & ipse pater pluton odere sorores
Tartareæ monstrum:tot sese uertit in ora.
Tā sæuæ facies:tot pullulat atra colubris
Quā iuno his acuit uerbis ac talia fatur
Hūc mihi da propriū uirgo sata nocte laborē
Hanc operā ne noster honos īfracta ue cedat
Fama loco neu connubis ambire latinum
Aeneadæ possint italosque obsidere fines
Tu potes unanimis armare in prælia fratres
Atq; odiis uersare domos:tu uerbera tectis
Funereasque inferre faces:tibi nomina mille
Mille nocendi artes fœcūdum cōcute pectus
Disiice compositam pacem:sere crimina belli
Arma uelit poscatq; simul rapiatq; iuuentus
Exin gorgeneis alecto infecta uenenis
Principio latium & laurentis tecta tyranni

enim aeris p se nihil facit nisi aliena coniunctiōe uētoꝝ.s.q; creāt nubes & pluuias. Atq; moras tantis licet adde.re.ostendit deos retardare fata:non penitus tollere:ut decē q; aliæ priamū supesse p annos. Que autem dicit ēt a Creusa dicta sunt:ut regnūq; & regia coniunx parta tibi. Sanguine troia.& ruti.dota. uir.ambitiosā execrationē. Nec face tā.tantūmodo.
Cisseis:regina hecuba filia secūdū Euripydē Cissei. quē Enni.Virgi.& Pacuui.sequunt:nā homi[illegible] Dimantis dicit hæc se facē patere ī somnis uidit & pari creauit q cā fuit incēdii:ergo nunc hoc dicit talis erit.
Veneris partus:nā sicut p parin troia cōsūpta ē:sic p æneā reliquiæ troianoꝝ:cōparatio āt īiuriosa. Nam ueneri hecubā:paridē æneæ.helenā lauiniæ cōparat.
Iugales:Cōiugales matrimonio conceptos. Idē:similis. Funestæq; it.r. in p.t.sic recidiue ut pergama.
Luctificā a le.græcus actūs.Huius declinatiōis tres casus ususpamus:genitiuum uidelicet:ut alectus:nominatiuū & accusatiuū:ut alecto. Odit & ip.pa.plu. Venerationis ē pr.Nā furie acherontis & noctis filiæ sunt. His acuit uerbis:īcitauit:& uestigauit eius insaniā. Propriū:aut tibi aptū:aut certe perpetuū: idessū usq; ad finē pducēdū.Et sciendū furiæ nihil p pmio dari:quia præstat hoc ipsū furiæ:ut bella commoueat:& ut dicat defendisse Iunonē. Infracta: ut ualde fracta:aut q fuit ante hac semp īfracta:ut ī.xii. Turnus ut ifractos aduerso marte latinos. Cedat fama,lo.uincat:Cice.loco ille motus ē cū est ex urbe depulsus. Ambire latinū:Amplecti circū retinere:nec ob ambitū hoc dixit.Nā ambio ad illū dicimus non ambio illum. Tu potes.una.a.A maiore ad minus.
Versare:uertere:& usus ē frequentatiuo ad uī augēdā. Tibi nomina mil.Facies : ut Et sine nōie corpus mille āt secūdū Eurypidē ī cuius tragœdia dr furias nō eē unius ptātis:sed pluримaꝝ.Ita factū secūdū ne cessitatē ita asper. Fœcūdū cōcute.p.Plenū maliciæ efficaciæ. Cōpositā pacē: Quā supra latius dederat.
Crimīa.b.cās:ut crimē amor uestꝝ. Exin: ordinis aduerbium Gorgonis:sæuis pessimis a Gorgone.
DONA. Vincor ad ænea:Nomē propriū p cōuitio posuit.q.d.ab uno eodēq; inextissimo. At licet amboꝝ.p.a.magnū factiosæ inimiciciæ cōsiliū:ut dissiparet populos cū regū cōcordiā nō posset rūpe.Cōuertit āt ad uirginē ueluti ipa cū ænea aliqd egisset. Horrēda:Ex cā magnæ iracūdiæ uehemēter ɔmota. Descriptio āt alectos ostendit eā eē aptā tāto negocio.Propriū ergo nō laborabis:qa nihil peto alienū a te. Da:nō pcat sed īpat:ut sit rō psōaꝝ. Nemīe:p noīa format ostēdit ī q̃s ɔuersa mutabat qđ poterat uocitari. Facūdū: nocēdi artibꝫ r̄dūdās.Solicita āt ī cā sua sæpiꝰ rē ɔmodat.ordīatū āt cōsiliū ē.Prio.n. fœdus,uertēdū fuit:ut uia pateret ad bellū. Sere:ut ex satis alia rursꝰ fœcūđ pulularēt. Velit:plus uele ē q̃ cogi.Velit prio đīđ poscit:& sī ñ đť rapiat.nā capit q sine iubētis auctoritate īuadit. Exī:ex eo momēto. Gorg.fuit ea forma q̃ figiť gorgōe.
CHRI. Ast ego:Quāto hæc dolore pfert:ut maxima deaꝝ cū nihil inausum reliquerit:cū se ad oīa cōuerterit:tamē non mō nō potuit pdere æneam:sed dicit ab illo se uinci. Quod si.m.n.qđ irascentis propriū est cōfirmat se ad nocēdū.Et q̃uis desperet pficere rē posse:tamē īpedire cōtēta ē.Admonet āt ī hoc loco poeta q̃tū ī mēbribus nostris furor ualeat cū cogat eos ēt qui maximi sunt descēdere ad oēm īdignitatē:neq; decoris sui rationē habere:imo sui ipsius obliuisci:& oī rationis luce extincta q̃ sola homines sumus solo furore qui īmaniū bestiaꝝ ē ferri.Vnđ nō pudet ēt īferis supplex fieri:& qđ summæ stulticiæ ē qđ despat pfici posse:tamē īpedire contenta est:& saturat irā uerbis quādo ipsa re nō pōt:& cū indignatiōe profert. Nō dabiť regni e.p.l.deinde cū quadā uoluptate:& hostili īsultatione addit:Attrahere & reliqua. Iratoꝝ.n. est tali iurgio uti.
Bellona Enio Bellona:Nō.n.ego ad cuius numē hoc ptinet:ero pronuba:sed bellona:q̃ dea belli ē.Enio græcæ diciť furor bellādi:cuius sacerdotes īstituebanť iuuenes & robusti:& q comā nutrirēt ī annuo sacrificio ictu ferri percutiebat sibi lacertos brachioꝝ:sed antiq sacerdotes secabāt sibi brachia:quā cōsuetudinē seruari suo tēpore iussit anthōinus. Nec face tātū cisseis:Maius ergo īcēdiū ex his nuptiis parať italiæ q̃ ex ortu paridis paratū est ex quo oīs troia periit. Hæc ubi di.d.iuno q̃ ambitio ē nō excitat furor ē nisi terras petat:nā ex reꝝ terrenaꝝ

cupiditate furit ipsa ambitio mouet ãt ab infernis tenebris quia ab appetitu perturbato quæ pars animi cor porea ẽ a q̃ prouenit oĩs furor:furori ãt sp̃ placent bella & insidiæ,& oĩa scelera. Hanc & pluto & sorores ode runt. Nã non solũ boni oderunt furiosi:sed ẽt mali. Tot se uertit in ora:Sequit̃ Eurypidẽ ĩ Horeste qui fin git furias uertere se in uarias formas:modoq̃ appellat fortunã:modoq̃ fatũ mõ necessitatẽ. Propriũ: Nã q̃ uis furor oĩbus ardẽtioribus cupiditatibus insit:tamẽ nulli maior ẽ:nec magis proprius q̃ ambitioni. Vna nimes:ostẽdit qđ petit facile ab ea p̃stari posse arguit.n.a minori q̃to.n.magis accendet latinos contra exter nos cũ possit fratres hactenus unanimes iter se cõcitare:neq̃ ẽ quod exemplum petamus ab Atreo: & tyeste ut ab Etheocle & polinicæ:nã ĩ omni sæculo innumeri inueniunt̃. Tibi noĩa mille.i.potestates. Velit:cupi at:sed cum multi uelint ferre arma:& tamen non audeant a ducibus poscere adiunxit poscat. Multi ẽt cũ ꝓpo suerint si deneget̃:nõ audent rapere : addidit rapiat.

Celsa petit:tacitumq̃ obsedit limen amatæ
Quã sup aduentu teucrũ turniq̃ hymenæis
Fœmineæ ardentẽ curæq̃ iræque coquebant
Huic dea cæruleis unum de crinibus anguem
Cõiicit:inq̃ sinum præcordia ad itima subdit
Quo furibunda domũ mõstro p̃miscet oẽm
Ille inter uestes & leuia corpora lapsus
Voluitur attactu nullo:fallitque furentem
Vipeream inspirans animam:fit tortile collo
Aurum ingẽs coluber.fit longe tænia uitæ
Innectitque comas:& mẽbris lubricus errat
Ac dum prima lues udo sublapsa ueneno
Pertentat sensus:atq̃ ossibus implicat ignem
Nec dũ animus toto p̃cepit pectore flammã
Mollius:& solito matrum de more locuta est
Multa sup nata lachrymãs phrygiisq̃ hyme-
Exulibus ne dat̃ ducẽda lauinia teucris -næis
O genitor:nec te miseret nateque tuique
Nec matris miseret:q̃ primo aq̃lone relĩquet
Perfidus alta petens abducta uirgine prædo
At nõ sic phrygius penetrat lacedæmona pa-
Ledæãq̃ helenã troianas uexit ad urbes -stor
Quid tua sancta fides:qđ cura ãtiqua tuoꝝ
Et consanguineo totiẽs data dextera turno
Si gener externa petitur de gente latinis
Idq̃ sedet:fauniq̃ premunt te iussa parentis
Omnẽ eq̃dẽ sceptris terrã quæ libera nostris
Dissidet:externã reor:& sic dicere diuos
Et turno si prima domus repetatur origo
Inachus acrisiusq̃ patres:mediaq̃ mycena
His ubi ne quicquam dictis experta latinum
Cõtra stare uidet:penitusq̃ in uiscera lapsum
Serpentis furiale malũ:totamque pererrat:
Tum uero infœlix ingẽtibus excita monstris
Immẽsam sine more furit lymphata p̃ urbẽ.
Ceu quodã torto uolitant sub uerbere turbo
Quẽ pueri magno ĩ gyro uacua atria circũ
Intenti ludo exercent:ille actus habena

SER. Tacitũ:pro tacite. Obsedit:bene obsedit q̃ si quæ si ĩsidiabat̃. Curæq̃ iræq̃.c.ꝑuerso ordie res pondit:nã ira ĩ troianos ẽ & cura đ nuptiis: & primo aduentũ teucroꝝ dixerat. Huic dea:figura hyꝑbatõ nãq̃,talis ẽ ordo huic dea unũ anguẽ in sinus cõiicit & usq̃ ad ĩtima subdit p̃cordia q̃ sũt loca cordi uicia q̃bus sensus ꝑcipit̃. Anguẽ ãt iniecit ꝑtẽ sui.i.furoris.
Leuia: pulchra. Attactu:nullo sine morsu. Fallit q̃ fu.iniicit furorẽ sine accipiẽtis sensu. Furẽtẽ autẽ ut furore teneat̃ nã nondũ furebat. Tænia uitæ:tæ nia ẽ uitaꝝ extremitas. Vdo.s.ueneno hypallage in sensu ueneno udo:quod ẽ de udo corpore: nãq̃ ser pentũ uda sunt corpora adeo:ut qua eũt uiã humor̃ designẽt. Solido matꝝ de.m.Iracunde nã hoc ẽ de matꝝ more:mixta asꝑitate loquebat̃: nã paulopost uero furore q̃tiet̃. Exulibus ne dat̃:ꝑp dissuasionẽ signate loq̃t̃ exules uocãs eos q̃ propria regna repete bãt. Ducẽda:abducẽda. Prædo:q̃si piratã ducit ho minẽ diu ĩ mari morãtẽ. At nõ sic phrygius: legit̃: & an nõ:sed hoc absolutũ est:si aũt legeris at copula tiua ꝑticula ẽ adornatũ solũ ꝑtinens:Hora. At o deo rũ quicq̃d in cælo regit terras & humanũ genus. Et cõsanguineo:filius.n.Venilæ amatæ sororis. Si ge ner externa petit̃ de.g.l.de qualitate trãsit ad finẽ: nã uult Turnũ eatraneũ eẽ definire ꝑ calidã argumẽta tionẽ:q̃a iperio latini non subiacet:cũ oraculũ de lati nis oĩbus cauerit:postea ẽt huic occurrit Turnũ græ cũ eẽ ab Acrisio cõmemorãs ꝑ quod duas res latẽter aget:nã dicẽdo originẽ cõsiderãdã docet: & turnum græcũ eẽ ab Acrisio æneã latinũ a Dardão. Premũt iussa:urgẽt in hoc cõpellũt. Inacu acrisiusq̃ pa. Da me Acrisii regis argiuoꝝ filia postq̃ ẽ a Ioue uitiata pater ea itra arcã iclusã p̃cipitauit ĩ mare: q̃ delata ad italiã ĩuenta ẽ a piscatore cũ Perseo:quẽ illic enixa fue rat & oblata regi:qui eã sibi fecit uxorẽ cũ qua etiam ardeã cõdidit:a q̃bus Turnũ uult originẽ ducere. Si ne more furit:sine exẽplo:& hoc ẽt cõtra decus est re giũ. Lymphata:ꝑcussa furore nymphaꝝ:sicut ceri tos a Cerere dicimus. Turbo:Catullus hoc turbẽ di xit:ut hoc carmẽ hic turbo:unde turbinis facit:nam si,tubonis sic erit a proprio nomĩe. Impubesq̃ ma. aut multitudo puerorum aut a parte totum posuit: ut pro manu tacita ipsum puerum intelligas.
DONA. Tacitũ:sine strepitu quoniã ĩ merore ia cebat:cũ audiret filiã dandã æneæ:uel ipsa tacita :ut facilius nescienti obtẽperet. Vnũ:q̃a unũ ad ꝑditio nẽ p̃sentiũ arbitrata ẽ satis eẽ. Sinu:sinus dicit̃ q̃ põt aliquid excipere & tenere. Vipeream aĩam: pulsa.s. humana. Fit lõge tænia uitæ:Tẽia idest uitta. Exu libus datur: non fuit utendum principio. Nam nec beniuolus reddendus erat qui esset pater. Nec atten

Tenia

Curuatis fertur ſpatiis:ſtupet inſcia turba
Impubeſque manus mirata uolubile buxum
Dant animos plagæ:non curſu ſenior illo

tus q de re eſſet ſolicitus.Nec docilis cum cã ſciret.In cipit ergo a q̃ſtionibus deformãs negociũ:& ita agit cũ marito quẽ reuereri oportuit:ut ſuadere potius q̃ reprehẽdere uideať.Sũt ergo argumẽta. Nullus po/ſtulat.Pr̃ ĩgerit:Erit ĩ naui thalamus filiæ quãdo da/tur ei qui ꝑpetuis erroribus dãnatus ẽ.Oĩs uita duceť ĩ fluctibus.Nulla cõiugis pagatio ſanguinis: ſed orba/tio eſt & domus noſtræ ſolitudo ꝑpetua.Antea autem geſta exempla ſunt ꝑfidiæ ipſoꝝ.Eſt ãt maximũ ſce/lus rumpe fidẽ Turno.Reſponſa deorum ſunt cũ maxima cautela cõſideranda qa implicita ſũt & inuoluta.

CHRI. Tacitũ:clanculũ non ſentiente illa. Super:id eſt de propter ſignificat. Cice.Cupio hoc multis de cauſis.i.propter multas cauſas. Fœminæ:quaſi dicat maxime.Nã fœmineus ſexus propter ĩbecillitatem im/patientior eſt in omnibus perturbationibus. Hic paulo infra ut rabiem uehementiorẽ oſtendat canes fœmi nas ponit. Curæ & iræ:Nã cura quam cupiebat de filia iram in troianos excitabat.Vſus eſt autem plurali nu mero:ut eas perturbationes uehementiores oſtenderet. Præcordia:optimum elegit membrum: ut uidebis ubi expreſſimus quid eſſet præcordia dictum eſt. Fallit furẽtẽ:Nam ita furtim iniicit furorem:ut cũ illa fu/reret:tamen non animaduerteret unde ſit ille furor. Animam.i.anhelitum : ſic in georgicis.Animas e olen tia mediora fouent illo. Matrum de more:ita loquebatur:ut amorem maternũ exprimeret:& cuncta quæ quereretur : inde prouenire uiderentur: non autem a furore:ut paulo poſt. Multa:pro multum. Ducẽda: arguit a damno ꝙ filia detur illi qui paulo poſt abducturus ſit.Et hoc facit ueriſimile:quoniam ſit exul:neq̃ proprias ſedes habeat quo ſe recipiat.Item a turpi quoniam cõtra ius atq; fas eripiatur Turno cõſanguineo.

O genitor:ad quem potiſſimum pertinet filiæ cauere. Natæ & tui:Id agis quod nemini proſit oĩbus noce/at.Nam cũ rapieť e conſpectu parentum uirgo & nos:& illa in miſeriam rapiemur.Nec fruſtra id adiunxit: nec matris miſeret nã impacientius ferunt hæc incommoda matres q̃ patres:unde repetiuit miſeret. Predo: Quod facile cõiici põt ex eo quod diu ꝑ diuerſa maria uerſatus ſit. At nõ:maximam uim habet hoc exem plũ.Facit.n.credibile hoc ĩ ænea cũ de more illius gentis ſit rapere aliena. Si gener:cõfutatio eoꝝ q̃ obiici poſ ſent de fatoꝝ iuſſu. Tu uero:Hactenus de matꝝ more locuta ẽ.Nũc uero apte furore cõcita cœpit:tũ ex de/ſpatiõe qa latinũ ꝑſuadere nõ poterat:tũ qa magis atq; magis a furia accẽdebať. Mõſtris: nõ erit ueriſimile pudicã reginã ĩ tãtã amentiam proruiſſe:niſi concita fuiſſet tanto furore:ut pro mõſtro haberi poſſet. Dant aĩos:quomõ inerũt animi ĩ rebus inanimis.ſed pulcherrima poetæ fãtaſia:ut motus illi maiores q turbini ex plagis proueniũt aĩos q̃ſi audaciã appellet:& declamat a cõtrario:cum ipſæ plagæ ſoleant illam imminuere.

SER. Simulato nu.bac.Talẽ patiebãtur furorẽ:ut ſparet ſe liberi ſacra celebrare.Non.n.ipſa ſimulabat qđ ẽ ſanoꝝ.nã & paulo poſt dicturus ẽ a lectu ſtimu lis agit undiq; bacchi. Quo:ut heu ohe bacche.uox bacchãtis ẽ. Tibi ſumere thyr.pro ſumebat:& ſũt ĩ/finiti pro ĩdicatiuis. Pãpineas ha.Pãpinis tectas. In cinctæ pel.Nebridũ.ſ. Pinũ ſuſtinet:facẽ pineã:ut fie bat ĩ liberalibus. Nate turniq; canit.h.Hic apte expſ ſit demẽtiã.Nã cũ cõſecrauit filiã libero hymenæum canit eius ac Turni.Hymenæũ ãt nũc carmẽ nuptia/le dixit. Toruũ:pro torue. Io:uox clamãtis:& ẽ tra gicus ſermo. Piis animis.i.maternis. Crinales uit. quæ ſolaꝝ matronaꝝ erãt:Nã meretricibus non da banť. Acuiſſe furo.ut ſupra Quã iuno his acuit di/ctis.Cõſiliũq; oẽm domũ uertiſſe latini. Quod ha/buerat: ut filiã dãdo æneæ bella remoueret:q̃ ſignifi cauerat fumus augurii. Acriſioneis danæ : patrony micũ.i.nã filiã acriſii ſignificat nõ acriſioneis colõis. Sola enim uenerat:nõ cũ colonis. Præcipiti dela. no.Vt diximus ſupra intra archã. Magnũ tenet ar. no.Bene alluſit.Nã ardea q̃ſi ardua dicta ẽ.i.magna & nobilis & q̃q̃ Iginius ĩ italicis urbibus: ab augurio auis ardeæ ardeã dictã uelit. Illud nãq;:Ouidi.ĩ me/tarmorpho.fabuloſũ ẽ ĩcẽſã ab Hãnibale ardeã: & in hãc auẽ eẽ cõuerſã.Sciendũ tamẽ ardeã ꝑ antiphraſĩ dictã: quod breuitate pennaꝝ altius nõ uolat.Luca. Quod auſa uolare ardea ſublimis pennæ confixa na tãti. Mẽbra exuit:Bene exuit:nã dii cũ uolũt uideri ĩduũt ſe corporibus propter mortalium oculos: Nã incorporei ſunt. Albos cũ uita.i.etiam albas uitas. Ramũ innectit oliuæ:Aut coronam accipit: aut ra mum alligat uittis quod aperte ĩ.viii.oſtẽdit.Et uit/

Per medias urbes agitur:populoſque feroces
Quẽ etiam in ſiluas ſimulato numĩe bacchi
Maius adorta nefas maioremq; orſa furorem
Euolat:& natam frondoſis montibus addit
Quo thalamũ eripiat teucris:tedaſq; moreť
Heu ohe bacche fremẽs:ſolũ te uirgine dignũ
Vociferans:& eni mollis tibi ſumere thyrſos
Te luſtrare choros:ſacrũ tibi paſcere crinem
Fama uolat:furiiſq; accenſas pectore matres
Idẽ oẽs ſimul ardor agit noua querere tecta
Deſeruere domos:uentis dant colla comaſq;
Aſt aliæ tremulis ululatibus æthera complẽt
Pampineaſq; gerunt ĩcinctæ pellibus haſtas
Ipſa inter medias flagrantẽ feruida pinum
Suſtinet ac natæ turnique canit hymenæos
Sanguineam torquẽs aciem:torumq; repente
Clamat io matres audite ubicunque latinæ
Si qua piis animis manet infœlicis amatæ
Gratia ſi iuris materni cura remordet
Soluite crinales uittas:capite orgia mecum
Talem inter ſiluas inter deſerta ferarum
Reginam alecto ſtimulis agit undiq; bacchi.
Poſtquam uiſa ſatis primos accuiſſe furores

Consiliumq; omnēq; domum uertisse latini
Protinns hinc fuscis tristis dea tollitur alis
Audacis rutuli ad muros:quā dicitur urbem
Acrisioneis danae fundasse colonis
Præcipiti delata noto:locus ardea quondam
Dictus auis:& nūc magnū māet ardea nomē
Sed fortuna fuit:terris hic turnus in altis
Iamq; media nigra carpebat nocte quietem
Alecto toruam faciem:& furialia membra
Exuit in uultus sese transformat aniles
Et frontem obscænam rugis arat:induit albos
Cum uitta crines:tū ramum innectit oliuæ
Fit calybe iunonis anus:templique sacerdos
Et iuueni ante oculos his secū uocibus offert
Turne tot in cassum fusos patiere labores
Et tua dardaniis transcribi sceptra colonis
Rex tibi coniugiū & quæsitas sanguie dotes

ta comptos uoluit prætendere ramos: supra etiam præferimus manibus uitas. Iunonis anus templiq; sacerdos:Iunonis templi anus sacerdos. Fusos patiere labores:Probus de temporum connexione libellum composuit in quo docet quod cui debeat accōmodari ex quo intelligimus hanc quam facit arduam esse connexionem:Nam patiere futuri temporis est fusos uero participium est præteritum.Dicit aūt patieris ut tot tui labores fundantur incassum uel in irritum cadant.Incasum autem tractum est a casibus idest retibus. Trāscribi:tradi sermo autem hic tractus est de pecunia. Nam scribi est dari. Horatius.Scribe decem nerio non est satis adde cicutæ Rescribi uero reddi Horatius Dictantis quod tu nunquam rescribere possis. Terentius Argentum illud Denuo rescribi iube Phormio.

DONA. Bene Iunonis sacerdotis personam sumit ut maiore auctoritate loqueretur. Pulchre autē dixit exuit & īduit ueluti cū uestitus pmutationē facimus. Exuimus enī nostrum & induimus alienū.

CHRI. Simulato: A se.Tanto enim furore percita est:ut contra latini iussa filiam in siluis ausa sit abducere ut coniugium Aeneæ remoretur: ex qua mora tolli penitus illud posse sperabat:unde & reliquæ mulieres motæ auctoritate reginæ illam in siluam secutæ sunt. Deseruere domos:quasi dicat populariter illud migrarunt.Et ex hoc minuere uidetur etiam hac furore ab alecto concussas fuisse. Pampineas: pāpinis uestitas:quos tyrsos uocant. Incinctæ pellibus:habentes pelliceas uestes incinctas.Vtebantur.n. Pellibus lyncū & damarū:& huiusmodi ferarū:quas nebridas dicūt.Stimulis bacchi eum.n.furorē incusserat:ut illa omnis decoris oblita ausa sit.Bacchi sacra simulare. Consiliū omnemq; domum.i.cōsilium quo quidem euerso totius familiæ occasus sequebatur. Fuscis:nigris.Nā furia ab obscuritate & īscitia ē:ut diximus:& ab ea omnia nigra idest noxia:sunt.Ardea dicta est secundum Strabonem uel quia ardua quod in edito sit posita loco.Vel quia cōdentibus urbem auspicium fuit ardea auis uel nomē habuit ab ardea Vlyxis ex Circe filia.

Nebridas

Ardea

Abnegat:externusq; i regnū quæritur hæres
Inunc ingratis offert te irrise periclis
Tyrrhenas i sterne acies:tege pace latinos
Hæc adeo tibi me placita cū:nocte iaceres
Ipsa palam fari omnipotens saturnia iussit
Quare age & armari pubē portisq; moueri
Lætus in arma para:& phygios q flumie pul
Cōsedere duces:pictasq; exure carinas: ·chro
Cælestum uis magna iubet:rex ipse latinus
Ni dare coniugium:& dicto parere fatetur
Sentiat & tandē turnum experiatur i armis
Hic iuuenis uatem irridens sic orsa uicissim
Ore refert: classes inuectas tybridis undam
Non ut rere meas effugit nuncius aures
Nec tantos mihi finge metus:nec regia iuno
Immemor est nostri
Sed te uicta situ:uerique effœta senectus
O mater curis nequicquā exercet & arma
Regum inter falsa uatem formidine ludit
Cura tibi diuum effigies & templa tueri
Bella uiri pacemq; gerant:quis bella gerēda

SER. Quærit heres:de iure traxit:ut nō generū: sed heredē diceret nā per coēptionē facto matrimosibi iuicē succedebāt. Tyrrhenas:i sterne:ut I sequere Italiā uētis sane notū ē bello multum potuisse tyrrhenos:& fuisse pcipue infestos latinis:ut Hi bellū assidue ducūt cū gente latina. Hæc adeo tibi me: Addidit auctoritatē: quia scit anui credi difficile. Adeo autē ualde.s.iussit:ut Teren.Adolescentē adeo nobilē. Lætus:alacer.Festiuius.Nā lætari nō pōt ꝗ perdebat uxorē:sicut supra i primo:Vela dabāt læti. Flumine pulchro:ut supra.Hunc inter fluuio tyberinus amœno. Cælestū uis magna iu.aut p diffinitionem ipsa iuno ē uis deorū:aut p augmētū suasit: primo p se:secūdo p Iunonē:postremo p uin oīum deorum.

Turnū expiat cōtra se quē pro se pbare nō potuit.

Sentiat:tandē sentiat cōtra quē pro se laborātē nō pbauit. Hic iuuenis uatē irridēs:Caluit qa iuuenis: Hora.Nō ego hū ferrē calidus iuuēta cōsule planco.

Victa situ senectus:tēporis lōginqtate:ex qua nascitur situs. Veriq; effœta:cassa ueritatis.O mater irrisionis nō ē honoris. Falsa formidīe:quia uatē:nā eā defēdebat a bellis:si nō etas: saltē religio sacerdotii. Exarsit ī iras.Communis sermo habet ardeo illa re: sed figuratius adeo in illā rē dicimus: & est specialis cornelii elocutio. Orāti:loquenti:unde ēt oratores dicimus. Tremor occupat ar.Vicinitate.s.furiæ. nā tremor furoris ē. Tātaq; se fa.ape.Semoto anili uultu quē finxerat:& quo se induerat:sicut supra i primo de uener:Et uera īcessu patuit dea. Gemios ere

Talibus alecto dictis exarsit in iras
At iuuēi oranti subitus tremor:occupat artus
Diriguere oculi tot erynnis sibilat hydris
Tantaq; se facies aperit:tum flāmea torquens
Lumina cunctantē & querentē dicere plura
Reppulit:& geminos erexit crinibus angues.
Verberaq; īsonuit:rabidoq; hæc addidit ore.
En ego uicta situ:quam uiri effœta senectus
Arma inter regum falsa formidine ludit
Respice ad hæc adsum dirarū ab sede sororū
Bella manu letumque gero.
Sic effata facem iuueni coniecit:& atro
Lumine fumantis fixit sub pectore tedas
Olli somnū īgens rupit pauor ossaq; & artus
Perfudit toto proruptus corpore sudor
Arma amens fremit:arma toro tectisq; reqrit
Sæuit amor ferri:& scelerata insania belli

xit'cri.an.Similes.Nam omnes dicit erexisse:non duos. Verberaq; īsonuit:pro uerberibus īsonuit.i.per uerbera. Rabido:habitum futuræ ōrōnis ostendit.

Respice:multi hic distinguūt & superioribus iungunt:ut sit sensus respice eam quam dicis falsa ƌludi formidine. Ad hæc adsum: idest ad regum arma & ad bella Quomodo ergo dicis quid superfluo his inserat rebus ad quas ueni? Alii respice ad hæc legūt ut sit quasi demonstrantis:respice bella:& lætum gero. Facē iu.cō.satis cōsiderate facē iuueni īuenit qua cito exardescit:& desinit supra uero amatæ serpentem iniecit:ut in mulieribus semper uiget uenenū.

Atro.l.atri luminis tædas:ut pulchra faciat te prole parentem.Atro autem lumine furiali inferno alias autem ratione caret. Sub pec. Vbi fellis locus est idest iracundiæ. Fremit:cum clamore deposcit.Bene autem amens: quia in tempore quieuerat. Scelerata insania belli: nihil enim tam insanum quam desiderare id: per quod possis perire.

DONA. Abnegat:cum tantis periculis: & uxorē: & dotem quæsieris. Externusq; in regnū: dicit oīa quæ hominem fortem & regnum mouere possint. dat præterea uincendi fiduciam asserendo Iunonem affuturam:cui causa displicebat.Addidit meritum:ne si cunctaretur firmatos arctiore fœderis uinculo superare non posse. Ipsam palam fari:Habet emphasin ipsa quasi dicat quæ omnia potest:quæ tuæ causæ fauet.

Tibi:contra meritum laborum irrisio. Tibi:qui male gesta possis tua propria fortitudine corigere. Tibi: suspecto iam genero. Me sacerdotem suam templi custodem cuius idem nosset. Phrygios:Quasi dicat imbelles & inertes. Pictas:Nam luxuriosos hæc pictura denotat. Cælestum uis: Ergo debet audacius fieri.

Rex ipse: q te fefellit: cuius imperium tua defensione seruasti. Iuuenis:non mirum si iuuenis mulierem: & anum in re bellica contempsit. O mater:irrisio est aperta. En ego uicta situ: Peius non potuit obiurgare metuentem q̄ i illum regere qui protullerat. Bella manu.q.t.Contra illud Bella uiri pacemque gerant.

CHRI .Externus:quid.n.iniuriosius ē q̄ cū domi sint heredes qui suo sanguine cōiugium meruerint:querere externos. I nūc:granissima cōfutatio:cum id concedere uidemur quod manifestissimis argumētationibus minime agendum ostēdimus:sic in quarto:I sequar italiam uentis pete regna per undas. Est ornatus locus dissoluto & exploratione ubi mutatis uerbis repetitur eadem sententia. Ingratis: ex quibus nulla gratia prouenit. Ipsa saturnia: Argumētū ab auctoritate. Quare age:cum iam ostendisset inceptū iustum utileq; futurum exhortatur ut capiat. Flumine pulchro & pictas carminas:dixit ut traheret in contemptū.q.d.qui pulchritudinē potius ad uoluptatē reqrāt:q̄ ea q̄ ad salutē & ƌfensionē spectent.Quapp facilius tāq̄ delicioli superabuntur.Ergo arguit a facili. Rex ipse latinus:Traxerat hunc in odiū cū dixit illū denegare sibi connubium & dotes partas sanguine.Itaq; nūc amare insultat & exaggerat irā ī turno. Sentiat:ex eo ꝙ multū fidere uideť uiribus.Turni audaciā illi auget:& bona spe cōfirmat. Tandē.q.d.post nimis longā tuā pacientiam.

Luminis:qbus in ætate uiuēdi robur magnū ē.ii.plus uiribus q̄ cōsilio tribuere solēt.Hinc egre tulit turnus ab anicula admoneri:cū reipu.curā ad regē nō ad sacerdotē ptineat.Propterea q; ē respōsio plena amaritudine & cōtēptu:& ostēdit se nihil latere ex iis q̄ illa ueluti cōsultrix admonuerat. Sed te uicta si.nō qa plus sapiat:sed qa deliret illā eas res dixisse. Dura tibi:distributio ē:nā ostēdit & qd ad aniculā sacerdotē:& qd ad uiros ptineat. Talibus alecto:& recte:nā qs magis furore pcipi q̄ ipsa furia debuit. Subitus tre.p colorē rethoricū quē notationē appellāt illā ita describit:ut oculis nr̄is eā subiciat. Repulit:re ī cōpositione breuis ē:sed ī rebꝰ præteritis quoniā geminať cōsonās fit lōga positione.Sūt āt hæc repi:retuli:& repuli. Rabido: Vt pote q iā furore uehemēter cōcitareť. En ergo:repetitio uerboꝝ qbus usus fuerat turnus uehemētiā demōstrat iracūdiæ. Atro:nūq̄ ab hoc coloř discedit poeta:sed ēt sēsus litteralis ē atro lumīe:cui multus fumꝰ ēet admixtus.

Fre/mit

Fremit:nā īdignatio aliū sonū emitteř,phibebat.nā fremeř significat cōfusā uocē ex ira & dignatiōe emitteř.

Ita super magno ueluti cum flamma sonore
Virgea suggerit ut costis undatis aheni:
Exultantq; æstu latices:furit intus aquæ uis:
Fumidus atq; altæ spumis exuberat amnis.
Nec iā se capit ū da uolat uapor ater ad auras:
Ergo iter ad regem polluta pace latinum
Incidit primis iuuēum:& iubet arma parari:

SER. Virgea suggeriť:de uiminibus:uel uirgis facta:Vnde ē flamma ualidior.Costis autem lateribus & bene antiquū respexit morē.Nā ollas nō suspēdebant:sed positis circū circa ignē adhibebāt. Costis: idest lateribus. Furit ītus aquæ:idest fumidus aquæ amnis nec īmerito:Nā pōt esse & alterius rei amnis. Hanc autē dieresin.Tucca & uarrus fecerūt:nā Virgilius sic reliquerat.Furit intus aquæ amnis & exuberat ut aquæ amnis: quod satis aspū fuit. Nec se iā capit un.melius q̄ si diceret Nec uas iam unda capit.

Tutari italiam: detrudere finibus hostem.
Se satis ambobus teucrisq; uenire latinisque.
Hæc ubi dicta dedit: diuosq; inuota uocauit:
Certatim sese rutuli exhortantur in arma.
Hũc decus egregiũ formæ mouet atq; iuuẽtæ
Hunc ataui reges: hunc claris dextera factis.
Dũ turnus rutulos animis audacibus implet:
Alecto in teucros stigiis se concitat alis
Arte noua speculata locũ: quo littore pulcher
Insidiis cursuque feras agitabat iulus.
Hic subitam canibus rabiem cocytia uirgo
Obiicit: & noto nares contingit odore.
Vt ceruũ ardẽtes agerẽt: quæ prima maloꝝ
Causa fuit: belloq; animos accendit agrestes.
Ceruus erat forma præstãti: & cornibus igẽs.
Tyrrhidæ pueri quem matris ab ubere raptũ
Nutribant: tyrrheusq; pater cui regia parent.
Armenta: & late custodia credita campi.
Assuetum imperiis: soror omni siluia cura
Mollibus intexens ornabat cornua sertis:
Pectebatq; ferrum: puroq; in fonte lauabat:
Ille manum patiens: mensæq; assuetus herili
Errabat siluis: rursusque ad limina nota
Ipse domum sera quanuis se nocte ferebat.
Hunc procul errantem rabidæ uenantis iuli
Commouere canes: fluuio cum forte secundo
Deflueret, ripaque æstus uiridante leuaret.
Ipse etiam eximiæ laudis succensus amore
Ascanius curuo direxit spicula cornu.
Nec dextræ erranti deus absfuit: actaq; multo

Ergo: Quia sic incensus est. Polluta. p. Vel sua: uel troianoꝝ. Indicit: Signate uerbũ bellicũ posuit. In uota uo. Quia nũcupatis uotis bella sumebãt. Hũc decus egregium for. mo. Dauni & Turni. s. decus: Nã hoc dicit: alios pulchritudo turni: alios nobilitas: alios uirtus mouebat ad bellũ. Nã hoc est: Animis audacibus ĩplet. Affectiõe sui iniicit oĩbus magnãimitatẽ.
Arte no. Dolo specul ta lo. q. l. Pronomẽ ꝑ nomĩe ponit non ꝑ noĩbus: Vnde mõ noue ĩterduo noĩa unũ ꝑnomẽ posuit: nam recte quo loco diceret: & hoc semel tãtũ fecit. Insidiis cursusq;: agitabat nã ĩsidiis circũ uẽimus nõ agitamus. Cãibus ra. studiũ mutauit ĩ rabiẽ. Noto odore: ceruĩo. Solẽt. n. ita ĩstitui: Hora. Vẽaticus ex quo ceruinã catulus pellẽ latrauit ĩ aula.
Maloꝝ causa fuit: hoc est. Et primæ reuocabo exordia pugnæ. Aĩos agrestes: plus ẽ q̃ si agrestũ diceret aĩos. Et cornibus igẽs: igens & ad ꝑstantẽ formã ꝑtinet & ad magnitudinẽ cornuũ. Tyrrhidæ pueri: tyrhi filii: & ut diximus supra: alludit ad nomẽ. nã Tyrrhus dictus ẽ pastor: apud quẽ lauinia pepit. Cui regia parẽt ar. magistꝝ hũc pecoris uult fuisse: & salutariũ. nã hoc ẽ & late custodia credita cãpi: mgr̃ ãt pecoris ẽ: ad quẽ oĩa ꝑtinnet aĩalia: Cice. noĩat hoĩem. quẽ magistꝝ pecoris esse dicebat. Siluia: bonũ puellæ rusticæ nomẽ formauit. Pectebatq; fe. quadrupedẽ: ut In latus inq; feri. Manũ patiẽs: patiens illius rei dicimus: unde apparet unum u causa metri eẽ detractũ.
Mensæ herili: noue dixit. nam heꝝ nõ nisi dominũ dicimus: nisi forte ideo dixit: qa dat ei humanũ sensum: ut ĩplorãti similis. Errabat sil. pascebat̃: ut mille meæ siculis erãt ĩmõtibus agnæ. Ipse. i. sua spõte.
Secundo deflueret: Secũdo. i. cũ aqua: unđ & aduerso dicimus contra aquam. Nam ideo deflueret dixit: & secundo: qa eius cursus post natantẽ uidet̃. Deus absfuit: Alecto deũ dicit: sicut de Vener̃ descẽdo ac ducẽte deo: Nã ut diximus: numina utriusq; sexus uidẽtur: iõ qa ĩcorporea sũt: & qđ uolũt assumũt corpus: Vt aũt deũ dicamus ꝑ dea hoc nõ apte põit: sed ĩ subauditiõe. Errãti: Licet. n. certũ esset murituꝝ. tamẽ bene errãtem dixit: quia non usq; quaq; semper certus ẽ ictus: Hora. Nec sp feriet qđcunq; minabit̃ arcus.

DONA. Magno ueluti: ornatus poeticus ĩ parabolis similitudinibus maxime consistit. Polluta pace: Aliter. n. aduersus soceꝝ moueri non debuit. Præterea impellebat̃ a furia. Primis: ductoribus ut causam sciret.
Certatim: amor maximus & fauor in Turnum ostendit̃. Animos agrestes: Excitauit eos primum qui facilius excitari potuerũt propter impitiam & feritatem. Errantem: his uersibus ponit excusationem Ascanii.
CHR. Ita sup: pulcherrima & accõmodatissima comparatio: & mira poetæ copia. Nam cum aqua totiés nominada sit modo latices modo aquæ uim mõ amnẽ mõ undã dicat. Vapor ad auras: Omnia ĩ comparatione quadrant. æstuat. n. sanguis ex accensione bilis: ut aqua flãmas in aheno & ebullitione mouet̃: & ut ĩde extollit̃ fumus: sic ex bilis sanguinisq; bullitione eleuant̃ ad capud uapores quibus omnis recta rõ adumbratur: & lumen admittit: Indicit iter. i. expeditiõem. Honeste autem dixit iter: quasi q iturus esset ad latinũ eius animũ exploraturus anteq̃ bellũ moueat. Tutari italiã & detruder̃ hostem: uerbis. n. honestabat bellũ: quod eqdem sumere simulabat: non ꝑp ereptam cõiugem: ne ꝑprium commodum sequi uideret̃: sed ut patriam tutaret̃ & ab ea hostes arceret ergo primo ostendit honestum bellum: Deinde facile cum polliceat̃ etiam si latini sese opponant: tamẽ ipsum cõtra ambos sufficere. Vt aũt uerisimile faciat rutulos relicta pace: quam omnes suapte natura amant bellum sequant̃ plures causas refert: quibus facile ad id moueri potuerint. Hoc in genere deliberatiuo Cicero affectionẽ uocat: quæ est quædam cõmutatio rerũ ex tẽpore: aut negocioꝝ euentu aut administrationem: aut hominu studio. Arce noua: Fraude inusitata. Nam ingeniosa res fuit ex uenatione huiuscemodi captare occasionem. Canibus: Nam difficile erat homines externos & omnia pauitantes ut aliquid contra ius auderent concitare. Ergo impulit canes ad id ad quid homines non impulisset. Noto: Quem ex multis uenationibus nouissent: Vel noto: idest amico & grato: & quo uehementer delectarentur: ut in Bucolicis: Hic inter flumina nota. Agrestes: Nam ciuilibus & aliqua ratione compositis

non suffecisset illa causa:ut pp ceruum mouerẽt bellũ. Regia parent armẽta:non.n.moti essent ad ulciscendã iniuriã reliq nisi Tyrreus magnæ auctoritatis apud illos fuisset. Dat aũt curã alendi puellæ : quoniam natura molior in delitiis huiuscemodi aĩalia habere cõsueuerint. Mansuetudinem autem illius longius describit:ut inde appareat eum in maiori precio apud heros fuisse. Rabidæ:quia fœminæ facilius in furorem concitant.

SER. Perq; ilia uẽit arundo:Hoc ile & hæc ilia facit:hinc & Iuue.ait uis frater ab ipsis ilibus. Ná quod Marulus Mimographus dixit. Tu hectorẽ imitaris: ab ilio nunq̃ recedis:cum de guloso diceret:allusit ad ciuitatis nomẽ ná ab ili debuit dicere. Bene aũt ea loca uulnerata dicit:q̃ statim mortẽ afferr̃ nõ possunt: ut domũ rediret:ut esset causa belloꝝ. Ná si statim piret:aut ipse ceruus: aut uulneris auctor lateret. Siluia prima soror : Bene puellæ dat doloris ĩpacientiã.

Duros con.agre. aut qa semp duri sunt : aut duros q cerui interitũ nõ dolebát. Pestis:furia. Torre: hic turris facit:ut hic fustis. Grauidi:grauis pp nodos silicet. Quadri fidá quercũ:quæ in partes posset findi q̃ttuor. Cuneis coactis:& satis signate coactis dixit exprimit aũt antiquum morẽ:ut diximus supra : Ná primũ cuneis scindebant fissile lignum. De culmĩe sum.bene culmine:quia de tectis agrestium loquit̃.

Tartaream:aut terribilem: aut forte secũdũ usum dixit. Nemus:locus haud longe ab atria:ĩ quo lacus est qui speculũ dianæ dicit̃:& notandum quod uocẽ eius paulatim facit ꝓcedere : quod locorum indicat cõmemoratio. Triuiæ lacus:hic est qui diãæ speculum dicit̃. Sulphurea nar albus aqua:inuia flãmina est ciuitas narnia ĩ montibus posita qbus subest nar fluuius:q tiberino coniungit̃. Fõtesq; ue.ultra inter amnẽ sũt:ná ut diximus:uox furiæ paulatim ꝓcessit.

Pressere ad pe.na. Statius p̃sitq; palæmõa mr̃. Item cõtra natos ausæ depõere mr̃es. Ad uocẽ bucciæ si. ut sẽsit:& ad sonitũ uocis uestigia torsit. Ná qcunq; sonus dici uox ꝓprie põt. Auxiliũ castris ef.ap.i. ipsa in auxiliũ effundit̃. Direxere ac. Ordinauerũt in latitudinem. Præustis:Præ breuis fit pp sequentẽ uocalem:qđ una parte or̃onis factũ intolerabile est hic ãt tolerabile: qa compositus est sermo. Ferro ancipiti: utriq; noxio. Dicit aũt aut gladios aut bipennes. Seges:Terra mõ:ut Quid faciat lætas segetes p atrá uero fertilẽ significat:ut ostendit̃ in geor. Sole lacessita & lucem:naturale.n.est ut metalloꝝ splẽdor plus fulgeat alia luce repcussus. Paulatim sese tollit mare : sic bella dicit surrexisse paulatim:sicut uẽtis flãtibus mare turgescit. Hic iuue.hic confundit noĩa. Ná & puerũ & iuuene nõ nunq̃ Virgi.potuit ut hoc loco. Ná almonẽ quem mõ iuuenẽ dicit:paulo post ait pueꝝ:ut Almonẽ pueꝝ. Mouet autẽ miserationẽ ab ætate: cũ dicit puer:a uirtute cũ dicit Prima ante aciẽ: a uulneris etiã crudelitate. Almon:bene rustici nomẽ usurpauit a fluuio. Hæsit enĩ sub.g.u.i.sagitta: ut Ardẽs infesto uulnere pyrrhus inseqt̃. Vdæ uocis iter.i. iter udum: non enim uox uda est: sed p udam arteriarũ labitur uiam unde in febricitantibus deficit.

Perq; uterum sonitu perque ilia uenit arũdo:
Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit
Successitq; gemẽs stabulis:quæstuq; cruẽtus
Atque imploráti similis tectũ omne repleuit.
Siluia prima soror palmis percussa lacertos
Auxilium uocat:& duros cõclamat agrestes.
Olli pestis enim tacitus latet aspera siluis:
Improuisi adsunt:hic torre armatus obusto.
Stipitis hic grauidi nodis.quod cuiq; reptũ ẽ
Rimãti tælum ira facit:uocat agmĩa tyrrhus
Quadrifidam quercũ cuneis ut forte coactis
Scindebat:rapta spirans immane securi.
At sæua e speculis tempus dea nacta nocendi.
Ardua tecta petit stabuli & de culmĩe summo
Pastorale canit signum:cornuque recuruo
Tartaream ĩtendit uocem:qua protĩus omne
Cõtremuit nemus:& siluæ ĩtonuere ꝓfundæ:
Audiit.& triuiæ longe lacus:audiit amnis
Sulphurea nar albus aqua:fontesque uelini:
Et trepidæ matres pressere ad pectora natos:
Tum uero ad uocem celeres qua buccia signũ
Dira dedit:raptis concurrunt undique tælis
Indomiti agricolæ:nec non & troia pubes
Ascanio auxilium castris effudit apertis.
Direxere acies:non iam certamine agresti
Stipitibus duris agitur sudibusue præustis:
Sed ferro accipiti decernunt:atraque late
Horrescit strictis seges ensibus æraq; fulgent
Sole lacessita:& lucem sub lumine iactant:
Fluctus uti primo cœpit cum albescere uento
Paulatim sese tollit mare:& altius undas
Erigit:inde imo consurgit ad æthera fundo
Hic iuuenis primã ante aciẽ stridente sagitta
Natorum tyrrhi fuerat qui maximus almon
Sternitur hæsit enĩ sub guttur̃ uulnus: & udæ
Vocis iter tenuemq; inclusit sanguiue uitam

DONA. Deus.i.euentus qui humanos actus aut implet:aut deserit. Nota:quoꝝ humanitatem diu comprobasset. Triuiæ lon.lacus.i.auernus:qui a Latini stabulis esset remotissimus. Pressere ad pectore. Ostendit maternum affectum. Tum uero ad uocem:primo dixit Siluia auxilium uocatum:postea dixit Vocat agmina tyrhus & uẽisse aliquos. Tertio furia bellum finitimis tuba canit:& plurimi uenere. Auxilium castris effudit. Nam in piculo regii pueri non paulatim ꝓcessum est:nec partibus:sed semel omnes Tuet̃ autem troiãos ab inuidia ut non ferant:sed ut defendant iniuriam. Hinc iuuenis: post cædem cerui tulit fors ut maximus natoꝝ tyrrhi occideret̃. Mouet autem pathos & quod tyrrhi filius & quod maximus nati:& quod iuuenis.

CHRI. Tectum omne repleuit:Hæc querelæ aīum puellaré mouere facile potuerūt:& illa rursus fratres atq; patré:cuius auctoritate quoniā regio pecori p̄esset reliq sunt moti:p̄sertim qa tacito furore stimulabanť: Vnde ante q̄ p̄uiderét affuerūt. Hic torre:narratio uerisimilis ex eo qđ fieri solet. Rimāti.t.i.sa.inqrebat tella & cū nō īueniret id qđ recta ratione ꝑ tello minime sumpsisset ipsa ira q̄ oia p̄cipitabat faciebat tellū. Ardua: unde melius audireť. Pastorale:nā nisi pastorale signū fuisset nō eēnt moti pastores. Nar.flu.ꝑ naturam umbriæ urbē fluit:Nā ab eo narnia dicta ē. Castris aptis:ostédit celeritaté:ut milites ex oī pte castroꝝ effunderétur. Direxerat acies:prio.n.cōturbate effundebāť milites:ut celerius succurrerét:deīde aciē ī ordiné eduxere.

Corpora multa uirum circa:seniorq; galessus
Dum paci medium se offert iustissimus unus
Q ui fuit ausoniisque olim ditissimus aruis
Q uinq; greges illi balātum quina redibant
Armenta & terram cētum uertebat aratris
Atq; ea ꝑ campos equo dum marte geruntur
Promissi dea facta potēs ubi sanguine bellū
Imbuit & primæ commisit funera pugnæ
Deserit hesperiam:& cæli conuexa per auras
Iunonem uictrix affatur uoce superba
En perfecta tibi bello discordia tristi
Dic in amicitiam coeant:& fœdera iungant
Q uādoquidē ausonio respsi sanguīe teucros
Hoc etiā his addā,tuā si mihi certa uoluntas
Finitimas in bella feram rumoribus urbes
Accendamque animos insani martis amore
Vndiq; ut auxilio uēiāt spargā arma ꝑ agors
Tum cōtra iuno terrorū & fraudis abūde est
Stant belli causæ: pugnatur cominus armis
Q uæ fors prima ddit sāguis nouus ībuit ar/
Talia ɔnubia & tales celebrēt hymenæos /ma
Egregium ueneris genus & rex ipse latinus
Te super ætheréas errare licentius auras
Haud p̄r ipse uelit summū r̄gnator olympi
Cede locis:ego si qua sup fortuna laborū est
Ipsa regam tales dederat saturnia uoces
Illa autem attollit stridentes anguibus alas
Cocytique petit sedē supera ardua linquens
Est locus italiæ medio sub montibus altis
Nobilis:& fama multis memoratus in oris
An sancti ualles dēsis hunc frondibus atrum
Vrget utriq; latus nemoris:medioq; fragosus
Dat sonitum saxis: & torto uertice torres

SER. Corpora mul.u.c. Cōstrata sūt:& rhetorice uiles trudit in mediū.Nobiles uero primo & ultimo loco cōmemorat. Dū paci.m.s.of.nam qd senex bellis ītererat. Olī ditiss.ar.secūdū antiquū moré Horatius Diues antiquo cēsu. Quina redibāt arméta: ꝑ qnq; sicut bina. Terrā uerte.a.duo dixit a Catōe memorata:qui iterrogatus quis eēt paterfamilias respōdit eū q bene pascit & q bene arat. Aequo dū.m.g. apta cōtētione bello māifesto. Nā sic dicimus: æquū auté æqualem non possumus dicere:cū soli interépti sint itali. Promissi dea.f.p.honesta locutio : potens ꝑmissi. Promisisse āt eā cōsésioné ītelligimus:Nā nō ꝑmissit. Imbuit:initiauit:& bene sāguie:Nā pōt bellū & a discordia uel a dissēsiōe īchoari. Et cæli.c.p.a. ꝑbus: Asꝑ Donatus dicūt hoc loco ꝑ bis accipiēdū alloquiť Iunōe ꝑ cæli cōuexa:& ꝑ auras: pōt tamé esse epexegesis ꝑ auras.i.cæli cōuexa:nec.n.aliđ sūt auræ. Dicit ét qdā cōmétarius cōuecta legédū ut sit ipsa cōuecta:qđ difficile ī exéplaribus īuēiť. Victrix uoti cōpos: Affať iā cū supbia:Bene aūt ei in prīcipio denegauit orōnem q̄si ad scelera festināti:quā modo tribuit post bella iā cepta. Bello.d.t.Iuno.n.belli popościerat scīa:hæc & ipse bella pfecit. Dic ī.a.c.ac si diceret ita bella cōmoui ut ne tuo qdē iperio possint ī pacē redire:& hoc ē qđ dicit. Affať uoce.s.Alii dicūt : ego iter hos bella cōmisi tu uicios populos fœderibus iunge: & ptibus Turni & æneæ fauore cōple:qđ tamē si uis ego faciā:ut hīc sit dictū. Ego si q̄ sup.f.l.é.Ipsa regā.
Certa uo.si tua ī hoc cōsētit auctoritas. Insāi.m.a. Homeri epitheton θοῦριον ἄρην. Spargā ar. meminit sui:Nā supra dixit sere crimia belli. Terroꝝ &.f. habūde ē Terroꝝ more hoium. Fraudis uero ex ceruiuulneratiōe. Stāt bel.c.māifeste sūt: placét ut stat cōferre manū. Egregiū.u.g.irōice dictū é. Ipse.l.ac si diceret qué eneæ causa cogor odisse:unđ & amatæ nulla fit métio q̄ est troiāis inimica. Vrbāus: tamen hūc locū accipit ꝑ iterrogationem terroꝝ & fraudis abūde ē : ut q̄si ꝑ gratulationé nō credat sicut Ter.illud.Quia plus cupio mīus credo. Sup æth.qa dixerat Cæli cōuexa ꝑ au. Attolit alas:Hōesta uolātis piphrasis. Italiæ medio:Hūc locū umblicū italiæ corographi dicunt. Est aūt ī latere cāpaniæ & apuliæ ubi hyrpini sūt:& hēnt aq̄s sulphureas iđo grauiores qa ambiť filius Iō āt ibi aditus dr̄ īferoꝝ qđ grauis odor iuxta accedētes necat adeo ut uictimæ hunc locū nō īmolarēť:sed odor ꝑirét ad aquā aplicate:& hoc erat gēus litatiōis. Sciēdū tamé Varro.enumeraŕ quot loca ī italia sunt eiusmōi:unđ & Dona.dicit cāusiæ q dr̄ locus a poeta circa fluuiū q calor uocať:quod iō nō ꝑcedit qa ait italiæ medio. Sub mōtibus al.hoc nisi ad totā Italiā referas:nō ꝑcedit:ut sint:Est ī uallibus Italiæ mōtuosæ:nā hoc ī loco mōtes nō sunt. Nobilis:notus qđ sequētia īdicāt. An sācti ual.Loci an sācti.i.omni pte sācti quē dicit & siluis cinctū & fragosū fluuio torrēte.
DONA. Senior:Pathos ab ætate:Item a causa q; pacis medius Cupiditas pacis ostenditur ex diuitiis quas ī bello perdere erat anxius. Perfecta discordia:Habuit rationem personaꝝ.Nam laus est in furia quod in aliis est uituperatio.Hoc etiam his addam.Non solum gloriať de eo quod fecit: sed ꝑmisit plura facturam.
CHRI. Dū paci.m.Pathos ē a cā:nā nō tam cōqueriť de morte q̄ de cā mortis sic de Palamede.qué falsa sub

proditiõe pelasgi. Insontẽ:ĩfando iudicio:qa bella uetabat. Iustissimus unus:facit causam uerisimilẽ.dirime bat.n.bella:qa erat iustissimus.Itẽ qa ditissimus.Nã diuites bella oderũt. Amplectit̃ ãt utrũq; genus diuitiaꝝ q̃ apud antiquos erãt.Nondũ.n.aut mercatura aut aliis q̃stibus ĩuẽtis totũ patrimoniũ aut ĩ pecore aut ĩ agris erat. Aequo:qa ĩ neutrã partẽ uictoriã ĩpellebat. Potẽs ꝓmissi: qa potuit p̃stare qđ ꝓmiserat. Funera:nõ.n. facile res ad pacẽ reduci poterat.nã cæsis hiis q in aliquo noĩe essent. Supba:qa uictrix. Dic ĩ amicitiã:ita p̃fe cta ẽ discordia:ut ẽt te auctore ĩ amicitia coire possint. Teucros au.nã cũ ĩferiores iniuriã ĩtulerint: difficile ẽ pacẽ fieri. Fraudis abũde ẽ:Nam p̃stata cã belli a furia & aliqs effectus causæ reliq̃ facilia erãt. Talia:ironiã cõ tĩet hic locus. Te sup ætheras:nã furorẽ nõ amat deus. An sãcti ual.hic locus ĩ hyrpinis ẽ ut appet apud Pli.

Hic specus horrendum:& seui spiracula ditis
Monstrant̃:ruptoq; ingẽs acheronte uorago
Pestiferas aperit fauces quis cõdita erynnis
Inuisum numen terras cælumque leuabat
Nec minus interea extremam saturnia bello
Imposuit regina manũ:ruit omnis in urbem
Pastorum ex acie numerus:cæsosq; reportant
Almonem puerum: fœdatique ora galesi
Implorantque deos obtestãturque latinum
Turnus adest:medioq; ĩ crimĩe cædis & ignis
Terrorem ingeminat:teucros in regna uocari
Stirpem admisceri phrygiam.se limine pelli
Tũ quoq; attõitæ baccho nemora auia matres
Insultãt thyasis:neq; enim leue nomẽ amatæ
Vndique collecti coeunt:martẽque fatigant
Ilicet infandum cuncti contra omnia bellum
Contra fata deum peruerso numine poscunt
Certatim regis circunstant tecta latini
Ille uelut pelagi rupes immota resistit
Vt pelagi rupes magno ueniente fragore
Quæ sese multis circum latrantibus undis
Mole tenet:scopuli nequicq̃ & spumea circũ
Saxa fremunt laterique illisa refunditur alga
Verũ ubi nulla dat̃ cæcũ exuperare potestas
Consilium & sæuæ nutu iunonis eunt res
Multa deos aurasque pater testatus inanes
Frangimur heu fatis inquit ferimurq; ꝓcella
Ipsi has sacrilego pendetis sanguine pænas
O miseri te turne nefas:te triste manebit
Supplicium uotisque deos uenerabere seris
Nãq; mihi parta qes:omnisq; ĩ limine portus
Funere fœlici spolior:nec plura locutus
Sepsit te tectis:rerumque reliquit habenas
Mos erat hesperio ĩ latio quẽ protinus urbes:

SER. Hic specus.h.Hoc nomẽ apud maiores triũ generũ fuit.Ennius fœminino posuit. Hora. masculino.Quæ nemora aut quos agro ĩ specus.Vir. Neutro.quod hodie ĩ numero singulari tribus tantũ utimur casibus.Pluralẽ tãtum a genere masculĩo habemus ĩ oĩbus casibus.Hic ẽ ĩpĩ ĩ defossis specubus quã quã ãtiq codices habeãt hic specus horrẽdus. Spiracula.d.aditus a spirãdo : antiq codices piracula habẽt q̃ dicta sunt αποτουπερατων:hoc e st a finibus inferoꝝ. Vorago:Acherõtis exæstuatio. Cõdita.e.alii cõdit legũt:& se subaudiũt. Leuabat.i.r̃leuabat:r̃crerbat cui p̃sentia sua erat oneri. Etremã.s.bel.manũ. Quod sup ẽ: & est trãslatio a pictura:quã mãus complet & ornat extrema. Fœdati:cruẽtati. Implorantque.d.ad auxiliũ & ultionẽ. Obtestãturq;.l. propter cædẽ factã testem adhibent:& dicunt auctores rupti fœderis esse troianos: cum ipsi pacis iura temerarĩt.

Et igni: ĩ ipso feruore seditiõis. Trucros ĩ re.uo.dicit teucros:aut iniuriose dictum accipe quasi exules ac ꝑfidos. Attonitæ bac. quasi baccho.Furia enĩ agebatur:& sic est dictũ. Vt at medias iter cædes exul a.

Nemora.a.ꝑ nemora. Thyasis: Choreys. Neque enim leue nomen.a.Iunena.Quæ nõ facit prĩcipis u.

Martemque fa.Prælium cum clamore deposcunt.

Cõtra omnia fata supius de lauinia. Fata deũ:Propter oraculum Fauni. Peruerso:irato. Velut pelagi rupes:sic Cicero seditiõem populi fluctibus comparauit in illis duntaxat fluctibus concionum.Bene Virgilius eum qui restituit seditioni:rupem uocauit.

Mole te.hic distinguendũ:ut scopuli nominatiuus pluralis sit. Cæcum consiliũ:fremi tui populi bonũ nomẽ posuit. Frangimur:ꝑmansit in rupis trãslationem. Sacrilego sanguine:qa bellum sumebãt contra uoluntatem deoꝝ. Votisq; deos uenerabeȓ seris:qa religio rigida dicit̃ semel mala cõmissa nulla ratione reuocari.Hora.Dira detestatio nulla expiat̃ uictima.

Parta quies.s.uicinæ mortis beneficio. In limine portus:securitas oĩs in ꝓmptu est.Funere fœlici spolior:exeqis tãtum regalibus careo. Mos erat: Varro uult mortẽ eẽ cõmunẽ cõsensũ oĩum simul habitãtium:q ĩueteratus cõsuetudĩem facit. Hespio ĩ latio: hoc ẽ ĩ antiquo.Nã ut ĩ primo diximus:duo latia fuerũt:unđ nõ frustra hespio addidit.Quod ãt dicit hãc cõsuetudinẽ antiquã fuisse:falsũ ẽ.Nã a Numa põpilio primũ ĩstituta est:sed carmini suo:ut solet miscet hystoriã. Notãdũ sane ĩcõuexũ esse hũc locũ: si qs totius libri cõsideret textũ.Nã supra ait. Lõga placidas ĩ pace r̃gebat.Itẽ dicturus est Ardet inexida ausonia atq; ĩmobilis ante:& nunc dicit.Mos erat hespio in latio: supra etiã captiui pẽdẽt currus.Itẽ tyrrhẽas ĩsterne acies:q̃ ne sint cõtraria accipiamus italiã primo caruisse bellis:medio tꝑe qeuisse:& ad antiquũ studiũ nũc reuerti:sicut romãi bello flagrauere sub Romulo : qeuere sub Numa:sub Tullo Hostilio prĩa studia repetiuerũt.Hinc ẽ q; & ipse Vir.ait Lõga placidas ĩ pace regebat nõ perpetua.Item desuetaq; bello Agmina in arma uocat subito: ferrumq; retractat. Nã retractare ẽ repetere quod omiseras.Tale aliqd dicit de genere syllano.Salu. Nam uolẽs ostẽdere antiquos maiores eius cõsulares fuisse:

uicinos uero ignauissimos.Syllā uero florētissimū. Ait igit' Sylla patritiæ gētis fuit:familia iam extīcta maiorū ignauia. Quē protius iugi.deīde:Nā nūc tēporis aduerbiū:alibi loci:ut eū ꝓtinus utraq; tellus uno foret. DONA. Dat soni.Cōpendiosa descriptio: i q amnē & partē ex q̄ fundit' & sonū cadētis aq & cām soni ostēdit. Nec mīus inte.i.iterea nō minus. Extremā:nā i artibus extrema māus ē.cū amplius māus nō repōit':qa opus ē pfectū. Obtestant':iuidiosis uocibus lacerāt:q; oīa mala p troianoꝶ fœdus euenerāt. Teucros & stirpē phrygiā:p cōuitio posuit.q.d.idignos ad maximas dignitates uocari. Cōtra oīa:pp apes & icēdiū. Cōtra fa.i.sentētias deoꝶ & fauni respōsa. Circūstāt:obliti regalis reuerētiæ. Deos &.a.Nā oībus cōtra stātib; quē aliū suæ sniē potuit adhibere testē. Frāgimur:frāgūt' comoda nr̄i iperii: & pōit signata uerba ī trāslatiōe.Nā frangit' nauis:& fluctibus istātib; iterit. Miseros:dolet error peccātiū.Nullus.n.sciēs cadit ī foueā scelerum. CHRI. Hic specus.h.poeticæ describit hiatum:p quē ad iferos furia descenderet.Quod aūt addit cælū terramq; leuabat ad moralē rōnem rettulit:qa & magni & parui uiri leuant' quādo furore liberant'. Ruit oīs:qd mir̄ si latius cessit:cū & ii q iniuria se a teucris lacessitos putabāt & turnus & ii quoꝶ uxores amata cōmoterāt eodē tpe circūstarēt tandē cessit Almonē.Emphasis ē in noīe q primū regi pistoris filius. Puerum: pathos ab etate. Fœdati:pathos a mō. In medio crimine:capta maxima occasione. Teucros.q.d. externos & exules i regna uocari.Nā cui lauina tradebat' eidē regnū cōcedebat'. Stirpē admisceri.p.quasi queraf degeneraturos latios ex admixtiōe aduenaꝶ extorrū & a patria pulsoꝶ. Se.I.p.habet emphasin ꝓnomen.q.d.affinē tātū regē etiā q sua fortitudīe hactenns illud regnū ꝓtexerit.Ergo cū idignatiōe ꝓferendū. Certatim ut ostēdat latinū:nisi iuitū nō cessisse.Velut pelagi rupes:ut.p.r.Hæc cōgeminatio asserit cōparationē nō temere factā:sed peitus uerā esse. Sæuæ nu.iu.nō fuisset supatus a solis hoībus nisi fuisset aduersus eū iuno deoꝶ & regnoꝶ regina. Frágimur.grauis est rei dānatio cū demōstramus nos iuitos cedere. Sāguīe:ne forte credatis illas eē leuiore. O miseri:ꝓpter penas q̄s luetis ex scelere potuisset iure suo:sceleratos appellare:sed uoluit miserātis potius q̄ irascentis animū ostēdere:si forte illos īmutare posset. Te turne:cuius auctoritate hæc maxime fiunt.Cōgeminauit aūt ꝓnomen ad maiorē expressionē. Votis.s.nō.n.deoꝶ sæuicia hoc eueniet:sed tua pertinatia.Quia serius q̄ oportuerit penitētia moueberis:deīde ut maiorem orōni auctoritatem afferat:aperte ostendit multo pluris hæc illorum q̄ sua interesse.

Albanæ coluere sacrum:nunc maxima rerū
Roma colit cū prima mouēt ī prælia martē:
Siue getis iferre manum lachrymabile bellū
Hyrcāisq; arabis ue parāt:seu tēdere ad īdos:
Auroramque sequi parthosq; reposcere signa
Sunt geminæ belli portæ:sic nomine dicunt
Religione sacræ:& sæui formidine martis
Centum ærei claudūt uectes:æternaq; ferri
Robora:nec custos absistit limine ianus
Has ubi certa sedet partibus sententia pugnæ
Ipse quirinali trabea.cinctuque gabino
Insignis reserat stridentia limina consul
Ipse uocat pugnas:sequitur tum cætera pubes
Aereaque asensu conspirant cornua rauco
Hoc & tum æneadis indicere bella latinus
More uidebatur tristisque recludere portas
Abstinuit tactu pater: auersusque refugit
Fœda ministeria:& cæcis se condidit umbris
Tum regina deum cælo delapsa morantes
Impulit ipsa manu portas:& cardine uerso
Belli ferratos rupit saturnia postes
Ardet inexcita ausonia atq; immobilis ante
Pars pedes ire parat campis:pars arduus altis
Puluerulentus equis furit:oēs arma requirūt

SER. Maxima rerum:roma imperii potita. Mouent in prælia martem:nā moris fuerat idicto bello in martis sacrario ancila commouere. unde est ī.viii. Vterq; impulit arma. Siue getis īferre manu lachrymabile bellum:geraꝶ ferra genus etiā apud maiores fuit.Nā ipsi sunt mysi:quos Salu.a lucullo dicit eē supatos. Hyrcāis ue.gens dicta a silua hyrcāia ubi sunt tigres. Arabis ue parāt:hic datiuus uēit ab eo qđ est hic arabus.Nā ab eo qđ ē hic arabs ab hoc arabe arabibus facit:sicut hyberus:unde ī Luca. Occurat hiberibus alter:& hiberus Hara.Discet hiberus rhodaniq; potor.Itē lectū ē æthiops & æthiopus:sed modo tantū æthiops dicimus. Auroremq; seq: igenti ambitu ipsū ortū diei dici ꝑ populis. Parthosq; reposcere signa:hoc ī honorē Augusti posuit regnāte a pthis repetita sūt signa:q̄ Crassus pdiderat q cū auiditate sua cōtra auspicia bellū suscepisset:captus cū filio ē: & necatus īfuso ī os auro. Sunt geminæ belli portæ:sacrariū hoc Numa pōpilius fecerat circa unū argiletū iuxta theatrum Marcelli quod fuit in duobus breuissimis templis.Duobus aūt pp Ianū bifrontem : postea captis faliscis ciuitate tusciæ inuentū est simulachrū Iani cum frontibus quattuor:unde qđ Numa īstituerat translatū ē ad forum transitoriū:& quattuor portaꝶ unū templū est institutū.Ianū sane apud aliquos bifrontē:apud aliquos q̄drifrōtē eē nō mir̄ ē.Nā alii eū diei dominū uolūt ī quo ortus ē & occasus. Hora. Maturine pr̄ seu Iane libētius audis. Alii anni totius quē ī quattuor tēpora cōstat eē diuisum.Anni aūt eē deū illa res ꝓbat:q; ab eo prima pars āni noīatur Religiōe sacræ tremendæ execrabiles.Nam & paulopost dicturus ē. Tristesq; recludere portas.Ferri robora: bene addidit ferri.Nam omne qđ forte ē robur uocamus. Quirinali trabea:Suetonius ī libro de genere uestiū dicit tria esse genera trabeaꝶ. Vnum diis consecratum qđ est tātū de purpura.Aliud regum:quod ē purpureū & habet tamē album aliquid.Tertiū augurale de purpura & cocco mixtū:quirīali ergo regalī. Cinctuq; gab.Gabinus cintus est toga sic ī tergū reiecta:ut una

eius lacinia a tergo reuocata hominem cingat. Hoc aut̄ uestimenti genere utebatᷓ consul bella īdicturus. Ideo qa cum Gabii cāpaniæ ciuitas sacris operaretᷓ: bellum subito uenit. Tunc ciues accincti togis suis ab agris ad bella ꝑfecti sunt: & adepti uictoriam: inde hic ortus est mos. Insignis reserat stridentia. l. c. Is qui prior creatus est insignem accipe primo loco creatum: licet alter similē habeat potestatē. Ipse uocat. p. tria sunt ut supra diximus militiæ genera. Sacramētum in quo unusquisq̨ miles iurat se nō recedere: nisi præcepto cōsulis post completa stipendia. i. militiæ tēpora. Coniuratio: quæ fit in tumultu. Italico bello & gallico: quādo uicinū urbis periculum singulos iurare nō patiᷓ: ut inter Gabios fuit. Euocatio. quod genus nūc tāgit Nā ad subitum bellū euocabatᷓ: unde etiā consul solebat dicere qui uult rēpu. saluā me sequatᷓ. Conspirāt: nam & tubæ simul flabantᷓ. Feda ministeria: Cruenta more suo. Morantes: Differentes. s. bella. Rupit saturnia. p. acyrologiam fecit mutando Ennii uersum: nam ille ait Belli ferratos postes portasq̨ refregit. Immobilis ante: nō semper: sed ante hac. Potest tamē & imobilis a furia: nam an te gessit bella: sed iure idicta ꝑfœciales & patrem patratū.

DONA. Obseruatiões: aut legibus: aut assensibus hoium sūt. Mos lōgo tpe custoditus legē facit q̄ et ad posteros trāsit ut hic patet. Sacrū: qa non ꝑ leui duxerūt q̄si putarēt sacrilegiū cūmitti: nisi eēt obseruatus. Roma: magna laus moris cū a principe terraꝝ populo seruetᷓ. Centū: ærei numerus & materiæ q̄litas dat uim. Ianus: additᷓ ad robur portaꝝ deus q bifrōs oīa circūspiciat: ne furoꝝ & sceleꝝ portæ temere aperiātᷓ. Sedit patribus: firma est oium sentētia. Vocat. p. dat pugnādi potestatē. Iuno īpulit: quod nō decebat. Ergo ostenditᷓ ꝑtinax inimicitia. Neq̨ apuit solū: sed euertit postes a cardie. Ardet iexcita: ecce q̄tū potuit factio Iunōis.

CHRI. Mouēt martem qui sibi sacrificāt orāt sibi assit: & ancilia ī eius tēplo mouet. Mos āt a numa fluxit: sed ipse ad priscos: & ut multæ sic hoc rettulit. Et quoniā uult hoc fictum uideri nō meminit populos: cōtra quos prisci bella mouebāt: q oēs intra Italiæ fines uersabantᷓ. Sed gestis populi: ī sythia tartari dicūtᷓ. Hæc oia uidentᷓ ad Augustū referēda: nā neq̨ latini ueteres neq̨ albāi extra Italiā bella gesserunt: q mesos ꝑ aulū marcium & Canidiū cēturionē repressit: Thracas & sarmatas p. p. Lentulū. Hyrcanos ꝑ Tyberiū: armēios: quoq̨ regio hyrcania ē: supauit Augustus Et parthos ad cōcordiā uēire & signa a Crasso ablata reddere coegit. Per Aqlium gallū arabas domuit. Trabea: trabeaꝝ tria sunt genera. Primū diis sacrum tantū ex simplici purpura. Alterum regibus & deinde consulibus: cui esset aliqd de albo. Tertiū auguribus: sed hoc de purpura & cocco. Apud romanos trabea primus est usus Romulus. Hinc Ouidius Trabeati cura quirini. Plini. aut̄ scribit prætextas apud ethruscos originem iuenisse: & trabeis usos fuisse reges. Cinctus teste Pōponio genus ē uestis a cingēdo Idē sentit Varro: ut de Hora. cinctutos dixit cethegos. gabinū addit qa gabii sacrificātes itellexerūt de aduētu hostiū Itaq̨ uestes suffarcinātes ī hostes irruere: uicto riaq̨ reportauere. Vnđ romāi ex bono augurio agabus accepere. Cōsul ergo idicturus bellū ad ianualē portā subsequentibus militibus accedebat. Inde ad caput circi maximi. Ibiq̨ dicebat. p. r. fātibus bellū idicit. Iisdē uerbis reclamabāt oēs. ide & columela q erat āte tēplū Bellōe ī capite circi maximi hastā iaciebat. Tēplū iā Numa ædificauit ad imū argileꝝ iter duo fora ī ter capitoliū & palatiū: & statuit ut clausū pacē: aptū bellū significaret. Post. hæc cū faliscos romani expugnassent: idē simulachꝝ iani cū q̄ttuor uultibus romā abduxerūt.

Trabea / *Prætexta*

SER. Tergēt: Ab eo qđ est tergeo terges. fuit & tergunt a tergo tergis quod de usu penitus recessit. Aruina pingui: secūdū Suetoniū de uitiis corporalibus aruina est durum pingue qđ est īter cutem & uiscus. Adeo magnæ. Valde magnæ. Atina potens ciuitas: hæc est iuxta pontinas paludes dicta a morbis q̄ græcæ ατάι dicūtᷓ: quos paludis uicinitas creat. Tiburq̨ superbū: aut nobile: aut ꝑ trāsitū tāgit illud qđ aliquādo cū a senatu auxilia poscerent tiburtes sub cōmemoratiōe beneficiorum: hoc tātum a senatu responsum acceperunt Supbi estis. Crustumeri: mutauit: nā crustumeriū dicitᷓ. Turrigere antemnæ bene murate: Antemnæ āt dictæ sunt ꝙ amnis preterfluit: q̄si ante amnē positæ. Salignas umbonū crates: ut dicit Salu. de Lucāis: qui de uimine facta, scuta coriis tegebant. Thoracas alienos: qa apud maiores loricæ pectora tātum tegebant. Statius. Triplici seruantᷓ pecto ra ferro. Pectora nam tergo nullus metus. Lento ducunt argento: flexili argēto ducūt. i. extēdunt. Est aūt & ſp ōdaicus & reciprocus uersus. Classica iamq̨ sonant: bene posuit amphyboliā. Nā classi cū diximus & tubā ipām & sonum. Classicū autē est flexilis tuba.

Tessera signum: symbolū bellicū: ꝙ ad pugnā Exeuntibus datur. s. ꝓpter cōfusionē euitandā: ut fuit in bello Marii Lar deus in sillæ Apollo Delphicus: in Cæsare Venus genitrix. Trepidus: Festinus more suo. Loricam induitur: dicimus & iduo illa re & il-

Pars leuis clypeos & spicula lucida tergunt
Aruina pingui: subiguntque in cote secures
Signaq̨ ferre iuuat: soni tusq̨ audire tubarū
Quin adeo magnæ positis incudibus urbes
Tela nouant: atina potēs: tiburq̨ superbum
Ardea crustumeriq̨ & turrigeræ antemnæ
Tegmīa tuta cauant capitū: flectūtq̨ salignas
Vmbonum crates: alii thoracas ahenos
Aut leuis ocreas lento ducunt argento
Vomeris hunc: & falcis honos: huc oēs aratri
Cessit amor: recogunt patrios fornacibus ēses
Classica iamq̨ sonant: it bello tessera signum
Hic galeā rectis trepidus rapit: ille trementes
Ad iuga cogit equos clypeūq̨: auroq̨ trilicē
Loricā Induitur: fidoq̨ accingitur ense
Pandite nunc helicona deæ: cantusq̨ mouere
Qui bello exciti reges: quæ quemq̨ secutæ
Complerint campos acies quibus itala tantū
Floruerit terra alma uiris: q̄bus arserit armis
Et meministis eni diuæ: & memorare potestis

At nos uix tenuis famæ perlabitur aura
Primus init bellum tyrrhenis asper ab oris
Contēptor diuū mezētius:agminaq; armat:
Filius hunc iuxta lausus.quo pulchrior alter
Non fuit excepto laurentis corpore turni
Lausus equum domitor debellatorq; ferarꝫ:
Ducit agilina nequicquam ex urbe secutos
Mille uiros dignus patriis qui lætior esset
Imperiis:& cui pater haud mezentius esset
Post hos īsignē palma ꝑ gramia currū / chro
Victoresq; ostentat equos satus hercule pul/
Pulcher auentinus: clypeoq; insigne paterū

lam rem. Elicona deæ:parnassus mons thessaliæ di uiditur ī citheronē Liberi & heliconem Apollinis cu ius sunt musæ. Est autē Home. uersus. Εσπετε νυν μοι μουσαι ολυμπια δωματι χουσαι υμεισ γαρ θε αεστε μαρρατατει σ ετε παντα ημεισ δε κλεοσ οιον ακουο μενου δετι ιδμεν οιτινεσ ηγεμονεσ δανα/ ων και κοιρανοι ησαν. Quibus arserit ar. aut splen/ duerit: aut amore flagrauerit. Primus init.b.nō mi rum si & contēptor diuū & sacrilegus Mezentius cō tra piū primus arma corripuit:& sciēda est poetæ af fectatio.Nā amblesiā nefas ē dicere hic aliquos cōme morat quos ī bello non inuenis:& in sequentibus ali quos inuēimus quos hic oīo nō posuit. Thyrrhēis asper ab.o.oriūdo thuscus nō tunc de thuscia uenit: quē ante pulsum a ciuibus cōstat. Agmīa ar. aut eo rum qui eum secuti fuerant: sicut eius filium:nec.n. credibile est solū fugisse.Nam & Stati.dicit.Vel quos mouet exul:& hæsit tristibus apta fides.Aut certe eorꝫ quos Turnus ante ei dederat. Aut Adrastus Polynici ī Statio q ait Ne parua mouēs ī glorius arma iret. Agilia:ex urbe:cerete opido. Ne qcq̄ qa in ꝑlio periit: nec paternū recepit īperiū. Patriis q letior esset imperiis: Dignus q haberet īperatorem potius q̄ exulem patrem.

Pulchro:forti:ut diximus supra. Pulcher: Auētinus mōs urbis romæ ē: quē cōstat ab auibus esse nomiatū quæ de tyberi ascēdentes illic ascēdebāt:ut ī:viii.legimus:Dirarum ē nidi domus oportuna noluerūt Quidē etiā rex aborigenū Auētinus noīe illic & occisus & sepultus ē:sicut etiā albanorꝫ rex Auētinus cui successit Pro cas.Varro tamē dicit ī gēte po.ro.Sabīos a Romulo susceptos istū accepisse mōtē: quē ab auēte fluuio ꝑuiciæ suæ appellauerūt auētinū.Cōstat ergo uarias opiniōes postea secutas nā a pricipio auētius dictus ē ab auibus: uel a rege aborigenū:unđ hūc Herculis filiū constat nomē accepisse nō præstitisse. Insigne pa.absolute dixit.

DONA. Quinq; adeo: Numerꝫ & magnitudinē exprimit. Vomeris:ecce q̄lis amētia uniuersorꝫ agrestiū fuit:ut īstrumenta uitæ profutura in ꝑniciē uitæ uerterent. Tessera:significat nūciū gerendū significantē bel lū. Pādite nūc:relaturus antiqtatis memoriā īuocat musas:ne siue uera siue falsa referat culpā habeat:& īuo/ cando ꝑponit qd sit narraturus. Primus:primus qa asper:primus qa cōtemptor eorꝫ deorꝫ qbus auctoribus æneas ad italiā uenit:& cōiugiū lauiniæ factū ē.Laudat lausum a fortitudīe:q̄ ī pulchro corpore rara solet eē.

CHRI. Lucida sp.t.i.tergendo lucida efficiūt. Aruina:pingue est inter cutē & uiscus:qđ uulgo lardum di/ cunt:sed latini lardū appellant carnē salsam:quasi large aridā.Pingue aūt internū in animātibus quæ nō rumi nāt adeps dicit.In iis uero quæ rumināt seuū & sebū dicit.Sagina uero ē pingue arte & nō natura cōparatū:& ꝑ totū corpus dispsum:Inde saginare pecora & aues dicimus. In cote:eos lapis quo ferrū acuit Pli. plura ge/ nera ponit.Primū creticas:deinde laconicas laudat:& utræq; oleo indigent.Naxias īter aquarias laudari dicit: ac inde armenias.Cilicias uero ex oleo & aqua.Postremo scribit reptas esse ī Italia quæ aqua trahant aciē ꝑacer rimo effectu:necnō trās alpes. Atina:urbs iuxta pōtinas paludes post frabateriā ī campania. Crustumeri:ī la tio opidū est albanorꝫ colonia. Antēnæ: dictæ sunt ante amnē:q in tyberin fluit a siculis primus:latii habita toribus. Ocreas:qbus īduuntur crura:unde dicunt ocreæ quasi ob crura.i.circa crura Crura aūt dicūtur qa illis curamus. Vmbo:media pars scuti quæ apud priscos eminebat. Recoquunt:recoquēdo reficiūt:& iam erugine cōfectos restaurant. Tessera:signū bellicum:ut īter se ab hostibus cognoscantur: uel nomīe uel aliq̄ alia re.Pandite nunc:ī re difficili renouat inuocationem. Contemptor:diuum adeo curā sacrorꝫ ante omnē pietatem ponit poeta:ut nō ut Gapro uidetur:qa contemptis diuis ī hoīes sæuiret Mezentium contemptorē deorꝫ dixerit.Nā & de bisiride:quē illaudatum dicit.Idem dixisset:sed qa curā sacrorum diis nō exhibuit: Nā ut ait Cato ī originibus:Mezentius rutulis imperauit ut primitias quæ diis debent sibi offerrent.Et latini si/ milis īperii metu ita uouerūt.O iuppiter si tibi magis cordi ē nos ea tibi dare potius qua Mezentio:ut nos ui/ ctores facias.Hinc sacerdotis illa īsultatio.Hæc sunt spolia & de rege suꝑbo primitie. Agilina:refert Dyonisi us halicarnasæus pelasgos q in Italiā uenerāt cum auxiliū aboriginibus contra siculos ex hispania populos tu/ lissēt eosq; pepulissent una regnarūt:plurimasq; urbes habuerunt:īter quas fuit urbs ceretinorꝫ: q̄ tunc agyla uocabat. Auentinus:mons tyberi īminens ab Auentino ibi sepulto Vel ut Neuio placet ab auibus q cū ī ty berim potassent illuc se reciperent:ergo ad aduētu auium:uel ab aduentu populorꝫ:nam ibi erat Dianæ tem plum quod nunc sabinæ dedicatū est:& omnibus latinis erat commune.De hoc Propertius.Phillis auentinæ quædam est uicīa Dianæ.Varro ab aduehēdo putat.Nam is collis a reliqs collibus palludibus erat discretus: & ex eo urbe ratibus aduehebant.Alibi idē Varro ait,sabinos ab eorum fluuio auente auētinum nominarūt.

Aruīa
Lardū
Adeps
Seuū
Sagīa
Sepū
Cru/stumi
Ocrea
Tesse/ra
Auen/tinus

Centū āgues cinctāq; gerit serpētibus hydrā:
Collis auentini silua quem rhea sacerdos
Furtiuum partu sub luminis edidit auras
Mixta deo mulier postquam laurētia uictor

SER. Cētū angues: secūdū Simonidē: ut diximus supra. Collis auētini sil.i silua collis auētini:& dicen do auētini:ostēdit iā antea ita eē nominatū. Rhea sa cerdos:alludit ad nomen matris Romuli: q̄ dicta est ilia rhea Silua. Furtiuū:illicite cōceptū qppe a sacer/ dote: sic ait alibi : Et dulcia furta. Mixta : mæchisa

Geryon extincto tyrinthius attigit arua
Tyrrhenoq; boues in flumine lauit hiberas
Pyla manu sæuosq; gerunt in bella dolones
Et tereti pugnant mucrone uerumq; sabello
Ipse pedes tegmen torquens immane leonis
Teribili impexum seta cum dentibus albis
Indutus:capiti sic regia tecta subibat
Horridus herculeoq; humeros iexus amictu
Tum gemini fratres tyburtia mœnia linquūt
Fratris tyburri dictam cognomine gentem
Catilusque acerque coras argiua iuuentus
Et primā ante aciem densā inter tela feruntur
Ceu duo nubigenæ cū uertice montis ab alto
Descendūt cētauri homolen:ottrynq; niualē
Linquentes cursu rapido dat euntibus ingens
Silua locum & magno cedūt uirgulta fragore
Nec prænestinæ fundator defuit urbis
Vulcano genitum pecora inter agrestia regē
Inuentumq; focis omnis quem credidit ætas

τιγειστα græcæ dixit:mulier compendiose mortalis dixit.Consequēs namq; fuerat ut diceret mixta deo mortalis. Laurētia arua: Laurentū ciuitas plurimū potuit:nā omnia uicina loca eius impio subiacuerūt: unde nūc ait arua Laurentia cū iuxta tiberim eius armenta Hercules pauerit:sed secundū antiquū situm ante albā & Romā tyberis laurētini fuerit territorii.
Geriōe extin.geriones rex fuit hispāiæ:q ideo trimēbris fingit̄:qa tribus īsulis præfuit: q̄ adiacēt hispāiæ balearicæ minori:maiori ebusæ.Fingit̄ etiam bicipitem canē habuisse:quia & terrestri & nauali certamine plurimū potuit.Hūc Hercules uicit:qui ideo fingitur ad eum olla ærea transuectus quod habuit nauem fortem & ære munitā.Sane sciēdū declinari hic geryones geryone:unde est Ter gemini nece geryōe ut anchises sæ:unde usurpauit Salu.Geryonis dicēs. Eniens autem Hercules de hispania p campaniam i quedā campāiæ ciuitate pomā triūphi sui exhibuit: unde pōpeii dicit̄ ciuitas : postea iuxta baias cau lam bobus facit:& eā sepsit q locus boaulia dictus: hodie que boauliæ dr̄. Tyrinthius:a tyritha ciuitate argis uicina ubi nutritus ē. Tyrrhenoq; boues in flu.la.i. admiratio locorū longinqtate. Pila ma. pila proprie est hasta romana:ut gessa gallorū:sarissæ macedonū.
Dolōes:dolo est: aut flagellū intra cuius uirgā latet pugio:aut secū dū.Varronē ingens cōtus cū ferro breuissimo.Dolōs aūt a fallēdo dicti sunt qđ decipiāt ferro:cū speciē pferāt ligni:& multi uolūt p teretes mucrones dolōes dici:p ueru sabellū pila significari. Ipse.p.ad genus respicit.Nā & Hercules semp pedes incesset:cū equos habuerit nobilissimos. Torquēs sustinēs:ut axē humero torquet. Horridus:tremebūdus:non re uera horribilis. Tyburtia mœnia.l.de grætia tres fratres uenerūt ad Italiā:Catillus:Coras:Tyburnus.Hi simul oēs unā fecere ciuitatē: & eam de fratris maioris noīe tybur appellauerunt: licet & alias fecerint singuli.Nunc ergo dicit duos ad bella uenisse dimisso in ciuitate ad custodiam Tyburte uel Tyburno: Catillus unde Mons Catilli:quē Carelli dicūt p corruptionē.Coras a cuius nomīe est ciuitas in italia. Descendūt centau.ex hac cōparatiōe equites eos fuisse intelligimus:qđ tamē dicturus ē postea. Necnō celeresq; latini: & cū fratre Coras & uirginis ala camillæ. Homolē ottrynq; ni.mōtes tessaliæ. Ingēs silua locū & magno uirgulta:cū utiq; cedit silua:cedūt uirgulta a minore ad maius uēire debuerit. Nec prænestinæ fūda.de ur. de ciuitatibus totius orbis multi quidē ex parte scripserūt ad plenū tamē Ptolemæus græcæ:latine Pli.De italicis etiā urbibus Higinius plēissime scripsit: & Cato in originibus conditarū urbiū dissenio iuenit̄:adeo ut ne urbis qdem romæ origo diligēter possit agnosci Nam Salu.dicit urbē romā sicuti ego accepi cōdidere atq; habuere in initio troiani:& cū his aborigenes Alii ab Euādro:secūdū quos Virg.Tunc rex Euādrus romanæ conditor arcis.Alii a Romulo:ut En huius nate hauspicis illa inclyta roma.Si igit̄ tantæ ciuitatis certa rō nō apparet:nō mirū si in aliarū opinione dubitatur.Vnde nec hystoricos:nec cōmētatores uarie dicētes impitiæ condēnare debemus. Nam antiqtas creauit errorē:& pleriq; fundāt:pleriq; augent:& ad se trāsferrūt noīa.Quā rem etiā nō parū errorē afferre manifestum est:ut ecce laurētum a pico factum:ut est laurētius regia pici.Item a Lauino latini fratre est lauinum dictū.Item a latino laurentiū.Item a lauina laurolauiniū. Nec prænestinæ fundator.d.u.prænestæ locus ē haud lōge ab urbe dictus αποτων πρινων.i.ab arboribus ilicibus quæ illic abūdāt:ibi erāt pontifices & dii indigetes:sicut etiā romæ erāt:& etiā illic duo fratres q diui appellabant̄:horū soror dū ad focum sederet resiliens scintilla eius uterū pcussit:unde dicit̄ cōcepisse:postea enixa puerū iuxta templū Iouis abiecit quē uirgīes aquarū euntes iuxta ignē īuentū sustulerūt q a fonte haud lōge erat : unde Vulcāi dictus est filius.
DONA. Centū an.Gloriæ cā hydrā gestabat:sed ludibriū matris ex hoc apparebat. Tergū leonis: pter hydrā etiā leōis pellē aliud īsigne paternū gestabat. Gemīos:uel simul natos:uel duos:ut alibi gemini a tenedo.

Geryon

CHRI. Geryone extincto:Vide seruiū.Hesiodus etiā ait medusa cum neptūno concubuit:uerū cum illi caput abscisum ē ex utero duo filii emicuerūt Pegasus equus alatus & crysaor:sic dictus:qa cū aureo ense natus ē.Crysaor relicta terra ad cælū accessit Ioui tonitrū & fulmē ferēs.Hic etiā genuit Geryonē quē Hercules interemit. Tyrrheno flumine.h.b.dictū p miráculo:qđ tanta fuisset uis Herculis:ut tam ex lūginquo prædā abduxisset. Tereti mucrone : mucronē aciē ferri intelligimus.Erat ergo mucro teres.i.ita hasta longa atq; rotūda esset aculeata. Torquens:inuoluens circū se. Tyburtina mœnia : tyburtes originem multo ante urbem habent.Aput eos extabāt ilices tres tyburte cōditores uetustiores.Hæc Pli.atq; addidit fuisse filium Amphiarai qui apud thebas periit: & natum esse ex sorore Adrasti:& in italiam uenisse cum Cora & catillo fratribus

Tyburtes

SER. Cæculus hunc.l.Cæculus aūt ideo: quia minorihus oculis fuit quā rē effecit frequenter fumus.

Cæculus:hūc legio late comittatur agrestis

Quique altũ præneste uiri:q̃que arua gabiæ
Iunonis gelidũ quæ anienem & rosida riuis
Hernica saxa colũt:quos diues anagnia pascit
Quos amasene pater:nõ illis omnibus arma
Nec clypei currus ue sonãt:pars maxĩa glãds
Liuentis plumbi spargit:pars spicula gestat
Bina manu:fuluosque lupi de pelle galeros
Tegmen habent capiti:uestigia nuda sinistri
Instituere pedis:crudus tegit altera pero
At messapus equũ domitor neptũnia proles
Quem neque fas igni cuiq̃ ne sternere ferro
Iãpridem resides populos: desuetaque bello
Agmia ĩ arma uocat subito:ferrũq; retractat
Hi fescenninas acies:equosque faliscos
Hi soractis habent arces:flauiniaque aura
Et ciminicum mõte lacum: lucosque capenos
Ibant æquati numero:regemque canebant
Ceu quondam niuei liq̃da ĩter nubila cygni

hic postea collecta multitudine postq̃ diu latrocinatus est prænestinã ciuitatẽ ĩ montibus cõdidit: & cũ ad ludos uicinos populos ĩuitasset. Cœpit eos hortari:ut secũ habitarẽt & pro gloria iactare se filiũ Vulcani qđ cũ illi nõ crederẽt inuocato Vulcano:ut filiũ suũ comprobaret:oĩs illius multitudinis cœtus flãma ẽ circũdatus:quo facto cõmoti oẽs simul habitauerũt:& Vulcani filiũ eẽ crediderũt. Hinc ẽ Oĩs quẽ credidit ætas:q̃si post dubitationẽ: & qa sine dubio ætas uaria in spectaculis fuit. Dicimus ãt & hoc p̃neste:ut Quiq; altũ p̃neste uiri:& hæc prænestis: unde est cũ primã aciẽ præneste sub ipsa Strauit. Quiq; arua:Gabiæ Iunonis. Gabii diu in agris morati tandẽ gabios cõdiderunt:unde perite arua dixit nõ mœnia. Sane illic Iuno religiosissime colit̃. Est aũt locus haud lõge ab urbe. Gelidũq; ani.anio flu.haud lõge ab urbe ẽ:sed hic euphoniã secutus ẽ. Nã Enni. Annionẽ dixit iuxta regulã. Hernica sa.c. Sabinoꝶ lĩgua herne saxa uocãt̃:Quidã dux maior gabios đ suis locis elicuit:& habitare secũ fecit ĩ mõtibus saxosis:unde dicti sũt hernici. Diues ana.aut fertilis:aut allusit ad historiã:Nã Anto. Augu.sorore cõtẽpta postq̃ & Cleopatrã duxit uxorẽ Monetã eius ĩ anagnia ciuitate iussit feriri. Quos amasce.p.aut pascis:aut sit antiptosis:quo pascit Amasenus.ẽ ãt fluui.uicius ciuitati priuernaꝶ.q̃ ẽ ĩ cãpania. Arma:scuta. Clipei:scuta maiora dicti ab eo q; celẽt corpus αποτουκαλεπτω. Fuluosq; lupi de.p.galerus genus ẽ pilei:qđ fronto neutro genere dicit. Vestigia nu. sinistri:at q ipse ẽ ĩpugnãtibus primus:sed bene nudus ẽ:qa regit̃ scuto. Dextꝶ ãt rectũ eẽ cõueniebat:quasi ab armis remotũ. Pero:rusticũ ẽ calciamentũ:& traxit hoc a græco more. Vnde isti trãsierãt:unde hoc armoꝶ fuerat genus. At messapus equũ.d.n.pro. hic messapus p mare ad italiã uenit:unđ Neptũni dictus ẽ filius:quẽ ĩuulnerabilẽ iõ dicit: qa nusq̃ periit ĩ bello. Ignẽ ãt ei nocere nõ posse pp neptũnũ dicit qa ẽ aq̃ꝶ deus. Ab hoc Enni.dicit se originẽ ducere:unde nũc & cãtãtes ĩducit eius socios & eos cõparat cygnis. Domitor ãt equoꝶ q̃si aĩaliũ a p̃re iuẽtorũ. Hi fescennĩnas acies:Fescenninũ opidũ ẽ cãpaniæ:ubi nuptialia ĩuẽta sũt carmĩa. Hi ãt populi ducũt originẽ ab atheniẽsibus. Aequosq; falli. Faliscos Hilesus condidit ĩmutato.h.in.f. Falisci dicti sunt: sicut febris dicit̃ quæ antea hebris dicebatur. Formiæ quæ hormiæ fuerunt αποτησ ορμησ: Nam posteritas in multis nominibus.f.p.h.posuit. Iusto autem dixit:quia popu.roma.missis decem uiris ab ipsis iura fœcialia collegit:& nonnulla suppleměta.xii.tabulaꝶ:quas habuerãt. Nã ab atheniensibus decẽ habuerunt tabulas. Hi soractis habẽt arces:Soracte q ẽ mõs apud hyrpinos haud longe a flãminia. Flauinia arua. Locus ẽ in Italia flauiniũ nomine. Et ciminicum monte lacum:& lacus & mons hoc nomine appellat̃. Sane hoc habet fabula. Aliquãdo Hercules ad hos populos uenit:qui cum a singulis prouocaretur ad ostẽdendam uirtutẽ defixisse dicitur uectem ferreum quo exercebatur: q cum terræ esset affixus & a nullo potuisset auferri:iam rogatus sustulit unde immensa uis aquæ secuta est:quæ ciminicum lacum fecit. Lucosque capenos:unde & porta capena q̃ iuxta camœnas ẽ nomẽ accepit. Aequati nu.digesti in ordiuẽ congruenter sicut dicebat:Liq̃da ĩter nu. Pura: sed nil tã contrariũ nubibus:nã liquidæ non sunt ergo nubes pro aere posuit: ut liq̃dis ĩ nubibus arsit arũdo.

CHRI. Cæculus:a Seruio diligẽter fabula narrat̃. Anio: fluuius ex mõtibus trebanoꝶ ꝓfluẽs lacũ olĩ hominũ ĩdustria faciebat:ex quo p̃ceps atq; angustus ferebat̃. Inde p tyburtinũ saxũ p̃cipitatur ĩ latiũ. Tyberim ĩtrat. Dicit̃ anio anionis ab Ennio Mãsit tamẽ usus ut dicat̃ anio anienis. Sũt q dicãt ĩueniri aniã anienis & antenus ẽt. Hernica.s.herne sabĩa lĩgua saxa uocãt̃:unde hernici populi:qa saxosa habitãt:hoꝶ metropolis anagnia sabinoꝶ natio ẽ. Vestigia nuda.s.hæc cõsuetudo ĩ Italia nõ fuit:sed norat Maro hernicos a pelasgis oriundos: & ab hernico duce appellatos:& iõ morẽ quẽ đ ætholia antiq̃ pelasgoꝶ colonia legerat:hernicis tribuit. Nã Iulius Nigidius ĩ secũdo orbiũ ait morẽ ætholis fuisse uno tantũ calceato pede in bellũ proficisci: quod ostendit Eurypides in meleagro:ubi nuncius inducit̃ describẽs quo quisq; habitu ad aprum mactandum uenerit: eundem pedem Maro dixit quem Eurypides: Sed Euripedem repræhendit Aristoteles:qui ait non leuum sed dextrum pedem nudum illos gerere.

Anio

Hernici

Cum sese e pastu referunt:& longa canoros
Dant p colla modos:sonat amnis:& asia lõge
Pulsa palus.
Nec quisquam æratas acies ex agmine tanto
Misceri putet:æreã:sed gurgite ab alto

SER. Et longa canoros Dant per colla modos:secũdũ Pli.q ait ĩ naturali histo.cygnos iõ suauius canere qa colla lõga & ĩflexa habẽt & necesse ẽ eluctãtem uocẽ p lõgũ & flexuosum uarias reddere modulationes. Sonat ãnis:caistꝶ mysia regiõe dicit q coheret asiæ paludi quã cũ significamus a lõga ẽ:cũ sit breuis si ꝓuĩciã significare soluerimus: qđ significat̃ ĩ geor.

ut atq; asia circum Dulcibus in pratis rimant̃ prata caystri. Volucꝝ raucaꝝ: raucū τονωεσων sicut graue olentis. Nā legimus: Grauiter spirantis copia tymbræ. sciēdū tamē Vir. secūdū morē prouinciæ suæ locutū ī q̄ bene canētes cygni rautiores uocant̃. Ecce: sabinoꝝ usurpat hoc: Nā Clausus dux sabinoꝝ post exactos reges cū quinq; millibus clientū & amicoꝝ uenit romā & susceptus habitādā urbis pte accepit: ex quo & Claudia & tribus ē familia noiata. Prisco de san. de antiquis sabinis. Magnū agmen: pp qnq; millia clientū. Postq̄ in ptē data. r. i. hoc ð alia traxit historia. Nā post sabinaꝝ raptū & factū iter Romulū & Titū tacitū recepti ī urbē sabini sunt sed hac lege: ut ī oībus eēnt ciues romani: excepta suffragii rōne: nā magistratus nō creabāt. Amiterna cohors: ð amiterno oppido. Prisciq; qrites. i. sabini. Prisci aūt iō: qa post fœdus Titi & Romuli placuit ut q̄si unus de duobus fieret populus: Vnde & Romani quirites dicti sunt: qđ nomen sabinoꝝ a ciuitate curibus fuerat: & Sabini a Romulo dicti sunt. Ereti manus oīs: Oppidū ē dictū a Iunōe. i. ηρασ q̄ illic collit̃. Oliuiferæq; mitiscq;: Hæc trebia postea dicta est: quam mō trebulā dicunt. Apud hāc Hānibal deleuit populum romanū Luc. Quod in punica nati tēpora cannaꝝ fuisse trebiæq; iuuētus. Qui nomētū urbē: hoc ex sua psona dicit poeta. Nā adhuc ciuitas nomētana nō fuerat: ut i. vi. ait Hi tibi nomētū & gabios. Itē hæc tū noia erūt. Rosea rura uelini: uelinus lacus ē iuxta agrū: qui rosulanus uocat̃. Varro tamē dicit lacū hunc a quodā cōsule inartā uel nartē fluuiū deriuatū: nā utrunq; dicit̃ esse diffusum: post quod tāta secuta ē eo loco fertilitas ut ēt perticæ lōgitudinē altitudo superaret herbarum: qui etiā quātū per diē demptum esset tantum per noctē crescebat. Quod Virgilius ad suam prouinciam transtulit dicens. Et quantum longis carpent armenta diebus Exigua tantum gelidus ros nocte reponet. Tetricæ. h. r. Tetricus mons in sabinis asperrimus: unde tristes homines tetricos dicimus. Mōtemq; se. nomen proprium montis sicut agriroseus. Casperiamq;. c. Casperia & foruli ciuitates fuerūt. Flumē hymellæ: hymella fluuius est: & sic dixit hymellæ flumen ut buthroti uebē. Qui tybri fa. q. Bene bibunt: namq; tyberis fluuius in tuscia oritur: sed trāsit ēt p sabinos unde bibūt nō possident dixit: & sciendū Turni darę auxiliū a tractu piceni sāni cāpaniæ & pro parte apuliæ. Ois uero tuscia supior & uenetia æneæ præstat auxiliū. Fabrim aūt quē dicit ipse per sabinos transit: & farfarus dicit̃. Plau. Dissipabo te tāq̄ folia farfari. Oui. Et amœnæ farfarus umbræ. Frigida. m. n. Picei ciuitas. frigida aūt re uera: aut certe ueneosa nocēs Gracchi nāq; ī cōcionibus suis nursinos sceleratos appellauere & sciendū Virg. historiarum rem per transitum tangere. Ortynæ. c. ortini equites qui classes dicuntur: unde & eorum tubas classica dicimus: & pares populi classes uocamus: quæ quique fuerūt. Populiq; la. qui itereant albani montis uiscerationi. Infaustū interluit. a. n. Allia fluuius haud lōge ab urbe est: iuxta quē galli Brenno duce quintodecimo kalen. augustas die deleto exercitu post triduū deleuerunt etiam urbē excepto capitolio: Sane alia dicit̃ cui additur unum l. ppter metrū ut reliqas Luc. bene posuit ut Quas aliæ clades. Marmore: mari. DO. Liuētis plū. plūbeis massulis pugnabāt. Ceu quō. haꝝ auiū cōparatiōe ostēdit hos iertes & ðliciosos.

CHRI. Et longa canoros: De signis diximus in bucoli. Asia: de hac in georgi. Sabinorum: de quibus in Georgicis. M. Cato Sabinos primum habitasse dicit prope amiternum in uico nomine Textrina: deinde cū aboriginibus in agro reatino & multas fecisse colonias: in ter quas cures Quidam aiunt quosdam lacones asperitatem: legum Lycurgi fugientes in Italia pontinas paludes templum Iunonis feroniæ constituisse. Deinde eoꝝ pars migrarūt in agꝝ sabinū: & cū illis habitarunt. Vnde Oebalii. i. lacedæmonii dicti sunt sabini. Ait Diony. Mutiscæ: sabinoꝝ urbs appellata aliter Trebula & suffena: Ait. n. Pli. Rheatini trebulani q cognominant̃ mutisci & q suffenates. Nomētū: urbs nō longe a roma: Hāc Romulus coloniā fecit dictum est a nomē to conditore ait Diony. Alia flumen non longe ab urbe ubi duce Fabio exercitus populi romani cæsus est posttridie idus quintiles qui dies aliensis dicitur & inter atros habetur. Erant enim atri dies triduani idest q erant post kalendas nonas: & idus: quos alii ad correptionem nominis communis appellabant.

Sabini

Mutiscæ

Vrgeri uolucrum raucorum ad littora nubē
Ecce sabioꝝ prisco de sanguine magnū / star
Agmē agēs clausus magniq; ipse & agminis i.
Claudia nūc a quo diffudit̃ & tribus gēs / ar:
Per latinum postq̄ in partē data roma sabinis
Vna īgens amiterna choros: prisciq; quirites
Ereti manus omnis: oliuiferæque mitiscæ
Qui nomentū urbem: qui rosea rura uelini:
Qui tetricæ horrentis rupes: montēq; seueꝝ:
Casperiaq; colūt: forulosq; & flumē hymellæ
Qui tybri fabariq; bibūt: quos frigida misit
Nursia: & ortynæ classes populique latini:
Quosq; secans infaustū interluit allia nomē.
Quā multi libyco uoluūt marmore fluctus
Sæuus ubi orion hibernis conditur undis

SER. Vel cū sole nouo: prima æstatis pte ēt sol nouus ē. viii. kalen. Ianuarias die: sed tūc nō sunt aristæ quas ab ariditate dictas eē cōstat. Aut hermi cā. hermus lydiæ fluuius ē. q suspusis cāpis gignit fertilitatē: unde harenas aureas fingit̃ trahere. Licyæ flauētibus aruis: prouīcia ē fertilis frugū. Hinc agamēnonius. t. n. h. agamēnonis pleriq; comitē pleriq; nothū filiū uolūt: q cū uēisset ad italiā audito aduētu æneæ ī bellum ruit non amore Turni: sed odio hostilitatis

Vel cum sole nouo densæ torrentur aristæ.
Aut hermi campo: aut lyciæ flauētibus aruis
Scuta sonant: pulsuq; pedum conterita tellus
Hinc agamemnonius troiani nominis hostis
Curru iungit halesus equos: turnoq; feroces
Mille rapit populos: uertunt fœlitia baccho

Maſſica qui raſtris:& quos decollibus altis
Arunci miſere patres ſidicinaque iuxta
Aequora quanq; cales liquũt amni ſq; uadoſi:
Accola uulturni pariterque ſaticulus aſper.
Oſcorumque manus:teretes ſunt aclides illis
Tela:ſed hæ lento mos eſt aptare flagello.
Leuas cetra tegit:falcati cominus enſes.
Nec tu carminibus noſtris indictus abibis
Oebale quẽ generaſſe telõ ſebetride nympha
Fertur:theleboum capreas cum rege teneret
Iam ſenior patriis:ſed non & filius aruis
Contentus late:iam tum ditione premebat
Sarraſtes populos & qui rigat æquora ſarnus
Quiq; rufas batulũq; tenẽt:atq; arua celẽnæ.
Et quos maliferæ deſpectant mœnia bellæ:
Teutonico ritu ſoliti torquere cateias:
Tegmia quis capitũ raptus de ſubere cortex.
Aerataeque micant peltæ:micat ereus enſis
Et te montoſæ miſere in prœlia nurſæ
Vſens inſignem fama:& fœlicibns armis.
Horrida præcipue cui gens aſſuetaque multo
Venatu nemorum duris æquicola glebis:
Armati terram exercent:ſemperque recentes
Conuectare iuuat prædas & uiuere rapto.

antiquæ:unde ait troiani nominis hoſtis. Rapit po. raptũ abducit & iã cãpaniæ loca commemorat:nam Maſſicus mons eſt uitibus plẽus. Maſſica:ãt dixit ut menalia. Arunci miſere patres : iſti græcæ auſones nominanť. Sidicinaq; iuxta:ab oppido ſidicio. Cales linquũt:ciuitas ẽ cãpaniæ.Nam in flamminia eſt quæ cale dicitur:& in gallia hoc nomine:quam Salu. captam a Perpenna commemorat. Amniſq; uadoſi. Accola uulturni: fluuius : qui iuxta cumas cadit in mare. Saticulus aſp:populus campaniæ aſper moribus. Oſcorũq; ma.Capuenſes dicit:qui antea aphici appellati ſunt:quod illic plurimi abundauere ſerpentes. Aclides illis tella:aclides ſunt tela quædam antiqua adeo ut nec uſq̃ commemorenť ĩ bello.Legitur tamẽ ꝙ ſit clauæ cubito ſemis factæ eminẽtibus hĩc inde a cuminibus:q̃ ita in hoſtẽ iaciũtur religatæ loro:uel lino:ut pactis uulneribus poſſit ad dominos redire.Putatur tamen eſſe teli genus:quod ꝑ flagellum in immẽſũ iaci põt. Leuas cetra tegit:ſcutũ loreũ quo utũť afri & hiſpani. Falcati cominus enſes: affectauit uarietatẽ.Nã conſequens fuerat:ut diceret dextras armarũt gladi falcati.Falcatus ãt enſis ẽ harpe qua uſus ẽ Perſius:Luca. ait Harpõ alterius monſtri iam cæde rubentem. Oebale:Oebalus filius eſt Telonis & nymphæ Sebetridis.Hæc autem ẽ iuxta Neapolim:ſed telo diu regnauit apud capreas inſulam contra Neapolim ſitam.Filius uero eius patriis non contentus imperiis tranſit ad campaniam : & multis populis ſubiugatis ſuum dilatauit imperiũ.

Theleboum:capreas cum reg.t.Cum teneret capreas regna Theleboum : Nam theleboæ Caprearum ſũt populi quos telo ſuo regebat imperio. Sarraſtes populos: campaniæ ſunt a ſarno fluuio. Rufas batulumq; te.Caſtella campaniæ. Arua celennæ:Iunonis locus eſt campaniæ cellenna ſacer Iunoni. Et quos mal.deſ.m.b.multi noia uolunt intelligi & dicunt iratum Virgili. nomẽ eius mutaſſe propter ſibi negatum hoſpitium:& id aperte noluiſſe dicere ſed oſtendere per ꝑiphraſim:nam illic punica mala naſcunť:ut nũc bella pro nolana poſuerit: Alii uolunt accipi mœnia bellæ ut ſit ſynalypha & legatur mœnia bellæ. Cateias:tela gallica unde ẽt teutonicũ ritũ dixit. Raptus de ſu.co.Bene raptus:qa recẽs ſuberis cortex in quãuis formã tota flectit facilitate. Montoſæ miſ.Ciuitas in montibus poſita. Inſignem.f.Bene fama quia eum occidet Gias:ut Vſentẽ gyas cadat ipſe. Fœlicibus armis:dum affuit fortuna. Horrida p̃cipue cui gens:Aequicolã gẽtẽ dicit & moꝝ & uitæ q̃litate ꝑdurã.Sane aliud pẽdet ex alio:ideo erãt horridi qa uenabãť.Itẽ uenabãť qa hẽbãt duras glebas.i.fertiles.nã moles feraces ſũt ut ĩ geor.docet & cui putre ſolũ nãq; hoc imitamur arãdo.

DONA. Nihil refert dignum quod ſcribatur Donatus.

CHRI. Maſſica:Maſſicus mons cãpaniæ poeta tamen imitatus græcos maſſica ĩ plurali dixit ut gargara & menalia. Oebale:uide Seruium. Falcati cominus enſes:Ergo aclides tela erant:quibus eminus pugnabant.

Quin & marrubia uenit degente ſacerdos
Fronde ſuper galeã:& fœlici comptus oliua
Archippi regis miſſu fortiſſimus umbro
Vipereo generi:& grauiter ſpirãtibus hydris
Spargere q ſomnos:cantuq; manuq; ſolebat:
Mulcebatque iras:& morſus arte leuabat:
Sed non dardaniæ medicari cuſpidis ictum
Eualuit:neque eũ uiuere in uulnera cantus
Somniferi:& marſis quæſitæ ĩ mõtibꝰ herbæ:
Te nemus angitiæ uitrea te fulcinus unda
Te liquidi fleuere lacus.

SER. Quin & maruba uenit de gente ſacerdos: Medea quãdo relictis colchis Iaſonẽ ſecuta eſt diciť ad italiã ꝑueniſſe:& populos quoſdã circa fucinũ ĩgẽtẽ lacũ habitantes qui marubii appellabantur: quaſi circa mare habitantes propter paludis magnitudinẽ docuit remedia cõtra ſerpẽtes:quãq̃ alii marubios a rege dictos uelint.Hi ergo populi medeã angitiã nominaueruut:ab eo quod eius carminibus ſerpentes angerent:ab his nunc umbronẽ ueniſſe dicit non regem ſed ducẽ ſunt ãt iſti marſoꝝ populi. Frõde ſuper galeam & fœ.c.o. Conptus frondibus feſtæ oliuæ. Vipereo g.terrenis ſerpẽtibus. Grauiter ſpirã. hy.a q ſerpentibus grauiter ſer ẽtibus ſolo nocentibus flatu.Luca.ante uenena nocẽt. Spargere:conficere:ut Spargere uenena didicerunt. Arte.I.Leuiores eſſe faciebat:ut noſtrumq; leues quæcunq; labo

Ibat & hipolyti proles pulcherrima bello
Virbius inſignem quem mater aricia miſit.
Eductum ægeriæ lucis hymetia circum
Littora:pinguis ubi:& placabilis ara dianæ:
Nãq; ferũt fama hippolytũ poſtq̃ arte nouercæ
Occiderit:patriaſq; explerit ſãguie pœnas
Turbatis diſtractus equis ad ſydera rurſus
Aethereas.& ſuperas cæli ueniſſie ſub auras
Pæoniis reuocatum herbis & amore dianæ.
Tũ pater oĩpotẽs aliquẽ ĩdignatus ob umbris
Mortalem infernis ad limina ſurgere uitæ
Ipſe repertorem medicinæ talis:& artis
Fulmine phœbigenã ſtygias detruſit ĩ undas
At triuia hyppolitum ſecretis alma recondit
Sedibꝰ:& nymphæ ægeriæ:nemoriq; ɼ̃legat:
Solus ubi in ſiluis italis ignobilis æuum
Exigeret:uerſoque ubi nomine uirbius eſſet.

rem. Medicari cuſpidis ictum:medicor illam rem & illi rei:ſicut modulor & moderor & comitor. Liquidi fluere lac.ẽt alii. Ibat & hippolyti pro. p. bel. Theſeus mortua priore uxore Hippolytæ Phædrã Minois & Paſiphæs filiã ſuperinduxit nouercã Hippolyto.qui cũ illã de ſtupro ĩterpellantẽ contẽpſiſſet falſo ad patrẽ detulit:quod ei uim uoluiſſet inferre. Ille Aegeũ patrẽ rogauit:ut ſe ulciſcereꝛ.Ille agitanti currũ Hippolyto phocã ĩmiſſit: quã equi territi eũ traxerũt Diana eius caſtitate cõmota reuocauit eum ab ĩferis per Aeſculapiũ filiũ Apollinis & Coronidis q natus erat execto matris uentre:iõ qđ cum apollo audiuiſſet a coruo eius cuſtode eã adulteriũ cõmittere iratus Coronidẽ maturo iã partu confixit ſagittis:coruũ uero nigrũ fecit ex albo & execto uẽtre Coronidis produxit æſculapiũ:q factus ẽ medicinæ pitus.Hũc poſtea Iuppiter ꝑꝑ reuocatũ Hippolytum interemit:Vnde Apollo iratus ei cyclopas fabricatores fulminũ ſagittis cõfixit:ob quã rẽ ab Ioue iuſus ẽ admeti regis nouẽ annis armẽta paſcere diuinitate depoſita:ſed Diana Hippolytũ reuocatũ ab ĩferis in aritia nymphæ cõmendauit Egeriæ:& eũ Virbiũ q̈ſi bis uiꝝ iuſſit uocari: cuius nũc filium cognomine dicit in bellum uenire adeo omnia iſta fabuloſa ſunt:Nã cum caſtus ubiq; inductus ſit:& qui ſemper ſolus habitauerit:habuiſſe tamen fingitur filiũ.Re uera autem etiã ſupra diximus.Virbius eſt numen coniunctũ Dianæ:ut matri deum Artis:Mineruæ Erychthonius:ueneri adonis. Quẽ mater aritia miſſit:Ciuitas iuxta albam Mater ãt ꝑꝑ Auguſtũ dicit q fuerat ex Arcina matre Atia progenitus:Ac ſi diceret:quæ tanti auctore eſt generis. Egeriæ lucis:Nymphæ in arcino nemore:quam amicam ſuam Numa eſſe fingebat ad affirmandã legum ſuarum auctoritatem. Pinguis ubi & pla.Pinguis frequenti ſacrificio.Placabilis autem: ac ſi diceret: non qualis ante fuit:uel illic uel apud tauros humano gaudens cruore:quam hiſtoriam plene in ſecundo diximus cum Iphigeniæ incidit commemoratio. Arte nouercæ:Occiderit.Bene ui ſceleris expreſſit ſola nouercæ cõmemoratione. Pæoniis reuocatum.h.aut medicinalibus a peone medico deoꝝ:qui Pæan ſecundũ doricos dicitur:ſecundum rationem pæon aut re uera herbam pæoniam dicit.cuius creta ferax eſt. Et amore dia:ideſt cura. Medicinæ talis & ar.Quæ etiam fata diſſoluerunt. Phœnigenam : matre pæna gẽitũ:alii phœbigenam legũt:ut Probus. Relegat:cõmẽdat ab aliis ſegregatũ. Solus:in ſolis locis:nam ſolus quomodo qui dicitur filium ſuſcepiſſe. Ignobilis:non uilis:ſed ignotus:quãq̃ poſſit etiam ad illud referri:quod dicitur quibuſdã artibus hoĩum in uita ultra fata protendi poſſe:ita tamen ut ſolam habeant uitæ imaginationẽ uidẽtur enim omnia facere:nec faciũt. Verſoq; ubi no.de re facto:ut Oeſtrum grai uertere uocantes.

Marrubia — Marſi

CHRI. Marrubia:uiđ Seruiũ ſunt q dicãt marrubiũ opidũ cõditũ a Marro Marſiæ comite.Marſi ãt populi dicti ſunt:uel a marſia ludoꝝ duce:aut ut ſiluius meminit a marſia phygiæ ab apolline ĩ cãtu uicto:q timore pœnaꝝ ĩ Italiã fugit.Pli.ait marſos ortos a filio Circes:ꝑpeaq; ineſſe illis uĩ cõtra ſerpẽtes.Sunt q dicãt ortos a pſyllis populis aphricæ:q uĩ haberẽt cõtra ſerpẽtes.Hi pulſi a naſſamonibus huc ꝑti uenere:parti ĩ cypꝝ. Angitii ãt dicti ſunt qđ ſerpẽtibus aduerſantibus eos augere uidentur.Alii dicũt ꝙ angitia fuit dicta Circe.

Tenemus:uehementem commiſerationem mouet hæc repetitio. Pelagi:dicti ſunt a Pelaſgo filio Iouis ex

Aborigenes

Niobe Phoronei filia. Aborigenes:ut placet Dionyſio arcades fuere qui cum Oenotro Lycaonis arcadiæ regis uenere: Sunt dicti aborigenes:aut quia uagi & ſine laribus erant:aut quia primi uiſi ſunt tanquam eſſent ſine partibus: aut quia ex uaria hominum colluuione mixi eſſent:alii dicunt lygures eẽ:alii umbros:quoiam utraque gens in italia uetuſtiſſima & indigena eſt.Marcus Varro ait hos habitaſſe agros reatinos.

Vnde etiam templo triuiæ:luciſque ſacratis
Cornipedes arcentur equi:quod littore currũ
Et iuuenem mõſtris pauidi effudere marinis:
Filius ardentes haud ſecius æquore campi
Exercebat equos:curruque in bella ruebat:
Ipſe inter primos præſtanti corpore turnus
Vertitur arma tenẽs:& toto uertice ſupra eſt.
Cui triplici crinita iuba galea alta chimeram
Suſtinet:æthenæos efflãtem faucibus ignes:

SER. Vnde ẽt triuiæ: Luco exponit & τοιατιον nã Callimachus ſcripſit αιτιαι ĩ quibus etiã hoc cõmentat. Haud ſecius nõ ſegnius patre.Dicit ãt eũ tãtæ fuiſſe audaciæ:ut nec p̃ne mortis terereꝛ exẽplo.
Vertit.i.agit. Et to.u.ẽ:Sta.Et toto đſpectat corpe bellum. Aethnæos efflãtẽ fau.ingens nimios quantos habet æthna. Tã magis illa fr.& tri.ef flã Quam magis effu.cru.ſang.pugnæ.Legitur in arte quod tã magis maxime:minus minime poſitiuo tantum iũgũtur:quod tamen tunc obſeruatur ſi ponantur ad augumentum iſtæ particulæ tunc enim uitioſam faciunt elocutionem.Cæteꝝ ſi ad exequationem poſitæ ſunt: poſſunt uel comparatiuo uel ſuperlatiuo:

Tā magis illa fremēs & tristibus effera flāmis.
Quam magis efuso crudescūt sāguie pugnæ
At leuem clypeum sublatis cornibus io
Auro insignibat: iam setis obsita iam bos
Argumentum īgens: & custos uirginis argus:
Cælataq; amnem fundēs pater inachus urna:
Insequitur nimbus peditū: clypeataq; tot is
Agmina dēsantur campis: argiuaq; pubes:
Aruncæque manus: rutu li: ueteresque sicani:
Et sacranæ acies. & picti scuta labici.
Qui saltus tyberine tuos: sacrumq; numici
Littus arant: rutulosq; exercet uomere colles:
Circæumq; iugū: quis iuppiter anxuris aruis
Præsidet: & uiridi gaudens feronia luco:

uel pro ipsis gradibus ipse inter se iūgi. Hinc ergo ē Tam magis illa fremēs & tristibus effera flāmis quā magis effuso crudescūt sanguine pugnæ. Nō.n. ad p̄lationē positæ sunt: sed ad exequationē. Maiores.n. nostri non indicto uitia sed in significatiōe eē uolue rūt. Hinc est in Salu. Ita q̄ qsq; pessime facit: tam maxime tutus est. Nam & hic exequatio est nō comparatio. Io: auro insigniba t. Hæc ina chi filia argiuoꝶ fluminis fuit. hāc amauit Iuppiter & dū cū ea eēt: sup uenit Iuno: ille timēs ne deprehenderet Io mutauit in uaccā: & eā poscen ti dedit Iunoni: ne pellicē cōfiteret: cui Iuno Argū oculatū oībus mēbris Aristoris filiū custodē deposuit quem cum Iuppiter p Mercuriū interemisset Iuno eū ī pauonē mutauit: Iuno uero imisit oestrum: quo diu exagitata peruenit ad ægyptū: & Iouis uolūtate in isim mutata ē. Insignibat: signo suo claꝶ esse faciebat. Argumentū īgens: aut fabula: ut Cicero Argumēta erāt ī ualuis: aut re uera argumetū: idest probationē: quo se græcū com probare cupiebat. Hoc.n. ēt amata superius dixit Inachus Acrisiusq; patres mediæq; Micenæ. Custos: ne reuerti posset in formā priorē. Pater Inachus: p̄ non tantū eius: sed auctor originis turni. Totis agmina cāpis: q oculis poterāt subiacere. Densent: denseo denses dicimus aliter nō. Argiuaq; pubes: Et hoc ad generis: ut diximus supra ptinet probationē: qd eū sequebant argiui. Veteresq; sicani: Bene ueteres. Nā ubi nūc Roma ē: ibi fuerūt sicani: quos postea pepulerūt aborigines. Sacranæ acies: Dicuntquendā corybantē uenisse ad italiā: & tenuisse loca: q nūc urbi uicina sunt: & ex eo populos ducētes originē sacranos appellatos: nā sacrati sunt matri deū corybantes. Alii sacranas acies arda cium uolūt q aliquādo cū pestilentia laborarēt: uer sacrū uouerūt: unde sacrani dicti sunt. Ver sacꝶ āt īmolationis ē genus. Mos enim talis fuit: ut magnis ī periculis adducti uouerent q̄cunq; proximo uere nata essent apud se aīalia īmolaturos. Picti scu. la. Glaucus Minois filius uenit ad italiā: & cū sibi īperiū posceret: nec accipiet: iō qd nihil p̄stabat: sicut eius p̄r p̄stiterat: zonā eius transmittēdo: cū ante hac discinti essent & ostendit & scutū militare: a quo & ipse labicus dictus ē: & ex eo populi απoτησ λαβησ: quā latie ansā uocamus. Picti āt scuta. i. ī bello freqūeter probati: nā apud maiores uiroꝶ fortiū picta erāt scuta: contra & inertiū & tyronū pura erāt unde ē Parmaq; iglorius alba. i. nō picta. Qui sal. ty. tu. nō originē ut supra diximus. Sacꝶq; nu. lit. ar. ut iā tūc sacrum aut prolepsis ē a cadauere æneæ: n ā sacratus ē Numicus postq̄ inuētū ē illic cadauer Aeneæ. Littus arant: litus fluminis: ut uiridiq; ī littore conspicit s. cū ripæ proprie fluminum sunt: littora maris: ut Ouidi. Pro ripis littora pulsant. Circæūq;. i. Circa hūc tractū campaniæ complebatur puer Iuppiter q anxurus dicebatur quasi ανευ ξυρασ. i. sine nouacula: quia barbā nunq̄ rasisset: & Iuno uirgo q̄ feronia dicebat. Est āt fons in cāpania iuxta terracinā: q̄ aliq̄do anxur ē dicta. Et ui. g. f. l. Nō uacat q; addidit uiridi: Nā cū aliq̄do huius fōtis lucus fortuitu arsisset icēdio: & uellent ide incolæ transferre simulachra subito fuiruit. CHRI. Aethnæos: Tātos quātos effundit æthna. Tā magis illa. f. Vel poeticæ dixit q; tāto magis cresscerēt flāmæ q̄to magis crudescerēt pugna: cū re uera nō essent flāmæ: sed simulachra flāmaꝶ. Vel hoc uoluit exprimere q; & si forma chimæræ ī galea horrorem icuteret: tamen in ardenti pugna horribilior apparebat. Sub latis: q̄si extātibus ex scuto. Sætis: setæ horridæ sunt: ut ī suibus uidemus. Lana cōtra mollissima: neq; ē nisi ī ouibus. Piliāt medii: ut neq; moles: ut lanæ: neq; rursus rigētes ut setæ: itaq; setas pro pilis posuit. Celataq; amnē: fluuioꝶ. n. dii ita pingebant: ut bubala haberēt cornua: & ex urna aquā fūderēt. Veteresq; sicani: Gēs hæc hispaniæ est quæ per seditionē populare relicta patria ī italiā uenit: dicti sunt sicani a sicori hispaniæ fluuio. Hi pulsi ab umbris insulam occuparunt: quæ Scicilia a siculis appellabatur. Rutuli: argiui fuerunt: qui rege Rutilo in Italiam uenerant. Argiui: Epei: & Pheonatæ ueneruut cuin Hercule Cretenses cum Saturno. Et sacranæ acies: memorant Corybantem quendam uenisse in latium: & ostendisse mystica Cybeles. Ab hoc qui fluxerunt propter sacras cerimonias sacrani appellati sunt. Alii dicunt sacranos esse dictos ardeates ob sacrum uotum. Quod uidetur sentire Syllius: cum ait Sacra manus rutuli.

Sicani

Sacrāi

Qua saturæ iacet atra pal: gelidusq; p imas
Quærit iter ualles: atq; ī mare condit ufens.
Hos super aduenit uolsca de gente camilla
Agmē agēs equitū: & florentis ære cateruas:
Bellatrix non illa collo: calathis ue mineruæ
Fœmineas assueta manus: sed prœlia uirgo
Dura pati: cursuq; pedum: pe ruertere uētos:

SER. Qua saturæ iacet atra palus gelidusq; per imas: Secundū hāc lectionē re uera saturā paludem ītelligemus: sed alii astute legunt: quod si est paludē pro flumine posuit. Nā haud lōge a Terracina oppidū est Asturia & eius cognomine fluuius. Quærit iter ual. a. i. satis signatis uerbis expssit flumē augustū cōtra de tiberino ait ī mare prorūpit. Hos sup aduenit uol. de gēte ca. Prudenter post completā cōmemorationē uiroꝶ trāsit ad fœminas ita. n. de troiāis legitur q ultimū amazonū postularūt auxiliū: q res

ab Homero prætermissa est. Sane iam præsagium ĩ fœlcitatis futuræ:quod inter ipsa principia armant̃ & fœminæ. Volsca de gente camilla : De priuerno uolscorum oppido.ut Priuerno antiqua metabus cũ excederet urbe. Et florentis ære cateruas:Ennius& Lucretius florens dicunt omne quod nitidum ẽ hoc est secutus Virgili. Aliter Acyrologia est. Lucretius: Florebat nauibus pontus. Calathis ue mineruæ:mi nerua & armorum dea est:& lanificii:sed camilla ai/ mum ad arma solum contulerat. Curruq́ꝫ pedum ꝑuertere uentos:Bene pedum adiecit:ne per equum eius gloria minueretur:quod ei obiicitur. Quid ta/ men egregium si fœmina forti fidis equo. Læsisset aristas:primas spicæ partes: dictas ab eo qđ primo

Illa uel intactæ segetis per summa uolaret.
Gramina:ne teneras cursu læsisset aristas:
Vel mare per medium fluctu suspẽsa tumẽti
Ferret iter:celeres nec tĩgeret æquore plãtas:
Illam omnis tectis agrisq́ꝫ effusa iuuentus
Turbaq́ꝫ miratur matrũ:& prospectat euntẽ
Attonitis inhians animis:ut regius ostro
Vellet honos leues humeros:ut fibula crinẽ
Auro internectat:lyciã ut gerat ipse pharetrã
Et pastoralem præfixa cuspide myrtum.

arescant. Tingeret æquore plantas:Mergeret:ut Tinguat equos. Iuuentus:Turbaq́ꝫ miratur matrum & ꝓ spectat euntem:ante ornatum eius post arma dicturus est. Vnde histeron proteron esse uoluerunt:in respon dendo:ut ornatum matres uiri uero arma mirentur. Sed melior sensus est:ut sicut dictum est accipiamus:ea enim sexus uterque miratur:quæ sunt posita contra opinionem: ut miretur fœminæ arma in muliere: uiri ornatum in bellatrice. Attõitis inhians animis:stupore quodam patefacto ore. Lyciam:ut gerat ipsa pha retram. Quasi Lyciam : ut legimus Cretenses sagittas Pastoralem præfixa cuspide myrtum. Non ha/ stam myrteam : sed ipsam myrtum . Statius Lerneam iacit ille trabem.

CHRI. Vfẽs:fluuius hic haud lõge a teracina ĩ tyrrhenũ cadit mare. Est & ufens alter fluuius ĩ gallia cisalpi na:q ex alpibus cadẽs padũ ĩgredit̃. Camilla:Camillos antiq ministros dixerũt. Illa uel ĩta.pulcherriæ hyp bolæ q̃s latini suplatiões nõiãt:q̃ q̃uis aptũ mẽdaciũ ꝓferãt:tamẽ magnũ ĩde fit aut augumẽtũ aut ĩminutio.

Camilla

SER.

T belli signum laurenti turnus ab ar. Apud maiores nostros tria erant mi litiæ genera in bellis gerendis:nã aut legittima erat militia:aut coniuratio aut euocatio. Legitima erat militia eorum qui singuli iurabant pro re/ publica se esse facturos:nec discendebant:nisi cõple/ tis stipẽdiis.i.militiæ tẽporibus:& sacramentũ uoca bat̃:aut certe si esset tumultus.i.bellũ italicũ:uel gal licũ:ĩ qbus ex piculi uicinitate erat timor multus:qa singulos ĩterrogare nõ uacabat q fuerat ducturus ex ercitũ:ibat ad capitoliũ:& exinde proferens duo ue/ xilia:unũ roseũ:qđ pedites euocabat:& unũ cæruleũ qđ erat eqtũ:Nã cæruleus color ẽ maris : a cuius deo equũ cõstat inuentũ:dicebat Qui rẽpu.uult saluã eẽ me seqt̃:& q cõuenissent simul iurabant: & dicebat̃ ista militia cõiuratio. Fiebat ẽt euocatio. Nã ad diuer sa loca diuersi pp cogẽdos mittebant̃ exercitus. Mõ ergo duo sunt genera militiæ:cõiuratio:& euocatio quippe in tumultu. Sane ĩcongruũ non est qđ signũ belli.i.uexili eleuationẽ Turno dat cũ de rege Latio dixerit supra. Rex́q́ꝫ reliqt habenas. Belli aũt signũ dixit generaliter nã multa sunt:sed uexillũ significat qđ ẽ tractũ a ueli diminutiõe:ut uellũ uexillũ. Stre puerũt cornua can.q̃ simul sonabant:ut Aereaq́ꝫ assẽ su cõspirãt cornua rauco. Vtq́ꝫ acres concus.equos: hoc ad equites ptinet. Vtq́ꝫ ĩpulit arma:hoc ad pe/ dites. Est ãt sacrorꝫ:nã is q belli susceperat curã sacrari/ um Martis ingressus. Primo ancilia cũmouebat post hastã simulachri ipsius:dicẽs Mars uigilia. Extem plo:aut subito.aut re uera ex ipso tẽplo.i.post diuina arma cõmota. Tumultu trepido: festino mor̃ suo.

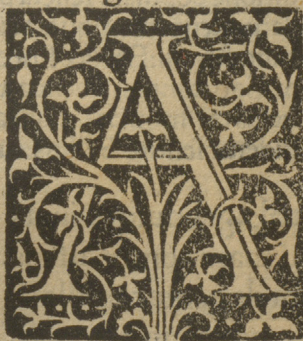
Cniurat:nota de re bonam cõiurationem dici pos/ se. Coniuratio των μεσων. Sæuitq́ꝫ iuuentus effe/ ra:efferata per furiam. Ductores præmi messapus & ufens :bona electio personarum ad delectum ha/ bendum:unus eques bonus:idest Messapus mittit̃:

Descriptio Octaui Libri.

Ræparat octauo bellum quos mittat in hostis.
Dat belli signum laurenti tur/ nus ab arce.
Mittitur & magni uenulus diomedis ad urbẽ
Qui petat auxiliũ:& doceat:quæ causa petẽ
Aeneas diuũ mõitis adit arcada regem: / di.
Euandrũ arcadiæ ꝓfugũ noua regna petentẽ
Accipit auxiliũ hic natũ & socia agmia iũgit
Euander:palas fatis comes ibat iniquis
Iamq́ꝫ habilis bello:& maternis lætus ĩ armis
Fataq́ꝫ fortunasque ducum casusque suorum
Sortitus clypeo diuina contentus in arte est:

P. Virgilii Maronis æneidos liber octauus.

T belli signum lau/ renti turnus ab arce
Extulit:& rauco stre/ puerũt cornua cãtu.
Vtque acres cõcussit equos: utq́ꝫ ĩpulit ar.
Extẽplo turbati aĩmi simul oẽ tumultu
Coniurat trepido latium:sæuitq́ꝫ iuuentus
Effera ductores primi messapus:& ufens:
Contemptorq́ꝫ deũ mezentius undiq́ꝫ cogũt

Auxilia:& latos uastant cultoribus agros:
Mittitur & magni uenulus diomedis ad urbē
Qui petat auxiliū:& latio cōsistere teucros:
Aduectum æneam classi:uictosque penates
Inferre:& fatis regem se dicere posci:
Edoceat:multasque uiro se adiungere gentes
Dardanio:& late latio increbescere nomen:
Quid struat his cœptis:quē si fortūa sequatᵛ
Euentum pugnæ cupiat manifestius ipsi
Quam turno regi:aut regi aparere latino.
Talia per latium:quæ laomedontius heros
Cūcta uidēs:magno curarum fluctuat æstu:
Atq; animū celerē nūc huc nunc diuidit illuc:
In partesq; rapit uarias:perq; omnia uersat:
Sicut aquæ tremulum labris ubi lumē ahenis
Sole repercussum:aut radiantis imagīe lunæ
Omnia peruolitat late loca:iamq; sub auras
Erigitur:summique ferit laquearia tecti.
Nox erat:& terras animalia fessa per omnes
Alituū pecudūq; genus sopor altus habebat:
Cum pater in ripa gelidique sub ætheris axe
Aeneas tristi turbatus pectora bello
Procūbuit.seramq; dedit per mēbra quietē:
Huic deus ipse loci fluuio tyberinus amœno

alter pedes egregius.Cōtemptatorq; deum mezentius undiq; cog.quis enim iustius q̄ sacrilegus contra pios prepararet bellum:& gereret. Vastāt cul.a.abducendo cultores uastos & desertos efficiunt. Mittitᵛ & ma.ue.dio.ad ur.Diomedes postq̄ repit ita Veneris a se uulneratæ uxorē apud agros turpiter uiuere noluit reuerti:sed tenuit partes apuliæ:& edomita ois gargana montis multitudine:in eodem tractu ciuitates plurimas condidit:nā beueuentū & equututicum ipse condidit & apros quæ agirippa dicitur. ad quā nunc Venulus mittitur nō arpinū:quā cōstat eē cāpaniæ:unde Cice.arpinas sane sciendū apuliā uno dictam uocabulo:sed huius ptē quā Diomedes tenuit Messapiā:& Peucentiā a duobus fratribus dictam qui illic iperarūt.Itē Dauniam a dauno rege apuliæ.

Venulus:hunc fuisse cōstat argiuū. Nā tiburs ē: ut ille indicat locus Prædā tiburtū ex agmine raptā portat ouans.Considerate hic ergo ad Diomedē mittitᵛ ut eum q̄si ciuis possit mouere. Consistere: iā eē cōditos idest fundasse ciuitatem. Regē se dicere posci: agit subtiliter:nā si nō uenit errore:sed fato:omnem sibi utiq; ē uendicaturus italiā:sine dubio & Diomedis imperium. Viro se adiungere gentes dardanio: Bene nō æneæ dixit:sed uiro dardanio ut nō sit mirum si sequebantᵛ hominem sibi cognatiōe sociatū: ut hinc Dardanius ortus Huc repetit. Quid struat his cœptis:cū hæc iam cœperit:& particulariter dixit ab eo qđ est incipio:cœptus facit:hinc est cœptus.

Quē si fortuna sequatᵛ:Euentum pugnæ cupiat.Si eum fortuna comitteᵛ:quē suæ finē uelit esse uictoriæ ipsum melius nosse:quia iā antiquus est hostis. Vult āt intelligi æneā etiā cōtra diomedē bella gesturum:non tantum propter præsens imperiū:sed causa hostilitatis antiquæ. Talia per talium:gerebantur subaudis:& est formosa eclipsis. Cuncta uidens: animo pertractans:Nam non uidebat. Curarum fluctuat æstu:His uerbis futuram præocupat comparationem:quæ est Apolini de uerbo aduerbum. Sole repercussum:Aut uacat re:aut bene repercussum:quia primo aquam ferit:inde postea tendit ad tecta. Radiantis imagine lunæ:negāt oēs phisici lumen lunæ aliud ex se reddere:& uituperatᵛ hoc dicto Vir.quod tamen tolerabile est quia non lunam sed imaginem dixit lunæ:quā a sole lumē accipe manifestū ē. Laquearia tecti:multi lacunaria legūt:unde est in Hora.Nec mea renidet in domo lacunar. Alituū:pro alitū:sed metri cā ut supra diximus:addidit syllabam. Sub æth.ax.i.sub aere. Seramq; dedit per mēbra qetē:Tardam quippe in bellicis curis. Tiberinus:bene tiberinus:quia supra dixerat deus. Nam in sacris Tiberinus in cœnolexia idest communi sermōe tiberis:i poemate tibris uocauit.

DONA. Simul:Simul & omne dixit.i.uno tpe oībus in unū coeuntibus.Coniuratio aūt totius latii & tumultus.i.timor multus & cōcitatio tot populoꝝ ad laudes æneæ ptinēt.Inseruit ēt æneæ hic tumultus:ne peregrinus i hospites & sotius in fœderatos ipius uideatᵛ:si primus bellū moueat. Cogūt:nō cōgregāt:sed ui cogunt timidiores.In qua re ēt ipsi duces timorem suū ostēdūt.Magna laus æneæ ut Mezentius cōtēptor diuū aliquādo uenerit quē timeret. Mittitᵛ & magni:magnū signū timoris:ut ēt ab externis auxiliū petāt. Aduectū æneā:quasi quē uicerat ne desperet de uictoria. Regē se posci:q̄si dicat mentitur in hac re. Multus:adiūgit hæc uera:ut etiā falsa credantur.Vult igitur inferre timorem Diomedi:ut sua causa pellat æneam: sed nō tantum terrorem ut desperet de uictoria si properabit:est autem in singulis repetendum edoceat. Cuncta uidens:idest nihil ex iis quæ hostes agerent illum latuit. Laumedontius heros:uirtute & caliditate Laumedonti respondens. Aestu curarum:propter exiguas copias suas & tantos hostiles apparatus.

CHRI. Vt belli signū laurenti turnus ab arce:Ex more romano.Illi enim rubꝝ uexillū ex arce pponebāt bellū moturi.Est āt ut:idest q̄primū statim q. Extēplo:nulla interposita mora. Turbati animi:non.n.solæ moti sunt ad arma:sed uehemēter moti ut fuerit ille motus sūma pturbatio.Hoc āt īfert poeta:ut exprimat effectū furiæ. Simul:quasi dicat eodē tpe oēs:quod nisi furiæ opera factū nō eēt.Qui.n. potuisset oēs eodē momēto tātopere cōmoueri nisi furiæ ipulsu. Tumultu trepido:nō potuit expssius demōstrare igētē aioꝝ motu:ut apparet & festinatio & cōcitatio animoꝝ. Iuuētus:hæc.n.ætas facilius excādescit ad irā. Auxilia: more romano:nā i legionibus non militabāt nisi ciues romani siue romæ oriundi siue donati eēnt ciuitate.Extra uero legiones erāt auxiliares:& auxilia appellabātur. Venulus: Diomedes cū turpitudine uxoris q̄ simulāte Venere pp uulnus ab ipo acceptū adulteriis idulgebat i italiā uēit:& i apuliā & Dauni rgis filiam du

Diomedes

xit:condiditq; arpos:quæ agyrippa & argosippũ nominatur. Hunc ergo tanq̃ troiani nominis hostẽ in auxi liũ uocat Turnus. Qui petat auxiliũ: Semina sunt artificiosissimæ orõnis. Illinc.n.educunt ista: Esse obuiã dũ æneæ anteq̃ plures se illi adiungãt. Neq; deesse sibi uires: cũ uenerit classe: neq; auctoritatẽ: cũ dicat se fatis posci neq; fidẽ cũ iã plures se adiunxerint. Ergo eẽ formandum. Itaq; extãt loci ab utili: honesto: & necessario & cũ illũ pene repugnabilẽ ponat: tamẽ relinquit posse superari a Diomede: quoniã alias ab ipso supatus sit. Ac postremo debere ullã rẽ suscipere: quoniam antiqua hostilitate Diomedem pter cæteros petiturus sit: neque defuturas sibi uires. si alios superauerit. In qua re apparet mirificũ poetæ ingeniũ: & cõsiliũ sapientissimũ cũ paucissimis uerbis relinquat locos ad copiosissimã efficacissimamq; orõnẽ cõtexendã. Magno curaꝝ.f.æ Nõ cedit magnitudini piculoꝝ inuictus aĩus æneæ: sed quo pacto picula declinet oĩ cura cogitat. Fluctuat: nã cõsultãti rebus dubiis multa p re multa itidẽ contra rẽ occurrũt: unde aĩus dubitabũdus ita ambiguus q̃ linqtur ut ueluti carina a diuersis uẽtis certo cursu cõsistere neqt: sed modo huc mõ illuc labit: sic ipse mõ in illã mõ i aliã sentẽtiã iclinet. In partesq;.r.u. tãta erat uis igenii: ut eodẽ pene momẽto p q̃cunq; aut ad rẽ facerent aut rei aduersaretur discurreret. Aeneas tristi: Ostendit numẽ is qui pro uirili sua periculis resistunt nunquã adesse. Procubuit: Quasi uictus necessitate naturali. Nõ eni spõte iacuit: sed uictus a sõno pcubuit.

SER. Senior: At qui ubi flauũ eum esse dixit: sed senior aut propter spumas dictus est: aut ad reuerentiam pertinet. sic Luc. de urbe roma adhuc florente: Turrigero canos effundẽs uertice crines. Curas is demere di. Habitũ futuræ orationis ostendit. O sate.g.d. Alibi certissima proles: & uigilias ne deũ gẽs. Vrbemq; q reuehis no. Vt Iliũ in Italiam portans. Vrbem ergo p ciuibus posuit. Reuehis autem propter Dardanum a quo troiani descendũt. Expectate solo lau. Dat affectum ẽt locis: ut Ipse te tityre pinus: Ipsi te fontes: ipsa hæc arbusta uocabant. Hic tibi certa do. Quod superius ab Apolline poposcerat: hoc nunc indicat tyberis: ut Da propriam tymbræ domum da mœnia fessis. Tumor ois & iræ cõcesse re.d. Aliq̃ hemistichia in Virgili. tã sunt immutata sẽsu quam uerbis: ut ecce hoc loco. Nanq; non possumus intelligere quieuisse omnẽ tumorem & iram deorum cum adhuc inimica sit Iuno: & ad troiãoꝝ pernitiem addãtur aliqua alia numina ut furia ut iuturna: unde quidã mire conclusit hũc uersum dicẽs. Concessere deum profugis noua mœnia teucris. q̃d si ita acceperimus ut dicat teucros constituere ciuitatem: nec ea numina quæ sunt irata uetant: nihil erit contrarium. Nam & ipsa Iuno hoc dicit non dubitatur regnis esto prohibere latinis Atque immota manet fatis lauinia coniunx: hic autem sensus etiam si detrahas subauditionẽ: põt accipi a supioribus: ut sit tumor oĩs & iræ cõcessere deũ: ut hic sit tibi certa domus: certi pẽates. Lttoreis: licet possimus q̃ fluuio ẽt littus dicere põit tamen discretionẽ ut sub ilicibus paulo post Viridiq; i littore cõspicit. s. Hãc ãt porcã: ut dicimus secũ habuere troiani: quã amissa i cãpãia iuenere cũ fœtu circa laurẽtẽ agꝛ: quã iõ æneas immolauit Iunoni qa ipsa dr terra: ut Cõiugis i gremiũ lætæ descẽdit. Scimus ãt hoc aĩal inimicũ eẽ frugibꝰ ut capꝛ uitibus: q Libero imolat. Enixa iace. participio utẽs tãgit historiam. Solo re. solo ur abundare. Ex quo: q̃ rõcinatiõe. Quod istat: Cura.n. æneæ p sentis fuerat necessitatis. Arcades his oris.g.a.pal.p.

Populeas inter senior se attollere frondes
Visus: cum tenuis glauco uelabat amictu
Carbasus: & crines umbrosa tegebat harũdo:
Tunc sic affari: & curas his demere dictis.
O sate gẽte deum troianam ex hostibus urbẽ
Qui reuehis nobis: æternaq; pgama seruas
Expectate solo laurenti: aruisque latinis:
Hic tibi certa domus: certi: ne absister: pẽates
Heu belli terrere minis: tumor omnis: & iræ
Concessere deum:
Iamq; tibi ne uana putes hæc fingere somnũ:
Littoreis ingens inuenta sub ilicibus sus
Triginta capitum fœtus enixa iacebit:
Alba solo recubans: albi circum ubera nati.
Hic locus urbis erit: requies ea certa laborũ:
Ex quo terdenis urbem redeuntibus annis
Ascanius clari condet cognominis albam:
Haud icerta cano: nũc qua ratione quod istat
Expedias uictor paucis: aduerte docebo.
Arcades his oris genus a pallante profectum
Qui regẽ euandrũ comites qui signa secuti
Delegere locum. & posuere i montibus urbẽ.
Palantis proaui de nomine pallanteum.
Hi bellum assidue ducunt cum gente latina:
Hos castris adhibe socios: & fœdera iunge
Ipse ego te ripis: & recto flumine ducam:
Aduersum remis superes subuectus ut amnẽ.
Surge age nate dea: primisq; cadẽtibus astris

Euãder arcas fuit nepos Palantis regis arcadiæ. Hic ãt cũ patrẽ suũ occidisset suadẽte mr̃e Nicostrata q̃ ẽt carmẽtis dicta ẽ: qa carminibus uaticinabat: dimissa prouĩcia sua uenit ad italiã: & pulsis aboriginibus tenuit loca i qbus nũc Roma ẽ: & modicũ oppidũ fũdauit i mõte palatino. Hic ãt palatinus mõs secũdũ Virgi. a Palãte auo Euãdri ẽ dictus: secũdũ Var. & alios a filia Euãdri Palãtia ab Hercule uitiata: & postea illic sepulta: uel certe a Palãte eius filio illic sepulto. Alii a balatu ouiũ balãteũ uolũt dictũ: ex ĩde p ãtisticõ palãteũ dictũ: sed si a balatu hoc nomẽ uenerit: pa breuis ẽ: sicut: eã Martia. põit plerũq;: si aut a palãte pa lõga fit: ut eã põit ubiq; Vir. secũdũ suã opinionẽ. Gẽus a Palã. p. profectũ ad has oras gẽus a Palãte nõ a palãte pfectũ. In mõtibꝰ: ut dixĩmꝰ supra i mioribꝰ illis colliculis. Palãtis paui. cõfũdit noia ut plerũq; solet: nã auus fuit sicut & illd̃ dixit.

Lucorum ſorte parentis pilũni Tumus:& alibi Pilũnuſq̃ illi quartus pater. Bellum aſſidue du.cum.g.l.du/cunt:aut gerunt:aut ĩ longũ trahunt.Et bene p̃ſtandorum auxilioꝝ exprimit cauſam: ne magis Turno quaſi græco fauere credantur. Fœdera iunge:legiť & fœdere. Recto flumĩe.d.Recto fluminis itinere:& ſic dixit: ut Tunc ſe ad caietæ recto fert littore portum.Hoc eſt a littore non recedens : ſicut ergo nũc a littore fluui nõ recedentem ſignificat. Eſt & alia expoſitio: ut recto flumine edomito frenato: & in tranquillitatem redacto ĩtelligamus:quod etiã Fecit:ut Mitis: ut ĩ morẽ ſtagni placidæq̃ paludis:ut ſit recto p̃teriti tẽporis participiũ.

DONA. Ne uana.p.Quia ſolẽt multi in ſomnis decipi dat ſignũ quo cognoſcat hoc ſomniũ ueꝝ eſſe. Arcades:breuitate utitur:ne tedio afficiat æneam.Genus.n.dicit & nomẽ & urbem & ſpem dat auxilii:cum hoſtibus illi hoſtes ſint & peregrini:quos iure oderint latini. His ergo pollicetur homini ignato uiã ſe oſtẽſuꝝ.

CHRI. Glauco:color aq̃ cõuẽiẽs.Coloꝝ facies multiplex & uaria ẽ.Vocabula ãt ĩpos expiẽtia exigua.Ruſi ãt coloris ſpẽs ſũt fuluus:flauus:rubidus:phœniceus:rubeus:luteus:padix. Hæ oẽs appellationes ſũt ruſi coloris:aut ĩcẽdẽtes:aut uiridi admiſcẽtes:aut nigro infuſcãtes:aut uirẽti ſenſim alba illuminãtes.Nã fœniceus iã latinũ ẽ & rutilus & ſpadix q is color ẽ q exuberãtiã ſplẽdoreq̃ ruboris ſignificat:q̃les ſũt fructus palmæ nõ admodũ ſole ĩcocti:unđ & ſpadicis & phœnicis nomẽ ẽ.Spadica.n.dorici uocãt tramitẽ e palma cũ fructu auulſũ.Fuluus de ruſo uiridi mixtus ẽ.In aliis plus uiridis in aliis plus ruſi habet.Ergo fulua aq̃la:fuluũ auꝝ:fulua iapſis dr̃:& fuluus leo.Flauus ex uirida albo & ruſo ẽ:hĩc flauæ comæ:flauæ frõdes oliuaꝝ a Vir.dicũť. Et Pacuuius flauã aquã & flauũ puluerẽ dixit:ſic Cedo tamẽ pedẽ flauis lymphis flauũ ut puluerẽ mãibꝫ iiſdẽ:q̃bus Vlyxẽ ſæpe p̃mulſi abluã.Rubidus ruſuſq̃ attrior ẽ & nigrioř mixtus.Luteus cõtra ruſu dulcidior : Ceſiã latini dixere:q̃ græcæ glaucõis:ut Nigidius ait đ coloř cæli:q̃ſi celia. Sate:Orõ ẽ ĩ geneř deliberatiuo ab oĩ p̃te abſoluta.Primis.n.uerbis nõ ſolũ bẽiuolẽtiã captat a p̃ſõa æneæ.Cõmẽdat.n.a genere.cõmẽdat a meritis q̃ troiã reuehit.Quæ tãta res niſi a magno fieri nõ põt:cõmẽdat ex eo q̃ a fatis ſit uocatus.Veꝝ ẽt iiſdẽ rebꝫ dat ſpẽ nõ mediocrẽ futurã eẽ:q̃ ſibi p̃dicit.Poſtremo monſtro ſuis remouet dubitationẽ oẽm:ne forte ſuſpiceť hæc ſõnia uana eẽ. Arcades:Poſtq̃ fidẽ fecerat:q̃ dicturus erat eẽ credẽda:narrat unđ auxiliũ petat. Euãdꝝ:ãnis ſexagita ãte bellũ troianũ Euãder ſuſpectus apud populares cæđ paterna cũ magna mãu Arcadũ & mře Carmẽta q̃ fuit filia Pallãtis:& ĩpe lycaõis řgis arcadiæ.Hi diuĩationẽ a pallađ hũere:q̃a Iuppiter pallada pallãti educãdũ dedrat. Arcades græca gẽs ſcđa poſt pelaſgos ĩ italiã uẽit. Hi.b.argumẽtũ a ueriſimili:nã ſi latini hoſtes ſũt libẽter ad propellendũ cõmuni hoſtem cũ troianis cõuẽient. Ipe ego:Dat ſpẽ poſſe illũ ad Euãdꝝ puẽire.

Colores

Euander

Iunoni fer rite preces:iraſque minaſque
Supplicibus ſupa uotis:mihi uictor honorẽ
Perſolues:ego ſum pleno quẽ flumĩe cernis.
Stringentem ripas:& pinguia culta ſecantem
Cæruleus tybris:cælo grauiſſimus amnis.
Hic mihi magna domus:celſis caput urbibus
Dixit:deide lacu fluuios ſe cõdidit alto / exit
Ima patẽs:nox æneam ſomnuſq̃ reliquit
Surgit:& ætherei ſpectans orientia ſolis
Lumina:rite cauis undam de flumine palmis
Suſtulit:ac tales effudit ad æthera uoces.
Nymphæ laurẽtes nymphæ gẽus ãnibꝫ uñ ẽ
Tuq̃ o thybri tu o gẽitor cum flumĩe ſancto
Accipite æneam:& tandem arcete periclis.
Quo te cunq̃ lacus miſerantẽ ĩcomoda nr̃a
Fõte tenet:quocunq̃ ſolo pulcherrimus exis:
Semp honore meo ſemper celebrabere dõis.
Corniger heſperidũ fluuius regnator aquaꝝ
Adſis o tãdem:& propius tua numĩa firmes.
Sic mẽoras gemiaſq̃ legit de claſſe biremes:
Regimioq̃ aptat.ſocios ſimul inſtruit armis:
Ecce autẽ ſubitũ atq̃ oculis mirabile mõſtrũ
Candida per ſiluam cum fœtu concolor albo
Procubuit:uiridiq̃ in littore conſpicitur ſus:
Quã pius æneas:tibi enĩ tibi maxima iuno

SER. Iunoni fer rite p̃ces:Sicut etiã Helẽus monuit. Mihi uictor honorẽ p̃ſolues: Bene adimit ei belli cã curã p̃mittẽdo uotiſoř cõpotẽ. Strigentẽ ri.Radẽtem:imminuentem.nam eſt tyberini fluui propriũ: adeo ut ab antiq̃s rumon dictus ſit:quaſi ripas ruminãs & excedẽs etiam ĩ ſacris ſerra dicebatur : unde ait nũc Et pinguia culta ſecãtem.In aliqua etiã urbis parte terẽtum diciť eo q̃đ ripas terat. Cæruleus tybris: Altus:p̃fundus. Cælo grauiſſimus am.pro his q in cælo ſunt. Hic mihi magna domus.ſ.circa exitũ ſuum.Alii romã dicũt tyberini eẽ domiciliũ. Cæſis caput urbibus ex.De thuſia quã illis cõſtat multũ floruiſſe tẽporibus:nã & lucomenes reges habebat:& maximã italiæ ſupauerat partẽ. Nox æneã ſomnuſq̃ reliq̃t:Vt Feſſos uẽtus cũ ſole reliq̃t. Vndã ne flumine palmis ſuſtulit.Quia dr̃ ẽt nox ſolo ſõno puluere:unde ẽ.Et noctẽ flumine purgat. Nymphæ:Hic diſtinguẽdũ ẽ:ut generalitatẽ ſeq̃tur ſpẽlitas ut ĩ geor. Mř cyrene mř.Nam uitioſum ẽ poſt ſpẽm genus ĩferre.

Tu o genitor cũ flumĩe:Sic.n.ĩ p̃cibus adeſto tyberine cũ tuis undis. Tybrim uero Alii a rege aboriginũ uolũt dictũ:q iuxta dimicãs ĩterẽptus ẽ. Alii ab eo rege quẽ Glaucus Minois filius ĩ italia ĩteremit. Alii inter quos & liuius ab Albão rege:q ĩ eũ cecidit. Arcete p̃iclis:Hypallage ẽ pro a me p̃hibete p̃icula. Quo te cunq̃ tenet.l.Lacus ẽ quoddã adhuc latentis aquæ receptaculũ:& dictus q̃ſi lacuna q̃dã:ex qua erũpens aq̃ efficit fontẽ:q cũ fluere cœpit:alueũ facit:unde iſta tria dixit alueum fontem lacũ hoc enim eſt Quocũq̃ ſolo pulcherrimus exis:q̃q̃ multi hoc uerſu eius ſupſuſionem uelint ſignificari:ideo autem hoc dixit æneas:q̃a audierat hic mihi magna domus celſis caput urbibus exit. Semper honore meo: Satis Aeneas pie pollicetur:cũ tyberis uerecunde popoſcerit:ait

namq; mihi honorē uictor ꝑsolues. Corniger: Flumina ideo cū cornibus pinguntur: siue quod mugitū boū imitat̃ murmur undaꝝ: siue quod plerūq; ĩ cornuū similitudinē curuatas cernimus ripas. Hesperidū regnator aquaꝝ: Bene addidit hespidū .i. italicaꝝ. Nā eridanus rex est fluminū hesperiæ: ut fluuioꝝ rex eridāus. fluuius uocatiuus antiquus est: q apud maiores ĩ omni forma similis erat ntō sed mō aliter est ĩ secūda tantū forma. Nāq; si ꝓprium fuerit nomē: & ĩ ante us habuerit us ꝑdita facit uocatiuū: ut Teren. ti nullo excepto Si aūt appellatiuū ĩ e mittit uocatiuū ut pius pie: fluuius fluuie: excepto filius: nā fili facit. Plerūq; tamē poetæ euphoniæ cā antiqtatē sequunt̃. Et ꝓpius: Et ꝓprius legit̃ & propius. Si ꝓprius familiaris significat: ut & proprius res aspice nr̃as. Si aūt propius citius: Cice. ĩ uerrinis Nec qcq̃ est ꝓpius factū q̃ ut illud exemplū de hydriāo syracusās ĩferretur: & hoc ē melius. Nā & statim ē porca cōspecta: & æneas nō dubitat de fide oraculi: sed poscit celeritatē. Tua numina: Tua oracula & ꝓmissa. Monstrū: Quia subito & cum trigīta porcellis est uisa. Viridiq; ĩ littore: Fluuiali. s. Conspicit̃ sus. Hora. & amica luto sus. Sciendū tamē hoc esse uitiosum ĩ monosyllabum finiri uersum: nisi forte ĩpo monosyllabo minora explicent̃ aĩalia: ut Parturiēt montes: nascet̃ ridiculus mus. Gratiosiores. n. sunt isti uersus secūdū Luciliū. Tibi. n. Vacat. n. & tātū ad ornatū ꝑtinet. Integrū ē ergo tibi: ut ex iteratione crescat augumētum. Terenti. O misis misis. Maxima iuno: Quæsitum est quæ sit Iuno maxima. Nā ut diximus: uariæ sunt eius potestates: ut curetis lucina matrona regia: & dicunt theologi ipsam esse matrē deū: quæ terra dicit̃. Vnde etiā ei porca sacrificat̃. Ergo perite elegit epitheton: ut maxima diceret.

DONA. Iunoni: Matutinū tps cōgruum sacrificiis ostēdit. Docet potentū iras supplicando potius q̃ repugnando superari. Ego sum: Non arroganter sed necessario laudat suū officium. Nymphæ: Pōt sic distigui: Nymphæ laurētes: quoniā ipsę ĩ tēpore fuerant necessariæ: deĩde pone Nymphæ gēus: amnibus unde ē: Possumus etiā ĩtelligere esse duplicationē. Tertia distictio ē: ut dicas Nymphæ: ut generaliter ꝓferat̃. Deĩde ad speciem redeat & dicat laurētes nymphæ: q̃ erant ꝓferēdæ. Gēitor: Honoris causa uel qa subit ut pater cōsuluerat. Quocunq;: lacū & quocunq; fonte. Alterū ad eius originē: alteꝝ ad exitū ꝑtinet. Fons est aquæ initiū. Lacus ubi fontis aqua colligit̃. Regnator: Vt ostēdat oĩbus fluminibus potiorē. Placidus: Et mente & flumie pp nauigationem. Monstrum. i. quod est contra rōnem naturæ. Mactat: Prius sistit: deinde mactat. Ergo ordo est Quam æneas tibi ad aras cum grege sistit & cum grege mactat: ut ĩtelligatur etiam fœtus mactasse.

CHRI. Supplicibus. s. Et ĩ hoc dat spem perficiendi. Nā placata Iunone omnia tua erāt sperāda. Neq; dubitādū qn placari posset postq̃ ĩperat q̃ supet. Nā nō ĩperat deus q̃ prestari nō possunt. Victor. q. d. nō postulo nisi cū uiceris. Ego sū. p. Vt fidē sibi cōciliet se ĩpum māifestat: & cū addat se eē gratissimū cælo ꝑsuadet se facile ꝑstare posse q̃ ꝓmiserat. Nox æneas. s. Cū ꝑ qetē uiderit: atq; audierit paꝝ ante lucē credēda uidebāt̃. Nā Pla. ac Aristotele testibus somnia q̃ matutĩo tp̃e obueniunt: uera eē cōsueuerūt. Cauis: In cōcauitatē redactis. Oriētia lumĩa: Nā iccirco nox abibat: qa sol oriebat̃. Effudit: Affatī emersit: & recto ordĩe ꝓgressus ē: ut primo corpus lustraret aq̃ deĩde lustratus ꝑces effūderet. Nā ĩpuꝝ puꝝ affari hād decet. Tādē: Post diuturnos errores. Numina firmes: Nā cōfirmabit̃ numē si facta ꝓmissū seqnt̃: Quod euēit. Nā paulo post sua apparuit. Tibi ma. Nā audierat Iunonē supplicibꝫ supa dōis.

SER. Mactat: mactatio post ĩmolationē: unde bonus usus ē cōpendio. Sāe hysterō ꝓterō est ĩ hoc uersu. Primū. n. cum grege sistit ad arā & sic mactat. i. auget ꝑficit. Quā longa est nocte: in quantū longa est ut Nunc hyemē inter se luxu q̃ longa fouere. Refluens: uelut in alueū suum recurrēs: ut æneas cōtra undas ꝑgens: descēdentis celeritate propemodū uteret̃. Aequor aquis: ipsius æqualitatē. Rumore secūdo: hoc est bona fama: cū neminem læderet: aut certe dicit eos ante uenisse: q̃ fama nūciaret eē uenturos aut rumore ꝓ rumōe posuit: nā ut supra diximus rumō est dictus: unde & ficus ruminalis: ad quā eiecti sunt Remus & Romulus: q̃ fuit ubi ē nūc lupercal ĩ circo: hāc enim labebat̃ tyberis ante q̃ Neptūno factis sacrificiis auerteret̃: quāuis ficū ruminalē alii a Romulo uelint dictā: quāsi romuralē: alii a lacte infantibus dato nā pars guturis ruma dicit̃. Ergo si fuerit rumōe secundo: fauente fluuio intelligimus. Labitur uncta. u. a. Discendentis celeritate prope conscendit: Sta. de disco Similisq; cadenti Crescit ĩ aduersum. Mirātur & unde: Laus troianoꝝ per phantasiā quandā ex undarum uel rumoris admiratione uenientem. Noctemq; diemq;. s. Vt siluasq; fatigant: ꝓ ipsi fatigant̃. Superāt flexus: hic ostēdit nō esse alueū flumininis rectū. Variisq; tegunt̃ abr. hoc est Hunc iter fluuio tyberinus amœno. Secant placido. æ. s. ostēdit adeo ꝑspicuam fuisse naturā fluminis ut in eo apparerent

Mactat: sacra ferēs: & cum grege sistit ad arā.
Tybris ea fluuiū quā longa ē nocte tumentē
Leniit: & tacita refluens ita substitit unda:
Mitis ut in morem stagni: placidæq; paludis
Sterneret æquor aqs: r̃mo ut luctamē abesset.
Ergo iter inceptum celerant rumore secūdo.
Labitur uncta uadis abies: mirātur & undæ.
Miratur nemus insuetum: fulgentia longe
Scuta uirum fluuio pictasq; innare carinas:
Olli remigio noctemque diemque fatigant.
Et longos superant flexus: uariisq; teguntur
Arboribꝫ: uiridisq; secāt placido æquoꝛ siluas
Sol medium cæli conscenderat igneus orbem
Cum muros arcemq; procul: & rara domorū
Tecta uidēt: quæq; nūc romana potētia cælo
Aequauit: tum res inopes euander habebat.
Ocius aduertunt proras: urbiq; propinquāt.
Forte die solemnem illo rex arcas honorem
Amphitrioniadæ magno diuisque ferebat
Ante urbem in loco: palas huic filius una:

Vna omnes iuuenū primi:pauperq́ꝫ senatus
Tura dabāt:tepidusq́ꝫ cruor fumabat ad aras.
Vt celsas uidere rates:atque inter opacum
Allabi nemus:& tacitis incumbere remis:
Terrentur uisu subito:cunctique relictis
Cōsurgunt mēsis:audax quos rumpere palas
Sacra uetat:raptoq́ꝫ uolat tælo obuius ipse.

imagines nemoꝝ:quas troianæ naues secabāt. Terrētianus:Sic ē natura fluminis ut obuias imagines recepter in lucē suá. Sol mediū cœ.con.ig.alterius.s.diei.
Cū muros arcēq́ꝫ ꝓcul:Palatinū uidit nec sitū p̄sentē cōsiderare debemus:tūc.n.nullis obstantibus ædificiis ꝑ supercal tyberi:ut diximus fluēte:facile mons poterat uideri palatius. Forte die solēnem illo:Ευσυμβολωσ.i.bono omine uictori deo troianis ueniētibus sacra celebrāt̄ bona etiá usus ē œconomia. Amphitryoniadæ magno diuisq́ꝫ ferebat: Satis perite.ná cuius deo sacrificaret̄:necesse erat post ipum ēt reliquos īuocari. Ante urbem:secundū antiquū sitū : tum.n. ciuitas breuis fuerat. Palas huic fi.ꝓcū hoc. Iuuenū primi pauperq́ꝫ senatus:totā ostendit ætaté ná ꝑ senatū seniores significant̄.Pauper āt aut ad numeꝝ rettulit centū.n.sub Romulo fuerūt. Aut re uera pauper qđ romani iperii ostēdit̄ ꝑsimonia ꝓ laude tunc habita. Tepidusq́ꝫ cruor:frustra qdā cruoré pecudū sanguiné hominū uolūt:ná Iuuenalis ait sanguis & a magno ceruix feriēda ministro:Vir. Atq́ꝫ atros sicabat ueste cruores.
Celsas uidet̄ rates:quia dicit gemiasq́ꝫ legit de classe biremes. Inter opacū allabi nemus:ꝑ nemus:ut Húc inter fluuio tyberius amœno:& ē honesta elocutio:ut si dicas inter cœnam locutus sum.i.per cœnam. Tacitis remis:pro ipi taciti:hoc est sine celeusmate. Audax quos rumpe palas sacra uetat:ne iterruptiōe sacrificii piaculum cōmitteret̄:unde etiam in tertio Helenus nequa inter sanctos ignes in honore deoꝝ hostilis facies occurrat. Deniq́ꝫ cum ludi circenses Apollini celebrarent̄ & Hannibal nunciatus esset circa portá colliná ingrueret:oēs raptis armis cōcurrunt:reuersi postea cū piaculū formidarent:inuenerūt saltanté in circo senem quendam qui cū iterrogatus dixisset se nō interrupisse saltationé:ductū est hoc ꝓuerbium salua res ē saltante sene. Audacé aūt dixit ubiq́ꝫ Vir.quotiens uult ostendere uirtutem sine fortuna:unde etiá Turnum audacé uocat.
DONA. Pauper senatus:& numero & opibus ītellige. Audax:nō temerarius sed ꝓpria uirtute confidēs.
CHRI. Ecce aūt refert Diony.æneæ sacrificanti porcam aufugisse:quá naui secū adduxerat:& oraculū fuisse ut ibi & ubi urbé cōderet ubi illa cōstitisset. Ergo illá isecuti sunt usq́ꝫ ad collē q tribus milibus passuú distat a mari:Auditaq́ꝫ ē hic uox ut cōsisteret & sué parieté obseruarét:quádoqdē totidē anos postea quot illa fœtus peret troiái sedes imutaturi eēnt cū meliori fortūa. Atq́ꝫ illa die sequēti.xxx.edidit porculos.post.xxx.ānos ab Ascáio sedes i albā traductæ sunt. Tybris:ea respōdit re ipsis ꝓmissis:& ostēdit q̄ta sint merita æneæ q tantæ curæ imortalibus diis sit. Rumore scđo:Quasi dicat.oībus ex lætitia plaudētibus:Ná cum máifestū uiderét oraculū:uarii erát uulgo sermōes. Labit̄:ostēdit facilitaté ex ꝛ̄fluxu fluminis. Abies:denoīatio pōit materiá ꝓ naui:q̄ ex materia fit. Mirant̄ & unde:mira phātasia poetæ ad laudē troiáoꝝ:mirant̄ ergo tāq̄ neq́ꝫ naues neq́ꝫ arma aut uiros tales hactenus uidissent.hēt āt mirá iocūditaté iste locus: quoniá sensum dat rebus q̄ sensu carét. Neq́ꝫ fluminis amœnitaté elegātius pigi poterat:ut ex pulchritudie nauigatiōis quædá fœlicitas portēdi uideret̄. Forte die:diuinitus factū uidet̄ ut huiuscemōi heros amicitiá cū Euádro i sacris maximi oīum heroū Herculis iniret. Vt celsas:ná cū nihil peccatū cū finitimis haberent: ad oēs casus trepidabāt uigiláterq́ꝫ oīa explorabant. Audax palas:Iam nunc format uirū egregiū:q ut sacrificio simul & saluti publicæ consulit.

Et ꝓcul e tumulo : iuuenes quæ causa subegit
Ignotas tentare uias:quo tenditis inquit.
Qui gēus?ūde domo? pacē ne huc fertis i ar
Tū pater æneas puppi sic fat̄ ab alta ma?
Paciferæque manu ramum prætendit oliuæ.
Troiugenas ac tela uides inimica latinis:
Quos illi bello profugos egere superbo.
Euandrum petimus:ferte hæc:& dicite lectos
Dardaniæ uenisse uiros socia arma rogantes.
Obstupuit tanto perculsus nomine palas.
Egredere o quicunq́ꝫ es ait:coráque parentē
Alloquer̄:ac nostris sucede pēatibus hospes.
Excepitq́ꝫ manu:dextráq́ꝫ amplexus ihæsit.
Progressi subeunt:luco fluuiumq́ꝫ relinquūt.
Tum regem æneas dictis affatur amicis.
Optime graiugenum:cui me fortuna precari
Et uitta comptos uoluit prætendere ramos.

SER. Iuuenes q̄ cá su.succita & plēa iterrogatio.cui ꝑ singula respōdet æneas. Qui ge.quo genere. Vnde domo?de q̄ ciuitate. In ar.tropū fecit cá metri:ná consequens erat:ut diceret an bellū. Paciferæq́ꝫ máu ramū ꝑ̄tēdit oliuæ:ne morá faceret i respōsione. Tela uides inimica:bona cōciliatio:ná audierat hi bellū assidue ducūt cū gēte latia.quos illi bello ꝓfugos. Sicut & uos:& mouet cōciliationé etiá ex similitudine fortunæ. Ferte hæc:hoc ad ramū ꝑtinet. Dicite:ad uerba. Tāto ꝑcussus noie dardái.s.cōmemoratione. Quicūq́ꝫ es:hoc ad nomé æneæ ꝑtinet ná eé troiáos audierat. Dextráq́ꝫ amplexus inhæsit:ostēdit uiꝝ & uirtutis & hospitalitatis amatoré. Subeūt luco: fluuiūq́ꝫ reliquunt:hypallage i sensu. Optime graiugenum: q̄tū ad æneá ꝑtinet græci neq́ꝫ boni neq́ꝫ meliores sunt. Ergo optime graiugenū suplatiuus ē ꝓ positiuo.ná optimus maloꝝ nō possumus dicere. Suplatiuus.n.suo tantū iūgit̄ generi:sic ergo dixit : ut Ho. Δικαιωτατοσ κενταυρων.i.iustissimus cētauroꝝ ꝓ iustus cū cētauri fuerít crudeles & ipii. Cui me fortuna p̄cari:antiquū ē.ná mō qué p̄cari dicimus:Ter.credo qui mihi sic oret. Item facite ut uobis decet: Salu. Locum editioré q̄ uictoribus decebat:& est græcum ευωεο απολλωνι. Vitta cōptos ramos:ut i pacis pe-

tioneramus oliuæ cũ uittis offerat̃:ptim fabulæ:partim naturæ efficit rõ:nam cũ de nomĩe athenarꝝ Neptũnus & Minerua cõtenderét:& iusisset Iuppiter ut illius noĩe diceret̃ ciuitas:qui munus melius obtulisset:equũ neptunnus: oliuá Minerua ꝑtulit & statim uicit:unde cũ ramus eius alicui offeret̃ : ĩdicat eũ esse melioré. Hinc é illud ꝓuerbiũ:Herbam do.i. cedo uictoriá:qđ Var.ĩ ætiis põit cũ ĩ agõibus herbá ĩ modũ palmæ dat aliqs ei cũ quo cõtendere nõ conat̃ & fatetur esse melioré. Vittas aũt hét ramus oliuæ : ideo ut innertiá & ĩbellicitaté ostendat offerentis. Scimus.n. oues egere aliéo sp auxilio. Voluit:hĩc eũ laudet qđ tátus eũ uir rogare cõpellat̃. Danaũ qđ ductor & arcas:nec qđ multitudiné haberes ex timui: nec qđ eés arcas ut illic hoc tendat.i. Agamménoni & Menelao cõiũctus & hoc ad euandri laudé pertinet q ꝑ q̃litaté morꝝ meruit non timeri. Fores: ꝓfuisses:sed notandũ fores de p̃terito. Mea me uirtus:Hæc arrogatio ad honorem Euádri ꝑtinet. Sácta oracula di. Tyberini.s. Dedita fama:Diuulgata : ut Dedit̃ hic subito troiana ꝑ agmĩa rumor. Fatis eger̃.u.qđ uolũtas fuerat egit necessitas fati.

Nõ eqdé extimui danaũ qđ ductor:& arcas
Q đqꝫ a stirpe fores geminis cõiunctus atri/
Sed mea me uirtus:& sácta orcula diuũ / dis:
Cognatique patres:tua terris dedita phama
Coniunxere tibi:& fatis egere uolentem.
Dardãus iliacæ primus pater urbis:& auctor
Electra ut graii perhibent athlantide certus
Adueitur teucros:electram maximus atlas
Adidit:æthereos humero qui sustinet orbes.
Vobis mercurius pater est:qué candida maia
Cyllenæ gelido conceptum in uertice fudit.
At maiam auditis si quicquã credimus atlas
Idem atlas generat cæli qui sydera torquet.
Sic genus amborum scindit se sanguĩe ab uno
His fretus non legatos:neque prima per arté

Dardanus iliacæ primus pater urbis & auctor:reddit quod ait supra Cognati patres. Sane sciendũ Atlátes tres fuisse:unũ maurꝝ q est maximus alterꝝ italicũ patré Electræ:unde natus é Dardáus Tertiũ arcadiũ patrem maie unde natus est Mercurius: sed nũc ex noĩum similitudĩe fecit errore & dicit Electrá & maiá filias fuisse Atlantis maximi nec p̃ter rationé ait maximi:& Atlas idé generat. Nam & ĩpe habuit etiam horum nominũ filias.i. Electram & maiam. Vt graii perhibent: Vt uestræ continét litteræ. Cádida maia:Splendidior.n.est maia inter paliadas:q̃ est una de Atlantibus.i. de pliadibus. Cyllenæ : mons arcadiæ ubi maia Mercuriũ est enixa. Fudit aũt nõ iniuriose dictum é ut ĩ Pisoné quæ te belua nõ hominé ex utero fudit sed celeritatem patientis ostendit:quod infantibus dicit̃ omen infœlicitatis afferre:spectat etiam ad rationem physicam. Nam certe est ubique Mercurius ut diximus supra:ideo dicit eum in ortu fuisse uelocem.

DONA. Et ꝓcul:cũ assiduũ bellũ gererét cũ géte latina nõ mirꝝ si anxie cũcta exploraret. O iuuenes: orõ necessariis ĩ táto metu ĩterrogatiõibus pléa. Quo téditis:qa ex deflexu uidebat illos uelle descéder̃. Supbo: quia iniustũ. Profugos:ut ostédat iuxta pegrĩos ĩmites. Dicite:qa nõ solus ĩ tanto tumultu uenerat Pallas. Quicũqꝫ:ad hominé nõ ad originé referas. Corá parenté allo. Optime summũ iudiciũ seruat paréti & regi. Vt graii pibent:ut hoc tuorꝝ testimõio probé. Idé atlas:ne similitudĩe nominis falso id usurpar̃ uideret̃.

CHRI. Et ꝓcul : cautus adolescés:ná mõ audiret̃ nõ expectauit:donec ad eos ꝑueniret. E tumulo: unde facilius & uideret̃ & audiret̃. Paciferæ:ĩ tanta ꝓperatiõe id signũ dedit:qđ ĩstar lõgæ orõnis eét. Deide cũ dixit:Troiugéas ac tela inimica latinis õstédit & q eént & qꝓ amici uéirét. ná amicos eé oportebat: q inimicis inimici eét. Quos illi:ná nõ satis fuerat ostédisse qꝓ eént inimici latinis:ná si ob illatá illis iniuriá fuisset ꝓperát & arcadibus suspecti esse. Posuit aũt huiuscemodi & interrogationé & responsioné poeta : ut mira quadá breuitate ꝑfectarum orationũ absolutũ officium ĩpleret. Sicqꝫ & tépori in quo ꝓperato opus erat ĩseruiret: & tamé nihil necessariũ omitteret:Et quemadmodũ responsio æneæ ostédit interrogationé Pallátis perfectá fuisse: sic uicissim responsio Pallátis demõstrat æneá nihil de necessariis omisisse. Fortuna ꝑcari.q.d. non suæ stultitiæ esse qꝓ in eas angustias descéderit :ut auxilia sint medicanda sed iniquæ fortunæ. Non equidem extimui: Nam plus ualuit apud me tuorꝝ morꝝ probitas q̃ qꝓ & græcus & Atridis cõiunctus esses:sed ne adulatiõis esse uideat̃ quod ignotũ laudet addit & phama illũ nosse. Mea uirtus:Ná uirtutis.i. fortitudinis é etiam si periculosa fuisset cõgressio cum Euandro:tamen piculũ certa quadam ꝓposita rõne adire erat aũt ratio & quod oraculum ꝑsuadebat:& quod auxiliũ petere necessarium esset. Geminis.c.ar. nam Euander arcadiæ rex Mercurii ex nicostratæ filius fuit Atridæ autem a Tantalo sunt filiæ Iouis:qui ex Ioue frater est Mercurii.

SER. Tentamenta tui pe.cũ nullo át pactus sũ ut te aut ꝑ arté aliquá aut ꝑ legatos ꝓbarem sed intrepidũ me tibi cõmissi. Tétaméta pepigi: expimenta pactus sũ:ná geminũ é p̃teritũ ab eo qđ é paciscor facit eni & pepigi & pactus sũ: sicut placeo & placui & placitus sũ. Pago.n. unde multi uolũt uéire pepigi: nusq̃ lectũ est. Gés eadé quæ te:sic agit ut & ipse ꝑstare uideat̃. Ná & supra ait Socia arma rogantes. Daunia: rutula a Dauno. Crudeli bello: supra bello ꝓfugos egere superbo. Nihil absfore : sibi absuturum nihil arbitramur. Accipe daque fi. hoc est quod ait in.x. Humanis quæ sit fidutia rebus. Rebus specta. iuué.

Tentamenta tui pepigi:meipse meumque
Obieci caput:& supplex ad limina ueni.
Gens eadem quæ te crudeli daunia bello
Insequitur:nos si pellant nihil abfore credunt
Q ui oém hesperiã péitꝰ sua sub iuga mittát:
Et mare qđ supra teneant:quodqꝫ alluit infra
Accipe daque fidem:sunt nobis fortia bello.
Pectora:sũt animi:& rebus spectata iuuétus.

Dixerat æneas: ille eos oculosque loquentis
Iamdudum & totũ lustrabat lumine corpus.
Tum sic pauca refert: ut te fortissime teucrum
Accipio: agnoscoque libens ut uerba parentis
Et uocem anchisæ magni uultumq́ recordor:
Nã memini hesionæ uisentem regna sororis
Laomedontiaden priamum: salamia patrem
Protinus archadiæ gelidos inuisere fines:
Tũ mihi prima genas uestibat flore: iuuẽta:
Mirabarque duces teucros mirabar & ipsum
Laomedontiadẽn: sed cunctis altior ibat
Anchises: mihi mens iuuenili ardebat amore
Cõpellare uirũ: & dextræ cõiungere dextrã.
Accessi: & cupidus phenei sub mœnia duxi.
Ille mihi isignem pharetram: lyciasq́ sagittas
Discedens chlamydẽq́ auro dedit itertextã:
Frenaque bina: meusq́ nũc habet aurea palas
Ergo & q̃ petitis: iuncta ẽ mihi fœdere dextra
Et lux cum primum terris se crastina reddet:
Auxilio lætos dimittam: opibusque iuuabo.
Interea sacra hæc quando huc uenistis amici
Annua: quæ deferre nefas celebrate fauentes
Nobiscum & iã nũc sociorũ assuescite mẽsis:

Decẽnali prœlio: & bene promissionem cõfirmat re-
bus & testimoniis q̃ est inualida uerbis. Totum lu-
strabat lom̃ie.c. paterna ĩ eo liniamẽta cognoscẽs: pau
ca refert nõ pauca: sed paucis.i. breuiter. Hoc uult di-
cere multa eum dixisse sed paucis. Agnoscoq́ libẽs:
postq̃ probauit ex habitu corporis uera eẽ q̃ dicebat
æneas p anchisem eũ laudat adulatione deposita. Sa-
ne inter agnosco & cognosco supfluio quædã uolũt
facere discretionem: ut cognoscamus nouos agnosca
mus antiquos: sed hæc a poetis metri necessitate ua-
rianť: nã agnosco pp synaliphẽ dixit. Hesionæ uisen
tem.r.l. ut diximus supra Hercules euersa troia He-
sionẽ Laomedontis filiã Telamõi suo comiti dedit.
Ex qua natus est Teucer: Priamus postea cum salami
na tenderet ad uisendum regnũ sororis: per arcadiã
iter fecit & tũc ab Euãdro susceptus ẽ Anchises. Vi-
sentem regna: Videre cupientem. Protinus: uno eo-
demq́ tempore. Hocẽ dum pergit uidit arcadiam.
Nam non possumus simul intelligere: cum salamina
insula sit Arcadia in continenti. Mirabarque duces
teucros: Hos laudat: quo melior sit ille quẽ præfert.
Iuuenili ardebat: ĩest.n. studium acq̃rendarum ami
citiarũ: Hora. Animusq́ uirilis Quærit opes & amici
tias. Phenei oppidi arcadiæ: Home. οι φενεον ενεμ-
οντο. Nec nos debet mouere quod cum Euander
de Palanteo sic dicit phenei sub mœnia: cum sciamus
poetas uicinas omnes p una habere ciuitate: sicut de
Didone facit: quã non nunq̃ tyriã aliquotiẽs sidoniã
uacat. Ille mihi insignẽ pharetrã: Ius hospitii habet
inter se remuneratione: sed uerecũde tacet Euãder de
muneribus suis. Auro dedit intertextã: legiť & iter-
tertexto. Frenaq́ uina: poeticæ nã duo debuit dice-
re. Bina.n. secundum Ciceronẽ nõ dicunť nisi de his quæ sunt numeri tantũ pluralis. Nã Cicero culpat filiũ p
epistolam dicens male eũ dixisse: direxi litteras duas: cũ litteræ quotiens epistolã significãt numeri tantũ plu-
ralis sint contra epistolas binas nõ dicimus: sed duas. Iuncta ẽ mihi fœdere dextra: antiquis amicitiis: per An
chisæ hospitium. Quãdo huc uenistis amici: Siquidẽ amici: iã uenistis. Extraneos enim ad sacra non licebat
adhibere. Hos aũt adhibet ad sacra quasi antiquis iunctos amicitiis: unde infert: & iam nũc sociorũ assuecite
mensis. Annua quæ differre nefas: aniuersaria sacrificia ideo non differuntur quia nec itarari possunt. Nam
calendaria si qua fuerint ratione dilata possunt reppeti: nec piaculum eorum interemissione committitur.
DONA. Obieci: cũ petiturus eẽm quæ etiã tibi salutaria eẽnt nõ expaui. Nã cũ gente tibi inimica & crude-
li bellũ gero: & dicendo unã gentẽ extenuat timorẽ belli. Accipe daq́ fidẽ: sume auxiliũ & da. Fortia pecto-
re & animi: nam in bello animi fortitudo & corporis robur requiritur. Spectata: de qua iam factũ est pericu
lum. Pauca: ne longior oratio solẽnia impediret. Insignem phar. Mire munera exornat: ne uideatur leuia.
CHRI. Caput: nõ solum res alias: sed ẽt uitã. Et supplex: qđ uideť præter dignitatẽ meã. Gẽs: argumẽtũ
ab utili & ab honesto: ut cõiuncti repellamus hostẽ: quẽ disiuncti nõ possemus. Accipe daq́ fidẽ: qđ est fode
re cõiungi. Sũt nobis: ne putes cũ regno certamus nihil nos præstaturos. Os oculos: ex. physonomia capie-
bat cõiecturã eũ Aeneã eẽ: quẽ ipse de se pdicabat. Vt quã multũ. Protius. Deĩceps: Interea. Quod plenũ ami
citiæ signũ ẽ: cũ cauerent antiq ne iter sacrificãdũ hostilis facies occurreret: ipsũ ueluti amicũ iter sacra recipit.

Hæc ubi dicta: dapes iubet & sublata reponi
Pocula: gramineoque uiros locat ipse sedili.
Præcipuumque toro & uillosi pelle leonis
Accipit æneam: solioque inuitat aceruo.
Tum lecti iuuenes certatim: araeque sacerdos
Viscera tosta ferũt taurorũ: onerãtq́ canistris
Dona laboratæ cereris bacchumq́ ministrãt.
Vescitur æneas simul & troiana iuuentus
Perpetui tergo bouis: & lustralibus extis.

SER. Dapes: epulæ deorum pprie: ut Iouis cœna.
Sedili: bene sedili: Nã in tẽplo Herculis lectisterniũ
eẽ nõ licebat. Accipit: aut suscipit ad sedendũ: aut pa
scit: ut illos porticibus rex accipiebat in amplis. Torũ
aũt herbarũ sup soliũ fuisse intelligamus: ne sit sedili
contrariũ. Cõgrue aũt dicit de leonis pelle eẽ coop-
tum: quasi in Herculis sacris. Tum lecti iu. nõ uacat
lecti. In sacris enim Herculis liberi nec serui intereãt
nec liberi adeo ut Appius: qui sacra hæc transtulit in
Libertos & caruerit oculis: & intra annum omnem
familiam pdiderit Potitiorum. Cartatim.i. studio-
se. Aræq́: maxime.s. nondum enim templum Her
culis fuerat sed ara tãtummodo. Quã maximã dicit

Postq̃ exẽpta fames:& amor cõpressus edẽdi:
Rex euandrus ait:non hæc solẽnia nobis
Has ex more dapes:hanc tanti numinis aram
Vana superstitio ueterum ue ignara deorum
Imposuit:sæuis hospes troiane periclis
Seruati facimus:meritosq; nouamus honoẽs.
Iam primũ saxis suspensam hanc aspice rupẽ.
Disiectæ procul ut moles:desertaque montis
Stat domus:& scopuli ingentẽ traxere ruinã.
Hic spelunca fuit:uasto summota recessu:
Semihominis caci facies:quam dira tenebat
Solis inaccessam radiis:semperque recenti
Cæde tepebat humus:foribusq; affixa supbis
Ora uirum tristi pendebant pallida tabo.
Huic mõstro uulcanus erat pater:illius atros
Ore uomens ignes:magna se mole ferebat.
Attulit & nobis aliquando optantibus ætas
Auxiliũ:aduentumq; dei:nã maximus ultor
Tergemini nece geryonis:spoliisq; superbus
Alcides aderat:taurosque hæc uictor agebat
Ingentes:uallemq; boues:amnẽq; tenebant.

ex magnitudine fabricæ. Laboratæ cæteris:q̃ eget laboris:ut Mox & frumentis labor aditus ut mala culmos Esset rubigo. Glandes.n.sine ullo labore nascũtur. Perpetui tergo.b.aut secũdũ.Home. ĩtelligẽdũ q dicit carnes dorsi apponi solitas honorabilioribus: ut sit sensus tali apposuit ante eos magni bouis carnes eas:q̃ apud maiores ĩ honore fuerũt: Aut re uera ꝑpetui.Nã de hoc boue ĩmolato Herculi carnes carius uẽdebãt cã religiõis:& ĩde alter redimebat:q ex illius ꝑcio cõparatus q̃ si ꝑpetuus eẽ uidebat. Tergo ãt põt a parte totũ ĩtelligi. Lustralibus:aut pinguibus: moris.n.fuerat cõpleto lustro pĩgues uictimas offerte cẽsores aut certe de qnquẽali boue.i.pfectæ ætatis nã Home.dixit βουν πενταετηρον. Postq̃ exẽpta fames & amor.c.e.postq̃ necessitati satisfactũ ẽ & uoluptati. Nõ hæc:uariat ĩ uno ꝑnoĩe nã hæc solẽnia nobis. Has ex more dapes hãc tãti numinis arã:Supstitio est timor supfluus & delirus aut ab aniculis dicta superstitio:q̃ multi supstites ꝑ ætatem delirãt & stultæ sunt:ut secundũ Lucretiũ supstitio ẽ superstantiũ reꝝ.i.cælestiũ & diuinaꝝ quæ sup nos stãt: inanis & supfluus timor. Veterũq; ignara.d. Duo dicit nõ iõ Herculẽ colimus:aut qa omnẽ religionẽ ueram putamus:aut qa deos ignoramus antiquos Cautũ.n.fuerat & apud athenienses & apud romanos ne quis nouas itroduceret religiões nã ideo & Socrates damnatus est:& chaldæi & iudæi sunt urbe depulsi. Nouamus ho.detraxit re. nam renouamus debuit dicere: quam particulam alibi addidit:ut Fata renarrabat diuum. Suspẽsam hãc aspice.r.Cacus secundũ fabulã Vulcani filius fuit ore ignẽ ac fumũ uomens:q̃ uicina oĩa populabat.Veritas tamẽ scd̃m philosophos & historicos hoc hẽt:hunc fuisse Euandri neqssimũ seruũ ac furẽ nouimus aũt malũ a græcis κακον dici quẽ ita arcades illo appellabant tẽpore:postea trãslatio accentu Cacus dictus:ut ελενη helena.Ignẽ autem dictus ẽ uomere q agros Igne populabat.Hũc soror sua eiusdẽ nominis ꝓdidit.unde etiã sacellum meruit:ĩ quo ei per uirgines Vestæ sacrificabant. Suspẽsam rupẽ:quasi iã iãq; lapsurã. Semihominis:Feritate corrupti. Inaccessam:participiũ sine uerbi origine. Accedor enim nõ dicimus: sed talẽ ẽ:ut placida nupta triũphata. Huic mõstro:bene uitauit casũ:ĩ quo erat rupis significatio. Et nobis: sicut multis qbus Hercules ꝓfuit mõstra purgãdo. Aetas:Beneficiũ tẽporis:ut Voluẽda dies en attulit ultor.
Maximus ultor:nõ tãtũ noster:sed & oĩum. Tergemini nece ge.hãc fabulã diximus illo loco:Postquã laurẽtia uictor Geryõe extincto tirynthius attigit arua. Spoliisq; supbus:Atq boues abduxerat:sed spoliũ ẽ qcqd de hostibus tollitur:ut addit equos & tela qbus spoliauerat hostẽ.Item postquã illũ uictor spoliauit Achilles.
DONA. Sublata:aut metus cã aut satietate ĩteruenĩẽte. Sedili:nã mos fuit accũbẽdi:sed sedẽdi ĩ his sacris: und̃ ĩ septimo:hæc sacris sedes epulis. Leõis:qd̃ cõuẽiebat Herculis sacris. Viscera:nulla erat ambitio ĩ uestibus:caro portabat copiosa:sed.bubola:Male aũt acceptus fuisset si tollat sacroꝝ religio. Postquã exempta.f. Nõ libẽter audiunt sermões nisi uẽter satur sit. Has dapes:dum originẽ sacroꝝ narrat:epulas etiã excusat.
CHRI. Aræ:quæ maxima dicebat. Lustralibus:placet Seruius uel dic lustralibus expiatoriis.i.qbus purgarent. Exempta:ut ĩ primo libro describit troiãos multis rebus solicitos nihil uoluptuosum ĩ epulis quæsiuisse:nec expleri uoluisse:sed famẽ pellere sat fuisse:Eadẽ rõne & in hoc loco ad necessitatem epulatos fuisse ostẽdit ne in tãta solicitudĩe ac potius periculo uoluptatem admittere uideat. Nõ hæc solẽnia:cõmendat se apud ignotos a religiõe:& ostẽdit se gratum acceptis beneficiis:quãdo illa ꝑdicat.Maxime ãt huiuscemõi digressiõe exornat poema nec tamẽ fit tpe aliẽo:& qd̃ nõ penitus q̃dret. Vana supstitio:est.n.religio deoꝝ colendoꝝ recta sciẽtia.Superstitio ãt ueram scientiã non hẽt. Veteꝝ ignara.d.nã ignoratio numinis psæpe gignit supstitionẽ. Suspẽsam.h.a.ru.Mirifice describit spelũcæ ruinã cui inferiora substẽtacula subtracta sint. Partẽ superiorem suspẽsam relinqui oportet. Caci:cacũ Vulcano filium fuisse fabulant:puto quia cũ latrociniũ exerceret multa incendio populatus est.Hũc ait Solinus locũ habitasse cui Salia nomẽ esset ubi postea trigemina porta fuit:Gellius ãt scribit q cũ a Tarcõte tyrrheno ad quem legatus uenerat iussu Marsyæ regis socio Megalo phrygi custodiæ esset datus uincula frustratus est & cum socio Megalo maioribus ꝑsidiis rediẽs regnum circa uulturnum & campaniam occupauit & cũ ea quoq; inuaderet quæ in arcadũ iura uenissent arcades duce Hercule q tunc uictor ex hispania redierat illũ suparunt:quo ceso megalos ĩ sabinos qbus augurãdi artẽ ostẽdit sese recepit Dionysius ãt refert Herculẽ cũ in hæc loca uẽisset boues ĩ pascua eduxisse & ipsum labore fessum obdormisse:latronem aũt quendã noĩe Cacũ pauca ex iis subripuisse & uersis uestigiis ne furtum deprehenderet per caudã in antꝝ traxisse.Ac mox ꝑquirenti Herculi uidisse se negasse neq; uolentem

Religio
Superstitio
Cacus

ſcrutari antrum īgredi permiſiſſe ſed potius aduerſus illum īſtantem uicinos īploraſſe. Herculē aūt cōſilii in
certum armentum circa ſpelūcam duxiſſe: ad harūq; mugitū quæ ītus clauſæ erant remugiſſe Cacum uero
q̄uis ī crimīe deprehenſum uim cum latronibus cōuocatis cōtra. Herculem paraſſe. Herculē autē claua eum
īteremiſſe: ac poſtea ī flumīe ſe a cæde abluiſſe: & Ioui īuentori aram cōſecraſſe: & iuuencum īmolaſſe: Quod
ſacrificium deinceps romani obſeruauerunt ritu græco in eos utentes ut ille inſtituerat. Hæc Dionyſius. Alii
dicuut hunc ſororem Cacam habuiſſe: quæ furtum indicauerit: ob idq; meritum aras & ſacrificia meruiſſe.
Verum Diodorus ſiculus aliter tradidit. Scribit. n. q; ipſe in loca ubi roma deinde fuit: peruenit ubi in palatio
incolæ paruam urbem habebāt. Ciuium primores erant Cacus & pinarius: qui honorifico hoſpitio eum ſu-
ſceperunt eorūq; uirorum ſuo tempore monumenta extitiſſe narrat: Nam pinariorum familia adhuc uiget.
Caci: autem ī palatio deſcenſus cum lapideis ſcalis oſtēditur propinquus domui quæ ab eo cacia dicebatur.
Hercules autem palatinis prædixit q; cum ipſe ad eos profectus eſſet: quiſquis illi decimam patrimōii ſui de
uoueret beate eſſet uicturus. Quod in multis qui decimas uouerunt uerum fuiſſet expertum eſt.

At furis caci mens efferat: ne quid inauſum
Aut intentatum ſceleris ue doli ue fuiſſet:
Quattuor a ſtabulis preſtāti corpore tauros
Auertit totidem forma ſuperante iuuencas.
Atq; hos ne qua forēt pedibus ueſtigia rectis
Cauda in ſpeluncam tractos: uerſiſq; uiarum
Indiciis: raptos ſaxo occultabat opaco.
Quærentem nulla ad ſpeluncā ſigna ferebāt
Interea cum iam ſtabulis ſaturata moueret
Amphitrionades armenta: habituq; pararet:
Diſceſſu mugire boues: atque omne querelis
Impleri nemus: & colles clamore reliqui:
Reddidit una boum uocē uaſtoq; ſub antro
Mugiit: & caci ſpem cuſtodia fefellit.
Hic uero alcidæ furiis exarſerat atro
Felle dolor: rapit arma māu: nodiſq; grauatū
Robur: & aerii curſu petit ardua montis.
Tum primum noſtri cacum uidere timentē
Turbatumque oculis: fugit ilicet ocior euro:
Speluncāq; petit: pedibus timor addidit alas.
Vt ſeſe incluſit ruptiſque immane catenis:
Deiecit ſaxum ferro: quod & arte paterna
Pendebat: fultoſque emuniit obiice poſtes.
Ecce furēs animis aderat tirynthius omnēq;
Acceſſum luſtrans: huc ora ferebat & illuc
Dentibus infrendens: ter totum feruidus ira
Luſtrat auentini montem: ter ſaxea tentat
Limina nequicquam: ter feſſus ualle reſedit.
Stabat acuta ſilex præciſis undique ſaxis
Speluncæ dorſo inſurgens altiſſima uiſu:
Dirarum nidis domus oportuna uolucrum.
Hāc ut prona iugo læuū incūbebat ad amnē
Dexter in aduerſum nitens concuſſit: & imis
Auulſam ſoluit radicibus: inde repente
Impulit: impulſu quo maximus iſonat æter.
Diſſultant ripæ: effluitque exteritus amnis:

SER. At furis caci mens: Pro ingenti ſcelere fu-
ris nomen poſuit. Capitale enim crimen apud maio
res fuerat ante pœnam quadrupli. Auertit: Erat pro
prium abegit: ſed reſpexit ad prædam: quæ auerti di
citur: ut Raptas ad littora uertere prædas. Atque
hos: quotiens maſculinum & fœmininum iungun-
tur hæc diſciplina eſt: ut etiam ſi poſterius eſt fœmi-
ninum & maſculinum reſpondeamus. Verſiſque
uiaꝝ indiciis. i. cōtra naturā iniiciētibus errorē. Indi
ciis: ipſa inqt decipiebant īdicia: q̄ indicare conſueue-
runt. Nā indiciū ab īdicando nomē accepit. Quere-
lis impleri. n. non ut multi dicunt: qa cōſortes pdide
rāt: ſed qa uellebant a paſcuis. Inſita ē. n. bobus auidi-
tas edēdi: unde ē in buco. Ite domum ſaturi: ſi qs pu
dor ite iuuēci. Et colles clamore relinq: cū clamor:
ut Atq; exioni uento rota conſtitit orbis. i. cū uento:
& hoc eſt melius nā multi dicunt relinquuntur Col
les etiā a clamore: hoc eſt tantū receſſerant a collibus
boues ut nec ecco reſultarent. ſ. ad colles iam clamore
non pueniente: quod nō pcedit: quia hoc ſenſu illud
excluditur. Reddidit una. b. u. Si. n. tam longæ fue-
rant: ut nulla ratiōe recedētiū boum mugitus colles
derelictos feriret: quemadmodū iclusi bouis clamor
eſt auditus eſt ab Hercule? Mugiit: more ſuo p mu
giuit: ut Audiit & triuiæ longæ lacus. Atro felle. d.
Quo ita iraſcimur ſecūdum phyſicos: ut ſplene ride
mus: Peſ. Sed ſum petulanti ſplene cachinno. Rapit
arma. m. Sagittas: & nō uacatq;. Nā ſi armoꝝ epexe-
geſis eſt. Nodis grauatum robur: Vacatq;. Grauatū
autem p graue ponit. Nam graue eſt p naturam pon
deroſum: grauatū quod oneraſ extrīſecus. Turba-
tumq; oculis. Ea parte turbatū: q̄ pditrix eſt mentis.
alii oculi legunt: & accipiunt a ſupioribus uidere tur
batum oculi. Arte. p. perſeuerat ī fabula. emuniit. Si-
cut mugiit. Obice. p. hanc obicem dicimus ut Ecce
maris magna claudit nos obice pontus Dubitant. n.
multi utrum maſculinū ſit an fœmi. Tirynthius: a
tirynthia ī qua nutritus ē ciuitate ut ſupra diximus.
Auentini montem: ut fontem timaui: butroti urbē
ideſt auentinum montem. Ter feſſus ualle. r. Egens
conſilii. Salu. feſſus in pamphiliam ſe receperat. Nam
corpore fatigatum dicimus: aīmo uero feſſum: q̄uis
hæc ſæpe confundat auctoritas. Stabat acuta ſi. pe-
ne omnes hunc ſilicē dixerūt. Nam & Var. & Lucre.
Ita dicunt tanta tamē eſt Vir. auctoritas: ut perſuade
at nobis etiam hanc ſilicē dici. Dirarum uolucrum
modo diraꝝ nō mali ominis dicit: ut ſunt bubones:
ſed quæ humanis cadaueribus ueſcebantur: dixit. n.
Foribuſq; affixa ſupbis. Ora uirum triſti pendebant

pallida tabo. Concuſſit:ſoluitq;:ĩpulit.ſatis ſignatis uſus ẽ uerbis. Refluitq; exterritus amnis:Rem naturæ uertit ĩ fabulam.Cum ruina rupis in ſe currere nõ poſſit:& recurrere in ſe faciat neceſſe ſit impetum flumins.

DONA. Diſceſſu mugire boues:nã & bruta quedã familiaritatis affectum habẽt. Reddidit una.b.uo. Nã & bruta ſua uoce affectũ exprimũt:unde & ĩ tertio dixit Qui uolucrum lĩguas ſentis. Cuſtodita:nihil ꝓfuit cuſtodia & aſtutia. Rapit:& nõ cœpit:nec paſſibus ſed curſu magis iniuriã q̃ damnũ dolẽs. Timẽtẽ: hoc tria ſigna oſtẽdũt. Oculi:q.omnes animi motus ĩdicãt.Curſus celerior ſolito:& in ſpelũcã nõ in loca apta ſe cõtulit. Ruptis:nã celeritas ſoluere ꝓhibuit. Stabat.a.ſ.nõ ſolũ uirtus ſed etiam prudentia Herculis oſtenditur.

CHRI. Neqd inauſũ:nãq; maior potuit eẽ audacia q̃ audere ĩ Herculẽ:q oĩa mõſtra domabat. Quattuor: ĩdignatio a nũero.Itẽ a loco:cũ dicat a ſtabulis:itẽ a forma:cũ dicat p̃ſtãti corꝑe.Itẽ a ſpe gregis nã & mari & fœmĩa ſpabat ex furto armẽtũ.Itẽ a mõ qđ nõ uiribus contra heroa ſed dolis egit. Spẽ cuſtodita: nã fefellit ĩ ea ſpe quã ipſe poſuerat ĩ cuſtodia. Furiis atro ſelle: ex ira maxima q̃ ꝓuẽit ex cãdeſcẽtia bilis cuius receptaculũ fel ẽ. Pedibus timor.a.a.q.n.potuiſſet Herculẽ ira furẽtẽ effugere niſi ſũmus timor ĩpelleret:Valet ergo plus timor q̃ ira.nã ira ĩpellit ad aĩum ſaturandũ.Timor ad ſalutẽ petendã.Timor igr̃ celeritatẽ in Caco & ĩduſtriã augebãt.Ira uero Herculis ad oĩa difficilia ĩpellebat.Poeta ãt mirifice. Ecce aderat.q.d.uix ſe excluſerat Cacus cũ ille uẽit.Optime ãt exprimit hoĩem ex ira ꝑperãtẽ & oẽm ĩduſtriã adhibẽtẽ.Vẽit ergo furẽs aĩs Circuit locum & oculos ad oĩa uertit. Infrẽdit dẽtibus:Tẽtat ſi hoſtiũ auellere põt.Demũ oĩbus rebus exploratis cũ nihil ſuccedret:reſedit qđ dubitationẽ & cõſilii defectũ ſignificat:nã ut aĩus ĩ rõcinãdo cũ ad ambiguũ locũ ꝑuenit:ſubſiſtit donec nodũ illũ ſoluat:ſic & corpus ab illo quodãmõ ſiſtit̃. Frẽdit:ẽ frender̃ frãgere:unđ ĩfrẽdẽs porci dicũt̃ q adhuc ꝑ ætatẽ fabã uel ſimilia frãgere nõ poſſũt. Sed de hoc ĩ geor. Hinc ex quadã ſimilitudine infrendere dicuntur qui uocẽ dentibus infringentes confuſum ſonitum emittunt quod irati furioſique eſt.

SER. Ingens regia:Regia ſicut Cacus putabat ſic ẽ & illud dictũ.Illa ſe iactet ĩ aula Aeolus. Penitus pa. admiſſum lumen eſt uſq; ad ſecreta ſpeluncæ.Cauernas autẽ ſpeluncæ ꝑ tapinoſim dixit ſi qua ui. Terræ hiatus non niſi ex terremotu fit: q quoniã aut motu aq̃ de inferioribus naſcit̃ aut crebris tonitribus : aut de concauis terris erumpentibus uentis.Ideo ait Si q̃ ui.quod autẽ dicit infernas reſerare ſeđs.Notãdum ẽ etiã de impoſſibilibus poſſe fieri cõparatiõem. Diis inuiſa:ſuperis.ſ. Trepidentq; immiſ.lu.ca. Luca. Et ſubito feriere die. Inſueta rudentẽ:clamãtem:& abuſiue dictũ eſt ſicut ſupra de leonibus. Et fera ſub nocte rudentum:Nam rudere ꝓprie aſinoꝝ ẽ.Perſ.Findor ut arcadiæ pecuaria rudere credas. Telis pre. oẽ quod iaci poteſt telum uocat̃ dictum απο του τηλοθεν Vnde Omniaq; arma aduocat addidit. Molaribus:aſperrimis ſaxis:nõ unđ molæ fiunt: & ſecundũ Home.dixit. Per ignem:ꝑ eam rem:unde ille ſperabat auxilium. Incẽdia uana:q̃tum ad Herculem pertinet. Angit ĩhæ. Eliſos oculos & ſiccum ſanguine gottur. Angit guttur bene dicimus.Nã angit oculos nõ ꝓcedit:Ergo angit ad unam rem ꝑtinet:ut Diſce puer uirtutem ex me uerũq; laborem: Fortunam ex aliis.Nam fortuna nõ dicit̃: unde multi elidẽs legũt: & ĩteger ſenſus ẽ. Nam eliſos σολοι κοθαυεσ facit.i. figurã: quæ maſculinũ & neutꝝ : uel acuſatiuũ cum nominatiuo iungit: ut ſit ita Angit guttur: & eliſos oculos facit. Siccũ ſanguĩe:ꝑ hoc iam exanime cadauer oſtẽdit. Abiuratæq; rapiæ:Abiurare eſt rem creditã negare ꝑiuro.Plau.ĩ curcul.Qui abiurgant ſi qd creditum eſt.Sed hoc iſti loco nõ congruit:unde mõ abiuratas rapias:contra ius detentas ĩtelligamus. In formæ cadauer:magnum:& cadauer eſt corpus non dũ ſepultũ:quod careat honore ſepulturæ. Nequeunt expleri corda tuendo: Non poterant homĩes uidendo cadauer ſua corda ſatiare. Lætique minores: nouæ & ſatis licenter dixit mĩores:cum ab ipſo Euãdro Herculem cõſtet eſſe ſuſceptum : & minores nõ dicamus niſi quotiens graduum deficit nomẽ ut puta filius:nepos:pronepos: abnepos:atnepos: triepos: ubi iſti tres gradus defecerint : merito iam dicimus

At ſpecus & caci detecta apparuit ingens
Regia:& umbroſæ penitus patuere cauernæ:
Non ſecus ac ſi qua penitus ui terra dehiſcens
Infernas reſeret ſedes:& regna recludat
Pallida diis inuiſa:ſuperq; immane baractrũ
Cernatur:trepident immiſſo lumine manes.
Ergo inſperata deprenſum in luce repente
Incluſumq; cauo ſaxo:atq; inſueta rudentem
Deſuper alcides telis premit:omniaque arma
Aduocat:& ramis uaſtiſq; molaribus inſtat.
Ille aũt:neq; enĩ fuga iã ſup ulla pericli eſt:
Faucibus ingentem fumum mirabile dictu:
Euomit:inuoluitq; domum caligine cæca:
Proſpectũ eripiẽs oculis:golmeratq; ſub ãtro
Fum iferam noctem cõmixtis igne tenebris.
Non tulit alcides animis:ſeque ipſe per ignẽ
Præcipiti iecit ſaltu:qua plurimus undam
Fumus agit:nebulaq; ĩgẽs ſpecus æſtuat atra.
Hic cacum in tenebris ĩcendia uana uomentẽ
Corripit in nodũ complexus:& angit ĩhærẽs
Eliſos oculos:& ſiccum ſanguine guttur.
Pãdit̃ extẽplo floribus domus atra reuulſus
Abſtractæque boues:abiuratæque rapinæ
Cælo oſtendũtur:pedibuſq; ĩformæ cadauer
Protrahitur: nequeunt expleri corda tuẽdo
Terribiles oculos:uultum:uilloſaque ſetis
Pectora ſemiferi:atq; extĩctos faucibus ignes
Ex illo celebratus honos:lætique minores
Seruauere diem:primuſque potitius auctor:
Et domus herculei cuſtos pinaria ſacri.

minores:sic ẽt maiores dicimus post patris:aui:proaui:abaui:atauiq;: uocabulũ. Primusq; potitius auctor Et domus herculei custos pinaria sacri:apud maiores raro aduenæ suspiciebãt:nisi haberẽt ius hospitii. Incertũ.n.erat quo aĩo uenirẽt:unde ẽt Hercules prĩo ab Euandro nõ ẽ susceptus.Postea uero cũ se & Iouis filiũ eẽ dixisset:& morte Caci uirtutẽ suã probasset est susceptus & pro numine est habitus.Deniq; ei ara maxĩa ẽ cõstituta:qđ ei Herculi delphicus Apollo ĩ italia fore pdixerat.Cũ ergo de suo armẽto ad sua sacrificia boues ddisset:iuẽti sũt duo senes Pinari9 & potitius qb9 q̃liter se colli uellet:ostẽdit.s.ut mãe & uespe ei sacrificaret. Perfecto itaq; matutĩo sacrificio:cũ circa solis occasũ eẽnt sacra repetẽda.Potitius prior aduenit. Pinarius postea extis iã redditis:unđ iratus Hercules statuit ut pinario℞ familia tãtũ ministra esset epulãtibus potitiis:& cõplentibus sacra:unde etiam pinarii dicti sunt αποτηϲ πηνασ.i.a fame.Nã senẽ illũ Pina℞ cõstat alio noĩe eẽ nũcupatũ.hĩc ẽ qđ paulopost potitii tãtũ facit ɔmẽorationẽ:ut Prĩusq; potitius ibat.qđ ãt dicit Domus herculei custos pĩaria sacri:nõ e cõtrariũ.Nã custos ẽ mĩstri:ut ĩ.x.At triuiæ custos iãdu.ĩ mõ.op.alta se.i.mĩstra.
DONA. At specus:In hoc loco spelunca significat longitudinẽ & interiores recessus. Regia : latitudinẽ. Cauernæ:Coarctatas angustias:Fuit spelunca:sed pro qualitate personæ dicta est regia.Cauernas autem dixit patuisse idest non solum latas partes sed angustas. Regia:quia sibi tyramnidem agitaret.
CHRI. Barathrũ:græcũ ẽ:latine uorago.i.imẽsa & ĩexplebilis profũditas. Trepidẽt:ob ĩsuetudinẽ.Cõpatio ãt ipsa ĩ oĩbus corespõdet. Rudẽtẽ:optime:nã ex timore humanã uocẽ efferauerat:& more suo corripuit primã syllabã:quã alii producũt. Oĩa arma aduocat.i.oĩa q̃ ad manus ueniũt in suũ auxiliũ trahit:& ueluti arma adhibet.Nã aduocare ĩ suũ auxiliũ uocare ẽ.Hĩc aduocatũ defensorẽ dicimus. Sup ulla pericli ẽ.i.superest p temesim. Inuoluit.i.ĩplet fumo se ĩ uoluentẽ.Noctẽ ãt caliginẽ & fumũ & tenebras p eadẽ re posuit:ne dũ ad idẽ uerbũ reuertit fastidiũ ĩferat:& expolitio. Nõ tulit aĩs:Iratus ẽ qđ ita repugnare:unde ex accẽsione iræ ĩ ignẽ piculo manifesto sese iecit. Quã pluri.u.f.a.Cũ illũ peteret:neq; uidere posset assequebat huiuscemõi cõiectura:ut ibi eẽ putatet:ubi plurimus fumus esset. Nebula:pro fumo posuit. Expleri corda:Satiari uoluptatem:quam capiebant ob eius mortẽ. Ignes extinctos:At quomõ ruebantur:si erat extinctus.Sed cuiuscũq; sensus est cognoscere ea quo℞ iudex est:atq; ẽt priuationem illorum.Ergo oculis cognoscimus colores & etiam tenebras:auribus uoces & silentium.

Aduocatus

Hanc aram luco statuit:quæ maxima semper
Dicetur nobis:& erit quæ maxima semper
Quare agite o iuuenes tãtarũ ĩ mũere laudũ:
Cigite frõde comas:& pocula porgite dextris.
Cõmunẽq; uocate deũ & date uina uolentes.
Dixerat herculea bicolor cũ populus umbra
Velauitque comas:foliisque innexa pepẽdit:
Et sacer impleuit dextram scyphus:ocius oẽs
Inmensam læti libant:diuosque precantur.
Deuexo interea propior fit uesper olympo.
Iamque sacerdotes:primusque potitius ibant
Pellibus in morem cicti flammasq; gerebãt.
Instaurant epulas:& mensæ grata secundæ
Dona ferũt:cumulãtq; oneratis lãcibus aras.
Tum salii ad cantus:incensa altaria circumq;
Populeis adsunt euincti tempora ramis.
Hic iuuenũ chorus:ille senũ q carmĩe laudes
Herculeas & facta ferũt:ut prima nouercæ
Mõstra mãu geminosq; premẽs eliserit ãgues
Vt bello egregias idem disiecerit urbes
Troiamq; œtaliamq;:ut duros mille labores:
Rege sub euristeo fatis iunonis iniquæ
Pertulerit:tu nubigenas inuectæ bimembres
Hyleũq; pholumq; manu:tu cressia mactas
Prodigia:& uastum nemeæ sub rupe leonẽ.
Te stygii tremuere lacus:te ianitor orci:
Ossa super recubans antro semesa cruento.

SER. Luco:Templũ.n.nõ dum habuerat Hercules sed aram tantummodo:ut diximus supra. Maxima:ĩgens.n.ẽ ara herculis:sicut uidemus hodieq;.
Porgite dextras:pbete inuicẽ pocula:& ẽ Homeri.
Cõmunẽq; uocate deũ:Aut quia argiuus ẽ Hercules:& supra dixit æneas tã græcos q̃ troianos de uno sanguinis fõte descendere:Aut cõmunem deũ dixit utriusq; naturæ mediũ.i.ĩter mortalitatẽ: & diuinitatẽ.Sũt numina aliq̃ tãtũ cælestia:aliqua tantũ terrestria:aliqua media: quos deos Apuleius mediocres uocat.Alii cõmunẽ deũ iõ dictũ uolũt qa secũdũ põtificalẽ ritũ idẽ est Hercules:qui & Mars. Nam stellã unã habere dicuntur:& nouimus Martẽ cõmunem dici:Cice. Martẽq; deũ cõem:Vir.Ipse & diis oĩbus. Itẽ paulopost dat salios herculi:quos martis eẽ dubium nõ ẽ. Herculea populus:Herculi cõsecrata : q cũ ad inferos descedẽs fatigaret labore:dr de hac arbore corona facta caput uelasse:unde folio℞ pars tẽporibus cohærẽs & capite abluit sudore:ps uero exterior pp ĩfero℞ colorẽ nigra pmãsit:& honeste pependit populus.i.corona de populo. Et sacer ĩpleuit.d.s.Legit in libris antiqs Herculẽ ad Italiã ĩgẽs ligneũ poculũ attulisse quo utebant ĩ sacris:qđ ne carie con consumeretur pice oblitũ cõseruabat:cuius magnitudinẽ significat dicendo Impleuit dextrã scyphus.
Deuexo olympo:Inclĩatio ĩ noctẽ cœlo. Pellibus ĩ morẽ cincti:aut in morẽ Herculis.aut certe sacerdotũ. Et mẽsæ grata secũ.qa:ut diximus una pomo℞ altera fuit carnis apud romanos. Cumulãtq; oneratis lãcibus aras.Id ẽ reddũt exta. Salii:Qui tripudiãtes aras circũ ibãt saliẽtes. Lauđs herculeas & facta: Senes tantũ uoce laudes Herculis exeq̃bant iuuenes & gestu corporis eius facta monstrabant. Prĩa mõstra:Bene prima:nã & oĩa alia Iunonis insidiis pertulit.Fabula ãt hoc hẽt.Hercules natus ẽ cũ Iphiclo amphitryonis filio:sed cũ Iuno duos serpentes ĩmisisset

Herculi Iphiclus de cuius terrore lapsus suo uagitu excitauit parentes qui cum insurrexissent uiderunt Herculem angētē mālbus angues imissos ei nouercalibus odiis. Eliserit:ꝑfocauerit. Troiāq;: ut supra dixius troiā hercules euertit pp negatos sibi a Laumedōte equos diuio semīe ꝓcreatos:& Hesiōæ nuptias:quā a ceto liberauerat. Sane Critici frustra culpāt Vir. ꝙ ꝑsentibꝫ troianis troiæ ītroduxerit excidiū: nō respiciētes ꝙ hoc fecit rō hymnoꝝ:qbus aliqd subtrahere sacrilegū ē. Oetaliāq;:eurithus rex œthaliæ Iolē filiā denegauit herculi ante ꝓmissā:iō qđ cū fuerat filius dehortatus dicēs ab Hercule & megærā uxorē & ex ea filios īterem ptos:qđ factū fuerat Iunonis īstīctu:Vnđ iratus Hercules pp nuptias sibi denegatas euersa ciuitate īteremit Eurythū & Io ıē substulit. Nobigenas:de Ixiōe & nube ꝓcreatos cētauros:ut dixius supra. Hyleūq; pholūque:Hyleū Theseus īteremit pholus uero herculē suscepit hospitio eo tpe quo ad expugnādos cētauros ꝓfectus ē. Lu. Hospes & alcidæ magni phole:unde apparet ꝑ poeticā licētia noīa eē ꝓ noibus posita. Cressia mactas ꝓdigia:Bene ad leonē quē īteremit referť:nā cretēsē tauꝝ nō īteremit. sed īcolumē ad Eurystheū pduxit Vno tantū uerbo utrunq; sæpe cōcludiť:ut Disce puer uirtutē ex me uerūq; laborē:Fortunā ex aliis. Nemeæ sub rupe:Nam ea silua ē uicina thebis ī qua Hercules īteremit leonē. Nemeæ aūt anapestus est. Nam & ne:& me breues sunt. Stigii tre. la. Inferni quo tpe descendit ad rapiedū cerberum. Ossa sup recu. aut ad terrorē dictū ē:aut certe illud ē qđ ēt supra dixius cerbeꝝ eē terrā:q̄ corpora sepulta cōsumit. Nā īde cerberus dictus est q̄si κρεοβοροσ. Alii pueriliter uolunt a cerbero Amphiarai ossa consumi qui hiatu terræ secundum Statium uiuus descendit ad inferos. Semessa cruento:Semensum non dicimus:nec ensum facit & nō comesū.

DONA. Communem:ut per coniunctionem fœderum se troianis commixtum ostendat. Vel quia troianis & arcadibus idem erat genus. Secunda: prospera.

Ara maxima

CHRI. Quæ maxima:romani bouē īdomitū singulis annis herculi sacrificabāt. Dixerat ꝑterea Hercules qsqs illi sacrificaret diuitē futuꝝ. Ara maxīa erat ꝓpe foꝝ boariū:sed sub diuo. Tēplū Herculis erat ꝓpe tybri erat āt obseruatio:ut ait Macro. ut ī Herculis sacris epularēť sedētes:& Corne. bal. exegeticus ait obseruatum, ne apud arā maximā lectisterniū fieret. In eodē loco oēs apto capite sacrificabāt:ne hitū dei imittarēť: q illic opto capite sedet. Varro ait hūc græcū morē eē. C. Bassus refert arā maximā ante aduētū æneæ ī italia cōstitutā eē q hūc ritū uelādi capitis īuenit. Sciphus:Herculis ē poculū. Fingebāt. n. illū sculptores cū poculo:& non nūq̄ ebriū nō solū ꝙ is heros bibax ꝓhibereť:sed ꝙ fabula antiq̄ ipsum copula tāq̄ nauigio maria trāsisse referat:sed putat Macrobi. illum nauigio cui scypho nomē eēt nauigasse. Sunt qui dicant illū ī italiā poculū hoc ligneum uexisse:ac pro monumento reliquisse. Itali autem ad defendendam uetustatem pice obduxisse.

SER. Nec te ullæ facies:idest species more suo. Ipse typhœus:& hoc poeticæ:nam si īteremit cētauros quēadmodū ēt gigātū īterfuit ꝓlio:q ante īnumeros annos fuisse dicūť. Nō te ratio. egē. liptotetes figura. Nā minus dixit:& plus intelligimus. Hoc. n. dicit. prudētissimū nō te circūuēit:& ē talis figura q̄lis munera nec spno. Lernæus tur. capi. circunste. an. i. hydra. Salue uera io. pro. de. ad. p. Nullus. n. hūano sāguine ꝓcreatus tanta ꝑficeret. Dexter adi. idest ꝓpitius. Pede sacra se. idest ꝓspero omie. Sup oīa caci: idest hoc factū laudāt ultra oīa:& sic ē dictū:ut ē. Et te sup oīa dona Vnū oro:Et bene quātū ad ipsos ptinet:rē maiorē seruauere post oīa. Obsitus æuo:ætate īuolutus:ut Ter. Annis pānisq; obsitus. Facilisq; ocu. fert oīa cir. Physici dicūt ex uino mobiliores oculos fieri:Plau. Faciles oculos hēt. i. mobiles uino. Capitq; lo. Delectať. Romāæ cōdi. ar. Cōditor palātei ubi nūc palatiū est:qđ nō re uera arx:sed tenet reꝝ oīum pricipatū. Hæc nemo. īdi. fau. Inde geniti:Et sciendū secūdū Hesio. theogoniā prios deos gēitos inde hemitheos:post heroas:inde hoīes īnocētes ultimo sceleratos:quē hic nūc ordinē seruat. Trūcis & duro ro. na. Hoc figmētū ortū ex antiq̄ hoīum habitatiōe:q antefactas domos:aut ī cauis arboribus:aut speluncis manebāt:q cū exīde egrederenť ut suā educerēt sobolē:dicti sūt īde ꝓcreati. Neq; cultus erat. i. nullam sui curam habebant. Componere opes. i. reseruare ordinare. Parcere pto:de die iqt uiuebant nec īuenta seruabāt. Rami atq; asper uictu uēatus alebat. cognato quodāmō uictu alebāť aut uenatu mōtiū:aut arboꝝ ramis. Prius ab æthereo ue. sa. olym. Hoc dicit secūdū poeticū morē. Nā Saturnus rex fuit cretæ:quē Iuppiter filius e bello pepulit. Hic fugi-

Nec te ullæ facies:non terruit ipse typhœus
Arduus arma tenens:non te rationis egentem
Lernæus turba capitum circumsletit anguis:
Salue uera iouis proles decus addite diuis:
Et nos & tua dexter adi pede sacra secundo.
Talia carminibus celebrant. super omnia caci
Spelūca adiiciunt spirantemq; ignibus ipsum
Cōsonat oē nemus strepitu collesq; resultant.
Exin se cuncti diuini rebus ad urbem
Perfectis referunt:ibat rex obsitus æuo:
Et comitem æneam iuxta natumque tenebat
Ingrediens:uarioq; uiam sermone leuabat.
Miratur:facilesq; oculos fert omnia circum
Aeneas:capiturque locis:& singula lætus
Exquiritq;:auditq; uirū monumenta priorū.
Tum rex euander romanæ conditor arcis
Hæc nemora īdigenæ fauni nymphæq; tene-
Gensq; uirū truncis:& duro robore nata: -bāt
Quis neq; mos:neq; cultꝰ erat:nec iūgeř tau
Aut cōponeř opes norāt:aut pceř parto: -ros
Sed rami:atque asper uictu uenatus alebat.
Primus ab æthereo uenit saturnus olympo
Arma iouis fugiens & regnis exul ademptis:
Is genus indocile:ac dispersum mōtibus altis

Composuit: legesq; dedit: latiumque uocari
Maluit: his quoniam latuisset tutus in oris.
Aureaque ut perhibent illo sub rege fuere
Sæcula: sic placida populos in pace regebat.
Deterior donec paulatim: ac decolor ætas:
Et belli rabies: & amor successit habendi.

ens ab Iano susceptus ẽ: q regnabat in Italia: qué cum docuisset usũ uinearũ & falcis ĩ partẽ ẽ admissus ipii & sibi opidũ fecit: postea suũ repetiuit ĩperiũ. Is ge. indo. pro ĩdoctũ nã ĩdocile ẽ qđ penitus nõ põt disce re. Indoctum quod nondum didicit. Hos aũt dicit esse compositos unde appet quia indocile dicit pro indoctum. Hoc est autem quod dicit Cicero in primo rhetoricorum. Feros adhuc homines magni cuiusdam uiri oratione compositos. Legesq; dedit: at qui dixit Haud uinclis nec legibus æquam: sed ĩtelligimus Saturnum dedisse leges: quibus adeo obtemperauerunt cum iam antea per naturam sine legibus uiuerent. Latiumq; uocari maluit: Bene maluit. nam & saturnia dicta est: ut & nomen posuit saturnia tellus: & Virgilius latium uult dici: quod illic Saturnus latuit Var. ãt latium dici putat quod latet italia inter preciptia alpium & apennini. Sic placida populos inpa. re. Vt merito aurea sæcula crederent. Decolor. æ. Vitiosa. In oi. n. uitioso corpe ĩest pessimus color: & alludit ad naturam metali: quã cernimus discolorẽ nec ĩmerito: supra. n. dixerat aurea secula. Iõ nũc dixit Decolor ætas.

DONA. Nihil memoratu dignum excerpi potest ex Donato.

CHRI. Capitur locis: ueluti ƥsagio quodã mẽtis ꝙ illic futuꝝ esset caput ĩpii. Cõditor romanæ arcis: sic eni nõnulli putarũt. Sed uarias de cõdita roma opiniones alio ĩ loco diximus. Indigenæ: In eo loco nati: & quoꝝ origo nõ sit aliũde: quos græci αυτοχθοενεσ uocãt. Trũcis: q̃si qđ a principio orbis inde originẽ traxerint. Nã q ex antiqs philosophis mũdũ habuisse principiũ uolũt referũt terrã ipsam post elemẽtoꝝ diuisionẽ cenosã extitisse: eãq; a sole paulatĩ dẽsatã: & suo calore fermẽtatã ĩ plurimis locis tãq̃ ulcera quædã tẽui folliculo operta produxisse: ut etiã nunc in ægypti paludibus uidemus accidere. Cũ ergo in humidis calore adhibito generatio fiat: & noctu quidem circũfluus aer humor prestet: qui inde sole consolidet: tandem putredines illæ tẽpore ad partum productæ sunt: unde effractis folliculis uariaꝝ formaꝝ aĩalia exierũt: inter ea & homines. quam opinionẽ Eurypides Anaxagoræ discipulus in ea quã melãphippem fabula scribit refert Hi igit a prĩcipio uagi ĩculti sine moribus aut legibus ꝑ siluas uiuebãt: donec aliquis q sapientia ac eloquẽtia ƥditus paulatĩ a feritate ad humanitatẽ reducẽs ĩ unũ eos coegit: atq; illis & mœnia & leges posuit. Aureaq; ut perhi. Regnabãt teste Higinio: qui Protarchum trallianum secutus est: in hac regione Ianus atq; Cameses tãta concordia: ut regio camesene oppidum ianiculum diceretur: Veꝝ cũ iam ad solum ianũ regnũ peruenisset: ipse Saturnum creta a Ioue pulsum naui delatũ hospicio accepit: atq; ab illo agriculturã edoctus eũ regni sociũ fecit: & cũ primus æra signasset in altera parte Saturni effigiẽ ĩ altera nauis: qua aduectus fuerat: ĩprimẽdũ curauit. Cũ ãt ĩter hæc Saturnus nusq̃ apperet: Ianus oẽm terrã suæ ditiõis parẽtẽ appellauit: & saturnalia illi ĩstituit Satunia oppidum paruũ fuit sub capitolio cõditũ ab originibus ĩ mẽoriã saturni. In eo erat saturnia porta quæ deinde pandana est noĩata. Saturnus mons sequentibus tẽporibus dictus est tarpeius. Sũt q dicant saturniam terrã a fertilitate dictã qa saturanus sit deus fertilitatis. Inde agros fertiles saturnios dixerũt.

Homi nũ genesis

Saturnus

Tum manus ausonia & gentes uenere sicanæ
Sæpius: & nomen posuit saturnia tellus.
Tum reges: asperq; immani corpore tybris:
A quo post itali fluuium cognomine tybrim
Diximus: amisit uerum uetus albula nomen.
Me pulsum patria pelagiq; extrema sequentẽ
Fortuna omnipotens: & ineluctabile fatum
His posuere locis: matrisque egere tremenda
Carmẽtis nĩphæ mõita: & deus auctor apollo
Vix ea dicta: dehic ƥgressus mõstrat: & arã:
Et carmentalem romano nomine portam.
Qua mẽorãt nymphæ priscũ carmẽtis honorẽ
Vatis fatidicæ: cecinit q̃ prima futuros
Aeneadas magnos: & nobile pallanteum.
Hinc lucum ingentẽ: quẽ romulus acer asylũ
Rettulit: & gelidã mõstrat sub rupe lupercal
Parrhasio dictum panos de more lycæi:
Necnon ei sacri monstrant nemus argileti.

SER. Tum manus ausonia & gentes uenere sica. Oẽs terræ habitatores aut ĩdigenæ: aut aduenæ aut cõuenæ. Indigenæ sunt inde geniti: ut de faunis dixit aduenæ de uno loco uenientes: ut Saturnus. Conuenæ de diuersis: ut ausones & sicani. Sicani aũt secundũ nõnullos populi sunt hispaniæ a sicori fluuio dicti. Luca. Hesperios inter sicoris nõ ultimus amnis. Hi duce Siculo uenerunt ad Italiã & eã tenuerũt exclusis oboriginibus: mox illi pulsi ab illis: quos ante pepulerãt: ĩsulã uicinã italiæ occupauerũt: & eã sicãiam a gentis noĩe: sicilã uero a ducis noĩe dixerũt: q̃q̃ Thucydides de sicilia italũ dixit uenisse: & ab eo italiã eẽ appellatã. Immãni cor. ty. Hic tuscoꝝ rex fuit qui iuxta hũc fluuiũ pugnãs cecidit: & ei nomẽ iposuit: Alii uolũt istũ ipsũ regẽ latrocinatũ eẽ circa huius fluminis ripas: & trãseũtibus crebras ĩiurias ĩtulisse unđ tybris q̃si υβριο dictus ẽ αποτησ υβρεωσ idest ab ĩiuria. Nã amabãt maiores ubi aspiratio erat θ ponete. Alii ut supra dixius uolũt eos q de sicilia uenerũt tybri dixisse ad similitudinẽ fossæ syracusanæ quã fecerũt ꝑ ĩiuriã afri & atheniẽses iuxta ciuitatis muꝝ. Nã qđ Liuius dicit ab albano rege thybrim dictũ nõ ƥcedit iõ qa ẽt ante albã thybris dictus ĩuenitur. Albula nomẽ: antiquũ hoc nomen a calore habuit. Me pulsũ. p. aut ut diximus supra ꝑꝑ paricidium: aut certe oraculoꝝ necessitate cõpulsũ. Pelagiq; extrẽa: ꝑ extrema pelagi actũ: aut ut dicit Dona. ꝑ pela

gus extrema pelaſgi ſequentẽ: Aut pelagi aduerbiũ eſt. Fortuna omnipo. & inelu. fa. Secundũ Stoicos locutus ẽ: qui naſci & mori fatis dãt: media oĩa fortunæ. Nã uitæ humanæ incerta ſunt oĩa: unde & miſcuit: ut q̃ſi plenum oſtẽderet dogma. Nã nihil tam contrariũ ẽ fato q̃ caſus: ſed ſecundum ſtoicos dixit. Egere: Cogere: ut q̃ſi oſtendat ſe inuitũ. Carmentis nymphæ monita: Matris eius. Nymphæ ãt maritæ dixit: nã græcæ ſpõſa νυμφη dr̃. Hæc ãt nõ uere nympha fuit: ſed uaticinatrix. Auctor. ſ. oraculoꝝ. Mõſtrat & aram. Quã matri fecit extinctæ. Eſt autẽ iuxta portam: quæ primo a Carmente carmentalis dicta eſt: poſt ſcelerata a Fabiis cccvi. uiris: q̃ per ipſam in bellum profecti non ſunt reuerſi. Vatis fatidi. bene addidit fatidicæ. Nã uatem & poetã poſſumus intelligere. Luca. Nec ſi te pectore uates accipiam. Vnde ſolum plenum non erat. Ergo tale ẽ ut eſt illud i Salu. In tugurio mulieris ancillæ: non quia mulieris ſtatim & ancillæ: ſi autem ancilla ſtatim & mulier ẽ. Quæ pría: quia poſtea ẽt Sibylla dixit nobile palãteum futuꝝ. ſ. ſicut & æneades. Aſyllum rettulit. Poſtq̃ Hercules migrauit e terris nepotes eius timentes inſidias eorum quos auus afflixerat: athenis ſibi primi aſyllũ hoc eſt templum miſericordiæ collocarunt. Vnde nullus poſſet abduci: quod etiam Statius dicit Herculeos fama ẽ fundaſſe nepotes. Iõ ergo ait ꝙ Romulus acer aſylon rettulit: hoc eſt fecit ad imitationẽ athenienſium aſyli: quod iõ Romulus fecit: ut haberet aduenas plures: cũ q̄bus cõderet romã. Iuuenalis Et tamẽ ut lõge repetas lõgeq́ꝫ reuoluas Nomẽ ab infami gentes deducis aſylo. Gelida monſtra ſub rupe lupcal: Sub mõte palatino ẽ quædam ſpelunca in qua de capro luebat̃. i. ſacrificabat̃: unde & lupcal dictũ nõnulli putant. Alii uero dicũt ꝙ illic lupa Remũ & Romulum nutrierit. Alii quod eſt ueriſimilius lucum hunc eſſe ſacratũ Pani deo arcadiæ: cui etiã mõs lycæus ĩ arcadia ẽ cõſecratus: & dictus ẽ qđ λύκους ideſt lupos non ſinat in oues ſæuire. Ergo ideo & Euander deo gentis ſuæ ſacrauit locum: & nominauit lupercal ꝙ preſidio ipſius numinis lupi a pecudibus arcerentur. Parrhaſio dictum panos de more lycæi: Ordo eſt. Monſtrat lupercal panos lycæi dictum de more parrhaſio ideſt oſtendit lupercal panos lycæi dicatum ex more arcadico. Nam parrhaſia archadia eſt. Dictum: dicatum: conſecratum. Panos lycæi: Huius panos genitiuus eſt græcus: & panos lycæi ſic dictum eſt: ut Iouis olympi: Apollinis delphorum. Sacri monſtrant nemus argileti: Sacri: execrabilis. Sane argiletum multi uolunt quaſi argiletum a pingui terra. Alii a fabula. Nam Euander argum quendam ſuſcepit hoſpitio: qui cum de eius cogitaret interitu: ut ipſe regnaret: Euandro hæc non ſentiente ſocii intellexerunt: & argum necarunt. Cui Euander & ſepulchrum fecit: & locum ſacrauit non quod ille morebatur: ſed hoſpitalitatis cauſa. Bene autem Euander in hac re immoratur: & docet cauſas: ne apud hoſpitem in ſuſpitionem ueniat: Ergo argiletum ab Argo illic ſacrato & ſepulto.

Pan lycæus

DONA. Me pulſum: Non ſua culpa patria caruiſſe ſed fatoꝝ demonſtrat: quæ ut ipſe dicit ſunt ĩſupabilia. Mater: nã & mater & dea q̃ cõtra pietatis meritũ mouere filiũ nõ poſſet. Cecinit q̃ pría: Magnum argumẽtũ ꝙ dea fuerit & fatidica: Cũ pría cecinerit æneadai futuro: magnos & pallanteũ futuꝝ nobilem. Lucum: q̃ poſtea a Romulo aſyli nomen accepit. Lupercal: unde luperci & lupercalia dicuntur. Argi: Qui ex hoſpite factus eſt inimicus: unde non erat pudendũ: ſi hoſpitẽ talẽ interemiſſet q̃ hoſpitalis religionis oblitus fuiſſet.

Auſones

CHRI. Auſonia: Auſones eam ꝑtẽ italiæ habitauerũt: quæ eſt prope rheginos ad meridiẽ in dorſo apennini: ſic dicti ab Auſone antiquiſſimo rege ex arcadia huc profecto: qui poſtea ſparſi ꝑ italiã aborigenes ſunt nominati. Sacri: uide Serui. poſt ſicanos in eadem inſula: ut refert Dyoniſi. uenerunt ſiculi: qui italiæ populi cum pelaſgis & aboriginibus pares eſſe nõ poſſent: italiam omnem inferiorem in notum pagrãtes ĩ ꝓximã iſulã obſeruato æſtu tranſiretarũt. Occuparãt ãt prius ſicani hiſpanũ genus: q̃ lygures fugerant: & ſicaniã a ſe inſulã noĩarũt: q̃ antea a figura triangulari trinacria dicebat̃. Iſti igitur a ſe ſiciliam nomiarunt: quod fuit: ut placet Ellanico leſbico tribus ætatibus ante res troianas. Is. n. dicit eorum regem noĩatũ Siculũ: a quo & ipſi & inſula nomẽ acceperunt. Philiſtus autem ſyracuſanus ſcribit tempus trãſmiſſionis annis octoginta ante troianũ bellũ fuiſſe: eamq́ꝫ gentem neqꝫ ſiculoꝝ neqꝫ auſonioꝝ neqꝫ helimoꝝ ſed lyguꝝ fuiſſe ducente eos Siculo. quẽ Itali filiũ dicũt fuiſſe & ab eo dictos eſſe ſiculos. Anthiochus ſyracuſanus ſiculos hos exactos fuiſſe ab œnotriis & umbris. Thucydides ſcribit ſiculos pulſos ab opicis multis annis poſt troicũ bellũ. Fortuna omnipo. Videt̃ ponere fortunã ꝓ fato in hoc loco ꝓpteaq́ꝫ omnipotentem appellat. Quomõ aũt a philoſophis fatũ a fortuna & a caſu diuidatur: alio loco puto dixiſſe. Euandꝝ ãt ex pallantio urbe arcadiæ ĩ italiã uẽiſſe ſexaginta annos ante res troianas ait Dionyſius: creditũq́ꝫ eſſe Mercurii filium & nymphæ cuiuſdam arcadiæ incolæ: quã græci thenõ eſſe dicunt: fatidicamq́ꝫ demonſtrant. Romani carmentem dixerunt quia uentura carmine prædiceret. Quo autem duxit: uenerunt quoniam diſſidente populo pars inferior ultro exceſſit Receptus ẽ liberaliter a fauno rege. aboriginem pro nepotẽ Martis: atq́ꝫ ab eo data ẽ portio agri quã uoluerũt arcades: qui pauci erãt. Elegerũt ꝑ monſtrãte Carmẽta collẽ tyberi uicinũ paruũq́ꝫ ĩ eo oppidũ cõdiderũt appellarunt pallãtiũ a metropoli eoꝝ regionis: q̃uis Polybius dicat dictũ a pallãte adoleſcente ibi mortuo Sed nullũ ueſtigiũ extat quod Euãder aliquas cerimonias illi inſtituerit: cũ arã Carmẽtæ ſub capitolio erexerint iuxta portã carmentalẽ. Inſtituerunt ãt templum Pani lycæo arcadũ deo uetuſtiſſimo ĩ loco quẽ romani lupcal: nos lycæũ dicimus. Erat aũt illis temporibus antꝝ magnum ſub colle arboribus tectum & fõtes ſub petris ꝓfũdi & adhærens rupibus denſa ſilua. Ibi ara: apud quã etiã nunc romani ſacra faciunt mẽſe februario cum zona pellis caprinæ diſcurrentes pregnantium fœminarum dextras ad facilem partum uerberabant. Hinc nonnulli putant dictũ lupercal eo quod luant per capꝝ. In uertice collis uictoriæ templũ erat. Hæc & longe plura ĩ Diony. Sunt & alia de Euandro: quæ apud Seruium & cõciuem noſtꝝ Boccaciũ florentinum inuenias.

Siculus

Euander

Carmẽta

SER. Teſtat̃q́ꝫ locũ: & lœtũ docet hoſpitis ar. Iurat nõ ſua culpa iura hoſpitii eẽ uiolata. Aurea nũc

Teſtaturque locũ: & lœtũ docet hoſpitis argi:

Hinc ad tarpeiam sedem:& capitolia ducit
Aurea:nunc olim siluestribus horrida dumis.
Iam tum religio pauidos terrebat agrestes
Dira loci:iam tum siluam saxumq; tremebāt.
Hos nemus:hunc inqt frondoso uertice collē
Quis deus icertū ē:habitat deus: arcads ipsū
Credunt se uidisse iouem:cum sæpe nigrantē
Aegida concuteret:dextra nimbosque cieret.
Hæc duo preterea disiectis oppida muris
Reliquias:ueterūq; uides monumēta uiroꝝ.
Hanc ianus pater:hanc saturnus cōdidit urbē
Ianiculumq; huic:illi fuerat saturnia nomen.
Talibus inter se dictis ad tecta subibant
Pauperis euandri:passimq; armenta uidebāt
Romanoque foro:& lautis mugire carinis.
Vt uentum ad sedes:hæc inquit limia uictor
Alcides subiit:hæc illum regia cœpit.
Aude hospes cōtēnere opes:& te quoq; dignū
Finge deo:rebusque ueni non asper egenis.
Dixit:& angusti subter fastigia tecti
Ingentem æneam duxit:stratisque locauit
Effultum foliis & pelle libystidis ursæ.
Nox ruit:& fuscis tellurem amplectitur alis.
At uēus aut animo nec quicquā exterrita ma/
Laurētūq; minis: & duro mota tumultu /ter:
Vulcanū alloquit̄ thalamoq; hæc cōiugis au
Incipit:& dictis diuinū aspirat amorē. /reo
Dum bello argolici uastabant pgama reges

olim siluestribus.Nunc ad utrunq; ptinet: & ad au/reā:& ad tarpeiā sedē.Nā tarpeia sedes dicta est a Tarpeia uirgine:Cū enim romulus contra sabinos bella tractaret:& Tarpeio cuidā dedisset arcē tuendā : filia eius Tarpeia aquatū pfecta ī hostes incidit:quā cum cohortaret̄ ad pditionē illa pro p̄mio poposcit ornatū manuū sinistraꝝ.i.armillas.Facta itaq; arcis pdi/tiōe hostes īgeniosa morte promissa soluerūt.Nam scuta.i.sinistraꝝ manuū ornatū sup illā iacentes eam luce priuauerūt q̄ illic sepulta tarpiæ sedi nomē īpo/suit. Dira:magna ut An sua cuiq; deus sit dira cupido. Relligio.i.metus ab eo q̄ē mētē religet dicta religio. Hæc nēus:Bene ubiq; nemus dixit. Nam tūc ædificia nō erāt. Ipsū credūt se uidisse iouē:In hoc.s. nēore.Sane ad illud aliudit qđ primi dicunt̄ ioui tē/pla fecisse:nec.n.lōge sūt a mōte olympico unđ quos dixit iouē uidisse:& qđ ipsi sūt προτοσελhνοι.i. an/te lunā creati:ut Sta.Arcades astris lunaq; priores: li/cet dicat Sal.prīo cretēses īuenisse religionē:unđ apđ eos natus fingit̄ iuppiter. Aegida cōcuteret : hic di/stinguēdū ē:Nā ægida.i.pellē amaltheæ capræ:a qua nutritus ē ī sinistra Iuppiter tenet. Dextra nymbosq; cie.Et de dextra fulmīa cōmoueret:Nā modo nī/bos pro fulminibus posuit:q̄ đ dextra iacit. Aegidis āt cōcussio cōmouet pluuias. Disiectis op.mu.Vnū Iani:aliud Saturni:iā tūc uetusta. Monumēta uiro. hoc sermōe ostēdit ēt saturnū uiꝝ fuisse. Passimq; armēta uide.q̄ post mortē Caci nullo timore passim uagabant̄. Romanoq; foro:romanū foꝝ ē ubi nūc rostra sunt. Lautis mugire carinis:Carinæ sūt ædificia fcā ī cariaꝝ modū:q̄ erāt ītra tēplū telluris. Lau/tas dixit aut pp elegātiā ædificioꝝ: aut pp Augustū q natus ē cunis ueteribꝰ:& nutritus ē ī lautis carinis.

Victor alcides subiit.Ευσύμβολως.i.bonū æneæ omē ostēdit̄. Aude hospes cōtē.opes:Bene aude q̄/si rē arduā & difficilē. Dignū finge deo:Cōpone te ī similitudinē numinis. Augusti subter fastigia tecti duxit:Ex cōtrarietate q̄situs ornatus. Ait.n. angusti tecti subter fastigia īgētē æneam duxit. Pelle lybisti. ursæ:Spēs p genere.Nā cuiuslibet feræ possumꝰ accipe.

Exterrita mater:Iō territa:qa mater:Dictis diuinū īspi.amo.Petitura pro filio de adulterio pcreato orōnē suā īgēti arte cōposuit:qđ ēt Vulcanus ipse testat̄ dicēs.Quid cās petis ex alto? nō.n.apta ē eius petitio:sed lō/go pœmio puersā amore mariti circūuenit mentē.Ergo q̄stionē hāc:q̄ nascit̄ ex petitiōe ueneris īpudica:sol uimus his modis.Primo qđ Vulcanū amore circūuenit:deinde qđ ē nacta occasionē eius tpis:quo marti ar/ma faciebat quē fuisse sciebat adulteꝝ:p qđ dat̄ ītelligi Vulcanū oēm suspitionē & irā quā habuit circa uene/rē deposuisse:adeo ut arma ēt ipse fabricaret adultero.Præterea uulcanū uxoriū fuisse testat̄:& Virgi. dicens: Tūc pater æterno fat̄ deuinctus amore:& Statius ubi Martem Venus allo quitur:ut At non eadem uulcania nobis Obsequia & læsi seruat tamen ita mariti.Nam qđ dicit Dona.potuisse fieri:ut cū Anchisa concuberet Venus anteq̄ Vulcano nuberet:non procedit.Constat enim.a principio Venerem uxorem fuisse Vulcani.

DONA. Ducit:ostēdēdo nō āt ambulādo.Nā senex ardua nō ascēdisset uesptino tēpore. Ad tecta:Vt iam appropinquasse ostēdat.Nō āt tecta ne ingredi uiderent̄. Regia:Quæcunq; domus mō a rege habitet̄ regia iure dr̄. Aude hos.Multū tribuit æneæ.Cū Herculi cōparet. Rebusq; ueni nō asp ege.i.ne aspe ueni rebus nō egenis.Sū cui paup:cui & si copia desit aliquantæ tamē substātiæ sunt:sed nō sum egenus:ille.n.ī miseria est & egestate.Ergo nō bis repetēdū. Libystidis ursæ:ut ex p̄tio bestiæ aliqd gratiæ illi strato adderet. Vul/canū alloq.tātū habēs spei q̄tū uxor de uiro cōcipere debet:& tātū đspationis q̄tū odiū īter uictricum & priuignum esse cōsueuit.Ergo illū fraude adoritur. Talamo:Vt inter secreta lectuli extorqueret quod ille nolet.

Diuinum:quem humanis pectoribus dono inserere consueuit.Nā amor qui est ex uolūtate nr̄a humāus ē.

CHRI. Docet lætū.i.docet & q lætū ītulerūt:& q̄re ītulerūt ut culpā a se amoueat. Nūc.Is capitolia & tar/peia & aurea.Nā Euandri tpibus nec aurea erant:nec illa nomina habebāt.Nā mōs iste primo Saturnius ē ap pellatus:deinde tarpeius a tarpeia uirgine sabinoꝝ scutis necata de qua Proper. Tarpeiæ manes & tarpeiæ turpe sepulchꝝ Fabor & antiq q limina capta iouis postremo cū Tarqnus priscus fundamenta ad ædē Iouis faciēdam cauaret ab īuēto hūano capite capitolium dixit.Quod sequentibus tpibus ita ornatū excultūq; fuit

ut primum inter septem orbis spectacula poneretur. Terrebat: Nā primus orbe deos fecit timor. Pauperis euādri. Vel ut ostendat quanta. Deinde incrementa fuerint urbis romæ uel p̄ transitū antiquoꝝ frugalitatē laudat. Possim armenta: Nam in iis priscoꝝ diuitiæ erāt. Romanoq̄ʒ foro: Post palatiū erat in uia sacra ad radices capitolii. Carinis: Carinæ uiam sacram pertingebant: uīcula diui petri ī illis sunt. Hæc regia: Quasi dicat quāuis parua & humilis: & ostendit magnos uiros non fortunæ Pōpas sed animi uirtutes admirari. Angusti igētem æneam: pulcherrima est declamatio a cōtrario: & occulte significat etiā magnos aīos in āgustis laribus iuēiri posse. Diuinum amorem: Quasi dicat maximū & qualē a tali dea īspirari posset. Dum bello ar. inde liberatiuo genere est. Petit. n. arma filio. Est āt turpis: cū petat & filio arma a marito: quē ipsa ex adulterio cōceperat. Quapropter magna ex parte pōit personā ꝓ p̄sona. Demonstrat. n. causa troianorum maxīe moueri. Captat autem in primis beniuolentiam a persona sua: cū ostendat maximā rationē mariti habuisse & quamuis multum cuperet troianorū causa: plurimumq̄ʒ deberet troianis propter iudiciū Paridis: tamen: nūq̄ uoluisse illū īcassū laborar̄ ī re nihil ꝓfutura: Nūc āt petere arma cū teucri iussu ionis ī italiā cōstituerint.

Debita: casurasque inimicis ignibus arces
Non ullum auxiliū miseris: nō arma rogaui
Artis opisque tuæ: nec te carissime coniunx
Incassumue tuos uolui exercere labores.
Quamuis & priami deberem plurima natis:
Et durum æneæ fleuissem sæpe laborem.
Nunc iouis imperiis rutilorum constitit oris:
Ergo eadē supplex uenio: & sanctū mihi numen
Arma rogo: genitrix nato te filia neri
Te potuit lachrymis tithōia flectere cōiunx.
Aspice qui coeant populi: quæ mœnia clausis
Ferrum accuant portis in me excidiūq̄ʒ meoꝝ.
Dixerat: & niueis hinc atq̄ʒ hinc diua lacertis
Conctantem amplexu molli fouet: ille repēte
Accepit solitam flammam: notusq̄ʒ medullas
Intrauit calor: & labefacta per ossa cucurrit:
Non secus atq̄ʒ olim tonitru cū rupta corusco
Ignea rima micans percurrit lumine nimbos.
Sensit læta dolis: & formæ conscia coniunx
Tum pater æterno fatur deuictus amore.
Quid causas petis ex alto? fiducia cessit
Quo tibi diua mei? similis si cura fuisset
Tum quoq̄ʒ fas nobis teucros armare fuisset:
Nec pater oīpotens troiam: nec fata uetabant
Stare: decēq̄ʒ alios priamū superesse p̄ annos.
Et nūc si bellare paras: atque hæc tibi mens ē
Quicquid ī arte mea possunt ꝓmittere curæ
Quod fieri ferro liquidoue potest electro
Quātum īgnes: aīæq̄ʒ ualēt absiste precādo
Viribus indubitare tuis ea uerba locutus
Optatos dedit amplexus placidūque petiuit

SER. Debita: Fataliter ad exitū destinata. Miseris Atqui honestum est miseris subuenire: sed hoc dicit: cur te fatigarē ꝓ hominibus fati necessitate pituris?

Priami deberē plu. na. Scimus q̄ Paridi tātū debuit sed hoc idē habet ad aliarū cōmemorationē p̄sonarū ne ex turpi causa paridi debuisse uideatur. Aeneæ fleuissem sæpe laborē. Bene post pergama post troianos: post priami liberos cū excusatione cōmēoratio fit æneæ. Dicit. n. se eius īfœlicitate cōmotā. Iouis īpio ne uideref īpudēs: si aliena regna deposceret & hoc latēter dicere uidef̄ faue huic: cui etiā Iuppiter fauet. Eadē: Quæ tūc. s. silui. Arma rogo: hic distīguēdū: ut cui petat: non dicat: sed relinquat intelligi.

Genitrix nato te filia neri: Thetis: q̄ Achilli arma īpetrauit: & bonis utif̄ cōparationibus dicēdo filia neri: cū ipsa Iouis sit filia. Itē uxor tithonia: cum ipsa sit Vulcani. Neri: aūt pro Nerei. Oīa āt q̄ ī eus exeūt hodie apud maiores ī es exibāt: ut Thydeus tydes: & genitiuum ī is mittebant: ut tydis neris: sed qa plerūq̄ʒ es ī latinitate detrahif̄: remanebat i. Hinc ē filia Neri īmmitis achilli Itē ī Salu. Ad bellū p̄si macedonicū: sic asp̄ Tithonia coniunx. Aurora petiuit ꝓ Memnone. Clausis ferrū acuāt portis dixit. n. supius Quiq̄ʒ adeo magnæ positis īcudibus urbes. In me: Artificiose arma petit & iā sibi profutura. Nā a græcis fuerat uulnerata: unđ ē Eqdē credo mea uulnera restāt.

Cunctātē. s. de ꝓmissione: quā rē p̄ amplexū suū immisso amore persoluit. Accepit solitā. f. Alludit ad rē naturalē. Nāq̄ʒ iō Vulcanus fingif̄ maritus Veneris q̄ uenereū officiū nō nisi calore cōstitit: unđ ē Frigidus ī uenere senior. Labefacta po. Si ossa labefecit quātomagis animū. Atq̄ʒ oli ferre: ut solet. Nā nō ē aduerbiū tp̄is. Ignea rima micās: idest fulmē: cuius naturā expressit. Nāq̄ʒ nubes uento coactæ plerunq̄ʒ rumpunf̄: & ex se fulmē emittūt. Formæ cōscia cōiunx: ītellexit se dolis: & pulchritudine p̄uertisse mētē mariti. Deuinctus: Hoc sermone ostēdit eū cuncta posse cōcedere. Ex alto: argumētatiōe lōge repetita. Nec fata uetabāt stare: atq supra ait debita. Sed sciendū secūdū aruspicinæ libros & sacra aruntia: q̄ Tages cōposuisse dr̄ fata decē annis q̄dā rōne differri: qđ nūc dicit Vulcanus potuisse fieri. Ergo nō ē cōtrariū. Nā fata differunf̄ tātū: nōq̄ penitus īmutātur qđ ēt Iuno dicit Atq̄ʒ īmota manet fatis lauinia cōiunx Attrahere atq̄ʒ morā tātis licet addere rebus. Si bella re. p. qa dixerat In me excidiūq̄ʒ meoꝝ. Possunt promittere curæ: uel possum qcqd curæ ē. i. officii & solicitudinis. Liqdo electro: puro & secūdū Pliniū ī naturali historia sunt tria electri genera: Vnū ex arboribus: qđ succinū dr̄. Aliud qđ naturaliter iuenif̄. Tertiū qđ fit de tribus p̄tibus auri & una argēti: qs p̄tes ēt si naturam resoluas inuenies: Vnde erant q dicūt melius esse naturale. Electri āt natura probaf̄ ueneno: quo recepto & stridorem emittit. & uarios in dissimilitudinem reddit colores. Animæ: uentis οποτων ανεμον quia secun

dum aliquos anima uentus est:ut Atq; inuentos uita recessit:Precando uiribus indubitare tuis idest dubitare.Nam in uacat.& hoc diem precum nimietas postulationis significat dubitationem.

DONA. Priami natis:De creusa maxime itelligit:laborat át ut uereũde uideat petere:ne mariti auxilium inaniter rogaret i rebus q̃ remoueri nõ possent. Eadé:Quæ taucui. Genitrix nato:maioré miserationem mouet noibus necessitudinũ q̃ mouisset nõibus propriis. In me:iunxit psoná suá ut magis moueret. Accepit solitá fl.Ostédit plus profuisse loci tpis & psonæ obseruationẽ q̃ uerba. Pater: q loco pris æneæ esset pfuturus. Quid cás:ita loqt quasi nõ ipse q esset paulo ante cũctabat. Ex alto:lõga circuitiõe uerbo℞. Nec pr om.non posse penitus subuerti sed posse differri fata ostédit poeta. Ferro:ad robur pertinet. Electro:ad pulchritudinem.Sed armorum splendor uehementer terret hostes. Animæ:uenti quibus ignis animatur.

CHRI. Artis opis.q.d.q facile pstare potuisses.Carissime cũ efficacia ptulit & gestus lenocinio. Carissime: propterea nolui te incasũ laborare:qa mihi ex carissimus.Carissime.q̃si hoc uerbo medet dolori inueterato uulcani ex adulterio anchisæ quasi iferat nõ ppea se anchisæ admiscuisse q tedio mariti afficeret:sed alia ueniali cá ergo carissime cõiunx.i.cuius cõiugiũ mihi semp gratissimũ fuit:ná nulla alia re grauius ferũt uxoris adulteriũ uiri q̃ q dolent postponi i amore. Quáuis priái natis.Quod d̃bebat Paridi soli ueluti gratissima se oíbus debere dicit. Et durũ æneæ:nõ noíauit æneá nisi iá corroborata cá atq; ea conat ducere i cõmiserationé:cũ eius noíat du℞ laboré & cũ multũ cõsideret formæ suæ:addidit fleuissé:ut moueat pp se:si nõ mouet pp æneá. Iouis ipiis rutilo℞:ostédit egere auxilio:qa i oris rutilo℞.Ostédit picula nõ eé ineuitabilia:qa sint sub tutela Iouis. Ergo eadé:Ostéderat cám petéti eé honestá:neq; despandá:nũc ponit petitioné. Nato filia: Ergo cõcedédũ te. Nerei te potuit.l.th.c.Argumẽtũ a maiori. Aspice:ostédit auxiliũ necessariũ pp hostiũ potétiá. Et niueis hic atq; hic:fœmina℞ é ut pulchritudini & bláditiis plus cõsidát q̃ ueris argumétationibus.Ipsa át prudétissime egit ut prio rõnibus cõmoueret:deinde cõmotũ pulchritudine & bláditiis ipelleret.

Cunctáté:ex morali sensu docet maxíos ét uiros muliebri forma ac lenocinio domari posse:ut de Hercule Sansoneq; referũt. Sésit læta dolis:nihil.n.fœmiæ gratius accidere põt q̃ cũ sentit sua pulchritudine ui℞ uici. Quid cás ex alto:aíaduerterat artificiosá cõiugis rõné uulcanus & illá p isinuationé argumentationis ex longiquo repetisse:& uelnti amore pdomitus opá suá pfectá absolutáq; pollicet.Quis.n.amori resistat:und̃ ipse alibi:Oía uincit amor & nos cedamus amori. Liqdo ue potestur electro.Nõ me fugit iueniri apud antiquos potestur. Ná Lucre.ait i.iii.qd̃ tamé expleri nulla rõne potestur: ut ét dixerũt potesse idé qd̃ siforte una credũt ratiõe potesse:ue℞ i hoc uersu nõ stat:qa elect℞ primá syllabá producit é.n.ηλεκτρον græcæ:& η littera sp apud nos in e longam transit.Ergo si dicat Liqdo ue potestur electro corripit e:quoniá é ultia dactyli.q̃ rõne inductus puto Virgiliũ hũc uersũ fecisse spõdaicũ:ut é cornua uellata℞ subduximus antenna℞:& alibi Sic cõstá longo subduximus apénino.Quapp dicit qd̃ fieri ferro liqdo ue põt electro:ut teste sit i qnta sede spondeus pro dactylo:quod apud græcos tritissimum est. Aíæ:uenti.Hora.Impellunt aíæ linthea thraciæ nam uento per folles concitato egent fabri ferrarii ad ignem uiuificandum:inde flamma a flatu dicitur.

Coniugis infusus gremio per membra soporé
Inde ubi prima qes medio iam noctis abacta
Curriculo expulerat somnũ cũ fœmia primũ
Cui tolerare colo uitam tenuique minerua
Impositum cinerem & sopitos suscitat ignes
Noctẽ addés operi: famulasq; ad lumia lõgo
Exercet penso:castum ut seruare cubile
Coniugis:& possit paruos educere natos:
Haud secus ignipotés nec tẽpore segnior illo
Mollibus e stratis opera ad fabrilia surgit.
Insula sicanium iuxta latus æoliamque
Erigitur liparen fumantibus ardua saxis:
Quá subter specus:& cyclopũ exesa caminis
Antra ætnæa tonant:ualidiq; incudibus ictus
Auditi.referunt gemitum:striduq; cauernis
Stricturæ chalybũ:& fornacibus ignis ãhelat
Vulcani domus:& uulcania nomine tellus.
Hoc tunc ignipotens cæl o descendit ab alto.
Ferrum exercebant uasto cyclopes in antro
Brontesq; steropes & nudus mẽbra pyracmõ

SER. Cõiugis ifusus gre.Hoc est ante concubuit & sic quieuit:Probus uero & Carminius pp cacephatõ ifusũ legũt:ut sit sensus Dormit cũ cõiuge dormiente.i.petiit soporẽ ifusũ ét i cõiugis gremio. Curriculo:tépore mo.alias loco alias officio. Collo hũc seqmur:Ná huius coli dicimus:nõ ut Sta.huius colus i sexto theb.Extrema iá filia colu datus ordo senectæ & i q̃to Nigræq; soro℞ Intrauere colus. Tenuiq; minerua:nõ folio tenui:sed puo p̃cio lanificii & alii hic distinguũt & subaudiũt mos é:Aut placet ut sit sensus cui tollerare collo uitá tenuiq; minerua mos est:uel placet:& sic inferũt ipositũ ciueré & sopitos:ut cõtra Hora.Incedis p ignes suppositos cineri doloso:Alii sic legũt Tenuiq; minerua ipositũ.i. cui hæc necessitas fataliter data. Noctẽ addens opi: per trãsitũ ostédit eé noctẽ ptẽ diei. Exercet pẽ. fatigat: Teré.i andria prio hæc pce ac duriter uitá agebat lana & tela uictũ q̃ritás.Hinc ergo traxit Virgi.ut diceret castũ ut seruare cubile. Ignipotens:Vulcanus:ut diximus:ignis é & dr̃ Vulcanus q̃si uolicáus:qd̃ p aeré uolet.Ignis.n.e nubibus nascit:unde & Home.dicit eũ de aere p̃cipitatũ i terras:qd̃ oẽ fulmen de aere cadit:quod qa crebro i lemnũ isulá iacit:iõ i eá dr̃ cecidisse uulcanus.Claucus át dr̃ qa p naturá nunq̃ rectus é ignis. Ad fabrilia dura:ex cõtrariis epithetis fecit ornatũ.Dicés mollibus e stratis opa ad fabrilia surgit. Sicanũ iuxta latus æoliáq; erigit liparé:physiologia é cur Vulcanus i his locis officiná habere sin

gatᷣ iter liparé & ætnā.s.pp igné & uētos : q̄ apta sūt fabris Aeoliā āt iō liparé qa una é de illis septé īsulis q bus æolus īpauit. Antra ætnæa.t.magnitudiné ictu um ostēdit qbus & uicini mōtes resultabāt.aut certe ætnæa q̄si ætnæa dixit. Audiri refferūt gemi.p ecco & breuiter significauit. Stricturæ chal.strictura est

His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat:toto genitor quæ plurima cælo
Deiicit in terras:pars imperfecta manebat.
Tris imbris torti radios:tris nubis aquosæ

terra ferri i massā coacta.Chalybes proprie sūt populi:apud quos nasciᷣ ferꝝ:ut ipse At chalybes nudi ferꝝ uirosaq̃ pontus. Castorea:unde mō calybū posuit stricturas pro ferri massis hoc tūc.i.huc tū:& hoc ꝑ huc posuit secūdū antiquū moré.nā antea hoc aduerbiū loci fuit qđ nūc aboleuit:nā crebro i antiqs lectiōibus inuenitᷣ:sicut i epistolis ꝓbat uerius flaccus exéplis auctoritate & rōne dicés i aduerbio ꝑ u o plerūq̃ maiores ponere cōsuetos:& sic pro huc hoc ueteres dicere solebāt sicut ꝑ illuc illo dicius:unde ét hoc o lōgū appet eé sicut illo dicimus : qđ pro illuc ponitᷣ. Brōtesq̃:qd facturi sint ex noibus docet.Nā brōtes a tonitru dictus é απο της βροντης. Steropesq̃:a fulgetra.i.απο της στεροπης.Pyracmo uero q nūq̄ a caléti icude descendit απο του πυρος και ακμονος.nā pyr ignis é:ακμων icus. Nudus.m.ꝑ hūc ét cæteros nudos fuisse significat. Informatū:i q̄dā formā designatū & cōpositū.Dicit āt i fulmie parté non ꝑfectā pté iā pollitā fuisse. Toto genitor q̄.p.c.Toto cælo.i.ab oī pte cæli.Nā dicūt physici de sexdecī ptibus cæli iaci fulmīa:q̄ āt q̄lia:ut Hūc Euryale aspicio.i.talé.Ergo hoc dicit:Faciebāt fulmé i eoꝝ similitudiné:q̄ iuppiter iacit toto cælo hoc est diuersis ptibus cæli.s.sexdeci. Tris ibris torti.r.cōstricti & coacti i grādiné:Sta.Siccos quos asꝑ hiatu Præsolidat boreas:& sciédū i hoc eū uelle ostédere toto anno iaci fulmé:nā ꝑ has piphrasis tpa ostédit anni totius:q̄ & q̄tuor eé & ternos méses hēre manifestū é.Vnde dicit. Tris imbris torti radios:hoc é grādinis: q̄ abūdat ꝑ hyemé. Tris nubis aquosæ:hoc est ueris:quo tempore nimiæ sunt pluuiæ:ut & ruit imbri ferrum uer.

DONA. Gremio:intelligitur gre mium non solum sedentis sinum:uerum etiā qcquid homini ad requiem præstiterit locum.Ita alibi:Et fotum gremio dea tollit in altum. Famulas:pro manibus accipiamus quibus uice famularum utuntur pauperiores:quibus ad comparandas famulas pecunia non est.

CHRI. Cū fœmina primū:ostédit ꝑ transitū oportere bonā matré familias assiduo opere cuncta q̄ domi sūt curare & ꝑ uiribus familiā nutrire:& castitaté duritia uitæ & assiduo labore conseruare:Qua ꝑꝑ recte Iuue.Præstabat castas humilis fortuna latinas Quōdā nec uitiis cōtingi pua sinebat Tecta labor:somniq̃ breues & uellere tusco Vexatæ duræq̃ manus. Nocté:quā multæ i nimia lasciuia cōterūt. Famulasq̃:nā q̄ regédæ familiæ ꝑest oém a muliebris sexu desidiā dimoueᷣ oportet si illū castū cōtinere cupit.recte ergo Oui. Otia si tollas piere cupi.ar. Péso:a pésādo dr̄ pésū.Accipiebāt.n.famulæ lanā certo quoddā pondere ergo qđ pésaretᷣ pésū dicebāt.Hic libraria ea erat q̄ reliqs lanā pédebat.Pōdere.n.pōdus facit.a pédo fit péso. Dicimus ét pésū examé & diligété curā sine cogitationé & cōsultationé:quā i maioribus rebus adhibere cauti consueuerūt : qa si a corporeis ad icorporea trāslationé faciamus cogitare é ipas res pédere:& qa prisci pecuniā quæ ænea fuit nō nūerabāt:sed pédebāt pédere soluere dicebāt.Repédere é aliđ ꝑ alio pédere. Paruos:q suo labore aut idustria sibi cōsuleᷣ ꝑ ætaté neq̄āt:aut q puuli magis sūt sub ꝓtectiōe mr̄na q̄ pr̄na. Cyclopes:Stra.ait cyclopas.vii.fuisse quos gasterochiras.i.uētrimōas dicit appellatos quoniā sua idustria & artificio alebāt:elyciaq̃ uocatos fuisse.Hesio.tres fuisse scri.brōté:Steropé:& Harpé filios cæli & terræ dictos déiq̃ cyclopes:qa unicū rotūdū i frōte hént oculū.Alii dicūt Neptūni ex Amphitrite.Isti primo i creta ferrariā exercuerūt. Iā ꝑte po.ostéditᷣ Vulcāi studiū ꝑficiédoꝝ armoꝝ:q opus ichoatū reliq iussit:& id opus qđ eét oium maximū. Et eius esset dei qui cæteris omnibus diis imparet.

pendo
pensū
penso

SER. Rutuli tris ignis:Hoc é æstatis. Et altis austri:Hoc é autūni:quo uentoꝝ crebra sūt flamina:& prudéter his oībus naturā exprimit fulminis:qđ necesse é:ut ꝑ nubes & uétos nascatᷣ. Fulgores nūc terificos:quos fulgetras dicūt. Sonitūq̃ metūq̃: ꝑ sonitū tonitrua ostédit:ꝑ metꝝ fulgetras:& hūc ordiné sic posuit:ut hoibus uideᷣ:Nā re uera prior collisio nubiū:unde ignis emittitᷣ.Nos āt iō prius fulgetras uidemus quā tonitrua audiamus:quia uelocior oculoꝝ q̄ aurium sensus est. Sequacibus : persecutricibus. Aegidaq̃ horriferā:aegis proprie é munimentū pectoris æreū habés i medio Gorgonis caput: qđ munimétū si i pectore numinis fuerit ægis uocatᷣ: si i pectore hois sicut i antiqs imꝑatorum statuis uidemus:lorica dicitᷣ. Turbatæ:ꝑ turbātis.Nam timuit omœoteleutō:& fecit supinā significationé : Alii ad fabulā referūt q dicitᷣ i bello arma ꝑdidisse turbata: ut quasi ipsa nūc reparet : cuius dicti nullus auctor idoneus reperitᷣ. Squāmis serpétū auroq̃.p.ægida horriferā aureis squāmis serpétū certati polibāt : alii uolūt re uera de corio serpentum dicere eum arma

Addiderant rutili tris ignis:& alitis austri.
Fulgores nunc terificos:sonitumq̃ metumq̃
Miscebant operi flammisq̃ sequacibus iras:
Parte alia marti currumque rotasq̃ uolucres
Instabāt:qbus ille uiros quibus excitat urbes:
Aegidaq̃ horificam turbatæ palladis arma
Certatim squāmis serpentum auroq̃ polibāt
Connexosq̃ angues:ipsamq̃ in pectore diuæ
Gorgona:desecto uertentem lumina collo.
Tollite cūcta inquit cæptosq̃ auferre labores
Aetnæi cyclopes:& huc aduertite mentem.
Arma acri facienda uiro nunc uiribus usus:
Nūc māibus rapidis:omni nūc arte magistra
Præcipitate moras:nec plura effatus:at illi
Ocius incubuere omnes pariterque laborem
Sortiti:fluit æs riuis:aurique metallum.

Vulnificusq; calybs uasta fornace liquescit.
Ingenté clypeum informāt unum:oīa cōtra
Tela latinorum:septenosque orbibus orbes
Impediunt:alii uentosis follibus auras
Accipiunt:redduntq;:alii stridentia tingunt
Aera lacu:gemit impositis icudibus antrum.
Illi inter sese multa ubi brachia tollunt
Innumerū:uersantq; tenaci forcipe massam.
Hæc pater æoliis properat dum lennius oris
Euandrum ex humili tecto lux suscitat alma:
Et matutini uolucrum sub culmine cantus.
Consurgit senior:tunicaq; inducitur artus.

esse leuigata. Connexosq; an.gorgonis.s.capiti. De secto uertétē.l.c.aut sua lumia circūferentē:& mortis idignatiōe querenté quoq; se interitu posset uesci:aut certe ītuenté lumīa ī saxa uertentē. Hoc aūt caput iō Minerua fingit' hēre ī pectore q; illic ē oīs prudentia: q̄ cōfundit alios & impitos ac saxeos cōprobat. Tollite cūcta inqt:uile ē qd plerięq; dicūt pp arma Martis iratū eē Vulcanū:psertim cū & armēt Mineruā:& fabricēt fulmina cyclopes:& Vulcāus dixerit cōtra tollite.Ergo tollite aut differte ē:aut celerius terminate. Cœptos aufer.l.Quia dixerat His īformatū māibꝫ iā pte polita Fulmen. Aetnæni cyclopes:Vt Aetneos fratres. Nūc uiribus usus:Nūc ē uestraq; uiriū exercitū.i.tps exercēde uirtutis circa arma uiri fortis. Arte magi.Ambitiosius q̄ si mgri diceret rē psōæ ī artē trāstulit: ut si dicas opus ē pitia medicīæ : nō medici. Præcipitate mor.Præcipitāter.i.festinanter abiicite.

Nec plura effa.Sicut festinanté decebat. Ocius īcubuere:Quā ille pceperat. Pariter:pari modo. Sortiti:Diuiserūt iter se laboris officiū:ut sortiti remos. Vulnificusq; cha.Populū apud quē nascit' p ferro posuit:& liq̄scit dixit pprie:Nā ferq; nō soluit':sed mollescit. Informāt:designāt:Ingenté āt & magnitudié & soliditate:Nā & clypeū dixit:q magnitudīe corpus furat':unde & clypeus dictus ē απο του κλεπτειν: & dicturus ē septéosq; orbibus orbes. Impediūt.i.ueluti septē scuta facta ī unitate cōnectūt. Accipiūt redduntq; : lungēdū uno eodēq; tpe partim reddūt:partim uētos accipiūt. Stridētia tingunt:Tingēdo stridere faciūt. In numeq;: ī ordinē:ut Tū uero ī numeq; faunosq; ferasq; uidere.Ludere. Forcipe:Forficesq; sūt qbus īcidimus:Forcipes sunt qbus aliqd foruū tenemus:q̄si foruicapes.Nā foruū ē calidū:unde & formosos dicimus:qbus calor sanguinis ruboré pulchritudinis creat. Hæc dū pperat:Propanter facit & ē hōesta locutio. Aeoli:Nā ut diximus: uulcania una ē de septē æoliis. Lēnius:q in lemnum insulā:ut diximus:cecidit a Iunone propter deformitatem deiectus:quam aerem constat esse:ex quo fulmina pcreantur.Ideo autē Vulcanus de femore Iunonis fingit' procreatus:q; fulmina de imo aere nascant':quod etiam Luc.dicit Fulminibus terræ propior succeditur aer pacē summa tenēt. Volucq; sub cul.pōt & generaliter accipi:uolucq; quaq; uis:& spetialiter ut hirūdinum.

DONA. Tollite:Magnum æneæ meritum q; cuncta supis necessaria tolleret':ut arma illi fieret. Acri ar ma uiro:Supressit cuius causa ne nimis uxorius uideret'.Nec nominat priuignum:qui naturali malitia odio sus eē potest. Illi ocius:iubentis auctoritas ostēditur. Fluī:de auro & reliquis metallis:quæ ita soluuntur ut currant effusa. Liquescit:de ferro quod non ita soluit'. Vnum omnia contra.t.la.Ex psona poetæ: nam Cyclopes nesciebant cui fabricarent. Septenis:Quatuordecim circulis sic clypei textura currebat ordinatis omnibus ut se inuicem necterent. Innumerum:Ordinatis uicibus feriendi & uersandi. Quod autem icudibus in plurali dixit & massam & forcipē in singulari ītelligas singulis incudibus singulas massas & forcipe fuisse.

CHRI. Tris imbris:Et physicæ simul & poeticæ fulmē describit.nā qd addāt radios imbris torti & nubis aquosæ & rutili ignis & austri physicū ē:q; uero metū & terroré adiūgāt poeticū ē.Fulmen.n.ut ī primo diximus:ex humido ē & calido itra nubē iclusis. Instabāt.s.fabricar'.Instare rei ē cū ita illi rei imiemus:ut nusq; discedamus. Aegida:Aegis scutū fuit Iouis dictū απο της αιγος.i.a capra. Nā ille a capra amalthea nutritus ē: cuius mortuæ pelle scutū suū opuit.Deide dono dedit Mineruæ:caprā uero in uitā & restituit & alia pelle obductā iter astra collocauit:secq; ob capræ memoriā ægiochum appellari uoluit:ut ait Diodo. Horrificā.pp caput Medusæ: qd ī ea Perses collocauit. Tollite:Mira aī festinatio ex oratiōis breuitate ostēdit': Nā q festinat: nusq̄ lōgioré adhibet orōnē. Ceptosq; auf.l.Ad expssioné rei posuit:nā nō ita cūcta tolli iubere putādū erat: ut icepta relinquerēt iperfecta:nisi noiatim hoc exprimeret. Huc aduertite mētē: Attētioné captat. Arma acri.s.u.Cū pōdere pferēda uerba:ut illos attētos ad rē agēdā reddat. Nūc uiribus.u.tria posuit: qbus res breui pficit':uires:celeritaté:& artē. At illi:Nō ē iferioris respondere:sed iussa q̄primū exeq:psertim cū intelligit pperato opus eē. Incubuere:Diligēter & sine ītermissione ne ī faciēdo ope pseuerauere. Pariterq;.l.s.Nō satis ē qd oēs incumbāt nisi ēt pariter.i.æqs portionibus operent'. Fluuit æs.r.au.q̄.r.Dističte locutus ē. Nam æs & auq; fundunt':Ferq; aūt nō fundit':sed liquescit. Vnū cōtra oīa tela:Quasi dicat talé ut solus oium telorū resistat & ictibus latinoq; uiroq; fortiū. Septenusq; or.Hæc desciptio celeritaté:uires: & ingeniū q̄ omnia Vulcāus reqsiuerat adhibita a cyclopibus demōstrat. Ex humili.l.s.a.nā populi rectores uigilātes eē opotet.

Aegis

Et tyrrhena pedum circundat uincula plātis:
Tū lateri atq; humeris tegæū subligat ensem
Demissa ab leua panthere terga:retorquens.
Necnon & gemini custodes limine ab alto
Præcedūt:gressumq; canes comitātur herilē.

SER. Tyrrhena uincula:Thusca calciamēta: Et dicit crepidas: q̄s primo habuere senatores : post eqtes romāi nunc milites. Tegæū ensen: Arcadicū gladiū. Demissa ab leua panthere ter.r. A sinistro humero pellem demissam habuit:q̄ retorquens & ī dextram reuocans partem se ambiciebat. Gemini custodes: Hoc & in homero lectum est & in historia romana quæ ait Syphas inter duas canes stans Scipionem

Hoſpitis æneæ ſedem & ſecreta petebat
Sermonũ memor & promiſſi muneris heros.
Nec minus æneas ſe matutinus agebat
Filius huic pallas:olli comes ibat achates
Congreſſi iungunt dextras:mediiſq; recidũt
Aedibus & licito tandem ſermone fruuntur.
Rex prior hæc.
Maxime teucrorũ ductor:quo ſoſpite nunq̃
Res equidem troiæ uictas aut regna fatebor
Nobis ad belli auxilium pro nomine tanto
Exiguæ uires huic tuſco clauditur amni:
Hic rutulus premit:& murũ circũſonat armis
Sed tibi ego igẽtes populos opulẽtaq; regnis
Iungere caſtra paro:quã fors inopina ſalutem
Oſtentat fatis huc te poſcentibus affers.
Haud procul hinc ſaxo colit̃ fundata uetuſto
Vrbis agillinæ ſedes:ubi lydia quondam
Gens bello præclara iugis inſedit hetruſcis.
Hanc multos florentẽ annos rex deide ſupbo
Imperio:& ſæuis tenuit mezentius armis.
Quid memorẽ ĩfandas cædes:̃qd facta tyrã
Effera:̃dii capiti ipſius generiq; reſeruent.ni
Mortua quinetiam iungebat corpora uiuis:
Componẽs mãibuſq; manus:atq; oribus ora
Tormenti genus:& ſanie taboque fluentes
Complexu in miſero lõga ſic morte necabat:
At feſſi tandem ciues infanda furentem
Armati circũſiſtunt ipſumq; dominumque
Obtruncant ſocios:ignem ad faſtigia iactãt:
Ille inter cædes rutulorum elapſus in agros

appellauit. Sermonũ memor.ſ.ꝑmiſſi auxilii:ut auxilio tutos dimittam opibuſq; iuuabo. Heros: Hoc nomẽ non tãtũ præſentis eſt ſed & præteriti: unde ẽ ꝙ Euandrũ heroem dicit cũ ſit uirtutis emeritæ plerũq; heros:& generis eſt. Matutinus agebat:ẽ tẽporis ad pſonam trãſtulit. Licito tandẽ ſer.Tandẽ quia amboꝶ deſiderio nox morã fecerat. Nunq̃ res equidẽ troiæ uictis:Satis mature equidẽ dixit.i.ego quidem troiam te uiuo uictã non arbitror:quantum eſt in opinione mea. Prono.t.Pro tui nois.gloria. Et mu.c.ar.Et breuitatẽ ſui oſtẽdit imperii & hoſtilẽ neceſſitatẽ:ob quã pẽitus ſe exarmare nõ poterat. Tuſco.c.a.Tuſco ideo dixit:qa ipe fuit romani finis ĩperii luue.Et q̃ impii fines tiberinũ uirgo natauit. Sed tibi ego: Artificioſe agit ut etiã quæ monſtrantur auxilia ipſius uideantur eſſe.legentes autẽ populos non ſine cauſa dixit:Nam thuſcia duodecim lucumones habuit.i.reges:quibus unus præerat:unde ẽ Gens illi triplex populi ſub gẽte q̃terni. Quam fors inopina. Hoc beneficium caſus præſtat:qui effecit:ut eo tẽpore quæras auxiliũ: quo tyrrheni ducẽ requirunt. Fatis huc te.p.af.Perge illuc poſcẽtibus fatis:nã talis ẽ ſẽſus:ſed ſi legeris affer:ſimiliter iungit fortunã fato:ut ſupra ubi ait:Fortuna omnipotens & ineluctabile fatum Si autem legeris affers: talis erit ſenſus:Fati neceſſitate factum eſt ut uenires:fortunæ beneficium: ut illi ducem requirant. Legimus ergo & affer & affers. Saxo incolit̃.f.u.Antiquo ope ut tẽpla dei ſaxo uenerabar ſtructa uetuſto. Vrbis agilliæ ſedes : quæ nunc cære dicitur. Lydia quondam gens:quodã inſedit non bello quondam præclara:nam & tũc florebat.Sane etiã ſupra diximus meoniã prouinciam eſſe cuius dum breuitas duos fratres Lydum & tyrrhenum ferre non poſſet ex ſorte Tyrrhenus cũ ingenti multitudine ꝑfectus partẽ italiæ tenuit:& tyrrheniã nominauit.Hi diu piraticam exercuerunt : ut etiam Cice.in Hortenſio docet:cũ captiuos nouis pœnis affligerent occiſorum eos religãtes cadaueribus: quod Virgi.dat Menzentio ſciens lectum eſſe de tyrrhenorum gẽte.Sane illo tempore tyrrheni dicti ſunt poſt thuſci αποτουθυειν.Lydi aũt a Lydo rege fratre: q in prouincia remanſerat. Quid memorem infandas.c.Figura oratoria:quæ paralepſis uocatur.Cicero:Nã illa nimis antiqua prætereo. Effera:cruẽta. Dii capitis ipſius:Vt quod dii prius omen in ipũm conuertãt. Tormenti genus: exclamatio eſt inuenti ſupplicii. Sanie taboq;:Sanies mortui eſt:tabo uiuẽtis ſcilicet ſanguinis.

DONA. Quia uolumẽ Donati fragmẽtũ ẽ:nullæ extãt ĩterpretatiões eoꝶ uerſuũ: q ſunt reliq ĩ hoc libro.

Pãtheræ — CHRI. Pantheræ: Panthera & tygris macularum uarietate ꝑpe ſolæ beſtiaꝶ ſpectant̃. Cæteris unus ac ſuus cuiuſq; generis color ẽ.Pantheris ĩ cãdido breues maculaꝶ oculi.Ferũt colore eaꝶ mire ſollicitari quadrupedes:ſed toruitate corporis terreri:quare eo occultato reliq̃ dulcedĩe ĩuitatas corripiunt. Sunt q credant ĩ armo iis ſimilẽ lunæ eſſe maculã ad lunæ quoq; normam creſcentẽ atq; decreſcẽtem.Scaurus primus ædilitate ſua.cl.miſit.Inde Põpeius magnus.ccccx.ĩ dedicatiõe theatri Marcelli primũ romæ urſa ẽ tygris ĩ cauea manſuefacta.Claudius deĩde q̃ttuor dedit. Canes — Canes comitan.Mirara & fidiſſima ẽ cuſtodia canum. Nã manifeſtũ ẽ ut Pli.ait canẽ ꝑ ſalute domini accerrime pugnare aduerſus hoſtes.Garamantũ regẽ ab exilio canes ducenti reduxere cõtra prœliãtes reſiſtẽtes.Colophonii & Caſtabalenſes ĩ bello canũ cohortes habebãt:& primi ĩ acie dimicabãt acerrime.Prætereo multa alia Sed noſtra quoq; tempeſtate plurimi auxilio canũ uſi ſunt. Nec minus æneas:in utroq; enim uigilantiã eſſe oportebat. Maxime teucroꝶ:maxima laus ĩ ænea qđ illo ſoſpite diruta patria diruta dici non poſſit. Sed tibi ego: quod meis uiribus præſtare nõ poſſum ut alii pſtẽt enitar & ipſum cõſiliũ axilii loco perſæpe habetur. Fatis huc.p.maxima.n.coniectura eſt ꝙ fatis uenerit: quandoquidem in tanto commoditatis articulo uenerat. Facta tyrãni effera:huiuſcemodi facta ut etiam ĩ tyrãno effera eſſent.q.d.omnem tyrãnicã ſæuitiã ſupabant. Tormẽti genus:cũ ſummo ſtupore pronunciandum.q.d.genus tormenti etiã apud tyrãnos inauditum. Feſſi:diuturna crudeliq; calamitate:Et rem ueriſimilẽ facit.Nõ enim aliter ciues a ſuo rege defeciſſe credibile erat. Circunſiſtunt ipſumq; do. Obtruncant ſocios .i.ad.f.iac.

Vehementia orationis exprimit populare furore:& colore rhetorico:quod dissolutũ appellãt celeritatem rei.

Confugere:& turni defendier hospitis armis
Ergo omnis furiis surrexit etruria iustis:
Regẽ ad suppliciũ præsenti marte reposcunt.
His ego te æneæ ductorem milibus addam.
Toto nanq; fremũt cõdensæ littoræ puppes:
Signaq; ferre iubent: retinet lõgeuus aruspex
Fata canens meoniæ delecta iuuentus
Flos ueterũ uirtusq; uirũ: quos iustus ĩ hostẽ
Fert dolor:& merita accendit mezentius ira:
Nulli fas italo tantam subiungere gentem.
Externos optate duces:tum etrusca resedit
Hoc acies campo monitis exterrita diuum.
Ipse oratores ad me regnique coronam
Cum sceptro misit:mandatq; insignia tarcõ.
Succedã castris:tyrrhenaq; regna capessam.
Sed mihi tarda gelu sæclisq; effœta senectus
Inuidet imperium:seræque ad fortia uires.
Gnatum exhortarer:ni mixtus matre sabella
Hinc partem patriæ traheret:tu ciuis & annis
Et generi fatũ indulget:quẽ numina poscunt
Ingredere o teucrũ atq; italũ fortissime ductor
Hunc tibi præterea spes:& solatia nostri
Palanta adiungam:sub te tolerare magistro
Militiã & grauæ martis opus tua cernere fa-
Assuescat:primis & te miret̃ ab annis. -cta
Arcades huic equites bis centũ robora pubis
Lecta dabo:totidemq; suo tibi nomine palas.
Vix ea fatus erat:defixique ora tenebant
Aeneas anchisiades & fidus achates:
Multaq; dura suo tristi cum corde putabant:
Ni signum cælo cytherea dedisset aperto.
Nanq; improuiso uibratus ab æthere fulgor
Cum sonitu uenit:& ruere omnia uisa repẽte:
Tyrrhẽusq; tubæ mugire per æthera clãgor.
Suscipiũt:iterũ atq; iterũ fragor ĩtonat ĩgens:
Arma inter nubem cæli regione serena

SER. Confugere:Cõfugiebat:& ut diximus historicus ẽ stilus. Defendier:defendi: idest defẽdebatur: & uertit historiã:Nam ut diximus Turnus magis cõfugit ad Mezentiũ. Præsenti marte: sine aliqua delatione. Addã:aut dabo:aut re uera addam habẽtibus Tarcõtẽ.Lõgeuus aruspex.Argumẽto ætatis uult doctũ uideri. Optate duces:uotis.s. Hoc acies campo: quasi iã ĩ bellum parati. Regniq; coronã:insigne nõ re uera coronã quã thusci nũq̃ reges habuerũt: ergo species est pro genere. Mandatq; insignia:Aut mittit insignia:idest ornamẽta regalia.Aut re uera mandat insignia.i.magna:ut Castris succedã & capessam r̃gna & tirrhẽa. Sed mihi tarda gel.occurrit tacitis q̃stionibus dicẽs se non iisse propter ætatẽ senilẽ: filiũ uero ꝓpter mixtũ genus ꝑ originẽ matris unde æneam dicit ire debere: cui ætas & origo regna cõcedũt.

Sæclisq; effœta senectus.notãdum dicta sæcula etiã ĩ uno homine secũdũ eos q dicũt sæculũ trigita ãnos habere.Nã alii uolũt.cx.alii mille annis putãt sæculũ contineri. Inuidet impium:bona elocutio:ut Liber Pampineas inuidit collibus umbras. Quam numia poscunt:ut Externos optate duces. Italum fortissime ductor.ευσυμβολωσ iam ductorẽ italiæ uocat æneã. Spes & solatia:spes qa multa de eius uirtute sibi ꝓmittebat pater solatiũ qa amissa coniuge unici filii utebat̃ solatio. Tolerare:quasi rẽ asꝑam & difficilem. Miretur:imitetur.Luca.Miratoremq; catonis. Optima enim ingenia necesse ẽ: ut ea quæ mirantur imitẽtur. Suo noĩe:bene in oĩbus filii gratiam facit: Nã dicit Dat tibi palas milites ducẽtos suo nõmine: ipse uero a me ducẽtos accipies. Tristi cũ corde:propter breuitatẽ auxiliorum. Cælo apto:serẽo:ut Apta serẽa prospicere. Improuiso: nullum.n.Indicium ꝑcesserat nubiũ. Fulgor:fulgetra. Cũ sonitu:tonitru.s.ut diximus supra:ordiem tenuit:q nobis apparet: ut fulgetras dicat priores: cũ sint ante tonitrua.

Ruere oĩa:sic.n.sonat:ut uideat̃ ruina:alibi Cæliq; ruina.Bene aũt tẽperauit dicẽs uisa Tyrrhenusq; tubæ mugire per æth.cl.tyrrhenũ clangorẽ dixit tubæ. Ideo:qa apud thuscos tubã constat eẽ inuẽtam.Ergo tyrrheus clãgor sõus tyrrhẽaꝝ tubaꝝ:& bene cõgruis omnibus arma nunciatur ꝑ sonos tubarum. Fragor ĩtonat:fragor ꝓprie armorũ ẽ sonus quod aũt dicit ĩtonat illuc spectat Fulminat æneas armis: & uult fragore tonitrua splẽdore fulgetram imitari Nõ aũt mirũ ẽ a dea libidinis Venere allatis armis ĩesse fulgorẽ nã & Home.dicit Thetide oblata arma hr̃e motũ quẽdã & spũm q̃ duo in aq̃ eẽ manifestũ ẽ:Thetidẽ ãt nouimus nymphã. Inter nu.ꝑ nubẽ more suo & dicit serẽa pte cæli fuisse nubẽ:ꝑ quã arma portata sũt.

CHRI. Ille inter cædes.r.elap.Et dexteritatis suæ simul & fortunæ beneficio illũ effugisse ostẽdit.Id.n.elabi esse uidetur: & sic facit rẽ credibilẽ:& simul cũ ad Turnũ cõfugerit põit causam q̃ illos ĩ auxiliũ sibi facile asciscat.Ductorẽ te his militibus.Singula uerba habẽt põdus & uictoriã promittunt. Addam ergo te.q.d.talẽ tãtũq; ducẽ his millibus q̃si ĩnumero militũ numero.Quid ergo despandum ubi amplissimæ sint copiæ: & ab optimo ĩperatore regãtur & extrema ira quæ fortitudinẽ acuit ĩ regẽ accẽsæ. Nulli fas italo:addit pene necessitatẽ ut etrusci se æneæ cõmittãt. Lõgæuus.e.dat fidẽ & auctoritatẽ ꝑsuadenti.Quod aruspex eẽt: qđ artificiũ auctore Tage sub aratro ĩuento ab etruscis originẽ habuerit: & senex eẽt q̃si lõga experiẽtia edoctus. Ab me:ergo facile illas suadebo:cum tantum mihi tribuant. Sub te magistro:quasi dicat sub optimo magistro & occulte significat quod in omnibus artibus optimus sit præceptor eligendus: quod philosophi apertisse præcipiunt. Tyrrhẽus tubarum clangor:Nam ut ait Plinius a pisæo tyrrheno ænea tuba inuẽta ẽ. Lactãtius

Tuba tamen i iis quos in Statii thebaidos cõmentariis reliqt ait Malettũ tyrrhenoꝝ regem tubam primũ inuẽisse.

SER. Per sudum:Sudũ est q̃si subudũ serenũ post pluuias:ut Ver nacte sudũ. Agnouit sonitũ: hoc est qd sonitus significaret. Diuæ promi.pa. κατὰ τὸ σιωπώμενον itelligimus Venerẽ ei ꝓmisisse. Hospes:& q suscipit & q suscipitur hospes uocatur:ut hoc q alit & q alitur. Ne uero ne quære prof.ambæ particulæ ad ornatũ pertinent tantum. Portenta:modo bona oĩa quæ uictoriam portẽdunt de hostibus. Ego po scor olympo:aut de olympo poscor.i. hæc signa mei causa fiunt.Aut certe olympũ poscor. Diua creatrix: rerũ omnium generaliter. Heu:adeo de uictoria fre tus est ut etiam hostium misereatur : & hic nascitur ille sensus:Non hæc o pala dederas promissa parenti. Item æneas hi nostri reditus expectatique triumphi Hæc mea magna fides. Fœdera rũpãt: quæ se factu rum Latinus ꝓmiserat:Non enim erant facta. Her culeis sopitas ignibus aras:Hypallage est idest suscita uit aras herculeas:in qbus erãt ignes sopiti. Hester nũq̃ larẽ : cui pridie sacrificauerat:& ẽ iteratio.Nam male qdã externum:legunt:idest extraneũ. Post hic ad nauis graditur:unũ uacat aut post:aut hic:ut Post hinc digrediẽs iubeo frõdentia capris: tale est & illud Primus ibi ante oẽs. Qui sese bella sequantur:In ex peditionẽ & bellicã ꝑparationẽ.Nã ut supra diximus bellũ est tẽpus omne:quo uel præparat̃ aliqd pugnæ necessariũ:uel quo pugna geritur.prœliũ aũt dicit̃ cõ flictus ipse belloꝝ:unde mõ bene dixit:Qui sese ĩ bel la sequat̃:nõ in prœlium:Nã ad auxilia petẽda uadit: non ad pugnã:quãquã etiã si diceret qui se in prœliũ sequant̃ nõ ualde ab re esse uidebatur.Hi enim equi tes cum a Tarcũte accepisset æneas auxilia cum aliis etruscis equitibus ꝑ terrã missi:obuios statim habue re bellãtes:& q̃si iam hic recta pergere uidẽtur ĩ prœ liũ:Vnde etiã a Cymodocea nauigãti æneæ dicit̃ iam loca iussa tenet forti ꝑmixtus hetrusco arcas eques.

Segnis:sine remigio:& respexit ad ascẽdẽtes:de qui bus ait:Remigio noctemq̃ diẽq̃ fatigãt: licet fuerit lenissimus fluuius.Rerum:quas gesserat. Patris:ubi esset.Exortẽ æneæ.i.extra sortem aliorum:Per id qđ est factum indicatur quod non est factum.Per exor tem autem optimum & præcipuum significat. Pel lis obiit totum : pellis ostenditur magnitudo in hoc quod totũ dicit obiit. Vnguibus aureis:aut quia un gues ipsi:cũ aruerint auri imitantur colorẽ.Aut quia solebãt deaurari:Sta.Auro mansueuerat ungues. Subi to uulgata:cur subito? ipe dicit quasi per paruã urbẽ. Ocius:positiuus antiquus est.i.celeriter nec.n.potest ẽẽ comparatiuus:ubi nulla ẽ comparatio. Vota me.d.m.bene duplicant metu:Nã inest semper in matribus uo tum. Propiusq̃ periclo it timor:propius periclo pro proprior:Nam matres quod timent hoc putant liberis posse contingere. Iam apparet:adhuc illis pergentibus iam p̃lium cogitatur a matribus. Dextrã euntis.s.qa dixerat pater. Heret inexpletũ:multi hic distiguũt:ut sit ĩexpletus hæsit:& talia locutus est lachrymans alii legũt inexpletus lachrymis.Honestius tamẽ est inexpletũ lachrimãs ut sit nomẽ ꝓ aduerbio.i. inexplebiliter.

CHRI. Et pulsa tonare:ex magnitudĩe sonitus:cũ tonare dicat:ostẽditur qualia sint arma. Ne:ꝓhibẽtis:ẽ Nã negatio impatiuo nõ iungit̃.Nã nõ dicimus nõ scribe:sed ne scribe. Diua creatrix:oĩum creatrix: Sic Lu cretius:Aeneadũ genitrix hoĩum diuũq̃ uoluptas alma uẽus cæli subter labẽtia signa Quæ mare nauigerũ: q̃ terras frugiferentes Cõcelebras:ꝑ te quoniã genus omne animãtũ Cõcipitur:uisitq̃ exortũ lumĩa solis. In grueret:ĩmineret. Post hinc.primũ tẽporis est secundũ loci.Quoꝝ de numero. prudens cõsiliũ: ut neq̃ solus proficisceret̃:castra tamẽ q̃ minime posset minueret

Per sudum rutilare uident:& pulsa tonare.
Obstupuere animis alii:sed troius:heros
Agnouit sonitum:& diuæ promissa parentis:
Tũ m ẽ orat:ne uero hospes ne quære ꝓfecto
Q uẽ casũ portẽta ferãt:ego poscor olympo.
Hoc signũ cecinit missuram diua creatrix
Si bellum ingrueret:uulcaniaq̃ arma ꝑ auras
Laturam auxilio.
Heu quantæ miseris cædes laurẽtibus ĩstant:
Q uas pẽas mihi turne dabis:q̃ multa sub un das
Scuta uiꝝ galeasq̃ & fortia corpa uolues
Tybri pater. poscant acies & fœdera rumpãt.
Hæc ubi dicta dedit:solio se tollit ab alto.
Et primum herculeis sopitas ignibus aras
Suscitat:hesternumq̃ larem:paruosq̃ pẽates
Lætus adit:macta lectas de more bidentes
Euander pariter:pariter troiana iuuentus:
Post hinc ad nauis graditur:socios q̃ reuisit:
Q uorũ de numero:qui sese i bella sequant̃
Præstantes uirtute legit:pars cætera prona
Fertur aqua:segnisq̃ secundo defluit amni
Nuncia uentura ascanio rerumq̃ patrisque.
Dantur equi teucris tyrrhena petẽtibus arua.
Ducunt exortem æneæ quem fulua leonis
Pellis obit totum præfulgẽs unguibus aureis.
Phama uolat paruam subito uulgata ꝑ urbẽ
Ocius ire equites tyrrheni ad littora regis
Vota metu duplicant matres:propiusq̃ ꝑiclo
It timor:& maior martis iam apparet imago.
Tũ pater euãdus dextram complexus euntis
Hæret inexpletum lachrymans:ac talia fatur

SER. O mihi præteritos referat si iuppiter annos: Qualis eram?& o & si optãtis sunt:q̃ nũc iungunt̃. Nã singula ante ponebant̃:ut Si nũc se nobis ille aure us arbore ramus.Ergo unũ uacat quãtũ ad antiqtatẽ

O mihi præteritos referat si iuppiter annos:
Q ualis erã? cũ primã aciẽ preneste sub ipsa
Straui:scutorumque incendi uictor aceruos:

Et regem hac herilū dextra ſub tartara miſi.
Naſcenti cui tris animas feronia mater
Horrēdū dictu dederat:terna arma mouēda
Ter leto ſternēdus erat:cui tūc tamen omnes:
Abſtulit hæc aīas dxtra:& totidē exuit armis.
Nō ego nūc dulci amplexu diuellerer uſquā
Gnate tuo:neque finitimo mezentius unquā
Huic capiti inſultans toto ferro ſæua dediſſet
Funera:tam multis uiduaſſet ciuibus urbem.
At uos o ſuperi & diuum tu maxime rector
Iuppiter:arcadii quæſo miſereſcite regis:
Et patrias audite preces:ſi numina ueſtra
Incolumen palanta mihi:ſi fata reſeruant:
Si uiſurus cum uiuo:& uenturus in unum
Vitam oro:patiar quemuis durare laborem.
Sin aliquem infandū caſum fortuna minaris
Nunc nūc o liceat crudelem abrumpere uitā.
Dum curæ ambiguæ:dum ſpes īcerta futuri:
Dum te care puer mea ſola & ſera uoluptas
Complexu teneo:grauior ne nuntius aures
Vulneret hæc gēitor digreſſu dicta ſupremo
Fundebat:famuli collapſum in tecta ferebāt.
Iamq; adeo exierat portis equitatus apertis.
Aeneas inter primos:& fidus achates.
Inde alii troiæ proceres:ipſe agmine pallas
In medio:chlamyde & pictis cōſpectꝰ ī armis
Qualis ubi occeani perfuſus lucifer unda:
Quem uenus āte alios aſtrorū diligit ignes.

& notandū uotū de præterito fieri. Qualis erā: aut utinā ſim talis qualis tunc erā quādo iſta perfeci: aut certe laudantis eſt:ut Qualis erā cū primā aciē preneſte ſub ipſa Straui: ſcutorumque incendi uictor aceruos. Hoc traxit de hiſtoria: Tarquinius.n.priſcus uictis ſabinis in honorem Vulcani eorum arma ſuccēdit:quem poſtea ſecuti ſunt cæteri. Cui tris animas: per tranſitum oſtēdit illam platonis & ariſtotelis cōtentionem: q dubitabāt utrum quattuor an tres aīæ ſunt ī hoīe φυσικη:αισικη.νοητικη κινητικη. Hoc āt loco p tres aīas magnū & pfectū indicat uirū:Nā quātum ad fabulā ptinet:tres aīas pp tria habuit corpora. Attendendū eſt ſane hoc ſibi Euandrū uindicare: quod fuit ī Hercule: Nam ut ille Geryonē extixit ita hic Herilum occidit:inde eſt quod paulo poſt dicit: Neq; finitimo mezentius unquā Huic capiti īſultās: Mos.n.Herculis fuit:ut etiā nō rogatus laborātibus ſubueniret: Tunc.n.ſicut etiā Varro dicit oēs q fortiter fecerāt Hercules uocabanť.licet eos primo.xliiii. enumerauerit. Hic eſt qđ legimus Herculē tirynthium:argiuū:thebanū:libyum. Feronia ma.nympha cāpaniæ:quā etiam ſupra diximus. Hæc etiā libertorum dea eſt ī cuius tēplo raſo capite pileum accipiebāt:cuius rei etiā Plautus in amphitryone facit mentionē:Quod utinam ille faxit Iuppiter: ut ego hodie raſo capite caluus capiam pileum. Terna arma mo. figura poetica:nam trina debuit dicere: Arma.n. tantum numeri pluralis:cui nō iunguntť noīa numeralia:ut ſupra diximus:Nō enī dicimus tria arma : Mouenda aūt uel contra ipſum uel ab ipſo. Finitimo: aut in finitimo:aut finitimo capiti. Viduaſſet ciui. ur.ſcilicet uiris fortibus pemptis:& pprie uiduaſſet dixit qa urbs ē generis fœminini:Hora.abuſiue & ſatis incongrue ī genere maſculīo poſuit dicēs:Viduus pharetra riſit apollo. At uos o ſupi:iam hic quaſi pater loquitur. Diuiſa enī hæc allocutio:& ultima pars eius habet parētis affectū:qđ & ipſe oſtēdit dicens:Et patrias audite pces. Prima uero uiri fortis ē:ut Qualis eram cum primam aciem preneſte ſub ipſa Straui. Durare laborem: ipſius.ſ.ſenectutis: Teren. Senectus ipſa moribus eſt. Durare autem ſuſtinere: Hora. Ac ſine finibus uix durare carinæ Poſſunt impioſius æquor.
Infandum caſum:parentis eſt quod formidat nolle memorare. Crudelem uitant:Quæ filio eſt ſuſperſtes.
Sola:& ſera quia & unus erat & ſerius ſuſceptus. Iamque adeo exierat : Adeo ad ornatum pertinet tātum.
Ipſe agmine palas in medio:Hic enim fuit mos:ut tyrones ponerentur in medio:& ambirēt uiri fortes exercitum:Aut certe honoris eſt medium locum ī exercitu tenere:ut ipſe alibi:Medio dux agmine turnus. Conſpectus:conſpicuus:cōſpicabilis:Nam pro nomīe participium poſuit. Ante alios aſtrorum diligit ignes: Venus in cælo habet unam propriam ſtellam:quæ oriens luciferum:occidens ueſperum facit:inde Sta. Et alterno deprenditur unus in ortu Habet etiam duas alias:unam in ſigno tauri:& unam in ſeptentrione: unde etiā taurus domus dicitur eſſe Veneris:ideo dixit:Quem uenus ante alios aſtrorum diligit ignes.

CHRI. Scutorum incendi uictor.a.optime cū preneſtinos ſuperaſſet:eorum deum Vulcanum p ſacrificiū aut ſibi recōciliare:aut reuocare uoluit. Colebant enī Vulcanū quoniam inde genitus ē Cæculus:qui preneſtinis imperauit. In ſacris autē Vulcani quoniam ipſe ignis ē:omnia quæ oblata eſſent:īcendio aſſumebanť:Hic Macrobius ſacrificiū apud ueteres erat pteruia nomine ī quo qđ ex epulis ſupererat igne conſumebať. Cato ergo albidiū quendā cui poſt quā uniuerſum patrimoniū ad liguri erat domus quæ reliq̄ erat arſerat proteruiā feciſſe dicebat. Tres animas:oſtēdit illū tricorporē fuiſſe ut de Geryone fabulātur. Cōceditur aūt ut apud ignotū ſe laudibus efferat. Neq; etiam recedit a natura ſenum:qui glorioſius q̄ par eſt:antea ab eis facta prædicant. Viduaſſet:acyrologia eſt:ideſt impropria locutio ut ſit tranſlatio a muliere uiro priuata:nam uidua dicitť a uiro idua:ideſt ſeparata. Vnde idus dicuntur ab iduando:quoniam menſes iduant:ideſt diuidant. Si numina ueſtra:expolitio eſt:qua in eadem ſententia auditorem diutius detinemus:hoc autem facit ut omnino exprimat ſe filio defuncto ſupereſſe nolle. Si numina ſi fata:Quod pene idem eſt:quando fatum in rerum ſerie dicimus:quod in mente dei prouidentiam nuncupamus. Eſt & color rhetoricus repetito : quæ grauitatem orationi non minimam affert. Collapſum : Vt ſit præſagium quoddam futuræ filii mortis. Quem

Vulcanus
Proteruia

uenus ante alios astrorum.d.i.Vide ubi de Venere tractauimus Luciferum atq; hesperum eandem esse stellã: & venerẽ appellari.Verũ cum solẽ nobis præcedit:& ante illius ortum oritur:luciferũ appellãt latini:græci uero phosphoron.Cum aũt solẽ circa occidẽtem subsequi uidetur:nos etiam græco nomine hespum dicimus.

Extulit os sacrum cælo:tenebrasque resoluit.
Stãt pauidæ ĩ muris matres:oculisq; sequunť
Puluercam nubem:& fulgẽtes ære cateruas.
Olli per dumos qua proxima meta uiarum
Armati tendunt:it clamor:& agmine facto
Quadrupedãte putrẽ sõitu q̃tit ũgula cãpũ.
Est ĩgens gelidum lucus prope cæretis amnẽ:
Relligione patrum late sacer:undique colles
Inclusere caui:& nigra nemus abiete cingũt.
Siluano phama est:ueteres sacrasse pelasgos:
Aruorum pecorisq; deo:lucumq; diemque:
Qui primi fines aliquando habuere latinos:
Haud ꝓcul hic tarco & tyrrheni tuta tenebãt
Castra locis:celsoque omnis de colle uideri
Iam poterat legio:& latis tendebat in armis.
Huc pater æneas:& bello lecta iuuentus
Succedunt:fessiq; & equos & corpora curant.
At uenus æthereos inter dea candida nimbos
Dõa ferens aderat:natumq; ĩ ualle reducta:
Vt procul e gelido secretum flumine uidit:
Talibus affata est dictis:seque obtulit ultro:
En perfecta mei promissa coniugis arte
Munera:ne mox aut laurẽtes nate superbos:
Aut acrem dubites in prœlia poscere turnũ:
Dixit:& amplexus nati cytherea petiuit
Arma sub aduerso posuit radiantia quercu.

SER. Sacrum:Venerabile. Tenebrasq; resol.pp iubar:quod sola possidẽs aliquid efficiat lumen. Agmine facto:agmẽ proprie ẽ exercitus ambulans.quicquid est aliud abusiue dicitur. Prope cæretis amnẽ: Agylla ciuitas ẽ thusciæ a conditore appellata:cui ex inscitia romana aliud ẽ inditum nomẽ:Nam cum romani euntes ꝑ thusciam interrogarẽt agyllinos quæ diceretur ciuitas:& illi utpote græci quid audirent ignorantes & optimum ducentes si prius eos salutarent:dixerunt χαῖρε:quam salutationẽ romani ciuitatis nomẽ esse arbitrati sunt:& detracta aspiratione: eam cære nominauerunt:ut dicit Iginius in urbibus italicis Amnis minio dicitur:ut Qui cærete domo:q sunt miniõis in aruis. Late sacer: hoc ẽ non solum colebatur a ciuibus:sed etiam ab incolis. Nigra: umbrosa more suo. Veteres sacrasse pelasgos:de his uaria est opinio:Nam alii eos ab athẽiensibus:alii a laconibus:alii a Thessalis dicunt originẽ ducere.Quod ẽ propẽsius:Nam multas in italia pelasgorum constãt eẽ ciuitates:hi primi italiam tenuisse ꝓhibentur. Aruorum pecorisq; deo:publica cerimoniarum opinio hoc loco hẽt pecorum & agrorum deum esse Siluanum:Prudentiores tamẽ dicunt esse υλικον θεον: & hoc & deũ τησυλησ. Hyle autẽ est fex omnium elemẽtorum idest igni sordidior & aere.Itẽ aqua & terra sordidiora:unde cuncta procreantur quam υλην latini materiam appellauerunt. Nec incongrue cum materiæ syluarum sint.Ergo quod græcia a toto:latini a parte dixerunt. Lucumq; diẽq;:hoc a romanis traxit:apud quos nihil fuit tam solẽne q̃ dies consecrationis hinc illud Nostrosq; huius meminisse minores. Tarco & tyrrheni: Tarco latinus nominatiuus est de græco ueniens ab eo quod est Tarcon: perditon & ω commutata in o:ut απολλων Apollo: & πλατων Plato:aliter uersus non stat. Tuta tenebat castra locis:Hoc est natura & industria munitissima. Sed nouimus castra ꝑ naturam munita eẽ nõ posse: nisi in collibus fuerint:quod si in montibus sunt quomodo procedit Latis tendebat in aruis:ne sit ergo cõtrarium intelligamus quod hodieq; uidemus:& legimus hanc collium fuisse naturam:ut planities esset in summo in qua erãt castra Tarcõtis:q̃q̃ multi uelint. Celsosq; omnis de colle uideri:Iã poterat legio ad æneã referre:ut intelligamus in collibus uenientes fuisse troianos: castra uero etrusca fuisse in campis: quod si uelimus accipere:quemadmodũ procedit Tuta tenebant castra locis.i.per nataram locoꝝ. Tendebat in ar. Vt Hic sæuus tendebat achilles. Bello lecta:Quia ait supra.Qui sese in bella sequantur Præstantes uirtute legit:Aut lecta proprie:quia delectus militum est. Equos & cor.c.ingenti arte quod sequebatur omisit redditurus i decimo:Nãq; si uellet dicere uenisse æneam uidisse Tarcontem petiisse auxilia:satis longum fuerat:& probat illud quod ait supra Toto nãq; fremunt condense littore puppes: cum etruscoꝝ festinationi dicentis breuitas congruat.Verum quod in isto loco prætermisit reddidit in decimo dicens.Nãq; ut ab euandro castris ĩgressus etruscis Regẽ adit:& regi memorat nomẽq; genusq;. Aethereos nimbos:per aerẽ numinum.s.purgatiorem:qui circa deos est. Reducta:secreta. Egelido secretum.f.u.Egelido ẽ nimium gelido:& ẽ una pars orationis:ut Edurãq; pirum.i.ualde duram:& sic dixit secretum flumine egelido:hoc ẽ præsidio fluminis:ut dicimus secretus est monte uel siluis:latenter aũt ostẽdit æneã nõ nisi in flumine ablutũ numẽ uidere potuisse.

Obtulit se ultro.i.deã confessa est:ut in secundo dixit Cũ mihi se non ante oculis tam clara uidendam Obtulit:& est ordo Obtulit se & locuta est. Promissa:κατατοσιωι πωμενον ut supra Hoc signum cecinit missuram diua creatrix. Laurẽtes supbos:ut Quos illi bello profugos egere superbo. Acrem turnum:fortem:& proprie apud nos acer ẽ qui δεινοσ apud græcos:Nam fortẽ & uehementẽ:asperum & amarum potest significare. Poscere:ꝓuocare.Cice.prima & secunda actione in Verrem Poscunt maioribus poculis.i.prouocant.

CHRI. Extulit:Extra tulit:q per orizontẽ orientalem egrediens apparuit in nostro hemisperio. Extulit os:tanquam de homine locutus:qui quidem emergens prius caput effert. Oculis:cum non possint corpore:

Et cum ipsos gradientes pp interualla uideri nō possent:uidebāt aut puluerē surgentem:aut reflexionē solis repcussi i tersis armis. Istis enim duobus signis exercitum ex longinquo icedentem cōspicimus. Per diuinos quasi dicat relinquētes tortuositatē uiarū recta linea etiā ubi uia non esset uel per dumos incedebant. Vel ostē dit quod uiam turbam nō capiebat. Et īgens ge.topagraphia. Caui:quia conuallem faciunt. Siluano: uarro mulieri fœtæ post partū tres deos custodes commemorat adhiberi:ne siluanus nocte īgrediens uexet: Eorumq; deoꝝ significandoꝝ causa tres hoīes noctu circuit limina domus:Et primus limen securi ferit. Alter pilo. Tertius deuerrit scopis:ut his datis culturæ signis deus siluanus prohibeat itrare: ꝙ nec arbores ceduntur:aut putantur sine ferro:neq; far conficit sine pilo:nec fruges coaceruant sine scopis: Ab his tribus tres nomināt deos Intercidonem:Pilūnum: Deuerrā. Hi igit siluestrem deū culturæ signis utpote contrariis deterrent. Ex his apparet & pecoris & culturæ deum esse siluanum. Verū ꝙ pueris noceat:testatur etiā Horatius.

Ille deæ donis:& tanto lætus honore
Expleri nequit:atq; oculos p singula uoluit.
Miratur:interque manus & brachia uersat
Terribilem cristis galeam:flāmasq; uomētē:
Fatiferumque ensē:loricam ex ære rigentem:
Sanguineā ingentem qualis cū cærula nubes
Solis inardescit radiis:longeque refulget
Tum leuis ocreas electro auroque recocto:
Hastamq;:& clypei non enarabile textum.
Illic res italas:romanorumque triumphos
Haud uatum ignarus.uenturiq; inscius æui
Fecerat ignipotens:illic genus omne futuræ
Stirpis ab ascanio:pugnataq; in ordine bella
Fecerat:& uiridi fœtam mauortis in antro
Procubuisse lupā:geminosq; huic ubera circū
Ludere pēdentes pueros:& lambere matrem
Impauidos:illam tereti ceruice reflexam
Mulcere alternos:& corpora fingere lingua.
Nec pcul hīc romā & raptas sine more sabīas
Consensu caueæ magnis circensibus actis
Addiderat:subitoq; nouū cōsurgere bellum
Romulidis:tacio seni:curibusque seueris

SER. Deæ donis.i.propter arma. Tāto læ.h.munere diuæ:quod manifesto uideatur matrem & plenam numinis sui. Interq; manus &.b.u. distinguendū est:ut itelligas æneam manibus minora: brachiis maiora arma considerasse utputa loricam uel scutū. Hæc.n.arma maiora sunt minora uero galeam: gladium:ocreas. Versat:considerat:ut Huc illuc uinclorum immēsa uolumina uersat. Rigētem sanguineam ing. Distinguēdum pp plura epitheta. Solis inardescit.r.irim physica ratiōe describit:q̄ fit cum aquosam nubē solis ardor irradiat:nec ē incognita hæc cōparatio:cū lorica diuersis metallis fieri plerūq; cōsueuit. Leues ocr.nitida tibialia. Recocto:sæpe purgato. Non enarrabile.t.bene non enarrabile:cum.n.in clypeo oēm romanā historiam uelit eē descriptā dicendo Illic genus omne futuræ stirpis ab ascanio pugnaq; in ordine bella:carptim tamen pauca commemorat:sicut in primo ait. Videt iliacas ex ordine pugnas:nec tamē uniuersa descripsit. Haud uatum ig. futurorum inscius. Vēturiq; in.æ.non æui:sed quæ in æuo erant futura. Stirpis ab ascanio : usq; ad Augustum Cæsarē. Mauortis in an.potest accipi & fecerat lupam mauortis:& mauortis in antro. Dicendo autem & ostendit multa alia fuisse depicta. Procubuisse:idest prima parte se inclinasse : quod græci προκλινθηνα dicunt:ut inclinatione corporis ubera præbere infantibus:Nā si procubuisse iacuisse accipias:contrarium est quod dicit Ludere pendentes pueros. Sciendum tamen est eum gestū uoluisse proprie exprimere quem ī ipsius lupæ cernimus statuis. Geminos.h.re uera Geminos modo:alias similes. Sane hic totus locus enniacus est. Ludere:moueri: Terē. Congruum istum maximum in aqua finito ludere. Matrem:quasi matrē:cuius affectū pueris exhibebat. Tereti ceruice:rotunda cum longitudine ut Incumbēs Tereti damon sic cœpit o. Mulcere al.nō ꝙ in pictura erat dicit:sed ita hic intelligimus factum fuisse:ut Ter circum iliacos raptauerat littora.m. Corporā.f.lingua.i.tergere. Cice.in festiana Spongiis sanguis effingebat.i. tergebatur. Nec p.h.r.cōgrue iuxta proprios cōditores. Raptas sine.m.s.raptas spectaculo sine ullo exemplo. Consessu.c.cauea ē ubi populus spectat:Plau.in amphytrione Vt conqsitores singuli in subsellia eāt p totam caueā spectatoribus. Magnis.c.a.magnis q̄tum ad pauptatē pristinam ptinet:nam legimus pp equoꝝ inopiam diuersis eos tunc usos aīalibus. Raptæ aūt sunt sabine cōsualibus:hoc est mense martio. Cōsus autē ē deus cōsilioꝝ:q ideo tēplū sub tecto ī circo hēt:ut ostēdat tectū debere eē cōsiliū. Hinc ē ꝙ fidei pāno uelata manu sacrificabat:qa fides tecta eē debet & uelata. Ideo aūt dicato Consi simulacro rapuerūt sabinas:ut tegeret initū de rapto consilium. Iste consus & eques neptūnus dicit.unde etiā in eius honorē circēses celebrantur:errant ergo q dicunt magnis circēsibus aut magalesiacis:aut romanis:quos constat fieri ante kal. Ianuarias. Actis aūt cum arerent:qa nō erat psens a passiuo pticipiū:ut & qua uectus abas. Circēsibus : circēses dicti uel a circuitu:uel ꝙ ubi nūc metæ sunt olim gladii ponebant quo circuibāt. Dici aūt circenses ab ensibus circa quos circuibāt. Sane notandū positos circēses sine adiectione ludoꝝ:cū ita dicimus ludos theatrales:ludos gladiatorios:ludos circēses. Romulidis:hic dtūs pluralis uenit ab eo quod ē hic romulida. Curribusq;.s.mire dixit seueris:cum.n.filias pdiderint: Ceninenses:antēnates:crustuminii & sabini cæteris quiescētibus sabini soli bella sumpserunt:q iteruēientibus postea triginta fœminis iam enixis de illis:quæ raptæ erant : pax facta ē:ex quarum nominibus curiæ appellatæ sunt:in communē etiam mulierum honorem Calendæ eis dicatæ sunt martiæ:Horati. Martiis celebs quid agam kalēdis:Iuuenalis:Munera fœmineis tractat secreta kalendis.

Circē-ses

Nec enim aliter cõgruit martias calendas eſſe fœminarum niſi quia ut diximus:fœminæ bella ſedarunt.Sane ſciendum omnes uirgines raptas excepta Herſilia:quam ſublatam a marito ſibi Romulus fecit uxorem.

CHRI. Verſat:Frequenter uertit.Vertit aũt frequenter:ut exploret & diligẽtius inſpiciat. Terribilem criſtis:cuius criſtæ terrorẽ hoſtibus īferẽt:& eſt laus fabroꝝ:q non ſolũ īfrangibilẽ fabricauerãt:ſed etiam ita ut horrorẽ incuteret. Fla.qꝫ.uo.ita inerant flãmæ ſculptæ:ut ueræ apparerent:& a galea euomi uiderentur. Rigentem:q̃ſi ita multiplicem ut ſtare poſſet:neqꝫ facile flecteret̃. Sanguineã eum colorem addiderat:ut cædibus deinde ab ænea editis cruentata uideret̃:unde hoſtibus horror creſceret. Lupã:de q̃ in ſupioribus aliqd dictũ eſt.Pli.tamẽ ſic ait:Nãqꝫ de īfantibus feraꝝ lacte nutritus cũ eſſent expoſiti ꝓdunt̃ ſicut de cõditoribus noſtris a lupa magnitudini fatoꝝ accepta ferri æquius q̃ feraꝝ naturæ arbitror.Veꝝ hanc hiſtoriam.Qu.Fabius pictor:quẽ &.L.Cincius & portius cato & Calpurnius piſo ſequunt̃:ſic narrat īfantes ipſos ī fluuiũ iacẽdos iuſſu amulii eſſe aſportatos:ſed tyberim ībribus auctũ ripas tũc egreſſum agros occupaſe.Itaqꝫ expoſitus alueus ſup ultimas aq̃s paululũ enatauit:ſed mox recedẽte fluuio illiſus lapidi īfantes effudit in cenũ:qbus uagiẽtibus cũ in ceno uerſarent̃.lupa nup fœta plenis uberibus accurrit ubera ori admouens līgua cenum quo plẽi erant abſtergebat.Vidit unus e paſtoribus lupã mutuſqꝫ miraculo alios acciuit.Mãebat ītrepida tãq̃ mãſueſacta lupa.Ille eã īfantes tanq̃ filios fouẽtẽ:& eos tanq̃ mr̃i īherẽtes aſpiciebãt ſed cũ lupã terrerẽt illa ab īfãtibus ſenſim diuulſa abiit.At Fauſtulus regioꝝ armẽtoꝝ magiſter pueros tollit deoꝝ eẽ ratos:& uxoris Laurẽtiæ nutriẽdos dedit:Sũt tamẽ q negẽt a lupa nutritos pueros affirmãtqꝫ ipſi Laurẽtiæ:quoniã pudicitiã uulgauerat lupæ cognomẽ paſtores q circa palatiũ hĩtabãt īdidiſſe nã meretrices lupæ uocãt̃.De Siluia uero rhea mr̃e pueroꝝ ita refert Diony.Numitor & Amulius fr̃es cũ eẽnt:minor natu erat Numitor:ſed Amulius ꝑ iniuriã regno expoliat:& Egeſtũ īter uenandũ īterfici curauit:& Siluiã rheã eius filia iã nubilẽ ſacerdotẽ Veſtæ deſignat.Quarto deīde ãno eunti in lucũ Martis ſiluiæ ut aquã purã īde ad ſacra afferret uitiũ ī tẽplo qdã attulit:quẽ dicũt ꝓcũ ſuũ fuiſſe puellæ amore a teneris annis captũ.Alii Amuliũ ipſum fuiſſe nõ tãtũ libidine īpulſum q̃ inſidiis:apparuiſſe aũt armatũ & horrẽti aſpectu:ut q̃tũ poſſe ſe illius cognitiõi ſubtraheret.Fabulãt aũt plurimi geniũ eius loci fuiſſe:q uim attulerit:cũ eo tp̃e ſolis obſeuatio & ī aere caligo appuerit.Aſpectũ quoqꝫ illius lõge excellentiorẽ maiorẽqꝫ hoĩs fuiſſe dicũt:eumqꝫ merẽti puellæ cõſolantẽ dixiſſe ſe deum eſſe:& ex eo concubitu gemĩos naſcituros rebus bellicis præclariſſimos:atqꝫ iis dictis nube circundatũ ꝑ aerẽ ſeſe extuliſſe.Sunt autẽ genii:ut idẽ aſſerit Diony.tertia quædã natura īter deos & hoĩes quãdoqꝫ hoĩbus quãdoqꝫ diis admixta unde fabulare illud heroũ genus ſit.Puella igitur grauida facta ſimulans ex cõſilio matris ualitudinem:ſacra non adhibat.Amulius ſiue conſcientia cui ſceleris:ſiue alia ſuſpitione motus medicos miſit:q īueſtigarẽt deinde cũ mulieres morbũ huiuſmodi eſſe dicerẽt:ut nõ ſit uiris ꝓdẽdus appoſuit cuſtodem uxorem.Tandẽ cum peperiſſet geminos alii dicũt eam uirgis cæſis necatã.Alii dicũt petenti filiæ ꝓ cõſobrina deprecanti ꝙ una nutritæ eſſẽt eam condonaſſe:& ī carcere detinuiſſe:ſolutãqꝫ deīde fuiſſe mortuo Amulio.

Matrem:ita uti mater eſſe quẽadmodũ illo ut filios lãbebat. Subito:ex inſperato.n.euenerat. Nouum:magnum admirabile:ut Pollio & ipſe facit noua carmina. Sabinas:cupiebat affinitates cũ finitimis contrahere Romulus ſed cum impetrare deſperaſſet propter nouitatẽ colonoꝝ ſuoꝝ conſilium de rapiẽdis iniit:cui etiã Numitor auus affuit.Hoc conſtituto primũ quidẽ deo arcanaꝝ cõſultationum duci ſi dolus ſibi ex ſententia eueniret ſacrificium quot ãnis & ferias agendas nouit:ac cõſulto deinde ſenatu diẽ feſtum & ludos indixit neptũno agendos.Venerunt multi hoſpites cũ cõiugibus & liberis:ac die ultimo dato ſigno ad rapinã diſcurrit iuuentus Fuerunt raptæ uirgines ſexcẽtæ & octogītatres.Hoc geſtũ eſt ut aliis placet primo:ut alii uero quarto regni Romuli anno.Hos ludos cõſualia uocarunt:in quibus etiam ara ſubterranea conſtructa iuxta circũ maximum circũfoſſa terra ſacrificiis & igneis ſolẽnitatibus colitur:curſuſqꝫ equoꝝ agitur iunctoꝝ & nõ iunctorum.Deus autẽ cui ſacra faciebant conſus a romanis uocat̃:quẽ græcæ poſſidonia ſiſicthona interpretat̃:ac ꝓpterea ſubterranea colit̃ ara ꝙ hic deus terrã habeat.Alii dicunt dies feſtos neptũno agi:& curſus & equites fieri.Aram uero poſtea genio cuidam arcano inſtitutam fuiſſe oculoꝝ conſiliorum duci atque cuſtodi.

Cõſualia

Poſt iidem inter ſe poſito certamine reges
Armati iouis ante aram:pateraſqꝫ tenentes
Stabant:& cæſa iungebant fœdera porca.
Haud ꝓcul īde citæ metũ ī diuerſa quadrigæ
Diſtulerant:at tu dictis albane maneres.
Raptabatque uiri mendacis uiſcera tellus
Per ſiluas:& ſparſi rorabant ſanguine uepres.
Nec non tarquinum eiectũ porſena iubebat.
Accipere:īgentiqꝫ urbẽ obſidione premebat.
Aeneadæ in ferrum pro libertate ruebant.
Illum indignanti ſimilem:ſimilemqꝫ minanti
Aſpiceres:pontẽ auderet quod uellere cocles:

SER. Poſito cer.Finito:ut Ante diem clauſo componet ueſp.o. Iouis ante.a.ãte tẽplũ Iouis ſtatoris:qđ fecerat Romulus poſtq̃ orans elatis armis meruit ne ſuus exercitus fugeret. Iungebat.f.p.fœdera ut diximus ſupra:dicta ſunt a porca fœde & crudeliter occiſa:cuius mors optabatur ei:q a pace reſiliſſet.Falſo aũt ait porca:Nã ad hoc genus ſacrificii porcus adhibebat̃:ergo ait uſurpauit genus ꝓ genere:ut Timidi uenient ad pocula dãmæ.Cũ has dãmas dicamus.Itẽ ſupra lupam:cum artis ſit hic & hæc lupus:aut certe illud oſtendit:qa ī omnibus ſacris fœminini generis plus ualent uictimæ.Deniqꝫ ſi ꝑ mare litare non poſſent:ſuccidanea dabat̃ fœmina.Si aũt per fœminam nõ litaſſent:ſuccidanea adhiberi non poterat. Citæ m.in.d.q.Donatus hoc loco cõtra metrum ſentit dicens citæ diuiſæ:ut eſt in iure erecto non cita ideſt patrimonio uel hereditate non diuiſa.Nam citus cum

diuisus significat ci lōga ē.Ergo citæ ueloces ītelligamus:quē āt dicit Virgi.metū Metius suffetius dictus est: qđ nomē mutilauit cā metri.Nouimus āt noium uel mutationē uel mutilationē cōcessā poetis sic ꝓ Polluce Castorē pro Cytheride Lycoridē posuit:ut sed q̄ legat ipsa lycoris.Hic āt metius suffetius cū apud albanos sū mā reꝝ teneret a romanis ī auxiliū cōtra fidenates uocatus iure societatis uenit qđē:sed ī ipso ꝑlio ad hostes defecit:qđ cernēs Tullus hostilius ait uoce maxīa militibus suis:ita ut ēt hostis audiret.Ne trepidetis meo cō silio factū ē:ut factiose Metius suffetius ad hostes trāsiret:quo cōsilio & suis iā pene amissas reddidit uires: & effecit ne hostes crederēt Metio quē post uictoriā captū Tullus hostilius religauit ad binas q̄drigas : ita ut ab unis q̄drigis traherēt:manus:pedes ab alteris q̄bꝫ agitatis uelociter eū crudeli morte discerpsit. Videns itaq̧ poeta romāo nō cōgruā eē uidictā:culpā ī criminis itorquet auctorē dicēs ex sua ꝑsona ad ipsū metiū: At tu dictis albane maneres.Iō ēt mēdacis offert :ut tacitæ q̄oni & iuidiæ crudelitatis occurrat.Necnō Tarqnū eie/ ctū porsena iubebat.Tarqnius supbus hūit ꝑditos filios:iter quos Arūtē q dū ī castris eēt p̄re suo ardeā obsi/ dēte & ortus eēt iter eū & collatinū maritū Lucretiæ de uxoribꝫ sermo:eo usq̧ ꝓcessit cōtētio:ut ad ꝓbādos eaꝝ mores arreptis eqs stati domos suas simul ꝓficiscerent.Ingressi itaq̧ ciuitatē collatiā : ubi fuit Lucretiæ domus:iuenerūt eā lanificio opā dātē:& mariti pp absentiā.Ind ad aruntis domū profecti:cū uxorē eius iue/ nissēt cātilēis & saltatiōibus idulgēti reuersi ad castra sūt:qđ Arūs dolēs:cū de expugnāda Lucretiæ castitate cogitaret:mariti eius noie epistolā finxit:& dedit Lucretiæ ī qua hoc cōtiebat:ut arūs susciperet hospitio:quo facto p noctē stricto gladio eius īgressus ē cubiculū cū æthiope: ac arte egit ut secū coiret dicēs:nisi mecū cō/ cubueris:æthiopē tecū iterimo:taq̄ ī adulterio dephēderi.Timēs itaq̧ Lucretia ne castitatis famā morte dep deret:qppe quā sine purgatiōe futurā eē cernebat iuita turpibus ipiis paruit:& altera die conuocatis ꝓpinqs marito Collatio:p̄re Tricipitio:Bruto auūculo:q Tribunus eqtū celeꝝ fuerat:rē īdicās:petiit ne uiolatus pu/ dor:neue iultus eēt eius īteritus:& erecto gladio se iteremit:quē Brutus de eius corpe exertū tenēs ꝓcessit ad populū:& multa cōq̄stus de Tarqni supbia & filioꝝ eius turpitudīe egit ne ī urbē recipent auctoritate q̄ plu rimū poterat nā ut diximus:Brutus tribunus eqtū fuerat sed cū nō susciperet Tarqnius:cōtulit se ad porsenā re/ gē thusciæ:q ꝓ Tarqnio cū īgētibus copiis capto ianiculo:& illic castris positis romā uehemēter obsedit:& cū ꝑ sublicīū pōtē hoc ē ligneū trāsire conaret:solus Cocles hostilē īpetū sustinuit:donec a tergo pōs solueret a sociis quo soluto se cū armis ꝓcipitauit ī tyberi:& licet lesus ī coxa:tamē eius fluēta supauit:und ē illud ab eo dictū cū ei ī comitiis coxe uitiū obiiceret ꝑ singulos gradus admoneor triūphi mei.In tātā āt obsidiōis necessi tatē populus uenerat:ut ēt obsides daret ex q̄bus Chlœlia iuēta occasiōe trāsnatauit fluuiū:& romā reuersa ē Reddita ē rursus pacis lege eā Porsena repetēte:q admiratus uirtutē puellæ dedit ei optionē:ut cū q̄bus uellet redire:illa elegit cæteras uirgines.Vnde Porsena hoc quoq̧ miratus cōcessit:& rogauit ꝑ litteras Po.ro. ut ei aliqđ uirile decerneret:cui data ē statua eq̄stris : quā ī sacra uia hodieq̧ cōspicius. Eiectū:At q facile poterat suscipi & occidi:sed iō nō ē susceptus:qa occidi nō poterat religiōe īpediēte.Rex.n.ēt sacroꝝ fuerat unde po/ stea alii facti sūt cōsules:alii reges sacroꝝ. Porsenna:unū n addidit metri cā:unde & penultīæ datus accētus ē nā Porsena dictus ē Mar.Hāc spectare manū Porsena non potuit. Aneadæ:satis lōge petit epithetū. Illū:co/ clitē:& modo Cocles in hoc nomine:de quo dicit proprium est nomen:in aliis appellatiuū nā luscos coclites dixerunt antiqui: unde & cyclopas Coclitas legimus dictos quod unum oculum habuisse perhibentur.

CHRI. Fœdera:Cōuenerūt romani & albani:ut fœdera ferirēt.Apud romanos fæciali q̄s nūc hostiliū re/ gē de fœdere rogat .Hic post multa uerba ait.Audi iuppiter audi p̄r patriæ populi albani audi tu populus al banus:Deide exp̄ssis fœderis cōditionibus subiūxit iuppiter populū ro.sic ferito:ut ego hūc porcū ferio:tāto q̧ magis ferito q̄tomagis petes pollesq̧.Intelligebāt āt si nō seruaret pax.Id ubi dixit porcū silice ꝑcussit.Fœ/ dus hic dr̄ ictū.qa nō sine ictu sancit.Enni.appellat fidus a fide.Quītilia.dixit inesse q̄dā maiestatē:cum dixit porca non porco. Mentium:Vide Seruium.

Fœdꝰ

Et fluuium uinclis innaret chlœlia ruptis.
In summo custos tarpeiæ mālius arcis
Stabat pro templo:& capitolia celsa tenebat:
Romuleoque recens horrebat regia culmo:
Atque hic auratis uolitans argenteus anser
Porticibus gallos in limine adesse canebat.
Galli per dumos aderant:arcemque tenebāt
Defensi tenebris:& dono noctis opacæ.
Aurea cæsaries illis:atque aurea uestis.
Virgatis lucent sagulis:tum lactea colla
Auro innectūtur:duo quisq̧ alpina coruscant
Gesa manu:scutis protecti corpora longis.
Hinc exultantes salios:nudosque lupercos.
Lanigerosque apices: & lapsa ancilia cælo

SER. Vinclis innaret chlœ lia ru.At q obsides non ligāt:sed uinclis pro custodibus accipiamus:Aut cer te ruptis uiclia pōtis.i.iā pōte resoluto. Summo cu stos tarpe.mā.ar.In sūma clypei ꝑte & bona rōne uti tur:ī pictura apta unicuiq̧ rei loca distribuēs.Iō enī ī sūma clypei ꝑte dicit factū eē capitoliū:qa hoc arcē urbis eē manifestū ē.Historia talis ē.Brēno duce sēo nes galli uenerūt ad urbe:& circa alliā fluuiū occur/ rētē sibi deleuerūt exercitū oēm populi ro. Alia quo q̧ die cū uellēt īgredi ciuitatē prīo cūctati sūt timen tes īsidias:qa & patētes portas & nullū ī muris uide/ bāt.Postea paulatī īgressi & cūcta uastarūt octo inte gris mēsibus:adeo ut ea q̄ īcēdere nō poterāt milita/ ri manu diruerēt solo remanente capitolio:ad qđ cū utēsilibus reliq cōfugerāt ciues q tamen a gallis obsi debanē ēt id penetrare cupiētibus:quos alii ꝑ dume ta & saxa aspa:alii ꝑ cuniculos dicūt conatos eē ascen dere.Tuuc Mālius custos capitolii gallos detruxit ex arce clāgore anseris excitatus:quē priuatus q̄dā Iuno

ni dederat dono.Nácq̃ secũdũ Pli.nullũ aíal ita odorẽ hõis sentit. Pro tẽ.ꝑ defẽsione tẽpli.Ná ante tẽplũ nõ procedit:cũ obscessus ĩtra tẽplũ eẽt.Sic ĩ nono:Ipsi ĩtus dextra ac leua ꝑ turribus astát:Ter.Ná nisi hæc ita essent:ꝑ illo aut stares phedria. Tenebat:Defẽdebat:& ẽ militare uerbũ ut ẽt Salu.dicit:unde cõtra uictos loco motos dicimus.Cice.loco illo motus ẽ. Horrebat re.cul.Curiam calabriá dicit quá Romulus texerat culmis ad aquá calabat̃.i.uocabat̃ senatus:uocabat̃ & populus a rege sacrificolo:ut quoniá adhuc fasti non eẽnt ludoꝝ sacrificioꝝ ꝑnoscerẽt dies. Atcq̃ hic:ĩ capitolio:& satis prudẽter argẽteũ anserẽ dixit:ná q̃si epitheton ẽ coloris:& significauit rẽ uerá ĩ capitolio ĩ honorẽ illius anseris:q galloꝝ nũciarat aduẽtũ positus fuerat anser argẽteus. Auratis porticibus:hoc ad tꝑs retulit florentis romanæ reipu. Ná illo loco ubi dixit Horrebat regia culmo:iõ addidit romuleo:ut incipiẽtis & paupis adhuc ĩpii tẽpora designaret. Canebat:q̃si ꝑdiuinabat:Ná canere & dicere & diuinare significat: Arcẽcq̃ tenebat:Deest pene:ná prope tenuerũt. Defensi te.& do.no.opa.multi iterationẽ uolũt:alii dicũt tenebris ꝑꝑ cuniculos. Dono noctis:sõno Málii:ná somnus noctis ẽ donũ. Aurea uestis:hoc ẽ barba:nnde cõtra ĩuestes dicimus ĩberbes:unde ẽ Cũ mihi prima genas uestibat flore iuuẽtus. Virgatis lucẽt sagulis:q̃ hẽbát ĩ uirgaꝝ modũ deductas uias: & bene allusit ad gallicá linguá:ꝑ quá uirgæ purpura dr̃.Virgatis ergo ac si diceret purpuratis. Gessa:hastas uiriles: nam ẽt uiros fortes galli gessos uocát. Scutis lõgis:ꝑ hæc corpoꝝ ostẽdit̃ magnitudo:ut supra Stabát tercẽtũ nitidi ĩ ꝑsepibus altis:ꝑ qđ equoꝝ magnitudinẽ exꝑssit. Hic.i.ĩ eodẽ scuto:& congrue sacerdotes stati post tẽpla cõmemorat.

Salios:q sũt ĩ tutela Iouis Martis Quirini dicti salii:iõ qđ circa aras saliant &tripudent. Nudosq̃ lupcos:cũ ĩ honorẽ panos lupercalioꝝ solẽnitas celebraret̃:pecora romanoꝝ subito a latronibus rapta sunt: illi ꝓiectis uestibus ꝑsecuti sũt latrones:qbus opꝑssis & receptis aíalibus ꝑꝑ rẽ a nudis ꝓspe gestá:ꝑmásit cõsuetudo: ut nudi lupcalia ce lebrarent. Lanigerosq̃ apices:Flamines ĩ capite hẽbát pileũ:ĩ quo erat breuis uirga desuper habẽs lanæ aliqd: qđ cũ ꝑ æstus ferre nõ possent : filo tátũ capita religare cœpunt:ná nudis penitus eos capitibus incedere nephas fuerat.Vnde a filo quo utebátur:flamĩes dicti sunt.q̃si filamĩes.Veꝝ festis diebus filo deposito pilea necesse erat accipe q̃ secũdũ alios ad ostẽdẽdá sacerdotii eminẽtiá sũt repta:sicut colũnæ mortuis nobilibus supponũt̃ ad ostẽdẽdũ eoꝝ culmẽ.Alii dicũt nõ ꝑꝑ eminẽtiá dignitatis hoc factũ sed qa cũ sacrificarẽt,apđ laurolauiniũ:& eis exta frequẽter aues de uicinis uenĩẽtes lucis arripẽt eminẽtia uirgaꝝ eas terrere uoluerũt.Exĩde ẽt cõsuetudo ꝑmásit ut apđ laurolauiniũ ĩgẽtes haberẽt̃ uirgæ nõ breues ut ĩ urbe. Lapsa ancila cœ.regnáte Numa põpilio scutũ breue & rotũdũ cælo lapsũ ẽ:& cũ aruspices respondissent illic fore urbis ĩpiũ ubi illud fuisset:diligẽtia numæ nec quádo ab hostibus posset auferri adhibito Mamurio fabro multa similia facta sunt:& in tẽplo Martis locata.Quod át dicit ancilia plurali numero utit̃ pro singulari:ná unũ lapsũ ẽ.Ancilæ át dicitur aut quasi undicq̃ circuncisum:aut quasi αμφιχειλον idest undicq̃ labrum habens.

CHRI. Chlœlia:Cũ in bello contra Tarquinũ Porsena ostendisset se uelle res componere miserunt romani legati q de induciis agerent:donec iuditiũ res fecisset:& de primis familiis uigĩti pueros duxerũt:q obsides essẽt dátibus filios suos primũ cõsulibus.M.quidẽ Bratio filiũ.P.uero Valerio filiá iá nubilẽ.Veꝝ uirgines dũ Porsena de re deliberat:rogarũt uirgines custodẽ:ut sinat eas se ĩ propinquo flumine lauare:atcq̃ ĩteri ab eis discedere ne nudas aspiciat,Qua re ĩpetrata Chlœlia cæteras adhortata ẽ:ut se sequant̃:príacq̃ fluuiũ transnare cœpit:reliq̃ sequũtur sicq̃ ĩ urbẽ ad pentes rediere.Chlœliæ statua ænea erecta ĩ uia sacra qua in foꝝ itur. Virginũ át ꝑter hác nos statuá nullá extantẽ ĩuenimus.Diony.ait. Anser:hæc auis uenĩẽtes gallos ꝑsentiens clangore edito canes excitauit.Canes uero Malliũ:ut ẽ apud Lauium :sicq̃ seruatũ ẽ capitoliũ:unde teste Pli. cibaria anseꝝ cẽsores ĩ primis locabát.Est illi fama amoris ná Olenũ pueꝝ argis ab ansere amatũ ferũt.Item Glaucẽ q Ptolæmeo regi cythara canebat.Lacidi uero philosopho ita ꝑpetuo sibi comes adhæsit:ut nusquá illũ reliquerit.Sunt q asserát singulis annis cõsuenisse romanos oíbus diis de ansere sacrificare q̃ inconsuetudo ita cõuersa est ad christianos:ut ĩ oíum sacrorum celebratiõe:quæ kalendis nouẽbris ẽ anserẽ epularẽtur Quod adhuc florẽtini obseruant. Sagulis:Saga militares sunt uestes.Hinc ꝑ diminutionẽ sagula. Lactea: candida:nam ꝑter cæteros albi sunt galli.Quapropter a græcis propter huiuscemodi colorẽ galatæ dicunt̃ ab eo quod est galla idest lac recte ergo lactea dixit.

Saga Galli Galathæ

SER. Extuderat:studiose fecerat. Ducebát:deducebát: hæc.n.fuerat cõsuetudo. Pilátis.m.in mol.Pilẽta sũt uehicula:sicut nũc basternas uidemus:erát át tunc ueneti coloris:nõ ut nunc russati:quibus nisi castæ utebantur.Mollibus át pensilibus:ut contra plumas pensiles dicimus:& molles significamus. Hinc procul:bene longe a templis inferos facit. Scelerum pœ.pro sceleratoꝝ:& bene ait sceleꝝ pœnas. In crimina:unde & sceleribus sunt statuta supplicia quæ se incidentes homines obnoxios faciunt. Et catilina minaci pendentem scopulo.Hoc q̃si in Ciceronis gratiá dictum uidet̃. His dá.iu.c.ut supra diximus censoriũ significat non uticensem qui contra Cæsarem bella suscepit:& supergressus est hoc loco Homeri dispositionem.Siquidem ille Minoem & Rhadamátum & æacum de impiis iudicare dicit hic ro

Extuderat:castæ ducebant sacra per urbem
Pilentis matres in mollibus:hic procul addit
Tartareas etiam sedes alta hostia ditis:
Et scelerum pœn as:& te catilía minaci
Pendẽtem scopulo:furiarumq̃ ora trementẽ
Secretosque pios:his dantem iura catonem.
Hæc inter tumidi late maris ibat imago
Aurea:sed fluctu spumabant cærula cano.
Et circum argento clari delphines in orbem
Aequora uertebant caudis:æstumq̃ secabát.
In medio classes æratas:actia bella
Cernere erat:totumq̃ ĩstructo marte uideres

Feruere leucatem:auroq; effulgere fluctus:
Hinc augustus agens ita los in prœlia cæsar
Cũ p̃ribus:populoq; p̃eatibus & magnis diis
Stans celsa ĩ puppi.gemĩas cui tẽpora flãmas
Læta uomũt:patrumq; aperit᷑ uertice sidus.
Parte alia uentis & diis agrippa secundis
Arduus agmen agens:cui belli insigne supbũ

manũ ducẽ ĩnocẽtibus dare iura cõmemorat. Hæc iter:bene inter inferos & supos mare factũ dicit: qđ ut supra dixius:nos ab antipodibus diuidit: q inferi sunt nr̃i cõparatiõe. Imago aurea: nõ ẽ contrariũ q̧ & cæruleã & aureã & argẽteã maris dixit eẽ imaginẽ quã ſtimus ꝑ uẽtoꝝ q̃litate mutari & colores reddere:qđ exp̃ssius ĩ scuto fuisse significat. Cærula.i. maria. Fluctu cano oĩs.n.spuma alba ẽ:q̃ fluctibus nascit᷑. In orbẽ:ĩ circuitũ. Aestũq; seca. naturale.n. rẽ ostẽdit nã sp mar᷑ turbat᷑:cũ delphini appuerũt. Cernere erat:græca figura ẽ. Leucatẽ:ĩ ꝓmõtorio epiri ẽ mõs leucate. Hic Augustus agẽs italos: Cũ de statu rei pu.ẽt lõga cõtẽtio ĩter Austũ & Antoniũ & Lepidũ:placuit ut totũ oriẽtẽ teneret Antonius Augustus gallias & hispanias cũ Italia: Lepidus africã sardiniã siciliã. Ad cãm maioris fidei Antonius sororem Augusti duxit uxorẽ. Profecti itaq; sunt ad prouincias suas:sed Antonius ĩ ægypto captus ẽ amore Cleopatræ non usq; q̈q; adeo ut ea dimissa cõtra parthos ꝓficisceret᷑:q̃bus uictis dũ Cleopatræ cupiditate festinat exercitũ oẽm frigore ĩ armenia ꝑdidit. Ipse tamẽ aĩaliũ cadaueribus pastus cũ paucis ad ægyptũ ẽ reuersus. Vbi ei cœpit suadere Cleopatra ut se sortiret᷑ uxorẽ derelicta sorore Augusti:quo facto Augustus uehemẽter accẽsus cõtra eũ cœpit bella moliri. Antonius re cõꝑta collectis oriẽtis uiribus prior cũ uxore Cleopatra uenit ad bellũ. Cõflictũ ẽ nauali certamĩe circa actiũ epiri ꝓmõtoriũ:ubi uicti sũt Antonius & Cleopatra:& ĩ fugã coacti postea occiso Antonio illa sibi serpentẽ adhibuit:sed q̃a belli ciuilis triũphus turpis ui᷑ laborat poeta ut ꝓbat iustũ bellũ fuisse dicẽs Augustũ eẽ cũ p̃ribus populoq; p̃eatibꝰ & magnis diis cõtra cũ Antõio auxilia ꝑegria & mõstruosa ægyptii numĩa: Et re uera ĩ exercitu Antonii oẽs barbari fuerũt. qđ & Virgi. dicit ægyptũ uiresq; orientis: atq; ultima secũ bactra uehit. Vnde ẽt de hoc bello egit triũphũ. Nec.n. ciuile putatũ ẽ:qđ tãtũ mõ rõano duce gestũ ẽ:q & ipsæ barbaræ seruiebat uxori:adeo ut p̃toria ei castra cõcederet:quoꝝ q̃ potiebat᷑ ĩpio ipse uocabat exercitũ. Vnde ẽ illo loco de Cleopatra Patrio uocat agmĩa sistro:nã Antonius cõsulare sibi tãtũ detinuit ĩpiũ:ĩ quo sola ẽ potestas iubẽdi:ille.n. ducit exercitũ q hẽt in potate castra p̃toria. Penatibus & magnis diis: Alii uolũt unũ eẽ:alii seꝑant ut magnos deos accipias Iouẽ Mineruã Mercuriũ:quos Aeneas de samothracia sustulit. Tẽpora flã. læ. uo. naturaliter.n. Augustus igneos oculos habuisse dr᷑ adeo ut q̃dã rõanus ĩterrogatꝯ ab eo cur uerteret faciẽ respõdrit q̃a fulmẽ oculoꝝ tuoꝝ ferr᷑ nõ possũ:sicut ait Suet. Apit᷑ uer. si. Sidus ĩ uertice:hoc ẽ sup galeã:nã ex quo tpe p diẽ stela uisa ẽ:dũ sacrificaret᷑ Veneri genitrici:& ludi funebres Cæsari exhiberẽt᷑:cuius sidus putatũ ẽ Augusto ꝑsuadẽte ĩ honorẽ p̃ris Augusti stellã galea cœpit hr̃e đpictã. Parte.a. nõ ẽ cõtra:sed ĩ alia ꝑte. Vẽtis & diis agrip. se. Secũdis dixit Augusti cõꝑatiõe:nã hoc dicit Augustus nimio uẽtoꝝ & numinũ utebat᷑ fauore. Agrippa secundis:hoc est ille habuit primum fauorem:iste secundum.

CHRI. Et te catilia:ĩmitat᷑ græcos:& ut illi Tãtalũ Sisyphũ & huiuscemõi sceleratos apud ĩferos r̃legatos pœnas sceleꝝ pẽdere describũt:& cõtra Aeacũ Minoa & alios iustos reges illis se uerissimos iudices ꝓponũt ita Virgi. & Catilinã & Catonẽ addit. Delphĩes:de hoꝝ natura ĩ buco. dixius. Leucatẽ:promõtoriũ epiri altissimũ:apud quẽ Antoniũ Cleopatramq; bello nauali superauit Augustus:ob quã uictoriã ambrachiã propinquã urbẽ nicopoli dixit:& romæ ĩ palatio tẽplũ apolini ædificauit ĩ ea ꝑte quæ fulmine fuerat icta. Addidit porticum & bibliotecham. Italos:nam Augusti milites romani erant & romanis sacris imbuti. Antonii uero barbari & barbaræ mulieris ĩpiũ sequẽtes.

Tempora nauali fulgent rostrata corona.
Hic ope barbarica:uariisque antonius armis
Victor ab auroræ populis:& littore rubro
Aegyptum uiresque orientis:& ultima secum
Bactra uehit:sequit᷑q; :nefas:ægiptia cõiũx.
Vna omnes ruere:ac totũ spumare reductis
Conuulsum remis rostris stridẽtibus æquor:
Alta petunt:pelago credas innare reuulsas
Cycladas:aut mõtes cõcurrere mõtibus altos
Tanta mole uiri turritis puppibus instant
Stupea flamma manu:telisque uolatile ferrũ
Spargit᷑:arua noua neptũnia cæde rubescunt
Regina in mediis patrio uocat agmina sistro.
Nec dum etiã gemĩos a tergo respicit angues
Omnigenũq; deũ mõstra:& latrator anubis:
Cõtra neptũnum & uenerẽ:cõtraq; mineruã

SER. Nauali rostrata corõa:Sextus Põpeius Põpei filius ĩ siciliã piraticã exercuit contra quẽ prĩo cũ Agrippa dimicauit Augustus postea Agrippæ cura data ẽ: q eũ deleuit:ob qđ ei Augustus rostratam dedit coronã q̃a uicerat nauali certaminne. Hic:a ꝑte ↄtraria. Victor ab auroræ. p. q̃a uicerat partos ut diximus. Littore ru. Erithreo mari qđ ẽ ĩter ægyptũ & ĩdiã. Vltima se. ba. u. Vltĩa nõ q̃tũ ad fines spectat orbis terraꝝ:sed ultima ĩperio Antoniano. Constat enĩ bactrianos post se hr̃e gentes ĩnumeras. Nefas: exclamatio ẽ nõ in eo tãtũ q̧ ægyptiã romanus duxerat:sed ẽt qđ mulier castra sequebat᷑:qđ ĩgẽti turpitudine apud maiores fuit. Vnde bellaturus Põpeius ĩ lesbo reliq̃t uxorẽ. Ruere:ruebãt. i. cũ ĩpetu ueniebãt. Cõcurrere. m. a. Alii altis legũt: unũ tamẽ ẽ.
Turritis. p. i. hoc de historia traxit. Nã Agrippa primus hoc genus turriũ ĩuenit: ut de tabulatis subito erigerẽtur:simul ac uẽtũ eẽt ĩ p̃liũ turres hostibus ĩprouisæ. Arua no. n. c. noua cæde magna nimia: nã non dicit reuera noua:cũ alia fuerint bella ciuilia: & cædes aliæ ĩ ipsis. Patrio uo. a. s. Cleopatra sibi tãtũ

Tela tenent: sæuit medio in certamie mauors
Cælatus ferro: tristesque ex æthere diræ.
Et scissa gaudens uadit discordia palla:
Quã cum sanguieo sequit̃ bellona flagello.
Actius hæc cernens arcum itendebat apollo.
Desuper: omnes eo terrore ægyptus & indi:
Omnis arabs: omnes uertebant terga sabæi.
Ipsa uidebatur uentis regina uocatis
Vela dare: & laxos iã iamqꝫ immittere funes:
Illam inter cædes pallentem more futura
Fecerat ignipotens undis & iapige ferri.
Contra autẽ magno merentem corpore nilũ
Pandentemque sinus: & tota ueste uocantem
Cæruleũ in gremiũ latebrosa flumia uictos.
At cæsar triplici inuectus romana triumpho
Mœnia diis italis uotum immortale sacrabat.
Maxima ter centum totam delubra per urbẽ

assũpserat: ut se Isim uellet uideri. Isis ãt ẽ gẽus ægypti q̃ p sistri motũ qd̃ gerit ĩ dxtra nili accessus signi ficat psi tulã quã sinistra r̃tiet ostẽdit fluẽtia oĩum la cunaꝝ. Isis ãt ligua ægyptioꝝ ẽ terra quã isim uolũt eẽ. A tergo re.an. hoc ẽ nõdũ uidebat mortẽ futurã. Deũ monstra. iõ mõstra dixit. qa sub Augusto nec dũ romãi ægyptia sacra susceperãt. Et latrator anu. qa capite canino pingit̃. hũc uolunt eẽ Mercuriũ. iõ qa nihil ẽ cane sagacius. Cõtra neptũnũ: Home. sequtur: q deos dicit cõtra se p diuersis ptibus hr̃e certamẽ. Celatus fer. aut ĩ armis locatus: aut d̃ ferro ĩscul ptus. s. & metallo sibi cõgruo. Diræ: diræ pprie sũt ultrices Deæ: & bene has interesse dicit p̃lio ad puniendũ Antoniũ: q matrimoniale læserat fœdus. Discordia palla: iõ discordia: qa unius ciuitatis erant: Et bene dirã discordia seq̃t̃: quã bellona comitat̃: nã p discordiã uenit̃ ad bellũ. Hora. Ita truces inimicitias ac funebre bellũ. Actius hoc cernẽs: quẽ postea actium noiauit Augustus. Vertebãt ter. sa. oẽs isti populi orientis sunt. Iã iãqꝫ. s. auiditate fugiẽdi. Inter cædes: ĩter suoꝝ cadauera. Morte futura: omĩe mortis fututæ. Iapige. s. Vento q de apulia flãs ad oriẽtẽ ducit: Hora. Obstrusis aliis p̃ter iapigia. Magno corpe: Septẽfluo. Vocantẽ cæruleũ ĩ gremiũ: hoc de historia: nã legit̃ Cleopatrã p̃sagio mortis futuræ oblitã esse recessus ægypti petere: ĩ qbus poterat facile bella reparare: de q̃ re se moriẽs dr̃ icrepasse. Latebrosaqꝫ flu. qa nili origo nescit̃. licet Pli. dicat aut longe ab æthiopia mauroꝝ post maiorẽ atlãtẽ lacũ esse ex quo erumpit: quod uidetur eẽ uerisimile ex beluarum similitudine.

CHRI. Tẽpora nauali: nã de coronis alibi a nobis dictũ ẽ. Variis: multiplices. n. ex & uariis natiõibus exercitus contraxerat: cũ ipse Augustus: ut supra dixit: solos italos in bellũ duxisset. Rubro: Hoc mare inter indicũ & æthiopicũ oceanũ amplissimo ore ab austro in septẽtrionẽ fundit̃: & ne ĩ mediteraneũ exeat a terris p saꝝ arabũqꝫ tenet̃. Dicit̃ rubrum quia illius littota quoniã rubro colore rubro sunt: aquas rubeas cũ limpidæ sint ostendũt. Est dictũ ærithræũ ab erithræo rege: & qa erythros rubeũ significat multi putãt erythreũ rubrum interpretari. Bactra: baractra bactroꝝ urbs est: quæ zariasta uocatur. Sistro: species est tympani seu cymbali: quod instrumentum credo nõn absimile esse ab eo quo puellæ florentiæ utuntur in choreis.

Erythreæum mare
Bactra

Lætitia: ludisque uiæ: plausumqꝫ fremebant.
Omnibus in tẽplis matrũ chorus oibus aris.
Ante aras terram cæsi strauere iuuenci.
Ipse sedens niueo candentis limine phœbi
Dona recognoscit populorum: aptaqꝫ supbis
Postibus: incedunt uictæ longo ordie gẽtes:
Quã uariæ liguis habitu tã uestis & armis:
Hic nũdũ gẽus: & discinctos mulcifer aphros
Hinc lelegas: carasqꝫ: sagittiferosqꝫ gelonos
Finxerat: euphrates ibat iam mollior undis.
Extremiqꝫ hominũ morini: rhẽusqꝫ bicornis:
Indomitiqꝫ daci: & pontem ĩdignatus araxes.
Talia per clypheum uulcani dona parentis
Miratur: rerumqꝫ ignarus imagine gaudet.
Attollẽs humero famamqꝫ: & fata nepotum.

SER. Triplici triũ. Tres. n. Augustus habuit triũphos: nã prio die triũphauit exercitus q Antoniũ uicerat. Secũdo q dalmatas uicerat. Tertio ipse cũ Alexandro ẽ ingressus triũpho. Ludisqꝫ uiæ plausũqꝫ fre. hoc ẽ sup cõpitalitia ludi celebrati sunt. Cãdẽtis limi. phœ. ĩ tẽplo de solido marmore effecto: qd̃ allatũ fuerat de portu lũæ q ẽ ĩ liguria. Dona recogno. popu. auꝝ coronariũ dicit qꝫ hodieqꝫ a uictis gentibus dat̃. Imponebãt ãt hoc ipatores pp cõcessã uitã. Iõ ergo dixit dona: Nã si hoc nõ esset spolia diceret. Hic numadũ ge. At q Antonius oriẽtis habuit populos: sed ĩtelligas has gẽtes africæ operas suas locasse: & simul cũ Antonio ab Augusto eẽ supatas. Discinctos: uel habitũ eoꝝ ostẽdit q usqꝫ ĩ talos fluebat qd̃ Plau. ĩ penulo ridet dicẽs: Quæ ẽ illa auis: cũ afrũ uidisset uestẽ demissã trahẽtem: aut discinctos dixit inabiles militiæ. Oẽs. n. q militãt cĩcti sũt: aut certe ĩefficaces: ut cõtra p̃cictos strẽuos dicĩus. Hor. Altius ac nos p̃cinctis unũ. Vnde & græcæ εὔζωνοσ appellatur nõ q bonã zonã hẽt sed q ẽ strenuus. Mulcifer: Vulcanus ab eo qd̃ totũ ignis pmulcet. Lelegas thessalos: Luc. de thessalia: Mox lelegũ dxtra pressum descendit aratꝝ. Carasqꝫ: Caræ ĩsulani populi fuerũt piraticã exercẽtes famosi dicti a Minoe: ut Tucydides: & Salu. dicũt. Gelonos: populos scythiæ. Euphrates iam mol. un. ibat: Sentiens se q̃si esse superatũ. Hora. Minorem uoluere ierticẽ. Morini: populi galliæ ĩ finibus qui britanniam spectant. Rhenus: fluuius galliæ bicornis ãt qa per duos fluit alueos: p unũ qua romanũ iperiũ ẽ p alteꝝ interfluit barbaros. Indomitiqꝫ daci: populi scythiæ. Araxes: fluuius armeniæ quem pontibus nixus est Xerses consedere. Parentis: nunc honoris.

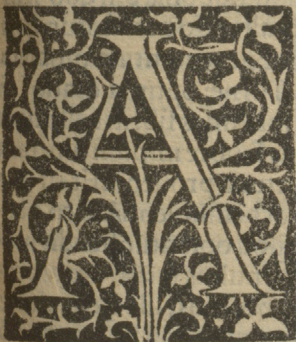
Rerum:ſcilicet futurarum:quæ nondum fuerant. Famamq̃:gloriam. Nepotum:poſterorum.
CHRI. Lelegas: Arcananiæ pꝛte curetes habẽt lelegæ pꝛte teleboi locros lelegas dicũt:& occupaſſe boetiã.nã uolũt iter eos quẽdã fuiſſe noĩe lelegã & legegæ nepꝛte teleboã cuius.xx.liberi teleboi dicti:hoꝝ ps leucadẽ habitauit. Cares inco.io.Vnde pulſi petiuerũt phrygiã.Pulſi deĩde ſũt a græcis:q expugnarũt troiã:Stra.ait cares fuiſſe ſub Minoe & tũc lelegas appellatos & ĩſulas habitaſſe:deĩde ĩ cõtinẽtẽ ueniſſe:& multa maritiæ oræ & mediterraneæ habitatoribꝫ abſtuliſſe.deĩde iones & dores multa illis ademiſſe.Fuerũt ãt eodẽ teſte rei militaris ſtudioſi:Hoc ĩdicat ꝙ lora criſtas & cætera ĩſignia carica dixer̃ priſci.Ait.n.Anachreõ Nectite bene cõpactum cariæ locũ.Alceus itidem Caricã quatiẽs criſtã. Morini:galliæ populi ſunt iuxta merapios & horanos. Irim:ut plurimũ Iunoni miniſtrã dant irim qa Iuno ipſa aer ẽ in quo iris gignitur.Dat̃ & Ioui:qa & ipſe etiam Iuppiter nonnunquam pro aere ſumitur.

Deſcriptio noni libri.

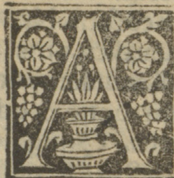
Onus habet pugnas:nec adeſt dux ipſe tumultu
Atque ea diuerſa penitus dum parte geruntur
Iunonis monitu turnus feſtinat in hoſtem.
Teucrorum naues rutulis iaculantibus ignẽ
Nympharum ĩ ſpeciem diuino numĩe uerſæ.
Euryali & niſi cœptis:fuit exitus impar.
Pugnatur caſtra æneadæ uallumq̃ tuentur.
Audacem rutulum dat leto pulcher iulus:
Fit uia ui turnus biciam & pandarum altum
Deiicit:& totis uictor dat funera caſtris.
Iamque fatigatus recipit ſe in caſtra ſuorum.

P. Virgilii Maronis Aeneidos Liber nonus.

Tq̃ ea diuerſa pẽitus dum parte geruntur
Irim de cælo miſit ſaturnia iuno
Audacem ad turnũ: luco tũ forte parẽtis
Pilumni turnus ſacrata ualle ſedebat:
At quẽ ſic roſeo thuãmantias ore locuta eſt
Turne quod optanti diuum ꝓmittere nemo
Auderet uoluenda dies en attulit ultro.
Aeneas urbe:& ſociis & claſſe relicta
Sceptra palatini:ſedemq̃ petiuit euandri:
Nec ſatis:extremas corithi penetrauit ad urbes
Lydorũq̃ manũ collectos amat agreſtes.
Q uid dubitas:̃ nẽ tps equos nũc poſcer̃ curro
Rũpe moras omnes & turbataq̃ aripe caſtra
Dixit & in cælum paribus ſe ſuſtulit alis:
Ingentemq̃ fuga ſecuit ſub nubibus arcum.
Agnouit iuuẽis:duplicesq̃ ad ſydera palmas
Suſtulit:ac tali fugientem eſt uoce ſecutus.
Iri decus cæli quis te mihi nubibus actam

SER.

Tque ea diuerſa pẽitus dũ:In hoc loco mutatio ẽ reꝝ oĩum. Nã & pſõæ & loca alia ſunt & aliud negociũ ĩcipitur.ab ænea.n.tranſit ad Turnũ: a Thuſcia ad Ardeã:a petitiõe auxiliorũ ad bellũ:quẽ traſitũ quidã culpãt neſciẽtes Virgi.prudenter iunxiſſe ſupioribus negociis ſequẽtia p illã particulã.Atq̃ ea diuerſa penitus dũ pte gerũt̃.ſ.dũ offerũtur arma dũ dant̃ auxilia.Sane formatus ẽ iſte liber ad aliud Home.ubi dicit per noctẽ egreſſos eſſe Diomedẽ & Vlyxẽ cũ capto Dolone caſtra penetrarũt.Nã pꝛtẽ maximam:& œconomiæ & negocioꝝ exinde hẽt. Diuerſa peni. Valde diuerſa.i.longius remota:unde paulo poſt dicit:Nec ſatis extremas corithi penetrauit ad urbes:Lydoꝝq̃ manũ. Irim:iris q̃ſi epiõ dicta ẽ.nũq̃.n.ad cõciliationẽ mittit̃ ſicut Mercurius:ſed ad diſturbationẽ.Et ẽ miniſtra nõ tãtũ deaꝝ ſed deoꝝ.Et Vir.hoc ꝓbat dicẽs Aereã cælo nã iuppiter irim Demiſſit germanæ haud mollia inuiſa ferẽtẽ. Audacẽ turnũ:fortẽ ſine fœlicitate ſicut de Palãte dixius Parẽtis pilũni:Pilũnus & Pitũnus fratres fuerũt dii.Hoꝝ pitũnus ſtercorandoꝝ inuenit uſũ agroꝝ:unde & ſterqlinus dictus ẽ,Pilũnus uero pinſendi frumẽti:unde a piſtoribus colit̃ & ab ipſo pilũ dictũ ẽ. Sacrata.u.lõ ſacrata qa ut dixius nunq̃ ẽ lucus ſine religiõe. Sedebat: ut aſp dicit erat:q̃ clauſula antiq̃ ẽ:& de remota ſecũdũ Plau.ſedere ẽ cõſiliũ capere:q ĩducit ſeruũ dicẽtẽ. Sine iuxta arã ſedeã & dabo meliora cõſilia.Sed ſecundũ augures ſedere ẽ auguriũ captare:Nam poſt deſignatas cæli ptes aſendẽtibus captãtur auguria:quod & ipſe ſupra oſtendit latẽter ĩducẽs picũ ſolũ ſedentẽ:ut Paruaq̃ ſedebat ſuccinctus trabea:qđ ẽ augurium:cũ alios ſtãtes ĩduxerit:ergo ſedebat:aut erat aut conſilia capiebat:aut augurabat̃. Thaumãtias ore locuta eſt.Secundũ poeticã:ideſt Theumãtis filia. Cæteꝝ.ex admiratiõe hoc nomẽ accepit:q̃ admiratio đ eius coloribus naſcit̃. Diuũ promit.ne. Nemo pro nullus poſuit & ẽ acyrologia.Nã diuũ nemo nõ poſſumus dicere cũ proprie nemo ſit nec hõ. Auderet: docet p tranſitũ multa interdũ tpis rõne ꝓuenire: q̃ numĩa p̃ſtare nõ poſſũt:qđ ẽt paulo poſt ĩ matris deum petitiõe Iuppiter ꝓbat dicẽs:Cui tãta deo pmiſſa poteſtas:̃ Voluẽda: ꝓ uolubilis. Nec ſatis: qa occurrebat ab Euãdro eũ facile poſſe r̃meare. Coryti: mõtis Thuſciæ q ut dixi nomẽ accepit a Coryto rege:cũ cuius uxore cõcubuit Iuppiter:unde natus eſt Dardanus. Armat agre.Ne ei formidinem iniiciat agreſtes eẽ cõmemorat. Turbata arri.ca.aut arripe & turba aut turbata ĩuade:pp abſentiam æneæ. Sæuit ſub nubi.ar.hoc ẽ duxit:ut ille uiã ſecat ad naues:

Detulit in terras:unde hæc tam clara repente
Tempeſtas: uideo medium diſcindere cælũ
Palanteſque polo ſtellas:ſequar omnia tanta
Quiſqs ĩ arma uocas:tũ ſic effatus ad undã
Proceſſit:ſũmoqꝫ hauſit de gurgite lymphas:
Multa deos orans:onerauitqꝫ æthera uotis:
Iamque omnis campis exercitus ibat apertis
Diues equum:diues pictai ueſtis & auri.

& reuera arcus ipſe uariis coloribus ſectus ẽ.Bene ãt ſub nubibus:qa ſiue nubis beneficio arcus nõ uidet̃.
Agnouit iuuenis:Irim tãtũ agnouit:Nõ a quo miſſa eẽt:utꝝ a Ioue aut a Iunone.hic ẽ qđ dicit:Quis te te mihi nubibus actã. Repẽte:Itẽ aliud auguriũ.nã cũ Iris ſine nubibus nõ poſſet uideri:poſt eius abſceſſũ ſtatĩ ẽ ſecuta ſerenitas.Clara ãt bene addidit:qa tẽpeſtas τῶν μέσων. Diſcidere cælũ: Craſma dicit factũ.i.ſubitã aeris diruptionẽ & quendã receſſũ.ꝑ qđ uult uideri chaſma irim ſe recepiſſe: Mediũ ãt bene dixit.nã ẽ & ſũmũ:undẽ ẽ Sic uertice cæli cõſtitit. Nubes ãt ĩ medio ſunt:ubi fiũt oĩa ſigna quæ dicit.i.iris chaſma ſerenitas.Nã ſi ĩ ſũmo fieret nullus uidere potuiſſet.Hũani.n.oculi altiorẽ nimiũ ſplẽdorẽ ferre non poſſunt:ſane chaſma ẽ.Ita.n.Pli.uocat dirruptio:& qdẽ cæli receſſus. Palãtes.ꝑ.ſtellas: Bene palãtes qſi alienũ tps errore ueniẽtes. Oĩa tãta.ſ.cæleſtia. Quiſqs ĩ ar.uo.Vel Iuno uel Iuppiter. Onerauitqꝫ æthe.uo.iteꝝ atqꝫ iteꝝ ẽ uota pollicitus Locus ãt iſte dictus ẽ ſecũdũ auguꝝ morẽ:apđ quos fuerat conſuetudo: ut ſit poſt acceptũ auguriũ ad quã ueniſſent:ĩclinati aurirẽt exĩde manibus:& fuſis ꝑcibus uota ꝓmitterẽt: ut uiſũ ꝑſeueraret auguriũ:qđ aquæ ĩterceſſu dirũpit̃.Vnde ẽt ĩ.xii.auguriũ ꝙ aquæ ĩterceſſu dirũpit̃ nõ ꝓcedit nã ſortit̃ exitũ ĩfirmũ:qa cygnus dimiſſus ab aqla ĩ fluuiũ cecidit:ut ꝑdãqꝫ ex unguibus ales:Proiecit fluuio. Hic uñ ẽt Turnus minime potuiſſe liberari. Iãqꝫ oĩs cãpis exercitus ibat aꝑtis:ĩtelligamus hũc exercitũ primũ ĩ cãpos cõfuſe ruiſſe:poſt digeſtũ ĩ ordines:ut ſequẽtiũ fluminiũ congrua cõparatio:q̃ flumina dicit poſt cãpoꝝ inũdationem in alueos ſuos reuerti.Nã hoc uult dicere:ut de campis flumina in alueos redeũt:ſic digeſta eſt ĩ acies militũ multitudo:q̃ fuerat ante diffuſa. Diues equũ:ꝑ gtũm frequẽtius utimur hac figura ꝑ ablatiuũ.

DONA. Diuerſa:a troianoꝝ caſtris remota Sic ĩ.v.Quo diuerſus abis.i.a metu remotis. Sedebat:In ocio erat & nõ tractibus neceſſariis uocabat:ut multi uolũt.Vult.n.poeta illius inertia laudes æneæ ꝑ cõparationẽ extollere:& ut æneã a loco & frigore fluminis:ſic hũc uitupat ꝙ ĩ loco amœno ociaret̃:cũ æneas ꝑ laborẽ ſubiiſſet nemora : & lõginqs ꝑtes petiſſet.Miſſit ergo irim Iuno:ut torpẽtẽ excitaret. Audacẽ:ĩcõſultũ & temerariũ.Iris uero hic hortat̃ illinc obiurgat. Turne:noĩe excitat & ꝓpõit occaſionẽ utilẽ nõ omittẽdã. Aeneas:magnũ põdus ĩ noĩe. Nũc tps.e.Monet qd faciẽdum:ne ille ĩ conſultãdo ꝑdat tps. Dixit:nã obiurgata eſt:terruit:inſtruxit hortata eſt. Decus cæli:Quanta eñ laus ornare cælum & meritum & pulchritudo.

CHRI. Pilũni:Vide Seruiũ.Sunt tamẽ q Saturnũ putẽt a pinſendo dictũ eſſe pilũnũ:quoniã pili quo frumenta piſebantur inuẽtor fuerit. Sacrata:nã lucus erat. Sedebat:cogitabat in conſultando uerſabatur: non ꝙ ſedere id ſignificet:ſed ſolent q intentius aliqd mente agitãt ſedere ut corpus ĩmobile teneant:ne mobilitate corporis aĩus quoqꝫ uacillet. Thaumãtias:de Iri thaumãtis filia dictũ eſt ĩ q̃to. Turne: optima oratio ĩ cã deliberatiua.Nã ſtatĩ oſtẽdit qđ ſuadere nitit̃ fieri oĩno facile beneficio fortunæ:q̃ maximas ſibi in bello ut ẽt oſtendit Cice.in actione gratiaꝝ.ꝓ.M.Marcello ꝑtes uendicat.Nã ſæpe ignaui illius fauore impulſi ſuperant fortes contra illius iniquitate ſæpe ſuperantur.Perſuadet ãt ab occaſione quæ a fortuna prouenit.Et eſt una ex ſex partibus:quæ in coniecturali conſtitutione ſigno ſubiiciuntur. Turne:captat beniuolentiã ab eo quaſi dicat Talis uir qui etiam in rebus difficilimis inuictum te ꝑſtare conſueuiſti. Quod optanti:oſtendit magnitudinem occaſionis:quæ tanta eſt ut non modo mortalis qſq̃ eã ꝑſtare queat:ſed nullus etiam deoꝝ promittere auderet:ueluti qui ſupra ſuas uires eſſe ſentiret:quæ ergo poteſt eſſe maior occaſio q̃ illa q̃ etiã deoꝝ excedat poteſtatẽ. Dies:recte nam occaſio cõmoditas ẽ quæ afferẽ a tempore & optime addit uoluenda nõ uolubilis:ſed cui hoc neceſſe aſſit:ut deinceps uoluatur:& ſic admonet:ut præſenti utat̃.nã paulo poſt ex mutatione temporis mutabit̃ & ipſa.Duo ergo oſtendit.Primũ occaſionẽ eſſe tantã:q̃tã non modo homo quiſquam:ſed ne deus quidẽ aliquis ꝑſtare queat:deinde illã ex mutabilitate temporis niſi eã quãprimũ arripiat habiturã. Aeneas:Nõ ſatis erat oſtendere tempus cõmodũ niſi etiam oſtendat ſpaciũ ſufficiens ad rẽ tranſigendã:nã & ſpatiũ ipſum ſigni pars eſt.Hoc igitur arguitur longum futurũ:quod nõ ſolũ Aeneas palãteum adnauigauerit:ſed inde etiam in Etruriam longius.abierit.Ergo antequam illinc ad caſtra ſua redeat erit ſpatium amplũ Turno ad caſtra diripiẽda. Tempeſtas:Qualitas eſt temporis ſiue aperta ſerenaue ſit:ut hic ſiue contra turbida & aduerſa.Aliquãdo idem erit quod tempus:ut ſæpe apparet apud Saluſtium. Pictai:pro pictæ:& eſt diphthongi græci diſſolutio.Eſt enim apud illos diphthongus ai:& apud nos tranſit in ae.

Meſſapus primas acies:poſtrema coercent
Tyrrhidæ iuuenes:medio dux agmĩe turnus
Vertitur arma tenens:& toto uertice ſupra ẽ:
Ceu ſeptem ſurgens ſedatis amnibus altus
Per tacitum ganges:aut pingui flumine nilus
Cum refluit campis:& iam ſe condidit alueo.
Hic ſubitam nigro glomerari puluere nubẽ

SER. Coercent:cogunt:colligunt. Altus per ta. gan.Fluuius ẽ indiæ qui ſecundũ Senecã ĩ ſitu indiæ nouẽ alueis fluit:ſecũdũ Melonẽ ſeptem qui tamen & ipſe cõmemorat nonnullos dicere quod tantũ tribus alueis fluat Virgi.tamẽ Nilo eũ iungens ſeptem alueos Haber̃ ſignificat.Hanc uarietatẽ Donatus fugiens lõgũ hiperbatõ facit dicẽs:ceu ſurgens ſeptem amnibus nilus.aut ganges altus ꝑ tacitũ. Sane bene addidit ꝑ tacitũ altus:hoc ẽ ꝑ ꝓfũdã altitudinẽ. Nã licet creſcat intrat ripas tamẽ ẽ : nec ſupfũdit̃:ut nilus

Prospiciunt teucri:ac tenebras isurgere căpis.
Primus ab aduersa conclamat mole caicus:
Quis globus o ciues caligine uoluitur atra
Ferte citi ferrum: date tela. scandite muros.
Hostis adest. eia ingenti clamore per omnes
Condunt se teucri portas & mœnia complét.
Nāq; ita discedés præceperat optimus armis
Aeneas: siqua interea fortuna fuisset
Neu struere auderent acié: neu credere căpo.
Castra modo & tutos seruarét aggere muros:
Ergo & si conferre manū pudor iraq; mōstrat
Obiiciūt portas tamē: & præcepta facessunt.
Armatiq; cauis expectant turribus hostem.
Turnus ut anteuolās tardū præcesserat agmē
Viginti lectis equitum comitatus: & urbi
Improuissus adest: maculis quē thracius albis
Portat equus: cristaq; tegit galea aurea rubra.
Equis erit mecum o iuuenes q primus i hostē
En ait: & iaculum atorquens emittit in auras
Principium pugnæ: & căpo sese arduus ifert.
Clamoré excipiunt socii: fremituq; sequunt
Horrifico: teucrum mirantur inertia corda
Non æquo dare se căpo: nō obuia ferre huc
Arma uiros: sed castra fouer: huc turbidꝰ atq;
Lustrat equo muros: aditūq; per auia quærit.
Ac ueluti pleno lupus insidiatus ouili
Cū fremit ad caulas uētos ppessus & imbres

campis unde Asper distinxit: altus p tacitū. Pingui flu. n. Nilus dictus est qsi ΝΕΟΝΙΛΥΟΝ hoc ē nouum li mū trahēs: quod uolēs exprimere dixit pigui flumīe idest fluore: quæ res fœcūdā efficit terrā qd & ipse in geor. ostendit dicés: liquunt montibus amnes: Fœli ceq; trahūt limū Itē & uiridē ægyptū nigra fœcūdat harena. Quis globus. i. qtus admirantis. n. ē nō iter rogātis. Nec. n. interrogat q nunciat. Hostis adest: hic distinguendū: ut eia sit militū properantium cla mor & enniānū qui ait: Eia macheras. Ergo eia igēti clamor dicētes ad portas ruebāt. alii hostis adst eia le gunt. Nāq; ita di. p. excusatio troianorū: ne portas clausisse timore uideret. Optimus ar. pitus armorū dux egregius: q & futura puideret. Si qua int. fo. fu issent. s. bellicus casus. Pudor itaq;. m. licet eos hor taret ira & pudor. Tardū. a. peditū dicit q eqtū com paratiōe tardi sunt. Vrbi: Troiæ quā fecerat æneas castrorū id morē. Maculis quē thracius al. nōue al bas maculas dixit cū proprie macularū hæc sit natu ra ut obscuritate sua albū aliqd isuscent. Cristaque regit galea aurea rubra: duo ablatiui sunt & duo no minatiui: quos metrica rōne discernimus. Nā & ru bra crista longe sunt ultimæ qa ablatiui sūt. Sane hu iuscemodi uersus pessimi sunt. Pricipiū. pu. hoc de romana solēnitate tractū ē cū. n. uellēt bellū idicer pr patrarus: hoc ē princeps fecialiū, pficiscebat ad hosti um fines: & pfatus qdā solēnia clara uoce dicebat se bellū idicere pp certas cās aut qa socios læserant aut quia nec abrepta aīalia nec obnoxios reddiderant: & hæc clarigatio dicebat e claritate uocis: postq clariga tionē hasta i eorū fines missa indicabat iā pugnæ pri cipiū. Clāorē ex so. legit & clamore: si clamore sen sus erit talis: hastæ iactū socii clamore comitant. Si clamoré itelligimus Turni eos clamorē excepisse: & cū fremitu eū sequūtur. Inertia. c. non re uera: sed si cut hostibꝰ uidebat. Aditūq; p. a. q. ēt p auia sane ex primit Turni uiolētia: nā uiā p auia nullus requirit

Ad caulas: munimēta & septa ouiū est. n. græcū nomē c detracto. Nā græci aulas uocant aīaliū receptacula.
DONA. Per comparationē ostendit magno silentio iuisse Turnū ut iprouisus opprimeret icautos: tamē i gens puluis illos manifestauit. Quis globus: primo dubitauit: deinde cognouit eē hostes. Tela: etiam lapi des & oīa missilia dici possūt. Nāq; ita discedēs præ. Aliter. n. timidi poterant uideri troiani: q istructa acie nō exirent: contra hostes Aeneæ pceptum propter incertos fortunæ casus sapiens fuit. Ergo: Duas dedit uirtu tes: alteram ne imbelles uiderentur: alteram ut regi parerent. Tardum: non quod tarde ambularet: sed com paratione Turni. Iaculum: dedit principium pugnæ. Id. n. signum fuit ante q nulli licebat arma mouere.
CHRI. Vertit: qd ē ppriū ducis ad quē summa totius rei ptinet ut oīa obeundo lustrādoq; exploret: atq; administret: & mō usq; ad pria signa deferat: mō ad nouissimos redeat. Ganges flu. indiæ qui oritur ex cau caso septētrionalis idiæ mōte i mare idicū ifluit cis Tarpodanē isulā. Quod āt alueis uide Ser. Romanorū pri mus p illū classē duxit Traianus: ante Traianū alexander mace. Nilus de quo iā dictū ē. Hic subi. ni. ostendit teucrorū uigilātiā q ex iprouiso opprimi nō potuerūt cū ad oēm euētū itēti: nihil eos latere potuisset. Amo lea: is. n. custodiā agebat i turri hostibus opposita. Quis glo. admirātis ē & stupētis nō iterrogātis. Nā res im prouisa uehemēter pturbat aīum unde ēt minora maiora uident. Ergo qs globus q imēsa ac cōstipata multi tudo. Globus. n. latine ē q græcæ sphæra nō ergo uidebat milites sed ex globo pulueris cōiectabat q multi es sent. Ferte citi: i maxima properatiōe, pperātē effert orationē qd demōstrāt clausulæ breues & sine copula po sitæ. Cōdūt se. cōponūt se ad custodias agendas & ad repugnādū. Neq; iccirco nō prodibāt obuiā hosti: qa ti merē: sed ut eēnt obsequētes ipio æneæ: q. phibuerat illos cū hostibus se absente manū cōserere. Prudētissimi ergo ducis consiliū est nō pmittere ut absēnte se bellū ineāt pp incertos fortunæ casus: Quapp se uerissimū Mallii i filiū suppliciū quoniā iperiū i huiuscemodi re cōtēpsisset nō iprobat. Pudor ira: ponit Aristoteles cū fortitudine describit multos pudore ēt si uera i illis fortitudo non sit: hostibus nō cedere: & irā tāq cotem ad fortitudinē acuendam esse peripatetici omnes affirmāt. Ostendit igitur q quis ira & pudore ad manus cō serēdas ipelleret: tamē tātū ualuit apud eos ipiū ducis: ut illi obtēperauerit. Turnus ut. a. ponit Macrobi. qt tuor dicēdi genera eē: copiosum: breue: siccū: pingue uel floridum. Atq; hūc locū siccum esse genus ostendit.

Ganges

SER. Nocte sup me.ultra mediã noctẽ.i.maiorẽ eius ptem & ẽ bona elocutio p sylepsin ut si dicas legi no
ctẽ sup mediã.i.ultra mediã noctẽ nulla.n.silepsis ẽ quæ nõ & casus mutet:& egeat subauditiõe: ut hanc ego
nũc ignara huius qcunq3 picli. Sæuit in.a.phantasiã sæuitiæ expressit:qa & lupi circa caulas fremũt ut ĩ ipsis
aialibus solẽt. Ex lõ.r.absoluta elocutio ut si dicas ille fame fatigat̃ ex lõgo. Et.q.u.c.q̃ aduerbiũ loci ẽ non
pnomẽ.Nã nõ stat uersus:si uia septimus sit nõ ntũs.Ergo q̃ uia.i.p quã ptẽ uiæ uallo troianos excutiat̃. Le
gitur tamẽ & q̃ uia & ẽ sensus absolutior. Facibus accingit̃ atris:armat̃ ĩstruit̃. Piceũ fert humida lu.sordi
dior.n.ex tædis & ignis fumus est. Quis deus o mu
sæ:qa res deoꝝ est & ardua.iõ p se eã non põt dicere
Hic aũt gloria Turni latẽter ostẽdit̃: cuius uis nisi a
numinibꝫ repelli nõ potuit. Prisca fi.sa.sed sa.p. ois
antiqtas difficilis puta & ĩcorrupta manat ĩ posteros
hoc.n.dicit factũ hoc licet priscũ sit: tamẽ eius fama
nõ ẽ obliterata uetustate. Quo primũ:hoc ẽ initio.
Nõ.n.secũdo factæ sunt naues apđ idã ab ænea. For
mabat.i.formare cogitabat:nõ.n.ĩ ida sed apđ ãtãdꝝ
factæ sũt. Alta.p.absolutũ ẽ ut lata cãpoꝝ. Ipsa.d.
f.g.figmẽtũ hoc licet poeticũ sit tamẽ q exẽplo caret
notat̃ a criticis:unđ longo pœmio excusat̃.Nã iõ &
prisca rõne r̃ligiõis:& Iouis beneficio dicit eẽ pfectũ
ut naues mutarẽt̃ ĩ nymphas:quo uel aliqua ex pte
possit eẽ uerisimile. Berecyntia: Mater deũ a mõte
phrygiæ berecynto:cuius ultĩa syllaba caret aspira-
tiõe quã adimus quotiẽs mõtẽ deli cynthũ dicimus.
Est ãt tenuis ista discretio qbus noibus subtrahi đbe
at aspiratio nã ecce ripæi montes arcadiæ nõ scribũt̃
cũ aspiratiõe:quã addimus quotiẽs riphæos monte
Sythiæ significamus. Da na.p.ac si diceret ei q̃ iube
re debuerat. Domito te po.o.Vr̃ dicer̃ p̃sta ei: cuius
beneficio seruatus ad olympi regna uẽisti. Saturnus
enĩ cũ oẽs cõsumeret filios:Iouẽ solũ eẽ nõ potuit ce
latũ mr̃is auxilio domito ergo olympo:in tuas.s.le-
ges p beneficiũ meũ mũdo redacto. Pinea.s.m. con
grue nã pius ĩ tutela mr̃is ẽ deũ. Arce.f.s.hoc ẽ apđ
Gargara q̃ dicta sũt q̃si καρακρατοσ.i.caput capitis
altitudinis altitudo cara ẽ ηκεφαλη.Gargara ãt sunt
mõtis idæ cacumĩa pp qđ dixit̃ ĩ arce sũma. Nigrã-
ti.p.umbrõsa & picea ẽ genus arboris unde pix desu
dat.Haꝝ ãt secũdũ Pli.qnq3 sũt spẽs sicut ẽt supra di
xius. Has.e.nõ trabes.nã de acere naues nõ fiũt un-
de melius arbores ĩtelligius:referentes ad piceas uel
ad pĩos:Sane notãdũ trabes eũ dixisse đ arboribꝫ: cũ
nõ dicant̃ nisi iã cæsæ & iã cõpositæ. Classis.e.iusta
æneæ petitio:& cõcedẽtis benignitas numinis exclu
sit piaculũ.nã his remotis sacrilegiũ cõmitteret̃. Ti
mor.a.aut ppetuũ ẽ timoris epithetõ aut certe ueꝝ
timorẽ uoluit significare:ut separet ab eo q ex cupi-
ditate nascit̃ pspoꝝ: ut Exultãtia hau.corda pa.pul.
DONA. Vrget p.t.Plus ualet p̃sẽtia ei9 q põt iube
re q̃ iussio. Cũ ãt dicit fumida tela exprimit q̃re dixe
rit facibus atris. Tpe.q.Verisimilis fit res cũ tẽpus & locus exponit̃. Ipsa.d.g.Nullus hõ hæc uiderat:aut au
diuerat:sed musæ poetã docuerunt. Da:imperatiua uox ostendit parentis. Nate: quod nomen ad imperã
dum multum ualet. Cara ut sit:de parẽti q̃ diligis & quæ te amat.Rẽ ãt arduam petituram cãs iustas ĩserit.
CHRI. Improbꝫ.i.Quẽ ira facit ĩprobũ.i.ĩsatiabilẽ. Siccæ.s.fauces.i.ex ardore q puenit ex sãguĩe arescunt
fauces. Tuẽti ig.i.Cũ.n.tueat̃ mõimẽta ĩexpugnabilia excãdescit qa đspat:expugnationẽ. Dolor.a. qa pue-
nit ex ira.Ira.n.ẽ accẽsio sãguinis ad uidictã sumẽda.ergo ardet q̃ uidictã si despat̃:gignit dolorẽ. Excutiat:ui
debat.n.posse supari troiãos si ex castris prodirẽt:sed despabat ipos posse elicere. Classẽ.q.l.Vna hæc uia uiđ
bat̃ restare q̃ exire cõpellerent̃.s.ut nauibus ĩcẽsis succurrerẽt.Triplex ergo laus æneæ q mãdauerat ne se ab sẽ
te ĩ pliũ exirent.Troianoꝝ q ĩperatori suo obsequẽtes fuerãt:& Turni qui id sũmopere conaret̃. Vrget.p.t.
Nullus.n.tã ignauus ẽ miles q p̃senti ĩpator̃ alqđ declinet piculũ. Atris:pp fumeos uapores. Vnde sequitur
Fumeũ fert picea lumẽ. Quis.d.In re difficili scitu mĩmæq3 uerisimili musas inuocat. Sed fa.pẽnis.q.d.hæc
sola uia ẽ q̃ res prisca nec litteris mãdata sciri potuerit q3 fama ppetua conseruata sit. Tpe:Optimũ figmentõ

Nocte super media:tuti sub matribus agni
Balatum exercent:ille asper & improbus ira
Sæuit in absentes:collecta fatigat ædendi
Ex longo rabies:& siccæ sanguine fauces.
Haud alitet rutylo muros:& castra tuenti
Ignescunt iræ:& duris:dolor ossibus ardet:
Qua tentet ratione aditus:& qua uia clausos
Excutiat teucros uallo:atq3 effundat ĩ æquor.
Classem quæ lateri castrorũ adiuncta latebat
Aggeribus septam circũ: & fluuialibus undis
Inuadit:sociosque incendia poscit ouantes:
Atq3 manum pinu flagranti feruidus implet.
Tum uero incumbunt:urget præsentia turni:
Atque omnis facibus pubes accingitur atris.
Diripuere focos:piceum fert fumida lumen
Thæda:& cõmixtã uulcanus ad astra fauillã:
Quis deus o musæ tam sæua ĩcendia teucris
Auertit? tantos ratibus quis depulit ignes?
Dicite prisca fides facto:sed phama perennis.
Tẽpore quo primũ phrygia formabat ĩ ida
Aeneas classem:& pelagi petere alta parabat:
Ipsa deum fertur genitrix berecyntia magnũ
Vocibus his affata iouem:da nate petenti:
Quđ tua chara parẽs domito te poscit olym-po.
Pinea silua mihi multos dilecta p ãnos
Lucus in arce fuit summa:quo sacra ferebant:
Nigranti picea trabibusq3 obscurus acernis.
Has ego dardanio iuueni cum classis egeret
Læta dedi:nunc solicitã timor anxius urget.
Solue metus:atq3 hoc præcibꝫ sine posse p̃tẽ
Neu cursu quassatæ ullo:neu turbine uenti

& a sũmo poetæ igenio ꝓfectũ. Prisca.f.ergo credenda quoniã nec apd priscos q̃ rei ꝓpiores erãt defuit fides.

Vincantur: prosit nostris in montibus ortas.
Filius huic contra torquet qui sydera mũdi:
O genetrix quo fata uocas? aut qd petis istis?
Mortali ne manu factæ immortale carinæ
Fas habeant certusq; incerta pericula lustret
Aeneas? cui tanta deo permissa potestas?
Immo ubi defunctæ finem portusq; tenebũt
Ausonios olim quæcunque euaserit undis:
Dardaniumq; ducem laurentia uexerit arua
Mortalem eripiam formam: magniq; iubebo
Aequoris esse deas: qualis nereia clotho
Et galathea secant spumantẽ pectore pontũ.
Dixerat. idq; ratum stygii per flumina fratris
Per pice torrentes atraque uoragine ripas
Annuit: & totum nutu tremefecit olympum:
Ergo aderat promissa dies: & tempora parcæ
Debita complerant: cum turni iniuria matrẽ
Admonuit ratibus sacris depellere thædas.
Hic primũ noua lux oculis effulsit: & ingens
Visus ab aurora cælum transcurrere nimbus:
Idæique chori: tum uox horrenda per auras
Excidit: & troũ rutulorumq; agmina complet.
Ne trepidate meas teucri defendere naues:
Neue armate mãus. maria ãte exurere turno
Quam sacras dabitur pinus: uos ite solutæ
Ite deæ pelagi: genitrix iubet: & sua quæque
Continuo puppes abrumpunt uincula ripis:
Delphinũq; modo demersis æquora rostris
Ima petunt: hinc uirgineæ mirabile monstrũ
Reddunt se totidem facies pontoq; feruntur:
Quot prius æratæ steterãt ad littora proræ.
Obstupuere animis rutuli: conterritus ipse
Turbatis mesapus equis cunctatur: & amnis
Rauca sonãs: ruocatq; pedẽ tyberius ab alto.
At non audaci turno fiducia cessit.
Vltro animos tollit dictis: atq; icrepat ultro:
Troianos hæc mõstra petũt: his iuppiter ipse

SER. Prosit no.i.m.o. Bona breuitas: Nã detraxit his & eẽ. nã plenũ ẽ ꝓsit & his & ortas esse ĩ mõtibus nr̃is: qd fecit elocutiõis causa. Torquet q: sustinet regit. Quo.f.t. ostẽdit fata aliq̃ teus trahi nõ tamẽ usq; quaq; hoc.n. dicit quo.i. ad quã rẽ. Petis istis: ꝓ istos. nã sic dicimus peto tibi ꝓ te. Fas.h. ius: nec.n. possẽt eterna eẽ q̃ ab hoĩbus facta sũt. Hora. Debemur morti nos nr̃aq;. Nã sicut aĩ facta sũt ĩmortalia: ita corporis pereunt. Salu. Cæteꝝ studia nr̃a sicut aĩa ĩmortalia sunt. Certusq;.i.p. hoc dicit casibus licẽtiam hæc petitio uult adimeꝛ nã æneas sorte q̃ homo ẽ nauigationis debet timere piculũ ꝙ pit si eius: nauibus æternitas deꝛ. Cui tã.d.p. cui ac si diceret: nec regi qdem deoꝝ. Defunctæ: libertate: ut O tandẽ magnis pelagi defuncte piclis. Portusq; te. nautico usus ẽ uerbo cũ de nauibus diceret. Quæcunq;: hic ostẽdit aliq̃s esse pituras. Euaserit un. de undis exierit cũ uenerit ad eum locũ de quo nauigaturus iã nõ sit. Alii legũt euaserit undaꝝ piculũ. Moralẽ.e.f. bene dixit moralem. Nec.n. põt fieri ut eadẽ res & mortalis sit & immortalis ante est ut desinat eẽ mortalis. Qualis.n.c. nõ tales dixit erunt: sic supra. Qualis mugitus fugit cum saucius arã Taurus. Per.p.t. Ardentes & est figmentum poeticũ. Ad le.p.d. ꝓmissum tempus aduenerat. Turni iniuria.f. quẽ inferebat & modo iniuria ẽ αΔΗΚΗΜα.i. iniustitia. hic & apd comicos iniurius ẽ q audet aliqd cõtra ordinem iuris: & bene iniuria: quoniã & cõtra necessitatẽ fati: & cõtra rõnẽ fœderis bella cõmouerat. Noua lux.i. nĩbus deoꝝ qd & paulo post dicit. Ne.t. ꝓ ne festietis: & ꝑ hoc significaꝛ ideo ad nauiũ defensionẽ egressos nõ esse troianos qa numẽ uetuit. Ite.d.p. alii hucusq; uolunt matrem deũ locutã: alii iungunt genitrix iubet. Obstupuere.r. timuerũt rutuli timuit Mesapius numinis filius timuit Tiberis: ꝑ hos autem gradus maior Turni designaꝛ audacia. Tale & in q̃rto. At nõ ĩfœlix animi phœnisia. Et.a.r.f. licet aniquitas habuerit hic & hæc amnis: melius tamẽ est accipe rauca sonans pro rauce quæ rauca amnis. Reuocatq;.p.t.a.a. nũc ipsũ deum teritũ dixit. Supra undas fuisse perteritas & in se repressas. Animos.t.d. magnaminitatẽ suam cõprobat dictis tale est illud econtrario. Turbatũq; oculis. Hæc.m.p. appettunt ut reginam petit. Iuppiter.i.f.q omnibus p̃stare consueuit: unde & Iuppiter dictus est q̃si iuuans pater. ergo auxiliũ solitũ non circa troiãos accipimus: sed qd ipse prestare consueuit.

DONA. Torq̃t q sy. cui est omniũ reꝝ ptãs sed tamẽ nõ debet aliqd p̃stare contra fatũ ut illa petit.f. ut & naues & æneas non sint subiecti casibus. Hic primũ: dbuerũt ãte cõiurationẽ p̃ire signa ne casu res facta uideaꝛ. deĩde uox seq̃ꝛ ut cõiectura signoꝝ firmetur. Maria ante. Pulchre a loco ĩ quo erant possibilitatẽ sumpsit. Totidẽ: ut appareret ipsas esse quæ fuerunt uersæ. Increpat ul. temeritas maxima qui cum factum intellexisset: debuit potius fortunam suam deflere.

CHRI. Torquebat q.f.m.i circuitũ ait est.n. q solũ mouet: & ẽ hæc prima causa & uerus deus ꝑ quẽ omnia sunt: ĩpe ãt per se est. Stabilisq; manẽs dat cũcta moueri.ẽ itidẽ qd moueꝛ & mouet ut sunt scdæ causæ.ẽ ĩpe immobilis maneat: ĩ fabula ergo physicum aliqd & thologicum posuit ut diffiniret ueꝝ deum: mox ut poeta ad fabulas reuoluitur. Mortali ne.m.f. omnia quæcunq; sunt adeo sunt. Sed q̃dã ipse facit ĩmediate.i. sine aliquo medio & sine scdis cãis: & hæc quoniã ꝓxima sũt suo factori: nullaq; cã interponiꝛ inter se factorẽq; suũ adeo retinent de natura factoris q̃ ĩmortalis est: ut paꝝ ab ea degeneret: & ꝓpea ĩmortalitatẽ retinent ut sunt aĩæ hũanæ. Quædã uero facit nõ oĩo ĩmediate sed ꝑ scdas causas ut sũt corpora cõposita: & hæc ita degenerãt

ut non ſeruent factoris imortalitatẽ. Mortalẽ eripiã formã.q.d.ipſe nulla cauſa interpoſita ut imortales iure eſſe poſſint. Et to.n.t.o.Macro.alioqn uir multa doctrina excellens i hoc loco a natiõis igenio nõ diſcedit nã græci oĩa ſuis arrogãt.Noſtris cõtra oĩa detrahere conãt̃.Ait Igit̃ phidiã cũ Ioue olympũ finxiſſet iterrogatũ de quo diurnã mutuaret̃ effigiẽ:reſpõ diſſe ſe archetypũ Iouis i tribus Homeri uerſibus iueniſſe tãq̃ illi uitio det ſi qcqd Home.dicit ipſe nõ dicat:ac de ſupciliis & crinibus totũ illius uultũ collegiſſe.Miraturqꝫ hoc a marone pretermiſſum.Sed non uideo cur hoc Hemiſtichio illius maieſtatem non minus q̃ Home.expreſſerit.

Auxilium ſolitum eripuit:non tela neqꝫ ignes
Expectant rutulos:ergo maria inuia teucris:
Nec ſpes ulla fugæ.rerũ pars altera adẽpta ẽ.
Terra autẽ in noſtris mãibus:tot milia gẽtis
Arma ferunt italæ:nil me fatalia terrent
Si qua phryges præ ſe iactant reſpõſa deoꝝ.
Sat fatis ueneriqꝫ datum ẽ:tetigere quod arua
Fertilis auſoniæ troes:ſunt & mea contra
Fata mihi ferro ſceleratam excindere gentem
Coniuge prærepta:nec ſolos tangit atridas
Iſte dolor.ſoliſqꝫ licet carpere arma mycenis.
Si periiſſe ſemel ſatis eſt.peccare fuiſſet
Ante ſatis.penitus mõ nõ genus omne peroſo
Fœmineum:quibus hæc medii fiducia ualli
Foſſarumque moræ læti diſcrimine paruo
Dant animos.an non uiderunt mœnia troiæ
Neptunni fabricata manu conſidere i ignes:
Sed uos o lecti ferro quis ſcindere uallum
Apparat:& mecũ inuadit trepidãtia caſtra:
Non armis mihi uulcani:non mille carinis
Eſt opus in teucros:addant ſe protius omnes
Hetruſci ſocios tenebras & inertia furta
Palladii cæſis ſummæ cuſtodibus arcis
Ne timeant:nec equi cæca condemur i aluo.
Luce palam certum eſt igni circũdare muros
Haud ſibi cũ danais rẽ faxo:& pube pelaſga.
Eſſe putẽt decimũ quos diſtulit hector i ãnũ
Nũc adeo melior quoniam pars acta diei
Quod ſupeſt lecti bene geſtis corpora rebus
Procurate uiri:& pugnam ſperate parari.
Interea uigilum excubiis obſidere portas
Cura datur meſapo:& mœnia cingere flãmis.
Bis ſeptem rutuli:muros qui milite ſeruent
Delecti:aſt illo centeni quenque ſequuntur
Purpurei criſtis iuuenes auroque coruſci.
Diſcurrunt:uariantqꝫ uices.fuſiqꝫ per herbã

SER. Nõ te.n.i.e.r.non expectãt troiani:ut rutulorũ telis aut ignibus peant:quia iã nauiũ amiſſione perierũt. Maria iuia.t.color eſt:nã rẽ quã troiãi ꝑ ſe putabãt:i cõtrariũ uertit:dicẽs nauigatiõis auxiliũ & fugæ pdidiſſe troiãos:quos cõſtat ꝓ fœlicitate habuiſſe nauigationis uitare diſcrimina. Reꝝ.p.a.hũanæ.n.naturæ duo elementa conceſſa ſunt.ſ.mare & terra. Nil me fatalia ter.tacitis q̃ſtionibus occurrit dicens ſi fataliter ſed ad italiã ueniſſe dicunt:Iã uenerunt cõpleta ſunt fata:& callide tacuit qđ erat fatale. Troiani enĩ dicebãt italiæ ſibi regna deberi:& ẽ oratoꝝ qões ita ꝓponere:ut facilẽ ſolutiõis ſortiant̃ euentũ. Siq̃ ph.p.ſ.i.quaſi & iſta cõfingãt. Sunt &.m.c.f.m.hoc falſum ẽ qđ dicit Turnus:ſed i arte rhetorica tunc cõcedit̃ uti nobis mẽdacio:cũ redarguere nullus põt ut hoc loco.Quis.n.uere poteſt ſcire Turno data eſſent nec ne reſpõſa:qa ſcit falſum eẽ qđ dixit. Argumẽtis ꝓbare dicta cõtendit dicẽs eſſe ſceleratã gentẽ ob raptã ſibi coniugẽ:i quo facto utit̃ græcoꝝ exẽplo q rapta Helena gentẽ deleuere troianã. Coniuge.p.inuidioſe ſpõſam cõiugẽ uocat. Nec.ſ.t.a.i.d.cur i ſimilitudine criminis ſit pœnæ ſimilitudo:ſic culpa repetitur:ſupplicia quoqꝫ geminẽt̃. Penitus.m.n.g.o.p.F.mõ omne genus fœmineũ nõ eos pẽitus poſos dicebat.Locutus ẽ ãt figurate. Foſſarũqꝫ.m.q̃ſi nõ tutela:ſed mortis dilatio. An nõ.u.legit̃ & at nõ.Si an nõ nõ abſoluta ẽ.Si at non ẽ iceptiua pticula ad ornatũ ptinens.Hora.At o deoꝝ qcquid i cælo regit.Tale eſt.At nõ ſic phrygius penetrat lacedæmõia paſtor. Vallũ:dicit̃ ipſa monitio. Nã ualli fuſtes ſunt qbus uallũ munit̃ ipſe de ſuſtẽtaculis uitiũ primus uallos ſub tecta referto. Nõ ar.m.u.bene arma generaliter dixit.nã ipe habuit a Vulcano ſed ſolũ gladiũ ut enſẽ Quẽ dauno ignipotens:deus ipſe parenti Fecerat:& ſtygia cadentẽ tixerat unda.ꝑ hoc aũt quaſi latẽter dicit ſe Achille meliorẽ:qui ſe troiãos ẽt ſine diuinis armis ſupare poſſe confidit. Addant ſe pe.o.ne timere uideat̃ auxilioꝝ multitudinem:dicit eẽ incrementa uictoriæ. Luce.p.ꝓpter tenebras & furta inertia. Quos.d.h.bene ſolius Hectoris facta eſt cõmemoratio:ut oſtẽdat̃ ipſe piiſſe q potuiſſet eſſe terrori pp qđ uult Aeneã nihil fortiter feciſſe i bello troião. Melior.q.p.d.i.maior & prima. Bene.g.c.r.i eo tantũ q, hoſtes non auſi ſunt egredi. Pugnam.ſ.p.ſ.cõtra troianos:non a troianis:ne uideat̃ cõtra ſupradicta omnia nunc ſociis inferre timorẽ. Vigilum ẽ:Excubiæ ſunt diurnæ uigiliæ nocturnæ. Cẽteni.q.centurionum.ſ.ex more romanæ militiæ.Nã ex numero militum qui eos ſequuntur gradus dignitatis apparet.

DONA. Auxilium ſolitum.q.d.q fugere ſemper ſoliti ſunt. Tot milia:ſepara & deinde dic gẽtes. Phryges:ꝓ conuitio poſuit. Solos.a.ſi luerunt pœnas primarum iniuriaꝝ in atridas pulſi patria:luẽt & iſtaꝝ in nos iã extorres:& ideo imbecilliores:eſt ergo mirum exẽplum deprimit aũt omnia illoꝝ geſta apud Troiam:& ſe græcis propõit q nõ fraude ſed ui uelit adoriri.

CHRI. Auxiliũ.ſ.e.Maxia prudẽtia ut qđ ab hoſtibꝰ ẽ ꝑ ſe facer̃ argumẽtet̃. Reꝝ.p.a.cũ mari ac terra mortales uti poſſint.Mar̃ ereptũ:eẽ remotis nauibꝰ oſtẽdit terrã uero i ſua ptãte eẽ q̃do tot itali i ſuũ auxiliũ ueniũt.

Si q̈ ph.mira cõfutatio.primũ.n.dicit troiãos iactare fata sua:qđ ẽ ac si dicat falsa eẽ q̃ loquũť. deĩde circũscri bit q negare oĩo nõ põt.ná dicit uoluerũt fata ĩ Italiá uẽire troiãos:nõ ãt regnaŕ:& cũ uenerit satisfactũ ẽ fatis. đide ↄtra appõit fatũ suũ qđ q̈uis falsũ sit:tamẽ nõ facile dilui põt:& illđ ualidissimũ ꝑfert si ĩĩ fuit illis satis ra puisse uná cõiugẽ.s.Helená nõ debere eẽ satis ꝙ semel pierit. Hæc me.f.u.ualidissimũ argumẽtũ.ná si nõ po tueŕt cũ ĩtegri eẽnt mũitissima ual idissimaq́ꝫ urbe se tueri:quo ná mõ nũc multũ ĩmĩuti fossa & uallo se defẽ dẽt cõtra quos nec uulcãiis armis dicit sibi opꝯ eẽ:neqꝫ mille nauibꝯ ẽt si oẽs etrusci ab illis pugnẽt:cũ careãt he ctoŕ a quo p decẽniũ defẽsi sũt:neqꝫ aut dolis Vlyxis qbꝯ palladiũ furatꝯ ẽ:neqꝫ dolis eq rẽ aggressuꝶ:sed apto marte actuꝶ ꝑmittit. Sed.u.optius ꝑgressus.ná prĩo ducit hostes ĩ cõtẽptionẽ:deĩde hortať suos:ut ĩ illos au deãt. Mecũ:ut ostẽdat ĩĩ mitteŕ eos ad picula q̃ ipe đ

Indulgent uino:& uertunt crateras ahenos.
Collucent ignes:noctem custodia ducit
Insomnem ludo.
Hæc super euallo prospectant troes:& armis
Alta tenent.nec non trepidi formidine portas
Explorãt:pontesq́ꝫ & propugnacula iungũt:
Tela gerũt instant mnestheus acerq́ꝫ serestus.
Quos pater æneas si quãdo aduersa uocarẽt
Rectores iuuenũ:& rerũ dedit eẽ magistros.
Omnis per muros legio sortita periclum
Excubat:exercetq́ꝫ uices:qđ cuiq́ꝫ tuendũ est
Nisus erat portæ custos acerrimus armis
Hyrtacides:comitem æneæ quẽ miserat ida
Venatrix iaculo celerem:leuibusq́ꝫ sagittis.
Et iuxta comes euryalus:quo pulchrior alter
Non fuit æneadum:troia naq́ꝫ induit arma.
O puer prima signans intonsa iuuenta.
His amor unus erat:pariterq́ꝫ in bella ruebãt:
Tum quoq́ꝫ cõmuni portã statione tenebant
Nisus ait:dii ne hũc ardorem mẽtibus addũt
Euryale? an sua cuique deus fit dira cupido?
Aut pugnã aut aliqd iãdudũ iuadere magnũ
Mens agitat mihi:nec placida contẽta qete ẽ.
Cernis quæ rutilos habeat fiducia rerum.
Lumina rara micãt.somno uinoque sepulti:
Procubuere silent late loca:percipe porto
Quid dubitẽ:& quæ nũc aio sentẽtia surgat.
Aeneam acciri omnes populosq́ꝫ patresque
Exposcunt:mittique uiro:q certa reportent.
Si tibi quæ posco promittunt:nam mihi facti
Fama sat est:tumulo uideor reperire sub illo
Posse uiam ad muros & mœnia pallantea.
Obstupuit magno laudum percussus amore
Euryalus.simul his ardentem affatur amicũ.
Me ne igitur sociũ summis adiungere rebus
Nise fugis? solũ te in tanta pericula mittam?

SER. Vertũt cra.a.potãt:& ẽ hemisti/ /tractet. chiũ ennianũ. Trepidi for.festini pp formidĩem. ná nõ ẽ iteratio. Potẽs:q fiũt ĩ muris ãgustioribꝯ. Pro pugnacula:pĩnas. Rectores iuue.Legiť & iuuẽi.si iu ueni Ascãio.si iuuenũ magistros militũ accipe. Sor/ tita pi.sorte diuisa ad defẽsionẽ pcli. Quodcuiq́ꝫ tu endũ ẽ:exercet unusq́sq́ꝫ uices ad id qđ accipit tuen/ dũ. Ida uẽatrix a plerisq́ꝫ ida mater Nisi accipiť qa di xit uenatrix.ná si montẽ uolueris accipe:abusiue idã uenatricẽ dictã ĩtellige ꝑ uenatiõĩbus abũdãtẽ.ná ue natrix ꝑprie ẽ q̃ uenať:nõ q̃ uenatiõĩbus abũdat. Ia culo celerẽ:bene ĩducit Nisũ eẽ optimũ iaculatorem & hãc p̃mittit armoꝶ pitiã q̃ post plurimũ poterit ĩ Euryali defensiõe. Troiana nec ĩduit arma:Hoc ẽ q nõdũ bellicosa arma induerat.i.accepat:& hoc dicit pulcher qdẽ erat sed nõdũ bellãdi pitus. Dii ne hũc ardorẽ mẽtibus addũt Euryale? an sua cuiq́ꝫ deus fit dira cupido:Apud Plotinũ philosophũ & alios q̃riť. Vtꝶ mẽtis nr̃æ acies p se ad cupiditates & cõsilia mo ueať:an ĩ pulsu alicuius nũinis:& prĩo dixerũt mẽtes humanas moueri sua spõte:dep̃hẽderũt tamẽ ad oĩa honesta ĩpelli nos genio:& numine quodã familiari: qđ nobis nascẽtibus dať:praua uero nr̃a mente nos cupe & desiderare nec.n.põt fieri:ut praua numinũ uoluntate cupiamus:qbus nihil magnũ cõstat place re:unđ nũc hic ortus ẽ sẽsus.hoc.n.dicit Nisus:O Eu ryale dii nr̃is mẽtibꝯ cupiditates iniiciũt & đsideria? an fit deus ip̃a mẽtis cupiditas. Mẽtibus ad.bene ad dũt:ná aĩus sui natura prudẽs ẽ.sed ei addiť:ut aliqd ĩpatiẽter desideret. Dira:magna aliqd magnum.s.p hostis trãsitũ. Mẽs.a.m.moriť. Quiete:mõ ocio nõ sõno.ná ĩ uigiliis fuerat collocatus. Cernis q̃ ru.hẽat fi.re.ipsius desiderii uult eẽ rõnabiles cãs. Somno ui noq́ꝫ se.alteꝶ pẽdet ex altero:& sepulti q̃si sine pulsu & nil sentiẽtes. Porro:hortãtis ẽ. Quid dubitẽ.i.co gitẽ oĩs.n.cogitatus ĩ dubitatiõe ẽ ante sn̄ĩam. Popu lusq́ꝫ p̃resq́ꝫ:trãsfert ĩ troianos romanã cõsuetudinẽ: ut solet pleꝶq́ꝫ prius.n.iubebat populus post confir/ mabat senatus. Reportẽt:ná re uacat. Si tibi q̃ pos. ꝑ.poscere ẽ scđm Var.quotiẽs aliqd ꝑ merito nr̃o de poscimus petere uero ẽ cũ aliqd humiliter & p̃cibus postulamus:& bene euryalũ ꝙ nolit ducere latenter ostẽdit. Mœnia pa.Vbi credit nũc eẽ Aeneã. Sũmis adiũgeŕ rebꝯ:sũmũ & extremũ dicimus & laudabile: bene ergo ĩ re dubia sermone usus ẽ dubio. ná hoc di cit nõ đbes me nec a tua gloria nec a piculis segregaŕ.

DONA. Iuuẽi:Ascãio:aut appelatiõe unius oẽs in tellexit. Nisus:quã cito dixit nomẽ patrẽ:locũ ĩ quo natus:& qbus eẽt studiis. Troiana induit ar.cæteris pulchrior.pulcherrius ãt cũ eẽt armatus. Dira cu.cogitatiões maxias deus aliqs mouet an ip̃a sibi mẽs đus ẽ.

CHRI. Noctẽ ĩsomnẽ.i.milites ĩsomnes ĩ nocte. Ludo:ná uoluptas q̃ capiť ĩ ludo excitat spiritus q excita ti sõnũ arcẽt. Hæc sup:ut multa fiducia reddebat rutilos negligẽtioŕs:ita cõtra troiãi ex piculo admõiti oĩa

diligẽtius curabãt.facit ergo narrationẽ uerisimilẽ:qa ẽ secũdũ naturã. Põtes:nã cũ mœnia nõ sint ita lata ut discurrẽtes ꝑ illa r̃cipe possint apponũť tabulata & ueluti põtes. Propugnacula:oĩa sũt qbꝰ e mœnibꝰ pugnã dó hostes arcemꝰ & tutos nos reddius. Quos.pa.æ.& hoc prudẽtis ĩpatoris fuit ut absuturus aliquos sũmæ reꝝ ꝑficeret. Rectores iu.nã illa ætas cũ aĩs abũdet:& prudẽtia careat rectoribꝰ ĩdiget. Sortita.p.ꝑ sortes accipiẽs iter se ea ĩ qbꝰ ꝑiculũ erat. Quod cuiqꝫ.t.certi.n.certis rebꝰ delegãdi sũt:nã qđ oĩbꝰ faciẽdũ r̃linqť a nullo fit. Nisus.e.optĩe iuuẽi dat robur aĩ sine multa prudẽtia. Nõ fu.æ.t.u.i.a.nõ fuit alter ex iis q arma ĩduerẽt. Dii ne hũc ar.m.a.an sua cuiqꝫ de.fit dĩ.cu.optĩa ẽ Seruii expositio sũt ẽt q dicant aĩas nr̃as ita eẽ ĩstructas suis uiribꝰ:ut duas extrẽas opari nõ sẽtiamus.ergo quẽadmodũ uegetatiua q̃ oĩum hũillima ẽ nõ sẽtiť a nobis cũ opať nã neqꝫ sẽtimꝰ corpꝰ crescer̃:neqꝫ đcoctionẽ ĩ stomacho epate ue fieri neqꝫ uẽas pulsar̃:& alia multa.Ita ĩtelligẽtia q̃ ſuꝑma ẽ & sup ĩtellectũ posita đo pene ꝯiũgiť.nobis nõ aduertẽtibꝰ agit: & hæc qdẽ nobis ut Pla. aiũt ꝑ đo ẽ. Cernis q̃.r.mouebat ad tã egregiũ facius adolescẽtẽ ĩgẽs gloria: & sũmã reip. utilitas deĩde dabat spẽ ꝑficiẽdi negligẽtia hostiũ q̃ reꝝ scđaꝝ sꝑ comes eẽ solet. Obstupuit:nõ ꝑiculo s; cupiditate laudũ.Me ne: oro ẽ ab aĩcissimo aĩo cũ neqꝫ ab illo sꝑnẽdũ se ĩ societate reꝝ magnaꝝ:neqꝫ se illũ ĩ ꝑiculo đferr̃ dignũ putat.

SER. Gẽitor bel.a.ĩpe puer ẽ.nec dũ ꝓbatus: unde se & ab illis tꝑibus:& a pr̃is uirtute cõmendat.

Argolicũ ter.quẽ græci ĩferebãt. Sublatũ:susceptũ ẽ hic animus.Hic põt eẽ & aduerbiũ demõstrãtis: ut sit ẽ hic.i.in meo pectore.põt & sic accipi:ut dicas hic est:ẽ aĩus lucis cõtemptor.Hoc ẽ iste aĩus.ergo hic & ꝓduci põt & corripi.Istũ q uita bene credat emi quo tẽdis honorẽ. Quo ten.i.ad quẽ niteris libẽter emat uita.i.uitæ ꝑcio. Nil tale uerebar: q̃le tu suspicaris. Hæc humana negocia:uel q̃ loqtur. Mãdet humo: multi hic distinguũt.alii iungũt mãdet humo solita: ut cõmendet ĩ terra solita ãt fortũa q̃ piis ĩuidere cõsueuit:Stati. hic trahẽs colorẽ ait: Inuida fata piis & sors ingẽtibus ausis.Rara comes. Absenti ferat ĩferias:Hoc est cenothaphiõ faciat: & ĩpleat honorẽ sepulchri. Et matribus:Et nobilibus:Nã mr̃es nõ nisi nobiles dicimus:unde & matrõæ dictæ sunt. scimus ãt nõ oẽs mulieres ĩ Sicilia remansisse. Nã legiť ĩ.xi. Et mœstũ iliades crinẽ de more solutæ. Ille ãt:hoc loco eẽ ĩterruptã orationem nisi intelligimus. Vigiles simul excitat:q uigiliaꝝ officiũ simul habebãt. Seruãtque uices: hic distinguẽdũ ẽ alias sensus non ꝓcedit.

Regẽqꝫ requirũt:regis filiũ ut magnũ regiæ: sed.n. miseratus amorẽ. Cætera ꝑ terras.o.exaggerat mor̃ suo uigilãtiũ laborẽ Cõsiliũ sũmis regni de rebus habebãt.Lucilii uersus uno sermone mutato.Nã ille ait Cõsiliũ sũmis hoĩum de rebus habebãt. Iã nũcius esset:iã aut cito:aut cũ nullũ ĩuenirent. Adnixi hastis ostẽdit iã eos diuturna statiõe fatigatos. ꝙ ãt stant & romãi moris ẽ & bellicæ necessitatis: hũc ãt stãdi habitũ & Sal.cõmemorat:ut Fessi arma sua qsqꝫ stãtes ĩ cũbere. Castroꝝ & cãpi medio: ĩ medio cãpi spatio: q cãpus castroꝝ medius fuit. Rẽ magnã ꝑciũqꝫ moræ fore:dicebat se afferre rẽ magnã.cuius mora precium posset afferre.i.pœnã Ter.ergo ꝑciũ ob stultitiã fero:ut sit sensus.Si tardius mittamur ad Aeneam luemus hostiũ pœnas.Alii sic ĩtelligunt. Scimus qdẽ aduentũ nostꝝ morã uestris afferre cõsiliis.Veꝝ huius more erit ꝑciũ.i.remũeratio nãqꝫ hoc offerebãt: qđ illi cogitabãt:ut dixĩus supra: Quisue æneæ iã nũcius eẽt. Accepit tre.festĩos mor̃ suo. Ne ue hæc nr̃is spectenť ab an. bene excusat quia scit de ætate puerorũ posse dubitari: dicẽs nõ ex suggerẽtũ ꝑsõa: sed suaui cõsilia põderãda. portæ q̃ ꝓxima pon.apparet ut supra diximus castra troiana ĩ hostiẽsi fuisse.Si qdẽ nullus alter locus ĩ laurolauĩati hic fluuio cohæret hioc pelago:& nũc dicit Portæ q̃ proxima põto. Itẽ paulo

Non ita me genitor bellis assuetus opheltes
Argolicum terrorem inter troiæque labores
Sublatum erudiit:nec tecum talia gessi:
Magnanimũ æneam:& fata extrema secutus.
Est hic est animus lucis contemptor:& istum
Qui uita bene credat emi quo tẽdis honorẽ
Nisus ad hæc.equidem de te nil tale uerebar
Nec fas.nõ ita me referat tibi magnus ouantẽ
Iuppiter:aut quicũqꝫ oculis hæc aspicit æqs
Sed si quis quæ multa uides discrimine tali
Si quis in aduersum rapiat casus ue deus ue:
Te superesse uelim:tua uita dignior ætas.
Si qui me raptum pugna precioqꝫ redemptũ
Mãdet humo solita:aut si q̃ id fortũa uetabit
Absenti ferat inferias decoretqꝫ sepulchro:
Neu matri miseræ tanti sim causa doloris:
Quæ te sola puer multis e matribus ausa
Prosequitur:magni nec mœnia curat acestæ.
Ille autem:causas ne quicquam nectis ianes:
Nec mea iam mutata loco sententia cedit.
Acceleremus ait:uigiles simul excitat:illi
Succedunt:seruantqꝫ uices statione relicta.
Ipse comes niso graditur:regemqꝫ requirunt:
Cætera per terras omnes animalia summo
Laxabant curas:& corda oblita laborum.
Ductores teucrum primi & delecta iuuentus
Consilium summis regni de rebus habebant:
Qđ facerent:quisue æneæ iam nũcius esset:
Stant longis adnixi hastis & scuta tenentes:
Castrorum:& cãpi in medio:tũc nisus & una
Euryalus confestim alacres admitier orant.
Rem magnã:preciumqꝫ moræ fore:primus iulus
Accepit trepidos:ac nisum dicer̃ iussit.
Tunc sic hyrtacides.audite o mẽtibus æqs
Aeneadæ.ne ue hæc nostris spectẽtur ab ãnis
Quæ ferimus:rutuli somno uinoqꝫ sepulti

Procubuere:locum insidiis conspeximus ipsi
Qui patet i biuio portæ:quæ proxima pôto.

post dicturus é.Opposuere acié.ná dextra cingit áni.
DONA. Sed siquis: Omnia huc refert in causa minus spei plus timoris inest.

CHRI. Nõ ita:modeste sed laudat cũ qcqd i se roboris sit ab educatiõe q̃ ꝓpria parétis é ꝓueire demõstrat. Nec te.ta.ges.ná si aliis ꝑ ætaté minus cognitus sim:tibi tamé cũ quo semp sũ ꝓbatũ me eé oportet. Casus: secũdũ epicureos:q deos humana curare negabát:& oĩa casu fieri putabát. Deus:ut secũdũ academicos maxime q ꝓuidétia dei oĩa regi:ut nos uolũt Totus át iste locus & qd ualeat amicitia cũ uera é:& cõmiserationé sũmam pp euentũ demonstrat:q ꝓuenit ab excellétia animoꝝ utriusq.Cõmiseratio.n.captat ut ostendit Cicero nõ minus a magnitudie animi q̃ a lachrymis. Audite o métibus.æ.cũ causa hæc fide caritura uideret captat i primis attétioné:& stati icipit cõfutar ualidiora arguméta aduersarioꝝ.Illi.n.opõere potuissent iuuéilé ætaté q̃ ut plurimũ cõsilio caret.Deide qđ ꝓmittũt eos pstare nõ posse pp hostiles excubias qs faller neqant. Primo ergo demõstrat nõ temere ré hác sumpsisse sed cũ cõsilio.deide facilitaté rei uel saltẽ possibilitaté ex negligétia hostiũ q iam ex uino ꝓfundior somno premant. Ac deniq demõstrat locũ iá sibi ad isidias electum.

Interrupti ignes:aterque ad sydera fumus
Erigitur:si fortuna permittitis uti
Quæsitum æneā & mœnia palanthea.
Mox hic cum spoliis ingenti cæde peracta
Affore cernetis:nec nos uia fallit euntes.
Vidimus obscuris primam sub ual libus urbẽ
Vẽatu assiduo:& totum cognouimus amnẽ.
His annis grauis:atq animi maturus alethes:
Dii patrii quorum semper sub numie troia é:
Non tamen omnino teucros delere paratis.
Cũ tales animos iuuenũ:& tam certa tulistis
Pectora:sic mẽorãs hũeros dextrasq tenebãt.
Amborũ:& uultũ lachrymis atq ora rigabat.
Quæ uobis quæ digna uiri ꝓ laudibus istis
Præmia nosse rear solui:pulcherrima primũ
Dii moresq dabunt uestri:tum cætera reddet
Actutum pius æneas:atque integer æui
Ascanius meriti tanti non immemor unquã
Immo ego uos cui sola salus genitore reducto
Excipit ascanius:per magnos nyse penates:
Assaracique larem:& canæ penetralia uestæ
Obtestor:quæcunq mihi fortuna fidesq est
In uestris pono gremiis:reuocate parentem:
Reddite cõspectum:nihil ille triste recepto.
Bina dabo argento perfecta atq aspera signis
Pocula:deuicta genitor quæ cœpit arisba:
Et tripodas geminos:auri duo magna taléta.
Cratera antiquum:quem dat sydonia dido.
Si uero capere italiam sceptrisque potiri
Contigerit:uictori & prædæ ducere sortem:
Vidisti quo turnus equo: quibus ibat i armis
Aureus.ipsum illum clypeũ cristasq rubẽtes
Excipiam sorti:iam nunc tua præmia nyse.
Præterea bis sex genitor lectissima matrum
Corpora:captiuosq dabit suaq oĩbus arma.

SER. Interrupti ignes:supra aliter Lumia rara micát. Fumus erigitur:signum est sopitoꝝ igniũ quotiens maior fumus erigit. Fortuna:occasiõe. Quæsitum:ut q̃ramus. Cũ spoliis:hic é qđ supra Euryalo dixit me referat tibi magnus ouantem Iuppiter:respiciens ad id qđ posse fortiter Facere. Nec nos uia fallit:bene ubiq cum amico cũcta cõmunicat. Obscuris primam sub uallibus urbẽ:Ná in obscuris uallibus positi uidimus primam urbẽ : hoc est primam parté urbis. Nam Palanteũ in mõte é non i uallibus. Annis grauis atq animis maturus alethes: Sallustius de Philippo q ætate & consilio cæteros anteibat. Non tamé oĩno teucros.d.p.Ac si diceret licet irasci mini ad tpũs. Hinc apparet nõ uelle uos penitus delere troianos: tales aĩos iuuenibus datis. Humeros dextrasq tenebat:Hoc ad affectum rettulit. Nec.n.simul fieri potest.Intelligimus aũt singulos & membratim amplectebatur. Vultum lachrymis atq ora rigabat:Poeticæ iunxit:& modo unum significat. est autem iteratio:iterdum recipiũt discretionem. Pro laudibus.i.uirtutibus ab eo precedit id quod sequitur. Dii moresq dabunt:Ciceronis est tractum de philosophia:qui dicit suffire ad gloriã benefacti conscientiam. Actutum:Confestim sine dilatiõe:& est aduerbiũ temporis. Integer æui:Adolescens: cui adhuc ætas integra superest. Vnde Ennius deos æui integros dicit : quibus multum æui superest. Meriti tanti præstitit: ut Merui quoq. Item quiq sui memores alios fecere merendo. Excipit: Ascáius idest subsequetur:& a poeta dictum est. Canæ uestæ: Venerabilis antiquissimæ. Obtestor: Adiuro & est ordo.Immo ego cui sola salus genitore reducto.Vosq obtestor per deos reuocare parentem. Fortuna: Fidesq é. Quicquid casu:quicquid consilio egero uobis committam: nam per fidem cõsilia significat per fortunam opes & imperium:& cuiuslibet rei possibilitatem. Nihil illo triste recepto:Subaudis erit. Deuicta genitor quæ cœpit aris ba:Atqui secũdum Homerũ:Arisba troianis misit auxilia:& ab Achille subuersa est.Sed accipimus aut ante bellum græcorum Arisbam troianis captam:& i amicitiæ fœdus admissam . Aut certe pocula hæc data ab Heleno : qui in Achillis bõa p pyrrhi successerat hæreditatem: ut sit quæ cœpit pro accepit. Deuicta arisba.s.ab Achille. Duo magna talenta:Bene addidit magna : Nam uarium apud diuersas gentes est talenti pondus: Vnde talentum potest & breue aliquid : & magnum significare : Ná ut supra diximus secundum Plautum

talentum.lxx.librarum eſt:qui cum dixiſſet debere centum quadraginta libras paulo poſt intulit duo talenta per iocum dicens.Debenť talenta tot quot ego & tu ſumus.Item Homerus talentum breue quidam oſten/dit:quippe quod accepit uictus. Cum uictori leuia ſint data munera. Dicere ſortem: Statuere. Alii proprie ducere legunt:quod eſt ſortium: ut ſtat ductis ſortibus urna. Excipiam ſorti:Præter ſortem dabo.

DONA. Vidimus:Demōſtrat rē fieri poſſe.Dii.Maturi hoīs matura ꝓratio. Recte āt īcipit a diis quorum fauore reſp.tales uiros recipiunt.lachrymæ aūt gratulatiōis fuerāt ꝙ extitiſſent tales. Itē doloris ꝙ recordaretur tot fortiū uiroꝝ iam amiſſorū:quia dixerat nō tamē omnino teucros delere ꝑatis. Dii:Qui bonis fauēt.

Moreſq; ueſtri:Recte uiuēdo. Aeneas:Et ut diuturnior res ſit Aſcanius. Canā:Antiq̄ & ꝑpetuā.Obteſtari aūt ē ob aliq̄ cauſam deos teſtes adhibere. Victa ariſ.nihil.n.tolitur poſt uictoriā niſi quod ſit magni meriti.

CHRI. Si fortuna ꝑmittitis uti.q.d.fortuna quidē ſeſe ultro offerret mō illa uti uelitis. Nec nos uia fallit: Nō ſolū prouidi quo mō hoſtia caſtra tutus egrederer.Sed nō ꝙ deinde iter tenēdū ſit. Primā urbē: primas partes urbis. Obſcuris:ꝑꝑ īteruālla locoꝝ. Vultū & ora:Os ī quo uultus apparet:nā uultū iam demōſtraui mō eē accidētia ī facie:q̄ ab aliq̄ ꝑturbatiōe ꝓueniūt:aut egritudinis:aut timoris:aut lætitiæ:aut ſpei. Viri.q.d. q in adoleſcētiæ ānis uirile aīum geritis. Dii moreſq;:Vid̄ Seruiū. Aeneas actutū:Aeneas q̄ iperiū tenet q̄ primū dare poterit.Veꝝ cū ætas ueſtra illi ſupꝑfutura ſit: reſtabit Aſcanius q cū coætaneus uobis ſit oīa ꝑſoluet: ex quo oſtēdit:ꝙ munus tāti facioris nō uno aut altero ſed plurimis cōtinuatiſq; beneficiis honeſtādū:ſitunū ergo & breuis tp̄is erit ꝑiculum.At remuneratio uniuerſam deide uitā d̄coratā reddeť. Excipit:Statim ſubſequiť:nec potuit liberalius reſpōdere cū quicq̄d aut conſilio aut uirtute ſibi prouentuꝝ ſit.Id penitus ꝑmittat illis. Bina dabo ar.Laudat munus a numero ꝙ duo ſint:laudat a materia & ab artificio.laudat a difficultate:ꝙ ex hoſtibus rapta ſint. Magna.t.Quia ut oſtēdimus & ꝑua īueniebāť. Quē dat.ſ.d.Laudat ab auctore.

Vidiſtis quo turū:Nouerat iſtos cupidiſſimos gloriæ. Ergo q̄dmagis ꝓmitteř poterat q̄ ſūmi ducis equū.

SER. Inſuper his:ſuper hæc. Campi quod habet rex ipſe latinus:mos fuerat ut uiris fortibus ſiue regibus pro honore dareť aliqua publica agri ꝑticula ut habuit Targnius Superbus in campo martio: quod ſpatiū ab Homero temenos dicitur. Hoc ergo ꝙ Latinus pro honore de repu.habuit:ab Aſcanio ītelligamus eſſe ꝓmiſſum. Pectore toto:omni affectu. Rerum uerborumq; fides: & rempublicā tibi cōmittā & tecum omne cōmunicabo cōſiliū. Me nulla dies tam fortibus auſis diſſimilem arguerit: Ab hoc officio & ab hac audacia acceſſu temporis īferior nō probabor:qualiſcūq; fortuna comitetur. Tantum:tantummō hoc poſſum de me ꝓmittere:ut ſemꝑ audeā ſemꝑ uelim fortiter facere. Nā hoc eſt q̄d dicit Fortibus auſis diſſimilē arguerit. Tantū ergo meū eſt hoc ꝓmittere ſiue ꝓſpera ſiue aduerſa fortuna comiteť.

Nā aut diſiūctiua ꝑticula eſt: nō negātis aduerbiū.

Suꝑ oīa dona:ultra oīa. Priami de gēte uetu. de familia:& bene eā etiā ex cognatiōe cōmēdat:nā Aſcanius nepos eſt priami ꝑ creuſam. Miſerā:q̄ ſic īpatiēter diligebat filiū. Mecū excedentē:ut ille meū comitatus iter.Vult.n.intelligi ſui cauſa matrem ſecutam.

Quodcūq; ꝑicli eſt:Syllepſis:nam ſubaudis ꝑiculū.

Inq;.ſ.l.Inſalutatā:& eſt temeſis: ut inutilis inq; ligatus cedebat. Quod nequeā lachrymas perferre parētis:excuſat ne uideať crudelis. Vnde ſequitur matris eius tragicus & miſerabilis ille conqueſtus potuiſti linquere ſolam crudelis:& talia. Inopem:modo auxilii egentem. In caſus omnes: ut ſupra Fortuna ſecūda uel aduerſa. Pulcher iulus.Incōgruū epithetō pulchritudinis poſuit cum res eſſet in loco religiōis.

Strinxit pietatis imago:ꝑſtrinxit:momordit:amonuit ſenſus autem eſt: Aut poſtquam uidit iſtum ſic amare matrē:paternæ pietatis cœpit uirtutem agnoſcere: Aut certe cœpit etiam ipſe ſic in pietatem moueri: Vt eius conſueuit pater Aut certe exemplo euryali auidius cœpit amare patrem etiam āte dilectū.

Nec partum gratia talem parua manet : Debet ab omnibus coli:quæ talem creauit. Caſus factum quicunq; ſequetur. Satis congrue Præmia.n. nō deben/

Inſuper it campi quod rex habet ipſe latinus.
Tu uero mea quem ſpatiis propioribus ætas
Inſequitur uenerande puer:iam pectore toto
Accipio:& comitē caſus complector i omnes.
Nulla meis ſine te quæretur gloria rebus:
Seu pacē ſeu bella geram:tibi maxima rerum
Verborumq; fides:contra quem talia fatur
Euryalus:me nulla dies tam fortibus auſis
Diſſimilem arguerit:tantum fortuna ſecūda:
Aut aduerſa cadat:ſed te ſuper omnia dona
Vnum oro:genitrix priami de gente uetuſta
Eſt mihi quam miſeram tenuit non ilia tellus
Mecum excedentem.nō mœnia regis aceſtæ.
Hāc ego nunc ignarā huius quodcūq; ꝑicli ē.
Inque ſalutatam linquo nox & tua teſtis
Dextera q̄d nequeā lachrymas ꝑferř parētis:
At tu oro:ſolare inopem:& ſuccurre relictæ.
Hanc ſine me ſpem ferre tui:audentior ibo
Incaſus omnes:perculſa mente dederunt
Dardāidæ lachrymas: āte oēs pulcher iulus:
Atq; animum patriæ ſtrinxit pietatis imago.
Tum ſic effatur.
Spondeo digna tuis ingentis omnia cœptis:
Namq; erit iſta mihi genitrix:nomēq; creuſæ
Solum defuerit:nec partum gratia talem
Parua manet:caſus factum quicunq; ſequeť
Per caput hoc iuro:ꝑ quod pater āte ſolebat:
Quæ tibi polliceor reduci rebuſque ſecūdis.
Hæc eadē matriq; tuæ generiq; manebunt.

Sic ait illachrimās: humero simul exuit ensē
Auratum: mira quem fecerat arte lycaon
Gnosius: atq; habilem uagina aptarat eburna.
Dat nyso mnestheus pellem horrentisq; leōis

tur euentui sed uoluntati. Per quod pater ante solebat: Alii uolūt ideo ante: qa absens ē æneas. Nā iurare possumus & per absentis filii caput. Alii ad causam religiōis trahūt: q̄ præcipit: ut filii imitent̄ in oībus rebus suos parētes: ut núc q̄si imitatio sit iurisiurandi: ut dicat Ascāius iuro ꝑ caput meū sicut presens pater ꝑ caput suum iurare cōsueuerat: quotiēs fidem suā confirmare cupiebat. Alii uolunt ideo dictum ante quia pōtificibus ꝑ liberos iurare nō licebat: sed ꝑ deos tantūmodo: ut sit anteq̄ pōtifex eēt æneas. Reduci rebusq; secūdis: Mira arte morat̄ ī ꝓsperis: & ea iterat: tacet aduersa: & magis ītellectui & subauditioni relinquit cū.n. nō dicat: si nō redieris ait Matriq; tuæ generiq; manebūt. Hoc aūt secundū morē romanoꝝ dicit. apud quos ōmia decernebant̄ ut illi liberisq; eius ut darēt liberis: q̄ accipe nō potuissent parentes. Lycaon gnos. Cretensis: & ē laus ab artifice. Hūc āt gladiū euryalo datū ītelligamus: nā Nisus accepit pellē & galeā. Pellē horrentisq; leonis exuuias. τοσαυτο dixit. Hoc est bis idē: ut bellū etiam ꝓ cæde boum stratisq; iuuencis Laomeduntiade. DONA. Insuper: mos mirandus in poeta. Vbi.n. multa narranda sunt: ne cōtinuatio fastidium pariat diuidit. Interponendo aliqd qđ tamē nō sit alienū. Genitrix: magnū pondus in his uerbis. Maternū.n. nomē oēs affectus trāsit. Præterea ꝙ sit ex genere Priami non accessione noua: sed uetustate coniuncta. Laudauit ergo a genere: sed quia frustra laus originis tāgit̄ nisi is qui laudat̄ uita & moribus se maioribus suis dignum gerat ꝑ ōit suas uirtutes. Excusat: autem ꝙ ignarā relinq̄t: qa nisi illa causa ītercessisset scelus nō paruū conmisisset. CHRI. Id campi: romanū morē sequit̄ q bene de repu. meritos agro donabant: ut de Mutio & multis aliis legimus. Te uero. q. sp. p. Demonstrat ꝙ similitudo ætatis beniuolētiā cōciliat. Venerāde. p. ꝓ miraculo dictū. Nā nihil tā lōge a pueritia q̄ ueneratio ē. Tantū fortuna secūda. a. ad. c. Idest modo aliqd accidat ꝓquo curādum sit siue ī secunda siue ī aduersa fortuna. Sup oīa dona: idest ꝙ ego pluris q̄ cætera dona faciā. Priami de gente uetu. est amanda a te qa est ex eadē familia de qua mater tua. Est. Itidē a me ꝙ præterq̄ mater est. Omnia tedia & laborē ut me sequeret̄ perpessa ē. Ignarā & insalutatā: timebat.n. ne robur animi pietate materna succumberet. Præposuit igit̄ remp. matri. & remediū sua prudētia adinuēit̄. Talē partū: non erit illi parua remuneratio ꝙ te peperit. Hæc eadem matri manebunt: subaudi si nō redieris: qđ subtraxit ne male aliquid ominaret̄. Generiq;: quoniam mater ipsa omnia Euryalo promissa accipere ꝓpter uetustā ætatē: & propter sexum inhabilis erat. Humero simul ex: ensem. dat ad presens minora munera qbus maiorē fidē cōfirmet.

Exuuias. galeam fidus premutat alethes.
Protinus armati incedunt: quos omnis euntes
Primorum māus ad portas iuuenūq;: senūq;
Prosequitur uotis: necnon & pulcher iulus
Ante annos animumq; gerens curāq; uirilē
Multa patri mādata dabat portāda: sed auræ
Omnia discerpunt: & nubibus irrita donant.
Egressi superant fossas: noctisq; per umbram
Castra inimica petūt: multis tamē ante futuri
Exitio passim somno uinoque per herbam
Corpora fusa uident: arectos littore currus
Inter lora rotasque uiros: simul arma iacere
Vina simul: prior hyrtacides sic ore locutus
Euryale audendū dextra: nunc ipsa uocat res:
Hac iter ē: tu ne qua manus se attollere nobis
A tergo possit custodi: & consule longe.
Hæc ego uasta dabo: & lato te limite ducam.
Sic mē orat: uoceq; præmit: simul ense supbū
Rhamnetem aggredit̄ q sorte tapetibus altis
Extructus toto proflabat pectore somnum:
Rex idem: & regi turno gratissimus augur:
Sed non augurio potuit depellere pestem:
Tres iuxta famulos temere inter tela iacentes
Armigerumq; premit rhmi: aurigāq; sub ipsis

SER. Galeā: aliæ.n. sunt explorantū: sicut etiā Homerus ostēdit: & aliæ bellantiū. Primoꝝ: genitiuus hic uēit ab eo qđ ē hi primores: sicut hi ꝓceres: quoꝝ nominū ntūs singularis nō inuēit̄: licet dicamus primoris. Votis: aut cū uotis: aut pro reditu uota faciētes. Et nubibus irita donant: ut ipse partē uolucres dispsit ī auras. Castra inimica: nō tātū hostilia: sed ēt ꝑniciosa. Nā cū dolore dictū inimica. unde. s. redituri nō erāt: qđ ex sequētibus cōprobat̄. Dicendo.n. multis tamē ante futuri exitio. Ostendit perniciosa castra esse: quæ ipsis fuerant mortem allatura. Vina simul: uasa. s. uini in qbus uina ponunt̄. Ore locutus: nō est perisologia nā secūdū Homeꝝ exploratores quæ uolūt plerūq; nutu significāt. Audendū dex. quia audemus & cursu & aio. Hac iter est: per hostium cædē & audaciam nostrā. Hæc ego uasta dabo: de quibus dixit: Corpora fusa uident. Sed non augurio potuit depellere pestem: ostēdit per transitum fati necessitatem nulla ꝑitia posse depelli. Est aūt Homericus uersus. Temere: passim. Fortuitu: negligenter. Premit: opprimit. Sub ipsis equis: circa ipsos. Pēdētia colla: quasi ebrioꝝ. Singultātem: cum singultu animā efflantem. Plurima luserat: pro plurimū. Deo: uino uel somno. Per ouilia turbas: ꝑ turbas ouilia. nā temesis est. Murūq; metu. s. pecus. Nā male quidam accipiūt mutū fremitū de leōe: quod si dixeris: uacat metu. Incēsus & ipe perfurit: exēplo Nisi. Sie nomine plebē: bene expressit & bellatoris ꝑitiā: & Tyronis inconsideratā auiditatē. Nam nisus reges interemit: euryalus sæuit in plebē. ut Sallustius Et in solētia auidius madefaciēdi. sine noīe āt dixit sine gloria: quoꝝ ꝑ humilitatē nō sūt oībus noīa nota. Rhetheumq; uigilantē: hoc loco non tātum Rhethei timor

ſed niſi audacia cõprobať. Et multa mor.r.pu.mul ti hic diſtigũt: ut ſenſus talis eduxit gladiũ eũ multo cruore purpureũ alii multa morte recepit:ut ſit gla/ diũ cũ multo cruore & ſic ĩferũt purpureá uomit ille animã ſecũdũ eos q dicũt aĩam eſſe ſanguiné. Rece/ pit:eduxit:ut Haſtãq; receptat oſſibus hærẽtẽ. Vina refert:ꝑprie quæ paulo ãte potuerat. Hic furto fer uidus inſtat.ſ.Euryalus:q ſæuiebat latẽter ut ſit fur/ to nocturno prœlio.Nã fures iõ dicti ſunt q; furuo.ĩ. nigro tẽpore furta cõmittunt.Aut re uera furto fer/ uidus qa Meſapi galeã ſuſtulit Rhamnetis phaleras. DO. Temere:oſtẽdit hos ita uio fuiſſe oppſſos: ut cecidiſſe potius q̃ corpa ad qetem tradidiſſe uiderẽť. Secat:qđ nõ fit ſine mora.Hoc uẽiebat ex ſecuritate agẽtis & ignoratiõe patiẽtis ex nimia ebrietate. Deo ui.Oſtẽdit hũc ſola ebrietate oppſſũ eẽ.Vigilantẽ hic ſolo timore piit: q nec clamare nec ire cõtra auſus ẽ. Purpureã:purpura nigra ẽ cũ ruboř.ſic ſãguis pp co piã uini nigrior ĩ eo fuerat. Inſtat.ſ.occaſio rei gerẽ dæ illũ accẽdebat.Oſtẽdit ãt hos nõ motos eẽ pcio re rum ſed gloria q̃ abſtulerũt ſolũ ea qbus ornarẽtur. CHRI. Quos.o.facit rẽ uerisimilẽ ex qđ fieri ſolet. Ante ãnos:nã puerilis ætas ſi eius naturã rſpicias ea nõ ferebat. Animũ:fortitudinẽ. Curã:prudẽtiã & cõſiliũ. Noctiſq; p um.nã ĩ luce dephẽſi fuiſſẽt. Ca ſtra inimica.q.d.ĩeuitabile exitiũ.Nã duo tot ſupare q poterãt Sed tamẽ ut demõſtreť eoꝝ fortitudo ad/ dit.Multis tamẽ ãte futuri exitio. Paſſim:Negligen tia hoſtiũ & ꝑfundus ſomnus facit rẽ uerisimilẽ. Nã

Nactus equis:ferroq; ſecat pendentia colla:
Tũ caput ipſi aufert domio: truncũq; relinqt
Sanguine ſingultantẽ atro: tepefacta cruore
Terra toriq; madẽt:nec nõ lamyrũq; lamũq;
Et iuuenem ſerranum:illa qui plurima nocte
Luſerat inſignis facie:multoque iacebat
Membra deo uictis:fœlix ſi protinus illum
Aequaſſet nocti ludum in lucemque tuliſſet.
Impaſtus ceu plena leo per ouilia turbans.
Suadet enim ueſana fames:manditq; trahitq;
Molle pecus mutũq; metu fremit ore cruẽto.
Nec minor euryali cædes:incenſus & ipſe
Perfurit:ac multã in medio ſine nomie plebẽ.
Fadumq; hebeſumq; ſubit: rhetũq; abarimq;
Ignaros:rhetum uigilãtem:& cũcta uidentẽ:
Sed magnum metuẽs ſe poſt cratera tegebat
Pectore ĩ aduerſo totum qui cominus enſem
Condidit aſſurgenti:& multa morte recepit.
Purpureã uomit ille aĩmã:& cũ ſãguie mixta
Vina refert moriẽs:hic furto feruidus inſtat.
Iamq; ad meſapi ſocios tendebat:ubi ignem

hæc iuuẽi aĩum dabãt. Audẽdũ de.qa aĩo aut uerbis nõ ſat eẽt.nũc ĩ tãta occaſiõe.Colligũť.n.hic oĩa q̃ rhetores ſub ſigno ĩ cõiecturali reponunt.ſ.locus:tps.ſpatiũ occaſio.Ex qbus ſequiť ſpes pficiẽdi & ſpes celãdi. Cõ ſule lõge:ita cõſule ut lõginquũ ſpatiũ oculis luſtrãdo explores. Vaſta: nã qs locus magis uaſtus eẽ põt q̃ is q hitatoribus uacuať. Lato limite:qa latũ ſpatiũ hoibus euacuabo. Proflabat:maior ĩeſt ĩ dormiẽtibus anhelitus. Augur:Vide Seruiũ.Vel dic q; p trãſitũ ĩpnit huiuſcemodi artes uaticinandi tanq̃ ex maiori pte mendaces. Ex hac:autẽ temeraria cæde oſtẽdit plus longe ꝑdeſſe cõſilium prudentiũ:q̃ iuuenũ audaciã: Nam ſi hic cautus egiſſet:tutus euadere cũ ſocio potuiſſet. Deo:uel ſomno uel baccho. Protinus:iugiter: pſeuerãter.

SER. Religatos:nõ ſolutos:ſed diligenter ligatos: unđ addidit.re.i.ex militari cõſuetudie optime liga/ tos. Lux ini.ꝑditrix. Pœnaꝝ exha.ſa.ẽ.bene exhau ſtũ,ut oſtẽdať eos auidos cædis fuiſſe & cruoris hoſti lis. Via fa.p ho.Vt hæc ego uaſta dabo & lato te limi te ducã. Euryalus pha.rha &.a.b.cĩgula tyburti.pha leræ ornamẽta equoꝝ fũt:& ẽ ſermo græcus. cĩgulũ ãt hoium ẽ generis neutri.nã aĩaliũ geneř fœminino dicius has cĩgulas. Tyburti remu.di.o.q.m.d.cõſue tudo erat apud maiores: ut iter ſe hoies hoſpitii iura mutuis muneribus cõplerẽt uel ĩ pſẽti uel p ĩternũci os.Sẽſus ergo nũc talis ẽ Cedicus qdã Remulo cũ eũ ſi abſẽs hoſpitio uellet adiũgeř:miſit phaleras & cin/ gula bullis aureis: hoc ẽ clauis ĩſignita.Remulus mo riens nepoti ſuo cognomini hæc reliquit q poſtea ui ctus a rutulis ẽ & occiſus:poſt cuius mortẽ apud rhã netẽ rutulũ repta ſũt hæc munera:qđ ãt dixit Tibur ti Remulo:aut tyburtio ĩtelligãus: hoc ẽ de Tybure: ut ſit dtũs ab appellatiuo uẽiẽs hic tyburs: aut tybur te:hoc ẽ filio tyburti ab eo qđ ẽ hic tyburtus huiꝰ ty burti:ut ſit tyburti Remulo: ſicut deiphobe glauci. Suo mo.dat ha.ne. Remulo quẽ ſupra auo cogno/ minẽ diximus.nã quotiẽs apte nõ põiť nomẽ filii uel nepotis cognominẽ eũ eẽ ĩtelligĩus auo uel pr̃i quoꝗ nomẽ apte poſitũ ĩuẽiremus & cõtra ſi filii uel nepo/

Deficere extremum:& religatos rite uidebat
Carpere gramẽ equos:breuiter cũ talia niſus.
Senſit enim nimia cæde:atq; cupidine ferri:
Abſiſtamus ait:nam lux inimica propinquat
Pœnarum exhauſtũ ſatis ẽ:uia facta p hoſtes
Multa uirũ ſolido argẽto perfecta relinquũt
Armaq; crateraſq;:ſimul pulcroſque tapetas:
Euryalus phaleras rhamnetis:& aurea bullis
Cingula tyburti remulo ditiſſimus olim
Quæ mittit dõa:hoſpitio cũ iungeret abſens
Cedicus:ille ſuo moriens dat habere nepoti:
Poſt mortem rutuli bello pugnaque potiti:
Hæc rapit atq; humeris neq̃cq̃ fortibus aptat.
Tum galeã meſapi habilem criſtiſq; decoram
Induit:excedunt caſtris:& tuta capeſſunt.
Interea præmiſſi equites ex urbe latina:
Cætera dum legio campis inſtructa moratur
Ibant:& turno regi reſponſa ferebant

Tercētum scutati omnes uolscente magistro.
Iamq; propinquabāt castris:muroq; subibāt:
Cū procul hos leuo flectentes limite cernūt.
Et galea euryalum sublustri noctis in umbra
Prodidit imemorem.radiisq; aduersa refulsit.
Haud temer ē uisū:cū clamat ab agmie uol
State uiri:quæ cā uiæ ē: q ue estis i armis: ses
Quo ue tenetis iter: nihil illi tendere contra.
Sed celerare fugam in syluas:& fidere nocti.

tis nomen positū fuerit prætermissum āt parētū cognomines eos intelligamus necesse ē. Post mortē.s. nepotis Remuli secundū supradictū sensū.nā Dona. dicit post mortē Nisi & Euryali bello potiti sunt rutuli qđ nō pcedit:si diligēter aduertas. Sane sciendū hūc locū esse unū de.xii.Virgilii siue p naturā obscuris:siue isolubilibus siue emēdādis:siue sic relictis:ut a nobis p historiæ antiquæ ignorātiā liqde nō itelligāt. Necq̄cq̄ nō fruiturus:& ē ne qcq̄ aptat nō neqc q̄ fortibus. Galeā mesa.nō occisi mesapi abstruit galeā.nā dimicaturus ē paulo post:sed iuenit iacētē: & sustulit. Cristisq; deco.bene pmittit dicēs dcorā.nā eius splēdore pdēte Euryalus capit. Excedūt ca.rutulo℞.s.nā supra dicit Castra inimica p. Vrbe latia:Nō ē cōtrariū illi loco ubi ait:Sepsit se tectis re℞q; reliqt habenas:qđ mō a latina urbe auxilia uenire cōmemorat.Intelligimus.n.Latinum i pricipio discordiæ & tumultus paululū se abstinuisse postea tamē nec suo℞ copias nec propria denegasse cōsilia.nā eū & coetui & foederibꝰ iterfuisse dicturus ē. Legio cā.istru.mo.pprie nā legiōes peditū sūt:Turmæ uero eqtū. Tercētū: qa romāi eqtes prio tercētū fuerūt.de singulis.n.curiis dni dabātur qs trigīta fuisse dixius. Scutati oēs:nō clipeati.nā clipei peditū sūt scuta uero eqtū. Volscēte magi.pprie nā magister eqtū dr. Muro:troiāo℞ leuo limite. Respiciēs sitū religiōis locutus ē. Sublustri no.i um.sublustris nox ē hēns aliqd lucis.Hora.Nocte sublustri nihil pter astra uidit & undas. Radiis:lūaribus. Haud teme.pticula hæc mō sine cā significat: alias fortuito alias male alias iprouide:q̄ p loco itelligūt. Nihil tēdere cō.hoc ē nihil ei respōderūt.nā tēdo cōtra sermonem tuū ē rspōdeo tibi.Tēdo cōtra tuū iter:ē occurro tibi.Ergo nihil cōtra tēdebāt.i.nihil respōdebāt ecōtra.

DONA. Nequidquam:quia omnia in morte perditurus erat. Sublustri:umbra noctis quæ sereno cælo habet aliquid luminis. State:mira breuitate omnia interrogat.

CHRI. Absistamꝰ:recte illi q ætate pibat sapiētius consiliū dat. Inimica:nobis q tenebra℞ beneficio freti hæc audemꝰ. Exhaustū:cōueienter dictū i cædis auidos.Reliquūt nō.n.auaritiæ cā sed gloriæ cupiditate illa.egerāt. Euryalus phaleras:hæc āt cupiebāt:ut eēnt ppetuū testimōiū sua℞ uirtutū. Necq̄:quoniā non erat illa possessurus. Habilē:iccirco Mesapi potiusq̄ alius quoniā illi sibi q̄drabat.nā habile id dicius qđ q̄drat idest qđ optie hre & p nro arbitrio hre tractare q̄ possumꝰ.Ergo i prio li.Habilēq; hūeris suspēderat ar.habilē ergo.i.q̄ neq; laxior capiti neq; angustior eēt:sed ita q̄draret ut cōmode se hēret. Excedūt ca.usi sūt secūda fortuna i castris.Sed quoniā nimis diu illa sūt abusi dphēsi sūt ab eqtibꝰ quos si maturius recessissēt:nec tantā stragē edere:uoluissent facile euasissent. Morat:pp nimiā turbā & maiora ipedimēta nō ita facile pficisci potest. Immēorē:iprouidū.nō.n.mēinit qđ scribat.s.rflexiōe radio℞ lūæ i illa posse illos q tenebras q̄rebāt pdi.

Obiiciunt equites sese ad diuortia nota
Hinc atq; hic:omnēq; aditū custode coronāt.
Sylua fuit late dumis:atque ilice nigra
Horrida:quā densi complerāt undiq; sentes.
Rara per occultos ducebat semita calles.
Euryalum tenebræ ramorū:onerosaq; præda
Impendiunt:fallitq; timor regione uiarum.
Nisus abit:iamq; imprudens euaserat hostes
Atque locos:qui post albæ de nomine dicti
Albani:dum rex stabula alta latius habebat.
Vt stetit:& frustra absentem respexit amicū:
Euryale infoelix qua te regione reliqui:
Qua ue seqr: rursus pplexū iter oē reuoluēs
Fallacis syluæ:simul & uestigia retro
Obseruata legit:dumisque silentibus errat.
Audit equos:audit strepitus:& signa sequētū
Nec longū imedio tēpus:cū clamor ad aures:
Peruenit ac uidet euryalū:quē iā manus ois
Fraude loci & noctis subito turbāte tumultu
Oppressum rapit:& coānte plurima frustra.

SER. Ad diuor.ad diuerticula uiæ militaris. Ter. ubi ad ipsū ueni diuerticulū.Diuerticula āt sūt semitæ trāsuersæ:q̄ sunt a latere uiæ militaris. Abitū co. melior ē lectio abitū q̄ aditū Cingūt.n.siluā:ne habeāt unde abire possint. Ducebat semita cal.legit & lucebat qđ si ē rara pro raro accipiēdū ē ut sit raro lucebat:herbis.s.i qbus locis iteruenietibus.Si ducebat itelligimus iter calles peco℞ rarā fuisse semitā:hoc ē hominū uiā. Euryaliū ipediūt:ipedio te p accusatiuū dicimus:& casus mutari nō pōt nisi deseras uerbū:ut si dicas ipedimēto mihi ē.sciēdū sane multas cōferri i Euryalū excusatiōes. Nisus abit:bene meminit uelocitatis:quā ei i.v.dedit: ut prius abit lōge q; ante oia corpora nisus emicat. Imprudēs.s. remanētis Euryali. Albæ de noie:uel porcæ:uel ciuitatis uel regis albāi:cui successit procas. Infoelix q̄ te regi. reli.se infoelicē dicit q dolet non illū pp quem dolet.

Iter oē reuoluēs.s.siluæ urbanus hucusq; uerba nisi uult eē.Alii poetæ dāt rursus pplexū iter oē. Si q̄ sequētū:militarē sonū dicit:q uarius ē.nā interdū canit:ut iseqt eos q fugiunt iterdū recepti. Nec lon.in medio tps:iter auditū sonū & uisū Eurialū. Oppressū rapit:quē iā ois māus rapit.Nā male qdā uides rapit accipiunt:qđ si admiseris uacat. Quē iā ma.ois: pulchrā.p.p uul.m.gloriosū.n.ē p amico pire:& pulchrā ex psōa poetæ dictū ē. Tu psēs.n.s.la.nō dicit q̄ psēs es:sed psēs succurre la.i.ilico stati. Si q̄: q̄ uacat:

& hic & i sequeti. Suspẽdiue tholo:tholus proprie est ueluti scutũ breue:qd i medio tecto ẽ:in quo trabes coeũt:ad qd dona cõsueuerãt suspẽdi bene ãt uenatorẽ numẽ iducit iuocare siluaꝝ. Turbare globũ: sana petitio.Nã qa ĩpossibile uincere fuerat:petit: ut saltẽ pturbet telloꝝ beneficio. Rege tella p auras: p noctẽ ĩ q̃ sine auxilio numinis:rectus iactus esse non põt. Ferꝝ cõiicit hasta:de ferro ad hastã transiit. cõiicit,p coiicit.Nã coiicit antiquũ ẽ. Aduersi in tergũ sulmonis ibiq; frangit̃:tergũ pro tergus dixit.Vnde Salu.Tergis uinciebãt pro tergoribꝫ:ut itel ligamus hastã in scutũ uenisse:& illic esse collisã:ut frangit̃ sit collidit̃. Fissoq; scuti ligno:ẽt pcordia penetrasse:aliter non,pcedit.Nã si hastã re uera fractã accipiamus rõne caret qd dicit Fisso transit pcordia ligno alii re uera ĩ tergũ uolũt eẽ pcussũ qd falsũ ẽ.nã quomodo ante fissum ẽ tignũ.Et sic pcordia penetrata. Sciendũ tamen locũ hunc esse de iis quos diximus supra.

DONA. Silua:breuis descriptio:& quæ ea sola cõtinentur q̃ errorẽ Euryalo facere possint.Huc sepati sunt quos discerni nõ oportuit. Euryale ifœlix: duplex ẽ lectio uel infœlix euriale uel euriale ego infœlis qua regione reliqui te. Sed magis ad se refert cui labores & picula iã pacta repetẽda sint. Fraude loci: iam liberat Nisum ab inertia. Tu dea:ut possis. Astrorum decus:laudat q̃ rogat:ut beniuolam reddat. Si qua:ostendit interitum quod nihil proficeret:nisi pro se pater fecisset.Tholum autem dicunt medium tecti in rotunditatem collect̃.Perit autem quod facile est non liberationem sui & socii:sed turbationem globi.

Q uid faciat:̃q ui iuuenẽ q̃bus audeat armis
Eripere:̃an sese medios moriturus in hostes
Inferat:̃& pulchrã ,pperet p uulnera mortẽ:̃
Ocius aducto torquens hastile lacerto
Suspiciens altam lunam:sic uoce precatur.
Tu dea tu præsens nostro succurre labori.
Astrorum decus:& nemorum latõia custos:
Siqua tuis unquã pro me pater hyrtacus aris
Dona tulit:si qua ipse meis uenatibus auxi:
Suspendi ue tholo.aut sacra ad fastigia fixi
Hũc sine me turbar̃ globũ:& r̃ge tela p auras
Dixerat.& toto connixus corpore ferrum
Cõiicit hasta uolãs noctis diuerberat umbras
E uenit aduersi in tergum sulmonis:ibique
Frangitur:ac fisso transit præcordia ligno
Voluit̃ ille uomens calidũ de pectore flumẽ
Frigidus:& longis singultibus ilia pulsat.

CHRI. Obiiciunt equites ad diuortia:proprie diuortia sunt unde aquæ cadentes in diuersa defluũt:ut uidemus a iugis mõtium.Sed hic diuortia appellat diuerticula idest uiæ quæ a frequẽtiori uia diuertũt. Abitum:locũ per quẽ abire possent. Horrida:aspera & sentibus nisi paucis callibus iuia tenebræ ramoꝝ. Rara p occultos calles:sentẽtia ẽ nõ solum uiam sed ne semitam quidem fuisse sed raros calles qui pro semita ẽent nã de actu uia semita tramite& calle dictum est.Possumus legere q; semita rara duceret per occultos calles: ut ostenderet semitam non iugem fuisse sed modo se semitam pbere: modo ita tenuẽ reddi ut in calles qui minores sunt:& eos quidem uix apparentes desineret. Fallitq;.t.sententia est q; ex timore amisit cognitionẽ itineris qd tenere propter regionis & uiaꝝ ambiguitatẽ difficile erat. Rursus:retro. Perplexũ:Implicitũ ambiguum. Quid faciat:dubitatio est quæ apud oratores maxime mouet pathos.Est enim dolentis uel irascentis dubitare quid agat:ut Dido En quid agam rursus ne procos irrisa priores experiar & de Orpheo: Quid faceret quo se rapta bis coniuge ferret. Ocius abducto:ne in magna quidem trepidatione suæ fortitudinis oblitus est.Verum occultius nos admonet poeta non esse prudentis sese fortunæ credere.Nam quæ paulo ante sese lætam ostenderat breui penitus aduersa facta est. Tu dea:omnes homines naturæ impulsu in rebus dubiis diuinum fauorem quærunt.Sed recte hic nocturno tempore in siluis eam deam quæ & nocti & siluis præest inuocat. Hirtacus:qui uenator uenatricem colebat. Calidum flumen frigidus: Nam propterea moriens frigescebat quoniam sanguis quo corpora calent omnis uno momento fluebat.

Diuortia

SER. Hoc acrior idẽ:qd latuerat:& qd ei primus prospere processerit iactus. Telũ librabat ab aure:gestus iaculantis exprimit̃.Aut.n.ab aure aut la latere tela iaciunt̃. Per tempus utrunq;.Cõgrue dicit templũ p tps utrũq; trãsisse : ait.n. diuersi circũspiciunt. hoc ẽ huc & illuc circũ ora ferũt p quã oportunitatẽ potuit telũ tps utrunq; trãsisse asp tamẽ dicit p tps utrũq; hoc ẽ iter tps utrunq;:ut cõtra.Hũc iter fluuio tyberinus amœno.i.p hũc.Quod si ẽ:itelligimꝰ eũ in frõte eẽ uulneratũ. Tepefacta cerebro:alibi.Et fixo ferrꝫ ĩ pulmõe tepescit. Interea:donec ille iuenit̃. Persolues ambo.aut occisoꝝ: aut tuas & Nisi. Nã duos eos fuisse nouit.Supra.n.ait:State uiri. Me me:Subaudi iterficite.Et ẽ iterrupta elocutio dolore turbati. Nec potuit:Validior argumẽtatio ex impossibilitate:ut Quid troes potuere:̃Itẽ nõ ea uis animo nec tãta supbia uictis. Tãtũ ifœlicẽ nimiũ dilexit amicũ:Cõtra illud Cur ergo uenit:̃dicit tantum

Diuersi circunspiciunt:hoc acrior idem
Ecce aliud summa telum librabat ab aure:
Dum trepidant:it hasta tago p tẽpus utrũq;
Stridẽs: traiectoq; ihæsit tepefacta cerebro.
Sæuit atrox uolscens:nec teli conspicit usquã
Auctorem:ne quo ardẽs se immittere possit.
Tu tamen interea calido mihi sanguie pœnas
Persolues amborum iquit:simul ense recluso
Ibat in euryalum:tum uero exterritus amens
Conclamat nisus:nec celare tenebris
Amplius:aut tantum potuit:perferre dolorẽ
Me me ad sum qui feci:i me conuertite ferrũ.
Orutuli:mea fraus omnis nihil iste nec ausus

Nec potuit:cælũ hoc & cõscia sydera testor.
Tantum infœlicem nimium dilexit amicum.
Talia dicta dabat: sed uiribus ensis adactus
Trans adigit costas:& cãdida pectora rupit.
Voluitur euryalus lœto pulcrosq; per artus
It cruor:inq; humeros ceruix collapsa recũbit
Purpureus ueluti cum flos succisus aratro
Languiscit moriens:laso ue papauera collo
Demisere caput:pluuia cum forte grauantur.
At nisus ruit in medios:solumque per omnes
Volscentem petit in solo uolscẽte morat / hic
Q uẽ circũ glomerati hostes hic cõinus atq;
Proturbant:instat nõ segnius:ac rotat ensem
Fulmineum:donec rutuli clamantis in ore
Cõdidit aduerso:& moriẽs animã abstulit ho
Tũ super exanimem sese proiecit amicũ / sti.
Confossus:placidaq; ibi demum morte qeuit.
Fortunati ambo:siquid mea carmia possunt.
Nulla dies unq̃ memori uos eximet æuo.
Dum domus æneæ capitoli immobile saxũ.
Accolet:imperiumq; pater romanus habebi.

amicũ dilexit:ut cũ nihil posset:tamẽ ueiret. Voluitur euryalus lœto: Aut septimus ẽ: aut datiuus. Sed si datiuus ẽ:figuratũ ẽ.i.in lœtum:ut it clamor cælo.

Purpureus ueluti cũ flos succisus aratro lãguescit: Habet rõ cõparationis. Videt.n.Euryalo Hacyntũ cõparare:q pulcherrimus fuit:& post morté in floré cõuersus ẽ. Laso ue papauera collo demisser caput: Homeri est & cõparatio & figura:nã & ille sic ait: ut multoꝝ unũ diceret caput. Volscẽtẽ petit: Apperit petitiões.n.proprie dicius ĩpetus gladiatoꝝ.Vnd Cicero:Quod ergo tuas petitiões ita cõiectas: ut uita ĩ nullo mõ possent:pua q̃dã declinatiõe concutiũt: & ut aiunt corpore excessit. Proturbãt.Cõfodiũt.Vnd paulo post cõfosus. Nõ secius:Nõ segnius q̃ uulneratus. In ore cõdidit aduer. Archaismos ẽ: ut supra Pectoꝝ ĩ aduerso totũ cui cõinus ensẽ Cõdidit. Placidaq; ibi.d.mor.qeuit: Aut pprĩu epithetõ ẽ mortis aut ex affectu parẽtis dictũ ẽ q cũ amico moriebatur. Si qd mea carmia possũt:Verecũde. Domus:Familia. Capitoli ĩmobile saxũ Accolet:In urbe roma tẽplũ Iouis nõ fuit:qd cũ iã deuotũ a Prisco Tarquino uellet superbus Targnius ædificare: cœpit auguriis: captare:qui mons huic tẽplo eẽt aptissimus:& cum ĩ oĩbus tarpeius eẽt iuentus in quo erant multa diuersoꝝ numinũ sacella:actũ ẽ ut exinde ad alia tẽpla numĩa euocarent sacrificiis:quo posset liber & sine piaculo tẽplũ Iouis ædificare.Cũq; oẽs dii libenter migrassent:terminus solus:hoc ẽ limiũ deus abscedere noluit:sed illic remansit tunc de hoc ipso sacrificatũ est & deprehensum q; terminus cũ Ioue remanẽs æternũ urbi ĩperium cũ religione significaret Vnde in capitolio prima pars tecti patet quæ lapidem ipsum terminum spectat nam termino non nisi sub diuo sacrificabatur hinc ergo nunc dixit capitoli immobile saxum accolet quia terminus non est reuulsus de loco.

DONA. Sũma librabat ab aure:Summa copia scriptoris.Nam supra dixit abducto lacerto. Sæuit: Crescit ira quoniam auctor facti non apparebat. Purpureus : Ad totum corpus refertur hæc comparatio. Pauer uero ad ceruicem & ad caput. Dum domus:Ostendit omnia uentura ad finem.

CHRI. Tũ uero exterritus:Quãta sit uis amicitiæ apparet cũ pro amici salute seipsũ prodat. Exterritus: nõ sibi sed amico timẽs. Amẽs:nã ex nimio timore mẽtẽ amiserat. Me me adsum:Efficacissima oro.Est.n. celerria:ut si possit auertat hostes ab amico:& se ita offert ut nõ sit uolẽtibus ulcisci q̃rẽdus. Nimiũ ĩfœlicẽ: qa & suæ & amici mortis cã fuit. Trãs adigit costas.q.d.potuisset tãta pietate cõmoueri hostis si ictũ iã illatũ potuisset reuocare.Descriptiõe ãt mortis:euryali:& cõpatiõe maximũ ĩplet pathos. Cãdida pecto.ru.Amõ ẽ pathos. Pulchrosq; p artus: a pulchritudine deturpata. At nisus ruit:nulla alia superat consolatio:nisi ut ultus amicũ sup illũ recũberet.Vnde ait placidaq; ibi demũ morte qeuit.Quoniã ãt hoc sũmũ amicitiæ exẽplũ fuit eos fortũatos appellat cũ tã pclara res iter mortales amicitia fuerit:ut ẽt ĩ extrema calamitate pp illã fortunati appellari possint. Si qd mea car.pos.poetæ officiũ ĩplet:q bonoꝝ misereri debent:eosq; laudare: & malos odisse atq; ĩsectari:Hic Hora.Ille bonus faueat & cõcilieẽ amice & regat iratos:& amet pecare timẽtes Et paulo post Deosq; pcet & oret :ut redeat miseris:abeat fortuna supbis.Pollicet ãt pmiũ quo hominibus gloriæ cupidis:nullũ maius eẽ possit fama.s.pennẽ. Siqd mea carmia pos.pp modestiã hac cõditiõe pollicetur. Dũ do.Nõ erat ignarus poeta oia mortalia ad iteritũ tãdẽ uẽtura.Sed uoluit pp fauorẽ captãdũ æternitatẽ romano ĩpio ominari.Est ergo sensus.i.dũ romani q ab ænea sunt quoꝝ caput domus est iulia colet capitolium.i.romam:cuius capitolium arx ẽ. Pater: rex & priceps:cuius munus ẽ: ut suæ fidei deditos ueluti filios regat. Pater:Quoniam senatores qui patres appellabantur consilio suo cuncta administrabant.

Victores præda rutuli spoliisque potiti
Volscentem exanimẽ flentes ĩ castra ferebãt.
Nec minor in castris luctus rhamnete repto
Exangui:& primis una tot cæde peremptis:
Serranoq;:numaq;:ingens concursus ad ipsa
Corpora:seminecesq; uiros:tepidaq; recentũ
Cæde locum: & plenos spumãti sangie riuos.

SER. Præda rutulis spoliisq;.p.nõ solũ suis armis eos exuerũt:sed ẽt pda q̃ rutulis ante fuerat detracta.

Serranoq; numaq;:Decima antapodosis:q̃ fit quotiens cõmemorant ea q̃ nõ sũt ante pdicta. Tepidaq; recẽtẽ cæde locũ:Hypallage tepidũ locũ recẽti cæde.Vnde multi legũt tepidũq; recenti cæde locũ.Sic alibi:Tepidusq; cruor fumabat ad aras. Spumãtes sanguine riuos:Spumas tũc hẽt sanguis cũ effundit. Nã postea cõquiescit:unde bene dixit spumantes riuos: qa pmissit seminecesq; uiros. Iã rebus luce rte.

Supra:Et rebus noxa abstulit atra colorē. Cogit qs-que suos:Comites.s. nā plena ē. Aeratasq; acies Acu unt rumoribus iras:qa duo ausi sunt per eo℞ castra transire:Euryali & nisi. Volūt nōnulli clamorē esse militū. Sed melius hoc a poeta dictū accipimus. Nā rutuli eo℞ nō nouerūt nomīa:ut sit Quin ēt capita euryali:& nisi pfigūt ī arrectis astis:& cū magno cla-more comittant. Cingit amni: Amne debuit dice-re. Nūq̄.n.in ī bene exeūt:nisi q̄ cōmunis sūt generis ut docilis:agilis:sed ideo ausus ē ita ponere ablatiuū qa ut supra diximus:apud maiores hic & hæc amnis dicebat. Tenēt fossas:Tuētur:defendunt. Nota ni-mis miseris:hoc plus cōmouebāt:quoniā ēt abscissi uultus nec dū agnitiōis amisserāt notas. Excussi.m. ra.bene excussi:q̄si nesciēti:q̄si diceret proiecti. Foe-mineo ululatu:īpatiēti:ut Fœmineo pdæ & spolio℞ ardebat amore. Prima perit:ideoq; pria: qa solēt in extrema necessitate ēt mulieres muros ascendere: ut ipse de muris matres. Nō illa ui℞ nō illa picli: Vnū pudoris ē:aliud salutis. Húc.i.talē.& ē cōq̄stio ma tris Euryali plena artis rhetoricæ. Nā pene oēs ptes habet de misericordia cōmouēda a Cicerōe ī rheto-ricis positas. Húc te aspicio:a qualitate cædis. Sera meæ:Euāder mea sola:& sera uoluptas. Potuisti li-quere solā: Ab itercepto solatio. Crudelis:q potuisti linquere solā cū pius esses. Affari ext. Anchises Sic o si positum affati discedite corpus: Terrentius Quin igitur dum licet mecum loquimini Antipho. Nec tua funera ma idest funera: Nā apud maiores fune-reas dicebāt eas ad quas funus pertinet:ut sororem matrem:nam præficæ ut supra diximus: sunt plan-ctus principes non doloris. Funeras autem dicebāt quasi funereas ad quas pertinet funus.

DOAA. Victores:Irrisorie tāq̄ q magnū putarent si trecenti duos uicerint:cum duo tres iteremissent.

Duri:durātes ī labore. In matre aut Eurylia osten-dit qd possit dolor:cū oblita sexus & ætatis tātū fure ret. Deniq; accusat eo℞ q̄ & si facta fuissent:nihil ta-men prodessent. Canibus date præda:Non solum morte: sed mortis accidentibus cruciatur.

CHRI. Armis circundatus ipse:Oportet enī pru dentē ducē nō uerbis solū sed exēplo sui alios ad ar-ma excitari. Ergo non iermis sed armatus uocabat.

Nota nimis miseris:nam iccirco stant mœsti qa ni mis nota. Excusi manibus radii:pathos a luctu sæ pe mouet:ut ī hoc loco. Pēnata:Quasi celeri uola-tu. Nam rerū infœlicium uelocissima fama ruit. Húc:talē. Tu ne illi senectæ:pathos ab eo quod est præter spem. Euolat īfœlix:Nā potuit furor animi ex dolore excitatus ībecilitatem senectutis superare: & fœmi-næ audaciam afferre. Heu terra:Magna uis eloquētiæ:quæ etiam ex inanibus rebus maximas apud impru dentes tragœdias citat. Hæc enim conqueritur ueluti si miserrimum sit ī ignota terra insepultum canibus la niandum relinqui. Vnde & Homerus αυτουσ Δελορια τευχεκυνεσινοιωνοισι τεπασι. ad huiusmodi ia-cturam sapientes qui sunt nihili faciunt. Ergo ut Anchisæ tanto uiro dignam sententiam dedit dixit enim: Facilis iactura sepulchri. Sic nunc mulierem a muliebri perturbatione abesse noluit. Ille ergo ueluti alter Dio genes quæ ad sepulturam pertinent contemnit. Hæc uel ex eo filium infœlicissimum putat quod illa carue rit. Lamentatio autem & discursus per muros huius mulieris de Andromache uirum lugente sumpa est.

Agnoscunt spolia inter se:galeamq; nitentem
Mesapi:& multo phaleras sudore receptas.
Et iam prima nouo spargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens aurora cubile:
Iam sole infuso:iam rebus luce retectis
Turnus in arma uiros armis circundatus ipse
Suscitat:æratasque acies in prœlia cogit.
Quisq; suos:uariisq; acuunt rumoribus iras:
Quin ipsa arrectis uisu mirabile in hastis
Præfigunt capita:& multo clamore sequunt
Euryali:& nisi.
Aeneadæ duri murorum in parte sinistra
Opposuere aciem:nam dextra cigitur amni:
Ingentesque tenent fossas:& turribus altis.
Stant mœsti simul ora uirū præfixa uidebāt
Nota nimis miseris:atroque fluentia tabo.
Interea pauidam uolitans pennata per urbē
Nuncia phama ruit matrisq; allabitur aures
Euryali:at subitus miseræ color ossa reliquit.
Excussi manibus radii:reuolutaque pensa:
Euolat infœlix:& fœmineo ululatu
Scissa comā muros amens:atq; agmia cursu
Prima petit:non illa uirum:non illa pericli:
Telorūq; memor:cælū dehic questibus iplet.
Húc ego te euryale aspitio? tu ne illa senectæ
Sera meæ requies? potuisti linquere solam
Crudelis? nec te sub tanta pericula missum
Affari extremum miseræ data copia matri
Heu terra ignota canibus data præda latinis
Alitibusque iaces:nec te tua funera mater
Produxi:pressiue oculos:aut uulnera laui
Veste tegens tibi quam noctes festina diesq;
Vrgebam:& tela curas solabat aniles.
Quo seqr aut quæ nūc artus auulsaq; mēbra

SER. Funus lace℞:Dilaniatū cadauer. nā funus p cadauere posuit. Si qua ē pietas:Siq̄ pietas ī occidē-do ē:in me probetur. Me primam absumite ferro. Vnusquisq;.n.in proprie salutis desperatione credit uniuersa ēt posse cōsumi. unde ē quod dixit Me pri-mam ab. Inuisum hoc detrudere caput sub tar.te.

Et funus lacerum tellus habet? hoc mihi de te
Nate refers? quæ sum terraq; mariq; secuta:
Figite me si qua est pietas:in me omnia tela
Cōiicite o rutuli:me primam absumite ferro.

Aut tu magne pater diuum miserere tuoque
Inuisum hoc detrude caput sub tartara telo:
Q uādo aliter nequeo crudelē abrūpere uitā
Hoc fletu concussi animi:mœstusq; ꝑ omnes
It gemitus:torpent infractæ ad prælia uires.
Illam incendentem luctus:idæus:& actor
Ilionei monitu & multum lachrymantis iuli
Corripiūt:interque māus sub tecta reponūt.
At tuba terribilē sonitum procul ære canoro
Increpuit:sequit̃ clamor:cælumq; remugit.
Accelerant acta pariter testudine uolsci
Et fossas implere parant:aci uelere uallum
Q uerūt pars aditū.& scalis ascendere muros
Q ua rara est acies:interlucetque corona
Nō tam spissa uiris:telorum effundere cōtra
Omne genus teucri:ac duris detrudere cōtis
Assueti longo muros defendere bello.
Saxa quoq; ĩfesto uoluebant pondere:siqua
Possent tectā aciē perrumpere:cū tamē oēs
Ferre libet subter densa testudine casus.
Nec iam sufficiunt:nāq; globus imminet ĩgens
Immanem teucri mollem uoluūtq; ruuntque
Q uæ strauit rutulos late amorūque resoluit
Tegmina:nec curant cæco contendere marte
Amplius audaces rutuli.sed pellere uallo
Missilibus certant.
Parte alia horrendus uisu quassabat hetruscā
Pinum:& fumiferos infert mezentius ignes.
At mesapus equum domitor neptūnia ꝓles
Rescindit uallum:& scalas in mœnia poscit.
Vos o calliope precor aspirate canenti
Q uas ibi tū ferro strages quæ funera turnus
Ediderit:quem quisque uirum dimiserit orco

Inuisum quidem est hoc & odiosum caput:ueꝝ misericordiæ genus est:si me etiā iratus ĩterimas. Quādo aliter nequeo crudelē abrumpe uitā: Hinc traxit illū colorē Iuuenalis Quod facinus dignū tā lōgo admiserit æuo. Torpēt infractæ: Antea ĩfractæ: nunc tamen torpēt:ut Turnus ut infractos aduerso marte latinos. Lachrymantis iuli:Puero dat lachrymas cui potest sine pudore:uiris fortibus tantūmodo dolorē. Sub tecta reponūt:Homerice. Quod āt dixit corripiunt non iniuriæ ē sed celeritatis.i. raptim tollunt. At tuba terrribilē sonitū: Hemistichiū Enni. nā sequentia iste mutauit.Ille.n.ad exprimēdū tubæ sonitū ait Taratantara dixit:& multa huiusmōi Vir. cū aspa ĩuenerit:mutat.Bene tamē electis uerbis hic imitat̃ sonitū tubaꝝ. Increpuit:Et ĩsonuit:& segnitiē ĩcrepāit. Volsci:nō miꝝ:qa dicit uolscos: & cū Camilla de uolscis sit:ut Et uolscade gente camilla. Nā q; ꝑs aliqua Thusciæ dat Turno auxilia:cū tuscos diximus specialiter Aeneæ fauere.Itē ecōtra pars uenetiæ auxiliū ꝓstat Aeneæ quam turni fuisse superius diximus. Testudine:testudo ē scutoꝝ connexio curuata in testudinis modū.Nāq; in armoꝝ generibus milites sumūt ab aīalibus nomīa:ut aries Salu. ĩ modū hirci militaris. Fossas ĩplere parāt:Vertit ordinē nā ante est ut ĩpleat̃ fossa tollāt̃ ualli:& sic testudine accedatur ad muꝝ:q̃q̃ possumus intelligere etiam ad fossas eos uenisse facta testudine. Effundere contra proprie: Tela.n.non iaciunt̃ in subiectos sed fundunt̃:& dicēdo oē genus teloꝝ ostendit telū uocari omne qđ iacitur. Assueti lōgo:Docet in oībus usum plurimū posse. Infesto uoluebant ponder̃: infesti ponderis. Nec iam sufficiunt. Diu iam non sustinent. Armorumque resoluit tegmina.Hic ostēdit armorum cōnexionem eē testudinē.Lucanus de testudine:At postquam uirtus ĩcerta uiroꝝ. Perpetuam rupit defenso milite cratem Singula continui cesserunt ictibus arma. Hetruscam pinum:Ipse hetruscus. Vos o calliope precor. Syllepsis per numeros.Erat enim rectum uos o musæ:aut tu calliope. Aspirate:fauete.ut Aspirat prio fortuna labori.

DONA. Effundere:Plus est q̃ mittere.Ille enim effundit cui magna est copia:nec mitendi propter copiam metuit finem:Præterea ēt quæ emittēti nō possunt fundimus:& fusa proficiunt ut est aqua calida Pix feruens & soluta:& oleū cādēs. Trudere contis: nam scalis ad eos perueniebant.Quanto autem rutylorum laudatur instantia tanto præferuntur troiani.

CHRI, Arctus auulsaq; mem.& fu.l.expoliatio est.Idem enim dicit pluribus uerbis ut in re atrocissima diutius detineat auditorē.Et sic maiorē citet cōmiserationem. Hoc mihi de te.n.r.singula uerba uim maximā afferūt ad cōmiseratione captandā.Hoc.s.tantum luctū cum ego contra meæ te senectuti sūmā uoluptatē sperarē. Mihi:& matri & indulgētissimæ & q̃ tot incommoda subii ut te sequerer. De te: in quo omnē spē reposuerā:& a quo omnia mihi iocūdissimā expectauerā. Figite me: q̃tus sit luctus:& q̃ta miseria hinc apparet quod loco sūmæ in se pietatis acceptura sit si multis uulneribus transfossa interficiat̃. At tu.m.p.qđ a rutulis asseq desperat:a Ioue poscit. Torpēt infractæ:uires q̃ oīa durissima ĩ ꝑliis pati poterāt. Hoc pati nō poterant:ergo quos metus nō ꝑturbauit quia fortes essent perturbauit luctus quoniā essent pii. Illā.m.I.sapiens consiliū ut cū torporē ex nimia consideratione infert militibus:a conspectu eoꝝ amoueret̃. Ne uiderant:nā ut ait Hora.Segnius irritāt q̃ sunt demissa ꝑ aures:q̃ q̃ sunt oculis subiecta fidelibus. At tuba : mira narratio in q̃ cuncta ante oculos ita adducit ut res nō solū agi:sed summo animoꝝ ardore geri uideat̃:Incertūq; sit an acrius rutuli ĩpugnarent:an uehementius troiani repugnarēt. Acta pariter: quia una cū clamore agebatur. Interlucetq; corona:appellat corona milites ĩ circuitu mœniū ad propognacula positos : qui ubi loca munitiora sunt ibi infrequētiores esse solēt Laudat ergo & troianos a prudentia:qui ĩ paucitate militum ita acies instituerint & rutulos ab animoꝝ robore q̃ illuc peruenire contēdūt. Interlucēt:qui ꝑꝑ raritatē lu-

Interlucare

cem admittant. Vnde apud Plinium & Columellam interleucare dictum inuenies cum a uitibus aliquam p/tem pāpinorum decerperunt ut propter raritatem sol ad uuas facilius penetret. Assueti: nā longo usu qui p̄cepta omnium magistrorum superat rem optime callebant. Voluuntq;.r.nam pp magnitudinem subuehere non poterant. Ruunt: ad ruinam impellunt. Parte alia: nihil intentatum relinquebāt. Alii.n.eminus missilibus detrudebant a custodia ualli: Alii eo minus: aut urere aut uellere parabant. Vos o caliope: ex inuocatione rei difficultatem ostendit quasi dicat non possem tanta Turni facta sine diuino auxilio proferre. Ergo summus imperator ea fecit quæ summus poeta nisi deus sibi faueat explicare non possit.

Et mecum ingentes oras euoluite belli.
Et meministis eni diuæ: & memorare potestis
Turris erat uasto suspectu & pontibus altis
Oppurtuna loco: summis quā uiribus oēs
Expugnare itali: summāq; euertere opum ui:
Certabant: troes contra defendere saxis:
Perque cauas densi tela intorquere fenestras.
Princeps ardentem cōiecit lampada turnus:
Et flāmam affixit lateri: quæ plurima uento
Corripuit tabulas: & postibus hæsit adesis:
Turbati trepidare intus: frustraque malorū
Velle fugam: dū se glomerāt: retroq; residūt
In partem quæ peste caret: tum pōdere turris
Procubuit subito: & cælū tonat omne fragore
Semineces ad terram immani mole secuta
Confixique suis telis. & pectora duro
Transfixi ligno ueniunt: uix unus helenor
Et lycus elapsi: quorum primæuus helenor
Mæonio regi quem serua licinia furtim
Sustulerat: uetitisq; ad troiam miserat armis.
Ense leuis nudo parmaque in glorius alba.
Isque ubi se turni media inter milia uidit
Hinc acies atque hinc acies astare latinas.
Vt fera quæ densa uenantum septa corona
Contra tela furit: seseque haud nescia morti
Iniicit: & saltu supra uenabula fertur.
Haud aliter iuuēis medios moriturus ī hostes
Irruit: & qua uidet densissima tendit.
At pedibus longe melior lycus iter & hostes
Inter & arma fuga muros tenet: altaq; certat
Prēdere tecta manu: sociūq; attigere dextras.
Q em turnus pariter cursu teloque secutus
Increpat is uictor. nostras ne euadere demēs
Sperasti te posse manus? simul arripit ipsum
Pēdētē & magna muri cū parte reuellit. / nū
Q ualis ubi aut: leporē aut cādēti corpe cyg/
Sustulit alta petēs pedibꝫ iouis armiger ūcis.

SER. Oras euoluite belli: Narrate non tātum initia: sed etiā extrema bellorum Nam oræ sunt extremitates. Turris erat: turres huiusmōi eē admūitionem ciuitatum: & in secundo legimus. Sed hæ plerūque mobiles sunt plerūq; fixæ: ut ī.ii. Turres ac tecta domoꝝ. Mobiles ut ī.xii. meminit: Subiitq; rotas & pōtes strauerat altos. Opportuna lo.s.circa portas. Cauas: patulas. Opū ui: potest & hypallage eē: ut sit ope uiriū. Densi: pro tela dēsa. Flammā affixit lateri: affectate. Debuit enim dicere affixit: aut facē: aut malleolam non flammam. Quæ plurima uēto: gliscens aut magna facta per uentum. Hæsit adesis: nō iam adesis: sed quod exedit adhærendo. Maloꝝ uelle fugam: honestissima est locutio. Peste: incendio: ut Et toto descendit corpore pestis. Vnus: subaudis & alter: nam non procedit unus. Helenor & lycus elapsi: nō mortis sed turris ruina. Mæonio regi: aut proprium patris nomen est aut cognominem eum filio ītelligamus: quia ut supra diximus cum filii uel patris nomen p̄mittitur: & aliud tacetur cognomines eos intelligimus. Furtim sustulerat: ex stupro educauerat: Hic est Et dultia furta. Vetitisq; ad troiam armis: secundum Donatum uetitis fato. Sed melius lege militari intelligimus: qua serui a militia prohibebantur: Vnde in deioterana purgat hoc Cicero cum fuisset obiectum inter equites quos Deiotarus misserat Cæsari unum seruum fuisse. Virgilium autem nouimus aliqua de historia trahere. Seruos sane nuuq̄ militasse constat: nisi seruitute deposita excepto Hānibalis tēpore: cū post canense prælium in tanta necessitate fuit urbs Roma ut ne liberandorū quidem seruorum daretur facultas. Ense nudo.i. stricto. Parmaq; inglorius alba: quasi tyro ut diximus supra: Longe melior lycus. Ergo & helenor bonus. Inter.i.p: ut Hunc inter fluuio tyberinus amœno. Prendere saxa manu: qa tūc alti non erant muri: sed ad impetum tantum repelendum: ut etiā Salu. ostendit. Vbi sertoriū humeris sublatum per muros ascendisse commemorat. Cursu teloq; secutus: Nimiā eius ostendit celeritatem: qui potuit telum missum consequi. Nam hoc dicit cum præmisso telo ad hostem uenit. Statius: Et missum cursu comprendere telum. Reuellit: in uerbo uello facit ī participio uulsus. Qualis ubi aut leporem: pro qualiter. Pedibus iouis armiger uncis: qa dicitur aquila in bello giganteo ioui arma ministrasse: quod tamen fingit. Nam ut supra diximus reges fuerunt iuppiter & Saturnus sed dū Iuppiter cum patre Saturno haberet de agris contentionem: ortum bellum est: ad quod egrediens Iuppiter aquilæ uidit augurium: Cuius cum uicisset auspicio: fictum est quod ei pugnanti tela ministrasset: Vnde etiam a fœlici augurio natum est: ut aquilæ militum signa comitentur.

DONA. Subito: recte. Nam si signum dedisset seruari potuissent.

CHRI. Vos calliope aspirate: nō sine rōne utit plurali ī una musa. Nā p calliopē reliquas ītelligit: & iure: nā

si per singulas priores musas singularum speraꝝ singulos intelligunt cantus:& per calliopẽ illoꝝ uniuersoꝝ cõcẽtũ iure ipsa Calliope oẽs significabit musas. Et mecũ.m.o.mecũ ut demonstret se quidẽ laboraturum: sed sine eaꝝ auxilio nihil ꝑfectuꝝ. Oras:extremitates.q.d.narraꝛ usq; ad extremũ:uel horas.i.tẽpora. Euol uite:ostendite uestra narratione. Vasto suspectu:uasta altitudine quo sit altus suspectus. Certabant:quia il la expugnata porta facile effringi poterat. Flãmã:Quia ꝑcutiens materia accensa effecit ut flãma apprehende retur. Plurima uento: Incrementũ per uentum nacta. Hesit:adhæsit nam quanto magis est lignum flam ma tanta magis adhætet. Immani mole: idest ipsa turri quæ immanis molis erat. Confixi:suis telis: quod cadentibus euenire solet. Vt fera:quanuis hactenus inglorius esset tam ex desperatione audax est effectus.
At pedibus:natura enim duce id defensaculum adhibemus quo plurimum posse confidimus:ergo iste cui maior aderat uelocitas pedibus se credidit. Prẽdere.ita.n.humilia erãt:ut si ille sese erigeret manus socioꝝ q ꝑni illas porrigerẽt apprehendere posset. Pendentẽ:a terra iam eleuatũ:& manibus sũmiatẽ muri prẽdẽtẽ.

Q uæsitum aut matri multis balatibus agnũ
Martius a stabulis rapuit lupus:ũdiq; clamor
Tollitur:inuadunt:& fossas aggere cõplent.
Ardentes thædas alii ad fastigia iactant.
Ilioneus saxo:atque ingenti fragmine montis
Lucetium portæ subuntẽ:ignesq; ferentem:
Emathiona liger:chorineum sternit asilas.
Hic iaculo bonus:hic longe fallente. sagitta
Ortygium cæneus:uictorem cænea turnus:
Turnus itin:cloniumq;:dioxippũ promulũq;
Et sagari:& summis stantẽ ꝑ turribus idam:
Priuernũ capis:hũc prio leuis hasta themillæ
Strinxerat:ille manũ proiecto tegmie demẽs
Ad uulnus tulit ergo alis allapsa sagitta:
Et leuo infixa est lateri manus:abditaq; intus
Spiramenta animæ letali uulnere rupit:
Stabat in egregiis arcentis filius armis
Pictus acu chlamydẽ:& ferrugie clarus ibera
Insignis facie:genitor quem miserat arcens
Eductum martis luco:symethia circum
Flumina:pinguis ubi & placabilis ara palici.
Stridentem fundam positis mezentius armis
Ipse ter adducta circum caput egi habena:
Et media aduersi liquefacto tempora plũbo
Diffidit:ac multa porrectum extendit harẽa.
Tunc primum bello celerẽ intendisse sagittã
Dicitur ante feras solitus terrere fugaces
Ascanius:fortemq; manu fudisse numanum
Cui remulus cognomen erat:turniq; minorẽ
Germanam nuper thalamo sociatus habebat.
Is primã ante aciem digna atq; idigna relatu
Vociferãs:tumidusq; nouo præcordia regno
Ibat:& ingentem sese clamore ferebat.
Non pudet obsidone iterum uallloque teneri

SER. Quæsitũ:q requirit:nã ꝑsens a passiuo non habuit:& ẽ hysterõ proterõ: nã post raptũ requirit.
Martius lupus:aut cruentus: aut matri dedicatus
Aggere:ager est cuiuslibet rei coaceruatio:unde fos sæ aut ualles possunt repleri. Ingentis.f.m.supra di cti saxi exaggeratio ẽ. Lucetiũ:solũ hoc nomẽ ẽ qđ dictũ a Virgi.in nullo alio reperit auctore.Sane lin gua rosca Lucetius ẽ Iuppiter dictus a luce quã ꝑsta re hominibus dicit.Ipse ẽ nr̃a lingua diespiter.i.diei pater.Hora.Nãq; diespiter plerunq; purpureũ. Cæ nea turnus. Turnus itĩ:ut ait Lucillius bonum sche ma ẽ quotiẽs sensus uariat iteratione uerboꝝ. Pro turribus:aut pro dẽfensiõe turriũ:aut sic magni : ut turres putares. Hasta themillæ:themillas themillæ ut æneas æneæ.Leuis ãt hasta pro leuiter ueniẽs: un de & strixerat dixit.i.paululũ uulnerauerat ut tandẽ etiã magno strinxerit de corpore turni. Demens: q scutũ quo se tuebat abiecit. Alis: pẽnis. Leuo ifixa ẽ.l.m.ostẽdit uulneris locũ:quẽ antea supresserat:sic ĩ quarto:Infixũ stridet sub pectore uultus. Spiramẽ ta.a.diffinitio pulmonũ. Pictus.a.&.f.c.i.ferrugo co loris genus ẽ q uicinus ẽ purpuræ subnigræ:& ibe ra ãt non hispana sed põtica.Nã iberia pars põti ẽ: ut ostendit Hora.dicẽs Herbasq; quas colchos atq; ibe ra mittit uenoꝝ ferax. Genitor.q.m.a.ordo est:Sta bat arcẽtis filius. Arcẽs ĩ armis egreg.nã nõ congru it ut huius filii ꝑtermisso noĩe bis fiat pr̃is cõmemo ratio. Symethia.c.f.symethus fluuius ẽ Siciliæ:ha ud lõge ab urbe catinẽsi:circa quẽ sũt palicidei: quo rum talis ẽ fabula: Aetnã nymphã iuppiter cũ uitiaś set:& fecisset grauidã timẽs Iunonẽ secũdũ alios ipsã puellã terræ cõmendauit:& illic enixa ẽ.Secundũ ali os partus eius postea cũ de terra erupuisset: duo pue ri palici dicti sũt q̃si iteꝝ uenientes:nã παλιν est rur sus:ηκειν ẽ uenire.Hi prio hũanis hostis placabãt:po stea qbusdã sacris migati sunt: & eoꝝ ĩmutata sacri ficia.iõ ergo placabilis ara.qa mitigata sunt eoꝝ nu mina. Liq̃facto.t.p.diffidit.Plũbũ.n.iactũ nimio ro tatu ex æthereis calore dissoluit:Sati.Et arsuras cæli ꝑ inania glãdes. Porrectũ extẽdit harẽa:ĩtelligimus eum cecidisse trãs murũ.Dicendo ãt multa ostendit corporis proceritatẽ. Minorẽ germanã:quia maior nympha fuerat iouis uolũtate mutata. Digna atq; ĩndigna relatu:indigna.i.turpia & obscœna. Nouo regno:aut noui regii generis affinitate:aut qa ẽt ipsi per regis filiam portio debebatur imperii. Ingentẽ sese clamore ferebat.Non erat ingens sed esse se cla mitabat ingentem. Iterum : denuo iam tertio obsidentur:& iterum non nisi de duobus dicimus.
DONA. Dr̃ fortẽ ma.fu.n.Poeta quoniã ĩpossibile uiđbat pueri mãib9 cecidisse robustissimũ uiꝝ nõ se fa cit auctorẽ.
CHRI. Placabilis ara pali.Vide Ser.sed Macro.ait.Nullũ apud latios duos palicos posuisse: Palici

ſed a græcis Maronē habuiſſe. Simetus:ſiciliæ fluuius ē.Palicoꝝ fabulas prius Aeſcylus in tragœdia æthna poſuit:Iuxta ſimetū Thalia nympha a Ioue cōpreſſa metu Iunonis:ut ſibi terra dehiſceret optauit:ſed ubi uenit pariendi tp̄s terra recluſa ē:& duo īfātes de utero Thaliæ ꝓgreſſi emerſerūt appellati q̄ ſūt palici ab emergēdo q̄ſi rurſus naſcentes:quoniā prius ī terrā merſi īde reuerſi ſūt.Nec lōge lacus duo breues: ſed ꝓfundi ſcaturigīe aq̄ꝝ ebulliente crateres ab īcolis noīati:& noīe dellos appellāt:palicoꝝq; fr̄es exiſtimāt & habēt in cultu maxīo p̄cipue circa exigendū iuxta eos iuſiuradū efficas numē ītelligit.ergo iuxta eos iuſiurandū exigitur:& prius a ſuſpecto fideiuſſore dat de diſſoluēdo Quod ſi ille fideliter iuraret:diſcedebat illeſus. Sin contra in lacu uitam amitebat:Hæc res ita fratꝝ religionem cōmendabat: ut implacabiles crateres dicerentur. Sed palici etiam diuinationē habebant.Nam cum ſiciliā ſterilis annus arrefeciſſet diuino palicorum reſponſo admōiti ſiculi heroi cuidā certū ſacrificiū celebrauerūt & rediit ubertas.Qua gratia ſinguli oē gēus frugū congeſſerunt in aram palicoꝝ:ex qua ubertate ara ipſa pinguis uocata ē.De palicis ēt Callias ī ſeptimo hiſtoriaꝝ meminit:& Anaxagoras ī tertia hiſtoria.In libro.xi.Diodori legit.C.Nautio Rutuilio.L.Minutia Carutiano conſulibus Ducetius ſiculoꝝ dux iuxta palicoꝝ tēplū urbē condidit Palicas appellauit Templum ī plātie ædificatū ē porticibus & ſūptibus ædificioꝝ cōſpicuū:miraculis & uetuſta religione horrendū iuxta ſunt ſcaturigines aquaꝝ Crateras uocant q ſunt ꝓfundiſſimi:igneas ſcicillas ſæpe euomentes.Illud miꝝ q aquæ ebulientes nunq̄ ſe effundūt:nunq̄ ēt ſubſiſtunt.In tēplo ē iuriſiurandi trutia: & q illic peierant ſtati cæci effi unt Hinc Sylius italicus:& qui præſentes domitāt p iura palici. Illuc fugientes ſp tuti erant. Is primā.a.oſtē dit neminē fœlicitate ſua fretum ſupbire oportere.

Bis capti phryges & morti prætēdere muros.
Et qui noſtra ſibi bello connubia poſcunt:
Quis deus italiā? quæ uos demētia adegit?
Non hic atridæ:nec fandi fictor ulyxes
Durū a ſtirpe genus natos ad flumia primū
Deferimus:ſæuoque gelu duramus & undis.
Venatu inuigilant pueri:ſiluaſque fatigant.
Flectere ludus equos:& ſpicula tēdere cornu.
At patiens operum:paruoq; aſſueta iuuentus
Aut raſtris terrā domat:aut q̄tit oppida bello.
Omne æuum ferro teritur:uerſaq; iuuencum
Terga fatigamus haſta:nec tarda ſenectus
Debilitat uires animi: mutatque uigorem.
Caniciem galea premimus:ſempque recētes
Conuectare iuuat prædas:& uiuere rapto
Vobis picta croco & fulgenti murice ueſtis.
Deſidiæ cordi iuuat indulgere choreis.
Et tunicæ māicas:& habēt redimicula mitræ
O ueræ phrygiæ(neq; eni phryges)ite palta
Didyma:ubi aſſuetis biforem da tibia cantū:
Tympana uos buxuſq; uocat berecyntia mr̄is
Ideæ.ſinite arma uiris:& cedite ferro.
Talia iactantem dictis:ac dira canentem
Non tulit aſcanius:neruoq; obuerſus equio:
Contendit telum:diuerſaque brachia ducēs
Cōſtitit ante iouē ſupplex per uota precatus.

SER. Bis capti phryges:Semel ab Hercule: poſt a græcis. Morti p̄tendere muros:emphaſis eſt morti enim pro bello poſuit:ſic ſupra Læti diſcrimine paruo. Noſtra connubia:aut q̄ſi Turni cognatus loquitur:aut inuidioſe retorquet:& uult cauſā oium eſſe communē. Nō hic atridæ:exaggeratio uituperationis.Nā nō tantū ſe troianis:ſed ēt eoꝝ uictoribus p̄fert. Fādi uictor ulyxes:aut fallax aut logodædalus ideſt q dolū celat ſermois ornatu. Duꝝ a ſtirpe ge. italicæ diſcipliæ uita laudat quā & Cato ī originibus & Varro ī gente populi romani cōmemorat. Gelu duramus & undis:undis gelidis & eſt endyadis: Vt Hamis auroq; trilicē Nā nemo qđ plus ē prius dicit Si.n.duo eſſent ante aquā diceret ſic gelu. Venatu: pro uenatui:& curru pro currui. Siluaſq; fatigant: ipſi fatigātur ī ſiluis aut pro feris ſiluas poſuit:in q̄bus ſunt feræ. Flectere ludus equos:alioꝝ labor noſtræ peritiæ ludus ē. At patiēs operum paruoque aſſueta iuuentus:hoc & in georgicis laudat.Nam magnæ uirtutis eſt & in nimio labore paruis eſſe contētū. Terram domat:bene bellico uſus ē uerbo & ne a litari lege diſcederet : non dixit terras colimus : ſed domanus.Ac ſi diceret cum hoſtes deſunt:terras ferro domamus. Iuuēcum terga fatigamus haſta:agriculturam ſine officio belli non germinus.Eſt autem κακοσυνθετον & ομοιοτελευτον. Senectus debilitat uires animi:bene animi qa nō ē auſus corporis dicere.Nec enim poteſt fieri:ut quāuis robuſtus ſenex uires habeat prioris ætatis & ſuæ comparetur adoleſcentiæ:Nunc ergo licet dicat fortes etiā ſenes eē:bona tamen uſus eſt comparatione:ut diceret nihil animorum uigori đrogare temporis uetuſtatem. Vobis picta croco :uituperatio troianorum.in qua utitur argumētis:quæ in rhetoricis cōmemorat: Cice. a gēte:ab habitu:a geſtu:ab animo. Fulgēti mu.purpura. Hanc āt uitio & dedecori apđ maiores fuiſſe cōſtat. Iuueua.Peregrina ignotaq; nobis Ad ſcelus atq; nefas q̄cunq; eſt purpura ducit. Deſidiæ cordi: uobis ſunt. Choreis:ſeruauit hoc loco naturā ſyllabæ.i.quā ī ſexto metri cā corripuit:ut Pars pedibus plaudūt choreas & carmīa dicūt. Et tunicæ mani.tunicæ ueſtræ habent manicas:qđ ēt Varro uitupat dicēs:Manicatis & talaribus tunicis:nā colobiis utebant antiq. Et habēt redimicula mi.illud dicturus fuerat habetis in pileis redimicula:qđ cōuertit ī uitupationē maiorē dicēs religatas habetis mitras nā pilea uiroꝝ ſūt: mitræ fœminaꝝ q̄s calaticas dicūt.Mitra āt proprie lydoꝝ fuit:ut mœnia mētū mitra quē habitū imitati ſūt troiāi. O uere phry.ipos uitupat phrygas:ſed nūc ad maiorē īiuriā phrygias nō phrygas dicit. Alta din.montes

matris deū. Biforē dat tibia cātū:Bisonū imparē:& seruauit eis tibiaꝝ suaꝝ naturā. Tibiæ ut serranæ dicunt̃ q̄ sunt pares & æq̄les habēt cauernas:aut phrygiæ q̄ ípares sunt & íeq̄les hēnt cauernas. Ergo bifoiē dissonū dissimilē : nō.n.sunt pari modulatione cōpositæ. Vt.n.ait Varro tibia phrygia dextra unū habet foramē: sinistra duo:quoꝝ unū acutum sonū habet:alteꝝ grauē. Buxusq̄ uocat berecyntia: A mōte berecynto. Dicit̃ āt hæc buxus & hoc buxū:ut Torno rasile buxū:unde supfluo qdā arborē generis. F.uolunt:cum hoc loco etiam de ligno fœminini habeamus exēplū. Et cæ.fer. Aut ferrū relinqte:& est iteratio:aut cedite ferro.i.cū uiri nō sitis:abscindite partē uirorū. Iactantē:De suoꝝ gloria. Dira ca. Ad iniuriā troianorū. Ante iouem supplex ꝑ uota p̄catus: Atq̄ Apollinē debuit íuocare iaculaturus sagittas:sed dicimus ideo Iouē inuocatū:qa omne initiū Ioui debet̃:ut Ab Ioue pricipiū musæ. Vnde Ascanius nūc qd faciat cogitat:sed qd primū ide íuocat Iouē.

DONA. Phryges:Pro cōuitio posuit.q.d.ideo capti qa phryges. En:Vitupātis demōstratio. Qui.s.mēdici & exules. Nostra:quasi meliorū & fortiorū. Bello:Cū sciāt í simili causa se uictos. Nō hic.a. Inuenietis fortiores iis q tamē uos uicerūt. Duorū:forte. A stirpe:Nō arte sed natura. Flectere ludus equos: Non.n.íerti bus ludis ítēti sūt. Tarda:Quæ faciat hoíes tardos. Præcatus:Quia primordia erāt belli recte Iouē p̄catus ē.

CHRI. Non pudet obsidiōe:Inditiū inertiæ ac stultitiæ ē arrogans iactatio. Quod nūc poeta in Numano ostendit. Ergo ut ē apud Terentiū:p̄tium ob stultitiā tulit. En qui nr̄a:Sūmopere indignandū q̄ íbecilles audeant lacessere uiros fortissimos. Quis de. Tam iratus uobis. Italiā:í qua pituri sitis. Demētia: Est.n.extremæ dementiæ ut íbecilles fortes petāt. Non hic at. Nō uobis cū græcis nunc agendū est q minus q̄ nos bello possunt:& tamē uos superarūt. Duꝝ a stirpe.g. Laudat italos ab his q̄ sunt attributa ꝑsonæ:quæ Cice.xi.pōit Et primo a genere. Natos ad: Argumentum a uictu. In quo ē:Queritur í quo negocio aut q̄stu ait artificio uersent̃ & quo more uiuāt:& quos habeant p̄ceptores. Versant̃ ergo í uenatu in agricultura & in bello. Educant̃ apud eoꝝ senes í rebus durissimis. Ludus: Quasi cū uoluptate faciāt quæ aliis laboriosa uident̃. Aut rastro:Erat.n.maximo prætio agricultura. Vnde teste Catone magnifice laudatū ciuem romanū putabant si illū bonum colonū appellassent. Laudat autē italos atribus artificiis quæ nullo uitio inquinata sint & animū corpusq̄ corroborent. Nā disciplina militaris:agraria:ac uenatoria:omnē desidiā pellunt:delitias nullas nouerunt:& aium simul ac corpus ualidū conseruāt. Quod autē dicit conuectare p̄das & uiuere rapto ad uenationem ac iusta bella nō ad crudelitatē rettulit poeta. Vobis picta croco : Vitupatio a cōtrariis. Exprobat mollitiem educationis & habitus:& ꝓ uenatu & agricultura & bello uitā desidiosam:ac uoluptuosam & delitiis muliebribus deditā esse illis obiicit. Et tunice māicas:Vitupatio ab habitu q tunicas quas expeditas habere oportebat illi manicis impedirēt ut uix manibus uti possent. Dindyma:Puto hunc mōtē uocatū esse a Dindyma quæ fuit uxor Meonis Phrygiæ & Lidiæ regis ex quo illā natam eē dicūt. Addunt etiā Meonē cū eā nutrire nollet in Cybelo mōte exposuisse í quo a pardis illa nutrita sit. Deinde a muliere pastore inuēta educata est:& Cybele appellata:q̄ adulta forma modestia ac sapiētia uehementer excelluit. Nam ex plurimis calamis fistulam primā composuit. Itē Cymbala & tympana ad choreas inuenit:& cōtra pecudū puerorumq̄ morbos remedia excogitauit: Ait Diodorus. Biforem:Tibia phrygia in dextra unum:í sinistra duo foramina habet: Huic deæ aut mulieres aut emasculati uiri qui galli dicebantur : sacrificabant.

Dindyma

Cybele

Tibia

Iuppiter omnipotēs audacibus annue cœptis.
Ipse tibi ad tua templa feram solennia dona:
Et statuā ante aras aurata fronte iuuencum:
Candentē pariterq̄ caput cū matre ferētem
Iam cornupetat: & pedibus q spargat harenā
Audiit & cæli genitor de parte serena
Intonuit læuum:sonat una letifer arcus
Effugit horrendum stridens elapsa sagitta
Perq̄ caput remuli uenit:& caua tēpora ferro
Traicit:i in uerbis uirtutem illude superbis.
Bis capti phryges hæc rutulis r̄sposa remittūt
Hoc tātum ascanius. teucri clamore sequunt̃
Lætitiaq̄ fremunt:animosq̄ ad sydera tollūt.
Aetherea cum forte plaga crinitus apollo
Desuper ausonias acies:urbemque uidebat
Nube sedens:atq̄ his uictorem affatur iulū.
Macte noua uirtute puer sic itur ad astra
Diis genite & geniture deos:iure omnia bella
Gente sub assaraci fato uentura resident:

SER. Iuppiter oipotēs:Hoc epithetō íterdū ad numinis gloriā pōit̃:íterdū ad cām dicētis. Nāq̄ hoc loco dicēdo oipotēs ostēdit eū ēt iis q ꝑ se minus ualent p̄stare posse uirtutē. Ferā solēnia:ferā de iuuēco non dicimus:sed adducā. Intelligimus ergo eū alia dona ferre ꝓmisisse. Singulis.n.numinibus certa sūt dōa:q̄ offerunt̃. Vnd̄ ē Struerēq̄ suis altaria dōis.i. cōgruis.

Et statuā āte aras:aptā se daturū ostēdit uictimā. alibi:& ductus cornu stabit sacer hircus ad aram. Quoties.n.uictima r̄luctabat̃:ostēdebat se íprobari. Luca. Discussa fugit ab ara Taurus. Iuuēcū āt secūdū romanas cerimōias dixit Ioui.n. de tauro nō ímolabat̃ ut ítertio diximus.nisi cū triūphi noíe sue uel tauro fiebat:qd̄ tamē ideo admissū ē: qa nō tātū Ioui sed aliis diis q bello p̄sunt sacrificabat̃. Aurata frōte. Ita.n.uictima ornari cōsueuerat. Cādētē.i.cādidū. Iuue. Duc í capitolia magnū Cretatūq̄ bouē. Caput cū m̄re ferentē:æq̄lē m̄ri nōdū patris Iuuenalis:Quē iā pudet ubera matris ducere q uexat nascenti robora cornu.

De parte serēa:ut nō causæ naturalis sit sed augurii.

Intonuit leuū: ꝓspeꝝ:Vt.n.ēt supra diximus:Quæ sinistra nobis uident̃ intuētibus cælū: illic dextra sūt: nō q̄ sinistra bōa sint sed q̄ dextra cæli nobis sinistra sunt. Sonat una letif.ar. simulatq̄ augurium. Et fugit:melius effugit legitur. Perq̄ caput remuli ue. figmenta hæc uulnerum non sine ratione ponunt

poetæ.Nam mõ hunc ideo in capite dicit eſſe percuſ
ſum:quia eũ ſupra uaniloquũ & ſupbum introduxe
rat:quod uitio capitis euenit.Horati. Atollẽs uacuũ
plus nimio gloria uerticem ſic Home.Therſitẽ a ter
go uulneratũ dicit μετα φρενα πληξεν uſq; ad pcor/
dia:qa eũ ſtultũ ĩduxerat.Itẽ de Achille dicit ποδασ
ωκησ αχιλλευσ. Virtutẽ.i.illudo tibi dicimus: & ĩ
ſulto tibi.Nã illudo te figuratũ ẽ:ut hoc loco.Itẽ ĩſul/
to te. Saluſti.Multos a pueritia bonos inſultauerat.
Hoc tantum aſcanius: Et dixit & fecit. Animoſq;
ad ſydera tollunt:aut ſuos:aut Aſcanii p fauorẽ. Nu
be ſedẽs:Sicut ſolẽt numina. Iuno nec tu me aeria ſo
lam nũc ſede uideres digna indigna pati. Macte:Ma
gis auctæ affectatæ gloriæ.Et eſt ſermo tractus a ſa/

Nec te troia capit:ſimul hæc effatus ab alto
Aethere ſe mittit ſpirantes dimouet auras.
Aſcaniumque petiit: forma tum uertitur oris
Antiquum in buten.hic dardanio anchiſæ
Armiger ante fuit:fiduſq; ad limina cuſtos:
Tũ comitẽ aſcanio pater addidit:ibat apollo
Omnia lõgæuo ſimilis:uocemq; coloremq;:
Et crines albos & ſæua ſonoribus arma.
Atque his ardentem dictis affatur iulum
Sit ſatis æneide:telis impune numanum

ſacris.Quotiens.n.aut thus aut uinũ ſup uictimã fundebatur:dicebãt mactus eſt taurus uino uel thure.Hoc
ẽ cumulata ẽ hoſtia & magis aucta. Noua uirtute: Aut magna:ut Pollio & ipſe facit noua carmia.Aut re ue
re noua quãtum ad bellũ. Diis:genite.Propter Venerẽ. Geniture deos:pp Iuliũ Cæſarẽ & Auguſtũ. Iure:
Merito. Gente ſub aſſaraci:Sub gente romana.Aſſaracus enĩ pater eſt Capyos auus Anchiſæ. Fato uẽtura:
Magna.Hæc.n.bella ſunt grauia:quæ fatali rõne proueniũt:ut troiana & thebana. Nec te troia capit: Maio/
ris meriti es q̃ ciuitas in q̃ nuc es.Lucanus de Cæſare:Plus patria potuiſſe ſua. Spirantes: Vitales quibus ſpira
mus & uiuimus. Petit:Notãdũ petit ſine inſidiis dictũ. Fiduſq; ad limia cuſtos: æditũus fuit:quod ut ſupra
diximus ingenti honore apud maiores fuit.Illic enĩ & epulabant̃:& deos colebãt.Cẽſus etiã oĩs illic ſeruabat
quod & Plautus docet ĩ Aſinaria:ĩ qua inducit Saureã ſeruũ atriẽſem in tota familia plurimũ poſſe. Sæua ſo
noribus arma:ſtrepitu terribilia. Ardẽtem:deſiderio dimicãdi. Vnde animos ad ſydera tollũt:melius Aſca
nii intelligimus.Sic Sca.de Meocoeto:& laudibus ĩplet honeſtis. Aeneide: patronymicon hoc non uenit ab
eo quod eſt hic æneas nam hic æneades & o æneade faceret ſed ab eo quod eſt æneus:ut theſeus theſide.
DONA. Leuum:Quod proſperum eſt.Quod præſtantibus Leuum eſt idem accipientibus eſt dextrum.
In butem.Nam ætate & longa exercitatione dignus erat cuius conſilium multi facerent.
CHRI. Non tulit:Neq;.n.põt aĩus generoſus ea q̃ in patriæ ſuæq; gẽtis dicunt̃ æquo aĩo ferre. Ergo iuſta
indignatiõe motus:optimũ euentũ ſortitus ẽ optimoq; auſpicio rẽ bellicã ĩchoauit. Iuppiter:optime inſtitu
tus adoleſcẽs cũcta ĩ diuino reponit auxilio. Audacibus:qa ſupra meã ætatẽ ſunt. Caua tẽpora:diuino.n.fa/
uore factum ẽ ut eã partem uulneraret̃ q̃ facile uita eripi poſſet. In uerbis.u.i.ſ.refert hæc cõtra ſuperbia ho
ſtis:& tamen nõ excedit modũ ĩ iurgio ut ille fecerat. Victorẽ affat̃: p miraculo dictũ eſt ĩ tenera ætate Et ſi
mul uaticinii deus illum eiuſq; poſteros oĩa uicturos. Macte noua:mactare magis.augere eſt ut iã diximus.
Quapropter cum adoleſcẽtem laudamus de ea re quæ ſupra illorũ ætatẽ eſt iure dicimus Macte puer.i.ma
gis aucte uirtute q̃ per ætatem liceat.Quod uero fingat Apollinem laudaſſe Aſcanium : non eſt ab re ſi deus
cui dat̃ palma in ſagittando in eodem artificio puer laudat. Illa enĩ uera laus ẽ q̃ uenit ab eo q in ea re ualet q̃
laudat̃.Hic Hector neuiãus a uiro laudato laudari cupit.Recte deĩde cõuertit̃ ĩ butẽ: q deus pditus eſt ſapien
tia:ut oſtendat̃ non ſine ſapientia Butẽ illũ a plio amouiſſe.Abſente.n.ænea nihil tale tentandũ a puero erat.

Ma/
ctus

SER. Primã hãc tibi ma.a. Dicẽdo hãc pollicet̃ &
aliã.Cõcedere ãt ei ſe dixit iõ:qa ſagittarum deus ẽ:& li/
cet eũ Iuppiter iuuerit:Apollo tamen ſibi ſuũ officiũ
uĩdicat: qđ dicit ſe cõceſſiſſe:qa nõ phibuit.ea.n.q̃ ab
aliis numinibus poſcimus:tũc ĩplet̃ : ſi nõ aduerſent̃
numĩa.quorum ppria ſũt q̃ poſcimus. Vnde & in q̃rto
Iuno ait: Adero & tua ſi mihi certa uolũtas : Hoc eſt
qđ in me ẽ. Iungã eos:reſtat ut & tuũ ĩpleri uelis offi
ciũ. Paribus non ĩuidet armis:pari gloriæ. Nam ut
Apollo puer occiſo Phitõe ultus ẽ matris iniuriã: ſic
Aſcãius occiſo Numão troianorum caſtra iniuriaſq; de
fẽdit.Paribus ergo armis.i.ſimilibus:nõ pitia: ſed ge
nere uictoriæ. Cætera deĩceps:& eſt aduerbiũ. Or
ſus:mõ locutus: alias cœpit:qđ magis ẽ ppriũ:ut Sic
uẽus:& ueneris cõtra ſic filius orſus. Medio ſermo
ne.ideo medio qa nõ reſpõdit Aſcãius. Fuga:abſceſ
ſu. Pharetrãq; fuga ſenſere ſonantẽ : qa dixit ſupra:
Et ſæua ſonoribus arma. Dictis:pp auditam oratio
nẽ. Numine: pp agnitũ deũ. Itẽdũt acres arcus : p
ipſi acres Vt enim & in primo diximus: Arcũ unuſ/
quiſq; habet p uiribus ſuis. Amentaq; torquent: p
tela amẽtis torquẽt.Nam amentum eſt lorum : quo

Oppetiiſſe tuis:primã hãc tibi magne apollo
Concedit laudẽ:& paribus nõ inuidet armis
Cætera parce puer bello:ſic orſus apollo
Mortalis medio aſpectus ſermone reliquit:
Et procul ĩ tenuem ex oculis euanuit auram.
Agnouere deum proceres diuinaque tela
Dardãidæ:pharetrãq; fuga ſenſere ſonãtem.
Ergo auidũ pugnæ dictis ac numine phœbi
Aſcanium perhibent:ipſi in certamina rurſus
Succedunt:animaſq; in aperta picula mittũt.
It clamor totis per propugnacula muris.
Intendunt acres arcus:amentaque torquent
Sternitur omne ſolũ tælis:tum ſcuta:cauæq;
Dãt ſonitũ galeæ flictu:pugna aſpera ſurgit:
Quãtus ab occaſu ueniẽs pluuialibus hædis
Verberat imber humũ:q̃ multa grãdine nibi

In uada præcipitát:cũ iuppi.'horridus austris
Torq̃t aquosã hyemẽ:&cælo caua nubilla rũ
Pandarus & bitias idæo alcanore creti pit
Q uos iouis eduxit luco siluestris hiera
Abietibus iuuenes patris:& montibus æquos
Portam quæ ducis imperio cõmissa recludũt
Fræti armis:ultroq̃ iuitant mœnibus hostẽ:
Ipsi intus dextra ac læua pro turribus astant
Armati ferro & cristis capita alta corusci.
Q uales aeriæ liquetia flumina circum
Siue padi ripis athesim se ut propter amœnũ
Consurgent gemine quercus:intonsaq̃ cælo
Attolunt capita:& sublimi uertice nutant.
Irrumpunt aditus rutuli ut uidere patentes

media religat̃ & iacit̃ hasta. Flictu:ꝑ afflictu.i.ictu: nã detraxit more suo præpositonẽ. Pluuialibus hædis:super tauri cornua ẽ signũ cui auriga nomen est Hunc tauro una clara stella cõiungit. Retinet aũt auriga stellas duas i manu quæ hædi uocant̃.quorũ & ortus & occasus & tẽpestates grauissimas facit oriũtur aũt cũ scorpio mẽse octobri. Iuppiter:aer. Horatius Mãet sub ioue frigido uẽator. Mõtibꝰ æquos: iõ uel eius arboribus exæquandos. Ducis ĩpio commissa:aut q̃ eius cõmissa fuerat ĩpio abeuntis Aeneæ aut qđ melius ẽ q̃ Aeneæ iperio fuerat cõmissa Pãdaro & Bitiæ:ne cõtrariũ sit qđ dixit Rectores iuuenũ & reꝝ dedit eẽ magistros. Ducis ĩperio cõmissa: scimus ꝙ Mnestheo & aliis ducibus ĩpauerat æneas ad petẽda ꝓficiscẽs auxilia ne portas aperirẽt : ut Castromõ & tuta seruarẽt aggere muros. Itẽ legimus Mnesthea & Serestũ ductores fuisse & reꝝ magistros: nõ Pãdaꝝ & Bitiã. Vnde appet ꝙ hũc locũ male ĩtellexit Dõa.dicẽs cõmissã portã.i.creditã pãdaro & Bitiæ q duces nõ erãt. Cornutus uero melius sẽsit dicẽs:Portã:q̃ ducis ĩpio cõmissa fuerat:hoc ẽ clausa:eã apuerũt.cõmissura.n.dr̃ tabulaꝝ cõiunctio:sicut Cice.i fũdaniana meminit:Ergo melius ẽ ut cõmissã clausã dicamus:q̃ creditã Pãdaro & Bitiæ. Pro turribus:aut uice turriũ:aut ꝓ defensiõe. Armati fer.aut bene instructi armis: aut ut Asp dicit:Ferrea corda habẽtes.i.dura & cruẽto comitãtes:ut Enniũ sit secutus:q ait succinti corda machæris. Liquetia flu.iuxta Padũ & Athesim Venetiæ flumina ẽt ẽ fluuius liq̃tius:quẽ nũc cõmemorat ergo liquetia ꝓpriũ ẽ nomẽ:nõ epitetõ:ne ĩcipiamus a generalitate ad spẽm reuerti:qđ uitiosum ẽ: ut si dicas circa flumina nascunt̃ arbores:& sic ĩferas circa Tyberĩ uel Aniené:sufficit dixisse circa flumina generaliter. Vnde apparet q̃a liq̃tia legendũ ẽ nõ liquẽtia. Intonsaq̃ cælo attoluntq̃ capita hoc ad supradictas cristas refert̃. Geminæ q̃rcus:nõ quia duæ tantum nascunt̃. Sed istoꝝ similitudinẽ aspexit.i.quando similes eleuantur q̃rcus.

DONA. Aeneide:Ab eo quod est in nominatiuo casu æneida. Apollo mortalis idest constitutus sub hominis forma. Pro turribus:Vice turrium.

CHRI. Sit satis:Cũ admiratiõe dictũ.q.d.qđ maximũ ẽ & cũ põdere legẽdũ:Numanũ q̃si tãtũ uiꝝ. Tuis: q̃si tã puerilibus:ergo satis oportet eẽ ab adolescẽte tyrõe fortissimũ uiꝝ cæsũ. Magnus:nã qd maius q̃rẽdũ ẽ:si magnus đus te sibi æq̃ri patit̃.neq̃ accõmodatiore oȓone poterat cupidissimis laudis adolescẽs a uictoria remoueri:q̃ eũ admõere:& rẽ magnã fecisse:& ne nimis efferet̃ id beneficio dei assecutũ eẽ. In apta.p.i.mãifesta. Nec tamẽ temeritas erat:sed uera fortitudo:q̃a unicũ illud remediũ erat piclitãti pr̃iæ. Piuuialibus.h.De his syderibus dictũ ẽ i geor. Aptissimaq̃ cõparatio ẽ:& q̃ rẽ ãte oculos põat. Portãq̃ du.Nõ multũ dissimilis locus ẽ illi q ẽ apđ Home.ubi græci polipœtes & leõteus stãt ĩmobiles ꝓ portis Asim uẽiẽtẽq̃ expectãtes q̃uis isti ultro apiant portas. Nec mius placet hic Maro q̃ illic Home. Ostẽdit ãt i hoc loco robur sine prudẽtia parũ ualere. Ostẽdit ẽt sp sapiẽtiori obt ẽperãdũ eẽ. Recte.n.ꝑcepat ne portæ absẽtæ se apirẽt̃. At Pãdarus & Butias dum freti suis uiribus sapientis cõsiliũ negligũt seipsos ꝑdiderunt:& summã reipu.in periculum adduxerũt.

Cõtinuo quercens & pulcher eq̃colus armis.
Et præceps animi tiarus: & mauortius hæmõ
Agminibus totis aut uersi terga dedere:
Aut ipso portæ posuere in limine uitam.
Tũ magis ĩcrescunt animis discordibus iræ.
Et iam collecti troes glomerantur eodem.
Et conferre manũ & procurrere lõgius audẽt.
Ductori turno diuersa in parte furenti
Turbantiq̃ uiros perfertur nuncius hostem
Feruere cæde noua:& portas præber̃ patẽtes.
Deserit in ceptum:atq̃ immani concitus ira
Dardaniam ruit ad portam:fratresq̃ supbos:
Et primũ ãthiphatẽ:is eni sese primus agebat
Thebana de matre nothum sarpedonis alti
Coniecto sternit iaculo:uolat itala cornus

SER. Pulcher eq̃colus armis:pulcher uestibus sicut pulcher armis.hoc ẽ ꝑ arma qđ erat armoꝝ retulit ad ꝑsonã. Preceps aĩ:figurate gtõ iũxit. nã dicius ꝓceps furore. Agminibus.t.deest ab & significat eos prio fugatos eẽ mox occisos. Aut certe alios fugatos aliquos ĩterẽptos. Aĩs discordibus:Hostilibus.s.troianoꝝ:q̃a a rutilis discordabant. Fratresq̃.s.quos supra dixit portã tenere. Se prius agebat:se agebat hoc ẽ ĩcedebat:ut sese paliurus agebat Tractus ãt ẽ sermo a rõne physica.nã agit̃ corpus aĩ iudicio:ut Ter. Quo te agis. Sarpedonis alti.i.nobilis. Itala cornus:Telũ de itala cornu factum. Stomacho: sermo græcus ẽ.
Specus uulneris:Poetica exaggeratio. Erimãta manu.i.gladio cominus ferit nã illi de q̃bus supius dixit nõ mãu occisi sũt sed misso iaculo. Ergo ad differentiã teli iacti accipe mãu.i.gladio. Ardentẽ oculis animisq̃ frementẽ:& gestu corporis & mente cõmotũ.
Vitã dedisset : ꝓ reddidisset. Phalarica uẽit de hoc telo legit̃ q̃a est ingens torno factũ habens ferrũ cubitale & rotũditatẽ de plumbo i modũ sphæræ in ipsa summitate. Dicit̃ etiam ignem habere affixum : hoc

Aera per tenuem:stomachoq; infixa sub altū
Pectus abit:reddit specus atri uulneris undā
Spumantē:& fixo ferrū in pulmone tepescit:
Tū meropē:atq; erimāta māu tū sternit aphi
Tū bitiā ardentē oculis:aīsq; frementē. /dnū
Nō iaculo:neq; enī iaculo uitam ille dedisset:
Sed magnum stridens cōtorta phalarica uēit
Fluminis atq; modo:q̄ nec duo taurea terga:
Nec duplici squama lorica fidelis & auro
Sustinuit:collapsa ruunt immania membra.
Dat tellus gemitū:& clypeum sup ītonat igēs
Qualis in euboico baiarum littore quondā
Saxea pila cadit:magnis quā mollibus ante
Constructam iaciunt ponto:sic illa ruinam
Prona trahit:penitusq; uadis illisa recumbit.
Miscent se maria:& nigræ attollunt̄ harenæ:
Tū sonitu prochyta alta tremit:durūq; cubile
Inarime iouis imperiis imposta typhœo:
Hic animum mars armipotens uiresq; latinis
Addidit:& stimulos acres sub pectore uertit.
Immisitq; fugam teucris:atrumq; timor est.

aūt telo pugnat̄ de turribus : q̄s phalas dic māifestū ē.Iuue.Cōsulit āte phalas delphiorūq; columnas:ergo a phalis dcā ē phalarica:sicut a muro muralis. Sāe phalaricā Luca.dixit neruis mitti tortilibɔ & q̄dā machīa:ut Vibrata phalarica neruis obruat̄ Vir.uero ait Turnū māu iaculari potuisses undē appet aut a Luca. ad auxesim illius q occidēdus fuerat: eē dictū : Aut a Vir.ad laudē Turni q talē hastā māu iaculatus ē. Fulmis atq; mō amat tela cū īpetu uēiētia flulminibɔ cōparar̄. Taurea.t.Vsurpauit ꝑ tauria. Alibi Taurinis follibɔ:Vnde sicut & Pli.dicit deriuatiōes firmas nō habēt regulas: sed exeūt ꝑ ut auctoribɔ placet. Bene āt p trāsitū eius arma descripsit. Duplici.s.&.a.i.duplicibɔ sq̄mis aureis.Sq̄mæ aūt loricaꝝ catenæ ī modū sq̄mæ cōpositæ sunt.Sāe sq̄ma & splēdorē significat:si a piscibɔ uēiat:& sordes si a sq̄llore.sed ī Vir.ubique splendorem significat. Et cly.su.ito.in.aut ipse ingens super clypeum intonat:aut ingens clypeum super eū tonat.nā lectū ē ēt hoc clypeū ut ꝑbat Cap: qđ magis đbemus accipe nā Home. imitatus ē.q ait: αραβησε δετευχεε παυτω.Eubōico baiaꝝ littor̄ bene baiaꝝ addidit:nec euboeā īsulā ītelligeremɔ:unde chalcidēses uenerūt q cōdiderūt Cumas q̄ sūt Baiis uiciæ. Prōa.t.ita.n.exædificat̄. Prochyta.a.t.atq hæc īsula plana ē sed epithetō đ p̄terito traxit.nā ut dicit. Pli.ī natu.hi. Inaries mons fuit:q terræmotu diffusɔ alterā īsulā fecit:q̄ ꝑchyta ab effusiōe dcā ē.Fūder̄ ē.n. εκχυειν. Prochyta:uero alta quondā.s. Durūq; cu. mortiferꝝ ad pœnā statutū. Stimulos.a. Seuiendi.s. nā sūt timoris & libidinis stimuli.notāda quoq; œconomia:q̄ id egit ut uerisimile sit turnū uictorē euasisse đ castris.

DONA. Nihil inuenies quod scribi conducat.

CHRI. Ductori.t.q.d.nō illa ausi fuissent troiāi p̄sente Turno. Ferueŕ:Nimis īcalescere:& q̄si suos supare. Patētes:Quod nimiā fiduciā:& q̄si sui cōtēptū significat. Deserit incœptū:qđ nō fecisset nisi cōmotus magna ira cū fortis uiri sit ab īcæpto nō desistere:nisi necessaria cā ītercedēte. Altū pe.ꝑfūdū ubi epar ē sāguinis sedes.Vnđ undā spumātē ut ostēderet copiā sāguinis ī pulmōe. Tū meropē atq; erymanta: celeritate orōnis exprimit Turni ī cæde celeritatē. Taurica.t.s.scuti. Phalarica:ait Amiāus appellata ē a phalari tyrāno uel qđ phalas.i.turres ictu diruata.ē āt hastile missile:& teres p̄terq̄ ad extremū ubi ꝑmiet ferꝝ tripedale stupa circūdatū:pice & sulphure circūlitū addito aliq̄do bitumīe & oleo.nō emittit̄ nisi cōcepta flāma:ut cū p aerā đfert fulmē uidat̄:lædit ictu & igni. Saxea.p.c.magnū saxū. Trahit.r.nā cū petat fūdū trahit secū ruētes aq̄s. Prōa ī.p.t.il.r.Ita.n.īfigit̄ uadis peitɔ.i.ualđ īterne:ut recūbat:q̄si firmā sedē capiat. Mars.a.ad excusatiōnē troiāoꝝ qđ a đo nō ab hoībɔ fugati sit.Prochyta.īsula ē āte Misenū ꝑmōtoriū nō ꝑcul cumis:auulsa oli ab iarrie īsula q̄ a statiōe nauiū æneæ ænaria ē dcā.Stra.Pythecussā noiat a doliis q̄ græci pythea uocāt.eāq; chalcidēses hitas se r̄fert:& prio seditiōe:deīde qa flāmas uomeret:đseruerūt:Quæ res fabulā dedit sub ea sepultū eē Typhœū.

Phalarica

Prota

SER. Vndiq; cōueniūt : Illi sine dubio qbus Mars iniecit audaciā:iuēta opportūitate irrupūt castra troiana. Duro ī cer.sine spe euadēdi. Ast ali.s.i.Sta.par opi iactura lucro. Nā hoste recepto Exclusere suos. Vltro:īsup. Demēs:hoc ex affectione sua dixit poeta alibi:Sed dū forte caua dū p̄sōat æquora cōcha Demēs:& cātu uocat ī certamīa diuos. Dotalis.r.a.Tibi data per dotem:& bene amatæ:q̄ sola ilū generꝝ esse cupiebat.notādū sāe.qa id agit ut ostēdat se nō p imprudētiā Turnū īclusisse:sed illū p temeritatē sibi minime ꝑfutura castra penetrasse. Olli,subridens: Magnā cōfidētiā uirtutis ostēdit. Priamo.n.a.pp illđ Sibyllæ.Alius latio iā partus Achilles: & dictū ē ut illđ Degenereq; Neoptolemū narrar̄ memēto. Rudē.n. nō leuē nec pulchrā sed fortē. Cortice.c.Viridi.nā hastæ pleꝝq; torrēt̄. Vulnus.s.i.d.u.Pleriq; sed nō idonei cōmentatores dicunt hoc loco occisū Turnū sed causa œconomiæ gloriā a poeta Aeneæ esse seruatā

Vndiq; cōueniūt:quoniā data copia pugnæ
Bellatorque animo deus incidit.
Pandarus ut fuso germanum corpore cernit:
Et quo sit fortuna loco:qui casus agat res:
Portam ui multa conuersam cardine torquet
Obnixus latis humeris:multosque suorum
Mœnibus exclusos duro in certamine liquit.
Ast alios secum includit:recipitque ruentes.
Demēs qui rutulū in medio nō aginæ regē
Viderit irrumpētem:ultroque īcluserit urbi:
Immanem ueluti pecora inter inertia tigrim
Continuo noua lux oculis effulsit:& arma
Horrendum sonuere:tremunt ī uertice cristæ

Sãguineæ:clypeoq; micãtia fulmina mittit.
Agnoscũt faciem inuisam atq; ĩmania mẽbra
Turbati subito æneadæ:tum pandarus ĩgens
Emicat:& mortis fraternæ feruidus ira
Effatur:non hæc dotalis regia amatæ.
Nec muris cohibet patriis media arcta turnũ.
Castra inimica uides: nulla hic exiř potestas.
Olli subridens sedato pectore turnus.
Incipe si qua animo uirtus:& consere dextrã.
Hic etiã inuentum priamo narrabus achillẽ.
Dixerat ille rudem nodis & cortice crudo
Intorquet summis adnixus uiribus hastam.
Excepere aure. uulnus saturnia iuno
Detorsit ueniens:portæq; infingitur hasta:
At non hoc telum mea quod ui dextera uersat
Effugies:neq; enĩ is telis nec uulneris auctor.
Sic ait:& sublatum alte consurgit in ensem:
Et mediã ferro gemina inter tempora frõtem
Diuidit:impubesq; immani uulnere malas.
Fit sonus:ingenti cõcussa est pondere tellus.
Callapsos artus atque arma cruenta cerebro
Sternit humi moriens:atq; illi ĩ partibus æq̃s
Huc caput:atq; illuc humero ex utroq; pepẽ-dit
Diffugiũt uersi trepida formidĩe troes.
Et si continuo uictorem ea cura subisset
Rũpere claustra mãu:sociosq; ĩmitteř portis
Vltimus ille dies bello:gentique fuisset.
Sed furor ardentem cedisque insana cupido
Egit in aduersos.
Principio phalarim:& succiso poplite gygen
Excipit:hinc raptas fugientibus ĩgerit hastas
In tergum.iuno uires:animumq; ministat.
Addit halym cõitẽ:& cõfixũ:phegea parma.
Ignaros deinde in muris martemq; cientes
Alchandrũq;:haliũq;:nemonaq;:prytaniq;:
Lyncea tendentem contra sociosq; uocantem
Vibranti gladio connixus ab aggere dexter
Occupat:huic uno deiectum cominus ictu
Cum galea longe iacuit caput:inde ferarum
Vastatorem amicum: quo non fœlicior alter
Vngere tela mãu:ferrumq; armare ueneno:
Et clycium æolidẽ:& amicum cretea musis
Cretea musarum comitem:cui carmina semp
Et cytharæ cordi numerosq; intendere neruis
Sẽper equos adq; arma uirũ:pugnasq; cãebat
Tandem ducturos audita cæde suorum

quod falsũ est.nã si ueritatẽ historiæ reqras prio ꝑlio itereptus Latius est ĩde tibi Turnus æneã uidit supio rẽ Mezentii iplorauit auxiliũ.Scđo ꝑlio Turnus occisus ẽ & nihiloĩus æneas postea nõ cõparauit. Tertio ꝑlio Mezẽtiũ occidit Ascãius.Hoc Liuius:dicit:& Cato ĩ originibus. Telũ:hoc loco telũ gladiũ dixit a lõgitudĩe.unde & mustella dř q̃si mus longus.Telũ po fuisse ꝑ gladio illđ significat:qđ ĩfert paulo post: Cõ surgit ĩ ensẽ. Is te.talis:par:similis. Alte cõsurgit i.e. genus feriendi gallicanũ. Salu. Regressi ad faciliores ictus loco cedebãt. Bello gẽtiq; fuisř. Duo dicit & bellũ finiri potuit oĩbus itereptis:& gẽs pẽitus fuisset ex tincta occiso Ascãio a quo romãi ducũt origĩnẽ Ideo bello gẽtiq; dixit:q plerũq; finiř gente supstite:ut in bello troião cõtigit. Cædisq; insana cu. Excusat Turnũ:cur nõ a porta fugatis troiãis pẽitus deiecta sint castra. Prĩcipio:ĩtra castra post troiãoꝝ fugã. Succiso poplite gy.Excipit.Ordo ẽ: Excipit & succidit poplitẽ.Nã ante fuit ut eũ circũueniret ĩ ſidiis.Poples ãt po correpta est:sicut in Sereo legiř:sed ꝓduciř positiõe.

DONA. Neq; his uersibus quicquam quod non etiam mediocri ingenio pateat ponit Donatus.

CHRI. Immanẽ:optia cõparatio ad robur ad uelocitatẽ & ad crudelitatẽ. Sãguineæ:uel ex cæde sãguineæ:uel q ex horrore timẽtibus troiãis ita uiderenř. Fulmĩa:nã radii ex scuto eũ errorẽ icuciebãt ut flulmĩa appereř:Mire.n.uisus atq; auditus ex subita aliq atq; horrẽda re decipiũř:ut & ea q̃ nõ sunt eẽ uideãř & q̃ sũt lõga appareãt maiora. Tũ pãdarus:Reliq uehemẽti formidĩe correpti erant.Pãdarus ãt mole sua ac uiribus gygãteis fretus temerarie aud ebat:qđ oĩo sua idicat q̃ temerarii potius q̃ fortis ẽ. Olli sub.magna aĩ ꝑstãtia:q ĩ tanto ꝑiculo nihil cõmoueať. Vulnus saturnia iu.facit rẽ credibilẽ.Nã sine diuino auxilio hõ hæc ꝑstare nõ potuisset. Et si cõti.plerũq;.n. euẽit ut uictores uictoria uti nesciãt nã q paulo ante nullo timore turbatus.erat nũc furore ꝑcitus ita cædi itẽtus fuerat:ut rẽ salutarẽ pẽitus oblitus sit.ostẽdit ẽt plurimũ posse ĩ rebus bellicis fortunã.Quãdo qdẽ ẽt maximi duces errores maxĩos cõmittãt.ut de Cæsare Alexãdro Hãnibaleq;:ac đ plerisq; aliis legimus. Furor quo ẽt sapientibus oĩs prudentia ammoueř

SER. Hĩc:Nec loci ẽ:nec tpis: sed ordinis.i.deide. Raptas ãt đ hostilibꝫ cadaueribus nã qđ dicit Dona. de armigero non ꝓcedit nec.n.lectũ ẽ.Iuno uires animũq; ministrat ne sit icõgruũ unũ tot occidisse Iuno nis dat auxiliũ Hora. ĩ arte poetica Nec deus intersit nisi dignus uĩdice nodus:Inciderit. Alcãdrumq; ha liumq; nœmonaq; prytanimq;:Homeri uersus tantum cõiunctione mutata. Vnde apparet nõ ad historiã:sed a ornatũ poematis hæc nomĩa ꝑtinere. Tẽdẽtem cõtra:In se facientẽ ĩpetum. Cum galea lõge iacuit caput:Ad exprimendã celeritatẽ præterito usus est tẽpore. Potuisse autem caput cum galea lõge iaci præmissa loci altitudo significat ergo eũ cominus ꝑcussum ĩtelligimus:sed tantã uim ictus fuisse:ut lõ ge caput excuteret. Fœlicius:Peritius.nã in ungẽdis telis nõ ẽ fœlicitas sed ꝑtia.Sane nec ungo nec ungentũ u recipit excepto uno noĩe ut ungẽ.Vnde ẽ Et pingues unguie cæras. Ferrũq;.a.u.speciose dictũ armabat ferꝛ quo nos armare cõsueuimus. Amicũ.c.m.

Conueniunt teucri mnestheus acerq; serestus
Palantesq; uident socios: hostemq; receptum:
Et mnestheus quo deíde fugã: quo tẽditis iqt
Quos alios: muros q̃ iã ultra mœnia habetis
Vnus homo & uestris o ciues undique septus
Aggeribus tantas strages impune per urbem
Ediderit iuuenum primos tot miserit orco.
Non infœlicis patriæ: ueterumque deorum
Et magni æneæ segnes miseretque pudetque:
Talibus accensi firmantur: & agmine denso
Cõsistunt: turnus paulatim excedere pugna:
Et fluuium petere: ac partẽ quæ cingit amni
Acrius hoc teucri clamore incumbere magno
Et glomerare manum: ceu sæuũ turba leonẽ
Cum telis premit infensis: ac territus ille
Asper acerba tuens retro redit: & neque terga
Ira dare aut uirtus patitur: nec tendere contra
Ille quidẽ hoc cupiens potis est: p tela uirosq;:
Haud aliter retro dubius uestigia turnus
Improperata refert. & mens exæstuat ira.
Quin etiã bis tum medios inuaserat hostes:
Bis conuersa fuga per muros agmina uertit.
Sed manus e castris propere coit ois i unum:
Nec contra uires audet saturnia iuno
Sufficere: aeream cælo nam iuppiter irim
Demisit germanæ haud molia iussa ferẽtem:
Ni turnus cedat teucrorum mœnibus altis.
Ergo nec clypeo iuuenis subsistere tantum
Nec dextra ualet: iniectis sic undique telis
Obruitur: strepit assiduo caua tempora circũ
Tinnitu galea: & saxi solida æra fathiscunt.
Discussæque iubæ capiti nec sufficit umbo
Ictibus: ingeminant hastis: & troes: & ipse
Fulmineus mnestheus: tũ toto corpore sudor
Liquitur: & piceum: nec respirare potestas.
Flumẽ agit: fessos quatit æger ãhelitus artus.
Tum demũ præceps saltu sese omnibus armis
Influuium dedit ille suo cum gurgite flauo
Accepit uenientẽ: ac mollibus extulit undis.
Et lætum socios abluta cæde remisit.

Poetam lyricum: & tale est scema per repetitionem:
ut sequit᷑ pulcherrimus astur Astur equo fidens. Nu
merosq;.i.n. Rhythmos facere intentione neruorũ
Nam numeri sunt rhythmi: ut numeros memini si
uerba tenerẽ. Hoc ergo dicit secũdum cordas uerba
componebat. Audita.c.s.seruat τοπρεπον.i. decorẽ
ne presentibus ducibus tot strages fecisse uideatur.
Quod.d.f. Aut uacat deinde ut tãdem gentiũ loco/
rũ. Aut itelligimus mente eũ tractasse: quod de cam
pis milites solẽt ad castra cõfugere: & sic dixisse: quo
deíde.s.de castris quo fugietis ulterius: & hoc est me/
lius: unde & sequit᷑. Quos alios muros & sic dictum
est post cogitationẽ quo deinde sicut Terrẽ. Quid igi
tur faciam. Vnus.h.ac si diceres mortalis: & bona at
tenuatio cum supra dixerit Rutulum in medio non
agmine regẽ. Infœlicis.p.troiæ i qua nũc sunt. Ve/
terumq;.d.penates significat: quo semp coluere tro/
iani. Miseretq;.p. Sic Pallas nũc prece nũc dictis uir
tutem accẽdit amaris. Ceu.s.t.l. Sensus hic est Haud
aliter Turnus retrocedens petebat fluuiũ ac solet leo
pssus multitudine nec terga pbere propter iram uel
pudorem: nec posse licet cupiat in uenãtes impetum
facere. Nec.c.u.a.s.iu. Atqui fauẽte numie debuit ẽt
contra multitudinem posse: sed de hoc Iuppiter ue/
tuit. Haud.m.i.f. melius q̃ Home. hũc locum execu
tus ẽ. Saluo.n.sensu uitiauit & fabulosa & uilia. Nã
ille ipsas minimas exequit᷑. Ergo: qa numinis ẽ de/
sertus auxilio. Telis obruit᷑: Luca. eundem sensum
per declinationem telorũ: nimbo pitura & pondere
ferri. Vmbo.i.scutum. Nam & a parte totum signifi
cat. Vmbo.n. media clypei pars eminens est. Et pi/
ceum: nec respirare potestas Flumẽ agit: Ordo ẽ. Su/
dor piceum flumen agit: hoc ẽ sordidũ: quia sine re/
spiratiõe pugnabat. Tum de. postq̃ se aliter euadere
posse nõ uidit. Omnibus armis: Cum omnibus ar
mis: cum minus ẽ. Ille.s.c.g.fl. Hysterologia ẽ: cum
ille eum excepit. Non.n. pcedit cum suo gurgite qua
si posset fieri ut eũ sine suis fluẽtis exciperet. Sãe que
runt multi cum Thybris æneæ faueat: cur liberaue/
rit Turnũ. Sed soluitur ista ratiõe: Nam ob hoc Tur/
num esse liberatũ: ut maior æneæ gloria reseruetur.
DONA. Sẽper equos: Laus hois q̃ tãtã musicã nõ
ad turpes actus: sed ad res egregias adhiberet. Mise/
ret: ptinet ad eos. Pudet: ptiet ad æneã. Talibus: ac
censi: ostendit quantum commoda ortamẽta ualẽt.
CHRI. Hinc raptas.s.m.a. sensus est qd undiq; ha
stas rapiebat: aut eas q̃s hostes manu gerebãt: aut eas
quæ iã cõtortæ iacebãt: & illas acceruatim cõtorque
bat. In tergũ: Nã omnes i fugam cõuersi erãt. Iuno
uiros: Nõ absone fictũ q̃ Iuno icitaret: Iuppiter repri
meret. nã huiuscemodi uiros regnãdi cupiditas i ma
nifesta picula ipellat q̃ Iuno ẽ. Aeqtas aũt atq; iusticia
q̃ a Ioue est: uim iniuriasq; phibet. Ferrũq; armare
ueneno: Duplex tranflatio: & quod dicat armare fer/
rum: & armare uenẽo. Amicũ cretea musis: Poeta morte poetæ nõ iniuria cõmiseratiõnẽ excitat. Fuit autẽ
Creteus poeta lyricus: ad cuius nomẽ poeta nunc alludit. Cretea.m. Hẽt leporẽ huiuscemodi iteratio ac effi
caciam i laudẽ huius poetæ. Ac maxime mouet cõmiserationẽ sic i secũdo Ad cælum tendens ardẽtia lumi/
na frustra Lumina. Nã teneras arcebat uincula palmas. Itẽ Timidis supuẽit ægle. Aegle naiadũ pulcherrima.
Numeros itendere neruis.i. qui intendendo.i. extensione quadã modulando neruos numeros.i. rhytmos
canebat. Numeros.n. latini rhythmos dixere: ut Numeros memini si uerba tenerẽ. Tã dẽ: mãifestũ eẽ demõ
strat turbã militũ q̃uis robustã sine ipatoris ductu atq; exhortatiõe pag; pficere. neq; robur si.e consilio mul

tum ualere. Quod deide fu. Oro est psonis & loco & tpi & rei accomodata: icipitq; a ualidissimis argumetis ualidissimis. s. a necessario & a turpi. Ostedit. n. necesse ee ut illa urbe defendat. cu neq; alia heant: neq; ulla sit fugiedi facultas. Ostedit q turpe sit q ab uno fuget: que itra sua moenia iclusu heant. Oro igit pathetica & preceps & abrupta & sine qsito exordio & breuibus clausulis: & cu iterrogatioe plata. Sut ergo colores repetitio: iterrogatio: & coiuctio. Het at suma uehemetia iterrogatio: cu aduersarius aliter q nos cupiamus nobis respodere no pot. Vnus. h. pter q q turpe e ita uici: ostendit et facile ee ut pellat a multis q unus sit. Fugitis ergo cu fugere no possitis. Neq; i illu audetis q cu solus sit a multis supari facile possit cu debeat pudere ut ipune tata d uobis strage ediderit. Admoet et ut salte pudore priae deog & Aeneae nitat. Talibus. a. psteria eius q iparatoris uice gerebat id ausi sut qd prius no audebat. Neq; ter. t. q potuit excelletius describere aium eius: q coparatio ne eius ferae q fortitudie & magnaimitate caeteras feras supat: sed caetera q de leoe scribut alias. hoc at locu p tiet qd uetog urgete ui coteptu ut ait Pli. resistasq; caedit i capis: & ubi uideri pot Vbi at siluas aut uirgulta subierit acerrimo cursu fert ergo & Turnus cum ab hostibus cerneret dissimulater: resistasq; habibat ut cederet no fugere uideret. Nec coepit cedere nisi oium hostiu uiribus urgetibus. Ac mo. aliter. n. q fugere potuisset. Ergo. n. c. demonstrat non cessisse nisi a multitudine qua obruebat armis diffractis i tanta deuenisse fatigatione ut pene totas in sudorem reliquesceret.

Discriptio decimi libri.

Ccidit aeneae decio mezctius ira.
Cosiliu diuis hoium d rebo hetur.
Interea rutuli portis circum omnibus instant.
Aduenit aeneas multis cum milibus heros
Mars uocat. & totis in pugnam uiribus itur:
Interimit palanta potens in proelia turnus.
Caedunt q; duces cadit & sine nomie uulgus.
Subtrahitur pugna iunonis numine turnus
Aeneas prestat mezenti caede piata:
Et lausum inuicta perimit p uulnera dextra.
Mox ultor nati mezentius occidit ipse.

P. Virgilii Maro. aeneidos liber decimus

Andit iterea domus
oipotentis olympi:
Cosiliuq; uocat diuu
p r at q; hominu rex
Syderea sede: terras
unde arduus omnes
Castraq; dardaidu aspectat populosq; la
Cosidut tectis - tios
bipatetibo. icipit ipse
Caelicolae magni quianam sententia uobis
Versa retro: tantuq; animis certatis iniquis.
Abnueram bello italiam concurrere teucris:

SER. Andit iterea. d. o. o. Scdm poeticu more hoc dicit: Factus e dies qa poetae dicut matutio tpe apiri caelu: noctu uero claudi. unde e illud Ante die clauso copoet ue. o. na & paulo post dscripturus e nocte: ut iaq; dies cae. co. ut itelligamus aliu die ee consuptu & nuc cu more solito noctis ptermisisse descriptione qq padit caelu & ia simpliciter possumus accipe p quolibet tpe. s. ad numia couocada: qd & melius e qa ait iterea. i. du haec gerut iterdiu: na iterea pticula pterita negocia coiugit futuris. Sydera i. s. In astrifeg circulu no. n. oes circuli astriferi sut sed solus supior. Terras. u. a. o. ut i. i. Et ia finis e. c. iae. s. Despicies. m. u. t. q. i. Castraq; d. a. p. q. l. post generalitate itulit spem: Conseques et e ut oes terras uides cernat et castra troiana. Bipatetibo: Physice dixit: na caelu patet ab ortu & occasu: Est at sermo enianus tractus ab hostiis q ex utraq; pte apiut: und mo bipatetibus aptis itelligius. Caelicolae. m. oronis isti us hoc agit itentio: ut ab odiis troiaog Iuno ruocet. Quiana: eniaus sermo e. Versa reimutata: ut Quae te ge. se. uer. Certatis: aut cotra uos: aut cotra mea setetia. Abnuera. b. i. c. t. phibuera italia cotra troiaos bella suscipe. Atq i. i. ait: Bellu igens geret ital. Quod ita soluit: aut qa cu uno deo uel dea aliter loqt. Vnde e i. i. Hic tibi fabor. n. quado haec te cura remordet. aliter uero cu oibus diis utilitatis causa pp remouenda eog cotentione. Aut certe qa ait i. i. Ternaq; trasi. ruhy. subac. Illic. n. dixit aenea i italia cotra rutulos tatu ee pugnatug: nuc aut ois e italia i bella comota Iunonis istictu: qd & Alecto pmisit: ut finitias i bella feraru moribo urbes. Et Iuno pollicita e se magis ee factu ram: ut Ego si q sup fortua laborum est Ipse regam.

CHRI. Pandit: Describit solis ortu quo & caelu & oia pandunt. Figmentu est postridie q gesta est tam atrox pugna Ioue cum uaria deog studiis cerneret illog ueluti senatu couocasse. Certame at summu ostendit iter Venere & Iunone: qa uolenti cosistere i italia aeneae. i. cupieti sese speculationi dari uiro forti: Venus. i. amor reg diuinag illi fauet. Iuno at q est typus ambitiois & cupiditatis reg terrenag summopere aduersat. Sydera: lactea itelligit q pene tota sydus est: na & si uniuersum caelu stellae sparse sint: tame i ea pte qua graeci gallaxian nos uia lactea dicimus plures stellae coaceruatae sunt: unde ab illag cadore nome sibi sumpsit. Via at lactea iter ee ad regia Iouis poetae fabulant. Hic Oui. Est uia sublimis caelo maifesta sereno Lactea nome het cadore notabilis ipo: Hac iter e supis ad magni tecta tonatis: Regaleq; domu. Hoc at no temere fingit. Na ut ostedit Alber. ma. stella iouis plerug; circa lacteam uersat.

Quae otra uetitu discordia: qs metus aut hos

SER. Quae cotra uetitu discordia: phibitione meam: & sic dixit uetitu ut aequu: ut Et seruantissimus

Aut hos arma sequi ferrumq; lacessere suasit?
Aduenit iustum pugnæ:ne accersite:tempus:
Cum fera carthago romanis arcibus olim
Exitiũ magnum atq; alpes immittet apertas:
Tum certare odiis:tuum rapuisse licebit.
Nunc sinite:& placidũ læti cõponite fœdus.
Iuppiter hæc paucis.at nõ uenus aurea cõtra
Pauca refert.
O pater o hominũ diuumq; æterna potestas
Namq; aliud qd si qd iã ĩplorare queamus:
Cernis ut in sultent rutuli:turnusque feratur
Per medios ĩsignis equis: tumidusq; secundo
Marte ruat nõ clausa tegũt iã mœnia teucros:
Quin intra portas:atq; ipsisprœlia miscent:
Aggeribus mœrorũ:& ĩundãt sanguie fossæ.

æqui.Sane sub cõmotione omnium deo℞ maxime solã tãgit Iunonẽ:cuius odia ĩsequebant̃ etiã hoc bello troianos quod etiã sequẽtes Iouis allocutiões manifestius ĩdicant. Ferrũq; lacessere:pro ferro se lacessere. Ne accersite tempus: nolite bellorũ tempora p̃occupare & bene satisfacit uxori cũ prohibitiõe.Significat aũt bellum punicũ secundũ. quando Hanni bal ingressus italiã apud Cannas uicum apuliæ omnem populi romãi deleuit exercitũ. Olim:quãdoq;.
Alpes ĩmittet apertas:emphasis ẽ.nõ.n.dixit p alpes ĩmittet exercitũ sed ipsas alpes quas patefecit nõ sibi tantũ: sed oĩbus gẽtibus quæ secundũ Catonẽ & Liuium muri uice tuebant̃ Italiam quas Hãnibal post bella hispãiæ:q̃.x.&.vii.annis cõfecit: aceto rupit.Iuue.Et montẽ rupit aceto.Deniq; loca ipsa quæ rupit apẽninæ alpes uocant̃. Res rupisse lice.clarigationẽ exercere:hoc ẽ p fœciales bellũ indicere: nam Ancus Martius cũ uideret populũ romanũ ardentẽ amore bello℞:& plerunq; inferre bella gentibus: nulla iusta extante ratiõe:& exinde pericula grauia creari: misit ad gentem æquiculanam: & accepit iura fœlicia: p q̃ bellũ indicabatur hoc mõ:sicut ẽt de albanis rettulit Liuius: nã si quãdo hoĩes uel aĩalia ab aliqua gente rapta eẽnt populo romão cũ fœcialibus.i.sacerdotibus q faciẽdis fœderibus p̃sũt: ꝓficiscebat̃ ẽt paterpatratus & ãte fines stãs clara uoce dicebat belli causam:& nollẽtibus res raptas restituere:uel auctores iniuriæ tradere:iaciebat hastã:q̃ res erat pugnæ principiũ:ẽt sic licebat more belli res cape.Clarigatio ãt dicta est:aut a clara uoce q̃ utebat̃ paterpatratus απο τησ κλαρου:hoc ẽ sorte nã p bellicã sortẽ ĩuadebãt agros hostium: unde & κληρονομοι dicunt̃ grææ q iure sortiunt̃ bona defuncti. Placitũ:mihi.s. Iuppiter hæc paucis:hẽt p̃sona℞ cõsiderationẽ:ut supioribus p̃sonis det breuiloquim:ecõtra ĩferiori potestati ꝓlixã orationẽ:ut ait de Venere:At nõ uẽus aurea cõtra Pauca refert.Itẽ Dido regia quasi paucis locuta est: ut Tũ breuiter dido. O pater o hoium: & Titianus & Caluus qui thematũ materias oĩs de Virgilio elicuerũt & deformauerunt ad dicendi usum in exẽplo cõtrouersia℞ has duas posuerũt elocutiões dicẽtes Venerẽ agere cõtrouersiã statu absolutiuo:cũ dicit Iunoni tu cã fuisti p̃iculo℞ his q̃bus italiã fata cõcesserãt.Iunonẽ ãt uti statu relatiuo:p quẽ ostẽdit troiãos nõ sua cã laborare:sed Veneris. O pr̃:o pater generaliter accipe nõ tãtũ Veneris.nã supra ĩ prĩo ait Iuno ad Aeolũ Diuũ pr̃ hoium rex:& bene ĩ prĩcipis fauorẽ sibi arte conciliat. Hoĩum diuũq; æterna po.Hũc locũ Probus q̃rit:sed dicit unã rẽ secũdũ physicos:alterã secundũ mathematicos.Nã diuũ potestas ẽ:q̃a bona Iouis irradiatio honores hoĩbꝫ tribuit.Aeternã ãt ptãtẽ adiecit pp alio℞ numinũ discretionẽ:nã & Apollinẽ legimus d̃po suisse diuinã ptãtẽ:& Herculẽ uel Libe℞ prẽm nõ sp deos fuisse. Nãq; alid̃ qd sit:ac si diceret cũ pene oẽs dii ĩ fauorẽ Iunonis cõcesserit.Nãq;.n.cõiũctio ostẽdit hãc habuisse cogitationẽ. Implorare:ĩplorare ẽ auxiliũ cũ miseratiõe deposcere:q̃ rõne bene diximus ĩploro te ut misero feras auxiliũ.Cõtra ĩploro te ad diem festũ nõ ꝓcedit. Cernis:ad augendã ĩuidiã ait cernis.ac si diceret:nõ est opus narratiõe: cũ troiano℞ miserias ipse cõspicias. Insultẽt rutili:pp illud ĩterea rutuli portis circũ oĩbus instãt.Insultare aũt ẽ inimicos irridere p cauillationẽ.Exultare uero gloriari & lætũ eẽ. Per me.suos. Insignis eq̃s:pp illud Vigĩti lectis eq̃tũ comitatus nã castra nõ eques irrupat. Secundo marte:ad illud respicit:Hic mars armipotens aĩum uiresq; latinis addidit.
Ruat:irruat. Clausa mœnia:magna ĩuidia:Scimus.n.ultimũ p̃sidiũ eẽ ĩ castra cõfugere & hostilẽ ĩpetũ plerunq; differre:sicut factũ est ĩ bello troião.Modo ergo dicit adẽptã esse etiã hinc arã misericordiæ: si q̃dẽ intra muros hostis ĩsultat. Quin:Qui etiã. Ipsis:In ipsis.Aggeribus ãt munitiõibus:sed abusiue & ĩ muris. Iõ q̃a supra dixit ignaros deĩde in muris martẽq; cientes. Aggeribus:agger proprie dicit̃ terra illa quæ uallo facto propius ponit̃:sed abusiue & muros & munimenta oĩa aggerem dicimus:sicut mõ aggregibus muro℞ pro munimentis. Mero℞:ꝓ muro℞ antique.nã ueteres pleraq; eo℞ quæ nos p u dicimus p œ diphthõgo pronunciabãt:hĩc est mœro℞ ꝓ muro℞ & ecõtra pœnio ꝓ punio.qd̃ uerbum a pœna uenit hinc est Et punica regna uides cũ pœnos ubiq; legerimus.Hoc ãt facit orthographia:q̃ uocalẽ quã nos u habemus:illi diphthõgõ habẽt ou & iõ putarũt posse ꝓ hac littera liceat nõ eandẽ diphthõgon poni. Inundãt:ĩplẽt:& ĩundare faciũt.
DONA. Cælicolæ:Omnium facit causam quoniã fauore Iunonis omnes cõtra troianos erãt: nominatim autem uxorem suam carpe noluit. Sententia uertit:ostẽdit nõ decere deos mutari aut iniustos esse. Abnueram bello italiam.c.Non est contra id quod dixit in primo Bellum ingens gerit italia.nam æneam dixit gesturum bellum in italia:non italiam gesturam.Cum autem omnes deos obiurgat Iunonem ĩsolentiæ reprehendit.Venus autem nacta est tempus congruum querelis: quia uidit Iouem fauentem troianis.
CHRI. Quis metus:suasit aut hos q cõtra troiãos sunt aut hos q fauẽt troiãis seq arma.i.bellũ gerere:qd̃ declarat cũ dicit Lacessere fer℞.i.ꝓuocare armatos ad pugnã. Cũ fera carthago:p̃cipue de scd̃o bello punico intelligit:ĩ quo Hãnibal ĩperiũ romanũ uehemẽter afflixit. Rapuisse licebit: nõ iure licebit:sed erit uobis facultas licet.n.aliquãdo significat iuridicã inesse facultatẽ.Aliquãdo inesse simplicẽ facultatẽ.Fuit autem orõ Iouis

maiestati suæ conueniēs.Est enim sobria & sine psuasionū lenociniis. O pater:oratio ē omni artificio elaborata:& uersat̄ i genere deliberatiuo psuadere.n.iouē conat̄ ut curet troianos posse esse icolumes in italia q̄uis admisceat̄ iudiciale genus.Accusat.n. iniquitatē Iunonis.Vtitur āt cōstitutiōe iuridiciali absoluta. O pr̄:primo hoc uersu captat beniuolētiā æternā āt potestatē apellat:quoniā sit sūmus atq; unicus uere deus:a quo reliqui sint dii.nā nos i supioribus demōstrauimus iouē capi mō pro rege cretēsi mō p aere mō p æthere: nō nūq̄ p aīa mūdi:sæpe āt p ipso deo q solus uere sit deus:quē Plato hypcosmiō appellat.Hoc ergo mō ē pater oium:qa oia ab eo sūt creata.& i oia hēt potestatē æternā.Nā stabilisq; manēs dat cūcta moueri. Nāq; aliud: īsinuatiōe utit̄.Nā ne offēdat psonā fratris & mariti refet iō oēs id qđ paulo post cōtorquebat i iunonē. Cernis:ostēdit manifestū periculū unde magis moueat̄.

Aeneas ignarus abest.nunquam ne leuari
Obsidione sines? muris iterum immiet hostis
Nascentis troiæ necnon exercitus alter:
Atque iterū in teucros ætolis surgit ab arpis
Tydides:equidē credo mea uulnera restant.
Et tua progenies mortalia demoror arma.
Si sine pace tua:atque inuito numine troes
Italiam petiere luant peccata:neque illos
Iuueris auxilio:sin tot responsa secuti
Quæ supi manesq; dabāt:cur nūc tua q̄sq̄uā
Vertet̄ iussa potest:aut cur noua cōdet̄ fata?
Quid repetā exustas erycio i littore classes?
Quid tempestatum regem uētosque furētes
Aeolia excitos:aut actam nubibus irim:
Nunc etiam manes:hæc intentata manebat
Sors rerum mouet:& superis immissa repēte
Alecto:medias ita italum bacchata per urbes
Nil super imperio moueor.sperauimus ista
Dum fortuna fuit:uincāt quos uicere mauis.
Si nulla est regio teucris quam det tua cōiunx
Dura:per euersæ genitor fumantia troiæ
Excidia obtestor liceat dimittere ab armis
Incolumen ascanium:liceat superesse: nepotē
Aeneas sane ignotis iacetur in undis.
Et quācunq; uiam dederit fortuna sequatur.
Hunc tegere & dire ualeā subducere pugnæ.

SER. Leuari obsidiōe sines:Liberari & oblique p Iouē īuidiā cōmouet Iunoni. Aetolis surgit ab ar.at q nō eū uenturus unde accipiamus Venerē non q̄si deā loq.sed q̄si unā de troianis:ut i prīo Vnius ob irā prodimur.Itē eodē loco Cæli qbus annuis arcē.ne futura ignorare uideat̄.Aetholis aūt arpis : sic dixit:ut cumas euboicas:nā de ætholia diomedes uenit: q arpos i apulia colocauit. Mea uulnera restant:Vt possim iterū uulnerari. Demoror:Expecto sustīeo. Si sine pace tua:sine tua beniuolētia:ut orantes pacem ueniāq; petētes.Itē Exorat pacē diuū:ergo pace beniuolētia suffragio.Dicēdo āt si ad italiā sine deorū uolūtate uenerūt:Dent penas ostēdit statū eē absolutū.

Inuito numie tro.Sylepsis p genus ē. Luant.p.luāt idest absoluāt.Dicimus āt & luo pœnā melius & luo peccatū.Nā peccatū soluit̄ pena:q.n.crimie tenet̄ obnoxius eū pœna a pristina liberat obligatione: cōtra luo pœnā si dixeris:nō procedit quare pœna soluat̄ tamē auctoritas licenter ista confundit more quo solet poni uel a sequēti qđ p̄cedit:uel a p̄cedēti qđ seqt̄.

Neq; illos iuueris auxilio:Cōcessiuus est modus secundū Probū.Nāq; i artibus nō inuenit̄ fit āt quotiens tedio cōtētionis:q̄si uidemur cōcedere:qđ tamē uolumus fieri nā ita agit Venus hoc loco: ut Iupiter magis p̄stet auxiliū. Respōsa.s.hoc ē si nō solū prohibiti nō sūt:sed eis cōcessū ē. Supi:ut Apollo. Manes:ut Creusa & Anchises. Quisq̄:uerecunde quia apđ maritū cōtra uxorē agit. Exustas erycino i lit.c. argumētū ē utrū habeat uoluntatē nocendi q̄ nocuit Erycino i littore āt secūdū opinionē suā dixit.Nam alii apud Caietā dicūt exusta nauigia:unde & caieta dicta ē. Actā nubibus irī:īpulsam.s. ut psuadere matribus īcēdiū nauium aut secundum artem rhetoricā rē unā i duas diuiserit. Nā p irī naues exustæ sunt sed melius ē ut nō sit iteratio:& ad Turnū missā itelligere:Nec nos ɔmoueat ordo cōuersus. Solēt.n.grauiora i prīcipiis:& i fine secundū artē rethoricā pōi. Nubibus:p nubes. Sors reg.i.regnū.nā p sortē inter se fr̄es mūdi regna diuiserūt:q̄ Iuno p̄ter iferos i troianorū pnitiē mouerat. Supis īmis.ac si diceret nō iā troianis sed diis.Respexit āt ad illđ Et cæli cōuersa p au. Bacchata p.u.pfuruit & bene bacchata p urbes:qa p simulationē sacrorū liberi pr̄is mr̄es egerat i furorē. Sup.i.de impio: ut Multa sup priamo rogitās ē āt uerecūda petitio & obliq:p quā magna ioui īuidia cōmouet̄. Sperauimus:ista absolutæ dixit. Cōiūx.d.hic distīguendū ne duo īcipiāt eē epitheta:dura fumātia excidia:qđ cōtra artē fit nulla īterposita cōiūctiōe.Nulla āt regio īuidiose dixit:ut supra i primo:Cūctus ob italiā terrarū claudit̄ orbis:cū a sola arceant̄ italia. Per euersæ.g.f.t.Cū dicimus rogo te p deos:hoc uidemur dicere memineris religionis curæ eē petitionē meā sicut i prīo expssit:At sperate deos mēores fādi atq; nefā.Cū āt dicimus rogo te p miserias meas uidemur dicere memineris ab eo te rogari q miserias ptulit:ut q rogat̄ ad misericordiā miseriarū cōmemoratiōe flectat̄ sicut ē nūc i ueneris petitiōe:nā iō sic rogat ut cōmemoratiōe īfœlicitatis troiāæ ipetret misericordiā:alias stultū ē cū adiurat̄ Iuppiter p excidia troiāorū. Incolumē.a.iō Venus p ænea nō petit hoc loco:nō qa p eo nō mouet̄:sed aut qa scit eū celerius eē moriturū:aut qa soli Ascanio debet īpiū:ut Cui regnum italiæ romanaq; tellus.Debetur.

DO.Alecto:cōmouerat supos uētos fluctus terras hoies.Restabāt āt īferi:sed & hos nup mouit. Tua cō.obliq; hacten9 i ea locuta ē:nūc doloris necessitate cōpellit̄ ut eā noīet. Ignotus.u.p ignota maria ɔtinet errores.

CHRI. Nūq̄ ne le.misericordia ē a diuturnitate tpis:ut Septē illū phibēt totos ex ordine mē. Eqdē credo:

Cum alia icõmoda uideã redire facile possũ credere iterũ me a Diomede uulnerãdã & cũ sim no mõ dea uerũ ét tua sũmi dei filia uulnerabor ab hoie. Arpis ætolis.i.quoq; cõditor ex ætolia uenit. Luát pctá.i.pœnã pro pctis.Cõcedit át ea cõditiõe q̃ nusq̃ é:ergo restat nõ eé luẽdã pœnã. Sin tot respõsa secuti:reiicit tacite oẽ crimẽ i deos:ut sit huiusmõi argumẽtatio:aut peccarũt troiani ueniẽdo i italiã.aut nõ.Si nõ pecarũt nõ sunt digni pœna.Si peccarũt culpa deoꝝ é:q suis oraculis ut uenirẽt ĩpulerũt. Tot.r.essent digni uenia si unũ respõsũ accepissent.Ergo maiori cũ plura accepit.Maxia át si nõ solũ a supis:uerũ ét ab iferis acceperũt. Tua:qbus oẽs pere oportet. Quisq̃.q.d.si maxius sit deus & cũ isinuatiõe retorq̃t crimẽ i Iunonẽ. Vertere: i cõtrariũ adducere:qđ é magis q̃ imutare:& ut ostẽdat qd sit uertere iussa iouis addit noua cõdere fata:nã cũ fatũ ꝓueniat a diuina ꝓuidẽtia q uerti iussa sũmi dei:fatũ euertit. Quid repetã:demõstrauimus illã usã esse isinuatione ut apte iueheret̃ i Iunonẽ Iouẽ offendisset:nũc uero cã iã cõfirmata audet ea dicere q̃ nisi ad Iunonẽ referri nõ possint. Quid repetã:occupatio é q nũc adhibet̃ breuitatis cã ut oĩbus paucis uerbis in unũ collatis rẽ atrocissimã redderet. Nil sup i.ꝓmissio é grauissima:& q̃ magnã possit ɔcitare cõmiserationẽ.Nã ostẽderit multoꝝ oraculoꝝ respõsis datã eé illis spẽ ipii:nũc ut misericordiã cõmoueat ostẽdit ita illud ob Iunonis inimicitias:desperasse:ut solius Ascanii salutẽ depcet̃.Cõcedo ergo illud pp hoc qđ tamẽ nõ esse a Ioue faciendũ ualidissimis argumẽtatiõib cõprobauerat.Onerat.át maxio odio & iuidia Iunonẽ cũ ostẽdat q illã fretã uiribus suis fata ipsa q̃ imutabilia eé oportet:euertere tẽtet. Vicat quos.u.m.admõet illũ & q̃tũ possit:& qđ facere illũ deceat. Quã det.t.c.quoniã ipsa sola fatis aduersat̃. Obtestor p.e.f.maximã hinc ducit cõmiserationẽ.

SER. Amathus & paphos: Cypri isulæ ciuitates sunt Veneri cõsecratæ. Cythera:isula ueneri consecrata dicimus át hæc cythera i plurali:sicut hæc solyma:& hæc artaxata:& megara. Idaliũ:Ciuitas Cypri. Inglorius:sine triũphis:imemor gloriæ. Ind:ab Ascanio tyrii nihil timebũt:& uerumẽ.nã Scipio uastaturus est Africã. Quid pestẽ euadere belli iuuit? in fine iã agit miserabiliter:sicut egit i principiis. Nã hoc pcipit ars rhetorica:ut epilogi & pricipia pari ratiõe tractent̃ Pestẽ át icendiũ significat:ut & toto descendit corpore pestis.Cũ de nauibus loqueret̃ incẽsis. Fugisse p ignes:exprimit qd sit belli pestẽ euadere. Recidiua pgama:renascentia. Tractus át sermo é de arboribꝫ:q̃ aliis sectis repullulát. Ergo illđ solũ recidiuũ dr̃:qđ postea renascit̃:unde mõ recidiua dixit q̃ renouát̃ ab his q sunt supstites troianis piculis.

Cineres patriæ isedis.pp illud:Dulcisq; meoꝝ Reliqas colerẽ. Atq; solũ quo troia fuit:ut in tertio: Et cãpos ubi troia fuit. Xanthũ:& Simoẽta Redde oro miseris:Ambiguũ é utrũ dicat rđđ nobis re uera troiã antiquã:an redde nobis terras i italia ad similitudinẽ Troiæ.Nouimus.n.hác cõsuetudinẽ fuisse ut aduenæ patriæ suæ imaginẽ sibi redderẽt:ut Effigiẽ xãthi troiãq; uidetis.Bene ergo Venus medio usu é genere loquẽdi ut utrũq; significaret:& antiquæ troiæ reditũ & iperiũ italiæ:quo troianis ad similitudinẽ Troiæ fore iuppiter promiserat.Et magis hoc é qđ latẽter desiderat atq; petit.Iterũq; reuoluere casus.Si ad troiã uis referre:sic dic da nobis troiã p naufragia & picula.i.patiamur denuo:q̃ ptulimus:dũ taxat nobis troia reddat̃.Si uero ad italiã uis referre:sic itelli ge:redde nobis italiã:& libẽter repetimus ea q̃ i troia ptulimus. Alta silẽtia:Iuno ubiq; silẽs iducit̃ : unde ei orõ nisi eximia necessitate nõ dat̃:hic é Acta furore graui.Sta Iunonẽ tacitã furibunda silẽtia torquẽt

Est amathus:ẽ celsa mihi paphos:atq; cythera:
Idaliæq; domus:positis inglorius armis.
Exigat hic æuum magna ditione iubeto
Chartago premat ausoniã.nihil urbibus ide
Obstabit tyriis.pestem euadere belli
Iuuit? & argolicos medios fugisse per ignes?
Totq; maris uastæq; exausta pericula terræ:
Dũ latiũ teucri recidiuaq; pergama quærunt?
Nõ satius cineres patriæ insedisse supremos?
At que solũ:quo troia fuit? xãthũ:& simoẽta
Redde oro miseris iterũq; reuoluere casus
Da pater iliacos teucris.tum regia iuno
Acta furore graui.quid me alta silentia cogis
Rũpere? & obductũ uerbis uulgare dolorẽ?
Aeneam hominum quisquam diuũq; subegit
Bella sequi? aut hostem regi se in ferre latino?
Italiam petiit fatis auctoribus esto:
Cassandræ ipulsus furiis:num liquere castra
Hortati sumus? aut uitam committere uentis?
Nũ puero summã belli? num credere muros?
Tyrrhenam ue fidem:aut gẽtes agitare qetas?
Quis deus ifraudẽ? quæ dura potẽtia nostra
Egit? ubi hic iuno? demissa ue nubibus iris?
Indignum est italos troiam circundare flãmis
Nascentem:& patria turnum:cõsistere terra:

& notádũ q sigilati dicta ueneris hac orõne soluũt̃. Silẽtia cogis rũ.silẽtiũ rũpere é oio tacere:unde apparet usurpatiue dictũ eé.Cõpositio rũpit uocẽ.i.loqt̃ nã uocẽ rũpere silere é:silẽtiũ rũpe loq. Obductũ dolorẽ:celatũ & diuturna iã cicatrice cooptũ:nã obduci dicũt̃ uulnera:q̃ cicatrice claudunt̃. Aeneã hominũ q̃sq̃:celat q̃ facta sũt:q nõ sunt facta cõmemorat.Nã nõ Aeneas sed Turnus instinctu Iunonis bella cõmouit. Vtitur át replicatiõe reꝝ obiectaꝝ.Post.n.sequit̃ solutio. Esto:mõ aduerbiũ é cõcedẽtis:nã græcũ é ἐστω.Illo át loco uerbũ é.Esto o nũc sol testis. Cassandræ ipulsus furiis:bene furiis plurali numero qđ de uaticinãtibus nõ dr̃ ut uideant̃ merito esse decepti:q Cassandræ isaniẽti crediderũt:qđ falso dr̃ a Iunone sicut ex uerbis ꝓbamus Anchisæ:qui ait i tertio:Quẽ tu uates cassandra moneret. Vitã cõmit.uẽ.i.icertis & inãibus rebus. Nũ puero sũmã.b.Exaggeratio é ab ætate. Tyrrhenãq; fi.inire societatẽ cũ inimicis gẽtibus:aut certe disrupere fœ

derā:qua Turnus cū tyrrhenis inierat. Sciendū ſane Turnū auxiliorum cā ad mezentiū confugiſſe. Gēteſq; q.nā licet uellēt ī bella prorūpere:tamē erāt qetæ ꝑp illud oraculū:Externos optate duces. Quis de.in.f.i pi-culū ita.n.in iure lectū eſt fraudi erit illa res.i.ꝑiculo. Quæ dura.p.n.ad illud reſpicit.Si nulla ē regio teucris quā det tua coniunx dura. Nubibus iris:ꝑp illud:Aut acta nubibus irim.Indignū ē italos troiam circunda re flammis.rhetoricum eſt nam quotiens aliqua non poſſumus ſoluere:paria opponimus:quod nunc Iuno facit.Nam negare non poteſt nec ſoluere:quia obſidentur troiani.Vnde dicit hoc:indignum eſt troianos ob-ſideri: aliena eos matrimonia præripere dignum eſt:ſic in bucolicis:Dic quibus in terris inſcripti noīa regū.
DONA. Acta furore:ergo iniuſte commota.Oſtendit Iuno ſe inuitam cogi.Nā mihi rumpit̃ niſi magna uiolentia. Aenean:nititur colorare falſa:nam æneas bellum non mouit:ſed inſtinctu Iunonis latini. Num puero:Hoc quoque falſum eſt.Nam ſenioribus rem reliquit.& pugnam committere uetuit.
CHRI. Eſt amatus:exaggerat īuidiā.q.d.nullam aliā regionē poſſe per Iunonē licere ſibi polliceri nepoti. Magna ditione iubeto:Alia permiſſio ad aggerēdam inuidiam iunoni.Nihil urbibus inde Obſtabit tyriis. Hæc oīa huc tendunt:ut illa per ſummam iniuriam cunctis potiatur.Illa nihil ex iis quæ iubent fata poſſit aſ-ſequi. Quid peſtem euadere belli:Dolet omnes ſuos labores in irritum recidiſſe. Quid me alta ſilentia co-gis:& hæc pathetica oratio ē.Vnde incipit ab interrogatione:& habet principiū abruptū. Quid me alta ſi. cogis: Rūpe ſilentiū loqui ē. Alta:penitus abſtruſa:quia propoſuerat nullo pacto illa diuulgare : nec quæri niſi a Venere laceſſita ſua oratione fuiſſet. Aenean.q.d.neq; meo:neq; cuiuſq̃ impulſu:ſed ſua ſponte bellū ſuſcepit propter cæſum ceruum. Italiam petiit:confutat reſponſa. Num liquere caſtra.q.d.uenerit impul-ſu fatorum:tamen quæ patitur ſtultitia ſua patitur:& caſtra reliquerit: & ſummam rerum puero & muros tradiderit.Quæ omnia non fraude mea:neque ꝙ irim miſerim:ſed ſua ſtultitia commiſſa ſunt.

Cui pilumnus auus:cui diua uenilia mater:
Quid face troianos atra uim ferre latinis?
Arua aliēa iugo premerē? atq; auerterē predas?
Quid ſoceros legere? & gremiis abducerē pa-
Pacē orarē māu:prefigerē pupibus arma: -ctas
Tu potes æneam māibus ſubducere graium.
Proq; uiro nebulā:& uentos obtendere īanes.
Et potes ī totidē claſſem cōuertere nymphas.
Nos aliquid rutulos cōtra iuuiſſe nefandū ē.
Aeneas ignarus abeſt:ignarus & abſit:
Eſt paphos idaliumq; tibi:ſunt alta cithera.
Quid grauidā bellis urbē:& corda aſꝑa tētas
Nos ne fluxas phrygiæ res uertere fundo
Conamur.nos an miſeros qui troas achiuis
Obiecit:quæ cauſa fuit conſurgere in arma:
Europamq;:aſiamq;:& fœdera ſoluere furto
Me duce dardāius ſpartā expugnauit adulter
Aut ego tela dedi? fouique cupidine bella?
Tum decuit metuiſſe tuis:nunc ſera querelis
Haud iuſtis aſſurgis:& irita iurgia iactas.
Talibus orabat iuno:cunctique fremebant
Cælicolæ aſſenſu uario:ceu flamina prima
Cū deprehenſa fremūt ſiluis:& cæca uolutāt
Murmura:neuturos nautis prodentia uentos.
Tum pater omnipotens rerū cui ſumma ꝑtās
Infit.eo dicente deum domus alta ſileſcit:

SER. Pilumnus auus:Comparat genus Turni cū Aenea dicens ēt auū eius eē deum.Itē ad Veneris ob trectationē dicit cui uenilia mater.Nā Venilia nym pha ē Pilumnū autē ideo Turni auū dicit:ut a uicino nobilis genere eē uideatur:ſicut ē Aeneas.Nā paulo poſt dictura ē Pilumnuſq; illi quartus pater. Atra fac.ſæuo bello:& ē belli diffinitio.Nō.n.facibus pu-gnauerant. Auertere ꝑdas: Inuidioſe : cæterū nihil rapuerant. Legere:furari.Vnde & ſacrilegi dicuut̃ qui ſacra legunt hoc eſt furant̃.Alibi : Vel q̃ ſublegi tacitus tibi carmina nuper. Gremiis abducere pa. Nā ante uiſū tabularꝫ matrimonii cautiones ſibi īui cē emittebāt:in quibus ſpondebāt ſe conſentire ī iu-ra matrimonii:& fideiuſſores dabant.Vnde admiſ-ſum ē ut dicamus uirꝫ a ſpōdēdo ſponſū cæterꝫ pro prie ſpōderi puellæ ē.Ergo ſpōſus non quia ꝑmitti tur:ſed qa ſpōdet:& ſpoſores dat.Sane exaggeratio eſt nimia ī eo qđ ait gremiis abducere tāq̃ iā uxor eſ-ſet. Præfigere pupibus ar.ꝑp illud Scuta uirum flu uio pictaſq; innare carinas.ſ.quādo ad petenda naui gauit auxilia. Pacem āt orare: ꝑp centum oratores anguſta ad mœnia regis Ire iubet. Proq; uiro nebu lā:Ad opprobriū uiro dixit nō pro filio rē inanē op-poſitā.Dicit āt quando eū Venus a Diomede libera uit:uel Neptūnus ab Achille:qđ Veneri īputat̃: qa ī eius gratiā factū ē. Ventos inanes:uacuos:& ē nebu læ diffinitio. Et potes in toti.claſ.conuer.nym.licet hoc mater deū fecerit tamē hoc Veneri īputat̃: qa in eius gratiā factū ē:ut in illo loco Quas illi philome-na dapes:cū Progne fecerit:ſed ꝑp philomenā : Aut certe quia Venerē dicūt eē matrē deū. Aeneas igna rus abeſt:ea q̃ ſoluere non poſſumus irridemus : ut hoc loco:ſic ī buco.ꝑmiſſit Diuini opus alchimedō-tis:poſtea poſt irriſionem ait : Et nobis idem alchi-medō duo pocula fecit. Grauidā bellis ur. Alibi Po puloſq; feroces cōtūdet. Vrbem aūt prouinciā dicit quomō italiā q̃ro patriā. Nos ne.t.f.Status relatiuus ꝑ quē oſtēdit uenerē magis troianis cām fuiſſe ꝑiculorꝫ. Fluxas moles:q̃ poſſent etiam ſine inimicis perire.Fluxas res pu. Fœdera.ſ.f.legit̃ ī hiſtoriis ꝙ troiani cum græcis fœdus habuerunt:Vnde & Paris ſuſceptus eſt hoſpitio:& ſic cōmiſſit adulteriū.Ergo ſoluere fœdera furto amicitias adulterio diſſipare.Nā furtū ē adulteriū:unde ē Et dultia furta.& euerſi ilii hæc ueracauſa.nā fœdera q̃ īter græcos & troianos fuerūt.ita ſoluta ſūt.Hercules cū expugnato ilio filiā Laomedontis Heſio-

nā priami sororē Telamoni dedisset:profecti sūt legati cū Priamo:& eā minime repetere potuerūt illis dicē/tibus se eam habere iure belloꝝ: und cōmotus priamus misit Paridē cū exercitu:ut aliqd tale abduceret:aut uxorē regis:aut filiā:q expugnata sparta Helenā rapuit.Hic Virgi.utrūq; tāgit:& historiā istā quā mō dixius & pp iudiciū paridis:quis fabula sit illa res & a poetis cōposita. Qui troas achiuis:At q de Venere loqṫ: sed qa dei arsenothelis sunt:ut dixius supra:ideo sic dixit.Nā ī subauditiōe ponūṫ ea:quæ non possumus dicere. Dardanius : propter iniuriam æneæ hoc posuit:quia Dardanus dicitur nam perite dubium nomen elegit q cōtumeliā cōmunicaret Aeneæ. Spartā expugnauit:hoc de historia ē ut diximus. Nā solicitata helena cū pari seq noluisset egressus ille ciuitatē obsedit qua euersa Helenā rapuit:unde & recipi meruit a marito:Tela dedi.aut amori aut bello. Decuit metuisse:optima ē elocutio.Nā utrunq; ē pteriti tpis Si.n.dixeris decet me tuisse icōgruū ē:qa decet pſētis ē:m etuisse pteriti. Sera:pro sero. Iactas:uētilas. Orabat:loquebaṫ: und ora tores dicimus:nā rogabat si dixeris:nō ꝓcedit qa magis cōuitiabaṫ. Assēsu ua.qa ps Veneri fauebat:ps iuno ni. Ceu flamia pria:cū dephensa fremūt siluis cæca uolutāt Murmura.Nō tēpestatis facit cōparationē: sed si gna tempestatis futuræ.Quadā.n.arcana ratiōe fit:ut sit murmur ī siluis ante uētorū aduentū: unde ait cæca murmur: quorum rō nō apparet:ut Cæciq; ī nubibus ignes Terificant animos:& sic in georgicis Continuo uentis surgentibus aut freta ponti Incipiunt agitata tumescere & arduus altis Montibus audiri fragor.

DONA. Cui pilūnus.a.Per cōparationē Aeneæ & Veneris & sui & Turni extollit cāni suā & deprimit ad uersarioꝝ. Nos aliqd:extenuat factū suum.Veꝝ Venus affuit causæ:cui dii & fata fauebant. Me duce quæ grauiora sunt argumenta in fine seruat. Infit:nam cum sibi potestas decernendi sit aperte loquitur.

CHRI. Cui pilūnus.q.d.Cur magis ídignum ē pelli Neptūnū:& ipsū natum ex diis ex regno auito q̄ troia nos qui ultro bellū ītullerūt opprimere:q arma aliena inuadere:& inde pdas abigere & socerū sumere:& spō sam sibi eripere. Tu potis:Si oīa ista tu potuisti.quæ maxima sunt:cur erit nefandū aliquid ꝓ rutulis egere. Aeneas ignarus abest ignarus & absit.Possum hoc optare:quia nō p me:sed p suā stultitiā factū ē. Nos ne ti/ bi:Cā belli troiani:quo europa cū asia cōflictauit.Nō ego sed tu fuisti:quoniā te auctore Paris Helenā rapuit eo dicēte deū domus alta silescit.Nā summo deo oīa obtēperant. Me duce dardanius spartā expu.adul.Dion Chrysostomus uir multa doctrina excellēs ea nō solū aptissimis coniecturis ueꝝ ēt testimonio eoꝝ q̄ scripta sunt in monumentis sacerdotū ægyptioꝝ comprobans : scribit ergo Helenā non fuisse raptam a Paride: sed illi a Poluce & Castore fratribus ī uxorē traditam.Græcorum autē principiū q maiores erāt parti idignatio ne moti q; tam pulchra mulier barbaro potius q̄ græco nupsissiet partim cupiditate auri quo troiāni abūda bant incensi Troiam iuisse:nec illam expugnasse sed uictos fugatosq; fuisse:nam ab Homero etiam Herodo tus historicus dissentit qui refert Helenam a Proteo rege ægypti intercemptam troiam nunquam ueuisse.

Et tremefacta solo tellus:silet arduus æther.
Tū zephiri posuerṫ:premit placida æquora pō tus
Accipite ergo aīs:atq; hæc mea figite dcā.
Quādoqdē ausonios cōiungi fœdere teucris
Haud licitū est:nec uestra capi discordia finē:
Quæ cuiq; est fortūa hodie q̄ quisq;secat spē
Tros rutulus ue fuat:nullo discrimīe hadebo:
Seu fatis italum castra obsidione tenentur:
Siue errore malo troiæ monitisque sinistris:
Nec rutulos soluo.sua cuiq; exorsa laborem
Fortunamq; ferēt.rex iuppiter omnibus idē.
Fata uiam inuenient.stygii per flumia fratris
Per pice torrentes atraque uoragine ripas.
Annuit:& totum nutu tremefecit olympum.
Hic finis fandi:solio tum iuppiter aureo
Surgit cælicolæ mediū quē ad lumia ducūt.
Interea rutuli portis circum omnibus instant
Sternere cæde uiros:& mœnia cīgere flāmis.
Ast legio æneadum uallis obsessa tenetur.
Ne spes ulla fugæ:miseri stant turribus altis
Nequicquam:& rara muros cinxere corona.
Iasius imbrasides icetaoniusque tymœtes:

SER. Tremefacta solo tellus:loquente Ioue stu/por elementoꝝ ostendiṫ per naturæ mutationē.Nā quicquid ī æterno motu est:quieuit:& contra terra mota est semper īmobilis.Vnde Ho ra.Et bruta tel/lus. Accipite ergo animis: Totus hic locus de prīo Lucilii translatus ē ubi inducunṫ dii habere consiliū & aggere primo de interitu Lupi cuiusdam iudicis rei postea sententias dicere sed hoc quia ídignū erat heroico carmine:mutauit & íduxit prīo Iouē loquē tē de interruptis fœderibus cuius orationē interru/pit Venus:post secuta Iunonis uerba sunt:quibus re darguit Venerem:unde nunc Iuppiter ad illud qđ omisserat redit dicens:Ergo quoniā pacē eē nō fini/tis:ea q̄ sum dicturus accipite. Quādoqdē:bene sen tētiæ dicendæ ordinē seruat:nā sicut ī Sal.& in phili picis legimus anteq̄ dicaṫ sentētia pmittiṫ rō:qđ ho die ī usu ē. Haud licitū ē:& licuit dicimus : & licitū est sicut & placuit & placitū ē Ter.Vbi sunt cognitæ placidæ sunt. Quæ cuiq; est fortuna hodie:speciali/ter Iuppiter pro troianis agit sed hac arte : ut uideaṫ totū pro Iunone loq:& re uera uerba pro Iunone sūt sed altius ítuēs dephendit troianoꝝ fauorē.nā dicē/do nulli fauebo:& ī eo statu fore eos :i quo sunt ho/die:significat se fauere rroianis:quoꝝ ducis aduen/tu stati uictoria cōsequeṫ:& uult nihil ualere ea quæ aut Venus cōquesta fuerat de absentia Aeneæ aut Iu no de turni parentibus dixerat ī eius.s. cōmendatio nē. Secat:sequitur:tenet:hēt:ut ille uiā secat ad na/ues:unde & sectas dicimus habitus aioꝝ & īstituta philosophiæ circa disciplinā. Fuat.i.fuerit:futuri tē poris ē uerbū defectiuū. Seu fatis ita.ca.obsidio.te/

Assaracique duo:& senior cum castore thybris
Prima acies:hos germani sarpedonis ambo.
Et clarus & hemon lycia comitantur ab alta.
Fert ingens toto connixus corpore saxum
Haud partem exiguam mõtis lyrnesius agmõ
Nec lycio gẽitore mior:nec fratre mnestheo

nenť:siue malo fato italorũ castra obsidenť troiana: siue troiani malo errore & sinistris monitis ad italiá uenerunt:neminé absoluo.Vnde pp amphibologiá sic distingue italũ & ĩfer castra obsidiõe tenenť.s.troianorũ ipsi.n.obsidenť nõ itali. Soluo:absoluo: Ná apheresim ptulit. Mõtisq́ sini.pp Cassandræ ĩpulsus furiis. Exorsa:rerum initia actus hodierni diei.
Laboré fortunáq́:piculũ & fœlicitaté. Fata uiá inueniét:scit.n.hoc eẽ fatale:ut Aeneas ĩperet in italia.
Stigii p flumĩa,fra.hypallage ẽ:p stygia fratris flumĩa:& bene ét ĩ iureiurádo cõfirmat.Et totũ nutu tremefecit olympũ. Portis circũ oĩbus instát:ĩstát portis oĩbus circũ.i.circũ circa fusi.Ná mõ circũ aduerbiũ loci ẽ.
Vallis:ĩtra uallos.i.fustes fossarũ:q ualli uocanť.Ná munitio ipsa uallũ dr̃ naturaliter:& hoc dicit Tenebanť troiani intra uallos quos ipsi posuerũt:ne eorũ castra facile irrũperét rutuli.Vallũ.n.nõ mõ obsidétiũ:sed obsessorũ debemus accipe. Nec spes ulla fugæ:fuga missérrimũ & ultimũ psidiũ ẽ tamé hoc ét carebát. Imbrasides:Imbrasii filius Icetaonius Itaceonis filius:& bene ex uarietate syllabarũ q̃siuit ornatũ.nam patronymica aut in des aut in ius exeunt:quibus:& uti possumus Quæ enim in on terminanť ad nos transire non possũt.
Senior cũ castore thyb.possumus & solũ thybrí accipere sené possumus & castorem. Si legamus & senior cũ castore.Ná amphibologia est. Prima acies:hoc est magni uiri:& ẽ diffinitio eorũ q ĩ pría acie fuerunt unde laudis magis ẽ qđ dixit pria acies.Ordinis.n.esse nõ põt qa res ĩ muro agiť. Germani sarpedonis:aut inter se germái filii Sarpedonis:aut Sarpedonis fr̃es. Ab al.nobili. Lyrnesius.i.phryx.Lyrnesos eni ciuitas est Phrygiæ unde fuit Briseis. Mnesteo:Non Mnesteo:de quo paulo post dicturus est legendum est:Ne uersus non stet:sed Mnesteo ita tamé ut meminerimus ultimam syllabam esse synæresim propter rectam scansionem.
DO. Accipite:nõ potuit sedare ptes:sed sic dimissit:ut nullá pferret:ne aut filiá aut uxoré lædret.Seq́ æquũ oĩbus pollicitus ẽ. Interea:r̃dit ad narrationé quá posuit ĩ fine.viiii.li. Stabát:utpote q pauci aduersus pluri/mos nõ auderét.
CHRI. Accipite hæc ani.i.diligétissime aduertite. Figite:memoriæ ĩprimite:& phi/sice locutus ẽ. Quádoqdé:uolebá eqdé sedare discordias:sed cũ uideá studia uestra diuersa statui pbere me æquũ utriq́ pti:ita ut neutri faueá:neutriue noceá:Est át hæc oratio grauis:& iouis maiestate digna. Haud licitũ ẽ:fieri nõ põt simpliciter dixit.Ná iure licebat:sed obstabát diuersa atq́ cõtraria studia deorũ. Secat:recta uia seqť:& nõ p circuitiões.i.ĩdubitatá tenet q.n.secat ad lineá ré deducit:unde ẽ illud.Ille iter secat ad naues.dicit át hæc ut orõne Iunoni satisfaciat cæterũ nouerat ille fata tádé uelle troianos uictores consolať ergo eá cuius ptes,suceũbet:ita tamé ut nihil métiať. Fatis italũ:qđ fata uelit ĩ hoc italis fauere. Siue errore troiæ: q̃si stultitia troianorũ hæc ĩsœlicia illis eueniát:& monitis sinistris.i.falsis oraculis.Dicit át hæc ut non priuet Iunoné spe. Sua exorsa:ná ut illi ordiéť:ita finé sortiéť.Est.n.prouerbiũ:ut semété feceris: ita colliges: & ur̃ dicere q nulli adimet arbitriũ. Fata uiá ĩue.ná si fatũ dicũt platonici ĩ serie rerũ id qđ ĩ méte diuina puidétia ẽ iure dixit:Fata uiá ĩueniét.Ná qđ puidet deus id fieri necesse ẽ. Et totũ nu.patefe.olym.ná in dei manu oĩa sũt. Stát:pugnant. Rara:ob paucitatem militum.Non ení tot erant ut murorũ circuitũ ipsi q ĩ corona stabát densi possent cõsistere. Lyrnesius:lyrnessus oppidum est phrygiæ prope pedasum.Hoc opidum Achilles diripuit:indeq́ Brysei regis filiá bryseida rapuit.

Lyrnesus

Hi iaculis:illi certant defendere saxis.
Molirique ignem:neruoque aptare sagittas.
Ipse inter medios ueneris iustissima cura
Dardáius caput ecce puer detectus honestũ:
Qualis gẽma micat fuluũ quæ diuidit aurũ:
Aut collo decus:aut capiti:uel quale per arté
Inclusum buxo:aut oricia terebyntho
Lucet ebur:fusos ceruix cui lactea crines
Accipit:& molli subnectit circulus auro.
Te quoq; magnanimæ uiderunt ismare gẽtes
Vulnera dirigere:& calamos armare ueneno
Mœnia generose domo:ubi pinguia culta
Exercentque uiri.pactoliisque irrigat auro.
Affuit & mnestheus:quẽ pulsi pristia turni
Aggere murorum sublimen gloria tollit.
Et capys:hinc nomen campanæ ducitur urbi.
Illi inter sese duri certamina belli

SER. Hic iaculis:Rutuli. Illi saxis:Troiái. Veneris iustis.cu.qa illi debebať ĩperiũ. Caput dete.sine galea q̃si nõ pugnaturus:ná audierat cætera pce puer bello erat át ĩter duces q̃si dux. Hõestũ: pulchrũ Teren.Ita me dii bene amét hõestus ẽ. Micat.s.ascanius fulget q̃liter gẽma. Aut collo aut capiti: Figurate.ná colli uel capitis erat cõmũe. Oricia:terebyntho.Oricos ciuitas ẽ Epiri iuxa quá nasciť terebynthus nigrũ lignũ habés soliditaté ĩ buxi spém.Retulit át cõparationé ad cádidũ uultũ:q erat crinibus cictus. Magnanimæ.s.gétes. Ismares gẽtes:Mõ nomé ẽ propriũ:ná ismarius facit appellatiuũ a monte ismaro thraciæ. Vulnera dirigere: aut uulnus pro sagitta posuit:ut ĩ secũdo:Inseqť ĩfesto uulnere pyrrhus:aut acerrime expssit ĩeuitabiles sagittas:dicens eũ uulnera:non tella dirigere. Mœnia:lydia:q̃ ante dicebatur. Pactolusq́ irrigat auro:pactolus & Hermus Lydiæ flumĩa sunt aurũ sicut tagus trahentia.
Et capys: hinc nomé cápanæ duciť urbi. Iste qdé dicit a capiæ dictá cápaniá qđ & Luca.sensit.Mœnia dardanii tenuit cápana coloni.Sed Liuius uult a locis cápestribus dictá in qbus sita est. Sed constat eá a thuscis conditá uiso falconis augurio qui thusca lin/

gua capis dr̃:undẽ ẽ noiata cápáia. Thuſcos ât oẽm pe ne italiá ſubiugaſſe máifeſtũ ẽ. Cõtulerát:nocte iter ueniéte pegerat & ẽ explanatio reꝝ: q̃s æneas geſſit poſt q̃ ẽ ꝓuectꝰ ab Euádro ad petéda auxilia:dũ iter ſuos & turnũ bella gerebãť.ré.n.áte omiſſá breuiter exeqť. Quid pe.ſ.auxiliũ. Quid ue ipſe fe.uiciſſitu diné auxilii:ut ſupra Accipe daq; fidé. Mezétius ar. q̃ ſi.cõ.Iniicit latéter timoré:ne forte poſſit collectis auxiliis ĩ regna ꝑuéir:a quibus fuerat ante depulſus.

Violétaq; pecto.t.ſupba ut Quos illi bello ꝓfugos egere ſu. Humáiſq; fit fi.r.latenter hoc dicit Nolite hoc putar̃ fixã eẽ & ſtabilẽ fœlicitaté.Magna.n.ẽ reꝝ uarietas:ĩuicé accipietis auxilia. Admõet ĩmiſcetq; ꝑ.ꝑtĩ rogat:ꝑtĩ admõet hoc eẽ ſolatiũ uitæ humáæ tutiſſimũ:ſi uel mutua dent auxilia uel ſi ĩ ꝓſpis poſi tiẽt ſubiecta cõſiderét:& ẽ ſupioris uerſus expſſio: ná edocet q̃ peterét:& ꝙ eũ ſolicitabat Admonet ue ro uel cá Mezétii:uel qa ĩſtabilis eſt & uaga fortuna.

Cõtulerant:media æneas freta nocte ſecabat.
Nãq; ut ab euãdro caſtris ĩgreſſus ethruſcis
Regé adit.& regi memorat noméq;:genuſq;:
Quid ue petat:qd ue ipſe ferat:mezétius ar⸗
Quæ ſibi cõciliet:uiolétaq; pectora turni ma
Edocet:humanis quæ ſit fiducia rebus ⸗chõ
Admõet:ĩmiſcetq; preces:haud fit mora tar⸗
Iungit opes:fœduſque ferit: tum libera fatis
Claſſem conſcẽdit iuſſi gens lydia diuum
Externo commiſſa duci:æneia puppis
Prima tenet:roſtro phrygios ſubiũcta leões.
Imminet ida ſup profugis gratiſſima teucris.
Hic magnus ſedet æneas ſecumque uolutat
Euentus belli uarios:pallaſque ſiniſtro
Affixus lateri.iam quærit ſydera opacæ
Noctis iter:iam quæ paſſus terraq; marique.

Tarcõ:hoc nomé græcæ ubiq; poſuit excepto uno loco ut:haud ꝓcul hic tarco & tyrrhéi.qđ metri cá fe cit. Libera fa.exépta fatali neceſſitate:q̃ pugnar̃ nõ poterát:pp illud Externos optar̃ du. Pria te. More uiri fortis ĩ pricipiis ẽ. Alibi:priceps ante oés déſũ palinurus agebat Agmẽ. Roſtro phry.ſubiũ.leo.ꝑ iugo uult roſtꝝ nauis fuiſſe leones ât ſingulos ĩ ſingulis ꝑtibus fuiſſe depictos. Sane notať a criticis Vir. hoc loco quéadmodũ ſic cito dixit potuiſſe naues æneæ fieri:qđ excuſat pictura quá ſolá mutatá debéus accipe. Gra tiſſima: pp illic facta nauigia. Euẽtus bel.ua.licet hr̃et fortiſſimũ militẽ:cogitabat tamẽ ĩcerta belloꝝ. No ctis iter: aut ꝑ q̃ ſydra nox đcurrit:aut q̃ ĩtuétes naturæ iter ꝑagũt noctibꝫ. Iá:mõ ut láq; hos curſu:iá ꝑte.il.

DONA. Caput detectus:Nũ pugnaturus:qa ꝓhibuerat deus. Mneſtheus & capis:alteꝝ laudat a facto al teꝝ a merito ciuitatis. Nocte:ad laudé æneæ. Et regi memo.tria dixit memorat:edocet:admonet.Memo ret ergo nomẽ & genus:& qd petat:& qd ferat:edocet Turni uioléta pectora:q̃ arma conciliet.Admonet q̃ ſit humanis rebus fiducia. Nomé:ut cognoſcat. Genus:Ne ab ignobili putet ſe rogari:Quærit autem non ne ceſſaria pallas:quæ ſi maturior ætate fuiſſet nõ quæſiſſet:erat a ſiniſtris qa ſi duo erant dignior erat æneas.

CHRI. Hi iaculis illi ſaxis:põt utrũq; referri ad troianos:ut oſtédat nullũ géus auxilii ab illis negligi:ſed oi circũſpiciẽtia ré agi. Moliriq;:igné.qué phalaricis iaculabãť.Ná de iis q̈s bõbardas ſiue boardas a bõbo uela boatu dicũt nihil oio crediderĩ.Ná géus hoc torméti priſcis tꝑibus fuiſſe minime credibile ẽ. Ná neq; poeta q̃ſq̃ neq; hiſtoricus haꝝ meminit.Terebynthus teſte Theophraſto arbor ẽ unde reſina quá terebétina dicũt fluit & ĩciſo manat cortice.Hæc arbor maſculá hẽt q̃ ẽ ſine fructu:& fœminá ſed hác duplicé.Ná in altera ru bet fructus magnitudĩe létis:In altera pallet & eũ uite matureſcit.ĩ Macedõia breuis ẽ terebynthus:ĩ Syria & ꝓſerti ĩ agro damaſcéo ꝓcera & materiá hẽt decorá ad delitias lectoꝝ coloris ſubnigri. Oricia:epirotica.ori cos.n.epiri oppidũ ẽ uerſus Macedoniá. Vulnera dirigere & ca.ar.ue.duplex ẽ tráſlatio:& qđ amare dicat ca lamos:& qđ armare illos dicat ueneno. Et capys:ab hoc capuá cõditá dicũt.Alii dicũt Thuſcũ regé ea rgiõe ſubacta urbé cõdidiſſe:& capuá noiaſſe quoniá capis ligua hetruſca falconé aué:cuius augurio cõdita ẽ ſigni ficat. Media:qppe q nullũ tꝑis ſpatiũ accelerás ꝑteriret.Ergo media nocte:ad oſtédendá hoĩs uigilátiá. Náq; ubi ab Euandro.Mira poetæ uarietas.ná ut ĩ aduẽtu æneæ ad Euádꝝ oĩa lõgo ordĩe & ſuo tꝑe cũ maxio or natu expoſuit:ſic cõtra ut uarietati ſtudere ea q̃ de aduẽtu ad ethruſcos:& de ĩplorádo auxilio dicéda fuerant obticuit.& ĩ hũc locũ nõ narráda:ſed ꝓſtringéda tráſtulit.Quod propriũ poetaꝝ ẽ:Vnde Hora.Ordinis hæc uirtus erit & Venus aut ego fallor Vt iá nũc dicat:Iá nũc debétia dici pleraq; differat: & ꝓſens ĩ tépus omittat Vitauit ergo faſtidioſam ſimilitudinem:& relicta ſalutatiõe:& poſtulatione Aeneæ:& reſponſione Tarcon tis diſceſſum eius a littore ethruſco poſuit. Quæ ſit fiducia:quæ eſſe debeat pp crebram mutationé oĩum reꝝ.Si q̇s ât ĩtelligenter aĩaduertat ĩueniet hic oĩa ſemina argumẽtationũ:ex q̇bus poſſit cõfici orõ artificio ſiſſima ĩ genere deliberatiuo.Ná cũ dicit:regé adiit:ſignificat ꝙ ſupplex aduenerit:Deinde ꝙ cõmédauerit ſe a genere a fama:ut ꝑ nobilitátẽ generis eos moueat.

Tere⸗byn thus
oricos
Capua

SER. Pádite nũc helicõa deæ:Parnaſus mõs theſ ſaliæ iuxta Boetiá:q ĩ duo findiť iuga citheroné libe ri:& eliconé Apollinis & muſaꝝ.Maſſicus ærata pri ceps ſecat æquora tigri.Licet cathalogus:in quo enu merantur hi q uenerũt de Thuſcia ĩuenit tamé aliq̃ uarietaté:ꝙ hos nauibus uéiſſe cõmemorat cũ ĩ.vii. Turni ꝓſidia ꝑ terrá ueniſſe cõmemorauerit. Sáe ſci endũ amare Vir.italis ducibus dare noia uel fluuio rũ nel montiũ:ut ergo ſupra Almæonem & Auenti

Pandite nunc helicona deæ:cantuſq; mouete
Quæ manus interea thuſcis comitteť ab oris
Aenean:armetque rates:pelagoque uehatur
Maſſicus ærata princeps ſecat æquora tygri.
Sub quo mille manus iuuenũ:q mœnia cluſi
Quiq; urbẽ liquere coſſas:quis tela ſagittæ:
Corythique leues humeris:& letifer arcus.

Vna toruus abas. huic totũ insignibus armis,
Agmen: & aurato fulgebat appoline puppis:
Sexcentos illi dederat populonia mater
Expertos belli iuuenes ast ilua trecentos
Insula exhaustis chalybũ generosa metallis.
Tertius ille hominũ diuumq; interpres asilas:
Cui pecudum fibræ: cæli cui sydera patent:
Et liguæ uolucrũ: & præsagi fulminis ignes:
Mille rapit dẽsos aciæ: atq; horrẽtibus hastis.
Hos parere iubent alpheæ ab origine pisæ.
Vrbs etrusca solo. seqtur pulcherrimus astur
Astur equo fidens: & uersicoloribus armis.
Tercentũ adiiciũt: mens oĩbus una sequendi:
Qui cerete domo: qui sunt minionis i aruis:
Et pyrgi ueteres: intempestæque grauiscæ.
Non ego te ligurum ductor fortissime bello

num commemorauit: sic nunc massicũ dicit nã Massicus mons ẽ unde & uinũ massicũ dicitur. Pleriq; tamẽ nolunt massicũ nomẽ esse propriũ: sed appellatiuũ dicẽtes osiniũ eẽ massicũ regẽ nam paulo post dictur9: Qua rex clusinis aduectus osinius oris: & nũc dicit Qui mœnia clusi: multi alium massicũ: aliũ osinium esse uolũt. Tygri: ærata. cuius rostꝝ erat in similitudinẽ tygridis. Nãq; solẽt naues uocabula accipere a pictura tutelaꝝ hic ẽ Hũc uehit imanis Tritõ Itẽ & aurato fulgebat apolline puppis. Tygri ãt secũdũ regulã dixit. Nã græca noĩa q̃ gtũm singularẽ i is mittũt i eo tatũ & i dtõ cresciit: i actõ & abltõ pia sũt ntõ ut tygridis tygridi o tygris tygri. Iis isidis isidi isin isis isi. Si aliter iueniremus: abusiue dictũ ẽ ut in Luca. Ocior & cæli flãmis etigride fœta. Mœia clusi: pro clusii. Nã clusiũ dicit̃: & est dictũ p synerefim sicut nec cura peculi. pro peculii. Clusiũ ãt oppidũ ẽ iuxta massicũ. Cosas: ciuitas tusciæ: q̃ in numero dicit̃ singulari secũdũ Sal. unde appet eẽ usurpationẽ.
Chorythiq;: chorytici proprie sunt arcuũ thecæ dicũt̃ tamẽ ẽt sagittaꝝ: qs & pharetra noĩamus. Tornus teribilis. Fulgebat. s. puppis apollie. Armis: exercitum. Populonia: ciuitas thusiæ: matrẽ autẽ eoꝝ qui uenerant dixit alibi. Insignem quẽ mater aritia misit. Exptos: peritos. nã expertes sunt ignari. Ilua: insula adiacens thusciæ. In exhaustis: Quantum exhausta fuerit: tanto generosior. Ergo i exhaustis non est una pars orationis. Nãq; Pli. secundus dicit. Cum in aliis regionibus effosis metallis terræ sunt uacuæ apud Iluam hoc est mirum q̃ sublata renascunt̃: & rursum de eisdẽ locis effodiuntur. Varro & aliud dicit nasci quidem illic ferrũ: sed in stricturã. Interpres hominũ diuũq; interpres medium: Nam & deorum interp̃tator & hoĩum: quibus diuinas indicat mentes interpres uocat̃. Et notãdũ quod ait Nigidius Figulus has artes inter se ita esse coniunctas ut alterum sine altero eẽ non possit. Vnde is quos perfectos uult probare Virgi. Omnium diuinãdi artium p̃stat scientiam: ut hoc loco: ita supra Heleno: de quo ait: Troiugena iterpres diuum: & singula. Nigidius autem solus ẽ post narrationem licet Varro p̃cellat i theologia: hic in coibus litteris. Nã uterq; utrunq; scripserunt. Fibræ: iecoris extremitas. parent autem peritissime agnoscuntur: quod ad omnia referẽdũ ẽ ad fibras. Sydera: uoces auiũ & fulmina. nã si uident̃ tantũ accipias: cuius possunt uideri: nec tamen intelligi. Itẽ uoces auiũ nõ uidẽt̃: sed cognoscunt̃ auditæ nec parent: obtẽperant procedit: nã quõ sydera: uel fibræ: uel aues: uel fulgura possunt obtemperare. Rapit: rapti ducit. Dẽsos acie: i acie cõstrictos & coniunctos. Alpheæ ab origine pisæ: alpheus fluuius ẽ apud Pisam & Aelidẽ ciuitates Archadiæ: ubi ẽ tẽplũ Iouis olympici: ex qbus locis uenerũt q pisas i italia cõdiderũt dictas a ciuitate pristina. Vnde addidit Vrbs hetrusca solo: cũ p̃misisset Alpheæ ab origine Pisæ. Fidẽs æquo: æquus optimus. Versicoloribus ar. Depictis: p q̃d bellicosus ostendit̃. Tercẽtũ adiiciunt: accedũt & cõsentiunt eius uoluntati. Vnde ait mẽs oĩbus una sequẽdi. i. coniurati sunt. Qui cerere do. Ac si diceret q sunt domo Carthagine. Cære autem ut supra diximus etiã agylina dicitur: nec uideat̃ cõtrariũ q̃d ait Ducit agylina necq̃ ex urbe secutos. q̃si & Turno & æneæ p̃stet auxilium. Nã illi lausũ fugientẽ secuti sunt. Hi uero cõi odio i Mezentiũ arma cõmouerunt. Minionis: Fluuius minio. Pyrgi ueteres: hoc castellum nobilissimũ fuit eo tẽpore: quo thusci piraticã exercuerũt: nã illic metropolis fuit. Intẽpestate grauisce. Grauisca oppidũ. Alii itẽ pestum dicunt quod uentis & tempestatibus caret: quod nulla põt rõne cõtingere. Intẽpestas ergo grauiscas accipiamus pestilẽtes secũdũ Pliniũ in naturali historia: & Catonẽ in originibus: ut intempestas intelligamus sine temperie idest tranquilitate. Nam ut ait Cato ideo grauiscæ dictæ sunt q̃ grauem aerem sustinent.

DONA. Pandite: hæc inuocatio tenet summam rerum & speciem propositionis. Toruum: aut oculis distortis: aut contracto uultu. Versicolor: Qui dum uertitur mutat colorem.

CHRI. Pandite nunc helicona deæ: Ita iterat iuocationẽ ut ostẽdat eẽ sibi opus nõ modo musaꝝ auxilio sed oĩ q̃d ab illis prouenire põt auxilio: ex quo ostẽdit̃ rẽ sane magnã ipsũ narraturũ: unde maxia excitat̃ attẽtio. Pãdet̃ ẽ ita apire: ut totu pateat. Ergo totũ uestꝝ p̃mitte auxiliũ. Helicõa. helicõ mõs acticæ regionis: sacer musis. Cãtus: quos p me p̃stare nõ possũ. Massicus: nomẽ propriũ ẽ ducis: nã massici etruriæ populi nõ sunt: sed cãpaniæ iuxta Falernos & caleos. Clusi: clusiũ oli inter ethruriæ nobilissima oppida enumerabat̃: cui urbi porsena ipabat: qui pro Tarquiniis bellum aduersus romanos gessit. In hac urbe ponit Pli. labyrinthũ fuisse huiuscemõdi: ut cætera omnia ædificia superaret. Cosas: in ptibus littoralibus Ethruriæ: si incipias a macra flumine iuenies lunã nobili portu p̃ditã: deinde Lucã: post illa pisas ortas a Pelope pisisq; siue a teutanicis græca gente. Vada uolaterana: populonia iuxta Cecinã flumẽ cosa: grauiscæ: castrũ nouũ: pyrgæ: cære: q̃ agila dicta ẽ. De qbus meminit poeta. Tygris ãt Apollo sũt isignia nauiũ. Ilua: isula nr̃a quoq; ætate notissima oli Ethalia a rege indigena nũcupata. Portũ argoũ habuit a naue argo. Nã pcibus Medeæ Circẽ sororẽ uisere cupientis: huic portu argonautæ apulerũt. Generosa metallis i exhustis. i. nobilis propter metal

Helicon

Ilua

la quibus:q̃uis aſſiduo fodiantᷣ:nõ exhaurítᷣ:tãq̃ ſi aſſiduo renaſcerentᷣ. Interpres:diuũ & hominũ.i.q̃ ea iter pretatur:hominibus:quæ dii futura decreuerũt.Parent:non quia pareant:ſed oſtendit ita ueꝝ fuiſſe uatem ut quæcunque de fibris & ſyderibus prædixerit ea cuncta euenerint:ut credere poſſis fibras:& ſydera illi pa/ rere:per fibras ãt intelligit aruſpicinam:per uolucres auguria:per ſydera aſtrologiam:per flumina portenta.

Cærete:hoc cære ceretis oppidũ a pelaſgis conditũ.

Tranſierĩ cygne:& paucis comitate cupauo.
Cuius holorinæ ſurgunt de uertice pennæ.
Crimẽ amor ueſtrũ formæq; inſigne paternæ
Nanq; ferunt luctu cygnũ phæthontis amati
Populeas inter frondes:umbramq; ſororum
Dum canit:& mœſtum muſa ſolatur amorẽ
Canentem moli pluma duxiſſe ſenectam:
Linquentem terras:& ſydera uoce ſequentẽ:
Filius æquales comitatus claſſe cateruas.
Ingentem remis centaurum promouet:ille
Inſtat aquæ:ſaxumq; undis immane minatᷣ.
Arduus:& longa ſulcat maria alta carina.
Ille etiam patriis agmen ciet ocnus ab oris
Fatidicæ manthus:& tuſci filius amnis:
Quin muros:matriſq; dedit mantua nomẽ.
Mantua diues auis:ſed non genus oĩbus unũ.
Gens illi triplex:populi ſub gente quaterni.
Ipſa caput populis tuſco de ſanguine uires.
Hinc quoq; quĩgentos ĩ ſe mezentius armat:
Quos patre bænaco uelatus arundĩe glauca
Mintius infeſta ducebat in æquora pinu.
It grauis aulæſtes:centenaq; arbore fluctum
Verberat aſſurgẽs.ſpumãt uada marmorᷣ uer
Hũc uehit ĩmanis tritõ:& cærulea cõcha / ſo
Exterrens freta:cui laterũ tenus hoſpida nãti
Frons hoĩem prefert in piſtrim deſinit aluus.
Spumea ſemifero ſub pectorᷣ murmurat unda

SER. Cupauo:hic cupauo o cupauo : & declinatᷣ cupauo ſicut Cicero & Cato. Nãq; ferunt cygnũ luctu phætõtis a phætõ Clymenes & ſolis filius fuit q cũ doleret obiectũ ſibi a Epapho rege ægypti ꝙ eẽt nõ de ſole ſed de adulterio procreatus duce matrᷣ uenit ad ſolẽ:& popoſcit ut ſi uere eius eſſet filius: petẽda ꝓſtaret qđ cũ ſol iuraſſet ꝑ ſtygem paludẽ ſe eſſe factuꝝ:petit ille ut eius currus agitaret:Sol iuſiurandũ negare nõ potuit. Acceptis itaq; curribus : phœtõ cũ orbitã ſolis exceſſiſſet:& cœpiſſet mũdus ardere:a Ioue fulmĩatus ĩ Eridanũ cecidit:q & Padus uocatᷣ.Huius ĩteritũ flẽtes ſorores Phetuſa & Lãpetuſa deoꝝ miſeratiõe ĩ arbores mutatæ ſũt : ut hic dicit ĩ populos:& ĩ buco.i alnos.Fuit qdã ẽt igur Cygnus noĩe Phætõtis amator:q cũ eũ fleret extinctũ in auẽ ſui nõis cõuerſus ẽ:cuius nũc filiũ Cupauonẽ dicit haberᷣ cygni pẽnas ĩ galea ad formæ paternæ ĩſigne mõſtrãdũ. Crimẽ amor ue.phætõtẽ amatum a Cygno:aut pie:aut turpiter accipiamus:neceſſe ẽ.Si turpiter talis ẽ ſenſus.Crimẽ ueſtꝝ eſt o cygne & phæthõ ꝙ ſic amaſtis:& hoc tãtũ uobis poteſt obiici.Alii ueſtꝝ pro tuũ accipiũt:& ad ſolũ cygnũ referunt: ut Vos o caliope ꝓcor.Si pie amauit ſecundũ aſpeꝝ crimẽ erit cã:ut alibi:& crimĩe ab uno Diſce oẽs.Vt ſit ſenſus O phæthontides ſorores & cygne cã ueſtꝝ.i. ueſtræ mutationis amor ẽ. Vmbramq; ſoroꝝ:ambitioſe dictũ pro inter arbores de ſororibus factas: & ẽ unũ de iis quæ habet Virgi.mutabilia & ſua ꝓpria:tale ẽ:& ſinuatq; alterna uolumina crurum.Itẽ Cũ primum ſulcos æquãt ſata. Muſa:Carmĩe. Cithara:cãtilena. Canẽtẽ ſenectã:q canẽtẽ ſenectã mollibus trãſegit ĩ plumis.ſydera uoce ſequẽtẽ.Cũ cãtu cælũ petẽtẽ.Vel ꝙ ẽ reuera relatus ĩ ſydera:ſicut uidimus ĩ ſphæra. Aequales comitatus claſſe cateruas: ꝑ naues æq̃liter habẽs diſtributas cateruas. Ocnus: iſte Ocnus quẽ in buco.Bianorẽ dicit:ut lãq; ſepul/ chrum ĩcipit aparere bianoris. Hic Mantuam dicitᷣ condidiſſe:quam a matris nomine appellauit:nam fuit filius Tiberis & Manthus Tireſiæ thebani uatis filiã quæ poſt patris interitum ad italiam uenit. Manthus:genitiuus eſt græcus.Nam ſi latine declinaueris: manthonis facit:ſicut in Plauto legimus Ionis. Diues auis:maioribus ꝓpotens. Sed non genus omnibus unum: q̃a origo mantuanorum & a tuſcis uenit:q in mantua regnabant:& a uenetis.Nã ĩ Venetia poſita ẽ:q̃ & gallia ciſalpina dicitᷣ. Gens illi triplex populi ſub gente q̃terni:q̃a Mãtua tres habuit tribus:q̃ ĩ quaternas curias diuidebantᷣ:& ſingulis ſinguli lucumones ĩpabant:quos tota ĩ Thuſcia duodecĩ fuiſſe manifeſtum ẽ:ex quibus omnibus unus ꝑerat.Hi autem totius Thuſciæ diuiſas habebant quaſi ꝓfecturas:ſed omniũ populoꝝ pricipatũ Mãtua poſſidebat.Vnde eſt ipſa caput populis. Thuſco de ſanguine uires:robur totũ a lucumõibus habuit. In ſe mezẽtius armat:Odio ſui in arma cõpellit. Patre bænaco uela.arũdi.glau.Mintius ĩfeſta duce.in æquo.pi.Bænacus lacus ẽ Venetiæ:de quo fluuius naſcitᷣ mintius.Iure ergo dux Venetus fluuiũ prouintiæ ſuæ depinxit in naui quem bænaci filium quia ex ipſo habet originẽ dicit. Grauis:fortis:ut ferit enſe grauẽ tymbreus oſyrim. Centenaq; arbore fluctũ:Non ait remis ſed arboribus ad exprimẽdã nauis magnitudinẽ quæ plures habuit remoꝝ ordines.Vnde ait Luc.Et ſũmis longe ferit æquora remis. Marmore:mari. Cærula:Cærulea freta:non cærulea concha:nã uerſus non ſtat. Hiſpida:Horrida ſetoſa. Frons hominẽ ꝓfert: mõ primã hõis partẽ ĩtelligere debemus.Nã hoc dicit a capite uſq; ad ima lata hominis monſtrabatᷣ effigies.

DONA. Ocnus:filius fuit Manthus qui muros dedit urbi:& de matris nomine illa uocauit. Armat in ſe: Armat quia cauſam præbuit ꝙ illi in ſe armarent.

CHRI. Vmbramq; ſoroꝝ:Non cupauonis ſed ſoroꝝ ĩter ſe:ut alibi:Oceanumq; patrẽ reꝝ nymphaſq; ſorores:& ẽ poſitio inter frondes populeas appoſitiue umbras ſoroꝝ.Nam in ipſas populos conuerſæ fuerant

Phetusa & Lampethusa phætontis sorores. Canentem senectã.i.candidum colorẽ:ut est, incana senecta. Voce:musica. Nam suauissimi sunt cãtus in cygno ut dictũ est in buc. Fatidicæ mãthus: Grũs græcus ẽ Ocnus Manthus & Tiberis filius urbẽ a noĩe matris appellauit:eã tres incoluere nationes. Thebani q̃ uenerunt cum Mantho filia Thiresiæ thebani uatis:& thusci q̃ uenerunt duce Ocno:quem in Bucolicis appellat Bianorem & circũpadani.i.ueneti post calamitatem thebanorum. Pli. ait Mantuã etruscorum coloniã trans padũ solam esse. Vnum genus:nõ quod omnes non sint etrusci:sed trium generum erant etrusci:q̃a tres habuit tribus Etruriæ fines sunt Macra & Tybris & mare tyrrhenum:in quod cadunt hii fluuii: & quicquid apennini montis est inter hos duos amnes. Mintius:de quo diximus in buco. Marmore:mari sic.n.græcæ splendore dicit.

Ocnus

Tot lecti proceres ter denis nauibus ibant
Subsidio troiæ:& campos salis ære secabant.
Iamque dies cælo discesserat:almaque curru
Noctiuago phœbe mediũ pulsabat olympũ
Aeneas:neq; enim membris dat cura quietẽ:
Ipse sedens:clauumq; regit:uelisq; ministrat.
Occurrit comitũ:nymphæ quas alma cybele
Numẽ habere maris:nymphasq; e nauibus eẽ
Iusserat:innabunt pariter:fluctusq; secabant.
Quot prius æratæ steterãt ad littora proræ.
Agnoscunt longe regem:lustrantq; choreis.
Quarum quæ fandi doctissima cynodocea.
Pone sequẽs dextra puppĩ tenet:ipsaq; dorso
Eminet:ac leua tacitis subremigat undis.
Tum sic ignarũ alloquitur uigilas ne deũ gẽs
Aenea? uigila:& uelis immitte rudens.
Nos sumus idææ sacro de uertice pinus:
Nũc pelagi nymphæ classis tua:pfidus ut nos
Præcipites ferro rutulus:flãmaq; premebat:
Rumpimus inuitæ tua uincula:teq; p æquor
Quærimus:hãc gẽitrix faciẽ miserata refecit.
Et dedit esse deas:æuumq; agitare sub undis:
At puer ascanius muro:fossisque tenetur
Tela inter media atq; horrentes marte latios.
Iam loca iussa tenet forti permixtus hetrusco
Arcas eques:medias illis opponere turmas:
Ne castris iungant certa est sententia turno.
Surge age:& aurora socios uẽiẽte uocari ipse
Primus i arma iube:& clypeũ cape:quẽ dedit
Inuictum ignipotens:atq; oras ambiit auro.
Crastina lux mea si non irrita dicta putaris
Ingentes rutulæ spectabilis cædis aceruos.
Dixerat:& dextra discedens impulit altam
Haud ignara modi:puppĩ:fugit illa p undas
Ocior & iaculo:& uentos æquante sagitta.
Inde aliæ celerant cursus:stupet inscius ipse
Tros anchisiades:animos tamen omnie tollit.
Tũ breuiter supera aspectãs cõuersa precatur

SER. Ter denis:triginta accipiamus naues fuisse: nõ ut q̃dam uolũt singulos duces tricenas habuisse. Na enumeratorum militũ non cõuenit numerus: præsertim cũ sequatur subsidio troiæ.i.paruo auxilio: Nã apud maiores bella nõ ambitu sed uirtute cõstabãt. Phœbe: Luna. Sicut Sol phœbus. Item Titan sol & titanis Luna. Describit autem noctem mediam:& dicit finitam die secũdum romãum ritũ. Nec Lunæ fit sine causa cõmemoratio:nam aliter nymphæ uideri nõ poterant. Clauumq; regit: Iam ei & in quinto dedit gubernandi peritiam. Medio in spatio: Internauigãdũ. Cybele alma: Mater deum cybele dicta est:uel απο του κηβυιστησαι την κεφαλην. quod semp galli per furorẽ motu capitis comam rotantes ululatu futura pnunciabant. Lucanus: Crinemq; rotantes Sanguinei populis ulularunt tristia galli. Vel a phrygiæ montibus ubi colitur:quos cybelos uocant. Cybele autẽ bachius est.i.pes ex prima breui constãs & duabus longis.nam Cybele anapestus: ut Hic mater cultrix cybele. Quod prius:subtraxit tot. Doctissima cymodocea:poeticæ sicut mutatio ipsa etiã cõfingitur. Nã stultissimũ est quod ait quidam ideo doctissima: q̃a Ilionei nauis fuit. Dorso eminet: peritia natandi ostẽditur. Subremigat:subnatat. Vigilas ne deũ gens: Verba sunt sacrorum:nam uirgines Vestæ certa die ibant ad regem sacrorum: & dicebant uigilas ne rex? uigila:quod Virgi. iure dat æneæ quasi & regi: & quem ubiq; & pontificẽ: & sacrorum peritum ĩducit. Deum gens:pp diis genite & geniture deos.

Pinus: Hoc loco secundum quartam declinatiõem ĩ Bucolicis iuxta secundam:ut Mænales argutumq; nemus pinosq; sequentes Semper hẽt. Nos sumus: loquitur per diffinitiões. Perfidus: Qui post fœdus bella commouit Hinc Latinus: Ipsi has sacrilego pendetis sanguine pœnas. Inuitæ:ac si diceret maluerarmus tibi potius seruire q̃ in nympharum numina cõmutari. Teq; per æquor quærimus. Hæc nobis uagandi est causa ut te iuuare possimus. Refecit:aut re uacat:aut quia ante in ipsis forma fuit nauium. Dedit esse deas. Græca figura: ut donat habere uiro. Iã loca iussa tenet. Vt & supra diximus. Hoc κατα το σιωπωμενον accipiendum est. Nam intelligimus eũ equites misisse per terram Ne castris iungant: Aut se subaudis:aut iungãt pro iungãtur. Crastina lux mea si non irrita dicta putaris ingentes rutulæ spectabit cædis aceruos Spectabit est uera lectio:& ordo est: si mea dicta nõ putaris irrita:crastina lux ĩgentes aceruos cædis spectabit. Nam male quidam spectabis legunt:& ad lucem referunt: quod non procedit nullus enim sic loquitur: O ænea si quæ dico minime credis: O lux crastina ingentis cædis aceruos spectabis. Haud ignara modi: Moderationis quippe quæ

fuerat nauis. Iude aliæ celerant:inde aliæ nymphæ nauium cursus celeriores efficiũt:sicut fecerat Cymodo-

cea. Inſcius.r.Quas audierat.Nam ex aperto credere non poterat. Omine:Augurio promiſſæ uictoriæ.
DONA. Iá dies:Laus æneæ ꝙ die nocteq; cõtinuata nauigatio illum nõ defatigaret.Sedebat ergo & uigila bat:& cũ plura cogitaret:tamẽ temõe nauẽ regebat & uelis. Agnoſcũt:ná ꝑꝑ nocturnas tenebras:alii nõ faci le cognoſcerẽt. Vigilas:Recte dubitat:ná tꝑs ſomnũ curæ uigilias ſuadebát. Surge: ſedétem excitat nõ dor mientem. Aurora:anteq̃ plene uẽiat lux. Sperabis acceruos:p̄dixit futura ut dea appareret. Tollit.a.audie rat a nympha etiam. Aduerſa ergo non lætabatur:.ſed quia plura nunciabantur proſpera attollebat animos.
CHRI. Tot.p.q.d.ſi nũerus exiguus erat uirtus militũ maxia℞ copia℞ uices ſubibat. Alma:ab alẽdo.ná cũ a ſingulis pláetis ſigna nobis ꝓueniát:a Saturno rõcinádi a Ioue agẽdi.i.πρακτικον ui hẽmus.Mars uero aio ſitatis ardorẽ.i.θυμικον.ſol ſciẽdi opinádiq; naturá.Vnus deſiderii motũ.Mercur us ꝓnũciádiq; iterp̄tandi ui p̄bet.A lũa át plantandi augẽdiq; corpora naturam trahimus qđ φυτικον dicũt:ergo iure luna alma ab alẽdo dr̃. Neq;.m.d.c.q.Ná prĩcipis ẽ cuncta curare:& nocturno ẽt tꝑe uigilare. Vnde Home.ου χρη παννυχιον ϋδειν βουληφορον ανδρα. Clauumq;.r.Quẽadmodũ dũ i erroribus uerſabat̃ æneas:qa nõdũ uirtutũ ha bitũ cõtraxerat Palinuro:quẽ iobtẽperantẽ rõi appetitũ iterp̄tati ſumus rectore utebat̃:ſic cũ ad Italiá.i.ad cõ tẽplationẽ iá deuenerit obducto iá uirtutũ hitu:ipe ſua rõne ad clauũ ſedet.qa nõ amplius ducit rõnẽ appeti tus:ſed rõni obtẽp̄at:& qđ illa oſtẽdit id uult:idq; petit. Arcas eq̃s: oſtẽdit æneæ ſe hæc ſcire q̃ ipſe nouit:ut íde captet fidẽ i uaticinatiõe uictoriæ:quá ipſe futurá eẽ neſcit. Stupet:Cũ p̄ſens miraculũ uelocitatis aíaduer teret:accepit ſpẽ etiam uictoriæ quam illa p̄dixerat.

SER. Alma parẽs idæa deũ:alma ꝓprie ẽ tellus ab eo ꝙ nos alat.Abuſiue etiá aliis numinibus epithetũ datur.Terrá aũt conſtat eſſe matrem deũ.Vnde & ſi mulachrum eius cũ claui pingit̃.Nam terra aperitur uerno:hyemali claudit̃ tꝑe. Dyndima:mons phry giæ. Turrigeræq; urbes:Ciuitates Turritæ.Vnde & cum corona turrita mater pigitur deum. Ad frena leones: Ideo hoc fingitur ꝙ omnis feritas maternæ ſubiacet affectioni:& ſubiugata ẽ. Propiques:Fami liare efficias:ut & ꝓpius res aſpice noſtras. Phrygi bus adſis:ac ſi diceret cultoribus tuis. Tátũ effatus: Breuiter ut ſupra ait ꝑꝑ lucẽ iam maturá.i.plená.Ná nõ crepuſculũ:ſed lux matura deſcribit̃. Reuoluta: aperta:ſicut contra iuolutum dicimus eſſe Illud qđ clauſum ẽ. Ruebat:Oriebatur. Vt Ruit oceáo nox: & eſt in ſenſu hyſteron proteron.Prius.n.nox fugat̃ ſic dies oritur. Sociis edicit:ſecũdũ edicta nymphæ.
Signa.ſ.uel teſſeræ uel tubarum uel ſigna militaria.
Quales ſub nu.a.i.altis.ſtrymmõiæ uero grues a flu uio Thraciæ ſtrymmone: iuxta quẽ habitát. Hæc át comparatio nõ ad telorum pertĩet ictum: ſed ad tro ianorum clamorem. Fugiuntq; notos:aut quo ſuis uentos frigidos.Nam etiá grues ſignificat tempeſta tem futuram:ut in geor.legimus: Aut illum ſurgen tem uallibus imis Aeriæ fugere grues:aut re uera no tos.Ho℞.n.calorẽ fugiunt cũ reuertuntur i Thracia.
Allabi claſſi bus æquor:Cum claſſibus labi. Ardet apex capiti:ex ſequentibus itelligimus æneæ armo rum fieri deſcriptionẽ:ná dicturus eſt:aut nõ audaci turno fiducia ceſſit.Quáuis talia arma reſpiceret:ſi ta men primam reſpicias cõnexionẽ quaſi de Turno ui deretur dicere:quod non ꝓcedit.Apex coni altitudo hoc loco:Eſt aũt Homeri & locus & cõparatio. Hoc át iſte uiolẽtius poſuit.ꝙ illæ ſtellæ tantũ facit cõpa rationẽ:hic etiá ſtellæ peſtiferæ reſpiciens quas clades rutulis eẽ illaturus æneas. Cometæ ſanguinei lugu bræ: ꝓ lugubriter Cometæ át latine crinitæ ſtellæ ap pellát̃. Et ſtoici dicunt has ſtellas eſſe ultra.xxxii.qua rum nomina & effectus Abienus qui Iambis ſcripſit Virgilii fabulas memorat.Pli.ſecũdus etiam dicit co metas ſtellas eſſe naturales quæ apparet certis tem poribus. Item hoc quoq; commemorat comes fieri de planetis quinque:unde interdum bona iterdum peſſima ſignificant.Nam ſi de Venere aut Ioue fiant:

Alma parens idæa deum:cui dyndima cordi.
Turrigeræq; urbes:biiugiq; ad frena leones.
Tu mihi nũc pugnæ prĩceps:tu rite ꝓpiques.
Auguriũ:phrygibuſq; adſis pedꝫ diua ſecũdo.
Tantum effatus:& interea reuoluta ruebat.
Matura iam luce dies:noctemque fugarat.
Principio ſociis eedicit ſigna ſequantur:
Atq; animos aptent armis:pugnæq; parẽt ſe.
Iamq; in cõſpectu teucros habet:& ſua caſtra
Stás celſa i puppi:clypeũ tum deide ſiniſtra
Extulit ardentem:clamorem ad ſydera tollũt
Dardanidæ e muris:ſpes addita ſuſcitat iras.
Tela manu iaciunt:quales ſub nubibus atris
Strymmoniæ dát ſigna grues:atq; æthera trá
Cũ ſõitu:fugiũtq; notos clamor̃ ſecũdo. ‹nát›
At rutulo regi ducibuſque ea mira uideri
Auſoniis donec uerſas ad littora puppes
Reſpiciunt:totumq; allabi claſſibus æquor.
Ardet apex capiti:criſtiſq; ac uertice flamma
Fũduiti:& uaſtos umbo uomit aureus ignes.
Non ſecus ac liquida ſi quádo nocte cometæ
Sanguinei lugubre rubent:aut ſyrius ardor
Ille ſitim morboſq; ferens mortalibus ægris
Naſcitur:& leuo contriſtat lumine cælum.
Haud tamen audaci turno fiducia ceſſit
Littora præripere:& uenientis pellere terra.
Vltro animos tollit dictis:atq; increpat ultro.
Quod uotis optaſtis:adeſt ꝑfringere dextra
In manibus mars ipſe uiris:nunc cõiugis eſto
Quiſq; ſuæ:tectiq; mẽor:nũc magna r̃ferto
Facta patrũ.laudeſq;:ultro occurramus ad un ‹dá›
Dũ trepidi:egreſſiſq; labát ueſtigia pria
Audentes fortuna iuuat.

optima pnuuciāt.Si de Marte aut Saturno deteriora:Ná Mercurialis sp'talis est q̄lis ille cui adhæret.Vnde & minister deoꝝ fingit.Hinc est qđ nõ ait cometæ sanguinei lugubre rubēt.i.noxii. Syrius.a.syrius stella est i ore canis.quæ ut i tertio diximus:quantū in ipsa ē pestifera est:sed ꝓ q̄litate a diacentiū aut uincit: aut minori bus utit uiribus.Hic est qđ cū certo tpe sp oriat:nō sp est noxia. Leuo:Noxio.Quod āt dicit cōtristat lumi/ne cū de stella loqueret:quā armis splēdentibus cōparauit.Bene hoc Statius ad ipsa arma transtulit dicēs:Ar/maq; in auro tristia. Quod uotis optastis adest:Magna ars psuadētis ē:qđ ut cupit fieri i pিudiciū trahat:sic hoc loco qa uult Turnus ut optent pugnā eius socii:hác eos dixit semp optasse. Perfrigere.d.Fortiter facere: & bene uerbo usus ē militari. In manibus:Nō iá in uotis:sed i manibus res est. Esto:Pro sit:tertia psona ē. Referto facta patrū:Alii hinc distinguunt ut sit referat mō unus q̄sq; facta patrū & laudes: & secutus Salu. hoc dicit:Qui ait hispanoꝝ fuisse ut i bella euntibus iuuenibus pentū facta memorarent a matribus.Alii di/stiguūt:nūc magna referto facta:ut duas res dixerit.nūc unusq̄sq; & suoꝝ factoꝝ memierit: & laudis parētū.

DONA. Alma parens idæa:ex iis tribus nominibus captauit beniuolentiam. Edicit:ē edicere cum aucto ritate aliquid curandum iubere. Dardanidæ.e.m.Ostendit quid possit spes:nam qui metu fugiebant: nunc spe in hostes insurgunt. At.r.Hi enim in plano constituti uidere Aeneam non poterant. Totumq; ad.l. Mo raliter quidem.Nam repentino turbatis motu omnia maiora uidentur.

CHRI. Alma parens.i.ná hæc terra ē.Terra āt oīa alit. Dyndima:mons.unde & ipsa dea dyndemena ē di/cta. Biiugi:qđ bigæ eēnt.Fabula āt leonū est notissima. In conspectu:intra id spatiū quo cōspectus puenit. Ardentē: splēdētē:ut Tyrioq; ardebat murice lena:& facit rē uerisimilē.Ná quo modo potuisset elongiquo conspici clypeus:nisi pp splendorē:& nisi ip se ex altiore parte nauis extulisset. Clamorem:pp subitā lætitiā. Spes suscitat iras:ná spes tollit aīos:& aioꝝ elatio nos ad ultionē excitat unde excitat acrior pugna:ná pos/sunt qa posse uident. Ardet.a.c.Ostēdit fulgorē sanguineū galeæ atq; clypei summū hostibus terrorē incute re potuisse.De syrio uero & cometa dictū est in supioribus. Totūq; al.c.e. Ná ex timore res maior uidebat. Sanguinei:Quia sunt de colore Martis.q sanguineus ē:& portēdūt bella & cædes. Lugubre.r.i.qa rubēt lu/ctū & sanguinis effusione notant. Haud tamē.a.t.u.c.Ingentē qdē terrorē arma icutiebant.Sed tanta erat in Turno audacia:ut nō discederet a solita uiolentia.Cepitq; optimū cōsiliū ita se uenieti æneæ iterponere: ut se suis cōiungere nō posset:ut disiūctis uiribus ibecilliores eēnt.Ex q̄ re ostēdit: ut fortitudo i hoc duce erat ita fuisse & sapietiā.Quæ duo iperatorē absoluūt altera.n.qđ opus sit fcō cernit:altera qđ iā cognitū est pficitur. Quod.u.o.cō uenietissima oro i genere deliberatiuo:& statim ea ponit q̄ pudorē afferre possint & ifamiā: nisi uirili aīo pstent.Multi.n.in qbus uera fortitudo eē nō potest pudore & ifamiæ metu ad ea ipellūt:ad q̄ ue ra uirtus si adesset ipulisset. In ma.m.i.u.q.d.q; ii q uirtute pstant ꝓ suo arbitrio martē tractāt.i. uictoriā i po testate habēt:ergo pudēda res ē eū effugere quē toties optastis:ut sit argumētatio ab hōesto. Deide arguit a fa cili:cum i māibus fortiū uiroꝝ oīa sint posita.Postremo ostēdit illos nō de iperio & de ambitiōe certar: sed ꝓ domo ꝓ uita ꝓ cōiugibus atq; liberis:quæ est argumētatio a necessitate: ergo:pfectissima ex breuibus uerbis oro ab honesto ut fugiant opprobriū ne fugiant quos uotis optarunt: qđ est summa ignominia a facili pro/pter eorum fortitudiem a necessario q; pugnāt ꝓ salute sua & suorum. A uitanda ignominia quam subirent si a maioribus degenerarent.Iterū a facili cum accidat occasio.ut possint labentes nec firmo gressu stantes sua dere:& cogere hostes:ut i quo loco uelit:i eo pugnent:addit postremo sententiam q; audentes fortuna iuuit.

Hæc ait:& secum uersat quos ducere contra:
Vel quibus obsessos possit cōcredere muros:
Interea æneas socios de puppibus altis
Pontibus exponit:multi seruare recursus
Lāguentis pelagi:& breuibus se credere saltu.
Per remos alii:speculatus littora tarchon
Qua uada nō spāt:nec fracta imurmurat un/da
Sed mare inoffensum crescenti alabitur æstu.
Aduertit subito proras:sociosque precatur.
Nunc o lecta manus ualidis icumbere remis:
Tollite:ferte rates:inimicam findite rostris
Hāc terram.sulcumq; sibi premat ipsa carina.
Frangere nec tali puppim statione recuso
Arrepta tellure semel:quæ talia postquam
Effatus tarchon:socii consurgere tonsis:
Spumantesque rates aruis in ferre latinis:
Donec rostra tenent siccum:& sedere carinæ

SER. Versat quos ducere.c.Cogitat quidē sed non facit:ne diuiso exercitu utrobiq; uincat qđ sequentia idicāt:ná paulo post dicturus ē:& rapit acer totá aciē i teucros. Cōcredere: Cōuacat. Pōtibus:Scalis na/uiū. Lāguētis:Tranqlli. Breuibus:Vadis. Per.r.i. scaphis. Nō.s.Legit & spat:qđ melius ē: Ná uada eē nō spat:icidit i ea. Tollite.f.r.ad celeritatē dictum ē. Findite.r.Militari felle dictū ē:ut etiá terra ipsa quo dammodo sentiat hostis aduentū. Statione:statio ē portus tpalis.Ná portus est ubi hyemat sed mō sta/tio sic cū littus significat. Hoc.n.dicit potiar terra & nauē frāgere nō recuso. Innocuæ:Innocuus est cui nō nocet.Innoxius q̄ nō nouit nocere.sed hoc poetæ plerūq; cōfundūt. Dorso iniquo: Dorsum est duri/or harena:q̄ remeātibus fluctibus & euntibus densa tur:& i modū saxi durescit:qđ a nautis puluinus uo catur. Iniquo:sibi nocenti. Fluctusq;.s.subaudis eā. Ná fluctus nomiatiuus est singularis. Exponit in.u. Nō i undis:qa i ipso loco res agitat.Nec est mutatio. Omen.p.Salustius pugnā illā pro omni bello futu/ram.Ideo ergo omen: qa sicut nunc: sic ubiq; uincet æneas. Inuasit.a.Quia dixit & latos uastant cultori/bus agros. Therone:hoc nomen i Pindaro lectum est tantum. Tunicā squallentē.i.splendentē loricam.

Omnes innocuæ:ſed nõ puppis tua tarchcõ:
Namq; inflicta uadis:dorſo dũ pẽdet iniquo
Anceps ſuſtentata diu:fluctuſque fatigat:
Soluitur:atque uiros mediis exponit ĩ undis:
Fragmĩa remorum:quos & fluitantia trãſtra
Impediũt:r̃trahitq; pedes ſimul unda r̃labẽs.
Nec turnum ſegnis retĩet mora:ſed rapit acer
Totam aciem in teucros:& cõtra ĩ littore ſiſtit.
Signa canunt:primus turmas inuaſit agreſtes
Aeneas:omen pugnæ:ſtrauitque latinos
Occiſo therone:uirum qui maximus ultro
Aeneam petit:huic gladio:per quæ ærea ſcuta
Per tunicã ſqualẽtẽ auro latus haurit apertum.
Inde licham ferit exectũ iã matre perempta
Et tibi phœbe ſacrum:caſus euadere ferri
Cui licuit paruo:nec longe cyſſea durum:
Immanemque gyam ſternẽtes agmina claua
Deiecit leto:nil illos herculis arma:
Nil ualidæ iuuere manus:genitorq; melãpus
Alcidæ comes:uſq; graues dum terra labores
Præbuit:ecce pharo uoces dum iactat inertes
Intorquens iaculum clamanti ſiſtit in ore:
Tu quoq; flauentem prima lanugine malas
Dũ ſequeris clyciũ ĩfœlix noua gaudia cydõ

Haurit:Ferit modo ſignificat. Et.t.p.ſ.Oẽs q ſecto
matris uentre procreantur ideo ſunt Apollini conſe
crati:qa deus medicinæ:p quã lucem ſortiunt̃ unde
& Aeſculapius eius fingit̃ filius.Ita.n. ꝓcreatum ſu/
pra diximus. Cæſaꝝ etiã familia ideo ſacra retinebat
Apollinis.quia primus de eorum familia fuit execto
matris uentre ꝓcreatus eſt.unde etiã Cæſar dictus ẽ:
licet uaria etymologia huius nominis dicantur:ut di
ximus ſupra. Quod li.p.legitur & cui licuit. Vſq;:
Tamdiu:donec. Ecce pha.Legitur & pharo:ut It cla
mor cælo:ut ſit datiuus ab eo quod eſt pharus.Si aũt
pharon legeris:figuratum eſt.Nam de nominatiuo
tranſit ad datiuũ dicens clamanti. Infœlix noua gau
dia cy.De cretenſibus accipimus ꝙ in amores puero
rum intemperantes fuerunt quod poſtea in laconas
& totam græciam tranſlatum eſt.Adeo ut Cicero di
cat in libris de republica opprobrio fuiſſe adoleſcenti
bus ſi amatores nõ haberẽt:propter quod poeta Cy
donem inducit amatorem.Nouimus autem cydões
cretenſes dici Sane cydon quando nomen eſt propri
um:ci naturaliter producit ſi appellatiuum corripit:
ut Parthus ſiue cydon telum imedicabile torſit.Ta/
mẽ Sta.etiam ĩ proprio corripuit:ut Hæc regi ꝓ miſ
ſa cydon hæc lampe dabamus: quod fecit abutens li
centia:qua utimur in nominibus propriis. Flauen/
tem malas:Flauẽtes malas habentem primæ ætatis.
Noua gau.Quia tunc primum amare cœperat.
DONA. Verſat quos.d.In tanta deſperatione:nec
conſilium:nec uim animi amiſit.
CHRI. Hæc ait:Mira ducis uirtus:qui in tanto &
tam ĩprouiſo periculo nihil de animo ĩmiuuerit.Ne
que quod fieri ſolet ĩ magna rerum ꝑturbatiõe ſuæ
prudẽtiæ oblitus eſt. Nam & ſubita orõne ſocios ne
qua ĩ re deficerent corroborauit:& hoſtes anteq̃ in terra cõſiſterẽt: atq; in ordĩes redigerent̃ ĩuadere parauit:
& delectum ex tẽpore tum eoꝝ quos ad expugnanda mœnia relinqueret:tum eoꝝ quos ſecum contra Aene
am educeret habuit: Nec minor in ænea atq; hetruſcis demonſtratur ĩduſtria ac celeritas.In qua etiã p tarcõ
tem exprimit ſummope curandũ eſſe ne celeritas ſit ſine ſumma cautiõe q̃ niſi adhibeat̃ pſæpe euẽit ut pro/
peratio tarditatem afferat.In quo loco mãifeſtũ ẽ tãtũ uiꝝ ira potius q̃ ĩ Mezentiũ flagrabat ꝑcepitatũ q̃ cõſi/
lio ut id tentaret adductũ eſſe.Ex quo recte admonet poeta ut ĩ agendis rebus nihil per ꝑturbationes:ſed oĩa
p rectã ratiõem agenda eſſe.Quã qdẽ rem ſiniſter nauis exitus pulchre admonet.Hoc idẽ ſua orõ manifeſtat
q̃ concitatiſſima ẽ:& illud nõ ſapiẽter ꝓfert frãgere nec tali puppim ſtatiõe recuſo. Cõſulit ergo poeta uitæ &
moribus hominum:cõſulit & ſuauiſſimæ cuidã iocunditati quã uarietas affert.Mirifice aũt pugnã uarietate
caſuũ diſtĩguit atq; exornat. Squallentẽ:ſplẽdentẽ:ſed de hac dictione alibi dictũ ẽ. Aerea.ſ.Quãuis non fiat
poſitio ſi plures conſonantes ſequant̃ uocalem dũmõ ſint nõ ĩ eadẽ dictiõe ſed ĩ ſeq̃nti ut hic: tamẽ raro fit.

Dardania ſtratus dextra ſecurus amorum:
Qui iuuenũ tibi ſemp erãt miſerãde iaceres:
Ni fratrũ ſtipata cohors foret obuia phorci
Progenies:ſeptem numero:ſeptenaque tela
Coniiciunt partim galea:clypeoque reſolutãt
Irrita:deflexit partim ſtringentia corpus
Alma uenus:& fidũ æneas affatur achatem.
Suggere tala mihi:non ullum dextera fruſtra
Torſerit ĩ rutulos:ſteterãt quæ in corpe graiũ
Iliacis campis:tum magnam corripit haſtã:
Et iacit:illa uolans clypei tranſuerberat æra
Meonis:& thoraca ſimul cum pectora rũpit.

SER. Stratus:deeſt pene. Miſerãde:pro miſeran/
dus.nam ꝓ ntõ uocatiuũ poſuit:ut cõtra ſocer arma
latius habeto.licet illic poſſit accipi ſocer arma latius
habeat:nã habeto & ſecũdæ & tertiæ perſonæ eſt.ta/
mẽ alibi ntũm pro uocatiuo poſuit:ut Corniger he/
ſpidum fluuius regnator aquarũ. Stipata co.Vnani
miter ueniens. Septenaq; te.More ſuo ꝓ ſeptẽ:ut bi
na ꝓ duobus. Deflexit ꝑtim.ſt.c.a.u.male ait Dona.
hoc loco ante dictoꝝ oblitũ eẽ Virgiliũ ꝙ poſt Iouis
ꝓhibitionẽ bellis faciat numina ĩtereſſe nõ reſpiciẽs
Iouẽ magis deos hortatũ eſſe in fœdera q̃ a bellis ꝓhi
buiſſe.Nã & paulo poſt tã Iuno q̃ Iuturna bellis inte/
reunt. Achatem:oĩa nomĩa quæ ĩ tes exeunt: uoca/
tiuũ ĩ a mittunt ut achates achata:thymœta. Sugge
re tela mihi:ordo eſt.Suggere tela mihi: quæ in cam
pis Iliacis in græcorum ſtetere corporibus. Nullum
enim mea dextera in rutulos ſine cauſa iaculabitur

Huic frater subit alcanor:fratremq; ruentem
Sustentat dextra:traiecto missa lacerto
Protinus hasta fugit:seruatq; cruenta tenorē.
Dexteraq; ex hūero neruis moribunda pepen
Tū numitor iaculo frīs de corpore rapto ⁄ dit.
Aeneam petiit:sed non & figere contra
Est licitum:magniq; femur pstrinxit achatæ.
Hic curibus fidens primæuo corpore lausus
Aduenit. & rigida dryopē ferit emius hasta
Sub mentū grauiter pressa:pariterq; loquētis
Vocē:animamq; rapit traiecto guture:at ille
Frōte ferit terrā:& crassum uomit ore cruorē.
Tres quoq; threicios boreæ de gēte suprema:
Et tris quos idas pater:& patria ismara mittit:
Per uarios sternit casus:occurrit alesus:
Aruncæq; manus:subit & neptunnia proles
Insignis mesapus equis:expellere tendunt
Nunc hi nunc illi:certatur limine in ipso
Ausoniæ:magno discordes æthere uenti
Prælia ceu tollunt animis:& uiribus æquis
Non ipsi inter se non nubila non mare cedit.
Anceps pugna diu:stant obnixi:omnia cōtra
Haud aliter troianæ acies:aciesque latinæ

telum eo℞ quæ iam sunt cæde hostium cōprobata.
Trasuerberat:scidit. Traiecto missa lacerto: Quæ fuerat missa retroacto lacerto. Protinus:iugiter: cō tinue. Tenorē:Curēdi modū. Moribūda : moriēti similis qđ ita eē etiā Salu.ostēdit:q ait Quasi uitabundus per tramites & saltuosa loca exercitū ductare.Nā Iugurtha non uitabat legatum:sed eum uitare simulabat.Nā quia nomē ē:ideo significat similitudinem nō passiōem qđ si participialiter diceret͂ a passiuo ueniret.Oīa enī a passiuo participia ī dus exeūt:moribūda similis morienti.nō enī participialiter aliqd significat:sed nois habet significationē Nominis āt significatio similitudinē hēt nō passionē:quādo dico moriturus ē uere moriturus ē moribūdus uero nō uere: sed similis moriēti unde & Salu. dixit q̄si uitabūdus.
Fratris de.c.r.si diceret frat℞ đ corpe speciosius eēt: qđ iō omisit: qa hasta alcāoris tātū uulnerauerat manū:ī Meonis uero hæserat corpore. Femur:femur dicimus qa lectū est:& declinat͂ huius femoris.illius uero ablatiui nō īuenit͂ ntūs.Lætus eripit a fœmīe:licet Cap ī libris enucleati sermōis dicat femē:sed non ponit exēplū.ergo aut hoc femur aut hoc femē.nā femus nō dicius pēitus. Hic cur.hoc ē tūc. Et ē ordo. Tunc fidēs primæuo corpe aduenit clausus curribus q erat đ curribꝰ.ut uerres romulia aut fidēs curribꝰ: ut Ecce sabio℞ prisco đ sanguīe magnū Agmē agēs clausus. Rigida:Tenens eā:nō uibrās & iaciēs. Boreæ degente supre.Aut originē ducēs a zetho & Calai:q boreæ filii & nymphæ orithyæ fuerūt ut đ gēte đ generͤ accipiamus.Aut certe ī hypboreis mōtibus: natus undđ ē origo uēti boreæ. Ismara: Thraciæ ciuitas a mōte ismaros. Expellerͤ.r.loco se iuicē mouere cōtēdūt. Limīe.i.littorͤ Magno æthere.i.ære ī magno nā uēti ī æthere nō sūt sed ī aere:sicut supra:atq; æthera tranāt cū sōitu p aerē. Obnixa oīa.c.Mare mari:nubes nubibꝰ:uēti uētis.Legit͂ & obnixi: ut referat͂ ad uē⁄tos.

DONA. Torax:dicitur indumentum quo bellator usque ad pectus munitur.

CHRI. Deflexit:flectēdo remouit. Protinus:Iugiter continuate. Rigida:Inflexibili:ergo durissima.

Concurrunt:hæret pede pes:dēsusq; uiro uir.
At pater ex alia qua saxa rotantia late
Intulerat torrens:arbustaque diruta ripis.
Arcades insuetos acies inferre pedestres
Vt uidit palas latio dare terga sequaci
Aspera quis natura loci dimittere quando
Suasit equos unum quod rebus restat egenis:
Nunc prece nūc dictis uirtutē accēdit amaris
Quo fugitis socii? per uos & fortia facta
Per ducis euandri numen deuictaque bella:
Spēq; meā patriæ quæ nūc subit æmula lau⁄
Fidite ne pedibus ferro rūpēda p hostes ⁄ dis
Est uia:qua globus ille uirū densissimus urget
Hac uos & palanta ducē patria alta reposcit.
Numīa nulla premūt:mortali urgemur ab ho
Mortales totidē:nobis aīmæq; mãusq;. ⁄ ste
Ecce maris magno claudit nos obice pontus:
Deest iā terra fugæ: pelago troiam ne petetis?

SER. Hæret pede pes:p pedi.nā ātiptosis est & est Home.uersiculus. Arcadas:Accusatiuus ē pluralis: cuius ultima syllaba iō breuis est:qa nomīatiuus pluralis es terminat͂.ut hi arcades:delphines delphinas.
Latio seq̄ci:p latinis.alibi Inuadunt urbē somno uinoq; sepultā. Dimittere q̄do:si qdē:& est romāæ militiæ:nā ī locis īpeditis equos comitibus dabāt & pedestri certamīe confligebāt. Quo fu.Hoc amare dictū est:nā p̄ces sequūt͂. Deuictaq; bel.finita.exausta. nā hostis uincit͂ nō bellū. Fidite ne.p.datiuus est pedibus.Nā fido tibi dicimus. Hac uos & palāta ducē patria alta reposcit: Hoc uult patria ut p cædes hostium reuertamur. Numīa nulla p̄munt:argumentat͂ a facili dicens nō cōtra deos: sed contra mortales bella tractamus. Ecce maris: Quod est efficax ī fine posuit nā dicit eos quo fugiant nō habere:cum terra teneat͂ ab hostibus.Mare aūt pedibus transire non possint castra uero īgredi turpissimum sit aut certe etiā hoc īpossibilie:si ab hostibus obsidentur:ut quidam uolunt intelligentes. Et rapit acer totā aciem in teucros.s.quā ducebat certis relictis.Magna claudit nos obice Modo usus habet ut dicamus hic obex unde quidam magno obice legunt. Antiq etiā hæc obex dicebāt:secūdum qđ est magna obice. Hinc ē qđ nōnulli uitant generis dubietatem : & legunt magni.s.

maris.Caper.tamen in libris dubii generis probat di ci hic & hæc obex:qđ ut dixius hodie de uſu receſſit.
Denſos ꝓrũ.ĩ bo. Vt eos hortaret̃ exẽplo. Fatis ini qs:exitũ præoccupauit futuꝝ. Magno pondere:ma gni ponderis:ut aere cauo clypeũ ꝓ caui. Receptat: ideo frequẽtatiuo uſus ẽ qa hærentem haſtã oſſibus auellere facile nõ poterat ergo receptat ẽ frequẽti cõ/ cuſſione diuellit. Sup occupat: Quẽ nõ deſup occu pat.Ideo aũt deſuper:qa palas ad euellẽdam haſtã fue rat inclinatus, Nã palas ante ruẽtem dũ furit: Ordo ẽ.Nã eundẽ Palas ante excepit.i.dolo ĩteremit:Ille.n.ĩ cautus ruerat furẽs ꝑp crudelẽ mortẽ ſodalis : unde & ĩcautus fuerat. Tumido ĩ pulmõe:& naturaliter tumido:& qa furebat. In pulmõe ãt recondit archaiſ mos eſt pro ĩ pulmonẽ. Rhœti degente uetuſta:an chemolum.Hæc fabula nuſq̃ inuenitur in auctori/ bus.Abienus aũt qui totum Virgiliũ & Liuiũ iambi cis ſcripſit hãc cõmemorat dicẽs græcã eſſe.Rhœtus ergo marrubioꝝ rex fuit ĩ Italia: q Anchemolo filio: caſpiã ſupduxit nouercã. Hanc priuignus ſtuprauit quo cognito cũ eũ pater ꝑſequeret̃:& ad pœnã uoca ret:fugiens ille ſe ad turnũ cõtulit. Suis:ẽt ſuis.Luca nus & amiſſũ fratrẽ lugẽtibus offert. Diſcrimia: dif ferentias. Thymbre:ꝓ thymber metri cã metaplaſ mũ fecit. Euandrius abſtulit enſis:poſſeſſiuũ eſt mõ

Hæc ait:& medius dẽſos prorumpit ĩ hoſtes:
Obuius huic primum fatis adductus iniquis
Fit lagus:hunc magno uellit dũ põdere ſaxũ
In torto figit telo diſcrimina coſtis
Per medium qua ſpia dedit:haſtãq; receptat
Oſſibus hærentẽ:quẽ nõ ſup occupat hiſbon
Ille quidẽ hoc ſperans:nã palas ante ruẽtem,
Dum fuit incautum crudeli morte ſodalis
Excipit:atq; enſem tumido ĩ pulmõe recõdit.
Hic ſthenelum petit:& rhœti de gẽte uetuſta
Anchemolũ thalamos auſum iceſtate nouer/
Vos etiã gemini rutulis cecidiſtis ĩ aruis /cæ.
Daucia laride:tymberque ſimillima proles
Indiſcreta ſuis gratuſque parentibus error.
At nunc dura dedit uobis diſcrimina palas:
Nã tibi tymbre caput euãdrius abſtulit enſis.
Te deciſa ſuum laride dextera quærit:
Semianimeſq; micãt digiti:ferrũq; retractãt.

non patronymicõ. Semianimeſq; micãt digiti ferrũq; retractant: Enii ẽ ut Oſcitat ĩ campis caput a ceruice/ reuulſum: Seminanimeſq; micãt oculi:uicẽq; reqrũt: quẽ uerſum ita trãſtulit ad ſuũ carmẽ Varro. Tracõus.
DONA. Quo fugis:Cum omnia teneant hoſtes.
CHRI. Hæret peđ pes:ex metri neceſſitate poſuit pede ꝓ pedi ꝑ ãtiptoſin. Inſuetas:ergo digni uẽia pugna bãt.n.pugna peđſtri:cui nõ eẽnt aſſueti:neq; id ſtulta electiõe adducti:ſed iniqtate & aſpitate locoꝝ coacti.ex cuſant̃ ergo ꝙ fugiãt:maxiaq; dat̃ adoleſcẽti laus ꝙ ĩ tãto piculo & ſenili cõſilio & ĩuicto aio uſus ſũmi ducis officiũ adipleuerit. Quo fu.q.d.cũ nullũ uictis refugiũ ſit.nã ut ait Salu.nec locus nec amicus qſq̃ texit quẽ ar ma nõ texerũt arguit ergo a neceſſario nõ eẽ fugiẽdũ:& ut pudore q̃res ĩ aĩs excellẽtibus multũ ualet eos reti/ neat:cõmemorat fcã eoꝝ excellẽtia:& gloriã euandri regis q̃ oĩa p̃ſenti pugna deturpari de honeſtariq; facile poſſint ſi fugiãt.Addit & ſpẽ ſuã & modeſte ita rẽ tractat ut oĩa ad illos adhortãdos nõ ad ſe ipſũ laudãdũ tẽde re uideãt̃. Fidite ne.p.i.fugæ ad exitiũ tamẽ ꝓducet.q.d.ſi amittẽda uita ẽ potius glorioſe dũ uiriliter pugna tis q̃ ignominioſe dũ turpiter fugitis amittẽda ẽ.Dehortat̃ ergo fugã quoniã turpiſſima ſine aliq̃ utilitate fu/ tura ſit:deĩde hortat̃ ad pugnã quã ſuađt ab utili cũ illa ſola ſalutẽ ſibi cõparar̃ poſſint.oſtẽditq; nõ eẽ illã ipoſ ſibilẽ cũ res illis cũ hoĩbus q uĩci poſſũt & nõ cũ diis q ſũt ĩuicti futura ſit.Poſtremo oſtẽdit neceſſariũ eẽ illos ſtare q̃do fuga oĩs ĩterclusa illis ſit. Et me.d.Nõ.n.uerbis ſolũ:ſed multo magis exẽplo ſuo ꝑſuadendũ erat.

SER. Tuẽtes:Mõ uidẽtes.alibi deſẽdẽtes. Dolor &.p.Sic de Mezẽtio Aeſtuat ĩgẽs Vno ĩ corde pudor mixtoq; ĩſãia luctu. Fugiẽtẽ rhœ.p̃.Preter fugiẽtẽ.
Fuit ilo:Subaudis ad mortẽ Ili.hoc ſpatiũ fuit tãtũ: & hæc ſola mora:quo mĩus Ilus piret. Teutra:ab eo qđ eſt hic teutras huius teutræ quomõ æneas huius æneæ tyrẽ ab eo qđ ẽ hic tyres. Optato.i.ex uoto.ꝑ eſtatẽ.n.uẽti freq̃nter optãt̃:& q̃ſi cõtigere uident̃ ex uoto. Extẽdit̃.u.ſicut duces diuerſis locis cõmiſſa ꝑ lia cõtiuauerãt. Acies uul.Iõ abuſus ẽ qa cõparatio ad bellũ ꝑtiet nã de igne dicer̃ aciẽ ſatis ĩcõgruũ ẽ. er/ go acies uulcãia uis ignis:q̃ late ꝑ cãpos effundit̃. Vi ctor:cui uota ꝓceſſerũt. Voti.c.i.ΕΠΙΤΥΧΩΝ. Ouan tes:abuſio ẽ non ꝓprietas. Coit oĩs ĩ unũ:Vnãimiter oẽs fortiter faciũt. Sed bellis acer: ſed mõ particula ĩceptiua ẽ:ſicut in Salu.ſæpius ſicut ait ĩterdũ nã nõ ẽ coniunctio ratiocinantis. Inſula colligit in ma. poſt ſcutum ſe claudit.Alibi:& ſe collegit ĩ arma. Elatã ĩ iugulum:iugulo ſuo uulnus minantẽ. Fata canens: Quaſi diuinus.Alii cauẽs legũt:ſecũdũ quod non ſta tim & diuinus apparet.nam & ab aliis audita cauere

Arcadas accenſos monitu:& præclara tuẽtes
Facta uiri mixtus dolor:& pudor armat ĩ ho/
Tũ palas biiugis fugiẽtẽ rhœtea præter /ſtes
Traiicit:hoc ſpatiũ tantumq; moræ fuit ilo.
Ilo nanq; procul ualidam direxerat haſtam:
Quã medius rhœtheus ĩtercipit optĩe teutra
Te fugiens:fratremq; tyrẽ:curruq; uolutus
Cædit ſeminanimis rutulorũ calcibus aura.
Ac uelut optato uentis æſtate coortis
Diſperſa immitit ſiluis incendia paſtor
Correptis ſubito mediis extenditur una
Horrida per latos acies uulcania campos
Ille ſedens uictor flammas deſpectat ouãtes
Non aliter ſocium uirtus coit omnis in unum
Teque iuuat pala:ſed bellis acer aleſus

Tendit in aduersos: seque in sua colligit arma.
Hic mactat lacoa pheretaq; demodocumq;:
Strymonioque dextram fulgenti diripit ense
Elatam in iugulum: saxo ferit ora thoantis:
Ossaque dispergit cerebro permixta cruento.
Fata canens siluis genitor celarat alesum.
Vt senior læto canentia lumina soluit:
Iniecere manum parcæ: telisque sacrarunt
Euandri: quem sic palas petit ante precatus
Da nūc thybri pater ferro quod missile libro
Fortunam: atque uiam duri per pectus alesi.
Hæc arma exuuiasq; uiri tua quercus habe/bit.
Audiit illa deus dū texit imaona alesus
Arcadio infœlix telo dat pectus inermum.
At non cæde uiri tanta perterrita lausus
Pars ingens belli sinit agmina primus abantē
Oppositū iteremit pugnæ: nodumq; moraq;.
Sternitur arcadiæ proles: sternunt̄ hetrusci.
Et uos o graiis imperdita corpora teucri.
Agmina cōcurrunt: ducibusq; & uiribus æqs
Extremi addensant acies. nec tuba moueri
Tela manusq; sinit. hic palas instat & urget.
Hic contra lausus: nec multū discrepat ætas.
Egregii forma: sed quis fortuna negarat
In patriam reditus: ipsos concurrere passus
Haud tamen inter se magni regnator olympi

potuerat. Canētia lu. aut hypallage est ꝓ ipse canēs: aut physicā rē dixit. dicunt̄. n. pupillæ mortis tpe al/bescere. Iniecere. m. p. Traxerūt debitū sibi: & sermone usus ē iuris. nā manus iniectio dr̄ quotiēs nulla iudicis auctoritate expectata rē nobis debitā uindicāus.
Da nūc. t. p. uicinū ichoat numē: cuius ripis bella tractāt̄: sic supra: Tu đa tu p̄sēs nr̄o succurr̄ labori. Tua. q. i tuis ripis creta. Audiit: Mō exaudiit: & ad effectū deduxit. Paulo post tātū audiit: ut audiit alcides iuuenē. dū rex dū spoliat. nā tp̄s p̄sēs ē nō p̄teritū ab eo qđ ē tego. sic Plau. Ego hūc hoīem detexā palio. At nō. c. t. p. lausus. Subaudis eē. Nodūq; moraq;: bene addidit morē: ne nodū aliū accipemus. Nā nodus ꝓprie ē dēsa peditū multitudo: sicut turma eqtū: ut lectū ē i disciplina militari. Nodū ergo ꝓ difficultate accipe: q̄ uix possit exolui. Graiis. i. c. t. quos græci ꝑdere neqerūt Teucros āt accipimus quos secū duxit Aeneas. nā ait quoꝝ đ nūero q sese i bella sequāt̄. Præstātes uirtute legit: alias nō ꝓcedit. Nā paulo post erupturi sūt qui obsidētur in castris. Extremi. a. a. Luca. Quātū pede prima relato Constringit gyros acies. Densent secundæ coniugationis est. Nec turba. m. t. manusq; sini. Luca. Glad iosque suos compressa timebat.
DONA. Arcades: Vehemēter moueat̄ uirtus alieno exēplo maxime ducis. Petit: Telo: & p̄cat̄ uerbis.
CHRI. Arcades: Multa pōit simul q̄ singula arcades excitare possent. primū p̄sentia orātis ducis deide eiusdē exēplū quod etiā timidos ignauosq; excitare ualet. Pudor deniq; qui ab omni dedecore mortales abstinere cogit: atq; iracundia q̄ ad q̄q; grauissima pericula p̄cipites agit. Sapiētissimus ergo poeta ut rē uerisimilē faciat nullā ex ualidissimis causis qbus ad periculosissimā pugnā accendi possent omisit. nā cū fortitudo una sit & in paucis iueniat̄ posuit oīa q̄ sepissime uirtutis uicē agūt. deide cū narratio tātæ stragis i fastidiū auditorē ducere posset. locū ipsum mira uarietate distiguit: & multis luminibus illustrat. Rhœtus: Hunc marrubioꝝ q i Marsis sunt regē fuisse dicūt & Anchemolo filio nouercā caspiā iduxisse. ast ille eā cōstuprauit: ideq; iram patris metuens ad turnum fugit.

Mox illos sua fata manent maiore sub hoste.
Interea soror alma monet succurere lauso
Turnū: qui uolucri curru mediū secat agmē.
Vt uidit socios: tempus desistere pugnæ
Solus ego in palanta feror: soli mihi pallas
Debet̄; cuperem ipse parēs spectator adesset.
Hæc ait: & socii cesserunt æquore iusso.
At rutulum abscessu iuuenis tum iussa supba
Miratus stupet in turno: corpusq; per ingens
Lumina uoluit: obitq; truci procul oīa uisu.
Talibus & dictis it contra dicta tyranni
Aut spoliis ego iam raptis laudabor opimis:
Aut læto insigni. sorti pater æquus utriq; est.
Tolle minas: fatus mediū procedit i æquor.
Frigidus arcadibus coit in precordia sanguis.
Desiluit turnus biiugis pedes apparat ire
Cominus utq; leo specula cum uidit ab alta

SER. Maiore te sub. h. sub hostilitate. nā sub diuersis hostibus peūt. Aequore iusso: ꝓ ipi iussi. est usurpatū pticipiū. nā iubeor nō dicius unđ pōt uēire iussus. sic ergo hic pticipiū usurpauit: ut Hora. uerbū dicēs Hæc ego ꝓcurare & idoneus iperor & nō iuitus: ergo satis licēter dictū ē: adeo ut hoc loco Probus hic correptū a longū posuerit. Tū: Deīde. Tyrāni: Regis supbi. Aut spoliis. e. i. r. l. o. a. l. dilema argumētū qđ ē ab utraq; parte firmissimū: & concludit aduersarios. Spoli. o. Quæ dux duci detrahit ut diximus supra opia sūt spolia. Frigidus ar. c. i. p. s. p̄sagio mortis futuræ. Specu. cū. u. ab. al. hoc ad currus altitudiem spectat. Leo: Ad turni uiolētiā ac feritatē: & ē ordo Vtq; leo aduolat. talis ē Turni imago uēientis. Contiguum: postq̄ uidit eum uenisse itra iactū teli. s. ut posset feriri. Ire. p. p. subaudis uoluit. Fors: fortūa: propter illud Audentes fortuna iuuat. Te p̄cor a. supra cōtra iferiorē hostē fluminis iplorauit auxilium nunc cōtra maiorē uiribus deū uocat uirtutē p̄stantem. Cernat se: ad illud qđ ait Turnus cuperem ipse pa. sp. a. hic dicit ipse suum cernat interitum. Victoremq; fe. m. l. t. dona dicit meminerint sed melius est sustineāt q̄si pōdus & pœnā. nō. n. possunt meminis/

se oculi. Lachrimasq; ef.i.ostēdit euentū futurum.
Stat.s.cuiq;.di.sectis phōrum poetæ ,p qualitate ne gocio℞ sp utūt nec se unq̄ alligāt nisi quo℞ hoc ,ppo sitū ē:ut fecit Lucre.q epicureos tantū secutus est. Sci mus āt iter se sectas eē cōtrarias.und fit ut i uno poe ta aliq̄ iueniamus contraria nō ex ipsius uitio sed ua rietate secta℞:Illud nāq; qđ ait i q̄rto Sed misera āte diē Epicureo℞ ē:q casibus cūcta cōcedūt:nūc qđ di cit Stat sui cuiq; dies Stoico℞ ē:q dicunt fato℞ statu ta seruari.sane prudēter fecit ut fluxā & uagā opinio nē epicureo℞ daret homini.nā illud ex ,psona poetæ dictū Hāc āt ualidā daret Ioui.nā stoici & nimiæ uir tutis sunt & cultores deo℞. Stat:fixa ē. Dies:tēpus uitæ.nā fœ.usus ē ge.cū.n.mas.utimur.reuera diē si gnifimus. Breue.t.u.qa q̄doq; finit̃ ipe paulo post: Rhebe diu res si q̄ diu mortalibus ulla ē uiximus.itē Cice.Quid ē.n.hoc ipum diu i quo ē aliqđ extremū?. Oībus ē.Magna cōsolatio q ostēdit nō eē dolēda co munia. Sed famā ex.f.cōtra illud qđ occurrebat uitā da esse ardua si breuis ē uita.Dicit ergo amandas esse uirtutes ut uitæ breuitas fama & gloriæ meritis pos sit augeri. Opus:officium. Gnati deum:ut Achil les Thetidis:Memnon Aurore:Aschalaphus Mar tis. Sarpedon:secundum Virgilii declinationem ut Sarpedōis alti: ultima habebit accētū i nominatiuo

Stare procul campis meditātē prœlia taurū
Aduolat:haud alia est turni uenientis imago.
Hunc ubi contiguū missæ fore credidit hastæ
Ire prior pallas si qua fors adiuuet ausum
Viribꝰ iparibus:magnūq; ita ad æthera fat̃.
Per patris hopitiū & mēsas quas aduena adi
Te precor alcide cœptis i gentibus adsis
Cernat seminecī sibi me rapere arma cruēta:
Victoremq; ferant morientia lumina turni.
Audiit alcides iuuenem:magnumq; sub imo
Corde premit gemitū:lachrymasq; effūdit iā
Tum genitor natū dictis affat̃ amicis.
Stat sua cuiq; dies:breue & irreparabile tēpus
Omnibus est uitæ:sed phamā extēder̃ factis
Hoc uirtutis opus:troiæ sub mœnibus altis
Tot gnati cecidere deum:quin occidit una
Sarpedon mea progenies:etiam sua turnum
Fata uocant:metasque dati peruenit ad æui.

secundū Home.q & sarpedōtos & sarpedonos facit & ultima & penultima. Et iā sua tur.multi etiā legūt:ut sit ecce & ptinet ad cōsolationē:nā sic ait Periturus est ille q uincit.Metas fines ut in primo His ego nec Metas rerum nec tempora pono. Peruenit:bene ad exprimendum celerē mortis aduētū ,pterito usus est tempore.
DO. Cuperē ipe pr̄:ipe.s.q amat:ipe q inimicis meis auxilia sub ministrat:ipe a quo missus ē cōtra me. Spe ctator:qa grauiora sūt q̄ uident̃:q̄ q̄ audiūt̃.Quod leōi Turnū & tauro Palātē cōparat:iā euētū rei dmōstrat.
CHRI. Solus ego i.p.f.Vtinā pr̄ spectator adesset.Amara uerba:& ē illud dicēdi gēus ardēs & cōcitatū.De quo i supioribus dixius. Miratus stu.Præsagia sūt hæc futuræ mortis.Aut spo.e.i.Oro coūciens magnani mo iuuēi. Frigidus ar.& hoc ēt ,psagiebat futurā calamitatē. Vtq; leo:q̄drat cōpatio:nā & si tau℞ uincat leo: nō tamē multo iferior ē taurus leōe.Ostēdit āt qđ natura euēir̃ solet:plus i adolescēte aio℞ fuisse q̄ prudētiæ.
Haud alia ē.t.u.i.Nā leo ita i tau℞ fert̃:ut nihil de uictoria dubitet. Ire.p.Diffidētiæ hoc potius q̄ cōfidētiæ si gnū eē uī.qđ maīfestius oro sua ad Herculē dmōstrat. Audiit.q.d.libēter exaudisset:si fata darēt. Stat.s.cui. di.snīa est nō solū stoico℞ q oīa fatis tribuūt sed ēt oīum grauissimo℞ phō℞. Irrepabile:qđ repari.i.restau rari neqt.Oro ē q̄ & orātis & ei ad quē uerba hēnt̃ uehementer q̄dret.Quis.n.& apud deos maiore maiestate pditus ē q̄ Iuppiter:aut apđ hoīes cōstātior Hercule. Hoc uirtu.opus.i.hoc ,pstat̃ possūt uiri uirtute pditi. In gēs pe.Ostēdit ,pceritatē corporis:nā refert Martius āналiū scriptor i sua martiniana iperāte Hērico tertio hu ius cadauer haud ,pcul roma ab agricolis effossum adeo integ℞ ut nup extīctū uideret̃:adeo īgens ut mœnia Romana proceritate superaret:& supra eius caput lucernā ,ppetuo ardentē q̄ nullo liquore nec spiritu extingui posset:sed tādem perforato fundo extīcta est: erat aūt & epitaphium huiusmōi.Filius euandri pallas quē lan cea Turni militis occidit : mole sua iacet hic.

SER. Rutulo℞.r.a.Respiciēdo fecit ptē fœliciorē: ut Aspice nos hoc tātū.qppe.qđ.n.uidet admouet iu uat.Reiicit.re naturaliter breuis ē & ,p lōga posuit.sic alibi:Reiice ne maculis infuscet uellera pullis.qđ licet possit excusari:qa cum facit reiecit iter duas uocales i posita ,pducit supiorē ut dicāus eā lōgā eē spe:qa p de clinationē lōga futura ē tamē qa i hac re argumentū magis ē q̄ rō dicāus ectasim factā:q boetis ple℞q; cō cedit̃. Fulgētē.d.e.Ne iacto telo iermis eēt. Viā mo. hoc ē difficultāte q̄si uit.p qđ & soliditas clypei & mi nus firmus hastæ iactus ostēdit̃. Nū ma.sit:Legit̃ & magis ē.Vnͦ tamē ē sēsus:sed si mage legamꝰ:pp me trū dictū ē ,p magis.sic ēt pote ,p potis.Persius:q pote uis dicā nugaris cū tibi calue.qđ adō i usū uēit: ut ēt i ,psa iuēiat̃.Cice.i frumētaria:mage cōdēnatū hoiem i iudiciū adducer̃ nō posse. Penetrabile:,p penetrale dr̄.nā qđ penetrat penetrale dr̄.qđ āt penetrat̃ pene

Sic ait:atque oculos rutulorum reiicit aruis.
At palas magnis emittit uiribus hastam:
Vaginaque caua fulgentem diripit ensem.
Illa uolās humeri surgūt qua tegmia summa
Incidit:atque uiam clypei molita per oras
Tandē etiā magno strixit de corpore turni.
Hic turnus ferro perifixum robur acuto
In palanta diu librans iacit:atque ita fatur
Aspice num mage sit nostrū penetrabile telū.
Dixerat:ac clypeum tot ferri terga tot æris
Cum pellis totiens obeat circumdata tauri
Vibranti cuspis medium transuerberat ictu:
Loriceque moras & pectus perforat ingens.

Ille capit cladium frustra de uulnere telum
Vna eademq; uia sãguis:animusq; sequũtur.
Corruit i uulnus:sonitum super arma dedere:
Terramq; hostilẽ moriens petit ore cruento:
Q ue turnus super assistens.
Arcades hæc inqt memores mea dicta referte
Euandro qualem meruit pallanta remitto
Q uisqs honos tumuli:qcqd solamẽ human-
Largior.haud illi stabunt æneia paruo -di ẽ:
Hospitia:& leuo pressit pede talia fatus
Exanimẽ:rapiens immania pondera balthei
Impressumque nefas una sub nocte iugali.
Cæsa manus iuuenum fœde:talamiq; cruẽti
Q uæ bõus eurytiõ multo celerauerat auro:
Q uo nũc turnus ouat spolio:gaudetq; potitus
Nescia mens hominum fati sortisq; futuræ:
Et seruate modum rebus sublata secundis:
Turno tẽpus erit:magno cũ optauerit emptũ
Intactum palanta:& cũ spolia ista:diemque
Oderit:at socii multo gemitu: lachrymisque
Impositũ scuto referunt palanta frequentes.
O dolor:atque decus magnũ rediture parẽti
Hæc te pria dies bello dedit:hæc eadẽ aufert
Cũ tamẽ ingẽtes rutulorum linquis aceruos.

trabile. Cuspis.i.Ita accipiẽdum est ne icongruũ sit de puero dixeris ingens pectus sane cuspidẽ abusiue pro hastæ mucrone posuit. Et pectus pforat:hic distingueudũ:ut igens sicut dixius ad superiora possit referri. Aiulq; sequunt:pro aia.Nã aius cõsilii est: aia uitæ. Referre euãdro:Põt & hic distigui:potest & supra referre:ut sit Euãdro remitto qualẽ meruit filiũ. Solamẽ humãdi ẽ:quia solatiũ uiuẽtiũ ẽ hũare defunctos. Stabũt:cõstabũt. Paruo:nõ puo piculo. Balthei:põt & synerefis eẽ balthei.Põt & hypmetrus uersus nã sequẽs a uocali ichoat Baltheus ãt i nũero singulari ma.tãtũ est ge.Iuue.Quotiẽs rumoribus ulciscũt balthea. Impssũq; nephas:Insculptũ danaidũ nephas.Do.tamen dicit ipssum coactũ qd a patre cõpulsæ sũt facere:qrũ talis est fabula: Danaus & Aegistus Be li filii fuerũt:ex his Danaus qnquaginta filias habuit:& Aegistus totidẽ filios Danaus coactus a fratre ut filias iuuenibus eius traderet matrimonio in ipsos nuptiaR dies gladios uirginibus dedit qbus illæ ex pcepto pris spõsos suos interfecerunt excepta Hypmestra:q Linceũ seruauit.

Bonus eurycion:laus ab artifice:ut Mira quẽ fecerat arte licaõ.Itẽ Diuini opus alchimedõtis. Nescia. m.b.qa pp hũc periturus ẽ baltheũ:quẽ nunc se sub stulisse lætat. Sublata:elata. Magno cũ op.pcio.s. sic alibi:& magno mẽcent atridæ:& ẽ sensus talis.tẽpus erit quo turnus oprabit quouis pcio redimere ne ipe palantem occidisse uideatur. Multo gemitu: Cũ multo gemitu. O dolor:Hos duos uersus plerique a poeta dictos uolunt.Alii a sociis q portãt cadauer.Dolor ãt pp hæc te pria dies bello ddit hæc eadẽ aufert.dcus pp cũ tamẽ igẽtes rutuloR liqs aceruos.

DONA. Vna sub nocte iugali:Huismodi cœlatura triste augurium detulit Turno futurum scilicet ut ipse nuptiarum causa esset periturus.

CHRI. Oculos rutuloR.r.a.Vt demonstraret qũis pallas occidendus esset non plus fauere Turno q sibi nã dii solo aspectu fauẽt. Illa uiã:Non defuerunt uires iuueni:sed hasta non incidit in corpus Turni:epressit ãt mirifice interiti adolescentis ardorẽ cum eodẽ pene tpe & hastã contorserit:& illa contorta ensem destrinxerit. Diu librãs:tãq securus:neq; de euentu qcq dubitans:qd oro manifestat. Corruit i.u.ex Home. Immania põdera:& p hoc ẽt ostẽdit corporis magnitudo cũ tantus esset baltheus. Impressũq; ne.qsi uelit hoc triste fuisse pdigiũ. Bonus:doctus.Vt Cur nõ mopse boni quoniã cõueimus ambo. Celauerat:sculpserat. nã cælũ sculpellũ ẽ:quo statuarii statuas sculpẽdo cõficiũt. Nescia.m.h.miseret hũani generis:cuius tanta est reR iscitia:ut sæpissime gaudeãt se adeptos eẽ ea q sibi exitio futura sint:ut copiosissime prosequitur Iuuena. in ea satyra cuius initiũ ẽ:Oibus i terris q sunt a gadibus.Ibi.n.ẽ:Nocitura toga nocitura petunt militia. Inuehit etiam in hominũ solentiam:q in rebus secundis ita efferunt:ut se intra modestiæ terminos continere nõ possint. Hæc te.p.d ostendit q sint falaces rerum euentus q incerta in rebus fortuna: q nihil de ea sperandũ. Nam is qui plenus spe uenerat & uictoria iam anima conceperat primo pugnæ congressu extinctus est.

Nec iam phama mali tanti:sed certior auctor
Aduolat æneæ tenui discrimine leti
Esse suos:tempus uersis succurrere teucris
Proxima quæq; metit gladio:latũq; p agmen
Ardens limitem agit ferro:te turne superbum
Cæde noua querens.palas euander in ipsis
Omnia sunt oculis mẽsæ quas aduẽa primus
Tũc adiit:dextræque datæ:sulmone creatos
Q uattuor hic iuuenes totidẽ quos educat
Viuẽtes rapit iferias:quos imolet ũbris -ufẽs
Captiuoque regi perfundat sanguie flãmas:

SER. Certior auctor.i.nuncius uerus. Tenui discrimine læti:modico mortis iterstitio propter q; magna palantis uirtus ostendit:quo interempto ois ẽ i fugã cõuersus exercitus. Versis : fugatis. Latũ li.a. a.per agmen.i.facit.Sic melius q si dicas latũ per agmen.Ergo sicut itelligamus: aut per ordinẽ aut per hypallagen.Nã & supra sic ait.Hæc ego uasta dabo: & lato te limite ducam. Palas eu i.i.o.s.o.erat rectũ palas:euander mensas quas aduena primus Tũc adiit dextræq; datæ in ipsis omnia sunt oculis.Sed perite scissa est narratio:per quam animus æneæ perturbatus exprimitur. Inferias quos immolet umbris: Inferiæ sunt sacra mortuorum: q inferis soluuntur. Sane mos erat i sepulchris uiroR fortium captiuos necari q; postq crudele uisum ẽ placuit gladiatores

ante ſepulchra dimicare:qui a buſtis buſtuarii dicti ſũt. Captiuo.ſ.pro captiuoꝝ:ut Captiui pendẽt currus:itẽ captiuaq; ueſtis congeritur:& eſt ut diximus ſpecioſus ornatus. Mago:datiuus:ut ſupra Illo nãq; procul. Subiit:ſubſedit. Per patrios manes &.ſ.ꝑ eas perſonas rogat ꝑꝑ quas p̃catur. Penitus defoſſa talẽta:multi.n.diuitias ſuas obruebant.Vnde Hora. Quid iuuat ĩmẽſum te argenti pondus & auri Furtiui defoſſa timidi deponere terra.Sane melius ĩfoſſa diceret q̃ defoſſa:ad quod ẽ metri neceſſitate compulſus:Nã fugit dubiã ſyllabam. Nõ hic ui.te.Vertiť.Luca.nec põdera reꝝ nec momẽta ſumus. Gnatis ꝑce tuis:Qui in Virg.deſcripſit declamationes de hoc loco ait:Improbus es:Qui aut regi dones: aut filios exhæredes:ꝑce ãt eſt ſecundũ antiquos ſerua: ut apud Lucilliũ & Ennium ĩueniť. Natis ꝑce tuis:At q ſupra dixit.Natoq; patriq; : quomõ ait natis? nõ ẽ contrarium.Nam liberos etiam dicimus unũ filiũ. Adeo ut Teren.Filias liberos dixerit ut in ecyira:qui illum dignũ decreuerunt:ſuos cui liberos committerent.Vbi pater de filio ad uxorem loquitur.Ergo uſurpauit reſpiciens ad liberos ut gnatos de uno diceret. Cõmertia:Viciſſitudines:& ignoſcendi facultatem. Nec procul hæmonides: Hoc nomen licet poſſit eẽ & patronymicõ:qa ĩ des exit:ut dicamꝰ næmonis filius. Tamẽ melius ẽ ut id ꝓpriũ eẽ dicamꝰ q nuſq̃ nomẽ eius aut p̃miſſũ ẽ:aut ſecutũ ergo ſimile ẽ patronymico:ut ſit Hæmonides ſicut Thucidides. Inſula:Faſcia ĩ modum diadematis a q̃ uitæ ex utraq; ꝑte depẽdebãt:q̃ plerũq; lata:& plerũq; tortilis de albo & coco.

Inde mago procul ĩfenſam cõtenderat haſta
Ille aſtu ſubit.ac tremebũda ſuperuolat haſta.
Et genua amplectens affatur talia ſupplex.
Per patrios manes:& ſpes ſurgentis iuli
Te precor hanc animam ſerues natoq; patriq;
Eſt domus alta: iacent penitus defoſſa talenta
Cælati argenti:ſunt auri pondera facti:
Infectique mihi.non hic uictoria teucrum
Vertitur:aut anima una dabit diſcrimia tãta.
Dixerat:æneas cui contra talia reddit.
Argenti:atq; auri memoras quæ multa talẽta
Gnatis parce tuis:belli commertia turnus
Suſtulit iſta prior:iam tum palante perẽpto:
Hoc patris anchiſæ manes:hoc ſentit iulus.
Sic fatus galeam leua tenet:atque reflexa
Ceruice orantis capulo tenus abdidit enſem.
Nec ꝓcul hæmõides phœbi triuiæq; ſacerdos
Inſula cui ſacra redimebat tempora uitta
Totus collucens ueſte:atq; inſignibus armis:
Quẽ cõgreſſus agit cãpo:lapſumq; ſupſtans
Immolat:ingentiq; umbra tegit arma ſereſtus
Lecta r̃fert humeris:tibi rex gradiue trophæũ

Inſignibus armis:Aſp ſic legit:& utitur Salu.exẽplo q ait:equo atq; armis ĩſignibus.Prob uero inſignibus albis dicit legendũ:ut Veſtes albas accipiamus:q̃ ſũt ſacerdotibus cõgrue. Sicut Stati.de Amphiarao dicit Albaq; purpureas interplicat inſula criſtas. Campo:per campum.Immolat : quaſi uictimam ut ille conſueuerat.Nam hoc uerbo ad ſacerdotis nomen alluſit. Ingentiq; umbra tegit: aut magnitudine corporis ſui obumbrat eius cadauer:aut ingenti umbra ideſt morte tegit ut in æternam clauduntur lumina noctem: aut ĩgẽti umbra tegit ſecũdũ uſum accipiendum eſt.i.ĩſultatione eum opprimit. Sereſtus:Sereſtos duos ĩtelligamus:unũ ĩ caſtris :& unũ cũ ænea:nã troiãi nõdũ erupe:ut ĩtelligamus leũ quem ſupra dixit.Ergo duo ſũt:nec miꝝ cũ & ipſe dixerit:ꝙ exẽplo eẽ poſſit Aſſaraciq; duo. Lecta re.ꝓprie dixit:nã ſpolia q̃ aptãť trophæis legi dicũť.i.eligi. Trophæũ:declinatio latia ẽ:unde & penultia habebit accẽtũ ĩ nũero plurali: quia trophæa dicimus:ſicut græci:nec aliqd tamẽ mutilamus:erit ĩ antepenultia accẽtus:ſicut apud græcos.

DONA. Metit:Qui metit facile ſecat ſegetes:& obſtantia remouet:ſic æneas facile cedebant qui obſtabãt. Quattuor ſulmone creatos:Mira uirtus hominis:qui tanta facilitate tot uiuentes hoſtes rapiat.

CHRI.Limitem agit:quaſi dicat uiam q̃uis anguſtã ſibi per hoſtes facit ut oſtendat ꝙ q̃uis fortiſſimus eẽt æneas illi tamen terga non dabant:ſed uix illi tantum cedebant q̃ tranſire poſſet. Palas euander.i.i.ſ.o.Vir. enim beneficioꝝ gratiſſimus moleſte ferebat talem ſe gratiã Euandro rediturum. Per patrios manes: breuis & ipſi accõmodata or̃o.Nã cũ petat ſe ſeruari patri & filio rogat ꝑ patrẽ & ꝑ filiũ:deinde proponit utilitatẽ:poſtremo oſtẽdit ſalutẽ ſuã nullum eſſe detrimentum uictoriæ.Oratio ãt æneæ demõſtrat nõ crudelitate naturæ:ſed neceſſitate quam ĩtulit Turnus non parci ſibi:ergo potius ex pietate in pallanta q̃ ex odio ui eum id agere cogitur.Multa enim ſua natura impia uideri poſſunt:quæ aliqua re interueniente fiunt pia.

SER. Inſtaurant acies:κατατοσ ιωπωμενον a te fuſas accipiamus:ex eo quod dixit inſtaurant. Vulcani ſtirpe creatus:Notandum ſtirpem de patre dictam:cum ſemper de longa generis ſignificatione dicatur. Dardanides:patronymicõ a maioribus. Dixerat ille aliquid:prouerbialiter dictum eſt ac ſi diceret non mirum ſic occiſum eẽ eum qui ſibi plurimũ arrogabat. Cæloq; animũ fortaſſe ferebat: forte ex equauerar cælo ut de ænea Drãces qbus cælo te laudibus æquẽ.Siluicolæ fauno dryope quẽ nympha crearat.Faunus hoc loco quidam ruſticus intelligendus eſt:non deus:ſicut ſupra anxyrus quẽ legimus

Inſtaurant acies uulcani ſtirpe creatus
Cæculus:& ueniẽs marſorũ a mõtibus umbro
Dardanides cõtra furit:anxuris enſe ſiniſtrã:
Et totum clypei ferro deiecerat orbem.
Dixerat ille aliqd magnũ:uimq; affore uerbo
Crediderat:cæloq; animum fortaſſe ferebat:
Caniciemq; ſibi & longos promiſſerat annos:
Tarquitus exultans contra fulgẽtibus armis:

Siluicolæ fauno dryope quē nympha crea-
Obuius ardenti ſeſe obtulit:ille reducta -rat:
Loricā clypeiq; ingens onus impedit haſta.
Tūc caput orātis nequicq̄: & multa parātis
Dicere deturbat te terræ:truncumq; tepētem
Prouoluens ſuper hæcinimico pectore fatur.
Iſtic nunc metuende iace:non optima mater
Cōdet hūi:patrio ue onerabit membra ſepul-
Alitibus liquer̄ feris:aut gurgite merſū - chro
Vnda feret:piſceſq; impaſti uulnera lambēt.
Protinus antæum:& lichā prima agmīa turni
Perſeqtur:fortēq; numā:fuluumq; camertē
Magnanimo uolſcente ſatum ditiſſimus agri:
Q ui fuit auſōidū:& tacitis regnauit amyclis:
Aegæon qualis centum cui brachia dicunt
Centenaſq; manus quinquaginta oribus ignē
Pectoribuſq; arſiſſe:iouis cum fulmina cōtra
Tot paribus ſtrepet clypeis:tot ſtrīgeret ēſes:
Sic toto æneas deſæuit in æquore uictor.
Vt ſemel intepuit mucro:quin ecce niphei
Q uadriiuges ī equos:aduerſaq; pectora ten
Atq; illi lōge gradientē & dira frementē -dit.
Vt uidere:metu uerſi retroque ruentes:
Effundūtq; ducē:rapiuntq; ad littora currus.
Interea biiugis infert ſe lucagus albis
In medios:fraterque liger:ſed frater habenis
Flectit equos:ſtrictum rotat acer lucagus en-
Haud tulit æneas tāto feruore furentes. -ſem
Irruit:aduerſaque ingens apparuit haſta.
Cui liger.

Iouem.Nonnulli etiam nympham non deam : uo-
lunt:ſed græcæ ſponſam dictam nec īcredibile ſit ex
duobus numinibus procreatum eſſe mortalem q̄q̄
hæc numina ſecundum Ariſtolem aliquando mori
antur. Ille reducta:ideſt longa:ut Interea uidet æne
as ī ualle reducta:& intelligimus protēta haſta tarq-
ti arma eſſe īpedita. Alii reducta retroducta dicunt
quod non procedit. Iſtic nūc metuende iace.Sarcaſ
mos ē hoſtilis irriſio. Patrio ſepulchro:ēt hic appet
Faunum hominem fuiſſe. Impaſti:ita auidi ut ſem
per credant̄ īpaſti:ſicut de harpyis dixit in tertio : &
pallida ſp ora fame q̄ſi fame. Auſonidum:pro auſo
nidarum:ſicut deum pro deorum:nā auſonidum a
genere fœminino uenit: ut hæc auſonis hæ auſoni-
des:auſonidarum uero uenit ab eo quod ē hic auſo-
nida huius auſonidæ. Tacitis regnauit amyclis:iter
caietā & Terraciniā oppidum cōſtitutū ē a laconibus
q,comites Caſtoris & Pollucis fuerūt:& ab Amyclis
prouīciæ Laconiæ ciuitate eſt ei nomen inditum.La
cones itaq; iſti cum ſecundum pythagoream ſectā
a cedæ omnium animalium abſtinerent. Vnde lu-
uenalis.A cunctis animalibus abſtinuit qui tanq̄ ho
minem:& ex uicinis paludibus natas ſerpentes occi
dere nephas putarent:ab iiſdem interempi ſunt. Vn
de Amyclas tacitas dicit ideſt pythagoreas.Nam py
thagorica uirtus eſt quinquennale ſilentium. Eſt &
alia expoſitio: Cum frequenter falſo nunciarentur
hoſtes:& inani terrore ciuitas quaſſaretur:Lata lege
cautum eſt ne quis unq̄ hoſtis nunciaret aduentum
Poſtea cum uere hoſtis ueniret nullo nunciante ex
improuiſo capta eſt:unde tacitæ Amycle dictæ ſunt
q; periere ſilentio.Hinc eſt quod ait Lucillius: Mihi
neceſſe eſt loqui:Nam ſcio amyclas tacendo periſſe.
Aegeon qualis:ipſe eſt & Briareus. Ignem pectori
bus arſiſſe:Aſper dicit.Ignem hunc animæ intelli-
gendum calorem uenientem ex ferocitate : ut ſit cū
uim ſuæ crudelitatis efflaret. Alii ignem hūc fulmi
nis uolunt:ut ſit dictum quemadmodum in primo
Illum expirantem tranſfixo pectore flammas. Sane
notandum ignē arſiſſe cum igni alia res ardeat. Sic:
ut non unam manum putares.Namq; ad hoc perti
net comparatio:ut intelligamus eum multitudinis uice dimicaſſe. Intepuit mucro:nimia ſcilicet cede. Qua
driiugis:propter homœoteleuton uoluit dicere quadriiugos:contulitq; ſe ad aliam declinationem. Nam &
quadriiugos & quadriiuges dicimus:ſicut inermes & inermos:exanimes & exanimos. Atq; illi:ſcilicet equi
nam ad ſuperiora rettulit:quod ſciendum eſt eſſe uitioſum.Interpoſuit enim Aduerſaq; pectora. Longe gra
dientem:longis gradibus incedentem:& eſt militaris inceſſus. Biiugis:erit nominatiuus hic biiugus. Nam
biiugibus faceret ſi eſſet tertiæ formæ ab eo quod eſt hic biiugis genitiuo huius biiugis.

DONA. Canitiē ſibi:irridet qui futuroꝝ ſcientiæ confidūt. Metuende:qui te metuendum arbitratus es.

CHRI. Iſthic nūc metuēde iace:Hoſtilis & amara īcrepatio. Amyclis:uolūt nōnulli milites caſtoris qui la
cone eſſent poſt primū bellū troianū ī Italiā ueniſſe.Alii āt ſcribūt illos lacones qdē fuiſſe nō Caſtoris milites
ſed exilio actos q inter Caietā & Fundos urbē paluſtri loco cōdidere:& ab amyclis urbe laconica Amyclas di
xere.Has Pli.ait a ſerpētibus deletas.Emilius āt Aſp refert cū ſæpe falſo annunciaret̄ aduētus hoſtium amy-
clenſibus capitale ex lege inſtitutū eē:ſi illud deinceps nunciaret̄.Ergo cū aduētarēt hoſtes nihil nunciatū eſt
& p ſilentiū capta ē urbs.Hinc Lucilius ait Mihi neceſſe ē loqui.Nā ſcio amyclas ſilētio piſſe.Et Sylui.italicus
Quæq; euertere ſilētia amyclæ:ſed potuerūt ita captæ ſequētibus deīde tpibus a ſerpētibus deleri. Aegæō:
de quo ī ſupioribus dixīus:nā ipſe Briareus ē cētum brachia:nam εκατονχυροσ.Ideſt centimanus fingitur.

Nō diomedis equos: nō currū cernis achillis:
Aut phrygiæ campos:nunc belli finis & æui
His dabitur terris:ueſano talia late

SER. Nō Diomedis equos:nec currus cer.achil.
Duos obiicit a quibus ē uictus æneas:nec tamen uſ-
quequaq;:nā eoꝝ īpetus euitauit. Dicta parat: pōt
legi & dicta parat contra. Pronus.p.pronus nomē
eſt:nam & comparatur ut pronior.Si āt participium

Dicta uolant ligeri:sed non & troius heros
Dicta parat cōtra:iaculū nam torquet i hostē
Lucagus ut pronus pendens in uerbera telo
Amonuit biiugos:proiecto dum pede leuo
Aptat se pugnæ:subit oras hasta per imas
Fulgentis clypei:tum leuum perforat inguē:
Excussus curru moribundus uoluitur aruis.
Quem pius æneas dictis affatur amaris.
Lucage nulla tuos currus fuga segnis equorū
Prodidit:aut uanæ uerter̄ ex hostibus umbræ
Ipse rotis saliens iuga deseris hæc ita fatus
Arripuit biiugos:frater tendebat inermes
Infœlix palmas curru delapsus eodem.
Per te per qui te talem genuere parentes
Vir troiāe:sine hāc aīam:& miserere precatis.
Pluribus ornari æneas:haud talia dudum
Dicta dabas:morere & fratrē ne desere frater:
Tū latebras aīmæ pectus mucrone recludit.
Talia per campos edebat funera uictor
Dardanius:torrentis aquæ uel turbinis atri
Morte furēs tandē erūpunt:& castra reliquūt
Ascanius puer:& nequicq̄ obsessa iuuentus.
Iunonem interea compellat iuppiter ultro
Ogermana mihi:atq; eadē gratissima cōiunx
Vt rebare uenus:nec re sententia fallit:
Troianas sustentat opes:non uiuida bello
Dextra uiris:aīmusq; ferox:patiensq; pericli.
Cui iuno summissa:qd o pulcherrime cōiunx
Sollicitas ægram:& tua tristia dicta timentē.
Si mihi quæ quondā fuerat:quāq; eē decebat
Vis ī amore foret:nō hæc mihi nāq; negares
Oīpotens:quin & pugnæ subducere turnum:
Et dauno possem incolumen seruare parenti.
Nūc pereat:teucrisq; pio det sanguie p œnas.
Ille tamen nostra deducit origine nomen:
Pilumnusque illi quartus pater:& tua larga
Sæpe manu multisq; onerauit limina donis.
Cui rex ætherei breuiter sic fatur olympi.

esset fieret uitiosa locutio sine iterpositione locutionis. Proiecto:Extento:ut proiectaq; saxa pachynni.
Lucage nulla tuos:currus fuga segnis equorū Prodidit. Aut uanæ uertere ex hostibus um. Hæc allocutio contraria ē superiori. Hoc.n.cōtinet. Obiecisti mihi q̄ sim & a Diomede & ab Achille conuersus ī fugā:te uero o Lucage nec equorū tarditas prodidit: qđ mihi cōtigit:cū a Diomede occisus ē Pandarus:q in eodē curru dimicabat:nec aliqua umbra equi tui territi:quod factū sæpius ī Homero legit̄:sicut paulo post Turnū cogit imago bella deserere. Pōt tamē & ad illud referri quo tēpore eū ab Achille nube Neptunnus eripuit:ut in quito cōmemorat. Ipse rotis saliēs:sarcasmos ē:nā p irrisionē dictū ē. Ille enim uulneratus ceciderat. Rotis.i.curru a parte totū. Sine: permitte uiā.s.relinque patere:& συγχωρησον: Latebras animæ pectus: definitio pectoris ē. Edebat: quasi ad spectandū. Vnde & munerū editores dicuntur. Vt rebare:ut arbitrabaris. Verū ē q̄ troiani Veneris uirtute nitunt̄:& dictū ē per ironiā:nā superfluo quidā hanc orationē simpliciter dictam uolūt:ut re uera dicat Iuppiter per se nihil posse troianos quod falsum ē:adeo ut Iunonis oratio ad ironiā:nō ad simplicia uerba respondeat. Nec te sentētia fallit:hoc p parentesim dictum est. Viuida:fortis ut Sed bello uiuida uirtus. Cui Iuno sūmissa:humilis:& quia itellexit obliqua troianorū accusatione impugnari suum pudorem:& ipse respondit oblique. Tristia:seuera:Teren. Et tristis seueritas inest atq; in uerbis fides. Itē contra Virgili. Furias amnemq; seuerum.i. tristē. Quin.i.ut non nam confirmatiua particula non est. Nunc pereat:teucrisq; pio dat sanguie pœnas:Sermo obliquus:non apertus ductus. Nam nō agit ut pereat sed magis fauet eius saluti. Quod autem dicitur pio sanguine: Aeneæ eum latenter exæquat:qui ubiq; dicitur cultor deorum. Ille tamen: quāquam moriturus:tamen a diis originem ducit.
Nostra:diuīa. Quartus pa.abauus nec ē contrariū illud cui pilumnus auus potuit.n.fieri: ut & auus & abauus eius a pilumno pilumni nominarentur.
DONA. Achillem & Diomedem nō uult laudare sed illos cū Aenea deprimit. In phrygiis:quasi dicat in qbus uersabant̄ ibelles. Nō dicta.p.nā prudēs norat nō lingua sed māu utēdus in bello. Submissa:humilem:esse decet quē necessitas p̄candi urget.
CHRI. Non Diomedis equos:Vāitatis plena oratio est.quæ ex ore fortissimorum prudentiumq; uirorum non egreditur. Qui enim res grandes aggrediuntur ii potius silentio consilium teguntq̄ uanis minis efferuntur. Vnde de Aeuea profert:Sed nō & troius heros dicta parat contra. Quem pius æneas. d.af.amaris:genus dicendi ardēs erectum & infensum ē quod quale sit:cui tribuatur iā supra demonstrauimus. Hoc nō mitiori Aeneæ naturæ q̄drat sed animo suo morte Palātis exacerbato cōuenit. Ergo poeta ne hoc igenio suo:sed concitationi ex merore iterempti Pallātis dare uideretur:dixit pius æneas dictis amaris ut pietas naturæ amaror cōcitationis eē significaret. Turbinis:de quo alias. Tandē erūpunt.s. postq̄ æneas ita uires hostiles contriuerat:ut pene obsidionē iā desererēt. Ascanius:qui & parēti subuēire:& hostē ulcisci cupidissimus erat. Nequicq̄:quia superari aut ne erumperet prohiberi non potuit. Cui Iuno submis.ostēdit ex fortunæ uarietate & superiores deiici & abiectores efferri consueuisse: Videmus eni nūc Iunonem in desperatione omnium rerum fastus & grandia sua uerba deposuisse. Muliebriter igitur queritur de immīuto Iouis amore erga se:& supplex orat : ut si non uictor saltem incolumis e pugna discedat Turnus. Est autē orō artificiosa. Nā a principio ostēdit non cedere Veneri:sed illi quē timet:ut & in Venerē inuidiam moueat

quæ non sua industria sed alieno auxilio superet:& in se cõmiseratione captat:quæ iniquitate mariti succũbere cogatur.Quod magis dolendum uidetur quod non sui aut rei culpa:sed imminutione amoris hoc sibi accidere ostendit:Nec discedit a natura muliebri quæ omnia sibi denegata imputant imminutione amoris.

Si mora præsentis læti tempusque caduco
Oratur iuueni:meque hoc ita ponere sentis
Tolle fuga turnum:atq; instãtibus eripe fatis.
Hactenus indulsisse uacat:sin altior istis
Sub precibus uenia ulla latet:totũq; moueri
Mutari ue putas bellum spes pascis inanes.
Cui iuno illachrymãs:qd si q̃ uoce grauaris
Mẽte dares:atq; hæc turno rata uicta maẽrẽt:
Nũc maet insontẽ grauis exitus:aut ego ueri
Vana feror:quin ut potius formidine falsa
Ludar:& ĩ melius tua q potes orsa reflectas.
Hæc ubi dicta dedit:cælo se protinus alto
Misit agens:hyemẽ nimbo succincta p auras
Iliacamq; aciemq; & laurentia castra petiuit.
Tũ dea nube caua tenuẽ sine uiribus umbrã
In faciem æneæ uisu mirabile monstrum
Dardaniis ornat telis:clypeumque iubasque
Diuini assimulat capitis:dat inania uerba:
Dat sine mente sonũ:gressusq; effingit euntis
Morte obita quales fama est uolitare figuras:
Aut quæ sopitos deludunt somnia sensus.
At primas læta ante acies exultat imago.
Irritat que uirum telis:& uoce lacessit.
Instat cui turnus stridentemq; eminus hastã
Coniicit:illa dato uertit uestigia tergo.
Tum uero ænea auersum ut cedere turnus
Credidit:atq; aĩmo spẽ turbidus hausit ĩanem
Quo fugis ænea:thalamos ne desere pactos.
Hac dabitur dextra tellus quæsita per undas.
Talia uociferans sequitur:strictũq; coruscat
Mucronem.nec ferre uidet sua gaudia uẽtos.
Forte ratis celsi coniuncta crepidine saxi
Expositis stabat scalis:& ponte parato:

SER. Si mora p̃sentis læti:ex Iouis cõcessiõe quali arte egerit Iuno cognoscit̃.s.ut Turnus possit euadere. Caduco:morituro. Ponere:facere.Sic Lucili. Homeꝝ secutus q ait αλγεεθηκεν.i.fecit. Hactenus ĩdulsisse uacat:ingenti arte locutus ẽ.Nã dicendo uacat ostendit sup hoc breue spacium ulterius bonaꝝ stellaꝝ irradiatione Turni fata differre nõ posse. Vnde nõ ait ĩdulsisse libet sed uacat ac si diceret Iam undiq; in mortẽ trudit̃ Turnus.hoc tãtũ uacat spatiũ. Hinc ẽ quod & supra ait:Metasq; dati puenit ad æui Venia ul.beneficiũ quod speras te mereri. Quod uoce grauaris:Negas fato.Vox.n.Iouis fatũ ẽ. Stati. Et uocẽ fata sequuntur:Hoc autem dicit.Vtinã quæ negas uoce.i.fato:mẽte p̃stares:nã si iouis uox fatũ ẽ potest aliud fãdo fati ordinẽ cõmutare.Grauaris ãt negas grauiter fers.Et hac locutione non nisi per accusatiuũ utimur:ut si dicas aggrauor aduentũ tuũ: idest grauiter fero grauor p̃sentiã.Nã & ipse dixit q̃ grauaris aliter nõ dicimus ĩ hac significatiõe. Similiter etiã accusatiuo casu utimur:cũ uolumus absolutã facere locutionẽ & per gerundii modum aliquid dicere ut petendũ mihi ẽ equũ:codicẽ Byrrhũ Hinc Virgi.Et pacẽ troiano ab rege petendũ Nã si dixeris petendus est codex iam non per gerundii modum sed participialiter loqueris. Rata: firma : perpetua. Veri una fe.sum ueritatis ignara. Nimbo succinta nubibus:quia p̃missit Agẽs hyemẽ qđ nisi esset splẽdorẽ acciperemus:qui est circa corpus deoꝝ. Nube caua:erit nominatiuus hæc nubes nã nubs non dicimus:qđ ait Liuius Andronicus:q primus edidit fabulã latinã apđ nos. Iubasq;:pp eqnã caudã q̃ eẽ solebat in galeis:ut Cristaq; hirsutus equina. Diuini assimilat capitis:hoc ex psona poetæ dictũ ẽ ĩtuentis futura.Nã post mortẽ ĩ numeꝝ referũt̃ deoꝝ. Dat inania uerba:nec a mẽbris nec a mẽte ueniẽtia. Obita:sũpta & suscepta & cõpleta. Exultat:exultare est gaudere & p se plenũ ẽ nã ĩsultare est irridere inimicos & dicimus ĩsulto tibi.Licet Salusti.dixerit Multos ab adolescẽtia bonos insultauerat.quãuis possit illic alia esse significatio:multos insultauerat:hoc est ĩpetũ fecerat. Iritatq; uiꝝ telis:ideo hac arte agit iuno.& imagine decipit Turnũ:cui si ex apto fugã suaderet more uiri fortis ille fugæ p̃poneret mortẽ : cũ præsertim ipse in sequentibus dicat: Vsque adeo ne mori miseꝝ ẽ? Turbidus:elatus arrogantia tumẽs. Tellus q̃sita per undas:sic alibi En agros & quã bello troiane petisti Hesperiã metire iacẽs. Vociferãs sequit̃:sequẽs clamabat:non autem dixit & sic ẽ secutus. Nec ferre uidet sua gaudia uentos:prouerbium est ueni ferũt gaudia.i.letat̃ incassũ sic supra Sed auræ oia discerpũt.Itẽ partẽ mentẽ dedit partẽ uolucres dispersit in auras. Forte ra.Descriptio per echasim facta non eni a supioribus pẽdet sed antedictis adiungitur:ut ĩsula sicanũ iuxta latus.Has aũt descriptiones eẽ apertas & raras conuenit:sicut & Hora.docet in arte poetica dicens purpureus late:qui splendeat unus & alter Assuitur pannus sunt enim ornatui. Crepidine saxi:crepido est abruti saxi altitudo.Sane hoc loco antiptosis facta est propter metrum coniuncta ergo crepidine pro crepidini:sicut Hæret pede pes:pro pedi.

DONA. Nihil est quod ex Donati uolumine hic ponendum sit.

CHRI. Si mora præsentis.l.Intellexit Iuppiter q; Iuno in tam plena concessione oblique non solũ q; Turnus tunc subtrahi posset a præsenti pugna petebat sed omnino incolumis deinceps euaderet.iccirco illi circũscribit tempus in quo notatur q; fata differri possunt sed non tolli. Penere: cõstituere.Quod autẽ umbram in formam æneæ constituat Iuno non est ab re.Nam ipsa ambitio persæpe honoꝝ cupidos uiros ita impellit

ut umbras pro Aenea.i.inané quandá gloriá pro uera laude sectent̃ & illa gloria capti :multa supra hũaná cõditioné aggrediant̃.Cui rei fabula etiá ixionis quadrat:qui cũ se iunoni concubere putat nubibus admiscet̃.

Q ua rex clusinis aduectus osinius oris
Huc sese æneæ trepida fugientis imago
Coniicit in latebras:nec turnus segnior istat:
Exuperatque moras:& pontes transilit altos.
Vix proram attigerat:rupit saturnia funem:
Auulsamq; rapit reuoluta per æquora naué.
Illum:autem æneas absentem i prælia poscit
Obuia multa uirum demittit corpora morti.
Tũ leuis aut ultra latebras iam quærit imago:
Sed sublime uolans nubi se immiscuit atræ
Cum turnum medio iterea fert æquore turbo
Respicit ignarus rerum ingratusque salutis.
Et duplicis cum uoce manus ad sidera tendit
Omnipotés genitor tantõ me crimine dignũ
Duxisti:& tales uoluisti expendere pœnas?
Q uo feror? unde abii? q̃ me fuga quo ue r̃du
Lauréti[ne iteȝ muros: aut castra uid̃bo ·cet?
Q uid mãus illa uirũ:q me meaq; arma secu·
Q uosue nefas oés nefãda i morte reliq ·ti?
Et nunc palantes uideo:gemitumq; cadentũ
Accipio.qd agã? aut quæ iã satis ima dehiscat
Terra mihi? uos o potius miserescite uenti
In rupes in saxa uolens uos turnus adoro:
Ferte ratem:sæuisq; uadis immittite syrtis:
Q uo neq; me rutuli:neq; cõsia phama seq̃t
Hæc.memorãs aio nũc huc nũc fluctuat illuc
An sese mucrone ob tantum dedecus amens
Induat:& crudum per costas exigat ensem:
Fluctibus an iaciat mediis:& litrora nando
Curua petat:teucrũq; iterũ se reddat i arma.
Ter conatus utramq; uiam:ter maxima iuno
Continuit:iuuenemq; aimi miserata repressit.
Labitur alta secans æstu fluctuque secundo.
Et patris antiquam dauni defertur ad urbem.

SER Osinius:ipse ẽ qué supra Massicũ dixit ergo ut diximus si Osinius propriũ é:massicus appellatiuũ licet possit fieri ut duo noia unius sint:ut ẽ numa Põpilius Alexander magnus. Clusinis oris:Tusciæ ciuitate. Transilit:hoc sermone festinantis celeritas indicatur. Rupit saturnia funé:ne deprehenso dolo ad bellum rediret. Illũ autem æneas absenté in p̃lia poscit:sic melius q̃ sicut nonnulli uolũt. Vrbanus nanq; sic legit:Ille ãt Aeneá absentem in p̃lia poscit: ut q̃si ad Turnum possit referri. Obuia multa uirũ demittit corpora morti: qd̃ Vrbanus dici arbitrat̃ de nautis i naui inuentis:quod nõ procedit. Nam absens dicit̃ qui recedit qd̃ nunc Turno congruit.non Aeneæ qui iterest p̃liis. Medio:ad mediũ. Turbo: uis uenti. Ignarus reȝ:artis:per quá euaserat. Omnipotens genitor:duo antonomasia pro uno ꝓprio ut Tritonia pallas. Tantõ:pro tantone. Et constat mutilatas partes orationis accétũ in eodé loco habere:in quo etiá itegræ habuerũt.ná μοριαι.i. minores particulæ? ut:q;:ne:ue:ce:quotiés iungunt̃ aliis partibus ante se accentũ faciunt q̃ta libet sit syllaba quæ præcedit:siue breuis:siue longa:ut musæq;:huiusue illisce:tan tone:adduce:Et hæc mutilata similiter ꝓferuntur scilicet sub eodem accentu. Quéue red. qualem:ut hunc ego te Euryale aspicio: & quasi nescius sui est in tanta rerum permutatione. Laurentisne iteȝ muros:quasi deliberatio est. Quid manus illa uiȝ:sylepsis per genus.ná a manu.i.multitudine ad uires transitum facit. Palantes uideo:intelligimus eum non longe a terris fuisse ná qd̃ ait supra Medio fert æquore turbo:ut diximus ad medium accipiédum est.Aut quia medium dicitur omne qd̃ ẽ inter finem & initium:ut in quinto Interea medium æneas iam classe tenebat. Gemitumque cadendum accipio:hinc apparet de Aenea dictũ. Obuia multa uirum demittit corpora morti ima terra:Dolet sibi etiá ifœlici uota oblita:si quidem in mari constitutus optare hiatum non potest terræ. Imam aũt terræ dixit:quæ continet maria. Miserescite uẽti:ꝓ petẽtis qualitate nonnunq̃ etiá mors uidet̃ eé miseratio:ut hoc loco.Item supra Figite me si qua est pietas. Adoro:ad uacat & ẽ metri causa additum. Syrtis:ubi harenosa sunt loca.Aut re uera ad syrtes.i.ad mũdi extrema quo me nec fama comitet̃. Mucrõe: inducat,aut κάτωχρησ τικοσ dixit iduat ꝓ feriat. Aut hypallage est pro mucrone suo induat corpore Si enim induere est uestire.Non mucrone corpus induitur:sed induitur mucro corpore idest tegitur & uestitur. Crudum crudelem cruentum. Animi:pro animo miserata.Nam figurate locutus est:sicut O præstans animi iuuenis: pro animo:& illius rei pro illa re.

Ad urbem:ardeam & ideo sic longe ne ex propinquo statim rediret & ut eum affectus retineret parentis.

CHRI. Nec Turnus senior instat: ná quotiés p summá inscitiá ẽt qui maximi uiri habent̃ aduersus res uanas & nihil profuturas oi ui nitũt̃:& utilia q̃ aut dignitaté sũmá.aut ĩaltẽ saluté allatura sint negligũt.Et umbratile quoddá & uanũ sectant̃. Crimĩe.i.pœna & posuit p̃cedés pro subsequẽti.Nam quod aliud maius crimé potest excogitare dux q̃ castra suoȝ & pugnátes acies hostibus prodere & tamen non suo consilio factũ ostẽdit:sed a Ioue i hunc erroré deductũ dolet. Tãtõ:non potuit illustrius exprimere.q.d.quátũ nullũ aliud ne excogitari quidé potest potius ãt de ioue q̃ de reliquis diis querit̃:quia ipse primus omnium suo nutu oia gerit.Est ãt pathetica oratio:& qualé in homine summa ꝑturbatione furẽti esse decet. Vnde principiũ abruptũ habet:& clausulas cõcisas:ut Animus crebro extuet neq; usq̃ consistat. Omnipotés genitor: captat apte beniuolẽtiá dũ omnipotẽté & genitoré appellat.Sed oblique dolet ꝙ cũ oipotés sit & paréte curá subire dece/

at ī tā nefādū ac ignominiosū errorē illū īduxerit. Quo feror.q.d.eo feror unde sūma ignominia ꝑuētura sit. Vnde abii.q.d.a meis quos qa mea cā ī tāto piculo cōstituti sūt deserere sūmū nefas fuit. Quid manus il.ui. nō graue ē honesto uiro uiriliter pugnādo honeste cadere. Sed turpiter cedere & suos ī māifesto piculo ꝓderē peius oī generē mortis optat. Quo ergo aio credibile ē illū & gemitus suoꝝ audisse & fugā uidisse. Quæ iā fa. ima de.t.cum ī tātū decus uir fortis & solius gloriæ appetētes se īcurrisse uideat qd aliud optet? nisi ut terra si bi dehiscat: & qđ uis genus mortis exoptet: & q̄ procul a rutulis ferať: a qbus se maxie ꝓbari: & ī maxia laude se apud illos eē cupiebat: & quos ī tantas calamitates dū sibi coniugium regnumq; seruari studet impulerat. Iuno aūt prohibuit. idest cupido regnādi continuit.

At iouis interea monitis mezentius ardens
Succedit pugnæ: teucrosq; inuadit ouantes.
Concurrunt tyrrhenæ acies: atque oibus uni
Vni odiisq; uiro telisq; frequentibus instant.
Ille uelut rupes: uastum quæ prodit ī æquor
Obuia uentorum furiis: expostaque ponto
Vim cunctā atq; mīas perfert cæliq; marisq;
Ipsa immota manens: prolē dolicaonis hebrū
Sternit humi cū quo latagū: palmūq; fugacē
Sed latagū saxo: atq; ingenti fragmine mōtis
Occupat os: faciēq; aduersam poplite palmū
Succiso uolui senem sinit: armaque lauso
Dōat habere humeris: & uertice figere cristas:
Necnō euātem phrygium: paridisq; minātæ
Aequalem comitemq;: una quem nocte theāo
In lucē genitori amico dedit: & face prægnās
Cysseis regina parim creat: urbe paterna
Occupat. ignarum laurens habet ora minātā.
At uelut ille canum morsu de montibus altis
Actus aper: multos uesulus quē pinifer annos
Defendit: multosque palas laurentia silua
Pastus arundinea: postq; inter retia uentū est.
Substitit: īfremuitq; ferox: & īhorruit armos.
Nec cuiquam irasci ꝓpiusue accedere uirtus
Sed iaculus: tutisq; procul clamoribus instant
Haud aliter iustæ quibus est mezentius iræ
Non ulli est animus stricto concurrere ferro
Missilibus longe: & uasto clamore lacessunt.
Ille autē impauidus partes cōctatur ī omnes
Dentibus infrendens: & tergo decutit hastas.
Venerat antiquis coriti de finibus acron
Graius hōi: fectos liquēs ꝓfugus hymenæos.
Hunc ubi miscentē lōge media agmina uidit
Purpureum pennis: & pactæ coniugis ostro
Impastus stabula alta leo ceu sæpe peragrans
Suadet enim uesana fames si forte fugacem
Cōspexit capreā: aut surgentē īcornua ceruū.
Gaudet hiās īmane: comasq; erexit: & hæret
Visceribus sup accūbens: lauit improba teter
Ora cruor.

SER. At iouis īte.mo. Nouimus sacrilegū eē Mezentiū: Iouē ēt hortatū eē alios deos ut a bello desisterēt: & dixisse rex: Iuppiter oībus idē. Quomō ergo ꝓcedit At iouis īterea mōitis. dicius prio Iouē iustitiæ fauere nō ꝑtibus: qđ si ē iure Mezētiū in Turni locū fecit uenire: ut iustū ꝓliū īueniať: nec una pars Penitus a ducibus sit destituta. Quod āt dr̄ sacrilegū iuppiter admonere nō debuit non admonet ut uincat: sed ut possit ꝑire. Illud ēt frustra q̄riť quēadmodum numini sacrilegus obtēperare potuit cū Mezētiū nō apte iuppiter moneat: sed ei initiat tale desideriū unde ē: Dii ne hūc ardorē mētibus addūt Euryale? an sua cuiq; deus sit dira cupido? monitis. ab eo qđ est hæc mōita hic uenit datiuus. nā & hos mōitus dicimus ut Persi. Hos pueris mōitus ꝑtes īfūdere lippos sed a q̄rta ₫cliatiōe: nec singulari datiuo utimur nec plurali. nā unū nomē ē de his: q̄ licet duplicē habeāt declinationē tamē aliqbus eoꝝ casibus ꝑꝑ asperitatē non utimur: ut lauri lauribus: cū & huius laurus ab hac lauro dicamus. Cōcurrūt tyrrhenæ acies: q̄ specialiter odio Mezētii ī bellū ruebāt. Prodit ī æquore: extēdiť: Sic Iuue. Quæ pelago occurrūt medio lōgeq; relinquūt Italiam. Pōto: contra pellagus: nā datiuus est. Cæliq; marisq;: sicut & Mezentiū odioꝝ & telorum totius exercitus. Fugacē: uelocem mō. Latagū occupat os: pro latagi os occupat: & est græca figura in Homero frequens: ut si dicas εκρουσ εν αχιλλεα τον ποδα. i. Achillem percussit pedem: ꝓ percussit Achillis pedem. Poplite palmum: ea parte qua plurimum poterat. Dōat habere: græca figura: ut Argenti magnum dat ferre talentum. Cisseis: Hecuba filia Cissei secundū Euripedem. ī Ecuba. Secundum alios Dimantis quod autem face prægnās hæc ideo est quia anteq̄ pareret: faculā se ꝑpisse uidit in somnis. Vrbe paterna occubat: subaudis paris qđ ut non diceret metri ē necessitate compulsus. Ignaꝝ laurēs habet ora minātia. s. casus sui. Vera tamē ē lectio ignaꝝ. i. ignoratū: qui ne sciret: & est supina significatio: sicut in quarto Liquitq; uolatile ferrum Nescius: pro qui nesciebatur. Actus: coactus ī retia. Defendit: texit: ut Hic mihi dū teneras defendo a frigore myrtos. Vesulus: mōs Liguriæ est iuxta alpes. liguria āt cohæret tusciæ đ qua fuerat mezentius. Vnde satis ē cōgrua cōparatio. Multosq;: pro multos ue nō. n. uicina ē palus laurētia mōti Vesulo: ut possit unus atq; idē a parte intellgi. Pastus: pro pastū nā supra ait quē ergo antiptosis ē. Laurētia: pro laurēs. nā recta declinatio hæc est. Inhorruit armos: pro armis īhorruit. Aut certe ī armos horruit. & erexit setas. Tutis clamo. ꝑꝑ piculū. Iustæ iræ: ꝑꝑ illud Mortua quin ēt iūgebat corpora uiuis: Cōponēs manibusq; māusq; atq; oribus ora. Cunctať: disponit se ꝑ oēs ꝑtes. Tergo: scuto: ut Et uēit

aduersi i tergum sulmonis. Coriti de finibus: coritus é ciuitas thusciæ & mons & rex pater Dardani. unde nũc qđ uis potest referri. Graius hõ: oriũdo q dem græcus: sed q nunc de Thuscia uenisset ad bellum. Miscéte: perturbantem. Purpureũ pẽnis: bene galeatũ: ut Purpurei cristis iuuenes. i. pulchri. Vesana fa. alibi & male suada fames. Fugacé: ueloce. Surgentem: crescenté: cornibus eminẽtem. Comasq; arre. natutale est: ut irati leones erigãt iubas. Lauo: ab eo qđ lauo lauis. Nam hoc uerbum & primæ cõiugationis é & tertiæ. a qua nunc ait. Et lauit. Ité Hora. Lauit amne crines. Item Neque dulcia mala uino lauere. DONA. Nihil est de Donato.

CHRI. At iouis iterea monitis: nã cũ premisisset Iunoni: ut Turnũ pugnæ subtraheret inique egisset nisi curasset ut alter loco Turni succederet. Ouantes. quasi nihil iã amoto Turno timentes. Vni: fecit ré uerisimilem q; illo perempto & odium saturassent: & metu tyranni iniqui liberi euasissent: & propter hoc solum in expeditione hanc uenerãt. Vesulus: mons de quo in georgicis dictum est. Paulus laurentia: quia uolutabris apri gaudent. Inhorruit. a. quia setas erigunt.

Sic ruit indensos alacer mezentius hostes.
Sternitur infœlix acron: & calcibus atram

SER. Infracta: aut ualde fracta aut re uera ifracta. Orodé: istum Orodé uirum forté itelligimus i fugã conuersũ necessitate. Nam ipse Mezentius paulo post dicturus é ad hortandos socios: Pars belli haud tenẽda uiri iacet altus orodes. Furto: insidiis: Haud tenenda uiri: asper uiris legit. Altus: magnus ut Sic pater ille deũ faciat sic altus apollo. Pæana secuti: pæan proprie Apolinis est laus: sed abusiue ét alioꝝ dicitur. Vnde pindarus opus suũ quod & hominũ & deorum continet laudes pæanas uocat. Nec longũ lætabere: duo dixit: nec diu lætaberis: nec me indefenso: Homerus autem more morienti dedit scientiam futurorum. Lõgũ: pro longe nomé pro aduerbio posuit. Subridés: p iracundiá ridens loquitur. unde & illud dictũ p irrisioné accipit. Ast de me diuũ pater atq; hominũ rex: uiderit. i. uiderit utꝝ Mezétio possit nocere ille qué uos deoꝝ & hominũ crediditis esse rectorem. Eduxit corpore tellũ: quo facilius posset perire. Luca. Non eget i gestis sed uulsis corpore telis. Dura qes: blande contraria: sicut dictum est. Et somnus ferreus. Cedicus alchathoum: i hoc loco é confusio in aliquibus hominibus. Nam quis sit troianus: quis rutulus ignoratur. Rapo: rapon dicitur sicut Tarcon: sed metri cá detraxit n ut possit fieri synalipha: sicut supra ait At procul hic tarco. In frenis: casu equi aspimi: q frenoꝝ sperneret regimé Infrenos autem etiam homines dicimus: ut Hic numidæ inferni cingunt: dicimus autem & infrenus & infrenis sicut: inermus & iermis. Processerat ar. cõtra mesapum dimicaturus: quod nequid efficere: nã a Valero anteq̃ ad mesapum perueniret occisus est.

Haud expers: nõ ignarus uirtutis parentum. Iaculo & lõge falléte sa. Ictu longe fallentis sagittæ: nõ p endyadim dixit: ut Hamis auro q; trilicé. Ité molemque & montes. Cedebãt: legitur & cedebant. i. terga uertebãt: secũdũ quod ruebant insequebant significat. Si ãt cædebãt. i. occidebant: ruebãt: hoc é cadebãt significat. Irã miserantur inanem: Generaliter dicit oém irã belli cá ubi. n. tã inanis iracundia é q̃ in bello ubi ut pereamus irascimur. Pallida. t. non ipsa dea: sed effectus furiæ: hoc é isania. Oriõ. c. p. i. p. m. m. n. st. Oriõ ut etiã i primo diximus Oenopionis regis filius fuit: & cõcessus a Ioue Mercurio neptũnoq; susceptis hospitio hic uenator imẽsi corpis fuit q quodã tpe susceptus a rege œnopiõe cũ uellet eius filiam uitiare: ille iratus ei oculos substulit. Cæcus itaq; orion cum consuleret quemadmodũ oculos posset recipere respõsũ é ei posse lumia restitui: si p pelagus.

Tũdit humũ expirans: ifractaq; tela cruẽtat.
Atq; idem fugientem haud é dignatus orodé
Sternere: nec iacta cæcũ dare cuspide uulnus.
Obuius: aduersoque occurrit seque uiro uir
Cõtulit haud furto melior: sed fortibus armis
Tũ super abiectũ posito pede nixus: & hasta.
Pars belli haud tenẽda uiris iacet altus orodes
Conclamant socii lætum pæana secuti.
Ille autem exspirans nõ me quãcunq; es iulto
Victor nec longum lætabere: te quoq; fata
Prospectãt paria: atq; eadé mox arua tenebis.
At quem subridens mixta mezentius ira
Nũc morere. é de me diuũ pr atq; hoium rex
V iderit: hoc dicẽs eduxit corpore telum.
Olli dura quies oculos: & ferreus urget
Somnus: i æternam clauduntur lumia nocté.
Cedicus alcathoũ obtrũcat: sacrator hydaspé:
Partheniũq; rapo: & prædurũ uiribus orsen
Mesapus cloniumque licaoniumq; ericatem.
Illum infrenis equi lapsu tellure iacentem:
Hũc peditẽ pedes: & lycius processerat argis:
Q uẽ tamẽ haud exps ualerus uirtutis auitæ
Deiicit atronium salius: saliumque nealces
Insignis iaculo: & longe fallente sagitta.
Iam grauis æquabat luctus: & mutua mauros
Funera: cædebant pariter: pariterq; ruebant.
Victores uictiq;: neq; his fuga nota neq; illis.
Dii iouis intectis iram miserantur inanem
Amborum: & tantos mortalibus esse labores.
Hĩc uenus: hinc cõtra spectat saturnia iuno
Pallida tisiphone media inter milia sæuit.
At uero ingentem quatiens mezentius hastã
Turbidus ingreditur campo: q̃ magnus orion
Cum pedes incedit medii per maxima nerei
Stagna uiã scindẽs humero supemiet undas:
Aut summis referẽs annosam mõtibus ornũ:

cōtra orientē ꝑgeret:ut loca luminū radiis Solis semꝑ offerret:quod id ille efficere ita potuit.Nā cum audisset strepitum cyclopū Ioui fulmina fabricātū:sono ad eos ductus unū de his humeris suppośuit:& eo duce oraculi ꝑcepta cōpleuit.Nō āt icōgrue fingit̃ ire potuisse ꝑ mediū pelagus q̃si filius ꝓ parte Neptūni.Hæc āt cōparatio ꝑtinet ad solam corporis proceritatē. Maxima merei stagna:ꝑ epithetō eleuauit tapynosin more suo.

DONA. Neque hic habui quod de Donato excerperem.

CHRI. Ille āt expirās:Horodi huic diuinationē tribuit quoniā uulnere letali cōfectus ꝓpe mortē constitutus erat.Nā eo tꝑe aīus pene a corpe solutus ī naturā rediēs suā diuinitatē ostēdit quā corpe opp̄ssus ostēdere nō poterat. Subridēs:pp cōtectū. Mixta ira:quā ex maledicto cōcepat. Diuū.p.ipius cōtēptu:& ꝑ irōiā hæc dixit. Lōge fallēte sagitta:fallebat.n.q uulnerabat̃ cū nō putaret ex tam lōgiquo spatio illam ad se peruenire posse. Iram inanem:Quia il la nihil proficiebat

Ingrediturq; solo:& caput inter nubila cōdit:
Talis se uastis infert mezentius armis.
Hinc contra æneas speculatus in agmine lōgo
Obuius ire parat:manet imperterritis ille
Hostē magnanimū operiēs:& molle sua stat.
At oculis spatiū emensus quantū satis hastæ
Dextra mihi deus:& telū quod missile libro
Nunc adsint.uoueo prædonis corpore raptis
Indutum spoliis ipsum te lause trophæum
Aeneæ:dixit stridentemque eminus hastam
Iecit:at illa uolans clypeo ē excussa: proculq;
Egregium anthorem latus inter & ilia figit
Herculis anthorē comitē:qui missus ab argis
Hæserat euandro:atq; italia cōsederat urbe.
Sternitur infœlix alieno uulnere:cælumque
Aspicit:& dulces moriens reminiscitur argos.
Tum pius æneas hastam iacit:illa per orbem
Aere cauū triplici:per linea terga:tribusque
Transiit intextum tauris opus:imaq; sedit
Inguine:sed uires aut pertulit ocius ensem
Aeneas uiso tyrrheni sanguine lætus
Eripit a femine:& trepidanti feruidus instat:
Ingemuit chari grauiter genitors amore
Vt uidit lausus:lachrymæq; per ora uolutæ
Hic mortis duræ casum:tuaq; optima facta
Si qua fidem tanto est operi latura uetustas
Nō equidem nec te iuuenis mēorande silebo.
Ille pedem referens:& inutilis inque ligatus
Cedebat clypeoq; inimicū hastile trahebat.
Proripuit iuuenis:seseque immiscuit armis:
Iamq; assurgentis dextræ plagamq; ferentis
Aeneæ subiit mucronem:ipsumq; morando
Sustinuit.socii magno clamore sequuntur:
Dum genitor nati parma protectus abiret.
Telaq; coniiciunt.proturbant eminns hostē
Missibus:furit æneas:tectusque tenet se.
Ac uelut effusa si quando grandine nimbi
Precipitant:omnis campis diffugit arator:

SER. Imperterritis:Prima ē compositio:non secūda.Nam hoc ē ꝑ territus quod territus : & tūc ē uera cōpositio cum sermonis natura corrūpitur. Spatiū emēsus quātū satis hastæ:speciosa elocutio. Voueo: consecro:& dedico. Prædonis:ꝑdones sunt q populandā alienā īuadūt prouinciā.Alibi: Persidus alta petens abducta uirgine prædo. Trophæū:Dictum est αποτοιτρεπεσθαι.i.ab hostium cōuersione.Vnde q hostē fugasset merebatur trophæum:autem occidisset triumphum αποτουθριαμβευειν.i.ab exultatione.Sciēdum sane Lauso propriā ideo nihil profuisse pietatē:q in eum pater mēte sacrilega munera transferebat deoꝝ:& ei occisorum spolia deuouebat. Anthorem:erit nominatiuus hic Anthores:quomodio res.Nam si antor fuerit nominatiuus metri ratio nō procedit.Omnia.n.nomia græca ī or termiata ī obliquis casibus corripiūt o. Vt Hector hectoris.Nestor nestoris Castor castoris:& sic Anthor āthoris. Aliēo uulnere:telo quod in Aeneā fuerat destinatū. Cælūque aspicit:ut Alto q̃siuit cælo lucem Item:hausit cælum:mentemq; recepit.Naturaliter.n.morientes cupiunt saciari extremo lucis aspectu. Dulcis moriēs reminiscit̃ ar.Inter physica signa moriturorum etiā hoc legitur patriæ aspectum desiderare pituros. Linea terga : Lino enim tegebantur scuta:ut posset inhærere pictura. Ima hasta:hypallage est pro in imo inguine. A femine: ut etiam supra diximus secūdū Caprum erit nominatiuus hoc femen licet nusq̃ lectum sit:ut etiam ipse commemorat. Lachrymæq; per ora uolutæ:non uiri fortis:sed filii est considerata persona. Optima facta:alii optime legunt. Hic:ī hoc loco uel bello.Nā aduerbium est. Siqua fidem tanto est operi latura netustas:nō de suis carminibus dicit.Nec enim sibi arrogaret:sed tāto operi idest pietati & uirtuti tuæ.Nam hic est sensus . Ego quidem facta tua o lause & mortem ex pietate uenīētem non silebo:Si tamē credet uetustas ex scelerato homīe pium filium procreatum fuisse. Inq; ligatus:pro illigatus & est temesis cum hysterologia. Inimicum hastile:cuiusdam quasi picturæ pompa & imago describitur. Iamq; assurgētis dextræ:Iamq; subiit mucronē æneæ dextræ assurgētis idest plagam ferētis. Morādo sustinuit:moram iniciendo eius impetum luscit.

Dum genitor parma nati:De historia est.Nam Scipio Africanus cum esset ānorum uix decem & septē patrē suum defendit in bello:nec recessit uigintiseptē confossus uulneribus. Præcipitant: præcipitantur.

Dum pluit:Hic distinguēdum.Nam si iūxeris Dū pluit in terris:erit Archaismos.Debuit enim dicere ī terras.Tamen sciendum est Hemistichium hoc Lucretii esse : quod ita : ut inuenit Virgilius transtulit.

Exercere diē: Hypallage ē pro ipsi ꝑ diem exerceri. DONA. Neque hic uideo quod afferat Donatus quod uel pueros fugere possit.

CHRI. Speculatus: Quoniā huic rei intētus erat. Dextra mihi deus: Nam cum deos eē negaret cuncta in sese reposuerat. Impia ergo oro & omnino sceleratissima. Loquitur enim de dextra deque telo suo ueluti de summo deo. Quid ergo protagoras aut Diagoras Atheos cognomine: aut Theodorus qui deos esse negarunt sceleratius dixissent. Ipsum te lause trophæum. Nam ut reliqui quercum amputatis ramis hostilibus armis exornabant: sic iste Lausum filium. Et dulces moriens reminiscitur argos: A loco sæpe trahitur indignatio ut cum tirā in siluis iter deserta ferarum. Item Et libye deserta peragro. Item commiseratio: ut in hoc loco: Item illud Littora cum patriæ lachrymans portumque relinquo. Hic mortis duræ casum tuaque optima facta: Hoc enim proprie poetæ est ut ueluti chori uicem sustinens: bonos laudet & extollat: malos taxet & deprimat. Hinc Horatius: ille bonis faueat atque auxilietur amice. Ac uelit effusa: Vitat agricola & uiator grandinem ut redeunte sole possit operari. Sic Aeneas uitabat ingentem missilium uim: ut nacta occasione Lausum & Turnum perderet.

Omnis & argricola & tuta latet arce uiator,
Aut amnis ripis: aut alti fornice saxi
Dum pluit in terris ut possit sole reducto
Exercere diem: sic obrutus undique telis

SER. Nubē belli dum detinet: Bellantum impetū sustinet: donec deferueat: & bene translatiōem fecit a uicina comparatione. Fallit tum īcautū pietas tua: Quod credis me iccirco pium tibi uēiam posse concedere quia & ipse pietatis intuitu dimicas pro patris salute. Tu autē pietas prudēter ē additum quasi non a parēte descēdēs. Fila legunt: proprium fuerat rumpunt. Tamē legunt aut colligunt est: aut transeunt ut Littoraq; epiri legimus. Exigit ensē. p. m. æ. poetica descriptio ē. Nam re uera fieri non potuit ut & gladius transiret ꝑ corpus iuuēis: & in eius copore abscōderetur. Nam exigit est ex eo agit trans corpus. Parmam. i. leuia arma nō clypeum. Minacis autē nō Lausi: non. n. ipse minatus fuerat. Ergo ordo est: Mucro minacis æneæ. s. Tum uita ꝑ au. Concessit. m. ad. m. idest anima & abusiue dictum est. Nam ad inferos simulachrum ꝑgit nō anima. Pro laudibus istis: quia & contra fortiorē & pro patris salute dimicare conatus est: Ideo. n. pluraliter laudibus dixit. Quid pius æne. tantam dabit indole: Dignum. propter euitandā arrogantiam tertia ꝑsona usus ē. Indoles aūt proprie ē imago quædam uirtutis futuræ. Quibus lætatus habe. moris enim fuerat: ut cum his rebus sepelirent̃ homines: quas dilexerant uiui. Si qua est ea cura remitto: Aut more illo dixit quo solēt sepultura ad ip̃a cadauera non pertineret: licet umbris sicut in sexto legimus prosit ut si qua est ea gloria signēt. Item de Palante: Vano mœsti comitamur honore Aut certe siq̃ est ea cura Mezentio idest patri sacrilego: qui superos inferosq; contemnit. Aeneæ magni dextra cadis: Sicut alibi nomen tamen haud leue patrum Manibus hoc referes telo cecidisse camillæ. Comptos de more capillos: antiquo silicet mor̃ quo uiri sicut mulieres componebant capillos: quod uerum esse & statuæ antiquorum docent: & personæ quas in tragœdiis uidemus similes in utroque sexu quātum ad ornatum pertinet corporis. Interea: Dum hæc geruntur: & omnino sic est apud poetas interea: sicut apud Salustium eodem tempore. Vulnera siccabat lymphis: Noue & physicæ locutus est. Nam cum aqua omnia infundantur: Ait siccari uulnus. Fluxus enim sanguinis aquarum frigore continetur. Leuabat: inclinatione recreabat. Procul: modo iuxta significat & in Bucolicis ægloga. vi. Seta procul tanrum capiti delapsa iacebant. Grauia arma quiescunt: Bene grauia ut & galeam arma: Sed leuia intelliga

Aeneas nubem belli dum detinet: omnes
Sustinet. & lausum ī crepitat: lausoq; minat̃.
Quo moriture ruis? maioraq; uirib9 audes?
Fallit te incautum pietas tua: nec minus ille
Exultat demens: sæuæ iamque altius iræ
Dardanio surgunt ductori: extremaque lauso
Parce fila legunt: ualidum nanq; exigit ensem
Per medium æneas iuuenem: totumq; recōdit
Transit & parmā mucro leuia arma minacis:
Et tunicam molli mater quam neuerat auro:
Impleuitq; sinum sanguis: tum uita per auras
Cencessit mœsta ad manes: corpusq; reliquit:
At uero ut uultum uidit morientis: & ora
Ora modis anchisiades pallentia miris
Ingemuit miserās grauiter: dextrāq; tetēdit.
Et mentem patriæ subiit pietatis imago.
Quid tibi nūc miserād puer ꝓ laudibus istis:
Quid pius æneas tanta dabit indole dignū:
Arma quibus lætatus habe tua: teq; parentū
Manibus & cineri siqua est ea cura remitto.
Hoc tamen infœlix miseram solabere mortē
Aeneæ magni dextra cadis: increpat ultro
Cunctantes socios: & terra subleuat ipsum
Sanguīe turpantē comptos de more capillos.
Interea genitor tyberini ad fluminis undam
Vulnera siccabat lymphis: corpusq; lauabat
Arboris accliuis trunco procul ærea ramis
Dependet galea: & prato grauia arma q̃escūt.
Stant lecti circum iuuenes: ipse æger anhelās
Colla fouet: fusus perpexam ī pectore barbā
Multa super lauso rogitat: multosq; remittit
Qui reuocēt: mœstiq; ferāt mādata parētis.
At lausum socii exanimem sup arma ferebāt
Flentes ingentem atq; ingenti uulnere uictū.

mus: & talis est figura sicut illa Salu. Leonem atque alias feras ergo & leo fera. Quiescunt:autem. Quasi in terra posita: Quoniam galea quæ pendebat poterat & moueri. Colla fouet: Sustinens se arboris trunco.
Fusus perperam in pectore bar. Barbam in pectus fusam habens. Archaismos autem est quod ait in pectore pro in pectus:ut alibi Mediis effusus in undis:pro in medias undas. Multa:pro multũ: sicut Et pede terrã crebra ferit ꝑ crebro. Sup arma ferebant:supra scutũ:ut supra Impositũ scuto referunt palanta frequentes.
CHRI. Fallit te incautum pietas tua:Damnat illum non sine laude quod ĩ errorem nimia pietate labatur. Stultitia enim est illum supra uires res aggredi: sed ex nimia in patrem pietate labitur. Vita:anima mœsta: nam naturali appetitu corpori coniuncta esse cupit. Quid ti.n.m. Ostendit ꝙ etiam hostibus si egregio aĩo sint placet pietas q̃uis contra se sit. Vulnera.&c.l.mouet in hoc loco pathos ab habitu ut est etiam fatigatio Entelli Atque illum fidi æquales genua ægra trahentem. At lausum socii:Pathos ab eo quod est præter spem: Nam cum uiuum credens mitteret qui a pugna illum reuocaret uidit interemptum referri.

Agnouit longe gemitum præsaga mali mens:
Caniciem multo deformat puluere:& ambas
Ad cælum tendit palmas:& corpore inhæret.
Tanta ne me tenuit uiuendi nate uoluptas.
Vt pro me hostili pater succedere dextræ
Quẽ genui:tua ne hæc gẽitor ꝑ uulnera seruor
Morte tua uiuẽs:heu nũc misero mihi demũ
Exilium infœlix:nnnc alte uulnus adactum.
Idem ego nate tuum maculaui crimine nomẽ
Pulsus ob inuidiam solio:sceptrisq; paternis
Debueram patriæ pœnas:odiisque meorum.
Oẽs per mortes animã sontẽ ipse dedissem:
Nũc uiuo:nec adhuc hoĩes:lucemq; relinquo:
Sed linquam:simul hoc dicens attollit ĩ egrũ
Se femur.& quamquã uis alto uulnere tardat
Haud deiectus equũ duci iubet:hoc decus illi
Hoc solamen erat:bellis hoc uictor abibat
Omnibus alloquitur mœrentẽ:& talibus ĩfit
Rhæbe diu res siqua diu mortalibus ulla est
Viximus:aut hodie uictor spolia illa cruenta
Et caput æneæ referes:lausique dolorum
Vltor eris mecum:aut aperit si nulla uiã uis
Occumbes pariter neq; enim fortissime credo
Iussa aliena pati:& domios dignabere teucros
Dixit:& exceptus tergo assueta locauit
Mẽbra:manusq; ãbas iaculis onerauit acutis
Aere caput fulgens cristaq; hirsutus equina
Sic cursus ĩ medios rapidus dedit æstuat igẽs
Vno in corde pudor mixtoque insania luctu:
Et furiis agitatus amor:& conscia uirtus:
Atque hic ænean magna ter uoce uocauit.
Aeneas agnouit eum.lætusque precatur.
Sic pater ille deum faciat sic altus apollo.
Incipias conferre manum.
Tantum effatus:& infesta subit obuius hasta:
Ille autem quid me erepto sæuissime nato
Terres:hæc uia sola fuit:qua perdere posses.

SER. Ad cælũ tendit palmas:Increpans deos quasi sacrilegus. Et sciendum uno eodemque tempore non eum potuisse & hærere corpori:& manus ad cælum leuare licet ista poeta coniunxerit. Corpore inhæret: aut inhæret lauso suo corpore. Aut certe hysterologia est. Vt sit hæret in corpore. Melius tamen est ut sit antithesis pro corpori: ut Hæret pede pes: pro pedi. Per uulnera seruor:Aut re uera per uulnera quia per totum eius corpus mucro trãsierat. Aut inuidiose ait uulnera pro uulnus. Sic. Terẽtius. Non perpeti meretricum contumelias:cum de Thaide loqueretur. Nunc demum exilium infœlix nunc alte uulnus adactum ẽ: Solatio enim uiuentis filii utrunque fuerat ante tolerabile. Idem ego:Qui nunc causa tuæ mortis fui qui fecit ut exulis & sacrilegi filius esse dicereris. Pulsus ob inuidiam:Excusat ne merito expulsus esse uideatur. Omnes per mortes: Per omnia mortis genera idest ꝑ diuersa supplicia. Vis alto uulnere tardet:Alii uulneris uiolentia. Alloquitur mœrentem: Tristem hæc enim animalia secundum Homerum cum sint tristia indicant dominorum mortẽ futurã. Rhæbe diu res siqua diu mortalibus ulla est:Hoc loco notant. Virgi. critici: qui homini sacrilego dedit prudentem sententiam : quam rem ratio naturalis excusat. Ea enim quæ per naturã mouent animos:in q̃uis personam cadunt. Illa uero sunt tantum prudentum:quæ non nisi cõsilio & ratione deprehenduntur. Vnde Terentius. Seruius dat plerunque sententias prudẽtissimas quidẽ : sed quæ se per naturam offeruntur cunctis:ut ne quid nimis.
Spolia illa cruenta: Arma æneæ Lausi cruore perfusa. Vnde itulit:& caput æneæ:per quod etiam spolia æneæ ĩtelligimus. Nam Lauso nihil detraxerat æneas. Dixit enim arma quibus lætatus habe tua. Aut aperit si nulla uiam.u. Aut nullam ostẽdit fortitudo rationem. Neque enim fortissime credo ꝙ dignaberis habere domios teucros silicet ignauos. Nam hoc ĩtelligimus ex hoc quod dixit Equo fortissime. Plerunque enim ex alterius personæ uituperatione uel laude cognoscimus ꝙ de alia dicatur:ut hoc loco troianos uituperatos ex equi laude cognoscimus. Item alibi contra. Et nunc ille paris:silicet adulter. Nam illo loco ex persona paridis uituperatur Aeneas. Exceptus tergo:Equo se præmente susceptus:quod fieri plerunque conspicimus. Iaculis onerauit: Auiditas sæuientis exprimitur magna. Ter : idest sæpius. Infesta hasta : in uuluus parata uel protenta.
Qua perdere posses : Deest me. Nam hæc dicit nisi extincto filio Nulla se ratione posse superari. Nec diuum parcimus ulli : Quia Aeneas inuocauerat

deos ut Sic pater ille deū faciat. Deſine:ſilicet mortem minari quoniam libenter moriturus adueni.

DONA. Dixit &.e.Non.n.poterat aſcendere: ſed ex ſuperiori loco ſe in equo compoſuit.

CHRI. Preſaga mali mens: Mens enim humana quoniam immortalis eſt perſæpe in quadam ſibi innata malum ſibi uenturum præſagit ideſt ꝓnoſcit. Sagire enim eſt callide ſentire inde ſagaces canes qui callide feras inueſtigant. Ad cælum: Vt diis quos contēnebat confitiaretur. Nam & ſi malo prauoq; ingenio deos tanq̄ qui non eſſent contemneret: tamen in ſubita aliqua conſternatione nemo tam barbaro ingenio ē: neque tam deprauata conſuetudine: ut ſuperiorem aliq̄ poteſtatem eſſe non credat. Tanta: iuſtiſſima deorum indignatio quam nemeſim græci appellant ſuo ordine meritas pœnas exegit: quia fuerat cōtemptor diuum non ut Capro uidetur quia cōtemptus diuis in homines ſæuiret: Nam de Buſiride quem illaudatum ſcribit idem dixiſſet. Sed quia curam ſacroꝝ diis non exibuit. Nam ut ait Cato ī originibus: Mezentius rutulis imperauit ut primitias quæ diis debentur ſibi offerent. Et latini ſimilis imperii: metu: ita uouerūt. O Iuppiter: ſi tibi magis cordi ē nos ea tibi dare potius q̄ Mezentio uti nos uictores facias. Hic eſt ſacerdotis exultatio: Hæc ſunt ſpolia & de rege ſuperbo primitiæ. Quapropter nō enim ſatis graue ſupplicium luiſſet impius homo: & ſeuiſſimus tyrannus ſi inſurgētibus ī ſe ciuibus primo tumultu cæſus fuiſſet. Mitius.n.q̄ par erat ſecū actum fuiſſet: ſi tam breui morte tantas calamitates euaſiſſet. Sed in primis patriam amiſit: quæ hominibus ipſa uita carior eſſe ſolet. Deinde exercitum illū cui imperare conſueuerat: quēq; ſibi obſequētiſſimum hactenus expertus fuerat in ſe inſatiabili odio furētem armatum uidit. Poſtremo optimum filiū in ipſo adoleſcentiæ flore cuius pietas in ſe defendēdo & ſuis armis protegendo ꝓſpecta fuerat cæſum uidere coactus eſt: & huiuſcemodi uulneribus nō ſemel ſed pluries mori cogeret. Quæ omnia ita a poeta deſcribuntur: ut maximo nobis exemplo ſint. Vt expiati omnibus ſceleribus & religionem ī deos: & pietatē in patriam: & manſuetudinē atq; inocentiā in omnes adhibeamus: nobiſq; ꝑſuadeamus deos eſſe memores fandi atq; nefandi. Vltimū autem ſuppliciū quo affectus fuit ꝙ ſua delicta tum demū recognoſceret: cū illis remediū nullū afferre poſſet quod tormētum maximū eſt. Vnde Perſius Magnæ pater diuū ſæuos punire tyrānos Haud alia ratiōe uelis cū dira libido Mouerit ingeniū feruēti tincta ueneno Virtutē ut uideat intabeſcantq; relicta. Tanta ne. oſtēdit hoſtili uulnere nō affici: ſed hoc penitus exanimari. Vt ꝑ me ho. expoſitio ē: tribus.n.modis idem dicit & exprimit id quod dixi. Nullum illi eſſe maius tormentū q̄ ꝙ recognoſcat ꝑterita ſcelera. Nūc alte.u.a: Tacite & q̄ſi per diffinitionem mouetur pathos: cum res quæ cōmiſerationem mouet non clare dicitur: ſed relinquit intelligi. Nam quid per hoc uulnus intelligitur niſi amiſſio filii. Hoc decus il.h.ſ.e. Repetitio eſt: quæ ut diximus ſæpe commiſerationem affert: ut Te dulcis coniunx te ſolo in littore ſecum. Te ueniente die te diſcedēte canebat. Rhebe diu: mouetur pathos ſi ſermo aut ad res inanimatas conuertitur: ut Dulces exuuiæ dum fata deuſque ſinebant. Aut ad bruta ut hic. Res ſi qua diu mortalibus ulla eſt. Dolet & breuitatem uitæ humanæ. Aeſtuat ingens uno in.c.p. Nam iſtis omnibus perturbationibus ita uehementer exagitabatur mēs: ut mare æſtuat. uariis uentis concitatum. Inde aliud ſuper atque aliud: Tam uariis perturbationibus æſtuās ac celeriter uti debuit. Figitque uolatque: Mira enim celeritate fugebat haſtilia in ſcuto & fugiebat.

Nec mortē horremus: nec diuū parcimus ulli:
Deſine. nā uenio moriturus: & hæc tibi porto
Dona prius: dixit telumq; intorſit in hoſtem.
Inde aliud ſuper: atque aliud: figitq;: uolatque

SER. Vmbo: Scutum. Nam a parte totum intelligimus. Leuos.e.i.o. ſecundum artem militiæ. Nam eques ſtans facillime ſuperat a pedite. In leuam autē ideo partem circuibat: ut æneæ dextram partem circūeiret: quæ utiq; nuda erat. Pugnaliniq̄: pedes cōtra equitē. Multa mouēs: utrum ī ipſum an ī equū tela intorqueret: quo uulnerato Mezentius carebat effugio. Inter tempora: ideſt ī frontem. Bellatoris equi: Per quem bellum geritur. Aliter hominem dicimus bellatorem: qui bellum gerit. Implicat: impedit. Cernuus: Cernuus equus dicitur qui cadit in faciem quaſi in eam partem quam cernimus: Vnde & pueri quos in ludis uidimus ea parte qua cernunt ſtātes cernui uocantur: ut etiam Var. in ludis theatralibus docet. Clamore in cæ. Implent: & abuſiue dicit.

Troeſque: gaudio. Latinique: dolore. Hauſit cæ. Hoc eſt aerem. Lucre. In hoc cælo qui dicitur aer & hoc dicit poſtq̄ reſpirauit: & mētem recepit poſt turbationem ex equi uenientem ruina. Hoſtis amare: Aſper: & eſt Home. de telo dictum quod hic ad hominem tranſtulit. Illic enim ait: πικρον οιστον. Nullum in cæde ne. mori uiro forti nefas non eſt. Nec ego ſic ut uincerem ueni: Hoc eſt cum uolūtate procumbo. Nec tecum meus.h.p.m.f.l. hoc ē nō cū hoc

Ingenti gyro: ſed ſuſtinet aureus umbo:
Ter circum aſtantem læuos equitauit ī orbes
Tela manu iaciens: ter ſecum troius heros
Immanem ærato circūfert tegmine ſiluam:
Inde ubi tot traxiſſe moras tot ſpicula tedet
Vellere: & urgetur pugna congreſſus iniqua:
Multa mouens animo: iā tandē erūpit: & iter
Bellatoris equi caua tempora coniicit haſtā:
Tollit ſe arrectū quadrupes: & calcibus auras
Verberat: effuſumq; equitē ſuper ipſe ſecutus
Implicat eiectoque incumbit cernuus armo.
Clamore incendunt cælum troeſque latiniq;.
Aduolat æneas: uaginaque eripit enſem.
Et ſuper hæc ait ubi nunc mezentius acer:
Eſt illa effera uis aīmi: cōtra tyrrhēus ut auras
Suſpiciens hauſit cælum mentemq; recepit.
Hoſtis amare quid increpitas: mortēq; minaris

Nullum in cæde nefas: nec sic ad prælia ueni:
Nec tecũ meus hæc pepigit mihi fœdera lau/sus:
Vnũ hoc p si q̃ ẽ uictis uẽia hostibꝰ oro
Corpus humo patiare tegi: scio acerba meorũ
Circunstare odia: hunc oro defende furorem:
Et me consortem nati concede sepulchro.
Hæc loq̃t: iuguloq; haud isciu s accipit ensem
Vndãtiq; animam diffundit in arma cruore.

pacto a te lausus recessit ut uitam requireret. Fœdera autem pepigit per translationem dixit.i.nõ sic pugnauit: ut ullum mihi uitæ reliquerit desiderium.
Venia: beneficium: ut Orantes ueniam. Hunc oro defende fu.inimicorum iram: & post fata sæuire cupientem. Defende autem est prohibe: ut Dum teneras defendo a frigore myrtos. Et bene petit ab Aenea q̃ scit eum ultro concedere: ut probauit in filio. Petit autem non de eius pietate dubitans. Sed timẽs iram suorum. Haud.i.liptotes figura. Non enim dicit nõ ignarus: Sed expectans omnibus uotis: ut Munera nec sperno idest libenter accipio. In hac autem figura plus cogitatur q̃ dicatur. Vndantique arma: Ordo. In arma undãti Cruore animam diffundit: cuius sedem plerique sanguinem uolunt esse: & sic est dictum: ut Vna eademque uia sanguis animusq; sequuntur.
DONA. Corpus humi patiare tegi: Verebatur.n.ne ciues ex ueteri odio in eius cadauer nimis sæuirent.
CHRI. Leuos eq. in orbes.i.circuncurrendo in orbẽ hẽbat æneã ad sinistrã. Aliter.n.currendo hastilia in eũ haud facile cõtorsisset. Nam dexteram facilius ĩ leuã mouere poterat. Siluã: appellat siluam densa illa iacula scuto æneæ affixa. Corpus.h.p.t.non quia multi faceret sepulturam: sed qa egere ferebat suos ciues hoc assequi. Haud.i.Ita describit Turnus ut animo esset inuictus. Diony.ĩ hac historia scribit q̃ commissa pugna Latinus & Turnus cecidere: & Aeneas nusq̃ amplius apparuit. Deinde scribit obsessis troianis Mezentius tãq̃ uictor imperabat: petebatque ab Ascanio sibi dari uinum quod Latio proueniret. Ascanius recusauit: & uinum Ioui uouit. Inde nocturno tempore e castris exercitum educens hostes inuasit: ualidaque pugna commissa captis hostium castris multos & eum his Lausum troiani ceciderunt. Mezentius occupato cum paucis propinquo monte audita cæde filii cum Ascanio pacem egit: & reduxit in Etruriam. Virgilius Autem hæc quæ dicit in laudem æneæ fingit.

Descriptio undecimi libri.

Ndecimo uicta est non æquo marte camilla.
Cõstituit marti spoliorum ex hoste trophæum
Exanimumque patri natum palanta remittit
Iura sepulturæ tribuit: tempusque latinis
Euander patrios affectus edit in urbe.
Corpora cæsa uirũ passim digesta cremãtur:
Legati referunt diomeden arma negasse:
Drances & turnus leges æquante latino
Concurrunt dictis ænea imminet urbi.
Pugnatur: uincunt troes: cadit dicta camilla.
Deinde duces castris donec cessere minantur.

P. Virgi. Maro. Aenei. Liber Vndecimus.

Ceanũ interea surgẽs aurora reliq̃t
Aeneas q̃q̃ & socii dare tp̃s humãdis
Precipitãt cur: tur bataq; funerẽ mẽs ẽ
Vota deũ prĩo uictor soluebat eoo.
Ingentẽ quercũ d̃cisis undiq; ramis
Constituit tumulo: fulgentiaq; induit arma:
Mezenti ducis exuuias tibi magne trophæũ

SER.

Ceanum interea surgens au.r. more suo prætermisit noctis descriptioné: quam transisse indicat præsens ortus diei: & hoc ẽ Vnde Horatius ait Nec uerbum uerbo curabis reddere fidus Interpres. Quæ enim naturalia sunt omnibus patent. Aeneas q̃q̃ & socii dare tẽpus humandis Precipitant curæ: consuetudo romana fuit: ut polluti Funere minime sacrificarent: si tamen contingeret: ut uno eodemque tempore & funestaretur quis & cogeretur dare operam sacrificiis laborabat ut ante sacra compleret q̃ funus agnosceret. Horati. Puluillus in capitolii dedicatione cum ab inimicis ei filius extinctus nunciaretur ait: Cadauer sit: Nec uoluit funus agnoscere donec templa dedicaret. Secundum quem ritum etiam æneas inducitur ante operam dare sacrificiis: & sic ad sociorum & palantis sepulturam reuerti. Præcipitant.c. Vrgent: longam enim dilationem sepultura non patiatur. Turbataque.f.m.e.funere palantis κατεξοχην. Nam hæc consuetudo etiam apud poetas ut a plebe segregarẽt duces: Sic paulo post ait: Interea socios in humataque corpora terræ Mandemus: & intulit Mœstamque euandri primus ad urbem mittatur palas: Sicut dictum est Reliquias Danaum atque immittis achilli. Item Forsitan & fuerint Priami quæ fata requiras.
Primo uictor soluebat eoo: Anteq̃ luctum subiret & funestaretur. Primo autem eoo subaudimus tempore: Nam græcæ ηωσ dicitur quam nos Auroram uocamus Homerus ροδοδακτυλοσ quod nomen latini traxerunt per deriuationem ut dicerent Et lætus eois Eurus equis. Item Eoasque acies. Sane ut etiam snpra diximus in hoc sermone prima syllaba naturaliter longa est: sed cum opus fuerit corripitur: aut licentia nominis proprii aut quia eam uocalis sequitur. Constituit tumulo: in cole: quia trophæa

Bellipotens:aptat rorantes ſanguine criſtas:
Telaq; trunca uiri:& bis ſex thoracha petitū
Perfoſſumq; locis:clypeumq; ex ære ſiniſtræ
Subligat:atq; enſem collo ſuſpendit eburnū.
Tum ſocios nāq; omnis cum ſtipata tegebat
Turba ducum:ſic incipiens hortatur ouantes.
Maxima res effecta uiri:timor omnis abeſto
Qđ ſupeſt:hæc ſunt ſpolia:& de rege ſupbo
Primitiæ:manibuſq; meis mezentius hic eſt.
Nunc iter ad regem nobis:muroſq; latinos.
Arma parate animis:& ſpe præſumite bellū:
Neq̄ mora ignaros:ubi primū uellere ſigna
Annuerunt ſuperi:pubemq; educere caſtris
Impediat:ſegneſque metu ſententia tardet.
Interea ſocios inhumataque corpora terræ
Mādemus q ſolus honos acherōte ſub imo ē:

non figebantur niſi in eminentioribus locis.Saluſti. de Pompeio: Deuictis hiſpanis trophæa ī Pirenæis iugis conſtituit: ex quo more trophæa in urbibus fi gebant̄ in arcubus ex ædificatis.lō nūc trophæū po/ nit æneas:qa nec dū plenā ē uictoriā cōſecutus:ſed oc ciſo mezentio fugauit exercitū.Plenæ.n.uictoriæ ut ſupra diximus:triūphus debet̄:& pſoluit uota pp tā ti ducis īteritū.Vel qa fas erat ēt de primitiis ſacrifica re. Tibi.m.t.B.Hoc per parēthesim dictū ē. Aptat: apte locat & congrue. Telaq;.t.u.pfacta.Ita.n.in tro/ phæis pōi cōſuerūt. Iuue.Et fracta de caſſide bucula pendēs & currū temōe iugū uictæq; triremis.Aplu/ ſtre. Et bis.ſ.t.p.Perfoſſumq;.l.Duodecim uulneri/ bus appetitū:qa ut ſupra dixit: totius thuſciæ popu/ lus in.xii.partes fuit diuiſus:ut Gens illi triplex popu li ſub gēte quaterni: q ſingulis lucumōibus parebāt. Moris āt fuit ut ītereptos duces oīs uulneraret exer citus:ſicut etiā de Hectore Home.cōmemorat:unđ eſt. Quæ circa plurimū muros accepit patrios. Cly peūq; ex ære: figuratius q̄ ſi reū diceret. Enſē collo ſuſpēdit eburnū. Vaginā eburneā: Sāe ebur eboris fa cit nō eburis:ſicut murmur murmuris: unđ qa ī pri cipialitatis declinatiōe uarietas iuenit̄ & deriuatio uaria ē:nā eburnus facit ab eo qđ ē ebur eburneus ab eo qđ ē ebor eboris. Maxia res effecta uiri:Occiſo tāto duce:ſimul ēt trophæi oſtēdit̄ cā. Abeſto:abſit.nā tertia p/ ſona ē. Quod ſupeſt:de reliquo:& ē abſoluta elocutio. Et de rege ſuperbo Primitiæ:aut hoc dicit primitiæ iſtæ q̄s fecimus nō de plebe ſunt:ſed de rege ſupbiſſimo.Aut certe ſupbū regē Turnū accipiamus. Nā de ipſo legimus:At rutulo abſeſſu iuuēis tū iuſſa ſupba mirat̄:ut ſit ſēſus.Hæc ſpolia & hanc primā belli partē ſupbo Turno ſuſtulimus.nā hoc epithetō ppriū Turni ē:qđ ei Vir.p īgenti ſcelere dat.Apud.n.maiores ſupbia īgēs facīus fuit:adeo ut Targnius:p multis ſceleribus ſupbi nomē accepit. Mēzētius hic ē:talis ut Hūc ego te eu/ ryale aſp. Muroſq; latios:lā cāpeſtri ſupauimus plio.reſtat ut ēt obſidiōe uicamus.credit.n.q; ſibi iā apte nul lus occurat:nec īaniter.Nā & paulo poſt dicturus eſt Turnus. Furta paro belli:& ī.xii.Latinus: Vix urbe tue mur Spes italas. Arma pa.ais:ut hypallage ē p armis parate aīos.aut certe mutāda ē diſtictio : ut ſi animis & ſpe pſumitæ bellū.Mēte poccupate:ut ſupra Turnus:Et pugnā ſpate pari.Bene aūt ait pſumite:qſi rē iā ſui iu ris aut ei debere uideat̄ certa uictoria. Vellere.ſ.a.ſ.Ne ī mora ſitis cū captatis auguriis ad bellum exire cœpi/ mus.Vellere aūt pprie dixit:qa romana ſigna figebant̄ in caſtris:& cū ad bellū eundū fuiſſet captatis auguriis euellebāt̄ e terra:nā alibi ea figi nō licebat:ſed īter auguria ēt hoc habebat̄:ſi auellēt facile ſequerēt̄:adō ut cū filio ī Arabis parthico bello ſit Craſſus occiſſus:q iturus ad pliū auelleř ſigna uix potuit. Interea ſo.dōec obſi ſidiōis tps aduēiat. Qui ſolus honos acherōte ſub imo ē:pp Cētū errāt ānos:uolitātq; hæc littora circum:& bene acherōte ſub imo:qa hæc res ad umbras tātū ptinet:nā apud prudētes hoīes nullius momenti ſunt iſta.

DONA. Recte diis cōſecrat:eius arma q deos ſp cōtempſit. Bis ſex:q̄ta uis fuit iſtius q duodeci plagis occi di nō potuit:nā in apto iugulo piit. Nunc.i.a.r.nō.n.uult tunc eē cōſultandū de bello cū pliū erit gerendum.

CHRI. Turbataq; funere mēs ē:Nā cū cuperet iuxta exhibere iis q de bene de rep.meriti occubuerāt: tamē ne funere pollueret̄ āte q̄ ſacra diis īmortalibus ex uotis ſuſceptis pficeret:nō poterat nō turbari.Vel dicamus præcipitant.i.pcipitem agunt curæ:quoniam qui uictora recte uti neſciunt pſæpe neq;q̄ uicerunt.ergo cupie bat & diis īmortalibus:ut par erat ſacra exhibere:cupiebat & funera:quæ dilationem nō patiunt̄ pcurare:ſed nec cura pſequendæ uictoriæ omittēda erat.Maxime autem turbabat̄ funere.quia iniqſſimo animo ferebat cædem ſuoꝝ præſertim Pallātis. Primo eoo:nā cum ī noctem protracta eſſet pugna prius nō poterat. Pri/ mo eoo.i.prima aurora. Ingentem quercum:nō ſolū in teſtimoniū uictoriæ:ueꝝ etiam in honorem deoꝝ erigebāt antiqui trophæum. Bellipotens.i.mars:nō enim filiū ut Mezētius Lauſum trophæo honeſtare uo lebat:ſed deum cuius beneficio uictoriā aſſecutus fuerat. Maxima res:nihil potuit accommodatius proferri. Erant enim milites anxii uehementer de futuro & nō ſine ſummo timore:nā nō ſine ſanguie fugauerant ho ſtes:& adhuc ſupererant Turnus & Latius Hortatur igit̄:quoniā ipum optimū initium rei bene agēdæ plus q̄ dimidium totius eſſet. Primitiæ & de rege ſuperbo:Hoc expoſui paulo ante. Mezentius.i.in noſtra pote/ ſtate quæ quidem res magna eſt:Habet.n.emphaſim Mezentius.q.d.tam metuendus rex.Nūc iter ad regem q.d.ſuperator exercitu campeſtri uiā ferro nobis ad ipam urbē aperuimus.Maxima ergo res perfecta cum ui cto exercitu urbs obſideri poſſit. Arma.p.a.Non.n.iubentur arma induere: Nam tūc erant humandi ſocii & nō propugnandū:ſed ſint animis uiri parati ad arma q̄ primū capiēda cū opus fuerit. Interea ſocios:Hoc aūt pronunciat:ut non ſolum pemptis ſatiſſacit:uerum ut exemplo uiuētes accendat ad rem ſtrenue agendam.

SER. Egregias animas quæ ſanguine nobis. Ingē ti arte laudat potius q̄ miſereatur extinctos: ut preſē tium animos in bella ſuccendat. Quē non uirtutis

Ite ait egregias animas quæ ſanguine nobis
Hanc patriā pepere ſuo:decorate ſupremis

Muneribus mœſtaq; euādri primus ad urbē
Mittatur palas:quem non uirtutis egentem
Abſtulit atra dies:& funerem merſit acerbo.
Sic ait illachrymās:recipitq; ad limia greſſū:
Corpus ubi exanimi poſitum palantis acetes
Seruabat ſenior:qui parrhaſio euandro
Armiger ante fuit:ſed non fœlicibus æque
Tū comes auſpiciis caro datus ibat alumno:
Circū ois famulūq; manus troianaq; turba:
Et mœſtum iliades crinem de more ſolutæ.
Vt uero æneas foribus ſeſe intulit altis
Ingentem gemitum tunſis ad ſydera tollunt
Pectoribus:mœſtoque immugit regia luctu.
Ipſe caput niuei fultum palantis:& ora
Vt uidit leuique patens in pectore uulnus
Cuſpidis auſoniæ lachrymis ita fat̃ obortis:
Te ne inquit miſerande puer cum læta uēiret
Inuidit fortuna mihi:ne regna uideres
Noſtra:nec ad ſedes uictor ueherer̃ paternas:
Non hæc euandro de te promiſſa parenti
Diſcedens dederam:cū me complexus euntē
Mitteret ī magnū imperiū:metuenſq; mōeret
Acres eſſe uiros cum dura prœlia gente:
Et nunc illa quidem ſpe multum captus inani
Fors & uota facit:cumulatq; altaria donis.
Nos iuuenē exanimū:& nil iā cæleſtibus ullis
Debentem uano mœſti comitamur honore:
Infœlix nati funus crudele uidebis.
Hi noſtri reditus expectatique triumphi:
Hæc mea magna fides:at nō euādre pudēdis
Vulneribus pulſum aſpicies:nec ſoſpite dirū.

egentem.Ennii uerſus ē. Funere merſit acerbo:Immaturo:trāſlatio a pomis. Qui parrhaſio euan. Arcadico ciuitate arcadiæ:quā Dona.uult parrhā dicta qđ ꝓcedit ſi parrha nomē ē græcū.Si āt latinū ē ſtulte ſenſit:Nā græcū nomē latinā æthymologiā nō recipit. Ibat:proierat. Alūno : Alūnus eſt q græcæ τροφιμοσ dicit̃ quod nomē qa latinū nō eſt:ut ab eo qđ eſt nutritor inueniamus eum q nutritus ē tranſit ad nomen aliud quia & Alūnū dixit. Iliades crinem de morte ſolutæ.i.has æneæ ancillas intelligimus: nam omnes matres:hoc eſt mulieres nobiles in Sicilia remanſiſſe dixit:excepta Euryali matre:de q̃ legimus. Quæ te ſola puer tantis e matribus auſa proſeqtur.
Vt uero æneas foribus ſeſe īulit altis: Naturale.n.ē ut iteremiſſa lamēta repetant̃ cum aliqs notus aduenerit:ſic īſtatio Ingreſſis ducibus đnuo deflet̃ Archemorus. Niuei fultum palantis:late patet hoc epitheton referri.n.poteſt & apud candorem priſtinæ pulchritudinis:& ad pallorem ex morte uenietem:& ad frigus quod proprie mortuorū ē:ut Corpuſq; lauāt frigentis & ungunt. Leui in pectore:pulchro: puerili nondum ſetoſo. Tene inquit:iteratio ē.nā ſupra ait Lachrymis ita fat̃ obortis:ſicut in qnto poſuit:Et fidā ſic fat̃ ad aurē & paulo poſt īulit Dic ait.Sane ſciendū & allocutionē talem eſſe q̃lis illa ubi deflet̃ Euryalus.Nā locis oibus cōmouet miſerationē ab ætate:a tpe:a uulnere:a ſpe parentis. Cū læta ueniret:Inuidit fortuna mihi. Ac ſi diceret q̃tū nocere aduerſa cum læta talē īulit caſum.Videtur aūt dolere quod q̃ri non poteſt de fortunæ crudelitate:quæ ei uno eodemq; tēpore & tanta cōtulit beneficia & tale intulit dānum. Te ne īuidit fortuna mihi:ut Liber Pāpineus īuidit collibus umbras.Diſcedēs dederant. κατα τοσ ιωπωμενον hoc intelligimus.Nā abſcedēs nuſq̃ eſt Euāndrum allocutus Aeneas. Cū dura ꝓlia gēte: ſubaudimus fore Fors:& Forte ēt uota ſuſcipit. Pōt & unum eſſe forſet.i.forſitan. Cumulatq; altaria donis:& ſacrificat:& ſuſcipit uota. Naturaliter aūt quæritur de errore mētis humanæ. Nil iam cæleſtibus ullis debentem Viui enim ſuperorum ſunt : mortui autem ad inferos pertinent unde in.xii.Vos mihi manes eſte boni quoniam ſuperis auerſa uoluntas. Superis aūt debemus oīa donec uiuimus ideo qa ut dicunt phyſici cū naſci cœpimus:ſortimur a ſole ſpiritum:a Luna corpus:a Marte ſanguinē a Mercurio īgeniū a Ioue deſideriū:a Venere cupiditas a Saturno humorem: q̃ omnia ſingulis reddere uidētur extincti. Vano mœſti comitamur honore:Inani ut ſupra diximus quantum ad uiuos ptinet. Hi noſtri reditus:Tale eſt:ut Manibuſq; meis mezentius hic eſt. Hæc mea magna fides: κατα τοσ ιωπωμενον:quā de palantis reditu ꝓmiſerat patri. Pudēdis uulneribus:A tergo illatis:& ē cōſolatio. Nec ſoſpite:pro ſoſpiti.Antiptoſis eſt hoc dicit:Si fugiſſet uulneratus a tergo ipſe ei optares interitū.
DONA. Puerum dixit palanta ut uictoris minueret gloriam:nam alibi iuuenem dixerat.
CHRI. Quæ ſanguine nobis hanc patriā pepere ſuo. Duas ualidiſſimas cauſas ꝓponit qbus egregio funere decorādi ſint oſtēdat:& qđ ſuo ſanguīe eā uictoriā peperūt:qua q ſupſtites ſunt adepti ſibi ſint ī Italia ſedes ꝙ & hic honos nouiſſimus ultimuſq; ſit:Et quoniā Pallas externus hō:& a cuius patre ꝓfugus & ſine regno liberaliſſime acceptus fuerat:& auxilio conſilioq; ſubleuatus eandē operā quā ciues præſtiterāt ꝑcipuū illi & regio filio adoleſcēteq; fortiſſimo dignū funus parat.Verū ita uniuerſam hāc rem ꝓſequit̃ poeta:ut nihil miſerabilius explicari poſſit.Nullūq; locū omittit:unde aliqua poſſit educi cōmiſeratio quē nō tractet & grauiſſime & copioſiſſime.Primū.n.propris lachrymis omnia miſerāda facit.Quis.n.nō mœrore afficiat̃ lugēte rege.Mouet deīde pathos ab ætate.Nā cū hactenus Euader fœliciſſimus fuerit : nūc demū ſenio cōfectus ī adoleſcentē ſpem unicā patris īfœliciſſimus ſit factus.Mouet a luctu atq; ululatu omniū circūſtantiū.Maxime āt mouet a pulchritudine Pallātis & ætate.Nam cum natura duce maxime amemus pulchritudinem uehemēter dolemus eam in tenera ætate ita crudeliter extingui : ut pulcherrimum pectus duriſſimo ferro ſit trāſfoſſum.Mouet ab oratione Aeneæ qui in primis inuehit in iniquitate fortunæ:qui illum tam optime de ſe me

ritum rebus suis paulo post fœlicissimis futuris ita inuide atque crudeliter præripuerit ut sua uirtute partis frui nō potuerit:nec q̄ illi pro triumpho fuisset ī patriā uictor nō potuerit redire.Maxima aūt est illa cōmiseratio q̄ & ipse & Euānder præter spē in tantam calamitatē inciderint.Nec paꝝ momēti est in eo q̄ tam anxie euander illū cōmendarit.Nā timorē maximū ostēdebat. Hi nr̄i reditus.q.d.q̄tū falsi sumus a nr̄a opinione. Hæc mea magna fides:Conqueritur fidem suam esse imminutam. At non euandre:& hoc mouet pathos.

Optabis nato funus pater:hei mihi quantum
Præsidium ausonia:& quantum tu ꝑdis iule.
Hæc ubi defleuit:tolli miserabile corpus
Imperat:& toto lectos ex agmine mittit
Mille uiros:qui supremū comitētur honorē:
Intersitque patris lachrymis:solatia luctus
Exigua ingentis:misero sed debita patri
Haud segnes alii crates:& molle pheretrum
Arbuteis texunt uirgis:& uimine querno
Extructosq; toros obtentu frondis inumbrāt.
Hic iuuenē agresti sublimem stramīe ponūt:
Qualem uirgineo demessum police florem.
Seu mollis uiolæ:seu languentis hyacinthi:
Cui neq; fulgor adhuc:nec dū sua forma ꝛcessit
Nō iā mater alit tellus:uiresq; ministrat.
Tum geminas uestes ostroq;:auroq; rigentes
Extulit æneas:quas illi læta laborum
Ipsa suis manibus quondam sidonia dido
Fecerat:& tenui telas discreuerat auro:
Harū unam iuueni supremū mœstus honorē
Induit:arsurasque comas obnubit amictu:
Multaque præterea laurentis præmia pugnæ
Aggerat:& longo prædam iubet ordine duci:
Addidit equos:& tela q̄bus spoliauerat hostē
Vixerat & post terga māus quos mitteret umbris
Inferias cæso sparsuros sanguīe flammā:
Indutosque iubet truncos hostilibus armis
Ipsos ferre duces inimicaque nomina figi
Ducitur infœlix æuo confectus acetes

SER. Hæc ubi defleuit.i.postq̄ hæc cū lachrymis dixit.Flere.n.ē cū uoce lachrymare. Vnde habemus ī sexto Cōtīuo audite uoces uagitus & īgēs īfātumq; aīæ flentes ī limite prīo. Toto lectos ex agmīe:troianos tuscos arcadas. Exigua: q̄uis.n.magna sint orbitati patris prodesse nō possunt. Pheretrum:Græcæ φερτρον dicit̃.Vnde ꝑ dieresim pheretron pheretrū facit.Nā latīe capulus dr̄.Vnde ait Plautus Capularis senex.i.uicīus capulo: q dictus capulus ab eo qđ corpus capiat. Vimine querno:sunt aliq̄ duæ deriuationis: tamen eis sic utimur cū adiūctiōe alterius nominis: ut quernū uimen. Item colurnū ueru: ut Pīguia que ī uerubus torrebimus exta colurnis:ficulnum lignum ut Hora.Olim truncus eram ficulnus īutile lignum.Item aprugnum callū pro aprinū Optētu frōdis īumbrant ueluti camerā quandā capulo ramorū extensiōe fecerūt. Agresti sublimē stramīe ponunt. Hoc est suꝑ frōdes ponūt.Nā hic reddit qđ omiserat supra dicens:Extructos toros.Nec adens Vnde. Demessum: ꝑticipiū est ueniēs ab eo qđ est metor. Sane ab eo quod est meto p̄teritum ꝑfectum messui facit.

Sua.f.r.ꝓpria pulchritudo. Auroq; rigētes:unūq; uacat:& ē additū hiatus causa. Læta laborū:figura ē Lætus rei: nā modo dicimus Lætus labore. Discreuerat depīxerat:Simul amantis affectus ostēdit̃. Harū unā:de duobus & hoꝝ alterum & horū unū possumus dicere:nā artigraphi hoc tantum uetāt.Ne de duobus alium dicamus quod de multis proprie dicitur. Sane figurate dixit uestē īduit: ut Exuuias īdutus achillis: cum ī usu sit īduit illa re:ut Indutosq; iubet trūcos hostilibus armis Arsurasq; comas obnubit amictu.Haꝝ unā īduit iuuēi:altera caput eius uelauit Nā supra dixit duas uestes eē latas. Obnubit:āt uelauit. Trāslatio a nubibus q̄bus tegit̃ cælum unde & nuptiæ dicunt̃:q̄ nubentiū capita uelent̃. Laurētius p̄mia pu.mittit p̄mia quæ de præda laurētis pugnæ substulerat.nā præda ē q̄ eripit̃: p̄miū qđ offert̃.

Equos & tala q̄bus spoliauerat hostē: Vel Palas uel Aeneas.nā ambigue positū ē. Spolia āt cū ea tantum sint quibus hostis spoliari potest: ut lorica uel uestis. Abusiue ēt spoliū dr̄ q̄dq̄d ab hostibus tollit̃.Vnde ē postq̄ illū uita uictor spoliauit achilles. Vmbris īfe.proprie.nā īferiæ sūt sacra mortuoꝝ. Cæso sāguīe: ꝓ cæsoꝝ:ut supra:captiuoq; rogi ꝑfūdat sāguīe flāmas. Ipsos ferre.d.suos.s.q illis ꝑerant.Melius tamē ē iubet teucros ferre ipos duces.Hoc ē ducū spolia: ut trophæa ipos duces duxerit:sicut supra manibusq; meis mezētius hic ē. Inimicaq; nomīa figi:Inimicoꝝ dicit āt affixos trophæis titulos cū noībus occisoꝝ. Ducit̃ īfœlix ace.q̄si q cōsternitus nimio dolore ire nō poterat. Et bene ex reꝝ ꝑmutatiōe exꝑssit doloris magnitudinē dicēs ita doluisse acetē:ut pene carēs humano sēsu ꝑ se ire nō posset:& equū ita sētisse īteritū domini.ut in hūanū migraret affectū:nā & lachrymabat:& spōte seq̄bat̃ cadauer.

DONA. Quibus spoliauerat hostem:Ambigue dictum uel quibus usus fuerat dum hostes interimeret. uel quibus uictor hostes spoliauit.Vltima tamen sententia melior est.

CHRI. Hei ubi defleuit:egregius & excelso aīo uir:q tantū tribuit luctui quantū exigit humāitas.Deinde præparat id funus qđ Euādro ī tanto mœrorē aliquā posset afferre cōsolationē.Se plorat postremū damnū filii ex morte pallātis. Lectos mille uiros ex.t.a:Sīgula uerba ingēs pōdus hēt.Eligit.n.nō ex una altera ne ala aut cohorte:sed ex toto exercitu & legit mille ut pōpa eēt numerosa & legit uiros.i.hoīes fortissimos q & comitarēt̃ funus:& patrē cōsolarēt̃. Solatia exigua īgētis lu.declamatio a cōtrario ē exiguū & īgēs q̄ ostēditur quātus ī parēte luctus fuerat. Sed debita.q.d.quāuis uideret Aeneas q̄ parū ꝓficeret tāto apparatu:tamē debitū officiū nō censuit prætereundum.Crates & arbuteas uir.ponit q̄a res ī tanto rerum momento summā

celeritatem desiderans artificiū nullū expectare nō poterat. Sed hæc oīa agrestia & ex tēporanea magnifice ex ornata sunt pciosis uestibus superimpositis. Ergo nec mora fuit miseratio fabricādo nec magnificentia uesti um ad ornatū defuit. Stramine: & frondes & paleas: & qcqd ea gratia substernimus: ut quod sup ponēdū mollius excipiat. Qualē uirgineo: optima cōparatio: nā ut flos nuper succisus & si langueścat nō stati amit tit pulchritudinē: sic Pallātis pulchritudo non stati discesserat. Ex ista āt cōparatiōe sūmā citat commiseratio nem. De uiola āt & hyacintho diximus in bucolicis & georgicis. Mater alit: nam humore terrestri aluntur plantæ: quem radicibus suis sugūt: & ui stomachi pbētes decoquunt: & in alimentū cōuertūt. Ostro auroq̧ rigētes: sæpe poetæ duo uni uerbo adiungunt: quoꝶ alteꝶ nō quadrat: ut in geor. tenues pluuiæ & penetra bile frigus adurat: Nam frigoris ut & caloris adurere ē: sic hoc loco uestis ex purpuræ ifectura non riget idest nō redditur inflexibilis: ex multo āt intertexto auro riget. Laudat āt uestes a materia: qa ex purpura eēt & au ro: laudat ab artificio ac postremo ab auctoritate donatoris. Multaq̧: spēm pene triumphi adhibuit. Qui bus spoliauerat. Pallas potius q̄ æneas. Vinxerat: nā captiuos hostes ad sepulchrū ducis interfecti iugulabant Inde sequētibus tpibus dānati capite pugnare ī magnoꝶ uiroꝶ funere cogebāt ut eēt q sanguinē spgerēt do nec gladiatores puenerūt. Indutos trū. Ad quāda trophæi spēm. Ipsos du. Vt maiorē auctoritatē hērēt res uel duces funeris itellige. Ducit̄ infœlix æuo cōfectus ace. Pathos ab ætate: sic illud Et fauni misereř senectæ.

Pectora nūc fœdās: pugnis nūc unguibus ora
Sternitur: & toto proiectus corpore terræ:
Ducunt & rutulo perfusos sanguine currus.
Post bellator equus positis insignibus æthon
It lachrymās: guttisq̧ humectat grādibꝫ ora.
Hastā alii galeamq̧ ferūt: nam cætera turnus
Victor hēt: tū mœsta phalax teucriq̧ sequūt̄:
Tyrrhenique duces: & uersis arcades armis.
Postquā oīs longe comitū præcesserat ordo:
Substitit æneas: gemituq̧ hæc addidit alto.
Nos alias hic lachrymas eadē horrida belli
Fata uocant: salue æternū mihi maxime pala:
Aeternūq̧ uale: nec plura effatus: ad altos
Tendebat muros: gressūq̧ in castra ferebat:
Iamque oratores aderant ex urbe latina
Velati ramis oleæ: ueniamque rogantes
Corpora per campos ferro quæ fusa iacebant
Redderet: ac tumulo sineret succendere terræ:
Nullum cum uictis certamē: & æthere cassis:
Parceret hospitibus quondā socerisq̧ uocatis.
Quos bōus æneas haud aspernāda precātes
Prosequitur uenia: & uerbis hæc īsuper addit
Quæ nam uos tanto fortuna indigna latini
Implicuit bello: qui nos fugiatis amicos?
Pacem ne exanimis: & matris sorte peremptis
Oratis? equidem & uiuis concedere uellem:
Nec ueni ni fata locum: sedemque dedissent:
Nec bellū cum gente gero: rex nostra reliquit
Hospita: & turni potius se credidit armis.
Aequs huic turno fuerat se opponere morti:
Si bellum finire manu: si pellere teucros
Apparat: hic decuit mecum concurrere telis.
Vixet cui uitam deus aut sua dextra dedisset:
Nunc ite: & miseris supponite ciuibus ignem.

SER. Fœdans: uel cruentās: uel lacerās. Terræ: in terra. Positis īsignibus: sine phaleris: qd āt equū di cit lachrimare nō miꝶ ē: cū Home. ēt diuinitatē idu xerit. Aethon: nomē eq: quo & auroř equus uocat̄. Cætera turnus uictor habet: κατασιωπωμενον & alia ei sustulisse itelligamus nō tātū Baltheū: ut legi mus supra. Phalāx: lingua macedonū legio. Quod āt ait mœsta: arcadas itelligimus. Vnđ isert Teucriq̧ tyrrheniq̧: & hoc est quod ait supra Et toto lectos ex agmine mittit mille uiros. Versis arcades ar. Lu gentū more mucronē hastæ nō cuspidē contra ter rā tenentes. Scuta etiā iuertentes propter numia illic depicta: ne eoꝶ simulachra cadaueris polluerent̄ as pectu: ut nōnullis frustra placet. Nam lugētū mos ē prioris habitus imutatio. Alias hic ad lachry. ad ali am sepulturā. Salue æternū mihi maxime pala Ae ternūq̧ uale: Varro ī libris logistoricis dicit iō mor tuis salue & uale dici: nō ꝙ ualeř aut salui eē possint: sed ꝙ ab his recediuseos nūq̄ uisuri hic ortū ē ut etiā maledicti significationē iterdū uale optineat: ut Te ren. Valeāt qui iter nos dissidiū uolūt: hoc ē ita a no bis discedāt: ut nūq̄ ad nostꝶ reuertant̄ aspectū. Er go cū mortuo dicit̄ uale: nō ætimologia cōsideran da ē: sed cōsuetudo: ꝙ nullis uale dicimus nisi a qui bus recedamus. Oratores: Legati a porando pro re publi. nominati. Vrbe latina: pro latini idest de lau ro lauinio. Velati ramis. o. non coronati. Nec enim lugentes decebat: sed istructi & ornati. i. in manibus oliuæ ramos ferentes: sic Home. σεμματε Χωνευ Χερσεν Velari āt ornari: ut illo loco significat: Victo ri uelatū auro uittisq̧ iuuēcū: cū uittis nō aut uelent̄ aut coronent̄ uictimæ: sed ornentur. Veniamq̧ ro gantes: Beneficiū. Ferro quæ fusa: modo interem pta alias fugata sed discernūtur epithetis ut si dicas ferro fusus ē: uel metu fusus. Redderet: Ostendit iā posse in troianorum eē potestate. Et æthere. c. uacu is: unde & rhetia casses dicimus. hoc autē bene addi dit ꝙ uicti possūt inouare certamē. Aut asper nan da: iusta non contemnenda. Sepulturæ. n. beneficiū generaliter debetur uniuersis. Insuper addidit: accu mulat uerbis beneficium dicens pacem se etiam ui uis uelle præstare. Pacem: autem ideo defūctis: qa ait nullum cum uictis certamen & æthere cassis: & mortuorum pax sepultura ē. Vnde elegit uerbum utriusq̧ aptum. Quænā: quanta & qualis: nam mi rantis ē: nec. n. dubitat: cum ipse dicat indigna. Im

plicuit:inuoluit inuitos. Nec ueni:nec uenissẽ tẽpus ꝑ tpe. Nec bellũ cũ gẽte gero:sed cũ turno ꝑ qđ eoꝝ captat fauorẽ. Huic morti:δεικτικῶσ.quasi ostendit iacentes. Si bellũ finire manu:hoc est.n.interẽptiõe:põt eni ĩ pace finiri. Vixet:pro uixisset:& est syncope. Deus aut sua dextra dedisset:uictoriá uel uitá:quia dupliciratione cõstat uictoria:aut uirtute:aut uoluntate fortunæ. Miseris ciuibus:quasi aliena culpa pereũtibus.
DONA. Miseris:qui non in suo:sed in Turni negocio perierant.

Aethõ CHRI. Aethon:nomẽ equi pallãtis deductũ ab uno ex equis solis.Erant eñi Pyrous:Eous:æthon:& phlegõ:qđ át eũ ex desiderio domini illachrymátẽ scribit nõ oĩno poeticũ ẽ:ná equos & uictoria exultare atq; efferri & lætitiá ostẽdere:& cũ uicti fuerint sũmo mœrore cõfici ẽt:qui naturalẽ historiá tradidere affirmát.ná Pli.ait Præsagiũ pugná & amissos lugẽt dominos:lachrymasq; ĩterdũ desiderio fundunt.Interfectoq; Nicomede rege equus eius desiderio uitá finiuit.Ac multa alia in eadẽ sĩna põit. Iam orato.ostẽdit q̃ ampla fuerit uictoria:cũ ita se uictos hostes faterẽt:ut stati ad pacẽ petẽdá sese submitterẽt.Ostẽdit ẽt qđ unius uiri auctoritas possit:ná absentia Turni hæc pene oĩa euenerũt. Nullũ cũ ui.cer.&.æ.c.Grauissimus locus:& q plurimũ apud eũ uiꝝ ĩ quo recta rõ ualet omnẽ ꝑturbationẽ supprimeret.Quapp primo cõgressu placatus ẽ Aeneas.
Prosequit.u.q.d.stati donat ueniá. Quæ.n.f.ná cũ & se & illos excusare uellit:reiicit culpá ĩ fortuná:& re uera latinus societatẽ expetiuerat troianoꝝ:& ipse æneas nihil aliud tẽtabat sed iniqtate fortunæ a Turno ĩ bellũ ĩpulsi sunt. Et uiuis cõ.uel.sñia ẽ.Vellẽ ipsos nõ fuisse extĩctos:ut uiuẽtibus pacẽ dare possẽ. Vel dicit ita: Omnia cæsis remito.ut ẽt cũ uiuentibus conuenire cuperem. Nec ueni.q.d.non fuit causa ueniendi ut uos debelarem:sed ut quem fata locũ dabant acciperẽ.Hinc seqtur ut nõ geram bellũ cum latinis:quos ĩcolumes eẽ cupio:sed cũ rege uestro a quo terris fatalibus prohibeor:tandẽ omnẽ culpá ĩ Turnũ reiicit. Accumulatq; inuidia qui cum belli causa fuerit a pugna discesserit

Dixerat:æneas olli obstupuere silentes:
Conuersiq; oculos inter se:atq; ora tenebant.
Tum senior semperq; odiis:& crimine drãces
Infensus iuueni turno sic ore uicissim
Orsa refert:o fama ingens ingentior armis
Vir troiane:quibus cælo te laudibus æquem?
Iusticiæ ne prius mirer belli ne laborum?
Nos uero hæc patriá grati referemus ad urbẽ
Et te si qua uiam dederit fortuna latino
Iungemus regi:quærat sibi fœdera turnus.
Quin & fatales murorum attolere moles:
Saxaq; subuectare humeris troiana iuuabit.
Dixerat hæc:unoq; oẽs eadẽ ore fremebãt.
Bis senos pepigere dies:& pace sequestra
Per siluas teucri mixtique impune latini
Errauere iugis.ferro sonat alta bipenni
Fraxinus:euertunt actas ad sydera pinus:
Robora:nec cuneis & olentẽ scindere cedrũ:
Nec plaustris cessãt uectare gemẽtibus ornos
Et iam phama uolans tanti prænuncia luctus
Euandrum euãdriq; domus & mœnia replet.
Quæ modo uictorem latio palanta ferebat
Arcades ad portas ruere:& de more uetusto
Funereas rapuere faces:lucet uia longo
Ordine flãmarum:& late discriminat agros.
Cõtra turba phrygũ ueniens plangentia iũgit
Agmina:quæ postq̃ matres succedere tecto
Viderũt:mœstã ĩcendunt clamoribus urbẽ.
At non euandrum potis est uis ulla tenere:
Sed uenit in medios:pheretro palãte reposto
Procubuit sup:atq; hærẽt lachrimãsq; gemẽsq;

SER. Obstupuere silẽ.i.obsttupefacti sunt & silere cœperũt. Tunc senior:cui ab ætate ꝑstabatur auctoritas. Odiis & crimie drãces insensus iuue.turno:Aut per suũ crimẽ.i.inertiá:quam semper uirtuti cõstat eẽ cõtrariá:aut Turni crimine:qui tot uiris mortis cá extiterat. Orsa refert:Cœpta uerba. O fama ingens ingentior armis:frustra ait Dona.hoc nomen de his esse quæ non recipiunt comparationem nam quia augumentum recipit etiam comparatur. Alia illa sunt nomina in quibus est dubitatio utrum comparentur:ut est perfectus quia si uelis comparare incipit perfectus non esse perfectus. Cælo te laudibus æquem?pro is qui ĩ cælo sunt idest diis:ut Ceruleus thybris cælo gratissimus amnis. Iustitiæ ne prius mirer belli ne la.Figura græca miror illius rei & regno illius rei:ut θαυμάζω ἐκείνου καὶ ἄρχω ἐκείνου.unde Horatius ait:& qua paupere daunus agrestum regnauit populorum:pro agrestibus populis.
Si qua ui.rationem. Dederit.f.l.& bene cum exceptione policet dicens:si uoluntatem nostram fortuna comittetur. Fœdera.t.Vel coniugis uel amicitiarum. Fatales.m.quia audiuerat:Nisi fata locum sedemq; dedissent. Saxa troiana:Ambitione ait quasi troianis fataliter debita. Pepigere dies:pacti sunt ab eo quod est paciscor & pepigi:& pactus sum facit sicut ab eo qđ ẽ ꝑco & parsi & pepci. Pace.s.media & tẽporali.ná sequester ẽ medius ĩter duos altercantes apud quẽ aliqd ad tps se ponit. Pacẽ ergo sequestrá ĩducias dicit.i.pacẽ tẽporalẽ:& mediá inter bellũ ꝑteritũ & futuꝝ. Mixtiq; ĩm.l.apud maiores magna rat cura fidei:adeo ut inter Porsená & Romanos factis indutiis:cũ ludi circẽses ĩ urbe celebrarent:ĩgressi hostiũ duces curruli certamine cõtẽderẽt:& uictores coronarẽt. Ferro.b.ad epithetõ trãstulit nomẽ propriũ:ná bipẽnis ꝑ se plenũ ẽ:& securĩ significat:ut crebrisq; bipẽnibus ĩstát. Robora:Mõ genus est ligni ná ẽ inter spãlia noĩatũ. Palustris ge.sub põdere sonãtibus. Quæ mõ ui.l.p.s.bene mõ Vno.n.eodẽq; die & fortiter fecit & piit:ut Hæc te pria dies bello dedit:hæc eadẽ aufert. Arcades ad.p.r.eos dicit q ĩtra ciuitatẽ sunt. De.m.ue.qa antea ꝑ noctem

Et uia uix tandem uoci laxata dolore est.
Non hæc o pala dederas promissa parenti
Cautius ut sæuo uelles te credere marti.

cadauera persunerabantur cum faculis. Rapuere faces: Raptim & festinanter tulere. Discriminat: diuidit. Vnde discrimen capitis muliebris dicitur. Incendunt: implent: ut clamore incendunt cælum troesque latinique. Vis ulla: nec ætatis imbecilitas: nec sæueritas regia. Pheretro palante reposto: posito Palantis pheretro. Nam antiptosis est. Non hæc o pala dederas promissa parenti Cautius ut sæuo uelles te crede mariti: duplex expositio é: aut. n. hoc dicit: Non. n. mihi talia promittebas; ut crederé te cautius dimicatuꝝ: ut intelligamus Palantẽ proficiscentem promisisse patri uictoriá cædé hostium plurima spolia. Qui enim hoc cogitat cautelæ obliuiscitur auiditate pugnandi aut certe non pro non ne nempe accipiamus: ut in Terentio: Non tu hunc rus hinc prodesse aiebas idest nõne pro nẽpe: ut sit sensus. Nẽpe mihi hæc dederas promissa discedens: quia cautius fueras dimicaturus.

DONA. Pace sequestra: sequestra pax ea est quæ sic interponitur ut non tollit sed differat bellum. Post quamma. uel pro mulieribus posuit. uel matres eorum qui cæsi fuerant.

CHRI. Conuersiq; o. in. se. Quo signo tacite ostẽdebant admirari. O fama in. Multis dura aduersaria cõstituta est fama cum ipsi re correspondere non possint. Ergo magna laus æneæ qui famá superet. Quibus. l. æ. t. c. q. d. quibus uerbis possum promere laudes tuas quibus te cælo idest cælestibus diis æquari potes. cũ aũt iustitiam & bellũ ponat: ostendit illũ & in pace & ĩ bello optimũ eẽ quibus ciuili homini nihil maius tribui põt hæc ãt duo ita magna eẽ affirmat: ut nõ possit discernere utrum maius. Grati: Memores beneficii accepti de humádis cæsis. Si qua uiá. d. f. ná fortuna disiunxerat latinũ ab Aenea & nõ cõsiliũ. Ergo de uoluntate Latini nihil dubitátes fortuná quæ aduersa illũ disiunxerat optat ut prospera reconciliet: & sic beniuolũ suũ regé æneæ reddit. Quærat sibi fœ. t. amare ĩ eũ hæc euomit. q. d. non esse habẽdam rõné eius qui soli sibi seruiens: ut cõiugio potiret̃ cæteroꝝ saluté in discrimẽ adduxit. Pace seque. sequestré eum appellamus: cuius fidei credit̃ rex: de qua controuersia pẽdet donec certũ decernatur: & a quadá similitudine iducias pacẽ sequestré appellát. Quæ mõ ui. ex q̃ re ostẽdit̃ quá uaria mutabilisq; sit fortũa q̃q; ĩstabilis. Arcades ad por. rue. distributio é ná magnus luctus fuit uiroꝝ funeri occurrentiũ: maior mulierum ĩtra urbẽ: maximus át Euándri cui a pĩcipio uocem dolor præripuit. Non hæc o palla: Inde exorsus est unde dolor proueniebat.

Seque ster

Haud ignarus erã q̃tum noua gloria ĩ armis:
Et prædulce decus primo certamine possit
Primitiæ iuuenis miseræ: bellique propinqui
Dura rudimenta: & nulli exaudita deorum
Vota precesq; meæ: tuq; o sanctissima cõiunx
Fœlix morte tua neq; in hũc seruata dolorem.
Contra ego uiuendo uici mea fata: superstes
Restarem ut genitor: troũ socia arma secutũ
Obruerẽt rutuli telis: animam ipse dedissem:
Atq; hæc pompa domũ me nõ paláta referret
Nec uos argueri teucri: nec fœdera: nec quas
Iunximus hospitio dextras: sors ista senectæ
Debita erat nostræ: quod si immatura mãebat
Mors natum cæsis uolscorum milibus ante
Ducentem in latium teucros cecidisse iuuabit.
Quin ego non alio digner te funere pala
Quã pius æneas: & quã magni phryges: & q̃
Tyrreheniq; duces tyrrhenũq; exercitus oĩs
Magna trophæa ferũt quos dat tua dextra le-
Tu quoq; nũc star̃s ĩmanis trũcus ĩ armis: -to.
Esset par ætas: & idem si robur ab annis
Turne: sed ĩfœlix teucros qd demoror armis?
Vadite: & hæc memores regi mãdata referte.
Quod uitã moror inuisam palãte perẽpto:
Dextra causa tua est turnum natoq; patriq;
Quã deber̃ uides. meritis uacat hic tibi solus

SER. In armis: apud armatum: Cuius consilium cupiditas uictoriæ plerunque conturbat. Vota: precesque meæ: supra Fors & uota facit. Fœlix morte tua: ea re fœlix q̃ cæteri dolẽt. Viuendo uici mea fata: Diu uiuendo: ut in Bucolicis O lycida uiui peruenimus. Vici autem mea fata per naturalem ordinẽ uita longiore superari: Nanque hic ordo naturalis é ut sint parentibus superstites filii. Fata ergo generalia dixit referens se ad naturalem ordinem: non ad fatum proprium. Nam fata superare nemo hominũ potest: Vnde multi sic distinguunt: Contra ego uiuendo uici uitam scilicet filii. Nam hoc est superstes restarem ut genitor: ut mea fata per exclamationem dictũ sit. Sciendum tamen etiam irrationabilia dolẽtibus dari. Restarem: essem. Dedissem: reddidissẽ.

Nec uos ar teu. exonerat eoꝝ pudoré ne uideat̃ cá orbitatis fuisse: dicens hoc sibi fataliter debitũ. Senectæ: deest ætatis ná senecta ætas dr̃ Sal. Senecta iam ætate. per se autem plenum est si senectus dicamus.

Ducentem in la. t. c. i. lucrũ quodámõ putat ĩpedisse ꝑ amicoꝝ fœlicitate filiũ q morti fuerat acerbo fũere fataliter debitus: & é a q̃litate beneficii solatiũ

Non alio digner te funere pala: Latenter hic æneæ ostenditur pietas quæ in amici funus tanta contulit ut pater amplius præstare non posset. Tu quoq; nunc stares immanis. t. ĩ. ar. Sicut isti duces de qbus hæc sunt trophæa. Ná supra ait. Indutosq; iubet trũcos hostilibus armis ipsos ferre duces. Esset par. æ. uel mea uel filii. Nam ad utrunque põt referri. Teucros qd demoror ar. Ab armis: & hoc uidet̃ dicere dimittẽdi sũt troiani: ut more Turni satissiat doloribus meis: qđ etiam hic posteriora significát. Meritis uacat hic tibi solus Fortunæq; lo. Nihil est aliud quod possit uel uirtus tua uel fortuna ꝓstare. Nam his rebus uictoria contingit: nisi ut occiso Turno &

uindices filium:& patrẽ consoleris orbatum. Sed gnato.m.p.sub.i.ac si diceret hãc solã esse causam : ꝗ eum cogat ad uitæ pacientiam:ut filio Turni nunci etur interitus. Extulerat.l.Asinius Pollio dicit ubi que Virgi.ĩ diei descriptiõe sermonem aliquem ponere aptum ꝑsentibus rebus:ut hoc loco:quia funerum & sepulturaꝝ res agitur : dicit extulerat. Nam & efferre ẽ ad sepulturam ferre.Itẽ ĩ quarto qa ẽ nauigaturus æneas & relicturus didonem dicit : Tithoni croceũ linquẽs aurora cubile:quod licet supefluũ sit:ĩ multis tamẽ locis ĩuenit̃. Miseris.m.ꝗ sunt subiecti tot casibus Home.Δει λοισι βροτοισ.i.miseris mortalibus non timidis. Opa atq; la.hoc opus:& hæc opa tũc dicimus quãdo negociũ ipsũ quod gerit̃ significamus.Si ãt fœ.ge.dixerimus operas ipsas personas : quæ aliquid faciunt significamus:sicut custodia dicit̃ quæ custodit:ut cernis custodia qualis:nã ut hi qui custodiuntur custodia dicant̃:usurpatũ est:unde male est in usu:Custodiæ audiunt̃. Constituere.p.Pyra est lignoꝝ cõgeries:rogus cũ ardere cœpit dr̃:bustũ uero iam exustum uocat̃:quẽ ordinem seruat poeta dicens. Constituere pyras.Itẽ subiectisq;.ignibus atris.Ter circum accensos decurrere rogos.Item semiiusta seruant busta.

Fortunæque locus:non uitæ gaudia quæro:
Nec fas:sed nato manes perferre sub imos.
Aurora interea miseris mortalibus almam
Extulerat lucem:referens opera:atq; labores.
Iam pater æneas iam curuo in littore tracon
Constituere pyras:huc corpora quisq; suorũ

DONA. Nihil in his uersibus dignum quod ponerem inueni.

CHRI. Haud ignarus eram:oratio hæc artificio summo exornata cuius uires facile ex similibus hactenus interpretatis orationibus facile intelligemus. Accusauerat natum qui sibi inobtemperans fuisset: nunc ostendit non ex ĩpia contumacia:sed ex magni animi audacia & gloriæ cupiditate peccasse. Primitiæ iuuenis mi. exclamatio ẽ ꝑ quã cõqueritꝰ fortunã stati a pricipio pallãti inimicũ fuisse:& prima militiæ. rudimẽta durissima extitisse:& sua uota minime fuisse exaudita. Tuq;.o.s.c.s.m.tua:Maximũ ĩfœlicitatis argumẽtum:Nã cũ si ꝗ infœlices fuerunt nostrarum calamitatum comparatione fœlices possunt appellari:ut illud O ter quaterq; beati Quis ante ora patrum &.s.a.c.o. Vici mea fata:Hyperbole ẽ.Nemo enim sua fata uicit. Sed cum uolumus longam alicuius uitam dicimus uixit plusꝗ̃ sibi a fato concessum fuerat:ut tantam uideret calamitatem Multi enim propter longiorem uitam in eas calamitates inciderunt quas si prius decessissent omnino euitassent quod de Priamo testat̃. Troũ.s.a.s. Increpat se ipsũ qđ nõ potius ipse met ĩ bellũ ꝓcesserit:& ĩ quo ꝑmortuus filii funus nõ aspexisset. Nec uos ar.Nõ tamẽ ĩputat mortẽ filii troianis: ꝗ illũ ĩ bellũ adduxerit: sed fato suæ senectæ.Illis autem debere fatetur ꝙ postꝗ̃ filio moriendum erat cũ tãta gloria mortuus fuerit.

SER. More.t.p.quia apud uarias gentes diuersa fuerunt genera sepulturæ:inde ẽ ꝙ alii obruuntur: alii exuruntur:alii proprias remittuntur ad patrias alii per diẽ ut nunc isti:alii ꝑ noctẽ ut supra Palas : & ꝓpter has uarietates Vir.posuit.Nãq; Eraclytus ꝗ oĩa uult ex igne cõstare:dicit debere ĩ ignẽ corpora resolui.Thales uero ꝗ cõfirmat oĩa ex humore procreari dicit obruenda corpora:ut possint humore resolui. Ignibus atris: Atq ignes atri nõ sũt sed epithetõ traxit de negocio ut atris diceret:hoc est funebribus ut paulo post Mœstũ funeris ignẽ.i.funebrẽ.Nam mœstus eẽ nõ potest ignis. Condit̃ ĩ tene.i.fumi obscuritate cõplet̃. Cuncti fulgentibus ar.frustra hoc epithetõ notãt critici quasi circum euntes rogos alia arma habere debuerunt. Cincti:instructi. Decurrere.r.ꝑ circa rogos cucurrere .Bene autem ait decurere nõ decurrere. Nam uerba quæ in præterito perfecto primam syllabam geminant ut curro cucurri: & tondeo totondi:cũ composita fuerint geminare nõ possunt:Nã neq; decucurri:neq; detotondi dicimus:exceptis tãtũ duobus do & sto. Clangorq; tu. ante.n.mortui ad tubã deducebant̃ : unde Persi.Hic tuba cãdelæ:tandẽq; beatulus alto Cõpositus lecto. Hinc alii spolia oc.d.l.secũdũ suæ gentis ritum alii hostilia arma: alii peremptorum cremabant. Feruẽtesq; ro.nimio.s.cursu:Alibi uolet ui feruidus axis. Hora.Metaq; feruidis euitata rotis. Nõ fœlicia te. ꝗbus defendere nequiuerũt. Mactant̃.c.m. Aut in morte aut morti ipsi deæ.Stat.In scopulis mors sæua sedet:Luca.Ipsamq; uocatã Quem petat e nobis mortẽ tibi coge fateri.Circa ãt ideo quia Homerus dicit in morte Patrocli circa corpus extincti tam ho

Morte tulere patrum:subiectisq; ignibus atris
Conditur in tenebras altum caligine cælum.
Ter circum accensos cincti fulgentibns armis
Decurrere rogos:ter mœstum funeris ignem
Lustrauere in equis:ululatusque ore dedere.
Spargit̃ & tellus lachrymis:sparguntꝰ & arma.
It cælo clamorq; uirum clangorq; tubarum.
Hinc alii spolia occisis direpta latinis
Coniiciunt igni galeas ensesque decores.
Frenaq; feruentesq; rotas:pars munera nota
Ipsorum clypeos:etiam non fœlicia tela.
Multa boum circa mactantur corpora morti:
Setigerosque sues:raptasq; ex omnibus agris
In flãmam iugulant pecudes:tum littore toto
Ardentes spectant socios:semustaq; seruant
Busta:nec quæ auelli possũt nox hũida donec
Inuertit cælum stellis ardentibus aptum.
Nec minus & miseri diuersa in parte latini
Innumeras struxere pyras:& corpora partim
Multa uirũ terræ ĩfondiunt:auectaq; partim
Finitimos tollunt in agros:urbiq; remittunt.
Cætera confusæq; ingentem cædis aceruum
Nec nũero nec honorꝰ cremãt:tũc undiq; uasti
Certatim crebris collucent ignibus agri:

Tertia lux gelidam cælo dīmouerat umbrā.
Mœrentes altum cinerem:& confusa ruebant
Ossa focis:tepidoq̄ȝ honerabāt aggere terræ.
Iam uero in rectis prædiuitis urbe latini
Præcipuus fragor & lōge pars maxīa luctus.
Hic matres miseræq̄ȝ nurus:hic chara sororū
Pectora mœrentum puerīq̄ȝ parentibus orbi

mines q̄ pecota immolabantur:& uno igne cremabantur. Vnde ē ī.vi. Ossaq̄ȝ lecta cado texit corinæus aheno. Raptas:raptī abductas:nā post īducias raperē nō poterāt:aut certe raptas ante belli.s.tpe. Stelis ap. cōiūctū. Nec minus:ēt. Innumeras:hoc loco multis rebus ostendit īmensā cedē factā eē rutiloꝝ. Finitimos.t.in.a.q.n.e lōgīquo uenerāt referri nō poterāt. Vrbiq̄ȝ.r.deest unicuiq̄ȝ & meminit antiquæ cōsuetudinis. Nā ante ēt hoīes ī ciuitate sepeliebāt. qđ postea duellio cōsule senatus prohibuit:& legauit ne qs ī urbe sepelireť:unđ īpatorꝭ & uirgīes uestæ qa legib⁹ nō tenereť ī ciuitate habēt sepulchra. dēiq̄ȝ ētnocētes uirgīes Vestæ licet uiuæ:tamē ītra urbē ī cāpo scelerato obruebāť. Nec ho. qa nec uero:nā alđ uerbū pēđt ex altero. Confusa.r.o.f. Aut qa dixit simul multos crematos. Aut si ad honoratoꝝ cadauera r̄feras ut supra diximus:cōfusa pp aīalia simul cōcremata. Ruebāt:de cīerib⁹ eruebāt. Tepidoq̄ȝ.o.a.t. Hypallage:hoc est ossa tepida Prædiuitis:more græco epithetō īcōgruū hoc loco posuit. Et.l.ps.m.l. Valde hoc ē melius q̄ no: legať & longi. Hic mr̄es:qa scit hæc noīa ad aliquid pertinere non addit deflebant filios:aut maritos:aut fratres.

DONA. Nihil quod non cognitu facile sit refert Donatus.

CHRI. Cōditor caligine cælū:Hyperbole ē. Ter circū:Sic.n.consuetū erat apud antiquos. Spargiť: hæc oīa ostendunt ingentē luctū. Clāgorq̄ȝ.t. Adultoꝝ enī funera tubis. Persius Hic tuba candelæ:tandemq̄ȝ beatulus alto Compositus lecto crassis luctatus amomis In portas rigidos calces extendunt. Idem inuenies apud Home. in funere hectoris. puerorum uero tibia celebrabantur. Hanc.n.in Archemori fuerat dat Statius quo in loco ait Lactantius hoc iubere priscorum religionem. Addit Acron quod lidiis tibiis leta phrygiis mœsta canebantur. Et corpora partim:optima distributio nam excellentiores habebant a quibus in patriam referētur. Vulgus uero:& q ex lōginquo uenerant coaceruatim urebantur. Iam uero intectis: miram & summo artificio compauit uarietatem:ut cum & apud arcades & apud troianos & apud latinos eundem mœrorem exprimere uellet. Tamē hæc oīa distinxit. Tamen maiorē merorē dat latinis:quia maiore clade essent affecti.

Dirum execrātur bellum turniq̄ȝ hymeneos:
Ipsum armis:ipsumq̄ȝ iubēt decernere ferro:
Q ui regnū italiæ:& primos sibi poscat hono
Ingrauat hæc sæuus drāces:solūq̄ȝ uocari res
Testatur:solum posci in certamina turnum.
Multa simul contra uariis sententia dictis
Proturno:& magnum regiæ nomē obūbrat.
Multa uirū meritis sustētat phama trophæis:
Hos inter motus medio inflagrante tumultu.
Ecce super mæsti magna diomedis ab urbe
Legati responsa ferunt:nihil omnibus actum
Tantorū īpensis operum:nil dona neq̄ȝ aurū
Nec magnas ualuisse preces:alia arma latinis
Q uærēda aut pacē troiāo ab rege petendā.
Deficit ingenti luctu rex ipse latinus
Fatalem æneam manifesto numine ferri:
Admōet ira deum tumuliq̄ȝ ante ora recētes.
Ergo consilium magnum:primo sq̄ȝ suorum
Imperio accitos alta intra limina cogit.
Olli conuenere:fluuntque ad regia plenis
Tecta uiis:sedet in mediis rex maximus æuo:
Et primus scæptris haud læta fronte latinus.
Atque hic legatos ætola ex urbe remissos
Q uæ referant fari iubet:& responsa reposcit
Ordine cuncta suo:tum facta silentia liguis.
Et uenulus dicto parens ita farier infit.

SER. Iubēt:uolūt:exposcunt. Ingrauat: maiorē inuidiā concitat. Testať:testificať ēt legatoꝝ fidē: q cū eo fuerūt. Obūbrat:subaudis Turnū tuetur defēdit:& ē translatio ab arboribus:hoc autē dicit amor reginæ ad fauorē popularē plurimū proderat Turno. Meritis sustētat phama trophæis:quia multos occiderat:ut ēt ipse dictus ē. Ecce super: insuper ad cumulationē maloꝝ. Mœsti:hoc ser mōe nihil eos egisse significat. Magna diome.ab ur.legitur & magni. Nil dona neq̄ȝ auꝝ: ordinē legationis exeqtur dicēs pfecta inaniter eē oīa q̄ possent efficaces legati pficere auro:pce:promissiōe. Pacē troiano ab rege petendā:sicut ēt supra dixius cum per gerundii modū aliqđ dicimus per actiuū elocutionē formemus necesse ē. Lucre. Aeternas quoniā pœnas ī morte timēdū. Itē Salu. castra sine uulnere ītroitū. Nā castra accusatiuus pluralis ē:qui multis errorē facit: ut uideať esse ntūs:quia neutra triptota sunt:& similis est nominatiuus actō. Rex ipse la. Qui aut cōsolari debuit:aut defendēdæ reipu. aliud inire cōsiliū. Fatalē æneā manifesto numine ferri:Mō pernitiosū oībus æneā. Manifesto numine:idest manifesto deoꝝ iudicio ad italiā uenisse numinū ita testať quā cognoscimus tantoꝝ cede socioꝝ. Alta ītra limīa cogit: q̄riť cur ad priuatā domū cōuoceť senatus:q nō nisi ad publica & augurato cōdita loca cōuenire cōsueuit:sed scimus domū Latini augurato cōditā:& eandē tam templū fuisse q̄ curiā. Nanq̄ȝ in supioribus lle gimus tectū augustū idest augurio conditū:ide paulo post: Hinc scæptra accipere & primos attollere fasces. Regibus omen erat hoc illis curia templū. Merito ergo ad domum regis quasi ad publicū locū cōuocať seatus. nā ait ī septio Tali ītus tēplo diuū patriaq̄ȝ latinus sede sedēs iccirco ēt ī palatii atrio:qđ augurato conditū ē apud maiores consulebatur senatus ubi

Vidimus o ciues diomedé argiuaq; castra:

etiam arietes immolabantur:quod ut in septimo diximus Virgili.ad latini transtulit domum.Multi dicunt perite Virgiliũ fecisse nec templi nec curiæ hoc loco commemorationem : sed tantũ dixisse intra tecta regia:ut ostenderet consilium:quod initur non esse complendum ; quia nec rite est inchoatum.Ea.n.qnæ dicet Latius effectu carebunt. Olli:secũdum Enni. Fluunt:festinanter incedunt. Et primus sceptris:primus inter sceptriferos nam apud maiores oẽs duces cum scæptris ingrediebanť curiã:postea cœperũt tãtũ ex consulibus:& signũ erat eos cõsules fuisse Aetola ex urbe remissos:quã cõdiderũt hi qui de Aetolia uenerũt græciæ prouincia:unde Diomedes habuit socios de tribus eius ciuitatibus:quas hẽt Aetolia Pleuron:Olenõ:Calydon.Sic ergo aetola dixit ex urbe:ut Et tandé euboicis cumaꝝ allabiť oris. Et responsa reposcit: mire ait reposcit.Ante.n.rex solet a legatis uniuersaq; cognoscere:& sic eos præsente populo iteꝝ oĩa iubere narrare.unde est:Ordine cuncta suo:Nam nihil licet ꝑtermittere unde & superflua narrari consueuerũt. Vidimus o ciues diomedẽ:aut Diomedé legendũ:ut sit latinus accusatiuus & admittitur ecthlipsis:ut Multũ ille & terris iactatus & alto:Aut si græcũ accusatiuũ facere uoluerimus Diomede legatur:ut possit fieri synalipha:ut euryale ĩfœlix qua te regione reliqui si autem Diomeden dixerimus:nec latinũ est nec græcum:aliter nec uersus consistit.Nunq̃ enim ecthlipsis fit per n litteram. Tamen melius est ut Diomede legatur:ut sit græcus accusatiuus.Nomina enim græca in es exeuntia:quæ genitiuũ in eos mittunt per plenam locutioné:cum eundem casum per syneresim in us miserint accusatiuũ in e mittant necesse est.Ideo quia cum naturam suã seruãt actũm in uocalé mittunt non in consonantem & debet synæresis plenitudinis seruare rationem:ut ecce ο διομηδης plena declinatio est του διομηδεος: τω διομηδει: τον διομηδεα.per synesim autem facit του διομηδους τω διομηδει τον διομηδη.Ergo hic accusatiuus ideo ĩ e exit nõ ĩ en:qa cũ itegꝝ é hoc nomé in eos exit & crescit eius genitiuus. Si enim ισοσυλλαβος si ꝗ nominatiuus accusatiuum in en mittit: Nec habet s in genitiuuo:ut θουκυδιδης θουκυδιδου θουκυδιδην.Nam Diomedes ideo in genitiuuo os habet : quia & cum integrum est : & διομηδεος facit habet s consonantem.

DONA. Ecce inopinatum pronũtiat malũ hæc dictio & graue satis ac uehemés. Nec auꝝ : quod quidé ẽt q nullo odio cõmoti sunt in ꝑliũ excitat:& ad iniurias ut probauit in Pigmaleone & in Polymnestore. Alta ad limina:interiorem partem domum intelligit & non curiam quam descripserat in qua de rebus lectis agebatur. Olli conuenere:ostendit q̃ cupide propter magnitudinem periculi omnes concurrerent.

CHRI. Dirũ:quod ex deoꝝ ira prouenerit ergo iniustũ & plenũ supplicio. Turniq; hy.Nã omné causam belli a Turno profectã uolebãt:q ne amitteret Lauinæ coniugium id moueri curauit nulla habita ratione fatoꝝ.Quapp ipsam solũ obiiciendum esse armis cũ oẽ certamé sumať ut ipse regnet. Ingrauat hæc drances: ostendit quod solet usu uenire qđ in repu.sint semper aliqui qui in commune consulant & sua libertate freti dum utilitati publicæ cõsulãt nõ recusẽt principiũ odiũ subire.Contra uero esse plerosq; q factionem secuti prĩcipibus faueãt ꝓserti si illoꝝ extẽt aliqua ĩ répu.merita aut uirtutibus excellãt. Ecce sup mœsti:sæpe euenit ꝙ fortuna aliqd afferat qđ in dubiis cõsolatiõibus maximũ afferat momẽtũ:Nã eadé respõsa Diomedis si post captũ cõsiliũ relata sciuissent:ꝑuũ momẽtũ attulissent. Deficit:Aĩo:& cõsilio.Nã neq; tumultuanti turno satis tuto aduersarii poterat:& Aeneæ a diis faueri & a fatis uidebat ꝓserti cũ ira đoꝝ tãta strage afflictos latis cerneret.Quapp ueluti sapiés uir cum egeret consilio ab aliis sumendum censuit ꝓserti a primis q cæteros auctoritate & sapientia anteibat. Fluunt plenis uiis: ostendit ꝗ & plurimos fuisse & cũ celeritate uenisse.
Quæ referant fari iubent:recte nam petiturus consiliũm omnes dificultates consulitis afferre debuit.

Atq; iter emensis casus superauimus omnes:
Contigimusq; manum:qua cõcidit ilia tellus.
Ille urbem argiripam patriæ cognomie gẽtis
Victor gargani condebat iapygis agris.
Postq̃ introgressi.& coram data copia fandi:
Mũera præferimus:nomẽ patriãq; docemus.
Qui bellũ ĩtulerit:q̃ causa attraxerat arpos.
Auditis ille hæc placido sic reddidit ore.
O fortunatæ gentes:saturnia regna:
Antiqui ausonii:quæ uos fortuna quietos
Solicitat:suadetque ignota lacessere bella?
Quicumque iliacos ferro uiolauimus agros:
Mitto ea q muris bellãdo exhausta sub altis
Quos simois premat ille uiros:ĩfanda ꝑ orbẽ
Supplicia:& scelerũ pœnas expẽdimus oẽs
Vel priamo miserãda mãus:scit triste mineruã

SER. Casus omnes:itineris.s.& bene utilitaté singulaꝝ reꝝ generalitate uitauit ne diceret Flumia latrones. Qua concidit ilia tellus : ευφατικως dixit pro uerbs ilia.nã terra nõ concidit:sed ciuitas. Argirippã:Diomedes fuit de ciuitate q̃ argosippion diciť de q̃ Home. αργος ιπποβοτον. Hora.Aptũ dicet equis argos.Hic ĩ apulia cõdidit ciuitaté:quã patriæ suæ nomine appellauit:& argosippõ dixit:quod nomé postea uetustate corruptũ é:& factũ est ut ciuitas Argiripa diceref:quod rursus corruptũ arpis fecit.
Gargani cõdebat iapygis aruis:Iapygiæ pars é Apuliæ in qua é mõs garganus:qui per Calabriã usq; in adriaticũ tẽdiť pelagus.Luca.Appulus adriacas exit garganus ĩ undas Gargani auté Iapygis figura est ꝓ gargani iapygi:& hæc iapygia apulia:a qua & iapyx uẽtus nominatus é.Nã iapydia Venetiæ regio est ab oppido dicta.Vnde é Tum sciat aerias alpes & norica si quis Castella ĩ tumulis & iapydis arma timaui.
O fortunate gentes q̃ habitetis regna saturnia.i.o uiri semp pace gaudẽtes.Nã legimus Aurea q̃ ut phibẽt illo sub rege fuerunt Sæcula & bene hoc laudat: qđ eis ꝑsuaderẽ desiderat. Antiq ausonii:Qui primi

Sydus:& euboicæ cautes:utroq; caphareus.
Militia ex illa diuersum ad littus abacti

Italiam tenuerunt Ausones dicti sunt. Quietos: q/ bus est amor pacis a maioribus traditus propter re/ gnū. Saturni Ignota lacessere bella.i.troianos:Non oīa generaliter bella.Nam legimus Captiui pēdēt currus curuæq; secures. Suadet:Vobis subaudis.Nā uos a supioribus nō pōt subaudiri:qa nō te sed tibi dicimus suadeo. Violauimus:Quasi sacra.Nā uiolare de re/ bus religiosis dicimus:& īgenti arte:dicit ne aut uictoriā suā sileat:aut non procedendo contra eos quos uicit confiteat ignauiā dicēs non esse cōtra eos pugnādū quos uincere pniciosissimū ē. Quos simois pmat ille ui ros.i.toto orbe celebris.alibi Vbi tot simois correpta sub undis Scuta uirum galeasq; & fortia corpora uoluit.
Scelerꝫ pœnas expēdimus oēs:Luimus oēs pœnas q̃ sunt statutæ sceleribus.Alii sceleris oīs legūt.nā oēs ad græcos nō potest referri:quia nō oēs ptulere supplicia. Vel priamo miserāda manus:ēt Priamo:ut Carmia uel cælo possunt deducere lunā.Est autē pacuuii:qui ait si Priamus adesset:& ipse eius cōmisceresceret. Sct triste mineruæ sydus:fabula hoc habet propter Cassandræ stuprū græcis iratā eē Mineruā:uel quod ei uicto res sacrificare noluerūt per superbiam:unde eos redeuntes grauissima tēpestate fatigatos per diuersa dispsit. Hora.Cū Pallas usto uertit īrā ab ilio.Re uera āt cōstat græcos tēpestate laborasse æqnoctio uernali : quoniā manubiæ mineruales.i.fiumia tempestates grauissimas cōmouēt:Vnde perite dicēdo sydus utrūq; cōplexus ē.nā sydus & tēpestatē significat & re uera sydus:hæc āt numia q̃ iter sydera nō uidēus:licet sua signa ppria nō habeantcū aliis ptāte sūt pmixta:ut Ophiulchus ipse est Aesculapius:gemini Apollinis & Herculis eē dicūt. sic Mineruæ aries eē dignoscit. Vltorq; caphareus: τοαυτο est cautes euboicæ. Nā euboea isula est:i q̃ mōs ē Caphareus circa quē græci periere naufragio. Vltor aūt ideo dixit: quia Nauplius Palamedis pr̄ dolēs filiū suū factiōe iterēptū & ī secūdo memorauimus cū uideret græcos tēpestate laborare mōtē Caphareū ascēdit eleuata facula signum dedit uicini portus:q̃ re decepti græci iter aspimos scopulos naufragium pertulerunt.
CHRI. Vidimus:hysteron Proteron:nā prius superarūt casus deinde uiderūt Diomedē. Qua concidit ilia tellus:ut faciat æneā formidabilē:ostendit cū mirifice extolli ab illo cuius dextra Troia pierat.Neq; peccat qd hoc dicat cū Achilli tribuat hæc uictoria:tū Maro ubiq; extollit Diomedē ut excuset æneā: ut ī primo libro ostēdimus. Postq̃ introgressi:ostēdit breuiter nihil ptermissū a legatis ex iis rebus qbus Diomedes ī auxiliū latinos flecti potuerit:ergo solo metu ferre auxiliū denegauit. Ignota.q.d.quæ si cognosceretis non lacesse retis:lacessere āt ignota bella idest lacessere uiros ignotos ad bellū. Quicunq; iliacos:duabus rationibus de/ hortatur ne lacessant & quia fortes sunt quod ostendit cum ait Mitto ea q̃ muris bellando exhausta sub altis & quia diis accepti fatalesq; sint:quando qui eos uicerūt post uictoriā tot pœnas uictis persoluerint q̃si diis fatisq; ita uolētibus id acciderit:ut ēt miserādi priamo ueniāt. Triste:qd tristitiā ex calamitate itulit. Argy rippa:argos thessalicū:achaicū & æthòlicū fuit īde argosippū suā urbē uocauit Diomedes:quæ postea pstan/ tia equorꝫ Hippoliti dicta ē Argyrippa. Iapygis:iapix filius dædali fuit:a quo magna pars Apuliæ iapygia di cta ē,unde uētū īde flātē iapygē dicūt. Caphareus : mons Euboiæ:ī quo Nauplius ultus ē mortē Palamedis.

Argi/ rippa
Argos
Argo/ sippū
Iapix

Atrides prothei menelaus adusq; columnas
Exulat:ætneos uidit cyclopas ulyxes:
Regna neoptolemi referam uersosq; penates
Idomenei:libycoue habitantes littore locros?
Ipse mycenæus magnorum ductor achiuum
Coniugis infandū prima intra limina dextra
Oppetiit:deuicta asia subsedit adulter:
Inuidisse deos:patriis ut redditus oris
Cōiugiū optatū:& pulchrā calydona uiderē.

SER. Atrides Prothei Menelaus: Agamemnō & Menelaus uno quidē fataliter [illegible] erāt supplicio de/ stinati:nā Atreus & Thyestes fratres fuerūt ī se īuicē sæui:adeo ut Thyestes cū Europa fratris uxore cōcū beret,quo facto dolēs atreus liberos proprios ei epu landos apposuit: sed cū Thyestes post cognitū faci/ nus requireret ultionē a diis:ei Apollo respōdit pos/ se alio scelere illius facinoris uindicē nasci.s.si cū Pe lopeia filia sua cōcumberet:quo facto natus ē Aegy/ sthus fatalis ī areti geminā prolē:sed Iuppiter Mene lai fata miseratus ē pp Helenæ iugale cōsortiū : & eū p diuersa errare maluit q̃ ægysti manibus iterire hic errās ad ægyptū usq; puenit:ubi Protheus deus ma rinus regnau erat cui rapta aliquādo a Theseo Helēa dicit cōmēdata:unde qdā dicūt q; ad eā q̄rendā Menelaus sit ad ægyptū profectus post bella troiana:qdā uo/ lūt nō eē a Paride raptā Helenā sed aliā cām belli fuisse troiani illā.s.q; Herculē q̄rētē Hylā suscipe uoluerūt. Qui āt uolūt eā raptā a Paride hoc dicūt q; recepta a Protheo p Theseū ad Menelaū trāsitū fecerit.& sic eā Pa ris rapuerit:secūdū qd ut supra diximus Menelaus ad ægyptū louis uolūtate puenit uidelicet ne ab ægysto posset īterimi.Quod āt ait Prothei colūnas:ratiōe nō uacat. nā Herculis colūnas legimus & ī ponto & His/ pania: hūc āt Protheū inuictū fortissimūq; cōstat fuisse.Nouimus āt q; oēs fortes Hercules dicebant. Vnde uidet hoc affectasse Virgi.ut pro finibus Prothei colūnas diceret qs habuit Hercules ut ostēderet eū ēt Hercu lē dictū. Adusq; colūnas prothei:usq; ad fines Aegypti hoc ē usq; ad Pharon ante īsulā:nūc partē Alexādriæ Luca.Nūc claustrꝫ pelagi cœpti pharon:īsula quōdā ī medio stetit illa mari sub tēpore uatis Protheos:at nūc ē pelæis proxima muris.Prothei āt ē latinus grūs cōstrictus p synesim.Adusq; āt hic ē dictū queādmodū Si/ culo prospexit adusq; pachinno.Nā cū pposition ppositiōi nūq̃ cohæreat:abusq; & adusq; licenter admissū est.
Exulat:proprie.Nā exulare dicunt quia extra solū eūt.Sāe sciēdū qa quo tpe Menalus iio ad ægyptū pdidit Canobū gubernatorē:a quo uicina ciuitas nomē accepit quæ hodie mutata littera canopus nominat.Cyclo pas:græcæ declinationis accusatiuus ē.Vnde græcū habebit accētū.Nā latine cyclopes diceret & sic uersus sta

re nõ poterat. Regnaq; neoptolemi:subaudi euersa:q̄d ex īferioribus ītelligit᷑.Pyrrho ãt q̄d cõtigerit manifestũ ē:nã ut ī tertio legimus cũ uellet ducere Hermioné Menelai & helenæ filiá & Horesti ante desponsatá ab eo īter aras apollinis ītereptus ē:ut est Et sceleꝝ furiis agitatus orestes.Excipit īcautũ patriasq; obtruncat ad aras. Versosq; pena.idomenei:Idomeneus rex cretẽsiũ fuit.q cũ tẽpestate laboraret uouit se sacrificatuꝝ d̄ re q̄ ei primũ occurisset si reuersus fuisset:sed cũ casu ei primo filius occurrisset:& eũ ut alii dicunt īmolasset:ut alii īmolare uoluisset ob crudelitaté regno a ciuibꝯ pulsus est unde ē .Fama uolat pulsũ r̄gnis cessisse paternis. Idomenea.d.Alii dicunt ꝙ abscedés cuidá suũ cõmẽdauerat regnũ qui per eius absentiá occupauit imperiũ & reuersũ pepulit.Ergo uersos penates:aut uersos & funditus direptos accipiendũ ē aut certe ī aliena iura cõuersos. Libicoue habitátes littore locros:Vt ẽt ī tertio diximus: locri socii aiacis oilei fuerunt epyzephirii: & Ozoli sed hi tẽpestate diuisi sunt:adeo ut epizephirii tenerẽt brutios:de q̄bus ait ī.iii.Hic & naritii posuerũt mœnia lœti.Ozoli uero d̄ferrẽt pẽtapolī:de q̄bus nũc q̄rit᷑ dicẽs.Libico ue hĩtátes littor̄ locros. Deuicta asia subsedit adulter:legit᷑ & deuictá asiá.q̄d si ē ita ītelligimꝰ:ut subsedit sit dolo possedit.Luca. Subseder̄ regnũ chalcidos euboicæ.Vnd̄ & subsessores dicũt᷑ q ī īsidiis tauros īterimũt & hostiũ dolo subsessos uocamꝰ:ut sit sẽsus ab Agamẽnõe deuictá asiá adulter Aegystus factiõe possedit.Melius tamẽ ē ut d̄uicta asia legãus scd̄m q̄d subsedit erit r̄mãsit:ut extrẽus galeaq; ima subsedit Acestes:ut sit sẽsus asia pp adulteriũ ptulit bella q̄ r̄manẽte adultero finita eẽ nil pfuit:ut cũ īdignatiõe sit dictũ:dũ primũ uídicatur adulteriũ aliud rursus emersit. Pría ītra li.ī ip̄o limīe īpii.i.ī littor̄:q̄a secũdũ Home.Clytẽnæstra Agamẽnõi occurrit ad littus:& illic eũ susceptũ cũ adultero īter epulas īteremit:q̄d & Iuue.tágit dicẽs:q̄ppe ille dies auctoribꝯ ultor p̄ris erat cæsi media īter pocula.Alii ãt dicũt q̄d ī ipso īgressu.i.pría die:q̄ domꝯ suæ limẽ īgressus ē:cõsilio ægysthi ab uxor̄ ueste accepit clauso capite:q̄ īplicatꝯ adulteri mãibus īteriit. Inuidisse de.stheneli filius Cylabarus ægialiá Diomedis uxoré cognouit adulterio:quo cõpto Diomedis reuerti noluit:sed ī apuliæ ptibꝯ sibi sedẽ ꝯdidit.q̄d ueneris dolo dr̄ eẽ pfectũ:quá ī bello troiáo uulnerauerat.und̄ ait īuidisse d̄os. Pulchrá ca.ui.uná d̄ supradictis

CHRI. Atrides prothei:refert Herodo.Paridẽ cũ e græcia ī Troiá cũ rapta Heléa / ciuitatibꝯ q̄bꝯ īpauit; enauigaret tẽpestate cõpulsũ ī ægyptũ apud cauopicũ Nili ostiũ deuenisse:& a phitone huius ostii custode ad Protheũ ægypti regẽ fuisse deductũ.Protheus ãt cognita cá ab illis q Alexádꝝ accusabát illũ triduo ex suo regno abire iussisse Helená uero & raptá pecuniá redẽdá uiro retinuisse.Quæ oia nõ ignota Homero fuisse idẽ acta affirmat:id q; ex poetæ uersibus ait patere.Adiũgit ẽt scibere sacerdotes cũ græci ut īiurias ulciscerẽt᷑ illũ uenissẽt:anteq̄ obsidiõe urbẽ cigerẽt misisse ad Priamũ legatos:q Helená & pecuniá cũ Helena raptá repeterẽt.Veꝝ cũ troiái respõdissent Helená cũ suis rebus nõ apud se sed apud Protheũ eẽ nõ credidisse græcos sed urbẽ obsedisse:ac demũ illa expugnata & Helena nõ īuenta:Agamẽnonẽ & Menelaũ ī ægyptũ enauigasse:& Helená a rege recepisse:& ex ægypto ī Lybiá uenisse.ide quo progressi sint sacerdotes ignorare affirmãt.Prothei colũnas.i.quæ essent apud Memphim urbẽ:ubi Protheus regnabat.Intelligit ãt duos obeliscos ibi ī templo solis positos a filio Sesostris:q ante illũ regnauit.Hic cũ Nilus totá ægiptũ inundasset:& totũ illud æquor a uẽtis exagitaret᷑:hastá ī medios fluctus iecit.ex qua re decẽ ãnos cæcus mãsit.Vndecimo ãt anno cũ ex oraculi respõso oculos mulieris urina abluisset uidit.q̄pp diis cũ ita esset liberatus & multa alia donaria obtulit & duos obeliscos sigulos ex sigulis lapidibꝯ quoꝝ lõgitudo cẽtũ:latitudo.viii.cubitoꝝ fuit.has igit᷑ cõlũnas nisi fallor appellat.Reliquas has historias ponit Serui.

Obeli/sci

SER. Nunc etiam horribili uisu portenta sequũt᷑: Hoc loco nullus dubitat fabulæ huius ordinem a Virgilio esse conuersum:Nam Diomedis socios cõstat in aues esse conuersos post ducis sui interitum: quem extinctum impacienter dolebant.Hinc hæ aues hodieq; latine Diomedeæ uocantur quas græci erodios dicunt.Habitabant autem in insula quæ ē haud longe a calabria ī conspectu Tarentiæ ciuitatis quinetiã de his auibus dicitur ꝙ græcis nauibus lætæ occurrant Romam uenientibus: latinas uehemẽter fugiant memores originis suæ: & ꝙ Diomedes ab hylliriis interemptus est. Portenta se.reuera enī portentum est homines in aues esse conuersos. Et socii amissi:Legunt nonnulli & admissis pennis sed melius est amissi. Lachrymosis.i.dolentes uel suam mutationem:uel regis interitum.Nam quæ hoc tángit latenter. Speranda:pro timenda:ut Hunc ego si potui tantum sperare dolorem. Cælestia cor.Martis & Veneris:quæ numina uulnerauit in bello. Veneris uiolaui uulnere dex.Artificiose agit: Nam sciens ea quæ dicuntur in fine hærere animis suos casus ultimos memorat.Perite etiam Venerem a se uulneratam tantum dicit supprimens nomen martis ꝙ ei poterat esse gloriosius: ut uideatur nomía

Nunc etiam horribili uisu portenta sequunt᷑.
Et socii amissi petierunt æthera pennis:
Fluminibusq; uagantur aues:heu dira meoꝝ
Suplicia:& scopulos lachrymosis uocibꝯ iplẽt
Hæc adeo ex illo mihi iam speranda fuerunt
Tẽpore:cum ferro cælestia corpora demens
Appetii:& ueneris uiolaui uulnere dextram.
Ne uero:ne me ad tales impellite pugnas:
Nec mihi cũ teucris ullum post eruta bellum
Pergama:nec ueterũ memini:lætorue maloꝝ
Munera quæ patriis ad me portastis ab oris
Vertite ad æneam:stetimus tela aspera cõtra:
Cõtulimusq; manus:experto credite:quãtus
In clypeũ assurgat:quo turbĩe torqueat hastã
Si duo præterea tales idæa tulissiet
Terra uiros:ultro inachias uẽisset ad urbes
Dardanus:& uersis lugeret græcia fatis:
Quicquid apud duræ cessatũ ē mœnia troiæ

Hectoris æneæque manu:uictoria graium
Hæsit:& in decimũ uestigia rettulit annum.
Ambo aĩs:ambo ĩsignes præstantibus armis:
Hic pietate prior:coeant in fœdera dextræ
Qua datur:ast armis cõcurrant arma cauete:
Et responsa simul quæ sint rex optime regum
Audisti:& quæ sit magno sententia bello
Vix ea legati uariusque per ora cucurrit
Ausonidũ turbata fremor:ceu saxa morãtur:
Cũ rapidos amnes fit clauso gurgite murmur
Vicinæque fremunt ripæ crepitãtibus undis.
Vt primũ placati animi:& terpida ora qerũt:

quæ pertulit odio Veneris ꝑtulisse:contra cuius filium nunc uocatur ad pugnam:ut negas ẽt nũc paria formidare uideaẽ.Dextrã autẽ secundũ Home.q ait επικαρπτο. Tales ĩpellite pugnas:Quaꝝ est ꝑiculosa uictoria. Nec mihi cum teucris ullũ post eruta bellum ꝑgama:Ne ei obiiciatur illa cõiuratio:quã apud Aulidẽ græci inierunt:dicit ĩ Troiæ excidio sacramẽtum cõiurationis eẽ completum.Nãq; ĩ troianos cõiurauerant græci: Huc.n.spectat qđ dicit nullũ secũ troianis habere bellũ post dirutam troiã. Nec ueterum memi.le.ma.nec meminisse uolo uictoriarum mearum:quarum nullus obliuisci consueuit: nec lætor troianorum maloꝝ pro troãis malis: quæ nobis bellantibus ꝑtulerunt.Non.n.põt de suis malis dicere:cum & mala sua nullus obliuiscatur:& ea ipse paulo ante memorauerit. Lætor autẽ malorum:figura græca est:sic Hora.Agrestum regnauit populorum.

Pro agrestibus populis. Munera q̃ patriis ad me portastis ab ho.Hĩc iã suasio ẽ & cõsiliũ.nã finita ẽ auxilioꝝ negatio.Vnde & paulo post Venulus ita diuid it d icẽs.Et respõsa simul quæ sint rex optime regis Audisti: & magno q̃ sit sentẽtia bello.s.audisti:& quẽadmodũ negauerit auxilia:& quod dederit nobis de pace cõsilium. Stetimus tela aspera cõtra cõtulimusq; manus:Sẽsus est & cominus & e longinquo inter nos bella tractauimus. Quantus in clypeum assurgat:aut quãtus est quotiẽs in hostem ꝑgens erigit scutum: aut pugnãdi executus est genus.Qui enim scripserunt de arte militari dicũt summum eẽ genus dimicandi quotiens calcato umbone aduersarii se in hostilẽ clypeũ erigit miles:& ita contra stantis uulnerat terga. Si duo ꝑterea:hoc est alios duos. Dardanus:pro Dardanius populus:& posuit principale ꝑ deriuatiuo.Sic Home.τονικτανε Δαρ Δανοσ ανηρ. Cessatum ẽ:Tardatum ẽ:quia nõ habet quos imputet troianis triumphos uult ei excidi tarditatẽ pro uictoria cedere. Vestigia rettulit:retroacta est & repulsa. Hic pietate prior:Ideo æneam plus laudat quod latinis ꝑiturus est utile:ut eũ credãt se posse facilius exorare. Prior:præstantior:melior. Qua daẽ:qua potest q̃cunq; ratione ꝑmittiẽ. Per ora turbata:per ora turbatoꝝ. Clauso gurgite:saxoꝝ obiectiõe ꝑcluso.

DONA. Munera quæ patriis: q auxiliũ non dat:dat cõsilium. Hic pietate prior:ut facile sit ĩpetrare facẽ.

CHRI. Nunc etiã horribili & socii adm issis petierũt æthera pẽnis. Aristo.in libro de mirabiliũ auditu ait: Diomedẽ ab ænea occisum : & loca in quibus ĩperauerat occupata.Interfecto illi honores diuini ĩ ĩsula ab eo Diomedea appellata:& templum constitutum est:eius autem socii ĩ aues cõuersi insulã illam ĩcolunt diomedæq; a latinis:a græcis erodii uocanẽ. Græcis illic ad nauigantibus lætæ applaudunt: cæteros omnes ĩfestãt. Sunt qui dicãt hoc icc rco ita fictũ esse quod magna celeritate nauigãtes pyraticam exercebant:& solis græcis parcebant.Theoduntius ait:illas singulis annis aquam rostris in tẽplum illud inferre:& sic lustrare:Solius uero scribit has aues nusq̃ alibi nisi in ĩsula Diomedea apparere:quæ e regione Campaniæ est. Formam autem iis eandem quæ fulicis esse:colorem candidum:igneos oculos:rostra dẽtata:ac gregatim uolitare duobus ducibus:altero qui a fronte agmen ducat:altero q a tergo urgeat.Præterea eas ĩ cauernulis a se effossis nidificare duplici relicto aditu uno ab oriente quo egrediantur:altero ab occidente quo regrediantur. Græcis ueluti cũ ciuibus applaudere:reliquis inimicari.Quottidie ædem celebrant alis madidis quibus excussis aquã illam lustrant.Refert Strabo q; in Venetis diomedei diuinos statuunt honores:& candidum equum illi imolant. In fine autem sexti libri:& multa alia refert de hoc heroe:& duas esse insulas in mari propinquo Luceriæ Diomedeas appellatas : quarum altera habitetur : Altera sit deserta : & in qua Diomedem quidam disparuisse aiunt:comitesque in aues esse conuersos.Quæ hodie quoque mansuescant:& humanam quodammodo uitam agere:& erga benignos mansuetudĩe uti.a malignis & sceleratis refugere. Fluminibus:quia aq̃ticæ sunt aues. Stetimus tela aspera:Laudat æneam ut deterreat latinos abello. Hic pietate prior:dat spem posse placari q̃uis bello sit lacessitus. Qua datur:Quasi dicat uel etiam iniquis conditionibus si aliter non datur.

Dio-medes & aues suæ

Præfatus diuos:solio rex infit ab alto.
Ante equidem summa de re statuisse latini
Et uellem:& melius fuerat non tempore tali
Cogere cõcilium:cum muros obsidet hostes.
Bellum importunum ciues cum gente deorũ
Inuictisq; uiris gerimus:quos nulla fatigant
Prælia:nec uicti possunt absistere ferro.
Spem si quã accitis ætolum habuistis ĩ armis
Põite:spes sibi quisq;:sed hæc q̃ ãgusta uidetis

SER. Præfatus diuos:More antiquo.Nã maiores nullã orationẽ nisi inuocatis numinibus inchoabãt: sicut sunt omnes orationes Catõis & Gracchi. Nam generale caput in omnibus legimus: Vnde Cicero ꝑ irrisionem ait:si quid ex uetere aliqua oratione:Iouẽ ego optimum maximũ. Ante equidẽ summa de re statuisse latini.latẽter arguit Turnum q; sibi nõ obtẽperauit:ut fœdus fieret ĩ septimo ubi dixit: Te turne nefas te triste manebit Supplicium. Nam modo hoc tempus reuoluit.Vellem autem statuisse dixit:ut uellem fecisse:& est compendiosa locutio cum q̃rimur non esse factum quod fieri debuit. Bellum importunum. Concepit grauem iracundiam:& sic in hæc

Cætera qua rerum iaceant perculsa ruina.
Ante oculos:iterqꝫ mãus sunt omnia uestras:
Nec quenꝗ incuso.potuitqꝫ plurima uirtus
Esse fuit:toto certatum est corpore regni.
Nunc adeo quæ sit dubiæ sententia menti
Expediã:& paucis animos adhibete:docebo:
Est ãtiquus ager tusco mihi proximus amni,
Longus in occasum fines super usqꝫ sicanos
Aurũci:rutuliqꝫ serunt:& uomere duros
Exercent colles:atqꝫ horũ asperrima pascunt.
Hæc omnis regio:& celsi plaga pinea montis'
Cedat amicitiæ teucrorum:& fœderis æquas'
Dicamus leges:sociosqꝫ in regna uocemus.
Confidant si tantus amor & mœnia condant:
Sin alios fines:aliamque capessere gentem
Est animus:possuntque solo decedere nostro:
Bis denas italo texamus robore naues.

uerba prorupit.Importunũ autem quod caret portu idest quiete. Vbi nullus portus est: sicut cõtra opportunum:cui cõmoditas &,occasio obuenit ut portus. Nam hoc quodammodo dicit ĩ naufragium fertur ista contentio.Quia supra audiuerat periculum esse superare troianos. Cum gente deorum : quia a diis originem ducunt. Inuictisqꝫ: Atqui supra legimus: Bis capti phryges.Sed uictos ideo dicit : quia sequit̃ Nec uicti possunt absistere. Possunt autem absistere mire ait:ac si diceret etiam si uellẽt eos discedere a bellis natura non patitur. Ac[illegible]citis:euocatis adiunctis.

Spes sibi quisqꝫ: subaudis sit.s.unusquisqꝫ in seipso tantum spem habeat. Sed hæc quam angusta uidetis: Cætera absolute dixit idest exercitũ:auxilia uires imperii quæ sic uidetis afflicta:quid restat nisi ut pacem petamus? Ante oculosqꝫ interque manus:sunt omnia uestras: Ac si diceret:non egent narratiõe. Inter mãus:ευταισχερσι. Nec quẽꝗ incuso:excusatio hæc ostendit obliquam eẽ in turnum orationem Latini. Fuit:Exausta:& consumpta est. Toto certatũ est corpore regni: Impii omnibus uiribus. Dubiæ mẽti:meæ scilicet cogitãti.Est antiquus ager thusco mihi ꝓximus amni:hoc loco Donatus errauit dicẽs agrꝫ quem Latinus donare dispõit esse in campania iuxta Vfentẽ fluuiũ:cuius terras uicinas thusci aliquãdo tenuerũt:ut inde dictũ sit Thusco mihi ꝓximus amni.Agit etiam hoc argumento quod illic est locus:qui hodieqꝫ pinetum uocat̃.Sed constat oĩa loca eẽ campestria.Nec ꝓcedit illud quod dicit Celsi plaga pinea mõtis.Vnde sequẽda est potius Liuii Sisennæ & Catonis auctoritas.Nã pene oẽs antiquæ historiæ scriptores ĩ hoc consentiunt Cato.n.in originibus dici troiãos a Latino accepisse agrum:qui est inter Laurentũ & castra troiana:etiã modũ agri commemorat:& dicit eũ habuisse iugera undeci. Thusco mihi ꝓximus amni:Tyberino. Lõgus ĩ occasum:Ea parte ꝗ ĩ occidẽte tẽdit̃ longior. Fines sup usqꝫ sicanos:Vsqꝫ ad fines quos siculi aliquãdo tenuerũt.i.usqꝫ ad ea loca in ꝗbus nũc roma est. Hæc.n.siculi habitauerũt prius.Vnde ẽ.Et gentes uenere sicãæ. Aurũci rutuliqꝫ:subaudi a supioribus.Nã & supra ait:Est antiquus ager mihi.Ergo suũ pollicet̃ agrũ.Aut quẽ tãꝗ stipẽdiariũ habebãt rutuli & aurunci: aut ad quẽ colẽdũ quasi regi opas dabãt.Vnde supfluum ẽ quod ait Dõatus nõ potuisse fieri.Vt ꝑsente Turno ager rutulorꝫ a Latino donaret̃ Aeneæ. Duros exercẽt colles: extenuat agri meritũ quo uile uideat̃ esse ꝗd dõat:nec audiẽtibus causam ꝑstet iuidiæ.Hĩc ẽt est: Atqꝫ horꝫ asperima pascũt:ut supra:Aut unci rutuliqꝫ serũt.i.nec operis suis excolit̃. Cedat amicitiæ:In præciũ cõcedat̃ amicitiæ. Aequas dicamus leges:Vt pari inter nos societate uersemur.idest ut sit neuter ĩferior. Sociosqꝫ ĩ regna uocemus:nõ stipẽdarios ut in quarto. Cuiqꝫ loci leges dedimus. Possuntqꝫ solo decedere nostro:scit eos fataliter ad Italiam uẽisse.Nã audiit a Fauno Externi uenient generi:& Ilioneo.Sed nos fata deum uestras exquirere terras Imperiis egere suis.Tamen propter Turnum simulat ignorantiam:ut se etiã circa æquũ præstare uideatur.Multum ẽ aũt ꝗd ait possunt.

DONA. Importunum:quod defẽnsionis non habet portum & quod periculorum non inuenit rationis suffragium. Cum gente deorum:causa quare importunum sit.Quæ enim potest inuẽiri defensio. Necuicti possunt absistere ferro:quia potuisset dici tandiu durabimus:ut succumbant.

CHRI. Precatus diuos:Nã religosum oportet eẽ bonum principẽ.Est aũt hoc uetustissimũ Platõis pythagoræqꝫ institutũ:& a romanis priscis obseruatũ:ut nihil accuratius inciperẽt:quin prius deos precarent̃.Oratio autem est in genere deliberatiuo.Dolet autem consultationẽ quæ bellũ præcedere debuit inserum tẽpus esse dilatam.Ex qua re præmit aduersarios:qui inconsulte rẽ sunt aggressi.Ex quo non mirum ẽ si male successerit:captat ergo beniuolẽtiam ab aduersariis. Bellũ ĩportunum:Ostẽdit ĩpossibilitatem uictoriæ cum aduersus deos bellum sumatur:& aduersus uiros inuictos: cum ĩ re decernẽda semp quærenda sit facilitas: aut saltem possibilitas.Cum aũt duo ut diximus sint genera dicẽdi unum ardẽs erectum & insensum quale Turno & Dranci accommodat:quoniam ingẽiis uirorum concitatissimis quadrat:alterum lene mite & appẽsatum:hoc nunc latino accommodat tum quia tale ẽ ingẽium hominis:ut omnia mitiora concupiscat:tum ꝙ pacẽ suasurus non aspioribus uerbis eos exacerbare debeat:sed mitioribus demulcere. Nec uicti possunt absistere ferro:ꝗto ergo minus absistent:cum euaserit uictores. Spem si quam accitis ætolũ habuistis ĩ armis: Maximum argumẽtum ut absistant a bello:quando ipsi uicti sint & aliunde auxiliorum spes omnis sublata sit. Est antiquus ager:ostendit cõmode & sine multa iactura posse confici fœdus cũ troianis ĩ ꝗbus uerbis ĩueniessemĩa argumentatiõum quæ sint a facili ab honesto ab utili & necessario.Quæ oĩa ĩ genere deliberatiuo cõsiderãtur. Aequas leges:ne illis subiici uideamur. Sin alios fi. Dat aliquam spem forte illos abituros.

SER. Iacet omnis ad undam materies : iterum extenuat. Naualia demus : Naualia dicimus loca ubi

Seu plures complere ualent.iacet oĩs ad undã

Materies:ipsi numerumq; modumq; carinis
Præcipiant:nos æra:manus:nauilia demus:
Præterea qui dicta ferant:& fœdera firment
Centum oratores prima de gente latinos
Ire placet:pacisq; manu prætendere ramos
Munera portantes:auri que:eborisq; talenta.
Et sellam regni trabeamque insignia nostri
Consulite in mediũ:& rebus succurite fessis.
Tum drances idem infensus:quẽ gloria turni
Obliqua inuidia:stimulisq; agitabat amaris
Largus opũ:& lĩgua melior:sed frigida bello
Dextra.consiliis habitus non futilis auctor
Seditiõe potens:genus huic materna superbũ
Nobilitas dabat incertum de patre ferebat.
Surgit:& his honerat dictis atq; ageratiras.
Rem nulli obscurã:nec nostræ uocis egentẽ
Consulis o bone rex cuncti se scire fatentur
Quid fortuna ferat populi:sed dicere mussãt
Det libertatem fandi:flatusq; remittat:
Cuius ob auspicium ĩfaustũ:moresq; sinistros
Dicã eqdẽ:licet arma mihi morteq; minet̃:
Lumia tot cecidisse ducum:totamq; uidemus
Consedisse urbem luctu:dum troia tentat
Castra fuge fidens:& cælum teritat armis.
Vnum etiam donis istis:quæ plurima mitti
Dardanidis:duciq; iubes unum optime regũ
Adiicias:nec te ullius uiolentia uincat:
Quĩ natã egregio genero:dignisq; hymenæ
Des pr̃:& pacẽ hãc æterno fœdere iungas.'-is

naues sunt:sed modo de græco transtulit:& naualia posuit pro trabibus de quibus naues fiunt. Nam Homerus νηον dicit nauale lignum. Prima de gente:& ex numero & ex nobilitate legatorum intelligitur negocii magnitudo. Et sellam regni trabeamque insignia nostri:Bene nostri Romanorum enim imperatorum insigne fuit sella currulis & trabea. Nam diadema ut aliarum gentium reges non habebant:& sciendum sellam currulem a curru dictam: quod hi ea tantum utebantur qui triumphali curru uecti fuissent. Sicut etiam palmata dicitur toga quam merebantur hi qui de hostibus palmam reportassent. In medium:in cõmune ut in medium querebant ipsaque tellus. Obliqua ĩuidia:hoc est quæ non ex aperto impugnabat Turno:sed eum teipu. Simulata defensione lacerabat. Largus opum:Abundãs opibus: diues non qui multa donaret. Nõ futilis auctor: nõ inanis Nam futilis quoddam est uas lato ore fundo angusto:quo utebãtur in sacris Vestæ : quia aqua ad sacra hausta in terra non ponitur : quod si fiet piaculum est. Vnde & excogitatum uas est quod stare non posset: sed positum statim effunderetur. Inde & homo commissa nõ retinens futilis dicitur. Contra nõ futilis bonus in consiliis non inanis. Seditione potens:præpotens in mouendam non in comprimendam seditionem. Incertum de patre ferebat : Non ignobile:sed pẽitus ignoratum. Onerat dictis:hoc sermone ostendit eum esse exortatione grauatum Latini. Rem nulli obscuram:callide & oratorie agit in omnibus:& adulatorie respondet dictis Latini: supra enim ille dixerat ante oculos interq; manus sunt omnia uestras. Sane quasi præditum oratorem exprimit:quia supra de eo dixit:& lĩgua melior. O bone rex:Bene addidit bone:& auxit epitheto dignitatem rex enim medium est nam & bonus esse & pessimus potest. Mussant:Modo uerent̃ significat:alias dubitant: unde Mussat rex ipse latinus. Quos generos uocet:interdum susurãt : ut de apibus dicitur: & proprie mussare obmurmurare:& muto esse uicinum. Flatusque remittat aut ponat superbiam: aut nostros flatus remittat:idest nobis respirare concedat. Cuius ob auspicium:inuidiose Turni auspiciis imputat:quod tantus pĩit exercitus:ac si diceret si malis tuis omnibus non egrederent̃:possent forsitã superare uirtute:sane sciendũ hunc exprimere qcquid uerecunde celauit Latinus. Mores sinistros: cõtrarios quia ĩ principio Latino obtempare noluit. Lumina ducũ.i.proceres:ut O lux dardaniæ. Cõsedisse urbẽ:In luctum eẽ demersam. Fuge fidens : illud respicit q; bella deseruit Iunone faciente. Fugæ autem figurate dixit pro fuga fidens. Et cælum teritat armis : dictum quidẽ Virgilii grauitati non conguit sed pĩte hæc Dranci dat sunt uerba:q tumida uti oratione inducitur. Vnde ei paulo post Turnus dicit:Quæ tuto tibi magna uolant. Item proinde tona eloquio. Itẽ uentosa in lingua:deinde diximus drancem liberare se ad orationem Latini. Vnde nunc dicit Cælum teritat armis:quia audierat bellum importunum Ciues cum genere deorum. Mitti dardanidis diciq; iubes:mitti aurum:ebur:& sella:& cætera dici de manibus uel agro. Egregio genero dignisq; hymenæis:Ergo Turnus uidetur indignus. Aeterno fœdere iungas : Natæ scilicet coniunctione. Nam munera contemni poterant:in æternum pacis fœdera firmabuntur generis coniunctione. Hoc autem dicto latenter etiam latini pudorem exonerat. Qui Turno etiam suam promiserat filiam dicens causam rei publicæ præponderate debere:& propter pacem ciuium Turno Aeneam esse præferendum.

DONA. Centum oratores:Hoc ab ænea didicisse uidetur.

CHRI. Iacet omnis:Ergo sine nostro dispẽdio fient æra: ut claui sunt & similia. Quibbus antiqui potius æneis q̃ ferreis utebantur:quoniam æs aduersus rubiginẽ diutius q̃ ferrum durat. licet.n.in antiquorum ædificiorum ruinis illos æneos nõ ferreos deprehẽdere. Manus:artifices qui manibus opantur. Naualia: locũ dicit fabricandum ĩ quo sub tecto cõmode naues ædificare possint. Illa.n.naualia dicuntur: neq; sunt trabes intelligẽdæ. Nam eas demonstrauit cum dixit:Iacet oĩs ad undam materies. Naualia autem dicunt̃ ædificia intra quæ naues ædificamus:sic supra Alii naualibus ite. Centum oratores:ut reddatur par pari. Nam & ipse

Aeneas totidem ad pacem petendam miserat. Ergo elegit centum ne numero & uirtute ciuium Latini cede te uiderent. Neue etiã mioris Aeneam facere uideret: q̃ ille se fecisset. Auri eburisq; talẽ. Ex quo apparet talẽ tum de quo in superioribus diximus non esse nũmũ sed pondus. Nam pecuniã ex ebore cudi non est retpertum. In mediũ: in comũe. nã illa demũ optima est cõsultatio: i qna remotis oĩbus animi pturbatiõibus nõ ad nostrã libidinẽ: sed ad publicã utilitatem omnia referimus: itaq; recte cõsulebat Attilius cũ cõmutatiõem captiuo℞ dissuadebat. Tum drãces: describit naturam factiosi: qui potius cõtra aduersario℞ utilitatẽ & gloriam ferẽ q̃ q; ad publicam utilitatem cõsilia dirigat: & tamen oportet ipsum publicum cõmodum præferre si sibi fidẽ tribui uult. Obliqua: rectã inuidiã dicere possumus cũ aperte illã profitemur: nam recta uia procedimus. Ergo obliqua erit quæ occultaẽ & ex isidiis uenit. Largus opũ. oportet. n. qui multo℞ studia i populo sibi acquirere uolunt multa uti largitiõe qua plurimos ciues corrũpant. Differt aũt ut apparet apud Ciceronẽ pserti i libro de officiis largitio a liberalitate. liberalitas. n. dat & cui debet & quãtũ & q̃do & cuius cã debet. Itaq; est uirtus. largitio uero dando plura q̃ oporteat & q̃bus nõ oportet nõ ad beneficẽtiã sed ad corruptelã tẽdit. Melior: potentior: quæ res plurimũ in factionibus ualet. Frigida: Imbecillis. Nam uis a neruis ẽ. Illi autẽ summo calore fouenẽ. Nõ futilis: Liptote est idest uehemens & potens. Auctore: Cuius gratia reliqui ad aliquid agẽdum moueantur auctores dicuntur. Onerat: obruit: deprimit: inuidiosum odiosumq; facit. Aggerat iras accumulat: Quia plura pluraq; addit: quibus iræ contra Turnum crescãt. Rem nulli obscuram: Quasi dicat consultas de ea re quæ nullam apud animos ciuium dubitationem habeat unde captat beniuolentiam ab ipsa re. Det libertatem: onerat inuidia aduersarium: & inde beniuolentiam captat. Ostenditq; non iccirco ciues non dare clara responsa: quia de re dubitent: quã omnes iustam fatenẽ: sed quia hominem potẽtem ac factiosum offendere uereãẽ. Det ergo libertatẽ quasi dicat liberet nos hac seruitute qua nos tanq̃ tyrãnus premit. Flatus: Fastum ac superbiam: unde superbos inflatos & tumẽtes appellamus. Auspicium infaustum: idest imperium nobis perniciosum & infœlix: uel dixit infaustum qui malis auspiciis bellũ gesserit. Moresq; sinistros: Quos malignitate ingenii contraxit. Quæ res sibi uitio imputari potest: magis q̃ infaustum auspicium. Dicam equidem: & a persona sua captat beniuolentiam cum demonstret non impediri periculo mortis quin proferat quæ utilia reipu. sint: & a persona Turni cum trahat ipsum in odium & inuidiamdum illius uitam tyrannicam demonstrat. Lumina: pricipes intelligit & totam urbem quasi ipsum uulgus. Fuge fidens: Crudele est quod tentet bella impia: & tamẽ posset aliquid animo℞ habere crudelitas. Quare ut meticulosum potius q̃ animosum eẽ ostẽdat hoc addit. Cælum territat: ex hypbole iuidiã auget.

Vnum. non solum confirmat quæ dicta fuerant a Latino sed addit unum turnum esse mittendum.

Libera litas / Largi tio

Inna tus

SER. Terror: Terror proprie est qui aliis infertur ut si dicas ille habet terrorem. i. timendus ẽ. Vnde & terribilis dicitur. Metus autẽ est quẽ habent timẽtes. Sed nunc usurpatiue terrorem posuit. Nanq; hoc dicit quod si tam Turnũ timemus. Veniãq; oremus ab ipo cedat. Asper hic distinguit. Quid miseros totiens in aperta picula ciues proiicis. Quasi uiles & abiiciendos: & ingenti pondere uniuersa uerba sunt posita. Latio: non uni ciuitati. Caput: pricipium rei caput est. Nulla. s. b. plus est q̃ si spes diceret. Pacem. i. po. o. te poscimus qui solus es causa bellorum nã æneas iam pacem promisit. Solum inuiolabile pignus. t. Lauiniam hoc est quod ait supra Pacem hãc æterno fœdere iungas. Inuisum quem tu tibi fingis & esse: bene quem tu fingis: ne ei tanq̃ inimico minime credatur. Hoc dicit: non sum quidem sed si uelis esse nõ recuso. Nam hoc est & esse nihil moror. Fusi: Fugati. Desolauimus agros uel dũ occidũtur: uel dum coguntur ad militiam Nam legimus & latos uastãt cultoribus agros. Dotalis regia cordi est: Hoc est regnum Latini Sic alibi: Non hæc dotalis regia amatæ. Scilicet ut turno contingat regia coniunx: hæc cum quadam irrisione dicuntur. Inhumata infletaque turba: Atqui sepulti sunt omnes qui in bello perierant: ut legimus supra: sed hoc factum est Aeneæ beneficio: Qui sepulturæ eorum reddidit socios. Ergo quantum ad Turnum pertinet insepulti sunt. Nam campos sua potestate retinebat Aeneas.

Etiam tu: Eia. Nam etiam hortantis est aduerbium hoc loco: alias adhuc significat: & est temporis Vnde etiam currus etiam arma apud maiores etiam consentientis fuerat Quod tamen in his recenti

Quod si tãtus habet mẽtes & pectora terror
Ipsum obtestemur: ueniamq; oremus ab ipso
Cedat ius proprium regi: patriæq; remittat:
Quid miseros totiens i aperta pericula ciues
Proiicis: o latio caput horũ & causa malo℞:
Nulla salus bello: pacem te poscimus omnes
Turne: simul pacis solum inuiolabile pignus
Primus ego inuisum quẽ tu tibi fingis & esse
Nil moror: en supplex uenio: miserere tuorũ:
Pone animos: & pulsus abi: sat funera fusi
Vidimus ingentes & desolauimus agros:
Aut si fama mouet: si tantum pectore robur
Concipis & si adeo dotalis regia cordi est
Audet: atq; aduersum fidẽs fer pectus i hostẽ.
Scilicet ut turno contingat regia coniunx.
Nos animæ uiles inhumata infletaq; turba
Sternamur campis etiam tu siqua tibi uis est:
Si patrii q̃d matris: habes: illum aspice cõtra
Qui uocat.
Talibus exarsit dictis uiolentia turni:
Dat gemitũ: rũpitq; has imo pectore uoces.
Larga quidẽ semper drances tibi copia fandi
Tũ cũ bella mãus poscunt: patribusq; uocatis

Primus ades:sed non replenda ē curia uerbis:
Quæ tuto tibi:magna uolāt dū distiet hostē
Agger murorum:nec inundant sanguie fossæ:
Proinde tona eloquio solitū tibi:meq; timoris
Argue tu drance:quando tot stragis aceruos
Teucrorū tua dexra dedit:passimq; trophæis
Insignis agros:possit qui uiuida uirtus
Experiare licet:nec longe scilicet hostes
Quærendi nobis:circūstant undiq; muros
Imus in aduersos?quid cessas:an tibi mauors
Ventosa in lingua:pedibusq; fugacibus istis
Semper erit?

bus auctoribus idoneis non inuenitur. Vis:Virtus. Imo pectore uoces:more suo habitum futuræ orationis ostendit. Larga quidem drances semper tibi copia fandi:tū cum bella manus poscūt. Sunt multa sua ui optima: ꝙ quoniā ꝑ se nō possunt uituperari: ab accidētibus uituperanť:ut hoc loco quoniā eloquētia ꝑ se optima ē.i. ā culpat ex tēpore dicēs:tūc icūbis eloquētiæ cū māus bella deposcūt. Patribusq; uocatis primus ades:bella pēitus ignorās atq; formidans primus es iter senes ad dāda cōsilia. Magna uolāt:Home.ΕΠΕΑ ΠΤΕΡΟΕΝΤΑ ΠΡΟΥΝΗΥΔΑ. Distinet:arcet:depellit: ꝓprie extra tenet.Nā dis sepantis ē.Vnde & diduco & distraho dicimus. Meque timoris argue:ut Cātādo tu illū? Arguo āt gūm recipit ut arguo te cædis īsidiaꝝ:& ē de græco. Nā ita dicūt ΚΑΤΗΓΟΡΩΣΕ ΦΟΝΟΥ. Quādo: siqdē:& ꝑ irrisionē ī illū cōfert laudes. Insignis cāpos:Nobilitas clarificas.nā uerbū ē insignis:& dicit ex auctoritate eius debere sentētiam:quod de bello indicat uirtutis ignarus. Istis: ΔΕΙΚΤΙΚΩΣ.

DONA. Ciues proiicis:Homines omni charitate amplectendos ut rem uilem abiicis. In aperta: manifesta quod non fortis ē sed temerarii. Supplex:magna nocēdi calliditas qua inimicum summa inuidia oneret. Animos:feruentē quandam considerationē. Desolauimus agros: Nam de solo certabatur quod factum ē desertum. Scilicet ut turno:necessario posita est in fine exclamatio:ut demonstret causæ priuatæ ipsius Turni non esse admiscēdum publicum periculum. Violentia turni:Ante ardens magis exarsit. Ostendit autem Drancem uti præpostera eloquentia cum eo tempore manibus & non uerbis sit utendum.

CHRI. Quod si tātus habet:Cōplexio ē color rhetoricus.Aut cōtēpto Turno firmemus fœdus aut si qđ turpe ē ipsum timemus oremus ab eo qđ nostꝝ ē.s.ut cōcedat Latio uti iure suo:& pr̄iæ cuius ipse ē rex. Nec dicūť hæc sine sūma.Turni iuidia.nā cōtra publicā utilitatē iniustū ageŕ sceleratū ē.sceleratus tamē dū id agit eripiēs ius suū iustissimo regi.Sūt āt hæc oīa augumēta ad iuidiā.Primū ꝙ rogamus te tanq̄ regē quā alii parere oportebat:deīde ꝙ oramus rē quā tua spōte ꝑstaŕ đbebas.s.ut desinas a bello:ī quo nulla sit salus:ut oēs poscimus.i.de iure petimus.Ergo rē nobis debitā:& oēs poscimus & poscimus a te cui æqus ē nos ipate q̄ obtēpaŕ.Nec solū poscimus:sed supplicamus:& supplicamus pacē q̄ ab oībus appetēda ē:& supplicamus nō externis:sed tuis & iis q ad id calamitatis deuenerunt ut sint sine cōmiseratiōe digni. Pone animos.i.elationē animi quā nemo sapiēs retinet.Qui.n.recte sapit rōne duciť:nō furore rapitur:sed maius ēt ī re peccatū ē. Nā cū reliqui etiam furētes soleant si uincunť tumorē animi deponere:tu nō deponis. Aut si fama mouet:sentētia est si tu non uis minuere gloriam tuam in rebus bellicis:& tantū tibi tribuis ne obiicias nos hostibus tāquā uiles animas:sed ipse cū tibi & nō nobis petas coniugiū in hostē prodi:præsertim cum te uocet:quasi concludat ꝙ & inhumāi & eius qui nihil alios faciat sit obiicere hostibus alios pro sua aut gloria aut uoluptate & simul etiā meticulosi. Exarsit uiolētia:Facile enim q natura sua uiolentus ē & uiribus omnia arrogat: amaris dictis accenditur:& prius intra se uehementer cōmouetur. Dat gemitum:Nā nulla res in maiorē dolorem impellere potest uirū præstanti animo q̄ si meticulosus habeať. Rumpit:subito & cū furore emittit. Imo pectore:ab intimo corde quod totū ira accensum esset. Larga:principiū abruptum ut conuēit furēti:& quoniam obiecta erant diluenda.Primo quidē ostendit potuisse ille illū copia uerboꝝ auribus auditorum obstrependo persuadere falsa:deinde cum maxime argueretur ab eo timiditatis illud ī primis cōfutat. Nam artis ē cum auditores ab aduersariis nostris persuasi iam eē uidentur ab eo argumēto incipe.Quod omniū ualidissimum fuisse uideatur.Primum ergo ostēdit illum allucinatione uerborū auditores fallere potuisse:deīde cōfutat quod magis p̄mebat.Postremo uitiū qđ ī se obiecerat ī illū retorquet quadā ironica derisione.Ipsumq; ad periculum faciendum inuitat:concludit deniq; qcquid in illo iuriū est: id totum esse in uerbis & in fuga.

Pulsus ego?aut qsq̄ merito fœdissime pulsum
Arguet:iliaco tumidum qui crescere thybrim
Sanguine:& euandri totā cum stirpe uidebit
Procubuisse domū atq; exhaustos arcadas ar-mis
Haud ita me experti. bitias & pādarus igēs
Et quos mille die uictor sub tartara misi
Inclusus muris:hostilique aggere septus.
Nulla salus bello:capiti cane talia demens
Dardāio rebusq; tuis proinde omnia magno
Ne cessa turbare metu:atque extollere uires

SER. Pulsus ego:Quia ille dixerat. Pone animos & pulsus abi:& agit coniectura:nam hoc uult intelligi nō posse dici merito pulsum eū:q sequēdo bella deseruit.Apte autē hoc dicit.potest merito credi ꝙ pulsus sit is cuius tot extant trophæa. Cū stirpe: occiso enī Palāte īteriit eius cūcta posteritas. Bitias:subaudi igēs a cōsequētibus. Mille:finitus numerus ꝓ īfinito. Aggeŕ septus:ut Vestris o ciues undiq; septus aggeribus. Nulla salus bello:capiti cane talia demēs Dardāio. Quotiens argumētū nō possumus soluer̄: aut cōtraria obiectione:aut risu:aut maledicto:ut in hoc loco aduersario respōdemus. Cane:pro diuina. Proīde:Itaq;:& ē ordo.Nulla salus bello proīde oīa magno. Ne cessa turbare me.Cætera ꝑ parēthesim

Gẽtis bis uictæ:& cõtra premere arma latini.
Nũc & myrmidonũ ꝓcerẽs phrygia arma tremẽ
Nunc & tytides:& lariſſeus achilles ꝯſcunt:
Amnis & adriacas retrofugit aufidus undas.
Vel cum ſe pauidum contra mea iurgia fingit
Artificis ſeculus:& formidine crimen acerbat
Nuũq̃ animã talẽ dextra hac abſiſte moneri
Amittes:habitet tecum:& ſit pectore in iſto:
Nũc ad te:& tua magne pater cõſulta ſuertor.
Si nullam noſtris ultra ſpem ponis in armis:
Si tam deſerti ſumus:& ſemel agmine uerſo
Fũditus occidimus:neq; hẽt fortuna regreſſũ
Oremus pacem:& dextras tendamus iermes.
Quanq̃ o ſi ſolitæ quicquã uirtutis adeſſet.
Ille mihi ante alios fortunatuſque laborum
Egregiuſque animi:qui ne quid tale uideret:
Procubuit:moriẽs & humũ ſemel oꝛ momorꝺit
Si & opes nobis:& adhuc itacta iuuẽtus

dicta ſunt. Extollere uires gẽtis bis uictæ cõtra ꝑme re arma latini:hæc ẽ uirtus eloquẽtiæ.arma aũt Latini iuidioſe dicit:ut Drancẽ Latio reddat iuiſum. Nã debuit mea dicere. Myrmidonũ ꝓceres:græcoꝝ prĩcipes:dicit aũt Patroclũ & Achillẽ.Nã licet ipſi aliũde fuerit:tamẽ myrmidõibus iperarũt hoc aũt ponit inter ipoſſibilia:& utiꝛ græco ꝓuerbio:ſic Hora.& ãte padus matina lauerit cacumina:& ſic ẽ mõ dictũ:ut ĩ quarto Nũc lyciæ ſortes:nũc & Ioue miſſus ab ipſo.
Retro fugit aufidus un.apuliæ fluuius cadẽs i adriaticũ pelagus. Vel cũ ſe pauidũ contra mea iurgia fingit:cõtra illud qđ ait det libertatẽ fãdi: flatuſq; remittat.Nã hoc dicit timorẽ ſuũ naturalẽ inuidioſe i eam cãm retorq̃t:ut meæ ꝑſentiæ non illius naturæ qđ timet eẽ uideaꝛ.Hoc ẽ.n.qđ plenius iterat dicẽs: & formidie crimẽ acerbat. Artificis ſcelus: nã ſceleratoꝝ ẽ ſimulare formidinẽ. Habitet tecũ & ſit pectore in iſto.peſſima & uilis aĩa habitet tecũ i mẽbris cõgiuis: nã talẽ uilẽ & peſſimã accipimus: quã nefas ẽ ꝑire ea dextera:q̃ tãtũ uiros fortes cõſueuerat occidere. Cõſulta reuer tor:cõſultor ẽ q cõſulit.Cõſultus q cõſulitur:cõſultũ uero res ipſa de q̃ conſuliꝛ. Si nullã nr̃is ſpẽ ponis ĩ armis:Inſinuatiõe utiꝛ.i.callido & ſubtili aditu a ꝑſuadẽdũ. Vult eni dicere melius eẽ iterire q̃ pacẽ rogaꝛ:quod apte nõ audet:Latẽter & paulatim ad hoc ſerpit:nãq; inter principiũ & inſinuationẽ hoc intereſt:ꝙ principiũ ẽ apta rei narratio.Inſinuatio ut diximus ẽ callida & ſubtilis oratio. In armis:aut meis aut latinoꝝ generaliter omniũ. Si tam deſerti ſumus: propter diomedẽ qui ſolus negauit auxilia. Neq; habet fortuna regreſſum:Oĩa quæ ſibi poſſunt obiici ponit:ſed cũ ſolutionibus ſuis:nam & fortuna non ẽ imutabilis:& qui ſemel pellitur iteꝝ põt reuerti:& auxiliis non ſunt penitus deſtituti:& ĩ ipſoꝝ exercitu ẽ adhuc plurimum ſpei:Eſt autem ſyllogiſmus. Quãq̃ o ſi ſolitæ quicq̃ uirtutis adeſſet:non ſe inertiæ arguit:ſed queritur de uirtute omiſſa ꝑ negligẽtiam:O aũt dolentis ẽ exclamatio:& itelligimus ĩmoratã eẽ illic eius orationẽ nã exarſit dolore:qa apte non potuit dicere moriẽdũ potius eẽ q̃ hoſtes rogandos:quod tamẽ Dixit conferẽs ſe ad alias ꝑſonas:& laudans eos q̃bus contingit ꝑire:ne iſta conſpicerẽt. Ante alios: Melior oĩbus ꝑferẽdus. Fortunatuſq; laboꝝ:ſicut lætor bonoꝝ:& ẽ græcũ
Tale ui.te laudare uel hoſtes rogare:uel qđ latẽter ĩſinuat tardi alteri ſibi deſpõſatã. Semel ore mo.cito cõfeſtim.i.q tota mortis celeritate cõſumptus ẽ.Vulnerari ãt ſolẽt uel terrã uel arma mordere:ne dolorẽ eoꝝ iudicet gemitus.Lucãus de Pompeio:Timuit ne quas effundere uoces Vellet:& æternã fletu corrumpeere famã.
DONA. Iliaco tumidũ tybrim ſangui.Magna pompa effert ſua facta:nũc e x turbulẽta oratione ad mitẽ redir. Magne pater:occulta ironia ẽ.q.d.quomodo magne pater qui non recte conſulis filiæ tuæ. Ille mihi ante.Multi de Mezẽtio intelligunt. Procubuit moriẽs:quaſi intelligat non uictum ſed ſua uoluntate cecidiſſe.
CHRI. Pulſus ego:in ea re ꝑſiſtit quã ſũmope ꝓbare poterat:atq; oĩa extollit.nã cũ iteremiſſet Palanta:ex cuius morte cũ unicus pr̃i eẽt & pr̃ ultimo ſenio iã flaceſceret optĩo iure poterat affirmare ſe domũ Euandri funditus ſubſtuliſſe.Hac.n.rõne & deprimere multa & extollere q̃uis nõ recedaꝛ a uero poſſumus. Hadita me:Sigula quæq; maiora a ſe facta exornat atq; amplificat. Nulla ſa.poſtq̃ cõfutauerat id qđ erat oĩum maximũ fortitudinẽ troiãoꝝ nõ eẽ q̃lẽ dicebat Drãcces oſtẽdit multis exẽplis.Inuẽies ãt in his duabus orõnibus copioſiſſimũ exẽplũ quo unã quãq; rẽ i utrãq; partẽ diſputare cũ uehemẽtia poſſimus. Poſtremo ut cõtẽptionẽ.drãcẽ trahat & demõſtret falſa illũ rettuliſſet cũ dixerit ꝙ ſibi mortẽ minareꝛ:Turnus affirmat illũ hoc eẽ mẽtitũ ut iuidiã ſibi cõcitaret.Se ãt puderꝰ ſi tã meticuloſũ iterimat. Nũc ad te:Cõſutauerat dcã aduerſarii ut æq̃ores aures ſibi ꝑſtaret Latius.Nũc ad ſẽtẽtiã dicẽdã accedit:& prĩo demõſtrat nõ eẽ actũ de latinis: ut dixit drãces. Nr̃is.q.d.q̃ tu iuictiſſima eẽ ſæpenũero expꝛoꝛ es:& diſſimulãter ne illũ offẽdat arguit meticuloſitatẽ.
Oremꝰ.p.pmiſſo ẽ.neq; hoc ãte ꝓtulit q̃ đmõſtrauit nõ eẽ orãdũ:& oſtẽdat q̃ta ignominia futura ſit:i hoc affirmat fœlices eos q ãte occubueꝛt quoniã hoc nõ uiꝺ
SER. Vrbes italæ:qa Diomedes ꝑegrius ꝺ debũt. fuerat.Nam hoc dicit habemus robur italũ nõ græcum militẽ inertẽ diſſolutum. Supſunt: Sup abundant.Adſunt ultra q̃ bella depoſcunt. Sin & troiãis: Mire agit poſt confirmatas partes ſuas troianorum uires imminuens.Quid.n.proderat dixiſſe ꝙ ſupent latinis auxilia:ſi etiam troiãorum integræ uires probarentur. Cum multo gloria uẽit ſanguine:ac ſi diceret nõ ẽ iudicãda uictoria:q̃ ꝑ immẽſa detrimenta

Auxilioq; urbes italæ populique ſuperſunt:
Sin & troianis cum multo gloria uenit
Sanguine ſunt illis ſua funera:parq; ꝑ omnes
Tempeſtas:cur indecores in limine primo
Deficimus:ꝛcur ãte tubã tremor ocupat artꝰ:
Multa dies uariuſque labor mutabilis æui:
Rettulit in melius:multos alterna reuiſcens

Lusit:& in solido rursus fortuna locauit.
Non erit auxilio nobis ætolus & arpi.
At mesapus erit:fœlixqꝫ tolumnius:& quos
Tot populi misere duces:nec parua sequetur
Gloria delectos latio:& laurentibus agris:
Est & uolscorum egregia de gente camilla
Agmē agens equitū:& florentes ære cateruas.
Quod si me solū teucri in certamina poscūt:
Idqꝫ placet:tantūqꝫ bonis cōmunibus obsto.
Non adeo has exosa manus uictoria fugit:
Vt tanta quicquam pro spe tentare recusem.
Ibo animis contra uel magnū præstet achillē
Factaqꝫ uulcani manibus paria induat arma
Ille licet:uobis animam hanc soceroqꝫ latino
Turnus ego haud ulli ueterū uirtute secūdus
Deuoueo:solum æneas uocat:& uocet oro:
Nec drances potius siue est hæc ira deorum
Morte luat:siue est uirtus & gloria tollat.
Illi hæc inter se dubiis de rebus agebant

contigit:& hoc est Vnde laudat Salusti.duces qui uictoriam incruentato exercitu reportarunt. Sunt illis sua fune.i.troianis legitur & illi:& aut æneæ intelligmus:aut aduerbium loci ꝓ illic ut ī secūdo patet. Isti ianua leto:ꝓ istic. Parqꝫ ꝑ oēs.t.alibi: Quāta ꝑ idæos sæuis emissa mycēis.Tēpestas erit cāpos. Indecores:decor decoris facit:sicut auctor auctoris:decus decoris.Sicut pecus pecoris:Similiter facit ī compositione īdecor īdecoris:ergo in neutro co breuis in masculino ꝓducitur unde apparet systolē fecisse Vir.nā īdecores nominatiuus ē pluralis a masculīo ab eo qđ ē īdecor.Nā nō pōt hic īdecus facere. Neutꝝ.n. in us terminatū masculinum ex se nō facit. Aut certe dicamus īdecores decliationē eē:cuius nomīatiuus singularis nō īuēit. In limīe prio:Quasi ī ipō initio & aditu īfœlicitatis : & ad illud respexit qđ supra dixerat. Semel agmīe uerso Fūditus occidimus. Multa dies: Illi rei uehemēter incūbit quā dixerat nec hēt fortūa regressum dicens fortunā tā labores q̄ fœlicitatē ꝓ tēpoꝝ q̄litate mutare. Dies:tēpus. Lusit: decepit : ut Quid natū totiēs crudelis tu quoqꝫ falsis Ludis imaginibus? Et in solido.r.f.l.Subaudi & multos:& est sensus.In solidū reuocauit opressos & paulo ante derelictos:lusit uero & decepit fœlices. Nō erit.a.n.æ.&.a.Redit ad rē qa occurebat:sed negāt auxilia.Aetolū aūt dicēdo eius uires ex græcæ cōmemoratiōe debilitat. At mesapus erit.f.t.Bene duo iūxit:quæ quæruntur in bello fortitudinē & fœlicitatē.Nam de Mesapo iā legimus.Quē neqꝫ fas igni cuiq̄ nec sternere ferro Vtrūqꝫ aūt cōtra Diomedē dicit: quē dicēdo græcum inertē significat.Infœlicitatē uero eius supradicta legatoꝝ uerba testant. Nec tarda sequet gloria:Liptotes figura.Minus.n.dixit q̄ uoluit.Nā hoc siguificat latīa pubes celerrime uictoriā adipiscet:quā uix græci post decenniū sint adepti. Est & uolscoꝝ egregia de gēte camilla:Vt in septimo segregatā eam a uiroꝝ multitudine effecit:& quoniā a sexu nō pōt:laudat ex gente. Quod si me solū teucri in certamina poscunt:Quia audiuit. Illū aspice cōtra q uocat.Etiā utit ductu.Nā obliqꝫ ꝓmittit se singulari certamīe dimicare uelle:cū nolit.Similiter & in duodecimo ait dicens irrisorie:Sedeāt spectentqꝫ latini. Tantūqꝫ bonis cōmunibus obsto:& in tātū ob sum cōmodis publicis.Vt nisi solus dimicauero cōcidat uniuersa respubli. Nō adeo:nō multū.nā uerecunde dicit assuetā esse māibus suis uictoriā. Tāta ꝓ spe.Vt solus dicar seruase rempublicā. Ibo animis cōtra:ac si diceret desunt uires corporis. Vel magnum præstet achillem:& præsto illū.i.melior illo sum:& præsto illi dicimus.Cicero in cæsarianis Tanto ille superiores gloria uicerat:quāto oībus tu ꝑstitisti. Vulcāi māibus paria īduat arma: Bene addidit paria:nā ēt æneas habuit arma uulcāia:licet possumus dicere qđ hoc Turnus nō ignoraret:nō tamē hoc ualde idoneū cōprobat. Vobis aīam hāc.s.l.Bene sibi & fauorē cōciliat populi:& a soceri nois ꝑiudicio Latini īplicat uoluntatē. Vlli ueteꝝ.u.s.dicimus & scđus illi & scđus ab illo. Nec drāces potius siue hæc ē ira de.mor.lu.siue hæe uirtus & gloria tollat.Sēsus obscur̄ qdē dictus:sed facilis:& q de usu nūq̄ recedat.Nā ita irati de inimico dicere cōsueuimus abeat:nec bōis meis nec malis itersit rebus:nolo sit aut gloriæ meæ ꝑticeps:aut in me iuidiā ex īfœlicitatis cōmuniōe cōmoueat sicut nūc de drance dicit:siue hæc ira deoꝝ morte luat.i.si ꝑiturus sum nolo iuidiā sustīere:si Drāces ꝑiter forte moriat.Si uero me uirtus & gloria comitabit nolo ignauus fœlicitatis alienæ sit particeps:si dū meis pugnat aspiciis forte suꝑarit.

DONA. Deuoui:Qualitas ista uerborum miserationem potius q̄ pugnaturi audaciam demonstrat.

CHRI. Sin & opes:Ostēdit ꝙ nō sit cedendū qa adhuc & opes & auxilia supsunt latinis: nec oīa ꝑdiderūt:& id qđ ꝑdiderūt nō sua ignauia:sed aduersa fortūa:quæ mutari ī melius possit ꝑdiderūt.Adiūgit postremo nec troiāos sine clade discessisse a pugua. Nō erit auxilio.cū sup sint uires & opes latinis:nec minus afflictus sit hostiū exercitus q ipsi nō uidet eē desꝑandū.Et qa responsa uenerāt a Diomede qbus negauerat se auxilio uētuꝝ:ostēdit multos eē duces q iā uenerūt.His ergo oībus argumētationibus non modo cōfutat desꝑatio nem reꝝ.sed omnia facilia ostēdit:& oīa ostēdit & turpia & iutilia:cū q cōsultat tutū & honestū semp proponere debeat. Quod si me solū:Hoc restabat de iis quæ in illū cōtorserat Drāces.Ergo pollicet apte si æneas hoc uelit se solū omnē belli molē subituꝝ:neqꝫ se eē adeo imbellē.Vt de uictoria desꝑet:aut quēq̄ quāuis fortissimū recuset.Postremo si ꝑeundū sit patus ē deuouer aīam. Socero & lati.i.ad salutē soceri & latinoꝝ.Proprie.n.deuouere ē aliqd morti exponere.Vnde dicebāt milites deuoti:q ꝓ salute impatoris mortē subire parati essent, Mgnum ꝑstet achillem:Exibeat se talē qualis Achilles fuit. Nec.d.Concludit ꝙ siue uincēdus sit propter iram deorum:siue ex uirtute reportaturus gloriam non uult Drancem hæc pericula subire.

Deuotus

Certantes:castra æneas aciemque mouebat.

SER. Castra æneas aciē mouebat.i.ducebat exercitum:ut Nos castra mouemus.Lucanus : Brūdusiū

Nuncius ingenti per regia tecta tumultu
Ecce ruit: magniſq; urbem terroribus implet
Inſtructos acie thyberino a flumine teucros
Tyrrhenãq; manũ totis deſcendere campis.
Extemplo turbati animi: concuſſaque uulgi
Pectora: & arrectæ ſtimulis haud mollibꝫ iræ
Arma mãu trepidi poſcũt: fremit arma iuuẽtꝰ:
Flẽt mœſti: muſſãtq; patres: hic undiq; clamor
Diſſenſu uario magnus ſe tollit in auras.
Haud ſecus atq; alto in luco cũ forte cateruæ
Conſedere auium: piſcoſoue amne paduſæ
Dãt ſonitũ rauci per ſtagna loquacia cygni.
Immo ait o ciues arrepto tempore turnus
Cogite concilium. & pacem laudate ſedentes.
Illi armis in regna ruunt: nec plura locutus.
Corripuit ſeſe: & tectis citus extulit altis.
Tu uoluſe armari uolſcorum edice maniplis
Duc ait: & rutulos equites meſapus in armis
Et cum fratre coras latis diffundite campis.
Pars aditus uerbis firment: turreſq; capeſſant
Cætera qua iuſſo mecum manus īferat arma
Illicet in muros tota diſcurritur urbe.
Concilium ipſe pater: & magna īcepta latius
Deſerit: ac triſti turbatus pectore differt.
Multa quæ ſe incuſat qui non acceperit ultro
Dardãidum æneam: generũq; aſciuerit urbi.
Præfodiunt alii portas: aut ſaxa ſudeſque
Subiiciunt: bello dat ſignum rauca cruentum
Buccina: tum muros uaria cinxere corona
Matronæ: puériq;: uocat labor ultimus oẽs
Nec nõ ad tẽplũ: ſummaſq; ad palladis arces
Subuehitur magna matrum regina caterua

decimis iubet hanc attingere caſtris ideſt decima de/ductione. Fremit arma iuuẽtus: Hoc eſt fremebant ad arma. Arma militaris uox eſt. Muſſant: Modo q̃runtur. Diſſenſu uario: Alii enim Turni dicta: Alii drances dicta probant. Piſcoſoue amne paduſæ: Paduſa pars eſt Padi. Nam Padus licet unus ſit fluuius: habet tamen fluenta plurima: e quibus qui eſt padu/ſa quibuſdam locis facit paludem: quæ plena eſt cy/gnorũ. Stagna loquacia: In quibus habitãt cygni loquaces. Sauci autem τωνμεσων eſt nam modo canoros ſignificat. Alias uocis peſſimæ. Iuuena. Rauci theſeidæ codri. Sicut uenenum etiam de bono & malo dicitur ut odor bonus & malus uocat̃. Arrepto tẽ/pore: Inuẽta opportũitate. Sedẽtes: Pigri: ut Immu/niſq; ſedens aliena ad pabula fucus. Armari edice: Figurate. Dic ut armentur. edice autem eſt impatiuus. nam ab omninum cõiugationum infinito detracta re ſyllaba ultima fit impatiuus ut amare ama: doce/re doce: legere lege: audire audi. Cum autem fac uel dic dicimus apocopẽ uerba patiũtur. Maniplis: Ars quidem exigebat ut ma haberet accentum. Ni longa quidem eſt ſed ex muta & liquida quod quotiens fit tertia a fine ſortitur accentum: ut latebræ tenebræ. tamen in hoc ſermone: ut ſecunda a fine accentum ha/beat uerſus obtinuit. Maniplis: Signiferis: qui ſecundum antiquum morem in legione erant triginta. Legio autem habebat ſex cohortes: ſexaginta cẽturias. licet in his rebus acceſſu temporis ducum uarietas ſemp mutauerit militiæ diſciplinam. Eqtes meſa/pus in armis & cũ fratre coras latis diffundite cãpis. Equitẽ in armis. i. armatum nam figura ẽ. Meſapus ãt ut diceret uitauit homœoteleutõ: na uitioſũ erat uoluſe edice meſape ergo meſapus aut ãtiquus ẽ uo/catiuus. Vt Heſpidũ fluuius regnator aquaꝝ. Itẽ So/cer arma latius habeto: aut certe nominatiuus ẽ pro uocatiuo: q̃q̃ etiam poſſit eẽ nominatiuus: ut ſit Me/ſapus & coras eqtẽ diffundite: ꝑ diffundat. Melior tamẽ ẽ ſenſus ſupior. Cũ fratre. i. cũ Catillo nam legimus Catilluſq; acerq; coras. Qua iuſſo. pro qua iuſ/ſero: & ẽ antiquum. Ilicet: Confeſtim. Ilico. quod ne diceret metri neceſſitas fecit: nã ilico dicimus. Ma/gna incepta: Quia de pace cogitabat: quæ impleri nõ potuit. Multaq; ſe incuſat. pro multum & eſt Græ/ca figura. Generũq; urbi: propter urbẽ Lucanus de Catone: Vrbi pater eſt: orbiq; maritus. Gener autẽ ideo dicit̃: qa ad augendũ genus adhibet̃. Præfodiunt alii portas. i. ante portas foſſas faciunt: quæ res nimiam in/dicat deſpationẽ. Bello dat. ſ. r. c. b. Bene bello dat. Nam buccina inſonans ſolicitudinẽ: ac bella denũciat: ſicut in ſeptimo: Qua buccina ſignum dira dedit. Præliũ aũt tubæ īdicãt: ut At tuba terribilẽ ſonitũ procul ære ca/noro Increpuit. Vocat. l. u. o. Omnes ad laborẽ ultima neceſſitas cõuocat. Nec non ad tẽplũ: ſecundum Homerũ. Qui īdicat in ſumma deſpatiõe matres ad tẽpla cõcurrere: ut uictoria q̃ nõ põt uiribus poſſit deorum fauore conqri. Subuehit̃: ꝓprie matronæ. n. pilentis uehebant̃ ad tẽpla ꝑgẽtes: ut Pilentis mr̃es in molibus.

DONA. Nihil interpretationis habent hæc carmina.

CHRI. Illi hæc iter ſe: dũ cõſultat̃ æneas exercitũ ad obſidionẽ ducit. Quæ res cũ ciuibus ſummũ afferret terrorẽ data ẽ occaſio Turno cũ eẽt opus facto & nõ cõſulto: ut miſſo ſenatu ad arma cõcurreret oĩbus ſequẽtibus. Eſt tamẽ hic ſenſus moralis. nã demõſtrat poeta ex temeritate pĩcipiũ multa detrimẽta rebus publicis ꝓuẽire. Ruit: cũ īpetu uenit: ut ſolet ī huiuſmodi rebus fieri. Animi. t. Nam tãta res nõ uẽit ſine ꝑturbatiõe ẽt magnoꝝ uiroꝝ: cũ ſint grauia & quod maius ẽ īprouiſa: plebei penitus cõſternabãt̃: Cũ. n. putabãt hoſtes aſſiduis uulneribus & cædibus cõſternatos ſe nõ niſi ad plures dies collecturos ipſi īſtructa acie aderãt: Qua ī re laudat̃ etiã æneas: quod uictoria bene uti ſciuerit. Fremit. a. iu. diſtributio eſt. unicuiq;. n. tribuit qđ ſibi a natura inditũ ẽ. Nã iuuentus ꝑꝑ calorem ſanguinis ad uulciſcendũ excitabat̃. Senes aũt cũ & ex prudẽtia plus cernerẽt ꝑicula: & ex frigiditate ſanguinis minus auderent flebant. Muſſant: dubitant quã ſententiã dicant. Muſſare ꝓprie dicũt murmurare. Ennius in occulto muſſabãt. Vulgo uero ꝓ tacere dicit̃: ut idẽ Ennius: Nõ

Muſ/ſare

decet mussare bonos. Ait Festus. Ego autem puto musare p onomatopeiam dici & rem cũ loqui cupimus: & aut pudore: aut timore ita ĩpedimur: ut potius murmur q̃ apertã uocẽ emittamus: ppeaqꝫ dicit̃ mussare uel dubitare uel nõ audere. Sta. Excussæ proceꝝ mõtes turbataqꝫ musãt cõsilia Loquatia. t. R eboantia e uocibus cygnoꝝ. Tẽpore: Oportunitate tẽporis. Cogite: pmissio ẽ ĩ re manifeste aliter suadẽte: ẽ ãt oratio homini rei & tempori accommodatissima. Tu uoluse: Ostendit maximam imperatoriam uirtute in eo fuisse qui ex tempore rebus diuersis optime consulerit.

Dona ferens: iuxtaque comes lauinĩa uirgo
Causa mali tanti oculos deiecta decoros:
Succedũt matres: & templum thure uaporãt:
Et mœstas alto fundunt de limine uoces
Armipotens belli præsens tritonia uirgo
Frãge manu telũ phrygii prædonis: & ipsum
Pronũ sterne solo: portisqꝫ effunde sub altis.
Cingitur ipse furens certatim ĩ prælia turnus:
Iamqꝫ adeo rutulum thoraca indutus ahenis
Horrebat squamis: surasqꝫ incluserat auro.
Tẽpora nudus adhuc laterique accixerat ensẽ.
Fulgebatque alta decurrens aureus arce:
Exultatqꝫ animis: & ipse iam præcipit hostẽ:
Qualis ubi abruptis fugit præsepia uinclis
Tandem liber equus: campoqꝫ potitus aperto
Aut ille impastus armentaqꝫ tendit equarũ:
Aut assuetus aquæ perfundi flumine noto
Emicat: arrectisque fremit ceruicibus alte
Luxurians: luduntqꝫ iubæ per colla p armos.
Obuia cui uolscorum acie comitante camilla
Occurrit: portisque ab equo regina sub ipsis
Desiluit: quam tota cohors imitata relictis
Ad terram defluxit equis: tum talia fatur
Turne sui merito siqua est fiducia forti
Audeo: & æneadũ promitto occurrere turmæ
Solaqꝫ tyrrhenos equites ire obuia contra.
Me sine prima manu tentare pericula belli.
Tu pedes ad muros subsiste: & mœnia serua:
Turnus ad hæc oculos horrẽda ĩ uirgĩe fixus:
O decus italiæ uirgo quas dicere grates:
Quas ue referre parẽ? sed nũc est oĩa quãdo
Iste animus supra mecum partire laborem.
Aeneas ut fama fidem missique reportant
Exploratores equitum leuia improbus arma

SER. Dona ferens: peplũ. s. sicut dixit in primo iõ omissit hoc loco Oculos deiecta decoros sicut Oculos suffusa nitẽtes. De limine: ad preces festinãtium mulierum ostendit̃ desideriũ. Armipotens præses belli: anthonomasiua sunt proprie. Hæc autem oĩs oratio uerbũ ad uerbũ de Homero trãslata est. Præses autem belli. i. quæ p̃est omnibus bellis: cuius nutu semper bella tractantur. Frange manu telũ: aut tua manu aut in eius manu tela confringe. Home. αζον δη εγχοσ διομηδεοσ. Et ipsum pnum sterne solo: Home. ηδε και αυτον πρηνεα δοσ πεσεειν Bene autem sub ipsis portis: quasi ad quas festinabat æneas: unde ẽ illud: Præfodiũt alii portas. Cingitur ipse furẽs cer. in p̃. tur. oeconomia oĩs hæc ẽ. Nã Turnus ideo cũ mora armat̃: & ĩtecto capite circa arcẽ ĩcedẽs admonet singulos: ut a Lauinia possit uideri & ut sit maior cã dimicãdi dũ sponsæ placere contẽdit. Furẽs: amore lauiniæ quã uidebat: quod ẽt sequẽs ĩdicat cõparatio. Nã dicturus est: aut ille ĩpastus armentaqꝫ tendit equaꝝ. Cĩgit̃ ĩ p̃. ut p̃liari possit: ut si dicas lego ĩ aduocationẽ. i. ut aduocatus eẽ possim. Iãqꝫ adeo: aut uacat adeo: aut certe sic significat: ut sit sẽsus. adeo sic p̃parat̃ ĩ p̃lia ut ẽt uniuersa arma p̃ter galeã portaret. Thoraca: indutus oĩa q̃ iax exeũt græca masculina in obliquis casibus a producũt: ut thorax thoracis: pirax piracis. Nã fœminina corripiunt: ut climax climacis: sed ad latinũ nõ trãseũt. Phalãx uero & aliter exit: peregrinũ est etiã apđ græcos. Alta decurrẽs aureus arce: Illic. n. & amata fuerat & Lauinia. Spe iã p̃. ho. mẽte p̃ocupat hostis aduentũ. Qualis ubi abruptis fu. p̃. uin. etiã hæc comparatio Homeri ẽ uerbũ ad uerbũ trãslata. Potius: ab eo qđ ẽ potior ris. Nã subnixus rapto potitur uenit ab eo qđ ẽ potior poteris: nã ut ẽt supra diximus uerbum hoc mõ tertiæ mõ q̃rte ĩueitur eẽ cõiugatiõis. Arrectisqꝫ fremit cer. al. arrectis ceruicibus fremit: non alte luxuriãs. Ad terrã deflu. dicendo defluxit artẽ & quãdã moderationẽ descẽdẽdi significauit: q̃ ẽ etiã ĩ ascẽdendo apud huius rei peritos. Sui merito si q̃ ẽ fi. for. si unusquisqꝫ fortis hẽt aliquã ↄfidẽtiã ex cõscientia fortitudinis suæ. Et ego audere nõ dubito. Forti autẽ benedixit. Nam fortis communis est generis Hæc autem hoc uult dicer̃: nõ sexũ cõsiderandũ sed robur. Occurrere turmæ: equitaui. Nã partẽ pro toto posuit. Quas dicere grates: secundum rhetoricã disciplinã dicit se uerba ĩuenire nõ posse: qbus eius exprimat laudes: cũ dixerit O decus italiæ. Sic alibi: Quibus cælo te laudibus equẽ: cũ p̃misserit O fama ĩgẽs ĩgẽtior armis uir troiane. Sed nũc: ordo ẽ: sed nũc mecũ ptire laborẽ: nã p parẽthesim dictũ ẽ. Quando iste animus ẽ sup oĩa. i. siqdẽ es magna. Partire ãt ideo qa illa dixerat Solaqꝫ tyrrhenos equites ire obuia contra.

DONA. Putabant mulieres posse donis & precibus fauorem a dea impetrare.

CHRI. Dona ferens: est eñi huius sexus ut cũ alia in bello auxilia ferre non possit ad deorum supplicationes conuertantur. Oculos deiecta: ex pudore cum esset causa mali tanti. Tempora nudus: Nam ultima est ipsa galea quæ sumatur. Tandem liber equus: optime bellicosum ducem bellicoso animali comparat. Horrenda in uirgine: quod mirum est quod uirginalis uultus horrorem incutere posset. Quas dicere: idest agere uerbis. Referre scilicet reddendo beneficium. Neutrum ergo negat posse facere.

SER. Quaterent campos:ad camporum perturbationem. Furta paro belli:insidias. Salu.'Gens ad furta belli peridonea.' Biuias fauces:fauces dicunť itinera inter duos mõtes angusta & peruia dicta ad faucium animalium similitudinem. Collatis excipe signis:Cõiunctis ducibus quos memoraturus ē. Tyburtiq; mãus: Catillus & Coras duces. Et tu concipe curã:sicut ego.Nam non dicit sicut Mesapus aut alii:ne ei facere iniuriam uideatur.Concipe autem simul cum eis:Con enim coniunctiua particula est:unde & conuocari de pluribus dicimus. Valles:metri necessitate compellimur ut uallis dicamus.Statius:Vallis ĩ amplexu nemorum sedet.Nam plenum est ualles:ut nunc Virgilius posuit:quod ita esse diminutio indicat.Nam uallecula ut uulpes uulpecula facit:ergo in es uel in is quando usurpatiue quando naturaliter exeunt nomina: sola diminutio indicat.Ea autem quæ in es exeunt longa sunt omnia si in genitiuo non crescant ut labes uulpes ualles.Nam si crescant breuia sunt : ut miles tis.

Quo semita ducit:legitur & qua. Aditusq; maligni:proprie obscuri:Vt sub luce maligna. Ignota.s. Aeneæ.Nam de Turno dicturus ē:Huc iuuenis nota ferť regione uiarum. Tutiq; receptus:male quidam recessus legunt.Nã receptus dicitur:quo se tutus recipit exercitus unde & signa receptui canere dicunť. Seu dextra leuaq; uelis occurrere pugnæ:siue per ualles:siue per montis radices.Incertũ ē enim q̃ sit uenturus æneas. Arripuitq; locum:rapti tenuit.

Insedit:proprie.Nam insidere est dolose aliqué expectare:unde & insidiæ nominatæ sunt. Velocẽ interea:licet interea particula negocia semp p̃teritis futura coniungat:'tamen abruptus est & uituperabilis trãsitus.Habet ãt tales transitus & ĩ superioribus libris & in sequenti p̃cipue ubi Iuppiter appellat Iunonẽ. Opim:opim quãdo dicimus nymphã significamus.Si autẽ dicimus opẽ auxiliũ intelligimus. Ter. Iuno lucina fer opẽ.serua me obsecro Opes uero numero plurali auxilia: & census accipimus.nã Ops terra ē uxor Saturni:quã græci Rheã uocãt. Tristes uoces:habitum futuræ orationis ostendit. Ore dabat: pleonasmos. Bellum ad crudele camilla:uno uerbo exitum rei docuit. Nostris neq̃cquã armis:nostris q̃bus utraq; gaudemus:ut etiam ipsa habeat cãm doloris & maioris iracundiæ. Nec enim nouus iste diane uenit amor: Firmiores enim sunt antiquiores amicitiæ.Teren:Per amicitiã quæ cœpta a paruulis cũ ætate creuit simul.Iuuena.Ille excludať amicis iã senior cuius barbã tua ianua uidit. Pulsus ob ĩuidiam.s.crudelitatis nam sequiť Neq; ipse manus feritate dedisset. Antiqua : nobili urbe.Nã hoc priuernũ diciť. Iuga longa pete.lõge posita remotiora.Sal. Et Metello procul a gente longa spes auxilioꝝ idest longe posita. Solorum nemorum.i.desertoꝝ:Ter. Venit meditatus alicunde ex solo loco.Item ipse:Nõne hunc abiici oportet in solas terras. Fugæ medio: dũ fugit inter fugam:nã figuratũ est. Catoq; oneri timet:anacreon φορτον ερωτοσ idest onus amoris.

DONA. Excusat exilium:Metabiq; nõ sua culpa sed ĩuidia.i.sup̃bia ciuiũ sit pulsus:& fugiẽs nõ opes: sed filiã eripuerit.Hac causa Dianæ fauorẽ meruit.

CHRI. Furta belli:Insidias q̃ ĩ bello furtĩ parãtur.

Est curuo:topographia.i.loci descriptio. Pulsus ob ĩuidiã:miꝝ poetæ ĩgeniũ.nã cũ Camillæ geneologiæ narratio aliis modis apte nõ ĩcideřt: effecit ut Illa ex ore Dianæ quadraret. Ob ĩuidiã:ergo innocẽs:ac propterea dignus q̃ a diana exauditus sit.Vires superbas.s.aduersarioꝝ:nõ ãt sup̃bas.i.nobiles:sed q̃bus sup̃be & nõ iuste uterẽtur.sup̃bas igiť tyrãnicas. Priuerno antiq̃.i.chara ut sit pathos.q̃a sit coactus reliquere charissimã patriã.Nã pathos p̃sæpe a loco gigniť:ut Et

Præmisit:quaterẽt campos:ipse ardua mõtis
Per deserta iugo superans aduentat ad urbẽ:
Furta paro belli: conuexo in tramite siluæ.
Vt biuias armato obsidã milite fauces.
Tu tyrrhenũ equitẽ collatis excipe signis.
Tecum acer mesapus erit:turmæque latinæ:
Tyburtique manus ducis:& tu concipe curã.
Sic ait:& paribus mesapũ in prælia dictis
Hortatur:sociosque duces:& pergit in hostẽ.
Est curuo an fractu ualles accõmoda fraudi
Armorũque dolis:quẽ densis frondibus atrũ
Vrget utrinq; latus:tenuis quo semita ducit:
Angustæque ferunt fauces:ditusq; maligni:
Hanc sup ĩ speculis:summoq; ĩ uertice mõtis
Planicies ignota iacet tutique receptus:
Seu dextra leuaque uelis occurrere pugnæ:
Siue instare iugis:& grandia uoluere saxa:
Huc iuuenis nota fertur regione uiarũ:
Arripuitque locũ:& siluis insedit iniquis.
Velocem interea superis in sedibs opim
Vnã ex uirginibus sociis:sacraque caterua
Compellabat:& has tristes latonia uoces
Ore dabat:graditur bellũ ad crudele camilla
O uirgo:& nostris nequicquã cingitur armis
Cara mihi ãte alias:nec enĩ nouus iste dianæ
Venit:amor:subitaq; animũ dulcedie mouit
Pulsus ob inuidiã regno:uiresq; superbas
Priuerno ãtiqua metabus:cũ excederet urbe
Infantem fugiens media inter prælia belli
Sustulit exilio comitẽ:matrisque uocauit
Nomine casmillæ mutata parte camillam.
Ipse sinu præ se portans iuga longa petebat
Solorũ nemorũ:tela undiq; sæua premebãt.
Et circunfuso uolitabant milite uolsci.
Ecce fugæ medio summis amasenus abundãs
Spumabat ripis:tantus se nubibus imber
Ruperat:ille innare parans infantis amore
Tardatur:caroque oneri timet:omnia secum

dulces moriēs reminiſcitur argos. Eſt āt priuernum oppidū: quod hoc tpe pipnū appellant. Infantē: commiſeratio ab ætate. Media iter p̄. cōmēdatio Metabi a pietate: qa nullo piculo prohibitus ē relinquere īfantē. In q̄ re ēt oſtendiť aī fortitudo. Exprimiť ēt uis naturæ. Nā demōſtrať q̄ta ſit paterna charitas. Exilio co. q. d. q̄ futura ſibi eſſet ſolatio ī erūnis. Camilla: antiq appellabāt camillos & camillas miniſtros & miniſtras ſacroꝝ. Volūt tamē alii nō camillos ſed ſcamillos eē appellatos & s litterā ſubtractā ethruſca pronūtiatiōe: q eam nō pronunciabant: propter quod ī litteras liquidas acceſſit. Etruſci Camillum appelant Mercurium Iouis miniſtꝝ: & hoc uideť a græcis manaſſe. Samothraces magnoꝝ illorum deorum miniſtros ſcamillos appellant.

Camilla

Verſanti ſubito uix hæc ſententia ſedit.
Telum immane manu ualida q forte gerebat
Bellator ſolidum nodis. & robore cocto:
Huic natam libro: & ſilueſtri ſubere clauſam
Implicat: atq habilē mediæ circunligat haſtæ
Q uā dextra īgenti librāſ: ita ad æthera fatur
Alma tibi hanc nemorū cultrix latonia uirgo
Ipſe pater famulam uoueo: tua prima p auras
Tela tenens ſupplex hoſtē fugit: accipe teſtor
Diua tuam quæ nunc dubiis committitur auris
Dixit. & adducto contortum haſtile lacerto
Immittit: ſonuere undæ: rapidū ſuper amnē
Infœlix fugit in iaculo ſtridente camilla.
At metabus magna propius iā urgēte caterua
Dat ſeſe fluuio: atque haſtā cū uirgine uictor
Gramineo donum triuiæ de ceſpite uellit.
Non illū tectis: non ullæ mœnibus urbes
Accepere: nec ipſe manus feritate dediſſet:
Paſtorum: & ſolis exegit montibus æuum.
Hic natam in dumis: interq horrentia luſtra
Armentalis æque mammis: & lacte ferino
Nutribat: teneris immulgens ubera labris.
Vtque pedum primis infans ueſtigia plantis
Inſtiterat: iaculo palmas onerauit acuto.
Spiculaq ex humero paruæ ſuſpēdit: & arcū
Pro crinali auro: pro longæ tegminæ pallæ
Tigridis exuuie per dorſum a uertice pendēt:
Tela manu iam tum tenera puerilia torſit:
Et fundam tereti circum caput egit habena:
Strymoniamq gruem: aut albū deiecit olorē
Multa illā fruſtra tyrrhena p oppida matres
Optauere nurum: ſola contenta diana

SER. Vix hæc ſententia ſe. Ideo uix qa naturale ē: ut quotiēs ſimul multa cogitamus: uix aliqd cōprobemus. Vnde uera diſtinctio ē oīa ſecū uerſati ſubito. Et robore cocto: aut antiquā haſtā fuiſſe ſignificat. Nā multi tpis aliqd coctū uocamus. Hora. Plerūque recoctus Scriba ex quinq uiro oruū deludet hiantē ita Perſi. Vt ramale uetus pregnandi ſubere coctum. Aut reuera cocto. Haſtæ enim plerunq igne durari conſuerunt. Huic telo. ſ. natam implicuit.
Libro: liber dicitur interior corticis pars q̄ ligno cohæret. Alibi Alta liber aret in ulmo: unde liber diciť in quo ſcribitur: quia ante uſum chartæ uel mēbranæ de libris arborum uolumina compaginabantur.
Ipſe pater famulā uoueo: bene ipſe pr̄: qa auctorandi poteſtatē niſi patres nō habēt. Voueo āt cōſecro in tuū miniſteriū: unde & camilla dicta ē. licet ſupra dixerit & a matre eē nominatā: ſed illud poeticæ dictū ē. Nam camilla quaſi miniſtra dicta ē. miniſtros eni & miniſtras impuberes camillos & camillas in ſacris uocabant. Vnde & Mercurius hetruſca līgua Camillus dicitur quaſi miniſter deoꝝ. Sonuere: unde hic diſtinguendū ē. Infœlix camilla: non eo tempore quo euaſit ſed nūc īfœlix. Plerunq. n. epitheta præſentis tpis ſūt: licet & pactis negociis: ut in ſecūdo Infœlix quæ ſe dū regna manebāt: Sæpius andromache ferre īcōmitata ſolebat. Nō illū tectis ullæ non mœnibus urbes Accepere. nō miꝝ a nulla hunc ciuitate ſuſceptū. Nā licet priuernas eēt: tamē quia ī thuſcoꝝ iure pene oīs Italia fuerat. Generaliter in Metabū oium odia ferebantur. Nā pulſus fuerat a gente uolſcoꝝ quæ ēt ipſa hetruſcoꝝ poteſtate regebaur quod Cato pleniſſime executus ē: Multæ illā fruſtra tyrrhena p oppida matres: quod nō procedit: niſi inter eos eſſent iura cōnubii. Nō mœnibus ur. ac nō tectis nō mœnibus: hoc eſt nec in ciuitate nec in priuatam admiſſus eſt domū: & ſic iſta ēt ī primo ſeparauit: ut Vrbe domo ſocias: Sciendū āt mœnia abuſiue dici omnia publica ædificia ut diuidimus muros & mœnia pādimus urbis. Nā proprie mœnia ſunt tātū muri dicta quaſi mūia a munitiōe ciuitatis. Manus dediſſet: cōceſiſſet: & hoc dicit ſi q ēt eum ſuſcipere uoluiſſent. Ille tamē eoꝝ cōſortia moꝝ feritate fugiſſet. Paſtoꝝ & ſolis exe. monti. æ. & paſtorum æuū exegit in mōtibus ſolis. i. paſtorali uſus eſt uita.

Armentalis equæ: īdomitæ. Vnde ſequiť: Lacte ferino. Veſtigia plantis īſtiterat: ſigna pedū primis plantis expreſerat: nam hæc ſunt ueſtigia imagines pedum: ut Semeſam p̄dā & ueſtigia fœda relinquunt. Palmas onerauit acuto: Onus. n. eſt qcqd teneris imponitur manibus Pro lōge tegmine pallæ: palla proprie ē muliebris ueſtis deducta uſq ad ueſtigia. Vnde ait lōgæ ſic ſupra Pallā ſignis aruoq rigentē. Strymoniāq gruem: thraciā a fluuio ſtrymone. Sane ſciendū poſſe dici hic & hæc grus. Olorē: ita latine dicimus: nā cygni græcæ dicuntur. Multa illā fruſtra: anteq̄ rē diceret præiudicauit Sic Saluſtius Falſo quæritur de natura ſua genus humanū. Nā anteq̄ diceret: quæritur dixit falſo. Matres: inter matres & matreſſami. hoc intereſt q mater ē præter illam ſignificationem quæ eſt ad aliquid: quæ tātū cōuenit in matrimonio. materfamilias uero diciť quæ in matrimonio conuenit per coemptionē. Nam per quandam iuris ſolennitatē ī familia migrat mariti.
DONA. Tellū immane bellator: Nā opus fuit ingenti tello & bellatore ideſt uiro forti ad rē perficiendam.

CHRI. Versanti subito uix hæc sentẽ.se.ostẽdit celeritatẽ in cõsilio capiendo:Nã insectatio hostilis nõ dabat longũ spatiũ ad cõsultãdũ:ergo uersanti subito idest cogitanti cũ celeritate uix sedit hæc sententia. Ostendit igitur ꝙ & ĩ cõsulẽdo usus est breuitate temporis & stati post captũ consiliũ rẽ est aggressus ergo uix sedit sententia.i.uix placuit:& est agressus. Circũligat habile.i.ita circũligat:in ea parte hastæ:ut possit esse habilis idest facile haberi & tractari. Ipse pater:qui potestatẽ mouẽdi habeo.Educatio ãt Asperrima huius fœminæ reddidit illa parẽ uiris.Nã ut ostẽdit Plato ut in cæteris animalibus ita in homine fœmina mari se parẽ pstaret nisi moliri educatione mollior redderet̃.Quapp spartanæ mulieres qa ut uiri exercebantur robustiores erant: quod optime Lycurgi legibus institutum est.

Aeterum telorum:& uirginitatis amorem
Intemerata colit:uellem haud correpta fuisset
Militia tali: conata lacessere teucros.
Cara mihi comitumque foret nũc una mearꝫ:
Verũ age quãdoquidẽ fatis urgetur acerbis
Labere nympha polo:finesque inuise latinos
Tristis ubi ĩfausto committitur omĩe pugnæ
Hæc cape:& ultricẽ pharetra deprome sagittã
Hãc quicunqꝫ sacrũ uiolarit uulnere corpus
Tros italus ue mihi pariter det sangĩe pœnas.
Post ego nube caua miserãdæ corpus:& arma
Inspoliata feram tumulo:patriæqꝫ reponam.
Dixit:at illa leuis cæli demissa per auras
Insenuit nigro circundata turbine corpus.
At manus interea muris troiana propinquat:
Ethrusciqꝫ duces equitumqꝫ exercitus omnis
Cõpositi numero ĩ turmas.fremit æquor toto
Insultans sonipes:& pressis pugnat habenis
Huc obuersus:& huc:tum late ferreus hastis
Horret ager:campiqꝫ armis sublimibus ardẽt
Nec non mesapus contra celeresque latini
Et cum fratre corax:& uirginis ala camillæ
Aduersi campo apparent:hastasqꝫ reductis
Protendunt longe dexrris:& spicula uibrant:
Aduentusqꝫ uirũ.fremitusqꝫ ardescit equorũ
Iamque intra iactum teli progressus uterque
Substiterat:subito erũpũt clamore:furẽtesqꝫ
Exhortantur equos:fundũt simul undiqꝫ tela
Crebra:niuis ritu:cælumqꝫ obtexitur umbra.
Contiuo aduersi tyrrhenus:& acer aconteus
Connixi incurrunt hastis:primique ruinam
Dãt sonitu ĩgẽti:præfractaqꝫ quadrupedantũ
Pectora pectoribus rũpunt:excussus acõteus
Fulminis in morẽ:aut tormento põderis acti

SER. Aeternũ:Aeterne:nã nomẽ ẽ pro aduerbio. Conata:dũ conaret̃. Fatis urget̃ acerbis:Ostẽdit ẽt desideria ex fati necessitate descẽder̃. Comittit̃ omine pugnæ:pro comitteret̃. Hæc cape:generaliter dixit arcũ pharetrã:ut sequẽtia ĩdicãt.Nã dicet & ultricẽ pharetrã deprome sagittã Vltricẽ. noĩa ĩ ix termĩata ablatiuũ singularẽ ĩ e mittũt:genitiuũ uero pluralẽ ĩ um:exceptis his q̃ sunt oĩs generis:ut fœlix:nam ab hoc fœlici hoꝝ fœliciũ facit.Luca.Fœlici non fausta loco tẽtoria ponẽs:qđ receptũ ẽ iõ quia gẽitiuus pluralis a ntõ plurali mĩor esse nõ debet:sed aut par aut minor una syllaba:& qa a neutro facit fœlicia fœlicium dicere nõ debemus:ne pp alia genera huic p̃iudicemus:Nã ab eo qđ est fœlices ut fœliciũ dicãus ratio patit̃ una crescit.n.syllaba ab eo ꝙ ẽ fœlicia ut fœliciũ dicamus non procedit.Ne minor sit genitiuus nominatiuo plurali:similiter & ultricũ & uictricũ dicimus:licet in his neutꝝ genus in numero singulari non inueniatur. Violarit uulnere cor.quia dixit sacrum. Tros italus ue mihi:si simpliciter accipimus : ita intelligamus siue eam troianus interemerit:siue aliquis de Aeneæ auxiliis.Nãqꝫ alii uolũt Aruntẽ de Turni esse partibus: indignatũ fœmineũ sexũ plus ĩ bello potuisse q̃ uiros:quã rẽ hic dicunt pstrixisse Virg.& re uera sic ubiqꝫ loqtur ut ĩ certũ sit: Arũs de cuius ptibus fuerit : unde illud ẽ: Da pr̃ hoc nr̃is aboleri dear. Pariter: similiter uno mõ: & est antiquum. Miserãdæ.c. hæc ĩ œconomia preiudicia noĩant̃ quotiẽs negocii futuri exitus tollit̃. Vult enĩ nos de camillæ cadauere nil ulterius expectare:sicut ĩ primo fecit Tu faciem illius noctẽ nõ amplius unã Falle dolo:quod p̃missum sustulit cõmemorationẽ quãdo uel cupido discesserit:uel Ascanius sit reuersus. Arma ĩ.aut ĩdetracta: aut ipsius ĩspoliatæ. Nigro cir.t.c.quia ad merorẽ luctũqꝫ descẽdit cõtraqꝫ ĩ yiii.ubi ad læticiã descẽdit Venus:claro eam nĩbo circũdatã dicit:ut At Venus æthereos iter dea candida uim. Hetrusciqꝫ.d.hetruria dicta est quod eius fines tendebãt̃ usqꝫ ad primã ripã tyberis:& q̃si ετεροσ οροσ.Nã ετεροσ est alter οροσ finis.Roma.n.antea tantũ unã ripã tyberis tenebat:Iuuena.Et quæ impii fines tyberinũ.u.n. Cõpositi nume.i.rationabiliter unde & sæpenumero dicimus.i.frequẽter & rõnabiliter hic ẽ tũ uero ĩnumeꝝ.i.ĩ rõnẽ ĩ rhythmũ unde & metra numeros dicimus:ut Numeros memini si uerba tenerẽ.Sane mõ est generalis descriptio equestris certaminis:paulo post descendit ad specialẽ:sicut fecit in quinto & de cursoribus & de nauali certamĩe. Horret ager.i.terribilis est.Est autem uersus ennianus uituperatus a Lucilio dicente per irrisionem debuisse eum dicere Horret & alget:Vnde Hora.da Lucillo non ridet uersus Ennii grauitate minoris. Campique armis ardent:resplendent. Celeresqꝫ latini:alludit ad militiam romanam nãqꝫ & equites habuit Romulus ut illo diximus loco Tercentum scutati omnes uolscente magistro: quos celeres appellauit uel a celeritate uel a duce Celere qui dicitur Remum occidisse:in cuius gratiæ uicem a Romulo fieri tribunus equitum meruit:& tribunus celeꝝ appellatus est. Alla Camillæ:equitatus.Alæ autem dicuntur equites ꝙ alaꝝ uice pe/

deſtrem exercitum tegunt. Intra ia.te. Vnde poſſet haſta miſſa in hoſtem uenire. Hic traxit Statius:ut diceret Quale quater iaculo ſpatium ter arundine metas. Eſt & enniana omnis hæc ambitioſa deſcriptio.

CHRI. Intemerata co. Qua integritate iure ita a diana amabať:ut cũ nõ poſſet illi eripe lætum ſaltẽ pararet illi ultionem. Moralis ãt ſenſus eſt:qui deũ colũt ab eo nõ deſeri. Numero: recto ordine. Aequore:loco campeſtri. Preſſis habenis:permulti enim ĩtereſt ĩ pugna ſcire uti equo habereq; illũ quocũq; flectere uelis.

Præcipitat longe:& uitam diſpergit in auras:
Extemplo turbatæ acies:uerſique latini
Reiiciunt parmas:&equos ad mœnia uertũt:
Troes agunt:pinceps turmas inuaſit aſillas.
Iamq; propinquabant portis:uerſiq; latini
Clamorem tollunt:& mollia colla reflectunt:
Hi fugiunt:pẽituſq; datis referuntur habẽis:
Qualis ubi alterno procurrẽs gurgite põtus
Nũc ruit ad terrã:ſcopuloſq; ſuperiacit undã
Spumeus: externãq; ſinu perfundit harenã.
Nũc rapidus retro:atq; æſtu reuoluta rſorbẽs
Saxa fugit:littuſque uado labente relinquit.
Bis thuſci rutulos egere ad mœnia uerſos:
Bis reiecti armis reſpectant terga tegentes:
Tertia ſed poſtquam congreſſi prœlia totas
Implicuere inter ſe acies:legitque uirum uir:
Tum uero & gemitus morietũ:& ſangĩe ĩ alto
Armaq; corporaque & permixti cæde uiroꝝ
Semianimes uoluũtur eq:pugna aſpa ſurgit
Orſilochus rmuli quãdo ipſũ horrebat adire
Haſtã intorſit equo:ferrumq; ſub aure reliqt
Quo ſonipes ictu furit arduus:altaq; iactat
Vulneris impatiẽs arrecto pectore crura.
Voluitur ille excuſſus humi catillus iolam
Ingentẽq; animis ingentem corpore:& armis
Deiicit herminium nudo cui uertice fulua
Cæſaries nudiq; humeri:nec uulnera terent
Tãtus in arma patet:latos huic haſta p armos
Acta tremit:duplicatq; uiri transfixa dolore.
Funditur ater ubique cruor:dant funera ferro
Certãtes:pulchrãq; petunt p uulnera mortẽ.
Ad medias inter cædes exultat amazon
Vnũ exerta latus:pugnæ pharetrata camilla:
Et nunc lenta manu ſpargens haſtilia denſat:
Nũc ualidã dextra rapit idefeſſam bipẽnem
Aurẽs ex humero ſonat arcus:& arma diãæ.
Illa etiam ſiquando intergum pulſa receſſit
Spicula conuerſo fugientia dirigit arcu.
At circum lectæ comites larinaque uirgo
Tullaq;:& æratam quatiens tarpeia ſecurim
Italides:quas ipſa decus ſibi dia camilla

SER. Præcipitat longe:pro præcipitatur. Reiiciunt parmas:& equos ad mœnia.t. Reiiciunt: retro agunt. Sane nunc fugiunt non timore:ſed lege prœliandi. Salu. More equeſtris prœlii ſumptis tergis ac redditis. Mollia:domita.domitorum ſcilicet. Superiacit undam:ſuper ſcopulos undam iacit: Nam more ſuo dedit uerbo detractam nomini præpoſitionem. Sinu:curuatione:& flexu undarum. Extremam autem ad illud pertinet quod ait ſupra: Penituſque datis referuntur habenis. Aeſtu reuoluta reſorbens ſaxa fugit:æſtus proprie eſt maris incerta cõmotio. Vado labente relinquit:Hypallage pro labẽs ipſe per uadum. Et ſanguine ĩ alto: εμφατικωσ cædis oſtenditur magnitudo. Haſtam intorſit.e. figurate:Nam intorqueo in equum dicimus:ut In latus inque feri curuam compagibus aluum Contorſit.
Ferrumq; ſub aure relinquit:ex uulneris genere eũ fugientem intelligimus eſſe percuſſum. Voluitur ille excuſſus humi:humi uoluitur: Nam excuſſus p ſe plenum eſt. Deiicit herminium:nomen hoc de hiſtoria romana eſt:Nam cum Coclite contra thuſcos Lartius & Herminius ſteterunt tempore quo pons ſublicius rumpebatur: Vnde & eum plurimum laudat:ac ſi diceret talis qualis fuit ille. Tantus in arma patet:tantum patebat in uulnere ideſt in hoſtilia tela totus patebat. Per armoſ.abuſiue.Nam propriæ armi quadrupedum ſunt. Exultat amazon:ſuſpendendum exultat:ut amazon intelligas quaſi amazõ Nam Camilla uuolſca fuerat:ſicut in primo. Dederatq; comam diffundere uentis Venatrix:ideſt quaſi uenatrix. Indefeſſa: infatigabilis: & omnia arma amazonum tradit:quas Titianus Vnimammas uocat:Nam hoc eſt amazon quaſi ανευμαζου. Spicula fugientia:pro ipſa fugiens. At circum lectæ comites:ſubaudi dimicant:quod & ſequens amazonum indicat compertio: qua inducuntur circa reginam bella tractantes. Larinaq; uirgo:nomina hæc nobiliſſimarum ſunt italiæ fœminaꝝ. Italides: pulchra deriuatio non uera:nam uerum eſt italiæ. Italis autẽ unde italides magis patronymicũ eſt q̃ deriuatiuũ: ſicut belias. Vnde & belides. Quas ip.d.đcus: & ad delectas & ad ipſam põt referri:decus ãt ſi ad Camillam:nobilitas:pulchritudo. Si ad delectas ornamentũ ideſt quas ſibi elegit ornamentum ideſt ad ornamẽtum. Diuia camilla:generoſa ειγενησ. Nam græcum ẽ cuius nominis ætymologiam pleriq; uolunt uenire αποτου Διοσ:quod ſi ſic eſt.dicemus diſſentirẽ đriuationẽ a pricipalitate nã dia di pducit cũ Διοσ corripiat:ſicut e cõtra cũ lux pducat:lucerna lu corripit. Paciſq; bonæ belliq; mini.cõgruũ paci epithetõ đdit:ut eã bonã diceret cũ bellũ ecõtra ſit peſſimũ nã ſie dubio & belli ſæui diceret ſi rõ uerſus admitteret.

CHRI .In auras:ex opiniõe illoꝝ q aiauẽtũ credũt eẽ. Reiiciũt par.timore terga:uertũt: & dũ uertunt terga illa parmis operiunt. Verſiq; la.nam cum ad mœnia peueniſſent freti auxilio ſuoꝝ in hoſtes iteꝝ

Delegit paciſque bonæ:belliqúe miniſtras:

redeunt. Hi fugiunt:& quoniam apud mœnia periculoſior eſſet pugna:& quoniam in ſequendo hoſtes acies late uagantes a ſuo ordine diſceſſerant:Vnde non erat facile ineptum ſuſtinere. Datis habenis:admiſſo curſu. Qualis ubi:non eſt comparatio ad propriam naturam maris quod obſeruatis temporibus aliquot horis influit:& aliquot refluit:de qua re alio loco diſputatũ eſt.Et Albertus magnus oſtẽdit quare nõ oĩa maria mouentur:neque omnia quæ mouentur in eodem modo mouentur. Sed comparat mari uentis ĩtumeſcenti:in quo fluctus fluũt ad littus ac refluũt.

Q uales threiciæ cum flumina thermodoõtis
Pulſant:& pictis bellantur amazones armis:
Seu circũ hyppoliten ſeu cũ ſe martia curru
Pentheſilea:fert:magnoq; ululante tumultu
Fœminea exultant lunatis agmina peltis.
Q uem telo primũ:quẽ poſtremũ aſpa uirgo
Deiicis?aut quot humi moriẽtia corpora ſun
Eumẽiũ clycio primũ patre:cuius aptũ ⸝diſ:
Aduerſi longa tranſuerberat abiete pectus.
Sãguinis ille uomẽs riuos cadit:atq; cruentã
Mãdit humũ:moriẽſq; ſuo ſub uulnerẽ uerſat.
Tũ lirin pegaſumq; ſup:quorũ alter habẽas
Suffoſſo reuolutus equo dum colligit alter
Dum ſubit:ac dextram labenti tendit ĩertem
Præcipites pariterq; ruunt:his addit amaſtrũ
Hippota dẽ ſeqturq; ĩcumbens emius haſta:
Tereaq; harpalicũq; & d̃mophoõta:chromiq;
Q uotq; emiſſa manu contorſit ſpicula uirgo:
Tot phrygii cecidere uiri:ꝓcul ornitus armis
Ignotis:& equo uenator hyapige fertur.
Cui pellis latos humeros erepta iuuenco
Pugnatori operit:caput ingens oris hiatus
Et male texere lupi:cum dentibus albis:
Agreſtiſq; manus armat ſparus:ipſe cateruis
Vertitur in mediis:& toto uertice ſupra eſt.
Hũc illa exceptũ (nec eni libor agmĩe uerſo)
Traiicit:& ſuper hæc inimico pectore fatur
Syluis te tyrrhene feras agitare putaſti.
Aduenit qui ueſtra dies muliebribus armis
Verba r̃darguerẽt:nomẽ tamẽ haud leue patrũ
Manibus hoc referes telo cecidiſſe camillæ.
Protinus orſilochũ:& butẽ duo maxĩa teucrũ
Corpora:ſed buten aduerſum cuſpide fixit

SER. Quales threiciæ:Tanais fluuius eſt qui ſeparat Aſiam ab Europa:circa quem antea amazões habitauerunt:unde ſe poſtea ad thermodoonta fluuium thraciæ tranſtulerunt: quod etiam Saluſtius teſtatur dicens: Dein campi threiſei quos habuere amazones a tanai fluuio ĩcertũ quãobrem digreſſæ.

Thermodoontis:plenũ eſt Thermodoon:ſed per ſynæreſim thermodoon fecit:unde don circum flexum habet accentum.Græca enim nomina neceſſe ẽ:ut circũ flectatᷣ quotiẽs fit ſynereſis exigente metri neceſſitate.Ergo ſi ſit Thermodoon do accutum habebit accentum quod ſi thermodon fecerit & in finalem tranſfertur:& mutatur accentus.Nam fit circũflexus. Pulſant:Ennius ad muſas. Quæ pedibus pulſatis olympũ. Bellantur:pro bellant:Nam ſolẽt uerba pro uerbis poni:unde paſſiuam nunc declinationem ſub actiua poſuit ſignificatione:ſic in Geor. Et placidam paci nutritor olym.futurum tempus a paſſiuo poſuit pro præſenti ab actiuo:nam nutritor pro nutri poſuit:unde eſt contra:Nox humida cælo Præcipitat pro præcipitatur actiuum pro paſſiuo.

Hippolytẽ:hæc amazonum fuit regina cui uictæ hercules baltheum ſuſtulit. Martia : aut bellicoſa: aut martis filia. Quem telo pri.quem poſtremum homericũ ẽ interrogationẽ ad ipſum referre qui deſcribitur cum muſæ ĩterrogari cõſueuerint:ut Vos o calliope precor aſp.c. Aſpera uir.epitheton ad officium belli reſpiciens:alias incongrue uirginem aſperam dicimus. Eumenium [illegible]:quia latina eſt declinatio iõ ne[illegible] accepit accentum: Nã Statius quia græco declinauit:græcũ accentũ poſuit dicẽs: Nũc cuneus ante:& nũc ante thoas. Lõga abiete : haſta abietali: nã arborẽ pro haſta poſuit. Suffoſſo:caſuro: nã ſuffoſſi equi dicuntur:quos uulgo ceſpitatores uocant Alii ſuffuſo legũt.i.præcipiti:& iam cadenti. Dum ſubit.ſ.dum ſe ad ſuſtentationem ruenti inclinat: & uult utrunq; tanta celeritate eſſe percuſſum: ut unũ ictum putares:inde eſt enim Præcipites pariterque ruunt. His addit amaſtrum:adiũgit. Armis ignonouis:inconſuetis. Hyapige: appulo equo. Pellis erepta iuuenco:ideſt lorica.Nam proprie lorica ẽ tegmẽ de loro factum:quo maiores ĩ bello uti conſueuerant. Agreſtiſq; manus ar.ſp.bene agreſtis:Nam ſparus eſt ruſticum telum in modum pedi recuruũ Saluſtius Sparos & lanceas alii præacutas ſudes portare. Vertitur ĩ me.i.agit.Nam græcæ αναστρεφεται dixit. Toto uerti.ſupra eſt Statius de Capaneo Et totũ traſcendit corpore bellũ. Hũc illa exceptũ.Fraude circũuentum:ut Aemulius exceptum triton.Traiicit uis iactus oſtenditur. Siluis:pro in ſiluis:& eſt archaiſmos caſus pro caſu. Muliebribus ar.uſus obtinuit: ut in nuptas uirgines nuptas mulieres uocemus.Nam apud maiores indiſcrete uirgo dicebatur & mulier.Vtrũq; enim ſexum tantum ſignificabat:ut ecce hoc loco dicit armis muliebribus cum Camillam innuptam fuiſſe manifeſtum ſit.Item in bucolicis legimus Ah uirgo.cum paſiphaem conſtet ex Minoe ante amorem tauri filios ſuſcepiſſe Terentius etiam mulierem poſt partum uirginem uocat in æcyra. Nam uitium eſt oblatum uirgini olim ab neſcio quo improbo. Nomen tamen haud leue patrum manibus hæc re.t.ce.c.irriſio ẽ amaritudinis plena.Nam ſi uoluerimus ſimpliciter accipere:ut ita ſit dictum quemadmodum ſupra. Aeneæ ma

gni dextra cadis:incipit contrarium esse superioribus:Vnde melius est ut perseueremus in sensu:& ita sit dictum magnam re uera gloriam laturus est ad manes parentum:quem fœmina tela superabunt.

CHRI. Amazones:de his dictũ ĩ supioribus.Addã hoc q̃ missus Hercules ab Euristheo ut cĩgulũ reginæ amazonũ referret:p̃liũ cõmisit ĩ quo ex amazonibus p̃stãtissime cecidere Aella philippis:Protee:Eribie:Celeno:Phœbe:Artemis.Captæ ãt fuerũt Deidamia:Asteria:Marpe:Termessa Marpessa:Aclipæ quæ cingulũ Hippolite seruabat.Antiope Theseo data q̃ a plerisq; hippolyte appellabat̃. Quẽ te.q.d.tãtã fuisse stragẽ hoc discerni nõ potuerit.Habet ãt ista interrogatio & admirationẽ & exclamationẽ quod fœmina hæc potuerit.

Loricam:galeamq; inter:qua colla sedentis
Inuenit:& leuo dependet parma lacerto.
Orsilochũ fugiens:magnumq; agitata p orbẽ
Eludit gyro:interior:sequiturque sequentem
Tũ ualidã perq; arma uiro perq; ossa securim
Altior insurgens oranti:& multa precanti
Congemiat.uulnus calido rigat ore cerebro.
Incidit huic:subitoque aspectu territus hæsit
Appenninicolæ bellator filius auni
Haud ligurũ extremus:dũ fallere fata sinebãt
Is ubi se nullo iam cursu euadere pugna
Posse:neq; instantem reginam auertere cernit
Consilio uersare dolos ingressus:& astu
Incipit hæc.quid tã ægregiũ si fœmina forti
Fidis equo? dimitte fugam:& cominus æquo
Mecũ crede solo:pugnæq; accinge pedestri.
Iam nosces uentosa ferat cui gloria laudem.
Dixit:at illa furens:acrique incensa dolore
Tradit equũ comiti:paribusq; asistit in armis
Ense pedes nudo:puraque interita parma.
At iuuenis uicisse dolo ratus auolat ipse
(Haud mora) cõuersisq; fugax aufert̃ habẽis:
Quadrupedemq; citũ ferrata calce fatigat.
Vana ligur:frustraque animis elate superbis
Nequicquam patrias tentasti lubricus artes:
Nec fraus te incolumẽ fallaci perferet auno.
Hæc fatur uirgo:& pernicibus ignea plantis
Transit equũ cursu:frenisq; auersa prehensis
Cõgredit̃:pœnasq; inimico ex sanguĩe sumit.
Quam facile accipiter saxo sacer ales ab alto
Consequit̃ pẽnis sublimem ĩ nube columbã:
Cõprensamq; tenet:pedibusq; euiscerat uncis.
Tũc cruor:& uulsæ labunt̃ ab æthere plumæ.
At non hæc nullis hominum sator atq; deorũ
Obseruãs oculis summo sedet altus olympo.
Tyrrhenũ gẽitor tarchontem in prœlia sæua
Suscitat:& stimulis haud mollibus ĩcitat iras.
Ergo inter cædes cedentiaq; agmina tarchon

SER. Qua colla sedentis:Equitis sane eum ex uicino intelligimus esse percussum. Interior:sinistrior.s.circulo. Cõgeminat:hic distinguendũ est.nam nemo dicit securi uulnus cõgeminat:sed securis. Incidit huic:figurate pro in hac:Terẽ.Ego ĩ eũ incidi ĩ fœlix locũ ut neq; mihi amittendi neq; retinendi sit copia. Apennicolæ bellator filius auni:quia liguria maiore parte sui apennino est constituta.Ligures ãt omnes fallaces sunt:sicut ait Cato in secnndo originum libro. Filius auni:aunus scilicet nam ut supra diximus cum dictis parentibus filiorum nomĩa supprimant eos patris cognomines intelligimus:ut Tyburti romulo ditissimus olim.Versare dolos ingressus:tractare ut Seu uersare dolos:seu certe occumbere morti. Astu:malitia:nam proprie astutos maliciosos uocamus:Vnde in Terentio postquã de domino dixit seruus astute:Ille iratus ait Carnifex quæ loquitur.Cice.ita fit ut ista ratio existimetur astuta:meum tamen hoc consilium necessarium. Dimitte fugam:equi celeritatem cui fidis relinque. Ventosa ferat cui gloria fraudem: Hæc est uera & antiqua lectio:ut sit sensus pedes cõgredere: iam cognosces cui inanis iactantia afferat pœnã. Nam fraudem pœnam ueteres uocabant: ut etiam in antiquo cognoscitur iure:Salustius in Catilinario:Diem statuit anteq̃ sine fraude liceret ab armis discedere. Si aũt laudem legerimus: erit sensus Agnosces cui inanis gloria afferat laudem.Ventosa autem gloria est:quã græci κενοδοξιαν uocãt. Paribusq; assistit ĩ armis: pedes sicut & illum congressurum putabat. Pura parma:tunc enim primum in bello cõscenderat. Fugax:fugiens:nam nomen est pro participio: Non.n. fugacem possumus accipere: quem supra legimus bellatorem. Vane ligur:aut fallax:aut ĩaniter iactãs nam uanos stultos posteriores dicere cœperunt:unde tractum est etiam in neotericis.Iuuena. Sic libitũ est uano qua nos destinxit othoni.Quid autem hoc loco uane significet consequentia demonstrant.Frustraquæ animis elate superbia. Lubricus:fallax:mobilis. Pernicibus ignea plantis:modo uelocibus: alias perseuerantibus.Nam pernix interdum uelox: in interdum perseuerans significat:ut ipse in georgicis Et inter dura iacet peruix:instrato saxa cobili. Trãsit equũ cursu:Nunc hoc incredibile esse uideretur: nisi præmisisset in septimo: Illa uel intactæ segetis p summa uolaret Gramina nec teneras cursu læsisset aristas. Aduersa:opposita. Accipiter saxo sacer ales ab alto:sacer ideo quia est Marti cõsecratus aut auibus execrabilis:ut Auri sacra fames.Aut quod uerius est: nomen græcum expressit: Nam ϑεραξ dicitur:hoc est sacer.ιερυσ enim sacerdos uocatur Cur autem græcæ ita dictus sit: ratione non caret quæ nota est sacrorum peritis. Consequitur pennis: noua laus Camillæ siquidem accipiter columbam sequit̃ ipsa præcedit hostem.Ipsa etiam auium comparatio est sumpta ex contrario:Nam equius uir accipitri: Ca

milla compararet colūbæ. Tunc cruor & uulsæ labunt̄ ab æthere plu.ecbasis est idest ex cursus. Nōnullis: idest nō negligentibus.Nā liptotes figura est.Vult.i.dicere.Non leuiter Iuppiter intuebatur ista certamina.

CHRI. Sedētis:idest illius equitis qui in equo sedet. Lucent:apparent:quoniam rima q̄ ē inter finē galeæ & summitatem parmæ relinquit illam partem corporis apertam. Congeminat.s.i.duplicat uulnus agendo securim. Incidit huic:idest in hunc.Incidere autem in aliquem est cum nihil tale expectantes aliquem obuiam offendimus.Sæpius autem dicimus hoc de re infœlici q̄ de fœlici. Apennicolæ:liguris:Maior enim liguriæ pars in montibus ab Apennino deductis posita est. Auno:non sine ratione fictum nomen.Nam Aunus antiquissimus rex est liguriæ. Fallere:uam uitium uernaculum est illius nationis. Cato in originbus ait liqures esse uersipelles:fallaces:malignos. Consilio & astu.idest astuto consilio.Astu autem malitiosa calliditas est dictum ab asty græcæ urbe:nam qui intra urbes uersantur.callidiores sunt q̄ qui in agro degunt. Asty autem non omnes græci sed athenienses urbem dicunt:quod uerbum ægyptiacum est. Athenæ enim ut est apud Plato.ægyptiorū colonia est.Fraudem recte:ut puto.Seruius fraudem & non laudem:legit.Nō aūt placet ꝙ fraus pœnā significet: Nam q̄uis dicat Salu.diem statuit anteq̄ sine fraude liceat ab armis discedere.Sentētia est anteq̄ nō dabitur fraudi.Ergo cui uētosa gloria idest inanis gloria afferat fraudem Nam cum ex tua uanitate tu iactes fortitudinem: si relinques equū cuius uiribus tu fallis homines ostēdēs te esse fortē cū ipa fortitudo sit tibi ab equo:si pedes pugnabis succumbes:& inanis tua gloria demonstrabitur. Furens:nā fœmina impatientior iræ est q̄ uir & appetētior gloriæ. Accipiter:accipitrum genera sexdeci ponit Plinius.In eis enumerat circon altero pede claudum. Item triorchem a numero testium.Buteonem: auis marti sacra ē unde grecæ ιεραξ dicitur.Puto omne genus auium quæ ex raptu uiuūt accipitris nomie excepta aqla uenire.

Ligures

Fertur equo:uarii sq; instigat uocibus alas
Nomīe queq; uocās:reficitq; ī prœlia pulsos.
Quis metus o nunquā dolituri & semp iertes
Tyrrheni quæ tanta animis ignauia uenti?
Fœmina palantes agit:atq; hæc agmia uertit.
Quo ferrū qd ue hæc geritis tæla irrita dextris:
At nō ī uenerē segnes:nocturnaq; bella:
Aut ubi curua choros indixit tibia bacchi
Expectare dapes:& plenæ pocula mensæ:
Hic amor:hic studiū:dū sacra secūdꝰ aruspex
Nunciet:ac lucos uocet ostia pinguis ī altos.
Hæc effatus equū ī medios moriturus:& ipse
Cōcitat:& uenulo aduersum se turbidus īfert:
Direptumq; ab equo dextra cōplectit̄ hostē:
Et gremiū ante suum multa ui cōcitus aufert.
Tollitur in cælum clamor:cunctique latini
Cōuertere oculos:uolat igneus æthere tarchō
Arma uirūq; ferēs:tū summa ipsius ab hasta
Defringit ferrum:& partes rimatur apertas.
Qua uulnus lætale: ferat cōtra ille repugnās
Sustiet a iugulo dextram:& uim uiribus exit.
Atq; uolans alte raptum:cum fulua dracone
Fert aqla:īplicuitq; pedes atq; unguibꝰ hæsit
Saucius at serpens sinuosa uolumina uersat.
Arrectisque horret squamis:& sibilat ore
Arduus īsurgēs:illa haud mīus urget adunco
Luctātem rostro:simul æthera uerberat alis:
Haud aliter prædā tyburtū ex agmīe trachō
Portat ouās:ducis exemplū euentūq; secuti
Mæonide incurrunt:cum fatis debitus aruns
Velocem iaculo & multa prior arte camillam

SER. Instigat uocibus alas:inuiciat & irritat ad reditum.Primum enim est ut fugere desināt:post ut ī hostes impetum faciunt. Nomine quēq; uocans:p hoc extrema necessitas indicatur. Quis metus:q̄lis quantus:qui uos etiam fœmina timere cōpellit:unde paulopost:Quæ tanta animis ignauia uenit. Fœmina palantes.a.o.nunq̄ dolituri.i.stulti: stultus est enim quisqs iiuria nō mouet̄ & bene nunq̄.Si quidē ante sæuitiā mezentii ptulerunt:nec se ulti sunt nūc pbēr terga mulieri:& ne hic qdē commouet̄ dolore. Atq; hæc ag.uer. δεικτικῶν.i.multitudinē tātā. Irritaiertia qua nos ulcisci minime ualeāt. At nō ī uenerē segnes latenter dicit hoc fugitis mulierem quia armata ē. Alias pmi ad hūc curritis sexū. Nocturna que.b.coitum:alibi.Et si quando ad prœlia uētū est.

Curua tibia:symphonia:chorꝫ bachi autē ideo qa apud ueteres ludi theatrales nō erāt nisi in honorē liberi patris. Expectare : pro expectatis modū ꝓ mō posuit. Secūdus ar.pro secunda sacra idest prospera:sicut econtrario.Home. μαντικακῶν.i.malorum diuie. In altos lu.illic enim epulabant̄ sacris diebus.

Moriturus & ipse:moriturus animo.Nam moriturus non est:quod autem ait & ipse:aut ad Camillā:aut ad Venulū respicit. Turbidus:terribilis. Direptū ꝙ ab.e.d.c.h.hoc de historia tractū ē. Nam.C iuli.Cæsar cū dimicaret in gallia:& ab hoste raptus equo eius portaretur armatus:occurrit de hostibus qui eum nosset:& insultans ait cæcos Cæsar : quod gallorꝫ lingua dimitte significat & ita factum est ut dimitteretur.Hoc autem ipse Cæsar ī ephemeride sua dicit:ubi propriā cōmemorat fœlicitatē. Exit: euitat:ut atq; oculis uigilantibus exit. Vtque uolās al.Homerica comparatio. Ducis exemplum euentumq;.s.uirtutē & fœlicitatem. Meonidæ lidy: ut meonidæ dilecta iu. Arte:frande:dolo:ut Arte pelasga. Qua se cūq; ferens me.tu.ag.uir.Hac arūs su. Vt etiam supra diximus:ita poeta loquitur ut in aliquibus locis det suspitionem ꝙ aruns de Turni partibus fuerit.Nāque & cum Camilla imperium fecit & cum ipsa rursus recedit:quod nisi de socio non ꝓcedit.Dona.ēt dicit esse manifestū signum sociū fuisse:quod Apollinem soractis inuocat mōtis d̄ quo

Circuit:& quæ sit fortuna facillima tentat:
Q ua se cũq; ferẽs medio tulit agmĩe uirgo:
Hac aruns subit:& tacitus uestigia lustrat.
Q ua uictrix rdit illa pedẽq; ex hoste rportat
Hæc iuuenis furti celeres detorquet habẽas.
Hosq; aditus:iãq; hos aditus omnẽq; ꝑerrat
Vndiq; circuitũ:& terrã q̃tit ĩprobus hasta.

Turno uenisse cõstat auxilia:licet posset fieri ut alteri us loci inuocet numẽ. Itẽ ad argumẽtũ Vocat patris remeabo ĩglorius ur.qđ ẽt de hoste ꝓcedit:nã suparc fœminã nullã constat eẽ uirtutẽ. Circuitũ: Proprie: nã circuire insidiantium ẽ unde est: Nec gregibus no ctutnus obãbulat. Certã hastã: Ineuitabilẽ:unde cõ tra Incertã excussit ceruice securim.i.ĩfirmã uitabilẽ.

DONA. Aquilæ: Comparatio aptissima. Vt.n.& aquila & serpens fortissimi sunt: ita illi duo fortissi mi erant.Itidem mira perspicacitate ut illi sunt.

GHRI. Fœmina:indignatio a sexu. Palantes:Item a modo:nam quod fœmĩa illos pellat turpe est: ꝙ autẽ ita pellat ut Palantes sine ordĩe fugiãt turpissimum. Hæc ag.q.d.tam robusta tam ualida. Quo ferꝝ: Nam frustra fertis quo uti nõ audetis. At nõ in uenerẽ segnes.q.d.cum torpetis ĩ bello utinã ĩ omni uoluptatũ ge nere torpeatis. Aruspex: Ab ara:& ĩspiciẽdo dicitur:quoniã cæsa iã ostia iuxta arã extra rimantur:& ex illoꝝ situ colore ĩminutiõe uel augumẽto futura prænoscũt.Dicũtur alio uocabulo extispices ab extis inspiciẽdis.

Directũq; ab equo:ostẽdit nõ fuisse ĩtẽtionẽ ĩ socios ex tumiditate aut uaniloquẽtia:sed a cõsciẽtia ꝓprie for titudinis.Fuit.n.oĩo heroicũ.Quod hostẽ ab equo ad se attraheret secũq; portaret. Tollit in cælũ: mouebat eni miraculo rei ꝙ celeritate sũma arma & uiꝝ tãta ui portaret:ut ẽt supessent uires ut:& ferꝝ ex sua hasta ra pet:illãq; ĩterimere q̃uis repugnãtẽ conaretur.Poterat ergo suo iure sociorum inertiã reprehẽdere. Debitus: Fatis:uel destinatus a fatis:cum hoc fatis deberet.s.interimere Camillam : uel debitus fatis quoniam inde eẽt moriturus.Ostẽdit autẽ magnam fuisse eius astutiã.

Forte sacer cybele choreus:olimq; sacerdos
Insignis longe phrygiis fulgebat in armis:
Spumantẽq; agitabat equũ:quẽ pellis ahenis
In plumam squamus auroq; inserta tegebat.
Ipse peregrina ferrugine clarus:& ostro
Spicula torquebat lycio cortinia cornu.
Aureus ex humeris sonat arcus:& aurea uati
Cassida: tũ croceã chlamidẽq; siusq; crepãtes
Carbaseos fuluo in modum collegerat auro
Pictus acu tunicas: & barbara tegmina crurũ
Hunc uirgo siue ut templis præfigeret arma
Troia:captiuo siue ut se ferret in auro
Venatrix unum ex omni certamine pugnæ
Cæca sequebatur:totumq; incauta per agmẽ
Fœmĩeo predæ:& spoliorum ardebat amore.
Telum ex insidiis cunctantem tẽpore capto
Conicit:& superos aruns sic uoce precatur.
Summe deum sancti custos soractis apollo:
Q uẽprimi colimus:cui pineus ardor aceruo
Pascitur:& medium freti pietate per ignem
Cultores multa premimus uestigia pruna
Da pater hoc nostris aboleri dedecus armis
Omni potens:non exuuias pulsæ ue trophæũ
Virginis:aut spolia ulla peto.mihi cætera lau
Fracta ferẽt.hæc dira meo dũ uulnerẽ pestis dẽ
Pulsa cadat:patriã remeabo inglorius urbẽ:
Audit:& uoti phœbus succedere partem
Mẽte dedit:partem uolucres dispersit ĩ auras
Sterneret:ut subita turbatã morte camillam.
Annuit oranti:reducem ut prima alta uideret

SER. Sacer cybele:Nam montẽ pro numĩe quod in eo colitur posuit:& bona occasio ad mortẽ Camil læ:ut sacerdotẽ maioris numinis conetur occidere:ꝑ quod quasi exauctoratur Dianæ fauor interueniẽte maioris numinis iracundia. Quem pellis ahenis In plumam squamis auro cõserta te.Cataphractum eũ fuisse significat.Cataphracti autem equites dicuntur qui & ipsi muniti ferro sunt:& equos similiter muni tos habẽt:de quibus Salu.Eqs paria opimẽta erant q̃ lintea ferreis laminis ĩ modũ plũæ adnexuerãt: nunc pro linteo pellẽ imposuit:& æneas squamas æreas la minas ĩtelligimus.In plumã uero ẽ ĩ similitudĩe plu mæ: ut Excisum euboice latus ĩgẽs rupis ĩ antꝝ.i.in antri similitudinẽ.Sane sciẽdũ ꝙ ipsos equites catha phractos dicimus.Salusti.Et seq̃bãt eqtes cathaphra cti. Spicula tor.ly.cor.c.Cretẽses sagittas lycio arcu dirigebat:quod ut ẽt supra diximus ad ornatum po ni cõsueuit. Cassida:pro cassis: nam acusatiuum po suit pro nominatiuo. Pictus acu.tu.&.b.t.c. Pictus tunicas pictus crurũ barbara tegmina.i.hẽbat uestẽ phrygionis arte ꝑfectã.Sane armoꝝ lõga descriptio illuc spectat ut eorum cupiditatẽ merito Camilla ui deatur eẽ succẽsa. Fœmineo:Impatiẽti. Irrationabi li:ut Fœmineæ ardẽtẽ. Summe.d.ex affectu colẽtis dicitur:nam Iuppiter summus ẽ. Sancti.c.s.a.sora ctis mons ẽ hirpinorum ĩ flamina collocatus. In hoc autẽ monte cum aliquando Diti patri sacrũ ꝑsolue retur:nã manibus cõsecratus ẽ: subito uenientes lupi extra rapuerũt:quos cũ diu seq̃rẽt delati sunt ad q̃dã spelũcam halitũ ex se pestiferũ emitẽtẽ:adeo ut iuxta stantes necaret:exinde orta pestilẽtia quia fuerant lu pos secuti: de qua responsum ẽ posse eã sedari si lu pos imitarentur idest rapto uiuerẽt: quod posteaq̃ fa ctum est dicti sunt ipsi populi hirpini sorani : nam lu pi sabinorũ lingua hirpi uocantur.Sorani uero a Di te Nam ditis pater Soranus uocatur:quasi lupi Ditis patris unde memor rei Virgi. Arũtẽ paulopost com parat lupo quasi hirpinum soranum. Pineus.a.Ignis περιφρασισ. Aceruo : Pyra coaceruatione ligno rum. Freti.p.iste quidem hoc dixit.Sed Var.ubique

expugnator religionis ait:cum quoddā medicamentum describeret:ut solent hirpini : qui ambulaturi p ignes medicamento plantas tingunt. Multa pruna: Inter prunas:pruna autem q̄diu ardet dicitur. Hora. Prætextam latum clauum prunæq; batyllum : cum autem extincta fuerit carbo nominatur. Teré. Tam excoctam atq; atram reddam q̄ Carbo ē. Nam pruna a perurendo dicta ē. Exuuias pulsæue trophæum:

Nō dedit:inq; notos uocem uertere procellæ.
Ergo ut missa māu sonitū dedit asta p auras
Conuertere animos acies:oculosque tulere
Cūcti ad reginam uolsci:nihil ipsa:nec auras
Nec sōitus memor:aut uēientis ab æthere teli

Exuuies occisæ pulsæ trophæū:& ꝑprie:nā ut supra diximus hostibus occisis triumphabant de fugatis figebant trophæa. Partem mente dedit parté uolucres dispsit in auras: Bona moderatio Apollinis īter sacerdotis pces:& uoluntaté sororis. Nil ipsa nec auros:nec sonitus memor. Hæc ē antiq̄ lecto: Nā apud maiores trahebat interdū a græco genitiuus singularis. Hinc ēt patersa.& matersami. quæ duo tantū nōiā remāserūt. Nā nec huius auras dicimus:nec huius custodias secundū Salu. qui ait Castella custodias thesaurorū: p custodiæ. Et ita.n.ēt Asper intelligit:licet alii custodias accusatiuū uelint. Sane paterfamilias quando dicimus : familias indeclinabile est. Si autem pater familiæ dicere uoluerimus:iam nō erit unum nomé : sed locutio & familiæ erit datiuus. Nam pater mihi est dicimus. Teren. Natura tu illi pater es:consiliis ego. Multi tamen uolunt in numero plurali nomen utrunque declinari:ut dicamus hi patres familiæ horum patrum familiarum.

DONA. Cybele:Locus est in quo Cybele colebatur. Squama:Serpentis est & piscis quam facit compositio naturalis. Nam & ordinibus digesta est:& uiarum plurimarum impressiōe distincta. Quicquid igitur in hanc similitudinem facit artifex squama dicitur. Hæc fit ex minutis laminis inuicem se retinentibus:& ita digestæ:ut est in auibus pluma. Peregrina:Quasi dicat ex melioribus regionibus aduecta. Cornu : Ligni species est. Barbara:Nomen artis indicat:Nam qui hanc exercent Barbarii curii dicuntur qui auro & uariis filis hominum & aliarum rerum figuras exprimunt acu pingentes. Tandem : Quia diu insectatus fuerat. Tela:Hoc lignum naturali succo ueluti oleo uiolentius ardet. Primi:electi.

CHRI. Forte sacer: Hos oēs uersus usq; ad eum locū. Hunc uirgo ex eo genere dicēdi constant quod cultū & floridū appellant. Ferrugine:De qua diximus ī geor. Barbara:quasi aurea & ornata quoniā barbari diuitiis pollēt. Vnde alibi:Barbarico postes auro. Hunc ostēdit poeta naturalia penitus tolli non posse:erat quidé egregia fœmina:& inter uiros enumeranda. Sed tamé ut fœmina nimia cupiditate taliū rerū quas uiri contémnunt ardebat unde dixit fœmineo amore. Incauta:Nā quicunq; nimia cupiditate fert ut:rationé amittit:unde nullā sibi cautioné adhibere potest. Soractis:Hirpi familiæ ī agro faliscorū sacrificium annuū ad soractis monté apollini faciunt. Id operantes gesticulationibus religionis īpune exultant ardentibus lignorū struibus in honorem diuīæ rei:& flammis parentibus cuius deuotionis mysterium. Senatus.c. honorauit omnium numerū uocatione perpetua illis donata Ait Solinus. Idé ait Plini. Soracte mons est in agro falisco socer Apollini. Aiuut ad montis radicé locum fuisse Diti sacrum. In quo cum sacra fierēt lupi ex ignibus exta rapuerūt: quos sacerdotes usq; ad terræ hiatum Vnde pestilens aer exalabat insecuti sunt:qui morbo omnia uicina loca implicuit. Fuitq; oraculum posse sedari morbum si incolæ raptu uiuerēt ut lupi fecerunt. Ob hocq; appellati sunt hirpi sorani:quia lingua sabina hirpus lupum & soranus Plutonem significat. Hic samnites qui hirpos lupos dicunt:uidentur a sabinis originem trahere. Nihil ipsa.n.a. Ostendit quod dixerat totumque incauta per agmen. Ponit autem hoc optimum exemplum hominibus quantam pernitiem afferant hominibus nimiæ cupiditates cum ita mente occecatas reddant:ut præcipites delati in omne periculum feremur.

Soracte Hirpini

SER. Papillam exertam : nudam. Sane mamilla ē omnis eminētia uberis:papilla uero breue illud und lac trahitur. Dominam : reginam:ut Hi dominam ditis thalamo deducere adorti. Virginis audet : Sic fuerat cōsternatus:ut etiam uulneratā timeret. Occiso pastore lupus : Bene pastori reginam comparat. nam reges ipsi pastores uocantur. Homerus ποιμεγαλαων. Caudam pauitatem remulcens : Quæ timorem indicat. Pro ipse pauitans. Turbidus: Nunc timidus supra terribilis:ut Venulo aduersum se turbidus infert. Mucro: hinc apparet mucronem esse cuiuslibet teli acumé. Frigida leto: Alii telo legunt: & intelligunt uulnere. Partiri curas: subaudis consueuerat. Hæc ita fatur:Vnum abundat. nam supra ait alloquitur. Potui:absolute. Vel pugnare uel uiuere. Succedat pugnæ:Animus bellatricis ostenditur: quæ non se dolet lucem : Sed bella deserere. Non sponte fluens : Non sponte ut supra : Portisque ab equo regina sub ipsis. Desiluit : quam tota Cohors inimica relictis Ad terram defluxit equis. Paulatim:exoluit se corpore uitaque cum gemitu fugit in

Hastam sub exertam donec perlata papillā
Hæsit uirginumque alte bibit acta cruorem.
Cōcurrūt trepidæ comites:dominā q; ruenté
Suscipiunt:fugit ante omnes exterritus aruns
Lætitia mixtaq; metu:nec iam amplius hastæ
Credere:nec telis concurrere uirginis audet.
Ac uelut ille prius q̄ tela inimica sequantur
Continuo in montes sese auius abdidit altos
Occiso pastore lupus magnoue iuuenco
Conscius audacis facti:caudamq; remulcens
Subiecit pauitantem utero:siluasque petiuit.
Hað secus ex oculis se turbidus abstulit aruns
Contentusq; fuga mediis se immiscuit armis
Illa manu moriens telum trahit:ossa sed inter
Ferreus ad costas alto stat uulnere mucro.

Labitur exanguis:labuntur frigida leto
Lumia:purpureis quondã color ora reliquit.
Tunc ſic expirans accam ex æqualibus unã
Alloquitur fida ante alias quæ ſola camillæ
Qui cum partiri curas:atq; hæc ita fatur
Hactẽus acca ſoror potui:nũc uulnus acerbũ
Conficit:& tenebris nigreſcunt omnia circũ:
Effuge:& hæc turno mandata nouiſſima pfer.
Succedat pugnæ:troianoſque arceat urbe.
Iamq; uale:ſimul his dictis liquebat habænas
Ad terrã non ſponte fluens:tũ frigida toto
Paulatim exoluit ſe corpore: lentaque colla
Et captũ leto poſuit caput arma relinquens:
Vitaq; cũ gemitu fugit idignata ſub umbras:
Tũ uero immenſus ſurgens fert aurea clamor
Sydera:deiecta crudeſcit pugna camilla.
Incurrunt denſi ſimul omnis copia teucrũ.
Tyrrheniq; duces:euandrique arcadis alæ.
At triuiæ cuſtos iamdudũ in montibus opis
Alta ſedet ſummis: ſpectatq; iterrita pugnas.
Vtq; pcul medio iuuenũ in clamore furentũ
Proſpexit triſti mulctatam morte camillam
Ingemuitque: deditq; has imo pectore uoces.
Heu nimium uirgo:nimium crudele luiſti
Supplicium:teucros conata laceſſere bello.
Nec tibi deſertæ in diuinis coluiſſe dianam
Profuit:aut nr̃as humeris geſſiſſe pharetras:
Non tamen indecorẽ tua te regina relinquet
Extrema iã ĩ more:neq; hoc ſine noĩe letum
Per gentes erit:aut famã patieris inultæ:
Nã quicunq; tuũ uiolauit uulnere corpus:

dignata ſub umbras.Seruat hoc ubiq; : Vt Iuuenum animas a corporibus dicat cum dolore diſcedere qui adhuc eſſe ſuperſtites poterant : quod etiam de Turno dicturus eſt. Clamor ſydera: Troiãorum ſcilicet qui exultabant. Crudeſcit:crudelior fit cæde multorum. Mulctatam:debilitatam. At triuiæ cu. miniſtra. Conata laceſſere teucros:Propter illud Bellum importunum ciues cum gente deorum.Inuictiſque uiris geritis. Coluiſſe dianam profuit:non deam incuſat : ſed fatorum neceſſitatem contra quæ nec numinis opitulatur auxilium. Sine nomine: Sine gloria:ſine fama. Famam patietis inultæ:nec inuindicate ignominiam ſuſtinebis quod etiam Dido dolet dicens:Moriemur inulte:Sed moriamur ait.

DONA. Ante oẽs: dimiſſis omnibus actionibus.

CHRI. Exertã:Vt de amazõibus diximus. Hæſit:Ita infixa eſt:ut non laberetur a uulnere. Virgineum:Pathos ab ætate & a ſexu. Bibit : Quanuis præteritum ſit diſyllabum:& propterea deberet produci prima ſyllaba tamẽ:ut in paucis aliis corripitur. Trepidæ:Et feſtinæ & timentes. Fugit exprimit naturam eius qui inſidiis ualeat aperto marte nihil audeat. Lætitia:quia uoti compos fuerat. Metu : Quia nõ erat locus fraudi:& ipſe natura meticuloſus erat.

Concurrere. Virgi. Viderat ſe illam uulneraſſe : ſed cum neſciret quale eſſet uulnus homo meticuloſus ne illa mortem ulciſci antequam caderet poſſet uerebatur. Lupus:Optime illum lupo cõparat: quod animal inſidiis plus q̃ aperto marte ualet. Turbidus uehementer ex motu perturbatus. Illa trahit:Nam neque ex uulnere ita animo conſternata erat quin telum educere tentaret. Mucro ferreus:ideſt ferrum haſtæ in mucronem ideſt in acutum productum.

Labitur: Repetitio eſt color qui ad commiſerationem commouendam ualet.Mouet primum pathos a pulchritudine puellæ : inde a robore animi ipſius quæ in morte manifeſta non oblita eſt ſalutis publicæ.Ergo dum expiraret miſit quæ Turnum ut periculo ſuccurrant admoneret. Vſa etiam ẽ cautione ut eam mitteret:cuius ſibi fides ĩ multis aliis rebus fuiſſet perſpecta. Hactenus: breuiſſima oratio & rei & tẽpori accommodata. In primis:enim excuſat impotentiam ſuam:ne temere uideatur pollicita in ſuperioribus fuiſſe. Succedat:mihi deficiat. Arceat: Oſtendit præſentaneum periculum:nam arcemus qui iam re ruunt. Iam ualle : ut in extrema morte charitatem in eam oſtendat. Cum gemitu fugit indignata : Nam quoniam immatura erat mors indignabatur magis mori. Tum uero:Oſtendit quid poſſit dux egregius in pugna : Cum ipſa ſola tot hoſtes ſuſtinere potuerit. Qua extincta & hoſtibus uires reſtauratæ ſunt:& ſui conturbati facile cedebant.

Morte luet merita:fuit ingens monte ſub alto
Regis dercenni terreno exaggere buſtum
Antiqui laurentis opacaq; ilice tectum
Hic dea ſe primum rapido pulcherrima niſu
Siſtit:& aruntem tumulo ſpeculatur ab alto:
Vt uidit fulgentem armis ac uana tumentẽ:
Cur inquit diuerſus abis?huc dirige greſſum.
Huc periture ueni:capias ut digna camillæ
Præmia:tu ne etiam telis moriere dianæ?
Dixit:& aurata uolucrem threiſſa ſagittam

SER. Monte ſub alto:Vt Monte ſub aereo Apud maiores nobiles aut ſub montibus:aut in montibus ſepeliebantur:unde natum eſt:ut ſupra cadauera aut pyramides fierent:Aut ingentes collocarẽtur columnæ. Ac uana tumentem:Plenum κενολογια.Digna catilinæ præmia . Sic in ſecundo . Perſoluant grates dignas & præmia laudum Reddant . Item alibi : Et hæc tibi porto Dona prius . Tu ne etiam telis moriere dianæ : Cum ingenti amaritudine dictum eſt. Nam etiam ei genus inuidet mortis . Quod autem ait Tu ne etiam : ad Niobes numeroſam pertinet ſobolem . Cornuque infenſa te cornu accuſatiuus eſt ſingularis : Ac ſi diceret Arcumque infenſa tetendit. Nã horũ dubiorũ caſus ex ſimilibus uel ſynonymis

comprobantur. Coirent inter se ca. Homerica est ista descriptio. Teli stri. Home. λιγξε δοιστος. Audiit una aruns: hæsitque in corpore ferrum. Celeritas iaculantis exprimitur. Stati. cum iam percussum dixisset extinctū ait: Nec dum certi tacet arcus amyntæ. Ignoto camporum in puluere linquunt: Faciente numinis iracundia est relictus: ut nec sepulturam posset mereri. Turbati fugiunt rutuli: Hoc ad Camillæ pertinet laudem: qua amissa immutantur fata bellorum. Acer ar. s. fugit tamen. Desolatique manipli: Signiferi deserti: quod ē nimii discriminis. Nanque hoc ubique dux præcipit ut frequenter circa se sint milites: sicut in Salu. legimus. Manipli autē dicti sunt signiferi: quia sub Romulo pauper adhuc Romāus exercitus hastis fœni manipulos alligabat: & hos pro signis gerebat Vnde hoc nomen remansit. Laxos arcus: Non intētos: sed iam solutos. Fœmineum clamorem: impatiētem: Nam iam dixerat matres: per quod muliebrem clamorem poteramus accipere. Miseram mortem: Quia sequitur Limine in ipso. Mœnibus in patriis: scilicet ubi se iam tutos esse credebant. Aperire uiam: idest dare aditum: & bono locutus est abitu: Nam cum portis uia & aperitur & clauditur. Oriturque miserrima cædes: Sic in secundo ubi intulit Armorum facie & graiarum errore iubarum. Defendentum: Ideo defendētum & ruentum: quia ad masculinum rettulit: & hi defendentes facit: quod de fœminino dicimus. Si autem de neutro loquamur: defendentium dicamus necesse est quia hæc defendētia facit: & ut supra diximus genitiuus pluralis nominatiuo plurali minor esse nō debet: quod si forte minorem eum aliquando inuenerimus: metri necessitas facit: & icipit etiam pathos esse non declinatio. Præcipites fossas: Decliues in quas quid potest præcipitari. Pars cæca: irrationabilis: Quæ in Clausas portas more arietis ruebat idest Bellici machinamenti. Summo certamīe: Extremo discrimīe ut supra Vocat labor ultimus oēs. Trepidæ. Licet trepidæ tamē oblitæ sexus tela iaculabant.

DONA. Pulcherrima: Bonam consilio hic intellige. Cur īquit: Hæc loquitur secum ex dolore. Tu ne etiam: Indignatur quod telis Dianæ sit periturus. Ignoto camporum in puluere lin. Quod fuit ultionis augumentum: ut socii illius obliuiscerentur.

CHRI. Morte luet. s. in. Ex loci descriptione rem facit uerisimilem. Dercēni: Hic ex antiquissimis regibus latii fuit: ut placet Iginio: quem aliqui sub nomine Latini posuerunt. Terreno: consueuere prisci sepulchris aut columnas supponere: aut magnas moles: aut sepulchra in altis locis struere. Nisu: Conamine idest uolatu. Cur inquit: Oratio armata & felle plena. Tu ne etiam: Dolet quia non putat illum dignum: qui Dianæ telis periret. Cornu: Corneum arcum. Capita: Extremitates arcus. Ignoto cam. In puluere li. Quod fecit acerbioris ultionis: ut non solum Interficeretur: uerum etiam inhumatus relinqueretur. Prima fugit: Ostēdit quanta fuerit facta mutatio ex morte fortissimæ ducis: ut inde appareret quid ualeat in bello fortis impator. Fugæ: autem descriptio illuc pertinet: ut uirtus Camillæ manifestetur: & quantum in pugna potuerit. Aduersi. s. hostibus. Substentare: Multo ergo minus repellere. Voluitur puluis turbidus caligine: idest densus: quo ostendit cateruatim fugā factam. Clamorem tollunt: quia uident suos in fugam uersos. Limine in ipso: Mœnibus in patriis. Pathos loco. Inter tuta: Non quæ essent: sed quæ esse solent. Audent: Quia timent ne hostes simul irruant. Ante oculos parentum: qua quidem re quid durius aut parentibus ipsis aut fugientibus esse potuit.

SER. Præcipites: aut festinæ: aut ī mortē ruentes. Primæque mori pro mœnibus audent: Nimii do-

Depromsit pharetra: cornuq; īsensa tetendit:
Et dixit longe: donec curuata coirent
Inter se capita: & manibus iā tangeret æquis
Leua aciem ferri dextra neruoque papillam.
Exemplo teli stridorem: aurasque sonantes
Audiit una aruns: hæsitq; in corpore ferrum.
Illū expirantem socii: atq; extrema gemētē
Obliti ignoto camporum in puluere linquūt.
Opis ad æthereū pennis aufertur olympum
Prima fugit domina amissa leuis ala camillæ:
Turbati fugiunt rutuli: fugit acer atinas
Disiectique duces: desolatique manipli
Tuta petūt: & eqs aduersi ad mœnia tendunt.
Nec quisq̄ instantes teucros: letumq; ferentes
Sustentare ualet telis: aut sistere contra:
Sed laxos referūt humeris languētibus arcus:
Quadrupedūq; putrē cursu q̄tit ungula cā-
Voluit ad muros caligīe turbidus atra ꝑpū.
Puluis: & e speculis percussæ pectora matres
Fœmineum clamorem ad cæli sydera tollūt:
Qui cursu portas primi rupere patentes.
Hos inimica sup mixto premit agmie turba.
Nec miserā effugiūt mortem: sed limie ī ipso
Mœnibus in patriis: atq; inter tuta domorum
Cōfixi expirant animas: pars claudere portas
Nec sociis aperire uiam: nec mœnibus audēt
Accipere orantes: oriturq; miserrima cædes
Defendentū armis aditus: inq; arma ruentū:
Exclusi ante oculos lachrymātūq; ora parētū
Pars in præcipites fossos urgente ruina
Voluitur: immissis pars cæca & concita frenis
Arietat in portas: & duros obiice postes.
Ipse de muris summo certamine matres
Mōstrat amor uerus patriæ ut uidere camillā
Tela manu trpidæ iaciunt: ac robore duro
Stipitibus ferrū sudibusq; immitant obustis
Præcipites primæq; mori ꝑ mœnibus audēt.

Interea turnum in siluis sæuissimus implet
Nuncius:& iuueni ingentẽ fert acca tumultũ
Deletas uolscorum acies:cecidisse camillam:
Ingruere infestos hostes:& marte secundo
Omnia corripuisse:metũ iã ad mœnia ferri.
Ille furens:nã sæua iouis sic numina poscunt:
Deserit obsessos colles: nemora aspera liquit.
Vix e conspectu exierat: campumq́ꝫ tenebat:
Cum pater æneas saltus ingressus apertos:
Exuperatque iugum:siluaque euadit opaca.
Sic ambo ad muros rapidi totoque feruntur
Agmine nec longe inter se passibus absunt.
Ac simul æneas fumantes puluere campos
Prospexit longe:laurentiaque agmina uidit:
Et sæuum æneam agnouit turnus in armis:
Aduentusq́ꝫ pedum flatusq́ꝫ audiuit equorũ.
Cõtinuoq́ꝫ ineant pugnam:& prœlia tentẽt:
Ni roseus fessos iam gurgite phœbus hibero
Tingat equus:noctemq́ꝫ die labente reducat:
Cõsidunt castris ante urbẽ:& mœnia uallãt.

loris ẽ: ut me primam absumite ferro. Sæuissimus implet nuncius: ut etiam supra diximus nuncius est tam quod nunciatur q̃ qui nunciat. Nuncium quod nunciatur: secundum quod nunc nec de fœmina nec de re quæ nunciatur procedit nuncius: unde multi uolũt aliũ nunciũ intelligi: Accam uero postea uenisse: sed melius est ut nuncius de Acca dictum intelligamus. Nouimus enim poni aliqua in subauditiõe: quæ ex aperto dicere nõ debemus: ut Nec dextræ errãti deus abfuit: cum necesse sit abfuit: aut Iunonem aut Alecto intelligamus. Item Salustius: prima qui forte uenientes exciperent cum de insidiis loqueret̃: quas numeri tãtum pluralis esse plusq̃ manifestum est. Deletas uolscorum acies: Falsum est: tantum enim fugerat: sed uim exprimit nuncii: cuius mos est plusq̃ habet ueritas nunciare. Ingrue: impetum facere: ut Ingruit Aeneas armis. Ille furens & sæua iouis sic numina poscunt: Duplici ratione eum insidias reliquisse commemorat: dolore nimio & numium uoluntate: quod utrunque ideo agit: ne capi possit Aneas. Apertos: Vacantes insidiis. Sæua iouis sic nup. Home. Διοσ Δετελειτο βουλη. Ambo ad muros: ut tueretur Turnus: ut obsideret æneas. Fumantes campos: Veluti fumantis caligine pulueris.

Sæuum: Fortem: ut Sæuus ubi æacide telo iacet hector. Item Nec minus iter maternis sæuus in armis.

Hibero: Oceano occiduo idest hispano. Hispania autem Hiberim ab Hibero flumine constat esse nominatã. Cõsidunt castris: in sua q́sq́ꝫ digressi. Mœnia uallãt: hĩc ꝓbat̃: qa & q tuent̃ & q obsidẽt uallare dicunt̃.

CHRI. Audent: Nam supra muliebres uires est. Pro mœnibus: Pro defensione mœnium. Interea: Ostenditur fortunam plurimum in re militari posse. Nam si hic nuncius quo uehementer turbatus Turnus est & propterea coactus ex insidiis discedere & transitum Aeneæ liberum relinquere: paulo post uenisset Aeneam in insidiis excipere & exceptum uincere potuisset. Admonet autem in hoc loco poeta etiam præclaros duces: nisi fortuna assit: uinci posse. Deletas uolscorum acies: Non enim solum referebat quæ facta fuissent: sed maiora addebat. Nam ut est apud Ouidium: Auditisque nouus semper aliquid adiicit auctor. Quæ res impulit Turnum: ut consilium optime initium desereret. Nam in prouerbio est deum illis mentem eripere quos præcipitari uult. Hinc ait poeta: Nam sæua iouis sic numina poscunt. Ergo falsus nuncius uictoriam eripuit. Vix e conspectu exierat: Ostendit ad quam breue spacium morandum fuit: ut posset uel Aeneam uincere: Vel saltem ab urbe arcere. Campumque tenebat: Loca plana & aperta relictis montibus & siluis. Ingressus exuperat: Potuit enim ut ingressus est momento temporis superare: Non autem potuisset si Turnus in insidiis mansisset.

Descriptio duodecimi libri.

Vodecimo turnus diuinis
occidit armis:
Turnus iam fractis aduerso mar
te latinis
Semet in arma parat: pacem cupiente latino
Fœdus percutitur passurus & omnia uictus.
Hoc turni iuturna soror cõfundit: & ambos
In pugnam populos agit mentita camertem.
Aeneas uolucri tardatur membra sagitta.
Anxia pro nato seruauit cura parentis.
Vrbs capitur: uitam laqueo sibi finit amara.
Aeneas turnum campo congressus utrinque
Circunfusa acie uita spoliauit & armis.

SERVIVS

Vrnus ut infractos aduerso marte: Postquam Turnus bello defecisse uidet latinos Antea semper infractos. Nanque ita maior est sensus quam si infractos Valde Fractos acceperis.

Sua nunc promissa reposci: Quia dixerat Ibo animis contra uel magnũ præstet Achillem. Si signari oculis: Propter illud in te ora latini In te oculos referunt. Vltro: Aut insuper: Aut antequam aliquis exposcat: Sponte sua se in certamen offert. Saucius ille: κατεξοχην. Ille leo: idest princeps ferarum. Saucius Autem pectus: idest Saucium pectus habens. Et bene alia uerba interposuit: Quia Saucius pectus sonabat Asperrime: Et imperitis poterat solecismus uideri. Graui uulnere: Forti: ut Fecit ense grauem tymbreus osyrim. Tum demum: Nouissime: idest postquam fuerit uulnere lacessitus. Hæc enim leonum est natura: ut nisi lacessiti irasci nequeant. Mouet ar-

ma: Vires suas experitur: Nam arma sunt uniuscu iusque rei possibilitas: Vnde est Et querere conscius arma: idest dolos.

DONA. Infractos: Valde fractos. Latinos: Non solum eius gentis milites: Sed omnes qui essent in exercitu Turni comparat leoni: Qui in bestias im/perium habet ut Turnus in suos: sed uulnerato & qui ulcisci non potest.

CHRI. Turnus ut infractos: Obseruatur ab opti/mo quo poeta: ut qualem a principio personam ali/quam induxerit: talem eam ad finem usque produ/cat. Ergo quoniam inuicto & excelso animo Turnū iam formauerat iure nunc in ultimo rerum discri/mine illum facit: & paratum. Illum demōstrat & sin gulare certamen subiturum & mortem magno ani/mo ꝓ salute patriæ laturum. Se signari oculis: Vel quod in suo exercitu iam milites inter se hæc annue bant. Vel quia sic putabat in ciuitate fieri. Vnde illum generositati leonis comparat.

SER. Latronis: Modo uenatoris: & est græcū: Nā λατρευειν dicunt obsequi & seruire mercede: Vnde latrones uocantur conducti milites. Moris āt erat: ut hos īpator & circa se haberet: & primos mitteret ad omne discrimen: unde nunc dicit latronis telo fixum leonem: Quia etiam uenatores operas suas locare consueuerunt Varro tamen dicit hoc nomen ꝓposse habere etiam latinam, Aetymologiam: ut latrones dicti sint quasi latrones: Quia circum latera regum sint: quos nunc satellites uocant Vna tamen est signi ficatio: licet diuersa Aetymologia. Plautus in pyrgo polinice Ostendit quid sint latrones dicens: Rex me Seleucus misit ad conducendos latrones. Impaui/dus frangit telum: Luca, per ferrum tāti securus uul/neris exit. Fremit ore cruen. Fremit licet habeat os suo cruore perfusum. Sane comparatio exitum ostē dit futurum. Nam etiam Turnus ruet immortem ferocitate compulsus: sic in quarto indicat futurum reginæ exitū dicēs: Qualis cōiecta cerua sagitta. Gli scit: Crescit: unde & glires dicti sunt. Quos pingues efficit somnus. Turbidus: plenus terroris & pertur/bationis. Sane notandum affatur atq; infit: nam ite/ratio est qua frequenter est usus: licet nonnulli dicāt temperare hoc interpositam coniūctionem. Retra ctent: Repetant: & reuoluant. Congredior: Statius ubi Polynicem ubiq; inducit loquentem: Nō me ul lius domus anxia culpet Expectētue truces obliquo limīe nati: unde etiam supra ait poeta Se signari ocu/lis. Desertorē asiæ: Vt exulibus ne datur duçēda la/uinia teucris: und ē ꝑmissa illa excusario: & ītota secū di œeconomia: & ī q̄rto dicit Me si fata meis paterē/tur ducere uitā Auspiciis: & spōte mea cōpōere curas urbē troianā primū dulcesq; meorū reliqas colerem.

Sedeāt spectētq; la. ductus est: ut diximus supra. Pol licet. n. se singulari certamīe dimicare uelle: cū nolit. nā dicēs Sedeāt spectētq; latenter eos ignauiæ arguit: q; so lus oibus qescentibus dimicet: quā rē plenius sequēs īdicat uersus: Et solus ferro crimen cōe refellam. i. cōe fu gæ ac timoris dedecus solus meis uirtutibus cōprimam. Corde sedato: qa de Turno ait: Atq; ita turbidus in fit. O præstās. a. & præstans uirium & præstans uiribus dicimus. Sane magnæ moderationis est hæc oratio: Nā & laudat Turnum quasi uirum fortē: & tamē eum a singulari certamīe dehortatur. Dicēs. n. ꝑstans animi latenter eum ostendit inferiorem esse uirtute. Expendere. c. ne ex abrupto de eius uirtute desperare uidea/tur: casuum uarietatem se timere cōmemorat. Sunt tibi re. pa. dau. s. op. Si pp regnū dimicare dispōis: habes paternū: si pp gloriā multos uirtute supasti: qđ aūt dicit: Nec nō aurūq; animusq; latio est: uarie exponit: nāq; alii dicūt habes regnū paternū habes oppida: et a me habes aurū & prōptum animū ad danda oia præter filiā.

P. Virgi. Maro. æneidos liber duodecimus.

[T]Vrnus ut īfractos ad uerso marte latinos
Defecisse uidet: sua nūc ꝑmissa reposci
Se signari oculis: ul/tro īplacabilis ardet.
Attolitq; animos: pœnorū qualis in aruis
Saucius ille graui uenatum uulnere pectus.
Tū demū mouet arma leo: gaudetq; comātes
Excutiens ceruice toros: fixumque latronis
Impauidus frangit telū: & fremit ore cruēto:
Haud secus accenso gliscit uiolentia turno.
Tum sic affatur regem: atq; ita turbidus infit.
Nulla mora in turno: nihil ē qđ dcā retractēt
Ignaui æneade: nec quæ pepigere recusent.
Congredior: fer sacra pater: & cōcipe fœdus.
Aut hac dardaniū dextra sub tartara mittam
Desertorem asiæ: sedeant spectentq; latini:
Et solus ferro crimen commune refellam.
Aut habeat uictos: cedat lauinia coniunx.
Olli sedato respondit corde latinus
O præstans animi iuuenis quantū ipse feroci
Virtute exuperas: tāto me impensius æquū ē
Consulere: atq; oēs metuentē expēdere casus.
Sūt tibi regna patris dauni: sūt oppida capta
Multa manu: nec nō aurūq; animusq; latio ē
Sunt aliæ innuptæ latio: & laurentibus agris
Nec gēus idecores: sine me hæc hađ mollia fa/tu
Sublatis apire dolis simul hæc aio hauri.
Me natam nulli ueterum sociare procorum
Fas erat: idq; omnes hoīes: diuiq; canebant.
Victus amore tui: cognato sanguine uictus.
Cōiugis & mœstæ lachrymis uīcla oia rupi.

Alii uero sic intelligũt: Si propter opes & uxorẽ dimicaturus es: hæc nõ solus habeo: unicuiq; enim latino est & aurum & animus prõptus in generũ: ut Latino nõ de se dicat: sed cuicunq; de Latino. Latio & laurentibus agris.s.in ciuitate & i oi regno latinorũ. Nec genus indecores: Quia iste regis filiã petebat. Sine me hæc: hoc loco intelligimus turnũ dolore uoluisse in aliqua uerba prumpere. Haud mollia fatu.i.uera: nã aspa sunt q̃ cũ ueritate dicunt: falsa.n.solẽt esse plena bláditiis: hæc enim libẽter audiũtur. Illa uero grauiter. Hinc Teren. Obsequiũ amicos ueritas odiũ parit. Animo hauri: omni itẽtiõe pcipe. Nulli ueterum so.p. Generaliter dicit phibitũ esse dari lauiniam cuilibet latino: ut Turnus solatiũ aliquod habere possit doloris quando Latinũ nemině pferre sibi uideat. Diuiq; hoiesq; canebãt: pp Faunũ & uates. Victus amore tui: Hoc ẽ pp tuũ amorẽ. Sáe iter tui causa feci & tua cã feci hæc discretio ẽ: ut tui cã tunc dicamus si aliqd ipi ad quẽ loqmur pstiterimus ut puta tui cã te defendi: tua uero cã tũc cũ alteri aliqd alterius cõtemplatiõe pstamus: ut tua cã hoiem tuum defendi. Cognato san. qa Venilia mater Turni soror ẽ amatæ. Vincla oia rupi: & religionis & fœderis.

DONA. Desertorem asiæ: Tria conuitia a loco q; asianus.q.d.ex corrupta puincia. A genere q; eẽt Dardáus quasi rebellis: a fato q; eẽt pditor. Cõmune: nã cõmune dedecus est q; troiãi Italiã teneant. O pstans: enumerat bona ac mala iuuẽtus & senectutis. In iuuene.n.quantum eminet uis corporis tantũ in oẽs casus icousulta temeritate rapit. Sola melioꝝ spe ducit. Totum fore prosperũ putat. Nec aduersa puidet. In sene uis corporis minor consilii maior. Omnia expendit: abest ab eo temeritas: cuius mala: aut in se expertus est: aut in aliis uidet. O præstans.a. Laudat eius uirtutem cum persuasurus esset ne pugnaret: ne putaret q; illi deficeret. Ostendit deinde nuptias filiæ nusq̃ fuisse in sua potestate. Sed in deorum numine. Ostendit sua causa omnia fecisse.

CHRI. Mouet arma leo: ut in supioribus cõparauit Aruntẽ lupo: quod animal dolo & isidiis potius q̃ animi generositate rẽ agit: Sic nunc generositatẽ Turni & animũ iuictũ cõparat leõi: quo nullum ex brutis generosius ẽ. Nam supplicibus parcit i imbecillos ut sunt fœmiæ & pueri nisi necessitate cogatur nõ sæuit. Sed de leone in buco. diximus. In primis aũt illud q; si uulneratus fuerit reliqs neglectis in solum pcussorẽ fertur. Eũ aũt qui tela misit: nec tamẽ uulnerauit correptũ rotat: rotatũq; sternit: neq; uulnerat. Nulla mora in tur. diligentius notabis has duas orationes: & ut in Turno cognosces genus illud erectũ & concitatũ ita i latino id qđ est graue maturũ & consideratũ. Nulla mora: non utitur principio: sed sibi beniuolẽtiã captat confutando id quo maxime ab aduersario promi poterat.s.quod alios periculis q̃ seipsum obiicere malit. Dicta retractẽt.i. quæ dixerint dicta esse noluit. Nã cũ aliquid tractãdo constituerimus: & deinde constitutionẽ factã infectam uelimus: retractamus & aliã in sententiã traducere cõamur. Vnde diuus Augustinus retractionũ illos libros dixit. Desertorẽ asiæ: trahit i contemptũ: & onerat odio.q.d.q regnũ ppriũ nõ est ausus defendere: & nũc petit sibi aliẽa. Et solus.s.ne credas me recusare. Sedato.q.d.q prudẽter qd agẽdũ eẽt cõsultaret: & nulla animi pturbatiõe ferret. O pstãs animi iu. Captat beniuolẽtiã a psona Turni cũ eã illi laudẽ tribuat: quã ipẽ pter oẽs amet: & dimoueat suspitionẽ: ne credat Turnus q̃ dicet Latius iccirco dicẽ: qa paꝝ suæ fortitudini fidat. Sũt tibi: ostendit nõ odio aut cõtẽptu Turni: sed eius utilitate sic cõsulere. Sine me hæc: ex magno in Turnum amore proferunt hæc uerba. Me natã nulli: Nõ ergo meo cõsilio ductus: sed necessitate cõpulsus hæc facio. Nã hactenus cõtra hominum uolũtatem & deorũ responsa tua causa hoc bellũ suscepi: erratiq; pœnas solui.

Promissam eripui genero: arma ipia sumpsi:
Ex illo qui me casus: quæ bella sequantur
Turne uides: quantos primus patiare labores
Bis magna uicti pugna: uix urbe tuemur
Spes italas recalent nostro tyberina fluenta
Sanguine adhuc: cãpiq; igentes ossibus albẽt.
Quo referor totiẽs: quæ mẽtẽ isania mutat:
Si turno extincto socios tum accire paratus:
Cur non incolumi potius certamina tollo:
Quid consanguiei rutuli: quid cætera dicet
Italia ad mortem si te: fors dira refutet:
Prodideri natã: & connubia nostra petẽtem:
Respiceres bello uarias: miserere parentis
Lõgæui: mœstũ quẽ nunc patria ardea longe
Diuidit: haud quicquã dictis uiolentia turni
Flectitur: exuperat magis ægrescitq; medẽdo
Vt primum fari potuit: sic incipit ore.
Quã p me curã geris: hãc precor optie p me
Deponas: lætumque sinas pro laude pacisci

SER. Promissam eripui genero: Veꝝ ẽ. Nã æneæ per legatos pmiserat filiã. Cui postea intulit bellum licet multi dicãt ante Turno fuisse promissam: quod falsum ẽ. Nam Latinus nunq̃ eã turno pmiserat: Nã nec Faunũ consularet si eã Turno ante pmisisset: sed tantũ eũ generũ amata cupiebat. Quod etiã legimus: Quẽ regia cõiux Adiungi generum miro pperabat amore. Qui me casus q̃ bella sequanẽ: excusat Turnũ: ut nõ ipsius eẽ uideaẽ q; uictus ẽ: sed suũ qa ausus ẽ contra generũ bella suscipe. Primus: pcipuus. Bis magna uicti: semel cũ ẽ occisus Mezẽtius: Iteꝝ cũ est occisa Camilla. Albent usurpatũ uerbũ albeo albes. Insania mutat: Insania.n.ẽ illuc reuerti: unđ uix euaseris. Certamina tollo: finio remoueo: ut Tollite cũcta inquit. Fors dicta refutet: parẽthesis plẽa abominationis. Natam & cõnubia nostra petẽtẽ: Iniquissimum est eum morti tradere: [illegible] tuam affinitatem exoptat. Respice res bello uarias: Ne ignauiæ uideatur arguere: admonet casuum ut supra. Atq; omnes metuentẽ expẽdere casus. Mœstũ patria ardea longe diuidit: Longe mæstũ.i.ualde mœstũ: nã lõge diuidit non pcedit: nõ.n.ardea a laurẽto longo ualde dissidet spatio. Aegrescitq; medendo: inde magis eius ægritudo crescebat: unde se ei Latinus remedium afferre sperabat. Medendo autem dum ei medetur & medicina affertur: Nam gerundii modus est a pas

Et nos tela pater:ferrumq; haud debile dextra
Spargimus:& nostro sequit᷑ de uulneř sāguis:
Longe illi dea mater erit:quæ nube fugacem
Fœmina tegat:& uanis sese occulat umbris.
At regina noua pugnæ conterrita sorte
Flebat:& ardētem generū moritura tenebat:
Turne p has ego te lachrymas p si quis amatæ
Tāgit honos aīum:spes tu nunc una senectæ
Tu requies miseræ:duces imperiumq; latini
Te penes:ī te omnis domus īclinata recūbit:
Vnum oro:desiste manum cōmittere teucris
Qui te cunque manent isto certamine casus:
Et me turne manent.simul hæc īuisa relinquā
Lumīa:nec generum æneam captiua uidebo.
Accepit uocem lachrymis lauinia matris
Flagrantes persusa genas:cui plurimus ignē
Subiecit rubor:& calefacta per ora cucurrit.

siua significatiōe. Vt primū.s.p.Nimius.n.dolor ira cūdiæ īterclu serat uocē sic de Euādro: & uia uix tādē uoci laxata dolori ē Quam ꝓ me curā geris hāc p cor optīe ꝓ me deponas.Bis qdē ait ꝓ me:sed diuersa affe ctiōe:Nā hoc dicit:quā ꝓ salute mea sollicitudinē ge/ ris:hāc ꝓ mea fama & gr̃a q̃so dereliq̃s. Debile fer.sic ī scđo Telū ībelle sine ictu cōiicit. Nr̃o de.u.s.qđ īse rimus:& dubie locutus ē. Lōge illi.d.m.e.cōtra illđ sed mr̃is auxilio utit᷑. Noua sor.Magna nā nouū nō ē qđ fuerat āte ꝓmissū.Magnā āt sortē uocauit singu lare certamē. Per siqs amat:tāgit honos aīum:Si qđ a te regia rogat: tuā cōmouet mētē:& si quē honorē habes amatæ:sic ī septimo Siq̃ piis aīs manet īfœlicis amatæ Gr̃a. In te oīs do.ī.r.Totū digessit āte p speci es:& sic se cōtulit ad generalitatē:& ē ruina trāslatio.

Manū cōmittere.t.ab oī eū bello nō tātū a singulari certamīe dehortat᷑. Et me ture ma.mire agit: nā q̄a scit uiꝝ fortem suam mortem facile posse cōtēnere: đterret eū dicēs se simul eē moriturā:ut q̄a piculū nō timet formidet inuidiā. Accepit uocē:Ordo accepit uocē mr̃is lauinia. Flagrātes ꝑfusa ge.ī.lachrymis ꝑ fusas habēs gēas:Stat.& gemitu mœstos imitata pa/ rētes. Ignē su.r.hypallage ē ꝓ cui ignis aīmi subiecit suborē.mouebat᷑ āt ītelligēs se eē tātoꝝ cā maloꝝ:sic supra:cā mali tāti oculos deiecta decoros.nā quo ea formosior īducit᷑:eo magis Turnꝰ arđt:ut sequētia īdicāt.

CHRI. Promissā eripui: ergo facta ē iniuria ut tibi obseq̃rer:& uiolata fides ī quo ostēdit᷑ q̄to tibi filiā mal lē q̄ æneæ:cū aduersus fidē feceri Genero:si nulli uiolanda ē fides:multo minus genero. Ex illo q me casus: ostēdit ī hac re nō hoīes solū:sed deos offendisse:Quod māifestū ē cū ipsi a me pœnas.Expetissēt: & ita ī ultio ne ꝑseuerēt:ut uix urbē tueamur.Quæ qdē res & ad id ꝑtinet:ut ostendat dū Turno obsequit᷑ hoīes deosq; si bi inimicos sumpsisse. Si turno extīcto:cū res eo euaserit:ut æneas sit potiturus oīo cōiugio p̄stat ut īcolumi potius Turno q̄ extīcto potiat᷑. Respice res:q̄si dicat:& si tua uirtus īuicta sit:tamē nō ē illi fidēdū: q̄a fortūa potius q̄ uirtus ī re militari domīat᷑.At hæc iā se sibi inimicā ostēdit.Captat postremo cōmiseratione a patre. Veꝝ ille cū sola ꝑturbatiōe ferret᷑ nullis rōnibus mouebat᷑:Vtit᷑ āt optima distributiōe:Nā cū diuersoꝝ inge nioꝝ homīes īducat latinū Turnū & amatā unicuiq; cōueniētē tribuit orationē.Nulla ergo ratiōe motus est Turnus q totus ꝑturbatiōibus extuabat.Maxime aūt stimulabat᷑ pulchritudīe p̄sentis uirginis:ut mori mal/ let q̄ illā reliquere.Lauinæ orationē nō dat:quoniā nō decebat puellā uerba īterponere:at dat lachrymas:q̄ do lorem ostendāt & pu dorem:quo loq prohibeatur.

Indum sanguineo:ueluti uiolauerit ostro
Si quis ebur:uel mixta rubent ubi lilia multa
Alba rosa:tales uirgo dabat ore colores.
Illum turbat amor:figitq; in uirgine uultus:
Ardet in arma magis:paucisq; affatur amatā:
Ne quæso ne me lachrymis:ne ue omine tāto
Prosequere in duri certamina martis euntem
O mater:neq; enim turno mora libera mortis.
Nūcius hæc idmō phrygio mea dicta tyrāno
Haud placitura refert:cū primū crastīa cælo
Puniceis conuecta rotis aurora rubebit
Nō teucros agat ī rutulos:teucrū arma q̄escāt
Et rutulum.nostro dirigamus sanguine bellū.
Illo queratur coniunx lauinia campo.
Hæc ubi dicta dedit:rapidusq; ī tecta recessit:
Poscit equos:gaudetq; tuens āte ora fremētes:
Pilumno quos ipsa decus dedit orithya:
Qui candore niues anteirent cursibus auras.

SER. Violauerit ostro si qs.e.Homeri cōparatio: Vnde & uiolauerit transtulit.Ille.n.ait μιαίνειν. Aut mixta rubēt ubi lilia multa alba rosa. Aut ubi multa alba lilia ꝑmixta rubent rosa.ī.rosæ cōiunctione. Na turaliter.n. omnis cādor uicinū trahit ī se ruborem.

Illum turbat amor:Inuenit occasionem qua : Tur/ nus magis moueret᷑ in bellū. Neq;.n.turno mora li bera mor.Hoc loco duplex est expositio:aut.n.ordo est:Ne q̄so mater me lachrymis.ī.tanto mortis omi ne prosequaris ad duri martis certamina proficiscen tem:Neq;.n.turno mora libera ē nō eundi post iam promissum singulare certamen.Aut certe hoc dicit: Noli me mater ad bellū euntem omīosis lachrymis ꝓsequi.Neq;.n.turno ē mora libera mortis.ī.neq;.n. in potestate est mea moram facere uenīētibus fatis: ac si diceret: si imminēt periturus sum:ēt si minime ad bella ꝓficiscar.Sciēdum tamē locum hunc unum eē de insolubilibus duodecim quæ habēt obscurita/ tem:licet a multis pro captu resoluant᷑ ingenii. Cū primum crastina cælo puniceis con.r.hoc loco auidi tas pugnari exprimitur:Sane nunc nō dicit oriri diē: sed designat tēpus quo uult ut uterq; ad certamē sin gulare procedat. Nostro dirimamus sanguine bel/ lū:bene se omnibus cōmēdat hoc dicto siquidē suū

Circunstãt properi aurigæ mãibusq; lacessũt
Pectora plausa cauis:&colla comãtia pectũt:
Ipse dehinc auro squallentẽ alboq; orichalco
Circũdat loricã humeris:simul aptat habẽdo
Ensemq; & clypeum:& rubræ cornua cristæ.
Ensem quẽ dauno ignipotẽs deus ipse parẽti
Fecerat:& stygia candentẽ tinxerat unda.
Exin quæ mediis ingenti annixa columnæ
Aedibus astabat.ualidam ui corripit hastam
Actoris arunci spoliũ:quassatq; tremẽtem

sanguinem pro ĩbi bello dicit posse sufficere. Poscit equos gaudetq; tu.an.o.f.Solẽt.n.ex equorũ uel mœstitia uel alacritate euẽtũ futurũ dimicaturi colliger.

Pilũno quos ipsa de.de.orithya:ait Hora.ĩ arte poetica:Nec qdcũq; uelit poscat sibi fabula credi. Vnde Critici culpãt hoc loco Vir.dicẽtes ĩcõgruũ eẽ figmẽtũ:nãq; cũ Orithyia atheniẽsis fuerit filia terrigenæ & a Borea ĩ Thraciã rapta sit queadmodũ potuit Pilũno q erat ĩ italia equos dare? Decus dedit: ad ornamẽtũ:ut quas ipsa decus sibi dia Camilla delegit. Sane hic uersus σπονδιάζων ẽ.Nã thyi diphthongus ẽ græca. Qui cãdor ni.ãt.cur.au.Home. uersus ẽ uerbũ ad uerbũ. Propi auri.festini ueloces:& erit ntũs hic.pperus.Aurigas ãt pro agasonibus posuit:

Nam aurigæ proprie sunt currus regentes. Alboq; orichalco:apud maiores orichalcum pciosius oĩbus metallis fuit nãq; sicut Lucre.dicit:cũ primũ hoĩes siluas icẽdissẽt:nullarũ adhuc rerũ piti terra casu fertilis oĩum ex icẽdii calore desudauit metalla:iter q orichalchũ pciosius uisũ est: qd & splẽdorẽ auri & æris duritiã possideret:nãq; primũ de auro securis facta displicuit cã molitiei:similiter & argenti contemptus ẽ usus.Mox orichalchũ placuit:donec ueniret ad ferrũ unde & dicuntur sæcula ita fuisse diuisa.orichalchũ ãt fuisse pciosum ẽt Plau.docet:q ait ĩ milite glorioso:Ego istos mores oricalco comparẽ. Alboq; orichalco: auri.f. cõparatio ne:nã albũ nõ est. Circũdat loricã:humeris.Nõ armat hoc loco:sed explorat utrũ arma apte & cõgrue eius mẽbris ĩhæreãt. Aptat habẽ.ad habẽdũ:ut cõgrue possit ĩhærere. Coruua cristæ.i.comas quas græci κερατα noiant:unde & κείρειν dicũt tõdere.Cornua autẽ sunt proprie cinini. Deus ipse penti fecerat:ac si diceret nõ per ministros:Sta.Plurimus ipsi sudor ibi & notandũ q affectate uariauerit:ut æneæ uno loco arma describeret:Turni uero hastã:gladiũ:& loricã:In octauo ãt scutũ & galeã. Exin: deinde nã ordinis est aduerbium. Ingẽti columnæ:Hastæ per colũnã exprimit magnitudo sicut ĩ.vii.equorũ:ut stabãt tercẽtũ nitidi in p sepibus altis. Stygia unda:quasi ĩmortalem fecerat. Vi.i.uirtute. Actoris arunci sp.uel qd Actori detraxerat Turnus:uel quod actor cuidã alteri.Nam ambigue posuit. Quassatq; tremen.Quassat & tremefacit.

DONA. Stygia unda:Consecrationem quandam ensis ostendit. Corripit:Quasi dicat sine conatu extulit quãuis tanta esset:ut adminiculus columnæ egeret.

CHRI. Indum:quasi nobilissimum:Nã ĩdici elephantes pferũt aphricãis. Illũ turbat.a. In aĩo generoso nullæ maiores pturbationes eẽ possũt q hinc pudor ne succũbãt & uictus discedat inde amor ĩmensus regiæ puellæ pulcherrimæ:nã amor ẽ desideriũ pulchri:& q̃to pulchrior ẽ res tãto maior ẽ amor. Ne la.ne ue.o.nã lachrymæ eũti ad bellũ malũ portẽdũt:& uerba illa ſimnl hæc ĩuersa relinquã lumĩa malum afferebãt omẽ.

Tyrãno:nũc ĩuidiose dixit quasi alieni ĩpii occupatori:supra autem honorifice dixit pars mihi pacis erat dextrã tetigisse tyrãni. Haud.p.quia uerebit meũ cõgressum:neq; hoc dixit ad iactantiã:sed ut ex sua cõfidentia minueret timorẽ amatæ. Cũ.p.c.Nã & hæc pperatio uictoriã sibi certã pmittere ur. Pilũno ory.orythia filia Orythei regis athenarũ & uxor boreæ.Sumptũ ãt ex Home.apud quẽ ẽ Erychthoniũ armẽtũ equorũ habuisse ad qs sub formã eq admissarii uenerit Boreas q ide equos pcreauit uelocissimos & cãdidi coloris ex hac prole ait equos Orythia attauo Turni pilũno misisse non ẽ ãt ita absonũ ut critici dicũt q fingat orythiam atheniensem & ĩ thraciã raptã Regi italico & tãto terrarũ iteruallo ab ea disiuncto damna misisse:nam regũ ẽ etiã eos principes q ĩ alia plaga sunt sibi mũeribus cõciliare.Nã & nostris tẽporibus uidimus ægypti regẽ nõ solũ Ferdinãdũ regẽ neopolitanũ.Verũ ẽt nostræ urbis decus Laurẽtiũ medicẽ pclarissimis donasse muneribus:curasseq; ex æthiopia accersendas duas zoroaphas bestias nr̃o cælo incognitas:quarũ alterã neapoli: alterã florẽtiã mitteret.Dicit.n.zoroapha quã pli.camelopardalẽ nominat.Nabunã æthyopes uocant ut ipse ait collo similẽ equo pedibus & cruribus boui camello capite albis maculis rutilo colore distinguentibus:unde appellata ẽ camelopardalis.Hæc dictatoris Cæsaris ludis circẽsibus primũ uisa romæ:ex eo subinde cernitur aspectu magis q̃ feritate conspicua quare etiã ouis fere nomẽ ĩuenit:hæc Plini.ea ãt q a babylonio soltano missa inducta est ab eius legato Malphoth in urbẽ florentinã kalen. decembris anno a nostra salute octogessimo septiosupra millesimũ ac qdrigẽtesimũ una cũ mãsuefacto leõe:quẽ ille rex zoroaphæ ĩ mũeribus adiunxit:quoniam id animal florentino populo insigne esse sciebat. Anteirent cursibus au.Venti enim rapidissimi auras idest minores uentos superare uelocitate poterant. Habendo:idest aptat ut commode uti possit: sicut dixit Habilemq; humeris suspenderat arcum.

carme lopar dalis

Vociferans nũc o nunquã frustrata uocatus
Hasta meos:nũc tẽpus adest:te maxius actor
Te turni nũc dextra gerit:da sternere corpus:
Loricamq; manu ualida lacerare reuulsam
Semiuiri phrygis:& fœdare in puluere cries:
Vibratos callido ferro:myrrhaq; madentes:

SER. Vociferãs:hæc.f.q dicturus ẽ. Plerũq;.n. ita clamor ostẽdit:ut stati ipsius clamoris uerba subdãtur:sicut supra Toruũq; repente Clamat io m.Sane nũc ita ad hastã q̃si ad aliquã psonã loqt:& ei intellectũ & auditũ dat:sicut Cice.uerba reipu.sed ille ait si posset fieri Turnus uero quasi ad uirũ sentiẽtẽ loquitur:nec ĩmerito:nã eũ iducit furẽtẽ ut his agit furiis totoq; ar.ab.o. Scintillæ absci.ocu.m.a.ig. uocatus

hasta meos: Inuocationes & pces: nā appellatio est a uerbo q̃ semp aut ī io aut ī us exit. Si ī io exeat tertiæ sunt formæ: si ī us q̃rtæ: ut ab eo qđ ē lego aut lectio aut lectus fit: sed hoc nos dicimus: qđ ευφωνοτερον sicut nunc ab eo quod est uoco uocatus fecit non uocationes. Te maximus ac. Antea gerere consue/uerat. Te turni nunc. d. g. eius quæ est supra maxi/mū quasi. Daster: figura græca: ut Donat hr̄e uiro. Itē Dat ferre talentū. Lacerare. r. Vt laceratā reuellā Laceratā āt pp illud Et bis sex thoraca petitū pfossū q̃ locis. Vibratos ca. f. Crispatos calāistro. nā calamistrũ est acus maior: q̃ calefacta & adhibita torq̃t capillos. Vnde ēt Cice. calamistratā comā appellat frequēter: quæ etiam uituperationi ē: unde ecōtra ad laudē ē positū ab Hora. hinc & īcōptis curiū capillis. Oculis mi. a. i. Homeri ē. Myrrhaq̃ madētes: Vnguētatos. Terificos: hic apparet mugitus nō tātū dolētū eē: sed ēt irascentū. Ciet: mō dat sicut ī tertio legius. Lachrymasq̃ ciebat. Nā pprie ciere est alteri aut dolorē aut lachrymas cōmouere. Ad pugnā proludit: pmeditat̃. Cice. Si mecū ī hac proluxiōe nihil fueris idest in hac pmeditatiōe certaminis. Sæuus: fortis more suo. & ingētē moderationē dat æneæ quippe quē īducit laborantē: ut possit in irā moueri: cū Turnū dicat ita furere: ut nec Latini cōsiliis nec amatæ p cibus possit obedire. Acuit. m. Irritat se ad futura

His agitur furiis: totoque ardentis ab ore
Scintillæ absistunt: oculis micat acribus ignis
Mugitus ueluti cum prima in prœlia taurus
Terificos ciet: aut irasci in cornua tentat
Arboris obnixus trunco: uentosque lacessit
Ictibus: aut sparsa ad pugnā proludit harēa.
Nec minus interea maternis sæuus in armis
Aeneas acuit martem: & se suscitat ira
Oblato gaudens componi fœdere bellum.
Tum socios mœstique metum soluatur iuli
Fata docens: regique iubet responsa latino
Certa referre uiros: & pacis dicere leges.
Postera uix summos spargebat lumie mōtes.
Orta dies: cū primū alto se gurgite tollunt
Solis equi: lucemque elatis naribus afflant
Cāpū ad certamē magnæ sub mœnibus urbis
Dimensi rutuliq̃ uiri: teucrique parabant
In medioque focos: & diis communibus aras
Gramineas: alii fontemq̃ ignemq̃ ferebant

certamīa. Cōponi. f. b. Finiri: ut Ante diem claso cōponet uesp olympo. Tū. s. m. m. s. i. ītelligimus hos spe singularis certaminis pro ducis salute esse turbatos. Respōsa. l. c. r. u. λατα Ιοσιω πολευον ēt latinū ad æneā legatos misisse intelligimus: nā supra Turnus tantū dixerat Nūcius hæc idmō phrygio mea dicta tirāno. Pacis. d. l. quas paulo post ī ipso fœdere ē dicturus æn. Lucēq̃. e. n. ef. Ennianus uersus ē ordine mutato. Ille eni ait fundūtq̃ ellatis naribus lucē: & sciendū diē nusq̃ sic patēter descripsisse Virgi. Cāpū ad. c. Totus hic de fœderibus locus de Home. trāslatus ē: ubi Alexan. cū Menelao ē singulari certamīe dimicaturus. Dimēsi. r. u. inter se p certa spatia diuidētes: q̃ qsq̃ loca purgaret: & hoc loco Fauni lucū euertere troiani: unde ē: Sed stirpem teucri nullo discrimine sacrũ sustulerant puro ut possent cōcurrere cāpo. Focos: quicqd ignē fouet: focus uocat̃: siue ara sit siue quicqd aliud in quo ignis fouetur. Et. d. c. a. dii omnes sunt: ut alii dicunt Mars bellona uictoria q̃ hi ī bello utriq̃ parti possint fauere. ut āt altioris sciæ hoībus placet: dii oēs sūt: qa αζωνοι dicuntur idest qui cæli certas nō habent partes: sed generaliter a cunctis colunt̃. Vbiq̃ enim eos esse manifestum ē: ut mater deū: cuius potestas ī oībus zonis est: nā & ideo mater deum dicit̃: q̃ cū oībus eius ē cōis potās. Alii oēs deos uolūt: Solē: lunā: Plutonē: martē. Hi. n. apud hoīes īueniunt̃: & sunt in oībus terris: Prior tamen sensus ē simplex: & magis aptus negocio. Aras. g. Romāi. n. moris fuerat ut cespitē aræ s[...]np ī ponere: & ita sacrificare. Gramineas autē iō: qa de bello res agit̃: & marti sacrificat̃: cui gramē ē cōsecratū: qđ secūdū Pli. in natu. hi. ex humano cruore procreat̃. Gramē āt herbæ spēs ē: licet oīs herba gramē uocet̃: sicut robur oē lignū: cū sit & spēs. Fōtēq̃. i. f. p aqua posuit a toto ptē. Sane ad facūda fœdera aqua & ignis adhibent̃: Vnde ecōtra quos arcere uolumus a nostro consortio: eis aqua & igni intercidimus idest rebus quibus consortia copulantur.

DONA. Aras: propter cōsecrationē fœderis. Cōmunibus: qa adhuc īcertū erat quo eēt puētura uictoria.

CHRI. Vociferās nūc. o. n. tāta uaniloquētia nihil boni portendit: nō. n. uerbis est nimis ī hostē iuehēdum sed uirtute cōtra eundū ē. Semianimi ph. nā adeo effœminati in phrygia sūt hoīes & cultu & aliis delitiis ut ad plenā uirilitatē nō possint adīpler̃. Myrrha: hæc arbor nō solū ī silua ī qua thus nascit̃: sed ī multis quoq̃ arabiæ locis atq̃ ēt apud trogloditas: satiua siluestri pfert̃. Arbori altitudo ad quinq̃ cubita nec sine spina cortīcē hēt leuē & unedoni similē. Troglodytica siluestriū pria. Erythrea secūda. īcidūt̃ ut gumi emittāt: & ipsæ bis & thus: sed a radice usq̃ ad ramos: sudāt tamē priusq̃ īcidat̃ stactē dictā cui nulla præfert̃. Vis ē ut calefaciat: desiccet: & abstergat. Occidit lūbricos: pellit fœtus: ualet ad tusim antiquā: cōfert asematicis. His agit̃. f. nā ex animi furore potius q̃ ex fortitudine hæc proueniebant. Oculis: sunt. n. oculi ueluti aī fenestræ p quos oēs aīoȝ motus maxīe apparēt. Ignis: furor ille iræ admixtus q̃ ē ex sanguinis accēsione. Nec minus idē: idē & ī ænea ardor aī demōstrat̃. Acuit martē: excitat seipsū ad pliū. Ira: iusta indignatione. Fata docens: quasi dicat ostēdēs fatale esse q̃ uicto Turno ea loca obtineāt teucri. Dicere leges: dicere cōditiones qđ supioris est.

Myrrha

SER. Vellati lino: at q̃ fœciales & pater patratus p quos bella uel fœdera cōsirmabant̃ nūq̃ utebant̃ uestibus lineis. Vnde dicemus errore factū: ut linea uestis contra morē adhiberet̃ ad fœdera: quæ firma futura nō erant. Scimus. n. hoc ubiq̃ seruare Vir. ut re

Velati lino: & uerbena tempora uincti
Procedit legio ausonidum pilataque plenis
Agmina se fundunt portis: hinc troius omnis

Tyrrhenusq̧ ruit uariis exercitus armis:
Haud secus instructi ferro q̄si aspera martis
Pugna uocet:necnon mediis in milibus ipsi
Ductores auro uoluitant ostroque decori:
Et genus assarici mnestheus:& fortis asilas:
Et mesapus equum domitor neptunnia ꝓles.
Vtque dato signo spatia in sua quisq̧ recessit
Desigunt tullere hastas:& scuta reclinant.
Tum studio effusæ matres:& uulgus iermum
Inualidique senes:turres ac tecta domorum
Obsedere:alii portis sublimibus astant.
At iuro ex sūmo q̄ nūc albāus habet̃ ⸗ mōti
Tūc neq̧ nomē erat:neq̧ honos:neq̧ golria
Prospiciēs tumulo campū spectabat:& ābas
Laurētum:troumque acies:urbemque latini
Ex templo turni sic est affata sororem
Diua deam stagnis quæ fluminibusq̧ sororis
Præsidet:hunc illi rex ætheris altus honorem
Iuppiter erepta pro uirginitate sacrauit
Nympha duces fluuiorum aio gratissima nr̄o
Scis ut te cunctis unam quæcunq̧ latinæ
Magnanimi iouis ingratum ascendere cubile
Prætulerim: cælique libens in parte locarim
Disce tuum ne me incuses iuturna dolorem:
Q ua uisa est fortuna pati parcæq̧ sinebant

bus q̄bus denegaẗ exitus det ēt īfirma prīcipia: sicut ī thracia ciuitatē cōdēs æneas:quam mox fuerat relicturus:cōtra morē ioui de tauro sacrificauit:sic senatū ad priuata Latinus cōuocat tecta:quādo eius non erāt firma consilia:sic paulopost ī augurio liberatus cygnus ī fluuiū cōcidit:qa Turnū rutuli licet abrupto fœdere liberare nō potuerūt.Caper tamē & Iginius hoc loco dicūt lectionē esse corruptā nā Virgili. ita reliquisse cōfirmant Velati limo.Limus āt est uestis qua ab umbilico usq̧ ad pedes teguntᷣ pudibunda pōpaꝝ.Hæc āt uestis in extremo sui purpuram limā.i.flexuosam:unde & nomē accepit.Nam limum obliquū dicimus:unde & Teren.limis oculis dicit.i. obliq̄s. Verbena.t.u.Verbena proprie ē herba sacra sūpta de loco sacro capitolii q̄ coronabātᷣ fœciales:& pr̄ patratus fœdera facturi uel bella īdicturi. Abusiue tamē ēt uerbenas uocamus oēs frōdes sacratas:ut ē laurus:oliua uel myrtus:ut Ter.Ex ara hinc uerbenas sume nā myrtū fuisse Meāder testatᷣ.de quo Ter. transtulit. Legio ausonidum:pro ausonidarum:qđ uenit ab eo qđ ē hic ausonida sicut hic auriga:nā auson is generis ē fœminini:unde ausonidū facit quod ut diceret ē metri necessitate cōpulsus. Ruit: cū impetu uenit:quod secūdū græcos ē ωρμησεν. Instructi.s.bōa ꝓœconomia & rei futuræ ꝑparatio: ruptis enī fœderibus ī bella descendēt. Vulgus.i.senū.s.ac matrū:sicut ipse memorauit. Diua deā: Aut hypallage pro dea diuam nā deos æternos dicimus:diuos uero qui ex hoībus fiunt.Aut benedixit de Iunōe diuā respiciens ætymologiā:nā ī Hora.legimus sub diuo moreris uictima nil miserātis orci.i.sub aere quē constat esse Iunonē deus autem uel dea generale ē oībus:nanq̧ quod græcæ Δεοσ latine timor uocatur: unde deus decus dictus est:quod omnis religio sit timori. Stagnis quæ fluminibusq̧ sororis Præsidet:iuturna fons est in Italia saluberrimus iuxta numicū fluuium:cui nomen a iuuando inditum est.Cum.n.omnis aqua naturaliter noxia sit extraneorum corporibus hic omnibus saluberrimus fons est.De hoc autem fonte romā ad omnia sacrificia aqua afferri consueuerat.

Nympha decus fluuiorum:supra Nymphæ genus amnibus unde est.Animo gratissima nostro:Homerus ελωκελαριστ λενεθυλω. Cunctis ꝑpaluerim:liptotes figura per contrarium.Plus enim dicit:& minus significat.Namq̧ omnes est persecuta:huic uero libenter indulsit:& dicit se hanc oībus pertulisse:quasi etiam alias in honore habuit:tale est & illud Salustianum.Mare ponticum dulcius q̄ cætera:cum nullum dulce sit.Sane sciendum non immerito finxisse Virgi.nymphæ idest parti suæ indulsisse. Ingratum cubile:per quod caste non rep̄sentat uxori Iuppiter:Nam cum Iuppiter multas uitasse diceretur:nihil tamen a Iunone de iuturna detractum est: sed potius auctū est.Aduertendū uersum hunc sine cæsura esse:nā heptimemeris: quā habere creditur:ī synalipham cadit:ut magnanimi iouis īgratum ascendere cubile.Terentianus de hoc:Raꝝ concedam fieri non posse negabo. Cæli parte:parte diuinitatis:nam locum numinum pro honore posuit.

Qua uisa est fortuna pati:idest quantū quatenus permissit & sic ait qua uisa est: ut supra Coeant in fœdera dextræ. Qua datur:sane latenter ostendit fauorem numinum sine cōcessione fatoꝝ non posse procedere:

DONA. Plenis portis:Qui secuti erant facti de alieno certamine. Variis:Quia diuersaꝝ terrarum erant uiri. Animo grauissima nostro:simulata uerba pro tempore:Nam pellex nunquam placet uxori.

CHRI. Velati lino & uer.Placēt q̄ dixit Serui. de limo.Nā caper & Higinius aiunt Virgi.sua manu scripsisse limo:sed librarioꝝ menda scriptū est lino. Verbena:de hac herba dictum est ī bucoli. Iuturna:Nympha fuit q̄ templum habebat prope urbem:ubi erat fons:cuius aqua potata febre liberabat. Pilata:participiū sine origine uerbi & retutit ad romanos quoꝝ propria sunt pila. Variis ar.quia ex uariis gētibus constabat.

Volitāt: nā cū ducis sit oia circūspicere assiduo mō ad postremos mō ad prios recurrūt. Dato.s.nō.n.uenerāt ut pugnarēt:sed ut icto fœdere singulare duoꝝ ducū certamē ociosi spectarēt.Defigere āt hastas & scuta reclinare ē eoꝝ q a pugna cessaturi sint. Tū stu.ponit id qđ usu euenire solet. Nympha.d.Captat beniuolētiam a persona iuturnæ & a persona sua: Nam illa beniuola effecta facile quod incipit assequitur. Disce: tuum ne me incu.nā cum non possim amplius defendere Turnum nolo me tibi non prædixisse doleas.

Cedere res latio turnum:& tua mœnia texi:

SER. Cedere.r.l.fœliciter cuncta procedere. Cōcurrere:pro cōcursuꝝ eē:licet quasi de ea bene præ-

ſenti uſa ſit tẽpore:quæ eſt etiã futurã cernebat. Nõ pu.aſ.h.oc.quoniã numĩa quotiés morituros uide/ rint eos:qbus fauẽt:ab eis recedũt ſic Sta.Apollinẽ i/ ducit Amphiaraũ deſerẽtẽ ubi eũ uicinũ morti eẽ co gnouit. Præſentius:Efficacius:uehemẽtius:nã đcet germanã illicita ẽt pro fratris ſalute tẽtare. Forſã m. m.ſ.ne forte poſſit fatoꝝ ordo mutari. Terqꝫ q̈terqꝫ manu pectus ꝑcuſſit honeſtũ: qa ſolã doloris audie/ rat cãm:nihil quẽadmodũ fratri poſſit mederi:nam paulopoſt audiet:aut tu bella cie:ɔceptũqꝫ excute fœ dus. Nõ lachrymis.h.t.ait:nõ flẽdi ſed ſubueniẽdi tẽpus ẽ:Sta.ĩ matꝝ cõſolatiõe Accenſo fletibus igne.

Cõceptũqꝫ excute fœ.placitũ animo prædeſtinatũ ut fiat. Auctor ego audendi: Noĩa ĩ tor deſinentia fœminina ex ſe faciũt q̃ in trix terminant̃: ſi tamẽ a uerbo ueniãt: ut ab eo qđ ẽ lego & lector & lectrix: facit doceo doctor doctrix:Si ãt a uerbo nõ uenerit communia ſũt.Nam ſimilitet & maſculina & fœmi nina in tor exeunt:ut hic & hæc ſænator: hic & hæc balneator:licet Petronius uſurpauerit balneatricem dicẽs:tale eſt hic & hæc auctor:ſed tũc cũ ab auctori tate deſcendit:ut hoc loco cũ ãt ab eo uenit qđ eſt au geo & auctor & auctrix facit:ut ſi dicas auctor diui/ tiaꝝ uel uictrix patrimonii. Reliqt ĩcertã:quia licet dederit ei cõſiliũ dicẽdo forſã eã reliqt incertã. Inte rea reges:longũ hyperbaton nam ordo ẽ: Interea re ges procedũt caſtris. Cætera.n.per parentheſim di/ cta ſunt:nec eſt eclypſis cum ſermo ĩ oĩbus cõgruat.

Ingẽti mo.la. põpa:ambitu:nã mõ hoc ſignificat.

Solis aui ſpecimẽ:ut ẽt in ſeptimo diximus:Latius ſecũdũ Heſio.in ασπιδοποιια Vlyxis & Circes fili/ us fuit:quã multi etiã Maricã dicũt:ſecũdũ quẽ nũc dicit. Solis auis ſpecimẽ:nã Circe ſolis ẽ filia.Sãe ſci endũ Virgi.ĩ uarietate hiſtoriæ ſua ẽt dicta uariare: ſed de Vlyxe ut ẽt ſupradixius in ſeptimo : temporũ nos rõ credere nõ ſinit. Bigis it turnus in al.quoti/ ens utimur noĩbus tãtũ pluralis nũeri & unum uolu

Nũc uideo iuuenẽ imparibus cõccurrere fatis
Parcarumqꝫ dies:& uis inimica propinquat
Nõ pugnã aſpicer̃ hãc oculis:nec fœdera poſ/
Tu ꝓ germão:ſiqd præſentius audes ſim
Perge decet forſan miſeros meliora ſequẽt̃.
Vix ea cũ lachrymas oculis iuturna ꝓfudit:
Terqꝫquaterqꝫ mãu pectus ꝑcuſſit honeſtum
Non lachrymis hoc tempus ait ſaturnia iuno
Accelera:& fratrem ſiqs modus eripe morti:
Aut tu bella cie:conceptumqꝫ excute fœdus.
Auctor ego audendi:ſic exhortata reliquit
Incertam:& triſti turbatam uulnere mentis.
Interea reges:ingenti mole latinus
Quadriiugo uehit̃ curru:cui tempora circũ
Aurati bis ſex radii fulgentia cingunt
Solis aui ſpecimen:bigis it turnus in albis
Bina manu lato criſpans haſtilia ferro.
Hinc pater æneas romanæ ſtirpis origo
Sydereo flagrans clypeo:& cæleſtibus armis:
Et iuxta aſcanius magnæ ſpes altera romæ
Procedunt caſtris:puraqꝫ in ueſte ſacerdos
Setigerum fœtum ſuis ĩton ſamqꝫ bidentem
Attulit:admouitque pecus flagrantibus aris.
Illi ad ſurgentem conuerſi lumina ſolis
Dãt fruges manibus ſalſas:& tempora ferro.
Summa notãt pecudũ:pateriſqꝫ altaria libãt.
Tum pius æneas ſtricto ſic enſe precatur.

mus ſignificare:ita dicimus unas bigas unas q̈drigas unas ſcalas.Salu.Hi poſtq̃ ĩ una mœnia cõuenere. Ro/ mãæ ſtir.ori.hoc ad laudẽ Auguſti reſpicit. Magnæ ſpes altera ro.male qdã magna uolũt & legũt. Puraqꝫ ĩ ue.ſa.ĩpoluta & ĩpura dicit̃ ueſtis:q̃ feſtis diebus uti cõſueuerãt ſacra celebraturi. Setigeri:fœtũ ſuis.Roma no more:ut & cæſa iungebãt fœdera porca:nã Home.aliud genus ſacrificii cõmemorauit. Nõ ꝓter rõnẽ eſt qđ ait fœtũ ſuis.Itẽ Intõſãqꝫ bidẽtẽ.i.breuẽ adhuc:nã ĩ rebus q̈s uolebat finiri celerius ſenibus ẽt aĩalibꝫ đcre ſcẽtibꝰ ſacrificabãt: In rbꝫ uero q̈s augeri & ɔfirmari uolebãt:de mĩoribꝫ & adhuc creſcẽtibꝫ ĩmolabãt. Dãt ftu.m.ſ.far & ſal:qbus rebus & cultri aſꝑgebãt̃ & uictĩæ.Erãt ãt ꝓbatiões utꝝ eẽt aĩal aptũ ſacrificio. obliquũ ẽt cultꝝ a frõte uſqꝫ ad caudã ãte ĩmolationẽ ducer̃ ɔſueuerãt:nã hoc ẽ qđ dicit tpa ferro ſũmã notãt pecudũ.

CHRI. Imparibus ſcõcurrere fatis:nõ dixit ĩparibus uiribus.ſed fatis:ut culpã ab homine in fata reiiciãt. In uita ẽ:pathos ab ætate. Parcaꝝqꝫ dies:& uis inimica propĩquat.Sentẽtia eſt qđ dies quẽ parcæ afferũt ex uio lenta ẽ morte.Nõ pugnã aſpicere hanc.Nõ deſerit illũ quia prodat ſed cũ auxiliũ aduerſus fata ꝑſtare nõ poſ/ ſit nõ uult illi morituro adeſſe quoniã grauius nos cruciãt q̃ uidemus q̃ q̃ audimus:exeo ergo qđ oſtẽdit q̃tũ illũ amet facit fidẽ iccirco abire: quoniã illi auxiliũ eſſe non poſſit. Forſan miſeros meliora ſequentur : non enim illam omni omnino ſpe priuare uult:ne illam animo deficiẽs nihil deinceps tentet. Honeſtũ: pulchrũ Conceptumqꝫ ex.f.docet eſſe remedium quo ſingulare certamen tolli poſſit:ſi fœlicius perturbetur : atqꝫ eo certamine remoto reſtat ſpecies ꝙ mortem euadere poſſit. Bis ſex:propter duodecim ſigna zodiaci quæ ꝑ/ agrans ĩ ſingulis diuerſas hẽt uires. Romanæ ſtripis origo:quaſi dicat ꝙ ĩ hac die iacturus eſſet ea fundamẽ ta imperii:quibus Roma inde ſurgere poſſet. Spes altera romæ:ſunt nonnulli qui dicant Ciceronem ſenio iam confectum cum adoleſcentis Maronis carmina audiſſet:uehementerqꝫ obſtupuiſſet illum alteram ſpẽ Romæ appellaſſe quod nunc poeta ad Aſcanium tranſtulit:& iure qdẽ.Nam inde Julioꝝ familia futura erat.

SER. Eſto nũc ſol teſtis:bene primo inuocat deũ quẽ oriẽtẽ ĩtuens uidit.Nam ait illi ad ſurgẽtẽ con/ uerſi lumina ſolẽ.Eſto ãt multi uolũt tertiã eſſe per/ ſonã ideſt ſit mihi ſol teſtis.quia ſeq̃t̃ & hæc terra:ut

Eſto nunc ſol teſtis:& hæc tibi terra precãti:
Quam propter tantos potui ꝑferre labores:

Et pater omnipotens:& tu saturnia coniunx
Iã melior iã diua precor:tuq; inclyte mauors
Cũcta tuo qui bella tenes:q numia torques:
Fontesq; fluuiosq; uoco:quæq; ætheris alti
Religio:& quæ cæruleo sunt numina ponto
Cesserit ausonio si fors uictoria turno
Conuenit euandri uictos discedere ad urbẽ.
Cedet iulus agris:nec post arma ulla rebelles
Aeneadæ referẽt:ferro ue hæc regna lacessẽt.
Sin nostrum annuerit nobis uictoria martẽ
Vt potius reor:& potius dii numine firment
Non ego:nec teucris italos parere iubebo:
Nec mihi regna peto paribus se legibus ãbæ
Inuictæ gentes:æterna in fœdera mittant.
Sacra deosq; dabo socer arma latinus habeto
Imperium solemne socer:mihi mœnia teucri
Constituent:urbiq; dabit lauinia nomen.
Sic prior æneas:sequitur sic deinde latinus
Suspiciens cælũq;:tenditq; ad sydera dextrã.
Hæc eadẽ ænea terram mare sydera iuro
Latoneq; genus duplex:ianumque bifrontẽ.
Vimque deum ĩfernam:& diri sacraria ditis
Audiat hæc genitor q fœdera fulmĩe sancit.
Tãgo aras:medios q; ignes:& numĩa testor:
Nulla dies pacẽ hanc italis:nec fœdera rũpet
Quo res cunq; cadẽt:nec me uis ulla uolentẽ
Auertat:non si tellurem effundat in undas
Diluuio miscens:cælum ue in tartara soluat.

elocutionẽ p nominatiuũ factã ĩtelligamus sed hoc nõ ꝓcedit:qa sequẽtia uocatiuum hñt: ut & tu Saturnia iuno.Itẽ tuq; ĩclyte mauors unde p uocatiuũ eũ oĩa dixisse accipiamus.In hoc uero tantũ ad noĩatiuũ fecisse trãsitũ:& hæc mihi terra p̃cãti:licet ẽt hic possit esse uocatiuus.nã Δεικτικωσ ẽ dictũ hæc terra esto testis: ac si diceret o italica terra testis esto.
Quã propter tãtos:pter habet accẽtũ: quia est post posita p̃positio. Iã melior iã diua p̃cor: ac si diceret nõ saturnia:idest iã minime nocẽs: sed troianis ꝓpitia. Torques:sustines:regis. Quæq; ætheris alti religio:post specialia ĩtulit generalitatẽ. Cesserit ausonio si fors:ut si forte & bene dubitat de hoc cõtra cũ ad suum uenerit nomẽ dicet ut potius reor & potius dii numine firmẽt.Sane rõne non caret q; prio de uictoria Turni loquit̃:post descẽdit ad suã. Scit enĩ ĩ auguriis prima posterioribus cedere. Rebelles:homo rebellis dicitur:res ipsa rebellio:nõ rebelatio: sic Suetonius. Anuerit uictoria martem: hypallage ꝓ si noster mars annuerit uictoriã: Nã martẽ uictoria comitatur. Inuictæ:quasi ĩuictæ:& bene sibi conciliat populũ:nã sine dubio una:cum rege uincet̃. Sacra deosq; dabo magna.n.fuit apud maiores sacroꝝ cura:sicut diximus supra:unde nũc æneas id agit ne pereãt:& re uera cõstat sacra phrygia nũc latinis tradita coluisse romanos. Latinus habeto:aut antiquus uocatiuus:aut habeto tertia persona scit: Sane sciendũ q; crebra soceri cõmemoratiõe sibi fauorẽ latini conciliat.Item dicẽdo Mihi mœnia teucri cõstituent popularẽ gratiam captat.quia supra dixerat drãces:Saxaq; subuectare humeris troiana iuuabit. Terra mare sydera iuro.ornatior elocutio & crebra apđ maiores q̃ si uelis addere præpositionem:ut si dicas iuro per maria per terras.Eadem autem bene dixit Nã pro mari ille fõtes & fluuios posuit pro syderibus solem. Latõæq; genus duplex:ac si diceret utrũq; sexum Latoniæ sobolis:& bene ĩ fœderibus duplicia ĩuocãt numina:qa ĩ unũ duo cuituri sunt populi ianũ quoq; rite inuocat:quia ipse faciendis præest fœderibus.Nã postq̃ Romulus & Titus Tatius ĩ fœdera cõuenerũt:Iano simulachrũ duplicis frõtis effectũ est:quasi ad imaginẽ duoꝝ populoꝝ Legimus tamẽ ianum q̃drifrontem fuisse:unde Martialis Et lingua pariter locutus oĩ:nã omnes de duobus nõ dicimus. Vim deũ: duritiem in exorabilitatem. Sacraliã ditis:sacrarium proprie est locus in templo:in quo sacra reponuntur:sicut donariũ ẽ ubi reponũt̃ oblata:sicut lectisternia dicũt̃ ubi ĩ.tẽplo hoĩes sedere cõsueuerũt.Qui fœdera ful. san.cõfirmat:sancta eẽ facit:& hoc iõ.qa cũ fiũt fœdera:si corruscatio fuerit cõfirmãt̃.Vel certe qa apud maiores ære nõ ĩcẽdebant̃:sed ignẽ diuinũ p̃cibus eliciebãt q ĩcẽdebãt altaria.Sancire ãt ꝓprie ẽ sãctũ aliqđ.i.cõsecratũ facere fuso sanguine hostiæ:& dictũ sanctum quasi sanguine consecratũ. Si tellurem effundat in undas: hypallage:pro si undas effundat in terras. Diluuio miscens:aquæ perfusione uniuersa perturbans.

CHRI. Sol:Quia oĩa uidet:& ad quẽ reliqua omnia numina referebant antiqui. Terra: Quæ mihi fatalis es. Saturnia:nam ab Heleno iussus fuerat:ut Iunonem quoad posset placaret.Præterea dea regnoꝝ ẽ: & de regnis disceptat̃. Mauors:cuius munera exercemus.Addidit flumina & mare:ut oĩa aq̃ꝝ numĩa assint: & religionẽ alti ætheris. Si fors uictoria:duo proponit:si succũbet neq; se neq; suos unquã cõtra ĩpositas cõditiones iteꝝ:sin uicet mira clemẽtia ĩuictos uisuꝝ:& pœnes latinũ regnũ relictuꝝ:sola tãtum sacta datuꝝ.
Ambæ:ĩuictæ gẽ.ita nullo discrimine regent̃:ut utraq; ĩuicta restet. Dextrã:q̃ sit pignus fidei. Ianũ bifrõ. de quo ĩ prio libro diximus.Ianus simulachꝝ habuit ĩ hostio tẽpli uictis sabinis:cũ Romulus & Tatius percussere fœdus:Plerique putant eum tunc bifrontem fuisse propter imaginem duorum populorum.

Vt sceptrũ hoc: dextra sceptrũ nã forte gerebat
Nũq̃ frõde leui fũdet uirgulta:nec ũbras
Cum semel in siluis imo de stirpe recissum
Matre caret:posuitq; comas: & brachia ferro

SER. Vt sceptrũ hoc:Home.locus uerbũ ad uerbũ. Dextra sceptꝝ nã forte regebat: per parenthesim dictũ ẽ.Vt ãt sceptrũ adhibeatur ac fœdera : hæc rõ ẽ quia maiores semp ad fœdus simulachꝝ Iouis adhibebãt qđ cũ tediosum eẽt:p̃cipue quãdo fiebant fœdera cũ lõge positis gẽtibus ĩuẽtũ ẽ ut scæptꝝ te-

nentes quaſi imaginem ſimulachri redderent Iouis. Sceptrum enim ipſius eſt proprium unde nunc te-
net ſceptrum Latinus non quaſi rex ſed quaſi pater patratus. Imo de ſtirpe:ideo genere maſculino uſus
eſt:quia de arboribus loquitur.Nam de hominibus genere maſculino dicimus : ut heu ſtirpem inuiſam
dixit tamen uſurpatiue Horatius de arboribus ut Stirpeſq; raptas & pecus & domus. Matre ca.uel
terrā:ut Antiquā exquirite matrē:Vel arborē ut Par ua ſub ingenti matris ſe ſubiicit umbra. Aere deco.
ideſt oricalcho. Dedit geſtare latinis: ut Dat ferre.
Talibus inter ſe firmabāt fœdera dictis : Latinus & Aeneas.Turnum autem non inducit iurantem:q
dux eſt:q pſente rege non habet poteſtatem:& imita tus eſt Home.qui poſt iuſiurandum Menelai Alexā
drum quaſi feruidum & adoleſcentem a fœdere in- ducit excluſum:& priamum adhibitum ad fœderis
confirmationem. Tum rite ſacratas:rite expugna- ta ſolemnitate qua diximus ſupra.Videri miſceri.In
finiti ſunt pro indicatiuis. Propius cernūt diligen- tius: ut Propius res aſpice noſtras. Nō uiribus æqs:
eos cōgreſſuros ſubaudi. Inceſſu tacito progreſſus: ipſe tacitus:Hypallage ē. Cui genus a proauis īgēs:
cuius auctoritatē cōmendabat & origo maiorum: & paterna uirtus:& propria fortitudo. Pro cūct.ta
libus qualibus etiam Turnus:& attēdit ſexū ſuperio rē:ubi ait Turnus & ſolus ferro crimen cōmune re-
fellā. An uiribus æqui nō ſumus:Bene addidit uiri bus:Nam legimus in Saluſtio commemorare poſ-
ſem quibus in locis populus romanus ingentes ho- ſtium copias parua manu fuderit.Virgili.Exigui nu
mero ſed bello inuida uirtus. En oēs: ne occurreret ſed eſt in caſtris alter exercitus. Fataliſq; manus:tro
ianorum:qui fataliter ad italiā uenerūt ut ſit iteratio Hetruria āt īſenſa pro hetruſci:qui etiam Turno ini
mici ſunt cauſa Mezentii. Deuouet aris:quia ait ſu- pra de Turno ſuppliciter uenerās.Item ſupra Vobis
animam hanc ſoceroq; latino Deuoui Nā ipſa iterat uerba. Vniuſq; p ora ferer:tāq de uiuo oēs loquēt.
Lenti:ocioſi:ut Nos patriam fugimus tu Tityre len- tus in umbra. Fœduſq; præcantur infectum: rogāt
ut pro non facto ſit ne piaculum uideantur admitte re. Et alto Dat ſignum cælo:Vt religio alia religōe
ſoluatur. Præſtantius:Efficatius.

DONA. Inceſſu taci.q̄ttuor ponit ſigna timoris. Primū eſt ingreſſus tacitus:dū uix pedē mouebat.al
tež qđ arā uenerabať oculis deiectis.Tertiū tabenti- um genaž ex macie repentina.Quartum palloris.

Olim arbos:nunc artificis manus ære decoro
Incluſit patribuſque dedit geſtare latinis.
Talibus inter ſe firmabant fœdera dictis
Cōſpectu i medio procerū:tum rite ſacratas.
In flammā iugulant pecudes:& uiſcera uiuis
Eripiunt:cumulantq; oneratis lancibus aras.
At uero rutulis impar ea pugna uideri
Iamdudum:& uario miſceri pectora motu.
Tū magis ut propius cernūt nō uiribus æqs.
Adiuuat inceſſu tacito progreſſus:& arā
Suppliciter uenerās demiſſo lumine turnus:
Pubenteſq; genæ:& iuuenili i corpore palor:
Quē ſimul ac iuturna ſoror crebeſcere uidit
Sermonē & uulgi uariare labentia corda.
In medias acies formā aſſimulata camerti:
Cui gēus a proauis ingens:clarumq; paternæ
Nomen erat uirtutis:& ipſe acerrimus armis
In medias dat ſeſe acies haud neſcia rerū:
Rumoreſque ſeuit uarios:ac talia fatur.
Non pudet o rutuli cuncti pro talibus unā
Obiectare animā:numero ne an uiribus æq
Nō ſumus:en oēs & troes & arcades hic ſunt.
Fataliſque manus infenſa hetruria turno.
Vix hoſtē alterni ſi congrediamur habemus
Ille quidē ad ſuperos quorū ſe deuouet aris
Succedet phama:uniuſque per ora feretur.
Nos patria amiſſa dominis parere ſuperbis
Cogemur:qui nunc lenti conſedimus auis.
Talibus incenſa eſt iuuenum ſententia dictis
Iā magis atq; magis:ſerpitq; p agia murmur:
Qui ſibi iā requiem pugnæ rebuſq; ſalutem
Sperabāt:nūc arma uolunt:fœdeſq; precanť
Infectum:& turni ſortē miſeranť iniquam.
His aliud maius iuturna adiungit:& alto
Dat ſignum cælo.quo non præſtantius ullum

CHRI. Matre caret:q̄ſi nutrice. Arbos:nā proprie arbos ē:cū radicibus hæret:& hēt uitā. In medio con-
pceř q ipſos reges circūdabāt. Et uiſcera ui.nā i fœdere porcus fœde.i.crudeliter īterficiebať. Vnde dixit q̄
carnes eripereť ab aīali adhuc uiuēte. At uero ruti.im.e.p.u.Vulgi ē ut quēadmodū fœlicibus fortunatiſq; i
uidet:ſic eorūdē ſi ex alto gradu ī miſerias decidāt miſereanť:ſic turnus q pauloante pleroſq; ſua gloria tor-
quebat tūc ī tātū piculū uēturus ad cōmiſerationē īpellebat.Cū ergo putarēt facile:uictū iri iniquo aīo huiuſ
cemōi pugnā ferebāt.Hāc occaſionē nacta iuturna potuit facile exercitū ad uiolādū fœdus īpellere:pſerti aſſū
pta forma Camerti ī quo nō pua eſſet auctoritas.Nā ſub ea forma orōnē habuit:qua uehemēter latinos mo
ueret. Talibus īcēſa ē iuuenū:Optime iuuenū quoř animi aliqua potius pturbatione q̄ ratione mouētur.

SER. Monſtroq; feſellit:Bene feſellit.nāq; hoc au guriū nec oblatiuū eſt:nec imperatiuū:ſed īmiſſum
factione Iuturne:quod carere fide indicat ſedes nega ta:nā ubicūq; firmū introducit auguriū dat ei firmiſ
ſimā ſedē ut ipſa ſub ora uiri cælo ueneř uolātes. Et

Turbauit mentes italas:monſtroque feſellit.
Namq; uolans rubra fuluus iouis ales ī æthra
Littoreas agitabat aues turbamq; ſonantem

Agminis aligeri: subito cũ lapsus ad undas
Cygnũ excellẽtẽ pedibꝰ rapit ĩprobus uncis.
Arrexere animos: itali cunctæq; uolucres
Conuertunt clamore fugã: mirabile uisu:
Aethereaq; obscurant pennis: hosteq; p auras
Facta nube premunt: donec ui uictus: & ipso
Pondere deficit: predamq; ex unguibus ales
Proiecit fluuio: penitusq; in nubila fugit.
Tum uero augurium rutuli clamore salutãt:
Expediũtq; mãus: primusq; tolũnius augur
Hoc erat hoc uotis inquit quod sæpe petiui
Accipio: agnoscoq; deos: me me duce ferrum
Corripite o rutuli: quos ĩprobus aduena bello
Teritat: inualidas ut aues: & littora nostra
Vi populat: petet ille fugã: penitusq; ꝓfundo
Vela dabit: uos unanimi densate cateruas:
Et regem uobis pugna defendite raptum:
Dixit: & aduersos telum contorsit in hostes
Procurrẽs: sonitũ dat stridula cornus: & auras
Certa secat simul hoc simul ĩgẽs clamor: & oẽs
Turbati cunei: calefactaque corda tumultu.
Hasta uolãs: ut forte nouẽ pulcherrima fratrũ
Corpora constiterant cõtra quos fida crearat
Vna tot arcadio coniunx tyrrhena gilippo.
Horum unũ ad mediũ teritur qua sutilis aluo
Baltheus: & laterũ iuncturas fibula mordet
Egregium forma iuuenẽ: & fulgẽtibus armis
Trans adigit costas: fuluaq; extendit harẽa.
At fratres animosa phalanx accensaque luctu
Pars gladios stringũt mãibus: ps missile ferrũ
Corripiunt: ceciq; ruunt: quos agmia contra
Procurrũt laurentũ. hic de nisi rursus ĩundãt
Troes agilinique: & pictis arcades armis
Sic amor omnes unus habet decernere ferro:
Diripuere aras. it tota turbida cælo

uiridi sedere solo: Itẽ Ante sinistra caua mõuisset ab ilice cornis. In hocãt augurio liberatũ cygnũ cecidisse in aquã dicit: quã istabilẽ esse manifestũ ẽ. Littoreas agitabat aues palustres: Nã littus dicit oĩs terra aquis uicia: ut Viridiq; ĩ littore conspicit suis. Excellẽtẽ: magnũ sicut ĩ exercitu magnus ẽ turnus. Cõuertũt: cla. fu. redeũt cũ clamore sicut ĩ exercitu solet. Auguriũ salutant: uenerantur: & proprie: Nam salutari dicimus deos: Terentius At ego hic deos domũ salutatũ pergam. Expediuntq; manus: se dimicare uelle significãt. Hæc. n. est cõsensio militaris. Lucanus. Elatasq; altæ q̃cunq; ad bella uocaret Promisere manus. Quod sæpe petiui: q̃si ĩperatiuũ hoc auguriũ uult uideri. Accipio agnoscoq; de. mõ q̃si de oblatiuo loquit nã in oblatiuis auguriis ĩ potãte uidẽtis ẽ utrũ id ad se ptinere uellit: an refutet & abominet. Ergo nũc auguriũ dicit se libẽter amplecti & agnoscere circa se fauorẽ deorũ. Quos ĩprobus adue. interptatur auguriũ: & cõfirmat ad pñs negociũ ptinere. Littora uestra: bona iteratio: Nã supra ait. Littoreas agitabat aues. Vi populat: antique. Nam ueteres & populo & populor dicebãt: nunc tãtũ populor dicimus: illud penitus ď usu recessit. Pẽitusq; profũdo uela da. ut supra de aqla Penitusq; ĩ nubila fugit. Densate cater. sicut cygni hostẽ p auras facta nube pmũt. Et aduersos telũ contor. ĩ ho. hoc loco ab Home. recessit œconomia. Ille. n. ĩducit Mineruã psuadẽtẽ Pãdaro: ut iacto ĩ Menelaũ telo fœdera dissipet. Hic uero dicit ipsum augurẽ telũ sponte torsisse: & occidisse unũ de nouem fratribus: qđ ptinet ad œconomiã: necesse. n. erat: ut fratres ex unius morte cõmoti bellũ mouerẽt. si. n. uilis aliqs iterirẽt: poterat eius mors ob fœderis religionẽ forte cõtẽni. Sonitũ dat. i. facit. Certa. i. ĩeuitabilis: und̃ ĩcerta ẽ ĩfirma & uitabilis. Hastã uolãs: minus ẽ nãq;. Horũ unũ ad. ordo est. Trans adigit unũ costas: & figurare dicit unũ pro unius. Terit qua sutilis aluo baltheus. rem physicã dixit: Oĩa. n. qbus utimur nõ nos terunt: sed ea nos terimus: ut ãnulũ: uestẽ. Aĩosaq; phalanx: q̃si phalãx. i. legio. Cæci: salutis ĩprouidi. Inũdãt: more unde fluũt. Sic oẽs amor unus hẽt: sic. i. dũ paulatĩ suis ĩuicẽ subueniãt. Oẽs. n. ĩ bellũ coacti sunt: sic Salustius Diripuere aras deiecerunt dissipauerunt.

DONA. Primusq; tolũnius: nõ solũ rutuli: sed ẽt Tolumnus augur hoc augurio deceptus est. Dixit & aduer. recte qui se ducem professus est primus telũ contorsit. Dirripuere aras: uocati furore certãdi.

CHRI. Monstroq; fefellit: Nã putauit bona portẽdi: cũ ĩfœlicia essent. Sonantẽ: quia canori sunt cygni. Hocãt augurium uerum fuit: sed non intellectum. Cygnus. n. idest Turnus captus erat ab aquila: quia ueniebat lacerandus ab hoste ui fœderis: in quo reliquit: aues premebant hostem: quia milites urgebant fœdus: ne sæuiret Vnde cygnus elapsus ẽ ab aqla oppressa turba auiũ. i. Turnus ab Aenea: sed nõ recepit se ĩ tutũ stabilẽ q̃ locũ. Petet. i. f. ut fugit aqla & petet ꝓfundũ: ut illa petiuit profũdũ cælũ: nã profũdũ cõe est ĩfimis & altis Telũ cõ. in ho. quoniam neq; credibile erat neque leue: ut fœdus tanta religione celebratũ rũperet: iccirco plures cãs qbus uel ĩuiti ĩpelli possent posuit poeta. Nã & Iuno qđ facto opus eẽt iuturnã admonuit: & iuturnã sub persona in qua esset auctoritas oĩouẽ uehemẽtẽ ad rẽ sũpandã habuit. Postremo auguriũ quo deciperent posuit. Deniq; auctorẽ cõtorquẽdi hastã augurẽ fecit cui & fœlicia pdicenti cum esset etiam augur & telũ ueluti id quod diceret uehementer crederet contorquenti credendum erat. Adde quod interfectus est is quẽ statim octo fratres fortissimi affuerunt. His rebus & latini & troiani facile ad pugnam elici potuerunt.

Tempestas telorum: ac ferreus ingruit imber.

SER. Ferreus im. Permãsit ĩ trãslatiõe. qa dixerat tẽpestas tellorũ. Ferũt: auferũt: nã aphæresis ẽ: ut tẽnere pro cõtẽnere. Pulsatos diuos: uiolatos: læsos

ſractis fœderibus. Infrenant alii currus.i.equos:ſic
alibi:Neqꝫ audit currus habenas. Subiiciūt ĩ equos:
ſuper equos iaciūt:ſed proprie nō ē locutus magiſqꝫ
contrarie.Nam ſubiicere eſt ſubter aliqd iacere. Re
giſqꝫ iſigne gerentem: ideſt diadema ħabentē. Aui
dus co.fœ.Legitur & auidum :ſed melius auidus:qa
Meſapus Turno fauebat:qui erat impar ad ſingula/
re certamen. Altus.e.Equi magnitudinem latenter
oſtendit. Hoc habet:hoc eſt lætali percuſſus eſt uul
nere :Terenti.Certe captus eſt:hēt Sane ſarcaſmos ē
de loci qualitate ĩuentus : nā quia ſuper aras cecidit
ait hæc melior magis data uictima diuis. Torrē:erit
nominatiuus hic torris: & ita nunc dicimus.Nam il
lud Ennii & Pacuuii pē̃itus de uſu receſſit ut hic tor
rus huius torri dicamus. Nidorem: Modo putorē.
Ferreus ſom.Homerus χαλκεοσ ὕπροσ. Nuda
to capite.ſ.ut poſſet agnoſci. Sane q̃ritur quemad/
modum nudate dixerit:cum ſupra eum nuſquam ĩ
duxerit capite tecto. Nam nudatum ē quicquid fuit
antea cooptū.Nudū uero dicit̃ qđ tectū ante nō fue
rat.Ergo aut nudato pro nudo accipiamus: ut ſit ꝓ
noĩe participiū: aut dicamus tectum eum habuiſſe
caput:cū deſcēdit ad cāpū.Nā legimus Sydereo fla/
grās clypeo & cæleſtibus armis. Suos cla.uo.utrūqꝫ
exercitū iam ſuū uocabat:ut talis eius fuerit clamor:
cur in uos ĩuicem ruitis mei? Repens:aut ſubito ut
ſit aduerbiū ideſt repente:ut ſole recens orto pro re/
center: Aut repens diſcordia pro repentina. Faxo:fa
ciā.Incertū qua pulſa manu.Hoc loco adhuc quidē
quaſi dubitat:tamen ab Iuturna intelligimus ĩmiſ/
ſum quēdam:qui uulneraret æneam : Quod āt pau
lo poſt Iuno dictura eſt de Iuturna.Nō ut tela tamē
nō ut cōtēderet arcum minime ē mirādū:nā ſcimus
unicuiqꝫ ĩputari ꝙ alter in eius gratiā fecerit : ſicut ē
Et potes ĩ totidem claſſes conuertere nymphas. Ae
neā āt ab hoĩe uulneratū ĩdicat Iuppiter paulo poſt
dicens Mortali decuit uiolari uulnere diuū. Molit̃:
regit:& eſt acyrologia nam ꝓprie molitur & parat.
DONA. Hoc habet.i.bene ſe babent res. Melio/
rē uitā:Cū ioco dixit:quia ĩ arā cecidit. Oli.q.d.du/
ra qes:qa ē qes nō dura & ſomnus nō ferens & nox
nō æterna. Ruitis:aliud ē ire:aliud tēdere alıđ ruer̃.
CHRI. Crateraſqꝫ focoſqꝫ : Optime ponit ante
oculos qualis quantuſqꝫ ſit furor popularis: nam cū
in turba illa increbuerit:increbeſcit autem perſæpe:
uel minimis de cauſis nihil conſilio geritur. Nulla ē
religionis nulla ducum reuerentia : neqꝫ ſacris neqꝫ
profanis parcunt : unde oportet ipſos duces uel illis
obtemperare:uel fugere. Subiciunt:Surſum iaciūt
nō.n.cōponitur a ſub quod eſt ſubter:ſed a ſubſum
ideſt ſurſum antiqua ꝑpoſitione:ut in Bucoli. Quā
tū uere nouo florēs ſe ſubicit alnus. Voluit̃ aris:pa
thos a loco ut eſt Sanguine turpantem quas ipſe ſa
crauerat aras ab ara.Et hinc ĩdignatio quod rebus ꝑ
paratis religioni abuterentur ad cædes. At pius Ae
neas:Et fortis & religioſi hominis ſibi officium aſcri
bit:qui ut fœdus ictum inuiolatum maneret nihil
omiſſit:ſed ut diximus nihil proficit ĩ turba iam fu
rore concita. Turnus:Nam ad ſingulare certamen
iturus uehementer ſibi timebat: Nunc turba/
to fœdere & ſaucio aduerſario rediit bona ſpes.

Crateraſqꝫ focoſqꝫ ferunt:fugit ipſe latinus
Pulſatos referens infecto fœdere diuos.
Infernant alii currus:aut corpora ſaltu
Subiiciunt in equos:& ſtrictis enſibus adſunt
Meſapus regemqꝫ regiſqꝫ inſigne regentem:
Tyrrhenū auleſten auidus cōfundere fœdus
Aduerſo propter equo:ruit ille recedens:
Et miſer opoſitis a tergo uoluitur aris.
In caput iqꝫ hūeros:ac feruidus aduolat haſta
Meſapus:teloque orantem multa trabali
Deſuper altus equo grauiter ferit:atqꝫ ita fat̃.
Hoc habet hæc melior magnis data uictima
Cōcurrūt itali:ſpoliātqꝫ calētia mēbra. / diuis
Obuius ambuſtū torrem chorineus ab ara
Corripit:& uenienti ebuſo plagamqꝫ ferenti
Occupat os flāmis:illi ingens barba reluxit:
Nidorēqꝫ ambuſta dedit:ſuper ipſe ſecurus
Cæſariem leua turbati corripit hoſtis:
Impreſſoqꝫ genu nitens terræ applicat ipſum
Sic rigido latus enſe ferit.podalirius alſum
Paſtorē:primaqꝫ acie per tela ruentem
Enſe ſequens nudo ſupereminet:ille ſecuri
Aduerſi frontem mediā mentumqꝫ reducta
Diſiicit:& ſparſo late rigat arma cruore.
Olli dura quies oculos:& ferreus urget
Somnus in eternā clauduntur lumina noctē.
At pius æneas dextrā tendebat inermem
Nudato capite:atque ſuos clamore uocabat
Quo ruitis? quæ ue iſta repēs diſcordia ſur/
O cohibete iras:ictū iam fœdus:& oēs / git?
Compoſitæ leges:mihi uis concurrere ſoli
Me ſinite: atqꝫ auferte metus:ego fœdera ſaxo
Firma māu:turnū iā debēt hæc mihi ſacra.
Has inter uoces media inter talia uerba
Ecce uiro ſtridens alis allapſa ſagitta eſt
Incertum qua pulſa māu:quo turbĩe adacta:
Quis tantam rutulis laudem caſuſue deuſue
Attulerit:preſſa eſt inſignis gloria facti.
Nec ſeſe æneæ iactauit uulnere quiſquam.
Turnus ut æneā cedentem ex agmine uidit
Turbatoſque duces:ſubita ſpe feruidus ardet
Poſcit equos:atqꝫ arma ſimul:ſaltuqꝫ ſupbus
Emicat ĩ currum:& manibus molitur habēas
Multa uirum uolitans dat fortia corpora leto
Semineces uoluit multos : aut agmina curru
Proterit : aut raptas fulgentibus ingerit haſtas

Superbus:nimis elatus aridente fortuna.Si autem omnes locos in quibus de Turno poeta scribit annotabis:

Q ualis apud gelidi cũ flumina cocitus hebri
Sãguineus mauors clypeo ĩcrepitatq; furẽtes
Bella mouẽs immittit equos:illi æquore apto
Ante notos zepirũq; uolãt.gemit ultia pulsu
Thraca pedum circũq; atræ formidinis ora
Iræque insidiæque dei comittatus aguntur.
Talis equos alacer media inter prœlia turnus
Fumantes sudore quatit miserabile cæsis
Hostibus ĩsultãs:spargit rapida ungula rores
Sanguineos:mixtaq; cruor calcatur harena.
Iãq; neci sthelenũq; dedit:thamyriq; polũq;
Hunc congressus:& hũc illũ emius:mius ãbo
Imbrasidas glaucũ:atq; iadẽ quos ibrasus ipse
Nutrierat lycia:paribusq; onerauerat armis
Vel cõferre manũ:uel equo præuertere uẽtos
Parte alia media eumedes in prœlia fertur
Antiqui proles bello præclara dolonis:
Nomie auũ referẽs:animo manibusq; pentẽ.
Q ui quõdã castra ut danaũ speculator adirt
Ausus pelidæ preciũ sibi poscere currum:
Illum tydides alio pro talibus ausis
Affecit precio:nec equis aspirat achillis.
Hũc procul ut cãpo turnus prospexit aperto:
Ante leui iaculo longum per inane secutus
Sistit equos biiuges:& curru desilit:atque
Semianimi elapsoq; superuenit & pede collo
Impresso dextræ mucronem extorquet:&alto
Fulgentẽ tinxit iugulo:atq; hæc ĩsuper addit
En agros:& quã bello troiane petisti
Hesperiam metire iacẽs:hæc præmia qui me
Ferro ausi tentare:ferunt:sic mœnia condunt.
Huic comitem buten coniecta cuspide mittit.
Chloreaq;:sibarimq;:daretaq;:thersilocũq;:
Et sternacis equi lapsum ceruice thymœtẽ:
Ac ueluti edoni boreæ cum spiritus alto
Insonat ægeo:sequiturque ad littora fluctus
Q ua uenti incubuere:fugã dat nubila cælo:
Sic turno quacunq; uiam secat:agmia cædũt
Conuersæq; ruunt acies:fert impetus ipsum:
Et cristam aduerso curru quatit aura uolantẽ:
Nõ tulit istantẽ phegeus animisq; frementẽ.
Obiecit sese ad currum:& spumãtia frenis
Ora citatorum dextra detorsit equorum:
Dum trahitur pendetq; iugis hunc lata rectũ

illum audacem potius q̃ fortem descriptum inuẽies. In hoc loco crudelissime omnia agit.

SER. Hebri:Fluuii thraciæ.Sanguineus mauors. Gaudens sanguine αιμοσωαρησ. Clypeo increpat: Sonat alibi arguit:ut Increpat ultro Cunctantes socios. Vltima: Hoc ẽ tota:si enim gemit ultima omnis sine dubio. Miserabile cæsis:miserabiliter:nomẽ pro aduerbio. Ipse nutrierat: Solent enim plerunq; filios aliis dare nutriendos parentes. Ausus pelidæ precium sibi poscere currus:Difficilis hypallage: Nã hoc uult dicere:qui ut Achillis equos possit accipere. Ire ausus est ad castra græcorum. Ordo enim non procedit: qui ut iret ausus est petere. Affecit precio: modo pœna:nam precium est τωνμεσων.Teren.Ergo ob stultitiam preciũ fero. Nec equis aspirat achillis:Aspirare apud maiores accedere significat. Cicero Nunq̃ aspirauit ad curiam : sed hic figurate dixit aspirat equis.Pro ad equos occisus est : nec ad equos Achillis accessit:melius tamen est ut de Diomede intelligamus:ut sit sensus Diemedes occidit Dolonem qui equos Achillis ausus est petere:quos nec ille: qui eum uicit poposcit. Dextræ mucrõem extorquet: quasi prœconomia est ut non eum suo ĩterimat gladio ne agnoscat ꝙ Metisci est etiam nũc suum requirat:quo facto ꝑire poterat sequens fracti gladii œconomia. En agros:quos uictore ænea te accipere posse credebas:inde enim sarcasmos facta est.Nam consuetudo erat ut uictores imperatores agros suos militibus darent:ut in historiis legimus.Item in Luca. An melius fierent piratæ magnæ coloni. Sternacis equi:ferocis:qui facile sternit sedentẽ. Edoni boreæ: Thracii:nam edon mons est thraciæ.Sane sciendum hoc loco errasse Donatũ q dicit edonii legendum est ut do breuis sit secũdum Lucanum:qui dicit edonis ogygio decurrit plena lyeo:nanque certum est systolem fecisse Lucanum:unde edoni legẽdum est : ut sit hic edonus huius edoni.Stati.& Virgi. & artem secutus ait Tristius edonas hyemes herũq; niualem: non edonias. Aegeo:mari scilicet sicut sequẽtia indicãt.

Sequiturque ad littora fluctus:nam male ait Donatus montẽ esse unde flat boreas:cum certum sit eum de hiperboreis montibus flare. Instantem phegeus: aut sibi aut omnibus. Ad currum: pro currui se obecit. Citatorum:apheresis est : pro concitatorum. Biricem:loricam si longa est:& accentum habet. Sicut bisilum si producitur : quia & filia & licia dicimus. Degustat : leuiter tangit. Vnde contra de alto uulnere ait.Virgineumque alte bibit acta cruorem.

DO. Sãguieus:nõ ipse:sed q aliis sanguinẽ effũdit.

CHRI. Hebri:flumen thraciæ cuius hostium nobilitatum est tumulo Polydori. Mauors:Nam thracia ut dictum est ei attribuit. Equos:scilicet dimũ & phoum. Ante notos : Quia celeritate præuenit.

Dei comitatis:Nam insidiæ metus discordia & iræ comites sunt bellantium. Hunc congressus: Vt uarietate omne auditoribus tedium fastidiumque auferat. En agros : Amara & hostilis insultatio & temere effusa.Non enim decet uiꝝ excelso animo præstantem ita efferri præsertim marte adhuc dubio.

Non tulit instantem : Vt rem uaries : neq; omnes

Lancea consequitur:rumpitque ĩfixa bilicem
Loricã:& summum degustat uulnere corpus.
Ille tamen clypeo obiecto conuersus ĩ hostem
Ibat:& auxilium stricto mucrone petebat:

Turno cedentes. Inducat: hunc repugnantem facit.
SER. Procursu:Impetu:& est una pars orationis procursus. Sæuit:quia non potest.s.in bella procedere. Ense secent lato uulnus:animum uiri fortis expressit. Iapis: Aptum nomen medico:nam ιαπαι dicunt curare. Augurium citharamque dabat: uerba lectio est dabat:nam nõ dedit: Sane per cytharam scientiam ĩdicat harmoniæ. Vt depositi:desperati:nam consuetudo erat ut desperati ante ianuas suas collocarentur:uel ut extremum spiritum redderet terræ: uel ut possent a transeuntibus forte curari.qui aliquando simili laborauerant morbo:Cicero. Aegrã & prope depositam reipubli.partem. Potestates herbarũ. uim:possibilitatem: nam in herbarum cura nulla est ratio:Vnde etiam ait mutas artes:licet alii mutas artes tactum uenæ uelit. Alii mutas artes musicæ comparatione. Vsumque medendi. Εμπειρικην scientiam hoc est medicinam in usu non in ratione cõstãtem. Inglorius:Comparatione sagittarum:& harmoniæ:& diuinitatis. Pæonium in morem:Medicinalem a Pæone:nam doricæ linguæ est pæã: nam naturale est pæon. Nulla uiam:fortuna regit. Nullus euentus rationem præstat. Nihil auctor apollo:Medicinæ inuentor:Nam æsculapius præest medicinæ: quam Apollo inuenit. Qui in Ouidio pro se ait Inuẽtum medicina meum est. Propiusque malum:ex fuga scilicet troianorum. Stare:Plenũ esse:& alibi Stat puluere cælum. Indigno dolore: Qui fuerat natus ex uulnere indigne illato per insidias scilicet. Dictamum: Hæc herba licet ubique nascatur: melior tameni creta est. Puberibus caulem foliis:hoc est adultis:sicut in quarto pubentes herbæ:& est reciproca ĩter herbas & homines trãslatio nam & pubertatem herbarum & florem iuuentutis uocamus. Faciem circundata: a parte enim totum corpus accipimus:
Fusum am. Pro aq̃:a toto partẽ:sic supra Fõtemq; ignemque ferebant. Ambrosiæ succos: Ambrosia cibus est deorum:nã nectar potant. Panaceã:Genus herbæ.Sciendum tamen Lucretium panaceam ubique salem dicere:Vnde possumus & hoc loco salem ĩtelligere: Nam omnem pellit dolorem: sed melius herbam quia ait odoriferam. Quippe dolor: Quasi dolor: cuius natura hæc est: ut adhibito remedio statim recedat.Nam dolor consequens est res nõ pricipalis: unde sublata causa etiam ipse statim recedit. Hinc ait quipppe:Nam infusa aqua inhærens laxare cœperit telum:quod antea inferebat dolorem.
CHRI. Interea: Exornat narationem suam: cum illam uariet: & insperatos exitus tribuat. Ostendit autem & in Aenea & in Turno quid possit fortuna: Nam & turnus sese uictorem: sperabat: & Aeneas omni pene spe destitutus erat: Cum longe aliter esset euenturum: Vnde aurea sententia est Senecæ:Nemo confidat nimium secundis: Nemo desperet meliora lapsis. Præterea ut Turnum uictoria insolentiorem quam oporteret poni ita Aeneam quanuis spem amisisset: Semper inuictum gerit animum. Adde postremum & illud Quod deus bonis semper fauet. Violauerat turnus fœdera: At Aeneas dum illud obseruari curat: in calamitatem incidit. Quappropter meruit eius innocentia a deo subleuari præsente cum in se curando nullum dolorem subire recusaret. Dictamum:De hoc iam diximus:

Quẽ rota præcipitẽ & procursu cõcitus axis
Impulit:effuditque solo.turnusque secutus
Imam inter galeã summi thoracis & ora
Abstulit ense caput:truncũq; reliquit harẽa.
Atq; ea dum cãpis uictor dat funera turnus:
Interea æneam mnestheus & fidus achates
Ascaniusq; comes castris statuere cruentum
Alternos longa nitentem cuspide gressus
Sæuit:& infracta luctatur harundine telum
Eripere:auxilioq; uiam quæ proxima poscit
Ense secent lato uulnus:telique latebram
Rescindant penitus:seseq; in bella remittant.
Iamq; aderat phœbo ante alios dilectus iapis
Iasides:acri quondam cui captus amore
Ipse suas artes sua munera lætus apollo
Auguriũ cytharamq; dabat:celeresq; sagittas.
Ille ut depositi proferret fata parentis:
Scire potestates herbarum usumq; medendi
Maluit.& mutas agitare inglorius artes.
Stabat acerba fremens ingentẽ nixus ĩ hastã
Aæneas magno iuuenũ & mœrentis iuli
Concursu lachrimisq; ĩmobilis ille retorto
Pæoniũ in mortẽ senior succintus amictu
Multa mãu medica phœbiq; potẽtibꝫ herbis
Nequicq̃ trepidat:nequicquã spicula dextra
Sollicitat:prensatq; tenace forcipe ferrũ.
Nulla uiã fortuna regit:nihil auctor apollo
Subuẽit:& sæuus cãpis magis ac magis horror
Crebescit:propiusq; malũ est:iã puluere cælũ
Stare uidẽt:subeunt equites:& spicula castris
Dẽsa cadũt mediis:it tristis ad æthera clamor
Bellantũ iuuenũ & duro sub matre cadentũ.
Tũ uenus indigno nati concussa dolore
Dictamũ genitrix cretæa carpit ab ida
Puberibus caulam foliis & flore comantẽ
Purpureo: non illa feris incognita captis
Gramina cũ tergo uolucres hæsere sagittæ.
Hoc uenus obscuro faciẽ circundata nimbo
Detulit:hoc fusum labris splendẽtibus amnẽ

Inficit occulte medicans:ſpargitq; ſalubris
Ambroſiæ ſuccos:& odoriferam panaceam:
Fouit ea uulnus lympha longeuus iapis
Ignorans:ſubitoque omnis de corpore fugit
Quippe dolor:oīs ſtetit imo uulnere ſanguis
Iamq; ſecuta manum nullo cogente ſagitta
Excidit:atque nouæ rediere in priſtina uires
Arma citi properare uiro quid ſtatis iapis
Conclamat:primuſq; animos accendit ī hoſtē
Non hæc humanis opibus non arte magiſtra
Proueniunt:neq; te ænea mea dextera ſeruat.
Maior agit deus:atq; opa ad maiora remittit.
Ille auidus pugnæ ſuras incluſerat auro
Hinc atq; hinc oditq; moras haſtāq; coruſcat
Poſtq̄ habilis lateri clypeus loricaq; tergo ē.
Aſcanium fuſis circum complectitur armis:
Summaq; per galeam delibans oſcula fatur.
Diſce puer uirtutem ex me:uerumq; laborem
Fortunam ex aliis:nunc te mea dextera bello
Defenſum dabit:& magna iter premia ducet.
Tu facito mox cum matura adoleuerit ætas
Sis memor:& te animo repētem exēpla tuorū
Et pater æneas:& auunculus excitet hector:
Hæc ubi dicta dedit:portis ſeſe extulit altis
Telū immane māu quatiēs ſimul agmīe dēſo
Antæus mneſtheuſq; ruunt:omniſq; relictis
Turba fluit caſtris:tum cæco puluere campus
Miſcetur:pulſuq; pedum tremit excita tellus.
Vidit ab aduerſo uenientes aggere turnus:
Videre auſonii:gelidusque per ima cucurrit
Oſſa tremor:prima ante omnes iuturna latios
Audiit agnouitq; ſonū:& tremefacta refugit.
Ille uolat:campoq; atrum rapit agmē aperto:
Qualis ubi ad terras abrupto ſydere nimbus
It mare per medium:miſeris heu præſcia lōge
Horreſcunt corda agricolis:dabit ille ruinas
Arboribus ſtragemque ſatis ruete omnia late:
Ante uolant:ſonitūque ferunt ad littora uēti.
Talis in aduerſos ductor rhœteius hoſtes
Agmen agit:denſique cuneis ſe qſque coactis
Agglomerāt:ferit enſe grauē tymbræus oſiri
Archetiū mneſthe⁊ epulonē obtrūcat achates

atque etiam de ambroſia. Panacea:de hac herba Pli. Panaces ipſo nomine oīum morbo⁊ remedia promittit numeroſū:& diis & īuentoribus adſcriptum. Multæ eius ſpecies:unū aſclepiō dicit̄. quoniā is filiam Panaceā appellauit. Hac auulſa ſcrobē uario genere frugū repleri religio ē & terræ piamētū. Id āt qđ ex macedōia effert̄ bucolicū uocāt armētariis ſpōte erūpētē ſuccū excipiētibus. alte⁊ gēus heracleō uocāt ab Hercule īuētū Vocat̄ ēt origanō heracleoticū. quoniam ſiluestri origāo ſit ſimilē. Tertiū chyroneō panaces dr̄ ab īuentore:foliū habet lapato ſimile maius tamen & hirſutius:flos aureus. Quartū ē cētauriō ab eodē. Chyrōe reptū:Sed & pharnaceon quoniā ī controuerſia eſt an ſit a Pharnace rege deductum. Huius radix odorata eſt in umbra ſiccata uino gratiam affert.

Panaces

SER. In priſtīa:In uſum priorem. Maior agit deus:Apollo inuentor medicinæ ſcilicet. Verumq; laborem:Quem per me ipſe ſuſcipio:non qui ex aliorum uirtute:imperatoribus aſcribi conſueuit. Fortunam ex aliis:Subaudimus opta : neq; enim fortuna dicitur:& eſt zeugma non integrum. Inter præmia:Ad præmia. Cicero:Dico te priore nocte ueniſſe inter falcarios. Matura adoleuerit ætas : Adoleſcēdo matura eſſe cœpit. Anteuſque mneſtheuſq;: Seruauit τοπρεπον : neceſſe enim erat ut uulnerato duce multi cum eo in caſtra remanerent. Miſcetur: Modo cōfunditur:alibi perturbatur:ut Miſcet agēs telis inter frondea turbam. Aggere turnus:Eminētia:de uia autem aggerem non poſſumus dicere: niſi uiæ aggerem dicere uoluerimus:ideſt uiæ coaceruationem:quam hiſtorici uiam militarem dicunt. Vt Qualis ſæpe uiæ deprenſus in aggere ſerpens. Atrū rapit agmen : Pulueribus nube coopertum. Abrupto ſydere : Magna tempeſtate:alibi Sorbet in abruptum fluctus. Item Scit triſte mineruę ſydus. It mare per medium miſeris. Statius plenius de hoc ſenſu Deflent ſua damna coloni:Et tamen oppreſſos miſerantur in æquore nautas. Ruet:Eruet: euertet: aliter dictum eſt in ſecundo Ruet alto a culmine troia Talis. Taliter ſimili modo:ſic paulopoſt Similis medios iuturna per hoſtes. Rhœteius : troianus a promontorio troiæ. Cuneis ſe quiſque coa. Agglomerant:Denſetur ut cuneatim dimicent : Scilicet in cuneorum modum compoſiti. Tollitur in cælum clamor:Occiſo eo:qui auctor dirumpendi fœderis fuerat:exortus eſt clamor: & ſtatim ſecuta fuga rutulorum : ut Verſique uiciſſim. Puluerulēta fuga rutuli dant terga per agros. Nec tela furentes inſequitur: Ideſt nec contra ſtantes nec fugientes dſignatur occidere : &magna Aeneæ oſtenditur pietas:qui nec uulneratus iraſcitur: ut uelit contra legem fœderis ī bellum moueri . Virago : Virago dicitur mulier:quæ uirile implet officium.

CHRI. Iapis conclamat : Nā maior fides medico ī hoc q̄ æneæ danda erat. Opera ad maiora : Optima enim coniectura erat æneam debere magna moliri: poſtquā deorum cura ſeruatus erat. Fruſtra.n. ſeruaſſent ſi paulopoſt erat periturus. Prebet igitur magnā ſpē futuræ uictoriæ. Auidus:Quaſi dicat:ſua ſpōte cupiebat:ſed uerbis medici magis incēdebat̄. Diſce puer uirtutem:Non glorioſi eſt hominis:ſed optimi patris qui ſuo exēplo filium ad uirtutem excitare cupit. Licet enim gloriari Parentē:ut filiū īcendat ad eādem gloriam acquirendā. Portis : Caſtrorum quæ

altæ erãt propter aggerem & fossam. Simul agmīe
denso: Nã qui paulo ante fugiebant Saucio īperatorē:
nũc eodem in bella redeunte frequentes alacresq̧ se
quunť. Eos autẽ qui sequunť & plurimos esse: & cũ
impetu egredi ostẽdit poeta pluribus uerbis: Nã tur/
ba multitudo īdistīcta ẽ: & ruit habet impetũ: & flue
re seriem hominum cõtinuatã ut fluuius ẽ: ostendit.
Relictis castris: Hoc est ab oībus desertis: Indubita
ta enī uictoria oẽm curã seruandoꝝ castrorũ remo/
uerat. Ipse neq̧ aduersus: Tanquã qui fœdus quãuis
ab hoste uiolatũ seruaturus in solũ Turnum feratur.
SER. Aedes ꝑuolat: ꝑ ædes uolat. Nã morē suo uer
bo dedit detractam nomini præpositiõem. Vacuis:
Magnis. Vt uacua atria lustrat Saucius. Nec cõferre
manum: Cũ ænea nam alios ꝑsequitur. A uia: Ab ea
scilicet parte q̃ ueniebat æneas. Tortos orbes: Obli/
quas & implicitas uias. Vestigatq̧ uirum: Inquirit.
trãslatio a canibus qui ꝑ uestiga & pedũ signa feram
īdagant. Deiecta ꝑ agmina: dissipata aduẽtu æneæ.
Heu qd agat: Omne aduerbiũ uerbo cohæret. Vnde heu & at at & similia qa uerbo cohærere nõ possunt. Se
paratim fecerũt aliam partem oratiõis: scilicet īterie/
ctionẽ: quã sola latinitas possidet. Huic: Pro in hũc:
& ẽ ordo: huic dirigit. Se colligit ī arma: Ita se rexit.
Vt nulla parte possit feriri. Apicẽ tamen incita sum
mum: Galeæ eminẽtiam quam græci conum uocãt:
in qua eminent cristæ. Multa Iouem & læsi testatur
fœderis aras: licet haberet causam iracũdiæ: qđ & fu/
giebat Turnus: & ipse appetebať insidiis. Nõ tamen
ante prorupit ille in bellum: q̃ Iouis fidem & læsa fœ/
dera testaretur. Nullo discrimine cædem suscitat: ī/
discrete obtruncat uniuersos: quibus ante pari peper
cerat modo. Irarum effundit habenas: potestatẽ: fa/
cultatẽ: ut Et ꝑmere & laxas sciret dare iussus habe/
nas: & hic moderate locutus ẽ. Nã Ennius Effũdit ira
rũ q̃drigas dixit. Quis mihi nũc tot acerba deus: ac
si diceret: nec musa nec apollo sufficiunt. Statius: Ma
ior ab aoniis sumẽda audacia lucis Mecum oẽs aude
ret deæ. Inq̧ uicem: nãq̧ uacat. Tanton placuit cõ
currere: apostrophe ad Iouẽ: Sane tãtõ on circũflecti
tur: Nã cum per apostrophã apocopẽ uerba patiunť:
is q̄ ī Integra ꝑte fuerat ꝑseuerat accẽtus: ut tantone.
Inde fit tanton. Ruentes teucros: quos insequeba/
tur Turnus. Crudum ensem: modo durũ: alias cru/
delem. Et crates pectoris: Donatus superfluam uult
esse coniunctionem: & ut sit epexegesis adigit ensem
per costas: idest pectoris crates: ubi celerius fata com
plentur: & hoc est quod ait supra: Haud multa mora
tur. Amycum fratremq̧ diorẽ: Hi huo duces sunt
etiam supra memorati: ut Nũc amyci casum ge. Item
Et nunc tertia palma diores: unde ad terrorem popu
li eorum capita religabantur in curru. Curru autem
aut septimus casus est: Aut datiuus antiquus secun
dum regulam: Ne sit maior a nominatiuo plurali.
CHRI. Ipsa subit: turpe enim fuisset Turno si sua
sponte subter fugia quæsisset. Parua: Nã muscas le/
git. Loq̃cibus: Impropria locutio. i. garulis. Iamq̧
hic. g. Sæpe ducebat germanũ in conspectu æneæ: ne
fugere uidereť. Deinde ne mãus conferre cogeretur
diuertebat. Tu uero: Iam satisfecerat fœderi: & sæpi
us iniustissime lacessitus nõ poterat nõ ulcisci iniu/
rias. Quis: cũ sũmo stupore ꝓnunciãdũ: quasi dicat:

Vfentemq̧ gyas: cadit ipse columnius augur
Primus in aduersos telum qui torserat hostes.
Tollitur in cælum clamor: uersiq̧ uicissim
Puluerulẽta fuga rutuli dant terga per agros.
Ipse neque aduersos dignatur sternere morti:
Nec pede congressos æquo nec tela ferentes
Insequitur: solum densa caligine turnum
Vestigat lustrans: solum in certamina poscit.
Hoc concussa metu mentem iuturna uirago
Aurigam turni media inter lora metiscum
Excutit: & longe lapsum temone relinquit.
Ipsa subit: manibusq̧ undãtes flectit habenas
Cũcta gerens uocẽq̧: & corpus & arma meti/scī:
Nigra uelut magna dñi cũ diuitis ædes
Peruolat: & pennis alta atria lustrat hirundo
Pabula parua legẽs nidisq̧ loquacibus escas:
Et nũc porticibus uacuis: nunc humida circũ
Stagna sonat: similis medios iuturna ꝑ hostes
Fertur eq̄s: rapidoq̧ uolãs obit omnia curru.
Iamq̧ hic germãum: iãq̧ hic ostẽdit ouãtem:
Nec conferre manum patiť: uolat a uia lõge.
Haud minus æneas tortos legit obuius orbes:
Vestigatq̧ uirum: & deiecta ꝑ agmīa magna
Voce uocat: quotiẽs oculos cõiecit ī hostem.
Alipedumq̧ fugam cursu tentauit equorum.
Auersos totiens currus iuturna retorsit.
Heu qd agat? uario neq̄cquã fluctuat æstu:
Diuersæq̧ uocant animum ī contraria curæ.
Huic mesapus uti leua duo forte gerebat
Lenta leuis cursu præfixa hastilia ferro:
Horũ unũ certo contorquens dirigit ictu
Substitit æneas: & se collegit in arma
Poplite subsidens: apicem tamẽ īcita summũ
Hasta tulit: sũmasq̧ excussit uertice cristas.
Tũ uero assurgunt iræ insidiisq̧ subactus
Diuersos ubi sensit equos currũq̧ referri
Multa iouẽ & læsi testatus fœderis aras.
Iã tandẽ inuadit medios: & marte secundo
Teribilis sæuã nullo discrimine cædẽ
Suscitat: irarũq̧ omnes effundit habenas.
Quis mihi nũc tot acerba d̄us: q̄s carie cædes
Diuersas: obitũq̧ ducũ: quos æquore toto
Inque uicẽ nunc turnus agit: nũc troius heros
Expediat? tanton placuit concurrere motu

Iuppiter æterna gentes in pace futuras?
Aeneas rutulum sucronem:ea prima ruentes
Pugna loco statuit teucros haud multa mora
Excipit i latus:& q̄ fata celerrima crudū -tus
Transadigit costas & crates pectoris ensem.
Turnus equo deiectum amicū fratreq; diorū
Cōgressus pedes:hunc uenietē cuspide lōga:
Hunc mucrone ferit:curruq; abscisa duorū
Suspēdit capita:& rorantia sanguine portat.
Ille talon tanainq; neci fortemq; cethegum

Tris uno cōgressum:& mœstum mittit onytē
Nomen echionium:matrisq; genus peridiæ
Hic fratres lycia missos & apollinis agris:
Et iuuenem exosum ne quicq̄ bella monœtē
Arcada piscosæ qui circum flumina lernæ
Ars fuerat paupq; domus:nec nota potētum
Munera:conductaq; pater tellure serebat.
At ueluti immissi diuersis partibus ignes
Arentem i syluam & uirgulta sonantia lauro:
Aut ubi decursu rapido de mōtibus altis
Dāt sonitū spumosi amnes:& i æquora currūt
Quisq; suū populatus iter:nō segnius ambo
Aeneas turnusq; ruūt per prœlia:nunc nunc
Fluctuat ira intus:rumpuntur nescia uinci
Pectora:nunc totis i uulnera uiribus itur:
Murranū: hic atauos & aurum ātiq̄ sonātem
Nomia per regesq; actum genus omne latios
Præcipitem scopulo atq; ingenti turbine saxi
Excutit:effūditq; solo:hūc lora & iuga subter.
Prouoluere rotæ:crebro super ungula pulsu
Incitat:nec domini memorū pculcat equorū.
Ille ruenti hilo animisq; immane frementi
Occurrit:telumq; aurata ad tēpora torquet.
Olli per galeam fixo stetit hasta cerebro
Dextera:nec tua te graium fortissime creteu
Eripuit turno:nec dii texere cupentum
Aenea ueniente sui:dedit obuia ferro
Pectora:nec misero clypei mora pfuit æris.
Te quoq; laurentes uiderunt æole campi
Oppetere:& late terram consternere tergo.
Occidis argiuæ quem nō potuere phalanges
Sternere:nec priami regnorū euersor achilles

non possunt hæc exprimi. Aeterna gentes in pace futuras:Nam ex duobus populis unus erat futurus.

SER. Mœstū onytē:naturaliter tristē. Seuer quem græci αγελοστον dicunt:Mittit āt sociū supra memoratis:sane Onytem Dōa. dicit aut gētile aut patronimicō:ut nomē eius pprıū sit Echiōius:sed hoc nō pcedit:qa nec patronymicō ī tes exit:nec Onytes a q̄ gēte uēiat usquā lectū ē. Propriū ergo ē:& sequēs uersus erit nomē Echioniū.i.thebanā gloriam p piphrasim:Nā echiōii sunt thebāi a rege Echiōe Vnde male qdā legunt nomē echioniū. Matrisq; gēus pidiæ: Perifrasis. Hoc ē filius piidiæ. Lycia missos & Apollinis agris:Vacat &:nā p επεξηγυρην lycia arua Apollinis dixit:ut nūc lyciæ sortes. Exosū neqcq̄ bella. Sic supra Iniiceret manū pcæ. nā p trāsitū ostēdit urgētibus fatis eū ad bella deductū. q̄ neqcq̄ sp uitare cupiebat. Hūc āt Menoetē oriūdo arcadē fuisse ītelligimus:sed habitasse circa argos:nā lerna palus argiuor:i q̄ eū dicit solitū fuisse piscari:nā hoc significat Piscosæ cui circū flumia lernæ ars fuerat. Paupq; domus:hic & hæc pauper dicimus:nam paupera usurpatum ē: sic Plautus Paupera est mulier:sed hoc hodie non utimur: ea.n. nomina quæ ablatiuo singulari in e exeunt. si fœminina ex se faciunt hetroclita.i.alterius declinationis esse nō possunt:ut puta quia ab hoc hospite facit hic & hæc hospes dicamus necesse est:Luca. Hospes ī externis audiuit curia tectis: Ab hoc leone hic & hæc leo:ab hoc latrōe hic & hæc latro:ab hoc fullone hic & hæc fullo: ab hoc nepote hic & hæc nepos:nam ut neptis dicamus per successionis discretionem admissum est. Sciendum hospita:paupera:leæna: lea usurpata a poetis. Potētum munera:obsequia: quæ pauperes diuitibus loco munerum soluunt. Arētem in siluam:pro aridam. Dāt sonitum spumosi amnes: Bellum semper incendio & fluminibus comparat. Sic in secundo In segetē ueluti cū flamma furentibus austris Incidit:aut rapidus montano gurgite torrēs.

Nescia uici pectora:Hora. Pelidæ stomachū cedere nescii:Murranū hic attauos & noia. Hoc ē cuius nomīe maiores oēs murrāi dicti sunt:& reges fuerunt: ut Per regesq; actū genus oē.l. Scimus.n. plerūq; solere fieri ut primi regis reliq nomē ēt possideāt:ut apd romāos Agusti uocant:apud albāos Siluii : apud persas arsacidæ:apud ægyptios Ptolomæi:apud Atheniēses Cecropidæ. Vnde supfluū ē qđ ait Donatus debeř nos accipere ītērēpū esse Murranū: dū auo & attauo Turni tantū cōmemorat & effert laudibus maximis. Per regesq; actū gēus oē la. Hora. & nepotū p memores gēus oē fastos de Lamo. Nec domini memor pro.e. domini immemor. Dextra nec tua te graiū fortissime cre.eri.tur.nec dii.t.c. Ita æneā cōparat turno:ut eū supiorē eē significet:Nā quē Turnus īteremit:fortitudo sua liberař nō potuit:ei uero quē occidit æneas:ne sua qdē numīa pdesse potuerūt. Sāe sciēdū Cupētū līgua sabinor sacerdotē uocari. Late terrā:aliud ex altero ostendiť. nam p hoc corporis exprimiť magnitudo:ut stabant tercentū nitidi in præsepius altis. Euersor achilles:sepat achillē a græcis: ut reliquias danaum atque immittis Achilli.

CHRI. Nunc nūc:Quasi dicat:& si ante uterq; furebat : tamē omne illud comparatione illius tēporis nihil erat. Rumpunť:ex nimia ira: nam ipsa īdignatio īflat & inflatio rūpit. Nescia uinci: Nā ī quo ē habitus fortitudinis is dedischt omnē pusillāīmitatem.

SER. Mortis erāt metæ.i.mors quæ meta erat & finis:nam metam finem uitæ dicimus non mortis.Sciē/dum tamen hoc de Homero esse trāslatum:qui ait τελοσ θανατοιο.Hoc ē finis mortis:nam ī ipsa morte fi/nis ē. Lyrnessi domus alta:Lyrnessos ciuitas est pgrygiæ unde fuit Briseis:& p transitum docet neminē pos se statura uitare. Conuersæ acies:i bellum coactæ. Pro se qsq3.u.ꝑ qlitate uiriū suaꝝ:sic ī qnto:Pro se qsq3 uiri & depromunt tela pharetris. Sūma nitunť opū ui.emistichiū ennianum. Mentem.æ.g.p.m.c. Vt qua facere id possis nostrā nūc accipe mētē. Et.p.Perpetuū ē epithetō:nec ad negociū ptinēs:sane bōa usus ē œco nomia ut diceret īstictū numinis ꝑfectū eē ænea ad ciuitatis excidiū:nā īcōgruū fuerat occupatū bello p se tale cœpisse cōsiliū. Vrbiq3 aduerteret ag.cōtra ur bē. Acies circūtulit oculoꝝ.s.& bona occasione pue nit ad id:ut æneas possit ciuitatem aspicere. Immu/nem belli tanti:sine officio dimicandi:nam immunis est quæ nihil præstat:quasi sine muneribus sine mu niis. Impune quietam:Quæ specialiter debuit pœ/nas lure pp fœdus abruptum. Pugnæ accedit maio ris ima.subaudis eum Nec scuta aut spicula densi de ponunt.Ex eo qd non ē factum qd fieri soleat indica uit:ut supra Defigūt tellure hastas:& scuta reclināt.

Esto: pro sit. Iuppiter hac stat.i.pro nobis religio est:quam læserūt rutuli ruptis fœderibus: nouimus autē īterfuisse fœderi & deos alios a Iouis imaginem sceptri præsentia redditam. Neu qs ob īceptum.s. m.s.ito:tertia persona est ito.i.eat: & hortatur eos ut ita ī bellum eāt quasi res fuerit ante disposita.Nā hoc dicit:repentinum imperiū nullam nobis afferat mo/ram:sicut paulopost Scalæ īprouiso subitusq3 appa/ruit ignis. Causam belli: qa illic erat Lauinia. Hoc caput oci. sicut superius Drances Turno O latio ca/put:& cunctoꝝ causa maloꝝ.i.principiū. Fœdusq3 reposcite flam.grauitate sermonis decl[illegible]atiōī pōdus imposuit.Nam hoc dicit:flammas fœderis urbis in/nouemus incendio.Nam hic reposcite est innouare: reuocare. Discurrunt alii ad portas primosq3.t.su/baudi īprouiso:& hæc simul ꝓnuncianda sunt: ut si/mul facta uideantur:quo uehemēs uis bellica possit agnosci. Inter primos:Inter duces:inter principes.

Hæc altera fœdera rumpi:Bis rumpi fœdera. Bis hostis italos fieri:bis se ī prœlia sæua cōpelli : nam ua rie eādē rem iterat.Bis aūt fœdera facta sunt:semel p Ilioneum:& paulo ante pp singulare certamen. Re/serare iubent.i.uolunt:ut Iubeo chremetem. Terent.

Trahunt in mœnia regem:Trahere uolūt Nam uo luntas animi est non facti. Trahūt autem.s.ut possit imminens uidere discrimen.Donatus dicit trahunt in mœnia pro dilacerāt ī mœnibus rumoribus suis.

CHRI. Totæ adeo : Non describit solum:sed pin/git celeritatem & uehementiam pugnantium. Hic mentem æneæ genitrix:Optimum figmentum:Nā amor potiundæ rei ingeniū excitat:ut rimemur om nem uiam ad rem perficiendam. Timulumque ca/pit:ut ab omnibus & uideri & audiri posset. Nec.s. d.Quod prudentiæ fuit.Nā non ita audiendus erat: ut interimi contra hostes parati non essent. Scilicet: expectem:Indignatio est:sed tamē nō ita īdignať : ut a iustitia discedat. Scalæ improuiso: Summæ enim prudentiæ & celeritatis fuit ita incautos scalis præue nire:Vt nihil tale futurum opinarenť. Exoriť tre/pido inter discordia ciues: Hoc.n.facit impræmedi/tatus casus : nam ī re improuisa cum consilii capiēdi tem pus non dať unusquisq3 ad suum ingenium re/dit:& ut uaria sunt ingēia:ita uariæ oriunť sentētiæ.

Hic tibi mortis erāt metæ:domus alta sub ida
Lirnessi domus alta:solo laurente sepulchrū.
Totæ adeo conuersæ acies:omnesque latini
Oēs dardanidæ mnestheus acerq3 serestus:
Et mesapus equum domitor:& fortis asilas
Tuscorūq3 phalanx:euandriq3 arcadis alæ:
Pro se qsque uiri summa nituntur opum ui:
Nec mora nec reqes uasto certamine tendūt:
Hic mentē æneæ genitrix pulcherrima misit
Iret ut ad muros urbique aduerteret agmen
Ocius:& subita turbaret clade latinos.
Ille ut uestigans diuersa per agmina turnum:
Huc atque huc acies circuntulit aspicit urbē
Immunem tāti belli:atq3 impunem quietam.
Continuo pugnæ accendit maioris imago
Mnesthea sergestūq3 uocat fortemq3 serestū
Ductores:tumulūq3 capit quo cætera teucū
Concurrit legio:nec scuta aut spicula densi
Deponunt:celso medius stans aggere fatur:
Nec q̄ meis esto dictis mora:iuppiter hac stat
Neu quis ob īceptum subitū mihi segnior ito:
Vrbem hodie causam belli regna ipsa latini
Ni frenum accipere & dictis parere fatentur
Eruam:& equa solo fumantia culmina ponā.
Scilicet expectem libeat dum prœlia turno
Nostra pati:rursusq3 uelit cōcurrere uictus:
Hoc caput o ciues:hæc belli summa nefandi.
Ferte faces ꝓpere:fœdusq3 reposcite flammis
Dixerat:atq3 aīmis pariter certātibus oēs
Dāt cuneum densaq3 ad muros more feruntur.
Scale improuiso:subitusq3 apparuit ignis:
Discurrunt alii ad portas:primosq3 trucidāt:
Ferrum alii torquēt:& obumbrāt æthera telis.
Ipse inter primos dextram sub mœnia tendit
Aeneas magnaque incusat uoce latinum.
Testaturque deos:iterum se ad prœlia cogi
Bis iā italos hostes:hæc altera fœdera rūpi:
Exoritur trepidos inter discordia ciues:
Vrbem alii reserare iubent:& pandere portas
Dardanius: ipsumq3 trahunt in mœnia regē:
Arma ferūt alii:& pergunt defendere muros.

Inclusas ut cum latebrosa in pumice pastor
Vestigauit apes:fumoque impleuit amaro.
Ille intus trepidæ rerum per cætera castra
Discurrunt magnisq; acuunt stridoribus iras.
Voluitur ater odor tectis:nũc murmure cæco
Intus saxa sonãt:uacuas it fumus ad auras.
Accidit hæc fessis etiam fortuna latinis:
Quæ totam luctu concussit funditus urbem
Regina ut tectis uenientem prospicit hostem
Incessi muros:ignes ad tecta uolare.
Nusq̃ acies cõtra rutulas:nulla agmia turni
Infœlix pugnæ iuuenem in certamine credit
Extinctum:& subito mentẽ turbata dolore
Se causam clamat crimenq; caputq; malorũ.
Multaq; per mœstũ demens effata furorem
Purpureos moritura mãu discindit amictus:
Et nodũ informis leti trabe nectit ab alta.
Quã cladẽ miseræ postquã accepere latiæ:
Filia prima manu flauos lauinia crines
Et roseas laniata genas:tum cætera circũ
Turba furit:resonãt late plangoribus ædes.
Hinc totã infœlix uulgatur phama per urbẽ.
Demittunt mentes:it scissa ueste latinus
Coniugis attonitus fatis:urbisque ruina
Caniciẽ ĩmundo perfusam puluere turpans:
Multaque se incusat:qui non acceperit ante
Dardaniũ æneam:generumq; asciuerit ultro.
Interea extremo bellator in æquore turnus
Palantes sequitur paucos iam segnior:atque
Iam minus atq; minus successu lætus æquorũ
Attulit hunc illi cæcis terroribus aura
Commixtũ clamorẽ:arrectasq; impulit aures
Confusæ sonus urbis:& illetabile murmur.
Hei mihi quid tãto turbantur mœnia luctu?
Quis ue ruit tantus diuersa clamor ab urbe?
Sic ait:abductisq; amens subsistit habenis.
Atq; huic ĩ faciem soror ut conuersa methisci
Aurigæ currusq; & equos & lora regebat.
Talibus occurrit dictis:hac turne sequamur

SER. Inclusas ut cum latebroso in pumice pastor: Pene omnia istius comparationis uerba ad supradictum pertinent bellum: Nam ita apes inclusæ sunt: ut homines qui obsidentur: ita ciuitatem timẽtium latebras dicimus sicut apum aluearia. Itẽm pastor ut rex:& re uera pastor est ductor exercitus: ut Homerus ποιμένα λαῶν. Pumicem autem iste in genere masculino posuit:& hunc sequimur: Licet Catullus dixerit genere fœminino. Fumo amaro: Qui elicit lachrymas. Trepidæ rerum: Nescientes quid agant: & ignaræ auxilii. Ater odor: Noue: nam in odore equis color est:sed hoc dicit:Odor ater atræ rei fumi scilicet ater odor pessimus:ut Fumoq; impleuit amaro. Etiam fortuna latinis: Casus: nam omnis casus in potestate fortunæ est. Tectis uenientem prospicit hostem: Aut e tectis prospicit: Aut contra tecta uenientem. Incessi muros: Inuadi. Et subito mentem turbata dolore. Vt oculos suffusa. Et nodum informis leti: Alii dicunt q; in edia se interemit. Sane sciendum q; cautum fuerat in pontificalibus libris: Vt qui laqueo finiuisset uitam: insepultus abiiceretur: Vnde ait Informis leti quasi mortis ĩfamissimæ.

Flauos lauiniæ crines: Antiqua lectio floreos habuit idest florulentos pulchros: & est sermo ennianus.

Et roseas laniata genas: Moris fuit apud antiquos: Vt ante rogos humanus sanguis effunderetur: Vel captiuorum uel gladiatorum: quorum si forte copia non fuisset: laniantes fœminæ genas suum effundebant cruorem: ut rogis illa imago restitueretur. Tamen sciendum cautum lege duodecim tabularum ne mulieres carperent faciem his uerbis. Mulier faciem ne carpito. Hinc totam: De domo regia. Infœlix fama: Rerum infœlicium nuncia. Demittunt mentes: Desperant: Sic contra sperantes aliquid mentes erigunt. Coniugis attonitus fatis: urbique ruina: Et priuatis & publicis luctibus. Immundo puluere: Bene immundo addidit: Sicut in Georgicis. Et cinerem immundum iactare per agros: Quia etiam puluis ille quo utimur puellæ cinis uocatur: Vnde etiam ciniflones dicti sunt. Horatius. Custodes lecticani ciniflones parasiti. Bellator: Epitheton peracti temporis. Minus successu lætus equorum: infirmitas animi etiam ex equorum tarditate ueniebat. Attulit hunc illi cæcis terroribus aura: Naturale enim est ut a qua parte uentus flat: inde clamor audiatur. Commixtum clamorem: Ex impugnatione & morte reginæ. Arrectas aures: ad audiendum sollicitas. Terenti. Arrige aures pamphile.

Amens: Consilii egens: nescius rei gerendæ: Nam mentem & consilium significare diximus: Vt mentem Aeneæ genitrix pulcherrima m. Occurrit dictis: Orationi eius obuiam uenit.

CHRI. Inclusas ut cum: quadrat ex omnibus partibus ista comparatio: Si diligenter aduertes. Per cærea castra: Quoniam ad bellum refertur recte dixit castra. Accidit: Cum res ad interitum deducunt fata semper calamitatibus calamitates adduntur.

Troiugenas:qua prima uiam uictoria pãdit:
Sunt alii qui tecta manu defendere possunt.
Ingruit æneas italis:& prœlia miscet:
Et nos sæua manu mittamus funera teucris.

SER. Prima uictoria. i. primũ. Nec uero inferior p.n.h.r. nec pauciores interimes: nec minor te q̃ æneam comitabit gloria nã occisorũ multitudo cõpẽsat hoc quod tu fugiẽtes ĩterimis. Sane sciendũ ĩ hac omni orõne Iuturnã occurere questionibus tacitis. Prima per artẽ. F. t. pria aut ĩchoãtia: aut tu pria: nã post

eius orationem Tolumnius tela contorsit. Nã quid ago: Argumentũ a necessario. Me uo.u.at q hoc nusquã legiũs:sed aut κατατοσιω πομενον:intelligius: aut mortis ẽ oẽ:qđ nõ dr̃: uidere qđ mime occurrit: sic i q̃rto:Hic exaudiri gemitus & uerba uocãtis Visa uiri. Supat:uiuit ut supat ne & uescit̃ aura. Ne nostrꝝ đdecus ufẽs aspice.ac si diceret:fortasse uiueret:nisi iõ uoluisset occũber̃:ne nos uictos uideret. Teucri potiunt̃ corpore & ar.i.ẽt sepultura caret:Nã ut ĩ Home.legimus đ uiroꝝ fortiũ cadaueribus:erat iter hostes grãde certamẽ. Dextra nec drãcis dicta refellã.i. uirtute:Nã ꝑ rei officio ipsam rẽ posuit ꝑ uirtute dextrã. Vsq; adeo ne mori miserũ ẽ:Tacite q̃stiõi occurrit. Supis auersa uolũtas: qa ut supra dixius dõec uiuimus curæ sumus supis diis:post mortẽ ad iferos ptinemus:qbꝰ se mõ cõmẽdat. Istius in.c.uel fugæ:qa fuga grãde crimẽ ẽ apud uiꝛꝝ fortẽ uel rupti fœderis: uel læsæ religiõis:a q̃ re se dicit eẽ alienum pp futura supplicia. Indignus auo.græca figura est: Nos enim indignus illa re dicimus contra græci αναξιοσ σιφαΝΟΝ.i.coronæ idignus. Implorãs nomĩe.t.ex multis rebus idicat pturbationẽ q; festinans uẽit:q; p hostes uulneratus: q; Turnũ noĩe appellat: nã contumelia ẽ noĩe supiorẽ uocar̃:sic i ge. Mater cyrene mr̃:cũ pmisisset te crudelẽ noĩe dicit:sicut cõtra æolus ad Iunonẽ ait:Tuus o regia qd optes explorare labor. Turne ĩ te supma salus miserere tuoꝝ:Oia q̃ supra Iuturna dixerit:oro ista dissoluit. Fluminat.æ.a.exaggeratio ẽ:sic paulo post:Horrẽdũq; itonat armis.Minat̃ deiectuꝝ arces.qa dixerat:Ex q̃ solo fumãtia culmina ponã. Mussat:mõ dubitat. Præterea regia:qa occurebat amatã ꝑ eius ptibꝰ niti. Soli.p.p.Cõtra illud:Sũt alii q tecta mãu defẽder̃ possũt. Varia cõ.ima.r.multiplici nũcio. Et obtutu uarie taci.ste.uultu & obtutus ẽ ꝑprie uultus:quem græci dicũt προσωπον Pudor pp illđ:Tu cuꝝ deserto i gramĩe uersas. Insãia: qa i hostes ferebat̃. Mixto.l.pp amatæ cognitã mortẽ. CHRI. Et nos:nã hac maxĩe rõne possumus æq̃re hostes. Fallis dea.i.q̃uis dea sis:non tamẽ decipis. Validissima ẽ oro:Primo.n.demõstrat suũ aduẽtũ nihil posse cõferre:seq; uẽire nõ ut uictoriã uiđat: sed ipsũ ui ctũ.Post hæc demõstrat dũ æneã fugit i eã icidisse ignominiã:ut pstet illi mori q̃ turpiter uiuer̃. Nã cũ uiros excellẽtissimos iterfici passus sit: ultimũ dedcus accedit captiuitas urbis:& soceri & uxoris: q̃ nisi succurrat i cõspectu suo ocidẽt.Quid ãt acerbius sibi acider̃ põt:q pber̃ facultatẽ & Drãci & reliqs suis aduersariis:ut iure illũ reprehẽdere possint.Quid uero magis ignominiosũ q̃ fugere i ea regiõe i q̃ totiẽs uictor euaserit: & se æneã supatuꝝ sit pollicitus. Sãcta ad uos aĩa:q̃si dicat:pstat inocentẽ mori q̃ nocẽtẽ uiuere. Maximũ ãt oĩum sceleꝝ uiro forti uidet̃ turpiter cedere. Vix ea.f.iustis rationibus mouebat̃ ne

Nec uero inferior pugnæ nec honore recedes
Turnus ad hæc.
O soror & dudum agnouit:cum prima p artẽ
Fœdera turbasti:teque hæc in bella dedisti:
Et nunc nequicq̃ fallis dea:sed quis olympo
Demissam tantos uoluit te ferre labores?
An fratris miseri letum ut crudele uideres?
Nã qd ago? aut quæ spondet iã fortũa salutẽ?
Vidi oculos ante ipse meos me uoce uocantẽ
Murranum:quo nõ superat mihi carior alter
Oppetere igentem:atq; ingẽti uulnere uictu
Occidit infœlix ne nostrum dedecus ufens
Aspiceret:teucri potiuntur corpore & armis.
Excindi ne domos:id rebus defuit unum:
Perpetiar? dextra ne drãcis dcã refellã?
Terga dabo? & turnũ fugiẽtẽ hæc terra uidebit?
Vsq; adeo ne mori miserũ ẽ? uos o mihi mães
Est boni:quoniam superis auersa uoluntas
Sancta ad uos anima atq; istius inscia culpæ
Descẽdã magnorũ haud unq̃ idignus auorũ
Vix ea fatus erat:medios uolat ecce p hostes
Vectus equo spumante sages aduersa sagitta
Saucius ora:ruitq; implorans nomine turnũ.
Turne in te suprema salus:miserere tuorum.
Fulminat æneas armis:summasque minatur
Deiecturum arces italum: excidioq; daturũ.
Iamque faces ad tecta uolant:in te ora latini
In te oculos referunt:musat rex ipse latinus
Quos generos uocet aut q̃ sese ad fœdera flectat
Præterea regina tui fidissima dextra
Occidit ipsa sua:lucemque exterita fugit:
Soli pro portis mesapus: & acer atinas
Sustẽtant aciem: circum hos utriq; phalãges
Stant dẽsæ: strictisq; seges mucrõibus horret
Ferrea: tu currum deserto i gramĩe uersas.
Obstupuit uaria confusus imagine rerum
Turnus:& obtutu tacito stetit:æstuat ingens
Imo in corde pudor:mixtoque insania luctu.
Et furiis agitatus amor:& conscia uirtus.

fugeret:ueꝛꝝ si qua in re dubitasset psenti casu & nuntio socrus extinctæ confirmari potuit. Imo in corde pudor:ualidissimæ erant singulæ per se huiuscemodi perturbationes: Pudor ne sibi obiiceret̃ fuga: furor ex indignatione q; inuictus uinceretur:luctus ex morte socrus & amor ex magnitudine in furorem adducens.

SER. Discussæ umbræ:postq̃ mẽtis caligo discessit:quod sequẽtia idicant:& lux menti addita ẽ. Turbidus:plenus pturbaitiõis. Quã eduxerat ipe:quod ei maiorẽ creabat dolorẽ. Subdideratq; rotas: quo posset trahi ad ea loca:quibus hostis istabat. Quic

Vt primũ discussæ ũbræ:& lux reddita mẽti
Ardentes oculorum acies ad mœnia torsit
Turbidus:eq; rotis magnã respexit ad urbẽ.

Ecce autem flammis inter tabulata uolutus
Ad cælum undabat uortex:turrimq; tenebat:
Turrim compactis trabibus quã edixerat ipse
Subdideratq; rotas:põtesq; instruxerat altos.
Iam iam fata soror superant absiste morari.
Quo deus & quo dura uocat fortũa seq̃mur:
Stat cõferre manũ æneæ:stat q̃cquid acerbũ
Morte pati:neq; me ĩ decorẽ germana uidebis
Amplius:hũc oro sine me furere ante furorẽ
Dixit:& e curru saltum dedit ocius armis.
Perq; hostes per tela ruit:mœstamq; sororem
Deserit:ac rapido cursu media agmina rũpit.
Ac ueluti montis saxum deuertere præceps
Cum ruit auulsum uento:seu turbidus imber
Proluit:aut annis soluit sub lapsa uetustas
Fertur ĩ abruptũ magna mõs improbus actu:
Exultatq; solo:siluas armenta uirosque
Inuoluens secum:disiecta per agmĩa turnus
Sic urbis ruit ad muros:ubi plurima fuso
Sanguĩe terra madet:stridũtq; hastilibꝰ auræ
Significatq; manu:&magno simul incipit ore
Parcite iam rutuli:& uos tæla inhibete latini:
Quæcunq; est fortuua mea ẽ:me uerius unũ
Pro nobis fœdus luere & decernere ferro.
Discessere omnes medii:spatiumque dedere.
At pater æneas audito nomine turni
Deserit & muros:& summas deserit arces:
Præcipitatq; moras oẽs:opera omnia rumpit
Lætitia exultãs:horrendumq; intonat armis:
Quãtus athõ aut q̃tus eryx:aut ipse coruscis
Cum fremit ilicibus:quantus gaudetq; niuali
Vertice se attollẽs pater appẽninus ad auras:
Iam uero & rutuli certatim & troes & omnes
Conuertere oculos rutuli:quiq; alta tenebant
Mœnia:quiq; imos pulsabant ariete muros.
Armaq; deposuere humeris:stupet ipse latius
Ingentes genitos diuersis partibus orbis
Inter se coiisse uiros :& decernere ferro.
Atq; illi ut uacuo patuerunt æquore campi
Pro cursu rapido coniectus eminus hastis
Inuadunt martẽ clypeis atque ære sonoro.
Dat gemitum tellus:tũ crebros ensibus ictus

quid acerbum est morte pati: aut quicquid morte acerbum est morte placer pati:hoc est inferna supplicia:uel quæ potest superbus hostis referre: sicut de Hectore legimus. Aut certe positiuus est pro cõparatiuo: placet pati si quid etiam morte acerbius inuenitur. Furere ante furorem:Figura antiqua:ut seruitutem seruit: dolet dolorem: & est sensus sine me furere ante bellicum furorem scilicet prius q̃ ad eum ueniam ut pugnam mente concipiam: & instructus furore in bella prorumpam. Saxum de uertice præceps Cum ruit: Comparatio ipsa futurum ostendit euentum. Simul notandum q; sicut supra in prœlio:ita & nunc in comparatione præfertur æneas: Nam Turnum parti comparat montis: montibus æquat æneam. Auulsum uento:proprie Nam & Turnus inuitus attrahitur ad bellum. Mõs ĩpro. pars montis & εμφατικωσ dictum ẽ:sic supra ait: Haud partem exiguam montis. Magno actu: Magno impulsu. Vbi plurima fuso sanguine terra ma. Hypallage est pro ubi plurimo sanguine terra madet. Striduntq; hastilibus auræ: Sic Homerus.

Tella inhibete:cohibete: & est translatio a nautis.

Me uerius unum Pro uobis fœdus luere:uerius:iustius & sensus hic est Iustius est me unum pro omnibus rupti fœderis pœnas exoluere. Quantus athõ: hæc est uera lectio:Nam si athos legeris os breuis est & uersus non stat. Aton autem dici accusatiuus indicat. Nam hunc Athona facit:sicut Apollon Apollona. Quod autem Herodotus hunc Athon & hũc Apollon dicit attice declinationis est. Athon autem mons est Thraciæ adiacens circa lemnon insulam.

Niuali uertice se tollẽs pater appen. ad aur. mons est italiæ de hoc Lucanus Nullo quoque uertice tellus Altius intumuit: propriorque accessit olympo. Tros & omnes:græcæ declinauit:Vnde breuis est es sicut supra Troes agunt. Armaque deposuere hũeris:uel spectaturi uel defessi. Inter se coiisse uiros & cernere ferro:Vera & antiqua est hæc lectio: Nam Enni. secutus ẽ:q ait: Olli cernebat magnis de rebus agentes: & item ferro non auro uitam cernamus uterque posteritas cœpit legere & decernere:secundum quam lectionem synalipha opus est excluso os ut sit inter se coiisse uir & decernere ferro.

CHRI. Quo deus: Verba sunt animi inuicti & omnia pati parati:ut turpitudinem fugiat. Quantus athon:mons hic Macedoniæ: uel ut alus placet thraciæ mari ægeo imminens tantæ altitudinis: ut umbram suam in lemnum usque iacere quidam dicant. Refferuntque habere in suo cacumine urbem atrothõ nomine In qua homines duplo temporis q̃ alibi uiuant. Hunc montem cum continenti coniunctus esset Xerxes illud ducta fossa insulam reddidit. Fuit autem fossæ latitudo tanta:ut duæ triremes iũctæ enauigarent. Eryx:Mons siciliæ:quem alio loco descripsimus. Appẽninus:a liguria incipit uniuersamque italiam in longitudinem diuidens ad ꝓmontorium ultimum quod appellatur Iunonis laciniæ desinit. Stupet ipse latinus:Nam sua prudentia id considerabat quod reliqui non aduerterent.

Congeminant:sors & uirtus miscentur ĩ unũ
Ac ueluti ingenti syla summo ue taburno

SER. Sors & uirtus miscentur in unum : Casus ĩ Turno:uirtus ĩ ænea:nã in bello etiam casus plurimum ualet. Cicero in Miloniana: Adde casus:adde ĩ

certos exitus martemq; cōmunem. Ac ueluti ingē tem syla ue taburno: Syla mons & silua est lucaniæ: taburnus mons campaniæ: Salu. De fugitiuis in silua syla fuerunt: unde pessime quidam siluam legūt quia proprium appelatiuo exæquari non potest: unde proprium bene iunxit. Pauidi. c. m. Proprie magistri sunt militū pastores pecorum: sed reciprocæ sunt inter se istæ translationes. Nam ductor militū pastor uocat: ut diximus supra & magistros pecoꝝ dicimus: Cice. Quē magistꝝ pecoris esse dicebant. Mussantq; iu. dubitant. Sic supra Mussat rex ipse. l. Iuppiter ipse duas æquato examie lances: aut poetice dictum est: & ratione caret nā Iuppiter ignorare nō poterat: aut certe illud q̄rit qs sibi de Turuo & Aenea mortis afferat cām: nā dicūt physici mortē mini me ad eum ptinere: nā bona tātū pstāt: necad eum q̄ sunt mala pertinent: Vnde Cice. in offici. ait sed quia nocere deos non putant: his exceptis hominibus obesse plurimum arbitrantur. Tamen Sciendum locum hunca Virgilio ita fuisse translatum: Vt in Homero lectus est. Examine: examen proprie est filum quo trutina regitur. Damnet labor: liberet: ut Damnabis tu quoq; uo. Vergat pō. l. bene uergat nā morientes inferos petūt. Trepidiq; la. at q lætí eē debuerunt sed nimia æneæ ostenditur uirtus. Nam q; naturale est ut sociis timori sit inferioris audacia unde nunc latini sunt territi ex eo quod superiorem ferire ausus est Turnus. Vt capulum ignotum dextramq; aspe. iner. locus hic totus ad gloriā æneæ ptinet. Namq; id agit ut uideatur Turnus armoꝝ uilitate superatus: Vnde ei redditur gladius quo etiam cum diuinis armis ab ænea possit extingui. Patrio mucrone re. quo fuerat ante usus pater daunus. Sāe patrio mō pr̄no significat: nā Dauni fuerat gladius: unde ē illud Ensē quē Dauno ignipotēs. d. i. pentī fecerat. Alias patriū a pr̄ia ē deriuatiuū. Mortalis mucro: mortali manu factus. Vndiq;. n. densa teucri inclusere corona: stratagema ē: Nam post q̄ Turnum uidere fugere troiani clausere loca per quæ euadere poterat. Cursumq; recusant: retardant scilicet genua: qua impediebant uulnus illatum sagitta. Sane perite facit ut gladio non utaƭ æneas: sed hasta eminus superare contendat: quia impediente uulnere nec se qui poterat: nec in ictum cōsurgere: unde est. Hic gladio fidens. Hic acer & arduus hasta. Inclusum flumine: comparatio Apollonii. Pūiceæ septū formidie pēnæ: Luc. Claudit odoratæ metuētis aera pēnæ. Venator ca. p uēaticus. Insidiis pē. s. Viuidus umber: accerius thuscus: nā umbria pars ē thusciæ. s

CHRI. Sors & uirtus: Vterq;. n. uirtute sua utebatur & fortuna. Inimica in prœlia tauri: de natura & pugna tauroꝝ expressū est in geor. Aut pumiceæ septū formidine pēnæ. & de ceruis dictū eoꝝq; stupore.

SER. Iā iamq; te. ita ut uidetur intuentibus & hi duo uersus uerbo ad uerbū sunt translati de apollonio. Increpuit: omnes obiurgat: incusat: ut æstatē increpitans feram. Efflagitat ensem: cum clamore deposcit. Teretq; trementes: quis enim sautius non timeret instantem: cum eum integer fugeret. Lu. pe. uilia: digna ludo. Sacer oleaster: fere omnia latina arborum nomia generis fœminini sūt: exceptis paucis: ut hic oleaster: hoc siler. Virgilius Mole siler. Itē

Cum duo conuersis inimica in prœlia tauri
Frontibus incurrunt: pauidi cessere magistri.
Stat pecus oē metu mutū: mussantq; iuuencæ
Quis pecori impitet: quē tota armēta sequātur.
Illi inter se multa ui uulnera miscent:
Cornuaq; obnixi infigunt: & sanguine largo
Colla armosq; lauāt: gemitu nemus oē remugit:
Haud aliter tros æneas & daunius heros
Cōcurrūt clypeis: īgens fragor æthera cōplet:
Iuppiter ipse duas æquato examine lances
Sustinet: & fata imponit diuersa duorum:
Quē dānet labor: & quo uergat pōdere letū.
Emicat hic: impune putans: & corpore toto
Alte sublatum consurgit turnus in ensem:
Et ferit: exclamant troes: trepidique latini:
Arrectæ amborum acies: at perfidus ensis
Frangitur: in medioque ardentem deserit ictu
Ni fuga subsidio subeat: fugit ocior euro.
Vt capulū ignotū dextramq; aspexit inermē
Phama ē præcipitē cū primū ī prœlia iūctos
Conscendebat equos patrio mucrone relicto
Dū trepidant ferrum aurigæ rapuisse metisci.
Iamq; diu dum terga dabant palantia teucri
Sufficit: postq̄ arma dei ad uulcania uentum
Mortalis mucro glacies ceu futilis ictu
Dissiluit: fulua re splendent fragmina harena
Ergo amēs diuersa fuga petit æquora turnus:
Et nunc huc deīde huc īcertos implicat orbes.
Vndiq; enim densa teucri inclusere corona.
Atq; hic uasta palus: hic ardua mœnia cīgūt:
Nec mius æneas: quicquam tardante sagitta
Interdū genua impediūt cursumq; recusant.
Inseqtur trepidiq; pedē pede feruidus urget:
Inclusum ueluti si quando in flumine nactus
Ceruum aut puniceæ septum formidie pēnæ
Venator cursu canis & latratibus instat.
Ille autem insidiis & ripa teritus alta:
Mille fugit refugitq; uias: ac uiuidus umber
Hæret hians: iam iamq; tenet similisq; tenenti
Increpuit malis, morsuque elusus inani est.
Tum uero exoritur clamor: ripæque lacusq;
Respōsant circa: & cælū tonat omne tumultu.
Ille simul fugiens rutulos simul increpat oēs
Nomie quēq; uocās: notūq; efflagitat ensem.

Aeneas contra præsens mortemque minatur
Exitium si quisq̃ adeat:terretque trementes
Excisurum urbem minitans:& saucius instat:
Q uinq; orbes explent cursu:totideq; retexũt
Hunc illuc:nec enim leuia aut ludrica petunt̃
Præmia:sed turni de uita & sanguine certãt.
Forte sacer fauno foliis oleaster amaris
Hic steterat olim nautis uenerabile lignum
Seruati ex undis ubi figere dona solebant
Laurenti diuo & notas suspendere uestes.
Sed stirpem teucri nul lo discrimine sacrum
Sustulerãt puro ut possent cõcurrere campo.
Hic hasta æneæ stabat:huc impetus illam
Detulerat fixam & lenta radice tenebat.
Incubuit uoluitq; manu conuellere ferrum
Dardanides:teloq; sequi quẽ prendere cursu
Nõ poterat:tum uero amẽs formidie turnus
Faune precor miserere ĩquit:tuq; optĩa ferrũ
Terra tenet colui uestros si semper honores.
Q uos cõtra æneadæ bello fecere prophãos.
Dixit:opemq; dei non cassa in uota uocauit.
Nanq; diu luctans lentoq; in stirpe moratus
Viribus haud ullis ualuit discludere morsus
Roboris æneas:dum nititur acer:& instat
Rursus in aurigæ faciem mutata metisci
Procurrit:fratriq; ensem dea daunia reddit.
Q d uenus audaci nymphæ indignata licere
Accessit:telumq; alta ab radice reuellit:
Olli sublimes armis animisque refecti
Hic gladio fidens:hic acer & arduus hasta
Insistunt contra certamina martis anheli.
Iunonem interea rex omnipotentis olympi
Alloquitur fulua pugnas de nube tuentem
Q uæ iã finis erit cõiunx? qd deniq; restat?
Indigentem æneam sis ipsa & scire fateris
Debere cælo:fatisque ad sydera tolli.
Q uid struis? aut qua spe gelidis ĩ nubibus
Mortali decuit uiolari uulneř diuũ? ⸗ hæres?
Aut ensem:quid enim sine te iuturna ualeret:
Ereptũ reddi turno?& uim crescere uictus?
Desine iã tandẽ precibusq; inflectere nostris?
Nec te tãtus edat tacitam dolor:& mihi curæ
Sæpe tuo dulci tristes ex ore coruscent
Ventũ ad supremũ est:terris agitare uel undis
Troianos potuisti:infandum accendere bellũ:
Deformare domũ:& luctu miscere hymenæos

hoc buxum licet & hæc buxus dicatur:Nam superfluam quidam uolunt facere discretionem : ut hæc buxus de arbore dicamus:Buxum uero de ligno cõpositũ.Legimus enim in Virgilio de tibiis Buxusq; uocat berecinthia matris ideæ:Item cum de arboribus loqueretur ait.Et torno rasile buxũ. Venerabile lignum:antiquam arborem uoluit exprimer̃:ubi figere dona solebant proprie:ut Aut sacra ad fastigia fixi. Nullo discrimine:sine intuitu religionis. Fixam lenta radice tenebat:Plenum est:quam radix fixam tenebat. Ferrum terra tene:pro tellus: elementum pro dea posuit. Non cassa in uota:non ad inania uota poposcit auxilium. Luctans moratus: luctatus & moratus erat integrum:quod uitauit propter ομιοτελευτον. Rursus in aurigæ faciem mutata metisci:κατατοσιωπομενον intelligimus iuturnam in numen reuersam: postq̃ currus reliquit.

Audaci nymphæ indignata licere : ut supra diximus ubicunq; inducit nitentem aliquem sine effectu audacem dicas. Armis animisq; refecti : refecti sicut armis ita & animis: Namq; armorum inopia animi ante utriusq; torpebant. Certamina martis anheli : Alii certamine legunt:ut sit sensus: Adsistũt contra se martis anheli certamine. Fulua de nube: de aere elemento suo. Quæ iam finis erit coniunx quid denique restat ĩdigetem æneam: Denique uerba ista quasi iam tediantis sunt ad longam iunonis iracundiam:Vnde & paulopost ait:Desine iam tandem precibusque flectere nostris. Indigetem æneam scis ipsa:subaudis fore:& indigetes dii duplici ratione dicuntur:uel secundum Lucretium quod nullius rei egeant qui ait : Nihil indiga curæ. Vel certe indigete: dii sunt ex hominibus facti:& dicti indigetes quasi in diis agẽtes. Mortalin decuit uiolari uulnere diuum: non lætali:sed aut quo mortales laborant:aut a mortali illato. Diuum: autem subaudi futurum. Quid enim sine te iuturna ualeret : parẽthesis est:Poterat enim excusare se Iuno nil se fecisse commemorans: sed eam auctorem fuisse Iuppiter dicit propter illud auctor ego audendi. Desine iam tandem precibusq; inflectere nostris:singula ꝑnuncianda sunt. Nec te tantus edat tacitam dolor: scilicet desine odiis urgere troianos : Sane edo edis edit integrum uerbum est:ut lego legis legit : Nam edo es est esse anomalum constat. Troianos potuisti:idest iam non potes:ideo non præterito usus est.

Summisso uultu:habitum futuræ orationis ostẽdit. Quia uota mihi tua magna uoluntas Iuppiter: necessitatem obiecerat fati dicens Ventum ad supremum est:sed iuno sciens fatũ esse quicquid Iuppiter dixerit:se credere eius uoluntati asserit.Nam agit:ut conciliet sibi fauorem eius ad petitionem futuram.

Digna indigna pati:idest omnia & prouerbialiter dictum est. Non ut tella tamen non ut contenderet arcum:hoc loco quasi iuturnam iecisse sagittam significat:sed ut supra diximus:possumus accipere. ꝙ aliter in eins gratiam in Aeneam tela contorsit.

Pro uita : ac si diceret pro re nobis data.i. a superis.

Adiuro stygii caput implacabile fontis:pro iuro:nã prothesis est.Quidam tamen uolunt iuro tunc dici debere:cum confirmamus aliquid aut ꝑmittimus

ut iuro me facturum:adiuro uero cum negamus:ut adiuro me non posse:me non fecisse. Terentius: ad iurat se non posse apud uos Pamphilo absente perdurare. Potest tamen & ad ualde significare. Vna superstitio: religio:metus: dicta ab eo quod superstet capiti omnis religio. Redita:data nam prothesis est. Nulla fati quod lege tenetur:Bene fati: nam uictoriæ lex est ut Victi cedãt in habitum nomenq; uictorum. Pro maiestate tuorum: respexit ad Saturnum:qui aliquando in Italia regnauerat: Vnde ait tuorum:Nam & Latinus inde originem ducit ut Fauno picus pater:isq; parentem Te saturne refert: tu sanguinis ultimus auctor. Esto component: cõsentit:sed non inuita. Sit romana potens itala uirtute propago:Hoc uidetur dicere:Si fataliter imminet ut troianis origo romana descendat. Troiani ita lorum nomen accipiant:ut romani de italis non de troianis uideantur esse progeniti. Es germana iouis saturniq; altera proles:Locus ď obscuris: de quo quidam hoc sentiunt:petis pene illicita:sed concedẽda sunt:quoniam soror iouis es: idest Saturni filia: quod si uoluerimus admittere dupliciter sequens uersus erit icongruus:ut irarum tantos uoluis sub pectore fluctus:unde melius est ut ita intelligamus soror iouis es idest Saturni:Vnde non mirum ẽ tantam te retinere iracundiam sub pectore: Nam scimus unumquemq; pro generis qualitate in irã moueri. Nobiles enim & si ad præsens uidentur ignoscere. Tamen in posterum iram seruant: quod nunc Iunoni uidetur obiicere. Nam cum se cõcedere diceret petit tamen quod grauiter posset obesse troianis Sic Homerus inducit Chalchanta dicentem de agamemnone Regem iræ ita se habent: ut etiam si ad præsens indulgere uideatur:stimulos iracundiæ ad futurum reseruent. Do quod uis: Bene præsenti usus est tempore: Nam promissio in diis perfacto est. Subsident:remanebunt:latebunt latinorum scilicet multitudine: ut Galeaq; ima subsedit acestes. Ritusq; sacrorum adiiciam: Verum est. Nam sacra matris deum Romani Phrygio more coluerunt.

Mentem lætata retorsit: iste quidem hoc dicit: sed constat bello punico secundo exoratam iunonem:tertio uero bello a Scipione sacris quibusdam etiam Romam esse translatam.

CHRI. Troianos potuisti: Ad uitam moresq; pertinet hæc fabula. Iuno autem est ipsa ambitio quæ impellit Turnum idest iniustum regem & fœdus rumpere:& multa infanda patrare. Verum iuppiter.i.ipse tãdẽ huiuscemõi ĩpia facta coercet atque eũ pstat fauorem recte agentibus:ut uictores euare possint. Pro latio obtestor.ostendit ĩpudentiam ambitiosorum q etiam uicti aliqd cõtra fas petere audeant.

Vlterius tentare ueto sic iuppiter orsus.
Sic dea submisso contra saturnia uultu
Ista quidẽ quia nota mihi tua magna uolũtas
Iuppiter & turnum & terras inuita relinquo:
Nec tu me aerea solam nunc sede uideres
Digna indigna pati:sed flãmis cincta sub ipsa
Starẽ acie:traherẽq; inimica ĩ prœlia teucros
Iuturnam misero fateor succurrere fratri:
Suasi:& pro uita maiora audere probaui.
Non ut tela tamen non ut contenderet arcum
Adiuro stygii caput implacabile fontis
Vna superstitio superis quæ reddita diuis.
Et nunc cedo equidẽ pugnasq; exosa relinquo
Illud te nulla fati quod lege tenetur:
Pro latio obtestor:pro maiestate tuorum
Cum iam cõnubiis pacem fœlicibus esto
Component:cũ iam leges & fœdera iungent:
Ne uetus indigenas nomen mutare latinos
Neu troas fieri iubeas:teucrosque uocari:
Aut uocem mutare uiros:aut uertere uestes:
Sit latium:sint albani per sæcula reges.
Sit romana potens itala uirtute propago:
Occidit:occideritq; sinas cum nomine troia.
Olli subridens hominum rerumq; repertor
Es germana iouis:saturni que altera proles
Irarum tantos uoluis sub pectore fluctus:
Verũ age & incœptũ frustra submitte furorẽ:
Do quod uis:& me uictusq; uolensq; remitto
Sermonem ausonii patriũ moresq; tenebũt:
Vtq; est nomen erit:cõmixti corpore tantum
Subsident teucri:morem ritusque sacrorum
Adiiciam:faciamque omnes uno ore latinos.
Hic genus ausonio mixtũ qď sanguie surget
Supra homĩes supra iræ deos pietate uidebis:
Nec genus ulla tuos æque celebrabit honores
Annuit his iuno:& mentem lætata retorsit.
Interea excedit cælo:nubemque relinquit.

SER. His actis:remoto Turno auxilio. Dimittere ab armis:per transitum historiæ usus est uerbis nam qui ab exercitu relaxantur ab armis dicuntur remitti Salustius de Appio:ubi eum tota incontione ab exercitu cogit discedere dicit se eius opera nõ usurum eumq; ab armis dimittit. Pestes cognomine diræ:Proprie pestes uocantur:diræ uero cognomine:& dictæ diræ q: non nisi ante iratum iouem uidetur:ut Sæuique in limine regis Apparent diræ. Tartaream mægeram: Bene tartaream addidit:

His actis aliud genitor secum ipse uolutat:
Iuturnamq; parat fratris dimittere ab armis.
Dicuntur geminæ pestes cognomine diræ:
Quas & tartaream nox in tempesta megærã
Vno eodemq; tulit partu paribusq; reuinxit
Serpentum spiris:uentosasq; addidit alas.
Hæ iouis ad solium sæuiq; in limine regis.

Apparēt:acuuntq; metum mortalibus ægris.
Si quādo letū horrificum morboſq; deū rex
Molitur:meritas aut bello territat urbes.
Harū unā celerē demittit ab æthere ſummo
Iuppiter:inq; omen iuturnæ occurrere iuſſit
Illa uolat:celeriq; ad terram turbine fertur:
Nō ſecus ac neruo per nubem impulſa ſagitta
Armatam ſæui parthus quam felle ueneni
Parthus ſiue cydon telū immedicabile torſit
Stridens:& celeris icognita tranſilit umbras:
Talis ſe nocte ſata tulit:terraſque petiuit:
Poſtq̄ acies uidet iliacas:atq; agmina turni
Alitis in paruæ ſubito collecta figuram
Quæ quōdā ī buſtis aut culminibus deſertis
Nocte ſedēs ſerum cāit importuna ꝑ umbras
Haud uerſa in faciem turni ſe peſtis ad ora
Fertq; refertq; ſonās:clypeumq; euerberat alis
Illi membra nouus ſoluit formidine torpor
Arreptæq; horrorē comæ:& uox faucibꝫ hæſit.
At procul ut diræ ſtridorem agnouit & alas
Infœlix crines ſcindit iuturna ſolutos
Vnguibꝫ ora ſoror fœdās & pectora pugnis:
Quid nūc te tua turne poteſt germana iuuare?
Aut qd iā miſeræ ſupat mihi? q̄ tibi lucē
Arte morer? tali poſſū me opponere mōſtro.
Iam iam linquo acies:ne me terete timentem
Obſcœnæ uolucucres:alarum uerbera noſco:
Letalemq; ſonum:nec fallunt iuſſa ſuperba
Magnanimi iouis:hæc pro uirginitate rpōit?
Quo uitā dedit æternā:cur mortis adēpta ē
Conditio? poſſem tantos finire dolores
Nūc certe:& miſero fratri comes ire ꝑ umbras
Iā mortalis ego:haud mihi qcq̄ dulce meorū
Te ſine frater erit.o quæ ſatis ima dehiſcat
Terra mihi maneſq; deam demittat ad imos?

Vt oſtendat eſſe & terrenam & aeream megæram: Nam ut etiam in tertio diximus:Volunt periti quā dam triplicem poteſtatem & in terris: & apud ſuperos ſicut eſt furiarum apud inferos.Ideo autem dicit has ex nocte progenitas : Vt oſtendat: & latenter oriri:& intolerabilem eſſe iram deorum. Vno eodemque tulit partu:Diſpoſitio hæc poetæ quæ dicit has & ſimiles eſſe furiis: & cum his eſſe procreatas.Hoc agit:Vt oſtendat illam prudentium opinione eſſe tam apud ſuperos q̄ in aereis. Sicut apud inferos furias. Apparent : præſto ſunt ad obſequium: Vnde etiam apparitores conſtat eſſe nominatos. Letum horrificum uolunt Iouem non eſſe mortis auctorem:ſed poſſe mortis genere:uel prodeſſe uel obeſſe mortalibus. Inq; nomen iuturnæ occurrere iuſſit: ut iuturnæ omen fraternæ mortis efficeret. Nō ſecus ac neruo per urbem:ſic illa deſcendit ut ſolet ſagitta deſcendere:hinc Statius traxit ut diceret de diſco iacto.Similiſq; cadenti Creſcit in aduerſos. Impulſa:autem proprie: ſic ſupra Incertum qua pulſa manu. Felle ueneni:Amaritudine ueneni ſucco noxio:aut certe periphraſticos dixit uenenum. Tranſilit umbras:hyperbole eſt:namq; umbras ſemper tela comitantur:hinc ait.Tranſilit umbras ſagitta.Male enim quidam auras legunt. Talis ſe taliter collecta ex nimia ſcilicet furiæ magnitudine. Culminibus deſertis :noctuam dicit non bubonem:Nam ait Alitis in paruæ:Bubo autem maior eſt. Serum canit:Triſte:diuturnum:ut Seraq; terifici cecinerunt omina uates Saluſtius Serum bellum in anguſtiis futurum. Sonans clipeumq; euerberat alis: Signa ſunt iſta plangentium. Stridorem:uocis ſcilicet ſonum:nam utrunque tangit augurium & oſcinium & prepetum. Duræ : immiti : quæ poſſet fratrem cernere tot laboribus ſubditum. Monſtro : augurio ex Iouis uoluntate uenienti. Obſcenæ uolucres: inuidioſe dixit.Nam una eſt. Quo uitā dedit æternam:quia occurrebat:ſed preſtitit immortalitatem. dicit hanc eſſe cauſam doloris.

DONA. Non ſecus : interponitur parabola qua narratio interrumpatur:ut legentis tedium excludat. Alitis:noctuam uel bubonem intelligit. Pro uirginitate:pro erepto uirginitatis honore.

CHRI. Dicuntur geminæ peſtes : De his ī ſuperioribus diximus:Hic tamen demonſtrat q̃les ſint furiæ aduerſus ſuperos.Aſper ait Megeram habere uim tantum apud inferos.

SER. Glauco amictu:quaſi nympha propter undarum ſimilitudinem. Ingens arboreum:non ſunt epitheta:ſed æneas ingens telum coruſcat arboreum.

Tantum effata caput glauco contexit amictu
Multa gemens:& ſe fluuio dea condidit alto.
Aeneas inſtat contra:telumque coruſcat
Ingēs arboreū:& ſæuo ſic pectore fatur.
Quæ nūc deīde mora ē? aut qd iā turne rētractas
Nō curſu:ſæuis certandū eſt cominus armis:
Verte oēs tete in facies:& contrahe quicquid
Siue animis ſiue arte uales:opta ardua pēnis
Aſtra ſequi:clauſumq; caua te condere terra.

Contrahe:collige:eſt autem hoſtilis iracundia. Caput quaſſans:concutiens & conquaſſans caput. Et iuppiter ho.Ordo eſt & ferox hoſtis. Saxum circūſpicit.Homeri hic totus locus eſt. Campo quod forte iacebat:Limes agro poſitus: ſecundum artem priori reſpondit:ſic Saluſtius Eſt in carcere locus qđ tullianum appellatur. Manu raptum trepida : aut feſtina : aut reuera trepida : quia ſequitur : Sed neq; currentem nec ſe cognoſcit euntem. Torquebat:bene imperfecto uſus eſt tempore:quia non eſt perfectum quod uoluit: ut Nec ſpatium totum euaſit: nec pertulit ictum. Nec ſpatium euaſit:hic diſtin/

guendum ut ſit totum nec totum pertulit ictum.i. euacuatus eſt impetus ipſius ſpatio longiore. Ac ue luti in ſomnis: Comparatio Homeri. Nec quo ſe eripiat.Totum enim troiani clauſerant. Sortitus fortuna oculis:hunc locum ad feriendum oculis ele git Aeneas:quem fortuna deſtinauerat uulneri. Ful mine tanti:pro tonitru:ſine quo nunq̃ fulmen mit titur. Atri turbinis inſtar:multis utitur compara/ rationibus ad exprimẽdum nimium impetum.E t inſtar ut ſupra diximus:per ſe plenum eſt:nec reci/ pit præpoſitionem:licet Serenus ad inſtar dixerit: quod in idoneis reperitur auctoribus. Ictus:percuſ ſus:Nunc participiũ eſt:Ac ſi diceret : cecidit eliſus.

Equidem merui:Secundum artem rhethoricam: Nam quotiens perſonæ in inuidia ſunt aliæ pro his ponuntur.Vnde ait Ego quidem occidi mereor:ſed tu debes ignoſcere parentis intuitu. Nec deprecor: non refuto.

DONA. Aeneas inſtar:redit ad narrationem:quã interruperat ĩterpoſitis dictis Iunonis:Iouis & Iutur næ. Ingens arboreum:Non haſtam:ſed geſtatorem laudat. Pinnis:ſemper pinna & non penna eſt apud Donatum. In ſomnis:ponit parabolam quam quiſ que in ſe expertus intelligere poteſt quid Turno eue nerit. Vrbem:uel in qua erat Lauinia:uel unde ex/ pectaret auxilium:quod pudor peter̃ uetabat. Nec quo ſe eripiat:fugiendi occaſio deerat. Audendi fi/ ducia negabatur:nullum ſperat auxilium ſorore iã remota. Humilis:corpore.i.ſupplex deiecto faſtu.

CHRI. Alto:profũdo:ut ne tã crudele ſpectaculũ uideret:nã grauiora ut iã diximus ſunt q̃ uidemus q̃ quæ audimus.Arboreum expreſſit quid diceret in/ gens. Quæ nunc deinde mora. Amara in hoſtem uerba & hominis indubitatam uictoriam ſibi pro/ ponentis & quæ ſimpliciter æneæ clementiæ non conuenirent ſed merita Turni hæc ab eo extorque/ bant. Ille caput quaſſans : non diſcedit a ferocitate ſua:& uictus ſe uictum fateri non uult. Neque hu/ manis æneæ uiribus cedit:ſed a Ioue ſuperari dolet

Torquebat:Incipiebat quid contorquere.ſed deſe cerunt uires:ut rem perficere non poſſet. Genua.l. Proceleumaticus pes eſt: qui ex quattuor ſyllabis cõ ſtat.Poteſt tamen redire ad dactylum ſi u quæ uoca lis eſt conuertatur in conſonantem & facta ſynereſi genua duarum ſit ſyllabarum. Concreuit:conrigu it:ut Subito concreſcunt flumine cruſtæ.De hoc di/ ctum eſt in georgicis Per inane:uacuum. Atqui da re uacuum non:ſed regionem ab aere occupatam di cimus uacuam:quia ita cedit aer ut nihil eſſe uidea/ tur. Nec ſpacium euaſit ideſt non eſt egreſſus ex to to illo ſpatio:qui intercedebat inter ſe & æneam. Er go defecit in ſpacio anteq̃ ad æneam perueniret.Hic eſt ꝙ non pertulit ideſt ad deſtinatum finem tulit. Nam per incompoſitionẽ abſolutam rem demonſtrat. Hinc illud eſt:ut ſi quis legere incœperit & non totum leger.t dicat legi:ſed non perlegi:quod autem de in/ ſomnio dicit phyſicum eſt. Sortitus fortunam oculis:ideſt ſumẽs fortunam ideſt fortunatum ictum ocu/ lis quia oculis ꝑelegit:quo tellum dirigat:quæ res ſibi futura ſit fortunata. Nec fulmine tanti Diſſultant crepitus:Sententia eſt non uenit tanto impetu fulmen:Nam fulminis impetu ſcindũtur nubes.Vnde ipſe diſ ſultando gignunt crepitum. Turbinis:de quo iam dictum. Ille humilis:Optimum exemplum:nam ſuper biores q ſunt nũq̃ cedere potiori uolũt niſi cũ penitus uicti ſunt:& quo tempore nihil illis prodeſt.

Ille caput quaſſans non me tua feruida terent
Dicta ferox.dii me terent:& iuppiter hoſtis.
Nec plura effatus:ſaxum circunſpicit ingens
Saxũ antiquũ ingẽs campo qui forte iacebat
Limes agro poſitus :litem ut diſcerneret aruis.
Vix illud lecti bis ſex ceruice ſubirent
Q ualia nũc hominũ ꝓducit corpora tellus.
Ille manus raptum trepida torquebat ĩ hoſtẽ
Altior inſurgens & curſu concitus heros.
Sed neque currentem ſenex cognoſcit euntẽ
Tollentem ue manu ſaxũq; ĩmane mouentẽ
Genua labãt:gelidus cõcreuit frigore ſanguis.
Tum lapis ipſe uiri uacuum ꝑ inane uolutus
Nec ſpacium euaſit totum:nec pertulit ictũ.
Ac ueluti ĩſomnis oculos ubi languida preſſit
Nocte qes nequicq̃ auidos extendere curſus
Velle uidemur & in mediis conatibus ægri
Succidimus:non lĩgua ualet nõ corpore notæ
Sufficiunt uires:nec uox nec uerba ſequunt̃
Sic turno quacunque uiam uirtute petiuit:
Succeſſum dea dira negat:tũ pectore ſenſus
Vertuntur uarii:rutulos aſpectat & urbem:
Cunctaturq; metu:telumq; inſtare tremeſcit:
Nec quo ſe eripiat:nec qua ui tendat ĩ hoſtẽ:
Nec currus uſquam uidet:aurigamq; ſororẽ
Cunctanti telum æneas fatale coruſcat
Sortitus fortunam oculis:& corpore toto
Eminus intorquet murali concita nunquam
Tormento ſic ſaxa fremunt:nec fulmine tanti
Diſſultant crepitus:uolat atri turbinis inſtar
Exitium dirum haſta ferens:oraſque recludit
Loricæ:& clypei extremos ſeptẽplicis orbes
Per mediũ ſtridẽs tranſit femur:incidit ictus
Ingens ad terram duplicato poplyte turnus
Cõſurgunt gemitu rutuli:totuſq; remugit
Mõs circũ:& uocẽ late nemora alta remittũt.
Ille hũilis ſupplexq; oculos:dextrãq; precantẽ
Protendẽs equidẽ merui:nec deprecor inquit

SER. Vtere ſorte tua:interfice hoſtem tuum. Fu it & tibi talis an.Hic diſtinguendum ut duo dicat:&

Vtere ſorte tua miſeri te ſiqua parentis

Tangere cura potest:oro:fuit & tibi talis
Anchises genitor dauni miserere senectæ:
Et me seu corpus spoliatum lumine mauis
Redde meis:uicisti:& uictum tēdere palmas
Ausonii uidere:tua est lauinia coniunx.
Vlterius ne tende odiis:stetit acer in armis
Aæneas uoluens oculos dextramq; repressit.
Et iā iamq; magis cunctantem flectere sermo
Cœperat infœlix humero cum apparuit alto
Baltheus:& notis fulserunt cingula bullis.
Palantis pueri uictum quem uulnere turnus
Strauerat:atq; humeris inimicū īsigne gerebat
Ille oculis postquam sæui monum ēta doloris
Exuuiasque hausit furiis accensus & ira
Terribilis tu ne hinc spoliis indute meorum
Eripiare mihi: palas te hoc uulnere palas
Immolat:& pœnā scelerato ex sāguine sumit.
Hoc dicens ferrum aduerso sub pectore cōdit
Feruidus:ast illi soluuntur frigore membra:
Vitaq; cū gemitu fugit īdignata sub umbras.

habuisti patrem:& pater es. Et me redde meis: Ordo est:redde meis:sed ne ex aperto rem uiro forti pudendam peteret:interpositione usus est dicens Seu corpus spoliatum lumine maius. Tendere palmas ausonii uidere: Ad gloriam æneæ pertinet q; se Turnus cunctis præsentibus uictum fatetur. Tua est lauinia coniunx:Quæ fuerat causa certaminis. Vlterius ne tenta: odiis:noli uele crudelitatem tuam ultra fata ꝓtendere:sed redde corpus sepulchro. Acer in ar.Non tantum ad præsens refertur:sed quia semper in armis acer esse consueuit. Cunctantem flectere sermo cœperat:Omnis intentio ad æneæ pertinet gloriam:Nam & ex eo quod hosti cogitat parcere: pius ostenditur:& ex eo q; eum interemit pietatis gestat insigne Nam euandri intuitu palantis ulciscitur mortem. Infœlix baltheus:nulli domino fœlix: & sic est dictum infœlix baltheus sicut lacedæmonios hymeneos.Et sciendum baltheum habuisse Turnū ad insultationē:& iactantiā:nō ad utilitatem. Vnde ē Atq; humeris inimicum insigne gerebat. Monumenta do.proprie:nam & monumentum ab eo dictum est quod mentem moneat. Hausit:uidit:Vt Hauriat nunc oculis ignem crudelis ab alto. Palas immolat:ad suæ mortis & abrupti fœderis ultionē te tāq̄ hostiam immolat Palas. Frigore:morte: Vt Corpusq; lauant frigentis & ungunt. Vitaq; cu.ge. fugit idi.sub um.Indignata uel quia mox p̄ce s ueniam non meruerant:uel quia lauiniam fore sciebat æneæ:uel quia ut supra de Camilla diximus discedebat a iuuētute:Nam uolunt phisici animam discedere a corpore inuitam:cum quo adhuc habitare naturæ legibus poterat:sic Homerus φυχνδεκ μελεωυτπαμεν ναιδοσ λεβα βηρει οντποτμον γοουσ ακιπουσ ανδροτηδα καιηβην.

DONA. Victoria æneæ quam ponit in fine operis perficit atque absoluit cumulum laudum æneæ:quas a principio ad finem omni artificio continuauit.

CHRI. Merui nec deprecor:Cum uiro forti pudenda res uideretur uitam ab hoste deprecari: id artificio se latenterq; agit.Et primo ꝓmittit mortē suam sibi:quæ res uidetur posse uehementer hosti misericordiā commouere.Deinde cum persona sua odiosa fit:interponit personam parentis quod ualidissimum esse poterat:p̄sertim apud eum qui in patrem pientissimus fuit. Vtere sorte tua:Non concedit plenam uictoriam sibi:non enim dixit utere fortitudine tua sed fortuna quæ tibi magisq̄ uirtus fauit. Miseri parentis: Commisetatio a statu q; miser:& a sanguine q; parēs & postremo ab ætate:cum dicit Dauni miserere senectæ. Et me:dum præcatur ut reddat cadauer:potest flectere ut condonet uitam. Vicisti: Magna est laus q; uicti testimonio uictor euadas.Et uictum.Cum summo gemitu pronuuciantur.Non enim mouetur morte uiri fortis : Sed quod uictus sit ausonii. Quos ego cupiebam adhibere testes meæ uictoriæ testes erunt meæ ignominiæ.Et hæc etiam flectere potuerunt æneam:ut cum nactus esset plenam uictoriam inuictum clementia uteretur quod omnino fortissimi uiri est. Ausonii: Apud quos summam gloriam ex rebus per multa tempora preclarissime gestis acquisiueram apud eosdem momento temporis: & illam amito:& ignominiam subeo. Videre:quod neq; hactenus uiderant:nec uisuros putarant. Tua:Qua quid mihi miserius accidere potest:ut uictor præmium uictoriæ secum auferat. Lauinia:Emphasim habet nomen quasi dicat quam ego mea uita cariorem habui:& propter quam omnes hos labores pertuli. Vlterius ne tende odiis: non enim est magni & excelsi uiri cum hostem tanta cum gloria superarit:& omnia sit p̄mia consecutus: eū occidere uelle.Nam inter magnas fortitudinis partes reponitur inimicitias condonare. Nam uindictam q̄rere humilis pusilliq; aī eē apparet.Hic Iuue.Ad summā collige q; uīdicta nemo magis gaudet q̄ fœmīa. Stetit acer:cōstitit nō metu q̄a acer sed inclinans ad misericordiam:Ignouisset si Turnus Palāti ignouisset:Sed cū ex balthei admonitu recordaretur crudelitatis Turni magis pium iudicauit amico euandro & qui sua causa filium unicum amisserat satisfacere q̄ inimicissimo Turno uitam concedere:ut pietate potiusq̄ crudelitate ipsum interemerit.Admonet præterea poeta multa in uita facere homines tanquā ad suam īmortalem gloriā pertineant:ex quibus deinde in exitium ruunt.Id enim ob dirreptum Palanthis baltheum opinione sua deceptus in se expertus est Turnus. Furiis & ira : Implacabili indignatione. Tu:tam immitis.Indutæ spoliis meorum:quod non ad tuam defensionem sed ad superbam iactantiam pertinet. Mihi: emphasim habet q̄ si dicat tam forti tam iniuriarum in meos collatarum prosecutori. Pallas:non mea crudelitas:sed ultio quā Palanti dabo. Immolat.Nō ueluti hostem cæsum:sed ueluti hostiam quæ fracti fœderis iustissimum piaculum sit. Scelerato:qui contra pacē prīo & contra iura hospitalitatis:Deinde contra fœdus arma sumpserat.

Maphei Veggii Laudensis poetæ clarissimi Liber Tertiusdecimus Additus duodecim Aeneidos libris.

Vrnus ut extremo uitā sub marte profudit.
Subdunt se rutuli æneæ troiana sequentes
Agmina: dehic supis meriti redduntur honores
Congaudet gnato ac sociis memor ante malorꝝ
Actorum pater æneas. turni inde latinus
Morte dolet. patriæ miseranda incendia daunus
Euersæ: & cari deflet pia funera gnati.
Connubium instaurat gnatæ lætosq; hymeneos
Rex socer æneæ genero: gens utraq; pacto
Fœdere pacis ouat: tum nomine coniugis urbem
Instruit: & tandem placida sub pace regentem
Transtulit æneam uenus astra i summa beatum.

Vrnus ut extremo deuictus marte ꝓfudit
Effugiētem animam medioque sub agmine uictor
Magnanimus stetit æneas mauortius heros
Obstupuere omnes: gemitumq; dedere latini
Et durum ex alto reuomentes corde dolorem
Cōcussis cecidere animis: ceu frondibus ingens
Silua dolet lapsis boriali impulsa tumultu.
Tum tella infidūt terræ: & mucronibus hærent:
Scutaq; deponunt humeris: & prœlia damnant:
Insanumq; horrent optati martis amorem
Nec frenum nec colla pati captiua recusant:
Et ueniam orare: & requiem finemq; malorum:
Sicut acerba duo quando in certamina tauri
Concurrunt largo miscentes sanguine pugnam.
Cuiq; suum pecus iclinat: sin cesserit uni
Palma duci: mox quæ uicto pecora ante fauebāt
Nunc sese imperio subdunt uictoris: & ultro
Quāq̄ animum dolor altus habet: parere fatent
Non aliter rutuli licet ingens mœror adhausit
Pectora pulsa metu cæsi ducis: inclyta malunt
Arma sequi: & phrygium æneā: fœdusq; præcari
Pacis: & æternam rebus belloq; quietem
Tūc turnum super asistens placido ore profatur
Aeneas: quæ tanta animo dementia creuit:
Vt teucros superum monitis summiq; tonantis
Imperio huc uectos patereris daunia proles
Italia: & pactis nequicquam expellere tectis?
Disce iouem uereri: & iussa facessere diuum.
Magnū etiā capit ira iouem: memoresq; malorꝝ
Sollicitat uindicta deos: en ultima tanti
Meta furoris adest: quo cōtra iura fidemq;
Iliacam rupto turbasti fœdere gētem.
Ecce suprema dies aliis exempla sub æuum
Venturum missura iouem & temnere frustra
Fas sit: & idignos bellorum accendere motus.
Nunc armis lætare tuis: heu nobile corpus
Turne iaces: at non tibi erit lauinia paruo
Nec dextra tamen æneæ cecidisse pudebit.
Nunc rutuli hic auferte ducē uestrꝝ: arma uirꝝq;
Largior: atq; omnem deflendæ mortis honorē.
Sed quæ palantis fuerat ingentia balthei
Pondera transmittam euandro: ut solatia cæso
Haut leuia hoste ferat: turnoq; exultet adempto
Vos memores tamen ausonii melioribus uti
Discite bellorum auspiciis: ego sydera iuro
Nunq̄ acies: nunq̄ arma libens in prœlia moui:
Sed uestris actus furiis defendere toto
Optaui: & licuit troianas robore partes.
Nec fatus plura æneas se lætus ad altos
Vertebat muros: & troia tecta petebat.
Vna ipsum teucrorꝝ omnis conuersa iuuentus
Exultans sequitur: uolucresq; per ardua pedū ui
Quadrupedes citat: incusans acri ore latinos:
Ignauosq; uocans: strepit altus plausibus æther
Et quis inhumata rogis date corpora surgat
Ingens cura animo sociosq; imponere flammis
Maius opus tamen æneas sub pectore uoluens
Primū aris meritos superos mādabat honores:
Tum pingues patrios iugulant ex more iuuēcos.
Immittuntq; sues: niueasq; in templa bidētes:
Purpuream effuso pulsantes sanguine terram.
Viscera diripiunt: & cæsim i frustra trucidant.
Denudātq; gregē: & flāmis uerubusq; remittūt.
Tum uina effūdunt patheris: & dona lyei
Accumulāt: plenis uenerantur lācibus aras.
Thura ignes adolent. onerata altaria fumant.
Tum plausus per tecta mouēt: magnūq; tonātē
Extollunt: ueneremq; & te saturnia iuno
Iam placidam: & meliorem igenti laude fatent
Mauortemq; ipsum: tamē extera turba deorum
In medium effertur summis cum uocibus altis
Perlata ad cælos: ante omnis gratior unus
Aeneas duplices mittebat ad æthera palmas:
Et puerum papica ore dabat complexus iulum
Nate in quo spes una patris per tanta laborum
Quem uariis actus fatis discrimina duxi
Ecce inuenta quies: ecce illa extrema malorum
Erumnis factura modum acceptissima semper
Atq; optata dies: quam dura in bella uocatus
Sæpe tibi diis auspicibus meminisse futuram
Iam memini: nunc te q̄primum aurora rubebit
Crastina sublimen rutulorum ad mœnia mittā:
Dehinc sese ad gentē iliacam uoluebat: & alto
Pectore uerba trahens blando est sic ore locutus.
O socii per dura ac densa pericula uecti
Per tantos bellorꝝ æstus: duplicesq; furores
Armorꝝ: per totq; hyemes: per quicq̄d acerbum:
Horrendum: graue: triste: igēs: per q̄cq̄d iniquū:
Infaustum: & crudele foret: conuertite mentem
In melius: iam finis adest: hic meta malorum
Stabit: & optatam latia cum gente quietem
Iungemus. dabit inde mihi lauinia coniunx
Bello acri defensa italo cum sanguine mixta
Troianam transferre æterna in sæcula gentem.
Vnum oro socii ausonios communiter æquo
Ferte aio: & uosmet socero obseruare latino.
Scæptrum idē sublime gerent. sentētia mētem
Hæc habet: at bello uos: & præstantibus armis
Discite me: & pietate sequi: quæ gloria nobis
Cesserit in promptu ē: sed cælū & sydera testor
Qui uos tantorum eripui de clade malorum:

Idem ego sub maiora potēs uos præmia ducant:
Talibus orabat.uariosq; in pectore casus
Præteritos uoluens:partamq; labore quietem
Haud paruo:nimium ardēti exundabat amore
In teucros:grauibus tandem euasisse periclis
Exultans:uelut e exiguis cum ex æthere gyrans
Incubuit pullis:& magno turbine miluus
Insiliens auido ore furit:stragēq; minatur.
Tum cristata ales pculso pectore mater
Consurgit misero gnatorum exterita casu.
Rostrum iacuit:totisq; petit conatibus hostē:
Et multa expulsum ui tandem cepere cogit
Dehinc pturbatos crocitans exquirit:& omnes
Attonitos cogit pro caris anxia gnatis.
Et tanto ereptos gaudet superesse periclo
Non secus anchisa genitus mulcebat amicis
Troianos dictis:antiquum corde timorem
Flagrantisq; agittans curas:& gaudia longis
Tandem parta malis:& quæ perferre molestum
Ante fuit:meminisse iuuat. uerum altior idem
Ingenti:& clara æneas supereminet omnes
Virtute excellens:& pro tot numina donis
Exorat:summisque iouem cum laudibus effert.
Interea rutuli:magnum:& miserabile funus
Exanimumq; ducē tulerant sub tecta frequētes.
Correpti mœrore animos : largumq; pluentes
Hymbrem oculis:& iam lato clamore latinum
Defessum:& uarios agitantem pectore casus
Complerant:qui postq̄ altos crebescere questus
Et turnum ingenti confossum uulnere uidit:
Haud tēuit lachrymas:dehinc mœstū lēit agmē
Corripuit manibus uerbisq; silētia ponens.
Ceu spumantis apri quando per uiscera dentes
Flumineos canis excepit præstantior omni
Ex numero:tunc infausto perterrita casu
Cætera turba fugit latrantum:atq; ore magistrū
Circunstans querulo pauitat:magnoq; ululatu
Infremit:ac commota manu dominiq; iubentis
Ore silet:gemitumq; premit:seseq; cohercet.
Haud aliter rutuli suppressa uoce quierunt.
Tunc sic illachrymans rex alto corde latinus
Verba dabat:quantos humana negocia motus
Alternasq; uices miscent quo turbine fertur
Vita homium o fragilis damnosa supbia sceptri
O furor o nimium dominandi innata cupido
Mortales quo cæca uehis? quo gloria tantis
Inflatos transfers animos quæsita periclis?
Quot tecum insidias? quot mortes:quāta malorū
Magnorum tormēta geris. quot tela quot enses
Ante oculos si cernis habes:heu dulce uenenum
Et mundi letalis honos:heu tristia regni
Munera quæ:haud paruo constēt: & grādia regū
Pondera:quæ nunq̄ placidam promittere pacem
Nec requiem conferre queant.heu sortis acerbæ
Et miseræ regale decus:magnoq; timori
Suppositos regum casus pacisque negatos
Quid turne ingēti ausoniam mouisse tumultu
Et dura æneadas turbasse in bella coactos.
Quid iuuat & uiolasse sacræ promissa quietis
Pignora? quæ tibi tanta animo impatiētia uēit:
Vt matrem cum gente deum: iussuque tonantis
Huc uecta generes:& nostris pellere tectis
Vltro instans uelles: nataeque abrumpere fœdus
Pollicitæ genero æneæ:& me bella negante
Dura mouere manu:quæ tanta insania mētem
Implicuit:quotiens te in sæui martis euntem
Agmia sublimēque in equo:& radiātibus armis
Tentaui reuocare:& iter suspendere cœptum
Corripui:& pauitans cedētem in limine frustra.
Inde ego quanta tuli:testantur mœnia tectis
Semirutis magniq; albentes ossibus agri.
Et latium toto uacuatum robore:& ingēs
Exitium fluuiiq; humana cede rubētes
Et longi tepidiq; metus:duri que labores
Quos totiēs senior per tanta pericula cœpi.
At nūc turne faces:ubinam generosa iuuētæ
Gloria? & excellēs animus? quo splēdidus altæ
Frōtis honos? quonam illa decēs frōtis imago?
Ah quātas dauno lachrymas acresq; dolores
Turne dabis:quāto circunfluet ardea fletu
Sed nō degeneri & pudibundo uulnere fossum
Aspiciet:saltem hoc misere solamē habebit
Mortis:ut æneæ troiani exceperis ensem.
Hæc fatus lachrymisq; genas impleuit abortis.
Tum sese ad turbam uoluēs:miserabile corpus
Attolli:& charam mœsti genitoris ad urbem
Deferri:atq; pios fieri mādabat honores.
Mox circunfusi rutuli lato agmine cæsum
Sublimem ingēti iuuenē posuere pheretro:
Multa sup teucrum raptorum insignia secum
Et galeas:& equos:ensesq; & tela ferentes
Post currus phrygia sudantes cæde sequuntur.
It lachrymās:& ducis equū docta arte metiscus
Rorātem:& fletu madidū qui uixerat ante
Victorē turnū:atq; hostili strage furentem.
Hic alii uersa arma gerūt:tum extera pubes
Flēs sequitur: largisq; humectat pectora guttis.
Et iam fessi ibāt per muta silentia noctis
Cædentis sese:gressumq; in tecta latinus
Flexerat ingenti turbatus funere mētem
Vna omnes lachrymas: matres:puerique:senesq;
Fundebāt mœstā implētes mugitibus urbem.
Inscius ad tantos daunus superesse dolores
Et gnatum extremo cōsumptum marte supbā
Effudisse animam:largisq; ad mœnia duci
Cum lachrymis:alios gemitus curasq; fouebat
Nanq; ex diuersa caderet dum parte latini:
Et calido turnus fœdaret sanguine terram
Vrbem ingēs flamma : & muros inuaserat altos
Fumabatq; rutis miseri patris ardea tectis:
Et tota in cinerem uergebat:& astra fauillæ
Altiuolæ implebant:nec spes plus ulla salutis
Siue quidē sic diis placitum ē : seu præsētia turni
Signum ut fata darēt horrēdo marte perempti.
Extemplo concussi animos:turbataq; ciues
Pectora cædētes miserandæ sortis iniquum
Deflebant casum:longoq; ex ordine matres
Atq; auidos totis fugiebant uiribus ignes.
Ac ueluti cum nigra cohors posuere sub alta
Arbore & infixa radice cubilia longo
Formicæ instantes operi.sin dura securis
Incumbat:uersosq; infringat culmine paruas

Saeua casas: mox certatim sese agmine sparso.
Corripuit: moestaq; fuga: trepidaeq; feruntur
Et uelut ignitum testudo euersa calorem
Cum sensit luctata diu: pedibusq; renitens
Caudam agitansq; caput magna ui cedere tẽtat.
Aestuat: & multa insidians conamina miscet.
Haud aliter miseri per tanta pericula ciues
Iactabant sese: & turbata mente ferebant.
Ante omnes senio confectus ad aethera uoces
Fundebat querulas daunus: superosq; uocabat
Tum uero e mediis uisa ẽ consurgere flammis
Percussisq; ales uolitare per aera pennis
Indicium nomenq; urbis uersae ardea seruans:
Et cui sublimes stabant in moenibus arces
Mutata effusis nunc circum labitur alis.
Attoniti nouitate omnes: monitisq; deorum
Haud paruis confusi humeros atq; ora tenebant
Atq; daunus patriae ardenti concussus amore
Euersae: duros gemitus sub corde premebat.
Haec inter magno uolitans praenuncia motu
Fama ruit: latiisq; animos clamoribus implet
Aduentare nouum multo cum milite funus:
Et turnum exanimem: & letali uulnere uictum.
Mox turbati omnes nigras duxere frequentes
Incensas ex amore faces ardentibus agri
Collucent flammis: dehinc se uenientibus addũt.
Quos postquam toto uidere ex agmine matres
Percussis uocem palmis ad aethera tollunt.
At daunus cari ut patuerunt funera nati
Substitit: & demum ingenti correpta dolore
Ora mouens medium sese furibundus in agmẽ
Proripuit: turnumq; super prostratus & haerens
Quanprimum fari potuit: sic edidit ore
Nate patris dolor: & fessae miseranda senectae
Rapta quies quo me tantis iactare periclis
Duxisti: & saeuis tandem deuicte sub armis.
Quo tua me prestans animi constantia uexit.
Hic clarae uirtutis honos: & gloria scaeptri:
Hoc magni decus impium? tales ne triumphos
Nate refers? haec illa quies promissa parenti
Afflicto: totiens? haec meta optata laborum.
Heu miserum q̃ praecipites labentia casus
Saecla agitant: quanto uoluuntur fata tumultu:
Qui iam sublimes referebas clarus honores:
Et magnus toto in latio: quem troes in armis
Horrendum: & trepidi totiens sensere furentẽ:
Nũc mi turne iaces miserãdum: & flebile corpus
Iam mutũ ẽ sine uoce caput: quo pulchrior alter
Non fuit in tota ausonia: nec gratior ullus
Eloquio: nec quis positis ingentior armis
Nate ubi forma nitẽs? niueaq; in fronte serenus
Ille decor? dulcisq; oculorum aspectus: & altae
Sydereus ceruicis honos? his gloria martis
Contigit auspiciis: tali rediture paratu
Discedens uoluisti auidis te credere bellis:
Heu mortẽ inuisam quae sola ultricibus armis
Elatos frenas animos communia toti
Genti scaeptra tenens: aeternaq; foedera seruans:
Quae magnos paruosq; teris quae fortibus aeq̃s
Imbelles populisq; duces: seniumq; iuuentae.
Heu mortẽ obscuram quae causa indigna coegit
Eripere: atq; meum crudeli uulnere natum
Afficere: o foelix tam grato caedis amata
Successu laetare tuae quae tanta dolorum
Fugisti monumenta grauisq; immania casus
Pondera. quid misero genitori plura paratis
O superi? natum rapuistis: & ardea flammis
Cõsumpta in cinerẽ uersa ẽ: nunc aetherea pẽnis
Verberat. ah me turne tua plus caede cruenta.
Deerat adhuc sors ista patris suprema senectae
At uero tali se res cum foedere uersant
Vt quẽ infecta furẽs miserum fortuna moratur
Illum omni petat infrendens: & turbine cogat:
Dixerat: & multa illachrymans largo orẽ rigabat
Hymbre: trahẽs duros gẽitus rabidosq; dolores
Qualis: ubi ĩcubuit ualidus iouis unguibus ales
Et paruum effuso diuulsit sanguine foetum
Cerua uidens: miseri turbantur funere nati
Postea lux latum splendore impleuerat orbem.
Tunc pater infractos fatali marte latinus
Defecisse uidens italos: totamq; potenti
Cedere fortunam aeneae: belliq; tumultum:
Ingentisq; animo curas & foedera uoluens
Connubii promissa suae nateq; hymeneos.
Prestantes uocat electos ex agmine toto
Mille uiros: qui dardanium committẽtur ad urbẽ
Spectatum uirtute ducem: iungitq; togatos
Multa oratores memorans: & euntibus ultro
Impat ut quando auspiciis: monitisq; deorum
Troianam miscere italo cum sanguine gentem
Expediant: placido intersint animoq; recusant:
Aeneadesq; uehant alta inter moenia laeti.
Interea ipse urbẽ labefactam: & uulgus inerme
Componit: solidatq; animos requiẽq; futuram
Spondet: & aeternam uentura in saecula pacem
Inde iubet meritos turba plaudẽte triumphos
Sublimesq; domus fieri regales honores.
Atq; alacris mouet unanimes ut fronte serena
Occurant genero uenienti: & pectore toto
Excipiant gentem iliacam: magnisq; receptent
Plausibus: optataeq; effundant pacis amores.
Iamq; ĩstructa cohors teucrorum castra subibat
Cincta comas ramis oleae: pacemq; rogabat.
Quam bonus aeneas ad se intra regia duci
Tecta iubet: causamq; uiae placido ore requirit
Tunc senior sic incipiens ardentia drances
Verbera mouet nimium erepti pro funere turni
Exultans: o troianae dux inclyte gentis
Gloria spesq; phrygũ: quo nec pietate: nec armis
Maior in orbe fuit: uicti obtestamur: & omnes
Iuramus deosq; deas inuitus in unum
Conflatum uidit latium: & temerata latinus
Foedera nec phrygios unq̃ turbauit honores
Quin nate quando superum sic uota ferebant
Connubia: & generum magno te optabat amorẽ.
Sed quicquid tãto armorum flagrante tumultu
Tantorum furiisq; opum: atq; laboribus actũ ẽ
Id rapidus turni: & stimulis incẽsus iniquis
Confectusq; odiis furor attulit ille negantes
Inuitasq; dedit latias in proelia gentes.
Illum omnis conuersa cohors poscebat ut armis
Cederet: & magnum sineret succedere pactis

Cōnubiis anchisiaden:inde optimus ambas
Iungebat palmas defessa ætate latinus
Infractus:nimioq; ardentem marte rogabat:
Nec nostræ potuere preces inflectere durum:
Nec diuum portenta animum: quin acrius ignē
Spumabat ferus ore uomens: bellumq; ciebat.
At uero dignum inuenit pro talibus ausis
Exitium qui te tandem uictore momordit
Nigrantē ꝓstratus humū: nunc improbus ædes
Tartareas uisurus eat quæratq; sub imo
Nunc alias acheronte acies: aliosq; hymenæos.
Tu melior succede bonis laurentibus hæres.
In te omnis domus:& fessi inclinata latini
Spes iacet.unum omnes itali sup aurea mittunt
Sydera:& ingentem bello & celestibus armis
Extollunt:& uera canunt præconia uoces.
Te grauium ueneranda patrū consultaq; turba:
Inualidiq; ætate senes:te læta iuuentus:
Et cupidæ matres:pueri: innuptæq; puellæ.
Vnanimes æquo ore uolunt:turnūq; sub armis
Exultant cecidisse tuis:te tota precatur
Ausonia & claris præstantem laudibus effert:
In te unum conuersi oculi:pater ipse latinus
Iam senior sola hæc longeuæ munera uitæ
Qui gnatam tibi iungat habet:generiq; nepotes
Troianos italo admixtos in sæcula mittat.
Ergo age magne uēi teucrorum ductor: & altos
Ingrederē:& celebres cape quos spōdemus hono/res
Finierat:cunctiq; eadē simul ore fremebant:
Quos pius æneas hylari cum fronte receptos
Prosequitur paucis:& amico pectore fatur.
Nec uos:nec placida solitum sub pace latinum
Arguerim:uerum infesti uiolentia turni
Tātū opus haud dubito:& tāti discrimia martis
Conciuit:iuuenilis enim plus laudis amore.
Quicquid idest tamen ausoni nil pacta recuso
Connubia:& sanctam æterno cum fœdere pacē
Iungere.rex idem impium:& ueneranda tenebit
Scæptra socer:statueq; mei mihi mœnia teucri
Et nomen natæ urbis erit:sociosq; penates
Adiiciam uos:communes i sæcula leges:
Concordesq; ingenti animo mitteris amores:
Interea quid restat adhuc imponite flammis
Corpora:quæ duri miseranda insania belli
Arripuit: dehinc q̄ primum crastina surget
Clara dies:læti laurentia tecta petemus
Dixerat:& tanto affatu conuersa tenebat.
Ora simul: stupefacti omnes: & apertius ingens
Mirantes pietatis opus:mox robore toto
Congestas rapuere pyras:ignemq; repostis
Ciuibus immisere:altumq; sub æthera fumus
Euolat:atq; atris cælum sublime tenebris
Conditur:innumeras ex omni rure bidentes
Glandilegosq; sues iugulant pinguesq; iuuēcos.
Immituntq; rogis latos incendia campos
Enudant:fremit impulsus clamoribus aer.
Iamq; sequēs clarū extulerat lux aurea phœbū.
Tunc teucri ausoniq; omnes mixto agmine læti
Consedere in equis:& gressū ad tecta mouebat
Laurenti:atq; altis erectam mœnibus urbem:
Ante omnes pius æneas:post ordine drances
Multa duci senior memorans:dehinc unica ꝓles
Ascanius:multumq; animi maturus alethes:
Et grauis ilioneus mnestheusq; acerq; serestus.
Sergestus fortisq; gyas:fortisq; cloanthus.
Post alii mixtimq; itali teucriq; sequuntur.
Interea effusi stabant per mœnia ciues:
Sublimisq; alta statuebant laude triumphos
Troianam cupido expectantes pectore turbam.
Et iam aduentabant quos læta fronte latinus
Occurrens magna excepit comitante caterua.
At post q̄ medio uenientem ex agmine uidit
Dardanium æneam haud uera illusit imago:
Nanq; omnes simul excellens atq; altior ibat.
Et late regalem oculis spargebat honorem
Sydereis:tunc q̄ primū data copia fandi est:
Et uoces capere atq; optatas iungere dextras
Incipit:& prior affatur placido ore latinus
Venisti tandem:cupidum ne fixa fefellit
Spes animum lux troianæ clarissima gentis:
Magnorum quē iussa deum tot casibus actum:
Italia & nostris uoluerunt sistere tectis:
Quanq̄ humana furēs nimis ausa licētia sanctas
Turbarit leges:& diuum exciuerit iras:
Quin etiam inuictū toties meq; arma negantē
Tardiderit duri perferre pericula martis
Factū etenim:sed nec paruo stat numina iustas
Indignata animis:misere ultritia pœnas.
Nunc age magne phrygū ductor:q̄do oīs origo
Seditionis abest:& tanti criminis auctor.
Connubiis succede:& promissis hymenæis.
Sunt mihi regna:iacent ereptis opida muris.
Sola autem fessæ spes unica nata senectæ
Te generum:& natū tēpus cōplector in omne.
Quē contra bonus æneas rex maxime nullam
In te horum causam armorum tātiq; tumultus
Crediderim: placidæ assueto sub tēpore pacis
Et si qua est:pone hanc curam pater optime q̄so
Nunc adsum: & patrē:& socerum lætus i omnis
Accipio casus:magni mihi surgit imago
Anchisæ:& rursum ardebo genitoris amore.
Talibus orabant inter se:& tecta subibant
Regia: cum studio effusæ matresq; nurusq;
Longæuiq; patres stabant iuuenumq; cohortes
Pulchra reuisentes troianæ corpora gentis
Ante omnes magnum æneā:cupidoq; notabant
Altum animo genus:& præstantē frōtis honorē
Quæsitamq; alacres pacem optata quietis
Munera laudabant:ceu quando longus & ingēs
Agricolas tenuit resolutis nubibus hymber
Suspensos:curuumq; diu requieuit aratrum.
Tunc si clarus equos spatioso limine titan
Laxet:& aurato cælum splendore serenat
Lætitia exundant:& sese hortatur agrestis.
Non secus ausonii tam læto in tēpore rerum
Composuere animos:& iam rex alta latinus
Atria:regalesq; habitus itrarat:& una
Optimus æneas: sequitur quem pulcher iulus:
Dehinc itali mixtiq; phryges: tum splēdida lato
Applausu:& magno completur regia cœtu.
Hæc inter matrum innumera |nurumq; caterua
In medium comitata uenit lauinia uirgo:

Syderos deiecta oculos quam troius heros
Virtute & forma ingentem mirabile dictu
Vt uidit: primo aspectu stupefactus inhæsit:
Et secum turni casus miseratus acerbos
Qui haud ꝑua spe ductus ouans in p̄lia tantos
Ciuiset motus: durisque arsisset in armis:
Tum uero æterno iunguntur fœdera nexu
Connubii: & multa canunt cũ laude hymeneos.
De hĩc plausus fremitusq; altum sup aera mittũt
Et lætam uocem per regia tecta uolutant.
At fidum interea æneas affatur achaten.
Vadat: & andromachæ quõdã data mũera ueste
Intextas auro ferat: & quod sæpe solebat
Dum res troianæ stabant circondare collo
Auratum gemmis circunseptumque monile.
Præterea magnum cratera in pignus amoris:
Quem priamus patri anchisæ donauerat olim
Nec mora iussa seq̃ns pulcherria portat achates
Munera: tum socer ingentem cratera latinus
Donatum capit: ac coniunx lauinia uestes
Atque monile decens placido dehinc pector̃ sese
Demulcent: uariisq; trahunt sermonibus horas.
Et iam tarda epulas fugientis tempora lucis
Poscebant: mox regali conuiuia luxu
Effundunt latosque alta intra tecta paratus.
Conuenere omnes strato discumbere in ostro
Delitiis iussi: & dapibus se inferre futuris.
Dat manibus crystalus aquas: mẽsisq; reponunt
Flauentem cererem: tum læta fronte ministri
Innumeri magno distinguunt ordine curas.
Pars dapibus reficit mensas: pars pocula miscet:
Crateterasque replet. nunc ac nunc uoluit̃ illac
Turba frequens: uarios miscentq; ꝑ atria motus.
At puerum pater immotis spectabat iulum
Luminibus: uultum admirans moresq; latinus:
Et grauiter: puerili ex ore cadentia uerba:
Maturumq; animũ ante ãnos: & multa rogabat
Permixtas referens uoces: dehinc oscula figens
Dulcia cõplexum manibus iunctumq; fouebat.
Ex nimium exultãs fœlicem: & munere diuum
Donatum æneam pro tali prole ferebat.
Postq̃ epulis compressa fames: traducere longam
Incipiunt fando: & labentem fallere noctem:
Nunc duros troiæ casus gentesque pelasgas:
Nunc fera laurentis memorantes prœlia pugnæ:
Quo primum diffusæ acies: quo tela uicissim
Pulsa loco: qui primus ouans inuaserit agmen:
Fulmineumq; ardens in equo madefecerit ensẽ
Præcipue tros æneas seniorque latinus
Magnorum heroum latiique antiqua potentis
Gesta recensebant: fugientemque horrida gnati
Arma sui saturnum italis latuisse sub oris.
Hinc latium dixisse: genusque in montibus altis
Composuisse uagum: legesque: & iura dedisse:
Et bacchi: & frugum cultus: dehinc tecta secutũ
Esse paterna iouem: utq; electra atlãtide cretus
Iasio idæas cæso phrygiæ esset ad urbes
Dardanus ex chorito multa cum gẽte profectus
Vtq; insignẽ aquilam dono: & ioue p̃re supbus
Hectoreæ gentis signum: illustresque tulisset
Primus auum titulos troianæ stirpis origo.

Talibus atque aliis inter se longa trahebant
Tempora: tum fremitus lætæque ꝑ atria uoces
Alta uolant: strepitu ĩgenti tectum omne replet̃.
Dant lucem flammæ: & lato splẽdore coruscant.
Consurgunt phryges cithara resonante sequũt̃
Ausonii: & plausum ĩgeminant: seq; agmĩe toto
Permiscent: uariantque pedes: raptumq; ferunt̃
Et iam festa nouem largo connubia luxu
Attigerant celebrata dies: tum maximus heros
Aeneas urbem curuo signabat aratro:
Fundabantque domos: & amictas aggere fossas
Ecce aũt fatu haud paruũ diffundere flammam
Ingentem: & fulgore leuem: & se nubibus altis
Miscentem summo lauinia uertice uisa est.
Obstupuit pater æneas: duplicesque tetendit
Ad cælum cum uoce manus: si iuppiter unquã
Gens monitis troiana tuis: terraque marique:
Paruit imperiisque libens: si numina uestras
Si merui coluique aras: per siquid agendum est
Quod restat: placidam fœlici afferre quietem
Augurio: & firmate: malisque imponite finem
Talia iactantem circunstitit aurea mater
Se uenerem confessa: almo & sic edidit ore
Gnate animo pone hãc curam: & meliora capesse
Signa deum: gaudensq; bonis succeder̃ futuris.
Nũc tibi parta quies: nũc meta extrema maloꝝ
Nunc tandẽ optatam componũt sæcula pacem.
Nec flammam ad cælos ꝑlatam e uertice caræ.
Coniugis horresce: at constantẽ dirige mentem.
Nanq; erit illa tuum celebri quæ sanguine nomẽ
Troianosque auctura duces ad sydera mittat
Hæc tibi magnanimos sublimi prole nepotes
Conferet: egregiis totum qui laudibus orbem
Complebunt: totumque sua uirtute potentes
Sub iuga uictoresq; trahent: quos gloria summo
Oceanum transgressa ingens æquabit olympo.
Quos tandẽ innumera ardẽs post illustria regꝫ
Gesta deos factura uehet super æthera uirtus
Hanc flammam uentura tuæ præconia gentis
Designant: hoc omnipotens e culmine signum
Sydereo dedit: at tantarum in munere laudem
Quam statuis dicas nomine coniugis urbem:
Præterea sacros troia exardente penates
Ereptos compone noua intra mœnia: & altos
Infer ad æternum mansuros tempus honores:
Hi tibi mira feram tanto urbis amore trahent̃:
Vt uecti ad sedes alias loca prima latini
Sponte sua repetent: iterum: iterumq; reuersi.
O fœlix quẽ tanta manẽt: de hinc pace tenebis.
Sub placida gentem iliacam: post fessus: & æuo:
Confectus tandem elysias socer ibit ad umbras
Succedes scæptro: atq; italis dominabere: leges
Communes teucrisq; ferẽs: tum lætus ad altum
Te mitteς cælum. sic stat sententia diuum.
Dixit: & inde leues fugiens se uexit ad auras.
Aeneas tanto stupefactam nomine mentem
Percussus: diuæ peragit mandata parentis.
Et iam compositos fœlici in pace regebat
Dardanidas: & iam decedens scæptra latinus
Liquerat: & pius æneas successerat: omnem
Ausoniam: lataq; potens ditione tenebat.

Iam paribus phryges: atqꝫ itali se moribus ultro
Et socia ingenti firmabant pectora amore.
Concordique æquas miscebant fœdere leges.
Tum medio uenus exultans se immisit olympo
Ante iouem:& complexa pedes sic ore locuta est.
Omnipotens genitor qui solus ab æthere sūmo
Cuncta moues:qui rex hominum curaqꝫ recēses
Dum teucros traheret fortuna inimica recordor
Spondebas finem erumnis:rebusque salutem.
Nec tua me promissa pater sententia fallit.
Nanque omnes gaudere sacra tris pace ꝑ annos
Viderunt italiæ nullo discrimine partes:
Verum ad syderi missurum culmina cæli
Pollicitus magnum æneam:meritūqꝫ ferebat
Illaturum astris? quid nunc sub pectore uersas?
Illamque optat matura pollos æneia uirtus
Olli hominū sator atqꝫ deū dedit oscula ab alto
Pectore uerba ferens q̄tum cytherea potentem
Aeneam æneadasque omnes infessus amaui:
Et terra:& pelago: & per tanta pericula uictos:
Nosti:& sæpe equidē indolui commotus amore
Gnata tuo:tandemque malis iunone secunda
Imposuisinem.nunc stat sententia menti.
Qua ductorem alta phrygum succedere cælo
Institui.& firma est:numeroque inferre deorum
Constat:& id concedo libens:tu si quid in ipso
Mortale est ad me:atque astris ingentibus adde:
Quin si alios sua habet uirtus:qui laude perēni
Accingat sese gestis prestantibus orbem
Exorrent:illos rursum super æthera mittam
Assensere omnes:superi:nec regia iuno
Abnuit:ad magnum æneam suadebat ad altum
Efferri cælum:& uoces addebat amicas.
Tum uenus aerias descendit lapsa per auras.
Laurentumque petit uicina nuncius undis
Flumineis ubi currit in æquora harūdine tectus
Tunc opus gnati abluere:deferre sub umbras
Quicquid erat mortale iubet de hinc læta recēte
Fœlicemque animam secum super aera dixit
Immisitque æneam astris:quem iulia proles
Indigetem appellat:templisqꝫ imponit honores.

Alcini uersus.

Den numero uatum si quis se ponat homerum:
Proximus a primo:tum maro primus erit.
Et si post primum maro ponatur homerum:
Longe erit a primo quisquis secundus erit.

Cornelii galli uersus.

Temporibus lætis tristamur maxime cæsar
Hoc uno amisso quem gemo uirgilium.
Sed uetuit religi:si tu patiere libellos
In quibus æneam condidit ore sacro.
Roma rogat:ꝑcibus & enim tibi supplicat orbis:
Ne pereant flammis tot monumenta ducum.
Atqꝫ iterum troiam: sed maior flamma cremabit
Fac laudes italum:fac tua facta legi.
Aeneamque suum fac maior nuncius ornet.
Plus satis possunt cæsaris ora dei.

P.V.Maronis hortulus.

Adeste musæ maximi proles iouis
Laudem feracis prædicemus hortuli:
Hortus salubres præbet corpori cibos:
Variosque cultus sæpe cultori refert.
Holus suaue:multiplex herbæ genus:
Vuas nitentes:atque fœtus arborum.
Non desit hortis,& uoluptas maxima:
Multisque commixta modis iucunditas.
Atque strepentis uitreus ambit liquor.
Sulcoque ductus irrigat riuus sata:
Flores nitescunt discolore gramine
Pinguntque terras gemmis honoribus.
Apes susurro murmurant gratæ leni.
Cum summa florum uel nouos rores legunt.
Fœcunda uitis coniuges ulmos grauat
Textas ue inumbrat pampinus harundines.
Opaca præbent arbores umbracula:
Prohibentque densis feruidum solem comis.
Aues canoros garulæ fundunt sonos.
Et semper aures cantibus mulcēt suis.
Oblectat hortus:auocat:pascit:tenet:
Animoque mœsto demit langores graues.
Membris uigorem reddit:& uisus capit.
Refert labori pleniorem gratiam.
Tribuit colenti multiforme gaudium.

De Vino & Venere.

Nec ueneris:nec tu uini capiaris amore:
Vno nanque modo uina uenusque nocent.
Vt uenus eneruat uires:sic copia uini:
Et tentat græssus:debilitantque pedes.
Multos cæcus amor cogit secreta fateri:
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum sæpe petit ferus extiale cupido:
Sæpe manu : itidem bacchus ad arma uocat.
Perdidit horrendo troiam uenus improba bello
Et lapithas bello perdis iacche graui uterque:
Denique cum mentes hominum fu riarit uterqꝫ:
Et pudor:& probitas:& m etus omnis abest:
Compedibus uenerem uinclis constringe lyæū:
Nec te muneribus lædat uterque suis
Vina sitim sedant:natis uenus alma creandis:
Serua fines horum transiluisse nocet.

De liuore.

Liuor tabificum malis uenenum
Intactis uorat ossibus medullas.
Et totum bibit arcutus cruorem.
Quod quisque furis inuidetque sorti
Vt dec t sibi pœna semperque ipse est.
Testatur in gemitu graues dolores:
Suspirat gemit:incutitque dentes:
Sudat frigidus intuens quod odit:
Effundit mala lingua uirtus atrum.
Pallor terribilis genas colorat:
Infœlix macies renudat ossa
Non lux:non cibus est sua uis illi.
Nec potus iuuat:aut sapor lyæi:
Nec si pocula iuppiter propinet.
Atque hæc porrigat:& ministret hebe:
Aut t dat ganymedes ipse nectar.
Non somnum capit : aut quiescit unquam
Torquet uiscera carnifex cruentus.
Vesanos tacitos mouet furores.
Intentans animo faces erīnys.
Et talis titii quo uultur intus

Qui semper lacerat comesti mentem.
Viuit pectore sub dolente uulnus.
Quod chironia nec manus leuaret:
Nec phoebus: soboles ue clara phoebi.

De cantu syrenarum.

Syrenas uarios cantus acheloia proles:
Et solis: miseros ore ciere modos.
Illarum uoces: illarum musa mouebat:
Omnia quæ thimele carmina dulcis
Quod tuba: quod: lytui: qd cornua rauca fuerunt
Quodq; foraminibus tibia mille sonat.
Quodq; leues calami suauis cantat & ædo:
Quod lyra: quod citheræ: qd moribundus olor
Illector nautas dulci modulamine uocis:
Mergebat auide fluctibus ionus.
Sanguine sisipho generatus uectus ulyxes:
Et totos solida præstitit arte suos.
Is leui cæra sociorum callida circes:
Atq; suas uictis præbuit ipse manus.
Transiluit scopulos & inhospita littora classis:
Illi præcipites dissiluere freto.
Sic blandas uocis notas: ac carmina uicit.
Sic tamen exitio monstra canore dedit.

Eiusdem.

Clarus inoffenso redibat lumine titan:
Lecti ficusq; dies erat omnibus æthere puro.
Vosq; simul iuuenes animis: & uoce fauentes:
Concelebrate diem notis fœlicibus almum:
Prosper ut is semper redeat uatiq; quot annis
Asmenidæ referam alacres sua mantua uati.

De fortuna.

Fortuna potens: tantum
Iuris atrox quæ uendicas
Euertis quæ bonos: eligis improbos:
Nec seruare potes muneribus fidem.
Fortuna immeritos auget honoribus.
Fortuna innocuos cladibus afficit.
Iustos illa uiros pauperie grauat.
Indignos eadem diuiciis beat.
Hæc aufert iuuenes: & retinet senes
Iniusto arbitrio tempora diuidens.
Quod dignis adimit transfert ad impios:
Nec discrimen habet: rectaq; iudicat:
Inconstans fragilis perfida lubrica.
Nec quos clarificat perpetuo fouet.
Nec quos deserit perpetuo premit.

De orpheo.

Treicius quondam uates
Fide creditur canora
Mouisse sensus trium fratrum:
Atq; omnes tenuisse uagos:
Et surda cantu concitasse saxa.
Suaui sono testudinis
Arbores secutæ umbram ferunt præbuisse uati:
Sed placidis hominum dictis
Fera corda mitigauit:
Doctaque uitam uoce temperauit.
Iusticiam docuit: cœtu quoq; congregauit uno:
Moresque agrestes expoliauit orpheus.

De se ipso.

Mellifluum quisquis romanum nescit homerũ
Me legat: & lecto credat utrumque sibi.
Illius immensos miratur græcia campos:
At minor est nobis: sed bene cultus ager.
Non miles pastor curuus non desit arator:
Hæc grais constant singula: trina mihi.

De ætatibus animalium.

Per binos decies que nouem superexit in annos
Iusta senescentum quos implet uita uirorũ
Hos nouies superat uiuendo garula cornix:
Et quater egreditur cornicis sæcula ceruus:
Alipedem ceruum ter uicit coruus & illum
Multiplicat nouies phœnix reparabilis ales:
Quam nos perpetuo decies peruertimur æuo
Nymphæ amadriades: quaꝝ longissima uita ẽ
Hæc cohibet fines uiuacia fata animantum.
Cætera secreta nouit deus arbiter æui.

De ludo.

Sperne ludum: uersat mentes uesana libido.
Fraude carere graues: ignari credite doctis:
Lusuri nũmos: animos quoq; ponere debent.
Irasci nemini uictos placet optime frater.
Ludite secure quibus est æs semper in archa:
Siquis habet nummos ueniens exibit inanis
Lusori cupido semper grauis exitus instat.
Sancta probis pax est: irasci desine uictus.
Nullus ubique potest fœlici ludere dextra.
Initio furiis ego sum tribus addita quarta.
Plecte truces animos: ut uere ludere possis.
Ponite mature bellum precor: iraque cesset.

Monosticha de erumnis Herculis.

Prima clionei tolerata erumna leonis:
Proxima lerneam ferro & face contulit hydrã.
Mox herymantheum uis tertia perculit aprũ.
Aeripedis quarto tulit aurea cornua cerui.
Stymphalidas pepulit uolucres discrimine qnto
Treiciam sexto spoliauit amazona baltheo.
Septima in argeis stabulis impensa laboris.
Octauo expulso numeratur adorea tauro.
In diomedis uictoria noua quadrigis.
Gerione extincto decimam dat hyberia palmam
Vndecimum mala hespidũ distracta triumphũ
Cerberus extremi suprema est meta laboris:

Argumenta duodecim libroꝝ æneidos.

Aeolus immittit uentos iunone precante:
Troianosq; uagos libycas expellit in oras.
Solaturq; uenerem dictis pater ipse dolentem:
Aeneam recipit pulchra carthagine dido:
Cui uenus ascanii sub imagine mittit amorem.

Secundi.

Cogitur æneas bellorum exponere causas:
Graiorumque dolos: & equũ: fraudẽq; sinonis
Excisamque urbem: priamiq; miserrima fata.
Vtque patrem impositum forti ceruice p ignes
Extulerit: claramq; amiserit ipse creusam.

Tertii.

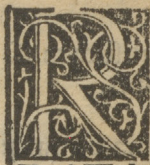
Post casum troiæ fabricata classe superstes:
Vela dat æneas: urbemque in littore thraces
Mox aliam pulsus creteis condidit oris.
Cedit & hinc: helenũq; uidet: preceptaq; sumit
Aetnæum cyclopa fuit sepelitque parentem.

Quarti.

Ardet amore graui dido soror anna suadet
Nubere:iunguntur nimbo cogente sub antro.
Incusat precibus patrem contemptus hiarbas:
Nauigat æneas iussu iouis:illa dolore
Impatiens:& amore necem sibi protinus infert.
Quinti.
In siculas iterum terras fortune reducit
Aeneam:tumuloque patris persoluit honorem.
Tum cogit naues incendere troadas iris.
Troes ibi linquunt socios:uenus anxia placat
Neptūnum:somnus palynurū mergit in undas:
Sexti.
Sacratam phœbo cumarum fertur in urbem
Rex phrygius:uatisq; petit responsa sibyllæ.
Misenum sepelit:post hæc adit infera regna.
Congressusq; patri discit genus omne suorum.
Quoq; modo casus ualeat superare futuros.
Septimi.
Tandem deueniunt laurentia troes in arua.
Et pace accepta læti noua mœnia condunt.
Nocte satam iuno furiam uocat.illa latinos
Inter:& æneidas bellum serit:& ciet arma.
Protinus auxiliis terra instruit itala turmas.
Octaui.
Vidit ut æneas summa ui bella parari:
Arcadas euandrumq; senem sibi fœdere iungit.
Dardanioq; duci sociatur hetruria tota.
Arma petit genitrix:dat mulciber:in clipeoq;
Rex pingit latias:& fortia facta nepotum.
Noni.
Ad turnum propere iunoni mittitur iris:
Infestatq; animos:aciem mouet ille phrygasque
Obsidet inde igni euersa est æneia classis.
Euryalus:nisusq; ruunt:nece prœlia noctis.
Vt turnus potitur castris:impellitur inde.
Decimi.
Placat & uxorem dictis & iurgia natæ
Iuppiter auxiliis instructus troius heros:
Aduehit:occurrūt populi:atq; in littore pugnant.
Occidit:a turno palas:uictorq; superbus
Aeneæ eripitur:mezentius interit acer.
Vndecimi.
Occisis proprium pars utraque reddit honorem
Supplicibus calydone satus negat arma latinis:
Cum turno alterno iurgat certamine drances
Aeneas equitem præmittit & obuia uirgo
Excipit:extincta rutuli dant terga camilla.
Duodecimi.
Troianis rutulisq; placet coniungere fœdus.
In rutuli rumpunt:nato uenus alma medetur
Dictamo:rutuliq; ruunt periuria uicti.
Cogitur æneæ dauni concurrere proles.
Palantea necem misero dant cingula turno.
P.V.Maronis de musarum iuuentis.
Clio gesta canens transactis tempora reddit.
Melpomene tragico proclamat mœsta boatu.
Comica lasiuo gaudet sermone thalia.
Dulciloquis calamos euterpe flatibus urget
Terpsicore affectus citharis mouet:impat auget
Plectra gerens eratho saltat pede:carmine uultu:
Carmina calliope libris heroica mandat.
Vrania poli motus scrutatur:& astra.
Signat cūcta manu:loquiturq; polymnia gestu
Mentis apollineæ uis has mouet undiq; musas
In medio residens complectit omnia phœbus.
Clio historias inuenit:melpomene tragœdias
Talia comœdias.euterpe tibias.terpsicore
Psalterium.eratho geometriam.calliope litteras.
Vrania astrologiam.polymnia rhetoricam.
Epitaphia uirorum illustrium.
Palladius.
Conditus hic ego sum:cuius modo rustica musa
Per siluas:per rus uenit ad arma uirum.
Asclepiades.
Tityron ac segetes cecini maro:& arma uirumq;
Mantua me genuit:parthenope sepelit.
Eusebius.
Virgilius iacet hic:qui pascua uersibus edit:
Et ruris cultus:& phrygies arma uiri.
Pompelianus.
Qui pecudes:qui rura canit:qui prœlia uates:
In calabris moriens hac requieuit humo.
Maximianus.
Carminibus pecudes:& rus:& bella canendo:
Nomen inextinctum uirgilius meruit.
Vitalis.
Mantua mi patria est:nomen maro:carmia siluæ
Ruraq; cum bellis:parthenope tumulus.
Basilius.
Qui siluas:& agros:qui prœlia uersibus ornat
Mole sub hac situs est ecce poeta maro.
Asmodianus.
Pastores:uates ego sum:cui rura:ducesq;
Carmina sunt:hic me pressit acerba quies.
Vouianus.
Asiluis ad agros:ab agris ad prœlia uenit.
Musa maronis adest nobilis ingenio.
Eugenius.
Bucolica expressi:& ruris præcepta colendi:
Mox cecini pugnas:mortuus hic habito.
Iulianus.
Hic data uirgilio requias:qui carmine dulci
Et pana:segetes:& fera bella canit.
Hilasius.
Pastores cecini:docui qui cultus in agris:
Prœlia descripsi:contegor hoc tumulo.
Aliud.
Subduxit morti uiuax pictura maronem:
Et quem parca tulit:reddit imago uirum.
Aliud.
Lucis damna nihil tanto nocuere poetæ
Quem presentat honos carminis:& plutei.
Virgilius.
Mantua me genuit:calabri rapuere:tenet nunc
Parthenope:cecini pascua:rura:duces.
Tristia fata tui dum fles in daphnide flacci
Docte maro fratrē diis immortalibus æquas.
Pastor arator eques:paui colui superaui:
Capras rus hostes fronde ligone manu.
Iuppiter in cælis:cæsar regit omnia terris.
Tarpeio quondam consedit columne cornix
Est bene non potuit dicere:dixit erit

Littera rem gestam loquitur: res ipsa medullam
Verbi quam uiuax mens uidet: intus habet.
Sus iuuenis serpens calu uenere sub imo
Sus iacet extinctus: serpens pede: ille ueneno.
Anguis: aper iuuenis pereunt in uulnere morsu:
Hic fremit: ille gemit: sibilat hic moriens.
Sus: serpens iuuenis pariter perire uicissim.
Dente perit iuuenis: serpens pede porcus ab ictu.

P.V. Maronis de speculo.

Redditur effigies: liquidaque tuentis in unda:
Qualis in aduerso speculorum cernitur orbe.
Formam pura refert oculis spectantibus unda.
Quales obiecti speculi fulgore uidentur:
Fōtis aquæ redeūt simulachra imitātia uerum:
Qualia leue refert speculi cum cernimus æquor:
Exprimit oppositas in mollibus unda figuras:
Leuati quales speculi ui tor ipse remittit.
Apparet mendax in limi fonte figura.
Qualem reiectat speculi nitidissimos orbis:
Vnda quieta refert alto de gurgite formas:
Ac ueluti speculum nitido splendore coruscans
Spectantis faciem mundissimus assimulat fons:
Sicut in opposito speculi solet æquore cerni.
Forma repercussus liquidarum fingit aquarum.
Qualis purifico speculorum ex orbe reducit.
Fontibus in liquidis: simplex generatur imago.
Vt solet e speculo facies splendente referri.
Effigies liquido respondet ab æquoræ fontis.
Qualis & a speculo simulatrix unde resultat:
Effingit species purissimus odor aquarum:
Palma uelut speculi uiuas imitantia formas
Fonte repulsatur depicta tuentis imago:
Ceu leui in speculo solet apparere figura.

Mira Virgilii uersus expientia.

Qua ratis egit iter iuncto boue plaustra trahunt
Postq̄ tristis hyems frigore iunxit aquas.
Sustinet unda rotam patulæ modo peruia puppi:
Vt concreta gelu marmoris instar habet.
Quas mō plaustra p̄mit undas: ratis ante secabat
Postq̄ brumali diriguere gelu.
Vnda rotam patitur: celerem nunc passa carinam.
In glaciem solidam uersus ut amnis abit.
Quæ solita est ferre unda rates: fit peruia plaustris
Vt stetit in glaciem marmore uersa nouo
Semita fit plaustro: q̄ puppis aduecta cucurrit
Postq̄ frigoribus bruma coegit aquas.
Orbita signat iter: modo qua cuius alueus exit
Stringit aquas tenus ut glacialis hyems.
Omnis iter plaustro dat qui dedit ante carinæ
Diruit ut uentis unda fit apta rotis.
Plaustra boues ducunt: qua remis acta carina est.
Postq̄ diriguit crassus inane liquor.
Vnda capaxq; ratum: plaustris iter algida p̄bet:
Frigoribus sæuis ut stetit amnis iners.
Plaustra uiam carpunt qua puppes ire solebāt:
Cum frigidus boreas obstupefecit aquas.

Mira Virgilii experientia.

Thaumantis proles uarianti ueste figuras
Multicolor picto per nubila deuolat arcu:
Iris & insigni decorat curuamine cælum:
Cum sol ardentes radios in nubila fecit:
Cum colorifico nymbos fulgore repleuit:
Apparet uarii radiis distincta coloris
Clara sub æthereis fulget thaumantia proles
Nubibus: ut radiis pluuium sol attigit hymbrē
Et picturato cælum uelamine cingit:
Discolor æthereis apparet nubibus iris:
Postquam flamiferi rapuerunt lumina solis:
Et cælum uariis miranda coloribus ornat
Vmbriferas nubes radiis ubi cōtigerit sol
Luce sub aduersa uarios iacit unda colores:
Dicitur hæc iris picto spectantibus arcu
Dum nubes radiis fulgentibus tetigit atris
Phœbus & aduerso lumine resplenduit hymbri
Tunc iacit insegnes per nubila densa colores
Mirifico nubes ambit thaumante creata:
Quas cum ex aduerso tetigit rota fulgida solis
Tunc iris uario circundat nubila cinctu
Nuncia iunonis uario decorata colore
Aethera nubificum complectitur orbe decoro
Cum phœbus radios in nubem iecit aquosam:
Nubila cum phœbus perfudit lumine claro:
Tunc fit ut humor aquæ suffulgeat: atq; color
Sub uaria specie iaciat mirabilis archus.
Tum radiis hymbres: & aquæ pēdulus humor
Frangitur: existit quam græcia nominat iris
Multorum insignis uario splendore colorum
Iris habet uarios subiecta luce colores:
Quam sol hymbriferum fulgens de luce creauit
Cum pepulit radiis obstantia nubila claris:
Luce repentina tum sol impleuit aquosus
Aduersas nubes effulget protinus iris
Picta ueste decens: & multicoloribus alis

De quattuor temporibus anni.

Vterq; nouum stabat cinctum florente corona.
Stabat nuda æstas: & spicea serta gerebat.
Stabat & autunnus calcatis sordibus uuis.
Et glacialis hyems canos hyrsuta capillos.
Vere sinum tellus aperit: floresq; ministrat.
Tempore solis aget messis fert pinguis opimas:
Fœcundos autūne lacus de uitibus imples.
Vis hyems glacie currentis alligat undas
Frigoribus pulsis nitidū uer æthera mulcet.
Scindit agros æstus phœbeis ignibus ardens.
Autūno dat hyems mixtum uicina temporum.
Albentes hæc durat aquas: & flumina nectit.
Ver pingit uario geminantia prata colore.
Ignea uestit agros culminis cæralibus æstas:
Vitibus autūnus turgentes detrahit uuas.
Ast frigore hiberno grauidus niue: nubilo æther
Vere uenus gaudet florentibus aurea sertis.
Flaua ceres æstatis habet sua tempora regna.
Vinifero autūnus summa ē tibi bacche potestas.
Imperium sæuis hyberno tempore uentis.
Vere grauis fundit tellus cum floribus herbas.
Frugiferas aruis fert æstus torrida messes.
Pomifer autūnus tenero dat palmite fructum
Mox hyems hybernis abescit operta pruinis.
Vere nouo letis decorantur floribus arua:

Et riget æſtiuis hyrſutus campus ariſtis.
Labra per autumnum muſto ſpumantia feruẽt
Et ponunt frondes hyemali frigore ſiluæ.
Ver placidum uario nectit de flore coronas.
Spicea ſerta gerit calidiſſima ſolibus æſtas.
Temporaq; autũno cingunt tua bacche racemis.
Triſtis hyems montes niueo uelamine ueſtit.
Ver agrum nitidum gemmis ſtelantibus ornat.
Et feruens æſtas pinguiſſima frugibus arua.
Mox autumnali redolet uindemia fœtu.
Frõde nemus male nudat hyẽs: amneſq; rigeſcũt
Purpureos flores humus effert uere comãti
Et cereris donis orreſcunt arua per æſtum.
Bacche tuo tempus fluit autũno liquores:
Obtegitur tellus per frigora ueſte niuali.
Vere tepet picto zephyris ſpirantibus aer.
Decreſcũt celeres æſtiuis ignibus amnes
Temperies autumne fluit tua nectare dulci.
Perq; hyemẽ lentus cælo niuis aduolat hymber
Veris honos tepidi floret: uirẽt omnia rident.
Arua ſub æſtiuis undat torrentia labris.
Vite coronatas autumnus degrauat ulmos:
Decutit ipſe rigor ſiluis hyemalis honorem.
Flore ſolum uario depingit odoriferum uer.
Falciferamq; deam meſſes remorantur in æſtu.
Dat muſto grauidas autumnus pomifer uuas.
Scythonia gratialis hyems niue cana ſeneſcit.

P.V.M. De ortu ſolis.

AVrora oceanum croceo uelamine fulgens
Liquerat: & biiugis uecta ruebat equis
Luce polum nitida perfundit candidus orbis
Et clarum emicuit ſol oriente iubar.
Roſida puniceo palantias exit amictu
Aſtrigerum inficiẽs luce oriente polum.
Sol inſigne caput radiorum ardẽnte corona
Promit ab æquoreis tethos ortus aquis.
Extulit oceano caput aureus igniferum ſol:
Fugerũt toto protinus aſtra polo.
Conceſſere deo tenebræ rebuſq; colores.
Lux iterum cunctis reddidit alma ſuis.
Tithoni cõiunx roſeo ſub lumine iubar
Inficit: & cælum lutea ſydereum.
Cum ſol igniferos currus e gurgite magno
Suſtulit: & claris aſtra fugauit equis.
Nox abit aſtrifero uelamine cincta micanti:
Et redigit ſtellas: exoriturq; dies.
Emicat oceano phœbi tota clara relicto.
Illuſtrata nitent lumine cuncta ſuo:
Aurea fulgebat roſeis aurora capillis.
Et matutino rore madebat humus.
Tethos unda uago cum proſilit æquore titan
Flamiferos uultus ore micante furens.
Exoritur phœbus perfundens luce nitẽti
Et maria: & terras: ſteliferumq; polum.
Aſtraq; ceſſerunt fulgentia crinibus aureis:
Et nox ſydereas oculit atra faces.
Sol oriens curſuſq; ſuos e gurgite tollens
Oceano: claro reddidit orbe diem.
Flamiferumq; iubar: terræq;: poloq; reduxit:
Et pepulit radiis aſtra repente ſuis.
Memnonis ut genitrix infecerat humida cælum:
Et roſeis manibus ſydera diſpulerat.
Phœbus athlanteis e fluctibus aureus orbem.
Suſtulit igniferum: luxq;: dieſq; redit.
Præuia flamiferi curſus aurora rubebat:
Extuleratq; alto gurgite phœbus equos
Noctiuagoſq; ſimul radiis uagantibus ignes
Depulerat cælo: reddideratq; dies.
Vixq; aurora ſuo rubefecerat æthera curru.
Summaq; canebat roribus herba nouis.
Proſilit e mediis cadens rota tethios undis:
Et uaga ceſſerunt ſydera ſolis equis:
Surgit ab oceano tithonis fulgida coniunx:
Et ueſte abroſea ſubruit ipſa pedes.
Tum phœbus radiis nitidum fulgentibus orbem
Depellit e tenebris: noxq; peracta fuit.

P.Vir.M. De Herculis laboribus.

COmpreſſit nemeæ primum uitutele onem.
Extincta eſt anguis quæ pululat hydra ſecundo
Tertius euictus ſus eſt erymãthius ingens.
Cornibus auratis ceruum necat ordine quarto.
Deiicit horriſono quinto ſtymphalidas arcu.
Abſtulit hippolyti ſexto ſua uincula uitæ.
Septimus angei ſtabulum labor egerit undis:
Octauo domuit magno luctamine taurum.
Tunc diomedis equos nono cũ rege perempto.
Geryonem decimo triplici cum corpore uicit.
Vndecimo abſtractus uidi noua cerberus aſtra
Poſtremo heſperidum uictor: tulit aurea mala.

P.Vir.M. De littera. y.

LIttera pythagoreæ diſcrimina ſecta bicorni
Humãæ uitæ ſpeciem preferre uidetur.
Nam uia uirtutis dextrũ petit ardua callem.
Difficilemq; aditum primum ſpectãtibus offert
Sed requiem præbet feſſis in uertice ſummo.
Molle oſtentat iter uia lata: ſed ultima meta
Præcipitat captos: uoluitq; per ardua ſaxa
Quiſquis enim duros caſus uirtutis amore
Vicerit: ille ſibi laudemq; decuſq; parabit:
Atqui deſidiam: luxumq; ſequetur inertem:
Dum fugit oppoſitos incauta mente labores.
Turpis inops ſimul miſerabile tranſigit æuum.

P.Vir.M. De ſignis cæleſtibus.

PRimus adeſt aries: tauruſq; iſignitus auro
Cornibus: & fratres: & cãcer aquatile ſignum
Tum leo terribilis ueniens: atq; innuba uirgo:
Libra ſubit: caudaq; aĩal quod dirigit ictum:
Armatuſq; arcu chiron: & corniger hircus
Fuſor atq; ſimul: & fulgentis piſcis in auro
Creditor eſt helles & proditor cicropeus:

Et gemini iuuenes:& pressus ab hercule cancer.
Horrendusq; leo sequitur cum uirgine sancta.
Libraq; lance pari:& uiolentus acumine caudæ.
Inde sagitiferi facies sæuis & capricornus:
Et qui potat aquam puer urniger:& duo pisces
Signorum princeps aries:& taurus:& una
Tyndaridæ iuuenes: & feruida brachia cancri,
Herculeusq; leo:nemeæ pauor armaq; uirgo
Libra iugo æquali pendens:& scorpius acer:
Centaurusq; senex chiron & cornua capri:
Et iuuenis gestator aquæ:piscesq; supremi.
Corniger astrorum ductor:taurusq; secundus.
Tum sydus geminũ:& cancri gemẽtis imago
Trunxq; leo:& uirgo quæ spicea munera gestat:
Et libram quam cæsar habet:chelasq; minaces.
Atq; arcu pollens:& falsi gurgitis hircus:
Vrnaq; nymbiferi: piscisq; nouissima forma
Dux aries:& frons tauri metuenda minacis.
Et ledæ soboles:& cancri torridus ignis:
Terribilisq; leo:speciesq; uirginis almæ
Momentumq; sequẽs cauda timendus adunca.
Hinc tendens arcum:liquidi caper æquoris inde
Troianusq; puer geminiq; sub æthere pisces.
Rubigenas iuuenes uictor:tauriq; trucis frons:
Et proles duplex ioui & nepa torrida flammis
Aestifer inde leo mixta cum uirgine fulgens.
Quam sequitur libra:& uiolenta cuspide sæuus
Sẽifer arcupotens:subit & capricornus aquosus
Et cui nomen aquæ faciunt:piscesq; gemelli.
Corniger in primis aries & corniger alter
Taurus:itẽ gemini:sequitur quos cancer adustus
Terribilisq; feræ species:& iusta puella:
Libra simul:nigrum ferens acumine uirus:
Centaurusq; biformis adest: pellagiq; puella:
Atq; amnẽ fundens:& pisces sidus aquosum:
Corniger ductor gregis:europæ quoq; uictor
Et duo tyrannidæ:tum cancer sole perustus.
Herculeaq; manu presus leo:& optima uirgo:
Hinc erutinæ spẽs uenit armatusq; ueneno
Scorpius:atq; sagittifer:æquoreiq; caprifrons:
Quiq; urnam gerit:& pisces duo signa sub uno
Principium signis ouium sator:inde iuuencus
Progenies duplex:& aquarum cãcer alumnus:
Pressa sub herculeis mãibus fera iustaq; uirgo
Libra subest caudaq; furens letale uenenum.
Tum geminus chirõ:& corniger æquoris alti:
Dilectusq; ioui puer:& duo sydera pisces:
Dux gregis & placidũ pandẽs sub æthera taurus
Germaniq; patres:& cancro iam comes æstus:
Atq; leo primus labor herculis & pia uirgo.
Libra comes sequitur minitas & scorpius ictu:
Et qui tela gerit centaurus:& æquoris hircus.
Deucalionis aquæ:& spicis extrema figura.
Velleris aurati fulget pecus aurea cælo
Lætus:& amphion:cancriq; figura calentis
Insequitur leo sæuus:& almæ uirginis astrum.
Hinc æquale iugum caudaq; uenenifer unca.
Centaurusq; minax arcu:& neptũnia proles.
Quiq; refudit aquas:& piscis ultimus ordo.

Versus Ouidii.

Qualis bucolicis:quãtus tellure domanda
Vitibus:arboribusq;:apibus:pecoriq;:satisq;:
Aeneadum fuerit uates:tetrasticha dicent.
Cõtineat quæ quisq; liber:lege carmina nostra
Summa uirgilianæ narrationis ĩ tribus operibus:bucolicis:georgicis:& æneide.
Pastorum musam uario certamine promit:
Ruis item dociles culturam carmĩe monstrat
Arboribus uitem:prolem quoq; iungit oliuæ.
Pastorũq; palen:& curam tradit equorum.
Tunc apium seriem mellis:& dona recenset.
Aeneas profugus intrat carthaginis oras.
Conuiuio series narratur troica belli.
Tertius complet narrantis ordine gesta.
Ardet amans dido fatum sortita supremum.
Quĩtus habet tumuli uaria spectacula patris
Infernosq; ditis manes:& regna pererrat.
Aeneas latium italas simul intrat in oras.
Intonat hic bellum tecti de culmĩe turnus.
Eurryalum:& nisum deflet cum matre iuuẽtus.
Palãti exitium:& turni deluditur orsus.
Euãder urbsq; simul multorum fũera deflet
Mezenti ĩteritus canitur:post funera lausi.
Vlta de hic fertur telo mactata camilla.
Turni uita fugit ĩfernas mœsta sub umbras.

Publii Virgilii Maronis
Ad priapum.

Carminis ĩcompti lusus lecture procaces
Conuenies latio pone supercilium.
Non soror hic hitat phœbi:non uesta sacello
Nec quæ patrio uertice data dea est.
Sed rubet hortorum custos membrosior æquo:
Qui tectum nullus uestibus inguem habet.
Aut igitur tunicam parti prætende tegendæ:
Aut quibus hæc oculis aspicis:ista lege.

Ad priapum.

Ludens hæc ego teste te priape
Horto carmina digna non libello
Scripsi non nimium laboriose.
Nec musas:tamen ut solent poetæ:
Ad non uirgineum locum uocaui.
Nam sensus mihi corq; defuisset
Castas pieridum chorum sorores
Auso dicere mẽtulam ad Priapi.
Ergo quicquid idest quod ociosus
Templi parietibus tui notaui:
In partem accipias bonam rogamus.

Priapus.

Obscure poteram tibi dicere da mihi:quod tu
Des licet assidue:nil tamen inde perit.
Da mihi quod cupies dare forsitan olim:
Dum tenet obsessas inuida barba genas.
Quodq; ioui dederat:quod raptus ab alite sacra
Miscet amatori pocula grata suo.
Quod uirgo prima cupido dat nocte marito
Dum timet alterius nulnus inepta loci.
Simplicius multo est da predicare latino
Dicere.quid faciam?crassa minerua mea est.

Ad lalagen.

Obscenas rigido deo tabellas
Ducês ex elephantidos libellis
Dat donum lalage:rogatq; tenentes:
Sic picas opus edat ad figuras.

Pr apus.

Quam puero legem fertur dixisse priapus
Versibus hic infra scripta duobus erit.
Quid meus ortus habet sumas ĩpune licebit:
Si dederis nobis quod tuus hortus habet.

Priapus.

Quod sim ligneus ut uides priapus:
Et falx lignea:ligneusq; pennis:
Prendam te tamen:& tenebo prensam:
Totanq; hanc sine fraude quantacunque est:
Tomento cytharaq; tensiorem
Ad costam tibi septimam recondam.

Priapus.

Cum loquor una mihi peccatur littera.nam te
Pædico semper:blæsaq; lingua mea est.

Ad matronas.

Matronæ procul hinc abite castæ
Turpe est uos legere impudica uerba:
Non assis faciunt:eunq; recta.
Ni mirum sapiunt:uidentq; magnam
Matronæ quoq; mentulam liberter.

Priapus.

Cur obscena mihi pars sit sine ueste requiris.
Quero tegat nullus cur sibi signa deus?
Fulmen habet mundi dominus:tenet illud apte.
Nec datur æquoreo fuscina tecta deo.
Nec mauors illum:per quem ualet:oculit ensem.
Nec latet in tepido palladis hasta sinu.
Non pudet auratas phœbum portare sagittas?
Clam ue solet pharetram ferre diana suam?
Num tegit alcides nodosæ robora clauæ?
Sub tunica uirgam num deus ales habet?
Quis baccum gracili uestem prætendere thyrso?
Quis te celata cum face uidit amor?
Nec mihi sit crimen:q mentula semper apertaẽ.
Hoc mihi sit telum desit:inermis ero.

Ad puellam.

Insulsissima quid puella rides.
Non me praxiteles:scopas ue fecit.
Non sum phidiaca manu politus:
Sed lignum rude uillicus dolauit:
Et dixit mihi tu priapus esto.
Spectas me tamen:& subinde rides.
Ni mirum tibi salsa res uidetur
Astans inguinibus columna nostris.

Priapus.

Ne prensare caue prensus nec fuste nocebo:
Sæua ne incurua uulnera falce dabo.
Traiectus conto sic extendere pedali
Vt culum rugas non habuisse putes.

Priapus.

Quædam senior hectoris parente
Cumeæ soror:ut puto:sybillæ.
Aequalis illi:quam domum reuertes
Theseus repperit in rogo iacentem:
Infirmo solet huc gradu uenire:
Rugosasq; manus ad astra tolens:
Ne desit sibi mentula rogare.
Hesterna quoq; luce dum precatur:
Dentem de tribus hic screauit unum
Tolle inquam procul:ac iube latere
Scisa sub tunica.stolaq; ruffa:
Vt semper solet:& timere lucem:
Qui tanto patet indecens hiatu
Barbato macer eminente naso:
Vt credas epicureos citari.

Priapus.

Præcidere puer moneo:futuere puella.
Barbatum furem tertia pœna manet.

Priapus.

Huc huc quisq; es:in dei salacis:
Diuerti graue ne puta sacellum:
Et si nocte fuit puella tecum:
Hac re quod metus adire:non est:
Istuc cælitibus datur seueris.
Nos uappæ sumus:& pusilla culti
Ruris numina.nos pudore pulso
Stamus sub ioue coleis apertis.
Ergo cuilibet huc licebit intret
Nigra fornicis oblitus fauilla.
Commisso mihi non satis modestas
Quicunq; attulerit manus agello:
Is me sentiet non esse spadonem.
Hic inter frutices loco remoto
Dicat forsitan hæc sibi ipse:nemo
Præcisum sciet esse me:sed errat.
Magnis testibus ista res agetur.

Ad priapum.

Qualibet hippomanes rapuit schœnida pomis
Qualibet hippomanis nobilis hortus erat.
Qualia credibile est spatiantem rure paterno
Nausicam pleno sæpe tulisse sinu
Quale fuit malum:quæ litteræ pinxit achonti:
Qua lecta cupido [illegible]acta puella [illegible]ro est:
Talia cunq; puer dominus florentis agelli
Imposuit mensæ rude priape tuæ.

Priapus.

Quid mecum tibi cycitor moleste?
Ad me quid prohibes uenire furem?
Accedat sine:laxior redibit.

Priapus.

Commoditas hæc est in nostro maxima pennæ:
Laxa quod esse mihi fœmina nulla potest.

Ad priapum.

Hic quando thelethusa circulatrix:
Quæ clunem tunica tegente nulla
Extis aptius:& altiusq; mouet:
Crissabit tibi fluctuante lumbo:
Sic ut non modo te priape posset:
Priuignum quoq; sed mouere phædræ.

Priapus.

Fulmina sub ioue sunt:neptunni fuscina telum.
Ense potens mars est:hasta minerua tua est.
Sutilibus liber committit prœlia thyrsis.
Fertur apollinea missa sagitta manu.
Herculis armata est inuicta dextera claua:
At me terribilem mentula tenta facit.

Ad priapum.

Copia me perdit tu suffragare rogatus:
Indicio nec me perde priape tuo.
Hæc quæcunq; tibi posui uernacula poma:
De sacra nulli dixeris esse uia.

Priapus.

Fœmina si furtum faciet mihi:uirq;:puerq;:
Hæc cunnum:caput hic:prebeat ille nates.

Priapus.

Quicunq; hic uiolam:rosamue carpet:
Furtiuum ue holus:aut inepta poma:
Defecti pueriq; fœminæq;:
Hac tenrigine:quam uidetis in me
Rumpatur precor usque:mentulaq;
Nec quicquam sibi pulset umbilicum.

Priapus.

Hic me custodem fœcundi uilicus orti
Mandati curam iussit habere loci.
Fur habeas pœnam:licet indignere:feramq;
Propter holus dicas:hanc ego propter holus.

Priapus.

Hoc sceptrum quod in arbore est recisum:
Nulla iam poterit uirere fronde.
Scæptrum quod pathicæ petunt puellæ
Quod quidam cupiunt tenere reges:
Cui dant oscula nobiles cinædi:
Intra uiscera furis ibit usque
Ad pubem:capulumq; coleorum.
Porro nam quis erit modus quirites?
Aut præcidite seminale membrum:
Quod totis mihi noctibus fatigant
Vicinæ sine fine prurientes.
Vernis passeribus salaciores.
Aut rumpar:nec habebitis priapum.
Ipsi cernitis fututis ut sim:
Confectusq;:macerq;:pallidusq;:
Qui quondam ruber:& ualens solebam
Fures cedere quanlibet ualentes:
Latus deficit.& periculosam
Cum tussi miser expuo saliuam.

Ad priapum.

Delitiæ populi magno notissima circo
Quintia uibratas docta mouere nates:
Cymbala cum crotalis pruriginis arma priapo
Ponit & ad ducta tympana pulsa manu:
Pro quibus:ut semper placeat spectantibus:orat.
Tantaq; ad exemplum sit sua turba dei.

Priapus.

Tui qui non bene cogitas:& ægre
Carpendo tibi temperas ab horto:
Prædicabere fuscina pedali
Quod si tam grauis:& molesta pœna
Non profecerit:altiora tangam.

Ad priapum.

Obscenis poteram priape:si non
Vti me pudet improbisq; uerbis:
Sed cum tu posito deus pudore
Ostendis mihi coleos patentes:
Cum cunno mihi mentula est uocanda.

Ad priapum.

Flace minax ex parte tui maior priape:
Ad fontem quæso dic mihi qua sit iter.
Vade per has uites:quantum si carpseris uuas:
Quas aliter sumas hospes habebis aquas.

Priapus.

Donec proterua nil mei manu carpes:
Licebit ipsa sis pudicitior uesta.
Sin hæc mei te uentris arma laxabunt:
Exire ut ipsa de tuo queas culo.

Priapus.

Vuis aridior puella passis
Buxo pallidior:nouaq; cæra:
Collatasq; sibi:suisq; membris
Formicas facit altiles uideri:
Cuius uiscera non aperta thuscus
Per pellem poterit uidere aruspex:
Quæ succo caret:utq; putris pumex:
Nemo uiderit hanc:ut expuentem:
Quam pro sanguine puluerem:scobemq;
In uenis medici putant habere:
Ad me nocte solet uenire:& affert:
Pallorem:maciemq; larualem.
Ductor ferreus insularis equæ
Laternæ uideor fricare cornu.

Priapus.

Naiades antiqui:dryadesq; habuere priapi:
Et quo tenta dei uena subiret:erat.
Nunc adeo mihi est:adeo mihi plena libido
Vt nymphas omnes interiisse putem.
Turpe quidem factu:sed nec tetigine rumpar:
Falce manu posita fiet amica manus.

Ad priapum.

Cum sacrum fieret deo salaci:
Conducta est precio puella paruo:
Communis satis omnibus futura:
Quæ quot nocte uiros peregit una
Tot uerpas tibi dedicat salignas.

Priapus.

Pædicabere fur semel.sed idem
Si prensus fueris bis irrumabo.
Quod si tertia furta molieris:
Vt pœnam patiaris hanc & illam:
Pædicaberis:irrumaberisq;

Priapus.

Notas habemus corporis quisq; formas:
Phœbus comosus:hercules lacertosus:
Trahitq; uirginis tener bacchus formam
Minerua flauo lumine:uenus peto.
Fronte crinitos arcades uides faunos:
Habet decentes nuncius deum plantas.
Tutela lemni dispares mouet gressus.
Intonsa semper æsculapio barba est.
Nemo est feroci pectorosior marte.
Quod si quis inter hæc locus mihi restat:
Deus priapo mentulatior non est.

Ad spectatores de priapo.

Cur pictum memori sit in tabella
Membrum quæritis:unde procreamur.
Cum pennis mihi forte læsus esset:
Chirurgicamq; manum miser timerem:
Diis me legitimis:nimisq; magnis:
Vt phœbo puta:filioq; phœbi

Curatum dare mentulam uerebar:
Huic dixi fer opem priape parti:
Cuius tu pater ipse par uideris:
Qua salua sine sectione facta:
Ponetur tibi picta:quam leuaris
Parua consimiliq; concolorq;:
Promissit fore:mentulamq; mouit:
Pro nutu deus:& rogata fecit.

Priapus.

Simpliciter tibi me quodcunq; ẽ dicere oportet
Natura est quoniam semper aperta mihi.
Pædicare uolo:tu uis decerpere poma.
Quod peto si dederis:quod petis accipies

Priapus.

Forma mercurius potest placere.
Forma conspiciendus est apollo.
Formosus quoq; pingitur lyeus.
Formosissimus est omnium cupido:
Me pulchra fateor carere forma.
Verum mentula luculenta nostra est.
Hanc mauult sibi:q̃ deos priores:
Si qua est non fatui puella cunni.

De theletusa.

Nota suburranas inter theletusa puellas:
Quæ puto de quæstu libera facta suo est.
Cingit in aurata pennem tibi sancte corona.
Hunc pathicæ summi numinis instar habent

Priapus.

Quisquis uenerit huc poeta fiat.
Et uersus mihi dedicet iocosos
Qui non fecerit:inter eruditos
Fiscosissimus ambulet poetas.

Ad priapum.

Lætus aristagoras natis bene uillicus uuis
De cæra facta dat tibi poma deus
At tu sacrati contentus imagine pomi:
Fac ueros fructus ille priape ferat.

Priapus.

Nolite omnia quæ dico putare
Per lusum mihi per iocumq; dici.
Deprensos quoq; terq; quaterq; fures
Omnes non dubitetis irrumabo.

Priapus.

Velle quid hanc dicas:quis sim ligneus:hastam:
Oscula dat medio si qua puella mihi?
Augure non opus est in me mihi credite dixit
Vetetur ueris usibus hasta rudis.

Priapus.

Cum quendam rigidus deus uideret
Feruenti caput ustulare ferro:
Vt mauræ similis foret puellæ:
Heus tibi inquit dicimus cinæde:
Vras te licet:usque torquearis:
Num tandem prior es puella quæso
Quam sunt mentula quos habet capilli?

Priapus.

O non candidior puella mauro:
Sed mollior omnibus cinædis:
Pygmæo breuior gruem timenti:
Vrsis asperior:pilosiorq;:
Medis laxior:indicis libratis:
Manes hic licet:ut libenter ires.
Nam quanuis uidear satis paratus.
Erucarum opus est decem manipulis:
Fossas inguinis ut teram:dolemq;:
Cunni uermiculo scaturientes.

Priapus.

Quicunq; uestrum qui uenitis ad cœnam:
Libare nullos sustinet mihi uersus:
Illius uxor:aut amica riualem
Lasciuiendo languidum precor reddat.
Et ipse nocte longa dormiat solus:
Libidinosis incitatus erucis.

Priapus.

Quod partem madidam mei uidetis:
Per quam significator priapus esse:
Non ros est mihi crede:nec pruina:
Sed quod sponte sua solet remitti:
Cum meus est pathicæ memor puellæ.

Priapus.

Tu cuicunq; uides circa tentoria nostra
Non nimium casti carmina plena ioci:
Versibus obscenis offendi desine.non est
Mentula subducti nostra supercilii.

Ad priapum.

Quædam:si placet hoc tibi priape:
Ficosissima me puella ludit
Et non dat mihi:nec negat daturam.
Causas inuenit usq; differendi:
Quæ si contigerit fruenda nobis:
Totam comparibus priape nostris
Cingemus tibi mentulam coronis.

Priapus.

Quid hoc nogocii est? qua ue suspicer causa
Venire in hortum plurimos meum fures?
Cum quisquis in nos incidat:luat pœnas?
Et usque curuos excauetur ad lumbos?
Non ficus hic est præferenda uicinæ
Vuæq;:quales flaua non legit crete.
Non mala truncis asseruanda picenis.
Pirum ue:tanto quod periculo captes.
Magis quæ cæra luteum noua prunum.
Sorbum ue uentres lubricos moraturum:
Præpinguem rami nec mei ferunt morum:
Nucem ue longam.quæ uocatur alna.
Amygdalum ue flore purpureo fulgens.
Non brassicarum fero glosior caules.
Betæ ue quantas hortus educat nullus.
Crescens ue semper in suum caput portum:
Nec seminosas ad cucurbitas quenquam
Ad ocimum ue:cucumeres ue humi fusos:
Venire crede:sessilles ue lactucas.
Ne ue salaces nocte tollat erucas.
Mentaq; olentem cum salubribus rutis:
Acresq; cepas:aliumq; furatum.
Quæ cuncta quis nostro habeamus in septo
Non pauciora proximi ferunt horti.
Quibus relictis in mihi laboratum
Locum uenitis improbissimi fures.
Ni mirum apertam conuolatis ad prædam.
Et uos hoc ipsum quod minamur:inuitat.

priapus.

Heus tu non bene qui manum rapacem
Mandato mihi continens ab horto:
Iam primum stator hic libidinosus
Alternis sed eundo & redeundo
Porta te faciet patentiorem:
Accedent duo qui latus tuentur
Pulchre pensilibus peculiati:
Quiq; te male foderit iacentem
Ad portam ueniet salax asellus.
Nil est deterius mutoniatis.
Quare si sapis hoc malum cauebis:
Cum tantum scias esse mentularum.

Ad priapum.

Contentus modico bacchus solet esse racemo:
Cum capiant altos uix sua musta lacus.
Magnaq; fœcundis cum messibus arca desit:
In cereris crines una corona datur.
Tu quoq; diue minor maiorum exempla secutus
Quamuis pauca damus consule poma boni:

Priapus.

E.d.si scribas:temonemq; insuper adas.
Qui medium d uult scindere:pictus erit.

Priapus.

Credere quis posset:falcem quoq; turpe fateri
De digitis fures surripuisse meis?
Nec mouet amissi tam me iactura pudorq;:
Quam præbent iustos altera tela metus
Quæ si perdidero:patria mulctabor:& olim
Ille tuus ciuis lampsacæ gallus ero.

Priapus.

Derides quoq; fur:& impudicum
Ostendis digitum mihi minanti:
Heu me miserum quid ista lignum est.
Quæ me terribilem facit uideri?
Mandabo domino tamen salaci:
Vt pro me uellit irrumare fures.

Priapus.

Cornix:& caries:uetusq; bustum
Turba putrida facta sacculorum:
Quæ forsan potuisset esse nutrix
Tithoni:priamiq;:nestorisq;:
Illis in pueris anus fuisset.
Nec desim sibi me rogat fututor.
Quid si nunc roget ut puella fiat
Si minimos tamen hæc habet:puella est.

Priapus.

Quicunq; nostram fur fefellerit fidem:
Effœminato culo eminet procul:
Quæq; hæc proterua carpserit manu poma
Puella:nullum inueniat fututorem.
Prædictum tibi ne rogare possis:
Si fur ueneris:impudicus eris.

Ad priapum.

Si quod babes uersus:tot haberes poma priape:
Esses antiquo ditior alcinoo.

Priapus in persona mali.

Quid frustra quereris colone mecum:
Quod quondam bene fructuosa malus
Autumnis sterilis duobus astem?
Non me prægrauat ut putas senectus.
Nec sum grandine uerberata dura.
Nec gemmas meo germine exeuntis
Sæui frigoris ustulauit aura.
Nec uenti:pluuiæ ue:siccitas ue.
Quod de se quæritis:malum dederunt.
Non sturnus mihi:gracculus ue raptor:
Aut cornix anus:aut aquo sus anser:
Aut coruus nocuit siticulosus.
Sed quia carmina pessimi poetæ.
Ramis sustineo laboriosus.

Priapus.

Securi dormite canes:custodiat hortum
Cum sibi dilecta simius erigone.

Priapus.

Parum est mihi quod hic fixi sedem
Agente terram per canicula rimas
Saticulosam sustinens æstatem:
Parumq; sinus superfluunt hymbres
Et in capillos grandines cadunt nostros.
Rigetq; dura barba iuncta cristallo:
Parumq; acta sub laboribus lucem
Parem diebus præuigil traho noctem
Huc addeq; me terribiles fuste
Manus sine arte rusticæ dolauerunt:
Interq; cunctos uultus deos numen
Cucurbitarum ligneus uocor custos:
Accedit istis impudentiæ signum
Libidinosa tenta piramis neruo
Ad hanc puella pene nomen adieci
Solet uenire cum suo fututore:
Quæ tot figuris quot philenis enarrat
Non inuentis prinosa discedit.

Priapus.

Quidam mollior anseris medulla
Furatum uenit huc amore pœnæ.
Furetur licet usque:non uidebo.

Ad priapum.

Hic tibi qui rostro crescentia lilia mersit:
Cadetur tepida uictima porcus ara.
Nec tamen extraneum facias pecus omne priape
Horti sit facias ianua clausa tui.

Priapus.

Tu quæ ne uideas noram uirilem
Hinc auerteris ut decet pudicam.
Nimirum nisi quod times uidere:
Intra uiscera habere concupiscis.

Priapus.

Penelopes primam:didonis prima sequatur:
Et primam cani:syllaba prima remi.
Quodq; fit ex illis:mihi tu deprensus in horto
Fur dabis:hac pœna cupa luenda tua est.

Priapus.

Rusticus indocte siquid dixisse uidebor
Da ueniam:libros non lego:poma lego.
Sed rudis hic dominum totiens audire legentem
Constitui:meracas edidiciq; notas.
Psoleon ille uocat.quod nos psolenta uocamus.
Id quod nos culum:culeon ille uocat.
Merdaleon certa nisi res non munda uocatur:
Et pædiconum mentula merdalea.

Priapus.

Quod nisi tenario placuisset troica cunno:

Mentula quod caneret non habuisset opus.
Mentula tantalidæ bene si non nota fuisset:
Nil senior chryses quod quereretur erat.
Hæc eadem socium tenera spoliauit amica:
Quæq; erat æacide maluit esse suam.
Ille pelethronium cecinit miserabile carmen
Ad citharam:cithara tentior ipse sua.
Nobilis hinc nota nempe incipit ilias ira.
Principium sacri carminis illa fuit.
Altera materia est error fallentis ulyxi:
Si uerum queras:hunc quoq; mouit amor.
Hinc legitur radix de qua flos aureus exit.
Quæ cur moly uocat:mentula moly fuit.
Hinc legimus circen:atlantiademq; calypson
Grandia dulichii ista tulisse uiri.
Huius & alcinoi mirata est filia membrum
Frondenti ramo uix potuisse tegi.
Ad uetulam tamé ille suam properabat: & omnis
Spes erat in cunno penelopea tua.
Quæ sic casta manes:ut iam conuiuia uisas:
Vtq; fututorum sit tua plena domus.
E quibus ut scires quicunq; ualentior esset:
Hæc es ad arrectos uerba locuta procos:
Nemo meo melius neruum tendebat ulyxe
Siue illi laterum:seu fuit artis opus.
Qui quoniam periit:modo uos incendite qualẽ
Esse uirum sciero:uir sit ut ille meus.
Hac ego penelope potui tibi lege placere:
Illo se nondum tempore factus eram.

Priapus.

Dum fici tibi suauitas subibit:
Et iam porrigere huc manum licebit:
Ad me respice fur:& æstimato
Quod pondo tibi mentulam est cacandum.

Priapus.

Sit pauper mihi sit:& inquilinus:
Qui libum dederat:mollaq; fusa.
Quare partibus additis in ignem
Sacro protinus hinc abit peracto.
Vicini canis huc subinde uenit
Nitorem puto prosecuta fumi:
Quæ libamine mentulæ comeso
Tota nocte mihi litat rigendo.
At uos amplius hoc loco cauete.
Quicquam ponere:ne famelicorum
Ad me turba uellit canum uenire:
Ne dum me colitis:meumq; numen:
Custodes habeatis irrumatos.

Priapus.

Si commissa meæ carpes pomaria curæ
Dulcia:quid doleam perdere:doctus eris.

Ad priapum.

Curam pomarii diligens priape facito.
Rubricato furibus minare mutino.

Priapus.

Quod mouear non est:quia si furaberis ipse
Grandia mala:tibi brachia macra dabo.

Priapus.

Obliquis pathicæ quid me spectaris ocellis?
Stat non inguinibus mentula tenta meis.
Quæ tamen ex animis nnuc est:& inutile lignum:
Vtilis hæc aram si dederitis:erit.
Per medios ibit pueros:mediasq; puellas
Mentula:barbatis non nisi summa petet.

Quæ quorum locorum sint numina.

Dodona tibi iuppiter sacrata est.
Iunoni samos:& mycenæ dites:
Vndæ tenedos æquorisq; regi.
Pallas cecropias tuetur arces.
Delphos pythius orbis umbilicum.
Cretem delia:cynthiosq; colles.
Faunus mænalos:arcadumq; siluas.
Tutella rodos est beata solis.
Gades herculis:humidumq; tybur:
Cyllene celleri deo niuosa
Tardo gratior æstuosa lemnos.
Aethneæ cererem nurus frequentant.
Raptam cocytos ostreosa diuam.
Formosamq; uenerem:gnidos:paphosq;:
Mortales tibi lampsacum dicarunt.

Priapus.

Quod sim iam senior:meumq; canis
Cum barba caput albica capillis:
Deprensos ego perforare possum
Tithonum:priamumq;:nestoremq;:
Immanem mihi stomachum uidetis:
Qui densam facitis subinde sæpem.
Et fures prohibetis huc adire.
Hoc est læderet:dum iuuatis:hoc est
Non admittere ad aucupem uolucres.
Obstructa est uia:nec licet iacenti
Iactura natis expiare culpam.
Ergo qui prius usque & usque
Furum scindere podices solebam:
Per noctes aliquot diesq; cesso.
Pœnas do quoq;:quod satis superq; est
In semenq; abeo:salaxq; quondam
Non uitam perago:quis hoc putaret
Vt lusus citharœdus abstineret?
At uos ne peream situ senili:
Queso desinite esse diligentes.
Ne ue imponite fibulam priapo.

Priapus.

At dii:deæq; dentibus tuis escam
Negent:amicas cunni ligni uicinæ:
Per quem puella foris ante:nec mendax:
Et quæ solebat impigro celer passu
Ad nos uenire nunc missella landace
Vix posse iurat ambulare pro focis.

Ad priapum.

Priape quod sis fascino grauis tenero:
Quod exprobauit hic tibi suo uersu
Poeta noster:erubescere hoc noli.
Non est poeta sarcinosior nostro.

Priapus.

Vt non longa satis bene:non stat mentula crassa:
Et quam si tractes.crescere posse putes.
Me miserum cupidas fallit mensura puellas.
Non habet hoc aliud mentula maius eo.
Vtilior tydeus:qui si quid credis homero
Ingenio pugnax corpore paruus erat:
Sed potuit damno nobis nouitasq;:pudorq;:

Esse repellendus sepius iste mihi.

Ad priapum.

Dum uiuis sperare decet:tu rustice custos.
Hucades:& neruis tente priape faue.

Ad priapum.

Rusticus ærarii quondam:nunc uillicus horti:
Hæc tibi perspecta templa priape dico.
Pro quibus officiis si fas est:sancte paciscor:
Assiduus custos ruris ut esse uelis.
Improbus ut si quis nostrum uiolabit agellum
Hunc tu:sed taceo:scis puto quod sequitur.

Querela priapi.

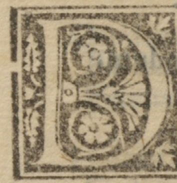
Quid hoc noui est.quid ira nuncia deum.
Silente nocte candidus mihi puer
Repente cum iaceret abditus sinu:
Venus erat quieta:nec uiriliter.
Iners senile penis extulit caput
Placet priape qui sub arboribus comis
Soles sacrum reuinctus pampino caput
Ruber sedere cum rubente fascino.
At o priape sæpe floribus nouis
Tuas sine arte deligauimus comas:
Abegimusq; uoce sæpe cum tibi
Senex ue coruus:impiger ue gracchulus
Sacrum feriret ore corneo caput
Vale nefande destitutor inguinum:
Valle priape:debeo tibi nihil.
Iacebis inter arua squalidus situ.
Carnifice ille sæuus usq; bene
Fricabit obloquium latus lutosus
O scelesté pennis:o cui meum malum
Licet querare:nec tibi tener puer
Patebit ullus.imminente qui toro
Iuuante uerset arte nobilem natem:
Puella nec iocosa nec leui manu.
Fouebit apprimetue lucidum femur:
Bidens amica romuli senis memor
Paratur inter arua:cuius inguina.
Vacuaq; pelle tectus inguinm gelu
Araneosus obsidet fores situs.
Tibi hæc parantur ut tuus ter aut quater.
Voret profunda fossa lubricum caput:
Licebit hebes:aut languentior cubes.
Hæres & usq; ah miser miser
Triplex quadruplexq; complens specum
Superbia ista proderit nihil simul.
Vagum sonante merseris caput luto
Quid iners piget ne lentitudinis
Licebit hoc multus auferas semel:
Sed ille cum redibit aureus puer
Simul sonante senseris iter pede
Repente neruos excitet libidine:
Et inquietus inguina arriget tumor:
Neq; mutare possit usq; dum mihi
Venus iocosa mole ruperit latus.

DOMITII CALDERINI VERONENSIS COMMENTARII IN PVBLII VIRGILII MARONIS ELEGIAM.

Defleram Iuuenis tristi mō carmine fata: Non compertū habemus cuius hæc elegia fuerit.neq;.n. Virgilio ascribi pōt ex dicendi charactere nec est alter auctor quē ea tēpestate existimemus scripsisse:ueq; non desunt q Lactantii firmiani opus dicāt.Eo.n.stilo uersari uidetur:quo & eius uiri scripta uident.sūma tamē oīs ē:ut Mecœnatē laudet:pariterq; filii ipsius mortē defleat. Iuuenis:filii mei q īmatura morte peremptus fuit. Seui merenti:qui iā diē suū obierat:Vt sicut. Iuuenes:filiū mecœnatis. Auo annoso:in genere dixit neq;.n.mecœnatis auus longo uixisse tēpore tradit. undē quēpiā alium longioris uitæ hominē notauit. Annoso:antiquissimo. Ratis: rates trabes iscultæ appellabant:nauigio postea accōmodatæ sunt:& ꝓ nauibus ponunt. Ratis:acherontis.Carina appellat trabs illa in fundo nauis quam circum tabulæ tā q̄ brachia affinguntur:etiam pro naui ponūtur. Lacus uastos fluminis læthei per quod charon animas transfert. Amici illius:quoniam habuit consuetudinem. Tecum o mecœnas: Nō habui familiaritatem illius filii tui. Opus:Si habet per hanc epistolam de obitu filii mecœnatis eidem se factum amicū. Regis ethrusci:quia mecœnas natus erat ex nobili stirpe ac regia aretinorum. Vnde & Horatius Mecœnas atauis edite regibus. Vrbis erat custos: Quoniam Cæsare in bella concedente Mecœna

Elegia in Mecœnatis obitu:quæ dicitur Virgilii:cum non sit.

Defleram iuuenis tristi modo carmine fata.
Sunt etiam merito carmina dāda seni.
Vt iuuenis deflendus erat:tā candidus:& tā
Longius annoso uiuere dignus auo.
In religata ratis nunquam defessa carina
It redit in uastos semper onusta lacus.
Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta.
Non oblita rapit sed tamen illa senes.
Nec mihi mecœnas tecum fuit usus amici
Illius:hoc ergo conciliauit opus.
Fidus eras nobis.nam propter cæsaris arma
Cæsaris:& similem propter ī arma fidem.
Regis eras genus hetrusci:tu cæsaris almi
Dextra romanæ tu uigil urbis eras
Omnia cum posse:tanto tam carus amico
Te sensit nemo posse nocere tamen.
Pallade cum docta phœbus donauerat artes
Tu decus:& laudes huius:& huius eras.
Vincit uulgares uincit peritus harenas:
Littore ī extremo quas simul unda mouet.

Quod discinctus eras:aio quoq; carpit̃ uno
Diluuii ac nimia simplicitate tua.
Sic illi uixere quibus fuit aurea uirgo:
Quæ bene præcincto post mõ pulsa fugit.
Inuide quid tandem tunicæ nocuere solutæ:
Aut tibi uentosi quid nocuere sinus:
Nũ minus urbis erat custos:& cæsaris obses:
Num tibi non tutas fecit in urbe uias:
Nocte sub obscura quis te spoliauit amanté:
Quis tetigit ferro durior ipse latus.
Maius erat potuisse tamen:nec uelle triũphos
Maiores maius abstinuisse fuit.
Maluit umbrosã quercũ:nymphasq; canẽtes
Paucaq; pomosi iugera certa soli.
Pierides phœbumq; colens ĩ mollibus hortis
Sederat argutas garrulus inter aues.
Marmora meonii uicunt monumenta libelli.
Viuitur ingenio:cætera mortis erunt.
Quid faceret:defũctus erat:comes ĩpiger idẽ
Miles:& augusti fortiter usq; pius.
Illum piscosi uiderunt saxa pelori
Ignibus hostiles reddere ligna rates.
Puluere in æmathio fortem uidere philippi
Quã tener ille fuit:tam grauis hostis erat.
Cum freta niliacæ texerunt lata carinæ
Fortis erat circum:fortis & ante ducem.
Militis æoi fugientis terga secutus
Territus ad nili dum fugit ille caput.
Pax erat:hæc illos laxarunt ocia cultus.
Omnia uictores marte sedente decent.
Actius ipse lyram plectro percussit eburno
Postquam uictrices conticuere tubæ.
Hic modo miles erat:ne posset fœmina romã
Dotalem stupri turpis habere sui.
Hic tela in profugos tantum curauerat arcum
Misit ad extremos exorientis equos.
Bacche coloratos postquam deuicimus idos:
Potasti galea dulce iuuante merum.
Et tibi securo tunicæ fluxere solutæ:
Te puto purpureas tunc habuisse duas.
Sũ memor:& certe memini sic ducere thyrsos
Bacchia purpurea candidiora niue.
Et tibi thyrsus erat gemmis ornatus:& auro.
Serpentes hederæ uix habuere locum.
Argentata tuos etiam sandalia talos.
Vixerunt:certe:nec puto bacche negas.

tem urbis romæ custodem & gubernatorem reliqs/se cõstat. Posse nocés:cõmendat ex animi tranquillitate & mansuetudine:quia de nomine ulcisci uoluit.

Pallade:designat Mecœnaté artibus liberalibus præstãtissimis:hic litteratos semp coluit pariter rem militarem amauit cuius artis & dea pallas est. Vincit uulgares:ostẽdit doctria Mecœnaté & reg̃ pitia non sanguinis claritaté principatũ adéptũ fuisse : atq; aliis p̃stantissimis prælatum. Vulgares:populares. Arenas:in extremo littore dicit̃ Mecœnaté sapienté lupare omnes gẽmas & lapides p̃ciosos q nascũtur in mari. Extremo oriẽte:Oui.Induitis collo lapides oriente petitos. Discinctus:ostẽdit Mecœnatem molli ac effœminato fuisse corpore:uerum magnãimitate & simplicitate uitæ p̃stantissimæ:q̃lis fuisse traditur:& diluuii tẽpestate:in qua p tẽpore & necessitate quisq; ad uillæ cultũ nitebat̃ & opportunitatem Discincti enim homines laxi ac molles & minime apti appellãtur.Hortensium discinctum hominé & ut nepotem & luxuriosum appellauit:cõtra cictos illustres& omnibus laboribos exercitos atq; expeditos ĩtelligimus.

Aío tuo.i.magnitudine animi tui. Diluuii:qualis simplicitas fuit tempore diluuii. Sic uixere : laudat ip̃um a iusticia. Virgo:iusticia:quæ una cũ pudicitia nequitiã mundi reliquisse proditum est non cũ fide ut multi scribũt:dicẽte Iuuenale ĩ satyra Credo pudicitiã saturno rege moratam:Postquam ad superos astrea recessit Hac comite atq; duæ piter fugere sorores:& hoc cũ de pudicitia loqueret̃. Præcinctos:industres. Inuide:ad inuidos q criminabantur ex corporis mollicie:ac dicit illã animi prudentiã compescitam:sic quæ nihil offuisse. Solutæ aut tibi uentosi: notat uestiũ tenuitatem.quæ uẽtos faciũt.Dicit tempore quo gubernator urbis relictus est ab Augusto Siciliã petente urbẽ omni ĩpedimẽto liberam fuisse.

Quis spoliauit.q.d.nemo te spoliauit amanté. Ip̃e: solet dictiões nõnunq̃ uacare teste Seruio:quoniam: Virgi.inqt Nũc dextra ĩgeminãs nunc ille sinistra ille enim abũdat. Maius erat: laudat Mecœnaté:qa non erat ambitiosus ĩ desiderãdis triũphis cũ potuisset habere.tũ ab illis se abstinuit:qđ qdẽ maius fuit. Nymphas:musas. Iugera:habuit.n.hæc iugera in æsqliis: & his cõtẽtus ab Hora.fuisse perhibet̃:nisi qđ ĩ ædificiorũ molle rep̃hẽdit̃ : ex qua exulãs ĩ sabinis & ip̃ius Horatii agrũ spectar̃ poterat. Pierides phœbũ:colẽs ip̃e Mecœnas musas studiosissime uenerabat̃ poetas: ut Virgiliũ:Horatiũ: Propertiũ. Argutas : sonoras q̃ aues erant i tuis hortis:uel aues poetas ĩtelligit.q.d. Mecœnatẽ esse numerandum inter sonoros poetas.

Meonii:cõmendat Mecœnatem a poetica. Meon: idest Homeri:nam uariæ fuerunt sententiæ de ipsi/us patria ephorus.n.cumæum dixit : pindarus smyrnæum & chium Antimachus:& Nicander Colophonium:Aristarchus & Dionysius Atheniensem:Ari/stoteles hietem:nonnulli salaminium:alii argiuum contendunt.Oui.Meoniũ:unde est : Aspice mœnidẽ a quo ceu fonte peremni Vatum pieriis ora rigantur aqs. Marmora:marmorea. Faceret:facere poterat.

Defunctus:emeritus. Pius:pii dicunt̃ qui maiores suos excolũt. Illũ piscosi:Octauius uicit Sextũ pompeium bello nauali in mari siculo. Piscosi : Asperi.

Pelori:pelorus sūmis est ex promōtoriis siciliæ ad uersus Italiam. Rates.s.Sexti pompeii. Puluere in æmathio:æmathia appellat Thessalia ab Aemathione filio Deucaliōis. Saxa pelori:notat Mecœnatem fuisse secutū Augustū i bello cōtra Sextū pōpeiū per Agrippam & fratrē:& cōmissa pugna non a carybdi & scylla ea pte q̄ pelorus italiā respicit. Piscosi.n.dicit qa circa ipsum promontoriū propter aspera saxa optimi sunt pisces. Illū: Mecœnatem. Ignibus.i.incēdere naues Inimicoꝝ. Philippi:campi thessaliæ a philippo rege denominati. Puluere æmathio: idest certamine:nā & contra Cassium & Brutum Mecœnas Octauiū secutus ē. Tener fuit secūdū Senecam:q eum mollissimum dixit corpore etiam effœminato.

Niliacæ carinæ:significat & illū fuisse secutū Augu. ad bellum actiacum habitum tamen contra Antonium & Cleopatram:quā nauigia sequebant ægyptiaca unde niliacæ dixit. Circum: quando erat & ante & circū Augu.erat semp fortis. Secutus: Octauius uictoria potitus ē de Antonio & Cleopatra: quā idē Antonius imperio urbis ornare pollicitus fuerat in stupri præmium: uerum deuictus est: & Cleopatra Alexādriam usq; ad nil caput aufugit. Aeoi: autē militis quia ex oriēte ipsam plures sunt secuti:& Herodes rex iudeoꝝ:& amathus arabiæ:& Polemō ex pōto & bessi: & Philadelphus ex paphlagonia: & glices quando Mithridates ex comagena Amyntas lycaonius ex mauritania:& pene totus oriens. Ipse:Mecœnas: q exactis bellis dedit opam musicæ & poeticæ.

Hic:Mecœnas. Fœmīa turpis:ceopatra meretrix.

Dotalem:quia in cōuiuiis & crapulis Antonius promiserat imperium urbis:hic Mecœnas in profugos ægyptios fugientes quos pepulit usq; ad orientem.

Bacche:uertit serm onem ad Bacchum & colligere hinc possumus ex poetæ uerbis: qui uictoriæ & triumpho ipsius dei interfuisset: se dicit Gallum poetā opus hoc scripsisse: quippe in cuius corpus euphorbi & pithagoræ ac Homeri & ennii aīo intrasse probat:ueꝝ fuerit sit uel ne incertū hēo. Quicūq;. Ille sit omnino refert. Coloratos:nigros factos calor solis. Alibi Vir.ī geor.iiii.usq; coloratis amnis deuexus ab indis. Tunicæ:uestes lōge duas.s.uestes habuisse eo tpe. Thyrsos:hastas pāpinis iuolutis: qbus in sacris Bacchi & choreis utebāt. Purpura:ēt repit alba quū ꝑprie sit rubra: Tibi cōsulto:o bacche. Vix habuere:tygres uix hēbāt locū pp multitudinē gēmaꝝ seu serpētū. Sādalia:gēus calciamētoꝝ alboꝝ: qbus magni uiri utebant. Noua: non militarie sed dulcia & amori apta. Impiger:alcide uertit sermonē ad Herculem. Defuncto.i.qui euasisti a multis laboribus.

Puella tenera:qa habebat Oniphalem: cui secūdum oraculum responsum parere coactus erat.Dum nauigans in aphricam a quorundā ex amicis suis sponte esset uenundatus:illa enim Iordane menioꝝ idest lydioꝝ reginæ filia fuit. Nemæi laboris habito ī silua nemea propter mortem leonis.circa montem tritonem & etiam ī apro erymātheo arcadiæ agros deuastāte:& mādatū erat ut eum uiuum afferret. Morsu:nam mulieres filando solent mordere fila. Nodos:quia Oniphale faciebat multos nodos causa tua o Hercules:quoniā & tu idē faciebas. Torsa: mem-

Mollius es solito mecum tum multa locutus:
  Et tibi consulto uerba fuere noua.
Impiger alcide multo defuncte labore.
  Sic memorant curas te posuisse tuas:
Sic tecum tenera lætum lusisse puella
  Oblitum nemeæ iamq; erymanthe tui.
Vltra nunquid erat:torsisti police fusos:
  Lenisti morsu leuia fila parum.
Percussit crebros te propter lydi nodos:
  Te propter dura stamina rupta manu.
Lidia te tunicas iussit lasiua fluentes
  Inter lanificas ducere sæpe suas.
Claua torosa tibi pariter cum pelle iacebat:
  Quam pede suspenso percutiebat amor.
Quis fore credebat cū iā premit īpiger īfans
  Hydros ingentes uix capiente manu.
Tunc ne renascentē tereret uelociter hydrā:
  Frangeret immanes uel diomedis equos:
Vel tribus aduersis coēm fratribus aluum
  Et sex aduersas solus in arma manus.
Fudit & æolidas postq̄ dominator olympi
  Dicitur in nidum procubuisse bouem.
Atq; aquilā misisse suam:quæ quereret equis
  Posset armaturo uina referre ioui.
Valle sub idæa:dum te formose sacerdos
  Inuenit:& presso molliter ungue rapit.
Sic est.uictor amet.uictor potiatur i umbra.
  Victor odorata dormiat inque rosa.
Victorem uictus mutuat.metus imperet illi.
  Membra nec īstrata cernere discat humo.
Tempora dispensat usus:& tempora cultus.
  Hæc homīes:pecudes:hæc moderāt aues.
Lux est:taurus arat.nox est.requiescit arator.
  Liberat emerito feruida colla boui.
Cōglutinātur aquæ.scopulis se cōdit hirundo
  Verberat & gelidos garrula uere lacus.
Cæsar amicus erat:poterat uisisse solute
  Cum iam cæsarides quod cupiebat:erat.
Indulsit merito:non est temerarius ille.
  Vicimus augusto iudice dignus erat.
Ergo saxa parens postquam scyllia legit
  Cyaneosq; metus iam religanda ratis.
Viscera disciecti mutauit arietis agni
  Aetas:& succis amne perita suis.
His te mecœnas iuuenescere posse decebat.
  Hæc utinam nobis calchidos herba foret.

Reddit̃ arboribus flores reuirentibus æſtas.
Ergo non homini quod fuit ante redit?
Viuaceſq; magis ceruos decet eſſe pauentes:
Si quorum in torua cornua fronte rigent.
Viuere cornices multos dicuntur in annos.
Cur non anguſta conditione ſumus.
Paſcitur auroræ tithonus nectare coniunx:
Atq; ita iam tremulo nulla ſenecta nocet.
Vt tibi uita foret ſemper medicamine ſacro:
Te uellem auroræ complacuiſſe uirum:
Illius aptus eras croceo recubare cubili.
Tu dare purpurea lora regenda manu.
Tum mulcere iubam:tũ iam torſiſſet habẽas
Procedente die reſpicientis equi.
Q ueſiuere tori iuuenem:ſic heſperon illum:
Q uem nexum medio ſoluit in igne uẽus.
Q uẽ nunc i fuſcis placida ſub nocte nitentẽ:
Luciferum contra currere cernis equis.
Hic tibi coritium:caſias hic donat olentis:
Hic & palmiferis balſama miſſa iugis.
Nũc preciũ cãdoris hẽs:nũc reddit̃ umbris.
Ve ſumus obliti decubuiſſe ſenem.
Ter pylium fleuere ſui ter noſtra canum
Dicebant tamen hunc non ſatis eſſe ſenem:
Neſtoris annoſa uiciſſem ſecula:ſi me
Diſpenſate tibi ſtamina nempe forent.
Nunc ego qd poſſum? tellus leuis oſſa teneto.
Pendula librato pondus & ipſa tuum.
Semper ſerta tibi dabimus:tibi ſemp odores
Nonnunquam ſitiens florida ſemper eris.
Sic eſt mœcenas fato ueniente locutus
Frigidus & iam:iam tum moriturus erat.
Me ne inquit iuuenis primæui turpiter ante
Anguſtam bruti non cecidiſſe fidem.
Pectore maturo fuerat puer:integer æuo
Et magnum magni cæſaris illud opus.
Diſſidio uellemq; prius:non omnia dici
Inciditq; pudor quæ prope dixit amor.
Sed mãifeſtus erat moriens:quærebat amatæ
Coniugis amplexus:oſcula:uerba: manus
Si tamen hoc ſatis:uixi te cæſare amico.
Et morior dixit:dum morior q; ſatis.
Mollibus ex oculis aliqs procedet & humor:
Cum dicar ſubita uoce fuiſſe tibi.
Hoc tibi contingat:iaceam tellure ſub æqua:
Nec tamen hoc ultra me potuiſſe uelim.

broſa ex duro amore uerſus Oniphalem. Pede ſu-
ſpenſo:quia Hercules ſuſpendebat pedem ſuum ſup
pedem aiacem:ſicut ſæpius nos fecimus renaſcẽtem
propter fœcũditatem capitis. Equos:equos Threii
cii Diomedis humana carne ueſcẽtes ĩteremit Her-
cules. Tribus fratribus: Geryoné tangit qui in iſula
erythrea exiſtens tria corpora habebat: & ſic ſex ma-
nus. Aluũ:uẽtrẽ. Aeolidas:Thetũ & ephialtẽ Aeoli
filios. Dominator:Iuppiter. Nitidũ: clarum diem.
Hoc ſecundum morẽ thraciæ:quæ qetas dies & fœ-
lices candido lapillo denotabant. Referre ioui:quia
uoluit habere Ganymedem. Sacerdos : fecit enim
ipſum ſacerdotem in ida ſilua. Formoſe:o Ganyme
des. Potiatur:Mecœnas amica. In umbra.i. hortis
ſuis. Roſa:peſtana maioris odoris ſecundum morẽ
antiquum lectos:& anaclyteria ex roſarum filiis con
ficiebat:ad ſuauitatem ſpirandam: ut & de principe
Antonio Helius Lampridius refert. Diſpenſant: di
uidunt & ordinant:omnia fieri ſolent ſecundum ſe-
riem temporis. Cæſar amicus erat: concludit in lau
dem Mecœnatis nil fuiſſe quod a Cæſare ĩpetrare ne
quiuiſſet. Amicus: Mecœnati erat paratus ad om-
nia eius uota. Indulſit:igeſſit morem ei. Saxa parẽs:
Iaſon legit.i.nauigauit:de Iaſone loquor. Oethas rex
colchoꝝ filiã habuit Medeam. Oethas dicitur ab oe-
tha Theophraſtus ponit herbã ĩ ægypto qua reuiui-
ſcunt hoĩes. Iuba hiſtoricus tradit ſuccis herbaꝝ re-
uocari hoĩes ad uitã. Xãthus primo hiſtoriaꝝ ait dra
cõis Catulũ reuocatũ ad uitã herba quadã. quã balin
appellãt. Colchidos:Medea in formã uetulæ muta
ta ĩtrauit Iolchon regiã peliæ regis Theſſaliæ teſtans
ſe miſſã ab hipboreis cũ qbuſdã medicaminibus ut fa
ceret iunenẽ peliã:& ut fidẽ darẽt uerbis ſuis expimẽ
to pbauit:mactauit.n.arietẽ:& ĩ aheno coxit: & inde
reſtituit ĩ uitam.pelias ſenex phanaticus cupiẽs iuue
neſcere pro pauit ut id fieret:& ſic a Medea cæſus fu-
it. Ergo ſaxa:laudat & ipſum Iaſonis cõpatione: &
Aeſonis ad iuuẽtutem reuocati:ac dicit eo modo re-
uocari ad iuuẽtẽ debuiſſe Mecœnatem.parẽs Medea
mater ob filios quoq; habuerãt.ex Iaſone. Cyanæos
metus: ſymplegadas ita eni denominãt̃ ultra pontũ
intra ſe ſcopuli concurrentes. Arietis:ſignificat Me
deam poſtquam ad iolchõ urbem peliæ regis pueĩt:
ut ſuam doctrinam:atq; artem oſtenderet: mactaſſe
arietem & ĩ aheno decoxiſſe:mox in agnum reſtituiſ-
ſe:quod cum pelias optaret iuueneſcendi gratia atq;
id faceret a Medea cæſus fuit per eius filias: ut Oui.
teſtatur. Otias:Medea filia Oetæ regis: & per ſynere
ſim prima breuis & ſecunda longa in unã cõuertitur
ſyllabã lõgam. Omne:ad omne fuerat pariter Oui.
Medeæ faciunt ad ſcelus omne manus. Herba : Pli.
ex Theophraſto & ex multis aliis teſtatur in ægypto
herbam qua homines reuiuiſcunt. Quidam hanc
moli:nõnulli balin.cuius ſucco:dracõis catulos ad ui
tam reuocaſſe:quidam Xanthus dixit huiuſmõi her
bam Medeã uſum poeta oſtendit. Quod fuit:quod
fuit ſi herbæ reuiuiſcũt tãto magis debẽt hoĩes reui-
uiſcere. Cerui uiuaces:crui teſte.Pli.exupãt.c.ãnos:
& mutatis cornibus iuueneſcũt. Anguſta:qa ita cito
nos morimur. Cornices:nõgẽtos ãnos uiuer̃ pdũt̃.
Vnđ & Oui:Ora capitq; nouẽ cornicis ſæcula paſſæ.

Auroræ tithonus:aurora Titanis &;terræ filia fuit: dictaq; ab eo q̄ ab igne solis ut auro aurescit. Titho/nus filius Laomedōtis priami patris relicto fratre ex phrygia ī assiryam se cōtulit: breui in re militari pre stantissimus fuit. Regi gratus duxit uxoré filiá regis æthiopū:ex quo genuit Ménoné ea tempestate pria/mus uexabatur bello Teutani regis capadociæ:regnū phrigyæ tūc subditum erat regibus assyriorum. Titho/nus qui præfectus erat assyriorum misit Ménonem filium cum decé milibus æthiopū:totidemq; Susia/nis:& cum ducétis curribus ut priamo auxilium fer ret. Alii uolūt Titonos fuisse duos & phrygé & assy/rium:& scribunt non peon. Alterum Ménonem Titho ni:sed alternm imperasse phrigyæ & lydiæ:& ex uxo re dindimene genuisse Cybelem. Tithoni de Titho/no Auroræ marito plurima scripta sunt. Itaq; satis é intelligere illum sené delectatione tamé coniugis iu uenes centeni quotidie ī Ménonem filium ī troiano rum auxilium quondá missum ex ultima plaga orié tis. Vt tibi uita foret:ut fieret maritus Auroræ. Iu bam:crines. Tori:uult cōparare eum Hespo Athlá tis filio. Tori: spōsæ. Hespon illum:Hespus filius fuit athlantis:cum ascendisset monté athlanté nunq̄ amplius uisus fuit Crediderūt incolæ impiti ascédis se cælū & eé stellá:quæ eadé mãe dicit' lucifer. Alii uo lunt Veneré adeo pditam fuisse amore hespi formo si iuuéis:ut eius nomen sumpserit:& Venus é quæ di citur hesperus & lucifer:hic uero hesperus filius fuit auroræ & cephali:Hoc aūt ideo quia pythagorea ean dem munere eé stellá quæ sero & mane apparet: & ī sero hesperus in mane lucifer appellatur. Igne: amo re. Hic:lucifer. Corytū:crocū intelligit: qui pluri/mum ī coryco ciliciæ antro abundat: crisias sic Iugis palmife. palmifero inter assyriam & phœniciam lo/cus est palmarum abundantissimus ex quo etiam loco balsama aduehi produt ex arbore modica:& hoc nō lōge ab hierosolymis. Candoris:uirtutis. Nestora canū:qa nestor uixit tres ætates:fuitq; nelei filius. Ne leus ī messania regiōe condidit opidum Pilon: unde Nestor pilius. Pili tres sunt in peloponneso: in pisea regiōe & hæc pilos cōdita ab Emathōte tertio ī mes sania patria Nestoris. Tellus:o tellus. Librato: pro libres. Serta.i.semper ponam coronam super tumu lum tuum:& sacrificabo. Angustam:breuem ī Cæ saré.q.d.uoluissem mori āte bella ciuilia. Illud opus fuerat.n.nutritus a Cæsare: Disidio:Quæ fuit inter Augustum Cassium & Brutum. Amor: Cogit me ulterius loqui: manifestus moriés:determinata erat ei mors. Si tamé hoc satis:Mecœnas incipit alloqui Augustum. Humor:lachryma. Sub æqua:nō pō/derosa. Potuisse ultra.i.iacere non desiderio ī melio re tellure q̄ tu. Erá pectus pectoris:eram cor cordis tui. Te quoque uelle decet:Idest diu uiuere. In ter/ris:ob cōmoditatem mortalium. Cæsare: hoc dicit pp Tiberiū adoptatum ab Augusto:& germanicum ab ipo Tyberio. Quin & Drusum tyberii fratré:ut.n. Sueto. tradit ex Scribonia Iulia nata é ex Liuia ī fans qui conceptus fuerat ī maturus fuit editus Iulia Mar cello Augusti iunxit. Deíde. M. Agrippæ:ex quo tres nepotes Caium & Titū & Luciū: Arippiná & Iuliá ne ptes de qbus late apud Sueto. tradunt. producant: &

Sed meminisse uelim:uiuam sermonibus:illic
Semper ero:semper si meminisse uoles
Et decet:& certe uiuam tibi semper amore:
Nec tibi quæ moritur desinit esse tuus.
Ipse ego quicquid ero cineres interq; fauillas
Tunc ego non potero non memor esse tui.
Fxemplum uiri te propter molle beate
Vnus mecœnas teq; ego propter eram.
Arbiter ipse fui:uoluit quod contigit esse
Pectus eram uere pectoris ipse tui.
Viue diu micare senex:pete sydera sero:
Est opus hoc terris:te quoq; uelle decet.
Et tibi succrescant iuuenes bis cæsare digni:
Sed tradant porro cæsaris usque genus.
Et tibi securo quod primum liuia coniunx
Expleat amissi munera rupta gener.
Cum decus in terris diuis insignis auitis:
Te uenus in patrio collocet ipsa sinu.

P. V. Maronis coppa.

Coppa syrissa caput graia redimita mitella
Crispum sub crotalo docta mouere latus:
Ebria famosa saltat lasciua taberna
Ad cubitum raucos excutiens calamos.
Quid iuuat æstiuo defessum puluere abesse
Quam potius bibulo decubuisse toro?
Sūt cuppæ:calices: cyathi: rosa:tibias:chordæ:
Triclinia umbrosis frigida harundinibus:
En & mænalio quæ garrit dulce sub antro
Rustica pastoris fistula more sonat.
Est & uappa cado nuper diffusa picato.
Et strepitans rauco murmure riuus aquæ
Sunt etiam croceo uiolæ de flore corolæ:
Sertaq; purpurea lutea mixta rosa:
Et quæ uirgineo libata achelois ab amne
Lilia uimineis attulit in chalatis.
Sunt & caseoli:quos iuncea fiscina siccat.
Sunt autumnali cærea pruna die:
Castaneæq; nuces:suaue rubentia mala:
Est hic mūda ceres:est amor: est bromius.
Sunt & mora cruenta:& lentis uua racemis.
Et pendet iunco ceruleus cucumis.
Est tuguri custos armatus falce saligna.
Sed non & uasto est inguine teribilis:
Huc alibida ueni:fessus iam sudat asellus.

Parce illi:uestri delitium est asinus.
Nunc cantu crebro rumpunt arbusta cicadæ.
Nunc uere in gelida sede lacerta sedet.
Si sapis æstiuo recubans nunc prolue uitro
Seu uis cristallo ferre nouos calices
Eia age pampiea fessus requiesce sub umbra:
Et grauidum roseo necte caput strophio.
Formosus tenere decerpes ora puellæ.
Ah pereant cui sunt prisca supercilia.
Quid cineri igrato seruans bene olētia serta:
An ne coronato uis lapide ista tegi?
Pone merū & talos:pereat qui crastia curat.
Mors autem ueniens:uiuite ait:uenio.

P.V.Maronis est:& non.

Est nō cuncti monosylaba nota frequentant.
His demptis nihil est hominum quod sermo uolutet.
Omnia i his:& ab his sunt omnia:siue negoci
Siue oci quicquam est: seu turbida:siue qetis.
Alterutro:pariter non nunquam:sæpe seorsis
Obsistunt dubiis:ut mores ingeniumq;:
Et faciles:uel difficiles contentio nacta est.
Si consentitur mora nulla interuenit.est:est.
Si controuersam dissensio subiciet non:
Hinc fora dissultant clamoribus:hinc furiosi
Iurgia sunt cyrci:cuneati hinc læta theatri
Seditio: & tales agitat quoq; curia lites.
Coniugia & nati cum patribus ista quietis
Verba serūt studiis:salua pietate loquentes
Hinc etiā placidis schola consona disciplinis
Docmaticas agitat placido certamine lites.
Hinc omnis certat dialectica turba sophorū.
Est lux:est ne? dies ergo:non conuenit istuc?
Nā facibus multis:aut fulguribus quotiēs lux
Est nocturna homini:non est lux ista diei.
Est & non igit' quotiens lucem esse fatendū ē.
Sed non esse diē mille hinc certamina surgūt:
Hinc pauci multi quoq; talia commeditantes
Murmure concluso rabiosa silentia rodunt.
Qualis uita hoīū: duo q̄ monosyllaba uersāt

P.V.Maronis uir bonus.

Vir bonus & sapiens: qualem uix repperit ullum
Milibus e cunctis hominum ucosultus apollo:

amplificēt.munera ruptæ.q̄a ī ptu filius obiit primo sinu.i.ī cæsaris sinu.i.faciet te deum. Cæsaris usq; genus.semp sint ex genere tuo. Liuia coniunx.s.pdidit quia Liuie Drusilla fecit ab ortium ex Augusto.

Coppa Syrissa:Omnis huius opusculi sūma est hortetur Mecœnatem & socios ad uoluptatem īsinuatiōe q̄dā utēs coppæ mecœnatis libertæ: q̄ a loco sic nominata græciæ apud orchomenō Boetiæ. Sunt enim Coppæ iuxta cephisum amnem qui lacum facit copaidē noīatum. syrissa quæ uenerat ex syria. Graia mitella:Fuit eni mitra ornamētum capitis primum apud Mæonios:deinde ægyptii & syri usi sunt teste Herodo.Virgi.Mæonia mētum mitra crinesq; madente. Crotalo:crotalū īstrumentū musicum quo ægyptii in deoꝝ cerimoniis utebantur:& quidē acruo quod est pulso denominarunt nonnulli græcoꝝ pro plaustro resonante posuerunt.Alii annulum ex ære factum qui ferreo baculo percutiebatur ad sonitum reddendum intellexerūt. Calamos: phystulas quas ipsa pulsabat. Raucos:sonoros. Ad cubitum.i.quietem. Bibulo:nam qui dormiunt uidentur bibere susurando in somno. Cuppæ:uasa uinaria. Cordæ:Cytharæ. Triclinia:lecti erāt:uel triclinia in quibus ueteres comedebant. Harundinibus:quæ solebant apponi ad uoluptates. Menalio arcadico:idest:quales solent esse in mōte arcadio ubi solebant pastores:& etiam potest referri ad euandrū qui uenerat ex arcadia: ubi erat palanteum : & palatium condiderat. Vappa:uinum asperum & fetidū: & Vappa dicitur Vinum euaporatū: idest quod amisit saporem. Picata:nigra uel apice lege Martialem.

Chorolæ:dicuntur a choro & sic a chorona cecropio apud Himetum montem Atheniensem solent adesse apes. Luthea:rubicunda apud Bucoli. Mollia:Luteola Achelas nympha fuit acheloi filiæ enim Acheloi dicuntut sirenes ut idem Virgi. alibi sirenū cantus uarios acheloia proles fiscina canistrum & chalatus. Bromius : Cognomen Bacchi est a Bromo quod est consummo uino enim moderate sumpto omnes humores repelluntur. Tugurii:casa pastoralis, Custos:priapus saligna ex salice factus. Alybida:priape a lybidibus apud quos in uneratione ē.

Illi:Asello. Vestri : idest quod habetur ex uobis.

Vitro : Cyatho Vitreo. Aestiuo:Optimo & apto tempore Aestatis. Strophium:Coronam. Decerpes : Capies. Prisca pereant : illi qui seruant grauitatem ut prisci nostri habuere. Cineri ingrato. Nihil sentienti alibi idem Virgi.in.vi.ænei. Flebant & cineri ingrato suprema ferebant : solebant enim sepulchra unguentis & floribus odoriferis spargere antiqui quod testatur Tibulus dicens : Illic quas mittit diues panchaia merces æoi quæ arabes diues & assyria. Pone : pare & funde Vinum. Curat: Qui seruat uoluptatem ad diem crastinum.

Est & non:Deridet dialecticos & sophistas: quorū oīs scientia nugax & uana est:nec aliud continet q̄:est & nō. Fatemur huiusmodi disputatiōibus īgēiū eddi acutius: sed tamen ba rbarius fieri ī primis āt effectū eoꝝ exponit inde

hippotethicum quedã syllogismũ adducit. Cuncti: mortales. Illoꝝ:dialecticoꝝ hominum. Ocii: ge/tis: alterutro unũ dicimns. Obsistunt: aduersãtur. Seorsis:a se remotis & icognitis:ut mores sunt illorum sic & disputãt. Si cõsentitur ab aduersario. Subiciat:subiungat:& dicat aduersarius nõ ẽ ueꝝ:sub ito fiunt controuersiæ. Cuneati:ad similitudinẽ cu/nei facti. Coniugia:maritus & uxor agitant hæc est & non: & sic nati faciunt cum patribus. Consona: Conueniẽs agitat mouet lites. Dogmaticas:dogma significat decretum & iudicium atq͂ deliberatiõem. Sophorum:sapientium. Est lux:exemplum ponit hippotethicorum syllogismorum: quorum species sunt quinque Syllogismorum dialecticorum octo &.x.tradantur. Et lux:fateris esse lucẽ:ergo est dies. Non est dies:nõ uidet̃ dies. Certamina:disputationes qualis uita:exclamatio poetæ qui mirat̃ quod sp uita hominũ uersat̃ i his monosyllabis ẽ & nomen.

Ir bonus: Sermo d̃ uiro bono hic habetur. In quo Maro noster nõ mĩus alios sapiẽtes q̃ se in numero sapiẽtum eẽ declarat qui tam recte interptat̃ hominẽ bonum & sapientẽ & merito Apollini comparandus uidetur:qui Socratem sapientem solum iudicauit. Iudex: qui iudicat seipsum ad un/guẽ.i.pfectiõem:nã metaphora a marmorariis sumpta:q unguem super marmora elaborata & plana facta ducũt. Quin & possumus deducere ab his q ma/gna diligentia & cõsideratione aliquid faciũt & i ipsa re cogitanda ungues mordent. Persius. Nec demorsus sapit ungues. Securus:sapiens non quærit quid faciant pceres & cæteri homines. Rotũdus: ois res rotunda pfectior ẽ. Leuia:polita & ornata. Ille:sapiens. Cancri:cancer signũ cæleste:ad qd̃.xv.kalẽ.Iuli. sol accedit:p qd̃ æstatẽ designat. Capricorno: capri/cornus signũ cæleste ẽ cælo sacratũ pp memoriam. Amaltheæ capræ: quæ iouẽ aluisse & lactasse pdit̃. ad hoc signum sol accedit.xv.kalen.Ianuarias. Tro/picum:dicitur a tropi quæ ẽ cõuersio Eo.n.tpe sol se cõuertit & retrogradit̃ expẽsat se.examine in medio spatio. Hiet:ultra aperiet:se coeat uult uir sapiẽs qd̃ uita sua sit æqua ex omni parte. A mussis regula siue linea:qua latoni aut fabri utunt̃:sed late p omni or/dine sumitur. Delirare:a lyra quæ sulcum significat componitur:& de ppositione & errare: atq͂ etiã sul/cũ & uiam regulam incedere notat. Subest: omnis locus quẽ sapiẽs uult esse solidũ. Decus ornamẽtũ: Rõ: iudiciũ.placuit miseratus si quẽ uidet egẽtem. Cur aliquem:Cur passus sum dolorem nã cur ego potius ducor & uincor malignitate nostræ q̃ doctrinæ pstantia. Prauis:rebus ledit̃ sapiẽs bonis lætat̃.

Er erat:Opusculũ Virgi.de rosa:in quo uirgines hortat̃ ad uoluptatẽ percipiendam:& piter uiros itelligere possumus erudiri ad ætatis suæ cõmoda percipiẽ/da: ita.n.pulchritudo & uirginum de/cus preterit:& breue tps sortitæ sunt:sicut rosa q̃ mãe apta & uiuacitatẽ ostẽdẽs pacto die lãguida & fragilis uero rubore depdito apparet. Ver: tps ueris:quo oĩa florent. Reuecta:reducta. Cro/ceo:purpureo pp auroræruborẽ. Strictior:quia no

Iudex ipse sui totum se explorat ad unguem.
Quid proceres:uaniq͂ leuis qd opinio uulgi:
Securus.mũdi instar habẽs teres atq͂ rotũdus
Externæ ne quid labis per leuia sidat.
Ille diem quam longus erit sub sydere cancri:
Quãtaq͂ nox tropico se porrigit i capricorno
Cogitat:& iusto trutinæ se examine pensat.
Ne quid hiet:ne quis proturbet angulus:æqs
Partibus ut coeat:nil ut deliret amussis.
Sit solidũ quodcũq͂ subest:nec inania subtus
Iudicet amotus digitis pellentibus ictus.
Nõ prius in dulcem declinat lumina somnũ.
Omnia quam longi reputauerit acta diei.
Quo preter gressus:quid gestũ in tpe:qd nõ
Cur isti facto decus affuit:aut ratio illi:
Quid mihi præteritũ:cur hæc sẽtẽtia sedit:
Quã melius mutare fuit:miseratus egentẽ:
Cur aliquem fracta persensi mente dolorem:
Quid uolui:qd nolle bonũ foret:utile hõesto
Cur malus ãte tuli:nũ dicto:aut deniq͂ uultu
Perstrictus quisq͂:cur me natura magisquã
Disciplina trahit:sic dicta & facta per omnia
Ingrediens:ortoq͂ a uespere cuncta reuoluens
Offensus prauis dat palmã & præmia rectis.

P.V.Maronis rosæ.

Er erat:& blando mordentia frigora morsu
Spirabat croceo mane reuecta dies:
Strictior eoos præcesserat aura iugales
Aestiferum suadens anticipare diem.
Errabam riguis per quadrua compita i herbis
Maturo cupiens me uegetare die.
Vidi concretas per gramina fessa ruinas
Pendere:aut olerum stare cacuminibus.
Caulibus & patulis teretes colludere guttas:
Et celestis aquæ pondere tunc grauidas.
Vidi pestano gaudere rosaria cultu
Exoriente nouo rosida Lucifero.
Rara pruinosis canebat gemma frutetis
Ad primos radios interitura die.
Ambigeres raperet ne rosis tunc aura ruborẽ:
An daret:& flores tingeret orta dies.
Ros unus:color unus:& unũ mane duorum.
Syderis & floris est domina una uenus.
Fronsan & unus odor:sed celsior ille per auras

Difflatur: spirati proximus iste magis.
Communis paphiæ dea syderis & dea floris
Præcipit unius muricis esse habitum.
Mentum interea: quo se nascentia florum
Germina comparibus diuiderent spatiis.
Hæc uiret angusto foliorum tecta galero.
Hanc tenui folio purpura rubra notat.
Hæc peperit prima fastigia celsa obelisci
Mucronem absoluens purpurei capitis.
Vertice collectos illa exinuabat amictus:
Iam meditans foliis se numerare suis
Nec mora: ridentis calathi patefecit honorem
Prodens inclusi semina densa croci.
Hæc modo quæ toto tū lauerat igne comarū:
Pallida collapsis deseritur foliis.
Mirabar celerem fugitiua ætate rapinam:
Et dum nascuntur consenuisse rosas.
Ecce & defluxit rutuli coma punica floris
Dum loquor: tellus tacta rubore micat
Tot species: tantosq; ortus: uariosq; nouatus
Ipsa dies aperit: conficit ipsa dies.
Conquerimur natura breuis qđ gratia florū ē
Ostentata oculis ilico dona rapis:
Quam longa una dies: ætas tā longa rosarū:
Quas pubescentes iūcta senecta premit.
Quam modo nascenté rutilus cōspexit eous:
Hanc radiens sero uespere uidit anum.
Sed bene quod paucis licet interitura diebus
Succedens æuum prorogat ipsa suum.
Collige uirgo rosas: dū flos nouus: & noua pubes
Et memor esto æuū sic ꝓperarꝭ tuū.

P. V. Marōis ad Octauiū culex.

Lusimus octaui gracili modulante thalia:
Atq; ut araneoli tenuē formauimus orsum.
Lusimus: hæc ꝓpter culicis sunt carmia dicta
Omnis ut historiæ per ludum consonet ordo.
Notitræq; ducum uoces licet inuidus adsit:
Quisqs erit culpare iocos musamq; paratus
Pondere uel culicis leuior: famaq; feretur.
Posterius grauiore sono tibi musa loquetur
Nostra: dabūt cū securos mihi tēpoꝛ fructus.
Vt tibi dignato poliantur carmina sensu:
Latonæ: magniq; decus iouis: aurea proles
Phœbus erit nr̄i priceps: & carminis auctor

ctes sunt breuiores. Anticipare: ante capere. Quadrua: q̄drata. Riguis: aspis. Vegetare: uiuatioré me esse. Pruinas: rores. Gramina herbas. Guttas: congelatas. Grauidas: caules oppressos pruinis. pestum oppidum ī campania abūdatissimū rosarum. Biferi: qua rosaria pesti. Lucifero: stella maturia. Canabat: albescebat. Rosida: plena rore ad primos radios quia quādo sol oritur rosa liquescit. Duorū auroræ & floris color unus. Ille: color floris dea Venus dea floris & stellæ. Murex: conchille: quo tingitur purpura hæc rosa. Galero: appellat galeꝝ illa folia: quibus uestiť rosa. Obeliscus: Amianus Marcelinus dicit obelis cū lapidem aspimū in figura metæ cuiusdā sensim a ꝓceritate in celsum cōsurgenté eē: & ut radium imiteť paulatim gracilescentem ipseq; quadrata in uerticé ꝓductum augustum manuq; artificis leuigatū: ad cuius similitudiné rosæ ipsius cubaré noster hic poeta obeliscū appellat rosa uideť obeliscus anteq̄ apperiatur. Mucronem: cuspidé. Illa: alia rosa explicabit amictus folia: quæ sūt tāq̄ amictus. Meditans: cogitans. Rosa: quando est apta ut calathus ridens. i. lætus Rutilauerat: splenduerat: sed facta est Pallida. Punica: rubicunda. Rubore: rosaꝝ. Nouatus: nouationes. Iuncta: cōiūcta & uicina. Aeuum: suum qa rosa uiuit lōgo tépore noie & fama atq; gloria. Oui. in amoribus: Venturæ memores iam nunc æstote senecte Sic nullū uobis tépus abibit iers.

Domitii Calderini Veronensis commentarii in pu. Virgilii Maronis Culicem.

Astor oues de more ad umbrā cōpellés ad fonté platanis & aliis arboribus ī umbratā ꝑuéit huius aquā serpés bibere solitus illuc ꝑuenit: pastoré q obdormierat repit morsu īpetere nitebatur. Culex pastoré mordens excitauit pastor culicé māu captā īteremit: & īdignatus postea q; culicé suæ salutis cām interemerat: iteꝝ obdormiuit: culicé ī qete uidet: ei omnē īferoꝝ corā mōstrāté excitatus déiq; somno ei sepulchꝝ miro īstruit ornatu. Thalia: musas Iouis & Memoriæ filias Poetæ tradūt Alii tetis Iouis ac Terræ ac cæli alii Homeꝝ is eé asserit. Hesiodus noía recenset uidelicet Clio. eutherpe: Thalia: melpœmene: terpsicore: Erato: polymnia: Vrania Calliope. Diodorus haꝝ nominibus ꝓprietaté ponit ꝑꝑ gloriā: q̄ poetaꝝ laudibus oriť ob uoluptaté ꝑceptā ab audiētibus: quoniā poetaꝝ laus lōgo tépore uiret a melodia q̄ demulceāt audiētes oblectatio ob doctrīæ bona. Quod docti amét homíes poetæ immortalitas ob suauitaté gloriā qđ uiros doctos ad cælū tollat gloria. Quod cātus suauitate cæteras antecedés magis ab auditoribus extiméť. Phœbus erit: phœbus & Diana Latōæ & Iouis filii phœbū lyrā a Mercurio accepisse ait Higinius. Alma chimæræo nō ꝓcul a carmileso mōte lyciæ ē conuallis quædā noíe chimæra a littore Porrecta īmediteranea. hic finxerūt de mōstro chimæra: quod occidit bollorophō. fabula tamé est xanthus flumen quem priores sirbin uocabant ad decem stadia lembis nauiganti é latonæ templum ultra qđ ad sexaginta stadia é xanthus inter lycias urbes maximā olim Latoniam cum

filiis deuēiſſe:& ut ſiti ſedaret cōſediſſe ꝓpe paruū la cū:q & ſub chimæra ē.Eſt & chimæra liciæ mōs q flā mas uomit ab eo labit̃ xanthus q deſcēdit in phrygiā in radice mōtis patium facit lacum:ad quē ꝑueit Latona cum filiis æſtiuo tpe ut ſitim ſedaret.Ruſtici id egre ferētes lacū intrātes turbauerūt aquam q ſtatim demutati ſunt in ranas. Siue educat illum: luna legi noluit nō alma ut hoc ſit quod diana præbuit ſe fieri obſtetricē. Seu decus aſtrigeri:id ē iuppiter q educa uit bacchū.Nā liber pater & apollo idē eſt ut ipſe ait ī geor.Liber & alma ceres.i.ſol & luna. Seu qua parnaſia rupes hinc:in parnaſo Boetiæ monte ē uaſta rupes hæc uel numinis maieſtate uel ſitu honorē in ſentibus generat: undiq; fere præceps in forma theatri receſſus:quo ſonitus uoceſq; multiplices audiuntur: hic ē Apollinis delphici templum :hic fons caſtalius muſis dicatus has oras pieres natio threitia habitaue re:unde pierius fons & pieridies muſæ. Nec Ouidio aſſentiamus:q dixit hoc nomē a filiabus. Pieri cū eis certantibus & deuictis in picas mutatis muſas accepiſſe. Phlegra gigātheo:phlegra ſilua & uallis eſt in theſſalia:ubi oēs gigātes cōtra Iouē pugnauerunt: & fulminati a Ioue occiſi ſunt cuius in fidē faces ſaxaq; adhuc ibi cernūtur. Solinus meminit Alia phlegra ē in italia non longe a cumis. Nec cētauros ia.Iapithus Apollinis & Scilbiæ penei filius circa peneū flu.theſſaliæ īperauit a quo illi populi lapithæ appellati ſunt hinc ex Cirione Phorbantem:& periphātem liberos ſuſcepit.Periphas ex aſtigea octo liberos genuit natu maior Antion ex Ayclace Ixionē procreauit: & cum proieciſſet ſocerum in ardentem foueam a Ioue pur gatus ē tandē auſus interpellare Iunonē de ſtupro in terpoſita a Ioue in forma Iunonis nube ex ea centauros ꝓcreauit.Hos ferunt tāquam Pyrithoi cognatos: ab eo regni paterni partem petiiſſe:Quod renuēti bellum a Centauris illatum eſt:quo ſedato quum Pyrithous Hippodamiam deſpōdiſſet Theſeo ad nuptias ac centauris uocatis in humo ebrii fœminis quæ in nuptiis erant ſtuprum inferre uoluere: qua iniuria permotus Theſeus & lapithæ multis cētauris peremptis reliquos ex ciuitate expulerunt.hanc ob cauſam centauri una aduerſus lapithas profecti plures interfecere. Qui cædi ſuperfuere partim in pholoen arcadiæ profecti ſunt partim in malea habitauerunt.

Perfoſſus athos:Xerxes perſarum rex bellum contra græcos & præſertim Athenienſes geſſit: cunque ꝑſica claſſis ad eleuntē cheroneſi ſtationē haberet:ne per deſidiā torpeſceret iuſſu regis mōtē athō ꝑfodere cepit adiuuātibus & accolis ꝓpoſiti opi fueř arthaches Arthachis filius & bubares megateri filius: eſt mōs athos īgēs ad mare ꝑtingit: deſinēs in peniſule effigie:cū iſthmo duodecī ſtadiorū:ī quo ē urbs ſana noie.Foſſa fiebat iuſta ſenā retro limitē.latitudinē foſſæ duæ triremes īplebāt ſtrymō flu.cuius hoſtia ꝓpe ſunt pōtibus uictus fuit. Nō heleſpōtus:Herodo.li. viii.pōs ī heleſpōto abidonuſq; & ſeſtō.vii.ſtadii ſpatio factus tēpeſtate primū delapſus eſt.mare indignatus Xerxes iuſſit helleſpōtū trecentis uerberibus ꝑcuti:& ſacci cōpedes mea ſtigmata & colaphos īcuti cū barbara execratione quaſi diſiecta pontis pœnas daret opis præpoſitis caput ꝑcidit aduocati ali: trireme

Et retinente lyra fautor.ſiue educat illum
Alma chimæræo xanthi perfuſa liquore:
Seu decus aſtrigeri:ſeu qua parnaſſia rupes:
Hic atq; hinc patula præpandit cornua frōte:
Caſtaliæq; ſonans liquido prælabitur unda.
Quare pieri laticis decus ite ſonores
Naiades:& celebrate deum ludente chorea.
Et tu ſancta pales ad quam uentura recurrūt
Agreſtum bona:ſecura ſit cura canentis
Aerios nemorum ſaltus feror inter & aſtra.
Et tu cui meritis oritur fiducia chartis
Octaui uerunde meis allabere cœptis.
Sancte puer.tibi nanq; canit nō pagina bellū:
Phlegra gigāteo ſparſa eſt quo ſanguīe tellus.
Nec centaureos iapithas compellit in enſes.
Vrit erichthonias oriens non ignibus arces.
Non pfoſſus athos:nec magno uincula pōto
Lecta meo quærent iam ſera uolumine famā.
Non helleſpontus pedibus pulſatus equorū
Gratia cum timuit uenientis undiq; perſas:
Mollia ſed tenui pede currere carmina uerſu
Viribus apta ſuis phœbo duce ludeř gaudet.
Hoc tibi ſancte puer mortalibus:& tibi certet
Gloria perpetuum lucens manſura p æuum.
Et tibi ſede pia maneat locus:& tibi ſoſpes
Debita fœlices memoretur uita per annos
Grata bonis liceat:ſed nos ad cœpta feramur:
Igneus æthereas iam ſol penetrarat in arces.
Candidaq; aurato quatiebat lumina curru.
Crinibus & roſæis tenebras aurora fugabat.
Protulit e ſtabulis ad pabula læta capellas
Paſtor:& excelſi montis iuga ſumma petiuit:
Lurida qua patulos uelabant gramina colles:
Iam ſiluis:dumiſq; uagæ:iam uallibus abdūt
Corpora:iamq; omni celeres e parte uagante
Tondebāt tenero uiridantia gramina morſu:
Scrupea deſertas hærebant ad caua rupes:
Pendula proiectis carpūtur & arbuta ramis.
Denſaq; uirgultis auide labruſca petuntur.
Hæc ſuſpenſa rapit carpente cacumia morſu:
Hæc ſalicis lænte:uel quæ noua naſcit̃ alnus
Hæc teneras fruticum ſentes rimantur.at illa
Imminet in riui præſtantis imaginis undam
O bona paſtoris:ſi qui non pauperis uſum
Mente prius docta faſtidiat:& probet illis
Omnia luxuriæ preciis incognita curis:

Quæ lacerāt auidas inimico pectore mētes:
Si non aſſyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data uellera.ſic nitor auri
Sublaqueare domos animum nō angit auarū
Picturæq; decus.lapidum nec fulgor in ulla
Cognitis utilitate manet:nec pocula gratum
Alconis referunt boetiq; toreuma:indi
Cōchea bacca maris precio æſta pectoř puro.
Sæpe ſup tenero procumbūt gramie corpus:
Florida cum tellus gemmantis picta p herbas
Vere notat dulcis diſtincta coloribus arua.
Atq; illum thalamo lætum retinente plauſtri:
Ociaq; inuidia degentem:ac fraude remota:
Pollentemq; ſibi uiridi cum palmite lucens
Mollia pampineo ſubter coma uelat amictu.
Illi ſunt gratæ rotantes lacte capellæ:
Et uenus:& fœcunda pales:& uallibus imis
Semper opaca nouis manātia fontibus antra:
Quis magis optato queat eſſe beatior æuo:
Quā q mēte procul putas:ſenſuſq; ꝓbando
Non auidas agnouit opes:nec triſtia bella:
Nec funeſta tenet ualide certamina claſſis:
Quo ſpoliis dū ſancta deū fulgētibus ornet
Templa:nec euectos finē tranſcendit habēdi.
Aduerſum ſociis ultro caput hoſtibus offert.
Illi falce deus colitur non arte politus.
Ille colit lucos.illi panchaica thura
Floribus agreſtes herbis uariantibus adſunt.
Illi dulcis adeſt requies:& pura uoluptas
Libera ſimplicibus curis huic imminet omnis
Dirigit hūc ſenſus:hæc cura ē ſubdita cordi:
Qualibet ut reqe motus cōtemptor abūdet
Iocundoq; locet languentia corpora ſomno.
O pecus:o panes:o gratiſſima tempe
Fōtis amadryadum quarum non diuite cultu
Aemulus aſcræ o paſtor ſibi quiſq; poeta
Secura m placido traducit pectore curam.
Talibus in ſtudiis baculo dum nixus apricas
Paſtor agit curēs:& dum non arte canora
Cōpacta ſolidum modulatur arundie carmē.
Tendit & euectus radios hyperionis ardor:
Lucidaq; æthereo ponit diſcrimina mundo:
Dū iacit oceanum flāmas in utrunq; capaces:
Et iam compellente uagæ paſtore capellæ
Ima ſuſurrātis repetebant ad uada lymphæ:
Quæ ſubter uiridē reſidebāt cærula muſcū

biremes & triremes ſimul.ccclx.uerſus exinū pontū
ab altero latere.cccxiiii.pōto tranſuerſas hæ ancho-
ris uaſtiſſimis tenebanť relicto ſpatio inter ordinem
nauigioꝝ ut eēt trāſitus nauibus i pōtū.Continenti
machinamenta lignea annexa fuere funibus lino &
ſcyrpo ſuperiniectæ poſtea trabes fuere:ſuper quas ī
poſuere noſtrā facto hinc inde aggere ne aſpectu ma
ris aīalia trāſeuntia terrerenť octo dies cōſūpſere trā
ſeundo. Aſſyrio colore:babylō aſſyriæ diuerſo co-
lore itexuit.Sed annoꝝ aſtalus itexere iuenit unū at
talicū & attalicæ ueſtes & babylonicæ. Bis lauta.i.
i colore pluries imerſa.de eis Tibullus: Sola puellaꝝ
digna eſt cui mollia charis Vellera det ſuccis bis ma
defacta tyros. Domos gtō caſu poſitū ē. Nā Sueto.
auctoritate Octauius auguſtus ſolitus ē ꝓnūtiař do
mos ꝓ domus i gtō caſu & ſenius & ſinuus & ꝓ ſtul
to batediū: & ꝓ pullo pulelatiū.Vir.ut Octauio gra
tificareť eodē mō caſū primū ꝓnūciauit. Alcōis re
ferent boetiq; toreuma:toreuma ſunt opa magnifi-
ce ſculpta:Sal.i Catelina.Cū tabulas ſigna toreuma-
ta emūt. Cōchea bacca maris:Margaritas maxime
ī dus oceanus fert ut pli.meminit Margaritas genus
cōchilii eſt. Boetiq; torreuma:Pli.li.xxxiiii.dicit ꝓ-
ximos a mēitore fuiſſe boetū Agragāta & Miē:quo-
rum oium extāt opa i iſula Rodiorum boetus apud
lyndiā Mineruā i tēplo agragas i tēplo liberi patris in
ipſa rhodo baccas:cētauroſq; celatos i ſcyphis. Hæc
pocula gratū alcōis:alcō Oui.meminit i met.nřum
argēteoꝝ q æneæ paterā celauerat:craterē æneæ quē
fabricauerat alcō Hileus & lōgo celauerat argumen
to. Illi falce deus coliť:ad priapū alludit de quo ſic ī
obſcœno carmine:nō me praxiteles ſcopas ne fecit:
Hic ſū phidiaca manu politus:ſed lignum rude uilli
cus dolaui:dixit mihi tu priapus eſto.Filius fuit Ve-
neris & dionyſii.Aegyptii āt dicunt de priapo ſcribē
tes Iſidē cū cæteris oſiridis corporis partes a titani-
bus dilaniari repiſſet ꝑter pudendā q̄ illi in flumē ie-
cerāt ꝑcepiſſe ſacerdotibus pro deo coli ea in templo
q̄ ſuſpēdi iuſſit:& ut Diodo.meminit nō mō i ciui-
tatū tēplis minime ſed in aggreſtibus locis uinearū:
& hortoꝝ cuſtos coli meruit fructuū fures falce ca-
ſtigans cui ſacra cū ludo fiunt.appellatur ēt Ithypha
lus & tiphō. Ille.c.l.il.p.thura:ꝑter arabiā nullis:ut
Pli.meminit ac ne arabie quidē uniuerſæ:ſed i ea tā-
tū regione q̄ Saba appellať:qđ ſignificare græci mi-
niſteriū uocāt i hac ē panchaia regiūcula q̄dā ſpectat
eni ſaba ortus ſolis æſtiui undiq; in uici paribus:& a
dextera maris ſcopulis icetta id ſolū e rubro lacteum
traditur Alexādro magno i pueritia ſiue pſimonia
thura aris ingerēti pædagogus Leonides dixerat: ut
illo mō cū deuiciſſet turiferas gentes ſacrificaret:at il
le arabia potitus thure onuſtam nauim miſſit ei:lar-
ge exhortatus ut deos adoraret. O pecus o panes &
c.iter oſſā & olympū nemoroſa planicies & cōualis
eſt in Theſſalia:tēpe uocātur mōtibus circundata olī
palus:ſed poſt ea quū Hercules fracto monte dedit
alueū nihil amœnius atq; delectabilius:ſecat.n. pla-
nitiē peneus flu.ſemper liqdus:cuius ripæ arboribus
inūbratæ ab ea ſimilitudine poetæ ut meminit Pro
bus loca oia amœna & delectabilia tempe appellaue
runt:peneus autem quinq; milia paſſuum longitu-

dine & ferme ſex latitudine ultra uiſum homines at
tollentibus ſe dextera leuaq; leuiter cõuexis iugis in/
ter ſua luce uiridante allabitur uiridis calculo amœ/
nus circa ripas gramine canorus auiũ cõcentæ. Solũ
nõ adeo ferax allicit atq; iucũdũ aſpectu ut uiſentes
ipſa amœnitas alliciat & iuitet. Fõtis amadria. drys
Pli. referente nõ quercus dicit̃: ſed robur: q̃ arbor eſt
& ſpecies quercuum: durior tamen. Hamadryades
nõ q̃rcuũ ſed roboꝝ deæ: & ſacerdotes gallici q̃ uati
cinabant̃ i roboribus druidæ appellati ſunt. Aemu/
lus aſcræo paſtor. ſ. q. poetæ. i. Heſiodo. q paſtor fuit
& pecudes pauit. Oui. prio de arte docet: Paſcenti pe
cudes uallibus aſera tuis. Radios hipionis: regina q̃
ẽt ob prudentiã & uirtutẽ magna mater appellata ẽ
titheæ & cæli filia ex fratre ſuo hiperiõe i uirum aſ/
ſumptũ lunam & ſolẽ genuit. Poetæ tantũ uſurpaue
re ut patris nomẽ pro filio poneret̃ i utrũq; oceanũ
indicum: qui ab oriente & athlanticum ab occiden/
te qui terras ab occidente contingit ut Mela ait. Flã
mas capaces: nam ſolidum eſt i medio curſus ſpacio
utrũq; complectitur oceanũ & ideo flãmas capaces.
Luco tuo delia diua: lucus erat ſub cytherone mon
te in quo erat garaphius fas ea qua ſunt theſſalica tẽ/
pe: ubi ſe cũ nymphis diana lauabat: ſed cũ Actheon
uoluiſſet uidere quid eſſet in ſonte: uidit Dianã nu/
dã. ideo ab eadẽ Actheon ẽ mutatus in ceruum: & ſu
is canibus dilaniatus atq; laceratus ẽ Oui. in ibidem:
Quiq; uerecundæ ſpeculantẽ labra dianæ: idẽ de põ
to in quinto Inſcius actheon uidit ſine ueſte dianam
Præda fuit canibus nõ minus iſte ſuis idem etiam in
opere met. Diana delia dicta a delo inſula: in qua na/
ta ẽ. Venit. n. Nictilius Bacchus dicit̃: quia eius ſacri
ficia noctu fiebãt: quæ ex aſia prius in græciã: e græ
cia in italiã trãſlata. Agaue Cadmi filia pentheum ex
echione filiũ ſacra bacchi ſpernentẽ furorẽ & baccho
inſtigata iteremit: ubi ad ſe rediit pœnitẽtia ducta &
dolorẽ in antꝝ receſſit ſub citherone ubi lacus ẽ Dia
næ. Orpheus œagri filius ſono liræ ſiſtebat flumina
montes & ſiluas mouebat. Hebrũ: Hebrus thraciæ
flu. Peneu: peneus theſſaliæ flu. p tempe diſcurrẽs.
Aeriæ platanus: platanus arbor durat i multũ tpis
ſpaciũ: ut Pli. docet ait. n. ẽ delphica platanus agamẽ/
nonis manu ſata: & altera gargaphiæ arcadiæ luco ĩ
aulocrone qua ab apanica itur i phrygiã oſtenditur
platanus ex qua pependit Marſias uictus ab apolline
q̃ iã cũ magnitudine effecta ẽ arbor. n. ẽ ſolũ ad um/
brã uoluptatis cã cõparata. Quas impia lothos: lo/
chos arbor in quam eius nomine nympha Neptun/
ni filia fugiens Priapum dicitur conuerſa: quã Plini.
laudat eſt: alia q̃ romæ ante domos ad umbrarum
amœnitatem ponebatur: tibi ſit eadẽ & nunc appel/
latur amarẽus quæ ceraſa habet acria ĩ obſoniis dul/
cia ſiluis inquit Quos ſucco nobilis arbor & dulces
poſcit lothos minus hoſpita baccha. Diximus & de
arbore lotho in ultimo de ponto: quam aphrica gi/
gnit. Nam Vlyxes. c. ciconibus tempeſtate delatus ẽ i
aphricã unde uix abduxit ſocios qui guſtauerant fru
ctũ lothi: in quam etiam conuerſos fabulantur. Vn/
de Oui. iiii. de triſtibus: Sic noua dulychio lothos gu
ſtata palato illo quo nocuit grata ſapore fuit. Helia
des ſolis filiæ dictæ ſunt. Helios græci nos ſolem di/

Iam medias operum partes euectus erat ſol:
Cũ denſas paſtor pecudes cogebat in umbras
Et procul aſpexit luco reſidere uirenti
Delia diua tuo: quo quodam uicta furore
Venit nyctileum fugiens cadmeis agaue
Infandas ſcelerata manus: & cæde cruenta.
Quæ gelidis bacchata iugis reqeuit. i antro.
Poſterius pœnam nati ſe morte futuram
Hic etiam uiridi ludentes panes in herba:
Et ſatyri dryadeſq; choros egere puellæ
Naiadum cœtu: tantum non orpheus hebrũ
Reſtantem tenuit ripis: ſiluaſq; canendo:
Quãtum te penu remorantem diue chorea.
Multa tuo lætæ fundentes gaudia uultu.
Ipſa loci natura domum reſonante ſuſurro
Quis dabat: & molli feſſas refouebat i antro.
Nam primum prona ſurgebant ualle patẽtes
Aeriæ platanus: inter quas impia lotos:
Impia quæ ſocios ithaci mœrentis abegit:
Hoſpita dum nimia tenuit dulcedine captos.
At quibus inſigni curru proiectus equorum
Ambuſtos phæton luctu mutauerat artus:
Heliades teneris amplexæ bracchia truncis:
Candida fundebant tentis uelamina ramis:
Poſterius cui demophoon æterna reliquit
Perfida lamentandi mala perfida multis
Perfide demophoon & nunc defende puellã:
Quã comitabantur fatalia carmia quercus:
Quercus ante datæ cereris quam ſemĩa uite
Illas triptolemi mutauit ſulcus ariſtis
Hic magnum argœ naui decus edita pinus
Proceras decorat ſiluas. hirſuta per artus
Appetit aereis contingere montibus aſtra:
Ilicis & nigræ ſpecies: & læta cupreſſus:
Vmbroſæq; manent fagus hedereq; ligantis
Brachia fraternos plangat ne populus artus:
Ipſæq; excedunt ad ſumma cacumina lentæ.
Pinguntq; aureolos uiridi pallore corymbos.
Quis aderat ueteris myrthus non neſcia fati
Ad uolucres patulis reſidentes dulcia ramis
Carmina per uarios edunt reſonantia cantus.
His ſuperat gelidis manans e fontibus unda:
Quæ leuib9 placidũ riuis ſonat orta liquorẽ.
Et quãquã gemmas auiũ nox obſtrepit aures.
Hanc querulæ referunt uoces: q̃s nantia limo
Corpora lympha fouet: ſõitus alit aeris eccho:

Argutis & cuncta fremunt ardore cicadis
Et circa passim fessæ cubuere capellæ.
Excelsisq; super dumis: quæ leuiter afflans
Aura susurrantis possit confundere uenit.
Pastor ut adfontes densa requieuit in umbra:
Mitem concepit proiectus membra soporē.
Anxius insidiis nullis: sed lentus in herbis
Securo pressos somno mandauerat artus.
Stratus humi dulcem capiebat corde quietē.
Ni fors incortos iussisset ducere casus.
Nam solitū uoluens ad tēpus tractibus idem
Immanis uario maculatus corpore serpens
Mersus: ut in limo magno sub syderis æstu
Obuia uibranti carpens grauis aera lingua:
Squamosos late torquebat montibus orbes.
Tollebant auræ iuuentis ad omnia nissus.
Iā magis: atq; magis corpus reuolubile uoluēs
Attolit pectus nitidis fulgoribus: & se
Sublimi ceruice caput: cui tristia superne
Edita purpureo lucens maculator amictu
Aspectuq; micant flāmantia lumina toruo:
Metabat sese circum loca. tum uidet ingens
Aduersum recubare ducem gregis acrior istat
Lumina diffundens intendere: & obuia toruo
Sæpius arripiens infrendere: quod sua quisq̄
Aduada uenisset: naturæ comparat arma.
Ardet mente: furit stridoribus. intonat ore.
Flexibus & uersis torquetur corporis orbis.
Manant sanguineæ per tractus undiq; guttæ.
Spiritibus rumpit fauces: cui cuncta paranti
Paruulus hūc prior humeros cōteret alūnus:
Et mortem uitare monet per culmia namq;
Qua deducta gēas pēdebāt lumia gemmis.
Ac senioris erat naturæ papula: telo
Icta leuit: tum prosiluit furibundus: & illum
Obtritum morti misit: cui dissitus omnis
Spiritus excessit sensus: tum torua tenentem
Lumina respexit serpentem cominus. inde
Impiger exanimus uix compos mēte refugit:
Et ualidum dextra truncum detraxit ab ore.
Qui casus sociaret opem: numen ue deorum
Prodere sic dubium uoluit sed uincere tales
Horrida squamosi uoluentia mēbra dracōis
Atq; reluctantis crebris: fœdæq; petentis
Ictibus ossa feris: cīgunt: qua tempora cristæ.
Et quod erat tardus omni langore remoto.

cimus: inde heliades hæ cū phætontem fratrem qui antea Eridanus uocabatur & iō padus in quem fluuium cecidit fulminatus eridanus dictus est: deplorassent in populos conuersæ sunt: siue ut in buco. idē asseti erat ī aluos dicens Atq; solo proceras erigit alnos: phæton enim Clymenes & Solis filius cū affectatum paternū cur̄ regere non posset: mundumq; incēdisset a Ioue fulminatus est: & in padum deiectus.

Perfide demophoō. i. nunc defende puellam phyllis Lycurgi thraciæ regis filia Demophoōta Thesei atheniensis filium fere naufragum e bello troiano redeuntem excipit hospitio: fouit & classes eius amore capta reparauit: & data de cōiugio fide Demophoon a puella primam reuisere uno mense rediturum impetrauit: & cum promisso tempore non rediisset puella tum diu fleuit donec lachrymæ maturuerūt & in arborem demutata est: plerique amygdalum esse uolunt Plini. ait puellam se in amygdalo siue frondibus suspendisse & sternutio auctore arborem tamen demum uiruisse cum reuersi Demophoontis coniugis sensit amplexum: amplexu cognito flores simul ac frondes emisisse: licet Pli. dicat nunq̄ uirere arborem: ex qua phyllis se supendit. Quercus ante datæ: Ceres ut Pli. est auctor frumenti usum dedit & leges prima adinuenit: ideo legifera ē dicta: antea enī rudis mortalitas glādibus uescebatur Triptolemus: ut idem ē auctor bouē & aratr̄ reperit: ut alii uolūt briges Atheniensem Ouidi. in quarto de ponto ait: Quis mel aristæo: quis baccho uina falerna: Triptolemo fruges poma dat alcynoo. Ilicis & nigræ: ilex arbor duplex ē sed hæc de qua poeta loquitur dicit̄ a græcis similaces folia habet similia oleæ: gladē paruam. Myrtus non nescia ueteris fati: myrtus in tumulū adhibebatur: & primo uisa ut meminit Theophrastus in tumulo elpenoris nauis. Vlyxis gubernatoris: & ideo Virgi. in Polydori tumulo eam natam dixit. Pli. āt refert in ueliterno myrtus est conspicuæ magnitudinis manu prioris aphricam sata: subest specus ī quo manes eius custodire draco traditur & iō myrthus nō ē nescia fati idest mortis. Corpora lympha so. soni. alit ae. ec. Eccho uocalis nympha garrulum admodū de multis uerbis id habet: ut nouissima tantū referat. Iuno cum posset multas nymphas cum Ioue deprehendere istius sæpius loquacitatem dum fugerent nymphæ retardata: quod animaduertens Iuno fecit: ut tamen in fine loquēdi uoces ingeminaret audita uerba reportet. Nec. n. Narcisum Lyropes & Cephisi filium tum. xvi. annū agentem adamauit: cui cum uagareter forte per deuia rura sæpe loqui conata: nam repugnāte destitit: expectabat. n. ut ille prius emittetteret uocē: tandem seductus a fidis comittibus exclamauit puer eqs adest idem respondit eccho: stupet hic: & conuersus ī omnes partes iter̄ huc ueni inquit non minus illa iterat: tandem puer hic coeamus idest cōueniamus dixit libentius responsura nulli sono coeamus retulit eccho: & egressa e siluis est ut iniiceret manus sperato collo. Fugiēs puer cōplexu. Ante ait emoriar q̄ sit tibi copia nostri: & sic qđ fuerit spreta pudibunda tecta frōdibus in siluis latet & antris: & dolore macie q̄ cōsumpto corpore ex ea tamē uox superfuit: ossa

uero in saxa conuersa sunt. Succus corporis in aera.
Tollebant auræ uehementis: Tollere: est īferre: uel
eleuare. Virgi. iii. geor. Tollentēq; minas & sibila col-
la tumētem. & in primo æneidoꝝ: Et mulcere dedit
fluctus: & tollere uentos: auræ. n. uires inferebant: &
eum ad omnia agilem faciebant. Iam quatit & biiu
gis oriens herebo cit equos nox: equi noctis sunt ni
gri: diei cādidi: solis ruffi: lunæ alter niger alter albus
Pomp. Et nullos lunam habere dixit autem Nox est
umbra terræ: nā cum terra apponitur soli nox est: &
nisi īteruenīat sol ut Catulus dixit nox est. Et piger
aura. u. p. ab oeta: oetha Thessaliæ mōs: qui mař tigit
uersus Athicam regionem: in quo cōbustus Hercu
les fuit: a quo occidente enim sole stellas credunt ori
ri sicut mane sol exoriri uideť ab ida troiadis mōte:
ut Lucretius ait uesp: ut Meminit. M. Varro a Plau-
to uesperugo dicitur ut uesper uesperugo uespe uir
gilie occidunt. A pacuuio lucifer iubarq; quod iuba-
ta sit stella tēpus ī utrunq; uespeꝝ & luciferum uo-
lunt tempus esse noctis: sed Catulus dicebat omnes
tenebras nominare noctem. Ereptus de terris e cla
dibus ad mea manes: manes dii īferi dicuntur ab eo
quod dicebant antiq Manon hoc ē bonū nō qđ bo
ni sunt: sed quia bonos putabant q̄bus animas com-
mēdabāt: & manes apellauerunt: hinc immane non
bonum idest horrendum & asperum dicitur. Dehic
etiam mane dicit principium diciť: quod Marcus
Varro & ab eo quod cū manat ab oriēte dies ab eo:
& homines nā luce & mane apud Ro. dicti sunt &
Lucii & manii. Lumina collucent īfernis: templum
tribus modis dicitur ut. M. Varro asserit ab natura:
ab auspiciis ab similitudine: natura ī cælo ab auspici-
is ī terra ab similitudie sub terra: ī cælo templum di
citur ut in Hecuba magna templa cæli tū cōmixta
stellis splēdidis ī terra ut pīboea scrupea saxa bacchi
tēpli ꝓpe egreditur sub terra ut ī andromacha ache-
rusia tēpla alta orei saluete infera: Quod cæli ē quat
tuor partes ducitur: sinistra ab oriente. dextera ab oc
casu: antica ad meridiē: postica: ad septentrionē: sub
terra templū atterendo circa cellum qua attuimur
dictū ē tēplum. Et tityos latona: Tityus Iouis filius
ex helcro orcomeni: quia īterpellaret Latonā de stu-
pro adactus ad inferos ab apolline dat pœnas: nam
eius semper cōsumptū renascēs iecur uultures diri-
piunt. Ad stygias reuocatus aquas: tantalus iouis fi
lius rex paphlagoniæ ioui: Mercurio: & Cereri hos-
pitio exceptis filiū Pelopē epulandū dedit. Abstinue-
re dii. Ceres brachiū qđ deuorauerat restituit ebur-
nū patrē dii apud īferos hunc affecere supplicio: ut si
tiens aquā quā habet ad mētū nō possit degustare: &
esuriens poma supra ceruicē pēdētia excerpere non
possit. Alii uolūt ideo dare pœnam tantalū quod ad-
missus ad deoꝝ secreta: & mystica sacra ea uulgarit.
Auia cymerios inte. d. lucos: cymeriū fuit uetustis-
simū oppidū prope cumas ad Acherusiam paludem
ubi est descensus ad īferos: ideo cymerios lucos pro
īferno usurpauit. Habitauere & ilic populi Cymerii
egredientes cauernas & non egredientes: nisi noctur
no tēpore erāt hi sacerdotes dātes oracula deleti a cā
pano rege cū semel essent metiti oraculū. Deuictus
mœstus procul asp. ephialtem. alous Titanis filius ex

Nescius aspiciens timor obcæcauerat artus.
Hoc minus implicuit dira formidine mentē.
Quē postq̄ uidit cæsum languescere: sedit:
Iā q̄tit: & biiugis oriēs herebo cit equos nox:
Et piger aurato uesper procedit ab oeta.
Cū grege cōpulso pastor duplicātibus umbris
Vadit: & ī fessos requiē dare comparat artus:
Cuius ut intrauit leuior per corpora somnus.
Languidaq; effuso requierunt mēbra sopore
Effigies ad eum culicis deuenit: & illi
Tristis ab euentu cecinit conuitia mortis.
Inquit: quid meritis: ad quæ dilatus acerbas
Cogor inire uices: tua dum me carior ipso
Vita fuit uita: rapior per inania uentis.
Tu lentus refoues iucunda membra quiete
Ereptus de terris e cladibus: ad mea manes
Viscera lethæas cogunt transnare per undas.
Præda charontis agor. uidet flagrantia tædis
Lumina collucent in estis omnia templis.
Obuia tisiphone serpentibus undiq; compta:
Et flāmas: & sæua quatit mihi uerbera pœna
Cerberus: & diris flagrant latratibus ora:
Anguibus hic atq; hic arent cui colla reflexis.
Sanguineumq; micāt ardorē luminis orbes.
Heu quid ab officio digressa est gratia: cū te
Restiui superis læti iam lumine ab ipso:
Præmia sunt pietatis ubi: pietatis honores
In uanas abiere uices: & rure recessit
Iusticiæ prior illa fides: instantia uidi
Alterius sine respectu mea fata reliquens:
Ad pariles agor euentus: fit pœna merenti.
Pœna sit exitium modo sit: cum grata uolūtas
Existat officium: feror auia carpens:
Auia cimerios inter distantia lucos:
Quem circa tristes dēsentur ī omnia pœnæ
Nā uictus sedet immanis serpentibus othos
Deuinctus mœstus procul aspiciēs ephialtē:
Conati quondam cum sint icendere mundū
Et tytios latona tuas memor anxius iras
Implacabilis ira iacet uiuus alitis esca.
Tereor a tantis insistere tereor umbris:
Ad stygias reuocatus aq̄s. uix ultimus anni
Restat nectareas diuum qui procedit escas:
Gutturis arenti reuolutus in omnia sensu.
Quid saxū procul aduerso: q mōte reuoluit:
Contēpsisse dolor quē numia: uincit acerbus

Ocia quærentem fruſtra ſub lite puellæ.
Ite quibus tædas accendit triſtis erynnis.
Sic hymen præfata dedit connubia mortis.
Atque alias alio denſat ſuper agmine turmas
Impietate fera:cum cernam colchida matrē
Anxia ſolicitus meditantem uulnera natis.
Iam pandionias miſerandas prole puellas:
Q uarū uox querula ē:ſupat q̄d biſtoius rex.
Orbus epops mœrei uolucres euectus ī auras
Ad diſcordantes cadmeo ſanguine fratres.
Iam truculēta ferunt:infeſtaq; lumia corpus.
Alter in alterius iamq; aduerſatus uterq;
Impia germani manat quod ſanguine dextra:
Heheu mutādus nunquā labor:auferor ultra
In diuerſa magis diſtantia lumina cerno.
Elyſiam tranandus agor delatus ad undam.
Obuia tiſiphone comitas heroidas urget
Aduerſum perferre faces.alceſtis ab omni.
Inuiolata uacat cura:quod ſæua mariti
Hic calcedonias admeti cura morata eſt.
Ecce ithaci cōiunx ſemper decus una charōtis
Fœmineū concepta decus manet:& ꝓcul illā
Turba ferox iuuenum telis confixa procorū.
Q uí miſera eurydice tanto mœrore receſſit:
Pœnaq; reſpectus:& nūc manet orpheus ī te:
Audax ille quidem qui mitem cerberon unq̄
Credidit.aut illi ditis placabile numen.
Nec timuit phlegetōta furēs ardētibus undis
Nec mœſta obtentu ditis ferrugine regna.
Defoſſaſq; domos:ac tartara nocte cruenta
Obſita:nec faciles ditis ſine iudice ſedes:
Iudice:qui uitæ poſt mortem indicat acta.
Sed fortuna ualens audacem fecerat orphea.
Iam rapidi ſteterant amnes & turba ferarum
Blāda uoce ſequax regionē inſederat orphei.
Iamq; unā uiridi radicem nouerat altæ
Q uercus humo.ſteterāt amnes ſyluæq; ſono
Spōte ſua.cātus rapiebāt cortice amara. ⸗ ræ
Labentes biiuges etiam per ſydera luna
Preſſit equos:& tu currentis menſtrua uirgo
Auditura lyram tenuiſti nocte relicta.
Hæc eadem potuit ditis te uincere coniunx
Eurydicemq; ultro ducendam reddere:nō fas
Non erat inuitam diuæ exorabile mortis.
Illa quidem nimium manes experta ſeueros
Præceptum ſignabat iter:nec rettulit inter

uxore Iphimeride uiolata a Neptūno duos pueros generauit Ephialtem & Othō hi ſingulis diebus creſcebant:unde ſuperbia moti Iouē ad pugnā īterpel-lauerūt qua re iuppiter indignatus apud inferos de-iectos perpetuis afficit cruciatibus.Virgi.vi.æneí. Vidi & aloidas geminos īmania uidi Corpora qui manibus magnū reſcindere cælum Agreſſi ſuperiſq; iouē detrudere regnis. Quid ſaxū procul aduerſo q̄ mōte reuoluit:Siſyphus Corynthi quæ tunc ephy-re dicebatur rex æoli filius:& creuntis pater hoſpi-tes coacti cū illi pedes lauarēt nacto tempore ī ope re ꝑcipitabat ī mare quia apud īferos ſaxum a mon-tis uertice ad radices ꝑceps continuo:deinde & ī ſublime euoluere coactus eſt hūc Theſeus uicit. Ocia q̄rentē fruſtra ſub lite puellæ:Danaus belli filius.L.fi-lias ægyſti fratris totidē coniuges dare negas ex ægypto pulſus prio magna naui argos nauigauit:& Ste-neleo pulſus argis præfuit ægyſtus filiis inſequi iuſ-ſit:ac ne redirent niſi interempto fratre.Danaus ut ſe liberaret promiſſit nuptias: admonuit uero filias: ut noctu maritos trucidarēt:oēs efficiūt ꝑter Hypermeſtram: q̄ lino ſiue lineo pepercit. Sic hymen ꝓſata:Hymen bacchi & Veneris filius ut Capella tradit deſperatus puellæ cōnubia per littora ſolus uagabatur.piratæ q ad ſacra eleuſinæ Cereris proficiſcentes uirgines rapuerant:capiunt & puellæ liberantur in primis hymen athenas ueniens hoc detulit:& nuptias ob beneficium a matre puellæ impetrat: quā ob fœlicitatem ut in nuptiis iunonis memoriam hy-men uocarent athenienſes conſtituere:ut apud Ro. Thalaſio. Anxia ſolicitis meditātem uulnera natis: Medea oetæ regis colchoꝝ rex Perſe filia:quod Iaſō eius uir creuſam Creontis corynthioꝝ filiā in uxo-rem acceperat:ſeſe ſpretam ægre ferens uiro coram duos natos Dyndymum & Theſſandrum īteremit relicto theſſalo:a quo theſſalia dicta eſt: Hinc uecta draconibus ad Aegeum fugit. Iam pandionias mi-ſeranda &.c.Pandion athenaꝝ rex filiā prognē Thereo Thraciæ regi ſeu Magaræ uxorē dedit.Hic alte-ram eius ſororem ſtuprauit:qa cognita Progne una cū Philomela ſorore Ithin filium epulandū patri thereo poſuerunt:quærit ithim pater ſæpius intercœnādum.Progne ait quæ paſcis intus habes Philomela uero pueri cruentum caput offert:& repulſa menſa ambas enſe inſequitur:& ſic ſe ſe ꝑcipitantes ꝑ dolorē Progne in hyrundinem:philomela in auem luſciolā Ithis ī carduellum ſeu phaſianum:Thereus in criſtatam auem:quæ regum decus oſtendat uertitur no-mine opops:unde Oui.meta.libro ſexto.Vertitur in uolucrem cui ſtant in uertice criſtæ: Prominet ī modicum pro longa cuſpide roſtrum Nomē opops uolucri facies armata uidetur.At diſcordātes Laius cadmi ꝓnepos Aedipodam generat: Aedipodes Etheoclem & Polinicem ex Iocaſta propria matre eos re-linquit:ut alternis regnarent annis.Etheocles poli-nici regnum non reſtituit:ſed exulem facit.confugit ad Adraſtum argoꝝ regem: & accepta filia argiā in uxorem conſpirantibus cū eo Thideo: Pertenopeo Adraſto Amphi Hyppomedonte: & Capaneo regibus:qui pari fato occubuere præter ſenē Adraſtum Polinices non mutuis uulneribus cum etheocle fra-

tre occubuit in duello:mansitq; defunctis discordia.
Nam cum cremarentur pira sese in duas diuisit par
tes. Ecce Ithaci coniunx semper decus una charon/
tis:Penelope icari:seu Icariuntis filia errantem Vly/
xem coniugem per decennium summa castitate ex
pectans per eos oēs quos habebat multos& præser/
tim Eridamanta summa una constātia reppulit.Di
cimus Icarion & Icarius nominandi casu. Hic calce
donias admeti:calcedon megarensium urbs est pro
pe Constantinopolim satis condita : sed sterili loco.
Calcedonii cæci appellati quod neglexerunt locum
fertilem & amœnum ubi Byzantium postea condi
tum. Aduersum perferre faces alcestis ab omni: al
cestis seu Alceste Perilei filia nupsit Diueto phereo
rum regi:ex quo genuit Eumelum: qui in bello tro
iano fuit hæc continebat marito mortem ex oracu/
lo cum alii ex propinquis recusarent: sponte subiit.
Quid misera eurydice tanto. Eurydice talonis filia
uxor Orphei icta ab angue cum eam insequeretur
Aristæus periit Orpheo dolentia Proserpina conces
sa in culpa eius ablata:quapropter Eurydice ad cam
pos Elysios translata eū & orpheus apud inferos ꝓ
ea dat pœnas Alter in excessum referens a nauibus
ignes argolicis phrygios. Hector progressus ad na/
ues ignem in prora iacere ac sæuire incendiis cœpe/
rat:territi græci resistere non poterāt. Aduoluti om
nes ad genua a gallis auxilia implorantes. Hoc tem/
pore rediens Aiax e phrygia sæuientem respexit He
ctorem primo impetu hostem nauibus repulit & ex
tincto igni ipsum Hectorem ictu saxi turbauit:pro
stratum eripuere e manibus Aiacis troani: & semia/
nimem tulerunt intra muros. Aiax uictor fugiētes ī
sequebatur non sine magna strage. Sygæaq; præter:
sygæum urbs fuit in littore etiam augusti tempore
diruta in ea nauale achiuorum & portus & achaica
castra prope etiā lacus erat. Ida:mōs troadis. Rhe
tei littoris ora:Plini.ait mille quingentis passibus re/
motum a portu ilium est īmune:nam omnis rerum
claritas apud poetas extra sinum sunt Rhœthea lit/
tora habitata his oppidis rhœtheo:dardania arisbe.
Et iam strymonii: strymion fluuius thraciæ eius
hostia sunt ad radices Athi montis. Rhœsi : Rhœ
sus rex Iouis filius affinitate iunctus erat Priamo:tū
mercede conductus auxilium ferebat:& prius q̄ co/
pias auxiliares Ilio inferret:interfectus fuit. Nā pau
lo ante captus erat Dolon uir troianus:qui tortus ab
Vlyxe confessus est affuturum Rhœsum:& oraculo
nunciatum si eius equi bibissent Xanthi aquam fo/
re Troiam æternam:& non posse expugnari.

Domitii Calderini Commentarii in Culicem Ma
ronis Finis.

Limina:nec diuæ corrumpit limina lingua:
Sed tu crudelis:crudelis tu magis orpheu
Oscula cara petēs rupisti iussa deorum.
Dignus amor uenia gratum si tartara nossent
Peccatū meminisse graue:& uos sede piorū:
Vos manet heroū contra manus.hic & uterq;
Aeacides:peleus nanq; & telamonia uirtus
Per secura patris locantur numina:quorum
Connubiis uenus:& uirtus iūxit honorem.
Hunc rapuit feritas:illum nereis amauit.
Assidet:ac iuuenis sciat te gloria sortis.
Alter in excessum referens a nauibus ignis
Argolicis.phrygios torua feritate repulsos.
Oquis non referat talis diuortia belli:
Quæ troiæ uidere uiri:uidereq; graii
Teucria cum magno maneret sanguie tellus:
Et simois:xantiq; liquor:sygæaq; præter
Littora cum troas sæui uos hectoris ira
Viderit in classes inimica mente pelasgas
Vulnera:tela:neces:ignes inferre paratos.
Ipsa magis:nanq; ida potens feritatis:& ipsa
Datq; faces altrix cupidis præbebat alumnis:
Omnis ut in cineres rhetei littoris ora
Classibus ambustis flāma lachrymāte daret:
Hic erat oppositus contra telamonius heros:
Obiectoq; dabat clypeo certamina:& illinc
Hector erat troiæ summū decus:acer uterq;
Fulminibus cælo ueluti fragor editur ense
Tegminibus:telisq; super:sygæaq; præter
Eriperet reditus:alter uulcania ferro
Vulnera proiectus depellere nauibus instat
Hoc erat æacides uultu lætatus honore:
Dardaniæq; alter fuso quod sanguine cāpus
Hectora lustrauit uictor d̄ corpoꝝ troia/huius
Rursus acerba fremit:paris hūc qd̄ lætat:&
Arma dolis ithaci uirtus quod concidit icta.
Hinc gerit euersos proles laertia currus.
Et iam strymoni rhesi:uictorq; dolonis
Pallade iam lætatur ouans:rursusq; tremiscit
Pamoicon: asiamq; horret lestrygones atrox.
Illum scylla rapax canibus succīcta molossis:
Aetnæusq; cyclops illū:metuēda charybdis:
Pallantesq; lacus:& squallida tartara terent.
Hic & tantalæ gener æacus amplus atridæ
Assit argiuum lumen:quo flamma tegente
Oris erichthonias prostrauit funditus arces.

Reddidit heu grauius pœnas tibi troia:furēti
Hellespontiacis obiturus reddidit undis.
Illa uices hominum testata est copia quondā:
Nequicquā propriæ fortunæ munere diues:
Iret in æternū cælum super omne:propinquo
Frangitur inuidiæ telo decus ibat in altum:
Bis ergo repetens patriam:ditataq; præda.
Arcis erichthōiæ comes huic erat aura secūda
Per placidum cursu pelagus nereis ad undas
Signa dabat:pars inflexis superata carinis.
Cum seu cælesti fato:seu syderis ortu
Vndiq; mutatur cæli nitor:omnia uentis:
Omnia turbinibus sunt anxia:iā maris unda
Syderibus certat consurgere:iamq; superne
Corripere:& sol:& sydera cuncta minātur.
Ac uenit in terras cæli fragor.hic modo læta
Copia nunc miseris circundatur anxia fatis.
Immoriturq; super fluctu:& saxa caphareis.
Euboicas & per cautes cæicaq; late
Littora cū phrygiæ passim uaga preda pacta
Fluctuat.æquoreo omnis iā naufraga fluctu.
Hic alii sidunt pariles uiri utis honore
Heroes:mediisq; siti sunt sedibus omnes:
Oīs roma decus magni quos suscipit orbis:
Hic fabii deciiq; hic est oratia uirtus:
Hic & fama uetus nunquam moritura p æuū
Curtius:& mediis quē quondā sedibus urbis
Deuotum bellis consumpsit gurges in unda
Mutius.& prudens ardorem corpore passus:
Legitime gessit cui fracta potentia regis.
Hic curius claræ socius uirtutis:& ille
Flamminius deuota dedit qui corpora flāmis
Iure igitur talis sedes pietatis honores
Istic scipiadasq; duces deuota triumphis
Mœnia quos rapidos libycæ carthaginis hor
Illi laude sua uigeant.ego ditis opacos rēt
Cogor adire lacus uiduos a lumine phœbi:
Et uastum phlegetōta pati:quos maxia mios
Conscelerata pia discernit uincula sede.
Ergo quam causam mortis:quam dicere uitæ:
Verberibus sæuæ cogunt ab iudice pœnæ.
Cū mihi tu sis causa maligne:conscius adsis.
Sed tolerabilibus curis hæc immemor audis.
Et tamen in uanis demitte somnia uentis.
Digredior nunquā rediturus:tu cole fontes:
Et uirides nemorum siluas:& pascua lætus:
Et mea diffusas rapiantur dicta per auras.
Dixit:& extrema tristis cum uoce recessit.
Hunc ubi sollicitum dimisit inertia uitæ:
Interius grauiter mentem æger:nec tulit ultra
Sensibus infusum culicis de morte dolorem.
Quamtūcūq; sibi uires tribuere seniles:
Quis tamē īfestum pugnas deuicerat hostē
Riuum pp aquæ uiridi sub fronde latentem
Cōformare locū capit impiger hunc:& i orbē
Destinat:ac ferri cupidum repetiuit in usum
Gramineam uiridi foderet de cespite terram.
Iā memor inceptū peragens sibi cura laborē
Cōgestū cumulauit opus:atq; aggere multo
Telluris tumulus formatum creuit i orbem:
Quē circū lapidē leui de marmore formās
Cōserit assidue curæ memor:hic & acanthos:
Et rosa purpureo arescit rubicunda colore:
Et uiolæ omne gēus:hic ē & spartica myrtus:
Atq; hiacyntos & hic cilico crocus editus auro
Laurus itē phœbi decus exurgēs rhodo daph
Liliaq;:& roris nouania cura marini: næ
Herbaq; thuris opes priscis imitata sabinis:
Chrysātusq;:hederæq;:nitorq; pallāte corībo
Et bacchus lybiæ regis mēor:hic amarāthus:
Bumastusq; uirens:& semper florida pinus.
Non illic narcissus abest:cui gloria formæ
Igne cupidineo proprios exarsit in artus
Et quoscunq; nouant uernantia tēpora flores.
His tumulus sup inseritur:tum fronde locat
Elogium:tacita quod firmat littera uoce.
Parue culex custos pecudum nīl tale merēti
Funeris officium uitæ pro munere reddo.

Domitii Calderini Vero.in diras.P.V.M.enarratio.

BAttare cygneas:ſumma opuſculi hu/
ius eſt talis:Quũ bello ciuili inter.M.
Antouiũ & Auguſtũ habito Cremo/
nenſes.M.Antonio fauiſſent uictoria
potius Auguſtus i eos ultiõe punien/
dos animũ direxiſſet. Ariũ cẽturionẽ
miſiſſe tradiẽ diuidendos inter milites cremonenſis
populi agros:ſed cũ nõ ſuffeciſſẽt:& uicioꝝ mãtuano
rũ agros diuiſit.quo circa Virgiliãi agri inter alios mi
litibꝫ dati ſũt:qđ ægre ferẽs Maro nõ ſolũ ꝑꝑ ꝺꝑditoſ
agros:ueꝝ ẽt ꝑꝑ amicã lydiã in mãtua derelictã hoc
opuſculũ ſcripſit Vir.& diras appellauit: hoc ẽ malæ
fortũæ iꝑcatiões in hoſtes factas:Dirigit ãt ad Batta/
rũ nõ uicũ:ut aliq male ſentiũt:ſed ſicut põt ex uerbis
Vir.colligi battarus arbor erat in agro uirgilião: itaq̃
fagũ ꝺ q̈ in buco.ſcribit intelligimꝰ. Repetamus: qa
ſcripſerat mortẽ culicis lachrymabilẽ. Cygnus:olor
ẽt appellaẽ auis ẽ alba:& cũ ad mortẽ ꝑueit maxio do
lore agiẽ:adeo ut flerꝫ nideaẽ:hinc Oui.in fa.ꝺ Arione
loquẽs ueluti canẽtia dura Trãſfixus pẽna tꝑa cantat
olor.ſignificat igiẽ hoc loco lachrymabiles uoces ſe re
petituꝝ ꝺ amiſſiõe agri ſui:q̈les culex ſuꝑ ægerat. Se
des:rura mea diuiſa ĩtra milites. Quibꝫ:agris. Indi
xius:ꝺuouimꝰ. Diras:iꝑcatiões. An.Iu.oia ſũt i ꝯtra
riũ qđ ẽ ipoſſibile. Gliſcet:creſcer. Auẽa:ꝑ ſtilo poe
tico & ſcribẽdi charactare accipiẽ ẽ.n.herba inter fru/
mẽta naſcẽs a creſcẽdi auiditate auẽa appellata ẽ. Mõ
tibꝫ & ſil.qa & mõs circũdabat arua Vir.hinc i buco.
Frigus captabis op.& alibi Qua ſe ſubducerꝫ colles In
cipiũt:moliq̃ iugũ demitterꝫ cliuo. Lycurge:rex thra
ciæ q quũ ſacra Bacchi ſꝑneret falce genu ſubſecuit
ſuũ dicit ergo tale omẽ ario ſe dictuꝝ:& milienũ to/
rũ noiabãt eũ ĩ quo ager cõtigerat Virgiliãus. Trina
criæ:dicit pſtoq̃ ſibi ablati ſũt agri talis eos ſeq̃ẽ ſterili
tas:q̈lẽ habuerũt ſiculi:cũ ide Proſerpina a Pluto.fuiſ/
ſet rapta. Senis no.pr̃is mei Virgilii:q dicebaẽ Ruſa/
cus rex. Sulci:uos ſulci agri abſcõdatis. Effœtas: ua
cuas. Cereris:frumẽti. Aeſtu:ĩ æſtate ſũt oia peſtiſe
ra. Oculis:neq̃ audianẽ:neq̃ uideanẽ aliqua dulcia.
Optia:tu battarus. Viretũ:uirgultũ. Dextera: mili
tis Arii. Iuppiter:aer. Boreæ thra.qa boreas flat ex
thracia q̃ ẽ i ſeptẽtriõe. Immãia:imãiter. Fulua cali.
reſpicit puluerẽ q ſolet agẽte uẽto caligarꝫ oculos. Tua
ſil.ex te arborꝫ fcã. Cianeo:nõ a colorꝫ cæleſti:ſicẽ qdã i/
terꝑtati ſũt dixit:ſed a cyaneis petris ĩ rꝫgiõe põti freq̃n
ter ſe mouẽtibꝫ epithetũ traduxit:ut ita ex motu æris
& uẽtoꝝ ipius arbo.mouẽẽ huc atq̃ illuc traherẽẽ &
iplerẽẽ ueluti ciãæ ĩſulæ. Lydia:ly.n.amicã Vir.ĩi noie
ꝓprio ſed placabilẽ notare uoluit. Nuſq̃.n.meretrices
placabiliores q̃ lydia repiũẽ:ut nõ ſolũ a fututoribus ꝑ
cia exigãt q aio illis ꝑſoluãt. Paſcanẽ:deuorẽẽ. Au/
ræ:uẽtoꝝ. Tranſuolet:eripiaẽ:& eradiceẽ. Metata:
mẽſurara & q̃ metã facit. Pertica:lignea. Vnde: aq̈s
mitii fluuii declarauit:& littus nõ ſolũ maris ueꝝ &
fluminis dici poſſe. Accipite:audite. Neptũnus:ma
re ipſũ tranſeat i arua mea. Paſtos:cõſumptos. Bar
bara:ſilua diciẽ barbara:& ſyrtes loca eẽ africæ fines
ægyptũ uerſus ꝑiculoſiſſima a ſirin dicta:qđ ẽ trahe/
re.Eſt.n.iæq̈litas maris & terræ magna & ĩ uno loco
ꝓſũdiſſĩa ĩ alio uero ſatis uadoſa ſpirãteq̃ uẽto cumu

P.Virgilii Maronis diræ:ideſt carmen
execratorium ad battarem.

BAttare cygneas repetamus carmi
ne uoces:
Diuiſas iterum ſedes:& rura ca/
namus
Dura quibus diras indiximus impia uota.
Ante lupos rapient hædi:uituli ante leones:
Delphini fugient piſces aq̃læ ante columbas:
Et conuerſa retro rerum diſcordia gliſcet
Multa prius:fuerit q̃ non mea libera auena.
Montibus & ſiluis dicam tua facta lycurge
Impia:trinacriæ ſterileſcant gaudia nobis.
Nec fœcunda ſenis noſtri fœlicia rura
Semina parturiant ſegetes:non paſcua colles:
Nõ arbuſta nouas fruges:non pãpinus uuas:
Ipſe non ſiluæ frondes.non flumina montes
Rurſus:& hoc iterũ repetamus battarꝫ carmẽ.
Effœtas cereris ſulci condatis auenas.
Pallida flaueſcant æſtu ſicientia prata.
Immatura cadant ramis pendentia mala.
Deſint & ſiluis frondes:& fontibus humor:
Nec deſit noſtris deuotum carmen auenis.
Hæc ueneris uario florentia ſerta decore
Purpureos campos quæ pingit auena colore.
Hinc auræ dulces:hinc ſuauis ſpiritus agri
Mutent peſtiferos æſtus:& terra uenena.
Dulcia non oculis:non auribus ulla ferantur.
Sic precor:& noſtris ſupent hæc carmia uotis
Ludimus:& multum noſtris cantata libellis
Optima ſiluarum formoſis denſa uiretis.
Tondemus uirides umbras:nec læta comãtes
Iactabis mollis ramos inflantibus auris.
Nec mihi ſæpe meũ reſonabit battare carmẽ
Militis impia cum ſuccedit dextra ferro.
Formoſæq̃ cadent umbræ:formoſior illis
Ipſe cades iterum domini fœlicia ligna
Nequicquam noſtris potius deuota libellis
Ignibus æthereis flagrabit iuppiter ipſe.
Iuppiter hanc aluit.cinis hæc ubi fiat oportet.
Thracis tum boreæ ſpirent immania uires.
Purus agat mixtam fulua caligine nubem
Africus:immĩeat nimbis mutãtibus hymber:
Cum tua cyaneo reſplendens æthere ſilua
Non iterum dicens herebo tua lydia dixit
Vicinæ flammæ rapiant ex ordine uites.

Paſcantur ſegetes diffuſis ignibus auræ.
Trāſuolet arboribus:cōiungat & arbor ariſtas
Pertica:quæ noſtros metata ē impia agellos.
Qua noſtri fines olim cinis omnia fiat.
Sic precor:& noſtris ſuperēt hæc carmia uotis
Vnde:quæ noſtris pulſatis littora lymphis:
Littora:quæ dulcis auras diffunditis agris:
Accipite has uoces:migret neptunnus in arua
Fluctibus & ſpiſſa campos perfundat haréa:
Qua in ulcanus agros paſtor iouis ignibus arcet:
Barbara dicat libycæ ſoror altera ſyrtis.
Triſtius hoc memini ruocaſſe battare carmē.
Nigro multa mari dicunt portenta natare:
Monſtra repentinis terentia ſæpe figuris:
Cum ſubito emerſere furenti corpora ponto.
Hæc agat infeſta neptunnus cæca tridenti.
Atrum conuertens æſtū maris:undiq; uentis.
Et fuſcum cinerem canis exauriat undis.
Dicantur mea rura:ferum:mare:nauta caueto
Rura:quibus diras indiximus impia uota.
Si minus heu neptunne tuis infundimus aris:
Battare fluminibus tu noſtros trade dolores.
Nam tibi ſunt fontes:tibi flumia ſmp amica.
Nil eſt quod perdam ulterius.merita oia dici.
Flectite currētes lymphas uaga flumia retro.
Flectite:& aduerſi rurſum diffundite campis.
Incurrant amnis paſſim remeantibus undis:
Nec noſtros exire ſinas erroribus agros.
Dulcius hoc memini:reuocaſti battare carmen:
Emanent ſubito ſica tellure palludes.
Et metat hinc miles ſpiſcas ubi legimus olim:
Occupet arguti grylli caua garrula rana:
Triſtius hoc rurſum dicat mea fiſtula carmē.
Præcipitēt altis fumantes mōtibus hymbres.
Et late teneant diffuſos gurgite campos.
Quis dominis īfeſta minātes ſtagna rliquāt.
Vnde lapſa meos agros peruenerit unda.
Piſcetur noſtris in finibus aduena arator:
Aduena ciuili qui ſemper crimine creuit.
O male deuoti pratorum crimina agelli:
Tuq; inimica tui ſemper diſcordia ciuis.
Exul ego īdemnatus egens.mea rura reliqui:
Miles aut accipiat funeſti præmia belli.
Hic ego de cumulo mea rura nouiſſima uiſā.
Hinc ibo in ſiluas.obſtabunt iam mihi colles.
Obſtabunt montes:campos audire licebit.
Dulcia rura ualet:& lydia dulcior illis:

lus harenæ q ſupra mar̃ fuerat i ꝓfūdiſſimas reſidt ual les:& q deprimebat̃ mox ſup aq̃s aggerit̃ & ſūt Syrtes maiores & miores & ſpatio paſſuū ducētoꝝ qnqgita miliū. Sepant̃ minor a carthagine trecētis milibꝫ paſſuū diſtat & totidē ābitus. Maior uero q̈drigētis. xxv. milibꝫ paſſuū. Ser. uero ubicūq; harēoſa i mari ſūt loca ſyrtes aſſerit uocitari. Barbara:aſpa iculta & alter ſyrtis.i.tota harēoſa. Dicunt hoīes portēta naſci tumenti mari. Nigro:turbato & ꝓcelloſo. Agar.h.faciat hæc portēta Neptūnus amādo. Fuſcū.c.terrā nigrā. Dicātur:mea rura uideāt̃ eē qđdā mare turbidū. Mius in. minus damus o Neptūne tuis altaribꝫ q̄ đbeamus fac tu o Battare qđ fōtes tui ſpargāt̃ ꝑ arua mea: ut uideātur mar̃ retro currētibꝫ undis. Sināt exi.i.faciāt qđ iꝑ ſint i meis agris errores.i.inundatiōes:fōtiū. Caua:cō cauitatē. Gryllus.i.ſit rana i eo loco ubi ſtabāt grylli.
Minātes.i.milites q minātes nobis terreāt̃ talibꝫ ibribus:& cogāt̃ relinq̄re meos agros belli inter. M. Antoniū & Augu. Cumulo:cumulū hūc i bu. Vir. optie declarauit cū iqt lāq; ſepulchꝝ icipit apper̃ biāoris hic.n. Biāor Amnis tuſci & Māthus Thyreſiæ filius fuit. a q̈ mātua denoīata ē:huius ſororē Lydiā fuiſſe dixert̃ a q̈ & denoīari potuit Amica Vir. pr̃ Vir. dicebat̃ Vir. Ruſacus. Caſus:euētus & fortuna. Emigret:diſcedet ſuſpiret lydia. Illa lydia uidet uos fōtes & alloq̄t̃ & cātat uobis diſcetis uos fontes agri q̄ mei amari a lydia. uiticula ꝑua uitis illeſerit cōcūbēdo currite o nymphe currite dū ergo expono meas q̄rimōias Tauro loue:europā reſpicit filiā agēoris regis phœniciæ q̄ cū armētis delectaret̃:& ſæpe ſupra aſcēdere cōſueuiſſet:Iuppiter in formoſiſſimū tauꝝ cōuerſus eā abſūptā i hos locos detulit:qbꝫ nomē europæ īditū ē. Auro:ad Danaē Acryſii filiā rettulit q̄ in turri Aenea clauſa erat:ne qs eā ſtupraſſet ꝑꝑ oraculū qđ erat ut filius maior parēte naſceret̃. q̄re Iuppiter i pluuiū auꝝ cōuerſus gremio puellæ exceptus fuit: ſicq; ea cōpreſſit:& ex ea Perſeus natus fuit. Auertas aures dū.l.c.ne capiaris eius amor̃. Vaccula:parua uacca. Pater hæ.hircus. Interpellatos:aīalia nunq̄ plorāt amores. Impeditos:īterruptos ſicut ergo ſydera ſemꝑ redeūt i uices ſuas ſed ego nō poſſū redir̃ ad meos agros. Tui orbis:oīa uos eſtis uos: uos.ſ. lūa & phœbe. Eſtis omnia:omnia tenetis. Voluebātur:errāt. Similis cōditio: nā aureo ſæculo nymphæ ſecutæ errabāt ꝑ ſiluas & loca. Minoidis : tāgit Ariadnē filiā Minois quā i littor̃ a Theſeo derelictā Bacchus rapuit:& i cælo ductā i ſydus cōuertit:& coronā aſtronomi eā appellāt Vir. prio geor. Gnoſiaq; ardētis decedat ſtella corōæ. Numīa āt ut plurimū ſuas amicas cælo cōſecrabant. Vitā:qa omnes uirgines in ſignū caſtitatis ſignū gerebāt:hoc ē līeas faſcias i ſignū ligatæ uirginitatis ſolebāt & zonā afferre q̈ cingebant̃:ut etiā Catullus in primo paſſeris oſtēdit dū inqt: quod zonam toluit diu ligatam. Meæ:noxa quod concuberim cū Lydia. Iuppiter ante ſui:priuſq̄ factus ē coniunx q̄ diceretur : q̄ſi dicat habuit coitum cū Iunone priuſquā eſſet cōiunx. Opus:rhœtia. Illi:mœſto Vulcāo. Aurora:Amauit Titonum. Ipſa enim nunquā habuit talem infœlicitatē qualē ego. Aurea: q̄ſi dicat deberem ego etiam habere ætatem auream: qualem habuerūt dei. Leua ſors:Aduerſa. Tanta:mala mihi fuere : ut ita maneam quod me uix poſſes cognoſcere.

Et casti fontes:& fœlix nomen agelli.
Tardius ah miseræ descēdite mōte capellæ.
Mollia non iterum carpetis pabula nota.
Tuq; resiste pater:& prima nouissima nobis·
Intueor campos:longum manet hostis ĩ illis.
Rura ualete iterum.tuq; optima lydia salue:
Siue eris:& si non mecum morieris:utrumq;.
Extremum carmen reuocemus battare auēa.
Dulcia amara prius fient:& mollia dura.
Candida nigra oculi cernent:& dextra leua:
Migrabunt casus aliena in corpora rerum:
Quam tua de nostris emigret cura medullis.
Gaudia semp enim tua me meminisse licebit.
Inuideo uobis agri:formosaq; prata.
Hoc formosa magis mea qđ formosa puella
Est uobis.tacite uestrum suspirat amorem.
Vos nunc illa uidet:uobis mea lydia ludit.
Vos nunc alloquitur:uos nunc arridet ocellis.
Et mea summissa meditatur carmina uoce.
Cantat & interea:mihiq cantabit in aurem.
Inuideo uobis agri.discetis amare:
O fortunati nimium:multumq; beati:
In quibus illa pedis niuei uestigia ponet.
Aut roseis digitis uiridem decerpserit uuam:
Dulci namq; tumet nondum uiterula baccho
Aut inter uarios ueneris stipendia flores
Membra decliarit:teneramq; illæserit herbā.
Et secreta meos furtim narrabit amores
Gaudebunt siluæ:gaudebunt mollia prata:
Et gelidi fontes:auiumq; silentia fient.
Tardabunt riui labentes currite lymphæ:
Dum mea iocundas exponat cura quærelas.
Inuideo uobis agri.mea gaudia habetis.
Et uobis nunc est mea quæ fuit ante uoluptas.
Hei male trabescunt moriētia mēbra dolore:
Et calor infuso decepit frigore mortis.
Quod mea nō mecū domia ē:nō ulla puella
Doctior in terris fuit:ac formosior:ac si
Fabula nō uana ē:tauro ioue digna:uel auro.
Iuppiter euertas:auro mea sola puella est.
Fœlix taure pr̃ magni gregis:& decus ad te
Vaccula nonnunquam secreta cubilia captās
Frustra te patitur siluis mugire dolore.
Et pater hædorum fœlix:semperq; beate
Siue petis montes præruptos saxa pererrans:
Siue tibi siluis noua pabula fastidire:
Siue libet campis:te cum tua læta capella est.
Et mas quocūq; est:illi sua fœmina iuncta
Interpellatos nunquam plorauit amores.
Cur non & nobis facilis natura fuisset?
Cur ego crudelem patior tam sæpe dolorem?
Sydera per uiridem redeunt cum pallida mundum:
Inuicem phœbe excurrens:atq; aureus orbis
Luna tui tecum est cur non est & mea mecū
Luna? dolor nostri quid sit miserere dolentis.
Phœbe gerens in te laurus celebrabit amorē.
Et quē pompa deum non siluis fama locuta ē.
Omnia uos estis.secum sua gaudia gestat.
Aut ĩspersa uidet mūdo:quæ dicere longū ē?
Aurea quin etiam cum sæcula uoluebantur:
Conditio similisq; foret mortalibus illis:
Hæc quoq; præterea notum minoidis astrū:
Quæq; uirum uirgo sicut captiua secuta est.
Lædere cælicolæ potuit uos nostra quid æstas?
Conditio nobis uitæ quæ durior esset.
Ausus ego primus castos uiolare pudores?
Sacratamq; meæ uitam tentare puellæ?
Immatura meæ quoq; noxe soluere facta?
Istius atq; utinam facti mea culpa magistra
Prima foret lætum mihi uita diutius esset.
Nō mea non ullo moreretur tempore fama:
Dulcia cum ueneris furatus gaudia primum
Diceret:atq; ex me dulcis foret orta uoluptas.
Nā mihi non tantum tribuerunt impia uota:
Auctor ut occulti noster foret error amoris.
Iuppiter ante sui semper mendacia factus
Cum iunone prius cõiunx· q̃ ductus uterq; ē:
Gaudia libauit dulcem furatus amorem.
Et mecum tenera gauisa est ludere in herba.
Purpureos flores quos insuper accumbebat
Gaudia formoso supponens gaudia collo.
Tum credo fuerat mauors distentus in armis.
Nam certe uulcanus opus faciebat:& illi
Tristi turpabatq; mala fulgine barbam.
Non aurora nouos etiam plorauit amores:
Atq; rubens oculos roseo celauit amictu.
Talia cælicolæ nunqd minus aurea promo?
Ergo quod deus atq; heros cur nō mior ætas?
Infœlix ergo non illo qui tempore natus:
Quo facilis natura fuit:sors o mea leua
Nascendi miserumq; genus quo sera libido ē
Tanta meæ uitæ cordis fecere rapinam.
Vt maneā:quod uix oculis cognoscere possis.

P. Virgilii Maronis æthna: quæ a qbuſdam Cornelio tribuitur.

Ethna mihi ruptiq; cauis fornacibus ignes:
Et quæ tam fortes uoluant incendia cauſæ:
Quod fremat imperiũ: qd raucos torqat æſtus
Carmẽ erit: dexter mihi carminis auctor apollo
Seu tibi dodone potior tecũq; fauẽtis
Seu te cynthos habet: ſeu delos gratior illa:
In noua pierio properent a fonte ſorores
Vota: per inſolitum phœbo duce tutius itur.
Aurea ſecuri quis neſcit ſæcula regis?
Cum domitis nemo cererem iactaret in aruis:
Vẽturiſq; males prohiberet frugibus herbas:
Annua ſed ſacræ complerent horrea meſſes.
Ipſe ſuo flueret bacchus pede: mellaq; lentis
Penderent foliis: & pingui pallas oliua
Secretos amnes ageret: cum gratia ruris
Non ceſſit cuiquam melius ſua tẽpora noſſe.
Vltima quis tacuit iuuenũ certamina colchos.
Quis non argolico defleuit pergamon igni
Impoſitam. & triſti natorum funere matrem.
Auerſum ue diẽ: ſparſum ue in ſemine dentẽ?
Quis non periuræ doluit mendacia puppis.
Deſertam uacuo minoida littore queſtus
Quicqd in antiquũ iactata eſt fabula carmẽ.
Fortius ignotas molimur pectore curas:
Qui tanto motus operi: quæ cauſa perẽnis
Explicet in denſum flãmas: & ructet ab imo
Ingenti ſonitu moles: & proxima quæq;
Ignibns irriguis urat: mens carminis hæc eſt.
Principio: ne quem capiat fallacia uatum
Sedes eſſe dei: tumidiſq; e faucibus ignem
Vulcani ruere: & clauſis reſonare cauernis.
Feſtinantis opus non eſt tam ſordida diuis
Cura: neq; extremas ius eſt dimittere inertes
Sydera ſeducto regnant ſublima cælo.
Illa neq; artificum curant tractare laborem:
Diſcrepat a prima facies hæc altera uatum.
Illis cyclopas memorant fornacibus uſos:
Cũ ſuper incudem numeroſa ĩ uerbera fortes
Horrẽdũ magno quaterẽt ſub põdere fulmẽ
Armarẽq; iouem. turpe ẽ ſine pignore carmẽ:
Proxima uiuaces æthnei uerticis ignes

Domitii Calderini Cõmentarii in Aethnam Vir.

Oc Virgilianum eſſe opus plerique ex auctoribus teſtnat̃: & Sene. in epiſtolis adeo ut Naſonẽ nõ ob aliã cauſam opus de æthna dimiſiſſe affirmet: niſi propter Virgilium: quem ima ſcripſiſſe compertum habebat. Cornelius Seuerus etiã ob eandem cauſam deterritus tradit̃. Sũma tamẽ opa ẽ ut cãm æthnæi ĩcẽdii reſeret. Nõ q̃lẽ poetæ aſſerũt: ſed q̃ a ſũmis poetis expoſita ſit Quis. n. ignoret æthnã flagrantẽ adeo ut niues nequaq̃ cadere auctores exiſtimauerint: atq; ut qnquagẽa & cẽtena milia paſſuũ arenas flãmaꝶ globus eructaret. Ardet aũt noctibus ſemp & miraculũ igneũ materiã tãto æuo ſufficere patet. crater eius ambitu ſtadia. xx. fauilla tauro miniũ & catinũ uſq; puenire affirmãt. Fragorem uero ad maronẽ & gemellos colles quocũq; mõ tãtũ p noctẽ lucere: & ſplendentẽ appere affirmauere a cacumĩe. Nã ĩterdiu fumo & caligĩe obſedet̃. Dodona: Dodona epiri ſiluas in q̃ oracula p colũbas reddebãtur: licet Herodotus mulierẽ q̃dã reddidiſſe affirmet. Phaſelia ĩ litia mõs ẽ ardẽs ut æthna quẽ Pli. appellat phaſen ibidẽ. Sicút & ĩ patera apollo oracula reddebat hĩc litias ſortes alibi poetam appellaſſe affirmãt. Cynthos: mons ẽ ubi Apollo ẽt colebat̃ alibi ĩſulã unã eẽ cicladũ legimus. Delos: de los inſula ĩ ægeo mari ducta q̃ dila. i. manifeſta Apollinis reſponſa præberentur. Securi regis. i. Saturni.

Amnes ſecretos: quia tacite fluit oleum: & matrem ĩtellige medeã. Diẽ auerſum: tãgit fabulam Atrei & thieſtis. Sparſum ĩ ſemine: tangit Cadmum qui dẽtes ſeminauit draconis unde nati ſunt homĩes armati. poſſet etiã intelligi de Iaſone. Quis nõ periure: tãgit theſea qui Phædrã ſororẽ Ariadnes elegit ĩ uxorẽ licet ipſi Ariadne iureiurando ſe eã in uxorem ducturum promiſiſſet. Minoida: filiam minois Ariadnẽ.

Principio: in narrationis huius pricipio dicit ſe neq; executuꝶ poetica figmẽta ſed tantũ res phyſicas: ac cauſas ueras igniũ ſpirantium ex Aethna reſonare cauernis in receſſu & remotione Aethnæ ſubterranei ſunt meatus adieram uſq; inſulam: ubi Vulcanus cũ aliis ſuis fabris fulmina fabricare dicitur hinc ictibus loca omnia reſonat: unde Virgili. Inſula ſicarnum uixit latus æoliamq; erigitur lyparim fumantibus ardua ſaxis: Quam ſubter ſpecus & cyclopum exeſa caminis Antra æthnea tonẽt. Validiq; ĩcudibus ictus.

Sine pignore. i. ratiõe. Proxima: ideſt tertia. Phlægæi: campi phlægæi ideo dicti quia ibi ſtant in copia maxima ignis. His natura ſecundum multos auctores loquor qui dicunt gigantes pedes habuiſſe ſerpẽtinos. Sinuat: Curuat. Coaceruatas: Acumulatas.

Mater: ideſt terra quia dicũtur filii terræ gigantes.

Sub terris: audent poetæ ex ſcientia non ſolum reꝶ humanarum: uerum etiam diuĩarum: ponit autem carmina pro ipſis poetis. Mentiti: quia non habent rem manifeſtam. His tityus: Tityus titani & eiare filius latone uim inferre uoluit: licet Virgi. Terræ filium nec non ab ea nutritum Nec non & tityum terræ omnipotentis alumnum: tantæ. n. magnitudinis fuit ut uix eum. iii. iugera agri caperent fœdum laſciuum. Sollicitãt magna: quia habent aquas & poma nec tamẽ eſuriẽs cõtingere põt. damnatus eni ad

inferos qa deo℞ sacra reuelarat.Ou i. Quærit aq̄s in aq̄s & poma fugacia carpit Tantalus:hoc illi garrula ligua dedit:& hoc in libro de fine titulo.Alibi tamen propter Pelopē filiū iter epulas deorū appositum ad huiusmodi pœnas damnatū legimus. Sollicitant:q̄ fiunt. Minos:Aeacus & Phadamantus p poetas iu/ dices īferorum traduntur. Idēq; rotant:Ixion Iouis scriba ac unus ex centauris: qui cū Iunonis cōcubitu se iactaret a Ioue fulminatus & ad inferos damnatus uoluitur rota:unde Tibullus:Illic Iunonem tentare ixionis ausi Versantur celeri noxia mēbra rota. Alter ixion legitur apud Porphyrionem q soce℞ suū .pdi/ dit facta ignis fouea ut non solū dotem uerū cuncta ipsius possideret.Hora.Taurus in europen.i.Iuppi/ ter mutatus in taurum. In ledam candidus:quoniā mutatus fuit in cygnū mutatus deuenit in Danaem Acrisii filiā in pluuiū aurum. Corymbus: hæderæ habet racemos inæquales sicut terra quæ ē iæqualis.

Edit:cōsumit:deuorat. Obstantia molis: molem obstantem. Vapores:uentorū furores. Omnia: ele mēta. Sinus:curuitates. Tenui:ex re minima. Cō fluuia:ī aquas fluentes. Occasus: fines suos. Pigra: decisa. Cesset:det locū. Abstrue:abscōde. Sæuior: sub terra maiorē si q̄ obstātia ipi ignes obstāt & ipel lunt. Hinc:ex hac causa.i.igne & uētis fiūt terræmo tus. Spissa:si non haberet illas cōcauitates. Faciem antiquam:in chaos antiquum. Aethna ē fides:æth/ na enim facit testimoniū:quod est uerisimile. Duce me:non potero te edocere: si uolueris pscrutari. Va sti:.pfundi. Euomit:qa æthna euomit & emitit sa/ xa combusta ī mare. Hic uasti:cupit exponere mira cula montis æthnæ:ac dicit terribiles cauernarum in troitus mari mersos esse. Mergunt: exeūt. Exigit: ultra se extendit. Spissæ:duræ & frequētes. Discor dia:quoniā non pmittunt rupes ultra extendi ignes.

Domitæ:pars æthnæ ardet:pars consumpta est in/ cendio. Cogunt: qa quæ uidemus oculis cogimur credere. Arcent:ab introitu. Nimbus : multitudo imo fundo æthnæ. Sepulta:quieta.Enchaladus ca/ put suum sepultum habet sub æthna. Ditem:Pluto nem:nam si apiretur æthna:uiderētur tartara. Dex tra:potentia. Exigitur:cogitur emittere. Vasa:ap/ pellat uasa illa saxa pumicea:quia sunt concaua. Ro tant:uoluunt. Par:quia semper eadem est uiolentia in æthna nō enim magis æstuat uno tempore q̄ alio.

Duce:spiritu uento℞. Militat:ardet. Subsequar: narrabo causam.quia ignis silet. Pecudum: nō solū hæc uidebuntur miranda hoībus.uerum etiam re/ bus ianimatis. Capiti cælum:idest caput. Cælo sæ cula:p omnia tempora. Aeterno:quia machina hu/ ius incendii in æthna semper duratura est. Orbita: rotunditas. Annus:sol per annum suum cursum fa cit. Incōdita:incomposita. Vices: alternationem & uicissitudinē. Phœbe:luna. Senescit:tres partes sūt æstatis:est noua adulta & præceps. Axem.i.polū ar cticū quæ helice a grais nauigantibus petit̄ cynosura uero a tyriis:quæ ē ī polo antarctico. Cometē:quo/ niam mutationē īdicat regno℞:marisq; procellas & tempestatem nauigantibus. Bootes: arcthophilax: quasi boum agitator nāq; ē ultimus septē stellarum: ideo Boetes appellatur. Tenax:pertinax. Pugnax:

Impia solicitat phlægæis fabula castris.
Tentauere nefas olim detrudere mundo
Sydera:captiuiq; iouis transferre gigantes
Imperium:& uicto leges imponere cælo.
His natura suos aluo tenus ima per orbes
Squameus intortos sinuat uestigia serpens.
Cōstruitur magnis ad prœlia mōtibus agger:
Peliō ossa creat:summus premit ossan olympus
Iam coaceruatas nituntur scandere moles.
Impius:& miles metuētia cominus astra
Prouocat infestus conctos ad prœlia diuos
Iuppiter e cælo metuens:dextraq; coruscam
Armatus flāmam renouat caligine mundū.
Incursant uasto primum clamore gigantes.
Hic magno tonat ore pater:geminatq; fauētes
Vndiq; discordes comitū simul agmie uētos.
Densa per attonitas rumpunt̄ fulmia nubes:
Atq; inarma ruit qucūq; potentia diuum.
Et mars sæuus erat:iam cætera turba deorum
Stant utrūq; metus:ualidos tū iuppiter ignes
Increpat:& iacto proturbat fulmine montes.
Illic deuectæ uerterunt terga ruinæ
Infectæ diuis acies:atq; impius hostis
Præceps cum castris agitur: materq; iacentis
Impellens uictos:tum pax est reddita mundo
Tum liber celsa uenit per sydera cæli:
Defensiq; decus mundi nūc redditur astris:
Gurgite trinacrio morientem iuppiter æthna
Obruit enceladū:uasti quoq; pondere mōtis
Aestuat:& petulans expirat faucibus ignes.
Hæc est mendosæ uulgata licentia famæ.
Vatibus ingeniū est:hīc auget nobile carmē.
Plurima pars scænica ē rerum fallacia uates.
Sub terris nigros uiderunt carmina manes.
Atq; inter cineres diris pallantie regna
Mentiti uates stygias undasq; canentes.
Hi tityon septem strauere in iugera fœdum:
Sollicitant.magna te circum tantale pœna:
Sollicitantq; siri minos tuaq; æacæ ī umbris
Iura canunt:idemq; rotant ixionis orbem.
Q uicquid & interius falsi sibi conscia terra.
Non est terra satis:speculātur numina diuū.
Nec metuūt oculos alieno admittere cælo.
Norunt bella deū:norunt abscondita nobis
Cōiugia:& falsa quotiēs sub imagine peccēt.
Taurus in europen:in ledam candidus ales:

Iuppiter ut dianæ precioſus fluxerit hymber.
Debita carminibus libertas iſta:ſed omnis
In uero mihi cura canam:quo feruida motu
Aeſtuat æthna:nouoſq; rapax ſibi congerat
Q uacūq; imēſus ſe terr̄ porrigit orbis:·ignes
Extremiq; maris curuis agitatus ab undis:
Non totum in ſolidum deſit.namq; oīs hiatu
Secta eſt oīs humus:penituſq; cauata latebris
Exiles ſuſpenſa uias:igiturq; animantis
Per tota errantes percurrunt corpora uenæ.
At uitam ſanguiſq; omnis qua cōmeat idem
Terra uoraginibus conceptas digerit auras.
Scilicet haud olim diuiſo corpore mundi
In maria:ac terras:& ſydera ſors data cælo
Prima ſecuta maris:deſeditq; infima tellus.
Sed totis rimoſa cauiſs & calis aceruis
Exeat imparibus iactis ex tempore ſaxis:
Vt crebro introrſus ſpatio uacuata corymbos
Pendeat in ſeſe ſimili quoq; terra figura
In tenues laxata uias non omnis in arctum:
Nec ſtipata coit:ſiue illi cauſa uetuſta eſt.
Nec nata eſt facies:ſeu liber ſpiritus intra
Effugiens molitur iter:ſed lympha peremni
Edit humum limo:furtumq; obſtantia molli
Haud etiam incluſi ſolidum uidere uapores:
Atq; igni quæſita uia eſt ſiue omnia certis
Pugnauere locis non eſt hic cauſa dolendi.
Dū ſtet opus cauſæ:quis enim nō uiderit illud
Eſſe ſinus:ꝑenitus tantos emergere fontes
Cum uidet:ac torrens imo ſe emergere hiatu.
Non ille ex tēui:uocemq; agat acta neceſſe :ē
Confluit errantes:arceſſant undiq; ab undis:
Et trahat ex pleno quod fontē cōtrahat amne.
Flumina quin etiam latis currentia riuis
Occaſus habuere ſuos:aut illa uorago
Direpta in præceps fatali condidit ore.
Aut oculta fluunt tectis adoperta cauernis.
Atq; inopinatos referunt procul edita curſus.
Q uod ſi diuerſos emittat terra canales:
Hoſpitū fluminū:aut ſemita nulla profecto
Fontibus.& riuis conſtet uia:pigraq; tellus:
Conſerta i ſolidum ſegnis ſub pondere ceſſet.
Q uod ſi præcipiti cōduntur flumina terræ:
Condita ſi redeunt:ſiquā etiā incōdita ſurgūt:
Haud mirum clauſis etiam ſi libera uentis
Spriamenta latent:certis tibi pignora rebus:

qua ſtella martis denotat bellū. Orion:ſtella quæ or
to ſuo īdicat pluuias:ideo alibi in æneidæ Cū ſubito
aſſurgēs fluctu nymboſu oriō. Indx:tēpeſtatis. No
tis:ſignis cognoſcere homines prius uolūt cognoſce
re terreſtria ꝗ cæleſtia. Noctes:ſine lucro ſūt noctes
qa nō ſunt exercitæ. Callēt:habēt duritiē & tumidi/
tatē duram ī māibus ī alia parte membroꝝ. Viti:ad
uinum producendum. Diuiti:pingui horrea ubi re
ponūtur frumēta. Deſecto:falce ſecto & īciſo. Nul
lum fallere opus.i.ſcire oīa opa. Vertimus: uertēdo
exquirimus. Minas:qa gigātes q uoluerūt expellere
Iouem cælo miſſi ſunt ad tartara. Aīæ:flatus ipſius
æthnæ. Seruēt:ſtēt ī ipſo ītroitu. Cōiuratis: Simul
flātibus. Corpora pulſata.i.aerem:& hoc pacto fiūt
nubes. Sonoro:tibicine tritone. Opē:copias aqua/
rum. Cortīa:ſecretior locus templi dicebat̄: ubi cor
uatis ī tumeſcebat:& extēdebat̄ ad carmina & oracu
la dicēda & ſimiliter locus uelatus in theatro ex quo
egrediuntur recitatores minii dici pōt modis ſonis.

Animā:flatū nomīa tota.qa nō poſſunt ītelligi qui
uēti ſint & exeant. Animas uentos: humore pluuiis
quæ ex uentis creatur oblinit circūlauat. Vis: poten
tia qa aura ē lenior uēto. Vacuos:uētos ſuffocātclau
dūt iter. Neruos:uires igniū ardētes. Cōfluuio:flu
ctuū copia. Receſſus:remotionē terraꝝ. Hiat:apit.
Irritet : cōmouet. Arcū:curuitatē. Rūpūt: erūpūt.

Nefas:opinionem nefandā ex animo. Egeſtas:mi/
ſeria ꝑſto paratæ ſūt flāmæ. Teneros:paruos ignes.

Tuto:ſine fractione. Exundat:diffundit̄. Verna/
cula:uulgaris & familiaris & ut dixero materna. Bi
tumen:genus cretæ.Quod ſi quando accendit̄ extin
ugi non poteſt & de natura ſulphuris ē. Molares:la
pides. Incendi:pro īcendii. Queras ferro:percutias
ſaxum ferro ſubito emittit ignē. Aciē:ſplēdorē.q.d.
nihil eſt ſplēdidus. Stripatur:circundatur. Vias:ue
nas ipſius lapidis. Mirāda:quod emittat ignē. Odo
ris:qa ipſe.apis eſt niger quaſi combuſtus ab igne. Et
naria:Inſula ī ſinu puteolāo:quam Pli.dicit a ſtatiōe
nauium Aeneæ fuiſſe denominatam quia etiam ibi
ſunt incendia eſt. n.locus inter neapolim & cumas
ubi olim erat īcēdium:dedit nomē æthne nā Ethno:
ideſt cōburo. Effixit.frigida facta eſt. Alto: mari.

Preſſo canali:ſtricta uia. Nota:ē ſignū. Peſtē:cōſū
ptiōem. Ieiunus:auidus. Sobaris:ſabaros uehemēs
dicitur unde ſobaris uehementibus ignibus.Amiſſis
opibus ſuco. Mitis:qa deſcēdit ī ſimilitudinē flumi
nis. Molles:reparatio. Quod ſi forte cauis conta/
ctus uaſibus hæſit:ſinum prima longa ſignificat uas
Vir.ī buco.Sinū lactis & hæc tibi liba priape quot an
nis. Meſſis flāmea:copia flāmaꝝ. Robore:duritia.

Examen:multitudo ſaxoꝝ. Venas:in qbus regnat
ignis. Pignore:ꝑmiſſiōe. Portā:aptionē. Conſer/
uat:ſplendorē ſuū. Fricas.i.frigidas fricas ſignificat
frigeo. Solido:qſi dura. Aīos:uires ipſius ferri. Lē
ticiē: debilitatē. Aurea:ſplēdida propter ignē. Ob/
noxia:quia etiam illa ſunt ſplēdida. Patēti cælo:ī ae
re. Sæuū hoſtē:ignē. Vſu:non ē talis ignis quo uti
mur nos pro uſu ſed quali utit̄ Iuppiter in fabrican
dis fulminibus. Folles:Inſtrumenta qbus ignis crea
tur. Inſtigant:ſollicitent. Fratres : zoetum & Am/
phionem : Non & Etheoclem & Pollinicē hoc loco.

Illeum zoethus:ille can. Amphion. eurotas fl. Tessa
liæ iuxta quá Apollo pauit armenta admeti. Raptũ
ꝓfũ. Amphiaraũ Lycurgi. Sparsa genua: Lycurgus
rex thraciæ: q genu sibi abscidit dũ Bacchi sacra con/
temneret. Victrici: quia uicit Neptũnũ in íponendo
noíe. Athenis orta. n. fuit cõtentio inter Neptũnũ &
Mineruá de íponédo nomíe: cõtractũq; ut nomé ípo
neret: qui signum utilius ostéderet percussa terra Ne
ptũnus effudit equum animal bello aptum Minerua
uero oleá arborem pacis sed pax bello præstat: ideo
athena uictrix hita nomé íposuit. Theseu: notat pa/
tré Thesei ægea ꝑcipitasse se í fluctus: nomenq; mari
dedisse: dũ thesea redeũté a Minotauro interfecto ex
pectaret cui mandarat ut si uictor esset uela nauiũ al/
ba ferrétur: si uictus nigra: ueꝝ oblitis nautis mutare
uela nigra relata sunt. Sicq; credés filiũ a minotauro
absumptum excidit í mare. Perfide: inquit propter
Ariadné ab ipso Theseo derelictá í littore. Fidus: tá
git fabulam Icari: q cum agricolæ merum potasset:
illi ebrii uenenũ potasse existimantes cũ peremerũt.
Canis uero qui eum comitarat ad Erigoné sororé: si
ue ut alii dicunt filiá: quæ cum minime redeunté Ica
rum uideret sibi fidissimũ & omnia loca ꝑquisisset:
ab oraculo habuit ut aliéo í eleméto quæritaret: sicq;
in aere perquisiuit sacris adhibitis quæ oscylla uoci/
tantur: de quibus Vir. in georgi. Oscylla ex alta suspé
dunt mollia pinu athenarum quia icarus athenien.
fuit. Amphiona: Iouis filius ex anthiopa cantu & cy
thara adeo eruditus: ut eo pulsante lapides se compo
nerent in ædificium. Sicq; thebana mœnia scribunt
fuisse constructa Hora. in poetica. Ductis & amphiõ
thebáe conditor arcis Saxa mouere sono testudinis
& prece bláda Ducere quo uellet. Sorores: philomel
lam dicit acceptam a Progne sorore: dũ a Thereo fuis
set uiolata. Hospita aũt tecti. Dicit quia in parietibus
nidificant hirundines. Ferreus thereus: upupa. He
ctora: hector. n. ut tradit Dares phrygius paruæ sta/
turæ fuit. Magni ducis: Achillis: qui sepultus fuit in
sigæo promontorio ad qué tumulum quum uenis/
set Alexáder magnus o fortunate inquit tu iuuenis:
qui tuæ uirtutis Homeꝝ habuisti ꝑconé. Impiger:
Ita enim ex natura Achilles erat: unde Hora. scriptor
honoratum si forte reponis Achillem Impiger iracũ
dus inexorabilis acer. Victus: Paridem dicit: qui ul/
tor fuit Hectoris in interficiendo Achillé sagitta ab
Apolline directa & ipse tamen a Pyrrho uictus fuit
atq; interemptus. Graiæ: athenas dicit. Leges: soli/
nis. Paphiæ Veneris: quam Apelles depinxit Athéis.
Dioclidæ: nati ex filia dioclei qui fuit filius Orsilo
chi: ut est apud Homerum: dioclei inde appellantur
omnes postea qui diuiná gloriam habét. Minacem:
xersem: qui combussit athenas hominibus uacuas.
Visenda: & longe magis debes existimare quod mi
racula æthnæ tanto magis sunt uisenda. Excáduit:
extra candorem & ardorem exarsit. Sæuo ioue: ful
mina mittéte. Euaserat: ille qui iuerat ad uidédum
æthná quæ est urbis in ipso monte: & exusta fuit. Pa
scunt: deuorant. Amphion: frater Zoethus. Pios:
idest dum illi uadunt ad arripiendos patres ab incen/
dio flammæ nõ illis nocent sed cedunt ignes. Ditis:
Plutonis. Priorum: iuerunt ad loca beatorum.

Atq; oculis hæsura uias dabit ordine tellus.
Immensum plerumq; sinus: & iugera pessum
Intercepta leget: densæq; abscondita nocti
Prospectare procul chaos ac sine fine ruinæ
Cernis & insiluis spatioq; cubilia retro:
Antraq; demissis pedibus fodisse latebris.
In comperta uia é operum: tantum ífluit ítra
Argumenta dabunt ignoti uera profundi.
Tu modo subtiles animo duce precipe curas:
Occultamq; fidem manifestis astrue rebus.
Nam quo liberior: quoq; est animosior ignis:
Semper: & inclusus nec euectus: sæuior ira é.
Sub terra: pẽitusq; mouẽt hæc plura necesse é.
Vícla magis soluãt: magis hoc obstãtia pellãt
Nec tamen in rigidos exit contenta canales.
Visa niuẽ flãma auertit: qua proxima cædũt:
Obliquum secat: qua uisa teterrima causa est.
Híc tibi terra tremor motu: híc tibi désus hiatu
Spiritus exagitat uenas: cessantiaq; urget.
Quod si spissa foret: solidoq; instaret inani
Nulla daret miranda sui spectacula tellus.
Pigraq;: & pondus confestim mobilis esset.
Sed summis si forte putas concredere causis
Tantũ opus: & summis alimẽtũ uiribus oris:
Quæ ualida í prõpto cernis: ualidosq; reces/sus
Faller: sed nõdũ tibi lumíe certaq; r̃cto.
Nanq; illuc quodcũq; uacat specus ois hiatũ:
Et res introitu soluunt: adituq; patenti
Conuersæ languent uires: animosq; remittũt.
Quippe ubi cõtineat uẽtos: q̃ quæq; morãtis
Inuacuo desinit: cessat: tantumq; profundi
Explicat errantes: & in ipso limine tardant.
Angustis opus est turbare in faucibus illos
Feruet opus: dẽsiq; premunt: premiturq; ruia
Híc furtí boreæ atq; noto: nũc unus uterq; é.
Hinc uenti rabies: hinc sæuo quassat hiatu.
Fundamenta solo trepidant: urbesq; caducæ.
Inde neq; est aliud: si fas est credere mundo:
Venturam antiquã faciem: ueracius omen.
Hæc primo species iterum: naturaq; terræ
Intorsus cessante solo trahit undiq; uenas:
Aethna sui manifesta fides: & ꝓxima uero é.
Non illic duce me occultas scrutabere causas:
Occurrent oculis ipse: cogentq; fateri.
Plurima nanq; patent illi miracula monti.
Híc uasti terent aditus: merguntq; profundo.

Corrigit artus:penitusq; quod exigit ultra.
Hinc spissæ rupes obstant:discordiaq; ingens:
Inter opus nectunt uarios:mediumq; coercent.
Pars igni domitæ pars ignes ferre coactæ.
Vt maior species æthnæ succurrat inanis.
Hæc illis sedes tantarumq; area rerum est.
Nunc opus artificem incendit:causasq; reposcit.
Non illos parui aut tenuis discriminis ignes.
Mille sub exiguo ponam tibi tempore ueras.
Res:oculiq; docent:certas res credere cogunt.
Quin etiam tactu moneant contingere toto
Si liceat prohibent flammæ: custodiaq; ignis
Illi operum est:arcent aditu: diuinaq; rerum:
Vt maior species æthnæ succurrat inanis.
Cura sine arbitrio est eadē:procul omnia cernis:
Nec tamen ē dubiū penitus quin torquear æthna:
Aut quis mirandus tantæ faber imperet arti.
Pellitur exustæ glomeratus nimbus harenæ.
Flagrantes properant moles.uoluuntur ab imo
Fundamenta:fragor tota nunc rumpitur æthna.
Nunc fusca pallent incendia mixta ruina.
Ipse procul magnos miratur iuppiter ignes.
Ne ue sepulta noui surgant in bella gigantes:
Neu ditem pudeat regni:neu tartara cælo
Vertat in occulto:tantum premit omnia dextra
Congeres operis saxorum:& putris harena:
Quæ nec sponte sua faciunt:nec corporis ulli
Sustentata cadunt:robustis uiribus omnes
Exigitur:uertit uasa uertice sæuo
Indensum congesta rotant:uoluuntq; profundo
Hæc causa expectata ruunt:incendia montis
Spiritus inflati nomen languentibus aer.
Nam prope natura par est uiolentia semper
Ingenium uelox illi:motusq; perennis.
Verum opus auxilio interpellat corpore:nullus
Impetus est ipsi:qua spiritus imperat:audit.
Nūc priceps magnusq; sub hoc duce militat ignis
Huic quoniam in promptu ē operi natura:soliq;
Vna ipsi uenti quæ res incendia pascit
Cum subito cohibetur:inest quæ causa silenti
Subsequar immensus labor est:sed fertilis idem
Digna laboranti respondet præmia curis.
Non oculis solum pecudum miranda fuere:
More nec effusis in humum graue pascere corpus
Nosse fidem rebus:dubiasq; exquirere causas
Sacra perurgentem:capitiq; attollere cælum
Scire quot:& quæ sint:cur magno talia mundo
Principia occasus metuunt ad sæcula pergunt:
Et firma æterno religata est machina mundo
Solis scire modum:& quāto minor orbita lunæ ē
Cur illi breuior:cur isti peruolet orbis
Annuus ille monet quæ certo sydera currant
Ordine:quæq; suo careant incondita cura.
Scire uices etiam signorum:& tradita iura:
Nubila cur cælo terræ denunciet hymbres.
Quo rubeat phoebe:quo frater palleat igni.
Tempora cur uariant anni:primaq; iuuenta
Ver æstate præit:cur æstas ipsa senescit.
Autumnoq; obrepit hyems:& in orbe cucurrit
Axem scire helices:& tristem nosse cometem.
Lucifer unde micet:q̄ue hesperus:unde bootes
Saturni cur stella tenax:cur martia pugnax:
Quo rapiant nautæ:quo sydere lintea tendant
Scire uias maris:& cæli prædicere cursus.
Quo uolet orion:quo sæuus incubet index.
Et quæcunq; iacent tanto miracula mundo:
Non digesta pati:nec aceruo condita rerum:
Sed manifesta notis certa disponere sede.
Singula diuini est animi:ac iucunda uoluptas.
Sed prior hæc hominū cura est cognoscere terrā.
Et quæ nunc miranda tulit natura notare.
Hæc nobis magna affinis cælestibus astris.
Nam quæ mortalis species:quæ amentia maior
In iouis errantem regno perquirere uelle:
Tantum opus ante pedes transire:& pdere signes
Torqueant miseri in paruis: premimurq; labētes
Dum sese precio redimant:uerumq; professa est.
Tum demum uiles taceant:inopesq; relictæ
Noctes atq; dies:festinant arua coloni.
Callent rure magnus glebarum: experimur usu.
Fertilis hæc segetiq; feratior:altera uiti.
Hæc platāis humus:hæc herbis dignissima tellus
Hæc diti melior pecori:siluisq; fidelis.
Aridiora tenent oleæ:succesior ulmis
Grata:leues cruciant animos:& corpora causæ.
Horrea uti saturent:tumeant & dolia musto.
Plenaq; defecto surgant fœnilia campo.
Sic auidi semper qua uisum est carius istis:
Implendus sibi quisq; bonis est artibus:illis
Sunt animi fruges:hæc rerum maxima merces:
Scire quid occulto naturæ terra coercet.
Nullum fallere opus non multos cernere sacros
Aethnæi montis fremitus animumq; furentis
Non subito pallere sono:non credere:subter
Scrutamur rimas:euertimus omne profundum.
Queritur argenti semen:nunc aurea uena.
Torquentur flamma terræ:ferroq; domantur.
Cælesti migrasse minas ad tartara mundi
Nosse quid impediat uentos:quid nutriat ignes
Vnde repente quies & multo fœdere pax sit:
Concrescant animi penitus seu forte cauernæ:
Introitusq; ipsi seruent:seu terra munitus
Rara foraminibus:ne ue in se abstrahat auras
Plenius hæc etiam rigido qua uertice surgit.
Illinc infestus:atq; hinc obnoxius intus
Vndiq; diuersas admittere cogitat auras.
Et coniuratis addit concordia uires.
Siue introrsus agunt nubes:& nubilus auster:
Seu forsan flexere caput:tergoq; feruntur
Præcipites delecta sono premit una fugato.
Torrentesq; aures:pulsataq; corpora densat.
Nam ueluti sonitura diu tritone canoro
Pellit opes collectus aquæ:uictusq; mouere
Spiritus:& longas emugit buccina uoces.
Carmineq; irriguo magni cortyna theatri
Imparibus numerosa modis canit arte regentis.
Quæ tenuem impellens animā subremigat undā:
Haud aliter summota furens torrentibus aura
Pugnat i āgusto & magnū & cōmurmurat æthna
Credendū est etiam uentorum existere causas
Sub terris similes harum quas cernimus extra.
Vt condensa crement inter se corpora:turba

Eliſa in uacuum fugiant:& proxima ſecum
Nomina tota trahunt tutaque in ſede reſiſtunt
Quod ſi forte mihi quædam diſcordia tecum eſt:
Principiis quod his credas conſurgere uentos:
Non dubium rupes aliquas penituſq; cauernas
Prouehere ingenti ſonitu:caſuſq; propinquas
Diffugere:impelliq; animas:hinc cernere uentos
Aut humore etiam nebulas effundere largo.
Haud campis:agriſq; ſolent:quos obruit amnis.
Vallibus exoriens caligat nubilus aer.
Flumina parua ferunt auras:uis proxima uento ē.
Eminus aſpirat fortis: & uerberat humor.
Atq; hoc in uacuos ſi tanta potentia rerum eſt.
Hoc plura efficiunt:introcluſique neceſſe eſt:
His agitur cauſis extra penituſq; coactis
Exagitant:uentos pugnant in faucibus ante
Pugnantes ſuffocant:& intus uelut unda profūdo
Terq; quaterq; exuſta graues ubi peribit euros
Ingeminat fluctus:& primos ultimus urget.
Haud ſecus aſtrictus certamine tangitur ictu
Spiritus:inuoluenſq; ſuo ſibi pondere uires
Denſa per ardentes exercent corpora neruos.
Et quacunq; iter eſt properat tranſitq; morátem:
Donec confluuio reuoluens æſtibus amnis
Exilit atque furent tota uomit igneus æthna.
Quod ſi forte putas iiſdem decurrere uentos
Faucibus:atq; iiſdem pulſus remeare notandas
Res oculis locus ipſe dabit:cogetque negare:
Quanuis cæruleo ſiccus ſic frigeat æther:
Purpureoque rubens ſurgat iubar aureus oſtro
Illinc obſcura ſemper caligine nubes:
Pigraque defuſo circunſtrepat humida uultu.
Proſpectat ſublimis opus:uaſtoſque receſſus:
Non illam uidet æthna:nec ullo intercipit æſtu.
Obſequitur quacunque iubet leuis aura:reditque
Placantes etiam cæleſtia numina thure
Summo cerne iugo:uel qua liberimus æthna
Improfectus hiat tantarum ſemina rerum.
Si nihil irritet flammas:ſtupeatque profundum.
Huic igitur credis torrens ut ſpiritus illi
Qui rupes terramque uorat:qui fulminat ignes:
Cur exit uires:& præceps flexit habenas
Preſertim ipſa ſuo declina pondere nunquam
Corpora diripiant:uarioque abſolueret arcu.
Quod niſi fallor:adeſt ſpecies tantuſque ruinis
Impetus attentos oculorum tranſſugit ictus.
Nec leuitas tantos igitur ferit aura:mouetque?
Sparſa liquore manus ſacros ubi uentillat ignes
Verberat ore tamen:pulſataque corpora noſtra
Incurſant adeo tenuis uim auſa repellit.
Non cinerem ſtipulam ue leuem nō arida ſorbet
Gramina non tenuis plantis humor exit eiſdem:
Surgit adoratis ſublimis ſumus ab aris.
Tanta quies illi eſt:& pax innoxia rapti
Siue peregrinis agitur propriiſque potentis
Coniurant animæ cauſis illæ impetus ignis
Et montis partes atras ſubuertit harena.
Vaſtaque concurſu trepidantia ſaxa fragoris
Ardenteſq; ſimul flammas ac flumina rumpunt.
Haud aliter q̃ cum prono iacuere ſub auſtro:
Aut aquilone fremunt ſiluæ dant brachia nodo

Implicitæ: hæ ſerpunt iunctis incendia ramis.
Nec te decipiant ſtolidi mendacia uulgi
Exauſtos ceſſare ſinus:date tempora rurſus:
Vt rapiunt uires:repetantque in prœlia uicti.
Pelle nefas animo:mendacemque exue famam.
Non eſt diuitiis iam ſordida rebus egeſtas:
Nec paruo mendicat opes:nec congregat auras:
Præſto ſunt opere uentorum:examina ſemper.
Cauſa latet quærunt pariter:coguntque morari.
Sæpe premit fauces magnis exauſta ruinis
Congeries:clauditque uias luctamine ab uno:
Et ſciſſo ueluti tecto ſub pondere præſto eſt.
Haud ſecus aut teneros cum ſuccū frigida monti
Deſidiam tutoque licet diſcedere montes.
Poſt ubi continuere moram ue ocius urgent.
Pellunt oppoſitas moles:ac uincula rumpunt.
Quidquid in obliquū eſt frangunt iter acrior ictu
Impetus exoritur:magnis operata rapinis
Flamma micat:latoſque ruens exundat in agros.
Si ceſſant a iure ferunt ſpectacula uenti.
Nunc ſuperant quæcunq; regunt incendia ſiluæ:
Quæ flammis alimēta uocēt: quid nutriet æthna
Incendi poterunt illis uernacula cauſis
Materia:oppoſitumque igni genus utile terent:
Vritur aſſidue callidus nunc ſulphuris humor.
Nunc ſpiſſus crebro prebetur uimine ſuccus.
Pingue bitumen adeſt:& quicquid cominus atras
Irritat flammas illius corporis æthna eſt.
Atque hanc materiam penitus diſcurrere fontes
Infectæ erumpunt & aquæ radice ſub ipſe.
Pars oculis māifeſta iacet:quæ corpora ipaq; dura
Ac lapis in pingui feruent incendia ſucco.
Quinetiam uariæ quædam ſint uimine ſaxa
Toto monte liquant:illis cuſtodia flammæ
Vera tenaxq; data eſt:ſed maxima quippe molaris
Illius incendi lapidis ſic uindicat æthnam:
Quem ſi forte manu teneas:& robore cernas
Nec ſeruare putes ignem:nec ſpargere poſſe:
Sed ſimul ac ferro quæras:reſpondet:& ictu
Scintillat color:hunc multis circundare flammis:
Et potes extorquere animos:atque exue robur
Fundetur ferro citius:nam nobilis illi
Et metuens natura mali eſt:ubi cogitur igni
Sed ſimulatq; hauſit flammas:non tutior hauſti
Vlla domus ſeruans aciem:duramque tenaci
Septa fides tutum eſt illi patientia uicto.
Vix unquam redit in uires:atq; euomit ignem.
Totus enim denſo ſtipatur robore tarda
Per tenues admiſſa uias incendia nutrit.
Conctanterque eadem:& pigre accepta remittit.
Nec tamen hoc uno quod montis plurima pars ē
Vincit:& incendii cauſam tenet:illa profecto
Miranda eſt lapidum uiuax animoſaq; uirtus.
Cætera materies quæcunq; eſt fertilis igni
Vt ſemel accenſa eſt:moritur:nec reſtat in illa
Quod repetas tantum cinis:& ſine ſemine terra ē
Sic ſemel atq; iterum patiens ac mille perhauſtis
Ignibus inſtaurat uires:nec deſinit ante
Quam leuis excocto defecit robore pumex:
In cinerem putreſq; iacet delapſus harenas.
Cerne locis etiam ſimiles arſiſſe cauernas.

Illic materiæ nascentis copia maior:
Sed genus hoc lapidis certissima signa coloris
Quod nullas adiunxit opes:& languit ignis:
Dicitur insidiis flagrans æthnaria quondam.
Nunc extincta super tectisq; neapolim inter
Et cumas locus ad multis iam frigidus amnis
Quãuis in æternum pinguesat ab urbe sulphur
In mercem legitur tanto est fœcundus æthna.
Insula cui nomen facies dedit ipsa rotunda
Sulphur enim solũ:nec obsessa cacumĩe terra est.
Et lapis accretus retegendis ignibus aptus:
Sed raro fumat:qui uix succenditur ardet
In breue ,mortales flammas quod copia nutrit
Insula durata uulcani nomine sacra:
Pars tamen incendi maior effixit & alto
Iactatas recipit classes:portuq; tuetur
Quæ restat minor est:& diues ubere terra est:
Sed non æthneis uires quæ conferat illi.
Atq; hæc ipsa tamẽ iam quondam extincta fuisset
Ni furtim generet secretis callibus humor
Materiam:siluamq; suam pressoq; canali
Huc illuc ageret uentos:& posceret ignes.
Sed melius res ipsa nota est spectataq; ueris
Occurrit lignis:nec tentat fallere pestem.
Nam circa latera:atq; imis radicibus æthnæ
Candentes efflant lapides:disiectaq; saxa
Intereunt uenis:manifesto ut credere possis
Pabula:& ardendi causam lapidem esse molarẽ:
Cuius defectus ieiunis colligit ignis.
Ille ubi collegit flammas iacet & simul ictu
Materiam accendit:cogitq; liquescere secum.
Haud equidẽ mirum factu quod cernimus extra
Si leniter opus restat magis:utitur:illic
Solicit atq; magis uicina incendia saxum:
Certaq; uenturæ præmittit pignora flammæ.
Nam simulatq; mouet curis turbamq; minutus
Diffugit extemploq; solum trahit ictaq; ramis:
Et graue sub terra murmur demonstrat:& ignes
Tum pauidum fugere:& sacris recedere rebus
Parere:& tuto speculaberis omnia colli.
Nam subito efferuẽt onerosa incendia raptis
Accensæ subeunt moles:truncæq; ruinæ
Et uoluntur:atq; atra sonant examina harenæ.
Nec recipit flammas:mons hinc defensus anhelat
Atq; apperit se hostis:decrescit spiritus illic.
Haud aliter quam cum læto deuicta trophæo
Prona iacet campis acies:& castra sub ipsa.
Tum siquis lapidum summo pertabuit igni
Asperior sospita est:& q̃dam sordida fax est:
Qualem purgato cernes discedere ferro.
Verum ubi paulatim exiluit sublata caduci
Congeries saxi angusto e uertice surgunt.
Sic ueluti in fornace lapis torretur:& omnis
Exuitur penitus uenis subit altius humor
Amissis opibus leuis sine pondere pumex
Excutitur liquor ille magis seruare:magisq;
Fluminis in speciem mitis ꝓcedere tandem
Incipit:& primis dimittit collibus undas
Ille paulatim bis sena in milia pergunt.
Quippe nihil reuocat:curtis nihil ignibus obstat
Nulla tenet frustra moles:simul omnia purgans
Nunc siluas rupesq; uorat hæc tela solumq;
Ipsa adiurat opes:facilesq; sibi induit annos.
Quod si forte cauis conatus uasibus hæsit
Vt pote inæquales uoluens perpascitur agros.
Ingeminat fluctus:& stantibus increpar undis
Sicut cum curuo rapidum mare cernitur æstu:
Ac primum tenuis sinu agit ulteriores:
Progrediens late diffunditur:& succernens
Flumina cõsistunt ripis:ac frigore durant:
Paulatimq; ignes coeunt ac flamea messis.
Exuitur facies tunc prima:ut quæq; rigescit
Effumat moles:atq; ipso pondere tracta
Voluitur ingenti strepitu præcepsq; sonanti
Cum solido inflexa est pulsantes dissipat ictus.
Et quia disclusa est candenti robore fulget.
Et micat examen plagis ardentia saxa.
Scintillat procul esse fide procul esse ruentes
Incolumi feruore cadunt uerum impetus ignes
Si fumant quondam ut ripas traiecerit amnis
Vix iunctis quisq̃ fixo demouerit illas
Vicenos persæpe dies:dies iacet obruta moles.
Sed frustra certis disponere singula causis
Tentamus:si firma manet tibi fabula mendax:
Materiam ue credas aliam:furere igne fauillam
Plurima proprietate simul concrescere:sique
Commixtum uento flagrare bitumine sulphur
Nam post exustam cretam quoq; robore fundit
Et figulos huic esse fidem dehinc frigoris usu
Duritiem reuocare suam:& constringere uẽas
Sed signum commune leue est:atq; irrita causa
Quæ trepidat:uerum ubi certo pignore constat.
Nam uelut arguti naturæ æreus ignis
Condomitus constat:eandemq;:& robore saluo
Vltra q̃ possis æris cognoscere portam
Haud aliter lapis ille tenet:seu forte madentes
Effluit in flammas:seu sit securus ab illis
Conseruatq; notas:nec uultu perdidit ignes.
Quin etiam extremã multis color ipse resoluit
Non odor aut ætas putris:magis ille magisq;
Vna operis facies:eadem per omnia terra est.
Nec tamen inficior lapides ardescere certos:
Interius furere accensos:hæc propria uirtus.
Quin ipsis quædam siculi cognomina saxis
Imposuere:fricas etiam ipso nomine signant
Fusiles esse notas:nunq̃ tamen illa liquescunt
Quanuis materies foueat succosior intus
Nec penitus uenæ fuerint commissa molari.
Quod siquis lapidis miratur fusile robur:
Cogitet obscuri uerissima dicta libelli
Et dicet uero mihi insuperabile gigni
Omnia quæ rarum naturæ semina iacta:
Sed nimium hæc mirum densissima corpa sæpe
Et solido uicina:tamen compescimus igni.
Non animos æris flammis succumbere cernis?
Lenitiem plumbi nox exuit?ipsaq; ferri
Materies prædura tamen subuertitur igni.
Spissa quod suspensis fornacibus aurea saxa
Exudant præcium quædam fortasse profundo
Incomperta iacent:similisq; obnoxia sorte.
Nec locus ingenio est:oculi te iudice uincent.
Nam lapis ille riget perculsus:& ignibus obstat

Si paruis torrere uelis cæloq; parenti
Candentem pressumq;:agedum fornace coerce:
Nec sufferre potest:nec sæuum durat in hostem.
Vincitur:& soluit uires captusq; liquescit.
Quæ maiora putas autem tormenta moueri
Posse manu quæ tanta putas incendia nostris
Sustentare opibus:tantis fornacibus æthna
Vritur & sacro nunq̃ nec fertilis igne
Sed non qui nostro feruet moderatior usu
Sed cæli proprior uel quali iuppiter ipse
Armatus flamma est:his uiribus aditus ingens
Spiritus astrictis elisis faucibus:ut cum
Fabriles operas rudibus contendere massis
Festinant:ignes quatiunt:follesq; trementes
Examinant:pressosq; instigant agmine uentos.
Hæc operis fama est:sic nobilis utitur æthna.
Terra foraminibus uires trahit:urget in arcum
Spiritus:incendit uiuus per maxima saxa.
Magnificas laudes operosaq; uisere templa
Diuitiis hominum aut sacra memorare uetusta
Traduce materia terris per proxima fatis
Currimus:atq; auidi ueteris mendacia fama
Eruimus:cunctasq; libet percurrere gentes:
Nunc iuuat ogygiis circũdata mœnia thebis
Cernere quod fratres ille impiger ille canoro
Condere fœlices aliena interserit æuo:
Inuitata piis nunc carmine saxa lyraq;
Nunc gemina ex uno fumantia saxa uapore
Miramur:septemq; duces raptumq; profundo
Detinet eurotas illic:& sparsa lycurgi:
Et sacer in bellum numerus sua turba recenti.
Nunc hic cecropiæ uariis spectant athenæ
Carminibus:gaudẽtq; sui uictrice minerua.
Excidit hic reduci quondam tibi parphide theseu
Candida solicito permittere uella parenti
Tu quoq; athenarũ carmen tam nobile fidus
Erigone sedes uestra amphiona canoris
Euocat in siluis:& tu soror hospita tectis
Acciperis:solis tereus ferus exulat agris.
Miramur troiæ cineres:& flebile uictis
Pergamon extinctosq; suos phygas hectora puũ
Cõspicimus magni tumulũ ducis hic:& achilles
Impiger:& uictus magni iacet hectoris ultor.
Quin etiã graiæ fixas timuere tabellas.
Signa quæ nunc paphiæ rorantes parte capillos
Sub cruce nũc parui ludẽtes colchite nati
Nunc tristes circa subiecta altaria ceruæ
Velatusq; pater:nunc gloria uiua minoris.
Quin etiam illa manus operũ turbæq; morantẽ
Hæc uisenda puta terræ dubiusq; marisq;
Artificis naturæ ingens opus aspice:nulla
Cum tanta humanis phœbus spectacula cernes
Præcipueq; uigil feruẽs cum sirius ardens
Insequitur miranda tamen sub fabula montem
Nec minus ille pio q̃q̃ sors nobilis ignis.
Nam quando ruptis excanduit æthna cauernis.
Et uelut euersit penitus fornacibus ignes
Et uecta in longum rapidis feruoribus unda:
Haud aliter sæuo q̃ cum ioue fulgurat æther:
Et nitidum obscura cælũ caligine torquet.
Ardebant aruis segetes:& milia cultu
Iugera cum dominis:siluæ colesq; uirentes
Vix dum castra putant hostem nouisse tremebãt.
Et iam finitimæ portas euaserat urbis
Tum uero ut cui est animus uiresq; rapinæ
Tutari conantur opes:gemit ille sub auro.
Colligit ille arma:& stulta ceruice reponit:
Defectumq; raptis illum sua carmina tardant.
Hic uelox nimium properat sub pondere pauper
Et quod cuiq; fuit cari fugit ipse sub illo
Sed nõ incolumis dominum sua præda secuta est
Conctantes uorat ignis:& undiq; torret auaros.
Consequitur fugisse ratos:& præmia captis
Increpat:ac nullis parsura incendia pascunt.
Vel solis parsura dies:nanq; optima proles
Amphion paterq; pari sub munere fortes.
Cum iam uicinis streperent incendia tectis
Aspiciunt pigrumq; patrem matremq; senemq;
Eheu defessos.posuissent limine membra.
Parcite auara manus dicens attollere prædas
Illis diuitiæ sole materq; paterq;
Hanc rapies prædam mediumq; ixire per ignem
Ipso dante fidem properato maxima rerum:
Et merito pietas homini tutissima uirtus.
Erubuere pios iuuenes attingere flammæ.
Et quæcunq; ferunt illi uestigia cedunt.
Fœlix illa dies:illa innoxia terræ
Dextera læua tenent sæuaq; incendia feruent.
Ille per obliquos signis fratemq; triumphans
Tutus uterq; pio sub pondere sufficit illam
Et circa geminos auidus sibi temperat ignis.
Incolumes abeunt tandem:& sua numina secum
Salua ferunt:illos mirantur carmina uatum.
Ille se posuit claro sub nomine ditis.
Nec sanctos iuuenes attingunt sordita fata.
Sed iure cessere domus:& iura priorum.

P. Virgi. Maronis Cyris ad Messalam.

Tsi me uario iactatum laudis amore:
Irritaque expertum fallacis præmia uulgi
Cecropius suaues expirans hortulus auras
Florētes uiridis sophiæ complectiť umbras:
Tu mea quæret eo dignum sibi quereř carmē
Longe aliud studium aliosqꝫ accincta labores
Altius ad magni suspendit sydera mundi
Eplacitū multis ausa est ascendere collem:
Nō tamen absistam cœptis detexere munus:
In quo iure meas utinam requiescere musas:
Et leuiter blandum liceat deponere morem.
Quod si mirificum genus omnes
Mirificum sæcli modo sit tibi uelle libido
Si me iam summa sapientia pangeret arte
Quattuor antiqs hæredibus est data cōsors
Vnde hominū errores longe:lateqꝫ p orbem
Despicere:atqꝫ humiles possū cōtēnere curas.
Non ego te talem uenerarer munere tali:
Non equidem quāuis interdum ludere nobis
Et gracilē molli liceat pede claudere uersum.
Sed magno intexens si fas est dicere peplo
Qualis erichtheis olim portatur athenis:
Debita cum castæ soluuntur dona mineruæ:
Tarda ue confecto redeūt qnquennia lustro:
Cum leuis alterno zephyrus concrebuit euro:
Et prono grauidū prouexit pondere cursum
Fœlix ille dies fœlix & dicitur annus:
Fœlices qui talem annum uidere:diemqꝫ:
Ergo palladiæ texuntur in ordine pugnæ.
Magna giganteis ornatur pepla trophæis.
Horrida sanguineo pinguntur prœlia cocco.
Additur aurata delectus cuspide typho:
Qui prius osæis consternens æthera saxis
Emathio celsum duplicabat uertice olympū
Tale deæ uelū solenni in tempore portant.
Tali re uellem iuuenum doctissime ritu
Purpureos inter soles:& candida lunæ
Sydera cæruleis orbem pulsantia signis
Naturæ rerum magnis intexere chartis.
Aeternum sophiæ coniunctum carmīe nomē
Nostra tuū senibus loqueretur pagina sæclis:
Sed quōiā ad tātas nūc primū nascimur artes
Nūc primū teneros firmamus robore neruos:

T si me uario: opusculum hoc Virgilius ad Messalam dirigit. qui Augusti tempore magnis in rebus:& presertim militaribus exercebatur eratque præterea orator non indignus & poeta. Cupiebat igitur Maro beniuolentissimum illum sibi efficere:cunque nonnulla ad Mecœnatem & Octauium scripsisset: Cyrim ad ipsum Messalam direxit:in quo libro ostendit famæ atque gloriæ gratia semper se fuisse accensum librosque græcos non solum poeticos uerꝫ philosophicos euoluisse. Nūc quoqꝫ nec ipsā poeticā relinquere affirmat laudis eiusdē gratia:iōqꝫ nō immerito cyrim opus appellat:nā cyriso p̄conizo ē & cyris p̄coniū:licet auē quādam esse uideatur Virgi. ostēdere Sophiæ philosophiæ. Falacis:incōstātis. Nūc ea.s.philosophia. Eo:uulgo. Aliosqꝫ:poeticos:nā tūc dabat operā philosophiæ:nūc intēdit dare opam carminibus. Collē:locū difficilē. Absistā:desistā. Munus:poeticū. In quo:munere poetico. Morē:scribendi. Oēs: artes uel musæ. Pangeret:cātaret. Cōsors.s.philosophia ē data heredibus pythagorā hoc loco Platonē Epicurū:& Aristotelē intellexit:q p̄cipue de philosophia benemeriti fuerūt at scripserūt. Vnde ex q̄ philosophia.q.d.possū per philosophiā rep̄hendere mores hominū:ea.n.nos impellit ad bene beateqꝫ uiuēdū. Humiles:terrestres curas & diuina considerare atqꝫ cælestia. Peplū:uelū appellamus quo maxime uestales utebanť:sed etiā diciť insigne ex serico factū in quo depingitur aliquid:aut scribiť:ut populo apparere cōsueuit. Qualis:uersus. Eryctæis:qa Eryctеus fuit rex atheniensiū. Dona:sacra Mineruæ: q̄ celebranť ab atheniensibus:ac nomen imposuit suū ipsa.n.athena dicebať. Quinq̄tria:sacra singulis qnqꝫ annis fiebāt & p̄sertim in qnqꝫ diebus:unde qnq̄tria Mineruæ appellata sunt. Zephyrus: describit tps in quo fiebāt sacra Mineruæ uidelicet in reditu zephyri in primo uere. Texunť:in peplo pugnæ paladiæ gesta cōtra gigātes. Succo:colore rubro. Typho:addiť ēt typho in peplo:qui ēt fuit unus ex gigātibus dux p̄cipuus. Osseis:ossæ montis. Aemathio uertice.i.pelio mōte thessaliæ nā æmathia thessalia diciť a rege post deucalionē. Deæ: palladi solēni.in festis qnquatriis. Doctissime:o Messala poetā sicut ostendit Tibu.in carmine Te messala canā. Intexere:depinge. Naturæ:inter naturales. Senibus: futuris ætatibus. Nascimur:incipimus. Rebus:gestis. Impia scylla:nūc propōit quid sit dicturus Scylla nisi filia Minois amore capta:patrē suū p̄didit crinēqꝫ aureū quo durante fatū erat ut regnū sibi ppetuū esset subsecuit sed tādē spretā a Minoe quū nauigaret i auem ferť conuersa sed infra latius declarabimus. Cæruleis:nigrescētibus. Vrbe:megarēsi. Nisus.n.pater r̄gnabat megaræ:q̄ diruta fuit a Minoe.

Amant:illam scyllam nam crebro scribunt đ scylla. Polimnia:musa. Scyllæum: monstrum uocitatur:sed nota uarias esse opiniones.quidā dicunt scyllam nisi:in quo mōstrum siue saxum scylleum conuersū:alii dicūt Phorci & Creteidos filiā spreto Tritone adamasse Neptunnū ex quo Triton iratus acceptis a Circe uenenis locum maris in quo Scylla laua

re se cõsueuerat infecit: quẽ cũ intrasset puella mox mutata est in monstrum: & esse inguina canes uidebantur latrantes hero secundum quosdam huius formã Virgi.iii.æenei.describit dicens prima hominis facies postrema immani corpore pistrix Delphinũ caudas utero commissa luporũ. Home.quoq; pedes.xii.habuisse & colla sex caputq; in singulis terribile e nauiq; auferre hominũ corpora solitam sicut sex accipit e naui Vlyxis.quidã dicunt ab amphitrite mare fuisse infectũ iratã Scyllã a mari a Neptunno. Ouidi.uero asserit amatam a Glauco quem cum circe ad suum amorẽ diuerter̃ neqret: Venenis suis mare infecit dicebat enim Glaucus prius in mari frondes nasci turas: & in montibus algas quæ ĩ littoribus nascunt̃ qua obliuisci scylæi posset amoris: ꝙ autem hic poeta scylæum saxum dicit tangit historiam: nã teste Solino saxum est in mari siculo plures sub se habens refectos scopulos: & cum fluctus maris ingreditur.latratum canum represãtat. Erumnis: calamitatibus Vlyxis. Dulychiũ: oppi.Vlyxis ĩ regno laertis eadem fere carmina in bucolicis sunt. Meoniæ: Homeri qui dicit filiam fuisse Phorci non Nisi.

Vulgo: ubique. Colophoniaco: quoniam Homerus Colophonis ciuis habetur: quæ urbs est meoniæ: ubi Apollo maxime celebratur: & etiam ab oppido clarius appellatur. Cratim: quia ut diximus Phorci & Crateidos nymphæ filia fuit. Eryctei: Nam quidam dicunt ipsam Eryctei filiam Regis atheniẽsium. Nõnulli Athidos filiam: quæ filia Cranai fuit qui etiam athenis teste Strabone imperauit.

Neutra: Nec Cretis nec Athis toto carmine.est libido Veneris in Scyllam. Exactis: ductis Venenis.

Pater: Neptunnus. Amphitritem: uxor fuit Neptunni. Trucem: tẽpestuosum. Sanguine: quoniã fecit illam scyllam mutari ĩ mõstrũ sparso prius eius sanguine. Quæstu: lucro: Nam ob prædam amantum fuit conuersa in monstrum. Vallata: circundata. Numen: quia quando numina maris ibant uolebat ea defraudare. Edictam ueneri: Venus enim affecit Scyllam hac pœna quoniam spoliabat amantes: cum gratis eis seruire debuisset. Pachinnus: promontorium siciliæ. Palepaphiæ. Veneris. Quicquid: omnia sunt ibi quæ decantata sunt a poetis.

Notescere: claram fieri. Diua: Venus. Meditanti: Nam scylla semper meditabatur decipere amantes. Crocus: calta: narcisus.hyacinthus flores. Pandionis: pandion enim rex fuit athenarum & pater Nisi qui hubuit filiam Scyllam. Atheos: atheniénses. Tensa: Vrbs in peloponneso est plurali tamen numero declinata sicut arthassata non longe est a pilo. Latex: aqua. Quarum: concharum.

Attei: ipsius Athys. Deus phœ. Hoc dicit ꝑꝑ nympham Alchatoẽ megarensẽ: quæ ab Apolline amata fuit: & quæ dedit nomen cuidam Arci megarensium: in quam ipsa Scylla ascendere consueuerat ut spectaret littora maris: Diciturq; Apollo ĩ ipsius arcis mœnibus cytharã se cõdidisse acceptã a mercurio Ciléio ab cyllene monte archadiæ dicto. Quo circa quotiés Arcis lapides mouebãt̃: sonitũ reddebat cythara: Vnde modulãdi rationẽ accepisse mortales.li.viii.refert Regia turris.e.uo.a.m.In qbus auratã ꝑ

Nec tamen ĩterea quæ possumus: ĩ qbus æui
Prima rudimenta: & primos exegimus annos
Accipe dona meo multum uigilata labore:
Et proxima tuis non magna exordia rebus:
Impia prodigniis ut quondã exercuit amplis
Scylla nouos auium sublimis in aere cœtus
Viderit: & tenui conscendens sydera penna
Cæruleis sua tecta super uolitauerit alis
Hanc pro purpureo pœnã scelerata capillo:
Proq; patris soluens excissa funditus urbem:
Cum plures illam & magni messala poetæ
Nam uerum fateamur: amãt: polymnia uerũ
Longe alia perhibent mutatã membra figura
Scyllæum monstra in saxum cõuersa uocati
Illam esse erumnis quã sæpe legamus ulyxi
Candida succinctã latrãtibus inguia mõstris
Dulichias uexasse rates: & gurgite in alto
Depresos nautas canibus lacerasse marinis.
Sed neq; meoniæ hæc patiunt̃ creder̃ chartæ
Nec malus istorum dubiis erroribus auctor.
Namq; alias alii uulgo finxere puellas
Q uæ colophoniaco scyllæ dicunt̃ homero
Ipse gratinei matrem sed siue erichthei:
Siue illã monstro genuit grandæua biformi:
Siue est neutra parens: atq; hoc carmine toto
Inguinis id uitium ueneris descripta libido.
Siue etiam exactis speciem mutata uenenis
Infœlix uirgo: quid enim commiserat illa?
Ipse pater timidam sæua complexus harena
Coniugium caræ uiolauerat amphitrites.
Ast tamẽ exegit longo post tempore pœnas.
Vt tũ cura suæ ueheretur coniugis alto
Ipsa trucem multo misceret sanguine pontũ.
Seu uero: ut perhibent: forma cõuinceret oés:
Et cupidos quæstu passim spoliaret amãtes:
Piscibus & cãibus rabidis uallata repente est.
Horribiles circum uidit sibi sistere formas
Heu quotiens mirata nouos expaluit artus
Ipsa suos? quotiens heu pertimuisse latratus
Ausa quod est mulier numen fraudare deorũ
Edictam ueneri uotorum uertere pœnam:
Q uã mala multiplici iuuenũ qđ septa cater
Dixerat: atq; aio meretrix iactata ferarũ ua
Infamem tali meritorum more fuisse
Docta palepaphiæ testatur uoce bachynnus.
Q uicquid & ut quisq; tale de clade locutus

Omnia ſunt potius liceat noteſcere crini:
Atq; unam ex multis ſcyllam non eſſe puellis.
Quare & quæ cantus meditati mittere certos
Magna nimis cupidis tribui ſti præmia diua:
Pierides quarum caſtos altaria poſtes
Munere ſæpe meo ĩficiunt foribuſq; hyacĩthi
Deponunt flores:aut ſuaue rubens narciſſus:
Aut croceus alterna coniungens lilia calta:
Sparſaq; luminibus floret roſa:nũc age diuæ
Præcipue noſtro nunc aſpirare labori.
Atq; nonũ æterno prætexite honore uolumẽ
Sunt pandioniis uicinæ ſedibus urbes
Actæos inter colles & candida theſei
Purpureis latex ridentia littora conchis.
Quarum nõnulli fama concedere digna
Stat megara attæi quondam mutata labore
Archadio phœbiq; decus:namq; affuit illi
Vnde etiam citharæ uoces imitantur acutas.
Sæpe lapis recrepat cyllenia munera pulſus.
Vt ueterem ſonitu phœbi teſtatur honorem
Hãc urbem ante alios qui tũ florebat ĩ armis
Fecerat infeſtam populator remige minos:
Hoſpitioq; ſenis hypolidoſa uicto
Carpathium fugiens & flumina ceratea
Texerat hũc bello repetens corinthius heros
Attica cretæa ſternebat rura ſagitta:
Sed neq; tunc ciues:neq; tunc rex ipſe ueretur
Infeſto ad muros uolitãti ex agmine turmas
Ducere:& indomita uirtute retundere mẽtes
Reſponſum quoniam ſatis ẽ meminiſſe deoꝝ
Nam capite a ſummo regis mirabile dictu:
Candida cæſaries florebant tempora lauro
Et roſeus medio fulgebat uertice crinis
Cuiuſq; ſeruata diu natura fuiſſet:
Tam patriam ĩcolumen niſi regnũq; futurũ
Concordes ſtabili firmarunt numine parcæ
Ergo omnis cano reſidebat cura capillo:
Aurea ſolẽni comptum quoq; fibula ritu
Corſellæ tereti nectebat dente cicadæ.
Nec uero hæc uobis cuſtodia uana fuiſſet:
Nec fuerat niſi ſcylla nouo concepta furore:
Scylla patris miſeri patriæq; inuenta ſepul-
O nimiũ cupidis ſi nõ inhiaſſet ocellis. chrũ
Sed malus ille puer quẽ nec ſua flecteret mater
Irarum potuit:quẽ nec pater:atq; auus idem
Iuppiter ille etiam pœnos domitare leones:

les latonia fer tur Depoſuiſſe lyram ſaxo ſonuseius ĩ hæſit Sæpe illuc ſolita eſt aſcendere filia niſi: Et petere exiguo reſonãtia ſaxa iapillo:qđ idẽ hoc loco poeta cõmemorat. Hanc urbẽ ante ali.tangit queadmodũ.Minos ueuit cõtra megarã. Remige bello:nauali. Hippolydoſa:dicit̃ cõponit̃q; ab ippus quod eſt equus:& lidoſa q̃ſi lidora ideſt fetida & maledica Interdũ hipolidoſa igit̃ erat megara pp mortes. Carpathiũ:carpathos inſula ẽ Rhodioꝝ & opp.in creta: ſed ab ĩſula carpathiũ mare eſt appellatũ. Cerathus: fluuius cretæ apud gnoſũ ciuitatẽ. Heros:minos attica rura.athenas ſagitta cretæa quia in creta & præcipue apud gnoſũ ſagitis aptiſſimi calami naſcuntur.

Reſponſũ:reddit cãm quia Niſus non timebat bellũ & pugnam Minois & hoc pp crinẽ fatalem quo durante non poterant mœnia urbis deuaſtari. Fibula:uectabat crinẽ niſi. Corſellæ:ex ebore factæ.corſellæ in africa oppi.eſt ubi ſunt elephantes inde corſellæ eburneæ. Furore:amore minois qa Scylla patri Niſo & patriæ ruina fuit. Malus puer:nunc dãnat cupidinẽ:quia fuit cauſa tanti mali. Auus idem: q ex Venere natus:quæ erat filia Iouis:licet plures cupidines enarrentur:alius enim ex Mercurio & Diana & alius ex marte. Ille: ẽt nũc docet potentiam cupidinis. Magnum:eſt dicendum de ſuperis.ſ. iunonis.puer enim iunonem furentem fecit. Ipſa inſcia: Scylla. Deæ:iunonis. Suſpenſam:pendẽtem:quia quando mulier ĩcedit habet ueſtẽ laxam:quæ uidet̃ ludere. Ignis:amor pallentis : ſic in bucoli. Pallenti cedit oliuæ: Pila:neſciebat ludere pila. queadmodũ puellæ furentes ſolent. Diuæ:iunonis quia mulieres colebãt p quam etiam iurabãt lunæ.p Iunonẽ iurante miniſtro. Adoloſcentũ:qui ex minimis dictis patiuntur iniuriã. Fortia tæla:q̃libet Hercules tyrithius fuit uſus Thyrius ĩ peloponneſo urbs inſignis mœnibus fuit;& quidẽ dixerunt coli ibidẽ cupidinẽ.

Virginis:ſcyllæ. Biſtonis:eſt lacus in thracia iuxta quẽ ex buxo tibiam ĩuenerunt qua phrygii uſi ſunt.

Antiſtia:ſacerdotiſſa. Sitonion:ſiton ciuitas ẽ thraciæ:unde ſithones populi thraciæ. Storacæ : ſtorax genus arboris ex qua odoriferꝝ fiebat unguentũ : & quo capillos aſpgebãt. Bacchata:gẽmis ornata. Cæli:ſimulabat ſe uidere ſydera cæli & ſpeculari.Sed ſolũ faciebat ut poſſet ſpectare regẽ Minoẽ amatum.

Pſalteria:genus inſtrumenti muſici. Libico:eburneo. Rubor:quia palẽtes ſunt amãtes: lege Ouidi.ĩ amoribus. Preceps:ſine reſpectu ſalutis. Oſtro:ueſtæ ex oſtro in quo mitteret hoſti nũc paternũ crinẽ.

Rapto:capillo Niſi patris. Qui bonus:poeta excuſat puellam:quod quiſq; iudex optimus exiſtimaret puellam non rapuiſſe crinem paternum dedita opera:ſed potius ex ignorantia & caſu quodam. Celeres:aues ueloces. Humãi: quia ex humano corpore factæ ſunt aues. Dauliades:progne & philomella q̃ fuerunt de dauiia oppido thraciæ cariſſima ſcylla:cognatos quia niſus pater ſcylæ frater erat philomellæ & prognes ex pandione parẽte rege athenarum. Cyris.i.ſcylla q̃ cyris ẽt đnomiata ẽ qa capillũ pr̃is ſecuit Cyris.n.græcæ etiam tondeo ſignificat.Itaq; uana ab auctoribus denominatio ipſius declarat̃. Peruertite:ite ante omnes nubes. Chalcheius:chalcis op

pidum:est locrorum & in euboea est:sed non propte
rea nisus megarensium rex chalcheius nominatus ē:
sed potius ab aureo capillo: nam chalcos æs & me-
tallum significat. Iamq; adeo:describit tempus quo
Scylla rapuit crinen Niso parenti:nā ī cassum. Pri
mis pedibus:idest punctis pedum ut ita dicam. Fur
ta:rapiendo crinen. Altum: alte. Mundi: quieti &
sereni. Charme:puella filia cuiusdam ogygii.i.the-
bani. Phœnicis:hic est nomen propriū cuiusdam ce
serani. Charme:nutrix ipsius scyllæ. Alūna:uerba
charmes ad scyllā eius alūnā. Pote:potens. Quod:
idest sed. Ramnusia:dea īdignationis dicitur:& ne-
mesis a quibusdam nominatur rhamnusia a rhami
op.de quo Luca.in euboia denominata est: in qua ēt
ciuitate fortuna colebatur Luca.Et timidis īfesta co-
lit qua numina rhamnis:& Oui.Exiget ad diras ul-
trix rhānisia pœnas.proprie enim ait contra siphos
eius deæ ut Pli.ait in capitolio simulachrum erat: &
neque ipsius latinum nomen habetur.Itaq; male q-
dam pro fortuna interp̄tantur. Pocula: nec uenisti
ad bibendum nec comedendum. Flumina cursus:
talis sensus est in bucoli. Et mutata suos requierunt
flumina cursus. Myrrha:cynare cypriorum regis fi
lia q̃ parentis concubitum affectauit:ex quo Adonis
natus tradit̃: Adrastea ipsa Rhamnusia uel Nemesis
dicta quia circa circum Adrastus rex illi templū con
didisse ꝓditur.Amatuntia appellat̃ ab amatūte in-
sula in mari ægæo:q̃ ueneris sacra fuit.Facit ergo de
riuatiuū amatū amatuntius aum: amatūteus aum.

Amatuntia scylla:tā rudis es o Scylla quod unico si
gno possum cognoscere furores tuos ergo nō est qđ
te iactes idest mihi aliquid dicas de amore tuo. Di-
ctynna:diana a cretē denominata ē quia uirgo quæ
dam cretē:suam uirginitatē Dianæ dicans:a Minoe
cum opprimeretur:& fugæ uia nulla daretur:in ma
re se precipitem dedit postea eius cadauer rhete cō-
pertum fuit:quod græce dyction dicit̃:sed cū patria
peste laboraret:responsū habuerunt a Diana ædem
consecrarent.quod ipsi facientes Dianam ipsam di-
ctynnam uocauere unde Tibullus Perq; suas impu-
ne sinit Dictynna sagittas. Scoria:scoriam metallo
rum squammā & purgationem denominant. Sco
ria.i.cura & ingenti passione. Marmoreum:album.
Illa autem responsio Scyllæ. Consueto: quo morta
les uti solēt:sed potius de uino. Cordi:non sum ca-
pta amore paterno. Heu heu: quoniā amor meus
est in mediis hostibus. Nō dicere nō sinit: omnia p
mittit dicere & aperire tibi. Pater deū:Iuppiter do-
nauit scæptri honore:quia fecit ipsum regem. Hau
stum:potum a me quia gustaui & bibi lac tuū. Inci
sa:remota.q.d.si nulla habetur spes. Pepissem lethe
um:mortua essem. Turpauit crinē: audita oratiōe
scyllæ illico charme crines terra maculauit. Seruiti
um tuū:o mīos.Quæ supple dat̃ senioribus. Quid
ego:supple dico hæc oīa. Britomartis:uirgo illa di-
cta fuit quam Minos:ut uirginitate spoliaret perse-
quebatur.Naupacto.Liuius ciuittatem ætholiæ fu-
isse ostendit in bello macedonico ubi meleager uer-
sabatur sagittis inuenatibus utēs. Cornu:ergo nau
pacto.i.arcu quali naupactoi utebantur. Dictæus:
a dictæ nympha uel a dicte mōte cræteo. Obnixe:

Et ualidas docuit uictas mansuescere tigres:
Ille etiam diuos homines:sed dicere magnū ē
Idem cum superis acuebat paruulus iras
Iunonis magnæ:cuius periura puellæ:
Olim se meminere diu periura puellæ:
Nonnulli liceat:uiolauerit inscia sedem
Dum sacris operata deæ lasciuit:& extra
Procedit longe matrum comitūq; caterua
Suspensam gaudens in corpore ludere uestē.
Et tumidos agitante sinus aquilone relaxans:
Nec dū etiam castos agitauerat ignis honores
Nec dum solēni lympha perfusa sacerdos
Pallantis foliis caput exornarat oliuæ
Cum lapse e manibus fugit pila:cunq; relaxæ
Procurrit uirgo quo uti ne prodita ludo
Aurea iam gracili soluisset corpore palla:
Omnia quæ retīere gradū cursumq; marari
Possent:o tecum uellem tua semper haberes
Nonnunquam uiolata manu sacraria diuæ
Iurando infœlix nequicquam iura piasses:
Et siquis nocuisse tibi periuria credat
Causa pia est: timuit fratri te ostendere iuno.
At leuis ille deus cui semper adolescentum
Quæritur ex omni uerborum iniuria dicto
Aurea fulgenti deproment tela pharetra
Heu nimium teriti:nimium tirynthia iussu
Virginis interea defixerat omnia mente:
Quæ simulat uenis hausit sitiētibus ignem:
Et ualidum penitus concepit in ossa furorem:
Sæua uelut gelidi sindonū bistonis honores
Icta ue barbarico cybeles antistia buxo:
Infœlix uirgo tota bacchatur in urbe
Non storace ideo flagrantes picta capillos
Cognita non teneris pedibus:sic omnia seruās
Non niueo retinens bacchata monilia collo
Multum illi incerto trepidant uestigia cursu:
Sæpe redit patrios ascendere prodita muros:
Aereasq; facit causam se uisere turres:
Sæpe etiam tristes uoluēs in nocte querelas
Sedibus ex altis cæli speculatur amorem.
Castraq; prospectat crebris lucētia flammis:
Nulla colum nouit carum nec respicit aurū:
Non arguta sonant:tenui psalteria chorda.
Non libyco molles pladuntur plectine telæ.
Nullus ī ore rubor:ubi enī rubor obstat amo-
Atq; ubi nulla malis r̄pperit solatia tātis -ri:

Turbidamq; uidet labi per uiscera mortem:
Quo uocat ire dolor:subiũgũt quo tẽdeŕ fata
Fertur:& horribili preceps impellitur ostro
Vt patris ah demens crinem de uertice seruet
Furtim:atq; arguto detonsum mitteret hosti.
Nanq; hæc conditio nisi rapto opponiť una
Siue illa ignorans quis nõ bonus omnia malit
Credere:quam tanto scelere damnare puellã
Heu tamẽ infœlix qđ eni ĩprudẽtia prodest:
Nise pater cum quo direpta crudeliter urbe
Vixerat una super sedes in turribus altis
Fessus ubi extructo possis conscendere nido.
Tu quoq; auis moriere:dabit tibi filia pœnas.
Gaudete o celleres subnixe nubibus altis:
Quæ mare quæ uirides siluas lucosq; sonãtes
Incolitis:gaudete uagæ blandæq; uolucres
Vtq; adeo humani mutatæ corporis artus
Vixo crudelis fatorum lege puellæ
Dauliades crudele uenit carissima uobis
Cognatos angens reges numerumq; suorum
Ciris & ipse pater uos o pulcherrima quondã
Corpora cæruleas pæruertite ĩ æthera nubes:
Qua nouus ad superũ sedes calcheius:& qua
Candida concessos ascendat ciris honores.
Iamq; adeo dulci deuictus lumina somno
Nisus erat:uigilu mq; procul custodia primis
Excubias foribus studio iactabat inani:
Cum furtim tacito descendens scylla cubili
Auribus arreptis nocturna silentia tentat:
Et primũ tenuem singultibus aerea captat.
Tum suspensa leuanas digitis uestigia primis
Egreditur:ferroq; manus armata bidenti
Euolat:at demptæ subita in formidine uires
Cæruleas sua furta prius testatur ad umbras:
Nam qua se ad patrium tendebat semita limẽ
Vestibulo in thalami paulũ remorať:& altũ
Supispicit ad cæli natantia sydera mundi:
Non accepta piis promittens munera diuis:
Quam simul orygii phœnicis filia charmæ
Surgere sensit anus:sonitum nam fecerat illi
Marmoreo æratus stridens in limine cardo:
Corripit extemplo fessam languore puellam:
Et simul o nobis sacrum caput inquit alumna
Non tibi nequicquã uiridis per uiscera pallor
Aegroto tenui suffudit sanguine uenas. ‹git
Nec leuis hoc faceret:neq; eni pote cura sube‹

certatim & magno conatu. Phoræ: a loco idest uir‹ginis phoreæ.alii poẽte. Tuo nomine:tua cã. Hyrcanos:hyrchania armenũ silua ĩ qua serpẽtes abun‹dant.Vnde comites hyrcanos.i.sæuos. Negaui:mori ꝓ te q̃uis naturæ cursus prope esset. Contus:ciui. ciciliæ croci abũdãtissima & quidẽ suauis. Flamea: uela tenuissima qbus uirgines spõsæ quũ ad maritũ ducebãť utereť tegendi pudori gratia.Vnde Cludianus flãmea sollicitũ p̃uellatura pudorẽ. Lege: fatali scilicet. Ilythiæ:Ilythia Diana est appellata qa dea siluaꝶ est.Illi.n.silua est & thea dea:unde Ilythea silua‹rũ dea. Molli:lacsciua. Poteris:põt fieri.Quid.n.q.d.oĩa poteris apud parẽtem tuum cũ sis unica. Re‹ferto:narrabis patri. Futuros:habebis & me & de‹os hominesq; fauentes. Virginis:Scyllæ. Bibulum: qa himen bibit oleum idest ardendo consumit. Oetha:mons inter macedoniam & thessaliã:a quo pri‹mus solis ortus græcis apparet. Optant:fugiunt.qa puellæ fugiũt:& cupiũt uideri:ut ĩ buco.Et fugit ad salices & se cupit ante uideri. Patriæ aurẽ: cohorta‹buntur patrem ad pacem cum Minoe. Inepto: uel uirgineo:quia uirgines nesciũt loqui:uel inepto propter furorem.ut Virgi.Incipit affari mediaq; in uoce resistit. Mendacia:oĩa dicebant & simulabant patri ut fieret pax. Vates:scylla corrupit uates ut dicerent faciendam pacem cum Minoe. Extis:aĩalium. Ancipites:dubias. Ter nouena.xxvii.fila ut ĩ buco. Ter litia. Generata:scylla filia. Idæis:troianis faciebant enim sacra ioui nunq̃ cognita troianis & græcis. Talum:herbam uerbenam. Amicleo:idest sparthano. amyclæ enim est ciuitas sparthæ. Iolchiacis: quali‹bus usa est Medea in iolcho quæ est ciuitas thessaliæ ubi regnum erat Pelíæ & Aesonis patris ipsius Iaso‹nis:qui ad iuuentam euocatus fuit auxilio Medeæ erant præterea ueneficæ multæ in Thessalia:& her‹bæ ueneficiis:aptissimæ. Stabulis: idest ab aula sua nam stabulum apud antiquos erat prior & prestan‹tior pars domus. Tondere:secare. Reuehi:reduci.

Coma:capillus aureus. Ostro sydonio.i.purpureo nam sydon ciuitas ubi nascitur murex:ex cuius sanguine tingitur ostrum. Glauco:uiridi. Matre:ino.

Palæmõ:Learcus nota est fabula apud Ouidium in fastis. Chara iouis soboles:de Polluce & Castore ĩtelligit. Has adeo uoces: concludit quẽadmodum ip‹sa Scylla conquesta fuerat & de Minoe.quod nõ merita secundum spẽ suã fuisset cõsecuta. Lumĩa:ocu‹los. Arcebant:cõstat.n.posteaq̃ parẽt Scylla prodi‹dit.& ad Minoẽ uenit spas cõnubio ipsius iũgi ad ꝓram nauis suspendi iussa.Quæq; ĩ testibus illis: eadẽ uerba ferme sunt ĩ buco. Mantina.i.thracia: nã mãtinæ populi thraciæ sunt:quibus imperauit There‹us Prognes maritus. Cognato sanguine:quia sum filia Nisi fratris philomelæ & prognes q̃ fuit uxor terei. Pollẽtis:splendẽtis ĩpio. Vincta:ligata ad pro‹ram nauis. Verum est: o Minos qđ prodidi patriam qđ sum digna tali supplicio. Quoꝶ direptis.q.d.ego existimaui eos ulturos ĩiuriã a me patriæ illa‹tã. Ipsi:megarẽses. Nõ te:cui seruiui. Flãmã:quia feci ĩcẽdi oĩa templa pp te.plus amaui te q̃ patrẽ & regnũ paternũ. Abstulit me:hæc eadẽ uerba sunt in buco. Delitiis:non sum capta diuitiis tuis:nec cora

ſio nec electro. Lachrymoſo:quia ex lachrymis ar-
boris populi defluit. Incenſam:inflammatam nul-
lum habui reſpectum deorum dũmodo te amarẽ.
Pronuba:quia faces pineæ fieri ſolẽt quæ accendũ-
tur in nuptiis. Lybis:eburneus quia in lybia ſunt ele
phanthes ex quibus ẽ ebur. Menalias:arcadias. Ca
ptiui:omnes captiui in bello mactabantur. Mar-
morea:alba. Adductis:curuatis. Claſſis:minois:de
cribit r̃ceſſũ minois a megara. Solo:mari. Iſthmos:
ſtrictura illa terræ appellat̃ iter Ionium & aegeũ ma
re Luca. Qualiter undas Qui ſecat & geminũ medi-
us mare ſepat iſthmos:Nec patitur conferre fretum
ſi terrã recedat Ionium ægeo franget mare. Cyſſeli
dæ:a Ciſello iſionis & Iade filio dicti ſunt corynthii:
Et enim fuerat oraculum primum corynthiorum
tyrannum fuiſſe:cui ſucceſſit Periander filius:& no-
men habuit a menſuræ frumentariæ genere quod
Cyſſellam nominant quippe eum querentibus co-
rynthiis interficere in menſura frumentaria mater
proditur cõdidiſſe. Scyronis:ſyron in megaræ mõ
tibus habitaſſe traditur:atq; appellantes hoſpites in
terficere ſolitum & prædari:inde ſcyronia ſaxa deno
minata ſunt. Speleũ:cepulã ſignificat: ſed portus ẽ
ſub ſaxis ſcyroniis infauſtus olim Minoi:& inde ru-
pes Minoia uocitata. Pyrrea: Pyrreum locum forũ
athenienſem ſignificat pariter & portum eiuſdem
nominis fuiſſe tradunt. Cycladem : in mari ægeo.
Strophadeæ:ſimiliter inſulæ ſunt appellatæ a con-
uerſione:quam fecerunt Zœtus & Calais Beroe &
orythiæ filii d̃pulſis hyrpiis a menſis pinei:& plotæ
antea dicebãtur. Hermiona:ciuitas eſt in cõſpectu
maris ægei. Delos:notiſſima inſula origine phœbi
& Dianæ. Cynthus:ciuitas. Pharos & doniſſam:ĩ-
ſulæ cycladum clariſſimæ marmoribus. Aeginam
ſeryphum.etiam clariſſimas inſulas non magnitudi
ne:ſed quod ad eas conſueuit damnatus aliquis di-
mitti:Egonia uero in peloponneſo eſt ubi eadem eſt
hermione & dicta eſt teſte Oui.a matre Aeaci. ait.n.
Aeacus æginam genitricis nomine dixit eſt enim in
epidauri cõſpectu. Conuixit nep. Amphitrite uxor
Neptuuni uerum ponitur pro omni mari quod cir
cuit terram ideſt oceano. Aliis aeris:quia conuerſa
eſt in auem. Anſer cygno qui habuit rem cum læ-
da:ſed inde iuppiter erat. Honos : reuerẽtia oris &
formæ ſuorum quia poſt illa tempora nunquam pe
tiit oras megarenſes. Exigit:p̃terit ætatem ſuam ĩ
ſcopulis & rupibus. Halyetos:de genere aquilarũ:q̃
talem habent naturam:ut non proprio generis ſui
concubitu naſcantur : ſed ex diuerſis aquilis fœtus:
quos noſcunt genoroſos cogendo eos intueri ĩ dies
ſolares paſcunt. Infeſti:quia Pater Niſus eſt inimi-
cus huic aui. Atrox:pater Niſus.

Haud fallor quod te potius rhamũſia fallor.
Nam qua te cauſa nec dulcis pocula bacchi:
Nec grauidos cereris dicam cõtingere fœtus?
Quæ cauſa ad patriũ ſolam uigilare cubile.
Tempore quo feſſas mortalia pectora curas:
Quo rapidos etiã requieſcunt flumia curſus.
Dic age nunc miſeræ ſaltẽ quod ſæpe petẽti
Iurabas nihil eſſe mihi cum mœſta parentis
Formoſos circum uirgo morerere capillo?
Hei mihi ne furor ille tuos inuaſerit artus
Ille arabis myrrhæ quondã qui cœpit ocellos
Vt ſcelere infando quod nec ſinit ad aſtra
Lædere utrunq; uno ſtudeas errore parentẽ
Quod ſi alio quouis animo iactaris amore:
Nam te iactari non eſt amatuntia noſtri
Tam rudis ut nullo poſſim cognoſcere ſigno.
Sin confeſſus amor noto te macerat igne:
Per tibi dyctinnæ præſentia numina iuro
Prima deum quæ dulce mihi donat alumnã
Omnia quæ potius digna atq; indigna laturã
Milia uiſuram quam te tam triſtibus iſtis
Sordibus & ſcoria patiar tabeſcere tali.
Hæc loquitur:molliq; ut ſe uellauit amictu.
Frigidulam iniecta circundat ueſte puellam:
Quæ prius ut tenui ſteterat ſucincta corona
Dulcia dein genis rorantibus oſcula figens
Perſequitur miſeræ cauſas exquirere tales.
Nec tamẽ ante ullas patit̃ ſibi reddere uoces.
Marmoreum tremebunda pedẽ q̃ retulit ĩtra.
Illa autẽ quod nũc me ĩquit nutricula torques
Quid tantũ propas noſtros nouiſſe furores?
Non ego conſueto mortalibus uror amore
Nec mihi notorũ deflectunt lumina uultus.
Nec genitor cordi eſt ultro:nãq; odimus oẽs.
Nil amat hic animus nutrix qđ oportet amari
In quo falſa tamen lateat pietatis imago
Sed media ex acie mediis ex hoſtib9 eheu-ore
Quid dicã:quo ue ipſa malũ hoc exordiat
Dicã equidẽ:quoniã qd nõ tibi dicere nutrix
Nõ ſinis? extremũ hoc munus moriẽtis hẽto.
Ille uides nr̃is qui mœnibus aſſidet hoſtis:
Quẽ pater ipſe deũ ſcæptris donauit honore
Cui parcæ & tribuũt nullo qđ uulnere lædi.
Dicendũ fruſtra circunuehor omnia uerbis.
Ille mea ille idem oppugnat præcordia mios
Quod te p diuum crebros obteſtor amores

Perqꝫ tuum memoris haustũ mihi pectus alũnæ
Vt me si uersare potes: nec perdere malis.
Sin autem optatæ spes est incisa salutis:
Nec mihi quam merui inuideas nutricula mortẽ
Nam si te nobis malus o malus optima charme
Ante hunc conspectũ casus ue deus ne tulisset:
Aut ferro hoc aperit ferrum quod ueste latebat:
Purpureum patris dempsissem uertice crinem:
Aut mihi præsenti peperissem uulnere lætum.
Vix hæc ediderat: cum clade exterrita tristis
Intonsos multo deturpat uulnere crines:
Et grauiter quæstu charme complorat anili:
O mihi nunc iterum crudelis reddite minos.
O iterum nostræ minos inimice senectæ
Semper & aut olim nata o te propter eundem
Aut amor insanæ luctum portauit alumnæ:
Te ne ego tam longe capta: atqꝫ euecta nequiui
Tam graue seruitium: tam duros passa labores
Effugere? obsistam exitium crudele meorum
Iam iam nec nobis ea quæ senioribus ullum
Viuendi copiam uiuit genus: aut quid ego amens
Te erepto brito marte est spes uana sepulchri
Te brito marte diem potui producere uitæ.
Atqꝫ utinam cereri: nec tantum grata dianæ
Venatus esses uirgo sectata uirorum.
Gnosia neu pacto contendens spicula cornu
Dictæas ageres ad gramina nota capellas
Nunquã tam obnixæ fugeres omninos amores.
Præceps aeries specula de montibus isses:
Vnde alii fustisse ferunt: & numina phocæ
Virginis assignat: alii quo notior esses:
Dictynnam dixere tuo de nomine lunam.
Sint hæc uera uelim: mihi certe nata perisses.
Nunquã ego te summo uolitãtẽ in uertice montis
Hircanos inter comites agmenqꝫ ferarum
Conspiciam: nec te redeuntẽ amplexa tenebo.
Verum hæc tum nobis grauia: atqꝫ ĩdigna fuere:
Tum mea alumna tui cum spes integra maneret.
Et uox ista meas nondum uiolauerat aures.
Te ne etiam fortuna mihi crudelis ademit?
Te ne o sola meæ uiuendi causa senectæ
Sæpe tuo dulci ne quicquam capta sopore
Cum premeret natura: mori me uelle negaui.
Vt tibi coritio glomerarem flamera luto
Quo nũc me infœlix: aut quæ me numina seruãt
Aut nescis qua lege patris de uertice canos
Edita candentes prætexerat purpura crines:
Quæ tenuis patrio pressit suspensa capillo:
Si nescis aliquam possum sperare salutem.
Inscia quando qdem scelus es conata nefandum
Sin est: quod metuo: per me mea alũna tuumqꝫ
Expertum multis miseræ mihi rebus amorem
Perdere sæua precor per flumina sacra ilythiæ
Ne tantum in facinus tam molli mẽte sequaris
Non ego te incœpro fieri quod non pote conor
Flectere: amor: neqꝫ sit cũ diis cõtendere nostrum
Sed patrios incolumi potius te nubere regno.
Atqꝫ aliquos tamẽ esse uelis tibi alũna pennates:
Hoc unum exitio docta atqꝫ experta monebo.
Quod si non alia poteris ratione parentem
Flectere: sed poteris: qd enim non uinca possis?

Tunc potius tamen ipsa pio cum iure licebit
Cum facti causam tempusqꝫ doloris habebis.
Tunc potius conata tuo: atqꝫ incerta referto
Meqꝫ deosqꝫ tibi comites mea alumna futuros
Polliceor: nihil est quod texat in ordine longum
Hic ubi sollicitus animi reuelauerit æstus
Vocibus & blanda pectus spe uiserat ægrum
Paulatim tremebunda genis obducere uestem
Virginis: & placidam tenebris captare qetem
Inuerso bibulum restinguens lumen oliuo.
Incipit ad crebros insani pectoris ictus
Ferre manu assiduis mulcẽt ꝓcordia palmis
Noctẽ illã sic mœsta super morientis alumnæ
Frigidulos cubito subnixa pepẽdit ocellos.
Postera lux: ubi læta diem mortalibus almum
Et gelido ueniente mane quatiebat ab oeta.
Quem pauidæ alternis fugitat optãtqꝫ puellæ
Hesperium uitant: optant ardescere solem
Præceptis paret uirgo butricis: & omnes
Vndiqꝫ conquirit nubendi sedula causas.
Tentantur patriæ summissis uocibus aures:
Laudanturqꝫ bonæ pacis bona: multus inepto
Virginis insolitæ sermo nouus erat in ore
Nunc tremere instantis belli certamina dicit.
Communẽqꝫ timere deum nunc regis amicis.
Namqꝫ ipso uetita est orbari mœsta parente
Cũ ioue cõmunes q quondam habuere nepotes
Nunc etiam confecta dolo mendacia turpi
Inuenit: & diuum teret formidine ciues.
Nunc alia ex aliis nec desunt oĩa quærunt.
Quin etiam castos ausa est corrũpere uates:
Et cum cæsa pio cecidisset uictima ferro:
Vt sint qui generum minoia auctoribus extis
Iungere: & ancipites suaderent tollere pugnas:
At nutrix patula componens sulphura testa
Narcissum casiamqꝫ herbas incendit olentes:
Terqꝫ nouena ligat triplici diuersa colore
Fila: ter ĩ gremium circum inqt despue uirgo
Despue ter uirgo: numero deus impare gaudet
Hinc magno generata ioui frigidula sacra
Sacra nec idæis auibus: nec cognita graiis
Pergit amyclæo spargens altaria thallo
Regis iolchiacis animum defigere uotis:
Verum ubi nulla mouet stabilẽ fallacia nisum:
Nec possunt homines: nec possũt flectere diui:
Tanta est in paruo fiducia crine cauendi:
Rursus ad inceptũ sociam ne adiungit alumnæ
Purpureũqꝫ parat rursus tondere capillum:
Cum longo quod captat succurrere amori
Non minus illa tamen reuehi qđ mœnia crescant
Gaudeat: & cineri patriæ ẽ iucunda sepulchro
Ergo metu capiti sylla est inimica paterno.
Tum coma sidonio florens succiditur ostro.
Tum capitur megara: & diuum respõsa ꝓbantur
Tunc suspensa nouo ritu de nauibus altis
Per mare cæruleum trahitur niseia uirgo:
Cum plures illam nymphæ mirantur in undis:
Miratur pater oceanus: & candida tethis.
Et cupidas secum rapiens galathea sorores.
Illa etiam iunctis magnumqꝫ piscibus æquor

Et glauco bipedum curru metitur æquorum
Leucothoe:paruusq; dea cum matre palæmon
Illi etiam æternas sortiti uiuere luces.
Cara iouis soboles: magnum iouis incrementum
Tyndaridæ niueos mirantur uirginis artus.
Has adeo uoces:atq; hæc lamenta per auras
Fluctibus in mediis questu uoluebat inani
Ad cælum infœlix ardentia lumin atollens.
Lumina:nam teneras arcebant uincula palmas:
Supprimite:o paulum turbata o flamma uenti
Dum queror: & diuos:quãquam nil testibus illis
Profeci:extrema moriens tamen alloquor hora.
Vos ego:uos adeo uenti testabor:& auræ
Vos o matina si qui de gente uenitis:
Cernitis illa ego sum cognato sanguine uobis
Sylla quod o salua liceat tibi decere progne:
Illa ego sum nisi pollentis filia quondam:
Certatim ex omni petiit quam græcia regno:
Qua curuus terras amplectitur hellespontus.
Illa ego sum minos sacrato fœdere coniunx
Dicta tibi.tamen hæc:& si non accipis audis
Vincta me tam magni tranabo gurgitis undas?
Vincta tot assiduas pendebo ex ordine luces?
Nõ equidem me alio possum cõtendere dignam
Supplicio:q̃q̃ patriam carosq; penates
Hostibus immittiq; addixi ignara tiranno.
Verum est hæc minos illos scelerata putaui:
Si nostra ante aliquis nudasset fœdera casus:
Facturos quorum direptis mœnibus urbis.
O ego crudelis flammam delubra petiui.
Te uero uictore prius uel sydera cursus
Mutatura suos q̃ te mihi talia captæ
Facturum metui:iam iam scelus omnia uincit
Ten ego plus pario dilexi perdita regno:
Ten ego nec mirum uultu decepta puella
Vt uidi:ut perii:ut me manus abstulit error.
Non equidem ex isto speraui corpore posse
Tale malum nasci:forma uel sydera fallor.
Non me delitiis commouit regia diues
Coralio fragili:& lachrymoso mouit electro:
Me non florentes æquali corpore nymphæ.
Non metus incensam potuit retinere deorum
Omnia uincit amor:qd enim non uinceret ille?
Non mihi iam pingui sudabũt tẽpora myrtha:
Pronuba nec castos accendet pinus odores.
Non lybis assiro sternetur lectulus ostro.
Magna queror:nec ut illa qdem communis alũna
Omnibus iniecta tellus tumulabit harena
Me ne inter comites:ancillarumq; cateruas
Mænalias inter famularum munere fungi
Coniugis atq; tuæ quæcunq; erit illa beata
Non licuit grauidos penso deuoluere fusos.
At belli saltem captiuam lege necasses
Iam fessæ tandem fugiunt de corpore uires:
Et caput inflexa lentum ceruice recumbit.
Marmorea adductis labascunt brachia nodis.
Aequore pestes immania corpora ponti
Vndiq; conueniunt:& glauco in gurgite circum
Verbera caudarum atq; oris minantur hiatu:
Iam tandem casus hominum: iam respice minos.
Sit satis hoc:tantum solam uidisse malorum

Vel fato fuerit nobis hæc debita pestis.
Vel casu incepto merita uel deniq; culpa.
Omnia nam potius q̃ te lesisse putabo.
Labitur interea reuoluta ab littore classes.
Magna repentino sinuantur littora coro.
Flectitur in uiridi remus sale languida fessæ
Virginis in cursu moritur querimonia longo
Deserit augustis inclusum faucibus isthmon
Cypselidæ magni florentia regni corinthi.
Præterit abruptas chironis protinus arces:
Infestumq; suis diræ testudinis exit.
Spelæum multoq; cruentas hospite cautes.
Iamq; adeo tutum longe piræea cernit.
Et notas secum heu frustra respectat athenas:
Iam procul e fluctu minoia respicite:arua:
Florentesq; uidet iam cycladas:hinc strophadasq;
Hinc sinus:hinc statio:contra pater hermiona.
Linquitur ante alias longe gratissima delos
Nereidum matri:& neptunno ægæo.
Prospicit incinctam spumanti littore chintum:
Marmoreãq; pharõ: uiridẽq; ad lapsa donysan
Aeginamq; simul:se mentiferamq; seriphum
Fertur:& incertis iactatur ad omnia uentis
Cymba uelut magnas sequtur cũ paruula classes:
Afer & hyberno bacchatur in æquore turbo.
Donec tale decus formæ uexauerit ægram.
Non tulit:ac misero mutauit uirginis artus
Cœruleo pollens coniunx neptunnia regno:
Sed tamen externam squãmis uestire puellam
Infidosq; inter teneram committere pisces
Non statuit:nimium est auidũ pecus amphitrites.
Aeriis potius sublimem sustulit alis
Esset ut in terris facti de nomine ciris.
Ciris amycleo formosior ansere ledæ
Hic uelut in niueo teneræ cum protinus ouo
Effigies animantur & internodia membris
Imperfecta nouo fluitant concreta colore.
Sic liquido scyllæ circũfusum æquore corpus
Semiferi incertis etiam nunc partibus artus
Vndiq; mutabant:atque undiq; mutabatur
Oris honos primum multis optata labella.
Et patulæ frontis species concrescere in unum
Cœpere:& gracili mentum producere rostro.
Tum qua se medium capitis discrimen agebat
Ecce repente uelut patrios imitatur honores
Purpuream concussit apex in uertice cristam:
At membris uarios intexens pluma colores
Mansurum uolucri uestiuit tegmine corpus:
Lentaq; perpetuas fuderunt brachia pennas.
Inde alias partes:nimioq; infecta rubenti
Crura:nouamq; aciem obduxit squallida pellis.
Et pedibus teneris ongues confixit acutos.
Et tamẽ hoc demũ miseræ succurrere pacto
Vix fuerat placida neptunni coniuge dignum
Nunquam illam posthac oculi uidere suorum
Purpureas saluo retinentem uertice uitas.
Non thalamus tyrio fragrans accepit amomo
Nullæ illam sedes:quid enim iã sedibus illis.
Quæ simul ut sese cano de gurgite uelox
Cum sonitu ad cælum stridentibus extulit alis
Et multum late dispersit in æquore rorem

Infœlix uirgo nequicquam morte recepta
Incultum solis in rupibus exigit æuum:
Rupibus & scopulis & littoribus desertis.
Nec tamen hoc iterum pœna sine: nãq; deum rex
Omnia q imperio terrarum milia uersat
Commotus talem ad superos uolitare puellam:
Cum pater extinctus cæca sub nocte lateret:
Illi pro pietate sua: nam sæpe uidemus
Sanguine taurorum supplex resperserat auras
Sæpe deum largo decorarat munere sedes
Reddidit optatam mutato corpore uitam.
Fecit & in terris halyethos ales ut esset.
Quippe. aqlis semp gaudet deus ille coruscus:
Huic uero miseræ quoniam iam nata deorum
Iudicio natiq;: & coniugis ante fuisset.
Infesti apposuitq; odium crudele parentis.
Iamq; utinã æthereo signorum munere præstans
Vnum quem duplici stellatum sydere uidi
Scorpius alternis clarium fugiant orionem:
Sic inter sese tristis halyethus in iras
Et ciris memori seruant ad sæcula fato
Quacunq; illa leuẽ fugiens secat æthera pennis
Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
Insequtur nisius: qua se fert nisius ad auras:
Illa leuem fugiens raptim secat æthera pennis.

Publii Virgilii Maronis catalecton.
Priapus loquitur.

Ere rosa: autũno pomis æstate frequentor
Spicis: una mihi est horrida pestis hyems
Nam frigens metuo: & uereor ne ligneus ignem
Hic deus ignarus præbear agricolis.
Ego hæc ego arte hac fabricata rustica.
Ergo arida uiator ecce populus
Agellum hunc sinistra tute quem uides
Heriq; uillam hortulumq; pauperis
Tueor: malasq; furis arceo manus.
Mihi corol a picta uere ponitur:
Mihi rubens arista sole feruido:
Mihi uirenta dulcis uua pampino:
Mihi glauca oliua duro cocta frigore
Meis capellæ delicata pascuis
In urbem adulta lacte portant ubera:
Meisq; pinguis agnus ex ouilibus
Grauem domum
Teneraq; matre mugiente uacula
Deum profundit ante templa sanguinem
Proin uiator hunc deum uerberis:
Manumq; sursum habebis. hoc tibi expedit:
Parata nanq; crux est arte mentula.
Velim pol iniquis: ac pol ecce uillicus
Venit ualenti cui reuulsa brachio
Fuit ista mentula apta claua dextræ
Hunc: iuuenes locum uillulamq; plaustrem
Tectam iuimine iunceo carisq; maniplis
Quercus arida rustica formata securi
Nutrior magis & magis ut beata quot annis
Huius nam domini colunt mediumq; salutant
Pauperis tugurii pater filiusq;
Alter assidua colens diligentia ut herba
Aspera si dumosa meoq; remota sacello:
Alter parua ferens semper munera larga
Florido mihi posuit pietas uere corollas
Primitiis & tenera uirens spica mollis arista.
Luteæ uiolæ mihi: lacteumq; pauper.
Pallentesq; cucurbitæ: & suaue olentia mala
Vua pampinea rubens educata sub umbra
Sanguines etiam mihi: sed tacebimus arma
Barbatus linit hirculus cornipedesq; capellæ
Pro qs omnia honoribus hoc necesse priape
Præstare & domini hortulum uineamq; tueri
Quare hic o pueri mala abstinete rapina
Vicinus prope diues est negligensq; priapus
Inde sumite semitam hæc deide uos feret ipsa
De qua sæpe tibi uenit: sed sæpe uidere
Non licet occulitur lumine clausa uiri
De qua sæpe tibi non uenit adhuc mihi nan
Si occulitur longe est tangere quod nequeas
Venit aut ibi sed iam mihi nuncius iste
Quid prodest illi dicere quæ rediit
Hormethiorum amator iste uerborum
Iste iste rhetor namq; quatenus totus
Thucydides tyrannus atticæ febris
Thau gallicum iminet ipsimet male illisit
Ista omnia uerba ista miscuit fratri
Aspice quem uideo subnixum gloria regno
Altius & cæli sedibus extulerat
Terrarũ hic bello magnũ cõcusserat orbem
Hic reges asiæ fregerat hic populos
Hic graue seruitium tibi iam tibi roma minatur
Cætera namq; uiri cuspide conciderant
Cum subito in medio rerum certamine pceps
Corruit & patria pulsus in exilium
Tale deum numen tali mortalia nutu
Fallax momento temporis hora dedit
Quocunq; ire ferunt uarie nos tempora uitæ
Pangere qua terras quosq; uidere homines
Dispeream si te fuerit mihi carior alter
Alter enim quis te dulcior esse potest
Conuẽit ante alios diui diuumq; furores
Cuncta neq; indigna multa dedere bona
Cuncta qbus gaudet phœbus deus ipseq; phœbo
Doctior o quis te musa fuisse potest
O quis te in terris loqtur iucundor uno
Clio nam certe candida non loquitur
Quare illud satis est si te permittis amari
Nam contra ut sit amor mutuus inde mihi
Ite hinc manes rhetorum manipli
Inflat roso non achaico uerba
Et uos seliquit arquitiq; uarroq;
Shcolasticorum uario madens pingui
Ite hinc inani cybalon iuuentutis
Tuq; o mearum cura sexte curarum
Vale sabine iam ualete formosi
Nos ad beatos uela immittimus porrus
Magni petẽtes docta dicta scyronis
Vitamq; ab omni uendicamus cura
Ite hinc camœnæ: nam nos quoq; limite sæuæ
Dulces camœnæ nam fatebimur uerum

Dulces fuistis:& amen meas chartas
Reuisitote:sed pudenter & raro
Socer beate nec tibi nec alteri
Generq; noctu impudicum caput
Tuq; nunc puella talis & tuo
Stupore pressa rus habitet mihi
Vt ille uersus usquequaq; pertinet
Gener socerq; perdidistis omnia
Scilicet hoc sine fraude uarro dulcissime dicam
Dispeream nisi me perdidit iste potus
Sin autem præcepta uetant me dicere:sane
Non dicam:sed me perdidit iste puer
Villula quæ scironis eras & pauper agelle
Verum illi domino tu quoq; diuitiæ
Me tibi & hoc una mecum quos semper amaui
Siquid de patria tristius audiero
Commendo primisq; patrem tu nunc eris illi
Mantua quod fuerat quodq; cremona prius
Pauca mihi niueo:sed non incognita phœbo
Pauca mihi docte dicite pegasides
Victoria est magni:magnum deus ecce trium
Victor qua terræ:quaq; patent maria
Horrida barbaricæ portans insignia pugnæ
Magnus & eneides usq; superbus eryx
Nec minus idcirco nostros expromere cantus
Maximus & sanctos dignus inire choros
Hæc itaq; insuetis iactor magis optime curis
Quid de te possim scribere:quid ue tibi
Nanq; fatebor enim quæ maxima deterrendi
Debuit hortandi maxima causa fuit
Pauca tua in nostras uenerunt carmina chartas
Carmina cum lingua tum sale cecropio
Carmina quæ pylium scælis accepta futuris
Carmina sed phylium uincere digna senem
Molliter huic uiridi patulæ sub tegmie quercus
Mœris pastores:& meliboœus erant
Dulcia iactantes alterno carmina uersu
Qualia trinacriæ doctus amat iuuenis
Certatim ornabant omnes heroida diuæ
Certatim diuæ munere queq; suo
Fœlicem ante alios tanto scriptore puellam
Alterno famam dixerit ipse prior
Non illa hesperidum ni munere capta fuisset
Quæ uolucrem cursu uicerat hypomantem
Candida cygneo non edita tyndaris ouo
Non supero fulgens cassipea polo
Non defensa diu multum certamine equorum
Optabant grauide quod sibi queq; manus
Sæpe animam proh qua pater impius hausit
Sæpe rubro similis sanguine fluxit humus
Raptato curru nimiumq; per æthera terræ
Immitti expectant fulmine & hymbre iouem
Non ocius raptum pelli liquere penates
Tarquini patrios filius atq; pater
Illo quo primum dominatus roma superbos
Mutauit placidis tempora consulibus
Multa nec immeritis donauit mater alumnis
Præmia messalis maxima publicolis
Nãquid ego immensi memorẽ studia ista laboris
Horrida quid duræ tempora militiæ
Castra foro solitis uerbi proponere castra
Tam procul hoc nato tam procul hoc patria
Immoderata patri iam sydera:iam colores
Sternere uel dura posse super silice
Sæpe trucem aduerso perlabens sydera pontum
Sæpe audendo mare & uincere sæpe hyemen
Sæpe etiam densos immittere corpus in hostes:
Communem belli non meminisse deum
Nunc celeres afros perituræ in milia gentis
Aurea nunc rapidi flumina adire tagi
Nunc aliam ex alia bellando quærere gentem
Vincere & oceani finibus ulterius
Non nostrum est inquam tãtas attingere laudes:
Quin ausim hoc etiam dicere uix hominum est
Ipsa hæc ipsa ferẽt rerum monumenta ꝑ orbẽ:
Ipsa etiam egregium facta decus parient
Hos ea quæ tecum finxerunt carmina diui
Cynthius & musæ bacchus.& egiale
Si laudem aspirem humilis sed adire sirenas:
Sic patrio graios.carmine adire sales
Possumus optatis plus iam procedimus ipsis
Hoc satis est:pingui nil mihi cum populo
Sabinus ille quem uidetis hospites
Ait fuisse multo celerrimus
Neq; ullus uolantis impetus eis
Nequisse præterire siue mantuam
Opus foret uolaret siue brixiam
Neq; hoc negat triphonis æmuli domus
Negare nobilem insulam ue ceruli
Vbi iste post sabinus ante quintio
Bidente dicit attondisse forcipe
Comata colla ne quis orion iugo
Premente dura uulnus ederet iuba
Cremona frigida & lutosa gallia
Tibi hæc fuisse & esse cognitissima
Ait sabinus ultima ex origine
Tua stetisse ultima in uoragine
Tuas in palude deposuisse sarcinas
Et inde tot per orbitosa milia
Iugum tulisse leua siue dextera
Strigare mulas siue utrumq; cœperat
Neq; ulla uota semitalibus deis
Tibi esse sancta propter hoc nouissimum
Paterna lora proximumq; pectinem
Sed hac prius fuere nunc eburnea
Sed eque sedes eque dedicat tibi
Gemellæ castor:& gemellæ castoris
Quis deus optauit te nobis abstulit:an quæ
Dicunt a nimio pocula dura mero
Vobiscum si est cupabilis sua quẽq; sequuntur
Facta qdem meriti crimen habent cyathi
Scripta qdem tua nos multum mirabimur
Raptum & romanam flebimus hystoriam
Sed tu nullus eris:peruersi dicite manes
Nunc superesse patri quod fuit inuidia
Superbe noctu repuditum caput
Datur tibi puella quam petis datur

P.V.Maronis moretum

IAm nox hybernas bis quinque peregerat oras
Excubitorque diem cantu prædixerat ales

Simulus exigui cultor cum rusticus horti
Tristia uenturae metuens ieiunia lucis
Membra leuat uili sensim demissa grabato
Sollicitaq; manu tenebras explorat inertes
Vestigatq; secum: laesus quem deniq; sensit
Paruulus exusto remanebat stipite fumus
Et cinis obducte celabat lumina prunae
Admouet his p̄nam submissa fronte lucernam
Et producit acu stupas humore carentes
Excitat & crebris languentem flatibus ignem.
Tandem concepto tenebre fulgore recedunt
Oppositaq; manu lumen defendit ab aura
Et reserat clausa quae preuidet ostia clauis
Fusus erat terra frumenti pauper aceruus
Hinc sibi depromit quātum mēsura patebat:
Quae bis in octenas excurrit pondere libras.
Inde abit: assistitq; mole: paruaq; tabella
Quam fixam paries illos seruabat in usus
Lumina fida locat: geminos tunc ueste lacertos
Liberat & cinctus uillosae tegmine caprae
Peruerrit caudaq; cauum geminumq; molarum
Aduocat inde manus operi partitus utramq;
Leua ministerio dextra est intenta labori
Haec rotat assyduis gyris: & concitat orbem
Trita ceres silicum rapido decurrit ab ictu
Interdum fesse succedit leua sorori
Alternatq; uices: modo rustica carmina cantat:
Agrestiq; suum solatur uoce laborem
Interdum clamat cybalem: erat unica custos
Afra gens tota patriam testante figura
Torta comam: labroq; tumēs: & fusca colore
Pectora lata iacent mammis: compressior aluo
Cruribus exilis: spaciosa prodiga planta
Continuis rimis calcanea scissa rigebant
Hanc uocat: atq; arsura focis imponere ligna
Imperat. & flamma gelidos adolere liquores:
Sed postquā impleuit iustū uersatile finem
Transfert inde manu fusas in cribra farinas:
Et quatit: ac remanēt summo purgamina dorso
Subsidit syncera: forminibusq; loquat̄
Emendata ceras: leui tum protinus illam
Componit tabula: tepidas supingerit undas
Contrahit admixtas tum frondes: atq; farinas
Transuersat durata liquidoq; coactu
Interdum grumos spargit sale: iamq; subiactu
Leuat opus: palmisq; suum dilatat in orbem
Et notat impressis aequo discrimine quadris:
Infert inde foco: cybale mundauerat aptum
Ante locum testisq; tegens superaggerat ignes
Dumq; suas peragit uulcanus: uestaq; partes
Simulis in terra uacua non cessat in hora
Verum aliam sibi quaerit opem: neu sola palato
Si nō grata ceras: quas iungat cōparat escas
Non illi suspensa focis carnaria iuxta
Durati sale terga suis: truncisq; uacabant
Traiectus medium sparto: sed caseus orbem
Et uetus astricti fascis pendebat anethi
Ergo aliam mollit opem sibi prouidus heros
Hortus erat iunctus casule: quē uimina pauca:
Et calamo redimita leui munibat arundo
Exiguus spatio: uariis: sed fertilis herbis
Non illi deerat: quod pauperis exigit usus
Interdum locuplex a paupere plura petebat:
Nec sumptus erat illud opus sed regula curae
Siquando uacuum casula pluuiae ue tenebant
Festa ue lux: si forte labor cessabat aratri
Horti opus illud erat: uarias disponere plātas
Horat: & occulte cōmittere semina terrae
Vicinosq; apte cura summittere riuos
Hic holus hic late fundētes brachia betae
Foecundisq; rumex: maluaeq; inuleq; uirebāt:
Hic cicer: & capiti nomen debentia porra
Sic etiam nocuum capiti gelidumq; papauer
Grataq; nobilium requies lactuca ciborum
Et grauis in latum dimissa cucurbita uentrem.
Verū hic non domini: quis. n. cōtractior illo
Sed populi prouentus erat: noctisq; diebus
Venales holerum fasces portabat in urbem.
Inde domum ceruice leuis: grauis aere redibat:
Vix unquam urbani comitatus merce marcelli
Cepa rubēs sectiq; famem domat aera porri:
Quaeq; trahunt acri uultus nasturcia morsu
Intibaq; & uenerem reuocans eruca morantem
Tunc quoq; tale aliqd meditās intrauerat hortū.
Ac primū leuiter digitis tellure refossa
Quatuor educit cū spicis alia fibris.
Inde comas apii graciles: rutamq; rigentem
Vellit: & exiguo coriandra trementina filo.
Haec ubi collegit: laetum consedit ad ignem:
Et clara famulam poscit mortaria uoce
Singula tum capitum numeroso cortice nudat
Et summis spolia coriis: tentaq; passim
Spgit humi: atq; adicit seruatū gramīe bulbū:
Tingis aqua lapidisq; cauū demittit in orbem:
Hic salis inspargitq; micas: sale diuus adusto
Caseus adicitur: dictas super inserit herbas.
Et leua uestem setosa sub inguina fulcit.
Dextera pistillo primum fragrantia mollit
Allia: tum pariter mixto terit omnia succo:
Et manus in gyrum: paulatim singula uires
Deperdunt proprias: color ē e pluribus unus.
Nec totus uiris: quia lactea frustra repugnant.
Nec de lacte nitens: quia tot uariat̄ ab herbis
Saepe uiti nares acer iaculatur apertas
Spiritus: & summo damnat sua prandia uultu.
Saepe manu summa lachrymantia lumia tergit.
Immeritoq; furens dicit conuitia fumo.
Procedebat opus: non iam salebrosus ut ante
Sed grauior lentus ibat pistillus in orbes.
Ergo palladii guttas instillat oliui
Exiguiq; super u res infundit aceti:
Atq; iterū cōmiscet opus. mixtūq; retractat.
Tum demum digitis mortaria tota duobus
Circuit: inq; globum distātia cōtrahit unum
Constet ut effecti species: nomenq; moreti.
Exuit interea cybale quoq; sedula panem:
Quem recipit lotis manibus: pulsoq; timore
Hinc famis: inq; diem securus simulus illam
Ambit crura ocreis paribus: tectusq; galero
Sub iuga parentes cogit lorata iuuencos
Atq; agit in segetes: & terrae condit aratrum.

Laus Omnipotenti Deo.

Tabula librorum qui in hoc uolumine continentur.

P.V.Maronis uita.	Virgilius.
P.V.M.bucolicoꝝ liber cū Seruii grāmatici cōmentariis nec nō & Christophori landini	Tytire.
P.V.Marōis georgicon libri quattuor cū Seruio eius interprete Christophoroq̧ lādino	Quid faciat
P.V.Maronis æneidos libri duodecim cū Seruii grāmatici:& Donati atq̧ Christophori landini interpretationibus	Arma uirū
Alcini uersus	De numero
Cornelii galli uersus	Tēporibus
P.V.Maronis hortulus	Adeste.
P.V.Maronis de uino & uenere	Nec
P.V.Maronis de liuore	Liuor
P.V.Maronis de cantu sirenarum	Sirenas
P.V.Maronis eiusdem	Clarus.
P.V.Maronis de fortuna	Fortuna.
P.V.Maronis de Orpheo	Threicius.
P.V.Maronis de seipso	Mellifluum.
P.V.Maronis de etatibus animalium	Per binos.
P.V.Maronis de ludo	Sperne.
P.V.Maronis de erumnis Herculis	Prima.
Argumenta duodecim libroꝝ æneidos	Aeolus.
P.V.Maronis de musarum inuentis	Clio.
Elegia in Mecœnatis obitu:quæ dicitur Virgilii cum non sit.	Defleram.
Epitaphia uirorum illustrium	Conditus.
P.V.Maronis de speculo	Redditur.
P.V.Maronis de Herculis laboribus	Compressit.
P.V.Maronis de littera.y.	Littera.
P.V.Maronis de cælestibus signis	Primus.
Versus Ouidii	Qualis.
Summa uirgilianæ narratiōis in tribus operibus.Bucolicis:georgicis:& æneide	Pastorum
P.V.Marōis sup libris duodecim æneidos	Solus
P.V.Maronis priapeia	Carminis
P.V.M.coppa cū Domitii cōmētariis	Coppa
P.V.Maronis est & non	Est & non.
P.V.Maronis uir bonus	Vir bonus
P.V.Ma.de rosis Domitio interpte	Ver erat.
P.V.M.culex cū Domitii expositiōe	Lusimus.
P.V.M.diræ cū Domitii interptatiōe.	Battare.
P.V.Maronis æthna:quæ a quibusdam Cornelio tribuit:quod opus Domitius exposuit.	Aethna mihi
P.V.Maronis cyris.	Et si me.
P.V.Maronis catalecton.	Vere rosa.
P.V.Maronis moretum.	Iam nox.

FINIS.

Impressū Venetiis p Bertolameū de Zāis de portesio.Sub anno domini.M.cccc.lxxxxi.die secūdo decēbris.

Registrum

a
prima alba
Christophori
uniuersa
Habebis
b
Tytire tu
tatem
Hinc
Aristo.
c
Teq̧
Aspice
in aram
Que tibi
d
nihil mihi
carminibus
terram
Pierides
e
Nec tibi
imparat
se esse
CHRI.
f
SER.
est sacrificium
si resonabunt
Sin ortu
g
marmore
est sericum
reliquit

eis sine
h
Agricolæ
phi filio
Ipse dies
dicuntur
i
Quam magis
Fermento
Vere madent
porcorum
k
Educunt
Tristior
Hoc geritur
Germanæ
l
bus Ergo
Carthago
ut Salu.
Cum rapidus
m
DONA.
bus &
esse laborātibus
Spemq̧
n
facto
Crudelis
pondet
SER.
o
Non metus
rogat.

multis
Bacchatum
p
CHRI.
Dona
fatebor
Mittimus
q
lopedis
bus a ciuitate
Festinate
sus dei
r
cordia
Nec prius
sunt
SER.
f
Magna
& propter
Et patrio
DONA.
t
militudinem
ti non
Humentemq̧
aspectus
u
dorem
Murorum
CHRI.
ua:ut
x
Cernenti

Pli.Gusus
Ipsa mola
tum sentiebat
y
tō.Helimus
ioco dixit
Persi.
Obnixi
z
Extremus
SER.
Auxilioq̧
tionem
&
apud
Vnum
Idem
Sed non
ɔ
Irruat:
Obruit
posse
Casta licet
ꝝ
Infœlix
SER.
rea polutæ
Quas ego
A
obliuiscendū
Vel ut
Et quo
solis
B

sedem
Immanem
cupiditate
Consilium
C
Quique
Massica
Tam magis
Auxilia
D
minores
Composuit
Hinc ad
Dum aliquos
E
diuisus
Feruere
Rerum:
Prospiciunt
F
Tercentum
Nec potuit
Aut tu
si per singulas
G
Maiestati
dera:qua
Assaraciq̧
Vna toruus
H
Illecapit
Siluicollæ
quæ non
at in tanto

I
celeritatem
Et uia
Tertia
Sydus:&
K
decet
dulces
destrem
gni dextra
L
Circunstant
Tirrhenusq̧
Et pater
Agminis
M
Ecce autem
Aeneas
Apparent
Tangere
N
Et riget
Obscenas
Curatum
Mentula
O
Quæ lacerāt
Argutis
Ocia
Reddidit
P
Illic
Et si
Omnia
Turbidamq̧

